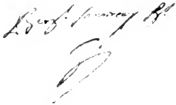
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
13 H
144

12
12
9
18
19
2 v. I.

Digitized by Google

Digitized by Google

ROMA

THEOPHILI BONETI

Doctoris Medici

SEPULCHRETUM

SIVE

ANATOMIA PRACTICA

Quatuor Libris comprehenſa & in duos Tomos diviſa.

Digitized by Google

15

Digitized by Google

THEOPHILI
BONETI

D. Med. Nec non Sereniſsimo quondam Principi Henrico ab Aurelia, Longavillæ Duci, &c. à Conſiliis Medicis.

SEPULCHRETUM
SIVE
ANATOMIA PRACTICA,

Ex

CADAVERIBUS MORBO DENATIS,

Proponens

HISTORIAS ET OBSERVATIONES OMNIUM
penè humani Corporis affectuum, ipſorumq; Cauſas reconditas revelans.

Quo Nomine tam PATHOLOGIÆ *Genuinæ, quàm* NOSOCOMIÆ *Orthodoxæ fundatrix; imo* MEDICINÆ VETERIS *ac* NOVÆ *Promptuarium dici meretur.*

Cum INDICIBUS neceſſariis.

OPUS OMNIUM MEDICINÆ ET ANATOMIÆ CULTORUM
votis hactenus expetitum ſummóque labore decerptum ac congeſtum.

Tomus Primus.

AFFECTUS CAPITIS ET PECTORIS CONTINENS.

GENEVÆ,
Sumptibus Leonardi Chouët.
M. DC. LXXIX.

BIBL. SS. IO. & PA. DE URB.

12 13. H. 15

Digitized by Google

Illuſtriſſimo Potentiſſimóque S. Rom. Imperii Principi

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FRIDERICO AVGVSTO,

PRINCIPI WIRTEMBERGENSI, COMITI MONTISBELIGARD ET EBERSTEIN, Domino in Heintonheim, Fravenbourg, Forbach & Werdenſtein.

SAL.

NEMINI olim privato apud Perſas coram Rege ſe ſiſtere conceſſum tradunt, niſi aliquo è Regia cohorte introducente: Audebo tamen ultro Sereniſſimam Celſitudinem Tuam *intrepidus adire, experta iampridem gratiæ fiducia impellente. Cum Genevam noſtram præſentia Tua condecorares, quoties auderem accedere, toties Benevolentiæ, vultus ſerenitate ſe prodentis, fores patebant. Id mihi beneficii alias ſi conceſſum, Abſentem, meique memorem verear compellare? Hoc vero manet alta mente repoſtum*, Celſitudinem Tuam, *dum Genevam incoleret, cum* Sereniſſimo Fratre, *valetudinis curam commiſſam mihi voluiſſe, ac profligandæ febris, tunc temporis epidemiæ, cuius aliquot impetus ſuſtinuerat; Hæc quæ animo non excidiſſe ſcio, ut accedere iterum ſuſcipiam impellunt, & ut librum hunc* Celſitudini Veſtræ *voveam & nuncupem, cum iam non ſuppetat aliud magnificentius quod ad Tuos tholos appendam. Multis gentibus eum morem fuiſſe legimus, ut mola ſalſa & lacte Diis ſupplicarent, ſi deficerent thura, Si novitas rebus omnibus aliquid pretij & dignitatis afferre ſolet, non eſt quod diffidam quin aliquam gratiam initurum ſit hoc leve donarium, apud* Celſitud. Tuam, *rerum novarum ut ſtudioſiſſimam, ſic laboris in comparandis quæ Principi ornamento futura ſunt, tolerantiſſimam: Teſtes oculos producimus quam pertinaci & indefeſſo ſtudio horis ſucciſivis & ſubſecundariis, libris incubueris, quas equeſtria exercitia, aliaq; quæ utriuſq; Palladis ſunt, concedebant* Sereniſſ. Parentis *veſtigia premens, non alienam à Principis dignitate literarum cognitionem credidiſti, quæ ex ſententia* Tyrii Maximi, *Philoſophi Platonici, iis imbutos medio intervallo inter Divos & cæteros homines collocat. Non* Sereniſſimus Ille Parens *Bibliotheca (cui parem tota Germania non videt, ſive*

librorum multitudini attendas, ſive dignitati, ſive ordinationi) conſtructionem. Non numiſmatum rariorum & rerum antiquarum, immanibus ſumptibus & labore conquiſitorum, cumulum in proprium uſum tantum Nominiſque formam meditatus eſt, Ex ungue Leonem qui novit, & in literas literatóſque inſitam inſignémque propenſionem Celſitudini Tuæ *deſtinata hac voluit: Hares Illi ex aſſe eſto, quo ſtudio eruditos proſequitur, illorum Mecænas & patronus, qui*

Solus triſtes hac tempeſtate camoenas
reſpexit

Eodem animo favere illis perge: Palladis alumnum Marti & Muſis ſacra facere nil obſtiterit: Quam ſtrenuus illius aſſecla fueris, præter vulneratam dexteram, cujus robore plures conciderant, vel ipſi hoſtes teſtimonium perhibent, In celebri ſcil. illa pugna, quæ à loco, Principatui Tuo finitimo, ubi mars furebat, Argentinenſis nomen obtinuit, certamini, cohortis Dux, avidiſſime Te intuliſti. Sed calamum reprimo, ne infra dignitatem Tuam dicentem, vel Tuo faſtigio haud æqualia, Virtutis Tuæ deſcribi neſcia magnitudo obtundat, Redeóque in viam, Celſitudinem Tuam *rogans ut leve hoc devoti animi ſymbolum ſub tam ſplendidis &* Auguſti *nominis auſpiciis (pacem & divitias ominantis) publicum ſubire aſpectum patiaris. Deus O. M. diutiſſime Te toti orbi Chriſtiano ſervet incolumem, votis annuentem (votis iam nunc aſſueſce vocari) quæ toto animo effundit.*

Genevæ ex Muſæo noſtro
Calendis Martiis 1679.

Sereniſſimæ Celſitudinis Tuæ

Humillimus & Obſequentiſſimus
THEOPHILUS BONETUS.

Præfatio ad Lectorem.

NΕκροπομποῦ nomen Mercurio olim inditum, quod animabus ad inferos ducendis præeſſet, in me derivatum iri eſt quod metuam B.L. qui Te non ad Tempe, aut campos Elyſios, ut alii (Scriptoris enim officium eſt miſcere utile dulci) ſed ad cadaverum acervum, ad ſepulchretum, imo ad χειρουργίαν deducam, & loca in quibus.

Luctus ubique, pavor & plurima mortis imago.

A veſtigiis tamen Medicorum non diſcedo, quibus Mortis prænuntii Morbi perpetuo obverſantur: Nihilo felicior eſt Theologorum & Juriſconſultorum ſors, qui Peccata & Lites, Legum Divinæ & Moralis παραβάσεις, aſſidua objecta habent. De Peccatis Illi agunt, devios à cœleſti tramite revocaturi: De Litibus Hi, pacem & concordiam conciliaturi. Medici morbos arcere ſatagunt, bonæ valetudinis gratia, atque ut flammam vitalem à σβέσει & μαρασμῷ defendant. En undique ex malo bonum emergit, ex Peccatorum abolitione, Salus æterna; Ex Litium compoſitione, redux, quæ terras reliquerat, Aſtræa, & ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν αἰθερίοις δόξα, Ex morborum profligatione Sanitas, bonorum omnium ſuaviſſimum, cæterum condimentum. At mortem, ultimam lineam rerum, quid manet? Ad Theologorum caſtra tranſilire nobis liceat, Legimus in ſacris (*Ezechielis* 37.) Prophetæ objectam fuiſſet planitiem, cujus ſuperficiem arida oſſa (telluris inutile pondus) tegebant, Illa vi afflantis Spiritus collecta fuiſſe, coadunata, ſuo quæque loco coaptata, carne, nervis & cute veſtita, tandem Anima adveniente, vitæ munia ſequuta. Hoc beatæ reſurrectionis ἔμβλημα inſtituto noſtro componere liceat: Morbo denatum quempiam, ex naturæ lege reſurgere etſi non contingat, ut tamen cujuſpiam mors alteri ſalutifera ſit, ac qui libitinæ deſtinatus erat ope Medica poſtmodum quaſi reſurgat, & dias in luminis auras evadat, in aperto poſitum eſt: hinc ſicut ex mortuo leone apum examen exiliit, & ex forti exorta dulcedo, ſic ex illius amara morte, huic vita ſuavis accedat: Quin Æſculapium, Apollinis filium, non ſolum ægros perſanaſſe, verum etiam mortuos ad vitam revocaſſe perhibent, Hyppolitum, Glaucum & Androgeon,

Tuque potens artis, reduces qui tradere vitas,
Noſti, atque in cœlum manes revocare ſepultos,
Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum,
huc ades.

Empedocles, teſte *Diogene Laertio*, Philoſophus & Medicus inſignis, maximam ex eo gloriam conſecutus eſt quod mulierem defunctam vitæ reſtituerit. Ex *Plinio* & *Apuleio* lib. Florid. Aſclepiades, magni inter Medicos nominis, hominem exanimatum, domo elatum, rogo jamjam imponendum, vivum reduxit. Nemini hæc ἄτοπα videantur, Animam enim jam ſui juris, corporis clauſtris liberam, iterum in ea revocare, Aut eandem prorſus ſepultam, corporis conſortium evadentem, artis vinculis intus coercere & cohibere, perinde eſſe videtur: Adeo ut pari paſſu hæc incedant, jam mortuum ſuſcitare, & mox moriturum orci faucibus eripere: Nec hæc ſolum in Medici poteſtate, ſed potiora, Cum ſterilitatis cauſas aufert, artis efficacia præſtat ut producantur alias nunquam naſcituri: Præſtat Idem ut fœtus in utero ad ſtatutum uſque partus tempus degant, quo non exacto abortus & exitii indubia occaſio eſt: Quantus illorum numerus, qui abſque periti Medici opera vitali aura non fruerentur, innumera in lucem fœliciter prodeundi obſtacula amoventis? Multa etiamnum ſpondet *Anatome cadaverum morboſorum*, quæ vitia intus abſcondita expromit, eo fine ut qui talia in ſinu ſe fovere deprehendet, imminens inde exitium præcavere ſtudeat, ab eo mature ſe ſubducat, fiátque ex alieno periculo cautus: Ne itaque horreſcas, Lector, ad tot cadaverum tibi objectorum ſtragem, quibus vita & ſalus ſuccedanea eſt: moleſtus fœtor nullus nares feriet, contagioſi affectus abeſt metus: quin perpende quan-

tum beneficii ex intimo viſcerum ſcrutinio tibi acceſſurum ſit: Cadavera olim, ne horrifera eſſent, floribus ſpargebantur: idem factitaturi ſumus, flores hinc inde decerptos, tædii removendi gratia, aſperſuri: Quantum vero utilitatis apparo Tibi Lector, tantum mihi laboris & moleſtiæ impendet, calli devio, nec prius trito inſiſtenti, & ſine duce viam inviam ingreſſo; ideóque temeritatis nota ſignando, qui tantum itineris ardui emetiri aggrediar: Utinam aliquis occupaſſet, & operi immenſæ utilitatis peritam manũ admoviſſet, onus humeris impar non impoſuiſſem, imo detrectaſſem: Illuſtriſſ. *Harveo* id olim in mentem veniſſe tradunt. *Pet. Caſtellum*, Medicum Romanum, necrotirſes ampliſſime profeſſum, ac juſto has volumine complexum notat *Marcus Aur. Severinus* lib. de Abſceſſibus pag. m. 187. Eundem ducentorum cadaverum eviſceratorum hiſtorias collegiſſe, titulo *Sepulchreti* emittendas, aſſerit Clar. *Velſchius* initio Sylloges Obſervationum: Noviſſime utiliſſimo operi annos pluſculos dedicavit Illuſtr. *Thomas Bartholinus*, qui univerſam Anatomen, (*ait Ipſus Diſſertatione de Bibliotheca incendio*) non ad morem vulgarem aliorum Proſectorum, qui hactenus in hoc pulvere deſudarunt, ex ſanis corporibus, ſed morbo defunctis compoſuit. Quod Opus orbi humano invadit Vulcanus, xx. annorum laborem (irreparabili jactura) momento abſorbens. Quod integrum ſuſceperat, & perfecerat, Vir Illuſtris, idem in particularibus aliquot morbis alii adgreſſi ſunt, quos inter eminent *Thomas Willis & Ioh. Iac. Wepferus*, qui Diſſertationem de Apoplexia abſolutiſſimam, ex *αὐτοψίᾳ* eo morbo defunctorum concinnavit. His priores *Fernelius, Fel. Platerus. Car. Piſo, Franc. Sylvius de le Boë* Pathologias ſuas, ſolidiſſimo huic fundamento innixi, ſtruxerunt. In cenſum veniant, viri Clariſſimi, *Gul. Ballonius*, paſſim Operibus ſuis cadaverum diſſectiones interſerens, *Sennertus* & alii: E quibus præſertim affectuum aitiologias excerpſimus: nemini tamen vi illata, ut antiquorum vel recentiorum placita reſpuere vel amplecti quiſque ſit ſui juris. Opus vero qui à capite ad calcem pertexiſſet cum deeſſet, temerarius negotium ſuſcepi, tenuitatis propriæ conſcius. *Quid valeant humeri quid ferre recuſent.*

Revera quis non doctrinæ, peritiæ, induſtriæ, ſedulitatiſque concurſus & apparatus requiritur? Anatomes præſertim, accuratæ illius & ſubtilis, quam profitentur Neoterici, intima quæque & abſcondita ſcrutantis, abſoluta cognitio? Conſummata præterea experientia, & in opere practico inveterata *γυμνασία*, quem requiſitorum cumulum in me deſiderari ſat ſcio, alienis quippe oculis pluſquam propriis qui vidi in arte Anatomica, oculatas manus expoſcente. At ſi in magnis voluiſſe ſat eſt, conatibus noſtris & ingentibus laboribus qui faveant, & boni conſulant non defuturos ſpero. Sed quandoquidem jacta eſt alea, ac *fecit indignatio verſum*, libérque evaſit prælum, & *qui me vendit Bibliopola putat* Medicum, agedum; quædam de Operis ordine & diſpoſitione dicamus: multa enim præfandi labore me ſublevarunt Viri Illuſtres & Clariſſimi *Thomas Bartholinus*, qui me hæſitatorem impulit, & *Ioh. Conradus Peyer*, quorum Judicia (Operis perfectiſſimi typi) luce publica fruuntur: Id monitum antecedat, quanquam Anatomiæ Practicæ titulo ſuperbiat liber, non uſque tamen ſtare fidem: neque enim, quod Practicis in more eſt, morbi nomen, eſſentiam, cauſas, ſigna & curationem ex ordine proſequor: Prohibeor ab inſtituto, quod eſt notiora, Affectus ægro ipſi & aſſidentibus manifeſtos, exhibere, à quibus ad ignota, morbi ſcil. ſedes, cauſáſque abditas tranſitus fiat: Affectus autem illi plerumque ſymptomata ſunt, ſenſibus fere obvia: ideoque nulla peculiaria morborum latentium, quos ſenſus non aſſequitur (e. g. intemperiei alicujus partis, obſtructionum, &c.) adducuntur obſervationes: Qui vero in propatulo ſunt morbi, corporis habitum obſidentes, tumores, ulcera, &c.) quemadmodum ſymptomata ſuis quique locis collocantur: Demum palam eſt tyronibus opus hoc *ἀνάλογον* non eſſe, viam tritam ſequuturis, ſed provectioribus, qui ex uſu, toto practico, rem metientur, atque ex caſibus rarius occurrentibus, practicas cautiones elicient: Anatomes ergo Practicæ ex fine nomen deducatur, cum Medicum ad praxim dirigat, in ea confirmet, necnon in Diagnoſi, illius fundamento, Cum ex *Hippocr.* lib. de Lege, *Is qui morbum novit, valeat non ad curandum tantum, ſed etiam ad ſanandum; Eum recte curaturum dicunt*, ait Celſus, *quem prima origo cauſæ non fefellerit.* Quamobrem compendium nacti, cum Obſervata anatomica operis materies ſint & baſis, hæc congerere, collocare, ſervato, quantum licuit, ordine practico, è re viſum eſt: his aſſuendo ſcholia, quæ vel dedere Obſervatores: vel mutuatitia, eruta ex iis, qui maxime curant Anatomen vel propria: Id quoque innoteſcere volumus quoad aſſignatas in titulis obſervationum morborum cauſas, etſi plerumque innuere videar affectum ejus, quod aperto cadavere ſe exhibuit, progeniem fuiſſe, non ubique tamen id cauſas illius adæquatas me exiſtimare, ob varias quæ extincto calore, vel ad interitum vergente, accidunt in corporibus mutationes: cavillandi enim anſam ſæpius præberem & erroris objiciendi: Notum enim

illud

Illud *Celſi*, *Nihil eſt ſtultius quam quodque homini vivo ita eſt, tale exiſtimare moriente, imo etiam mortuo*: Et *Valerii Maximi lib. 9. cap. 12. Fine namque vita noſtra variis & occultis cauſis expoſito, imprimis quædam immerentia ſupremi fati titulum occupant, cum magis in tempus mortis incidant quam ipſam mortem accerſant.* Flamma enim vitalis quandiu micat omnia expanſa ſuſtinet, in ordinem cogit, à putredine & corruptione vindicat: Eadem extincta, aut ad interitum vergente, concidunt, ſubſident, diſlocantur: putredo & corruptio humores æque ac ſolidas partes invadit, adeo ut prioris formæ non omnia ſuperſint veſtigia. In id quoque notandum quod ait Eruditiſſimus *Gliſſon* lib. de Rachiride, *Morbos fere omnes tractu temporis alios diverſi generis ſibi adſciſcere, ideoque chronicos plerumque ante obitum eſſe complicatos: Ne ergo putet Medicus in defunctis corporibus quicquid præternaturale reperitur ad hunc affectum (rachitidem) pertinere neceſſario: forte etiam magis ad alium morbum, huic ante mortem ſupervenientem quam hunc ipſam reſpiciat.* Idem cap. de Gibboſitate, *Anatomici frequenter ad hanc cautionem non ſatis attenti, graviter in ſuis obſervationibus lapſi ſunt, dum quæ ad alium morbum ſpectant, alteri, cum quo ante obitum complicatus erat, adſcripſerunt: Hunc ergo errorem quo præcaveamus, non temere ex unius aut alterius corporis inſpectione pronuntiandum eſt, at multiplici ſedulóque facto experimento, diſtinguendum prius eſt quæ perpetuo, quæ plerumque frequenter, quæ raro in diſſectis ab eodem morbo occumbentibus occurrant: Enim vero ſciendum eſt quicquid non perpetuo adeſt in corporibus apertis, eodem morbo extinctis, ad primam id intimamque ejus eſſentiam ſpectare non poſſe, Utique etiam neque illud quod in variis corporibus reperitur, quibus morbus abeſt. Neque enim morbus ipſe exiſtere poteſt ſeparatus à ſua eſſentia, neque eſſentia à morbo.* Ideo Medicus inſignis credit Pulmonem, qui ut plurimum corruptus aperto corpore reperitur, ſæpe talem ante mortem non eſſe qualem anatome oſtendit: At ut concedam poſt obitum alterari, præſertim ſi diu corpus inſectum ſervetur, initium tamen corruptionis præceſſiſſe veriſimile eſt, cum aliquando inalteratus deprehendatur, maxime in præcipitibus morbis: à chronicis enim, ob varium partium conſenſum, vix labem declinare poteſt: De Jecore cavendum jubet Clar. Theod. *Kerkringius* Obſervat. Anat. 77. ne inventa ejus corruptione Medici decipiantur, exiſtimantes dum eam in cadavere inveniunt, ægrum diuturna illius tabe laboraviſſe; eo quod viſcus hoc ſubitæ obnoxium ſit colliquationi, ut breviſſimo temporis ſpatio craſin omnem poſſit amittere. Quod confirmat exemplo Equorum, qui concitato nimis curſu extincti erant, eodem quo conciderant die, hepar inſigni & profunda putrilagine correptum apparuiſſe. Id tamen aſſertum dubium reddit *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 19. qui hepar humanum elixatum, ſub menſam anatomicam projectum, toto anno incorruptum permanſiſſe tradit, adeo ut equorum ille morbus occultæ vi, hepati infeſtæ, imputandus videatur. Nec ſilentio involvendum quod idem Vir. Clariſſ. de Polypis variis, qui ſæpius in vaſis occurrunt, tradit, morbi antecedentis potius eſſe productum & effectum quam cauſam, quod illos producere artificio noverit. Sed conceſſo dari quæ ſanguinis in polypos concretionem excitent, non proinde negandum cauſarum intrinſecarum ſobolem eos eſſe poſſe, ac proinde multum morborum authores (quos præſertim parere maxime apti nati ſunt) ſyncopes, cordis palpitationis, pulſus interruptionis, apoplexiæ, &c.

Hæc quoq; eo collineant ut Medicus in prædicendo ſit cautus, præſertim quoad morbos qui cerebro aſſignantur. Nam, animadvertente *Ballonio* conſ. 71. lib. 3. Sæpe capita hominum morbo capitis conſumptorum aperta ſunt, in quibus nihil commemorabile repertum eſt quod mortem intentaſſet; cum alioquin Medicus, aut abſceſſum, aut ſimile quid repertum iri pronuntiaviſſet, *Spes augurantium ipſa inſpectio feſellit, & eorum fiducia & expectatio in ſtuporem vertit, ac ſi cum ipſa anima mortis occaſio evolaſſet.* Nec prætereundum quod circa cauſas morborum productrices adnotat Excell. *Wepferus* Exercit. de Apoplexia pag. 286. *Plurimas earum, quæ continentes vocantur, ac immediate morbum producunt & fovent, plerumque ſenſim coacervari, Sæpe diu in corpore deliteſcere nullaſque moleſtias exhibere, & non raro pauca ſui indicia præbere: Aut ſi quandoque moleſtæ ſint, nondum tamen illum morbum efficere quem parituræ ſunt, ſi vel virtute validiores, vel quantitate abundantiores evadant, vel ſepulta quaſi ab occaſione aliqua excitentur*, Tunc enim ſæpe ſubito in actum deduci morboſque gignere. Huic conſentiens Clar. *Theod. Kerkringius* Obſervat. Anat. 42. *Fatearis*, inquit, *mecum, Lector, latere ſæpenumero in corpore morborum cauſas, quæ & ipſa morbi ſunt, quas ne ſuſpicari quidem Medicus poteſt, Frequenter autem ab Anatomicis qui eas invenerunt: Obſervationes in lucem datæ id afferent generi humano commodi, ut dum medicamenta ordinaria ad ſperatam ſanitatem parum conferent, Medicus mentem advertat ad hæc, ludibria dicam potius quam ludos naturæ, quæ dum ſic ludit, nobis illudit.* Cum in tali caligine animus verſatur, *Tullii* illud obſervemus, *In re nova atque admirabili inveſtigato ſi potes: Si nullam reperias cauſam, illud tamen exploratum habeto*

nihil

nihil potuiſſe fieri ſine cauſa , eumque errorem , quem tibi rei novitas attulerit , natura ratione depellito.

Caliginem vero diſcuſſerunt nova quæ affulſerunt numina,olim abditas morborum cauſas in apricum deducentia : Ex quo Illuſtriſſimus *Harvéus* circulatem ſanguinis motum, novum jam in medicina fundamentum invexit , nihil mirum ſi Neoterici diruto caduco ædificio, prope novam inſtaurandam curaverint artem Medicam : Nec in Opere iſto ſolus deſudavit *Harvéus*,alios excivit qui ad ſtructuram operas conferrent, *Bartholinos* , *Williſios*, *Sylvios*, *Gliſſonios*, *Diemarbrochios*, *Wepferos*, & alios, ex quorum præſertim concurſu & præſidio opus hoc conflatum eſt, ut non tam meum quam ipſorum eſſe confitear , ac ſicut Plautina illa mulier , *Alienos labores eam ſuppoſitum mihi*. Porro ſi,ut eleganter *Hildanus* in Præfat. Operum , *Anatome clavus eſt & clavis Medicinæ* , an ſolidior baſis , cui inniteretur Ars, quæri debuit ? Regio animo Viri Illuſtres, qui Anatomen ad perfectionis culmen deduxiſſe videntur , Ægyptorum Reges imitati , *Quibus* , teſte *Plinio ſecundo* , lib.4. cap.1. *erat ſtudium corpora ſcrutari mortuorum* , *& cauſas valetudinum oculata fide recognoſcere* : Ex ſtabili hoc fundamento, juxta partium quarumcunque phænomena, per obſervationes anatomicas affectuum hypotheſes veræ & reales cuduntur: hinc ægrotantium ſymptomata quæq; melius ſolvuntur & explicantur,cauſæ clariores evidentioréſq; evadunt:Et quanquam antiqua receptaque medendi methodus exindenon concutitur , rationes tamen unicuiq; affectui accommodatiores eruuntur, certioríque ictu morbi eorúmq; cauſæ impetuntur : Gloriemur ergo hoc noſtro ævo multa incognita , populóque ignota profano quotidie ſuccreſcere.

Potiori jure Ars exultaret, ſi jactis fundamentis, congeſtáque materia,accederet idoneus architectus,qui ædificii ſtructuram ab imo ad ſummum adgrederetur : Materiem uberiem, maceriem forte dixeris, intuli : manum operi admovi, marmoreum , aut potius lateritium, daturus, donec aureum per alium exeat : At vero nulli rei contigit ut protinus & inchoata fuerit & perfectionem adepta, ſua cuique & eruptionis & maturationis tempora : Opus hoc , adhuc dum in incunabilis, etſi mole vaſtum , indigitetur rudis indigeſtáque moles, congeries incondita, arena ſine calce,imo monſtrum horrendum ingens cui lumen ademptum , per me licet,

non potes in nugas dicere plura meas
ipſe ego quam dixi:

Qualecunque autem patronos nactum eſt & defenſores , imo Divos majorum gentium, vmbonem hunc opponam non neminis telis, quæ ſic irrita fient : Jatratchias ille molitus Medicos quoſdam Principes deſignat, Alios mediocribus officiis deſtinat, *Vade tu ad flumen Inachi*, *Tu autem ad Portas Thebæas*. Quoſdam denſa caligine obvoluit , nec fulgore quidem radiorum ſuorum (qui tam late ſplendent quam Solis parieti ad picti) illuſtratione dignat. Antiſtes è ſpecula ſaluti totius Reipublicæ Medicæ proſpicit,ac præcavet ne falſa, ſuppoſititia, fictitia, pernitioſa, pro veris, genuinis & utilibus irrepant : veretúrque alter Atlas ne impoſitus humeris fractus illabatur orbis Medicus : ſtatim ac prælum opere meo gravidum nuntiatum eſt , monſtrum ali edicit , partum non expectandum , ſuffocandum in exitu , ne grandius incautos impetat , *Fugite* , *fugite hinc pueri* , *latet anguis in herba*, Imo de parentis fama ſollicitus eſt ne caduca fiat ; at illius aucupio nequaquam intentum eſſe,norunt omnes quibus intus & in cute patet ; perpetuus fere incola loci muſarum cultui dicati,quem vir *πολυπράγμων* Morphei domicilium ſtatuit:Gloriæ ſi litavit, à viis legitimis nunquam deflexit:Aviculas educare neglexit quę occinerent *Paphos eſt Deus:* Adverſario ſi fides, toto in opere veri nihil, omnia ficta : Cautio tamen adfuit ut quæ vel male fidis firmata teſtibus,aut ab auritis tantum , creduláſque aures præbentibus , vel inexpertis manarunt , exularent. Oblatas obſervationes , quarum laboraret fides , reſpui : Ex. gratia nuperam de Medico , cui ante decem luſtra alterum lumen ademptum , & maraſmo ſenili in primo ſenio confecto , decumbente in ſuperſtitem oculum humore , hiantibuſque oculorum tunicis,cryſtallinus humor,omnibus obvius, ex centro excuſſus eſt,nihiloſeclus tamen, (ſic viſum Superis) & objectam papyrum deſignare valuit, & candelam admotam digitis indicare : Alteram item narrationem de fœtu in utero putrefacto , cujus pars à muliere, Superſtite adhuc & incolumi,per os excluſa.Hæc,& ſimilia,fœdare opus paſſus nõ ſum,quæ nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur, aut qui intempetie pietatis laborant, & *falſa ſuperſtitio mentes queis faſcinat ægras* : Quin tamen quædam irrepſerint à vero forte aliena inficias non ibo , pro quorum tutela tanquam pro aris & focis decertaturus non ſum:liberum eſt Lectori illis fidem adhibere vel detrahere.Nec tamen Opus totum falſitatis aut inutilitatis redarguendum: cum quæ bona ſunt multitudine mala ſuperent,& ſine pondere habentia pondus. Ne hos in ſcopulos impingerem præmonuit Excellentiſſimus

Medicus

Medicus, à veridicorum hiſtoricorum cenſu quoſdam Medicos arcens, *Foreſtum, Schenckium, Zacutum*, qui, quia apella, male audit: At ſeverum hoc eſt judicium niſi, falſitatis reatu aperte convincantur, An quia quæ rara afferunt, à Viro Excell. viſa non ſunt, ideo ſuſpecta? *quod non noſti fortaſſis novit Ofellus*: Notum eſt illud Averroïs *Monſtra in morbis ſiunt*, Si in morbis, quidni & in corporibus? An monſtra in magno mundo admiſſurus non eſt? ſi in hoc, quidni & in microcoſmo? Si à *Zacuto* manaſſet hiſtoria cruciarii illius, in quo viſcerum omnium ſitus præpoſterus inventus eſt, à Medicis popularibus Viri Excellentiſſimi tradita, nunquid ut figmentum traduceretur?

Magis vero mihi metuo à curioſis & in evolvendo opere nimis ſedulis, ob quædam typothetarum culpa mala collocata; quædam etiam quæ iterato irrepſerunt: Perpendat quæſo B. L. hoc Opus non unius ſed plurium eſſe annorum: neminem mihi fuiſſe συνέργον in colligendo, ſcribendo, exſcribendo, recognoſcendo: ideoque grandem laborem in errorem proclivem fuiſſe, ut quæ prioribus annis conſignata erant, poſterioribus tanquam nova ſe obtulerint: Adde à pluribus authoribus unam eandémque obſervationem traditam fuiſſe, quæ tanquam ſimplex advenit: Profeſſorum privilegio frui conceſſum non fuit, qui candidatos habent amanuenſes, idque muneris illis aſſignant: Amoliri quoque objectionem debeo, ob quaſdam ſcil. Obſervationes vix inter ſe diſſimiles, identitatem, ut ſic dicam, referentes, unde inutili mole liber turgeat, faſtidium lectori inducatur: Cum vero certum ſit plurimos morbos varia ſpecie illudere, pauciſſimorum ſigna eſſe univoca, ea utilitas erit congeſtionis multarum homogenearum, ut ſi affectus alicujus ſymptomata eadem in pluribus ægris, & conformia, ſe prodant, Medicus certius ſe cauſam morbi deprehendiſſe credat audaciuſque pronuntiet. Sin diſſimilia, cautus ſit in enuntiando, memor effati Hippocratis; *Iudicium difficile:* Ea porro quæ fidem ſuperabant multiplici exemplorum ſerie roborare neceſſe fuit. Grande autem Opus, varia variorum indicia ſubiturum ſcio, at qui bene conſulant repertum iri ſpero, & conatibus noſtris qui faveant, alios ad ſtudium iſtud melius excolendum inſtigaturis. Ariſtoteles etiam male philoſophantibus gratiam habendam eſſe dicit, quod anſam offerant vera inveniendi: Scopum me quam minime aſſequutum eſſe ſatis ſcio, id tamen profitebor me ptimum in hoc pulvere deſudaſſe, & forte aliqua pars erit laudis temerariis auſis excidiſſe. Quicquid ab invidis ac malevolis opprobrii metuam, operæ meæ me nunquam pœnitebit, eritque unde placeam mihi, vel quod

Functus vice cotis acutum
reddere quæ ferrum valet exors ipſa ſecandi.

Sequuntur Monitoria & Hortatoria Clariſſimorum Virorum.

rumpantur ut Ilia Codro.

Fridericus Chriſtianus Winclerus, *Sereniſſimi Principis Electoris Palatini Archiater.*
Heidelbergæ xvii. Februar. 1673.

A*Natomiam* tuam *Practicam* quod attinet, ſi promiſſo modo evulgaveris Orbis te mirabitur & laudabit, ea enim demonſtratio cauſarum morbificarum, quæ hoc modo à poſteriori fit, certiſſima ſemper & ferè infallibilis mihi viſa fuit: Hactenus tale opus Maximè deſiderabat ars noſtra, & expectabat anxie ab Amico meo æternum venerando, celeberrimo Thom. *Bartholino*, &c. qui per proprias accuratiſſimas obſervationes cauſas omnes morborum à capite ad calcem cultro Anatomico detexerat, ejuſque (ut ipſe oretenus conquebatur) ad umbilicum ferè perduxerat, cum lugendo fato crudelis & invida flamma cum incomparabili Bibliotheca etiam hunc Theſaurum devoraret, & proinde nos omni ſpe fruſtraret. Sed en! Phœnix ex igne reſurgit, infinita enim lectio & diligens crebraque obſervatio tua nobis amiſſum reſtituunt, & artem noſtram, hactenus multis incertam viſam, certam & benè in axiomatibus ſuis fundatam efficiunt. Ne dubites itáque, Vir Excellentiſſ. quin manibus Doctorum teretur iſte liber, & quin tuum nomen æternitati hoc opere commendabis: melius enim de republ. Medicâ mereri non poteras.

Lucas Scræckius, Senior, Doctor & Reipubl. Auguſtanæ Phyſicus; Auguſtæ Vindelicorum.
15. *Novembr.* 1673.

ANatomiæ cognitio quàm neceſſaria ſit Medico, cui morbos rite cognoſcere, eoſdemque feliciter propellere, curæ cordique eſt, plures in ſaluberrimæ Artis myſteriis explanandis ſolertiſſimi, erudite demonſtrarunt. Quibus jam jure ſuo merito annumerandus venit Clariſſ. *Theoph. Bonetus*, dum præter lucidum Orbi literario exhibitum ſcriptum, *Pharos Medicorum* nuncupatum, inſuper *Praxin Anatomicam* divulgare, atque ſic laborem maximè commendandum continuare parat. Huic propterea illud veterum *Feliciter*! adclamare, mecum omnes veri benè dictorum factorúmque æſtimatores lubentiſſimè aſſurgent, & ſymbolum petenti annuent. Quod autem meum benevolè requirere placuerit, per virum Ampliſſima D. Rectoratus ac Syndicatus Almæ Univerſit. Artiſt. quæ Patavii eſt, functâ dignitate illuſtrem Dn. *Ioh. von Flammerdinge*, M. D. & Divi Marci Equitem Auratum, amica converſatione mihi gratiſſimum, benevoli in me animi τεκμήριον æſtimo. Aſt cùm perrarò apud nos cadavera luſtrare, inque cauſas morborum intrin-" ſecas inquirere, ſuperſtitioſa ergà demortuos veneratio, quæ (magni *Sennerti* effato) piaculum vulgus " habet, cadavera hominum, aliàs vermium eſcam, Anatomiæ debitæ committere, cùm tamen Summorum Imperatorum, Regum & Principum autoritate id nihil deroget prohibeat, voto Autoris in communicandis rarioribus obſervationibus unam alterámque notare vix datur optio. Ne tamen ἀσύμβολος planè ſim, aut hoc officii genere, tam amico petito, deeſſe velle videar, ſequentes, non quidem luce publica dignas, ſed meę gratificandi promptitudinis indices, ſubminiſtrare conſtitui, &c.

Iohannes Gothof. Geilfuſius *Medicinæ Doctor*, *Butisbach*, *die* 16. *Novemb.* 1673.

NUllus dubito Anatomiam Practicam, æque ac curioſam, Medicis omnino profuturam, plurimos approbatores habituram, &c.

Ioh. Caſpar Bauhinus Archiater & Primarius Profeſſor Baſilienſis.
Baſileæ 5. *Ianuar.* 1674.

LAudo inſtitutum tuum Clar. *Bonete*, qui edendorum ſcopum tibi præfigis utilitatem publicam, quæ inde in rem medicam emanare poterit. Secus faciunt Obſervationum aliqui collectores, qui ut ſoli emineant ſibi videntur cæteris omnibus plus ſapere, quorum aut ſcripta legerunt, aut conſiliis adjuti ſunt, quorum truncatas ſententias publico propinant minus ſuo arrident palato; imo ne conviciis abſtinentes dum eos ignorantium albo adſcribunt qui erant ipſis non reticendi, quorum Umbra terrori eſſe poſſet, forte etiam deberet.

Antonius Menjotius Conſiliarius & Medicus Regius.
Pariſiis xxvii. Aprilis 1674.

DE munere, quo me cohoneſtaſti, gratiam habeo, Autorque ſum ut rempublicam literariam juvare pergas, Utiliſſimas & cum judicio collectas emittens Obſervationes Tuas: Gratiſſima mihi fuit & frugifera lectio fragmenti à te mihi tranſmiſſi: Stylus ineſt ſincerus & genuinus, materia autem rara, quæ curioſorum animos explet, adeo ut futurum ſperem ut bene merearis de Republica literaria ſi ulterius progrediaris: Imperti quæſo deinceps amicitiam tuam, quam honorificam habiturus ſum. Quantum in me eſt enitar ut eam commerear, &c.

Idem

Idem Pariſiis 15. *Maii* 1675.

REdditæ mihi ſunt paginæ à Te mihi nuper tranſmiſſæ , me cum fructu & avide perlectæ: Stylo nativo & puro conſcriptæ ſunt, ac me judice opus novitate & utilitate publico profuturum eſt : Eapropter , Domine, autor Tibi ſum ut in inſtituto pergas: Si enim eadem ſerie cæteros humani corporis affectus proſequutus fueris, proculdubio univerſi Medicorum cœtus gratiam initurus es : Condonabis vero mihi ſi hanc cautionem addidero, ut ne *Foreſti, Schenckii* & *Zacuti* veſtigiis inſiſtas , qui operibus ſuis fabulas pluſquam Judaicas interſeruerunt; rati admirabundos ſe habituros Lectores, ſi ſtupendas hiſtorias adducerent : Candoris Tibi ſat ineſſe ſcio ac propriæ famæ conſulere Te velle : Poſthac ubicunque ſe obtulerit occaſio & Operis & Authoris perpetuus præco futurus ſum, &c.

Henricus Glaſer , Anatomes Profeſſor in Academia Baſileenſi.

Baſileæ 29. *Maii* 1674.

FRagmentum Anatomiæ Tuæ Practicæ mihi deſtinatum tradidit Clariſſ. Dom. D. Mangolt, quo me cohoneſtare voluiſti. Opus id inſignem lucem allaturum eſt indagandis plurimorum morborum cauſis: aſſenſum habiturum eorum quibus perſpectum eſt inſigne diſcrimen quod intercedit certitudinem conſequentiarum quas plerumque Authores à nudis conjecturis deducunt, & illam quæ fundamentum habet *αὐτοψίαν*, Multum debeo Domine quod me participem facere voluiſti, &c.

Carolus Offredi Medicus Patavinus.

Patavii Octobris xiii. 1675.

ANatomiæ Practicæ mirandi ſunt uſus, nec ſatis extolli queunt , quod ex naturæ libro colligantur quæ errare nequit.

---

*Ioh.Nic.*Binninger, *Sereniſſimi Principis à Wirtemberg Medicus , Poliater Montisbelgardenſis.*

Montbelgardi xxvi. Nov. 1675:

EX tuis colligere licuit me ab amicitia Tua non excidiſſe, ac librum Obſervationum à me editarum pergratum fuiſſe : Utroque nomine gaudeo, præſertim quod ex iis aliquas ſelegeris , inſerendas operi quod luci exponere ſatagis, *De abditis morborum cauſis ex cadaverum diſſectione revelatis.* Votum eſt ut inſtitutum illud Tuum , elegantiſſimum , utiliſſimum & laudatiſſimum cito prodeat , Ex quo quippe ornamentum, robur & certitudinem Ars ſibi comparatura eſt : Celeberrimi quique Medici in conſtructionem Operis concurrere deberent, communicatis rariſſimis Obſervationibus Anatomicis , quo decenti ornatu cito prodeat completum in nominis Tui gloriam.

Gulielmus Groun *Societatis Regiæ Anglicæ Socius.*

Londini Maii 10. *Stylo Novo* 1676.

GRatulor admodum, Cl. *Bonete* , temporibus hiſce noſtris , in quibus Opus , & Reipub. Medicæ , & univerſo generi humano utiliſſimum , ſed hactenùs fruſtrà deſideratum , Ex Te tanto Viro naſci contigit. Qui cùm excellenti rei medicæ cognitione , tum Græcis ut video , Latinisque literis ſis Inſtructiſſimus, Illud & opportunè Aggredi, & omnibus numeris perficere potuiſti, & quod propterea adjicio, etiam debuiſti. Equidem vehementer dolebam cùm ante aliquot menſes è Bartholini Opuſculo à Te memorato intellexiſſem, pretioſam illam Anatomiæ Practicæ ſupellectilem , plurimum annorum laboribus à ſe collectam, incendio perjiſſe ; Verùm ex hoc dolore confeſtim recreabar , cùm apud Eundem illud mox occurriſſet, Virum qualis Tu es, in eodem Argumento verſari : unde & facile augurabar fore ut jacturam hanc æquiori animo pati poſſemus. Nuperis diebus cùm Prodromi Tui Anatomici exemplum ab ornatiſſimo Filio Tuo accepiſſem , ſane nequeo dicere quanto ſum animi gaudio perfuſus : cùm & ipſe neſcio quid de mechanicâ cerebri conſtructione, vitiorumque, hoc eſt morborum ejus emendatione jampridem moliar. Tu interim Vir Clariſſ. Partum hunc Tuum, quem ſane vitalem , Imò immortalem futurum ſpondere auſim, favente Lucinâ Diiſque nixiis in lucem publicam quantocyus depropera ac Vale.

Thomas Bartholinus, *Regis Danorum Archiater, &c. Actorum Danicorum ann.* 74.75.76. *Obſerv.*28.

PRæclaros Tuos conatus in promovenda Anatome Practica non poſſum non publice laudare, quos privatim hactenus tacitóque pectore æſtimavi , Dignum genio multiſcio opus aggreſſus es, immortali orbis encomio penſandum. Mihi iſtam fortunam invidit vulcanus ut Tuæ gloriæ reſervaretur. Intererat ſane Reipubl. Medicæ ne diutius argumentum illuſtre negligeretur, cui Te parem monſtraſti: Placuit inſtitutum, quod ex primis foliolis mihi miſſis lætus hauſi , ſicut in Conſilio meo de Anatome Practica publice teſtatus ſum : Majori gaudio me implevit *Prodromus* Tuus, anno currente 1675. Genevæ typus expreſſus de Doloribus capitis ex illius apertione manifeſtis, ut de perfecti operis complemento optima quæq; ominari debeam,

niſi quid ſiniſtri portendat nomen meum, cui illuſtrem libellum inſcripſiſti: Non meritus ſum tantum amorem, quem Tibi mecum debebunt eruditi, quod ſerio ad deſideratum argumentum totq; votis protocatum acceſſeris. Perge in amore incepto, & qui tanto applauſu particulam operis exire in publicum paſſus es, quod complementum adeptum eſt, noli invidere omnium expectationi.

Dominus Morin *Medicus Divionenſis*, 7. *Iunii* 1677.

MIhi ſemper in pretio fuere Obſervationes ex cadaverum anatome deſumptæ: Idque animo meo alte infixum eſt nihil æque Medico medicinam facienti utile eſſe: ejuſmodi exempla congeſſit *Benivenius* libro de Abditis morborum cauſis inſcripto. Quod aggreſſus es opus, illi perſimile eſt (cujus particulam mihi exhibuiſti,) Medico practico ſummu uſui futurum, eoque nomine mihi pergratum: Porro etſi ejuſmodi obſervationes non frequenter occurrant, ſæpe tamen occaſiones cadavera diſſecandi obviæ fiunt Medicis, quas elabi permittunt: non negligendæ tamen cum morbi, quorum cauſa occulta eſt, interimunt. Futurum ſpero ut cœpto inſiſtas ac ſeriem Operis propediem depromas. Omnium qui Artem excolunt eo pacto gratiam initurus es. Ego autem palam facio Prodromi tui lectionem gratiſſimam fuiſſe, quo nomine gratias ago, &c.

Raimundus Johannes Fortis, *In prima Sede Patavina Practicam Ordinariam profitens. Patavii die xxiv. Septembris* 1677.

NOn in alium finem ab Antiquioribus Anatome fuit inſtituta, niſi ut internarum partium affectiones nobis ignotæ faciliùs innoteſcerent *Gal.lib.de Anat.parva.* adeò ut diſſenſiones, atque diſputationes in Arte Medica per Anatomen dirimantur, cùm Autopſia *lib. An ſang.in art.cont.* 8. & 2. *de decret.* 5. etiam demonſtrationes ſuperet, atque vincat, cui acquieſcere coactus fuit & Eraſiſtratus ipſe: ut propterea Anatomes imperiti Medici non ſecùs, ac cæci iter agentes, 3. *per loca* 2. errantes periclitentur; quare mirum non ſit, ſi Anatomen ipſam tanti fecerit, & ad ſydera extulerit Flavius Boëthus *p. de Anat. adm. p.* Romanorum Conſul. Galenum exorans, ut libros ſuos de Anatomicis adminiſtrationibus in publicam utilitatem ederet, quamvis moneat ipſe Galenus 2. *de uſu part.* 3. Anatomiæ ſcriptoribus credendum non eſſe, ſed Diſſectoribus tantùm plenam fidem habendam. Quæ ſi ità ſe habent, quis inter Medicos erit ità cæcus, ut non videat Anatomes neceſſitatem ad Morbos internarum partium dignoſcendos? Verùm ſi ulteriùs conſideremus, quod quantacunque diligenti induſtriâ à Medico adhibita, ejus tamen cognitio conjecturalis *Introducti. cap.* 5. fallaxque ſit, tanto acutiora humana debent evadere Ingenia, fortioreſque conatus intellectus edere, ut conjectura non multum à certitudine diſtet. Quòd ſi quiſpiam Medicorum inveniatur, qui nos ad internorum affectuum cognitionem certam ducat, erit mihi alter Apollo. Quam Methodum à Te Vir Præſtantiſſime modò tentatam audio, dùm à poſteriori autopſia ipſa non modo contemplabilem, ſed ſenſibilem noſtram cognitionem reddere intendis, in timandis, & indagandis abditis abſtruſorum affectuum cauſis: Opus equidem Poſteritati futurum utiliſſimum, dùm cognitis cauſis, & locis affectis, plurimi Morbi, huc uſque incurabiles habiti, atque experti, curabiles evaſuri ſint. Ut igitur in tanto opere abſolvendo pergas, non ſolùm hortor, ſed exoro ſummam Virtutem tuam, ut de Republica Medica optimè meritus ſias. Diutiſſimè vale, dùm ego vivam. P. & Exc. D. T. Æt. Add.

Andreas Falconet *Pater, Medicinæ Doctor Lugdunenſis. Lugduni Gallorum xx. Octobris* 1677.

MUltum debere me profiteor Domino *Sponio*, amico ſingulari & Collegæ, quo internuntio literis me cohoneſtas, quin ſimul elegantis Tui inſtituti commones: De eo ante cum ſermo incidiſſet, quæ mea eſſet ſententia, gratulabundus prædixi: Nomen jampridem atque merita mihi innotuerant ex libro à Te edito, cui materiem præbuerunt opera Viri præſtantiſſimi & ſubacti judicii *Gul. Ballonii*, in quo omnia eleganter concinnoque ordine diſpoſita, eximia cum utilitate: De eo diſſerendi ubi ſe occaſio obtulit, cum Excellentiſſimo *Sponio*, in eam ſemper coivimus ſententiam bene Te de republica Medica meruiſſe: Ille vero cum adjungeret commercium literarium intercedere, rogavi teſtatum faceret quanti Te æſtimem: Facta quoque nuper mihi copia libelli à Te editi, per quem reviviſcit Excellentiſſimus ille Practicus Dominus *De Mayerne*, cujus aliquot Conſilia, cum Tractatu de Arthritide jam luce fruuntur: Celeberrimus ille fuit Medicus, Opulentiſſimus, Experientiſſimus: Quicquid deinceps à Te proditurum eſt, ut pote bonæ notæ, pergratum mihi futurum eſt, &c.

Carolus Sponius, *Medicus Regius, Doctor Monſpelienſis, Collegii Lugdunenſis Vicedecanus. Lugduni Gallorum die xxvii. menſis Octobris* 1677.

SP. Clariſſime Dom. D. BONETE, Amicorum Optime, ſummóque cultu mihi proſequende, Humaniſſimis tuis Literis ſignificas, animo deſtinaſſe Te, publicis uſibus propediem impertiri Syllogen Obſervationum, depromtarum ex Anatomis & extiſpiciis perſonarum morbis omnis generis è medio ſublatarum, prout ſeſe oggeſſerint, eámque Syllogen Practica ſerie diſponendam, juxta ordinem IOH. SCHENCKII τοῦ πάνυ in ſimili materia pridem uſurpatum, adjectis pro re nata Scholiis quibuſdam, ad pleniorem rerum minùs perſpicuarum illuſtrationem: quo ſuper cæpto quid mihi videatur, rogitas. Ego verò, Vir Eximie, propoſitum iſtud tuum non poſſum non prædicare admodum, imò tantæ frugis, ut nihil ſuprà, pronunciare, quanquam perarduum quoque agnoſcam, vaſtiſſimum ac laborioſiſſimum: quo fit ut ipſum non

non immeritò compellere liceat titulo facinoris Heroici, Herculani, στηλιτεύειν, ſoliſque rarioribus ingeniis, quale tuum, apprimè digni. Nullus omnino dubito quin tuas inter manus adeò induſtrias, mirificos ſucceſſus acquirat, incredibiliſque voluptatis ſenſu tam Teipſum auctorem, quàm curioſos omnes Philiatros ſit affecturum, qui nullâ unquam Tua lectitandi ſatietate capientur. Ecquod enim amœnius (obſecro) ſpectaculum ipſis exhiberi queat, quàm in multiplici Cadaverum diſſectione, Morborum prægreſſorum funeſtas quaſque clades oculatæ fidei perluſtrandas exponere? quæ nonniſi imperfectè intelligi, aut potiùs ſubolfieri tantùm poterant ante corporis apertionem: ut idem heic evenire dicendum ſit, ac in obſidionum ſolutione, ubi ſpectatores ejus rei ſatagei poliorceticos omnes hoſtis labores oculis uſurpare cominùs facilè poſſunt, ſi velint, puta caſtrorum ſuum, munimenta, cuniculos, ruinas ac ſubverſiones patratas, quæ ſingula, præſente adhuc hoſte, obſeſſis minùs erant explorata. Conſilium ergo Tuum, nunquam profectò ſatis laudandum, famâque unicè celebrandum, non aliò ſpectare mihi videtur, in abditorum Microcoſmi receſſuum detectione, quàm collimabat olim modernorum Argonautarum, Chriſtophori Columbi & Americi Veſputii votum, quo ſibi propoſuerant Terrarum nova, alio (ut ait ille) Sole calentia, hactenúſque ignorabilia indagare ac detegere, quemadmodum etiam fauſtis avibus tandem præſtiterunt, eóque ipſo admirandi ac θαυμαστοὶ apud univerſam poſteritatem evaſerunt. Noſtrâ etiam Patrúmque memoria non pauci extiterunt, quibus d. meliore luto finxerat præcordia Titan, qui præcipuo ſtudio ad Anatomicum negotium ſeriò pertractandum ſe contulerunt, naturalem partium humani corporis Diatheſin accuratè rimaturi, quo ipſo non parum ſibi pepererunt gloriæ. Quòd ſi tali ſcrutinio gloria debeatur, nonne longè majorem merebitur alterum iſtud, cui licas, ſcrutinii genus, utpote multò majoris abollæ, & ad Medicum potiùs quàm Phyſicum pertinens, quo ſcilicet perluſtrari ſolet Diatheſis præternaturalis, quæ in corporibus morbo defunctis apparet, quæ quidem ipſa levi admodum brachio à pleriſque Pathologiæ Practiceſque delineatoribus hactenus fuit excuſſa atque expenſa: etiamſi citra hanc ſpeculationem nunquam ſolidè exploratæ eſſe poſſint infinitæ quorumlibet morborum noxæ, neque ad unguem reddi poſſint rationes omnium & ſingulorum φαινομένων quæ per totum morborum tractum occurrerunt, quas ad res aſſequendas hoc pacto commodiſſimè perveniri poteſt.

Quapropter ſummopere Te adhortatum velim, non tantùm ut à ſuſcepto molimine minimè Te abſterreri ſinas, ſed contrà ut huic gnaviter incumbas, quantum ſcilicet tum propriæ valetudinis, tum Tui abs rebus aliis otii ratio patietur: imò ut quantocyus tam amabile penſum auſpiceris, perſuaſiſſimum habens, Te Rempublicam Medicam hoc ipſo impensè demeriturum, ac in ſtuporem quodammodo abrepturum, adcóque Nomen immortale Tibi comparaturum, aliiſque fortaſſis anſam præbiturum Tuum exemplum imitandi, præſertim cùm fieri non poſſit, ut tantæ molis tantique momenti Opus ab uno duntaxat homine & inchoari, & ſummam ad abſolutionem perduci poſſit: quem ad ſcopum obtinendum vix ac ne vix quidem pares eſſe valeant aliquam multorum Vitæ. Si vultis ergo Tu, Tuique ſimiles alij, reliquorum Aſclepiadarum gratiam inire, atque ut Vobis applauſus omnium concilietur efficere, non aliam puto Vobis viam eſſe calcandam. Aſſurgetur paſſim Vobis, Amor & Deliciæ Medicorum audietis, Elogia denique non inferiora tribuentur quàm quæ primis Aſtronomiæ Cultoribus accinebat Ovidius,

Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primum,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit!
Credibile eſt ipſis, poſitis vitiiſque jociſque,
Altius humanis exeruiſſe caput.

Vale Vir Clariſſime, Tui Nominis officioſiſſimus Cultor, &c.

Carolus Drelincurtius *Medicus Regius in Galliis, nec non glor. m. Principi de Turenna à Conſiliis olim Medicis, Nunc vero Lugduni in Batavis Rector Magnificus, & Profeſſor Medicus Primarius.*

Lugduni Batavorum exeunte Octobri 1677.

ANatome Tua, Ars potior cùm nulla ſit, quò Veritas è puteô eruatur, debitis illam laudibus nullus extulerim, ſed Tuam, mi Bonete, τήν τε ἐγχείρησιν τήν τε ἀγχίνοιαν per Apollinis ſacra conteſtor, ut perdius & pernox veritatem illam, *quæ Medicinæ tenebras diſpellat*, expromas.

Id profectò ſuis numeris ſi abſolveris; rerum momenta brevibus ſi perpendis, *inanibus miſſis, quæ ad rei pondus vel hilò leviora*; ſymptomata ſi fidus enarras, quibus, *cum Libitinæ Satellitibus*, in tumulum eſt Æger compulſus; Cadavera demum, induſtrius ſi penetras, rerum medullâ nos ut exſaties, univerſus Tibi aſſurget Medicorum Chorus.

Macte igitur peritiâ Tuâ, Clariſſime BONETE, & quam nactus es ſpartam, exornato, Nobiſque nucleum cedito, relictis pignori putaminibus. Sic ibis ad Aſtra, nec Te conticeſcent ſeri Nepotes, vaticinante Tibi C. D.

Natalis Falconet, *Andreæ Filius, Profeſſor Medicus Lugdunenſis.*

4. *Calend. Ianuar.* 1678.

FRueris tandem famâ nominis tui, & Lucubrationibus tuis tantopere optatis viciſſim fruimur; cùm exquiſitum penes nos ſit opus tuum Pathologicum, verus Therapeutices gnomon: Qui enim meliùs quàm tuâ σκαλεύσει tot φαινομένων in morbis prorſus diſſimilibus ſimilium, explorata ratio poterat haberi? qui faciliùs pars affecta, cui debetur medicamentum, integræ damnoſum, poterat internoſci? Qui demùm tutiùs tot ſyrtes ac ſcopuli in vorticoſo affectionum pelago exurgentes poterant declinari quàm novâ hac obſervationum tuarum cynoſurâ? novum mehercle eſt opus, ſolo te Machaone altero dignum, nec ſanè novum ex ſola novitatis gratiâ, ex raro dictionis nitore, ac variis concinnitatis & elegantiæ quibus coruſcat ornamentis, ſed potiſſimùm ob inſignem πολυωφέλειαν optimâ fruge ſparſam, atque maximum quod cu-

tanti & curando cedit emolumentum : opus ergo nomine multiplici novum, quippe quod nulli vel inter eos qui Anatome inclaruere, magis conſpicui parem ætiologiam cum pari felicitate fuerint perſequuti. Omnibus curis, muneribus nec non periculis labori huic impoſitis tam glorioſè defunctus es, ut quæ in te invidi tela foliis ſub prælo ſudantibus converterant, iiſdem apricantibus aliò detorſerint : mirum equidem quòd ad eum Evectus locum in quo Litterati ab omnibus invidiæ ventis ſolent circumflari, invidorum morſus & improborum contumeliam aufugeris; ad tot enim veritatum ſplendorem conniventes qui aliorum opera dente Theonino ſolent rodere, defixis in terram oculis rabioſa videntur rodere ſilentia. Sed quid quæſo Zoilis foret carpendum? niſi quod ſtolidi velut canes, naſcenti in publica commoda, majoris magnitudinis allatrent ſiderii : quis enim majori lumine artem Medicam decoravit? quis diligentiùs excoluit? quis auxit uberiùs? occluſa, Vir Præſtantiſſime, aperuiſti, irretita explicuiſti, impervia penetraſti, anguſta ampliaſti, univerſæ domum Medicinæ fines eò uſque protuliſti quò ſalebroſa & prærupta Diagnoſeos via, ut offendiculorum plena, ſic omnium errorum cauſa, jamjam nedum ſit illuſtrata ſed complanata, iis artibus affectas partes primas necis hoſpites tantâ cum diligentiâ perſcrutatus es, & ſecundum vel minimas ſui particulas erugaſti, ut par paribus impendens fatum, nemini, quantum natura rei conceſſerit, non liceat avertere; ſic tandem quæ ſolo conjecturæ nomine, alias audire conſueverant validiora rationum momenta, diorîſmo ex Diſquiſitionibus tuis orto, nunc ferme ad demonſtrationis pondus accedunt. Qui ſint ergo qui obſtrepant anſeres? qui ogganniant ſcioli! qui ſubſannent Momi? qui rixentur Ariſtarchi? rumperentur ſanè ſi qui forent miſerrimi Cleones, cùm tot inter plauſus ac ſolemnia, Panathenæis celebria non minùs Literatorum gaudia, nec cachinni, nec ſibili, nec iptimet ſcurrarum magis vociferantium, tumultus ad auriculas quantumlibet avidiores poſſent pervenire gratulebatur in muſæo ſuo amicorum conſtantiſſimus. N.F.

Joh. Jacobus *Harderus* Medicinæ Doctor & Philoſophiæ Profeſſor Baſileenſis.

Baſilea x x i v. Iunii 1678.

JVdicium de Opere Tuo in ultimis Tuis à me efflagitas, certè levius illud foret, niſi Nominis Tui ſtipatum prodire poſſet auxilio, ea enim ejus fama eſt apud Rei Medicæ peritos & Autiſtites hoc ſæculo, ut vel ſolo Nomine audito, liber Tuus facilem apud omnes ſit inventurus locum, Ea inſuper Operis Tui utilitas, ut non tantum φιλίατροι, *ſed etiam ij quibus paulò uberius Medicinæ delitias guſtare datum eſt, optima exinde depromere queant Theoremata, quibus adjuti, & in morborum horumque cauſarum cognitionem facilius devenire, tuq; his profligandis feliciori manu deſudare poterunt : imo inſignem hoc Tuum Opus, Tui ingenii ſpirat aciem* φιλοπονία *junctam egregiæ, adeò ut, ſi licitum foret, totus eruditus Orbis Te ad ulteriora nobis pandenda, jure eſſet ſtimulaturus.* Habes itaque hic judicium meum leviuſculum æquidem ſed ὀλόκληρον & ἀκίβδηλον.

Iohannes Conradus Peyer, *Schaphuſanus Med.*
Lutetia Paris. 5. Iulii 1678.

OPus Tuum hiſtoriarum Anatomico-Medicarum & novitate & utilitate adeo præclarum eſt, ut non poſſit non ab omnibus experi, quibus curæ Medicina. Neque enim ad artis nuſtræ perfectionem quicquam deſiderari poteſt accommodatius : Talibus ſane hiſtoriis pathologicis ad partes affectas & morborum cauſas dignoſcendum vis multo potentior quam nudis tot ſyſtematum præceptis dubiiſque regulis, quæ ſine exemplo ſunt ferculum ſine ſale : In Philoſophia naturali hodie obtinuit ut nihil verum putetur quod ſenſibus percipi nequit, aut experimento demonſtrari. Hac methodo ſi & medicina traditur, plurimum in ea certitudinis atque ſoliditatis eminebit, nec eam adverſarii velut conjecturalem, & fortunæ tota inſtabiliorem amplius traducent. A cadaveris cujuſcunque diſſectione, aut hiſtoriarum anatomicarum lectione nunquam ædepol redeo niſi doctior & oculatior, ut cœcos omnino putem qui iſta floccipendunt.

Ioh. Baptiſta Fantonus *Medicinæ Doctor, Auguſta Taurinorum Collegii Medicorum Socius, Et in alma Vniverſitate Anatomes Profeſſor. xv. Sept. 1678.*

DUm ignotas in cadaveribus vias, per quas effugerit vita ſcrutaris; extrema longè præcellis humanæ viræ non minus, quam ingenii (Excellentiſſime Vir, Celeberrime) Eò quidem pervenit Anatome in Bartholinis, Riolanis, &c. ut incrementa aſſumpturam deſperent ſæcula : deerat nullatenus perfectio, tibi ſoli ſervata, quam cæteris reſpuere fatam; Illi naturales partium ſtatus, vel morborum locos, ex ſanorum cadaverum diſſectionibus recenſent, Tu ulterius morborum non tantum locos, verū locorum affectus oculorum examini præbes obſervatos : *Neque quiſquam* (monet Harvéus Exercit. 1. Anat. ad Joan. Riolan.) *facile crederet quantum ex morbis, præſertim Chronicis, interiora pervertantur, & quanta partium interiorū Monſtra in morbis gignantur. Auſim dicere, plus una diſſectio, & apertio tabidi, aut Morbo aliquo antiquo, vel venenato confecti corporis ad Medicinam attulit commodi, quam decem corporum ſtrangulatorum*, t. hoc hactenus expectat Orbis, pollicituſq; fuit Petrus Caſtellus Romanus in Hipp. Aph. p. lib. Epiſt. ad Dominicū Panarolum, edituras bis centenas ex diſſectis cadaveribus obſervationes, ſub titulo Sepulchreti, quod ſepulchri inter umbras ſecum involutum firmiter credo : Anxium quoque ſub ſpe detinuit Orbem *Magnus Harveus* publicandæ Anatomiæ Medicæ, quod exequi negarunt Parcæ : Celeberimus denique Bartholinus Anatomiam utilem ſivè Practicam, quam Publico erat oblaturus, invida nimis incedia conſumpſere: ſic erat in fatis, ne præcluderetur occaſio Anatomiæ tuæ Practicæ publicādæ: Pari titulo gloriatur Clariſſimi Pauli Barbette

Anatomia

Anatomia, Riolani Parhologia & Molinetti, Eæ tamen ſubalternantur Phyſiologiæ: Tua verò *Victimarum* erit *Anatomicarum Cataſtrophe*, vel potius *Theatrum Anatomicum Tragedia vitæ humanæ*, tot ſcenis diviſum quod partibus diſtinctum, Varium tot actibus, quot morborum capita: Feſtina itaque (Vir Clariſſime) publicæ utilitati editionem; Anatomia noſtro hoc ſeculo ſi ita adaucta, ut hoc tantuo egeat complemento, Tu perfice, & dum oculis uteris in teſtes, quænam occuret diſſenſio? proferat Hippocrates, *longa in Arte dificile judicium*, Si te includit, erravit: quæ .n. comprobat ſenſus non dificilis eſt judicii: Denique tua hæc volumina mutilo prædicabunt eloquio immortalitati (Harvei loco citato) elogia. *Omnium* nempe *Morborum ſedes ante oculos ponere onus eſt non niſi divino ingenio exatlaudum: gravem ſanè ſubiit provinciam, qui morbos penè intellectus aciem fugientes oculis proſpiciendos tradidit: decent hac conamina Anatomicorum principem*, Ego verò tuo lætabundus applauſu, partiali devinctus beneficio, glorior ex Animo.

Iohannes Iacobus Wepferus *Poliater Scaphuſanus xxv. Octobr.* 1678.

LAudatiſſimum opus tuum quod attinet, Anatomiam ſc. Practicam, nec me applanſore nec defenſore indiget, cum vel ſolum nomen ſe commender atque ex Prodomo de Capitis dolore ceu ex ungue Leo cognoſcatur; ex illo enim perſpicitur non ſolum ſedulitatem & diligentiam tuam laude digniſſimam, verum etiam in ſeligendo, & ad ſuum locum quamlibet hiſtoriam exactiſſimum judicium & in commentando incomparabilem eruditionem magno tuo merito ſingulariter æſtimandam eſſe. Quilibet, cui vel mica ſalis in pectore eſt, Anatomiam Practicam non ſolum utilem ſed quoque plane neceſſariam eſſe facile agnoſcet: in omnium ore eſt Medicum tantum ad Curationem ſufficere, quantum in cognoſcendo valeat. At quis ſine prævia hac luce plurimorum morborum loca præcipue affecta & cauſas proximas intelliget? nonne horum ignarus Andabatarum more hæc ſacra proſequetur? experimenta per mortes faciet? quos enim in medendo rerum locorumq; gnarus ſcopos ſibi præfiget? quæ medicamenta adhibebit? quorſum diriget, aut quibus locis apponet? Plura abſurda prætereo: id tamen auſim dicere ob ſtudii hujus neglectum nimium quam diu nobis falſa & delira obtruſa fuiſſe, & neminem hoc ſtudium improbaturum, niſi quem abſurda dediſcere pudet, aut neſcio qua philautia faſcinatum, ut nihil rectum putet niſi quod ipſemet comminiſcitur, quorum ſemidoctorum ſc. turba quotidie nobis occurrit.

At ſtudium hoc noxium effutire, prorſus diabolicum dixerim, cum non niſi è ſchola illa proficiſcatur cui Generis humani juratus hoſtis præeſt: quibus enim damnum aliquod affertur? mortuis ne? at paulo poſt eſca vermium fient? An vivis? verum illorum bono labor iſte ſuſcipitur, nimirum ut præſens ſanitas conſervari, amiſſa feliciter reſtitui poſſit: ſi quam noxam parit, illis afferet qui Reipubl. Med. commodis impenſius invigilant, atque ut proximo bona conſcientia in medendo inſervire valeant, propriam vitam vili pendant: Id Viri Excellentiſſimi & optime de Rep. Med. meriti Spigelius & Veſlingius cum vitæ jactura, alii cum valetudinis incommodo fecerunt: eo laudabiliores quod Charitate Chriſtiana nihil prius ſubveniet habuerint.

Ioh. Daniel Horſtius *Diverſorum, S. R. I. Electorum Principum & Magnatum Medicus, Collegii Medici Francofurtenſis Senior.*

Francofurti 20. *Dec.* 1678.

QUæſo, *Vir Celeberrime*, noli diutius orbi invidere doctiſſimos illos labores tuos, ſed propediem in publicum publici boni cauſa illos emitte, quod mereantur plane: Non multa ſed multum legiſſe præſtat, nec multos ſed bonos Authores noſcere facit peritum & eruditum: Multis vero non amplius opus habebimus, ſi lucem aſpiciat Tuum clariſſimum & conſummatum ſcriptum, quod ad Theoriam diſcendam & Praxin exercendam ſat validum illud ut & commodum, atque citra ambages commoda monſtrat Philiatro committenda & omittenda, ſicque ad ſolidam Artis Medicæ notitiam feliciter ducat, generalia ſpecialibus, pro diverſitate ægrorum & ægritudinum apposite applicando: Non contemno quidem libros controverſiarum & diſſertationum, ſed ad bene medendum unicum Artis ſcopum, non faciunt tantum quantum Obſervationum collectio, à qua lecta relectáque plus ſolatii quam à doctiſſima quavis, in novatorum maxime, erudita, & ſubtili contentione, morbidi accipiunt, ipſéque Medicus cum adſtantibus: Cum ante annos quadraginta Profeſſionis Medicæ munus mihi in Academia Marpurgenſi concrederetur, in omnibus meis Prælectionibus hoc egi ut cuncta prolata exemplis potius Anatomicis & Noſologicis elucidarentur, quam ſpinoſis diſputationibus difficilia reddiderim, inculcante nempe *Arte* noſtra *longa* & *Vita brevi*, Fac itaque ut brevi nos beet Tuum Opus deſideratiſſimum & Vale. T. T.

Ioſephus Du Vernay *Doctor Medicus & Regius apud Pariſienſes Anatomicus. Pariſiis die xiv. Ianuarii 1679. ex Horto Regio.*

TUum de Hiſtoriis Anatomico-Medicis Completum jam Opus Summa cum Animi Delectatione cognovi, mihi certo conſtat nihil ad promovendam Artis Medicæ praxim Accommodatius, nihil ad illuſtrandam Medicinæ Theoriam, eamque à tot inanium Syſtematum commentis expediendam, aptius hac Tua Elucubratione poſſe reperiri, quæcunque enim præceptiones ſedulis iſtis ac certis Obſervationibus, iiſdemque tot ſolertiſſimarum tuarum meditationum acceſſione locupletatis innitentur, fidem plane locupletiſſimam, ac celeberrimam apud litteratos quoſcumque viros exiſtimationem ſibi jure merito vendicabunt; Itaque hujus Operis utilitate permotus meum hoc de ejuſdem Excellentia Teſtimonium ad te libentiſſimè demandavi.

Ad Perilluſtrem Virum, Dom. Th. Bonetum.

IMmenſas grates fundet Tibi qualibet ætas,
Gloria Pæonis prima, Bonete, *chori,*
Quòd ferè inexhauſtis Artem conatibus ornas,
Déque Cadaveribus parta trophæa doces.
In putribus ſunt mella feris qui quærere certant,
In microcoſmo aperis mille, Bonete, *favos.*

Carolus Sponius Med. Lugdun.

Ad Excellentiſſ. Clariſſ. Doctiſſimumq; Virum
Dom. D.
THEOPHILUM BONETUM
Med. Doct., cum Opus utiliſſimum
περὶ τῆς τῶν πτωμάτων ἀνοίξεως in
lucem Princeps ederet.

Τετράστιχον.

SI dum vivo meum corpus reſerare liceret
Conſpiceres animæ pars tua quanta meæ?
Pectora ſed niſi cum poſt fata recludere mos ſit,
Mortem ero ad uſque meam Bonete *tuus.*

Vincentius Minutoli in Academia Genevenſi politioris Literaturæ Profeſſor.

Sur la même penſée
Madrigal.

Aprenés Illuſtre Bonet
Medecin conſommé par l'Art & par l'Uſage
(Car en fin je le dis tout net
Au ſujet de ce bel Ouvrage)
Que ſi comme les morts l'on ouvroit les vivants,
Vous pourriés dans mon cœur lire les ſentiments
D'une eſtime pour vous toute particuliere,
Mais que puis qu'on attend qu'on ait fini ſon ſort,
Ie les conſerverai d'une telle maniere
Qu'on pourra les y voir encor aprés ma mort.

Le Méme.

In laudem Auctoris & Anatomiæ Practicæ.

DAt bona Bonetus, *mala cur tu Mome rependis?*
Non tibi de luto cor meliore fuit.
Theophili *bonus omnis enim, nomen ſtudiúmque*
Laudatum ſera poſteritate cupit.
Magnæ molis opus præclaro Herculis auſu
Is dedit, ancipiti Gordia vincla ſecans.
Ferro quæ patrat tacitas Libitina per artes
Ut jugulet miſeros, ut ſtruat inſidias:
Felix qui potuit mortis cognoſcere cauſas,
Hunc igitur librum volve, revolve, tenes:
Te cruor abſterret, vel mors cantata? ſed ecce
Hæc manet innocuo vulnere parta ſalus.

Io. Conradus Peyer
Medicus Schaffuſa
Helvetius.

SE bona diffundunt, arcto nec carcere claudi
Dum prodeſſe volunt ſe patiuntur ea.
Non mirum eſt igitur lucem præclare Bonete
Aſpectare tuæ nobile mentis opus.
Hoc Medici eſt, multis gratam præſtare ſalutem
Hoc præſtas cunctis ore manúq; bonus,
Hinc nomen clarum ſplendentibus inſeris aſtris
Atque æterna tibi præmia fama canet.

Jo. Georgius Mangoldt
D. Medicus Baſileenſis.

Index Sectionum.

Liber Primus.

De Affectibus Capitis.

Sectio I.

DE Dolore capitis pag. 1
2. De Apoplexia 76
3. De Soporoſis affectibus 124
4. De Catalepſi 146
5. De Inſomniis & Incubo 151
6. De Vigiliis p. n. 154
7. De Phrenitide, Paraphrenitide, Delirio 158
8. De Mania, Rabie ſeu Hydrophobia 176
9. De Melancholia & affectione Hypochondriaca 182
10. De Imaginationis, Ratiocinationis & Memoriæ læſione 206
11. De Vertigine 215
12. De Epilepſia 224
13. De Spaſmo 244
14. De Stupore, Torpore, Tremore, Horrore

rore, Rigore, Anxierate 273
15. De Paralyſi 282
16. De Hydrocephalo 304
17. De Catarrho 312
18. De Oculorum affectibus 329
19. De Aurium affectibus 342
20. De Narium affectibus 345
21. De Oribus affectibus 354
22. De vitiis Vocis & Sermonis 369
23. De Angina 378

Liber Secundus.

De Affectibus medii Ventris, ſeu Thoracis.

Sect. 1. De Reſpiratione difficili 385
2. De Suffocatione 460
3. De Tuſſi 476
4. De Pectoris, Laterum & Dorſi dolore 476
5. De Hæmoptyſi 526
6. De Exſpuitione purulenta, Empyemate 537
7. De Tabe in genere & Pulmonari 545
8. De Cordis Palpitatione, Tremore 635
9. De Pulſibus præter naturam 660
10. De Leipothymia, Syncope 678
11. De Morte repentina 692
12. De Gibboſitate 710

Liber Tertius.

De Affectibus imi Ventris.

Sect. 1. De Inappetentia 701
2. De Fame præter naturali 729
3. De Siti morboſa 740
4. De Deglutitione læſa 745
5. De Singultu & Ruminatione 755
6. De Concoctione læſa 762
7. De ventriculi dolore 768
8. De Nauſea & Vomitu 790
9. De Cholera morbo 826
10. De Alvi profluviis incruentis 828
11. De Alvi profluviis cruentis 853
12. De Excrementis alvi præter nat. 865
13. De Alvo adſtricta 875
14. De Ventris dolore 890
15. De Hæmorrhoidum fluore, dolore 950
16. De Hypochondriorum tumore 951
17. De Hypochondriorum dolore 966
18. De Ictero 988
19. De Scorbuto 1008
20. De Cachexia, Leucophlegmatia 1017
21. De Ventris Tumore 1033
22. De Lumborum dolore, Nephritide, Calculo renum 1150
23. De Hypogaſtrii dolore 1177
24. De Suppreſſione urinæ 1205
25. De Urinæ difficultate & ardore 1243
26. De Diabete 1264
27. De Urinæ incontinentia, & per locum indecentem Excretione 1268
28. De Urinis non naturalibus 1271
29. De Hernia 1294
30. De Teſticulorum dolore 1309
31. De Gonorrhoea 1311
32. De Uteri procidentia & deſcenſu 1321
33. De Hyſtericis affectibus, Suffocatione 1326
34. De Salacitate, Venere languida, Impedita, Fœcunditate & Sterilitate in utriuſque ſexu 1340
35. De Menſtruo fluxu Suppreſſo, Imminuto, Inordinato 1347
36. De Fluore muliebri, & Excretis p. n. ab Utero 1353
37. De Graviditate falſa, conceptione Tubaria, Gemellorum origine, Hermaphroditis, Virginitatis notis 1358
38. De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis 1371

Liber Quartus.

Sect. 1. De Febribus 1393
2. De Tumoribus p. n. 1507
3. De Vulneribus, Plagis 1657
4. De Ulceribus, Fiſtulis Gangræna 1631
5. De Fracturis 1639
6. De Luxationibus & Ambulatione læſa, aut motu impedito ob Oſſium vitia 1645
7. De Decubitu Supino aut in Latera impedito 1649
8. De Arthritide, Podagra, Iſchiadico dolore 1656
9. De Lue Venerea & Plica Polonica
10. De Affectibus Habitus, Externis
11. De Affectibus occultis, chronicis
12. Miſcellanea

INDEX

INDEX

Morborum & Affectuum.

Capitis Affectus.

CEREBRI intemperies humida cum pituita, ſero pag.13.15.16.17.18.19.20.21.23. 100.101.104. 106.107.108. 111.112.117. 124. 125.130. 131. 132. 133. 134.151. 166. 168.171
Cerebri intemperies cum plethora 8.9.10.12.24.88.96 4.5.6.9.134.149.154.161. 162.146. 148.1458
Cerebri intemperies ſicca 53. 149. 154. 161. 176. 162. 150.184.201
Cerebri intemperies cum bile 24
Cerebri inflammatio 42.43.156.161.167.163
Cerebri intemperies cum atra bile 178.180.182.193
Cerebri commotio. 1557
Cerebri ſubſtantia corruptio, ſphacelus 39. 43.44.50. 59.120.140.382
Conſumptio 300
Cerebri Tumores, Abſceſſus 18. 23. 26. 27. 28. 29. 33. 139. 140. 141. 158. 4. 19. 26. 27. 28.29.139.301
Veſica 118
Vlcera ventriculorum 134.165.201
Cerebri ſubſidentia, diſſolutio 118.120
Moles parva 212.632.308
Vermes, oſſa, calculi &c. in capite 63.64.65.66.67. 68.69.70.72.73.74.75.180.181.143.1494
Hydrargyrum 150
Cranii caries 57.58.59.60.61.62.138
tumor 120
Suturarum compages ſtricta 53.58
diſceſſio 56
Abſceſſus ſub cranio 30.32
Meningum inflammatio, ſideratio 34.37.39.41.35.40. 163.167.1396.1596
Coalitus 34.37.45
Puſtula 160
Siccitas 45.161
Abſceſſus 34.118
Polypi in ſinibus 166
Tumores ſcirrhoſi, Tubercula 35.36.45. 47. 48.49. 118
Flatus
Gummata 24
Vlcera 35
Vermes 161
Macula 163
Veſica 179
Putredo 120.125
Capitis vulnera 179
Apoplexia 1557. &c.
levis 470.837.838
Sopor 1454
Convulſio 1587
Convulſio digitorum 1565
Capitis dolor 948
Catarrhus 893.1413
1462
Suffocativus 395.1482
Externus 523
Coryza 321.322
Coma vigil 1468
Phrenitis 1596
Delirium 1469.1396
Epilepſia 387.1110.1187
Paralyſis 1009.1493.1565
Melancholia 966.1135
Laſſitudo 1020.1110

Oculorum affectus.

Amauroſis, Cæcitas 329. 330. 331
Suffuſio 333
Oculorum procidentia exitus 337.338.339
Dolor 340.341.342
Lacryma 340
Myopia, Nyctalopia 341
Vulnera 1596

Aurium affectus.

Aures purulentæ 342
Surditas 342
Dolor 344

Narium.

Odoratus amiſſio 345.346
Polypus 348.349
Excretio ſordida 349.350
Hæmorrhagia 352.1018
Sternutatio 353

Oris dentium, &c.

Gingivarum eroſio 354
Angina 388.1442
Aphtha 354.358.1487.1488.355.381
Oris fœtor 355.357
Gangræna 358
Gulæ dolor 358
Salivæ defectus 359
Labiorum tumor 360
Lingua calculoſa 1226. in pelliculas abſcedens 361. nigra 361.362.363.364. ſicca, rubra 363. ſordida, aſpera 365. extra os exerta ibid.
Gingiva cruenta 1112.1113
Epiglotis exeſa 634
dura 748
Dentium caries 366
dolor 366.367
caſus ibid.
Dentitio difficilis 365.259
Guſtus privatio 368
Oſcitatio 687.746

Vocis & ſermonis vitia.

Aphonia 369. 370. 371. 373. 374
Raucedo 369.373
Vox clangoſa, &c. 370.372
Balbuties

Balbuties, Sermo impeditus 375.378
Mutitas 375

Pectoris & Pulmonum affectus.

Aſperæ arteriæ *affectus varii* 386.387
Ulcus 557
Pulmonum *ariditas* 1408.1405.1410
Durities 1479
Inflammatio 365.390.397.535.610.1397.1454.1456.
1459.1462.1469.1482.1502.1512
Pleuroperipneumonia 494.&c. 1464.1628
Pulmonum *Eryſipelas* 488.1437.1459
Pulmonum *Abſceſſus, vomica, tubercula* 397.400.
566.402.900.1399.1408.1412.1427.1448.1450
Puſtuloſi 1487
Tumentes 391
Scirrhoſi 528.1407
Sphacelus 530.599
Varices. 477
Coalitus cum partibus vicinis 415.522.1039.
1469. &c.
Ulcera 538.546.&c.
Vermes 479
Lapides ibid.
Pleuræ *inflammatio* 490.&c. 1442.1458.541.
1481
Puſtula 160
Pleuritis Dorſalis 520
Diaphragmatis *phlegmone* 166.438
Abſceſſus 685
Tumores 599.1057
Perforatio 1176
Mediaſtini *inflammatio* 482.490.491.527.584.
593
Vomica 1407
Pectoris & Pulmonum Hydrops 417.&c. 444.496.
462.456.576.700.1023.1026.648.654.1023.
1079.1273.1408.1442.1445.1447
Empyema 568.425.1290.1662.516.557.&c.
556.1621.1653
Vulnera 1601.&c.
Pectoris Cancer 417
Gibboſitas 710.&c. 1255
Rachitis 592.611
Phthiſis 318.466.413.275.545.&c. 1440
Scorbutica 1110
Pectorea 714
Dorſalis 530.1172.1317
Reſpiratio læſa 454.385.&c.&c.765
Tuſſis 318.562.314.605.1398
Quintana 488
Spaſmodica 1498

Cordis *Affectus.*

Inflammatio 635
Tabes 1403.184.185.1412.1444.201.607.
682
Abſceſſus 639.184.693
Eroſio, Ulcuſcula 638.667.534.649.681.705.
564.608.679
Polypi 104.106.430.471.1025.1040.1044.1045.
1046.1079.1470.639.693
Situs mutatus 651.659
Tumores 656.659
Hydatides 678.638
Vermes 651.1524.681.693
Calculi 639.1477.592
Caruncula in ſinu 592.609
Oſſa 594.609
Valvula oſſea 702
Aorta orificium amplum 80
Oſtia ventriculorum occluſa 604
Pericardii *hydrops* 462.465.471.647.648.654.
1414
Inflammatio 688.659.677.682.685.493.515
Inflatio 645.646.850
Exulceratio 584
Tumores adnati 647.677.608
Vermes 646
Cordi adnatam 647.676
Deficiens 682.692
Vulnera 1606
Cordis *palpitatio* 469.639
Tremor 657
Dolor 656
Syncope 674.675.1464
Pulſus debilis 1039

Imi ventris Affectus
Ventriculi.

Oeſophagi *convulſio* 747
Obſtructio 748
Siccitas, durities, contractio 749.&c.
Ventriculi *inflammatio* 174.745
Inflatio 797
Eryſipelas 773
Abſceſſus 816.780.798.577.780.798
Scirrhus 773
Tumores 781.798.197
Hydrops 1130
Carbo 1514.1516
Tuberculum 689
Gangrana 796
Verruca, mola 774
Herpes 816.§.15
Puſtula 1494
Vulnus 1625
Ulcus, Eroſio 13.75.168.770.771.772.773.791.792.
1147.798.846.704.721
Fiſtula 291
Lapides 780.781.785
Extra ſitum 804.805.801
Laxatus, flaccidus 312.1114.1114
Corruptus, lacer 816.982
Contractus, parvus 797.891
Contractus, attenuatus 583
Pylori *ſcirrhus* 195.7991
Callus 798
Glandula adnata 620
Steatomata 799
Tubercula ſcirrhoſa 799
Exacte clauſus 802
Conſtrictus 205
Glandula indurata 411
Fames 634.810
Inappetentia 395.765.858
Sitis 1454.1481
Concoctio læſa 1271.1276
Raritas 166.767.916
Vomitus 1280.1568
Sanguinis 1013.1675
Singultus 1598.1232.1233
Ventriculi dolor 241.242.620.922

Inteſtinorum Affectus.

Inflammatio 898.899.907.909.910.914. 1440
Eryſipelas 1060
Inflatio
Subingreſſus 910
Ulcera 1074.1155.1165.1166.1280.1292
Duodeni laxitas 785
Ilei contractio 806
Coli cancer 900.918
Vermes 519.689.705.775.771.845.902.903.913.1097. 1121.1475.1052.1603.181. 622.623.1166
Calculi 902.904.905
Ani *fiſtula* 813
Procidentia 859
Hæmorrhoides 1006
Teneſinus 1268.1339.1419
Alvus adſtricta 948.949.1013.1134
Colicus dolor 293. 294. 295. 871. 101. 1002. 1016, 1024
Iliacus 906.&c.
Cœliaca, Lienteria 828
Colica nephritica 788
Diarrhœa 1485.822.&c.
Scorbutica 1013
Dyſenteria 853.&c.
Excrementa *puriformia* 635
præternat. 865
nigra 1003
Fluxus hepaticus 861
Crepitus 916.852

Hepatis *Affectus.*

Inflammatio 518.536.756.810.861.935.937.952.966. 967.1273. 1416. 1418. 1448. 1449. 1464. 1482.1485. 1471. 1472. 868. 1689
Abſceſſus 610. 611. 819. 862. 518. 967. 1471. 1473. 1453.1418.1595. 1676
Putredo ſicca 809
Obſtructio 861
Intemperies ſicca 1448.1449
Tumens 862
Tumores 517.522.974. 1051. 1473
Maximum 714
Tuberculoſum 412.1473.1483
Puſtuloſum 594
Scirrhus, Scirrhoſi Tumores 1055.1427.1655
Cancer 971
Steatoma 936
Glanduloſum 1527
Verrucoſum 611
Incrementum nimium 716
Maraſmus 971
Gangræna 810.1512
Situs p.n. 952.611
Fiſſura 195.973
Ulcus 809. 969. 971. 705. 1676. 1617
Vulnus 612.1617
Contuſio 1617
Adnaſcentia 974.1633
Calculoſum 953.976.999. 1000.595.705
Vena cava *corpora pituitoſa, alba continens* 595
Obſtructa prope cor 607
Hepatis dolor 723
Icterus 1953.1277.1603.1492
Cachexia, Leucophlegmatia 924. 1548. 629
Hydrops 937.1029.555.577
(*Nodoſus* 1133.) 1363

Cyſtis felleæ *affectus.*

Collapſa 887.938
Rupta 974.808.705
Bilis defectus 615
Calculi, lapides 612. 621. 707.708.809.997.1060 1197. 1494. 1495. 1278. 1283. 121. 143. 1461. 395. 447. 517.

Lienis *Affectus.*

Inflammatio 1449.1473.478
Magnus 190.957.958.960
Parvus 191.722
Extra ſitum 1171. 1194
Lividus, flaccidus 191
Calculoſus 590
Ambuſtus, niger 1427
Putris 1413.192.1493
Tumores 959.961.590
Scirrhus 963
Hypochondriaca affectio 535.764. 804.812. 948. 1276. 1277
Morbus niger 779
Scorbutus 1274

Pancreatis *Affectus.*

Obſtructio 1421.1427
Abſceſſus 157.940.1421.686.1675
Ulcus 941
Tunicæ abſceſſio 612
Corruptio, Sphacelus 815.1175.707
Cancer 815
Tumores 789.934.1655
Scirrhus 922. 815.872.1417. 908.891.587

Omenti *Affectus.*

Putridum 188.590
Purulentum 1406
Conſumptum 1411.1412.1414
Tumores 1127.1534
Scirrhoſum 200.201
Glanduloſum 589

Meſenterii *Affectus.*

Obſtructio 617.618. 1414
Inflammatio 635.1054.1414.1415.1475
Abſceſſus 626. 925. 1414. 1415. 1475. 1476. 198. 617. 870
Ulcera 927.1415.1476
Tumores 626.716.934.1362.617
Scirrhoſum 195.201.617.618
Conſumptio 1412.1414.1415
Mollities, laxitas, &c. 927
Intemperies 1083
Putredo 1411
Vaſorum *lubricitas* 1476
Sanguis concretus in iis 1417
Materia argillacea 1405.1417
Lapilli 1417.615.619
Vaſa varicoſa 202.203
Glandularum lactearum phlegmone 622.624
Tumida 1410.617.602

Renum *Affectus.*

Inflammatio 1151.1152. 1153. 1160. 1268. 1450. 1473. 1493
Abſceſſus, Ulcera 788. 1154. 1165. 1166. 1283. 1473
Calculi, Lapides 901. 1205. &c. 1279. 1280. 1082. 1292. 1445. 1538.

Arenularum generatio 1450
Debilitas 1279
Corruptio 1412.1419
Tumor 648.805
Luxatio 448.987
Iecori adnati 612
Vermes 122.123
Pinguedo nimia 710

Capſulæ Atrabilariæ.

Magna 198

Veſicæ *affectus.*

Inflammatio 1253
Ulcus 1291.1293
Aphtha 1420
Scabies 1245
Tumores ſcirrhoſi 1189.1228.1245.1246.1239
Carcinoma 1268
Fungus 1294
Diſlocatio 1245
Calculi, Lapides 1251.&c.944.1117.&c.1229.1250
1281.1285.1288
Colli veſicæ *ulcus* 1243
Caruncula 1185.1236.1244.1247
Cervix intorta 1238
Tophus in meatu urinario 1475
Dyſuria, Stranguria 1668.1171.1187
Iſchuria 788.1152
Mictio cruenta 1281
Urinæ *varia* 564.&c.
Cruda 1020
Dulcis 1266
Purulenta 1288
Incontinentia 1238

Scroti & Teſtium.

Hernia 1234.&c.
Teſticulorum *dolor* 1309
Proſtatarum *tumor* 1244.1247.1249
Siccitas 1245

Uteri *Affectus.*

Atreta mul. 1350
Fungoſa excreſcentia in cervice 1324
Cancer 1195.1352
Complicatio 1195.708
Corruptio 1420
Extranea contenta, Lapides 1195.1196.1054
Fungi 1353
Gangrana 1196.1357.708
Hernia uterina 1200
Hydrops 1091.1135.1136.1137. 1140.1143.
1361
Mola 1197. 1136. 1142. 1143. 1148. 1325.
1360
Prolapſus falſus 1088
Polypi in vaſis 1351
Sarcoma 1326.1196
Scirrhus 1200.1136.1142.1492
Situs mutatus 1188
Ulcus 1200.1357
(*Cancroſum* 1195)
Teſtium *muliebrium hydrops* 1139.1141.1144
Tumor 1329.1330.707
Vomica 1197
Corruptio 708
Chloroſis 962.1271
Fluor uterinus 1199.314
Menſes vitioſo 575
Hæmorrhagia uteri colli 1348
Graviditas 942
Falſa 1104
Conceptio extra uterum 1198
Gemelli 1145
Fœtus mortuus 1199
Partus difficilis 1062
Secundinæ ſubſiſtentes 1127
Puerperarum ventris tumor 946
Hyſterica paſſio 260.707.729

Febres.

Febris 953.883.907.1200.1232.1234
Bilioſa 1474
Brachialis
Continua 842.888
Cauſus 2492.390
Catarrhalis 1450
Cephalica 1392.&c.
Comatoſa 1454
Ephemera 1441
Epileptica 1431
Hectica 1402.&c. 1278.1279
Intermittens 1443
Lenta 1020.&c.
Lethargica 1412.1468
Leipyria 741
Maligna 1493.1468.1276.917
Maraſmodes 1285
Peſtis 705
Quartana 1548
Synochus putrida 1442
Symptomatica 1405.1418.555.1442.1445.1467
Scorbutica 1013.1016
Singultiens 1450.1398
Tertiana 1273.1275
Typhodes 555
Variola, morbilli 466

Affectus Externi, Habitus.

Arthritis, Iſchias, Podagra, &c. 394.837.1412.1432.
1433.1462
Dolores externi 1545
Ecchymoſis 1624
Facies turgida 571
Leuca 632
Lumborum dolor 623.929.941.949.1075.1175
Lumbago 1170.1173
Macula ſcorbutica 1110
Phtheiriaſis 69.70
Plica Polonica 837
Scabies 554
Subſultus membrorum 668
Lues *venerea* 456.519.521.522.750.770.771.837.1413
Venena 709.683.768.765.770.776.792.793.794.795.
712.949.1478
Fungi 705
Philtra 620

Tumores præter naturam, &c.

Aneuryſma 199.469.496.531.1433.1550.1552
Abſceſſus 1172.1535
Veſicalis 1532
Occultus 1417
Abdominis *tumor, meteoriſmus* 902.1468
Apoſtemata 1415.1417

Inteſtinorum Affectus.

Inflammatio 898.899.907.909.910.914. 1440
Eryſipelas 1060
Inflatio
Subingreſſus 910
Vlcera 1074.1155.1165.1166.1280.1292
Duodeni laxitas 785
Ilei contractio 806
Coli cancer 900.918
Vermes 519.689.705.775.771.845.902.903.913.1097. 1121.1475.1052. 1603.181. 622. 623.1166
Calculi 902.904.905
Ani *fiſtula* 813
Procidentia 859
Hæmorrhoides 1006
Teneſmus 1268.1339.1419
Alvus adſtricta 948.949.1013.1134
Colicus dolor 293. 294. 295. 871. 101. 1002. 1016, 1024
Iliacus 906.&c.
Cœliaca, Lienteria 828
Colica nephritica 788
Diarrhœa 1485.822.&c.
Scorbutica 1013
Dyſenteria 853. &c.
Excrementa *puriformia* 635
præternat. 865
nigra 1003
Fluxus hepaticus 861
Crepitus 916.852

Hepatis *Affectus*.

Inflammatio 518.536.756.810.861.935.937.952.966. 967. 1273. 1416. 1418. 1448. 1449. 1464. 1482. 1485. 1471. 1472. 868. 1689
Abſceſſus 610. 611. 819. 862. 518. 967. 1471. 1473. 1453. 1418. 1595. 1676
Putredo ſicca 809
Obſtructio 861
Intemperies ſicca 1448.1449
Tumens 862
Tumores 517.521.974. 1051. 1473
Maximum 714
Tuberculoſum 412.1473.1483
Puſtuloſum 594
Scirrhus, Scirrhoſi Tumores 1055.1427.1655
Cancer 971
Steatoma 936
Glanduloſum 1527
Verrucoſum 611
Incrementum nimium 716
Maraſmus 971
Gangræna 810.1512
Situs p.n. 952.611
Fiſſura 195.973
Vlcus 809. 969. 971. 705. 1676. 1617
Vulnus 612.1617
Contuſio 1617
Adnaſcentia 974.1633
Calculoſum 953.976.999. 1000.595.705
Vena cava *corpora pituitoſa, alba continens* 595
Obſtructa prope cor 607
Hepatis dolor 723
Icterus 1953.1277.1603.1492
Cachexia, Leucophlegmatia 924. 1548. 629
Hydrops 937.1029.555.577
(*Nodoſus* 1133.) 1363

Cyſtis felleæ *affectus*.

Collapſa 887.938
Rupta 974.808.705
Bilis defectus 613
Calculi, lapides 612. 621. 707. 708. 809. 997. 1060 1197. 1494. 1495. 1278. 1283. 121. 143. 1461. 395. 447. 517.

Lienis *Affectus*.

Inflammatio 1449.1473.478
Magnus 190.957.958.960
Parvus 191.722
Extraſitum 1171. 1194
Lividus, flaccidus 191
Calculoſus 590
Ambuſtus, niger 1427
Putris 1413.192.1493
Tumores 959.961.590
Scirrhus 963
Hypochondriaca affectio 535.764. 804. 812. 948. 1276. 1277
Morbus niger 779
Scorbutus 1274

Pancreatis *Affectus*.

Obſtructio 1421.1427
Abſceſſus 157.940.1421.686.1675
Vlcus 941
Tunica abſceſſio 612
Corruptio, Sphacelus 815.1175.707
Cancer 815
Tumores 789.934.1655
Scirrhus 922.815.872.1417.908.891.587

Omenti *Affectus*.

Putridum 188.590
Purulentum 1406
Conſumptum 1411.1412.1414
Tumores 1127.1534
Scirrhoſum 200.201
Glanduloſum 589

Meſenterii *Affectus*.

Obſtructio 617.618. 1414
Inflammatio 635.1054.1414.1415.1475
Abſceſſus 626. 925. 1414. 1415. 1475. 1476. 198. 617. 870
Vlcera 927.1415.1476
Tumores 626.716.934.1362.617
Scirrhoſum 195.201.617.618
Conſumptio 1412.1414.1415
Mollities, laxitas, &c. 927
Intemperies 1083
Putredo 1411
Vaſorum *lubricitas* 1476
Sanguis concretus in iis 1417
Materia argillacea 1405.1417
Lapilli 1417.615.619
Vaſa varicoſa 202.203
Glandularum lactearum phlegmone 622.624
Tumida 1410.617.602

Renum *Affectus*.

Inflammatio 1151.1152. 1153. 1160. 1268. 1450. 1473. 1493
Abſceſſus, Vlcera 788. 1154. 1165. 1166. 1283. 1473
Calculi, Lapides 901. 1205. &c. 1279. 1280. 1082. 1292. 1445. 1538.

Arenularum

Arenularum generatio 1450
Debilitas 1279
Corruptio 1412.1419
Tumor 648.805
Luxatio 448.987
Iecori adnati 612
Vermes 122.123
Pinguedo nimia 710

Capſulæ Atrabilariæ.

Magna 198

Veſicæ *affectus.*

Inflammatio 1253
Ulcus 1291.1293
Aphthæ 1420
Scabies 1245
Tumores ſcirrhoſi 1189.1228.1245.1246.1239
Carcinoma 1268
Fungus 1294
Diſlocatio 1245
Calculi, Lapides 1251.&c.944.1117.&c.1229.1250
1281.1285.1288
Colliveſicæ *ulcus* 1243
Caruncula 1185.1236.1244.1247
Cervix intorta 1238
Tophus in meatu urinario 1475
Dyſuria, Strangurıa 1668.1171.1187
Iſchuria 788.1152
Mictio cruenta 1281
Urinæ *varia* 564.&c.
Cruda 1020
Dulcis 1266
Purulenta 1288
Incontinentia 1238

Scroti & Teſtium.

Hernia 1234.&c.
Teſticulorum *dolor* 1309
Proſtatarum *tumor* 1244.1247.1249
Siccitas 1245

Uteri *Affectus.*

Atreſia mul. 1350
Fungoſa excreſcentia in cervice 1324
Cancer 1195.1352
Complicatio 1195.708
Corruptio 1420
Extranea contenta, Lapides 1195.1196.1054
Fungi 1353
Gangrena 1196.1357.708
Hernia uterina 1200
Hydrops 1091.1135.1136.1137.1140.1143.
1361
Mola 1197. 1136. 1142. 1143. 1148. 1325.
1360
Prolapſus falſus 1088
Polypi in vaſis 1351
Sarcoma 1326.1196
Scirrhus 1200.1136.1142.1492
Situs mutatus 1188
Ulcus 1200.1357
(*Cancroſum* 1195)
Teſtium *muliebrium hydrops* 1139.1141.1144
Tumor 1329.1330.707
Vomica 1197
Corruptio 708
Chloroſis 962.1271

Fluor uterinus 1399.34
Menſes vitioſo 575
Hæmorrhagia uteri colli 1348
Graviditas 942
Falſa 1104
Conceptio extra uterum 1198
Gemelli 1145
Fœtus mortuus 1199
Partus difficilis 1002
Secundina ſubſiſtentes 1127
Puerperarum ventris tumor 946
Hyſterica paſſio 260.707.729

Febres.

Febris 953.883.907.1200.1232.1234
Bilioſa 1474
Brachialis
Continua 842.888
Cauſus 2492.390
Catarrhalis 1450
Cephalica 1392.&c.
Comatoſa 1454
Ephemera 1441
Epileptica 1431
Hectica 1402.&c.1278.1279
Intermittens 1443
Lenta 1020.&c.
Lethargica 1412.1468
Leipyria 741
Maligna 1493.1468.1276.917
Maraſmodes 1285
Peſtis 705
Quartana 1548
Synochus putrida 1442
Symptomatica 1405.1418.555.1442.1445.1467
Scorbutica 1013.1016
Singultiens 1450.1398
Tertiana 1273.1275
Typhodes 555
Variolæ, morbilli 466

Affectus Externi, Habitus.

Arthritis, Iſchias, Podagra, &c. 394.857.1412.1432.
1433.1462
Dolores externi 1545
Ecchymoſis 1624
Facies turgida 571
Leuca 632
Lumborum dolor 623.929.941.949.1075.1175
Lumbago 1170.1175
Maculæ ſcorbutica 1110
Phtheiriaſis 69.70
Plica Polonica 837
Scabies 554
Subſultus membrorum 668

Lues *venerea* 456.519.521.522.750.770.771.837.1413

Venena 709.683.768.765.770.776.792.793.794.795.
712.949.1478
Fungi 705
Philtra 620

Tumores præter naturam, &c.

Aneuryſma 199.469.496.531.1433.1550.1552
Abſceſſus 1172.1535
Veſicalis 1532
Occultus 1417
Abdominis *tumor, meteoriſmus* 902.1468
Apoſtemata 1415.1417

Bronchocele 464.807.1523
Bubo 1471.1533
Caſus, alliſio 944.962.964.848
Cancer 1133.1530
Vlceratus 1197
Eryſipelas 160.529.1556
Exanthemata 1549
Glandularum affectus 1541
Hernia 919.920.921
Bubonocele 806.1201
Hydrocele 309
Hydromphalos 1062
Sarcocele.
Falſa 964
Inflammatio 139
Muſculorum Abdominis 1057.1416
lumbarium 1452
Natta 1517
Oedema 1549
Pedum 967.972.1547.1650
Parotis maligna 771
Paronychia 1544
Sarcoma 1521
Scirrhus *œdematoſus* 1540
mammarum, 1413
Steatoma 1521.1522.1544.1548
Spina ventoſa 521.1549.1633
Struma, Scrofula 614.925.926.1062.1524
Tumor *in genere* 616.1545
Mammarum 1529.1531
Scorbuticus 1013
Scrot 1535
Varix 477.1555
Vulnera 1557.&c.
Ulcera 1631.*&c.*
Fiſtulæ 1636
Gangræna 1657
Fracturæ 1639
Luxationes 1645

INDEX EORUM

Qui hoc in Opere adducuntur.

JOHANNES Aicholzius.
Joh. Alboſius.
Salomon Albertus.
Amatus Luſitanus.
Paulus Ammanus.
Petrus Aponenſis, Conciliator.
Fabritius ab Aquapendente.
Johannes Arculanus.
Johannes Argenterius.
Henningus Arniſæus.
Johannes Aſſuerus.
Jacobus Aubertus.
Horatius Augenius.
Gulielmus Ballonius.
Ludovicus Bailly *Chirurgus*.
Paulus Barbette.
Gaſpar Bartholinus.
Thomas Bartholinus.
Joh. Bauhinus.
Caſpar Bauhinus.
Joh. Caſpar Bauhinus.
Gulielmus Beckers.
N. Bedeau.
Georgius Behrens.
Johannes à Belloforti.
Antonius Benivenius.
Chriſtoph. Bennettus.
Jacobus Berengarius.
Carolus Berengugius.
Gerardus Bergenſis.
Georgius Bertinus.
Bertus.
Joh. Beverovicius
Theophilus Bierlingius.
Bidgood.
Joh. Bilgerus.
Joh, Nic. Binningerus.
Gerardus Blaſius.
Petrus Blandinus.
Jacobus Bonrius.
Johannes Bodinus.
Joh. Jacobus Bobrzenſqui.
Martinus Bogdanus.
Arnoldus Bootius.
Joh. Alphonſus Borellius.
Petrus Borellus.
Olaus Borrichius.
Leonardus Botallus.
Hippolitus Boſcus.
Robertus Boyle.
Petrus Boyſteu.
Antonius Muſa Braſſavolus.
Joh. Henricus Brechifeld.
Brengerus.
Brugelius.
Rudolphus Burkardus.
Joh. Burgovver.
Thomas Burnet.
Joh. Burzius.
Lucas Bylerus.

Caſpar Caldera.
Barthol. Cabrollius.
Franciſcus Cailleus.
Jacobus Camenicenus.
Joachimus Camerarius.

Joh. Ru-

Joh. Rudolphus Camerarius.
Hieron. Capivaccius.
Hieronim. Cardanus.
Julius Caſſerius Placentinus.
Petrus Caſtellus.
Iſaacus Cattierus.
Prothus Caſulanus.
Gedeon Chabræus.
Gualterus Charleton.
Moſes Charras.
Johannes Chiffletius.
Franciſcus Chomel.
Volkerus Coiter.
Caſpar Collichen.
Tobias Cneulinus.
Andreas Cnoffelius.
Theodorus Collado.
Realdus Columbus.
Ludov. Herman. Combach.
Conradinus.
Paulus Conſtantius de Rebequei
Mauritius Cordæus.
Caſpar à Coſta.
Samuel Coſter.
Joſeph Covillardus,
Joh. Craro.
Alſarius Crucius.
Alardus Hermanus Cummenus.
Tobias Czazkelius.

Stephanus Dentand *Chirurgus.*
Alexander Deodatus.
Antonius Deuſingius.
Isbrandus à Diemerbroeck.
Petrus Salius Diverſus.
Joh. Jacob. Venceſlaus Dobtzenski,
Rembertus Dodonæus.
Joh. Dolæus.
Leonardus Doldius.
Michael Doringius.
Dovynetus.
Carolus Drelincurtius.
Ludovicus Duretus.

Sebaſtianus Eckerti.
Joh. Henricus Egermeleř.
Gallus Eiſchneireuterus.
Joachimus Georgius Elſner.
Joh. Sigiſmundus Elshoſtius.
Thomas Eraſtus.
Bartholomius Euſtachius.

Gulielmus Fabritius Hildanus.
Hieronymus Faber.
Antonius Faius.
Andreas Falconet.
Natalis Falconet.
Johannes Faber.
Nathanael Fairfax.

Adrianus Falkenburgius.
Gabriel Fallopius.
Joh. Baptiſta Fantonus.
Michael Fehr.
Johannes Fernelius.
Ferrandus Senior.
Thomas Fienus.
Joh. von Flammerdinge.
Robertus Flud à Fluctibus.
Martinus Fogelius.
Cæcilius Folius.
Rodericus à Fonſeca.
Jacobus Fontanus.
Nicolaus Fontanus.
Lælius à Fonte.
Petrus Foreſtus.
Samuel Formius.
Raimundus Joh. Fortis.
Carolus Fracaſſatus.
Dominicus Fracaſſatus.
Melchior Fribe.
Chriſtophorus Fromannus.

Oſvvaldus Gabelchovverus.
Gaien *Chirurgus.*
Claudius Galenus.
Georgius Garnerus.
Petrus Gaſſendus.
Achilles Gaſſerus.
Daniel Geiger.
Conradus Geſnerus.
Petrus Gaſſendus.
Cornelius Gemma.
Hector Gibaltus.
Iohannes Gilbertus.
Matthias Glandorpius.
Henricus Glaſer.
Franciſcus Gliſſon.
Reinerus de Graaf.
Gras.
Georgius Graſeccius.
Ioh. Georgius Greiſelius.
Iacobus Greiſelius.
Oſvvaldus Grembs.
Chriſtophorus Guarinonius.
Iacobus Guillemeau.

Philippus Hæcſtetterus.
Samuel Hafenrefferus.
Ehrenf. Hagendorn.
Paterſon Hain.
Fridericus Hammericus.
Georgius Hannæus.
Ioh. Ludov. Hannemannus.
Chriſtophorus Harder.
Ioh. Iacobus Harder.
Iohannes Hartmannus.
Gulielmus Harveus.
Ioh. Hebenſtrett.

Henricus ab Heers.
Ioh. Heinſius.
Moſes Heldt.
Ioh.Bapt.Helmont.
Johannes Henen.
Auguſtinus Hermannus.
Siboldus Hemſterhuys.
Matthæus Franciſcus Hertodus.
Joh.Ferdinandus Hertodus.
Iohannes Heſſus.
Ioh. Heurnius.
Ottho Heurnius.
Hiarne.
Nathanael Highmorus.
Hippocrates.
Fridericus Hofmannus.
Gaſpar Hofmannus.
Mauritius Hofmannus.
Coſmas Holtzachius.
Martinus Holtzapelius.
Iacobus Hollerius.
Wolfgandus Hœferus.
Iohannes van Horne.
Hornungus.
Gregorius Horſtius.
Ioh.Daniel Horſtius.
Houppeville.
Ioh.Fridericus Huldenreichius.
Emanuel Hurterus.

Leonardus Iacchinus.
Matthias Iacobæus.
Oliger Iacobæus.
Deſiderius Iacotius.
Iulius Iaſolinus.
Ioh.Ieſſænius à Ieſſen.
Frider. Ferdinandus Illmerus.
Ingraſſias.
Antonius Iodon.
Thomas Iordanus.
Laurentius Ioubertus.
Iulienus.
Georgius Sebaſtianus Iungius.
Lucas Iuſtus.

Ioh. Kentmannus.
Theodorus Kerkringius.
Athanaſius Kirkherus.
Tobias Knoblochius.
Albertus Kyperus.

Frider. Lachmund.
David Laigneau.
Ioh.Lamont *Chirurgus.*
Ioh.de Lamomiere.
Ioel Langelot.
Iohannes Langius.
Nicolaus Larcheus.
Ioh.Henricus Lavaterus.

Andreas Laurentius.
Lævinus Lemnius.
Dominicus Leonus.
Fridericus Lepnerus.
Franciſcus de Leſtang.
Andreas Libavius.
van der Linden.
Iodocus Lommius.
Acta Londinenſia.
Loſelius.
Fridericus Loſſius.
Ioh.Petrus Lotichius.
Richardus Lovver.
Marcellus Lucius.
Cyriacus Lucius.
Adam Lucthenius.
Daniel Ludovici.

Eduardus Maii.
Ioh.Daniel Major.
Marcellus Malpighius.
Magnenus.
I. Georgius Mangolt.
Proſper Martianus.
Matthæus Martini.
Henricus Martinius,
Ieremias Martius.
Dominicus de Marchettis.
Petrus de Marchettis.
P. Andreas Matthiolus.
Ioh. Marquardus.
Theod. de Mayerne.
Henricus Meibomius.
Philippus Melancthon.
Antonius Menjotius.
Menxelius.
Ludovicus Mercatus.
Edmundus de Mera.
Hieronymus Mercurialis.
Thomas Mermannus.
Georgius Abraham Merolin.
Marinus Merſennus.
Franciſcus Michinus.
Ioh. Mingaulrius *Chirurgus,*
Iacobus Moccius.
Gothofredus Mœbius.
Henricus à Moinichen.
Molinettus.
Valentinus Andreas Mollenbroccius.
Monconis.
Ioh.Baptiſta Montanus.
Paulus Moth.
Moutonus.
Iohannes de Muralto.
Abrahamus Murgelius.

Sebaſtianus Naſius.
Ioh. Neander.

Neretus

Neretus Neretius.
Benjamin Noel *Chirurgus.*
Ludovicus Nonnius.
Gregorius Nymmanus.

Obſtetrix Gallica.
Adolphus Occo.
Iacobus Ocrhæus.
Fridericus Orthlobius.

Matthias Paiſenius.
Georgius Palma.
Dominicus Panarolus.
Aureolus Theophraſtus Paracelſus.
Ambroſius Pareus.
Guido Parin.
Simon Pauli.
Ioh. Henricus Pauli.
Pauſanias.
Petrus Pavvius.
Pechlinus.
Conradus de Peniin.
Petrus Paulus Pereda.
Philippus Perſius.
Henricus Petræus.
Georgius Chriſtoph. Petri.
Gaſpar Pencerus.
Ioh. Conradus Peyer.
Philotheus.
Petrus Pigray.
Severinus Pinæus.
Carolus Piſo.
Pillement.
Simon Pimpernelle.
Gulielmus Plantius.
Georgius Plaſſius.
Felix Platerus.
Plazzonus.
Scipio du Pleix.
V. Fortunatus Plempius.
Plinius.
D. Poller.
Johannes Poſthius.
Petrus Poterius.
Antonius de Pozzis.
Preſſius.
Jacobus Primeroſius.
Daniel Puerarius.
Franciſcus Pureus.
Puylon.

Petrus Quentzius.
Joſephus Quercetanus.

Juſtus Raphelengius.
Carolus Rayger.
Nardus Antonius Recchius.
Salomon Reiſelius.
Joh. Renodæus.
Petrus Rex, *Pharmacop.*

Cœlius Rhodiginus.
Johannes Rhodius.
Johannes Riolanus Pater.
Joh. Riolanus Filius.
Lazarus Riverius.
Chriſtophorus Rœſlerus.
Guernerus Rolfincklus.
Gulielmus Rondeletius.
Ronſeus.
Henricus Roonhuſius.
Abel Roſcius.
Franciſcus Rota.
Jacobus Rorhius.
Franciſcus Rouſſetus.
Hieronymus Rubeus.
Olaus Rudbeck.
Chriſtianus Rudnicius.
Henricus Rufus.
Joh. Udalricus Rumlerus.
Ruyſchius.

Phil. Jacobus Sachs.
Angelus Sala.
Dominicus Sala.
Philippus Salmuth.
Rudolphus Salrzmannus.
Sanctorus Sanctorius.
Antonius Saporta.
Henricus Sampſonius.
Philibertus Saracenus.
Hercules Saxonia.
Jul. Cæſar Scaliger.
Schmid.
Conradus Victor Schneiderus.
Laurentius Scholtzius.
Joh. Schenckius.
Joh. Theodorus Schenckius.
Schrodter.
Simon Scultzius.
Lucas Scrockius Senior.
Lucas Scrockius Junior.
Johannes Scultetus.
Melchior Sebiſius.
Georgius Segerus.
Jacobus Seidelius.
Daniel Sennertus.
Johannes Serrarius.
Marcus Aurelius Severinus.
Joh. Baptiſta Silvaticus.
Benedictus Salvaticus.
Slegelius.
Coſmus Slotanus.
Henricus Smetius.
Reinerus Solenander.
Cornelius à Sommeren.
Paulus de Sorbait.
Lazarus à Soro.
Petrus Sphererius.
Petrus Specth.

Adrianus

Adrianus Spigelius.
Samuel Spilemberg.
Carolus Sponius.
Georgius Fridericus Stoffel.
Nicolaus Steno.
Carolus Stephanus.
Bernardus Stieberus.
Stockerus.
Famianus Strada.
Joh. Uldaricus Streiter.
Suecus *Chirurgus.*
Franc. Sylvius de le Boë.

Georgius Tanſtetterus.
Ioh. Tardinius.
Bernardus Teleſius.
Jacobus Thevart.
Ignatius Thiermair.
Auguſtinus Thonerus.
Raphael Thorius.
Jac. Auguſtus Thuanus.
Franciſcus Tidicæus.
Gothofredus Tileſius.
Matthias Tilingius.
Balthazar Timæus.
Bernardinus Tornamira.
Joh. Frider. Trafelmannus.
Fridericus Treublerus.
Victor Trincavella.
Simon Aloyſius Tudecis.
Nicolaus Tulpius.
Leonardus Turnheiſer.

Franciſcus Valleriola.
Franciſcus Valleſius.
Antonius Valetius.
Joh. Valverda.
Conſtantius Varolius.
Chriſtoph. à Vega.
Thomas à Veiga.
Georgius Hieronymus Velſchius.
Franciſcus Vertunianus.
Andreas Veſalius.
Johannes Veſlingius.
Bernardus Verzaſcha.
Vidus Vidius.
Viſcherus.
Antonius Viraglianus.
Joh. Georgius Volkamer.
Laurentius Voſtfrigel.
Johannes Walæus.
Thomas Warthon.
Wolfgangus Wedels.
Joh. Jacobus Wepferus.
Joh. Jacobus Wecker.
Abrahamus Werner.
Joh. Valeus Willius.
Joh. Chriſtianus Wilhelmi.
Thomas Willis.
Joh. Chriſtianus Winclerus.
Henricus Wolgnad.
Laurentius Woltzfrigel.

Paulus Zacchias.
Zacutus.
Joh. Zecchius.
Jacobus Zvvingerus.
Theodorus Zvvingerus.

INDEX

INDEX
Rerum Memorabilium.

V.

ABDOMEN *pinguedine infarctum* 133. 632. *intumeſcentia in mortuis* 897.
Abſceſſus *ſeroſus in cerebro* 4. 19. 26. 27. *diſruptus epilepſia cauſa* 235. 234. *ortus ex ſuppreſſa ſanie aurium* 29. *feliciter caſu diſruptus* 32. *qui curari non debent* 40. 449. *in cerebro apopl. cauſa* 79. *vertiginis* 218. 219. *circa muſculum pſoas* 203. *generatio intra duplicitatem membranarum* 247. *prope cavam* 601. *in vena arterioſa.* 433.
Abſceſſus in cerebro quando lethargum inducit 141. *Signa* 164. *à geſtatione gravis ponderis* 289. 290. *tunicatus in cerebro* 300. *ingens in pulmonibus* 481.
Abſceſſus in vena arterioſa 653. 673.
Achores *repercuſſi* 39. *an curandi* 40.
Acida *tenuem ſanguinem cogunt, craſſum attenuant* 642. *acidum ſolum cauſa frigoris in homine* 688.
Acidorum uſus cephalalgiam facit 14. *Sanguinem cogunt* 961.
Acidulæ *cauſa apoplexia* 117. *hydropis* 1080.
Aconiti *eſus maniæ cauſa* 178.
Actiones *animales non voluntaria à cerebello ſunt* 84.
Adipis *generatio* 1076. 957.
Aëris *conſideratio ad remediorum exhibitionem* 1584.
Aër *paludoſus hydropem parit* 1029. *quis phthiſin inducat* 572 606 318 558. *Romanus catarrhifer* 342. 500. *frigidus nocet vulneribus cap.* 1572.
Æthiopibus *an cranium aliis craſſius* 54
Affectuum *inſanorum cauſa* 185. *hyſtericis ſimiles in viris* 1334
Agonizantes *quomodo recreandi* 264
Αἱματοφλεβοςτασις 2.
Allii *vis contra vermes cordis* 652
Amphibiorum *reſpiratio* 458
Aneuryſmati *obnoxij qui ſitum mercurialem patiuntur* 465. *internum* 522. *in collo* 327. 465
Aneuryſma arteria venoſa 674
Angina *cancroſa* 388
Anxietatis *cauſa* 1569
Ανάλωσις cerebri 50
Anaſarca *an differat à leucophlegmatia* 1097
Anaſtomoſes *vaſorum uteri* 1349
Animæ *rationalis & ſenſitiva ſedes* 206. *quomodo afficitur in melancholia* 194. *eſt immaterialis* 1496
Anima brutorum minore organorum apparatu eget 209
Animi paſſiones *vehementes mentem è ſede dimovens* 208. *hyſtericam acerſunt* 249. *nervoſum genus intendunt* 247. *melancholiam inducunt* 194. 195. *inſaniam* 177. *vis in morbis gignendis* 195
Antimonii *præparatio* 567
Antimonium diaph pulmones iuvat 104. 554. 567
Aphonia *quid Hippocr.* 95
Ἀπόληψις τῶν φλεβῶν 103
Aphor. *explicatio* 10. *ſect.* 6. *p.* 32. 43. *aph.* 50. 7 *pag.* 42. *aph* 70 4. *p.* 43. *aph.* 57. 7. *p.* 196. *aph.* 66. 5. *p.* 1286. *aph.* 77. 4. *p.* 129. *aph.* 79. 4. *p.* 1292. *aph.* 79 4 *p.* 1251. *aph.* 5. 65 *p.* 1002. *aph.* 62. 4. *p.* 1003. *aph.* 3. *ſect.* 6. *p.* 858. *aph.* 45 6. *p.* 867. *aph.* 3. *ſect.* 7. *p.* 866. *aph.* 65. 5. *p.* 863. *aph.* 21. 4. *p.* 868. *aph.* 6. *ſect.* 8. *p.* 1548. *aph.* 60. 7. *p.* 1562. *aph.* 34. 4. *p.* 711. *aph.* 46. 7. *p.* 712. *aph.* 10. *ſect.* 6. *p.* 730. *aph.* 13. 5. *pag.* 557.
Aphthæ *puerorum* 258
Apoſtemata *in pulmonibus citra tuſſim.* 701
Aquæ *pericardii uſus* 647. *origo* 698. 439. *multa in hecticis* 580
Ampullarum *generatio* 1549
Apoplexia *cur non accidit in hydrocephalo* 100. *variolis ſupervenien*s 118. *illaſo cerebro* 120
Aqua *antihectica* 1409. *frigida noxa* 413 457. *benedi. Rulandi* 519. *apoplecticarum noxa* 195
Ardoris *ſenſus circa torcular* 182
Arenularum *generatio* 1292. 1293. 1154. 1173. *citra calculum* 1263. 1264. 1154. 1175. 1176. 1192
Argentum vivum *congelat ſanguinem* 150
Arſenicum *appenſum lethale* 73
Arteriæ *valvulis carent* 10. *capitis calloſa* 215. *an ſentiant* 58. *carotis oſſea in capite* 51. *vertebralis ampla in capite* 51. *capitis obſtructa apoplexiam inducunt* 77. 80. *an fiat ab earum compreſſione* 77. *ruptio in cerebro* 86. *carotides tortuoſa in cerebro* 109. *aorta aſcendens ampliata* 199. *tunica media eſt muſcularis* 637. *vim habent in ſe pulſificam* 637. *cervicalis ampla* 751
Arteria anatome nova 671. *tunica* 1555
Arteria cruralis ſine ſanguine 632. *aorta truncus oſſeus* 636
Arteria venoſa extenſa 603. *aorta oſſea* 492
Arteria trachea tunica 318. 328
Arteriotomiæ *efficacia* 3. 961. *vis in epilepſia* 239. *in temporibus ad apopl.* 106
Arthritidi *paralyſis ſuccedens* 284. *convulſionem crampe accerſit* 257. *à quartana* 1432
Arthritis an ab externo catarrho 327. *aſthma ſæpe comes* 396
Aſthma *lecti calore ſuſcitatur* 246. 454.
Atrophia *poſt luxationem majorum articulorum* 1637
Attractio *qua vi fiat* 537
Audacia *maniacorum unde* 178. *cauſa* 1039
Auditus *gravis in febribus* 343
Avives, *equorum morbus* 272
Aurium *oſſicula* 343 *ſaniem fundentes.* 37
Aurium tinnitus à lue venerea 343
Auſter *cur dyſpnœam facit* 386

B.

Balnea *calida morbos quando irritant* 274
Balſamus *vulnerarius* 1315. *amiſsa vis* 586
Baſilicum *herba ſcorpiones gignit* 75
Bdella *quid* 342. 343
Bibo meliteneſis 760
Bilis *p. n. ſpecies* 440. *colorem quomodo mutet* 441. *generatio in pancreate* 848. 851. 872. *vomitu excluſa an illius cauſa* 803. *in corpore non inutilis* 1674 *flava puſtularũ origo* 1549
Bilis *cyſtis concluſa cauſa cephalalgia* 24. *meningibus ſuffuſa* 24. *magna copia naturaliter gignitur* 102. 995. *an apoplexia cauſa* 102. 115. *an capitis doloris* 24. *ſubfuſca in cyſti* 135. *ventriculo inſtrata cauſa ructuum* 196. *atra flatuum parens* 468. *bilis neceſſitas* 1278. *ex quibus conſtituatur* 990. *uſus* 1051. 802. 613. 682. *qualis ex qua calculi in cyſti fiunt* 1000. *ejus via ab hepate ad duodenum* 1056. *An cauſa colica* 926. *ex maſſa ſanguinea excernitur* 935
Bilioſi *quomodo fiunt epileptici* 224 *duplices* 778

Index Rerum.

Biſmuthi noxa 295
Blæſi, balbi melancholici 182
Bobus percuſſis arteriarum rami abrumpuntur 88
Bufones vomitu rejecti 972

C.

Cachecticis crebrius cor palpitat 636
Cacochymi incaleſcentes horreſcunt 277
Cadaver latere ſiniſtro lividum 193. muliebre cito corruptum poſt frequentes ſpaſmos 261
Cæcitas à convulſione 329
Calculi ubique generantur 999 renalis calorem in toto excitat 947. in ductu pancreatico 846. in utero ſpaſmi cauſa 255
Calculi renum remed. 395. veſicæ ſigna obſcura 1285. à caruncula diſtinctio 1186. ſucceſſive induratur 1179. cur non omnes obnoxij 1153 calculoſa diſpoſitio 1162
Calculus in aorta ramo qui it ad glandulam Euſtachij 650
Calculoſi fiunt eleucophlegmatici 1203. calculoſa diſpoſitio 1204
Callus inter venas meſaraicas 846
Callus magna arteria 660
Caloris & frigoris viciſſitudo 570. 1467. 1425
Canalis falciformis in nares non deſinit 351
Canes ſagaces peculiarem habent narium conformationem 345. canis epilepticus 242
Cantharides in iſchuria 1206 1292. 1240
Capillorum generatio 53
Capivaccii mors 933
Caput purgia quomodo id mundant 323
Capitis ſitus in ſomno 1650
Capitis dolor ſoluta febre cur non deſinit 54. accerſitur à dentis carie 59. horis certis à paſtu exacerbatus 62. cancrorum uſu genitus 62. circa æquinoctia & ſolſtitia invaleſcens 16. pleuritidis ſuccedaneus 25. à vini potu auctus 18. continuus non ſemper deſperatus 34
Cap. dolor vehemens ferrum & ignem requirit 64. Terebratio 64. Uſtionibus utitur Hippocr. 64. vitioſa cap. figura ad ejus generationem facit 27. cum fit per conſenſum τὸ κατ' ἰδίαν non ſemper ſervatur 44. pertinax ſequitur morbos mala conformationis meningum 49. alios morbos accerſit 1. ſympathicus fit idiopath. 2. 7. tuſſi ſuccedens 6. cur magis viget in una parte quam alia 10. lue ven. infectis familiaris 35. ſemel in hebdomada vexans 16. lacrymarum effuſione deſinens 16. ſeri excretione per nares 16. 17. à re vulnerante in profundo magis quam ſuperficie aliquando patitur 1572. vulnera lethalia illæſis oſſibus 1590
Capitis ſymptomata quotuplicia 162. ejus morbi ſæpe nulla ſui veſtigia relinquunt 165. eius morborum cognitio & curatio difficilis 27. 240. difficilis quot modis fit. 27. cauſa id ſanguine implentes 30. 36 Subſultus ejus involuntarius 42. an largam ferat ſang. miſſ. 8. facile oppletur 1499. conformatio vitioſa catarrhi ferax 713
Capitis vulnera an omnia per ſe lethalia 1563. an poſt ſeptimã hebdomadam 1563. nullum leve contemnendum 1578. prognoſis ne ſit temeraria 1576. 1579. lethalia ob cauſas occultas 1578 ob jecoris abſceſſum comitem 1578. circa diem xx. mala accidentia unde 1589
Capitis vulnera primam diploen penetrantia difficilis curationis 1587. lethalia poſt xl. diem 1577. Florentiæ curatu difficilia 1594. 1585
Capra epilepſiæ obnoxia 232
Capſulæ atrabilariæ 138. 1063
Carbonis fumus quomodo nocet 475
Carceri diu incluſi morboſi evadunt 555
Cardiaca cur cito vires recreant. 681
Cariei cauſa 226
Caro humana in pediculos abit 70. carnis faſtidium 1414
Caroli Philippi ij Regis Hiſpan. morbus 13
Catarrhi faucium via 318. Sudatione potius fit quam diſtillatione 326. an phthiſis cauſa 567. horror familiaris 278 ſuffocativi ab apopl. & ſincope diſtinctio 324. 326. ſit ſine vitio cerebri 325. in cor 326. externus an detur 327
Catheris fallacia 1257. craſſior exili melius urethram ſubit 1228
Cavitas in ſiniſtro hypochondrio iuxta ventriculum, lienem, &c. illuviei humorum ſedes 196. 1090. 945. 807
Cauſæ externæ an citra internas morbos faciunt 5. 1460
Cauterium in vertice 791
Cercopitheci anatome cerebri 209
Cerebellum ſero ſuffuſum 229. ſubſtantia flaccida 263. 11. 108. cerebro mollius 53. aridum & friabile 53. 150. cancro affictum 1591
Cerebri ventriculi excrementorum receptacula 263. aditus, exitus eorum 307. ſpirituum animalium an opifices 307. 59 anguſti 236. Uſus eorum 124. an ſedes apopl. 96. citra apoplexiam lædi poſſunt 77. Vacui in ea 86. quarti dignitas 708. ſubſtantia duplex 1675. 74
Cerebri corpora ſtriata 282
Cerebri & cordis conſenſus 239. an frigidum 156. habet ſyſtolen & diaſtolen 119. Subſidentia an detur 120. non eſt exangue 117. 163. gyrorum uſus 212. corporis calloſi uſus 212. per quas vias cer. ab excrementis ſe liberat 3. 10. 25. uſus ex Malpighio 16
Cerebrum grandius aut minimum ſtoliditatis cauſa 207. vitioſa figura functiones animales lædit 207. ſubſtantia craſſa iiſdem obeſt 207. ſunt meninges arcte adhærent 310. perpetuo cordis influxu eget 103 ſuſpenſum quæ tenent 109. cal. quibus & ſiccum ii phrenitidi obnoxii 159. eo affectu mens non ſemper læditur 171. cum ventriculo conſenſus 293. gyri ab invicem multum diſſiti in viro ingenioſo 1496
Cerebrum frigore non corrugatur 317. pauco eget alimento & pauca gignit excrementa 312 multa per iugulares venas excludit 313 non eſt fons catarrhi 314. 328. excrementa ejus quotuplicia 70. non facile inflammatur 28 apoſtemari poteſt 29. ſphacelus à phrenitide differt 43
Cerebrum ad minimam molem deductum 305. an melancholiæ ſedes 194. In ejus ventriculis aqua libra 305 nigrans in ſuperficie 193. ſero diffluens 217. &c. 262. 275. Sphacelatum in bove 221. medulla an epilepſiæ ſedes 224. corruptum, conſumptum 267. ejus gyri obliterati 305. 311. anfractuum ſuperficies gelatina obducta 285. 289. 18. formicis formam habens 305. 308. 310. totum diffluens 305. in vertice membrana inſtar tenue 307. inſtar facci 308. 310. inſtar pilæ palmariæ 309. eo quidam deſtitutus 309. Cortex 17. an ſentiat 38. 68 inflammari poteſt 42. 163. contuſio ejus 42. à cerebello dehiſcens 212. inflammatio ſine feb. e 167
Cerebri morbi occulti 329. putredo 1582. abſceſſus 1582. 1586. frigidus an detur 1587
Cerebri inflammatio apoplex. non parit 101. interiorum partium læſio citra ſymptomata 1572. portio exempta ovi magnitudine 1573
Cerebrum flaccidum, pituita perfuſum 104. 109. 227. 113. 246. 227. 6. 9. 34. tumidum 179. inflammatum 226. conſumptum 632. Sphacelus 1572. vulnerati ſigna 1569 è vulnere egrediens portio 1569. cerebri conformatio ſingularis in homine induſtrio 1496. vaſorum divulſio ab ejus ſubſtantia & meningum, cum tumore 161. flacciditas & ſubſidentia 118 vaſa indurata 215
Cerebri vulnera an in ſe & per ſe lethalia 1563. portio per vulnus eminens 1563. ſupervenientia ſymptomata ob quam cauſam 1570
Cervix obliqua 1
Cereviſia cephalalgiam parit 5
Cheilocace quid 361
Chirurgia infuſoria 836
Chylus materia flatuum 1121. ad hepar non tendit 1019. 1042. ejus receptaculum 1021. 1042. pro abſceſſu habitum 895. fermento eget. 627
Cicatrix circa genu luis venereæ index 519 in rene 1282
Cimices in cerebro 72
Circulationis ſanguinis impedita cauſa 366

Clyſter

Clyſter *nihil educens quid ſignificet 1437. aſcenſum flatus non prohibent 391. vomitu rejectus* 913
Coaxationis *in ventre ſenſus* 197
Coctio *ſecunda publica fit in corde 330 ventriculi fermentatione perficitur* 761
Coeci *inteſtini uſus 916. ruptum* 807
Coitus *iſchuria cauſa* 1233
Coli *plenitudo abſceſſum referens 878. immenſe diſtentum* 892
900. in ſcroto conſtrictum 900. valvula 808
Colo *hydatides affixa 109. inflexio ſingularis 205. male conformatum 293. valvula laxata 852. 608. cancer in eo* 121
Colicus *dolor convulſionis ſpecies 296. delirium ſuccedens 169 bilioſus 294. à ſpaſmo fibrarum inteſtinorum 295. paralyſis ſuccedaneus 284. in tympanitiden abit 1119. febribus ſuccedens* 933
Colici *doloris à nephritico diſtinctio* 901
Colica *paſſio ſpaſmodica eſt* 251. 256
Colli *denudatio catarrhum acceſſit 318. intumeſcentia in hyſtericis 468. contorſio 272 aneuryſmati obnoxium* 199
Ex Colore *judicium non ferendum de qualitatibus primis 231. lividus à frigore* 1144
Color *vividus in moribundis* 1467
Cómotio *cerebri varia accidentia relinquit 1598 ſigna* 1590
Commotionis cerebri eventus
Conceptionis *ſigna dubia.* 1097
Coniugium *impar* 1359
Conſtrictio *ventris cur affectionem hyſtericam ſiſtit* 255
Contractus *compotatione firmantur* 196
Contrafiſſura *in loco futura* 1593
Contrafiſſura *an detur* 8591
Contuſioni *cur confert venæ ſectio.* 616
Convaleſcentium *debilitatis cauſa* 287
Convulſio *partibus membranoſis accidit 249. febribus quomodo ſuccedit 249. 256. 259. à liene interdum originem ducit 249. huic adſcripta in cerebro nata 253. 255. tranſiens in maniam 253 à ventriculo, liene, &c. quomodo fit 255 apoplectica 95. reciproca cum dolore colico 259. in India frequens 261. paralyſi ſuccedens 196. cum paralyſi 425 ab irritatione 248. cur à contrario motu remittit 246. parte oppoſita cerebro vulnerato 1580. ex vulnere* 1587
Cor *microcoſmi ſol 1035. princeps ſanguificationis organum 1050. 1019. 1021. 142*
Cordis *motus à cerebro pendet 162. 84. inſignem intemperiem ſuſtinet 184. eſt muſculus 183. ejus tremor in incubo 153. afficitur in melancholia 201. languor ob defectum ſpirituum anim. 286. in epilepſia patitur 259. an ſenſile, 429. languide movetur in cachecticis 604. convulſivo motu cietur 647. pinguiſſimum 946. morbos organicos patitur* 1038
Cordis *ſuperficies languinoſa 462. in dextro ſinu fol. Siſymbrii repertum 464. ſuperficies exeſa 439. 426. præ adipis copia latens 472. tomentoſum 506. pulſans in dextro latere 561. latum, globoſum 445. pars ſiniſtra oſſea 469. 495. Vaſtum & ejus auricula 594. unam cavitatem habens 643. ſiniſter ſinus aſper 643. baſis ſub ſiniſtra mamma, mucro ſub dextra 1345. maximum.* 38
Cordis *valvulæ ſemilunares oſſea 580. auricula dextra longior, diaphragmati accreta 581. tumida, plena materia alba 589. in corde cachecticorum corpora pituitoſa 36 104. 105. auricula dextra cartilaginea 461. vitiata 398. vermes 642. piloſum* 657
Cordis *ventriculi aridi 180. dexter ulceratus* 398
Cor grande in viro ſagaci 1496. graves noxas diu ſuſtinet 1611
ulcus 1611
Cor *nigrum cum multo cruore 193. exterius exeſum 426. maximum 416. 471. 682. foramen ovale 458. Nervi 1608. vulnera quæ lethalia 1610. Tremor ab aqua pericardii* 1610
Cordis vulnera cur lethalia 1609
Cor in viventibus & mortuis eundem ſitum non ſervat 651.
Corpora *pituitoſa in vaſis varios morbos pariunt 105. in cordis ventriculis* 108
Corporis ſubita intumeſcentia ab obitu 1120
Cortex Peruvianus 1426
Coryza *equorum 319. contagioſa 320. gallinarum 320 citra vitiũ cerebri gignitur 320 ſuppreſſa in abſceſſum deſinens* 30
Coſtæ *depreſſio dyſpnoea cauſa* 435
Crampe *ſpaſmi ſpecies* 1668. 1159
Cranium *cur poroſum & ſuturis donatum 53 craſſities an à dolore capitis præſervet 54. duplicatum 216. caries cauſa 216. craſſum ſine ſuturis 53. exterior ſuperficies flava 24. oſſeam duritiem quomodo acquirat 235. craſſum 54-57*
Cranium *foraminibus pertuſum 305 membraneum 307. 310. quibuſdam craſſius 54. 58. mulieribus cur tenuius 54. fruſtillatim à carie decidens 59 ſphacelatum 60. eſt. διπλόη 61. à pediculis corroſum 70. interna ſuperficies tenuis ab eroſione 300. Vix cerebri tumidi capax 4. 5. 43. circa ſinciput tenue* 7
Cranium tenuium 54 carioſum 35. 57. 58
Cranium ſphacelatum 60. interior tabula ſemicarioſa 60 nigredo unde 1626
Cranii depreſſio in adultis vix contingit citra fracturam 1598
Crapulæ *dediti in hydropem incidunt* 1007. 1029
Crepitationis *ſenſus in cerebro* 1. 55
Crinalis *dolor* 42
Croci *vis in aſthmate 400. cardiacum eſt, pneumonium* 455.
Crocus *metall. lethifer puellæ* 297
Crotaphitæ *muſculi ſectio* 1598
Cruditas *nidoroſa 762. acida* 762
Cruor *ater ubi adeſt ſeri copia adſtat* 179
Crurum *ſtupor* 1280
Cryſtalli *montani vis* 771
Cryſtallini *hum. incraſſatio* 334
Cucurbitularum *utilitas ad revulſionem* 837
Cutis *color lividus poſt mortem 250 anatome* 1545
Cyſtis fellis *unde bilem hauriit 286. omento adnata 571 maxima 704. 204. varia continet 1007. alba & vacua 238 obſtructa an apoplexia cauſa 121. candida cum humore aqueo 192. foris albicans cum calculo 285. lapides 395. 417. &c.*
Cyſtotomia 1253
Cyſtis *fellis nigra, craſſa 410 436. lapillis referta 133. &c.*

D.

Decubitus *ſupini noxa 9. 951. 1650. diuturni damna 604. ad concoctionem quis melior* 952
Defatigationis *nimia noxa* 647
Defluxionis *in ſpinalem medullam via* 713
Deglutitio *ſolidorum facilior quam liquidorum* 748. 455
Deglutiens *abſurda. venenata* 906
Delirium *cum riſu, ſtudio 166. febrile 169 innatum, adventitium 169. à ſpirituum inopia 171. fixum, vagum 172. noctu cur gravius 174. diurnum 182. an ab utero 175. qui obnoxii 173. nõ ſemper ſequitur cerebri inflammationẽ* 1584
Delirantium *tres claſſes* 172
Dejectiones *nigræ 1432. 872. ſincera variegata 867. liquida 865. meſenterica 869. alba 870. ſanioſa 871. purulenta ibid vide.*
Deplorati *an prognoſtico relinquendi* 264
Διαδέρμας *βαρβαρική* 55
Διαδοχὰ *quid* 7
Diaphragma *cur patitur in phrenitide 116. vibratio in incubo 153. an inflammatum phrenitidis cauſa 166. uſus ex Platone 173. ad reſpirationem quomodo concurrat 435. excretiones imi ventris juvat 1262. vulnera cur lethalia* 1605
Diarrhoea *temere non ſiſtenda* 916
Diaſtole *pulſus an à ſanguine* 1039
Διάθεσις *φλεγμονώδης in cerebro* 103. 115
Διάθεσις *ρευματική inteſtinorum* 841
Diuretica *fortia veſicæ noxia 1206. in calculo veſicæ 1252. nulla certa* 959

Dolor *alibi ſæpe excitatur quam ubi ejus cauſa* 513.595. *quidam noctu ingraveſcit* 568. *in pluribus partibus citra cauſæ diffuſionem* 22. *cauſa formalis* 56 58.60.1698 *partis exterioris vertiginem ciens* 216. *ſpecies varia* 514. *perforativus ventris* 931. *in uno ventre diſtinctio* 897
Ductus *chyliferi ſitus* 205.360.1042. *exilis* 441. *Seroſi* 1080. 1106. 1023. *Pancreatici duplex inſertio* 849. *deſcriptio* 850. *Salivales* 1526
Dulcia *an obſtruant* 1059
Dyſpnoea *à cibo* 446. *nocturna hydropis prænuntia* 1074

E.

Ebrietas *frequens menti efficit* 208. *vertigo cur accidit* 216. *tremorem accerſit* 275
Ebrii *cur quidam cito fiant* 94
Emplaſtrorum *cephalicorum in phthiſi uſus* 574
Empyematis *materia qua* 538
Emulgentes *venæ quatuor in uno latere* 470. *an habeant valvulas* 1152.1203
Enchymoſis *ſanata ſine ſuppuratione* 93
Εγγαςριμυθοι 197
Enterocele *thoracis* 901
Ephidroſis 1461.1468
Ενγίνεις *quid* 7
Epilepſiæ *vehementis ſigna* 227. *à repreſſa capitis ſcabie* 70. *in apoplexiam ſæpe tranſit* 227.230. *aliis affectibus complicata* 227. *colicæ ſuccedens* 193. *morbus eſt ſalinus* 232. *poteſt fieri à cauſa replente* 233. *ab imperfecta ventriculorum obſtructione* 233. *in melancholiam aliquando abit* 234 *à vaſis fit humoribus* 234. *in alios affectus tranſit* 235. *cauſtico ſanata* 233. *cur circa pubertatem ſolvitur* 236. *cur cadant epileptici* 237. *citra vitium cerebri an fiat* 238 239.240. *Hippoc. affectus eſt venarum non nervorum* 239. *ſubtilis & efficax cauſa partu* 240. *fomes vix noſcitur* 240. *mors quomodo ſuccedit* 245 *ſympathica an detur* 243
Erinaceus *caret pericardio* 1039
Eryſipelas *evaneſcens* 398
Ἔῤῥινες *quid* 1409
Ethmoides *os obturatum à pulvere tabaci* 45. *eſt imperviū* 312
Ευπλοοτι *quid* 11
Εὐχροια *non ſemper plethora index* 2
Exanthemata *in recens natis* 258
Excreationes *purulenta in febribus eſſentialibus* 1459
Excrementa *craſſiora in inteſtinis tenuibus reperiuntur* 1619
Excrementa *alvi vel in eo generantur vel in eum adveniunt* 865. *fœtor unde* 868. *in ictero diverſitas* 887
Exercitii *intermiſſi damna* 280 *reſpirationem cur auget* 429
Expultrix *unius partis, in alia ſuſcitat* 271
Exſpiratio *quomodo perficitur* 436

F.

Facies *turgida in empyemate* 571
Fæces *nigræ ab uſu chalybis* 94
Fames *inſignis capitis dolorem præcedens* 14. *non fit ab inanitione partium* 729.730
Fatuitas *nativa* 207. *fugax à frigore* 213 *cum ictero* 996
Febris *capitalis* 8. *lethargica* 126. *maligna affecti phrenitici fere fiunt* 159. *pleuriticorum qualis* 506. *phreniticorum non eſt ſymptomatica* 158. κεφαλικὰ τυφώδης 161. *diuturnæ aut male judicatæ ſpaſmi accidunt* 252. 259. *abſcus præſente cauſa* 471. *ſenibus non fortis* 1240. *intermittens cur aliquando lethalis* 1434. *cum ſanguinis inopia in toto* 1402 *continua ſoci pluros* 1482. *maligna non remittit ante ſtatum* 1482. *putrida ex bubone* 1471
Ardentis ſigna pathognomonica. 741
Febris abſque ordine recurrens inflammationis ſignum 1475
Febris *aliquando in certam partem impetum facit* 1506
acutiſſima inflammat. internam ſere ſequitur 1492. *hecticorum à cibo exacerbatur* 1403
Fermenti *panis actio* 626
Fibræ ſanguini dant conſiſtentiam 1549
Fibræ *nerveæ tactus organum* 56. *aliæ deſtinatæ ſenſui, aliæ motui* 275. *officium ad attractionem, expulſ. &c. ficticium* 671
Fiſſuras *cranii occultas noſcendi ratio* 1598
Flamma *ex ore erumpens* 784
Flatuum *in inteſtinis generatio* 891.898. *ſæpe morborum productum non cauſa* 89. *cauſa efficiens* 1124
Flatus *ut plurimum cauſa capitis doloris* 14. *piam matrem diſtendens* 24. *ventriculum & inteſtina* 108. *ab exceſſu caloris* 764. *totum in abundat* 1600
Fluor *ſanguinis ſupreſſus hydropis cauſa* 1030
Fluxio *in pectus repente interimens* 317
Fœtus *ſtigmata* 1538. *difficulter editi non vitales* 587
Fontis *Spadani vis* 1189
Fonticuli 394. *in nucha infantium epilepicorum* 259
Formicationis *ſenſus in toto* 277. *in vertigine ſympathica* 216. *in ſtupore* 274
Fovea *in ſinciputte infantium moribundorum* 120
Fracturæ *cranij occulta quanda detegenda* 1587
Franciſcus 1. *Galliæ Rex* ἀμυξώδης 314
Frigus *catarrhum quando ciet* 317. *cauſa apoplexiæ* 110. *impatientes* 19. *à paſtu* 833
Frigidæ *potus in febribus* 1479
Frigidi *potus damna* 896
Frontis *oſſis cavernula* 348. *mobile* 56. *dolor gravativus* 20.21
Fulmine *ictis* 121.122. *apoplexiam an faciat* 121
Fungi *ſtrangulatione nocent* 460 *malitia* 1429
Fungoſa *caro ſignum læſi cerebri vel meningum* 300

G.

Gangrænæ *delirium ſupervenit* 169
Gelidæ *potus* 1429.1673.1175
Genarum *rubor in inflammatione renum* 44
Genitalium *cum pectore conſenſus* 424
Genitrix *vis non in ſolo eſt hepate* 1341
Gilla *lithifera* 794
Glaciei *devoratæ noxa* 943
Glandularum *imi ventris uſus* 413.200. *pinealis arenulis referta* 52. *deficiens* 215.308. *animæ ſenſitivæ an ſedes* 52.211. *plexum choroidem ſuſtinet* 305. *Pituitaria tumida apoplexiam inducere poteſt* 103. *Pituitaria major* 179. *Lacrymalis* 340. *Maxillares* 359. *Pituitaria an cerebri pituitam excipiat* 315. *Sublinguales* 359. *Palatina* 359. *Inguinales ſcrofularum ſedes* 360
Glandularum uſus. 306.316. *excretoriarum uſus* .286. *nervis abundant* 360. *aquoſum abſorbent* 286, *plexus choroidei in ægris tantum manifeſtæ* 305.145 *luridæ tænoſæ ibi repertæ* 285. *tumida* 307.322 *glandul. intumeſcentiæ cauſa* 318. *conglobata, conglomerata* 1354. 631. *malo glandulæ affectæ hydropem accerſunt* 1080. *gland. meſenteriis incrementum* 1133. *inteſtinalium deſcriptio* 832. *cauſa ſunt diarrhœa, &c.* 833.
Glandula ſcirrhoſi in toto corpore 631
Glandulæ *œſophagum humectantes* 752. *quomodo loco moventur* 1528. *cuti ſubjacentes* 1548
Gladioli *fragmentum in capite relictum cauſa epilepſiæ* 236
Glandoſa *corpora pulmonibus adnata* 462
Globuli *ſclopetorum venenati* 1641
Globus *glanduliformis in cerebri ſubſtantia* 23. *plumbeus in ea latens* 65.68. *in abdomine hyſtericarum* 1354
Graminis *recentis vis* 1000.902
Grando *in pulmonibus* 403
Gravidæ *ſpaſmo ventris obnoxia* 257
Graviditatis *ſigna dubia* 1127.114.1145

Index Rerum.

Gravedo à *pure circa os ethmoides* 25
Grumoſus *in corde ſuffocatorum ſanguis* 471
Guaiaci *vis* 1052
Gulo *animal* 732
Gummata *duræ matris.* 35
Guſtus *privatio ob nervos illius devios* 346
Gutta ſerena 329
Gypſea materia *circa cavam* 618
Habitus *proprios habet morbos* 1031
Hæmoptyſis *ſine tuſſi* 530
ab Hæmorrhagia *narium ſuppreſſa mania* 178. *apoplexia* 80.96.105. *largam ſpaſmum ſequitur* 268 *hydrops* 352. 1029.
Hæmorrhoides à *morbis præſervant* 935
Helleborus *albus an venenum* 793. *ſymptomata* 794
Hemicrania *nephriticorum* 44
Hemiplegia à *ſanguinis circulatione impedita* 114
Henrici *magni obitus* 1607
Hepatis *conſtitutio naturalis* 1018 *an ſanguificet* 1018. 1019 1035. *augetur ſæpius vix minuitur* 1020. *ligamenta* 986. *ſtructura ex lobulis* 955. *an ſenſile* 935
Hepar *rotundum ſine lobis* 1581. *puſtuloſum* 594. *durum ulceratum* 604. *ſubita colliquationi obnoxium* 690. *vulnera & ulcera inſanabilia* 1617
Hepar ingens, maculatum 154. *diaphragmati adnatum* 179. 204. 571. *convexa parte lividum, cava ſanum* 193. *nigricans ubique* 195 *parvum, nigrum, ſcirrhoſum* 203. *magnum conglobatum* 227. *magnum, lividum* 230. *tumidum, exſuccum* 261. *vaſtum, lividum, glandulis conglomeratis refertum* 290. *ſcirrhoſum, ingentis ponderis* 473. *ampliſſimum* 38.441.439.634. *vermem continens in cane* 206. *magnum, profunde ſitum* 444 *ſubpallidum quid ſignificet* 529. *affectum dolorem in claviculis excitat* 1472. *non eundem ſitum habet in vivis & mortuis* 1472. *an fiſſuris obnoxium* 1085. *cum frigus an hydropis cauſa* 1054. *Umbilicum aliquando attingit* 1699
Hepar per pulmones ab excrementis ſe liberat 537. *an per alvum fruſta excernantur* 507. *cum vinculum coſtis adnexum, pure reſperſum* 317. *ſuſpenſorium in ſiniſtro latere habens* 444. *friabile* 845
Hepar *aqua diſtentum* 822. *quando in lue venerea patitur* 771. *facile putret in vivis* 690.697. *quaſi fumo induratum* 201. *tumor ſine ſcirrho* 955. *veſicis obſitum* 954. *ſcirrhoſi tumores* 954 *lobus orificio ventriculi poſteriori affixus* 936. *rotundum, farctum gypſea pituita* 954. *vulnera cur lethalia* 1605
Hepar verminoſum 844. *multum afficitur à vitioſo alimento* 84. à *calido & frigido quomodo dureſcat alvus* 889. *intra ventriculum concluſum* 811
Holothuriorum *noxa.* 414
Horroris *inæqualitas unde* 277. *in pleuriticis unde* 507. *dum pus fit* 548. *inflammationis ſæpe comes* 1437
Humorum *migrationes* 1.2.871 *fœtidiſſimus in cerebro* 232. *alias qualitates quam elementares obtinent* 127. *acerrimi in corpore gignuntur* 232. *tranſitus ab inteſtinis in nervos* 294. *in viventibus vias incognitas habent* 311.316. *ſternutatione expulſus an à cerebro* 355. *ventriculos cerebri occupans unde* 307. *ſecundarij quot* 1403
Hydatides *magnæ in pectore* 203. *in tubis uteri* 204. *in renibus* 246 179. *circa temporales arterias* 34. *hydatidum generatio* 88.1022.1096. *in ventriculis cerebri* 88.219 *plexu choroideo* 107. *ſupra corpus calloſum* 118. *citra abceſſum nunquam obſervata* 402. *in pulmonibus* 443. *generatio* 1103 638. 1074. *multæ in capite* 1561. *circa hepar* 1561
Hydrargyrum *quomodo ſalivationem movet* 1488. *pulmonibus inimicum* 594
Hydrargyri vires 59.226. *in cerebro repertum* 69. *eliciendi è corpore ratio* 69. *noxa* 1219.1220. *phrenitidem gignit* 166
Hydrargyroſis noxa. 406
Hydrops triplex 426. *ſubitaneus* 116. *cerebri* 113. *particularis in univerſalem abit* 1152. *artificialis* 1041.
Hydrocephalus *inter cranium & pericranium an detur* 305 *fit ob obſtructis lymphaticis jugularibus* 306. *ventriculi cerebri ſemper repleti reperiuntur* 307. *in pueris apoplexiam acceſſit* 116
Hydromphalos 1073
Hydrops *pectoris morbus abſtruſus* 465
Hyemis *ſævæ hiſtoria* 316
Hydropicis *an ſemper calida* 1124. *Sitis.* 992
Aſcites fere ſemper tumorem alicujus viſceris ſupponit 1054
Hypochondriacæ *affectionis ſymptomata præcipua ſunt ſpaſmodica* 195. *ſymptomata præcipua* 189. 190. 199. *obnoxii* 193.199. *phlogoſin ſupponit* 193. *legitima, illigitima* 202 *ſedes* 202.192.197. *an ea vaſa meſaraica velut cirroſa ſiunt* 203. *curationis ſumma* 193. à *ventriculo non ſemper pendet* 200.
Hypochondriacis *ſalida nocent* 196. *ſunt queruli* 197. *cor ſæpe palpitat* 636. *pectus dolet* 933
Hypochondria *qualia eſſe debent* 1468. *contrectatio ſæpe fallax* 1437. *Satietas quid* 1279. *dolor non ſemper à jecore aut lieno* 984
Hypercatharſi *ſpaſmus accidit* 168
Hypochondrii dolor *in equitantibus* 984
Hyſtericæ *affectioni cur delirium accedit* 169. *ſpaſmodica eſt* 251.253.256. *affinis in viro* 253. *cor ſæpe palpitat* 636

I.

Ichor *ſubcruentus in delirantium cerebro & febre laborantium* 36. *inter meninges & cerebrum* 36
Icterus *non ſequutus calculis in cyſti inſignem* 1283. *cauſa* 102
Ictus *ſanguinis* 85
Iejunium *vertiginem facit* 216. *epilepſiam* 234. *delirium* 173
Ieiunum *inteſt. habet valvulam* 109. *tumor in eo* 109
Ignis *non omnia perficit in corpore* 990
Ileos *morbus non afficit tantum tenuia inteſtina* 917
Ilei *inteſtini reduplicationes quinque* 242. *ortus* 205. *valvula* 88 *converſum omnino* 336 *nigricans malignitatis nota* 581
Inſanus febre ſuperveniente ingenioſus evadit. 208
Imaginatio 172. *depravatio varia* 185. *ſedes* 206
Incubi *paroxyſmus cito deſinit* 153
Indi *pediculis tantum capitis obnoxii non aliis* 71. *cranium habent duriſſimum* 271
Infantes *ſpaſmo obnoxij* 258
Inflammatio *non ſemper in tumorū genere* 31 *generatio* 1303
Inflexio *prona diuturna noxia* 894
Infundibulum *cerebri excrementa non ſuſcipit* 607
Ingenii *vires ubi ſita* 1496
Ingenioſi *epileptici* 234. 239. *& ſtupidi* 234. *bardus cur pariunt* 208
Inquietudo *quotuplex* 280. *multorum morborum comes* 281
Inſania *hæreditaria* 178
Inſola iu 5.29
Inteſtina *laciniis diſtincta* 461. *excreſcentia carnea* 245.183. *illæſa reperta poſt inſignes dolores* 262. *Dolores ſpaſmodici* 932. *motus periſtalticus* 913.877. *tenue per fibras craſſis annexum* 849. *Subingreſſus* 891.912
Inteſtina *illæſa in penetrantibus ventris vulneribus* 1487
Inteſtina tenuia ſæpe ſedes febrium 1487. *nigra maligni morbi progreſſi nota* 1491. *locus læſus vix invenitur* 1625. *convolutio poſſibilis* 908. *craſſorum vulneratorum ſignum* 1619
Inteſtinorum dolor qui major, craſſorum an tenuium 895. *an convolvantur* 908. *confuſio abſumpto meſenterio* 617 *anfractibus carentia* 732 *cur dati* 732. *tria tantum quidam habuit* 735. *tenuium læſorum ſigna* 1625
Iracundi *dupliæs* 117
Iræ effectus 5. *vis in volucribus* 1368
Irritamentum *quomodo epilepſiæ cauſa* 233

Index Rerum.

L.

Labia *ulcerata in febribus* 360. *arida putredo* 360. *tumor* 361
Lacrymæ 340. *in dolore capitis erumpentes* 52
Lactis *potus quibus conveniat* 1440. *aſinini vis* 1420
Lagundi *herba* 266
Lapidum *generatio in corpore* 65. *in veſica fellis cur frequentes* 65. *per palatum reiectus* 65. *in abſceſſibus* 1451. *bezoarticis ſimiles in homine* 1156. 1140.
Lapides *in ipſa renum gignuntur ſubſtantia* 1188.
Lateris *dolori qui obnoxij* 504.
Larynx *an inflammetur* 379.
Laryngotomia 461.
Lazarus *vitrivorax* 360.
Leæoa *hydropica* 1061.
Lethargus *phrenitidi quomodo ſuccedit* 158.
Ligaturæ *ſanguinem quomodo ſiſtunt* 537.
Lingua *glutine obſita* 265 *unde vario coloratur* 362. *quot modis* 362. *lotium indicat* 363. *pellicula ſeceſſio in febribus* 367. *incontinentia* 182. *quos affectus præſertim ſignificat* 462. *quot modis afficitur* 463. *conſtitutio in febribus* 463. *humidi ventriculi index* 364 *peripneumonicorum* 364.
Lien *accuſatus innocens* 4. 197. 395. 1005. 1008. 1110. 1111. 1057. 941. 966. 983. *à ventriculo accipit non contra* 779.
Lien melancholiæ an ſedes 1635. *an eximi poſſit* 1630.
Lienis ſtructura 962.
Lien an ſanguificet 99 969. *ademptus animalibus vita ſuperſtite* 99. *multarum ærumnarum author* 92. *vaſe excretorio caret* 99. *uſus* 99. 188. 1019 *an humoris acidi fons* . 99. *non ſemper laborat in melancholicis* 188. *epilepſiæ cauſa* 241. 242. *conſtitutio varia morum diverſitatem facit* 214 *nervorum uſus* 189 *conſenſus cum cerebro & ventriculo* 189. 190. *affectionis hypochond. parens* 189. *febrium frequens focus* 1431. 1433. *primarium hepatis emunctorium* 1363 *ſubſtantia* 1073. *ſitus natur.* 1171. *calculorum parens* 1014.
Lien *corrugatus cum inciſuris & cartilagineo cortice* 98. *amurca nigra diffluens* 192. *magnus, lividus cum fiſſuris* 109. *quadratus, cartilagineus, flavus, &c* 245. *orbicularis* 179. *exilis, rotundus* 108 *magnus friabilis* 230 *ponderis* 4. *libr.* 190. *appendicem habens* 191. *globoſus cum venis varicoſis* 191. *parvus* 192. *putris* 398. *tuberculoſus* 411 *ex lobulis conflatus, magnus* 441. *magnus naturalis* 955. *ubi frequens* 958. 960. *an eximi poſſit* 959 *percuſſio cum ſcirr* 982. *integerrimus* 812.
Lien renes bubulos referens 701. *uſus* 734 *per medium cinctus* 704. *carentes* 734. *cavi quomodo eximendus* 734. *Veſica incumbens* 737. *parvus contractus* 577. *An tremoris cordis cauſa.* 668
Lienoſi *cur ingenioſi* 189. *per urinas expurgandi* 1277
Liquor nerueus *acerrimus evadit* 177
Liquores chymici *qui præſtantiſſimi* 185
Lithontriptica *varia* 1216. 1229
Loquutio *varie depravatur* 576
Lues *ovium ſeroſa* 1081. *venerea oſſa fragilia reddit* 1641
Lumbi *rigoris principium* 278. *cur debiles in gonorrhoea* 1315. 1317. *dolor* 941
Lumbrici *in inteſt. epilepſiæ cauſa* 242 *convulſionem quomodo faciunt* 251. 255. 270. *mira pariunt ſymptomata* 270. *qui peſſimi* 270
Lunæ *vis in urinam.* 1223
Luporum *morſus venenoſus* 186
Luxatio *vertebrarum colli apoplexiam an facit* 103
Lympha *à ſero differt* 638
Lymphæ motus eſt à circumferentia ad centrum 360. *in gelatinam abit* 17. *quid* 417. 1094. *uſus* 1025
Lympha *capitis doloris cauſa* 15. *morbi ab ea orientes* 417
Lymphæductus *in teſtibus* 51. *an in liene* 99. *colli* 3. 8. *an in cerebro* 119. 125. 132. 218. *Pulmonum* 419. *uſus* 1444. 1015. *iugulares* 742 750

M.

Macies *hypochondriacorum unde* 189. *aqua à vitio glandularum maxillarium* 277
Macilenti *quibus morbis obnoxij* 957
Maculæ *per totum non ſemper periculum minantur* 1467
Magiſterii *perlarum noxa* 772. 620
Malleolorum *ſcarificatio in hydrope* 1104
Mammillares *proceſſus ab aqua in cerebro ſæpe corrumpuntur* 305
Maniæ *cur emetica conferunt* 221. *ex melancholia fit & in eamdeſinit* 176. *hæreditaria* 178. *alia continua alia interpolata* 178
A Manna *ſumpta mors* 848
Manus *calor & frigus reciproca* 277
Marium *generatio* 1340
Meatus cyſticus *amplus, calculis plenus* 143
Meconii *cohibiti noxa* 242
Meditatio *capitis dolorem infert* 5
Medulla *ſpinalis gracilis* 108. 246. *aqua immerſa* 1541. *radix in filamenta ſciſſa* 308. *denudata* 712
Medulla *ſpinalis extenuata* 297
Mediaſtinum *an cavitatem habeat* 1408 437
Melancholici *edaces* 732. *cur macilenti* 764. *queruli* 765
Melancholici *cur cogitabundi* 186. *in unum obiectum feruntur* 186. *raro febricitant* 183. *ſi febris iungatur phrenitis imminet* 159. *varia deliria* 185 *pathemata melanch. animi robore ſeparata* 184. *fiunt epileptici* 234. *balbi* 377
Melancholicus *humor quomodo cephalalgiam facit* 14. *Signa dominij* 182. *afficit cerebrum & cor* 183. *maniam quomodo facit* 177. *per oculos expurgatur* 45. *duplex* 1432. *generatio in hepate* 1102
Melancholia, *proni in eam* 195. *citra humoris præſentiam* 201 *ſymptomata* 195 *hypochondriaca* 196. *aliquando à ſpiritibus incipit & in humores tranſit*, 195. *hæreditaria* 194. *fomes an in capite, liene, utero, &c.* 194 *conſtitutionis melanch. ſigna* 191. *à toto* 194. *in omni hypochondriorum cura habenda* 194 *cerebri conſtitutio tandem vitiatur* 202
Membranarum *omnium idem initium* 502
Membrana pituitaria *narium* 314. *à jecore ad lienem ſubtenſa* 194. *oris pituitaria* 316. 321. *falſarum generatio* 1202
Membrum *unum plura officia aſſignata habet* 314. *ab officio ceſſans tabeſcit* 1161
Memoriæ *fides* 206. *eadem quæ vigiliarum & ſomni* 214
Mentis *hebetudo in paralyſin deſinens* 296
Mercurius *ſtrumas delet* 1526. *Vita, cauſa mortis quibuſdã* 726
Mercurii vita noxa 982
Meſenterii *tumorum differentia* 616. *ejus venæ chylum an vehant* 625
Meſenterii *vaſa varicoſa* 191. 184. 203. *ſcirrhoſũ venis nigris turgidum* 196. *pus inter duas eius tunicas collectũ* 198 *obſtructum an affect. hypochond. faciat* 198. *ad radicem vena inflata* 261. *totum ſcrofuloſum* 359. *ſenſus qualis* 1476. 1415. 1134. *colluvies humorum ſentina* 415. 1023. 814 *gelatina obductum* 585
Meninges *ſolæ doloris capaces* 35. 36. *duræ vaſa* 3. 37.
Meninx pia craſſitie duræ æqualis 1456
Meninx craſſa, dura, 2. 33. *dura, exeſa* 11. 161. *à ſero expanſa* 19. *puncta ab oſſiculo* 33. 34 *rugoſa* 34. 109 160. *gangræna* 35. *gummata* 35. *tumida, elata*, 36. *corrupta* 40. *glutinoſo humore obſita* 58. *cranio adhærens* 58. 215. *tumida à flatibus* 107. *vaſa ſanguine diſtenta* 161. 135. 2. 10. 11. 37. 179. *tenuis accreta* 109. 34. *Puſtuloſa* 226. *ubi diſtinguit cerebrum à cerebello, madida* 262. *firmiter ubique cranio adhæret* 355
Meningis tenuis *vaſa cruore diſtenta* 1236. *ſero turgida* 15. 23. 322. *craſſa, omnes gyros arcte colligans* 36. *tumor ſcirrhoſus* 36. *nigricans* 40. *aquarum ſub ea congeries* 52. *arcte cerebrum cingens* 107. *inflammata* 163. *à cerebro quando divellitur* 109. *inflammata ſalvo cerebro* 161. *laxe cerebrum ambiens* 210. *quæ ventriculos cingit denſa eſt & robuſta* 219 *divulſa à medulla ſpinali* 262

Meningum

Indëx Rerum.

Meningum tumor inflammatorius 9. 34. 38. 39. coalitus 37. 46. ſideratio 40. 41. ſituas 161. 162. nigredo 45. tumores ſcirrhoſi 46. 47. ichore cooperta 60. epilepſiæ an ſubiectum 224. magna ex parte immobiles 224
Meningum cerebri læſarum ſigna 1564. dura an ſecanda 1571. 1584
Menſes ſuppreſſi & fluentes capitis dolorem faciunt 14. purulenti. 32. menſtrui fluxus cauſa 1549
Metaptoſis quid 7
Metaſtaſis quid 7
Meteoriſmus abdominis 1468
Mingendi & egerendi neceſſitas ſimul juncta 1249
Mobile perpetuum in liquoribus chimicis repertum 186
Mœroris vis in gignendis morbis 195. 285. 1112. omnia fixiora reddit, lotium tamen ſolvit 205. tremorem parit 276. animam quomodo afficit 183. humores incraſſat 991
Morborum complicatio 482. pertinax luis ſuſpicionem facit 519. 521. tuforum mala indolis 162. congeniti 968
Morborum ſucceſſiones 1. quidam in ſtatu demum noſcuntur 148. idiopathicus à ſympathico dignoſcendus 2. hereditarius 178. cephalicis ſpaſmi ſuccedunt 252. Tremulus Equorum 277. maligni ſigna 1467. autumnales peiores 1468. longos hydrops ſequitur 1020. 1030. non omnes acuti à bile 868. ex lympha 577
Morbi ab hepate 629. à liene 629 melancholici 629
Mores inſiti adveniunt 174.
Moribundi convelluntur 568. Soporoſi 139. deliri 169. 134
Mors ſubitanea plumbi fodinis 1673
Mors ſubita à corporibus pituitoſis in vaſis errantibus 105
Mors à potu frigido 742. expiratione accidit 436
Mors initio acceſſionis febrilis unde 1408. placida iis quibus ſphacelus internus 588. 598. à cerebro ſine cordis conſenſu 709
Motus ſalvo ſenſu abolitur 302. debilis cauſa 303. ſpontaneus, naturalis 247. 667. utrique diverſa origo 247. muſcularis alius à motu aliarum partium 217. muſcularis quomodo fit 248. calculoſos quando juvat 1136
Mucus eſt excrementum maſſæ ſanguineæ non cerebri 312. 313. in naribus collectio 313. 414. Paucus ſignum corporis bene temperati non cerebri 314. multus cur vel paucus in quibuſdam 414
Mucoſæ ſordes ex ano 922
Mulieres emuncta naris fluori uterino obnoxia 414. aliæ aliis magis hyſterica affect. obnoxia 249. abſque utero viventes 1202. ſine liene 935
Mulier affectioni hypochondr. magis quam vir obnoxia 764. ſemper querula 765
Murmur ventris 946. 966
Muſculoſæ quædam partes ſe ipſas tantum movent 247
Muſculus temporalis an ſecandus 565
Mutitas ſurditatis comes 375

N.

Narcotica apoplexiam inducunt 79. humorum fervorem ſedant 127. ſomnum quomodo adducunt 127. ventriculo nocent 127. Mortem ante ſomnum ſæpe inducunt 127
Narcoticus humor an nobis ingeneretur 127
Narium tunica olfactus organum 345. tubuli 345. in iis vas lymphæ excretorium 349. 321. Purgamenta non ſunt cerebri ſed maſſæ ſanguineæ 25. 213. pruritus an verminum ſignum 1449
Naſturtii efficacia 561. aquatici contra philtra 630
Nerveus ſuccus 46. 49. 292. 359. 825. 630. 631. eſt nutritius 545
Nervorum omnium origo 273. an ſolidi aut perforati 292. paris vagi diſtributio 373. ptyaliſmo exſiccantur 360. plexus ſpiritibus turgent 356. mutuum non læditur in pareſi ex colica 294. olfactorii, ſpiritus quomodo deferunt 292. opticorum origo 329. 339. an perforati 329. extenuatio 330. 334. contorſio 332. corruptio 333. non ſunt interſecti ſed directi 334. ſunt anguſti 227
Nervorum origine affecta qua ſpaſmi ſpecies oriatur. 252. ſpiritus cujus indolis 833
Nervi non trahunt aut conſtringunt, ſed fibra nervea 637. ſpiritus eorum eſt nitro-aereus 833. ii & tendines præciſi convulſiones non cient 1624
Nephrotomia an tentanda 1163
Nicotianæ fumus vertiginem ciet 216
Nutritionis vitiatæ cauſa 545. 546. ob ulcus pulmonum 552

O.

Obæſitas nimia 1479
Oblivio eſt tantum rerum præteritarum 170. à feroſa colluvie in cerebro 213
Obſtructio oppilativa, attenuativa 331. aperientia an ſpecifica dentur 3. cauſa 105. meſenterii, alia in chloroſi laborantibus, alia in hypochondriacis 198. arteriolarum cerebri apoplexiam facit 102. an viſibiles in viſceribus 1044. cauſa 974
Occipitis dolor 7. 10. 11. 39. 41. ut plurimum oritur ab utero 39
Oculi ſqualidi, rubentes phrenitidem denuntiant 164. vaſa habent lymphatica 360. intro vergentes in capitis dolore 1. vulnus lethale 1590
Odoratus amiſſio à lue venerea 345. organum quale in canibus 345. in avibus 346. abolitis cauſa 346. 347. organum an ſiccum eſſe debeat 347
Oenelæi uſus in vulneribus recentibus 1595
Oeſophagi anatome 746. anguſtia 750. inflammatio 760. ventriculi formam habens 736
Omenti & ventriculi ſympathia 565. divulſum 179. 188. &c. ſcirrhoſum, amplum 200. 812. tumor in eo ſcirrhoſus 201 fœtidum, putridum 203 oſſi pubis & ilium annexum 788. ad iſchium demiſſum 826
Omentum coctionem juvat 753. auctum 758. divulſum, diſtractum 582
Omenti vitia lieni adſcripta 197. tumor ſcirrhoſus an curabilis 200. portio colo affixa quem uſum habeat 200. in morbis longis conſumitur 245. ejus ſtructura 451. uſus 567. durities ſterilitatis cauſa 1343. conſtructio 1056. 957. facile putret 923. amplitudo naturalis 882. 788. in obnoxiis ventris dolori non omnia tegit inteſtina 905
Opiata mentem lædunt 208. memoriam 214. hydropicis lethalia 1410
Oris fœtor 203
Os frontis intus flavum 24. eroſum, perforatum 28. 138. ethmoides an cerebri emunctorium 28. cuneiforme fractum 88. 100, ethmoides 554. 713
Oſſicula in cerebro 68. acutum epilepſiæ cauſa 236. in corde 702
Oſſa abſceſſus patiuntur 238. vi ſpaſmi fracta 270. tibia medulla carens 271. humeri epiphyſis contuſio levis gangrænam fecit 1639
Officuli meninges pungentis ſigna 1598
Os ſacrum ſanguinolentiſſimum 1639. fractum in extremitate gangrænam citius contrahit quam in medio 1639. morbis intemperiei, compoſitionis & ſolutæ unitatis obnoxium 1643. lues venerea fragilia oſſa reddit 1645. oſſis cancer quid 1640. ethmoidis vitioſa conformatio 712. temporum à pericranio non tegitur 1574
Oſſium apoſtema 631. tabes 633
Ova omne animal gignit 1364
Ovis epilepſiæ obnoxia 232. præ pinguedinis copia ſuffocatur 710

P.

Pædanchone 311
Palatum fiſſum uſque ad ſellam turcicam 463

Pancreati *multorum morborum cauſa falſo adſcribitur* 727. *Succus ejus plurimos morbos facit* 626

Pancreas *abſceſſu putrefactum* 157. *glandulis pluribus & magnis refertum* 203. *epilepſiæ cauſa* 240. 241. *mole hepar æquans* 934. *in melancholicis alter lien* 934. *lieni conſentit* 934. 988. *durum & cartilagineum* 935. *ingerrimum* 813. *ſcirrhoſum evadit in morbis chronicis* 626

Pancreas *ex glandulis conglomeratis conſtat* 290. 540. *pertinacium morborum cauſa* 1435. 727. *ſuccus* 1328. 1003. 727. *an acidus* 1176. 727. *ad ſcleri gener. facit* 1002. *Aſellii* 1021. *veri uſus* 588

Paracenteſis *thoracis* 545. *abdominis* 1232. 1084. 1094. 1105. 1036. 1060. 1062

Paralyſis *peripneumoniæ ſuccedanea* 498. *apoplexiam quando non ſequitur* 82. *à convulſione qui differat* 265. *apopl. ſuccedens* 503. *lethargo* 126. *fatuitatem præcedens* 208. *epilepſiam ſequens* 233. *malam ſpirituum anim. diſpoſitionem ſequitur* 245. 274. *convulſioni affinis* 262. *habitualis, accidentalis* 283. *primaria, ſecundaria* 284. *colicam ſequens* 284. 285. *an à bile* 298. *à ſanguine* 293. *à melancholia* 299. *à pure inter cranium & duram meningem.* 299. *in parte oppoſita capitis vulnerati* 299. *a ſpirituum animalium narcoſi* 287. *ab eorum inopia* 287

Pareſis *colicam præcedens* 295. *ſuccedentis ſymptomata* 293

Paronychia *à febre maligna* 272

Partum *juvantia quando inutilia* 1386. *Cæſareus* 1384. 1385. 1200. *juvantia* 1325. *partura ſitus* 1389

Parellæ *cariei obnoxiæ* 1546

Pectoris *conſenſus cum imo ventre* 429. *dolor cauſa in ventre latente* 497. *oppreſſio in incubo* 153. *conſenſus cum hæmorrhoidali arteria* 192

Pectoris *dolor in hypochondriacis & ſcorbuticis* 192. *ejus affectus ſpaſmi non ſequuntur* 268

Pediculi *ſub pericranio & inter diploas* 69. *differentia* 70. 71. *generatio* 70. 71

Pedum *& cordis conſenſus* 272. *plantæ dolor* 291. *hydropicorum cur tument.* 1102

Pedes *in lecto declives cur ægre incaleſcunt* 1650

Peditus *frequentis cauſa* 916

Penis *ex lue puttis* 770

Pericardium *craſſum* 412. *cordi adnatum* 417. 430. 535. 1038. *diſtentum ſero* 426. *abſumptum* 495. *puſtuloſum* 540. *interna ſuperficies qualis* 1039. *an deeſſe poſſit* 1039. *ſterno adnexum* 585. *ſepto* 588

Pericardium *aqua redundans an palpitare cor faciat* 471. 617. *non ſemper aqua deficit in hecticis* 551. 1404 *ſine humore* 184. 201. *generatio* 1404. 1411. 1039. 677. *pericardii uſus* 676

Periodicorum *affectuum cauſa* 53

Peripneumonici *animo ſæpe deficiunt* 516. *polypos ſæpe corde gerunt* 1470. *ſpecie febre maligna laborant ſæpe* 1501

Peritonæum *deficiens* 1414

Peritonæum *ad dorſum diſruptum* 1297. *ſumme dilatabile* 1201. *colica an ſedes* 924. 933

Peritonæi dolor 984

Peſtis *præcautio* 1501

Phrenitis *in maniam quomodo tranſit* 178. *morbus mercurialis* 165. *occulta, manifeſta* 148. *fit à ſpirituum animalium phlogoſi* 159. *cur in omnibus febribus non accidit* 159. *biliosi cur magis obnoxii* 159. *qui facilius incurrunt* 160. *epilepſia ſocia* 161. *hectica* 162. *confirmata* 163. *generatio* 153. *à læſa ſanguinis circulatione* 63

Philtrorum *vis* 620

Phlogoſis *in hypochondriis* 196

Phthiſicorum *inſida ſanatio* 553. 554. *pulmones duri* 285. *plane deficientes* 582

Phthiſis *lethalis cum pulmones coſtis cohærent* 553 *citius vel tardius lethalis* 556. *à ſero acri & mordaci* 556. 606. *in plures annos producta* 319. *à lympha* 322. *an à cerebro* 318. *univerſalis* 604. *differentia* 605. *non ſemper ſanguinem ſpuunt* 598. *qui evadunt* 599. *inſida ſanatio* 599

Phthiſici *à paſtu calent* 1275

Pichrocoli *qui* 808

Pilæ *conglobatæ in boum ventriculo* 446

Pili *in dorſo & pectore ſurſum vergentes* 192

Pilulæ *vix diſſolvuntur in ventriculo* 783

Pinguedo *nimia ſuffocans* 1472. *in ſiniſtro cordis ſinu* 106

Pinguedo *ſub cute deficiens ulcera dyſepulota facit* 286

Pingues *quibus morbis obnoxii* 957

Pituita *putrens an febrem pariat* 140. *an delirium* 171. *in cerebro cur varios affectus facit* 220. *in quibuſdam eſt maligna* 569

Pituita quomodo dolorem capitis facit 45. *quomodo fit ſalſa* 313. *quid* 314. *generationis locus* 313. *ore & naribus excreta unde* 321

Pituita an à ventriculo in veſicam eat 1284. 1287

Plethora *particularis* 2

Pleura *puſtulis miliaribus obſita* 160

Plexus choroideus *ſubalbicans* 5. 125. 26. 262. *arroſus, putrefactus, &c.* 9. 6. *ruptus* 85. 86. *glanduloſus p. n.* 24. 85. *vas ruptum apoplexiæ cauſa* 85. 86. *hydatides adnata* 86. 87. *glandulæ in hydrocephalis quales* 305. *in hydrocephalo ſæpe collabitur* 306. *uſus* 145

Plumbum *redactum in pollinem, venenoſum* 295. *lamina pectori admota lethi cauſa* 417. *mercurium figit* 1673

Podagræ *deſinentis damna* 94

Pollicis *vulnus lethale* 1625

Polypi *in ſinu longitudinali duræ meningis* 166. 236. 271. 1575. *in ſinubus ſuſpenſorum* 166. *in corde epilepticis* 238. *in corde* 285. 504. 246. 430. 492. 829. 1629. *in corde aut cerebro cauſa catarrhi ſuffoc.* 225. *apoplexiam præcedunt aut ſequuntur* 226. 77. *ſerpentis forma in corde & ejus vaſis* 246. *generatio* 389. 431. 604. *Romæ frequentes* 492. *narium pituitoſus* 348. *in vaſis uteri* 1350. 1351. *in quibus partibus maxime generantur* 1047

Ponticulus *in cerebro inter anum & vulvam* 230

Pori *bilarii cum pancreatico conjunctio* 205. *iis obſtructis alii affectus quam icterus gignuntur* 1197

Porus *cita diſtributionis cauſa* 204. 1267

Præcordiorum *ſpaſmis affectorum ſigna* 258. *ſuſpenſa* 602

Præfocationis *ſenſus in hyſtericis* 746

Præputium 1540

Prutitus *quid* 1694

Ptyaliſmi *concitatio* 538. *ad obeſitatem* 472

Pubertas *inſignem ſanguinis mutationem conciliat* 236

Pueri *quidam primo ſtupidi, poſt ingenioſi* 207. *eorum morbi ſagacitatem poſtulant* 476. *languidi à robuſtis parentibus* 311. *in hecticam proni* 1404

Pueris vena aperiri poteſt 846

Pueris urinæ an craſſa 1258. *calculo veſicæ obnoxii* 1179. 1170

Pulchriores citius intereunt 706

Pulmones *vim ſe conſtringendi habent à nervis* 551. *habent ſenſum & motum* 595. *conſtitutio naturalis* 554. *quomodo nutriantur* 532. *eorum vena an ſedes febrium eſſentialium* 488. *nutritio læſa* 400. 401. *per ſe non moventur* 433. *eorum membrana acute ſentit* 504. *totis tabem inducunt* 545. *affectus ſoporoſos inducunt* 142. *excrementa aliunde quam à cerebro ſuſcipiunt* 318. *Romanis à catarrhe varie afficiuntur* 324. *convulſionum cauſa non ſunt* 268. *membrana poris inſignibus donata* 542. 575. *à capite per tracheam humores non excipiunt* 1462. *ulcerati citra phthiſin* 1469. 581. *hydropis cauſa* 1031. *abſentia* 601

Pulmones maculoſi a catarrhe 610. *pars dextra in phthiſicis utplurimum afficitur* 576. *eorum ſiccitas ad ſanitatem & ſapientiam facit* 578. *carne carent* 699

Pulmones plane conſumti an queant 578. *leviſſimi* 581. *patiuntur*

tiuntur per conſenſum in phthiſi 605. *deficientes* 735. *ex veſiculis conſtati* 593

Pulmones tuberculoſi 616. *jaſpidis modo variegati* 1632

Pulmonum inferiores lobi arctè connexi 551. *ulnuſcula in ſuperficie* 551. *ulceratorum ſigna* 552. *duri in phthiſicis* 554. 481. *coſtis annexi in aſthmaticis* 402. *nulli ſiniſtro latere* 475. *Varicoſi* 477. *dextri duplo majores* 6. *totum thoracem replentes* 88. *aëre turgidi* 109. *lobis non diſtincti* 246. *liberi, in pure natantes* 565. *ingentis molis & ponderis in puero* 561

Pulſatio *ſub ventriculo in hypochondriacis* 189. 195. 199

Pulſus *cognoſcendi neceſſitas* 660. *non omnis p. n. eſt contra naturam* 660. *melancholicorum* 672. *robur eſt à cerebro* 672. *non apparens in carpo ubi quærendus* 675

Pulſus melancholicorum 6. *durus in quibus affectibus* 679. *inæqualitatis ſyſtemat. cauſa* 679

Pulſus fallax in morbis capitis 162. *ab influxu cerebri pendet* 162. *durities* 508. *parvi cauſa* 2

Puncta *lacrymalia* 340

Purgantia *varia* 394. *abuſus* 395. *nocent in pectoris morbis* 420

Purgantia *ſpaſmum quomodo invehunt* 251. 255

Purgatio *per chirurgiam infuſoriam* 837

Pus *in pulmonibus citra febrem* 401. *urinæ vias quomodo petat* 402. *oſſea lammula puris involuta* 438. *in pericardio* 439. *multum circa aqualiculum* 514. *an ex ſolo ſanguine fiat* 538. *in pulmone quomodo generetur* 552. *differt à materia purulenta* 569. 570. *mobilitas* 25. *urina commixtum quomodo à pituita diſtinguendum* 25. *anacatharſi ejectum ex aorti abſceſſu* 25. *in cerebri vaſis gignitur circa venam* 25. 30. 32. *in tertio ventriculo cum aqua* 26. *in interiore ejus parte* 26. *ſupra membranas & cerebrum* 33. *lutoſum in thorace* 191. *à pituita diſtinctio* 1287. *per renes à pectore derivatur* 1290. *à renibus an à veſica* 1287. *cum urina unde* 1287. *à pituita & pure in urina diſcrimen* 1243. *innoxiè per cor tranſit* 630. *purulenti cur noctu pejus habent* 542

Puris per umbilicum effluxus 603

Puſtulæ *internæ ſignum morbi venerei* 519. *præſertim in meningibus* 227

Puſtulis in facie obnoxii pulmonici 369

Pylori *dignitas ex Helmontio* 196. *in ſiniſtro latere* 444. *laxitas* 357. *ſubjectum affectionis hypochondr.* 799

Pylori capacitas in pueris 802. *deficiens* 732. *munus* 766

Q.

Qualitates *vitriolica, nitroſa, ſulphurea, &c. inſunt humoribus* 127. *occulta an dentur* 1204

Quartanæ *febri obnoxii* 1432. *à pituita an fiat* 1434

R.

Ratiocinatio *in melancholicis utplurimum illæſa* 198

Raucedo *à colica* 373

Recidiva *quid* 1425

Rectum inteſtinum *veſtigia dyſenteriæ gerens* 1109

Refectio *citò à cardiacis unde* 742

Renes ventriculo conſentiunt 788. 818. *an ab obſtructis urina tenues* 1272

Renis *luxatio* 448. *conformatio* 1153. *humor aqueus concretus vice pinguedinis* 109. *perforati* 133. *uſus* 1075. *aqua & calculis infarctus* 134. *maximum cum calculo* 203. *cavitas à pelvi diſtincta* 245. *membrana interna craſſior* 441. *cyſtis magna in ſumma parte* 585. *exilitas* 1073. *Pinguedine obſiti* 1076. *uno læſo an alter ab officii deſiſtat* 788. 1208. 1216. 1217. 1224.

Renes connectuntur vertebris prope radicem meſenterii 204. *ab eorum vitio epilepſia* 241. *vitulino ſimilis in muliere* 267. *maligna eorum phlegmone paralyſin induxit* 301. *ex quatuor lobis conſtans* 564. *ſiniſter deficiens* 756. *pera inſtar ſero refertus* 583. *ſiniſter glanduloſus* 589. *exilis, vix conſpicuus* 891. *quatuor in unum conglobati* 1589

Renes ſuccenturiati *ſcirrhoſi* 412. vide capſulæ atrabilariæ, *ingens, ulceratus* 492

Reſpirationis *organa* 389. 388. *neceſſitas* 386. *læſionis cauſa* 385. *prohibita quomodo necat* 695. *non ſemper læditur pulmonibus affectis* 1502

Reſpiratio *cur ſuperſtes in apoplexia* 117. *in lethargo quomodo læditur* 126. *in phrenitide* 158. *qualis in phren. idiopathica* 167. *delirantium* 167. *difficilis in hypochondriacis & ſcorbuticis* 192. 408. *ſtertoroſa remedium* 265. *læſa ob chyli tranſitum per ductum thoracicum* 449. *læditur aliunde quam à vitio pulmonum aut pectoris* 451. 452. *in acclivium aſcenſu difficilis* 386. *læſa ſanguinis circuitu impedito* 389. *à vitio hepatis & lienis* 396. *à catarrho in muſculos thoracis* 399. *vitio cerebri* 420

Rete mirabile 105. 110. 1659. *an mentis ſedes* 213. *in homine & equo non reperitur* 316. *flaccidum* 226

Rigoris *febrilis generatio* 278. *omnis à vaſis aut ab ulcere* 278. *à catarrho* 278 *à ſuppuratione meſenterii* 278. *cauſa, differentia* 278. *abſceſſus diſrupti nuntius* 705. *inflammationis ſæpe comes* 1437. *in vulneribus cerebri* 1569

Rima *cranii mortis cauſa* 1157. *quomodo curanda* ibid.

Robur *maniacorum unde* 178

Rubigo *frugibus infeſta* 845

Ructus *à pectore* 766. *cauſa* 762

Rufi *difficilibus morbis implicantur* 462. 586

S.

Saccus *in diaphragmate à pure illapſo efformatus* 1448

Sanguis *ſanguificat* 1028 *cruſtæ innatantis generatio* 1040. *rubor eſt adventitius* 1046. *eductus è vena ab injectis variè coloratur* 962. *maſſa vitium* 605 *eſt in carunculas concreſcens* 641

Scabies *repreſſa epilepſiæ cauſa* 234. *capitis doloris* 27. *phthiſis* 554. *ſanguis craſſior à jejunio dilutior à paſtu* 1607

Sanguis non cor caloris fons 1611. *concretum diſſolventia* 1586. *per aures effluens in vulneribus capitis* 1574

Sanguificatio *quomodo fiat* 1088

Sanguis *quomodo vertiginem parit* 221. *è vena eductus illico concreſcens* 254. *in affectibus ſpaſmodicis cur concreſcit* 259. *fervoris cauſa* 1393. *cur concreſcit* 1304 *quot modis corrumpitur* 1434. *lacteus* 1438. *candicans in ſuperficie* 1438. *fermentatio* 1348. 1350. *arenoſus* 1206. *miſſio è brachio menſes ſæpe movet* 1223. *fluiditas nimia, ut & concretio aque noxia* 1148

Sanguinis *miſſio an ſemper utilis in palpit. cordis* 642. *grumeſcentia cauſa* 642. *concretio artificialis* 680. *in venis* 683. *in peſte coagulatus* 685. *circulatio an detur* 703. *coralliformis in venis* 1673. *concretio in iis* 1673

Sanguinis *anatome* 101. *ineſt ſal volatile & fixum* 99. *comparatio cum lacte* 101. *in liene fermentatur* 189. *depuratur ante ingreſſum in caput* 23. *per pulmones commeatus* 5 2. *v. s. quando motum illi reſtituit* 347. *cur aliquando non nutriteus* 545. *φιλοτομῖαι* 167. *depuratoria organa* 313. *ad ea fertur per arterias* 313. *per qua vaſa ad nares tendit* 313. *fons catarrhorum maſſa ſangu.* 321. *eſt animatus* 695. *fermentum ejus* 627

Sanguis *quot modis in cerebrum effunditur* 96. *in moribundis aliquando ex ore effluit* 136. *effuſio nimia è corpore apopl. non facit* 98. *fluiditatis cauſa* 99 *pituitoſus quomodo apopl. facit* 102. *circulatio impedita hujus cauſa* Hipp. 95. *materiam ſpaſmo quomodo ſuppeditat* 249. *transfuſio quibus utilis* 264. *ſuppuratur in pulmonibus citra ulcus* 476. *fluidus in cordis ſinubus in febribus continuis* 109. *plumbeus, lividus emiſſus* 191, *miſſionis utilitas in epil.* 239. *circulatio impedita*

impedita in capite 2.36.37.76. totus purulentus in vaſis 277. in apoplecticis concreſcit 2. cephalalg. quomodo facit 9. 11. 23.36 41.46.49. concretus in vaſis 75.78 pleuriticorum qualis 390. exitu prohibitus poſt venæ ſectionem 442. albus per v. ſ. emiſſus 472. craſſus mucoſus apopl. cauſa 76. atrabilaris indoles 183. vaſa cur egreditur 77. intra cerebrum effuſus apop. facit 79. 88. ventriculos ejus quomodo ſubeat 86. redundans ſoporoſos affectus parit 124. melancholiæ fomes 194. ejus emiſſio intempeſtiva 87. innoxie in cerebro detentus 1567. veneno infectus ſanguis 1454. ano redditus læſo hepate 1605. concretus in majori vena qua cerebrum perreptat 148
Sanguilogum *quid* 429
Sal *omnibus eſculentis ineſt 99. lixivi acrimoniam obtundentia 890. excitantia* ibid.
Salivæ *utilitas & vitia 264. quid* 359 1529
Salivales ductus 319. 1012
Salivatio *morbos graviſſimos curat 360. crebra inſtantis vomitus ſignum 22. nimia unde 246. artificialis utilitas 1220.* 1013
Sanies *& apoſtema cauſa lethalium vulnerum capitis* 1570
Sapientia *in corde ſita* 209
Scabies *à quartana* 1452
Scorbutici *cur debiles 303. dolores in lecto ſuſcitantur 246. capitis dolor familiaris 45. crampe ſpaſmo obnoxii 257. hæmoptyſi 526. qualis ſanguis 956. pancreatis tumori obnoxii* 1655
Scorpiones *in cerebro 75. morſus epilepſiam inducit* 14
Scroti *apertio in hydrope* 1052. 1053
Scrofulæ *in cancrum aliquando abeunt* 1525
Secundinarum *expulſio* 1336
Sedimentum *craſſum in urina 1281 1285. mucoſum* 1288. 1289
Seiriaſis 44. 162
Semen *à cerebro non venit 51. generatio in teſtibus* 82
Semitertiana *febris horrida* 277
Senes *cur debiles 287. 303. apoplexiæ obnoxii 104. an delirii* 171
Senſorium commune 282
Serpentes *in renibus luporum* 181
Seri *congeſtionis cauſa 99. cerebrum facile opplet 113. à ſanguine ſecretum multorum morbum parens 113. ſigna in cerebro redundantis 115. acrioris cauſa 286 facile efferveſcit 114. cur non æque in omnibus morbos inducit 114. ſoporem quomodo parit 131. à ſanguine ſecernitur facile 116. generatio 1090. concreſcit 677. in capite retenti damna* 1651
Serum *in ventriculis cerebri 5. 6. 9. 246. &c. in anfractibus & ventriculis 9 17. &c in capite congeſti cauſa 246. 16 17. ſtagnans in cerebro quæ mala parit 10. 14. in capite redundans per venas jugulares exit 10. ſecretio à ſanguine in capite 14. apoplexiam quomodo parit 17. 95. 231. efficacia in ciendo cap. dolore 18. 45. flavum in cerebro 18. 19. in eo & extra multa mala parit 22. vertiginem quomodo parit 217. apopl. frequens cauſa 114. 285 in capite repertum è tota adductum 229. acre ſalſum in cerebro 230. in cerebro non ſemper ſpaſmos ciet 232. quomodo epil. cauſa 239 quomodo apoplexia 117. 292 79 copioſum in cerebri ventriculis citra apopl. 84. collectum intra cerebrum citra gravem noxam 292. viæ ad veſicam* 1290
Siccitas *dolorem non facit* 45
Sincipitis *dolor ab utero 7. magis quam reliquum caput dolet* 10
Sinus *juxta amygdalas ulcuſculum referens* 747
Sitis *adſtrictio in phreniticis 167 abſentia* 41
Soda *ſabetina* 139
Somnambuli *152. peculiaris ſpirituum diſpoſitio requiritur* 152
Somni *cauſa naturales 123. non natur. à quibus humoribus 123. in qua parte cerebri ſedem habet 124. non natur. & præter nat. cauſa 127. hemicranias accidens 134. differentia 4. 124. eſſentia* 124
Sonitus aurium 343
Sopor *fit interdum ab humore maligno 123. Diſpoſitio in cerebro requiritur 123. à ſanguine ſigna 124. ſcorbuticus 123. 138 fit à conſenſu animæ facultatum 138. à conſtrictione carotidum 139. à ſanguinis circulatione impedita 139. febrilis unde* 140
Soporoſorum *affectuum cauſa* 124
ὕπαρ *quid* 829
Specillum *à pure coloratum* 540
Specilla *viſum quomodo juvent* 340
Spermatis *cetis vis in contuſione* 587
Sphacelus *cerebri* 168 382
Spina ventoſa 1550
Sphæooides os *impervium* 312
Spigelius *à punctura digiti obiit* 149
Spiritus animales *in muſculos exploduntur 298. ſunt proximum ſpaſmi organum 248. quales in phreniticis 185. in melancholicis 185. in maniacis* ibid. *flammei ſunt & lucidi 185. ſunt epilepſiæ ſubjectum 224. motum quomodo faciunt 247. conſtitutio in mania 176. 177. comparatio cum liquoribus quibuſdam chimicis 185. aliter in apopl. ac in ſpaſmo afficiuntur 80. in ventriculis cerebri non generantur. 82. ſunt ſubjectum immediatum apoplexiæ 82. coagulantur in catalepſi 149. penuria delirium parit 169. 171. diatheſis in melancholicis* 185
Spiritus vitales *quot modis extinguuntur* 264
Spiritus *ſunt corpora 119. non omnes in ſomno feriantur 150. quales in ſtupidis* 266
Spiritus *ſecundinæ 1325. nitri dulcis 1000. noxa* 772. 773
Spiritus *vini quomodo apoplexiæ cauſa* 79
Splenica *an melancholicis conveniant* 765
Spuma *epilepticorum 227. 228. generatio* 470
Sputa *rotunda 538 541. prava cura pulmonum vitium 538 via à pleura ad tracheam 541. ſalinum 567. ſubdulce 572. luteum 572. cænoſum 574. quid* 572
Stercoris *vomitus in ileo non ſemper lethalis* 920
Sternutatio *quomodo cerebrum levat 413. fit ſummis naribus irritatis 61. lumbricorum ſignum in infantibus 757. ſingultum ſedat 757 à veneris cogitatione excitata* 353
Stertor *apoplexiæ fortis indicium 117. non ſemper copiam puris in pectore ſequitur 820. cauſa* 436
Stomacace 960
Strabiſmus 339
Strumarum *mobilitas unde 318. in cancrum tranſitus 1526. Scirrhum* 1525
Stultitia *à vitio phantaſiæ & memoria pendet 206. caſum ſequuta* 208
Stupor *digitorum ab incubatu 254. 255. cruris in calculoſis* 1212. 1163
Submerſi *ſuperſtites 458. cur emergant ex aqua* 699
Subſultus *ſpaſmodicus* 257
Sicci nervei *dyſcraſia* 397
Sudorifera *ſanguini quomodo motum concilient* 397
Sudor *quomodo pediculos gignat 71. ſuppreſſus catarrhum parit 318. diaphoreticus 1463. arenoſus 1205. pronis quibus pulmones calidi* 1501
Sudor induſium adurens 177. 245. à ſuppreſſo tetanus 273
Suffitunum *vis ad phthiſin* 557
Suffocationis *ſenſus ſpaſmodicus 256. à muſti vapore* 409
Suffuſionis *cauſa ubi hæret 335. humor faciens quo detinendus 336. varius flatus* 336
Sulphur *pulmonibus utile* 477
Supervomitus venarum 8
Surdaſtri *aperto ore cur melius audiunt* 343
Suſpenſi *apoplecticum quid patiuntur 77. 103. polypi in ſinubus duræ meningis repetiuntur vita ſuperſtite* 166. 438
Suturarum laxitas 300
Suturæ cranii *duplices 54. an dehiſcant* 55

Sutura

Sutura laxa & biulca 300. vitioſa 210. in ſenibus arčte nectuntur 307. quatuor digitis diſtantes 309. diſceſſio ab invicem in Hibernia frequens 55. obliterata 58. veſtigia in meningibus 179
Suppuratio in canalibus duræ matris 30. non ſemper in tumorum eſt genere 31.32
Syncope differt ab exolutione animi & deliquio 689. cardiaca cauſa 105. vertigo præcedit 216

T.

Tabaci uſus olfactui nocet 347. capiti, pulmonibus 470. 1700. &c. juvat cerebrum humidum 470. adulteratio 470. noxa 819. 1700. &c.
Tabes pectorea 214
Tactus organum 58. 275. 1545
Tænia ſulphurata vinum conſervans 295
Temperies calida ſicca fere abundat 432
Temporum vulnera 1628
Tendinum obſtructio 257 muſculorum tranſverſorum in muliere perſarati ſunt 1201
Terebratio cranii omiſſa utiliter 1583. 1586. quando neceſſaria 1584
Terror ſubitus mortis cauſa 1042. gravidis nocet 1539
Teſtium cum aliis partibus conſenſus 424. in cauſa epilepſiæ 344. cum capite conſenſus 771. in inguine latentes 1202. muliebres 1366. tunica, nervi 310.311
Teſticulis orbi generantes 1341
Tetanus à frigore 109. 110. cauſa 257. exempla varia 272
Thoracis vulnera penetrantia 414
Thuani obitus 934
Thymus glandula, ſuffocationem facit 463. oſſeus 489. tumidus 355.387
Tibiæ ulcus dyſepuloticum 285. cariei obnoxia 1546
Timor animam quomodo afficit 183. cauſa 1039
Timor affectus inter apopl. & epilepſiam medius 95
Tineæ piſcis vis 51
Tinctura traumatica 1586
Tiq, equorum morbus
Tonſillæ 747. peſtilentes 380
Torcular cerebri 76. an ab eo obſtructo apoplexia 3.303
Torpedo ſtuporem inducit 14
Tranſpiratio prohibita nocet 606
Transfuſio ſanguinis 635. vide Chirurgia infuſoria
Tremor à vino unde 95. 276. vino hauſto cur ſtatim remittit 276
Trepanum 22. die adhibitum 1584
Trepanum ad evocationem humorum à capite 73. Cautio circa uſum 1571
Trepano quando carere liceat 1593
Tubarum uteri uſus 1365
Tubercula pulmonum 400. &c. magna in internis omnibus partibus 817
Tumorum cum folliculo generatio 577. ſteatomaticus inter cerebrum & cerebellum 118. à cranio reſectus apopl. cauſa 120. ſcirrhoſus in pyloro 197. tunicatus in cerebro cauſa 219. carnoſus in cerebro epilepſiæ cauſa 236. juxta proceſſus mammillares 33. ſtrumoſus in cerebro 34. ſcirrhoſus accretus meningibus 35. globoſus in cerebro ſtupiditatis cauſa 210. variorum in imo ventre generatio 1146
Tumorum cauſa in genere 616
Tumor totius à vulnere juguli 1600
Tumor ſcirrhoſus juxta cavam deſcendentem 1637. pedum hydropicorum 1650
Turgentia humorum 8
Tuſſis generatio 414. 605. aliquando utilis 476. 605. ſicca 481. 488. 506. in febribus 484. ab affectibus imi ventris 484. Quinta vel Quintana 488. an ab hepate 484. à vaporibus acidis 475. moto capite moleſta 307. non ſemper eſt à capite 476. 488. abſens præſente cauſa 568
Tympani diſruptio ſurdo auditum reſtituit 344. an organum auditus 344
Tympanites an aſcite peior 1121
Typhomania 162

V.

Valetudinarii quidam unde 689
Valvularum in venis vitium ab illapſu catarrhi 326. ſanguinis circulationem probant 326. in lymphaticis 360. mitrales oſſea 709. in vena ἀζύγῳ 520. in venis uſus 520
Vaſa lymphatica 360. Vide lympha, Habent valvulas 360. feroſa 1023. cerebri varicoſa 180
Vapores an cerebrum petant 1462
Vapores ab inferioribus elati ſoporem faciunt 124. venenatus epilepſiam facit 226. carbonum, muſti, quomodo nocet 475. è ventriculo an cephalalgiam faciant 13. per aurem ſuſceptus eam induxit 20. ab infernis an eam faciat 24. 45. per arterias ad caput feruntur 24. 45. non omnes æque cordi infeſti 184
Varicum cauſa 10. arteriis non accidunt 10
Vaſorum capitis repletio iratis & convulſis accidit 6. ſupervomitus 8. 180. varicoſa in cerebro 162. ſeminalia male conformata 236
Vaſa mammaria deferentia 826. Breue an detur 823. defert à ventriculo ad lienem non contra 720. 735. ſine valvulis 735. magnum 621. Meningum obſtructa apopl. faciunt 77
Vena arterioſa eſt arteria pulmonum 653. arteria venoſa eſt vena 654
Venarum dilatatio ſanguinis motum variat 1555. umbilicalis ſanguine turgida 1451. deficiens 1223. craſſa in calculo laborantibus 1178. duplex 595. 1491
Venæ frontis ſectio cæcitatis cauſa 330. in ſenibus patentiores 326. quibus ampla iis magnus lien 960
Venarum cerebri officium 10. an ſentiant 38
Vena cava medulloſa materia plena 947
Vena umbilicalis abſciſſa mors non ſequitur ſemper 1610
Venenum omne notam in corde ſinit 771
Veneni ſuſpicio 317. 2. ictum quomodo, induci 989. differentia 996. canis rabidi 180. cor & pulmones affecta 193
Venenum venereum cordi non eſt infeſtum 184
Ventris vulnera an debeant conſui 1625
Ventris murmuris cauſa 196. tormina in hypochondriacis 205
Ventris dolor à ſucco pancreatico 241. intumeſcentia poſt mortem 1490
Ventriculi cerebri excrementorum receptacula 223. anguſtia 234
Ventriculus cerebri nobilis 108
Ventriculus in hypochondriacis ſæpe patitur 199. ulcus doloris capitis cauſa 13. 75. humoribus corruptis plenus 13. 23. intus viride ſcens 21. conſtrictus 704
Ventriculi debilitas multitudine urinæ ſe prodens 1275. doloris à colico diſtinctio 1001
Ventriculi tunica 790. 797. 767. magni ſigna 736. cruſta villoſa 763
Ventriculus ſine rugis in voracibus & guloſis 395. 261. in ſiniſtro latere 444. ſitus mutatus 446. magnus per medium conſtrictus 441. coctio fermentatione perficitur 766
Ventriculus ſedes febrium malignarum 1487. ad pubem devolutus 807. duplex 804. tunica deleta 797. duplex 804
Ventriculus depreſſus ad inferna 564. ad fundum nigreſcens 795 putridus 484
Ventriculi cum colo ſympathia 581. in calculoſis amplus 503. calor unde 763
Venus cerebro infeſta 51
Vermes inter amara geniti 623

Vermes

Index Rerum.

Vermes in cyſti fellis bovis 286. *incapite* 71. 72. 74. 163. *Signa* 72. 73. *per aurem in caput irrepentes* 73
Vermium ſigna 626
Vermes *in inteſtinis lethargi cauſa* 143. *in cerebro* 118 180. 181. *copioſi in poris bilariis* 443. *in pericardio* 946 *in ſanguine* 1206. *in renibus canum* 1208. *alibi quam in inteſtinis generantur* 903
Vermes in trunco portæ 632
Vertebræ *dorſi carioſa* 712
Vertebra dorſi inflexa 718
Vertigo *à morbis cephalicis quomodo inducitur* 216: *ab affectibus extra cerebrum* 216. *obnoxii* 217. *oblivio & paralyſis quomodo ſuccedant* 222. *ſeri ſtillicidio per nares ſoluta* 222. 223. *à vermibus in cerebro* 72. *à cauſa externa* 215
Veſica urinaria *ob calculum craſſa evadit* 286. *ſectio an tentanda* 1235
Veſica rugoſa, contracta 587. *parva* 438
Veſicæ *rotunda ſupra corpus calloſum* 118
Veſiculæ *ſeminales* 109
Veſicæ *aquoſa in ſiniſtro cerebri ventriculo* 219
Veſica *fellis albicans* 236
Veſica fellea nunquam naturaliter inanis 826. *rupta* 808. *eſt ſemper plena* 826
Veterinaria *à medicina non differt* 272
Viæ *cerebri excrementa infra ducentes* 328
Vigiliarium *cauſa, ſedes, &c.* 154. 155. *non natur. non omnibus noxia* 155. *à pancreate* 788
Vigilia in humido cerebro 27
Vinum *apoplexiam facit* 94. 117. *Poëtarum Pegaſus* 94
Vinum & ejus ſpiritus icterum & aſciten produxit 990. *colicæ cauſa* 930
Vinum *cur tremorem inducit* 276. *ſulphure imbutum inſalubre* 2652. *ferroris cauſa* 1393
Viperæ *in ventre imaginaria* 938
Vir *hirſutus in ſupernis partibus* 192
Virium *imbecillitas ſola anxietudinem non parit* 278
Viſcerum *tumoris cauſa* 952
Viſcerum *omnium cum partibus continentibus connexio* 412. *exuſta à negato potu* 1479. *minora majoribus laudabiliora* 1030
Viſcera an ſenſu prædita 722. *omnium corruptio* 21. *imi & medii ventris plumbei coloris* 191
Viſio *gemina* 339
Vitæ *eſſentia* 693
Vitrei *humoris putredo* 331. *vermis in eo* ibid.
Viventium *generationis in homine cauſa* 495
Ulceris *ſordidi pulmonis ſigna* 552. *tibiarum non occludenda temere* 286
Ulcera tibiarum non ſemper à liene 1634. *ulceris natura* 1617
Ulcus *pedis ſanatum orthopnoeæ cauſa* 449. *generatio in pulmonibus à catarrho* 319. *citra phthiſin.* 319
Umbilicus *ſuppurationum terminus* 1415. *eo reſerato hydropicus liberatus* 1093
Umbilicali *venæ ſecta mors ſuccedit.* 435. 952
Vomitus *an in pectoris affectibus* 435. *materia fuſca in moribundis* 441. *cerebro læſo* 1567. 1568. *in inflammatione pulmonum* 1457. *gravidarum* 1365. *calculoſorum* 1157. *an à pulmonibus* 825. *tuſſim cur ſequitur* 819
Vomitus à cerebro excitatus 818. *lactis in pueris lactantibus* 802. *eſt motus ſpaſmodicus* 800. *quomodo fiat* 790. 799 *à pharmaco* 792. 793. 794. *pertinax cur* 793. 794
Vomitorium *quando vertiginem facit* 216
Vomitoria in vertigine 221. *in affectibus cerebri* 221
Vomitus in cephalalgia 4. 22. *læſo capite* 14. *in peripneumonicis* 503. *à vectione in curru, navigatione* 216
Voraces *qui habent grande hepar* 952
Vox *conſideranda ad diagnoſin* 370. *læſa differentia* 369
Vreteres *ſpaſmo afficiuntur* 931
Urina *fallax in morbis capitis* 161. *analyſis ſpagirica* 231. *turbida in aſthmate* 426. *fallaces in morbis pulmonum* 1466. 1467. 1468. *pinguedo in hecticis* 1403. *fallacia* 975. *bona hepate læſo* 810
Vrina bona hepate læſo 810. *limpida, copioſa capitis dol. prænuntia* 15. *Pauca in cap. dolore* 20
Vrina *rubicunda citra febrem* 195. *ſuppreſſa epilepſiæ cauſa* 234
Vrina *diaphana* 1273. *purulenta à pituitoſa diſtinctio* 1283. *incontinentia & ſuppreſſio ab eadem cauſa* 269. *diu ſuppreſſa, tandem exiente, æger tamen moritur* 1220. *propria potus* 1224. 1225. *naſales* 1076. *viſcida diu excreta citra calculi præſentiam* 1162
Vrinatorum *reſpiratio* 457. 458
Vterus *an epilepſiæ cauſa* 240. *cum pectore conſenſus* 22. *in enixis omnium malorum author* 22. *an melancholiæ fomes* 194. *magnitudo inſolita* 205. *conſtitutio in gravida* 204
Vterus geminus 1367
Vterus ad dextram contortus 1428
Vterus parvus deſinente menſtruo fluxu 621: *conſtitutio in puerpera* 205
Vterus *deficiens* 1343 *non eſt ſentina ſanguinis excrementitii* 1344. *ligamenta vermiformia vaſa ſunt deferentia* 1346. *uteri fermentum* 1348. 1349
Vterinæ *paſſiones dictæ non ſemper ab uteri vitio* 260
Vulnera *non lethalia mors ſequuta* 1598. *cerebri gravia cur aliquando non lethalia* 1567. *capitis Chirurgis ſæpe imponant* 1598
Vulnera capitis locis calidioribus cur periculoſiora 142. *arter. & venarum an per ſe lethalia* 1622. *ſalutarium labia qualia* 1582
Uvulæ *uſus* 748

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

ANATOMIÆ PRACTICÆ
SIVE
DE ABDITIS MORBORVM CAVSIS
Per Cadaverum Diſſectionem revelatis

LIBER PRIMVS.

DE AFFECTIBVS CAPITIS

Sectio I.

DE DOLORE CAPITIS

Observatio I.

Capitis dolor diuturnus, in apoplexiam deſinens, à ſanguine vaſa duræ meningis, parti præſertim ſiniſtra, diſtendente, Ejuſdem meningis craßitie & duritie inſigni genitus.

MORBORVM ſucceſſiones per quas, inſauſto ſæpe tranſitu, invicem ſeſe excipiunt, notæ ſunt Practicis: Cerebro præſertim eæ familiares ſunt, cum ab ejus ſubſtantia in ventriculos humores commigrant, aut in cerebellum ac nervos vel baſin decumbunt: Ejuſmodi *μεταστάσις*, ob *ἀδιάδεξις τῶν χυμῶν*, cephalalgicis accidunt, qui doloris moleſtiam, quia inducias concedit, vel acrius non vrget, ſed ſurdo verbere cædit, diutiùs circumferunt, at tandem vel ob dictam *μετάστασιν*, vel ob *ἀπηξίαν* patientiæ incautæ pœnas luunt: Exemplum inſigne dedit exiens October anni 1675. Nobilis & Lectiſſima N. vxor Viri Clariſſimi & Celeberrimi Dom. N. annos circiter xx. nata, temperamenti laudabilis, coloris ſubfuſci, aliquot ante matrimonium annis, ſexto per morrem diſſolutum menſe, capitis dolori obnoxia vixit, ſiniſtræ præſertim parti infeſto, & ubi fluerent menſes, graviori, quo vigente cervix in id latus invitè diſtorquebatur: Quindecim ante obitum diebus de ingraveſcente conqueritur, abſque dilucidis intervallis, nec tamen à domeſticis officiis diſtrahente, ac ſi gravior fieret, oculus ſiniſter introrſum corripi videbatur: Conſultus Medicus lienem maleficij accuſat, quia conjugium viſcerum obſtructiones præceſſerant: Eò collineat, ſyrupos & apozemata ex ſuccis herbarum compoſita præſcribit, nec non venæ ſectionem, à quibus præſidiis nonnihil ſolatij percepit, generoſioribus, in graviditatis ſuſpicione, prætermiſſis. Pridie ante fatalem diem aliquid in cerebro crepitaſſe exclamat, mox tamen inficiatur, metum incutere ſatagenti & ſollicito de ſalute marito verita: Nox eam diem excipiens utcunque tranquilla, mane vultum inſolitus pallor obſidet: accedit in prandio prætet morem apoſitia, unde graviditatis opinio certior Medico. Circa meridiem viſitantes coætaneas hilari excipit vultu, ſed paulo poſt dimittit invaletudinis prætextu, earum ad cubiculi uſque limen comes, quod dum repetere intendit, ſuborta vel vertigine, quod veriſimilius, vel leipothymia, humili ſedili obvio inſidere volens, concidit: Iacens deprehenſa in cubiculum defertur, cui impoſita vires brevi reparatas iri ait, ac quietem ſibi permitti poſtular: Interim abſente Medico de confectione hyacinthorum aliquid præbetur, à qua vomitus excitatur: Superveniens ille hyſtericum *πάθος* ſuſpicatur, alvum enemare proluì jubet, & cucurbitulas internis femoribus affigi: dehinc ſomnus conceditur, qui diutius protractus aſſidentibus ſuſpectus fieri incipit, quod vix verbum extorquerent: erectæ caput nutabat, cum inſigni & plumbea corporis

gravitate; unde ſerius animadverſum *Apoplecticam paſſionem* Ægram invaſiſſe: Exinde ad extrema concurritur præſidia: Syrupus emeticus Salæ exhibetur, à quo ἐμετισμοὶ & irriti ad vomendum conatus, ſed nulla excluſio, mors quarta à decubitu hora ſubſequitur. Præceps ille & lugubris obitus mœſtiſſimos maritum & conſanguineos ad cauſæ cognitionem per cadaveris reſerationem impulit, quæ eodem die inſtituta eſt, Hæc eſt Proſectorum, Medico adſtite exarante, relatio.

Nos ſubſignati D. Medici & M. Chirurgi, rogante Clariſſ. D. N. inſtituimus diſſectionem cadaveris Conjugis ſuæ, initio ducto ab apertione capitis: Remoto cranio, ſtatim ſe obtulerunt venæ duram matrem perreptantes ultra modum & morem dilatatæ ac expanſæ, nigræ & varicoſæ, minimi digiti craſſitiem pene æquantes, parte præſertim ſiniſtra: inde cerebri ſuperficies livida admodum apparebat: Hinc ad duræ meningis ſeparationem progreſſu facto, ea deprehenſa eſt inſignis & inſolitæ tum craſſitiei tum duritiei; circa præſertim baſim cerebri, in qua venæ diſtentæ etiamnum & admodum lividæ apparebant. Dein ad Thoracem devenientes, omnia in eo integra viſa ſunt, pulmones à connexione cum coſtis liberi, ad livorem tamen utcumque vergentes: Quoad imum ventrem, nulla in eo labes adfuit: examini enim ſubjecti Renes & Lien, integritate donati reperti ſunt; Uterus inſigniter parvus, citra ulla conceptionis rudimenta: Quibus perpenſis, Cenſemus inſignem dolorem capitis, Ægræ olim moleſtum, ortum duxiſſe à craſſitie & duritie extraordinaria cerebri meningum, liberam vaporum & fuliginum, à cerebro manantium, difflationem impediente, à quibus diuturnus ille capitis dolor excitabatur, qua de cauſa ſanguis ad hoc alliciebatur, qui ideo illuc uberiori copia confluens, vaſa præter modum replebat & diſtendebat; cujus etiamnum portio in cerebri ſubſtantiam baſimque decubuit: Cum autem ſanguis nimiam venarum diſtenſionem pareret, ejus circuitus & reditus ad cor ideo prohibitus fuit, ac poſtmodum concreſcens quaſi & immobilis redditus, baſis cerebri ab eo compreſſione facta, ſyncopen apoplecticam, ac tandem mortem intulit.

SCHOLIA.

EX hac hiſtoria eluceſcit quantum ad felicem τεκμαρτικὴν diagnoſis rite inſtituta valeat: atque veriſſimum eſſe tritum illud 'Ο ἄριστα γνοὺς ἄριστα θεραπεύει: Eo quippe quis in medendo felicior eſt, quo in cauſarum diſcretione callidior & mentis ſagacioris: Singularem vero ſolertiam & στοχασμὸν requirit affectus idiopathici ab eo qui per conſenſum eſt dignotio, ne pars innocens plectatur, rea vero abſolvatur: Id præſenti in caſu contigit, ubi caput inſons pronuntiatum, culpa inferioribus adſcripta. Revera ſympathiæ aliqua erant argumenta, obſtructiones ſcilicet viſcerum conjugium antecedentes, & levamen τῶν ἐκφρακτικῶν uſum conſequutum: Sed potiora & dilucidiora doloris qui per eſſentiam affligit, & cauſam indigenam agnoſcit., indicia ſe prodebant. Illius nempe aſſiduitas fere citra inducias, ac plurium annorum ſeries: Etſi vero primordia ab inferioribus duxiſſe ſuſpicari licuerit, id tamen perpendendũ fuerat quod monet *Rondeletius*, Galenum ſequutus. Non rarò ſcilicet accidere ut dolor qui à conſenſu partium initium accepit, in affectum proprium deſinat, adeo ut partis primario laborantis affectu ſublato, poſterior per ſe ſubſiſtat, quod in cephalalgicis frequentiſſimum eſſe ait: Imbecillitas enim tandem & non delebilis ἀξίωσις parti inducitur, à qua congeſtionis ſupervacaneorum occaſio: Retractio præterea oculi ſiniſtri, & in orbitam, exacerbationis tempore intruſio, ac cervicis levis in id latus inclinatio, ſympathicæ afflictionis opinionem excludebant: Prius enim ſymptoma cerebri membranas contrahi, convelli, diſtendi, aut quomodocunque p. n. affici à cauſa non advena indicabat, ad quarum conſenſum oculus intro rapiebatur. Poſterius, vaſa cervicem perreptantia plenitudine inſolita diſtendi, (ſic nervorum diſtenſiones circa lumbos ex atrabilariis humoribus in venis oriri ait Hippocr. lib. de rat. victus in acutis) Aut nervoſas partes membranis cerebri conſentire: Plethoræ certe ſigna deſiderabantur, neque enim inſigni pulſu micabant arteriæ; nec venæ habitum corporis perreptantes extraordinarie eminebant, quin & vultus decolor erat & concidens, nedum floridus & plenus: nullæ etiam aderant de æſtu capitis querelæ: Sed quod ad colorem attinet, nec ſemper εὔχροια plethoræ index eſt, cum ex Hippocr. decreto in Coacis Prænotionibus, 224. Bene colorata facies vetuſta ſtercora ſubeſſe aliquando indicet; Nec viciſſim ſanguinis ubertas per coloris ſuavitatem ſemper ſe prodit: meminiſſe enim oportuit effati Divini Senis, initio libri de Humoribus, *Humorum color, niſi ad profunda corporis ſe receperint, veluti in cute efflореſcens conſpicitur.* Porro, nec ſemper plethora æquabiliter diffuſa eſt, datúrque particularis, quæ hoc in caſu adfuit; ſanguis enim ambitum corporis deſeruerat, cerebri vaſa & intimos receſſus occupaturus. Cur vero flammeus adurenſque calor in capite ideo non perciperetur, cauſa fuit interceptio ſanguinis in vaſis, (αἱματοφλεβοστασίαν eleganti voce appellat Hippocr.) ob quam pene concreſcens calorem exuit: *Spiritibus enim*, ait Idem 3°. lib. citati, *non potentibus naturales in ipſo vias permeare, perfrigerationes fiunt ex ſtatione, & vertigines, & vocis interceptio & capitis gravitas:* at vero obſervatum in apoplecticis ſanguinem etiamnum concreſcere, nedum refrigerari: atqui apoplexia, eaque brevi funeſta, cephalalgiam hanc excepit: Pulſus vero arteriarum ſolito non vehementioris, præſente ſanguinis exuberantia, cauſa repetenda eſt à nimia vaſorum plenitudine, ob quam ſufficienter explicari nequeunt, id quod in plethoricis corporibus ſæpe contingit, quibus dempto ſuperfluo, commeatuſque libertate reſtituta, arteriæ ſyſtoles & diaſtoles

munia

monia felicius explent, unde facilius & liberius micant. Id porro ſympathici doloris fidem facere videbatur, quod de vehementia & acutie ex intervallis aliquid illi decederet; at id contingebat quia cauſa vaſis concluſa, pro vario æſtu & orgaſmo, a cauſis intrinſecis, vel extrinſecus advenientibus inducto, ſive ab uberiori ſucci nutritii affluxu, mitius vel gravius membranas afficiebat. Solatium quod ſpectat ab uſu obſtructiones reſerantium emergens, cauſam non magis imo ventre quam ſummo conceptam fuiſſe indicat, cùm eorum vis non minus ad caput, mediante ſanguinis circulatione tendat, quam ad abdominis & pectoris loca: nam adhuc an dentur quæ ex deſtinato in hac vel illa parte obſtructiones reſerent, ſub judice lis eſt. Ita ut ejuſmodi medicaminum ope, ſanguis in Ægri vaſis capitis cæſpitans ad motus redintegrationem impulſus fuerit.

Quæritum vero quibus præſidiis, niſi medentis ἀβλεψίας eluſiſſet fallax morbi idæa, expugnari vel præcaveri potuiſſet lethalis affectus? Certiſſimum ſane auxilium in liberali & repetita ſanguinis miſſione quærendum fuit, quæ eo in caſu ὠφελιμώτερον eſt; quandoquidem ejus luxuries; & cohibitio in vaſis, aperta fuit affectus & lethi cauſa. Eaque juxta præceptoris libro de *locis in hom.* præceptum inſtituta, *In doloribus aut proximam ventrem ſecato*: Tundendo ſcilicet vel jugulares venas, vel ad arteriotomiam recurrendo, Earum quidem apertio certiſſimi levaminis fuiſſet, atque, experientia teſte, tutiſſimi: reducem nempe è cerebro ſanguinem ſequiúſque procedentem elicit, eóque pacto ſinus cerebri & ſoticulat, cujus neclaſio præcipua, imo unica apoplexiæ cauſa eſt *Nymanno*, prompte expedit, citiorémque recta & ſine ambagibus educit: Arteriæ autem cujuſpiam apertio ſanguinem in cerebrum irrumpentem, atque amplius vaſa repleturum evocat. Sicuti enim arteriæ cujuſpiam obſtructio, aut conſtrictio quævis, ſanguinis motum in partibus vicinis concitatiorem reddit, ita ubi canalis ejus aliquis aperitur, aut prorſus diſcinditur, adeo ut ſanguinis torrenti exitus pateat, quoniam per apertum quaſi oſtium magis libere & expedite effluit, quam per poros corporis ingeri poterat, ideo ubi facilius poteſt, copioſior abit, & via qua datur liberiore erumpit, adeo ut pulſus ſimul cum influxu ejus in vicinis partibus multum diminuatur. Atque hinc optima reddi poteſt ratio, (inquit Clar. *Lower*. Tract. de corde cap. 2.) quare Arteriotomia ad dolores, inflammationes, & plura hujuſmodi ſymptomata mitiganda in tantum conferat, ut præſens juvamen afferre ſemper videatur: hoc autem ideo accidit, quod cum ſanguis per arterias è corde impulſus ægre magis & difficulter per poros & habitum corporis circulatur, idcirco ubi liberam & apertam viam nactus fuerit, totus torrens ejus ſimul erumpit & exundat, unde proximis vaſis ſolito ſuo liquore depletis & deſtitutis, impetus & impulſus inibi multum diminuitur. Sic expertus ſum (addit) ſi arteria cervicalis ex hoc latere aperiatur, ſtatim pulſum alterius cervicalis multum fatiſcere: pariter etiam ſi arteria cruralis altera pertundatur, pulſum illico arteriæ oppoſiti cruris plurimum deficere.

Quæ de Jugularium venarum apertione ſupra dixi firmabo nupero experimento ſimili in caſu, 16. ſcil. Decembris anni 1676. D. Martinius Genevenſis, vir obæſus & brevis cervicis, ſexagenarius, genio indulgens, dum coram Senatu ſtat, lingua ſimul & pedibus titubat: domum reductus lectóque impoſitus, deſtitui ſe viribus ait, alteriusque eſſe quæ illi accubabant: Accedunt vertigo & cephalalgia, quam mulceri appoſitis & appreſſis ſincipiti manibus jubet, excutiens pileum cujus erat impatiens: Secta fuit è brachio vena, & poſtridie è malleolo, quia deſierat ſtupor pedum, ſed præſentiſſimum levamen attulit jugularis dextræ ſectio, amplo foramine, è qua prodiit ſanguis craſſus & putridus: hinc apoplexiæ, quæ præ foribus erat, metus diſcuſſus, remiſſus capitis dolor, paucíſque poſt diebus redux fuit ſanitas, non obſtante hyemis rigiditate: Illud vero notandum, nullo periculo ſecari eas venas, nec alium apparatum quam in aperiendis brachiorum venis requiri; hoc uno diſcrimine, quod hic infrà ligaturam, illic ſupra ſcalpellus admovendus ſit; ſanguine ab admotis ſplenio & ligatura, citra gluten, quantumvis amplum ſit foramen, & affatim effluat, illico coercito: Unde vero præſens in affectibus cerebri illius phlebotomiæ levamen prodeat oſtendit idem *Clar. Lower* Tract. de corde cap. 2. p. 159. Experimento probans nihil catarrhi, à cerebro in partes ſubditas ullas deſcendere, ſed quicquid ſeri ibi redundat in ſanguinem denuo refundi, eique commiſceri, per jugulares venas excludendum.

Craſſities & durities inſolita) Imo diuturnis doloribus capitis meningum ſiderationem ſuccedere aliquando, inferius videbitur. Craſſitiem autem illam contrahunt ab uberiori, ſed lento ſanguinis affluxu, qui in nutricatum abit.

Venæ duram matrem irrigantes) *Riolanus* vaſa duræ meningis arteriola potius quam venoſa eſſe cenſet: *Willis*, ejus vaſa aut arterias eſſe ait, & ſanguinem adducere; aut Ductus venoſos, qui ſanguinem illinc, ac à toto capite verſus cor reducunt: utraque ſanguine præter modum diſtenta fuiſſe veriſimile eſt.

Lien integritate donatus, &c.) Qui in affectibus plurimis, præſertim melancholicis, immerito ſæpe male audit, quamquam, experientia teſte, nullum viſcus, excepto corde, in cadaveribus plurimis minus labefactatum reperiatur, ſic idem laudatur ab his culpatur ab illis.

Hyſtericum malum ſuſpicatur, &c. Lien incolumis) Sympathicæ Cephalalgiæ, ſuſpicio nata eſt. Circa hanc vero notanda quæ tradit Exc. *Williſius*. Propter ſpaſmos ait in partibus aliis inceptos, ab iiſque ad ἐγκέφαλον continuatos cephalalgiæ non raro atroces ſuccedunt: uſitatum eſt ab hypochondriis, necnon è regione ſtomachi, meſenterii, uteri, imo interdum à membris aut partibus externis, quendam quaſi formicationis ſenſum in caput prorepere, ibidémque mox dolorem aliquandiu poſtea diuturnum excitare. Hujuſmodi affectio, quæ non raro vertiginis, etiam Epilepſiæ aut Apoplexiæ proœmium eſſe ſolet, Vaporum aſcenſus vulgo creditur, cum revera ſit tantum ſpaſmus in nervi cujuſdam extremitate inceptus, qui verſus originem ejus ſurſum prorepens, & dein cranio ſuperato, quatenus aut ipſi ἐγκεφάλῳ, aut etiam meningibus, ſcilicet aut alteri aut utrique communicatur, convulſiones aut dolores ciet. Quæ tamen pathemata formicationem iſtam aliunde traditam, modo velut ſignum, & quandoque velut cauſam ſequuntur. Prioris rationem alibi explicuimus, oſtenſo nimirum quod cum materies morbifica nervorum origines, aut partes iis proximas in capite occupans ſpaſmus ſæpenumero ab eorundem nervorum extremitatibus incipiens, illinc ſurſum tradiius, verſus loca primario affecta quaſi perreptando aſcenderet: quare non tantum vertigini, ſed & cephalææ vomitio crebro ſupervenit. Attamen præterea irritatio in viſcere quodam aut membro diſſito Cephalalgiæ interdum occaſio & quadantenus cauſa eſt: nempe cum ma-

teries morbifica uſque ad turgeſcentiæ plenitudinem jamjam in capitis parte affecta aggeritur, fibrarum continentium vellicatione levi tantum opus eſt, ut materies iſta concita morbi paroxyſmum inferat: ad quam acciendam non raro ſufficit quod viſceris cujuſdam diſſiti, puta ventriculi, lienis aut uteri, cui ſcilicet cum capite intimus intercedit conſenſus, fibræ nerveæ vellicentur, nam proinde ſtatim moleſtia per nervos communicata, fibræ quædam capitis membraneæ male diſpoſitæ, & materia morbifica onuſtæ, ſtringi & corrugari incipiunt, cumque adeo morbi minera commovetur, à particulis ejus commotis, fibræ in corrugationes graves ac diuturnas urgentur, cephalalgiæ ad hunc modum à viſceribus exoriri viſæ & vulgò *Sympathica* dictæ, vaporibus adſcribi ſolent, videlicet ſupponendo humoris noxii mineram in viſcere quodam deliteſcere, è qua commota, dum effluvia in caput aſcendunt, ibidemque fibras nerveas acrius percellunt vellicantque, dolores excitantur: Doctrinam hanc olim ita plane redarguimus, ut non opus fuerit rationes hic alias apponere; Interim verò diſquiramus annon aliis etiam modis præter communicationem per nervoa ſpaſmodicam, capitia dulorea propter cauſam morbificam in ſtomacho, liene aliiſque locis hoſpitantem, oriantur? Super his opinari fas ſit materiem ſæpe degenerem in partibus remotis congeri, quæ ſanguinis commeatu, ſive trajectu, capiti noxam inferat: Uſitatum eſt humores corruptos, ſcilicet modo acres, modo acidos aut auſteros in ventriculo, bilem in Epate, fæculentias atrabilariaa circa Lienem, quin & aliuſmodi degenerem materiam circa meſenterium, uterum aut alias partes congeri, à quibus demum ad turgeſcentiæ plenitudinem aggeſtis, miaſma fermentativum ſanguini infigitur, à quo iſte velut oſtro imbutus, impetuoſe effervescit, & partim turgeſcentia ſua, partimque in membranas capitis quod incongruum eſt transferenda, dolorum paroxyſmos atroces ciet &c. Quoad *Ventriculum*, rem nonnunquam ita habere, quidam morbo iſti obnoxii plane experiuntur: quippe horum nonnulli poſt bilem in ſtomacho fluctuantem, aliique poſt inſignem illic acorem & famem caninam, cephalalgiæ paroxyſmum certiſſime expectant. Cujus ratio ex parte videtur eſſe, quod iſta ventriculi contenta, à ſanguine abſorpta, ipſum effervefaciunt & turgeſcentiam cephalalgicam in eodem concitant: Inſuper ab ejuſmodi materia acri, vitriolica aut alias infeſta, intra ſtomachum aggeſta & commota, ſpaſmus, ſive corrugatio moleſta fibris, nervorumque extremitatibus illic inſertis imprimitur, qui mox eorundem nervorum paris octavi & intercoſtalis ductu in caput continuatur, membranis fibriſque nerveis in corrugationea dolorificas prædiſpoſitis communicatur. Propter eandem inter *Stomachum* & caput communicationem reciprocam, Nauſeæ & vomitus cephalalgiæ non raro ſuperveniunt, ſcilicet membranis à materia morbifica, (non ſecus ac à plaga aut vulnere illato aſſolet) in corrugationes dolorificas incitatis, noxamque nervorum ductu ad ventriculum ex ſe inſuper transferentibus, vomendi nixus interdum inanis oritur, nihilo quod rejiciatur intra ventriculum ſuperſtite, quandoque tamen ab immani viſcerum inter vomendum ſuccuſſiones, humor felleus aut pancreaticus, nempe alter tantum aut utrique ſimul, in duodenum exploſi & vomitu rejecti, pro materia cephalalgica perperam ſumuntur. Dolores capitis lieni haud minus quam ventriculo imputari ſolent, & quidem paſſim obſervare eſt in hypochondriacis, iſti etiam morbo obnoxiis, dum in ſiniſtro latere dolor, inflatio, borborygmi, aut alia quævis, velut lienis affecti perturbatio, contingit, cephalalgiam quaſi exinde ſuſcitatam mox crebro ſuccedere: hinc ſtatim vox populi eſt vapores à Liene perturbato emiſſos capitis dolorem ciere: Verùm enimvero ut concedamus cephalalgiam lienis culpa interdum oriri, rejecta tamen iſta per vapores αἰτιολογία, hujus cauſa imputari debet, aut malo fermento à liene in ſanguinem transmiſſo; aut ſpaſmo illinc capiti per nervos communicato: quippe in liene male effecto, humor atrabilarius, inque naturam modo vitriolicam, modo acrem aut acidam vel alias infeſtam degener ſæpenumero aggeritur, qui ſponte ob plenitudinem, aut occaſionaliter ob perturbationem quandam excuſſus & ſanguini confuſus, ei fermentationem imprimit, qua liquor ejus capitis membranis irruens per ſe, aut cum liquore nervolo effervescens vellicationes dolorificas ciet. Porro, haud minus probabile eſt, quod interdum ſpaſmus in fibris nerveis, quæ circa lienem quam plurimæ diſponuntur, excitatus, illinc per nervorum paris vagi ac intercoſtalis ductus, ad ἐγκέφαλον continuatur, parem membranis ad id prædiſpoſitis affectionem imprimat. *Th. Willis Tract. de Anima Brut. parte 2. c. 2. p. 257. 258, 259.*

Observatio II.

Cephalalgia à vaſis meningum & cerebri ſanguine turgidis & diſtentis, Abſceſſu parvo ſeroſo in parte cerebri anteriore.

MErcator Occitanus, nomine Montolius, quadragenarius, melancholicæ ad atrabiliariam vergentis conſtitutionis, gravibus curis implicitus, dum Helvetiæ nundinis celebria peragrat loca, ardente ſyrio, cephalalgia prehenditur, qua diutius circumlata, tandem Morati, Ditionis Bernenſium oppido, præ doloris vehementia decumbere cogitur. Illuc Neocomo evocatus, anno 1662. pedis venas tundi jubeo, brachiorum, narium vaſa, admotis hirudinibus, reſerari; temporum, quæ pone aures decurrunt, ac frontis, cucurbitulas dorſo cum ſcarificatione apponi; Quarta nihilominus die nullo alio ſuccedente affectu, occubuit: Si ſecandarum arteriarum peritus adfuiſſet artifex nec illis pepercisſem.

Cranio ablato vaſa meningum & cerebri ſanguine adſummum turgida deprehenduntur: Cranium vix cerebri videbatur capax, præ ſumma illa plenitudine & diſtenſione vaſorum membranarum, quodammodo liventium: Repertus & exiguus abſceſſus, avellanę magnitudine, ſero plenus, ad levem attactum diſſiliens, parte cerebri anteriore circa frontem.

SCHO-

S C H O L I A.

G*Ravibus curis implicitus, Ardente Syrio &c.*) Explanans hiſtoriam Sileni Galenus, quem ἐκ κόπων καὶ πότων, καὶ γυμνασίων ἀκαίρων febrem validam contraxiſſe dixit Hippocrat. morbum ſucceſſiſſe ait ad ejusmodi cauſas externas, ob prævias viſcerum diſpoſitiones: Idem 1. ad Glauc. *c.* 2. dicit quoſdam ab antecedente cauſa, ut ἐγκεφαλικὴν, aduſtione ſolis, ira & ſimilibus, in graves morbos incidere: Eos autem ab-e. ·ate cenſet qui totum morbum cauſæ antecedenti adſcribunt, neque aliam ſubeſſe præparationem arbitrantur: At certum eſt è procatarcticarũ claſſe alias aliis graviores affectus inducere, maxime ſi plurium ſit concurſus, aut unius diu protrahatur actio, etiam citra prævium morbidum apparatum, morbum erumpere. Inter eas curæ, & vehementes mentis ſollicitudines, præ cæteris morbos pariunt, adeo ut etiam aſſiduam cogitationem occæcare aſſerat Celſus: ob eas enim humorum & vaporum facilis eſt ad caput εὐῤῥοή, hinc plurimos rei cuipiam nimis intentos cephalalgia prehendi notum eſt: Ηλιώσεως vero, ardente præſertim Syrio, quãta vis ſit ad dolorem capitis ciendum oſtendit experientia: fidem facit Sunamitidis filii hiſtoria, 7. Regum, qui graviter à ſolis radiis percuſſus, inducta σκοτώσει, non diu poſt interiit: Geminatæ hæ cauſæ mercatori dicto funeſtæ fuere: Curæ quidem & ſolicitudines, (ſub quibus attentiora ſtudia & meditationes comprehendere eſt) quomodo cephalalgiam parere valeant, elegantiſſime & doctiſſime proponit. Exc. *Ignatius Thiermair* conſ. medic. 10. lib. 2. Dolores capitis, ait, ex plenitudine fieri ordinarium eſt, in otioſis præcipue & crapulæ deditis, niſi forſan caput habeant robuſtius, quandoquidem diverſos homines novi, diu noctuque poculis egregie certantes, capite tamen ſemper firmiſſimo; Vidi præterea multos juvenes, etiam Religioſos, qui, licet boni habitus, atque urerentur, more religionis, cibo potuque admodum moderate, vexabantur tamen doloribus capitis & incaleſcentiis, ſeu, ut ipſi loquebantur, inflammationibus; maxime ſi ſtudiis & meditationibus majori cum animi contentione, vacarent: Hujus doloris cauſam duplicem eſſe cognovi, 1. Spirituum inſultum, quorum beneficio ſtudia perficiuntur, 2. Cereviſiæ potum, ſtudioſis, eo in loco ordinarium: Spirituum quidem inſultum quod attinet, dubium non eſt quin illi, in corporibus ſanorum juvenum abundantes, facile per mentis laborem, ad animaſticam facultatis ſedem copioſius trahãtur ferantúrque, & ſi meditationes, ac ſtudia intenduntur, rapiant præterea una ſecum ſanguinis calidioris quantitatem, unde neceſſario venis meningum repletis ac diſtentis, caput frequentius incaleſcit ac dolet: In iſtis proinde ita dolentibus, ſtudia, & meditationes moderandas ſuaſi, crebiores purgationes cephalicas, maxime vulgares & actiores pilulas, diagrydio ſtimulatas inhibui, utpote quæ caliditate ſuſpectæ humores plus juſto accendunt, fundunt & liquant: horum loco lenientia ſuaſi, lotiones pedum cum decocto roſar. flor. nymphææ &c. Opiatas contemperantes, ſanguinis miſſionem &c. Alteram cauſam, ſeu *Cereviſiæ nigræ potum* quod attinet, obſervavi ſæpius omnes fere illos qui ex regionibus viniferis huc ad ſtudia pervenere, magis à continuato potu cereviſiæ nigræ accendi & lædi, quam moderato vini uſu ſibi conſueto: Credo id eſſe, quod cereviſiæ copioſior lupulus incoquatur, vel potius quod plurimum fermentum in Cereviſia nigra craſſiori, & potu nunquam ſatis defæcato latitet: In corporibus denique juvenilibus hæſitans, facillime fermentans & incaleſcens, vino interim in aſſuetis longe promptius per corporum meatus dilabente.

Observatio III.

Capitis dolor à vaſorum meningum repletione; Seri copia in ventriculis.

SArtor annorum 35. temperamento calidus & bilioſus, *facilis ad iram*, utcunque temperanter vivens, anno 1670. incidit in oſſis frontis dolorem gravativum, compreſſivum & lacerativum, ita ut ſinciput vix aut parum doleret, erátque dolor ſine omni febri, pulſum habebat tardum ſimilem melancholicis, cætera ſanus toto corpore: *Exinde Vigiliæ, deliria* per intervalla, ſubinde etiam *ſomnus* ad horas 3. vel 4. extenſus, adeo profundus, ut qui ipſi totum corpus dilaniaſſet, vix excitaſſet; tandem ſponte evigilans nullam doloris remiſſionem ſentiebat, dierum 14. ſpatio elapſo ſine convulſione fatis ceſſit: Prædixi adſtantibus apoſtema frigidum adeſſe, utens vocabulo ad captum vulgi:

Mortuo aperio caput, Ecce vaſa turgent in meningibus, cranium nimiam cerebri molem non poterat capere: Interiora rimando, occurrunt in ventriculis anterioribus unciæ viij. ſeri flavi, & plexus choroideus ſubalbicans, præterea nihil: *Ex Frider. Ferd. Illmeri Medici in Wartenberg Obſervation. in Miſcellaneis curioſis anni* 1670.

S C H O L I A.

IUdico hinc vel vas lymphaticum, vel vaſa capillaria ſanguifera aliquo rupta fuiſſe ob exceſſum iræ, in qua ebullientes humores nimia quantitate propulſi vaſa minima diſtendunt, & minorem locum affectando, eadem diſrumpunt, unde paulatinæ tranſſudationes ſeri, cerebri vaſa particularia & cavitates replendo, diſtendendo & comprimendo hæc ſymptomata cauſaverunt: Curationis gratia extraxi ſanguinem ex pede, brachio, manu; applicui veſicatoria, hirudines, cucurbitulas ad lateralia capitis, dedi purgantia &c. Dedi ſoporifera, verùm omnia incaſſum: Curioſius aliquis ſi legat lib. *Hippocrat.* de morbis, varia ibi de dolore capitis deprehendet, ſed textum qui huc ex integro accommodari poſſet nullum inveniet; vel enim

intra 4. aut 2. dies mortui ſunt, vel acceſſit febris quæ in noſtris caſibus non obſervabatur: Quod ſi tamen quis vellet analogia quadam uti, cum ipſo non pugnabo. *Idem ibidem.*

Facilis ad iram] Capite ſequenti generaliter dicit Clar. Illmerus ſe ſæpius in convulſis & iratis vaſa meningum ſanguine turgida reperiiſſe, quod ſpeciatim de hoc ſartore annotat.

Pulſum ſimilem melancholicis] De pulſu melancholicorum vide *Herculem Saxoniam* l.3. de Pulſib. c.38. & 100.

Observatio IV.

Capitis dolor ob vaſa piæ duræque meningis ſanguine turgida; Vlcus oblongum ſub medio oſſis ſincipitis dextri, ad os Temporis extenſum, Copiam ſeri in ventriculis anterioribus &c.

VIr Nobil. 46. annorum, temperamento ſupra temperatum calidior nonnihil & gracilis aliquomodo, ultimo complexionis melancholicæ: multis annis antehac phthiſicus & aſthmaticus, 4. diebus ante æſtivum ſolſtitium anno 1670. incidit in dolorem gravativum, tenſivum & lacerativum *ſincipitis* totius & frontis, quem inſequuntur continuæ vigiliæ: elaſpo octiduo deliria interpolata, poſt continua, ſuavia tamen, non irata aut furioſa; tandem uno ante mortem die, motus totius corporis convulſivi leviores. Toto tempore nec vel exiguum ſignum alicujus febris aut caloris, ſive vehementis ſive lenti, ſive eſſentialis ſive ſymptomatici, præter ultimam diem, ubi ad præſentiam convulſivorum motuum exigua aliqua & lenta caloris exuperantia apparebat in pulſu, qui per 12. dierum curſum erat tardiſſimus, inſtar pulſuum melancholicorum: Vrina primo die uſque ad XI. prodibat tincta inſtar Ictericorum: Concluſeram dolorem hunc *oriri ab evaporatione bilis per arterioſum genus*, lege circulationis, in caput, unde adhibitis cholagogis lenioribus, & emulſione laxativa Mynſichti per epicraſin, urina tandem reddebatur coloris & conſiſtentiæ naturalis, ne hilum quidem remittente dolore & dictis ſymptomatibus: revulſionis, derivationis, ventilationis, evacuationis cauſa, quantum in corpore phthiſico vires vitales permittebant, *extraxi ſanguinem ex pede*, manu, hæmorrhodibus, applicari curabam cucurbitulas ad homoplatas, hirudines poſt auriculas, veſicatoria ad venarum jugulatium latera: gallinæ diſruptæ capiti applicatæ &c. ſed fruſtra omnia.

Vt igitur cognoſceretur cauſa tam pertinacis doloris, mortuo aperio caput, & ecce reperio, 1. venas arteriaſque duræ & piæ meningis turgentes plenaſque nigro ſanguine, ac ita particularem vaſorum capitis repletionem, uti ſæpius in convulſis & iratis obſervavi. 2. Sub medio oſſis ſincipitis dextri, à proceſſu falcato uſque ad os temporis, extenſum video ulcus oblongum cum ſanie craſſa & multum flava, quod ego habui pro maligno, quia ante aliquot annos à Pharmacopæo ſciolo, in curatione gonorrhææ exhibita fuerant mercurialia, forte non bene præparata: 3. Interiora cerebri rimando, in ventriculis anterioribus uncias XII. ſeri limpidiſſimi occurrebant; 4. Plexus choroideus nonnihil erat arroſus & putrefactus; Inquiſivi quoque in vaſa lymphatica cerebri, ſed ut ea viderem tam lynceus non fui: 5. In pectore aperto, Pulmones dextri lateris duplo erant majores ſolito, unde forſan cauſa quod æger ſemper in dextrum latus, etiam invitus decubuerit; Siniſtri verò, à ſterno uſque ad ſpinam dorſi, ita pleuræ & coſtis accreverunt, ut judicarem eos mille clavis affixos, quorum interiora plena erant ſanie, pure & ſcirrhis; cor autem optime conſtitutum. *Ex obſervat. D. Friderici Ferdinandi Illmeri Medici in Wartemberg. in Miſcell. curioſis anni* 1670.

SCHOLIA.

SAlvo aliorum judicio, dico huic ægro ob ferinam tuſſim, qua ultimo anno vexabatur, in cerebro ruptam fuiſſe aliquam arteriolam vel venulam, vel vas lymphaticum, præcipue in plexu choroideo, unde exſudavit ſerum, quod paulatim augmentum ſumendo, maſſam cerebralem diſtendit, in majorem molem elevavit, ipſas meninges earumque vaſa compreſſit & capacitatem cranii ita occupavit, ut non fuerit ſufficiens ad continendum capeſſendumque cerebrum, quemadmodum in ipſa apertura apparuit: exinde & forinſecus & intrinſecus meningum compreſſio, ac pericranii per ſympathiam tenſio, ſenſum illum moleſtum ſeu dolorem, ad tactum etiam externum, inducens, ſimulque oſtendens in cerebro & meningibus diminutam ſanguinis circulationem. Mirabar non fuiſſe phrenitidem excitatam, verum dubium præſentibus ſolvi, Phrenitidem fieri à ſanguine in cerebro vel meningibus extravaſato, ſtagnante, & cum ſit extra locum ſuum naturalem, p. n. efferveſcente & putreſcente: hic vero ſanguinem nihil ejuſmodi fuiſſe paſſum, & ita uſque ad XI. diem, ac ulterius, abſque inflammatione cerebrum potuiſſe perſiſtere, donec tandem ultimo lon-

ga mora ipſis in vaſis in putredinem præcipitaretur, ſic vitium capiunt oi moveantur aquæ. *Idem ibidem.*

Extraxi ſanguinem ex pede, &c.] Opem fortaſſe tuliſſet arteriotomia in temporibus celebrata, quæ expers periculi & certiſſimi ſolatii, cum cauſa in arteriis latet: cujus efficaciam (menſe Aprilis anni 1672.) expertus eſt Genevæ Vir Conſularis, qui immani capitis dolore, latere ſiniſtro vexatus, irritis omnibus vacuationibus, tandem aperta temporis ejuſdem lateris arteria, eductóque ad uncias ſex ſanguine, illico levamen ſenſit, brevíque ſequuta ſanitas, ſola ſuperſtire virium debilitate, à crebris venæ ſectionibus inducta.

Oriri ab evaporatione bilis, &c.] Capitis dolor eſt vel ἰδιοπαθικὸς, qui fieri poteſt modo duplici, aut per πρωτοπάθειαν, in ipſo capite, materia ſecundum congeſtionem, generationem & pravam diſpoſitionem producta: aut per δευτεροπάθειαν ἢ ὑποπάθειαν, materia io idem aliunde tranſlata & concervata, nec per circulationem cum ſanguine alimentali ſuperfluo revecta: Vel eſt συμπαθικὸς, qui certas habet differentias, Soda facta per communitatem, inquit *Avicenna*, alia eſt cum communitate integra, alia cum non integra: Integra, ſeu Poſitiva cerebri condolentia, fit cum communitate materiarum, & in ea aliquid noxii aliunde accipit, Tale eſt humor, ſpiritus, vapor, flatus: obvia eſt in partibus quæ συμφύσει venarum & arteriarum junguntur: Vicinia ſi adſit, conſentui huic patentiores aperiuntur fores: Sic Pulmones cerebro materiam cenſentur ſubminiſtrare in peripneumonia, indeque genæ rubent: Privativa condolentia fit ſine communitate materiæ, locúmque habere cenſetur in partibus inter quas ſubſtantiæ & operarum officiorúmque ſimilitudo, quæque συμφύσει nervorum junguntur: Gentilitas conſiſtit in ſubſtantia ſimilitudine. Sic cerebrum cum membranis conſentientem habet ventriculum συμπαθέστατον ἢ ὁμοπαθέστατον. Societas conſiſtit in operis communione; Sic cerebrum conſentit nervis in ordinariis officii partibus: Nervoſæ aliæ partes conſentiunt nervoſis: Locum in privativo conſenſu habent, non ſolum actiones animales abolitæ & imminutæ, ut in paralyſi deficiente ſpirituum animalium influxu, verum etiam depravatæ dolorificæ: Triſti ſenſione percuſſo ventriculo, dolet etiam caput, abſque eo quod vel humor vel vapor ſenſibilis accuſari queat, niſi quis ſit in conceptu mentis: Alternata ſucceſſione Matrona affligi ut capitis & ventriculi dolore, nihil habet quod accuſet. In febribus ſæpe oriuntur dolores tranſlata materia, duplici modo 1. μετάπτωσις cum transfertur ad caput relicto priori foco; iterúmque duplici modo, vel critico ſalutari & ἀγαθῇ, vel ſymptomatico funeſto & μετάστασις appellatur: 2. διάδοσις dicitur cum ſuperſtite priori foco cauſa morbifica propagatur in caput, raro, imo nunquam ſalutaris. Uteri ob conſenſum creberrimi dolores, non ſolum generales, totum occupantes caput, verum etiam ſpeciales, certas inter partes: Toti capiti ſæpe infeſti ab utero dolores, ſincipiti autem præcipue inſidiantur: Cur ſinciput & interior capitis pars ſæpius doleat quam poſterior, hanc reddunt rationem quod meninx circa frontem reduplicata venas & arterias plures habeat, cum ob molem copioſiori ibidem nutrimento indigeat; Demonſtratio videtur deſumpta ex Hipp. lib. de Vulneribus, *Univerſum capitis id os tenuiſſimum & maxime infirmum eſt ubi apparet bregma, idémque tegitur carne pauciſſima: hoc item loco plurimum ſubjectum eſt cerebri.* Ab utero frequentiſſimi naſcuntur in ſincipite dolores, non deſunt tamen aliis partibus, imprimis ventriculo, affectis: Hippocr. 6. Epid. comm. 1. t. 2. *Quibus ex abortu, aut uteri tumoribus, in capitis gravitatem permutatio fit, in ſincipite dolores.* Galen. in comm. Quod in abortibus capitis oriatur gravitas, rem ipſam ſenſibus apparentem docet: Quod autem inter alias partes ſinciput magis doleat, diverſas adducit opiniones, quas tamen omnes fere rejicit, & tandem hanc ſubjungit: Primo quidem, quare ab uteri affectibus caput repleatur, cauſam refert in venarum conſtitutionem: Inter omnes, *inquit*, corporis partes plurimas grandiſſimáſque venas uteri habent: Cúmque eos aut menſes aut lochia affligunt, ſanguine compleri neceſſe eſt, hoc deinde putreſcente, vapores calidi ad caput mittuntur: Deinde quare ſinciput maxime doleat, plures proponit rationes, quarum prima eſt anatomica, deducta à vaporibus calidis, qui per arterias in caput ſubvolant, arterias autem ipſas per collum ab utraque infundibuli parte recta in ſinciput diſcurrentes videre licet: 2. eſt, quod ſanitatis tempore tenuia & halituoſa cerebri excrementa per ſinciput diffluntur: ibi enim ſuturæ laxiſſimæ, calvaria tenuiſſima plurimis meatibus eſt prædita. 3. eſt, quod circa eundem locum membranæ plurimæ per ſuturas tranſeant, quæ à fuliginibus illis lædi queant. His oſtendit Galen. quare ſinciput ab utero potiſſimum trahatur in conſenſum, & ut plurimum doloribus infeſtetur. *Joh. Langius* lib. 1. Epiſt. 43. & lib. 2. epiſt. 55. ſe pluſquam centies in hyſtericis paſſionibus ſolum verticem capitis prope ſuturam coronalem, ubi mulieres etiam percentiunt glaciei frigus, dolere adnotavit. *Rolfinkius Tractatu de Dolore cap. pag.* 68. *&c.* Attamen certum eſt quamlibet capitis partem ejuſmodi doloribus patere, prout hæc vel alia illius pars debilior eſt; (natura quippe in maxime debiles onus excutit) aut calidior, ideoque humores alliciens: Ut plurimum autem afficiuntur ſinciput & occiput: Illud cum humorum per vaſa ſanguifera tranſmiſſio fit: hinc in idiopathico dolore fere anterior pars afficitur, cerebrum quippe per nares & os à moleſtiis ſe liberat, anterioris partis emunctoria: Occiput autem, ſi ſympathia contingat lege ſimilitudinis ſubſtantiæ & generis: hinc uterini dolores ibi ſe produnt, uterus enim ſpinæ per nervos & vincula connectitur; nam nervoſa nervoſis συμπάσχει.

Per arterioſum genus, &c.] Affluxus humorum duplici nituntur circumſtantia, 1. ut Fluant opus eſt, 2. ut Excipiantur: Fluxionis ipſius modus in ſympathico, ratione partis mittentis, eſt Pulſio; ratione partis affectæ, Aptitudo ad recipiendum: Pulſio, Impulſio, Expulſio, provenit à partis robore: viſcera & corporis habitus pellunt humores ad extremitates vaſorum, nec ante relinquunt quam movendo expellant in caput, Pellunt autem quia robuſtiora: Recipiendi aptitudo dependet ab imbecillitate capitis, ἀσθενέστερον μόριον eſt cerebrum: Recipiendi aptitudinem egregie delineat Avicenna l. 3. f. 1. tr. 2. c. 6. *Hæc* receptio eſt ſecundum duos modos, unus eorum eſt receptio à debilitate reſiſtentiæ, i. ab imbecillitate, Etiam ſciviſti quod cum membrum debilitatur, recipit quod ei advenit ex materiis: Alter modus eſt ab attractione eius, ſicut ſi calefiat cerebrum, & attrahitur id à quo cerebrum calefiat: Adjuvat fluxionis motum hunc naturalis humorum inclinatio, & ad motum innata propenſio, ut etiam impulſio, ejuſdem naturæ lege inſtituta in circulatione naturali, in qua unda trudit undam, ita ſanguis ſanguinem. Tradiderat Averroës lib. 2. colliger cap. 8. per arterias ſanguinem ex ſiniſtro cordis ventriculo alendis partibus advehi: cum hoc alimentario ſanguine miſcentur multæ atomi, bilioſæ, pituitoſæ, melancholicæ, caliditate,

 frigiditate,

frigiditate, ſiccitate, imo etiam figuris inæqualibus exaſperatæ: Non deſunt excrementitiæ, quæ dum non legitimè coquuntur, membranarum, imo ſubſtantiæ medullaris poris communicari poſſunt: Recipiunt autem eaſdem arteriæ à venis, quæ tum ex primæ, tum ex ſecundæ, (cui jecur & cor deſtinantur) tum tertiæ coctionis regionibus illas hauriunt & ad cor deferunt. Præternaturalis propenſio excitatur à Turgentia: In febribus ardentibus & intermittentibus hoc modo humores furore quodam conoitari ſæpe caput petunt, ſymptomatico vel critico modo, doloréſque magnos excitant. Hoc modo qui influit humor, cum teſtitat & propter vaſorum anguſtiam non effluit, circulatione abreptus, ῥαυσμὸς in carnes innominatas membranarum ejectus, quodam quaſi vomitu continuitatem ſolvere poteſt. *Rolſinkius Tract. de Cap. dolore p.75.*

Observatio V.

§. *Capitis dolor à vaſis cerebri ſanguine aduſto repletis, Meningibus velut ſideratis.*

QVibus in capite focus eſt, ut jam doctrinæ gratia febris Capitalis dicatur, oculi rubent, dolor pulſatilis percipitur, eſt velùt ὑπέρεμεσος venarum capitis, ut priſco quidem verbo, ſed non inepto explicat Hippocr. An non *arteriotomia* confert? Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui febre veluti capitali interiit, aperto capite repertas venas omnes aduſto plenas ſanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & ſideratas. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. l.2. p.129.*

Scholia.

Ὑπέρεμεσις] Sic deſcribitur ab Hippocrate initio lib.2. de morbis: Si circa cerebrum venulæ ſuperevomant, nomen quidem rectum morbo non eſt, (neque enim fieri poteſt ut aliqua vena, ſive magna ſive parva, ſuperevomat) nominant tamen ſupervomicum: Si verò etiam quammaximè ſuperevomant, morbum ab hoc fieri non eſt veriſimile: nam à bono malum fieri non poteſt, neque à malo utique bonum fiat: neque rurſus boaum plus juſto fieri poteſt: Verùm ſupervomere videntur quum ad venas bilis aut pituita ingreſſa fuerit: Elevantur enim venæ & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur, & aures ſonitum percipiunt ac nihil audiunt: Et ſonitum quidem percipiunt, ut pote venis pulſantibus & palpitantibus: tunc autem ſonitus eſt in capite: Graviter autem audiunt, partim præ interno ſtrepito ac ſonitu, partim quum cerebrum & venæ circa ipſum elevantur: præ nimia enim caliditate vacuam circa aurem partem cerebrum de ſe ipſo implet: & quum æqualis aëris copia non inſit, velut priori tempore, neque æqualem ſonom exhibeat, ea quæ dicuntur non æqualiter ſe imprimunt, atque ex hoc gravem auditum habent: Hic ſi quidem erumpat ipſi ad nares, aut ad os aqua & pituita, ſanus fit: Si verò non erumpat, ſeptima die maximè moritur: At ſi in capite venæ ſuperevomant, id quod ab iiſdem fit, & quæ prius relata ſunt: Signum verò quod tali modo ſuperevomat hoc eſt, Quum quis aut manum, aut aliam quandam corporis partem hoc patientem incidat, ſanguis niger profluit & turbatus ac morboſus: quanquam neque ſanguis nominari juſtè meretur, niſi tunc quum rubicundus ac ſincerus fluit: Quum itaque ſuperevomant ab iiſdem cauſis, dolor & vertigo, & gravitas caput occupant: Dolor quidem præ nimia ſanguinis caliditate: vertigo autem, quum acervatim ad faciem proceſſerit ſanguis: gravitas autem, quod copioſior ſanguis ſit in capite, & turbulentior ac morboſior quam intrinſecus. *Videatur comm. P. Saly Diverſi in hunc locum pag.181.*

Arteriotomia] De hac ſic *Ballon* ſtatuit, Poteſt obſtinato malo arteriotomia decerni & cùm redit dolor, eſt velut acceſſio febrilis, maximè exiſtente febre particulari & velut capitali. *Conſ.1. lib.3.* Yvoni chirurgo ἀνυπέρτω ἴσον ferè, dolores aderant capitis profundi, vehementes, lancinantes, divellentes, σφάζοντες, ut inde vires pene conſternarentur: Omni modo laboratum eſt, ut dolores ſedarentur, ſed præſentiſſimum attulit remedium arteriotomia, dicto enim citiùs conquievere: An non tutò idem fieri poteſt? At ſunt qui ut audacter arteriotomiam in capitis dolore celebrér, & de capite ſanguinem ducant, dicunt multùm ſanguinis eſſe in capite, & ſæpe etiam mortuis turgere venas, At primùm noſſe debent cerebrum eſſe natura frigidum & facile refrigeſcere ſecta vena: 2. abundare cerebrum ſangoine per modum raptus tantùm, non propter generationem: 3. cùm in cerebro venæ turgent, hoc fuit morboſum non naturale: Ex *Ariſtoteles l.* de ſomno, ait ſanguinem capitis eſſe tenuiſſimum, contra partium inferiorum craſſiſſimum: Ideo non fieri poteſt quin tenuiſſimum ſanguinem mului comitentur tum fixi tum fluentes ſpiritus: Niſi forte dicat quis iſtum tenuitatem non poſſe eſſe niſi cum caliditate, & ideo metu inflammationis & majoris mali non eſſe alienum è capite ipſo demere ſanguinem: contra faciunt ſuperiores rationes, Item quod cerebrum ab Hippocrate dicatur eſſe glutinoſum, frigidique metropolis: Vide Hippocratem in hiſtoria Halicarnaſſenſis ad diſſuadendam phlebotomiam, præſertim frequentem in dolore capitis.

Observatio VI.

§. *Capitis dolor à phlegmone meningum, vaſis & ſinubus ſanguine repletis, Aqua plurima in anfractibus.*

NOn minus à phlegmone & abſceſſu quam ab hujuſmodi meningum Vaſis & Tuberculis nonnunquam cephalalgiæ lethales aut incurabiles oriuntur; olim Iuvenis Academicus

demicus cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore, ipſum inceſſanter affligente conqueſtus erat: Tandem *febre* aucta, mox *vigilia*, *motus convulſivi* ac confabulatio *delira* ſuccedebant; Quo tempore Medicus accerſitus; phlebotomia, enematis, emplaſtris revulſivis, veſicatoriis. Item remediis internis, quæ fluxionem ſanguinis ac humorum à capite revocent, ſedulo adhibitis; nil proficere potuit quin mors brevi ſucceſſerit.

Calvaria aperta, vaſa meningas obducentia erant ſanguine referta & plurimum diſtenta, quaſi cruoris maſſa tota illuc confluxerat, Ita ut Sinibus diſſectis & apertis cruor affatim erumpens ad plures uncias, ſupra ℔ß pondus effluxerit: Porro ipſæ membranæ tumore phlegmonode per totum affectæ diſcolores apparebant: Integumentis hiſce ſublatis, cerebri anfractus omnes, ejusque ventriculi aqua limpida erant pleni, ejuſque ſubſtantia, utpote nimis irrigata, madida erat & minus firma.

SCHOLIA.

PRoculdubio in hoc caſu ſanguinis efferveſcentis in meningas incurſus, ejuſque ibidem aggeſtio phlegmonem excitans, cephalalgiæ & ſubſequentis delirii cauſa fuit: Dein ſanguis ibidem accumulatus, cum circulare nequiret, ſeri copiam à ſe rejecit, à quo totos ἐγκέφαλος cito inundabatur; proinde ut morbus forſan ab initio per phlebotomiam curabilis, poſtea lethalis evaſerit. *Th. Willis Tract. de Anima Brutor. parte 2. cap. 2. p. 286.*

Febris, vigiliæ, motus convulſivi, delirium) Hæc ſymptomatum ſyndrome ſuſpicionem injicit materiem morbificam non humore unico, quod ut plurimum contingit, ſive ſingulari, compoſitam fuiſſe, cujus ideo dolorum paroxyſmi paulo mitiores ſunt & citius pertranſeunt. Sed alteram adfuiſſe morbi cauſam, cum ſcilicet duo humores, (ait idem p. 251.) inſtar ſalinorum diverſi generis, ſimul congreſſi, mutuo efferveſcunt, adeoque à particularum diſſimilium lucta, fibræ plurimum vellicantur, inque dolores valde acutos & lancinantes aguntur, iiſque non raro diutius infeſtantur: Hoc in caſu pugil unus ſemper erit Liquor nerveus, alter Latex ſeroſus aut Succus nutritius: Liquorem nerveum, ob vitia modo citata, interdum per ſe fibras continentes vellicare, inque ſpaſmos dolorificos ciere ſtatuit. Sanguinem, quia fibrarum ductus tantum alluit, ac non intima ſubit, eximit: Hic tamen ſæpe è viſceribus materiam incongruam & infeſtam ſuſcipit, qui ideo efferveſcens & cephalalgiam & dicta ſymptomata inducere potis eſt.

OBSERVATIO VII.

§. *Capitis dolor à vaſis meningum & cerebri diſtentis ſanguine, Aqua limpida cerebri plicas implente & totam compagem inundante.*

DOmina Perilluſtris per multos annos *affectibus ſpaſmodicis* obnoxia, varioſque & diverſos perpeſſa, de capitis dolore & gravitate inſigni conqueſta, cum circa initium noctis alte dormiverat, expergefacta in paroxyſmum convulſivum incidit, qui ſtatim in *Apoplexiam* lethalem tranſiit:

Ejus calvaria exempta, *vaſa meningas & cerebrum* perreptantia *ſanguine plena & diſtenta* apparebant, cum in reliquo corpore inter diſſecandum vix quicquam ſanguinis effluxerat: Meninge craſſiore amota, per alteram tenuem & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejusque totam compagem quaſi inundans cernebatur, Revera omnes cerebri cavitates & receſſus *colluvies ſeroſa impleverat*: Plexus Choroeides aquæ diu immerſus, & velut elixus diſcolor & ſemicorruptus evaſerat. *Willis Pathol. cerebri. Cap. X.*

SCHOLIA.

S*Anguine plena & diſtenta*) Quomodo ſanguis cephalalgiam excitet, explicat Willis cap. de Cephalalgia. Interdum ait, ipſe ſanguis in motum rapidiorem incitatus, ac in caput ebulliens, circa loca prædiſpoſita inter tranſeundum anguſtatur aut ſiſtitur, proindeque uberius mox ibidem aggeſtus, vaſa diſtendit, membranas valde inflat, fibraſque nerveas ab invicem divellit, illique adeo corrugationes dolorificas inducit: Propter hanc rationem cephalalgiæ obnoxii occaſiones omnes à quibus ſanguis ſupra modum efferveſcit, uti vini potum, exercitium, balneum evitare coguntur.

Vaſa meningas & cerebrum &c.) Turgida & diſtenta cò confluente à toto corpore ſanguine, tanquam ad partem (caput) jam pridem debilem: Inter cauſas autem quæ ſanguinis & ſeri à capite ad inferas partes refluxum prohibent, circulationique liberæ impedimento ſunt, recenſet Clar. *Lower* Tractat. de corde cap. 3. ſupinum decubitum, ſi collum occipite magis attollitur, quia tunc ſanguis in venas jugulares aſcendere potius quam influere neceſſe habet; unde ab ejus motu retardato, foveas utrinque in occipite imprimi ait: Si vero iſta refluxus cohibitio in tam durum os temporis tractu adeo valeat ut ſinuoſos & profundos tractus in eo ſibi excavet, quanto magis ſi ſanguis ipſe, ejusque ſerum in cerebrum redundet, ipſumque aggravet? At vero quocunque modo, *adeo*, ſive in ſinubus ſive in venis ſiſtitur, malum tandem

in cerebrum reſilit, atque inibi futuris morbis & materiam congerit & fomitem abunde ſubminiſtrat: quippe ſerum ob hujuſmodi cauſas inter anfractus cerebri accumulatum, piam matrem eouſque diſtendit, donec tandem vel acrimonia ſua eam erodit, vel copia ſua perrumpit, unde in baſin cerebri defluens, medullam oblongatam atque nervos ex ea ortos, ſtagnatione ſua corrumpit, aut acredine ſua continuo laceſſit; unde hydrops cerebri, convulſiones & dirus mortis apparatus in capite accumulantur: Si vero ſerum illud à ſubſtantia cerebri imbibatur, paralyſes, ſenſuum torpores, lethargum, ſomnolentiam aliosque graves affectus capiti inducit.

Colluvies ſeroſa impleverat) Si quidem pluribus experimentis certo mihi conſtet nihil Catarrhi à cerebro in partes inferiores ullas deſcendere, operæ pretium erit oſtendere quavia atque ductu aqua omnis è plexu choroeide & glandulis pone cerebellum, in ventriculos cerebri, & per infundibulum in glandulam pituitariam depoſita & percolata, extra calvariæ limites deponatur: Atque in cranio vitulino (*Idem in humano poſtea expertus ſum*) aquam aut lac in foramina in oſſe calvariæ, pro ſero à glandula excipiendo excavata, injectum, ſtatim omne in venas jugulares utrinque exilire & effundi: Certo utique indicio quicquid ſeri à cerebro ſecernitur in ſanguinem denuo refundi, eique commiſceri. *Idem Ibidem.* Serum ergo in capite congeritur cum refluxus illius ob obſtructionem, compreſſionem, aliumvè affectum jugularium venarum inhibetur: *De cauſis autem collectionis ſeri in capite, vide plura Titulo de Hydrocephalo & Catarrho.*

Observatio VIII.

Capitis dolor à ſanguine nigro venas implente & quaſi varicoſas reddente, cum ſiccitate cerebri ac membranarum ejus: Sero multo in ventriculo medio.

AVrelius adoleſcens medio Octobri capite doluit; lex vitæ neglecta, dolor tamen capitis indies aggraveſcebat: Febris acuta, dolor capitis auctior: febris vere *κεφαλικὴ Τυφώδης*: Æſtus erat viſcerum ſed major capitis, oculus ardens, facies rubra: *dolor* capitis major *ad ſinciput*: Per 40. dies traxit, mors. Ægro in ſua initia reſoluto, ſectione internæ partes oculis ſubiiciuntur, Aperto capite, *venæ quaſi varicoſæ*, tabo & ſanguine nigro turgentes videntur. Item obſervatum in ventriculo medio ſerum multum: medulla cerebri, quæ mollior & friabilis eſſe debet, ſiccior, membranæ ſicciſſimæ, &c. *Vide Tit. de Delirio & Phrenitide.*

SCHOLIA.

D*Olor capitis major ad ſincipu*] Cur ſinciput magis quam alia capitis pars doleat oſtendit *Galen.* comm. 1. in lib 6. Epid. Ex putreſcente, *inquit*, ſanguine febres accenduntur quæ plurium vaporum copiam ad caput mittunt, à quibus cum repleatur, dolores in ſincipite moleſtiam inferentes exoriuntur, eo quod vapores illi calidi per arterias in caput ſubvolare ratio oſtendit. Ipſas quoque arterias per collum, ab utraque vocati Infundibili parte, recta in ſinciput diſcurrentes videre licet; Præterea omni ſanitatis tempore tenuia ac halitnoſa cerebri excrementa maxime per ſinciput difflari ſolere affirmamus; ſiquidem in ipſo ſuturæ laxiſſimæ ſunt, & ipſa calvaria ſubtiliſſima plurimiſque meatibus pervia: adhæc & multa ſenſibilia corpora per ſuturas evadunt: membranulæ enim quædam craſſum cerebri involucrum, pericranio vocatæ tunicæ connectunt, & multitudo tenuium conceptaculorum per ſuturas exiliunt: æquos autem magnitudine affectus ſenſibiliora natura corpora magis percipiunt; magis vero ſentientia ab inferentibus dolorem cauſis magis cruciantur: His ſane de cauſis in ſincipite dolores fiunt: Hactenus *Galenus*. Hinc pater non ideo quod poſterior capitis pars frequentioribus evidentioribúſque vaſis eſt prædita, dolorem firmari in ea potius debere quam in anteriore: Oſtendit enim Anatome ramos vaſorum in occipite latiores eſſe, anterius vero exiliores, quod ab illa in hanc partem ferantur & deſinant: Hoc tamen fieri intelligi vult *Rondeletius* cum nulla pars capitis altera magis imbecilla eſt, aut injuriis opportuna: quæ enim aut ab initio, aut a caſu, vel aliqua læſione talem conditionem ſortita eſt, in eam fluxiones & humorum decubitus fieri ſemper conſuevêrunt, adeo ut quampluſimis in ea parte, per temporum mutationes, aut alias etiam leves occaſiones, repetat ſemper dolor. Nec ſolum qui per conſenſum, ſed & qui primario affecto cerebro ſit dolor, anteriori frequentius, quam poſteriori parti moleſtus eſt, præſertim cum à materia pituitoſa cum excrementis in capite collectis excitatus eſt: Solent enim illa anteriore magis quam poſteriore parte congeri, ut patet ex meatibus per quos expurgantur: Poſterior autem capitis pars omnibus doloribus minus eſt obnoxia, niſi ab utero origo ſit, ob peculiarem illius partis cum cerebro per ſpinalem medullam ſocietatem: tunc enim dolores in occipite ſæviunt & moleſtiæ initium faciunt, modo non per fumos aut vapores ab utero tranſmiſſos, ſed per ſolam condolentiam caput afficiatur.

Venæ quaſi varicoſa] I. e. varices colore & forma referentes, ſucco craſſo & inæquali conſiſtentia donato turgidas: Varicum cauſa in eo conſiſtere videtur, (inquit *Excell. Th. Bartholinus* Anat. Reform. p.m. 409.) quod ſanguis craſſior, & gravitate ſua motui ſurſum reſiſtens, in valvulis diutius retentus dilatationem Valvularum faciat: abſque his ſi eſſet, uniformiter intumeſcerent venæ, & non varicum modo: Veræ ergo Varices non adfuerunt, quia vaſa duram meningem perreptantia, arteriæ ſunt non venæ, uti ſuperius annotatum, arteriæ autem in toto corpore valvulis deſtituuntur: Extraordinarie autem repleta vaſa illa & ſanguine diſtenta, ſcil. tum arteriæ tum ſinus, varicum ſpeciem exhibuere: Hic Harveanis ex principiis, & univerſalis circulationis fundamentis, eum uſum habent ut ſuperfluum tum à cerebri nutritione,

tum à

tum à ſpirituum animalium elaboratione ſanguinem recipiant, & per venas jugulares cordi reddant: Occurſus horum rivorum à Galeno vocatur [illegible], procedunt enim ſibi invicem obviam more illorum qui in platea montoſa ſibi occurrunt, aſcendentes deſcendentibus veniunt obviam: Venoſi rivi à vertice deſcendunt, arteriæ carotides aſcendunt, itque illo mutuo occurſu præſtant ſibi invicem officia quæ alias in toto corpore faciunt per anaſtomoſes omnibus notas: Mutuus hic concurſus, & ſanguinis per eum commeatus, impediri poteſt ab omnibus iis cauſis, quæ circulationem alibi impedire queunt, unde retentionis & congeſtionis occaſio.

Observatio IX.

§. *Occipitis dolor ab humore acri craſſam meningem erodente, Atro ſanguine vaſa tenuis & craſſæ meningis diſtendente.*

QUidam per biennium conqueſtus fuerat de *dolore in occipite*, Huic craſſa cerebri membrana *aliquot locis exeſa* erat variis foraminibus, idque potiſſimum in bregmate ſub ſagittali ſutura, ubi ea cum coronali jungitur: Ex iis foraminulis effluebat, & per membranam dictam effuſus erat *ſanguis* ferme concretus, *ater ac aduſtus*: Tali quoque ſanguine diſtenta erant vaſa per exteriorem craſſæ meningis ſuperficiem diſcurrentia, quin & ea quæ per tenuem diſſeminantur: Ipſa cerebelli ſubſtantia flaccida omnino molliorque multo quam cerebri ſubſtantia. *P. Pawius Obſervat. Anat. VIII.*

SCHOLIA.

S*Anguis ater & aduſtus &c.*] Sanguis non ſolum è proprio penu capiti noxam impertit, ſed eam aliunde ſuſcipiens illuc defert: Sæpenumero cruor è ſtomacho, liene, meſenterio, hepare, utero, aliisve partibus aut viſceribus materiam incongruam, aut ſibi, aut nervoſo generi infeſtam ſuſcipit, quam brevi poſtea ut extrudat effervescens, membranis capitis ſuffundit, adeoque cephalalgiam, vulgo ſympatheticam dictam, ſcil. per conſenſum ab aliis partibus excitatam producit: *Willis cap. de Cephalalgia, De capitis dolore per conſenſum. vide notas ad cap.* 1.

De Dolore in occipite] Dolor capitis vel univerſalis eſt vel particularis, in quantum ſanguis, aut ſerum ejus, modo per omnes ſimul arterias, ſcil. tum carotidas, tum vertebrales: modo ſeorſim per has aut illas, aut ſymbolas aut oppoſitas, noxam in meningas transferunt: Hinc fit quod dolor interior, aut caput totum, aut maximam ejus partem infeſtet; aut regioni cuipiam privatæ limitatus, Hemicraniam modo in latere, modo in ſyncipite aut occipite producit.

Craſſa cerebri membrana] Dolor capitis vel extra cranium eſt, vel intra cavitatem ejus: prior iſte & rarior & mitior affectus eſt, quia ſcilicet partes ſupra cranium, nec tam ſenſiles quam meninges interiores exiſtunt, nec tam uberi ſanguinis affluxu irrigantur, ut à ſubito ac vehementi incurſu ejus ſupra modum diſtendi aut inflammari facile poſſint.

Craſſa membrana aliquot locis exeſa] Sæpiſſime tales dolores fiunt ab oſſis carie deſtillante & ſupra meningem aggregato humore, (adde & eam excedente) ac oſſis particulis propter cariem ſecedentibus, *inquit Th. Fienus Tract.* 1. *de præcipuis artis Chirurg. controv. cap.* 4.

Observatio X.

§. *Anatome Iuvenis cum intenſo capitis dolore, ob datum philtrum extincti, in quo cerebri venulæ nigricantes repertæ, Sanioſa materia pauca in ſuperficie, &c.*

IUvenis xxx. annorum melancholia laborans hypochondriaca & vera, caput præter morem in ſiniſtrum latus contorquens: vertigine Epilepſiæ finitima, capitiſque & viſus paulo poſt debilitate affectus, de intenſo Capitis dolore affectus eſt; cui ad materiæ peccantis revulſionem Chirurgus, me jubente, veſicatorium ad nucham appoſuit, & poſtea veſiculas aperuit: Temporibus & fronti, quibus de potiſſimum querulus erat, applicatum iſtud ℞. Ungu. Alabaſtr. ℥j. ungu. de nucleis Perſic. ℥iij. opii Thebaici aceto ſolut. ol. nuc. moſch. expr. ana ℈ß. m. f. ungu. Interdum ſacculis ex herbis abrotani. puleg. ruta, flor. chamom. thymi. &c. fovebantur tepide tam regio frontis quam lienis, ad repercuſſionem vaporum: Perſeverante dolore intenſo, vena frontis tuſa, facta embrocha ſeu lotio capitis, Emplaſtrum vertici raſo inductum ℞. Empl. nervini, ceronei ana ℥iij. cum olei coſtini q. ſ. malaxetur pro Empl. Sed nihilo minus morbus nullas dedit inducias: Interim narrabat mater, filium, deſperate ægrotantem, è philtro, ab ancilla meretricula in ſpem matrimonii propinato, contraxiſſe virus iſtud: Revulſionis à capite igitur utrique carpo veſicatorium appoſitum, ac tandem remediis nequicquam proficientibus, & implacabili perſeverante cephalagia, me jubente, quod extremis extrema debeantur remedia, Chirurgus in ſummo vertice, crinibus novacula abraſis, inciſuram tranſverſalem peregit ſub forma literæ X,

unde

unde ſanguis præſto nigticans effuſus, ægto dolorem apptime ſentiente: mox cucutbitulam virream cum flamma adlıibuit per hotæ quadrantem, quæ ſanguinem atrrahendo evacuavit: Quibus factis parum de pulvere hoe vulneti inſperſum ℞. rad. helleb. n. aſari, bryoniæ, gentianæ, pæoniæ, ana ℈ij. flot. beton. lavand. cheiri, anrhos ana. gr. iv. caſtot. gr. vj. moſch. gr. j. m. f. Pulvis ſubtil. Poſtridie cucutbitula denuo applicata, una eum cruote vapores luculenros exttaxit, ſed parum ptofecit: Veſperi omiſſa eueurbirula Columbam viventem, è medio ſectam cruentamque deſuper impoſuit: Ttimeſtre poſt ſupervenientibus eonvulſionibus exſpiravir

Apetto Capite, prodiit Cetebrum, poſt temotionem dutæ meningis, qua venulas nigticans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat mareria pauca ſanioſa cetebto impreſſa; &c. *Vide Tit. de melancholia:* Unde liquet à veneni violentia extinctum fuiſſe. *Lotichius lib. iv. cap. 4. Obſerv. 3.*

Observatio XI.

Capitis dolor ab inflammatoria affectione meningum & partis exterioris cerebri, ubi nigredo intenſa deprehenſa.

Generoſus Baro De Monts, in Valle Equeſtrium, Bernenſium Dirione degens, vir puſillæ ſtaturæ & bilioſi remperamenti, fumo Tabacci adeo ſe addixit per aliquot anrè obitum annos, ur inde proſtratus ſit apperitus, ſolo meto, abſque alimentis vitam ſuſtinens; Vertici petpetuo manus admovebat, leniturus dolotem in ſyncipite cum ardore moleſtum.

Ablato mottui ctanio deptcbenſa ſupetna cerebri pars, cum meningibus, adeo inſigni nigrote infecta, ut atta fuligine rinctum omnes adſtanres eredidetinr. Obiit anno 1660. ætaris 70.

Observatio XII.

Capitis dolor à vaſis tenuis meningis cruore oppletis & amplioribus; Sinu tertio ſanguine turgido, Sero flavo per cerebrum circa falcem diffuſo; humore purulento in vtroque ventriculo, &c.

Batthol. Fher adoleſcens xix. annot. Capire doluir aſſumpra evomuit, &c. hinc in lethargum lethalem incidit. Sublata ctanii olla, pet duram meningem vaſa tenuis in ſincipite ad ſinum tertium meanria, vidimus valde cruote oppleta & triplo ampliora quam alias exiſtunt: ipſe quoque ſinus tettius ſanguine rurgidiſſimus etat: Remoto corpore falciſormi, ſerum flavum ſaris copioſe effluxit. Sublaro ptotſus fornice, conſpeximus utrumque ventriculum eetebti lateralem, maxime ſiniſtrum, humote purulento, viſcido imbutum, &c. *Vide Tit. de affectibus ſoporoſis.*

Observatio XIII.

Capitis dolor caſum ſequutus à Sanguine circa occiput inter cranium & pericranium effuſo: Seri copia in anteriore capitis parte, inter membranas & cerebrum contenta.

Anno 1644. Filius Generoſiſſimi Bernardi Budæi, Domini de Vetaſſe, &c. Illuſtris Gulielmi Budæi Nepotis, ſeptennis, vivaciſſimi ingenii puet, ſedile eui inſidebat antrotſum & tetrorſum quatiens, ſupinus cecidit occipitiúmque pavimento gtavirer alliſir, Illico exhortus eſt ingens eapitis dolot, (de quo anre, ſed levioti perpetuo, querulus fuerat cum *oculos attollendi impotentia*, quos humum vetſus defixos ſemper habebar:) nullis exterius læſionis notis appatentibus: Decima die acceſſit *Iſchuria*, ad inreritum vſque, qui xv. die acceſſit, cephalalgiæ comes: Eo mortuo utina profluxir per hotæ quadtanrem: Nullæ convulſiones obitum præceſſerunt, nec ullius membri reſolutio: Venter autem multum intumuit.

Aperto

Apertó cadavere, viſcera omnia imi & medii ventris optime conſtituta & abſque labe deprehenſa ſunt: Vnicus vermiculus in colo inventus: Vrinæ excretione deſtinata organa nihil vitii præ ſe tulerunt. Diſſectis cranii integumentis, in occipitio ubi ictus fuerat, ſub his amplius libra una ſanguinis concreti deliteſcebat, in anteriori vero capitis parte, inter cerebrum & meningas, ingens ſeri copia cohibita apparuit,

SCHOLIA.

SImilem caſum & graviorem, felicior excepit ſucceſſus in Carolo, unico Philippi Hiſpaniarum Regis Filio: cui cum ex præcipitio caput mirum in modum intumuiſſet, magna cum omnium admiratione, obluctantibus aliis Medicis, inſignis ille Andreas Veſalius pericranii inciſionem inſtituit, unde totus humor collectus expurgatus, cute demum oſſi cohærente: Sic audaces fortuna juvat.

Circa occiput inter cranium & pericranium ſanguis, Seri copia anteriori parte &c. Sicut duplex fuit dolor, antiquus & recens, ſic & duplex cauſa, duplex itidem ſedes: Inter caphalalgiæ differentias hæc vulgariſſima eſt, quod alius dolor ſit extra cranium, alius intra cavitatem ejus: prior mitior habetur, quia partes cranium ambientes nec tam ſenſiles quam meninges interiores exiſtunt, nec tam uberi ſanguinis affluxu irrigantur: Poſterior, & crebior & vehementior cenſetur, ob ſenſum exquiſitum membranarum cerebrum inveſtientium, ad quas ſanguis aditu multiplici, & per plures longeque majores arterias ſuffunditur: Efficacia tamen cauſæ, & putredo extravaſato ſanguini, inter cranium & pericranium collecto, inducta, ad lethum inferendum ſatis fuit, ob neglectam illius eductionem. A ſero in anteriori cerebri parte congeſto, tandem lethifera cephalalgia, aut alius affectus ſubſequi potuiſſet.

OBSERVATIO XIV.

Gravis Cap. dolor à Sero in ventriculis cerebri, Vaſis meningum ſanguine fæculento turgidis, & ab Vlcerato Ventriculi orificio.

IUvenis robuſtus cùm lauto convivio interfuiſſet, eadem nocte *dolore ſtomachi* correptus fuit, qui ab initio mitis, ſed poſt auctus & vagus factus eſt: nunc de dolore acutiſſimo Capitis, mox, & in ipſo momento, de maximo cruciatu oris ventriculi, ventris & artuum conquerebatur, cum vomitu omnium ingeſtorum: quandoque febris adfuit continua, *anorexia*, vigilia, à prædictis doloribus vagis ejulare cogentibus: multa à D. *Roſcio* fruſtra præſcripta, nam poſt tormenta 18. menſium, tandem anno 1599. obiit:

Inſpecto Cerebro, in ejus ventriculis ad duas libras aqua limpida inventa; arteriæ item & venæ membranarum cerebri *ſanguine craſſo & fæculento turgebant*: In ventriculi orificio ſuperiori, parte anteriore, ubi ramus ſextæ conjugationis inſeritur, *ulcus erat magnum* ac fœtidum, in vacuum uſque ventriculi penetrans: cætera in ventre inferiore rectè ſe habebant: Ventriculus præterea humoribus corruptis, fœtidis & atrabilariis refertus erat: *Fabricius Hildanus Centur. 3. Obſervat. 20.*

SCHOLIA.

U*Lcus magnum &c.*] Dubitat Hildanus num ulcus hocce in orificio ventriculi, cum præſentia humorum corruptorum, fœtidorum & atrabilariorum in ejus cavo, cauſa fuerit vehementiſſimi iſtius doloris Capitis, ob maximum conſenſum qui intercedit nervi beneficio, cùm uno læſo, alterum quoque ſtatim affici contingat? Revera inde atrociorem dolorem excitiſſe, ob dictas rationes veroſimile eſt; idiopathicum tamen quoque fuiſſe oſtendit meningum cerebri conſtitutio, quarum vaſa ſanguine craſſo & fœculento turgebant, accedente ſeri copia in ventriculis reperta, a quo ingentes dolores excitati conſtat.

In ventriculi orificio ſuperiori &c.] Caput per conſenſum laborat quum aut univerſô corpore, aut aliqua ejus parte laborante, in conſenſum trahitur affectusque particeps redditur: quod diverſo modo pro vario inter partes conſenſu fit, tranſmiſſis ſcilicet pravis vel vaporibus vel humoribus, aut non tranſmiſſis: Jecore enim inflammationem patiente ſicut dolor ad jugulum pervenit, & oris ventriculi morſum ſequitur labri inferioris tremor, ſic affectis interdum partibus quibuſdam infernis per continuationem quam cum capite habent, ſine ulla humorum aut vaporum tranſmiſſione dolor ad ipſum defertur: Hoc modò fieri poteſt ut ore ventriculi morſo, aut vellicato, aut quovis modo affecto, dolore afficiatur caput ob retractionem, cùm affecto cerebro ſtomachus pati è converſo deprehendatur propter nervorum inſignium, per quos illi cum ſtomacho conſortium eſt, offenſam: Quamvis non dubitemus ex vaporum fumorumque è ventriculo ad cerebrum aſcenſione dolorem excitari: De quo tamen jure poſſe dubitari videtur, cum nulla manifeſta via per quam deferantur, appareat: Si enim per oeſophagum, ut vulgus Medicorum credit, & ab oeſophago per nares & odoratus organum & palatum aſcendant, cur non ſemper & naribus apertis & ore patente potius illac exeunt? Quare exiſtimamus non è ſinu ventriculi ſolum, ſed ex ipſius tunicis externis fumos ad cerebrum efferri; & qui è ſinu, partim per oeſophagum & viam odoratus, partim per rectitudinem & ambitum nervorum ſextæ conjugationis ad cerebrum pervenire; Ea enim rectitudo eam vim habet quam baculus oblongus in camino erectus ut fumum ſurſum intra cana-

lem dirigat ne extra effundatur: nam illa ratione Torpedo per baculum tacta tangenti manuum ſtuporem inducit, ejus vim dirigente & deducente baculo ad manum, ne per aërem divagetur, quam vim alioqui non habet etiamſi manui quam proxime admoveatur: Qui vero ex tunicis exterioribus, per arterias magis quam per venas quæ in illa parte ſunt, quæ à vena porta originem ſumunt, ſurſum feruntur: Nec porro dubitandum ne tanta humorum copia non poſſit inde efferri, quanta ad dolorem generandum requiritur; Cur enim hi aliqua inſigni agente qualitate, ex putredine vel corruptione humorum contracta præditi, minorem vim afficiendi capitis & pungendi, quam puſillum quod ex ſcorpionis morſu prodit virus, or ſtatim epilepſiam pariat, obtinebunt: *Rondeletius. methodi lib. 1. cap. 5.*

Ventriculus humoribus corruptis &c.] Cephalalgiæ paroxyſmos quandoque per conſenſum ab aliis partibus, ſcilicet ſtomacho, utero, liene, &c. oriri, licet Ægrorum experientia & querelæ prædicant, attamen hoc alia ratione quam per vapores à viſcere affecto ad caput elevatos fieri, ex illorum hiſtoriis & phænomenis ritè perpenſis non minus luculenter pateſcit: Et primo quod ſpectat ad dolores capitis ab utero excitari viſos, nihil frequentius occurrit quam à menſibus aut lochiis ſuppreſſis cephalalgias immanes ſuccedere: Porro catamenia licet ritè fluunt, tamen aliæ fluxu inſtante, aliæque eodem deſinente, atroci capitis dolore affligi ſolent: Verum enimvero, quamvis eodem tempore quo caput, etiam uterus afficiatur, non tamen ſequitur noxam hanc inde immediate transferri, ſed ipſe ſanguis eſt qui materiam morbificam capiti affigit, eam ſcilicet modo in proprio ſinu genitam, & utero deſtinatam perperam in cerebri meningas defert, & modo eam ab oteri partibus ſurripiens, cum majori malitia capiti tradit. Hujuſmodi Ætiologia etiam cephalalgiæ, ſtomacho, Lieni, aliiſque partibus vulgo attributæ convenit. *Willis Tract. de Anima Brutor. p. 289.*

APPENDIX.

De Cephalalgia ſtomachi vitio adſcripta.

Mulier formoſa & juvenis, gracili corporis habitu, & ſanguine calido prædita, cum Cephalalgiæ hæreditariæ obnoxia fuiſſet, paroxyſmos ejus crebros & vagos, alios nempe de levi occaſione, aliosque ſponte, h. e. abſque cauſa evidenti oriundos, pati ſolebat: Pridie morbi acceſſionem ſpontaneam veſperi valde eſuriens, cœnam uberiorem cum appetitu famelico, nedicam canino devorabat, hoc ſigno dolorem capitis mane ſequenti invaſurum certiſſime præſagiens, cui augurio eventus nunquam defuit. Quam primum enim evigilabat, cruciatu per totum ſynciput acerrimo afflicta, inſuper vomitu humoris modo acidi, & quaſi vitriolici, modo bilioſi & ſumme amaricantis, afficiebatur, hinc ut indicium daretur Cephalalgiam iſtam à ſtomachi vitio exortam fuiſſe.

SCHOLIA.

Hujus rationem ut reddam, imprimis conſtat vomitionem capiti læſo, nempe poſt plagam, vulnus aut caſum ab alto ſuccedere, attamen vomitus, cardialgiæ, aut ſtomacho alias laboranti, dolor capitis, niſi intercedat ſanguinis efferveſcentia, raro aut minime ſupervenit: Quare in prædicto caſu, cum plane liqueret cerebri meningas ad cephalalgiam prædiſpoſitas fuiſſe, ejusque paroxyſmos ſanguinis agitationem quamvis excitaſſe, hinc obvium erit concipere, quando particulæ heterogeneæ ob chyloſeos vitium, in maſſa ſanguinea ad plenitudinem congererentur, ſtatim ob moleſti expulſionem fluore ejus oborto, eas utpote male congeneres à cruore ſecretas, partim ex arteriis in ventriculum ſuffuſas fermentum ejus exſuſcitaſſe, adeoque famem produxiſſe: partimque in capitis meningas prædiſpoſitas irruiſſe, ibidemque cephalalgiæ mox ſequuturæ fomitem, ſeu potius incenſivum depoſuiſſe: *Idem ibidem. De Cephalalgia per conſenſum vide plura Obſerv. 1.*

Observatio XV.

Capitis dolor à turgentibus atro ſanguine cerebri venis, & aqua in ventriculis.

Fratri N. (Vide Titul. de melancholia) ingens capitis dolor, mortuus; Venæ ſublato cranio apparent plenæ ſanguine melancholico: magnis ſatis aquæ quantitas in ventriculis reperta fuit: An id occaſio mortis eſſe potuit? *Ballonius.*

SCHOLIA.

Venæ plena ſanguine melancholico &c.] Cauſam vehementiæ doloris humoris qualitatibus adſcribendam non eſſe rectè cenſet *idem* lib. 1. p. 44. Capitis dolores, *ait*, non tam ſurgunt ob humorem melancholicum aut frigidum, quatenus ejuſmodi remanet: quæ enim humori melancholico ineſt ſiccitas, ea parum ad dolores excitandos idonea eſt: frigiditas verò & humiditas, quæ tanquam qualitates propriæ pituitæ quadrant, parùm quoque ad dolorum generationem valent, Nam, opinione *Galeni*, frigus torporem potius

potius & ſtuporem inducit: itaque cum in fluxionibus tam acerbis dolores excitantur, vel tales humores ſunt pituita ſalſa aut acida (nam de fluxionibus bilioſis ſermo non eſt) vel flatulenta materia eſt: Ac credibile nullum penè dolorem excitari quin aliquid ſit de natura flatolenta & ichoroſa, quod videbatur Medicis πνευματικοῖς, quorum dogma *Hippocrates* videtur ſequutus lib. de Flatibus; Iſtas ventoſitates ἀνεμίας vocare poſſis, & flatus ſubventaneos, vagabundos, leves, irritos: nam ἄνεμος idem aliquando, ſignificat quod ὑπηνέμιος id eſt ſubventaneus: In talibus autem phlebotomia ſolvit.

Observatio XVI.

Capitis debilitas à ſero copioſo inter meningas diffuſo & ventriculos replente.

EMinent. Cardinalis N. Catarrhis obnoxius aliquam Capitis debilitatem advertit &c. Cranio aperto pluſquam libra ſeri tenuioris inter duram & tenuem meninges diffuſa videbatur, quo turgida pia mater ſolitam craſſitiem quater ſuperabat: Eodem ſero, ſed rubicundiore, ventriculi cerebri erant referti. *Vide l. 2. Titulo de Pectoris dolore.*

Scholia.

CUm maſſa ſanguinea ſero abundat, nonnunquam mera plenitudine ad illud excernendum excitatur, quare fluorem, ſeu velut deliquium quoddam, quo nempe tenue & aquoſum à ſpiſſiori & cruento ſecernatur, concipit; Dein, ſiquidem cruor dilutior factus, inter turgeſcendum celerius & copioſius trajicitur per arterias quam reduci poſſit per venas, ferè quicquid ſeroſum eſt, juxta vaſorum intercapedines amandatur, inque partes modo has modo illas ſuffuſum, prout in quibuſdam locis tumores aut catarrhum, ita in capitis membranis decumbens, dolorum paroxyſmos ciet: Cæterum ob plures alias cauſas, à ſanguine fluorem paſſo ſeroſa colluvies exundans, in meningas & pericranium irruit, inque ipſis cephalalgias valde moleſtas parit: Subita pororum à frigore aut madore conſtipatio, talem affectum in pleriſque huic morbo obnoxiis fere conſtanter producit: Vini acidi ac tenuis, pomacei, quin & cerevisiæ propter acorem fermenteſcere aptæ potus, quatenus ſanguinem fundunt, & ſeroſitates ejus præcipitant, cephalalgicis tanquam venena prohibentur: Denique quicquid fere Podagricis, idem etiam & his ob ſimilem in utriſque ſeri turgentis ad partem affectam, ubi cum humore nerveo ſæpe efferveſcit, fluxionem, obeſſe ſolet.

Porro non tantum merum ſimplexque ſanguinis ſerum in capitis membranas exundans, dolorum paroxyſmos ciet, aſt interdum humores alii ſeſe adjungunt, hujuſque ductu ad partem affectam admiſſi, morbi tragœdiam adaugent: ſæpe accidit humorem tenuem & aquoſum à vaſis lymphaticis, glandulis, forſan & partium ſolidarum meatibus & poris (in quibus aggerebatur, ſubito effluere; inque ſanguinem venoſum ſuffundi, unde ſtatim cordis ſinus trajiciens, & ſanguini arterioſo confuſus, ab eo denuo ſtatim ſecernitur & qua data via rejicitur; idcirco partim per renes amandatus, urinæ limpidæ & copioſiſſimæ profluvium facit, quandoque etiam partim in cerebrum, aut nervorum origines redundans, affectus ſoporoſos aut convulſivos producit: Quinimo interdum pars quædam ejuſdem humoris limpidi in capitis membranas cum ſero correpta, cephalalgiæ atrocioris paroxyſmum ciet: Enimvero in pluribus *obſervavi urinam limpidam, & valde copioſam* morbi hujus paroxyſmum aut præcedere aut comitari.

Cæterum opinari fas ſit aliuſmodi aliarum partium recrementa, ſcilicet bilem ab Epate; fæculentias atrabilarias à liene, & forſan humores incongruos à ſtomacho pancreate, renibus &c. à ſanguinis ſero abſorberi eique penitus incoqui: quibus dum inficitur, efferveſcentias multo promptius concipit, proindeque in vaſa cephalica impetuoſius irruens, cumque liquore nerveo ibidem fermenteſcens, ſpaſmos & vellicationes dolorificas valde moleſtas parit.

Seroſa colluvies, ſive hæc ſimplex, ſeu, ut oſtenſum eſt, complicata fuerit, adhuc amplius capiti infeſta eſt, ſi quando ſolennis ejus evacuatio per debitas & aſſuetas vias præpeditur, videlicet, ſi vel poris conſtrictis tranſpiratio inhibetur, vel propter renes male affectos διούρησις haud ſatis commode peragitur, utrumq; defectum cephalalgici graviter luunt: Porro ob ſanguinis tranſitum in aliis locis præcluſum, capitis membranæ plectuntur: quibus enim viſcera imi aut medii ventris, præſertim Epar aut pulmones, obſtructione laborant, ita ut ſanguis ibidem vix trajici poſſit, plenior ejus torrens in alias partes, ac præcipue verſus ἐγκέφαλον dirigitur, ita ut propter hanc cauſam non tantum cephalalgias, ſed affectiones ſoporoſas & interdum lethales ſucceſſiſſe norim. *Willis de Anima Brutor. parte 2. cap. 1. p. 254. 255, & 256.*

Observatio XVII.

Caphalalgia à ſero inter duram meningem & cerebellum latente.

DOminus Albertus dolore capitis vexabatur cum deſtillatione tenui, tandem cum convulſionibus obiit &c. Aquæ cochlearia tria erant collecta inter duram meningem ac cerebelli poſteram ſedem. *Vide Tit. de convulſionibus.*

SCHOLIA.

A*Qua cochlearia tria*] Exiguam adeo aquæ quantitatem dolorem intuliſſe mirum videri poterit; Sed ſalſam illam, fuiſſe, acrem, muriaticam vel acidam oſtendunt ſubſequutæ convulſiones: Poteſt & adſcribi doloris cauſa craſſitiei duræ meningis, inibi quadruplicatæ, acutiorique quam qua cranium reſpicit parte ſenſu præditæ: adde & denſitatem, detentionis humoris cauſam, diuturnioris actionis & difficilioris reſolutionis. Huc quadrare poteſt ſolutio dubii, Quis major dolor tenuium inteſtinorum an craſſorum? Tenuium quidem intenſior cenſetur, quod membranea exquiſitiori ſenſu polleant; ratione autem tenuitatis tunicarum, exitum humori facilius concedenti, ſecus ac craſſa, quæ denſitatis cauſa illum diutius cohibendo, pertinaciæ, ſi non acutiei doloris cauſa ſunt.

OBSERVATIO XVIII.

§. *Hemicrania ab ingenti ſeri copia inter cranium & duram meningem contento, tum in hujus falce & reduplicationibus.*

MAttona Nobilis (de qua titul. de Apoplexia) fluxum hæmorrhoidalem paſſa ab anno XVIII. poſtmodum hemicraniæ obnoxia vixit, totam capitis partem anticam & ſiniſtram occupanti, *plerumque ſemel in hebdomada vexanti:* uſu purgantium pilularum, XV. interdum dierum inducias concedenti, imo & menſis integri: dolore remittente oculus affecti lateris copioſas fundebat lacrymas; quod illi certum erat indicium affectus ad exitum properantis: Interdum nares è directo multo ſtillabant ſero, quam vacuationem lætiſſima ferebat, quod per menſes integros poſtea concederet dolor.

In defunctæ cadavere, inter duram matrem & cranium, in ſingulis hujus cavitatibus tàm anticis quàm poſticis: Præterea in falce & duræ matris reduplicatione (abſciſſis prius fibris, quarum interventu cranio adhæret) Inventa aquæ flaveſcentis mediocriter ſalitæ, Pinta una, ſeu libræ Medicinales circiter quinque. *Ex communicatione Mag. Bailly, Chirurgi Genevenſis peritiſſimi.*

SCHOLIA.

P*Lerumque ſemel in hebdomada vexanti &c.*] Cephalalgia Habitualis, aut Continua eſt, aut Intermittens, cujus periodi modo ad certum tempus determinantur, modo vagæ ac incertæ exiſtunt: hæc frequentior continuâ, cujus acceſſiones cum certæ ac periodicæ fuerint, ſæpiſſime intra nycthemeri ſpatium redire ſolent: Caſus quorundam rariores audivi, & novi qui diebus alternis, imò qui ſemel in hebdomada aut menſe affectus iſtius paroxyſmos exacte repetentea pertulerant: Uſitatum eſt Cephalalgiæ profligari viſæ, circa æquinoctia aut ſolſtitia acceſſiones recrudeſcere, quia ſcilicet his temporibus ſanguis ac humores turgeſcentias ſolito majores concipiant, & proinde cum liquore partium capitis nervearum irriguo efferveſcere magis apto, ſolitos dolorum inſultus redintegrare: Verumtamen cum circa has anni τροπὰς cephalalgiæ repetunt, haud unica longiore acceſſione diu protogantur, ſed plerumqua periodos ſubordinatas nactæ, nycthemeri cujuq; ſpatio ſtatis quibuſdam horis infeſtare ſolent: Cum itaque cephalalgia periodica acceſſiones quotidianas plerumque habet, harum, uti febrium intermittentium, rationes à materiæ morbificæ ſtato tempore ad plenitudinem aſſurgentis & tunc efferveſcentis vitio peti debet: Enimvero ſupponere licèt alicubi circa capitis membranas, fibras nerveas male diſpoſitas, liquorem proprium pervertere, aut non bene trajicere, quare cum ſuccus nutritius, iiſdem etiam partibus à ſanguine appoſitus, non ſtatim aſſimilatur, nec cum altero humore bene convenit, demum ab utriſque ſimul aggeſtis & diſcrepantibus, mutua efferveſcentia, proindeque fibrarum vellicatio dolorifica exoritur: Quod autem dolorum paroxyſmi non eadem ſemper a paſtu diſtantia, ſed in aliquibus citius, inque aliis tardius, atque modo ante ſomnum, modo poſt eum oriuntur, in cauſa eſt, partim quod alimentorum coctionis & diſtributionis munera, modo citius modo tardius obeuntur; & partim quia in his liquor nerveus, inque aliis ſuccus nutritius plus peccat, quare prout hujus plenitudo citius, ac illius tardius contingit, ita paroxyſmi tempora variantur: 3. Cùm cephalalgiæ intermittentis paroxyſmi ſint vagi ac incerti, nec morbi procatarxis magna eſt aut conſtans, nec cauſa evidens aſſidua exiſtit: Quare cum utraque cauſa ſæpe deeſt, & non raro altera deſideratur, morbi inſultus non ad certa alligatur tempora, quin iſti in quibuſdam ſunt velut fortuiti & accidentales, in aliis, quibus prædiſpoſitio ad hunc affectum paulo firmius radicatur, dolores capitis frequentius moleſtant, & propter varias acceſſiones paſſim excitantur, imo & ob quaſdam certiſſime expectari ſolent: Paroxyſmorum ita variè contingentium rationes ex morbi hujus aitiologia liquido patent. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 2.*

Inventa ſeri pinta &c.] D. *Malpighius*, Profeſſor in Sicilia, alium uſum adſcribit cerebro ab eo qui hactenus ei attributus eſt: Vult enim dimidiam, vel tertiam minimum ſanguinis alicujus animalis partem, ad cerebrum deferri, neque tamen ibi conſumi; Igitur ſubtilius ſanguinis ſerum per medium Exterioris partis percolari, & in cerebri fibras poſtea ingreſſum, inde in nervos deduci: Hinc eſſe dicit cur caput ſæpe aqua plenum reperiatur, quando cerebrum

rebrum quodam vulnere læſum aut aliquo morbo ſit affectum : Se enim derexiſſe ait partem cerebri Exteriorem & molliorem tegere non ſolum corpus calloſum, uti hactenus creditum, ſed inſerere ſe etiam ibi pluribus in locis : Corpus etiam calloſum nonniſi plurium exiguarum Fibrarum, ex medulla Dorſi ſpinali exeuntium, inque dicta parte Exteriore cerebri finientium texturam eſſe advertit. *Ex Actis Regiæ Societatis Angliæ Anni* 1667. *pag.* 150.

APPENDIX.

De Hemicrania à ſero producta, errhinis & veſicatoriis curata.

FOemina querebatur de hemicrania dextri lateris frontem potiſſimum infeſtante; adeo ut oculos vix aperire valeret : ab adminiſtrata V. S. & pilulis cephalicis peius habuit : ajebat ſe vertigine corripi ad quemvis motum capitis, & quocunque inclinaret caput, eo impendere veſicam aqua plenam : Applicantur ad aures veſicatoria : formantur turundæ immerguntur que in ſpiritum ſalis Armon. volatilem, ſpiritusque per nares in cerebrum attrahitur : Non diu his remediis uſa, ſtillicidium ipſi aquæ ad tactum frigidiſſimæ accidit, & maxima copia, unde dolores evanuerunt. *Herm. Commenus in Miſc. Cur. anni* 1672.

APPENDIX.

De Cephalæa per aquæ limpidæ è naribus ſtillantis copiam ſoluta.

NOvi Fœminam illuſtrem cephalæa immani infeſtari ſolitam, quæ cum à gravi paroxyſmo melius habere cœpiſſet, primo in cerebri faſtigio motum formicantem, velut aquæ irrepentis ſentiebat, dein motu iſto paulatim anterius & deorſum progrediente; demum aquæ limpidæ plures guttæ è naribus exſtillabant : hoc ſymptoma illi paſſim obtingere ſolebat, ut minime dubitaret ægra quin lympha iſta ab ipſo cerebro exſtillaverit. *Th. Willis Anat. Cerebri cap. x jj.*

OBSERVATIO XIX.

Capitis dolor à ſero ventriculos replente & ſpatia intra meninges &c.

I. Sperlinus Vietor 70. annor. annò 1657. phthiſi obiit, fere ad ultimum uſque halitum loqui poterat, ac ingentem dolorem in utraque femoris interna parte pertulit, quin etiam aſſidue *Caput doluit.*

Remoto cranio, plurimum ſeri ſubpallidi in omnibus ventriculis & ſpatio intra meninges reperi, *ita tamen ut cerebrum nondum comprimeret :* Quin etiam univerſa anfractuum ſuperficies humore ſuperfluo lentoque, ceu gelatina, oblita erat : Si ſuperficiem illam ſauciavi, exſtillavit ichor ſeroſus. *Ioan. Iacob. Wepferus Exercitat. de Apopl. pag.* 300.

SCHOLIA.

DE cauſa collectionis ſeri tanta copia, paucis dico Obſtructionem infundibili, ac conſuetorum catarrhorum ſuppreſſionem ad ſeri accumulationem multum facere : Et diuturnos capitis dolores ſero ad affluxum ſtimulos addere, prout mel icetiam vulneratis nervis valdeque dolentibus quotidie profundi experimur. *Idem Ibidem.*

Ita tamen ut cerebrum nondum comprimeret] Alias ſuborta eſſet Apoplexia : De generatione autem apoplexiæ à ſero cerebrum comprimente. Vide infra Tit. de Apoplexia : Illud vero admiratione dignum, quod cum paralyſis particularis ab humore nervos oriri cenſeatur &c. hic in *Sperlino*, cui plurimum ſeri ſubpallidi in omnibus ventriculis, & ſpatio intra meninges continebatur, excitata non fuerit, & quidem facilius, cum nervis ſit mollius : Aliud tamen docent hydrocephali *Veſalii* & aliorum : Ea ergo copia requiritur quæ cerebrum & cerebellum comprimere valeat : Nam ſi ſerum quicquam extrinſecus humectando valuiſſet, unam vel alteram ſaltem actionem hic aboleviſſet, & loquelam præ multis, cum undique ſerum diffuſum extitiſſet, ac ſuperficiei cerebri ſe jam inſinuare cœpiſſet.

Humore ceu gelatina] In quam ſeceſſit Lympha per moram ; adeo ut credere ſit ſerum intra meninges & inventriculis contentum, vel lympham fuiſſe, vel hanc ſero proprie dicto, permixtam.

Observatio XX.

§. Cephalæa à ſero cohibito in cerebri ventriculis & ejus anfractus alluente.

VIrgo cephalæa immani diu affligebatur, atque inter medios cruciatus multùm ſeri flavi & tenuis quotidie naribus effluebat: noviſſima hyeme hæc excretio aliquandiu ſubſtitit, & tunc demum ægrotans, & capite deterius habente, in convulſiones atroces cum ſtupore incidebat, atque intra triduum apoplectica interibat.

Capite aperto, latex flavus cerebri anfractus profundiores, ejúſque cavitatem interiorem, ſeu ventriculos inundabat: *Th. Willis Anat. Cerebri Cap. xij.*

SCHOLIA.

EFficaciam ſeri effluvio cohibiti in generando capitis dolore oſtendit *Ballonius* l. Epid. & Eph. 2. p.113. Anno 1675. deprehendimus, ait, ſeri bilioſi, efferi ſi quando aliàs, magnitudinem & malignitatem: atque hujus maximè vis & copia in cerebro apparebat: Capitis dolores viguere tanti támque longi ut Medicorum opera eluderetur: Seri malignitas remediorum vim ſuperabat: necnon concluſum ibi in capite, & exitum non habens, non poterat non affectionem nutrire: Et, quod nobis videbatur, illud ſerum peculiarem in cerebro generationem habens, & quod indomitos capitis dolores inferebat, diatheſin quandam in cerebrum induxerat, quæ tantæ diuturnitatis cauſa eſſe potuit: Vnde cùm ſine febre ægri viderentur, tamen erat neſcio quæ oris ſiccitas, oculorum rubedo, pulſus in temporibus manifeſtus, ſenſus punctionis & lancinationis.

Observatio XXI.

Capitis dolor à copioſa aqua cerebrum alluente, cum ventriculi vitio.

PVella unius anni patiebatur capitis dolorem ac tandem *Epileptica* obiit. Cerebrum librarum quinque copioſa aqua circumfuſum erat: Aderant ipſi puſtulæ aqua plenæ: Ventriculus in ſiniſtra parte nigricans, viridi humore refertus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XXII.

Capitis dolor inductus ab aqua duræ matri incumbente.

PVella *Epilepſia* correpta de Cephalagia & frontis dolore querebatur: Cranio dempto duræ matri incumbentis aquæ dimidium fere cochleare repertum eſt. *Vide lib. 2. tit. de Tuſſi.*

Observatio XXIII.

Capitis dolor à Sero ſupra, intra & infra meninges contento: Abſceſſu grandiore intra dextrum ventriculum, &c.

VRſula Aberling (cujus hiſtoria Tit. de Paralyſi videatur) ex gravis ponderis geſtatione ſenſit manifeſte aliquid intra cranium ruptum fuiſſe. Dehinc conquerebatur de ſyncipitis dolore ſæviſſimo, quaſi ſumma vi ſurſum capilli ibidem raperentur continue: Oculus quoque dexter intenſiſſime doluit, ac videbatur ipſi ac ſi ex orbita evelleretur, &c. Cephalalgia diu continue afflixit, atque hanc unice cauſabatur, quæ à vini potu exacerbabatur, tota itaque æſtate aquam aut ſerum lactis caprini bibit, &c. Hæc præcipue dextram capitis partem occupans, nunc occiput nunc ſynciput, nunc tempus, nunc frontem miſere excruciavit: quandoque præ dolore exclamavit abſceſſum intus ſub syncipite latere, imo jam exitum parare, unde quoque non raro ut ille opera chirurgica maturaretur expetiit.

Mortuæ cadavere aperto, Cute capillata decuſſatim inciſa, tum ex vaſis capillaribus sauciis, tum ex cranio ipſo denudato exſtillavit ſanguis ichoroſus, &c. Olla ablata, integra dura meninge aliquid ſeroſi excidit. Diviſa dura meninge, copioſius ſerum occurrit: corpore falciformi à criſta galli reſecto, ac retrorſum flexo, ſuperficies cerebri ubique ceu ge-

latina

latina flava tranſparente tegebatur: Sauciata tenui meninge, exſtillavit copioſum ſerum flavum, tenue, admodum fluxile: Cerebri portione ad ventriculum dextrum uſque ablata, protinus ex illo exiliit aqua turbida; Dilatato amplius hoc ventriculo, occurrit abſceſſus ovi gallinacei magnitudine, peculiari tunica veſtitus, &c.

SCHOLIA.

CEphalalgia continuo & diu affligens poſt invaſionem Hemiplecticam io dextro latere, qua etiam capillatam ſurſum trahi, & oculum ex orbita evelli putabat; non ſolis tumoribus dextri ventriculi adſcribenda videtur, quia ante inſultum de nullo dolore conquerebatur, & poſtea permanentibus tumoribus menſe Februario remiſit partim ſua ſponte, partim à medicamentis ſerum evacuantibus & abſorbentibus: Rediit quidem ſubinde, & à vino exacerbabatur, ſed non tam vehemens ut pridem uſque ad menſem Auguſtum, quo denuo quidem ipſam crudeliter, inprimis in dextro ſyncipite excruciavit, ibique abſceſſum latere ſe diſtinctè ſentire dixit, ejuſque maturationem & apertionem à Chirurgo efflagitavit: Verum ob plurimos errores in victu commiſſos, & frigidorum abuſum: quibus ſerum augebatur, adeo ut nc hæc cephalalgiæ recidiva ſolis tumoribus attribui poſſit, ſed & ipſi quoque ſeu lymphæ ſeu ſero meninges tendenti, idq; magis in dextro latere, ob tumores ad hunc affectum concurrentes. Serum autem non ſolum copia, ſed etiam acrimonia læſit, nam illud quod per meningem tenuem gelatinæ inſtar tranſparuit, ſubflavum erat: forte quoque ſerum non impune intra cranium & duram meningem fluctuavit. *J. Jac. Wepferus Hiſtor. Apoplect. XIV. Exercit. de Apoplexia p. 403.*

OBSERVATIO XXIV.

§. *Capitis dolor à ſero ventriculum cerebri dextrum implente.*

PUer 14. annorum caput caſu ex alto alliſit, hinc febris, ſtupor, Dolor capitis, abſque rubore aut inflammatione, &c. mors. Inventus ventriculus dexter cerebri aquæ libram continere. *Vide infra Tit. de Soporoſis affectibus.*

OBSERVATIO XXV.

Capitis dolor à Sero ſpatium inter utramque meningem replente, cerebri anfractus alluente, &c.

JAc. Reutinger aliquot ſeptimanis ante obitum, (ex Apoplexia) crudeliſſima cephalalgia totum caput frontem præcipue & occiput, afflixit, à qua ipſi nec mora nec requies; præ dolore quandoque amens erat, ut quid vel diceret vel faceret non raro neſciret, &c.

Altero die ab obitu cranium aperui; ſaucia dura meninge, profluxit ſerum pallidum ſpicei coloris, cum impetu quodam, non ſecus ac mediana vena brachii ſecta ſanguis erumpit, & quidem tanta copia, ut cyathi aliquot unciarum capaces eo impleri potuiſſent. Hoc ſerum maxima ex parte colligebatur in ſpatio quod inter duram & piam matrem eſt, quod mihi amplius & capacius eſſe videbatur quam naturaliter exiſtere ſolet, ſero præ nimia copia duram matrem undiquaque expandente. *I. Iac. Wepferus Diſſertat. de Apoplexia hiſt. 4.*

OBSERVATIO XXVI.

Capitis dolor gravativus, à feroſorum humorum inter duas meninges collectione ortus.

DOm. Lud. Saladinus (vide hiſtoriam lib. 2. Tit. de morte repentina) de capitis dolore gravativo, cum ſummo virium languore diu conqueſtus eſt, Frigoris adeo impatiens, ut ad primum hyemis appulſum non domo ſolum ſed cubiculo omnino, quaſi carcere, concluſus maneret cujus omnes rimas, (quanquam denſa aulæa parietes circumveſtirent) papyro glutine inducta obſtrui curabat: provectum ver & hirundinum ultimarum adventum expectans priuſquam liberiori aëri ſe committeret.

Illius, ſubita ſyncope abrepti, aperto capite, inter duas meninges inſignis feroſorum humorum colluvies deprehenſa eſt.

SCHOLIA.

F*Rigoris impatiens*] De affectu hoc, qui vulgo dicitur Aptitudo ad frigus ſuſcipiendum. Vide *Willis* Pharmacop. Ration. Part. 1. ſect. 5. cap. 3.

Observatio XXVII.

Pungitivus Capitis dolor, excitatus ab aquæ perſpicuæ copia in poſterioribus cerebri ventriculis contenta.

CErebrum facultatum animalium principem ſedem eſſe, jamdudum contra Ariſtotelem Galenus diſputavit, ipſaſque functiones eo præſtantiores reddere quo purius, temperatius, ac magis pervium extiterit; quanquam autopſia contrarium demonſtret. Nam filiola cujuſdam Comitiſſæ annorum quatuor, habitus corporis gracilis, bilioſi temperamenti, correpta febre ardente, ſine notabili operationum principum læſione, creſcente morbo, decima quarta die ſuccubuit.

In ventriculis cerebri poſterioribus inventa fuit libra aquæ, ipſa putcali magis perſpicuæ, ſine operationum principum læſione, niſi quod aliquando de *Pungitivo* capitis dolore exclamaret. Forſan ideo quia paucæ urinæ prodibant, & ad calefactum caput fecerunt metaſtaſin. *Antonius de Pozzis miſcell. curioſ. anni iv. Obſerv. xxxvj.*

Observatio XXVIII.

Capitis dolor à cerebro nimis humido.

VIrginem febris, quam τεἸαρταιοφυὴ vocat *Galenus*, infeſtabat, & meridie exacerbationes, ſeptima veſpertina frigidi ſudores; circa 6. diem κάρ☉ per proropathiam genitus, nam & remiſſionis tempore perſeverabat *Carus*: 7. Sudor erupit calidus ſatis: alvus adſtricta, nec niſi πρὸς ἀνάγκην dejiciens, ſi fluxiſſet ſpes aliqua ſuperfuiſſet: die 14. convulſa interiit: omnes corporis partes convellebantur: Illa quamdiu vixit doloribus capitis erat obnoxia: perpetuo incumbebat operi, quod ad capitis imbecillitatem faciebat, Auſtrina conſtitutio præcedens facile caput repleverat.

Aperto capite, cerebrum erat humidius quàm è natura foret. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 1. p. 5.*

SCHOLIA.

C*Erebrum erat humidius*] Humiditatem cerebri, indéque ortum dolorem, (qui Gravativus eſt, ideo Gravedinis nomine donatur) à lympha vitiata deducit *Franc. Sylvius* Pract. l. 1. c. 29. & glandulis in cerebro exiſtentibus ſimul affectis; qua diſtillante fiant Catarrhi (cujus comites ſunt febres Catarrhales dictæ) Eadem acriore facta, & ſalſa muriatica, vel ſimul acida, vellicatis nervis, convulſiones.

Observatio XXIX.

Cephalalgia ab aqua copia in capite, ob evaporationes per aures ſuſceptas.

MVlieri acerbiſſimi capitis dolores & aurium: Sine intermiſſione admittebat fumum cephalicorum per infundibulum: allevabatur: deteriores fiunt dolores, mors.

Aperto capite aquæ magna quopia reperitur: Cauſam Medici retulerunt ad vapores ita frequenter ſuſceptos: Nec abs re, cautos eſſe oportet in excitandis in aurem vaporibus. *Gul. Ballonius parad.* 143.

SCHOLIA.

A*Qua*] In ejuſmodi doloribus à ſero oriundis hidroticorum uſus forte utilis eſt: Narrat idem Epid. l. 2. Hemicrania intolerabili quendam cruciatum, uſu pilularum potentium juvatum fuiſſe: hinc naturam particularem in tempore ſiniſtrò ſudorem excitaſſe, quo conferente, arte provocatum eſſe amplius, unde ægro melius fuerit.

Observatio XXX.

Gravis circa frontem dolor à ſeroſo humore in ſubſtantia & ventriculis.

ANno 1626. inviſi filiam D. Freſon ſeptem annos natam, quæ à duobus menſibus affligebatur dolore *capitis graviſſimo circa frontem* & ſupercilia, qui ſingulis propemodum horis

horis recurrebat, ita acutus ut illa cultro ſibi caput dividi frequenter poſtularet: Iam verò à duobus diebus tres aut 4. paroxyſmos epilepticos paſſa erat cum ſpuma in ore: multa remedia fruſtra præſcripta: Conſilium inituris nuntiatum nobis eam novo paroxyſmo epileptico ſublatam, ac poſt mortem puris aliquid per nares effluxiſſe, quod nobis abſceſſus latentis ſuſpicionem injecit:

Sed cerebro aperto, nihil repertum præter ſeroſum humorem in cerebri ſubſtantiam & ventriculos effuſum. *Lazarus Riverius Obſ.37.Cent.1.Rolfinkius Tract.de cap.dolore pag.84.*

S C H O L I A.

Hic caſus mihi in memoriam revocat hiſtoriam cujuſdam virginis ſimili dolore per multos menſes vexatæ, cui, cæteris irritis, totum caput, deraſo capillitio, veſicatoriis contectum eſt inſtar cucuphæ, & veſicis excitatis, effluente copia ſeroſi humoris liberata eſt., quod remedium alteri ex uſu fuiſſet: *Idem ibid.*

Dolore capitis graviſſimo circa frontem] Inter præcipuas doloris capitis differentias ea eſt quæ à ſede cauſæ deſumitur, quæ aut interna eſt aut externa, cùm dolor internus periculoſior ſit & curatu difficilior: Hic ex *Galeno* 3. de loc.cap. 1. & 2. de compoſ. med. K. τόπ. cap.3. Dolorem capitis internum hoc peculiari ſigno diſtinguit ab externo, quod ille ad radices oculorum pertingit, hic minimè: hac ratione quod tunicæ oculorum à cerebri meningibus prodeant, hinc fit ut dolor eo uſque extendatur: Obſtat *Fernelius* pathol.lib.5. cap.1.aſſerens externos etiam dolores ad radices oculorum pertingere, quod pericranium, cui inſident, oculorum cavum ſuccingat: Reponit *Rondeletius* 1. meth.med. cap 5. ad dolorem pericranii oculi cavum non dolere, licet illud eò uſque pertingat, propterea quod pericranii dolor à frigore externo utplurimum oritur, quia pars frigida à ſimili facillime patitur qualitate: Illud autem frigus ad oculi cavum non poteſt pervenire, quia à calore oculorum, ſpiritibus & ſanguine conſervatur: Si vero interdum ab æſtu, aut ſimili cauſa dolor capitis externus excitetur, tunc cutem capitis tantùm affici affirmat, non autem pericranium, in profundiori loco ſitum: Verum hæc *Rondeletij* doctrina non omnem omnino tollit difficultatem: licet enim omnia quæ ille adſtruit ipſi concederentur, tamen ſi dolor excitetur ab aliquo tumore juxta pericranium collecto, aut ab alia cauſa continuum ſolvente, nulla ratio erit cur dolor ad oculi cavum non feratur. Dicendum ad *Galeni* defenſionem, duplici ratione hoc ſignum fuiſſe à Galeno poſitum, 1. quia membrana, quæ à pericranio ad oculi cavum fertur, eſt hebetioris ſenſus, atque ita non compatitur dolori pericranii, niſi admodum obtusè, Tunicæ vero oculi, quæ prodeunt à meningibus, ſunt exquiſitiſſimi ſenſus, atque adeo inſigniter dolent: Deinde, membrana illa, quæ à pericranio oritur, non ita intrinſece & profunde attingit occulum verſus nervos opticos, ſicut tunicæ quæ à meningibus procedunt: unde fit ut dolor ille externus non poſſit ſeſe extendere ad fundamenta oculorum, ut loquitur *Galenus. Riverius Pract.lib.1. cap.16.*

Difficultas quoque eſt in dignotione doloris meningem craſſam aut tenuem afficientis: hinc tamen conjecturam aliquam capere poſſumus, quod cum affectus in craſſiore reſidet, ad exteriora dolor vergit, ob pericranium illi connexum: Si vero tenuis, dolor profundior ſit, cerebróque immerſus quaſi eſſe videatur, quod per omnes cerebri anfractus diſſeminetur eóſque ambiat: In utraque tamen affecta dolor ad oculorum radices, cum oculi globus à cerebri membranis tunicas accipiat, pertingere poteſt.

OBSERVATIO XXXI.

Capitis dolor à colluvie ſeroſa in cerebro, & corruptione omnium principum viſcerum.

INter alia ex cadaveribus notata, hanc in Juriſprudentiæ ſtudioſo obſervationem ante aliquot annos notavi Caſſellis Cattorum, & Excel. D. Wepfero Med. D. & Practico Schaphuſiano Celeberr. Medico ſane in Anatomicis curioſiſſimo, communicavi; quam & Tibi Excell. Vir, tanquam amico integerrimo negare nolui: Hic juvenis xxx. circiter annorum, ab amico amice exceptus, & domum redux, *poſt exacerbatum Capitis Dolorem* multa evomuit, Palpitationes cordis, Tremores artuum, Convulſiones ſubſequuntur, & ſequenti die deſubito moritur.

Judicis juſſu apertum cadaver: omnia penitus viſcera principaliora corrupta fuerunt inventa: Ventriculus intus coloris viridis, in quo materia quædam cineritia erat contenta: Inteſtina gangrænoſa, flatibus turgida & vermibus dimidii cubiti ſcatentia: Epar corruptum: Pulmones flaccidi, coloris albi, hinc & inde exulcerati: Cor lividum, contractum & cruore quodam nigro repletum: Cerebrum ſeroſa colluvie uſque ad principium nervorum repletum; Cutis exterior maculis rubris inferius punctata, ſuperius inſtar apoplecticorum coloris nigri & ſubviridis, fœtidiſſimo odore, licet ſtatim poſt mortem cultro anatomico ſubjiceretur corpus, adſtantium nares implebantur.

S C H O L I A.

ITa ut non exigua veneni exhibiti σημεῖα innotuerint, cujus tamen nemo reus inventus, utut etiam curioſe inquiſitum fuerit: Ægrotans ipſe mente adhuc conſtans aliquid extra prandium aſſumpſiſſe negabat,

BIBLIO[...]A NAZ. ROMA VITT[...] EMANUELE

gabat, Ità ut Judicis & Medici judicium ſuſpenſum, & inſignis cujuſdam malignitatis venenatæ, in ipſis corporis penetralibus progenitæ, ſuſpicio ſaltem relicta fuerit, quæ quomodo tam brevi temporis ſpatio omnia viſcera corruperit, & ad vitæ continuationem inepta reddiderit mirum eſt, cùm antea ſemper ægrotans firmiſſimæ & robuſtiſſimæ fuerit conſtitutionis. Dabam Genevæ die 17. Martii 1675. *Ex amica communicatione. Excellentiſſ. & Clariſſimi Dom. D. Ludov. Hermanni Combach. aulæ Haſſiacæ Medici.*

Poſt exacerbatum capitis dolorem &c.] Inter notas capitis doloris per conſenſum affligentis hæc præcipua eſt, quod ad affectum partis primario affectæ ingraveſcat. Notandum tamen aliquando fallacem eſſe hanc regulam. Cum fieri poſſit ut capitis affectus, ſeu alterius loci, cum alterius partis affectu invaleſcat, & cum eo levetur, nec ideo ab illa parte per conſenſum afficiatur, quandoquidem fieri poteſt ut ex eodem foco ſeu fonte, materia in plures partes diviſa ſimul influat, & in parte mittente nullus dolor, nec aliquis affectus ſe exerat: Sic Ageſii filiæ (6. Epid. 3. 4.) cum doleret coxendix, aſthmate premebatur; dolore ſedato, ceſſabat etiam ſuſpirium: Et cum nullus daretur conſenſus inter coxam & pectus, ſuſpicandum fuit ab eodem loco in utramque partem humorem confluere, & eodem etiam tempore diſſipari: In enixa autem fortis eſt conjectura ab uteri ligamentis coxendicem, & aſthma à pectoris cum utero conſenſu proveniſſe, & maxime non bene lochiis expurgatis, quæ utrumque affectum producebant; hinc veriſimile eſt utrumque accidens etiam quieviſſe lochiis expurgatis: Uterus enim, maxime in enixis, omnium malorum ſcaturigo eſt.

Tremores artuum, convulſiones ſubſequuntur &c.] A diffuſa ſeroſa colluvie è cerebro ad nervorum principium, hinc ad eorum propagines: Sæpenumero vero accidit, ut citra cauſæ doloris effectricis propagationem, hic uno in loco excitatus in altero ſentiatur, ejusque effectus per totam animam diffundatur: Ejus vero productio (juxta Cl. Willis) in hoc conſiſtit, quod fibræ nerveæ à quodam incongruo, & valde improportionato, irritantur plurimum & ab invicem divelluntur, proinde ut ſpiritus in iis ſcatentes mox diſtrahantur, & ab æquabili ſua expanſione correpti in confuſionem agantur: attamen doloris ſenſus efficitur, quatenus illa ſpirituum perturbatio undulatione quadam per ductus nerveos, ad commune ſenſorium, ſcilicet corpora ſtriata delata, ſpiritus ibidem conſitos in parem diſtractionem concitat; cujuſmodi affectio, ulterius ad cerebri meditullium pergens, imaginationem commovet, indeque mox reflexa, per totam ſpirituum hypoſtaſin moleſtiam ſive inquietudinem quandam diffundit.

Evomuit, palpitationes cordis, tremores artuum &c.] Quomodo tam varia ſymptomata à ſeroſa colluvie in cerebro reſide oriantur, oſtendit Cl. Piſo ſect. 2. pag. 1. cap. 1. lib. de morbis à ſero: Ita ſane ſtatuendum, *ait*, aquam in capite reſidem, & ſuſque deque à repentina ambientis commotione, concepto veluti fervore agitatam & longe lateque deſpumantem, primo membranas cerebri impetere, violentaque earum diſtentione dolorem infligere, quoad ebullitio ipſa ſenſim conquieſcere incipit per ſe, perturbatione externa pariter ſedata, tum eandem ſive ſponte ſua, ſive compreſſione membranarum excuſſa, partim per palati latam viam recta in ventriculum decumbere, partim in nervi ſexti paris principium deerrantem, implentemque ac diſtendentem, viſcera & partes abdomine contentas contrahere atque convellere, non ſine acerbo quodam dolore, partim denique in meatus cerebri ſenſorios irruere: quare errabundo illo varias in partes motu, diverſa ſymptomata paucas intra horas inferre, ſcilicet dolorem capitis hanc vel illam partem vellicantem, vomitum aquæ & bilis, dolorem alterutrius hypochondrii aut utriuſque: Quoniam vero convulſivos illos motus capitis dolor prævertit ſemper, hinc elici poteſt caput per idiopathiam laborare, reliquas partes per conſenſum.

Ventriculus intus coloris viridis, in quo materia quadam &c.] Hinc capitis doloris cauſa arceſſenda videtur: ab elato ſcilicet vapore ex ea materia membranas cerebri percellente: Sed hanc vulgo receptam hemicraniæ cauſam, à billioſo vapore deductam, impugnat Clar. *Piſo* loco allegato: Si namque à vapore è bile in epate fermentata commotaque elato, hemicrania ſemper excitatur, quid cauſæ eſt, cur vel in principiis paroxyſmorum febrium tertiani generis, & præſertim eryſipelatis initio, hemicrania ægros non vellicat ac pungit ſemper. Equidem cum eryſipelas ſi quis alius tumor ſit frequentiſſimus, isque cum bilis fervore neceſſario conjunctus, ut vomitus bilioſus, bilisque eruptio præter febrem indicant, tamen cum, quanquam in faciem bilis impetat, hemicraniæ non conjungi unquam, nec caput condoleſcere experientia quotidiana docet:

Multa evomuit.] Cephalalgiæ cui vomitus accedit, cauſa ut plurimum ventriculo aut ſubditis viſceribus adſcribitur: hanc contra idiopathicam ſtatuit, laudatus Piſo, vomitusque hanc rationem ſtatuit: Nimirum, *inquit*, dum membranæ capitis in excutiendo ſero moleſto ſponte contrahuntur, peritonæum certe ejuſque ſoboles omnes una quoque convellantur oportet: itaque quoque veſicam choledochum convulſam, bilem in ventriculum exprimere effundereque neceſſe eſt, quæ actutum è ventriculo pariter quoque convulſo, aut etiam ſponte reſupinata, per bilis irritationem vomitu ſimul cum aqua è capite deorſum fluente rejicitur: Certe eam aliquando meningum cerebri in hemicrania, & præſertim in ipſo vomitu contractionem perſenſi, ut manifeſte cranium à ſeipſo divelli, ſuturaque coronalis aperiri mihi propemodum videretur, non ſine atrociſſimo dolore: tum quippe ventriculus, tum ſponte, irritatus ſcilicet à bile, ſurſum movetur; tum quaſi per vim, per ſympathiam membranarum cerebri primo contractarum, ſurſum trahitur, & tractus offendens aquam è cerebro diſtillantem, eam inter dilabendum in medio curſu circa proprium orificium, needum in fundum delapſum abripit; cujus argumentum eſt ſalivatio crebra, jamjam inſtantem vomitum prænuntians: Nam quod ventriculus à contractis cerebri membranis vi ſurſum convellatur, aliquatenus luculenter demonſtrant convulſivi & evidentes totius abdominis dolores qui in me hemicraniæ ſucceſſere, ſed in aliis eandem comitantur.

Observatio XXXII.

Capitis debilitas à copia ſeri inter meninges collecta & in ventriculis.

EMinent. Cardinalis Catarrhis obnoxius, aliquam capitis debilitatem advertit. Cranio mortui aperto pluſquam libra ſeri tenuioris inter meninges collecta cernebatur, quo turgida pia mater ſolitam craſſitiem quater ſuperabat. Eodem ſero, ventriculi erant repleti. *Vide lib.2. Tit. de pectoris dolore.*

Observatio XXXIII.

Capitis dolor à maxima collectione ſeroſi humoris inter duas meninges.

DOm. S. (*Tit. De morte ſubita*) De capitis dolore Gravativo diu conqueſtus eſt: Ablato mortui cranio, inter duas meninges deprehenſa ſeroſorum humorum extraordinaria collectio.

Observatio XXXIV.

Cephalæa à ſero largius meningibus affuſo, copioſo in ventriculis.

VIetor (*de quo Tit. de Paralyſi*) aſſidue caput doluit, comite nonnunquam vertigine: Diſciſſa mortui dura meninge plurimum ſeri ſubpallidi effluxit, quod in ſpatio inter utramque meningem continebatur. Hujus quoque ſeri plurimum in omnibus ventriculis repertum fuit.

SCHOLIA.

CEphalæa à multis annis penpemodum continua, totum caput occupans, & quandoque cum vertigine juncta, potius ſero meningibus largius affuſo, quam ſanguini intra arterias illatum, ob motum impeditum ſtagnanti, vel flatibus meninges diſtendentibus attribui poteſt, cum à ſanguine pulſans dolor excitetur, qui nec tamdiu, nec tam continuo, citra graviorem noxam toleratur: A flatibus vero tenſivus, & brevi evanidus producatur, & plerumque citra vertiginem, cum medullam, ſpirituum animalium ſedem, non attingant, nec intra meninges diffuſi ſpiritibus permiſceantur: Et revera ſerum hanc effeciſſe ex ſectione conſtitit, quod copioſum inter utramque meningem, & ſub tenui intra anfractus repertum fuit. *Joh. Jac. Wepferus Exercit. de Apopl. p.578.*

Observatio XXXV.

Capitis dolor à cerebro aqueo humore copioſo irriguo, & Tumore globoſo in parte interiore.

GAllus quidam Dolore capitis correptus eſt, mox ſequuta febris, qua ceſſante cephalalgiæ reliquiæ nihilominus remanſerunt cum vigiliis & capitis imbecillitate, &c. Invenimus cerebrum aqueo copioſo humore irriguum: Præterea inventus globus quidam glandulæ inſtar incluſus in cerebri ſubſtantia. *Vide Tit. de oculorum affectibus.*

Observatio XXXVI.

Capitis dolor ab aqueo & pituitoſo Sanguine plures cerebri partes occupante.

MVliet febre ardenti cum capitis dolore correpta eſt, manum capiti admovebat. Aperto capite effluxit aqua loturæ carnium ſimilis: Tenuis membranæ & *plexus choroidei vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant:* uterque ventriculus aqua plenus. *Vide Tit. de Delirio.*

SCHOLIA.

P*Lexus Choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant*) Non defæcato antequam ad cerebrum delatus ſit: Arteriæ enim (ait eleganter *Ext. Rolfinkius diſſer. Anat. lib.6. c.56.*) ſanguinem ex chylo natum, adoleſcentem & vix juvenem, ex ſiniſtro cordis haurientes ventriculo, & deorſum vehentes, in Lienem deponunt τὰ τρυγώδη melancholica; in Iecur χολώδη; In Renes ὑδατώδη καὶ ὀῤῥώδη; Surſum vero τὰ φλεγματώδη pituitoſa;

pituitoſa: Debuit omnino alimentarius ſanguis, ſingulas, in partes deferendus, ſuis ſpoliis ſcoriati, imprimis vero cerebro ceſſurus in alimentum: purus hic eſſe debebat ὡς δυνατόν, ideo in veſtibulo mundari debebat ſeorſim poſitis inquinamentis & terrimentis: ablegantur ergo illa per carotidis internæ ramum exteriorem ad ſpongioſas narium, palati, faucium, oris partes omnes, glandulas πανταχῆ, ipſam etiam linguam.

OBSERVATIO XXXVII.

Capitis dolor cujus nulla alia in corpore cauſa deprehenſa quam bilis cyſtim felleam diſtendens.

BIlem ſubfuſcam in veſica fellea, hanc diſtendentem, in puero aliquando cephalalgiæ ſæviſſimæ & paraphrenitidis, ſubſequente tandem ſopore, mortis cauſam fuiſſe reperi, nullo ad ſenſum vitio in cerebro animadverſo. *I. Jac. Wepferus exercit. de Apopl. p. 435.*

SCHOLIA.

AN forte redundans bilis vaſis concluſa, in conſpectum non veniens, doloris author fuit? Cyſtis ſane nimis turgida non fuit capax majoris copiæ nec à maſſa ſanguinea bilis ulterius ſecernendæ, ideóque cruori confuſa ad cerebrum delata eſt, quod videtur innuere paraphrenitis à bile in vaſis turgente ortum ducens.

***

OBSERVATIO XXXVIII.

Capitis dolor à bile meninges ſuffundente, & liquore inter eas contento.

ICtericus (*de quo lib. 3. Titulo de Ictero*) Capitis doloribus continuo infeſtabatur. Cadavere aperto, cranii exterior ſuperficies flavens deprehenſa, oſſis frontis interior ſuperficies colore flavo infecta, cæterorum non item. Dura meninx flaveſcens, ut & liquor ſub ea conſpicuus, cujus ſapor non erat notabilis. Tenuis meninx minus flava. In ventriculis, liquor ſatis copioſus, limpidus, ſubſalſus: plexus choroides valde glanduloſus, &c.

SCHOLIA.

HIc moveri poteſt dubium, An bili adſcribenda ſit doloris cauſa, quandoquidem Icterici, quorum habitum inficit bilis, indolenter eam ferunt, vix de prutitu queruli? An id membranarum eximio ſenſui imputandum, qui exquiſitior quam in cute, ex parte tantum membranoſa? An ab occurſu aëris externi hebeſcit bilis, retunduntúrque ejus aculei, qui ad membranas cranio inveſtitas pertingere nequit? An quia hæ denſiores, minúſque quam cutis poris perviæ arctius bilem cohibendo gravius ab eo afficiuntur?

OBSERVATIO XXXIX.

Capitis dolor à vaporibus vel flatibus piam matrem diſtendentibus.

SÆpius vidi in capite recens poſt mortem aperto, Piam matrem veſicæ inſtar diſtentam ac pellucentem, ut aqua plurima ſubtus incluſa eadem intumeſcere videretur, quod tamen omnino fieri comperrum eſt *à flatu* membranam diſtendente: ipſa enim diſſecta, ſine lymphæ effuſione, tumor illico ſubſidebat. *Thom. Willis Anat. Cerebri. cap. 8.*

SCHOLIA.

VUlgaris opinio eſt quod acres & tetri vapores à viſceribus imi ventris, ac imprimis à ventriculo, hypochondriis aut utero elevati, hanc membranam feriunt, adeóque eam dolore percellunt: Nos autem, licet impoſſibile hoc dicamus ut vapores tot viſcerum ac oſſium interſtitia ac obices, ſine moleſtia quavis penetrantes, unquam ad caput perveniant, eique noxam inferant, verumtamen haud inficias imus quin à ſanguine intra cerebri confinia æſtuante, interdum effluvia vaporoſa procedant, quæ ſub pia matre conconcluſa, ac velut in nubem aggeſta, eam valde inflant ac diſtendunt, adeóque dolore afficiunt. *Idem ibidem.* Vide Notas ad cap. de dolore cap. à venis atro ſanguine turgentibus.

A flatu] Materia dolorem capitis faciens eſt vel vaporoſa vel humoroſa. Hæc poteſt eſſe alimentalis vel excrementitia, bilioſa, pituitoſa, vel melancholica, ſero permiſta: Imprimis autem & ſæpius alimentalis, atomis bilioſis, pituitoſis, melancholicis & ſeroſis inebriata: Vaporoſa dolores excitat tenſivos, flatus enim diſtendunt: Audito nomine Vaporum, non intelligendi illi præciſi & ſeparati ab humoribus, ſed conjuncti, ita ut potius ſint vapidæ & tenuiſſimæ ſanguinis exhalationes, membranoſis capitis partibus communicatæ: Viæ vaporoſi hujus ſanguinis ſunt arteriæ, ex certis partibus vel toto advenientes corpore, quod ſic exprimit *Avicenna* cap. 1. *Soda fit ut plurimum propterea quod arteriæ afferunt capiti vapores fraudulentos.* Arteriolæ, cum ductibus aliis, turgidæ ſanguine factæ, per ναυτίαν καὶ ἀνορεξίαν, nauſeabundam ſupervomitionem

vomitionem quandam tandem emittunt: Venæ Lacteæ ad cor advehentes, per arterias ex corde emittunt vaporoſum cum ſanguine chylum: Ductus lymphatici officio ſuo non exactè defungentes operas conjungere poſſunt, *Rolfinkius*.

Observatio XL.

Capitis dolor à Pure inter Piam matrem & Cerebrum contento, illuc ab inflammatis Pleura & Pulmonibus delato.

DOmina de Chalange, Brito-Galla, Lutetiam venit Medicorum conſilium contra Fluorem mulicbrem expetitura; Paucis ab adventu diebus magnus eam lateris dolor prehendit, comite febre: Dom. D. *Magnus*, *Duretus*, & *Rebourſius* convocati fuere, qui pleuritide & peripneumonia ſimul eam affectam judicarunt: Quamvis eodem tempore fluerent menſes, præſcriptus tamen clyſter, nec non ſanguinis miſſio, quam ægra omnino tenuit: Poſtridie, morbi ſeptima, quod ingraveſcerent ſymptomata, phlebotomiam admiſit: Dom. *Duretus* bis ſingulis diebus illam viſitabat, prædixitque ſi ſuperveniret capitis dolor cum pruritu, mortem ſequuturam, tranſlata ſcilicet materia peripneumoniam efficiente ad cerebrum: Poſtridie dolor capitis cum prurigine ſucceſſit, paucíſque poſt horis interiit:

Quarta aut quinta ab ejus obitu die, Ego, Domini Rebourſius & Viardus, Sacrificuli cadaver aperuimus, pleuritide & peripneumonia complicatis intercmpti, cui quoque acceſſit Capitis dolor, exploraturi num præmiſſum prognoſticum veritati eſſet conſonum, ac num humoris facta eſſet à pleura ad caput metaſtaſis? Dempto cranio, omnia pure referta comperta ſunt, intra piam matrem & cerebrum, ut in prædicta matrona, concluſo: *Ambr. Paræus Oper. lib. 24. cap. 68.*

SCHOLIA.

VUlneribus capitis abſceſſum Iecoris ſæpe conciliari, pure è cerebro illuc delato, oſtenſuri ſumus, lib. 4. Tit. de vulner. capitis: Quod autem facilior illi ſit deſcenſus quàm aſcenſus, diſquirendum per quas vias in cerebrum irrepſerit: Veriſimile eſt illud aberraſſe à ſolito tramite, dimiſſiſque arteriæ trachææ bronchiis, Venam Pulmonalem ſubiiſſe, è qua tum in auriculam, tum ſiniſtrum cordis thalamum infuſum fuit, hinc in arteriam magnam, poſtmodum per ejus propagines in cerebrum, ubi depoſitum Dolorem capitis cum pruritu, ob acrimoniam, produxit: Mobilitatem autem puris, ritè cocti, obſervare eſt in urinis purulentis; concuſſa enim leviter phiala, illico diſſilit totique remiſcetur lotio; quo indicio à pituita diſtinguitur: Inſignis autem tenuitatis argumentum, qua denſiſſima quæque, hydrargyri inſtar, trajicit, vidi in Paſtore quodam Ditionis Bernenſis, cui ab abſceſſu in Dorſo neglecto, nec tempeſtivè aperto, ſphacelus abortus eſt, pure pulmones ſubeunte, quod copioſè exſpuebat, nil ibi ſiniſtri metuens: Exitium inſtans cum uxori prædixiſſem, conviciis exceptus ſum, ſed mors poſtridie incautum opprimens, à temere emiſſi prognoſtici errore vindicavit.

Observatio XLI.

Gravedo à pure ad os ethmoides delato.

QVidam vulneratur in occipite, ſuccedente rima patente & cœca; male à Chirurgis tractatur, die 9. febris oritur, XL. moritur? Aperitur cranium; & inter ſecandum copioſiſſimum pus ex naribus rejicitur, *materia* per vulnus expurganda *ad os ethmoides delata*, undè etiam de *Gravedine ſupra nares* conqueſtus fuerat. *Vide l. 5. Tit. de vulneribus.*

SCHOLIA.

M*ateria ad os ethmoides delata.*] Inſigne cerebri emunctorium, quo obſtructo pus cohibitum fuit: Accidit interdum obſtructio meatuum per quos excrementa cerebri expurgantur fuliginoſique halitus excernuntur, à qua dum retinentur intus, ſua multitudine aut qualitate capiti offenſionem pariunt. *Rondeletius Pract. cap. 5.*

De gravedine ſupra nares] Per Gravedinem hic intellige non tenuis & incocti humoris per nares curſum, ſed gravitatem vel ponderis ſenſum circa ſummas nares, illi ſimilem quem patiuntur coryza afflicti. Sed ſi blenna & mucus, humor viſcidus & tenax, per os ethmoides viam ſibi parat, Cur pus, ſumma tenuitate partium, & pervadendi vi inſigni, illac exitum non quæſiit? Hoc favere videtur ſententiæ Clariſſim. *Rolfinkii*, *Schneideri* & aliorum, qui impervium illud iter ſtatuunt, nec per os ethmoides quicquam tranſmigrare, quanquam amplis poris ſcateat, exiſtimant; Quæ per nares exeunt arteriarum ad cerebrum tendentium eſſe ὑπερίσματα & ejectamenta à maſſa ſanguinis ſecreta, quo is purior & defœcatior eo feratur. Objicies illud *Hippocratis*, *Capite dolenti & circumdolenti, ſanguis pus per aures aut nares exiens, morbi ſolutio*, aph. 10. ſ. 6. Iterum, Quo ſublato alterum tollitur, id illius eſt cauſa; Si pus per nares excretum dolorem capitis ſolvit, id hujus cauſa fuerat & ex cerebro prodiit? Si ſtabilitam Clariſſ. Virorum doctrinam velis, dic, Pus illud ſanguini reſiduo à nutritione cerebri & reducendo permixtum per venas, ad illas partes derivatas & hiantes exitum ſibi ambiuiſſe. Demum, certum eſt ſuppurationem in cerebro, circa vomicæ concurſum, ſæpe contingere, cùm ſcilicet in canali-

bus, ſeu ſulcis duræ meningis, præter naturam cohibitus, & reſtagnans plus juſto ſanguis incaleſcit, inflammationem concipit, & tandem in pus abit, abſceſſus alterum genus conſtituit; hinc cruori ad cor revehendo commiſcetur.

Observatio XLII.

Capitis dolor à pure ſupra membranas & cerebrum effuſo.

Quidam leviter vulneratus media capitis parte, tribus poſt menſibus incolumis vixit: dolor poſtea capitis ſubortus in loco vulneris inflicti, &c. Secta calvaria pus ſupra membranas & cerebrum deprehendi. *Vide l. 4. Tit. de vulneribus.*

Observatio XLIII.

Gravis circa oculum dolor, puncturam oſſis temporis ſequutus; ab ingenti puris copia inter membranas & cerebrum.

Vulneratur quidam punctim circa os Temporis, ſequitur gravitas quædam intolerabilis circa oculum partis affectæ, Inter membranas & ſubſtantiam cerebri ingens copia puris, libræ civilis unius pondo, reperta eſt. *Vide l. 4. tit. de vulner.*

Observatio XLIV.

Capitis dolor vulnus ſequutus, aputredine inducta dimidiæ cerebri parti; Pure & aqua in ventriculis.

Quidam ab equo vehementer in capite percutitur: Ab initio conqueſtus eſt de capitis, præcipue de colli intenſo dolore: Inventa putredo dimidiæ partis cerebri: In ventriculo tertio plurimum tum puris tum aquæ, ſubrubro colore tinctæ vidimus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XLV.

§. Capitis Gravitas ab abſceſſu & pure in anteriore cerebri parte.

Mulier quædam aliquot diebus capitis gravitate laboravit, quæ ſuccedente ſomno, poſt febre obiit: Capitis cranii oſſe ſublato, abſceſſus in anteriore cerebri parte repertus, & pus interiori oſſis cranis parti adhæreſcens &c. *Dodonaus obſervat. med. cap. 7.*

SCHOLIA.

Capitis gravitate] Dolor capitis gravans καρηβαρία dicitur: Gravis autem Dolor, Barbaris Gravativus, dicitur cum æger veluti ponderis loco affecto incumbentis ſenſum percipit: Provenit hæc doloris ſpecies à cauſa in membro per ſe ſenſu deſtituto, membrana involuto, qualia membra ſunt Epar, Lien, Renes, Pulmo; Nam ſi tale membrorum parenchyma, vel inflammatio, vel abſceſſus, vel calculus, vel humor occupet, etſi ipſa caro viſceris non ſentiat, tamen dum ambiens membrana tenditur, aut deorſum trahitur, fit inde dolor talis gravis: In cerebro ejuſmodi dolor fit à pituitoſorum humorum copia, à plethora, abſceſſibus, puris copia &c.

Observatio XLVI.

§. 1. Capitis dolor ab abſceſſu ſeroſo, natibus cerebri & infundibulo adhærente.

Puella 12. annos nata, temper. pituitoſo & pingui habitu prædita, maximo *dolore fixo verticis* laboravit per quatuor menſes: Vocatus ad ejus curam, eam ferè inveni ſine febre ſed omnia alimenta rejicientem, aqua autem ſola cum ſaccharo per multos dies vitam traduxit: ſolum de dolore ſuture coronalis conquerebatur: Fruſtra fuere omnia remedia: nullus aderat tumor vel rubor: Tandem mors finem miſeriis & doloribus impoſuit:

Aperto capite, *omnia optimè conformata* & ſine corruptione (præter ſpem tamen) reperta ſunt: exiſtimaveram enim pus copioſum latere, præcipuè quoniam paulò ante obitum per oculum dextrum aliquid purulentum amiſiſſet: Sed cùm de cauſa agnoſcenda deſperaremus, dum curioſitatis gratia Rete mirabile & alias partes Chirurgus diſcipulis ſuis demonſtrare voluit, digitis abſceſſum rupit, natibus & infundibulo cerebri inhærentem, ex quo ſtatim aqua clariſſima cum impetu & ad libras duas exivit, quaſi è fonte ſcaturiens & in altum proſiliens.

SCHO-

SCHOLIA.

QUo pacto contractus fuerit ille abſceſſus, vel ſpecies hydrocephali, facillimum eſt dicere: Pituitaria enim glandula, pituitam tanquam aqua ſpongiam alliciens & coacervans, temperamento juncta pituitoſo puellæ, calorique debili aquas cumulavit: Serum vero è venis tranſcolari potuit ibique coacervari: Præterea, ex Hippocr. Caput eſt humanorum morborum radix & pituitæ metropolis: Non parum ad morbi generationem contulit quod 5. aut 6. ante morbum menſibus, ſcabiem capitis paſſa erat puella, ad cujus curam Monachi quidam repellentibus & unguentis frigidis uſi fuerant, unde caput refrigeratum & ſeroſitates cumulatæ, cauſaque morbifica, palindromia facta, intus repulſa eſt, calorque naturalis ab ea materia extinctus: *Petrus Borellus centur. 1. obſervat. 57.*

Dolore fixo verticis] Plures deinceps vidi à doloribus verticis fixis cruciatas mulieres, quas phlebotomia venæ rectæ frontis, vel ranulatum, cucurbitulis ſcarificatis, apophlegmatiſmis, errhinis, cephalicis, hidroticis & purgationibus levavi: vidique uxorem Advocati, quæ ex dolore diſtorta, ſemperque hoc pro matricis ſymptomate à Medico ordinario accepto, tandem obiit, quam tamen exiſtimo his remediis curari potuiſſe: Semper tamen ab hoc fonte dolor ille ortum non ducit, mulierem enim vidi quæ de ingenti capitis dolore fixo & in minima circumferentia conqueſta, nec S. M. nec veſicationibus aliiſve levari potuit, quæ tandem multis veſiculis ſponte obortis curata fuit: Aliamque quæ tumore in fronte nato apertoque, maximam puris copiam effudit, ſicque curata remanſit: In alia nihil ex his profuit, ſed inciſione cruciali celebrata, vermes latentes reperti ſunt à quibus procedebat dolor, quibus detractis fuit curata. *Idem obſervat. ſequenti.*

Præter ſpem tamen] Caveant Medici prædicere ſe deprehenſuros aliquid in capite eorum qui morbo cerebri interierint: *Gul. Ballonius annot. 37. in hiſt. 1. lib. 2.* Neſcio qui fiat ut morborum Cerebri & Notitia & Curatio ſit difficillima: Notitia quidem, quoniam multi convulſi ſunt, apoplexia, epilepſia ſublati, in quibus ferè nullum veſtigium mali aperto cranio inventum eſt: nec ſanguis, nec aqua, nec ichor; quanquam medici qui hiſtoriam morbi vidiſſent, certo affirmarent, ſibique perſuaderent ſe aut inter membranas, aut in cavitatibus, aut alia parte, aut abſceſſum, aut ſanguinis, aut aquæ copiam deprehenſuros: Ut tanto cautiorem prudentioremque eſſe Medicum oporteat, & in inveſtigandis rerum cauſis diligentiorem quanto res ſunt abditiores: adeo eſt obſcura morborum capitalium ratio & evolutio difficilis. *Idem conſ. 71. lib. 3.* Ea cautio quanquam neceſſaria, contingere tamen poteſt ut à minùs accurata indagine & evolutione anfractuum cerebri, in lucem non veniat quod diſquiritur: Revera ſi Chirurgus in primo ſcrutinio ſubſtitiſſet, nec penitius manus intuliſſet, omnino morbi cauſa delituiſſet: Cerebri autem ſectio trifariam adminiſtrari ſolet: modo enim à ſuprema parte inchoant Anatomici: modo à nervorum principio, juxta Varolium; Vel à ſumma quoque parte, ſed ſecundum alterutrum tantùm latus: Prior diſſectionis ratio, qua globus cerebri quaſi in taleolas reſcinditur, manca eſt, nec in aperto ponit omnes cerebri partes: Secunda & tertia accuratius eas exhibent.

Omnia optime conformata] Figura vitioſa magnum ad diuturnos dolores inferendos conferre cenſetur momentum; potiſſimum acuta, ſi adſint conditiones ab Hippocr. & Gal. 6. Epid. ſ. 1. t. 3. Nimirum ὀξυκέφαλοι capite dolent, ſi aures madeant ſordibus, palatum ſit cavum, dentes ſerratim commiſſi, i. e. inferiores ſuperiorum & viciſſim interſtitia ſubeant, ut in canibus, ut tales figuræ, ita etiam dolores varii contingunt.

§. 2. Puella annorum circiter octo, filia D. Lefortii Aramatopolæ Geneveñſis, per plures annos de gravitate capitis conqueſta eſt, & ad obitum uſque: Obiit autem à frequenti ſyncope, inducta à lumbrico orificio ventriculi affixo.

Reſerato capite, quo pateret cauſa pertinacis illius capitis gravitatis, inventus eſt medio in cerebro abſceſſus ſeroſus, Sive cyſtis ſero referta. Anno 1659.

OBSERVATIO XLVII.

Capitis dolor ab abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, cum glutinoſa & pellucida aqua.

SOda Subethica puerum corripuit, & interfecit: Diſſecto corpuſculo, in media parte cerebri ſiniſtri, ſupra oculum, prope nervos opticos, ſinus apoſtematis, caſtaneæ magnitudine, vacuus deprehenſus: Erupit preterea clara & mucilaginoſa aqua. *Vide Tit. de Soporoſis affect.*

SCHOLIA.

S*Oda Subethica*] Capitis doloris cum propenſione ad ſomnum, cauſa ſtatuitur pituitoſus humor in cerebro redundans & torporē ſpiritibus animalibus inducens: Iſtius Sodæ cauſa fuit abſceſſus in media parte cerebri ſubſtantiæ ſiniſtræ genitus, ſpirituum animalium liberum excurſum, imo generationem impediens: & ſegnitiem vel torporem functionum animalium ſimul inducens, ut in Equite Bonecurtio, *de quo infra Tit. de Soporoſis affectibus:* Id vero adnotandum de cerebro pituitoſis humoribus obſeſſo, quod monet *Zecchius* conſult. 72. fieri ſcil. poſſe ut in tali ſtatu vigiliæ ægro ſint moleſtæ, ſi ſcil. pituitoſa excrementa ſtatim cum gignuntur, concitato motu delabantur & catarrhum excitent., præcipue ſi cerebri calor nativus abſumtus ſit & cerebrum ſecundum ſubſtantiam exſiccatum.

OBSERVATIO XLVIII.

Capitis dolor à vomica in cerebro, ſequuta oſſis frontis fracturam.

NObilis duo vulnera accepit, unum in fronte &c. Cum utrumq; pene conſolidatum eſſet, præter expectatum moritur, 4. ſeptimana ab iis acceptis: Toto illo tempore conque-

ſtus fuerat de ingenti capitis dolore, non fixo, ſed qui viciſſim modo in fronte paulo ſupra ſupercilium, modo in ſupercilio affligeret, &c. Ablata ſuperiore cranii parte uſque ad aures & dura meninge, profluxit ſubito per aurem dextram magna ſanguinis vis: deprehenſum etiam vomicam in contigua cerebri parte latuiſſe &c. *Vide l. 4. Tit. de Vulneribus capitis.*

SCHOLIA.

HUnc capitis dolorem ab ea vomica ortum habuiſſe certum eſt, quæ tenui meningi intus proxima erat & fibris etiam alligata, unde non poterat non ei ſumme moleſta eſſe: De origine autem iſtius vomicæ *conſule locum ſignatum.* Ab ea proculdubio ſanies tenuis deciſa doloris iſtius non fixi, ſed viciſſim modo ſupra ſupercilium, modo infra moleſti, cauſa fuit: imo forte effuſi ſanguinis, per aurem dextram manantis, corroſo aliquo vaſe ab illius acrimonia.

OBSERVATIO XLIX.

Cephalalgia ab abſceſſibus in proceſſibus mammillaribus, Eroſione oſſis Frontis.

I. Hualdus de dolore capitis quæritur, poſt *occæcatur*: præ mali vehementia & diuturnitate interiit. Reperti ſunt abſceſſus in proceſſibus mammillaribus: Os frontis eroſum erat & perforatum vi humoris. *Vide ocular. affectus.*

OBSERVATIO L.

Dolor intolerabilis & fugax ad frontem & tempora, ex abſceſſu in media cerebri parte.

VIdimus in Nobili Viro Villanovano, cùm media cerebri pars ob ictum concuſſa foret, unde ſtatim *abſceſſus* ea parte altus, conceptus ac nutritus eſt, conqueſtum illum de intolerabili dolore, eoque fugaci, *ad utrumque tempus & frontem*, cum tamen ea parte non foret abſceſſus. *Ballon. lib. de Convulſion. p. 27.*

SCHOLIA.

DOlore ad utrumq; tempus & frontem*] Unde id? Excuſſa vi naturæ portiuncula tenuioris ſaniei à majore quadam mole puris, medio cerebro contenti, defectæ & manantis: Et talis ſanies implacabiles dolores excitabat, convulſiones alioqui, ſi in ventriculos cerebri immigraſſet, provocatura: unus enim & idem humor varia edit ſymptomata pro variis partibus quas obſidet & occupat: *Idem ibidem.*

Abſceſſus conceptus &c.] Cerebrum quia ſedes eſt frigidi & humidi, ipſum facile nō inflammatur ex Hipp. ſententia: In partibus carnoſis & humidis facile & inflammatio & cancer, ab atra & adurente bile, concipitur, non autem facile in cerebro, quia temperamentum frigidum & humidum reſiſtit. *Idem ibid.*

Intolerabili dolore eoque fugaci] Fugacis doloris, i. e. Deſultorii nec certo loco conſiſtentis, ſed modo hanc modo illam partem in uno latere laceſſentis, altera incolumi & intacta, ab humore extra cranium conſiſtente, inſigne exemplum tradit *Hildanus* cent. 4. obſervat. 6. Pertinax fuit, ait, per annos xi. in dextra capitis parte, mox circa muſculum temporalem manifeſtus, mox circa partem extremam auris, aut ipſam mandibulam inferiorem, aut oculi partem inferiorem, vel labium inferius, vel ſuperius &c. ſæviens, nunquam dimidiam partem faciei tranſgrediens: Irrita fuere omnia medicamenta, ipſa etiam narcotica frequenter exhibita & adhibita; ſoli ſetaceo cedens, ſed bimeſtri tantum ab ejus applicatione, qui meo judicio veſicatoriorum efficacia citius fuiſſet ſublatus, cum humor acris & copioſus copioſe exſtillaret.

OBSERVATIO LI.

Circa Tempora dolor ab abſceſſu in cerebri penetralibus, vulnus ſequuto.

DN. catapultæ ictu circa tempus dextrum læſus eſt inſigniter, occaluit tandem pars longo tempore: Cum vino Venerique indulgeret, dolor in veteris vulneris loca obortus eſt, mox in parte antiqua ſæviens, mox in alteram partem velut deſultorius rediens: comatoſus factus, mors.

OBSERVATIO LII.

Capitis dolor ab abſceſſu purulento & fœtido.

OBſervavi quendam ex diuturno capitis dolore, longiſque vigiliis afflictum, tandem levi delirio & convulſione correptum periiſſe.

Et aperto cranio inventus fuit *abſceſſus cum pure* admodum fœtente & corrupto. *Sebaſtianus Naſius meth. Med. part. 2. quæſt. 16.*

SCHO-

SCHOLIA.

Abſceſſus cum puret&c.] Imo ipſum cerebrum Apoſtemari poſſe quidam aſſerunt, quod an fieri poſſit pluribus *Conciliator* tractat, Celeberr, *Greg. Horſtius* operum parte 2. lib. 2. Obſerv. 4. exemplum adducit, Idem lib. 7. Obſerv. 14. ex *Joh Bilgero* narrat Cerebrum apoſtematum ovi anſerini magnitudine viſum, extra calvariam corruptum propendens, fermenti inſtar fermentans: Attepto ſpecillo, in cerebrum ſiniſtri lateris apoſtematum intromiſſum uſque quo poſtica capitis pars attingeretur, nullum dolorem intuliſſe, imo ne ſenſu quidem perceptum fuiſſe, ægro cum ingentibus convulſionibus x. die intereunte.

OBSERVATIO LIII.

Capitis dolor à gravi in cerebro abſceſſu, ſuppreſſionem ſaniei ex auribus manantis ſequuto.

Filia D. N. manantem aurem habebat, ſuppreſſum id quod effluebat, dolor inde capitis ejuſdemque gravitas: Nullis malum capitis ceſſit remediis, Mors, Inventus gravis in cerebro abſceſſus. *G. Ballonius Epidem. & Ephemer. l. 2. p. 270.*

SCHOLIA.

Manantem aurem habebat] Quam periculi plena ſit cohibitio manantis è cerebro per aurium meatum ſaniei, Vide infra tit. de *Aurium affectibus*: Novimus Virum Clariſſimum qui obtuſo capitis dolore diu vexatus fuit, nec tamen munia & officia publica intermiſit; Auris interim dextra ſaniem modicam effundebat, quæ vacuatio dolore ipſo erat magis importuna: ideoque eam cohiberi curavit: Vix ſuppreſſam ingens capitis dolor ſequutus, aphonia, convulſiones, ad diaphragma pertingentes & tertio die mors: Si aperiendi capitis fuiſſet poteſtas, proculdubio abſceſſus fuit deprehenſus: Solutæ autem per abſceſſum auris Hemicraniæ exemplum habetur apud *Horſtium* Obſerv. 10. lib. 2. Sexagenarius *inquit* incidit in graviſſimum & diuturnum capitis dolorem: Supervenit gravis auditus ac vehemens auris internæ dolor pulſatorius, donec rupto abſceſſu purulenta materia per auris cavitatem proflueret ac vehementiſſimum dolorem terminaret: Abſceſſuum autem capitis varius eſt eventus prout proximi aut remoti ſunt ab emiſſariis, qui enim ab iis ſunt diſſiti & intimas cerebri partes occupant, necis propemodum omnes ſunt authores; ab aliis ſalus ſperanda ſi vacuatio fit ἀξιολόγως & materiæ copiæ analoga &c.

Suppreſſum quod effluebat] Lethalis ſuppreſſæ ſaniei ex auribus manantis vide exemplum apud *Marianum S. Barolitanum* comm. in *Avicennam* de Exituris internis.

OBSERVATIO LIV.

Capitis dolor ab abſceſſu ſub cranio: Duræ matris, Piæ & ſubditi Cerebri putredine, parvo ſpatio circumſcripta.

Anno 1663. menſe Octobri, per ſeptimanas aliquot in Oppido Fenoullet, duobus milliaribus Toloſa diſſito, juxta Garumnam, moram feci, Illuſtrem Priorem Collegii Sancti Martialis Toloſæ, educationi Nobilium egenorum deſtinati, curæ meæ commiſſum habens, cui lapidem ex veſica magno apparatu feliciter eduxeram: Interea oblatus mihi dives agricola, Claudius Bertrandus, dicti oppidi incola, annos 42. natus, de intenſo capitis dolore prima viſitatione conqueſtus, partem anticam & dextram ſub coronaria ſutura fatigante, quem ab inſolatione contractum ajebat, Solis radiis diu caput ſimplici pileo contectum verberantibus, & nocte ſequenti ſub dio vigili traducta, unde poſtridie ægritudo emerſit: Doloris capitis gravativi illico comites fuere febris ardens, nauſea, rigor, vigiliæ, anxietas ſumma; oculi coruſcabant & rubebant: Die v. acceſſit Phrenitis: Advocati in curationem Dom. Junſeria, Facultatis Toloſanæ Medicus Aggregatus, & Dom. Saporta, Granatæ, Oppido tribus milliaribus Toloſæ proximo, Medicinam faciens, qui remedia omnia ex arte præſcripſerunt: iis tamen irritis nona die mortuus eſt æger circa quintam veſpertinam.

Cum paulo ante obitum per os, narem & aurem dextri lateris, pus fœtidiſſimum efflueret, de capitis apertione cogitatio incidit, quæ ultro conceſſa eſt: Dempro ergo per me cranio, in conſpectum venit Tumor avellanæ magnitudine, qui adapertus pus effudit fœtidiſſimum viridantis doloris: Dura & Pia mater putredine affectæ erant: Ulterius progreſſus ipſam ſubſtratam cerebri ſubſtantiam labem paſſam & fœtidiſſimam deprehendi, quæ ea parte à me reſecta ad uſque ventriculum anteriorem dextrum: Doloris ſedes & circumſcriptio aſſis Gallici magnitudinem vix excedebat: mirantibus D. D. Medicis & Mag. Johanne Daiguebelle dicti oppidi Chirurgo perito, diſſectionis teſtibus: *Ex communicatione M. Baſly Chirurgi & Operatoris Genevenſis peritiſſimi.*

SCHOLIA.

Solis radiis diu caput &c.] Concervatur ſanguis in capite vel ob plethoram in corpore redundantem; vel eo allectus aut impulſus, ut à calore Solis, balnei, hypocauſti, vel clamore, tuſſi, ictu, caſu &c. Ab iisdem cauſis caliditatem concipit majorem : In primis vero in morbis calidis, quorum ſymptoma familiare cephalalgia eſt, ac præſertim in febribus, in quibus ſanguis unà cum ſpiritibus, tum in majoribus vaſis, tum in cerebro accenduntur : In plerisque ergo febribus capitis dolor & hac de cauſa, & ab evaporationibus moleſtus eſt ; in quibus uti omnes corporis partes ſic & cerebrum incaleſcit.

OBSERVATIO LV.

§. 1. *De Capitis dolore ab Abſceſſu ſub cranio latente.*

IN vacuo illo ſpatio, quod inter Cranium ac duram cerebri meningem intercedit, inflammatur aliquando ſanguis, ſuppuratusque in abſceſſum convertitur, cujus abſceſſus duo animadverti genera, ut ſedibus, ita ſubjecto, ſeu materia & cauſis multum inter ſe differentia : Prior iſtarum ſuppurationum fit in canalibus, ſeu ſulcis duræ membranæ, tum anteriori ſeu ſuperiori, qui ipſum cerebri corpus, amplo altoque hiatu à ſeſe dehiſcens, ſub ductu ſuturæ ſagittalis, notabili interſtitio aduſque calloſum corpus in duas partes ſeparat : tum poſteriori, quo in occipitis regione cerebrum à cerebello diſterminatur : In horum ductuum, ſeu canalium, alterutro, interdum verò utroque ſimul, reſtagnans ſanguis, ſi plus juſto caleſcat atque inflammetur, tandem in pus abit atque abſceſſum conſtituit : Inflammationis iſtius occaſionem ibi, uti in aliis corporis partibus, variæ cauſæ præbere poſſunt : *ſed quum nobis propoſitum non ſit ſpeculationibus indulgere, nec quid fieri queat exquirere, ſed quæ facta ſcimus fideliter repræſentare, reliquis omiſſis, de iis loquamur, quas ipſi obſervavimus, ubi iſte morbus ſeſe nobis obtulit :* Fit igitur hæc inflammatio quando ſanguis iſte multa ſalſæ pituitæ admiſtione infectus, ac pluſquam par eſt calefactus, amittit eodem tempore beneficium ventilationis per compages ſuturarum, aliosque cranii & circumjectorum corporum meatus iſti officio deſtinatos, per vehementem ſubiti frigoris incurſationem denſatos obſtructosque. Largiori autem talis pituitæ in iſtam partem affluxu atque acervationi, obnoxii ſunt qui per aliquot annos experti periodicam coryzam, ſeu catarrhale per nares profluvium, poſtea ſolenni hoc evacuationis genere privati ſunt, eoque diu caruerunt : unde fit ut ſeroſi ac pituitoſi humores, ſtatis temporibus pro ſolito in caput delati, nec conſueto olim itinere foras protruſi, alias ſibi vias moliantur, ac poſtremò in prædictos duræ meningis canales regurgitantes, atque permixti ſanguini, quem vel invenerunt ibi, vel ſecum detulerunt, effervescere eum faciant, ac majori quam antea ventilatione indigere : ut mirum non ſit ſi defraudatus eadem tempeſtate, ob capitis perfrictionem, tranſpirationis beneficio, exæſtuet penitus ac inflammetur, & inflammationem, ut fieri ſolet, ſuppuratio ſubſequatur : Fit autem fere iſta inflammatio ac ſuppuratio, non ſimul ac univerſim, ſed ſenſim ac per partes, unde aliquando ægrius initio cognoſcitur.

Cerebri functiones ac mentis ſenſuumque actiones, hoc morbo nequaquam vitiantur aut interpellantur, ſomnus duntaxat corrumpitur, ac perpetuæ ferè vigiliæ infeſtant, ob doloris aſſiduitatem, qui non quidem dirus immanisque, admodum tamen moleſtus & cruciabilis, ac ſemper ferè ſui ſimilis, noctu atque interdiu, pari fermè tenore ægrum divexat : unde tandem febricula quoque, quæ primis diebus nulla, acceſſitur, appetitusque proſternitur ; Capitis à principio magna adeſt gravitas, ac ſi grandi aliquo pondere premeretur, & calor major quàm reliquo corpore : quibus omnibus ſignis peritus ac ſagax Medicus haud difficilem hujus mali conjecturam capere poteſt, idque à reliquis capitis affectibus ac doloribus diſcriminare : Omnem verò dubitationem illi eripiet præcipuum hoc ac pathognomonicum ſignum, quod, uti in Empyemate pro decubitus ratione, pus modo ab interſepiente pectoris membrana, ſeu mediaſtino ad coſtas, modo ab his ad illam provolvitur, ita hic quoque materia vitioſa, pro vario capitis ſitu huc atque illuc impellitur, vel à fronte ad occiput, aut contra, ſi in canali illo ſub ſutura ſagittali ſubſiſtit : vel ab uno occipitis latere ad alterum, ſi ibi ſtabulatur : vel utroque modo, ſi ambos canales occupavit.

Medicus ſi tempori ſatis advocetur, omnibus modis id operam dare debet ut ne ad ſuppurationem deveniatur : Itaque ſanguinem ex alterutrius brachii cephalica detrahet copioſè, idque repetet ſemel atque iterum, ſi vires ferant, juſtis temporis ſpatiis inter-

interpoſitis: cucurbitulas grandes lateribus cervicis ac ſcapulis apponet cum magna flamma, ſiccas primùm dein ſcarificatas: Purgabit plus ſemel (injecto prius, ſi adſtricta ſit alvus, uno atque altero clyſtere) blandius primùm, Senna, agarico, mechoacanna, Jalappa, gummi Gambodia, Mercurio dulci: deinde valentiùs, elaterio, colocynthide, diaphœnico, pilulis Cocciis, turbetho minerali, prout quodvis iſtorum in rem præſentem aptius videbitur: ubi autem corpora non fuerint ferendis vehementibus iſtis, tota purgatio peragi poterit decocto concinnato ex betonica, ſalvia, majorana, roremarino, ſtœchade, ſenna, cnici ſemine, agarico, turbetho, jalapa; cujus bini terve hauſtus in diem exhibeantur, per tres quatuorve dies continuos: Interea non negligenda quoque topica, ablatis prius capillis: ubi ſumma cautione opus eſt ne nudatum crinibus caput novi frigoris incurſione amplius lædatur, atque ita malo, cui remedium quæritur, vires addantur: In Topicis hic adhibendus delectus, ut & devitentur refrigerantia inſigniter ac repellentia, ne magis etiam impediatur tranſpiratio, ac materia impingatur: & valenter diſcutientia, ne calore immodico attrahant plus in locum laborantem quam diſcutiendo inde evacuent: Bene itaque faciet decoctum ſerpilli, verbenæ, hederæ, betonicæ, ſemen papav. albi cum oxyrrhodino & camphoræ momento; admovendum tepidum in pannis, lanis ſuccidis, aut ſpongiis, poſt longam, ſed clementem capitis frictionem; ungendi à fotu olei roſacei ac chamæmelini paribus portionibus inter ſe permiſtis.

Quòd ſi ſerius ad ægrum acceſſerit Medicus, aut omnibus ritè adminiſtratis nihil profecerit, nec ſuppurationem impedire potuerit, ſciat de cætero totum negotium naturæ committendum, adhibita tantùm diligentia nequid ab ægro fiat unde in opere ſuo interturbetur; id quod ſolicitè ſi obſervetur, ſolet ipſa roro negotio ritè defungi, ægrumque tandem in integrum reſtituere: Quippe puri jam percocto viam ſponte quærens, idque per nares ferè expellens, ſenſim illhac evacuat ita, ut tandem nihil ejus reliquum fiat: quod certum quidem ad ſalutem iter, tædii tamen ac moleſtiæ pleniſſimum eſt, cùm in multos dies, interdum verò complures quoque ſeptimanas, ſoleat extrudi: cujus temporis maximam partem pleraque aut omnia ſymptomata perdurant, cum nulla aut exigua remiſſione; Quod ſi hac via ſe exonerare, aut omnino non tentaverit natura, aut ægri errore aliquo impedita fuerit quo minùs id perageret, in ſummo diſcrimine res verſatur, neque aliud remedium ſupereſt quàm ut perforato in idonea regione cranio, fruſtuloque ejus exempto, exitus materiæ pateſiat: quæ curationis ratio, ſi cum viro forti atque corporis bene conſtituti res ſit, æque certa eſt ac tuta ac prior illa ſponte naturæ ſuſcepta, multoque breviori tempore patratur: Sin verò hanc quoque curationem aut ægri puſillanimitas renuerit, aut Medici prudentia, ob ejus imbecillitatem aliasve cauſas, non attentandam cenſuerit, omnino pernicies præ foribus eſt, neque aliud quam certiſſima mors expectanda: Quippe vel ſola doloris, vigiliarum, aliorumque malorum ſymptomatum aſſiduitas, ægrum tandem conficiet: & ſi hoc non foret, tamen aliunde etiam exitium imminet: quum fieri non poſſit quin purulenta iſta materia, intra cranium penitus concluſa, procedente tempore membranas ipſamque cerebri ſubſtantiam labefactet, & novo atque atrociori morbo, ad priorem adjuncto, miſerum ægrum jugulet.

Ex hac obſervatione diſcere obiter licet, inflammationem atque *ſuppurationem* neque in Tumorum genere neceſſario collocandas eſſe, uti vulgò ab omnibus fit Medicis: nec accidere ſemper parti alicui corporis, multò minùs ſolis carnibus, aut partibus carnoſis, ſicuti acriter & verboſè à multis diſputatur; quum clarè hic appareat eas *in ipſo per ſe ſanguine*, vel ſincero, vel aliis humoribus mixto interdùm conſiſtere: cranium enim & meninx in hoc caſu, non pro parte affecta, ſed pro loco ſimpliciter continente haberi debent: quod ipſum quoque locum habet in omni vomicarum genere, ad quarum claſſem pertinet altera Abſceſſus Hypocranici ſpecies, de qua ſequenti obſervatione acturi ſumus.

Experientiſſimus Medicus *Lazarus Riverius*, menſe Aprili anni 1646. in obſervationibus à Petro Pachequo communicatis obſervat. 38. loquitur de tribus capitis abſceſſibus, qui omnes, ſi quis rectè circumſtantias conſideret, videntur inter cranium ac duram meningem conſtitiſſe: Quare etiam abſceſſus Hypocranici, à capitis contuſione aut alliſione facti, ferè lethales ſunt, ut in omnibus illis tribus apparuit; Quo etiam referendum videtur, quod idem Medicus obſervavit 18. obſerv. Quotquot vidit ex caſu per aures ſanioſam materiam reddere, omnes de medio ſublatos fuiſſe: Quum abſceſſus iſti ab internis cauſis orti, de quibus proprie egimus iſto capite, haud raro ſalutariter terminentur, ejus rei haud difficilis eſt peritis, conjectura. *Arnoldus Bootius de Affect. omiſſis cap. 1.*

SCHOLIA.

S*Peculationibus indulgere*) Hinc collige ab αὐτο-ψίᾳ, aut propria, aut fide dignorum hæc tradidiſſe, nou conjectura tantum aut ſuppoſitione adſtruxiſſe.

Suppurationem interdum in ipſo ſanguine conſiſtere, &c.] Conientaneæ *Hippocrati*, qui 1. de morb. mul. menſes purulentos evadere ait ubi duobus aut tribus menſibus moram fecerint, Idem aſſerit lib. de loc. In Coac. 324. 524. 527. 542. Item lib. de Nat. Pu. *Eſt ubi*, inquit, *Sanguis quinque aut ſex menſibus in utero immoratus, ibiq; putreſcens in pus vertitur, quod quibuſdam per pudendum extra fertur.* Quod citra abſceſſum & ulcus contingere certum eſt: Id & in urinis cernitur quæ ſæpe purulenta ſecum evehunt ejuſmodi abſentibus cauſis: Alvus quoque humores puriformes deponit in iis quibus longæ & maximi fuerunt meſenteriæ obſtructiones: nam humores qui pepaſmum admittere non potuerunt, tandem in mucorem vertuntur pus referentem: Idem in capite accidere veriſimile eſt, atque huc quadrare videtur aphoriſm. 10. ſect. 66. *Capus dolenti, & vehementer laboranti, Pus vel aqua, vel ſanguis per nares, aut os, aut aures effluens, morbum ſolvit.* περιωδυνέοντι vertunt vehementer dolenti, ut Abſceſſus in cerebro ſuſpicionem faciant, quaſi citra illam cauſam pus in cerebro gigni oon poſſit. Melius *Circumdolenti* verbum id reddideris, quo dolor late diffuſus & vaſorum ambitu concluſus intelligatur, non ſecus ac aqua vel ſanguis ſimilem dolorem invehentes: Revera abſceſſus cerebri utplurimum funeſti ſunt; qui periculum, declinant, id contingit quia ii cerebri emunctoriis proximi, naribus, auribus, palato, iique exigui, magni enim impune non feruntur, Fere autem dolorem anguſto certoque loco circumſcriptum pariunt, non toto capite diffuſum.

DE VOMICA HYPOCRANIA.

§. 2. Reperitur quoque alterum inter cranium at meningem Abſceſſus genus, in diveſiore capitis parte, ad alterutrum latus, ſecus oſſa petroſa oriri ſuetum, non ex ſanguine cum alienis humoribus affatim permixto, uti illud modo explicatum, ſed ex mero ſimpliciqúe (qualis in venis continetur) idque inter cyſtin propriam; cujuſmodi abſceſſus peculiari nomine Vomicæ appellantur. Origo illi ab externa violentia, validóque capitis ictu aut alliſione, unde rupta aliqua ex venulis cranium vel meningem perreptantibus, aut hanc illi alligantibus, ſanguinem in intermedium ſpatium profundit; cui ſolers natura confeſtim tenuia quædam ex ipſo fila deproperans, ac undique retis inſtar circumtendens, iiſque alia ſuper aliis interſerens, ac obliquis quoque tranſverſiſque fibris omnia inter ſe firmiter atque arctè ligans, eodem artificio quo membranæ in utero ſemini genitali ſtatim à conceptu circumdantur, parvo temporis ſpatio detexit firmum denſúmque folliculum, intra quem concluſus cruor, paulatim à ſtatu ſuo demutatur, atque in pus excoquitur: hic Abſceſſus, ſeu folliculus pure plenus, ſemper una in ſede ſtabilis permanens, quum neque evagandi ſpatium detur, ut emiſſis quoque quibuſdam filamentis vicinæ meningi alligetur, efficit in eo latere, in quo conſiſtit, jugem cujuſdam ponderis ſenſum, ac moleſtiſſimum dolorem à compreſſione ac diſtenſione meningis, cui à latere incubans, cam longius à cranio divellit, atque, ut ſibi locum faciat, ad interiora impellit obnixam, inque antiquum ac naturalem ſtatum redire ſemper adnitentem: Hujus mali, ſi omnia attente examinentur, cognitio haudquaquam difficilis eſt, curatio verò à Medico nequicquam ſperetur: quandoquidem cranii perterebrationem, quæ ſola ei ſuccurrere poſſet; nullo modo hic moliri licet, ob oſſis petroſi naturam conſtitutionémque, illi perforationi, variis de cauſis, cuivis Anatomiæ perito ſponte obviis, penitus ineptam: quod ſi ulteriùs in oſſe ſincipitis eandem inſtitueris, fruſtra ægrum excarnificabis; ſiquidem diſtantia, ac ſitus incommoditas, præpedient ne ullus inde ad extrahendum abſceſſum fructus capi queat: Medico tamen neceſſarius ſcitu hic eſt caſus, ut ſi quando ei ſe obtulerit, poſſit exiſtimationem ſuam tueri, noſcénſque haud ſuæ opis rem eſſe, abſiſtat vana, nihilque profutura curatione, ægrum torquere: cui hoc tamen in rebus mœſtis ſolamen ſupereſt, quod ſicuti peſtem in capite circumgeſtat, humanis præſidiis omnino inſanabilem, ita forte caſu improviſo, ubi Deo viſum fuerit, aliquando ab eo liberabitur, id quod cuidam civi Londinenſi haud ita pridem uſu veniſſe compertum habeo.

Hic quum ad ſex ſeptemve annos iſta ærumna laboraſſet, & plurima in Medicos, utpote in re lautiſſima conſtitutus, erogaſſet incaſſum, cum vix quiſquam, ut in affectu inſolenti, exploratum haberet ejus malum, plerique verò ne tenuiſſimam quidem ejus ſuſpicionem animo conciperent, quodam die dum in publico obambulat, illiſa eſt in aurem ejus lateris, in quo moleſtos illos ac diuturnos cruciatus perpetiebatur, grandis pila ſive follis, qualibus per hiemem ac gelu, (erat ea tempeſtas anni) Londini aliiſque Angliæ locis, in plateis ludere pueri conſueverunt: Felix hic ictus ſuo impetu, ac capitis concuſſione, rupit vomicæ cyſtin, unde proſiliens affatim pus, viam ſibi vi fecit in auris meatum, per quem copiosè ac ſubitò foras profluens, momento ægrum omni dolore liberavit, atque priſtinæ ſanitati, tot jam per annos in omne deinceps ævum deſperatæ, inopinantem reſtituit, & vixit

vixit poſtea incolumis valénſque, nullis prioris mali veſtigiis relictis: quanquam cyſti interna relicta, ſive ea poſt excuſſum omne pus, penitus exareſacta & leviſſima effecta, deſiit meningi moleſta eſſe: ſive ipſi ſenſim agglutinata, tanquam congener ſubſtantia, in unum cum ipſa corpus coaluit, ſive alio quopiam modo obliterata eſt. *Idem ibidem cap.2.*

Observatio LVI.

Cephalæa à ſubſtantia quadam calloſa in cerebro.

DIſſectum fuit cadaver mulieris in Xenodochio Aquenſi, In cujus cerebri ſubſtantia, prope meninges, fuit reperta quædam ſubſtantia calloſa in cerebro, quæ ea vivente perpetuæ *Cephaleæ* fuit occaſio. *Iacobus Fontanus Pract.lib.1.cap.3.*

Observatio LVII.

§. Capitis dolor ab oſſiculo duram meningem pungente, & abſceſſu purulento in cerebri ſubſtantia.

RVſticus phalange in palpebram ſuperiorem oculi ſiniſtri vulneratur, Hic ob imminentem capitis dolorem Chirurgum accedit; Die vero 1 x. obiit: cranio aperto, interius orbita oculi ita erat læſa, ut oſſiculum, in duram meningem dilaceratam imprimeretur: Sub tenui abſceſſus purulentus latitabat, &c; *Vide Tit.de Soporoſis aff.ex Horſtio.*

Observatio LVIII.

§. Capitis gravitas ab abſceſſu in anteriore cerebri parte.

MVlier aliquot diebus gravitate capitis laboravit, tandem adeo ſomniculoſa facta ut excitari non potuerit: cranii oſſe ſublato, abſceſſus in anteriori cerebri parte repertus, &c. *Vide Tit.de Soporoſis affectibus, Ex Dodonæo.*

Observatio LIX.

Capitis dolor, vulnus ſequutus, à pure ſupra membranas & cerebrum effuſo.

QVidem leviter vulneratus media capitis parte. Tribus poſt menſibus dolor capitis ſubortus eſt, loco vulneris inflicti, in quo jam ad cicatricem deducto, nihil apparuit. Secta poſt mortem calvaria, pus ſupra membranas & cerebrum apparuit. *Vide lib.4. tit. de Vulneribus.*

Observatio LX.

Capitis dolor à phlegmone ingenti intra calvariam excitata; duræ meningis inflammatione, puris copia.

MVlier in capite percutitur, relicto minimo ac contemnendo vulnere. Tertio die Dolor gravis ſequitur, febris, &c. Ingens phlegmone intra calvariam inventa; Dura meninx tumens, dura, livore affecta & ingenti puris copia ſuffuſa. *Vide tit.de vulnerib.l.4.*

Observatio LXI.

Dolor continuus à tumore juxta proceſſum mammillarem.

POteſt naſci tumor p. n. in ſubſtantia cerebri, quod contigit cuidam Damicellæ Dignenſi; Ei námque juxta proceſſum mammillarem natus erat tumor ab humore tenui, bilioſo, cyſti concluſo, à quo dolor continuus profectus ad mortem uſque comitatus eſt. *Iacobus Fontanus Pract.lib.1.cap.3.*

SCHOLIA.

TVmoris inſignis ſupra calloſum corpus geniti, non capitis dolorem, ſed ſtuporem & hebetudinem præ mole ſua inducentis, *Vide Exemplum Tit.de Mentis ſtupore.*

Observatio LXII.

Capitis dolor ab Hydatidibus obortis circa temporales arterias.

PVer præceps in caput ceciderat, inde domum delatus maximis cœpit vrgeri capitis doloribus, tandem *apoplecticus* obiit, &c. Illi circa temporales arterias hydarides repertæ quamplurimæ, quarum pars incraſſatis humoribus, atheromata, pars ſteatomata, alia melicerides referebat. Vide lib. 4. tit. de vulneribus.

Observatio LXIII.

Capitis dolor à Tumore globoſo in cerebro, Aqua plurima per id diffuſa.

GAllus quidam dolore capitis correptus eſt, poſt cœcus, &c. evaſit: Aperta calvaria invenimus cerebrum aqueo copioſo humore irriguum: Præterea Tumor ſeu globus quidam adfuit, glaudulæ ſeu ſtrumæ inſtar incluſus in cerebri ſubſtantia. *Vide tit. de oculorum affectibus.*

Observatio LXIV.

Capitis dolor ob tenuis meningis cum craſſa concretionem.

IUveni (de quo Tract. de ſoporoſis affectibus) Cranii ſuperiore parte dempta, anterius ſub fronte, dura mater admodum rugoſa apparuit, ac ſi ibiâ flatu vel aqua diſtenta fuiſſet. Durâ matre à criſta galli utrinque juxta ſinum tertium ad ſinus laterales inciſa, vidimus in ſiniſtro latere ſub oſſe ſyncipitis verſus tempus, duram matrem tenui meningi, fere dimidiâ leri amplitudine, præter naturam intermediis fibris validiſſimis accreram fuiſſe; ob quam concretionem ſævam proculdubio diu cephalagiam ſuſtinuit. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia p.* 430.

Observatio LXV.

§. *Capitis dolor ab abſceſſu in meningibus poſt phlegmonen ſuppuratam.*

MEmini alium Academicum, qui poſtdiuturnam Hemicraniam, ſub futura remporali per tres ſeptimanas, eum perpetuo & graviſſime affligentem, in Apoplexiam brevi funeſtam incidit.

Capite aperto Phlegmon juxta locum dolentem in meningibus accreverat, à qua demum ſuppurata & diſrupta, ſanies in cerebrum decidens ſubſtantiam ejus livore & puttedine affecerat. *Th. Willis Tract. 2. de Anima Brutor. cap. 2. p.* 286.

Scholia.

IN *Apoplexiam incidit, &c.*] Quanquam cephalalgia continua, (præſertim ſi in plures ſeptimanas ſine intermiſſione producatur) periculo non vacat, attamen de curatione ejus non illico deſperandum eſt, quoniam hujus cauſa, utut fixa, ſæpe longo remediorum uſu, imo interdum ſine illis, natura & tempore ſanatur, utcunque in caſu fere deplorato medecina quadam opus erit, ne præſens affectus in deteriorem, nempe ſoporoſum aut velut convulſivum tranſeat. *Idem Ibidem.*

Observatio LXVI.

Frontis dolor æſtuoſus, à cerebri & membranarum diſpoſitione inflammatoria, ſequuta puncturam membranarum & cerebri.

BRedetus (*Vide hiſt. l. 4. Tit. de vulneribus*) vulneratus circa os frontis: At verò cum ictu iſto cranii particula de lamina interiori omnino per meninges in cerebri ſubſtantiam tranſadacta eſſet, fieri non potuit quin paucos poſt dies pars læſa inflammationem pateretur, quam ob cauſam ingens æſtus imptimiſque capitis ſubſequebatur. *Greg. Horſtius Tom. 2. l. 2. Obſ.* 1.

Observatio LXVII.

Cephalalgia à Tumore ſcirrhoſo membranis cerebri accreto è latere Sinus tertii, Et Aqua limpida anfractus alluente.

Mvliet quinquagenaria poſtquam per ſex circiter menſes graviſſimo capitis dolore, ſub ſutura ſagittali eam perpetuo fere moleſtante, nulliſque medicamentis aut methodo cedente laboraſſet, tandem in *Lethargum* cum membrorum *Reſolutione* partiali incidit, à quibus tamen per remedia tempeſtivè adhibita brevi recuperata, in cephalalgiam uti prius atrocem expergiſcebatur: porro deinde intra duas vel tres ſeptimanas in affectionem ſoporoſam relapſa è vita diſceſſit.

Cranio aperto è latere ſinus tertii, Tumor ſcirrhoſus tres digitos latus membranis accreverat, cujus interventu & dura meninx aliquanto ſpatio piæ accreverat, Et vaſa ſanguifera, quæ illic in ſinus cavitatem dehiſcere debuerunt, conſtipabantur: Porro Cerebri anfractus tum exteriores, tum cavitas interna, fuit aqua limpida repleta.

SCHOLIA.

Ex his obſervatis, morbi iſtius invincibilis & demum lethalis cauſa liquido parebat, ſcilicet meningum fibræ maxime ſenſiles, partim ob ſolutionem continui, partimque ab humore nervoſo ibidem aggeſto & ſtagnante ſimúlque ab aliis affluis, cumque eo efferveſcentibus, continuo vellicatæ & laceſſitæ, in ſpaſmos aut diſtenſiones dolorificas perpetuo ciebantur. Poſtea cum ſanguis propter Tumorem iſtum in circuitu ſat diu præpeditus, ut quoquo ſaltem modo pertranſiret, laticem ſeroſum (uti mos ejus eſt ubicumque obicem offendit) à ſe copioſe amandaret, tandem hydrops cerebri, qui lethargi funeſti cauſa erat, excitabatur: Caſum in alio quodam huic ſimilem me quondam per Anatomiam obſervaſſe memini. *Thomas Willis Tractatu de Anima Brutorum cap. 2. p. m.* 281.

Observatio LXVIII.

Capitis dolor à Gummatibus duræ matri inhærentibus.

Nec miranda cranii caries. In theatro enim Anatomico Patavii anno 1651. à V. C. Antonio Molinetto aperto capite ruſtici lue venerea inquinati, tria Gummata candida inhærebant duræ membranæ, Pia illæſa, cujus veſtigia in calva corroſa erant conſpicua. Talia etiam tradit Lud. Mercatus *de morbo Gall. l. 2. c, 6. Ioh. Rhodius Obſ. 33. l. 1.*

SLHOLIA.

Gummata] Præduri ſunt tophi, de quorum generatione videndus Fernelius cap. 5. lib. de Lue venerea: Conſulendus quoque Mercatus l. c. qui exacte ejuſmodi tumorum naturam & differentias perſequitur; Quanquam vero doloris capitis in allato exemplo nulla fiat mentio, abfuiſſe tamen non veriſſimile eſt, cum cephalalgia luis ſoboles eis fere adſcribatur: Innoxie quomodo delituerit, ſaltem circa generationis primordia, non video in parte eximio ſenſu prædita, Apud *Foreſtum* lib. 10. Obſ. 53. Bononiæ Sartor, poſt cranium ablatum, grano quodem duro ſub cranio latitante ablato, illico ſanatus fuit. Alibi ex *Williſio* oſteoſum capitis dolorem pertinacem plerumque ſequi ad membranarum cerebri morbos conformationis, tubercula, tumores ſcirrhoſos, &c.

Observatio LXIX.

Cephalalgia orta ex gangræna duræ meningis, à ſutura coronali uſque ad frontem, excitata ab oſſe acuto in medio cerebro circa falcem latente.

Capitaneus obſidioni civitatis intentus, aphonus ex equo repente cecidit: an ex vehementi tranſeuntis prope caput tormentarii globi boatu, (ut referebat) an ex timore, non interpono meum judicium; tandem ad ſe rediens, ſemper de dolore obtuſo capitis & aurium tinnitu conquerebatur: Poſt ſextum annum *Herculeo morbo* præventus, irritis omnibus auxiliis, exuvias victori dedit.

Aperto capite, dura meninx à ſutura coronali uſque ad frontem, gangrena fuit detenta, & in medio cerebro per falcem diſſecto, latuit ſat magnum os, ad inſtar lapidis ſtellati acutum, quod ſuo acumine membranæ inflammationi atque corruptioni dedit occaſionem, nullo animadverſo ſigno quondam diſrupti cranii, aut cicatricis relictæ: An à nativitate cum creſcente cranio creverit; An poſt caſum tantum ſuæ generationis contraxerit principia,

principia, pro nunc aliis diſputandum relinquo. *Ant. de Pozzis in miſcellis curioſis Ann.* I V. *Obſerv.* 35.

Observatio LXX.

Capitis dolor ob tumorem & elevationem duræ meningis; Arteriarum ejus repletionem: Tenuis craſſitiem; Serum copioſum per cerebrum diffuſum, &c.

VRſula Pulen Frizen ſanguineophlegmatica, circa 37. ætatis annum iterum gravida, diu continuos eóſque ſæviſſimos capitis dolores paſſa eſt cum vertigine: 4°. menſe conceptionis mane è lecto ſurrexit, humi ſedit, ac caput manibus ſuffulciens, de conſueto capitis dolore conqueſta eſt, atque malum quoddam graviſſimum ſibi imminere prædixit, &c.

Mortuæ remota cranii olla, dura meninx tumida & elata erat ac ſi flatibus diſtenderetur, ejúſque arteriæ ſanguine turgidæ: Sublata dura meninge, tenuis ita omnes anfractus colligavit & æquavit, ut tota cerebri ſuperficies lævis & æqualis apparuerit, craſſiorque debito fuerit: Iſta ſaucia, ex omnibus anfractibus, tam dextri quam ſiniſtri lateris, copioſe ſerum emanavit: vaſa ſanguifera tenuis meningis ubique majora & ſanguine pleniora, &c. *Vide hiſtor. integram Tit. de Soporoſis affectibus ex I. Iac. Wepferi Obſerv. de Apoplexia X V.*

SCHOLIA.

CEphalalgia ſæviſſima, cum vertigine juncta, circa principium conceptionis menſe Ianv. 1661. incipiens, & poſt fœniſecium 1662. perdurans, cauſam vehementem ſtabilémque, quæ meninges, ſolas doloris capaces, afflixerit, ſimúlque ſpirituum animalium motum aliquomodo in curſu ſuo impedierit, adfuiſſe annuit: Quænam vero illa fuerit, dubium eſt: meningem tenuem multa à longo tempore paſſam fuiſſe, ejus inſolita craſſities ſignificat, eóque magis quia anfractuum ſuperficiem æquavit, lævemq; & planam primo intuitu ſectio oſtendavit: Sero ſub illa contento dolor attribui non poteſt, quamvis enim poſt obitum multum ſeri intra anfractus ſub illa poſt obitum repertum fuerit, attamen cephalalgiam nullam, vel certe non tam vehementem ab autumno 1662. ad Febru. 1664. effecit, quantam antea pluribus menſibus pertulit. Flatus meninges quandoque diſtendere ex hac ſectione conſtitit, nam dura meninx tumida & quaſi inflata, & forte quoque tenuis meninx à cerebro avulſa fuit, unde ſuperficies planior à nobis viſa: Verum flatus nec continuum nec tam durabilem dolorem excitaſſent: Mucus croceus tres ventriculos & plexum choroideum tingens, itidem cauſari nequit, cum pridem ſublata cephalalgia & vertigine perſtiterit, nec forte tantos cruciatus gignere valuiſſet: Ichorem ſubcruentum recenter extillaſſe arbitror, cum illum in aliis delirantibus, & febri continua defunctis his in locis repererim: Sanguinem in arteriis utriuſq; meningis Doloris capitis & vertiginis authorem fuiſſe, tum imprimis venæ ſectio crebra, qua copia & fervor imminuebatur, veré ſcilicet, æſtate & autumno, ſingulis menſibus, & hyeme alternis menſibus largior inſtituta cum emolumento, doloris ſcilicet mitigatione & vertiginis ablatione probat, tum in cadavere veſtigia in utraque meninge indigitant, nam vaſa ſanguifera ampliora videbantur: Effecit autem dolorem dum in vaſis copioſe ſtagnans ob curſum liberum, ad ſinum præcipue tertium præpeditum, membranas exquiſito ſenſu præditas nimium diſtendit, intuſque medulloſam ſubſtantiam aliquantulum coarctavit ſimulque vertiginem peperit. Quia in corde pituitoſa corpora, quæ ramos longius protruderunt, reperiimus, forte quoque tale, vel ſimile quodpiam ex lacticiniis, (quibus ordinariè veſcebatur) progenitum, in ſinubus impedimentum latuit, niſi demum hæc ob cachexiam, poſt largas ſanguinis profuſiones in corde nata velimus, cum talia plerumque in cachecticis inveniantur: Sanguinem copioſe cumulavit ob lautiorem victum & vitam ſedentariam, nam incolæ horum montium maximam partem fila trahendo traducunt, & in hypocauſtis præfervidis cómorantibus ſanguis incenditur, attenuatur & ampliatur, unde vaſa nimium dilatata inſtar aneurismatis, vix ad priſtinam gracilitaté redeunt & pertinacis mali cauſa fiunt: Sanguinis abundantiam auxit menſium ſuppreſſio poſt conceptionem. *Idem ibidem.*

Observatio LXXI.

Capitis dolor à Tumore ſcirrhoſo Piæ matris, Ichore inter meninges & cerebrum.

AMedeus X L. annos natus, biennio variis per intervalla morbis, Dolore capitis, Ictero &c. afficitur; Mortui dura matre detracta, Tumor ſcirrhoſus & latus in piæ matre ad ſiniſtram falcis partem repertus: Hæc fuit cauſa doloris capitis *qui totum biennium perſeverarat:* Inter meninges & cerebrum ichor multus: Vide hiſtor. l. 3. Tit. de cachexia: *Fabritius Hild. cent. 1. Obſerv. 71.*

SCHOLIA.

Q*Vi totum biennium perſeverarat*] Cephalalgia Habitualis aut Continua eſt aut Intermittens, Interdum accidit quempiam dolore capitis Continuo, per plures ſcilicet dies aut menſes prorogato, atque parum aut nihil, niſi cum ſomnus urget, intermittente affligi; quo in caſu ſupponimus nonmodo cauſam procatarcticam,

tarcticam, ſed & conjunctam alicubi fixam eſſe & conſtantem: Præterquam enim quod partes affectæ, aut quæ ſubinde affici ſolent, ſint debiles, & liquor earum irriguus, utpote depravatus, ſtagnare, aut cum aliis humoribus effervеſcere aptus fuerit; inſuper in illis quædam ſolutio continui, nempe inflammatio, eryſipelas, abſceſſus, tumor ſcirrhoſus, aut alius cujuſdam generis excitatur non raro, circa quem dum humores diverſimodi concurrunt & aggeruntur, propter fibras nervas continuo vellicatus, dolores fere perpetui oriuntur, Hujuſmodi cephalalgiæ non raro in affectus ſoporoſos & tandem lethales terminantur: nam cum plurium ab hiſce affectib. defunctorum capita aperuerim, ſigna ſive veſtigia prædictas ejusmodi cauſas morbificas declarantia apparebant, *Thomæ Willis de Anima Brut. part. 2. cap. 1. p. 261.*

Observatio LXXII.

Capitis dolor à coalitu meningum, Sanguinis liberum excurſum præpediente.

Defunctorum capita, qui dum in vivis agerent cephalalgiæ miſerrimæ erant obnoxii, aliquoties aperui, in quibus juxta ſinum longitudinalem, ubi dolorum ſedes erat, pia ac interior meninx duræ ac exteriori, per aliquod ſpatium, ſæpe duos digitos latum, accreſcebat, & coalitione ſua tumorem aſperum & inæqualem excitaverat, in quo vaſorum oſcula ita penitus obſerabantur, ut ſanguini, licet plurimum ebullienti, in ſinum propinquum nullus aditus relinqueretur: *Willis Cerebri Anat. cap. 9.*

SCHOLIA.

Cephalalgia] Cephalalgias quæ propter piæ matris labem eveniunt, excitari cenſemus in quantum hæc à ſanguine ſupra modum ebulliente, ejusque poros irruente, continue ſolutionem patitur, adeoque in ſpaſmos leviores contrahitur. *Idem Ibidem.*

In Sinum propinquum &c.] Vaſa duram meningem perreptantia aut Arteriæ ſunt, quæ ſanguinem adducunt: aut Venæ, quæ ſanguinem illinc, ac à toto capite interiore ſuperfluum excipiunt, ad cor revehendum: Quatuor autem venas, aut vaſa venoſa inſignia continet, in quæ veluti alveos arteriarum, toti cerebro inſervientium, rivuli omnes decurrunt; Nempe in hac meninge quatuor inſignes cavitates, vulgo Sinus vocatæ, notantur, eo modo diſpoſitæ, ut velut promptuaria in diverſis locis conſtituta, ſanguinem è qualibet cerebri regione & angulo reducendum excipiant: Arteriarum ergo officium cùm ſit ſanguinem nutritium cum vitali ſpiritu, menſura, numero & pondere juſto diſtribuere, Excrementa ſanguinis debito modo ſuis offerre emiſſariis, ſuperfluumque ſanguinem cum reſiduis excrementis, humoroſis vel vaporoſis, revehendum committere venis, Eo ſi fungantur, omnia rectè procedunt: circulatione hac impedita, ſanguis meningibus impactus qui manet, doloris capitis differentias, ceu corpus umbram, poſt ſe trahit: Impeditur autem eum à ſino in ſinum ſanguinis excurſus liber non eſt, quod in proclivi eſt ab hac meningum coalitione.

Observatio LXXIII.

Capitis dolor ab inflammatis cerebri membranis, Abſceſſu in parte cerebri Siniſtra, cum Suturarum in cranio defectu.

Ornatiſſima Matrona Elizabetha Erot, Uxor Johannis Norry Horologiopæi Lugdunenſis, annos nata XXIII. Euſarca, bonæ formæ, ſtaturæ commodæ, crine ſubflavo denſiſſimo, leni animo, &c. Nonum tertiæ ſuæ graviditatis menſem paucis abhinc diebus ingreſſa, immani capitis dolore, eoque ejulabundo premi cæpit, circa ultimos menſis Novembris dies, hujuſce anni 1673. Quo nomine ad ipſam accerſitus fui poſtrid. Kl. Decembr. St. N. Accedens mirè inquietam ac plangentem mulierculam offendo quanquam ἀπύρετον. Dumque in cauſam & ſedem tantorum dolorum inquiro, tum ex ipſa, tum ex adſtantibus accipio, à multo tempore cephalalgia vexari ſolitam, nunquam tamen tam gravi quàm impreſentiarum, imò pathos hujuſmodi σύντροφον ϰ̀ συμφυὲς ipſi fuiſſe, à ſeptimo vel octavo ætatis anno, quo Variolis fuerat conflictata: à quo etiam tempore auris ſiniſtra ipſi purulentam materiam perpetuo hactenus eructarat, quæ nunc longè parciùs quàm ſoleret, effluebat. Percontatus qua parte præcipuè dolitaret caput, medium ſincipitii verticem manu deſignabat, quam partem aſtantium palmis vehementer comprimi avebat in doloris ſolatium. Infuſo enemate, cùm alvus eſſet aſtricta, miſſoque ex brachio ſiniſtro ſanguine longè corruptiſſimo, necnon fotu lactis tepentis ſupra caput inſtituto, detonſo priùs capillitio, iniectione item in aurem ſiniſtram detergente præſcripta, tentavi dolorem placare. Die ſeptima menſis iterum vocor, video dolores non modo non remiſiſſe, ſed increviſſe, & mulierem tremulo brachiorum motu σπασμώδης aliquid pati: denuò itaque & enema repeto, & è brachio miſſionem cruoris, qui corruptiſſimus apparuit, æquè ac præcedens. Poſtridie partus dolores invadunt, & circa ſextam matutinam

D puellum

puellum ſanum ac vegetum feliciter enititur. Tunc verò ſpes affulgebat pleriſque omnibus, dolores capitis per lochiorum effluxum conqueturos, ideoque totum negotium Naturæ magiſterio relinquendum. Verumtamen die Decembr. xvi. & xviii. accedens, peſſimè ſolitis doloribus capitis confectam video, cum motibus illis utriuſque brachii convulſivorum æmulis. Infuſo enemate, Catapl. de mica panis impero capiti ſuper imponi, deinde Catapl. Vigonis ad commotionem cerebri. Sed artem atque naturam vincente dolorum acerbitate, occubuit tandem repentè optima fœmina, die 19. ejuſdem menſis circa ſeptimam matutinam.

Funeſta hujuſmodi cataſtrophe ad inveſtigandam mali cauſam nos excitavit, quam Cerebri abſceſſum conjectabamur. Quapropter ſub veſperam cadaver apertum fuit, & primo quidem Caput. Cranii ergo fornice remoto, quem ἄῤῥαφον totum deprehendimus, ambo Cerebri omenta inflammata conſpicati ſumus, quibus inciſis, abſceſſum ſtatim deteximus, in parte ſiniſtra Cerebri ſtabulantem, peculiari quidem folliculo involutum, ſed quem paulo ante ſponte ruptum ſubitæ necis cauſam fuiſſe judicavimus. Proceſſum auricularem oſſis petroſi, intra cranii cavitatem conſpicuum, dura meninge adhuc rectum, ea remota obſervavimus ſublividum ac carioſum, ita ut ſpecilli cuſpide tactum in pulverem nullo negotio comminueretur: Quod ad truncum corporis, nihil in ipſo deſideratum: Hepar ampliſſimum erat, Lien parvus, Pulmones ac Renes inculpati, Cor maximum, quale nunquam hactenus nobis viſum: Uterus craſſus tres pollices tranſverſos circa fundum, & ſanguine adhuc turgidulus, dum incideretur apparuit: qua vero parte verſus orificium internum tendebat diſſectus, candidiorem & αἱμώδεστερον ſubſtantiam exhibuit. *Ex communicatione benevola Clariſſimi & Excell. D. D. Car. Sponii, Regis conſiliarii, Vice Decani Facultatis Medicæ Lugdunenſis.* &c.

S C H O L I A.

P*Ercontatus qua parte præcipue dolitaret &c.*] Contingit nonnunquam ut diffuſo per totum caput dolore *διαχεόμενως τίκαρος* vacillet, neque adeo exacte dignoſcere valeamus in quonam loco ſtabuletur humor morbificus: Id tali conjectura inveſtigandum: deraſo capillitio capiti toti admoveatur cataplaſma: hoc poſt aliquod tempus ablatum, qua parte magis exſiccatum apparebit, ibi latitare cauſam morbificam oſtendet.

Dum in cauſam & ſedem tantorum dolorum inquiro] Ad cauſarum cognitionem ut facilius deveniamus, duo primum contemplanda ſunt, id vid. In quod dolor incidet, & quod illum inducit: Ille igitur vel per univerſum caput ſparſus eſt, vel ejus aliquam tantum partem affligit, eaque vel Interna vel Externa eſt, Internas voco membranas, aut cerebri ſubſtantiam, vel venas, arterias, nervos: quarum aliæ ſentiendi acumine magis, quædam minus præſtant: quæ exquiſitus ſentiunt, meninges & nervos eſſe non eſt dubium, indeque doloris moleſtias vehementius percipere: Sed de arteriis, venis & cerebri ſubſtantia non adeo manifeſtum, cum gravem & obtuſum dolorem tantum, qui partibus imbecillo ſenſu præditis accidere conſuevit, perſentiant: Neque enim iis partibus ſenſum omnino detrahere convenit, cum Galenus lib. k. *τέχνης* venas & arterias, inter eas quæ doloris injurias ſentiunt, enumeret, & de arteriis plane id prænuntiet: l. de Tumor. & cap. 3. de loc. aff. ſubſtantiam cerebri ſenſu carere dixit, quod de exactiore intelligendum cenſemus: Quod enim illi ſentiendi quædam vis inſit, experientia demonſtrat in his qui in capite vulnus acceperunt, quibus per ipſum vulnus ad cerebri medium uſque frigoris ſenſus pervaſit: Sed quamvis hæ partes ita ſe habeant, connexio & conſenſus illarum inter ſe, propter quem vix aliquam læſionem ſine alterius offenſione poſſunt accipere; efficit ut ex doloris ſpecie & vehementia, non ſatis perſpecte de doloris ſitu & parte primo dolente poſſit judicari: Quis enim ex doloris gravitate ſubſtantiam cerebri tantum dolere, aut venas ipſas, affirmare audeat & recte poſſit? Quamvis gravitas, quæ in dolore eſt, ſubſtantiæ cerebri potius quam meningum dolorem demonſtret, cerebri enim dolor cum ponderis cujuſpiam ſpecie gravis eſt, meningum autem pungens & acutus, oſſium vero membranarum contundens & profundus eſt: Arteriarum dolor à venarum dolore proprietate ſua & diſcrimine diſtinguitur, quod arteriarum, aut partium arteriis vicinarum, cum pulſatione fit, quæ illis propria eſt, venarum vero minime: Qui vero à nervis proficiſcitur, vehementia cum meningibus, ut ſenſus acumine & præſtantia convenit cum iiſdem, ſed hac nota diſcernitur quod quid convulſioni ſimile referat: atque etiam cum nervoſa quædam pars cerebri afficitur, ejus affectus aliquod ſenſuum externorum organum particeps per conſenſum affici neceſſe eſt: ut ſi pars ea à qua prima & ſecunda nervorum conjugatio, aut nervus qui ad oculos ſentiendi facultatem defert, ortum trahit, noxam ſubierit, oculis illis illa communicabitur: Si ea porro quæ tertiam & ſeptimam producit, doleat, linguam in conſenſum ſuum trahet, quæ cum laxam & raram ſubſtantiam habeat, nullum ex diſtenſione aut laxitate dolorem concipit: Eadem eſt & reliquarum conjugationum ratio, quarum quarta ſi patiatur, affectum ſuum per nares tranſmittit ad palatum, quinta ad aures, ſexta autem ad os ventriculi: Dolor vero qui externas capitis partes exercet, aut in cute, aut in pericranio ſitum habet; Uterque ab interno dignoſcitur, quod tactu deprehenditur preſſuque capitis exacuitur, Interior vero minime, in quo etiam pili non erigi ut in externo videntur &c. *Rondeletius practic. lib. 1. cap. 5. De diſtinctione doloris interni ab externo vide Notas ad cap. 30.*

Spes affulgebat dolores capitis per lochiorum effluxum conqueturos] Ab utero pendere dolorem capitis demonſtrant menſes ſuppreſſi, ſemen, aut aliud in illo computreſcens, vel circa illam partem humorum conturbatio: Raro enim ex peculiari cujuſpiam partis conſenſu

ſenſu quam ventriculi aut uteri dolet caput: Nulla enim omnium capite inferiorum pars eſt quæ magis & evidentius cum cerebro conſenſum habeat, quam ventriculus per nervos ſextæ conjugationis, & uterus per ſpinalem medullam, cui robuſtiſſimis tendonibus & ligamentis alligatus eſt; unde fit ut ab iis ſolis dolor ad cerebrum, ſola condolentiæ ratione, nulla interveniente materia perveniat, cum uterque ab acrimonia humorum vellicatur & pungitur, aut multitudine ſola diſtenditur: Quare licet non raro per aliarum partium affectus, ut lienis, jecoris & ſepti transverſi caput in conſenſum adducatur, maxime ſi inflammationem patiantur, non tamen id niſi communis ſocietatis quam totum corpus habet, ratione & materia intercedente, ſicque per venas & arterias materia ſurſum tranſmittitur. In quo facilius id per venam cavam præſtat Jecur, & Lien per arteriam magnam, ſed cum alium nullum aditum quam per hos ductus ad cerebrum habeant, non videtur, qui ex eo poteſt excitari dolor, cauſam magis à mittente parte quam à recipientium imbecillitate obtinere, nec unam potius quam aliam capitis partem obſidere debere: Cum enim vena cava, arteriaque magna tantum juxta jugulum dividantur, dextramque & ſiniſtram arteriam & venam in caput mittant, quæ ratio eſt cur quod à Jecore & Liene demandatur per illam potius quam per alteram ad caput pervenire, & in dextra potius quam ſiniſtra dolorem ſtabilire debeat? Quod enim de rectitudine objicitur, vim in doloribus qui à materia per viam communem, & per arterias & venas fiunt, nullam habet: At in his qui per partium continuitatem & colligationem ab una in alteram tranſeunt, verum eſſe poſſe non inficiamur: Quod ſi hæc diſtinctio recipienda non ſit, cur rectitudinis jure dolores omnes qui propter uteri ſocietatem fiunt, non in occipite ſemper potius quam ſincipite, ut Hippocr. & Galenus voluerunt, percipi debent, cum Galenus in hac re his qui afflictis tum lumborum tum prorſus ſpinæ, poſteriori cerebro rectitudinem quadrare affirmant, non aſſentiatur? Quare dolori qui ex conſortio jecoris & lienis in capite ſuboritur, non dextra potius quam ſiniſtra, nec alia pars aſſignanda eſt præter anteriorem: In qua cum omnis materia, ſive vapores, vel quæcunque fuerit, qui à partibus inferioribus ſurſum defertur, recipiatur, doloris merito per conſenſum communem totius corporis, & per materiam procreati ſedes & nota exiſtit: Id Galenus comm. 1. in 6. Epid. demonſtrare conatur, Ex putreſcente, *inquit*, ſanguine febres accenduntur, quæ plurium vaporum copiam ad caput mittunt, à quibus cum repleatur, dolores in ſincipite moleſtiam inferentes exoriuntur, eo quod vapores illi calidi per arterias ad caput ſurſum ferantur, quas ex colli appella fornice utrinque ſinciput recta aſcendentes cernere licet: (Eo loco autem Galenus quare ab uteri affectibus caput repleatur, & cur inter alias partes ſinciput magis doleat, oſtendit tribus adductis rationibus, quas vide Scholio 3. ad cap. 28.) Cum autem magnitudine æqualia fuerint pathemata, partes quæ natura ſenſu magis participant, ſentiunt magis; quæ vero magis ſentiunt, iis cauſæ dolorificæ moleſtæ magis: Ob eas itaque cauſas concludit in ſincipite dolores exiſtere: Ex eo vero quod pars poſterior capitis frequentioribus evidentioribusque venis eſt magis conſpicua dolorem firmari in ea potius debere quam in anteriore, non eſt quod quis contendat didicimus enim ex Anatome ramos venarum in occipite latiores eſſe, anterius vero exiliores, quod ab illa in hanc partem ferantur & deſinant: Hoc tamen fieri intelligimus cum nulla pars capitis altera magis imbecilla eſt aut injuriis opportuna, quæ enim aut ab initio, aut ex caſu, vel aliqua læſione talem conditionem ſortita eſt, in eam fluxiones & humorum decubitus fieri conſueverunt: Nec ſolum qui per conſenſum, verum etiam qui primario cerebri affectu fit dolor, in anteriore frequentius quam poſteriore ſentitur, præſertim cum à materia pituitoſa, aut excrementis in capite collectis excitatus eſt: ſolent enim illa in anteriore magis quam poſteriore cumulari, ut oſtendunt meatus per quos expurgatur, ut nares & palati foramina in illa parte à natura conſtituta: Ex quibus abunde demonſtratum eſſe arbitror poſteriorem capitis partem omnibus prorſus doloribus minus eſſe obnoxiam quam priorem, niſi ab utero proveniant, quibus ab eam cauſam id proprii ineſt propter peculiarem illius partis & uteri ſocietatem cum cerebro per ſpinalem medullam, ut in occipite ſæviant & moleſtiæ initium faciant, dummodo non per fumos & vapores ab utero tranſmiſſos, ſed per ſolam condolentiam, ut à ventriculo morſo aut vellicato fieri antea docuimus, caput afficiatur: Iiſdem enim modis uterus cerebrum, quibus & ventriculus in conſenſum trahit. *Rondeletius methodi* lib. 1. cap. 5.

Per locatorum effluxum conquieturos &c.] [De doloribus cap. per conſenſum ab utero, ſtomacho, liene &c. vid. Not. ad Obſ. 14. *ventriculus humor. corruptis*, Ex Cl. *Willis*.

Observatio LXXIV.

Capitis dolor à membranarum phlegmone poſt caſum.

VIrgo cum capite in poſtem incidiſſet, vulnuſculum in capite contraxit, quod neglexit, IV. die capitis gravitate correpta eſt; VI. obiit: Aperto capite, ſanguinem ſub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus. *Vide hiſt. lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio LXXV.

Capitis dolor à ſero flavo repreſſo Tineam prius excitante, unde cerebri & membranarum corruptio.

CApitis doloris cauſæ ſunt (quamvis hi caſus ſint rariores) abſceſſus & tophi Gallici, & caries oſſium: Habui proximo anno Monachum ex S. Iuſtina, qui laborabat per decem annos capitis dolore, & ſingulis annis ultra tres libras uſus eſt Philonii ad dolorem

 lenien-

leniendum: Erat autem dolor ex tali cauſa, nam *per terebrationem* inveniebatur caput plurima pituita refertum, & os corruptum, tandem obiit: Quod ipſum etiam, dum eſſem junior, vidi in quadam muliere, cui ſubſtantia cerebri plane erat corrupta ex multis lotionibus, cum *laboraret tinea*.

Aperui illam cum D. Tiberio, & invenimus in parte ſiniſtra materiam cum aqua flava, & membrana erat corrupta. *Herc. Saxonia Panthei lib. 1. cap. 2.*

SCHOLIA.

L*otionibus tandem ſanitati reſtitutam*] An curari debeant achores non immerito quæritur? *Hippocr.* enim lib. de morbo Sacro ſcriptum reliquit infantes, ſi ipſis ulcera in capitibus, vel circa aures, vel in reliquo corpore excitentur, liberari ab Epilepſia. *Galenus* 1. de compoſ. medic. ſ. l. cap. 8. ſalſum quid & nitroſum in ſe continere cum humorem ait, qui & ſubdito craniu vim inferat. Revera niſi corpus ante exactiſſime perpurgatum ſit, Aut malum ſit topicum, fomentum à toto non ſuſcipiens, (quandoquidem & cutis & habitus corporis ſuos habeut morbos, aliunde non pendentes) Aut ſi totum cacochymicum ſit, vix ſuſcipienda curatio aliter quam per derivantia aut revellentia, præſertim fonticulos in brachiis, aut potius indorſo: Ejuſmodi námque eruptiones ſunt de genere abſceſſuum quos curari vetat Hippocr. 6. Epid. ſect. 3. quia aliorum affectuum medela ſunt, ſicut fiſtulæ & hæmorrhoidum fluxus, à quibus multi, *ait*, intempeſtive curati, pernitioſa perpreſſi ſunt.

Per terebrationem inveniebatur caput plurima pituita refertum] Scilicet inter cranium & pericranium, quæ vel mora putredinem, acrimoniam & corrodendi os ſubditum vim acquiſivit, vel inſita malignitate donata, ſit, qualis tineam excitat: Eo vero in ſpatio diu circumfertur aliquando humor gravitate ſola moleſtus: Exemplum habetur apud C. Piſonem ſect. 2. parte 1. cap. 1. de morbis ab illuvie ſeroſa, Præfectus, *inquit*, hortis baſilicis deploravit apud me ſuam ærumnoſam vitam, ob pertinacem inſomniam, quam gravis capitis dolor ei annum jam vertentem intuliſſet, qui tactu exacerbaretur & noctu ingraveſceret, Cum caput contrectaſſem, ac ſtagnantem ſub cute humorem deprehendiſſem, ac virum ab omni inhoneſti morbi labe alienum noſſem; temperies vero ejus atrabilaris, vitáque perpetuæ apricationi expoſita ob oculus obverſarentur, tum ſane humorem, tumoris illius continentem cauſam, aquoſum illum quidem, ſed acri & bilioſo perfuſum eſſe ichore, qui inſomniam doloremque induceret ſum ſuſpicatus: Acturum poſtico occipiti cauterium inuri curo: dictum factum, aqua virore quodam inſigni, & bili praſſinæ finitimo ubertim per plures dies emanante, ab affectu liber evaſit.

§. 2. Mulierem Tinea alias tentatam, ac frequentibus quibuſdam capitis lotionibus tandem ſanitati reſtitutam, in capitis dolorem febrémque continuam incidiſſe, ad illam vocatus minime mirum eſſe dixi: Cum vero nullis prorſus vel revulſoriis vel derivatoriis & vacuantibus cederent, ſed tandem ægram poſt dies XXX. ad internecionem duxiſſent, ſublato cranio media pars totius cerebri cum membranis (erat autem dextra) putrida prorſus inventa eſt, ichore citrinio referta, urinam rectè dixiſſes. *Idem Prælection. Practic. p. 1. cap. 1.*

OBSERVATIO LXXVI.

§. 1. *Meningum Sideratio ſequuta diuturnos dolores.*

OBſervarunt primarii Medici poſt diuturnos capitis dolores Syderationem meningum ipſius cerebri eveniſſe *Ballonius Hiſt. 4. lib. 2. conſil.*

SCHOLIA.

Σφακελισμὸς Cerebrum occupat præeunte fere inflammatione. Id vero ſi illi accidat, potiori jure membranis, per quas numeroſa vaſa decurrunt, ab iis in illud expanſa: quarum ratione dolet, ipſum per ſe ſenſus expers: Adſunt vero dolores capitis, (quos aut hæmorrhagia, aut puris excretio ſolvit, aut per aures aut nares, ſi frontem aut tempora occupent,) cum pus in cerebro, aut circum membranas adeſt, vel quod ſit inflammatio, vel intemperies: hinc fieri poteſt ut pars liveſcat & ita ſideretur: quod & lateri purulento evenit ut ſit livens, ſyderatum, βλητὸν; Porrò, non aliunde τὸ βλητὸν petitur quam à ſuccreſcentia humorum malorum, quorum excretione cerebrum, ejuſque membranæ, fit immune ab omni affectione: Videatur partic. 15. l. 3. Progn. Quibus poſt dolores capitis ſanguis aut pus non eruperit, lata in cerebrum materia, moriuntur *modo Apoplectico.*

§. 2. Tenuis meninx nigricans reperta poſt diuturnum capitis dolorem. Continuis & gravibus capitis doloribus affligebatur vir XXX. annorum per annum dimidium: Poſt obitum meninx tenuis nigricans, tum in ſuperficie, tum inter anfractus corticis apparebat. *Rolfinkius Tract. de Dol. cap.*

OBSER.

Observatio LXXVII.

Capitis dolor ad occiput & ſpinam protenſus, à meningum inflammatione, quam ſequuta ſideratio.

QVidam natus annos 30. ſæpius in dies ebrius, cùm à forenſi tabula alapa vapulaſſet, pacem cum illo initurus in multam noctem vino Hiſpano ſaburratus, ſæviſſima cephalalgia, *cujus dolor etiam occiput ſpinamque* occupabat, cum omnium ſenſuum dejectione corripitur: ab amico, in cujus domum pro ſemi mortuo delatus erat, ſub merinoctium vocatus, cum viderem aſſidue exilientem, corpus corybantis inſtar, & pedes maxime maníſque jactantem, nec verbulum, etſi aciculis à me premeretur titillaretúrque, proferre valentem, dico videri mihi cerebri ſphacelo correptum: nam aliquot ante diebus nunquam ſobrius, convitiis verberibuſque combibones pleroſque male mulctarat: Acutiſſime febriebat, & tamen *potum omnem reſpuebat*, validíſque manibus, dum vires tulerunt, à labiis admota cymbia amoliebatur: rubebat facies cum tumore: rubebant & oculi, quorum fixo obtutu conſpectos phanatici inſtar terrebat; Præſcripto, quando aliud non licebat, clyſtere validiſſimo, ad lectum redii, mane *quietiſſimum inveni*, movendi ſcil. vi per languorem abolita: Silentium tantum, vt vulſa barba, punctáque acu aure, vocem nullam ederet, abolito nimirum omni ſenſu: Cùm venæ ſectionem vires non permitterent, cucurbitulæ applicitæ, admota quæ ratio dictabat, ſed invita Hygieja ómnia, die enim tertio ebriam efflavit animam.

Amicis eum qui alapam dederat in jus vocantibus, à magiſtratu caput [cùm cerebrum ſphacelo correptum aſſererem] aperire juſſi: Invenimus *meningas valde lividas* omninóque ſyderatas; quas cum Iudices mortis cauſam dediſſe, húncque ſphacelum non alapæ, ſed jugi ebrietati, quæ inflammationem cerebri conciverit, tribuendum Medici crederent, ulterius itum non eſt: fœtore maximo naſos omnium in alia omnia trahente. *H. ab Heers Obſervat. Med. xvij.*

SCHOLIA.

P*Otum reſpuebat.*] Inter Phrenitidis ſigna ſitis abſentia, præeuntibus cauſis ſitiferis, recenſetur: ægrotat ſcilicet mens & ſpiritus animales læſo cerebro, ad os ſupernum ventriculi non diffunduntur: Exactam hujus morbi *διάγνωσιν* vide apud P. Salium Diverſum, de affect. partic. cap. 1.

Sæpius in dies ebrius] Cephalalgiæ cauſæ Evidentes conjunctas excitant, inque actus ſeu afficiendi rationes dolorificas cient: Sunt autem varii generis, & diverſi modi operationis: quæcunque nempe res 1. aut materiam morbificam aliunde in partem affectam transferre, Aut 2. illam in ea prius hoſpitantem commovere aptæ ſunt, Aut 3. fibris ipſis in ſpaſmos dolorificos prædiſpoſitis, affectionem iſtam è longinquo & aliarum partium conſenſu imprimunt, ad hunc cenſum pertinent: Quoad prius, ſanguis, ejuſque inquilini humores, nempe ſeroſus, nutritius, nec non recrementa bilioſa, acida, ac alias vitioſa, variis de cauſis commoveri, inque capitis membranas transferri apta ſunt; multaque exterius accidunt, videlicet aëris ac anni mutationes, æſtus, frigoris aut madoris exceſſus, lautus victus, vini potus, balneum, Venus immodica, paſſiones violentæ, &c. illud paſſim efficiunt: Porro humores iſti interdum ſponte turgeſcunt, & ſine cauſa externa, aut alias evidenti, commoti ſe in caput proripiunt, quo ubi advenerint, fibriſque prius indiſpoſitis jam inſederint, licet cauſæ conjunctæ partem conſtituunt, ipſi tamen cumprimum in motu ſive fluore ſunt, cauſæ evidentis rationem ſubeunt, Quare cum prius explicavimus quo ritu ſanguis, quæque in eo hoſpitantur, ad membranas affectas delata cephalalgias concitant, videndum quibus modis, & ob quas occaſiones iidem humores commoveri, inque membranas corripi ſolent. Et 1°. ſanguis ſua ſponte, & ob inteſtinos particularum ejus motus & colluctationes ſubinde efferveſcens, capiti moleſtias impertit, nec tantum in febrium paroxyſmis, aſt inſuper ſine cauſa evidenti, aut morbi ſuſpicione, turgeſcentiæ ejus crebræ ac vagæ contingunt, quas in aliis vix perceptibiles, cephalalgiæ obnoxii ſatis advertunt ac luunt: Nec ſolum è proprio penu ſanguis capiti noxam immittit, ſed eam aliunde ſuſcipiens illuc defert: Sæpenumero cruor è ſtomacho, liene, meſenterio, hepate, utero, aliiſve partibus aut viſceribus materiam incongruam, aut ſibi, aut nervoſo generi infeſtam ſuſcipit, quam brevi poſtea ut extrudat efferveſcens, membranis capitis ſuffundit, adeóque cephalalgiam, vulgo dictam ſympatheticam producit, cujuſmodi affectus ab aliis partibus tranſmiſſio ad caput, etiam alio interdum modo contingit, uti dicetur: Cum maſſa ſanguinea ſero abundat, nonnunquam mere plenitudine ad illud excernendum excitatur, quod in capitis membranas decumbens, dolorum paroxyſmos ciet: 3. In cruoris ſinu prout ſerum, ita & ſuccus nutritius, h. e. recens chymus ex alimentis confectus hoſpitatur, ac una circulatus, ſi ſemicoctus aut depravatus, vellicationes dolorificas ciet. 4. Reſtat adhuc aliud cauſarum evidentium genus, cum propter ſpaſmos in partibus aliis inceptos, cephalalgiæ ſuccedunt, De quibus omnibus, aliis locis. *Willis.*

Dolor occiput ſpinamq;] A repletione Sinum lateralium dictorum, alias Poſteriorum & Deſcendentium ſub ſuturæ lambdoideæ ductu ſitorum: oriuntur utrinque unus in poſteriori occipitis ſede, unus dexter alter ſiniſter dictus, ad latus foraminis occipitis, per quod ſpinalis medulla tranſit, cranio ſemper attenſi. *Rolfinkius Diſſectat. Anat. p. 998.*

Dolor occiput] Occipitis dolor cauſam ſæpe agnoſcit

cutis capitis inibi eximiam craſſitiem, eoque nomine interiorum exhalationibus minus per viam, quæ coercitæ diutius, ubi ad naturam redierint, diſtendendo dolorem inferunt, à vulgo crinalem dictum, qui ſæpe [illegible] eſſe arthritidis ſolet: hoc enim ex fonte, *Fernelio*, ſupervacui humores per ſumma corporis ſub cute, iter ſibi aditumque molientes ad artuum compagines ſcaturiunt.

Observatio LXXVIII.

Capitis dolor à phlegmone cerebri partem poſticam obſidente, ſubſequente ſphacelo.

NObil. juvenis annos natus 37. ſub cane ingraviſſimum & acutiſſimum dolorem capitis incidit, *qui ad poſteriora* & latus ſiniſtrum magis porrigebatur; aderat *obſcura & leviſſima febris*, ſenſuum vigor, guſtus præcipuè: cùm his nihilominus ſitis ingens & vigiliæ perpetuæ: *frons* nihil incaluit, caput parùm, ex tactu licet duro, non dolebat: appoſitis ad frontem manuum una, ad ſinciput altera, *cerebrum intus concuti ac convelli* ſentiebatur: ac *caput* univerſum *involuntariè ſubſiliebat: urinæ in principio craſſa & alba*: Quibus animadverſis, phlegmonem in cerebro metuentes, vel eryſipelas, ſanguinem mitti &c. juſſimus: 4. morbi die, in linguæ latere dextro erupit tuberculum, quod durum & cavum & ſine ſenſu ulceroſum deprehenſum eſt, carcinoma ſcil. Septima ſub veſperam paululum deliravit, mox ſudor in facie primum, deinde per totum corpus copioſus obortus eſt, ita ut veram & perfectam criſim adfore ſperaremus: Dum amoventur ſtragula & ſudor abſtergitur, illum fermè reſolutum invenimus & continuò delirantem: *Vires quæ ante ſudorem* fuerant prævalidæ, omnino fractæ percipiuntur, atque in eo ſtatu nocte tota uſque ad horam 8. diei IX. matutinam perſtitit, garrulus ſupra modum & inſipiens, & immemor omnium quæ ſibi in morbo contigerant vel facta fuerant: Circa X. reipiſcere viſus eſt, quorundam reminiſci, & ſic ſpes animis addita fuiſſet, ni pulſus convulſivus, artuumque tremor cerebrum peſſimè affici indicaſſent: In procinctu urinæ excretio copioſiſſima, quæ rubra & igneo ſplendore coruſcabat: Simili hora, qua pridie ſub veſperam, rurſus ægrotantem invaſit delirium, in eo pejus, quod cùm rurſus vires conſtarent factus phreniticus, adſtantes ſummo terrore profligabat: Nona matutina iterum reſipuit uſque ad veſperam, ſub quam tumor exortus eſt in cervice, pomi mediocris magnitudine, non doloroſus neque à cute diverſi coloris, nec minus delirium juvenem ocupavit cum manuum motu convulſivo; die X. omnia ſimiliter ſe habuerunt: Sub finem XI. convulſus moritur.

Cadavere diſſecto, cæteræ corporis partes inculpatæ repertæ ſunt præter cerebrum: aperta quippe calvaria magna copia ſanguinis nigerrimi, etſi diluti, illico affluxit, intactis adhuc meningibus, imo oſſibus vix diductis ad ſerræ capedinem; qui quidem ſanguis inter calvam & membranas effuſus ponderis lib. ij. vel pluris æſtimabatur: Ubi detectæ ſunt cerebri tunicæ, mox univerſum venulis nigro torridoque ſanguine turgentibus conſperſæ apparuerunt: Pars autem poſterior duorum digitorum latitudine, longitudine quatuor, ubi torcularis ſedes definitur, non ſolum nigricans, ſed præterea membranæ puniceo colore & gangræna correptæ viſæ ſunt: In qua parte dum ſcalpellum adigi juſſimus, protinus inde materia purulenta ad unc. VI. cum fœtore emanavit: Novacula altius adacta, tota fere baſis cerebri, imprimis cerebellum, & ea pars ſpinalis medullæ quæ primis vertebris excipitur, & ſuper qua tumor apparuerat, ſphacelo ſimiliter correptæ ſunt inventæ: meninges verò partis ſiniſtræ ulcuſculis exeſæ, per quæ ſanguinem ſub calvam effluxiſſe veriſimile eſt:

SCHOLIA.

EX quibus collige cauſam doloris illius acutiſſimi, vigiliarum, delirii & convulſionum fuiſſe ſolutionem continui in cerebri parte poſtica, cerebello dicta: Solvere veró unitatem cauſæ duæ, ulcus & phlegmone eryſipelatodes: Ulcus quidem ut cauſa primaria, ab aliquot menſibus contractum ex cauſis relatis, ſed reticendis: ut ſobolem habuit ulcuſculum illud in lingua enatum, ſic & partem debilem & reddidit & inflammationi locum dedit: phlegmonem autem eryſipelatodem promoverunt ætas, temperies corporis & aëris, ſed præſertim natatio in frigida ſub dio poſt inſolationem & excandeſcentiam: Febris verò obſcura fuit cum tot terrificis ſymptomatis, 1. quia cerebrum unum laborabat. Secundo quod obſcuri ſenſus ſit ex ſe, tum frigidum & humidum. 3. Ob ejus diſtantiam à corde, hinc ſpiritus caput perreptantes ubi in plexus binos illos labyrintheos illapſi ſunt, difficile ad cor recurrunt & contagium partis affectæ cordi minimè communicant. *Henricus Rufus ad Lazarum Riverium. Obſerv.* 21.

Tota baſis cerebri &c.] Tenuis meninx infinitas vaſorum propagines à craſſa derivatas in ſe cum ſuſcipiat, iterumque cerebro diſpenſet, hinc clarum eſt eos hallucinari qui cerebrum inflammatione poſſe corripi inficiantur, quod experientia ipſa oſtendit: Ad Aphor. 50.7. in quo Hipp. eos quibus ſyderatum eſt cerebrum, tridui intervallo obire docet, gravem potius inflam-

mationem

mationem, quam nativi caloris extinctionem (quam alias ſphacelus ſignificat) intelligendam eſſe teſtatur Galenus: Rationem addit, quod ab hoc nulla ſalutis ſpes ſupersit, quam Hipp. tamen promittit ſi hos ſuperaverint: Iam & nos ipſi per foramina cranii, quæ terebris fiunt in capitis vulneribus, cerebrum cum dura membrana ita ſublatum eſſe, ut extra calvariam prominerer, ſæpe vidimus ſedata mox inflammatione in ſuum locum rediiſſe: Quin & in apertis cadaveribus abſceſſus in ipſa cerebri ſubſtantia repertos multorum teſtimonio comprobatur. *Spigelius Anat. lib.10. c.3.*

Qui ad poſteriora, &c.] Ibi enim grandes arteriæ & amplæ per quas humores in caput influunt.

Obſcura & leviſſima febris.] Inanes ſunt quas affert rationes, ſi enim adfuit phlegmone cerebri & membranarum, non potuit non ſequi febris continua, admiſſa præſertim circulatione ſanguinis: Ratio ergo quærenda in necroſi cerebri cito obrepente, vitalem ſanguinis calorem extinguente, qui refluus ad cor non potuit ingens incendium inducere: frontem enim ait nequaquam incaluiſſe; caput parum, imo ne ad contactum doluiſſe.

Caput involuntarie ſubſiliebat] Vellicatis membranis ab acrimonia ichorum è phlegmone exſudantium, & orgaſmo agitato ſanguine in vaſis, ſuſcitatiſque flatibus membranas diſtendentibus.

Vires quæ ante ſudorem, &c.] Exhauſto ſero & lympha à quibus temperabatur acrimonia bilis, unde ἄκρατος facta acrius ſæviit, hinc delirii cæterorúmque ſymptomatum exacerbatio.

Magna copia ſanguinis effluxit] Ab ἀναστομώσει vaſorum quæ exuberantiam illic depoſuerunt.

Vrina craſſa] Futurus in febribus præſagiri poteſt capitis dolor ex urinis turbatis, *Quibus in febribus urina perturbata, quales jumentorum, iis dolores capitis vel adſunt vel aderunt aphor.70.4.* Hic aphor. ut rectè intelligatur, diſtinguendum eſt inter urinas perturbatas: Aliæ perturbantur à cauſa externa, aliæ ab interna, illa eſt frigus ambiens, & tales Cardanus vocat concretas, quæ in aqua calida rurſus clareſcunt: Hæc eſt calor internus præternaturalis, ſeu febrilis, qui partes humorum craſſas, quæ in ſedimentum erant abituræ, nunc valide permiſcet cum tenuibus, nunc leviter: Si valde miſcentur, manent turbidæ: ſin leviter, cum calor earum actualis evaneſcit, ſedimentum ponunt: Non primæ dolorem prænuntiant ab externa quæ turbantur cauſa, ſed poſtremæ, Ratio hujus prognoſtici ſuppeditatur à Galeno, Fiunt tales urinæ craſſam & denſam materiam agitante & verſante calore, *atque in ea ſubigenda occupato*, Et paulo poſt, Serenis talibus vel dolores capitis conjungi vel eas ſequi ſubjungit, *quia una cum calore flatuoſus ſpiritus in caput facile tollitur.* Vrinæ tales fiunt à calore igneo per modum ebullitionis & fervoris humorum in venis, non aliter ac in muſto: ut in hoc, ita & illic humores & vapores concitatius elevari neceſſe eſt: ſignificant ergo tales urinæ μετεωρισμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἀναθυμίασιν imminentem: Tanta in febribus tum eſt agitatio, ut procellæ inſtar ad cœlum ferantur, & ſacrum mentis domicilium attingant humores, inferiore regione interim non manente libera: Salia ſpirituum in morem ſublimationem minantur, alembicum dum petunt, membranas ibidem lancinant. Elevantur autem ex internis venis ad cor, ex carotidibus ad cerebrum. *Rolfinkius Tract. de Cap. Dolore p.114.*

Observatio LXXIX.

§. 2. *Capitis dolor à totius cerebri Phlegmone quum ſequuta eius necroſis.*

MVltos vidimus qui cerebrum ſphacelatum (h. e. principium ad ſphacelum, ut Gal. ſtatuit) habebant: tamen nonnulli (contra Hipp. ſententiam qui intra triduum perire aſſerit) pervenere ad 14. diem; Alii à 7. alii ad 10. & non ſunt ſanitati reſtituti, & horum calvarias aperientes, totum cerebrum penitus ſphacelatum, i. e. corruptum invenimus: Hoc mihi videre contigit in Ill. Comite N. qui 6. die à ſphaceliſmo obiit: Cum Gal. igitur in genere dicimus, cerebrum corruptum habentes nullomodo poſſe ſupervivere, imo brevi moriuntur, non tamen in 3. diebus: Nam virum quendam robuſtum vidimus qui uſque ad 14. diem pervenit: Etſi peras, quonam modo cognoſci potuit jam cœpiſſe corruptionem, Reſpondemus ex vehementiſſimo dolore quem patiebatur æger, tum putamus ſphacelum & corruptionem cœpiſſe, 4. die effectus eſt attonitus, 8. die omnes ſenſus amiſit, 14. die obiit: Huic ablata calvaria totum cerebrum corruptum invenimus: *Braſſavolus comm. ad aphor. 51. lib. 7.*

SCHOLIA.

DE ejuſmodi doloribus qui in ſphacellum abeunt, ait *Hippocr.* aph. x. 6. Dolenti caput & valde dolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut per os, aut per aures, ſolvit morbum: Nimirum ex aqueo ſucco aut ſanguine ejuſmodi dolores gignuntur: Sanguis autem aliquando naturæ beneficio in pus abit, aliquando tranſmutationem illam non ſubit; atque tunc periculum eſt cerebri ſphaceliſmi, h. e. corruptionis, ſi ſupra dicta emunctoria ſicca ſint nihilq; per illa excernatur: Si tales ſucci in eo morbo per eas partes evacuentur, vacuatio eſt congrua, educuntur enim qualia decet & per regiones convenientes.

Totum cerebrum penitus ſpacelatum] Cerebri abſceſſus & ſphacelus à pauciſſimis autoribus deſcribitur, licet ab Hippocr. annotatus fuerit. 3. de morbis, & in uſu practico interdum occurrat, minúſque exercitatos Medicos alterius morbi ſpecie deludat. Eſt autem ſubſtantiæ cerebri ſuppuratio vel corruptio, quæ gangræna vel ſyderatio etiam nominatur: Cauſa illius immediata eſt cerebri ſubſtantiæ inflammatio, quæ tamen à phrenitide diſtinguitur, ex eo quod in ea membranæ potiſſimum inflammantur, & ab iis inflammatio parti tantùm exteriori & contiguæ communicatur: in hac verò partes cerebri interiores, ac totam propemodum illius ſubſtantiam occupat: magna autem illa inflammatio in parte molliſſima & humidiſſima

brevi ſphacelum acceſſit: Cauſa eſt ſanguis ſupercaleſactus, vel admodum bilioſus in cerebri corpus & partes ejus internas affatim irruens: Externæ cauſæ eæ ſunt quæ ſanguinem calidum copioſum congerere & ad caput transferre valent, ſed maximè vulnera capitis gravia & contuſiones: Ab hac tamen cauſa oriundus abſceſſus, vel ſphacelus, à prædicto diverſus quodammodo eſt, quia ex contuſione factus abſceſſus tot cerebri partes utplurimum non occupat, ſed uni præcipue adhæret: unde ſymptomata leviora, ſaltem ab initio, eſſe ſolent & affectus ad plures dies propagatur: Signa verò prioris hæc ſunt, Invadente affectu ingens capitis dolor ægrum adoritur, qui per occiput collo & ſpinæ communicatur; cui mox ſuccedit ſenſuum omnium tum internorum tum externorum abolitio, ſicut in apoplexia contingit, à qua tamen ſignis infra deſcribendis diſtinguitur: Variis motibus & inordinatis ſeſe ægri exagitant, ut vix uno in loco contineri valeant: manibus interdum partes ſuperiores invadunt, eáſque divellere ac dilaniare conantur, faciem unguibus dilacerant, crines avellunt: at procedente morbo corpus langueſcit, & ad motum impotens efficitur: febris acutiſſima & intenſiſſima hunc perpetuo comitatur affectus, quæ ab ingenti inflammatione procedit: Ægri neque cibum neque potum admittunt, & vix aliquid in ſtomachum quocunque artificio ingeri poteſt, unde cita advenit virium exolutio: Abſceſſus ex vulnere aut contuſione geniti hæc ſunt ſigna: poſt acceptam contuſionem capitis torpor quidam & mœſtitia apparet, animalibus ſpiritibus à materia extravaſata labefactari incipientibus: morbo invaleſcente febricula exoritur, materia putreſcere incipiente: his capitis dolor ſuccedit & ſomnolentia, mox aucta putredine omnia ſymptomata ingraveſcunt: febris intenſior evadit, æger è profundiori ſomno emergens ſubito vociferatur & ſurgit è lecto, itarúmque iterum decumbit: frequenter manum ad caput adducit: Ex his plerique ante obitum purulentam materiam & vireſcentem ore aut naribus reiiciunt. Iſte affectus periculoſiſſimus eſt & utplurimum lethalis, aph. x. 7. Quibus cerebrum ſphacelatum eſt in tribus diebus pereunt, ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt: docet vero *Galenus* per ſphacelum non eſſe intelligendam factam & completam partis corruptionem, quia hæc curationem non admittit, ſed quæ eſt in fieri, imminétque ob inflammationis magnitudinem. *Riverius Pract. l. 1. c. 12.* Vide hujus affectus ampliorem deſcriptionem apud *Saltum Diverſum* lib. de affect. particul. c. 1. & inſigne exemplum apud *Amatum* cent. 1. cur. 9. qui in hoc affectu cerebrum corrodi & exedi ait, & intra triduum ægrum perire, ac ad XIV. diem aliquando pervenire diſſecto cranio experientia ſe didiciſſe ait. In infantibus morbus hic Sciriaſis dicitur, de qua *Langius* l. c. Cujus triſte mihi exhibuit exemplum filiolus meus Henricus X. menſes natus anno 1657. menſe Junio: qui in eum affectum incidit ex calidiore lacte, meribibula enim erat nutrix conductitia, & bombardarum in domus vicinia exploſione: hunc febris prehendit acutiſſima, cum faciei pallore, inextinguibili ſiti, diarrhœa: Protinus fovea in ſincipite apparuit: continua fuit agitatio brachii dextri, qui præ fatigatione aliquot poſt horas concidit, hinc ſiniſtrum eadem agitatione commotum, tandem ſuccedentibus convulſionibus XII. poſt hora obiit.

Observatio LXXX.

Hemicrania dextri lateris à corruptione cerebri latere ſiniſtro.

MVlierem vidi quæ continua dextri lateris hemicrania diu & acerbiſſimè affligebatur:

Tandem defunctæ cranio detecto inventum fuit cerebrum in ſiniſtro latere corruptum, ichore & ſanie refertum: qua tamen in parte ipſa nullum deprehenderat doloris ſenſum. *H. Saxonia Pral. Pract. p. 1. c. 1.*

SCHOLIA.

GAlenus 2. comp. loc. c. 3. magna ex parte ſcribit fieri Hemicraniam per conſenſum, expurgante ſe cerebro per venas & arterias: Sed hic pulcherrimum occurrit quæſitum, Cur dolor qui fit à cauſis eſſentialibus magis in una quàm alia parte oriatur? Quando enim caput afficitur per conſenſum, res plana eſt, Nam prout pars, à qua fit conſenſus, fuerit dextra vel ſiniſtra, dolor etiam magis hanc vel illam occupabit partem: Sed ubi eſſentialis materia in capite reperitur, cur unica ſemper pars patitur, non quandoque una quandoque alia? Si contingat unam ex iſtis partem factam eſſe imbecilliorem, cauſa eſt in promptu, ſed nulla præceſſit imbecillitatis cauſa: Puto plerumque hoc fieri expurgante ſeipſum cerebro per conſueta emunctoria, per unam tantùm capitis partem, per aliam minimè: Ita ut illa pars quæ excrementa educit ab hemicrania ſit immunis, altera verò dolorem ſentiat. *Idem ibidem.*

APPENDIX.

Hemicraniam per conſenſum] Obſervatam à ſe ait in nonnullis calculoſis ejuſdem lateris Hemicraniam, qua parte renum Calculus ſe urinæ oppoſuit dolorémque fecit, Excell. *Th. Bartholinus* centur. 4. Epiſt. 6. An ſero in caput reſtagnanti id imputandum, vel ad membranarum ejuſdem lateris conſenſum, dubitat: Convulſionem, *ait*, minatur *Hippocrates* lib. 1. Prædict. §. 120. ſi veſica ſit intercepta cum capitis dolore: forſan quia nervorum principium ſerum interceptum inundat: Ruborem genarum notavit *Lælius à Fonte*, Conſult. 69. in iis quibus phlegmone obſidentur renes parte exteriore. *Τὸ κατ' ἴξιν*, autem, aut diametralis oppoſitio in ſitu doloris, non ſemper obſervatur: quin potius promiſcue vapores à quacunque corporis parte qui ſubminiſtrantur, nunc hanc nunc illam partem implere poſſunt: Arteriæ enim calvariæ circa baſin foramina intrantes, poſtquam rete mirabile dictum

dictum conſtituerunt, ſe per univerſum meningum & cerebri diſtrictum expandunt; cúmque alimentari humore excrementios mulros humores & vapores in caput deponunt promiſcue,nulla habita mandantis partis ratione: vaporibus etiam plus tribuitur quam revera in iis eſt. *Rolfinkius Tract. de dolore Cap. l. 2. ſ. 2. art. 1. part. 1. cap. 15.*

Observatio LXXXI.

Capitis dolor à vitioſa meningum diſpoſitione, inducta ab humoribus atrabilariis, &c.

SIccæ meninges atque velut ſyderatæ apparuerunt poſt diuturnos capitis dolores, præſertim cùm & humores pravi ſunt,retinentque aliquid *de natura humoris atribilarii* aduſti: In talibus balnea potius ex uſu ſunt,quàm agitatio ulla ſudorificis aut calidioribus medicamentis tenrata. *Ballonius Epid. l. 1. pag.* 88.

SCHOLIA.

DE *natura humoris atrabilarii aduſti*] Etſi raro dolor capitis fiat à melancholia pura, fit tamen ab hac pituitæ permixta, ut in iis qui paſſi ſunt morbum venereum: Si dolor fiat à pura melancholia, medicamenta alterantia debent eſſe calida & humida (niſi fiat à bile flava aduſta) non admodum tamen ſed mediocriter, ut borrago, bugloſſo. Vt autem pleuritis à melancholia raro fit, ſit nec dolor capitis: Si enim ſola dolorem faceret, certe qui melancholia laborant, frequenter dolore capitis vexarentur, qui tamen dolorem nullum habent, niſi illum non ſentiant quod mens occupata ſit: Adde quod ſiccitas dolorem non facit, neque materia craſſa, niſi vel bilis permiſceatur, vel ſpiritus, qui diſtendendo partes dolorem faciunt: quod ſecus evenit in pituita, quia frigida eſt & humida, unde ſpiritus multus oritur qui diſtendendo inducit dolorem, idque potiſſimum noctu, ut in morbo Italico: Si vero fiat à melancholia aduſta, ob bilis naturam quam retinet, dolorem facit: ob idque humidis & frigidis alteranda eſt: Inter remediorum formas magis conveniunt embrocatio capitis & irrigatio frequens: Deprehenditur autem à melancholia dolor fieri, ſi prius ægri quam dolerent, non dormiebant, & inter dormiendum ſomniis multis vexabantur, parteſque omnes illis circa caput calidiores & ſicciores apparent: Adhæc ſentiunt veluti puncturas circa oculos, per quos Medici crediderunt melancholiam expurgari, ut bilem per aures, & pituitam per palatum ac nares: Quod ſi in corpore melancholico poſt morbum à melancholia, vel in morbo melancholico fiat dolor, qui medicamentis diſcutientibus facile non cedat, veriſimile eſt ab eodem humore fieri. *Rondeletius methodi lib. 1. cap. 6.*

Observatio LXXXII.

Capitis dolor à vitio duræ matris & piæ, nigricantium circa os coronale, ad ſemidigiti tranſverſi latitudinem, ob Tabacci fumi uſum perennem.

ANno 1640. Prior Monaſterii Cucullatorum Vicofezenſacii Aremoricorum, Gravi dolore capitis infeſtabatur, tandem lethali: quanquam omnem curam impenderent Clar. D. D. Forgeus & Lommius: Qui cauſam atrocis illius doloris & lethi indagaturi, caput aperiri curarunt, quod à peritiſſimo Chirurgo Forcæo præſtitum: Remoto cranio, animadverſa circa partem ſupernam oſſis coronalis, inſignis nigredo duræ matri impreſſa, ipſam cerebri ſubſtantiam attingens, craſſitiem ſemidigiti adæquans: Quærentibus Doctoribus num defunctus fumiſugus eſſet? reſponſum vix momento à Tabacci uſu temperare ſibi potuiſſe, Imo per pennæ anſerinæ tubum illius pulverem in nares attrahere ſolitum eſſe, unde oſſis ethmoidis foramina ab illo omnino obturata reperta ſunt. Quare ab iis pronuntiatum non aliam originem habuiſſe cephalalgiam, quam à prædicto Tabacci abuſu. *Ex communicatione peritiſſimi Ioh. Lamont Chirurgi Genevenſis.*

SCHOLIA.

AN Tabacci fumus ſui veſtigia in cerebro, cranio, meningibus vel aliis partibus relinquat, diſquiritur libro quarto in Miſcellaneis, ubi extant exempla tum eorum quibus nigrore fœdatæ eæ partes repertæ ſunt, tum quibus puræ nec ullo modo inquinatæ extitere.

Observatio LXXXIII.

Capitis dolor à membranarum Coalitu, Tuberculis & Tumoribus ſcirrhoſis.

CEphalalgia Scorbuto tam rarò deeſt, ut multi potiſſimum hoc affectu virus Scorbuticum luant: cujus nempe mali paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis, & crebra vice repetitis obnoxii fiunt: Hujus cauſam unicuique obvium eſt humoribus in meninges

meninges ſuffuſis adſcribere, quod etiam αὐτοψία comprobavit: Nam in quorundam defunctorum capitibus utraſque membranas coalitas, & tuberculis ac tumoribus ſcirrhoſiis per totum obſitas vidi: Cujuſmodi tumores & concretiones, à gemini humoris dolorifici, *poſt crebras efferveſcentias*, mutuis coagulationibus exoriri videntur, *Th. Willis Tract. de Scorbuto cap.* IV.

SCHOLIA.

P*aroxyſmis graviſſimis*] Cephalalgiæ, cujus paroxyſmi vagi ſunt ac incerti, à ſanguine aut ſero in loca affecta irruentibus crebra ſunt exempla; Intermittentis periodicæ inſigne affert exemplum *Excellentiſſ. Williſius* Tract. de Anima Brut. cap. de cephalalgia: Venerabilis, *inquit*, matrona anno ætatis 45. gracili corporis habitu ac temperamento bilioſo prædita, cum à longo tempore cephalalgiis occaſionaliter excitari ſolitis obnoxia vixiſſet, circa initium Autumni dolore capitis periodico moleſtari cœpit: Hic affectus circa quartam à meridie horam invadens, ad mediam fere noctem, donec ægrotans præ cruciatu & vigiliis defatigata in ſomnum cogeretur, protendi ſolebat: dein poſt ſomnum ſatis profundum illa mane evigilans recte habebat: Ad hunc modum ægrotans per tres ſeptimanas morbi hujus inſultus quotidianos paſſa, medicinæ, quam maxime horrebat, uſum diſtulit, tandem vero appetitu dejecto, & viribus attritis, ad therapeian expetendam coacta, poſt lenem catharſin & phlebotomiam, cepit bis indie, per unam aut alteram ſeptimanam, Electuar. ſeq. quantitatem nucis caſtaneæ, & integre convaluit.

℞. Conſerv. flor. cichor. fumar. ana ℥ij pulver. rad. Aron. compoſ. ℥iß. Eboris ʒiß. ſant. citr. ligni Aloës ana ʒß. ſalis abſynth. ʒiß, vitriol. martis ℥j. cum ſyr. è quinque rad. fiat Electuar.

In hoc caſu, quod poſt diatheſin cephalalgicam morbi acceſſiones, febrium intermittentium ritu, demum periodicæ extiterunt, proculdubio in cauſa fuit chymi, ſive humoris nutritii in ſanguinem aſſimilatio impedita: quippe cum penus ejus in maſſam ſanguineam receptus vinci nequiret, poſt aliquantulam moram diſcrepare, cumque particulis ejus effervеſcere ſolebat; propterea ſtatim ſanguis, ut mixturam incongruam excuteret, turgeſcens, recrementa ſua, prout in alias partes, ita præcipue, & cum majoris moleſtiæ ſenſu, in meningum fibras prius debiles, aut in conformatione læſas deponebat: materies ea capiti ſuffuſa, aut per ſe fibras ſenſiles irritans, aut cum ſucco earum irriguo effervеſcens, doloris paroxyſmum modo deſcriptum ciebat: qui nempe perdurabat donec particulæ heterogeneæ vel mutuo congreſſu effervеſcentes, aut ſubigerentur aut exhalarent.

A Gemini humoris dolorifici &c.] Materies morbifica cephalalgiam inducens, vel eſt *ſanguis*, vel *ſerum* ejus, vel *ſuccus nutritius*, vel *liquor nervoſus*: Unum quodque horum varie diſpoſitum, aut fæculentiis imbutum, circa loca capitis prædiſpoſita, modo ante paroxyſmum ſenſim aggeritur, modo hoc ingruente affatim apponitur: Cæterum modo humor unicus plenitudine ac acrimonia ſua fibras ſenſiles diſtendit aut irritat; modo plures ſimul congreſſi mutua effervеſcentia fibras divellunt, adeoque ſpaſmos dolorificos cient: 1. *Sanguis* in motum rapidiorem incitatus, ac in caput ebulliens, circa loca prædiſpoſita inter transeundum anguſtatur aut ſiſtitur; proindeque uberius mox ibidem aggeſtus, vaſa diſtendit, membranas valde inflat, fibraſque nerveas ab invicem divellit, illiſque adeo corrugationes dolorificas inducit: 2. *Serum* in maſſa ſanguinea copioſius aggeſtum, ſæpe aut ſponte ſua, ob meram plenitudinem, aut à cauſa evidenti commotum, ſubito furorem concipit, & proinde ſtatim è cruore exundans, non ſemper, aut tantum in pulmones, at ſæpenumero in caput irruit; inque membranas ejus aut muſculos ſuffuſum, circa partes ad cephalalgiam prædiſpoſitas copioſius aggeritur, ibidemque inflationes & corrugationes dolorificas inducit: Porro *ſerum*, prout recrementa ſulphurea, aut ſalina, acida, bilioſa, acria aut melancholica, aut alius generis infeſta ſecum vehit, eaque fibris nerveis affigit, dolorem acutum aut hebetem, brevem aut longiorem efficit: Cephalalgiæ, propter hujuſmodi procatarxin oriundæ, tempore hyberno, cœlo humido & vento humido gravius infeſtant: Inſuper hunc affectum aliarum faciei, oris, aut laryngis partium catarrhi ſæpe comitantur.

3. *Succus Nutritius*, ſive *recens Chymus*, è ſanguine ad partes ſolidas delatus, iiſque adponendus, ſiquidem ille quibuſdam capitis partibus male diſpoſitis improportionatus fuerit, *Cephalalgiæ paroxyſmos periodicos* excitare ſolet: Namque hujus penus, juxta fibras quaſdam nerveas depoſitus, ſiquidem aſſimilari nequit, poſt aliquantam moram eas aggravare incipit, & demum in corrugationes, propter moleſti expulſionem, incitat: Cephalalgia e tali cauſa procedens, poſt totidem à paſtu horas quotidie repetere, & pari temporis ſpatio perdurare: quinimo, prout victus ratio quoad quantitatem, qualitatem & aſſumendi tempora alteratur, etiam dolorum paroxyſmi variari ſolet, prout in multis obſervavi.

4. *Liquor Nervoſus*, inordinatione ſua, cum ſæpe in aliis partibus, tum non raro in capite dolorum cauſa exiſtit: nam iſte aut à craſi degener, aut fæculentiis imbutus, fibras nerveas non ita libere trajicit, quin ſtagnare, in iiſque ad plenitudinem irritativam congeri aptus eſt, idque præſertim intra fibras prius debiles, aut male conformatas (quales interdum ſunt capitis membranæ) quippe in his prædiſpoſitis, liquor irriguus in motu præpeditus, ad plenitudinem aggravativam aut irritativam facile aſſurgit, proinde ut fibræ adeo impletæ, inſtar ſtomachi nimis ſaginati, propter contenta ſua excernenda, ſpaſmos & corrugationes dolorificas ineant, nec ab iis ceſſent, donec ſarcina liberantur, quæ tamen poſtea rurſus modo citius modo tardius coacervata, alios ſubinde ac alios dolorum paroxyſmos infert: Cephalalgia talem ob cauſam oriunda, ſine notabili ſanguinis turgeſcentia, & ſæpenumero abſque erroribus in victu, leute ac velut ſua ſponte oritur: quandoque tamen propter inordinationes in non naturalibus, aliaque accidentia citius acceſſitur, ſæpius horis matutinis, & poſt largiores ſomnos, cum fibræ nerveæ humorem iſtum copioſius imbiberunt, obtingere ſolet, Quo ritu autem, & ob quas cauſas remotiores, humores, nempe aut ſeroſus aut nutritius delinquunt, quoties *Nervei* intra fibras contento occurrentes dolorum paroxyſmos cient, infra declarabitur: Interim præcipua *Liquoris Nervei* culpa cephalalgias crebriores & habituales produci ſatis conſtare arbitror; quoniam hic & fibris ipſis quæ corrugantur, & ſpiritibus qui in diſtractiones dolo-

Digitized by Google

dolorificas aguntur, maxime intimus eſt: tum etiam quia dolores capitis nonnunquam ſine ulla ſanguinis, ſeri aut ſucci nutritii inordinatione aut tumultu oriuntur, atque his quantumvis depletis aut ſedatis, cephalalgiæ pertinacius ſæpe durant: De *Liquore* autem *Nerveo* cum cephalalgiæ cauſa eſt, obſervamus culpam ejus modo univerſalem & modo privatam eſſe: Nam interdum iſte labem ſuam à parte affecta acquirere poteſt, quatenus nempe intra fibras conformatione læſas ſubſiſtere aut ſtagnare coactus, adeo perverti-tur ut demum infeſtus, iſtas vel per ſe, vel cum alio humore fermeteſcens, in corrugationes dolorificas irritet: quandoque tamen, ac præſertim in cephalalgiis gravioribus exiſtimare fas eſt, totam Liquoris Nervei maſſam in vitio eſſe; Nervoſas autem capitis partes præ aliis quibuſvis in toto corpore noxam ejus luere, quia nimirum hæ primæ Liquoris Nervei ſcaturigini propiores exiſtunt, atque etiam ſunt maxime ſenſiles: Quapropter Liquor Nerveus, ſiquando vitioſus fuerit, intra meninges aliaſque capitis membranas, pluſquam alibi in cæteris partibus corporis vel ſponte turgeſcens, vel ab altero humore ei ſuffuſo effervescens, dolorificus evadit: Rem ita habere conſtat, quoniam Cephalæa diuturna ac gravis, non tam remediis capiti adhibitis aut appropriatis, quam iis quæ *ſucci nervei* atque *ſanguineæ maſſæ* craſes reſtituunt, qualia ſunt chalybeata, antiſcorbutica, curari ſolet: Quod certe arguit quicquid Liquor Nerveus in toto corpore peccat, id capitis partes potiſſimum plecti. *Idem Ibidem, pag.* 249, 250, 251, 252 *&* 253. Vide plura l. c.

Poſt crebras efferveſcentias, mutuis coagulationibus &c.] In prædictis cephalalgiis materies morbifica humore ut plurimum unico ſive ſingulari conſtat; proindeque dolorum paroxyſmi paulo miniores ſunt, & non raro citius pertranſeunt: Subeſt vero altera hujus morbi cauſa, cum duo humores (inſtar ſalinorum diverſi generis) ſimul congreſſi mutuo afferveſcunt, adeoque a particularum diſſimilium lucta fibræ plurimum vellicantur, inque dolores valde acutos & lancinantes aguntur, iiſque non raro diutius infeſtantur: In hoc caſu pugil unus ſemper erit *Liquor Nervoſus*; alter vero aut *Latex ſeroſus* aut *Succus nutritius*: Sanguinem, quia fibrarum ductus tantum alluit, ac non intima ſubit, eximimus: Liquor autem Nerveus, ob vitia modo citata, interdum per ſe fibras continentes vellicat, inque ſpaſmos dolorificos ciet, Quod ſi huic ita prædiſpoſito, ac intra fibras plenius aggeſto humor alter, ſive nutritius, ſive ſeroſus (nam uterque reus eſſe ſolet) minus congener exiſtens, copioſe ſuffunditur, particulæ ſtatim omnes exſuſcitatæ inter ſe colluctantur, adeoque mutua efferveſcentia fibras inſigniter diſtendunt & vellicant, hinc ut ab iiſdem diu & valde corrugatis, dolores acerrimi & diu perdurantes inducantur: *Idem ibidem p* 251.

APPENDIX.

Cephalalgia ſupra vicennium durans, Ortum veriſimiliter ducens à tumoribus ſcirrhoſis &c. meninges obſidentibus.

ANte aliquot annos ad inviſendam Nobil. Dominam, ſupra vicennium cephalalgia primo intermittente, ac nuper fere continua laborantem acceſſebar: Ante ſecundum ætatis luſtrum *à febri periculoſa convaleſcens*, capitis doloribus interdum ſponte, ac ſæpius à levi quavis occaſione oriri ſolitis obnoxia evaſit: Ægritudo non uni loco aut parti capitis limitata, modo dextrum latus modo ſiniſtrum, & non raro totum ejus ambitum infeſtabat: Durante acceſſione (quæ raro intra nycthemeri ſpatium terminata, ſæpe per duos, tres aut quatuor dies urgebat) illa lucis, loquelæ aut ſoni, aut motus cujuſvis impatiens, intra cameram atratam, in lecto erecta ſedens cum nullo colloqui, nihil ſomni aut victus capeſſere potuit: Tandem circa paroxyſmi declinationem ſomno gravi & perturbato ſuccumbere, è quo evigilans melius habere, & deinſenſim convaleſcere, ac intermiſſionis tempore mediocriter valere ſolebat. Olim paroxyſmi nonniſi occaſionaliter accerſiti, raro intra xx. dies aut menſem, poſtea dein multo crebrius repetebant: nuper autem raro iis immunis degit: Inſuper ob plures occaſiones, ſeu cauſas evidentes, iiſdem immanius plectitur. Propter curationem aſſequendam, ſeu potius conandam, per totum morbi progreſſum remedia quamplurima præſcripta ſine quovis ſucceſſu; Ab inunctione hydrargyri ſalivationem diuturnam tolerabat, poſtea bis à pulvere mercuriali curatio per oris ſputum inſtituebatur: Thermas & acidulas nullo ſucceſſu probavit: Phlebotomias crebras, ſemel Arteriotomiam admiſit, Fontanellas plures geſtavit, medicamenta nullius non generis, nempe cephalica, antiſcorbutica, hyſterica, ſpecifica quævis famoſa, imo & empirica ſumpſerat; Se tamen à nullo uſpiam aut remedio aut medendi methodo, quidpiam aut medelæ aut levàminis recepiſſe profitebatur; quia rebellis & contumax ille morbus ad quævis medicamenta ſurdus domari recuſavit: Porro iſte τῶ ἐγκεφάλω pomœria tamdiu occupans, etſi cerebri clauſtra invadere nequiret, attamen quando eam inviſi, in quaſdam alias nervoſi generis partes fines ſuos explicans, in membris, etiam in abdomine dolores atroces, prout in Rheumatiſmo ac in colica Scorbutica aſſolet, concitare cœperat.

S C H O L I A.

IN morbi hujus inveterati aitiologiam ſi inquiritur, nihil minus ſuſpicari poſſumus quam cerebri meninges ab initio levius tactas, poſtea vitium habituale & indelebile contraxiſſe: Ab affectus hiſtoria liquet primam ejus diatheſin à materia morbifica, poſt febrem male judicatam in caput tranſlata ortam fuiſſe:

Tunc

Tunc forſan ob noxam membranæ illatam, fibrarum tonus in tantum læderetur, poſtea ut in iis humores, ſcil. tum nerveus irriguus, tum alii ſubinde afflui, ad plenitudioem aggeſti, aut mera aggravatione, aut mutua effervefcentia, Cephalalgiæ paroxyſmos excitarent. Tandem vero cauſa morbifica ob crebros paroxyſmos invaleſcente, videtur quod fibrarum iſtarum unitas in tantum ſolveretur, proinde ut Tobercula & Nodi ſcirrhoſi in tota meninge exteriori, aut in magna eius parte accreſcentes, dolores fere cootinuos, eoſque à levi quavis occaſione exacerbari aptos producerent: Talis certe cauſa inviocibilis & permanens, ſcilicet duræ meningis Scirrhoſa affectio, pia interim incolumi, Cephalalgiæ tam diuturnæ & nondum lethali par eſſe videtur: Quacunque enim alia de cauſa ſi naturæ & medicinæ cum morbo conflictus fuiſſet, longe citius aut cita mors veniſſet aut victoria læta. *Thomas Willis Tractatu de Anima Brutor. part. 2. cap. 2. p. 282.*

§. 2. *Cephalagia continua funeſta, ab iiſdem Tumoribus ſcirrhoſis, aut ſtrumoſis ortum ducere exiſtimata.*

VIr egregius XL. circiter annos natus, robuſtus & ſanus, cum per diem integrum pluvia perperim ſtillante inter faciens, propter continuum occipitis madorem frigus contraxerat, propediem in iſta parte dolorem pati cœpit, qui brevi tempore plurimum exacerbatus, ægrum noctes & dies miſerrime afflixit & fere ſemper inſomnem detinuit, Ad curandum hunc affectum phlebotomiæ, purgatio, enemata, veſicatoria, hypnotica, quin & plurima nullius non generis remedia, diligentiſſime licet adhibita, parum aut nihil præſtitere. Cum morbus his non obſtantibus indies ingraveſceret, poſt ſeſqui menſem glandulæ præter naturales tumidæ ac dolentes in tota cervice excitabantur, hemicrania interim nihil remittente. Inſuper colli tendines plurimum diſtenti ac rigidi, ei plurimum moleſtiæ fecere; quibus brevi motus convulſivi, tendinum ſubſultus variis in partibus cum delirio ſuccedebant, tandemque Æger doloribus & vigiliis attritus morti ſuccubuit.

SCHOLIA.

ETſi cadaveris diſſecandl copia non daretur, ſuſpicari tamen ſuberat & pericranium & meningas in occipite cerebellum inveſtientes, ubi craſſiores illæ ac plurimum villoſæ exiſtunt, primario affectas fuiſſe, indéque noxam poſtea τῷ ἐγκεφάλῳ commmimicatam in totum genus nervoſum migraſſe. In membranis iſtis dum à frigore & madore tranſpiratio prohiberetur, ſimúlque fibrarum tonus plurimum læderetur, probabile eſt quod liquor nerveus eas irrigans, tum motu præpeditus & ſtagnans, corpora continentia aggravaret; tum iſte in craſi depravatus, cum aliis humoribus affluis effervefceret, cúmque iis demum coagulatus, in Tumores quaſi ſcirrhoſoa & ſtrumoſos concreſceret, adeóque cephalalgiæ graviſſimæ ſeminium copioſum jaceretur: Dein poſtea cum à vigiliis & doloribus perpetuis, magna ſpirituum inordinatio, & ſucci τὸν ἐγκέφαλον irrigantis dyſcraſia ingens producerentur, prupterea in cervice concretiooes nodoſæ, tendinum rigiditas, ac demum in cerebro totóque genere nervoſo ſpaſmi & motus convulſivi ſuccedebant, cumque adeo œconomia animali plurimum labefactata præcordiorum motus perennare nequiret, flamma vitalis exſpirabat. *Idem ibidem pag. 285.*

A febri periculoſa convaleſcens] De cephalalgia Febribus, aliiſque affectibus male iodicatis ſuborta ſic ratiocinatur Excell. Willis Tract. de Anima Brutor. p. ii. c. 2. Interdum, *ait*, Succus nutritins cephalalgiæ periodicæ cauſa exiſtit, in quantum ſcilicet iſte ſanguini ſuffuſus, & non rite aſſimilatus, ob parculas diſcordes ei turgeſceotiam infert: proinde ut cruor in caput ebulliens, exuvias ſuas in meningas, aut illarum partes quaſdam prædiſpoſitas ingerat, fibráſque adeo in ſpaſmos dolorificos irritet. Propter hanc cauſam novi plures, poſt variolas; morbillos, aliáſque Febres aut ægritudines, quibus ſanguinis maſſa vitiari ſolet, cephalalgiæ quotidianæ obnoxios fuiſſe: videlicet totidem à paſtu horis, modo citius modo tardius, primo ruboris in facie ſuffuſio, dein capitis plenitudo & dolor eos infeſtabant; Inſuper à vini potu aut alimentis turgidis comeſtis gravius plectebantur: Morbi acceſſio ab aſſumptis magis aut minus diſtare ſolet, prout chymus aut paulo poſt in cruorem primum ingreſſum, aut poſt aliquantulam in eo moram turgeſcere incipit. Hic affectus periculo vacat, & plerumque ſatis facile curatur: Poſt totius proviſionem leni catharſi, & interdum leni phlebotomia inſtitutis, remedia quæ ſanguinis craſin reſtituant, cujuſmodi imprimis ſunt Antiſcorbutica & chalybeata maxime proficiunt. ♃. conſervæ fumariæ, tanaceti, lujulæ ana ℥ij. pulv. Ari compoſ. ʒiij. Eboris, oculor. cancri; corall. ppt. ana ℥iß. pulv. ſant. citr. ligni aloes, ana ʒß. vitrioli martis ʒj. ſalis abſynth. ʒiß. ſyr. de v. radic. q. ſ. f. Electuar. capiat mane & hora 5. pomerid. q. nuc. caſtan. ſuperbibendo liquoris ſeq. ℥iij.

♃. aqu. fol. ari, verbenæ, flor. ſambuc. ana ℥vj aquæ limacum lumbric. magiſtr. ana ℥ij ſach. ʒj me.

Huc medicamenta varia contra ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam uſurpari ſolita acceнſeri, & bono cum ſucceſſu exhiberi poſſunt: Nam cephalalgiæ quæ in ſcorbuto ita familiares exiſtunt, ſæpenumero à ſanguinis humorem nutritium pervertentis, & recrementa ſua capitis membranis iogerentis vitio procedunt.

§. 3. *De*

§. 3. *De Cephalalgia à vitio Succi Nervei excitatâ.*

MUlier venuſta, procera & gracilis, affectibus cephalicis diu & graviter obnoxia, interdum per plures dies, imo ſeptimanas quotidie primo mane ſomno experrecta, cephalalgia atroci, eam exinde per tres aut quatuor horas affligente, infeſtari ſolebat: Interim & totius capitis gravitate, ſenſuum torpore & mentis hebetudine afficiebatur, cujuſmodi affectus, una cum dolore velut nube diſcuſſa, ante meridiem evaneſcentes ſudum & ſerenum relinquebant, donec poſtero mane iterum velut nebulæ & caligo *ἐγκέφαλον* occuparent: Pro his ſanandis pilulas purgantes, phlebotomiam parcam; veſicatoria inſuper, Spir. c. c. aut fuliginis cum aquis appropriatis uſum præſcripſi.

SCHOLIA.

QUod in hac Domina dolores capitis ſomno ſuccederent potius quam ab eo ſanarentur, ratio eſſe videtur quoniam in cephalalgia hac matutina, materia morbifica in *Succo Nerveo* reſideret, cujus inſignior cruditas, & plenior circa caput aggeſtio mox à ſomnis contingunt: Alter autem hujus morbi paroxyſmus veſpertinus, cum à liquoris nutritii intra maſſam ſanguineam plenitudine & turgeſcentia penderet, idcirco totidem à prandio horis contingens, nonniſi à ſomno, qui ſanguinis inordinationes ſedat, compeſcebatur.

Liquor Nerveus intra meningum aliarumque capitis partium fibras aggeſtus, modo incongruitate propria, quatenus acris aut alias degener, fibris improportionatus evadit: modo quatenus cum alio humore, ſcil. nutritio aut ſeroſo illuc affluente effervescit, partes continentes vellicat, inque ſpaſmos aut diſtenſiones dolorificas incitat: Quando ita eſt morbificus, vel in tota maſſa peccans, capiti prædiſpoſito maximam affigit noxam, vel ex ſe ipſo inſons, intra fibras affectus pervertitur, ac ita ſecundario morbificus evadit; cujus tunc curatio à partium continentium reſtitutione dependet, nempe ſi fibrarum debilitates aut conformationes læſæ emendentur, humor eas irrigans ſtatim culpa vacabit: Quibus remediis partium ad cephalalgias prædiſpoſitarum vitia tollantur, mox dicemus: Interea ſi *humor Nerveus* in tota maſſa degener, majorem capiti ad dolorem præparato noxam impertit, ejuſmodi medicamenta & methodus adhibeantur, quibus iſte ad debitam craſin redactus, fibras iſtas blande trajiciens, parum aut minime irritet: In quem finem nec purgantia fortiora, nec phlebotomia larga aut crebra conveniunt, utpote quæ ſanguinem & humores exagitant, vireſque atterunt, proindeque nerveo liquori peccanti majorem acrimoniam, œſtrumque imprimunt: Attamen blanda ſolutiva, & parca ſanguinis detractio interdum ex uſu erunt, quo viſcera detergeantur, & maſſa ſanguinea nonnihil expurgetur, & medicamentis aliis ſucceſſuris via ſtruatur: Pharmaca autem quæ *Liquorem Nerveum* capitis membranis ab eo moleſtari ſolitis magis amicum & benignum reddunt, ejuſmodi ſunt quæ *Cephalica* vulgo perhibentur, quorum ſcil. particulæ ſatis activæ; ſimulque tenues & ſubtiles, ſanguinem abſque turgeſcentia aut tumultu trajiciunt: dein *Liquori Nerveo* ſe inſinuantes, eum blande actuant, ductuſque nerveos adeo explicari faciunt, proinde ut ſpiritus animales corpora quæque tum ſenſibilia tum motiva liberius irradient, eaque ſine deliquiis, ſpaſmis aut diſtenſionibus anomalis inſpirent. Hujuſmodi remedia etſi non ſemper efficacia exiſtant, attamen cephalalgias quaſdam haud multum inveteratas ſæpe tollunt, inque aliis, utut pertinacibus, non raro juvant &c. *Willis Tract. de Anima Brutor. part.* 2. c. 2. *p.* 270.

OBSERVATIO LXXXIV.

Capitis dolor pertinax plerumque ſequitur ad membranarum cerebri morbos conformationis.

PHlegmonas, Abſceſſus, Tubercula, Tumores ſcirrhoſos, meningis cum cranio Coaleſcentias, alioſque malæ conformationis morbos in cerebri membranis excitatos novi: A quibus imprimis per longum tempus cephalalgiæ frequentes ac immanes, ac demum affectus ſoporoſi ac lethales inducebantur: morbi cauſa nonniſi poſt mortem, per Anatomiam detecta: Et quidem ſuſpicari fas ſit Capitis dolores inveteratos & pertinaces, cum fruſtratis omnibus remediis frequentius redeunt, & in dies ſæviores evadunt, à tali cauſa invincibili pendere. *Th. Willis Tract. de Anima Brutor. part.* 2. *cap.* 1.

SCHOLIA.

DOlorem capitis in Accidentalem ſive Occaſionem dividimus, & Habitualem: Prior ſine procatarxi aut diſpoſitione prævia, à cauſa evidenti ſolitaria excitari ſolet, crapula, inſolatione, exercitio vehementi: item in febrium paroxyſmis, cephalalgia fere quibuſvis hominibus contingit: quatenus nempe ſanguis, plus ſolito incitatus, ac immodice ebulliens membranas, quas pertranſit, valde inflat ac diſtendit: quinimo ſerum & vapores ab eo tunc efferveſcente copioſius immiſſa, & in membranas irruentia, fibras nerveas vellicant & irritant: *Habitualis* procatarxin aliquam alicubi affixam habet, propter quam vel conſtanter vel crebro moleſtus eſt, ita ut quandoque licet intermittat, ſæpe tamen ſponte redeat, ac inſuper à levi quavis occaſione excitetur: Hic autem ſive continuus ſive intermittens fuerit, neque ſemper neque tantùm, pro cauſa conjuncta Sanguinis aut Seri ſuffuſiones aut evaporationes nimias habet, ve-

rum inſuper partis affectæ, aut affici ſolitæ, ſemper mala procatarxis, ſeu prædiſpoſitio quædam affigitur, ob quam & cauſæ prædictæ, Item præterea Liquoris Nervoſi inordinationes ejusque cum ſero ſanguineo, vel ſucco nutritio congreſſus & effervеſcentiæ dolorum paroxyſmos cient.

Procatarxis cephalalgica licet multiplex fuerit, attamen ad eam conſtituendam hæc duo, nempe aut alterum, aut ſimul utrumque præcipue ac fere ſemper conducunt, nempe 1. *Partis affectæ mala aut debilis conſtituto:* 2. *Dein propterea facilior & promptior materiæ morbificæ in illa congeſtio:* Quoad prius, Capitis partes doloribus obnoxiæ ſunt fibræ Nerveæ ad membranas, tendines, carnes muſculoſas, aliaque corpora ſenſilia pertinentes, quarum apparatus morbidus in earum mala conformatione aut debilitate conſiſtit: Ex his priorem quandoque innatam & hæreditariam eſſe inde conſtat, quia morbus à parentibus ſæpe ad liberos traducitur, idque ea potiſſimum ratione fieri videtur, quod integumenta capitis debito craſſiora aut conſtrictiora facta, nec humores nec vapores facile trajiciunt: quare ab his cohibitis, illisque in motu præpeditis & aggeſtis, meninges, pericranium, aliæque partes ſenſiles, aut infarctæ nimis, aut inflatæ, aut vellicatæ dolores accipiunt: Cui accedit quod interdum propter cerebri intemperiem originalem, humores aut vapores circa partes ipſum concamerantes varié congeruntur. 2. At vero longe ſæpius accidit malæ conformationis vitia, quibus hæ vel iſtæ partes capitis ad cephalalgiam diſponuntur, de novo contrahi, idque vario productionis genere; quippe nonnunquam a frigore, ob flatum borealem, nives contracto, in aliqua capitis regione cutis pori, quin & ipſæ fibræ nerveæ ita conſtipantur, aut alias pervertuntur debilitanturve, ut nec aëris externi occurſum, nec ſanguinis vel humorum agitationes quaſvis patiantur, quin Cephalalgia ſtatim oriatur.

Nec minus raro propter inordinationes in ſex rebus non naturalibus, prædiſpoſitio cephalalgica induci ſolet: Enim vero ſanguis ob quamlibet cauſam ſupra modum incitatus, aut ebullitione ſua nimia, aut ſeri vel vaporum inſinuatione, partibus quibusdam nerveis continui ſolutionem, aut aliuſmodi noxam imprimit, propterea ut cephalalgia mox præſens, ac in poſterum diathеſis eam à levi quavis occaſione ſuſceptura excitantur: Cæterum à paſſione vehementi, à crapula, inſuper à capitis ictu, vulnere aut contuſione, diſpoſitio cephalalgica non facile delebilis, crebro inducitur, proinde ut humores aut proprii aut excrementitii, in iis congeſti & ſtagnantes, poſtea aut per ſe commoti, aut cum aliis ſuccis influis effervеſcentes, inflationes aut vellicationes dolorificas cient: quinimo plegmonas, abſceſſus, aliaque in *hiſtoria* narrata excitata novi: 2. Nec tantum mala conformatio & unitas ſoluta, ſed etiam mera interdum debilitas, ſive enervatio quaſdam capitis partes cephalalgiæ obnoxias reddit: Cum enim fibræ alicubi ita infirmantur ut nec proprium humorem ipſæ regere, nec alienis incurſibus reſiſtere valeant, pars ſic diſpoſita à levi quavis occaſione in corrugationes dolorificas agitur: hujuſmodi fibrarum debilitas nonnunquam externa accidentia uti, frigoris & caloris exceſſus; quandoque item errata in victu, prout crapula, ebrietas, & imprimis ſomni meridiani, inſuper ingentes catarrhi, & ſeri acris decubitus longiores inferre ſolent.

Hæc de cephalalgiæ procatarxi primaria, quæ & fixa & radicata eſt: Altera ejus ratio ſecundaria & mobilis, conſiſtit in materiæ morbificæ circa partem prædiſpoſitam prompta ac facili congeſtione, à qua dolorem paroxyſmi ac inſultus dependent: Materies autem cum multiplex fuerit, multifariam congeri & dolores diverſis afficiendi modis excitare ſolet: *De illius materiæ ſpeciebus vide inferius. Th. Williſius de Anima Brut. part. 2. cap. 1. p. 246. &c.*

Observatio LXXXV.

Capitis dolor à putredine dimidiæ partis cerebri, Pure & aqua in ventriculis. &c.

Quidam ab equo vehementer calce percuſſus in capite, vulnus accepit ad cranium vix penetrans: Ab initio conqueſtus eſt de capitis & colli intenſo dolore: Aperto mortui capite invenimus putredinem dimidiam partem cerebri occupaſſe; In ventriculo laterali & medio plurimum tum puris tum aquæ, ſubrubro colore tinctæ vidimus, Dura membrana fuit integra &c. *Vide l. 4. Tit. de Vulneribus.*

Scholia.

D*imidium partem cerebri*] An cerebri ſubſtantia doleat; hoc libro diſquiremus: Id vero ſentire, quanquam obtuſe, ex eo oſtendit *Rondeletius* quod qui vulnerati ſunt frigus uſq; ad medium cerebri ſentiant.

Observatio LXXXVI.

Intolerabili capitis dolore in quodam affecto à diuturna lue, Cerebrum pene conſumptum repertum eſt: Cerebri ἀνάλωσις.

IN Xenodochio S. Petri & Pauli, Andreas Lippeneus, ſcortorum amantiſſimus & perditiſſimus, poſt diuturnum morbum Gallicum, variaque ſymptomata, tandem in crudeliſſimum capitis affectum incidit, cui nullæ auxiliatrices manus profuere, diæta quater repetita, bis ſuffumigiis factis, & quinquies inunctionibus adminiſtratis: Nilominus noctu diuque, ſed tamen magis noctu cruciabatur, ut frequenter manus ſibi violenter inferre tentaret:

Demum

Demum empiricus quidam doloribus quaſi enecato ægro & veluti deſperato, nobis neſcientibus, piſces, tenchas vulgò dictas, plantis pedum alligavit, & fere per totum diem ac ſequentem noctem detinuit: At paulatim viribus animalibus & vitalibus in tanto cruciatu deficientibus, hanc miſerrimam in meliorem commutavit vitam.

Quod defuncto, facta eſt diſſecandi poteſtas: factis ergo neceſſariis ſectionibus, cranio ſerra orbiculatim aperto, & à ſuis membranis, dura & pia matre liberato, Nihil cerebri in toto cranio reperi, præter quandam mucoſitatem & phlegma valde indigeſtum, quod vix quartam cranii cavitatis opplebat partem: Interim tantus fœtor ex pedum plantis, quibus admoti fuerant piſces, emanabat, ut nulli aſſiſtentium ibi adeſſe licuerit: Unde raptim aperto abdomine, feſtinanter viſis inteſtinis & naturalibus viſceribus, cadaver ſepulturæ tradendum reliqui *Ex obſerv. D. D. Garneri.*

SCHOLIA.

INterea non parum diſputatum eſt an cerebrum à morbo Venereo & Venere conſumptum? an vero à piſcibus pedum plantis admotis, per ſpinalem medullam & alios nervos attractum, necne? D. D. Nicolaus S. Michael, alias Comaſcus, aſſerebat credibilius eſſe cerebrum à morbo & Venere conſumptum fuiſſe, potius quam à piſcibus illis attractum, propter infinita obſtacula quæ in oſſibus ipſis, per quæ ferri debebat ipſum cerebrum, reperiuntur: Ex adverſo quidam affirmabant ipſis piſcibus ſummam vim ineſſe attrahendi, nec proinde mirandum, cum experientia doceamur quotidiana multam ineſſe vim rebus, quarum rationem aſſignare aut reddere non valemus: Quare liberum fuit credere quod unicuique ſecundum experientiam placuit. *Idem.*

Scortorum amantiſſimus in crudeliſſimum capitis affectum incidit] Cur Venus nimia tam acre cerebro bellum indixerit eleganter demonſtrat Excell. *Willis de Anima Brut.* part. 1. c. 5. Humor genitalis, *ait*, non uti Hippocr. olim aſſeruit à cerebro in partes ſpermaticas defertur: nulli enim peculiares ductus hæc corpora longiſſime remota interjacent, ſed proculdubio ipſa maſſa ſanguinea nobiliſſimam quandam ſui partem in genitalia æque ac in cerebrum dimittit: Quamobrem ad teſtes cum nulli pertingant nervi, illuc arteriæ inſignes admirabiliter per ductus varicoſos & crebras venarum inoſculationes conformatæ mittuntur, in eum nempe finem ut ſanguinis puriſſimum florem, quaſi per tortuoſos alembici canales, longiſſimo ductu deſtillatum, proindeque maxime ſubtilem & elaboratum in illas partes deferant: Hujus quod ſuperfluum eſt, aut minus defœcatum, non tantum venæ excipiunt & reducunt, ſed inſuper quoniam à multo ſpiritu, magna ſeruſi laticis (qui ſemper pro vehiculo eſt) quantitas redundat, id circo lymphæductus quamplurimi ab his partibus pluſquam ab alia quavis producuntur: Quod autem larga humoris genitalis diſpendia cerebro ac nervis valde officiant, iiſque debilitatem inſignem afferant, ratio eſt, quoniam ſanguinis, ut ſeminis, ad ſpeciem propagandam deſtinati, jacturas reſarciat, quicquid ſui pretioſiſſimum eſt illuc confert & impendit, interim ut cerebrum debito penu defraudetur, maximis ſpirituum copiis in corpora ſpermatica delegatis: Quinimo ſanguis cum è proprio penu genitalibus ſatis impertire nequit, tributa ſua à cerebro aliiſque partibus remandat aut rapit, ut illuc impendat, non raro item totius animæ ac corporis vires, ad veſanam inſatietatem veneris explendam inſumantur, atque in his deſideriis unusquiſque, vel imperitus, de flammis queritur, & non tantum ſanguinem efflagrare, ſed glicente magis incendio, medullas æſtuare perſentit: non raro item carnes, viſcera & oſſa concremari inque putredinem redigi experitur.

Nihil cerebri &c.] Cerebri conſumptionem Hippocr. eleganti vocabulo *σφάκελον* vocat, iis familiarem qui pertinacius res & cogitant & tractant: Inde enim ſiccius & defæcatius redditum, areſcit, marceſcit & *σφάκελον* patitur; quod ne facile contingat cautum eſt a natura, quæ glutinoſa ſubſtantia id donavit: Quinimo ejus ſubſtantiam plane defuiſſe ab aliis compertum, Si fides *Vallerioli, Carpo* aliiſque habenda: *Nic. Fontanus* Amſtelodami anno 1629. puerum ſine cerebro ſe vidiſſe aſſerit, cujus locum, ut & ſpinalis medullæ, aqua limpidiſſima membrana incluſa occupabat: A nimio veneris uſu imminutam obſervavit cerebri ſubſtantiam Exc. J. D. Horſtius, ut teſtatur in Epiſtolis: Id autem veneris intemperie, necnon totum nervoſum genus, lædi, autorum teſtimonia corroborant: *Salmuth* cent. 2. obſervat. 62. ſe noviſſe quendam ait cui ex nimio veneris uſu cerebrum ita fuit exſiccatum ut etiam intra cranium hinc inde ferri audiretur.

OBSERVATIO LXXXVII.

Hemicrania ſiniſtri lateris ob carotidem dextram intra cranium oſſeam factam.

DEfuncti caput aperui, in quo dum quæ ad ἐγκέφαλον pertinebant luſtramus, carotidem dextram intra cranium emergentem, planè oſſeam, ſeu potius lapideam (cavitate ejus ferè in totum occluſa) invenimus, adeo ut ſanguinis influxu hac via denegato, mirum videatur quare æger non interierit apoplecticus: at mens & functiones animales ad finem uſque vitæ integræ fuerunt: Contra illud apoplexiæ periculum natura remedium ſatis aptum ſubſtituerat, nimirum ex eodem latere quo carotis defuerat, arteria vertebralis tubuli mole aucta, pari ſua alterius lateris triplo major evaſerat: quippe ſanguis carotide excluſus vertebralis ſolito vectigali ſeſe inſuper addens, & duplicato fluvio in eundem alveum

E 2 influens,

influens, arteriæ iſtius canalem ita ſuprà modum dilataverat. Vir egregius circa initium ægritudinis ſuæ atroci capitis *dolore, juxta latus ſiniſtrum*, torquebatur: cujus cauſa neſcio an probabilior aſſignari poſſit quàm quod ſanguis carotide dextra excluſus, cùm primò in ſiniſtram impetuoſius irrueret, membranam diſtenderat: ideoque idem affectus poſtea ſponte evanuit, nimirum *ſanguine ſuperfluo per arteriam vertebralem derivato. Th. Willis Cereb. Anat. c. 7.*

SCHOLIA.

H*Emicrania*] Propter quam cauſam dolor magis unam quàm alteram capitis partem exercet? Reſpondeo 1. Hemicrania magna ex parte fit per conſenſum, ut ea tantum pars laboret quæ eſt è directo partis laborantis. Ideo lib. 2. de compoſ. medic. ſec. l. cap. 3. dicebat *Galenus* in Hemicrania dolores fieri aſcendentibus vaporibus &c, quaſi velit per conſenſum fieri. 2. Caput aliquando paſſum eſt aliquid extrinſecum, magis in una quàm in altera parte: Sic ubi ulcus, aër externus lædens caput magis in una quam altera parte fuerit, hemicrania fieri ſolet: 3. Aliquando per multos annos caput univerſum doluit & tandem in hemicraniam deſiit: Poteſt poſt diuturnum dolorem fieri abſceſſus qui ſuccedat in una tantum parte, unde liberatur una pars, cauſa doloris remanente in altera: nam illa materia quæ erat quaſi fermentum, ubi colligitur in unam partem, liberat alteram; quod contigit Epiſcopo Phocenſi Polono, ex angina enim hemicrania facta eſt, cum dolor antea eſſet totius capitis: *Herc. Saxonia Panthei lib. 1. cap. 2.* Galeni ſententia Hemicraniam fieri per conſenſum &c. intelligenda eſt non ſimpliciter, ſed quod ut plurimum, Nam quid prohibet fieri per eſſentiam, cum ambæ tunicæ in duas velut partes, ſimul cum cerebro, per mediæ calvariæ longitudinem, ad amuſſim ditemptæ ſint? Si ergo affectus in una ſaltem illarum parte vel latere conſiſtat, medium quoque tantum latus capitis dolore afficiatur neceſſe eſt;

Juxta latus ſiniſtrum] Ad ſuperiorem proceſſum, Falcem ab Anatomicis dictum, nonnulli referunt quod hemicrania nonnunquam caput tentat, cohibibita ſcilicet vi dolorificæ cauſæ ab hoc interſepimento, quo minus utrumque latus occupet, At falluntur hi graviter, cum hemicraniæ non internas ſubeant capitis partes, ſed foris temporales muſculos obſideant, humoribus bilioſis irruentibus. *Spigelius Anat. lib. 10. c. 3.* Hippocr. tamen lib. de morbo ſacro, rationem ab ea membrana cerebrum diſcriminante deducit, cur modo dextra modo ſiniſtra pars doleat, cerebrum, *inquit*, homini, ut reliquis animantibus, duplex eſt, cujus medium tenuis membrana dividit: Ideo non ſemper eadem capitis pars dolet, ſed ſigillatim utraque, interdum vero totum.

Sanguine ſuperfluo per arteriam vertebralem] In quantum ſanguis, aut ſerum ejus, modo per omnes ſimul arterias, ſcilicet tum carotidas tum vertebrales: modo ſeorſim per has aut illas, aut ſymbolas aut oppoſitas noxam in meningas transferunt, hinc fit quod dolor interior, aut univerſalis ſit, caput totum aut maximam ejus partem infeſtans: aut particularis, qui regioni cuidam privatæ limitatus, Hemicraniam modo in latere, modo in ſincipite aut in occipite producit. *Willis Tract. de Anim. Brut. pag. 2. cap. 1.*

OBSERVATIO LXXXVIII.

Atrox capitis dolor ab arteriis carotidibus induratis: Aquæ collectione ſub pia matre, & Arenulis in Glandula Pineali.

ELizabetha Joppen per 25. annos intolerabili capitis dolore cruciabatur, qui dum primo alimenta maſticare inciperet, vel aura tempeſtuoſa adveniret, *ita exacerbabatur*, præſertim in latere dextro, ut lacrymæ fontium ad inſtar ex oculis erumperent, ac ejulatu domeſticos & vicinos defatigaret: Ad inauditi hujus capitis doloris ablationem plurium Medicorum auxilia fruſtra imploravit, & tandem 9. Martii, anni 1669. ex hac lacrymarum valle ad ſuperos migravit.

Aperto ejus cranio invenimus 1. ſub pia meninge *magnam quantitatem aquæ* limpidæ. 2. Ventriculos cerebri ſimili liquore repletos. 3. In *glandula Pineali* plurimas arenulas aſperas, quarum aliquæ calculi nomen propter magnitudinem merebantur. 4. Arterias carotidas, curioſiſſimo ſpectaculo, ita induratas offendimus, ut externa facie calculoſas, ſive in lapideam ſubſtantiam mutatas eas judicaremus: ſed illis apertis, obſervavimus earum lateribus materiam callo-lapideam accreviſſe: Per harum arteriarum medium ſanguini adhuc quodammodo concedebatur via. *Ex obſervat. Regneri de Graaf Med. Delphenſis. in Miſcell. curioſ. anni* 1670.

SCHOLIA.

I*N glandula Pineali.*] Carteſius ejusq; ſequaces exiſtimant glandulam hanc Animæ ſenſitivæ ſedem eſſe; ſed præter varia argumenta quæ contra nobilem hunc uſum afferri poſſunt, arenularū in ea repertarum copia oſtendit viliori officio deſtinatam eſſe, cum nulla læſio ſenſuum internorum hic contigerit, quæ ſine dubio emerſiſſet ab ejuſmodi extranei hoſpitis præſentia.

Magnam quantitatem aquæ] A ſeroſo humore induci cephalalgiam palam eſt: Serum autem non pura puta aqua eſt, ſed vehiculum ſalſi & tartarei humoris, qui in caſu præſenti ſubſtitit & concrevit in calculos in glandula pineali, lateribusque arteriarum carotidum accrevit, aquea parte per lacrymas effluente.

Ita exacerbabatur &c.] Gal. a, de diff. febr. cauſam præ-

præcipuam periodorum ſtatuit inſtam quandam cuique parti diſpoſitionem, quæ nova occaſione, ut novo affluxu humorum, ſeſe manifeſte prodit: Dico affluxum humorum, qui vel in parte ipſa generantur, vel qui aliunde ſunt; Sic ſi cui hemicrania innata ſit ob pravam partis cerebri diatheſin, non prius ſolet repetere quam forte ab ipſo cerebro, aut partibus ſubjectis, humor advenerit qui partem laceſſat, hemicrania tamen per protopathiam dicetur: Sic ſi diſpoſitio in cerebro jamjam ſit à parentibus contracta, quæ tamen non prius ſeſe proferat quàm malignus vapor à partib. inferis venerit, qui partibus moleſtus ſit, unde exſuſcitetur pars ad expulſionem, unde convulſio ſequatur, annon epilepſia iſta per propriam affectionem dicetur? Itaq; ille ſibi pugnat qui dixit diſpoſitivam ipſam in cerebro eſſe, ſed cauſam in præcordiis: quanquam excuſari poteſt, nam revera non repeteret paroxyſmus niſi impuritas viſcerum concurreret. *Ballon. lib. 1. conſ. 60.*

Observatio LXXXIX.

§. 1. *In iis qui occipitis doloris obnoxii vixerunt, cerebellum cerebro mollius repertum: In aliis aridum & friabile.*

IN iis qui continuo dolore capitis in occipitio laborarunt, deprehendi cerebellum *mollius ipſo cerebro:* In aliis aridum & friabile. *I. Riolanus Anthrop.* lib. 6. cap. 2.

§. 2. Quidam per biennium conqueſtus fuerat de dolore in occipite: Huic ipſa cerebelli ſubſtantia flaccida omnino, molliorq; multo quam cerebri ſubſtantia. *P. Pawius obſ. Anat.* VIII.

SCHOLIA.

CErebellum mollius ipſo cerebro] Subſtantia cerebelli cum cerebro eadem eſt, duriuſcula tamen ac firmior: Utriuſque quaſi medulloſa eſt, denſa; alba, mollis: Mollitiei majoris in cerebello cauſa imputanda vel diuturnæ debilitati à dolore inductæ, tonum omnium partium diſſolvente; Vel humoris præſentiæ, madefaciente & laxante.

Aridum & friabile] *Heer* Obſerv. 4. Spadacrenes, narrat de quodam Cive Leodienſe, Maniaco ex melancholia reddito, cerebrum illi ſicciſſimum, durum, ummaque in parte digitis friabile redditum eſſe, flavedine tinctum, ab acredine bilis; De capitis dolore nulla mentio, quia non abfuit, ſed minime obſervatus quia mens laborabat.

Observatio XC.

Capitis dolor à nimis arcta Suturarum compage.

PRovida natura perforatam eſſe voluit Calvariam, variiſque ſuturis diſtinctam, ut purgando à recrementis cerebro nuſquam occaſio deeſſet: Quod autem Suturæ hunc uſum inter cætera præſtent, præter Galeni & aliorum teſtimonium, nos etiam ipſa experientia docuit: Patavii juvenem quendam ſecui, qui diutino capitis dolore vexatus nullis remediis ſanari potuerat, In cujus calvaria vix ſuturarum veſtigia apparebant, adeo erant compacta, ut in unum coacta capitis oſſa viderentur: Quamobrem pro comperto omnes habuerunt, non aliunde ingentem, ac fere continuum capitis dolorem, profectum eſſe quam ex arctiſſima illa oſſium compoſitione, ex qua nullus exitus patebat fumidis illis craſſiſque vaporibus, qui & perpetui doloris cauſa fuerant, & tandem mortem intulerant.

§. 2. Sed neque ſemel id mihi contingit experiri: complures enim ſecui qui dum viverent in frequentem capitis dolorem incidere ſolebant, in quorum calvariis exiguas ſuturas, & eas coagmentatas invenimus, neque in viris modo, ſed etiam in muliere, quod mirum fuit, ut vix credibile: nudatum enim ac decoctum illius caput fere ſine ſuturis offendimus, & hæc pariter multo magnoque capitis dolore quam diutiſſime affecta atque afflicta, poſtremo Phreneſi laboravit & mortua eſt. *Columbus Anat. lib. 1. cap. 5.*

SCHOLIA.

INde collige capitis ſuturas ad valetudinem non parum conferre, eoque magis quo laxiores: Neque audiendum Celſum qui l. 8. c. 1. caput ſine ſuturis firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum ſtatuit: qui niſi de extrinſecus advenientibus cauſis intelligatur, parum probabilia attuliſſe dicendus eſt: Certum enim plus imminere periculi à cauſis domeſticis, fuliginoſis ſcilicet recrementis, quam à prioribus: Teſtis eſt mulier citata, quæ tandem phrenetica interiit: atque experientia, per quam conſtat ſaniores degere quibus laxior ſuturarum compages contigit, iis quibus aut deſunt aut preſſius connectuntur. In corpore autem ille ſuturarum defectus, vel arctior commiſſio cognoſci nequit. Dolor ab ea cauſa excitatus, inquit *Herculei Saxonia Panthei* lib. 1. cap. 2. eſt antiquiſſimus: excitatur potius à cauſis internis quam externis: nulla eſt paſſio ab aëre externo & reliquis, ſed potius à vini potu nimio: à capite non excidunt furfures, nihil unctuoſi adeſt, non adſunt excrementa, hinc ratio ſuadet ut in illis capilli ſint tenuiores, non prolongentur, non nigri fiant: Hæc vero ſignorum ſyndrome à *Saxonia* allata dubia eſt: generatio quippe & incrementum capillorum fuliginibus adſcribi non debet, ſed pinguiori ſanguinis portioni, per arterias affluenti, nec ullam per ſuturas tranſitum agnoſcenti.

Observatio XCI.

Capitis dolor à craſſitie cranii, Suturarum abſentia, & Aqua multa in ventriculis cerebri collecta.

Generoſa quædam mulier, (*vide hiſtoriam l.* 4. *de Febribus*) in graviſſimos dolores incidit circa oſſium nudam, præcipue articulorum, regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus &c. Huic capitis *cranium craſſum* inventum, atque integrum ſine futuris : ventriculi in cerebro aqua limpida pleni. *Platerus obſerv. lib.* 2. *p. m.* 503.

Scholia.

I *Ntolerabilibus cruciatibus*] Quorum origo adſcribenda cranii denſitati & ſuturarum defectui : Nam cum, ex Galeno 9. de V. P. cap, 1. cerebrum abundet excrementis craſſis & tenuibus in eo genitis : deinde etiam vaporoſis in illud è ſubditis partibus aſcendentibus, illa ſi intercludantur, craſſis neque per nares & palatum exeuntibus ; neque vaporoſis per ſuturas tranſpirantibus, dolores inde fieri neceſſe eſt : Compertum præterea eos quibus duplex acceſſit à natura ſutura lambdoidea, à dolorib. in totum fere immunes eſſe, necnon eos quibus ſagittalis os frontis ad nares uſque dividit.

Cranium craſſum] Craſſities cranii non eſt in omnibus eadem : Perſarum leviore ictu lapilli pertundebantur, ſecus ac Ægyptiorum : Hiſpani, teſte A. Cadamuſto, ducturi novos milites in inſulam D. Thomæ, vicinaque Æquatori loca, id in primis inculcabant ne cum incolis conflictaturi unquam ipſorum caput peterent, quod enſes protinus diſſilirent : Craſſities in delicatis mediocris eſt, evidentior in durioribus habitibus, & præcipue ruſticis, quod in terebrationibus obſervavit Carpus, comm. in Mundinum p. 310. qui cauſam hujus rei refert, quod delicati caput ſemper bene cooperiant biretris & pileis : ruſtici autem per frigora & æſtus nudo incedant capite, frigus vero omnia induret : Propterea monet idem Carpus patres-familias, ut liberorum ſuorum capita non tegant multis operimentis, ex ea enim nuditate natura corroboratur, & externis injuriis ferendis aptiſſima evadit. Hoc obſervant Patavini, quorum liberi portantur nudo capite per plateas, etiam media hyeme : pueri incedunt per hyemem nudis capitibus, æſtate eadem muniunt pileo adverſus Solem : *Rolfinkius Diſſertat. Anat. l.* 2. *c.* 9. Sed ſi à frigore confirmatur caput, quia id durat cranium, an veriſimile huic mulieri cranii craſſitiem doloris cauſam extitiſſe ? ℞. extraordinariam fuiſſe illam craſſitiem, accedente forſan nimia denſitate & ſuturarum abſentia : 2. Cranii illam indurationem adverſus cauſas extrinſecas caput præſertim tueri, intrinſecas vero potius cohibere, in iis præſertim quibus inſigne vitium eſt partium œconomiæ naturali inſervientium, à quo plurima redundat excrementorum illuvies, quale deprehenſum in prædicta muliere : atque huic ſuppreſſæ imputanda aquæ congeries in cerebri ventriculis, dolorem ingeminans, quod plures ad cerebrum vapores elati ſint quam ut exhalare, ob interclusas vias, potuerint : Qua de cauſa, notan e *Riolano* Encheird. Anat. l. 6. c. 6. Natura duplicem calvariæ tabulam in mulieribus tenniorem quam in viris efficit, quod excrementorum congeſtioni magis opportunæ ſint..

Integrum ſine ſuturis] Paræus ex Herodoto ſcribit Æthiopes, & eos qui regiones calidas circa meridiem incolunt, cranium durius habere, nullis aut paucis ſuturis diſcretum : Quod falſum eſſe docuit Æthiopa nigerrimus publice à *Riolano* diſſectus, cujus cranium noſtris prorſus erat conſimile. *Embert. Anat. lib* 6. *c.* 6.

Cranium craſſum] Ea de cauſa capitis dolores qui per inſignes febrium intermittentium paroxyſmos prehendunt, bis deſinentibus, poſt aliquot horas perſeverare ſolent : Materia ſcil. tardius difficiliusque reſolvitur & diſcutitur propter cranii denſitatem in capite, quam quæ per corporis habitum effuſa eſt : Hac quippe nota caput per conſenſum laborare deprehenditur, quod affectus frequenter repetit & cedit, alterius incremento invaleſcit, illiusque remiſſione & affectu ſublato miteſcit vel levatur.

APPENDIX.

De immunitate à dolore Capitis ob cranii tenuitatem & perviam ſubſtantiam.

ANno 1596. diſſecuit Fabritius Hild. caput detruncatum; cujus cranium in vertice vix papyrum craſſitie æquabat, ubique inſtar oſſis cribroſi perforatum : cutis, quæ extra cranium ſpitaculum, ſeu caminum illum cooperiebat, flavens fuit : Hominis robuſtiſſimi caput vix unquam dolore affectum fuiſſe exiſtimat, ita ut ad extremum ſenium perventurus fuiſſet niſi præveniſſet mors violenta : Ut à mortuis ad vivos tranſiliam, neque procul diſcedam, ſi conjecturæ locus eſt, maximam aut cranii tenuitatem, aut laxiorem ſuturarum in me ſuſpicior copulam, aut utramque ſimul : Non ſemel contigit in Sacris ædibus, ſi ſol tergum feriret, ut in oppoſita exhedra umbram excipiente, monentibus vicinis, manarem è capite, non ſecus ac è camino, manifeſte fumum animadverterim : Hinc ante triceſimum annum vix cephalalgiam expertus ſum ; quæ deinceps moleſta, frontis ambitu comprehenſa fuit, eaque fugax, ab oblato ventriculo alimento coctionem celerem reſpuente : At naturæ id beneficium, quo cauſarum intus genitarum vim eludo, externarum efficaciæ opportunum reddit, minimum enim frigoris appulſum percipit caput, modicis tamen operimentis contentum, etſi capillitio jam pridem nudatum : Ejuſdem vero raritatis, aut tenuitatis, inſigne hoc eſto argumentum, quod cum adoleſcens udum capillitium iride odorati

odorati pulveris aſpergine exſiccarem, paulo poſt ejus odor in os redundaret, non ſecus ac ſi illum deglutiiſſem, cibíque ingeſti ea ſaporati mihi viderentur.

Observatio XCII.

§. 1. *Dolor Capitis à Suturarum Diſceſſione.*

SOlutio continui contingit aliquando in cerebro à cauſis internis, ab humoribus nempe bilioſis aut ſalſis & rodentibus: aut ab humorum & vaporum copia, qui *diſtendendo diſſolvunt continuum.* Vera autem tanta eſt aliquando ut juncturæ ſolvantur magno ſpatio, authore Aëgineta, Quod vidimus anno 1593. in filio Domini Merindoli Aquenſis, E cujus capite diſſecto effluxit ingens copia ſeroſi humoris, qui in ventriculis & tota cerebri ſubſtantia incluſus manebat: Diſtabant autem ſuturæ quatuor fere digitis à ſe invicem. *Iacobus Fontanus practicæ lib.1.cap.3.*

§. 2. Anno 1622. quo ingens peſtis in Polonia graſſabatur, tant fuit ejus ſævitia, ut in de mortuis rumperentur & ſuturæ diviſæ apparerent.

SCHOLIA.

V*T junctura ſolvantur magno ſpatio*] Non pauci Suturarum ejuſmodi diſtractionem in dubium revocant: 1. quoad exemplum à Fontano adductum, de puero hydrocephalo, ajunt Hippocr. illam in hydrocephalo non adnotaſſe, nec fieri poſſe credibile, niſi in puerulis & nuper natis, in adultis nullo modo. In aliis etiam affectibus id fieri ne poſſit pariter dubitant, nimis enim firmiter combinari oſſa per ſuturas: facile quidem id contingere poſſe ſi modo ſerræ ubiq; modo committerentur, ſed firmiorem eſſe compagem, ita ut nulla vi in defunctorum, vel naturali vel violenta morte, calvariis, & nonniſi ruptis floſculis & ſecuridicis ſeparari queant. In cœmeteriis vero cum hæ extremitates ſint læſæ, dehiſcere ſua ſponte: Vulgi autem opinionem quod attinet, leniri a vinculo injecto dolorem, per accidens hoc fieri ajunt, quatenus à valida illa conſtrictione ſenſus intercipitur & pars ipſa ſtupore corripitur: Sed authoritatibus & rationibus non pugnandum contra Senſus.

Qui niſi ſint veri ratio quoque falſa ſit omnis,] Neque virorum arte inſignium ſuſpecta fides eſſe debet, quibus accedit Hildanus, cujus χειρουργίᾳ inſignis, ac imponere hac parte arduum fuerit; Refert is cent.1. obſ. 5. ſcirrhoſo oculi tumore affectum quendam, antea dolore capitis graviſſimo laboraſſe, & cerebri motum ab attrectantibus perceptum fuiſſe, in conjunctione ſuturæ ſagittalis & coronalis: auditos etiam ſonitus & cranij crepitationem, perinde ac ſi lignum finderetur, Exiſtimat id factum quod cranii ſuturæ, ob dolorem, & inflammationem, copioſúmque in cerebro humorem, disjunctæ fuerint. Quanquam vero ipſe *Fabritius* hoc in caſu non fuerit oculatus teſtis, eadem tamen obſervatione narrat obſervaſſe ſe in honeſto viro, laborante ex febri ardente cum dolore capitis acutiſſimo, illum habuiſſe ſuturas adeo disjunctas, ut per interſtitium illud ſyſtole & diaſtole facile deprehenderentur. Idem aſſerit centuria 2.obſ.7. in Th.Houlen, febre continua cum intenſo dolore capitis afflicto, circa ſextum & ſeptimum diem, ſuturas ſagittalem & coronalem adeo à ſe invicem ſejunctas deprehendiſſe ut adſtantes non modo viſu, verum & tactu ſyſtolen & diaſtolen cerebri, ſuturis digito impoſito, eodem prorſus modo ut in pueris, antequam eorum cranium penitus obdurveſcit, facile percipere poſſent. Nec aliis Medicis intactus ejuſmodi capitis dolor: Ita deeo L. *Joubertus* cap. 9. de cap. affectibus, Tantus, *ait*, quandoque eſt dolor capitis ut oculos extrudat aut ſubmergat: Fit ſane ex capitis plenitudine, quæ, impediente calvaria, nec expurgari nec reſolvi poteſt: itáque ſeparatio fit Suturarum, quam ego ſemel obſervavi in fronte cujuſdam puellæ, cui unius lateris os alterius ſuperabat latitudinem, poſt diuturnam in infantia cephalalgiam: Firmat Excell. *Thomas Bartholinus centur.V. hiſt.92*, In cephalalgia, *inquit*, ſæpius loco moventur ſuturæ, quod in vidua quadam animadvertit parens *Gaſpar Bartholinus*: In Hibernia frequenter ſuturæ in adultis, modo coronalis modo ſagittalis dividuntur, ſequitúrque dolor capitis ob ſolutionem meningis: Apud antiquiores Medicos monumenta ejus extant: Interdum accidit, ait *Oribaſius* monente *Montuo* Anaſceves morborum l.1.c.9. capitis dolor ab apertione ſuturarum: Sanatur vero ligatura quæ cephalica dicitur, & revertentibus Suturis in ſuum locum ceſſat dolor: Ipſum Galenum *ſub finem* comm 3. in officinam Hippocr. aſſertorem habemus, qui ſuturas, quamvis ſint arctiſſimè conſertæ in viventibus, tamen facile interdum hiare pronuntiat & dolorem movere: Imò Hippocr. ipſum, qui loc. cit. ὑποσπάσματα adhibet, quo hanc oſſium διάστασιν, atque hinc natum dolorem, facit. Et Gal.2. de locis c 7. βαρυακουσίας διαστάσεως meminit ex Archigene, in cephalalgiis citra phlegmonem, quæ compreſſione ſua affluxam humorum & vaporum ad caput impedit: Interdum enim vapor ſeu flatus ex pituita viſcida, copulis membranarum, pericranii ſcil. & duræ matris, inter ſuturas inhærente genitus, ita craſſus & validus eſt, ut præter inſignem dolorem, etiam copulas illas membranáſque diſtendendo, compages ſuturarum cranii relaxet: malo huic mulieres non inepte faſciis caput vinciendo medentur. Fieri cenſetur ex capitis plenitudine, quæ nec expurgari nec reſolvi poteſt, ideóque fit ſeparatio ſuturarum, unde intenſus & vehementiſſimus dolor, quem Hipp. 2. Coac. 1. tom. 1. vocat ἄλγημα σύντονον, καὶ ὀδύνην ἰσχυρὴν, qui nonnunquam tantus eſt ut oculos extrudat: Hunc annotat Avicenna lib.3. canon. ſect.1. tr.2.cap.2. Soda diverſificatur ſecundum fortitudinem, mediationem & debilitatem: Fortem delineat his verbis, Sed cum alia eſt valde fortis, itavt cum obviat ſincipiti infantis, lenia habentis oſſa, ſeparat ipſum & frangit commiſſuram ipſius. Quia vero accurate de hac ſpecie doloris agit *Arnoldus Bootius* Tractatu de affectibus omiſſis capitis 4. integrum huc afferre libuit.

Frequens eſt in Hibernia ut capitis oſſa à ſe diſcedant, ac notabili ſpatio dehiſcant, præcipuè in coronali ſutura, ſed & quandoque in ſagittali, idque à

Observatio XCIII.

Cranium ἄῤῥαφον & craſſiſſimum in quodam, qui nulla vi externa facile lædebatur in capite, nec unquam à cauſa externa dolebat.

CVm Patavii Medicinæ operam daremus, plura cadavera diſſecuimus: Cum multa in his rariora obſervare licuerit, tum iſtud ſingulare in bajulo advertimus: Hic cum viveret nulla vi externa facile lædebatur in capite, nec unquam à cauſa interna dolebat, etſi plerique prodiderint cephalalgias iis maxime familiares occurrere quibus cranium ἄῤῥαφον (*vapores ex inferioribus ſuſceptos promptius non tranſmitteret:*) Aliter ſane Celſus, IIX. I. *Raro calvaria ſolida ſine ſuturis eſt, locis tamen æſtuoſis facilius invenitur, & id caput firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum eſt: ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eo capitis valetudo commodior eſt.* Nimirum quod cauſas externas attinet, has enim, ut frigus aëris, ſolis æſtum & cæteras non facile admittit. Vnde diſtinguendum patet, nam internis eventandis ad tranſpirationem inſenſilem, quo plures & ampliores, eo etiam commodiores exiſtunt ſuturæ. *G.H.Velſchius Obſerv.Phyſ.med.hecaſtorea* 1.§,77.

SCHOLIA.

N*Ec unquam à cauſa interna dolebat, &c.*] Hioc patet verum eſſe quod ajunt, Quamliber regulam generalem exceptionem aliquam pati. An immunis cephalalgia fuit iſte bajulus ob robur facultatum naturalium & vitalium, probámque conſtitutionem organorum, quæ ſuperflua nulla congeri & redundare permitterent, ſed protinus & perpetim è corpore eliminatent, accedente maxime valido exercitio, cujus ope halitus & fulgines è toto, unde moleſtia & dolor aliàs capiti imminet, aſſidua tranſpiratione extrapellantur? Adde, id genus hominum curis & ſtudiis animum non gravare, vapores ad caput allicientibus, qui niſi per ſuturas exitum nanciſcantur, id replent & dolore afficiunt: hinc ſenes, quibus per ætatem preſſius committuntur, humidiore ſunt cerebro, gravedinique obnoxii, à cohibitis illis vaporibus, quibus antea liber tranſitus, ſuturis hiantibus, concedebatur, accedente illiberali per habitum διαφορήσει: Cranium eorum qui æſtuoſas regiones incolunt, ſuturis carere ait Hippocr. lib. de ſtructura hominis, nec ideo cephalalgiæ obnoxios tradit, quod facilis per ambitum corporis tranſpiratio, congeſtioni fuliginum in capite aniam præripiat.

Observatio XCIV.

Ingens capitis dolor ab oſſis ſincipitis dextri carie & Suturis obliteratis.

HAſiniæ ulcus caput hominis invaſerat in parte ejus dextra, quod malignitate ſua ad cranium uſque, ſine tamen luis ſuſpicione, ſerpſit, ut incredibilibus doloribus capitis mors lenta ſucceſſerit.

Cranium defuncti accuratius conſideravi, os ſincipitis dextrum, à ſagittali ſutura ad temporalem, profunde caries corrupit, excavata prima lamina, & ſecunda tranſparente; Ex ſerpente carie reliquæ partes externæ utriuſque bregmatis, aſperæ & inæquales ſenſibus occurrunt, foraminula multa ſunt pervia, præſertim ubi venæ tranſire ſolent: Prope lambdoideam caries bregmata ſeparavit & manifeſtiora foramina hiant: Secundum cranii longitudinem diffunditur caries, ſalvi, oſſibus temporum, quod in cranii cavitate clarius apparet: nam os infinitis porulis ab oſſe ſincipitis ad criſtam, quaſi acu diligenter pictum cernitur: Obliteratæ fere ſunt ſuturæ ſagittalis & coronalis, quanquam in homine, necdum ſenium proſpiciente, ut mirum non ſit quod internis injurius expoſitus fuerit, ob impeditum vaporum exitum. *T. Bartholinus hiſtor. VIII. centur. VI.*

SCHOLIA.

I*Nternis injuriis expoſitus*] Contrarius videtur Celſus lib.8. c.1, quem ad concordiam revocant *Fallopius, Columbus, Riolanus*: Per tranſennam noto textum *Celſi* ita emendatum eſſe à P. Pavvio in codice, *Et id caput firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum eſt ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eóque capitis valetudo commodior eſt,* Putat ibidem in margine Celſum ſcripſiſſe, Adeóque non à dolore. *Idem.*

Observatio XCV.

§. *Capitis gravedo à carie oſſis frontis, & læſione ſuperioris orbitæ.*

QVidam Gravedine capitis afficiebatur, tandem ſubito in cataphoram lethalem incidebat. Patefacto defuncti capite, reperitur os frontis carie confectum, aliqua tantum ex parte, cerebro ſalvo ac ejus integumentis integris. *C.V.Schneid.l.de aff.cap.Soporoſis.*

Observ.

Observatio XCVI.

Capitis dolor à carie cranii parte interna juxta cerebellum.

IUvenis diu capitis dolore vexatus, tandem ab Epilepſia vehementiſſima extinguitur. Diligenter calvariæ oſſe, in poſteriori parte externa, perſpecto, nullum ibi morbi ſignum fuit; quo perpetuo dolebat, at capite adaperto, oſſis poſterioris interiorem partem, juxta cerebellum cariem ſatis notabilem contraxerat. *Zecchius conſult. IX.*

Observatio XCVII.

Capitis dolor à Carie cranii & adhæſione cum membrana.

§. I. QVidam diuturna cephalalgia mirè torquebatur. Omnibus incaſſum tentatis, quatuor veſicantia cervici & ſcapulis affixa plurimùm profuere: pilulis deinde Cocciis irritata alvo, quum tæniam dejeciſſet, dolor aliquantulum remiſit, qui tandem hypocauſto ceſſiſſe viſus: Graviorem autem fuiſſe mali cauſam paucis poſt annis docuit eventus.

Inopinato enim bidui dolore quum ſuccubuiſſet ille, aperto cranio, cerebri membrana glutinoſo humore obſita, quibuſdam locis vix avelli potuit, oſſe paſſim carie corrupto, qualem in aliis cadaveribus deprehendi: unde lue infeſtati Venerea, ſævis admodum capitis doloribus ab acri & venenoſo humore nonnunquam excarnificantur. *Rhodius Centur. I. Obſerv.* LXXIV.

SCHOLIA.

C*Erebri membrana*] Cum dolor omnis ſit actio læſa, ſive ſenſio moleſta, à fibrarum nervearum ſpaſmo ſive corrugatione dependens, cephalalgiæ ſubjectum erunt capitis partes maxime nervoſæ, h. e. ipſi nervi, necnon fibræ & membranæ, quales illud plures & maxime ſenſiles, tum ſupra tum infra cranium diſpoſitas obtinet. Sunt autem ejuſmodi partes quæ dolore afficiuntur, imprimis duæ meninges earúmque varii proceſſus, [Nervorum tunicæ, Pericranium, aliáque perioſtia, muſculi, panniculoſus carnoſus, ac ipſa demum cutis: Quoad cerebrum vero & cerebellum, eorúmque appendices medullares, ſtatuimus hæc corpora, ſiquidem fibris ſenſibilibus, corrugari & diſtendi aptis carent, dolorum immunia perſtare. Idem pariter de cranio dicendum erit. *Willis de Anima Brut. part. 2. cap. 1. p. 244.*

Fibras autem Nerveas immediatum Tactus eſſe organum ſtatuit *Idem* parte 1. cap. 11. Si inquiratur, *an*, quid in ſingulis aut membris aut partibus Immediatum Tactus organum fuerit? Dicendum erit illud ipſum eſſe *Fibras Nerveas* ſpiritum animalium copia ubique refertas & quaſi diſtentas, quæ tanquam fidium chordæ, quoties à tangibilium ictibus feriuntur, impulſum quemlibet ubivis acceptum, per nervorum ductus illico ad commune ſenſorium propagant. Enimvero cuti, panniculo carnoſo, membranis, carni muſculoſæ, imo & parenchymatis quibuſdam, tales denſiſſimæ fibræ intexuntur, ut non ſolum in vola manus, aut ſuperficie corporis tangibilium exteriorum appulſus ſentiantur, ſed quoties intus in viſceribus humores acres, aut contenta præternaturalia vellicationem inducunt, iſtius ſenſio moleſta peragitur: Quare proprium Tactus organum, nec cutis, nec caro, nec membrana, verum ipſæ fibræ ſunt quibuſque iſtarum, aliarumque partium texturis inſitæ.

Membrana glutinoſo humore obſita] Excremento illius præternaturali: illa enim aſſiduitate doloris lafact a, & à naturali conſtitutione deflectens, proprium alimentum in ſubſtantiam ritè convertere non potuit, ſed illud imperfectè aſſimilando inglutinoſum illum humorem commutavit. Quod idem contingit in dyſſenteria, ubi mucoſus humor copioſus excernitur.

Graviorem fuiſſe mali cauſam] Cum dolores capitis in morbo venereo ſunt vagi, tum proveniunt à flatibus: Cum vero ſunt fixi, tum ſignum eſt eo in loco fieri Talpariam, i.e. abſceſſum oſſis. *Joh. Poſthius in Obſerv. ad Columbi Anat. p. 514.*

Observatio XCVIII.

Capitis dolor ab adhæſu craſſæ meningis cum cranio.

PHiloſophus quidem intolerabili capitis dolore tenebatur: pars dolens in ſincipite magnitudine digitum non ſuperabat.

Aperto capite, craſſior membrana ea parte in qua dolor excitabatur calvariæ adhærebat, pauculo humore putri interjecto. *Fernelius lib. de Abditis 2. cap. 15.*

SLHOLIA.

CVm virus Venereum Cerebrum ſummámq; corporis arcem obſidet, multa ſupervacua, pro partis conditione, pituitoſa colligi neceſſe eſt, quæ ſi interclusa capite contineantur, magnum & acerbum dolorem commovent: Quamquam enim pituitoſa videtur materia, veneni tamen maleficio perfuſa acrimoniæ particeps eſt, hinc ſub oſſium membranas ſe recondens, tum acrimonia tum diſtenſione

dolorem

dolorem excitat: In oſſium vero ſubſtantiam per tenues quaſi tubos ſeſe inferens, illa diffindit dilatatque in tumorem, quę tandem carie conſumpta putreſcunt: *Idem ibidem & cap. 4. lib. de lue Venerea.*

Observatio XCIX.

Capitis dolor ab humore maligno cranium, Subditas membranas ipſumque cerebrum exedente.

REm in hydrargyro admiratione dignam, à nullo quod ſciam animadverſam contemplemur: hic enim ſi quis rerum eventus bene obſervet, non modo pituitoſis morbis obnoxia noſtra reddit corpora, partéſque omnes, inprimis carnoſas ſuo frigore & humore lædit, verum ita labefactat, & ſua qualitate imbuit, vix ut corpus febre corripi poſſit, etiamſi multa ſcateat cacochymia. Anno à Chriſto 1556. Coriarium quendam Tonſor ut inviſerem rogavit, rarum affectum & obſervatione dignum me viſurum dictitans. Is tametſi annos amplius decem poſt curationem, per hydrargyrum, ita ſalubriter exegerat ut videretur percuratus: repente tamen exorto in ſincipite dolore diutius perſeverente, non modo ejus partis ob totum paulatim computruit exeſúmque eſt, ut fruſtulatim excideret, ſed & cerebri vtraque meninx eadem putredine abſumpta, ſubjectáque cerebri ſubſtantia in abſceſſum converſa eſt, unde magna puris copia (miſerabile viſu) per multos menſes, non ex ea tantum parte, ſed ex utriuſque oculi angulis etiam ſtillavit, dentes exciderunt omnes: Hic tamen neque febre corripi viſus eſt, neque cibi faſtidio multum premi, neque extenuari, dum ad ventriculos cerebri ventum eſt, quo tempore mors repente hominem diu miſere afflictum è medio ſuſtulit. *Fernelius lib. de Lue Ven. cap.* VII.

Scholia.

SVo *frigore & humore lædere*] De Hydrargyri temperie lis eſt, alii enim frigidum alii calidum ſtatuunt. *Fernelius* aliquot argumentis pro frigiditate pugnat, atque præcedentem hiſtoriam in ejus confirmationem adducit; Rectius vero ſentiunt qui calidum id exiſtimant, quod patet, *ait Sennertus lib. 6 cap. 21.* ex maxima vi penetrandi corrodendíque, ita ut etiam metalla penetret ac erodat: Qui vero ex effectibus frigidum eſſe colligunt; ij falluntur, cauſam pro cauſa ſumentes: Sic Aurifabri, & qui argentumvivum crebro tractant, raro ſunt vivaces, ſed ſtupori, tremori, paralyſi, catarrhis ſuffocativis & apoplexiæ obnoxii. Hæc vero non præſtat frigefaciendo ſed peculiari & abdita vi, cerebro nervíſque infeſta: Damnum à mercurio illatum, calefacientium uſu amendatur, caſtoro, ſalvia, roremarino, &c. quatenus hæc cerebro & nervis familiaria ſunt, & abdita vi mercuriali veneno adverſantur: zinziber enim, piper & alia id non præſtant, quia ſpecifica hac vi, cerebro amica, deſtituuntur.

Dum ad cerebri ventriculos ventum eſt] Ex præconcepta opinione eos eſſe ſpirituum animalium officinas & receptacula. De eorum uſu aliter ſentiendi ipſe *Galenus* 8°. de uſu partium cap. 10. anſam præbet, referens adoleſcentem Smyrneum ad alterutrum ventriculorum uſque vulneratum, ſemet oculato teſte, ſuperſtitem permanſiſſe. Veriſimile eſt Coriarium eouſque malo obſtitiſſe, donec cerebri corticalem ſubſtantiam tranſgreſſa corruptio, medullarem & profundam attigit, ubi ſpiritus generantur, & unde in nervos derivantur, qua affecta protinus è vita migrandum fuit.

Dentes exciderunt omnes] Dentium vacillatio & caſus ab erodente ſucco pravo eorum radices contingit, quod in lue venerea ſæpe evenire compertum; maxime accedente hydrargyroſi: mercurius enim ut cerebro, ſic & dentibus bellum indixit; Teſtes ſunt mulieres quæ fucis, quos is ingreditur, utuntur, quos vel excutit, vel nigrore aut carie inficit. Id vero obſervatione dignum quod Clar. *Thiermair* ex Exc. Iac. *Wepfero* refert, Hemicraniam & dolorem capitis frequenter fieri à dente carioſo, quod & ab Hildano Cent. 2. obſ. 10. notatum. Ratio hæc eſt, quod nervulus vitioſo denti inſertus, atque ob cariem denudatus, facillime ab ambiente externiſque injuriis offendatur, malo ſic ad nervorum initium inde propagato: Accedit dolore vigente ſeroſa attrahi, ipſumq; caput humida colluvie ad dolorem uſque compleri.

Observatio C.

Capitis dolor à Cranio ſphacelato, Ichore putrido ſupra meninges corruptas, & Corrupto cerebro nervíſque opticis.

TAutini Quæſtor quidam jam menſes aliquot inſomnes peregerat ex gravi capitis dolore *circa ſinciput ac tempora*, ob Venereum morbum: Ab omnibus oppidi medicis opem acciverat, verum moroſus præſidiis non inſiſtebat, Hic quoque ut illum inviſerem rogat: conſului ut capiti cauſtica aliquot apponerentur juxta proximas commiſſuras & ſuper partes dolore infeſtatas, quod ſtatim conſilium difficilis æger recuſavit: Ego vero Taurino ſecedens hunc non vidi unius menſis intervallo: Tamdem iterum rogatus illum adivi, quem penitus lumine orbatum offendi, oculi tamen nil extranei pati videbantur, &c. Ego

illi

illi tunc perſuadere nitebat ut pateretur cranium perfodi, tenuit: Tandem ut cauſticum ſincipiti adhiberetur ubi magis premebat dolor, fuit contentus, noluit tamen ferre ut apertum ſervaretur: ſic ſtatim deciſa cruſta ſponte cicatricem obduxit, quare illum inviſere deſtitit: Hic demum lx. dies poſt ad ſuperos migravit.

Eum ſecuit L. Montanus, ubi *cranium* ad coronalis & ſagittalis commiſſuræ regionem *ſphacelatum* putidúmque invenimus, coronati regii latitudine: ſtatimque cranio ſerra aperto, *abundans ichor putrilaginoſus*, inſtar aquæ, fuligine fumarii & croco aſperſæ profluxit, tum per oſſis aperturam, tum per aures & nares, membranæque putridæ recta ad os affectum, verùm adhuc integræ erant, quæ ſolo tactu facile rumpebantur: corruptum & cerebrum & nervi optici, cætera verò viſcera omnia integrè habebant: Cenſendum eſt huic potuiſſe conferre à doloris principio cauſtica, vel poſtea oſſis effoſſionem, rationi ſi obtemperaſſet dum præbebat occaſio. *Leonardus Botallus de Lue venerea cap.*16.§.17.

SCHOLIA.

CIrca *ſincipnt ac tempora*] Dolor capitis à morbo Italico infeſtat maxima ex parte noctu circa partem anteriorem capitis, vel circa tempora, aliquando exterius, aliquando interius: cum eſt exterius facile deprehenditur, nam ſæpe tumores præter naturam excitat: Dolorem internum comitantur dolores articulorum. *Rondeletius meth.cap.x.lib.*1.

Cranium Sphacelatum] Dolor ex carie cognoſcitor ſi fuerit confirmatiſſimus: ſi ſuſpicio aut luis Venereæ, aut ſaniei circa os; quod fit poſt vulnera aut contuſiones non rectè curatas, ut notat in obſervat. *Schenkius*: Item, ex inæqualitate oſſis, ſi tangatur, Et quod in hac carie tumores exoriuntur, quandoque laxi quandoque duriores, ob imbecillitatem enim partis talia generantur: Quod color partis mutatur ad luridum & fuſcum. *Saxonia Panthei lib.*1. *cap.* 2.

Abundans ichor] monet Hollerius Libello obſerv. 1. in dolore capitis ſæpe ſaniem ſubeſſe inter cranium & pericraniū, quod ut dignoſcatur molliter vult digito contingi locum: Eum ſi fixus ſit dolor, aperiendum, quod ſæpe ſic ſanies effluat ægérque liberetor; alias metum eſſe ne os corrumpatur: Si quæ præterea illic vena eſt, aperiri vel ferro reſcindi, niſi admodum ſit inſignis.

Abundans ichor putrilaginoſus] Ejuſmodi ichoris malitiam inſigni exemplo illuſtrat Hildanus centur. 2. obſerv. 69. Viri cujuſdam qui poſt ſexennem gravatiſſimum capitis dolorem in crurum reſolutionem incidit, cui ſupervenerunt ulcera in capite, non ſolum cutem & membranam carnoſam, ſed & ipſum cranium erodentia, qui ichor intrinſece primum colligebatur, tabula vitrea prius eroſa, antequam vitium in exterioribus eſſet conſpicuum.

Observatio CI.

Capitis dolor ab interiore cranii tabula carie affecta.

§. I. VIr xxx. annorum, non ſine Venereæ luis ſuſpicione, continuo capitis dolore laborans, poſt obitum aperiebatur, interior tabula cranii ſemicarioſa apparebat. *Rolfinkius Tract. de dolore capitis p.*106.

SCHOLIA.

IN Lue Venerea ſæpe ingentes & continui excitantur dolores, laceſſito pericranio & perioſtio à carie cranii laminarum, aut ipſius meditulii, quod διπλόη ab Hippocr. appellatur: Non parcunt illis qui mercuriali inunctione vel ligni decocto curati ſunt. Nob. Italus prope ſuturam lambdoideam, lati digiti diſtantia occupabatur dolore, ſpatiolo nummulum argenteum vix excedente: Cruciformi ſectione per ſcodiginum facta, cutis labiis diductis, & perioſtio ſeparato, trepano facta apertura, caries obſervata: Ea lato feneſtrato raſorio, profunde fere ad διπλόην cavernoſum interſtitium ablata, conſolidato vulnere, æger ab omni inſultu liberatus fuit. *Idem ibidem.*

Dolore] Doloris naturam & cauſas, paucis & remotis ambagibus perſtringit Clar. Franc. de le Boë Sylvius Medic. Pract. lib. 2. cap. 1. Quemadmodum, *ait*, ex objecti ſenſorium demulcentis ſenſatione Voluptas excitatur, Sic ex ejuſdem objecti ſenſorium lædentis perceptione Dolor producitor: Dolor non eſt tantùm ſenſus Tactus, ſed ſenſuum quoque cæterorum affectio & moleſtum ipſis ſymptoma: Cauſa igitur omnis Doloris objectum eſt ſenſibile, aut intra corpus exiſtens, aut forinſecus ipſi adveniens, atque ſenſorium quodvis moleſte afficiens ac lædens: Sic lux nimia dolore afficit oculos, Sonus fortis, Aures; Odor gravis & acer, Nares: Sapor mordens linguam & palatum: Duricies acuta, cutim & membranas: Calor, & Frigus urens iiſdem cutim & membranas: Nihil impedit idem Senſorium pluribus inſervire ſenſibus: Sic oculi non tantùm vident ſed ſimul Tactu ſunt præditi: Sic Lingua non tantùm Sapores dignoſcit ſed inſuper duritiem, calorem & frigus: Cujus rei ratio videatur quod ad Tactus & Caloris ſenſum nullus requiratur ſenſorii apparatus, qualem deſiderant Viſus, Guſtus, Olfactus & Auditus, idcirco peculiaribus organis alligati.

Quando autem Dolor ubivis circa partes capitis nerveas excitatur, ejus ratio formalis in eo conſiſtit, quod ſpiritus animales ab invicem diſtracti & fugati, corpora continentia una convelli & corrugari faciunt, adeóque ſenſionem moleſtam cient. Quod vero ſpiritus ita diſtrahit, ut inde ſenſio moleſta oriatur, eſt aliquid improportionatum in ipſos ſpiritus, aut in corpora eos continentia irruens, quod fibrarum poros & interſtitia ſubiens, eas ab invicem divellit, ſpiritúſque ibi hoſpitantes ſimul in ἀταξίας adigit. *Willis de Anima Brutor, part.*2. *cap.* 1. *p.*214.

§. 2. Juvenis quidam, cum per aliquot annos gravi ac perpetuo capitis dolore laboraſſet, tandem moritur, quem Medici tam diuturnæ cephaleæ inveſtigandæ cauſa diſſecantes, interiorem cranii tabulam ſemicarioſam, tanti doloris cauſam extitiſſe invenerunt. *Ex Petri Sphererij Medici Florentini Obſervationibus.*

S C H O L I A.

HErc. *Saxonia* Prælect. Pract. l. 1. c. 2. ait perterebrato capite cujuſdam ob cephalæam intolerabilem, repertum fuiſſe os corruptum, & ſupra meningem multam pituitam: *A. Severinus* Med. Effic. p. 2 c. 3. Chirurgiæ oſſium, ait ſe ſcalpri ope inveniſſe in cranio tumorem & corruptionem, ſic liberaſſe hominem.

APPENDIX.

Dolor capitis ab humore acri in capite collecto, potius cranium quam duram meningem erodente.

SVperiori æſtate ad civem quendam Baſilienſem, XXX. circiter annorum deductus fui: Laborat ille affectu plane abſtruſo: Elapſos ante annos ſex vir iſte dolore gravativo capitis correptus fuit & per menſes aliquot continuo laboravit, Adhibitis remediis tandem ex parte iſte remiſit, ſed crura ita reſoluta fuere, ut in hunc uſque diem ne digitum quidem pedum, multo minus crus movere poſſit: Non diu poſt reſolutos, & quidem diverſis temporibus, ſupervenerunt ulcera in capite, quæ non ſolum cutem & membranam carnoſam, verum etiam cranium ipſum erodunt. Sed, quod admiratione non vacat, veriſimile eſt materiam illam acrem ac corroſivam, primum intrinſece colligi, carieque iſta, antequam exterius appareat, tabulam vitream erodi: Si enim ulcus aliquod in capite oriri debet, ante omnia dolorem fixum illa in parte capitis intrinſece perſentit, etiamſi in cute nihil extrinſecus appareat, graviora tamen ſymptomata non affert dolor ille, Demum paulatim tuberculum in cute exoritur, ſenſimque ad ſuppurationem pervenit: Rupto tuberculo, quamprimum oſſa carioſa ſeſe extrahenda offerunt, atque hæc omnia abſque maximo dolore & gravioribus ſymptomatis accidunt: oſſibus carioſis extractis, cicatrix parvo cum negotio inducitur: diverſas & quidem in diverſis partibus capitis, vidi & palpavi cicatrices profundiſſimas: vidi & ulcus quod & tum temporis ad duram meningem uſq; penetrabat, interim tamen de gravioribus ſymptomatis minime conquerebatur: dolor erat exiguus, febris inquietudineſque fere nullæ. Ex hac hiſtoria ſingulare provenit problema, nimirum Cur materia illa acris in ipſo capite collecta, potius cranium, corpus ſolidum ac duriſſimum, quam duram meningem, membranam exquiſitiſſimo ſenſu præditam, eroſerit, neque graviora ſymptomata induxerit? *Fabritius Hildanus Cent. 2. Obſerv. 69.*

OBSERVATIO CII.

Capitis dolor ab humore virulento inter cranij laminas contento.

IN cranii meditullio, inter duas tabellas, nonnunquam colligitur humor, qui tractu temporis vitiatus acerbiſſimos cruciatus ὀστοκόπως inducit, quod ſæpius accidit in lue inverata, Et tum exoſtoſi quadam cranium protuberat. *Rolſinkius Diſſert. Anat. lib.* II. *cap.* XI. *Ex Riolani Encheiridio lib. 6. cap. 7.*

S C H O L I A.

EX *Hippocr.* lib. de Vuln. cap. cranium eſt ἀραιόν, exigua parte excepta, ſpongiam referens, plenum carunculis humidis, quæ digitis compreſſæ ſanguinem emittunt: Ex his vehementiore ictu colliſis, ſanguis qui exprimitur, comparata putredine, os inficit & corrumpit parte interiore, exteriore facie incolumi apparente: Exſudans quoque ſanies ab interiore tabula, ipſum cerebrum contagio afficit, inducta illi putredine: In illo ipſo ſpatio gignitur interdum Meliceris, (teſte *Rolſinkio* Tract. de dolore capit. pag. 106.) qua terebratione ſupremæ laminæ detecta & vacuata, omnia ſalva fiunt, ingeorium dolorum auctore excluſo. Cranium, juxta ſedem ſuperciliorum, natura diffidit in duas tabulas, quarum externam lues venerea nonnunquam exeſt, ac tum inter ſternuendum illac animæ iter eſt. Tabulis magna ſæpenumero cavitas intercedit, ad os narium devexa, quam infercit tenax quidam mador, elaborando ad odorandum aëri; ut videtur, appoſitus: conſentaneum vero eſt aliquid, atque multum adeo humoris per abditos interioris tabulæ meatulos ſive receſſus tranſcolatione quadam colligi, tractúque temporis vitiari poſſe, unde exiſtunt poſtea cruciatus illi ὀστόκοποι non raro ſtatis repetentes temporibus. *Salomon Albertus hiſtor. Anat. pag. 8.*

Observatio CIII.

Capitis gravedo à carie oſſis frontis illæſis meningibus & Cerebro.

Quidam gravedine capitis afficiebatur, quam ſequuta lethalis cataphora: Patefacto capite defuncti, reperiebatur os frontis carie confectum, aliqua ex parte, Cerebro ſalvo & ejus integumentis integris. *C. V. Schneiderus l. de aff. ſoporoſis p.* 241.

Observatio CIV.

Capitis dolor ab internæ diploidis particulis meninges pungentibus.

§. 1. Gravi pondere in caput ſuſcepto geſtatóque, internæ diploidis duæ particulæ à reliquo cranio diffractæ, duodecennem cephalalgiam concitarunt. *Rolfinkius Tract. de Dolore cap. p.*107.

§. 2. Ruricola quidam *ex arbore deciduus* in lapidum acervum, calvariam perfregit, ut hinc meninges diſruptæ atque divulſæ ſint, &c. Et quanquam vulnus contectum ac conſolidatum fuerit quinque ſeptimanarum ſpatio, quia verò mediocres cranii portiunculæ in ambas cerebri meninges depreſſæ fuere, hinc ex earum compreſſione dolores, ex doloribus humorum affluxus, & tandem mors, Quod ex aperta calva innotuit. Vide hiſtor. l. 4. Titulo de vulneribus.

Observatio CV.

Dolor circa frontem à laminæ interioris cranij ἀποθλάσει, & purulentia circa partem cerebri.

Vulneratur quidam ſupra nares, &c. Septimana nona cum antea de dolore frontis gravarivo conqueſtus eſſet, extinguitur: In loco vulnerato reperitur lamina interior intruſa, cerebrum quoque totum ex una parte purulentum. *Vide l. 4. Tit. de Vulneribus.*

APPENDIX.

De dolore capitis, ſeu Hemicrania, ab introceſſione particulæ oſſis frontis, meningem ſubditam premente, hinc liberum per vaſa excurſum.

Ab ineunte ætate gracilior & biliofa corporis mei conſtitutio eſt: Anno ætatis, ſi rectè memini, 4. vel 5. ex curſu celeriori præceps factus, frontis ſupra ſupercilium dextrum rantam contuſionem in platea paſſus ſum, ut ex cicatricis magnitudine facile conjicere poſſim ad Calvariam uſq; penetraſſe contuſionem: Unde ætate procedente uſq; ad pubertatem, ex jejunio, ardore Solis & vini cujuſvis parciſſimo licet uſu, per intervalla nunc longiora nunc breviora, pungentes in illa dextra parte dolores ſenſi, nonniſi poſt vomitum bilioſum & hæmorrhagiam narium remittentes: Ab eo autem tempore, ob loci & victus mutationem, rariores ex jejunio paroxyſmi me affixerunt, frequentiores ex cereviſiæ craſſioris aut vini potu, in dextra ſcilicet ſemper frontis parte: Horum occaſione animum ad Medicinam applicare cœpi, ut & aliorum & meas vitæ moleſtias declinare diſcerem: idq; cum ſucceſſu per aliquam multos jam annos factum adeo felici, ut per ſpatia bimeſtria & longiora doloris illius immunitatem facile mihi hodiéque promittere poſſim, dummodo cereviſiæ craſſioris, lupuli floribus conditæ, & vini recentioris, aut ſulphuris fumo inebriati uſu abſtineo: Simulátque veto utriuſq; liquoris modicam quantitatem haurio, vel pinguia actu calida, aut aromatibus condita aſſumo, inprimis quoties in ultima menſa Cancros fluviatiles deguſto, qui in prima menſa cum butyro ventriculum aut caput minimè lædunt, malum ita recrudeſcit, támque pertinaciter plerumque affligit, ut vix poſt XXIV. horas remiſſionem faciat, ſalva interim ſemper frontis parte ſiniſtra.

Per iſthæc itaque experimenta varia & frequentia, in eam deveni opinionem maſſam meam ſanguineam, tempore paroxyſmi, quacunq; de cauſa, etiam odore croci, balſamorum fragrantium, &c. excitati, immoderatius efferveſcere, & ob tranſitum ſub frontis dextra parte ſanguinis chyloſi difficiliorem, longiorem trahere moram, adeóq; intemperiem meningi duræ, iſthic ex colliſione ibi olim læſæ conciliare, continuum ſolventem, doloris moleſtiſſimi auctorem: Credóque difficiliorem iſtum ibi tranſitum dependere, partim ex fibrarum meningis tunc temporis turbato ordine, partim ex oſſis frontis proximi portiuncula introrſum coacta & protuberante, & comprimendo vaſorum anguſtiam augente. *Ex communicatione Excell. & Clariſſ. DD. Mauritii Hofmanni PP. Altorfini.*

S C H O L I A.

O*B tranſitum ſanguinis chyloſi difficiliorem*] A ſucco nutritii vitio quomodo inducatur Cephalalgia explicat Excell. *Willis* Tract. de Anima Brut. p.m. 269. Interdum, *ait*, Succus Nutritius cephalalgiæ periodicæ cauſa exiſtit: in quantum ſcil. iſte ſanguis ſuffuſus, & non rite aſſimilatus, ob particulas diſcordes ei turgeſcentiam infert, proinde ut cruor in caput ebulliens, exuvias ſuas in meningas, aut illarum partes quaſdam prædiſpoſitas ingerat, fibraſque adeo in ſpaſmos dolorificos irritet: Propter hanc cauſam novi plures poſt variolas, morbillos, aliáſque febres aut ægritudines, quibus ſanguinis maſſa vitiari ſolet, cephalalgiæ quotidianæ obnoxios fuiſſe, videlicet totidem à paſtu horis, modo citius modo tardius, primo ruboris in facie ſuffuſio, dein capitis plenitudo & dolor eos infeſtabant. Inſuper à vini potu, aut alimentis turgidis comeſtis gravius plectebantur: morbi acceſſio ab aſſumptis magis aut minus diſtare ſolet, prout chymus, aut paulo poſt primum in cruorem ingreſſum, aut poſt aliquantulam in eo moram, turgeſcere incipit.

Et pag. 256. §. 3. In cruoris ſinu prout ſerum, Ita & *Succus Nutritius*, hoc eſt recens chymus, ex alimentis confectus hoſpitatur, acuna circulatus, ejuſdem quaſi fluminis decurſu illorum exorbitantiis obſequi cogitur; Quare cum ſanguis mox à paſtu impetuoſe aut inordinate ad caput proripitur, ſuccus etiam nutritius ſemicoctus aut depravatus, fibris illic membraneis affigitur, vellicationes dolorificæ ſuccedunt: hinc enim eſt quod à pleno ventre exercitium, balneum, paſſiones violentæ, lectio, aut ſeria animi intentio cephalalgicis officiunt. Interdum ſuccus nutritius ſanguini non ſtatim aut facile miſcetur, quin huic recens illatus mox turgeſcentiam concitat, adeo ut multi conſtanter à paſtu intenſo vultus rubore, non raro item cephalalgia afficiantur. Hoc vulgo, ſed perperam obſtructioni Hepatis imputatur, cum revera à ſanguinis dyſcraſia, chymi accedentis miſturam ægre ferentis, procedat.

Quoties cancros fluviatiles deguſto] Idem obſervatum ab Exc. *Bartholino* hiſt. 57. cent. 6. de cancris marinis, Novi *ait* fœminam quæ toties capitis dolores experitur, quoties in cibis cancris marinis utitur: Externæ figuræ *addit*, & internæ ſignaturæ ſi quid tribuendum, non male capitis externi rotunditatem & cerebri anfractus ſinúſque cum membranis, cancer rotundus marinus refert. Sed quid de aſtacis dicendum, in quibus ea ſimilitudo deſideratur? An ad antipathiam ſingularem recurrendum?

Observatio CVI.

§. *Capitis dolor ab oſſea ſpina inter duram & piam matrem, ſita, cerebri ſubſtantiam ingrediente.*

PH. de Arentio ſuſpenſus Romæ in platea pontis, qui quotidie Tabacco tum in fumo tum pulvere utebatur, à me publice ſectus, Spinam quandam oſſeam, ſeu potius lapideam, tricipitem, Neptuni faſciam repræſentantem, habebat inter duram & piam matrem, in parte ſiniſtra prope falcem, è directo interſectionis commiſſurarum coronalis & ſagittalis, ſed piæ ita fortiter adhærebat, ut ſine laceratione ipſius avelli non poſſet: quinimo acuminibus in cerebri ſubſtantiam ingreſſa conſpiciebatur: Quare ſi ſuſpenſus non fuiſſet, certè brevi mortuus fuiſſet; apparebant enim circa ipſam ſpinam inflammationis rudimenta, *Dom. Panarolus Pentecoſte v. Obſerv.* 14.

S C H O L I A.

QVamvis capitis dolori non meminerit *Panarolus*, eundem tamen abfuiſſe, præſentibus cauſis dolorificis, vix veriſimile eſt, accedentibus etiamnum inflammationis rudimentis: Niſi dixeris cum Excell. *Th. Bartholino* in Anat. Reform. l. 3. c. 2. obtuſiorem fuiſſe meningum ſenſum, ut in illo cui oſſa tria ſine damno adnata, Pariſiis ab *Henrico Fueren* viſa; Venetóque illo cui os grandiuſculum dentatum in falce, ſeu duplicatura meningis ſuccrexit: Vel ſenſim cauſæ dolorificæ illum aſſueviſſe.

Observatio CVII.

Capitis dolor à ſtyli fruſtulo in cerebro relicto, ingruente tantum pluvia moleſtius.

IOannes *Veſlingius* ante ſuum iter in Ægyptum, ubi quinquennium Cayri Conſuli Venetorum valetudini adfuit, corporis humani diſſectionem Venetiis publice inſtituens, in cerebro mulierculæ ſtyli, ſeu pugiunculi ſubtilioris fruſtulum reperit, quod ipſa quinquennium geſtaverat ſine omni moleſtia, niſi quod ingruente pluvia caput doleret. *Ioannes Rhodius cent. 1. obſerv.* 32.

S C H O L I A.

I*Ngruente pluvia*] An tunc temporis ſicut in plenilunio madeſcens cerebrum turgénſque, à ſtyli cuſpide vellicabatur; cæteris temporibus à dolore immune, quod ſe contraheret, ſic à cuſpide non attingeretur.

Sed quid dicendum de meretrice à *Zacuto* obſ. 6. lib. 1. prax. Adm. memorata, quæ cultelli dimidium octennio intra cerebrum latens, citra noxam geſtavit? An dixeris cerebrum eſſe inſenſile? At id non prorſus eſſe ſenſus expers, oſtendit *Mercatus*, eorum exemplo qui capite vulnerati, dum tractantur appulſum aëris non ferunt: An forte eadem ratio cerebri quæ dentium, limæ attritum ferentium, non item calorem & frigus nimium? An forte mucore obductum fragmentum, cerebrum urgere non potuit ejuſmodi clypeo munitum? Id vero ſæpius deprehenſum naturam ſolertem extranea corpora tali muco obvallare: ſic lapis in veſica lentore tegitur, ſic ſæpe calculu renum, adeo ut ἀνωδύνως geſtentur.

Observatio CVIII.

Dolor capitis acutiſſimus, ex materia quadam lapidea duræ meningi adnata, aculeis tenuem perfodiente.

NObiliſſima N. dolore capitis acutiſſimo diu conflictata fuit, eóque pungente admodum, inſtar acuum vel telorum parti infixorum, interdum vehementius, interdum minus ipſam divexante: doloris vehementia preſſa ejulabat, & ambabus manibus caput prehendebat: ad quem dolorem ſedandum ſæpe detractus ſanguis: parti dolenti, cui inſtar verrucæ cujuſdam callus inerat, admotum fuit pyroticum, & ad cranii perforationem deveniendum inſtabat Don. Pimpernelle: Hæc deinde in hydropem incidit, tandémque interiit.

Apetto cranio, inventus ſub craſſa meninge, juxta canalem anteriorem, ſeu torcular utrinque, indurata quædam materia & lapidea, inſtar cujuſdam rupis inæqualis & aſpera, aculeis multis, & veluti cati unguibus, conchylilis, variiſque figuris diſtincta & variegata, ipſique craſſæ meningi firmiter adhæreſcens, inter cujus inæqualitates venulæ ferebantur ad ligularum ferramentorum magnitudinem accedentes, quæ hanc materiam rigabant: ſupra tenuem meningem humor quidam mucoſus repertus eſt. *Cattierus Obſerv. Medic. XV.*

SCHOLIA.

P*Ungente admodum*] Alias gravativus dolor inter ſigna recenſetur: qualis exercuit Mercatorem Hungarum, de quo *Schenkius* p.m. 45. qui laboravit multis annis hemicranico quodam dolore gravativo, parte anteriore circa frontem: ſed tandem validius nares emungens, lapidem eduxit ad unguis humani digiti latitudinem & pollicis craſſitiem, illi non abſimilem qui in piſcis carpionis capite reperitur: At ſcabrities & a peritas materiæ hujus lapideæ, partiſque cui inſidebat ſenſus eximius, aliam doloris idæam induxit: Sic calculus renalis quandiu parenthymati infixus eſt, gravitatis ſenſum exhibet: is ubi caput ureteris ſubit, dolorem acutum & pungentem excitat: Sequentia ſigna lapidis in cerebro tradit *Saxonia*, Continuitatem doloris ejúſque qualitatem, eſt enim dolor quidam fixus, nullis cedens remediis: adeſt gravitas, ſine excrementis tamen.

Ad cranij perforationem, &c.] Natura monſtrante viam, tuberculum excitante in parte dolente: Hinc Hollerius libello obſerv. *In intolerabili cruciatu capitis, qui & aſſiduus fit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne utendum eſt: conſtat enim permultos meliùs habuiſſe terebellu vel cycliſco aperto capite:* Ipſe Hippocr. lib. 2. de morb. non unam facit uſtionem, ſed in doloribus antiquis octo urit, duabus in occipite, duabus in ſincipite; duabus in angulis oculorum circa nares, duabus circa tempora: Alia operatio Chirurgica eſt Terebratio, qua uſum ſe ait *Saxonia* Panthei lib. 1. cap. 2. in quodam R. Patre, quanquam non feliciter; quod contigiſſet ait ex natura patientis, non ex operatione: Vſi ſumus, *inquit*, Terebratione, & invenimus os corruptum, & ſupra meninges copiam pituitæ, unde in ſoporem & paralyſin ſemper incidebat; quo tempore foramina erant aperta, melius habuit, ſed cum occluſum eſſet foramen (nam invito Chirurgo concrevit cato) ſopor rediit, & ita perduravit uſque ad mortem.

Supra meningem humor quidam mucoſus] Cujus eadem forte generatio quæ mucoſi illius excrementi, copioſè profuſi à quibuſdam calculo veſicæ laborantibus, quod falſo quidam proximam lapidis materiam aſſerunt, cùm ſit veſicæ male affectæ, & ob præſentiam lapidis male tranſmiſſum alimentum conjicientis excrementum, in hujuſmodi mucilaginoſam materiam tranſiens.

§. 2. A Chirurgo audio repertum fuiſſe os mirum, multis cuſpidibus horridum, in dura matre cerebri, unde dolores æger capitis diu paſſus fuerat. *P. Borellus cent. 4. Obſerv.* XCIX.

Observatio CIX.

Capitis dolor à lapide membrana incluſo, in poſteriore capitis parte, Aqua in ventriculis cerebri.

FIlius Dom. N. decennis ex alto cecidit: morbus neglectus eſt, quia nec vulnus nec contuſio extra apparebat, capite alioqui perpetuo dolente. Eo aperto Lapidem ex gypſea materia concretum, & membrana incluſum, in parte capitis poſteriore, ſub ſutura lambdoïdea, inter duram & piam matrem, inveni, adeo adhærentem duræ matri, ut nonniſi violenter avelli poſſet. In tribus cerebri ventriculis, h. e. duobus anticis & medio, ultra duas libras aquæ limpidæ reperimus. *Vide lib. 4. tit. de Plagis*, &c.

SCHO-

SCHOLIA.

HIc triplex concurrebat cauſa doloris, Lapis, Aqua in tribus ventriculis contenta, (& proculdubio per cerebri ſubſtantiam diffuſa, cum ii excrementorum tantum conditoria habeanint) Et humor tumori, ad ſiniſtram aurem exorto, fomentum præbens, cujus eductio doloris levamen attulit: Gravativum autem fuiſſe veriſimile eſt, quia lapis cyſti concluſus erat, nec aliter quam pondere aut compreſſione nocere potuit: Sic aqua ventriculis concepta gravamen tantum afferre valebat; ſi enim acrimonia prædita fuiſſet, expultricem ad excretionem ſui commoviſſet.

OBSERVATIO CX.

Capitis dolor gravativus à lapide circa cerebri baſin genito.

PAtritius Venetus nil plane olfacere poterat, cum Dolore capitis obtuſo & maxime gravativo, adeo ut caput ſemper in pronum & pendulum habere cogeretur. Dum cerebrum excavamus, tandem prope baſin lapidem compreſſum, nummi inſtar Taleri, ſed non omnino rotundum, cineritii coloris reperimus. *Vide Tit. de Narium affect.*

OBSERVATIO CXI.

§. 1. *A lapide in poſteriore parte capitis, inter duram & piam matrem.*

INtra Calvariam, h. e. in cerebro, ſi generetur lapis non ſolum cephalalgia ſimplex, verum etiam longè ſeveriora ſymptomata ſequuntur; Vidi id in puero decenni, qui quum per gradus decidiſſet, & poſteriorem partem capitis gradibus alliſiſſet, cerebrumque inde concuſſum fuiſſet, non ſolum ſequutus eſt dolor capitis continuus, ſed & plurima & graviora accidentia, quorum omnium cauſam in diſſectione reperi.

Aperto enim capite, *lapidem ex gypſea materia* concretum & membrana incluſum, in poſteriore parte capitis, ſub ſutura lambdoidea, inter duram & piam matrem, inveni, adeo adhærentem duræ matri ut nonniſi violenter avelli poſſet. *Fabricius Hildanus cent. 1. obſervat. 11. & cent. 5. obſerv. 1. ex Kentmanno.*

§. 2. Multis in partibus corporis humani calculi generari poſſunt: Obſervavimus concretos in capite & utero mulieris, cui diſſecandæ in Scholis publice præfuimus; *Hollerius lib. 1. cap. 48. in Scholio.*

SCHOLIA.

IN Hiſtoria tam D. Kentmanni quàm Hollerii omiſſum eſt quod maxime deſiderabatur, videlicet quanam in parte cerebri reperti fuerint lapides: In hujuſmodi enim hiſtoriis, & quidem tanti momenti, omnia ut ad unguem adumbrentur neceſſe eſt; alioquin cùm cerebrum, pars corporis nobiliſſima, vix aliquid præternaturale ferre poſſit, non immerito aliquis hiſtorias prædictas in dubium vocare poſſet, aut ſaltem admirari quomodo corpus adeo durum, ſolidum & aſperum, per tot annos ſine vitæ periculo in cerebro deliteſcere potuerit: Cum manifeſtum ſit hominem ſtupidum fieri, imo & plerumque vitam amittere, ſi cerebrum ab impreſſo cranio comprimatur & motus ipſius impediatur; At vero ſi rem diligenter indagemus, id nihilominus fieri potuiſſe fidem nobis facient anatomicæ diſſectiones: Non tamen in qualibet parte cerebri id ſine ingenti periculo, ſed ſolummodo in ſinu iſto duræ meningis ſuperiori, qui Veſalio aliiſque Anatomicis eſt tertius, & à nonnullis torcular appellatur, fieri poſſe arbitror; Eo enim in loco, cum inter dextram & ſiniſtram partem cerebri veluti vacuum quoddam ſit, minus læditur ipſius actio, minusque motus ipſius à re aliqua præternaturali retardatur: Hanc ego exiſtimo eſſe cauſam cur puer ille, geſtato calculo juxta concurſum ſuturæ rectæ & lambdoidæ, per tot annos ſupervixerit: Hujus rei ſingulare exemplum habes cent. 2. obſ. 2. de milite, cui poſt ictum ſclopeti globulus plumbeus in capite per menſes ſex, ſine graviſſimis ſymptomatis remanſerit: Obſervavi aliquoties vulnera cum cranii fractione aut impreſſione, minus eſſe periculoſa & mortalia circa ſuturam rectam, & in vertice quam in bregmate, quæ Columbus Anat. lib. 1. c. 5. lethalia pronuntiavit: cauſam ex præcedentibus colligere poteris. Quæ vero in ipſo cerebro naſcuntur corpuſcula dura, longe graviora excitant ſymptomata, ut videre licet apud Clar. Platerum obſervat. lib. 1. pag. m. 101. *Hildanus ibidem.*

Lapidem ex gypſea materia] Ubicunque generationi lapidis idonea materia reperitur, ibi lapis generari poteſt; At in cerebro ejuſmodi materia reperitur, ſcil. ſerum, quo illud ſæpe abundare certum eſt; Ergo & in cerebro lapides generari poſſunt: ut clariſſime demonſtrat Clar. *Platerus* Praxeos lib. 2. c. 12. Cauſam *ait* generationis arenularum & calculi, pituitam eſſe à calore partis adeo exſiccatam ut terrea indeque lapidoſaq; fiat, communis eſt opinio: Verum nos potius cauſam materialem hujus terreſtreitatis in corpore genitæ, terrenam quandam ſubſtantiam, unde hæc prodit, ſtatuimus, quam in ſero inveniri ſic oſtendimus: Quemadmodum aqua continuo per terræ meatus, & fluminum ac rivulorum alveos defluens, materiamque terreſtrem ſecum devehens, eandem loca ſicciora, ubi facilius hæret alluendo, ſucceſſive deponens illiſque agglutinans, ſabulum, tophos & ſtirias lapideas gignit, eoque magis citiusq; ſi impura

 lutoſa vè

lutoſavè ſit, aut ſi ſucco nativo terreſtri imbuta, ſalſa, nitroſa, atramentoſa, exiſtit: à qua ſicut in thermarum aqua videmus, in canalibus per quos fluit, materia terreſtris illa adhærens & accreſcens, calculi diverſæ formæ effinguntur: Sic conſimili ratione, ſerum ipſum concipiens ſalſum ſuccum & terreſtrem materiam, quæ indies in prima concoctione à Sale, quo perpetuo homo utitur, aliiſque terrenis generatur (ſicut in beſtiis quæ ſale adeo delectantur, eoque reficiuntur continuo, muroſque ob id lambunt, uti capras facere videmus, in quibus plerumque, ſeneſcentibus præſertim, calculi inveniuntur) ſi eo maxime redundet ſerum, locis ſiccioribus & anguſtioribus quæ pervadit, ubi & citius adhæreſcit, ſe agglutinando, arenulis & calculis poſtmodum inde formatis præbet materiam: Idque præſertim illis in locis ubi à ſanguine ſecretum ſerum, continuo renes pervadit, unde & in illis frequentius arenulæ primũ colliguntur: Sed & ſerum dum adhuc ſanguinem diluit, idem quod in renibus & veſica, in certis ad illud aptis locis poteſt efficere: Quod etiam ſi excrementis aliis permiſtum adhuc ſit, nonnunquam facit, eoque facilius ſi bilem diluens majorem inde acredinem ſiccitatemque acquirit; unde & in veſicula fellis tam frequentes aureo argenteové colore, bilis flavæ cauſa, tincti calculi deprehenduntur, illuc cum bile terreſtri quoq; & ſalſa repurgata materia: Quod uti à ſero, dum in corpore eſt fieri obſervatur, ſic & ſi illud è corpore per lacrymas extillet, arenas quoque in ciliis deponere, illicque eas concreſcere obſervavimus: Sed & in ſero jam repurgato in veſicam, urina ſcil. qua ratione calculi in veſicam delapſi retentique, ab ea eodem modo incrementum ſumant, ſquammiſque novis, per appoſitionem continuam hujus terreſtreitatis, obducantur, & in molem ſæpe magnam excreſcant, colligere licet: Apertiúſque adhuc in urina reddita in vas aliquod videre licet, quo pacto ſi diutius eadem matula utantur, nec mundetur, arenoſa & ſabuloſa illic accreſcat materia, & niſi purgetur, in ſquammas craſſas & lapideas tandem augeatur: Sic Chymici ex lixivio, quod ejuſmodi quoque terrenam in ſe habet ſubſtantiam, ſalia ſua ſolent excoquere, &c.

APPENDIX.

§. 1. *De Calculo per palatum rejecto.*

ANna Rietmannin annos nata 45. continuo capitis dolore admodum affligebatur: Ea omnibus prius tentatis, cum dolor ſubinde acerbiſſime rediret, acidulas petiit, ex quibus reverſa poſt optime ſe habuit: Septimana demum proxime præterita, noctu poſt primum ſomnum, motum quendam velut rei viventis circa naſi radicem, vel paulo inferius evidenter animadvertit, obſtupuit admodum, inque lecto erecta eventum anxie expectavit, & ſtatim per palatum lapis ſponte ſua in os promovit, durus, aſper, ex cinereo flaveſcens, admodum fœtidus (nucis moſchatæ magnitudine) idque ſine omni dolore, moleſtia, ſanguine aliiſque ſymptomatibus.

§. 2. Similis caſus Bernæ accidit, Nobilis à Graffentied, annor. 36. cum anno 1607. aliquandiu contumaciſſimo & graviſſimo dolore capitis, qui anteriorem partem ad ſuturamuſque coronalem & dentes molares occupabat, laboraſſet, nec ullis remediis cedere vellet dolor, ut de recuperanda valetudine ſpes nulla eſſet, accidit ut quadam nocte, quum poſt ingentes cruciatus, multaſque vigilias parumper obdormiviſſet, ſubito integram deturbaret familiam, & ita quidem ut non tantum domeſtici, verum etiam vicini accurrerent, nihil aliud putantes quam ipſum jamjam naturæ ſatisfacturum, quandoquidem tanta erat faucium anguſtia ac ſi aliquis laqueo eas ſtrinxiſſet: In iſtis porro anguſtiis & ſuffocationis metu, cùm quoddam corpus, videlicet durum tuberculum, caſtaneæ magnitudinis, ejuſdem coloris, ad fauces & os decidiſſet, illúdque expuiſſet æger, omnia mox remiſerunt ſymptomata: Tuberculum autem hocce ex materia dura, & veluti caſeo putridiſſimo conſtabat, & membrana validiſſima involutum erat: Ab eo tempore nunquam de hujuſmodi dolore eſt conqueſtus, neque remanſit ulla obſtructio narium: ab arthritide tamen mirum in modum vexatur: *Fabritius Hildanus cent. 5. Obſerv. 1.*

SCHOLIA.

CIrca priorem caſum hoc præcipue deſidero, qualis fuerit odoratus tum ante tum poſt excretionem calculi, ſed de his tacuit D. D. Rietmannus, præterquam quod adjunxit notabilem narium circa naſi radicem adfuiſſe obſtructionem: Ex quibus colligo odoratum, ſi non abolitum, depravatum tamen fuiſſe: Cæterum, concretus fuit lapis ille vel intra vel extra calvariam, vel denique in ipſa calvaria, hoc eſt in cavitatibus oſſis frontis, in ſuperciliorum regione: Intra calvariam, h. e. in cerebro, ſi genitus fuiſſet, non ſolum cephalalgia ſimplex, ſed & longe ſeveriora ſymptomata ſequuta fuiſſent, quod oſtendit exemplum ſuperius de puero decenni allatum: Porro cum Nob. Matrona Rietmannin nihil tale, excepta cephalalgia, experta fuerit, veriſimile mihi videtur lapidem intra calvariam concretum non fuiſſe: nec video quomodo calculus ejus magnitudinis viam ex cerebro ad palatum ſibi facere potuiſſet, quam ſpiſſum enim ac ſolidum ſit cranium verſus fauces, nos docet Anatome: Præterea, foramina in baſi cranii exiſtentia, venis nervíſque deſtinata, adeo ſunt exilia ut lapidem per ea exiiſſe incredibile ſit: Demum, ſi in anteriori parte cerebri concretus fuiſſet lapis, quomodo os ethmoides ſine ingenti exulceratione, & deperditione oſſis & cartilaginum perforare potuiſſet, non video: intra calvariam itaque genitus non fuit: In ipſa præterea calvaria, videlicet in cavitatibus quæ ſunt in ſuperciliorum regione, inter utramque tabulam, minime quoque genitum fuiſſe fidem facit ipſius magnitudo: cavitates enim ſive foramina illa

utplurimum

ut plurimum ſunt tam exilia atque anguſta, ut quomodo lapidem continere poſſent nondum videam: ut plurimum inquam, in illis enim quibus frons ſuperciliáque protuberant, nonnihil capaciores reperiuntur: Viæ præterea ex his cavitatibus ad nares anguſtæ ſunt: oſſa quin etiam, præcipue in adultis, uti eſt dicta Matrona, adeo ſunt ſolida ac ſpiſſa, ut à lapide minime dilatari poſſint, niſi maxima intervenerit putredo & oſſium corruptio: at nihil tale in dicta Matrona accidit, Ergo in iſtis cavitatibus genitus non fuit: Demum, ſi ibi generationem habuiſſet, potius per nares excretus fuiſſet quam per palatum, quamvis non negem ipſum etiam ex prædictis foraminibus facile ad palatum pervenire potuiſſe, præſertim ſi ipſo illo tempore quo lapis movebatur, & ad excluſionem ſeſe parabat ægra aërem viriliter ad ſe, uti fit quotieſcunque mucum circa os cribriforme collectum & exſiccatum ad fauces attrahimus, Ergo nec in ipſis cavitatibus concretus fuit: Ex his apparet lapidem Dominæ Rietmannin neque inter calvariam, neque inter duas tabulas cranii, hoc eſt in cavitatibus illis oſſis frontis generatum fuiſſe: Arbitror autem extra calvariam, & quidem ad radicem naſi, circa os ethmoides, à longo tempore collectam fuiſſe materiam excrementitiam, lentam & viſcidam, ex cerebro ibidem defluentem, eámque tractu temporis vi caloris, à continuis iſtis doloribus capitis, vigiliis & inquietudinibus accenſi, & ſpecifica quadam facultate exſiccatam, & tandem in lapidem compactam & induratam fuiſſet. Rem autem ita ſeſe habere arguit ſatis, non tantum notabilis circa naſi radicem obſtructio, verum etiam motus ille veluti rei viventis, quem ægra paulo ante ejectionem lapidis circa radicem naſi, vel paulo inferius, evidenter animadvertit: Quoad poſteriorem caſum, in Domino Grafenried, Non dubito quin tuberculum hocce, ſi diutius remanſiſſet, facile tandem in calculum induruiſſet: podagricos enim ad calculos generandos pronos eſſe docet experientia: Quod autem materia hæcce calculi adhuc cruda ante coococtionem & coagulationem rejecta fuerit, tum fœtorem longe graviſſimum, tum etiam quod vicinas partes comprimeret, & proinde naturæ moleſta eſſet, in cauſa fuiſſe exiſtimo: hinc enim natura & facultas expultrix excitata fuit, ac quod ſibi noxium eſſe percipiebat, rejicere conata eſt; idque potius per fauces quam per nares: quæ enim nobis circa naſi radicem moleſta ſunt, ut eſt mucus, faciliua vi ad fauces trahimus quam per nares extrudimus: Cæterum locum generationis tam lapidis Dominæ Rietmannin, quam tuberculi Dom. à Grafenried, circa os Ethmoides fuiſſe apud me nullum eſt dubium: naſus enim circa radicem cartilaginoſus eſt, cavernulas quin etiam nonnullas habet, uti videre eſt in cranio quodam, quod in Muſæo meo reſervo, in quo ſinus aut cavernula, quæ nucem avellanam facile excipere poſſet circa naſi radicem & verſus latus dextrum conſpicitur: Cartilagines præterea, quibus refertus eſt locus iſte, corpori duriuſculo facile cedunt, præſertim ſi accretio fit ſenſim: Obſervavi id in virgine, cui ductus auris ob innatum fungum ſcirrhoſum haud parum extenſus ac dilatatus fuit: Id ſi in oſſe duriuſculo acciderat, quid non fieret in loco cartilaginoſo? Cur autem obſtructio circa radicem naſi in Matrona poſt excretionem calculi perſtiterit, in Nobili vero noſtro una cum tuberculo evanuerit, hinc accidiſſe mihi videtur, videlicet quod in illa membrana, qua involutus fuerat lapis, circa os ethmoides remanſerit: in hoc vero viro cum tuberculis rejecta fuerit, ſed & cartilagines à calculo extra naturalem ſitum, & procuIdubio verſus os ethmoides depreſſæ fuerint, & obſtructioni narium anſam dederint.

Idem ibidem.

APPENDIX.

De Calculis per nares rejectis præcedente capitis dolore.

IN Dania noſtra virgo Nob. ex naribus calculos emunxit forma & magnitudine dactylorum: Ex capite prodiiſſe id fuit indicium quod hanc plerumque excretionem dolores capitis præceſſerint. *Th. Bartholinus Hiſt. xxxiij. cent. 1.*

Observatio CXII.

§.1. *Cephalalgia à calculo in cerebro nato.*

QUidam diuturno atque intolerabili capitis dolore adeo fuit excruciatus ut dies noctesque nullam quietem caperet: Eum autem ſibi mori uſu contractum afferebat: Medicus curæ adhibitus nihil intentatum reliquit, ſed tandem æger perpetuis *doloribus*, iiſque acerbiſſimis *ſuperatus, eſſe deſiit:*

Prædictus Medicus, (Pfeil) diſſecto ægri capite, in cerebro lapidem reperit magnitudine & forma mori, colore quaſi pullo aut cinereo. *Kentmannus libello de Calculis.*

SCHOLIA.

DOloribus ſuperatus eſſe deſiit] *Galenus* 1. de ſympt. cauſis cap. 8. ait. In doloribus capitis minus periclitari ægros quàm in doloribus aliarum partium, ut aurium, dentium, oculorum, coli, perioſtii ab oſſe avulſione, eo quod Cerebrum per ſe ſenſus eſt expers: Et 2. de comp. med. ſ. l. c. 1. ait ob dolorem capitis vehementem neminem unquam aut ſyncope correptum, aut ſe ipſum occidiſſe, quemadmodum quidem Coli dolore vexati fecere. Id tamen audiendum quatenus dolor non alios graviores affectus accerſit, aliquando enim in paralyſin, convulſionem, phrenitim, apoplexiam aliosvè affectus deſinit: ſic refert *Saxonia* cuidam poſt dolorem capitis ambos oculos extra caput exiiſſe, ſenſiiſſe tinnitum & obiiſſe: ſcribitq; *Hipp.* aph. 6. 51. In dolore capitis ſi repente ſuperveniat aphonia, lethale eſſe, niſi febris ſuperveniat.

In Cerebro] *Galenius* loco ſupetius citato, Cerebrum per ſe ſenſus eſſe expersait: At ootandum ſingulos ejus anfractus & mæandros tenui meninge, exquiſito ſenſu pollente, ubique inveſtiri, à cujos extenſione, laceratione, divulſiooe, punctione, vel alia irritatione, vehemens exoriri poteſt dolor: præſertim ſi calculus, vaſa vel ſinus cerebri premens, liberum humorum & vaporum commeatum prohibeat, unde doloris incrementum.

Lapidem &c.] Kentmanno teſti multi præterea accedunt, quos recenſet Schenkius. Eaſdem autem generatioois habet cauſas quas in cæteris partibus, Succum ſcilicet lapideſcentem in fæculentia alimenti ſatitantem, quod ſecum vehit ſerum ὄχημα τῆς τροφῆς, in quo exhalatio ſicca & terreſtris ſoluta eſt, inſtar ſalis aut aquæ calcis, cui pituita poteſt adjungi: Ibi igitur poſſibilis eſt generatio calculi, ubi conjuoctio illa fit: prout exhalatio illa magis vel minus uſta & attenuata eſt, hinc color intenſior vel remiſſior exſurgit: Prout plus minusvè pituitæ ammiſcetur, eò ſubſtantia ſolidior ſriabiliorvè eſt: In omnibus autem alimentis & potibus adeſt fuligo, ut ſic dicam, quædam, qua in ſerum depoſita, fit id ſalſum: inde urinæ & ſudoris ſalſedo:

APPENDIX.

Globulus plumbeus menſes ſex, nullo ſymptomate ſuperveniente, in cerebro deliteſcit.

GLobulum plumbeum Vir Reverendiſſime, &c. In vacuo ventris, aut inter muſculos, ad multos annos interdum deliteſeere poſſe experientia teſtatur: In eerebro vero id fieri nuſquam viſum eſſe arbitror: Attamen retulit mihi Joh. Griffonius, apud vos olim Chirurgus, caſum tam admiratione quam annotatione digniſſimum: nimirum tempore belli inter Ducem Sabaudiæ & Genevenſes, in expugnatione Caſtri, *la cluſe* dicti, quendam ex Genevenſibus, Clerget nomine; ictum ſclopeti in fronte cum inſigni fractura cranii accepiſſe: Ægro ſemimortuo Genevam adducto, ſe methodicam inſtituiſſe curandi rationem, imo oſſa non pauca extraxiſſe, globulum tamen nullum ſe offendiſſe affirmavit: Nihilominus miſerum hunc priſtinæ ſanitati reſtitutum fuiſſe, & ſemeſtre poſt curationem incolumem vixiſſe: Cum vero morbo acuto tandem obiiſſet, cranium ejus aperuit, & globulum è regione verticis, inter cranium & duram matrem, ad latus Suturæ rectæ invenit, membrana tamen plane à globulo illæſa: Natura enim ea in parte materiam quandam calloſam procreaverat, quæ duræ matri ad inſtar culcitræ ſubjacebat: *Fabritius Hild. cent. 1. Obſervat. ij.*

De Clergeto quod ſcripſi, ſæpe me eum ipſo locutum affirmo, ex quo ſanatus eſt ex vulnere illi inflicto in eapite, glande plumbea in ipſo cerebro ad multos menſes retenta: Poſtquam autem in excurſione alia ſauciatus vitam cum morte commutaſſet, & à Chirurgo extraordinarii caſus illius inveſtigaretur eauſa, audivi glandem illam ipſo in eerebro repertam fuiſſe &c. *Antonius Fayus Theologia apud Genevenſes Profeſſor &c.*

OBSERVATIO CXIII.

Capitis dolor lethalis ab oſſiculis circa falcem adnatis.

DIſſecui corpus ſexagenariæ, in cujus capite, parte interna duræ matris, Falce dicta, reperi ſex oſſicula lata, quorum quædam quatuor, alia quinque aut ſex eminentiis, cuſpidum acicularum inſtar acutiſſimis, donata erant piam meningem quoque pungentia, hinc continuo capitis dolore vexata fuit: *Neander in Tabaccologia.*

SCHOLIA.

L. *Botallus* Obſervat. Anat. 2. in cadavere oſſicula quatuor, inter utramque cerebri partem iovenit, dextram videlicet & ſiniſtram, recta ſub ſagittali commiſſura poſita, & ſub torculari ſepto ipſo affixa adnataque; quorum majus erat longitudinis craſſitudinisque phaſeoli, alia vero paulo minora, minimum ſublongioris lentis ſpeciem referebat: Dura erant, atque duriſſima cranii pars, intusque ſpongioſa inſtar oſſis lambdoidis: An is in quo reperta ſunt capitis dolori obooxius fuerit non meminit: *J. van Horne,* notis in eum locum, ait bis idem à ſe obſervatum Lugduni Batavorum, & etiamnum ſe aſſervare falcem è capite viri clar. anno 1653. exemptam, io qua ſpectare eſt utrinque, magis tamen à dextra parte, oſſicula plura è lata baſi in acumen deſinentia, & rupis cujuſdam inſtar aſpera & inæqualia, duriſſima item & valde ſolida, intusque, quantum oculis aſſequi licuit, quodammodo cavernoſa: Cum autem ſuſpicio incideret num continuo capitis dolore afflictus fuiſſet vir ille, dum vita frueretur, negaſſe hoc propinquos: Abſentia doloris cuinam cauſæ adſcribenda veniat noo video, cum patientis diſpoſitio & cauſæ efficacia adfuerint; niſi dixeris circa primordia adfuiſſe dolorem; ac tandem hebetiorem eſſe redditum partis ſenſum: vel forte mucilaginoſa quadam materia obducta fuiſſe; à quaretuſi ſint aculei; quod in veſicæ calculo contingit: Vel ab initio cartilagineæ mollitiei fuiſſe, quibus ſenſim indureſcentibus, paulatim aſſueverint partes circumſitæ duritici increſcenti.

OBSER.

Observatio CXIV.

§. 1. *Capitis gravitas ab hydrargyro poſt inunctionem in capite relicto.*

IN Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui poſt mercuriales inunctiones obierunt, capitis tibiarumque oſſium cavitates argento vivo ſcatere deprehendi: Atque in uxore I. C. cujuſdam (quæ frequenter inunctione ex hydrargyro uſa erat, & in eam capitis gravitatem devenerat, ut eo parùm in latus aliquod inclinato, ſtatim illuc magnum pondus deferri perciperet, nec caput, niſi adhibita manu, attollere poterat) binas ejus uncias inveni: *Petrus Caſtellus Diſſert. 1. Dodechap. chalcant. p. 7.*

§. 2. Docet hoc Aurificis Anatomia Romæ facta, qui cum ſummos capitis dolores paſſus obiiſſet, in aperti capitis cerebro pluſquam libra una Mercurii reperta fuit, ex vapore ejus hauſto ibique congelato. Ex obſerv. *Ph. Iac. Sachs Medic. Vratislavienſis.*

§. 3. In fœminæ calvaria quæ fucis ex Mercurio quotidie uſa, & per biennium enormi capitis dolore fatigata, in oſſe calvariæ unciæ duæ Mercurii inventæ fuerunt. *Zwingerus Theatri f. 520. Ex Cardano de ſubtil.*

SCHOLIA.

AUrifabri, aliique qui nimis crebro Mercurium tractant, aut ejus fumum ore aut naribus incautius trahunt, nervorum vitiis afficiuntur: Neque abſimili modo, (notante Kirchero de arte Magn. l. 3. p. 2.) Mercurius cerebrum nervoſumque genus ſubit, quo vas Mercurium continens, Si enim loco clauſo exponatur vas aureum, & dein Mercurius ſuppoſito igne in auras abire permittatur, quem ſublimem avolaſſe credis, eum ſimulata fuga in aurei vaſis amplexibus hærere deprehendes: Vnde infert, cum non raro in craniis ſepultis inveniatur, ea eſſe talium artificum, in quorum cerebrum vaporis ſpecie per nares irrepſerit, ubi concreſcat, ac etiam poſt mortem ſuperſtes ſit, non vero generetur, quod credunt qui Mercurium materiam Lapidis Philoſophici falſo experimento jactant. Quin & exterius admotus per poros corpori ſe inſinuat, diviſis particulis iterum ſe unientibus; hinc, notante Excell. *Bartholino* cent. 1. hiſt. 7. ex mamma concreta Mercurius exſtillavit, quod lamina admota unguento Mercuriali aff icta fuiſſet: *S. Jacot.* apud *Riverium* obſ. 13. aureum globulum naribus indit, & nummum aureum ori, ad eliciendum Mercurium è Capite eorum qui ob luem veneream inunctionem paſſi ſunt, & *Zacutus* Prax. admir. l. 2. obſ. 128. ex articulis ejuſdem extractionem per applicatum aurum foliatum tentat: *Campanella* Principi, ab eadem inunctione doloribus habitus vexato, admotionem cucurbitularum aurearum conſulit.

Observatio CXV.

§. 1. *Capitis dolor pruriginoſus à pediculorum caterva ſub pericranio & intra cranii diploas latitante.*

MAtronam in Auvernier (oppidulum eſt Principatus Neocomenſis in Helvetia, quod lacus alluit) pluribus menſibus *ὑπομώδης* Capitis dolor adeo immanis divexavit, ut nullas inducias concedens ab omni conſortio, Imo etiam ſacris cœtibus eam ſegregaret, perpetuoque ſcalptu caput dilacerare impelleret, non ſecus ac eos qui id pedibus obſitum habent, ut cum Titinnio loquar, quamvis nulli decuterentur pediculi: Interim nubentis ſororis cæremoniis intereſſe coacta, doloris inſaniam toto bihorio in Sacris ædibus ſuſtinet, ſemihora in convivio nuptiali, unde ſe ſubtrahit lecto ultimo ſe traditura, in quo paulo poſt, ferociente dolore ſpirituſque exhauriente extinguitur, à denegato ſolito ſolatio & anodyno quod concedebant ungues.

Mortuæ diviſis capitis integumentis, ſub pericranio Pediculorum myriades deprehenſæ: diſſecto vero cranio, ejus meditullium iiſdem ſcatens animadverſum, qui viam vi, procul dubio perſuturas ſibi fecerunt;

SCHOLIA.

TOtum corpus ejuſmodi animalculis in prædam ceſſiſſe novum non eſt,

Quis non paveat Pherecydis fata Tragædi? &c.
Sylla quoque infelix tali languore pereſus
Corruit, & fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Recentiſſimum vero exemplum ſuppeditavit annus 1675. exeunte hyeme: E ſexcentis Equitibus, agmen Generoſis. Marchionis de Luſſinge Allobrogis, caſtra Maximi Regum ſequuti, componentibus, vix decima pars ſuperſtes evaſit, plerique non armis cecidere ſed dyſenteria: Reduces vel pedum gangræna confecit, à diutina in paludoſo ſolo mora, indeſinentique ocrearum geſtatione; vel Phtheiriaſis: Adeo ingens Pediculorum numerus corpus occupabat, ut paucis diebus fœde & miſere illi interirent: Ne ipſis thoracibus bubalinis (familiari Equitum veſtimento) pepercerunt, in quibus domicilium quæſierunt, crebriſque effoſſis cuniculis perterebrarunt & eroſerunt. Morbi autem Pedicularis ſpeciatim caput invadentis ac ad necem deducentis, nullus quod ſciam meminit,

præter

præter unum *Hartmannum*, qui *Praxeos Chymiatr.* l. 2. cap. xvij. de Pediculis cerebri agit: à ſe autem viſos, aut ab alio non memorat: quibus abigendis præſcribit cerebri purgationes, ptarmica, ſuffumigium à candelis ex cera & cinnabari trita confectis accenſisque: turundas ex mercurio dulci in pinguedine capi diſtemperato naribus inditas: Tria vero ejuſmodi animalculorum recenſentur genera; primum palpebris, barbę, ſuperciliis, axillis, inguinibus, pubi infeſtum eſt; cæteris partibus parcit, Italis *Piattola* dictum, Gallis *Morpion*, durum, depreſſum, cuti pertinaciter affixum: Secundum commune partibus omnibus quæ pilis veſtiuntur: Tertium ſub cuticula latitans, præ parvitate viſum pene effugiens, Acari dicuntur & Cirones: Sed verius quatuor ſpecies ſtatuendæ, ſecunda enim diviſionem revera admittit, cum colore, figura & indole diverſi ſint: quandoquidem capillatæ capitis ſedi infeſti nigricant, ejus perpetui incolæ, niſi pectine aut aliter deturbentur, Ideo Nigri dicti & Capitis: Alii, excepto capite, ubique oberrant, Albi vocantur, caput nunquam invadentes, circa loca conſtricta prætertim hærentes, cruralem faſciolam, maxime circa collum, ob nidulandi commoditatem in induſii rugis, hinc utriſque limes conſtitui videtur, ut neque Nigri infra tendant, neque Albi capillitium affectent, quos obloogos ait eſſe *Haſenreſſerus* Noſodoch. l. 1. cap. 10. craſſiores in parte poſteriori, deſinentes in acutum verſus caput; in veſtibus laneis & ſordidis latitantes, interulis gregariorum militum, remigum, mendicorum: Ab his Phtheiriaſis inducitur; à prioribus internecio fuit miſellæ mulieris. De generatione vero importuni illius animalculi conſulantur Medici & Philoſophi. Veriſimilis eſt eorum ſententia qui ortum ex ſuccis calidis & humidis deducunt, tertiæ concoctionis reliquiis, modica putredine affectis: Pronam vero eſſe hominis carnem & ſuccos ut in ejuſmodi animalculi materiam faceſſant, ſive vivus ſit ſive mortuus (quanquam Rondeletius neget in mortuo fieri, quod cadaver fugiant) oſtendit hiſtoria ſequens, Ante annos circiter LXXX. in pago quodam Ditionis ſopra memoratæ, B aut dicto, ad fauces vallis Tranſverſæ, qua iter eſt in Burgundiæ Comitatum, Diverſitor erat celebris artocreatum, ob carnis teneritudinem & ſapiditatem inſignium, confectione, ut eo omnes ruſtici è vicinia ea de cauſa confluerent: Quidam advenit empturus ad hilaria celebranda, Diverſitor unicum ſupereſſe ait ante octiduum factum: ille non abnuit, pretium ſolvit, diſcedit, menſæ apponit: operculo cultro remoto, per ſuperficiem oberrantes pediculos animadvertit; convivarum unus è carne humana confectũ ait: conjectura non fallit, in ſectione pergendo digitus humanus reperitur: Res illico ad Iudicem delata, (Majorem de Rochefort) qui Diverſitorem comprehendi juſſit, examini & torturæ ſubjici, extortaque veritate cum cæteris omnibus pagi incolis, latrocinii quoque reis, inter quos fuit & mulier, rotæ poſt confracta membra impoſuit. Novimus præterea juvenem calidi & humidi temperamenti, à ſorditie alienum, qui pruritum in pectore ſentiens, eo nudato puſtulam deprehendit, quam digitis comprimens, inde pediculum adultum expreſſit: Porro infeſtum iſtud animal antris & latebris ejuſmodi gaudere mihi compertum eſt, Cum enim aliquando Alcis ungulæ ſegmen collo puellæ, ſontico morbo obnoxiæ, qui illi à ſcabie capitis intempeſtive ſanata ortus fuerat, appendendũ dediſſemq; juſſiſſemque revocari ſcabiem, ac ſevere nimis arcori pediculos prohibuiſſem, horum quidam poroſo illi ſegmini ſe inſinuarunt; quod cum uxor in proprii infantis uſum, ad præcautionem convulſionum, repoſuiſſet, hicque paucos poſt dies totus pediculis obſitus eſſet, ac eorum nidus inquireretur, hic in ſegmine illo repertus, cujus nullus porus pediculis eorumq; fœtura refertus erat: Sed de hac fœditate ſatis, Plura qui deſiderat adeat m. Donatum l. 1. c. 5. hiſt. mirab. Schenkium p. m. 675. Heurnium de morbis cap. 7. & alios. De pediculis alatis vide Diodorum Siculum l. 4. cap. 3.

Integumentis capitis diviſis] Civis Sedanenſis ante decem circiter annos moleſto, perpetuo & prurigìnoſo dolore, parvo loco circumſcripto infeſtabatur; multos in conſilium adhibuit, irritis omnibus, qua parte dolor torquebat admota novacula, Inventum animalculum cimicis forma, denarii magnitudine, perioſtio in occipitio affixum, quo dempto, conſolidatoque vulnere, dolor omnino deſiit. *Ex communicat. Clariſſ. & Ven. Dom. Lambermont, Paſtoris Sedanenſis Eccleſiæ.*

§. 2. Anno 1674. menſe Auguſto, puellæ quatuor menſes natæ, filiæ magiſtri N. du Cros Genevenſis, argenti in fila Ductoris, per matris incuriam ſub cruſta lactea pediculi plurimi innati ſunt, à quibus *non cutis ſolum* & pericranium, ſed & ipſa calvaria cum meningibus, ad cerebrum uſque exeſa deprehenſa ſunt, quod ab obitu, detracta ea cruſta, ad coronati argentei latitudinem in conſpectum veniebat.

SCHOLIA.

N*On cutis ſolum &c.*] Dum in nutricatum corporis reſtagnat ſanguis, evomit excrementa quædam tenuia vel craſſiora, Tenuia per inſenſilem tranſpirationem fugantur: Mediocria in ſudorem ſe effundunt, Craſſiora ſorde inquinant partes, aut reſtagnant in cute: Hæc autem cutis ſuam amplitudinem in profunditate gerit: Quod ſi itaque hoc craſſamentum excrementoſum peripheriam cutaceam occuparit, in porriginem ſe porriget: Sin in altum ſe inſinuaverit materia hæc tertiæ coctionis, & una malignitatem acrem redoleat, arcam creabit: quod ſi illud ſuave & calidum fuerit, nec maligna putredine contaminatum, ſed modeſte putruerit, & ſi ima in cute prope carnem ſtabulaverit, pedunculos proferet; nam caloris in cutis ſuperficie efflorеſcentis non ea vis eſt ut animal gigni in eo poſſit: Profeſſor Regius Lovanienſis olim *Brugelius*, mihi retulit ſeſe in humano ſecto cadavere, poſtquam aperuiſſet ventriculum, veſiculas ei affixas deprehendiſſe pedunculorum plenas: *Ariſtoteles* 5. de hiſt. anim. pedunculos ex carne gigni exiſtimat, *Heurnius de morb. capitis cap.* VIII. Quid vero obſtitit quo minus in prædicta Matrona, ſub pericranio geniti, in ſuperficiem emerſerint? An illius craſſities & denſitas quam pervadere non potuerint? An forte ad mulcendum pruritum capitis lotionibus uſa eſt, quæ eos exitu prohibuerint? An oleoſis & pinguibus caput inunxit, inſectorum ejuſmodi pernitie? Sic lumbricos in inteſtinis olei eſus interimit; quod enematis inditum vermes ad ſuperiora remeare cogit; An quia gratum & ſufficiens alimentum ſub pericranio & intra cranii diploas nacti, aliud quærere coacti non ſunt?

Quæ

Quæ de diſcrimine & diſtinctione ſpeciei pediculorum adduximus, confirmant Acta Societatis Regiæ Anglicæ, anni 1668. p. m. 181.

"*Ab aliis animadverſum obſervationem illam, quam Oviedo exhibuit de pediculis (nempe illos fugere ab Hiſpanis Indias petentibus ſub certo Latitudinis gradu, & rurſus ſub eodem gradu in reditu redire) veriſſimam eſſe: In Indiis, ait, neminem quantumcunque ſpurciſſimum alere pediculos niſi in capite, ubi plurimi foventur, ſed nunquam obſervavit vel ſordidiſſimum eos habentem in induſiis vel veſtibus: Et in reditu demum obſervabat eos denuo multiplicari: Rationem reddebat Generoſus Eques Chriſtophorus Mings, Eos quando appropinquant Tropico, ultra modum ſudare, qui ſudor per corpus abundans offendit veteres pediculos eoſque peremit: quemadmodum, ait, uſitatum eſt remedium capitibus pediculis ſcatentibus ea fricare ubique butyro vel oleo, & ſe ſponſorem fore inde perire omnes pediculos: Et quod attinet ad novam quandam generationem, ſudorem non ſatis diu in poris permanentem non poſſe penitus producere illa inſecta, nam nullum in Indiis ſudorem eſſe olidum prout in Europa, quantum ipſi obſervare licuit: In reditu ſudor diutius tuberet poris & habitus corporis, & particulares formas ſeu fermenta, exaltata & reſoluta, reductaque in activitatem, hæc inſecta formare & ita foveri: Sed ſi interrogaris, Qui in Indiis alantur in capitibus? Reſpondet, licet facies noſtra multum ſudent, tamen non tantum ſudare capillos: præterea ſudorem inhærere capillis, ubique generare inſecta, neque ibi capitum tantum atque hic curam eſſe: Sed quicquid ſit, Hiſpani Nigri lavant capita ſua ſapone ſemel ſingulis ſeptimanis, quo præveniant pediculorum invaſionem, dum alii Nigri multum temporis impendunt curandis capitibus, quæ quia criſpa frequentiora ſunt pediculis quam Anglorum, adeo ut affirmet vidiſſe magnos cuniculos in capitibus quorundam ignavorum à pediculis actos.*"

Mortua] Quæ miſellæ medicina afferri potuiſſet non video, quanquam cauſa doloris obſcura non fuiſſet, An Topica ſatis efficacia dubium: quæ enim pericranii denſitatem pervaſiſſent & cranii primam laminam, ea cerebro vim noxiam impreſſiſſent: validioribus enim opus fuiſſet, qualis eſt mercurius, ejuſmodi inſectorum clava Herculea, ſed qui cerebro bellum indixit: Ab *Hartmanno* propoſita medicamenta, ore & naribus aſſumpta, vim ſuam eouſque exſerere non valuiſſent, quod totam cerebri molem ab iis trajici neceſſe fuiſſet, antequam ſedem affectam attingerent: Imo ſupponamus remediorum valida vi enectos pediculos, annon ab ea cadaverum ſtrage novum emerſiſſet periculum? Providentiæ naturæ opus eſſe cenſent rerum naturalium periti, quod ex humorum corruptione animalia procreet, quia eo pacto coerceatur & damna ab ea oriri ſolita eliminentur: Ex ea ergo congerie nova putredinis occaſio, ægræ non minus infeſtæ emerſiſſet: Lumbricorum in inteſtinis genitorum alia eſt ratio, enectis enim patens eſt ad exitum via: Quodnam vero præſidium ſuppeditaſſet Cheirurgia? An pericranii ſimplex, aut decuſſatim facta inciſio? at hoc univerſum demendum fuiſſet, hoſpitium toto ſuo ambitu catervæ præbens: Quid terebratio valuiſſet: & cranii quopiam in loco apertio, exitum non affectantibus animalculis & latebris illis gaudentibus? De mortuis ex pediculari morbo. Vide Zvvingerum Theatri vitæ hum. f. 525.

OBSERVATIO CXVI.

Cephalalgia à verme in anfractibus cerebri latitante.

ANno 1571. in Marca Anconitana, in oppido Alburgo S. Sepulcro, graſſabatur morbus atrociſſimus quidam velut Epidemicus, clandeſtine homines invadens, paulatim *Vertigine affligens*, verum in ſecunda, 3. aut. 4. à decubitu die ſtatim jugulans, & caput ſolum tentans, Cujus cauſas & eſſentiam omnes illius loci Philoſophi & Medici plane ignorabant, nec proinde ei occurrere poterant, &c. Longo poſt tempore Nobilis quidam XXII. duos natus annos, hujus mali primo ſuſpicione, mox & reipſa affectus, multis in patria fruſtra tentatis, Venetias tandem navigavit, mox ad ſe vocari curavit Medicos, quibus firmiter multiſque rationibus comprobavit aliquid eſſe in cerebro vivens, fieri enim haud poterat ut atrociſſimis hujuſmodi doloribus periodice ita afficeretur quemadmodum afficiebatur: Nam illæſa ratiocinatione, intellectu, memoria & omnibus internis ſenſibus, *ita* pro tempore cruciabatur, ut ſibi cranium totumque cerebrum terebello perforari videretur, mox per univerſum cerebrum extenſiones, contractiones multaſque commotiones, cum maximis concuſſionibus & tremoribus frequenter & in omni paroxyſmo percipiebat: Ob id *multa admota* & interne *exhibita* fuere remedia ſed fruſtra, nam tertio ab adventu & ejus Venetias ingreſſu die, hac miſera functus eſt vita.

Secandi data venia, novacula in capite ad os uſque, orbicularem per frontis medium molitus ſum ſectionem, & cute aliquomodo remota, calvariam orbiculatim ſerra diviſi, atque ſectione per calvariam facta, ac ſuperiore calvariæ parte à dura matre liberata, ad piam matrem deveni, cerebrumque membranulis denudavi ſuis, quibus extractis, illico concidit & quodammodo diffluxit, moxque ex dextro anfractu prorupit atque apparuit caput cujuſdam lumbrici, qui ſtatim aëre percepto frigidiore, ſeſe in cerebri anfractus recipit, unde utrinque magnam cerebri portionem, quo cautiùs potui, abſtuli, ne id quod ſuſpicabamur fore detrimentum pateretur: tandem apertis dextro & ſiniſtro cerebri ventriculis, maximè confuſis, dilatatis & ad capitis baſim conſpicuis, repertus eſt lumbricus totus rubeus, indice digito longior, acutum os, oblongum & nigrum atque piloſum collum habens, multis modis ſeſe in illis anfractibus convolvens, & ad capitis baſin ferè pertingens

pertingens, qui obtuſiori forficula exceptus, & munda papyro appoſitus, paulo poſt obiit, qui noſtro patienti etiam mortem intulir. *Ex obſ. Georgii Garnerii Medici Auſtriaci.*

SCHOLIA.

V*Ertigine affligens*] Hinc *Saxonia Panthei* lib. 1.c.2. inter ſigna vermium in capite, præcipuum ponit vertiginum frequentiam, quod ad eorum motum ſpiritus ſimul agitentur: Addit dolorem ſimul eſſe acutum & pungitivum; accedere ſternutamentum frequens, ſalivæ multitudinem, oris fœtorem; vehementem corroſionem, pruritum & fœtorem narium, & ex quacunque agitatione capitis, odore ingrato &c. dolorem ingraveſcere: de ſignis vide plura inferius.

Multa admota & exhibita ſed fruſtra] Feliciori eventu ptarmici uſu excluſus per nares vermis dirum capitis dolorem inferens, Ruſtica, *inquit* Excell. *Th. Bartholinus Epiſt.* 74. *cent.* 1. cum per multum tempus diros ſenſiſſet capitis dolores, tandemque ii adeo increviſſent ut inſtar maniacæ hinc inde diſcurreret, venit ad Paſtorem pagi, famoſum inter ruſticos Medic. Practicum: Is ſtatim conſuetum ſibi in cephalalgiis ptarmicum mulierculæ adhibuit, quo caput vehementer concuſſum una infauſtum hoſpitem loco movit, éque nare exire compulit, quo facto immanis capitis dolor ſtatim conquievit

§, 2. In quodam milite, qui reſimis erit naribus, ex fœdiore quadam eluvie diutius cohibita, vermes duo villoſi inſtar digiti inventi ſunt, qui tandem in furorem illum adegerunt & de medio ſuſtulerunt: *Fernelius* lib. 5. pathol. cap. 7.

SCHOLIA.

VErmes dolorum capitis architecti fieri queunt, tum in inteſtinis, tum capite contenti: Vitales ſunt ſpinæ, partim pungunt partim lancinant: multoties autem naſcuntur in anteriore capite, ſuper locum qui eſt in ſtrictura narium: Notabilis eſt hiſtoria famuli 24. annorum adoleſcentis, qui canicularibus æſtu ferventibus diebus, conquerebatur de dolore frontis, titillatione ſuper cavitate ſtricturæ narium: Re penſitata, judicabatur ut in ovibus, ita in hoc vermiculos ſubnatos in cavitatibus ſeu ſinubus, qui in infima oſſis frontis parte reperiuntur, utrinque in nares ſummas perviis, non vero ad cerebrum patentibus: *Trincav.* lib. 9. c. 11. ſe in Nob. Veneto, cephalæa antiqua laborante, naribus ejectum vermem cum pedibus, muco & cruore obſitum vidiſſe, eoque rejecto omnem ceſſaſſe dolorem ſcribit; Signa ſunt pruriginoſus quidam dolor cum inclinatione in vertiginem: Si lateant in cerebro, notantur à doloris gravativi diuturnitate & roſione, cum inclinatione ad ſoporem: In meningibus, à pungitivi vehementia, cum ſtupore mentis: Ex Avicenna cap. 8. *Vermium ſigna*, ait, *ſunt illa quæ Indus dixit, Corroſio fortis, & fœtor odoris, & fit Soda fortior cum motu, & ejus ſedatio eſt cum quiete*: Apertio foveæ oſſis frontis in vermibus contentis, fida ſalutis anchora eſt: In bove feliciter inſtituta fuit & vacca: In homine tamdiu ſuſpendatur quamdiu ſpes eſt vermes æſtate natos adventante autumno morituros: Cum deſperata ſalus, de ea cogitandum: *Rolfinkius Tract. de cap. dolore.*

OBSERVATIO CXVII.

Capitis dolor à vermibus inter meninges & putredine circa cerebrum ortus.

QUandam fuiſſe matronam memorant, cui poſt capitis vehementiſſimos cruciatus peſtilentis Hemitritæi, diſſecta calvaria magnam putredinis vim oſtenderit circa ſubſtantiam cerebri, Et inter meninges tum vermiculorum tum cimicum copiam incredibilem *C. Gemma in appendice. Oper. Coſmocr. de Hemitr. peſtilenti.*

SCHOLIA.

QUamvis Ægineta l. 4. cap. 57. ex vermibus dolores excitari quidem concedat, in cerebro vero generari neget, nihil tamen abſurdi ſequitur ſi localem in eo generationem habere dixeris, cum materia eorum productioni maxime idonea ſit pituita, (cujus cerebrum metropolis) quæ accedente calore loci poteſt putreſcere: Porro, ſi inter cranium & cerebrum abſceſſus generantur, quidni & vermes quorum mitior eſt putredo?

OBSERVATIO CXVIII.

§. 1. Capitis dolor à verme inter calvariam & piam matrem latente.

CUidam dolor capitis implacabilis circa ſuturam coronariam: irrita medicamenta; qua parte dolor deſignabatur, eadem facta ſcalpello ſectio, non profuit:

Aperto capite, repertus eſt vermis *inter calvariam & piam matrem* ſitus: Si terebrata calvaria fuiſſet, ſpes vitæ aliqua fuiſſet. *G. Ballonius. Parad.* XIX.

SCHOLIA.

I*Nter calvariam & piam matrem*] Interjacet quidem dura meninx, ſed quia hæc quibuſdam in locis, cranio arctiſſime adhæret, recte deſignatur locus in quo vermis ſtabulabatur.

Si Terebrata calvaria fuiſſet] Trepanum eſt remedium evacuatorium, illis tantum affectibus conveniens qui fiunt ab aliqua materia ſub cranio contenta; quæ ſi eſt vacuari idonea; vel immediate ſub cranio continetur, vel profundius in cerebro & ſub membrana: Materia quæ profundius ſub cranio eſt, quæque per cranium eſt evacuabilis, tantum eſt vapor & fumus, non autem materia aliqua humoroſa & craſſa, talis enim gravis eſt & ſpiſſa, & ſic nec aſcendere poteſt nec meningem penetrare: Vapor vero cum tenuis ſit, & ſurſum ferri & meninges pervadere poteſt, itaque in morbis qui fiunt ab humoribus in cerebro contentis non poteſt Trepanum convenire; verum in affectibus difficillimis, qui à vapore & fumo maligno ac venenato fiunt, poteſt Trepanum locum habere, evacuando cauſam eorum quæ alioquin per ſolidam oſſis ſubſtantiam exire non ſatis poſſit: Tales morbi ſunt Epilepſia, Vertigo, Melancholia, Cephalalgia intolerabilis: Addo in morbis graviſſimis & maximè diuturnis, quia cum remedium per ſe ſit magnum & periculoſum, non debet temere, & nonniſi in maximis diuturnis & intolerabilibus morbis, poſtquam alia omnia remedia non profuerint, adhiberi: Cum vero prædicti morbi aliquando fiant ab humoribus, à vaporibus aliquando, non convenit Trepanum in iis niſi quando à vaporibus ſunt geniti: Etſi autem ob remedii difficultatem raro in illis affectibus trepanum adhibeatur, tamen Rationi & experientiæ conſonum eſt ipſum aliquando adhiberi: Rationi, quia ſi in talibus affectibus cauteria ſæpiſſime ſupra ſuturam coronalem adhibeantur, ut per ea facilius iidem vapores exire poſſint, multo etiam facilius iidem exibunt, cum etiam ipſum cranium erit pervium foramine, quam cum tantum ipſum pericranium & capitis cutis: Verum quidem eſt quod vapores capitis per ſuturas cranii ſæpe exeant, ſed non ſatis commode, & in ſanis, cum vapores ſunt pauci, non autem cum nimii ſunt & craſſiores: Experientia vero patet etiam hoc remedium etiam in illis affectibus convenire: A *Saxonia* adhibitum fuiſſe in cephalalgia gravi dictum Obſ.108 Probariq; ab *Hollerio*, in melancholiæ morbo etiam ſcribit *Gamerius* ſe Ducati magnitudine mulierem Trepanaſſe, & Trepanum meoſe uno apertum reliquiſſe: Memini quoqu. mulierem Leodii capitis incredibili & diuturno dolore laborantem, à D. Rietio Trepanatam eſſe & dolore liberatam: Certe in hujuſmodi nimia diuturnis, intolerabilibus & aliis incurabliibus capitis doloribus, qui ſub cranio in eodem ſemper fixi loco ſentiuntur, credo Trepanum ſæpiſſime neceſſarium eſſe, ſæpiſſime enim tales dolores fiunt ab oſſis carie diſtillante, & ſupra meningem aggregata, ac oſſis particulis propter cariem ſecedentibus: *A vermibus etiam ibidem genitis meningem pungentibus & erodentibus: Sæpe à lumbricis ibi cranio ſubtus adnaſcentibus*, ut in morbo venereo aliquando fit, In quibus caſibus malum ſine Trepano curari impoſſibile eſt, qua enim alia ratione quod ibi contentum eſt poſſet evacuari?

Thomas Fienus controv. Chirurgic. Tract. 1, cap. IV.

§. 2. Nimis diuturni, intolerabiles & aliter incurabiles capitis dolores, ſæpiſſime fiunt ab oſſis carie, ab oſſis particulis &c. A vermibus etiam ibi generatis meningem pungentibus & crodentibus: ſæpe à lumbricis cranio ſubtus adnaſcentibus, ut in morbo Gallico aliquando fit &c. *Fienus loco cit.*

Observatio CXIX.

Capitis dolor à verme nigra tunica involuto, quæ cerebelli ſubſtantiam à dextro latere ſejungebat à reliquo corpore.

Lutetianæ puellæ annorum XII. curatis variolis tantus capitis dolor ſupervenit, ut trium menſium curriculo nec dormire quiverit, nec quieſcere, nullas dolore inducias concedente:

Tandem cum Tabida obiiſſet, ſtatim aperto cranio deprehenſa fuit *univerſa cerebelli ſubſtantia in dextro à reliquo corpore ſejuncta*, nigraque tunica involuta: Rupta tunica nigra, vermem nigrum piloſum, duobus punctis ſplendidis loco oculorum, prodidit latentem, ejuſdem fere molis quæ reliqua cerebelli portio, qui duarum horarum ſpatio ſupervixit. *Thomas Bartholinus centur. 1. hiſtor. 64.*

Scholia.

Nec *dormire nec quieſcere &c.*] Vermium in capite ſigna recenſet *Benvenutus de Abditis cap.* 100. Solet, *ait*, interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari quem Græci Cephalalgiam vocant, ſcilicet talem quo caligent oculi, alienetur mens, cietur vomitus, ſupprimatur vox, frigeſcat corpus & ipſa denique deficiat anima, ratum eſt videre: Nam & nos amicum habuimus, qui cùm his omnibus ageretur malis, & adventante die 7. mors ipſa, nullis conferentibus auxiliis, jamjam adeſſe videretur, vi tandem robuſtioris naturæ vermem è dextra nare palmo longiorem ejecit; quo propulſo omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor: Hæc ſigna adducit *Raſes.* cap. 10. l. 1. contin. Corroſionis ſenſum in càpite, odorem fœtidum & augmentum doloris ad motum capitis: De iis agit Avicenna Fen Tract. 2. c. 3. l. 3. can. Ioubertus cap. 9. de cap. aff. *Holl.* 1. de morb. int. c. 1. *Montan.* Analc. l. 4. c. 19. *Th. à Vega* comm. ad cap. 5. l. 4. de l. aff. & alii, Aliquando autem vermes non localem habent in cerebro generationem, ſed per aures irrepunt; de quibus notandæ hiſtoriæ hæ: Puellæ annorum 18. in ditione Bapebergenſi, in prato dormienti vermiculus rotundus, dimidii auricularis longitudine, lumbricum craſſitie adæquans, aurem ſubintravit dextram, & paulatim rodendo in frontem aſcendit, inibique per 4. ſeptimanas hoſpitatus incommoda puellæ pepetit quamplurima: Derelictæ ab omnibus ſuccurrit Jac. Bertach pharmacopæus, in aures puellæ

reclinato capite immittens oleum juniperinum: quo aliquoties facto, duo ejecti vermiculi minores albi, prædicti ſobolès: Poſt ulteriorem illius olei infuſionem, tandem & genitor illorum rubei coloris enectus comparuit, ſubſequente intolerabili circa frontem dolore, qui ſuffitu gummi Ammoniaci, una cum effluxu ſaniei fœtentis, fuit ſopitus.

Hac æſtate adiit me vetula annorum 68. hæc ante viginti annos, cum incautius molem graminis capiti impoſitam geſtaſſet, feſſa linteamini iſtius ſarcinæ, inſectis ſcatenti, capiti ſuppoſito obdormivit, Irrepſerunt dextram ejus aurem formicæ, dictæ alias forbicinæ, quarum una Chirurgi ope fuit extracta relictis aliis, quas elicere vel ſolertiſſimi conſulti Medici nequivere: Hactenus immenſa earum copia cerebrum inter & cranium commorata, in diesque immenſior reddita, ærumnoſam mulierculæ vitam reddit, ut hac illac reptantibus inſectis, dolorem tam in manuum quam pedum extremis ſentiat. Quod ſi caput illico, hinc inde movet, interiora capitis crepitare adſtantes non obſcure audiunt: Huic verò, utut auxilio eſſe annitebatur, incaſſum tamen omnes noſtri abiere conatus: Balſamum ſulphuris terebinthinatum auribus ejus immiſi, præter unicam, ſed enectam, non potui elicere: Inſectum enim illud meatus iſtos auditorios longo ſatis tempore quaſi obvallaſſe vero admodum eſt ſimile: Fumo gummi Ammoniaci crebro uſu mire delectabatur vetula, dum ad exitum accurrere forbicinas ſemper obſervaſſet: Cùm itaque nullum ſupereſſe videret iſta fœmina auxilium, ad extremum vitæ terminum tolerare hoc malum decrevit, rogitans ſaltem, ut exantlatis tandem hujus vitæ ærumnis, calvaria ejus aperiretur, ut quæ ex tanto infeſtorum hoſpitum grege tormenta fuerit perpeſſa, omnibus innoteſceret.

Menſe hoc Auguſti paupercula conſilii gratia me convenit, cujus filiolæ fere triennis ſiniſtræ auri vermiculus ante triduum, etiamnum vivens, formæ & magnitudinis, quales avellanarum eſſe ſolent, pluresque ante, calentis beneficio panis ereptere: læta eſt alioquin puellula; Vtrum vero hoc inſectum extrinſecus ingreſſum, vel intra genitum fuerit, in dubio relinquitur; Adeo vita quoque noſtra vermium ipſorum præda eſt. *Joh. Georgius Volckamer in Miſcell. curioſis anni 1672. obſerv. 266.*

Univerſa cerebelli ſubſtantia in dextro ſejuncta &c.] In quibuſvis animalibus cerebri compages in duas partes, per totam fere craſſitiem, ſcil. uſque ad corpus callolum, quod fundi loco eſt, dividitur, pariterque ac in ſenſoriis omnibus cerebrum quaſi duplex habetur, ut contra unius lateris defectum alterius ſupplemento provideatur: Porro in homine, cui cerebrum præ cæteris animalibus capax & amplum eſt, utrumque hemiſphærium ruſus in duos lobos, anteriorem & poſteriorem ſubdividitur: Certe hæc cerebri humani ſecunda partitio etiam in majorem ejus tutelam deſignari videtur, ut ſi forſan labes quæpiam alterum, aut utroſque priores lobos occupaverit, tamen poſteriores, ſi quidem diſcontinui ſunt, noxæ vicinæ ac latius graſſantis contagium evadant: Ita cerebrum, velut caſtellum, in plures arces ſeu propugnacula diviſum, eo munitius & expugnatu difficilius exiſtit. *Willis pathol. cerebri cap. x.*

Observatio CXX.

§. 1. *Capitis dolor à vermiculis circa nates & anum in cerebro latentibus. &c.*

DOloribus rebellibus regiam mentis arcem infeſtantibus, qui *nullis præſidiis expugnari poterant*, fomitem ſubminiſtraſſe vermiculos *circa nates & anum*, tertii ventriculi cerebri collem & convallem docuit Anatome. *G. Rolfinkius Diſſertat. Anatom. l. 1. c. 13.*

§. 2. Ancilla quædam in Cimbria diu capitis doloribus enervata, quum forte reclinato capite rhedæ incumberet, alius autem ipſa inſcia baculo fortius rhedam percuteret, ſtatim fractum cranium diſſiliit, innumerabilibus prodeuntibus vermiculis. *Th. Bartholinus cent. 6. hiſtor. 3.*

SCHOLIA.

N*Ullis præſidiis &c.*] Interdum natura robuſta ejuſmodi animalcula ſponte propellit cum ægri ſalute: Sic *Benivenius* cap. 100. narrat cuidam Philippo nomine, dolore capitis acuto laboranti, mentis alienatione, caligine oculorum, aliiſque pravis ſymptomatis, cum jam mors eſſet in propinquo, ſeptima die adventante vermem ex dextera nare palmo longiorem excluſum fuiſſe, unde ſtatim omnis languor amotus: Trincavellius lib. 9. cap. 11. de aff. partic. ait ſe Patritium quendam vidiſſe, febre & continuo capitis dolore affectum, tandem per naſum vermem, muco & craſſo ſanguine involutum ejeciſſe: Refert quoque Duretus, Scholiis in Holler. puellam album vermem, latum, rejeciſſe per nates, nullo vomitu antecedente, præcedente acerbiſſimo capitis dolore: Vide & *Hildanum* cent. 1, obſ. 8.

Circa nates & anum] Avic. lib. 3. tr. 2. c. 3. ait ex ſententia Medicorum Indorum vermes naſci multoties in anteriori capite, & ſuper locum qui eſt in ſtrictura narium, & poſſibile eſt ut naſcantur apud velamina, etſi raro contingat: naſci vero poſſunt ubicunq; reperitur materia apta: E naribus emungi exemplo probat Eac. *Th. Barthol. hiſt. 64. cent. 1.* Catarrho moleſto poſt febriculam vexatus Vir Magnus, *Olaus Wormius*, cum frequenti dolore capitis, poſt cibum ſumptum ingraveſcente, ex naribus emunxit vermiculum: In cerebro ab humorum putredine generatum extra omnem dubitationis ponit aleam: Pilulis cephalicis levamen ſenſit & parco fumi Tabacci uſu: De ſe idem narrat *Smetius* l. 10. Miſcell. p. 582. *Tulpius* de verme digiti longitudine l. 4. obſerv. c. 11. In ozœna in aliis quoque vidit laudatus modo *Bartholinus*: *Benivenius* Exempl. Med. c. 100. in cephalalgia acuta palmo longiorem obſervavit, & *Zacutus* lib. 1. prax. adm. obſ. 6. ſuſpectæ alias quibuſdam fidei: Si quidem autem ex naribus cum muco emunguntur, in cerebro genitos ſuſpicamur. Puella, ait *Hollerius* cap. de vermibus, album vermem, latum, palmo majorem, ſatis craſſum rejicit per nares; nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente; præceſſerat acerbiſſimus capitis dolor per duos dies: Obſervavit quoque *Valeſcus de Taranta* dolores capitis à vermibus eſſe.

Obser.

Observatio CXXI.

§. 1. *Capitis dolor à Scorpionibus in cerebro natis.*

CUidam Italo ex frequenti odoratu Baſilicæ herbæ natus Scorpio in cerebro, vehementes dolores & longos, mortem denique attulit. *Hollerius l. 1. de morbis int. cap. 1.*

§. 2. Puellam quandam in Gallia ajunt cum ſæpe & multum odorata eſſet Baſilicam herbam (minorem puto Geſneri) incidiſſe tandem in capitis dolorem incurabilem.

Et cum à morte diſſecaretur ejus caput, inventos fuiſſe Scorpios in cerebro ejus: *Geſnerus lib. 5. de Scorpione.*

SCHOLIA.

VTique meo judicio nonniſi aromis, ſeu effluviis ſeminalibus, ad ſcorpionem generandum natis, ab herba Baſilico prodeuntibus, & in cerebri ſubſtantiam per patentes è palato in caput vias illapſis: Sane de Baſilico, ſeu, ut alii vocant, ocymo, apud *Plinium* lib. 20. N. H. cap. 12. aſſerunt aliqui (quibus quidem Plinius fidem non adhibet) tritum ſi operiatur ocymum lapide, tandem Scorpionem generare: Item ſi eo die feriatur quiſpiam à Scorpione, quo ederit ocymum, ſervari non poſſe: Quinimo manipulo ocymi, cum cancris decem marinis vel fluviatilibus trito, convenire ad id ſcorpiones omnes, Vide quid de ortu ſcorpionum ex ocymo tradat A. *Kircherus* in ſuo mundo ſubterr. lib. 12. ſect. 2. c. 16. *Fr. Ignatius Thirmair* *Conſil. lib.* 1. c. 6.

Observatio CXXII.

Capitis dolor à ſanguine aortam & cavam replente, ibidemque concreſcente.

PUella cum per diem gravitatem capitis paſſa eſſet, die ſequenti extincta eſt: *Poſt mortem immune cerebrum* inventum, ſed in arteria magna & cava vena totus ſanguis coaluerat. *Vide hiſtoriam lib. 2. Tit. de Syncope ex P. Salio Diverſo.*

SCHOLIA.

I*Mmune cerebrum*] Immune inflammationis, ulceris, livoris aut alterius affectus manifeſti; non item obſtructionum quæ ſub obtutum non cadunt: Adfuiſſe autem obſtructiones oſtendunt cauſæ, quæ triplices ſunt Galeno, humorum multitudo, eorundem craſſities aut viſciditas: Sanguinis multitudinem, ejuſque craſſitiem ponit Salius; quæ ſi præſens fuit in vaſorum truncis, abeſſe non potuit in eorum propaginibus & ramis:

Poſt mortem] Mortis cauſa fuit concretio ſanguinis in vaſis: antecedentis vero doloris capitis gravativi, vaſorum plenitudo & diſtenſio, inducta à copia ſanguinis, frigidisque ſuccis & craſſioribus admiſtis, liberam circulationem illius impedientibus, ac concretionem accelerantibus; Qui enim noverit, (inquit Salius l. c.) qua ratione ſanguis extra venas concreſcat, poterit easdem cauſas ad ſanguinem intra venas exiſtentem adaptando, rem ipſam declarare: Sanguis à vena ejectus concreſcit ſtatim evaneſcentibus ſpiritibus, ad quorum diſſipationem ſequitur ichoroſæ partis ſeparatio, quam excipit non puræ modo & ſynceræ ſanguinis partis coagulatio, ſed & cæterorum ei admiſtorum humorum, maxime ſi glutinoſi ſint & viſcidi, quales in ſanguinis emiſſi ſuperficie aliquando cernuntur, vix acie cultri diviſibiles: Medendi rationem inſinuat *Hippocr.* 4. de rat. vict. in ac. Sanguis copia ſuperfluit, ſuccisque frigidis & craſſioribus abundat, ideo priuſquam fixa ſint omnia quæ contriſtant, (ſcilicet tum ſpiritus tum humores) ſanguis per venæ ſectionem è brachio copioſe educendus: Qui ſi ſegniter effluat, quia adſit concretionis initium, præcedant fotus ex laxantibus; ſubſequatur purgatio ſuperabundantium humorum, præmiſſa craſſorum attenuatione, viſcidorum deterſione &c. Fluxilis reddatur ſanguis uſu ſalium volatilium, ex variis præſertim animalium partibus paratorum, quibus inſignis vis ineſt coagulata & conglutinata omnia in corpore humano diſſolvendi, eademque ad priſtinam fluiditatem reducendi, inter quos eminent ſal volatilis cornu cervi, ſpiritus ſalis Armoniaci, &c.

Observatio CXXIII.

Diuturnus capitis dolor cujus nulla alia deprehenſa cauſa quam ulcus in ventriculo.

PAulum Conſtantium Derebecque, puerum decennem, avi mei fratrem, perpetuus dolor capitis fatigavit & ad interitum uſque; irritis enim omnibus remediis, illum tandem tumulo indidit.

Aperto cadavere, Salvum fuit cerebrum, ulcus autem in ventriculo deprehenſum eſt. *Ex communic. Clar. D. D. I. Conſtantii; Medici Lauſannenſis.*

SCHOLIA.

De capitis dolore à ventriculo natales ducente, vide Notas ad obſervat. primam.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO II.

DE APOPLEXIA.

Observatio I.

§. *Apoplexia oborta ab occluſione vaſorum quæ ſpiritum vitalem ad cerebrum vehunt, ſcilicet concurſus omnium craſſæ meningis ſinuum, Torcular dicti.*

CUm paulo penitius rem introſpicerem, vaſaque cerebri ſingula diligenter perluſtrarem, deprehendi randem locum, quo tanquam è fonte ſanguis & ſpiritus cerebro communicantur, & ex cujus obturatione cerebru n ſuis ſpiritibus, ſi non omnibus, tamen pluribus ſimul, privari poſſit: hicque eſt concurſus omnium craſſæ meningis ſinuum (quem Torcular aliqui nominarunt, eo quod veluti è torculari ſanguis è venis & arteriis in canales iſtos effuſus in univerſam cerebri ſubſtantiam exprimatur) obvius in poſteriore cerebri ſede, prope apicem ſuturæ lambdoideæ, ubi tertius & quartus ſinus oriuntur: priores vero duo ad ſuturam prædictam aſcendentes conjunguntur, omnes autem exiguo foramine congrediuntur, quo obturaro (ut facile fieri poreſt, ſiquidem circa id, etiam in cadaveribus nonnullis violenta morte peremptis, ſanguinem, humorem craſſum, ſæpe & viſcida pituita permixtum, concretum & valde compactum, ad obſtructionem ejus aptiſſimum, deprehendi) nil ſanguinis ſpirituumque in terrium & quartum ſinum effundi poteſt, cerebrumque maxima ſpirituum copia diſtitutum ſuis functionibus omnibus privatur & vera Apoplexia proculdubio generatur. *Gr. Nymmanus Tract. de Apoplexia cap.* XV.

SCHOLIA.

ERrat doctiſſimus cæteroquin Vir, quod è Torculari, tanquam ex concurſu omnium craſſæ meningis ſinuum, ſanguinem è venis & arteriis in canales ſeu duplicaturas iſtas effuſum, in univerſam dein cerebri ſubſtantiam ſurſum exprimi credat: Sanguis, per venas in ſinus craſſæ meningis ſurſum non effunditur, ſed ille ipſe ſanguis qui per arterias in ſinus prædictos illabitur, à venis jugularibus internis quæ in ſinus illos, maxime vero laterales, à natura in hunc finem inoculantur, rurſus abſorbetur, atque circulationis lege, non ſurſum in ſubſtantiam cerebri, ſed è capite deorſum ad fontem vitalem revehitur: Ac proinde quamvis inquam opinio Viri Clar. corruat, nihilominus tamen ſi aſſignatus ut ab authore locus paulo aliter explicetur, funeſtiſſimæ apoplexiæ ſedem plerumque habebimus: Nam venæ illæ jugulares internæ, quæ in dictos meningis ſinus, præcipue laterales, ad reducendum è cerebro ſanguinem inſertæ ſunt, ſi craſſo, mucoſo, pituitoſo ſanguine (quod meo judicio frequentiſſime in apoplecticis contingit) obſtruantur, atque adeo affluum ex arteriarum carotidum, internarum & vertebralium, ramis ſanguinem non reſorbeant, tum enimvero debita circulatio ſanguinis in cerebro torpeſcit, & cordis ceu Solis microcoſmici ulterior influxus ſeu irradiatio prohibetur, ſubſiſtente nimirum in carotidibus, aliiſque rete mirabile & plexus choroeideos conſtituentibus arteriis, vitali ſanguine; qui dum ibi turget, non raro in cerebri ſubſtantiam lethali vomitu effunditur: Hinc porro cerebri naturalis motus, omneſque animaltice functiones turbantur, delentur: verbo, concidunt & ſubſident omnia, & funeſtum patitur, prout eleganter inſinuavit Nymannus, Lunare microcoſmi ſidus Eclipſin.

Objicies, hanc modo enarratam ſinuum duræ meningis obſtructionem, à ſanguine pituitoſo & craſſo factam, nonniſi ſucceſſive & lente contingere, atque adeo agnoſci non poſſe pro cauſa conjuncta ac formali veræ apoplexiæ, utpote quæ plerumque ex improviſo ingruit & hominem valentem derepente occidit: Reſponden, quamvis non negetur Apoplecticos derepente, mactatæ pecudis inſtar, in terram proſterni; atque etiam forſan concedi poſſit ſubitaneum caſum ad eſſentiam hujus mali pertinere; haud tamen exin ſequitur cauſas hoc malum efficientes omnes ſucceſſive non pullulare: neque enim dicitur quod omnis & qualiſcunque obſtructio ſinuum duræ meningis Apoplexiam eſſentialiter conſtituat,

ſed

ſed talis demum quæ affluentis vitalis ſanguinis motum totaliter vel maxima ex parte impedit, atque cerebri mentisque operationes omnes evertit, unde præcedentia Apoplexiam ſymptomata, ut vertigo, capitis gravedo, dolor, & quæ ſunt ſimilia; quæque magnam ſimilitudinem cum Apoplexia habent, merito imminentis Apoplexiæ dicuntur præludia: Interim non dico omnem Apoplexiam à tali ſinuum in meningibus dependere obſtructione, ſed certum eſſe ſuppono diverſis ſæpe cauſis hanc cerebri concidentiam produci &c. *Franc. Ignatius Thermair conſil. med. lib. 2. cap. 2.*

Ex cujus obturatione cerebrum &c.] Apoplexiæ cauſas omnes ad Neotericorum mentem egregiè tradit Clar. Dum. D. Joh. von Flammerdinge, Divi Marci Eques, Medicus Francofurtenſis, Diſputatione de Apoplexia: Apoplexia, *ait*, Th. 1. eſt repentina actionum animalium omnium, ſenſus ſcilicet & motus cum facultatum principum læſione ablatio, oborta vel ob aditum ſanginis ad cerebrum denegatum, vel propter ſpirituum animalium exitum è cerebro & cerebello prohibitum, ſalvis quadantenus reſpiratione & pulſu. Θ. 2. Cauſa proxima, uti ex definitione patet, eſt vel ſanguinis ad cerebrum affluxus inhibitus: vel ſpirituum animalium è cerebro & cerebello effluxus prohibitus: Cùm enim ad generationem ſpirituum animalium, cerebrum vivifici bujus nectaris perpetuo appulſu indigeat, illo impedito, nulli generari poterunt: vel ſanguis licet ad cerebrum appellat, inque illo generentur ſpiritus, ipſi interim in nervos ingreſſus ſi nullus concedatur, quid juvat illos genitos fuiſſe? utro quippe modo partes agente ſuo deſtituuntur, illarum actiones perire neceſſum eſt. Θ. 4. Sanguinis autem ad cerebrum impulſus arcetur, vel obſtructis, vel compreſſis arteriis, cùm carotidibus internis, tum vertebralibus: Obſtructio contingit, vel in truncis vel ramis: Truncis potiſſimum, à corporibus fibroſis pituitoſisque, qualia in variis vaſis ſæpiſſime reperiuntur & nomine polypi veniunt, quæque vulgo in cavernulas thalamorum cordis radices egerunt, unde ad notabilem magnitudinem excreſcentes, altius aſſurgunt, & in connata cordi vaſa longe lateque ſe pandunt: Sanguine autem quamcunque ob cauſam vehementius commoto, corpora illa, præſertim ſi fracidiora fuerint, abrumpuntur, ſurſumque cum copia irruentis ſanguinis per dictas arterias translata, eas vel non procul ab ingreſſu intra cranium, aut in ipſo ingreſſus veſtibulo, ſimul & conjurato quaſi obturant: Eo etenim loci ubi devecta ſunt iſthæc obturamenta, vaſa inibi diſtendi neſcia penitus offerciunt: Primo quippe *vertebrales arteriæ* per peculiare ſibi, apophyſes intra cervicis transverſas, magnitudini illarum exacte reſpondens, exſculptum foramen, cerebrum utrinque, os inter occipitale ac petroſum, flexuoſe ſubeunt: *Carotides* vero *internæ*, ſub oſſium petroſi, baſilaris & occipitalis confiniis, ventricoſiores efficiuntur, quo ſuo ventre, ceu alveo, locum concedunt corporibus illis fibroſis, ſanguiniſque tenacibus & lentis particulis, inibi & ſtagnaturis & incrementa capeſſuris, donec ſanguine vehementius commoto, ulterius adhuc anguſtiorem verſus earundem arteriarum introitum, juxta ſcilicet ſellam equinam, compellantur, ubi craſſa meninx eſt denſiſſima ſimul atque ſuis oſſibus per quam agglutinata, & conſequenter cedere neſcia: unde liquet iſthæc corpora eò ſemel adacta anguſtiis undique premi, è quibus, ceu aviis, nec remeare queunt, nec altius evehi, utpote quibus ulterius omne redditum ſit, & invium & ἀνεξερεύνητον: His ſi accedat & obſtructio, iiſdem de cauſis, jugulares intra venas & ſinus cerebri, tanto celerius Apoplexiæ apparatus omnis ille in actum erumpet, morbi enim tales ſenſim & clanculum fiunt, ac derepente & fulguris more explendeſcunt. Θ. 5. Tali Apoplexia extinctus videtur Baxius, de quo *Obſervatione 36.* Talia certe corpora D. D. Franc. Sylvius & Fr. van der Sebagen in carotide arteria viderunt, quo retracto, motum aliquem in quartum uſque ſinum animadverterunt, ut & Wepferus &c. Θ. 6. An arteriæ carotides & vertebrales ſimul ita comprimi poſſint ut ſanguini fluxum inhibeant, valde dubium, vixque concipi poteſt, niſi in illis qui à luxatione vertebrarum colli diu paralytici decubuere, ſerumque in eorum cerebro ſtagnans, ſubito ac copioſe per infundibulum in glandulas pituitarias irruens, illas brevi tumefaciat, atque hac ratione ad illius latera aſcendentes carotidas comprimat, ſicque fluxum ſanguinis ulteriorem prohibeat: In laqueo ſuſpenſis etiam Apoplectici quid obſervare eſt: Verum non tantum arteriæ carotides in illis comprimuntur, ſed & venæ jugulares internæ, unde ingreſſus & egreſſus ſanguinis perinde arcetur: Illis vero in locis ubi carnifices ſuſpenſorum humeris inſultant, apophyſes cum ſpinoſæ, tum transverſales ſecundæ colli vertebræ abrumpuntur, atque hoc modo vertebrales arteriæ quam arctiſſime comprimuntur. Θ 7. Porro vaſorum illorum *ramuli* obſtruuntur, vel à ſolis particulis lentis ac viſcidis in ſanguine præexiſtentibus, vel accedentibus quandoque ad illas, circulationis ope, particulis fibroſis aliis, jam deſcriptis: Hanc itidem obturationem promovebunt cerebri tum conſtitutio frigida, tum compactior moles: forte enim vaſcula hæc, ab ipſis generationis primordiis anguſtiora præexiſtunt, ſicque fiunt obſtructioni magis obvia: Illis autem obſtructis, cerebri meditullium ſpiritibus ſuis orbatur, ſicque patitur eclypſim. Θ. viij. Exitus vero ſpiritibus nullus conceditur, vel oppletis vel compreſſis ſubſtantiæ cerebri, cerebellivè medulloſæ poris, utpote ſpirituum viis, Teſte enim Galen. *In Apoplexia corpus cerebri magis afficitur, ventriculi minus:* Imò cerebri ventriculos laterales lædi poſſe citra Apoplexiæ caſum, conſtat ex illa Galen. hiſtoria de juvene Smyrnæo, quem utroque ventriculo cerebri antico ſauciatum curavit: Compreſſio autem, vel oppletio illa, contingit vel à ſanguine, vel ab humore pituitoſo ſeroſove eò loci eructatis: idque potiſſimum ſi tumor quiſpiam, ceu hoſtis inquilinus, ſceleſtam illam vim, quæ cerebro infertur, ſuo compreſſu eò adjuvet. Θ. ix. Sanguis porro effunditur è ſuis vaſis vel per ἀναστόμωσιν, vel per διαίρεσιν vel per διαβρῶσιν: ἀναστόμωσις accidit potiſſimum à plethora ſanguiniſque tenuitate nimia; διαίρεσις, vel à vulnere, vel ob vas obſtructum, & à ſanguine affluente ita diſtentum, ut amplius diſtendi nequeat, quocirca appellente ad illud novo ſanguine vehementius moto, crepet neceſſe eſt: Sic in plethora cerebri vaſa uſque diſtenduntur, ut cum ſimplici tunica conſtent, levem ob commotionem rumpantur, uti à caſu, colapho, inclinatione capitis &c. Tandem eſt ſanguinis aliorumque humorum acrimonia vaſa erodens, at rara hæc cauſa locum habet: Sanguis igitur quacunque de cauſa effuſus ſit, ſibi ipſi noxam movet, & hac ſua effuſione exitium ſibi cacat, dum omni commeatu ſeipſum interdicit, & vaſa ſanguiducta comprimendo, vel potius conſtringendo, inhibet ne novus ullus tubulos in compreſſos conſtrictosvè confluat: Θ. x. Ab ictu vehementiore in oculum ſiniſtrum Apoplexiam fortem vidit *Fernelius*, de qua

Obſervatione 19. Apud *Henric.* ab *Heer* mulier pugno percuſſa juxta intercilium, mox apoplectica concidit, vide *Obſervationem* 19. Sic, notante *Tulpio*, quidam ab ictu in pectore concidit attonitus, Matrona ira incaleſcens, apoplectica xviij. poſt hora obiit. Juvenis dum ſeſe incurvabat, toroſus & athleticus intra xv. horas obiit, Apoplexiam quoque à plethora ortam obſervavit *Tulpius*, ut & *Wepferus* in viro 45. annorum, *Obſervatione* 20. Idem in ſeptuagenariæ apoplexia defunctæ capite ſingularia obſervavit, vide *Obſervation.* 18. Rurſus idem in ſexagenaria, quæ ex monticulo prociderat, notavit totam cerebri baſin ſanguine oſſaretam, *Obſervatione* 15. ⊖. xi. Humores teroſi ſæpe intra cerebrum cumulantur, in illis præſertim quorum ſanguis ſero ſcatet; ſerum enim facile à ſanguine ſecedit, uti ex urina, ſudoribus aliiſque patet, illis præſertim aſſumptis quæ effervescentiam in ſanguine excitare valent: Infundibulum quoque obſtrui & comprimi, atque ſic ſerum intra cerebrum colligi poſſe exiſtimo, Interclufo enim hujus ſeri ad glandulas pituitarias itinere, & per conſequens illius exitu cerebro haud conceſſo, refluit regurgitatque in ventriculos omnes, quos repentina clade perimet: Si inſuper vaſis Lymphaticis cerebrum deſtitutum non eſt, uti ipſis puto illud non deſtitui, quidni reliquorum vaſorum more hæc itidem ſuum quandoque humorem affatim effundent ſubjectaſque partes inundabunt? ⊖ xij. F. *Platerus* illum videns humorem aliquando copioſum per os, in apoplexia demortuis effluxiſſe, eundem copia & loco peccaſſe concludit: Idem cerebri concamerato opificio diruto, ac inciſa cerebri meninge craſſa, copioſum humorem proſilientem vidit: Ipſam inſuper cerebri ſubſtantiam lactis cremoris inſtar diſſolutam per faciem effluxiſſe obſervavit, *Obſervat.* 54. Apud *Wepferum* quinquagenarius apopl. extinctus ſerum pallidum effudit, *Obſerv.* 47. Quantum autem his in caſibus compreſſio valeat vel ex his innoteſcat: F. *Platerus* inſignem tumorem ſupra calloſum cerebri corpus deprehendit: Vidit & Cl. *Drelinc.* Tumorem ſteatomatis conſiſtentia.

Observatio II.

§. 1. *Sanguis in Apoplecticis non ſolum frigeſcit, ſed etiam concreſcit.*

Conſtat refrigerato cohibitoque ſpiritu ſanguinem non ſolum frigeſcere ſed concreſcere, quod in *catalepticis* & Apoplecticis, aliiſque id genus diſſectis obſervatum. *Hollerius comm. in Coacam.* 1. *lib.* 1.

§. 2. Highmori ſocer Haydocus, in Apoplexia laborante ſanguinem in venis adeo concretum invenit, ut medullam ſambucinam referret. *Goth. Moëbius Fundam. Phyſiologic. cap. xiij.*

Scholia.

Idem in hyſtericis & omnibus affectibus, in quibus cordis motus ſubito ceſſat, fieri dicit *Highmorus*, qui addit rationes, Nimirum in Apoplexia, aut hyſtericis affectibus, aliiſque ejuſmodi emortuis, ſubito proſternuntur vires, ablatiſque ſpiritibus cor ſtatim à motu deſiſtit: quieſcente verò, ſanguis ulterius non movetur, ſed ſtatim dum adhuc calidus eſt uniuntur partes ejus homogeneæ, fibræque inciſæ ſtatim concreſcunt ſerumque ſeparatur: In aliis vero qui ſenſim moriuntur, cordis pulſus ſenſim etiam languent, adeo ut ſanguis in emorientibus, licet non tam præcipiti agitetur curſu, ut in ſanis, ſemper tamen concutiatur: & ut calor in corpore ſenſim debilitatur, ſic & pulſus ſemper languent, motuſque in ſanguine ſenſim diminuitur, donec plane nullus ſit: Atque hoc modo fibræ diſſipantur & diſcutiuntur & à concretione conſervantur.

Sanguinem in venis concretum] Quod ſanguis in venis non concreſcat Ariſtot. venarum calori adſcribere videtur: *Fernelius* vero ab earum ingenita vi provenire exiſtimat, quum in mortuorum venis ſanguis non coagulatus, In corpore autem vivente è venis in ventriculum vel inteſtina lapſus, concretus fuerit deprehenſus: Laudatus Highmorus Pulſum ſanguinem à concretione præmunire; hoc probat, *Sanguis enim, ait, à coagulatione præſervatur dum partes homogeneæ continuo motu ab unione fruſtrantur & perpetuo ſeparantur: Atque hoc vel mulierculis notum eſt, quæ ut ſanguinem ſuillum à concretione præſervent, crebra agitatione vel manu, vel baculo illum concutiunt fibraſque diſſipant, donec refrixerit, ne ingrumeſcat.* Ad eam rem tamen etiam plurimum ſpiritus vitales actu calentes facere putamus.

Observatio III.

§. 1. *Apoplexia à grumo ſanguinis in carotidibus hærente.*

In diſſectione cadaverum Apoplecticorum grumus ſanguinis in carotides delapſus repertus eſt. *I. Crato Conſilio* xxxvii.

Scholia.

In *carotides delapſus*] Vel in iis in aſcenſu intercептus: hinc probatur diſtinctio cauſarum Apoplexiæ, Quod ſcilicet fiat vel ab influxu negato ſpirituum animalium è cerebro: vel intercluſo aditu ſanguinis ad cerebrum, qui fit per arterias carotides & vertebrales.

Obser.

Observatio IV.

§. *Ab Apoplexia accidentali qui extinguuntur, iis Extravaſatus ſanguis, aut Abſceſſus mortis cauſa fuit.*

DEfunctorum quorundam cadavera diſſecui, ſed tantummodo fere poſt magnam capitis læſionem, uti ab ictu aut caſu ſideratorum, in quibus omnibus ſanguis extravaſatus aut Abſceſſus mortis cauſa fuit. Apoplexia Habituali defunctos ne aperiamus ſæpiſſime ab amicis prohibemur, qui eos redivivos expectantes, provt funus differunt, ita Anatomen prorſus vetant.

SCHOLIA.

DIſtinguendus eſt varius hujus morbi inſultus, quatenus nempe interdum ſine prævia quavis diatheſi, aut procatarxi, à cauſa ſubita, ſolitaria & ſæpe invincibili excitatus plerumque lethalis exiſtit, contra hunc nulla medendi methodus præſervatoria inſtitui poteſt; & quæ Iniri ſole: methodus curatoria, plerumqoe ineſficax evadit. Vel 2°. paroxyſmus Apoplecticus cauſam antecedentem, ſive procatarxin præviam habens, propter varias occaſiones, ſive cauſas evidentes in actum deducitur. Quod ad prioris generis Siderationem ſpectat, nempe ſubitam ac improviſam, cauſa ejus conjuncta & proxima, aut eſt magna Solutio continui, alicubi intra, aut prope cerebri meditulliom contingens, propter quam poris & meatibus ejus obſtructis aut compreſſis, ſpirituum emanatio omnis ſupprimitur: Vel eſt ingens ac ſubita ſpirituum in cerebro degentium profligatio aut extinctio: Solutionem continui majorem intra cerebrum efficere ſolent Sanguis extravaſatus, Abſceſſus ſuppuratus & diſruptus, atque Humoris ſeroſi copioſe inundantis diluvies. 1. A Sanguine intra Cerebrum effuſo, ſive extravaſato, ibidemque aut in grumos concreſcente, aut loca affecta ſuggillante, inſultus Apoplecticos ſæpe induci autopſia Anotomica comprobat. Tales autem ſanguinis intra cerebrum extravaſationes morbificas, vel à cauſa externa, uti caſu ab alto, capitis ictu, aut alliſione ad durum, concuſſione & ſimilibus, vel à cauſa interna procedunt, in quantum ſcilicet cum ſanguis acris & tenuis, atque vaſorum oſcula, eorúmque interſtitia nimis laxa exiſtunt iſte aut ſponte aut occaſionaliter plus ſolito efferveſſcens, & per hæc exundans, in mollem & facile cedentem cerebri ſubſtantiam irrumpit: Porrò, licet huic morbo ſedem in *corpore calloſo* aſſignamus, ſanguis tamen alibi circa, aut ſupra ipſum effuſus, quia loca affecta intumefaciendo medullam ſubſtratam comprimit, Inſultum Apoplecticum inducit. 2. Apoſtema, ſive Abſceſſus, raro intra cerebrum, in meningibus vero ſæpe, & propter eaſdem fere occaſiones, ob quas ſanguinis extravaſatio accidit, excitari ſolet. Donec ſuppuratur, cephalalgiam aut torporem fere tantum inducit: verum ubi diſrumpitur, ſanies ab ipſo in cerebri corticem decidens, eum erodit ac putrefacit, & dein particulas putridas, & ſpiritib. plurimum infeſtas cerebri meditullio ſenſim inſtillans, poſtremo morbi Attoniti paroxyſmum ciet. 3. Seroſa colluvies è ſanguine in caput ſuffuſa, etſi raro aut nunquam per ſe, quandoque tamen ob cauſas evidentes fortiores, affatim adeo in cerebrum incurrit, ut poros ejus medullares mox omnes implens, ac inferciens, aphoniam producat. Id quod quibuſdam à nimio vini tenuioris, & aquarum Acidularum potu, mox ſuperdominantibus contigiſſe novi: Similémque effectum à totali & diuturna urinæ ſuppreſſione, etiam in hæmorrhagiis ſubito cohibitis obſervavi. Denique in febribus malignis, recrementa ſeroſa, metaſtaſi critica ad cerebrum tranſlata, aphoniam ſæpe lethalem intulerunt. Cauſarum Evidentium, à quibus ſideratio extemporanea inferri ſolet, genus alterum conſiſtit in ſpirituum ſubita profligatione ſeu extinctione, quod quidem non raro efficiunt Narcotica fortiora, & Aquarum ardentium potus immodicus. At preterea obſervamus hunc morbum quandoque *Habitualem* eſſe, ſcil. in quibuſdam hominibus diatheſin conſtantem manere, propter quam illos primo velitationes, eáſq; leviores exercent; poſtea ex intervallis brevioribus acceſſiones graviores occupant, à quibus plerumque ultimo intereunt Super his inquirendum, 1°. Quæ ſit morbi hujus cauſa conjuncta, ejuſque Ratio formalis? 2°. In quibus diatheſis Apoplectica ſive morbi procatarxis conſiſtat; dein 3°. Quas inſuper cauſas Evidentes habet. Quoad prius, ingruente paroxyſmo Apoplectico, ſupponere liceat materiam quandam in Cerebri ambitu prius aggeſtam & diſperſam, demum in meditullium ejus deſcendere, ibidemque ſpiritus omnes adoriri, ac in ipſo emanationis ſuæ fonte ſupprimere & proſternere, etſi non planè conſtat utrum illud efficiant aut medullæ poros tantum inferciendo, aut ſpiritus ipſos profligando, iiſque narcoſin infligendo, veriſimile tamen eſt utroque ſimul modo fieri. Et quidem cerebri poros medullares nonnihil obſtrui aſſerimus, quoniam eadem materies quæ primo *corpori calloſo* inſidens apoplexiam intulit, exinde inferius in *corpus ſtriatum* prolapſa, ejúſque deinceps poros inferciens, hemiplegiam excitare ſolet. Attamen haud tantum à medullæ cerebralis poris impletis ſiderationem oriri concludere liceat, quia tunc paroxyſmus ſæpe paulatim & lente irreptet: in quantum ſcil. pori non ſimul omnes, ſed ſucceſſive, & alii poſt alios à materia influente occupari poſſunt: quandoquidem vero hæc affectio ſubito ac inſtar fulguris inſilit, quid minus concipere poſſumus quam ſpiritus à materiæ irruentis contactu maligno & velut afflatu proſterni? Videtur enim quod particulæ ejus undiquaque è cerebri ambitu in meditullium, ſive corpus calloſum deſcendentes, ipſúmque ex omni parte ſubeuntes, & meatus, utpote anguſtiores, protinus opplere, atque ſpiritus huc illuc fugare atque in arctum cogere ſolent: quo dein obſeſſi & in anguſtias redacti, cum oec diutius reſiſtere, nec in poros alios à materia morbifica occupatos penetrare queant, demum proſtrati ſuccumbunt, Animæ cognoſcentis functionem omnem dimittentes: dein vero non facile nec cito emergunt, quia nec è materiæ malignæ complexibus ſeu vinculis ſe expedire, nec in ſpatia ullibi vacua & aperta tranſire poſſunt,

quapropter diu ſuppreſſi jacent, donec tandem aliquando materies iſta vel ſenſim diſſlata, aut in ſanguinem reſorbetur, aut medullæ porulis exudans, in cerebri ventriculos prolabitur: vel demum materies illa paulo inferius ſubſidens, & corpori ſtriato, nempe uni, aut ſimul utrique impacta, hemiplegiam aut paralyſin accerſit: interim ut ſpiritus intra corpus calloſum denuo liberi, & ſpatia ampliora nacti, munia priſtina reſumant, quæ quidem exequuntur, donec materies nova in cerebri ambitus repullulans, & ſenſim aucta in *corpus calloſum* deſcendens, paroxyſmum alium infetat, è quo, ſi neutro ex prædictis modo ſpiritus evadent, penitus ſuccumbẽtes ſenſim diſpereunt. Quod ſi de materiæ hujus morbificæ indole ſive natura inquiritur, ſuſpicari licet ſpiritus animales in Apoplexia plane alio modo ac in paſſionibus convulſivis affici, nempe ſiderationi obnoxios copulam exploſivæ contrariam, hoc eſt vitriolicam potius quam nitroſulphuream adſciſcere, proindeque ab ea ſpirituoſalina, ipſorum particulas prorſus figi, ac à motibus ſive exploſionibus quibuſcumque ineundis inhiberi, non ſecus ac cum particulæ *vitriolicæ*, cum *auro fulminante* tritæ & combinatæ, virtutem ejus exploſivam ſeu ſclopetariam prorſus adimunt, & tanquam auræ glacialis afflatu particulas alias quaſvis activas congelant & immobiles reddunt: Non abſimili modo ſe habere videntur ſpiritus animales, eorúmque copulæ ſive diverſimoda adjuncta, quorum nempe alia virtutem elaſticam & valde exploſivam, prout in affectibus ſpaſmodicis, aliáque iis ſtuporem ac immobilitatem, uti in morbis ſoporoſis, etiam in apoplexia & paralyſi inducunt.

Hæc de Apoplexiæ Habitualis cauſa conjuncta, & Ratione formali; Quod ſpectat ad cauſas ejus procatarcticas, ſimili ritu habent ac in pleriſque aliis τοῦ ἐγκεφάλου affectibus, nempe & ſanguis in vitio eſt, quod particulas extraneas, atque ſpirituum animalium texturæ ſive conſtitutioni plurimum adverſas, & velut extinctorias, aut in ſe gignens, aut aliunde arripiens τῷ ἐγκεφάλῳ ſuggerat: Et deinde cerebri culpa eſt, quod in crasi imbecillum, ſecundum poros & meatus ejus, laxum & diſſolutum nimis, materiam morbificam à ſanguine obtruſam ita facile & ſine repudio ſemper admittat, Utriuſque rationes particulares, varioſque fiendi modos non opus erit hic ſpeciatim recenſere, quin potius huc referri poſſint quæ de cephalalgiæ & lethargi procatarxi edisseruimus. *Th. Willis Tract. de Anim. Brut. par. II. cap. VIII.*

OBSERVATIO V.

§. *Apoplexia ab arteriæ magnæ orificio ſumme dilatato, & corde ſanguine diſtento.*

Legatus Florentiæ apud Gallorum Regem, ſubito incidit in Apoplexiam omni vita deſtitutus, qui antea omnino ſanus erat.

Aperto cadavere Cor tumebat, & ad ſanguinis libras tres vel quatuor apertum emittebat, Arteriæ magnæ ore ita patente ut brachii æquaret amplitudinem. *Andreas Laurentius in controverſiis Anatom. pag.* 803.

SCHOLIA.

Hinc colligit *Moebius* Arteriarum potius quam nervorum obſtructionem Apoplexiam parere; quod non ab eo ſolum ſed & ab aliis obſervatum: firmat exemplo allato a *Fabritio Hild.* cent. 3. Obſervat. 11. *Simonis Clerici*, hominis ſanguinei & robuſti, hæmorrhagiæ narium a juventute obnoxii, qui ex ejus crebro recurſu periculum metuens, appenſo collo amuleto fluxum cohibuit quidem, ſed ſuccedente Apoplexia lethali, & XII. ab obitu horis, quum cadaver ſepulturæ jam tradendum eſſet, ſanguis copioſe è naribus & ore manavit: Videantur & alia exempla allata. Ipſa Apoplexiæ curatio aſſertionem corroborat. Ea enim icti ſæpe ſola phlebotomia liberantur: Et hæc inquit *Hollerius* lib. 1. Exerc. 6. niſi juvat ſpes in anguſto eſt, actumque fere de vita ægrotantis. Si autem obſtructio nervi in cauſa foret, quem uſum præſtaret V. S.? certe humor è nervis nec evacuari nec revelli poſſet ſemel extravaſatus. Ipſa medicamenta apoplexiam curantia idem corroborant: Pituita extravaſata ſi nervo ſeſe inſinuaſſet, certo à nullo medicamento poſſet emolliri, eſſetque omnis incurabilis: Vis enim medicamenti ſolum communicatur ſanguini & cum eo circulatur, poteſtque obſtructiones in venis & arteriis ſolum tollere, non quæ extra venas *Moebius Fundam. Phyſiolog. p.* 88.

Cor tumebat, &c.] Apoplexia non in cerebro ſemper quærenda, *ait Excell. Bartholinus in conſilio de Anat. pract. §.* 23 Nonnunquam in vaſis cordis obſtructis, intercepto cruore deliteſcit. Firmat illius ſententiam Clar. *Williſius* cap. de Apoplexia, cujus verba, commentaria priorum huc adduco. Quod ſanguinis, *ait*, in Cerebrum affluxui aliqua tantum ex parte inhibito negamus, id totali ejus excluſioni concedendum erit, propterea námque *ἀναισθησίαν* excitari ſæpe animadvertimus, qui tamen affectus pro morbo Attonito raro habetur, ſed Syncope potius aut Leipothymia, vel paſſio hyſterica appellari ſolet. Si quando enim cordis motus in totum ſupprimitur, illico ſanguine extra cerebrum retento, ſpiritus animales concidunt, non ſecus ac lux flamma ſuppreſſa evaneſcit. Cordis actio ſupprimitur aut imminuitur, vel ob ſanguinis incurſum improportionatum, uti in violentis timoris aut triſtitiæ paſſionibus, vel ob ſpirituum animalium, qui motui ejus inſerviunt, influentiam à Cerebello denegatam: Hoc autem ob ipſos nervos cardiacos ſpaſmo affectos, aut alias conſtrictos accidere putamus: horum autem inordinationes *ἀναισθησία* ſequitur, in qua laborantes aliquandiu ſine ſenſu & motu, cum pulſu diminuto & raro velut exanimes jacent: Præterea tamen veroſimile videtur cordis motum non raro ſupprimi aut inhiberi, ob ſpiritus animales functioni vitali deſtinatos, in ipſo fonte, nempe intra cerebellum ſuppreſſos, &c. Vide de hac Apoplexiæ ſpecie ſcholia infra.

Obſervatio VI.

Apoplexia raro contigit ob Sanguinem cerebro excluſum; frequentius ab immodico illius excurſu.

Licet ſanguinis affluxum quandoque cerebro denegari perhibemus, non propterea Apoplexiam ſemper oboriri credimus: Alibi oſtendimus Arterias cephalicas, ſcil. carotidas & vertebrales, omnes inter ſe invicem ita variis in locis communicari & mutuo inoſculari, ut ſi contingat illarum plurimas ſimul obturari aut comprimi, ſanguinem tamen unius tantum arteriæ, ſive carotidis ſive vertebralis, ductu ad ἐγκέφαλον admiſſum, ſtatim illius partes omnes, tum exteriores tum interiores pervadere; quod quidem experimento ſatis probavimus, in quantum atramentum unius vaſis trunco injectum, brevi ductus omnes ſanguiferos implevit, ipſumque cerebrum ubique tinxit. *Olim Tabidi Cadaver aperui, in quo arteria dextra, & carotis & vertebralis, cranio ſuperato, oſſea ac impervia facta, ſanguinem ab iſto latere præcludebant, nec tamen Æger morbo Attonito unquam obnoxius fuit.* Quare dubitare ſubeſt utrum ſanguis ob arterias quaſdam obſtructas, aut compreſſas, à cerebro excluſus morbum iſtum pariat. Cæterè longe plus periculi eſt à nimio ejus incurſu & intra cerebrum extravatione. At vero quod ſanguinis in cerebrum affluxui, aliqua tantum ex parte inhibito negamus, id totali ejus excluſioni erit concedendum. *Willis cap. de Apoplexia.*

Obſervatio VII.

Apoplexia ictum capiti inflictum & caſum ſequuta, ob ſanguinem per cerebri anfractus & in ventriculos effuſum, ex diſrupto torculari, aliiſque vaſis finitimis.

Claudius Finalis, Calmuntioſeguſianus, Limbolarius Textor, annos natus xxxviii. Calendis Junii anni 1673. Genevæ circa horam noctis ix. in declivis vici deſcenſu, dicti *le Perron*, Lapidis ictum ſupra ſupercilium ſiniſtrum excipit, ubi vulnus contuſum tranſverſum inflictum, quatuor digitos tranſverſos longum, pericranium attingens: Ictus vehementia proſtratus in latus dextrum fuit: à caſu vulnuſculum in auriculæ lobo excitatum, cum circumſitarum partium livore & ecchymoſi ad ſynciput uſque protenſa, maxime temporalis muſculi. Ictus, & caſus vehementia impedimento non fuere (animos incendente vindictæ cupiditate) quin promptè exſurrexerit, quanquam ſanguis per nares & aures prodiret, domum properaturus, gladiúmque, in illatæ injuriæ ultionem, arrepturus. Scalam deſcendens, in ejus ultimo gradu ſiſtitur, ubi deprehenſus, ventriculi ſaburra, qua per vomitum ſe liberaverat, circumfuſus: poſt octodecim horas fit aphonos: Tertio die lethalis apoplexia ſuccedit.

Cadavere in Noſodochium delato, primo vulnus ſupercilio inflictum ſtylo exploravi, num alte pervaderet: Hinc animadverſa inſigni ecchymoſi, totum capitis latus dextrum occupante, monitos volui Mag. Dav. Dentand & Benjam. Noel, collegas & Noſodochii Chirurgos, ut res ad Senatum deferretur; Ex primi Conſulis juſſu cadaver à me diſſectum, quo interitus cauſa pateret, præſentibus Clar. D. D. Alexandro Diodati, Facultatis Medicæ Decano, & Franciſco Cailleo Medico Jurato; Sublata ſuperiore cranii parte, in conſpectum ſe dedit dura meninx non livida ſolum ſed & nigricans; qua reſecta Pia ſemiputris & fœtens deprehenſa eſt, cum inſigni ſanguinis extra vaſa effuſi; ac in grumos concreti, tum per anfractus tum in ventriculis copia, inter quos unus inſignis, ovum gallinaceum mole æquabat. Torcular enim ejuſque rami, per duram matrem diſſeminati, necnon venarum jugularium aliquot propagines, laceri & diſrupti erant: Dempta cerebri ad corpus uſque calloſum parte, vitium & labem id contraxiſſe compertum eſt: Ecchymoſis parti capitis dextræ impreſſa, partes interiores non attigerat. *Ex communicatione Mag. Bailly Chirurgi Genev. peritiſſimi.*

Obſervatio VIII.

§. *Apoplexia vulnus ſub oculi ſiniſtri orbita inflictum ſequuta, ob læſum dextrum cerebri ventriculum, effuſum ſanguinem ad baſin cerebri & cerebelli regionem, &c.*

Studioſus infra orbitam ſiniſtri oculi, prope naſum enſe punctim vulneratus fuit; Paulo poſt loquela & ratione privatus tandem cum ſtertore Apoplecticus mortuus eſt: Aperto cranio

cranio vidi vulnus per orbitam oculi & os cribroſum prope criſtam galli factum, dextro quoque cerebri ventriculo inflictum: ex quo etiam magnam portionem ſanguinis atri, grumoſi & fibroſi, ad craſſitiem & longitudinem medii digiti extraxi: Baſis cerebri & regio cerebelli copioſo ſanguine extravaſato referta erant, præterquam quod tota cerebri moles quaſi ab inflammatione etiam rubicunda appareret. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia, ex communicatione Max. Henrici Egermejeri Friburgi Profeſſoris, &c.*

SCHOLIA.

AB ictu enſis non ſtatim loquelam & rationem amiſit, quia cerebrum adhuc ſpiritibus abundabat, & ſufficienter ad nervos loquelæ inſervientes illæſos influebat, paulo poſt autem utraque facultate privabatur, non ob ventriculum dextrum vulneratum, cum neque in anterioribus, neque in tertio, neque in quarto ventriculo ſpiritus animales generentur aut aſſerventur: quæ vero regeruntur tanti eſſe non videntur ut contrarium ſuadere poſſint, nam ad ſpirituum productionem cavitatem aliquam inſignem requiri non univerſale eſt. Semen, omnium calculo corpus ſpirituoſiſſimũ, è ſanguine ex arteriis in minutiſſima filamenta traducto gignitur, quorum cavitates neque ab oculatiſſimo animadvertuntur, atque etiam ferè tunc quando jam invaſa ejaculatoria tranſeunt; adeo ut quidam cava eſſe negare auſi fuerint, quamvis revera talia ſint, & in taurinis videantur, & ſuccus manifeſte exprimi poſſit; (videatur Regn. de Graef) Chymici ſpiritum vini ſubtiliſſimum paratum, per ſpongiam oleo imbutam, aut chartam Vulcani beneficio illum adigunt, ceu corpora minutiſſimis foraminulis & ſolummodo ſpirituoſiſſimis pervia: In corde quidem ventriculi, ut creduntur ſpirituum vitalium officinæ, præſto ſunt, attamen quoque tum dexter tum ſiniſter donati ſunt apertis oſtiis, per quæ materia ſpirituum affertur, iterumque ſpiritus ſanguini immixti magna vi protrunduntur, in cerebri verò ventriculos materiam ſpirituum ex arteriis fundi, atque per oſcula quædam reſorberi, hactenus ſenſibus nondum conſtitit, nec aliter demonſtratum fuit, imo ſi in illis vel tantillum temporis perſiſterent, certius vel millies diſploderentur per ſpatia inter duram & piam matrem quam ut in medullam adigerentur, ut alia taceam: Quoniam ſpiritus animales quovis ſemine & vini ſpiritu ſubtilius corpus ſunt, quod nervorum minutiſſimas fibrillas, ex quibus nervos ſpinalis medullæ compoſitos eſſe nemo dubitat, & jam idem de cæteris nervis aſſeritur, ad ſenſum & motum impertiendum permeat: rectius cerebrum & cerebellum, tum quoad medulloſam ſubſtantiam, ſpirituum illorum officinæ ſtatuentur, in primis ſi conſiderabuntur arteriarum diſtributio omnem admirationem ſuperans, earundem immerſio intra cerebri ſubſtantiam ac contentorum communicatio, quæ nonniſi ſumme tenuium corporum eſſe poteſt, cum medullam nullibi inquinent qui candorem lacteum obfuſcant: Imo exiſtimo *Rationem* & *Loquelam* paulo poſt apud *Juvenem* iſtum periiſſe, quia arteriarum ramis anterioribus vulneratis, cerebrum ſpirituum animalium materia & calore illud vegetante fruſtratum, quin etiam ipſiſſimum non leviter ſauciatum fuit, nam enſis à ſiniſtro latere, ad dextrum uſque ventriculum adactus fuit.

Cum ſtertore apoplecticus mortuus eſt] Poſt viginti quatuor horas elapſas, quia interea ſanguis extravaſatus eouſque accumulatus fuit, ut Cerebrum, cerebellum ac medullam oblongatam premeret, ac ſpirituum omnem effluxum interciperet: inſignem enim hæmorrhagiam intra cranium fuiſſe, cruor copioſus circa baſin cerebri & regionem cerebelli, grumus ex dextro ventriculo extractus, & tota cerebri moles ceu ab inflammatione rubicunda indicant: Forſan ad ſanguinis intra cranium accumulationem, multum contulerunt ſupinus decubitus & collapſa vulneris labia, quæ nihilominus abſque magno emolumento declinari potuiſſent. *J. Jacobus Wepferus l. c. p. 361.*

Baſis cerebri] Apoplexiæ ſubjectum immediatum & proximum ſunt Spiritus animales cerebri regionem iſtam, ubi Principes animæ cognoſcentis facultates reſident, nempe corpus Calloſum incolentes; Subjectum immediatum, Cerebri meditullium eſſe concludimus, quoniam hinc ſpontaneorum motuum inſtinctus procedunt & in hoc ſenſibilium omnium perceptiones terminantur: quo tum cerebellum ac præcordia, aliæque partes omnes, ſcil. tum animales tum vitales, ſecundario afficiuntur, alibi exponemus: *Willis cap de Apoplexia.*

Baſis cerebri & regio cerebelli.] Paradoxum licet, haud tamen rationi incongruum videtur Apoplexiam duplicem ſtatuere, atque unius Cerebello, & alterius ſedem Cerebri meditullio aſſignare, aut ſimul utrique communem ſtatuere: Cerebrum huic morbo magis obnoxium denotant præviæ & frequentes ſcotomiæ & vertiginis affectus. Cerebellum male diſpoſitum arguunt creber Incubus, Pulſus intermittens, ſyncope, leipothymia frequens. Interdum enim contingit cordis motum ſupprimi aut inhiberi ob ſpiritus animales, functioni vitali deſtinatos, in ipſo fonte, ſcil. intra cerebellum ſuppreſſos. Huic cauſæ proculdubio tribui debet quod in nonnullis obſervavi, poſt magnam in occipite gravitatem, Animi deliquium, cum repentina functionum omnium animalium privatione ſuccedere, in quo laborantes immoti & inſenſiles, cum pulſu & reſpiratione valde diminutis, per totum frigeſcentes, per plures horas, imo diem ſæpe unum aut alterum, mortuis ſimiliores quam vivis decumbunt: Quicunque autem ab hujuſmodi inſultu, ſive breviori ſive longiori expergiſcuntur, proinde nunquam in paralyſin aut hemiplegiam incidunt, qui plerumque Apoplexiæ effectus ſunt. Porro nullus dubito quin multi ab hujuſmodi cauſa morbifica intereant, quorum mors perperam aut Syncopi lethali, aut Apoplexiæ ita propriè dictæ adſcribitur. *Willis ibidem.*

Observatio IX.

§. *Apoplexia à ſanguine ſub duram meningem, poſtica parte effuſo, in baſin cerebri; in fiſtulam ſpinæ dorſi, cum ſero cruento in ventriculis anterioribus, &c.*

IOhannes Eberlin, Vir robuſtus, ſtatura oblongus, 50. Annorum, Vino deditus: Auriga in Noſodochio noſtro, anno 1672. d. 12. Decembr. Ebrius Veſperi hora 7. ex ſcala præceps decidit atque occiput in ultimo ſcalæ gradu validiſſime impegit, adeo ut gradum illum ligneum alliſione hac violentiſſima propemodum fiderit. Poſt caſum ſublatus ad aliquot paſſus obambulavit, brachia movit, ſanguis ex aure dextra & ore copioſe emanavit; mox vomuit his cruorem tum ſincerum tum nigricantem. Neque Medicus neque Chirurgus vocabatur veſperi: Ruſticus capillos obiter detondit vulnuſque leviculum in occipite aceto eluit ac Empl. quodam viridi obtexit. Poſt horam ſeptimam lecto impoſitus loquebatur plerumque rationi non conſentanea; querebatur vinum ſubdole auferri (nam alias ad rem attentior erat) aliaque inepta effutiebat; quæ num Vino, anne vero caſui aſcribenda forent? dubitarunt aſtantes: Quandoque de lapſu hoc graviſſimo querelas fudit: quandoque potum poſcebat. Prima hora poſtquam decubuit crebro ſurgere ac abire ex conclavi conabatur. Ante decimam peccata ſua agnoſcere, deplorare & deprecari cœpit, ſeque precibus ac ſuſpiriis Deo commendavit. Poſtea indormivit ac cum ſtertore reſpiravit. d. 13. Dec. Exc. D. D. Chriſtoph. Harder vocatus fuit, qui Apoplexia fortiſſima affectum invenit; nam omnes ſenſus externi cum motu voluntario aboliti prorſus erant, ut nullo ingenio excitari poſſet, oblatas aquas Antapoplecticas & Syrupos deglutire nequiit: Reſpiratio cum validiſſimo ſtertore ſupererat, cum pulſu; ac facies rubebat, & totus habitus adhuc calebat. Veſperi circa quartam demortuus eſt D. 14. Dec. Cadaver cum D. D. Hardero aperui. In ſyncipite dextro occurrit tumor cum folliculo, quos Nattas vocant, olivaris, nuce juglande minor, qui vas ſanguiferum ex poro cranii emergens recipiebat. In medio oſſis Lambdoidei dextrorſum ſedes viſa fuit, ſine fractura aut fiſſura foris conſpicua. Foris in occipite ad collum uſque omnia ſub cute ſanguine ſuffuſa erant. Remota olla plurimum ſanguinis grumoſi ſub dura meninge in tota poſtica parte, maxime dextra, qui ibidem quoque antrorſum effuſus erat, & in ipſa baſi cerebri copioſe invenimus: quin etiam multum ſanguinis grumoſi, per oſtium magnum in fiſtulam ſpinæ dorſi penetraſſe viſum à nobis fuit. Ventriculus dexter plenus erat ſero cruento: ſiniſter ſerum continuit multo minus dextro, minuſque cruentum. Intra anfractus nihil cruoris invenimus, quamvis meninx tenuis alicubi ſanguine ſuffuſa eſſet. Cerebrum plane non ſubſidit, imo totum cranium ad ſummum uſque implevit, non ſecus ac apud alios videtur, qui nihil apoplectici paſſi ſunt. Avulſa meninge dura ab oſſe Lambdoïdeo, cæteriſque in baſi, nulla quoque vel rima vel fiſſura conſpici poterat, ibi ubi ſedes foris oſſi impreſſa fuit: at in baſi & ima oſſis Lambdoidei parte fiſſura manifeſta erat, quæ inde ad os cuneiforme & ſellam equinam uſque in dextro latere extendebatur, adeo ut preſſa foras cuti in occipite ichor cruentus exſudarit, oſſa amplius hiſcerent & quaſi divulſa moverentur. Alia quoque fiſſura reperta in proceſſu interno oſſis temporum, qui os perroſum continet, eaque transverſa, quæ cum priore non continua erat; nec ſutura reputari poterat, cum in ſiniſtra parte non obſervaretur. Os cuneiforme cum Lambdoideo ſeu in Viro jam provectæ ætatis, in unum os coaluerat. *J. Jacobus Wepferus Exerc. de Apoplex. hiſt. 1. p. 313.*

SCHOLIA.

E*X ſcala decidit, &c.*] Affectus iſte Apoplexiæ nomine non defraudandus videtur, quamvis à cauſa externa & violenta, ſcil. graviſſima capitis alliſiooe eveniret: cum ooo raro occurrant Ægri, apud quos ſubito actiones animales, reſpiratione & pulſo exceptis, citiſſime abolentur, brevique enecantur, quamvis nulla cauſa externa huic violentiæ par præceſſerit, potiſſimum à ſanguine copioſe intra cranium effuſo, qui uno ore Apoplectici dicuntur. Hæc apoplexia merito fortiſſima nuncopatur: nam poſt horam duodecimam à caſu, adeo omnes actiones animales abolitæ, ut non ſolum nullo ingenio excitari, verum etiam non amplius deglutire potuerit. Forſan jam poſt horam tertiam in vigore erat, id aſtantibus non advertentibus, & ſomnum circa decimam naturalem credentibus, nam jam tunc cum ſtertore reſpiravit.

Poſt caſum ſublatus, &c.] Poſt caſum ab accurrentibus contubernalibus ſublatus, ad aliquot paſſus obambulavit, brachia movit, loquebatur: omnia ſalva putabant, cum nulla fractura aut luxationis ſigna comparerent. Actiones iſtas perficere valuit, quia ſpiritus animales adhuc in medulloſo cerebri corpore abundarunt, liberéque ad muſculos artuum & loquelæ inſervientes effluere poterant. Quanti vero facieoda ſit cerebri gravior commotio, atque ab illa pendens ſpirituum animalium perturbatio, quam nonnulli ſolam quandoque ſufficere opinantur ad actiones animales aliquandiu vel abolendas vel imminuendas:

minuendas: Certe ſi quidpiam valeret in graviſſima hac alliſione ita ſtatim illa labefeciſſet ad greſſum ineptus fuiſſet, eoque magis quia inſuper mox à lapſu quoque ſanguis intra cranium copioſe ſatis profuſus fuit, & ex ſanguine ex aure & ore manante conjicere licet.

Sanguis ex ore & aure, &c.] Sanguis ex ore & aure dextra copioſe promanavit & bis cruorem tum ſincerum, tum nigricantem evomuit, non quod ſanguini ex cavo cranii via manifeſta aut occulta ſenſibus vel per aures, vel per os cribriforme, vel per baſin cranii patuerit, id enim ſi factum fuiſſet, ſique in his ſedibus ſanguis exitum inveniſſet, non tam celeriter, nec irrevocabili fato omnes actiones animales peſſumdediſſet, cum alii poſt ictum, caſum, &c. cranio perforato, etiam non multo ſanguine primum emanente, levamen experiantur. Potius ab eadem violentiſſima capitis alliſione, vaſa ſanguifera intra aurem dextram ejuſque canalem, & in externa baſi cranii disrupta fuerunt, quod alias à capitis percuſſione eveniſſe memini, ſalvis arteriis interioribus cranii, vel certe non graviter ſauciis, cum citra motus aut ſenſum interiorum læſionem contigerit. Fidem huic aſſertationi etiam obſtinatiſſime facient fiſſuræ oſſis ſphænoidis penetrantes, quæ alliſionem tam validam fuiſſe innuunt, ut pari facilitate, qua os craſſiſſimum findebatur, etiam vaſa tenerrima non ſolum intus, ſed etiam foris, iidem proxime oſſi connata rumpi potuerint.

Loquebatur rationi non conſentanea.] Decubitus verbis & factis ſe delirum oſtendit. Vino delirium adſcribebatur merito in principio; poſtquam vero crebro ſurgere & ex conclavi proripere ſe conabatur, jam ſanguis extravaſatus incaleſcens, gravius ſpiritus animales perturbans, ac meninges exquiſito ſenſu præditas affligens accuſandus videtur; inde enim anxietas quædam ſurgebat, quæ phantaſiæ pejus quidpiam imminere prædicebat quaſi, quamobrem, nondum crapula penitus profligata, peccata ſua deplorare & ſummum Numen precibus ſibi conciliare ſtudebat. Forte etiam crapulæ impetus retuſus fuit ſanguine copioſo non ſolum intra, ſed etiam extra cranium profuſo.

Poſtea indormivit, &c.] Somnus circa horam decimam obrepens, naturali proxime acceſſiſſe videri poſſet, cum hora illa ſomnum capiendi conſueta fuerit ſeque paulo ante largioribus hauſtibus ad illum invitarit: Verum reſpiratio cum ſtertore jam apoplexiā in procinctu fuiſſe arguit, quæ invaleſcente ſomno per momenta, continuo ex arteriolis ſanguine intra ſpatium meningum expulſo, augebatur, donec ad ſummum vigorem perveniſſet, ſenſibus ſopore ſepultis & nec vel minimum obſiſtentibus.

Reſpiratio cum pulſu ſupererat, &c.] Abolitis omnibus actionibus cæteris, Cor nihilominus, etiam ſequente die, validiſſime adhuc movebatur, quod ex pulſu, faciei rubedine & calore in toto habitu conſtitit; hæc namque non niſi a ſanguine libere & largiter, propter integrum cordis motum, in univerſum habitum diſtributo proveniunt. Cordis motum, atque reſpirationem, ſpirituum animalium miniſterio perfici negari nequit, poſtquam Viri Clariſſimi & de univerſa Medicina optime Meriti Dom. *Willis* & D. *Lowerus* veritatem hanc præclaris experimentis ſtabiliverunt. Cur vero cæteris actionibus animalibus proſtratis, iſtæ ſuperſtites manſerint? nullum aliud effugium certius arripere licebit, quam ſi cum Exc. D. Willis ſtatuam actiones animales non voluntaris imperio ſubjectas à Cerebello dependere: atque plures arteriarum ramulos à vertebralibus proxime oriundas atque ad cerebellum abeuntes integros poſt caſum perſtitiſſe: non equidem omnes à laceratione immunes dixerim, non ſolum propterea quia multum ſanguinis in occipite & circa oſtium magnum & in fiſtula ſpinæ invenimus, cum ille ſub ſinubus lateralibus e baſi huc transfluere potuerit, ſed potiſſimum ob mortem celeriorem, quam ut vel ſanguinis profuſioni largiori, vel reliquarum actionum animalium abolitioni adſcribi deberet: nam quotidie experimur multos ſanguine etiam ad libras profuſo, & quaſdam hyſtericas omnibus actionibus animalibus, etiam pulſu & reſpiratione ad ſenſum diutius ſublatis ſupervivere: ut taceam apud hunc apoplexia iſta defunctum plurimum ſanguinis in vaſis majoribus medii & imi ventris redundaſſe.

Plurimum ſanguinis grumoſi, &c.] Apoplexiæ iſtius cauſam proximam fuiſſe ſanguinem copioſiſſime intra cranium profuſum abunde ſenſibus patuit. Hoc ſanguinis diluvium caſum præceſſiſſe, aut apoplexiæ conſequens & effectum fuiſſe, ut quidam opinantur, neutiquam veroſimile eſt, nam ante caſum ſaniſſimus fuit & cuticulam curavit. Negari quidem nequit temulentiam caſus parariam fuiſſe, dum aut mentem perturbavit, ut notiſſimas ſobrio vias in tenebris invenire nequerit, aut pedibus manibuſque robur ademerit, ut firmo greſſu incedere & vicina adminicula apprehendere non potuerit. Verum ipſiſſimam capitis alliſionem vehementiſſimam ad arteriarum ramulos in baſi avellendos, rumpendos, & lacerandos ſufficientiſſimam fuiſſe, luculenter demonſtrant fiſſuræ in baſi cranii, ſcil. oſſis Lambdoidei parte ima ad os uſque cuneiforme craſſiſſimum, & in proceſſu interno oſſis temporum; non ſuperficiariæ & leves, ſed profundæ & totum os utrinque penetrantes, ut preſſo vel foris vel intus his oſſe ſanguis tranſudarit. Sanguis copioſiſſime in ſpatium quod inter meninges eſt, in dextro latere imprimis, ad baſin cerebri, ad ventriculos, ut & ad fiſtulam ſpinæ per oſtium magnum in occipite, brevi tempore, profuſus fuit ex arteriarum ramulis ruptis & avulſis ob perpetuum & validum pulſum, nam Cor in Viro ſano & robuſto vegetum erat ac venæ mero incaluerant. Apoplexiam vero fortiſſimam produxiſſe non una ratione videtur, nam ab hac largiſſima hæmorrhagia medulloſæ ſubſtantiæ non ſolum in baſi, verum etiam in vicinis partibus, ubi crura medulloſa emergunt, ſpirituum animalium materia ſubtracta fuit, ipſa medulloſa ſubſtantia nectare hoc vivifico orba in ſe collapſa denſior evaſit, ut ſpiritibus animalibus, qui in anteriore & ſuperiore cerebri parte ex ſanguine arterioſo per ramos carotidis anteriores anſiactus & corpus calloſum perreptantes allato, adhuc generabantur, tranſitum denegaret; denique foris à copioſo ſanguine extravaſato amplius coarctabatur; ſolam enim compreſſionem, à ſanguine intra ſpatium meningum ſtagnante, ad apoplexiam faciendam ſufficere, evincunt illi qui omnibus ſenſibus & motu privati, ſolo trypano à præſentiſſimo interitu vindicantur: quod ad aliam obſervationem plenius, Deo volente, explicabo.

Ventriculus dexter plenus ſero, &c.] Serum in utroque ventriculo repertum copioſius in dextro, parcius in ſiniſtro, in utroque cruentum, minus tamen ſanguine tinctum in ſiniſtro, forte quia ſerum a ſanguine concreto ſeparatum, per rimas ventriculorum verſus baſin hiantes intravit: quamvis non negarim ante caſum illud in ventriculis redundaſſe, nam bibulus erat: verum licet omnis contagii cruenti expers fuiſſet illud

apoplexiam

plexiam nec effeciſſet nec illam adhucdum accelerasſet, cum non raro majore copia ſerum io his ſedibus repererim, qui plane alio morbo quam apoplexia, aut affinitatem aliquam cum ipſa habente, diem ſuum obierunt.

Nullo ingenio excitari &c.] Miſello nihil opis Medicæ adferri potuiſſet: Revellentia cujuſcuuque generis vix tantum valuiſſent, cum nec vel minimum lacera vaſa, vel glandularum oſcula omnibus ſenſibus abolitis reſorbuiſſent: Vim ſopitam ſuſcitantia trunco admota fuiſſent: Trypanum infame feciſſemus, quamvis enim ſanguinis extravaſati forte tantillum eduxiſſemus, perſtitiſſet tamen in baſi potior & nocentior pars, inſuper ad quemlibet pulſum nova effuſio ſuperveniſſet, cerebrumque magis magiſque ſuo calido influente, non ſine majore actionum animalium proſtratione, orbatum fuiſſet: ut taceam fiſſuras in imo oſſis Lambdoidei, oſſe cuneiformi & proceſſu oſſis temporum ſemper aliquid monſtri alentes & vel ſolas immedicabiles. *Idem.*

Observatio X.

§. 1. *Apoplexia à Sanguine ventriculos cerebri infarciente.*

IOh. *Chiffletius* pater meus, ut patet ex ipſius obſervationibus, anno 1600. Vidit in D. De Leſſeii ex Ictu ſanguinis ventriculos cerebri ſanguine farctos, unde in quatuor horis mortua eſt. Talem exitum ei dudum prædixeram, quia ſectionem venæ recuſabat. *Iacob. Chiffletius Dadalmatum lib.*1. *cap.*4.

SCHOLIA.

I*ctu ſanguinis*] Ego pro certo habeo per *Ictum ſanguinis* nihil aliud intellexiſſe veteres quam Apoplexiam, ortam à ſangoine cerebri meatus impediente, quod ipſum videtur ſenſiſſe *Chiffletius*. Inter antiquos ſcriptores *Eutropius* lib. 8. Breviarii de L. *Antonino* hæc narrat, *Obiit tamen cum à Concordia civitate Altinum proficiſceretur, & cum fratre in vehiculo ſederet, ſubito ſanguine ictus, caſu morbi, quem Græci Apoplexiam vocant*, &c. Itaque ſuſpicor hanc Eutropii, & aliorum Veterum ſcriptorum phraſin (Ictum ſcilicet ſanguinis) anſam poſtea dediſſe plebeiæ de cadente gutta ſanguinis, opinioni; Si quidem facile fuit ut hunc *Ictum ſanguinis* haud aliter quam Guttam Sanguinem verſus cor delabentem, illúdque unico quaſi ictu interimentem, interpretaretur ſubſequens hiſtoricorum, vel etiam medicaſtrorum volgus, rei Anatomicæ inexpertum *Franc. Ignatius Thiermairm conſil. med. lib.*2. *cap.*2.

§. 2. Frequenter in iis qui Apoplectici moriuntur cerebri ventriculos ſanguine refertos deprehendimus. *Warthon Adenogr. cap.*24.

SCHOLIA.

ACcidit frequenter in Apoplexia arterias & venas, ipſáſque glandulas plexus choroidei intumeſcere; quo caſu facile fit ut ſanguis glandulas dictas infarciens, cum permeare non poſſit, cúmque novo ſubinde affluxu ab arteria impellatur, glandulas dictas diſrumpat, aut venarum capillarium orificia divellat, atque in cerebri ventriculos effundatur, Et nonnunquam forte fit ut conſimilibus morbis occumbentes, largam ſanguinis copiam, etiam poſt obitum & naribus profundant. *Idem.*

Observatio XI.

§. 1. *Apoplexia à cerebri ventriculis concreto ſanguine turgentibus, ex rupto plexus choroidei vaſe expreſſo.*

IN cadaveris muliebris à Cl. Veſlingio Patavii 1644. noſtram in gratiam aperti, ex Apoplexia, illíque ſuccedente Paralyſi tandem defuncti, Aperto cranio repentinæ mortis innotuit cauſa: omnes cerebri ventriculi concreto ſanguine turgebant, ut ne guttulam amplius exciperent: *Th. Bartholinus cent.*2. *hiſtoria* 60.

SCHOLIA.

SAnguis iſte ex rupto plexus chorroidis vaſe expreſſus concretúſque, liberum ſpirituum animalium commeatum impediendo Apoplexiam excitavit, quam deinde paralyſis ſiniſtri lateris ad finem uſque vitæ pertinax, inſequuta eſt: Hanc igitur cauſam apoplexiæ ſine cauſa negat Nymannus, quam & Chiffletius obſervavit (vide Obſerv. x.)

Repentinæ mortis &c.] Nova ſuborta apoplexis, cum ex hac in paralyſin; & viciſſim, facilis ſit *ὑδρομεία*: Priorem vero alteri cauſæ adſcriptam velim, nec enim ſanguinem è vaſis effuſum diu impune fert pars princeps, ſed cito ſuccumbit, præſertim ſi inſigne vas diſruptum ſit, quale ſtatuendum in præſenti caſu, cum omnes cerebri ventriculi ſanguine oppleti reperti ſunt.

§. 2. Evenit interdum ut quidam qui obmuteſcunt, nullo alio auxilio quam Sanguinis miſſione releventur, In quibus vas aliquod in cerebro, aut in partibus internis eſt diſruptum: Prioris exemplum vidi in Tribuno ærario. Et in alio qui etiam repente interiit, *ventriculis cerebri ſanguine refertis. L. Botallus de Curatione per ſ. m. cap.* 11. §. 4.

SCHOLIA.

V*Entriculis cerebri, &c.*] In theatro tamen Anatomico *P. De Marchettis* anno 1652. advertit in Apoplecticorum cerebro ſe nunquam deprehendiſſe ventriculos materia refertos, ſed venas & arterias per cerebrum ſparſas, quibus repletis fit apoplexia, Quod & Anatomicus Molinetri in publico demonſtravit anno 1656. *Joh. Rhodius cent.* 1. *Obſerv.* 67.

Ventriculis cerebri ſanguine refertis] Dubitat Clar. Caſpar Hofmannus, An ſanguis in ventriculos irruere poſſit. Quis *ait*, ventriculos, *l.* 3. *Inſtit. cap.* 92. *in aberrat. p.* 439. Sanguine oppletos in apoplexia vidit unquam? Id tamen poſſibile eſſe patet attendendo ad ſanguinis motum, vaſorum naturam ac partium intracranium conformationem: Sanguinis enim, præſertim in arteriis, continuus eſt motus, niſi quid obſtet: hinc aperto vaſe brevi tempore copia ſanguinis effunditur: quod intra ventriculos fieri poteſt, per hiatus ambos lateralium ventriculorum, ubi prope baſin adaperti ſunt: deſcenſui quid obſtabit, ſi intra ſpatium, quod inter utramque meningem eſt, impulſu novi ſanguinis aſcendat?

OBSERVATIO XII.

Apoplexia à Sanguine effuſo & concreto in utroque cerebri ventriculo, Plurimo ſero cruento devoluto in tertium & quartum, Arteriis duræ meningis ſanguine tumidis, Plexus choroidis rami ruptura, &c.

ILluſtris matrona octoginta annorum plethorica valde, à multa diæta & exercitio nullo, exeunte Decembri, ipſo plenilunii die, hora nona veſpertina, menſæ accumbens, protinus ira incaluit, ac duriuſculum quid intra dentes diffringens, cecidit ſenſus & motus expers, cum ſtertore multo, oculis rubris atque clavorum more defixis, manibus reſolutis ac frigidis, poſtridie febre correpta fuit, & XVIII. ab inſultu horis vitam exhalavit.

Aperta calvaria, arteriæ tumidæ erant, tum in dura meninge exterius, tum circumcirca cerebris gyros omnes. In utroque cerebri ventriculo majori aderat grumus ſanguinis, iſque ſpiſſiſſimus, & ad ovi anſerini magnitudinem concretus: Inſuper plurimum ſerum cruentum devolutum erat in tertium & quartum ventriculum, ac ſpinam medullarem uſque: Plexus autem choroides juxta ſuarum alarum concurſum, eo ſcilicet loci quo ſanguinem ſuum in *venam magnam Galeni*, ſeu in *quartum cerebri ſinum* effundit, crepuerat medius, atque nihilo ſecius per omnem ſuum, intra ventriculos illos anteriores decurſum, veſiculis aqueis tumidiſſimis adunatis, & conglobatis refertus atque ſumme decolor erat. *Ex obſervationibus Clar. Caroli Drelincurtii Lug. Batavorum Profeſſoris Practici & Anatomici.*

OBSERVATIO XIII.

§. 4. *Apoplexia à ſanguine per cerebri gyros diffuſo, ex diffractis arterioſis vaſis, caroticis & vertebralibus.*

SEptimo Martii 1671. Lunæ nondum impleta falce, juvenis armiger, lautè victitans, toroſus & athleticus, ſtatim poſt prandium, dum ſeſe incurvabat, derepente corruit ſenſu motúque privatus, ut pote Apoplecticus, nonnihil tamen univerſe convulſus eſt & intra quindecim horas animam expiravit.

Dirutis cerebri muniis, nigerrimi ſanguinis quantitas ingens, ab arterioſis tubis, & caroticis & vertebralibus, gyros cerebri naturaliter perreptentibus, ibi denique præternaturaliter paſſim diffractis, ubique reperta eſt, ſub meninge ſcilicet dura, à cerebri baſi ad verticem, & ad anteriore cerebri lobo in poſteriorem uſque, juxta utrumque illius hæmiſphærium, ventriculis ejus quaternis illæſis & intaminatis. *Ex obſervationibus Clariſſ. D. Caroli Drelincurtii Profeſſoris Practici & Anatomici. Lugdun. Batavorum.*

OBSERV.

Observatio XIV.

Apoplexia ab atro ſanguine cerebrum occupante.

IUvenis Lutetiæ Apoplexia cum periiſſet, illico caput ipſius fuit apertum, ex quo quamplurimus ſanguis ater atramenti inſtar effluxit. *Ex Obſerv. Georgii Bauhini.*

Observatio XV.

Apoplexia à ſanguine cerebrum ſuffundente ad baſin uſque, Eodem collecto inter piam matrem & cerebri ſubſtantiam, Ac ſeri congeſtione inter ventriculos, &c.

ANna Waltherin è pago Loninga, ſex circiter ſtadiis ab urbe noſtra diſtante, oriunda, ſexagenaria major. Habitu corporis mediocriter carnoſo prædita. Vitam à prima infantia vixit ruſticam, paupérculæque omnes operæ ruſticæ ſubeundæ erant etiam graviſſimæ, quæ in vineis colendis, ab utroque ſexu eò loci peraguntur; aliquot prolium mater fuit: hinc ſenior facta ad obſtetricis munus peragendum ordinata eſt. Crebro ſanguinem, tam Venæſectione, quam ſcarificatione, malo noſtrorum more, profudit. Solent enim noſtrares, ruricolæ inprimis, ter quaterve in anno Venæ ſectiones uſurpare, & qualibet vice duas, quandoque tres, non raro quatuor venas pertundendas curant; emittunt ſæpè binas ſanguinis libras; nulla cura eſt vel temperamenti, vel ſexus, vel ætatis: Videntur quandoque gravidæ, quæ bis terve geſtationis tempore ſanguinem V. S. effundunt, nec etiam partui vicinæ à V. S. ſibi temperant, perſuaſæ ſalubrius tum puerperium agi. Vidi ſenes octuagenarios hoc remedii genus expertos: nec ſanguine fuſo ſolliciti admodum ſunt, qua ratione inanitæ venæ præſtantiore ſanguine teplendæ ſint, frequenter enim ſtarim ac Vena ſecta, & cibo & potu nimio corpus infarciunt; videres ſæpius ex urbe noſtra domum properantes titubare, nec pedes veſtigia ſervare; & ſæpe ſæpius vel altero die ad conſuetam victus rationem & ſolitos labores redeunt: alios errores taceo.

An verò & quibus morbis afflicta fuerit fœmina hæc toto vitæ curriculo, ab aſtantibus intelligere non potui, præter quam quod jam vetulæ inceſſus difficilior fuerit. Anno 1655. decimo tertio Julii, ſexto die à plenilunio, circa veſperam domo, ad vicina pago dumeta, ſarmenta collectura, egreſſa eſt. Ea nocte à ſuis deſiderata & quæſita, ſed non inventa fuit. Sequenti die juxta ſepem in temporis ſiniſtri medio leviuſcule vulnerata & mortua reperta eſt. Tertio die cum inopinatus caſus ad Rev. D. Ludov. Spleissium vigilantiſſimum pagi paſtorem delatus eſſet, viſo in tempore vulnere, operæ pretium eſſe duxit me accerſcendi, ad indagandum num ex hoc vulnere, forte violenta aliqua manu illato, an verò vi morbi alicujus latentis occubuerit? quo poſtmodum Amplissimus Magistratus noſtet detota re certior fieri poſſet. Detracta itaque cute, in tempore ſiniſtro inveni vulnus vix cutim tranſiiſſe, & temporalem muſculum parum in ſupetficie attigiſſe: Ablato muſculo temporali os ad ſenſum integrum erat. Hinc cranium ſuſtuli, adjutus præcipuè fratris chariſſimi Johannis, Medicinæ ſtudioſi operâ. Diſſectâ durâ matre neque ſerum neque ſanguis in ſpatio, quod inter utramque eſt, occurrit. Neque vel minima macula in interiore parte oſſis tempotis, vel in dura matre contigua, eo in latere ubi vulnus accepit, apparuit. Adeo ut mortis repentinæ cauſam vulneri huic tribuere nullatenus potuerim. Mox elevato & non nihil reclinato cerebro, omnia ſanguine ſuffuſa comparuerunt: quæ ut rectius viderem, nervos dextri lateris abſcidi: Hinc accuratiùs cònſpexi totam baſin cerebri, quaquaverſum cruore ſubductam, effuſo illo intra piam matrem & ſubſtantiam cerebri. Suggillatio hæc diffundebatur antrorſum ultra nervos opticos, retrorſum uſque ad foramen factum ſub medulla oblongata, & ad latus ejus utrumque in ambobus cerebri lateribus, etiam intra anfractus longè lateque ſpectari poterat, maximè verò ἐγχύματα in dextro latere, parte ſcil. vulneri oppoſita ultra dimidium cerebri intra gyrorum hiatus & per ſuperficiem eorum emicuit. Circa orificium magnum in occipite, intra duram & piam matrem, etiam aliquid ſanguinis grumoſi inveni. Omnes ventriculi ſero flaveſcente ſtagnabant, cui innatabat grumus ſanguinis in tertio ventriculo fabæ magnitudine. Aliquot hydarides parvulas plexui choroideo adnatas vidi: glandulæ hujus plexus manifeſtè turgidulæ & duræ erant. Cor in dextro

H 2 ventri-

ventriculo replebatur copioſo & grumoſo ſanguine, nec ſiniſter ab eo vacuus erat. Pulmones aëre diſtenti, totam pectoris cavitatem occupabant, ut videri potuiſſet potiùs inſpirationem ultimum vitæ actum, quam exſpirationem fuiſſe. In cæteris partibus imi & medii ventris nihil notatu dignum deprehendi.

S C H O L I A.

IN hiſtoria Annæ tota baſis, medulla ſcilicet globoſa & oblonga, intra medullarem ſubſtantiam & tenuem menyngem, ſanguine ſuffuſa erat, pertingente ſuffuſione ad anfractus aliquouſq; quod factum forte ex ruptis radiculis, ſeu filamentis illis arterioſis, quæ à vertebralibus & carotidibus in baſi exorta, immediate utramq; medullam ibidem ſubeunt: Rupta autem fuerunt ex caſu, cujus proculdubio vertigo occaſio erat, quam redundans in ventriculis aqua peperit, nam ad pedem colliculi mortua inventa fuit, ſarmentorum faſciculo, quem collegerat, in editiori loco jacente, unde etiam vulnus in tempore accepit, licet enim neque os temporis, ubi vulnerata erat, neque meninges ſauciæ fuerint, nihilominus tenellulæ arteriæ, concuſſo vehementius capite, abrumpi potuerunt, quod eo facilius quoque contigit, quia ob *redundans in ventriculis ſerum*, in vetula flaccidiores erant: Hoc *Fernelius*, (vide *Obſ.* 19.) obſervavit in quodam qui ex ſiniſtri oculi vehementiore ictu ſubito attonitus corruit, &c. Videantur Exc. *Tulpij* Obſ. 2. & 3. lib. 1. Cùm indagaratus & arteriarum per cerebrum diſtributionem, aliquot boum capita aperirem, animadverti ex percuſſione frontis, qua boves velut apoplectici concidunt, non ſolum ſupernas cerebri partes & ventriculos cruore infarctos, ſed & in baſi omnia cruore ſuffuſa fuiſſe, proculdubio ob ictus vehementiam, filamentis illis arterioſis abruptis: quin etiam ob eandem cauſam os cuneiforme in baſi fractum ſemel conſpexi. Apoplexiam autem huic vetulæ, ſanguis huc effuſus ideo videtur attuliſſe, quia ſanguis arterioſus præcipuæ cerebri & cerebelli ſubſtantiæ, ubi ſpiritus plurimi animales generantur, & unde omnes diſtribuuntur, denegatus fuit, idque partim propter plures abruptas arteriolas, partim quia ab extravaſato & grumeſcente ſanguine reliquæ adhuc integræ, in tota baſi, compreſſæ fuerunt, unde ferè penitus ad hanc medullarem ſubſtantiam ſanguini aditus interclusus fuit: non vero ob preſſam & coarctatam medullam, cum ſanguis paucus, nec ad compreſſionem ſufficiens, intra tenuem meningem ac medullarem ſubſtantiam, effluxerit, qui tantum per ſuperficiem ejus diffundebatur: At quantum ſanguinis ad compreſſionem totius baſis cerebri conficiendam requiratur, vel ejus moles edocere poſſet. Et quamvis arteriæ quæ anfractus intercurrunt integræ perſtiterint, cerebrum debito fomite refecerint, atque illud ex ſuggeſto ſpiritu vitali, animales in ſuperioribus partibus produxerit, illi tamen ad ſenſus externos reliquumque habitum corporis diſtribui nequiverunt: poſtquam enim globoſa & oblonga medulla ſanguine & vivifico calore ſpoliata fuit, poroſam ſuam & facilè permeabilem conformationem, frigidior reddita, perdidit, ſpiritibúſque tranſitum ulteriorem negavit: Tantùm enim valet ſanguis hoc in loco extravaſatus, ut etiam duo cochlearia ad inevitabilem celerrimámque mortem afferendam ſufficiant, probante Fernelii hiſtoria: cum alibi intra cranium copioſior effuſus, ſi mature ſuccurratur, non ſemper enecet. *Idem.*

Hydatides plexus choroideo adnatas] Sunt puſtulæ aqueæ, veſiculis illis non abſimiles quæ ab emplaſtris epiſpaſticis ſolent excitari, utrobiq; enim ſumma pelliculæ tenuitas & aquæ copia. In brutorum ventriculis cerebri ſæpe reperiuntur, ex membrana eos ſuccingente enatæ, forte eveniunt in membranoſis illis partibus, quod vaſa lymphatum recurſui deſtinata munere ſegniter fungantur: Ejuſmodi autem vaſa in cerebro quamquam hactenus aciem oculorum effugegerint, iis tamen carere veriſimile non eſt, cum humidi metropolis dicatur, aquoſis excrementis ſæpe plenum arteriiſque refertum, ut quanquam parentibus palati, narium, pororum ductibus quotidie ſic ſaris expurgetur, tamen communi cum reliquis ventribus lege gaudere debeat. Vide *Cl. Bartholinum* Cent. 4. hiſtor. 38. qui ductus ſalivales recens inventos, eorum propagines cenſet.

Cor copioſo & grumoſo ſanguine] Vnde ſuſpicio apoplexiæ ſyncopen quoque acceſſiſſe:

Observatio XVI.

§. 2. *Apoplexia à repletis Sanguine Sinubus cerebri orta.*

NAſcitur apopl. aut *quia ſpiritus animalis exitu*, *aut vitalis aditu* ad cerebrum prohibetur: Spiritus animalis exitu prohibetur, cum cerebri ſinus repleti ſunt nimia abundantia pituitæ, nigri humoris aut ſanguinis: *Ac dum replentur*, *nec dum repleti ſunt*, ſymptoma eſt convulſionis epilepticæ, quam excipit reſolutio apoplectica, ut ipſi vidimus in Epiſcopo Nivernenſi, & in Quæſtore Ballomo, quibus vita defunctis inventa eſt repletio Sinuum à ſanguine illuc prorupto. *Ludov. Duretus comm. in Coac. Pranot. p. m.* 366.

S C H O L I A.

N*Ymannus* lib. de Apopl. cap. 15. omnem veram Apoplexiam oriri contendit ob Torcularis anguſtiam ſubito contingentem, ob quam & cerebro & cerebello ſpiritus vitales denegantur: Torcular autem vocatur concurſus omnium craſſæ meningis ſinuum, in quos canales, venæ & arteriæ, ſanguinem pro univerſa cerebri ſubſtantia, exprimant. Harvejanis ex principiis, & circulationis ſanguinis fundamentis, ſinuum hic uſus eſt, ut ſuperfluum tum à cerebri nutritione, tum à ſpirituum animalium elaboratione ſanguinem recipiant, & per venas jugulares cordi reddant. Nymmani *ſententiam, ſpecioſam magis* quàm ſolidam, refellit

fellit Clar. Rolfinkius meth.cognoſc.& cur.cap. affectus diſſ.9.p.21.Quatenus poſſit admitti ejus ſententia. Vide Notas ad Obſerv.1.

Ac dum replentur nedum repleti ſunt] Epilepſiæ & convulſionum Apoplexiam vel præcedentium, vel illius comitum,cauſa non in ventriculis quærenda eſt, ſed in meningibus cum nondum obſtupuerunt, ſanguiſque incenſus aut acer illas pungit, ut principium nervoſum, ſpiritibus animalibus abundans, viis ac meatibus nondum interclusis, inſurgat, corrugationes motúſque convulſivos violentiſſimos ad moleſtiam meningibus illatam excutiendam inſtituat. Epilepſiam autem in dicto Epiſcopo & Quæſtore Ballomo, ſequuta eſt Apoplexia, ſanguine largius intra cranium effuſo, tum quia fluxibilior à violentiſſimo motu redditus fuerat, tum quia corrugato cerebro fortius ſuperne exprimebatur, & inferne aſcenſu liberiore prohibebatur.

Aut quia ſpiritus animalis exitu, aut vitalis aditu, &c.] Dubium tamen an ſpiritus Animalis à Vitali diſtinctus detur? *Hippocrati & Ariſtot.* hic fuit ignotus: *Galenum* eum adſtruentem omnes ſequuntur, quem impugnant *Argenterius, Zabarella* & Iac. *Schekius*. Etſi enim parenchymatum diverſitas coctiones diverſas ſupponere videatur, eam tamen neceſſariam non eſſe apparet ex hepate & corde, in quibus diverſa parenchymata, non tamen ſpecie differentes coctiones, cum in utriſque ſanguis ſecundum magis & minus differens elaboretur: non itaque ſequitur è cerebro & corde diverſum ſpiritum emergere. 2. A cerebro diverſi canales quidem prodeunt, ſed probandum quod provehendis ſpiritibus ſint fabrefacti: 3. Quanquam diſſecto nervo tollitur motus, hinc tamen inde infertur ſolum nervos motui inſervire, nõ vero vehere peculiares ſpiritus. 4. Objicitur, ſi pereunte motu & ſenſu vita tamẽ in parte manet ſuperſtes ſequitur quod ſpiritus animalis, inſerviens motui & ſenſui, differat à vitali, quod in apoplexia & paralyſi manifeſtum. ℞. in forti apopl. ubi motus & ſenſus omnis perit, vitam omnino ſalvam & integram eſſe adhuc probandum, Partes paralyſi affectæ ſi amittunt motum & ſenſum, tandem contabeſcunt, adeóq; de vitæ integritate gloriari nequeunt. Hæc vero provincia ſpiritus animales elaborandi ſi cerebro eſſet demandata, læſionem notabilem ſine motus & ſenſus interitu non facile ferret, ſicut corde vulnerato vita periclitatur: Teſtantur tamen hiſtoriæ cerebrum ſæpe in quibuſdam inſigniter fuiſſe læſum, ſalvis ſenſu & motu. 2. Sicut læſo hepate vel liene in hydrope nullus laudabilis ſanguis generatur, ita in hydrocephalo ſpirituum animalium elaboratio, adeóque motus & ſenſus debebat periclitari, Contrarium tamen teſtatur experientia & exemplum ab *Hildano* adductum cent.4.obſerv.10. 3. In paralyſi ſi partis cujuſdam ſenſus & motus periit, tandem ipſam partem quoque contabeſcere videmus, non ex defectu ſpirituum animalium, quorum partes non ſunt nutrire, ſed ab influxu vitalium male ſe habente, qui nutritioni, ſimul ſenſui & motui præſunt. Objicitur, Si ſpiritus vitalis præſtat ſenſum & motum, cur diſſecto nervo perit motus? ℞. Nervi revera motum juvant, ſed ſolummodo trahendo articulum ſive partem cui inſeritur, & quidem Imperante anima. 4. Ante acceſſum paralyſeos vel apopl. plerumque homines conqueruntur de partis, quæ deinceps afficitur, aliquali frigiditate, id quod indicium ſpiritus vitalis influxum impediri, à nervis enim nullum calorem ad partem venire certum. 5. Viſi apoplectici quibus vel in agone, vel ſtatim poſt mortem ſanguis cum impetu è naribus, ore & faucibus proſiliebat, quod haud obſcure arteriarum non nervorum obſtructionem arguere videtur. 6. In Apopl. forti & motus & ſenſus in toto corpore perit, omnes ergo nervi debebunt ſimul obſtrui, quod quam difficile ſit factu Anatomia demonſtrare poteſt. Pituita inquiunt, obſtruit iſtos nervos, At catarrho laborantes, quibus totum cerebrum pituita perfuſum, præ cæteris apoplexiam incurrere deberent, ſi pituita nervos ingredi poſſet. *Nymmannus* his difficultatibus commotus aliam apoplexiæ cauſam, ſanguinis nimirum arterioſi obſtructionem conſtituit, &c. *Moëbius Fundam. Phyſiol. p. 84. & ſeq ubi plures rationes.*

Observatio XVII.

Apoplexia à ſanguine ventriculum cerebri ſiniſtrum replente.

Dixit *Fernelius* Apoplexiam fieri poſſe à ſanguinis effluvio in cerebrum, cum copia venarum anaſtomoſes aperit: at utplurimum aqua tantum in iis poſt diſſectionem, ex *Columbo* reperitur; Quare cum Apoplexiam à ſanguine viderim, illam tacere non potui. Poſt Apoplectici enim obitum, aperto cranio, ſiniſter cerebri ventriculus ſanguine plenus repertus eſt: *Sanguinis igitur miſſione* plethorici talia accidentia præcavere debent. *P. Borellus Cent. 2. Obſerv.* XXXIV.

Scholia.

S*anguinis miſſione*) Quæ ſimili in caſu neceſſaria eſt, nedum utilis, cum à ſanguine vel redundante vel fervido ortum ducat. Hinc *Capivacc.* Pract. l. 1 c. 17. in paroxyſmo apoplectico tres venas, intra boras 24. tundi jubet: 1. in brachio, 2. in pede, 3. in fronte vel naribus: Imò quidam, ut *Nimmanus*, omnibus convenire, ſive plethorici ſint ſive non, ſtatuit, ob ejus efficaciam incomparabilem in revellendis humoribus à capite; ſuſque déque habitis viribus, quæ oppreſſæ, non exhauſtæ. Inutilis tamen judicanda, imò noxia, ſi à ſero intra ventriculos & cavitatem cranii effuſo oriatur, cùm nihil de cauſa proxima demature, viréſque ulterius atterantur. Nec momenti alicujus ſi fibroſa corpora arterias vertebrales & carotides occupent, vel torcular à ſimili corpore obſtruatur. Quæ vas ruptum ſequitur apoplexia, a V. S. non ſolvetur, quippe quæ incurabilis eſt, cùm ſanguis intra ventriculos, imò & ad baſin effuſus inde remeare non poſſit, ubi ſtatim in grumos concreſcit. Si ſerum intra ſubſtantiam effundatur, forte utilis erit ſ. m. quæ ſeri orgaſmum, à quo ſanguis in motum concitatur, ſedat: Cum arteriolæ ſanguinem per cerebri ſubſtantiam vehentes ab eo obſtruuntur, V. S. ejus motum p. n. inhibebit, unde minore copia eò confluet; nam v. g. aperta brachii vena, non parva ſanguinis portio per axillares, ad reſarciendum illum qui eductus fuit, brachia petit. Deinde reliquo ex corpore, atque ex cerebro,

ſanguis protinus ad cor, (quod per V. S. illo deſtitutum) properat, depauperato ſuppetias laturus: hoc vero ſarcina liberatum, remeantem ſanguinem avarius ad cerebrum tranſmittet, eaque quantitate quæ oneri & impedimento futura non ſit; hinc demum, qui obſtructionem in minimis vaſis efficit, robore cerebri expellitur.

Observatio XVIII.

Apoplexia à parte cerebri ſanguine ſuffuſa, grumo ſanguinis magno peculiari cavitate concluſo; ex rupto inſigni ramo arteriæ carotidis anterioris.

BArbara Zuberin ſeptuagenariæ vicinior, totum ferè vitæ curſum in famulitio conſumpſit, ac jam ſenex deſponſata, utcunque vitam toleravit: Vidua in Noſodochium recepta fuit: Habitu corporis erat mediocri, & quantum mihi conſtat, non multum morbis conflictabatur, niſi quod ab aliquis annis viſus ipſi imminui cœperit, quo quandoque tantum non penitus privabatur, quem tamen brevi, citra fere medicam opem, aliqua ex parte, recuperabat, protinus recrudeſcente malo: nunquam autem cœca omnino evaſit. In utroque oculo manifeſta ſuffuſionis exordia conſpici poterant. Jam ab aliquot menſibus apoplexiæ prodromi in ea ab aſtantibus animadverſi ſunt, dum ſubinde lingua titubavit, mox tamen hoc loquelæ vitio ceſſante, Anno 1657. 29. Jan. 10. à Plenilunio die, hora 3. pomeridiana, dum ut rebantur, ſana cum ſociis fila trahebat, ſubitò ſermonis uſum perdidit atque inclinare corpus viſa eſt: mox ab ancillis in lectum ducta fuit, inceſſu illo obſervatum eſt adhuc dextri lateris pedem illam moviſſe, manum ad caput ſuſtuliſſe atque verba quædam, ſed haud intelligibilia, protuliſſe: ſtatim tamen omnem ſenſum & motum animalem amiſit, permanentibus reſpiratione (quæ tamen paulo poſt cum ſtertore fiebat,) pulſu & faciei colore rubicundo. Remedia pauca adhibita, cum nihil amplius à primo inſultu deglutire valuerit. Eodem die, hora ſexta pomeridiana exſpiravit. Altero die poſt meridiem cum Clar. D. D. Hardero, collega meo honoratiſſimo & harum rerum ſtudioſiſſimo, caput aperui: olla ablata, orbiculatim duram meningem mediam diſcidi, corpus falciforme à criſta galli liberavi, ac laterales ſinus diſſecui: hinc reclinato ad latus cerebro, omnia nervorum paria, arterias carotides prope infundibulum, infundibulum ipſum, arterias vertebrales, ubi in occipite emergunt, ac denique medullam oblongatam, in ipſo orificio magno occipitis, abſcidi, atque ita cerebrum undique ab omnibus vinculis liberum, totum extraxi, quo penitius ſubiti caſus proximam cauſam perſcrutari valerem. Exemto cerebro, duram meningem ei adhuc incumbentem elevavi: apparuit pars dextra cerebri ſuperior ac poſterior, inferior, non tamen ad baſin uſque, & anterior frontem verſus tota ſanguine ſuffuſa: Cerebrum ibidem molle erat & humor quidam in eo fluctuans manifeſtè attactu deprehendi poterat: In eximendo hoc in latere rimam egit, ex qua prominuit grumus ſanguinis nigerrimus, nucis myriſticæ magnitudine: digito immiſſo ſenſim cultello rimam dilatavi: inveni cavitatem amplam ad frontem ferè antrorſum, ſurſum ad corpus ferè falciforme & ſinum tertium, poſteriora verſus ultra cerebri dimidium, ac deorſum etiam ultra dimidium dilatatam. Longitudo hujus cavitatis, ſeu antri præternaturalis, octo, latitudo quatuor, & profunditas duas cum ſemiſſe uncias ſuperavit. Continuit grumum ſanguinis ovum gallinaceum æquantem, præter alios minores grumos & fluitantem ſanguinem, pondere unciarum circiter octo, vel integræ feræ libræ. Ventriculum lateralem primo intuitu opinati ſumus: verum accuratius inquirendo invenimus cavitatem hanc non eſſe ventriculum vel ejus portionem aliquam, ſed peculiarem & p. n. à ſanguine extra vaſa effuſo formatam: & quidem ex rupto ramo aliquo, ſobole inſignis rami arteriæ carotidis anterioris, qui poſtquam nervos opticos tranſcendit, in parte anteriore & laterali cerebri notabilem anfractum ingreditur, ac non procul ab exortu in plurimos ramos ſcinditur, inter omnes cerebri anfractus medios incedentes, quandoque eorum ſuperficiem ſcandentes, mox deſcenſuri ac ulterius per medios anfractus ſurſum ad corpus falciforme ferè ad minutiſſimos ſubdiviſi ſurculos, ambulaturi: horum etiam non pauci nec uno loco manifeſtè cerebri ſubſtantiam ſubeunt: Et quidem hujus arteriæ ramos unum vel plures hoc in loco ruptos fuiſſe, clarè & ſine dubio cognoſcere potuimus, nam dum illius progreſſum in eo latere inveſtigavimus, primarium ramum ejuſque ſurculos, tum in principio, tum in cuncto reliquo inceſſu, vacuum omnino ſanguine invenimus, ſecus ac ſe habebant arteriæ cæteræ omnes, tum in parte oppoſita, tum & poſteriores in hoc latere, & anteriores quædam non ab hoc ramo profectæ. Præterea ubicunque incedebat hæc anterior lateralis arteria, ejuſque rami, grumi ſanguinis obviam

facti

facti ſunt, ſæpe pertinaciter arteriis adhærentes, idque tam latè & altè, quàm hæ arteriæ diſperguntur. Rupta itaque una atque altera harum arteriarum, & ſanguine intra anfractum profundiorem effuſo, novi ſemper ſanguinis appulſu, ut unda impellitur unda, magis magisque ſpatium anfractus dilatatum fuit, atque dum ab irruente ſanguine perpetuo pulſu, humilior anfractuum ſuperficies depreſſa, aliorum interſtitium tenerum gracile, molle & ſanguinis impetui cedens perruptum fuit, in hanc amplitudinem facilè excrevit, non ſecus ac in aneuriſmate fit, niſi quod citius in cerebro talis cavitas à ſanguine irruente, quam in quavis alia parte, ob ejus mollitiem, conficiatur. Superficies anfractuum ſuperiùs integra permanſit, id cavente pia matre, eos colligando & quaſi uniendo: nec baſis hujus cavitatis perrupta fuit, recto ſeu fornice ventriculi dextri magis medulloſo & tenaciore exiſtente, quam anfractuum interſtitium: quod flaccidius eſt, ex cortice cerebri, ut vocat Clar. *Bartholinus*, confectum. In toto ſpatio illo, quod inter duram & piam matrem eſt, nullus humor ullibi, nec etiam in baſi vel occipite occurrit. Ventriculus dexter undiquaque integer fuit: vix tantum ſeri ſubcruenti continuit, quantum dimidium nucis juglandis putamen caperet: in poſteriore & ima ejus parte plexui choroideo hydatis parva adhæſit. Siniſter omnino vacuus fuit: In plexus choroidei medio ibidem calculum gypſeum, candidum, aſperum & inæqualem, ſeminis lupini magnitudine invenimus, alios, in utraque plexus parte, ſeminis milii & majore magnitudine hinc inde diſperſos vidimus. In tertio ventriculo grumulum ſanguinis fabæ magnitudine reperiimus. Glandula pinealis non accurate præetat canali, è tertio in quartum ventriculum aperto, forſan quod ob tumoris hujus, ſeu aneuriſmatis cerebri magnitudinem ſurſum aliquantulum, cum quarto ſinu, rapta fuerit. In principio hujus canalis parietes ejus paululum ſero ſubcruento tingebantur, Verum quartus ventriculus mundiſſimus erat, nec vel minimam in eo labem animadvertimus; Omnes quatuor craſſæ meningis ſinus vacui erant à pituitoſis corporibus, nec ullo in alio vaſe cerebri ea vidimus. In ſiniſtro cerebri latere ne minimum quidem ἐγχύμωμα apparuit, nec quicquam ſanguinis grumoſi vel alterius rei p. n. veſtigium occurrit. Adeo hoc αἰδ'ἐσμα ad apoplexiam fortiſſimam producendam ſuffecerit. Carotis interna utrinque ad latera glandulæ pituitariæ incedens, tum ante, tum poſt perforationem duræ matris, lamina oſſea & tenera incruſtabatur. *I. Iac. Wepf. Diſſert. de Apopl. p. 5.*

SCHOLIA.

EX hiſtoria hac manifeſtum eſt liberaliorem ſanguinis excretionem, infra anfractum anteriorem apoplexiam produxiſſe, cum in toto reliquo cerebro nihil à nobis inventum fuerit, cui vel proximæ vel ſociæ cauſæ nomen tribui potuiſſet. Modum generationis ſpurii hujus Aneuriſmatis in enarratione hiſtoriæ indigitavi. Inquiſitionem hoc meretur, quamobrem altera cerebri parte, & cerebello ſanis ad ſenſum exiſtentibus, nihilominus omnium actionum animalium citiſſime interficiens abolitio ſequuta ſit. Cum in multorum ore ſit ideo pleraſque partes duplices eſſe, ut una læſa altera tamen officio communi fungatur: atque ob hanc cauſam cerebrum ipſum quoque in medio aliquouſque diviſum nec Gal. abnuit, licet ſint qui idem pernegent: Verum ſi quod res eſt fatendum erit, non aliter me extricare potero, quam ſi dixero cerebri partibus profundioribus & nobilioribus inſigniter læſis, etiam alteram licet ſanam, in conſenſum protinus rapi, non ſecus ac obſervatum eſt alterutro rene notabiliter læſo & alterum muneris ſui quaſi oblitum fuiſſe: Nam ſi quis ſtatuendum putet ab hoc aneuriſmate baſin cerebri, etiam in altero ſano latere preſſam fuiſſe, illum hydrocephali redarguent, *in quibus* aquæ pondus longe hanc ſanguinis molem ſuperat: In Reitero quidem §. xx. ſanguis extravaſatus tale quid efficere potuit, at ſanguinis longe major copia fuerat: frequentiſſime autem in apoplexiis, tum lethalibus, tum in iis quæ vel ad integram, vel aliqualem ſaltem valetudinem terminantur, alterutrum tantùm latus à cauſa proxima occupari exiſtimo, cum illa plerunque ab hemiplegia occipiant, hinc aliquot novi, antequam fatalis apoplexia penitus eos obruiſſet, creta, vel aliis indiciis, ſignificaſſe quid ſibi fieri velint, quod de Fracaſtorio narratur: hæ vero maturius in hemiplegiam deſinunt quam ut credi poſſit antea cauſam in utroque latere deliruiſſe: hemiplectici enim latere ſano ita uti poſſunt ut plurimum, ut nulla in illo imbecillitas notari poſſit: Quomodo autem hæc compaſſio fiat, ſententia mea hac vice ἐπέχω, diligentior inquiſitio, atque aliorum labores forſitan veritatem *mihi aperient*: Hemiplegiæ vero cauſa haud difficulter in hac *Barbara* reddi poſſet, cùm dimidium cerebrum maximam partem ſanguine ſpoliatum fuerit, effuſo copioſe intra anfractum ſanguine, arteriis pleriſq; eo vacuis, ſecus ac ſe in oppoſito latere habebant. *Idem p. 232.*

Verba quadam &c.] Sæpe vidimus, ait *Valleſius* lib. 5. Epid. in hiſtoria Hippoſtenis, Apoplecticos per quædam intervalla ad ſeſe redire, loqui & ſapere, ut videantur circumſtantibus liberati, ac denuo corripi, idque bis aut ter, donec quum non poſſunt revocari, tandem moriantur: Quod conjectamus fieri expultricis cerebri opera: hæc enim ſi valida eſt, longè pellit & hominem liberat: ſi debilis admodum, ne movet quidem, & tunc uno perpetuo paroxyſmo moritur homo: Sin autem eſt inter hæc mediocriter debilis, non pellit longe, facit tamen ſuccos abſcedere; cum vero non ſatis renitatur pars quæ expulit, irruunt in ipſam rurſum.

Facies colore rubicundo] Quibuſdam apoplecticis facies rubeſcit, temporum & colli arteriæ pulſant, jugularesque turgidiores apparent, cùm ſcilicet obſtruuntur carotides internæ & vertebrales, tunc copioſior ſanguis per externas diſtribuitur: Arterias

autem & venas affluente copioſo ſanguine facile extendi, patet in iis quibus mero incaluit, ſed maxime in gravidis, quarum vaſa quadruplo majora redduntur, vacuatoque humore ſubſident atque priſtinæ gracilitati promptè redduntur.

Observatio XIX.

Apoplexia à ſanguine in cerebri baſin effuſo & concreto, arterias retiformes & plexum choroidem premente.

§. 1. Ipſe ſæpe ac multum de Epilepſiæ, quemadmodum & de Apoplexiæ cauſis dubitavi: cùm enim aliquando vidiſſem virum viribus integrum, ſiniſtri oculi ictu vehementiore, repente attonitum corruiſſe, moxque ſenſu ac motu privari, cum ſpiritu difficili ac ſtertore, & cum aliis *fortis apoplexiæ indiciis*, *eumque* nec venæ ſectione nec alia potuiſſe ratione ſervari, quin horis XII. interiret, mortis cauſam inveſtigatione dignam putavi: Diſciſſo apertoque capite, neque oſſis neque meningum, neque ſubſtantiæ cerebri quicquam confractum divulſumque, ſed duntaxat interiores oculi *venas contuſionis vi diſruptas* animadvertimus, *è quibus ſanguis*, cochlearium duorum menſurâ, in cerebri baſin procubuerat, qui concretus arterias eas obſtringebat quæ retiformem contextum conficiunt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ choroidem alterum conſtituunt: Cerebri autem ventriculi prorſus illæſi inanéſque cernebantur: *Fernelius de abd. l. 2. c. XV.*

§. 2. Duobus à rixa colaphis inter ſe certantibus, alterius mater in primo ſenio conſtituta, mediam ſe, diremptura pugnam, ſiſtit, illic *pugno percuſſa* ad os baſilare, ubi ſupercilia ad naſi radicem coeunt, mox apoplectica concidit, mediaque hora citius, mirantibus omnibus, cùm in facie nec livor nec tumor ullus appareret, animam egit; De cauſa mortis controvertentibus Chirurgis, à Scabinis acceſſor. Dico, venulis & arteriis quibusdam magna contuſione fractis, à validiſſimo enim juvene vapulaverat, plexum choroidem, ſeu rete admirabile, concreto ſanguine opprimi: Statim diducta calvaria & cranio ablato, quod dixeram omnium oculis viſendum ſe præbuit, cùm plusquam coagulati ſanguinis tria coagularia, arterias illas prementia, notarent: inde enim Apoplexia fortiſſima, & cui ſuccurri non poterat. *H. ab Heer obſervat.* X.

SCHOLIA.

C*ontuſionis vi diſruptas*] Rumpuntur vaſa ob ſanguinis vel copiam vel concitatiorem motum, ut num vaſa diſrupta vel eorum oſcula reſerata fuerint ignores: quorſum etiam faciunt extrinſecus impetuoſius capiti inſultantia, caſus & ictus vehementiores: frequenter autem hæc vaſa rumpuntur, hinc cum viventibus adhuc, & poſt mortem magnam ſanguinis copiam per os & nares erumpere toties obſervavit *Platerus* Pract. Tr. 1. lib. 1. c. 2. aliquoties ſibi perſuaſit hanc potiſſimam apoplexiæ cauſam eſſe: Externæ cauſæ caput obtundentes ſi in caput incidant, cujus vaſa imbecilliora ſunt ac ſanguine diſtenta, etſi ſæpe leviculæ ſint, nihilominus tamen vaſa hæc disrumpere valent, prout apud nonnullos legitur alapam,
1 aut nullius momenti alias futuram capitis alliſionem, apoplexiam attuliſſe: Promptius quoque hæc vaſa diſſringentur ſi iis obſtructis ſanguis vehementius moveatur, cùm enim ſanguini e. gr. in arteriola incluſo, ob ulteriorem progreſſum impeditum major, continuo ſanguinis motu, copia accedat, quam anguſtia arteriæ unius vel plurium capere poſſit, facile rumpentur, idque citius quam alibi, quia arteriarum tunica tenerior quam aliis in locis, maxime ſenibus; quorum arteriæ, ut aliæ ſpermaticæ partes, ſicciores ſunt.

Eroſio rarior eſt, quin tamen aliquando fiat non impoſſibile eſſe videtur, ſi tota maſſa ſanguinea corrodentibus humoribus ſcateat. Variolis apoplexiam ſuperveniſſe puellæ cuidam audivi, quod proculdubio vaſe aliquo ab interna variola eroſo contigit, nam & eas intus circa partes membraneas erumpere notum eſt: Niſi forte incuria adſtantium repercuſſæ fuerint, & vitioſus humor ſanguini permixtus potius vas aliquod ruperit. *J. Jac. Wepferus Exercit. de Apoplexia, p. 237. & 239.*

Venas diſruptas è quibus ſanguis] Apertio vaſorum ſanguiferorum præternaturalis cerebrum & cerebellum defraudat vivifico ſucco ad actionum animalium ἐνέργειαν ſumme neceſſario, unde etiam apoplexia quandoque conſequitur: Non tamen quocunque vaſe quolibet in loco aperto, aut etiam ad omnem, etiam copioſiorem ſanguinis profuſionem, apoplexiam produci dixerim, cum ſæpe menſium, hæmorrhoidum nariumque hæmorrhagiæ admodum nimiæ ſint, quin etiam ob vulnera diverſis corporis partibus inflicta, non raro incredibili copia effluat, nihil tamen hinc patientibus apoplectici contingat: Quamvis negari non poſſit actionibus animalibus hujuſmodi hæmorrhagias plurimum incommodare, ægroſque ad apoplexiam, niſi alio mortis genere præveniantur, diſponi, qua tandem aliis cauſis concurrentibus pereunt: Hinc *Avicenna Tract. 5. Fen. 1. cap. 11. Qui plurimum utuntur venæ ſectione propter melancholicum ſuum ſanguinem, multitudine quidem V. S. juvantur, ſed in fine deficiunt, quoniam incidunt in apoplexiam:* Igitur quæ apertio vaſorum apoplexiam effectura eſt, potius intra cranium fiet, hac enim ratione medulloſa ſubſtantia, ſanguine, proxime in ipſius uſum ceſſuro, orbatur, quin etiam premitur, aliaque quæ ab extravaſato ſanguine, ſuam indolem protinus perdente ac noxio evadente, perpetitur: Nec tamen quilibet ſanguis intra cranii cavitatem effuſus apoplexiam affert, non raro enim

enim contuſo capite intra cranium rumpuntur vaſa, ſanguisque exſtillat qui per aures, nares & os effluit citra apoplexiæ diſcrimen, dum vel trepano perforatu cranio ſanguini exitus paratur; vel dum, antequam lethalia ſymptomata corruptus efficiat, emplaſtris & fomentis congruis diſſipatur, quod frequentiſſime noſtris inoris faciliter, citra trepani uſurpationem, abſque noxa ulla ægri præſtitum memini: *Wepferus Exercitat. de Apoplexia p. 222.*

Nulla ratione potuiſſe ſervare] An apoplexia à *ſanguine ad interiora* cranii effuſo prorſus *incurabilis, ut cenſet Petrus Salius* de aff. partic. cap. 2.? Reſpondet Excell. *Wepferus* p. 240. Hactenus id penitus perſuaſus eram, cum enim ſanguis extravaſatus, repentinum hoc malum effecturus vel quantitate nimia, vel loco peccare debeat, vix perſpicere potui qua ratione, vel redundans vel ſitu noxius, cum ægri levamine auferri poſſit; Si namque tanta copia ventriculi, omneque cavum ſpatium intra cranium adimpleatur, qua hæc Inca in *Reitero* obſ. 20. infarcta vidi, nullam viam invenio per quam nocentior ejus portio exhauriri poſſit: Multò minùs ſanguis qui intra anfractus in *Barbara* Obſ. 18. delituit, ulla arte cum commodo ægræ elici potuiſſet: (ut taceam vix quempiam mortalium extiturum qui primo intuitu perſpicaciſſima ingenii vi cauſam hic abſconditam ſubolfacturus ſit) Trepano namque perfoſſo hic ſincipitis oſſe, pertuſis quin etiam meningibus & ſubſtantia cerebri, effluxiſſet quidem ſanguis: at rupta arteria, ob perpetuum motum ſanguinis, ſemper novus affluxiſſet, per recens foramen cum vitæ exitu deſiturus: Nec ille qui per baſin fuſus eſt ſanguis, atque apoplex. producit, ut in *Anna* Obſ. 15. ulla arte tolli poterit, ſenſibiliter enim ſanguinem extravaſatum ex his locis extrahere velle, inſaniæ propius foret quam dextræ medendi rationi. Inſenſibiliter diſcutientia ad ſanguinem, loco maxime peccantem, non penetrabunt: vel ſi penetrent, malò nullam Medicinam afferent, ſed augebunt, dum ſanguinem fluxilem magis reddunt, & ad elapſum ex ruptis arteriolis, promptiorem: Atque ob hæc argumenta apoplexiam à ſanguine extravaſato genitam adhuc immedicabilem exiſtimo: Non tamen ignarus tum Rationem ſæpe ſibi diſcrimina fingere, quæ natura minus remediorum operoſo apparatu turbata, feliciter diſpellit, timidumque eludit: Quod forte aliquando & in hoc caſu evenit: videmus enim non raro quoſdam, ex gravi capitis percuſſione, omnibus ſenſibus & motu privatos, inſtar apoplecticorum corruere, qui nihilominus ſæpe haud difficulter curantur: Tribuitur quidem vulgo id turbatis ſpiritibus animalibus, ob vehementius commotum cerebrum: verum ſi quis durationem ſymptomatum diuturniorem, & curandi rationem expendat, via ſoli ſpirituum perturbationi hunc ſymptomatum cumulum adſcribere poterit; Conſideretur hiſtoria quam Excell. *Th. Bartholinus* cap. 3. obſ. 3. exhibet de juvene, qui ſine ſenſu, voce & motu, ab exploſo ſclopeto nucham verſus, quinque dierum ſpatio jacuit: Præterea quotidie experimur partes extimas vehementer contuſas, ruptis capillaribus vaſis, integra cute, valde intumeſcere, citra tamen ſuppurationem, vel ſua ſponte ſubſidere; vel repellentibus, & tandem diſcutientibus admotis omnem extuberantiam evaneſcere.

Observatio XX.

§. 1. *Apoplexia à ſanguine effuſo inter utramque meningem, circa baſin cerebri, perque totam ejus ſubſtantiam & ventriculos.*

JOhann. Jacobus Reiter Kenzinga-Briſgoius, ætatis circiter 45. annorum; habitu corporis gracili, capillis flavis & criſpis præditus, ingenio pollens; honeſtis parentibus, patre ſcil. Conſule prognatus; à puero literis operam dedit, ac lautè victitare potuiſſet, niſi miſeranda & Germaniam univerſam devaſtantia obſtitiſſent fata: quæ cum & patriam communi calamitati involviſſent, varia paſſus, inprimis truculentam famis tyrannidem graviſſimè anno 1634. expertus eſt, quæ maleſuada ipſum coegit etiam iis veſci quæ natura, ceu venenum, alias horrere ſolet. Hinc poſt multa diſcrimina & varios caſus Rheinovium appulit, ubi aliquot annis Ludimoderatorem egit: Tandem à Reverendiſſimo & Ampliſſimo D. D. Bernhardo à Freiburg, celeberrimi ejusdem Monaſterii Præſule optimè merito, Domino meo plurimis nominibus colendo, intra Monaſterium adſcitus fuit, ubi Cubicularii munere aliquot annis fideliter functus eſt. Parcius ſemper, quamdiu ipſum novi, comedit, indulſit verò plus poculis adeo tamen ut non nimium Baccho litaret. Ad iram paulo pronior, non tamen rixarum amans, nec lites ex litibus ſerens. Aliquoties, in hoc Monaſterio vivens, podagra excruciatus fuit, quæ primis annis in pedum articulos ſævijt, ſequentibus tamen nec reliquis articulis pepercit: Dum cum hoc morbo luctabatur, nihil ægrius tulit quam ſi podagræ nomine inſignitus ille fuit. Ab anno verò & quod excurrit, ante obitum nunquam ejus conſuetam ſævitiam ſenſit, ſive id medicamentorum clanculum uſurpatorum culpa, ſive naturæ imbecillitate, non potentis morbi cauſam amplius ad articulos, ceu ignobiliora loca pro trudere, factum ſit. Hinc circa id temporis tuſſi moleſtiſſima diu vexabatur, adeo ut phthiſicum crederent, quæ podagræ ſuppreſſæ tribuebatur. Verum idoneis à me propinatis remediis, tuſſis ceſſavit, & ſatis commode per integrum fere annum valuit, ſi herniam inteſtinalem excipias, quam tuſſis violentia effecit. Anno 1655. 7. d. Novembr. quinto die à plenilunio, mane ſanus ſalvusque, quantum omnibus conſtitit, Reverendiſſimo D. Præſuli ſacra peragenti adſtitit, quibus peractis in conclave ſuum ſe conſueto more contulit: cum forte fortuna famulorum quidam ipſum

ipſum convenire voluiſſet, reperiit ipſum humi proſtratum, ad vociferationes ſurdum, ad concuſſiones & corporis vellicationes, inſtar trunci, ſtupidum; accurritur, infunditur aqua antiapoplectica, atque alia, iis, quæ ad manum erant, tentantur, ſed omnia fruſtra. Accerſor & ego: cum poſt bihorium adventaſſem, vidi illum ex pallore liveſcentem, ſenſibus omnibus & motu animali orbatum, ſola reſpiratione, primùm ſatis ordinata, excepta; & niſi reſpirantem vidiſſem, primo intuitu leipothymia vel omnino ſyncope affectum dixiſſem, adeo exſanguis facies erat ac livebant extrema, & cum naribus ad tactum perfrigebant. Pulſus primò validus, magnus, celer, mox debilior, minor & crebrior, reſpiratio quoque laborioſior, mox inæqualis evaſit, ac ſæpe penitus ceſſatura videbatur. Nullum genus congruorum remediorum omiſi, venam in debili tamen & brevi exſpiraturo tundere non auſus fui. Hora decima antimeridiana motu quodam convulſivo aliquoties totum corpus concutiebatur, plurimumque ſpuri albi, viſcidi, lenti ex ore emanabat, nihil verò cruoris: hinc magis magisque vires labaſcere, ac extrema amplius frigeſieri cœperunt: Hora prima pomeridiana ejuſdem diei vivere deſiit. Statim ac morbo correptus fuit, plurimum fæcum nigrarum per alvum excrevit, quod vino cuidam chalybeato tribui, de quo tum temporis, neſcio ex cujus Empirici conſilio, aut quem ob finem, ſingulis mane & veſperi cyathum epotare ſolebat. Indulgentia Reverendiſſimi D. Præſulis antea memorati, Patroni literarum omniumque bonarum artium ſummi, caput aperui: remoto cranio ac diſciſſa dura meninge plurimum cruoris profluxit ex ſpatio, quod inter eam & tenuem meningem ſatis capax eſt, copioſe p. n. undique & undique eo effuſum; neque enim ſolum circa baſin cerebri cruor ſtagnavit, ſed & ad verticem uſque & ad anteriora & poſteriora pertigit, quinetiam intra anfractus, quotquot fere cerebri ſunt, ſe inſinuavit: Ventriculis detectis reperii & illos omnes cruore adimpletos, nec quarto quidem excepto, quorum laterales, prope baſin quaſi laceri, ac ſi nimio cruore diſtenti rimas egiſſent. Cruoris extravaſati quantitatem duarum librarum pondus ſuperaſſe haud difficulter divinare potui. Toto cerebro, ventriculis & ſuperficie à nimio & grumoſo ſanguine contaminatis, ulterius nihil obſervare, nec vel ruptam venam aut arteriam deprehendere valui. Hoc tamen certum eſt, nullam cauſam violentam externam, ſive ictum, ſive caſum, tantæ rupturæ vaſorum ſanguiferorum authorem, præceſſiſſe, cùm deraſis capillis & ablata cute, ne minimum quidem contuſionis alicujus veſtigium apparuerit. *Ioh. Iacobus Wepferus Exercitatione de Apoplexia hiſtoria* 1.

SCHOLIA.

A*liquoties Podagra excruciatus*] In omni diuturno abſceſſu, ſive ſit cum evacuatinne, ut ulcus, fiſtula aut hæmorrhnis; ſive etiam ſine ea, ut vetus podagra, videndum eſt quomodn cures: Plurimi enim eorum qui tali morbn multis jam annis laborarunt, ſulent in nephritidem, aut aſthma, aut etiam aliquam apoplecticarum paſſinnum incidere; Vt contra multis fieri vidi ex Epilepſia, aut alio cerebri magnn morbn nephritidem, & ex hac podagram: Tales igitur abſceſſus, cùm jam ſunt inveterati, etſi cum evacuatinne nnn ſint, dicn eſſe alinrum mnrborum medelam & curari ſæpe prohiben; *Valleſius lib. 6. Epid. ſect.* 3. Cuidam ventriculi dnlnre periodico, poſt dnlores hæmorrhoidales & articulnrum affectn, Podagræ revocationem ſuadet *Silvaticus* cent. 2. conſ. 74.

Baccho litaret] Quomodn vini liberalinr uſus ad Apoplexiam diſpnnat, nſtendit Excell. *Wepferus* p. 257. Plurima ſunt, ait, caput replentia, ut abſinthium, crocus, allium, cæpæ, ſemen ſinapi, cannabis & alia: Qua autem ratione iſthæc cerebrum repleant, Vini exempln, prn virili explanabo: Vinum intra ſtomachum reconditum (maxime ſi parum ſolidintis alimenti, aut nihil aſſumptnm prius fuerit, quæ alias humida imbibere & quaſi abſnrbere ſnlent, ac diutius in ventriculn detinent) citò elabitur, ac per venas lacteas & novos ductus chyliferos ad cor properat, & ſanguini permixtum protinus cum eo in orbem agitatur: Cùm ad renes pervenerit, aquoſior ejus portio ab ipſis emulgetur & mature emingitur: Spirituoſior pars dum amplius cum ſanguine indeſinenter movetur, magis magisque incaleſcit, ſimulque aquoſiores ſanguinis partes, facile in halitus ſnlubiles, incidit & attenuat: hac ratione affectum, per arterias ſuperna quoque petit, ac per minutiſſima arterinlarum capillamenta, medulloſam cerebri & cerebelli ſubſtantiam ſubintrat, & quia aliquot circumgyrationibus cum ſanguine ſubtilius ac ſpirituoſius redditum eſt, cum vitalibus ſpiritibus, per arteriolarum poros, in meatus, ſpirituum animalium vias, irruit; Si moderate id fiat, haud ingratus eſt hnſpes, ſed torpidiores animales ſpiritus excitat alacrioresque reddit, unde Poëtarum Pegaſus appellari meruit: Si immoderatius irrumpat, turbantur ſpiritus ac deliria oboriuntur, prn temperamentnrum varietate diverſa, quæ in cnmpendio Hnratius Carm. lib. 3. od. 21. piam ſuam teſtam decantandn tradit: Qui plus quam humano more vinum ingurgitarunt, præ beſtiis turpiſſimis abominandi ſunt, ut truncorum inſtar ſenſu & motu expertium tractandi ſint: Dum ſpurii iſti ſpiritus cum halitibus, aut ſeri tenuinribus portiunculis & veris vitalibus, (animalium ſpirituum materia) interiores facti hujus palati aditus invadunt, quia ſolitò plures ſunt, arteriolarum foraminula, ad vias ſpirituum animalium patentia, ampliora reddunt: unde ſi crebriùs vini peccetur abuſu, patulis magis factis foraminulis, ſenſim medulloſa ſubſtantia ad promptiùs recipienda ſpiritibus animalibus, eorumque actionibus adverſa, diſponitur: hinc etiam fit, ut qui juniores adhuc ſtrenui potatores erant, ſenes uno atque altero cyatho evacuato ſtatim inebrientur: Poſtquam

ebrioſi

Digitized by Google

ebrioſi deſerbuerunt, atque crapulam edormierunt, portionibus ſubtilioribus diſſipatis, reliquiæ intra meatus dictos, à peculiari, cui par nonneſt in corpore, medulloſa ſubſtantia coagulantur, ac in humores degenerant, ibidemque ſubſiſtunt, cùm ulterius in nervos, ob eorum cavitatem anguſtam, pergere facilè nequeant, regreſſusque ad arteriolas, ob perpetuam novumque appulſum ſpirituum vitalium prohibeatur, unde bibones mane ſtupent manusque eorum tremunt, donec denum venæ mero incaleſcant: Si itaque quotidie in bibendo errores committantur, magis magisque cerebrum ac cerebellum apoplexiæ obnoxium reddetur, quæ levi ad ſeri effervecentiam occaſione data, diſpoſitos obruit: Ex his forte patebit qua ratione & reliqua, quæ cerebrum replere creduntur, hoc præſtent: vinum enim in agendo, vel vincunt, vel infirmiora ſunt, prout ſcil. ſanguini permixta, citiùs vel tardius: in partes tenuiores vel craſſiores reſolvuntur; plures vel pauciores ſanguinis portiones attenuant, ſecumque intra meatus rapiunt, ac ſui veſtigia graviora vel mitiora ibi relinquunt: horum enim quædam tantæ efficaciæ ſunt, ut ſi in iis ſumendis nimium peccetur, vel prima vice interimant, quod opium & vini ſpiritum non ſemel effeciſſe obſervatum eſt, vino tardius id effecturo.

Infunditur aqua apoplectico] Aquas apoplecticas repudiat Crato Medicus Cæſareus *conſ. 37. ad apoplexia præſervationem*; *Aquarum harum, ait, vita mortiferarum magna eſt varietas, ſumma in uſu vanitas, atque non minùs interdum quàm ebrietas*, quæ hujus morbi mater eſt, cùm eodem modo cerebrum afficiant, nocent. Revera ſi vinum cerebrum replet, ejusque vicina id præſtabunt ſpiritus illi, ex liquoribus fermentationem perpeſſis, educti: Hi frequentius aſſumpti, non ſolum apoplexiæ obnoxium cerebrum efficiunt, ſed & alia non concurrente cauſa, ſoli ſæpius induxerunt. In ipſo tamen paroxyſmo apoplectico juvaſſe certum eſt, diſcuſſis ab iis vaporibus cerebrum obſidentibus.

Motu quodam convulſivo] Hinc adſtrui videtur Galeni ſententia, apoplexiam oriri ab omnimoda ventriculorum cerebri obſtructione, Epilepſiam à dimidiata: atque motus hos convulſivos factos fuiſſe ante quam cerebri ventriculi omnino fuerint infarcti: Sed notandum quod Adr. Spigelius l. 2. de ſemit. cap. 16. refert, Dari miſtum affectum ex apoplex. & epilepſia, ſimillimum illi qui in Pannonia frequens eſt, & ab Auſtriacis & Styris *Timor* appellatur, in quo cadunt ægri velut apoplectici ſine ſenſu, motu tamē non deſtituti, nec ut Epileptici convelluntur, aliquando ſtertunt, nec tamen diſcuſſo morbo paralyſin incurrunt: Judice Rolfinkio conſ. 15. lib. 2. is eſt affectus quem deſcribit Salius de aff. part. cap. 2. & vocat *apoplexiam à ſanguine*; ortam, non affecto ullo ventriculorum, aut ſpiritibus animalibus, ſed vaſis ſanguinem arterioſum ad ſinus vehentibus, & ex iis ad venas revehentibus. Convulſiones autem accedunt concutiente ſe nervorum initio: Cùm enim ſanguis copioſus ad ſuperiores partes irruit, vaſaque replere aliquomodo incipit, natura timens extinctionem & oppletionem totalem, forte etiam à qualitate acri ſanguinis irritata, inſurgit ad ejus propulſionem, ut fit in ſingultu à repletione: Eoque magis natura inſurgit, quo magis à repletione vaſorum ſentit ſe gravari: concuſſo autem nervorum initio, in conſenſum etiam trahuntur propagines: Hunc affectum Hippocr. l. de vict. acut. 4. innuere videtur ſub Aphoniæ voce; quem locum afferre lubet, quod circularem ſanguinis motum impeditum innuere videatur. *Cùm quis repente voce defecerit, φλεβῶν ἀπολήψιες, venarum interceptiones aſſigunt, ubi id benevalenti citra manifeſtam occaſionem aut validam aliam cauſam contigerit: venam igitur incidere oportet brachii dextri internam, & ſanguinem detrahere, habita ſecundum habitum & ætatem, pluris aut minoris ratione: Horum autem quamplurimis iſta accedunt, faciei rubores, oculorum immobilitates & manuum diſtenſiones, dentium ſtridores, palpitationes, maxillarum adductio, extremorum refrigeratio & ſpirituum in venis interceptiones: cùm dolores acceſſerint, bilis atra acriumque humorum affluxiones fiunt: demorſa autem partes interna dolent, demorſaque & admodum areſacta vena, tum intenduntur, tum inflammatione tentata ea qua affluunt, attrahunt: Ex quo corrupto ſanguine & ſpiritibus vias, qua in ipſo ſecundum naturam habent, pervadere nequeuntibus, perfrigerationes fiunt ob ſtabilitatem, vertigines, vocis defectio, capitis gravitas & convulſiones, ſi jam ad cor aut epar, aut ad venam pervenerint: hinc morbi comitiales, aut partium reſolutiones fiunt, ſi in loca, qua eas partes ambiunt, fluxiones inciderint, & ſpiritibus exire nequeuntibus, exaruerint. Et lib. 2. de morbis: Dolor derepente caput prehendit, ſtatimque vox deficit & fit impotens evadit: hac autem affectio contingit cùm ei bilis atra in capite agitata fluxerit, præcipueque in partem in qua plurima ſunt vena, in cervicem nempe & pectus; deinde poſtridie reſolutione corporis tentatur, & fit ad motionem impotens, ſanguine nimirum perfrigerato. &c.* Triplici ergò de cauſa, ex Hippocr. ſanguinis motus inhibetur, primò cùm affluunt frigidi humores, de qua apoplexiæ ſpecie loco ultimo citato agit; Hæc non ſubito ingruit, neque initio adeſt omnium functionum deſtructio: Taliter affectos evadere ait ſi ſanguis incaleſcat, ſive ab his quæ offeruntur, ſive ex ſeſe: mori autem, ſi ſanguis omnino refrigeretur ac concreſcat: Secundò, cùm ſanguinis ventilatio impeditur à nimia venarum plenitudine; hinc ejus corruptio, ſpirituum ſuffocatio, atque motus interceptio: Tertiò oritur, cum humores acres ſanguini per venas delato admiſcentur, à quibus ejus concretio & *ſiſtens* accidit, non ſecus ac cum lac coaguli additione concreſcit: Secunda ſpecies, quæ plethoram ſequitur, hujus ſigna habet, ac ſubitò fit & ingruit. Apoplexiæ autem generationem ob circulationem ſanguinis impeditam, ſic tradit Clariſs. Rolfinkius Diſſert. Anat. lib. 6. cap. 50. *Sanguis arterioſus per carotides & cervicales, in craſſa meninge, mirabiles conſtituentes rete arterias, & ex eo in alterum baſis cerebri rete, & mirabilem choroidem plexum, itemque minores meningum propagines & medulla delatus poros, ſi non recte deſcendat, & per ſinus craſſa meningis circuletur, & ceu per inflexum victoris tubum, deſcendat in venas jugulares & cervicales, arteria, reliquique ὀχετοὶ, ductus nimium impleta diſtenduntur: cerebri particulas, quas permeant, comprimant, Spirituum vitalium, arterioſique ſanguinis commeatus intercipitur: Τῶν ἐγκεφάλου ψυχικῶν γένεσις ϗ εἰς τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς ἐπίῤῥυσις, animalium ſpirituum generatio, & ad inferna, per nervorum principium, ſeu ſpinalem medullam effluxus impeditur, ſicque ὅλα τῶ σώματ☉, ϗ τῆς αἰσθήσιος τε ϗ γνώμης, ϗ κινήσιος ἀπόλυσις, ut apoplexiam indigitat Aretæus l. de cauſ. & ſignis diut. c. 7. totius corporis ſenſus, & mentis, & motionis reſolutio oritur. In aſcenſu impeditur hæc circulatio in cerebro, ſi carotides vel in mirabili, vel ex eo emergentes rete, utrobiq; exiles admodum, obſtruantur una vel utraque, de superventu apopl. non dubitamus, quantumvis libera ſunt cervicales: Non ſufficiunt hæ ſpiritibus debito modio ſurrogandis vitalibus, ex quibus conficiantur animales: Horum à defectu ſubſidet cerebrum, ϗ ἐπίῤῥυσις τῶν ἐγκεφάλου ψυχικῶν, ſpirituum animalium impeditur influxus. In deſcenſu ſanguinis circulatio impedita apoplexiam excitare poteſt ſi Torcular obſtruatur, & deorſum labenti ſanguini obex objiciatur: Tum turbarum plena ſunt omnia, & ſanguis ex ſinubus retro præcipitatur in tenuis & craſſa meningis*

arteriolas

arteriolas: principes turbantur actiones, & animalis ſpiritus in organa ſenſus & motus non influit.

Syncope affectum dixiſſem] Apoplexiæ cognati affectus ſunt, 1°. Lethargus, à quo diſtinguitur quod hoc affecti excitari poſſunt & in ſomnum recidunt, adeſt febris: Apoplectici non excitantur, excitati paralyſin incurrunt ſine febre. 2. Carus, in quo reſpiratio eſt integra, ſenſim invadit; eo affecti puncti ſentiunt: in apoplexia ſecus: 3. Suffocatio uteri, in qua faciei color mutatur & fit lividus, In apopl. non. 4. Syncope, in hac color faciei mutatur, dentes, os, manus, clauduntur: In apopl. laxa manent: in ſyncope reſpiratio nulla & pulſus nullus. 5. Catarrhus ſuffocativus, qui hominem ſenſu & motu integro jugulat.

Ventriculis detectis] Medicorum & veterum & neotericorum magna cohors Galeno adhæret, ſtatuenti Apoplexiam obſtructionem ventriculorum cerebri, à pituita craſſa & viſcida factam, ſequi: Hanc opinionem invexit commentitius illorum uſus, ſpiritus animalis eſſe *ἐργαστήρια*, atque illinc quaquaverſum in nervos diffundi, qua *ῥοῇ* prohibita, ſenſu & motu deſtitutum animal protinus concidat. Hæc ſententia à plurimis impugnata eſt, & à Clar. *Hofmanno* Inſtit. med. l. 2. cap. 64. expugnata, qui excrementorum receptacula tantùm aſſerunt: Inter cætera argumenta quibus hoc officium deſtruitur, illud ſufficiat, Quosdam apoplecticos factos ſalvis & ſanis omnibus ventriculis; Et contra alios, ventriculis omnino repletis, ab apoplexia fuiſſe immunes, fidem faciunt Hydrocephalorum hiſtoriæ: *Wepferus*.

(ruoris extravaſati quantitatem.] Apoplexiæ originem plerique repetunt ab humore frigido, viſcido & lento, dictos ventriculos replente & obſtruente: Quæ opinio omnium aſſenſum non meretur: A ſanguine enim produci ipſe Galen. Hippocratem ſequutus 4. de vict. Acut. comm. 23. & 27. aſſerit, non per obſtructionem ventriculorum, quorum nobilitas eluſa, ſed quà ſanguinis circulari motu prohibito, *γένεσις* vel *αὔξησις* ſpirituum animalium impeditur.

Nec vel ruptam venam &c.] Sanguis intra cranium extra vaſa effunditur, vel reſeratis eorum oſculis. vel frequentius ob rupturam: rarius iis eroſis. *Anaſtomoſis* vix videtur admittenda; tarditas enim & paucitas effluxus, ad generationem affectus, qui in momento erumpit, inidonea videtur: Ad anaſtomoſin producendam hic eædem quæ alibi cauſæ concurrunt, ſanguinis copia, tenuitas aut æſtus, accedente æquali vaſorum tenuitate: adde quod arteriæ in cerebro ſubtiliori tunica donentur: A ſuppreſſa familiari narium hæmorrhagia, redundantiæ ſobole, Simon Clericus, apoplexia tactus ſubitò interiit, XII. horis ab obitu ſanguine copioſè è naribus & ore manante, apud *Fabricium Hild. cent.* 3 *Obſerv.* XI. Idem narrat hiſtoriam mulieris Veſontinæ, cui natura ſarcinam menſtrualem per nares expellebat; qua vacuatione deſinente, invaſit apoplexia; ſanguine copioſe, pluribus poſt exceſſum horis, per os prodeunte: *Obſerv.* XII. *ibidem.* Vaſorum ora promptè recluduntur ſi ſanguis intra vaſa æſtuet, concitatus ab animi aut corporis motu: Ab hac cauſa profectam apoplexiam in Reitero, ſuſpicari inducit ejus temperamentum calidius & meraci uſus, qui ſolidorum ciborum quantitatem ſuperabat. Ruptionis ſuſpicionem amovit abſentia contuſionis veſtigiorum, etſi humi proſtratus repertus ſit. In defunctis ab Hildano notatis credibile eſt *ῥῆξιν* præceſſiſſe, judice Platero Pract. lib. 1. c. 2. quibus & viventibus & mortuis affatim ſanguis ore & naribus erupit.

Nullam cauſam violentam] Apoplexia non ſemper ad quamlibet ſanguinis intra cranium effuſionem ſequitur; quandoquidem extant exempla ejus non ſolùm intra cranium & duram matrem, ſed & intra hanc & tenuem, quin & ipſam cerebri ſubſtantiam, imo forte & ventriculos anteriores delati innoxie, qui poſtmodum per os, nares & aures effluxerit, vel per trepanum parato exitu, vel diſſipatus idoneorum topicorum admonitione, quod minutiora tantùm vaſa læſa fuerint: ſed inter rara hæc reponenda: Sic memini anno 1659. Friburgenſem quendam, Epilepſiæ obnoxium, ebrium, præcipitem in caput e ſcala cecidiſſe, hinc ſenſu & motu privatum; ſanguine autem per os, nares & aures affatim erumpente, non ſolum loquelam recuperaſſe, ſed & ſenſum & motum, adeo, ut poſtridie, ſoluta ſcapula, inſalutato hoſpite è domo evaſerit, ac cymba vectus lacum Neocomenſem trajecerit.

Observatio XXI.

Apoplexia à ſanguine in ventriculos cerebri illabente, ibique concreto. Plexu choroeideo quaſi contuſo.

Matrona 73. ætatis anno ſubito extinguitur: Reperti in cerebri ventriculis tres grumi ſanguinis; amygdali mole: *Vide hiſtoriam Tit. de morte ſubita. lib. 2.*

Observatio XXII.

Apoplexia à ſanguine ſupra & infra membranas cerebri effuſo.

Iuvenis ictus in pectore concidit repente attonitus in terram, ſpuma ex ore manante &c. Cauſa fuit partim evidens calvariæ rima, partim ſanguis effuſus ubertim ſupra & infra cerebri membranas: Pulmo habebat plurimas lividas maculas. *Vide lib. 2. Tit. de Suffocatione.*

Observatio XXIII.

§. Apoplexia à vaſis cerebri & meningum ſanguine turgidis, Aqua limpida totam compagem inundante.

Domina Illuſt. per multos annos affectibus ſpaſmodicis obnoxia, convaleſcentiæ ſpem quandam concepit. Interea tamen conqueſta erat de capitis dolore & gravitate inſigni:

inſigni: poſt in paroxyſmum convulſivum valdè horrendum incidit, qui ſtatim in Apoplexiam cito lethalem tranſiit: Calvaria exempta, vaſa meningas & cerebrum perreptantia ſanguine plena & diſtenta apparebant; cùm in reliquo cor pore inter diſſecandum vix quicquam ſanguinis effluxerit: Meninge craſſiore amota, per alteram tenuem & pellucidam, aqua limpida cerebri anfractus implens, ejusque quaſi compagem totam inundans cernebatur &c. (*Vide Tit. de Convulſione.*)

Observatio XXIV.

Apoplexia, vulnus ſequuta, ab humore ventriculos cerebri replente; & ſanguine putrente circa os cuneiforme fractum.

Septuagenarius delapſus ex altiore loco contraxit in calvaria amplum vulnus: poſtridie rediit ad ſe, ſed die 4. exſcreatis prius ſputis purulentis, periit ab inopinata Apoplexia: Interiora capitis perſcrutantibus, obtulit ſe primo frequens humor replens ventriculos cerebri: mox ingens oſſis cuneiformis fragmentum, à reliquo oſſe ſejugatum, ſupra quascunque partes circumpoſitas: in quarum remotiori receſſu plurimum deliteſcebat ſanguinis coagulati: Sed morbus attonitus traxit originem partim ex obſtructis proceſſibus ſpinalis medullæ (qui ſunt verum nervorum principium) partim ex anguſtia retis mirabilis, quod conſtat ex intricato venarum jugularium, arteriarum carotidum & cervicalium concurſu: Quibus nobiliſſimis partibus impeditis, homo ſenſu, motu & vita privatur: juxta illud Celſi. S. 26. Servari non poteſt cui baſis cerebri percuſſa eſt. *Tulpius lib. 1. cap. 3.*

Observatio XXV.

Apoplexia ſequuta fracturam laminæ ſecundæ cranii, integra prima.

Nobiliſ. ictus eſt in bregmate, alioqui caſſide armato: 6. die apoplecticus interiit: Fracta erat lamina ſecunda, teſtam ex ſe remittens, quibus tanquam aculeis cerebri ſubſtantia pungebatur, illæſa prima. *Vide lib. 4. titul. de Vulneribus.*

Observatio XXVI.

Apoplexia & paralyſis poſt vulnus capitis, à cruoris copia intra cranium effuſa.

Quidam venabulo ſupra tempus ſiniſtrum ictus, brachio dextro reſolvitur: nam in illa capitis parte, non in ſiniſtra, venæ diſruptæ multum cruoris effuderunt, unde ſine ſenſu, mente, voce, in tertiam diem ſupervixit. *Vide ibidem.*

Observatio XXVII.

§. *Apoplexia à ſanguine ſeroſo intra ſpatia meningum concluſo; Lethum promovente ſanguinis in thoracem inſigni effuſione.*

Illuſtr, Dominus Rudolphus Hannibal, Comes de Reitnavv, annor. 39. habitu corporis obæſo & ſtatura mediocri præditus, à multis annis melancholicus, facie attorubeſcente, taciturnus, φιλερημος, literis addictus, ac in legendis hiſtoriis plurimum occupatus, anno 1671, 16. Jan. mane è lecto ſurrecturus anxietatem quandam percepit, quam vomitus ſequutus eſt: eodem die parum comedit, potulenta rurſus evomuit, noctem habuit inquietam, parum dormivit, noctu incaluit: Hodie pilulas ſibi familiares ſumpſit ante prandium, inde bis vomuit, quater dejecit; die 17. Jan. vomitus ceſſavit, parum comedit nec multum bibit: manus & facies per totum diem erant pallidæ & frigidæ, noctu melius dormivit: Die

18. Jan. nonniſi de anxietate præcordiorum conqueſtus eſt, parum comedit, bibit vinum cum decocto Rhabarbari & macis alteratum: circa veſperam rurſus pejus habuit, cœnavit parum, varie faciem aſſidentes immutatam obſervarunt, noctem habuit quietam: die 19. Jan. Illuſtr. D. plane reſtitutum putabant: in prandio melius quam hactenus comedit: à menſa hora prima pomeridiana ſurrexit, inque locum ſecretiorem ſeceſſit, ubi per horæ quadrantem commorabatur: famulus ibi humi jacentem invenit; domeſtici conſcii facti omnes ſtatim occurrunt, inque lectum deportant: Poſt bihorium adveniens ipſum fortiſſima Apoplexia jamdudum defunctum inveni: Apoplecticum vero fuiſſe conjeci, quia Aulici ajebant Illuſtriſ. Dominum poſt caſum adhuc reſpiraſſe, atque illi ſacris proviſum fuiſſe:

Die 20. Jan. cadaver conditura cauſa aperui: In ventre infimo omnia ſe naturaliter habebant, præterquam quod Lien valde corrugatus eſſet, variæ inciſuræ & corpora duo cartilaginoſa in ſuperficie apparerent. Inter ſecandum Chirurgus diaphragma læſit, unde ex Thorace magna ſanguinis quantitas, dimidiam circiter libram ponderans, defluebat: Thorace aperto nec cor, nec pulmones, ob maximam ſanguinis grumoſi copiam, primo in conſpectum veniebant; pendebat libram cum dimidia fere: In pericardio & cordis ventriculis nullum plane ſanguinem deprehendere potui: Pulmones nullum vitium contraxerant; Redempta calvaria in capite, extra ventriculos cerebri ſanguinem quoque, ſed magis ſeroſum deprehendi, dimidiæ plus minus libræ pondere: Cerebro diſſecto omnia diligenter examinavi, nec quicquam tamen vitioſi animadvertere potui. *Obſervatio D. D. Emanuelis Hurteri, Medici Schaphuſiani.*

SCHOLIA.

Affectum quo Illuſtr. Comes humi pronus jacuit, Apoplexiam cum Clar. D. D. Huttero potius quam Syncopen appello; quia omnibus ſenſibus & motu voluntario abolitis, adhuc reſpiravit; atque alia vitæ ſuperſtitis indicia præbuit, unde quoque ipſi Sacris proviſum fuit: Apoplexiæ cauſa primaria non fuit ſanguis copioſe ſub ſterno coacervatus, cum illa poſt adhuc largiorem hæmorrhagiam non contigerit; frequenter enim experimur per vomitum, ſeceſſum, in hæmoptoe, narium hæmorrhagia, uterum, per vias urinarias, ex vulneribus majorem non raro ſanguinis vim citra apoplexiam profundi, & licet ſæpius talibus leipothymia superveniat, reſtauratis tamen viribus nihil apoplectici ſupervenire: Senatori cuidam vegeto, in vicino nobis oppido à Barbitonſore ex vena in brachio ſecta, ultra quinque libras ſanguinis emittebantur, qui primum cum illo de ſoſtro licitus eſt, & ne fruſtra perſolveret largiorem ſanguinis effuſionem præcepit: nulla quidem apoplexia ſequebatur, verum in dyſpnoeam, & paulo poſt in hydropem immedicabilem incidit, potius præcipua culpa ſanguini ſeroſo ad libram dimidiam intra ſpatium meningum reperto deferenda videtur, qui cerebrum premendo, & ſpirituum animalium fomite-defraudando Apoplexiam produxit; quamvis non negem hanc dimidiam ſanguinis libram potentius in cerebrum vim ſuam exſeruiſſe, quod ante ipſius effuſionem intra hoc ſpatium cerebrum, jam à prægreſſa hæmorrhagia in pectore, debilitatum, & tanto ponderi impar fuerit, nam magna ſanguinis penuria illud laboraſſe credibile eſt, quia nullum in cordis ventriculis ſectione invenerunt; Quando vero intra cranium ſanguis exſtillarit, incertum eſt; nullo vero modo demum poſt obitum effuſum credere poſſum: niſi enim hunc cruorem apoplexiæ cauſam reputemus, nulli alii adſcribere poterimus, cum cætera in cerebro omnia ſana reperta fuerint: Vita vero citius abrupta fuit, quia inſuper cor & pulmones à ſanguine ſub ſterno gravabantur.

Noctu incaluit &c.] Invaſio morbi Febrili inſultui non multum abſimilis fuit, nam poſt cœnam ſanus lectum petiit, mane ſurrecturus anxietate & vomitu correptus fuit, cum appetitus dejectione, nocte ſequente æſtuavit: perſiſtit anxietas cum inappetentia ad tertium diem, noctes fuerunt inquietæ, & die tertio à vino lædebatur: Si maturius vocari fuiſſemus, forte certiora febris ſigna expulſu, urina, attactu, laſſitudine ſpontanea deprehendiſſemus.

Anxietatem quandam percepit] Cauſam anxietatis exiſtimo ſanguinem ſub ſterno copioſe effuſum & collectum: De iſtius autem anxietatis cauſis vide plura *capite proprio lib.* 4.

Illuſtr. Dominum plane reſtitutum putabant] Nox quidem fatalem diem præcedens quietior fuit, noctuque dormivit, quia cerebrum ob hæmorrhagiam iſtam perfrigeratum fuit, unde etiam ſomno aliquantulum Illuſtr. Comes refocillatus in principio diei quarti melius habere, & extra periculi aleam conſtitutus adſtantibus videbatur, quamvis anguis in herba lateret:

Ex Thorace magna ſanguinis quantitas &c.] Sanguis ſtatim in principio invaſionis huc effuſus, nec demum appropinquante morte, aut poſt obitum hic collectus fuit, ſtatim enim apparebant inſignis hæmorrhagiæ effectus, & ſpatium ſub ſterno amplius erat quam ut à moribundo corde ſanguis huc pelli mediaſtinum extravaſatus à ſterno avellere, multo minus omni motu ceſſante ſolo pondere ſinum aut cavitatem aliquam efformare potuiſſet: Ex vaſis autem enormiter ſanguis extrudebatur, ob copiam & tenuitatem ſeu fluxibilitatem; nam plethoricus erat, ut ex habitu corporis obæſo & facie præ ſanguinis copia atrorubeſcẽte patuit, Cumulavit ſanguinem ob victum lautiorem & vitam deſidem, cæteris omnibus ſanis & validis quæ ad ſanguificationem requiruntur: unde vero ſanguis fluxibilior, & forte etiam acrior evaſerit dubitatur? Lienem cauſabantur adſtantes, verum utcunq; Ill. Comes melancholicus, vel potius paucorum verborum & meditabũdus fuerit, & Lienem valde corrugatum variis inciſuris, & duob. corpor. cartilaginoſis ſuperficie ten* in cadavere prædirum conſpexerint, nihilom. lienem ſanguinis acrioris & fluidioris authorem neutiquam

dixerim,

dixerim, nam neque ſanguificat, neque ſanguinem qualitate aliqua peculiari ad vitam vegetantem neceſſaria imbuit, cum plurimorum experimento conſtet illo dextre inciſo animalia ſatis commode ſupervivere: ad illum proxime per arteriam ſplenicam affluit ſanguis, laudatiſſimus, omnibus numeris abſolutiſſimus, & non minus perfectus quam cerebro aliivè parti nobili cor impertitur, nullaq; mora ad immutationem neceſſaria conceditur: & ſi vel decem guttulæ in quolibet appulſu reſtitarent, non menſium, non ſeptimanarum, ſed paucorum dierum ſpatio in molem vaſtiſſimam excreſceret, quoniam præter venam ſplenicam arteriæ proportioni rite reſpondentem, nullum in eo, ut in glandulis conglomeratis, vas excretorium reperitur: In ventriculum per vas Breve, aut per ductum Pancreaticum, ſe exonerare antiquata & pridem ab oculatiſſimis Anatomicis exploſa opinio eſt: Per nervos ad cerebrum aliquid inde deferri nondum ſufficienter probatum eſt, mihique magis magisq; omni veriſimilitudine carere videtur, poſtquam aliquot nervorum extremitates, vel in membranas expandi, vel cum muſculorum & membranarum fibris, ſeu ſtaminibus intime ſociari atque uniri vidi: Vaſa lymphatica ipſi non detraho, verum hæc communia habet cum ventriculo, inteſtinis, hepate, utero aliisque partibus membranis obvolutis, quæ hanc ob cauſam ſanguinem peculiariter neutiquam alterare creduntur: Quamvis lien autem ſingulare parenchyma, ſcil. ex fibris mire inter ſe contextis obtineat, quod non contemnendos uſus actionemque aliquam pollicetur, quam tamen definire non auſim, cum alibi corpuſcula fungoſa, ex ſimilibus fibris contexta in corpore humano repererim, quæ ad ſanguinis neque confectionem, neque depurationem, neque immutationem vel minimum momentum afferunt, adeo ut hactenus *Lienem* nonniſi *Sanguinis* aliquod *diverticulum* putarim, ne ſcil. pleno impetu ad hepar ruerer, quod non ſine inſtituto naturæ factum arbitror, quæ viſcus hoc multis arteriis conſulto dotare noluit: Quæ de ſanguinis ſpatiola inter fibrillas implentis, & per venam ſplenicam ad hepar fluentis diverſitate in colore, ſapore & conſiſtentia referuntur, ſi præjudicium abſit, forte tanta non erunt ut non facile reliquarum venarum ſimillimus reputari poſſit: certe à multis acor ille in lienibus brutorum eſculentis vix ab Apicio hactenus deguſtatus fuit: & in vivis animalibus ex ſplenica emiſſus, à venæ cavæ ſanguine vix notabili aliquo diſcrimine diſtinguitur: Aliquot Liene magno præditos novi, & non perfunctiore tractavi, apud quos nunquam effectus illos qui acido humori redundanti tribuuntur, expertus fui. Apud Illuſtr. Comitem ſanguinis fluidioris & acrioris, oſcula vaſorum vel ſua ſponte, vel prægreſſa quadam non memorata violentia reſerantis, cauſa felicius alibi quæretur, nimirum ad chyli confectionem, ejusque & ſanguinis per minutiſſima vaſorum capillamenta diſtributionem, liquor neceſſario non exigua quantitate requiritur, unde non minus potulenta quam eſculenta appetuntur: Si potulentum ſuo munere defunctum, aut redundans per vias conſuetas, & à natura deſtinatas, ſcilicet renes, habitum corporis ſeu glandulas conglomeratas cuti ſubſtratas, quarum notitiam Excell. D. Stenonio debemus, aliasque rite excernatur, ſanguis legitimam conſiſtentiam adipiſcitur ac retinet: ſi vero potulenta largius ingurgitentur, nec debita ratione excernantur, ſanguis fluidior & aquoſior evadit: ſimul acrimonia aliqua, ſi potulenta ſale quodam acido imprægnata ſint, aut ſi cibi ſale & aromatibus nimium condiantur, aut in butyro aut oleo frigentur, aut alias ſale aliquo abundent, quo nulla eſculenta deſtituuntur, in coctionibus tum in ventriculo, tum in maſſa ſanguinea in apricum deducitur, prout manifeſte apud hydropotas obſervatur, qui non minus urinam multo ſale turgidam emingunt: quam vini potores, & cuniculos ſolo ſoncho aut lactuca paſtos acerrimam urinam excernere fœtor nares è longinquo feriens probat: Nec ſolummodo maſſæ ſanguineæ ſal volatile, ſed etiam fixum immiſceri, calculi renum & veſicæ urinæ tartarum & arthriticorum tophi evincunt: Ill. Comes potulenta in maſſa ſanguinea cumulavit, non propter exceſſus in potu, nam ipſum temperamenter à multis annis vixiſſe & audivi & vidi, verum potius ob habitum corporis obæſum & vitam deſidem, & neglectum exercitiorum à juventute conſuetorum, quamobrem potulenta ſeu aquoſiora, calore motus beneficio excitando non attenuata, nec ad excretionem faciliorem diſpoſita fuerunt, nec liberius effluvium nacta, ductulis, à glandulis ſubcutaneis ad cutis poros hiantibus à pinguedine compreſſis, in maſſa ſanguinea perſtiterunt: Forte etiam alibi ob victum lautiorem & torporem, glandulæ plures à muco infarctæ, & ad ſecretionem lymphæ ineptiores redditæ fuerunt. Sanguinem ſimul acrimonia quadam imbutum fuiſſe nullus dubito, quia in uno paſtu ferculis diverſis & varie conditis fruebatur, bibitque vinum Tyrolenſe generoſius: Cur autem ſanguis potius ſub ſternum primo quam in alium locum prufuſus fuerit? dubium eſt, Forſan ob frequentem lectionem inclinato pectore, effecit ut vas aliquod ſanguiferum ſub ſterno, varici aut aneuriſmati ſimile redditum à ſanguine ſtagnante, vel ruptum vel aliter reſeratum ſit. *Iohannes Iacobus Wepferus Exercitatione de Apoplexia pag. 35. & ſeq. hiſtor. 10.*

Observatio XXVIII.

Apoplexia à repletis ſero ventriculis, & ſanguine obſtruente proceſſus ſpinalis medullæ.

SEptuagenarius ebrius, delapſus ex altiori loco, contraxit in calvaria tam amplum vulnus, ut commode per ejus hiatum educeretur quicquid inhæreret extimæ cerebri membranæ: Invadentibus ipſum nihilominus illico vertigine, vomitu ac ſtupore, ſive à reſidua crapula, ſive à concuſſo cerebro, Sed poſtridie rediit ad ſe, expers febris & immunis omnium aliorum ſymptomatum: Verum die 4. excreatis prius ſputis purulentis, periit præter omnem ſpem, ab inopinata apoplexia.

Cujus ergo interiora capitis penitius perſcrutantibus, obtulit ſe primum frequens humor replens ventriculos cerebri: Sed mox longiſſima rima excurrens continuata ſerie, per frontem oculique foramen uſque ad ſellam equinam, prope oſſis cuneformis medium: quo loci animadvertimus (quod jure in omnium oculis fuit rariſſimum) ingens

oſſis cuneiformis fragmentum, ita ſejugatum à reliquo oſſe, ut manifeſte elevaretur ſupra quaſcunque partes circumpoſitas: In quarum remotiori receſſu cum deliteſceret plurimum ſanguinis coagulati, veriſimile eſt ex ejus putredine prodiiſſe, poſtremo vitæ die quod excreavit pus: Sed morbus Attonitus, qui ipſum occidit, traxit originem partim ex obſtructis proceſſibus ſpinalis medullæ (qui ſunt verum nervorum principium) partim vero ex anguſtia *retis mirabilis*, quod conſtat ex intricato venarum jugularium, arteriarum carotidum ac cervicalium concurſu: Quibus nobiliſſimis partibus impeditis privatur homo, non modo ſenſu ac motu, ſed ipſa vita, juxta illud Celſi lib. 5. cap. 26. Servati non poteſt cui baſis cerebri percuſſa eſt. *Nicolaus Tulpius Obſervat. lib. 1. cap. 3.*

Observatio XXIX.

§. *Apoplexia, diuturnum capitis dolorem ſequuta, à ſanguine circa cerebri baſim effuſo.*

UXor D. D. N. (vide Obſervat. 1. ſect. 1. lib. 1.) capitis dolori à pluribus annis obnoxia, tandem eo ingraveſcente Apoplexia gravi corripitur, quæ intra paucas horas lethalis fuit. Ablato defunctæ cranio, venæ duram matrem irrigantes dilatatæ ultra modum, nigræ & varicoſæ repertæ ſunt, ſanguine diſtentæ, cujus portio in cerebri ſubſtantiam baſimque decubuit.

Observatio XXX.

§. *Apoplexia meningum phlegmonen ſuppuratam ſequuta, poſt gravem cephalalgiam.*

QUidam poſt diuturnam Hemicraniam in apoplexiam incidit: capite aperto phlegmon juxta locum dolentem in meningibus accreverat: hinc ſanies decidens ſubſtantiam cerebri livore & putredine affecerat. *Vide Tit. de Dolore capitis.*

Observatio XXXI.

§. 1. *Apoplexia à viſcido humore, cerebrum opplente genita.*

DIſſecui non ſemel qui ob fortem Apoplexiam obierunt, in quorum cerebro magnam aquæ copiam reperi, perſpicuam quidem ſed glutinoſam. *Realdus Columbus Anat. l. 15.*

SCHOLIA.

ANtiqoitas humorem craſſum frigidum aſſignavit, obſtruentem cerebri ventriculos & meatus, atque adeo ſpirituum animalium influxum in nervos prohibentem: Quam ſententiam ego non æque ac multi hodie faciunt, ſine diſcrimine explodendam eſſe cenſeo. Nam poſita ſanguinis in cerebro circulatione, quid facilius quàm in cerebro, & cavitatibus illius, ſuccum craſſum ſubfrigidum cumulari? In cerebro, inquam, ubi videtur ſanguinis ab arteriis in venas non adeo prompta tranſumtio? Ubi extrema vaſorum minutiſſima; major arteriarum quam venarum copia; ipſum parenchyma partis reſpective frigidum, ne dicam pituitoſum ſit: Mortale peccatum eſt in cerebro ſi motus ille ſanguinis retardetur, retardatur autem facillime in vallis corporibus, ac præcipue in quibus calor debilis eſt, parenchymata viſcerum effœta, impulſus languidus, inſtrumenta annoſa, ſanguis viſcidus & ad circulationem lentus: Atque hinc porro eſt quod in venas (vel etiam in vaſa lymphatica ſi quæ ſunt) recipi minus aptus, viſcoſus latex, & reſpective frigidus cruor, in cavitatibus cerebri, in ſinibus duræ meningis levi negotio ſubſiſtat, vaſa, meatus, ventriculos, & baſin ſeu nervorum principium ſucceſſive repleat, ductus coarctet, atque ipſum denique cerebri motum, pro cauſarum magnitudine, impediat ſiſtatque. Confirmantur iſta experientia & autopſia: nam humida & auſtrina tempeſtate, capita pituitoſis humoribus repleri, & plurimos apoplecticos fieri obſervamus ſæpiſſime, & recte annotavit *Foreſtus* lib. 10. Obſerv. 70. Porro probabile eſt antiquos, dum unam ſolum Apoplexiæ cauſam, nempe ventriculorum obſtructionem proponunt, ad eam ſaltem Apoplexiam, quæ ſine cauſis evidentibus ac violentis, à ſola cauſa interna accidit & ſenibus familiaris eſt, reſpexiſſe, ut recte *Sennertus* lib. 2. Inſtitut. part. 3. ſect. 2. cap. 6. notavit. *Franciſcus Ignatius Thiermairus conſ. lib. 2. cap. 2.*

§. 2. Cur ſtante tanta aquæ copia in Hydrocephalo, cerebri ventres replente, apoplexia non invadit? Cauſam quis poſſet aſſignare quod aqua tantum cavitates cerebri oppleat, non autem parietes & ſubſtantiam ipſius, quod in apoplexia requiri docuimus: Dic potius quod aqua illa tenuis eſt, & non craſſa & glutinoſa, ita ut tranſitum ſpirituum animalium in iis admittat, Eam enim aquam, ſeu potius humorem aquoſum qui in apoplecticis,

quorum

quorum capita ſecuimus, inventus eſt, glutinoſum fuiſſe obſervavimus. *Marc. Donatus hiſtor. mirab. lib. 2. cap. 6.*

Observatio XXXII.

Apoplexia à pituitoſis humoribus ſpinalis medullæ principium occupantibus.

A*Ttilia* poſt obitum, à pituitoſis humoribus ſupra ſpinalis medullæ principium, ejuſque caudices collectis, id ſubortum ferale ſymptoma bis docuit. *Rolſinkius Diſſertat. Anatom. lib. 1. cap. 13.*

SCHOLIA.

CAt. Piſo lib. de colluvie ſeroſa, tres Apoplexiæ ſpecies conſtituens, fortiſſimę cauſam ſtatuit mucoſum humorem ſive ſolum, ſive potius ſero immixtum, ſed ea proportione ut ille hoc multum ſuperet: Levem à ſero ſolo, ſive mucori permixto, ſed in pauca admodum quantitate, alias in paralyſin non deſineret.

Observatio XXXIII.

§. *Apoplexia à pituita craſſa & viſcida quarti ventriculi foramen obſtruente.*

CErtum eſt ac indubitatum, multis experientiis confirmatum, in Apoplexia obſtrui ventriculos cerebri, ſive in choana; ſed potiſſimum *quarti ventriculi* foramen, quod apophyſi ſcolicoide clauditur, à pituita craſſa & viſcida ibi hærente, quæ ſi non diſcutiatur & removeatur, vacuata per choanam, lethum infert. *Riolanus Encheirid. Anatom. & Patholog. lib.* IV. *cap. 2.*

SCHOLIA.

Q*Uarti ventriculi foramen*] Ventriculum medullæ nobilem vocat Excell. *Thomas Bartholinus*, quem locum generationis & elaborationis animalium ſpirituum conſtituit; quod eo loco ſitus ſit, ut undique circa ſe in omnes nervos ſpiritum animalem effundere poſſit, cum cæteri ventriculi excrementorum ſint tantum receptacula: Vide *Anatom. Reform. lib. 3. cap. 4.*

Observatio XXXIV.

§. *Apoplexia à craſſo & viſcido humore ad retiformem contextum invento.*

ALterum qui citra cauſam externam apoplexia extinctus eſſet, diſſecare viſum eſt, in quo *craſſus & viſcoſus humor* ad contextum retiformem inventus eſt, cerebri ventriculis nec oppletis aut obſtructis: Hinc ergo ratiocinatus, conſentaneum puravi iis *arteriis vel obſtructis vel compreſſis, apoplexiam gigni.* Quod tum cerebrum nihil ſpiritus è corde per ſubjectas arterias recipiat, ſitque neceſſe illius motum ſenſumque perire: *Quidam* hæc, opinor, animadvertens, *recte dixit* fieri apoplexiam *interceptis viis quæ ſunt cerebro cordique communes. Fernelius l. 3. c. 15. de abd. rerum cauſis.*

SCHOLIA.

C*Raſſus & viſcoſus humor*] A Sero apoplexiam ſæpiſſime induci ſupra demonſtratum: An vero & alii humores qui ad cerebrum & cerebellum deferuntur apoplexiam parere poſſint? diſpiciendum, Quicquid humorum intra medullam dictarum partium effunditur, per arterias illuc tranſportari ante dictum: Arteriis autem naturaliter nihil niſi ſanguis includitur: præter naturam bilis & mucoſus quidam humor confunditur, quibus vulgo melancholia additur. In ſanguine ſi refrigeſcat, juxta Clar. Platerum, non ſecus ac in lacte, triplex ſubſtantia conſpicitur, Butyroſa, tenuis, ſplendide rutilans & ſuperficiem veſtiens: Caſeoſa, craſſa & fibroſa, huic ſubjecta & ima petens; ac Seroſa, ambabus circumflua; nunc pallidior nunc flavior, inſtarque urinæ, lacrymarum & ſudoris ſalſa. Si caleſcat & moveatur ſanguis, nullum in eo partium diſcrimen obſervatur, ſibique undiquaque ſimilis, ex vena vel arteria aperta effluens, conſpicitur: ſique ex recenti vulnere proſiliens, dum adhuc fervet, per linteum colatur, omnis minutiſſima foraminula, nullis, vel certe rariſſimis fibrillis in linteo reſtitantibus, permear, ut etiam in examine ſanguinis leproſorum, qui valde aduſtus & craſſus creditur, iterum obſervavi: Seroſam ſanguinis portionem à reliqua maſſa ſegregatam, meatus obſtruere aliquando poſſe, hactenus oſtendi: reliquæ autem duæ ſubſtantiæ, ſi in halitus ſubtiliſſimos vertantur, eoſdem meatus ingrediuntur; ſed tantùm abeſt ut damnum inferant, ut potius ſummopere conducant, ſpirituum enim animalium materia ſunt, & quò puriores & nitidiores, eo etiam præſtantiores animales inde reſultant: craſſiores vero earum partes hos meatus, utpote minutiſſimos omuemq; viſum fugientes, ſubire nequeunt, unde etiam medulloſa ſubſtantia marmoreo ſplendore ſplendet: Si qua autem p. n. ob vim illatam, nimium dilatatis meatibus irruant, illud quod à

Digitized by Google

ſanguine extravaſato, & intra poros aliarum partium effuſo fit, accidit nimirum inflammatio gignitur, aliis ab apoplexia morbus, aliiſque ſtipatus ſymptomatibus & forte non tam univerſalis, omnemque cerebri & cerebelli [illegible] occupans, prout in apoplexia fieri neceſſum eſt: Quæ præter naturam ſanguini admiſcentur, ut aliis partibus quas ſanguis alluit, nocent, ita non minus cerebro ac cerebello obeſſe ac eorum actionea turbare & peſſundare valent.

Supra dictum viſcida ac mucoſa ſanguini confuſa omnem aditum ſpirituum vitalium ad interiora medulloſæ ſubſtantiæ intercipere poſſe: Per ſe quidem ac ſola, intima, ob meatuum anguſtiam, penetrare nequeunt, at calefacta cum ſanguine, & motu attenuata, ſeroque diluta, non raro cum illa in profundiora medullæ irrumpunt, ac affectum graviorem atq; curatu difficiliorem reddunt, utpote calori planè immorigera.

Bilis equidem omnino majorem in hepate proventum eſſe quàm hactenus credebatur, invento *Gliſſonii* innotuit, quotquot enim rami venę portę per hepar diſperguntur, tot ramuſculos ductuum biliferorum ſibi accumbentes habent: Si itaque liberior bilis excretio per ductum & poros cholidocos impediatur, regurgitat illa in cavam, ſanguini permiſcetur, ac ſero diluta minutiſſimos quoque meatus tranſit, ut Ictetus comprobat; in quo urina crocea evadit, ſudores non raro flavedine tingentes lintea emergant, ac albuginea oculorum tunica, alias denſiſſima flaveſcit: ac proinde nullum dubium interiora cerebri & cerebelli permeare, unde ictericis ſpontanea laſſitudo, capitis dolor & vertigo quandoque obvenit, An verò unquam apoplexiam produxerit? credo id ſine exemplo eſſe: ſi qua forte eam fecerit, non ſolam præſtitiſſe arbitror, ſed cum ſero mixtam, ac propterea fere eadem ejus ratio erit quæ apoplexiæ à ſero meatus obſtruente eſt.

A melancholia omnem apoplexiam ortum ducere contendit Cardanus: Fernelius nullam ab ea produci autumat: Verùm cum humorem illum melanch. qui hactenus à liene ex epate, aut venis meſaraicis, per venam ſplenicam allici, ac ad peculiares neſcio quos uſus præparari credebatur, non ens cenſeam, apoplexiam à tali humore prætereo. *Wepferus pag.* 273.

In arteriis obſtructis &c.] Supra dictum arteriarum vertebralium & carotidum ramos cerebro & cerebello, tum in baſi maximè, tum intra anfractus, minutiſſimos & penè innumeros ſurculos impertire, qui ſe immergunt ſubſtantiæ eorum, ut & medullæ oblongatæ, Quæri itaque poſſet, annon & ipſi ſubito obſtrui poſſint, atque impedita communicatione ſpirituum vitalium cerebro ac cerebello, ea proportione quæ ad animalium ſpirituum generationem ac reparationem neceſſaria eſt, annon inquam hanc ob cauſam etiam apoplexia oboritura ſit? Etſi prima fronte id creditu difficile ſit, cùm arteriolarum numerus ingens exiſtat, qui à diverſis ramis, diverſis in locis ſuis originem naniſcuntur. Verum conſiderata ſanguinis varia conſtitutione, ejuſque motu æquali ſine omni delectu, ſurculorum exiguitate, cerebri cerebellique nativa indole, vitiiſque ipſi tum ab internis tum ab externis cauſis evenientibus, forte etiam hæreditariis morbis concurrentibus, ac denique multiplicibus in victu erroribus, non adeo impoſſibile videtur quin ſurculi omnes ſimul & ſemel obſtruantur: At iis obſtructis neceſſario apopl. conſequetur, cùm cerebrum vel tantillo temporis iis carere nequeat, citra actionum animalium omnium abolitionem. Et quamvis per duram matrem liberius fluat ſanguis, aut per majores ramos anfractus intercurrentes, nullum tamen commodum in cerebrum & cerebellum redundabit, cùm ſanguis ille ad ſinus properet, hinc per jugulares ad cor refluat, medulloſa interim ſubſtantia ſpirituum communione quaſi orbata exiſtente: Sanguinem enim primum quod attinet, nemo negabit illum pro temperamentorum, ætatis, ſexus, victus, regionis, temporis anni varietate varium quoque eſſe, & non raro V. S. emiſſo ſanguine conſpicitur: nam ſi ſeorſim aſſervetur ac frigeſcat, ſæpe tota ejus ſuperficies viſcido phlegmate operitur, quod citra digitorum conſpurcationem non ſemel à reliquo ſanguine, pelliculæ inſtar avulſi: ſi vero aquæ permiſceatur, antequam illa repeſcat, virgultis immiſſis idem phlegma, magna quantitate tenaciter adhærere vidi: qualem ſanguinem frequenter in ichtyophagis, otioſis, obæſis, ac lautius victitantibus animadverto. Sanguis autem iſte pariter per omnes arterias, citra omnem delectum propellitur, neque tenuiora ſurſum, craſſiora deorſum ruunt; nulla namque ſanguini intra arterias vel mora vel requies eſt, ob perpetuum cordis & arteriarum motum, ſanguinis particulis ſemet, ut unda undam trudentibus, non ſecus ac in aquagiis videtur, aquæ rivulos, qua data porta per appoſitos canaliculus ſibi undiquaque ſimiles erumpere: Si itaque diu & ſæpius in die (24. enim horarum ſpatio aliquoties ſanguis circulatur) vaſa hæc medulloſam ſubſtantiam permeantia, talis ſanguis, cui viſcidæ plurimæ ac lentæ particulæ permixtæ ſunt, traiiciunt, ſenſim quædam hujuſmodi portiunculæ adhæreſcent, prout canalibus, per quos ſæpius thermarum aqua rapidiſſime fluit, tophi accreſcunt. Licet igitur non ſtatim arteriolæ hæ, vel pori per quos ſpiritus vitales medulloſæ ſubſtantiæ communicantur, à lentis his humoribus penitus obſtruantur, at certe ad oppilationem paulatim diſponentur, quæ tandem contingit ſi ſanguinis vitium non emendetur, ſed diutius perſeveret, aut ſi externa cauſa accedat quæ ſanguinis motum acceleret, ut majori copia irruat, aut ejus motum per vaſa hæc remoretur: Atque obſtructio eo faciliùs eveniet, quia vaſa hæc exilia valde ſunt & vix capillos æquantia, unde non pauci doctiſſimi viri cerebro illa denegare auſi fuerunt: ad quam producendam non parum quoque faciet ſi hæreditario quaſi jure minutiora ſint, unde forte quædam Apoplexia hæreditaria eſt: Obſtructionis quoque generationem non minus promovebit ipſa cerebri conſtitutio, quæ frigida eſt, niſi perpetuo à ſanguine irroretur, & ponderoſior, quæ non ſufficienter refecta collabetur, ac vaſa jam p. n. anguſtiora amplius coarctabit, atque ad pleniorem obſtructionem diſponet: Quid cauſæ externæ ad hunc affectum producendum valent, hiſtoriæ docent, quarum incurſu ſubito quidam apoplectici collapſi ſunt: Et ſi in corpus viſcido ſanguine præditum, qui diu hæc capillamenta arteriarum alluit, incidant, facile obſtructionem aliquando producturas admodum veriſimile eſt, idque plurimarum vel plerarumque & in momento quaſi: harum enim vis eſt ſanguinem vehementer concitare & fundere, atque ut copioſior ad cerebrum properet efficere, qui ad capillamenta delatus, cùm ob eorum exiguam & parem capacitatem tranſire nequeat, partim pr[illegible]greſſum validius impinget, atque obſtructionem pariet, (quæ haud difficulter ſuborietur, cum pori illi qui in medullarem ſubſtantiam ex arteriolis patent, oppido exigui eſſe debeant, eos enim permeare neceſſum eſt ſubtiliſſima ſpirituum animalium materia, quæ ceu fulgur & ocyor aura, quoſcunque nervos ad quodlibet imperium voluntatis pervolare debet) partim ſubſiſtet,

unde

unde aliquomodo refrigerabitur, atque certior obſtructior oborietur.

Obſtructio verò hæc non una ratione animales actiones proſternit, ſed pro ejus condizione nunc plures nunc pauciores, prout ſcil. paucæ vel multæ arteriolarum perfectius vel imbecillius obſtruuntur. Hinc quidam tantum loquela privantur, ſi in uno latere oppilentur, hemiplegia ſubſequetur: ſi utrinque, vera apoplexia exoritur, curatu facilior vel pertinacior, prout imbecillior vel validior illa fuerit. Ipſa curandi ratio frequenter tales apoplexias, maxime illas à quibus ægri plenam valetudinem brevi recuperant, è tali obſtructione naſci comprobat; quidam enim ſua ſponte, citra omnem remediorum uſum, ob naturæ robur & obſtructionis levitatem: alii cephalicorum uſu, non pauci ſanguinis effuſione ſanitati reſtituuntur. Quæ indicio ſunt apoplexias tales, ſive imperfectas ſive imperfectiores, graviorum certè prænuntias, potius ab arteriolarum (earum maxime quæ in baſi oblongatam medullam & rotundiorem ſubeunt) obſtructione proficiſci, quàm ab aliis quibuſvis proximis cauſis. Quælibet enim cæterarum apoplexiarum ab aliis cauſis oriunda, vel plane incurabilis eſt, vel ſi medicabilis ſit, longius tempus ad curationem poſtulat, vixque unquam tam diligenter & fide curatur, quin indelebilem labem vel in ſenſu aliquo, vel in motu poſt ſe relinquat. Sive enim ab obſtructis carotidibus & vertebralibus, ſive ab oppilato torculari à corporibus pituitoſis, ſive à ſero intra medulloſam ſubſtantiam effuſo; ſive ab eo extra illam in cavo cranii & ventriculorum fluctuante, ſive à ſanguine extra vaſa profuſo efficiatur, tum efficaciora remedia poſtulantur, tum longè diutius medicamentorum uſus, dubio cum ſucceſſu, continuandus erit. *Wepferus pag. 205. & ſeq.*

Vel compreſſu] Compreſſio arteriarum alterum morbi genus eſt, propter quod ſanguinis aditus ad partes prohibetur. An vero in apoplexia generanda ſola, citra alterius morbi concurſum, locum habitura ſit, valde dubito: quocumque enim mentem vertam, vix cauſam reperio quæ carotides & vertebrales, prope & poſt ingreſſum intra cranium, aut earum propagines omnes, vel maximam partem ſola, exiguique temporis intervallo, ita comprimere & coarctare poſſit, ut omnium actionum animalium abolitio conſequatur: Suſpendium quidem aliquid apoplectici efficit, verùm non ſolùm carotides comprimendo, atq; ingreſſum ſanguinis prohibendo, ſed & venarum jugularium coarctatione, refluxum ejus impediendo; unde ſanguis intra cerebrum & cerebellum cumulatur, atque propterea Apopl. generabitur eo modo quo Galenus ob φλεγμονώδη διάθεσιν, & Salius de aff. omiſſis cap. ii. aut Hip. l. c. eam produci putarunt, niſi luxato jugulo etiam vertebrales arteriæ à vertebris premantur. Serum intra cranium, copioſiſſimum quoque; ſive purum putum ſit, ſive pituita permixtum, vix arterias coarctabit, ut vel ſolæ hydrocephalorum hiſtoriæ docent. Atque in hydrope aſcite obſervatur ſanguinem per arterias, medias inter undas fluctuantes, diu ſæpe eluctari & libere fluere. A ſanguine extra vaſa intra cranium effuſo, atque in grumos concreto, licet arteriæ premi poſſint, non tamen ob compreſſionem potius quam aliam ob cauſam apoplexia gignitur. Verum an non aliquando in illis, qui ob luxatas colli vertebras diu paralytici decubuerunt, quibuſque ob eandem cauſam vertebrales arteriæ anguſtiores redditæ fuerunt, annon inquam carotidum quoque ſubita compreſſio ſupervenire poſſit, atque ita apoplexia gigni? Etſi hoc certò ſtatuere non audeam, haud tamen adeo à veriſimili abeſt quin aliquando hoc fieri poſſit: Experimur enim quotidie paristhmia, aliaſque glandulas ſubito intumeſcere à seroſa defluxione, accedente ob dolorem tenuioris ſanguinis affluxu, ſæpeque ad inſignem magnitudinem excreſcere. Cùm itaque Paralytici ob exercitii defectum, plurimum ſeri cumulent intra ventriculos cerebri, illúdque ſæpe ſitu acre evadat, ſi ſubitò per infundibulum ad glandulam pituitariam ruat, nec omne ad palatum expurgetur, non admodum abſurde dicetur glandulam tumidam valde, brevi tempore evaſuram, atque ad latera ejus incedentes carotides compreſſuram, unde cerebro ac cerebello, tam vertebralium quam carotidum vitio, ſanguinis influxu privatis, apoplexia ſuborietur, ac miſerrimis hiſce paralyticis aliquando ſubitum ærumnarum finem afferet: quamvis autem aliàs arteriarum intra cranium compreſſio ſola apoplexiam non generet, ſymbolum tamen ſuum non raro ad illius productionem conferet. *Wepferus pag. 220.*

Cerebrum nihil Spiritus è corde, &c.] Omnium clariſſimè capite plexi demonſtrant quam cerebrum indigum cordis perpetua & non interrupta ope ſit; quamprimùm enim caput cervice reciſſum eſt, omnis ſenſus & motus animalis, etiam in capite perit, cùm tamen ſi cerebrum ſibi ſufficeret, nihilque à corde acciperet, ad minimum palpebræ & oculi ſentire & ſe movere deberent, quod nemo animadvertit, Ex quibus patet cerebro continuum ſanguinis influxum per arterias, tum ob alia, tum ad actiones animales peragendas, omnino ſumme neceſſarium eſſe, & ſi forte eo defraudentur, ſtatim ejus actiones omnes penitus ceſſare. *Idem pag. 193.*

Quidam rectè dixit, &c.] Quæ videtur fuiſſe ſententia Hippocrat. lib. 2. de morbis, qui apoplexiæ eſſentiam ſtatuit ſtationem ſanguinis διὰ τὴν ἀπόληψιν τῶν φλεβῶν.

Interceptis viis quæ ſunt cerebro cordíque communes] Notandum τὴν ἀπόληψιν τῶν φλεβῶν, interceptionem venarum, de qua Hipp lib. 2. de morb. eandem eſſe cum Galeni διαθέσει φλεγμονώδη cerebri, ut videre eſt l. de morb. cauſ. c. 3. & 4. de vict. acut. Certum autem eſt ſanguinis circulatione, arteriarum cerebri diſtributione, ac ſinuum vero uſu ignoratis, nunquam illam probatum iri, nec Cl. Nymanni argumenta, quæ contra eam affert lib. de Apopl cap. 22. ſuperari poſſe. Verum agnita S. C. notiſque ſinuum uſu, arteriarum ac rivulorum ad ſinus progreſſu, Si unquam Torcular obſtructum fuit, vel oppilari potuerit (cujus occluſionem ut probaret dictus Nymmanus dictum tractatum adornavit) haud difficulter intelligetur unde ſanguinis tanta copia irruat, quæ vaſa & tam repente oppleri poſſint, ut omnes meatus comprimere valeant, & cur ſenibus præ athletis & plethoricis obtingat: Si itaque vel torcular, vel laterales ſinus, ibi ubi jugularibus venis uniuntur, ſubito à corporibus pituitoſis (qualia æquè in venis ac arteriis reperiuntur) obturentur, quicquid ſanguinis per arterias carotides & vertebrales, perpetuo ejus motu affluit, intra dictarum arteriarum propagines, per cerebrum, cerebellum, meningem tenuem & anfractus diſperſas, ut & in rivis ab his profectis & ad ſinus abeuntibus, ſtagnabit, brevique ſummopere replebit ac diſtendet, unde medulloſa ſubſtantia undiquaque arctiſſime comprimetur, omnéſque ſpirituum animalium meatus claudentur, ſubitóque apoplexia oborietur: Et cum ſenes ob calidi nativi

ad interitum vergentis debilitatem, crudos humores imprimis cumulent, illi præ athletis tali apoplexiæ obnoxii erant: atque hac ratione explicatam Cl. Nymanni ſententiam de torcularis obſtructione explicandam arbitror.

Wepferus pag. 301.

Observatio XXXV.

5. *Apoplectici Caput, Pectoris regio, ſtomachus, pulmones, materia pituitoſa referta erant.*

Cellarius quidam in collegio Pazzmaniano, aſſumptis à circulatore floribus Antimonii, incidit in Apoplexiam, qua durante in validiſſimum ptyaliſmum incidit, itaut per aures & os ſpumoſi phlegmatis facile menſuras ſex exſpuerit.

Corpus defuncti apertum fuit, & pulmones, tota Pectoris regio, ſtomachus capútque materia ejuſmodi plena fuere reperta.

SCHOLIA.

Ex hoc colligere licet, quod ſicuti Antimonium diaphoteticum optime præparatum eſt Pulmonum ſingulare remedium, ita ſuo nondum ſulphure arſenicali & mercurio, calcinationum & dilutionum vi, exutum, ſummum eſt veneoum. *Paulus de Sorbait in Miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſerv.* 270.

Observatio XXXVI.

Apoplexia ob cerebrum pituita perfuſum, Ejus venarum ab eadem obſtructionem, ventriculos ſero repletos, & Polypum cordis fibris adnatum.

Momma Baxius, *homo torpidus ac hebes*, occiſus repente à morbo attonito, obtulit ſecanti Chirurgo cerebrum flaccidum, & membranas ipſas tam frequenti pituita perfuſas, ut *opus fuerit eam ſpongia detergere*: Qua eadem pituita replebantur utique & venæ per cerebrum diſperſæ, nec minus Sinus falciformis, & quidem utrobique tanta copia ac lentore, ut inde potuerit extrahi inſtar longioris alicujus fili. Movente hac concretâ pituitâ non levem polypi ſuſpicionem, ſed quem id temporis fruſtra quæſitum ivimus in naribus, illum offendimus deinceps inſcii in ſiniſtro cordis ventriculo: Sed redeundum ad pituitoſum hoc cerebrum, in cujus ventriculis invenimus, non tantum plurimum aquæ (quod attonitis familiare,) ſed ſpinalem medulam ita humidam, imò udam, ut neceſſe fuerit exuperantes liquores prius ſpongiâ abſorbere, antequam licuit inquirere in naturam nobiliſſimæ hujus partis. Conſtabat autem is Polypus *ex alba ac concreta pituita*, incluſa membraneo involucro, & inhærens ſuis radicibus carneis Cordis fibris, aſſurgebat bifido trunco, obturatum non minus arteriam aortam quam venoſam: quarum nobiliſſimarum viarum obſtacula impedimento fuere, ne deinceps vel aërem libere attraheret, vel fuligines debite expelleret Cor, nedum exactè ſe clauderent valvulæ poſt egreſſum ſpiritus vitalis; cui tamen uſui illas ibidem loci deſtinavit ſollicita natura, unde factum ut partim ob excluſum aërem, partim vero ob retentas fuligines, & ſpiritus plus æquo diſſipatos, infirmaretur uſque eo cordis robur, ut nequierit amplius officium facere, multò minùs ſpiritus vitales quibuſcunque partibus impartiri: quorum calore ac fotu ubi carendum fuit, refrixit inde confeſtim corpus, emarcuit animus, & torpuit tam vehementer cerebrum, ut tandem perierit à graviſſima Apoplexia. *Nic. Tulpius lib.* 1. *Obſerv. cap. xxvij.*

SCHOLIA.

Pituita replebantur & venæ] An arteriæ carotides & vertebrales obſtrui poſſint, dubitatur, cùm enim ſanguis è ſiniſtro cordis ventriculo ad cerebrum ejectatus, nuper admodum per minutiſſima capillamenta venæ arterioſæ in arteriam venoſam transfuſus & quaſi percolatus fuerit: inſuper in ſiniſtrum cordis ventriculum infuſus novas vires novúmque calorem acquiſierit, nullatenus credibile videtur ſanguini permiſceri viſcidos atque lentos humores, ſufficientes futuros ad earum arteriarum cavitatem ampliſſimam reſpectu capillamentorum, quæ paulò ante ſanguis permeaverat, obturandam, ſanguiniſque liberum tranſitum ad cerebrum & cerebellum penitus prohibendum. Utcumque autem hæc argumenta valida appareant, non tamen omnino impoſſibilem generationem apopl. ab obſtructione earum arteriarum credo: Atque ut hoc credam me perſuadent corpora, ſive pituitoſa, ſive fibroſa, quæ ſæpius in cadaveribus cachecticorum, diúque & frequenter ex morbis decubuorum inveni. Ut plurimum hæc corpora radices agunt in cavernis thalamorum cordis, atque ibidem non raro ad notabilem magnitudinem excreſcunt, & ut quidam obſervarunt, quandoque ovi gallinacei magnitudinem ſuperant; hinc è ſiniſtro ventriculo ramos ſurſum deorſumque per aortam emittunt, qui pro arteriarum capacitate & numero

mero in plures & minutiores ramuſculos pariter dirimuntur: adeo ut reperta tali corpore in una arteriarum, non dubitarim ſimile in alia quavis arteria latitaturum, periculúmque faciendo rem ita ſe habere ſenſibus comperii. Si itaque fibroſa hæc corpora, infelicia ægri cordis germina, pariter carotides & vertebrales arterias, non procul ab ingreſſu intra cranium, aut in ipſo ingreſſus loco occupent, non dubito haud difficulter obſtructionem oborituram; & quidem talem quâ oſtia harum arteriarum vel penitus occludantur, vel ſaltem anguſtiora eatenus reddantur, ut ſanguis ſufficiente ad cerebri refectionem & ſpirituum animalium generationem, copia influere nequeat: cum enim non raro ſanguis ad vehementiorem motum, & præter ſolitum concitetur, impetuoſius verſus cerebrum quoque ruit, unde facile corpora hæc abrumpuntur, maxime ſi fracida ſint, atque pertinacius harum arteriarum oſtiis impinguntur, eáque penitus occludant: Vel ſi forte tenaciora exiſtant, ut non raro ſunt, nihilominus obſtructio obvenire poterit, tum à copia irruentis ſanguinis, tum à corporibus iſtis, ſimul & quaſi conjurato ad obſtructionem concurrentibus; qualia obſtructionum genera ab humorum & ſanguinis copia, ſibimet mole & redundantia viam præpedientium, paſſim Medici memorant.

Obturatam non minus arteriam, &c.] Si corpora hæc in corde primas radices agunt, ibi adoleſcunt, atque hinc æqualiter, pro numero arteriarum diſperguntur, non tam apoplexiam quam alios affectus producent, æque hominem è medio tollentes, quales ſunt orthopnoea, ſyncope cardiaca & ſimiles? Fatendum equidem illos in quorum corde & arteriis hujuſmodi corpora deliteſcunt, nunquam integra valedudine frui, ſed iis cor palpitare, difficulter reſpirare, in omnibus actionibus torpidiores eſſe, faciémque illis & manus fœdo livore conſpurcari, imò ſubitò interfici non obuiente apoplexia verè ſic dicta: At nihilominus exiſtimo apoplexiam quandoque lethiferam ab illis effici, quæ ſyncope nullatenus dicenda, cùm permanentibus actionibus vitalibus omnes animales aboleri ab his corporibus queant: cùm enim dictarum arteriarum conditio prope cerebrum ſit ut amplius diſtendi nequeant, ſi occupentur penitus, tum ab his corporibus tum aliis humoribus, ad obſtructionem pariendam concurrentibus, omnino apopl. continget citra alios mortiferos affectus: reliquæ námque arteriæ & cor ipſum, utcunque hæc corpora contineant, aliquem tamen & ad vitam ſufficientem ſanguini tranſitum concedunt, unde abolitis omnibus animalibus, vitales aliquandiu ſuperſtites eſſe poſſunt: cùm enim cor & arteriæ molles partes ſint, & ad diſtenſionem aptæ, ſi talia corpora in illis hoſpitentur, ſanguine vehementiùs moto cedent, ampliorésque evadent: Obſervatum tamen quoſdam cum iſtis corporibus diu ſatis commodè vixiſſe, atque pleráque vitæ munia obiviſſe: & licet per periodos, aut ob cauſam externam quandoque vehementer cor palpitarit, pulſus inæqualis diu fuerit, ſæpeque aſthma vehemens afflixerit, non tamen ſtatim occidiſſe. Vtcunque enim ſanguis ad Impetum proritatus in cor irruat, atque ipſi ſuffocationem minetur, quia tamen in motu ſuo calidum eſt, imprimis ſi ad has anguſtias redigatur, ſtatim exſurgit & quod moleſtum eſt excutere annititur: quod haud adeo difficulter præſtat dum per patulam & membraneam aortam noxium evomere qualibet ſyſtole poteſt, aorta impulſo ſanguini non pertinaciter obſiſtente, ſed poſt tot expulſiones cedente: unde quidem tunc cor à moleſtia aliquomodo liberatur, graviora paſſuro cerebro ſi ab expulſo ſanguine obſtructio gignatur, quamvis negari non poſſit, ſi cor languidum ſit, nec ſanguinem amplius propellere valeat, ſyncopen potius cardiacam productum iri quam apoplexiam, corde maturè tanto oneri ſuccumbente: Atque ita affecti plerumque vivi videntéſque pereunt, mortemque præſentiunt, atque aſtantibus eam prænunciant: Si verò primum animales actiones omnes peſſumdentur, ſalvis adhuc vitalibus, non video cur non affectus apoplexia nominandus ſit, utcunque ſyncope, aut citius mors ſupervenit: Si enim huic affectui apoplexiæ nomen denegandum, nulla lethifera apoplexia erit, cum omnis mortem afferens, mediante ſyncope, ſeu omnium vitalium actionum abolitione finiatur.

Homo torpidus ac hebes, &c.] Huic apoplexiæ ii potiſſimum obnoxii videntur qui perpetuo otio torpent, obæſi, alimenta viſcida lenta ingerunt cachectici, quibus facies & manus livent, aut ſaturate rubeſcunt: quibus pulſus perpetuò inæqualis eſt: aſthmatici, qui denique ſævos quandoque inſultus palpitationis cordis experiuntur: Hac ſpecie repente occiſus videtur Baxius ille: ubi primum obſervandum. Si talia corpora in corde & arteriis exiſtant, eadem etiam in venis infallibiliter occurrere: 2. venas & arterias cerebri plerumque pridem non accurate diſtinctas fuiſſe. 3. etſi plurima aquâ maduerit cerebrum, quinetiam ſpinalis medulla valde uda ab ipſa reddita fuerit, non tamen primas partes aquæ in efficiendo apoplexiam hanc deferendas eſſe, cum ejus plurimum intra cranium & ventriculos cerebri ſæpe cumuletur citra apoplexiæ productionem: inſuper confeſtim apoplexia hominem ſuſtulit, quod aqua præſtare nequit: quamvis non negem occupatis arteriis à pituitoſi corporis ramis, aquam abundantiorem ad accelerandam apoplexiam multum contuliſſe. *Wepferus pag.* 200. *& ſeq Exerc. de apopl.*

Retis mirabilis] Magna contentio eſt inter Anatomicos de Rete-mirabili Galeni: In quadrupedibus exiſtere illud pauci negant: An verò in homine tale reperiatur? ambigitur valde: quidam enim manifeſte reperiri affirmant: quidam obſcure & tantum ejus quædam lineamenta & rudimenta apparere aſſerunt, Nonnulli illi Plexum choroideum ſubſtituunt. Sunt & qui novum & diverſo, ab hoc Galenico, loco ſitum excogitarunt: Rolfinkius Anatom. Diſſert. lib. 6. cap. 40. ſenſus teſtimonio Rete hoc in homine confirmari ait 1. Si in ſuſpenſo carotidem in collo inflaveris arteriam, id rete cum flatu ſubſultat; imo etiam ſi leviter vulneratum fuerit, ſanguinem exſpuit: 2. Si duram meningem, quæ circumdat ſellam, ſcalpello aperueris, aut ab oſſe ſubſtrato avulſeris, à ſella uſque ad os occipitis innumeras invenies foſſulas, innumeris arteriolis refertas, quæ rete hoc exprimunt. Conſule Anatomicos de hac controverſia & citatum Rolfinkium.

Sed morbus attonitus, &c.] A ſanguine extra vaſa effuſo quomodo apoplexia oboriatur, oſtendit *Platerus* Prax. lib. 1. cap. 2. Extra vaſa, *ait*, ſanguis delatus, ſi non in cerebri ſubſtantiam effuſus, inflammationem pariat (tunc enim phrenitis fieret) ſed anfractus & ventriculos ſubito opplendo obſtruat, nervorum initium premat, ſtuporem & apoplexiam cauſat: Vt frequenter rupta vena accidit, idque nonniſi quam ob plethoram ad vaſa, iis præſertim quibus conſuetæ hæmorrhagiæ ſubſtiterant: Quibus & viventibus adhuc, & poſt mortem, magnam ſanguinis copiam per os, nares, erumpere toties obſervavi, ut hanc potiſſimum apoplexiæ cauſam eſſe aliquoties mihi perſuaſerim:

ſuaſerim: Idem à cauſa externa violenta, ut cerebri contuſione ex ictu vel caſu, poteſt accidere, etſi cerebri ſubſtantia vulnerata minimè ſit, ut ſanguis quoque cerebri cavitates, ipſiúſque ſubſtantiam, iis locis præſertim ubi contuſa, eſt oppleat, ſicuti in taurorum ſecuri percuſſorum cerebro fieri quotidie vident mulieres, quando cerebrum, antequam coquatur, à ſanguine grumoſo prius repurgant: unde apoplexiam fieri ſubito neceſſe eſt, niſi is per nares, aures, aliáſve pa tes ſeu vias vicinas, ut quóque interdum fit, ſtatim erumpat, aut levior fuerit caſus, unde levior obſtupeſcentia potius accidit: Licet & ſæpe in grumos converſus ſanguinis affluxus retentúſque diutius, ſi putreſcat, phrenitidem, convulſiones, quæ ante obitum lethargos & apoplexias ſequuntur, ægrúmque jugulant, pariat.

Observatio XXXVII.

In plurimum ab Apoplexia extinctorum cerebri aut cordis vaſis, reperta corpora viſcida, glutinoſa, in Polypi dicta.

§. 1. Quotquot Apoplexia aut catarrho ſuffocativo mortuos aperui, in omnibus corpora illa calloſa, viſcida ac glutinoſa, aut in corde, aut in cerebro, aut in ambobus aliquando reperi, de quibus ſcribit Wepferus, &c. *Ioh. Georgius Greiſel Miſcellan. Curioſ. anno 1670. Obſervat. 74.*

§. 2. Vidi & ego, præſentibus viris magni nominis, corpus tale ex corde, & truncis ac ramificationibus, cum arteriæ tum venæ pulmonalis, uti & ex ſinu duræ matris longitudinali, in homine quinquaginta annorum, apoplexia demortuo, eductum. *Ioh. Von Flammerdinge, Eques Divi Marci, Medicus Mœno-Francoff. Diſput. de Apoplexia, Theſi V.*

Observatio XXXVIII.

In Apoplectici ſiniſtro cordis ventriculo pinguedo reperta.

IN ſectione Apoplectici cujuſdam nupera, obſervata fuit in ſiniſtro cordis ventriculo pinguedo in arteriam venoſam aſcendens, ubi cùm ejus orificium clauſiſſet, in duo cornua dividebatur, ad ſimilitudinem literæ Pythagoreæ: Si, ut volunt, à cauſa frigida concreſcat pinguedo, mirum certè in calidiſſima regione adeo luxuriare. *Thomas Bartholinus Centur. 1. Epiſtola 2.*

Observatio XXXIX.

Apoplexia ab humore aquoſo per cerebri ſubſtantiam diffuſo, ventriculos replente, cum ſanguine atro & craſſo in arteriis temporalibus.

EGo multum magnificæ Dom. Mariæ Juſtinian. de Arrivabenis Diſpenſatorem, forti Apoplexia peremptum ſecare juſſi: Totam cerebri ſubſtantiam aquoſo humore perfuſam & oppletam reperimus; quæ etiam & in cerebri ventriculis redundabat: Et (quod mirum ſane fuit) diſſectis arteriis temporalibus, tanta copia ſanguinis atri & craſſi effluxit, quamtam vix in toto corpore reperiri crediidiſſem. *Marcellus Donatus Hiſtor. mirabil. lib. 2. cap. 6.*

SCHOLIA.

TAnta copia ſanguinis atri, &c.] Meminit *Jul. Alexandrinus* Salubrium lib. 24. c. 2. Attoniti morbi qui interceptis venis arteriiſque à multitudine fit, quos uſque adeo infarctas obturat, ut expletas ad plenum, quum nec ſuperſit vacuum, nec recipere extrinſecus quod refocillando nativo calori neceſſarium eſt, ulterius valeat, ſed ſuffocato repente calore animal illico concedat: Hujus quoque ſententiæ fuiſſe *Raſim* conſtat, quippe qui venas Guidez, ſeu jugulares, in apoplecticis ſecandas mandat, ut porè quibus oppletis affectio oriatur, inanitis vero ſolvatur. Quare ſi corpus ſanguine plurimo redundante apoplexia deprehenſum, ſed non validiſſima, nobis occurrerit, audacter ad arteriarum temporalium ſectionem devenire operæ pretium futurum maxime crediderim &c. *Idem ibidem.*

Cerebri ſubſtantiam aquoſo humore, &c.] Apoplexiæ cauſam indicto Diſpenſatore refert M. Donatus ad oppletionem arteriarum, nec meminit cerebri aquoſo humore perfuſi & oppleti, & in ventriculis redundantis, cum tamen à ſero & humore aquoſo apoplexiam induci certiſſimum ſit: Adeo ut à duplici cauſa originem duxiſſe hæc videatur, ſed revera ſimplici, Sanguini enim arterioſo copia peccanti, cum liber aditus per arterias in cerebrum non patuerit, in iis craſſitiem adeptus eſt, imò pene concrevit, ſerúmque, quo plurimo abundat ſanguis arterioſus, ab eo ſecretum eſt, quod in cerebri ſubſtantiam ejúſque ventriculos exundavit; adeo ut apoplexia hæc ortum ducat, tum à negato influxu ſpiritus vitalis ad cerebrum, ob dictam arteriarum oppletionem: tum à ſpiritu animali exitu prohibito, ob ſerum in cerebro redundans.

Observatio XL.

§. *Apoplexia à Sero plurimo in ventriculis cerebri, per ſubſtantiam diffuſo, & in ſacra fiſtula, Hydatibus in plexu choroideo, &c.*

VRſula Pulen Friſen, habitu corporis Sanguineo phlegmatico prædita, victu gaudebat lautiore, qualem ſcilicet ruſtici melioris conditionis hæc loca incolentes nanciſcuntur, potiſſimum fere lacticiniis, quæ illorum delitiæ ſunt, fruebatur: Aliquot liberorum mater erat: menſtruus fluxus extra graviditatis tempus rite manabat: 1661. circa 37. ætatis annum iterum gravida, diu continuos eóſque ſæviſſimos capitis dolores paſſa eſt cum vertigine: Quarto menſe conceptionis, ſcil. circa principium Maii, mane è lecto ſurrexit, humi ſedit, ac caput manibus ſuffulciens, de conſueto capitis dolore conqueſta eſt, atque malum quoddam graviſſimum ſibi imminere prædixit: mox oculi pervertebantur, vomituriebat, maritum & liberos miſerabili vultu intuebatur, at ἄφωνος facta amplius alloqui nequibat: protinus inſtar trunci omni ſenſu & motu privata concidit, ſola reſpiratione ſalva manente: In lectum traducta per triduum, eo ſitu quo locabatur immota jacuit: Juſcula & aquas antiapoplecticas, ſpiritum vini redolentes, abſque labore deglutiit: Poſt diem tertium ad mentem aliquantum redit, compellata annuit, & paulo poſt artus ſiniſtri lateris denuo movere valuit: Intra menſis ſpatium nullis aliis medicamentis adjuta, à marito aliiſque adſtantibus ſuffulta incedere potuit, ita tamen ut dextrum pedem trahere, & manu dextra ad opus aliquod perficiendum impotens eſſet; Intellectus ſemper debilior manſit: Appetitus conſtitit, menſe Octobris 1661. delirio melancholico corripiebatur, circa finem Octobris infantem vivum enixa eſt: Appetitus ad XIV. diem puerperii, integer permanſit: hoc die ſubita debilitate obtuta omnem cibum faſtidivit, ſimulque delirium mitius evaſit & ipſa quietior aliquandiu fuit: Rediit Delirium cum cephalæa ſolita, atque ad anni 1662. fœniſecium uſque perduravit: In hoc delirio notiſſimos & omnia tuta timebat, maxime à fragore lignorum minus aridorum in foco crepantium percellebatur: ſæpius in ſylvas aufugit, ut vix ſatis cuſtodiri potuerit: ter violentam mortem ſibi inferre nitebatur, jamque laqueum collo ſibimet adaptavit, totiéſque mariti providentia à tanto facinore vindicata fuit: Nullam penitus liberorum curam habebat, nec famelicos vel mica panis refocillaſſet: nonniſi coacta comedit: Delirium hoc plerumque ſub auroram incepit, duravit uſque ad veſperam; hinc minus ſibimet metuebat; quietior erat nec cuſtodiam ſui exegerat: Medicamentorum neſcio tamen qualium uſus fruſtraneus fuit: Empirici ſuaſu Vere, Æſtate & Autumno ſingulis menſibus, hyeme vero alternis, large vena ſecta ſanguis emittebatur, unde delirium propulſatum fuit, quin etiam capitis dolor mitigabatur, & vertigo ablata fuit. Ultimo vitæ ſemeſtri venæ ſectionem omiſit: ob nimiam ſanguinis profuſionem vividus faciei color periit & cachectica evaſit, poſtea iterum concepit fœtúmque vivum peperit, quem ad terminum ſuum uſque fatalem lactavit. Ab illo tempore quo ab Apoplexia proſtrata fuit, totum dextrum latus debilius perſtitit, adeo ut inter incedendum imbecillitas quædam obſervaretur, inſuper manu dextra corpora craſſa & ponderoſa facile arripuit firmitérque tenuit, at gracilia & levia apprehendit quidem, verum invitæ & inſciæ ſtatim iterum elabebantur: Die 21. Febr. 1664. noctu in lecto horrore concutiebatur, ſubſequente æſtu cum dolore lateris dextri punctorio: Pleuritidem neglexit: vinum bibit, &c. die 26. Febr. mortua eſt.

Die ſequenti cadaver ſecui: Remota cranii olla, dura meninx tumida & elata erat, ac ſi flatibus diſtenderetur, ejuſque arteriæ ſanguine turgidæ: Sublata dura meninge, tenuis ita omnes anfractus colligavit & æquavit, ut tota cerebri ſuperficies levis & æqualis apparuerit, craſſiórque debito fuerit: Iſta ſaucia, ex omnibus anfractibus tam dextri quam ſiniſtri lateris copoſe ſerium emanavit: vaſa ſanguifera tenuis meningis ubique majora & ſanguine pleniora videbantur: In utroque ventriculo laterali ſerum ſubcruentum abundè ſtagnavit: Simile quoque ſerum in occipite circa medullam oblongatam invenimus, quin etiam antrorſum inclinato capite, ex foramine ſacro juxta medullam, ad unciam hujus ſeri effluxit: Utriuſq; ventriculi lateralis ſuperficies lutea penitus & quaſi rubigine obducta videbatur, obducta enim erat muco croceo, illi ſimili qui circa aquas ferratas cōſpicitur, & lapidū & terræ ſuperficiem incruſtare ſolet: Eodem modoq; Plexus choroideus infectus erat: pertingebat rubigo iſta quoque ad tertium ventriculum, Quartus prorſus mundus erat: In dextro plexu choroideo plures hydatides, quarum quaſdam piſo majores invenimus: In ſiniſtro itidem plures aderant, quarum una nuce avellana major, anguloſa inſtar humoris

cryſtalini

cryſtallini perſpicua, ſolidáque à nobis viſa fuit: Cerebellum valde flaccidum erat: medulla ſpinalis multo naturali gracilior nobis apparebat: ſterno remoto, &c. (*qualis Pulmonum fuerit conſtitutio vide l.2. Tit. de Lateris dolore*) In ventriculis cordis invenimus corpora pituitoſa, quæ ramos in pulmonum vaſa ſpargebant: Ventriculus & inteſtina flatibus admodum diſtenta erant, ut gravidam putarent, hepar pallidum & renes flaccidi erant: Lien naturalis viſus: In utero nihil p.n. apparuit. Mammæ adhuc lacte niveo abundabant. *Wepfer. Diſſert. de Apopl. p.*410.

SCHOLIA.

S*Æviſſimos Capitis dolores, &c.*] Recurre ad Tit.1. de cauſis horum dolorum.

Ἄφωνος facta, &c.] Vera Apoplexia correpta fuit menſe Maijo 1661. nam humi ſedens, poſt oculorum motum convulſivum, *ἄφωνος* facta, omnes ſenſus & motum animalem: reſpiratione & deglutitione exceptis, amiſit, & trunci inſtar in lectum repoſita, immobilis jacuit: Cauſam hujus inſultus non poſſum conſternationem quandam reputare, quamvis ob ſævitiem doloris humi ſedens gravia malum ſibi imminere prædixerit, & miſerando vultu ſuos intuita fuerit, nam apoplectica vere ad diem tertium permanſit, artuum dextri lateris impotentia toto menſe Majo perduravit, & poſtea toto reliquo vitæ tempore, ſe ad quartum annum imbecillitas in inceſſu, atque apprehenſione rerum leviorum & minutiorum obſervata fuit: Sanguinem extravaſatum hanc feciſſe omni probabilitate caret, nam vel centies ipſam enecaſſet: Nec vaſa diſtendendo illam produxit; remiſit enim ante V. S. & poſtea vaſis longo tempore admodum turgidis, & cephalalgiam ſævam cum vertigine patientibus, nullam recidivam experta eſt: Serum in ventriculis & ſub meninge tenui concluſum, poſt obitum repertum, minus erat quam ut cerebrum comprimere valuiſſet, & revera nihil apoplectici attuliſſe ex mortis genere conſtitit, quo cor ob dextri pulmonis inflammationem inſignem, ſpirituum vitalium corruptelam & animalium imminutionem, in motu ſubſtitit & veluti ſuffocata obiit: Veriſimilius eſt ob vehementem capitis dolorem cataclyſmum quendam ſeri in medulloſam cerebri ſubſtantiam irruiſſe, non ſecus ac alias dentium, articulorum aliarumque nervoſarum partium doloribus tumores ſeroſi ſæpe ocyus ſuperveniunt, quem promptius debilitata, ut ex vertigine conſtat, ſenſibus omnibus & motu animali ſopitis, admiſit; nam principium inprimis noctu & in ſomno contigit, unde mane ſurgens calamitatem inſignem, forte ex ſignis quæ affari nequit, prædixit. Serum interiora cerebri ſubiens apoplexiam produxiſſe Iuvantia evincunt, motum enim & ſenſus recuperavit uſu aquæ antiapoplecticæ & parciore cibo, quibus ſerum abſumptum fuit, quod ſoli huic humori proprium eſſe ſæpius non ſine ratione *Carolus Piſo de ſeroſa colluvie* inculcat: quo penitus diſſipato, ſenſus & motus magis magiſque adepta eſt, relicta quadam imbecillitate, cum raro humor ille à peregrina miſtura immunis ſit: Doloribus perſeverantibus non redit Apoplexia, quia in dies incrementa ſumente, multum ſeri aliorſum abreptum, in partu cum lochiis portio profuſa, & dum infantem lactavit aliquid etiam ſublatum; denique poſt tot tantáſque venæ ſectiones cephalalgia ſopita, nova ſeri irrumpendi anſa præciſa fuit.

In plexu choroideo plures hydatides] Hydatides inſigniores in plexu Choroideo, nullas turbas excitaſſe teſtantur auxilia, quæ illis permanentibus ſymptomata ſuſtulerunt, niſi quis autumet ignavius aquam à meninge tenui, & è ventriculis ab illis glandulis propter hoc plexus vitium reſorptam fuiſſe. *Id.*

OBSERVATIO XLI.

§. *Apoplexia ab aqua plurima anfractus cerebri alluente, In utroque ventriculo, præſertim dextro; cerebri mollitie & flacciditate; muco in Glandula pituitaria, &c.*

JUvenis quidam annor. circiter 24. ſtaturæ mediocris, macilentus, cute fuſca & ſtrigoſa præditus, quantum ex veſtitus ſemilaceri forma conjicere licuit, miles profugus, ex morbo aliquantulum convaleſcens (nam circa illud tempus plurimi Gallorum in Marchionatu Badenſi inferiore, febre Hungarica, Dyſenteria aliiſque gravibus morbis ægrotabant, in vicino colle extra urbem noſtram propemodum frigore enectus d. 14. Nov. 1673. repertus, moxque in Xenodochium deportatus fuit: Statim accerſitus fuit Exc. D.D.H.Screta: deprehendit ægrum quamvis in hypocauſtum calefactum delatum, & lecto plumeo fotum, toto corpore, non ſolum in capite & artubus, ſed etiam pectore, dorſo & abdomine tactu frigidiſſimum eſſe: Artus rigebant adeo ut nec brachium nec pedes flecti potuerint, brachium tamen ſurſum facile tollebatur: ore hiabat, verum aquarum cordialium ne guttulam quidem deglutiit: pulſum nullum invenire potuit; nulla inclamatione, vellicatione, aut frictione excitari valuit, ut vel minimum alicujus ſenſus ſuperſtitis indicium præberet, oculos ſemper clauſos tenuit; reſpiravit cum ſtertore, In lingua maculæ rubræ videbantur ac ſi illam convulſus mordiſſet: Veſperi circa 4. vivere deſiit.

Die ſequenti cum D.D. Screta cadaver perluſtravi: Foris in pectore latere ſiniſtro duo ulcera rotunda, dimidii Bazii amplitudine aliquouſque ſinuoſa, ultra cutim ſed non ad pleuram penetrantia, pus coctum continentia invenimus: In dextro latere circa coſtam tertiam, cutis palmi latitudine ſugillata erat: omnia ſub cute ad pleuram uſque ſanguine ſuffuſa viſa ſunt

Digitized by Google

ſunt, ſive à percuſſione ſive à caſu contigerit: Abdomine aperto Omentum pertenue & macilentum occurrit: Ventriculus & inteſtina, præcipue tenuia, flatibus & fæcibus liquidis ſubflavis plena erant, iiſdem fæcibus quoque colon infarctum erat: Foris, à colo imprimis, papillæ plurimæ, aqua limpida turgidæ pendebant: Hepar fuit rubicundum, Veſica bilaria tumida & quaſi inflata, Pancreas album: Lien lividus major debito, nam duos palmos longus, palmo latior, craſſitie dimidii palmi erat, aliquótque in locis quaſi fiſſuris præditus, ſed non perviis: Renes conſiſtentia & colore naturales, ſed omni pinguedine deſtituti erant. Ubi vaſa emulgentia renes ſubeunt, loco pinguedinis humor aqueus ſubflavus, in gelatinam concretus ſinus impleverat: Veſica diſtendebatur ab urinæ recentæ copia. In Pectore Pulmones dextro & ſiniſtro lateri per fibras oblongas hinc inde laxe, non toti nec firmiter accreverant: In dextro latere Pulmonis lobus inferior debito rubicundior & pauló durior fuerat, ita tamen ut inflammationem nec magnam nec pridem enatam credere poterimus: Omnes Pulmonum lobi aëre pleni & turgidi erant: Cordis dexter & ſiniſter ventriculus, venæ item cavæ & arteriæ aortæ rami, ſuperiores & inferiores, ſanguinem prorſus fluidum, neutiquam fibroſum continebant & effundebant, adeo ut ne minimus grumulus à nobis inveniretur: Extravaſatus in pectoris cavum, diu poſt effuſionem grumeſcebat, ita tamen ut maxima pars fluida perſtiterit. Cranii ſuperiore parte dempta, anterius ſub fronte dura mater admodum rugoſa apparuit, ac ſi ibi à flatu vel aqua diſtenta fuiſſet: Prope criſtam galli, inciſa dura matre in ſiniſtro latere, protinus multum aquæ promanavit, quod itidem inciſione in dextro latere facta contigit. Dura mater à criſta galli utrinque juxta ſinum tertium ad ſinus laterales inciſa, vidimus in ſiniſtro latere ſub oſſe ſyncipitis verſus tempus, duram matrem tenui meningi, fere dimidii daleri amplitudine præter naturam intermediis fibris validiſſimis firmiter accretam fuiſſe; ſub pia matre, intra cerebri anfractus, aquæ plurimum undiquaque fluctuabat: Reflexo corpore falciformi, diducto cerebro, vidimus inſignem arteriam ſuper corpore calloſo incedentem, ſanguine vacuam: & quamvis arteriæ & venæ ſinum tertium adeuntes ſanguine plenæ eſſent, nihilominus tamen ſinus tertius & laterales non uſque adeo ſanguine implebantur. Cerebro cum cerebello cranio exempto, ſeparata dura meninge circa ſellam equinam, oſtendi utrinque arteriam carotidem tortuoſam eſſe, prout ſupra p. 38. depingitur: neutiquam vero ut in brutis in plexum, ſeu rete mirabile diſpeſci, quod aliis quoque vicibus feci: nec hactenus aliam arteriæ faciem in his locis inveni: Auſimque dicere talem ſemper apud homines repertum iri, ut quoque tandem aliquando fatebuntur Retis mirabilis patroni, ſi modo ipſi quoque rei periculum facient. Inverſa cerebri & cerebelli mole, vidimus quoque arteriarum vertebralium & carotidum conjugium, ramóſque varios hinc inde per univerſam machinam diſperſas, cujus diſtributionis hiſtoria plenior ſupra p. 99. extat. In dextro ventriculo multum aquæ limpidæ continebatur, minus in ſiniſtro: multum quoque aquæ ex fiſtula ſpinalis medullæ ſublato trunco emanavit, In glandula pituitaria, duplo majore ſolito, ſinum inveni plenum muco, qui in gelatinam ſubflavam pellucidam concreverat: Meningem tenuem citra cerebri lacerationem longe latéque avellere potui, evulſis ſimul innumeris fibrillis arterioſis ſubſtantiæ cerebri immerſis, qua ſublata in ſuperficie denudati cerebri, rimulæ innumeræ conſpectæ fuerunt, è quibus, preſſo leviculè cerebro, ſanguis exſudabat: Id aliis vicibus præſtare potui, quoties madidius cerebrum debito fuit, aut ſi per biduum aut triduum cerebrum frigido & humido aëri expoſui. Cerebri pars cineritia flaccidior medulloſa, utraque flaccidior debito, quin etiam cerebellum mollius quam in aliis obſervaveram. Non tamen cerebri ſubſtantia tam flaccida erat ut in ſe conciderit ac ſubſiderit, aut pultacea evaſerit, quamvis undiquaque aquæ immerſa fuerit, nam etiam extra calvariam exemptum cum cerebello figuram ſuam retinuit, etiam ſublata tenui meninge in locis plurimis: adeo ut ſpectatoribus cætera cerebri & cerebelli curioſa demonſtrare potuerim: ut taceam inprimis cerebrum intra cranium, corpus falciforme fibráſque & ramulos arterioſos, tum ab ipſorum alibi à dura matre profectos, ſuſpenſum tenuiſſe. Inteſtinis à ſordibus mundatis, in medio Jejuno invenimus tumorem juglande majorem, inter inteſtini tunicam externam & internam concluſum, proprio folliculo circundatum, continens corpus mite fibris & vaſis ſanguiferis intertextum. In principio Jejuni reperimus quoque valvulam ſeu circulum membraneum, coli valvulæ ſimilem, aſcenſum impedientem. In recto plurimos ſcrobiculos ſuperficiarios, dimidiati piſi capaces vidimus, ac ſi non ita pridem dyſenteriam paſſus fuiſſet, quæ tunc militibus epidemica fuit: Certe diarrhoeæ veſtigia clinici in indumentis invenerunt, cujus quoque indices fuerunt fœces inteſtina replentes: Veſiculæ ſeminales continebant humorem copioſum in

gelatinam concretum : utraque ductu inſigni & proprio prædita, qui ambo quoque oſculo proprio ad latus monticuli in urethram capaciorem hiabant.

SCHOLIA.

Affectus qui militem iſtum è medio ſuſtulit, Apoplexia fuit, nam ſenſibus omnibus & motu, ipſaque degluttiendi facultate abolitis, reſpiravit adhuc cum ſtertore à decima antimeridiana ad quartam veſpertinam : Tetanus comes non incommode diceretur, omnibus artulus rigidis exiſtentibus, niſi brachium attolli potuiſſet atque os hiaſſet : Convulſivi tamen quidpiam ante apoplecticam invaſionem paſſum fuiſſe, maculæ in lingua, morſu proculdubio illatæ, probabile faciunt. Syncopen vero neutiquam appellaverim, quamvis totus habitus perfriguerit, nullúſque pulſus indicium tactu inveniri potuerit, reſpiravit enim cum ſtertore ſex integris horis ſc. ad ultimum vitæ momentum uſque : Frigus præcipuam hujus Apoplexiæ cauſam fuiſſe exiſtimo, nam intenſiſſimum tunc erat, præcipue in colle edito, nivibus obtecto & libere ventis expoſito : dum enim ex itinere, licet brevi, & morbis prægreſſis feſſus quieti intempeſtivæ indulſit, tandem nemine expergefaciente, ſomno, æterni parario, obrutus fuit, frigus ſanguinem, cerebrũ & ſpiritus animales ita cõgelavit, ut nec ſpirituum animaliũ materia ſuppeditaretur, nec ſi forte aliquid ſanguinis arterioſi accederet, in cerebro & cerebello percolaretur, nec ſi ſpiritus confecti adhuc fuiſſent, nervi ad loca debita detuliſſent ; Frequenter id viatoribus Alpes Helveticas tempore hyberno tranſeuntibus, etiam robuſtiſſimis & ſaniſſimis evenit, niſi ſoporem, plurimis per loca nivoſa moleſtiſſimum, omni nixu excutiant : Ad congelationem, caloris & ſpirituum extinctionem à frigore facilitandam plurimum fecerunt morbi prægreſſi. Ad promptiorem congelationem, & ſpirituum ac caloris extinctionem intra cranium plurimum quoque contulit aqua intra meninges, ſub tenui meninge, in ventriculis & fiſtula ſacra redundans, nam quoniam immobilis ſtagnavit, facilius vim frigoris recepit, ac efficacius ſanguinis & ſpiritibus impreſſit : Forſan tam copioſa aqua intra cranium collecta fuit, ob febrim continuam & cephalalgiam, quam proculdubio ſævam diu ſuſtinuit, ob tenuis meningis concretionem cum dura matre, dimidii daleri amplitudine ſub ſiniſtro ſincipite. Propter aquæ abundantiam ſub tenui meninge detentam, illam haud difficulter longe latéque à cerebro abſtrahere potui cum fibrilis arterioſis, remanentibus rimulis, ex quibus preſſo levicule cerebro ſanguinis guttulæ prodibant. Cerebrum flaccidius detracta meninge, non pultis fluidioris inſtar diffluxit, quamvis forſitan diu irroratum & veluti inundatum, ab aqua & à frigore quaſi congelatum fuerit, figuram enim ſuam integre ſervavit : Alias cerebrum per horas aliquot elixum, aliarum glandularum more, firmius & durius evadit : Glandula pituitaria duplo major naturali; in medio ſinu prædita, qui muco ſubflavo, gelatinæ ſimili plenus erat, ad aquæ cumulationem ſymbolum contulit, dum nec ſerum intra cranium ſtagnans allexit, nec aliorſum excrevit, ob conformationem vitioſam.

Ex morbo convaleſcens] Affectus graves (qui ad congelationem & caloris ac ſpirituum extinctionem à frigore facilitandam plurimum fecerunt) non ita pridem Iuvenem hunc perpeſſum fuiſſe non obſcure patuit : *Febrem* continuam prodiderunt abſentibus phthiſis ſignis, habitus valde extenuatus, cutis ſtrigoſa, Omentum & renes omni pinguedine privata: Renum ſinus, ubi vaſa emulgentia inſeruntur, gelatina loco pinguedinis occupans : Duo ſinuoſa *ulcera*, ampliora quam poſt furunculos relinquuntur, quæ non anthracis reliquias dixerim, cum pus laudabile & coctum continuerint, forſan ab inflammatione febris comite vel ſequela, hæc ſupererant. Dubium an *Pleuriticus* fuerit necne? Sugillatio in utroque latere non eſt ſignum pleuritidis, cum foris cutis atrorubeſcens fuerit, quod alias non obſervatur: potius caſus alicujus effectus, quia in valle, per quam huc proficiſcebatur, via proclivis ad caſum ob gelu copiam, apud juvenem greſſu minus firmo utentem : In dextro latere pulmonis lobus inferior rubicundior duriuſculus, aliquid inflammatorii paſſus videtur, niſi interceptæ ſubito ſanguinis circulationi, circa ultimum vitæ articulum, in pulmonibus hunc ruborem & apparentem inflammationem adſcribere velimus. *Dyſenteriæ* perpeſſæ veſtigia in inteſtino recto, erant ſcrobiculi dimidii piſi capaces, & diarrhœa bilioſa ſuperſtes.

Cordis ventriculi ſanguinem fluidum, &c.] Sanguinem in cordis ventriculis & vaſis majoribus fluidum, nec poſt obitum grumeſcerem, in cadaveribus febri continua defunctorum aliquoties, & nonnunquam venæ ſectione emiſſum febre maligna ægrotantibus obſervavi : an ob febrem continuam talem conſiſtentiam apud Iuvenem hunc adeptus ſit; num vero frigus ſpiritus & calorem extinguens illam effecerit? dubium eſt : Febri enim continua perſeverante, in ter pedes perficere nequiviſſet, etiam brevius, quin potius antequam Ditionem noſtram attigiſſet periiſſet in via.

Neutiquam in Rete mirabile diſpeſis] Retis mirabilis ſub dura meninge, juxta latera ephippii, ubi in pleriſque quadrupedibus ſitum eſt, in Homine hoc Gallo ne minimam umbram inveni : ibidem, loco hujus retis, ſpectatoribus arteriam anfractuoſam, prout ſupra pag. 38. depingitur, oſtendi, eámque ſolam citra acceſſionem ullius rami arteriæ vertebralis. Supra duram meningem, in baſis cerebri parte poſteriore, demonſtravi canalem ex arteriis carotidibus & vertebralibus unitis reſultantem, de quo ſupra pag. 111. qui tamen neutiquam Rete mirabile eſt, quale à Galeno lib. 9. de uſu part. c. 4. deſcribitur, de quo ſupra p. 26. videatur, multóque minus Retis nomen meretur, quam arteriarum ramuli qui intra anfractus cerebri feruntur. Proinde Reti mirabili in homine nullum unquam uſum, ceu non Enti tribui : In Quadrupedibus quidem, quoniam prono capite incedunt, putavi ſanguinem aliquantum remorari ne impetuoſe in cerebrum ruat, quod tamen non univerſale eſſe Equi monſtrant, quos Reti mirabili carere Exc. D. Willis in præclara cerebri Anatome ſcribit.

In medio Jejuno invenimus Tumorem] Tumor inter duas Iejuni inteſtini tunicas, nucis juglandis magnitudine, concluſus, proprio folliculo præditus, & continens corpus ex fibris & vaſis ſanguiferis contextum, non impedivit chyli & fæcum protruſionem, ut ex contentis Ilei & craſſorum inteſtinorum patuit.

Veſica diſtendebatur ab urina retenta copia] Veſica ob paralyſin urinam propellere nequit, nullum enim impedimentum circa ipſius collum reperiebatur, cui urinæ retentio imputari potuerit.

OBSERV.

OBSERVATIO XLII.

§. *Apoplexia à ſeri & pituitæ copia in toto cerebro & ventriculis.*

IN Anatomia Sereniſſimi Principis Apoplectici I.H.L. cui præfuit D. Bunccius 4. April. 1652. Cerebrum magnum & grande, ſero & pituita pluſquam refertum repertum eſt, maxime in ventriculis. *I.D. Horſtius Obſerv. Anat. iij.*

OBSERVATIO XLIII.

§. *Apoplexia ab aqua limpida cerebri plicas implente & totam compagem inundante.*

DOmina Ill. diu affectibus ſpaſmodicis obnoxia, poſt capitis dolorem & paroxyſmum convulſivum in apoplexiam lethalem incidit. Mortuæ vaſa meningum & cerebri ſanguine plena apparebant: Omnes cerebri cavitates colluvies ſeroſa impleverat. *Vide Tit. de capitis Dolore.*

OBSERVATIO XLIV.

Apoplexia levis à ſeroſo humore in cerebro ſtagnante.

VIr Ill. Febre tertianaria prehenſus: quinto die oblivio, deſipientia, aphonia, ſenſus ſepultas, motus abolitus ſequuntur. Reperta aqua plurima in toto capite ſtagnans, &c. *Vide Tit. de Febribus. lib. 4.*

OBSERVATIO XLV.

§. *Apoplexia à ſeri ingenti copia inter cranium & duram meningem, In falce & illius reduplicatione, omnibuſque cranii cavitatibus.*

ANno 1667. Anicii Valleſiorum, in Gallia Narbonenſi, Sequutus Prætores Regios capitales, Vocatus fui cum Dom. D. Meyronnetio & Coralle Medicis; Magiſtris Nicolao, & Vicario, primariis Regis Chirurgis, & Odonnetto, Chirurgorum Decano, adſtiturus Matronæ Nobili, Dominæ de Fernois, proxima conſanguinitate conjunctæ Generoſiſſimo Vicecomiti à Polignac, urbis Gubernatori, Apoplexia tactæ: Præſidia ex arte à dictis Medicis fuere præſcripta & adminiſtrata, tam Pharmaceutica quàm Chirurgica, ſcilicet Venæ ſectio utriuſque brachii, Cucurbitulæ ſcarificatæ, Sinapiſmi, Veſicatoria, Errhina, totius corporis ſuccuſſationes; cauterium actuale ſummo capiti, ad normam H. Fabritii ab Aquapendente; quorum remediorum ea fuit efficacia ut intra XV. horarum ſpatium ſenſus deperditi fuerint reſtituti, tam interni quam externi, ſuperſtite tamen *Paralyſi* brachii ſiniſtri: Elapſis autem 7. diebus de novo ingruit affectus, quem mors ſtatim excepit, nec animadvertentibus qui ægræ aſſidebant: Teneræ autem conſtitutionis fuerat, lubricæ valetudinis, macilenta, fluxum hæmorrhoidalem paſſa ab anno ætatis XVIII. à quo tempore vixit obnoxia *hemicrania*, totam capitis partem anticam & ſiniſtram occupanti, adeo moleſtæ ut plerumque decumbere cogeretur & ab omni conſortio abſtinere: fatigabat dolor plerumque ſemel in hebdomada: uſu purgantium pilularum xv. interdum dierum inducias concedebat dolor, quandoque menſis integri: quo remittente copioſas lacrymas fundebat oculus lateris affecti, quod illi certũ erat indicium affectus ad declinationem properantis. Interdum naris è directo multo ſtillabat ſero. Si id accideret per menſes integros feriebatur dolor; cujuſmodi vacuationem lætiſſima ferebat. Febris præterea quartana frequenter eam prehendebat, præſertim hyeme. Vultus alias non omnino erat decolor μελανόφθαλμος Naribus ferè ſiccis ſed ſputatrix, multáſque emittens urinas. Appetitu pollebat vegeto, cibum ſat copioſo diluens potu, vino ſcilicet ſed temperato: In diæta non delinquebat quanquam ſapotaris & aromaticis gauderet, ut & fructibus omnigenis; à dulcibus abhorrebat & ſaccharo conditis, niſi acidiuſcula eſſent: Muſica organica illi erat in delitiis, cujus erat peritiſſima, præſertim citharæ & monochordonis, In actionibus omnibus moderata: Menſes illi per ſanitatem modice fluebant, qui anno 47. defierunt: Obiit autem vidua, annos nata LVI.

Rogantibus conſanguineis, & Doctoribus Medicis nominatis, Capitis apertio à me inſtituta fuit, præſentibus Chirurgis, quò, tum recidivæ, tum mortis cauſa innoteſceret, Adſtabant Viri Illuſtres Domini Catalanus à Porta & Pugetius, Regis Conſiliarii magnæ Cameræ Parlamenti Toloſani: & alii, Inter duram matrem & cranium, Item in hujus cavitatibus, tam anterioribus quam poſterioribus: Tum & in falce ac reduplicatione duræ matris (abſciſſis prius fibris, quarum interventu ſuturis adalligatur.) Inventa aquæ flaveſcentis, mediocriter ſalitæ, Pinta una, ſeu libræ medicinales circiter quinque: Actum 22. menſis Januarii anno 1667.

Ex communicatione D. Baylly Chirurgi Genevæ peritiſſ.

Observatio XLVI.

Apoplexia à Seroſo humore cerebri anfractus alluente & ventriculos replente.

Virgo poſt cephalæam immanem, intra triduum apoplectica interibat: Capite aperto *latex flavus* cerebri anfractus profundiores, ejúſque cavitatem anteriorem, ſeu ventriculos inundabat. *Th. Willis Anat. cerebri cap.* XII.

SCHOLIA.

Latex flavus] Ab omni humore induci poſſe Apoplexiam oſtendit *Walleſius* comment. in hiſtoriam Androthali, 7. *Epidem* cui lingua ſicca erat, plerumque admodum amara, aliquando cordis dolore afficiebatur, tandem poſt decubitum duorum aut trium dierum mortuus eſt: unde colligit humorem qui occupare cœpit & obſtruere cerebrum, birioſum aut atrabilarium fuiſſe. An bilis apoplexiam parere poſſit, videbitur infra cephalæa immanis virginem prædictam affligens, cui ſucceſſit apoplexia, humorem acerrima vi præditum ſupponit.

Observatio XLVII.

Apoplexia à Sero inter utramque meningem; Inter piam ac cerebrum & cerebellum; Madore ſubſtantiæ cerebri, Repletione ventriculorum ab eodem ſero, & effluxum illius in ſacram fiſtulam, orta.

Jacob Reutinger Viterdinga, ditionis Per-illuſtris & Generoſi D. Baronis Hornſteinii oriundus, quinquaginta circiter annos habens, temperie totius ad calidam & ſiccam vergens, coloris fuſci: habitu corporis utcunq; carnoſus erat, capilli nigri & criſpi, rari, dimidiumq; caput, juniori adhuc, calvities turpabat: ad iram vehementiorem proclivis. Pauper victum & amictum duris laboribus, præcipuè viticultura acquiſivit. Multum ipſi uſum cum Baccho fuiſſe & non rarò ſicca labore pectora fervido maduiſſe mero, Gutta roſacea, quæ faciem fœdabat, fidem fecit. Quibus morbis toto vitæ tempore afflictus fuerit, ut de homine ignoto impoſſibile, ita hoc loco id referre ſupervacuum exiſtimo. Quantum mihi conſtat, ab aliquot menſibus ſæva cardialgia excruciabatur, ob quam & mea opera uſus eſt, quæ purgantibus & ſtomachum roborantibus ceſſavit, brevi tamen ob pravam victus rationem, fame & pauperie etiam noxia imperante, rediit: hinc ope mea non contentus etiam carnificem conſuluit, (nam & hoc genus hominum his in oris medicinam facere conſuevit, & nulla non mortalium χειρουργήματα ſacra hæc invadere audent) & haud obſcurè intelligere potui, illum nec à benedictionibus, ut vulgo loquuntur, rectius ab incantamentis, abſtinuiſſe, ad quæ fæx plebis, ceu ad ſacram anchoram, non rarò confugere ſolet, adeo ut nefanda impietas vix ſatis diſſuaderi poſſit. Aliquot ſeptimanis ante obitum crudeliſſima cephalalgia totum caput, frontem præcipuè & occiput afflixit, à qua ipſi nec mora nec requies; faſtidivit omnia medicamenta: Extrinſecus quædam mulierculorum ſuaſu applicita fuerunt. Præ dolore quandoque amens erat, ut quicquid vel diceret vel faceret non rarò neſciret. Tribus ſeptimanis ante mortem cæcus omninò evaſit, nullo vitio extrinſecus in utroq; oculo apparente, vera ſcil. gutta ſerena excæcatus. Doloris quidem ſævitia in capite aliquantum tunc temporis remiſit, at remanſit quædam anxietas, ob quam corpus hinc inde jactitabat, nec, procul dubio mente æger, cauſam hujus volutationis per lectum revelare valuit. Medicamenta plurima adhibita, ſed ſerò, ideoq; ſine ſucceſſu. Quatuordecim diebus ante fatalem diem, lectum permingere cæpit; paucis diebus poſt hanc calamitatem nova excepit, Paralyſis ſc. pedis dextri, quam ſecuta paulo poſt & ſiniſtri. Quatriduo ante obitũ Apoplexia forti tactus fuit, jacuit ſine omni ſenſu & motu animali, nulloq; ingenio excitari potuit. Totis his ultimis diebus largiter ſudavit: per integrum diem cum

ſtertore

ſtertore reſpiravit. Quamdiu decubuit ἀπύρετος erat 11. Febr. & 11. à plenilunio anni 1656. vitam cum morte commutavit. Altero die cranium aperui, ſaucia dura meninge profluxit ſerum pallidum ſpicei coloris, cum impetu quodam, non ſecus ac mediana vena brachii ſecta ſanguis erumpit, & quidem tanta copia, ut cyathi aliquot unciarum capaces eo impleri potuiſſent. Hoc ſerum maxima ex parte colligebatur in ſpatio, quod inter duram & piam matrem eſt, quod mihi amplius & capacius eſſe videbatur quam naturaliter exiſtere ſolet, ſero præ nimia copia duram matrem undiquaque, ubi nullum obſtaculum inhibebat, expandente, ac cerebrum cerebellumque deprimente. Quin etiam ſeri plurimum intra piam matrem ac cerebrum & cerebellum continebatur, unde tota cerebri & cerebelli ſuperficies, tam gyri quam, divulſis gyris, anfractus, ceu gelatinâ quaquaverſum obſiti videbantur, qua cultello læsâ ſerum exſtillavit limpidum, ſimile fere illi quod inter duram & piam matrem cumulatum fuit. Imo ipſam ſubſtantiam cerebri & cerebelli plurimum ſeri imbibiſſe, clariſſime cognoſcere potui, nam ſummopere utrumque flaccidum & molle erat, ut inſtar fere pultis, etiam leviculo attactu diſſolverentur, ita tamen, ut non diffluerét, prout vetulæ apud Cl. Platerum contigit, cui pultis forma cerebrum emanavit: nam citra attactum, & figuram & terminos antiquos cerebrum & cerebellum, ablata quoque pia matre, aliquo modo ſervabant. Tota cerebri externa facies pallida, vaſaque ſanguiduca tantùm non omnia exſanguia erant: ablata portione cerebri, raræ ſanguineæ maculæ pullularunt. In omnibus etiam ventriculis ſerum redundavit; mucum nullum vidi orificium, ſeu canalem è tertio in quartum ventriculum patulum, obturantem; Verum preſſo cerebello, plurimum ſeri in tertium ventriculum regurgitavit, Plexus Choroideus totus erat luridus & ſanguine fere privatus, quamplurimis nodulis varicoſis ſubdariuſculis præditus. Abſciſſa medulla oblongata prope orificium magnum, elevatiſque cerebro & cerebello, nonnihil declivi poſito capite, plurimum ſeri ex oſtio illo proſiliit, ut non dubitarim, totam quoque fiſtulam ſacram eo repletam fuiſſe: Adeo ut non vererer, morbum hunc Hydropem cerebri, & ὑδρεγκεφάλου quandam ſpeciem appellitare. In reliquorum viſcerum conditionem lubenter quoque inquiſiviſſem, ſed nec prece nec pretio quicquam à defuncti uxore & affinibus impetrare valui, ac poteſtatem mihi caput aperiundi factam fuiſſe, pro magno beneficio reputare debui; Ex ſuperſtitione enim quadam, plus quam ethnica, plurimi noſtratium opinantur cadavera humana injuriâ quadam affici, ſi ſtudio alios ægros juvandi, ſecentur, brevi vermium eſca alias futura.

SCHOLIA.

SI ullus humorum in corpore noſtro poros medulloſæ ſubſtantiæ, in cerebro & cerebello, ſubito oppilare poterit, ſerum id præ reliquis præſtabit: Etſi enim peculiarem cum cerebro familiaritatem habere videatur, eò quod tenuioris pituitæ, quæ ſerum eſt, metropolis dicatur, atque in embryone cerebrum inſtar ſeri fluidum conſpiciatur, puteturq; *Lympha Bartholiniana* ex ſpiritu animali coagulato generari, quin etiam frequenter, ſi non perpetuò, intra ventriculos aliqua ſeri portio reperiatur, quandoque magno impetu in catarrhis excernatur, ac denique nervoſis partibus læſis, quaſi ſuppetias laturum affluat, Nihilominus tamen ſi copia aut loco peccet, nullum emolumentum affert, quin potius ejus ſanitatem deſtruit, atque in actionibus ſuis perturbat, & non raro eas penitus abolere valet: Plures autem horum pororum, ſi non omnes, Serum præ ceteris humoribus obſtruere poteſt, quoniam individuus ſanguinis comes eſt, ac cum eo per univerſum cerebrum intra capillares arterias fertur, ac tenue eſt & viſciditatis fere expers, ut minime foramina tranſire ac anguſtiſſimis meatibus ſe inſinuare poſſit, non ſecus ac aqua ſpongiarum cavernulas, aut ſpongiis denſiora corpora pervadit. præterea non difficulter à ſanguine ſegregatur, ut non ſolum urina, lacrymæ ac ſudores teſtantur, ſed etiam morbi quidam, ut catarrhi, diarrhoea ſeroſa, arthritis aliique comprobant: videatur de his aureus liber *Car. Piſonis* de Seroſa colluvie, ubi conſtat putum ſerum ſubito ſæpe à ſanguine ſecretum, multorum malorum cauſam exiſtere. Serum hoc ſive ſanguini intra arterias adhuc confuſum ſit, ſive jam extra illas pulſum ſit, mobile admodum eſt, impetuíque pulſoris libenter cedit, ut profunde intra cerebri poros adigi poſſit. Si itaque ſerum intra vaſa efferveſcat, ac ab illo ſegregetur, in cerebelli ac cerebri ſubſtantiam quaquaverſum extrudi poterit, ubi tum ſpiritus animales corrumpet, tum vias ac meatus eorum obturabit: & quia arteriolæ omnes eorum particulas ſubeunt, nulla à ſeri ebullientis ac tumultuantis irrigatione immunis erit, unde omnes animales quoque actiones, nec ſenſibus internis exceptis, peribunt: atque hanc ob cauſam felicius omnium ſenſuum abolitorum ratio reddi poteſt, quàm ſi ſolum baſin coarctatam aut obſtructam in apop. dicamus, nec nobis ad liberiorem ſpirituum motum prohibitum recurrendum erit. Inde quoque manifeſtum evadit quamobrem, ſenſibus externis & motu reparatis, ſæpe internorum ſenſuum imbecillitas aliqua remaneat: utcunque enim de ſeri natura ſit facile diſcuti poſſe, quia tamen profundis cerebri partibus ſe quoque immergit, quorſum medicamentorum virtus vix penetrare poteſt, aut quia non raro ipſi aliquid mucoſi, ut Cl. Piſo monet; miſcetur, non exigua ejus portio immota perſtabit, & à reliquiis iſtis facile labes aliqua ſenſibus aſpergetur, quæ ægre emendabitur: Eædem reliquiæ occaſionem recidivæ, frequenter apoplecticis quibuſdam evenienti, præbebunt: Non autem exiſtimandum eſt ob capillarium

arteriarum, medulloſam ſubſtantiam tranſeuntium, exilitatem, non tantam ſeri copiam in illam effuſum iri, quæ ad tot actiones abolendas ſufficeret, perpetuo enim ſanguinis motu jugiter novum ſerum affluit, quod cum ſanguini confuſum ſit, ac ad ſecretionem promptum & facile, prægreſſum absque mora ſequetur, donec ad quantitatem illam pervenerit, quæ ad effectum hunc producendum requiritur: Non equidem negaverim hunc ſeri imbrem, aliquando largiorem, quandoque parciorem eſſe, ſæpeque illum plures, non tato etiam pauciores medulloſæ ſubſtantiæ partes perpluere, unde etiam fortior vel debilior apoplex. enaſcitur, nonnunquam ob ſeri ignaviorem & mediocrem irruptionem ſe tantum vel futuræ vel imminentis indicia oſtentant: Conſuli Chr. *Beyero* apud D. *Rolfinkium* diſſert. 9. l. c. p. 23. brachii ſiniſtri paralyſis & loquelæ vitium, capitis gravitas, indormiſcenti obtigit, parva procul dubio ſeri quantitate poros medulloſos occupante: Idem pag. 38. ib. bis in nobilibus ægrotis obſervavit ſenſus tantum, manente motu, abolitos: Non raro à primo inſultu tantùm lateris alterutrius paralyſis, cum levi ſenſuum internorum & loquelæ vitio obſervatur: Si copia ſeri irruentis adhuc minor ſit, ſopores præter naturam producet. Verum enimvero nemo hominum eſt, cujusque demum temperamenti & ætatis ſit, cujus maſſæ ſanguineæ non quoque ſerum permiſceatur, & ſæpe ſatis copioſum, quod toto vitæ curſu frequenter effervеſcit, ac fermentatum quaſi & ebulliens intra vaſa non raro à ſanguine ſeceſſum facit, atque vel manifeſte & ſenſibiliter excernitur; vel in partem aliquam decumbens, illam tumidam reddit & dolore afficit: Rarius autem apoplexiam gignit, imprimis in junioribus ac pueris, quibus apoplexia eſt corvo rarior albo: igitur haud immerito de hujus affectus à ſero generatione tali dubitabitur: Quoniam autem omnis actio ab agente fit in patiente diſpoſito, forſitan hoc Philoſophorum axiomate in auxilium ſumpto, dubium hoc expugnari poterit: Etſi enim ſæpe in corporibus colluvies humorum redundet, non ſemper tamen morbos producit: id enim apud quosdam temperamenti robur, ac partium quarundam ea virtus eſt, ut ſæpe validiſſimas morborum cauſas eludant: Itaque ſi ſerum dicta ratione apoplexiam producturum eſt, præſupponenda erit prævia cerebri & cerebelli diſpoſitio atque imbecillitas quædam, ob quam ſerum irruens promptius recipitur, validiusque & efficacius actiones animales omnes proſternit & abolet, quamvis aliquando ſerum fermentantium vis tanta ſit, ut citra talem diſpoſitionem ſola id præſtare valeat.

Si quid in re obſcura definire licet, *Diſpoſitionem* hanc conſiſtere exiſtimo in pororum illorum, qui ex arteriolarum capillamentis in medulloſam ſubſtantiam hiant, ſpiritibusque vitalibus tranſitum largiuntur, nimia laxitate, ob quam non ſolum ſpirituoſæ ſanguinis partes, ſed & tenuiores ſeri portiones transſudare poſſunt: & in prævia repletione meatuum ac cavernularum per quas ſpiritus animales moventur, ſenſim à ſeroſis humiditatibus introducta, propter quam, ſi ſeri nimbus ingruat, ſpiritus animales corrumpuntur, eorumque viæ penitius occluduntur, ſubſequente actionum illarum, quarum inſtrumenta ſunt, ablatione, non ſecus ac loca alias irrigua, ab imbre permadeſcunt: Diſpoſitiones has originem ſuam ab illis, quæ caput vulgo replere dicuntur, ducere autumo: quorſum etiam faciunt diſcuſſionem excrementorum tertiæ concoctionis impedientia, illa profundius impingentia & incraſſantia, ut & poros ac meatus coarctantia: His ſi hæreditario jure, & à vitæ primordiis aliquid accedat, eò citius diſpoſitiones illæ parabuntur: ſicut etiam apud illos fieri ſolet quibus caput natura debilius eſt, & vel à fragrantiore odoramento læduntur, cerebrumque impleri ſentiunt, quod calidum & humidum cerebrum habentibus evenire fertur &c.

His expeditis, haud difficulter intelligetur quamobrem non omnes qui ſero abundant, aut quibus admodum intra vaſa ſanguifera tumultuatur, apoplexia obruantur, ſed ſolum illi in quibus medulloſa ſubſtantia, vel ob vitæ errores, vel hæreditariam infirmitatem, promptius & largius ſerum à maſſa ſanguinea, mediante quadam fermentatione ſegregatum, recipit ac ſibi obſtructionem inferri non renititur. Serum ergo, rebus ſic cum hominis valetudine conſtitutis, apoplexiam, ſi redundans in vaſis ſanguiferis ebulliat & fermenteſcat, efficiet: celerrime enim cum ſanguine univerſo movetur, & copioſe brevi tempore in partem ad receptionem diſpoſitam illabi, omnesque medulloſi corporis angulos pervadere poteſt, ut mirum non ſit etiam principes actiones aboleri &c.

Recte vero concludit Car. Piſo, præ reliquis humoribus ſerum hujus apoplexiæ cauſam exiſtere, Neque enim viſcidum, lentum & craſſum humorem detergi, excuti & in principium nervorum depelli ſubito poſſe, neque humorem talem cavo nervorum, ſenſum fallenti, celeriter ſe inſinuare, neque in nervos trajectum, penitus unquam reſolvi; (quod tamen in hac paralyti factum, non raro dictum, aliquando menſium ſpatio, obſervatum fuerit) Cùm enim id caloris beneficio fiat, potius humores glutinoſos induratum, prout in calculorum generatione & cruſtarum nativium productione cernitur, quam diſſipatum iri. Non minùs verè aſſerit certius hanc apoplexiam ab obſtructione, quàm ab compreſſione oriri: nam comprimens cauſa non ita celeriter ſimul & ſemel omnes actiones abolere, nec tam cito materia omnis expelli poſſet, aut hemiplegiam efficere: quâ enim ratione ſerum forinſecus cerebro & cerebello incumbens, locum ſuum deſerere, ac tantùm dimidiæ medullæ ſe inſinuare poſſet? quid ſerum ad alterutrum latus medullæ adigere, nervisque quibusdam potius quam omnibus impingere valeret?

Non parum autem in eo falli videtur quod putet apoplexiam fieri impletis a ſero ventriculis: hemiplegiam verò ſubſequi ejus decubitum in nervorum principium: vel enim ſoli hydrocephali illius opinionem falſitatis arguere poſſent: Præterea non video qua ratione ſerum è ventriculis in medullam alterutrius lateris, potius quam ad utriusque deponatur; vel enim pondere eo ruit, vel pellitur: quocunque modo id fiat, æquali impetu ad medullæ ſubjectæ partes feretur, nullaque hemiplegia ſuperveniet: nam humores ventriculis incluſi, ſive pellantur, ſive ſuâ gravitate moveantur, cum tres anteriores unica cavitas ſint, nullum in motu ſelectum obſervabunt, ſed quo poterunt, abibunt, ab ſubjectam ſcil. partem, ubi utriusque medullæ propagines eminent: Tacebo ſerum potius per infundibulum, amplo foramine præditum, elapſurum, quam cœcos ductus medullæ celeriter introiturum: Impoſſibilitas obſtructionis totius medulloſi corporis intra cranium, ac morbificæ cauſæ repentinus decubitus, quæ hoc in loco cauſatur, tribuenda ſunt ignorantiæ circulationis ſanguinis, quam ſi noviſſet Vir Sagaciſſimus, monumenta hæc ſua illuſtriora reddidiſſet, nec hæc in dubium vocaſſet:

Notandum porro eſt, apud Piſonem, hanc apopl. facilioris vel difficilioris ſolutionis eſſe, prout ſince-

tum

Digitized by Google

rum ſerum eſt, vel mucis permixtum: Sed & ad talem apopl. fortiorem vel leviorem, ſolutu faciliorem vel difficiliorem producendam quoque faciunt, ſeri major vel minor copia, partium obrutarum multitudo vel raritas; cerebri robur vel imbecillitas, à paroxyſmis vel nullis vel crebrioribus jam prægreſſis inducta: quorſum pertinet diſpoſitio pertinacior, vel ad emendationem pronior &c.

Non pauca autem indicant iſtum *Reutingerum* ſero abundaſſe, quod ſenſim intra calvariam collectum fuit, ob vigilias, quas *cardialgia peperit*: augebatur ob ingentem *capitis dolorem*, unde *Gutta ſerena* oborta eſt: cumulatum verò amplius, ac per orificium occipitis juxta ſpinalem medullam defluens, urinæ involuntarium profluvium, hinc pedum paralyſin, tandem fortiſſimam apopl. attulit ſubito. Et quidem ſerum, non ſolum omnes ventriculos cerebri, ſpatium intra meninges & fiſtulam ſpinalem, per quam medulla deſcendit, adimplendo, ſed & cerebrum ac cerebellum comprimendo apoplexiam effeciſſe, amplius ſpatium inter utramque meningem, quam naturaliter eſſe ſolet, indubie mihi perſuaſit: Etſi enim raræ guttulæ ſanguineæ, ob defectum ſpirituum vitalium, illam generatam innuere videantur, non tamen huic adſcribendam arbitror, cùm non penitus defecerint, nam ſanguis & vitalis ſpiritus per arteriolas pulſu irruunt, ob quem aqua incumbens aliquomodo repellitur, ut aliquis adhuc influxus fieri poſſit: rariores autem erant, quia per aliquot dierum decurſum nihil omnino alimenti aſſumpſerat: Non negarim tamen minutiſſima capillamenta, ſuperficiem perreptantia, in quibus pulſus elangueſcit, à compreſſione non tuta fuiſſe, quæ fortè etiam raritatis guttularum aliqua cauſa erat: at harum compreſſio tanti non eſt ut univerſam molem ſanguinis influxu privare poſſit, cùm intra profundiores anfractus majores arteriæ repant, quæ ſanguinem ipſi impertire poſſunt.

Cerebrum cerebellumque deprimente] Non minùs univerſalis cerebri ac cerebelli *Compreſſio*, ceu apopl. cauſa, controverſa eſt, ac fuit obſtructio omnium meatuum ſpiritus animalis: Qui impoſſibilem judicarunt, excogitarunt cerebri compreſſionem in baſi, quam ad actiones animales abolendas ſufficientem putarunt: Verum non ſatisfecerunt Clar. Nymmano aliiſque, qui prævident nec ſenſus internos nec externos omnes hac ratione perituros, nec reſpirationem ſalvam fore, ſed primo vitium paſſuram, cùm diaphragmatis & pectoris muſculi nervos à medulla accipiant, quæ, præ aliquot nervis, cerebro & cerebello in baſi compreſſo, neceſſario læditur: Itaque ſi Compreſſio apoplexiam factura eſt, neceſſum erit ut cerebrum & cerebellum undiquaque prematur, omnes ſpirituum animalium viæ coarctentur, ſpiritibusque omnis effluxus præcludatur, cum nervorum radices quaquaverſum in utroque diffundantur. Difficile autem erit tale corpus intra cranium reperire, quod cerebrum ac cerebellum eousque comprimere valeat, ut ſpiritibus animalibus omnis tranſitus idque brevi tempore denegetur: *Sanguis* equidem, ſive arteria ſive vena inſigniore reſerata, tam in habitu corporis quàm in partibus internis, celerrime magnaque copia profunditur: nec ab eo interiora cranii immunia ſunt: verùm alia plane ratione apoplexiam talis hæmorrhagia gignit quam premendo, ſcil. cerebrum & cerebellum, tum ſpiritibus vitalibus, animalium materia; tum calore, omnium actionum *αὐτίργῳ* privando: & ſi forte copioſius effuſus comprimat, non tamen preſſioni in abolendis actionibus animalibus primæ partes tribuendæ ſunt, cùm pereant antequam quicquam premendo valeat: non ſecus ac alibi profuſus, & vitales & animales actiones deſtruit citra ullam compreſſionem. *Bilem* tanta copia huc affluxiſſe, ac cerebrum in ſe coëgiſſe, ſine exemplo eſt, nec quæ in univerſo redundat hepate huic compreſſioni ſufficeret: ut raceam bilem ſinceram, ſemper mordacem alios effectus producturam, maximè circa meninges, partes exquiſitiſſimo ſenſu præditas, collectam, quàm apoplexiam. *Pituita* craſſa, viſcida, lenta, in & extra ventriculos nunquam tanta copia obſervata inter cranium fuit, quæ tantam molem comprimere valuiſſet. *Serum* ingenti copia non ſolum inter ventriculos, ſed & in ſpatio, quod utramque meningem intercedit, cumulari nemo negabit, niſi in lectione obſervationum medicarum hoſpes ſit, aut nunquam cadavera ſecuerit: Negat tamen Nymannus ſerum magna quantitate in his locis collectum comprimendo apoplexiam efficere, adducto 1°. argumento Hydrocephali, in primis autem exempli adducti à Veſalio, vide ſup. in quo aqua abundantiſſimè in meditullio cerebri, & in puella bienni, (in qua ætate cerebrum flaccidius & mollius adhuc, atque haud illubenter incumbentis impulſui cedere ac coarctari poteſt) congeſta fuit, citra ullius actionum animalium læſionem ad mortem usque 2. Serum magna quantitate minime ſubito & confertim in parte aliqua vel generatur vel colligitur, ſed ſenſim cumulatur, ſi exitus ipſi per conſueta loca denegetur, unde etiam ſubito & unico quaſi momento premendo, omnem cerebri actionem aboleret, hominemque attonitum reddere nequit, ſed unam actionem poſt alteram peſſundabit, donec tandem omnes cum vita deſinant. Inſuper vix credibile eſt cranii cavitatem, repletis ventriculis & ſpatio inter meninges, plus ſeri admiſſuram, cùm cerebrum & cerebellum multis modis ſolidiora ſint aqua, cujus impulſum potius retundent quam cedent, ſero, ceu corpore humido & facile mobili, vel intra vaſa reſtituto, vel potius retroceſſuro ac alibi exitum quæſituro: Denique addit illos qui in apopl. defunctis ſerum copioſum conſpexerunt, non meminiſſe fere ſemper in ventriculis cerebri aquoſam humiditatem reperiri, etiam in iis qui apoplexia nunquam laborarunt: neque animadvertiſſe craſſiores humores alibi exiſtentes, ſecus ac *Columbus*, qui in gravi apopl. demortuis aquoſum humorem puriſſimum, ſed ſemper glutinoſum invenit. Inter ea quæ ſpirituum animalium vias in cerebro & cerebello comprimunt, refertur decantata Galeni *διάθεσις φλεγμονώδης*, quò pertinet *ἀνάληψις καὶ πλήρωσις τῶν φλεβῶν* Hippocrat. Quid illa ſit, capſicat P. Salius Diverſus c. 2. de aff. partic. illosque erroris arguit qui expoſuerunt hanc *διάθεσιν*, vel inflammationem, vel eryſipelas, ſive meningum, ſive cerebri ipſius eſſe, cum ab ipſis alia ſymptomata producantur, nec ſpirituum animalium effluxus prohibeatur: Ipſe vero ſtatuit illam conſiſtere in venarum arteriarumque nimia repletione à ſanguine, cujus ratione fiat conſtipatio & conſtrictio, ut non tantùm ſpirituum tranſitus impediatur, ſed & ipſi ſtrangulentur & ſuffocentur, unde perfecta ſuccedat apoplexia.

Sunt præterea alia quæ cerebrum ac cerebellum premere poſſunt, ut tumores frigidi, ſenſim intra calvariam prognati, calculi in cerebro & circa meninges reperti, globuli plumbei, telorum fragmina &c. Verùm cum hæc non univerſam molem coarctent, ſed portionem ſaltem ejus aliquam, eamque exiguam, non apoplexiam efficient, ſed aliter cerebri actiones lædent: aut ſi ad hæc apoplexia unquam ſecuta ſit, alia longe ratione illam proculdubio quàm comprimen-

Digitized by Google

do produxerunt: neque ſola illa effecerunt, ſed concurrentibus aliis cauſis, nempe, vel ſanguinis profuſione, vel affluxu ejus decenti impedito, vel excrementorum nimia collectione ob alienorum humorum præſentiam, vel læſionem aliquam particulæ internæ: à ſimilibus enim vix fieri poteſt quin interiora lacerentur.

Atque hæc ſunt quæ apud quoſdam compreſſionem cerebri & cerebelli, ceu apoplexiæ cauſam proximam, ſi non impoſſibilem, certe difficilem reddiderunt: Et *bilem* quidem quod attinet, ut & *pituitam craſſam* viſcidamque, qualis quandoque emungitur, ac *Melancholiam*, nunquam illam compreſſionem feciſſe haud invitus largior: quin etiam fateor *Sanguinem* extra vaſa copioſius intra cranium effuſum, potius cerebrum ac cerebellum neceſſariis ſpiritibus vitalibus privando, quam univerſam molem premendo ac coarctando, hoc malum frequenter afferre, cùm ſæpe ad largiores ſanguinis in interiora profuſiones, apoplexia ſubſequatur, antequam ea copia ex vaſis elabatur quæ ad compreſſionem ſufficiens foret, ut procul dubio haud obſcure ſecunda & tertia hiſtoria comprobant.

Seri alia eſt ratio: obſervatum enim abundanter admodum illud intra cranium collectum fuiſſe: ipſeque vidi non ſolum ventriculos, ſed & ſpatium inter utramque meningem eo repletum, ut ex hiſtor. ſuper. patet, quæ ad confirmationem hujus non parum faciet. Si itaque ſerum tanta abundantia, tum in ventriculis, tum in ſpatio inter utramque meningem cumuletur, ut naturalis & congenita horum cavitas illud amplius capere nequeat, quin etiam cum ſanguine perpetuus novusque ejus affluxus accedat, nec per ſolitas vias excernatur, non video quare, utcumque vaſta ſit cerebri & cerebelli moles, ab illo non undique comprimi poſſit: quotidie enim experimur ſerum intra cavitatem aliquam corporis noſtri concluſum, auctario novo jugiter accedente, illam magis magisque diſtendi ac ad ſtupendam magnitudinem excreſcere, & tantùm non præ mole rumpi: Quidni etiam ab incumbente, ac ſingulis momentis incrementa ſumente ſeri appulſu, cerebrum & cerebellum comprimatur, atque ita coarctetur, ut ſpiritibus animalibus tandem omnem tranſitum deneget, cùm cranium denſum ac oſſeum & cedere neſcium, nulla vi expandi poſſit, cerebri vero ac cerebelli conſiſtentia, multis modis muſculorum ac membranarum ſubſtantia mollior ſit, atque haud difficili conatu in ſe cogi poſſit?

De hydrocephalis argumentum inſuperabile non eſt, internis ſcil. In his intra ventriculos aquam ſtabulari, ac potiſſimum puerili ætate, hiſtoriæ docent: cùm autem in teneriore ætate cranii ſuturæ non tam arctè combinentur (accedente membranea ejus conſtitutione) haud difficulter intelligetur quare minùs in illa quàm in adultiore aut provecta ætate ac ſenibus comprimatur cerebrum ab aqua: in hac enim ſuturæ non tantùm arctiſſimè junguntur, verùm etiam non raro cranium planè coaleſcit, unde pueris aqua, priusquam cerebrum premat, ventriculos diſtendit, creſcente illo, etiam ſuturas non ægre cedentes divellit, tandem etiam membranas expandit, ut caput ad hanc molem excreſcere poſſit: hinc aqua capacius ſpatium habens, nec amplius anguſtis cranii cancellis coërcita, minùs comprimendo valet: quorum cùm neutrum ſenibus contingere poſſibile ſit, ob cranii duritiem ac unitatem, aqua quotidie intra cranium incrementa ſumens, ſibi ſpatium parat, ac obvia, qualia ſunt cerebrum & cerebellum, premit, atque eousq; premendo pergit, donec coarctatis omnibus ſpirituum animalium viis, apoplexia ſequatur. De puella Auguſtana hydroc. vide tit. de Hydroc.

Seri autem notabilem copiam ſemper in cavitate aliqua corporis noſtri ſenſim colligi falſum eſt: Sæpè enim, brevi etiam temporis ſpatio, magnam ejus quantitatem cumulari, vel ſoli hydropes ſubitanei abunde docent: nam ſive ab eroſo rene, aut rupto uretere, aut majore vaſe lymphatico, ſive ab ingurgitata avidius aqua, calefactis nimium viſceribus, fiant, brevi abdomen ad inſignem magnitudinem attollitur: quæ etiam ſanior ratio probat, cùm enim ſerum facile à ſanguine ſegregetur, promptè ſecretum per patentia loca ex vaſis excernatur, ac ob perpetuum ſanguinis motum, indeſinenter novum ad excretionem ſimilem affluat, non longo tempore magna ejus copia in cavitate aliqua cumulari poterit, maxime ſi in maſſa ſanguinea redundet, nec exitus pateat in cavitate illa in quam affuſionis primordia fiebant. Et poſito ſerum intra cranium ſenſim cumulari, non tamen ſequitur illud nunquam univerſam molem, exiguo temporis intervallo, comprimere ac apoplexiam inducere poſſe: plurimæ enim morborum cauſæ plerunque ſenſim concervantur, ſæpe diu in corpore deliteſcunt, nullasque moleſtias exhibent, & non tam pauca ſui indicia præbent, antequam in actum deducantur, quod ſæpe fit ſubito, quod Veſalii hydrocephalus oſtendit: Si vero adhuc copioſius in prædictis locis ſerum colligatur, nec ullibi ipſi exitus, niſi forte per oſtium illud magnum in occipite, pateat; magis magisque accumulabitur, atque actionem unam poſt alteram proſternet, nervis illis primum læſis, quos ſerum debiliores & ad patiendum præ cæteris adaptatos invenerit: Et poſtquam ea ſeri copia redundaverit quam dicta ſpatia capere nequiverint, cerebrum ac cerebellum, longa irrigatione infirmiora ac flaccidiora reddita, aliquando ſubito corruent, ac ab incumbente ſero comprimentur: unde ſpiritibus animalibus omni via ad exitum præcluſa, reſtitantibus in medulla ſuffocatis, & forte vitalibus aditu negato, ob capillarium arteriarum ſuperficiem perreptantium coarctationem, confeſtim omnes actiones animales abolebuntur, quod eo facilius fit, quia pleræque actiones jam ſublatæ ſunt.

Inane autem commentum eſt cranii cavitatem interiorem non plus ſeri admiſſuram, quam ventriculi & ſpatium intra meninges capiunt: Etſi enim cerebrum & cerebellum aqua ſolidiora ſint, quia tamen impetu & pulſu afferuntur, cedere coguntur, non ſecus ac in macrocoſmo torrentem nulla obſtacula remorantur: Et quantus ſeri irruentis impetus ſit, vel ſoli hydropici docent, in quibus nihil aquæ invium eſt, & nihil non perrumpit, ceduntque hepar, ventriculus &c.

Quæ ultimo loco Cl. Nymannus attulit, ipſi ſuo modo largiri poſſunt, ac fatendum eſt ſæpe multum ſeri, in & extra cerebri ventriculos repertum fuiſſe citra apopl. At tantam copiam, qualem Cl. Platerus invenit, & ego in *Reutingero* obſervavi, absque productione Apopl. unquam intra cranium, conſolidatis aut firmiter combinatis ejus ſuturis, viſum fuiſſe ambigo: Quæ de craſſis alibi inquirendis humoribus monet, ſuam [illegible] de Torcularis obſtructione ſapiunt, cui Columbi authoritas non patrocinatur, iſt enim ille ventriculorum obſtructionem ſartam tectam conſervaret, humorem aquoſum puriſſimum, ſimul glutinoſum memoravit. Atque ita ex his apparet Serum copioſiſſime intra cranium, in ventriculis & ſpatio inter meninges collectum veram apoplexiam

Com-

Comprimendo producere poſſe : quam ſententiam amplecti quoque videtur Clar. *Platerus* Tract. 1. l. 1. c. 2.

Ablata portione cerebri rara ſanguinea macula] Ariſtoteles lib. 1. hiſt. Anim. in omnibus cerebrum exangue ait eſſe ; & neque parvum neque magnum vas ait deſinere in ipſum ? Sequitur Veſalius Fabr. corpor. humani lib. 5. c. 14. adſtipulaturque Riolanus : Revera magna vaſa, qualia hepar, lienem, renes &c. ſubeunt, per cerebri ſubſtantiam non decurrunt, at parva traduci veterum & recentium authoritate demonſtrari poteſt : Hipp. lib. 2. de morbis ſæpe eorum mentionem facit, Galen. 2. de admin. anatom. l. 9. c. 2. per cerebrum & cerebellum venas diſſeminari ſcribit : Fallopius in Obſerv. Anatom. venulas & arterias capillares plurimas, per candidiſſimam cerebri ſubſtantiam auditoribus ſe oſtendiſſe ait : Idem affirmant Bauhinus, Spigelius & alii, inſuper puncta rubra apparentia argumento ſunt ſanguinem in ſubſtantiam cerebri effuſum vaſis coërceri : abſciſſa enim cerebri portione, ſanguis ſe expandit, punctumque, quod primo exiguum erat, diffunditur atque amplius redditur. De vaſorum autem diſtributione per cerebrum, ex qua de circulatione ſanguinis per illud, conſtat, vide Clar. *Wepferum* l. c. p. 99.

Summopere utrumque flaccidum & molle erat] Dubium an Serum extrinſecus cerebro ac cerebello incumbens, humectando Apopl. gignere valeat ? Id pridem perſuaſus penitus eram, cum enim paralyſim particularem, ab humore nervos alluente & admodum madefaciente oriri crederem, facile exiſtimavi, idem omnium nervorum principium, & quidem facilius, quia nervis mollius, perpeſſurum : Verùm aliud me docuerunt, non ſolùm hydrocephali *Veſalii*, ſed & anatome viri 70. annorum, qui phthiſi obiit : hic fere ad ultimum uſque halitum loqui potuit, ac ingentem dolorem in utraque ſemoris parte interna perrulit, quin etiam aſſidue caput doluit &c. Vide hiſtoriam de cap. dolore. Si itaque quicquam ſerum extrinſecus humectando valuiſſet, unam ſaltem vel alteram actionem hic aboleviſſet, & loquelam præ multis, cùm undique ſerum diffuſum extitiſſet, ac ſuperficiei cerebri ſe inſinuare cœpiſſet : *Idem ibidem pag. 199.*

Cum ſtertore reſpiravit] Quod fortis ac vehementis apoplexiæ indicium eſt : Superſtitis autem in apopl. reſpirationis, cùm motus cæterarum partium aboleatur, rationem hanc reddit *Regius* Med. 4. p. 302. Quia ſpiritus animales, qui ſuperſunt, viam per nervos, reſpirationis inſtrumentis dicatos, ad influendum inveniunt : hi enim nervi ob motum reſpirationis (qui jam inde à prima nativitate, & dormienti & vigilanti, ſine ulla intermiſſione continuatur) magis quam reliqui omnes totius corporis reliqui nervi & muſculi (quippe qui per vices diutius ſæpe quieſcunt) ad ſpiritus viciſſim recipiendos ſunt adaptati : Et cùm hæc manifeſta & ſufficiens cauſa ſit, nequaquam ad miram & occultam naturæ providentiam, ac ſummam reſpirationis neceſſitatem confugiendum arbitratur. *Idem.*

Ad iram proclivis] Iracundi duplices ſunt, aut ob abundantiam caloris in corde, aut ob exceſſum caloris acris in ventre, qui os ventriculi contriſtat & proinde animam ; quæ duplex cauſa in *Reutero* contingebat, cujus temperies ad calidam ſiccam vergebat &c. Præterea ſæpe cardialgia torquebatur, quæ bilis dominatum in ventre arguebat.

Multum ipſi uſum cum Baccho &c.] Etſi ad apoplexiæ generationem immodicus vini uſus conferat, À vino tamen inducta non eſt, nam quæ ex vino fit, quantumvis fortis, crebro ſolvitur cum ipſa crapula : tametſi hæc non raro interimat, præcipue ſenes, & eos qui diutina ebrietate cerebrum excrementis implevere. Quomodo ad Apoplexiam generandam conferat vinum Vide Not. ad Obſerv. 20.

Observatio XLVIII.

Apoplexia à plurima aqua cerebrum diluente.

APoplecticus concidit Sereniſs. & Celſiſs. Princeps Wilhelmus Lantgravius Haſſiæ, ex acidulis redux : aperta calvaria, aqua plurima diluebat cerebrum. *Caſp. Rolſinkius Meth. ſpecial. p. 144.*

SCHOLIA.

E*X acidulis redux*] Hent. ab *Heer* refert virum ſexaginta annos natum, ex potu aquæ ſpadanæ in Apoplexiam incidiſſe, cui paralyſis fuit ſuccedanea, & qua defunctus, cum acidulas reſorpſiſſet, novo apopl. inſultu fatis conceſſit : Plures alios ſenes intempeſtive illis aquis utentes conſimili morbo ſublatos vidit.

Observatio XLIX.

Apoplexia ab abſceſſu ſeroſo in cerebro.

MAria N. poſt contuſionem ſincipitis vertigine afflicta fuit, tandem Apoplexia fortiſſima ſubito obiit. Inſpecto cerebro, in ſiniſtro latere tumorem, ovi magnitudine, cerebri tertium ventriculum comprimentem, aqua limpida repletum reperi. *Vide tit. de Vertig.*

Observatio L.

§. *Apoplexia epilepſiam ſequuta, à ſero acri in cerebro, inter meninges & in ventriculis ſtagnante.*

VIr annorum 30. (Tit. de Epilepſia) occubuit Epilepſia terminata in apoplexiam : Inter piam & duram matrem, ubique, uti & in ventriculis, magna ſeri copia ſtagnavit &c.

Observatio LI.

Apoplexia à veſicis rotundis aquoſis corpori calloſo incumbentibus.

SAcerdos quidam in fine conſecrationis ſtolidus cum magna admiratione factus, & paulo poſt tempus apoplecticus brevi mortuus eſt: Secto cadaveris capite, *veſica aliquot rotunda* albidæ, humore pituitoſo repletæ, ſupra corpus calloſum inventæ fuerunt, quas hujus lethalis morbi immediatam cauſam fuiſſe exiſtimatum fuit. *Dom. Panarolus, Pentecoſte* 1. *Obſervat.* 17.

SCHOLIA.

V*Eſica aliquot rotunda*] Ὑδατίδες vocatæ, de quibus ſupra Si humor lymphaticus per vaſa propria libere non excurrat, inde fit ut pars illius in tranſitu hærens, exudet in cavitatem ab initio perexiguam, efformatam in membranoſa partis ſubſtantia: eademque ex novo materiæ affluxu paulatim aucta, cellula quædam in tunica oboriatur: Humor autem eo confluxus, initio tenuis, poſtea craſſeſcit, & pituitæ formam induit. *Vide Barbette Pract. lib.* 4. *cap.* 4. §. 9.

Observatio LII.

Apoplexia ab abſceſſu in dura matre diſrupto, cum corroſione tenuis & corticis cerebri, à pure inde manante.

NOvi abſceſſu in dura matre excitato, & poſtea diſrupto, cùm à pure fœtidiſſimo meninx tenuis, os & *cerebri cortex exederentur*, ægrotum primo in ſtuporem, & demum in Apoplexiam lethalem incidiſſe, qui tamen in toto morbi decurſu ſymptomate quovis Epileptico immunis degebat. *Thomas Willis Pathol. cerebri cap.* 2.

SCHOLIA.

INde infert Excell. Vir meningas in Epilepſia primario non affici: Idem autem pus, à quo meninx & cerebri cortex exeſa, ad originem nervorum decumbens apoplexiam induxit, compreſſione aut obſtructione facta; immediate aut mediante cujuſpiam vaſis eroſione, unde ſanguinis effluxus: Sic variolis apopl. in puella ſuperveniſſe narrat Excell. *Wepferus* Exerc. de Apopl. p. 239. vaſe aliquo ab interna variola eroſo; Eas quippe interiorum partium, non ſecus ac exteriorum obſidere membranas compertum eſt.

Observatio LIII.

§. *Apoplexia à Tumore ſteatomatico conſtituto inter cerebrum & cerebellum.*

VIdit Clariſs Dom. *Drelincurtius* Tumorem ſteatomatis conſiſtentia, pugnique magnitudine, cerebrum & cerebellum inter, eo præciſe loci ubi conarium utrique ſubſternitur choroidis plexus alæ, ſpatio ſemeſtri à ſenſibili læſione, cæcitatem primo, ſurditatem ſubinde, omnium denique ſenſuum & functionum animalium abolitionem, & necem ipſam intuliſſe. *Ioh. von Flammerdinge Diſputatione de Apoplexia, Theſi* 12.

Observatio LIV.

§. *Apoplexia à cerebri ſubſidentia, diſſolutione & fluiditate, ob pituitam ejus molem irrigantem.*

SI pituita cerebri ſubſtantiam longo impulſu adeo irriget, ut magna illa *cerebri moles mollior* laxiorque facta ſubito diffluat & ſubſidat, nervorumque principium in baſi calvariæ à cerebro prodientis premat, & *ſpiritum animalium tranſitum præcludat*, Apoplexiam gravem parit: uti quando ventriculos ſeu cavitates cerebri pituita ſubito adimplet, *non obſtruendo*, cum ſpiritus animalis non in ipſis, ſed in cerebri ſubſtantia undique & nervis ſedem ſuam habeat, nec per ventriculos tranſeat, ſed eodem modo cerebri baſin gravando, apoplexiam quoque inducere poteſt: Quæ tamen, *ſi humor ex illis deſcendens nervorum ductum ſequatur, in paralyſin poteſt deſinere:* Hæc omnia ſic ſe habere in *Caro* & apoplexia mortuis, ex eo quod copioſus *hic humor per os* tunc illis *effluxerit* aliquando deprehendimus, & ſectione quoque diligenti aperta craſſa cerebri membrana, in quibuſdam copioſum humorem mox proſilientem per capitis regionem ad thoracem uſque deſcendiſſe, ipſam

adeo

adeo cerebri ſubſtantiam in Anu quadam defluxiſſe obſervavimus Monſpeſſuli, quæ ſubito apoplexia tacta expiravit: hujus calvariam cum aperiremus, cerebrum illius in meninge craſſa hinc inde fluctuare deprehendimus: Quod & diſſecta apertaque dura dicta matre, liquoris alicujus ſpiſſioris & albi pultem referentis per faciem univerſam defluebat, & hinc inde in pannos diſpergebatur. *Platerus Pract. lib. 1. c. 2. & Obſervat. lib. 1. p. m. 16.*

SCHOLIA.

UT *magna illa cerebri moles mollior &c.*] Quæ ſit cauſa radicalis hujus univerſalis reſolutionis, magna eſt apud Viros doctos diſceptatio: Credo ego ſubſtantiam, ſeu corpus totius cerebri perpetuo motu, ſyſtole & diaſtole, naturaliter agitari, ſive ille motus cerebro competat ex natura ſui parenchymatis, ſeu communicetur per pulſum arteriarum, membranas cerebri ipſiusque ſubſtantiam perreptantium: Motus iſte neceſſarius eſſe videtur ad circulationem ſanguinis, ad ſpirituum animalium elaborationem, & denique ad illorum per nervoſum genus in totum corpus propulſionem, aut, (ſi cui ita loqui lubet) irradiationem: Iſtum inquam cerebri motum, ſi impediatur & ſubſiſtat, ipſumque cerebrum quaſi ſubſideat, dico cauſam eſſe principalem radicalem Apoplexiæ, ſeu Impotentiam hanc motus cerebri eſſe ipſum formale & Eſſentiam hujus morbi: omnes etenim effectus, omnia ſymptomata in apoplecticis occurrentia, ſurculi ſunt iſtius peſſimæ radicis, ita quidem ut etiam omnes & ſingulæ concauſæ ad Apoplexiam efficiendam natæ, illam ipſam radicem reſpiciant, foveant, augeantque: Quod ſi dicas pro radice hujus mali, aſſignandum eſſe potius motum impeditum, unde ſpirituum motus & actio omnis tollitur, prout ex *Hippocrate* monuiſſe videtur *Pr. Martianus lib. 2. de Morbis verſu* 67. Reſpondeo, quodoquidem cerebrum motus principale eſt organum, ſpirituum animalium officina, nervorum denum prima radix, à quibus motus & externi ſenſus omnes dependent, equidem non video, cur non rectius in cerebro quam uſpiam alibi Apoplexiæ eſſentiam repoſuero, præcipue cum omnis morboſa agendi impotentia, non in humoribus, qui vita videntur carere, ſed in partibus viventibus, (quale cerebrum) neceſſario conſiſtat. *F. Ignatius Thiermattus, conſil. med. lib. 2. cap. 2.*

Spirituum animalium tranſitum præcludat] Primus quod ſciam inter recentiores G. *Nymannus* auſus eſt negare ullam veram Apopl. generari à ſpirituum animalium effluxu omnimodè intercepto: Noſtra autem ſententia id fiet ob principii omnium nervorum, vel Compreſſionem ſubito factam (ut in allato exemplo) unde denegatis ſpiritibus, quantumvis abundent vitales, apoplexia ſequitur, vel ejuſdem obſtructionem: De Compreſſione vide Notas ad c. *Wepferus p.* 243.

Non obſtruendo ventriculos &c.] Si non ventriculos ſaltem ſubſtantiam cerebri & cerebelli: Utrumque enim poroſum eſſe, non ſolùm arteriolarum (quarum plurimas recipit) ratione, cujuſmodi poros non paucos oculis uſurpare licet, ſed & propter ſpiritus animales, qui ex ſubſtancia utriusque in nervos propellendi ſunt, ſupponendum eſt: Hos enim ſpiritus corpus quoddam eſſe, quælibet fere particulares partium paralyſes, & nervorum ligaturæ docet: Si namq; ſpiritus iſti in numerum qualitatum ſpiritualium referendi eſſent, hos obices facile poſſent ſuperare (non ſecus ac lumen denſiſſima vitra tranſit, atque odores eſcarum à piſcibus profundiſſimis alveis immerſis percipiuntur) nunquamque ulla vel ab humore vel vinculo paralyſis generaretur, ſed omnis nonniſi diſciſſo nervo fieret. Deinde neceſſum & ut pori medulloſæ ſubſtantiæ pateſcant arteriolis per eam diſperſis, niſi enim aperti ſint, citiſſime deficiunt animales ſpiritus, cum ſummopere indigeant perpetua ſpirituum vitalium refocillatione, qua denegata brevi actiones animales perirent: Quibus poſitis, haud difficulter intelligetur medulloſam ſubſtantiam cerebri obſtrui poſſe: atque hinc quoque manifeſtum evadit unde humor obſtruens affluat, quia enim duo tantum vaſorum genera ſubſtantiam hanc ſubintrant, venæ ſcil. & arteriæ, his potius hæc provincia deferenda erit quàm illis, cùm per arterias in omnes partes influant, per venas ad cor refluant: Lymphatica vero vaſa hæc loca irrigare nondum notum eſt. *Wepferus pag. 243. &c.*

Si humor ex illis deſcendens nervorum ductum ſequatur &c.] Carol. Piſo de morbis à ſero ſect. 2. p. 2. cap. 5. Apoplexiæ tres ſpecies ſtatuit, Fortiſſimam, quæ ſpiritum ſtatim adimit, interimitque: Fortem, quæ violentum intentumque & ſublimem ſpiritum reddit; Levem, quæ difficilem adhuc & explicatum ante ſpiritum trahit: Primam à mucoſo humore fieri ſtatuit, ſive ſolo, ſive potius ſero immixto, ſed ea proportione ut ille hoc multum ſuperet: Levem contra à ſero ſive ſolo, ſive mucori permixto, ſed in pauca admodum quantitate, ut ſerum longe muco prædominetur: Fortem denique à miſcella utriusque non valdi diſpari menſura coaleſcentis: Recteque infert ad productionem levis apoplexiæ, & ejus quæ vel medicamentorum uſu, vel citra hunc, paulò poſt à paralyſi utriusvis lateris excipitur, parum læſis ſenſibus internis, ſerum præcipuam cauſam exiſtere: quod craſſus, viſcidus & lentus humor vix poſſit in principium nervorum excuti ſubito; aut cavum nervorum, ſenſibus impervium, ſubintrare, aut in eos deductus, omnino reſolvi & diſſipari, cum enim id à calore ſperandum ſit, potius is humores glutinoſos, in halitum diſſolvet.

In Paralyſin poteſt deſinere] Quod facta obſtructione potius quam per compreſſionem continget: comprimens enim cauſa vix poterit ſimul & ſemel omnes actiones abolere: nec adeo ſubito omnis materia expelli, aut hemiplegiam inducere: Quo pacto enim ſerum, cerebrum & cerebellum ambiens, huic potius quàm illi medullæ parti ſe inſinuabit? Quid ad alterutram, aut quoſdam nervos, aliis intactis impellere valebit?

Hic humor per os effluxerit] Affine eſt exemplum quod adducit Car. Piſo l. c. de puero 12. annorum, qui circa ſolſtitium hybernum, ſine ſenſu ac motu derepente concidit, ac 12. morbi hora ſuffocatus eſt: hunc ait merum mucum, ſed ſpumoſum, cum anima per nares reddidiſſe, confertim non ſtillatim, quomodo affectis pulmonibus aliquando excernitur, ut abſit omnis ſuſpicio è thorace manaſſe.

APPEN-

APPENDIX.

§. *Hiſtoria Apoplexiæ à cerebri ſubſidentia contingentis, ob tumorem cranii reſectum.*

MUlier Leidenſis tumorem in dextra ſincipitis parte geſtavit externum: ablatus ille fuit Chirurgi periti celeri manu; & ſine ullo gravioris mali metu tres dies effluxerunt: Sed quarto die, ſubito invadente apoplexia, moriebatur, ut prædixerat aliis motus ſimilibusque exemplis Clar. Walæus: Quia in hujuſmodi capitis tumoribus læditur pericranium: quumque hærentes matres internæ dilatantur, concidit cerebrum comprimitque ventriculos. *Thomas Bartholinus cent. 4. hiſtor.* 86.

SCHOLIA.

COncidit cerebrum comprimitque ventriculos *] Hofmannus ſubſidentiam totius molis cerebri ceu abſurdam irridet, At ſi illi accedat cauſa comprimens, non omnino impoſſibilis cenſenda eſt; Univerſum enim medulloſum corpus ſpiritibus tam vitalibus quàm animalibus refertum elevari, & tantùm non omne cranii ſpatium implere, iis vero orbum ſubſidere vel infantes moribundi probant, dum in illis, non ſolum circa ſuturam lambdoideam & ſagittalem, manifeſti & profundi ſulci conſpiciuntur, ſed & membranea cranii diſpoſitio, prope conjunctionem ſagittalis & coronalis ſuturæ, foveolam nanciſci deprehenditur: non aliam ob cauſam proculdubio, quam qui cerebri univerſa moles, ob inſtantem mortem frigidior & gravior facta, ſubſidet, ſecumque falciforme corpus & laterales ſinus annexos detrahit: Si ergo ſubſidentia compreſſioni ab incumbente corpore accedat, coarctatis in univerſo cerebro meatibus, & impedito ſpirituum effluxu, utique apoplexia generabitur. *Wepferus pag.* 298.

OBSERVATIO LV.

§. *A ſanguine circa baſin cerebri & rete mirabile effuſo, cum cerebelli ſyderatione.*

QUidam ictus à ſclopeto concidit protinus in terram &c. Videre fuit prope plagæ locum, extimam cerebri membranam tum lividam, tum flaccidam, & non uno loco cruore atro obductam: cerebellum vero plane ſyderatum &c. *Vide lib. 6. de Vulneribus.*

OBSERVATIO LVI.

§. *Ab hydatibus circa temporales arterias, cerebri flacciditate. &c.*

PUer præceps in caput ceciderat &c. ac poſtremo apoplexia enecatus: Detracta defuncti cute ex capite plurima effluxit aqua: circa temporales arterias hydatides repertæ plurimæ &c. Aquæ tantillum in cerebro ſubſtantia plane flaccido &c. *Vide lib. 6. de Vulneribus.*

OBSERVATIO LVII.

§. *Apoplexia cito interimens, cerebro omnino ſalvo & incolumi, Solo vitio in Pulmonibus apparente.*

SEnex Theologus, vir probus & pius, corpore obeſo, nec non collo breviore & toroſo præditus, diu invaletudinarius & vitam ſedentariam agens, cacochymiam valde ſcorbuticam contraxerat: reſpiratione difficili & anheloſa & capitis gravitate & torpore inſolito affectus, vix quicquam præterea laboris aut exercitii præſtare poterat quam quod quotidie è cubiculo ad ſacellum iret & rediret: Quodam mane capellam paulo ante preces ingreſſus, dum genibus provolvitur, derepente perculſus & mox ἄφωνος & inſenſilis factus in humum concidit; Illicò vero ſublatus & veſtibus exutus, lecto concalfacto imponitur: Ipſe aliique Medici mox accerſiti reperimus eum, non modo abſque ſenſu, pulſu & reſpiratione, ſed toto corpore frigentem & plane rigidum: nec ullis remediis, aliquandiu licet diligentiſſime adhibitis, ad vitam aut incaleſcentiam revocari potuit, unde ſuſpicati ſumus à primo ictu cordis pulſum penitus inhibitum fuiſſe, flammaque ejus extincta ſanguinis ſtatim omnem motum ſuppreſſum fuiſſe.

Poſtridie cadaver exanime ſatis & obriguiſſe viſum, aperuimus, nihil dubitantes quin affectus ita ſubito lethalis veſtigia ſatis clara, intra ἐγκέφαλον relicta, in conſpectum prodirent: Verum illic, aut in alia quavis parte, morbi, licet atrociſſimi, ne vel umbra quædam

ſuper

ſupererat vaſa meningas irrigantia ſanguine mediocriter repleta fuerunt, abſque ulla tamen phlogoſi aut extravaſatione: Cerebrum, cerebellum & medulla ablongata, cum proceſſibus eorum omnibus & prominentiis, ubique firma & bene colorata, tum extra, tum intus per totum apparebant: Nec ſerum nec ſanguis effuſus ullibi intra eorum poros & meatus, nec etiam intra ventriculos majores coacervabatur: quinimo plexus Choroeides tum intra cerebri cavitatem, tum pone cerebellum conſiti, omni culpa immunes videbantur: adeo ut materies morbifica, æque tenuis ac ſubtilis ac ſunt ſpiritus animales, quos affecerat, prorſus inconſpicua maneret, ejuſque illic præſentiam tantummodo ab effectu arguere liceret: Attamen ne alibi extra caput lateret illa, poſt ſingula τῦ ἐγκεφάλυ contenta accuratius inſpecta, ad Thoracem devenimus, ubi pulmones diſcolores & ichore ſpumoſo per totum infarcti, reſpirationis difficilis & anheloſæ cauſam ſatis manifeſto prodebant: Cor vero ſatis ſanum ac firmum, obſtructione quavis aut polypoſis concretionibus immune prorſus exiſtebat: Porro, nec in vicinia ejus, nec in aliis circumcirca viſceribus, abſceſſus quiſpiam aut apoſtema, à cujus contactu aut fœtore cor opprimi, aut ſpiritus vitalis (ſi modo hoc poſſibile eſt) derepente ſuffocari potuit, reperiebatur.

SCHOLIA.

Quamobrem in hoc caſu nihil aliud ſuſpicari licuit, quam ſpiritus animales intra cerebelli meditul i m conſivos, à particulis quibuſdam malignis, ſive narcoticis, ſive alias infeſtis, ſubito profligatos & quaſi extinctos fuiſſe, proinde ut cordis, quaſi primi in machina elateris, motu illico deficiente, ſtatim cæteræ omnes functiones, earum impulſibus ademptis, prorſus ceſſarent. *Williſius Tract. de An. Brut. parte 2. c. 8. p. 375.*

Observatio LVIII.

§. *In cujuſdam quem apoplexia extinxit cyſtide fellea, decem calculi reperti.*

Anno 1653. Aprilis 18. Caſtris Nob. D. Ferrand Apoplexia mortuus eſt, in cujus cyſtide fellea decem calculi nitentes; coloris flavi ſubobſcuri, & aliquomodo triangularis figuræ, fabæ magnitudinis reperti ſunt, quorum duos ego in muſæo meo curioſitatum aſſervo, *Petrus Borellus cent. 3. obſerv. 22.*

SCHOLIA.

An ea veſicæ felleæ obſtructio Apoplexiæ cauſa eſſe potuit? In dubium enim revucatur num bilia eam conciitare poſſit, Vide Notas ad caput 17. Sed quanquam hactenus depreheuſa non ſit Apoplexia à bile genita, certum tamen naturam non ſemper bilem quotidie genitam ad ambitum expellere ſed ſæpe ad alias partes, imò nobiles: *Sultetus* Armam. Chirurg. Obſerv. 18. ait ſe ſecuiſſe cadaver Nobilis Galli atrociſſimis coli doloribus confecti, cujus colun inteſtinum cancro oceulto affectum erat, procul dubio ab obſtructione pori bilarii: cui, qua parte duodeno inſeritur, inſerius erat lapillus piſum æquans, natura bilem ad colun deponente: Idem ibidem ait Venetam Cancro uteri exulcerato interemptam fuiſſe, cujus cyſtis fellea à calculo inſigni omnino obſtructa fuerit.

Observatio LIX.

§. 1. *Apoplexia à fulmine excitata.*

Puellam vidimus in qua nullum ictus veſtigium apparebat, circa dorſum duo tantum erant ſigna à ſummo ad imum pertracta, quæ à pyragra candenti facta videbantur: Intus nihil erat incommodi præterquam in una pulmonis pinnula, in cujus fine exuſtio quædam videbatur. *Braſſavol. comm. ad lib. 1. Hipp. de vict. acut.*

§. 2. Anno 1581. Veſontione cum campanarii contra tempeſtatem campanas pulſarent, quidam ex illis fulmine petitus interiit: Totum ejus corpus inſpectum ſine ullo vulnere & pellis integra apparuit: eo excepto quod collum denigratum nonnihil, & collare induſii ſciſſum fuit: Ejus corpore aperto, præcipua viſcera cor, hepar & lien deſiderata ſunt, reliquis minutioribus inteſtinis ſideratis: Iis qui ipſi adfuerant pedes tantum ambuſti fuerunt: *Ex Obſerv. I. Gilberti. Medici Veſuntini.*

SCHOLIA.

A Fulmine induci poſſe apoplex. ait *Benivitius* de abd. cap. 23. qui patrem & filium ono & eodem momento, à fulmine tactos, apoplecticos evaſiſſe, iterumque integre ſanatos fuiſſe refert: hujus enim potentia tanta eſt ut humores cerebri commovere, hominesque attonitos reddere valeat. Narrat Hildanus cent. 3. Obſ. 26. de quodam famulo fulmine icto & occiſo, cui caput paulò poſt intumuit & nigrum evaſit, unde graviter læſum fuiſſe cerebrum conſtat. Ratius tamen veram apoplexiam excitat, nam ut plurimum, vel plane occidit, vel ita proſternit, ut colore faciei vivido deperdito, pulſuque & reſpiratione prorſus fere ablatis, icti mortuis ſimiles appareant.

Observatio LX.

Fulmine icti & enecati Anatome.

Caſus hic accidit die 19. Majl 1666. Medleji, quod hinc uno milliari abeſt. Duo Scholares Collegii Wadhamenſis, qui ſoli fuerant in ſcapha quadam à littore non pridem remota, Medlejiad redeundum domum, poſiti in capite ſcaphæ infelici ictu Tonitru aut Fulguris ſtatim ex ſcapha in aquam excuſſi ſunt: Alter eorum ita ictus eſt ut plane rigidus moreretur, & ex aqua poſt vix unius minuti moram (uti ex relatu acceptum) extractus, nullum vel vitæ vel ſenſus motusvé indicium proderet: Simul atque ex aqua mortuus fuit extractus nihil remediorum inexpertum relictum eſt, ſed fruſtra erant omnia: Quare poſtridie ejus diei in urbem ſepulturæ cauſa delatus eſt, ubi Doctor Williſius, D. Mellingtonus, D. Lovverus & Ego acceſſimus, avidi luſtrandi corpus mortuum, ſi forte in eo particularia nonnulla obſervanda venirent.

In univerſa ipſius cute nullum apparebat vulneris veſtigium: Facies & collum nigra erant & livida: ſed non in majore gradu quam ſolet procedere ex ſanguinis ſedimento: In dextra colli parte macula quædam parva nigricans, digitum unum longa; quartam vero digiti partem lata, ad ſummum, nota ferro candenti inuſtæ haud abſimilis conſpiciebatur: Habebat & aliam paulò majorem, ut memini in altera, i. e. ſiniſtra colli parte, infra aurem: Directe intra, in latere pectoris ſiniſtro, locus erat novem circiter digitos longus, & duos digitos latus, hic amplius, ibi minus, qui erat aduſtus & durus ut corium igni duratum, colore rubro valde ſenſibili, in nigrum vergente, cuti porcelli aſſati ſimilis: In parte anteriore humeri ſiniſtri aliam habebat ſimilem maculam unius circiter ſolidi magnitudine, quæ tamen tam nigra & notabilis haud erat quam illa quæ in collo apparebat: A vertice humeri dextri deorſum, verſus dictam pectoris partem, erat tenuis linea ſimilis cutis aduſtæ, quaſi aliquid in eam juxta collum intraſſet, & infra verſus pectus delapſum ibi ſe laxaſſet & ad finem callis ampliorem campum aperuiſſet: Maxima pars globulorum Thoracis ejus ablata fuit; collare fuit diſruptum, Pileus mire erat laceratus, non quidem exacte per cacumen, ſed per latera pilei & extrema: à latere ejus erat foramen maius pugno; quædam eius partes omnino abruptæ, & inde undique hiatus ſparſi erant, quaſi pileus fuiſſet diſſectus aut laceratus inſtrumento obtuſo; Et præter illos una aut duæ fiſſuræ aliæ erant, quæ non committebantur foramini in latere: In reliquo veſtimento nullum caſus iſtius veſtigium cernere licuit, neque odorari odorem aliquem ſulphureum, cujus rei cauſa fuerit, partim quod jam temporis nonnihil poſt caſum elapſum eſſet, partim quod veſtimenta ſtatim aquam hauſerint, in quam inciderat homo: Sequente nocte tres Doctores ſupra memorati & Ego convenimus, & capitis apertionem fecimus, ut animadverteremus ſi quid in eo veniret, ſed nullum contuſionis indicium apparuit: cerebrum erat integrum & optime conſtitutum; Nervi quoque erant integri & nullo malo læſi: vaſa cerebri plena & bene diſpoſita, ſic ut nihil extraordinarium in iis oculis noſtris ſubjiceretur: Negandum quidem haud eſt aperturam illam factam ad lumen candelæ, non examinari potuiſſe pro votis, quamvis partem ſatis accurate ob brevitatem temporis (mox enim humandum erat cadaver) luſtraverimus, Sunt qui imaginantur vidiſſe fiſſuram quandā in cranio exiguam quique illud tenuerunt dum ſerra diſſecabatur, aſſerunt ibi ſe quandam percepiſſe rupturam, ſeu diſſonantiam in manibus, apparebatque In oculis ſimile quid, verum tantillum id fuit: Ad tempus dextrum capilli manifeſte erant aduſti, & inferior pars dextræ auris paulo nigrior partibus circumſitis, ſed mollis, & fortaſſis illius cauſa tantum fuit ſanguinis ſedimentum: Pars ſuperior humeri ſiniſtri & ſiniſtra colli, facies etiam aliquanto nigriores apparebant reliquis partibus corporis, ſed an illud evenerit ex ictu rumpente collare, & inurente ei rotundam rubram maculam, aut tantum ex ſanguinis ſedimento, non ſatis compertum habeo: attamen puto maxime fieri potuiſſe, ut tam caput quàm partem illam colli læſerit prægrandis ictus, cum contuſione in ſequente (videturque ita accidiſſe ex dilaceratione pilei & diſruptione collaris, & fortaſſis ex fiſſura cranii) nullo tamen exiſtente ſigno contuſionis, quia per immediate ſequentem necem non licuerit ſanguini, ad illam partem congregari ibidemque ſubſidere, (quod in contuſionibus eſt cauſa nigredinis) ita ut non ſecus eſſet ac ſi corpori recens mortuo talis ictus inflictus eſſet, ubi non ſolet accidere tale ſymptoma contuſionis poſtquam ſanguinis circulatio deſiit.

Examinato itaque capite, Pectus quoque apertum eſt, & inventa aduſtio tranſiiſſe penitus totam cutem, quæ in locis illis aduſtis dura erat, & quaſi cornea ac contracta, ſic ut

non

non eſſet tam craſſa ac tenera ſeu mollis cutis quæ circa iſtam erat; interim tamen ſub cute nullum ejus rei erat veſtigium: Muſculi erant in ſitu ſuo naturali, neque quicquam ordinarii coloris amiſerant (fortaſſis ob rationem jamjam memoratam de capite, collo & humero:) Tum ſublato ſterno, pulmones & cor coloris ſoliti nihil remiſerant, neque quicquam alterationis prodebant:

Hæc igitur ſunt quæ impriinis illo in caſu ſunt obſervata, quibus & hoc addo, noctu corpus multo magis tumidum fuiſſe quam mane, odoremque ſparſiſſe penetrabilem & fœtidum; id quod forte tribuendum æſtui tempeſtatis & calori quem multitudo in conclavi effuſa concitaverat. *Actorum Philoſoph. Londinenſium anni 1666. pag.* 107.

Observatio LXI.

§. 1. *Apoplexia Iſchuriam ſequuta, ob vitium renum calculis obſeſſorum, ſerum non excipientium.*

Matrona poſt ſanguinis & materiæ purulentæ cum membranis mictum, urinæ ſuppreſſionem per 14. dies paſſa, Apoplectica interibat. Illi Ren dexter omnino deficrat, Alter materia ſabuloſa & calculis undique oppletus. *Vide lib.* 3. *Tit. de Urinis non natural.*

§. 2. In cadavere muliebri ex Apoplexia defuncto viſus ren dexter atrophia correptus, cum calculo in pelvi ſiniſtri: *Vide lib.* 3. *Tit. de Iſchuria.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO III.

DE RELIQVIS AFFECTIBVS SOPOROSIS, Lethargo, Caro, Cataphora, Comate ſomnolento & Vigili.

Observatio I.

§. *Lethargi cauſa interdum eſt feroſa colluvies, cerebri anfractus exteriores ejusque poros alluens.*

L*ETHARGVM à feroſa colluvie cerebri anfractus exteriores* alruente *ejusque poros & meatus corticales* ſubeunte, interdum oriri obſervatione Anatomica ſæpius comprobatum vidi: In multis enim ab hoc morbo defunctis, plicarum cerebri interſtitia aqua limpida repleta, Quin & extimam ejus *ſubſtantiam à nimio madore mollem* & minus firmam: Inſuper in nonnullis cavitates interiores lympha turgentes, & totius cerebri compagem hydrope, ſeu potius diluvio inundatam reperi: *Th. Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 3. p. 294.*

SCHOLIA.

L*Ethargum*] Somnip. n. quatuor præcipue proponuntur differentiæ, Coma, Lethargus, Carus & Apoplexia, quæ cum ut plurimum ab iisdem cauſis oriantur, eandem curationem poſtulant: Differunt autem inter ſe, quod in *Comate* ſeu cataphora, eſt quidem ſomnus profundus, ſed à quo æger excitatur, & oculos aperit & reſpondet, moxque iterum profunde dormit: In *Lethargo* eſt ſomnus comati ſimilis, ſed cum febre & delirio: In *Caro* æger febre caret, ut in comate, ſed ſomnus eſt profundior, ita ut æger excitatus oculos vix aperiat, & non reſpondeat, ſicut in prædictis, attamen vellicatus ſentiat, & integra maneat reſpiratio: In *apoplexia* ſomnus eſt profundiſſimus, cum omnimoda ſenſus & motus privatione, ac difficili reſpiratione. Cauſæ horum affectuum plurimæ aſſignari poſſunt, I. & potiſſima eſt humor pituitoſus vel aquoſus in cerebro p. n. contentus, qui in minori copia cumulatus, cerebri ſubſtantiam irrigans ac refrigerans, ejusque meatus inſenſiles obturans, *Coma* generare ſolet: Si vero in eadem copia collectus putredinem concipiat, ſive in tumore collectus ſit, ſive per totum ſubſtantiam diſperſus *Lethargum* producit: Quando vero majori copia collectus eſt ſine putredine, & totus propemodum cerebri ſubſtantiæ imbibitus, *Carum* efficere conſuevit. Si denique copia adhuc majori affluens, non ſolum cerebri ſubſtantiam, ſed etiam ventriculos oppleat: aut ſaltem molle cerebri concidente comprimat & anguſtet, nec non principium nervorum in baſi calvariæ à cerebro prodiens premat, & ſpiritui animali tranſitum præcludat, *Apoplexiam* facit: ij. A ſanguine etiam redundante in cerebro ſoporoſi affectus fiunt, maxime ſi crudior, ſeroſior ac frigidior fuerit, unde ſpiritus animales condenſantur, & motui inepriores fiunt; tum copia cerebrum gravando liberum eorum commeatum impedit; ac pro majori vel minori copia, vel frigiditate, hunc vel illum affectum ſoporoſum parit. iij. A ſanguine etiam extravaſato, & cerebri ventriculos opplente vel comprimente, prætertim apoplexia, rupta vena, vel ob plethoram ad vaſa, vel ob contuſionem capitis inſignem, vel ob vulnus punctim aut cæſim factum: Sola cranii fractura cerebrum premendo comatoſum affectum producere poteſt IV. A Tumore in cerebro genito pondere gravante, coma accedere poteſt, ut in Barone de quo infra: V. Vapores immodici ad cerebrum delati, qui ſi copioſi & halituoſi ſint; ſpiritus animales aggravent, & velut caligine ſuffundant, ſicut nubes in majori mundo radios obtenebrant: Si vero crudiores fuerint, cerebrum adeo humectant ut languidum ad actiones fiat, Sic ebrii ſopore profundo detinentur, Sic pueri lumbricis, ſcatentes, Sic in febribus nonnullis intermittentibus ſopor inexpugnabilis acceſſionis initio contingit: V. A medicamentis narcoticis coma indicitur, imo à ſpecifica & maligna humorum putredine. *Ex Riverii Pract. lib. 1. cap. 2.*

Cerebri anfractus exteriores, ejusque poros & meatus &c.] Somni eſſentiam in eo conſiſtere ſtatuimus quod Anima corporea ſe paululum ſubducens, & irradiationis ſuæ ſphæram contrahens; imprimis extimum cerebri ambitum, ſive corticem ejus, & dein exteriora quæque ſenſus & motus organa ſpirituum emanatione deſtituat & quaſi fores occludat, proinde ut illi refectionis gratia intra revocati ſuccumbant & quieti indulgeant; Interim cerebri exterioris pori & meatus à ſpirituum excurſibus immunes & vacui, *liquori nervo*

è ſanguine

è ſanguine pro novis ſpirituum copiis eſtillato aditum præbent: In ſomno naturali & aſſueto binæ hæ cauſæ, tanquam ex naturæ pacto quodam mutuo conſpirant & ſimul contingunt, ſcil. eodem tempore ſpiritus recedunt, & humor nerveus ſubintrat; In ſomno autem non naturali ſive extraordinario, cauſa interdum hæc, & quandoque illa prior eſt: nam vel ſpiritus defeſſi, aut avocati, ſe prius ſubtrahunt, & humori nerveo præ foribus aggeſto introitum præbent; vel humor nerveus uberior lucaiita adpellens, & quaſi vi viam faciens, ſpiritus repellit, eorumque meatus ſubiens, quaſi inundat: Somnus præternaturalis, ſive inſatiabilis ſopor (qui præcipuum in Lethargo & morbis ſoporoſis ſymptoma eſt) ab iiſdem prorſus cauſis in majorem ἐνέργειαν evectis, quibus ſomnus non naturalis exoriri videtur, nempe aut ſpiritus animales prius affecti exteriorem cerebri ambitum deſtituunt, humorique non tantum nerveo, ſed & ſeroſo; aut alias vitioſo, introitum concedunt: vel humores ſuperflui & excrementitii, unacum nerveo, cerebri corticales fures perrumpunt, ejusque poros & meatus velut inundantes, ſpiritus exinde repellunt abiguntque: Cauſa modo hæc modo illa prior & potior exiſtit, quandoque utraque ſimul etiam contingit: Quandoquidem igitur in Lethargo immani & funeſto ſæpe ad modum in hiſtoria narratum habuiſſe conſtat: in ſomnolentia minori & curabili, ſaltem extimas cerebri oras humore nimis irrigatas, tractusque ſpirituum plane obturos ſuſpicari licebit: præcipue ſi lymphę aut ſeri circa alias capitis partes abundantis ſigna apparebunt. *Idem ibidem.*

A ſeroſa colluvie] Non tantùm à ſeri, aut alius humoris morbifici copia, ſed interdum à malignitate ejus ſomnolentia gravis excitari ſulet: nam ſæpe accidit materiam quandam infeſtam & virulentam è ſanguine in cerebrum inſtillari, quæ ſubſtantiæ corticalis poros ſubiens, ſpiritus profligat, eos nempe aut extinguens, aut interius adigens, proinde ut regione hac ab iis deſtituta torpor & oblivio ſuccedant: Hoc in febribus malignis, aut male judicatis paſſim accidere nullus eſt qui non advertat: Porro in cachexia ſcorbutica, Ictero & aliis quibuſdam morbis chronicis, loco ſucci nervei ſubtilis & ſpirituoſi, latex ſæpe iners & vapidus, torporis & oblivionis parens ſuppeditatur: Hæc lethargi cauſa conjuncta ſcilicet humoris nimii aut incongrui intra cerebri corticales poros aggeſtio; Sed & in vitio eſt ſæpe *Sanguis* tanquam cauſa procatarctica, materiam morbificam parti affectæ ſuggerens: Enimvero in aliquibus magnam laticis aquoſi, in aliis ſeri ſalſi & ſcorbutici quantitatem; inque aliis humores excrementitios & regimini animalis infeſtos, à viſceribus, modo his, modo illis ſurreptos, ad caput transfert, atque data occaſione, una cum ſucco nerveo, ex arteriis cerebri oris extimis inſtillat, ibidemque materiam hujusmodi morbificam, vel paulatim inſinuans, diutina congeſtione nubem atratam inducit; vel ſubita illius metaſtaſi ſimul & ſemel cerebrum exterius inundat, ſpiritusque incolas tanquam mare irrumpens, fugat & verſus interiora compellit. *Idem ibidem.*

Subſtantiam à novo madore mollem] Materies morbifica, utut copioſa aut infeſta è ſanguine in caput ſuffunditur, affectionem lethargicam minime producit, ni inſuper in culpæ partem aſciſcatur facile debilis aut vitioſa cerebri conſtitutio: Hoc enim ſi robuſtum & bene temperatum fuerit, humor quorumvis appulſibus facile reſiſtit: imo errores & enormitates in ſex non naturalibus impune fert: Quibus tamen hæc pars nimis humida aut frigidior eſt, uti pueris & ſenibus, item cacochymicis, hydrope, ſcorbuto, aut malaciæ affectis, illi in ſomnum valde proclives, à cauſa evidenti fortiori quandoque in veternum incidunt: Præterea qui cerebrum debilius, & quoad poros nimis laxum obtinent, ut fæcolentiis à ſanguine obtruſis facilis pateſcat aditus, ſomnolentiæ crebræ, imo & lethargo obnoxii evadunt: nam crapulæ aut compotationibus deditri, iisque peractis ſtatim obdormire ſoliti, cerebri ſui tonum labefactant, ejusque poros ſucco crudo & fœculento implent, ac nimis aperiunt, proinde ut cum illud ob tales occaſiones ſuperfluitates ſeroſas in ſe admittere diu aſſueverit, poſtea nihil oblatum repudiare valeat, quin meatus ejus tanquam iſti in colo nimis rarefacto & extenſo, particulas quasvis craſſiores, aquoſas, ſalinas, terreſtres, facile trajiciant. *Idem ibidem.*

Cerebri anfractus exteriore. &c.] Si inquiritur cujus partis aut regionis incolæ ſpiritus, ſomno primum occupari, & ante alios quosvis ſomno indulgere incipiant? Supponere licet ſpiritus primo dormientes, eos eſſe qui intra globoſam cerebri partem ſcatentes, phantaſiæ & memoriæ actus creant: Hi nempe aut ſponte ſua, aut ob alieni incurſum à cerebri exterioris poris, in quibus exſpatiari ſolent, decedentes, in penitiora ejus meditullia ſe recipiunt, ubi tanquam otioſi decumbentes, ſpiritus ibidem conſitos in parem deſidiam allectant, aliosq; in nervoſum genus emanantes, ab effluxu revocant, ac ad otium ſollicitant: Revera ſpiritus cerebrum exterius irradiantes primo obtorpeſcere, & receſſu ſuo ſomnum inchoare, vel hinc conſtat, quoniam illos interdum ab expanſione reprimi ac introrſum urgeri neceſſe eſt, ut *ſucco nervoſo*, ſeu materiei, pro novis ſpirituum copiis, cerebro inſtillandæ cedatur locus: quare veterani iſti, non ſolum delaſſati è ſtatione recedunt, quin ab humore plenius irruente velut inundati, ab excubiis pelluntur. *Idem, ibidem Part. 1. cap. 16. pag. 219.*

Observatio II.

Somnus naturalis & p.n. oritur à latice aquoſo cerebri poros & meatus occupante, hinc in ventriculos detruſo.

PLures ſunt inſtantiæ quæ plane evincunt humores ſeroſos in cerebri ventriculos paſſim deponi, obſervationes Anatomicæ hominum plerisque morbis cephalicis, ac inprimis affectibus ſoporoſis defunctorum hoc ratum faciunt: Quinimo opinari fas ſit ſomnum naturalem ſuccedere in quantum cerebri pori & meatus à latice aquoſo, qui ſpiritibus pro vehiculo eſt, occupantur infarciunturque: Dein quoties à crapula aut vini potu quendam ſopor profundus invadit, cauſam eſſe quod ſpatiola in medullari cerebri ſubſtantia

ſpirituum motibus deſtinata, humore narcotico aut aquoſo nimis obſtruuntur; Cujus reliquiæ quædam in vapores reſolutæ,& à ſpirituum conſortio detruſæ ſæpe in inanem hoc ſpatium tranſſudent, *Th. Willis Anatom. cerebri cap. 9.*

SCHOLIA.

IN *[cerebri ventriculos &c.]* Antiqui hanc cavernam adeo magnificerunt, ut illuc ſtatuerint ſpirituum animalium officinam, ubi & procreentur ipſi & præcipua functionis animalis opera moliantur: E contra Recentiores ita vilipenderunt, ut eadem materiæ excrementitiæ foras amandandæ meras cloacas eſſe aſſeruerint: Profecto iſta veterum opinio facile concidit, eo quod ſpiritus animales, utpote valde ſubtiles & avolare apti, non tam ſpatia ampla & aperta, quam meatus & porulos anguſtiores, quales in cerebri ſubſtantia exarantur, requirunt; nam hi ſpiritus (ſiquidem pro variis animæ facultatibus, in varias ſeries & diverſos ordines componi & διατάσσεσθαι oportuit) idcirco intra peculiares veluti tractus & orbitas commoveri debent: Porro ſi quis cerebri fabricam exactè conſiderat, quod hi ventriculi non ex primaria naturæ intentione efformentur, at ſecundario tantùm & accidentaliter de cerebri complicatione reſultent, longè aberit ut ſuprema animæ ſedes illic figatur, ubi nobiliſſimo ſpirituum ſatellitio ſtipata functiones ſuas exequi aut obire poſſit: Neque enim omnino conſtat ex quali materia & quo artificio ſpiritus ibidem progignantur, nec quibus exinde emanationum viis in reliquas cerebri aut ſyſtematis nervoſi partes deriventur: Quare Anatomici fere omnes, qui citerioris ſæculi fuerunt, illud vilius cloacæ officium interiori huic cerebri cameræ delegarunt: Cui opinioni fides nonnihil adſtruitur ex eo, quod hi ventriculi in defunctis ſæpe aqua repleti conſpiciuntur: etiam ab illis tum verſus infundibulum, tum in os cribriforme, excretionum viæ pateſcere videantur: Obſervare eſt, quod ubicunque ſanguis in partem aliquam copioſius influat, eamque irriget, illic è ſero ſuperfluo, ac inter circulandum derelicto, vapores aut humores aquoſi progignuntur, qui ut plurimum, aut per effluvia vaporoſa foras exhalant, aut per venas, aut per vaſa lymphatica in ſanguinem reducuntur: Cùm vero ſanguis uberi ſatis influxu cerebri, non modo corticem, at etiam interiorem medullam irrigat, Reſtat ut latex ſeroſus (ſi quando magis in ſanguine abundat quam ut ſuperfluitates ejus immediatè per venas, vel per lymphæductus, ſi qui adfuerint, reduci, aut a glandulis ſecerni queant) in ſpecum hunc intra plicaturam cerebri excavatum dillabatur, obſervationes anatomicæ hominum affectibus ſoporoſis defunctorum hoc ratum faciunt &c. *Idem ibidem.*

Observatio III.

Lethargus non generatur ob interiores cerebri ventriculos affectos, ſed cerebri oras extimas madore perfuſas.

EX obſervatis Anatomicis mihi ſæpius conſtitit Lethargum non oriri (uti vulgò putatur) propter interiores cerebri ventriculos affectos, quippe novimus hos frequenter lympha inundatos & interdum ſanguine extravaſato diſtentos, & tamen laborantes, dum viverent, Comate & torpore quovis magno immunes.

SCHOLIA.

QUandoque fateor, totius cerebri hydrops veternum infert, verum in hoc caſu non tantum cavitas interna, ſed & anfractuum externorum interſtitia aquarum diluvie impletur: Itaque Lethargo ad cerebri oras extimas præfinito, limites ejus ita conſtituimus, ut gyris iſtis, una cum medullis interſperſis fere in totum occupatis, ſomnus perpetuus & inexplebilis, cum oblivione inducatur: Cerebri interim meditullio, ſive corpore calloſo, è quo ſpiritus animales in partes omnes tum ſenſiles tum motrices irradiant, fere illæſo, namque hujus eclipſis totalis Apoplexiam infert: At vero ultra citraque hos fines affectus ſoporoſi paſſim reperiuntur; Somnolentiæ enim nimiæ ſedes, prout Lethargi, in cerebro exteriori collocanda eſt, verum hoc diſcrimine, quod hujus effectus cauſa materialis, ſive conjuncta, etſi ſemper & præ foribus urgeat, minus alte quam ſolet in lethargo penetrat, quin fere tantum cerebri ſuperficiem, ſive anfractuum ſubſtantias mere corticales afficiat, medullis inclusis fere intactis: Enimvero ſuſpicari licet, quod dum ſanguis cerebri oram rivulis denſiſſimis ubique perluens, ei laticem ſubtilem pro ſpirituum materia ubique inſtillat, cum illo ſæpe lymphæ copia affluens, ac una corticem ſubingrediens, ibidemque manens, ipſum valde impleat, ac (inſtar anaſarcæ in habitu corporis) intumefaciat; pars autem hæc corticalis ad hunc modum tumefacta & velut hydropica, anfractus medullares ubique ſubſtratos ita comprimit, ut ſpirituum expanſione, ob cerebri exterioris poros nonnihil conſtrictos, impedita, ſomnolentia inducatur: cui accedit quod ſanguis propter cerebri corticem, ab aqua quaſi intercute tumefactum, per totam viciniam minus expeditè circuletur, adeoque vaſa & ſinus implere, in iiſque ſtagnare aptus ſit: Ex quo fit ut exterior cerebri limbus adhuc magis comprimatur, proindeque ſpatia pro ſpirituum emanatione requiſita adhuc magis coarctentur: Revera hoc in cauſæ partem adſciſci inde liquet, quoniam hujuſmodi ſomnolentis, ob ſanguinem in capite haud liberè circulatum, & propterea ſtagnare aptum, facies cum livore rubeſcere ſolet: Porrò dum hanc illuviem in cerebri cortice aggeſtam, liquor ſubtilis, qui pro ſpirituum materia eſt, pertranſiens, in medullas ſubſtratas pergit, probabile eſt cum illo particulas quaſdam extraneas, ſive narcoticas minutiſſimas irrepere, quæ ſpiritibus mox acceſcentes, eos torpidos, & ſponte in deſidiam pronos reddunt. *Willis de Anima Brutorum Parte 2. cap. 4. pag. 312.*

OBSERV.

Observatio IV.

§. Lethargus ab aqua limpida ſub meningibus, cerebri corticem obtegente & madefaciente excitatus.

PArvulus paulo ſupra tres annos natus, cerebri humidi, prout ex ophthalmiis gravioribus & faciei exanthematibus aquoſis, quibus interdum fuit obnoxius conſtat, ineunte Autumno male habens, *cum febre lenta* & appetitu dejecto *torpidus admodum & ſomnolentus* evaſit, ut dies & noctes fere continuo dormiret: Experrectus vero adſtantes novit & interrogatis apte reſpondit: Huic idonea remedia, ſcil. Enemata, veſicatoria, catharrica, &c. ſtatim & ſedulo adhibita in tantum profecerunt, ut intra 6. & 7. dies æger febre immunis, ſatis evigilans & alimenta poſcens convaleſcere, & cura medica vix amplius opus habere videretur. Brevi tamen poſtea, (incertum ob quam occaſionem) recidivam paſſus, & denuo Soporoſus, torpore ſtatim graviori afficiebatur, adeo ut integre expergiſſibilis vix quicquam noverit aut ſcienter fecerit; Poſtridie *plane ſtupidus*, etiamſi acrius vellicatus oculos aperiret, eóſque huc illuc obvolveret, *nihil videbat*, atque intra diem unam vel alteram *totius dextri lateris paralyſis* inſequuta eſt: Huic remedia priora repetita, inſuper ſternutatoria, apophlegmatiſmi, ſanguinis detractio, cataplaſmata pedibus & epiſpaſtica toti capiti raſo applicanda cum aliis medicamentis & adminiſtrationum modis ordine præſcripta nihil profuere, quin æger poſtquam ita per 4. & 5. dies inſenſilis jacuiſſet, reſpiratione & pulſu tandem fatiſcentibus, interibat.

Cadavere aperto, in imo & medio ventre fere omnia ſatis ſana reperimus, niſi quod in dextro rene humor Ichoroſus albicans, quaſi ſanies tenuis, congeri cœperat, qui ex renis diſſecti & compreſſi partibus quibuſdam copioſe effluebat; hoc abſceſſus futuri initium ſive rudimentum quoddam fuiſſe videbatur, & forſan ob ſerum haud ſatis ubertim hic ſecretum, copia ejus major ad cerebrum influxerat. Nam calvariæ olla exempta, anterior τοῦ ἐγκεφάλου regio, fere uſque ad ſinus quarti inſertionem, aqua limpida per membranas tranſlucente obtecta, intumeſcebat, quæ meningibus diſſectis ſtatim diffluebat: porro illic loci, cerebri aſſularim diſſecti portiones nimis madidæ, & fere ſine punctis rubentibus, ſive ſanguineis apparebant; in Poſteriori autem cerebri limbo vaſa cruore rubeſcebant, & ſubſtantia corticalis ſine tumore, aut aquæ diluvio, depreſſior & firmior apparebat: Ex his Lethargi cauſam à cerebri exterioris illuvie aquoſa, & velut anaſarca pendere manifeſto liquebat: Cerebro aſſulatim abſciſſo, & foramine in cavitatem anteriorem, à lympha diſtentam facto, *aqua limpida*, quaſi prius intra ſpatium anguſtius coarctara exiliit, cujus ingens copia ventriculos omnes, ad ſummum impleverat ac, uti videtur, thalamos opticos comprimendo, cœcitatem; atque corpus unum ſtriatum, aut poros ejus ſubeundo, aut comprimendo Paralyſin intulerat: *Plexus* choroeides tanquam ſemicoctus, ſubalbicans & fere exanguis apparebat.

Scholia.

PRobabile eſt ex iis vaſis Plexus choroeidei, lympha, qua ventriculi cerebri inundabantur, omnem, aut quoad maximam ejus partem, exudaſſe; quanquam in hoc caſu ſi (prout nonnulli exiſtimant) latex aquoſus è cerebri cortice inferius ſubſidens, demum cerebro penitus trajecto, in hos ſinus depluere potuerit, non incommoda inde ratio petatur, quare Lethargus primo ſanari viſus, mox immanior cum cœcitate & paralyſi adſcitis redierit; nimirum quatenus primo materiæ ſoporiferæ penus è cerebri cortice in cavitatem ejus prolapſus eſt, functio animalis paululum inclaruit: poſtea vero cum nova materies in cerebri cortice pullularet, & hæc in ſinus prolapſa ad plenitudinem aggereretur, ideo morbi prioris recidiva cum iſtis *cœcitatis & paralyſis* auctariis contigit. *Th. Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 9. p. 416.*

Torpidus admodum & ſomnolentus] Lethargi proprie dicti ratio in hoc conſiſtit, quod ſpiritus animales cerebri incolæ interioris, à motu & emanatione ſua ſolitis inhibiti, ſomno profundo & inexplebili ſuccumbunt. Inhibentur autem, vel proprio ipſorum vitio, quatenus abſumpti aut narcoſi affecti, velut congelantur & immobiles fiunt, vel quia illorum in cerebro exteriori orbitæ ſive tractus obſtruuntur, & ab hoſpite alieno occupantur, proindéque ut iis ſpatium pro expanſione ſua idoneum minime concedatur.

Torpidus, ſomnolentus, Stupidus, nihil videbat, &c.] Hujus morbi ſymptomata præcipua ſunt Somnus & Oblivio; Functionis cujuſque alterius cognoſcentis aut ſpontaneæ ceſſatio: Reſpiratio inæqualis & tarda, Febris, Et non raro, affectu in pejus eunte, Spaſmi, tendinum ſubſultus, ac demum convulſiones univerſales ac lethiferæ. Quoad bina horum priora, alibi oſtendemus ob eandem prorſus rationem cum ſomnus excedat memoriam deficere; Quod ſpectat ad alias animæ corporeæ facultates, ſcil. Imaginationem, Appetitum, Senſum & motum, etſi nulla ſpiritibus in hæc munia deſtinatis vincula narcotica injiciantur, atque interiores pori, intra quos exſpatiari ſolent, ſatis patere videantur: attamen hi ſpiritus, ſi quidem durante paroxyſmo, cum aliis obſtructis commercium habere nequeunt, etiam ſponte ſuccumbentes,

 ſomno

ſomno obruuntur: Quippe veterno circa animæ ſenſitivæ radicem, nempe cerebri corticem inchoato, mox tota illa provincia, ſcil. Animæ pars cognoſcens, appetens & ſponte movens, quaſi velo obducto obſcuratur: Porro ipſe interea Intellectus, feneſtris ubique occluſis vix quicquam ſpeculatur. Porro hujus morbi potentia, etiam in alteram animæ ſenſitivæ partem, Cerebelli ejuſque regiminis præſidem, quadantenus extendi videtur: Propterea namque durante Lethargi paroxyſmo *Reſpiratio* & *Pulſus* alterantur: Illa namque inæqualis & tarda, cum inſpiratione modo alta & longior, modo repetita ſeu reduplicata: atque hic magnus & celer calorem febrilem per totum corpus diffundit: Prioris ratio eſt, quod eadem cauſa morbifica quæ cerebrum exterius ejuſque incolas, etiam ex parte cerebellum, ibidemque ſpiritus præcordiorum motibus inſervientes afficiat: qui proinde perturbari & præpediri, licet penſa ſua non omittant, ea tamen difficulter & interrupte peragant: hinc ut diaphragma & thoracis muſculi ſyſtolas ſuas non facile & celeriter ut prius, ſed laborioſa, & nunc longiori conatu, interdum nixibus repetitis obeant. Hujuſmodi reſpiratio inæqualis, longa & anhela, frequenter etiam in Phrenitide contingit, quare nonnulli tum hujus tum illius cauſam Diaphragmatis inflammationem eſſe cenſent, ſed perperam hoc, quia ſymptoma illud in utriſque hiſce morbis cephalicis, a cerebello, cerebri gravius affecti noxam participante, dependet.

Cum febre] Quod ſpectat ad Lethargici febrem, ex pulſu magno & citatiori, exſpiratione calida, cum linguæ & faucium ardore abſque inſigni extremorum æſtu dignoſcendam, Nonnulli hanc ob eandem cauſam ac Lethargum, nempe vel à pituita in cerebro putreſcente, Vel à cerebri inflammatione frigida deducunt: Alii contra febrem ſtatuunt primarium affectum eſſe, & proinde materiam morbificam à ſanguine effervente in caput transferri. Super his ut de pituita in cerebro putreſcente, aut inflammatione ejus frigida (quod idem fere ſonat ac ignis glacialis) nihil dicamus, Lethargum non raro febri ſuperveni-re concedimus, nam ſi hæc maligna aut mali moris fuerit, etiam ſi hoc pueris, ſenibus, aliiſque pituitoſis, ſcorbuticis, aut valde cacochymicis accidens, non bene judicabitur circa morbi ἀκμῇ, ſæpe criſeos loco, materies febrilis in caput rapta, torporem immanem, & non raro exitialem inducit, qui tamen non morbus ſed febris ipſius ſymptoma cenſeri debet. Ad hunc modum ſæpe obſervavi febres ſoporoſas, & velut narcoſi quadam inſignitas quibuſdam temporibus, ob malam anni conſtitutionem exortas, & epidemice graſſatas fuiſſe: Verum tamen non minus uſitatum eſt, cum Lethargus affectio principalis fuerit, febrem ſuccedere, eique tam originem ſuam quam ſolutionem debere, quippe febris poſt veternum incipiens, eo diſcuſſo mox ſponte ceſſat: talem itaque non à ſanguine, ob particularum inteſtinarum diſſidia effervescente, ſed propter corporum continentium & vicinorum impulſus, curſum ejus varie alterantes ac interturbantes exoriri putamus. Enimvero recta ſanguinis temperies non tantum à particulis ejus rite commiſtis & ſubactis, ſed inſuper à motu cordi & vaſis impreſſo, ſive circulatione organica plurimum dependet. *Vide lib. de Febribus. Willis Tract. de Anima Brutor. part. 2. cap. 3.*

Tota pars dextra paralyſi reſoluta] Interdum materia morbifica, quæ Lethargum aut carum inducit, altius ſubſidente, Et à corpore calloſo in corpus ſtriatum unum, aut ſimul utrumque prolapſa, cerebrum paulo clareſcit, ita ut affecti circumſpiciant, loquantur & cognoſcant: attamen in toto præterea corpore paralyſis aut hemiplegia ſuccedit; Verum neque ſic, quoad vitam, res in vado eſt, nam ſæpe quando cerebrum reſtitui, cerebellum deterius habere incipit, ut proinde ſpiritibus, qui functionis vitalis & mere naturalis munia exequuntur, ibidem male affectis, aut ſpaſmi in viſceribus aut præcordiis, aut pulſus & reſpirationis impedimenta lethifera excitantur: quandoque tamen, cum materies morbifica, nec admodum copioſa, nec nimis maligna eſt, illa partim in ſanguinem reſorbetur, partimque diſcutitur, ita ut affecti integre convaleſcant. *Willis Tract. de Anima Brut part. 2. cap. 4.*

APPENDIX I.

De Lethargo febri male iudicatæ ſuccedente, inperfecte ſoluto.

HOrtulanus febre putrida laborans, & circa morbi ἀκμῇ loco criſeos in veternum incidens, per tres aut quatuor exinde dies Sopore obrutus, nullius remedii uſu ita ex ſomno excitari poterat ut perfecte evigilaret, Tandem vero cum raſo capite per totum fere ipſius ambitum veſicatoria applicata, ulcuſcula plurima & copioſe manantia excitaſſent, experrectus aliqualem ſenſus uſuram recuperavit, attamen memoria ferè in totum abolita, adeo ſtupidus evaſit, ut nullius nomen aut verba recordatus, vix ſupra brutum ſaperet; Cum ad hunc modum per duos pene menſes ingenii vacuus & ſomni plenus manſiſſet, nubes paulatim diſpelli cœpit, atque is demum ad ſolitos labores rediens, mediocriter convaluit, eundem vero animi vigorem, & priſtinam ſolertiam qua ante morbum pollebat, numquam iterum recepit.

SCHOLIA.

IN hoc caſu proponitur exemplum Lethargi febri male judicatæ ſupervenientis, in quo materia morbifica, ſubita & copioſa metaſtaſi in cerebrum exterius facta, non tantum poros & meatus omnes pauliſper impleverat, verum & eorum conformationem ita læſerat, ut Spiritus aliquandiu excluſi, & demum immunes facti, nonniſi multo poſt tempore, orbitas & tractus ſuos priores & ſolitos recuperarent.

Willis ibidem.

APPEN-

APPENDIX II.

§. *De Lethargo ex uſu Opiatorum orto.*

LEthargi ex uſu opiatorum orti, typum ſatis exactum memini me olim obſervaſſe in pago quodam. Ad caſulam perexiguam & humilem deducor, ubi patrem ſenem & filiam inveni profundiſſimo ſopore obrutos, qui pridie ipſos oppreſſerat, poſtquam radices hortulo nunc recens effoſſo erutas comediſſent, pro paſtinaca habitas, cum forte hyoſcyami eſſent. In utriſque poſt vomitionem oleo & oxymelite gulæ infuſis, pennáque gutturi intruſa copioſe proritatam, tincturam caſtorei, ex cochleari aquæ Theriacalis, crebra vice per totam noctem exhibendam præſcripſi; inſuper ut eadem tinctura tempora & nares illinantur, & ſi fieri poſſet enema acrius iniiciatur, die ſequenti primo ſenex, & poſtea filia evigilantes, ad ſe redierunt torpore excuſſo penitus: In hiſce affectis, poſt narcotici reliquias, ne amplius nocerent, per vomitum rejectos, tantum opus erat ut per idonea medicamenta (in quo cenſu caſtoreum, contra opiatorum venena merito habetur) ſpiritus exſuſcitati, à narcoſi inflicta libetarentur. *Idem ibidem.*

SCHOLIA.

S*Piritus à narcoſi liberarentur*] Somnus præter nat. ſicut & non nat. excitantur, quia aut ſpiritus animales prius affecti, exteriorem cerebri ambitum deſtituunt, humorique non tantum nerveo, ſed & ſeroſo, aut alias vitioſo introitum concedunt: vel humores ſuperflui & excrementitii, una cum nerveo cerebri corticales fores perrumpunt, ejúſque poros & meatus velut inundantes, ſpiritus exinde repellunt abiguntque. Priorem cauſam ſuperius allata ſpectant; poſteriorem appendix ſecunda, ſpirituum ſcil. à parte affecta deceſſum, cui uſitatum eſt alteram cauſam ſuccedere: Hoc ab opiatis fortioribus, ſine prævio cerebri corticalis diluvio aut infarctu, paſſim contingere unicuique obvium eſt. Nec enim probabile eſt Narcotica humores concitare, & ad cerebrum mittere, cum plane conſtet horum efferveſcentias omnes, & fluxiones ab iis ſedari. At ſi modus & ratio quibus Opiatæ ſomnum, & quandoque Torporem exitialem inducunt, inquiritur, dicendum erit pharmaca hæc quoddam veneni genus eſſe, ſpiritus animales afflatu ſuo peſſundans & quaſi extinguens: ſanguine interim & partibus ſolidis pene illæſis, quapropter, cum ſpiritus animales efferi, imo & velut œſtro perciti, huc illuc ſe proripientes, compeſci & ſedari nequeunt, Opiatæ exhibitæ, velut aqua flammæ nimis auctæ injecta, eorundem manipulos quoſdam extimos perimunt, proinde ut reliqui ſtatim minores facti introrſum fugati placide ſuccumbant: Narcotica autem ore ſumpta vires ſuas partim in ventriculo, & quidem immediatè, partimq; in cerebro, tum illo, tum maſſa ſanguinea mediantibus exerunt. Dum tantum in ventriculo operantur, quomodo ſomnum provocent diſquirendum? Qua ratione tam brevi interdum ſpatio, & vix dum intra eum ſoluto ſomnus obrepat, id fieri exiſtimo, quia iter à ventriculo per ſanguinem ad ſyncipur ſatis expeditum eſt, & exiguo tempore tranſigi poteſt; Verum inſuper opinari ducor, Opiatas nonnunquam immediatius in ventriculum agendo, atque mero contactu ejus, ante ullum ſanguinis commercium ſomnum aliquatenus invitare. Inter affectus hujus cauſas evidentes alias aſſignavimus ventriculi aggravationem: quotus enim quiſque eſt qui cibis craſſioribus & dyſpeptis comeſtis, atque ventriculo moleſtiam, & onus faceſſentibus, non ſtatim ſomnolentus evadit? cujus ratio videtur eſſe quod cum inter ſpiritus ſtomachi, ac iſtos cerebri incolas maxima ſit neceſſitudo & ſympathia intima intercedat, ita ut utrique alterutrorum afflictiones & mala invicem ſubeant, hinc facile accidit ob ſpiritus illos qui ventriculo præſident, ſumme oppreſſos, & ab expanſione libera præpeditos & quaſi repulſos, mox totius Animæ hypoſtaſin, ac imprimis partem iſtam principem cerebro præpoſitam, pariter coarctatvi, vela ſua contrahere & ſe totam ſomni jugo ſubmittere: Quanto magis opinari ſubeſt, ſi quando ſpiritus ſtomachici ſuccum Opiaticum imbibentes veneniantur, ac in magna copia deſtruuntur, ſtatim cunctos illos circa ἐγκέφαλον excubantes concidere prorſus & ſomno opprimi? Si quis ergo in doſi nimis larga Opiatas ſumit, tum in ventriculo tum in cerebro noxam illico perſentiet, nempe in ſtomacho gravitas inſignis & velut pondus immobile, ipſum & partes vicinas opprimere videbitur, indicio ſane iſtius loci fibras (ſpiritibus qui prius actuabant eas interemptis) inanimes & velut cadaveroſas fieri; Deinde ob particulas Opiatas cum ſanguine ad cerebri ambitum circumductas, ejúſque cortici inſtillatas, ſpiritibus inde fugatis aut extinctis, torpor irreſiſtibilis, & non raro lethalis ſubſequitur: quin imo à noxa graviori, fere tantum ventriculo narcotici fortioris uſu inflicta, novi interdum mortem ipſam, priuſquam ſomnus longa ambage accerſendus obreperet, inſequutam fuiſſe: *Willis Pharmac. ration. ſect. 7. cap. 2. & Tract. de Anima Brutor. parte 2. cap. 3.*

Iterum vero inquiro, An non etiam ab humore narcotico, intra nos genito (prout à chymicis quibuſdam aſſeritur), exoriri poſſit? Id ſatis conſtare arbitror aliuſmodi particulas morbificas, quam ſunt elementares & humorales, in corporibus noſtris produci, eaque variis modis afficere, videlicet præter aquoſas, terreſtres, bilioſas, pituitoſas aut atrabilarias, etiam vitriolicas, nitro-ſulphureas, aliaſque ſalium ac ſulphurum enormium participes, atque malo noſtro activas detegere licebit: Pathologia ſpaſmodica non alia ratione explicari poteſt, niſi ſupponendo corpuſcula quædam extranea, & velut nitroſulphurea, quæ ſpiritibus adhærentia, & ab iis denuo eliſa ipſorum impetus quaſi exploſivos cient: Pariter opinari fas ſit alias alius indolis, forſan ſulphuris vitriolici aut narcotici æmula progigni, quæ ſi quando in cerebrum & nervoſum genus irrepſerint, ſpiritus quoſdam animales extinguentia & fugantia, eorum deliquia & eclypſes, quales in vertigine, apoplexia aut paralyſi obveniunt, paſſim inducunt, Quare in ſomnolentia quavis diuturna ſpiritus animales tali copula lethæa onuſtos ſuſpicamur. *Idem.*

malignæ aut male judicatæ, vel cum cephalalgia, aut affectibus quibuſvis convulſivis ſupervenit: vel à capitis ictu, caſu ab alto, aut propter abſceſſum in meningibus diſruptum excitatur, nam propter hujuſmodi accidentia, interior cerebri medulla ita comprimi aut ſuccuti, aliáſve alterari ſolet, & proinde ſtatim ſpirituum orbitæ ſive tractus obliterentur. *Th. Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 4. p. 317.*

Observatio VI.

§. *Sopor ab aqua duræ meningi circumfuſa.*

FErdinandus III. Rom. Imperator, variis affectibus tentatus, tandem Somnolentus, &c. In eo cerebrum, cætera penitus ſalvum, præter humorem aquoſum, qui duræ meningi copioſius infuſus ſomnolentiam ei ultimis menſibus cauſavit. *Vide l. 3. tit. de vomitu.*

Observatio VII.

Sopor ab aqua cerebrum inundante.

HYdrocephalus familiaris pueris affectus, qui non ſolum, ut *Celſus* ait, cutem inflat, i. e. extra calvariam gignitur, ſed etiam inter membranas cerebrum obvolventes, & ſub ipſis fit, & etiam in adultis, ac quandoque in ſenibus, de quo *author Introductionis*: Quod tandem *inquit* intra meningem cerebrúmque incidit, inſanabile eſt. Hoc morbi genere laboravit, cum obiit, admirabilis Princeps *Clemens VIII.* Pontifex Max. cujus cerebrum repertum eſt in aqua natans: Erat autem illius aquæ quantitas circiter libram & amplius: Hinc Somnus fere inexpugnabilis. *Hieronymus Rubeus ad cap. 2. lib. 4. Medic. Celſi.*

Observatio VIII.

Sopor ab humiditate ſeroſa copioſa in cerebro.

PVellus nono vitæ menſe ſoporoſus, imo lethargicus ſuffocatus obiit, In cujus capite diſſecto apparuit copioſa humiditas, ſeroſa potius: *Raymundus Iohan. Fortis Centuriá IV. Conſult.* LIX.

SCHOLIA.

SErum ſanguinis vehiculum, cum natura ſua mulcebre ſit, ac frigidum & humidum, ſomnum natum eſt excitare; *εὐδιάφορον* quidem ſi ſolum & ſimplex, ob naturam ejus facile reſolubilem: Soporoſum autem & *δυσδιάφορον*, ſi excremento cerebri mucoſo, vel aliis humoribus (præter bilem) commiſceatur.

Carolus Piſo.

APPENDIX.

Cataphora inducta à collectione humoris inter cranium & capitis cutim.

MIlhi perſpectæ fuerunt duæ collectiones humoris inter cranii os & capitis cutem contenti, unde in altero ægro extitere *motus convulſivi*, in altero tandem Cataphora gravior. *C. Victor Schneiderus lib. de Afflict. Soporoſis pag. 241.*

SCHOLIA.

COllectiones humoris, &c.] Ideóque *Hollerius* lib. obſervat. §. 3. molliter digito contingendum locum ſuadet, ut ſi quid ſaniei vel puris ſubſit, aperiatur locus metu gravioris mali, Anno 1655. meæ curæ & Clariſſ. Dom. D. Alexandri Diodati, Facultatis Decani, commiſſus eſt D. N. Senex optimus, meíque amantiſſimus, qui ex ſedili malo collocato deciduus, occiput pavimento alliſit: Caſum nulla inſignis noxa pro tempore conſequuta, ſed, opificio per tres hebdomadas vacavit, quanquam torpor & gravitas caput teneret; At tandem cataphora irrepſit, per plures dies continua, comite ſumma virium debilitate, ut per octiduum exitio proximus creditus ſit. Laceſſitus & vellicatus ad interrogata reſpondebat, ſed tacerè, quod nequaquam illi innatum erat, protinus in veternum relabens, Toto invaletudinis decurſu manum occipitio afferebat, & quanquam remota, ſponte illuc inclinabat. Multa parti admota topica, cataplaſmata, fotus, litus, emplaſtra, pulli exenterati, &c. inani ſucceſſu. Tandem me authore, & aſſentiente dicto Excell. Dom. Diodati, ampla ab experientiſſimo Chirurgo Franciſco Sabourin, admoverut cucurbitula, cum profundis inciſuris, cujus ope multus elicitus cruor nigricans, ſed adeo celeri *εὐφορίᾳ*, ut protinus diſcuſſus ſit ſopor, vires reſtitutæ breviq́ue ſequuta valetudo

valetudo, omnibus deſperata; ſupervixítque optimus ſenex totos annos decem, ſilicernium factus, & nonagenario proximus. Ambigua fuit apud alios morbi idea, ego Cataphoram vocavi, nec enim Lethargus fuit, quia defuit febris ἀνάλογος. Non Carus quia æger excitatus reſpondebat. Nedum Apoplexia, quia integra fuit reſpiratio, nec ſequura paralyſis levis apoplexiæ ſoboles, cum omnimoda ſenſus & motus privatione. Affectus cauſa veriſimiliter fuit cruor inter cranium & pericranium collectus, quem exhauſit cucurbitula: Oſtendit curatio.

Observatio IX.

Coma Lethargicum ab aquæ limpidæ copia in ventriculis.

QVidam melancholicus, Comatoſus & aliquantum Lethargicus factus eſt, &c. magna ſatis aqua limpidæ quantitas in ventriculis reperta eſt. *Vide Tit. de melancholia.*

Scholia.

AQua limpida] Lymphæ proculdubio: Vaſa lymphatica, *ait Excell. Th. Bartholinus* Cent. 4. hiſt. 38. in abdomine, thorace & artulus hactenus innotuerunt. Solum caput iis carere præter æquum & fas iis viſum eſt, &c. hactenus tamen accurata diligentia nihil comparuit quod nomen hoc meruerit. Pauciora ſint neceſſe eſt, partim quod emunctoriis aliis abundet caput, partim quod cum recurrente per venas jugulares ſanguine ſerum inferiora petat, partim denique quod phænomena morborum id evidentius teſtentur; Propter iſtam enim lymphaticorum paucitatem aqua ſæpe principio nervorum imminet, paralyſin Apoplexiam, Soporem, ſtuporem, aliáſque generi nervoſo inimicas affectiones inducens.

Observatio X.

§. Lethargus à ſero ad libræ quantitatem ventriculum cerebri dextrum implente.

PVer XIV. annorum, duobus menſibus ante obitum caput caſu ex alto alliſit, & in dolio à literarum commilitonibus rotatus fuit, poſtea in febrem incidit, & primum empiricorum opera uſus, hinc Ego vocatus fui: Inveni puerum leviter febricitantem, ſtupidum, inſtar ebrii incedentem, non ſitientem, conquerentem de dolore capitis, abſque rubore aut inflammatione; poſtea oculis clauſis obmuteſcebat, dentibus ſtridebat. Fruſtraneis clyſteribus, cucurbitulis aliiſque remediis, & licet loquutus ſit, mox tamen obmuteſcebat, Paulo poſt moritur.

Aperto cadavere, Inveni pulmonem dextrum & epar accreviſſe, & ventriculum dextrum cerebri aquæ libram continuiſſe, Cui Lethargus imprimis adſcribi debere videtur: *Chiffletius Obſerv. Singular. II. p. 9.*

Scholia.

AQuæ illi ventriculum cerebri dextrum opplenti non ſine ratione Lethargum adſcribere videtur, cum in ea ætate tantum aquæ, cerebrum premendo, actiones animales plurimum affligere valuerit.

Observatio XI.

Sopor Lethargicus ab aqua anteriores duos ventriculos opplente, ſubſtantiamque cerebri adeo premente ut anfractus inconſpicui eſſent.

VIdi puerum (*Tit. de Hydrocephalo*) cui caput in incredibilem molem increverat, ac tandem in Soporem lethargicum lethalem incidit. Invenimus in duobus anterioribus cerebri ventriculis aquam cryſtallo clariorem ad libras XVIII. quæ ſubſtantiam cerebri ita diſtendebat ut gyri cerebri non conſpicerentur.

Observatio XII.

Comatoſus affectus, ab aqua citrina nervorum origini incumbente.

PVella poſt epilepticum inſultum, in Comatoſum etiam affectum incidit: Sciſſa tranſverſim cerebri ſubſtantia, ſtagnantes aquæ citrinæ nervorum conjugationes inundantes patuerunt. *Vide lib. 2. tit. de Tuſſi.*

Observatio XIII.

Sopor profundus à ſero ad caput amandato ob vitium renum perforatorum.

Comitiſſa quædam ſterilis,in reditu ex Thermis Helveticis; in profundum incidit Soporem, adeo ut nocte tota, matutinóque tempore ad veſperam uſque ſomno obruta, nonniſi admodum impulſa ab eo excitari potuerit, à cibo potúque abſtinens, & ubi parum excitata vigilaſſet, mox iterum obdormiſcere ſolita: inſuper & aliis accidentibus, inter quæ & pedum tumor atque inflatio erant, oppreſſa tandem expiravit.

Corpore aperto, abdomen pinguedine ſupra modum, tranſverſæ manus ſpiſſitudine obtectum, intrinſecúſque omentum, meſenterium eadem admodum referta deprehenſa, uti & hepar lienque vitiata. Renes inſuper perforari erant,ſicut In hydrope aſcite, qui ab epate fiſſo & renibus oritur. Præterea in veſica fellis, quæ tota ampla, ſed nigra erat, loco bilis qua deſtituebatur, Calculi innumeri incluſi erant, coloris cinerei & ſubviridis, è quibus ſex magnitudinem nucis moſchatæ æquabant, rotundi, ſed anguloſi ac læves, minores vero circiter trecenti, alii piſi alii ſem. coriandri, alii ſem. raparum magnitudine. *Fel. Platerus Obſervat. lib. 3. pag. 894.*

SCHOLIA.

Obſcura hic Soporis cauſa, cum caput reſeratum non fuerit: Sympathicum aliquando eſſe fateor, ſed cuinam ex memoratis, per anatomen corporis deprehenſis, cauſa ſit accepta ferenda, non liquet: Succeſſiſſe dicitur in reditu ex thermis: An externus fuerit uſus non conſtat, Si internus, nec commearint aquæ, earum reflexus ad cerebrum Coma potuit inducere, non diſſimili ratione qua apoplexiam in Sereniſſ. Langrav in Haſſiæ de quo Obſ. 48. Tit. de Apopl. Neque à pingui aqualiculo origo repetenda; Dubium an a Renibus perforatis, an à Calculis in cyſti fellea repertis, cum in Seren. Electore Moguntino, lethargo interempto, reperti quoque ſint plures calculi in meatu fellis: Hippocr. in Coacis & Prorrhet. ait Ictericis (Icterus ſæpe ſequitur à repletam Calculis cyſtin felleam) καρώσεις & μάρανσιν aliquando accidere; quia, ut explicat Duretus, diffuſa bile per totam compaginem, defraudatur cerebrum ſuo elementari calore & ſale: Itaque ſicut apparent κολώδεις ἔξω, ita ſunt φλεγματώδεις ἔσω. At hic nulla Icteri mentio, ut ſuſpicio ſit bilem, (cui denegatus ſit exitus ob occluſum porum cholidochum) interiora occupaſſe, atque ipſum proinde cerebrum, in quo vigilias potius & ſymptomata ἀναφερῆ quam καταφερῆ parere apta nata eſt. Niſi admittatur ſeri in caput admiſſio, ob affectos renes, qui perforati erant, ac ob id ſerum vel non alliciebant vel à ſanguine non ſecernebant, unde inducta ſit ſpirituum penuria, ad quam torpor & ſomnolentia ſucceſſerit, quo me vertam neſcio: Amplectendáque erit ſententia C. Vict. Schneideri, qui lib. de affect. cap. Soporoſis, Tract. de Lethargo, ejus ſedem ſubjectumque Cerebrum eſſe negat, etſi pituita putri ad inſtar ſpongiæ infarciatur, ut & ſolo cerebro coerceri principes facultates, quas vult toto corpore diffuſas eſſe; nec edi ex organis privatis, ſed ex animæ ſinu inſtar luminis fundi: ſtatuitque membri cujuſlibet dolore facultatem ſenſitivam per tactum aliquando ita irritari poſſe, ut inde cuncta facultas animalis faceſſat ſecedatque in animam altius, ut ejus operatio deficiat fiatque velut eclypſis, Cari, *ait*, cauſa proxima eſt ejuſmodi defectio, qua facultas animalis cuncta altiſſime in animam ſeſe mergit, ut ægre revocetur ac quam minime interdum labefacta ſimul facultate vitali: cauſæ remotiores ſunt ea omnia quæ quandam animæ facultatem ita concire queunt, ut inde afficiatur graviter facultas animalis cuncta: Omnes animæ facultatas latere ad tempus queunt ac quaſi intermori: Videatur *doctus Schneiderus l. c.*

Observatio X.

§. Carus à Cerebro humidiore genitus & ſero in vaſis totius redundante.

Virginem *febris quam* τριταιοφυῆ vocat Galenus, infeſtabat: circa 6. diem *κάρος per protopathiam* genitus, nam & remiſſionis tempore perſeverabat, &c. Aperto capite cerebrum erat humidius quam è natura foret. (*Vide Tit. de cap. dolore.*)

SCHOLIA.

Cerebrum *humidum*] Lethargum non à craſſa lentaq; pituita ſemper, ſed ſæpe à ſeroſo humore, in toto primum, tandémque in capite univerſo ebulliente pendere probat (*Car. Piſo*, de Morbis à ſero part. II. ſect. 2. cap. 6. exemplo Præſulis, qui arthritidi *vagæ* acerbiſſimæ, cum febre magna & continua ſemper conjunctæ obnoxius vixit, doloribus vero langueſcentibus non ita poſt ſuccedebat ſenſim gravis Sopor, qui vix duobus ſeptenariis excuti poſſet; cui accedebat ἀνασαρκισμὸς toto corpore & brevibus intervallis infeſtans, qui in vigilante conquieſcebat, in ſopito perpetuo excitabatur, cum oculis inconniventibus, ſed ſemper madentibus, facie prætumida, ingenti mentis ſtupore & oblivione: Hinc demonſtrat Vir Clariſſ. Lethargum humoris ſeroſi ſobolem eſſe, 1. Quia ſymptomatum, quibus Lethargus definitur, congeries, febri arthritidi conjunctæ, nonniſi jam aliquatenus progreſſæ, ſub finem ſcil. primi ſeptenarii, vel etiam ſerius, ſupervenire & nonnunquam prævertere conſuevit: Itaque Lethargus tan-

quam primigenia capitis affectio conſtitui nequit ſed per propagationem materiæ ſeroſæ capitis communicatæ aliunde, ex vaſis totius,ſuperſtite tamen priore foco ſuccreſcere fatendum. 2. Quia veternus ille ter quaterve,& ſæpius quotannis periodice recurrens, ſponte ſua & ſine ullis artis præſidiis ſoluitur. Quomodo igitur hoc fieri poteſt ſi à craſſa lentáque materia, qualis eſt mucoſa capitis pituita, duntaxat foveretur. 3. Tumor faciei aquæ concolor, id manifeſtum fecit. 4. *ἱδρῶτες* ac urinæ copioſæ & aquoſæ prorſus, dejectioneſque liquidæ, 5.Convulſorii in toto motus ſeroſum humorem fervore ſuo membranas cerebri varie impellentem ac diſtendentem & in ſe contrahentem & concutientem,etſi non membrana ipſa,ſive ob contractionis parvitatem, ſive ob mollitiem nervorum vetuſtate morbi jam effœtorum.

Febris quam, &c.] De febre Tritæophya comatoſa vide eundem *Piſonem* ſect.2.p.2.cap.4.

Κάρος per protopathiam genitus] Somnus ſive ſopor, quacunque hora diei omnibus hemicranicis ſenſim obrepens, doloris alioqui oonio jucundum carmen ſive faſcinus, à qua alia amabo cauſa, niſi ab humore ſeroſo ex ſe ἀποιῷ, i. e. irritantis qualitatis experte ſuſcitatur, In meatus ſcil. ſenſuum expreſſo, à membranarum cerebri compreſſione, & ſenſus tamdiu devinciente quoad loci tepore fuerit reſolutus? Quoniam igitur ex quatuor humoribus in ſanguinis maſſa contentis in capitis vaſis, bilis vigilias potius infert ſua acrimonia & ſiccitate, reliqui autem, una cum excremento cerebri mucoſo, præ inſita craſſitie haud facile poſſunt reſolvi, itaque in meatus ſeoſuum appulſi non levem aut brevem ſomnum, qualis hemicraniam comitatur,ſed contumacem afferunt: ſerum autem, cum natura ſua muliebre ac frigidum humidum,tum præ tenuitate facile reſolubile, proindéque ſomnum primis generi natum eſt excitare, & eum qui ſit alioqui doloris præſtantiſſimum remedium, (quod calor coactus pleonexiam ſeroſam diſcutiat) ex alia autem parte idem eſt de vapore bilioſo atque de ipſa bile judicium; relinquitur profecto ſeroſum in capite humorem ſomni in hemicrania eſſe occaſionem ac fomitem. *Idem.*

Observatio XV.

§. *Coma à refluxu ſeri exire prohibiti ob calculum renum & veſicæ.*

MArgareta Nicola infeſtata aliquandiu à dolore lumborum, procidit tandem in crudele calculi renalis tormentum cum urinæ difficultate, & interdum tanta ejus ſuppreſſione ut totos 18. dies nihil lotii reddiderit,unde excitabatur ipſi ex ſero ſurſum recurrente Sopor,& mox contractio nervorum,ut cogeretur vitam cum morte permutare.

Diſſecto cadavere apparuit ren ſiniſter intus frequenti aqua & pluribus calculis infarctus, quorum maximus inſinuaverat ſe,acuto ſuo apice,tam longe in ureteris principium,ut id integre occluderetur, neque permitteretur illac deſcendere quicquam lotii. *Nic. Tulpius lib.2. Obſerv.* XLV.

§. 2. Joh. Anton. Maginus Mathematicus celeberrimus, à morte ſectus, ſat magnum in veſica calculum oſtendit, qui uncias XV. pependit, tot ſcil. malorum cauſam quæ ille in vita perpeſſus erat: Nam integro octennio continuo urinæ ſtillicidio & acrimonia graviter divexatus, cum ſemper de calculo dubitaret, & omnia in deſtillationem humoris ſalſi referret, doloribus tandem ſuccubuit, ſuperveniente febre continua cum Comate, quæ cauſa extitit ut eum plerique apoplexia mortuum crediderint.

§. 3. Ejuſmodi ſoporem profundum doloribus à calculo ingentibus ſupervenientem in V. C. Joh. Jacobo à Brunn Medico Baſileenſi obſervatum memoravit G. Segerus oratione de vitæ ejus & obitu. Multos præterea ex Iſchuria 5.6.7. dierum Comate extinctos vidit. *Ioh. Beverovicius lib. de Calculo c.9. Velſchius Epiſagm. Obſerv.* LXIV.

§. 4. Scribit G. Cleminius Juriſconſultus de Joh. Hebenſtreit Medico præclaro 1593. Eum cauſarium diúque afflictum Calculo veſicæ obiiſſe, cui ovi magnitudine, ſectione à morte reperto, per triduum ſideratio acceſſerit, ætatis anno 64.

Coma ex Iſchuria à calculo curatum commemorat J. Beverovicius Epiſtolo ad Guid. Patinum ſcripta appendice de calculo. *Velſchius Epiſagmate Obſerv.*64.

Observatio XVI.

§. *Lethargus in Apoplexiam deſinens, à vaſis tenuis meningis circa ſynciput, ſinu tertio ſangume turgidis, ventriculis lateralibus pure oppletis ab eorum ulceribus, &c.*

BArtholomæus Feer Triboldinga Turgovius, adoleſcens XIX. annorum, circa principium Novembris 1656. capite doluit, aſſumpta evomuit, hujus cauſa carnificem conſuluit, qui purgans propinavit & V. S. ſuaſit; an præterea aliis medicamentis & qua diæta uſus fuerit reſcire non potui: In dies morbo in deterius vergente 11. Novembr. ad Noſodochium delatus fuit: Febricitare mediocriter videbatur, dormivit plurimum, expergefactus ſtupidus quaſi erat & delira loquebatur: nec cibum nec potum petiit, oblatum & intruſum deglutiit, cibandus erat infantis inſtar: urina naturali ſimillima. d.15. Novemb. quo

ipſum

ipſum cum D.D. Hardero conveneram, profundiſſime dormivit, ut ipſum nulla ratione excitare potuerimus: ajebant adſtantes ipſum interdiu dormire noctu vigilare, attamen inſcius lectum perminxerat: In reſpiratione nullum adhucdum vitium obſervatum fuit: die 17. Nov. hora 10. noctis mortuus eſt: Ex ore demortui plurimum cruoris effluxerat: Dum ceu ſanus adhuc vivebat, odontalgiæ obnoxius erat, cujus cauſa fumum Tabacci hauriebat: an crebrius id fecerit? nobis non conſtitit.

Die 18. Novemb. caput aperuimus, Sublata cranii olla per duram meningem vaſa tenuis meningis in ſyncipite, ad ſinum tertium meantia, vidimus valde cruore oppleta & triplo ampliora quam alias exiſtunt, adeo ut primo intuitu circa verticem omnia ſanguine ſuffuſa apparerent: verum inciſa dura meninge nihil extravaſati invenimus, ipſe quoque ſinus tertius ſanguine turgidiſſimus erat: Remoto corpore falciformi, primo cerebrum ad ventriculum ſiniſtrum incidimus, protinus ſerum flavum ſatis copioſe affluxit: Sublato prorſus fornice, conſpeximus utrumque ventriculum cerebri lateralem, maxime ſiniſtrum, humore purulento, viſcido, inſtar pultis fluidioris turbido, copioſe imbutum; hic quoque ad ventriculum tertium defluxerat: Ventriculus quartus plane mundus, nec vel minimum conſpurcatus erat. Superficies utriuſque ventriculi aſpera & inæqualis & inſuper flaccida fuit, dum enim blanda manu & levicule pus detergebam, ſucceſſit ſtatim medulloſa ſubſtantia candido ſuo nitore privata, corticis cerebri inſtar flaveſcens aut ſubfuſca apparens: In dextro ventriculo obſervavimus ſuperius tabulatum ſeu fornicem, imæ ejus parti, humore hoc purulento intermedio aliquomodo agglutinatum fuiſſe: Plexus choroideus iiſdem ſordibus inquinatus fuerat: Aperto pectore, inciſo pericardio effluxit aqua limpida flava: In corde nihil morboſi viſum fuit: Pulmo in dextro latere leviter pleuræ accrevit; minus rubebat: in ſiniſtro latere firmiter pleuræ adhæſit undique, admodum cruore ſuffuſus: in abdomine, ventriculus, inteſtina, lien, pancreas, hepar & cæteræ partes à naturali diſpoſitione non deſciverant, quantum quidem oculis uſurpare licuit: veſicula bilaria, bile coloris fuſci plena fuit.

SCHOLIA.

QVali morbo primum Iuvenis iſtè affectus fuerit, ignorabatur: cum 11. Nov. ad Noſodochium delatus jam *Lethargus* eſſet, multum dormiret, expergefactus delitaret, ſtuperet, obliviſceretur ciborum & potus aſſumendorum ut infantis inſtar cibandus eſſet. Quamvis urina naturalis ſimilis, non tamen prorſus à febri immunis erat, licet intenſa non fuerit. Die 15. Nov. quo ipſum cum Cl. D.D. Hardero conveni, Lethargus in Carum degeneraſſe quidem videbatur, quia à ſomno excitari nequibat, verum & tunc temporis adſtantes fidem faciebant illum interdiu alto Sopore obrui, noctu autem vigilare, ſed omnium immemorem, nam inſcius lectum permingebat: In cadavere plura occurrerunt, quibus tum febris tum propemodum fere inſuperabilis dormiendi neceſſitas deferri poſſent: In imo ventre nihil quidem viſui præternaturale apparuit, niſi veſicula fellea bile ſubfuſca diſtenta, qualem in puero aliquando cephalalgiæ, & cauſam fuiſſe reperii, nullo ad ſenſum vitio in cerebro animadverſo. A vermibus in inteſtinis inductum Lethargum tradit *Chifletius* Obſ. 10. pag. 8. In medio ventre pericardium aqua limpida flava plenum fuit, verum cordi nihil p. n. inerat quod manifeſte febrilem fomitem ſanguini ineſſe proderet. Intra cranium per duram meningem tenuis quaſi inflammata apparuit, verum illa diſciſſa vaſa tenuis meningis, ad ſinum tertium tendentia, triplo ampliora cura inflammationem, ipſéque ſinus tertius ſanguine pleniſſimus apparuerunt, quod evenit à ſanguinis circulatione impedita, vel prorſus intercepta. Pridem hoc factum fuiſſe credere non poſſum, quia cordis motu & reſpiratione integris, vix inflammatio cerebri, vel vaſis teneri ruptio in tenui meninge emanſiſſent: non tamen negarim hanc ſanguinis ſtagnationem mortem acceleraſſe; Potiſſima Lethargi cauſa in ventriculis cerebri lateralibus & tertio latuiſſe videtur, in ſiniſtro enim ventriculo plurimum ſeri flavi, minus in dextro continebatur, quia tabulatum ſuperius infernæ parti agglutinabatur. Inſuper amborum ventriculorum lateralium ſuperficies humore viſcido, purulento, turbido, inſtar liquoris pultis farinaceæ, quo etiam ventriculus tertius & plexus choroideus inquinati erant, ventriculo quarto mundo, quia glandula pinealis hujus humoris deſcenſum eo uſque impediebat: denique deterſo pure manifeſte ſuperficies ventriculorum exulcerata erat, nam aſpera, inæqualis & flaccidia fuit, & à blanda quoque deterſione medulloſa ſubſtantia ſeceſſit, ſummúmque nitorem candidum aliquouſque amiſit, ſubflaváque & cortici cerebri ſimilior apparuit: Exulcerationem hanc cerebri proculdubio effecit ſerum flavum, aqueo limpidiore, acrius forte non niſi prævia inflammatione quadam. An Tabacci fumus quo contra Odontalgiam utebatur, aliquid ad exulcerationem contulerit, certo non conſtat, nam quomodo illo abuſus fuerit neſcitur, nec in reliquo cerebro fumi illuc penetrantis veſtigia obſervavimus. In Iuvene iſto ſerum non ceu primariam cauſam accuſarem, cum plus aquæ intra cranium contentæ apud alios nihil lethargici pepererit, alioque mortis genere perierint. Igitur plus tribuerem ulceribus in utroque ventriculo laterali ſuperficiem depaſcentibus, idque ſatis profunde, nam non ſolum magnam ſtragem ſpiritibus animalibus inferre: illorúmque curſum intercipere & communicationis filum abrumpere valuerunt, unde dormiendi quædam neceſſitas & rerum oblivio enata eſt; verum etiam inquinamenta putreſcentia ad ſubſtantiam medulloſam ſanam altius penetrarunt, deliriúmq; excitarunt; quædam maſſæ ſanguineæ intra cerebrum

admixta febris lentæ cauſa evaſerunt, Apoplexia autem potius quam ſyncope extinctus videtur, nam veſperi ante obitum adhuc bene reſpiravit, nihilque minus ad ſtantes cogitarunt quam iſta nocte illum extinctum iri: Ad producendum Apoplexiam nimia vaſorum repletio in cerebro, aquæ redundantia & ventriculorum ulcera conſpirarunt.

Pulmo minus rubebat, &c.] Pulmones in dextro latere cum pauxillo rubore leviter accreti erant, firmius in ſiniſtro latere, ſimúlque admodum cruore ſuffundebantur, ut vel *Pleuritidem*, ſecundum Plateri ſententiam, vel Peripneumoniam oſtentarent; Verum hanc ſuffuſionem ſanguinis, vel nullam vel nonniſi recentem inflammationem dixerim, natam à ſanguinis motu ſubſiſtente ab cordis motum in Iuvene plethorico ſubito abolitum, nam fere ad ultimum halitum nunquam ad actum valde æſtuavit, facile reſpiravit ultima ante obitum veſpera, nunquam tuſſiit, ac urinam conſiſtentia & colore naturalem excrevit.

Ex ore demortui plurimum cruoris] Poſt mortem multum cruoris ex ore emanavit, qui non ex cranii cavo effluxit, cum nihil cruenti ibi, ſecto cranio, viſum fuerit, verum prodiit è faucibus, ob venam aut arteriam aliquam in illis ſedibus reſeratam, quod non raro accidit fermentante ſanguine poſt obitum; quibuſlibet miſti particulis, ſublato rectore ad ſua principia tendentibus, aut ad prædominantis juſſa aliam formam affectantibus. *J. Jacobus Wepferus Exercitat. de Apoplexia, hiſtoria* XVII.

Observatio XVII.

Sopor ſequutus inſignem bregmatis ſiniſtri contuſionem.

IUvenis vulnus in regione bregmatis accipit, mox Sopor adfuit, &c. Tota regio bregmatis ſiniſtri contuſa deprehendebatur, unde ſua ſponte octo oſſa abſceſſerunt, de quibus unum acutius in ipſam ſubſtantiam cerebri impreſſum per meninges inveniebatur. *Vide l. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XVIII.

Lethargus gravem ſiniſtrorum temporum contuſionem ſequutus, à ſanguine coagulato & nigro lateralem oſſis ſphœnoidis ſiniſtris cavitatem adimplente.

MArcus Prené, ex pago Ondreviliers, Uſtrinæ ferrariæ in Audincourt Operarius, vir robuſtus, ann. 30. ſub veſperam diei XII. Maii anni 1670. cum alio quodam ejuſdem Uſtrinæ operario lirem habens, impacto in ſiniſtra tempora palo graviter ictus concidit. Surgit paulo poſt, & prolatis aliquot verbis, Caſam paſſus forte 40. illinc diſtantem petit, portatilem bombardam in vindictam exploſurus: Uxor maritum, quo minus clavis pendentem arriperet, colapho excipitur. Illico poſt ſuper arca recumbit Marcus, & ſopore profundo correptus proxima nocte mortuus eſt.

Veſpere diei XIII. ſeq. viſitaro cadavere, nullus tumor, nulla lividitas externe apparuit, ſanies è natibus putidiſſima & cadaveroſa effluebat, & eadem lecti lintea è ſiniſtræ auris effluvio madebant. Jubeo Chirurgum raſo in circulum capillitio, circumſciſſa communia cerebri involucra calanticæ inſtar ſemovere: Hoc facto, ſiniſter muſculus temporalis ruber, lividus & contuſus apparuit, nulla ruptura vel contra fiſſura: ſertato & remoto cranio, ſanguinis circiter ℥iij. coagulati & nigri invenimus, qui lateralem oſſis ſphœnoides ſiniſtri cavitatem ita adimplebat, ut ab ejus copia incuneata, compreſſa meninges & cerebrum, adempta ſpirituum animalium commeatus libertate, mortis unica cauſa judicata ſit; quum nullibi in tota cerebri ſubſtantia & ventriculis quicquam inventum ſit quod contra naturam eſſet. *I. Nic. Benningerus Cent.* V. *Obſerv.* XXVII.

Observatio XIX.

§. *Coma à venis meningum ſanguine melancholico refertis, Aqua in ventriculis.*

DOm. N. melancholicus, comatoſus & aliquantum lethargicus factus eſt, &c. Venæ ſublato cranio apparent plenæ ſanguine melancholico: magna ſatis aquæ limpidæ quantitas in ventriculis. *Vide Titul. de melancholia.*

Observatio XX.

§. *Sopor à dura cerebri membrana Sanguine & pure ſuffuſa.*

QVidam ad ſiniſtram capitis partem percuſſus, mox Sopore prehenſus: Capite aperto reperta durior cerebri meninx ſub oſſe petroſo ſanguine omnino ſuffuſa cum purulento humore. *Vide l. 4. Titul. de Vulner.*

Obser-

Observatio XXI.

Lethargus à Tumore ſcirrhoſo membranis cerebri accreto, Et aqua limpida cerebrum alluente.

Mulier poſt graviſſimum ſex menſium capitis dolorem, tandem in Lethargum incidit. Cranio aperto, è latere ſinus tertii, tumor ſcirrhoſus membranis accreverat, cujus interventu utraque meninx aliquanto ſpatio mutuo accreverant, & vaſa ſanguifera conſtipabantur. Porro cerebri anfractus & cavitas interna fuit aqua limpida repleta, *Vide Tit. de cap. dolore.*

Observatio XXII.

§. Sopor à cerebri partis corruptione ortus.

Quidam vulnus accipit in ſuperiore dextri oculi palpebra, ſequitur Sopor: vulnus os penetraverat, Durior membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa erat, Jam corrupta cerebri portione proxima. Vulneri ſubſtantia ac vitiata, quæ procuidubio exitii cauſa: *Deſid. Iacot. comm. ad aphor. 3. lib. 1. ſect. 3. coac. Hippocr. Vide l. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXIII.

Sopor à purulento humore circa cerebrum conſiſtente, dura meninge ſanguine ſuffuſa.

Quidam baculo craſſo ad ſiniſtram capitis partem, ſupra aurem percuſſus eſt: Huic mox ſupervenit Sopor. Reperta eſt durior cerebri membrana, ſub oſſe petroſo, ſanguine omnino ſuffuſa: Purulento etiam circa cerebrum humore conſiſtente. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXIV.

Carus à cerebri ſubſidentia, diſſolutione & fluiditate excitatus, ob pituitæ copiam.

Si pituita ſubſtantiam cerebri largo humore perfundat & refrigeret Carum efficiet: Hæc ſic ſe habere in Caro & apoplexia mortuis ex eo patet, quod copioſus hic humor per os tunc illis aliquando effluxerit: Et ſectione quoque diligenti aperta craſſa meninge in quibuſdam copioſum humorem mox proſilientem obſervavimus: *Vide ſupra Tit. de Apoplexia.*

Observatio XXV.

Sopor à flacciditate cerebri, Lapide in eo cum aqua in prioribus ventriculis.

Adoleſcens XIV. annorum, ſemifatuus, Somnolentus fuit, &c. Subſtantia cerebri omnino erat flaccida, Pia mater illi circumjecta. Aqua ſalſa inter duos priores ventriculos, Calculus in dextro reperiuntur. *Vide hiſt. tit. de mentis ſtupore.*

Observatio XXVI.

§. Sopor à cerebri Subſtantia Sphacelo affecta.

Quidam vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, &c. Supervenit huic Sopor: Reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte livens, ſub hac cerebri ſubſtantia ſphacelo correpta. *Vide lib. 6. cap. de Vulneribus.*

Observatio XXVII.

Coma ab abſceſſu in penetralibus cerebri.

NOb. N. catapultæ ictu circa Tempus dextrum læſus eſt; hinc comatoſus factus: In cerebri penetralibus abſceſſus eſt repertus. *Vide l.4.tit. de Vulneribus.*

Observatio XXVIII.

Cataphora inducta à carie oſſis frontis, & læſione ſuperioris orbitæ.

QUidam grandævus Gravedine capitis afficiebatur, tandem ſubito in cataphoram incidebat, & quidem lethiferam: ea nec levari poterat nec liberari: Patefacto capite defuncti, reperiebatur os frontis carie confectum,& quidem aliqua rantum ex parte,cerebro ſalvo ac ejus integumentis integris. *C. Victor Schneiderus l. de aff. cap. Soporoſis pag.241.*

SCHOLIA.

GAlen. 4. de loc. cap.2. teſtis eſt urgere cataphoram, vel minima ſquammula oſſis ſauciati mota: idque ſæpius comperimus: Cuidam os frontis & ſincipitis erat gladio ſciſſum, ſic ut innatarent meningibus fruſta oſſea: Si forfex vel dexterrime admoveretur, in cataphoram labebatur miſer, interdum motu convulſivo repetitus: Inde nec comprimebatur cerebrum,nec initium nervorum, nec ſpiritus animales conſumebantur. Mercatoris cujuſdam filius ſex annos natus prono ore incumbebat in obtuſe faſtigiatum lignum, mox omni vi renitens proſternebatur, ut illud effringeret ſuperiorem orbitam oculi ſiniſtri: Hic dicto citius ſtertere cœpit,ceu altè ſoporatus: interrogatus inclamatusque qui haberet ſe? reſpondit vertigine ſe laborare, ac oculis flava oberrare ac viridia, ac internitere ſimul coruſcantia fulgura: Hic ea cataphora nec excuti poterat ulla ratione, nec exolvi: ſexto die quam hanc exceperat plagam interiit cataphora: ægre excitabatur, mox obruebatur facultatis animalis ablatione, graviter ſtertens: integer menſis erat, animique ſenſa non verbis ſed nutu prodebat jam excitatus; nec ulla jactabatur febre: Illa portio orbitæ leviter læſa erat, unde nec cerebri medulla, nec ventriculi, nec denique initium nervorum potuerunt comprimi, ita ut deinde deficerent ſpiritus animales: Uſi ſumus, *inquit Hercules Saxonia Pract. lib.* 1. *de dolore cap.* 2. terebratione, & invenimus os corruptum, & ſupra meninges copiam pituitæ, unde in ſoporem & paralyſin incidebat ſemper: quo tempore foramina erant aperta, melius habuit, ſed cum occluſum eſſet foramen (nam invito Chirurgo excrevit caro) Sopor rediit, & ita perduravit uſque ad mortem. Mihi perſpicuæ fuerunt duæ collectiones humoris inter cranii os & capitis cutem, contenti, unde in altero ægro extitere motus convulſivi: In altero tandem cataphora gravior; Tam mira eſt proprietas facultatum animæ; Ab earum enim conſenſu mutuo originem ſoporoſorum affectuum deduco, non à vapore narcotico, nec à ſpirituum animalium defectu, ceu proxima cauſa; ſtatuens eam eſſe cœptam jam facultatis animalis cunctæ abolitionem, ab aliqua facultatum animæ male affecta: *Qui plura volet, videat dictum authorem.*

Observatio XXIX.

Sopor cum ſtupore à Tumore duro in cerebro, & aqua cerebrum irrigante.

SOporem vidimus in Barone quodam qui longo tempore artonirus, nihil ſecundum rationem agebat &c. Aperta poſt mortem calvaria, rumor p. n. durus, ſupra calloſum corpus repertus,cum humoris copia qui cerebrum irrigabat. *Vide hiſtoriam integram Tit. de mentis læſione.*

SCHOLIA.

S*Upra calloſum cerebri corpus*] Quod ſpirituum diſpenſationi potius quàm generationi deſtinatum eſt; unde illo ab ejuſmodi globoſo corpore compreſſo, inertia functionum omnium animalium ſubſequuta eſt. Vide Clariſs. *Williſium* Anat. cerebri cap. 10.

Observatio XXX.

Sopor morti proximorum & ſcorbuticorum, à ſpirituum penuria pendet, cùm cerebrum ab illuvie ſeroſa immune reperiatur & ſatis exſuccum.

SOmnolentia & Torpor inſignis ſcorbuticis frequenrer accidunt: in quantum ſcilicet ſpiritus animales particulis vel aquoſis aur narcoticis onuſti ac plurimum aggravati intra cerebrum, etiam valde obſtructum, motus pernices & expeditos non facile ineunt,

neque

neque functionum ſuarum actus & exercitia diu continuant, quin ſuccumbere, ac otio & quieti indulgere amant: Porro hujuſmodi affectus quandoque à ſpirituum animalium defectu penuria excitatur: Etenim *à ſanguine* plurimum vitiato & quaſi effœto, liquor nonniſi tenuis & vigoris omnis fere expers cerebro & nervoſo generi ſuppediatur: A tali περιφορᾷ, in moribundis Lethargum excitatum novi, quo ſcilicet affecti, licet ſomno continuo indulgere videantur, interpellati tamen illico adſtantes noſcere, & affatis quibuſdam reſpondere ſolebant: Spirituum vero animalium copia fatiſcente, nec diu evigilare, nec ad colloquia longiora attendere valebant: Tales demum cum ſomno perpetuo obrutos aperui, cerebrum ſatis exſuccum, ac hydrope aut colluvie ſeroſa, quibus Lethargici plerumque afficiuntur: prorſus immune deprehendi. *Thomas Willis Tract. de Scorbuto cap.* 4.

SCHOLIA.

S*Pirituum animalium copia fatiſcente*] Dari Cari ſpeciem quidam volunt quæ fiat arteriis carotidibus & muſculis temporalibus affectis: cùm enim hæ ſpiritum vitalem, animalis materiam ad cerebrum vehant, illis læſis, huicque tranſitu negato, priorum generatio non fit. Stabilire hanc cari ſpeciem videtur *Valverdus* Anat. lib. 6. cap. 11. qui refert *Columbum* publice in theatro demonſtraſſe in adoleſcente, ſoporem induci ab arteriis carotidibus compreſſis vel conſtrictis: Huc quoque pertinere videtur hiſtoria a J. Coſtæo allata diſquiſ. phyſiolog. lib. 6. cap. 6. Movendi ſentiendique opera (*ait*) non ſine ſpirituum fieri affluxu docent circulatores: Capra illis eſt, cujus nervia atque arteriis jugularibus injectum vinculum eſt, quod arbitratu ſuo contrahere poſſunt & laxare: eo igitur clam contracto, attonita illa corruit, laxato repente, reſilit: firmiſſimo argumento prius prohibiti, moxque in corpus admiſſi ſpirituum curſus: Lucem addere videtur relatio de Mahumetanis, qui Chriſtianorum adultorum præputia amputaturi, colli arterias & venas conſtringere ſolent ut indolens exerceatur operatio.

A ſanguine &c.] Ex ſanguinis circulatione male peracta ſoporoſus affectus excitari poſſe demonſtrat Cl. *Rolfinkius* Diſſert. Anatom. lib. 6 cap. 50. Somnus naturalis *ait*, quies primi ſenſorii ut ſenſorii, fit vaporibus vel humoribus per arterias & rete mirabile ad nervorum principium delata: Præternaturalis, imo Imaginationis reſolutio in Caro, ab ejuſdem obſtructione, vel ſpirituum à ſulphureis narcoticis, per arterias aſcendentibus vaporibus, fixatione: Per eaſdem arterias aſcendentes vapores & humores narcotici & fixativi, excitant Coma ſomnolentum & Vigil & Catalepſin, niſi per venas debita circulatione moveantur. *Et conſilio 5. lib. 2. ubi ſomni p. n. juxta recentiorum placita, cauſas per compendium adducit*, Lethargi cauſa immediata; *ait*, eſt impeditus ſpirituum animalium in organa ſenſus & motus tranſitus: Mediatæ ſunt humores craſſiores, pituitoſi, in maſſa ſanguinea contenti: Ad Chymicorum placita ſi reſpiciamus, accuſari queunt hic Sal, Sulphur, Mercurius; Ad Helmontii placita, Acor: Ad Fabri Statura, Chyli pravitas: Sylvius ſi audiatur, peccabit Sal acidum lixivioſum, & Sulphur oleaginoſum, pancreatis & felleæ veſiculæ errore non expurgatum: Humores hi non generantur in cerebro, ſed in viſceribus confectioni & depurationi ſanguinis deſtinatis, corde nimirum & jecore præcipue, indeq; orta cacochymia, & per ἀδιαπνευστίαν eò promovetur.

OBSERVATIO XXXI.

Soporiferus capitis dolor ab abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, una cum glutinoſa & pellucida aqua.

SOdæ ſubethicæ hic jam multos interficiunt poros, quorum è numero ante ſex dies D. N. filium cùm eum XIV. die ſopor citra febrem rapuiſſet, Diſſecto corpuſculo omnia ſalva reperimus, tantum modo in media parte cerebri ſiniſtri, ſupra oculum ſiniſtrum, prope nervos opticos, ſinum apoſtematis, caſtaneæ magnitudine, vacuum deprehendimus, (jam enim in ipſa ſerratione calvariæ pus per nares exierat mortuo) quem cum amplius videndum palparem, & ſiniſterius cerebrum eximerem, erupit clara mucilaginis ſubtilis inſtar aqua ad dimidiam uſque libram, quæ ſub cerebro ſupra nervos opticos & rete mirabili vocato delituerat. *Epiſt. Ach. Gaſſeri ad Geſnerum & I. V. Rumlerus obſerv.* 73.

OBSERVATIO XXXII.

§. 1. *Sopor ab apoſtemate in cerebro, vulnus capitis ſecuto.*

IN Noſocomio Patavino 1645. caput aperuimus viri in oſſe temporum vulnerati, qui ſine delirio, paralyſi & pulſu febrili x. die ſoporoſus deceſſerat: Vulnus ad cerebrum penetraverat, ubi Apoſtema excitatum pure copioſo abundans, vicinis partibus ad nigrorem vergentibus. *Thomas Bartholinus cent.* 2. *hiſtor.* 34.

Observatio XXXIII.

§. 1. *Lethargus ab abſceſſu & pure in anteriore cerebri parte.*

Mulier quædam honeſto loco nata, cum aliquot diebus capitis gravitate laboraſſet, adeo fuit ſomniculoſa ac in ſomnum propenſa, ut quæcunque agens dormire ſemper cuperet ac aſſiduè in ſomnum dilaberetur, à quo initio excitari potuit, tandem vero accedente febre non potuit: Remedia multa huic tarde adhibita, ſed tandem mors ſupervenit.

Capitis hujus cranii oſſe ſublato, abſceſſus in anteriori cerebri parte repertus, & pus interiori oſſis cranii parti adhæreſcens, quod & è naribus paulò ante mortem irritatis profluxerat. *Dodonæus Obſervat. Medic. cap.* 7.

SCHOLIA.

Aetius ex variis cauſis Lethargum originem ducere refert, & aliquando cerebrum per conſenſum, quanduque vero primario laborare: verum iſte Lethargus proprius cerebri morbus fuit, & quidem partis anterioris, cujus partis affectum Lethargum eſſe veteres teſtantur. Fit autem cum pituitoſus ſanguis præpollet, quem in præſenti lethargia copioſum fuiſſe pituitoſus ſanguis oſtendit, atque adeo quidem lentus ac viſcoſus, ut ſimul cum aqua permixta inſtar juris carnis muſculoſæ concretus mox fuerit, tenuis gelatinæ ſpeciem & conſiſtentiam referens, quod nonniſi admodum crudo, pituitoſo viſcidoque contingit: Talis autem ſanguis in quocunque morbo apparuerit, crudorum, pituitoſorum humorum redundantiam oſtendit, & morbum lethalem, aut diuturnum & difficile curabilem: nobis certe lethales obſervati ſunt morbi tali apparente ſanguine. *Idem in annotationibus.*

Accedente febre] Putreſcentem in cerebro pituitam Lethargum efficere docent, ſebremque comitem inde accendi: Verum nos ex pituitæ putredine, præſertim in capite, febrem accendi poſſe negamus, qui non capimus quomodo idem humor pituitoſus putridus, ſua frigiditate Carum, & calore febrem accendere; atque unum idemque & frigidum & calidum eſſe queat, cum contraria in eodem ſubjecto non poſſint conſiſtere: Ideo longe aliam Lethargi cauſam, eamque à Cari illius qui febres ſequitur, non adeo diverſam aſſignamus: In venis meſaraicis febrium intermittentum materia putreſcens calore attenuata, copioſeque ſurſum, in prima præſertim invaſione, ad caput delata, ſoporis hoc ſymptomata, in tertianis & quartanis nonnullis, in principio acceſſionis, dum frigus adhuc urget, needum corpus penitus incaluit, accidens, & interdum ad ſolutionem usque paroxyſmi perſeverans, parit: Sed & in febribus continuis, cerebrum dolore præcedente diuturno & grave labefactatum, in vigore, vel poſt ipſum, Caro ſubſequente perculſum, ægrum in ſummum diſcrimen adducere ſæpe obſervavi: Quod & in principiis continuatum febrium ſi accidat, & mox propter nimiam evaporationem princeps hæc pars, cerebrum aliquo pacto præſertim ad Carum diſpoſitum, ita labefactetur ut ſopor gravis ſequatur, Lethargus is erit qui cum febre continua copulatus eſt & mox cum illa invadit; ab alio Caro qui in declinatione febrium accidit, periculoſo quoque, niſi quod ſtatim cum febre incipiat, differens. *F. Platerus Pract. lib.* 1. *cap.* 11. *Vide Sennertum Pract. lib.* 1. *part.* 2. *cap.* 20.

§. 2. Juvenis cum lapide ad tempora ictus, ſtatim in Caron & profundiſſimum ſomnum incidit, à quo non potuit excitari, quanquam à Chirurgo bene tractatus, altero die ſomno permanente obiit: Quemadmodum alius puer annorum novem, qui cum inſtrumento ligneo oblongo paulo ſupra frontem percuſſus, Caro etiam percuſſus fuit, febre acuta etiam ſuperveniente, ſed hic ſomniculoſus vitam longius produxit, & in ſeptimo obiit.

Capitis hujus cranii oſſe ſublato, in anteriori cerebri parte abſceſſus repertus eſt. *Foreſtus libro* 10. *obſervat.* 40.

Observatio XXXIV.

Lethargus à cerebri apoſtemate, cui Sphaceliſmus ſucceſſit.

Puer 11. annorum Julio menſe 1545. cum prius Lethargo laboraſſet ante paucos dies, vel ſtupore quodam non admodum gravi: à quo cum ſanus factus videretur, demum in Lethargum graviſſimum incidit & ſtatim cerebri ſphaceliſmum: Videbatur autem dum profundiſſimo ſomno detineretur hemiplegia laborare, nam tota pars dextra paralyſi reſoluta, neq; movebatur neq; ſentiebat; nihil loquebatur, quamvis ſubinde garrire videretur muſſitando, quæ nemo intelligebat, neque ullo modo, caudicis inſtar jacens, à ſomno excitari poterat, Tertius dies erat ita jacens abſque loquela in caſtello patris: Ad hunc evocatus, thymum (cum nihil aliud eſſet ad manus) contritum cum aceto, glandis inſtar cum aceto nari dextræ impoſuimus ad excitationem à ſomno, ut & materia craſſa viſcida diſſolvi poſſet & ad nates derivari: atq; hoc adhibito remedio nonnihil reviviſcere videbatur, ut oculos

ut oculos aperiret & verba quædam indiſtincta proferret, & è nare materia quædam craſſa valde corrupta, ſanguinolenta, viſcoſa inſtar putridæ ſaniei prodiret: Hæc cum vidiſſem puerum abſceſſum una cum ſphacelo in parte dextra cerebri habere pronuntiavi & cerebrum corruptum eſſe, unde nec puerum diem ſupervivere poſſe prædixi ob materiam corruptam, non ſolum ventriculos cerebri obſtruentem, ſed & totam ejus ſubſtantiam corrumpentem &c. Eo quarto die ut prædixeram, defuncto, rogatus fui ut cadaver aperitem.

Cranii oſſe ſublato, cerebrum & cerebellum in parte dextra, vergens ad poſteriorem partem, omnino ſanioſum, putridum, corruptum, ſanguinolentum inventum eſt, apoſtemate ex lethargo in abſceſſum & ſphaceliſmum permutato: ſiniſtra vero pars cerebrum album, ſanum & incorruptum habebat: *Foreſtus lib.* 10. *cap.* 11.

Observatio XXXV.

Lethargus non ſemper ſequitur ad apoſtema cerebri.

NOn ſemper Lethargus ex capitis apoſtemate provenit, Neque omne capitis apoſtema Lethargum inducit: Obſervavi enim quendam ex diuturno dolore capitis, longiſque vigiliis afflictum, tandem levi delirio & convulſione correptum periiſſe: Et aperto cranio inventus fuit abſceſſus, cum pure admodum fœtente & corrupto: Quare dici debet non ſemper lethargum ab apoſtemate induci, ſed tunc præcipue cum non circumſcripta margine, ſed in omni cerebri ſubſtantia humor diffuſus putreſcit: Vel cum apoſtema circumſcriptum mediam & præcipuam cerebri regionem, in qua arterioſi plexus continentur, occupat, ita ut ſpiritus omnino opprimantur vel corrumpantur: Cum verò apoſtema locum certum circumſcriptum in cerebro habet, & reliquæ ipſius partes remanent liberæ, nec ſpiritus opprimuntur in illis, & poſſunt ex illis ad organa ſenſuum diffundi, tunc non ſequitur, neque lethargus, neque comatoſus ſopor, licet apoſtema fiat, ut in exemplo allato, *Sebaſtianus Naſius Meth. Med. Part.* 2. *p.* 243.

Observatio XXXVI.

§. Carus & Soporoſi affectus à tumore Phlegmonode meningum & cerebri exterioris ambitus.

IN diſſectionibus Anatomicis ſæpe vidi meninges, imo quandoque & cerebri exteriorem ambitum, tumore phlegmonode obſeſſas; atqui laborantes minime phreneſi, verum è contra torpore affecti à Caro aliisvè morbis ſoporoſis interibant. *Vide tit. de Phrenit.*

Observatio XXXVII.

Carus ab abſceſſu tunicato poſt vulnus in capite genito.

MIles acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte, Die 22. loquelam amiſit, cerebrum Caro fuit correptum: die 23. obiit. Remotis proximis cerebri integumentis, Abſceſſum tunicatum monſtravimus, in ſiniſtro cerebri latere latitantem, ex quo pus fœtidum magna quantitate fluxit: His conſideratis ventriculum cerebri ſiniſtrum aliquantulum compreſſum: dextrum vero aqua limpida diſtentum vidimus, &c, *Vide tit. de Paralyſi*

Observatio XXXVIII.

Lethargus ab abſceſſu purulento in ſubſtantia cerebri, vulnus orbitæ oculi ſequuto. Et oſſiculo duram membranam pungente.

RUſticus conſiſtentis ætatis *phalangie in palpebram* ſuperiorem oculi ſiniſtri vulneratus, parum ſollicitus de vulnere non admodum conſpicuo, Chirurgum accedit ob imminentem capitis dolorem, qui ea quæ oculorum & palpebrarum vulneribus conveniunt, imponit, à quibus ſolutio continui penitus curata videtur: At vero cum circa ſeptimum Coma quaſi vigilans, & ſenſuum torpor ſeſe offerret, accitus quoque fui: vires ægro adhuc ita conſtabant ut ex ſuperiori contignatione in inferiorem ad nos deſcenderet: Conſideratis circumſtantiis, anguem in herba latitare dixi, tum ob ſubitam conſolidationem externæ læſionis,

læſionis quàm ob læſionem ſenſuum internorum: At ſequentibus diebus magis magiſque inclinatio ad ſomnum augetur, donec die obierit nono.

Poſt mortem cranium apertum fuit, ubi interius orbita oculi in ſuperiore parte punctim ita læſa conſpiciebatur, ut una etiam oſſiculum in duram meningem dilaceratam imprimeretur: Separata vero dura matre, tenuis meninx etiam in eodem loco foramen inſtar fonticuli ſaniem expellentis exhibebat, ſub quo tantus abſceſſus purulentus latitabat, ut ſuperior cerebri ſubſtantia omnino in pus converſa videretur, quo undique cerebri ventriculi, ſuperius & inferius replebantur. *Gr. Horſtius Tomo 2. lib. 2. Obſerv. 4.*

SCHOLIA.

Mirum tam brevi tempore abſceſſum genitum fuiſſe? an forte canicularium æſtus anſam præbuit? hinc fere quibuſdam in locis calidioribus vulnera omnia capitis lethalia ſunt. 2. Mirum præter lethargum imperfectum graviora non ſucceſſiſſe, paralyſin, convulſionem aut apoplexiam? An forte quod vulnus baſin cerebri, adeoque initium nervorum non attingeret? 3. Mirum in tanta cerebri corruptione ratiocinationem, licet obtuſam, fere ad mortem permanſiſſe? An quia cerebri ſubſtantia primaria operationis cauſa eſt, quæ ex altera parte adhuc illæſa conſpiciebatur, qua ratione ſæpe jecur ſcirrho &c. laborans, nihilominus ſana ſua parte ſanguificat? Mirum in tanta copia repletis ventriculis cerebri per materiam puruleutam, nihilominus animales operationes, licet imperfecte fuiſſe peractas? An quia ventriculi cerebri ad excrementa recipienda potiſſimum formati ſunt: *Idem.*

Observatio XXXIX.

§. 1. *Lethargus ſymptomaticus à Pulmonum vitio inductus.*

Domina le Boindre morbo Medicis incognito, ſed tandem inter legendum ab Hipp. deſcripto periit, Cujus ratio tenenda eſt ad unguem, quoniam Medici valde decipiuntur: Et Domina Garnier non diſſimili morbo conſumpta fuit: utraque comatoſa, ac velut lethargica interiit, Affecti valde Pulmones reperti ſunt. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag.* 118.

SCHOLIA.

An lethargus à Pulmone eſſe poteſt? Ita ſane eo modo quem Hipp. deſcripſit 3. de Morb. *Morbi Lethargi appellati idem ſtatus ac peripneumoniæ, & non omnino remotus ab humida peripneumonia: Tuſſis & ſopor ipſum tenet, cum moriturus eſt, multum & liquidum egerit*: Idem repetit lib. 2. de morb. Ac Lethargus proprie eſt affectio cerebri: ſed hic affectus, qui proprie affectionem pulmonis ſequitur, & facile cerebro communicatur, ob pulmonum & capitis *συμπάθειαν*, bifariam aut trifariam à ſimilitudine quadam Lethargus appellatur, 1. quia hominem *λήθαργον* i. e. ignavum & comatoſum cum febre reddit: *λήθαργος* enim impotentem, ignavum & abjecti animi hominem notat. 2. Quia lethargicam in cerebro diſpoſitionem facit, ob craſſorum vaporum elevationem à pulmonibus concalefactis excitatorum: talis enim ſpecies peripneumoniæ à pituita putri eſt, cujus craſſior vapor feriens cerebrum, veluti hominem lethargicum facit: Sic enim obſervavimus ex Galeno in febribus, & præſertim earum acceſſionibus ſæpe ſoporoſos affectus per ſympathiam contingere: 3. Lethargos dicetur, quia cum obſtructi ſint à pulmonibus pituita infarctis mæandri, & viæ liber aditus, & exitus ſpiritibus non ſit, & ſic lethargicum quid inducitur, quia ſoporantur inſtar eorum qui lethargo tenentur: Hæc notanda ſunt, ne male conſulas capiti cum omnino ad pulmones ſtudium referre oporteat: *Idem ibidem.* Rem prope aſſequutus *Saxonia* Prælect. Pract. part. 1. cap. 4. locum Hippocr. 3. de Morbis & Coac. prænot. afferens, qui lethargum ait deſinere ad ſuppurationem, præcipue pulmonum: Et exemplum uxoris, quæ à lethargo lethaliter decumbens, accedente tuſſi & excreto pure liberata eſt; ſed errat ratus pus illud à cerebro in pulmones decrraſſe, cum ibi localem habuiſſe generationem probet hectica ſocia, affectuum pulmonum potius quam cerebri comes: Aliquot habui ægros eo morbo laborantes, ac inter hos anno 1671. menſe Julio Veredarium quendam nomine *de Rue*: qui à deglutitis pilulis ab Agyrta quodam, *Zagmbo Turci*, exhibitis, in peripneumoniam lethalem incidit, cujus toto morbi decurſu inexpugnabilis lethargus comes fuit: Paucis diebus ante obitum, (quod prædixit Hippocr.) alvus plura & liquida egeſſit: Eodem pene tempore quinquagenaria mulier, dicta *Vidua Duby*, eodem plane modo interiit ab aſſumptis iiſdem pilulis.

Pulmo inſigniter tumidus &c.] Hippocr. l. Coacarc. 145. Lethargi ſolutionem per Thoracis affectionem crebro fieri innuit, dicens, *ὁκόσοι δὲ σῴζονται τῶν ληθαργικῶν, ἔμπυοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται*: quæ verba mire torſerunt interpretes: Martianus vult Hippocr. voce Lethargi, non morbum capitis ſed pectoris intellexiſſe: Sed quorſum hæc ſubterfugia? cum ſæpe contingat materiem morbificam in capite defixam primo veternum excitare, dein poſtea eandem materiam à ſanguine reſorptam, & in pectore depoſitam, empyema aut ſputum inſtar tabidorum producere. In deſcriptione febris Epidemiæ ſoporoſæ anno 1661. (l. de morbis convulſ. c. 9.) quamplurimis accidiſſe notavimus. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 3.*

§. 2. Vidua Dom. Garnier in morbum incidit; aderat corporis torpor, ignavia, rerum omnium contemptus: Febris continua fuit: Comatoſa erat nec niſi interrogata reſpondebat: genarum erat rubor, urinam ſub finem reddebat involuntarie, alvus etiam involuntarie deſcendebat, deliria aderant, tremor &c. Aperto cadavere reperti

ſunt

ſunt pulmones veluti putres coſtis adhærentes. *Idem Conſ. 45. lib. 1. Vide hiſtor. Titul. de Febribus.*

§. 3. Virum illuſtriſ. febris prehendit cum ſopore & thoracis dolore, ac hoc quarto die evaneſcente ſopor redit; genarum rubor &c. In eo pulmo *inſigniter tumidus* & quodammodo exceſſus repertus, in iiſque unus humor albus & tenax ac purulentus deliteſcens. *Vide lib. 4. Titul. de Febribus.*

Observatio XL.

§. *Lethargo affectus habuit Calculos in meatu fellis, qua duodeno inſeritur.*

Rever. & Illuſtr. Elector Moguntinenſis Vigili comate in Lethargum tranſeunte correptus, me circa morbi vigorem demum acceſſiri curat, ſed mali violentia victus occumbit: Ejus naturalibus viſceribus primum inſpectis, dum inteſtinis eximendis occupamur, neſcio quid durum occurrit: poſt deprehendimus meatum bilis duodeno inſertum, præpinguem admodum, latum & utriculi inſtar inflatum, quem rei novitate perciti præcidimus, colligatum eumque calculis undiquaque refertum invenimus: Ex quibus majores omnes colore & forma exacta nucem moſchatam ita referebant; ut vel Apellis manum vincerent: Minores plerique omnes plumbeum ſplendentemque colorem adeo repreſentabant, ut plumbeos globulos (*dragée de plomb*) ingeſtos diceres: fracti non admodum renitebantur, velut etiam attriti, intrinſecus flavi, guſtu amari. Perpetuo iſte dum viveret incredibili Siti torquebatur, adeo quidem ut ſubinde argenteum ſcyphum aqua plenum ori proluendo, ſitiſque mitigandæ ergo ad manus haberet, Princeps alias temperantiſſimus. *Schenkius ex Traſſelmanni communicatione.*

Observatio XLI.

In quodam ab aſſumpto Opio extincto, id cordi adhæſiſſe deprehenſum eſt.

Medici apud Italos homines facinoroſos, qui morti addicti ſunt, certo anni tempore à præfectis impetrant, in diſſectionis uſum, & quo rei Medicæ ſtudioſi in re Anatomica exerceri poſſint: Itaque ne ullos humores diſſipari contingat, aut craſſiores ſpiritus evaneſcere, omniaque ſe aperte proferant, Opii, hoc eſt, ſucci nigri papaveris binas ternasvè drachmas ex vino meraciſſimo, mortem commetitis exhibent, qua potione hauſta, primum exhilareſcere incipiunt, velut riſu ſardonio perfuſi, mox in ſomnum soporemque reſoluti, morte ſopiuntur: Tanta ſiquidem pernicitate venas ac vitalia corripit, ut diſſecto eorum, qui opio potionati ſunt, corpore, Cordi adhæſiſſe compertum ſit. *Levin. Lemnius de occ. natur. mirac. lib. 2. cap. 52.*

Observatio XLII.

§. *Lethargus à Vermibus in inteſtino tenui concluſis inductus, Sano Cerebro.*

Puellæ XI. annorum Lethargus quadraginta horarum ſpatio funeſtus fuit: Aperto cranio cerebrum ſanum citra inflammationem, & ventriculi mundi reperti: In inteſtino vero tenui vermes duodecim oblongi, conglobati, & inteſtinum cum inſigni rubore inflammatum fuit, fruſtra injectis clyſteribus, cauterio ſuturæ coronali applicito & cucurbitulis affixis: *Chiffletius ſingularium Obſerv. 10. pag 8.*

Scholia.

Pueros lumbricis laborantes comatoſis affectibus corripi apud practicos in confeſſo eſt, clatis copioſis vaporibus ex crudis & pituitoſis humoribus eos patientibus: Sic in febribus nonnullis intermittentibus ſopor inexpugnabilis acceſſionis initio oboritur, ob crudorum & putreſcentium humorum, præſertim in meſaraicis copiam, è quibus vapores exſurgunt ſpiritus animales aggravantes & velut caligine ſuffundentes. Caſtilius mercator, referente *Ballonio* Epid. lib. 2. cum febre continua Caroticus erat aut Comatoſus: Vocatus Gorræus (aliis Medicis quò referrent cauſam neſcientibus) quo judicio valebat, præſenſit id à vermibus fieri: contra vermes pugnatum, ceſſaverunt ea ſymptomata: Etiam in viris ſuſpicari oportet de vermibus ut in pueris.

Obser.

Observatio XLIII.

§. *Coma vigil à repletione vaſorum meningum, ſero flavo in ventriculis cerebri.*

SArtor incidit in capitis dolorem, Exinde vigilias, Subinde etiam ſomnum ad horas tres vel quatuor extenſum, profundum, inde evigilabat &c. Mortui vaſa turgent in meningibus: Cranium nimiam cerebri molem non poterat capere: In ventriculis anterioribus occurrunt unciæ octo ſeri flavi: *Vide Tit. de capitis dolore.*

SCHOLIA.

COmatis Vigilis duplex imò triplex eſt ratio: primo enim quidam id nominis imponunt vigiliarum & ſomni viciſſitudini, ſi ſeſe identidem excipiant, ut in *Sartore*: 2°. Sic vocant delationem in ſomnum, quo tamen ægri non fruuntur; ita ut adſtantibus dubium ſit vigilent an dormiant; Seu cum clauſis oculis fruſtra ſomnum capere tentant: Ex *Galeno* item, libro de *Comate*, unum eſt Phreneticum, cum delirio: aliud non Phreneticum, quod iterum duplex, vel Ignavum, cum ægri vix moventur; vel Expeditum, cum ægri valde delirant ac prompte moventur, & ubi vigilant è lecto proſiliunt ac nonnunquam adſtantes invadunt, Cujus exemplum habetur apud Heurnium. Cauſam Comatis vigilis promiſcue perhibent bilis cum pituita variam permiſtionem, ut ab hac ſomnus, ab ea vigiliæ procreentur: *Platerus* & *Sennertus* vapores narcoticos accuſant, ſimul mentem conturbantes, quod in ſpiritu vini, ſolano manico aliiſque deprehendere eſt, una ſomnum & delitia excitantibus; Febrium malignarum familiare id eſt ſymptomata, & quorundam venenorum ſoboles: Iſtud Coma, quo laborabat Sartor, ad priorem cauſam & vulgatam referendum videtur; Si modo ſerum, in ventriculis ejus anterioribus repertum, pituitæ nomine dignandum ſit: Ab hoc enim propenſionis in ſomnum (vide ſcholia proxime ſequentia) cauſa deducenda videtur, ſicut à vaſorum plenitudine, capitis doloris & vigiliarum: Soli quoque ſero uterque effectus imputandus videtur; qua enim ſerum, pituitæ indolem ſapiebat; qua flavum, bilis miſcellam arguebat; at ſic comatis ſecundam ſpeciem inferre debuiſſet in Sartore, non primam: Dixerim ergo eam ſomni & vigiliarum viciſſitudinem iterum ſero adſcribendam, quod mobile, prout hanc vel illam cerebri partem occupabat, alterutrum ſymptoma invexit.

Observatio XLIV.

Coma vigil ab abſceſſu in ſubſtantia cerebri, oſſiculo duram meningem pungente.

RUſticus circa palpebram ſuperiorem oculi ſiniſtri vulneratus, ſeptima die comate quaſi vigili corripitur; 9. is obiit die. Aperto cranio, interior orbita oculi punctim ita læſa erat, ut una etiam oſſiculum in duram meningem dilaceratam imprimeretur; qua ſeparata, tenuis foramen exhibebat ſaniem expellens, ſub quo ingens abſceſſus purulentus &c. *Vide Tit. de Soporoſis affectibus.*

SCHOLIA.

O*ſſiculum imprimeretur &c.*] Galen. 4. de loc. cap. 2. ait urgere cataphoram ſi vel minima ſquammula oſſis ſauciati mota ſit, quod huic Ruſtico contigit: Abſceſſus quoque cerebri conſequi Soporoſos affectus ſupra demonſtratum, ut hic duplex Comatis concurreret cauſa: Quæ vero cauſa vigil effecit? an duræ meningis dilaceratæ dolor? An ſanies acris ab ulcere manans, tenuem vellicans?

Observatio XLV.

§. *Coma vigil ab aqua plurima in toto capite & corpore ſtagnante.*

VIr Illuſtr. febre prehenditur in cujus epiſemaſia coma pervigil ſe adjunxit: Defuncti aperto capite reperta aqua plurima in toto capite ſtagnans, & adhuc in cadavere reſes, nec ab ardore febrili deſiccata. *Vide hiſtor. lib. de Febribus.*

SCHOLIA.

CUi mirum videbitur coma pervigil febris epiſemaſiæ ſtatim ſe adjunxiſſe? coma inquam, ſive quod è ſanguine in capite, pariter ut in toto ebulliente, vapore plurimo elato; aut ſero in ipſo expreſſo ſinus cerebri complerentur, ac commeatu reciproco ſpirituum interdicerent: ſive quod vaſa ipſa ſanguine ferveſcente magis diſtenta quam ante obſtiparent eoſdem ſinus: Sive quod aqua in capite ægri, ſeorſim à ſanguine jam ante deliteſceos, tum fervore concepto irrueret in ventriculos obſtrueretque, ſive potius quia ſerum cum ſanguine ebulliens in ipſis vaſorum ſtipitibus, ſurſum concitato quodam raptu impeteret cerebrum: ſive denique vapor duntaxat, iſque craſſus, humidus plurimus è ſanguine in toto confertim effumaret in caput: Tot enim ſane modis haud dubie caput aquoſo humore in principiis febrium, vel certe vapore aqueo, ſimul ac ſemel compleri poteſt; qui tamen vapor neceſſario oportet in capite aqueſcat: Sed pervigil coma, ſcilicet à bilis ichore ſero mixto, aut fuliginibus è ſanguine aduſto permiſtis ſero, ſopore identidem interrupto. *Idem ibidem.*

Cum febre] Coma vigil raro morbus ſolitarius, ſed

plerumque

plerumque ſymptoma eſt, aliiſque affectibus uti febri, phrenitidi, lethargo & ſimilibus ſuperveniens: ideoque remediis primario indicatis adjungenda alia cephalica.

Aqua plurima in toto capite &c.] Cauſam ſtatuit Clariſs. *Willis* quod poti & flatus in cerebro, qui ſpirituum ambulacra ſunt, à materia craſſiori & ſoporifera, è cruoris maſſa ſaffuſa, plurimum occupantur, ut ſpiritibus à ſolita expanſione & mutuo commercio plurimum inhibitis, Sopor jamjam gravis & inexpugnabilis imminere videatur: Ar vero in quantum ſpiritibus iſtis particulæ quædam acres, & ſumme agiles, velut totidem aculei adhærefcunt, illi perpetim in motus incitantur, ideoque illorum aliqui vias utcunque præcluſas & ſepimentis obductas perrumpunt, & directe aut oblique, qua ullatenus data via eſt, occurſant; atque talis eorundem motus, utpote confuſus, & propter impedimenta divaricatus, licet functionis animalis exercitium completum exercere nequeat, tamen iſtius requiem & ceſſationem facilè interpellat, propterea quidem ut hoc morbo affectis (non aliter quam ſub polo degentibus, quibus Solis tantum medietas ſupra horizontem verſatur) neque perfecta nox inſtet, neque perfectus affulgeat dies, ſed illi tantum medio inter Somnum & Vigiliam crepuſculo ſituantur.

Observatio XLVI.

§. Coma vigil à venis cerebri varicoſis, cerebri & membranarum ſiccitate; Sero multo in ventriculo medio.

Adoleſcenti (de quo Tit. de Phrenitide) modo ſomnus erat profundior, ut vix excitaretur, deinde Coma vigil & inæqualis ſymptomatum mixtura &c. Aperto capite venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes videntur: Serum multum in medio ventriculo; Medulla cerebri ſicca, membranæ ſicciſſimæ &c.

Scholia.

Hoc eſt exemplum Comatis Vigilis Phrenitici, ejuſque quod Expeditum nominari diximus: Eleganter autem iſtius affectus ideam tradit, cum cauſis Excell. *Williſius* l. ſæpis citato, cap. de Vigiliis: Comate Vigili laborantes, *ait*, etſi in ſomnum continue procliviſunt, attamen vix omnino dormire poſſunt, quin Tantali in morem lethæo flumini labro tenus immerſi videntur: cui piriſſando, quoties ſe altius demergunt, toties aquæ labaſcentes ſemper inferius ſubſidunt: Sentiunt iſti immanem capitis gravedinem, cum ſenſuum & facultatum omnium torpore; ut ſeſe quaquaverſum in lecto movere, aut aſtantium alloquio interturbari ægre ferant, ſeque mox ſomnum placidiſſimum inituros expectant: cui tamen cum penitus indulgere, ipſumque arctius amplecti enituntur, phantaſmata varia animo obverſantia uſque eos vigiles detinent, neque ſomnum, iis ſemper in procinctu eſſe viſum, omnino capeſſere ſinuntur: Huic non raro delirium accedit, ut dum clauſis oculis ægri jacent, abſurda & incompoſita perpetuo fabulentur, ac brachia & crura huc illuc inordinatè jactent, excitati torvum intueantur: Uſitatum eſt febricitantes tota nocte velut Sopore obrutos manere, interea ut vix horæ minutum ſileant quin varia ſecum obmurmurent, etiam aliquando clament, ejulent, atque lecto exiliant.

Observatio XLVII.

Coma vigil à parvis quibuſdam pilis plexui choroideo adnatis.

Iuvenem hoc morbo interemptum ſecui ad inveſtigandum quænam hujus morbi ſedes affecta eſſet: Reſerato capite, in primis ventriculis, ubi ſunt plexus illi choroidei, in dextera & ſiniſtra parte, duæ parvæ quædam pilæ conpactæ ita erant, ut non ſine magna laceratione ſeparari poſſent: Pilæ vero una quæque magnitudine ciceris, ſed aliquantulum majoris, tunicam interne flavam habebat, ſubſtantia vero erat alba, ſed aliquomodo dura, externe vero tunica rubra erat: Hoc ut vidi, collegi undenam proveniret quod huic morbo invalida eſſent medicamenta omnia, quandoquidem nec medicamento nec ferro, nec igne ſuperari poteſt. *Domin. Panarolus Pentec. 2. Obſerv. 9.*

Scholia.

Duæ parvæ quædam pilæ, &c.] Pilas illas plexui choroeideo utrinque additas, nihil aliud fuiſſe probabile eſt quam glandulas induratas: plurimæ enim minutæ illi adjacent, ſuperfluitates ablegatas abſorbentes, & admiſſas expellentes: Hæ ſucco concreto turgidæ, non amplius officio fungi potuerunt, & premendo vaſa vicina, ex quibus plexus ille contextus eſt, obſtaculo fuere forte quo minus à ſero ſuperfluo liberare ſe potuerint, quod reſtagnans comma & delationem in ſomnum inducere potuit; A ſero enim abundante & catum, & coma, & Lethargi ſpeciem, & omne ſoporoſorum affectuum genus deducit Clar. *Piſo* lib. de colluvie feroſa: Vigil autem Coma erat, au quia acre fuit id ſerum, aut aliæ cauſæ vigilias parientes una adfuere? Inter uſus enim Plexus Choroeidei hunc recenſet Clar. *Williſius*, repudiato vulgo allato, ut ſcilicet ſanguinis cerebro deſtinati pars aquoſior, in hujus vaſa delegetur, eo quidem fine ut reliqua laticis cruenti portio, in ſpiritus exſtillanda magis ſincera & defæcatior evadat; Sanguis ergo aquoſior hujus plexus vaſa arterioſa ſubiens, ex iis in venas traductus, verſus cor remandatur; Interim ne ſerum in vaſis iſtis nimis redundans & ebulliens, circulationem impediat, ſuperfluitates ejus in aliquo tempus à Glandulis tumminoribus, denſiſſime interſertis, tum à Pineali excipiuntur: Vel dic

duas illas Glandulas tumidas, ſeri copiam admittere non valentes, in cauſa fuiſſe quod vaſa plexus choroeidei impuro ſanguine ſcaterent, ideo ſpiritus minus ſinceri & puri, ac ad functiones principes edendas inhabiles geniti ſint, torpidi, unde actionum ſegnities, neutrum ſtatum inter ſomnum & vigilias referens, ortum duxerit: *Galenus* enim loco ſuperius citato Coma Ignavum quoddam ſtatuit, non phreneticum, ad quod iſtud à *Panarolo* allatum referendum, ſeu ad mentis ſtuporem quendam, quo affecti ægri neque vigilantium neque dormientium ſpeciem exhibent, quod *Equiti Bonetartio* accidit. (de quo titulo de mentis ſtupore) in cujus cerebro tumor globoſus repertus: Si juxta multorum mentem, ſtatuis plexum choroeideum ſanguinem & ſpiritum vitalem pro generatione ſpiritus animalis præparare, dic Pilas illas plexui adnatas, horum generationi in ſufficienti copia obſtitiſſe, ſanguinem & ſpiritum vitalem diutius in vaſis detinendo, unde ex animalis penuria actionum torpor obortus ſit, Comatis Vigilis nomine indigitatus *Panarolo*.

Observatio XLVIII.

§. Coma Vigil à Pulmonibus tabidis parte ſiniſtra, dextra humiditate multa ſuffuſis.

ILluſtr. Marcheſia N. febre continua affecta &c. ferè continuo in ſomnum propenſa eſt, dormire tamen vix poteſt, unde colligitur coma vigil &c. In diſſecto cadavere reperti pulmones pene tabefacti & exſiccati, præſertim quoad partem ſiniſtram; multa tamen humiditate ſuffuſi ob inflammationem à ſanguine pituitoſo circiter latus dextrum &c. *Vide l. 2. Tit. de lateris dolore.*

SCHOLIA.

HOc eſt exemplum vulgo aſſignatæ cauſæ, ab inflammatione enim inductæ ſunt vigiliæ; quia vero ſanguis pituitoſus eam excitavit, inde propenſio ad ſomnum: A pulmonibus autem cataphoram induci oſteuſum ſupra.

***

Observatio XLIX.

In cujuſdam Comate vigili affecti meatu felleo Calculi deprehenſi.

REverend. Elector N. à vigili comate in Lethargum tranſiit, In quo deprehendimus meatum bilis duodeno inſertum, calculis undiquaque refertum. *Vide ſupra Obſerv. 40.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO IV.

DE CATALEPSI SEU CATOCHO.

Observatio I.

Catalepſis à craſſo ſanguine, majores venas quæ à poſteriore capite ad ſynciput decurrunt replente, Et ſeroſa materia poſticam cerebri partem occupante.

IN Anatomia eorum qui Catoche periiſſent, *majores* venas, quæ recta decurrunt à poſteriore capite ad ſynciput, *plenas concocto craſſoque ſanguine* vidimus, & *poſterius cerebrum* ſeroſa materia occupatum; Atque revera in hoc malo poſteriora magis affici veteres Medici putaverunt: Galenus meminit cujuſdam condiſcipuli in Prorrhet. qui ex hoc, ſed levi malo, ut ſcribit, evaſit: Nam in omni genere morbi, hic gravior ille levior eſt. *Iacotius comm. ad aphor. 7. lib. 2. Coacarum.*

SCHOLIA.

M*Ajores venas craſſo ſanguine plenas*] Hinc Rondeletius infert Catalepſin frequentiſſime à ſanguine natales ducere: argumento ducto ab adoleſcente illo cujus meminit *Aëtius* cap. 4. ſerm. 2. tetrab. 2. qui magna ſanguinis profuſione per nares liberatus eſt: Item à muliere, quæ cum ſynocho (ſanguinea febris eſt)

eſt) laboraret, decimo nono die Catalepſi correpta eſt, ſed largo tandem fluente è naribus ſanguine, recuperatis ſenſuum functionibus, tanquam ab orco revocata eſt: Etſi vero ſanguis actu humidus tenſionem & rigiditatem partium inducere non poſſe videatur ſi paucus, copioſus tamen, venas & arterias diſtendendo, tenſaſque retinendo (non abſimili ratione qua plethora convulſionem nervorum inducit) rigiditatem partium pariet: Sic venarum ſanguine turgentium iudicium eſt, cum manus in pugnum, præ vaſorum plenitudine, vix contrahi poteſt: Hinc lumborum tetanum ex atrabilaris humoribus in venis oriri ait *Hippocr*. 4. de ratione vict. in acutis: Ideoque hic affectus in circulationem ſanguinis impeditam & *gelor* illius referri poteſt, qui concreſcens in vaſis mortis occaſio fuit iis qui Catocho perierunt: Ab affectu vindicati ſunt, ut juvenis ab *Aetio* memoratus, & mulier ſynocho laborans, de qua *Rondeletius*, quibus larga cruoris effuſio contigit: Quod ſi Apoplexia circulari ſanguinis motui inhibito plerumque ortum debet, cur ad eandem cauſam ſimiſimus affectus non referetur?

Poſterius cerebrum] *Hercules Saxonia* Prælect. Pract. part. 1. cap. 12. Catalepſeos naturam indagaturus, ad ſenſus recurrit & ad ea quæ manifeſtiora ex anatome ſunt reddita, atque in cerebello cauſam latere ſtatuit: Cerebellum, *inquit*, unum habet ventriculum in quo ſpiritus animalis continetur, qui deinde per meatum quendam poſteriorem, qui conſervatur apertus à proceſſu quodam, (vermiformis vocatur) per hunc inquam meatum ſpiritus animalis transmittitur ad nervos omnes motorios: habet & meatum anteriorem, qui pariter defert animalem ſpiritum à poſtremo ventriculo in medium, ut ſenſum tribuat nervis qui ſunt in parte cerebri anteriore: His ſic ſtantibus, dum cerebelli pars poſterior, aut comprimitur, aut obſtruitur, ita ut ſpiritus ad medullam ſpinalem non poſſit confluere, tollitur ſenſus univerſi corporis, ſed manente aperto meatu anteriore, ſpiritus poteſt confluere ad nervos oculorum & auditorios: Poteſt quoque imaginationi inſervire, ita ut aliquando in Catalepſi cum amiſſione ſenſus totius corporis, ſervetur tamen viſus, auditus & imaginatio: Quod ſi integra fuerit vel compreſſio, vel obſtructio utriuſque meatus, tunc in catalepſi tollitur etiam ſenſus & motus, & totius corporis, atque omnium etiam nervorum ſenſitivorum operatio: His ſic ſtantibus dico reſolute, omnem materiam quæ in cerebro continetur, quæve in cerebrum poteſt confluere, dummodo tranſmittatur ad cerebellum, ſive comprimendo ſive obſtruendo meatum poſteriorem, poſſe hunc affectum producere.

Venas plenas ſanguine, poſterius cerebrum ſeroſa materia occupatum] Ideo exiſtimat idem *Saxonia* non unam ſed multiplicem eſſe materiam quæ catalepſin facit, at magna ex parte melancholicam; quia, *ait*, hic humor duritie, frigiditate & ſiccitate aptiſſimus ſit ad compreſſionem, adſtrictionem & obſtructionem inducendam: idem ſpiritum generet craſſum, qui per nervos diſtributus, indurationem efficiat: Ex pituita fieri, colligit ex Galeno 13. metha. 21. 4. de loc. affect. 2. ubi recenſet affectiones quæ fiunt ex ſucco pituitoſo, inter quas recenſet Catalepſin: *Et Benivenius* de admirandis proponit caſum Cataleptici, qui epilepticus factus eſt; Ille affectus, ait *Dodonaus* in comm. factus fuit ex pituita: De materia biliosa hoc idem; (Saxoniæ) videtur affirmandum poſteaquam ſcripſit *Hollerius* ad Coacam 12. lib. 5. Poſt delirium factam eſſe catochen; Affert vero Catoches hiſtoriam, quam vidit Venetiis, quæ perſuadet ex bile potuiſſe hunc affectum fieri: *Camillus Ballonius* annum agens 24. temperamenti bilioſiſſimi, incidit in febrem ardentem ab initio cum vigiliis & dolore capitis intenſiſſimo: 4. die phreniticus evadit cum rixa & furore, cum vigiliis perpetuis, nullis conferentibus auxiliis: 14°. die delirio exiſtente maximo, ſubito corripitur Catalepſi, rigidus manet, ſupino ventre, apertis oculis & inconniventibus, aperto ore ſex horis continuis: Poſt ſex horas redit ſenſus, & cum eo delirium, ſequenti die eadem hora Catalepſis, perduravit 18. horis: ſequenti die revertente acceſſione, eadem obiit: In hoc caſu jure optimo poſſet quiſpiam, *addit*, arbitrari in tanto delirio catalepſin factam eſſe ex materia bilioſa; quamvis exiſtimet potuiſſe dirumpi abſceſſum ex magna inflammatione obortum, & abſceſſus materiam fuiſſe catoches cauſam: De ſanguine non contendit: Ab humore melancholico bis mihi contigit videre Catalepſin, in uno laborante lethalem: Prior fuit Nobilis Vaſco annos natus 27. qui ea Papienſi obſidione redux, anno 1655. in tranſitu per Genevam, Autumno, primo erratica febre, hinc quartana corripitur (erat autem ille ſtrigoſus, temperamenti admodum melancholici, nomine Darais) poſt multos paroxyſmos, in unius ἀμφ aphonos evadit: Hoſpes illius, Chirurgus, (vocatus Lamont,) me advocat ſyncope gravi illum prehenſum dicens: Accurro & verum Catalepticum video, immotis omnibus, imo rigentibus membris, ſine ſenſu, ad vociferationes & vellicationes inſenſilem, ſolius palpebræ ſuperioris motitatione vitæ indicia dantem: Injectus acris clyſter, admotæ cucurbitulæ dorſo, lumbis & partibus imis adhibita ptarmica, oblatum naribus caſtoreum, frictiones validæ inſtitutæ, potiones hidroticæ datæ: ac biborio poſt ad ſe rediit, graviſſime ſe fuiſſe affectam nuntians, ſed nihil præterea afferens: Sequenti paroxyſmo, catalepſi iterum prehenditur, iiſdemque præſidiis ſed citius revocatur: Interim obnixe rogat ut ſequenti acceſſioni obviam eatur, de ſe actum ſi ſimilis paroxyſmus recurrat; Quæro ex illo quid tam grave perpeſſus ſit, ut imminens vitæ periculum exiſtimet? Reſpondit ſe referre non poſſe, ſed certiſſime ſcire vitæ filum abruptum iri: Quare ea præſidia (& alia) quæ per acceſſionem adminiſtrata ſunt, ante ejus adventum in uſum duco, ſic a Catalepſi immunis fuit, imò & à febre quæ media hyeme ſoluta eſt: adventante vero vere, debilis adhuc, inſalutato Medico & hoſpite diſceſſit: Alterum exemplum eſt cujuſdam Aurifabri, Genevenſis, nomine Rival, qui neſcio quo morbo decumbens, (Pharmacopœi enim curæ ſe commiſerat) poſt ſanguinis miſſionem in brachio factam, Catalepticus evaſit, cujus cauſa advocatus fui, ſed nullis conferentibus auxiliis, paucis poſt horis obiit, anno 1668. menſe Decembri.

Observatio II.

Catalepſis à ſanguine concreto in majori vena quæ medium caput perreptat, Et ſero ruſo in poſteriore cerebro.

Secretarius Vaſco in febris declinatione,& alvi profluvio, urinis bene coctis certam valetudinis ſpem præbentibus, catalepſi prehenſus uno die obiit.

Aperto cadavere pulmones & hepar corrupta ſunt inventa: *Serum quaſi ruſum* cerebro poſteriore contentum. Et ſanguis concretus in majori vena quæ medium caput perreptat. *Scholiagraphus ad caput 9. lib. 1. Hollerii de morbis int.*

SCHOLIA.

S*anguis concretus in majori vena*] Catoche quadrifariam poteſt occupare cerebrum & actiones quæ à cerebro ſunt labefactare, 1. per præſentiam humoris. 2. per intemperiem; 3. per reſolutionem,& primigenii humoris & ſpirituum primigeniorum cerebri abſumptionem, ut quid hecticum in cerebro eſſe videatur, i.e. 2us. modus fit per alterationem, 3us. per alterationem; 4us. fortem aliquam imaginationem rei triſtis, ut ſpirituum animalium vel fiat conculcatio oppreſſioque, vel diſſipatio: quomodo tunc melancholia dicitur, & cum effectibus melancholicis congruit: Quæ omnia niſi ad unguem tenueris, de Catalepſi nil unquam certum habueris: Maxime verò ad veram ejus eſſentiam non tam præſentia humoris requiritur,quam ex intemperies ſollicitudinesque animi, concurrente maxime corporis & cerebri temperamento,ut corpus ſit ſiccius ſtrigoſiusque: Præſentia humoris eſt, vel ut ſit ſanguis, vel ſuccus melancholicus: Sanguis bifariam, vel ſua quantitate premens, vel qualitate, i. e. ut mora in cerebro, per vigilias aut mœrores melancholici humoris naturam acquirat, florem enim facile ſuum & nitorem ſanguis amittit: Sua quantitate, dum prehendit premitque cerebrum, præſertim ſi libera eſt reſpiratio, utpote partibus obſeſſis poſterioribus, & ſi juvenis eſt, qui cum non facile obdormiat & ſtupidus jaceat, & copia ſanguinis preſſus, veluti vigilans manet: Tunc catalepſis ſanguinea dicetur, & ad Κῶμα ἄγρυπνον proximitate accedit: Sin qualitate potius ſanguis peccat, tametſi prius eſſet laudabilis, melancholica catalepſis dicetur: Fit autem cum plenitudo eſt aliqua in cerebro ad vires, quam cum natura non regit,dum moram ibi trahit ſanguis, facile immutatur, præſertim ſiquis calor alienus adveniat, ut tota affectio Κεφαλικὴ eſſe dicatur: Et quemadmodum corpora ſanguinea ſi effluvium non habent,melancholica redduntur, quod in toto corpore fit, id in capite fieri poteſt, ut particularis ſit ſuppreſſio, & ob congenerem ſuppreſſionem,morbi congeneris generatio, quo in ſenſu *Hippocr.* 2. Prorrh. pag. 14. *Facies color bonus & mæſtitia multa,malum*: quo loco Gal. demonſtrat quomodo ἐξέρυθροι melancholici fiant, cum facile ſanguis aduratur & ſucci melancholici naturam acquirat: maxime vero ſanguis in capite immutatur, ſi quis aut natura ſit melancholicus, aut ex eventu & non οἱ διὰ φθορὰν σπερμάτων: Nam cùm melancholici, utrovis modo ſint, perpetuo aliquid animo verſent & volvant, facile ea cura agitatioque ſanguini mutationem conciliat: atque eo modo tales in catalepſin proni ſunt, præſertim vero ſi qua cauſa extrinſecus advenitarit quæ ſemen morbi ipſius ſepultum excitaverit: Et tales catalepſes repente poſſunt incidere, ut & apoplexia & epilepſia: At non ſic quæ ab intemperie frigida & ſicca, aut quæ à reſolutione, aut à mœrore, quas explicare conſilium eſt: Si quis avidius & diutius incumbit literis, præſertim ſi noctes inſomnes ducit, diſſipatione ſpirituum,& ſiccitate præſertim humorum fluentium & ſpirituum, rigidus poteſt manere & catalepticus, quaſi in cœlum raptus: Sic non eſt quod ii argutuli requirant longum valde tempus ad inducendam iſtam intemperiem frigidam & ſiccam & præſertim quod pertinet ad alterationem, & fluentes tum ſpiritus tum humores; quid enim tam facile inſtauratur & diſſipatur quàm ſpiritus? teſtantur ii qui natura famelici ſunt, qui ſtatim expalleſcunt & diſſolvuntur, guttula vero vini ad ſe redeunt; Et dum quis ita exhaurit labore cerebrum, jam rudimenta futuræ catalepſeos habebat, prout perſeverabat effluvium ſpirituum, ſed malum non apparuit, quamdiu partes ſolidæ invadi cœperunt: Sunt enim quidam morbi qui non prius apparent,quam jam tacite clamque aliquot tempora percurrerint, & cùm nos prehendunt, jam bene in vigore ſunt: Eſt & alia Catalepſis à quadam reſolutione, per alienationem cerebri, & ea repente incidit, ſed non ſolvitur facile, imo lethalis eſt: quod repente incidat, id audiendum eſt quoad ſenſum, non quoad generationem, nam occaſio cauſaque fovebatur lentum, ſed affatim malum ſeſe repræſentat: unde cum nos alloquimur ægros, videmus eos ſtatim mutos, & oculis apertis catalepticos fieri, diſpoſitione hectica jam contracta, & vitio impreſſo partibus ſeſe ſtatim proferente; Et de catalepſi idem quod de phreniſi dici poteſt, quæ duplex eſt, manifeſta, in alteratione cerebri; altera occulta in alienatione, & hæc deterior eſt: Propriè autem catalepſis, quatenus ſpeciem morbi efficit, ob alienationem contingit, ut non ſolum ſpiritus & humores fluentes vim paſſi ſint, ſed & in partibus ſolidis ipſius cerebri nota inuratur: Talis catalepſis in morbos longos & febres incidit, cum diſſipatio facta eſt animalium ſpirituum, calor naturalis imbecillior factus & hectica diſpoſitio inducta in cerebrum: Dicam quod nobis videre contigit, Servus Equitis torquati totam hyemam quartana duplice cum febre lenta laborarat: exhauſtus & marcidus pene erat, repente catalepticus factus eſt, ſquallidis & ſiccis redditis ſpiritibus, ſic generatio longa fuerat, ſed invaſionis modus ſubitus fuit, ſed non eſt ſolutus morbus niſi cum morte: Sic cùm requirunt arguculi ad generationem catal. neſcio quid ut cito fiat & ſolvatur, revera quæ per reſolutionem fit, non ſolvitur cito, quia ab exhauſto eſt, ſed longam habuit generationem: Et eo modo *Galenus* quodam in loco ad phrenitidis generationem longum quoddam tempus requirit; in alio docet etiam ſubito fieri: Sed nodus hic ſolvendus eſt priore modo explicato: Filius Conſulis Regii catalepticus interiit, cum duos menſes tertiana laboraſſet & pene extabuiſſet, Et revera,ut plane fatear,ut repente adoriatur catalepſis, non tam facit ſicca intemperies & ſqualor

(nam

(nam potiùs ad tarditatem invaſionis faceret) quam motus quidam ſymptomaticus qui quodammodo ſuſcitat, impellit & animat malum hoc quod in viſceribus & medullis latebat: unde iſte puer catalepticus capite dolebat ante, & in ipſo morbo catocho tantus ardor percipiebatur ut manum ureret: ſic diſpoſitio ad catalepſin in capite fota alitaque ſeſe protulit per translationem ſymptomaticam cujuſdam venenati vaporis, aut natura ſeſe in cerebrum exonerante & morbi ſarcinam deponere volente: Et tales catalepſes ſunt ab exhauſto: De iis audiendus Hippocr. aphoriſmus p. 4. lib. 3. prorrhet. *Quæ cum exolutione fiunt catocha & aphonia, peſſima*, Sequuntur enim ſummam paupertatem caloris naturalis & naturæ imbecillitatem, ſuntque mortis paranymphi. *Quarta ſpecies catalepſeos* ſequitur fortem imaginationem rei alicujus, præſertim triſtis, & animi concuſſionem ægritudinemque, ut viduis accidit, aut mœrore confectis, aut paventibus & metu conſternatis: ſemiſiderati manent oculis apertis & corpore immobili; ideo pace Rondeletii dicam, id quod puellæ acciderat congreſſum mariti repudianti, fuit quidem catalepticum, ſed non tam humorale fuit, quam, ut ſic dicam, mentale & ſpirituale: Putat id fieri à ſanguine qui in ſuccum melancholicum converſus fuerat, ego vero potius animi pathema fuiſſe judico, per vim fortem imaginationis, quæ efficit ut nobis quodammodo abripiamur & extra nos ſimus: quanquam fieri quidem poteſt ut humorum & natura & propenſitas coporis ad id concurrat: *Gui. Ballonius Conſil. Medic. lib. 2. hiſt. 1.*

Serum quaſi rufum, & ſanguis concretus] Quia Scoliographus *Hollerii* partem cerebelli ait plenam fuiſſe quodam ſero rufo, cenſet *Saxonia* Catochen ortum duxiſſe potius ex illo ſero quam ex ſanguine in vena contento: Eo quod non ſit præter rationem arbitrari illud ſerum rufum tranſmiſſum eſſe ab illa vena, in qua ſanguis craſſus retorridus continebatur: Quandoquidem ſi ex vaporibus ortum ducere aliquando poteſt Catalepſis, ut colligitur ex Galeno. 2. de ſympt. cauſis c. 7. ubi ſcribit ex ore ventriculi fieri poſſe & melancholias, & comata & catalepſes, potiori jure fieri poterit ex ichore, & potiſſimum pravo.

Observatio III.

In Catalepticis ſanguis etiamnum concreſcit.

Conſtat refrigerato cohibitoque ſpiritu, ſanguinem non ſolum frigeſcere, ſed concreſcere, quod in catalepticis & apoplecticis, aliiſque id genus diſſectis obſervatum. *Hollerius comm, in 1. coacam. lib. 1.*

Scholia.

Catalepſis eſt ſubita omnium ſenſuum, motus & mentis prehenſio, qua qui corripiuntur rigidi in eo ſtatu, in quo prehenſi fuerunt, apertis ac immoti oculis permanent: Cauſæ variæ ſtatuuntur, Sennertus credit à vapore fixativo ſpiritus ita figi & immobiles reddi, ſicut à fulmine & ſpiritibus è terræ cavernis prorumpentibus homines & bruta rigida redduntur: Aſſeritur à quibuſdam vinum in dolio à fulminis ſpiritu interdum congelari: In nitro & plurimis aliis mineralibus inſignis reperitur vis figens: plumbi vapor mercurium ita figit ut malleabilis evadat: *Platerus* ſpirituum animalium nimiam in nervos effuſionem è cerebro accuſat: Vide cap. 2. lib. 1. de mentis conſternatione: Exemplum catalepſis à flatibus pituitoſis & melancholicis nervoſam ſubſtantiam replentibus vide apud *Silvaticum* conſ. 76. cent. 1. Inducta à male curato Eryſipelate pedum, apud *Gremb.* Arb. int. & ruin. l. 2. c. 1. §. 11. Ex nimia animi intentione apud *Platerum* l. 1. Obſ. p. 29. Ex amore apud *Tulpium* l. 1. Obſ 22. A vapore melancholico, apud *Thoner.* &c.

Sanguinem congreſcere] Cur ſanguis concreſcat in vaſis vide Tit. de Apoplexia Obſervat. 2.

Observatio IV.

Catalepſis à ſanguine nigro & tabo venas varicoſas capitis reddente, cum cerebri & membranarum ejus ſiccitate.

Adoleſcens primo febre leni, mox phrenitide & catocho corripitur: Oculi illi fixi & rigentes.

Aperto capite, venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes videntur: Medulla cerebri, quæ mollior & friabilis eſſe debet, ſiccior: membranæ ſicciſſimæ &c. *Vide infra Tit. de Phrenitide.*

Scholia.

Pertinet & hæc Catalepſis ad eam ſpeciem quam *Ballonius* proficiſci ait ab exhauſto, & cum quid hecticum ipſi cerebro impreſſum eſt: Siccitas quippe cerebri & membranarum primigenium humorem conſumptum indicabant: utrobique melancholici & aduſti humoris dominium adfuit.

Observatio V.

Catalepſis à cerebri circa ſuperficiem ſiccitate exorta.

Civis Leodienſis mercator, à rivali ſuo in carcerem conjicitur, è quo dato vade liber domum reverſus, totum melancholiæ ſe immerſit; paucos poſt dies acutè febriit,

ſine delirio tamen : à febre liber , in amentiam primum , dein *furorem* verſus, vinculis coerceri debuit : numellas manus ſtringentes tanto interdum quatiebat ſtrepitu, ut fracturus crederetur : uxoris collare dentibus arreptum , non diſcerpſit ſed pene inſtar farinæ moluit : Melanagogis per epicraſin diu ſumptis, conciliato etiam multis noctibus ſomno, ad mentem rediiſſe viſus, ut omnino reſtitutus ſibi videretur, xx°. à captivitate menſe *fatuiſſimus* factus & repueraſcens ſub ætatis annum XL. primum ſiniſtræ *manus digitos* tres ultimos *ita lunavit* ut nulla arte extendi poſſent : Purgato capite , applicitis medullæ ſpinali oleis calefacientibus & humectantibus , digitorum uſum recuperavit, ſed paulo poſt omnes digiti ejuſdem manus incurvati riguerunt , &c , ut in carochico , nullo ingenio dimoveri potuerunt ; paulò poſt & dextro captus brachio & utroque crurum , *aphonus* factus , immobilis jacuit , multis litibus & fomentis & gargariſmis linguæ uſum recepit : Sed toto biennio ad mortem uſque vocem articulatam formare non potuit, inſtar infantis ſemeſtris lallabar, alienaque manu cibum capiens ſuſtentabatur : alvus interim utcunque reſpondebat , reſpiratio ſemper libertima pulſusque optimi : tandem ſub anni quarti finem fatis conceſſit.

Ad anatomen vocatus, volui primum cerebrum inſpici, quod ablato cranio ſiccisſimum, durum , adeoque in ſumma parte digitis meis friabile , flavedine citti æmula , undiquaque ad altitudinem digiti tinctum , obſervatum ; Circa ventriculos & baſin mollius & humidius , colore tamen aliquantum vitiato ; rete admirabile depreſſum : nervorum origines ſiccæ ſolitoque graciliores : Thorax, Imuſque venter nihil obſervabile exhibebant. *Henr. ab Heer. Obſerv. Medic. 3.*

SCHOLIA.

HÆc Catalepſ. ſpecies ad tertiam ſpeciem à *Ballonio* deſignatam, revocanda eſt, videlicet reſolutionem & primigenii humoris abſumptionem : concurrentibus ſimul cauſis quartam ſpeciem inducere aptis.

OBSERVATIO VI.

§. *Congelatio à ſanguine concreto in venis, ob hauſtum hydrargyrum.*

ARgentum vivum ſi largius ſumatur congelare ſanguinem teſtatur Conciliator, exemplo cujuſdam ſeplaſiarii, qui febre ardenti laborans , cum ad ſitim ſedandam imprudens aquæ vice , vaſculum argento vivo plenum inveniſſet , illiusque magnam copiam ebibiſſet, Congelatus interiit.

Aperto cadavere ſanguinem circa cor concretum Medici invenerunt. *Primiroſius de vulgi Error. l. 4. c. 29.*

SCHOLIA.

INter venena à plurimis recenſetur hydrargyrum : certum tamen à plurimis ad difficilem partum & vermes necandos innoxiè exhiberi : *Braſſavolus* ſe pueris dediſſe ait ad ℈j ; *Amatus* in Dioſc. praxis ignorantes vocat eos qui illud vituperant , ac præſtantiſſimom antidoton ait pueris faſcinatis & à vermibus infectis : Idem ſentit *Matthiolus* cap. 28. lib. 6. Et propterea ſi congelavit ſanguinem, ut refert Conciliator , id quia largius ſumptum præſtitit , nec ideo magis noxia illius virtus quam aliorum medicamentorum cenſeri debet : Imo *Rorarius* contr. 20. ait Germanum ſiti vexatum ac potum quærentem, vas in quo argenti vivi ℔iij. repoſitæ erant exhauſiſſe, quod mane in lecto prope ſe repererit : Venenum itaque nullo pacto eſſe poteſt, niſi forte gravitate ſua, non aliqua lethali qualitate.

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO V.

DE INSOMNIIS ET INCVBO,

Observatio I.

Inſomniis & Incubo cujuſdam vexati cerebri ventriculi aqua diſtenti reperti ſunt.

Academicus Oxonienſis, hydrope pectoris extinctus, poſtremo morbi decurſu ſomnum niſi prona facie & inclinato capite capeſſere non potuit: Si enim capite in pulvinar reclinato ſomno ſe componeret, intra tertiam horæ partem horrendis Inſomniis & terroribus triſtis ſemper evigilavit, quin & Tremore cordis & ejuſdem oppreſſione maxime diu poſtea afflictus fuit:

In cerebro poſt mortem aperto ventriculi aqua ſummè diſtenti reperiebantur, nulla autem præterea notabilis culpa in toto capite apparuit.

§. Novi quendam Incubo olim maxime obnoxium, virum alias robuſtum & ſatis ſanum, qui per duos annos nunquam in dorſum converſus dormivit, quin ſimul affectu iſto corriperetur, adeo ut neceſſe haberet ſervum contubernalem in eodem lecto decumbentem admittere, qui ſtatim ac gemitus & ſuſpiria, quibus affectus iſte incipere ſolebat, exaudiret, ipſum in latus alterum converteret, quo factum eſt ſemper ut inſultus illi præcaverentur.

SCHOLIA.

I*ncubo*] Cum ventriculus quartus cerebello ſubjectus multo declivior & magis in profundo ſitus ſit quam reliqui in cerebro, & quam ipſum etiam infundibulum, ideo fit ut lympha in ventriculos cerebri è plexu choroeide ſecreta, in dictum ventriculum reliquis magis declivem, potius quam in infundibulum defluat, præſertim ſi capite reclinato ſomnum quis capiat, Ex quo humorum decubitu cavitas illa plurimum repletur, & euſque aggravatur ut ponderis ejus ſenſus nervis præcordiorum communicato, ſæpe cordis oppreſſio & Incubus inducantur: Atque adeo ſolenne hydrocephalis fere omnibus ut nunquam ſupini impune dormiant, quin in latus hoc aut illud decumbere cogantur, quo melius hujuſmodi moleſtias prævertant: Quin & plurimos infantes recens editos, ſi motibus convulſivis obnoxii fuerint, nunquam diu aut placide in cunis dormire, ſed variis ſpaſmis & artuum ſubſultibus corripi obſervare eſt: Cauſa hæc videtur, quod ſi quidem eorum cerebra multa aqua abundent, ex hujuſmodi ſupino decubitu, qualis in cunis eſt, aqua in ventriculis cerebri contenta, ob ſitum magis declivem in ventriculum quartum potius quam ad infundibulum defluit, & proinde medullam oblongatam (ex qua nervi præcordiorum oriuntur) valde aggravat, & comprimendo illam ſpirituum in nervos tranſitum impedit, unde cordis gravamen & motus convulſivi tandem ſuccedunt: Atque hoc ideo magis veriſimile eſt, quia in contrario ſitu, ſcilicet intra ulnas nutricum, vel in earum ſinu, ubi caput magis attollitur, placide & ſecure magis obdormiunt: *Richardus Lower. Tract. de Corde cap. 2. p. 150.*

Inſomniis] Dimiſſis Inſomniorum ſignificationibus, ſolummodo inquiro quali ſpirituum animalium motu & agitatione in cerebro producantur: Dicimus igitur quod ſpiritus animales, licet alterna motus & quietis tempora naturaliter affectent, dumque requiei indulgent, *humoris nervoſi* cerebro recens inſtillati complexibus, velut catenis, ne motuum ineant, ſeſe colligari patiuntur, tamen plerumque accidit quod ſpiritus nonnulli hoc vinculum facile excutiant, atque alia inter reliquorum ſilentia hoc illuc exſpatiari ament: Atque revera Inſomnia ſunt tantum excurſus quorundam ſpirituum in cerebro ligatione ſolutorum, qui dum cæteris arcte conſtrictis, huc illuc ſineduce aut regulatore quovis divagantur, atque motuum typos veluti choreas prius edoctas repetunt, rerum prius actarum cogitationes, licet more valde confuſo, repræſentare ſolent: Spiritus qui aliis interim conſtrictis cuſtodia ſoluti varie diſcurrunt, duplici ratione in motus libertatem vindicantur: Nimirum ſpiritus nonnulli ſomni captivitatem effugiunt, plerumque ob nimium cerebri calorem & agitationem, prout à vini potu, nicotianæ fumo, exercitio immodico, nec non paſſionibus aut ſtudio acriori accidere ſolet: his enim modis ſpiritus ſtimulatione quadam citantur ac velut in impetus adiguntur, ut ſomno licet obrepente, una omnes conſtringi ac coerceri nequeant, quin aliqui velut ſpectra in cœmeterio inter reliquorum ſepulchra obambulant, & ſtupendas rerum apparitiones faciunt: Alia ſpirituum quorundam in cerebro, qua *Inſomnia* producuntur, exſuſcitatio, fit ob ſpiritus quoſdam in aliis partibus, uti in præcordiis, ſtomacho, liene, genitalibus, &c. perturbatos, à quibus dum perturbatio eadem per nervos in cerebrum communicatur, unus forſan aut alter ſpirituum manipulus ibi concitatus varia phantaſmata repræſentari facit: In affectione *Incubo* dicta,

cum præcordia ob nervos conſtrictos, aut alias impeditos in motu ſiſtuntur, animal aliquod, aut pondus grave pectori incumbens reſpirationem inhibere ſomniamus. Humor genitalis in vaſis turgeſcens, eadémque irritans Inſomnia impudica producit. Cibi dyſpepi & craſſiores in cœna comeſti, quatenus ventriculum aggravant & moleſtia afficiunt, Somnos item perturbatos & phantaſmatum retriculamentis infeſtos reddunt, &c. Dum ſpirituum turmæ quaſi privatæ in cerebro exſuſcitatæ, & huc illuc ſe proripientes, phantaſiam exercent, illorum excurſus modo *regulariter*, modo *inordinate* contingunt; proindeque Inſomnia, aut rerum anteactarum ſeries, aut tantum Chimæræ, ſive notiones omnino diſpares & incongruas repræſentant; Porro dum Spiritus animales, eo ritu intra cerebrum agitati, Inſomnia ſeu cogitationum ſimulachra producunt, non raro in genus nervoſum reſiliunt, ibidémque ſpiritus alios cientes, motus locales diverſimodos producunt, quare nonnulli, etiam quando alte dormiunt, è lecto exſurgere, huc illuc ambulare, &c. ſolent: Quinimo de pleriſque ita lemurum more noctu vagari ſoliris obſervare eſt, quod expergefacti fere nihil rerum in ſomnis à ſe geſtarum recordantur, quaſi diverſum aliquid à Somniantibus paterentur, námque hi ſe motus locales edere concipiunt, quos revera minime edunt, verum iſti loco moventur, nec tamen iſti conſcii fiunt. In ſomniantibus ſpiritus excitati omnino interius verſus corpus calloſum lati, tantum imaginationem & memoriam afficiont: In ſomnambulis vero, illorum manipuli quidam exporrecti, *ὁρμὴν* ſuam ſolummodo exterius verſus partes motrices dirigunt, interim ſenſu communi, imaginatione & memoria minime affectis: Mirum eſt quod Sagis paſſim accidit, nimirum dum Sopore profundo ſepultæ ſunt, ſe loca multum remote adiiſſe, &c. imaginantur, quia procul dubio Diabolus rerum Ideas phantaſiæ illorum obiiciat, adóque fortiter imprimat, ut ſeſe illic interfuiſſe pro certo credant: Econtra Somnambuli totas divagantur ædes, earúmque procinctus, & actiones diverſimodas revera perficiunt, quarúmque vigiles facti prorſus ignari ſunt. Si hujuſmodi paſſionis ratio inquiritur, hic primo occurrit quod taliter affecti, facultates tum ſenſitivas tum locomotivas iſto tempore libere exercent, quippe non tantum pedes & brachia, velut certis modis & numeris movent, uti ſolet machina rotis ac elatere inſtructa: at inſuper auribus audiunt, oculis vident, motus locales variant. Quare hinc concludere licebit ſpiritus quoſdam animales, intra cerebri meditullium poſterius, forſan circa corpora ſtriara inordinate exſuſcitatos, nervorum capitella ferire, alióſque deinde ſpiritus, longa ſerie intra ductus nerveos, & partes motrices conſitos exciere, inque motus prios aſſuetos ineundos adigere, hinc ut corporis & membrorum lationes diverſimodæ producantur: Attamen quia ſpirituum excitatorum *ὁρμὴ* tantum exterius tendit, & non omnino interius in corpora ſtriata & calloſum reflectitur, proinde ut nec commune ſenſorium nec imaginatio afficiantur, idcirco agentes nec actiones ſuas percipiunt nec recordantur. Quod ſi interregetur (ſi quidem ſenſus communis hoc tempore obtorpeſcit) quo inſtinctu ſpiritus animales juxta ſenſibilium impreſſiones, ac motus locales hujus aut illius generis obeúdos determinantur? Dicendum erit quod hæc ſenſus & motus reciprocatio à cnoſuetudine potiſſimum dependeat, ſpiritus ſcilicet hoc aut illo ritu ordinari prius aſſueti, in ſomno actionis libertatem nacti, ſponte ſua ad ſolitos agendi modos componunt, non ſecus atque dum citharædus aliquid quippiam meditatur, digiti ejus modulaminis, numeros prius edocti, fides miro diſcrimine & agilitate exacte pulſant.

Itaque Somnambulationis cauſa in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus animales ſint efferi nimis & irrequieti, ut una omnes minime ſuccumbant, verum aliqui, cæteris feriantibus, ſponte exiliant ac motum ineant: propterea item quod ſpiritus ita ad exſpatiandum apti, pro excurſu ſuo in medulla oblongata, juxta originem nervoſam potius quam in cerebro aut meditullio ejus ſpatia liberiora obtinent. Videtur enim quod durante ſomno, pori & meatus in globoſa cerebri compage inferciantur, adeo ut ſpiritus illic, non ſecus ac lympha gelu conſtricta, una omnes arcte compingantur: interim intra medullares cerebri & medullæ ublongatæ proceſſus, qui verſus origines nervoſas ducunt, ſubſtantia laxior & humore adventitio minus occupata exiſtat, ut ibidem ſpiritus in motum promoti ſe facile exſerant, & nervorum capitella ſubeuntes, motus locales, quorum ſenſus communes, & ſuperiores Animæ facultates prorſus ignaræ ſunt, producant: Enimvero talis cerebri, ejuſque appendicis diſpoſitio, quæ ad Noctuvagationem inclinat, tanquam à peculiari quadam organi conformatione dependeat, quibuſdam hominibus à nativitate propria exiſtit, nec quibuſvis indifferenter accidit, aut unquam ab inordinata victus ratione contrahitur: Novi in quadam familia ubi & Pater & nati omnes huic affectioni ſunt obnoxii, fratres noctu in ſomnis ſæpe per domum diſcurrere, interdum convenire, ac invicem obviam factos comprehendere adeóque ſe mutuo exſuſcitare: Attamen alii quibus hæc labes haud ab ortu imprimitur, nulla *ὁρμῇ* [illegible] ſeu manifeſta occaſione in hunc affectum incidunt. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 1. cap. XVI.*

Observatio II.

§. *In quodam Incubo aliiſque affectibus cephalicis extincto, repertum cerebrum quoad venulas nigricans, & cum pauca materia ſanioſa in ſuperficie, Et copioſa ſanie cum muco in ſiniſtro ventriculo.*

JUvenis (de quo Tit. de melancholia) præ ſupina triſtitia continuo ſuſpirans, caput præter morem in ſiniſtrum latus inclinans, paulo ante nocturnis terroribus atque Incubo ſimul præventus: Paulo poſt acceſſit vertigo Epilepſiæ finitima, capitiſque & viſus debilitas, &c.

Mortui cranio diſſecto & ſeparato, prodiit cerebrum, poſt remotionem duræ meningis, qua venulas nigricans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa cerebro impreſſa: Dexter ventriculus naturalis, &c. *Lotichius Obſerv. lib. 4. cap. 4. Obſerv. 3.*

SCHO-

SCHOLIA.

HUjus affectus Aitiologiam hanc inſtituit *Excell. Williſius*, Moles iſta, *aut, l. c. p.* 352, ſive gravamen pectori incumbens revera ſentiri videtur, quoniam & cordis & organorum reſpirationi inſervientium motus inhibetur: Etenim corde à motu ceſſante, aut cum ægrius abſolvente, ſanguis in ſinubus ejus ac in vaſis prænominatis ſtagnans, ibidémque plurimum anguſtatus, magni quaſi ponderis ſenſus pectoris regionem opprimit, quod item eo gravius videtur, quia una cum corde Pulmones, diaphragma & thoracis muſculi, à motibus ſuis impedita & quaſi conſtricta, magno ſeſe exerendi nixu laborant: At difficilis adhuc quæſtio eſt, Cur motus ſive actio præcordiorum ſupprimitur aut inhibetur? Impoſſibile videtur hoc a materia organis ipſis impacta fieri, cujus ſi quidem nonniſi ingens copia pro tot partium remora ſufficiat, aliqua ſaltem alicubi extra paroxyſmum apparerent: quare potius dicendum videtur partium iſtarum actiones impediri, quia ſpirituum animalium influxus ſupprimitur, Hoc in affectibus ſpaſmodicis crebro fieri experimento Anatomico, ſcilic. ligatis in cane vivo paris octavi nervorum truncis oſtendimus: In affectis autem ab Incubo, ſpirituum obſtructio, neque in ipſis organis, nec in ipſorum nervis excitari videtur: talis enim cauſa vigilantibus æque ac dormientibus contingens, haud denuo ſtatim mobilis, ſed fixa ac permanens eſſet.

Quamobrem Ephialtis paroxyſmum induci putamus, quatenus inter dormiendum, una cum ſucco nerveo, materies quædam incongrua cerebello inſtillatur, quæ ſpiritibus in prima ſcaturigine torporem inducens, eos mox à functionum ſuarum muniis paululum ceſſare cogit, proinde ut ab altero, velut lethargo intra cerebellum excitato, actiones vitales eclypſim brevem patiantur, qua durante partim à præcordiorum obſtrictorum lucta; partimque à ſanguine plurimum in iis aggeſto & ſtagnante gravamen iſtud, ac velut molis incumbentis ſenſus infertur. Deinde quoniam cæteræ omnes totius corporis facultates à cordis motu dependent, idcirco hoc impedito & ſuppreſſo, illæ ſtatim deliquia aut inordinationes ſubeunt: præſertim vero quia ſanguinis in cerebrum, pro ſpirituum animalium fomite, affluxus interrumpitur, propterea mox horum effluxus in ſyſtema nervoſum ſupprimitur; adeo ut laborantes, dum pectoris molem imaginariam excutere ſatagunt, nec corpus nec membrum aliquod movere poſſint: nimirum quia ſpirituum (donec ſanguinis affluxu deſtituuntur) irradiatio in partes motrices inhibetur: interim qui in cerebro reſident, huic illuc lati phantaſmata confuſa, & ex moleſtia à præcordiis impreſſa, horrenda ſpectrorum inſomnia concipiunt: Incubi paroxyſmus cito finitur, quoniam materia raro aut nunquam altius inſidens, facile excutitur, aut in ſanguinem reſorbetur: nam proinde ſpiritus complexu ejus immunes facti, ac intra ſolita ſpacia motus libertatem adepti, functionum ſuarum exercitia repetunt, quare ſanguinis affluxu tunc ſtatim in cerebrum redeunte, mox ſpirituum emanatio & effluxus, tum in meditullia ejus, tum in genus nervoſum, velut lumen de novo accenſum reſtituuntur, unde expergefactis vis motiva redit, atque imaginationis error percipitur. Quod autem in corde & Diaphragmate tremores & vibrationes celerrimæ ſuccedunt, ratio eſt, quoniam hæc corpora, quamdiu a motibus ſuis cohibentur extendi ſe nixu laborantia quamprimum reſtituuntur, intra juſtos limites ſe continere nequeunt, quia totas vires ſimul exerentia, & nimis actuoſa, debitum officii munus excedunt; non ſecus ac virga, quæ ſi aliquandiu flexa detineatur, mox remota vi, impetu quodam ſe reſtituens, trepidationis ſeu vibrationis motum init. Ad hunc modum Ephialtis paroxyſmus, quia functionem vitalem, quaſi primarium in machina animali elaterem, immediate ſiſtit, illico cæteras omnes facultates ceſſare, imo totam animam corpoream (pluſquam gravior apoplexiæ aut lethargi inſultus) mutare, ac velut eclipſin pati cogit. Attamen ab hoc affectu periculum minus imminet, quia materies morbifica è ſanguine in cerebelli ambitum ſuffuſa, haud altius penetrare ſinitur, quippe ſpiritus, qui iſtius provinciæ ſunt, ſemper in procinctu ac vigiles, hoſti celerrime occurrunt, ejúſque introitum, intermiſſis licet interea functionis vitalis muniis, fortiter oppugnant: Porro ſpiritus animales, qui in cerebri ditione ſunt, expergefactis protinus in cerebello laborantis ſubſidium convolant: nam Incubo laborantes, ſi forſan ab ejuſdem lecti conſorte mox ſomno excitantur, è paroxyſmo citius evadunt. Quanquam autem raro quiſpiam ab hoc morbo ſolitario interit, attamen huic crebro obnoxii, ſi quando aliis affectibus cephalicis, ut Lethargo, Caro, Apoplexia, aut Epilepſia corripientur, longe periculoſius decumbent, quia materies morbifica è ſanguine in cerebrum ſuffuſa, inſuper cerebellum ita prædiſpoſitum facile invadet: proinde ut laborantes functionis vitalis, una ac animalis eclypſin paſſi, in majus vitæ diſcrimen adducantur: Hinc vulgaris obſervatio eſt Ephialte crebra tentari ſolitos non raro apoplecticos occumbere. Alter Incubi eventus minus periculoſus ſolet eſſe, quod ſæpe in paſſionem cardiacam, aliáſque affectiones pro hypochondriacis vulgo habitas ducit. Novi plures dum juvenes Ephialte, in provectiore de inceps ætate ab ea immunes, cordis tremore, palpitatione, aliiſque circa præcordia & hypochondria doloribus & ſpaſmis graviſſime afflictos. Commutationis hujus morbidæ cauſam fuiſſe putavimus, quod materies morbifica, poſtquam cerebelli ambitum ſæpius obſidere ſoleret, tandem facta impreſſione in privatum quendam locum altius penetraverit, & compagem ejus trajiciens, nervis ad præcordia deſtinatis impacta fuerit.

ſpiritus nonnulli, circa nervorum extremitates hoſpitantes, ab objecti fortioris impulſu expergefacti, alios in communi ſenſorio exſuſcitant, quo ſenſatio peragitur, & dein ictu ulterius continuato, una omnes velut dato ſigno in arma vocati, ſubito evigilant, atque excubiis accinguntur: Ejuſmodi ſenſatio moleſta, quæ ſpiritus animales à ſomno expergefacit, non tantum à ſenſibili externo infertur, ut cum ſonitus ingens, aut plaga cuti inflicta, Soporem excutit, verum aliquando ab humore acri, pharmaco, lumbricis, aliiſque affectibus interius ſitis, partes nervoſæ vellicantur, indéque ſpaſmo aut dolore oborto, ſpiritus in motum coguntur, ut propterea à ſomnis excitentur. *Idem parte 1, cap.16.* Ne tamen hæc ſpirituum expanſio (quæ vigilia eſt) uſpiam ad nimias illorum jacturas diutius quam par eſt protrahatur, Et ſpiritus ſubinde defeſſi flacceſcunt, ac velut ſponte decumbunt, Ac una liquor nerveus in cerebri corticem ſuffuſus, eorum meatus infercit ac occludit: Hinc ſequitur vigilias præternaturales à duobus hiſce, nempe altero aut ſimul utroque pendere, Aut enim illi nimis efferi, ac velut œſtro periti, haud ſponte ſuccumbunt: Aut Liquor nerveus cerebri exterioris poros non ita implet & obturat, proinde ut ſpiritus illinc introrſum ad requiem cogantur: utriuſque horum typi obſervandi paſſim occurrant. Et 1°. advertere licet ſpiritus Animales interdum efferos, ac ita elaſticos, aut alias enormes factos, non modo non ſedari & quieſcere, ſed intra propriam emanationis ſuæ ſphæram vix contineri poſſe, quapropter in Vigilia continua expanſi, cerebrum ita implent ac tenſum ſervant, ut ſuccus nerveus, præ foribus licet copioſe aggeſtus, minime admittatur: quod ſi, ut ipſe ingrediatur, ſpiritus à cerebri cortice introrſum revocentur, ſtatim illic coërciti, vel intra cerebri meditullium tumultuantes, phantaſmata mille & ſæpe horrenda concitant, quibus ſomnus arcetur: aut illinc ulterius *impetu* ſuum in genus nervoſum dirigentes, magnas ibidem inordinationes cient, quæ ſomnum, utut irrepentem & inſtare viſum, continuo abigunt & abrumpunt. Quoad prius, horum ſæpe obſervavi quoſdam vigilia affectos, qui ſomnum, licet optato ingruentem, inire verebantur, quamprimum enim dormituri oculos clauderent, denuo ſtatim exilientes, confuſa phantaſmatum multitudine ſeſe mox adigi ad inſaniam clamitabant, proinde ut neceſſe habuerint ſomno abſtinere. Secundo, Spiritus dum efferatiores facti propter ſomnum, ab ambitu cerebri verſus interiora revocantur quandoque in genus nervoſum ſnas convertunt *ἐφόδους*, & tunc, aut in nervos præcordiis aut viſceribus deſtinatos tumultuarie irruentes, in partibus reſpectivis inordinationes cient, (hinc taliter affectis quoties clauſis oculis ſomnos invitant, aut cordis tremores, ſubſultus & conſtrictiones cum ſpirituum deliquiis, & reſpiratione impedita: Aut viſcerum inflamationes & intumeſcentiæ, præfocationis ſenſus aliáque ſymptomata, pro hyſtericis vulgo habita, ſuccedunt:) Vel ſecundo, ſpiritus ab excubiis vocati, & in genus nervoſum converſi, quandoque in ſpinalem medullam, nervóſque exinde in membra quæque exteriora protenſos, impetus ſuos transferunt: quamobrem nonnullis dum lecto commiſſi ſomno indulgent, mox in brachiis & cruribus tendinum ſubſultus & ſpaſmi, tantæque membrorum inquietudines & jactationes ſuccedunt, ut laborantes haud pluſquam equuleo torti dormire poſſint. Olim pro fœmina Nob. conſulebar, quæ interdiu cardialgia & vomitu acerrimo tentari ſolebat, noctu autem, & ſomno ſubinde appropinquare viſo, ob affectiones ejuſmodi ſpaſmodicas, cum ipſo ſimul invadentes, impediebatur, nec quidem tota nocte dormire potuit, niſi laudano in doſi ſatis larga prius exhibito: quare medicamentum hoc primo tantum bis in ſeptimana permiſtum poſtea quotidie, per tres circiter menſes ſumebat, nulla exinde noxa aut in cerebro, aut circa aliam quamvis functionem contracta; cúmque ab aliorum interea remediorum uſu, ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſiis emendatis, ſpiritus animales benigniores mitioréſque fierent, illa poſthæc opio prorſus relicto, mediocriter dormire potuit. Hujuſmodi affectus ſomnifugi, ſive intra cerebri meditulium, ſive intra genus nervoſum, aut interius aut exterius concitari, omnino à ſpirituum animalium mala conſtitutione pendere videntur: nam qui mites, clari & lucidi corpora continentia blande actuare, & influentia benigna irradiare debebant, acres & efferi, ac tanquam effluvia ab aquis ſtygiis emiſſa coërceri inhabiles, ea nimis diſtendunt, voluntatis imperio regi, & à ſomno ſedari recuſant, quin uno in loco cohibiti mox in aliis tumultuantur: Talis ſpirituum animalium conſtitutio à ſanguinis gignentis, & ſucci nervoſi eam foventis & augentis dyſcraſiis acidis, & ſæpe quaſi vitriolicis procedit. Quoniam vero ejuſmodi Pervigilia diu tolerari non poſſunt, ideo imprimis adhiberi debent quæ ſpiritus demulcent, eorúmque inordinationes blande leniunt. Quod ſi ii irrequieti blanditiis compeſci nolunt, in ſedationem vinculis & verberibus quaſi inflictis eos cogere oportet: eorum copiæ diminui, ſimúlque ſpatia, in quibus liberi & ſine tumultu expandantur, dilatari, & ab aliorum humorum ſc. ſanguinis ac ſeri infarctibus, expediri debent: In quos fines venæ ſectio interdum convenit: Veſicatoria fere ſemper locum habent: Opiata, ſi bene conveniant, crebro aſſumantur, atque interea dum hæc inducias à morbi violentia præbent, hujus cauſa ſedulo aliorum remediorum uſu, quantum fieri poteſt, eradicetur: Quapropter quæ *ſanguinis & ſucci nervei* acorem tollunt, eóſque dulcedini reſtituunt de die in diem horis medicis exhibeantur: In quo cenſu pulveres teſtaceos, apozemata & aquæ deſtillatæ alterantes, ex antiſcorbuticis temperatis, chalybis præparata mitiora. Spir. c.c. fuliginis & præſertim Tinctura Antimonii. Reſtat altera Pervigilii ſpecies, cujus cauſa aliqua ex parte, ſi non maxima, conſiſtit in pororum ſive meatuum in cerebri cortice fere continua apertione, ſive nimia dehiſcentia; præterquam enim quod ſpiritus animales acres & nonnihil efferi, ſponte ſua ſuccumbere & quieti indulgere recuſant, inſuper iis nulla repagula, aut juga è liquore nerveo cerebri poros ſubeunte, imponuntur, quin liberi omniſque ſarcina immunes, illi etiam intra cerebri exteriora ſpatia ubique vacua expanduntur: quare ob hanc cauſam pervigiles nullum torporem, aut ſincipitis gravitatem, nullum ſomni appulſum aut deſiderium ſentiunt. Novi quoſdam ad hunc modum affectos, qui cum plures noctes continuas prorſus inſomnes degiſſent, uſque tamen alacres & impigri ſtomacho valentes & ad negotia expediti, ſomno nondum caruiſſe videbantur. Hujus cauſa procul dubio eſt Sanguis retorridus & atrabilarius, qui cerebro exteriori ſuccum nerveum, non mitem & benignum, ſed aſſatum nimis & particulis aduſtis refertum ſuppeditat, qui proinde nec intra poros cerebri diutius manere, nec ſpiritus animales blande complecti & continere aptus ſit: Porro ipſi ſpiritus ex eo procreati, ex natura ſua nimis elaſtici & irrequieti evadunt, propterea ut nec facile ſedentur, nec in ſoporem ſua ſponte proclives exi-

ſtant

ſtant. Cæterum fixiores illi haud prompte avolant, nec cito defatigati flacceſcunt, quin longo tempore ſine magna refectione perdurant ac vegeti perſtant. *Th. Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 5.*

Observatio II.

§. *Vigiliæ excitatæ à phlegmone meningum, &c.*

JUvenis cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore conqueſtus eſſet tandem febris aucta & vigiliæ ac mors ſucceſſere. Calvaria aperta, vaſa meningas obducentia, erant ſanguine referta: Porro ipſæ membranæ tumore phlegmonode per totum affectæ apparebant. *Vide Tit. de dolore cap.*

Observatio III.

§. *Vigiliæ à phlegmone cerebri partis poſticæ exortæ.*

JUvenis ſub cane in gravem capitis dolorem incidit cum vigiliis perpetuis, febre obſcura & leviſſima, &c. Aperta calvaria magna ſanguinis nigerrimi, etſi diluti copia effluxit ſtatim: Cerebri tunicæ venulis *nigro torridóque ſanguine* turgentibus conſperſæ apparuerunt. Pars poſterior non ſolum nigricans, ſed & membranæ puniceo colore & gangræna correptæ viſæ, &c. *Vide Tit. de cap. Dolore.*

SCHOLIA.

F*Ebre obſcura & leviſſima*] Cauſam affert *Rufus* quod cerebrum ſolum laboraret, frigidum natura & humidum. Idvero verumne ſit jure in dubium revocant Viri graviſſimi *Platerus* & *Wepferus*. Revera, ſi ad magnitudinem & numerum arteriarum, tum ejus ſubſtantiam ſubeuntium, partim ſuperficiem perreptantium: Si morbos calidos, quibus obnoxium eſt, facilémque caloris ſuſceptionem: Si neceſſitatem multi ſanguinis caloriſq; ad tot actiones admittendi, rectè id calidum, ſi non inſito, saltem influente calore cenſebitur. Copia autem excrementorum, quibus redundat, multitudini alimenti ipſi neceſſarii adſcribenda eſt.

Observatio IV.

§. *Vigiliæ ortæ à plenitudine vaſorum meningum, nigro ſanguine diſtentorum, Ulcere ſub medio oſſis ſincipitis dextri, Seri copia in ventriculis, &c.*

VIr 46. annor. (*de quo Tit. de capitis dolore*) incidit in dolorem ſincipitis, quem inſequuntur continuæ Vigiliæ, Mortui aperto capite reperio 1. venas arteriáſque duræ & piæ meningis tungentes plenáſque nigro ſanguine: 2. Sub medio oſſis ſincipitis dextri, ulcus oblongum cum ſanie craſſa & multum flava. 3. In ventriculis anterioribus, ℥ x I I. feri limpidiſſimi. 4. Plexus choroideus non nihil erat arroſus & putrefactus.

Observatio V.

§. *Vigiliæ inductæ à cranio ſphacelato, & ichore putrido ſub eo contento.*

TAurini Quæſtor (*de quo tit. de cephalalgia*) jam menſes aliquot inſomnes peregerat ex capitis dolore: Eum ſecuit N. ubi cranium ad coronalis & ſagittalis commiſſuræ regionem ſphacelatum putidúmque invenimus, Et cranio ſera aperto abundans ichor putrilaginoſus profluxit, &c.

Observatio VI.

§. *Vigiliæ diuturnæ ab abſceſſu cerebri excitatæ.*

OBſervavi quendam ex diuturno dolore capitis, longiſque Vigiliis afflictum, tandem levi delirio & convulſione correptum periiſſe: Et aperto cranio inventus fuit abſceſſus cum pure admodum fœtente & corrupto. *Sebaſtianus Naſſius meth. med. p. 2. quaſt. 16.*

SCHOLIA.

HInc inferendum non ſemper Lethargum ab apoſtemate induci, ſed tunc præcipue cum non circumſcripta margine, ſed in omni cerebri ſubſtantia humor diffuſus putreſcit: Vel cum apoſtema circumſcriptum mediam & præcipuam cerebri regionem, in qua arterioſi plexus continentur: occupat, ita ut ſpiritus omnino opprimantur vel corrumpantur: Cum vero apoſtema locum circumſcriptum haber, & reliquæ partes ſunt liberæ, nec ſpiritus opprimuntur, tunc non ſequitur lethargus. *Idem.*

Observatio VII.

Vigiliæ à vaſis utriuſque meningis ſanguine turgidis, Vlcere oblongo ſub ſincipite dextro, Plexu choroeideo nonnihil arroſo, &c.

VIr Nob. incidit in dolorem ſincipitis, quem inſequuntur Vigiliæ continuæ, &c. Illi vaſa utriuſque meningis ſanguine erant turgida; Aderat ulcus oblongum ſub medio oſſis ſincipitis dextri, Plexus choroeideus nonnihil arroſus. *Vide Tit. de cap. dolore.*

Observatio VIII.

Vigiliæ perpetuæ à Pancreatis abſceſſu latente excitatæ.

MErcator ætate virili & ἄσαρκος, cujus facultates naturales ſuo probe fungebantur officio, Verum de Somno apud Medicos duntaxat ipſe conquerebatur; *Cum enim dormire conabatur*, tum in leipothymiam & totius faciei frigidum ſudorem incidebat: Propterea qui tum ipſi aderant Medici, ob ſtomachum, quem male affectum eſſe opinabantur, hieram Galeni propinarunt, ſed fruſtra & abſque ullo commodo, imo vero aſſumpto pharmaco multo quam antea deterius ſe habuit: Quare Medici mutarunt ſententiam (quia ex juvantibus aut lædentibus non ſolum noſcuntur interni morbi, ſed curandi indicationes ſumuntur) & ad Cardiaca intus & foris adhibenda confugiunt, ex quibus tamen nullum quoque commodum prorſus percepit: Itaque cum prorſus nihil dormire poſſet, tandem miſer ille interiit.

Poſt ſectum eſt cadaver, in quo Pancreas, interno ſalvoque vitæ principio & ſtomacho, duntaxat repertum eſt abſceſſu putrefactum: Unde per ſomnum ſpiritibus ad extremis partibus ad ſua revocatis principia, tetros malignoſque vapores cor ferientes, & forte etiam ſtomachum efferri excitarique Medici poſt hac conjectarunt: &c. *Iac. Aubertus progymn. Exerc. 44. ad lib. de abd. Fernelij.*

SCHOLIA.

P*Ancreas abſceſſu putrefactum, &c.*] Hæc fuit remota & mediata Vigiliarum cauſa; Ut ſomnus obrepat tria requiruntur, Cerebri temperies, Animi tranquillitas & ſuavis Anathymiaſis, qualis ab abſceſſu laborante parte efferri non potuit. Teter vapor inde manans, imo ſanies, per ductum patentem à Wirſungo detectum in Pancreate, in duodenum hiantem, prompte ventriculo inferri potuit, laceſſitiſque ejus orificiis, eximio ſenſu præditis ob inſignes nervorum propagines, & leipothymiam frequentem & perennes Vigilias, ob communionem quæ ventriculo cum Cerebro intercedit, & perpetuum vaporum aſcenſum patere valuit. Inter affectus quos Pancreas male conſtitutum accerſere ſolet, Vigilias recenſent *Tulpius* lib. 4. Obſerv. 32. *Riverius* Pract. l. 13. cap. 4. *Higmorus* in diſquiſition. Anat. ait in Nobili matrona Epilepſia & convulſionibus frequenter tentata, ſalva omnia fuiſſe, præter Pancreas quod ulceratum repertum eſt: Ex tenore *Sylvianæ* doctrinæ accuſanda venit Pancreatici ſucci excedens aciditas; aut ejuſdem vitioſa cum bile efferveſcentia, Cum conſtet acidos aut acres ſuccos Vigiliarum parentes eſſe.

Ob ſtomachum quem male affectum] Vel idiopathice, vel per conſenſum, ut hic à ſubſtrato Pancreate abſceſſu tentato: Excellent. Willeſius narrat de ſene hypochondriaco, ipſum inter alia ſymptomata, eructationi crebræ ſonoræ & valde moleſtæ à pluribus annis obnoxium fuiſſe: Eructationem iſtam in Pervigilium permutatam eſſe, nam affectu eo multo remiſſius habente Virum illum totas ſæpe noctes inſomnes traduxiſſe; Remediorum ope Pervigilio ſenſim evaneſcente, Eructationem rediiſſe. Hinc ut conſtet, *ait*, utriuſque cauſam eandem fuiſſe, ſcil. particulas aduſtas & irritativas è maſſa ſanguinea modo in ventriculi tunicas, modo in corticalem cerebri partem ſuffuſas.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI PRIMI
SECTIO VI.
DE PHRENITIDE, PARAPHRENITIDE & DELIRIO.

OBSERVATIO I.

Phrenitidem non gigni à meningum phlegmone, Nec Paraphrenitidem à Septi inflammatione procedere, ex diſſectionibus oſtenditur.

QVOD ſpectat ad Phrenitidis & Paraphrenitidis cauſas conjunctas, facile erit oſtendere Illam non ſemper à meningum; Et Hanc, non omnino à Septi inflammatione procedere: In Diſſectionibus Anatomicis ſæpius vidi meningas, imo nonnunquam & cerebri exteriorem ambitum tumore phlegmonode obſeſſa: atqui laborantes minime Phreneſi, verum è contra Torpore affecti, à Caro aliiſve morbis ſoporoſis interibant.

Nec minus Diaphragmatis inflammationem rejicimus, quam Paraphrenitidis cauſam *Galenus* olim aſſignavit; Obſervationes Anatomicæ hujus oppoſitum plane evincunt, Olim puellæ leipothymia ſubita interemptæ cadaver diſſecantes, in carnoſa Diaphragmatis parte abſceſſum magnum cum cyſti, ſanie & veſiculis aquoſis impleta reperimus, nec tamen illa unquam delirio aut Phrenitide tentari ſolebat.

Quondam item viri Illuſtris, à Pleuritide ſpuria & diuturna defuncti, cum Anatomen faceremus, manifeſto liquebat abſceſſum magnum in pleura & muſculis intercoſtalibus ſuppuratum ac interius diſruptum, puris copiam ingentem in Thoracis cavitatem profudiſſe, quod Diaphragma ſubſtratum corrodens, jugens in eo foramen excuderat: Nec tamen hoc in tota ægritudine ſua Phreniticus aut omnino Delirans fuit. Quapropter hunc affectum vix unquam à tali cauſa produci arbitror.

SCHOLIA.

PHrenitis definitur quod ſit Deſipientia continua, Seu principum cerebri facultatem depravatio, ab inflammatione meningum orta, cum febre ſynocha: Huic morbo alter affinis, ſcilicet Paraphrenitis, vulgo accenſetur, ejuſque cauſa non membranarum, quæ ἐγκέφαλον tegunt, ſed Diaphragmatis inflammatio ſtatuitur: Porro in utroque affectu (uti etiam in Pleuritide, ſed perperam) febris, quaſi tantum eſſet ſymptomatica, ab eadem conjuncta cauſa, ſcil. partis cujuſdam phlegmone exoriri perhibetur: Verum enim vero Phreneſim potius febri ſuccedere, & quia ſanguis efferveſcens recrementa ſua aduſta capiti transfert, produci *Hippocr.* olim, & nunc quiſquam vel è plebe obſervat: in quantum ſcilicet febricitantis urina, à turbida & craſſa in tenuem & aquoſam mutata Phreneſim imminentem indicat: cujus idcirco affectus cauſa exinde colligitur eſſe materiæ febrilis in cerebrum metaſtaſis.

Quoad Phrenitidem, rem ita habere (ſcil. ab inflammatione meningum non produci) ratio plane dictitat, nam meninges inflammatæ, eóque magis tumidæ, cerebrum valde comprimerent, & circa ambitum ejus ſpirituum ductus & vias occluderent, proinde ut vigiliæ & memoriæ functionibus impeditis, lethargus (uti de facto liquet) neceſſario ſequatur, longe ſecus in Phreneſi, cerebri meatus & pori omnes ſpirituum excurſibus amplenimis patere videntur, in quantum ſcil. ex ultimis, ſimulúſque omnibus memoriæ thecis ſpecies reconditæ una ſuſcitantur, quæ ſibimet invicem, aliiſque à phantaſia & ſenſorio communi tumultuarie ſuggeſtis occurſantes, motiones adeo multiplices & maximè confuſas pariunt. Tantum abeſt animæ ſenſitivæ intra ἐγκέφαλον expanſionem (quam certe meningum inflammatio efficeret) anguſtari, ut potius ſupra modum dilatari, & cerebri poris omnibus reſeratis, ultra ſolitum ambitum efferri videatur: Eveniat forſan à diuturna iſtius morbi mora ſanguinem intra meningum vaſa copioſius aggeſtum, ibidémque ſtagnantem, demum in iis phlegmonem parere, ſed tunc propterea ſuſpicamur (quoniam ita crebro aſſolet) Phrenitida in Carum aut Lethargum tranſire, à quibus nimirum phrenetici crebro emoriuntur.

Opinio autem Paraphrenitidem à Diaphragmatis inflammatione oboriri, inde nata videtur, quod ſæpenumero in vera Phrenitide, una cum deſipientia continua, Diaphragmatis motus impediri aut perverti ſolet: uti colligere eſt ex reſpiratione inæquali & difficili, ſcil. quaſi anhela & modo ſuſpenſa, modo crebra & celeriter repetita, cum reſpiratione interdum duplicata: cujuſmodi ſymptomata, ſimulque mentis alienatio, dicuntur à ſepto inflammato, & pro-

& propterea convulſo procedere, quam obrem antiquiores diaphragma φρένας appellabant: Verum iſtis non opus fuerat ſi conſideraſſent diaphragmatis actionem omnem à ſpirituum animalium è cerebello effluxu pendere, & propterea neceſſe eſſe, ſi materia phrenitica cerebellum invadente quædam pars ejus in cerebrum ſimul irruet, ut præter deſipientiam, inſuper ſepti, ex ſe licet inſontis, motus alteretur.

Itaque Phrenitidis ratio formalis in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus animales, imprimis in toto cerebro, plurimum irritari, in motus inordinatos & valde confuſos, ſimúlque impetuoſos adigantur: proinde ut functionis cujuſque animalis actus depraventur & varie pervertantur, rerum ideæ ſimul plurimæ à memoria ſuſcitatæ, veteres cum novis, aliæque aliis male conjunctæ, aut diviſæ mire confundantur, phantaſmata multiplicia & pene innumera, eáque tantum incongrua imaginatio ſuggerat. Senſibilium ſpecies diſtortas, duplicatas aut incohærentes, ſenſorium commune repræſentet: hinc ut mens & voluntas conceptus, & paſſiones nonniſi ridiculas & impertinentes eliciant, atque corporis actiones fere tantum irregulares edi faciant. Porro non tantum in cerebro, ſed etiam in cerebello, & ubique in nervoſo genere ſpiritus velut œſtro perciti tumultuantur: quare phrenetici non ſolum delire loquuntur, ſed inæqualiter reſpirant, vociferantur, pugnos cedunt, manus & pedes jactant, quin & membra quæque viribus intenſis cúmque impetu validiſſimo exerunt, revera ut tota videatur anima in toto corpore furioſa excandeſcere & debacchari, ſeu potius velut incendio correpta inflammari: Et quidem Phrenitis nullo modo aptius definiri poteſt, quam quod ſit totius animæ ſenſitivæ, ſive ſpirituum animalium, quoad totam eorum hypoſtaſin, phlogoſis ſive inflammatio: Incendium hoc à ſpiritibus cerebri incolis ſemper incipiens, & exinde in reliquas animæ ſenſitivæ partes emigrans à ſanguine igne febrili prius æſtuante, tum materiam primo incentivam, tum conſtans incendii pabulum accipere videtur: Enimvero probabile eſt ſanguinem febriliter ardeſcentem, particulas interdum ſulphureas una cum ſpirituoſis cerebro uffundere, quæ ſemiaccenſæ, & quodammodo efflagranter, ſi una cum alteris penetrarint, exinde mox omnes ductus medullares & nerveos ſubeuntes, ſpiritibus ubique adhærent, eóſque adeo inflammatos ſumme efferos & implacabiles reddunt: Certe veriſimilius eſt Phrenitidem hoc ritu à ſpirituum phlogoſi, potius quam à meningum aut cerebri inflammatione, quæ cephalæam aut lethargum, certius quam furorem (*prout ex cerebri Anatomia compertum* habui) inferrent excitari.

Et quidem ita fieri haud noſtra tantum aut nova prorſus opinio eſt, verum Hippocratis præcipuus ille ſectator & Interpres optimus *P. Marianus* idem expreſſis fere verbis ſtatuit, *Vide Scholia ad cap. ſequ.* Ubi manifeſte diſtinguit inter *calorem* & *flammam*, atque iſtum reſpectu qualitatis, & hanc reſpectu ſubſtantiæ alterationem eſſe ſtatuens, Phrenitidis cauſam ſpirituum inflammationi plane adſcribit.

Spirituum à ſanguine in cerebro productionem deſtillationi chymicæ ſæpius comparavi. De qua obſervare eſt, ſi liquor ſpirituoſulphureus igne nimis intenſo urgeatur, eum inter exſtillandum quandoque ignem concipere, ac efflagrantem cum flamma aperta in alembicum aſcendere. Hoc de oleo Terebinth. per ſe, aut cum floribus ſulphuris ebulliente quibuſdam magno ſuo damno ſatis innotuit. Pariter opinari licet ſanguinem intenſius ardeſcentem, etiam ſpiritus de ſe exſtillatis non raro incendium communicare, ſcilic. particulas quaſdam ſemiaduſtas cerebri poris inſinuare, quæ in ſpirituum ductus omnes, tum ibidem, tum in appendices ejus irruentes, ſpiritus ubique accendunt atque in motus perniciſſimos ac velut fulguratos cogunt.

Quod autem febribus non omnibus, nec tantum maxime ardentibus, Phrenitis ſuperveniat, ratio eſt quod cerebri clauſtra in tantum obſerata eſſe debent, ut non modo iis nihil extraneum ſuffundatur, ſed nec ſanguinis, ut ut ſumme flagrantis, & circumcirca conſiti flamma intenſior eo perrumpere valeat: quare nonnullis febre cauſo affectis etſi cruor totus ardeſcit, torrentur viſcera, æſtuant medullæ, linguæ & fauces velut à carbone vivo aſſantur, uſque tamen cerebro firmiter occluſo functiones animales ſartæ tectæ perſtant: Verum è contra alii, quibus cerebrum debilius & nimis laxum eſt, atque ſanguis plus debito ſulphureus, non tantum à febre ardente, ſed interdum à mitiori viſa phrenitici evadunt.

Sanguinis autem prævia diatheſis, diſponens ad Phreneſin, requiritur, quæ modo ſimplex modo duplicata exiſtit, Prior eſt conſtitutio ejus calida & acris, ſive bilioſa, nempe quod plurimas in ſe particulas ſulphureas contineat, quæ plus debito in febre accenſæ, ſanguinem magis efflagrare, atque incendium ſuum cerebro inſinuare aptæ ſunt: Diſpoſitio hæc quando potens & ſumme actuata fuerit, morbum iſtum per ſe non raro producit: plerumque vero ſubeſt altera ſanguinis diatheſis, quæ priorem iſtam adjuvat, & magis efficacem reddit, nempe quod præter particulas ſulphureas & inflammabiles, adſunt aliæ aſperæ & penetrativæ, quæ videlicet ſubeunt & aperiunt, adeóque priores facilius introducunt: Hoc corpuſcula ſalina ſulphureis conjuncta quodammodo efficiunt: hinc bilioſi & melancholici febricitantes, in furorem ſunt magis proclivea: Attamen longe potentius particulæ heterogeneæ cum ſanguini inſunt, à febre commotæ, cerebri oſtia aperiunt & inflammabiles quaſque intromittunt: Quapropter variolis & febribus malignis ac peſtilentibus Phreneſis crebro ſupervenit.

Requiritur & alter ad Phreneſin apparatus, qui cerebri eſt, qui partim in illius temperie & conformatione, partimque in ſpirituum incolarum indole conſiſtit. Quoad prius, cerebro calido & ſicco præditi in Phreneſin maxime proclives reperiuntur; non quod ea conſtitutio inflammationi ſive phlegmoni magis obnoxia ſit, (nam ad hanc minus apta eſt) ſed quoniam in tali cerebro, ſecus ac in calido & humido; vel frigido & ſicco, pori & meatus apertiores ſunt, & nimis dehiſcentes materiæ incentivæ à febre ſuggeſtæ aditum præbent. Quæ inſuper multo facilius admittentur; ſi ſpiritus admodum fugaces & pathetici, levi quavis occaſione in triſtitiæ, timoris, iræ aut odii paſſiones apti fuerint; proinde ut materiæ extraneæ incurſibus minus obſiſtant, ipſique incendium promptius concipiant.

Quod autem febribus non omnibus, nec tantum maxime Ardentibus, Phrenitis ſuperveniat, inde eſt quod cerebri clauſtra intantum obſerata eſſe debent, ut non modo iis nihil extraneum ſuffundatur, ſed nec ſanguinis, utut ſumme flagrantis, & circumcirca conſiti, flamma intenſior ea perrumpere

cum præcordia ob nervos conſtrictos, aut alias impeditos in motu ſiſtuntur, animal aliquod, aut pondus grave pectori incumbens reſpirationem inhibere ſomniamus. Humor genitalis in vaſis turgeſcens, eadémque irritans Inſomnia impudica producit. Cibi dyſpepi & craſſiores in cœna comeſti, quatenus ventriculum aggravant & moleſtia afficiunt, Somnos item perturbatos & phantaſmatum terriculamentis infeſtos reddunt, &c. Dum ſpirituum turmæ quaſi privatæ in cerebro exſuſcitatæ, & huc illuc ſe proripientes, phantaſiam exercent, illorum excurſus modo *regulariter*, modo *inordinate* contingunt; proindeque Inſomnia, aut rerum anteactarum ſeries, aut tantum Chimæræ, ſive notiones omnino diſpares & incongruas repræſentant; Porro dum Spiritus animales, eo ritu intra cerebrum agitati, Inſomnia ſeu cogitationum ſimulachra producunt, non raro in genus nervoſum reſiliunt, ibidémque ſpiritus alios cientes, motus locales diverſimodos producunt, quare nonnulli, etiam quando alte dormiunt, è lecto exſurgere, huc illuc ambulare, &c. ſolent: Quinimo de pleriſque ita lemurum more noctu vagati ſolitis obſervare eſt, quod expergefacti fere nihil rerum in ſomnis à ſe geſtarum recordantur, quaſi diverſum aliquid à Somniantibus paterentur, námque hi ſe motus locales edere concipiunt, quos revera minime edunt, verum iſti loco moventur, nec tamen iſti conſcii fiunt. In ſomniantibus ſpiritus excitati nimirum interius verſus corpus calloſum lati, tantum imaginationem & memoriam afficiunt: In ſomnambulis vero, illorum manipuli quidam exporrecti, φορὰν ſuam ſolummodo exterius verſus partes motrices dirigunt, interim ſenſu communi, imaginatione & memoria minime affectis: Mirum eſt quod Sagis paſſim accidit, nimirum dum Sopore profundo ſepultæ ſunt, ſe loca multum remote adiiſſe, &c. imaginantur, quia procul dubio Diabolus rerum Ideas phantaſiæ illorum obiiciat, adóque fortiter imprimat, ut ſeſe illic interfuiſſe pro certo credant: Econtra Somnambuli totas divagantur ædes, earúmque procinctus, & actiones diverſimodas revera perficiunt, quarúmque vigiles facti prorſus ignari ſunt. Si hujuſmodi paſſionis ratio inquiritur, hic primo occurrit quod taliter affecti, facultates tum ſenſitivas tum locomotivas iſto tempore libere exercent, quippe non tantum pedes & brachia, velut certis modis & numeris movent, uti ſolet machina rotis ac elatere inſtructa: at inſuper auribus audiunt, oculis vident, motus locales variant. Quare hinc concludere licebit ſpiritus quoſdam animales, intra cerebri meditullium poſterius, forſan circa corpora ſtriata inordinate exſuſcitatos, nervorum capitella ferire, alióſque deinde ſpiritus, longa ſerie intra ductus nerveos, & partes motrices conſitos exciere, inque motus prius aſſuetos ineundos adigere, hinc ut corporis & membrorum lationes diverſimodæ producantur: Attamen quia ſpirituum excitatorum ῥοπὴ tantum exterius tendit, & non omnino interius in corpora ſtriata & calloſum reflectitur, proinde ut nec commune ſenſorium nec imaginatio afficiantur, idcirco agentes nec actiones ſuas percipiunt nec recordantur. Quod ſi interrogetur (ſi quidem ſenſus communis hoc tempore obtorpeſcit) quo inſtinctu ſpiritus animales juxta ſenſibilium impreſſiones, ac motus locales hujus aut illius generis obeũdos determinantur? Dicendum erit quod hæc ſenſus & motus reciprocatio à conſuetudine potiſſimum dependeat, ſpiritus ſcilicet hoc aut illo ritu ordinari prius aſſueti, in ſomno actionis libertatem nacti, ſponte ſua ad ſolitos agendi modos componunt, non ſecus atque dum citharædus aliquid quippiam meditatur, digiti ejus modulaminis, numeros prius edocti, fides miro diſcrimine & agilitate exacte pulſant.

Itaque Somnambulationis cauſa in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus animales ſint efferi nimis & irrequieti, ut una omnes minime ſuccumbant, verum aliqui, cæteris feriantibus, ſponte exiliant ac motum ineant: propterea item quod ſpiritus ita ad exſpatiandum apti, pro excurſu ſuo in medulla oblongata, juxta originem nervoſam potius quam in cerebro aut meditullio ejus ſpatia liberiora obtinent. Videtur enim quod durante ſomno, pori & meatus in globoſa cerebri compage inferciantur, adeo ut ſpiritus illic, non ſecus ac lympha gelu conſtricta, una omnes arcte compingantur: interim intra medullares cerebri & medullæ oblongatæ proceſſus, qui verſus origines nervoſas ducunt, ſubſtantia laxior & humore adventitio minus occupata exiſtat, ut ibidem ſpiritus in motum promoti ſe facile exſerant, & nervorum capitella ſubeuntes, motus locales, quorum ſenſus communes, & ſuperiores Animæ facultates prorſus ignaræ ſunt, producant: Enimvero talis cerebri, ejuſque appendicis diſpoſitio, quæ ad Noctuvagationem inclinat, tanquam à peculiari quadam organi conformatione dependeat, quibuſdam hominibus a nativitate propria exiſtit, nec quibuſvis indifferenter accidit, aut unquam ab inordinata victus ratione contrahitur: Novi in quadam familia ubi & Pater & nati omnes huic affectioni ſunt obnoxii, fratres noctu in ſomnis ſæpe per domum diſcurrere, interdum convenire, ac invicem obviam factos comprehendere adeóque ſe mutuo exſuſcitare: Attamen alii quibus hæc labes haud ab ortu imprimitur, nulla προφάσει, ſeu manifeſta occaſione in hunc affectum incidunt. *Willis Tract. de Anima Brut. part. 1. cap. XVI.*

Observatio II.

§. In quodam Incubo aliiſque affectibus cephalicis extincto, repertum cerebrum quoad venulas nigricans, & cum pauca materia ſanioſa in ſuperficie, Et copioſa ſanie cum muco in ſiniſtro ventriculo.

JUvenis (de quo Tit. de melancholia) præ ſupina triſtitia continuo ſuſpirans, caput præter morem in ſiniſtrum latus inclinans, paulo ante nocturnis terroribus atque Incubo ſimul præventus: Paulo poſt acceſſit vertigo Epilepſiæ finitima, capitíſque & viſus debilitas, &c.

Mortui cranio diſſecto & ſeparato, prodiit cerebrum, poſt remotionem duræ meningis, qua venulas nigricans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa cerebro impreſſa: Dexter ventriculus naturalis, &c. *Lotichius Obſerv. lib. 4. cap. 4. Obſerv. 3.*

SCHO-

SCHOLIA.

HUjus affectus Aitiologiam hanc inſtituit *Excell. Williſius*, Moles iſta, *att, l. c. p.* 332. ſive gravamen pectori incumbens revera ſentiri videtur, quoniam & cordis & organorum reſpirationi intervenientium motus inhibetur: Etenim corde à motu ceſſante, aut cum ægrius abſolvent, ſanguis in ſinubus ejus ac in vaſis prænominatis ſtagnans, ibidémque plurimum anguſtatus, magni quaſi ponderis ſenſus pectoris regionem opprimit, quod item eo gravius videtur, quia una cum corde Pulmones, diaphragma & thoracis muſculi, à motibus ſuis impedita & quaſi conſtricta, magno ſeſe exerendi nixu laborant: At difficilis adhuc quæſtio eſt, Cur motus ſive actio præcordiorum ſupprimitur aut inhibetur? Impoſſibile videtur hoc à materia organis ipſis impacta fieri, cujus ſi quidem nonniſi ingens copia pro tot partium remora ſufficiat, aliqua ſaltem alicubi extra paroxyſmum appareret: quare potius dicendum videtur partium iſtarum actiones impediri, quia ſpirituum animalium influxus ſupprimitur, Hoc in affectibus ſpaſmodicis crebro fieri experimento Anatomico, ſcilic. ligatis in cane vivo paris octavi nervorum truncis oſtendimus: In affectis autem ab Incubo, ſpirituum obſtructio, neque in ipſis organis, nec in ipſorum nervis excitari videtur: talis enim cauſa vigilantibus æque ac dormientibus contingens, haud denuo ſtatim mobilis, ſed fixa ac permanens eſſet.

Quamobrem Ephialtis paroxyſmum induci putamus, quatenus inter dormiendum, una cum ſucco nerveo, materies quædam incongrua cerebello inſtillatur, quæ ſpiritibus in prima ſcaturigine torporem inducens, eos mox à functionum ſuarum muniis paululum ceſſare cogit, proinde ut ab altero, velut lethargo intra cerebellum excitato, actiones vitales eclypſim brevem patiantur, qua durante partim à præcordiorum obſtrictorum lucta; partimque à ſanguine plurimum in iis aggeſto & ſtagnante gravamen illud, ac velut molis incumbentis ſenſus infertur. Deinde quoniam cæteræ omnes totius corporis facultates à cordis motu dependent, idcirco hoc impedito & ſuppreſſo, illæ ſtatim deliquia aut inordinationes ſubeunt: præſertim vero quia ſanguinis in cerebrum, pro ſpirituum animalium fomite, affluxus interrumpitur, propterea mox horum effluxus in ſyſtema nervoſum ſupprimitur; adeo ut laborantes, dum pectoris molem imaginariam excutere ſatagunt, nec corpus nec membrum aliquod movere poſſint: nimirum quia ſpirituum (donec ſanguinis affluxu deſtituuntur) irradiatio in partes motrices inhibetur: interim qui in cerebro reſident, huic illuc lati phantaſmata confuſa, & ex moleſtiis à præcordiis impreſſa, horrenda ſpectrorum inſomnia concipiunt: Incubi paroxyſmus cito finitur, quoniam materia raro aut nunquam altius inſidens, facile excutitur, aut in ſanguinem reſorbetur: nam proinde ſpiritus complexu ejus immunes facti, ac intra ſolita ſpacia motus libertatem adepti, functionum ſuarum exercitia repetunt, quare ſanguinis affluxu tunc ſtatim in cerebrum redeunte, mox ſpirituum emanatio & effluxus, tum in meditullia ejus, tum in genus nervoſum, velut lumen de novo accenſum reſtituuntur, unde expergefactis vis motiva redit, atque imaginationis error percipitur. Quod autem in corde & Diaphragmate tremores & vibrationes celerrimæ ſuccedunt, ratio eſt, quoniam hæc corpora, quamdiu à motibus ſuis cohibentur exerendi ſe nixu laborantia quamprimum reſtituuntur, intra juſtos limites ſe continere nequeunt, quia totas vires ſimul exerentia, & nimis actuoſa, debitum officii munus excedunt; non ſecus ac virga, quæ ſi aliquandiu flexa detineatur, mox remota vi, impetu quodam ſe reſtituens, trepidationis ſeu vibrationis motum init. Ad hunc modum Ephialtis paroxyſmus, quia functionem vitalem, quaſi primarium in machina animali elaterem, immediate ſiſtit, illico cæteras omnes facultates ceſſare, imo totam animam corpoream (pluſquam gravior apoplexiæ aut lethargi inſultus) mutare, ac velut eclipſin pati cogit. Attamen ab hoc affectu periculum minus imminet, quia materies morbifica è ſanguine in cerebelli ambitum ſuffuſa, haud altius penetrare ſinitur, quippe ſpiritus, qui iſtius provinciæ ſunt, ſemper in procinctu ac vigiles, hoſti celerrime occurrunt, ejúſque introitum, intermiſſis licet interea functionis vitalis mundiis. fortiter oppugnant: Porro ſpiritus animales, qui in cerebri ditione ſunt, expergefactis protinus in cerebello laborantis ſubſidium convolant: nam Incubo laborantes, ſi forſan ab ejuſdem lecti conſorte mox ſomno excitantur, è paroxyſmo citius evadunt. Quanquam autem raro quiſpiam ab hoc morbo ſolitario interit, attamen huic crebro obnoxii, ſi quando aliis affectibus cephalicis, ut Lethargo, Caro, Apoplexia, aut Epilepſia corripientur, longe periculoſius decumbent, quia materies morbifica è ſanguine in cerebrum ſuffuſa, inſuper cerebellum ita prædiſpoſitum facile invadet: proinde ut laborantes functionis vitalis, una ac animalis eclypſin paſſi, in majus vitæ diſcrimen adducantur: Hinc vulgari obſervatio eſt Ephialte crebra tentati ſolitos non raro apoplecticos occumbere. Alter Incubi eventus minus periculoſus ſolet eſſe, quod ſæpe in paſſionem cardiacam, aliáſque affectiones pro hypochondriacis vulgo habitas ducit. Novi plures dum juvenes Ephialte, in provectiore deinceps ætate ab ea immunes, cordis tremore, palpitatione, aliiſque circa præcordia & hypochondria doloribus & ſpaſmis graviſſime afflictos. Commutationis hujus morbidæ cauſam fuiſſe putavimus, quod materies morbifica, poſtquam cerebelli ambitum ſæpius obſidere ſoleret, tandem facta impreſſione in privatum quendam locum altius penetraverit, & compagem ejus trajiciens, nervis ad præcordia deſtinatis impacta fuerit.

ſpiritus nonnulli, circa nervorum extremitates hoſpitantes, ab objecti fortioris impulſu expergefacti, alios in communi ſenſorio exſuſcitant, quo ſenſatio peragitur, & dein ictu ulterius continuato, una omnes velut dato ſigno in arma vocati, ſubito evigilant, atque excubiis accinguntur: Ejuſmodi ſenſatio moleſta, quæ ſpiritus animales à ſomno expergefacit, non tantum à ſenſibili externo infertur, ut cum ſonitus ingens, aut plaga cuti inflicta, Soporem excutit, verum aliquando ab humore acri, pharmaco, lumbricis, aliíſque affectibus interius ſitis, partes nervoſæ vellicantur, indéque ſpaſmo aut dolore oborto, ſpiritus in motum coguntur, ut propterea à ſomnis excitentur. *Idem parte* 1. *cap*. 16. Ne tamen hæc ſpirituum expanſio (quæ vigilia eſt) uſpiam ad nimias illorum jacturas diutius quam par eſt protrahatur, Et ſpiritus ſubinde defeſſi flacceſcunt, ac velut ſponte decumbunt, Ac una liquor nerveus in cerebri corticem ſuffuſus, eorum meatus infercit ac occludit: Hinc ſequitur vigilias præternaturales à duobus hiſce, nempe altero aut ſimul utroque pendere, Aut enim illi nimis efferi, ac velut œſtro perciti, haud ſponte ſuccumbunt: Aut Liquor nerveus cerebri exterioris poros non ita implet & obturat, proinde ut ſpiritus illinc introrſum ad requiem cogantur: utriuſque horum typi obſervandi paſſim occurrant. Et 1°. advertere licet ſpiritus Animales interdum efferos, ac ita elaſticos, aut alias enormes factos, non modo non ſedari & quieſcere, ſed intra propriam emanationis ſuæ ſphæram vix contineri poſſe, quapropter in Vigilia continua expanſi, cerebrum ita implent ac tenſum ſervant, ut ſuccus nerveus, præ foribus licet copioſe aggeſtus, minime admittatur: quod ſi, ut ipſe ingrediatur, ſpiritus à cerebri cortice introrſum revocentur, ſtatim illic coërciti, vel intra cerebri meditullium tumultuantes, phantaſmata mille & ſæpe horrenda concitant, quibus ſomnus arcetur: aut illinc ulterius *ὁρμὴν* ſuam in genus nervoſum dirigentes, magnas ibidem inordinationes cient, quæ ſomnum, utut irrepentem & inſtare viſum, continuo abigunt & abrumpunt. Quoad prius, horum ſæpe obſervavi quoſdam vigilia affectos, qui ſomnum, licet optato ingruentem, inire verebantur, quamprimum enim dormituri oculos clauderent, denuo ſtatim exilientes, confuſa phantaſmatum multitudine ſeſe mox adigi ad inſaniam clamitabant, proinde ut neceſſe habuerint ſomno abſtinere. Secundo, Spiritus dum efferatiores facti propter ſomnum, ab ambitu cerebri verſus interiora revocantur quandoque in genus nervoſum ſuas convertunt *ὁρμὰς*, & tunc, aut in nervos præcordiis aut viſceribus deſtinatos tumultuarie irruentes, in partibus reſpectivis inordinationes cient, (hinc taliter affectis quoties clauſis oculis ſomnos invitant, aut cordis tremores, ſubſultus & conſtrictiones cum ſpirituum deliquiis, & reſpiratione impedita: Aut viſcerum inflamationes & intumeſcentiæ, præfocationis ſenſus aliáque ſymptomata, pro hyſtericis vulgo habita, ſuccedunt:) Vel ſecundo, ſpiritus ab excubiis vocati, & in genus nervoſum converſi, quandoque in ſpinalem medullam, nervóſque exinde in membra quæque exteriora protenſos, impetus ſuos transferunt: quamobrem nonnullis dum lecto commiſſi ſomno indulgent, mox in brachiis & cruribus tendinum ſubſultus & ſpaſmi, tantæque membrorum inquietudines & jactationes ſuccedunt, ut laborantes haud pluſquam equuleo torti dormire poſſint. Olim pro fœmina Nob. conſulebar, quæ interdiu cardialgia & vomitu acerrimo tentari ſolebat, noctu autem, & ſomno ſubinde appropinquare viſo, ob affectiones ejuſmodi ſpaſmodicas, cum ipſo ſimul invadentes, impediebatur, nec quidem tota nocte dormire potuit, niſi laudano in dozi ſatis larga prius exhibito: quare medicamentum hoc primo tantum bis in ſeptimana permiſſum poſtea quotidie, per tres circiter menſes ſumebat, nulla exinde noxa aut in cerebro, aut circa aliam quamvis functionem contracta; cúmque ab aliorum interea remediorum uſu, ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſiis emendatis, ſpiritus animales benigniores mitioréſque fierent, illa poſthæc opio prorſus relicto, mediocriter dormire potuit. Hujuſmodi affectus ſomnifugi, ſive intra cerebri meditulium, ſive intra genus nervoſum, aut interius aut exterius concitati, omnino à ſpirituum animalium mala conſtitutione pendere videntur: nam qui mites, clari & lucidi corpora continentia blande actuare, & influentia benigna irradiare debebant, acres & efferi, ac tanquam effluvia ab aquis ſtygiis emiſſa coërceri inhabiles, ea nimis diſtendunt, voluntatis imperio regi, & à ſomno ſedari recuſant, quia uno in loco cohibiti mox in aliis tumultuantur: Talis ſpirituum animalium conſtitutio à ſanguinis gignentis, & ſucci nervoſi eam foventis & augentis dyſcraſiis acidis, & ſæpe quaſi vitriolicis procedit. Quoniam vero ejuſmodi Pervigilia diu tolerari non poſſunt, ideo imprimis adhiberi debent quæ ſpiritus demulcent, eorúmque inordinationes blande leniunt. Quod ſi ii irrequieti blanditiis compeſci nolunt, in ſedationem vinculis & verberibus quaſi inflictis eos cogere oportet: eorum copiæ diminui, ſimúlque ſpatia, in quibus liberi & ſine tumultu expandantur, dilatari, & ab aliorum humorum ſc. ſanguinis ac ſeri infarctibus, expediri debent: In quos fines venæ ſectio interdum convenit: Veſicatoria fere ſemper locum habent: Opiata, ſi bene conveniant, crebro aſſumantur, atque interea dum hæc inducias à morbi violentia præbent, hujus cauſa ſedulo aliorum remediorum uſu, quantum fieri poteſt, eradicetur: Quapropter quæ *ſanguinis & ſucci nervei* acorem tollunt, eóſque dulcedini reſtituunt de die in diem bonis medicis exhibeantur: In quo cenſu pulveres teſtaceos, apozemata & aquæ deſtillatæ alterantes, ex antiſcorbuticis temperatis, chalybis præparata mitiora. Spir. c.c. fuliginis & præſertim Tinctura Antimonii. Reſtat altera Pervigilii ſpecies, cujus cauſa aliqua ex parte, ſi non maxima, conſiſtit in pororum ſive meatuum in cerebri cortice fere continua apertione, ſive nimia dehiſcentia; præterquam enim quod ſpiritus animales acres & nonnihil efferi, ſponte ſua ſuccumbere & quieti indulgere recuſant, inſuper iis nulla repagula, aut juga è liquore nerveo cerebri poros ſubeunte, imponuntur, quin liberi omníque ſarcina immunes, illi etiam intra cerebri exteriora ſpatia ubique vacua expanduntur: quare ob hanc cauſam pervigiles nullum torporem, aut ſincipitis gravitatem, nullum ſomni appulſum aut deſiderium ſentiunt. Novi quoſdam ad hunc modum affectos, qui cum plures noctes continuas prorſus inſomnes degiſſent, uſque tamen alacres & impigri ſtomacho valentes & ad negotia expediti, ſomno nondum caruiſſe videbantur. Hujus cauſa procuIdubio eſt Sanguis retorridus & atrabilarius, qui cerebro exteriori ſuccum nerveum, non mitem & benignum, ſed aſſatum nimis & particulis aduſtis refertum ſuppeditat, qui proinde nec intra poros cerebri diutius manere, nec ſpiritus animales blande complecti & continere aptus ſit: Porro ipſi ſpiritus ex eo procreati, ex natura ſua nimis elaſtici & irrequieti evadunt, propterea ut nec facile ſedentur, nec in ſoporem ſua ſponte proclives exi-

ſtant

ſtant. Cœterum fixinres illi haud prompte avolant, nec cito defatigati flacceſcunt, quin longo tempore ſine magna refectione perdurant ac vegeti perſtant. *Th Willis Tract. de Anima Brut. part. 2. cap. 5.*

Observatio II.

§. *Vigiliæ excitatæ à phlegmone meningum, &c.*

JUvenis cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore conqueſtus eſſet tandem febris aucta & vigiliæ ac mors ſucceſſere. Calvaria aperta, vaſa meningas obducentia, erant ſanguine referta: Porro ipſæ membranæ tumore phlegmonode per totum affectæ apparebant. *Vide Tit. de dolore cap.*

Observatio III.

§. *Vigiliæ à phlegmone cerebri partis poſticæ exortæ.*

JUvenis ſub cane in gravem capitis dolorem incidit cum vigiliis perpetuis, febre obſcura & leviſſima, &c. Aperta calvaria magna ſanguinis nigerrimi, etſi diluti copia effluxit ſtatim: Cerebri tunicæ venulis *nigro torridóque ſanguine* turgentibus conſperſæ apparuerunt. Pars poſterior non ſolum nigricans, ſed & membranæ puniceo colore & gangræna correptæ viſæ, &c. *Vide Tit. de cap. Dolore.*

SCHOLIA.

F*Ebre obſcura & leviſſima*] Cauſam affert *Rufus* quod cerebrum ſolum laboraret, frigidum natura & humidum. Id vero verumne ſit jure in dubium revocant Viri graviſſimi *Platerus* & *Wepferus*. Revera, ſi ad magnitudinem & numerum arteriarum, tum ejus ſubſtantiam ſubeuntium, partim ſuperficiem perreptantium: Si morbos calidos, quibus obnoxium eſt, facilémque caloris ſuſceptionem: Si neceſſitatem multi ſanguinis calorisq; ad tot actiones admittendi, rectè id calidum, ſi non inſito, ſaltem influente calore cenſebitur. Copia autem excrementorum, quibus redundat, multitudini alimenti ipſi neceſſarii adſcribenda eſt.

Observatio IV.

§. *Vigiliæ ortæ à plenitudine vaſorum meningum, nigro ſanguine diſtentorum, Ulcere ſub medio oſſis ſincipitis dextri, Seri copia in ventriculis, &c.*

VIr 46. annor. (*de quo Tit. de capitis dolore*) incidit in dolorem ſincipitis, quem inſequuntur continuæ Vigiliæ, Mortui aperto capite reperio 1. venas arteriáſque duræ & piæ meningis tungentes plenáſque nigro ſanguine: 2. Sub medio oſſis ſincipitis dextri, ulcus oblongum cum ſanie craſſa & multum flava. 3. In ventriculis anterioribus, ℥ x i i. ſeri limpidiſſimi. 4. Plexus choroideus non nihil erat arroſus & putrefactus.

Observatio V.

§. *Vigiliæ inductæ à cranio ſphacelato, & ichore putrido ſub eo contento.*

TAurini Quæſtor (*de quo tit. de cephalalgia*) jam menſes aliquot inſomnes peregerat ex capitis dolore: Eum ſecuit N. ubi cranium ad coronalis & ſagittalis commiſſuræ regionem ſphacelatum putidúmque invenimus, Et cranio ſcra aperto abundans ichor putrilaginoſus profluxit, &c.

Observatio VI.

§. *Vigiliæ diuturnæ ab abſceſſu cerebri excitatæ.*

OBſervavi quendam ex diuturno dolore capitis, longíſque Vigiliis afflictum, tandem levi delirio & convulſione correptum periiſſe: Et aperto cranio inventus fuit abſceſſus cum pure admodum fœtente & corrupto. *Sebaſtianus Naſſius meth. med. p. 2. quæſt. 16.*

SCHOLIA.

Hinc inferendum non ſemper Lethargum ab apoſtemate induci, ſed tunc præcipue cum non circumſcripta margine, ſed in omni cerebri ſubſtantia humor diffuſus putreſcit: Vel cum apoſtema circumſcriptum mediam & præcipuam cerebri regionem, in qua arterioſi plexus continentur: occupat, ita ut ſpiritus omnino opprimantur vel corrumpantur: Cum vero apoſtema locum circumſcriptum habet, & reliquæ partes ſunt liberæ, nec ſpiritus opprimuntur, tunc non ſequitur lethargus. *Idem.*

Observatio VII.

Vigiliæ à vaſis utriuſque meningis ſanguine turgidis, Vlcere oblongo ſub ſincipite dextro, Plexu choroeideo nonnihil arroſo, &c.

Vir Nob. incidit in dolorem ſincipitis, quem inſequuntur Vigiliæ continuæ, &c. Illi vaſa utriuſque meningis ſanguine erant turgida; Aderat ulcus oblongum ſub medio oſſis ſincipitis dextri, Plexus choroeideus nonnihil arroſus. *Vide Tit. de cap. dolore.*

Observatio VIII.

Vigiliæ perpetuæ à Pancreatis abſceſſu latente excitatæ.

Mercator ætate virili & ἄσαρκος, cujus facultates naturales ſuo probe fungebantur officio, Verum de Somno apud Medicos duntaxat ipſe conquerebatur; *Cum enim dormire conabatur*, tum in leipothymiam & totius faciei frigidum ſudorem incidebat: Propterea qui tum ipſi aderant Medici, ob ſtomachum, quem male affectum eſſe opinabantur, hieram Galeni propinarunt, ſed fruſtra & abſque ullo commodo, imo vero aſſumpto pharmaco multo quam antea deterius ſe habuit: Quare Medici mutarunt ſententiam (quia ex juvantibus aut lædentibus non ſolum noſcuntur interni morbi, ſed curandi indicationes ſumuntur) & ad Cardiaca intus & foris adhibenda confugiunt, ex quibus tamen nullum quoque commodum prorſus percepit: Itaque cum prorſus nihil dormire poſſet, tandem miſer ille interiit.

Poſt ſectum eſt cadaver, in quo Pancreas, interno ſalvoque vitæ principio & ſtomacho, duntaxat repertum eſt abſceſſu putrefactum: Unde per ſomnum ſpiritibus ad extremis partibus ad ſua revocatis principia, tetros malignoſque vapores cor ferientes, & forte etiam ſtomachum efferri excitarique Medici poſt hac conjectarunt: &c. *Iac. Aubertus progymn. Exerc. 44. ad lib. de abd. Fernelij.*

SCHOLIA.

Pancreas abſceſſu putrefactum, &c.] Hæc fuit remota & mediata Vigiliarum cauſa; Ut ſomnus obrepat tria requiruntur, Cerebri temperies, Animi tranquillitas & ſuavis Anathymiaſis, qualis ab abſceſſu laborante parte efferri non potuit. Teter vapor inde manans, imo ſanies, per ductum patentem à Wirſungo detectum in Pancreate, in duodenum hiantem, prompte ventriculo inferri potuit, laceſſitiſque ejus orificiis, eximio ſenſu præditis ob inſignes nervorum propagines, & leipothymiam frequentem & perennes Vigilias, ob communionem quæ ventriculo cum Cerebro intercedit, & perpetuum vaporum aſcenſum parere valuit. Inter affectus quos Pancreas male conſtitutum accerſere ſolet, Vigilias recenſent *Tulpius* lib. 4. Obſerv. 32. *Riverius* Pract. l. 13. cap. 4. *Higmorus* in diſquiſition. Anat. ait in Nobili matrona Epilepſia & convulſionibus frequenter tentata, ſalva omnia fuiſſe, præter Pancreas quod ulceratum repertum eſt: Ex tenore *Sylvianæ* doctrinæ accuſanda venit Pancreatici ſucci excedens aciditas; aut ejuſdem vitioſa cum bile efferveſcentia, Cum conſtet acidos aut acres ſuccos Vigiliarum parentes eſſe.

Ob ſtomachum quem male affectum] Vel idiopathice, vel per conſenſum, ut hic à ſubſtrato Pancreate abſceſſu tentato: Excellent. Willeſius narrat de ſene hypochondriaco, ipſum inter alia ſymptomata, eructationi crebræ ſonoræ & valde moleſtæ à pluribus annis obnoxium fuiſſe: Eructationem iſtam in Pervigilium permutatam eſſe, nam affectu eo multo remiſſius habente Virum illum totas ſæpe noctes inſomnes traduxiſſe; Remediorum ope Pervigilio ſenſim evaneſcente, Eructationem rediriſſe. Hinc ut conſtet, *aut*, utriuſque cauſam eandem fuiſſe, ſcil. particulas adultas & irritativas è maſſa ſanguinea modo in ventriculi tunicas, modo in corticalem cerebri partem ſuffuſas.

& proptetea convulſo procedere, quam obrem antiquiores diaphragma φρένας appellabant: Verum iſtis non opus fuerat ſi conſideraſſent diaphragmatis actionem omnem à ſpirituum animalium è cerebello effluxu pendere, & propteres neceſſe eſſe, ſi materia phrenitica cerebellum invadente quædam pars ejus in cerebrum ſimul irruet, ut præter delipientiam, inſuper ſepti, ex ſe licet inſontis, motus alterentur.

Itaque Phrenitidis ratio formalis in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus animales, imprimis in toto cerebro, plurimum irritati, in motus inordinatos & valde confuſos, ſimúlque impetuoſos adigantur: proinde ut functionis cujuſque animalis actus depraventur & varie pervertantur, rerum ideæ ſimul plurimæ à memoria ſuſcitatæ, veteres cum novis, aliæque aliis male conjunctæ, aut diviſæ inite confundantur, phantaſmata multiplicia & pene innumera, eáque tantum incongrua imaginatio ſuggerat. Senſibilium ſpecies diſtortas, duplicatas aut incohærentes, ſenſorium commune repræſentet: hinc ut mens & voluntas conceptus, & paſſiones nonniſi ridiculas & impertinentes eliciant, atque corporis actiones fere tantum irregulares edi faciant. Porro non tantum in cerebro, ſed etiam in cerebello, & ubique in nervoſo genere ſpiritus velut œſtro perciti tumultuantur: qua phrenetici non ſolum delire loquuntur, ſed inæqualiter reſpirant, vociferantur, pugnos cedunt, manus & pedes jactant, quin & membra quæque viribus intenſis cúmque impetu validiſſimo exerunt, revera ut tota videatur anima in toto corpore furioſa excandeſcere & debacchari, ſeu potius velut incendio correpta inflammari: Et quidem Phrenitis nullo modo aptius definiri poteſt, quam quod ſit totius animæ ſenſitivæ, ſive ſpirituum animalium, quoad totam eorum hypoſtaſin, phlogoſis ſive inflammatio: Incendium hoc à ſpiritibus cerebri incolis ſemper incipiens, & exinde in reliquas animæ ſenſitivæ partes emigrans à ſanguine igne febrili prius æſtuante, tum materiam primo incentivam, tum conſtans incendii pabulum accipere videtur: Enimvero probabile eſt ſanguinem febriliter ardeſcentem, particulas interdum ſulphureas una cum ſpirituoſis cerebro offundere, quæ ſemiaccenſæ, & quodammodo efflagrantes, ſi una cum alteris penetrarint, exinde mox omnes ductus medullares & nerveos ſubeuntes, ſpiritibus ubique adhærent, eóſque adeo inflammatos ſumme efferos & implacabiles reddunt: Certe veriſimilius eſt Phrenitidem hoc ritu à ſpirituum phlogoſi, potius quam à meningum aut cerebri inflammatione, quæ cephalæam aut lethargum, certius quam furorem (*prout ex cerebri Anatomiis compertum* habui) inferrent excitari.

Et quidem ita fieri haud noſtra tantum aut nova prorſus opinio eſt, verum Hippocratis præcipuus ille ſectator & Interpres optimus *P. Martianus* idem expreſſis fere verbis ſtatuit, *Vide Scholia ad cap. ſequ.* Ubi manifeſte diſtinguit inter *calorem* & *flammam*, atque iſtum reſpectu qualitatis, & hanc reſpectu ſubſtantiæ alterationem eſſe ſtatuens, Phrenitidis cauſam ſpirituum inflammationi plane adſcribit.

Spirituum à ſanguine in cerebro productionem deſtillationi chymicæ ſæpius comparavi. De qua obſervare eſt, ſi liquor ſpirituoſulphureus igne nimis intenſo urgeatur, eum inter exſtillandum quandoque ignem concipere, ac efflagrantem cum flamma aperta in alembicum aſcendere. Hoc de oleo Terebinth. per ſe, aut cum floribus ſulphuris ebulliente quibuſdam magno ſuo damno ſatis innotuit. Pariter opinari licet ſanguinem intenſius ardeſcentem, etiam ſpiritus de ſe exſtillatis non raro incendium communicare, ſcilic. particulas quaſdam ſemiaduſtas cerebri poris inſinuare, quæ in ſpirituum ductus omnes, tum ibidem, tum in appendices ejus irruentes, ſpiritus ubique accendunt atque in motus perniciſſimos ac velut fulguratos cogunt.

Quod autem febribus non omnibus, nec tantum maxime ardentibus; Phrenitis ſuperveniat, ratio eſt quod cerebri clauſtra in tantum obſerata eſſe debent, ut non modo iis nihil extraneum ſuffundatur, ſed nec ſanguinis, ut ut ſumme flagrantis, & circumcirca contigui flamma intenſior eo perrumpere valeat: quare nonnullis febre cauſo affectis etſi cruor totus ardeſcit, torrentur viſcera, æſtuant medullæ, linguæ & fauces velut à carbone vivo aſſantur, uſque tamen cerebro firmiter occluſo functiones animales ſartæ tectæ perſtant: Verum è contra alii, quibus cerebrum debilius & nimis laxum eſt, atque ſanguis plus debito ſulphureus, non tantum à febre ardente, ſed interdum à mitiori viſa phrenitici evadunt.

Sanguinis autem prævia diatheſis, diſponens ad Phreneſin, requiritur, quæ modo ſimplex modo duplicata exiſtit, Prior eſt conſtitutio ejus calida & acris, ſive bilioſa, nempe quod plurimas in ſe particulas ſulphureas contineat, quæ plus debito in febre accenſæ, ſanguinem magis efflagrare, atque incendium ſuum cerebro inſinuare aptæ ſunt: Diſpoſitio hæc quando potens & ſumme actuata fuerit, morbum iſtum per ſe non raro producit: plerumque vero ſubeſt altera ſanguinis diatheſis, quæ priorem iſtam adjuvat, & magis efficacem reddit, nempe quod præter particulas ſulphureas & inflammabiles, adſunt aliæ aſperæ & penetrativæ, quæ videlicet ſubeunt & aperiunt, adeóque priores facilius introducunt: Hoc corpuſcula ſalina ſulphureis conjuncta quodammodo efficiunt: hinc bilioſi & melancholici febricitantes, in furorem ſunt magis proclives: Attamen longe potentius particulæ heterogeneæ cum ſanguini iniunt, à febre commotæ, cerebri oſtia aperiunt & inflammabiles quaſque intromittunt: Quapropter variolis & febribus malignis ac peſtilentibus Phreneſis crebro ſupervenit.

Requiritur & alter ad Phreneſin apparatus, qui cerebri eſt, qui partim in iſtius temperie & conformatione, partímque in ſpirituum incolarum indole conſiſtit. Quoad prius, cerebro calido & ſicco præditi in Phreneſin maxime proclives reperiuntur; non quod ea conſtitutio inflammationi ſive phlegmoni magis obnoxia ſit, (nam ad hanc minus apta eſt) ſed quoniam in tali cerebro, ſecus ac in calido & humido; vel frigido & ſicco, pori & meatus aperiores ſunt, & nimis dehiſcentes materiæ incentivæ à febre ſuggeſtæ aditum præbent. Quæ inſuper multo facilius admittentur; ſi ſpiritus admodum fugaces & pathetici, levi quavis occaſione in triſtitiæ, timoris, iræ aut odii paſſiones apti fuerint; proinde ut materiæ extraneæ incurſibus minus obſiſtant, ipſique incendium promptius concipiant.

Quod autem febribus non omnibus, nec tantum maxime Ardentibus, Phrenitis ſuperveniat, inde eſt quod cerebri clauſtra in tantum obſerata eſſe debent, ut non modo iis nihil extraneum ſuffundatur, ſed nec ſanguinis, utut ſumme flagrantis, & circumcirca conſiti, flamma intenſior ea perrumpere

valeat, quare nonnullis febre cauſo affectis, etſi cruor totus ardeſcit, torrentur viſcera, æſtuant medullæ, lingua & fauces velut à carbone vivo aſſantur, uſque tamen Cerebro firmiter occluſo functiones animales ſartæ tectæ perſtant; verum è contra aliquibus cerebrum debilius & nimis laxum eſt, atq; ſanguis plus æquo ſulphureus, non tantum à febre ardente, ſed interdum à mitiori viſa Phrenitici evadunt. *Willis de Anima Brutor. part. 2. cap. 10. pag. 428. & ſeq.*

Observatio II.

Phrenitis à retroceſſu humoris bilioſi eryſipelas in tibia parientis, in pulmones ac cerebri membranas irruentis, in quibus puſtulas, &c. excitavit.

ANno 1664. menſe maijo Toloſæ degens diſcipulus M. Franc. Prieur Chirurgi, Vicarii Dom. Franciſci de Barnoüin, Regii Chirurgi primarii, accerſitus fui ſanguinem miſſurus juveni Typotethæ Lemovicenſi, cui ſubortum erat eryſipelas in tibia dextra, totam partem interiorem, à metatarſo ad genu uſque obſidens: Legitimum id fuit, ſolo rubore ad citrinum colorem, citra tumorem, vergente ſe prodens, comite dolore punctili & inſigni partis æſtu: Dom. Mulaterius, Doctor. aggregatus Facultat. Toloſan. congrua præſcripſit remedia: accedenti vero mulierculæ potiorem fidem adhibuit æger quam med., qui cholagogo eum purgari curaverat, præmiſſa ſanguinis miſſione, appoſitis parti affectæ linteis lacti tepenti immerſis & expreſſis: medicaſtra vero uſa fotu ex lenticula paluſtri, umbilico veneris, ſolano, foliis pruni ſylv. malicorio aquæ fabrorum & aceto roſaceo incoctis, frigido actu adhibito, humorem intro repreſſit, qui illico remiſſo calore evanuit; at retroceſſum diu non impune tulit æger; poſtridie enim cruris ſenſus ſtupidus evaſit, affectu altius irrepente, regionémque epigaſtricam, umbilicalem & hypogaſtricam ſimul invadente, nec non thoracis latus dextrum, accedentibus *febre*, leipothymia, nauſea: Et quanquam periculum imminens ab ejuſmodi fotu patefeciſſimus, ideo tamen non deſtitit: hinc remiſit quidem omnino affectus, ſed in pejorem & lethalem deſiturus: Exacto enim triduo intumuit ægri caput, ab occupato membro principe: Succeſſit his ingens *ſpirandi difficultas*, *ſitis* quæ ſedari non poterat, ob quam *lingua extra os* perpetuo *exerebatur*: Apertæ fuere venæ brachiorum & pedum: præſcriptus litus ex unguent. roſac. albo Rhaſis, citrino; Adeo inſignis fuit capitis totius cum rubore intumeſcentia, ut prioris formæ vix ulla ſupereſſent veſtigia: Poſtridie diſcuſſus tumor, ſuccedente Phrenitide, & die morbi XI. morte.

Juvenis apertum fuit cadaver, anno XXVIII. denati, coram Dom. D. de Quayrats, Primarii Medic. Profeſſoris, & Mulaterio Chirurgo. In imo ventre repertum hepar exiguum, exſuccum, lividum, Inteſtina vacua & quaſi contracta. Thoracis regione aperta, Pleuræ pars dextra puſtulis miliaribus obſita deprehenſa eſt, necnon Pulmonum loborum membranæ, ante & retro. Dempto cranio, dura mater ſimilibus puſtulis conſperſa apparuit, omnino exſucca & arida. Earum quædam diſſectæ humorem craſſiuſculum effuderunt, ſebo non adſimilem. Fœtor ſummus, præſertim capitis, ulteriorem diſquiſitionem prohibuit. *Ex communic. Magiſt. Bailly Chirurgi Genev. peritiſſimi.*

SCHOLIA.

ERyſipelatis curam innuit *Hippocr.* aph. 25. ſect. 6. *Eryſipelas foris intro verti malum: intus vero foras bonum*: Quaſi dicat, (commentatur *Heurnius*) In Eryſ. non eſt valide refrigerandum, nam bonis ægrorum rebus fit mutatio intus foras: laudatur enim ſemper excluſio in partes infimas ac ignobiles & externas partes: Quare non repelle ubi morbus eſt malignus, natura debilis, & materia copioſa & acris cum phlegmone viſcerum: Ita in pleuritide & peripneumonia non repercutimus materiam, nam repreſſus intro ſanguis augeret horum viſcerum phlegmonem; Quicquid igitur ex viſceribus ad cutem abit non debet retrudi: Excludenda tamen eſt cauſa antecedens, interdum phlebotomia & pharmacia, ſeróque lactis propinato ac julapiis temperandos fervor: Quin topica frigida & humida admovemus, non tam repreſſionis quam temperationis gratia: Si cauſa antecedens non magna ſubſit, lintea ſmegmate aqua ſoluto madentia admovemus optimo ſucceſſu, maxime ſi acerrima vel maligna fuerit materia, & ſi viſcus germen morboſum habet, vel ſi ſenex fuerit, aliâve de cauſa vires titubarint: Præclarum remedium eſt ſtercus recens bubulum, ſi in ſartagine coquatur cum adjectis floribus chamæmeli & ſambuci ut fiat cataplaſma, quod tepide admovetur; Ex aceto roſato & ex aqua ranarum coquitur myrrha, & ea aqua admovetur. *De Eryſipelatis cura inter cæteros conſulendus Sennertus Pract. lib. 5. part. 1. cap. 7. & lib. de Febribus.*

Observ.

Observatio III.

§. Phrenitis à cerebri inflammatione & membranarum.

PHrenitici biduo extincti caput apertum, in quo cerebrum & membranæ cum rubore adeo tumebant, ut venæ ab ipſius ſubſtantia ſeparari poſſent. *I. Rhodius Centur.* I. *Obſerv.* XXXIX.

Observatio IV.

§. Phrenitis à Piæ matris inflammatione illæſo cerebro.

F*Abritius Bartholetus* mihi faſſus eſt ſe in plurimis phreniticorum cadaveribus inveniſſe piam matrem ſine omni cerebri noxa inflammatam. *I. Rhodius Obſ.* XL. *Cent.* I.

Observatio V.

Phrenitis à duræ matris exulceratione, Vaſorum ejus plenitudine & Piæ, cum Abſceſſu in cerebello flaccido.

QUidam per biennium conqueſtus fuerat de dolore in Occipite, tandem hic Phrenitide ac convulſivis motibus correptus ſubito interiit. Huic craſſa cerebri membrana aliquot locis exeſa erat variis foraminibus, ídque potiſſimum in bregmate ſub ſagittali ſutura, ubi ea cum coronali jungitur. Ex iis foraminibus effluebar, & per membranam dictam effuſus erat ſanguis fermè concretus, ater ac aduſtus, admodum fœtens. Tali quoque ſanguine diſtenta erant vaſa per exteriorem craſſæ meningis ſuperficiem diſcurrentia, quin & ea quæ numeroſa per tenuem diſſeminata ſunt. Huic intra cerebellum abſceſſus humore non naturali ſcatens repertus fuit: erat is humor colore ex citrino ad pallidum vergens, palida nimirum bilis. Ipſa cerebelli ſubſtanria flaccida omnino molliórque multo quam cerebri ſubſtantia. *Petrus Pauvius Obſeruat. Anatom.* VIII.

SCHOLIA.

C*Onvulſivis motibus*] Suſcitatis ab ea pallida bile quæ abſceſſum cerebelli fovebat, Aut ab eodem humore qui cerebri membranam aliquot in locis exeſerat, Imo Phrenetidem Epilepſiæ complicatam vidit *Saxonia* in adoleſcente, qui Phrenitide captus ſingulis diebus ac noctibus pluſquam trigeſies capiebatur Epilepſia, qua deſinente ſtatim redibat Phrenitis, qui vixit uſque ad 14. cum bis ſymptomatis.

Observatio VI.

In quodam ab oſcura Phrenitide extincto repertæ ſunt venæ cerebri varicoſæ, medulla cerebri ſicciſſima, membranæ ſicciſſimæ.

ADoleſcens medio Octobri capite doluit; ſebris ſed ea fallax, cum ſe febtire non putaret; nulla dum intermiſſio officii, lex vitæ neglecta, dolor tamen *capitis* aggraveſcebat: Externa accuſabantur, ut ætas ad omnia prona: Tandem febris aucta, dolor capitis auctior; febris verè *κεφαλαιὴ* Τυφώδης: nihilominus tamen ſui negligens ruri modo in urbe fuit, ſecurus omnium tandem lecto affigitur & affligitur: *fallax pulſus, ut in morbis capitis*, urina fallacior, ille febri non reſpondebat, & in capite ſecus erat; ſegnities alvi, nec niſi arte provocata quicquam ex alvo profluebat: æſtus viſcerum, ſed major capitis, oculus ardens, facies rubra, maximè genæ: aliquid pulmonicum ſuſpicabamur; *dolor capitis* major ad ſincipur: omnia noctu graviora, clamores, jactationes, *deliria* fugacia, indecora corporis compoſitio, mox ad ſe reditus: rurſus deliria intra verba, ſomnus profundior ut vix excitaretur: deinde coma vigil, & inæqualis ſymptomatum mixtura: mox catochus; niſi quod deliratio jugis non foret, mox lethargicum quid, mox typhomanias ſpecies: tandam oculi fixi & rigentes, ut in catoche: obſcura phrenitis, blanda, contrectabilis, dextrarum

partium rigor revera σπασμώδης & deinde paraplegiacum quid ; Siriaſin quandam & φλόγωσιν ſuſpicati ſumus : difficilis reſpiratio , qualis peripneumonico : omnia viſa ſunt mitiora : Convaleſcendi ſpes aliqua ; morbus variè luſit oppugnatus, ſed non expugnatus invaluit, dolores repetunt, omnia in pejus ruere, per dies 40. traxit, mors.

Aperto capite venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes videntur : Item obſervatum in ventriculo medio ſerum multum : medulla cerebri, quæ mollior & friabilis eſſe debet, ſiccior : membranæ ſicciſſimæ, quaſi per ſiriaſin & deflagrationem arefactæ & rigentes, vix lacerabantur, vix novacula præcidebantur, acutiei ſecantis reſiſtentes : imò ſectæ crepabant more membranarum arietinarum atque occaleſcentiam : Pulmonis partes dextræ lateri adhæſu contumaciore, lacerabiles nectebantur plenæ vomicis tabo & pure ſcatentibus : hæc reliqua ex gravi peripneumonia, quæ anno præterito illum oppreſſit ac pene conſumpſit : Hepar labem conceperat, ſed non maximam qualem pulmo : *Ballonius lib. 3. conſ. 71.*

S C H O L I A.

M*Embrana ſicciſſima*] Cauſa interitus & ſymptomatum fuit illa Siriaſis & phlogoſis, præſertim membranarum cerebri : In his & in cerebro non tam fuit alteratio quàm alienatio : Et in his fuit quædam hectica intemperies diuturnitate temporis contracta: Acceſſit pulmonis dextri impuritas, in quo vomicæ erant, veteris tabi & puris reliqui ex peripneumonia: Hippocr. notat ex pulmone quoſdam lethargos, cùm afficitur cerebrum tetro vapore, unde marcor cerebri, & marcet æger, nec fari poteſt ; ut uno dicam verbo, Typhomaniæ erat potius ſpecies quædam, mixtis ſymptomatis phrenitidis & lethargi ; non vera & aperta fuit phrenitis, in qua ad omnem audaciam prompta mens eſt, ſed ob impreſſam inuſtamque hecticam cerebro & membranis intemperiem obſcuram. Vulgus deſignat phrenitim ex morſu, clamore, inſultibus, involatu, in obvium quemque unguibus, delirio perpetuo, ſed alia eſt ſine his manifeſtis : id quod *Galenus* manifeſtè expreſſit in prorrh. Citat locum Hipp. ex Epidem. *Nullus phreniticorum valdo inſanivit, ſed veternoſa ad ſomnum inclinatione gravati peribant* : Et hi phrenitici obſcuri vocantur : & id ſæpe vulgo ignotum & Medicis : Eos demum vocant phreniticos qui clamant & exiliunt : In obſcura virium languor eſt, & hectica quædam affectio phrenitidis eſt : Idem contingit quod lanis tinctis quæ colorem non deponunt : ita quidem hæc affectio cerebro impreſſa hectico modo vix elui poteſt. *Idem ibid.*

Dolor capitis, Deliria, Somnus &c.] Symptomata quæ caput exercent, aut ſunt Cataphorica cum ſomno profundo : aut Paraphorica, cum delirio : aut Catarrhoica cum fluxionibus ; aut Cephalalgica cum dolore capitis : Tria ſuſtinuit æger, paraphorica, cephalalgice, cataphorica.

Fallax pulſus ut in morbis capitis] Quod in apoplecticis præſertim deprehenditur, quorum pulſus ingruente affectu vix immutatur, qui ſi concidat, corruentis ſimul vitalis facultatis cum animali, inſtantique fati certum indicium præbet. An vero cordis Pulſus à ſpirituum animalium per nervos influxu ita neceſſario dependeat, ut eo prohibito cordis actio omnino ceſſet, diſquirit Excell. *Williſius* Anat. cerebri cap. 24. Ac pro deciſione experimentum in cane vivo factum affert, Circa jugulum, cute per longum diſciſſa, utrique paris vagi trunco ſeorſim arrepto, ligatura valde ſtricta injiciebatur : quo facto ſtatim canis torpeſcere viſus, obmutuit & circa hypochondria motus convulſivos cum magno cordis tremore paſſus eſt : verum hoc affectu brevi ceſſante poſtea quaſi moribundus jacuit, ad motum quemvis impotens ac alimenta quævis oblata reſpuens, nihilominus vita ejus adhuc perduravit, nec, poſtquam Nervi iſti penitus diſſecarentur, ſtatim extinguebatur, quin per plures dies ſuperſtes tamdiu vixit, donec fere præ longa inedia viribus ſenſim attritis enecaretur : Cadavere aperto, ſanguis intra cordis ventriculos, & vaſa illinc undequaque prorenia, ſcil. tum arterias, tum venas valde coagulatus in grumos concreverat : nimirum proinde quia ſanguis, licet pro vita utcunque ſuſtinenda aliquatenus circularetur, maxima tamen ex parte tum in corde tum in vaſis ſtagnaverat : cujus ſtagnationis cauſa non alia videtur aſſignanda, quam quod præcordia, prohibito ſpirituum animalium influxu, ſolitus motus deficeret. Quod ſi ultra inquiratur, unde ſpiritus animales (præcluſo utrinque paris vagi ductu) cordi adhuc motum ejus perennantes ſuppeditentur ? Ait id fieri poſſe per nervos Recurrentes, utpote è quorum nodis ſurculi & fibræ plures cardiacæ prodeunt, atque præterea nervi utriuſque extremitas Nervo à ſuperiori plexu dimiſſo occurrens unitur: Notandum vero quod ſpiritus animales intra nervorum ductus ultro citrove deferri poterunt: quare, cum vitæ neceſſitas urget, ſpirituum penus diminutior licet, è plexu prædicto dimiſſus, a nervi recurrentis cauda excipitur, ac illinc commeatu retrogrado in ramos cardiacos, & demum in cor ipſum derivatur : Utcunque experimentum illud concludere videtur cordis motum non minus à ſpiritus animalis, quam à ſanguinis influxu pendere : utriuſque privatio totalis vitam adimit ; atque à ſanguinis defectu (quatenus ſpiritui cordis inſito copula ſulphurica denegatur) cordis vigor ac vis elaſtica ſupprimitur, ut pulſu ſenſim debilitato vita paulatim extinguatur : Proculdubio in tenore pulſus explorando ſemper attendi debet qualis ipſi alteratio ſpirituum animalium & ſanguinis vitio inducatur. *Vide plura loco dicto.*

Deliria intra verba] Tremulæ, obſcuræ blandæque deſipientiæ valde phreniticæ, ut Didymacho in Co obvenit, ut citat. *Hippocr.* 1. Prorrh. *Galenus* in comm. meminit phreniticorum, de quibus loquitur *Hippocr.* 3. Epid. Nullus phreniticorum, *ait*, vehementer inſanivit, velut aliis uſu venit, ſed alia quædam veternoſa in ſomnum inclinatione capite gravati peribant. *Et paulo poſt.* Phrenitide ex minioſo ſucco generationem habente, cum is in cerebrum decubuerit, principio quidem qualitate ipſius nondum toti corpori cerebri permixta confuſaque, tumultuoſæ fiunt deſipientiæ : procedente vero tempore ſimile quippiam contrahitur lanis quæ à tinctoribus appellatis tincturam accipiunt : nempe & hæ vix eluibiles redduntur, non ſecus atque eæ quæ ab initio colorem habent : Talis igitur cerebri tinctura, deſipientiam hecticam habet, atque ob id affectio horum, ut febrium hecticarum prava eſt.

Observ.

Observatio VII.

Phrenitis à tumore inflammatorio in ſubſtantia cerebri.

AD inviſendum puerum duodecennem acceríitus, arteriam in carpo contemplor duram cum pulſu frequenti & exiguo: ægrum imaginatione laborare deprehendo, continuo delirantem, floccos carpentem, inſomnem, immorigerum: cui lingua exuſta, fuliginoſa, nigra: excrementa ſicca, dura, pilularum inſtar: Hunc phrenitide confirmata laborare, eaque exitiali mihi perſuaſi: nam triduo poſt, nullis auxiliis aptis proficientibus, migravit è vivis:

Secto capite, contemplatoque cerebro, in ejus medullari ſubſtantia repertus eſt tumor nucis juglandis magnitudine, rubidus, & venis turgentibus ſanguine repletus, qui hujus noxæ cauſa fuit certiſſima: rupto abſceſſu, emanavit fœtidus ichor, cochlearis quantitate, & venæ jam ante tumidæ, ſubſederunt: *Nicol. Fontanus Analector. cap.* 1.

SCHOLIA.

EO exemplo probat cerebrum poſſe inflammari, quia venis arteriiſque præditum eſt, & quia nativa temperie calidum eſt: Objicientibus autem, quo fiat inflammatio requiri ut humor in parte detineatur & circumſcribatur, ut difflari prohibitus putreſcat, qui ob tenuitatem a cerebro laxiori cohiberi non poteſt, ſed diffluit? Reſpondet bilem tametſi ſit humorum tenuiſſimus, tamen acredine ſua facile in cerebro laxo, aliquo perſiſtere poſſe tempore, non obſtante hujus laxitate aut mollitie, cum pulmo mollis & ſpongioſus phlegmoneis quoque ſit capax.

Observatio VIII.

§. Phrenitis à verme utramque meningem perforante.

IN Anatomia cerebri vermis inventus eſt, qui piam & duram matrem transfoderat, unde phreneſis generata fuit: *Paracelſus lib.* 2. *Paramyr.* §. 2.

Observatio IX.

Phrenitis à meningum, præſertim piæ, inflammatione.

LAboraverat juvenis gracilis & ſiccus Tertiana quadam continua, pravis comitibus ſymptomatis: imò quotidie ſæviens cephalalgiam concitavit, ex retorridis fuliginibus caput aſcendentibus! Ob dolorem, accedente etiam vigilia, vaporibus tetris oppletum eſt caput: quorum copiam multam cùm cerebrum reciperet, factum eſt ut nono die paraphrenitis invaſerit ægrum, ex qua paulatim Phrenitis ſuborta, & ſævis ſtipata ſymptomatis ſuperveniet, quæ nullis auxiliis levata eſt: ſed cum pulſu duro, cute arida, *rubentibus ſqualidiſque oculis*, furioſus, amens, inquietus & inſomnis, 63. die occubuit.

Deſecto cranio, cerebrum ſine læſione inventum, ſed maculis ſanguineis undiquaque reſperſum: Meninges, præſertim pia, tumens viſa eſt, ſanguine nigriuſculo turgens, & eo exceſſu, ut omnes ejus ramuli, qui per totam cerebri molem diſperguntur, aliquatenus apparerent tumidi & accenſi: quoniam igneus inflammationis calor, alteratione per continuum facta, imò communicatis fuliginibus, univerſam tenuis meningis molem inflammat ubertim: *Nic. Fontanus Analect. cap.* 2.

SCHOLIA.

T*Ertiana quadam continua*] Duplex eſt generationis phren. modus, primariò ſcilicet vel ſecundariò affecto cerebro: Si à cauſa aliqua externa, ut inſolatione, meri potu &c. æſtum concipiat, ſanguis ejus vaſis conceptus extra illa in ejus ſubſtantiam & meningum effunditur, ubi fit ſyſtrophica inflammatio, cujus calor ad cor uſque diffunditur, febremque ſymptomaticam dictam concitat: Quod iidem à vulnere, contuſione &c. fieri poteſt, Phrenitiſque hoc modo genita Primaria dicitur: Secundaria autem illa eſt quæ febribus ardentibus vel malignis ſuccedit, detruſa humoris morbifici ad cerebrum portione: Plerumque enim in talibus contingit, ut natura à cauſa morbifica laceſſita, hujus partem in viſcus aliquod extrudat, inde ortus variis in partibus phlegmonarum: quæ depoſitio ſi ad cerebrum fiat, fiet hinc Phrenitis, in qua febris delirium præcedet; Cum in primariis delirium ab initio conſpicuum ſit: Harum generationem dat Hipp. lib. de affect. *Quæ febres* inquit, *hyeme ſive ex vino, ſive ex laſſitudine, ſive ex quavis alia re oriuntur, diligenter obſervanda ſunt: interdum enim in acutas tranſeunt, earumque tranſitio fit hujuſmodi, Agitatis duobus humoribus, tum bile tum pituita, ubi quæ minimè conveniunt corpori admoventur, ipſi in ſeſe collecti in eam corporis partem quamcunque ſors obtulerit, ruidunt, fitque phrenitis aut &c.*

Tumens viſa eſt] Admiſſa ſanguinis circulatione, Phrenitis hanc habet generationis viam, Circulatione

turbata, æſtuoſus, bilioſis atomis perfuſus ſanguis, nauſeabundo vaſorum & ductuum faſtidio & vomitu, ejectus in inania ſpatia circa cerebri ſubſtantiam medullarem, aut meningem ipſam inveſtientem, calefacit, inquit (*ους* lib. 1. de morb. totum corpus reliquum & deſipit homo, & non ſibi conſtat præ febris copia. *Guern. Rolfinkius Diſſert. anat. l. 6. cap. 1.* Pars mittens humores eſt totum corpus, quod potentia ſuperat omnes partes ſeorſim ſumptas, inque cerebrum ſaburram ſuam exonerare poteſt: non mirum eſt humores hos petere ſumma: magna vis in anguſtis vaſorum meatibus eſt coactionis, ut unde trudit undam, non ſolum deorſum, verum etiam ſurſum, ita etiam ſanguis: In circulo non eſt neque ſurſum neque deorſum, ita neque in ſanguine circulato: propenſio moti bilioſi ſanguinis non eſt ſolum à naturali ad motum inclinatione, verum etiam præternaturali à fermentatione & quadam ejus *διαχωρίσει*, ſegregatione. Humores hi non generantur in cerebro *συναθροισμῷ*, ſed in viſceribus confectioni & depurationi ſanguinis deſtinatis, corde nimirum & jecore præcipuè; indeque orta cacochymia, & per *ρευματισμὸν* eò promoventur: Impacti iidem ibidem, *ἕλιξιν ἢ συμπλοκῇ* quadam inſinuati, *συστροφὴν* convolutionem quandam ſpirarum inſtar faciunt, nodoſque & criſpitudines, exitum non invenientibus per majores arteriolas & ductus, in minores qui influxerant humoribus. *Idem conſ. 3. lib. 2.*

Membrana ſanguine nigriuſculo turgens] Exemplis edoctus Clar. *Bartholinus* aſſerit membranis cerebri inflammatis, vel ſpinali medulla ſphacelata delirium ortum. *Epiſt. 86. centur. 3.*

Rubentibus ſqualentibusq; oculis] Inflammatarum meningum ſignum: Sed & ex eorum motu incompoſito Delirii ſigna petuntur. Nam ſicut (*ait Excellent. & Elegent. Menjotius Diſſert. de Delirio*) datur, *ἠθικὴ τις ἐμφρονώδης*, aſpectus bene compoſitus, liquidum tranquillumque animum arguens; ſic *ὀμμάτων στερεὸν* eſt *ἀγριωπὸν*, truculentusque fixus contuitus delirium præſumiat, ut etiam oculorum *ῥίψις*, inconſtans volubilitas: Nam cum oculi proximi ſint cerebro, ac venis arteriis, nervis, membraniſque cum eo conſociati, ſolent primi inter ſenſus ipſi laboranti *συντιμωρεῖν*.

Observatio X.

Phrenitis vulnus ſequuta, hinc abſceſſum ſub calvaria genitum.

MIles in occipitio vulneratus moritur: Aderat rima & depreſſio ſolius laminæ internæ cranii: hinc ortus *abſceſſus ſub calvaria*, qui introduxit Phrenitidem. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

SCHOLIA.

ABſceſſus ex vulnere aut contuſione capitis genitus ſequentibus ſignis dignoſcitur: Poſt acceptam contuſionem Torpor quidam & mœſtitia apparet, animalibus ſpiritibus à materia extravaſata labefactari incipientibus: Morbo invaleſcente febricula exoritur, materia putreſcere incipiente; His capitis dolor ſuccedit & ſomnolentia: mox aucta putredine omnia ſymptomata ingraveſcunt, febris intenſior evadit, æger è profundiori ſomno emergens ſubito vociferatur & ſurgit è lecto, itatimque iterum decumbit: frequenter manum ad caput adducit: Ex his pleriquе ante obitum purulentam materiam & vireſcentem ore aut naribus rejiciunt. *Riverius Pract. lib. 1. cap. 12.*

Abſceſſus ſub calvaria] De abſceſſu hypocranio vide ſectionem 1. Obſerv. 55.

Observatio XI.

Paraphrenitis ab inflammata dura meninge, plexu choroideo, Ichore inter meninges & cerebrum.

AMedeus N. poſt varios morbos tandem aucta febre, cum paraphrenitide extinctus eſt. Dura mater erat inflammata; Inter meninges & cerebrum ichor multus: Plexus choroides inflammatus. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia, ex Hildano.*

SCHOLIA.

P*Araphrenitide extinctus eſt*] Cur non potius Phrenitide, ad cujus *ὕπαρξιν* meningum inflammatio requiritur, quæ hoc in caſu adfuit? An quia tumultuoſum non fuit delirium, cum excandeſcentia, paraphrenitidis nomine donavit? At in homine viribus jam fracto à præcedentibus ægritudinibus, non potuit vehemens ille impetus, qui in cæteris adeſt phreneticis, quos morbus ab initio adoritur, obſervari.

Observatio XII.

5. *Phrenitis ab abſceſſu ſub cranio latente, Putredine meningum & particulæ ſubſtantiæ cerebri.*

AGricola, cujus caput diu Solis radii verberaverant, (*vide tit. de dolore cap.*) primo dolore capitis, febre &c. affectus fuit, die 5. acceſſit *Phrenitis*: Paulo ante obitum per os, narem & aurem dextras pus fœtidiſſimum effluxit: Dempto cranio in conſpectum venit Tumor avellanæ magnitudine, qui apertus pus effudit fœtidiſſimum viridantis coloris:

coloris : Dura & pia mater putredine affectæ erant : Subſtantia cerebri labem paſſa erat, quæ fœtidiſſima, à me reſecta ad uſque ventriculum anteriorem dextrum : Doloris ſedes vix aſſis Gallici magnitudinem æquabat.

SCHOLIA.

D*ie 5. acceſſit Phrenitis*] Cerebrum vel primario afficitur, cum immediate à cauſâ aliqua procatarctica incaleſcit ; vel ſecundario cum febribus ardentibus vel malignis Phrenitis ſuccedit : uſu enim venit ut natura à cauſa morbifica laceſſita, illius portionem in viſcus aliquod excutiat, hinc peripneumoniæ, anginæ, hepatitides &c. *Vide Hippocr. lib. de Affectionibus.*

Observatio XIII.

§. *In Phrenitici cerebro nullæ phlegmones notæ repertæ.*

EGo Phreniticum jam phanaticum redditum, qui ſeptem diebus μανικὸν καὶ τεχνικὸν intuens quosvis invadebat, à fatis ſecui, Nec ullum unquam phlegmones veſtigium deprehendere potui. *Heurnius de morbis pector. cap. 1.*

SCHOLIA.

S*Eptem diebus &c.*] Phrenitidem vocat Hippocrat. Delirium cum febre continuum, ab inflammatione earum partium quæ rationi & menti inſerviunt, ita enim ſpiritus animales, quorum vitio deliria fiunt, non ſimpliciter modo incaleſcunt, ſed & ſecundum ſubſtantiam alterantur : hinc fit ut Delirium ſit continuum in phrenitide, ſubſtantiæ enim ſpirituum vitium ex fervoris remiſſione, aut aliqua re adveniente emendari non poteſt : Quod perpendens Hippocr. Phrenitidis cauſam in ſanguinem vitioſum retulit, quo exiſtente impuro, perfectam ſpirituum animalium generationem fieri eſt impoſſibile (1. de morb. ſ. 2. v. 277.) Cùm igitur ad Phrenit. generationem ſpirituum animalium ſubſtantiam & temperiem vitiari ſit neceſſe, merito dictum hanc ab inflammatione earum partium pendere quæ menti & rationi ſerviunt : Inflammatio enim putredinem ſupponit, quæ ſpirituum ſubſtantiam & temperiem alterare prompte valet : Menti verò inſerviunt, Jecur, ſeptum tranſverſum, cor & cerebrum : *Jecur*, quia materiam generationi ſpiritus vitalis ſubminiſtrat, ex quo animales ſpiritus animæ inſtrumenta generantur : *Septum*, quod flabelli inſtar cordis & ſpiritus vitalis fervorem temperat ; & cerebrum facultatis animalis ſedes : De *Jecore*, 4. Epid. v. 348. legimus, Quibus in dextris diſtenſio ſub mollis, Phrenitici fiunt : Et de hac phrenitide ſpecialiter tractavit lib. de affect. v. 92. A ſepto tranſverſo phrenit. excitari, in *Hippocr.* doctrina adeo frequens eſt, ut hanc ſolam Phrenit. cauſam agnoviſſe viſus ſit: Cerebro inflammato eam fieri certum eſt : Phrenit. cordis inflammationem ſequentis nullus mentionem facit, quia mors eam occupat : Quoties autem hepar inflammatione corripitur, ea tanta eſſe debet ut totum viſcus occupet, & præſertim vaſa omnia per illud diſſeminata : Cùm enim pars aliqua ab inflammatione libera eſt, ſanguis in parte non læſa genitus, purus exiſtens, ſpiritus vitalis materia evadit : Cor enim optimum ad ſe trahit, unde ſpiritus puri generantur, quo caſu nulla mentis læſio contingit : hinc non omnes inflammatione hepatis detenti Phrenetici fiunt *Pr. Martianus comm. in lib. 3. de morb. v. 99.*

Nec ullam phlegmones veſtigium] Scil. in cerebro & membranis : quæ potuit eſſe vel in diaphragmate vel Iecore, aut etiam corde, juxta Martianum : Oboculos autem habeat Medicus *Ballonii* cautionem conſ. 71. l. 3. traditam : *Sæpe ait*, capita hominum morbo capitis conſumptorum aperta ſunt, in quibus nihil commemorabile repertum eſt quod mortem intentaſſet, cùm alioquin Medicus aut abſceſſum, aut ſimile quid repertum iri pronuntiaſſet : ſpes augurantium ipſa inſpectio fefellit, & eorum fiducia, & expectatio in ſtuporem vertit, ac ſi cum ipſa anima mortis occaſio evolaſſet.

Uterque ventriculis aqua &c.] Ex abſentia inflammationis meningum, confirmari poteſt ſententia *Paracelſi*, qui Phrenitidis cauſam propinquam & præcipuam deducit ex ſublimatione mercurii : Generationis modum lib. 1. paramyron de orig. membr. cap. 4. pluribus proponit ; Mercurius iſte ab alio quopiam (neceſſario aliquid extrinſece aſſumit) ſublimatur ſeu elevatur, & primo quidem calore virtutis digeſtivæ, quæ accidentalis eſt, prævalente, eumque ex inferioribus partibus propellente : deinde calore exercitii 3°. calore aſtrorum ; poſtquam verò mercurius diu fuerit motus, adeoque ſubtilis effectus ut in ſuum aſcendat gradum, tunc depellitur ſuo Aſtro (quæ depulſio corporis eſt morbus & morborum omnium principium) tunc nequitiam ſuam exercet & præparatione iſtiuſmodi adeo fit ſubtilis, ut nemo ipſi poſſit reſiſtere ob vim internæ naturæ : ſulphur & ſal non poſſunt ipſum coërcere ob vehementiſſimum calorem qui repellit hæc duo. Hinc collige phrenitidem Paracelſo eſſe morbum mercurialem in liquoribus exiſtentem, & quidem ſublimationem, quæ fit à calore interno vel externo. *Petrus Noſologia p. 28.*

Plexus Choroidis vaſa &c.] Idem lib. 1. de Viribus membr. ſpir. c. 3. Phreneſim & maniam generari ait ex oppilatione ſpiritus vitæ, quando nempe meatus per quos ſpiritus vitæ ad cerebrum tráſit, abſtruuntur, tunc oritur putrefactio & exulceratio ; & cum jamjam ſpiritus ſuffocatio & mortificatio adeſt, tunc totum corpus febrili paroxyſmo percutit :

Observatio XXX.

§. *Phrenitis ab aqua cærulea cerebri ventriculos replente, à qua ſiniſter exeſus erat.*

IUvenis anno 1583. Phrenitide xvij. die perierat ; Hunc ſecuit Matthias Grabiſgadius Medicus Germanus : Inventi cerebri ventriculi aqua pleni cærulea, Ab hac ſiniſter ventriculus

ventriculus exeſus erat, acerrima enim inventa eſt: *Obſervatio Nereti Neretii Medici Florentini*

SCHOLIA.

CErebri ventriculi aqua cærulea pleni &c.*] Cauſa hujus morbi ex Parac. eſt Mercurialis liquor: abſque humore igitur morbus hic non fit: humor ille calidus eſt, ſubtilis, acer, pungens, bilis dictus: Neque intellige humorem bilioſum, qua ſolum calidus eſt & ſiccus, nudas nempe qualitates primas, ſed talem ſubſtantiam quæ in ſeſe habet δυνάμιν, μεγάλην ἰσχὺν & impreſſionem validam, quę ubi ad ἀκρότητα pervenit & à reliquis ſecreta fuit, κεχωρίσθαι ἀλλήλων, ut Hipp. loquitur: Secretio autem fit & divortium, cùm vel quantitate cæteros humores nimium excedit, vel à calore p. n. nimis exſiccatur & aduritur, unde partibus benignioribus, quarum humiditate temperabatur, exhauſtis, acrior, amarior & corroſiva magis reddita, cerebrum in ſimilem intemperiem abripit & morſu quodam vellicat. *Petrus Noſolog. p. 29.*

Acerrima inventa eſt] Vt in externo Mercurio ſublimatio ſine ſalium adminiſtratione, à quibus illam acrimoniam & corroſionem contrahit, peragi nequit, ita in interni elevatione concurrunt Salia corroſiva, quæ partes membranoſas rodunt, & atroces dolores inferunt, licet ob mentis ægritudinem non ſentiantur. *Vide Petræum Noſolog. Harmon. part. 1. cap. 2.*

OBSERVATIO XV.

Phrenitici cadaver exhibuit Diaphragma gravi inflammatione correptum, Hepatisque partem inferiorem, Cum Polypo in ſinu longitudinali duræ meningis.

DEc. 11. 1674. aperui cadaver defuncti Phrenitici: Diaphragma gravi inflammatione correptum notabatur, ſimiliter ac hepatis pars inferior: In ſinu meningis duræ longitudinali, materia continebatur alba, tenaciſſima, quæ non tantum ſinum ipſum videbatur replere, ſed & ad omnes ſinus hujus rivulos, meningem tenuem pererrantes ſe extendebat, ſic ut quoties ſtylo digitové traheretur materia hæc ſinu dicto hærens, eadem ad aliquot digitorum longitudinem ſe extendens moveretur: fibroſa maxime erat, & in filamenta plurima ſeparabilis, non tantum quæ ſinu detinebatur, ſed & quæ ſinus hujus ad anfractus cerebri excurrentibus propaginibus: Exacte ſatis hæc cognoſcere licebat, quoties elevata ſubſtantia ea quæ in ſinu hærebat, funiculorum ab ea ad ſinus dictos rivulos extenſorum unum alterumvé lenta manu extraheremus: Phreniticus hic quod motu convulſivo obierit, valde probabile mihi faciebat digitorum utriuſque manus, brachiorumvé contracturæ graves, quales in demortuis aliis haud notari ſolent. *D. Blaſius Obſerv. med. 2. p. 6.*

SCHOLIA.

DE Phrenitide exorta ab inflammatione diaphragmatis, Iecoris, aliarumvé partium naturalium, vide Notas ad Obſervat. 13.

OBSERVATIO XVI.

§. *Phrenitis abſque inflammatione cerebri & membranarum ejus, ab aqueo & pituitoſo humore in pluribus partibus cerebri;*

ANno 1567. menſe Auguſto, Mulier ex ingenti animi mœrore, febri ardenti cum capitis dolore, cui poſtea Phreneſis ſupervenit, correpta, vulgus duxit Hungaricum illum morbum fuiſſe: Signa omnia atteſtabantur hanc *Phr. ex ſanguine fuiſſe*, ridebat, jocabatur, cantabat, omnibuſque geſtibusque hilaritatem exhibebat: interim ad interrogata reſponſum dedit, aliquando non; frequenter manum capiti, tanquam iſtic dolorem perſentiſceret, admovebat: Tempeſtivè fuit levibus medicamentis purgata & vena ſecta; ſanguis erat majori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus: tandem reſipuit & paulò poſt obiit.

Aperui caput: dum ſerra cranium removebam, effluxit aqua loturæ carnium ſimilis: Tenuis membranæ & *plexus choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant: uterque ventriculus*, tam dexter quàm ſiniſter, plenus aqua fuit inventus: *Nullam nec in membranis*, nec in cerebri ſubſtantia deprehendere quivi *inflammationem*: Ex ſinibus duræ membranæ cerebri, ut alias ex ſuſpendio enecatorum cerebris, extraxi fibras, ſeu filamenta craſſa, lumbricis non diſſimilia, ex alba pituita conflata; Similes ſumpſi ex cordis ventriculis. *Volch. Coiter. lib. Obſervat. Anatom.*

SCHOLIA.

P*Hrenitidem ex ſanguine fuiſſe*] Deliria ſunt vel μετὰ γέλωτος, cum riſu; vel μετὰ σπουδῆς, cum ſtudio, qualia artificum, tanquam apud ſe eſſent, de arte ſua diſſerentium: Illa à ſanguine excalefacto, hæc à bile

oriuntur,

oriuntur, ſuntque in meditullio poſita deſipientiarum feſtivarum atque ferocium, ab atra bile originem ducentium, per quas ægri notos ignotoſque adoriuntur: Sanguis autem eſt γελωτοποιὸς, geminam riſus cauſam, gaudium ſcil. & admirationem accerſendo: Gaudium quod attinet, à ſplendore ſanguinis excalefacti ſpiritus redduntur lucidiores, unde inſtante hæmorrhagia λαμπηδόνες πυκναὶ ϗ πυρώδεις, ſcintillarum micæ, ac ignei circuli oculis offeruntur, auctoque ſpirituum fulgore conciliatur hilaritas: Admiratio vero ignorantiam ſequitur: ac licet objectum deliri in ſe novum non ſit neque inſuetum, à mente tamen depravata velut inſolens apprehenditur. *Menjotius Diſſertatione de Paraphroſyne.*

Observatio XVII.

§. *Phrenitis abſque febre, cum inflammatione cerebri & meningum.*

AVicennas & Rhazes nobis deſcribunt quandam Phrenitidem veræ ſimilem, tamen *abſque febre*, atque adeo ſine apoſtemate, cœteris autem ſimilem inflammationi meningis: In hac, inquiunt, ſtringitur ipſius anhelitus, & *ſitis* ejus, & cum bibit aquam, ſtrangulatur ea, & expellit ipſam, & plures mortes ipſorum ſunt cum ſtrangulatione &c. Dices, non eſt hæc phrenitis idiopathica, quia ſine febre & apoſtemate, ſed tantum ſimilis in multis accidentibus? fateor, verùm eadem ratione, imo majori, poteſt id contingere in ea vera Phrenitide quæ fit cum febre & apoſtemate, ſi ſit maligna & ferina, ut ex bile acerrima & quaſi venenoſa, ut aliquando accidit, imò in pleriſque: Et poſſum ego ſanctè hoc affirmare, vidiſſe in Medicinæ praxi aliquos Phreniticos, qui ſtatim 2. aut 3. die hæc ſymptomata paſſi ſunt uſque ad mortem, quorum unum memini me præſente diſſectum, qui ex phrenitide notha & remiſſa incidit in paralyſim & apoplexiam, ex quibus periit: Ei inventa eſt meninx purulenta, & medullæ cerebri exterior pars vicina inflammata, partim ex rubro nigricans, partim purulenta: Alios aliquos omnia idiopathica Phrenitidis ſigna habuiſſe, qui idem paſſi ſunt quod diximus: nulla tamen inflammati diaphragmatis aut anginæ primariæ experti ſunt: Ejuſmodi affectus, aut phrenitis idiopathica, aut ſimilis eſt, neceſſario habet *ſpiritum parvum & frequentem*, ob neceſſitatem ventilationis, atque adeò vocem acutam quæ prius non fuerit: Quare ſpiritus, parvus, frequens, ac vox acuta non ſunt tecmerium inflammationis diaphragmatis, (quod vult Laurentius) ſed communia Phrenitidi idiopathicæ. *Theodorus Collado Adverſar. lib. 1. cap. 20. §. 56.*

Scholia.

S*Piritum parvum & frequentem.*] Delirantium reſpirationem exponam: hi ſunt negligentes ſui, nec eorum voluntas ante ſeſe erigit ad functionem, quam acrior ſenſio excitata fuerit in phantaſia per incrementum neceſſitatis: unde nonniſi impendente ſuffocationis metu reſpirant: hujusque reſpirationis raritas magnitudine compenſatur, natura intermiſſionis diſpendium reſarciente: quod enim intenta alibi mens opus reſpirationis rarius exequatur, irati monſtrant & mœrentes, & idiotæ ad ſpectacula ſuſpenſi, & amantes, quorum ſpiritus gemebundus eſt: Notandum autem nō omni deliranti πνεῦμα ineſſe μέγα ϗ διὰ πολλοῦ, ſed κατ᾽ τ᾽ ἀνάλογον, nimirum ſi magna fuerit expatiantis mentis μετεωρία, visque movens robuſta fuerit, cum obedientia organorum ſpirabilium, poteſt namque tam parva eſſe mentis pauliſper læſæ digreſſio, ut reſpiratio indelibata maneat: poteſt quoque alia affectio delirio complicari, quæ ipſo potentior ſit ad pervertendum reſpirandi ordinem, ut virium jactura, & dolor anguſtiave in membris ſpiritalibus: his namque de cauſis cum pectus ſufficienter diſtendi non poſſit, crebritas adjungitur, quæ magnitudinis defectum ſuppleat. Itaque vigente ſolo delirio, ſpiritus magnus eſt atque rarus: urgente ſolo dolore partium thoracicarum, parva & frequens eſt reſpiratio: delirio & affectu dolorifico ſimul concurrentibus, ſpiratio inæqualis redditur, nunc magna & rara, nunc parva & frequens, pro alterutrius cauſæ dominio: quamobrem in libris Epidemicis multi ægri deſipuiſſe leguntur, qui tamen ſpiritum magnum & ex longo intervallo non duxerunt. *Menjotius Diſſ. de Paraphroſ.*

Sitis adſtringitur &c.] I. e. ajunt interpretes, non poteſt ſedari, quia nequit deglutire aquam ob impedimentum ſtrangulationis vel ſpaſmi fortis in ſpiritualibus: tanta eſt neceſſitas ſpirationis crebræ, ut nequeat tandiu retinere ſpiritum dum aquam deglutiat, ſed ſtatim ab aëre ſurſum expellitur, & exit per os & nares & ſpumoſa, etſi valde ſitiat ob vehementiam ariditatis cerebri & gutturis: Hic ergo aderit etiam vox acuta ob ſiccitatem & anguſtiam.

Abſque febre] Capitalem adfuiſſe veriſimile eſt, de qua vide l. de febr. c. 1.

Observatio XVIII.

Phrenitis ab inflammatione meningum, cui ſucceſſit earum ſyderatio.

QUidam ſæpius in dies ebrius, cum vino ſe ſaburraſſet, cephalalgia corripitur cū omnium ſenſuum dejectione: cum viderem ipſum aſſidue exilientem, corpus, manus pedesque maxime jactantem: nec verbulum, etſi aciculis premeretur, proferentem, dico videri mihi *ſphacelo cerebri* correptum &c. Mortui invenimus meningas valde lividas omninoque ſyderatas &c. *Vide Tit. de Capitis dolore.*

SCHOLIA.

S*Phacelo cerebri*] A paucis authoribus deſcribitur, licet ab Hippocr. annotatus ſit lib. 3. de morbis: Eſt autem ſubſtantiæ cerebri ſuppuratio vel corruptio, quæ gangræna vel ſyderatio ejuſdem nominatur: cauſa immediata eſt cerebri ſubſtantiæ inflammatio, quæ tamen à Phrenitide diſtinguitur quod in hac membranæ potiſſimum inflammantur, & ab iis inflammatio parti tantum exteriori & contiguæ communicatur: In hac vero inflammatio partes cerebri interiores, ac totam propemodum illius ſubſtantiam occupat: Magna autem illa inflammatio, in parte humidiſſima & molliſſima brevi ſphacelum acceſſit: Inflammationis cauſa eſt ſanguis ſupercalefactus, vel admodum bilioſus, in cerebri corpus & partes ejus intimas affatim irruens: Cauſæ procatarcticæ ſunt quæ ſanguinem calidum copioſum in toto corpore cumulare & ad caput transferre valent; (præſertim meri potus) ſed frequentius vulnera capitis gravia & contuſiones: Hinc tamen genitus abſceſſus & ſphacelus à priori differt, quod in hoc tot cerebri partes ut plurimum non occupat, ſed uni præcipue adhæret; unde ſymptomata leviora, ſaltem ab initio eſſe ſolent, & affectus ad plures dies prorogatur: *Signa* Abſceſſus & ſphaceli, ſine vulnere aut contuſione producti, ita ſe habent: Invadente affectu ingens capitis adeſt dolor, qui per occiput collo & universæ ſpinæ communicatur, cui mox ſuccedit ſenſuum omnium tum internorum tum externorum abolitio: Variis motibus & inordinatis ſeſe ægri exagitant, ut vix uno in loco contineri queant: manibus interdum partes ſuperiores invadunt, eaſque divellere ac dilaniare conantur; faciem unguibus dilacerant, crines avellunt, ac procedente morbo corpus langueſcit & ad motum impotens efficitur: *febris* acutiſſima eſt ab ingenti inflammatione: Ægri neque cibum neque potum admittunt, & vix aliquid in ſtomachum intromitti poteſt, unde citior virium exolutio. Abſceſſus ex vulnere & contuſione ſigna vide ſupra *Obſ.* 10. *Riverius Prax. lib. 1. cap.* 12.

OBSERVATIO XIX.

§. *Delirium à vaſis meningum ſanguine turgentibus, Cerebri ſubſtantia aqua madida, &c.*

PUella febre tentata Delire loquuta eſt de ſua veſte in aquas delapſa querebatur &c. Mortuæ aperto capite, vaſa meningas perreptantia ſanguine plurimum turgeſcere conſpiciebantur, quaſi vero tota cruoris maſſa in capite aggereretur: Membranæ, ubi cerebellum inveſtiunt ac à cerebro dirimunt, ſanguine extravaſato ſuffuſæ: Cerebri ſubſtantia prorſus madida humore aquoſo irrigata &c. *Vide Titul. de Convulſionibus Willis Parthol. cerebri.*

SCHOLIA.

DElirium excitatur inquantum ſpiritus animales, aut nimis irritati, aut in confuſionem acti, huc illuc intra globoſam cerebri compagem (ubi phantaſiæ & memoriæ ſedes habetur) ἀτάκτως & tumultuoſe efferuntur: Ita namque dum variæ imaginationis & memoriæ ſpecies ſimul excitatæ invicem confunduntur, phantaſmata tantum abſurda & incongrua animæ rationali objiciuntur, & proinde tum intellectus, tum voluntatis actus ſolummodo inordinate eliciuntur: Porro, quemadmodum hi intra cerebri meditullium, ſive corpus calloſum, tali œſtro perciti, cogitationes multiplices & valde perturbatas cient, ita dum extra hujus confinia in originem nervoſam feruntur, loquelam incongruam, corporis & membrorum geſtus abſurdos, & non raro motus convulſivos producunt: Si quidem vero talis ſpirituum orgaſmus (ſecus ac in phreneſi aut mania) ſtatim deferveſcit, & à tumultu iſtorum peracto nulli tractus devii in cerebro cuduntur, Delirium cito pertranſit, & affecti iterum mox animo conſtant, ſine relictis deſipientiæ veſtigiis:

Sanguine plurimum turgeſcere &c.] Quod ſi inquiritur unde hic furor brevis ſpiritibus cerebri incolis imprimitur, ut excuſſis animi habenis ita in œconomia ſua omnia ſuſque deque habeant, dicimus eos duplici ratione hujuſmodi inordinationem concipere: nempe œſtrum hoc, aut è *ſanguine* cerebri compagem perfluente iis immediate confertur; aut ſpiritus quidam animales exterius, intra nervoſum genus degentes, ἀταξίαν quandam primo ineunt: dein eadem cerebro per ductus nerveos communicata, ſpiritus ibidem hoſpitantes pariter afficiens in delirium ciet: Utriusque horum variæ ſunt ſpecies & cauſæ, quarum præcipuas breviter hic attingemus; & 1. oſtendetur, quomodo & ob quas σφριγάοντι ſanguis aut nimia effervescentia tumidus, aut materia venenata prægnans, quatenus vel particulas efferas & indomitas, vel malignas & regimini animali infeſtas cerebri poris & meatibus inſinuat, Delirii parens exiſtit.

Quoad prius, In febrium intermittentium paroxyſmis & continuarum ἀκμῇ, ſanguis incendio immodico effervescens interdum mero ebullitionis ſuæ impetu delirium conciliat, in quantum ſcil. iſte plurimum turgeſcens, dum exiles arteriarum propagines per cerebri exteriorem ambitum ubique diffuſus pertranſit, eas valde inflat & diſtendit, proindeque cerebri ſubſtantiam comprimens, ſpiritus valde impellit & quaſi in turbas valde confuſas cogit: Porro è ſanguine cum ſpumoſa rarefactione ita turgeſcente, caloris effluvia, cumque iis particulæ heterogeneæ, cerebri poros & meatus ſubeuntia, ſpiritus exagitant, & huc illuc tumultuariè corripiunt: 2. Propter ſimilem fere huic rationem Ebrietas aut altum ſoporem, aut Delirium infert, in quantum ſcil. maſſa ſanguinea ſpirituoſas vini particulas (à quibus efferveſcit) in cerebri poros & meatus intimat, a quibus ſpiritus ibi hoſpitantes aut plane obruuntur, aut in motus inordinatos & confuſos aguntur: Quippe indomita vini aut cerevifiæ uberius epotæ corpuſcula, cerebri cujusvis, utut firmi & ſani, clauſtra reſerant, atque altius in ductus medullares penetrantia, & rationis & imaginationis actus perturbant & plane evertunt: 3. Nec tantum ſanguis particulas febriles & turgidas, aut vinoſas & indomitas, ſed interdum malignas & quaſi venenoſas regimini animali ſuggerens, cum, vel ſine febre Delirium ciet: Quoad prius, in peſte, variolis, febribus malignis (etiamſi calor moderate habeat) materies maligna ad cerebrum translata, quatenus ſpirituum

copias

copias diſſipat (potius quam quod eos in tumultum adigit) notiones abruptas, incohærentes & tandem diſtractas parit: 4. Ob parem huic rationem Toxica quædam & venena intus ſumpta, ac (ut nonnulli aſſerunt) exterius applicata Delirium cito acceſſunt: Hoc de ſolano furioſo, mandragora & radicibus paſtinacæ ſylveſtria vulgo fertur, Verum inſuper advertimus, Delirium à ſpirituum animalium penuria & diſſipatione magna nonnunquam excitari: quippe illorum ſeries abruptæ, & ab invicem diſtractæ, non ſecus ac tumultuarie conglobatæ, notiones confuſas & incongruas ſuggerunt: Hinc obſervare eſt quoſdam à magnis hæmorrhagiis, aut longis vigiliis & diuturna inedia deliraſſe: propter hanc rationem plures moribundi delire & incongrue loqui ſolent.

Reſtat altera Delirii ſpecies, in qua ſanguine inſonte, ſpiritus animales alicubi in Nervoſo genere ſcatentes, primo *ἀταξίαν* ſubeunt, dein eadem affectio per ductus nerveos ad cerebrum perreptans, ſpiritus medullii ejus incolas in Delirium ciet; Hoc ſatis obvium eſt in paſſionibus quæ dicuntur Hyſtericæ, nempe poſt ventris intumeſcentiam & cordis oppreſſionem, demum modo *ἀναισθησίαν*, modo fabulationem abſurdam, cum riſu & fletu ſuccedere: Pariter in colica atroci obſervavi interdum immanes, circa viſcera aut lumbos cruciatus, mox in delirium ceſſiſſe, deinde paulo poſtea hoc ceſſante, tormina rediiſſe: Hinc etiam facit quod ſæpius adverti, à gangræna in membro quodam externo incipiente Delirium accieri; Atque hoc pro ſigno lethali in vulnere aut ulcere paſſim habetur, quia denotat ſpiritus animales in parte affecta internecioni datos. *Idem Tract. de Anima Brutorum part. 2. cap. 10.*

Observatio XX.

Paraphrenitis à vaſis cerebri ſanguine turgentibus nigro, ut & cordis: Bile multa in cyſtide &c.

Auriga ex febre ardente quaſi furibundus obiit: Ventriculus erat plenus humore ex viridi nigricante; E cyſti fellea exſudabat bilis crocea; vicinas partes corradens: vaſa cerebri turgebant ſanguine nigricante; E corde diſſecto idem dimanabat. *Vide de Febr. l. 4.*

Observatio XXI.

§. *Delirium occultum ab apoſtemate cerebri in Sphaceliſmum abeunte.*

Puer in lethargum graviſſimum incidit: nihil loquebatur, quamvis ſubinde garrire videretur, muſſitando quæ nemo intelligebat &c. Hæc cum vidiſſem, puerum abſceſſum una cum ſphacelo in parte dextra cerebri habere pronunciavi: Cranii oſſe ſublato, cerebrum & cerebellum in parte dextra omnino ſanioſum, putridum inventum eſt, apoſtemate ex lethargo in abſceſſum & ſphaceliſmum permutato. *Vide Tit. de Soporoſis affectibus.*

SCHOLIA.

Garrire videretur &c.] Hecticæ Phrenitidis præludium, in qua ægri non loquuntur, quieti manent & dormire videntur: Mentis emotiones remulæ, obſcuræ, pulpantes, valde phreniticæ ſunt, ait. *Hippocrat. lib. 1. Prorrhet. §. 33.*

Observatio XXII.

§. *Delirium excitatum à tumore phlegmonode meningum.*

Juvenis (*de quo Tit. de Capit. dol.*) cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore conqueſtus eſſet, Tandem febre aucta, mox vigiliæ, confabulatio delira & mors ſuccedebant: Calvaria mortui aperta, vaſa meningas obducentia erant ſanguine diſtenta: Porro ipſæ membranæ tumore phlegmonode per totum affectæ apparebant &c.

Observatio XXIII.

§. 1. *Delirium à phlegmone intra calvariam, Duræ meningis inflammatione.*

Mulier percutitur leviter in capite, 3. die febris, capitis dolor, mox Delirium &c. 5. mors, Ingens phlegmone intra calvariam invento: dura meninx tumens, dura, livore affecta &c. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

§. 2. Virgo à caſu vulnuſculum in capite contraxit: 4. die febricula, Delirium &c. Sanguis ſub cranio collectus erat, Cerebri membranæ inflammatione correptæ. *Ibidem.*

SCHOLIA.

Percutitur in capite] Delirium vel eſt innatum, vel adventitium: *Hoc* oritur à cauſa ſeu externis ſeu internis, cauſæ externæ ſunt *πληγαὶ*, meditationes cerebræ & attentæ; æſtus ſolis, quo cerebrum una cum ſpiritibus ſuis incaleſcit, ictus capitis conquatiens cerebri machinam ſpiritusque animales

 perturbans:

perturbans: Oſſis διάκενον ſi invacuum, h. e. ſpatium cranio & meningibus interpoſitum penetraverit: Item initio vel à venere immodica, vel à vigiliis, vel ab immoderato ſanguinis profluvio: *Illud*, ſcilicet Innatum, fit ob infauſta τὰ σπέρματα τῆς φύσεως, naturæ novercantis primigenia, duplexque eſt, aut à parentibus devolutum in prolem; aut non hæreditarium, etſi congenitum, ab accidentario ſeminis vitio &c. *Menjotius Diſſertatione de Delirio in genere.*

Observatio XXIV.

Delirium à ſanguine vaſa utriuſque meningis replente, Ulcere ſub medio ſincipitis dextri, Plexu choroeideo vitiato &c.

Vir Nob. incidit in dolorem Sincipitis, quem ſequuntur vigiliæ & Deliria intepolara, poſt continua, ſuavia tamen, non irata aut furioſa; In mortuo reperta vaſa meningum ſanguine turgida, Ulcus oblongum ſub medio ſincipitis dextri; Plexus nonnihil erat arroſus & putrefactus &c. *Vide Tit. de Capitis dolore.*

SCHOLIA.

Plexus choroideus] In hoc, ut & in rete admirabili, ſanguinem ad ſpirituum animalium generationem in cerebro præparari volunt: Vitium quod huic inerat, ab acrimonia humoris inductum, prædictam impedivit generationem & elaborationem ſpirituum animalium.

Deliria interpolata poſt continua] Paraphroſynen à phrenitide hoc volunt differre plurimi, quod phreniticorum jugis ſit deſipientia, etſi modo increſcat modo decreſcat, pro majore aut minore phreniticæ bilis exacerbatione: At παραφρονῶντες per intervalla intra rationis ſepta reverti, quod in febris laxatione, ſi quæ evaporatio conſcendat ſurſum, ea & parcior ſit & mitior quam ut mentem tranſverſam agere valeat: Verumtamen ſignum iſtud eſt ſubleſtæ fidei, quoniam febris continua tam intenſa ſuccendi poteſt, ut in ſuis quoque remiſſionibus halitum χνόων [illegible] ad caput evehat: Deinde quia ſi febris eodem currat tenore, ut Synochus ὁμότονος, ac multo magis ſi vires eundo acquirat, ut ſynochus ἐπακμαστικὸς, perennem excitari paraphroſynem nihil impedit: Uſu tandem quotidiano compertum eſt non paucos febricitantes plurium dierum, ac interdum ſeptimanarum ſpatio, ſympathica deſipientia detineri. *Menjotius Diſſertat. de Paraphroſyne.*

Observatio XXV.

§. *Delirium excitatum ab ulceribus in ventriculis cerebri lateralibus, pure oppletis; Vaſis tenuis meningis diſtenſis ſanguine &c.*

Barthol. Feer (de quo Tit. de Soporoſis affectibus) capite doluit, febricitabat mediocriter; dormiebat plurimum, expergefactus ſtupidus quaſi erat & Delira loquebatur: Mortuj aperto capite, per duram meningem, vaſa tenuis in ſincipite, ad ſinum tertium meantia, vidimus valde cruore oppleta, & triplo ampliora quam alias exiſtunt: &c. Sublato prorſus fornice conſpeximus utrumque ventriculum cerebri lateralem, humore purulento imbutum: Superficies utriuſque aſpera & inæqualis, ab ulceribus depaſcentibus, idque ſatis profunde, quæ non ſolum magnam ſtragem ſpiritibus animalibus inferre valebant, unde rerum oblivio, verum etiam inquinamenta putreſcentia ad ſubſtantiam medulloſam ſanam, tranſmittentia, Delirium excitarant.

SCHOLIA.

Unde rerum oblivio] Reſpirationis, famis, ſitis, excretionum cæterorumque operationum animalium prætermiſſiones ad μνημονικὸν ἁμάρτημα falſo reduci conſueverunt, cum vis imaginatrix iſtis actionibus det operam, non interveniente memoria: hæc enim circa res præteritas, priuſque cognitas, minime vero circa præſentes occupatur, ac idcirco quibus memoria citra deſipientiam proflua eſt, ii memorata ſymptomata haud patiuntur: Galenus ergo delirantes reſpirare tardius urinamque emittere ſcribens, quia oblivione tenentur, nomen oblivionis non ſumit pro privatione actus memoriæ, ſed καταχρηστικῶς, & juxta politicum dicendi modum, communeque, ut ajunt, forum pro inconſiderantia phantaſiæ, quæ præſentia objecta non animadvertens, ſui muneris oblviſci, hoc eſt, eo non fungi dicitur: Hanc eſſe Galeni mentem liquet ex lib. 2. de Dyſpnoea, ubi magnam raramque delirantium ſpirationem, non oblivioſæ ſed vitioſæ actionis affectum eſſe docet, ut enim, *ait* immoderatam facere ſpiritus attractionem, rurſuſque immoderatam quietem, ejus eſt qui enim quando deſinere actionem oporteat, novit, neque quando rurſus incipere &c. *Menjotius ibid.*

Obſer-

Observatio XXVI.

Delirium vulnus ſequutum, à duræ meningis & cerebri phlegmone, unde ſphacelus.

Cuidam vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, Supervenit ſopor, delirium. Reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte livens, necnon ſubdita cerebri ſubſtantia ſphacelo correpta. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

SCHOLIA.

Cerebro afflicto mens non percellitur quamdiu ſpiritus animales inviolati permanserint: inde fit ut frequentiſſime è vulneribus capitis, aliiſque graviſſimis cerebri morbis abſit delirium, quod ſpiritus animales ſint ἄτονοι, ac ex adverſo à pauxillo vapore ſpiritibus inquinatis, vel ſupra modum agitatis, ſimulque cerebro quamvis exiliter alterato, mens ſæpenumero ſubvertatur. *Menjotius.*

Observatio XXVII.

Delirium in muliere, cujus cerebrum tenue ſerum madefaciebat, & ventriculos implebat.

Juvenis mulier (*de qua Tit. de Paralyſi*) ad extremum Delirio ac Epilepſia occubuit: Ex cerebri ſubſtantia inter diſſecandum effluxit aqua tenuis: Ejus omnes ventriculi eadem tenuiſſima, limpidiſſima, & pura ſcatebant.

SCHOLIA.

Aqua tenuis] De Phrenitide ab aqua cœrulea, acri in cerebro, vide ſupra Obſervat. 14. Alias purum putum ſerum, acrimoniæ expers, delirium excitare non valet; ut nec pituita: quare Hippoc. mentionem faciens lib. de Morbo ſacro, Deſipientiæ à pituita genitæ, per quam ægri nec vociferantur, nec tumultuantur, non intelligit pituitam naturalem frigidam & humidam, hæc ſiquidem ignava eſt, nec corrumpit, verum minuit auferve cerebri actiones, ſed præternaturalem & putridam, ut in lethargo, quæ calore & acrimonia deliria movet, licet mulo humaniora atque pacatiora quam bilis, propter illarum qualitatum remiſſionem:

Ad extremum Delirio] An forte à defectu ſpirituum animalium, ut in moribundis? Quomodo autem ſpirituum animalium egeſtas circa delirium dubium eſt, cum facultas languida actionem imminuat non corrumpat: Placet pleriſque facultates principes curta ſpirituum ſuppellectile infirmari, ac ob ingentem potentiæ infirmitatem non ſolum ἀμυδρῶς, ſed etiam πλημμελῶς exerceri actiones: licet enim hæ nonniſi a calore, qui ποιητικὸς eſt, ut frigus σταλτικὸν, queant inſigniter depravari, attamen à cauſa quoque frigida, ſi potentiſſima fuerit ipſas mediocriter corrumpi poſſe affirmant, ut revera delirium exolutionem conſequens moderatum exiſtit; quemadmodum, *inquiunt*, in tremore à debilitate τοῦ φέροντος, præ pondere τοῦ φερομένου motus impotens eſt ſimulque pravus, ita dum objecta quæ ad mentem imbecillam deferuntur, vehementiora ſunt, non mirum ſi nutet animus in eorum comprehenſione: Nos vero à facultate languida functionem continuo imminui, ac nunquam erroneam evadere arbitramur: quotidie enim actiones cujuslibet generis infirmiſſimæ, & tamen nullatenus depravatæ conſpiciuntur: Tremoriſque exemplum non quadrat, quod tremor motus ſit mixtus, partim à caduca vi motrice, partim à naturali partis gravitate: κίνησις autem quantumvis manca atque defectiva, à ſola facultate rectrice obeatur nullo interveniente motore externo: deinde etſi inidonea illa tremoris comparatio admitteretur, tamen objecta facilia atque analoga menti debiliori proponi poſſunt, imo objecta modulum animi excedentia nullam rationi adjicient pravitatem, ſed mera inde exurget rerum cognoſcendarum ignorantia, quæ à delirio longiſſime diſtat: Itaque ſpiritus animales ſi perpauci fuerint, in vacuo ac inani cerebri ſpatio amplius quam decet commoveri, ſicque deſipientiam adducere probabilius nobis videtur, ut in decrepitis ſenibus, ac iis qui morti finitimi ſunt.

Menjotius Diſſertatione de Delirio in genere.

Observatio XXVIII.

§. *Delirium & amentia à ſero plurimo per cerebri & cerebelli ſubſtantiam oberrante.*

I. Reuringer (de quo Tit. de Soporoſis affectibus) aliquot ſeptimanis ante obitum crudeliſſima cephalalgia afflictus fuit; præ dolore quandoque amens erat, ut quicquid vel diceret vel faceret, non raro neſciret.

Mortui cranio aperto, & ſaucia dura meninge profluxit ſerum cum impetu, maxima ex parte collectum in ſpatio quod inter duram & piam matrem eſt. Imo ipſa ſubſtantia cerebri & cerebelli plurimum ſerum imbiberat, nam ſummopere utrumque erat flaccidum & molle &c. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apopl. hiſt. 4.*

Observatio XXIX.

Delirium à vaſis cerebri & cerebelli ſanguine refertis.

Miles vulnus in capite accepit ; primis 4. diebus ſat bene habebat uſque ad 7. quo vomitus ſupervenit cum paralyſi, Deliriis frequentibus &c. Venæ omnes cerebri & cerebelli ſanguine refertiſſime erant. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXX.

§. Delirium à membranarum phlegmone.

Virgo capite in poſtem incidit & vulnuſculum in vertice contraxit, &c. Sexto morbi die comperi ipſam delirantem, faciem & oculos inflammatos, ſequenre die obiit, &c. Sanguinem ſub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXI.

§. Delirium à putredine dimidiæ partis cerebri, ventriculis laterali & medio pure & aqua cruenta occupatis.

Quidam ab equo vehementer percuſſus in capite &c. 19. die acceſſit capitis dolor, delirium &c. paulo poſt mortuus eſt : Aperto capite, inventa ſupra memorata, &c. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXII.

Delirium exortum ab obſceſſu in profunditate cerebri.

Nob. catapultæ ictu circa tempus dextrum læſus eſt ; 60. die plane reſtitutus videbatur : Dolor in veteris vulneris loca ſuborrus eſt: *Deliria intra verba ſolum :* Eo mortuo in *cerebri penetralibus abſceſſus* repertus eſt. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Scholia.

Deliria intra verba ſolum *]* Mente captorum tres ſunt claſſes, Alii enim ſola cogitatione delirant, qui ſilent quidem, ſed longam ridicularum cogitationum telam ordiuntur ; Alii verbo deſipiunt, ſic ab Hippocr. ſect. 1. lib. 2. Epid. *οἱ διαλεγόμενοι ἀλλόχως* dicuntur qui inter loquendum ſermones ſerunt a veritate, ratione, vel propoſito diſſentaneos : Alii denique opere etiam inſaniunt, qui cogitata dictaque ſua factis inſuetis vel indecoris explent : horumque nonnulli adhibent artes, ſummamque ſpeciem ſanitatis præbent in captandis majorum operum occaſionibus, ſed exitu deprehenduntur. *Menjotius Diſſertatione de Delirio.*

In cerebri penetralibus abſceſſus] Unde ſpecies Delirii ad fatuitatem pertinens & dementiam, exorta eſt ; quia hic morbus organicus adfuit ; at in Delirio ſimplici ſpiritus animalis ſolum patitur : Duplex eſt imaginationis inſtrumentum *inquit ibidem Vir Excell.* unum immediatum, primarium & animatum, nempe cerebri ſubſtantia, alterum mediatum, ſecundarium & animatum, ſcil. ſpiritus animalis, qui non modo ut medium internum ſed etiam ut organum principibus potentiis famulatur : Præcipua igitur Delirii cauſa eſt cerebri morbus, non quidem organicus (hic enim fatuitatis & dementiæ potius quam delirii author eſt) ſed ſimilaris vel communis, ac frequentius calida intemperies ; Duplex autem eſt in cerebro ſpiritus, unus inſitus, fixus & animatus, ad cerebri integritatem pertinens: alter influens, vagus & inanimatus, utpote corpori contiguus non continuus, qui proprie animalis dicitur : hic à genuina conditione recedens, χαῦνα καὶ ἄλυτα parit deliria : ille vero à naturali integritate declinans, puta impurior ac intemperatior redditus, deſipientias promovet ἀτηρὰ καὶ δυσλύτως, quales plerumque ſunt melancholicæ : ſpiritus influens afficitur ſalvo inſito, ſed ſpiritus inſitus labem ſuam influenti illico communicat ; quod ejus creator ſit ac Δημιουργός. *Idem ibidem.*

Observatio XXXIII.

§. Delirium ob pus è cerebro exitu prohibitum.

Ruſticus vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit : 8. die vocatus inveni ipſum febricitantem & delirantem, rubicundis oculis, &c. Huic dura mater ita adhærebat cranio ut nihil puris exſtillare poſſet. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXIV.

§. *Delirium à collecto ſanguine intra meningem duram & cranium, venis omnibus ſanguine tumidis &c.*

Miles vulnus in capite exceperat, Sanguis vix ſiſti poterat: Empiricus aluminis parum oſſi inſtravit, hinc paralyticus factus, deliriis frequentibus adjunctis &c. Sanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus erat extra venas: Dura meninx putis acrimonia eroſa; venæ omnes cerebri & cerebelli ſanguine refertiſſimæ &c. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXV.

§. *Delirium ab ingenti phlegmone intra calvariam; Tumore duræ meningis &c.*

Mulier exiguo in fronte vulnere vulneratur 3. die febris, delirium &c. 5. mors: Ingens phlegmone intra calvariam inventa: dura meninx tumens; dura, livore affecta & ingenti puris copia ſuffuſa &c. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXVI.

§. *Phrenitis à phlegmone poſticæ partis cerebri.*

Juvenis ſub cane in graviſſimum capitis dolorem incidit, hinc phreniticus factus &c. Aperta calvaria magna copia ſanguinis nigerrimi effluxit; Ubi detectæ ſunt cerebri tunicæ, mox univerſim venulis nigro torridoque ſanguine turgentibus conſperſæ apparuerunt: Parte poſteriore membranæ gangræna correptæ viſæ, ut & fere tota baſis cerebri cum cerebello & initio ſpinalis medullæ. *Vide Tit. de Capitis dolore.*

SCHOLIA.

Juvenis poſt capitis dolorem phreniticus] Cauſæ efficienti adjicitur cauſæ ſuſcipientis diſpoſitio, eaque duplex, generalis & ſpecialis: Nam in genere cerebrum, etſi temperie donatum algidiore, prompte tamen incaleſcit ob infirmitatem mollitiei junctam; tenerrima enim, non minus intra quam extra corpus, & gelantur facile & uruntur: In ſpecie vero Deſipientia frequentius appetit Juniores, bilioſos, iracundos, ſtudioſos, caput natura vel caſu invalidum habentes, cura, exercitio, ac præſertim inedia vexatos: Jure bis conſulit Hippocrat. lib. 1. de Diæta: ut pleni potius quam jejuni gerant negotia: Mixto enim familiari alimento ſtabilior redditur anima quamdiu cibi indiga eſt: Leves etiam ac turbulenti homines, vel parvis occaſionibus, firmi vero & conſtantes nonniſi magnis de cauſis deliri fiunt, ex Galeno, *Menjotius Diſſertat. de Paraphroſyne.*

Observatio XXXVII.

Delirium ab inflammatione, hinc ſuppuratione ſepti tranſverſi.

Virgo ſævis doloribus cruciatur ad alam ſiniſtram & coſtas mendoſas; cum febre & Delirio: Secto cadavere inventum eſt ſeptum tranſverſum in interiori parte ſuppuratum. *Vide l. 2. Tit. de Lateris dolore.*

SCHOLIA.

Docebat quondam Plato in Timæo, ſeptum tranſverſum cerebro viſceribusque naturalibus, quibus anima brutalis tanquam ad præſepe vincta eſt, fuiſſe interpoſitum, ne rationis domicilium ab iis violaretur: Sed iſtud debet intelligi de ſtatu hominis naturali non morboſo. An Phrenitis oriatur à ſepti inflammatione vide Obſerv. 1. hujus ſectionis.

Observatio XXXIX.

Delirium in quodam cui pulmones corrupti & nigricantes.

Quidam febre ardentiſſima correptus *Deliria nocturna* habuit: doluit etiam à latere: Pulmonibus corruptis & nigricantibus inventus eſt. *Vide lib. 2. Tit. de Lateris dolore.*

SCHOLIA.

D*eliria nocturna*] Cauſa adjuvans paraphroſynes eſt nocturnum tempus vaporum præpediens diſſlationem: ac obſervare eſt in febribus deliria de nocte præſertim vigere, quod Hippocr. 4. de diæta acut. notavit; *Noctes magis quam dies Delirii ſignificationem præbent.*

OBSERVATIO XXXIX.

Delirium ab abſceſſibus tentatis Pulmonibus.

ANno 1601. in Ducatu Urbini graſſabantur pleuritides, peripneumoniæ, anginæ &c. Ægri floccos aut paleas à parietibus carpentes IV. aut V. delirii die peribant, Sectis cadaveribus reperti ſunt pulmonum abſceſſus: *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

A*Egri floccos carpentes*] Signa delirii è quadruplici fonte hauriuntur, 1. ex diſſimilitudine morum, qui à natura non longe abeuntes deſipientiam minitantur; ab ea vero plurimum deſciſcentes, ægrum mentis valetudine jam teneri commonſtrant: Mores autem duplices ſunt, inſiti & inſtituti; illi quia temperiem neceſſario ſequuntur, ſunt mutabiliores: Hi, quia per Philoſophiam acquiruntur, non pendent per ſe à temperie, ſed apud animum habitant, & ut ardua eſt eorum comparatio, ſic difficillima depulſio, ideoque plus poteſt morum adſcititiorum quam ingenitorum innovatio ad diagnoſin delirii. 2. Delirium petitur ab *ἀναισθησίᾳ* laborum: hinc Hippocr. 2. aph. 6. Qui parte aliqua corporis dolentes, dolorem non ſentiunt, iis mens ægrotat. 3. Deſipientia detegitur rerum propinque dictarum & factarum repentina ac extraordinaria oblivione, per quam æger eadem verba ſæpius repetit, inchoatamque orationem narrando pertexere non recordatur: Quarto, omnis actio arbitraria quæ citra cauſam evidentem vel deficit, vel exuperat, vel indecenter fit, Delirii notis annumeratur; ut pertinax ſilentium in homine loquaci, λογοδιάῤῥοια in taciturno: Huc refertur manuum geſticulatio, linteorum & operimentorum indecora nec neceſſaria collectio; aut ubi æger cæcorum more ſuſpenſa manu, aut cum palmo aliquid veſtigat; aut inani opera muſcas venatur, de pariete ſtipulas legit, tomentum & flocculos à ſtragulis detrahit &c. *Menjotius Diſſertat. de Delirio in genere.*

OBSERVATIO XL.

Delirium ab inflammato ventriculo ortum, impuro.

VIr XXIV. ann. uſus fuerat dum caleret maxime, alias bene ſanus, frigido potu: altero die Delirio corripiebatur vehementi, adeo ut vix detineri ab adſtantibus potuerit: ſæpius, porci inſtar, foveis terræ ſe abſcondebat, ſtramineque etiam ſumme impuro contegebat;

In defuncti corpore reperiebatur ventriculus totus, imprimis quoad inferiora, inflammatus, repletus materia flava, mucoſa, qualem etiam aliquot diebus antequam obiret, maxime autem ubi agoniſabat, vomitu excreverat. *Blaſius obſerv. med.* 21.

SCHOLIA.

V*Entriculus inflammatus*] Anathymiaſes ἀτμώδεις, ad rationis arcem obrepunt, vel ab inteſtinis verminantibus aut ileoſis: vel ab inflammatis partibus internis, ut pulmone, jecore, diaphragmate: vel in febrium intermittentium paroxyſmis ab earum foco: vel à toto corpore, ut in augmento aut vigore, ac interdum etiam in principio febrium continuarum. *Menjotius Diſſert. de Paraphroſyne.*

OBSERVATIO XLI.

Delirium ſequutum Tuberculi in ventriculo diſruptionem.

ILluſtriſs. Ferrariæ Duci Alphoſo Tuberculum in ventriculo diſruptum eſt, Habuit hæc ſymptomata Exolutionem, vomitionem, animi defectionem, imo & mentis alienationem. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

M*Entis alienationem*] Scil. paulo ante obitum. Huc pertinet illud Hippocr. 1. Prorrhet. Deliria τῶν προεξαδυνατησάντων, prædebilitatorum peſſima ſunt, quod a cauſa pernitioſa oriantur; videlicet extrema ſpirituum animalium indigentia: Si eo loci Hippocr. vires attritas conſideraſſet, non velut cauſam delirii, ſed ſimpliciter tanquam ſignum aſſidens delirio, profecto nihil novi nos docuiſſet, cum non ſolum in deſipientiis, ſed in quacunque alia ægritudine mentem naturam mortis præſagium eſſe nemini non notum ſit. *Menjotius Diſſert. de Delirio ſimplici.*

OBSER-

Observatio XLII.

Delirium à vitio uteri exortum.

PUella ſuffocationibus uterinis obnoxia, Delirio ſubinde afficiebatur. Iuxta uteri teſtes veſiculæ erant tetro humore plenæ: In thoracis cavitate humor aquoſus ſanguinolentus, ex vitiato Pulmonum alimento. *Vide lib.3.tit. de Hyſtoc. aff.*

SCHOLIA.

I*Vxta uteri teſtes veſicula*] Ab utero, partibúſve illi adnatis, ſemine vel ſanguine corruptis turgentibus Delitia oriri, conſtans fama eſt; Hippocr. lib. de virgin. morbis, Sanguinem menſtruum, ſi in virginibus viro maturis effluvio careat, ad cor & diaphragma præ multitudine regurgitare ait, inde cor primum infatuari, hinc torporem, & ex torpore dementiam invadere. Putridum ſemen hyſterica ſymptomata, atque inter hæc Delirium parere notum eſt; emiſſo ſcil. vapore maligno, tenui & ſpirituoſo ad mentis arcem, non ſolum per venas aut arterias, ſed & per nervos ac cæca ſpiracula: Sed præter menſtruum ſanguinem & ſemen, quivis alius humor venenatam qualitatem induere poteſt in partibus utero adſitis.

Observatio XLIII.

Delirium ab abſceſſu in apice gibbæ hepatis partis.

ADoleſcenti crus dextrum vehementer doluit cum acuta febre, & Delirio ex intervallis. Abſceſſus repertus cum pure albo in apice gibbæ hepatis partis. *Vide lib.4.Tit. de Doloribus externis.*

SCHOLIA.

De Delirio à vitio Iecoris & aliarum partium extra cerebrum orto vide Obſerv.15.

Observatio XLVI.

Paraphrenitis à bile acerrima è cyſti fellis exſudante, vaſis cerebri & cordis ſanguine nigro turgentibus.

AUriga ex febre continua, (*Vide l.4.tit. de Febribus*) ardente quaſi furibundus mortuus ſecabatur. E cyſtide fellea integra exſudarbat tenuis bilis portio, trium digitorum tranſverſorum ſpatio, circumcirca partes vicinas croceo colore inficiens, quæ putredine quaſi affectæ. Vaſa inſuper cerebri turgebant ſanguine nigricante: E corde diſſecto ſanguis niger prodiit: Unde facile colligendum vim bilis erodentem ſimul nervoſum genus tetigiſſe & ægrum furioſum reddidiſſe.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO VIII.

De MANIA & RABIE ſeu HYDROPHOBIA.

Observatio I.

§. 1. *Mania à Siccitate cerebri in ſuperficie, flavedine tincta, &c.*

CIvis Leodienſis totum melancholiæ ſe immerſit, Paucos poſt dies acute febriit, ſine tamen delirio, à febre liber in amentiam primum, dein in Furorem verſus, vinculis coerceri debuit. Ablato mortui cranio ſicciſſimum, durum, adeóque in ſumma parte digitis friabile, flavum undiquaque, ad altitudinem digiti tinctum obſervatum. *Vide Tit. de Catalepſi.*

SCHOLIA:

M*elancholiæ ſe immerſit*] Melancholiæ Mania in tantum affinis eſt, ut hi affectus ſæpe vices commutent & alteruter in alterum tranſeat; nam diatheſis melancholica in pejus evecta Furorem accerſit: atque furor defervens non raro in diatheſin atrabiliariam tranſit. Sæpe hæc duo quaſi fumus & flamma ſe mutuo excipiunt cedúntque: Et quidem ſi in melancholia cerebrum & ſpiritus animales fumo & denſa caligine obfuſcari dicantur, Mania iſtis quaſi apertum incendium accerſere videtur. At vero ſi quidem ſpiritus animales accenſos, ſive inflammatos, Phreniti im cum febre (qua mania caret) excitare oſtendimus, illorum affectio in hoc morbo, ſicut in melancholia, ex. *Liquorum Chymicorum* analogia melius eluceſcet.

Hinc in Furorem verſus eſt] Quandoquidem mania ſine Febre, cumque inſigni functionis animalis læſione excitata, continua & diu permanens eſſe ſolet, *Subjectum* ejus proximum & immediatum erunt *Spiritus animales*, qui ſcil. non per conſenſum, nec ab alio impetum faciente, ſed per ſe & habitualiter affecti, ab indole propria & genuina, nempe *Spirituo ſalina*, in *Sulphureo Salinam* (prout alibi innuimus) Aquæ Stygiæ æmulam adſciſcunt, proindéque actus tantum inordinatos edunt, atque ita perperam agere diu perſiſtunt: Huic illorum vitio aliquid forte Cerebrum, aut ſanguis, aut aliæ partes contribuant, at ipſe ſpiritus primo & potiſſimum in culpa ſunt. De Maniacis obſervare eſt hæc tria illis fere omnibus eſſe communia, ſcil. 1°. eorum phantaſias, ſive imaginationes cogitationum impetuoſarum æſtu perpetuo occupari, ut dies & noctes varia ſibi obmurmurent, aut clamando & ejulando proferant: Secundo, Notiones ſive conceptus & incongruos eſſe, aut ſub ſpecie falſa ſive erronea iis repræſentant. 3°. Illorum delirio audaciam & furorem ſæpiſſime adjungi, contra ac in melancholicis, qui timore ac mœſtitia ſemper affliguntur.

Primaria iſtæc Maniæ ſymptomata à Spiritibus animalibus indole *aquæ ſtygiæ* æmula præditis aptiſſime deduci ex ſequentibus patebit: 1°. enim Aquæ Stygiæ particulæ ſumme agiles & irrequietæ, in motu perpetuo exiſtunt, hinc ut effluvia ab iis decedentia nares continue feriant, atque liquor è vaſe effuſus corporibus quibúſque aliis occurrens, valde efferveſcat, eorúmque poros & meatus penetret, Cujus ratio eſt, quod particulæ ſalinæ ſulphuri conjunctæ, ſe invicem exagitant, cúmque nullis alius generis cohæreant: Pariter opinari licet ſpiritus animales è ſanguine uberiori & quaſi nitroſulphureo extillatos, inſigni mobilitate ſive inquietudine præditos eſſe, qui proinde è cerebri meditullio quaquaverſus tum in ambitum ejus, tum in ſyſtema nervoſum expanſi, Indéque perpetuo reflexi, phantaſmata efferata, & fere nunquam interrupta, atque functionis tum ſenſitivæ, tum loco motivæ inordinationes maximas & perpetuas producunt.

2°. Effluvia è ſpiritibus nitroſis ſive Stygiis exhalantia, haud tantum in ſpaciis apertis evaporant, quin valde penetrantia, in quovis fere ſubjecto poros & meatus, per quos erumpere poſſunt, ubique novos procudunt, imo corpora pleraque hujuſmodi ſpiritus continentia, aut vaſis foramini impoſita, ab ipſis ita perforantur, ut friabilia ſtatim reddantur ac in partes minutas decidua. Pariter opinamur in affectione Maniaca Spiritus animales ex indole ſua morbida, valde mobiles fieri & plurimum exacui, ita ut priores ituum ac redituum tractus relinquant, ac in cerebro ſpatiola ſive ambulacra ubique nova & plane devia ſive excavent, in quibus dum ſcaturiunt, notiones inaſſuetas & valde abſurdas producunt, unde neceſſe eſt ut affecti plerumque incongrua & tantum incompoſita imaginentur, loquantur & agant: præterita præſentibus aut futuris, & contraria vel oppoſita ſimul confundentes. 3. Obſervare eſt vaporoſa corpuſcula è mineralium ſpiritibus nitroſulphureis decedentia, non (uti halitus à liquoribus acetoſis emanantes) tantum in vicinia ſubſiſtere, ſed longiſſime & quaquaverſus in ambitum remotum diffundi. Sæpius vidi cum ſpiritus nitri butyro Antimonii commiſceretur, totam cameram fumo atrato, è liquoribus iſtis ſtygiis aſcendente impletam: Cum Aquæ fortis, aut Spiritus nitri ex alembico vel lento calore avocatur, vapor acerrimus inde diffuſus, procul adſtantium & nares & pulmones percellit; quod certe contingit ob ſalis fluidi & ſulphuris efferati conjugium, quorum ſcilicet utrorumque corpuſcula ſe

mutuo

mutuo incitant, proindéque ſimul combinata longius provehuntur. Pari equidem modo circa ſpiritus animales in Maniacis habere videtur, qui ſi quidem ejuſdem ac aquæ ſtygiæ indolis fuerint, idcirco tum cerebri compagem, tum appendicem citiſſime trajicientes, affectos non tantum furioſos, ſed velut Dæmoniacos efficiunt, adeo ut metu & languore quoque immunes quodvis audacter aggrediantur, ferro & flammæ ſeſe intrepidos objiciant, etiam ob prodigioſas ſpirituum eorundem exertiones robore immani polleant, vincula & catenas ſæpe dirumpant, a quæ viros fortiſſimos iis obſtantes, & coercere nitentes ſimul plurimos debellent. Spirituum animalium cum aqua ſtygia, ſeu ſpiritu nitroſulphureo comparatio, clare indicat quæ ſit maniæ conjuncta cauſa, ſive immediata, quæ nimirum conſiſtere videtur non tam in bile adulta, aut humore aut vapore tetro & acri in cerebrum derepente ſuffuſo, atque ſpiritus incolas in œſtrum & orgaſmos incitante (talis enim vapor vel humor aut ſponte exhalaret, aut remediorum ope cito diſſlari polleт, proindéque dementia inde concitata æque cito & facile ut furor aut delirium à paſtinacæ ſylveſtris eſu producta tranſiret) quin potius habitualiter Inſanos, ſeu Maniacos, ita fieri conſtat in quantum ipſe ſpiritus animales ab indole miti & benigna, æque ac ſubtili & ſatis agili, nempe *ſpiritu-ſalina*, in aliam acerrimam, nempe ſalis fluidi ac ſulphuris Arſenicalis participem, degenerant. Quod ſpectat ad Maniæ cauſas remotiores, ſive Antecedentes, vidl. propter quas ſpiritus animales diatheſin acerrimam acquirunt, prius oſtendere oportet quomodo & qua ratione latex quiſpiam corroſivus (qualem ſupponimus ſpiritus animales cum vehiculo eſſe) in corpore humano progigni & ſubſiſtere poſſit. Profecto humores acerrimos interdum in corporibus noſtris generari multis obſervationibus plane conſtat: Novimus Nobilem cerebri & nervorum affectibus graviter obnoxium, cujus ſudor (cum in paroxyſmo eſſet) camiſiam, quaſi aqua forti intingeretur, exedens, mox friabilem redderet: uſitatum eſt nonnullos ſæpe laticem quaſi vitriolicum œſephagi, ac palati tunicas erodentem, vomitu excernere: porro ulcera cancroſa, ſcrophuloſa & peſtilentia, humorem acerrimum, quo ſcil. carnes & membranæ velut ab aqua forti iis affuſa cum acredine exeduntur, præbent. Porro obſervare eſt ſtagmata corroſiva haud potiſſimum in ſanguine producta, carni muſculari aut viſcerum parenchymatis affigi, ſed multo frequentius in *liquore nerveo* procreata cum latice ejus in partibus nervoſis: aut eorum emunctoriis depoſita, apoſtemata ac ulcera phagædenica, ſeptica, aut alias cacoethea producere: Hæc enim ſæpiſſime in glandulis, vel juxta tendines aut membranas excitantur, cúmque humor ab iis decidens primo tenuis & aquoſus eſt, poſtea attritus, valde fœtidus & corroſivus evadit, indicio ſane ipſum *Liquorem nerveum* in ejuſmodi putrilaginem abire.

Quemadmodum antea liquor iſte ad hunc modum depravatus, in partibus nerveis prædictos affectus ciet, ita non difficile erit concipere eundem laticem, quatenus ſpirituum animalium in cerebro ſcatentium pro vehiculo eſt: una cum ſpiritibus ipſis indolem corroſivam & quaſi ſtygiam acquirere proindeque Maniam excitaret. Spirituum animalium una cum ſucco cerebrum irrigante depravato, Sive Diſpoſitio Maniaca, variis modis & propter diverſas cauſas exoriri ſolet, ut plurimum vero affectio illa (prout de melancholia obſervavimus, vel à ſpiritibus ipſis vel à ſanguine incipit. 1. Mania à Spiritibus incipiens nonnunquam à cauſa evidenti ſolitaria, uti paſſione violenta exoritur, quandoquidem à procatarxi in cerebro jacta procedit, veluti cum melancholiæ aut Phreneſi ſupervenit. 1. Quando vehemens affectus quempiam à mente ſana depellit, id ita fieri contingit, vel quia ſpiritus animales proſternuntur nimis & in confuſionem adiguntur, vel quia ſupra modum elevantur & ultra ſphæram ſuam ſe expandere nituntur. 1°. Spiritus proſterni ſolent à paſſione violenta ac terribili: ita paſſim accidit quoſdam à ſpectri intuitu vero aut imaginario, mox panico terrore perculſos, in Maniam perpetuam incidere: Porro nonnulli propter inſigne opprobrium, aut repudium, alii ob veſani amoris ſpem ſubito ac improviſo fruſtratam; aliique ob vota temere rupta, primo animo inſigniter perturbari, mox dementes evaſerunt. Cujus ratio eſt quod ſpiritus animales extra ſeries ſuas, & meatus ſolitos propulſi, & in confuſionem adacti, nactus ſibi novos & devios procudunt, quos ſubeuntes phantaſmata mox deliria pariunt: Interea ſucci nervei particulæ ſalinæ, ſpiritibus depreſſis, à volatilitate deciſcunt, atque fluorem pallæ, corpuſcula ſulphurea è ſanguine in cerebrum, tunc debile & patens, ſuffuſa ſibimet aſſumunt, unde liquor hic ſtatim inſtar aquæ fortis acerrimus, atque ſpiritus animales efferi & plurimum incitati, furioſi evadunt: 2°. Spiritus animales quandoque dum *elevantur* nimis, pari fere modo & ſibimet & ſucco nerveo diatheſim maniacam inducunt: hinc ambitio, ſuperbia, & æmulatio, quoſdam inſanire fecerunt: Cujus ratio eſt, quod dum Anima corporea propriæ excellentiæ opinione & faſtu intumeſcens ſeſe erigit & quaquaverſus ampliſſime ultra corporis oram expandere annititur, ſpiritus animalis *ἐν ἐκτάσει* tumultuarie vocati, intra ſolitas orbitas contineri nequeunt, ibidem vero refracti, & propter exertionem nimiam diverſimode reflexi, in nactus novos & plane devios coguntur: quapropter tum ipſi è propriæ emanationis curſu exturbati, tum *liquor nerveus* diatheſin (prædicto modo) acrem & incitativam cito acquirunt & proinde *mania* ſuccedit.

A febre liber in amentiam, hinc in Furorem verſus eſt.] Hæc de Mania propter cauſam evidentem ſolitariam excitata: Verum hic morbus inſuper ſæpe ob procatarxin in cerebro præexiſtentem exoritur, & præcipue ob melancholiam aut Phreneſin prægreſſas: In illa ſpiritus animales cum ſucco nerveo paulo magis exaltati, & in hac aliquantulum depreſſi diatheſin Maniacam acquirunt.

Quoad prius, vulgaris obſervatio eſt Melancholiam ſubitam & magnam plerumque Inſaniæ proximam eſſe: cujus ratio eſt, quia cum ſpiritus animales, una & liquor nerveus in acorem degeneres pervertuntur, tantummodo ſulphuris acceſſu opus eſt, quo iſti mox indolem ſtygiam nacti Maniam ſuperinducant (veluti cum liquor acidus à vitriolo aut ſale ex ſtillandus, addito ſale nitroſo aqua fortis evadit; At vero in immani Melancholiæ paſſione, quia ſpiritibus diſturbatis cerebri meatus nimis dehiſcunt, è ſanguine bilioſo & rancido particulæ ſulphureæ diatheſin priorem acetoſam in ſtygiam ſeu Maniacam provecturæ, facilem aditum inveniunt: Hinc obſervare eſt ſi quiſpiam temperamenti calidioris in delirium atrabiliarium cum metu & mœſtitia inciderit, quandoquidem in humoribus ejus particulæ ſulphureæ, quæ ſalinis in fluorem depreſſis adjungantur, in promptu ſint, ipſum ab initio triſtem & valde cogitabundum, brevi poſtea inſanum fore: Secundo,

Quod

Quod item Phreneſis in Maniam ſæpe deſinit, ratio fere eadem ac prior iſta, ſed diverſa eſt, quatenus nimirum in Phrenitide *ſpiritus* & *liquor nerveus* ſulphurei nimis & inflammati, poſtea deflagrantes, particulas ſalinas ſibi conciſcunt, & proinde pariter indolem acerrimam & quaſi ſtygiam nanciſcuntur, quare tunc febre ceſſante, Furor continuus & fixus evadit. 2. Diſpoſitio Maniaca haud minus frequenter in maſſa ſanguinea radices habet, & demum in actum producitur, quando nimirum ſanguis ſumme depravatus & nitroſulphureus, liquorem nerveum, una & ſpiritus animales aut pervertit aut malos ſuppeditat: cujuſmodi ſanguinis labes aut hæreditaria aut acquiſita eſt.

1°. Communis Obſervatio eſt homines è parentibus ortos quandoque inſanire ſolitis, eidem morbo obnoxios fore, & quamvis ſupra 30. aut 40. annos ſæpe prudentes & ſobrie vixerint, poſtea tamen abſque ulla occaſione, aut cauſa evidenti in Maniam incidere, Cujus ratio eſt, quod ſanguis eo tempore à debita craſi ſenſim in nitroſulphuream deflectens, ſpiritus animales, una & ſuccum nerveum indolis acerrimæ participes εἰς ἐγκέφαλον ſuppeditat. Olim oſtendimus in complexione noſtra particulas elementares ſcorſim à ſecundariis per nutritionem ſuppeditatis, durante vita perſiſtere, atque ſuæ cruditatis, maturitatis & defectionis tempora habere, quamobrem & morbida ſeminia juxta ætatum periodos in fructus maturari cenſemus: Porro annotamus ſæpenumero morborum fructus ejuſmodi maturatos aliquandiu, aut perpetuo quoad vitam manere. quandoque tamen velut ſponte deciduos emarceſcere; deinde nonnunquam aliquo temporis tractu ex miaſmate relicto fruges novas repullulare, atque ad ἀκμὴν paulatim aſſurgere; Quapropter Mania hæreditaria interdum continua eſt, quandóque intermittens, ejúſque paroxyſmi modo poſt breviora, modo poſt longiora intervalla repetere ſolent. 2°. Quemadmodum Maniæ procatarxis ſanguini inhærens, ſæpe innata ſive originalis eſt, ita nonnunquam eadem, aut mala victus ratione aut evacuationum ſolennium ſuppreſſione, ob febrem prægreſſam aut ob alias cauſas ſenſim progignitur, & demum ad maturitatem perducta, in Maniam erumpito: Uſitatum eſt in magna annonæ caritate pauperes quoſdam, cibis tantum incongruis aut dyſpeptis veſci coactos, primo triſtes cum aſpectu torvo & lurido, & brevi poſtea Inſanos fieri. Hæmorrhoidum aut Catameniorum fluxus cohibiti, aut ulcera cacoethea ſuppreſſa, verſus hunc morbum diſponunt: Porro qui originaliter aut acquiſite temperamento acriori, & moribus efferatis, & vultu minaci præditi ſunt, propter ſanguinis diatheſin nitroſulphureæ propinquam, à cauſa evidenti fortiori in Maniam incidere periclitantur.

3°. Fermenta venenoſa *ſanguini* & *Succo nerveo* inſinuata, uti imprimis ab Animalium rabidorum morſu, aut toxicorum quorundam aſſumptione inſaniam excitare ſolent. Sic novi Dominam Ill. quæ ex aconiti foliis teneris in acetario comeſtis, intra nycthimeri ſpatium Maniaca obiit.

Hæc de Maniæ cauſis, his inſuper adjiclere viſum eſt Audaciam, Rubur, & quod labores quoſvis uſque indefatigati, dolores illæſi tolerent: Maniaci, non uti melancholici, triſtes ac timidi ſunt, verum audaces ac plurimum confidentes, adeo ut pericula fere nulla effugiant, & res quaſque difficillimas aggrediantur: Cujus ratio eſt, quia ſpiritus animales efferi admodum ac incitati, tum imaginationem fortificant, ut nullum objectum ei ſolito majus aut immanius videatur: tum præcordia cum vigore actuant, proinde ut ſanguinem nervoſe ac celeriter ejiciant, inque ultima corporis oras vegete propellant. In hoc affectu Anima ultra corporis ambitum efferri & quaſi exilire ſatagit, adeóque quaquaverſus enitens, contra quoſvis exteriorum incurſus ſeſe intrepidam gerit. 2°. Inſani uſque ad prodigium validi ac robuſti ſunt, adeo ut vincula & catenas dirumpant, &c. cujus certe cauſa eſt quod in ſanguine ac ſucco nerveo maniacorum particulæ quaſi nitroſulphureæ, aut alias acerrimæ, ac velut ſtygiæ continentur, unde ſpiritus animales vi elaſtica, ſeu exploſiva ſtupenda, & longe ſupra naturalem immani pollent. 3. Obſervare eſt inſanos fere nunquam delaſſari, nam licet debacchando aut eluctando plures dies & noctes membra ſua validiſſime exerceant, ac interea jejuni ac inſomnes degant, vix omnino oblangueſcunt, nec viribus exoluria ab actionibus deſiſtunt. Quod proculdubio ita fit inquantum ſpiritus animales, etſi valde mobiles & elaſtici, non tamen volatiles ac facile diſſipabiles, quia ob particulas ſalinas à volatilitate in fluorem depreſſas, cum ſulphureis combinatas, firmi & fixiores evadunt, & ob id in activitate ſua diutiſſime perdurant: pariter ac obſervamus de Aqua forti, quæ licet in vaſe aperto corrodta effluvia quampluirima perpetim emittat, uſque tamen ſubſtantiam ſuam illibatam fere, ac vim corroſivam retinet, ſecus ac ſpiritus vini aut ſanguinis, quorum virtus cito evaporat. 4. Ob eandem pene rationem quantumvis tolerant aut affliguntur, minime læduntur, ſed frigus & æſtum, Vigilias, jejunia, verbera & vulnera abſque noxa ſenſibili perferunt, quia Spiritus fixati & robuſti, neque tergiverſantur nec avolant; porro ſanguis dyſcraſiam nitroſulphuream nactus, cujuſque alius ſubitæ mutationis incapax eſt; quare licet tranſpiratio inſenſibilis inhibeatur, aliæque vacuationea ſolennes ſupprimantur, aut ſucci nutritii ſupplementa denegentur, nec catarrhus, nes febris, nec atrophia; nec cacochymia Maniæ facile ſuperveniunt; Nam in hoc affectu, quamvis ſanguinis particulæ valde turgeſcant, attamen ob ſalis copiam incendium febrile minime concipiunt. Ut etiam Aqua fortis, etſi multum efferveſcat, & alia ſubjecta adurat, ipſa tamen non omnino inflammatur, quin potius incendio reſiſtit. *Willis cap. de mania.*

Observatio II.

Maniacus affectus in puero, ab atra bile vaſa duræ & piæ matris occupante, Eadem in vaſis partium vitalium & naturalium contenta.

Anno 1677. 14. menſis Maii, diſſectus eſt puer annorum quinque à Magiſtro Bailly Noſodochij Genevæ Chirurgo perit. in Orphanotrophio, me præſente & D. D. de Communis Noſodochii Medico Præſtantiſſimo. Vividi erat ingenii puer, agilis, macilentus, qui per quatriduum tantum ægrotavit. Conqueſtus eſt de dolore capitis, cum febre mediocri,

mediocri: Tertia die morbi, noctu ululabat inſtar carnis, cum brachiorum varia agitatione; de die ſatis erat quietus, ſed quid garriret nemo intelligebat, adeo ut aſſiſtentes obſeſſum a cacodæmone eſſe crederent, Latine & Græce cum loqui aſſerentes: quæ cauſa fuit quod cultro anatomico expoſitus fuerit.

Aperto medio ventre: 1. Peritonæum divulſum apparuit, nec non omentum, quorum pars ſupra, altera infra retracta erat. 2. Inteſtina flatibus tumida apparuere, præſertim colon, cum paucis fæcibus in omnibus. 3. Meſenterium aridum erat, exilibus admodum vaſis præditum. 4. Jecur diaphragmati adnatum erat pluribus in locis per fibras membraneas. 5. Veſica fellis magna, bile fuſca, grumoſa repleta. 6. Lien fere orbicularis figuræ, in orbem convolutus. 7. Renes pro ætate magni, intus & extra hydatidibus referti. 8. Veſica lotio repleta. 9. Ventriculus contractus, interius admodum rugoſus, cum aliquo mucore: 10 Vaſa omnia imi & medii ventris atrum humorem continebant, *Thorace aperto.* 11. Pulmones dextri cohærebant undique partibus vicinis, ſiniſtri ſumma tantum parte, per fibras ex mucoſa humore concretas, qui pulmones extima parte veſticbat, marmoris inſtar variegatos, ſcirrhoſos, tuberoſos, quorum vaſa atrum cruorem, ſed paucum continebant. 12. Pericardium plurimam aquam limpidam continebat. Cor pro ætate magnum, omni pinguedine deſtitutum, cujus nulla in toto veſtigia. 13. Diaphragma, parte qua imum ventrem reſpicit, hydatidibus erat coopertum. Nihil tamen hactenus deprehendere licuit quod cauſam morbi & mortis innueret, at hæc in tertio ventre, ſcilicet Capite, manifeſta fuit, nam ablato cranio ſuperno, adeo tumebat cerebrum, ut eo repoſito, intra proprios limites reprimi non potuerit, diſſidentibus ab invicem admodum utriſque oris. Veſtigia ſuturatum, coronalis & lambdoideæ, duræ matri altè meningi duræ impreſſa erant, quæ ſe inter illas intruſerat; vaſa utriuſque meningis atro ſanguine admodum erant tumida, qui multus erat in ſinubus & torculari. Inter diſſecandum cerebrum: (more Sylviano) maximè in corpore calloſo, infinita puncta ſanguinis micabant, præſertim compreſſione facta. Abſciſſo collo, quo facilius cerebri partes in conſpectum venirent, plurimum ſerum ex occipitio emanavit, quod proculdubio in ventriculis continebatur, qui exhauſti apparuere. *Ex propriis Obſervationibus.*

SCHOLIA.

HAc ex hiſtoria manifeſtum fit verum eſſe quod ex *Ballonio* Obſervat. 6. ſequenti adducemus, in multis qui inſaniverant, vaſa capitis inventa eſſe turgentia, dilata ac varicoſa. Atrum vero ſanguinem in iis deprehenſum, locaſem in cerebro non habuiſſe generationem, patet ex eo quod vaſa imi & medii ventris atro humore ſcatebant; ſed pauco, cujus pars maxima in cerebrum delata fuit. Quæ cauſa raptus, inſolatione an alia, nos latuit; Id vero illi cum pleriſque fuit commune, quibus ſcilicet ater ac craſſus cruor in cerebro, vel alio in viſcere reperitur, ut iiſdem multum ſerum, à ſanguinis maſſa ſecretum, in vicinia deprehendatur. Sic hoc in puero vaſa meningum atro cruore erant tumida; reſecto autem collo, copia ſeri inſignis ex occipitis foramine exiliit: In pulmonibus paucus erat humor, craſſus, niger: at in pericardio plurima aqua; hydatides multæ diaphragmatis parti quæ imum ventrem reſpicit adnatæ erant, necnon pleriſque pectoris & abdominis locis.

OBSERVATIO III.

In Maniacorum cerebro macula nigra deprehenſa eſt, aut meningibus.

MAculam quandam in cerebro vel meningibus deprehenſam ſectione, Maniæ cauſam fuiſſe aliquando inventum fuit. *Platerus Praxeos lib. 1. cap. 3.*

OBSERVATIO IV.

Meningum putredo in Maniacis aliquando notata.

SIcuti & nonnunquam putredinem in cerebri meningum aliqua ſede natam inventum fuit: A quibus vapores tetros continuo ſuſcitatos ſpiritus conturbaſſe veriſimile eſt. *Idem.*

Observatio V.

Mania à vermibus in cerebro induсta.

§. 1. A Vermibus in cerebro genitis Maniam accidere poſſe aliqui prodiderunt; Quæ vitia occulta, cum poſt mortem calvaria aperta primum manifeſtantur, vix vivente homine qualia ſint, niſi in genere ex eo quod alia ſigna, quæ alias demonſtrabant cauſas, hic deſint, conjicere licet. *Idem.*

§. 2. In quodam milite qui reſimis erat naribus, ex fœdiore quadam eluvie diutius cohibita, vermes duo villoſi Inſtar digiti, intra nares geniti inventique ſunt, qui tandem in Furorem illum adegerunt, febréque non admodum manifeſta de medio ſuſtulerunt. *Fernelius Patholog. lib.* v. *cap.* VII.

§. 3. Vermis qui generatur in Cerebro, & Maniam inducit Equo, an à putredine humoris? An ab apophyſi vermiformi in vermem degenerante: (Initio quarti ventriculi apophyſis quædam appoſita eſt, à vermis figura vermiformis dicta) *Vercoquin* Gallis dicitur, inde proverbium, *Chacun a ſon Vercoquin en la teſte*, ac ſi intelligerent iſtam apophyſin Vermiformem. Quinetiam veterinarii iſtum vermem interficiunt uſtione facta inter caput & collum. *Riolanus Anthrophag. lib.* 4. *cap.* 1.

Observatio VI.

§. Mania à venis cerebri varicoſis ortum ducens.

MUltis qui Inſaniverant poſt melancholicas affectiones, caput apertum fuit: Venæ capitis inventæ ſunt turgentes, dilatatæ ac varicoſæ factæ. Idem capiti contigerat quod venis varicoſis. Imo affectus erat quem Hippocr. lib. 2. de morbis ὑπερέμετον vocat venarum: Supervomitionem & eructationem voco. *Ballonius Paradigm.* 184.

S C H O L I A.

V*Enæ varicoſæ*] Craſſiori & exuſto ſanguine circa valvulas hærente & impacto, qui ibi τάσιν ἢ συστροφὴν quadam inſinuatus, συστροφὴν, convolutationem quandam, ſpirarum inſtar facit, nodóſque & criſpitudines: venarum enim officium eſt ſanguinem, per arterias jugulares ad cerebrum evectum in cor iterum revehere.

ὑπερέμετον, &c.] Affectum illum ſic ab Hippoc. vocatum dolorem capitis inducere vult: ut vero mania inde deducatur, aliud præterea requiritur, occulta ſcil. qualitas, humoribus ibi coercitis inhærens, enormium illorum pathematum parens, quæ à manifeſta cauſa ſolóque calore p. n. proficiſci non poſſunt. Sic furor uterinus à ſemine corrupto, malignam & venenatam vim adepto oritur: Sic hydrophobia, ſpecies maniæ, à morſu venenato canis rabidi, in quocunque temperamento, ſine atræ bilis concurſu oritur: venena præterea quædam, ut cerebrum muſtelæ & ſolanum manicum, eam inferunt, quanquam non negandum in melancholicis & atrabilariis frequentius producit, quod humor ille tali diſpoſitioni ſuſcipiendæ idoneus eſt.

Venæ turgentes, dilatatæ] Diſpoſitio maniaca ſæpe in maſſa ſanguinea radices habet, & demum in actum producitur: De ſanguinis labe ad eum morbum inducendum requiſita, *conſule Obſervat.* 1. in Scholiis. Continetur autem nunc in univerſi corporis vaſis, nunc in cerebro propioribus; Interdum in ipſis cerebri vaſis, unde etiam mitiora vel graviora & hæc vel illa ſymptomata excitantur. Totius corporis vaſa materiam continuerunt in Eo qui per Transfuſionem ſanguinis curatus eſt, de quo conſule Acta Londinenſia: Cerebri vaſa affecta fuere præſertim in iis quibus poſt obitum venę cerebri quaſi varicoſæ repertæ ſunt.

Observatio VII.

In demorſo à cane rabido, Pericardium ſine humore repertum, & ex parte conſumptum, Sinus cordis aridi.

RAbidi canis venenum quarto ordine calidum eſſe videtur, cum enim diſſectum eſſet Monachi cujuſdam cadaver, tria notanda apparuerunt. 1. Nulla aderat humiditas aquoſa in pericardio, tota erat conſumpta ab hoc igneo veneno: 2. Sinus cordis conſpiciebantur aridi & ſanguine prorſus deſtituti, 3. in Pericardio porro quædam fuit obſervata ferme combuſta & in pulverem redacta. *Capivaccius pract. lib.* 7. *cap.* 12.

S C H O L I A.

NOn inde tamen evincitur hujus morbi cauſam in qualitatibus primis conſiſtere, cum cujuſque temperiei homines invadere queat: defectus enim aquæ in pericardio, Siccitas ventriculorum cordis & ἰχώρων nota in pericardio ſequi potuerunt ad potus abſtinentiam quæ hydrophobiam ſequitur: Statuatur

natur ergo cauſa venenum peculiari modo diſpoſitum, à tota ſubſtantia, ut loquuntur, agens: Qualitatibus primis non adſcribendam cauſam ex eo patet, quod in dies multæ mutationes in primis qualitatibus accidunt, quæ tamen rabiem non excitant. Experientia præterea teſte, non in maximo ſolum æſtu, ſed & per maxima frigora canes in rabiem aguntur, quod non contingeret ſi à caliditate & ſiccitate malum ortum duceret à cauſa enim frigidiſſima affectus calidiſſimus oriri non poteſt.

Observatio VIII.

§. *In quodam hydrophobia affecto ſumma ſiccitas viſcerum reperta.*

ANno 1674. menſe Maijo juvenis artis Saltatoriæ magiſter, à cane rabido mordetur. Tertia poſt ſeptimana in hydrophobiam incidit, ſalvo tamen judicio; dantur illi pilulæ purgantes, à quibus ritè expurgatur: poſtridie, quod nauſearet, exhibitum vinum emeticum; Paulo ante aſſumptionem, cum alio ejuſdem Artis magiſtro, cui cum jurgium exciterat, in gratiam redit mutuiſque amplexibus uterque ejus firmitudinem reſtatur; tertia ab hauſto hora extinguitur: Pro more loci, ante ſepulturam, à Chirurgo; ad id officii deſtinato, cadaver examinatur: Ille livore digitorum animadverſo, (qui a convulſionibus inter irritos vomendi conarus ortus erat) malignitatem ſuſpicatus, & ignarus eorum quæ præceſſerant, aperiri cadaver voluit. Intactum fuit cerebrum, ſed in viſceribus naturalibus & vitalibus ſumma ſiccitas fuit deprehenſa, quæ an veneni indoli, aut potius inanitionibus præcedentibus adſcribenda fuerit, dubium remanſit. *Ex propriis obſervationibus.*

SCHOLIA.

DIoſcorides, eumque ſequuti quidam practici, ubi Rabies ad hydrophobiam proceſſit, Elleborum exibent. At vero cum id venenum mere ſit ſpiritale, ſatius eſt propriis ſpecificis oppugnare, atque per veſicatoria & cauſtica evocare: Inter ſpecifica commendatur eximie radix cynorrhodonis ſiccata & ad ℥ j. pluries ex aqua quapiam hidrotica, e. g. cardui ben. exhibita, Forſan ab ea efficacia, roſæ caninæ & rubi canini nomen illi inditum.

Observatio IX.

§. *Luporum morſus, præſertim Rabientium eſt venenatus, quod in eorum renibus ſerpentes naſcantur.*

IN Luporum ſenum renibus ſerpentes obſervavi, ita ut aliquando Lupus in uno rene duos habeat ſerpentes, quorum unus pedem longus, alter pollicis longitudine, alii etiam breviores ſint, qui venenatiſſimi redduntur & cum tempore Lupum enecant. Hinc videmus ſi animal aliquod à Lupo fuerit præmorſum, raro & quam difficillime curari, quod dubio procul propter peculiare venenum in Lupo deliteſcens uſuvenit: pleraque enim animalia præmorſa moriuntur, aut ſaltem membrum præmorſum putreſcit. *Carolus Stephanus Agricult. lib. 7. cap. 1. Gaſpar Bauhinus lib. 1. cap. 17. de corp. hum. fabrica. Joh. Bauhinus Tract. de Luporum rabie memorabili p. 77.*

Observatio X.

In iis qui demorſi ſunt à cane rabido nihil anginoſum deprehenditur.

MOrdendi deſiderium in à Cane rabido morſis, magni nominis Medicus referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam Anginæ ſpeciem: Sed aperta aliquoties cadavera, nulla inflammationis veſtigia oſtendere. *Gu. Rolfinkius Diſſertat. Anat. lib. 1. cap. 13.*

Observatio XI.

§. *In Equis, Bobus & ovibus Rabie affectis vermes in capite deprehenſi.*

ÆStas hæc ſicca æſtuánſque multa animalia in phrenitidem & vertiginem agit, quod damno ſuo multi apud nos agricolæ experti ſunt. Notandum id imprimis de equis, bobus & ovibus, vermes capiti ineſſe ita affectorum ruſticorum noſtrorum eſt obſervatio. *T. Bartholinus Cent. 3. Obſerv. 48.*

Q ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO IX.

DE MELANCHOLIA & AFFECTIONE HYPOCHONDRIACA.

OBSERVATIO I.

In Melancholico venæ meningum ſanguine malancholico plenæ repertæ ſunt, cum aqua in ventriculis.

FRATER vxoris Dom. Baillon febre non apparente tenebatur, *τὴν γλῶσσαν ἀκρατὴς*, quod melancholicum eſſe ſcribit Hippocr. taciturnus, ſitibundus comatoſus, & aliquantulum *lethargicus* factus eſt, ingens *capitis dolor*, mortuus.

Venæ ſublato cranio apparent plenæ ſanguine melancholico: magna ſatis aquæ limpidæ quantitas in ventriculis reperta eſt, An id occaſio mortis eſſe potuit. *Balonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 244.*

SCHOLIA.

Τὴν γλῶσσαν ἀκρατὴς,] Hippòcr. ſect. 5. lib. 2. Epid. ait Balbos, celere lingua præditos, atræ bilis humori obnoxios eſſe. *Arculanus* cap. de melancholia explicat qua ratione blæſi balbique Melancholici dicantur, Corpora, *ait*, habentia cor calidum. cerebrum autem humidum, ſunt diſpoſitioni melancholicæ opportuna, Nam caliditas cordis eſt choleræ nigræ in corde genitrix; Cerebri autem humiditas cauſa eſt cur facile impreſſio ejus ſuſcipiatur quod in corde gignitur: Ideo balbi & lingua vacillantes ad melancholiam parati ſunt, maxime ſi linguas lenes habuerint & oculos mobiles, & cætera; Sic piloſitas & rubor faciei calorem cordis ſignificant: Blæſitas moliteſque linguæ cerebri humiditatem: *Hæc Arculanus*, Quorum plurima in præſentem ægrum quadrant, Venæ enim meningum atro ſanguine refertæ, Sitis, Soboles ſunt caloris viſcerum & cordis: Aqua plurima in ventriculis reperta, humidi cerebri index eſt, unde linguæ *ἀκράτεια*, coma, dolor capitis.

OBSERVATIO II.

§. Melancholia à mane ad veſperam vigens, orta à ſanguine ſuperfluo cerebri vaſa replente & diſtendente, Ventriculorum & plexus choroidei ſuperficie muco oblita, &c.

VRſula Pulen Frizen (*cujus vide hiſtoriam integram Tract. de Soporoſis affectibus*) diu continuos capitis dolores paſſa eſt, quos ſequutum delirium in quo notiſſimos & omnia tuta timebat; Sæpius in ſylvas aufugit ut vix ſatis cuſtodiri potuerit; ter violentam mortem ſibi inferre nitebatur, &c. Delirium hoc plerunque ſub auroram incepit, duravit uſque ad veſperam, hinc minus ſibimet metuebat, quietior erat, nec cuſtodiam ſui exegerat, &c.

Mortuæ remota cranii olla, vaſa ſanguifera tenuis meningis ubique majora & ſanguine pleniora videbantur, &c. Utriuſque ventriculi lateralis ſuperficies lutea penitus & quaſi rubigine obducta videbatur, oblita enim erat muco croceo, illi ſimili qui circa aquas ferratas conſpicitur, & lapidum & terræ ſuperficiem incruſtare ſolet: Eodem quoque plexus choroideus infectus erat: pertingebat rubigo iſta quoque ad tertium ventriculum, quartus prorſus mundus erat, &c.

SCHOLIA.

DElirium ante & poſt partum aliquot menſibus fœminam hanc exagitans melancholicum fuit, nam omnia tuta timuit, non ſine deſperatione quadam: Id in Delirio hoc notatu dignum quod à ſummo mane ad veſperam ipſam pertexuit, noctu vero quietem indulſit, ut remotis cuſtodibus acquieverit,

causam

Cauſam in ſanguine delituiſſe Iuvamen ex venæ ſectione, fruſtraneis medicamentis, clarum fuit: Ventriculorum lateralium & tertii, ut & plexus chorni-dei ſuperficies muco croceo oblita non parum me perturbarunt & varias ſuſpiciones apud me moverunt, cum ventriculorum ſuperficies, imprimis fornix, ſplendeſcant & lucis alicujus participes ſint, verum poſteaquam tot venæ ſectionibus melancholiam expugnatam fuiſſe, illámque placide vixiſſe perpendi, neceſſario melaocholiæ cauſam in maſſa ſanguinea concludi arbitratus ſum. *J. Jac. Wepferus Diſſertat. de Apoplexia, hiſtor. XV. p 414. & 420.*

Ventriculi ſuperficies quaſi rubigine obducta] Excell. *Willis* ſpirituum in melancholicis diatheſin ſpiritibus è mineralibus diſtillatione eliciris comparat, *Vide Scholia ad Obſerv*]

Observatio III.

§. *Melancholia à Sanguine nigro in venis tenuis meningis.*

MElancholicus juvenis Epilepticus obiit, &c. In latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo ſanguine nigro & conereto; Ea pars nigricabat, &c. *Vide Tit. de Paralyſi.*

APPENDIX.

Melancholia ab affecto cerebro circa Torcular.

NOvit *Ioh. Sylvius* quendam qui levem quandam melancholiam patiebatur, & aliquando ſimilis furioſo videbatur: is ardorem magnum dicebat ſe ſentire interna capitis parte qua Torcular eſt, vaſorum cerebralium ad ſuturam lambdoideam & in occipitio ubi decidit vas inſigne, quod reptans ad fronrem uſque inter duo cerebella protenditur, in quo ſolum cerebrum afficitur: In hoe morbo ſectio cephalicæ & baſilicæ inutilis fuit, atque etiam poplitis; Forte vena Frontis ſecta utilis fuiſſet, quod animalem facultatem exoneraret. *Dovynetus Apologiæ lib. 3 c. 2.*

Observatio IV.

§. *Melancholia ab humore atro in dextro cordis ſinu contento.*

IN mulieris melancholia hypochondriaca laborantis ſiniſtro cordis ſinu, repetta pars humoris melancholici ibi velut concreta ac fermentata, &c. *Vide lib. 2. de palpitatione cordis ex Ballonio.*

SCHOLIA.

S*Iniſtro cordis ſinu*] Melancholia vulgo definitur Deſipientia ſine febre aut furore, cum metu & triſtitia conjuncta: Unde ſequitur illam & cerebri & Cordis affectionem complicatam eſſe: Nam quod melancholici delirant, à cerebri & ſpirituum animalium in eo degentium vitio ac inordinatione procedit: quod autem valde triſtes & meticuloſi evadunt, hoc Cordis paſſioni merito attribuitur. Melancholia ergo non tantum cerebri & ſpirituum in eo degentium, ſed inſuper præcordiorum & ſanguinis ibidem accenſi, & exinde in totum corpus projecti affectus eſt, & quemadmodum illic delirium, ita hic timorem & mœſtitiam producit, quo tamen ritu videamus: In mœſtitia imprimis animæ pars flammea, ſeu *Vitalis*, quoad ambitum ſuum coarctatur, & intra brevius ſpatium coercetur: Dein conſequenter pars *Animalis*, ſive lucida, ſphæram ſuam contrahit ac minus vigoratur: In Timore autem utraque ſubito reprimitur, & quaſi nutare, atque intra minima ſpatia ſe continere cogitur: In utraque paſſione *Sanguis* non vegete & cum pleno incendio circulatur & conflagrat, verum circa præcordia aggeri & reſtagnare aptus, ibi gravamen aut deliquium ciet; ac interim caput ac membra uberiori ejus affluxu deſtituta elangueſcunt. Quod autem iſtæ paſſiones in Melancholicis habituales fiunt, Cauſa eſt partim in *ſanguine*, & partim à *Cordis* actione animali; Enimvero ſanguis ob particulas ſalinas exaltatas minus inflammabilis exiſtit, unde nec in pulmonibus ſatis accenditur, neque intra cordis & vaſorum ductus flamma ſatis clara ac uberi ardeſcit, ſed qualis ad venti cujuſvis flatum reprimi & pene exufflari apta fit. Hinc cum flamma vitalis tam tenuis & languida ſit, ut ad motum omnem nutet ac trepidet, nihil mirum eſt ſi Atrabilarius velut animo ſubſidente & ſemiobruto, triſtis ſemper & meticuloſus exiſtit: Propter ſalinam hujuſmodi ſanguinis dyſcraſſiam Melancholici rarius febricitant: ea tamen correpti, propter irregulare ſanguinis incendium, periculoſius decumbunt.

Nec minus vitio *Cordis* accidit Melancholicos ob ſanguinis curſum retardatum, aut ſubinde revocatum, mœſtos & meticuloſos fieri: nam ſiquidem iſte muſculus ſpirituum nonniſi imbecillium & enormium influxu actuatur, contractiones ſuas haud valide ſatis & conſtanter, quibus ſanguis ſine remora aut reſilitione in totum corpus propellatur, obire poteſt: Ita ſanguis & ſpiritus animales labe reciproca ſe mutuo afficiunt & alterutris invicem noxam inferunt. Sanguis atrabilarius, hoc eſt è particulis ſalinis, una cum ſulphureis evectis conſtans, ſpiritus animales indole aceroſa præditos progignit, atque ſpiritus hi functionis vitalis munia perperam obeuntes, talem ſanguinis dyſcraſſiam augere faciunt. *Willis Tract. de Anima Brutor. part. 2. cap. XI.*

Observatio V.

§. 1. *In Melancholicis quibuſdam cor aridum & exſuccum repertum.*

POſſe univerſam cordis ſubſtantiam aliquandiu pati, præter Marulli Mimographi hiſtoriam 7. de Adm.Anat.indubitatam nobis fidem facit *Melanchthonis* authoritas,qui lib. 1. de anima teſtatur *Caſimiro Marchioni Brandenburgio*, ob mœrores & vigilias, humore qui involucro cordis continetur,exhauſto & exſiccato,cor exectum pyri toti faciem retuliſſe: ubi proculdubio perpeſſi fuere tres illi humores (ſecundarii vulgo dicti) ſatis conſpicuam cladem, ſi quidem eas in anguſtias redactum eſt cor non parvo temporis momento,quod ex aſſignata cauſa colligi poteſt, non adeo vehemente puta triſtitia, qua ſapiens in ſacris voluminibus etiam oſſa aſſeruit areſcere: unde non modo levem, ſed etiam *inſignem cor poſſe ſuſtinere intemperiem* opinamur, *Iordanus de peſtis phænomenis lib. 1. cap. 16.*

§. 2. In Nobili matrona Vidua, memorabili, ſed merito ſine nomine dimittendo, exemplo, poſt melancholiam *δεινοθάτιν* laqueo ſibi fauces præcludente, ſicque ſtrangulata, & cor exſuccum, & nullum in ventriculis ſanguinem obſervavimus. *Rolfinccius Diſſertatione de corde cap. 2.*

SCHOLIA.

I*Nſignem cor ſuſtinere poſſe, &c.*] Vulgo tamen dicitur quod humor melancholicus, præſertim cum naturam malignam acquiſivit, cordi & nativo calori eſt tanquam capitalis hoſtis: Si hoc verum eſt, quomodo tamdiu durant & vivunt? quomodo morbos tam longos ſuſtinent? quomodo tantas vacuationes & tam validas ferunt? Illud enim abſonum videtur calorem naturalem, imo naturam ipſam virulentia ipſius humoris melancholici aut atrabilarii affici, & tamen tamdiu perſiſtere: cum videamus ſolo ſæpe vapore aliunde elato vitæ noſtræ filum abrumpi, aut cardiacas contingere ſyncopas. Hoc non caret difficultate. A pure aut abſceſſu, aut à grumo ſolo ſanguinis vapor elatus mortem inferat, cur non ab humore melancholico Vapor elatus idem faciet? Forte analogia eſt inter vaporem luis venereæ fomitem, & vaporem à ſucco melancholico aut atrabilario excitatum. Prior ille vim habet,non ad diſſipandum,non ad necandum, ſed ad alios quoſdam effectus, idque per quandam *ἰδιοσυγκρασίαν*, Et tale venenum ad cutim & muſculos natura depellit, unde juncturarum dolores implacabiles. At vapor peſtilens, aut à pure aut à grumo ſanguinis excitatus diſſipat ſpiritus, & propterea alia quadam proprietate nocet & mortem affert. Idem de menſtruo & ſemine corrupto, quod hyſterica pathemata non mortem affert. *Ballonius Epidem. & Ephem. lib. 2. pag. 219.*

Observatio VI.

§. *Melancholia ab atro ſanguine in cordis cavitate, ſeroſitate in pericardio, & abſceſſu prope ſiniſtram auriculam.*

PUer trium annorum, tempore quo cruciabatur, admodum mœſtus & gemebundus vixit,repente verò obiit: Aperto cadaver, præter atrum ſanguinem in cordis cavitate, & ſeroſitatem in capſula cordis, repertus eſt abſceſſus inſtar ovi prope ſiniſtram cordis auriculam. *Obſervatio Ludovici Nonnii Medici Antverpienſis.*

Observatio VII.

§. *Melancholia ab atro ſanguine aduſto in corde exſiccato & meſenterio.*

SAnguis in quodam ſubjecto tam erat à melancholico humore exſiccatus, ut omnes venæ cordis & ipſum cor à perito Chirurgo diſſecari nequiverint. Turgidæ tamen meſaraicæ cernebantur ſanguine atro & luculento. *Bartholinus Cent. 3. hiſt.* XCIV.

§. Dominus de Harſy Juriſconſultus, (Cujus hiſtoria extat lib. 3. Tit. de Ventris Tumoribus,) affectione hypochondriaca à liene multis annis divexatus, poſt obitum diſſectus in toto venoſo & arterioſo genere, in cordis ſinubus, lienis parenchymate nihil præter atram bilem exhibuit; Melancholica pathemata ſingulari animi robore premebat ut inter ſodales & ludicra feſtiviſſimus & in jocos pronus videretur; ſibi relictus & inter familiares occultum aliis pathema manifeſtum faciebat.

Observatio VIII.

§. *In Melancholici cadavere cor areſactum repertum eſt.*

Quidam cum Melancholia tentationibúſque variis vexaretur, proprio gladio ſe confodit: vulnus intra duos menſes ſanatum eſt, ſed iterum de *abſurdis cogitationibus* conqueſtus vomitu vexatus exſpiravit, &c. Cor areſactum erat, copioſa aqua citrina in capſulâ, &c. *Vide lib. 3. Tit. de vomitu.*

Scholia.

De *abſurdis cogitationibus conqueſtus*] Extant varia & multiformia imaginationis depravatæ genera, de quibus in communi obſervare licebit, quod affecti vel circa omnes, aut ſaltem plurimas res delirant, ut fere de nullo ſubjecto judicium ritè ferant; vel iſti ſolummodo in uno aut altero particulari caſu perperam imaginantur, verum de pleriſque aliis notiones ſuas prorſus incongruas inſtituunt. Etiamſi melancholica univerſalis affectio delira ſymptomata multiplicia contineat, tamen illa in his tribus potiſſimum conſiſtunt. 1°. Quod affecti in cogitando fere continuo occupantur, ut eorum phantaſia vix unquam otioſa & quieta fuerit. 2°. Inter cogitandum res pauciores quam antea ſolebant, animo comprehendunt, ut ſæpe dies & noctes idem objectum animo volutent: de rebus aliis, quæ interdum longe majoris momenti ſunt, nihil ſolliciti. 3. Objectorum ſive conceptuum ideæ ſæpe deformes & velut ſub larva apparent, ſemper autem in majore ſpecie repreſentantur, ita ut res quælibet exigua iis magna & difficillima videatur. Ad hunc modum phantaſmata in cerebro male configurata, intellectui objiciuntur ſimili fere ritu ac ſpecies viſibiles vitri cujuſdam optici interventu ſiſtuntur oculo, ubi nimirum objectum quodvis monſtrum horrendum ac ingens apparet, & propterea rei viſibilis in immenſum auctæ portio tantum exigua aſpectu accipitur: dein propter horrendam ejus & inaſſuetam *φάσιν*, imago ſemel concepta non facile nec cito diminuitur. Expendemus modo quali cerebri & ſpirituum affectioni hæc phænomena contingunt.

Hic autem 1°. inquirendum occurrit de *Spirituum animalium diatheſi*, ſeu conſtitutione præternaturali: nam in quantum iſti irregulari modo ſe habentes, in anomaliis ſuis aliquandiu aut ſemper perſiſtunt, cumque huic illorum affectioni non paralyſis, apoplexia, vertigo, aut convulſio adjunguntur, quæ cerebri obſtructiones arguunt, inferre licebit quod ſpiritus animales, neque ab alieno impetum faciente in tales inordinationes adiguntur, neque potiſſimum ob cerebri poros & meatus obſtructos *ἀταξίας* ſuas concipiunt, ſed potius in hoc caſu propriæ indolis vitio prædicta ſymptomata ægris accerſunt.

Talis Spirituum animalium indiſpoſitio ad hunc modum vulgo deſcribi ſolet, nempe quod illi cum tranſparentes, ſubtiles & lucidi eſſe debuerint; in melancholicis obſcuri, opaci, tenebroſi evadant, adeóque rerum imagines velut umbra, aut tenebris obductas repræſentant. Cujuſmodi explicatio non incongrua videtur, ſi quidem oſtendimus ſpiritus animales à ſanguine accenſo emanantes, ſe quodam modo tanquam lucis radios à flamma profectos habere: Atqui ſatis conſtat lucem diverſi mode ſe habere, juxta quod ab incendio corporum vario ritu efflagrantium, ſcil. ſpiritus vini, olei, ſevi, ſulphuris mineralis, nitri, aliorumque procedit: pariter & ſpiritus animales, in quantum à ſanguine craſin modo hanc, modo illam aliámve nacto, aut ſubtiles & clari, aut hebetes, craſſi & velut fuliginoſi exſtillantur, functionum animalium organa varie trajiciunt & irradiant, eorúmque proinde actus diverſimode pervertunt: Verum inſuper, cum ſpiritus animales non uti lucis corpuſcula prorſus, liberi & ſoluti exiſtunt, ſed mutuo cohærere, & ne animæ continuitas abrumpatur, quodam latice contineri debent, idcirco ipſi una cum vehiculo cui inhærent, liquoribus quibuſdam Chymicis, è mixtis naturalibus per deſtillationem elicitis, ſatis apte comparantur: Quæ quidem analogia in explicandis *Inſanis affectibus* commodiſſima videtur, prout ex ſequentibus patebit.

Primo Liquores Spagyrice deſtillari, juxta quod elementa activa variis modis in iis combinantur, diverſi generis exiſtunt: Horum præſtantiſſimus, omnium conſenſu, perhibetur eſſe in quo *Spiritus Salis* unitus cum volatilitat, invicémque ab eo acuitur & aliquatenus ſtaturninatur: Hujuſmodi indoliis concipiuntur *Magnus Elixir*, & *Liquor Alkaheſt*, & revera quodammodo ſunt, *ſpiritus ſanguinis*, *C. cervi*, *fuliginis* & ſimilium valde ſubtiles, volatiles & penetrantes, nec tamen inflammabiles aut cito diſſipari apti: Et quidem ſpiritus animales diatheſi ſana & legitima potiti, quadantenus ſe habere videntur tanquam liquor ſpirituoſus ſale volatili refertus, qui à ſanguine diſtillatur, præterquam quod huic inſignis acrimonia & empyreuma ab igne inferantur, quæ à liquore cerebri & nervorum irriguo omnino abſunt.

2°. Alii Liquores Chymici ſunt nimis *ſulphurei*, & ardentes, uti ſpiritus vini & terebinthinæ, quæ cum ſpiritu & ſulphure una combinatis conſtent, facile inflammantur, & ſua ſponte ab aliis ſecedunt, & huc illuc qua data via ſe proripiunt, cujuſmodi indolis ſpiritus animales in Phrenetide quadantenus participare oſtendimus.

3°. Liquores, ſive Spiritus quidam, ab opere chymico producuntur, in quibus Sal fixus ad fluorem evectus dominio potitur, cujuſmodi ſunt qui ex aceto, lignis ponderoſis & quibuſdam mineralibus igne mitiori extillantur, quorum particulæ ſunt valde mobiles & irrequietæ, ſed minoris activitatis, ita ut effluvia ab iis longe emanent, ut, ſi in balneo deſtillentur, nihil præter phlegma inſipidum in alembicum evehatur: Et quidem ſpiritus animales hujuſmodi indolem acetoſam, cum ſalis fluidi dominio in affectibus melancholicis habere ſuſpicamur, prout mox oſtendetur.

4°. Stagmata quędam Spagyrice prolicita quandoq; ſunt acerrima, in quibus nempe ſalis fluidi, una & ſulphuris arſenicalis particulæ indomitæ ſimul combinatæ exaltantur, ut ſunt *aqua* Stygiæ ex nitro,

vitriolo, antimonio, arſenico, viridi ære & ſimilibus exſtillatæ, quæ omnes naturæ ſunt efferæ, valde penetrativæ & irrefragabilis, ita ut effluvia earum motu perpetuo agitentur, quidvis penetrent, etiam longe lateque diffundantur: Atque hujuſmodi liquores ſpirituum animalium diatheſin in *Mania* acquiſitam ſatis apte referunt.

Impræſentiarum vero ut Melancholiæ *rationem formalem* & *cauſas* tradamus, opinari fas ſit liquorem è ſanguine cerebro inſtillatum (qui τ̃ ἐγκεφάλυ ejuſque appendicis nervoſi poros & meatus omnes implens ac irrigans, ſpirituum animalium & vehiculum & vinculum eſt) a natura, miti, benigna & ſubtili, in acetoſum & corroſivum (cujuſmodi ſunt liquores ex aceto, buxo & vitriolo proliciti) degeneraſſe, atque ſpiritus animales qui à cerebri meditullio, tum in globoſam ejus ſubſtantiam, tum in ſyſtema nervoſum irradiantes, ſenſuum & motuum tum interiorum tum exteriorum functiones omnes producunt, pariter habere ac effluvia è liquoribus illis chymicis acetoſis decedentia: De quibus obſervare eſt hæc tria, videlicet 1. Illa eſſe in perpetuo motu, 2. haud longe emanare 3. non tantum viis apertis ferri, ſed poroſitates novas in corporibus vicinis producere, iiſque ſe inſinuare: Ex hujuſmodi conditionum circa ſpiritus animales analogia evenit, quod *Melancholici* ſunt ſemper *cogitabundi*; quod res pauciores omnino comprehendunt; quod de iis notiones ſuas perperam inſtituunt: Singula hæc paulò explicatius perpendemus:

Itaque primo advertimus effluvia è liquoribus acetoſis ſtillatitiis decedentia eſſe perpetim in motu, Nam ſpiritus vitrioli, aceti radicati, aut ſalis marini continue evaporant, Cujus ratio eſt, quoniam iſtæ ſalis fluidi particulæ fere cum nullis aliis cohærent, quin ubicunque ſiſtuntur, mox ſubjecta ſua derelinquere aptæ, conſortia nova ambire videntur: Hinc quidam *mobile perpetuum* nulla ratione melius aſſingendum cenſent, quam ſi acidi mineralium ſpiritus phiola hermetice obſignata includantur, ita namque vapores, ſive effluvia circulatione continua vitri latera pertreptabunt: Pariter opinari licet, à ſanguine interdum ſale fixo, vel particulis vitriolicis, aut alias heterogeneis referto, *liquorem nerveum* acetoſum, pro ſpirituum animalium materia & vehiculo in cerebrum inſtillari, proindeque illos intra τ̃ ἐγκεφάλυ meditullia admiſſos, propter functionum animalium actus, poros & meatus omnes non ocyus trajicere & irradiare, ſed tanquam ἀτμίδας acidiuſculas, lente ſed inceſſanter huc illuc pertreptare, & velut formicationis motu quodam irrequieto, per totam viciniam ſe paulatim diffundere: Hinc cogitationum æſtus perpetuus cietur, quibus ſine intermiſſione cerebrum occupari ſolet, adeo ut melancholici phantaſiam dies & noctes continue perturbatam habeant; in quantum ſcil. eorum ſpiritus animales ex materia indeſinenter mobili conſtant: hinc item oculis intortis aut fixis oblique aut torvum intuentur, aliaſque facultates & ſenſitivas & locomotivas inadvertenter exercent; in quantum ſpiritus motus aſſiduitate attriti & diſtracti, ſyſtema nervoſum non bene actuant aut irradiant:

2. *E ſpiritu acetoſo*, arte Chymica parato, licet effluvia continue decedunt, tamen iſta non longe pergunt, quin prope liquoris ſuperficiem denſiſſime agglomerata, corporibus tantum vicinis impinguntur, procul conſita minime attingentia: Hinc ſpiritus vitrioli, ſalis, aut aceti, è cucurbita in alembicum altiorem, niſi calore valde intenſo urgentur, haudquaquam aſcendunt, at phiola humiliori incluſi epiſtomium perforant & corrodunt: Pariter habet circa *atrabilariorum phantaſmata*, nam in quantum ſpiritus animales in naturam acidam degeneres, haud totam cerebri compagem, uti prius irradiant & cito permeant, aſt in meditullio ſcaturientes impetu ſuo in poros & meatus tantum propinquiores feruntur, ideo cogitationes inde concitæ, utut perennes, tamen res pauciores comprehendunt: cumque ita plures ſpirituum copiæ finibus anguſtioribus coercentur, objectum quodlibet exiguum & minoris momenti, iis prægrande & curæ inſignis videtur: pari certe ratione & modo ac cum per vitrum microſcopicum ſpecies viſibiles trajectæ oculo inferuntur; nam quatenus ejuſdem rei plures radii concentrantur, ejus magnitudo in immenſum augeri videtur, ita cum ſpecies quælibet intentionalis ſpirituum una plurium confluxu in cerebro confirmatur, iſta ſolito major & gravior animæ apparet, Hujus veritatem unuſquiſque nonnunquam in ſeipſo experitur, cum enim à victu craſſiori & melancholico, aut propter triſtitiæ paſſionem cogitabundi evadimus (cujus affectus cauſa eſt quod ſpiritus animales emanationi liberiori impares exiſtunt) tunc de minimis quibuſvis, tanquam exinde ſalus noſtra, aut fortuna in æternum periclatetur, valde ſolliciti & timidi ſumus: Hinc etiam, quia ſpiritus animales, licet fere ſemper in motu, uſque tamen intra eoſdem breves cancellos limitantur, Melancholici ſæpe rem eandem cogitando, & in animo revolvendo, diutiſſime perſiſtunt:

3. Verum reſtat adhuc alia ſpirituum animalium, cum iſtis è *vitriolo*, aliiſque ſalinis extillatis, ſimilitudo, nimirum quod ſicut effluvia è ſpiritibus ejuſmodi acetoſis dimiſſa, haud tam ſpatiis apertis & tractibus prius excuſis evaporant, quam poros & meatus ſibi novos in corpore objecto producunt, adeo ut ſuberem vaſis continentis foramini impoſitum facile perforent & friabilem reddant: quod minime accidit à ſpiritu vini ad eundem modum phiola incluſo: Ita quidem in melancholicis uſu venire ſolet, nam in quantum ſpiritus animales particulis ſalinis velut aculeati, dum è cerebri meditullio ſcaturiunt, haud priores tractus & expanſionis ſuæ orbitas obſervant, verum ſpatiola ſibi nova & inſolita intra globoſam cerebri ſubſtantiam denſiſſime excavant: hinc cogitationes haud quales olim habuerunt, at novæ, incongruæ & plerumq; abſurdæ animo objiciuntur: Enimvero quod Phantaſia circa rerum conceptus prævaricatur, & propterea quod judicii & rationis actus perperam efformantur, unice in cauſa eſt quod ſpiritus animales rejectis prioribus ambulacris, ſuiſque ituum acredituum in cerebro viis, huc illuc in obliquum & tranſverſum lati, itinera omnia devia & inaſſueta affectant, quod equidem illis agere ex diatheſi acetoſa qua laborant proprium eſt: in quantum ſc. iſtiuſmodi liquorum effluvia via haud directa & libera emanatione, velut lucis radii ſe expandunt, verum motu flexuoſo, & velut formicante, quaquaverſus in viciniam pertreptant. *Th. Willis Tract. de Anima Brutor. cap. de Melancholia.*

Observatio IX.

§. *Anatome Melancholici in cujus corde reperta veſicula atrum ſanguinem continens.*

NDum viveret taciturnus erat, frequentia hominum colloquia non affectabat, melancholicus: &c. obiit ex inflammatione hepatis: cordis adhærebat dextro ventriculo veſicula juſtæ magnitudinis continens in ſe ſanguinem atrum. &c. *Vide lib. 3. Tit. de Hypochondriacis doloribus.*

Observatio X.

Anatome Melancholici, in cujus cordis utroque ſinu reperta pituita vitrea.

IUvenis diu melancholici omnia ſe recte habuere præter cordis ventriculum utrumque, qui non ſanguine, ſed pituita potius vitrea repletus erat. *Vide lib. 2. Tit. de morte repent.*

Observatio XI.

Melancholia ab atro ſanguine in cordis cavitate.

PUer trium annorum (*Vide lib. 2. Tit. de Morte ſubita*) admodum mœſtus & gemebundus vixit: Repertus ater ſanguis in cordis cavitate, & ſeroſitas in capſula &c.

Observatio XII.

Melancholia ab humore atro in ſiniſtro cordis ſinu.

IN ſiniſtro cordis ſinu mulieris melancholia hypoch. laborantis, reperta eſt pars humoris melancholici velut concreta. *Vide lib. 2. Tit. de Palpit. cordis.*

Observatio XIII.

In melancholici ſiniſtro ventriculo cordis reperta caro nigricans & glanduloſa.

IN Nob. viri cordis ſiniſtro ventriculo glanduloſæ, ſed nigricantis carnis libras duas reperimus, corde inſtar uteri ad ejus carnis molem extenſo, & homine ante mortem habitu utcunque melancholico. *Vide lib. 2. Tit. de Pulſu non naturali.*

Observatio XIV.

Melancholia à fœtido humore in ſiniſtro cordis ventriculo concluſo.

CIvis M. per triennium melancholia laboraverat hypochondriaca: In defuncti cordis ſiniſtro ſinu repertus tenuis, præruber & fœtidiſſimus humor. &c. *Vide lib. 2. Tit. de Syncope.*

Observatio XV.

Melancholicæ mulieris pericardium undique cordi adnatum erat.

VXor N. per tres ultimos vitæ annos mœſta valde & melancholica erat: Viſcera inferioris ventris integra erant, Cordi vero toti pericardium ubique arcte accreverat &c. *Vide Tit. de de Syncope.*

Observatio XVI.

Hypochondriaca affectio à ventriculi vitio, Epiploi humore melancholico infarcti.

IN apertis cadaveribus eorum quos ſua ſors peremerat, alias inventa Pylori inflammatio, obſtructionis & anguſtiæ cauſa: In aliis glandularum meſenterii durities, & quaſi callus meſenterii, aut quidam ſphacelus &c. *Vide Tit. de Vomitu. lib. 3.*

Observatio XVII.

Hypochondriaca affectio à ventriculi vitio, Epiploi humore melancholico infarcti.

DOm. N. temperamento melancholico & aduſto, vomitu contumaci affligebatur, crebris ructibus &c. Epiploon erat craſſum, rubrum, ſcirrhoſum, in quo humores melancholici acervati ad ventriculum refluebant: hic lividus in fundo tenuis parte ſuperna. *Vide Tit. de Vomitu lib.* 3.

Observatio XVIII.

Hypochondriacæ affectionis ſedes in pyloro reperta.

NOb. N. hypochondriacus revomebat ſemper cibum & ſimul aliquid nigrum. Pylorus ſcirrhoſus erat: Diocles ſubjectum ſtatuit Pylorum potius quam venas meſaraïcas. *Vide lib.* 3. *tit. de Vomitu.*

Observatio XIX.

Hypochondriaca affectio à Liene male conſtituto orta, Vaſis meſaraicis atro ſanguine turgentibus.

VIr 49. annorum, conſtitutionis melancholicæ, hypochondriaca affectione per aliquot annos mire divexabatur; maxime tamen de dolore hypochondrii ſiniſtri conqueſtus eſt: Defuncti Lien quidem ſat magnus, colore lividus & flaccidus: Meſaraïcæ tam venæ quam arteriæ, tum & vaſa gaſtroepiploica atro ſanguine turgeſcentia & quaſi varicoſa conſpiciebantur; Pulmones ſanguine nigro turgeſcentes fermenteſcente, Talis etiam ſanguis in Liene & confinio venæ portæ, ac dextro cordis ventriculo conſpiciebatur. *Vide Tit. de Hæmoptyſi. lib.* 2.

Observatio XX.

In Hypochondriaci cadavere omenti vitium deprehenſum.

IN cadavere M. Beale hypochondriaci & ſcorbutici, omentum nigricans, laceratum, friabile & fere putridum ac pinguedine deſtitutum inveniebam: Plurimis quoque in locis infra umbilicum peritonæo adhærebat, veniſque nigris & turgentibus, certis obſtructionis indiciis ſcatebat. *Warthon Adenographia cap.* 12.

Observatio XXI.

Lien frequenter vitii accuſatus, ſæpe inculpatus in melancholicis deprehenditur.

§. 1. LIen olim affectuum melancholicorum reus actus eſt potius quam peractus: Neque ſententia illa nuperis experimentis eſt conſentanea, Plurimi enim iſtiuſmodi affectibus obnoxii, & poſt obitum exenterati, Lienem ab omni tali culpa abſolverunt. *Gliſſon Anatom. Hepatis cap,* 45.

§. 2. Franc. Sylvius non admittit peccare in melancholicis Lienem, qui in quinquaginta & ultra cadaveribus vix unquam ſe Lienis vitia deprehendere potuiſſe teſtatur. *Olaus Borrichius apud Th. Bartholinum cent.* 3. *Epiſt.* 97.

§. 3. In affectibus melancholicis obnoxiis, & poſt obitum exenteratis, Lienem ab omni tali culpa abſolverunt Medici. *Nath Highmorus de aff. Hypochondr. cap.* 4.

SCHOLIA.

QUatenus inter partes in affectione Hypochondriaca affici ſuſpectas, maximæ querelæ contra Lienem ſuſcitantur: erit operæ pretium inquirere quali officio hoc Viſcus defungatur: dein quoties ab eo deſciſcit, utrum huic morbo contribuat? Mihi probabile videtur à ſanguine per arterias advecto, portionem quandam fæculentiorem, ſcilicet materia terreſtri & ſale fere conſtantem in hoc viſcere deponi, quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo ſanguini per venas reſluo committatur, quæ ipſum ζυμώσει quadam inſpiret, atque circa ἐνδιαίτημα ejus idem præſtet quod fermentum noſtrum vulgare maſſæ farinaceæ commiſſum; nam ſicuti panis incocti portio quædam, ad auſteritatem ſervata, iſtam indolem aſſequitur ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias ſegnes in motum

motum vindicet; ita videtur quod ſanguis in liene reconditus, ibidemque velut ſtagnatione aceſcens fermenti naturam induat, quo quidem reliqua cruoris maſſa, aliique forſan humores tanquam ſpiritualiſati, in motum vividiorem actuentur. Hic amplius annotare libet, quod in corporibus animalium ex elementorum quinario conflatis, uti ſpiritus cæteris præpollere debent, ita quidem iſti viſcoſa ſulphuris & aquæ humiditate irretiri præpediuntur adeo, ut ſæpe vires ſuas vegete ſatis exercere nequeant, hinc particulæ ſalinæ, utpote plurimum fermentiſcibiles, ad hoc requiruntur ut corpuſcula ſpirituoſa aliorum complexu ſemi obruta ac ſopita exuſcitentur, ac in motus libertatem vindicentur: unde in nobis ipſis experimur cum a ſanguine nimis haliituoſo ſpiritus hebeſcunt, à liquoribus acetoſis, uti primario vinis tenuibus & pomaceo inſigne juvamen præſtari: hujuſmodi enim remedia ſpiritus exacuunt ac torporem quemvis excutiunt: Talem omnino ζυμωτικὴν virtutem à liene recte ſe habente erga ſanguinem & liquorem nervoſum jugiter exerceri facile credimus: Cum enim hoc viſcus triplici vaſorum genere inſtruatur, ſcil. arteriis & venis, ac inſuper magnis vaſorum plexibus, fibrarumque nervearum textura confertiſſima, ſingulorum uſus ad hunc modum diſtingui cenſemus: nempe per arterias ſanguis Lieni infertur, hinc fæculentias ſuas, è ſale fixo & materia terreſtri conflatas, in meatus & poroſitates ejus deponit, atque iſtæ ibidem reconditæ, velut digeſtione quadam in ſuccum valde fermentativum evehuntur, cujus item portio ſanguini per venas reducendo continuo permiſcetur, adeoque tota ejus maſſa hujuſmodi particulis fermentativis à liene inſpiratur, à quibus eidem velut auſteritas quædam & acumen cum motus vigore conciliatur, ita ut propterea ipſe ſanguis vegetius in vaſis feratur, etiam exinde ſuccus nervoſus è ſanguine procreatus magis activus regimini animali ſuppeditetur, at vero haud tantum hoc ritu mediate & cruoris interventu, lienis virtus fermentativa cerebrum & genus nervoſum inſpirat, verumtamen opinari licet quod hoc aliquatenus immediato nervorum in liene diſperſorum, commeatu fiat: nam ſi quidem in hac parte nervorum & plexuum nerveorum, fibrarumque ab iis ortarum ingens ſatellitium anatomia detexit, merito ambigitur quali uſui inſerviunt: Super hoc imprimis annotetur ventriculum & lienem cum cerebro intima commercia habere, in tantum ut Helmontius in viſceribus iſtis animæ ſedem poſuerit, hoc autem nulla quam per nervos prædictos commodiori via fieri poſſibile eſt; Quapropter hic merito ſuſpicamur non tantum ſpiritus animales à meta alterutra ad alteram internuntios eſſe, quin etiam & liquorem nervoſum, qui ſpirituum iſtorum tum pabulo tum vehiculo eſt, modo à cerebro verſus hæc viſcera deſcendere, modo à viſceribus hiſce per nervos ſuſceptum verſus ἐγκέφαλον perreptare, cujuſmodi ſuccus lienaris ad cerebrum delatus ſpiritus animales exacuit, eoſdem ſegnes erigit ac in motus pernices irritat: unde à liene mentis acumen & ſagacitatem proficiſci vulgo fertur, & Lienoſi pro ingenioſis habentur: Cæterum probabile eſt quod paſſionum ὁρμαὶ impetuſque, à ſpiritibus cerebri incolis incepti, nervorum commeatu in lienem feruntur, adeoque ſpiritus inibi degentes pathetice afficiunt, & ſanguinem illuc confluum in perturbationum fluctus exagitant; hinc enim aliquatenus procedit in ira, triſtitia aliiſque animi affectibus, juxta quod Lienis fermentum, plus aut minus commotum ſanguini inſpiratur, hujus liquor divertimode ebullit. Porro ob hanc rationem accidit lienoſis, à paſſione quavis violenta ſiniſtri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri: Circa Lienis uſum his ita prælibatis in promptu erit, juxta hanc noſtram hypotheſin, ſymptomata pleraque ad affectionem hypochondriacam pertinentia explicare & ſingulorum rationes aſſignare:

Si quando enim Lien in officio ſuo deficit, h. e. cum ſanguinis recrementa atrabilaria non ſecernit, nec in materiam fermentativam coquit, ſicut in pueris, aliiſque temperamenti ſanguinei aut nimis phlegmatici crebro evenire modo obſervavimus, animi indoles fit hebetior, corpus otio pingueſcit, quin & ſanguis debito ſegnior intra vaſa ſtagnare, aut ſaltem minus vegete circulari aptus eſt: E contra vero cum lienis vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, ſanguis proinde debito acrior aut auſterior factus, huc illuc rapide tranſcurrit atque motuum anomalias concipit: quin & ſuccus nervoſus à recta craſi deſciſcens, ſpiritus animales copula heterogenea & exploſiva imbuit, eoſque adeo velut ſtimulis afficiens in crebros ſpaſmos incitat: ut non prorſus immerito Liene, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: dum autem afficiendi rationes, quibus Lien male diſpoſitus paſſionis hypochondriacæ ſymptomata producit, aut ſaltem eorum ortui contribuit potiſſimum hæ ſequentes.

Scilicet 1. accidit interdum ſpongioſam Lienis ſubſtantiam à ſanguinis fæce poris ejus nimis impacta, ibidemque ſtagnante plurimum infarciri ac obſtrui, ut deinceps maſſæ ſanguineæ recrementa haud ſatis excipiat, quin eadem illuc delata, ſed minime ſuſcepta, in arteriæ cœliacæ ramos propinquos regurgitent, unde ſtatim in ventriculi membranas, omentum, meſenterium, aliaſque partes vicinas deferuntur, iiſdemque affigi ſolent: hinc viſcerum iſtorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaq; conſitæ particulis heterogeneis & irritativis plurimum imbutæ, ſi quidem fere continuo vellicantur, à ſpaſmis hic illic ſuſcitatis doloribus vagis, contracturis, diſtenſionibus & flatuum proventui graviter obnoxiæ fiant: propter hujuſmodi ſanguinis à Liene obſtructo regurgitationem, veriſimile eſt pulſationem iſtam, quæ in hypochondriacis ſubter ventriculum ſentitur, excitari.

2. Cum ſanguinis fœculentiæ Liene obſtructo excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum eſt, affixæ, ſiniſtri hypochondrii affectionem valetudinariam patiunt: at vero licet viſcus illud ſuccum atrabilarium è cruore per arterias advectum ſatis excipiat, ſæpe tamen eundem haud rite coquit, verum ſale plurimum exaltato in humorem nimis acidum, aut auſterum, vel alius generis vitioſum pervertit; quo cum tota maſſa ſanguinea, atque ſucci alibilis in ſinu ejus contenti penus inficiuntur, ſeminii hypochondriaci fluctus in toto corpore repullulant, ſanguis indebito effervescens in quibuſdam impetuoſius agitatur, ſimulque in aliis ſtagnare aptus eſt: hinc Lienoſis familiare eſt ſtatim à paſtu faciem rubeſcere, manuum volas incaleſcere, hypochondria æſtuare, cordis oppreſſiones atque pulſus variationes inſignes ſuccedere: cæterum particulis iſtis fermentativis è ſanguine in partes ſolidas ubique tranſlatis, *dolores vagi* hinc inde tranſcurrentes, & punctionum ſenſus in pleriſque corporis membris accientur: porro ab hoc cruoris inquinamento, ſi quidem maſſa ejus à temperie benigna & balſamica in ſalſam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vultu luido & obfuſco inducitur.

3. E ſanguine

3. E ſanguine ita Lienis culpa depravato, etiam *regimini animali* labes ſæpenumero infertur, nam particulæ heterogeneę & ſpaſmodicæ non raro in *cerebrum*, indeque in nervoſum genus ſuffunduntur, ita ut ſpiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipiant propter noxam τῷ ἐγκεφάλῳ impreſſam, hypochondriaci variis phantaſmatis & cogitationum mole fluctuationibusque tentari ſolent, Inſuper iis crebræ vertigines, ſcotomiæ, cephalalgiæ & non raro affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica è capite in nervoſum genus prolabitur, affectiones ſpaſmodicæ in pleriſque corporis partibus, potiſſimum vero circa præcordia, ac imi ventris viſcera excitantur; cum enim ſpiritus intra nervos, qui partes iſtas reſpiciunt, ſcatentes, propter animi affectus valde perturbantur, particulæ ſpaſmodicæ iſtos ductus promptius ſubeunt, illisque ſpiritibus diathesin convulſivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante cerebro transmiſſam; partimque ob noxam à Liene (ut oſtenſum eſt) immediate communicatam, *cordis palpitatio, tremor & frequens deliquium, pectoris conſtrictiones, reſpirationis impedimenta, ſtomachi* dolor, rugitus, multa alia in iſtis viſceribus accidentia hypochondriacis contingunt.

4. Præter hujuſmodi inordinationes quæ ſanguinis trajectu à Liene in humores & partes ſolidas, ipſumque cerebrum & nervoſum genus derivari ſolent, & alia præterea mala quæ ab hoc viſcere, etiam nervorum commeatu, exoriri videntur: quippe cum eorum propagines extremæ, ipſæque fibræ nerveæ viſceribus intertextæ, extimis ſuis oſculis humorem quendam imbibere, ipſumque nonnunquam ſurſum convehere oſtendimus, ſummè probabile eſt fibras nerveas Lieni diſpertitas (quarum ingens ſatellitium eſt) ſuccum ejus acerrimum ſuſcipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulſivorum cauſa exiſtit: Revera quod inter cerebrum & Lienem tam intima commercia habentur, nimirum longe citius quàm quæ per ſanguinis ambages fieri poſſint; opinari liceat nervos paris vagi & intercoſtalis, proximam commeatus viam eſſe qua hæ partes invicem communicant, ac ſeſe mutuo afficiunt: Videtur enim quod cum atrabilis in Liene, aut ſponte turgeſcit, vel à cauſa quadam evidenti commovetur, particulæ ejus fibras nerveas, eidem denſiſſime diſtributas, ſubeant, quæ ſpiritus animales in iis ſcatentes perturbant inque exploſiones, aut ſaltem ἀταξίας quaſdam adigunt: dein ſpiritus ita perturbari proximos, illique alios afficiunt, donec continuata ipſorum ſerie paſſio intra Lienem incepta uſque ad cerebrum propagetur, ibidemque phantaſmata inordinata, qualia hypochondriacis accidunt, producit: Etiam vice verſa, cum gravis animi affectus, intra cerebrum occaſionaliter excitatus, ſpiritus ejus incolas moleſtat, impreſſio phantaſiæ oblata ſpirituum intra nervos paris vagi & intercoſtalis conſitorum ſerie, & affectione ſucceſſiva, uſque ad Lienem perducitur: hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viſcere iſtu, tum in tota vicinia, fibrarum & membranarum ſpaſmos ciet, & inſuper ſanguinem in fluxus & refluxus, variasque æſtuationes cogit; quin & ſpirituum perturbationes in cerebrum reflectit: Ab hujuſmodi reciproca cerebri & Lienis affectione accidit quod Hypochondriaci adeo ſunt irrequieti, inſtabiles & propoſito quovis fluctuantes, quaſi juxta Poetam *Decem animi in, iis una certarent. Th. Willis Pathol. cerebri cap.* 11.

Observatio XXII.

§. *Melancholia à Lienis abſentia prognata.*

VXori N. cutis atro colore erat tincta, absque febre perpetuo mœſta: Medici cauſam judicarunt contumacem lienis & meſenterii obſtructionem, &c. cadaver ſine liene inventum eſt &c. *Vide lib. 3. Tit. de Ictero.*

Observatio XXIII.

§. *Hypochondriaco malo laborans Lienem gerebat quatuor librarum ponderis & Durum.*

LIenis corpus præter modum augmentum ſumere poſſe, naturale, vel omnino præternaturale, Anatomicorum obſervationes ſatis docent: Placet communicare obſervatum rarius recurrens: Quatuor nempe librarum pondus vix potuiſſe æquivalere ponderi Lienis alicujus, ex viro diu Hypochondriaco malo vexato exſciſſi: Durus inſuper hic lien. *G. Blaſius in obſervat. Anatom. p.* 127. *Et obſervat. med.* 22.

Observatio XXIV.

§. *Hypochondriaca mel. à Liene ſcirrhoſo.*

GEneroſus N. hypochondriaci affectus ſymptomatibus & nephriticis doloribus crebro infeſtabatur: In mortui cadavere ventriculus mediocriter habebat: Lien ſcirrhodes erat: Jecur floridum, In meſenterio nulla apparebat noxa. *Vide hiſtor. Tit. de Renum doloribus, lib.* 3.

Obser-

OBSERVATIO XXV.

§. *Melancholia Hypochondriaca à Liene male conſtituto, livido, flaccido, Vaſis meſaraicis atro ſanguine turgentibus.*

VIr 40. annorum conſtitutionis melancholicæ, hypochondriaca affectione per aliquot annos mire divexabatur, maxime tamen de dolore hypochondrii ſiniſtri conqueſtus eſt &c. In illo Lien fat magnus repertus eſt, colore lividus & flaccidus: Meſaraica vaſa, & gaſtroepiploica, atro ſanguine turgeſcentia & quaſi varicoſa conſpiciebantur. *Laur. Wolfſtigel in Miſcellan. curioſis anni* 1670.

OBSERVATIO XXVI.

§. *Melancholia hypochondriaca à Liene ſcirrhoſo, cui adnatum tuberculum, & Meſenterio atro ſucco referto.*

NObilis matrona (*de qua lib.* 2. *Tit. de Phthiſi*) hypochondriacas moleſtias & lienis tenſiones annuatim quaſi; circa Solſtitia maximè & Æquinoctia, paſſa eſt:

Inciſo mortuæ cadavere, Lien erat ſcirrhoſus, appendice ovum columbinum æquante inſtructus, Hepar vero magnum & floridum: ventriculus & inteſtina omni fere humore deſtituebantur, meſenterium autem atro ſucco refertum erat &c. *I. D. Horſtius Obſervat. anatom.* 8.

OBSERVATIO XXVII.

Melancholia hypochondriaca à vitio lienis, orta, in quo venæ varicoſæ &c.

DOm. N. ſymptomatibus melancholicis affectus fuit: Corpus Lienis aliquomodo erat globoſum, coloris diverſi, in cujus medio, digiti latitudine, atra linea, In convexo venæ varicoſæ, craſſo ſanguine fartæ &c. *Vide lib.* 3. *Tit. de Ventris tumor.*

OBSERVATIO XXVIII.

§. *Melancholia à parvitate Lienis inducta. &c*

DNicodemo Sitzlino obtigit natura frigidior acſiccior & *plane melancholica*, prout ex totius corporis conſtitutione arida ac macilenta, facie livida, barba nigra patefcit: exin ab ipſa ſtatim adoleſcentia melancholiæ hypochondriacæ fuit obnoxius: cerebrum obvenerat frigidius ac ſiccius, quia ἀγρυπνὸς & catarrhoſus, in rebus peragendis tardior: cor & ipſum frigidiore donatum intemperie, cujus θεωμάτων metus, mœſtitia, puſillanimitas jugiter moleſtantia: Hepar olim in inventute videtur fuiſſe calidius, cum ille atrabilarius: ac progrediente ætate evaſit frigidius, prout ex ſeroſa maſſa ſanguinea, colore Jecoris pallido & plumbeo, & veſica fellis grandiore aquoſo repleta humore, innotuit. Enormes in diæta commiſerat errores, Baccho indulgens, non tam deſiderio vini quam ad demulcendos acriores atræ bilis fumos: Acceſſit ἀγρυπνία pluſquam annua, ut media nocte ad lychnum legere ſolitus dum ſomnus obrepſit: crebrior uſus validiorum etiam pharmacorum: Spatio annuo bis in acidulas profectus: exin vix ultra annum in vira ſuperſtes manſit: Aliquot ante obitum ſeptimanis, nocturno imprimis tempore, infeſtatus graviſſimis deſtillarionibus affatim è capite deſtillantibus, & in aſperam arteriam ſubito irruentibus, ut nonniſi *recta cervice ſpirare* fas, & non raro ingens impenderet ſuffocationis diſcrimen. *Quin & ex infernis partibus per anadromen reſtagnantes ſeroſos humores pectus repleviſſe à ratione haud alienum:*

Aperto demortui thorace, inventum pus in eo, dixiſſes lutum viſcoſum cruore imbutum: Erat defunctus μεγαλόσπλαγχνος: notatu per quam dignum omnia interna membra, Hepar, Pulmones & Cor, in tam arido & exſucco corpore, admodum grandia & pallida, ac pene plumbei coloris viſa, haud aliter colorata ac adhuc viventis facies tincta & plane livida: Cum hepar ſit officina ſanguinis, nihil mirum rotam maſſam ſanguineam conſimili colore è mortuo infectam, & exin progeneratum humorem melancholicum: Recordor cum aliquando venæ ſectioni adeſſem, & ſanguinem emiſſum contemplatus, eum lividi ac plumbei coloris obſervaſſe, haud ſecus ac hepatis conſtitutio deprehenſa:

Quin & teperta veſica grandior, inſtar nivis candida, in gibba hepatis patte, pellucida, aquoſo conferta humore, quæ hydropis prænuntia: Si fata defuncto diuturniorem lucis uſuram conceſſiſſent, proculdubio hydrope fuiſſet extinctus, ab empyemate & orthopnœa maturius ſublatus. Melancholiæ hypochondriacæ tam contumaci, & ultra 20. annos duranti, occaſionem haud levem ſuppeditavit vitioſa *Lienis* à natura conformatio in diminuta quantitate; qui *admodum puſillus*, vix dimidiæ palmæ manus, & lividi coloris in conſpectum venit; unciæ unius pondus haud excedens. Cor ingens ratione proportionis corporis ſe oſtentavit; quin & ejus duo ventriculi repleti ſanguine craſſo & nigerrimo, inſtar atramenti, qui index humoris melancholici. *Auguſtinus Thonerus Epoſtola* 2. *lib*. 6.

§. 2. Huic obſervationi adſtipulatur *A. Laurentius*, referens ſibi cognitam Illuſtrem familiam, melancholiæ hypochondriacæ obnoxiam, ex qua nonnulli præmatura morte ſublati, nec ulli cauſæ præproperum fatum imputari potuiſſe quam exiguitati ſplenis, functioni à natura deſtinatæ ſatisfacere nequeuntis.

SCHOLIA.

CUm Lien eum in fioem deſtinatus à natura ut maſſam ſanguineam depurget à fæce melancholica, aut parte chyli craſſiore; ſi is juſto minot non poteſt tantum attrahere quantum natura exigebat, idcirco è venis regurgitans ac reſtagnans, per totum meſenterium dimanat ac diffluit. *Idem Thonerus Ibidem.*

Ex infernis partibus humores pectus repleviſſe &c.] Pectotis omnino maximus cum hæmorrhoidali arteria conſenſus eſt, quod truncus ex quo arteria oritut à corde deſceodens, io primo ſtatim exortu iotercoſtales ramos propagat: Vnde accidit ut qui Hypochondriacæ affectioni & Scorbuto ſunt obuoxii, ſæpe de acerbiſſimis pectoris dolotibus, iis tamen non diuturnis, ut & pectoris conſtrictione conquerantur, materia flatulenta, ſeroſa, tenui & acri per dictas vias in muſculos thoracis effuſa, membranaſque ibi vellicante & diſtendente. *Sennertus Pract. lib.* 3. *part.* 3. *c.* 2.

Nonniſi recta cervice ſpirare] Lienis perturbatiooi Reſpitatio difficilis paſſim in hypochondriacis & ſcorbuticis ſuccedit: quia nervi ſplenici cum peripneumonicis commonicant: quandoquidem igitur uttique materia morbida, ſc. ſpaſmodica obſidentur, eadem in alterutris commota, ſpaſmos ciens, alteros in affectus conſenſum trahit; *Willis Pathol, cerebri cap.* 12.

Lien admodum puſillus] Excrementi melancholici receptaculum eſſe qui negant, id confirmaot exemplo eorum quibus triſtitia cauſa fuit mortis, in quibus partium internarum examen inſtituenti Anatomico, nulla fere occurrit quæ minus à ſtatu naturali receſſerit Liene, corde ſolo excepto, quod ſpititus vitales inſigniter adeo defeoduot ut minus aliis pattibus afficiatur. *P. Barbette Anatom. Pract. lib.* 1. *cap.* 15.

Observatio XXIX.

§. *Melancholia à liene corrupto exorta.*

SEcuit nuper D. *Van Horne* quendam *Martinum del Slaper*, qui quod febricula tentatus carnificis miniſterium occuparet, h. e. ſeipſum è clavo feneſtræ ſuſpenderet, ceſſit in prædam novaculis publicis: Duo in illo rariora, Totum pectus, imo & abdomen hiſpidum, imo & dotſum, ſed præcipue brachiorum ſuperiota, nec tamen pili illi, præſertim in dorſo, ad inferiora vergebant, ut ſolenne alias, ſed nitebantur omnes verſus ſuperiora: In humeris, qua brachia exeunt, tam hirſuta omnia, ut pene Urſi alicujus armos videre me exiſtimarem: In cruribus tamen vix pilorum veſtigium.

Quod ad interiora *ſolus Lien peccaſſe* videbatur, ablata enim, qua tegitur membrana, totum lienis parenchyma inſtar craſſæ & nigræ amurcæ diffluebat, nihil in eo ſolidum, ut non crederetur diſſimile vero ex corruptione melancholici viſceris, miſerum in deliria actum, jus vitæ ſuæ laqueo dixiſſe. *Bartholinus Epiſt.* 97. *cent.* 3.

SCHOLIA.

S*Olus Lien peccaſſe*] Lien male affectus totius corporis œcooomiam turbare plurimaſque partes in conſenſum trahere poteſt: Imo quod ait Hippocr. de utero, quod fœminis ſexcentarum ærumnarum authot ſit, idem de Liene affitmamus, quod iofinitarum fere calamitatum faber exiſtat: Cerebrum licet à Liene ſit ſatis remotum, graviſſime tameo ejus culpa poteſt affici, & in varia ſymptomata præcipitari: Melancholiam à Liene non recte conſtituto non ſemel obſervavimus, quod plurimotum quoque authoritate confirmatur. *Moebius Fundam. Phyſil. cap.* 17. §. 8. 9. & 10.

Observatio XXX.

§. *Melancholiæ hypochondriacæ ſedes eſt in vaſis cœliacis & meſentericis.*

IN cœliacis & meſentericis arteriis & venis melancholiæ ſedem arbitratur eſſe *Spigelius*, Illas autem hoc in morbo eſſe affectas, continua & vehemens illarum pulſatio & inſignis calor ſuadent: Solebat idem in ægris hoc morbo defunctis *φλογώσεις partium* oſtendere ab illis

illis irrigatarum : unde & ſolis elyſteribus humectantibs & moderate refrigerantibus hos affectus debellari poſſe putabat. *Rolfinkius Diſſert. Anat. lib. 6. cap. 25.*

SCHOLIA.

Φ*λογώσεις partium &c.*] Morbi ideam, & qui maxime hot obnoxii oſteodit egregiè *Ballonius lib. 1. conſil. 38.* Qui ſunt corpore ſquallido, macro, ſicco, pulſu ſatis iofirmo, aut qui prærubri ſunt (de quibus Galen. 3. loc. aff.) ii melancholiæ hypochoodriacæ ſunt obnoxii : Item qui curis, ægritudinibus perturbationibusque animi concutiuntur, qui generoſis vinis dediderunt ſe, eos in melancholiam hypochondriacam præcipites ruere teſtatum ſatis eſt : Quò fit ut mirum ooo ſit ſi deſideretur inflammatio aliqua in partibus illis, quæ & retorreat in hypochondriis humores & ita obſtruat : Inde hypochondriorum æſtus, inæqualitas in calore & frigore, vincente victoque calore, & materia ſuperante calorem & ab eodem ſuperata : Itaque nomen phlegmones non ita ſtrictè accipiendum ut illic tumor ſit, ſed pro phlogoſi accipiendum : Non quin calor ille qui eò loci exuperat, & materiam contumaciorem reddat, exucto tenui quodam humore in terrum vaporem degenerante, tandem coacervet aliquid quod proximè in flatus faceſſet, partimque tumorem aliquem in partibus illis excitet : Accedit quod dominatu illius caloris, quodammodo febrilis, vaſa quadamtenus conniveant & concidant, hinc major coacervatio, hinc obſtructio, hinc alimenti impedita diſtributio : Sic nimirum hypochondriaci dum vel minimum alimenti ſumpſerunt, videntur impleri ſatiatique, nequeunte diſtribui alimento ob viarum anguſtiam : Itaque ſtatuendum vitio ſplenis, meſenterii & inteſtinorum, melancholiam hypochondriacam contingere : Intemperies enim eſt meſenterii, vel venarum meſaraicarum, quæ ad inteſtina & ventriculum deducuntur : Et intemperies illa potius juncta eſt cum caliditate & ſiccitate aliqua; item cum obſtructione à calidiore ſanguine. cujus pars tenuior halitus modo, à calore exurente excitata ſummittitur in cerebrum, craſſior autem deſes ignavaque reſiſtit, & calorem obruens, & gravitatem in partibus illis afferens : Ut de curatione verbo dicatur, Temperatio illius caloris acris, obſtructionis libertas omni ratione eſt procuranda.

Observatio XXXI.

Melancholia eſſentialis & hypochondriaca, à cerebri venis atro ſanguinis plenis, Sanie & muco in ventriculo ſiniſtro; Iecore & liene lividis, & Corde nigro ſanguine referto.

Famulus mercatoris 30. annorum, verno tempore melancholia, ſicut videbatur, hypochondriaca & vera laborabat, ita ut præ inſolita & ſupina triſtitia nihil præter mortem ultimumque diem optaret; continuoque ſuſpiraret : Imprimis autem caput, præter morem, ſiniſtrum in latus contorqueret : paulo ante nocturnis illis terroribus, atque *Incubo præventus.*

Multis tentatis remediis 3. Julii, poſtquam à matutino tempore uſque in veſperam acerbo agone conflictatus eſſet, tandem ſupervenientibus haud obſcuris convulſionibus, exſpiravit circa ſeptimam veſpertinam. Die ſequenti cadaveris viſitatio *Anatomica inſtituta.* Cranio diſſecto & ſeparato, prodiit cerebrum, poſt remotionem duræ meningis, qua *venulas, nigricans & lividum*, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa, cerebro impreſſa. Dexter ventriculus naturalis, niſi quod materia ſanguinolenta, inſtar filamenti oblonga & tenui eſſet infarctus : In ſiniſtro verò maxime ventriculo morbi tam contumacis mortiſque cauſa extabat, copioſa ſcil. ſanies, cum muco ac materia putreſcente inibi contenta, cui adſcribendum quod Spaſmis ejuſce lateris initio affligeretur; capite nimirum ac collo in id latus inclinato. Eodem *latere* cadaver maxime lividum & intenſe nigricans notabatur. Juxta etiam dextræ manus *digiti* impenſe livebant nigricabantque: 2. *Aperto infimo ventre, inteſtina* flatibus redundabant : *Ventriculi* fundum vacuum : *Lien* extra, media ſui parte, livebat, intus nihil mali præ ſe ferens : *Hepar* pariter gibba parte ex dimidio lividum, ſima vero & intus naturaliter ſeſe habens. 3. Aperto medio ventre; *Cor* diſſectum nigrum multumque effudit cruorem. *Pulmonum* autem lobi omnino erant lividi, ſanioſi & corrupti. E qua rari, pertinacis & lethalis mali hiſtoria evidens eſt, non melancholiam, prout initio ſuſpicio naſcebatur, tantum hypochondriacam, cauſam & originem præbuiſſe, ſed forte gravioris alicujus veneni violentiam primum pulmones; juxtaque cor, vitæ communis fontem, & ſic deinceps ipſum cerebellum corrupiſſe è materiæ *μελάστωσι*. *I. Petrus Lotichius Obſerv. Midic. l. 4. cap. 4. Obſ. 4.*

SCHOLIA.

M*elancholia Eſſentialis & Hypochondriaca*] Interdum melancholia à Spiritibus animalibus perturbatis, & in confuſionem quandam actis incipiens, & aliquandiu perſiſtens, ſanguini diatheſin atrabilariam acceſſiti, quandoque item ſanguis dyſcraſiam iſtam primo contrahens, ſpirituum indolem pervertit.

Melancholiam à regimine animali ſæpenumero oriri unusquisque è plebe ſatis advertit, quatenus nimirum ſpiritus animales à paſſionibus animi violentis inordinationes concipiunt; in quibus cum diu perſiſtunt, totam Animam, imo & corpus à debita craſi & conſtitutione deflectunt : Ita imprimis amor

perditus, triſtitia vehemens, terrores panici, invidia, pudor, cura & ſtudia immodica hunc affectum crebro excitare ſolent: Propter enim hujuſmodi *[illegible]* ſpiritus animales extra ſolitas expanſionum orbitas depulſi, & ob paſſionis aſſiduitatem in errore ſuo permanentes, demum in tractus devios incidunt, quos poſtea obſervantes, in priores ac debitos ægre revertuntur: Dein ſiquidem propterea cordis motus & vigoratio minuuntur, ideo ſanguis à debita craſi & *[illegible]* deſciſcit, atque fixior & ſalino ſulphureus exinde factus, ſpiritus animales nonniſi in acorem degeneres ſuppeditat, adeoque ſanguis à poſteriori depravatus, diatheſi melancholicæ, à ſpiritibus inceptæ fomitem tribuit:

Nec minus crebro accidit melancholiæ ſeminia primo in ſanguine jacta, demum ſpiritibus labem iſtam impertire: Propter hanc rationem nonnulli hæreditario jure iſti morbo obnoxii fiunt: Cæterum victus inordinatus, exercitii diu aſſueti intermiſſio, evacuationes ſolennes, uti ſanguinis menſtrualis aut hæmorrhoidalis, item ſeminis aut ichoris ſeroſi ſubito ſuppreſſæ, pluresque aliæ occaſiones ſanguinem facile inquinant ac atrabilarium reddunt, cujus dein pravam diatheſin neceſſe erit ſanguini communicari:

Quod autem plerique Medici Melancholiam ab *humore* atrabilario alicubi primario & per ſe genito exoriri ſtatuunt, & pro geneſi ejus loca ſingularia, nempe cerebrum, lienem, uterum & totum habitum corporis aſſignant, non facile hęc omnia concedimus: præterquam enim quod nullæ talis humoris minetæ, niſi forſan in Liene, uſquam conſitæ apparent, inſuper ipſe ſanguis eſt qui intemperiem atrabilariam, aut quamvis aliam per ſe primo concipit, dein recrementa ejuſdem indolis in propriis emunctoriis aut receptaculis deponit; Nec enim flava bilis in veſica fellea, aut atra, ſic dicta, in Liene reconderetur, niſi prius maſſa ſanguinea humores iſtos progigneret: Si quando hi, aut alii excrementitii alicubi depoſiti, à cruore excipiantur, hujus effervescentiam, ſed non ſtatim, aut facile in temperiem ejus producunt:

Primo quod itaque melancholiæ origo interdum capiti adſcribitur, atque cerebri intemperies ab his, uti nimis calida, ab illiſque frigida accuſatur, potius ſtatuendum arbitror affectionem iſtam quandoque à cerebro, Animaque ipſam incolente, primo incipere; quod etiam *Hippocrates* 6. Epidem. Sect. 8. textu 58. plane aſſeruit, Namque Epilepticos & melancholicos ſimul aut ſucceſſive factos, quoad morborum rationes formales diſtinguens, ait *ἢν ῥέψῃ τὸ ἀρρώστημα εἰς τὸ σῶμα, γίνονται ἐπιληπτικοί: Εἰ δὲ ἐπὶ τὴν διάνοιαν, μελαγχολικοί*. Ita in melancholia Animam diſtincte, & quaſi ſeorſim à corpore ſive cerebro affici innuit:

Secundo, quod morbi hujus origo nonnunquam ab *utero* deducitur, non putandum eſt humorem atrabilarium ibi primo generari, ſed melancholiæ occaſionem inde procedere; vel quoniam ob menſtrua ſuppreſſa, totus ſanguis inquinatus & degener factus, poſtea in dyſcraſiam atrabilariam prolabitur: vel quatenus propter veneris ſtimulos, non ſine magna animæ corporeæ reluctatione cohibitos, ſpiritus animales diu coerciti & reſtricti, demum fixiores & melancholici evadant.

Tertio Melancholiam quandoque à *Liene* male affecto, aut primario excitari, aut plurimum foveri, proindeque peculiari vocabulo *Hypochondriacam* appellari, & communis eſt & noſtra fert ſententia; Attamen ſanguis prior in culpa, fæculentias atrabilarias ab initio in ſe gignens, in Liene deponit, quas poſtea in mali fermenti naturam exaltatas denuo excipiens, ab earum inquinamento in craſi ſua magis viciatur.

Quarto, quod inſuper alia melancholiæ ſpecies ab Hypochondriaca & prioribus diſtincta, ſimul in *toto corpore* progigni perhibetur, nihil aliud eſt quam totius ſanguinis maſſam propter errata in ſex non naturalibus, & ob plures alias occaſiones, à recta indole degenerem, dyſcraſiam atrabilariam, (hoc eſt ubi ſpiritu depreſſo particulæ ſulphureæ, una & ſalinæ cum aliquot etiam terrenis evehuntur) acquirere; cum ſanguinis diatheſis melancholica plurimum affinis ſit illi ſulphureo-ſalinæ, quam in ſcorbuti quodam genere præpollere oſtendimus: *Willis l. c.*

Incubo preventus] Juxta veterum decreta, fit ob influxum prohibitum ſpirituum animalium, præcluſis nervorum poris, in principio ſpinalis medullæ contentorum, Bartholinianis ex fundamentis accuſari poteſt crudus chylus per lacteas ad cor delatus. Hic ſi craſſus, ſemicoctus, viſcidus, flatulentus, ſuperari nequit & probi ſanguinis naturam induere: Hic à corde per arterias carotides & vertebrales tranſmiſſus, in capillaribus vaſis ſubſiſtit, nec ultra pergit, hinc ſpiritibus animalibus fomentum ſubtrahitur, ut indecenti copia ad partes ſenſui & motui deſtinatas deſcendant: Atque inde forte repetenda contorſionis capitis in ſiniſtrum latus cauſa, à ſubſiſtente ſcilicet ejuſmodi chylo ſanguini commixto, in ramis capillaribus, atque in cervicali arteria reſtagnante, unde diſtenſio fibrarum carnoſarum.

Cerebrum qua venulas nigricans & lividum] A craſſo & fæculento ſanguine per arterias in cerebrum delato, qui non rite in venoſos ductus tranſumptus, ſed circa *ἀναστομώσεις* ſtagnans, ſpirituum animalium puritatem inficit ac pathemata melancholica induxit. Sed annon materia ſimilis à circulatione in habitum ſimul abripitur? Ita ſane eſt, Nec ſola cava vaſorum impuritate ſcatent, ſed & ſpatia extra ea: præſertim partium infimi ventris, quæ generationi aut defæcationi ſanguinis inſerviunt.

Aperto infimo ventre] Prima mali ſcaturigine: Hinc recte monet *Riverius* Pract. lib. 1. cap. 14. in curatione melancholicæ, undecunque morbus traxerit originem, hæc duo perpendenda eſſe, 1. ut totum corpus ab humore melancholico, omnique aliorum humorum illuvie liberetur; cum rariſſime contingat ut unica pars hoc humore obſideatur: 2. ut ad hypochondria curatio præcipue ſemper dirigatur; cum in hepate & liene prima humoris melancholici generatio, & in iiſdem partibus, totaque hypochondriaca regione illius collectio fieri conſueverit.

Lien &c. Hepar &c.] *Gabriel Cuneus* in apologia pro Veſalio, p. 102. in melancholicis morbis & mania reperiri ait membranam quandam à jecore ad lienem tendentem, ventriculo ſubditam, omnique illo intervallo meſenterii vice fungentem, in qua pravi ſucci coacerventur, qui poſt longas variasque, modo continuas, modo intermittentis febres, interdum per vomitum, interdum per ſedem excernantur: Sed negat *Volterus Coiter* libello obſerv. ſe unquam invenire potuiſſe ejuſmodi membranam, quanquam multa ſecuerit corpora: *Riolanus* Antrop. lib. 6. cap. ult. Eam membranam nihil aliud eſſe quam omentum duplicatum cenſet.

Observatio XXXII.

Melancholia à Iecore nigricante, œdematoſo, fiſſuris affecto &c.

NObilis quidam rerum ſuarum jacturam paſſus, *gravi mærore & animi dolore* preſſus, in Melancholiam incidit, aſſidue triſtis, cogitabundus, ingemiſcens: parſimonia jacturam reparare ſtudebat: metuebat lemures & ſpiritus quoſdam: Cùm autem malum intenderetur, nec ſpes aliqua ſupereſſe videretur ut ad mentis ſanitatem redire poſſet, commiſſus eſt monachis quibuſdam, apud quos ſui ſimilis multis annis vixit. Poſtquam autem hoc modo annis plus minus 20. vixiſſet, tandem de viriũm debilitate conqueri cœpit, & cibum ac potum averſari, quæ tamen citra appetentiam admiſit: *Nulla aderat febris*: ſitis nulla, univerſum corpus frigere videbatur, pedes proceſſu temporis œdematoſi facti ſunt: Urinæ autem rubicundæ erant, veluti ſi febris ardens aut jecoris inflammatio præceſſiſſet, quæ quales reddebantur permanebant, nec ab aëre aut frigore perturbabantur: Malo autem ingraveſcente ad alium cibum ſumendum, præter exiguam ſorbitionem adduci haud potuit: Ita tandem deficiente naturali facultate, inedia quodammodo confectus è vita migravit.

Hujus Hepar colore undiquaque nigrius quam ſecundum naturam apparuit, ſed tamen minus nigricans quam pulmonis ſphacelo correpti ſubſtantia: impreſſorum digitorum veſtigia facile retinuit, nec minus facile ſoluta parenchymatis unitate rimas contrahebat. *Dodonæus cap. 3. Obſerv.*

SCHOLIA.

MAnifeſtum hinc hepar ſphacelo correptum, & urinæ ruborem haud à calore Jecoris, ſed ex debilitate pene abolitæ facultatis naturalis natum fuiſſe: urinam autem eadem de cauſa talem permanſiſſe qualis fuit reddita, quod crudiſſimis proprium eſt. *Dodonæus cap. 30. Obſervat. De cauſis hujuſmodi urinarum vide lib. 3. tit. de urinis non naturalibus.*

Gravi mærore & animi dolore preſſus] Potentiſſimam vim paſſionum animi eſſe affirmamus: Cauſa hæc *evidens* necne dicatur, tamen ubi quis ex ægritudine tanquam cauſa procatarctica in morbum incidit, graviſſime omnium laborat: Ipſa enim ægritudo imprimit neſcio quid animo, deinde corpori, animi inſtrumento, unde functionum omnium & omnis œconomiæ ratio, & ut ita dicam, cardines concuti ac convelli videntur: Et niſi ipſa ægritudo reſederit, ægre autem levatur ac reſidit, vix ac ne vix quidem corpus ſuum primum robur ac vigorem recuperat ac reſumit: declarat hecticarum prompta ob ægritudinem animique pathemata & mœrorem generatio: Quod enim vix longo intervallo facit febris, etiam ſatis magna, id eſt contactis partibus & ſolidis partibus ipſius cordis hecticam non generat, id breviſſimo ſpatio facit mœror animique ægritudo: Imo noſtram ipſi experientiam judiciumque interponemus: Nos nos (inquam) in ipſis operibus Artis experientia didicimus eos omnes quos mœror ægritudoque animi in morbum, tanquam primaria ac externa cauſa conjecerit, aut lethaliter aut graviſſime periculoſiſſimeque ægrotare: vix enim ægri ſi liberari debent, etiam rebus omnibus rite factis liberantur: Tanta eſt vis ipſius ægritudinis pathematumq; animi: Nam cum, *ex Tullio in Tuſculanis*, omnis ægritudo miſeria eſt, tum etiam eſt carnificina, habet ardorem libido, levitatem lætitia geſtiens, humilitatem motus, ſed ægritudo majora quædam affert, tabem, cruciatum, afflictionem, fœditatem; lacerat ipſa, exeſt animum planeque conficit. Itaq; cum ægritudo tale ſit monſtrum, & quod renaſcentis hydræ inſtar repullulet ac reviviſcat, qua poſſumus ratione & animo pene herculeo oppugnemus, vincamus, elidamus, conteramus: Denique eam animi præſentiam infractionemque adhibeamus, quę maſculam virilemque virtutem in nobis ineſſe declaret ac teſtetur. *Ballonius lib. 3. conſil. 5.*

Nulla aderat febris] Affectu hypochondriaco obſeſſi horarum aliquot ſpatio falſo ſe febricitare putant, quoniam arteriæ omnes, tum ob vehementem æſtum, tum propter compreſſionem arteriæ magnæ immodice pulſare ſolent, & potiſſimum per horas ab aſſumpto cibo, vel à corporis motu, Cum tamen nulla ſit febris, quæ tribus aut quatuor horis omnino cedat: quanquam febris lenta aut alia accedere poſſit.

Observatio XXXIII.

§. Melancholia Hypochondriaca ab atro humore in cavitate ventriculi, Pyloro arcte ob ſcirrhum concluſo, meſenterio ſcirrhoſo & lapidoſo.

STrenuus & Nob. Vir in Germania ex Italis parentibus natus, ætatem conſiſtentem prætergreſſus, raræ texturæ, picrocholus, crinibus ſubflavis, euchymis cibis uſus & facilis digeſtionis, maxime iis diebus quibus carnis eſus conceſſus, reliquis ex farinaceis cibis comedit, cum piſcibus commode uti non poſſet: vinum bibit bonum, vetus ac clarum, ingurgitationibus non favebat, avide tamen comedebat ac celeriter more Italorum, Nec hoc ab ipſius ingenio erat alienum, *quum celeres haberet animi motus*, quibus & acta mentis & cordis *motu* agitabat corpore agilis, unde etiam motus facilis, celer, inquietus, Non tamen ullam in exercendo corpori volentiam faciebat, quieſcere tamen more gentis diu nequivit: Errata in victu fecit exigua, niſi quod conqueſtus de potu vappæ, aut muſti incertus fuit, & ſuæ afflictionis cauſam pronuntiavit: Hauſit in convivio invitus quod emptionis aut venditio-

nis cauſa inſtituitur, ſi quidem firmari omnes contractus fama eſt compotatione: Ab illo tempore *pondus in ſtomachi ſenſit fundo*, ructus habuit fœtidos, *flatus vagos*, *murmurantes in abdomine*, dejectiones cineritias fœtidas & ſæpius diarrhœas æmulantes, maxime primo anno *æſtus* quoſdam ſenſit, ſed eos non magnos *in hypochondriis*: Appetentia non plane primo concidit, cibis veſcebatur optimis & facilis digeſtionis, ferre nullum potuit in bibendo erratum: *Diſtenſiones hypochondrii* ſenſit & triſtitiæ ac metus dedit ſignum, periculum ex hoc malo certo ſibi prædicens: Auguſtani Medici pronuntiarunt flatulentam hypochondriacam, & ei morbo auxiliares manus votis potius quam perſolutione adhibuere: Negavi ego morbum durius tractandum eſſe, ventriculo ſuccurrendum abſtergentibus, eluentibus & evacuantibus fermentum hoc in ventriculo relictum, factum hoc pilulis aloëticis, ſyr. roſato laxativo, quum facilis ſolutionis eſſet, idque diverſis & vicibus & temporibus: Pilulas aloëticas menſtruum volui eſſe auxilium: Morbus longus eſt, & de quo oraculum Montani veriſſimum, Medicos nimirum & medicinas eſſe fugiendas, quæ incendium ventriculo afferunt, ut loquitur *Ferriolus*; carminativa & calidiſſima aromata exitio eſſe ægro: miſere ſi quidem cum eo agitur cujus ventriculus à medicamentis exſiccatur, ne flatuum fiat hoſpitium, quod extenuatus noſtri ægri ventriculus probe docuit: deterrime quoq; quum medicamenta fortia evacuantia ad ſaburram eluendam ſæpius propinantur: Labor Auguſtanorum Medicorum erat ut obſtructiones meſenterii reſerarent, ventriculi ſaburram levi medicamento abſtergerent & cruditatibus omnem viam intercluderent; unde quidam vinum chalybeatum, quidam mecum alterata herbis brodia, cum pilulis interpoſitis, aut hieræ picræ, aut aloës roſatæ, exhibuit, adjunctis carminativis hepaticis: Interim cum mali hujus medela eſſet nulla perfecta, impatiens æger moræ diuturnioris ab omnibus conſilium petebat, obtemperabat omnibus, ſed ita ut miſceret omnium auxiliorum materias; Acidulis meo ſuaſu ante biennium uſus, haud deterius habuit, quamvis nec hujus levaminis perſeverantia, nec uſus ritus fuit: Inveterato malo acceſſit taciturna melancholia, præter hominis ingenium, *lancinationes*, ſubverſiones, deliquia cacotrophia, œdematoſi pedes, difficilis inceſſus & appetitus caſus: ſumma omnium functionum imbecillitas, defluxio ad aurem dextram brachium & femur, convulſiones ventriculi aliquales, tandem coma vigilans luctuoſam præcedebant multis horis mortem.

Diſſecto Nobil. (*Octaviani à Taxis*) cadavere, diligenterque omnibus partibus perſpectis, nullum in ulla alia parte notabilem affectum obſervavimus quàm in ſolo ventriculo ejusque inferiori orificio, & meſenterio: Ille namque à flatibus admodum diſtentus, valdeque extenuatus exiſtebat, In cujus fundo *atramento ſimilis* copioſa & maxime corrupta (ſicut fœtor denotabat) continebatur *materia*: Orificum vero, ſeu *pylorus*, *ſcirrhoſus* arctiſſime conſtrictus, ut vix penna tranſire poſſet, una cum meſenterio toto ſcirrhoſo & lapidoſo quaſi, *in cujus venulis ſanguis ater*, ſeroſus videbatur: Hepar, Lien, Renes, Inteſtina, veſica, Pulmones omni parte integri erant, prætet quam quod cor multa pinguedine obſitum fuit: *Hæchſtetterus obſerv. 3. Decade 5.*

SCHOLIA.

HIſtoria hæc Ventriculi & Meſenterii vitium & labem innoxio hepate & liene monſtrat: Scirrhum ex præpoſtera cura & à calidioribus medicamentis fieri pauci dubitabunt; M. *Martini*, de mor. meſenterii, affectus hypochondriaci octo differentias ponit, 5 in quarum numerum ſi collocatur, hic ſtomachicus & meſentericus dicetur, videri ibi poſſunt ſigna diagnoſtica:

In cujus fundo atramento ſimilis humor &c.] Ructuum flatuumque vel ſurſum erumpentium, vel intus cum rugitu ſtrepituve concluſorum huic affectui familiarium, cauſam ſtatuit Fernelius præcipuam pathol. lib. 6. cap. 3. Bilem flavam vel atram ventriculo ſubſtratam, tunc enim liquidi flatulentique cibi pars maxima concoctione caloriſque vi faceſſit in flatum.

Pylorus ſcirrhoſus &c.] Pylorus inferioribus imperat omnibus, ex ſententia Helmontii, digeſtionis moderator: De ejus furore multa loquitur, ac in hac affectione multum moleſtari cenſet, nam in Pancreate, corpore glanduloſo, multis fermentis donato, pro neceſſitate œconomiæ naturalis, ſi peregrinum quoddam ſal volatile, ex digeſtione natum, illic locorum irrepſerit, mediante latice vel cruore, tum incluſum hoc, quia non vitale archeo moleſtum ex maturitate temporis incaleſcit (omnis enim calor opera corroſivorum ſalium fit, ait *Grembs* Arbor. int. & min. l. 1. c. 7. §. 9.) hinc pervenit illa phlogoſis hypochondriacis familiaris: Iſthæc etiam exinde provenit dum archeus partis hoſpitem exoſum ſentiens blas alterativum excitat, & dum non valet expellere, varie commutat, propter viciniã hujus partis pylorus afficitur, induens pertinacem ſegnitię, ex qua ſegnius ſe aperit: tum ſi ſuper cibum diutius retentũ vis fermentalis deſuper operetur, neceſſe eſt ut in flatus pars chyli tranſmutetur; hi, ſi per ructus non expellantur, tum ſolent compreſſionem excitare, de qua hypochondriaci faſtidioſe lamentantur: Hinc conficit *Helmontius* in melancholia hypochondriaca Pancreas & Pylorum maxime affligi.

Flatus vagos, murmurantes in abdomine] Non raro accidit ut humoribus & flatibus in ea omenti parte quæ eſt inter Lienem, ſeptum & ventriculum congeſtis & inprimis in cavitate illa in ſiniſtro hypochondrio ſub diaphragmate, ex ventriculi, omenti, coli & viſcerum connexu orta & exitum non habente, ſed ita concluſa ut aquam continere poſſit, quam Sal. Albertus de Scorbuto th. 71. ſtagnare aqua vidit, de qua accipiendus

piendus aph. 57. 7. ut Lien fruſtra accuſetur, materia in omento conſiſtente, & ſæpe abdomen in ſiniſtra parte verſus umbilicum in tumorem attollente: Accidit etiam nonnullis ut dum ventrem attollunt vel comprimunt, aut moventur, ſonum & ſtrepitum quendam in ventre audiant, quod evenit ob humores & flatus in hac omenti cavitate concluſos, hosque nonnulli [illegible] appellari putant. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 3. c. 8. Vide eundem de affect. hypochondriaca.*

Lamentationes &c.] Ex Ariſtot. & experientia conſtat eos qui atro ſucco abundant, ut dolendi ita conquerendi finem non facere: At dolor non ob calorem, non ob frigus adeſt, ſed ob inexplicabilem ineffabilemque qualitatem ſanguinis, quam à neſcio qua viſcerum affectione & diatheſi acquirit, Et natura eum ſuccum ut non mitem & benignum refugit relegatque: & quoad poteſt ſuis facultatis expellentis præſidiis uſa repellit ac rejicit: Hoc dum fit, dolores in partibus nervoſis, quia humor cietur, excitantur: Et unum notandum eſt de iis, quod calcis modo eorum calor fuliginem pravam excitat etiam benignirate alimenti irrigatus, & à cibo ſumpto deterius multo habent, imo febricitare quaſi videntur, *Gub. Ballonius conſ. 4. lib. 3.*

In meſenterii venulis ſanguis ater &c.] Nam ſi ejus vitia ita extra vaſa conſiſtunt, ut in hæc facile effundi, & proinde in corpus hinc inde diffundi non poſſint, tot ſymptomatum quot in affectione hypochondriaca animadvertuntur, cauſæ eſſe non poſſunt: Imo plerumque nonniſi in mortuis cognoſcuntur, cum in partibus ignobilibus conſiſtant: Et obſervationes Medicorum docent plurimos qui talia meſenterii, pancreatis, omenti mala paſſi ſunt, de affectione hypochondriaca conqueſtos non eſſe: Itaque locus in quo affectionis hypochondriacæ cauſa continetur, talis conſtituendus è quo humores hinc inde fluere poſſint: atque ipſum ſtatuimus eſſe ramos venæ portæ & arteriæ cœliacæ ac meſentericæ, qui ab hepate & liene ad ventriculum & vicina loca tendunt: Et certe ea meſenterii, omenti & pancreatis loca ſunt è quibus in hæc vaſa humores vitioſi facile recurrere poſſunt. &c. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 5. S. 1. cap. 2. ubi vide plura.*

Observatio XXXIV.

Affectio hypochondriaca à vitio ventriculi, cujus tunicæ tenues; humore atro in cavo eius, Pancreate, Hepate duris &c.

FErdinandus Imper. Affectionis hypochondriacæ pleraque habuit ſymptomata, borbotygmos, ructus &c. In ventriculo libræ duæ bilioſi & melancholici humoris, Ejus tunicæ inſtar chartæ tenues: Vas breve obſtructum: Lien admodum parvus: Pancreas nigrum, durum, Hepar in dextro lobo ſcirrhoſum; cyſtis fellis vacua &c. *Vide Tit. de Vomit. lib. 3.*

Observatio XXXV.

§. In melancholici ventriculo, ranam vivam in eo ſe geſtare rati, repertus ſcirrhoſus Tumor.

VIdi virum ruſticum, qui adeo graphice ranam ſe in ventriculo habere vivam multis Medicis pro conſilio ſignificavit, ut profecto licet hominem prima fronte melancholicum ſuſpicaremur, nobis tamen de rei veritate dubitandi anſas injiceret non graves: Ajebat annum eſſe quo hoc affectu detineretur: timere ſe ne ſperma ranarum cum aqua hauſerit: coaxationem ſtridoremque ranæ in ventriculo exiſtentis ſe inaudire ſæpius; nuper ex vino adulto bibito evacuaſſe ſe excrementa ſpermati ranarum ſimillima, oculis nigris diſtincta: Ex potu aquæ ranam in ventriculo innatare, ac tunc ſibi eſſe maxime infeſtam: mire vero debilitari illam ex allii decocto frequentiſſime ſibi conſueto: In vomitionibus Ranam ad gulam uſque aſcendere, ſed ob magnitudinem ejici non poſſe, unde animal hoc exterius ad regionem ventriculi manibus ſe prehendere, ac detinere ſæpiſſime conſtanter affirmabat: Interim dormire ſe, appetere, functiones alias recte peragere, niſi quod parum videatur emaciari; Profecto hæc ruſtici relatio. Viri cæteroquin prudentis, ac minime temperamenti melancholici, non immerito Medicos detinuit perplexos: Itaque adhibita ſunt aliqua, utpote ſpecies diaturbith cum Rhabarbaro, & mercurio dulci. Data quoque Antimoniata: Ranæ excrementis ægroti ad fallendum ſtudio impoſitæ: Propoſitæ pro abſterſione, evacuatione, acidulæ Ægrenſes, in vermibus nobis expertæ, vel aquæ ſalſæ ex Rhœtia &c. ſed omnia incaſſum:

Anno iterum elabente, dum hæc ſcribo (1673.) virum hunc eſſe mortuum intelligo macie confectum; Apertum cadaver à Clar. viro D. Raimundo Maria Piſtorinlo, Tumor Scirrhoſus, ovi gallinacei magnitudine, venis varicoſis diſtinctus, ventriculi pyloro proxime adhærebat, & paulatim cancroſum ulcus minabatur: Ecce Ranam quam toties ruſticus manibus prehendebat, totiesque agitato per vomitum ventriculo ad gulam uſque aſcendere credebat: Porro caſus notabilis quem eo libentius recitavi, non quod ruſticum hunc inter vere melancholicos repoſitum velim, ſed ut appareat quam ſæpe abſtruſæ nobisque incognitæ cauſæ occultos morbos foveant, nec non prudentium Medicorum judicia mire ſuſpendant. *Franc. Ignatius Thiermair. Conſil. Medic. lib. 1. cap. 5.*

SCHOLIA.

NOn inter vere melancholicos &c.] Ratiocinatio enim non ſemper multum læditur, neque in omnibus, & ut *Aretæus* 1. de cauſis morb. diut. c. 5. loquitur, In melancholia in una re aliqua eſt lapſus, conſtante in reliquis judicio: Ratiocinationis tamen aberratio hic adfuit, phantaſiæ depravatæ & ranæ præſentiam fingentis adfuit: Hypochondriacæ autem radicem hic adfuiſſe certum, ſcirrhoſum ſcil. tumorem, ad cancri naturam vergentem, cum ventriculus ſpeciei illi natales ſæpe det. Hiſtoriam Juvenis Ranam vivam ſe in corpore alere exiſtimantis & ſanati vide apud *Platerum* in Obſervat. p. m. 47.

OBSERVATIO XXXVI.

In melancholico capſulæ atrabilariæ majores ſolito animadverſæ ſunt & peculiaris figuræ, cum parvo Liene.

CApite truncatum anno 1551. aperui, vir fuerat melancholicus, firmo tamen corporis habitu & ſucci pleno: Lien illi exilis rotunduſque: Capſula atrabilaria dextrâ major & longior, duplici cavitate ampla, una rotunda, altera ad latus oblonga & anguſta: Siniſtra latior ſed brevior: In utraque cavitate parietes tingebantur nigrore quodam *Th. Bartholinus cent.* 1. *hiſtor.* 38.

SCHOLIA.

CApſula atrabilaria] *Caſſerius* Renes ſuccenturiatos vocat: *B. Euſtachius* ſub glandularum nomine meminit: Excell. *Bartholinus* ob uſum quem iis tribuit, Capſulas atrabilarias, quia humorem quendam nigrum & fœculentum continere deprehenduntur: *Vide Anat. Reform. lib.* 1. *cap.* 17.

OBSERVATIO XXXVII.

§. In Hypochondriaci cadavere magna colluvies materiæ purulentæ inter duas meſenterii tunicas reperta.

PAtritius quidam intemperantiſſimus in affectionem hypochondriacæ non diſſimilem admodum ſua forma incidit: aderat & *nauſea continua*, *creber vomitus* & cogitationes melancholicæ: ſymptomata levibus purgationibus & tempeſtiva ſanguinis miſſione aliquanto remiſſiora ſunt reddita, at nunquam malum fuit extirpatum: aliquot diebus poſt *ſenſit horrorem*, & ſupervenit tumor & dolor in ſiniſtro genu: itidem circa pubem tumor prognatus, qui veſicæ orificium ita compreſſit ut difficulter urinam redderit: hic tumor interdum augebatur, interdum minuebatur, unde cauſa flatibus adſcripta eſt: quotidiano tamen incremento ita auctus eſt ut ſeſe ad umbilicum & latus ſiniſtrum extenderit & reſpirandi difficultatem excitarit: fuit redditus Cacochymicus & cachecticus, & poſtquam cruciatibus morboque totus contabuerat, ſeptimo à morbi principio menſe obiit diem.

Apertum fuit corpus, & in eo inventa collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ, nimirum *inter duas meſenterii tunicas*: Collectio hæc occuparat majorem inferioris ventris partem & hepar ſua putredine infecerat: *Coiter libello obſervat. Anat. & Chirurg.*

SCHOLIA.

HInc non mirum ſi facta mala ſanguificatione tumoribus inflammationibusque crura infeſtata (ut hydropicis contingit) fuerint: opinandum ſane eſt multos ſimilem materiam, tanquam graviſſimorum morborum fomitem, in hoc meſenterio coacervare, à qua ſi non per vomitum vel per alvum liberentur, in tædioſos longos atque graviſſimos morbos incidunt, & ultimo miſeriis conſumpti occumbunt. *Idem ibidem.*

Inter duas meſenterii tunicas] An obſtructio menſenterii hypochondriacam melanch. poteſt generare? Affirmatur, ſi materia obſtruens exuſta ſit & fervida, quæ melancholicis fumis & halitibus cerebrum perturbat & operationum principum depravationem inducit: Ratione enim obſtructionis, cum ſanguinis liber commeatus impediatur, neceſſe eſt ut hinc plus juſto incaleſcens aduratur, quod præſertim contingit in atrabilariis: In virginibus chloroſi laborantibus, adeſt ejuſmodi meſenterii obſtructio, ſed ſanguis ibidem collectus refrigeratur & recrudeſcit, hinc emergit affectus frigidus, quod color inalbidus innuit, crudorum humorum ſoboles. *De obſtructione & aliis affectibus meſenterii vide inter cæteros Whartoni Adenograph. c.* 1. *Item Matt. Martini de morb. meſ. abſtruſior.*

OBSERV.

Observatio XXXVIII.

Anatome Melancholici hypochondriaci, in quo aneuryſma ſub clavicula dextra repertum.

DPelet *quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus*, cum graviſſimis curis afflictus fuiſſet, *poſt multa ſymptomata melancholiam hypochondriacam atteſtantia*, paſſus eſt tumorem ſub clavicula dextra eminentem, & ovi dimidii magnitudinem æquantem, mollem & reliquæ cuti concolorem, in quo *pulſatio inſignis* apparebat: Judicatum fuit eſſe aneuryſma inſanabile.

Eo defuncto inventa eſt arteria magna aſcendens à corne ad claviculam, ita dilatata, ut brachii fere magnitudinem æquaret. *Laz. Riverius Cent.4.Obſerv.34.*

S C H O L I A.

A*Neuryſma*] P.Barbette Pract.lib.2.c.3.ait partem affectam ſæpiſſime, imo fere ſemper, ob arterias carotides, collum eſſe: etſi in aliis partibus, ut genubus & brachiis, obſervatum.

Arteria] In cœliacis & meſentericis arteriis & venis melancholiæ hypochondriacæ ſedem ſtatuebat *Adr. Spigelius* Ab his in cæteras poteſt transfundi ſanguis fervidus atque aneuryſma parere.

Quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus] Affectus qui vulgo hypochondriaci perhibentur hominibus temperamenti atrabilarii, cum aſpectu lurido & graciliori corporis habitu, potiſſimum accidunt: Raro eſt quod morbus iſte εὐσάρκους, vultu florido, aut etiam nimis phlegmaticos moleſtat: circa ætatis ἀκμὴν ſignis manifeſtis ſe prodit. Huic viri frequentius quam fœminæ obnoxii reperiuntur: *Th. Willis pathol.cerebri cap.xi.*

Poſt multa ſymptomata melancholiam hypochondriacam atteſtantia] Symptomata quæ huic morbo accenſentur vulgo valde multiplicia & diverſimodæ indolis exiſtunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem à ſe mutuo dependentiam obſervant: quippe in his ventris inferioris viſcera, in illis præcordia; in aliis cerebri confinia plurimum affici videntur. In pleriſque, verumtamen haud omnibus, ventriculus multum laborat, circa appetitum ſæpe nimius, atqui ab ingeſtis ſtatim aggravatur, In ſiniſtro hypochondrio diſtenſio, pulſatio, dolores, murmura, &c. In Thorace ſæpenumero adeſt magna conſtrictio, reſpiratio difficilis: Inſuper de cordis tremore & palpitatione, cum inſigni ejuſdem oppreſſione laborantes queri ſolent: item crebra ſpirituum deliquia & leipothymiæ metus ſuperveniunt, ut ægroti mortem iis ſemper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac præcipue mediaſtinum, dolor acutus, qui modo in una parte circumſcribitur, modo ad ſcapulam extenditur, hujus morbi ſymptoma familiare eſt: At vero in capite malorum ilias hypochondriacos plerunque perturbat, nempe dolores atrociſſimi periodice revertentes emergunt; item ſcotomiæ, crebræ vertigines, vigiliæ pertinaces, cogitationum æſtus & fluctuatio moleſtiſſima, animi incertitudo, phantaſia perturbata, rei cujuſque formido & ſuſpicio: morborum, quibus immunes ſunt, poſſeſſio imaginaria; pleræque etiam aliæ ſpirituum diſtractiones, imo interdum melancholia & mania hanc ægritudinem comitantur: Præter interiores haſce corporis regiones ab hoc morbo obſeſſas, inſuper partes fere quaſvis externas dolores vagi, necnon ſpaſmi & ſtupores cum formicationis ſenſu invadunt; Sudores nocturni, ſanguinis in facie & volis manuum ſuffuſiones, febres erraticæ & pleraque alia incertæ originis ſymptomata paſſim oriuntur: Interim obſervare eſt quod præcipua hujus ægritudinis ſymptomata ſunt ſpaſmodica, atque immediate à ſpirituum animalium & ſucci nervoſi anomaliis, potiuſquam à viſcerum coctioni inſervientium dyſcraſiis dependent: *Idem ibidem.*

Pulſatio inſignis] In iis quos melancholia hypochondriaca male habet, ſæpe pulſatio in ſiniſtro hypochondrio percipitur, exagitatis ſcil. iis in locis humoribus fervidis, qui in vapores ſoluti arteriarum ſyſtolen & diaſtolen intendunt; hæc pulſatio manum admoventibus aliquando ſe exhibet, tum præſertim manifeſta, cum ægri meri potu exercitióve incaleſcunt, aut in iram feruntur: Contingit autem præſertim in cœliaca arteria, quæ illa parte inſignior eſt: In morbo inveterato nullas quandoque dat inducias, perpetuo moleſta, imo admotæ manui perceptibilis, morbi hectici & curationem reſpuentis indicium. Indeſinentem illum σφύγμον aneuryſma aliquando ſequitur, quale obſervatum à *Fallopio* lib. de Tum. p. n. cap. 14. Nec ſolum arteria cœliaca in iis pulſat, ſed omnes quoque aliquando, tum ob vehementem æſtum, tum ob compreſſionem aortæ, præſertim per horas aliquot & ſumpto cibo, vel ab immodico motu.

Raimundus J. Fortis Conſult. 89. Cent. 2. agens de ejuſmodi Pulſatione in hypochondriaco, Tumor, *ait*, qui modo pulſans percipitur primo obſervandus, num immediate ſub digito pulſet, an mediate à magna arteria, quod hypochondr. familiare: namque ſi immediate pulſet, credendum foret arterias à ramo cœliaco illac percurrente, plus juſto dilatatas, ſimúlque venam gaſtricam dexteram, pyloricam ſcil. ſanguine craſſo, uſto, copioſo repleri, ac varicoſam velut fieri. Quod ſi pulſatio ab arteria magna ſub pyloro proveniat, conjiciendum ſanguinem craſſum per cœliacam in pylori ſubſtantiam evomuiſſe, ſicque tumorem excitaſſe, &c.

Idem Excell. *Fortis* Arteriarum pulſationis cauſam, non ſolum in calorem ſanguinis & ſpirituum refert, ſed præſertim in inſignes & contumaces obſtructiones, non meſenterii ſolum, verum vaſorum Pancreatis præcipue; à quibus dum comprimitur arteria magna, ſanguis & ſpiritus continuo eandem præterfluentes, ac eorum transfluxu ob compreſſionem intercepto, viam ſibi parare nitentes, impetum faciunt; ſicque non naturalis: ſed violenta quodammodo ſequitur ejuſdem arteriæ pulſatio: *Conſult.17.Cent.1.*

Nauſea continua, creber vomitus, &c] In pleriſque hypochondriacis ventriculus multum laborat: circa appetitum ſæpe nimius, at qui ab ingeſtis ſtatim aggravatur: cúmque alimenta ob βραδυπεψίας diutius in eo morantur, eorum particulæ ſalinæ in fluorem evectæ, totam chyli maſſam in pultem modo acidam aut

auſteram, modo in ſalſam aut acrem pervertunt; hinc cardialgia, flatuum ingens proventus, rugitus ac crebra vomitio ſuccedunt. Et quoniam ob πνευματώσεως defectum, chymus haud in totum volatiliſatur, ac foras provehitur, quin viſcoſæ materiæ ſaburra ventriculi tunicis adhæreſcens, pone relinquitur, Sputatio fere continua eos infeſtat, Licet vero Ventriculum in hoc affectu ſæpe graviter laborare concedam, cujus ſiquidem tonus ſit laxus, & robur præfractum, propter alimenti indigeſtionem, pituitæ viſcoſæ ſuburra uſque in ſinu ejus progignitur, cui ob particulas ſalinas diutina mora in fluorem evectas ſæpe acor inſignis aut auſteritas accedunt: dein quia vitium in prima coctione haud emẽdatur, in ſecunda ἀναψίας iſtam ſanguinis dyſcraſiæ & inordinationes excipiunt: Veruntamen in illam opinionem haud adducar ventriculum ſemper eſſe primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci ſymptomata tantum à vitioſa illius conſtitutione pendere. Novi enim plures ægritudine iſta immaniter afflictos, qui ſtomacho ſatis valebant: etenim de pulſatione in ſiniſtro hypochondrio, de pectoris anguſtia & dolore vago in eo excitato, nec non de cordis tremore & oppreſſione, cum metu continuo & imaginatione perturbata plurimum queſti ſunt; interim cibos copioſe appetere, ac ingeſta quævis ſine ventriculi moleſtia aut gravamine, etiam abſque ſputatione aut ructu acido digerere ſolebant: Quinimo obſervavi alios bibaces, & mala victus ratione utentes, ſtomachi flacciditatem cum dyſpepſia, flatulentia & crebra vomitione contraxiſſe, qui circa præcordia & facultates animales ſatis ſani, pro hypochondriacis haud omnino haberentur: Præterea in hoc affectu ſæpe ventriculus, potius aliarum partium aut ſanguinis vitio quam propria culpa laborat: quippe uſitatum eſt hujuſmodi ægrotos, quamdiu in lecto compoſiti multum perſpirant, circa ſtomachum recte habere: cum vero excitantur, poris occluſis, & maſſæ ſanguineæ fœculentia intus reſtagnante, ſtatim cardialgia, flatuum aggeſtione & crebro vomendi nixu affici. Propter hæc aliáque rationum momenta, affectionis hypochondriacę originem ab alio fonte quàm à ventriculi imbecillitate derivandam eſſe exiſtimo: *Thom. Willis patholog. cerebri cap. xi.*

Meſenterii Glandulas induratas, &c.] In meſenterio plurimas glandulas reperiri omnes conſentiunt, quas *Veſalius* & alii Anatomici in hunc uſum fabrefactas à natura ſcribunt, ut vaſis, quæ per meſenterium copioſa diſſeminantur, fulcimentum quoddam ac firmamentum ſint, ne in violentis motibus dirumpantur. *Fallopius* autem cenſet eas obſtare quominus vaſorum ductus comprimantur, vel a repletis inteſtinis, vel à prono decumbenti animali, vel compreſſo abdomine quopiam alio modo. Utrumque vero uſum præſtare poſſe veriſimile eſt ſi naturaliter ſint conſtitutæ, cum ſpongioſa rara & levia corpora ſint: ſi autem humore quopiam craſſo & terreno, qualis melancholicus, repleantur earum cavitates, fit ut potius comprimeant vaſa & anadoſi impedimento ſint. Replentur itaque in hypochondriaca affectione eæ glandulæ, ut reſtatur *Mundinus* in Anatome cap.13. humore craſſo, atro & melancholico, aſſato ſcil. ſanguine qui in vaſis multiplicibus, quibus abundat meſenterium continetur; Cum autem centrum meſenterii inſigne glanduloſum corpus occupet, inſigniores, ac primas vaſorum diſtributiones ſuffulciens hinc fit ut ibidem magna arteria, quæ juxta Cavam per dorſi medium verſus ſiniſtram partem perrepit, ſi craſſo humore glanduloſum hoc corpus turgeat, ſimul & reliquæ circumſitæ glandulæ comprimantur, accedente ſimul calidiori intemperie, inſignis, ratione compreſſionis, in ſiniſtro hypochondrio pulſatio percipiatur. Alios prætereà uſus his glandulis aſſignant *Gliſſonius*, *Wartbonus*, *Lauver* & alii.

Observatio XXXIX.

§. *In Melancholico Omentum maximum & Scirrhoſum, ob transfuſum à Liene humorem melancholicum, deprehenſum eſt.*

IN Canonico Monſpelienſi *Omentum* vidimus *ſcirrhoſum*, totam epigaſtrii regionem occupans, & quatuor digitorum tranſverſorum craſſitudinem æquans, Ille autem tumor lienis colorem referebat, ut veriſimile fuerit humorem melancholicum à *Liene in eam* partem tranſlatum & cumulatum fuiſſe, cum æger temperamento valde melancholico donatus fuiſſet & via patentiſſima ſit per ramos ſplenicos à liene ad Omentum: Per quos etiam ramos in hydrope, (ut docet Hipp.) non raro fertur aqua à liene ad omentum, è quo in capacitatem abdominis exſtillat. *Laz. Riverius Prax. lib. 13. cap. 5.*

SCHOLIA.

OMentum ſcirrhoſum, &c.] An hic vel ſimilis tumor curabilis eſt? Valde dubium eſt, præſertim cum tales excreſcentiæ non aliter quam ferro, ſeu ſectione curari velint: ac quo modo in ejuſmodi tumore interno ſine vitæ periculo hoc fieri poſſit non video. Si quis tamen ſagaci conjectura principium tumoris obſervabit, non dubitandum quin uſu continuo diſcutientium & reſolventium fortiorum aliquid præſtare poſſit. Difficulter enim (inquit *Sennertus* lib. 3. pract. p. 3. cap. 8.) humores vitioſi in Omenti venas & ſubſtantiam effuſi evacuantur, quia venarum illarum orificia in locum evacuationi aptum non dehiſcunt, ut venæ meſaraicæ, & ſi evacuari debent, neceſſe eſt ut regurgitent ad loca per quæ ſunt illapſi: quod veriſimile non eſt fieri poſſe, cum expultrix hujus partis valde debilis eſſe videatur. *Greg. Horſtius Problem. 10. Decad. 6.*

Vt veriſimile fuerit, &c.] Quod de toto Epiploo ponit *Riverius* id ejus portioni à colo dependenti aſſignat Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. xi. Altera *aut*, portio Epiploi à colo dependens, inteſtinis gracilibus ſuperteníia, pendula eſt, pluribus venis intertexta, &c. duabus etiam membranis ad invicem disjunctis contexta eſt: Quare facta fuerit hæc portio pendula infra colon dubitatur? An ut inſtar utris craſſam Lienis illuviem excipiat, quæ in illas Omenti venas transfertur ſi quando redundet? Nec mirum ſi Omentum venis amplis & evidentibus conſperſum fuerit

fuerit, quum nullas aut raras, eáſque exiles venulas in alio adipe queas deprehendere: Quare exiſtimo impuritatem & illuviem lienis in Omentum duplicatum; multis venis ſcatens derivari & conſervari,&c. Id annotatum ab Hippocr. lib. de locis. Ubi vaſa pinguedine vaſa fuerint, & à ſplene floreſcente & augeſcente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde exiſtens, & vaſa habens eaque vacua, &c.

Observatio XL.

§. *In Melancholico ab hypochondriis, glandulæ Meſenterii & Omenti ſcirrhoſæ & induratæ deprehenſæ ſunt, Tumor Scirrhoſus in eodem, &c.*

RUſtica imaginabatur ſibi ad mortem uſque ſe ranas tres viventes per 4. menſes in ventre geſtare: Cujus falſæ imaginationis occaſio hæc fuit: bibit illa aliquando ex fonte per fiſtulam ſcaturiente, & jam ſatiara, ore à fiſtula remoto, pedem ranæ fiſtulæ inhærenrem vidit, unde ſe tres, uti dictum, ranas imbibiſſe vulgus per rugitus flatúſque, præſertim jejuno corpore, uti ſolent, diſcurrentes & quaſi coarxantes, ſedulo perſuadebat: Acceſſit quod quaſi capita ranarum tria in ſuperiore abdominis parte tangi adſtantibus, imo & Chirurgo videbantur: Aſcitica tandem facta pie obiit, nec ante obitum, *licet non melancholica nimium*, ab hac imaginatione falſa ſeduci potuit.

Aperto abdomine, inciſo peritonæo, aqua qualis hydropicorum eſt, affatim effluxit, unde partes infimi ventris fere omnes concidebant, erigentibus ſeſe excreſcentiis tribus, quas mortua, cum vulgo, capita ranarum putabat; Glandulas autem omenti ſcirrhoſas & induratas fuiſſe deprehendimus: Adnatus hiſce tandem tumor Omenti ſcirrhoſus totus videbatur, Giſſenſi non abſimilis, cujus Cl. T. in ſuis Therap. meminit, niſi quod libras duas cum unciis tribus ſolum penderit, ille contra libras quinquaginta ſex: Totius Omenti tumorem ego hunc puto, noſtrum ejuſdem ſaltem partialem, cum particulas Omenti adhuc invenerimus: *Meſenterii* autem *glandulas majores*, cum omenti quibuſdam, *induratas* ſcirrhoſáſque fuiſſe affirmari poſſe videtur, quod tumoris pars inferior, quæ in centrum meſenrerii deſinere videbatur, non ſine laceratione à lumborum vertebris liberari potuerit. *Ex obſervationibus Ioh. Huldarici Streitter apud Greg. Horſtium Tomo 1. p. m. 141.*

Scholia.

L*icet non melancholica nimium*] Melancholia morbum ab humore melancholico factum ſignificat, quia hunc ſolum humorem illius cauſam eſſe multi putant ac ad eum ſolum remedia dirigunt. Non tamen ſemper ab hoc humore ejúſque vaporibus fieri multa oſtendunt, nam multi ſæpe hoc ſymptomate vexantur in quibus nulla ejuſmodi humoris prædominantis ſigna, imo cujuſlibet temperiei homines ſic affici interdum poſſunt, ex ſola intemperie aut cerebri aut ſpirituum; Hippocr. ſolum timoris & mœſtitiæ meminit, ubi delirium omittit: Matthæus in Rhaſin vult cogitationes fortes longas adducere ad hanc paſſionem non immutando realiter complexionem, & homines fieri triſtes cum non poſſunt conſequi effectum rerum de quibus cogitant: Videmus ſæpe irrito conatu melancholicos ejuſmodi à Medicis torqueri purgationibus aliiſque remediis, qui ſtatim poſtea curati ſunt mutata ſolum imaginatione. Vide plura apud *Primiroſium de vulg. erroribus lib. 2. cap. 26.*

Observatio XLI.

§. *Melancholia vitio Cordis, Pulmonum & Iecoris exuſtorum, cum cerebri ventriculi corruptione, excitata.*

IN capſula cordis obſervatur eſſe aqua rori ſimilis, ad cordis irrigationem neceſſaria in illo aſſiduo motu & calore: Hæc aqua in magna mœſtitia paulatim areſcit, eáque conſumpta Cor contabeſcit, Id quod αὐτοψία anatomica declarat, Vidi enim anatomen cujuſdam mortui ex melancholia, cujus cor totum exuſtum, Jecur totum fumoſum, Pulmo inaſſatus, ventriculus cerebri corruptus extiterit. *P. Boayſten Theat. mundi l. 3. p. 103.*

Scholia.

C*Or totum exuſtum*] Affici cerebrum, & quidem ut pars ſimilaris eſt, extra controverſiam eſt, Verum cum, ut *Fernelii* verbis utar, negandum non ſit dum iracundia, doloribus, gaudio, metu cæteriſque ejuſmodi animi perturbationibus concutimur, conſpicue atque inſigniter Cor in nobis opprimi & geſtire, animique perturbationes in corde fieri, Melancholia vero ſit delirium cum triſtitia aut metu, aut certe alio animi affectu, concedendum eſt ea ratione in melancholicis ſimul Cor affici, imo plerumque principium melancholiæ eſſe ex corde: cordis enim temperies corrupta corrumpit temperiem cerebri, Et licet delirium hoc nunquam accidat niſi cerebro primario affecto, tamen ſi ſpiritus vitalis impurus ſit,

&

& tenebricoſus, (*qualis à Corde retorrido gignitur impuram quoque materiam ſupeditante Jecore fumoſo. Pulmonibus inaſſatis vitium etiam imprimentibus*) vitium hoc ſpiritibus animalibus & cerebro communicatur, & ita cor ſæpe huic delirio primam occaſionem præbet, malúmque hoc fovet, & proinde tum non ſolum ad cerebrum, ſed etiam ad cor in curando reſpiciendum. *Sennertus Pract. lib.* 1. *p.* 2. *cap.* 8.

Ventriculus cerebri corruptus] Melancholiæ initia etſi potiſſimum, & non raro, fere tantum à ſpirituum *indole acetoſa* procedunt, poſtea tamen ſæpe in cauſæ partem adſciſcitur ipſius cerebri conformatio: Nempe quatenus ſanguinis atrabilarii recrementa perpetim ſuffuſa, ſubſtantiam ejus magis craſſam & opacam reddunt, atque functionum animalium tractibus, ſive orbitis primariis pene deletis, novi, obliquiores & denſi procuduntur, in tantum ut ſpiritus, etiamſi meliores ſuppeditantur, haud facile cerebrum irradient, aut ſtatim ductus priores recuperent. *Willis cap. de melancholia.*

Observatio XLII.

Melancholiæ hypochondriacæ ſedes reperitur plerumque in illis venis quæ alimentum è ventriculo excipiunt, ſanguine craſſo ac torrefecto tumefactis, quaſi varicoſis.

GAlenus 3°. de locis aff. 7. *Flatuoſas vocatas melancholias credendum eſt plus caloris quam deceat, in illis venis quæ alimentum è ventriculo excipiunt. in iiſque ſanguinem craſſiorem eſſe factum*, aſſerit. Sed neque hic finis præſentis p.n. affectus, quandoquidem tamen *aliquando* accedit, quem ſuborum alias obſervavi, repleris venis illis craſſiori ſanguine, nec non de exuſto atque nigro tumefactis ac varicoſis redditis, ut in *diſſectis cadaveribus obſervari* aliquando accidit, cum tenuior & ſeroſior ejuſdem ſanguinis portio à vaſis in Pylori ſubſtantiam ſe inſinuat, & reliquo non adeo tenui vehiculum præſtat, atque adeo partem in tumorem elevat. *Raim. Joh. Fortis Conſult.* 88. *Cent.* 2.

Scholia.

AFfectionem Hypochondriacam in Legitimam & ſpuriam diſtinguit Vir Excellentiſſimus, Hujus ſedem in viſceribus, Iecore, Liene ac Meſenterio ſtatuit: Sicut prioris in Pyloro ac meſaraicis, in quibus adeſt phlogoſis; Eo diverſa ab inflammatione, quod in illa fervidus ſanguis in venis concluſus eſt: In inflammatione vero extra venas effuſus & in aliqua parte impactus: hincque fit quod in phlogoſi nulla fit febris, prout inflammationem ſemper eadem neceſſario comitatur, quæ doctrina eſt Galeni loco in textu allegato: Utraque ab obſtructionibus ortum ducit, Spuria quidem in Lacteis venis, ob cruditates in ventriculo genitas, quæ à calore circumſtantium viſcerum ſiccæ, terreæ & melancholicæ redduntur. Legitima non a cruditatibus provenit, ſed à ſanguine craſſo, melancholico, atque exuſto in locis memoratis. *Vide Conſultat* 2. *ad* 35. *cent.* 3.

Observatio XLIII.

Melancholici vaſa meſaraica nigro ſanguine diſtenta reperta ſunt.

MElancholicæ conſtitutionis viduus conquerebatur de dolore ventriculi cum ructibus auſteris, &c. Superveniente vomitu nigricantis ſanguinis & leipothymiis crebris obiit. Inteſtina in dextro latere livida, nigricantia, ſphacelata viſa ſunt: Vaſa meſaraica in inteſtina deſinentia ſanguine nigricante turgida: Inteſtini coli pars ſuperior ſanguine concreto, fœculento, nigerrimo inſtar picis, quale vomitu rejecerat admodum repletum. *Vide l.* 3. *Tit. de Inappetentia.*

Observatio XLIV.

Melanchol. Hypochondriacæ ſedes eſt ut plurimum in ſiniſtro hypochondrio, multo nigro ſucco ſcatente.

CAuſæ detinentes humorem melancholicum ſunt Lien, Venæ tam meſenterii quam hæmorrhoidales, Vaſa ſpermatica, Uterus, & aliæ ventris inferioris cavitates, in quas vel intemperies, aut morbus organicus, ceu obſtructio, vel utrumque cadere poteſt: Quorum ratione non ſemel viſi ſunt Hypochondriaci, quibus iſtæ corporis partes, ac ſiniſtrum cumprimis hypochondrium, multo nigro ſucco, tanquam atro jure, oppletæ diſtentæque fuere: aut quibus haud abſimilis humor, ſúſque déque, ſine tamen periculo, fuit ejectus; qualem etiam *Solenander* conſ. 7. ſect. 2. ad ſex aut 7. libras ex dextro hypochondrio citra noxam exploſum fuiſſe affirmat. *Matthæus Martini Tract. de Affect. Hypochondr. p.* 136.

Obser-

Observatio XLV.

§. *In Affectu hypochondriaco laborantibus vaſa meſaraica veluti varicoſa & cancroſa evadunt.*

SVnt multi qui in hoc & in aliis morbis nihil niſi obſtructiones accuſant, Verum equidem non negamus in aliquibus vaſis humores quaſi impactos eſſe, ita quidem ut *vaſa iſta* veluti *varicoſa & cancroſa* fieri interdum ſcribat *Mercatus* lib. 1. de morbis cap. 7. Etenim ſi natura vitioſos humores in vena cava per ramos ejus in certas partes depellere poteſt, ut in cruribus varices, in aliis etiam partibus venæ cancroſæ humore atro turgeant, Cur non idem in ramis venæ Portæ accidere poſſet? Atque id ubi accidit, malum fere deſperatum eſt & medicamentis facile exacerbatur, &c. *Sennertus Pract. lib. 3. p. 5. ſ. 1. c. 3.*

Observatio XLVI.

§. *Melancholia hypochondriaca orta à Meſenterio nigris varicibus obſito: Pancreate obſtructo, Hepate parvo, nigro, ſcirrhoſo, Lieno duro, &c.*

CElſiſſimus quidam Princeps, ſtaturæ brevis, melancholicus, pauciloquus, ſedentariam agens vitam, & deformem dorſo, ad inſtar literæ M, ferens gibbum, duobus annis ante mortem cœpit ab ore inſigniter fœtere, cum excoriatione gingivarum & dentium notabili mobilitate: Octo diebus ante mortem correptus *febricula lenta*, cum virium reſolutione, ob defectum probi ſanguinis & ſpirituum carentiam in Domino obdormivit.

Ut debitus cadaveri balſamationis redderetur honos, apertum eſt abdomen, ubi primo ſeſe omentum fœtidiſſimum atque putridum ſeſe obtulit: deinde meſenterium nigris varicibus undique circumſeptum, cum pancreate induratis multis magniſque glandulis impervio: Hepar extitit parvum, nigrum atque ſcirrhoſum: Ren vero infra hepar latens, major capite puelli duorum annorum, ponderans libras duas cum ſemiſſe, in cujus centro calculus ℥iii. ß. repertus, cujus acumen afficiens parietes ipſius renis, gangrænam induxit: Infra hunc renem, circa muſculum pſoas, aderat abſceſſus longus atque profundus, flavo ac fœtido pure plenus, abſque ullo femoris torpore vel dormitatione, contra *Fernelium*: Ventriculus mediocris atro humore plenus: Lien longus, durior ſolito: Ren vero altior & naturali major, continens ad minimum centum parvos lapillos, apparuere: Hinc deventum eſt ad Vedium ventrem, in quo viſæ ſunt duæ hydatides, ab humero uſque ad ſeptum tranſverſum, inter pulmones & pleuram, aqua, veluti glaciata repletæ, cum pulmonum, tam ſecundum ſubſtantiam quam ſecundum vaſa inſigni corruptella: Ita ut melancholia hypochondriaca, Scorbutus, Tabes, ſpirituum reſolutio, viſcerúmque corruptio cauſæ fuerint iſtius interitus: Sed quod mirum eſt, toto tempore vitæ nunquam eſt conqueſtus de doloribus nephriticis, calculis, urinis ſabuloſis, aut difficulter vel diminute fluentibus, multo minus ad renis dextri ingens augmentum, femur dextrum torporem eſt perpeſſum. *Antonius de Pozzis Obſerv. 29. miſcell. curioſ. anni 4.*

Observatio XLVII.

§. *Sectio Gravide Hypochondriacæ, hæmoptoicæ, In cujus ventriculo materia viſcidiſſima, ſpadicei coloris reperta, copia ſanguinis concreti, Pylorus conſtrictus, &c.*

JAn. 26. Catharina Caſpareidis, mater octo liberorum abortivit: Per totum tempus conjugii valetudinaria fuit. Per treſmenſes ſanguis menſtruus non eſt purgatus. A ſeptem hebdomadibus in parte ſiniſtra pectoris & hypochondrii dolores ſentit, & in hypochondriis quoque tenſionem, Terrore à ſpectro incuſſo perterrita incidit in hoc malum. Frigus moleſtum non calor. Alvus reſpondet, Patitur ſubinde aliquid urerinis ſuffocationibus ſimile, Tum flatus erumpunt, unde levatur, ♃. *aq. puleg.* ℥ ii. *Theriacal.* ℥ß. *tinct. caſtor.* ℈ii. *ol. ſuccin. gtt.* iv. *laud. op. gr.* ij. *ſyr. fœnic.* ℥vi. me. *Die* 24. in variis levamen ſenſit: Dolores omnes minuuntur: Iteretur miſtura 26. præſcripta. *Die* 28. dolores leviores ſunt. Quando reſpirat ſibilus auditur in pectore: Iteretur miſtura dicta: *Die* 29. ſuffocatio adhuc ſubinde

ſubinde urget: Nec heri nec hodie dejecit, Sed propter ſuffocationes non conſultum purgare: Iteretur miſtura dicta. Pro Tuſſi ℞. Maſſæ Pil. de cynogl. ℈i. f. P. n°. viii. *Die* 3. *Febr.* præterito die Sabbathi paroxyſmum febrilem paſſa, cujus frigore durante incepit dolor rodens & moleſtus femoris & tibiæ, qui adhuc durat: ℞. ung. martiati, ol. Nard. an. ℥iii. ol. philoſop. ʒ i. m. *Die* 4. hodie mane circa 5. ex vehementi tuſſi in ſanguinis vomitum incidit, ac ſubito extincta eſt.

Secuit Cl. Sylvius cadaver die 6. Febr. Rugæ ſe offerebant in infima ventris ſuperficie, externa ſigna partuum antegreſſorum. In abdomine ſecto copioſa & laudabilis pinguedo. Colum ſub umbilico ſitum: Inteſtina pleraque flatibus diſtenta. Illorum ſubſtantia tenuis & elegans, imprimis quo in loco diſtendebantur. Præ aliis tamen omnibus in immenſum diſtendebatur inteſtinum tenue, ante ſui inflexionem ſiniſtrorſum verſus: Inteſtina hinc inde colore fellis infecta: Folliculus fellis prægrandis erat & pallidus. Lien quoque ſolito multo pallidior. Plures in inteſtinis erant lumbrici. In ventriculi aperti parte inferiore nihil cruenti, ſed materia viſcidiſſima ſpadicei coloris fere: Totus ventriculus valde rugoſus & denſus: Ex parte ſuperiore extra inſignis copia concreti ſanguinis cum fluidiore, ſimul ſaporis auſteri: Orificium inferius, ſive pylorus, valde conſtrictus: Rugæ ventriculi tortuoſæ & prope pylorum fere circulares. Inteſtini vero rectæ ſecundum fiſtulæ inteſtinalis ductum. In inteſtinis nihil rubicundi aut obſcuri: Hepar variis in locis per fibrillas diaphragmati annexum. Pulmo dexter pleuræ firmiter connexus, mollis, boni coloris, ſed flatu diſtentus, thoracem totum opplens, ſectus apertúſque liquorem limpidum, ſalſum ſubacidúmque fundens. Siniſter lividior diſtentus, paſſim connexus pleuræ, gelatinoſo & viſcido humore obductus, firmus nigricanſque, interius etiam, ſanguinis inſtar coagulati. Pancreatis ſubſtantia elegans, à liquore per ſyringam immiſſo parum tingebatur. In latere complures glandulæ plane non tinctæ: Ductus Pancreaticus inſignis: Lien pallidior multo, in quo initia apoſtematis: Hepar bene habebat: Bilis copioſa, pallida & tenuis. Humor in pericardio ſubſalſus & ſubacidus: Cor bene conſtitutum: In diſſecti ventriculo dextro parum ſanguinis, in ſiniſtro ne gutta quidem. Prope radicem Meſenterii connectuntur renes vertebris, ligamentis firmis. Hic ſuſpicatur *Cl. Sylvius* quærendas vias à ventriculo ad renes, per quas potus ſæpe tam cito tranſeat. Papillares in renibus carunculæ foraminulis perviæ, per quas urina colatur. Extrema in parte tubarum, variæ veſiculæ aqua repletæ, hydatides dictæ. Ligamenta rotunda uteri, extra abdominis muſculos elapſa, parvum quaſi muſculum adjunctum habentia, in varia tenuiſſima filamenta diſperguntur, quæ partim ad os pubis, partim in pinguedinem, & forte cutem, partes externas muliebres inſeruntur: Arteria ſpermatica utraque ex trunco oriebatur, ut & venæ ſpermatica dextra, ſed ſiniſtra ex emulgente, uti in viris: Rami illi, qui ex Iliacis ad uterum tendunt, hic fere æquales illis qui ad crura. Quarto menſe gravida judicata. Tota ſubſtantia uteri ſpongioſa & cavernoſa multis magnis foraminibus, ſive potius canalibus pervia, in locis quibuſdam ſtylum craſſum admittentia: In horum unum immiſſus ſiniſtram verſus, tubuli ope, flatus per uteri ſubſtantiam & venam ſpermaticam in venam renalem & cavam tranſiit, magisque tumens univerſus obſervatus uterus, quaſi etiam in ipſius cavitatem flatus penetraſſet. Inflata arteria ſpermatica ad ipſos uſque teſtes mota & tumefacta placenta uteri cum ſecundina, ſive membrana chorio, mirabili textura è tenuiſſimis fibrillis conjuncta. Funiculus umbilicalis in latere ſiniſtro placentæ inſertus: Fœtus caput in fundo uteri: Fœtus maſculus lateri ſiniſtro incumbens: Extremitates manuum pedúmque, ut & narium albicantes: Umbilicus parte ventris magis inferiore quam in adultis. In totius corpuſculi ſuperficie venarum ramificationes elegantiſſimæ conſpicuæ: Facies ruditer efformata. In arteria aſpera ſanguis coagulatus, in œſophago non. *Matthias Paiſenius in Miſcell. cur. ann. 4. & 5. Obſervat.* XCVI.

Observatio XLVIII.

§. *Sectio cadaveris Puerperæ ex mœrore mortuæ.*

A Clar. Sylvio in Noſocomio Leidenſi anno 1664. adminiſtrata.

FOemina erat 15. ante obitum dies fœtum enixa, cujus vir ante 6. fere hebdomadas, morbo decumbens Noſocomium delatus ibidem mortuus: Objectum forte fuit fœminæ à vicinis quod male viri ſui curam habuerit, eámque calumniam tam ægre tulit ut totam ſe mœrori dederit. Enixa deinde, nec ſedato illo animi affectu, cum

nullam

corporis rationem haberet, nec cibos aut medicamenta caperet, tandem mente deſtituta intra xv. diem mortua eſt.

In ipſius diſſecto cadavere hæc imprimis inveniebantur præ cæteris rara & notatu digna. Omentum non omnia inteſtina, quæ nonnihil loco mota erant, tegebat, *Unde Clar. Sylvius colligebat fœminam, dum viveret fuit, ſæpiſſime torminibus ventris colicisque doloribus laboraſſe.* Inteſtinum craſſum non circumdabat totum abdomen cinguli inſtar, ſed à ventriculi fundo infra umbilicum intorquebatur, indéque ad ventriculum redibat, facta fere ſemiluna: Cl. Sylvius addebat ſe in variis variè hanc inflexionem & gyrationem obſervaſſe. Idem inteſtinum, ut & tenue, inæqualiter flatibus turgebat, ita ut inter partes valde inflatas medium ſpatium intereſſet omnino vacuum & contractum, vix ad pollicis craſſitiem: *Cl. Sylvius* affirmabat ſe in vivis animalium ſectionibus, imprimis cuniculorum, idem obſervaſſe, & ita quidem ut pars quæ jam inflata erat mox detumueſcit dum ſecaret, & contra. In hoc cadavere quoque dum inteſtina movebantur, æqualiter omnia diſtendebantur. *Cl. Sylvius* putabat ob doloris ſenſum partes inteſtini conſtringi: Ejuſdem inteſtini craſſi flexus ſigmoidis, qui alias infra rectum eſt inteſtinum. & interiora reſpicit, contrario modo ſe habebat. Obſervabile etiam erat quod de tenui inteſtino, Ileo dicto, commonſtrabat D. Sylvius, nempe oriri illud in dextro latere ad Ileum os, & poſt aliquot flexuras retro & deorſum tendere, aſcendere deinde rurſus ſub umbilico per ipſum meſenterium, ſiniſtrúmque latus occupare, ſéque ad hypochondrium ſiniſtrum, os Ilcon & vicina reliqua loca extendere: Unde patet, docente eodem Sylvio, *Tormina quæ hypochondriacis in hypochondriis accidunt, non alibi quam in hoc inteſtino latere, imprimis cum hoc antrorſum,* ubi dolores *maxime percipiuntur, vergat. Lien vero interiora magis petat, Et vix etiam in cadaverum ſectionibus tales obſtructiones in vaſis illis vix inveniantur quæ tantos dolores producere poſſint.* Viſa quoque fuit utriuſque ductus, tam biliarii quam pancreatici in inteſtinum illud inſertio, quorum pori in cadavere hoc juncti erant. Hinc remotis Pulmonibus & ventriculo, apparuit Ductus thoracicus, ſive Chyliferus, inter venam azygon, quæ ad dextram erat, & magnam, quæ ad ſiniſtram, ſitus, una cum capacitate illa inferius ſita, & nonnullis capſula dicta, quod chylum excipiat, alias nimis ductum illum obrutum. Flexuræ ventriculi in parte dextra ſubjacebat Pancreas. Dexter pulmo omnino naturalis erat conſtitutionis, ſiniſter coſtis adhærebat. Sub utraque mamma, quia lactis non habita fuerat ratio, apoſtema erat repletum pure, quod tamen in dextro latere copioſius profluebat. *Uterus*, quia omnino erat ſingularis, & nunquam ita à Cl. Sylvio obſervatus, ultimo loco accuratius ſecabatur, in eo hæc imprimis notara: Magnitudo ejus erat omnino inſolita, ſuperabátque fundi latitudo vel octo digitos tranſverſos: craſſities erat ad minimum quatuor digitorum, cum tamen mulier jam ante xv. dies peperiſſet: Craſſities ipſius ſubſtantiæ uteri erat fere pollicis: Cauſa hujus magnitudinis, ut poſt ſectionem patebat, erant relicta in utero placentæ fruſtula, uteri parietibus firmiter adhærentia, quæ putredo & Inflammatio conſequuta fuerat. Clar. *Sylvius conjectabatur mœrorem inter alia hujus retentionis & cohærentiæ cauſam fuiſſe, utpote qui omnia in corpore duriora & magis fixa reddat, cum contra lætitia eadem magis ſolvat:* In vaſis, ut ex cavernis, ſive tubulis uteri, ſubſtantia viſcoſa & pituitoſa hærebat hujuſmodi, qualis ſi in corde & alibi hæreat, Polypus dici ſolet. Apparebat inſuper in utero eſſe communicationem vaſorum omnium in utroque latere: Inflata enim uteri vena, omnia vaſa, ut & lateralia, & utrumque uteri ligamentum inflabantur: vaſa etiam minima turgebant: Inflata etiam arteria, quæ ex iliaca oriebatur, ingreſſus inflati aëris obſervabatur ad totam uteri ſubſtantiam & ſinus anfractuoſos, ſed ſenſim, quod in vena citius apparebat. Uteri ſubſtantia tota eſt cavernoſa, experimento per tubulum ſumpto. *Matthias Paiſenius in miſcell.cur.anni 4. Obſerv.143.*

Observatio XLIX.

Melancholia à vaſis ſpermaticis ſemine corrupto refertis.

Illuſtr. matrona à non exculto uteri fundo in melancholiam incidit. Vaſa omnia ſpermatica ſemine, ſed indurato turgebant. *Vide lib.3.tit.de Hyſtericis affectibus.*

Observatio L.

Anatome canis melancholici, in cujus hepate vermis repertus.

MAgnus canis ſolitarie vivens, & magis quam alii canes melancholicus fuit, qui ob calorem quendam internum, pluvioſum amabat tempus, adeo ut à pluvia nunquam recederet, ſéque madefaciendum præberet, diſſectus fuit à D. Tardin, & in ejus hepate vermis hirſutus repertus eſt. *Petrus Borellus Centur. iij. Obſerv. xxxiij.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO X.

DE IMAGINATIONE, RATIOCINATIONE & Memoria depravatis & abolitis.

Observatio I.

§. *Amentia à vitioſa cerebri conformatione inducta, ob aquæ copiam cerebri molem infarciente & diſtendente.*

PUer Hydrocephalo extinctus à robuſtis parentibus ſatus, actionibus Animalibus quæ ex cerebro prodeunt, pura Ingenio, loquela, riſu, &c. Deſtitutus fuit. In duobus cerebri ventriculis aquam cryſtallo clariorem ad libras octodecim invenimus, quæ non ſolum ventriculos, ſed & ſubſtantiam cerebri diſtendebat. Ita ut totum cerebrum, (cerebellum excipio) in ſacculum extenderetur, hinc fiebat ut circumvolutiones & gyri cerebri non conſpicerentur, ſed turgerent omnia. *Vide Tit. de Hydrocephalo ex Fabritio Hildano.*

SCHOLIA.

STupiditas ſive *μώρωσις*, etſi potiſſimum ad Animam Rationalem ſpectat, atque intellectus & judicii defectum ſignificat, non improprie tamen inter morbos capitis, ſeu τοῦ ἐγκεφάλου recenſetur, in quantum ſcil. iſta Animæ ſuperioris eclypſis ab imaginatione & memoria læſis procedit, atque harum deliquia a ſpirituum animalium ipſiúſque cerebri vitiis pendent.

Animam Rationalem in ſenſitiva ſive corporea ſubſiſtere, ejuſque ſedem quaſi principem Imaginationem eſſe: porro ab hac & memoria rerum omnium quas Mens ſpeculatur, aut notiones ipſas, aut earum occaſiones ſuppeditari alibi oſtendimus. Quare ſi quando has functiones corporeas deficere aut inhibere contingit, proinde intellectus acies, quaſi oculis ejus obvelatis, hebetari plurimum, aut penitus offuſcari ſolet. Itaque ut *Stultitiæ* & ſtupiditatis pathologia rite tradatur, imprimis inquirere oportebit qua ratione & quibus cauſis Imaginatio & memoria ſæpe deficiunt vel præpediuntur. Super his ut methodice procedatur, huc referri debent quæ de Animæ corporeæ functionibus, earúmque ſubjectis & inſtrumentis diſſeruimus, Imaginationis ſedem *Corpora Calloſa* ſive *Cerebri meditullium*, atque Memoriæ, *Cerebri corticalis medullas*. Porro utriuſque organa immediata eſſe Spiritus animales declaravimus. Quamobrem quod potentiis iſtis (quæ functionis cujuſque alterius ſcil. tum rationalis tum ſenſitivæ primi aut præcipui elateres ſunt) præpeditis, Mentis imbecillitas & hebetudo, Tarditas ingenii, Stupiditas, ac ipſa demum Amentia ſæpenumero oriuntur, in culpa ſunt aut Cerebrum ipſum, aut Spiritus animales, aut utraque ſimul, atque prius modo hi, modo illud.

Primo, quoad Spiritus animales, cujuſmodi illi ex propria & ingenuina indole eſſe debent, & quales ob diatheſin præternaturalem in Phrenetide, Mania, Melancholia exiſtunt jam declaravimus: Verum inſuper ſuſpicari licet Spiritus iſtos interdum particulis activis fere deſtitutos, quaſi vappidos & effoetos fieri, nempe cum particulæ ſpirituoſæ præpollere, atque ſibimet ſalinas volatilizatas conſciſcere deberent, in Stupiditate tum hæ utræque, tum ſulphureæ nimis depreſſæ, aquoſis vel terreſtribus immerguntur fere ac obruuntur: Enimvero *fatui* non tam rudi craſſaque Minerva quam Anima præditi eſſe videntur, eorumque Spiritus Animales potius quam præcordia ex luto effingi: Plures ſunt cauſæ evidentes quibus ſpiritus animales texturam adeo levidenſem acquirunt, quarum præcipuas attingemus. 2°. Attamen haud frequenter evenit Stupiditatem mera ſpirituum, aut ipſius *Animæ corporeæ* culpa ſolitaria excitari: quin ſæpius cerebrum ipſum potius aut prius in culpa eſſe reperitur

reperitur. Quippe cum plurima ſint requiſita quibus hoc peridoneum functiones animalis ſubjectum ſive machina conſtituatur, ſi forte eorum quodlibet aut deficiat, aut depravetur, facile ſequitur taliter affectos ingenio minus pollere. Primo vulgaris obſervatio eſt Indolem ac ingenium nonnihil à capitis, & conſequenter à Cerebri ejus Magnitudine & Figura pendere, nam quoad molem ejus, in adagio eſt Cerebri Parum aut Nimium ſtoliditatem arguere. Et quamvis hoc non ſemper, attamen crebro ſic evenire Cujus ratio eſt, quoniam in *parvo* (*cerebro* pauciores tantum ſpiritus gignuntur exercenturque, (Vide Obſervat. 3. 4. 5.) *Grandius* autem textura plerumque viliori conſtans mentis acumini minus accommodum exiſtit.

2°. Cerebri figura genuina & optima Globoſa eſſe debet, ſcil. In eum finem ut ſpiritus æquabili effluxu à meditullio ejus quaquaverſus in ambitum diffundantur, & illinc æqualibus ubique reflectionum angulis retorqueantur: Verumtamen qui capite depreſſo, vel nimis acuminato, aut alias improportionato inſigniuntur, ut plurimum functionis animalis labe quadam notabili afficiuntur: ejuſmodi namque cerebra, tanquam ſpecula diſtorta, rerum ſpecies non recte colligunt, nec Animæ rationali eas vere objiciunt.

3. *Subſtantia cerebri* ſit bene temperata & laudabilis texturæ, nec tantum quoad caloris & frigoris, ſiccitatis & humiditatis qualitates, verum ſyſtaſis ejus ſale volatili & ſpiritu copioſo cũ modica reliquorum proportione conſtans; ſit Tenuis & Aëre, aut Spiritus facile totum trajiciant, & ſibi tractus procudant; ſimulque mediocriter firma & compacta, ut tractus & meatus exceſſi permaneant, nec ſtatim à partium nimis mollium ſubſidentia deleantur. In ſtupidis vero ſuſpicari licet, modo in cerebro qualitatis cujuſdam manifeſtæ, uti imprimis humiditatis aut frigiditatis exceſſum, propter quam rationem pueri & ſenes ſenſuum hebetudine ſæpe affici ſolent, modo *texturam* nimis craſſam & terreſtrem eſſe, proinde ut ſpiritus non facile ipſum irradient; aut ſibi tractus procudant: nempe haud, pluſquam lucis radii, corpus opacum penetrare poſſint. Hujuſmodi levidenſis cerebri texturæ ruſticorum & agreſtium nati, quaſi ex pejore luto formati, crebro obnoxii ſunt: hinc in quibuſdam familiis, multas retro progenies recolendo, vix unum ſagacem & ſapientem reperire datur: In quibuſdam locis cœli ac aëris influentia incolas ad ſtupiditatem inclinare perhibetur, ita in Bœotia natci, in adagio idem eſt ac Fatuum eſſe, *Vide Obſerv.* 2. 9. 10. 15. 16. 18.

Quarto præter hæc cerebri vitia, quæ ut plurimum originalia & connata ſunt, nonnunquam mala ejus ſecundum poros & meatus conformatio, propter inordinationes quaſdam acquiſita, in cauſa eſt quod functio animalis minus recte exercetur. Nam 1. quod attinet ad cerebri meatus & poros minores (quos ipſi ſpiritus per totam ejus compagem ubique procudunt, ſinque iis pro functionum animalium exercitiis perpetuo ſcatent) nonnunquam accidit hos *deficere* aut *perverti*, proindeque mentis hebetudinem aut moroſin acceriri Spatiola hæc *deficiunt*, in quantum cerebri conſiſtentia, aut obdurata aut fluida nimis, ea debito modo procudi, aut permanere non ſinit. Cæterum, meatus illos *perverti* ſuſpicamur, vel quatenus nimis laxi vel conſtricti ſunt, vel quatenus eorum conformatio inæqualis eſt: Pori nimis ſtricti materiem pro ſpirituum copiis haud ſatis uberem admittunt: Supra modum laxi, una cum materia iſta particulas heterogeneas & regimini animali infeſtas excipiunt: Inæqualiter conformati videntur, ſiquidem patentiores ſunt in una parte cerebri, & anguſtiores in alia. Propter hanc cauſam putamus eſſe quod nonnulli res ſatis recte ſentiunt, ſed male ſemper judicant; quippe notiones eorum & conceptus, velut ſpecies viſibiles, medium diverſimodum pertranſeuntes, diſtorti evadunt: Porro ob hanc rationem fortaſſe contingit quoſdam imaginatione & phantaſia ſatis pollere, ac in memoria plurimum deficere, & alios è contra.

Tertio interdum accidit utraſque has Moriæ cauſas conjunctas ſimul concurrere, nempe quod tum Spiritus animales hebetes ac torpidi, tum cerebrum male conformatum fuerit: Et revera quæcunque pars prior in culpa eſt, brevi alteram pariter ream facit: Quippe cum ſpiritus obtuſi ac inertes cerebrum haud libere trajiciunt, Pori & Meatus in eo vel non ſatis procuduntur, vel denuo coaleſcunt; atque ſpiritus ſi ob malam cerebri ſtructuram ſatis expandi nequeunt, ipſi tandem ſegnes & otio obtorpeſcentes diathesin vitioſam acquirunt. Vide Obſerv. 11. 12. 13. 14.

Hæc de Moroſeos cauſis conjunctis, quod ad procatarcticas & evidentes ſpectat, plures ſunt *προφάσεις* propter quas prædictæ labes cerebro aut ſpiritibus, vel ſimul utriſque inferri ſolent. Primo enim ſtupiditas interdum originalis ſive connata eſt, & ſic vel *Hereditaria*, ut cum ſtulti progignunt ſtultos, Cujus ratio ſatis patet, iiſdem nempe particulis effœctis, ad conſtituenda organa animalia in filio, quæ fuerunt in patre confluentibus, Vel ſtupiditas *congenita* quaſi *accidentalis* eſt, nempe frequenter accidit ſapientes & ſumme ingenioſos inſulſos ac bardos progignere.

Secundo plures ſunt *cauſæ evidentes*, quibus Stupiditas nonnullis originaliter ſanis induci ſolet: Quidam prius ſolertes & ingenioſi, mera ætatis declinatione, ſine magnis in victu erratis, ſentim hebetiores ac demum inſulſi evadunt, quatenus nimirum *ſanguis* & *liquor nerveus* (quorum dyſcraſiis ſpiritus animales obſequuntur) utinquam vina quædam, aliique liquores fermentati, poſt fermentationem perfectam à vigore decedunt, & paulatim quaſi in vappam degenerant: Enimvero obſervare eſt quorundam ingenia, juxta ætatum ſuarum periodos, varia incrementa & decrementa ſuſcipere: Novi plures in pueritia ſagaces admodum & ſumme dociles, ut literatura ſua & diſcurſu ſuo quoſvis in admirationem raperent, qui poſtea adoleſcentes obtuſi & hebetes evaſerunt: E contra evenit multos primo indociles, literaturæ prorſus ineptos, & vultus inconcinni videri, qui ubi ex ephebis exceſſerunt, eximia mentis acie & formæ nitore pollent. Prioris ratio eſt, quod ingenium præcox, inſtar fructus horarii, haud diu in eodem ſtatu permanet, quin cito declinans brevi emarceſcit. Quippe in omni mixtione & concretione rite facta requiri videtur, ut progreſſus à cruditate ad maturitatem lente & paulatim fiat, hoc eſt, elementa activa imprimis haud cæteris emineant & ſupra modum præpolleant, quin iis obvoluta paulatim emergant ac ſeſe exſerant. Secus enim ab initio libera nimis & ſoluta facile avolabunt, ſubjectum ſuum effœtum fere ac vappidum relinquentia. Quapropter de pueris, qui primis annis paulo hebetiores videntur, ſpes erit eos poſtea cum cerebri temperies, (evaporata humiditate ſuperflua) maturatur, ſatis ingenioſos fore.

3°. Interdum magna capitis plaga aut concuſſio, præſertim quæ caſu præcipiti ab alto contingit, facultatis animalis noxam & debilitatem infert: Novi quoſdam egregie literatos, atque ſummi acuminis ac judicii homines, qui fortuitis hujuſmodi caſibus ſuperſtites, poſtea hebetes & craſſioris ingenii fuere, Vulgo dicitur taliter affectorum *Cerebri ſubſtantia inverſa* eſſe, & quidem vehemens cerebri concuſſio aſſuetos ſpirituum tractus & orbitas valde pervertit, & non raro comprimit aut occludit, proinde ut memoriæ & imaginationis actus in poſterum ægre aut perperam obeant, adeo ut nonnulli à plaga fortiori capiti inflicta Bardi prorſus & amentes evaſerint.

4°. Ebrietas frequens & crapula, præſertim ſi poculis indormiant, ſomno vinoque ſepulti, quorundam ingenia plurimum labefactant & rationis uſum infirmant: quatenus nempe hoc modo pori & meatus cerebri aperiuntur nimis, iiſque corpuſcula heterogenea & regimini animali valde infeſta introducuntur: Ob ſimilem fere rationem frequens Opiatorum uſus quibusdam mentis aciem valde perſtrinxit.

5°. Violentæ ac ſubitæ paſſiones, quales imprimis ſunt improviſus atque immanis terror, aut triſtitia vehemens, nonnullis vecordiam intulere, proinde ut ſenſa animi verbis exprimere, aut actiones vitæ familiares vix obire potuerint. Quod certe accidit in quantum ſpiritus cerebrum incolentes, propter talem occaſionem plurimum diſſipari, & ab invicem diſtracti, priora motuum ſuorum veſtigia poſtea repetere nequirent: pariter ac milites à ſubito ac violento hoſtis incurſu fugati, ordines & ſtationes ſuas haud facile recuperant.

6°. Obſervare eſt quoſdam homines ob morbos cerebri immaniores etiam Moroſin contraxiſſe: In Epilepſia gravi & diuturna hoc frequenter accidit in quantum hic affectus cerebri meditullia occupans, poros & meatus omnes, ob ſpiritus ibidem crebro & vehementer exploſos pervertit, & fæculentiis infercit, adeoque implet, ut ſpirituum tractibus occluſis ſenſuum motuúmque internorum actus inhibeantur. Novi puellam primo indolis acutæ ac vividi ingenii, quæ poſtquam morbo comitiali diu laboraſſet, μωρὸς μωρότερος evaſit. Porro ſtupiditatem *Paralyſin* comitari aut præcedere in pluribus notavi, nempe eadem materies quæ in *corpore ſtriato* reſolutionem, in *Calloſo* aggeſta, ſi non apoplexiam aut carum, ſæpe moroſin acceſſit: *Th. Willis parte 2. c. 13. Tract. de Anima Brutorum.*

Robuſtis parentibus ſatus] Frequentet accidit Sapientes & ſumme ingenioſos, inſulſos ac bardos progignere; quod ob hanc cauſam ita interdum fieri putamus, quatenus parentes literarum ſtudiis, imo & lectioni aut meditationi nimiis dediti, ſpiritus animales cerebri hoſpites in tantum impendunt, ut pro ſupplementis eorum generoſiſſimæ ſanguinis particulæ uſque ad ἐγκέφαλον accerſantur, paucioribus tantum & tenuioribus ad corpora ſpermatica deſcendere permiſſis: Quando Anima rationalis de fœtu ſuo (qui Intellectus opera ſunt) edendo maxime ſollicita eſt, tunc Anima corporea (ſpiritibus in alterius obſequia vocatis) aut minus aut imbecillius prolifica evadit. Alia ratio nimis frequens occurrit, nempe quod parentes intemperantia, luxuria & malis moribus, corpora ſua ita infirmant enervántque, propterea ut natos nonniſi languidos aut valerudinarios gignant. Hinc ut plurimum qui parentibus ſenio fractis, aut nondum ætate maturis, aut ebriis, aut mollibus, aut effœminatis naſcuntur, ingenio magno & liberali carent. Nec minus facultatis animalis detrimentum iis accidit quorum ſatores malis cerebri affectionibus, ut paralyſi, epilepſiæ, caro, ſpaſmis & ſimilibus obnoxii fuerunt, Ita ut ex parentibus naſci, quibus mens ſana in corpore ſano eſt, patrimonio ampliſſimo longe præſter. *Idem ibidem.*

Observatio II.

§. *Oblivio & Deſipientia à ſiniſtra parte cerebri laxiore reddita, Dura matre livida, &c.*

QUidam vulneratur in occipite, die nona febris oritur quam *paralyſis* excipit, ſubſequente *deſipientia* & oblivione; XL. die moritur. Remoto cranio, Siniſtra pars cerebri multo laxior apparebat, duráque mater circa tertium ſinum, prorſus livida. *Vide hiſtoriam l. 4. tit. de vulneribus.*

SCHOLIA.

F*Ebris oritur*] Ab excitata phlegmone in tenui meninge. Alias interdum accidit Febrem quoſdam ſtultos & ſtupidos ſanaſſe & acutiores reddidiſſe: Refert Janus Huartua in Scrutinio Ingen. quendam Cordubæ in aula Regia fatuum, cum febre maligna afficeretur, in medio morbi ad tantum judicii & diſcretionis acumen perveniſſe, ut univerſam aulam in admirationem raperet, & toto vitæ, quod reſiduum habuit, tempore prudentiſſimum perſtitiſſe. Novimus & nos quendam obtuſi & plane Bæotici ingenii qui in febre delirans, dicteria acutiſſima, & plurima ſale condita celerrime promebat. Novimus & ſenem, memoriæ, & proinde diſcurſus uſum amiſiſſe, qui ab intemperie febrili poſtea accedente juvamen maximum recepit: Quorum ratio videtur eſſe quod æſtus febrilis caliginem cerebro obductam quandoque rarefaciat & diſpellat. *Williſius l. c.* Id uſuquoque compertum in pueris febricitantibus, ut ſupra ætatem ſapiánt & ratiocinentur, calore ſcil. febrili, humorem ſuperfluum, cerebrum obrnente, diſcutiente & ad temperiem ratiocinationi congruam deducente.

OBSER-

Observatio III.

§. *Fatuitas nativa ob parvitatem Cerebri & Plexus intercoſtalis, cerebro & cordi communis exilitatem.*

CUm nuper cujuſdam à nativitate Fatui cadaver diſſecaremus, nullum in cerebro, niſi quod mole perexiguum eſſet, defectum aut vitium reperire potuimus. Præcipua autem diſcriminis nota quam inter illius & viri cordati partes advertimus hæcce erat, nempe quod prædictus Nervi intercoſtalis plexus, quem Cerebri & cordis internuntium & homini proprium diximus, in ſtulto hoc valde exilis & minori Nervorum ſatellitio ſtipatus fuerit.

Dum hæc ſcribuntur, Cercopitheci Anatomen inſtituimus, Cujus cerebrum parum ob eo quod in cane aut vulpe cernitur differebat, niſi quod proportione ad ſui corporis molem habita longe eſſet capacius, ejuſque anfractus ampliores exiſterent. Prominentiæ orbiculares, *Nates* & *Teſtes* dictæ; item *Protuberantia annularis* à cerebello dimiſſa, ad earundem partium figuram & magnitudinem in Homine propius accedebant. Quod autem præcipue notatu dignum occurrebat, hoc erat, ſcil. quod Nervus Intercoſtalis, licet pariter ac in cæteris brutis aſſolet, eadem cum Paris octavi trunco vagina incluſus, per collum ferebatur; tamen iſte ab hoc Nervo prope claviculam abſcedens, antequam Plexus juxta ſuperiorum coſtarum radices poſito inſerebatur, aliquot ſurculos in cor & appendicem ejusque fibras quaſdam in diaphragmatis nervum mittebat: Quæ forſan ex parte ratio eſt, cur hoc animal præ cæteris beſtiis adeo ſolers & mimicum exiſtat, atque hominis non modo geſtus, verum paſſiones quaſdam & geſtus, tam apte referre & imitari poſſit. *Willis Neurologiæ c.26.*

SCHOLIA.

N*iſi quod mole perexiguum, &c.*] Vide Not. ad Obſ. 9. *Nervi Intercoſtalis Plexus (quem cerebri & cordis internuntium diximus:*] Nervi Intercoſtalis deſcriptionem & ramificationes vide apud eundem toto cap. xxv. præcedenti: Inter Hominem autem ac Brutum, quoad partes principales, nempe Cerebrum & cor, haud tam magnum diſcrimen occurrere ait Vir Clar. quam eſt circa commeatum ab *uno* ad *alterum*, ſive commercium quod illæ partes ad ſe mutuo habent: In utraque ſpecie, propter functionis vitalis exercitium, ſpiritus animales ab ἐγκεφάλῳ in præcordia conſtanti emanatione derivantur: quaſi eorum dem influxui Nervorum Paris vagi ductus ſufficiens videtur: quare in pleriſque brutis, & tantum hac via, & vix omnino per ullos Paris intercoſtalis nervos, aditus ad cor aut appendicem ejus pateſcit. Verum in homine Nervus Intercoſtalis, præter officia ejus in imo ventre, huic cum cæteris animalibus communia, etiam ante pectoris clauſtra internuntii ſpecialis loco eſt, quæ cerebri & cordis ſenſa mutua ultro citróque refert: Cum etiam præter Vagi Paris nervos, etiam in præcordia humana attenſos (qui certe ad functionis mere vitalis munia exequenda ſatis videntur) totidem inſignes rami à prædicto plexu intercoſtali mittuntur, quodnam muneris genus his attribui poteſt, niſi ut ſpiritus animales contineant, quorum opera & miniſterio Cerebri & cordis mutui reſpectus & affectiones invicem communicentur? Dum hanc utriuſque ſpeciei differentiam perpendo, ſuccurrit animas Brutorū eſſe velut machinas apparatu ſimpliciori & minus operoſo fabricatas, proindeq; tantum unius generis motu inſtructas, ſive ad idem prorſus agendum determinatas: Attamen in homine diverſimodæ motuum ſeries, & velut rotarum intra rotas complicationes apparent: Enimvero prædicti plexus commeatu, cerebri conceptus ſtatim afficiunt Cor, ejuſque vaſa & reliquam, una cum diaphragmate, appendicem commoveri faciunt. Hinc ſanguinis motus, ejuſque in corde accenſio, ſimul cum pulſu & reſpiratione perficiuntur, proinde vero à corde alterato non modo eorundem nervorum ductu impreſſiones in cerebrum retorquentur, verum & ipſe ſanguis, curſu ſuo immutato, fluctuatione diverſa aut inaſſueta cerebrum appellit, adeóque ſpiritus animales variis impulſibus agitando, conceptus alios, & ſubinde alios, produci facit: adeoque propter has reciprocas cordis & cerebri affectiones, quæ longa ſerie viciſſim propagari ſolent, cogitationum & phantaſmatum multiplicitas oritur. Hinc veteres, tum Theologi tum Philoſophi, Sapientiam in corde poſuerunt: Certe prudentiæ & virtutum operà à mutuo, quod cordi cum cerebro intercedit, commercio plurimum dependent, quippe ut cogitationes circa appetitus, aut judicii actus rite eliciantur, ſanguinis fluctus in pectore coerceri, ejúſque ac ipſius cordis inordinationes à nervis tanquam habenis regi, inque motos aptos & requiſitos oportet.

Idem Ibidem.

Observatio IV.

Mentis Stupiditas à tumore globoſo in cerebro, & aqueo humore copioſo ventriculos diſtendente.

GAſpar Bonceurtius Nob. Eques ſenſim per biennium mente alienari cœpit, adeo ut tandem omnino attonitus nihil ſecundum rationem ageret, & Cibum nec petebat, nec niſi per vim intruſum capiebat: lectum nonniſi coactus petebat, ſed ad menſam brachio innixus *continuo dormiens* fere ſedebat, nec niſi interrogatus ſæpeque ad-

monitus, verba quædam, ſed quæ ad rem minime pertinebant, proferebant: *ſtillabat* interim *è naribus pituita aquea* copioſa frequenterque. Quibus ſic ſemi anni ſpatio ſe habentibus, tandem expiravit. In cauſis perquirendis nihil quod huic malo anſam præbuerit certius cognoſci potuit quam *ictus capitis*, quo tribus aut quatuor annis ante percuſſus, cerebri imbecillitatem ab eo tempore cœpit experiri, cum alias prius ſtrenuus alioqui miles, nihil tale ſenſiſſet.

Calvaria poſt mortem ipſius aperta, cerebro diducto, *ſupra calloſum cerebri corpus*, inſignis tumor globoſus, glandulæ inſtar carnoſus, ſcirrhoſus fungoſúſque, pomi mediocris magnitudine, deprehenſus eſt, qui privata tunica inveſtitus, venuliſque erat conſitus, ab omni tamen connexione cum ſubſtantia cerebri liber, adeo ut citra ſectionem manibus exemptus, foveam inſignem aqueo humore mox repletam, *quo & ventriculi admodum dilatati* diductíque referti erant, poſt ſe relinqueret. Quem *globum* ſua mole *cerebrum illuſque ductus comprimentem* irrigantémque, hujus ſtuporis & torporis, tandémque mortis occaſionem fuiſſe deprehendimus. *Platerus obſervationum lib.1.pag.13.*

S C H O L I A.

I*Ctus capitis*] Juvenem capite percuſſum ſemifatuum evaſiſſe, refert *Hoeferus* Herculis med. lib.1. cap. 13. quem curavit fonticulo ſuturæ coronali impreſſo: *Hildanus* Cent. iii. Obſerv. 21. narrat. puerum decennem, eatenus vividi ingenii, memoria paulatim orbatum fuiſſe, poſt intellectu, ob depreſſionem cranii decimo anno factam: curationéque ſpreta, ac paulatim indurato cranio, depreſſionem cum functionum principum læſione ad extremum vitæ diem perduraſſe. Vide *Borellum* Cent.2.Obſerv.73.

Tumor globoſus] De tumore tunicato in cerebro genito, vertiginis & apoplexiæ cauſa, poſt contuſionem capitis. *Vide tit. de Vertigine.*

Globum cerebrum comprimentem, &c.] Cerebrum poroſum eſt, & in poroſa & fungoſa quaſi ejus ſubſtantia ſpiritus animales generantur, continentur & moventur. Hi meatus & cavitates ut ad cerebri nutritionem, ſpirituum generationem, conſervationem, motum & in totum corpus diſtributionem neceſſaria ſunt, ita iis anguſtioribus redditis iſtas actiones lædi neceſſe eſt. Anguſtiæ plures quidem ſunt cauſæ, his tamen meatibus & cavitatibus præcipue obtingit ab Obſtructione vel compreſſione. In dicto Nobili Compreſſio locum habet, quæ cum à cauſis internis vel externis contingat, Inter internas ſunt primo humores craſſi & pituitoſi; 2°. ſanguis ex vulnere, contuſione, &c. 3. Vaſorum φλεγμώδης διάθεσις, 4. ipſa cerebri ſubſtantia mollior flaccidiórque reddita: 5. ut hoc in caſu, Tumor durus pondere illos meatus comprimens & anguſtiores reddens: generationi ſpirituum, illorúmque libero excurſui & commeatui obſtans, Inter externas cauſas eſt cranii cerebríque à cauſis externis compreſſio.

A P P E N D I X.

De Fatuitate à vitioſa cerebri conformatione, cujus indicium erat prava ſuturarum diſpoſitio.

IN fatuo Neapoli in Noſocomio Incurabilium cum M. A. Severino obſervavimus Suturas Capitis omnes uno quaſi clivo exaltatas ac toro ſublimiore prominentes: *Bartholinus Hiſtor. xxx. Cent. ii.* In figura deviabant Suturæ capitis Fatui cujuſdam, quæ omnes uno quaſi clivo exaltatæ eminebant. *Idem Anatomes Reform. libello 4. cap.5.*

S C H O L I A.

SVturarum prava figura vitioſæ cerebri conformationis index erat; de qua *Platerus* Praxeos lib. 1. cap.3. ſic diſſerit: Conformatio prava cerebri, ut ſi nimis magnum aut parvum, vel alias non recte formatum exiſtat Stultitiam innatam, cum ab inſitis cauſis à ſemine parentum, qui vel ipſi ſtulti fuerint, vel ſemen ipſorum aliquod vitium contraxit, hoc proveniat, plerumque procreat: Faciléque ex eo quod ſtulti fuerint ab ortu cognoſcuntur, & quod caput cerebro informi, magnitudine vel exilitate aut deformatione reſponderat: Quod vitium ſi ad nervos quoque aliaſque partes pertingat, non mirum hos interdum vel ſurdos, vel mutos, vel incurvos, aut ſtrumoſos alióve modo vitiatos eſſe: Quam certè potiſſimam ſultitiæ originalis cauſam eſſe, uti hæc ipſorum deformatio interdum apparens, interdum nonniſi ſectione poſt mortem deprehenſa oſtendit: Therſites, qui minus decentem capitis figuram obtinuit, pravi ingenii & morum fuiſſe perhibetur.

OBSERVATIO V.

5. Stolidiaas à lapide in cerebro reperto, Subſtantia ejus flaccida, & Cerebri cum cerebello mala cohærentia, Defectu glandulæ Pinealis.

J. Nicolai XIV. annorum adoleſcens, id ætatis inter rationis ſtultitiæque confinia traduxerat, ſemper ſomnolentus, ſemper capite obtuſo, ut ſi quid ageret quod hominem ſaperet,

petet, potius ex crepere cujuſdam rationis ſcintillis, quam ex vero ejus uſu proficiſci videretur. Is cum obiiſſet in cauſam conſtitutionis inquiſivi.

Subſtantia Cerebri omnino erat flaccida: *Pia mater, quod in hydrocephalis fieri amat*, ita laxe cerebro erat circumjecta ut nullo negotio poſſet ab eo ſeparari; Cerebrum, non ut in hominibus fit, cerebellum magna ex parte obumbrabat, ſed ab eo recedens, ut videre eſt in ovibus, nudum cerebellum primo aſpectu oculis ſubjiciebat; *Glandulæ Pinealis ne veſtigium* quidem natura elaboraverat: An forte quia non decreverat homini huic indulgere (quod hic fieri quidam putant) animæ corporiſque colloquium? An camphoræ inſtar aëri expoſitæ in nihilum redacta? An denique reſoluta erat inſtar ſalis ab humido? Ratiocinentur alii in quaslibet partes, Ego nihil niſi quod vidi & tetigi, aut alio ſenſu percepi in medium profero. Inter quæ aqua falſiſſima, quæ priores duos ventriculos fatui hujus plus media parte repleverat, quorum dexter etiam incluſum ſervabat calculum colore albicantem, qui Medica ſtatera examinatus grana pendebat tredecim: *Th. Kerckringius Obſerv. Anatom. 35.*

SCHOLIA.

GLandula Pinealis ne veſtigium] Carteſius, ejuſque ſequaces, nobiliſſimum uſum huic aſſignat. Animam quippe vult in hac ſola ſenſibilia externa, & omnes ideas quæ à quinque ſenſibus proficiſcuntur, apprehendere tanquam in centro & diſcernere, atque deinde ejus ope ſpiritus ad varios nervos mittere; Vide de hac opinione judicium Clar. *Bartholini* Anat. reform. lib. 3. c. 6.

Observatio VI.

§. Oſſium capitis craſſities nimia ſtoliditatis indicium eſt & feritatis.

SI præter modum oſſa capitis craſſa fuerint, indociles & parum à feris abhorrentes ac obliviosos oſtendunt; Talia ſunt Indis Hiſpaniolæ, ut *Ovedus* refert, atque adeo dura, ut conſenſu inter Hiſpanos convenerit non eſſe ferienda capita, tametſi nuda, Indorum, quod enſes frangantur: *Cardanus lib. 12. de Subtilitate.*

Observatio VII.

§. Mentis ſtupora ſeroſo humore bile perfuſo caput replente &c.

ILl. Virum horripilatio cum laſſitudine invadit mane, circa noctem oblivio & deſipientia quædam obrepunt, &c. Aperto capite, aqua plurima in tora ſtagnans reperta &c. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

Observatio VIII.

§. Fatuitas à cerebri ſiccitate in ſuperficie.

MErcator in carcerem conjectus totum ſe melancholiæ immerſit: 20. à captivitate menſe fatuiſſimus factus & repueraſcens &c. Cerebrum ſicciſſimum inventum, durum, ſumma parte friabile &c. *Vide Tit. de Catalepſi.*

Observatio IX.

§. 1. Mentis ſtupor ob cerebri molem juſto minorem, & gyris paucioribus inſtructam.

VIr Illuſtr. parentibus proavisque, aut cerebri aut nervorum diſpoſitioni alias morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatis ἀκμὴν ſtupore affici cœpit: Dum cranio aperto morbi cauſam perquirimus, primo occurrebat cerebri molem juſto minorem & gyris paucioribus inſtructam fuiſſe, unde ſpiritus animales non ſatis copioſe productos ſuſpicati fuimus: *Vide Tit. de Convulſione.*

SCHOLIA.

ETſi mentis ſtuporis nulla fiat mentio, eam tamen colligere licet ex cauſis præcedentibus: immediata, paucitate ſpirituum; Mediata, cerebri mole juſto minore & gyris paucioribus inſtructa: Si ſpiritus animales, *inquit Sennertus Pract. lib. 1. cap. 15.* ſint pauciores quam par eſt & deficiant, omnes animales actiones languent, & ex defectu ſpirituum actiones principis facultatis imminuuntur, abolentur aut depravantur: ut enim dum pondus nimium facultati moventi imbecilli offertur, tremor excitatur: Ita dum objectum ſenſibile principi facultati debili offertur, Imaginatio & Ratiocinatio, objecto non ſatis proportionatæ & debiles, vacillant. Homini præ cæteris animalibus ignobilioribus, ob functionum

animalium præſtantiam & numerum, grande cerebro conceſſum eſt: Si inquiritur quid cerebro gyri & convolutiones præſtent? Reſpondet *Williſius* Anatom. cerebri cap. 10. datos eſſe tum propter uberiorem alimenti ſpirituoſi receptionem, Tum ob commodiorem ſpirituum animalium in quoſdam uſus diſpenſationem ad varios Imaginationis & memoriæ actus, intra certos & diſtinctos cancellos commotionem, motuumque iſtorum per eoſdem tractus ſive orbitas iterationem crebram. Vide plura l.c.

Observatio X.

Fatuitas nativa ob cerebri molem juſto minorem & tenuiorem.

APud *Willis* Anatom. cerebri cap. 3. Figura 4. extat affigies cerebri humani cujuſdam adoleſcentis, ab ipſa nativitate Fatui, & ex eorum numero qui vulgo Lemurum ſubdiritii perhibentur: Cujus cerebri moles cum tenuior ac juſto minor fuerit, limbus ejus ulterius elevari & reflecti potuit, ut interiora quævis penitius conſpicerentur.

Observatio XI.

§. *Stupor mentis à vitio duræ meningis puſtulis obſitæ, Cerebri ſpiris nigro ſanguine refertis, unde compreſſio anteriorum cerebri ventriculorum. &c.*

IUvenis diu in carcere detentus, languidus decubuit, perpetuo *Stupore* afflictus: Secto capite, puſtulæ ſupra duram meningem apparuerunt, eroſa ipſa, & cerebro per foramina eminente pluribus in locis: Omnes ejus ſpiræ nigro ſanguine refertæ erant: In ipſa etiam ſubſtantia copioſus latebat, unde inflammatio exorta erat, & hanc ob cauſam anteriores ventriculi vix in conſpectum veniebant: Ejus ſubſtantia mollior, ſanguine pituiroſo affluebat. (*Vide Tit de Epilepſia.*)

Observatio XII.

§. *Stoliditas à veſicis corpori calloſo incumbentibus.*

SAcerdos quidam ſtolidus ſubito factus eſt, & paulo poſt apoplecticus: Repertæ veſicæ aliquot rotundæ, albidæ, humore pituiroſo repletæ, ſupra corpus calloſum. *Dom. Panarolus Pent.1.Obſerv.17.*

SCHOLIA.

S*Upra corpus calloſum*] Quod propter hunc finem conditum eſt (ex mente *Willſii* Anat. cerebri cap. 10.) ut in eo ſpiritus undequaque confluentes, velut in propria ſua ſphæra expandantur & facultatum animalium actus exercere incipiant. Vide plura l. c.

Observatio XIII.

Mentis ſtupor à ſeroſo humore caput opplente.

ILl. Vir cum febre oblivione & deſipientia prehenditur: Reperta aqua plurima in toto capite ſtagnans: *Vide Tit. de Febribus. lib. 4.*

Observatio XIV.

§. *Mentis hebetudo ob anteriorem cerebri cavitatem ſanguine cum ſeri copia plenam.*

IUvenis (*de quo Tit. de Paralyſi*) poſt reſolutionem unius lateris paulo poſtea in mentis hebetudinem quandam & torporem incidit &c. Capite aperto, anterior cerebri cavitas ſanguine partim ichoroſo, partim concreto & grumoſo, cum ſeri copia implebatur.

Observatio XV.

Mentis ſtupiditas ab aqua cerebrum inundante.

COloniæ inviſi puerum cui caput in incredibilem molem increverat: Cranio mortui diſſecto inveni in duobus anterioribus cerebri ventriculis, aquam ad ℔. XVIII. à qua ſubſtantia cerebri ita diſtendebatur ut gyri non conſpicerentur: Hic ingenio plane fuit deſtitutus &c. *Vide Tit. de Hydrocephalo.*

Observ.

Observatio XVI.

Mentis & totius corporis torpor & hebetudo à flacciditate cerebri pituita perfuſi, Polypo in corde.

MOmma Baxius, homo torpidus ac hebes, occiſus repente à motbo attonito, obtulit ſecanti Chirurgo cerebrum adeo flaccidum,& membranas ipſas tam frequenti pituita perfuſas, ut opus fuetit ſpongia eam detergere: Qua eadem pituita replebantur utique & venæ per cerebrum diſperſæ, nec minus ſinus falciformis: In ventriculis quoque non tantum plurimum aquæ, ſed & ſpinalem medullam udam: Polypum quoque invenimus in ſiniſtro cordis venrriculo, ex concreta pituita formatum &c. *Vide Tit. de Apoplex.*

Observatio XVII.

Fatuitas à ſumma ſiccitate cerebri ſuperficiei. Retis mirabilis depreſſione.

CIvis Leodienſis à melancholia in Furorem tranſiit; Medicamentorum ope ad mentem rediit, ſed poſt fatuiſſimus factus & repueraſcens: Illi poſt obitum ſicciſſimum cerebrum, adeoque in ſumma parte digitis friabile, flavedine citti æmula, undiquaque ad altitudinem digiti tinctum,obſervatum: Rete mirabile depreſſum &c. *Vide tit. de Catal.*

SCHOLIA.

A *Cerebri ſiccitate*] Ab ejuſdem frigiditate, fatuitatem ſed fugacem inductam animadvertit Excell. *Bartholinus* hiſtor. 88. cent. 6. In tribus puellis nubilibus, quæ hyeme inteuſa in rheda circumductæ, domum reverſæ, velut extra ſe raptæ fatuæ videbantur, per 14. dies, quas pelle vervecina calente, nuper à vervece detracta, capiti impoſita reſtituit: Mentis quoque ſtuporem, à ſpirituum fixatione obſervavit *Idem* in Nauta quodam, cui pedes frigidiſſimæ aquæ immerſi,redeunte ad cerebrum ex calcaneis ſanguine alterato, ei id algoris particeps fecerunt, adeo ut vix annuum ſpatium emendando ſufficeret.

Rete mirabile] In proverbio eſt,quod quando aliquis ſtultus apparet, dici ſolet, *Caret rete mirabili.*

Observatio XVIII.

Stupiditas mentis in quodam cui lobus Hepatis, qui pertinet ad diaphragma, niger exterius deprehenſus eſt.

QUidam moroſus, ſtupidus, melancholicus: Lobus ille Hepatis qui pertinet ad diaphragma, erat niger exterius, ad palmæ latitudinem intra parenchyma. *Vide lib. 2. tit. de Vocis læſione.*

Observatio XIX.

Fatuitatis inveteratæ nulla in cerebro cauſa deprehenſa.

NObilis Virgo circa VIII. ætatis annum à veſpertilione demordetur: Paulo poſt ſtupor mentis acceſſit: adeo ut domi ad 35. annum concluſa maneret: Aliquot ante obitum menſibus de ventris doloribus conquerítur, qui mentis errori adſcribuntur: Tandem morte ſubita abripitur: Viſcera omnia imi & medii ventris corrupta inveniuntur; cum teterrimo fœtore, unde cauſa mortis evidens fuit: Cum diſſectioni præeſſem caput quoq; aperiri curavi, in quo cerebrum integerrimum,abſque omni labe deprehenſum eſt.

Observatio XX.

§. Oblivio excitata à ſeroſa colluvie cerebri anfractus exteriores ejuſque poros alluente.

IN unaquaque fere Lethargi ſpecie advertitur quaſi ſigna pathognomonica ſemper adeſſe, & pari paſſu ſuccedere Torporem & *Oblivionem*: Morbi hujus inſultum graviorem paſſi, ſi quando in declinatione ejus vi quadam excitantur, rerum omnium *obliti*, haud propria aut amicorum nomina *recordantur*; Etiam qui pocula hæc lethæa aliquando parcius biberunt, quantum in ſomnum proclives ſunt,tantum etiam in memoria deficiunt, ita ut nuperrime actorum immemores, idem ſæpius agendum repetant, & eandem quæſtionem multoties propoſitam proponant: Quoad cæteras facultates, quales ſunt Ratio, Phantaſia,

Phantaſia, potentiæ Senſitivæ ac Locomotivæ, earum deliquia aut defectus, juxta ſomni & memoriæ enormitates proportionantur: Eadem ergo cauſa quæ ſoporem Lethargicum, eadem & oblivionis cauſa eſt, ſeroſa ſcilicet colluvies cerebri anfractus exteriores, ejuſque poros & meatus corticales ſubiens, quam ſæpe obſervatione Anatomica ſæpe ſe deprehendiſſe teſtatur *Williſius* Tract. de Anima Brutorum. *Vide tit. de Soporoſis affect. cap.*

SCHOLIA.

PRofectò & ſomnus & vigilia ac memoria, earundem partium & locorum affectiones ſunt: cujus non leve indicium eſt, quod experientia ſatis vulgari conſtat medicamenta opiata, quibus ſomnus provocatur, crebro exhibita memoriam lædere: Quin & ipſe memini quendam ab hypnotico fortiori aſſumpto, poſtquam febre laborans plures dies & noctes inſomnes degiſſet, memoriam, quoad longe præterita, fere in totum amiſiſſe: Cum vero ſomnus excedit, memoria deficit, in quantum ſcilicet ſpiritus cerebri exterioris incolæ, aut conſtricti, aut tractibus ſuis expulſi, nec è corpore calloſo cerebri corticem irradiant, quo fiat imaginatio & vigilia: Nec inde introrſum lati, & veſtigia priora repetentes, rerum ante actarum ideas, ſive imagines repræſentant. *Idem ibidem.*

APPENDIX.

§. *A Lienis conſtitutione pendet morum diverſitas, ut quibus ſit coloris rubicundi, iis animi indoles ad hebetudinem, otium & mollitiem inclinet: Quibus coloris lividi, ii ſolertia, ſagacitate &c. præditi ſint.*

DOctiſſimus Velthuſius in Liene fermentum, quo ſanguinis particulæ ſegniores ad activitatis ſtatum perducuntur, contineri, uti ſumme probabile conſtituit; Quippe animadvertens quod in pueris, aliiſque temperamento ſanguineo, & habitu corporis obeſiori præditis, uti mores & animi indoles ad otium, mollitiem & hebetudinem inclinarent, Ita Lien ſemper coloris rubicundi & ſanguinei, uti hepar, florido repletus fuerit: hine concludit in his Lienem, uti partes genitales ante pubertatem, aut in elumbis, minus officio fungi: E contra vero quandoquidem in viris circa mediam ætatem, præcipue in iſtis qui ſunt vultus ſeveri & corporis gracilioris, uti ſolertiæ, ſagacitatis, conſtantiæ ac fortitudinis indicia ſe produnt, Ita Lien coloris lividi, & ſanguine velut cœnoſo imbutus reperiatur: Hinc inſuper arguit ſanguinem in Liene, veiut conditorio, diutius aſſervatum plane in fermentum abire, quo reliqua ejus maſſa ſubinde inſpirata ſubtiliſetur magis, ac ſpiritus acutiores in regimine tum animali tum vitali progeniti ſupponit enim corpora noſtra naturaliter humiditate nimia ſcatere, qua quidem partium & viſcerum plerorumque functiones plurimum hebetantur: At vero Lienem maſſæ ſanguinis communicate partes ſolidas, conſtantes, firmas nec facile diſſipabiles, atque has detergere illam humiditatem, ſimulque aliquatenus à ſanguine & ſpiritibus illam mollitiem auferre, quæ in tenella ætate præpollet, eo ferme modo quo Boreas, aut ventus orientalis, ſiccitate & robore ſuarum partium, aërem ventilans & intime penetrans aëri & corporibus noſtris robur inſpirat. Vide plura Sectione de Melancholia.

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XI.

De VERTIGINE.

OBSERVATIO I.

Vertigo à ſeroſo humore cerebri anfractus alluente, ejuſque ventriculos replente & Arteriis veniſque coalitis, cum glandulis plurimis & duris adſitis.

ITALUS quidam mercator, bene coloratus & bene habitus, in virili ætate ſenſim cœpit vertigine laborare, quæ ætatis decurſu adeo invaluit ut nec ambulare, nec in lecto ſe erigere quin corrueret, poſſet: Sic autem otioſus decumbens dies noctesque in lectulo, cibum nihilominus capiens & bibens ſanorum inſtar & dormiens, mire factus eſt obæſus, atque eo modo multos annos, ſcabie interim quandoque infeſtatus, perduravit, tandem verò *Caro* correptus in ſomnum profundum incidit, quo diebus aliquot elapſis expiravit.

Cauſam indagaturi, antequam calvariæ ſcutella detraheretur, à ſectione vulnerata illa craſſa meninge, aqueus humor copioſe per faciem in corporis, quod erectum nonnihil erat, humeros pectusque defluens linteamina admodum madefaciebat. Calvariæ dein pars ſeparata, cum tenaciter duræ matri connata eſſet, ægre ab ea, & non citra illius dilacerationem avelli potuit. Intrinſecus omnes cerebri anfractus & ventriculi aqua madebant: Vas venoſum, omnesque arteriæ induratæ calloſæque factæ occalluerant, diſtinctisque globulis toto ductu undique in capite, ad ipſorum juxta infundibulum inſertionem uſque protuberabant.

Ex quibus & aquam, longo tempore in capite collectam fluctuantemque & vertiginis & cari ſubſequentis cauſam fuiſſe, uti & arteriarum illam obſtructionem vertiginis deprehendimus: *Bauhinus Theat. Anat. cap. ultim. de Similiaribus partibus: Platerus obſ. l. 1. p.* 101.

Repletionem cerebri ab humore aqueo, tam ſeroſo quam pituitoſo factam, vertiginem cauſare certum eſt, Quod ex ipſorum relatione conſtat, qui de fluctuatione in capite conqueruntur: Et aperta calvaria hanc humoris immenſam copiam ſæpe invenimus: In eoque cui arterias quoque occalluiſſe diximus, tantam illius copiam deprehendimus, ut aperto cranio undatim defluxerit: Quæ & una cum arteriarum illa obſtructione, geminam cauſam vertiginis proferens, eam tam diuturnam & incurabilem effecerat. *Idem Praxeos lib. 1. cap. 7.*

SCHOLIA.

VT Vertiginis cauſa morbifica, & fiendi modus p. nat. eruatur, inquirendum quo ritu eadem affectio à rebus non natur. concitari ſolet, 1°. Quando homines aliquamdiu circumgyrantur, tum in motu iſto omnia circumgyrari videntur, tum etiam à circumgyratione ceſſantibus phantaſma illud perſiſtit: Cujus apparitionis cauſa dependet à fluxili ſpirituum animalium ſubſtantia: Quippe intra cerebrum ſcatentes non ſecus habent ac aqua, aut denſa vaporum congeries phialæ incluſa, quæ una cum vaſe continente circumagitur, & facto ſemel vertice, etiam vaſe quieſcente, motum iſtum aliquamdiu continuare periſtit: Pari modo, cum quis circumgyratur ſpiritus cerebri incolæ, ab iſta capitis, tanquam vaſis continentis, circumductione, in motus tornatiles ac velut ſpirales aguntur; cumque ideo ſolito influxu, & directo jubare nervos irradiare nequeant, hinc una cum viſibilium rotatione, ſæpe ſcotomia & pedum vacillatio inducuntur: Hemiſphærium viſibile rotari videtur, quia ſpiritus ſpeciem excipientes circulariter moventur: quare ſi quidem ſenſibilis receptio, recipitur per modum recipientis, prout ſpiritus ita objecta in orbem moveri videbuntur. 2. Intuitus ab alto & pontium tranſitus V. excitant, in quantum ab objectis inaſſuetis, necnon à corporis ſitu, aut inceſſu periculoſo, imaginationi terror injicitur: unde ipſa valde ſollicita quo pacto ſpiritus in nervorum organa rite ordinet, ac firmius dirigat, eos in cerebri meditullium revocat, adeoque à ſolito affluxu & irradiatione pervertit, cumque eorum aciem melius inſtruere, & certius dirigere ſatagit, cura nimia in confuſionem quandam ac motum irregularem adigit: quare ebrii ac audaces, quia de ſpirituum animalium aurigatione minime ſolliciti ſunt, nihil quicquam tale patiuntur; Navigatio, aut vectio in curru, Vertiginem infert, quia ſpiritus valde fluxiles nimis agitati, tanquam aqua in vitro concuſſa, inordinate huc illuc tranſiliant: Porro plerique in navi aut curru

circumducti,

circumducti, etiam vomitioni ſunt obnoxii, quia ſpiritus motu nimio & fluctuatione confuſa in ἀταξίας rapti, nervorum paris vagi capitella inordinatæ incurrunt, ideoque ſpaſmos & motus convulſivos in viſceribus excitent: 3. Ebrietati vertigo velut pathognomicum accidit, item Nicotianæ fumo, quod ſcil. liquore aut vapore exhibitis, particulæ quædam efferæ ac indomitæ, ſanguinis vel ſucci nervoſi commeatu cerebro inferuntur, quæ ſpiritibus animalibus, ſi quidem incongruæ ac improportionatæ ſunt, occurſantes, eos huc illuc, à ſolitis ſuum & redituum tractibus abigunt, adeoque in vertices ac gyros agunt.

Hæ ſunt præcipue cauſæ evidentes ſolitariæ quæ Vertiginem in hominibus quibuſvis excitare valent, cujuſmodi effectuum occaſiones iſtæ producunt, in quantum ſpiritus animales extra ſtatas ſeries, & ordines ſuos perturbati, tum intra cerebri meatus huc illuc fluctuatim & inordinate moventur, tum ſolitæ irradiationis ſuæ in nervoſum genus quædam quaſi fila interrumpunt: Enimvero, hæc duo fere ſemper reciproca ſe mutuo excipiunt, & ab invicem dependent, Nempe Spirituum intra cerebri meditullium perturbatio, Eorumque effluxus in nervoſum genus impeditus, quacunque de cauſa alteruter affectus infertur, mox alter ſubſequitur: Corporis circumgyratio, Vectio in curru aut navi, ebrietas, inaſſuetus Nicotianæ fumus, ſpiritus in cerebro inordinate titubare faciunt, qui proinde ſtatim à debito in nervos affluxu inhibentur, ut affecti vix ſtare aut progredi valeant: Pariter è contra, Intuitus ab alto, pontium tranſitus, languor aut ſyncope ingruens, ſpiritus à ſolita in nervoſum genus emanatione revocant, qui proinde intra cerebrum tumultuantes, aut inordinatius commoti, Scotomiam aut objectorum circumrotationem inducunt:

Inquirendum, his præmiſſis, quot modis à cauſa intrinſeca & præternaturali Vertigo induci ſolet? Super his annotetur Vertiginem quandoque ſymptoma eſſe, ab affectu quodam alio modo intra cerebrum, modo extra ipſum conſito dependens; Interdum vero hunc per ſe morbum eſſe, qui intra cerebri meditullium excitatus, moleſtus admodum & terribilis, ſæpe etiam curatu difficilis exiſtit: Quo ad prius, plerique morbi cephalici, dolor acutus, lethargus, epilepſia, carus, apoplexia &c. Vertiginem ſæpe adjunctam habent, in quantum ſcil. æquabilis ſpirituum expanſio, eorumque exinde in genus nervoſum irradiatio, à variis ejuſmodi cauſis morbificis facile interturbantur: Cæterum hoc ſymptoma interdum ob affectus alios, longe extra cerebrum conſitos produci ſolet, idque duobus potiſſimum modis, Nam 1°. uſitatum eſt Scotomiam oriri propter ſanguinis affluxum à cerebro derepente avocatum, uti in ſyncope ejuſque approximatione: magna inedia, improbo labore, hæmorrhagia immenſa, longis jejuniis, violentis triſtitiæ aut metus paſſionibus &c. ſi quando ſanguini motus in corde deficit aut vacillat, ita ut affecti in lepothymiam proclives ſint, ſtatim quia liquoris vitalis tributum ſubducitur, etiam ſpiritus animales in cerebro deficientes irradiationem in nervoſum genus ſuam ſubtrahunt: quippe cum eorum ſcaturigo præſcinditur, qui ſuperſtites ſunt, ab emanatione ſua reſilientes, confuſe in cerebro oberrant, & affectus vertiginoſos & non raro delirios cient.

Secundo ſpirituum animalium à viſcere quodam, aut membro externo, inordinatus in cerebrum recurſus, non raro vertiginem infert, in quantum ſcil. ſpiritus à parte affecta, longa per nervorum ductus ſerie perturbati, demum alios cerebri meditullium incolen[tes] perturbant, inque pares ἀταξίαν adigunt, propter hanc cauſam eſt quod humores acres ventriculi fibras vellicantes, quod materies ſæpe infeſta & irritativa in Liene, Pancreate aut Inteſtinis commota, leves in cerebro ſcotomias parit: Novi à dolore acuto, ulcere & ſphacelo in pede aut brachio conſitis, ſpirituum in cerebro quaſi titubationes, & vacillationes crebras & leves inductas fuiſſe:

Dum concepta ſpirituum inordinatio à loco affecto per nervos in cerebrum transfertur, formicatio, ſeu velut auræ frigidæ aſcenſus perſentiri videtur: quare hujus affectus cauſa vaporibus inde ad caput elevatis vulgo adſcribitur, quem errorem alibi ſatis refutavimus: Porro quod multis cum jejunaverint, aut prandii horam diutius protelarint, oculi obfuſcari & caput rotari ſolent, & deinde mox à levi comeſtione nebulæ iſtæ evaneſcant, id non (uti populi vox eſt) ita contingit in quantum à ſtomacho vacuo flatus & vapores ad caput aſcendunt, quos alimenta ingeſta mox ſupprimunt, ſed quoniam ventriculi fibræ & filamenta nervoſa ſucco nutritio quo irrigari amant, deſtituta corrugari & ſpaſmos leviores inire ſolent, cujuſmodi ſpaſmi & ſpirituum inordinationes, ſiquidem per ductus nervoſos in cerebrum continuantur, affectionem vertiginoſam producunt, quæ quam primum ſtomachi fibræ corrugationes ſuas remittunt, ſponte ceſſat: Ob hanc rationem novi quosdam à vomitorio exhibito, & ventriculi tunicas laceſſente, vertigine immani correptos: quinimo à cibis dyſpeptis, aut cerebro ingratis affectum illum nonnunquam oriri ſuſpicor.

Attamen vertigo non tantum ſymptoma, ſed interdum primario & per ſe morbus eſt, cujus naturam ut penitius indagemus, inquirere oportet in ſubjectum ejus, rationem Formalem & cauſas:

Vertiginis ſubjectum immediatum proculdubio ſunt ſpiritus vitales, quos unuſquisque hoc affectu laborans valde perturbatos, ſurſque deque oberrare perſentit: Subjectum vero mediatum illæ cerebri partes ſunt in quibus imaginatio & ſenſus communis reſident, & inde in genus nervoſum proxima via ducit; hæc ſunt autem corpora Calloſa & Striata: Enimvero ſpiritus animales intra hæc loca medulloſa quaſi in campum ampliſſimum quaquaverſus expandi & exſpatiari amant; quare ſicut lucis radii medullarum omnes poros & meatus denſiſſimos, jubare pleno & irretorto trajiciunt: hinc dum una ſerie è corporis calloſi oris extimis (nempe è corporibus ſtriatis & cerebri gyris) verſus meditullium ejus blande ſcaturiunt, imaginationes & phantaſias jucundas repræſentant; dumque alia ſerie & forſan per alios meatus illi è corporis calloſi meditullio in cerebri gyros emanant, notionum teſſeras pro *memoria* illuc tranſferunt, atque dum exinde in corpora ſtriata & nervorum origines tendunt, partes omnes motrices actuant, & iis quoties occaſio fuerit, motuum incundorum inſtinctus deferunt: In vertigine autem æquabiles iſtæ ſpirituum, velut radiorum lucis emanationes, variis in locis intercipi & diverſimode perverti videntur: quippe ſpirituum manipuli quidam obſcurantur, alii alio inflectuntur, huc illuc in gyros & vortices aguntur, & non raro in tranſverſum rapiuntur: Quapropter in cerebro, ob ſpiritus ita perturbatos phantaſmata confuſa, ſenſibilium ſpecies vagæ & inconſtantes, aut circumactiones repræſentantur: dein quatenus irradiatio in nervoſum genus minuitur aut inhibetur, ſcotomia & functionis motivæ deliquia ac vacillationes ſequuntur: Quod ſi adhuc amplius inquiratur à quo impellente, aut vias obſtruente, ſpiritus

ita

ita intra cerebrum aut deviare, aut tumultuari coguntur? Probabile videtur tales eorum inordinationes à duplici cauſa pendere; ſcil. 1. quod particulæ quædam efferæ & extraneæ, cerebrum una cum ſucco nerveo altius ingreſſæ, ſpiritibus adhærent; eoſque in motus enormes agunt: hoc autem à vini aut aquarum ardentium potu immodico, nicotianæ fumo inaſſueto, vegetabilium quorundam eſu, ab inunctione mercuriali quibuſvis accidere cum experientia vulgari conſtet, in quantum ſcil. corpuſcula quædam heterogenea, & ſpiritibus infeſta, eos uſque in cerebri meditullium aſſequuntur & corripiunt, quidni è ſanguine aliiſque humoribus plurimum vitiatis, ejuſmodi particulæ morbificæ & vertiginoſæ ſuggeri, inque cerebri conclave penitius inſinuari poſſunt? dein 2. ſuſpicari licet quandoque illuviem ſeroſam una cum ſucco nerveo ſenſim irrepere, & cum altius demum penetraverit, puriſſimas has medullas contaminare, ejuſque poros valde infarcire, proinde ut ſpiritus animales non luce clara & plena, ſed debili, & multis quaſi umbellulis interſperſis fracta irradient. In vertigine habituali ac inveterata, cauſam conjunctam utraque hæc complecti, indicio non levi à juvantibus & lædentibus deſumpto conſtare videtur, nam in plurimis obſervavi affectionem iſtam ob duo ἰσοφόρων genera in pejus aut melius alteratam fuiſſe, nam quæcunque intus ſumpta particulas turgidas, & plus nimis efferri & effer veſcere aptas progignunt, uti vina, aquæ ardentes, alimenta piperata & flatulenta vertiginoſos fere afficiunt: nec minus nocumenti propter occaſiones quibus cerebrum impletur & plus infarcitur, uti ſunt crapula, ſomni meridiani aut matutini protractiores, ventus auſtrinus, aër humidus, nebuloſus & craſſus, habitatio humilis & paludoſa, percipiunt: E contra autem idem à victu tenui & leviori, etiam à cœlo ſudo, atque ſolo aperto & perflato ut plurimum adjuvantur: Hæc de Vertiginis Subjecto, Ratione formali & cauſa Conjuncta, jam in cauſam Procatarcticam inquiramus, Ob quem ſcil. apparatum, ſive prædiſpoſitionem morbidam gemina hæc ſpiritibus cerebri meditullium incolentibus labes inferri ſolet: Hic autem in culpa deprehendemus eſſe tum cerebrum ipſum, cum Liquore irriguo; Tum ſanguinem cum humoribus inquilinis: Hujus ſæpiſſime vitium eſt quod à recta craſi in temperiem acrem, acidam aut alias vitioſam degener ſuccum nutritium pervertat, ac inſuper in ſinu ſuo ſerum & fæculentias varii generis congerat, quas præſto eſt in caput ſuffundere: Plures autem ſunt cauſæ evidentes, ſcil. mala victus ratio & errata in non naturalibus; item ſcorbutus, febris diuturna aut maligna, aliique morbi prægreſſi, propter quas ſanguis adeo cacochymicus & ἐγκεφάλῳ noxius evadit; Interea cerebri crimen eſt, quod temperies ejus humida & debilis, compages laxa & minus firma, cum poris debito apertioribus & nimis dehiſcentibus exiſtunt, proinde ut particulæ quævis heterogeneæ & elaſticæ, ſimulque recrementa ſeroſa, aut alias morbida, è ſanguine in caput ſuffuſo, in cerebrum una cum ſucco nerveo facile admittantur, & propter meatus ejus magis patentes uſque in meditullia, ſcilicet corpora calloſa & ſtriata, ſine obice decumbant: Hujuſmodi cerebri nimis laxi & diſſoluti habitudo, quibuſdam innata & originalis exiſtit: Porro qui teneræ ſunt conſtitutionis, ſcil. viri ac fœminæ, delicati, pathici & molles, quorum ſpiritus nihil fortius ſufferre valent, diatheſin vertiginoſam facile contrahunt, ſeu potius ſuccreſcentem habent: quatenus nimirum cerebri ſpiritus, cum alienis incurſibus reſiſtere nequeant, materiæ cuivis appellenti aditum præbent; Cæterum aliis licet robuſtis, victus inordinatus, vita ſedentaria, frequens crapula, item ſomni ac ſtudia intempeſtiva: inſuper ſcorbutus, inveterata cachexia, febres diuturnæ, & morbi alii cephalici pravam hujuſmodi cerebri diſpoſitionem non raro accerſunt, Quoad morbi hujus ſedem, notandum, illam modo interius, ac, uti videtur, in corpore calloſo contingere, fere tantum in ſincipite ſpirituum tumultus & vacillationes, atque notionum & ſenſionum actus vagos, inconſtantes & ſæpe confuſos habere; quandoque autem materiem morbificam poſterius circa corpora ſtriata decumbentem, ſcotomiam functioniſque motivæ deliquia ciere, ut ſæpe oculi obſcurentur & greſſus vacillent. *Th. Willis Tract. de Anima Brutorum parte 2. cap. 7.*

Observatio II.

§. *Vertigo à ſero caput replente ob ſuppreſſam urinam.*

IOh. Baptiſtæ d'Ornano Polemarcho, cum per dies undecim *ſuppreſſa eſſet urina*, In aperto cadavere inventum caput aqua plenum, cauſa vertiginis: Ren unus macilentus: Inter alterum & ureteres, duricies inventa quæ aquæ fluxum impediverat. *Scipio Du Pleix in hiſtoria Gallica.*

Observatio III.

Vertigo ob ventriculum cerebri ſiniſtrum compreſſum; dextrum aqua limpida diſtentum &c.

MIles acinace ſauciatus in poſteriore capitis parte &c. (*vide hiſtoriam tit. de Paralyſi*) ventriculum cerebri ſiniſtrum aliquantulum compreſſum: dextrum verò minime depreſſum, ſed aqua limpida diſtentum oſtendit: In ſiniſtro plexus choroides pallidus, in dextro rubicundiſſimus apparuit: Ex dictis cauſam Vertiginis &c. habemus. *I. Scultetus Armam. Chirurg. Obſerv. 19.*

Observatio IV.

Vertigo ab aqua limpida in ventriculis cerebri & ſubſtantia.

Puella cum febre vertigine fuit affecta. Cerebri ſubſtantia prorſus erat madida, aqua irrigata; ventriculi omnes eadem impleti: vaſa meningum ſanguine turgida: *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

Observatio V.

§. Vertigo à vermibus in cerebro.

Anno 1571. graſſatus eſt morbus epidemicus, paulatim vertigine affligens, 2. 3. aut 4. à decubitu die jugulans: Aperto cerebro repertus eſt (in quodam) lumbricus rubeus, indice digito longior &c. *Vide Tit. de cap. dolore. Obſerv.* 116.

Observatio VI.

§. Vertigo ab abſceſſu ſaniem effundente in cerebri ſubſtantiam.

Ruſticus aliquot vulnera in occipite & vertice accepit, quæ ad cicatricem fere perducta: 9. à vulnere die febris & ſcotomia ſupervenit &c. Sanies inventa eſt purulenta in ipſa cerebri ſubſtantia: In dextra occipitis parte pellicula inſtar abſceſſus contenta &c. *Vide lib. 4. Tit. de Vulneribus.*

Observatio VII.

§. Vertigo à ſanie & muco in ſiniſtro cerebri ventriculo &c.

Juveni melancholia affecto, poſt incubo, &c. acceſſit Vertigo epilepſiæ finitima &c. Cranio diſſecto prodiit cerebrum qua venulas nigricans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa; In ſiniſtro ſinu copioſa ſanies cum muco ac materia putreſcente &c. *Vide Tit. de Convulſione.*

Observatio VIII.

§. 1. Vertigo ab abſceſſu in cerebro aqua limpida repleto.

Anno 1634. narravit mihi Nicol. Reutten Chirurgus de ſuis oviculis, quarum una laboravit Vertigine, Ex relatione pecoris magiſtri, hoc malum pulchriotibus fere eſſe commune, ipſaſque, toto cerebro in aquam converſo, tandem ſubita morte perire: Dictus igitur Chirurgus oviculam vertigine & longa circumgyratione debilitatam mactari juſſit: mactatæ caput aperui: detectis meningibus cerebri ſubſtantiam, ejuſque anteriores ventriculos perluſtrans, ne guttulam aquæ reperi: hic 3um. & 4um. inſpexi, in quibus pariter nullum aquæ veſtigium invenire licuit, ſed tertius concreto ſanguine repletus comparuit: poſtea olfactus organa manubrio ſcalpelli anatomici oſſeo elevavi, & in ſiniſtro latere, inter cerebrum nempe & piam matrem, inveni abſceſſum inſtar veſicæ piſcium, aqua limpidiſſima repletum, propeque oculum ſiniſtrum ſubſtantiam cerebri ſubnigram: Ego miratus ſui, cum in hoc malo ipſiſſimum cerebrum afficeretur, cur ovicula non potius convulſionibus aut paralyſi, quam vertigine laboraret.

§. 2. Anno 1645. una ex meis oviculis ſimili vertigine interiit: quare ſecui caput, & ablato cranio, ſubſtantiam cerebri cum omnibus integumentis examinavi, ſtatimque in ſiniſtro occipitis quaſi latere, ſub dura matre folliculum, inſtar piſcium veſicæ, craſſum, aquaque & vermiculis, quales in caſeis generantur, repletum, incipiebat enim ad fundum putreſcere: Hic autem tumor tunicatus, magnitudine ovum gallinæ ſuperans, in cerebri ſubſtantiam ita ſe inſinuavit, ut tertium ejus ventriculum nonnihil comprimeret: hæc ovicula, opilione teſte, tota ſui interitus die in dextram ſeſe partem circumgyravit.

§. 3. Quod accidit ſuperioribus oviculis, illud etiam hominibus evenire poteſt: obſervavi namque ſimilem affectum in Maria N. quæ poſt contuſionem ſyncipitis à me curatam,

tam, per integrum annum de ſola vertigine graviſſimas querelas habuit, remediiſque fruſtra uſitpatis *Apoplexia* fortiſſima ſubito obiit.

Aperta calvaria, inſpectoque cerebro, in ſiniſtro latere tumorem, quoad folliculum & materiam contentam, ſuperiorum duorum poſtremo non abſimilem, qui magnitudinem ovi gallinæ mediocris adæquans tertium cerebri ventriculum ex parte compreſſit:

Quærentibus quænam hujus tumoris tunicati cauſa extiterit? Reſpondi, nec forſan adeo male, quod cerebrum ea parte vehementer percuſſum, debilitatem quandam contraxerit, ob quam affluens alimentum non in cerebri, ſed in deſcripti tumoris ſubſtantiam fuit converſum, *I. Scultetus Chirurg. Armamentar. Obſerv.* 10. & 11.

Observatio IX.

Vertigo à veſiculis aqueo humore refertis, in cerebri ventriculis.

Vertiginum graviſſimarum cauſam nonnunquam eſſe veſiculas, aqueo & ſeroſo humore plenas, in tertio ventriculo conſpicabiles, plus vice ſimplici in ovibus, & ſemel in homine animadverti. *Rolfinkius Diſſert. Anatom. lib.* 1. *cap.* 13.

Anno 1650. cum juvenca in paſcuis crebrius vertigine corriperetur, mactata fuit: capite aperto, ac cerebro denudato, ſiniſtrum latus ſub ſincipite tumidius & mollius reperii, quod cum durius attrectaſſem, proſiliit aqua limpidiſſima, faciemque mihi conſpurcavit, tumor ſubſidit: divulſo cerebro ad corpus uſque calloſum, ventriculum ſiniſtrum aperui, *inveni veſicam tenerrimam* totam ejus anteriorem partem occupantem, quam citra ulteriorem lacerationem integram extraxi, ſuperantem ovum gallinaceum magnitudine: In ventriculo, tam verticem verſus ſuperius, & infra, aſperitas leviuſcula, ubi veſica annata erat, apparuit, ac ſi ſeminibus papaveris albi aſperſa fuiſſet: ventriculus iſte ſiniſter duplo major erat dextro in anteriore parte: ſuperior ejus pars & lateralis tempora verſus, propter extenſionem, tenuis & vix cultelli dorſum craſſitie æquavit: cætera ſana erant.

Retulit mihi N. frequentem eſſe morbum boum apud Subſylvanos in Helvetia, ſe Vertigine prodentem; ac bubulcos eſſe qui ipſi medeantur hac ratione, primum malleolo cranium poſt cornua pulſant, ubi ex ſono aliud vacuum ſpatium, ac ordinarie ſunt in craniis bubulis, percipiunt: ſtatim in pulſato loco perterebrant, ac foramini pennam indunt, & attracto ſpiritu veſicas hujuſmodi extrahunt; Si in ſuperficie exiſtat, prompte ſuctioni cedit: Si autem profundior & cerebro immerſa ſit, ſucceſſu eos fruſtrari dixit, ac proinde ſemper lanius huic operæ adſtat, ut ſi de animalis valetudine deſperetur, ipſe curationis telam abſolvat. Exempla curatorum ſe vidiſſe adſeverat. *Wepferus de Apopl. p.* 69.

S C H O L I A.

Inveni veſicam tenerrimam] Hæ in brutis inventæ veſicæ, ex membrana ventriculos ſuccingente enatæ, inſtar hydatidum aliarum partium, argumento mihi ſunt non adeo tenuem eſſe ut vulgo creditur, vel tam poroſam & ſpongioſam eſſe ut Clariſs. Riolanus exiſtimat; alias vel millies à tanta aquæ copia ruptæ fuiſſent, nec unquam ad hanc molem creviſſent. *Idem ibidem.*

Observatio X.

§. 1. *Vertigo ab Abſceſſu magnis juxta cerebri dextrum ventriculum cum Hydatibus, &c.*

Urſula Aberlin (*vide hiſtor. Tit. de Paralyſi*) ex pondere gravi capite geſtato, ſenſit manifeſte aliquid intra cranium ruptum fuiſſe: Hinc de Vertigine querebatur, ob quam pronam ſe caſuram verebatur, hujuſque ſedem dextram potius partem dicebat, cum cerebrum præcipue turbari ibidem diſtincte ſentiret. &c.

Oſſa calvariæ ablata, diviſa dura meninge, copioſum ſerum effluxit: Cerebri portione ad ventriculum dextrum uſque ablata, protinus ex illa exilit aqua turdida: Dilatato amplius hoc ventriculo, occurrit abſceſſus ovi gallinacei magnitudine, peculiari tunica, craſſitie pennæ columbinæ veſtitus, cujus oppoſitum latus verſus tempus dextrum exporrigebatur: Inciſo hoc folliculo aqua turbida ſubfuſca effluxit &c. *I. Iac. Wepf. Diſſ. de Apop. p.* 398.

§. 2. Hydatides majores intra ventriculos Jumentorum Vertiginis cauſa vulgo creduntur, atque hujus cauſa ad eximendos folliculos aqua plenos trypano cranium perforatur, & veſiculæ ſectione per pennam facta proliciuntur, ut ſupra, Obſ. 9. memini: Id à ruſtico Berovienſi, hujus artis perito, Gurtvvilæ 1664. præſtitum, atque aliquot hydatides extractas fuiſſe vidi: Verum cum pluribus hydatidibus, quarum quædam nuce moſchata non

 minores

minores erant, eductis vertigo non ceſſaret, Jumentum neceſſario protinus mactandum judicavit, quod plures in profundioribus cerebri partibus laterent eæque lethiferæ: In mactati animalis ventriculis cerebri, præcipue ſiniſtro, & pariete intergerino, cerebrum à cerebello diſtinguente, ubi cerebrum reſpicit, plurimas inveni, pleraſque inſtar ovorum ſerpentinorum, aut lacertarum cohærentes, & tum internæ ventriculorum membranæ medullam operienti, tum parieti dicto accretas.

§. 3. Amicus quidam meus vidit in prædio ſuo vitulum anniculum inter armenta ſua, ob Vertiginem ſemper ad latus inclinare ab aliquot ſeptimanis: noluit illum veterinarii dubio experimento exponere, ſed protinus mactandum curavit, & capite integro me donavit: Ablata olla & dura meninge, cerebri pars anterior quaſi fumo denigrata apparuit, quamvis nunquam in fumoſo ſtabulo commoratus fuiſſet: Detracta tenui meninge, cerebri ſuperficies ſanorum inſtar albebat: In dextro ventriculo nihil p. n. niſi hydatis in plexu choroideo, ubi ejus ala cum ſiniſtra jungitur, prope glandulam pinealem, apparuit: Aperto ſiniſtro ventriculo, mox grumus ſanguinis, longior & major ovo gallinaceo ſecundum longitudinem dimidiato, durus, tenax & granulis minutis, rotundis, albicantibus, ſeminis papav. albi aliquomodo ſimilibus conſperſus occurrit: Ventriculus ad methodum Excell. D. *Sylvii* undique dilatatus triplo amplior, ejuſque tabulatum ſuperius tenue, verum multo renuior & quaſi membranea erat pars ejus poſterior cranio incumbens, ibidemque ſuperficies interna ſordido vulneri ſimilis, inæqualis & viridis apparuit: deterſis blande ſordibus, ſecedebant corpuſcula lentis magnitudine, viridia, caſeo Glaronenſi colore & conſiſtentia ſimilia: Plexus choroidei ala ſiniſtra amplior, craſſior & denſior erat naturali, aliquot centenis granulis, magnitudine ſeminis papaveris albi conſperſa, ea ſerie compoſita qua ſemina bombycum aut aranearum conſpiciuntur: In nullo ventriculorum lympha aut ſerum redundavit: Proceſſus mammillares ambo cavi erant & ſiniſtro dexter amplior, aqua limpidiſſima plenus: Grumum ſanguinis non demum poſt mortem concretum exiſtimo, nam citra percuſſionem capitis necabatur: Siniſter ventriculus ita diſtentus erat, ut foris anfractus obliterati eſſent: grumus compactior erat quam ut talem firmitatem ſtatim à mactatione nanciſci potuiſſet, ut taceam granula quibus aſperſus erat: Granula iſta, quæ ad manus, exſiccata, ſubflava ſunt & pellucida inſtar ſuccini.

SCHOLIA.

POſtquam Cephalalgia (*Urſula*) ſævior recruduit, acceſſit ei vertigo, qua ſibi prone cadendum verebatur, cujuſmodi caſus periculum auxit brachii ſiniſtri pondus ab oedemate: Hujus vertiginis ſedem ipſamet dextram partem eſſe definierat, quia manifeſtè hanc turbari ſenſerat: Proculdubio tumores duo inſignes in ventriculo dextro, cauſa Vertiginis menſe Auguſto evaſerunt, qui ante inſultum Hemiplecticum, & poſtea demum aliquot elapſis menſibus hanc nondum excitarunt, quia minores adhuc erant, & ſpirituum animalium curſum nondum comprimendo medulloſam ſubſtantiam turbarunt, donec ab errores in victu majorem molem acquiſiviſſent: Plexui choroideo, utrinque glandulis albentibus & pellucidis referto, nullam vertiginis culpam tribuere poſſum, cum ab illo nihil ad cerebrum deferatur, verum ſanguis a cerebro tellurs per illum ad ſinum quartum & torcular deducatur: Niſi quiſpiam velit ob glandulas lympha turgidas ſanguinis curſum retardatum aliquomodo fuiſſe: Serum intra meninges, anfractus & ventriculos ſtagnans forte quoque non in cenſum cauſæ Vertiginis veniat, quia copioſus apud *Jac. Sperlm.* nullum attulit.

Idem ibidem.

OBSERVATIO XI.

Vertigo excitata à repletione cerebri ab humore aqueo, tum ſeroſo tum pituitoſo.

REpletionem cerebri ab humore aqueo, tam ſeroſo quam pituitoſo factam, Vertiginem illam cauſare quæ Apoplexiam & Carum præcedere aut minari ſolet, certum eſt, Quæ frequens & diuturna, & niſi præcaveatur, in hoſce morbos terminari cum vitæ ſummo diſcrimine ſolet: Verum hoc refrigerando & humectando cerebrum non facit, cum agitatio hæc ſpirituum quæ in Vertigine fit, ſic potius impediretur quam promoveretur: Sed fit hoc cum cerebri anfractus ſpatiaque adimplens, maxima copia calvariam replendo, & flatuum ſimul copiam generando (qui ex aqueis humoribus ſæpius quam vapores generantur) in ea fluctuat: Tunc enim ſicuti in cordis involucro aqua redundans, cum agitatur, palpitationem cordis facit, ita & hic cerebrum undique opplens, cum caput movetur, agitatus humor & capitis motum ſequutus, talem ſenſum capiti præbet: Quod ex ipſorum relatione qui de tali fluctuatione conqueruntur, ſatis patet, *Et aperta calvaria hanc humoris immenſam copiam* ſæpenumero invenimus, ſicuti in apoplexia dictum. *Platerus Praxeos Tomo 1. p. m.* 183.

OBSER-

Observatio XII.

§. *Vertigo à plenitudine vaſorum meningum, cerebro ſuffuſo ſero, aqua limpida in ventriculis.*

Puella febre laboravit abſque calore aut ſiti intenſis, vertigo fere continua moleſtabat &c. Mortuæ calvaria amota, vaſa meninges perreptantia ſanguine turgida conſpiciebantur, quaſi tota cruoris maſſa in capite aggereretur: Cerebri ſubſtantia humore aquoſo ſupra modum irrigata videbatur, ventriculi omnes aqua limpida repleti: *Vide. lib. 4. tit. de Febribus. Ex Willis.*

SCHOLIA.

Vaſa meninges perreptantia] Impedita hinc circulatione ſanguinis: Sanguis autem vertiginem inducit, aut quia fervidior in oſculis τῶν ἀρχῶν dum reſtagnat, hinc inordinatus ſpirituum conc[...]atur motus: Aut quia dum impurus & cacochymicus ad cerebrum per arterias transfertur majores à corde propagatas, hinc in minores, fæces ſuas non deponit in membranas narium aut faucium, ſed impurus ingreditur anguſtiſſimos cerebri ductus ac ipſam medullam, ſic turbat ſpirituum animalium motu, Aut quia recto tramite non decurrit ad cerebrum, ſed ob impedimentum & anguſtiam vaſorum, cæſpitat in via, inordinatumque ſpirituum motum inducit. *Rolfinkius lib. 2. conſ. 9.*

Observatio XIII.

§. *Vertigo à Sphacelo cerebri in Bove genita.*

Vermes capita brutorum infeſtare creduntur, cum præter conſuetudinem delirare ſolent: Tales ſubinde in cerebro Equorum viſi: De quibus obſervat *Laurentius Ruſius* Equum ſemel vermibus infeſtatum nunquam inpoſterum ex ſolito agilem, tametſi integra valetudine appareat: In Bove Jani Johannis, Cauponarii Hageſtedani, aliter obſervatum, in quo Vertigine laborante, cum mactaretur, Univerſa cerebri compages nigricans viſa inſtar atramenti, & ſicut aqua diffluens, præſertim ſiniſtra parte, ad quam plerumque vivus caput flectebat; Humidæ æſtatis vitio id contraxiſſe exiſtimandum; *Hipp.* oraculo Coaca 187. Sideratos ſeptem dies evadentes perire ſcimus ſi os diſparatum apparuerit. *Bartholinus Actor. med. anni 1671. Obſerv. 33.*

Observatio XIV.

§. *Vertigo vitio ventriculi, nigro ſucco ex dimidio pleni &c. excitata.*

Adoleſcens (*de quo lib. 3. Tit. de dolore ventriculi*) crapulæ indulgens, cœpit vertigine laborare &c. In aperti cadavere invenrum Epiploon putrefactum, Hepar ſiccius, ventriculus interior ad finem quaſi contuſus, nigro ſucco ex dimidio plenus. *Hollerius lib. proprio obſervat. 21.*

SCHOLIA.

Inde Vomitoria in vertigine ſæpius prodeſſe conſtat, cumque vertiginoſi non raro ſponte vomant, hinc opinio inolevit morbi cauſam fere ſemper in ventriculo latere, quod ſecus habere oſtenſum: Emetica autem juvant, quia maxima humorum à cerebro fit revulſio, & ſpiritus in eo tumultuantes quamprimum coercentur: Quando ventriculi & viſcerum juxta conſitorum membranæ & fibræ vellicantur, in eas partes varii humores, ſcilicet nerveus, ſeroſus, lymphicus, pancreaticus & biloſus attrahuntur, adeoque emulgentur, ut ἐγκέφαλος eorum affluxibus immunis perſtet, quin & plurimos jamjam ipſi impactos facile excutiat: Dein quoad ſpiritus animales, alibi oſtendimus inter eos ſtomachi, aliosque cerebri incolas maxima ſemper commercia intercedere; proinde ut ventriculi ab aſſumptis affectio grata vel ingrata, ſpirituum in cerebro degentium ovationes aut dejectiones inferat: opiatæ dum adhuc in cerebro commorantur Soporem accerſunt: Pariter in vertigine, aliisque morbis cephalicis, quo ſpiritus cerebri ſusque deque aberrantes & enormiter agitati reprimantur, ac in ordines redeant, non parum conducet ſi conſocii ipſorum, ſive affines, intra ventriculum, à pharmaco irritante, conſternantur, quippe dum in horum ſubſidia plurimi à cerebro evocati, alii ſuperſtites inordinationes ſuas remittentes, munia priſtina reſument: Hinc certe eſt quod Emetica in affectibus maniacis opem ſæpe egregiam conferunt, uſque adeo ut Empirici quidam iis fere ſolis utantur. *Willis l. c. p. 390.*

APPENDIX I.

De Vertigine graviſſima, memoriæ jacturam ſibi adſciſcente, delirium & paralyſin, feliciter curata.

GEneroſus quidam 66. annos natus, cum à longo tempore vertigine leviori, & fere tantum occaſionaliter excitari ſolita, obnoxius degiſſet, circa finem noviſſimi Autumni affectu illo gravius laborans etiam obliviosus fiebat. Hunc, poſtquam per tres circiter hebdomadas ægrotaſſet, inviſens, vultu & aſpectu, utriuſque vigore diminuto, valde immutatum reperi, Huic, cum quotidie ad veſperam febricula, cum pulſu alto & vehementius vibrante afficeretur, ſanguinem imprimis è brachio, & poſt 6. vel 7. dies è podice detrahendum præcepi: Inſuper veſicaroria ſtatim cervici, & ſubinde pone aures, etiam cauteria pro duabus amplis fontanellis inter homoplatas excitandis applicanda curavi: intus remedia cephalica cujuſque fere generis horis medicinalibus quotidie ſumebat: Intra menſis ſpatium recuperari viſus, foras deambulare & res domeſticas curare cœpit: Ineunte vero hyeme à frigore, dum quotidie foras prodiret, contracto, in febriculam cum majori ſpirituum intra ἐγκέφαλον perturbatione incidit; nam veſperi quotidie delirus, quod ageret aut diceret parum conſcivit; verumtamen intra 7. aut 8. dies, febre poſt ſanguinis miſſionem & victum tenuem evaneſcente, cerebri affectio à priſtino ſtatu immutabatur: nam vertigine prorſus ceſſante, obliviosus valde, ſimulque in toto latere dextro paralyticus evadit: De capite ſæpius interrogatus, num clarum illud, ſcotomia & phantaſmatis confuſis immune eſſet? reſpondit quoad iſta nunquam melius fuiſſe, nam bene intellexit infirmitatem ſuam, amicos &c. ſalutatum venientes cognovit, vix ullorum vero nomina recordari potuit: cumque de rebus quibusvis colloquia iniret, verba deerant quibus animi ſui ſenſa exprimeret: dein quoad latus affectum, in brachio & crure dextro, non modo reſolutio talis & ἀναισθησία, verum in utroque inſuper tumor œdematoſus ingens accreverat, in tantum ut non modo curationis, ſed & vitæ diu prorogandæ ſpes fere omnis deponeretur, imo magiſtratus officium jamjam alii efflagitabant: Utcunque ab opera therapeutica non deſiſtebam: Ægro ſedulo miniſtrans, pilulas ſolutivas ex intervallis ſumendas, atque aliis diebus remedia cephalica, antiſcorbutica, antiparalytica, horis medicinalibus capienda dabam: Capiti raſo emplaſtrum è gummi & balſamis imponendum, partes reſolutas oleis & balſamis illinendas & fortiter perfricandas præcipimus: Dum hæc aguntur, cum aliquali quoad majorem intellectus claritatem ſucceſſu, neſcio qua de cauſa media hyeme in febrem incidit, adeo ut ſingulis noctibus cum calore & ſiti ingenti, ſomnoque interrupto valde æſtuarer: lingua torrefecta & ſcabra pulſus altus, urina rubicunda & contentis ſaturata erat: phlebotomia abſtinuimus ob ſenium & paralyſin, & præcipue ob hydropem in latere affecto inchoatum: attamen victu tenui è juſculis hordeaceis & avenaceis imperato, julapia, apozemata, aliaque remedia ſudores & urinas moventia de die in diem adhibeo, cumque hoc tempore fontanellæ juxta homoplatas excitatæ copioſe fluerent, æger quoad memoriam & paralyſin melius habere cœpit, & deinceps ab utriſque his affectibus, ſimulque à febre ſenſim convaleſcens, & quotidie proficiens, intra ſeſqui menſem integræ ſanitati reſtituitur, & etiamnum ſanus vivit,

SCHOLIA.

IN hoc ægrotante materiæ morbificæ motus & varia metaſtaſis notabilis fuit, nam quæ primo cerebri meditullio, ſcil. corpori calloſo, inſidens vertiginem immanem excitabat, eadem poſtea adaucta, ac (uti probabile eſt) ulterius in cerebri anfractus diffuſa, priori affectui oblivionem ſuperinduxit; dein quatenus materies eadem à febri commota & paululum diſcuſſa, partim in corpus unum ſtriatum decidens, hemiplegiam intulit: partimque in cerebri ambitum expulſa memoriam pene ſuſtulit, corpore calloſo interea ſudum obtinente: denique non ſine alterius febris adminiculo fuit, quod materies morbifica ab utriſque his ultimis focis diſcuſſa penitus eliminaretur, Ægro ad ſalutem reſtituto. *Th. Willis ibid.*

APPENDIX II.

Vertigo aquæ limpidæ per nares ſtillatione deſinens.

NOvi aliquos Scotomiæ & affectibus vertiginoſis valde obnoxios, quibus ſub finem paroxyſmi aquæ limpidæ ingens copia extillarit, cujuſmodi evacuatione, velut critica, paroxyſmus terminari ſolebat.

Novi

Novi fœminam illuſtrem cephaleæ immani, nec non Vertigine infeſtari ſolitam, quæ cum à gravi paroxyſmo melius habere cœpiſſet, primò in cerebri faſtigio motum formicantem, velut aquæ irrepentis ſentiebat: Dein motu iſto paulatim anterius & deorſum progrediente, demum aquæ limpidæ plures guttæ è naribus exſtillabant: hoc ſymptoma illi paſſim obtingere ſolebat, ut minime dubitaret ægra quin lympha iſta ab ipſo cerebro exſtillaverit.

Hæc ratio ſuadere videtur cerebri ventriculos, ſive cavitatem à limbi ejus complicatura factam, eſſe meram humoris excrementitii cloacam; quódque humores illic congeſti per nares & palatum expurgentur. *Willis Anatomes cerebri cap.*12.

APPENDIX III.

De Vertigine emetico curata.

THeologus ſexagenarius, poſtquam per tres circiter menſes vertigine leviori, ſive ſpirituum in ſincipite crebra velut coruſcatione laboraſſet, tandem morbo ingraveſcente σκοτοδινὶς inſuper ac caducus evaſit, Intantum ut inter deambulandum quandoque pronus in humum corrueret: Ad curationem vocatus, phlebothomiam cum catharſi leni ex intervallis repetendas præſcripſi; inſuper electuaria & mixturas ſedulo exhibui, veſicatoriis itémque aliis adminiſtrationibus minimè neglectis: Poſtduas ſeptimanas nullo ex his levamine inſequuto, Vomitivum ex ſale vitrioli & infuſione croci metallorum propinavi, à quo cum decies & facile evomeret, exinde ſtatim melius habuit, Et cephalicis alterantibus per duas circiter ſeptimanas adhuc amplius uſus, perfecte convaluit, & ab eo tempore per ſexennium vere atque autumno vomitivum, cum pharmacis quibuſdam aliis quotannis cepit, & etiamnum integre valet. *Willis Ibidem pag.* 333.

APPENDIX IV.

Vertigo Antidinicis curata.

VErtiginoſi cujuſdam importunis querelis defatigatus, poſt alia multa remedia incaſſum tentata, præſcripſi tandem ut menſis ſpatio Pulveris ſequentis circiter cochlear bis in die quotidie aſſumeret, ſuperbibendo hauſtum decocti Salviæ aut roriſmarini, Coffée rinctura imprægnati, ℞. pulv. rad. pæon. mar. ℥ij. flor. ejuſdem contuſor. & Sole exſiccator. ℥i. ſtercor. Pavonis albiſſ. ℔ß. ſacch. albiſſ. ℥ij. m. Vix credibile quantum ab hoc remedio juvamen recepit; poſt menſem me denuo inviſens, novus & alter homo viſus eſt, vertigine immunis, confidenter ambulans, res domeſticas curans, negotia quævis ardua tractare valens. *Idem ibidem p.*356.

Observatio XV.

§. *Vertigo à Semine in vaſis ſeminariis concluſo.*

NObilis coitui addictiſſimus, ab eo per ſex menſes abſtinens Vertigine concutitur, poſt Epilepſia enectus eſt. Diſſecto corpore nullum vitium in ventriculo, cerebro repertum, ſed in cavitate vaſis ſemen in penem deferentis, quæ ſemine oppleta viſa eſt, cum ulceribus ſordidis inde contractis. *Vide Tit. de Epilepſia.*

Observatio XVI.

Vertigo à nigro ſucco in ventriculo contento.

QUidam crapulæ indulgens cœpit Vertigine laborare: Ventriculus inferior ad finem quaſi contuſus erat, nigro ſucco ex dimidio plenus. *Vide lib.*3. *tit. de Ventriculi dolore.*

Observatio XVII.

Vertigo à concreſcente in venis ſanguine.

PUella cum per diem capitis gravitatem, vertiginem, &c. paſſa eſſet, die ſequenti moritur, In arteria magna & in vena cava totus ſanguis coaluerat, &c. *Vide Tit. de Syncope.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XII.

De EPILEPSIA.

Observatio I.

Neque cerebrum neque meninges ſubjectum ſunt Epilepſiæ, quod illa ſequuta non ſit iis à pure vellicatis.

NOVI abſceſſu in dura matre excitato, & poſtea diſrupto, cum à pure fœtidiſſimo meninx tenuior & cerebri cortex exederentur, ægrum primo in *Stuporem*, & demum in apoplexiam lethalem incidiſſe, qui tamen in toto morbi decurſu ſymptomate quovis Epileptico immunis degebat. *Willis Pathol. cerebri cap. 2.*

SCHOLIA.

EPilepſiæ ſubjectum, ſive ſedem ubi materies morbifica præſertim ſubſiſtit, reperire difficillimum eſt: neque enim probabile eſt eandem per cunctas cerebri partes diffundi: Nec tamen conſtat in quo loco ſingulari ea defixa, cæteras omnes partes ita ſubito in ejuſdem noxæ conſenſum trahat: E variis ſententiis duæ præ cæteris magis probabiles videntur; & pari veriſimilitudine aſſenſum ſibi vendicant: quarum una aſſerit *cerebri medullium*, atque altera *Meningas ipſum inveſtientes* eſſe primariam Epilepſiæ ſedem: Prioris ratio in hoc fundatur, quod ubi ſpirituum animalium fons & ipſius animæ ſenſitivæ origo conſiſtit, ibidem hujus morbi cauſa poni debet: nempe cum principes facultates primo læduntur, cæteræ omnes ejuſdem noxæ facile participant: verum enim vero ut concedam in Apoplexia & ſpirituum Deliquio ita habere, attamen in convulſione, cujuſmodi eſt Epilepſia, non ſequitur fibras & nervos omnes convelli, quia cerebri medullium prius convellitur: quippe hoc cum ſit mollis & fluidæ ſubſtantiæ, ac motus & ſenſus expers, Contractionis ſive affectionis ſpaſmodicæ minime capax videtur: Quapropter alii Cerebrum & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, cauſam ejus omnino in meningas rejiciunt, aſſerentes membranas cerebrum inveſtientes, ac imprimis illarum proceſſus cerebri ac cerebelli fiſſionibus inſtratos, ſiquidem à materia morbifica vellicantur, ſpaſmos immanes concipere: Dein à meningibus iſtis contractis & diductis, una cerebrum incluſum valde comprimi & conſtringi, ita ut poris & meatibus ejus conſtrictis ἀσφυξία inferatur, ſimulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in conſenſum illarum perducti, etiam motus convulſivos ineant. At mihi ab hac ſententia diſcedere viſum eſt, quia nimirum haud conſtat quo ritu & quam ob cauſam imminente caduco, meninges iſtę ſpaſmos adeo horrendos concipiant: quinimo nec liquet quomodo ab iiſdem, utut convulſis, paroxyſmus Epilepticus inducatur. Quoad prius, impoſſibile videtur meningas, quoad totas earum concavitates, ita contrahi, ut inſtar marſupii arctius conſtricti, contenta ſua undique convellant ac in ſpatium anguſtius contrahant: quippe dura mater pluribus in locis calvariæ firmiſſime cohæret, quin & iſti pia mater, juxta ſinuum proceſſus, mutuo membranarum nexu, & ubique præterea vaſorum continuitate colligatur: hinc facile patet utramque membranam quoad magnam ſui partem immobilem eſſe, ita ut ſpaſmos univerſales nequaquam ineant: Quod vero ad ſpaſmos minores attinet, ut cum meningis hujus, aut iſtius, aut ſimul utriuſque portio quædam convellitur, revera tales evenire concedimus: nam ſæpius audivi cephalalgia graviori affectos, de magna partium ſub calvariæ latere, modo dextro modo ſiniſtro conſitarum, conſtrictione immaniter queri: nec tamen exinde ullus caduci inſultus ſequebatur. Porro ut membranæ iſtæ inſigniter læſæ vellicationes maximas ſubeant, haud propterea tamen paroxyſmus epilepticus induci ſolet. Novi enim abſceſſu in dura matre excitato, & poſtea diſrupto, cum à pure fœtidiſſimo meninx tenuior & cerebri cortex exederentur, ægrotantem primo in ſtuporem, & demum in apoplexiam lethalem incidiſſe, qui tamen toto morbi decurſu ſymptomate quovis epileptico immunis degebat: Item memini duram matrem, terebello à Chirurgo imperito adhibito valde dilaceratam: In alio caſu eam cum parte calvariæ per vulnus abſciſſam, ut portio quædam cerebri extuberaret, nec tamen cuilibet horum pathemata quævis epileptica ſupervenerunt. Quapropter nec veriſimile eſt ſanguinem aut humores, vel vapores meningibus iſtis impactos, majorem noxam inferre, quam aut plagam aut vulnera iiſdem inflicta, aut ſaniem ibi ſuffuſam. Præterea epilepſia leviori affecti, ſi quidem vix concidunt, ac per totum morbi inſultum adhuc animo conſtant, membranas ita contrahi, & cerebri globum arctius compingi perciperent ſi ejuſmodi quædam affectio ſubeſſet: verum illi è contra cerebrum quaſi inflammatum, & ſpiritus cum efferatione quadam exilientes ac velut exploſos perſentiſcere videntur. Et quidem, uti veriſimillimum, arbitror paroxyſmum epilepticum à ſpirituum animalium cerebri incolarum (qui nempe ſunt primum & immediatum hujus morbi ſubjectum) ſubita quadam rarefactione & exploſione concitari:

concitari: qua ſcil. cerebrum ipſum inflatur adeóque inſenſile redditur, ſimúlque nervi appenſi in convulſiones aguntur. Hinc enimvero contingit hujus morbi acceſſionem ita derepente incipere, & perfectè terminari, ſine magna materiæ morbificæ proviſione aut reliquiis, quia nempe labes non tam partibus ſolidis quam ipſis ſpiritibus infertur.

Alibi oſtendimus (*Vide Scholia ad Obſerv. 1. Sectionis ſequentis*) quo ritu copula heterogenea & exploſiva, particulis uti videtur nitro ſulphureis conſtans, ſpirituum animalium particulis ſpirituo ſalinis accreſcens, ab iiſque ob plenitudinem aut irritationem denuo effiſa & exploſa, ſymptomata convulſiva producit: quamvis autem ejuſmodi copula ſpaſmodica, è ſanguine in cerebrum primo extillatur, plerumque tamen ſpiritus ibi non prehendit, aut cum iis ſaltem illic non diu hoſpitatur: quin potius verſus appendicem nervoſam illico detruſa, ſpaſmos particulares, & juxta loca affecta reſpectivos acceſſit: Interdum verò ſi quidem materies ſpaſmodica uberior & potens, atque cerebri conſtitutio imbecillis fuerit, copula heterogenea ſpiritibus non tantum in nervoſo genere, ſed etiam intra ipſum ἐγκέφαλον conſitis affixa, diatheſin epilepticam infert, atq; ſpirituum & copulæ iſtius particulæ exploſivæ ab invicem eliſæ caduci paroxyſmum cient: Quandoquidem enim urgente Epilepſiæ inſultu, ἀναισθησία, plerumque ſymptoma primum & fere pathognomonicum exiſtit, inferre licet ſpiritus animales, intra ipſum cerebri meditullium ſcatentes, ante alios affici, proindéque partem eam eſſe principalem morbi ſedem: Dein quatenus ægrotantis caſus ſive in humum projectio, atque membrorum & viſcerum ſpaſmi ſæpiſſime ἀναισθησίᾳ illi ſuccedunt, ſequitur ſpiritus animales etiam ſyſtematis nervoſi incolas, eadem particula exploſiva imbui, cumque ipſis cerebri incolis in conſenſum trahi, ab iiſque ad exploſiones pariter inordinatas excitari, licet aliquando (tota ſpirituum tum in cerebro tum in nervoſo genere conſitorum ſeries, inſtar longioris pulveris pyrii tractus ad exploſiones prædiſpoſita) ſpaſmus exterius & è longinquo, forſan in membro quodam aut viſcere incipiens, poſterius in cerebrum traducatur.

Interim ipſius cerebri regio ſemper hujus morbi ſedes primaria ſtatuatur, atque pro affectus cauſa conjuncta ſupponere debemus, non aquam in cerebri ventriculis contentam, nec humorem craſſum aut viſcidum, ejus poris & meatibus impactum, tales enim cauſæ ſenſim gignerentur, & proinde ſigna quædam paroxyſmi imminentis prænontia ederent: porrò acceſſione morbi finita talis materia non ita brevi tempore penitus diſcuteretur, quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in Epilepſia, niſi inveterata, rarius contingit: Attamen pro caduci inſultu excitando, nihilminus ſuſpicari licet quam ſpiritus animales, qui intra medullarem cerebri ſubſtantiam ſcatentes, ſenſus interioris actus perficiunt, copulam heterogeneam nactos inordinatè explodi, proinde iſtis extra ordines & ſtationes ſuas perturbatis, ſuperiores regiminis animalis facultates eclipſin pati: Dein ab hac majori ſpirituum exploſione, velut a fomite igniario, ſpiritus alios, appendicis medullaris & nervoſæ hoſpites, etiam in exploſiones prædiſpoſitos, ſimiles ἀταξίας concipere, paritérque exploſos, corporum commentiom motus convulſivos ciere.

Quamvis enim cerebri meditullium ſemper eſſe primariam Epilepſiæ ſedem, & ab initio fere tantum in illa regione materiam morbificam congeri ſtatuamus, tamen affectu ingraveſcente hæc uberius in caput delata fines ſuos latius expliceat, adeo ut particulæ ſpaſmodicæ, & in reliquo cerebri, & inſuper in appendice nervoſa, tanquam pulveris pyrii, ſive ſeminii exploſivi ſtrata, huc illuc, longe latéque protenſa jaciuntur, quo fit ut primo ἀναισθησίας inſultui convulſiones modo in his, modo in illis partibus & non raro in toto corpore excitatæ ſuperveniant. *Willis Pathol. cerebr. cap. 2.*

Observatio II.

Idiopathica Epilepſia ex ventriculorum infarctu non ſemper ſuſcitatur.

Quæ in cerebro fit Epilepſia, aperto eorum qui è vivis deceſſerunt capite, animadverſa eſt ſæpius aliunde ſuſcitari quam ex ventriculorum infarctu: Cauſam interdum deprehendi cerebri abſceſſum eſſe: interdum corruptam meningis portionem calvæ adhærentem, *ſummo dolore, quibus è locis* teter vapor in cerebri ventriculos penetrabat. *Fernelius Pathol. lib. 5. cap. 3.*

Scholia.

Hinc (*infert.*) non ſola noxii humoris copia Epilepſiam infligitur, quod in Sopore ejus copia inſit citra convulſionem: Quocirca præter humoris copiam, venenata & cerebri ſubſtantiæ graviter infenſa atque inimica qualitas Epilepſiæ cauſa ſtatuenda eſt, quæ quoties exagitatur ac prorepit in cerebrum, ea quidem feriente, cerebro autem contra pugnante, quaſi à colluctatione quadam & dimicatione, fit Epilepſia; Ejus autem, *addit lib. 2. cap. 15. de abditis rerum cauſis*, quæ ipſomet affecto cerebro fit, non alia videtur quam ejus quæ per conſenſum fit, cauſa: ut enim aliquando obſervavimus è ſummo capitis vertice, in quo ſub pericranio vitiatus venenatúſque humor coercebatur, vaporem manifeſto ſenſu intro ſubire, qui Epilepſiam concitaret, hancque poſtea cauſtico perſanatam medicamento, ita procul dubio exiſtimari debet, intus vel circum meninges, vel circum cerebri ſubſtantiam vitium contineri veneni æmulum, cujus ex intervallis impetu facto Epilepſia ſuſcitetur.

Quibus è locis, &c.] Idem ibidem, Viſa eſt *inquit* Epilepſia quæ à ſummo vertice capitis originem haberet, è quo vapor quoque verſum excurrens, ſi per externas partes ſolum vagabatur, vertiginem: Sin intro penetrabat in cerebrum, Epilepſiam ciebat.

Observatio III.

Epilepſia ſuſcitata à carie cranii, parte interna juxta cerebellum.

JUvenis xxx. annorum diu capitis dolore vexatus, tandem in melancholiam taciturnam incidit; Sed capitis dolor, quando tunc temporis mitigari videbatur, ob affectæ partis innatum calorem quaſi emortuum, Epilepſia vehementiſſima corripitur, cujus paroxyſmo tertio extinguitur.

Diſſecto cadavere, diligentérque calvariæ oſſe in poſteriori parte interna, quæ perpetuo ante dolebat, perſpecto, nullum ibi notabilis morbi ſignum notavimus, At capite aperto, *oſſis poſterioris interiorem partem*, juxta cerebellum *ſatis notabilem cariem* contraxiſſe vidimus: Terigimus ea in parte foramen quoddam, ad denarii magnitudinem, quod quidem uſque ad ſummam laminam, excluſive tamen perveniebat.

Conjectandum hinc Epilepſiæ & mortis cauſam, fuiſſe malam quandam auram ab oſſe & partibus affectis in cerebri ſubſtantiam ſublevatam: Cujus mali cauſa exterior nobis fuit incognita, nimirum *capitis illinitio ex hydrargyro frequens*, non ſedandi doloris gratia, ſed aliam ob cauſam: Hydrargyrus autem uſque adeo frigida eſt, ut vi narcotica dolores quoſvis ſopiat quidem, at parrium tenuitate corpora omnia, vel etiam duriſſima oſſa ſubeat penetrerque, emolliat atque diſſipet; unde frigiditate cerebrum valde offendit, nervos & artus valde infirmat, inde tremor & paralyſis, necnon partium frigidarum corruptio aut caries, ut dentium aliorumque oſſium. *Zecchius Conſult.* 1x.

Scholia.

HInc credendum Epilepſiæ in hoc ſubjecto cauſam interiorem fuiſſe, vel malam quandam auram à carioſo oſſe in cerebrum ſublevatam; non frigidam craſſámque materiam cerebri ventreſobſtruentem: Ideo ſum in ea ſententia vitium hoc ſequi morbum in via, non obſtructionem ventriculorum cerebri, ab humore frigido, craſſo, lento, quod vult Galenus, ſed potius, adſtrictionem ſeu anguſtiam meatuum ipſius cerebri, ſeſe contrahentis ad malæ cujuſdam auræ, ſive pernitioſi humoris graviter moleſtantis expulſionem, quo deinceps excluſo ſtatim in priſtinum reſtituuntur ſtatum; qualem motum in ſingultu edit ventriculus, ubi acri mordetur humore, aut corrupto cibo moleſtatur, vel etiam cibi copia gravatur. *Idem ibidem.*

Cariem ſatis notabilem] *Rumlerus* Obſerv. LXV. notat in Sartore venerea lue ſumme laborante & Epileptico, eſſe repertam exeſam calvariæ partem poſticam, ſanitatique fuiſſe redditum, quamquam poſtremo ea catarrho ſuffocativo & Epilepſiæ paroxyſmo ſuccubuerit.

Capitis illinitio ex hydrargyro frequens, aliam ob cauſam] Multos ipſe vidi inde Epilepticos evaſiſſe, quod in curanda lue Venerea, dum unguentis ex hydrargyro illinerentur nonnihil iu autem & in cerebrum penetraſſet. Talem igitur & in omni alia Epilepſia cauſam exiſtimato, atque ſi quid aliquando putridi humoris ineſſe deprehenditur, non ex ea ipſa putredine, ſed ex venenata quam concepit qualitate, hoc mali ſuſcitari: Itaque quocunque corporis in loco is fuerit, venenatus illinc vapor in cerebrum ſublatus, id ipſum meningéſque totius ſubſtantiæ inimicitia acriter ferit. *Fernelius de Abditis lib. 2 cap. 15.*

Oſſis poſterioris interiorem partem] Ex *Hippocr.* lib. de vuln. cap. Cranium eſt duplicatum, δίπλοον, in capitis medio, id eſt cavum intra duas laminas, ut medullarem ſuccum contineat ad nutritionem oſſium: Addit *Hippocrates*, univerſum caput exigua parte excepta, ſpongiam refert plenam carnuculis humidis, quas ſi digito premas ſanguinem ſtillare cernes. Etiam tenues venulas diſcurrentes videbis ſanguine abundantes Ex iſtis carunculis vehementiore ictu colliſis ſanguis expreſſus & putreſcens os corrumpit, foris integro apparens, ſed exudans ſanies ab interiore tabula cerebrum ipſum corrumpit ac putrefacit. Externam laminam ſæpe lues Venerea exedit, & utramque interdum vita ſuperſtite, teſte *Palmario* l. de lue c. 4. Exemplum ſimile leges apud *Benivenium* lib. de Abditis c. 18. Et nos ſæpius id obſervavimus. *Riolanus Encheirid. Anat. lib. 6. cap. 7.*

Observatio IV.

§. *Epilepſia à Vitio duræ Meningis puſtulis obſitæ, & perforatæ, nigro ſanguine per cerebri ſpiras ſparſo, cum inflammatione, hinc ventriculorum conſtrictione, &c.*

ANno 1588. obiit juvenis qui diu in carcere detentus, Epilepſia correptus erat cum aliis ſymptomatis, diu enim languidus decubuerat, perpetuo *ſtupore* afflictus.

Secto capite, puſtulæ ſupra duram meningem apparuerunt, eroſa ipſa & cerebro per foramina eminente pluribus in locis: *Omnes ejus ſpiræ nigro* ſanguine refertæ erant: In ipſa etiam ſubſtantia copioſus latebat, unde inflammatio exorta erat, & hanc ob cauſam anteriores ventriculi vix in conſpectum veniebant: Communis humore ſeroſo plenus, Rete autem mirabile totum flaccidum apparebat: cerebelli ſubſtantia, præterquam quod ſolito

eſſet

eſſet mollior, ſanguine etiam pituitoſo affluebat. Hinc ad pulmones deventum, qui coſtis & ſterno adligati flaccidi omnino erant, mole tamen magni, humore ſpumeo referti, dextro latere inflammati: Similiter & cordis ventriculus dexter ſanguine plenus repertus eſt, ſiniſter vacuus: hepatis unus quaſi globus apparebat, ſtupendæ magnitudinis, laudabile alias & ſanguine bono abundans: hujus moli ut cederent renes, ipſi quaſi venæ cavæ ad ſpinam dorſi adalligati erant: *Rumlerus Obſerv.53.*

SCHOLIA.

EPilepſiam credo per conſenſum ortam eſſe, cum puſtulæ illæ, quæ uſque ad calvariam exerebantur, morbi Gallici ſoboles fuerint; cariem autem ex lue, etiam uſque ad membranas progreſſam, ſi modo opportunus medicus acceſſerit, nunquam lethalem fuiſſe experientia conſtat. *Idem ibidem.*

In ipſa etiam ſubſtantia copioſus latebat, &c. Unde Apoplexia extinctum colliges, in hanc enim ſæpius tranſire Epilepſia obſervata. *Velſchius.*

Rete mirabile totum flaccidum] Effuſo ſcilicet ſanguine in ipſam ſubſtantiam cerebri, ut fieri ſolet: Quæ vero de cerebello itidem oppleto adduntur, firmiodæ ſententiæ G.Hofmanni fecerint, quam perdocte de torculari Herophileo fovebat, licet & reliquum cerebrum excludi non debeat. *Idem.*

Epilepſia correptus cum aliis ſymptomatis] Sic complicatam vidit Phrenitidem cum Epilepſia *Saxonia* in adoleſcente, qui phrenitide captus ſingulis diebus ac noctibus pluſquam trigeſies corripiebatur Epilepſia & 14. obiit. Fatuitatis ſociam Idem animadvertit in puero: Apoplexiæ connexam, ut mutuo ſe exciperent, in Medico quodam, & in Matrona quæ ſpatio 17. horarum obiit, Epilepticos fieri melancholicos, & viciſſim, aſſerit *Hippocrates.* Ejuſmodi, addit *Saxonia,* Epilepſia non poteſt fieri ex repletione partium infra caput, nam functiones principes & ſenſitivæ inſigniter patiuntur: Itaque cauſa tunc temporis nulla eſt alia quam portio hujus materiæ quæ replet partem ſentientem, quam dum natura tentat excutere, motum fuit convulſivum.

OBSERVATIO V.

§. 1. *Epilepſia à Sero caput replente.*

EPilepticos affectus à ſero caput opplente, & præcipue poſticam ejus partem, excitari ex Anatomia didici, Nam diſſecto anno ſuperiore cadavere, poſticum caput univerſum aqua turgens repertum, ut non ſolum principium nervorum aquæ innataret, ſed membranæ ipſæ aqua prægnantes & imbutæ, non ſecus atque papyrus aut tela aquæ diu immerſa, conſpicerentur: At quamprimum cranium ſectum, aqua ex ea parte diffluxit plurima, quin etiam ſanguis in venis ea parte concretus inventus, à frigore ſcil. aquæ ſtagnantis. *Carol.Piſo De morbis à colluvie feroſa ſect.2.part.2.cap.7.*

§. 2. Amorthæi Conſulis puſio quadrimeſtris *torminibus vexabatur*, ut colligere erat. Non longè poſt aphonos, *oculos intorquebat, convellebatur*, mirum hoc, repente facies mutabatur, tanquam conantis aliquid excutere; deinde velut comprimebatur, tumque *occurrebat in os ſpuma*, & ſpiritu velut compreſſo diu, quaſi ad ſe rediens, magnum ſpirabat, eorum more qui contentione animi aliquid intuentes ſpiritum cohibuere. Per totam noctem convellebatur tantum *brachio* ſiniſtro, & illud *convulſorio modo agitabatur*, deinde ceſſante hoc, idem brachium dextrum paſſum eſt: & ex intervallis occurrebat ſpuma magna copia, & aphonos erat, & excreta ſpuma ſalivâque, magna ſpiratione, tunc reſtituebatur. Epilepticum hoc fuit: Proviſum ventri: aliquid συζυγής. Duodecimo ætatis menſe interiit.

Aperto cadavere ingens aquæ copia in cerebro reperta eſt: nervi optici erant valde anguſti, alii nervi erant ferè duplò majores. *Ballonius conſ.lib. ii. annot:1.*

SCHOLIA.

TOrminibus vexabatur] Ad ventris tormina ſæpe ſubſequi Epilepſiam experientia oſtendit, Tunc fæces alvi infantium viridis & porracei ſunt coloris, quibus excluſis & ad naturalem colorem redeuntibus ceſſat Epilepſia, quæ tunc per conſenſum ab inteſtinis oboritur. Ut in huc Puſione veriſimile ſit per conſenſum, & per primariam cerebri affectionem genitam fuiſſe Epilepſiam, quæ à duplicis cauſæ concurſu graviſſima fuit,

Oculos interquebat, convellebatur, Spuma magna copia, &c.] Si affectio ſit primaria in cerebro, totum corpus & facies partes convelluntur. Pituitam cognoſcetis ex ætate puerili, & ſpuma admodum copioſa: Spuma autem circa os, & involontarius ſeminis, urinæ & excrementorum alvi exitus, non ſunt ſigna Epilepſiæ neceſſaria, ſed tantum vehementis, propterea dicebat *Rhaſes*, Quod ſi Spuma ſoperveniat, & ſemen, aut urina, aut alvi excrementa egerantur, tunc paſſionem eſſe graviorem: Nam ut docuit *Gal.2.aph.43.* Spuma fit ex inſigni agitatione & motu ſucci pituitoſi in cerebro exiſtentis. *Saxonia Prælect. Pract.parte 1.cap.15.* Ex his indiciis conſtat Puſionem affectum fuiſſe Epilepſia idiopathica, quia faciei partes convellebantur, & quia infantium cerebrum debile facile percellitur: Eandem à pituita fuiſſe genitam, ob ſpumæ copiam & ætatem pituitæ feracem.

Brachium convulſorio modo agitabatur.] Epileptici quidam in terram proſtrati pectora ſua manibus graviſſime tundunt & cohiberi ſe ægre tolerant; nam cum præcordia ſpaſmo affecta & præpedita, movere ſe ſolito more non poſſint, ſanguiſque in iis ſtagnans non ſine inſigni cordis gravamine vitæ ſuffocationem

minetur,

minatur, tunc fit ut laborantes, cerebro licet inſcio, meto naturæ inſtinctu thoracem percutiant, nimirum ut præcordia ita concuſſa, & velut exagitata, motus ſuos redintegrent, adeóque ſanguis à ſtagnatione, & cor à gravi oppreſſione vindicentur. Non abſimili ritu id fieri videtur ac cum dormientes aut titillati aut pulicum morſu vellicati, illico locum affectum inſcii confricant aut ſcalpunt.

Occurrebat ſpuma magna copia] Epilepſiæ ſymptoma maxime pathognomonicum habetur, ſi affectis in terram proſtratis, & convulſiones horrendas paſſis, Saliva ſpumoſa ex ore effluat, quæ quidem à cerebro conſtricto in palatum exprimi putatur. Verum enim vero, ut concedatur hoc ſpumæ effluvium ſæpenumero Caduci ſignum eſſe, tamen illud non ita huic morbo appropriatur, quin idem in apoplexia, in caro, in affectibus hyſtericis, aliiſque convulſivis interdum accidat; Porro ejuſmodi Spuma haudquaquam à cerebro deſcendit, nullus enim per quem tranſeat meatus pateſcit: Verum à pulmonibus inflatis ac uſque ad laryngem elevatis, unde velut cum efferveſcentia quadam & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: Urgente enim Caduci paroxyſmo, cum plerique nervi in toto corpore contrahuntur, etiam qui pulmonum & diaphragmatis motibus inſerviunt, ſpaſmos immanes paſſi, præcordia omnia ſurſum elevant, eáque in ſiſtole diuturna fere immobilia continent, ita nimirum ut pulſus & reſpiratio vix ac ne vix perficiantur: Interea quia ſanguis intra cordis ſinus coercitus ipſum diſtendit admodum, ac fere opprimit, Pulmones utcunque impediti ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinata & ſpiſſa agitatione quoquomodo ſanguinem è corde exantlare ſatagunt; à quo ipſorum niſu, aër humiditatem viſcoſam crebra reſpiratione ſuccutiens, ut agitatum ovi albumen in ſpumam attollit, mox ſurſum in oris cavitatem elevat & illinc ulterius foras propellit. Quare ſaliva ſpumoſa etiam in aliis affectibus, ubi nervi pneumonici aut contrahuntur, aut à functione ſua obeunda inhibentur non raro ſuccedit. *Th. Villis Pathologia cerebri cap. iij.*

Observatio VI.

Epilepticorum cerebrum, ventriculi & ſacra fiſtula plerumque limpida aqua imbuta ſunt & repleta.

PLuries invenimus in cerebri ventriculis ſacráque fiſtula aquam limpidam, tenuem & puram, quam flavam, vel bili colore ſimilem, vel etiam alium humorem: Majoríque itaque ex parte, ſi non ſemper, paralyſin excitat tenuis limpidáque aqua in cerebri ventriculis atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiori parte nervos irrigat, quoad pervenerit ad eorum extremitatem: De Epilepſiæ cauſa, idem quaſi aſſerendum opinor, nam ſimilem aquam *in Epilepticis & apoplecticis multoties vidi, &c.* Nihil in cerebri ventriculis pituitæ, nullam in iis obſtructionem, & non plus tenuis humoris aquoſi & limpidi in medio ventriculo, atque in reliquis deprehendere quivi, cæterum totam cerebri ſubſtantiam inveni aquoſa humiditate infarctam, ventriculóſque omnes eadem aqua plenos. *V. Coiter lib. obſervat. Anatom. & Chirurg.*

SCHOLIA.

AQua lympida] Lymphæ, Etſi hactenus vaſa lymphatica in cerebro conſpicua non fuerint, credendum tamen id iis non carere, ſed ob teneritudinem & tenuitatem exhauſta lympha, viſum effugere: Ratio cogit multiplex ea admittere, & 1°. neceſſitas eadem quæ in cæteris partibus ubi reperiuntur, ad ſuſcipiendam ſcilicet lympham cerebro inutilem & gravem, peracta nutritione: 2°. aquæ copia ſæpe in capite reperta, à ſero aliis vaſis concepto, arteriis præſertim, omnino alienæ, quod etſi tenue, coloris tamen non eſt expers. 3°. Vas illud excretorium in natiua tunica, à Clar. Nicolao Stenone repertum, quod ſobolem eſſe eorum vaſorum veriſimile eſt, cum lympham puram effundat.

Observatio VII.

Epilepſia ab aqua cerebrum alluente, cum puſtulis; ventriculi vitio, &c.

PUella unius anni diarrhoea corripitur, febre, capitis dolore, &c. tandem Epileptica obiit. Ventriculus erat in ſiniſtra parte nigricans, viridi humore refertus. Cerebrum librarum quinque copioſa aqua circumfuſum, aderant ipſi puſtulæ aqua plenæ. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio VIII.

Epilepſia à ſero tenui cerebrum madefaciente & ventriculos implente.

JUvenis mulier, (*de qua Tit. de Paralyſi*) ad extremum delirio ac Epilepſia occubuit. Ex cerebri ſubſtantia inter diſſecandum effluxit aqua tenuis & rubicunda, quod vaſorum inciſioni adſcribendum; nam aqua, qua omnes ventriculi ſcatebant, fuit tenuiſſima & limpidiſſima.

Observatio IX.

Anatome Epileptici pueri, cujus cerebri ventriculi tres aquam limpidam continebant.

FIlius Dom.N. decennis ex alto cecidit: Quum autem nec vulnus nec contuſio aliqua externa appareret, nec febricitaret, morbus neglectus. Poſt menſes quinque aſthmaticus factus eſt, gibboſus: Tandem accidit catarrhus, ſiniſtri lateris reſolutio & nonnulli paroxyſmi Epileptici.

Capite aperto lapis membrana incluſus in poſteriore parte capitis, inter duram & piam matrem inventus; In tribus cerebri ventriculis, hoc eſt, in duobus anticis & medio, ultra duas libras aquæ limpidæ reperimus. *Vide lib.2.tit.de Gibboſitate.*

Observatio X.

§. 1. *Epilepſiam excitari à ſero præcipue poſticam capitis partem opplente, oſtendit Anatome.*

EPilepticos affectus à ſero caput opplente, & præcipue poſticam ejus partem excitari, partim ex anatome didici, Nam diſſecto anno ſuperiore cadavere Claudii Iuvenis, poſticum caput univerſum aqua turgens repertum, ut non ſolum principium nervorum aquæ innataret, ſed membranæ ipſæ aqua prægnantes & imbutæ, non ſecus atque papyrus aut tela aquæ diu immerſa conſpicerentur: & quamprimum cranium ſectum, aqua ex ea parte defluxit plurima, quin etiam ſanguis in venis ea parte *concretus* inventus, *à frigore* ſcil. *aquæ ſtagnantis.* Partim idem colligere eſt ex *analogia affinium morborum*, ſcil. Catalepſeos. Narrat enim Hollerius in occipite cujuſdam vi Catochi demortui, plurimum ſerum quaſi rufum repertum in cerebro poſteriore, una cum ſanguine concreto in majore vena quæ medium caput perreptat. *Car. Piſo de morbis à ſero ſect.2.p.2.cap.7.*

SCHOLIA.

A *Sero caput opplente*) Cum ſeri in capite collectio foveatur a colluvie ſeroſa rorius, certe propagatio ejus ſeu corrivatio è toto in caput, vel ſenſim ſine ſenſu fieri poteſt, vel cum raptu quodam; ac ſenſim quidem duplici nomine, ſcil. vel trahitur ſerum a parte, ratione nutritionis, vel ſponte ſua idem movetur ad caput, ſive quia ſanguis, præcipue tenuis & aquoſus, ichore bilioſo affuſus, ſuperum affectat a natura locum, ſive quia ratione officii ſequitur motum ſpiritus vitalis. Nam cum ſpiritus vitalis cuique parti laboranti ſuccurrere ſoleat, una cum ſpiritu vitali ſanguis, præſertim arterioſus, ad caput movetur, utpote cujus perpetua fere eſt actio, ac proinde ſerum ad caput abunde confluit. Iam confeſtim in caput idem ſerum rapitur quodammodo, à cauſa quacunque ſanguini in vaſis fervor accidit: tum enim cum in illo fervore tenuem ſanguinis partem ſuſtolli & deſpumare neceſſe ſit, evenit ſeroſam & bilioſam partem ſurſum rapi & caput petere: Quod contingere vidimus in quibuſdam febribus, à qua cauſa, affluxu ſcil. ſeri bilioſi, oppletum cerebrum tentatur epilepticis inſultibus. *Idem ibidem.*

Ex analogia affinium morborum ſcil. Catalapſeos, &c.) Platerus utriuſque cauſam deducit ab effuſione ſeu profuſione ſpirituum animalium in nervos cerebro continuatos: quæ à duabus cauſis præſertim proveniens, diverſa nonnihil accidentia profert; quarum prima eſt, *ait*, nimia & vehemens perſeveránſque ſenſuum internorum operatio, per quam uti in cordis magnis paſſionibus adeo ſpiritus vitales efferri videmus, ut animi inde defectus ſequatur, ita & ſi per vehementiorem cogitationem & intentionem in rem aliquam, ſpirituum animalium fiat in externorum ſenſuum organa diſſipatio, accidere poteſt ut velut attoniti leviter ſtupeant, & vel mox iterum remeantibus illis, ad ſe redeant; vel ſi diutius perſeverent diverſæ catalepſeos ſpecies excitentur. In quibus ſi non penitus ſpiritibus effuſis, portiones aliquæ illorum in cerebro remanſerint, ſenſus quoque aliquos perſiſtere, aliis ceſſantibus, & prout in nervos effunditur, motus quoque vel ſaltem permanere, aut cum rigiditate ſeſe, citra concuſſionem, exerere poſſe, ſi nulla nervorum fiat contractio: utique tamen quoque ſi per animi violentum affectum adeo ſpiritus efferantur, ut aliquandiu ſe recolligere nequeant, Epilepticorum inſtar illos corruiſſe vidimus in quibuſdam, qui cum in magnis conventibus perorabant, ob nimiam animi & ſenſuum contentionem, ſpiritibus agitatis hoc paſſi ſunt: Unde forte quod idem ob eam cauſam in comitiis aliquibus contingere ſolebat, Epilepſia comitialis morbus dictus fuit: Altera & frequentior profuſionis ſpirituum in nervos cauſa, unde graviora Epilepſiæ & Catalapſeos ſequuntur ſymptomata, cerebri irritatio exiſtit, talis per quam facultas illius expultrix excitata, ad excutiendum quod moleſtum eſt inſurgit.

Concretus à frigore aquæ ſtagnantis) Concretionem ſanguinis præceſſit illius à ſero ſecretio, per coagulationem quandam: ſic lactis pars caſeoſa quandiu ſero confuſa eſt, liquida permanet, accedente vero cauſa coagulante, ſerumque ab ea ſequeſtrante, illico craſſitiem adipiſcitur. Idem de ſanguine eſto judicium; concretio autem ſanguinis potius partibus heterogeneis, divulſionem facientibus, ſero commixtis, quam illius frigiditati adſcribenda eſt.

§. 2. Puella trium annorum poſt clamorem horrendum inſultu correpta eſt Epileptico. Sciſſa mortuæ cerebri ſubſtantia, ſtagnantes aquæ citrinæ, nervorum conjugationes inundantes, nobis patuerunt. *Vide lib.2.tit.de Tuſſi.*

Observatio XI.

Epileptici inſultus à ſeroſo humore in cerebri ſubſtantia & ventriculis.

Filia D. N. ſeptennis cum dolore capitis gravi paroxyſmos quoque epilepticos paſſa eſt, cum ſpuma in ore: Conſilium inituris nuntiatum eam novo paroxyſmo Epileptico ſublatam, ac poſt mortem puris aliquid per nares effluxiſſe, quod nobis abſceſſus latentis ſuſpicionem fecit.

Sub cerebro aperto nihil repertum præter ſeroſum humorem in cerebri ſubſtantiam & ventriculos effuſum. *Laz. Riverius Obſerv. 37. cent. 1.*

Observatio XII.

§. 1. *Epilepſia ab aqua limpida in cerebro, ventriculis & Sacra Fiſtula*

Secui mulierem quæ poſt colicam paralytica facta eſt, ad extremum Epileptica occubuit: Ex mortuæ cerebro effluxit aqua tenuiſſima ac pura, ut & è cerebro & ventriculis, Sacra fiſtula eadem plena fuit. *Vide tit. de Paralyſi.*

§. 2. Hippocrates cum ovicularum Epilepſia ſublatarum cerebra, aquæ liquore plena reperirit, eum morbum inde tradidit diffundi: Quidam puerulus levi Epilepſia arripiebatur, cujus mox in dies intumeſcebat caput, ut tandem morbo, cui nomen eſt Hydrocephalus, diutereneretur. Hujus jam defuncti cerebrum tenui ſero perfuſum erat, & hic ſemel tantum Epilepſia attentatus fuit. *C. V. Schneiderus l. de Catarrhis ſpecial. p. 257.*

Observatio XIII.

Epilepſia in Apoplexiam deſinens à ſero acri in cerebro, inter meninges & in ventriculis ſtagnante, cum vermibus in inteſtinis.

Anno 1672. die 23. Maii, in Xenodochio, vir annorum circiter xxx. habitu carnoſo, pilis nigris, temperamento ſanguineo melancholicus, diſſectus eſt à DD. *Glaſero* Qui occubuit tandem *Epilepſia terminata in Apoplexiam*, cum anno ante ægrotaret febre lenta, dein intermittente, ictero, quartana, hydrope, à quibus malis ſibi videbatur convaluiſſe ut nulla videretur aqua adeſſe, ſed verſa pagina è vivis exceſſit, in cujus corpore ſequens anomalia inventa.

In infimo ventre 1. Hepar ingentis magnitudinis & ponderis, licet mollitie naturale, colore verò livido, duplo fere majus erat quam natura eſſe deberet. 2. Lien etiam duplam magnitudinem vel triplicem ad naturalem habebat, ſubſtantiam flaccidâ, friabilem, colore ad lividum accedens; Scirrhus neque in hepate neque in liene reperiabatur. 3. Epiploon putridum, à quo meſenterium infectum inflammatione tentatum. 4. Inteſtina copiam magnam vermium continebant, ut aliquibus locis inſtar nodorum complicarentur: aqua pauca, aut fere nulla reperiebatur: infimi ventris reliqua erant naturalia. 5. In thorace cor flaccidum, molle, ita ut ſubſtantia cordis tantum dimidiam craſſitiem contineret, quam habere deberet; Capſula cordis aqua repleta, uti & in toto thorace ſeri magna copia ſtagnavit. 6. Pulmo in ſiniſtra parte adnatus, cœterum ſemi putridus. 7. In capite inter piam & duram matrem, ubique, uti & in ventriculis, magna *ſeri* copia ſtagnavit, *cujus ſapor acris*, ſubacidus & ſalſus & parum exedens repertus. Venæ circa membranas valde turgebant. In tertio ventriculo, inter anum & vulvam, ponticulus inſtar duorum nervorum complicatorum reperiebatur, colligans quaſi crura cui innitebatur ſeptum lucidum; Exterior cutis color lividus erat; ob ſanguinem per circulationem revertentem, circa cutem ſtagnantem. *Ex communicatione Clar. DD. Mangolt Medici Baſilienſis.*

Scholia.

Epilepſia terminata in apoplexiam) Quia ſerum dum circa meninges inerrabat, acrimonia eas vellicans Epilepſiam induxit; Idem in cerebri meditullium effuſum, per ejus oppreſſionem Apoplexiam peperit. In apoplexia à ſanguine oborta idem obſervavit Excell. *Wepferus* hiſtoria 2. Apoplecticorum p. 332. Ceſſante *ait*, Epilepſia, fortiſſima apoplexia ſupervenit, ſanguine largius inter cranium effuſo, tum quia fluxibilior à violentiſſimo motu redditus fuerat, tum quia corrugato cerebro, fortius ſuperne exprimebatur & inferne aſcen u liberiore prohibebatur. Cur autem apoplexiæ mutuo ſuccedat Epilepſia, id fieri cenſet *Avi-*

cenna

cauſa quia piſcita in ventriculis cerebri concluſa, ebullitionem ibi patitur: Sed dum fit ebullitio flatus & vapor elevatur, hic replet membranas ventriculorum, quæ ſtatim concutiuntur, unde fit convulſio Epileptica.

Serum ſapor acris) Urinæ liquor (qui ſerum eſt humorum) analyſi ſpagiricæ expoſitus in has partes, velut principia, poteſt reſolvi inter deſtillandum; 1°. aſcendit quicquid ineſt ſpiritus vinoſi cum aqua diluti, verum exigua admodum quantitate, ut non facile ſit ipſum guſtu percipere: 2. ſuccedit latex aquoſus in proportione ſatis larga, cui ſalis, ac præcipue ſulphuris particulæ quædam laxiores commiſcentur. 3°. caſtillant aqua valde penetrativa, quæ vulgo ſpiritus vinoſi fere expers, maxima ea parte tantum phlegma eſt Sale inſigniter aculeatum. 4°. poſt humiditatem penitus exhalatam, in fundo cucurbitæ altera ſalis portio cum terra remanebit. *& Willis Tract. de urinis cap.* 1. Hinc conſtat qua ratione ſerum Epilepſiam pariat, ſcil. non obſtruendo, ſed qua continet in ſeſe partes acerrimas, quæ expultricem irritant & vellicant: Ideo *Saxonia prælect. pract. cap.* 15. de materia quæ reperitur in ventriculis cerebri verba faciens, ait aqueam, niſi ſit permiſta ſucco bilioſo, nec ſit flava aut viridis, non facere Epilepſiam: atque inde eſſe quod in plurimis cerebri vētriculi reperti ſint aqua ſimplici repleti ſine Epilepſia, in aliis inventa ſit aqua bilioſa in ventriculis, quos Epilepſia interemit.

Epilepſiæ terminata in apoplexiam) Non eſt inconveniens (ait *Martianus* comm. 3. in lib. Hippocr. de Glandulis, unum eundemque humorem modo apoplexiam modo epilepſiam inducere, quando quotidie obſervatur Epilepticorum pleroſque à ſupervenienti apoplexia è medio tolli: Imo quotieſcunque humor, qui cerebrum infeſtat, acris eſt & mordax, quia facultatem inde non irritari non eſt poſſibile, ideo convulſionis motus ſemper inducitur. Etiam Hippocr. in apoplexia l. c. cerebrum convelli ait, quod quidem non obſervatur, ſi quidem convulſio apoplexiæ penitus adverſari videtur, quando hæc motus privationem, illa vero motum injuſſum & p.n. imponat: Sed Hipp. acutiſſimus ſpeculator, cauſam apoplexiæ reſpiciens, quæ acris & rodens materia exiſtit, impoſſibile eſſe exiſtimavit cerebrum non convelli, dum ab illa materia acri irritatur, quandoquidem ex 7°. Epid. conſtat omnes motus convulſivos à ſtimulata facultate pendere: Quia igitur cerebrum ab acri materia roditur, facultatem irritari neceſſe eſt, quæ ut quod moleſtat expellat, cerebrum motu convulſionis movet; verum quia ſpiritus animales per nervos, ad motum præſtandum, ferri prohibentur, motus illi convulſivi cæteris partibus non communicantur, & ideo motus nullus ad ſenſum fit conſpicuus; Si autem idem humor acri qualitate ſanguinem in cerebri ſinubus exiſtentem corrumpat, ita ut inſtatur, & naturali motu privetur (in hoc enim eſſentiam apoplexiæ Hippocr, repoſuit) quia ſpiritus animales ad motum efficiendum concurrere non poſſunt, ideo convulſio, quæ in motu p.n. conſiſtit, in partibus ultra cerebrum non percipitur: quamvis ipſum cerebrum irritatum intimius concuti convellique rationabile videatur Hippocr. ſed ſenſus & motus privatio tantummodo apparet, quæ duo ſymptomata apoplexiæ eſſentiam conſtituere exiſtimantur. Si vero ab humore prædicto non fiat corruptio & coagulatio in ſanguine, quæ lationem impediat animalium ſpirituum, ſed facultatem tantummodo ipſius cerebri irritet, tunc ſpiritus importuno illo motu agitati, convulſionis motum faciunt, iiſdem quod moleſtat expellere tentantibus, unde totius convulſio oritur, quæ communiter Epilepſia dicitur.

Observatio XIV.

§. 1. *Epilepſia ab obſtructione ventriculorum cerebri non fit, eo quod in defunctis ejus nullum veſtigium appareat.*

IN ſectione Epilepſiæ defunctorum nullum obſtructionis veſtigium apparet, ſed modo macula, modo humor ater & ſpumoſus, modo nihil prorſus. *Henricus Petræus Noſol. Harmon. lib.* 1. *Diſſert.* 11.

Scholia.

OBſtructionem à Galeno poſitam, factam ab humore frigido, craſſo & viſcoſo, ventriculos cerebri non integre obſtruente reiicit Vir Clar. 1°. quia ſi fieret ab obſtructione ſequeretur privatio, aut ſaltem diminutio motus; at vero omnes partes præter voluntatem ad motus violentos hic concitantur. 2. quia eſſet eadem cum apoplexia, vel tantum majoris & minoris ratione differrent, nec tam diverſa haberent ſymptomata, cum eadem utriuſque ſtatuitur cauſa, idem ſubjectum, idem læſionis modus, deſineret etiam ſicut illa in paralyſin. 3. quia in Caro ſequerentur ſymptomata Epileptica, quia talis adeſt cauſa. 4. Sternutatio, ſingultus & vertigo, quæ maximam cum Epilepſia ſimilitudinem habent, à ſimili obſtructione fierent. 5. Subita invaſio & ſolutio non poteſt eſſe ab humore craſſo difficulter mobili & diſſipabili, nec locus eſt in quem tanta copia tam cito detrudi queat. 6. Ob rationem in textu allatam. 7. quia vacuationis poſt paroxyſmum qualitas id ipſum redarguit; oſcitant enim, ſternutant, ſpumam per os reddunt, pandiculantur. Probabiliorem eorum ſententiam ſtatuit, qui vaporoſam & tenuem materiam, ſive ut Pelops Galeni præceptor nominabat, [illegible], Epilepſiæ cauſam eſſe ſentiunt, quæ vel acrimonia & adſtrictione, vel qualitate venenata & maligna cerebrum nervorumque principium vellicando & moleſtando, conſtrictionem & anguſtiam meatuum inducat, & ſenſibiles partes ad noxii expulſionem ſtimulet. Vide plura l. c.

§. 2. Complurium Epilepticorum cerebrum diſſectum nihil habuit ex quo obſtructio colligi poſſet: Diſſecti enim alii ſunt *in quibus ventriculi* aqueo humore, aliquando etiam cruento pleni apparuerunt, quamvis Epileptici nihil paſſi fuiſſent. *Eraſtus Parte* 4. *Diſput. contra Paracelſum.*

SCHOLIA.

QVamvis *Epileptici nihil.*) Quippe ex ſententia *Fernelij* defuit qualitas occulta & venenata, proxima hujus mali cauſa. Eum impugnat *Saxonia* Prælection. Pract. p. 1. cap. 15. §. 6. quod non poſſit cauſam reddere cur in corporibus ſanis per ſomnum tantum, crapulam & ebrietatem, per ſonitum vehementem, terrorem aut mœrorem, odorem galbani aut myrrhæ ſtatim excitentur epileptici: Statuit autem qualitatem iſtam quandoque eſſe manifeſtam, quandoque occultam: priorem elevari ait ex pituitoſo ſucco, ſalſo, acido melancholico, ex pure, ſanguine, ſive concreto ſive adhuc in vaſe exiſtente.

In quibus ventriculi) An poſſint eſſe in Epilepſia locus affectus, vide infra cap. 19. illi, ex Columbo & aliis, ſuccinguntur membrana tenui, ex pia ortum ducente, ſenſu exquiſito prædita, ut ideo hac irritata, aut aliqua ex parte repleta, fiat Epilepſia.

OBSERVATIO XV.

Epilepſiæ cauſa ſæpe eſt humor limpidus calidus & acerrimus.

MOrbum comitialem ab humore limpido, calido & ſalſo, aquæ fortis aurificum æmulo nonnunquam ortum novimus.

SCHOLIA.

FErvorem & acrimoniam non vereor ſero tribuere, quo aliquando ſaturata eſt pituita prope cryſtallina. Cogitent quæſo Naturæ conſulti quam ſit fallax caloris vel frigoris à colore iudicium: Norunt id optime qui mineralia & metalla, ignis beneficio in varias partes dirimentes, prolectant liquores ſubtiliſſimos ac limpidiſſimos plane igneos, quibus nullum, quantumvis puriſſimum, reſiſtit metallum; Eadem vero principia ſunt omnium quæ terræ ſinu conduntur, quæque eam veſtiunt ad mortalium nutritionem; Proinde nec mirum humani corporis ſuccos alibiles eorum repræſentare naturam, quibus inſigni acrimonia immoderatis, & calore propemodum igneo præditis conficiuntur ac ſuſtentantur. Cruda porro etiamnum excrementa quandoque ex putredine incaleſcunt, vel excedente qualitate ignea contrahunt acredinem, quæ non raro cutem adeóque carnem ipſam exedit: Hinc Galenus, non minus verè quam diſerte de cauſis ſympt. c. 6. lib. 5. pruritum pituitæ nitroſæ adſcripſit. *J. Rhodius obſervat. 29. cent. 1.*

Humore calido & ſalſo) Hinc Paracelſo *Salinus* eſt hic morbus, quippe chronicus de ſale, ſtabiliore principio, participare ipſum oportet. Item *vitriolatus*, quia omnes vitrioli proprietates, tincturas & ſymptomata ſecum circumfert; quas tincturas exhalando temporis intervallis, malignas, acres, acidas, adſtringentes & corroſivas ſpiritibus vitalibus & animalibus, ſymbolum & conſpirationem habentibus, nullo negotio commiſcet. Fomes ſiquidem tetri hujus vaporis eſt mucilago tartarea ſeu impura, quam alias phlegma vocant, pituita acida, ſanguis grumeſcens & putreſcens, bilis porracea vel æruginoſa, melancholia aduſta, qui humor ob copiam ſalis vitriolati, aluminoſi & armoniaci, quandoque & antimonialis & arſenicalis: phlegmate mercuriali & ſulphure glutinoſo exutus, inſtar *aquæ fortis* ſummam acrimoniæ, fermentationis, corroſionis, & penetrationis violentiam acquirit, adeoque omnium acerbiſſima, graviſſima & exitialiſſima corpori ſymptomata infert. Cùm enim pungentiſſima ſalia exquiſitiſſimi ſenſus partes lancinant ac vellicant, & tota ſubſtantia cerebrum infeſtant, aciditatéque ſtyptica ventriculos coarctant, vaſaque conſtringunt, & ſulphurea fuligine ſpiritus obnubilant, convulſiones, luctæ, diſtorſiones, ſenſuum, tam exteriorum quam interiorum interceptiones, aut interitus etiam conſequuntur; pro diverſa liquoris & vaporis mercurialis & ſalini copia, acrimonia, aciditate atque virulentia. *Heurn.*

Petræus Noſologia Harmon. Diſſert. VI. lib. I.

OBSERVATIO XVI.

Epilepſiæ obnoxiæ oves & capræ, ob redundantem fœtidam in cerebro humiditatem.

CErebrum humidius quam pro natura exiſtit, & pituita exundat, ita ut crebriores defluxiones contingant, neque amplius fieri poſſit ut pituita excernatur, neque ut cerebrum reſiccetur, ſed irriguum & humidum eſſe neceſſe eſt: Id ipſum autem præcipue ex Ovibus hoc morbo correptis quis cognoſcere queat, ac præſertim Capris, quæ frequentiſſime hoc morbo prehenduntur. Harum ſi caput ſecueris, cerebrum humidum & ſudore redundans, & male olens deprehendes: Ex quo certe cognoſces morbum non Deum corpus infeſtare, Sic etiam in homine ſe res habet, cum enim inveteraverit morbus, amplius curari non poteſt, cerebrum enim à pituita eroditur & colliqueſcit; quod colliquatum eſt in aquam vertitur, foris cerebrum ambit & circum circa alluit. *Hippocrates lib. de Morbo Sacro.*

OBSERVATIO XVII.

§. Epilepſia ab humore fœtido in cerebri ſubſtantia.

DEprehendimus in altero, cerebri ſubſtantia *humorem fœtidiſſimum*, eúmque exiguum contineri: ventriculos tamen & meatus omnis humoris omniſque obſtructionis expertes. *Fernelius de Abditis lib. 2. cap. 15.*

SCHOLIA.

H*Umorem fœtidiſſimum, &c.*) Præter inanitionem & repletionem, vulgares Epilepſiæ cauſas. *Saxonia* Prælect. Practic. pa. t. 1. c 15. Irritamentum cum cæteris neotericis ponit, Quanquam nullus iſtorum, ait, exponat quale ſit hoc *irritamentum*: Id autem dupliciter fit, Aut repleta parte ſentiente, cujus facultas expultrix ſit valida, quæ propterea ſtatim inſurgit ad expulſionem rei nocentis: Hujus cauſæ, occultis tamen verbis, meminit *Galenus* 3. de loc. aff. c. 7. circa initium, nam poſteaquam declaravit fieri Epilepſiam ex craſſo humore ac pituitoſo, ſubjungit convulſionem fieri concutiente ſe ipſum cerebro, ac moliente expulſionem rei nocentis: Aliud *irritamentum* eſt tantum qualitatis ſive acris & mordacis, ſive venenatæ. Primam irritamenti ſpeciem non admittunt *Eraſtus*, neque *Rondeletius* aut *Fernelius*, aut *Holl.* qui propterea non poſſunt reddere cauſam, addit *Saxonia*, Cur in capite per eſſentiam repleto, aut melancholia, aut pituita, aut aliis humoribus, vel alia materia extranea, ut in caſu præſenti; Aut tumore obutto, ut in præcedenti, frequentes fiunt convulſiones Epilepticæ, & illæ quidem univerſales. Nec quoque cauſam reddere poſſunt cur aliquando mutuo ſe excipiant Epilepſia & Apoplexias, Epil. & Melancholia, item Fatuitas & Phrenitis: Ejuſmodi Epilepſia non poteſt fieri ex repletione partium infra caput, nam functiones principes & ſenſitivæ inſigniter patiuntur: Itaque cauſa tunc temporis nulla eſt alia, quam portio hujus materiæ quæ replet partem ſentientem, quam dum natura tentat excutere motum facit convulſivum.

OBSERVATIO XVIII.

§. *Epilepſia orta à pauco humore putri inter calvariam & craſſam meningem deliteſcente.*

ALiquando obſervavimus è ſummo capitis vertice, in quo ſub pericranio vitiatus venenatúſque humor coercebatur, vaporem manifeſto ſenſu intro ſubire, qui Epilepſiam concitaret, hancque poſtea cauſtico perſanatam medicamento; Ita proculdubio exiſtimari debet intus, *vel circum meningas, vel circum cerebri ſubſtantiam*, vitium contineri veneni æmulum, cujus ex intervallis impetu facto Epilepſia ſuſcitetur: Aperto Epileptici Philoſophi, qui deceſſerat, capite, qui vehementiſſimo *dolore circa ſinciput* torquebatur, deprehendimus craſſiorem meningem ea ſede calvæ oſſi adhæreſcere, pauculo humore putri interjecto. *Fernelius Pathol. lib. 5. cap. 3. & lib. de Abditis 2. cap. 15.*

OBSERVATIO XIX.

§. *Epilepſia ab humore tenui & craſſo in ventriculis cerebri.*

OBſervarunt præſtantiſſimi Anatomici pleroſque diſſectos, habuiſſe ventriculos cerebri aqua ſimplici repletos abſque Epilepſia: Contra verò Epilepſia laborantes poſt mortem inventi ſunt habere in ventriculis *aquam bilioſam, Aut ſaltem ſuccum craſſum fœtidum. H. Saxonia prælect. pract. cap. XV. n. IX.*

SCHOLIA.

V*Entriculos aqua ſimplici repletos.*) A multis impugnatur Galenus, quod ab imperfecta ventriculorum cerebri obſtructione Epilepſiam naſci dicat: Etſi vero cauſa hæc ſit infrequens, non omnino tamen impoſſibilem eſſe quidam ſtatuunt, quod omnis irritatio fiat à materiæ quantitate aut qualitate: Quantitas autem materiæ morbiferæ, naturæ gravis, ejus expultricem laceſſit, Si ergo humor ventriculos cerebri obſtruens naturæ moleſtus ſit, quidni cerebrum ad illius excluſionem inſurget? Rationes Fernelii ſic evertunt. 1. Si, inquit, Epilepſia ab humoris copia fietat, in ſopore ea maximè contingeret? ℞. humorem ſoporis cauſam ſubſtantiam cerebri, ſenſu deſtituti, obſidere, non ventriculos, hinc nulla expultricis irritatio, in ventriculis maximè reſidentis: 2. Cum Epilepſia citò ſolvatur, cur eam paralyſis non excipit? ℞. In apoplexia, cum debilis ſit expultrix, ad viciniores partes detrudi materiam, ſuccumbit enim ea præ humoris copia, in Epilepſia vegetiorem eſſe, ac ad emunctoria excrementa pelli: Demum falſum ſupponere Fernelium, ad Epilepſiam non ſequi paralyſin; quod à multis id obſervatum ſit, Imo non raro apoplexiæ præcurſor eſt Epilepſia, quod anno 1657. Neocomi Helvetiorum in Caupone quodam vidimus, qui paroxyſmos Epilepticos plures ante apoplexiam brevi lethalem ſuſtinuit. Nec Galeni argumenti vim expugnarunt, qui illi objiciunt ut completa ventriculorum obſtructio integram functionum abolitionem infert, ſic incompleta imminutionem earum, non depravationem inferre apta eſt: Nam in integra obſtructione, natura mole obruta onus excutere non tentat: In imperfecta autem ſatis ſupereſt roboris ad noxii excluſionem: Sic, ſi Pulmo totus catarrho oppleatur, nulla ſequitur tuſſis, quia ſcilicet impar eſt expultrix copiæ materiæ, ac ne tentat quidem ſarcina ſe liberare, ſequitúrque tantum ſumma dyſpnoea: Si minori copia humor influat, ad expulſionem ſe accingit pulmo. *Riverius cap. de Epilepſia.*

In ventriculis) Cerebri ventriculos ſimili humore repletos, aut alio modo affectos, apertis defunctorum capitibus adinvenere multi Medicorum, ut Smetius, Coiter, Thevartus, Salmuth, Riverius, Glandorpius, Bontius, Falcoburgius, teſte D. D. Bartholino, Borellus, Rhodius, Petrus Pauvius; Vis expultrix naturalis ab ejuſmodi vitiis cerebri & meningum, ac etiam à ſero innatante æque laceſſi poteſt ac à dolore & à malis cæterarum partium, &c. *C. V. Schneiderus l. de catarrh. ſpecial. p. 274.*

Aquam bilioſam, aut ſuccum craſſum fœtidum.) Qualitas irritans in variis latere poteſt humoribus, in pituitoſo ſucco; ſalſo, acido, melancholico, impure, in ſanguine, tum concreto, tum vaſis concluſo: Ex Bile, quam

quam *Hippocr.* hoc negaverit lib. de morbo ſacro, experientia tamen docuit in corporibus bilioſis & ingenioſiſſimis viris, qualis fuit *Cæſar* & *Mahumet*, frequentes factas eſſe Epilepſias. Ideo *Galenus* 2°. de locis 5. refert hiſtoriam Grammatici, qui cum diutius à cibo abſtineret, Epilepticus fiebat, non aliam ob cauſam quam bilem: Melancholicum ſuccum parere poſſe Epilepſiam ait *Hippocrates* Epidem. 6. ſect. 7. ubi ait Epilepticos fieri melancholicos, & viciſſim. Ne autem putetis hoc fieri quod tota materia melancholica tranſmutata à ſubſtantia ad ventres pariat Epilepſiam, nam ſi hoc eſſet, ſequeretur ſublata acceſſione Epileptica, melancholiam aliquo ſaltem temporis ſpacio defecturam, quod tamen non eſt, imovero cum primum deſinit Epilepſia, melancholia eſt in ſuo robore; Itaque cauſa tunc temporis nulla eſt alia quam portio hujus materiæ quæ replet partem ſentientem, quam dum natura tentat excutere, motum facit convulſivum. Aliquando etiam ſanies & ſanguis corruptus Epilepſiam facit, ſic obſervavi in filia cujuſdam Nob. Patavini diſruptum in capite abſceſſum vehementiſſimam peperiſſe Epilepſiam; quæ tamen eſt ſublata, expurgante natura ſaniem per aures, per oculos & nares. Sic quoque in magnis cerebri contuſionibus & vulneribus, extravenato ſanguine, neque exitum habente fit Epilepſia: Nonnunquam ex ſuppreſſa urina, cujus rei hiſtoriam habeo ego ſingularem cujuſdam monialis, cui ſupervenit Epilepſia ob ſuppreſſionem urinæ ſupra renes factam, renibus ipſis anguſtatis partim à calculis, partim ab inflammatione. Fit & Epilepſia cum repente aliquis cutaneus affectus retrocedit; Sic ſcribit Trincavellius lib. 2. cap. 6. patrem & filium ſcabie laborantes & inunctos, recedente ſcabie Epilepſiam incurriſſe. *Saxonia Prælect. Pract. part. 1. cap. 15.*

Ventriculos repletos) Hoc in caſu duplex accedit cauſa anguſtiæ ventriculorum, materia obſtruens, aut ſubſidentia ipſa: nam quadruplex eſt cauſa ſublatæ functionis ſenſitivæ ac principis, ſola obſtructio, ſola ſubſidentia, ſubſidentia cum obſtructione, & ſubſidentia cum compreſſione: Eſt ſola obſtructio, quando fit Epilepſia ex inſigni copia humoris pituitoſi ventriculos obſtruentis, atque univerſum cerebrum replentis, id quod fit quando Epilepſiæ mutuo ſuccedit Apoplexia: Eſt quandoque ſubſidentia, quando ſcil. membranæ ventriculorum cerebri irritamentum patiuntur à vapore aut flatu, aut qualitate mordaci aut venenata, non in ventriculis contenta, ſed ex alio loco confluente: contingit tertio ut aliqua reperiatur materia in ventriculis cerebri, quæ poteſt eſſe aquea aut craſſa, Si ſit aquea, dummodo non ſit permiſta cum ſucco bilioſo, propterea non ſit coloris flavi aut viridis, non facit Epilepſiam, *Idem ibid.*

Aqua ſimplex) De ejuſmodi materia aquea pronuntiat Idem, eam niſi ſit permiſta ſucco bilioſo, nec ſit flava aut viridis, non facere Epilepſiam, quod deſit irritamentum, neceſſarium ad illius morbi productionem. *Vide Obſerv. 17.*

Ventriculi repleti abſque Epilepſia, &c.) Si materia Epilepſiam committens eſt quam confinxit Galenus, cur innumeri catarrhoſi, & quibus multa pituita plenum eſt cerebrum, Epileptici non fiunt? An quia eſt diſpoſitio aliqua, an non? Et ſi eſt diſpoſitio, an prius inducta eſt, an ſimul cum materia inducitur? Si materia id facit, quare non omnes Epileptici fiunt? an quia materia aliam acquirit qualitatem? Qui ſubtili ſunt ingenio, & delicato cerebro, ii facile in Epilepſia cadunt; item qui craſſo & obeſo ſunt corpore, & obtuſo ingenio: An id eadem ratione? Nequaquam, exquiſitus ſenſus id facere poteſt: omnis pars delicata & exquiſito ſenſu prædita, non facile fert tumultum humorum, & tetra adverſaque anathymiaſi prompte feritur: Imo etiam ſolo jejunio facile nervi laborant, & melancholicis, quia aſſiduis agitari curis ſpiritus & ſanguinem inflammant, cerebrum à ſua mole facile obruitur. *Jac. Thevart Annot. 4. in conſil 4. lib. 2. conſil Ballonii.*

Aquam bilioſam) Hippoc. lib. de morbo ſacro, hunc morbum ait pituitoſos non autem bilioſos invadere: Hujus tutelam ſuſcipiens *Martianus*, ait hunc morbum ex ſui natura bilioſos non corripere, quia non eſt veriſimile cum hoc temperamento tantum pituitæ generari, ut corpus, & caput maxime, ad hunc morbum producendum diſponatur: At quia ab erroribus in victu, per repetitas cruditates hujuſmodi humores accumulari poſſunt, ideo non eſſe inconveniens Apellæum Lariſſæum, juvenem temperamento bilioſum (5. Epid.) ſacro morbo correptum interiiſſe, propter errores in victu commiſſos, quo reſpiciens Hippocr. ſubjunxit in hiſtoria *Erat valde vorax multi cibi*, Ex hoc inferens morbo incongruo correptum & interemptum fuiſſe: Pituitam autem ſinceram vix hunc morbum parere poſſe ex ipſo Hippocr. conſtat, qui eodem libro Capras & Oves huic morbo obnoxias pronuntiat, ob cerebrum humidum quidem & ſudore redundans, ſed male olente, accedente nempe humoris putredine: Et paulo poſt ſubdit cerebrum a pituita erodi & colliqueſcere, quod ſimplex pituita præſtare nequit.

Observatio XX.

§. *Epilepſia ab apoſtemate in cerebro, venis tenuis meningis ſanguine nigro turgidis, &c.*

M*Elancholicus Iuvenis Paralyſi* & convulſione in febre laborans, Epilepſiæ frequentes paroxyſmos patiebatur, &c. In latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo ſanguine nigro & concreto, Ea pars nigricabat & Apoſtema continebat in proxima cerebri parte. *Ex Obſervat. Ioh. Bauhini.*

Scholia.

M*Elancholicus Juvenis*) Hippocr. 6. Epid. ſect. 8. ait melancholicos plerumque fieri Epilepticos & viciſſim, prout in alterutram partem morbus inclinaverit. Si quidem in corpus, Epilepticos fieri vult, Si autem in mentem, melancholicos. *Galenus* 3. de locis, converti in mentem dicit eſſe afficere ſecundum temperamentum: Converti in corpus, afficere ſecundum compoſitionem: Epilepſiam ergo fieri ab humore obſtruente, Melancholiam ab humore intemperiem inferente, mentiſque ſedi tenebras offundente. Clariſſ. Willis (qui melancholiam diſtincte Animam, & quaſi ſeorſim à corpore, ſive cerebro, affici ſtatuit,

Digitized by Google

ſtatuit, quatenus nimirum ſpiritus animales (qui animæ corporeæ hypoſtaſin conſtituunt) à paſſionibus animi violentis inordinationes concipiunt, in quibus cum diu perſiſtunt, totam animam imo & corpus à debita craſi & conſtitutione deflectunt, per mentem ipſam animam intelligit.

Melancholicus juvenis paralyſi, &c.) Quod hic morbus non raro in paralyſin, melancholiam aut maniam delinit, ratio eſt, quia crebris ſpirituum animalium exploſionibus cerebri tonus & conformatio depravatur, ejuſque naturalis ſtatus tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis, etiam alius generis intus admiſſis, ſpiritus figantur, nec amplius in exploſiones juſto procliviores ſint; quin potius vitio interdum contrario imperinducto, ipſorum virtus elaſtica nimium deficit, ita ut ſupra modum hebetes & torpidi evadant: non ſecus ac intenſiora febris incendia ſanguinis intemperies juſto frigidior ſæpe excipit: atque hæ quidem ſpirituum depreſſiones, partim propria ipſorum culpa contingunt, quippe particulis agilioribus nimium exploſis, legniores tantum ſuperſunt & deinceps ſuppeditantur: partim vero cerebri vitio accedunt, eo quod pori & meatus ejus, a crebris caduci paroxyſmis uſque adeo dilatantur & aperiuntur, ut poſtea una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſdam heterogeneis, & diverſimode morbificis aditus pateſcat. *Willis Patholog. cerebri cap. 3.*

Observatio XXI.

§. 1. *Epilepſia ab abſceſſu in cerebro excitata.*

QVæ in cerebro fit Epilepſia, aperto eorum qui è vivis deceſſerunt capite, animadverſa eſt ſæpe aliunde ſuſcitari quam ex ventriculorum infarctu: Cauſam interdum deprehendi Abſceſſum eſſe: *Fernelius Pathol. lib. 5. cap. 3.*

§. 2. Juvenis caput aperuimus qui punctim enſe tenuiſſimo in dextra frontis parte antè xvi. dies ictus fuerat. Calvaria cum utraque meninge perforata, in cerebrum alte penetrarat, Abſceſſúmque fecerat, in quo puris albi unciæ fere tres latebant. xi. vulneris die cum Epilepſia febricitabat. *H. Smetius Miſcellan. lib. x.*

SCHOLIA.

ALiquando ſanies & ſanguis corruptus Epilepſiam facit, Sic obſervavi in filia Nob. Patavini diſruptum in capite Abſceſſum vehementiſſimam pepeiiſſe Epilepſiam, quæ tamen eſt ſublata expurgante natura ſaniem per aures, per oculos & nares: Hic cauſa Epilepſiæ non poteſt eſſe ſola qualitas, nam ſimplex qualitas cito diſſolvitur, neque alius remanet affectus, quod aliquando contingit, ut cum jungitur apoplexia, fatuitas, phrenitis, melancholia; Sed repletio partis ſentientis, cerebri & ventriculorum, quorum expultrix valida inſurgit ad impulſionem rei moleſtæ. *Saxonia l. c.*

Observatio XXII.

Epilepſia à læſione ſubſtantiæ cerebri ab accepto vulnere, cum ſanguinis effuſione, &c.

STudioſus vulneratur in vertice, muſculo maſſetere ſiniſtro, utroque calvam penetrante, & in dextra frontis parte. Sexto die Epilepſiam patitur: Ipſa cerebri ſubſtantia diviſionem paſſa erat: Os autem cranii fiſſuram habebat. Sub cute in occipite, in tempore dextro, & frontem verſus, contuſiones aderant cum ſanguine coagulato interfuſo. Et inter calvam, circa verticem & lambdoidis initium, ex ſanguine grumoſo, macula oſſi inhærens, &c. *Vide l. 4. tit. de vulneribus.*

SCHOLIA.

O*S cranii*) ut Cranium oſſeum evadat, cauſa efficiens ſunt particulæ ſalinæ in ſanguine cerebrum irrigante, quæ interiori ſpirituum animalium operi inutiles, adeóque extra amandatæ, in peripheria ita concreſcunt ac in duritiem ſaxeam congelantur: Enimvero ſanguis verſus caput delatus, uti ſpiritu, ita ſale plurimum abundat: hujus particulæ ſumme volatiles, ſpiritibus conjugatæ, cerebro impenduntur; interim corpuſcula ſalina, quæ fixioris naturæ ſunt, à ſpiritu inſito de cerebro in circumferentiam protruſa, cranium lapideum, velut bullam flatu incloſo ſuperinductam, conſtituunt. *Willis Anat. cerebri cap. 6.*

Observatio XXIII.

§. 1. *Epilepſia à cerebro Sphacelato poſt cranii vulnus.*

VUlneratur quidam in cranio, qui viſus eſt Cheirurgo ſanitati reſtitutus, Egreditur domo & furnus quoddam procurat, altera vero die repente concidit & Epilepſia extinguitur:

Aperitur cranium & dimidium cerebrum Sphaceloſum reperitur. *Philip. Salmut. Cent. iij. Obſerv. xxij.*

§. 2. Cerebrum Sphaceloſum vidit *Glandorpius* Obſervat. 6. atque hinc ortam Epilepſiam.

Observatio XXIV.

In Epilepticæ mulieris Sinu meningis duræ Polypus inſignis repertus.

IN ſinu meningis duræ longitudinali ſubjecti muliebris,publice in Theatro Amſtelodamenſi diſſecti, materia continebatur alba, tenaciſſima, quæ ſinum replebat & ad omnes ſinus rivulos diffundebatur. Epilepſia laboraverat mulier jam ab aliquo tempore,qua etiam extincta. *G. Blaſius Obſerv. Med.* 2. *Parte* 6.

Observatio XXV.

§. Epilepſia à gladioli fruſtulo in ipſa cerebri ſubſtantia impacto.

REtulit Ioh. Dom. Sala, in ipſa cerebri ſubſtantia gladioli impacti fruſtulum perpetuo cuidam,reliquo curato vulnere, ſine detrimento hæſiſſe, niſi quod Comitiali morbo frequentius convelleretur. *Th.Bartholinus hiſt. LXVII. Cent.*4.

Observatio XXVI.

Epilepſia oborta à carnoſo tuberculo in cerebri ventriculo contento.

NUllo ingenio huic malo admodum gravi, quandoque medelam reperiri miretur nemo,qui communis mali cauſas,ut plurimum inexpugnabiles conſideraverit. Quidam ſingulari Ioh. Prævotii fama excitatus, recuperandæ valetudinis ſpe Patavium venerat. Nullo effectu ad ſuos reverſus, quum paulò poſt fato ceſſiſſet,in cerebri ventriculo Tumor carnoſus fuit inventus, qui cerebro compreſſo inanem huic morbo Medicinam docuit. *Ioh.Rhodius Centur.*1.*Obſerv.lv.*

Observatio XXVII.

Epilepſia excitata ab oſſe acuto juxta falcem latente, cui ſucceſſit gangræna duræ meningis.

CApitaneus ex equo repente cecidit aphonus, ubi ad ſe rediit, invadit dolor capitis; poſt ſextum annum, herculeus morbus lethalis. Aperto capite,dura meninx à ſuturâ coronali ad frontem fuit detenta, & in medio cerebro latuit ſat magnum os, acutum, quod ſuo acumine membranæ inflammationi & corruptioni dedit anſam. (*Vide Tit. de Dolore cap.*)

Obseravtio XXVIII.

In Epileptici cadavere anguſtia nativa ventriculorum cerebri reperta eſt.

ANno 1649. adoleſcens quidam 18. annorum Epilepticus in noſodochio Leydenſi, in ipſo Epileptico inſultu mortuus eſt, cujus diſſectionem cum Clar. Falcoburgius aggreſſus eſſet, & inter cætera in cauſam mortis accurate inquireret,Nullam invenire potuit manifeſtam,prterquam quod *ventriculi cerebri nimis erant anguſti* quam alias naturaliter conſtituti eſſe ſolent: In Pectoris vero capacitate humoris ſanguinei coclear unum inventum eſt. In imo ventre omnia optime conſtituta erant, Lien ſolito gravior, ſed boni coloris & habitus: Præterea *membra generationi inſervientia* p. n.erant conformata, nam vaſa ſemen Deferentia vix conſpiciebantur. Præparantia in uno latere deerant, Teſticuli autem intus retracti fuere. *D.Simon Schulzius miſcell.cur.anni* 1671.*Obſer.*62.

Scholia.

A*Doleſcens vaſa generationi inſervientia p.n. conformata*) Epilepſiam interdum ſua ſponte terminari, ac fere tantum circa pubertatem contingit, adeò ut qui iſta periodo elapſa, h. e. ante 25. ætatis annum minime curantur, vix unquam poſtea ſanitatem recuperent; Nimirum circa pubertatem corpori humano duplex alteratio, atque propterea morbi comitialis, aut alterius cujuſvis altius radicati, non raro ſolutio contingit. Nam 1°, hoc tempore humor genitalis in vaſis ſpermaticis congeri incipit, unde ſequitur particulas ſpirituoſas, quæque ipſis accreſcere ſolent nitroſulphureas,&morbificas non tantum in cerebrum, ſed etiam in teſtes deponi, quare ſi heterogenea iſta ſpirituum copula in novum hoc promptuarium uberius inferatur, ex inde cerebrum immunius degens, diatheſin epilepticam, aut alias morbidam non raro exuit. 2. Circa pubertatem, prout ſanguis aliquid cerebro prius deſtinatum, per arterias ſpermaticas genitalibus ſuffundit, ſic etiam fermentum quoddam ab iiſdem partibus per venas retributum accipit, ſc. particulæ quædam ſeminali tinctura imbutæ in maſſam ſanguineam regeruntur, quæ ipſam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inſpirant: quare tunc temporis & corporis & animi dotes ſe potiſſimum exſerunt, pili erumpunt, vox ſonora evadit, fœminis catamenia fluunt,aliáque accidentia ſuperveniunt: quibus liquido conſtat & ſanguinem & ſuccum nervoſum ζυμώσει quadam recenti imprægnari, quam fer-

menta

menta, ſive ſeminia morbifera niſi ab hoc novo fermento naturali ſuperantur, deinceps ſæpe uſque in mortem indomita perſiſtunt. *Willis Pathol. cerebri c.3.*

In ipſo Epileptico inſultu mortuus eſt) Accedente forte caſu, qui in vehementi affectu fere accidit. Notandum autem monet Clar. Willis hoc morbo laborantes non tam cadere prout Apoplecticos, aut ſyncopen paſſos, ſed potius cum impetu proſterni, inque terram, aliáve corpora fortuito objecta, tanquam à ſpiritu quodam malefico dejectos allidi, ita ut ſæpiſſime aliqua capitis aut faciei pars præ caſu violento lædatur, affectóſque haud ſecus ac Dæmoniacos in Evangelio, non raro in ignem aut aquam præcipitari. Huc referre oportet Epilepticos ejuſmodi malis obnoxios fieri, eo quod urgente paroxyſmo iis notitia omnis ſive providentia adimitur, ac inſuper nervis capiti vicinis valde contractis tota corporis moles in præceps corripitur: Nimirum in ſyncope & apoplexia, corporis affecti caſus videtur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus ſubtracta contingit: At vero in caduco, non aliter res habet quam ſi domus à pulvere pyrio exploſo everteretur, quæ ut plurimum extra locum in quo ſteterat dimovetur.

Ventriculi cerebri nimis anguſti) Ideoque, ex ſententia Galeni, imperfectæ obſtructioni magis obnoxii; Si cum Neotericis excrementorum receptacula eos ſtatuis, dic quandoquidem præ anguſtia eorum capaces non eſſent, ab illis oppreſſum fuiſſe cerebrum, meatus obſtructos, &c.

Observatio XXIX.

§. *Epilepſia à compreſſione ventriculorum cerebri, & ſanguine concreto in ſubſtantia ejus.*

NOnnunquam cerebri ventriculi ita collapſi ſunt in Epilepticis, ut ſpirituum non facilis ſit tranſitus liber: *Adr. Falcoburgius* puerum XVI. annorum in ipſo Epilepſiæ paroxyſmo extinctum aperuit, nullámque aliam Epilepſiæ mortiſque cauſam invenit, niſi quod cerebri ventriculi valde fuerint compreſſi, ſibique invicem ſuperiacentes, ſine ulla manifeſta cavitate: In ſupremo verò cerebro, prope cranium, ſanguinem concretum detexit: *Th. Bartholinus cent. 2. hiſtor. 92.*

Scholia.

V*Entriculi valde compreſſi)* Huc pertinet Epileptici Iuvenis hiſtoria à *Ballonio* Paradigm. 122. allata, Quidam *ait* XX. annos natus epilepticus erat; nil tale paſſus erat antequam natus eſſet annos X. At nono ætatis anno inciderat in cranium, qua decurrit corona *Κεφαλὴ*, effractum eſt cranium: Effectum ut quod intro pulſum erat relevaretur: Os illud quod effractum erat vitium attigerat, ideo incremento & nutritione prohibebatur: Sic reliquum cranium creſcebat, & qua parte læſum fuerat non nutriebatur, ſecundum illam partem tamen cerebrum creſcebat: Sic per oppreſſionem cerebri, quo præſertim tempore turgebat, vertigines & Epilepſia.

Observatio XXX.

§. *Epilepſia à materia adipi ſimili inter cerebri ventriculos ſita.*

FActo functo Epileptico quodam, inter cerebri ventriculos magná materiæ adipis æmulæ copiam reperi. Hæc autem materia ſine dubio, vel ventriculos comprimebat, vel vaſa, adeo ut obſtruerentur, nec ſpiritus animales facile ea permeare valerent. *Petr. Borellus Cent. 2. Obſerv. lxxviii.*

Observatio XXXI.

In Epilepticæ cerebro nihil ſecanti occurrit præter tenuia & exilia quædam corpuſcula in ventriculis.

MVlieri intra paucas horas extinctæ cum convulſionibus, in cerebro nil ferè alienum compertum eſt. In ventriculis aliqua erant corpuſcula, ſed adeo tenuia & exilia ut parvi eſſent momenti. Accepimus eam huic morbo alias obnoxiam fuiſſe. Erant hæc Epileptica. *G. Ballonius Epid. lib. 1. p. 69.*

Observatio XXXII.

§. *Epilepſia ab incurvatione diploïs internæ excitata.*

VIri cujuſdam magni nominis filiolus ſeptimeſtris, dum nutrici de nocte ad lactandum traderetur, ſomno, ſi non vino, obrutæ (nam ſolebat per vetulam furtim vinum emendicare, matula deportatum) poſtquam denuo puellum in cunas reponeret, cecidit ſupra earum quandam prominentiam, unde poſt quatuordecim dies correptus Epilepſia ad plures abiit.

Ut ignota, & à perverſis mulieribus ſuppreſſa innoteſceret cauſa, diſſectum fuit caput, in quo paulo ſupra tempus ſiniſtrum inferior cranii lamina, ſeu tabula, in notabilem tumorem elevata verſus cerebrum, ſuperiori omnino illæſa, viſebatur: unde facta eo loci membranarum compreſſione, humorum affluxu, ac cerebri notabili corruptela, Epilepticus exſpiravit *Antonius de Pozzis Obſerv. 35. miſcell. curioſ. Anni IV.*

APPENDIX.

Suturarum prava diſpoſitio in tribus Epilepticis.

I nſigura deviabant Suturæ capitis fatui cujuſdam, quæ omnes uno quaſi clivo exaltatæ eminebant, Quod in tribus Epilepticis pueris Neapoli vidimus, præſertim coronalis, ut novam Epilepticorum & cauſam & curationem ſuggeſſerit. *Bartholinus Anatom. Reformata libello* IV.*cap.*V.

SCHOLIA.

C*Urationem*) Ad eas ſuturas, quæ muri inſtar extabant, deprimendas uſtione Arabica, per fila accenſa, utebatur *Severinus* in Siphyllide, hydrope, ulceribus, tumoribúſque, ſummo ſucceſſu cum Ægyptis uſitata: Ego in quodam ingenii acuti, ſed ſingularis, oſſicula ſuturæ lambdoideæ ita tumentia vidi, ut digitis ſingula diſcernere valuerim, dubio omni procul cerebro huc amandante ſupervacaneas humiditates, ſicut in exoſtoſi & ſiphyllide in tumorem oſſa elevari videmus: Oſſa enim, quia per ſanguinem nutriuntur augenturque, abſceſſus pati poſſunt & quoſvis Tumores. *Idem cent.* 9. *hiſtor.* XXX.

OBSERVATIO XXXIII.

Epilepſia à vaſis tenuis meningis ſanguine nigro & concreto repletis, cum apoſtemate in proxima cerebri parte.

MElancholicus juvenis (*de quo Tit. de Paralyſi*) laborabat paralyſi & convulſione cum febre inſigni; mente conſtabat extra paroxyſmum Epilepſiæ: In latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo ſanguine nigro & concreto: Ea pars nigricabat, & apoſtema continebat in proxima cerebri parte.

SCHOLIA.

De Epilepſia à ſanguine vide *Petrum Salium Diverſum de affectibus partic. cap.* 3.

OBSERVATIO XXXIV.

§. *Epileptici motus per conſenſum à Pulmone dextro aduſto, nigerrimo, thoraci adhærente, Cerebro & reliquis partibus ſalvis.*

ADoleſcens Baſileenſis territorii, annorum forte aliquot ſupra viginti, ingenti Paroſide laborans, à Chirurgo nuper curatus fuerat: Certa die incaleſcens frigidæ hauſtum avidiſſime ſumit & herbæ incubat, Paucis diebus poſt de cephalalgia conqueritur, febricitat, delirat, ita ut in Xenodochio noſtro detentus pauper vinciri juberetur: Inde omnibus fere horæ diei quadrantibus buccas extraordinarie moritans, Epilepticis inſultibus corripitur, ſputum album bullis refertum plurimis exprimens, oculos intorquens, ſervato ſemper judicio & ſenſibus, ut mihi interroganti in ipſo vigore obſervare contigit, imo expedita ſatis poſt paroxyſmos breviuſculi temporis ad interrogata reſponſione. In collo dolere ſe compellatus reſpondebat, ubi tamen & nihil p. n. exterius deprehendebatur: urina citrina, craſſa erat cum hypoſtaſi: pulſus debilis, æqualis & parum febrilis, ſudoribus facillime diffluebat æger: Deliria quidem theriaca & ſyrupo de ſucco limonum cum aqua acetoſæ pacari potuerunt, nunquam illis vel aliis curari morbus.

Aperto cadavere, fellis veſiculam externe & interne albam & vacuam plane reperimus: Pulmonem dextrum aduſtum, inſtar aramenti nigrum & thoraci firmiter adhærentem, Unde per conſenſum cum cerebro motus epileptici & deliria acceſſerant: In cerebro & reliquo corpore nihil contra naturam invenimus. *J. Nic. Binningerus Obſer. xxxviij. cent. iii.*

OBSERVATIO XXXV.

In Epileptici cordis ſinubus humor concretus repertus.

IN hominis cadavere per me ſecto, inventus uterque *Sinus cordis* humore obſitus concreto, inſtar vulgaris gelatinæ flavioris; quam ego putavi putrem pituitæ mucaginem, bilis aliqua portione tinctam. Hic primum Epilepticus & elinguis, demum occubuit cum ſiniſtri brachii convulſione: Ejuſmodi ad unguem concrementum repertum eſt & *in magnis venis quæ cordi inſeruntur*, atque etiam in hujus auriculis Religioſi. *Severinus de Abſceſſibus pag.* 277.

SCHOLIA.

I*N magnis venis quæ cordi inſeruntur*) *Hippocr.* Repletionem Epilepſiæ cauſam pronuntiat, quę ipſi præcipuè eſt in venis illis duabus, quæ ab hepate & liene cerebro communicantur, ut lib. de morbo Sacro legitur; Facit enim ibi venoſi non nervoſi generis affectum, ut oſtendunt verba illa, quibus grandiores ab

hoc

hoc affectu abſolvi ait, Quia venas cavas patentes habent & magnas, in quibus ſanguis calidus eſt multus, Senes è contra, quibus vacuæ venæ, paucus ſanguis, aquoſus & tenuis, facile interfici. Tumultus & harum turbarum cauſam, in libro de Flatibus ponit ſanguinem conturbatum & tumultuantem, cujus motus inæqualis & impeditus eſt: Libro autem de rat. vict. in Ac §.57. & 58. venarum earundem interceptiones accuſat, & ſpirituum liberum per eas excurſum impeditum. Quum dolores aut, acceſſerint, atræ bilis & acrium fluxionum affluxus fiunt; Dolent autem partes internæ dum mordentur, converſæ vero & valde ſiccæ factæ venæ, intenduntur, & inflammatæ affluentia attrahunt, Unde corrupto ſanguine, & ſpiritibus non potentibus naturales in ipſo vias permeare, perfrigerationes fiunt ex ſtatione, & vertigines & vocis interceptio, & capitis gravitas, & convulſiones, ſi jam ad cor aut hepar, aut ad venam devenerint: Hinc morbi Comitiales fiunt, aut Semiſyderati, ſi in ambientes locos fluxiones inciderint, & à ſpiritibus pertranſire non potentibus, reſiccatæ fuerint, Vide comment. *Valleſii & Pr. Martiani* in eum locum & P. *Salium* de Affect. partic. cap. 3.

Ejuſmodi concrementum, &c.) De hujuſmodi concrementis & fibroſis corporibus, in corde & vaſis illi vicinis repertis vide Tit. de Apoplexia. Talem viſcoſitatem, vaſis majoribus adhærentem deprehendiſſe ſe in arteria pulmonica, venoſa dicta, in infante, ternario ſubſultu è vivis erepto. tradit *Bennevus Theatri Tabid. Exercit.* 19.

Uterque ſinus humore obſitus) Hinc collige venæ ſectionem ad Epilepſiæ curationem conferre, reſtituta ſic ſanguini, alias ſtagnaturo, commeatus libertate. Narrat *Riverius cent. iv. Obſerv.* 38. Puellam 12. annor. Epilepſia frequenter corripi ſolitam, irritis omnibus remediis, cum pleuritide correpta fuiſſet, pluries ei ſectam venam, & ab eo tempore ab Epilepſia vixiſſe immunem. *Et Rhodius cent. 1. Obſerv.* 64. ait octennem puerum, fruſtra omnibus tentatis, tandem ſanguine è vena cubiti aliquoties in menſe educto, convaluiſſe, ſumma in corpore inducta mutatione ab hoc præſidio, quam tamen non admittendam monet, præterquam in morbo per conſenſum cum genere venoſo & ſanguine plurimum fervido oborto. Qua de cauſa, & cum per arterias deferuntur humores *Epilepticorum inſultuum cauſâ*, Arteriotomiam imperat Severinus Chirurg. Efficacis p. 46. atque feliciter inſtitutæ exempla profert.

Cordis) Firmari videtur inde eorum ſententia qui Epilepſiam per cordis conſenſum adſtruunt, & eo quod pleriſque antequã afficiatur cerebrum, inſignem in cordis regione læſionem percipiant. Refert *M. Donatus* H. M. lib. 2. c. 4. Canonicum quendam, antiqua & frequenti Epilepſiæ obnoxium, imminente paroxyſmo de corde conqueſtum eſſe; cujus regionis, ſi à ſocio fieret frictio, multo levius evaderet malum, citiúque hinc deſineret paroxyſmus: Non tamen hinc licet inferre Cor principaliter & primo affici, conciderent enim vires ſi læſio eſſet idiopathica, antequã ſympathica fieret: Cardialgia autem, paroxyſmi prodromus, vapori venenato, ab inferioribus mananti, ac cor in tranſitu laceſſenti adſcribenda videtur, quod prius palpitat antequam icto cerebro ſequatur Epilepſia: At quia interim dum cor afficitur mens permanet integra, hinc eſt quod ægri de ſola cordis paſſione querelas edunt, non de corde, quo ſubinde affecto mens quoque aberrat.

Sinus cordis) Cujus inſignis cum cerebro conſenſus, tum in ſtatu naturali tum præter naturam: A mutua cordis cum cerebro, inquit *Clar. Louver. Tract. de corde cap. 2. p.* 99. & ſibi invicem accommodata opera, tota ſenſus motuſque ratio dependet, Dum ſcil. à cordis motu, ſanguis continuo in cerebrum & cerebellum, pro extillandis ſpiritibus tranſmittitur, Et ſpiritus vice verſa per nervos in cor influentes, motum ejus perennem & conſtantem viciſſim conſervant, Adeo ut cordi debeatur quod ſpiritus in cerebro nunquam deficiant: Quin & cerebrum hoc agit ut cordis motus nunquam ceſſet.

Observatio XXXVI.

§. *Epilepſia illæſo cerebro ejúſque ventriculis excitata.*

DEcembr. x. 1613. aperui corpus cujuſdam decollatæ quæ Epileptica dicebatur; In ejus tamen ventriculis cerebri nullus omnino humor apparuit: Ipſa etiam cerebri ſubſtantia erat temperamenti ſiccioris: Unde conjeci ipſam aut Epilepſia non laboraſſe aut Epilepſiam fuiſſe per conſenſum. *Saltzmannus Obſerv. Anatom. pag.* 48.

SCHOLIA.

C*Erebri ſubſtantia erat temperamenti ſiccioris*) An ut Vertigo (Epilepſiæ prodromus & πάθημα ἀδελφὸν) aliquando obortitur cerebro nimium repurgato, ideóque exquiſitioris ſenſus reddito, ut in iis qui Trochiſcis viperinis abutuntur, Sic Epilepſia ſimilem habet generationem? Revera conſtat quoſdam ſagaciſſimi ingenii, cerebrique ob id defæcati, ſoni lentico morbo laboraſſe, quod de Machumete produnt & Juli Cæſare: Auram autem, & vaporem ſubtiliſſimum ad eum affectum inducendum ſatis eſſe omnibus in confeſſo eſt, ut oculis obviam cauſam expoſcere neceſſe non ſit.

Observatio XXXVII.

A Sero vel aqua limpida, quæ talia ſunt, Epilepſiam non poſſe produci, oſtenditur ex eo quod in plurimis defunctorum capitibus cerebrum illis immerſum, citra affectum illum repertum eſt.

TAntæ ægritudini excitandæ colluvies ſeroſa, aliíque minus eſferri humores, licet in ipſis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depoſiti non ſufficiunt: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri meditullia, ipſáque nervorum principia aquæ limpidæ

Digitized by Google

limpidæ prorſus immerſa vidi, quibus tamen dum vixerunt, nec Epilepſia nec motus convulſivi adſuerunt. *Willis lib. de morbis convulſ. cap. 2.*

SCHOLIA.

POtius ad hos motus producendos requiruntur corpuſcula maxime activa, qualia ſunt ſalina & ſulphurea, quæ cum ſpiritibus combinata, & dein ſubito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentáſque combinationes imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario muſculi impetum motivum & vim elaſticam concipere nequimus, niſi ſpirituum animalium exploſio quædam ſupponatur, certe multo magis pro inſultibus Epilepticis, aliiſque convulſionibus admirandis excitandis, eorundem ſpirituum cum aliis particulis valde efferis complicationes, eorúmque ab invicem eliſiones vehementes requiri aſſerere licebit. Vide plura de Convulſione in genere.

OBSERVATIO XXXVIII.

§. I. *Anatome puellæ Epilepticæ cujus cerebrum vitio caruit, cum viſcerum omnium integritate.*

ANno 1676. menſe Junio obiit puella annicula, Filia Illuſtr. Dom. Ezechielis Spanhemii, Sereniſſimis Electoribus Brandenburgico & Palatino à Conſiliis, Coloniæ eorum nomine Reſidentis, &c. Leviri mei, Quæ per tres hebdomadas graviſſimis inſultibus Epilepticis vexata, tandem irritis omnibus remediis interiit.

Diſſecto mortuæ cadavere, viſcera omnia ſine labe reperta ſunt, nec quicquam vitii præ ſe tulere, quod tam pertinacis affectus & lethalis cauſam proderet: Cerebrum omnino incolume.

SCHOLIA.

MEminiſſe hic debet Medicus præcepti à *Ballonio* traditi hiſt. 1. lib. 2. conſil. alibi adducti, Neſcio qui fiat, *ait*, ut morborum cerebri notitia difficillima ſit, quoniam multi convulſi ſunt, pavoribus conſternati, phrenitide, apoplexia, Epilepſia ſublati, lethargicis affectibus oppreſſi, Sideratique, in quibus nullum fere veſtigium mali, aperto cranio, inventum eſt, nec ſanguis, nec aqua, nec ichor, quanquam Medici, qui hiſtoriam morbi vidiſſent, & terrifica ſymptomata obſervaſſent, certo affirmarent, ſibique perſuaderent ſe aut inter membranas, aut in cavitatibus, aut alia in parte, aut abſceſſum, aut ſanguinis, aut aquæ copiam deprehenſuros; Ut tantò cautiorem prudentiorémque Medicum eſſe oporteat, & in inveſtigandis rerum cauſis diligentiorem, quanto res ſunt abditiores: Adeo eſt obſcura morborum capitalium ratio & evolutio difficilis.

§. 2. Infantium Epilepſia extinctorum cerebra perſpexi, ſæpius nihil in iis unquam notavi: Quos tamen medentes concordi aſſenſu confirmabant Eſſentiali, ut loquuntur, Epilepſia conflictatos fuiſſe: multos hic morbus à teneris unguiculis exercuit, nec ulla nota offenſi cerebri poſt mortem eorum in capitibus deprehendi poterat. Non vero is ſum qui cerebrum nego vitiari poſſe. Ipſe in eo viſcere malos humores réſque alienas aliquando deprehendi; inde autem Epilepſia ſemper haud nata fuit: Ac ſi acceſſerit irritatio tantum in cerebri partibus ſenſibilibus facta, fuit commota hinc facultas naturalis expultrix, qua corpus tantopere concutitur, vis autem animalis illis debilior eſt, ut prior validior: Ii vero convaleſcunt ætate procedente, qua Animalis ſe interdum corroborat. *S. V. Schneiderus lib. de catarrhis ſpecialiſſ. p. 257.*

OBSERVATIO XXXIX.

In muliere Epilepſiæ & convulſionibus obnoxia, ſolum Pancreas male affectum deprehenſum eſt.

LIcet ſæpius contingat *Epatis, Lieniſve affectiones* pravas malam Pancreatis, conſtitutionem inſequi, non raro tamen contrarium evenire experientia docet, Hoc in Nob. fœmina *Highmorus* obſervaſſe ſe in diſquiſitionibus Anatom. ſcribit, quæ annos retro plures convulſionibus, Epilepſia & *paſſione hyſterica* laborabat, & tandem poſt dolores & cruciatus exquiſitos *obiit*, Aperto corpore *ſolum Pancreas male affectum* & ulceratum inveniebatur. *Ger. Blaſius ad cap. iv, Anat. Veſlingy.*

SCHOLIA.

P*Ancreas male affectum*) Pancreatis affectus ad cerebrum pertingere palam faciunt vigiliæ pertinaces totos ſex menſes quendam fatigantes, in quo omnia illæſa præter Pancreras reperta ſunt. Quomodo autem eo affecto Epilepſia induci queat, vide infra.

Poſt dolores & cruciatus exquiſitos, &c.) Accidit ſæpe, ait *Sennertus pract. lib. 1. p. 2. c. 31.* ut inſtante paroxyſmo epileptico, dolor vel tenſio in cruribus, aut alia parte externa percipiatur: imo inde etiam quaſi aura quædam ad caput aſcendere ſentiatur, Cum tamen eo loci cauſa mali genita non ſit, ſed in utero; cujus expultrix cauſa morbifica ſtimulata per vaſa materiam venena-

tam

tam excindere conatur, cui calor innatus, & vis partium principum occurrens, eam per vaſa in pedes, vel alia loca remotiora detrudit, ubi congeſta vires tandem acquirit, & vel nervis communicata, vel per alias vias ad cerebrum tendens, Epilepſiam excitat: In tali causâ diligenter inquirendum an uteri affecti ſigna præceſſerint.

Hepatis Lieniſve affectiones) Epilepſiam per conſenſum à variis partibus oriri conſtat: Cum melancholia conjunctam, à Liene ortam vidit *Tulpius* in Juvene l.1. Obſ. 9. Lien in eo, *ait*, à turgido atræ bilis fermento jam tumidus, diffudit illico ex ſe vapores cerebro tam inimicos, ut Juvenis protinus concideret in vehementiſſimos morbi comitialis inſultus, excitatos non tantum à cauſa interna, ſed ſubinde quoque ab externa: nam preſſa vel ſolo digito regione Lienis, contrahebantur illico omnes nervi, & ſequebatur confeſtim miſerabilis univerſi corporis diſtenſio, lædens iteratis, ſuis circuitibus uſque eo mentem jam aliquoties labefactatam, & cumprimis vim ipſius imaginatricem, &c. Ortum quoque Epilepſia à Renibus & veſica ducit, Referebat nobis, *(inquit Excell. Thomas Bartholinus* hiſtor. 61. centur. 5.) Bened. Silvaticus vidiſſe ſe in Auſtria Principem Epilepſia laborantem ex Renum affectione cum veſicæ calculo; hocque ipſi malum fuiſſe hæreditarium narravit, à matre calculoſa contractum, quæ Epilepticis convulſionibus ſæpe correpta tabida tandem obiit. *Galenus* 3. de loc. aff. 7. ex pollice pedis ſuſcitatam refert, quod & Saxonia Prælect. pract. cap. 15. obſervaſſe ſe refert, *Galenus* item 6. de loc. 5. ex utero natam vidit, ob retentum ſemen & menſes. Eandem à Teſtibus & vaſis ſpermaticis ſuſcitari quidam tradunt.

Tandem obiit) Cum paroxyſmi Epileptici crebro repetunt, & qualiber vice atrociores fiunt, functio animalis brevi debilitatur; atque hinc labe in ſpiritus & nervos; præcordiis inſervientes ſenſim traducta, functio vitalis paulatim enervatur, donec tandem languente toto corpore, pulſuque imminuto, ac demum ceſſante, poſtremo flamma vitalis extinguitur. *Willis Patholog. cerebri cap. 3.*

Epilepſia, Dolores & cruciatus, &c.) Ventris ſcil. Epilepſię autem & ventris torminum cauſam in ſucco pancreatico quærit *Cl. Regn. Graaf.* Tract. de eo ſucco c. 10. *Epilepſiæ* quidem, A ſucco Pancreatico *(inquit)* acidiore puerorum inſultus Epilepticos provenire nemo non creder, qui accurate ad inſultus, & ipſos concomitantia ſymptomata, & curandi rationem attenderit: nam præterquam quod acidum ſæpiſſime per os exſpirent, ventris tormina patiantur, lac concretum ſurſum & deorſum excernant, alvi excrementa viridia ſint & acidum odorem à ſe fundant, etiam acidum temperantibus curantur, v.g aqua fœniculi, liliorum convallium, ſpir. ſalis ammoniaci & ſimilibus.

Ventris autem *doloris* cauſam ſic ſtatuit. Si ſuccus Pancreaticus acrior cum Bile acriori concurrat, ingens ſtatim in tenui inteſtino excitabitur effervefcentia, qua inteſtina quandoque ita diſtenduntur ut ruptionem minentur, &c. Si præter dictos ſucco modo jam dicto peccantes, multa in inteſtinis hæreat pituita, eáque viſcida ſit, præter dicta incommoda ſtatim accedent flatus: Si ſuccus Pãcreaticus acidior cum Bile inertiori concurrat, non quidem tam manifeſtam excitabit effervefcentiam, ſed acrimonia ſua inteſtinorum tormina, eroſiones, &c. excitabit.

Observatio XL.

Infantis Epileptici cadavere aperto, vitium in inteſtinis & ventriculo repertum eſt.

SÆpius apud Nos infantes recens nati, vel etiam ad ſemeſtre ſpatium accedentes, derepente ſine ulla manifeſta cauſa, quandoque cum, quandoque ſine magnis clamoribus Epilepſia corripiuntur, emoriuntur, ut ſuo merito hinc *νόσημα παιδικὸν* ex Hipp. ſententia audiat: vix enim denos inter centenos reperire licebit infantes mortuos, qui non convulſionibus, vel illis certe ſupervenientibus, mortui: Novi in Ill. familia aliquot ſucceſſive Epilepticos obiiſſe infantes, omnes ſex vel ſeptem ſeptimanis à partu, itaut deſperabundi parentes in proxime naſcituro inuſtionem occipiti, more in Italia, imprimis Florentiæ receptiſſimo, inſtituere decreverint; ad avertendum graviſſimum hunc effectum: Alios notavi, qui à convulſionibus ſervati, ad primum tamen uſque ſeptennium ſtato tempore ſingulis annis ſemper recidivam paſſi, reliquo tempore bene & extra ullam moleſtiam, conſtituti. Varias & diverſas vulgus promit hujus mali cauſas: nec minus operoſi ſunt Practici, nunc cœli conſtitutionem, nunc horam nativitatis, nunc cerebri imbecillitatem, nunc aliud incuſantes.

Cum menſe martio anno 1674. Viennæ eſſem, mercatoris cujuſdam, in vicinia, ubi diverteram, habitantis filiola 24. ſeptimanarum, per aliquot dies alvi profluvium cum torminibus clamoribúſque die ac nocte paſſa, hoc ipſo die ſuaſu adſtantium fœminarum, licet ſatis debilis, purgata fuit ſyr. roſ. moſch. circa veſperam: poſt unam vel alteram operationem extreme debilitata, in conſilium vocor: Vidi ſtatim fatalem inſtare terminum, & cum Epilepſia finem vitæ prædixi, id quod & factum, nam media nocte ſupervenere convulſiones Epilepticæ, per tres horas durantes, & altero die mane mors. Simili plane fato ante annum ejuſdem ætatis obiit ipſi filiolus, Hinc avidus ſciendi morbi cauſam parens, petiit ut intereſſem apertioni corpuſculi.

Nihil autem in aperto cadavere invenimus, niſi inteſtina inflata, diſtenta, vacua, & pauco excremento bilioſo, liquido, hinc inde fluctuante repleto: ventriculus inflatus continebat materiæ pituitoſæ ſpumantis, & quaſi adhuc fermentantis, quantum binis cochlearibus excipi potuiſſet.

SCHOLIA.

IN hanc materiam Pater & Chirurgus cauſam funeſtæ Epilepſiæ conjiciebant, quos in ſententia reliqui: Mihi vero veriſimilius viſum infantem hunc, & præcedentem, ut & pleroſque omnes multo meconio bilioſo, quod omnibus recens natis ſolemne, & à me ſtudioſe expurgari ſolet, abundaſſe; qua ſuburra bilioſa inſequens nutrimentum fuiſſe corruptum, & lac coagulatum, unde tormina; & propter exhalantes ad caput vapores malignos, Epilepſia: Obſervavi namque ſæpius, ſi excrementum hocce connatum ſtatim poſt partum, vel robore naturæ, vel medicamentis bene expurgetur, infantes præſervari: ſin minus morbo hoc vel vexari vel enecari penitus: unde fui author, ut ſi in poſterum ipſis naſceretur infans, ſtatim parum vel de ſyr. roſ. moſch. vel de elect. de manna exhiberetur. Id quod feliciter etiam ſuaſi Ill. præfatis parentibus, quippe binis infantibus quos poſtea habuere, nihil tale quid evenit, ſed ſalvi & incolumes adhuc vivunt, *Carolus Rayger in miſcell. cur. ann. 6. & 7. p. 696.*

Pauco excremento bilioſo) Non paucos & videre mihi licuit infantes Epilepſia correptos, cum alvi torminibus & dejectione fæcum viridium. Plurimi ſimili in caſu confugiunt ad pulveres antepilepticos, præſertim de *Gutteta Monſpelienſium*, vel ad occipitis inuſtionem, ſed inani effectu, cum morbi minera in primis viſis lateat, Pleroſque à morbo vindicavi uſu mellis roſ. ſolut. cum ſyr. de cichor. miſti, additis guttis aliquot ſpir. vitrioli, cochleatim exhibendo, donec prædicta minera exhauſta ſit, & fæces naturalem colorem & conſiſtentiam adipiſcantur. Dolores mulceo exhibitione olei amygdalini cum pauco decocto flor. cham. Rom. & calendulæ ac ſacch. cantii pulvere.

OBSERVATIO XLI.

§. 1. *Epileptici canis anatome cujus inteſtina vermibus erant obſita.*

ADrianus Spigelius Catellum Meliſſum, quem in delitiis habebat, Epilepſia confectum aperuit, Inteſtina vermibus ſcatebant: Sed imprimis latus Lumbricus iis adhæſit capite bifido, qui veram candidi coloris faſciam referebat. *Ioh. Rhodius centur. 1. Obſerv. lix.*

SCHOLIA.

EPilepſiam à Lumbricis in inteſtinis oriri confirmant practici ſit ſed hoc inter alia, exemplum ab Excell. *T. Bartholino cent. 6. hiſt.* 20. allatum, de Iuvene convulſionibus ſæpe tentato, cum inter cætera remedia ἑλμινθαγωγὰ fuiſſent præſcripta, ac deturbati aſcarideri, meliori curſu cura, proceſſit. *Idem cent.* IV. *hiſt.* VII. adducit hiſtoriã mulieris Epilepticæ, in qua obſervavit mirandas plane vermium formas teretium, latorum, ovalis ferme formâ, multipedum: Illi ut plurimum erant rubri, hi viridi lanugine inveſtiti, duas in capite prominentias habentes, quaſi eſſent cornuti: Biberat ſitibunda in itinere, veniens ex Italia cum marito, ſæpiuſcule de obvia ſibi aqua avidiſſime. Cum non procul (ait Clar. Vir.) à noſtris finibus abeſſet, prehenſa fuit tam gravi Epilepſia, ut nec aquam nec ignem præterire poſſet, quin ſtatim graviſſimo inſultu corriperetur, Totum corpus intumuerat tam tetro colore infectum, ut ſimilem huic nunquam viderim, fuſcus erat viridi diluitiore permiſtus. Examinata à me paulo accuratius, ſtatim morbi mineram cognovi: Exhibui itaque præmiſſis præmittendis, ea antepileptica quæ ſpecifica virtute ad inſecta exterminanda valerent, referebat enim ſe ſtatim poſt aquas improvide ingeſtas pejus habuiſſe, ventris continua tormina perſenſiſſe, colorem corporis ſenſim ſenſimque degeneraſſe, & antequam Epilepſia corriperetur, ſenſiſſe ſemper in ſiniſtro latere motum viventis cujuſdam animalis, movi dictis aliquid ſed nihil promovi, donec tandem pilulas meas mercuriales propinarem, quarum uſu aliquoties repetito, tantam multiformium verminum copiam dejecit, ut numerari haud potuerint: Quamprimum hi hoſpitio ſuo exturbati fuerunt, paroxyſmi quoque Epileptici deſiere ſequuta ſanitate, &c.

§. 2. Secui puellam quadrimam verminoſam, quæ poſt Epilepſiam Ileoſa facta, per os & vermes & alvina excrementa depoſuit: Quærens cauſam, tandem in fine Ilei quinque inteſtini complicationes inveni, Hujus ſine dubio putri vapori, atque à vermibus elevato originem ſuam debebat. *Heer Spadacrenes Obſerv. xxiv.*

OBSERVATIO XLII.

Anatome Pueri Epileptici, cujus Lien induratus, ſcirrhoſus & fere lapidoſus repertus eſt.

SEreniſſ. ac Celſiſſimi Principis D. Ferdinandi Alberti Ducis Brunſvvicenſis, & Lunæburgenſis Filiolus unius anni, Convulſionibus Epilepticis admodum erat obnoxius, Cum his ita graviter affligeretur ut tandem vitam cum morte commutaret, corpus ejus die 27. Jann. 1673. aperui, & Lienem colore lividum & nigrum, ſubſtantia admodum induratum, ſcirrhoſum & fere lapidoſum inveni. *Matthias Tilingius in miſcell. curioſis ann.* 1674. 1675. *&* 1676. *p.* 280.

OBSERVATIO XLIII.

Anatome Epileptici, cujus viſcera ſalva inventa, ſolus ventriculus repertus tenuiſſimæ membranæ inſtar.

CHirurgus ex majori Polonia, artis ſuæ bene peritus ſcripſit nuper Nobilem quendam *anxietate cordis* diu vexatum, infinitiſque uſum remediis, tandem Epilepſia correptum per duos dies mortuo ſimilem jacuiſſe, tandem fatis ceſſiſſe.

Aperto

Aperto cadavere reliqua viſcera ſalva inventa fuiſſe (ut ille ait) ſolum ventriculum repertum tenuiſſimæ membranæ inſtar. *Ioh. Paterſonius Hain, in miſcell. cur. ann. 6. & 7. p. 239.*

Observatio XLIII.

Epilepſia à ſuppreſſo ſemine.

NOb. quidam coitui addictiſſimus, tandem hujus fœditatis pertæſus, caſtitatem ſibi ſervandam ita rigidè propoſuit, ut deinceps jejuniis, abſtinentiæ & orationi ſolum eſſet intentus: Ecce poſt ſex menſes nauſea correptus, vertigine concutitur, & poſt paucos dies Epilepſia ſæva opprimitur: Medici à vitio ventriculi ſubortam rati ventriculo, ſed fruſtra conſulunt: nam malo ferocius infeſtante in plenilunio, præcedentibus inordinato linguæ motu, capitis rotatione, pallore faciei, caligine oculorum, Epilepſia cum valido dentium fragore correptus, poſt paucas horas velut ſideratus enectus eſt.

Diſſecto corpore, *nullum vitium in ſtomacho, cerebro* reliquiſque partibus inventum, præterquam in cavitate vaſis ſemen in penem deferentis, quæ licet conſpectum quodammodo Anatomicis fugiat, & coitus tempore ſolum aperiatur, tamen ea ſemine in virorem mutato oppleta viſa eſt, & ulceribus ſordidis, ab hac virulenta ſubſtantia retenta & corrupta fortè contractis conſpurcata, è quibus aſcendebat indeſinenter aura noxia, quæ cerebrum lancinans, excitata Epilepſia, ægrum ad interitum deduxit. *Zacutus Prax. Admir. lib. ij. Obſ. CXIX.*

Scholia.

N*Ullum vitium in ſtomacho, cerebro, &c.*) Epilepſia in idiopathicam & ſympathicam diſtinguitur; Hanc Galenus obſervavit vel à partibus externis, vel internis procedere: Plura equidem Epilepticorum exempla occurrunt, in quibus paroxyſmo ingruente, primo ſpaſmus cum ſtupore in manu, aut pedis digito, aliove membro particulari ſentitur, qui ſtatim exinde, velut cum formicationis ſenſu, verſus caput prorepit; quod cum attigerit, illico æger in terrã proſtratus ἀναίσθητος, aliiſque pathognomonicis caduci ſymptomatis corripitur: Nec minus obſtarũ eſt iſtius morbi proventium, & primam quaſi velitationem à ſtomacho, liene, utero, inteſtinis, genitalibus, aut aliis viſceribus incipere: imprimis nempe in iſtorum aliquo perturbatio quædã cietur; dein ab eo loco auræ velut frigidæ in caput aſcenſus percipitur: cui ſtatim affectioni caduci acceſſio cum horrendo ſymptomatum apparatu ſuccedit: hinc vulgo creditur Epilepſiæ cauſam in parte ita primario affici viſa delitelcere, atque noxam ſuam in cerebrum, ex ſe inſons propagare. Verum enimvero ſuper hiſce dicendum eſſe videtur, in quavis Epilepſia cauſam, non modo procatarticam, ſed & conjunctam omnino in cerebro conſiſtere: nempe ſpiritus hujus incolas ad explodendum diſpoſitos, ibidémq; exploſos, caducum omnem inferre: Quoad præliminaria iſtæc in quibuſdam Epilepticis ſymptomata, ea interdum cauſæ evidentis, nonnunquam verò tantum ſigni rationem habent: ſi quando enim diatheſi epilepticæ mala cujuſdam viſceris, puta ſtomachi, lienis aut uteri diſpoſitio accidat, quoties in viſcere iſto affecto perturbatio quæpiam cietur, facile contingit ob fermenti illinc tranſmiſſionem, aut ſpaſmi in caput continuationem, in cerebro prædiſpoſito acceſſionem Epilepticam excitari: Attamen ejuſmodi caduci ſymptomata, quæ exterius ſuſcitata affectum cerebro propagare videntur, non rarò ipſius cerebri conſenſu oriuntur, & paroxyſmi epileptici ingruentis, ſive ſpirituum in cerebro explodi incipientium tantum ſigna exiſtunt: cum enim ſpiritus animales in cerebri & cerebelli meditulliis, ſimúlque in medulla oblongata, juxta nervorum origines conſiti, copula heterogenea ita ſaturantur, ut ad ipſam elidendam, proindeque morbi inſultum accendendum parati ſint, priuſquam illi una omnes conglobatim explodantur ſpiritus aliqui exterius in privatis quibuſdam nervis ſcatentes, ſi quidem aſſueto ſuperiorum influxu deſtituuntur, inordinationes quaſdam concipiunt, proindéque ſpaſmos ineunt, qui ſpaſmi (prout in ejuſmodi affectibus ſæpe mos eſt) à nervorum extremitatibus, huic vel illi membro aut viſceri inſertis incipiunt, unde ſenſim ad eorum principia prorepunt, quo cum pervenitur, illico ſpiritus per totum ἐγκέφαλον, prius in exploſiones diſpoſiti, ab eo ſpaſmo commoti, proindéque tanquam fomite igniario correpti, ſubito eliduntur; adeóque Epilepſiæ paroxyſmum per ſe prius incipientem, velut ſecundario & iſtiocctu aliunde tradito excitare videntur: Ad hunc modum aliquando paſſiones hyſtericæ, cum ab imo ventre incipientes, cerebro communicantur, à viſceribus iſtis oriri, & eorum culpa ſuſcitari creduntur, cum interim cauſa morbifica circa nervorum origines potiſſimum ſubſiſtit: *Th. Willis patholog. cerebri cap. 3.*

In cavitate vaſis, &c.) Epilepſiam Teſtium conſenſu oriri, ait *Dom. Leonus art. med.* 14. A Teſtibus *ait*, & vaſis ſpermaticis, quando in iis ſperma corrumpitur infrigidatúrque, & ſibi induit naturam veneni, ejus vapor aſcendens cerebrum lædit & Epilepſiam inducit: Aſſeritur *Jacobinus* 9. ad Alm. 14. Neogamus quum ſe ad ſatietatem amore formoſæ puellæ expleret, nec depleri facultatem animalem perciperet, Epilepſia corripitur referente, *H. ab Heer Obſerv.* 18. *Zuinclus* parvam Epilepſiam vocat *Ariſtoteles*.

Observatio XLIV.

Epilepſia levæ palpebræ vulnus ſequuta, lethalis, nullo alio vitio in corpore apparente.

HOmo ad iram pronus cum puero gladio obtuſo contendit: ab hoc ſub oculo ſiniſtro leviter vulneratur: hinc fit ἀφωνος, & poſt aliquot horas fortiſſima Epilepſia correptus obiit. Examinato poſt mortem vulnere, nulla læſio, præter eam quæ exterius videbatur apparuit. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

APPENDIX.

Epilepſia in Inguine dextro fomitem habens, tandem lethalis.

Epilepſiæ per conſenſum originem præbere multas partes, etiam habitus corporis, fama eſt: Ab inguinibus ſuſcitatæ exemplum hactenus non prodiit: Inde tamen ortam obſervavi ann. 1656. Neocomi Helvetiorum in Dom. Roſſelet, vallis Locle Coactore, Vir erat quinquagenarius, ruſi capillitii, feſtivus, veneris factis, ſic audiebat, in juventute addictus: Ex intervallis illi Inguen ſiniſtrum, bubonoceles inſtar intumeſcebat, hinc formicationis ſenſus per totum crus lento gradu ad pedis plantam uſque progrediebatur, quam ubi attigerat, vapor quidam, quavis aura citius illinc recurrebat; cerebrum invadens, ejúſque ſiniſtram ſolúmodo partem afficiens, quod ex contractionibus & lævæ partis faciei manifeſtum erat, corrugationibus crebris deformatæ, ſalvo tamen judicio & loquela, attamen vitiata, vapore etiam nervos linguæ feriente: hæc enim verba apud me, ſed balbutiens, in paroxyſmo proferebat, *vide, vide*, inquit, *quam male atrox iſte morbus me habeat*, comitibus ſimul brachiorum & crurum jactationibus, intra duodecimam horæ partem deſinentibus: Multa tum à Medicis tum ab Empiricis præſcripta in uſum duxit remedia: Cum meo quoque conſilio uti vellet, ferro & igne id malum oppugnandum eſſe dixi, cauſtico partem inurendam, viámque vi malignæ illi auræ, quo pateret exitus, faciendam: neque ſolum partem maleficii ſuſpectam attingendam, ſed & in femore interno & tibia emiſſaria patanda, quacunque ſcilicet pernicioſo illi vapori eſſet via: Renuit Patiens, ſupplicia reorum hæc eſſe dicens, non remedia; nec toleraturum ut ſibi corium cribro ſimile tot pertuſionibus factis evaderet: Unicam, eámque lapide cauſtico faciendam admitteret ſuaſi, quam quoque renuit: Tandem ut ligatura, infra vel ſupra genu facta, excurſum vaporis interciperet, author fui, cui conſilio aſſenſit: ſtatim enim ac commotam auram, titillationémque cum extumeſcentia in inguine animadvertebat, periſcelide, perpetuo ſpondæ lecti eum in uſum appenſa, tibiam arcte ſtringebat, unde remora paroxyſmis ſemper injecta; Neglectis autem cæteris remediis, ecce dum coenat cum uxore & liberis, qui menſam lecto admoverant, exſurgit vapor, nec ſatis cito removentur impedimenta arripiendæ faſciæ, ea ferocia diu coercitus vapor mora deterior factus exurgit, ut in eo paroxyſmo extinctus, ſit vir ornatiſſimus.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XIII.

De Convulſione & motibus Convulſivis.

Observatio I.

Convulſio à ſero cerebrum inundante & ſpinalem medullam, exinde extenuatam.

VIR Illuſtr. parentibus proavíſque, aut cerebri aut nervorum diſpoſitioni alias morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatis ſuæ [illegible] ſeminis iſtius [illegible] fructus luere cœpit: primo enim artuum debilitate, *ſtupore* & ſpaſmis levioribus tentari ſolebat; cujuſmodi affectibus cùm diu laboraſſet, demum curationis gratia Bathoniam adiens, *thermis calidioribus nimis crebro uſus*, vice remedii tantam exaſperationem ſenſit morbi, ut ab iſto tempore prædicta ſymptomata non amplius per vices ſed fere conſtanter urgerent: nimirum ſingulos artus, imò quamvis partem corporis, motus convulſivi & tenſiones dolorificæ inceſſanter exercebant, ita ut muſculi ſimul omnes ſubſultibus repetitis perpetuò convellerentur, idque non ſine inſigni cruciatu: *cujus unica ſedandi ratio in hoc ſita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus membra motu locali perpetim exercerentur*; quamdiu enim evigilabat, in lecto vel ſedili agitari; aut in curru vehi; aut membra comprimi vel fricari neceſſe habuit, in quem finem illi parabantur cathedræ

& lecti

& lecti cum baſi arcuata, uti ſunt puerorum incunabula, in quibus cum decumberet vel erectus ſederet, huc illuc, motu verſatili continuo agitaretur: quod ni fieret immani dolore & muſculorum tenſionibus atrocioribus infeſtabatur: *Hujuſmodi diurnam affectionis ſpaſmodica moleſtiam tempore nocturno*, & ſtatim à ſomno ſymptomata longè graviora excepere: nam recens expergefacto, illico totum corpus *horreſcere, muſculi tenſionibus dolorificis* plurimum exerceri, ſinguli artus, velut inſtante mortis agone, ſudore ſqualido perfundi ſolebant, qui in tantum corroſivus erat, ut inſtar aquæ fortis lintea, ni ſtatim abluerentur, cito exederet & corrumperet: Æger durante hoc conflictu, ſudores inter & horrores per plures horas torquebatur, donec penitus defatigato ſomnus obrepens levamen aliquod afferret: quod ſi paroxyſmo ingruente protinus è lecto excitaretur, melius habuit; adeóque ſolitam affectus ferociam præcavebat; idcirco quamprimum à ſomno expergiſceretur, licet hoc intra horæ ſemiſſem contingeret, illico ut torturam evaderet, domeſticis aſcitis, ſtatim lecto eximebatur: Quantum ad appetitum, ſatis valens abſque nauſea comedebat, neq; à comeſtis ſtomachus turbabatur: ſæpe tamen de cardialgia querebatur, ac *interdum ſputatio moleſta* cum fœtore oris, velut ab aſſumpto Mercurio per plures dies eum exercuit: calidiora quævis, tum pharmaca tum alimenta conſtitutioni ejus minime congruebant: Vinum aut cereviſiam generoſiorem ne pitiſſare audebat: Primis ægrotationis ſuæ annis ad conſpectum ignis horreſcebat, poſtea imbecillior factus, licet urgente bruma prope focum ſedere renuebat: Urina ſemper fuit citrini coloris, quæ ſi in vaſe fictili ſupra prunas evaporaretur, fæculentiæ ſalinæ ſupra dimidium liquoris in fundo reſidebant: *Alvus* continuo *adſtricta*, niſi à pharmacis aut enemate irritata, ſarcinam nunquam depoſuit: Quinimo præter motus convulſivos *Paralyſis* ſpuria totius corporis membra quævis occupabat. Nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, *lingua vacillans* verba nonniſi imperfecta protulit: interdum verò cum ex occaſione gaudio repentino geſtiret animus, ſpiritibus & robore mire exſuſcitatis, è cathedra ſubito ſurgere, & ſine alterius ope recta incedere & ſalire valebat: quod tamen intervallum vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent & ſolito languore & tremore afficerentur. Cum ſupra XII. annos ad hunc modum ægrotabat, remedia quamplurima, ac ferè nullius non generis tentavit, verum nulla medendi methodo ſanari potuit, Tandem ingraveſcente ſenio ſimul ac morbo, ſpaſmorum paroxyſmi atrociores, non uti prius ſomno peracto, ſed quamprimum lecto incaleſceret, ipſum invaſerunt, ut neceſſe haberit lecto ſuo omnino abſtinere, atque veſtimenta rarò, niſi ut lintea mutarentur, exuere, hinc tranſpiratione impedita, recrementa ſeroſa, aliáque evaporari ſolita in pulmones defigebantur, quæ primo *reſpirationem crebram*, poſtea affectionem aſthmaticam, ac denique Tabem lethalem intulere.

Cum Illuſtr. hujus viri à phthiſi demum extincti cadaver aperuiſſem, pauca admodum ejuſmodi graviſſimorum pathematum veſtigia detegere licebat, Hinc ut conſtet paralyſin & ſpaſmum non tam à craſſa & copioſa materia, alicubi in mineris congeſta, quàm à mala ſpirituum animalium, qui ſubtiliſſimi ac inviſibiles ſunt, affectione pendere: Abdomine aperto, Omentum (prout in pleriſque à tabe, aliiſque morbis chronicis interemptis aſſolet) putridum erat & fere conſumptum. Interim ventriculus, inteſtina, pancreas & meſenterium ſatis rectè habuerunt: ſcilicet membranæ erant firmæ, bene coloratæ, & abſceſſu quovis aut tumore ſcirrhoſo liberæ: Inteſtinis majoribus excreſcentiæ quædam carneæ, inſtar auricularum muris adnaſcebantur; hujuſmodi cum plurimæ fuerint ex utroque inteſtinorum, Coli & Recti, latere, ad certa quaſi ſtadia, inſtar ramorum arboris, gemellæ prodibant, Simile quiddam in tabido olim reperi: Hujus ratio videtur eſſe quod in phthiſicis nutritio (licet circa partes ſolidiores & exteriores deficiat) aliquando tamen interius prope ſucci nutritii fontes plus debito perficitur, proinde ut epiphyſes non naturales & ſuperfluæ excreſcant. Lien, qui ſemper peſſimè audierat, & à pleriſque Medicis velut Scorbuti & cæterorum omnium affectuum cauſa principalis damnatus fuerat, prorſus inſons, & quavis culpa immunis apparebat, nam prout in maximè ſanis obſervamus, fuit ſubatri coloris, mollis, & ſuperficiei æqualis, obſtructione aut ſcirrho quovis liber, fibris & vaſis ſatis diſtinctis & firmis prædirus: è compage ejus diſſecta ſanguis nigricans efluxit. Hepar (quod equidem mirari ſubeſt) mediocriter ſe habuit: nec à tam gravi & diuturna ægrotatione ſolito durius aut ſcirrhoſum, aut tuberculis obſitum evaſerat: erat tantum grandius & coloris nonnihil obfuſci. Renes, licet calculo ac ulcere quovis immunes, tamen culpa non vacabant, nam in medio dextri renis cavitas ingens à pelvi diſtincta, eáque multo amplior, aqua limpida impleta conſpiciebatur, Talem in hydropicis ſæpe numero comperi: Atque hæc quidem fortaſſe ex ſero in renem iſtum depoſito, quod haud facile per meatus & poros ejus percolaretur, orta eſt: quippe ſerum inibi ſubſiſtens, ab initio ſpecum ſibi exiguum procuderat, qui ſenſim poſtea dilatabatur, cumque

 ob hanc

ſtinũ languorem deſinente. Dico ejuſmodi motus, naturæ laborantis, & ſub gravi onere proſtratę, fortiores quoſdam nixus & ultimos conatus eſſe, quibus ſcil. ad momentũ temporis ſe recolligit & quaſi morbi jugum excutere tentat: verum quia huic certamini diu ſuſtinendo impar ſit, denuo ſtatim relabitur & priſtinæ ſuccumbit ſarcinæ: Profectò mirum eſt quantùm ſupra naturæ vires ira ac timor, aliæque animi paſſiones quædam nervoſum genus intendant, atque impetus plane ſtupendos edere cogant: ſunt verò exiguæ tantum durationis hæc conatuum prodigia.

Deſignata ad hunc modum morbi prædicti cauſa conjuncta, & ſymptomatum præcipue urgentium rationibus oſtenſis, adhuc inquirendum reſtat circa cauſam προηγουμένην, nempe ob quas προφάσεις ſuccus nervoſus ita degener factus, 1°. paralyſin, ac dein muſculorum omnium ſubſultus, ſive ſpaſmos inteſtinos intulerit: Porro explicare oportet quare morbi hujus fructus paulatim accreſcentes, thermarum uſu tam citò ad maturitatem pervenerint, Item quare ægritudo iſta nullis remediis cedens incurabilis extiterit.

Quoad prius, dicendum eſſe videtur quod æger parentibus, qui morbis cephalicis graviter obnoxii fuerunt, oriundus, malam cerebri & nervoſi generis conſtitutionem originaliter contraxerat, adeo & intra ſextum ætatis ſuæ luſtrum paralyſi ſpuria laborare inceperit: dein cùm procatarxi huic hæreditariæ cauſæ evidentes; ſanguini & humoribus majorem in dies labem affigentes accederent (erant enim varii caſus atque infortunia quæ viro eximio mœſtitiam & melancholiam continuo intulere) propterea quidem liquor nervoſus, ſale fixo & ſcorbutico ſupra modum imbutus, inſtar aquæ fortis, aut ſtagmatis vitrioli, ſummè acris & irritativus evaſit, proindeque ſpiritus & corpora eos continentia, non ſecus ac prædicti liquores lumbricis ſuffuſi, in corrugationes & contracturas ſpaſmodicas continuo irritaverit.

Quod autem hic morbus primo ſenſim accreſcens, thermarum calidiorum uſu in ſtatum longe deteriorem citò vehebatur, ratio facile patet: Experentia enim conſtat balnea calida & ſulphurea in corpore humano, ſalinas, aliaſque morbidas, quæ intra viſcera aut humores ſcatent particulas, plurimum exaltare, & citò ad ἀκμήν perducere, eas ſcil. exagitando efferatiores reddere, è primis viis in ſanguinem, & exinde in cerebrum & nervoſum genus urgere; quinimo prius ſecretas & otioſas conjungere, ac in ζύμωσιν quandam incitare: quare qui aut arthritidi, aut calculo hæreditario obnoxii, iſtorum affectuum paroxyſmos nondum perpeſſi fuerunt, à thermarum uſu ſæpiſſime alterutrius morbi fructus in ſe ſtatim maturari ſentiunt: Cum itaque in hoc ægro & ſanguis & liquor cerebrum nervoſúmque genus irrigans, particulis tum narcoticis tum ſpaſmodicis imbuerentur; quin & à craſi dulci & balſamica, iſte verſus ſalſum, atque hic in acetoſum, ſtagmatis vitriolici æmulum degenerarent, tantum abfuit aquarum calidarum mineralium uſus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea ſtatim omnia plurimum exacerbarentur, atque morbus ab humoribus, quoad temperiem & mixturam ita depravatis procedens, nullis uſpiam remediis curari potuerit, nihilo facilius ſcilicet quam acetum in vinum reducatur. *Thom. Willis, ibidem.*

Observatio II.

A colluvie seroſa convulſivos motus non cieri, niſi aliud accedat, oſtenditur eorum exemplo, in quorum cadaveribus cerebrum ſero immerſum repertum eſt, etſi ſpaſmodicis affectibus obnoxii non fuerint.

TAntæ ægritudini excitandæ colluvies ſeroſæ, aliique minus effeti humores, licet in ipſi cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depoſiti, nequaquam ſufficiunt: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri medirullia, ipſáque nervorum principia, aquæ limpidæ prorſus immerſa vidi, quibus tamen dum vixerunt, nec Epilepſia, nec motus convulſivi adfuerunt. *Thomas Willis Pathologia cerebri; cap. I.*

Scholia.

TAntæ ægritudini excitandæ.) *Cum inter univerſas humani corporis ægritudines nulla occurrat cujus cauſa magis in abdito ſit quam Convulſio, adeo ut Averroes non dubitarit pronuntiare, verba Medicorum in hoc accidente univerſaliter eſſe propinquiora verbis muſicorum, quam demonſtrativa: ipſe* Galenus *ingenue fateatur difficile eſſe tradere cauſas ob quam convellantur partes corporis, acutiſſimus autem Willis proxime eas attigiſſe videatur, integrum caput ex ejus Pathologia Cerebri huc transferre opera pretium viſum eſt, utpote ex quo ſingularum convulſionum ſpecierum ætiologiam eruere liceat.*

Vt ſpaſmi natura & cauſæ rectius innoteſcant, verbo annotetur ſpiritus animales eſſe proximum motus regularis inſtrumentum; ipſorúmque vim motricem in eo tantùm conſiſtere; quod denſius agglomerati in parte motiva, ibidémque in ſpatium amplius expanſi eandem intumeſaciant, quæ proinde quoad longitudinem contracta, illico ad ſe partem ſibi appenſam attrahit: In Nervorum deſcriptione noſtra innuimus hujuſmodi motum eſſe duplicem, Spontaneum, & merè Naturalem: hujus inſtinctum à cerebello, ac ipſius à cerebro: utrumque autem per nervorum ductus, cùm ad muſculos, tum ad fibras, membranis, parenchymatis, aliiſque partibus motivis intertextas: denique in hiſce omnibus tam expeditè varias peragi actiones ea ſolùm ratione, quod inter ſpiritus animales, qui animæ ſenſitivæ hypoſtaſin conſtituunt, intra prædictas partes, continuata ſerie diſpoſitas, ubique eadem eſt communicatio officii, intima conjunctio & celerrimum commercium.

At verò inter motum à muſculo, eúmque ab aliis partibus editum, diſcrimen hoc occurrit, quod in his actio ſæpiſſimè intra corporis motivi terminos circumſcribitur, ita ut ejuſdem tantùm membranæ, aut viſceris pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: In genere autem muſculoſo, plerunque pars movens in uno membro, & movenda in alio proximè conſita eſt (quanquam & inter partes muſculoſas quædam, uti cor & diaphragma propriè ſeipſas fere tantùm movent) Hinc membranæ & viſcera, motum quaſi inteſtinum & vermicularem habere dicuntur: qualis ubicumque incipitur, ſpiritus ibidem denſè agglomerati & expanſi, primo partem ipſam, deinde ultra pergentes, aliam & mox

dis, eorundem ſpirituum cum aliis particulis valde efferis complicationes, eorúmque ab invicem eliſiones vehementes requiri, aſſerere licebit.

Circa verò ejuſmodi copulam ſpaſmodicam, quia differt à naturali, quam in motu regulari adeſſe, & ubivis à ſanguine ſuppeditari alibi oſtendimus, inquirere oportet Undenam illa provenit, & quo ſitu, quibuſve in locis ſpiritibus accreſcat.

Quoad prius, obſervare licet exploſiones ſpaſmodicas non ſolùm in muſculis, quibus ſolis quæ motum regularem efficiunt, limitantur; ſed etiam in membranis, ſcil. ventriculo, inteſtinis, meſenterio, aliiſque partibus ferè exanguibus paſſim contingere: Porro exploſiones ipſas in affectione convulſiva, licet contra appetitus nutum & naturæ morem excitantur, longè vehementiores eſſe & diutiùs perſiſtere quàm in motu regulari: Ex quibus conſtare videtur copulam exploſivam ſpaſmodicam aliunde quam motus regularis effectricem advenire: Et quidem probabile eſt illam, non utique hanc à ſanguine arterioſo, inter fibras muſculoſas ubique interſtino profluere, verum à cerebro cum liquore nervoſo irrigante deſcendere, & dein juxta horum origines, medius proceſſus, plexus, extremitates, quaſi in morbi convulſivi mineram congeri: profectò nihil evidentiùs liquet, quàm affectus ſpaſmodicos, ob noxam imprimis cerebro adhæsam, & exinde in varias ſyſtematis nervoſi partes tranſmiſſam, ſæpiſſime oriri: hinc enim accidit quod paſſio vehemens, ſpiritus τοῦ ἐγκεφάλου hoſpites afficiens, ita crebro pathemata dicta hyſterica ac hypochondriaca ordiatur: Porro, quod in malis febrium crisibus, cùm ſanguinis recrementa aduſta in caput transferuntur, convulſiones paſſim ſuccedant: Porro & hæc ratio eſt cur vertigo, capitis inflatio, mentis torpor & alia, ſpaſmorum in viſceribus, & non rarò in toto corpore ſubſequentium proœmium eſſe ſolent: Quapropter minimè dubitandum eſt quin particulæ heterogeneæ & exploſivæ è ſanguine, una cum ſucco nervoſo cerebro inſtillentur, quæ poſtea in nervoſum genus detruſæ inibi ſpiritibus accreſcunt, iíque diathesin convulſivam inferunt: Re vera affectus ἀνώμαλοι, qui aut univerſales ſunt, aut ſaltem plures ſimul corporis particulas occupant, hoc tantùm ferè ritæ oriuntur: Interim tamen haud negamus quin ſpaſmi particulares, qui ſe intra quoſdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducantur: Nam ſi quidem nervi ab utroque fine, ſc. radice & extremis ramis humorem ſuum imbibunt, (ut in νευρολογίᾳ oſtenſum) profectò hinc quoque inferre licebit, etiam particulas ſpaſmodicas non tantùm à nervorum principiis, ſed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortè ſatis apertè conſtat, quod ex liene malè affecto ſpaſmi circa illius regionem exorti hypochondria non rarò infeſtant. Novi quibus à tumore, vel ulcere in meſenterio, utero, aliiſque viſceribus exiſtente, convulſiones cùm in parte affecta, tum circum circa eam increbeſcere ſolebant: quod non aliunde pendet quàm à particulis heterogeneis in loco affecto uberiùs congeſtis, quæque ſimul in fibras nerveas per totam viciniam conſitas irrepentes, ius motuum convulſivum, velut pulveris pyrii igniendi fomitem ſuppeditant: At verò ſpaſmi ob tales [illegible] oriundi, haud ſeſe ſolent longè latéque diffundere, neque ſemper ad caput aſcendere.

Ægritudo igitur convulſiva plerumque originem à capite ſumit: variis autem modis materies morbifica in caput admittitur, plures item quibus in hanc aut illam ſyſtematis nervoſi regionem deducitur & juxta varias cauſæ morbificæ tranſlationes, diverſæ motuum convulſivorum ſpecies conſtituuntur.

Igitur quod particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ intra ἐγκέφαλον admittuntur, & ſanguinis mittentis, & cerebri incipientis vitio imputandum eſt.

1. Cùm ſanguis materiam morbificam capiti infundit, vel tota ejus maſſa depravatur, ut in febribus malignis, in affectione ſcorbutica, cacochymica, ac imprimis originaliter morbida: vel ſanguis inſons maligna corpuſcula aliunde accipit, quæ poſt cerebro affigit, ſic in magnis viſcerum impuritatibus, ulcere, abſceſſu, &c. affectis, particulæ noxiæ in ſanguinem ebulliunt, ejúſque commeatu poſtea in cerebrum deponuntur.

Attamen 2°. ſanguis ut vitioſus & ſeminio morbido impregnatus haud facilè inquinamentum ſuum cerebro allinit, niſi etiam cerebri ejúſque appendicis conſtitutio aliquatenus in vitio fuerit: quandiu hæ partes bene conformantur & vigore pollent, ſe ſuáque tuentur, foribus occluſis, nil præter liquorem ſpirituoſum uſibus dicatum, purum putúmque admittunt; Sin vero aut cerebri meatus & pori nimis laxantur: aut Spiritus oſtiarii ab excubiis ſuis ceſſant vel avocantur, una cum ſucco nervoſo, materia heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem ſuam explicat: Quod ſpectat ad ipſius cerebri malam Diſpoſitionem, ea aliquando hæreditaria exiſtit, quia aut ipſius intemperies juſto eſt humidior, aut ſiccior, vel alterius qualitatis exceſſu aut defectu peccat: Interdum pori ſunt laxiores; vel ejus conſiſtentia nimis dura aut mollis eſt; quin & partium *cerebri & appendicis* ejus *conformatio* indebito modo habere poteſt: At aliquando cerebri & Nervorum indoles originaliter ſana, ex accidente viatitur ob morbos chronicos, &c.

Quod ſpectat ad ſpirituum animalium ἀταξίας, propter quas particulæ ſpaſmodicæ cerebrum abſque repulſu ſubeunt, obſervare eſt eos quibuſdam à nativitate teneriores & citò diſſipabiles exiſtere, ita quidem ut nihil ſenſui aut imaginationi fortius oblatum tolerare poſſint quin ſtatim in confuſiones adigantur; qua de cauſa fœminæ præ viris, atque his aliæ præ aliis affectibus hyſtericis dictis obnoxiæ fiunt: Porro interdum paſſio violenta ſpiritibus, ut & mediocriter firmis, ejuſmodi proſternationem ac inordinationem imprimit, ut poſtea nihil fortiter ſufferre; nec cuivis injuriæ reſiſtere valeant: ita paſſim accidit ſubito timore, aut ingenti triſtitia regimini animali impreſſiones morbidas affigi, quæ poſtea vix unquam delentur, hinc mulieres ſæpe affectiones dictas uterinas, & viri hypochondriacas primò contrahunt, iiſque poſtea ferè ſemper aſſueſcunt.

Ex his conſtat quomodo materies ſpaſmodica intra cerebrum admittatur, jam videndum quid de illa fiat poſtea, ſi quidem affectus convulſivos aut non ſemper, aut non eodem modo prorſus modo inducit.

1°. Interdum accidit particulas exploſivas in cerebrum admitti, quæ tamen inde ſine magna noxa, & priuſquam genus nervoſum ſubeant, ruſſus exterminantur; quippe venæ & lymphæ ductus ſæpe quod ſuperfluum reſorbent vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt: dum talis materia parumper cerebro agitatur, particulæ ejus ſpiritibus nonnullis affixæ, in hiſque demum elitæ, vertiginem & ſcotomiam cient: at verò quia nervorum ductus haud ſubeunt, affectiones ſpaſmodicæ minimè ſuccedunt.

2°. Quando materies morbifica intra ἐγκέφαλον admiſſa non inde ſtatim relegatur, ſæpenumero noxam ſuam, priuſquam nervoſo generi infertur, haud prodit, nam intra cerebrum ſpiritus animales admodum

Digitized by Google

dum vegeti & ſpatium liberius nacti, copulæ cujuſvis heterogeneæ complexus evadunt, quos equidem intra anguſtos nervorum canales evitare nequeunt: Porrò ipſa materies morbifica, ſi quidem à cerebro per vaſa excretoria amandari non poteſt, exinde mox in ſyſtema nervoſum, utpote partem imbecilliorem dimittitur: ſin verò invitis facultatum ſuperiorum præſidiis, talis materia diutiùs intra cerebrum commoretur, ejúſque ſpiritus incolas valde inficiat, Epilepſiam inducit: attamen multò crebriùs labes à cerebro, abſque magna noxa ejus, in nervoſom genus traducitur, quod non uno ſemper modo fieri contingit.

Enimvero particulæ heterogeneæ liquori nervoſo immixtæ, ac verſus nervorum principia delapſæ, eadem non ſimul omnia, neque hæc aut illa, prout ſors tulerit, indifferenter ſubeunt, verùm in aliorum ductus præ aliis, idque non ſine aliqua ratione diriguntur: namque obſervamus ſymptomata convulſiva ſedem plerumque aliam in pueris ac in adultis; aliámque in tenerioribus ac in robuſtis ſibi eligere.

In pueris, qui affectibus cordis & membrorum exteriorum exercitiis nondum aſſueverunt (quibus & utriſque cauſa morbifica longinquius à cerebro profertur) materies ſpaſmodica in nervos proximos, eos ſcil. tertii, quinti, & ſexti paris ſæpius incurrit, quare illis faciei ac oris partes maximè convelluntur, rarúmque eſt & inuſitatum iis viſcera & præcordia, prout in adultis, attolli motúve inordinato affici: E contra in provectæ ætatis hominibus, aditu ad nervos paris vagi & intercoſtalis, uti ad iſtos ſpinalis medullæ magis patente, partes quas nervi illi magis reſpiciunt, frequentiùs convelli ſolent: hoc tamen cum diſcrimine, quod in tenerioribus, & iis qui ſunt valde [illegible], quibus ob paſſiones animi præcordia & viſcera ſæpius turbantur, materies ſpaſmodica nervorum interiorum ductus apertiores promptius ſubit, iique propterea ſpaſmis in abdomine & thorace excitatis magis obnoxii redduntur: hinc enim eſt quod mulieres paſſionibus dictis hyſtericis, ac viri quidam hypochondriacis moleſtantur.

Cùm materies ſpaſmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem ſubſiſtens vertiginem tantùm, partiúmque ad quas nervi iſti pertingunt, leviores ſpaſmos & ſubſultus creat; vel in nervorum ductus altiùs prolapſa paroxyſmos atrociores parit: Eadem verò in proceſſus nerves delata, per caudicis, ſive trunci unius aut plurium propagines modò omnes, modò aliquas tantùm, cæteris patentiores diſponitur: atque ſpiritibus, tum intra fibras appendices conſitis, paulatim accreſcit: nimirum par ratio eſt, & ſimilis fit apparatus in diſpoſitione ad paroxyſmos convulſivos, ac ſi pulveris pyrii ſucceſſivè explodendi grana per longas ſeries diſponerentur.

Spiritus ad hunc modum copula heterogenea imbuti, tum intra nervorum truncos, tum intra fibras membranis & muſculis intertextas, potiſſimùm verò intra plexus nerveos hoſpitantur: Cúmque illi, aut gravati ob nimiam plenitudinem, aut data aliqua occaſione exagitati, copulam ſuam excutere conantur, particulæ eliſæ, & ab invicem proſilientes, partes continentes valde inflant, adeóque impetum motivum contra appetitus & naturæ juſſum & leges cierunt.

Porrò ſpiritus ad motus Convulſivos obeundos ſemel incitati, à ſyſtematis nervoſi extremitate una aut altera, ut plurimum verò in fine explosiones ordiuntur: illi autem qui primo exploſi ſunt proximos quoſque prædiſpoſitos, velut traduce igniario corripiunt, adeóque longa & continuata ſpaſmorum ſerie, à meta una ad alteram affectionem inceptam propagant: nam convulſio ab imo abdomine, aut à pede aut manu exorta, ſenſim ad ſuperiora, & plerunque ad ipſum ἐγκέφαλον prorepit: idémque affectus cùm à cerebro (prout in Epilepſia) orditur, illinc pariter deorſum ad viſcera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

Materies morbifica in caplia nervorum influens, pro varia ſui copia & diſpoſitione, diverſimoda convulſionum genera producit: nam primò obſervare eſt, abundante & exuberante materia, interdum ſyſtematis nervoſi, aut quarundam ejus partium totos ductus occupari, ita ut ſpiritus animales tum influi, tum inſiti, copula heterogenea, ejúſque ſupplemento perpetuò ſaturati, in ſpaſmos continuos urgeantur: Novi quibus muſculi omnes ac tendines in toto corpore contracturis & ſubſultibus ſine intermiſſione afficiebantur: Novi alios quibus brachia & crura, cæterique artus in varias flexiones & diſtorſiones perpetuo cogebantur: Quin & alios vidi qui ſaltare, huc illuc diſcurrere, pedibus manibúſque humum contundere neceſſe habuerunt, quod ni facerent, in immanes viſcerum & præcordiorum convulſiones incidebant: 2°. Particulæ heterogeneæ & exploſivæ, ſi minori copia cum ſpiritibus combinatæ ſint, ipſis ſine tumultu aut perturbatione adhærent, donec poſt aliquod tempus utræque particulæ iterum diſſilientes, ac ab invicem eliſæ paroxyſmos convulſivos cient: cujuſmodi paroxyſmi ſunt, vel periodici, & ſtatis horis exactè repetunt, quod accidit ob materiam morbificam æquali dimenſo generi nervoſo quotidie ſuffuſam, proindéque circa idem temporis ſpatium, ad plenitudinem exploſivam etiam quotidie aggeſtam: vel vagi & incerti, in quibus ſc. particulæ heterogeneæ minori adhuc copia ſuffuſæ, nonniſi longo tempore ad plenitudinem exploſivam aſſurgunt: quarum interim cùm plenior aggeſtio, tum exploſio ob plures occaſiones, ſive cauſas evidentes, modò crebriùs, modò rariùs ſolent accidere, hinc fit ut affectio ſpaſmodica nonnunquam cauſæ evidenti in totum adſcribatur, cùm revera niſi procatarxis convulſiva præceſſerat, talis cauſa nullam excitaſſet.

Cauſarum autem evidentium, quædam 1°. procatarcticam intus latentem & in efficiendo potiorem adaugent, eamque citius ad plenitudinem exploſivam perducunt, uti ſunt mala victus ratio, & errata in ſex rebus non naturalibus, quæ ſanguinem & ſuccum nervoſum inquinando, particulas heterogeneas majori copia ſpiritibus ad ſaturationem ſuggerunt, proindéque affectiones ſpaſmodicas eo citius accerſunt: vel 2°. quædam ſpiritus derepente exagitant & irritant, ut ſtatim explodantur, & copulam ſuam, qualiſcunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima ſunt, quæ ſpiritibus modò intra ἐγκέφαλον, modo intra ſyſtema nervoſum conſitis, accidentia, motus convulſivos inſtinctu diverſimodo aut Directos aut Reflexos cient.

Priori generis potiſſimùm ſunt violentæ animi perturbationes, quibus ſpiritus cerebri incolæ, agitati atque confuſi alios intra nervoſú genus ſcatentes, & ſæpe prædiſpoſitos ad exploſiones irregulares incitant.

2°. Quoad alterum cauſæ Evidentis genus, quo ſc. Spaſmi actu Reflexo incitantur, hoc quidem, nec infrequenter locum habet, quoties gravis moleſtia, cum fibrarum & ſpirituum irritatione nervoſo generi alicubi exhibetur: quippe eadem moleſtia mox cum primis ſpirituum fontibus, nempe cerebro aut cerebello communicata, exinde motus inordinati ac violenti præter animi arbitrium incepti, h. e. convulſivi retorquentur: ita námque lubrici, pharmaca, aut acres humores, inteſtinorū tunicas immaniter vellicantia illarū partium,

& non

& non rarò membrorũ externorum ſpaſmos inferunt;

Hactenus de morbis convulſivis habitualibus factis, & cum gravioribus paroxyſmis repetere ſolitis, Reſtat altera ſpecies; ubi paroxyſmi à cauſa evidenti ſolitaria, ſeu ferè tantùm ab Irritatione, ſpiritibus nondum copula exploſiva præoccupatis, dependent: ſuper his in communi ſtatuitur inſultus ſpaſmodicos, à mera irritatione productos, aut leviores eſſe & citò pertranſeuntes; aut graviſſimos, & non rarò lethales: prout quando venenis aſſumptis aut ὑπερκαθάρσει ſupervenìunt: Porro adnotetur, cùm materies morbifica ſive irritativa, ipſis nervorum caudicibus aut plexibus inſederit, eam non rarò etiam exploſivam evadere, utcumque ſpaſmos etiam à mera irritatione productos, exploſiones quaſdam eſſe, ſed ad rem propoſitam.

Partium nervoſarum Irritatio, quæ motus convulſivos efficere ſolet, variis in locis, variíſque ex rebus, quæ ſpiritibus & fibris incongruæ atque inimicæ ſunt, contingit: Quoad res ſpirituum naturæ adverſantes, obſervare eſt præter venena, & qualitatum tangibilium exceſſus, qui ab extra infliguntur, multa quæ in nobis gignuntur ſc. varia ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa, febrilia; humores præternaturales, ſalinos aut ſulphureos, quinimò lumbricos, calculos, cum plurimis aliis nervoſo generi infeſta eſſe, & irritationes ſpaſmodicas paſſim ciere.

Quoad loca affecta, ſive materiæ irritativæ ſedem, licet hæc in qualibet ſyſtematis nervoſi parte noxam inferat, ut plurimum verò maximè infeſta eſſe ſolet cùm juxta ſyſtematis nervoſi principia, vel extremitates, vel circa medios nervorum proceſſus, ac præcipuè in eorum plexibus defigitur: Porrò talis materia, quæ ſpiritus irritans cauſæ evidentis loco eſſe ſolet, non rarò, prout modo innuimus, etiam procatarcticæ rationem ſubit, nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emiſſæ fibras nerveas ſubeunt, & cum ſpiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores & procliviores reddunt.

Observatio III.

In capitibus eorum qui Spaſmis vehementibus, poſt malas febrium criſes & cephalicos morbos graves affecti fuere, poſtica medulla oblongata ſero acri immerſa reperta eſt, atque pellicula obvolvens aliquando diſrupta.

1°. Igitur interdum accidit humores malignos & nervoſo generi infeſtos, è ſanguine in cerebri regionem ſuffuſos, & exinde deinum in poſticam capitis regionem delatos, nervorum origini incumbere, ubi ſi diſrupta pellicula quæ medullam oblongatam inveſtit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorúmque fibras altius ſubeunt, propterea quidem motus convulſivi non modò in partibus capiti vicinis, verùm aliquando in valde remotis, & non rarò in toto ſyſtemate nervoſo oriuntur: Hoc paſſim obſervare eſt in malis febrium criſibus, materia morbifica in caput tranſlata: item in affectibus cephalicis in ſtatum peſſimum ac lethalem evectis: Re vera cùm plurium hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus poſticâ medullæ oblongatæ regionem ſero acri & ſalſugineo immerſam.

Scholia.

2. Quemadmodum ſyſtematis nervoſi extremitas interior, ſive origo, ita non rarò exterior, ſive finis, à vellicatione illiſa facta, motus convulſivos ſuſcipit, eoſdémque quaqua verſus transfert: hoc in membris exterioribus paſſim fieri teſtantur tendinum ac nervorum puncturæ: Nec minus à vellicatione in viſceribus facta ſpaſmi circumquaque excitari ſolent; ſi quando pharmaca aut humores acres, nec non lumbrici in ventriculo aut inteſtinis ſcatentes partes membranaceas vellicant, adeóque ſenſionem moleſtam primis ſenſoriis imprimunt, exinde ſtatim ob ſpirituum excandeſcentias, motus convulſivi modò in partes affectas, modò indifferenter in alias quaſcunque retorquentur: nam à graviori viſceris cujuſdam noxa, ſæpe ſpaſmi non tantùm partes affectas & vicinas occupant, verùm in faciei ac oris muſculos, necnon in membra exteriora transferuntur; Calculus ureteri impactus, haud tantùm in iſto ductu, verùm in tota vicinia contractiones immanes accerſit: Porrò ſymptomata quædam hyſterica, aliáque hypochondriaca, nonnunquam hac ratione inducuntur, quatenùs nimium vellicatione in viſceris cujuſdam membranis facta, illico ſpaſmus retorquetur.

3. Materies irritativa, quæ ſpaſmorum cauſa evidens eſſe ſolet, interdum medios nervorum proceſſus occupat, & propterea partes, modò ſupra, modò infra illius ſedem, ad motus convulſivos incitantur: Hoc de nervorum plexibus ſatis conſtare videtur, cùm enim ſucci nervoſi recrementa acria in iiſdem congeruntur, non rarò ſpaſmi per totam viciniam procreantur, hac ratione affectio colica atque hyſterica, nulla viſcerum iſtorum culpa, tantùm ab humore in nervorum plexibus depoſito non rarò progigni atque excitari videntur: Pariter ob plexus ganglioſormes humore acri & irritativo obſeſſos, præfocatio in gutture, necnon variæ præcordiorum contractiones inferuntur: Porrò affectiones ſpaſmodicæ ab humore acri intra totos nervorum caudices & corporum nervoſorum meatus ſcatente, non rarò dependent: Vidimus quoſdam convulſionibus admirandis ac perpetuis affectos, ut neceſſe habuerint membra huc illuc jactare & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus aut pedibus contundere, aliáſque geſticulationes ſtupendas exercere, haud ſecus ac ſi ſagarum præſtigiis læderentur: cujuſmodi paſſionum cauſa genuina in eo conſiſtere videtur, quod ſuccus nervoſum genus irrigans, inſtar aquæ ſtygiæ acerrimus, ac à debita craſi degener factus, ſpiritus inſitos influóſque continuò irritaret ac velut oeſtro quodam afflaret. *Thomas Willis Pathologiâ cerebri cap.1. & ſeq. vide Gaſſendum Phyſ. ſect.3. lib.11. cap.1.*

Morborum convulſivorum, propter originem Nervoſam præcipuè affectam ortorum, cauſa & generatio explicantur.

Licet affectiones Convulſivæ quæ adultioribus accidunt, aliis nominibus inſignitæ, etiam alius cujuſpiam proſapiæ vulgò reputentur, atque ad paſſiones dictas hyſtericas, hypochondriacas aut colicas, vel ad ſcorbutum referri ſoleant: attamen ſi res paulò attentius conſideretur, facile patebit ſymptomata quædam ſpaſmodica, tam viris tum fœminis, crebrò evenire, quæ convulſionis nomen ſibi propriè ac jure vendicant. Hoc autem pro multiplici cauſæ morbi-

hcæ

ficæ ſede, vario modo diſtingui poſſunt, præſertim in tres has ſpecies, ſc. in Spaſmos quoſdam ob *Nervorum Originem* præcipuè affectam excitatos, inque alios qui propter *Nervorum Extremitates* materia morbifica obſeſſas cientur: ac demum in alios, quorum materies morbifica à capite deſcendens, *Nervorum* quorundam, vel ſimul omnium *Ductus*, aut totos aut quoad maximam partem occupat.

Quoad Convulſiones à *Nervorum origine* affecta ortas, imprimis notandum materiam morbificam Nervorum initia obſidentem, quandoque in priora nervorum paria, quæ ſcilicet oculorum & faciei muſculis proſpiciunt, potiſſimum influere: proindéque modo naſi, genarum aut labiorum contractiones & tremores, modò oculorum aut oris diſtorſiones ſequuntur: 2. Aliquando *par vagum & intercoſtale* particulas heterogeneas maximè imbibunt, & tunc *abdominis & hypochondriorum inflationes contractionéſve, quin & cordis Palpitatio, tremor, reſpiratio difficilis ac interrupta, pulſus intermittens*, aliáque medii aut infimi ventris ſymptomata plurimum infeſtant: 3°. Nonnunquam cauſa morbifica poſterius conſita, *Spinalem medullam* præcipuè afficit, & propterea *membra exteriora & artus ſubſultibus & contracturis inordinatis* obnoxia redduntur: Porrò in pluribus hujuſmodi caſibus, quia ſpiritus animales circa Nervorum origines exploſi, verſus ἐγκέφαλον inordinatè reſiliunt, idcirco quibuſvis ferè ſpaſmis hoc ritu excitatis, *vertigo*, item ſæpe *Scotomia, aurium tinnitus*, & nonnunquam ἀναισθησία adjunguntur aut ſuccedunt.

Cæterum, prout ex variis affectionis Convulſivæ typis conjicere licebit, videtur quod materies ſpaſmodica, hos aut illos Nervos, aut ſimul eorum plures appellens, vel circa ipſorum principia, ferè tantùm hoſpitetur, ita ut ſpiritibus ibidem crebiò exploſis, *Vertigo frequens* & valde moleſta oriatur: inſuper circa *præcordia tremores*, ac breve *deliquium* & *lipothymiæ* metus: non rarò in viſceribus aut muſculis *ſubſultus & contractura leves* ſentiantur: vel 2°. particulæ exploſivæ, ad nervorum origines delatæ, eorum proceſſus altius ſubeunt, & non rarò in plexus nerveos, ad præcordia aut viſcera imi ventris, aut etiam membra exteriora pertinentes, delapſæ, illic affectionum ſpaſmodicarum alios quaſi nidos conſciſcunt, ut quoties ſpiritus circa originem nervoſam in exploſiones adiguntur, ſtatim in abdomine, thorace, aut artubus, *paroxyſmi* velut *hyſterici, aſthmatici*, aut aliàs *convulſivi* oriantur: Interim materies ſpaſmodica nervorum ductus influens, cùm uſque ad proceſſus & plexus eorum remotos transfertur, quando tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervoſam habet, adeo ut poſt graves *viſcerum* aut *membrorum* ſpaſmos, magna *cerebri perturbatio* cum *vertigine, aurium tinnitu*, & non rarò ἀναισθησία ſubſequatur: Interdum verò materia morbifica, quoad maximam partem ad longinquos Nervorum fines tranſlata, deinceps circa eorundem principia immanius agitur: Etenim plures obſervavi, qui dum principio *vertigine*, crebro *lipothymiæ* metu, *cephalalgia* & occipitis gravitate infeſtarentur, circa præcordia aut viſcera leviores tantùm inflationes aut tremores pertuliſſe: poſtea tamen circa has partes ſpaſmos immaniores perpeſſos, de prioribus capitis affectibus minimè conqueſtos fuiſſe.

Quod ſi de *Materia Spaſmodica* amplius inquiratur, undenam illa ſuggeritur, & *quibus viis* verſus nervorum origines defertur, & cujuſmodi ibidem *ſitus* & quaſi *focus* obtinet? dicendum videtur, quod licet hujus ductus manifeſtos & veſtigia detegere nequimus; quantùm tamen ex obſervationibus quibuſdam & rerum analogia colligere datur, ſupponere licebit, *binos hoſce diſtinctos tranſitus modos*, quibus particulæ ſpaſmodicæ primùm è ſanguine in cerebrum & cerebellum ſuffuſæ, exinde verſus nervorum principia convehuntur, ſc. primo interdum materies iſta à cerebro ac cerebello imbibita, ac utriuſque poros ſenſim pertranſiens, in medullæ oblongatæ caudicem delabitur, cujus item tractu quodam ſuperato, unà cum ſucco nervoſo, verſus nervorum origines prolabitur, ac propè illorum capita, vel intra ipſum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur; in quibus locis, aut diutiùs ſubſiſtens, crebras vertigines, ac in partibus remotis ſpaſmos leviores, ut dictum, ciet; vel exinde in nervorum ductus altius delapſa convulſionum valde atrocium paroxyſmos excitat: Talem cauſæ morbificæ progreſſum ſuſpicamur, in quibus vertigo, ſcotomia, capitis gravedo ac mentis torpor inſultus convulſivos præcedunt: cujuſmodi quidem affectus prævios, materies νοσερὰ adhuc in cerebro, & appendice medullari ſcatens producit, quæ deinceps in nervos allapſa convulſiones infert.

Secundò, reſtat alter modus quo liquidè patet materialem effectus ſpaſmodici cauſam in principio nervorum transferri, nempe cùm eadem à colluvie ſeroſa intra cavitates, ſive ventriculos τοῦ ἐγκεφάλου depoſita, in vicinas nervorum radices inſinuatur: Enimverò in morbis chronicis, cùm ad inſignē ſanguinis & humorum dyſcraſiam cerebri quoque mala diſpoſitio accedit, ſæpe ingens ſeri acris, & nervoſo generi infeſti copia, è plexuum choroideorum vaſis exudans, in cerebri, ejúſque appendicis, ventriculos delabitur; ſeroſus autem hic latex, poſtea in quartum ventriculum, cerebello ſubſtratum, incumbens, laxata ibidem pellicula, qua medulla oblongata obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obſidet, eóſque vel particulis heterogeneis & exploſivis imbuendo, diatheſin ſpaſmodicam inducit: *Atque hæc ferè cauſa eſt, quod poſt febres diuturnas, aut malè judicatas; etiam poſt morbos cephalicos graviores, ægrotantes demum convulſi intereunt, prout ex crebra cadaverum, ex ritu defunctorum, anatome deprehendi: Quin etiam ex obſervatione anatomica conſtat, cerebrum colluvie quadam ſeroſa inundari, abſque diſpoſitionis ſpaſmodicæ affectu: Porro & nonnullis ab Epilepſia, aliiſque morbis convulſivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos ferè diluvium adfuiſſe*: Ex quo datur intelligere, affectiones ſpaſmodicas, haud tantùm ab aquoſa τοῦ ἐγκεφάλου illuvie profluere: cæterum nec omnino à tali cauſa oriri, niſi latex ſeroſus cerebri ventriculos, ac imprimis iſtum cerebello ſubſtratum inundans, particulis heterogeneis & exploſivis imbuatur.

OBSERVATIO IV.

Convulſivi motus excitati à ſero intra omnes ventriculos fluctuante.

Memini olim petitum eſſe meum conſilium pro adoleſcente phthiſi laborante, & tunc temporis planè deſperato: præter tuſſim & dyſpnoeam, ille per plures dies, imò hebdomadas, graviter conqueſtus erat non potuiſſe ſe in lecto ſupinum decumbere, aut dum in cathedra ſederet, caput vel minimùm reclinare: quippe ab hoc illóve corporis ſitu, illico cordis tremores & ſpirituum deliquia, quaſi jamjam moribundus eſſet, pati ſolebat, quapropter neceſſe habuit caput ſemper pronum, ſive antror-

ſum inclinatum tenere: poſt obitum cadavere diſſecto, pulmones per totum fere ſcirrhoſi & in quibuſdam locis ulceroſi apparebant, dein cranio aperto, ingens ſeri ſalſi & flavi copia, intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in quartum ventriculum, ſupra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, *in nervorum paris vagi & intercoſtalis* capita irruens, circa præcordia convulſiones prædictas ciebat: quamdiu autem capite antrorſum inclinato, iſta ſeri colluvies in anteriores cerebri ventriculos refluebat, nervorum origines ab iſta materia ſpaſmodica immunes perſtitere.

SCHOLIA.

SCio plurimos pathemata hæc convulſivs præcordia graviter fatigantia, vaporibus à liene elevatis adſcribere, attamen ratio longe potior videtur eadem à materia ſpaſmodica, intra cerebrum aggeſta, & in nervorum principia irruente deducere; quia ſcilicet excrementi cujuſdam, à partibus aliis in caput metaſtaſis præceſſit.

Cæterum quia iſtius materiæ portio quædam, à capite deſcendens, nervorum ductus ſæpe altius ſubit, adeoque circa medios, ultimosque eorum proceſſus & plexus, *feminis exploſivi*, quaſi *pulveris pyri* fomitem ſtruit, ex ea fore videtur hujuſmodi caſuum exempla quædam ſubjicere.

Puella quædam procera & venuſta, parentibus ſanis orta, ipſaque conſtitutionis (prout videbatur) originaliter ſanæ, poſtquam hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo miniſtraſſet, atque hinc ſæpius totas noctes evigilare, aliiſque temporibus crebro expergiſci cogeretur, ut nunquam ſomnus, niſi brevis & interruptus, capeſſeretur, tandem de capitis hebetudine cum crebra vertigine queri cœpit; Intra breve exinde temporis tractum, affectu in dies ingraveſcente, tremores ſenſit in toto corpore, cum levi membrorum ſuccuſſu, quibuſdam vicibus, licet vagis & incertis ingruentes: poſtea dein paroxyſmos planè convulſivos, aoſque horrendos & crebro infeſtantes perpeſſa erat: Paulò ante morbi inſultum ſcotomia brevi afficiebatur: mox pectoris anguſtiam & oppreſſionem magnam, qua præcordia ſimul omnia ſtrictim contrahebantur, perſenſit; tum illico ſtridorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram concidere ſolebat; interim animo conſtabat: ac magna cordis oppreſſione laborans, donec iſta pectoris conſtrictio relaxaretur, ſe nullo modo relevare potuit: poſtea cum paroxyſmus pertranſiérat, inſigni *cordis palpitatione*, ſenſuum torpore & functionis animalis debilitate magna adhuc aliquandiu afficiebatur: Poſtquam hæc ægrotans per xv. circiter menſes ejuſmodi paroxyſmis, crebra vice repetentibus, obnoxia degiſſet, demum epileptica evaſit, ut quoties mali inſultus rediret, in terram proſtrata ἀναίσθητος, cum ſpuma oris, aliiſque pathognomonicis caduci ſymptomatis corriperetur: Neque hic affectus iſte gradum ſiſtebat, quin, vix elapſo anni ſpatio, in maniam degenerabat, ut denique ægrotans amiſſo rationis uſu, modo cum furore inſaniret, modo cum ſtupore plane deſiperet.

Ab initio materies morbifica juxta nervorum principia conſiſtens, viſcerum & membrorum leviores tantum ſpaſmos & ſuccuſſiones cum vertigine intulit: poſtea ejus portio in *nervos pneumonicos*, eorumque plexus delapſa, graviſſimas, *præcordiorum, diaphragmatis & ventriculi* convulſiones produxit: quin & ejuſdem materiæ portio altera cerebrum ejuſque meditullia invadens, ἀναισθησίας, ac dein caduci paroxyſmos inferebat, atque demum ſpirituum textura in eorum vitiata, eorumque latice in liquorem acerrimum, ac veluti ſtygium, degenerí, *affectiones ſpaſmodicæ in maniam* tranſibant: Quod ſpectat ad particulares tum morbi tum ſymptomatum rationes, videtur quod ea virgo ex vita ſedentaria, vigiliis nocturnis & ſomno frequenter interrupto, vitioſam ſanguinis & humorum diatheſin, ſimulque pravam & debilem cerebri & nervoſi generis conſtitutionem contraxerit, atque quod forte ex hero miaſmata ſpaſmodica hauſerat: Et primò quidem particulæ heterogeneæ, una cum ſucco nervoſo in cerebrum & cerebellum ſuffuſæ, ibidemque ſpiritibus accreſcentes, præliminari ſcotomia quaſi velitabantur: Dein materies ſpaſmodica nervorum paris vagi & intercoſtalis, atque ſpinalis medullæ principia obſidentes, una cum vertigine viſcerum & muſculorum ſubſultus & ſuccuſſiones leviores intulit: poſtea cum eadem *Nervorum ductus* altius ſubiens, *in plexus cervicales, cardiacos*, & forſan intercoſtales, alioſque deferretur, atque ſpiritus, reſpirationis & pulſus munia exequentes, copula exploſiva imbueret, illi crebra vice ob plenitudinem, vel propter irritationem, una cum ſuperioribus nervoſæ originis incolis, in exploſiones adacti, partium reſpectivarum ſpaſmos horrendos excitabant: Enimvero urgente paroxyſmo, à *nervis pneumonicis* conſtrictis, derepente thoracis ſyſtole inordinata ciebatur: deinde ſtatim diaphragmate ſubitò & vehementer retracto, ejulatus iſte obſtreperus ſuccedebat: Porrò cum ob iſtam thoracis ſyſtolen, diutiùs continuatá, ſanguis ne moveri poſſet impeditus, omnino in præcordiis ſtagnaret, ideirco durante paroxyſmo, cordis oppreſſio magna cum ἀφωνία & ἀπνοία laborantem urgebat: Interim verò cùm adhuc cerebri regio à ſpirituum exploſionibus libera ac immunis perſtaret, ægrotans animo conſtabat: poſtea verò cum materies ſpaſmodica, in dies adaucta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀναισθησία, dein Epilepſia, ac ultimo mania, ob rationes dictas ſupervenerunt.

APPENDIX.

Affectio Convulſiva, quaſi Hyſterica, in viro, propter originem Nervoſam affectam.

NOn tantùm in ſexu fœmineo, ut pote debiliori & magis patibili, ſpaſmi ab origine nervoſa principaliter affecta oriuntur, verum ejuſmodi affectiones aliquando in viris à ſimili procatarxi excitatas videre licuit; Ante annos aliquot feſtinanter accerſitus ad extraneum quendam, ipſum primo intuitu revera Dæmoniacum ſuſpicabar, eique exorciſmis, potius quam pharmacis opus fuiſſe rebar: Erat is quadragenarius, qui jam

per tres annos, ſtatis quibuſdam temporibus motibus convulſivis tentari ſolitus eſt, hujuſce ægritudinis, dum hic fortuito paucos dies hoſpitaretur, occaſione ingentis mœſtitiæ, inſultum ſolito majorem perpeſſus erat: morbi acceſſionem per duos aut tres dies præſentiſcere ſolebat, nempe ex magna intra ſinciput commotione, continua ferè vertigine, & crebra oculorum obfuſcatione: ingruente autem paroxyſmo, primo oculi variè contorquebantur invertebanturve: dein moles quædam inſtar vivi animalis, ab imo ventre ſurſum verſus cor & thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: Ejuſmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, planè perſenſi: & quamdiu palmis, totis viribus obtentis, iſtius globi aſcenſum inhibetem, ſe mediocriter habuit: quamprimum verò intumeſcentia iſthæc ſenſim ſuperius obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam ſpiritu malo obſeſſus, ſe ad parietes & poſtes illideret: à quatuor robuſtis viris vix ſumma vi detineri & coerceri potuit quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diverſimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione ceſſaret, membra fuerunt robuſtiſſimè extenta, & muſculi rigidi & velut tetano affecti: Talis paroxyſmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad ſe rediens ſobriè loquutus eſt, in cubiculo obambulavit, qualia paſſus erat, conſcivit & veniam ab adſtantibus petiit, brevi poſtea oculos obvertere & ocyſſimè volutare cœpit; dein ſtatim affectus ſpaſmodes repetens, ſimilem, uti prius, excitabat tragœdiam: atque iſto ritu, intra tres horas, quinque aut ſex paroxyſmos ejuſmodi convulſivos ſuſtinuit; In medio quodam paroxyſmo vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis lentè effluebat & ſtatim congelari viſus eſt, ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in ſuperficiem planam & æquabilem diffiueret, at inſtar ſevi liquefacti, & in vas frigidum inſtillati, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accreſceret.

Si affectio hæc ſtupenda mulieri contigiſſet, obvium eſſet eam hyſtericam dicere, ejuſque cauſam in uteri vitium conjicere: eò magis quia tanquam molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſus paroxyſmum inchoavit: attamen cum vulgaris iſta ſolutio, quæ ſæpiſſimè merum ignorantiæ ſubterfugium eſt, in hoc caſu admitti nequit: rationi maximè congruum videtur, omnia iſtæc ſymptomata in malas cerebri & nervoſi generis affectiones referre: Enimverò morbi cauſam in ipſo capite latere ex ſymptomatis paroxyſmum præcedentibus, quæ ſpirituum intra ἐγκέφαλον latentium agitationem inſignem denotabant, planè colligitur: Iſta cerebri inflatio, graves ſcotomiæ, quæque inſultu jamjam ingruente conſtanter evenerunt, oculorum contorſiones, manifeſtò arguunt particulas hetorogeneas & exploſivas ſpiritibus intra ἐγκέφαλον, juxta nervorum principia degentibus acceviſſe: adeo ut hic caſus etiam ad Epilepſiæ naturam prope accederet, excepto tamen quod intra cerebri meditullium ſpiritus, nec copulam heterogeneam admitterent, nec alibi exploſi illic tumultuariè perturperent: durante enim paroxyſmo ægrotans uſque animo conſtabat: ac verò materies morbifica, in capite uberius congeſta, cum illinc in nervorum tum interiorum tum exteriorum ductus altius prolaberetur, in viſceribus tum imi tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, ſeminis exploſivi mineras valde diffuſas poſuerit: adeo ut cum ſpiritus animales juxta nervorum origines explodi inciperent, illico ſtatim alii plexus meſentericos, & deinceps alii alios plexus nerveos, à meta extima uſque ad caput interjectos, incolentes, ordine exploſi, ſpaſmos à parte in partem uſque continuabant, donec ad ἐγκέφαλον perveniretur: exinde verò exploſione ſtatim ad ſpiritus ſpinalis medullæ & nervorum appendicum hoſpites, tranſlata, muſculorum & membrorum totius corporis convulſiones validiſſimæ inſequutæ ſunt: Quod autem iſte velut molis aſcenſus, qui ſæpenumero in imo ventre, circa convulſionum initia percipitur, à ſpiritibus intra plexus meſentericos, in exploſiones adactis, procedat, ubi *de paſſionibus hyſtericis* dicemus, declarabitur:

Paroxyſmo Convulſivo juxta Nervorum origines incipiente, cur ſpiritus extimè degentes exploſiones interdum primò ineant.

Si inquiritur ob quam rationem paroxyſmo convulſivo *ad τὸ ἐγκέφαλον*, juxta nervorum origines incipiente, illico ſpiritus extimè degentes, (quotquot in illud ſymptoma prædiſpoſiti ſunt) exploſiones ineunt, adeoque affectionem ſpaſmodicam illic plenius exorſam, ſurſum transferant (nam ita plerumque habet, ſive morbi acceſſio in imo ventre, ſive circa medium abdomen, hypochondria aut præcordia incipit: quippe ſpaſmus ab iſtis locis ſenſim verſus caput prorepere ſolet) Dico propter hujus ſolutionem hæc duo imprimis conſideranda offerri, ſcil. primò advertimus quod, cùm ſpirituum integra ſeries quædam perturbatur, qui in extremo ambitu reſident, influxu originali primo deſtituuntur: quare iſti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt: hinc quando nervus cubiti aut femoris, ab incubatu, conſtringitur, ut ſolita ſpirituum influentia impediatur, ſtupor cum punctionis ſenſu in manus, aut

pedis

pedis digitis primò ſentitur, unde ſenſim ſuperius verſus loca affecta perreptat: Secundò ſubeſt altera, eaque potior illius affectus ratio, nempe quod ſpiritus in exploſiones parati, cùm intra ductus nervoſos, unum aut plures, quaſi totidem diſtinctos tubulos, continentur, ſpatium ſatis amplum requirunt in quo plurimum, & quidem ſucceſſivè rarefieri & expandi queant; quod ſi quidem intra nervorum truncos, à principio verſus finem haud facile conceditur, idcirco dum ſpiritus circa originem nervoſam primò eliſi, verſus ἐγκέφαλον reſiliunt, proindeque vertiginem cient, ſpirituum exploſio apertior, circa nervorum proceſſus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatantur, aut in plures fibras latè ſparſas terminantur, plerunque incipit: dein ſpiritibus iſtis exploſis, ſtatim aliis ordine ſuccedentibus, quo pariter explodi poſſint, locus conceditur. : Hinc obſervare eſt, dum ſpiritus exteriores exploduntur, ſi ligatura aut compreſſione ſtrictius facta, aliorum in idem ſpatium ſucceſſio, aut verſus exteriora progreſſus intercipitur, ſpaſmus ne ſurſum aſcendat inhiberi ſolet: quare cùm ſtupor (prout hiſtoriæ medicæ teſtantur) ab extremo manus aut pedis digito exortus, cum formicationis ſenſu, aut inſtar auræ frigidæ ad ſuperiora repit, ac cerebrum demum petens, convulſiones horrendas infert, ſi mox ab initio inſultus brachium aut crus fortiter ligetur, ſpaſmus locum iſtum ligatum ſuperare non valens, à capite conſcendendo impeditur: quinimo uſitatum eſt fœminis hyſtericis, quamprimum ventris intumefactio, ſive molis in abdomine aſcenſus primo ſentitur, medium corporis truncum faſciis circumpoſitis valde conſtringere, adeoque ſæpius præcavetur ne præcordia, & capitis regio eodem paroxyſmo convulſivo afficiantur.

Quod autem ſanguis in affectibus convulſivis citò congelatur, id fit ob immodicas muſculorum & viſcerum contractiones, unde ſanguis interfluus, ſpiritu & ſero exhalantibus aliquantulum in mixtione ſolvitur, & ideo aliquatenus coagulatur, ſic lac in butyrum agitatione concreſcit.

Motuum convulſivorum generatio, quorum cauſa circa Nervorum extremitates, aut intra Plexus nerveos ſubſiſtit.

Affectiones ſpaſmodicaa interdum abſque capitis vitio, à ſpirituum circa nervorum extremitates ſcatentium irritatione exploſioneq; oriri, vel hinc conſtat, quia cùm pharmaca ventriculi aut inteſtinorum tunicas acrius vellicant, aut lumbrici eas corrodunt, non tantùm in iſtis partibus ſuccedunt ſpaſmi, ſed inſuper motus convulſivi nonnunquam in membra & artus exteriores retorquentur; Enimverò, cùm partem aliquam gravioris moleſtiæ ſenſus excruciat, & ab illa primo ſenſorio communicatur, exinde ſtatim ſpiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius & irregularis reflecti ſolet, idque non tantum per eoſdem nervos, quibus doloris ſenſus efferebatur, ſed interdum etiam per alios, aut affines aut prorſus extraneos ſpaſmus reciprocatur: Ita lapis vreteri infixus, fibraſque ejus nerveas plurimum irritans, motus convulſivos non tantum in vaſe affecto, ſed in cunctis fere abdominis viſceribus excitat: adeo ut urina ſuppreſſa tormina, huc illuc diffuſa, & vomitiones horrendæ ut plurimum ſuccedant: quapropter minimè ambigendum eſt, etiam morbos & ſymptomata quædam ſpaſmodica, propter noxam externam, nervorum apicibus, intra membranas, muſculos aut viſcera terminatis illatam ſæpenumero induci: quinimò in paſſionibus hyſtericis, hypochundriacis & quibuſdam aliis, ſi quando motus convulſivi, capite illæſo, uteri, lienis aut alius viſceris culpa excitantur: næ illi hac ſolùm ratione, nempe reliquarum partium incommodis hac via per nervos, nullatenus autem per vapores ad cerebrum translatis, oriuntur, ac quoquoverſum in varias corporis regiones propagantur.

Hic autem adnotetur, quod licet cauſa evidens ſolitaria, ſi quidem ea fortis ac vehemens fuerit, convulſiones interdum per ſe & abſque diſpoſitione prævia inducat, quatenus nimirum ſpiritus animales ſupra modum irritati, exploſiones debitò majores & pluſquam ordinarias ineunt, prout in hypercatharſi, ac paroxyſmis colicis & nephriticis paſſim evenire ſolet: attamen in pleriſque aliis affectibus ſpaſmodicis, quorum acceſſiones ſunt crebræ & habituales, præter irritationem circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimum cauſæ evidentis loco eſt, etiam procatarxis quædam adeſt, cujus efficaciæ morbi inſultus præcipuè debetur, nempe cùm motus convulſivi lienis, uteri, aut alius privatæ partis vitio excitati, ac crebra vice repetere ſolent, ſuſpicari licet quod ſpiritus animales fibrarum in parte affecta, & in vicinia ejus diſpuſuarum incolæ, copulam heterogeneam & exploſivam prius contraxerint, qua ad plenitudinem ſatuti, levi occaſione in exploſiones ſpaſmodicas cientur: dein iſtæ circa nervorum extremitates primò inceptæ, eorundem nervorum ductu ſurſum perreptant, & non raro ad ipſam originem nervoſam, ac interdum ulterius ad cerebri meditullium traducuntur: à quo denuo in nervorum genus reflexæ, etiam membrorum ac artuum ſpaſmos ſecundario inferunt: poſtquam verò cerebrum, & ſuperior ſyſtematis nervoſi portio, ſpaſmis infra citatis ſæpius compati & eo affici aſſueverunt, etiam ſpiritus iſtarum partium incolæ, ipſi tandem adulterati, copulam heterogeneam & exploſivam admittere, adeoque in cauſæ procatarcticæ partem adſciſci incipiunt: hinc demum procatarxis ſpaſmodica utriq; caudicis cujuſdam nervoſi termino communis evadit, atque ſpiritus animales in nervi unius, aut plurium, tum capite tum cauda, malè diſpoſiti, ab alterutro exploſiones concipiunt, eaſque alteri ſtatim tradunt.

Paſſiones quaſdam ſpaſmodicas contingere à materie morbifica, intra plexus nerveos ſubſiſtente oſtenditur.

Ex plexuum Nerveorum deſcriptione, & uſu veriſimillimum motuum convulſivorum paroxyſmos graviores, intra haſce partes ſæpenumero incipientes, exinde quaquaverſus in viciniam, & non raro in longinquum propagari: ſaltem multò probabilius videtur particulas heterogeneas & exploſivas, poſtquam τ̃ ἐγκεφάλυ, ejuſque appendicis medullaria tractus ſupervenerint, inque nervorum canales, eorumque ductus, una cum ſucco ipſos irrigante, altius prolapſas, intra plexus Nerveos, velut compita, ſive diverticula, copias explicare, ibidemque aliquandiu ſtativa habere, donec tandem uberius aggeſtæ, quaſi collectis viribus, affectiones ſpaſmodes immaniores producant: hoc inquam longè probabilius apparet, quàm (quod vulgò fit) ex utero liene, ventriculo, aliove viſcere vapores elevatos ſupponere, in quos omnis culpa ex facili rejiciatur: Nam intra hoſce plexus pro mineris morbificis ſpatia ſatis idonea conceduntur, ut materies illic ſenſim deponi poſſit & manere, donec ad plenitudinem congeratur:

Digitized by Google

deinde vero quia ſpirituum copias ingentes, ſupra quam in aliis quibuscunque cellulis, illic hoſpitari credimus, copula heterogenea illic accreſcens, in exploſiones graviores quas fomitem ſtruit, adeo ut ſpiritus intra hæc corpora exploſi, ea non modo inflent & dilatent, verùm de ſitu elevent & attollant (velut cum ædificium à pulvere pyrio ſubvertitur) quare partes ſuprajacentes ſubito in tumorem efferuntur, atque appenſæ huc illuc violenter contrahuntur: ad hunc motum atrociores circa præcordia & viſcera convulſionum paroxyſmos ſæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, non ita pridem αὐτοψίᾳ comprobatum habui.

Cùm enim fœminæ Illuſtr. paulò antè obitum affectibus, quos vocant, hyſtericis graviſſimè laborantis, cadaver aperirem, uterum quidem prorſus inſontem reperi: verum juxta meſenterii plexus nerveos (uti videbatur) in molem attolli & elevari ſolitos, viſceris iſtius membranas ab invicem divulſas & ſolutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quaſi in bullulas, ſive veſiculas inflatæ apparerent.

Profectò plura ſunt rationum ſolidarum momenta quibus adducimur ut credamus pathemata, dicta hyſterica, ſæpiſſimè à materia ſpaſmodica, intra plexus meſentericos aggeſta, & per vices exploſa oriri: credimus item dolores colicos à materia acriori & irritativa, iiſdem plexibus contenta non raro procedere: Paroxyſmorum convulſivorum, qui à liene aut ventriculo incipere videntur, ortum conſtituimus intra plexus nerveos ad lienem aut ventriculum pertinentes: Ejuſmodi materies intra plexus cardiacos graviſſimos cordis tremores & palpitationes; intra plexus pneumonicos aut cervicales, terribiles aſthmatis inſultus excitare videtur: Porrò ab eadem cauſa intra plexus ganglioformes aggeſta, & per vices exploſa, illum in gutture præfocationis ſenſum in paroxyſmis convulſivis tam crebro excitatum procedere, nec immeritò, arbitramur.

Motuum Convulſivorum generatio, à liquore corpora nervoſa irrigante, totosque eorum proceſſus in ſpaſmos irritante.

Affectiones convulſivas aliquando per totum Nervoſum genus vagari, atque partes modò has modò illas, modò plurimas ſimul infeſtare, adeo notum eſt ut nil magis; quippe advertere licet in his, muſculorum tendines ubique ſubſilire, ſpaſmis contrahi: in aliis membra quævis exteriora, variis flexionibus, torſionibusque huc illuc multiſariam flecti aut extendi: Vidimus nonnullos ſpirituum effrœni & indomita vi coactos, modo veluti œſtro percitos, currere aut ſalire, modo pedibus aut pugnis terram vel objecta quævis validiſſimè contundere: quod ni feciſſent, illico in leipothymias & horrenda ſpirituum deliquia incidere: Nimii eſſet tædii ſingulos caſus ſpaſmorum univerſalium, & per totum nervoſum genus oberrantium enumerare, iſtiuſmodi autem ſymptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad tria tamen capita præcipua quodammodo reduci poſſunt, Nimirum quatenus à tribus cauſarum generibus potiſſimum dependent: Quandoquidem enim in vagis iſtis ſpaſmis ſupponere debemus totum liquorem nervoſum viriari, atque ſpiritus animales in eodem ubique ſcatentes adulterari, proindeque ferè perperim explodi, advertere licet ejuſmodi labem, & ſucco nervoſo, & ſpiritibus ubique influis, uno aut altero ex tribus hiſce modis, ut plurimum, imprimi, ſc. 1°. vel à venenis aut veneficiis: 2. vel à febre maligna, aut male judicata; in quibus ſc. materies morbifica in cerebrum aut nervoſum genus, longo temporis tractu, ob affectionem ſcorbuticam, aut alias vitioſam, à debita craſi in liquorem acrem, aut alio modo præternaturalem & ſpaſmodicum degenerat: *Patholog. cerebri cap. 7.*

Spaſmorum univerſalium qui propter ſucci Nervoſi diatheſin vitioſam excitari ſolent, ratio & generatio traditur.

Oſtendendum quo ritu, & quibus de cauſis ſpaſmi univerſales abſque veneno, aut miaſmate febrili propter ſucci Nervoſi dyſcraſiam ſcorbuticam, aut alias vitioſam inducuntur: Enimvero liquor tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum à craſi naturali ac idonea deſciſcens, particulis heterogeneis & exploſivis intantùm refercitur, ut ſpiritus animales copulam incongruam, ſibimet ubivis accreſcentem, admittentes, in continuos veluti crepitus, ſive exploſiones convulſivas irritentur; Cujuſmodi ſpirituum affectiones, aut ſunt diviſæ ſive diſcretæ, inter quas nulla communicatio aut dependentia intercedit, ſcil. quando multæ partes corporis, ſimul totidem ſpaſmis, ſibi propriis, afficiuntur, qui ſe invicem ſucceſſivè non excipiunt, ſed in eodem muſculo aut membro, ubi incipiunt, terminantur; quo ritu novi quoſdam ægrotantes, quibus muſculi & tendines ſimul omnes, in toto corpore, totidem diſtinctis convulſionibus, perpetuò ſubſiliunt: Vel 2°. Affectiones convulſivæ, quæ in toto nervoſo genere ſimul excitantur, ſunt continuæ ſive connexæ, quæ perpetua quadam viciſſitudine inter ſe continuatæ, invicem ſuccedunt: in quantùm membrorum ferè omnium, motus inordinati ſeſe mutuò excipientes, ab una parte exurſæ, mox in alias tranſeunt:

Quod ſpectat ad ſpeciem priorem, facile occurrit ejuſmodi affectus non ſimplices ſed complicatos eſſe, nimirum ex ſpaſmo & paralyſi: nam licet muſculi & tendines motibus convulſivis perpetuò urgentur, tamen ægrotantes enerves facti, membra quævis, aut totum corpus ſtrenuè movere nequeunt: quinimò his pathematis dolores per ſingulos artus æque diffuſi adjunguntur: Hinc inferre liceat ſpiritus animales copula multiplici, ſcilicet particulis tum exploſivis tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis imbui: adeo ut quamvis ſemper onuſti, exploſiones ineant, tamen nec plures ſimul, ob particulas alias alius generis interjectas, nec quidem ulli expeditè ac vegetè exploduntur: quare impetus motivus haud longè pergit, ſed brevis uſque & interruptus exiſtit: Res ferè ſimili modo habet ac cum pulvis nitratus humore limoſo ſubactus ignitur; quippe non tota ſimul maſſa cum fragore eliditur, nec unus acervus illico alium accendit, ſed pauca tantùm grana, eaque ſucceſſive, ſcilicet alia aliquandiu poſt alia, cum exiguis crepitibus exploduntur: pariter & liquor nervoſus particulis ſpaſmodicis, qui ſpiritibus uſque accreſcunt, per totum refercitur: in quantum verò quædam narcoticæ, aliæque dolorificæ illis admiſcentur, priorum vis elaſtica, utut perennis & valde diffuſa, tamen multùm reſtringitur, ac ubique intercidit.

Quoad poſteriorem ſpeciem, ſcilicet ſpaſmos continuos, in hujuſmodi caſibus ſpiritus animales, non tantùm inſiti in privatis quaſi focis & mineris, copulam exploſivam ſibimet adſciſcunt, & eam quatenus, vel ſaturati, vel irritati per vices quaſdam elidunt: ſed cum tota liquoris nervoſi maſſa particulis elaſticis abunde ſcateat, hæ quidem ſpiritibus tum influis, tum inſitis ubique accreſcunt; quos propterea

in ſpa-

in ſpaſmos ferè continuos cient : in quorùm verò ſpiritus non ſemel omnes, utcunque prædiſpoſiti, explodi queant, (quia ſcilicet tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos ſpatium ſatis amplum non conceditur) idcirco impetus exploſivus, in his aut illis partibus exorſus, inde mox in alias, & ſubinde in alias transfertur; adeoque inſtar pyroboli, aut ignis miſſilis è pulvere tormentario conflati, ſeſe huc illuc ocyſſimè proripientis, ex artubus his in illos, & dein ſtatim ea omnibus, in præcordia, aut viſcera, ac vice verſa vagè tranſcurrit.

De Convulſionibus muſculorum vitio oriundis, ubi de ſubſultu ſpaſmodico, de Tetano, aut ſpaſmo Cramp *dicto.*

Motuum à muſculis obeundorum inſtinctus, ita per nervos traditi, aut à cerebro, appetitu jubente, aut conſcio, vel à cerebello miſſi, juxta naturæ leges, nobis plerumque inſciis peraguntur : Verum inſuper muſculi nonnunquam præter, vel contra *appetitus* aut *naturæ* placita, in motus anomalos, ſcilicet violentos & convulſivos aguntur, idque variis modis & propter diverſas cauſas accidere oſtendimus : Verum præter iſtas diverſimodas Convulſionum ſpecies, quæ propter vitium ipſis nervis alicubi inhærens excitantur. *Myologia* hæc noſtra quoſdam alius generis ſpaſmos, à *Muſculis* præcipue affectis oriundos detegit.

Enimvero advertere licet ſpiritus animales, intra ipſos muſculos diſpoſitos, propter labem aut à cerebro, aut à ſanguine, & forſan non raro ſimul ab utriſque derivatam, particulis quibuſdam heterogeneis infici, propter quas in loculis ſuis ſubſidere & requieſcere nequeunt, quin irrequieti ſemper & agitabundi, è fibris tendinoſis in carneas ſua ſponte proſiliunt, proindeque ſpaſmos crebros & non raro immanes producunt : Hoc autem duplici modo fieri obſervamus, ſcil. 1°. in quantum ſpiritus copula elaſtica onuſti, intra tendines haud diu maneant, quin ſubinde in fibras carneas proſilientes, muſculi ſpaſmos frequentes, ſed & breves, ſeu quaſi ſubſultus inducant : Vel 2°. Quod ſpiritus animales, etiamſi intra tendines ſatis placide interdum quieſcant, ex ipſis tamen in carnes inordinate correpti, ibidemque immanius exploſi, haud ſtatim reprimi, in ordinem cogi, aut in tendines reduci poſſunt, quin nobis, utut invitis, diu expanſi perſiſtunt, proinde muſculi contractionem diuturnam & valde dolorificam patiunt : Cujuſmodi ſpaſmus ſatis vulgò notus, *Cramp* appellari ſolet.

Prior affectio, *Subſultus Spaſmodicus* dicta, tum in febribus malignis, tum in ſcorbuto familiaris exiſtit, Quoad iſtas, paſſim advertimus, quando criſis aut nulla aut mala obtigerit, demum à ſanguine & ſucco nervoſo plurimum vitiatis, particulas heterogeneas non tantum in viſceribus (quorum craſes & functiones pervertunt) ſed ubique fere in muſculis deponi, ibidemque ſpiritibus accreſcentes, eos velut oeſtro quodam afficere, proinde ut ſimul pacate conſiſtere, aut intra tendines conſiſtere nequeant, quin diviſi & ab invicem diſtracti, manipulatim ſubinde in carnes proſiliant, ibidemque ſpaſmos minores, ſed & creberrimos cieant : Pariter ob ſpiritus muſculorum incolas, copula elaſtica ipſis ibidem accreſcente onuſtos, nonnulli *Scorbuto* inveterato laborantes, membra eodem ſitu haud diu continere valent, quin neceſſe habent manus aut pedes modo extendere, modo huc illuc agitare, varie transferre, ac interdum illorum oeſtra curſu, ſaltu, aliiſve duris laboribus ſubigere.

Olim de motibus convulſivis agentes, *Spaſmi permanentis*, ſive *Tetani* aitiologiam fere in totum omiſimus, utpote quæ à muſculorum doctrina poſtea tradenda penderet : Tunc fere tantum innuimus ejuſmodi contractionem exoriri in uno muſculo, quoniam alter antagoniſta ejus reſolvitur : quod equidem in facie & quibuſdam membris ſæpenumero accidit, in quibus dum partes unius lateris *Paralyſi* afficiuntur, oppoſitæ alterius, veluti fræno ſolutæ, nimis contrahuntur : Attamen hujuſmodi ſpaſmus, ut plurimum ſine dolore eſt : porro hic non ſtatim aut facile, ſicuti nec etiam paralyſis, quæ illius cauſa eſt, pertranſit vel curatur.

Quod itaque ad ſpaſmi, *Cramp* dicti, rationem formalem pertinet, quiſquiſque hoc affectu laborans, in ſeipſo muſculum unum aut plures, involuntarie ac validiſſime contrahi, eoſque aliquandiu ita ſumme diſtentos & quaſi rigidos manere perſentit, ac interea in quantum *Fibræ carneæ* immanius contractæ, tendinem utrumque, eum ſc. qui parti immotæ, forſan haud minus quam alterum qui parti movendæ affigitur, violenter convellunt, dolorem moleſtiſſimum inferri: Quandoquidem autem hic ſpaſmus, propter ſpiritus animales ſeſe in fibras carneas impetuoſe proripientes excitatus, minime ceſſat donec iidem ſpiritus in tendines regreſſi, carnes relaxari ſinant, idcirco proximæ ejus cauſæ erunt, ſpirituum animalium intra fibras carneas tum major impetuoſitas, qua illuc injuſſi proſiliunt, tum diuturnior mora, in quantum tardius ac difficilius in tendines recedunt : Pro *ſecundariis* cauſis, tum mala *ſpirituum animalium* diſpoſitio, tum prava *tendinum* conformatio, ſc. modo hæc modo iſta, & non raro ſimul utraque haberi debent.

Quoad prius, hic affectus, prout cæteri ſpaſmodici, exoriri videtur in quantum ſpiritus animales particulis heterogeneis, ſive copula elaſtica onuſti, demum irritati, ad ipſam elidendam incitantur : quæ tamen ſi quidem craſſa & viſcoſa, proindeque tenacior fuerit, non cito nec facile diſcutitur, quin ſpiritus eadem uſque irretiti, atque fibras intra carneas concluſi, diutius in expanſione detinentur : Quod quidem non abſimili ritu forſan contingat, ac cum aqua & aër conjuncta bullam conſtituunt, quæ ſi ab aqua in qua aliquantulum ſaponis diſſolutum ſit, excitetur, tenacior illa, multò amplior & permanentior evadit quam quæ ex meris aquis producitur : Proinde obſervamus eos qui humoribus craſſis & tartareis abundant, hujuſmodi ſpaſmis obnoxios fieri, ipſoſque inſuper à cibis aut potu craſſioribus, poſt crapulam, ac imprimis ſi lautiori cœnæ mox ſuperdormiunt, atrociores iſtius morbi inſultus pati : Verum & aliquando ipſi Tendines in culpa eſſe reperiuntur, quatenus *conſtricti* nimis, aut *obſtructi*, ſpiritus è fibris carneis redituros non facile admittunt. *Tendinum obſtructio* in cauſa eſt quod *Arthritici* & *Scorbutici*, quorum nempe tendines humores ſalſi & tartarei facile incurrunt, & obſtruunt, hujuſmodi ſpaſmis dolorificis immanius tentari ſoleant : *Conſtrictionem* autem *Tendinum* quandoque hunc morbum parere ex eo patet, quod fœminæ quædam gravidæ (uti ſæpius advertimus) ultimis geſtationis menſibus, propter abdominis muſculos nimis extenſos, crebris ſpaſmis, tantummodo in ventre excitatis, moleſtari ſoleant. *Willis Tractatu de motu muſculari, ubi exemplo illuſtrat ſuam hanc aitiologiam*, Sennertus Spaſmum hunc *flatulentum* vocat, quem à flatu vel humore aliquo tenui ac ſeroſo, in muſculo aliquo collecto, ejuſque fibras vellicante fieri cenſet : *De ſpaſmo abdominis* agit *Hechſtetterus* obſervat. Decade 5. caſ.1. *Heurnius* de morbis capit. cap. 5. Vide eundem *Willis* Pharmac. Rat. ſect 6. cap. 3.

Observatio VI.

§. Motus convulſivi in pueris, cauſa eſt aliquando ſerum intra cavitatem cerebello ſubjectam congeſtum, & membranam, qua medulla oblongata inveſtitur, diſtendens ac nervorum originem inundans: Aliquando occulta eſt, nullo ſui relicto veſtigio, &c.

Quo certius atque ad ſenſum pateret cujuſmodi in motibus convulſivis ſit materies morbifica, plurium, quos hic morbus oppreſſit, defunctorum corpora aperui: cauſam intra coctionis viſcera & primis viis ſemper fruſtra quæſivi: Multorum capitibus latex ſeroſus, intra cavitatem cerebello ſubjectam congeſtus, & membranam qua medulla oblongata inveſtitur diſtendens, nervorum origines inundabat: *In quibuſdam nulla hujus morbi veſtigia* apparebant: adeo quod ſpiritibus accreſcens, eos ad exploſiones irritat, interdum imperceptibili prorſus conſtat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perſpicaciſſimum viſus ſcrutinium omnino lateat. Olim in hac urbe cujuſdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt: tandem fœtus quarti, intra menſem, uti priores interempti, caput diſſecuimus, nulla hic ſeroſa colluvies ventriculos inundabat, ſed cerebri tantum, ejuſque appendicis ſubſtantia erat juſto humidior & laxior: Quod potiſſimum obſervatu dignum erat, in cavitate quæ cerebello ſubjicitur, ſupra medullæ oblongatæ caudicem, ſanguinis grumoſi & velut concreti copiam inſignem reperiebamus: *At vero incertum eſt* utrum materies iſthæc ibidem ab initio depoſita, ſpaſmos primario intulerat; an potius ſanguis iſte à parrium circumcirca conſitarum contractione expreſſus & extravaſatus, convulſionum effectus & productum, ac minimè iſtarum cauſa fuerit: Nam & in apoplecticis ejuſmodi phænomenon paſſim occurrit, quod tamen morbi effectum potiùs quàm cauſam eſſe oſtendemus. *Thom. Willis Patholog. cerebri cap. 4.*

Scholia.

Infantes & pueros affectibus ſpaſmodicis tentari, paſſim & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua & fere unica convulſionum ſpecies ſtatuatur, nam ejuſmodi ſymptomata in adultis aliis inſigniuntur nominibus, atque ad Epilepſiam, paſſionem hyſtericam &c. referuntur; in pueris vero κατ' ἐξοχὴν motus convulſivi appellantur; Circa duo autem potiſſimum tempora maxime obnoxii reperiuntur, ſcilicet intra primum à partu menſem: Et circa dentium eruptiones: Primo igitur ſæpe accidit recens natos, aut ſaltem nondum bimeſtres, crebra vice ſpaſmis in diverſis partibus excitatis affici; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc liquet, quod dum ſpaſmi artus & membra exteriora occupant, etiam à ſanguine in corde & pulmonibus una contractis ſtagnante, facies modo pallorem modo livorem contrahit: Cùm itaque in pueris ſpaſmi tres corporis regiones infeſtare ſoleant, nempe capitis & faciei partes, membra & artus exteriores, atque præcordia & viſcera, obſervamus modo has, modo illas, modo binas aut ſimul omnes regiones à cauſa morbifica occupari, nempè prout eadem aut circa nervorum origines aut extremitates defigitur, & cùm prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars ſuperior, media aut infima ſpinalis, ſcilicet unica aut plures ſimul à cauſa morbifica impetuntur: Quod ſpectat ad cauſas hujus affectus procatarcticas & evidentes, quæ prioris generis ſunt, in his duobus præcipue conſiſtunt, primo quod infantibus ϖαντὶ τ̃ ἐγκεφάλα valde ſunt imbecilla & viſcoſa humiditate ſcateant, nempe cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cujuſvis materiæ impetus ſuſtinere poſſint, quin ſpiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo iſtæ partes irrigantur, liquore, paululum modo immoderatior influxerit, aut ſaltem copioſior quàm pro tantilli roboris modulo, facile in motus irregulares ſive ſpaſmos incitantur: Attamen ſecundo, quoniam obſervatione conſtat puerulos, nec ſolos nec omnes qui tenuioris ſunt conſtitutionis, in hunc morbum proclives reperiri, idcirco pro potiore procatarxeos morbidæ ratione haberi debet, quod infantibus quibuſdam, propter mala ab utero contracta, & ſanguis & ſuccus nervoſus originaliter vitioſi exiſtunt: quippe recens natis maſſa ſanguinea per plures retro menſes ventilatione carens, impurior evadit: quare pleriſque infantibus brevi à partu efflorescentiæ latæ & rubicundæ, morbillorum inſtar per totam cutem erumpunt: cujuſmodi ἐξάνθησις ſi impeditur aut reprimitur, ſæpenumero aphthæ periculoſæ circa oris partes ſuccedunt: hinc merito ſuſpicamur tales ſanguinis impuritates quandoque in cerebrum & nervorum genus, utpota debiliora ſuffundi, & proptereа ſpaſmodicas affectiones oriri: nempe dum ſanguis ab utero vitioſus exiſtens, depurare ſe ſatagit, fæculentias ſuas, effloreſcentia in cutim facta, exterminari ſolitas, in caput transfert: quare latex modo tenuis & ſeroſus, modo craſſior ac viſcidus, ac uterque ſalium & ſulphurum præternaturalium particeps, intra hos aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ receſſus & cavitates deponitur; cujuſmodi recrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines aut caudices obſident, ſpiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in exploſiones ſpaſmodicas aptas affigunt: quamprimum enim nervi tales particulas altius imbiberunt; ſpiritus eorum copula onuſti, aut ſponte ſua, aut à cauſis evidentibus incitati, eam elidere & excutere ſatagunt, proindeque exploſiones ſpaſmodicas ineunt: Profecto quod particulæ heterogeneæ, quæ ſanguini ab utero innatæ, in pleriſque pueris per ἐξάνθησιν in toto corpore cutaneam amandari ſolent, in aliis capiti ſuffuſæ, affectionis ſpaſmodicæ cauſa materialis exiſtunt, præter rationes citatas, etiam à maxime juvantibus inferre licet, quippe in puerulis hæreditario huic morbo obnoxiis, inſultus convulſivi optime præcaventur, ſi moxà partu

fontanella

fontanella in nucha excitetur, & ſanguis hirudinum ſuctu è jugularibus venis detrahatur: illa namque ſucci nervoſi corruptelæ ſubducuntur, atq; hoc ciuoris efflorеſcentiæ impuræ à capite avocantur: Hiſce adminiſtrationum modis cùm prius duo aut tres ejuſdem parentia nati, brevi poſt partum convulſi interiiſſent, fœtus omnes alii ab eodem malo liberabantur. Circa Dentitionis quoque tempora pueri ſpaſmis obnoxii evadunt, quippe nervorum quinti paria una aut altera inſignis propago, ad cujuſque dentis radicem pertingit, quæ cum à ſanguinis aliorumve humorum particulis acrioribus illic congeſtis vellicatur, corrugatione ſua acerrimum moleſtiæ ſenſum ſive dolorem infert: iſtiuſmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit, quia dentibus jam in majorem molem creſcentibus, & adhuc intra gingivas vix dum cavatas incluſis, membranæ & fibræ quaquaverſus diſtenduntur: hinc ſanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores ſeri particulas iis ſuffundit, quibus illi inſigniter vellicati corrugationibus & ſpaſmia dolorificis torquentur. *Idem ibidem.*

In quibuſdam nulla hujus morbi veſtigia] Experientia confirmat cerebro ſæpius integro, nec quicquam p.n. affecto, quod perſiſtentes ejus operationes teſtantur, nihilominus graviſſimas convulſiones jam hanc, jam illam partem torquere poſſe, ſicuti non tantùm in morbo convulſivo, Haſſiæ olim Epidemico ſæpius, ſed & in Illuſtri quadam puella, ob imperfectam variolarum expulſionem, diverſarum partium miſerabilea convulſiones patiente vidi &c. *Gregorius Horſtius obſervat. lib. 2. obſ. 45.*

At vero incertum eſt &c.] Cuidam convulſionibus graviſſimis tentato, in medio quodam paroxyſmo vena in brachio pertuſa eſt, factoque orificio ſatis largo, ſanguis lente affluebat & ſtatim congelari viſus eſt, quod quidem ita fieri in affectibus convulſivis & apoplecticis paſſim aſſolet: Attamen quod nonnulli hinc contendunt convulſiones omnino à ſanguinis craſſitie, motu impedito & ſtagnatione prodire, minime concedendum eſt, quippe ſanguis ab iis qui ſpaſmis obnoxii ſunt paulò ante paroxyſmum detrahitur, ſero dilutus atque ſatis fluidus exiſtit: quapropter opinari liceat congelationem illam ab ipſo paroxyſmo induci, quia ſcilicet in moribus convulſivis, ab immodicis muſculorum & viſcerum contractionibus, ſanguis interfluus, ſpiritu & ſero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione ſolvitur, & propterea aliquatenus coagulatur, non aliter quàm cùm lac propter nimiam agitatione, m& partium ab invicem ſeparationem, in butyrum concreſcit; quare hujuſmodi ſanguinis coagulatio videtur convulſionum potius eſſe effectus quam cauſa: *Villis ibidem.*

Observatio VI.

§. *Convulſionis febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis, ante obitum accidentis, cauſa eſt ſerum nervos in exortu afficiens.*

IN morbis chronicis, cùm ad inſignem ſanguinis & humorum dyſcraſiam cerebri quoque prava diſpoſitio accedit, ſæpe ingens ſeri acris & nervoſo generi infeſti copia è plexuum choroi de corvaſis exudans, in cerebri ejuſque appendicis ventriculos dilabitur: ſeroſus autem hic latex poſtea in quartum ventriculum, cerebello ſubſtratum irrumpens, luxatai bidem pellicula, qua medulla oblongata obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obſidet, eoſque vel irritando, vel particulis heterogeneis & exploſivis imbuendo diatheſin ſpaſmodicam inducit: Atque hæc fere cauſa eſt, quod poſt febres diuturnas, aut male judicatas, etiam poſt morbos cephalicos graviores, ægri demum convulſi intereunt, prout ex crebra cadaverum eo ritu defunctorum anatome deprehendi: *Th. Willis Patholog. cerebri cap. 5.*

Observatio VII.

§. *Convulſivi motus totius corporis, hyſterici crediti, à ſeroſa illuvie cerebri omnes receſſus occupante.*

DOmina Illuſtris per multos annos affectibus ſpaſmodicis obnoxia, potiſſimum verò quoties utero conceperat pathematis convulſivis, quaſi hyſtericis ſupra modum tentari ſolebat; quippe ſtatim à menſibus cohibitis particulæ heterogeneæ ad cerebrum & nervoſum genus translatæ, atrociſſimi affectus paroxyſmos intulere: poſtquam noviſſimè conceperat, primis menſibus, juxta priſtinum morem, affectibus convulſivis ſubinde moleſtabatur: Circa nonam gravidationis hebdomadam, à frigore ſuſcepto in febrem periculoſam incidit, in qua dolores valde acuti per plures dies, in lumbis & juxta hypogaſtrium graviſſimè urgentes, abortum minari videbantur: attamen dolores iſti, prout ab eventu conſtitit; potius colici cenſendi, ab humore acri per nervorum ductus à cerebro in iſtas partes decumbente procedebant, nam circa febris declinationem materia iſtac alibi translata, diarrhoea, pedum dolores & diſpoſitio velut ulceroſa ſucceſſerant. Quamprimum hæc Domina à febre & doloribus iſtis convaluit, affectus convulſivi redibant, nam quolibet mane è ſomno evigilans, circa oris & faciei partes, necnon in brachiis & cruribus, ſpaſmos & contracturas immanes pati ſolebat: quæ ſymptomata proculdubio à ſeroſa colluvie in capite circa nervorum origines aggeſta, ab iiſque una cum ſucco irriguo, in ſomnis altiùs imbibita oriebantur: & cùm poſtea eadem materies nervorum

interiorum

inteſtiorum ductu iterum in meſenterii plexus ac lumbos ferebatur, iſtarum partium dolores atrociſſimi, ac inſuper paroxyſmi quaſi hyſterici eam graviter infeſtabant: Enimvero iſti faciei & membrorum motus convulſivi brevi tempore ceſſabant, uſque tamen imbecilla ac enervis cum vultu pallido, greſſu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui & liquorum calidorum appetens perſtabat; ſub finem tertii menſis, quo tempore conſtanter abortire ſolebat, menſtrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum fruſtulis deſcendentibus, abortum expectabat: attamen fluxu iſto ceſſante, dolores, velut parturientis, in abdomine & lumbis exorti ſunt, eamque hebdomadæ ſpatio, die & nocte miſerrime torquebant, tandem balneo herbarum emollientium uſa, & exinde lecto ad ſudandum commiſſa, uteri ſarcinam depoſuit: conceptus ita cum ingenti cruciatu decedens, galli Indici ovum & magnitudine & figura æquabat: hujus tunica exterior fuit lacera & diſrupta, interior integra manens, aquæ limpidæ circiter ℔ß. & nihil præterea continebat: nulla quidem fœtus aut formati aut uſpiam futuri rudimenta apparebant: poſtea per 4. aut 5. dies lochia cum aliquibus membranarum fruſtis effluebant: Interim dolores cum ſolita atrocia urgebant, cumque elapſo hebdomadæ ſpatio haud ſponte deſinerent, demum iis ſedandis remedia expetuntur: Propter hunc finem imprimis linimenta, fotus, balnea & clyſteres crebro adhibentur, etiam medicamina uteri ſordes expurgantia, in quas totius mali cauſa rejicitur, intus ſumuntur: Priorum uſum torminum breves intermiſſiones ſequutæ ſunt; ſubinde vero affectus cum inſigni moleſtia redibat; quinimo intra tres hebdomadas morbus plutimum ingraveſcens, multa alia horrenda ſymptomata aſcivit: nam præter dolores in abdomine & lumbis, qui in dies atrociotes fiebant, inſuper in dorſo, cervice, ſcapulis, necnon in brachiis & cruribus magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incaleſcebat: Cæterum crebra vertigine, vomitu & nauſea, atque ſæpius in die paroxyſmis convulſivis graviſſimis affligebatur, ſcilicet primò moles in hypogaſtrio aſcendere viſa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox reſpiratione cohibita ἀναισθησία cum vultu cadaveroſo ſucceſſit: poſtquam ita velut demortua per tria aut quatuor horæ minuta jacuerat, ſubinde exilire ſolebat, ut aſtantibus vix comprimi aut contineri poſſet: dein contractiones immanes & diſtorſiones in cunctis oris & faciei partibus, necnon in omnibus corporis membris ſequutæ ſunt: ſymptomata hæc revera hyſterica judicabantur, quoniam Domina Illuſtr. nuper ita abortierat. Attamen hæc ſingula perpendens, in ea demum ſententia fui utriuſque paroxyſmi, tum ἀλγηματώδης, tum ſpaſmodici cauſam omnino à mala cerebri & nervoſi generis affectione, etiam abſque uteri culpa, pendere; nempe quod humor acris intra ἐγκέφαλον congeſtus, exinde per nervorum ductus in partes longe diſſitas deſcenderet, qui membranis & fibris inſidens, cumque humore à maſſa ſanguinea influo fermenteſcens, eas plurimum irritaret, adeoque dolores atroces cieret; poſtea dein cum particulæ heterogeneæ & exploſivæ, cum humore iſto intra ἐγκέφαλον admiſſæ, atque ductus nerveos ſubeuntes, ſpiritibus accreſcerent, propterea diatheſis ſpaſmodica ſubinde in graves paroxyſmos erumpens inducebatur: Juxta hujuſmodi aitiologiam intentiones curativas inſtituens D. ægrotanti, quo tempore gravius laborabat ſanguinem è vena ſaphena mitti, intra biduum lene catharticum exhiberi, idque ſemel aut bis in hebdomada iterandum præcepi: Aliis diebus, veſperi & mane ſpir. c. c. aliiſque horis, bis aut ter in die pulveris è margaritis & oculis cancri cum doſi ſeq. julapii propinabam ℞. aq. limacum, lumbric. magiſtral. an. ℥iij. ſaxifrag. ceraſor. nigr. an. ℥iv. hyſtericæ ℥ij. ſyr, è corall. ℥jß. tinct. caſtorei ʒß. m^e. Balneo herbarum dulcium frequenter uſa fuit cùm neceſſitas urgeret, opiata ſemper cum bono ſucceſſu aſſumpſit, veſicatoria internæ parti utriuſque femoris, etiam cervici applicabantur: porro fotus, linimenta, clyſteres, cucurbitæ, ſternutatoria &c. juxta ſymptomatum exigentias adminiſtrabantur: Ab hac medendi methodo per 14. circiter dies adhibita D. Illuſtr. plurimum alleviata, paroxyſmis convulſivis omnino caruit: Quinimo viſcerum & membrorum tormina, aliaque ſymptomata valde mitigata citæ convaleſcentiæ ſpem optimam fovebant: Poſthæc verò, partim ob malam vivendi rationem, cui ægrotans vel paululum refecta ſemper indulſit, præcipue tamen ob ſubitam terroris, vel triſtitiæ paſſionem, quam funeſtum accidens excitarat, recidivam paſſa, mox morbus in multo deteriorem ſtatum evectus, nam & ſpaſmi & dolores atrocius infeſtabant, quin & ventriculus vomitu fere continuo laceſſitus, nec alimenta nec medicamenta retinebat: lac aſininum per aliquot dies cum fructu quodam ſumebat: quod tamen ſiquidem in ventriculo bileſcens, ei moleſtiam pareret, brevi omittebatur, tandem invitis omnibus remediis Nobiliſſima patiens magis in dies magiſque elangueſcebat, atque ſenſim morti appropinquabat; Biduo ante obitum ventris & lumborum tormina plurimum remittebant, ipſaque ſolito alacrior facta convaleſcentiæ ſpem quandam concepit,

cepit, interea tamen conqueſta erat de capitis dolore & gravitate inſigni: cumque circa initium noctis altè dormiverat, expergefacta in paroxyſmum convulſivum valde horrendum incidit, qui ſtatim in apoplexiam cito lethalem tranſiit, namque inſenſilis & ἄφωνος facta, intra 12. horas è vita migravit.

Cum circa ægritudinis cauſam varia judicia ferebantur, pleriſque nimirum mala omnia in affectiones uterinas, aliis in abſceſſum aut apoſtema, quod alicubi circa abdominis viſcera latitans ſuſpicati ſunt, referentibus, placuit ut cadaver aperiendum ſedulo inſpiceretur, adeoque genuinæ morbi & mortis cauſæ inveſtigarentur: Itaque primo circa habitum corporis obſervatu dignum erat, quod membra & partes inferiores, juxta ac ultra dolorum cauſas conſitæ, plurimum contabuerant, ut crura prorſus emaciata; inſtar ſceleti apparuerint: interim facies, cervix & brachia ſatis plena & toroſa manebant, unde conſtat liquorem nervoſum operi nutritio non minus quàm facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iſte, in lumbis & abdomine à tranſitu multum impeditus, & ſpaſmis continuis abſumptus haud debito influxu ad partes inferiores deſcenderet, iſtæ propterea ſtatim tum enerves, tum e marcidæ evaſerunt: Hujuſmodi atrophia ab hoc differt ab altera hectica quæ ſanguinis vitio contingit, quoniam in hac facies Hippocratica præcipuum morbi ſignum eſt; in illa vultus aſpectuſque parum aut nihil mali produnt.

Cadaver, ut valde emaciatum, & viſcera omnia inanita fuerint, tamen illud citiſſime computruerat: nam intra 40. horas cutis per totum diſcolor, in hac parte livida, in iſta viridis, inque alia ſubnigra apparebat, & corpus tam cito putreſcens odorem ſumme tetrum exſpirabat, cujus ratio proculdubio erat, quod ob muſculos perpetuis ſpaſmis exercitos, mixtionis principia in tantum laxarentur, ut illa in diſſolutionem prompta, poſt obitum mox ab invicem decederent: pari certe ritu uti obſervamus de carne ferarum, quæ aut curſu diuturno fatigatæ, aut fuſtibus contuſæ occiduntur, hæc enim multo citius putreſcit, quam illarum quæ ſtatu tranquillo & ſedato mactantur.

Abdomine aperto, inteſtina & ventriculus ſatis ſana, integra enim & bene colorata apparebant; èrant tamen inanita & quaſi inflata, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes: ſcilicet ſupra aut infra habitas, ſollicitata fuerint: In tota cavitate hac nullus abſceſſus aut apoſtematis veſtigia cernebantur: Dum morbi cauſam perquirentes viſcera huc illuc devolvimus, in meſenterio aliquid notatu dignum occurrebat; nempe circa medium ejus, ubi dorſo affigitur, atque majores nervorum plexus continet, ſubſtantia laxior, & quaſi pluribus veſiculis inflata manus latitudinem exæquans videbatur; eo ſcil. ritu ac quando in armo vitulino interſtitia muſculorum à laniis inſufflantur, ut pars ea plenior & quaſi pinguior facta extumeſcat: hoc meſenterii loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris cauſam hoſpitari putaveram: aperiens verò deprehendi tantum membranas fuiſſe ab invicem ſolutas, & interſtitiis ſuis nihil præter flatum incluſiſſe: qualis membranarum ſeparatiò, & ab invicem divulſio, proculdubio inducta fuerat à crebris ſpaſmis, ſive ſpirituum exploſionibus, quæ intra plexus & fibras nerveas illic denſiſſime conſitas fere continuo ciebantur: atque ſpaſmi iſti ob particulas heterogeneas & exploſivas, illuc nervorum ductu á capite derivatas contingebant: Enimvero quod ſpectat ad iſta ventris tormina, & in affectibus convulſivis velut molis aſcenſum & abdominis inflationem, non dubitandum eſt quin cauſæ morbificæ ſedes in illa meſenterii parte delituit: Attamen quoniam uteri principaliter affecti tanta ſuſpicio ferebatur, quantum hoc viſcus meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvim intra oſſa pubis conſitam diligenter ſcrutatus, uterum in debito ſitu, & quoad omnia ſanum & ſartum tectum reperi: corpus ejus ad juſtam molem, licet tantum ſeptimanæ quinque poſt abortum præterierant, contrahebatur, ſcil. pyrum minus & magnitudine & figura referebat: Glandulæ ex utroque fundi latere, quæ Teſtes dicuntur, perexiguæ & flaccidæ; ſine quovis humore ſuperfluo aut virulento in iis contento, apparebant: Uteri corpus ubilibet diſſectum, craſſitie ſua pollicem latum æquabat, ejuſque interior cavitas haud major fuerat quam ut fabam contineret: intra hunc ſpecum, ſicut in aliorum viſcerum cavernis aſſolet, mucoſum quiddam in perexigua quantitate includebatur: revera circa uterum, aut appendicem ejus, nihil extabat, cui tanquam cauſæ morbificæ ſymptomata modo dicta imputari potuerint: Quare hinc, quod prius opinatus ſum, ἀποδεικτικῶς concludere liceat, *Paſſiones* dictas *uterinas*, ſæpiſſime ab alia cauſa quam uteri vitio excitari.

Inteſtinis amotis, etiam *Renes* ſatis ſanos teperiimus: alter tamen eorum inuſitatæ erat figuræ, ſcil. in plures lobos inſtar renis vitulini findebatur: *Lien*, *Pancreas* & *Omentum* ſine culpa, *ventriculus* valde inflatus etat, ejuſque tunica interior abſque plicis aut rugis plana evaſerat, quod certe acciderat ob crebros vomitus, viſcere hoc ſpaſmis continuis fere affecto: Porrò ob hanc rationem, ſcil. ſtomachi tono præfracto, alimenta nec

bene

bene appetere nec concoquere ſolebat: *Hepar* à ſana conſtitutione plurimum deſciverat, fuit namque tumidum & ſubdurum, pallidi coloris atque inſtar ligni putridi exangue prorſus & exſuccum: hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum & impenſe calidorum crebior uſus: *Pulmones* erant lividi coloris & per totum obſtructi, utpote ichore ſpumoſo & fœtido infarcti: certe hoc viſcus & Hepar à longo tempore vitioſa extiterant, propterea ut ſanguis diutius à craſi recta degener & valde depravatus, ægritudinis prima ſeminia, ejuſque deinceps fomitem conſtantem ſuggeſſerit.

At vero præcipuam & quaſi originalem morbi cauſam in capite, idque haud fruſtra quæſivimus; itaque calvaria exempta, vaſa meningas & cerebrum perreptantia, ſanguine plena & diſtenta apparebant, cùm in reliquo corpôre inter diſſecandum vix quicquam ſanguinis effluxerat: meninge craſſiori amota, per alteram tenuem & pellucidam, *aqua* limpida *cerebri* plicas & anfractus implens, ejuſque *totam compagem quaſi inundans* cernebatur: Revera omnes cerebri cavitates & receſſus colluvies ſeroſa impleverat; plexus choreides aqua diu immerſus, & velut elixus diſcolor & ſemicorruptus evaſerat: Juxta nervorum ſplanchnicorum origines aqua ſe plurimum inſinuans, piam matrem a medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos ſeparaverat: proculdubio horum nervorum ductu materies morbifica à capite in meſenterii plexus deſcendens, & dolorum & ſpaſmorum cauſa extiterat: Porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, poſtea in aliis partibus, ſcil. quibusvis fere totius corporis, atrociſſimas haſce affectiones produxit. *Thom. Willis Pathol. cerebri cap.* 10.

Observatio VIII.

§. *Convulſio à ſero inter crãnium & meninges diffuſo, circa principium ſpinalis medullæ, quartum ventriculum & ſubſtantiam cerebri.*

CLaudius juvenis fractus tandem *partim* acerbitate *dolorum abdominis* 40. dies totos acriter urgentium nec ullam quietem concedentium: partim vehementia *motuum convulſivorum, qui iis langueſcentibus ſucceſſere, poſt paralyſin* obiit.

Corpore diſſecto deprehendimus inteſtina, quanquam cruciatu per tot dies acerbiſſimo fuiſſent afflicta, atque immedicabili ferè ſegnitie laboraſſent, tamen integra & inculpata fuiſſe, nullamqne cauſam tot dolorum fomitem in iis repertam: Sed ubi ad caput ventum, cum primum ſerra caput poſticum divideretur, tum aqua pura liquidaque ſponte diffluere cœpit non pauca: avulſo autem cranio, meninx occipiti & cerebello interjecta tota madida decolorque apparuit: ad inſtar papyri aut telæ in aqua diu demerſæ: Et vero totum principium ſpinalis medullæ, nervique hinc inde in vertebras propagati, in aqua plurima innatare, vaſaque ipſa per membranas diſperſa concreto ſanguine liveſcere, congelato quippe à frigore aquæ circumſtantis, comperta: Aperto demum cerebello, non ſolùm ventriculus quartus aqua ſcatens, ſed & ſubſtantia ipſa eadem prægnans, totaque imbuta conſpecta: cerebrum autem reliquum ſiccum prorſus & candoris nativi, cæteræque conſtitutionis retinens, repertum. *Carolus Piſo L. de morbis à ſero ſect. 4. capit.* 11.

S C H O L I A.

A*Cerbitate dolorum abdominis*] Inter duos Renes, ad baſin meſenterii, perquirendus eſt Plexus ille nervorum Fallopii, contextus ex ſtomachico & coſtali, utrinque concurrente ad formationem iſtius plexus, à quo derivantur omnes nervi qui diſtribuuntur partibus alvinæ regionis: Eo plexu inebriato pravis humoribus, Convulſiones accidunt in doloribus colicis, illæſo cerebro, in viris ut in mulieribus: *Riolanus Encheir. Anatom. lib.* 2. *cap.* 37.

Poſt Paralyſin obiit] Affinis eſt Convulſioni Paralyſis tam materiæ ratione quam nervorum affectorum, unde ſibi invicem ſuccedunt, ſubinde quoque ſe preſſo pede comitantur: Viro Clariſs. circa veſperam ex linguæ paralyſi ſublata loquendi poteſtas: poſtero die ſiniſtrum latus reſolutum, & os adeo firmiter conſtrictum fuit ut nulla vi apetiri poſſet, dextrum vero latus convellebatur: Nempe materia maligna, cujus indicia petechiæ apparentes prodiderunt, ſpinalis principii partem ſiniſtram prorſus obſtruens, ſenſum motumque illius partis abolevit: In dextram vero partem non ita copioſe irruens, membranas vellicando, quia nervum totum replere non potuit, ad convulſiones irritavit: Honeſta matrona, durante ſpaſmo dextri cruris & pedis in eadem parte Paralyſi tentabatur per æſtatis decurſum, ita tamen ut ſenſus in pede remanſerit, motu ſublato. *Thomas Bartholinus Hiſtor. 3. cent.* 4. Sic primo Epidem. Ægr. 13. Mulier, quæ decumbebat in littore, cito lingua privata eſt voce; Dextra manus languit cum convulſione, Apoplectico modo &c. quarto lingua privata eſt voce, convulſio eorundem &c. Sed quid eſt (ait Valleſius in comment.) quod dicit, tertio manum languiſſe cum convulſione, Apoplectico modo? certe reſoluta eſt, ſi autem reſoluta, non videtur cum convulſione languiſſe, nam Reſolutio longe differt à Convulſione; Verum quod

contingit

contigit, hoc eſt quod etiam contigit quarto die linguæ, pars reſoluta eſt, tamen antequam reſoluta omnino caderet, motus habuit convulſivos, ut ſcilicet fieri ſolet ſucco ingrediente nervos, & facultate repugnante ut membrum in figura contineat.

Observatio IX.

Convulſio à ſero omnes cerebri ventriculos replente & initium nervorum irrigante.

ANno 1624. in fœmina omnes cerebri ventriculi, etiam quartus, humore limpido, ſero nempe bilioſo referti: *Quo è quarto ventriculo* in ſpinalis medullæ cavitatem perfluente, quum irrigato nervorum principio ſtimularetur facultas obſcuri motus in nervis, convulſio invaſit. *Ioh. Rhodius cent.* 1. *obſerv.* 49.

SCHOLIA.

E *Quarto ventriculo in ſpinalis medullæ cavitatem*] Quem ventriculum medullæ Nobilem vocat Excellent. Bartholinus, quod ſit locus generationis & elaborationis animalium ſpirituum; eo quod 1°. ſit puriſſimus & ſubtiliſſimus 2. cavitatem ad id ſufficientem obtineat, 3. Eo in loco ſitus ſit ut undique circa ſe in omnes nervos ſpiritum animalem effundere poſſit: Cæteros ventriculos eſſe excrementorum conceptacula ſtatuit 1. ex ſtructura, nam foramen abit à cavitatibus ad glandulam pituitariam, 2. Eorum ſuperficies ſemper aqueo humore oblinitur. 3. Sæpe toti repleti pituita & aquea humiditate reperiuntur.

Observatio X.

Convulſivi motus ab humore inter cranium & capitis cutim collecto.

MIhi perſpectæ fuerunt duæ collectiones humoris inter cranii os & capitis cutim, unde in altero ægro extitere motus convulſivi. *C. V. Schneiderus libr. de Affectib. Soporoſis pag.* 241.

Observatio XI.

Convulſio à ſanguine vitioſo replente vaſa meningum, abſceſſu intra cerebellum, cum exulceratione duræ meningis.

QUidam per biennium conqueſtus fuerat *de dolore in occipite*, tandem *Phrenitide* ac Convulſivis motibus correptus ſubitò interiit: Huic craſſa cerebri membrana aliquot locis exeſa erat variis foraminibus, idque potiſſimum in bregmate ſub ſagittali ſutura, ubi & cum coronali jungitur: Ex iis foraminulis effluebat, & per membranam dictam effuſus erat ſanguis fermè concretus, ater ac aduſtus, admodum fœtens: Tali quoque ſanguine diſtenta erant vaſa per exteriorem craſſæ meningis ſuperficiem diſcurrentia, quin & ea quæ numeroſa per tenuem diſſeminata ſunt: Huic *intra cerebellum abſceſſus* humore non naturali ſcatens, repertus fuit: Erat is humor colore ex citrino ad pallorem vergens, pallida bilis nimirum: Ipſa *cerebelli ſubſtantia flaccida* omnino, molliorque multò quàm cerebri ſubſtantia. *P. Pavius obſerv.* 8.

SCHOLIA.

C*Erebelli ſubſtantia flaccida &c.*] Id quoque à Riolano in Anthropogr. lib. 6. cap. 2. annotatum, iis quibus continuus capitis fuit dolor in occipitio, cerebellum mollius ipſo cerebro fuiſſe repertum; In aliis aridum & friabile.

Intra cerebellum abſceſſus] Quibus diſruptis & pure excluſo ſanitas aliquando conſequitur: *Horatius Augenius* l. 1. Epiſt. 1. homini quem exſpiraturum prædixerat, maximo naturæ impetu facto, per nates aureſque affatim libras quatuor, plus minus, puris albi vacuatas conſpexit, unde vitæ reſtitutus fuit: Excellent. *Th. Bartholinus* cent. 6. hiſt. 13. narrat de Generoſo *Rozacranzio*, cum quocunque veniret, & ſe verteret, fœtorem naribus occurſantem ſentiiſſe, aliis nihil fœtidi animadvertentibus: Tandem per nares ſenſim octo dierum ſpatio fluxiſſe fœtidam flavamque materiam, rupti abſceſſus certum indicium, cum ſummo ægri levamine. Sanitatis ſpes eſt in iis quibus abſceſſus ad cerebri emunctoria vergunt, quæ nulla cum partes ejus poſticas occupant, iis enim diſruptis proclivis eſt ſaniei influxus in ſpinam, cui non conceditur exitus.

Observatio XII.

Iuvenis motibus convulſivis afflictus, in cujus capite vaſa meningum ſanguine turgida reperta ſunt, Cum tumore earundem phlegmonode; Aqua plurima cerebri anfractus implente.

JUvenis cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore conqueſtus eſſet, Tandem febris aucta, vigiliæ, *motus convulſivi*: Calvaria aperta, vaſa meningas perreptantia erant ſanguine referta, Ipſæ tumore phlegmonode per totum affectæ apparebant; Cerebri anfractus omnes, ejuſque ventriculi aqua limpida erant repleti. *Vide ſect.* 1. *lib.* 1.

Observatio XIII.

Convulſio cervicis, & convulſivi motus à ſanie & muco in ſiniſtro ventriculo cerebri &c.

JUvenis (*de quo Tit. de melancholia*) Caput præter morem in ſiniſtrum latus inclinavit. Menſis ſpatio elapſo, reſoluto quaſi collo, membriſque omnibus tremulis, & velut ſaltu ſubſilientibus &c. 12. poſt diebus à mane ad veſperam *acerbo agone conflictatus*, ſupervenientibuſque haud obſcuris convulſionibus, expiravit.

Cerebrum poſt remotionem duræ meningis, qua venulas apparuit nigricans & lividum, In ſiniſtro ventriculo copioſa erat ſanies *cum muco* &c. Cui adſcribendum quod ſpaſmis ejuſce lateris affligeretur.

SCHOLIA.

A *Matutino tempore ad veſperam acerbo Agone conflictatus &c.*] Quomodo in agone ſeu lucta mortis, ſpiritus vitales ad tempus, ſi non plene, reſocillari debeant, neglectum fere hactenus eſt, quia videntes Medici juxta Hippocrat. ſigna lethalia, deſerunt ægros, ne ſe, artem & medicamenta proſtituant; Sed non deſerendi ægri, quin omnia adhibenda quibus vita prolongari poteſt: Novi namque plures ſemimortuos à Medicis derelictos, per exilia remedia reſtaoratos: Dicam hic ingenue quod ſentio: In corde, qood eſt ultimum moriens, extinguuntur ſpiritus vitales variis modis 1. Nimio æſtu ſanguinis, ſive ex maligna venenata qualitate, ſive ex nimia quantitate, cùm vehementi motu corporis, vel affectibus animi commotus in fervorem ſanguis, cor obruit: hos juvat V. S. potiones refrigerantes, atque epithemata pectoris. 2. Alii moriuntur dum ad cor non affluit pro circulatione continuanda, 1. vel novus Chylus, idqne vel ex defectu ciborum, aut eorum expulſione per dyſenteriam aut vomitus, aut vitio vaſorum meſenterii, aut ſi chylos per ductus debitos non tranſmittatur ad cor; nam ſi abſque novo chylo prior ſanguis ſolus ſæpe circuletur, abſomitur: His prodeſſet transfuſio ſanguinis humani vel vitulini in venas, novum illud inventum: nam de liquoribus alimentoſis infundendis, parum in agone ſpero. 2. Si Sanguis qui per venas revehi debet, grumeſcit & coagulatur, idque varie ex variis morbis, in Tabe, maraſmo, febribus præfervidis, lympha ſeu ſerum utile deficit in ſanguine, unde incraſſatur & nimis acris fit: Hos in agone (nil de morbi cauſa dico) ſublevat ad tempus balneum calidum; quod coagulationem diluit & humectat: In aliis morbis qui Tartarei dicuntur, ut Scorbuto &c. Viſcidus fit ſanguis, carens ſpirituoſis tenuibus partibus, unde ingraſſatur vel putreſcit: Tales ægri incipiunt mori ab extremis membris, pedibus, manibus, imo & capite, & paulatim deſinente pulſu & circulatione membra frigeſcunt: Hi ſublevantur quoque per balnea calida, & per potiones ſpirituoſas coagulationem impedientes: In talibus mortuis arteriæ ſunt flaccidæ, ſed venæ turgent: Laudatur à Chymicis ſpiritus ardens ex Saturno, ut inſigne ſolatium morientium (cum quo celebre aurum potabile fecit Fr. Antonius Anglus, teſte Schrodero in Pharmacop.) ſed certa experimenta nondum novi: 3. Multis cordis motus obruitur per catarrhos ſuffocativos, quatenus Pulmones (per quos ſanguinis circulatio ex uno cordis ventriculo in alium peragitur) & vaſa reſpirationis per viſciditatem frigidam obruuntur, idque fit vel 1. vitio excrementorum cerebri, 2. vel Salivalis materiæ, vel 3. vitio œſophagi: 1°. cerebrum mucoſum excrementum, præſertim in morbis frigidis copioſius generat, idque glutinoſius ſeu craſſius fit ubi ſpiritus animales debilitantur; idque ſi ægri ſupine decumbant, ſive in dorſo (quod adſtantes vehementer errare permittunt, & cauſam mortis, vel diuturnæ miſerrimæ luctæ præbent) ad laryngem & pulmones ruit: Facile remedium aliquoties vidi, ſi ita in latus ponantur ægri, ut pituita per os effluat, præſertim ſi collo calidum pulmentum, & capiti atque cervici calida arena imponatur: Quia apoplectici ex tali pituita ventriculos cerebri opplente moriuntur, uti anni 1. miſcellan. obſervat. 74. dicitur, & dudum ad Highmoro proditum eſt, parum proſunt cucurbitæ ad cranium, & veſicatoria ad cervicem adhibita: Si errhina & apophlegmatiſmi non ſufficiant, modeſtè opinor profuturum ſi famulus per nares exſugat & extrahat viſcidam materiam, & ſubinde elevatum caput ægri levi manu concutiat, ad promovendum materiæ deſcenſum: 2. Salivalis materia à natura deſtinata eſt ad humectationem arteriæ & pulmonum, ne per attractum aerem areſcant, necnon ad os humectandum, ut fiat deglutio ciborum, prout hoſce ductus detexit Clariſſ. Stenono aliique: Quando ſaliva hæc, quæ tenuis eſſe debet, vitio chyli (uti in ſcorbuto & obſtructionibus meſenterii,) vel ob morbos pectoris, uti in pleuritide,

peri-

peripneumonia, aſthmate, refrigeratione ab extra, &c. fit viſcida, tartarea, ut vocant, & ſubinde acris, tunc larynx & pulmones obſtruuntur, ſicuti per catarrhos: Sed quia hoc non adeo repente fit, remedium petendum erit ex potionibus diureticis validioribus: In agone, ubi cum ſibilo jam exilis erat via reſpirationis, ſcio viro profuiſſe ſeptuagenario, perito alias Chymico, calida pulmenta & areoam, collo & pectori admota, & hauſtulum ſpiritus vini tepidi cum oleo amygdalino ℥ 3. Interdum ex ventriculo humores vel vapores per oeſophagum aſcendunt, vel exhalant per tracheam, ut larynx & lingua incruſtetur craſſo glutine, quod ſalivam inficit & impedit reſpirationem: Hic proſunt liquores nitroſi & abſterſiones manu Chirurgi: Nihil hic dico de morte, quando ſanguis vitalis effunditur per vulnera externa vel corroſione vaſorum interna, &c. *Obſerv. Anonymi in Miſcell. cur. anni* 1671. *Obſervat.* 159.

Cum mate.) Qui cauſæ antecedentis vicem gerit & mediatæ, proxima enim videtur eſſe flatus ex ſimili humore exſurgens: Hoc enim inter convulſionem propriè dictam, & Paralyſin à multis ſtatuitur diſcrimen, quod hæc ab humore pituitoſo, puro, & impermixto generetur, qui tenſionem non efficit in partibus, ſed eas potius relaxat, ut in œdemate videre eſt; Convulſio verò ab eodem humore fiat, non quidem ſincero ſed plurimis flatibus permixto: à flatibus præſertim tenduntur nervi ac muſculi, & verſus ſuam originem contrahuntur; Spiritum flatuoſum agnovit *Galeaus* 2. de ſympt. cauſ. cap. 2. Adde quod convulſionis graviſſimi dolores ſint comites; quos à flatibus diſtendentibus fieri credibile eſt.

Observatio XIV.

Convulſiones vulnus occipitis ſequutæ, ob ſanguinem in baſin cerebri effuſum, unde cerebelli ſyderatio, &c.

I. B. Ictus à ſclopeto in Occipite, foris vix læſus, ſed intus tam vehementer offenſus ut graves convulſiones, &c. ſequutæ ſint. Poſt obitum, calvaria apparuit illæſa foris; oſtendit tamen intus varias fiſſuras: Prope plagæ locum, extima cerebri membrana flaccida, atro cruore fœdata; cerebellum plane ſyderatum; circa baſin cerebri ſanguis concretus. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XV.

Opiſthotonus à materia viſcida, lutea, ventriculos cerebri replente & initium nervorum premente.

Miles quidam cùm per integram noctem ebrius in ſolo decubuiſſet, evigilans tam repente ſpaſmo correptus eſt, flexo in poſteriorem partem corpore; ut omnino rigidus ac incurvus permaneret, ipſe noſtræ curæ mandatus eſt: nihil deglutire poterat, & turbidè loquebatur, tanquam ex loco ſubterraneo vocem emittens, truculenter nos intuebatur: at etſi omnia adhibita, intra quatuor dies interiit.

Cadavere aperto Vitalia & naturalia integra invenimus: cerebrum autem ad ventriculos uſque diſſecuimus, quos repletos invenimus materia quadam viſcida ac glutinoſa, colore luteo, vitello ovorum perquam ſimili, ſed fœtida admodum: hæc incumbens principio nervorum, tam ſæva ſymptomata in ſubjectis partibus excitarat: Venæ intercurrentes utramque cerebri meningem, admodum turgidæ erant bilioſo ſanguine.

Eodem modo pauco poſt tempore affectus fuit ſignifer: Sed hic præter prædicta ſymptomata ſpaſmo cynico in dextra maxilla torquebatur, ita ut loqui planè durante iſto paroxyſmo non poſſet, & intra 24. horas è vivis exceſſit. *Iacobus Bontius Medicina Indor. Obſerv.* I.

SCHOLIA.

QUi in Hollandia rarus eſt Spaſmus, in Indiis tam familiaris eſt affectus, ut merito inter endemios numeretur: Tam repentinus ac ſubitus eſt aliquando ejus impetus, ut dicto citius homines rigidi non ſecus ac ſtatuæ permaneant, dum vel in anteriorem vel poſteriorem corporis partem muſculi, involuntario motu verſus ſuum principium trahuntur: crudele me Hercules malum, quod ſanis partibus vitalibus ac naturalibus, cum ſummo cruciatu miſeros mortales intra breviſſimum temporis ſpatium è vivis ad mortem rapit; dum nihil nec eſculenti vel poculenti per oeſophagum in ventriculum deducere queunt: Porro hoc malo affecti truculente admodum adſtantes intuentur, præſertim (quod ſæpe fit) interveniente ſpaſmo cynico, cum utravis maxilla aures verſus trahitur: Ruber ac viridis color ex oculis & facie oritur, dentibus ſtrident, ac murmur inconditum edunt, tanquam ii qui à cella ſubterranea loquuntur, ita ut imperitis vere Dæmoniaci appareant: Cura in hoc affectu à copioſa ſanguinis miſſione inchoanda eſt; frictiones validæ ac ligaturæ adhibendæ; Inunctiones ex oleis macis, caryophill. cum oleo aneth. anthoſat. cum oleo terebinth. ac ſpicæ Indicæ: Valent cucurbitulæ amplæ, cum multa flamma, ſine ſcarificatione affigendæ cervici, lumbis, humeris ac mammills: ita enim ſeroſus iſte ac bilioſus humor commode à nervis & muſculis revellitur: Si remediis iſtis paroxyſmus paulo mi-

lo mitior evaſerit, ac æger jam aliquomodo deglutire incipiat, antidota adverſus hanc peſtem in forma liquida exhibenda ſunt, quæ venenoſam hanc ut plurimum materiam impugnando, per ſudores ac urinas celeriter ejiciant: Talia ſunt lapis Bezoar, raſura cornu Rhinocerotis cum Theriaca ac Mithridatio mixta, &c. Tum vomitoria ex infuſione guttæ Cambodia, vel croco metallorum, danda ſunt: In hoc affectu nihil procraſtinandum, quod ſit morbus acutiſſimus, qui, ſi quis alius, vehementer, cito & cum periculo movetur: ſi autem malum invaluerit, & æger deglutire non valeat, per acerrimos clyſteres alvus eluenda eſt: Dein æger à capite ad calcem inungatur oleis ſupradictis: Balnea quoque ac fotus fiant ex herba Lagundi, frutice in hoc malo ſpecifico: Sal prunellæ per os ſumptum peculiare hic eſt remedium, ac materiam biliosam per urinas copioſe excernit, & ſi febris adſit, cor ac arterias refrigerat benigne: Ratione ſæviſſimi ſymptomatis, doloris, tantiſper omiſſa cauſa ad laudanum Quercetani, Extractum croci, &c. recurrendum, Et quanquam Narcotica quibuſdam videantur ſuſpecta, ſciendum tamen quod calidiſſima climatis temperies ea requirat, & ſine his ægrum evadere non poſſe: Certe ſi opiata hic nobis deeſſent in morbis calidis graſſantibus, fruſtra remedia adhiberemus, &c. *Idem ibidem.*

Observatio XVI.

Contractio Dorſi & incurvatio, affectis nervis ſpinæ ab acrimonia urinæ, effuſæ è veſica lacera.

Juvenis duos inſignes in veſica habuit calculos, à quibus veſica adeo fuit attrita, ut effuſa ex ea urina fluctuaverit libere per univerſa inteſtina, quæ acrius ab ea vellicata, malum nervis à ſpinali medulla oriundis communicarunt, & illi viciſſim ipſi cerebro, cujus p.n. contractio incurvavit non ſemel tam vehementer hujus juvenis dorſi ſpinam, ut univerſum corpus videretur inſtar globi retrorſum conglomerari. *Tulpius lib. 3. cap. 2. vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio XVII.

Contractio digitorum ſiniſtræ manus, à ſiccitate & gracilitate nervorum originis.

Civis Leodienſis à melancholia in Furorem tranſiit, hinc in fatuitatem, Dein ſiniſtræ manus digitos ita lunavit, ut nulla arte extendi poſſent; Purgato capite, applicitis medullæ ſpinali oleis calefacientibus & humectantibus, digitorum uſum recuperavit, ſed paulo poſt omnes digiti ejuſdem manus incurvati riguerunt, &c. Iſti poſt obitum cerebrum in ſumma parte ſicciſſimum repertum: Nervorum origines ſiccæ ſolitoque graciliores. *Vide tit. de Catalepſi.*

Observatio XVIII.

Spaſmodes dextræ partis corporis rigor, à ſiccitate medullæ cerebri & membranarum, ſero multo in ventriculo medio.

Adoleſcenti (*de quo tit. de Phrenitide.*) comate vigili affecto, catoche, &c. ſub finem dextrarum partium rigor accidit, revera σπασμώδης: Aperto capite, venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes videntur: In medio ventriculo ſerum multum: medulla cerebri ſicca, membranæ ſicciſſimæ: Pulmonis partes dextræ vomicis plenæ, lateri adhærebant, &c.

Observatio XIX.

§. 1. Variæ nervorum diſtenſiones à cerebro ſuppurato ortæ.

Puero effractum os frontis & laceri cerebri adempta portio, hinc fungus ingens, pullulavit, manente firmo animi & corporis robore, licet biduo poſt vivendi finem fecerit, ſub ſudore frigido ac crebris nervorum diſtenſionibus, converſa in pus maxima laceri cerebri parte. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Quid majori admirationi eſſe poterit, quam videre, quod una mecum vidiſti, in milite iſto haſta læſo in ipſa cerebri ſubſtantia, qui cicatrice obducto vulnere, & extractis quampluri mis oſſium fragmentis, ſeptem & ultra ſeptimanas ſanus aliis inſerviebat ægris.

In octava verò Convulſus cum moriebatur, cauſam ſubitaneæ mortis intueor, unàm cerebri partem corruptam, putridam, viſu admirandam, imo conſumptam & in putredinem converſam vidi; *Samuel Coſterus in Reſponſ. & curat. Nic. Fontani, libro primo, pagina* 13.

§. 3. Juvenis ſaucius oculo dextro: primo ſtatim die convellitur bracho dextro à femore; XI, moritur, cerebrum dextrum totum fuit purulentum, ſiniſtrum plenum ſeroſo humore. *Vide lib. 4. tit. de Vulner.*

§. 4. Miles haſta læſus in ipſa cerebri ſubſtantia, cicatrice obducto vulnere, octavo convulſus moritur: Una cerebri pars corrupta erat putrida, &c. *Ibidem.*

Observatio XX.

Capitis involuntarius ſubſultus à phlegmone poſticæ partis cerebri, &c.

JUvenis ſub cane in gravem incidit capitis dolorem, Appoſitis ad frontem manuum una, ad ſinciput altera, cerebrum intus concuti ac convelli ſentiebatur; caput univerſum involuntarie ſubſiliebat, &c. Tota fere baſis cerebri, cerebellum & ſpinalis medullæ initium ſphacelo correpta erant, &c. *Vide tit. de dolore capitis.*

Observatio XXI.

§. 1. *Convulſiones ab abſceſſibus in cerebro latentibus excitatæ.*

QUidam ex diuturno capitis dolore ac vigiliis levi Convulſione correptus periit. Inventus fuit abſceſſus cum pure admodum fœtente & corrupto. *Seb. Naſius meth. med. part. 2. quæſt. 16.*

§. 2. Melancholicus juvenis (*de quo tit. de Paralyſi.*) laborabat Paralyſi lateris ſiniſtri, & convulſione dextri violenta. In latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis, Ea pars nigricabat & apoſtema continebat in proxima cerebri parte.

Observatio XXII.

§. 1. *Spaſmi à colluvie ſeroſa cerebri varias partes occupante.*

DOmina Ill. diu affectibus ſpaſmodicis obnoxia, in apoplexiam lethalem incidit: Mortuæ meninge craſſiore amota, per alteram tenuem & pellucidam aqua limpida cerebri plicus & anfractus omnes ad implebat, &c. *Vide tit. de cap. dolore.*

§. 2. Virgo cephalæa diu afflicta, randem in convulſiones atroces cum ſtupore incidebat, &c. Latex flavus cerebri anfractus profundiores & ventriculos inundabat. (*Tit. de cap. dolore.*)

§. 3. Virginem febris τριταιοφυὴς infeſtabat; die 14. convulſa interiit, omnes corporis partes convellebantur: Aperto capite cerebrum erat humidius quam è natura foret. (*Vide tit. de cap. dolore.*)

§. 4. Juriſpr. ſtudioſus ab amico exceptus, domum redux, poſt capitis dolorem, vomitum, &c. convulſiones ſubſequuntur, &c. Illius viſcera principalia penitus corrupta erant, &c. vermes in inteſtinis: cerebrum ſeroſa colluvie uſque ad principium nervorum erat repletum. *Ibidem.*

§. 5. Puella *Tuſſi infeſtata* fuit quæ plane convulſiva evaſit: ſucceſſit febris, hinc motus convulſivi, primò in artubus, mox in facie & ſubinde in toto corpore: dum paroxyſmi convulſivi urgerent, pulſus erat plurimum inordinatus ac ſæpe intermittens, &c. Vaſa meningas perreprantia ſanguine turgebant, &c. Integumentis ablatis, cerebri ſubſtantia prorſus erat madida, ventriculi omnes aqua limpida repleri, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 6. Gallus quidam dolore capitis correptus eſt, poſt menſem cœcus evaſit, ſequutis Convulſionibus quæ illum per vices affligebant: Poſt mortem invenimus cerebrum aqueo copioſo humore irriguum, &c. *Vide tit. de Oculorum aff.*

§. 7. Dom. Octav. Albertus dolore capitis ac tenui deſtillatione vexabatur, cum exigua *Convulſione* cervicis ad poſteriora: Hunc defunctum comperi aquæ cochlearia

tria collegiſſe inter duram meningem ac cerebelli poſticam ſedem. *Schenkius ex Neretio Neretio Medico Florent.*

SCHOLIA.

T*uſſi infeſtata.*) Highmorus lib. de affectione Hypochondriaca, a pulmonibus ſanguine infarctis, aut motu impeditis, affectiones ſpaſmodicas in aliis partibus, aut in toto corpore excitatas deducit; quod incongruum videtur, Quippe advertimus paſſiones iſtas ſolummodo à ſpirituum animalium, in cerebro aut nervoſo genere ſcatentium irritatione procedere, atque ut plurimum aut à materia morbifica intra partes illas aggeſta, aut à vellicatione inſigni iiſdem inflicta pendere, quorum nullius pulmones infarcti & immobiles facti cauſa eſſe poſſunt: Quæcunque enim pars per conſenſum partes alias in motus convulſivos rapit, neceſſe eſt ut ipſa primo convellatur: Quod autem inſtat, *Naturam, ut præcordiis oppreſſis ſubveniat, facultatem animalem ad motus convulſivos invitare*: id quidem à conſtanti ejus ritu ac conſuetudine abhorret, quæ ſicubi inſultu morbido, aut moleſtia premitur, inſtinctu quodam quaſi divino edocta, anguſtiis ſeſe expedire & non majoribus implicare ſolet: Si forſan regeras ſpaſmos interdum ὑπερκαθάρσεσι, & immenſis hæmorrhagiis ſupervenire, & non rarò moribundis accidere? Dico hoc non ex naturæ irritatione, ſed ex nimia tum ipſius, tum facultatis animalis proſtratione fieri: Quippe in magnis languoribus ſpiritus animales plurimum diſtracti, aut abſumpti, ſolitum in nervoſo genere tenſuræ, ſive irradiationis ſuæ, filum ac continuitatem ſuſtinere nequeunt, quare ab invicem divulſi, ac quaſi in manipulos fracti; dum rurſus aduniri quærunt, nixus motivos ubique diviſos, & quaſi per ſubſultus ineunt: at vero neque membrorum, nec alborum viſcerum ſpaſmos, ex moleſtia præcordiis illata facile oriri, præter dictas rationes, inſuper obſervationes pathologicæ clariſſime evincunt: Qui aſthmate, peripneumonia, angina, pleuritide horrendis laborant, inter diros paroxyſmorum cruciatus, aliarum partium motus convulſivos haud facile incurrunt: In adoleſcentula polypum cordis, poſt morbillos accretum, & in arterias pulmonicas illapſum, eas fere in totum obſtruxiſſe memini, ut hinc ſanguis intra dextrum cordis ſinum aggeſtus, & ultra progredi non valens, maximum illic gravamen & oppreſſionem, cum reſpiratione difficillima & maxime laborioſa intulerit: Attamen obſervare eſt in hujuſmodi caſibus Naturam circa præcordia, graviſſime licet affectam, non propterea functionem animalem ad motus convulſivos invitaſſe. *Willis, Tract. de affect. hypochondriaca & hyſterica.*

OBSERVATIO XXIII.

Sive exempla convulſionum, vulnera capitis ſequutarum ob ſaniem, pus, vel abſceſſus in cerebro genita.

§. 1. RVſticus vulneratus eſt in capite, 16. die à vulnere accidentibus convulſionibus & diſtortionibus moritur: Sanies inventa & purulentia in cerebri ſubſtantia. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Iuvenis ſaucius dextro oculo, fracta orbita, fit ἄφωνος, convulſus dextro brachio & femore: Cerebrum dextra parte fuit purulentum: ſiniſtrum plenum ſeroſa pituita. *Vide ibidem.*

§. 3. Quidam punctim vulneratur circa os temporis, ita ut dura membrana ſimul læderetur: Sequitur Convulſio partis læſæ. Inter membranas & ſubſtantiam cerebri ingens copia puris reperitur. *Ibidem.*

§. 4. Nobilis ad ſiniſtram partem ſuturæ coronalis punctim percutitur: die 3. ſupervenit Epilepſia fortis & convulſiones lethales: Valde profundum vulnus utramque meningem, ipſóſque cerebri ventriculos penetrans repertum eſt. *Ibidem.*

§. 5. Juvenis vulnus in regione bregmatis accipit: Sequuntur ſopor, dextri lateris Convulſivi motus Epileptici: Tota regio bregmatis ſiniſtri contuſa deprehendebatur, unde ſua ſponte octo oſſa abſceſſerunt; de quibus unum acutius in ipſam ſubſtantiam cerebri impreſſum erat per meninges. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 6. Adoleſcens accepto contemptibili, ut videbatur, in capite vulnere, oborta 6. die in eo inflammatione, ſequente convulſione & paralyſi in crure dextro & brachio, 11. moritur: E regione partis vulneratæ, inter cranium & duram meningem, pus inventum eſt, non copioſum ſed lividum & fœtens. *Vide tit. de Paralyſi.*

§. 7. Miles acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte, cum læſione oſſis Sincipitis. Die 22. brachium dextrum motibus Convulſivis fuit agitatum, &c. Aperto cranio, interna oſſis fiſſi ſuperficies in tantum fuit corrupta, ut totum occipitis os uſque ad ſuturam lambdoidem tenuius eſſet quam os petroſum: mox Abſceſſum deprehendi magnum in ſiniſtro cerebri latere latitantem, proprio folliculo circumſcriptum, ex quo pus fœtidum magna quantitate effluxit. Ventriculus cerebri ſiniſter aliquantulum compreſſus; dexter aqua limpida diſtentus: In ſiniſtro plexus choroeides pallidus, in dextro rubicundiſſimus apparuit. *Vide tit. de Paralyſi.*

Adoleſcens

§. 8. Adoleſcens fuſte lignea è ſalice, levi quidem illa, ſed ex alio dimiſſa, accepto contemptibili vulnere in capite, abſque cranii fractura ſciſſuráve, oborta ſexto die inflammatione, ſequente Convulſione & paralyſi in crure dextro & brachio ſiniſtro 11. die moritur. Diſſecto cranio, e regione partis vulneratæ, inrer cranium & duram meningem pus inventum eſt, &c. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 9. Puero ex alto baculus in ſiniſtram capitis partem perpendiculariter decidit, unde fractum cranium: partim Convulſus eſt in oppoſito latere, obiit 15. die, Exhauſto ad corpus calloſum uſque cerebro, *lib. 1. tit. de Paralyſi.*

§. 10. Mulieri, non ſatis perſpecta rima, (à projecto in caput poculo vino pleno) ſecundum frontem vulneratæ, mortis cauſam attulit: 3. die adfuit febris, delirium, convulſio: 5. mors: Ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, livida, ingenti puris copia ſuffuſa. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 11. Studioſus circa os frontis vulneratur, primis diebus leviter laborabat, ſed poſt ingens æſtus ſequitur, in primis capitis, & ſpaſmus cynicus in parte oppoſita; poſt mortem particula de lamina interiori, per meninges in cerebri ſubſtantiam tranſadacta reperta eſt. *Ibidem.*

§. 12. Nobilis in capite læſus circa ſuturam lambdoideam, cum rima & depreſſione ſolius laminæ internæ, quæ cerebrum continuo compreſſit, hinc ortus eſt abſceſſus ſub calvaria, qui prægreſſa febre, à phrenitide Convulſiones induxit. *Ibidem.*

§. 13. Ruricola ex arbore deciduus os temporum & frontis perfregit: vulnus ſpatio quinque ſeptimanarum conſolidatum: Quia vero locis duobus diſtinctis ac æque latentibus, ſectione demum patefactis, mediocres cranii particulæ in ambas cerebri meninges depreſſæ fuere fortiter, ex compreſſione dolores, ab his humorum affluxus, ab hoc Apoſtema ſubortum, quod poſtea Convulſionibus anſam præbuit. *Ibidem.*

§. 14. Vinitor à jacto lapide contuſum habuit in bregmate ſiniſtro vulnus: poſt 7. augetur febris, contrahuntur manuum digiti: 14. obiit: Inter cranium & meningem copia puris inventa eſt; hæc prætumida & decolor. *Ibidem.*

Observatio XXIV.

Convulſivi motus ab affecto Diaphragmate ulcerato, &c.

Virgo doloribus cruciatur, qui regionem ſub ala ſiniſtra lateris & coſtas mendoſas occupant, & interdum ad thoracis vertebras & ad imum ventrem ex porriguntur, ſæpe motibus convulſivis tentatur, vixit uſque ad 44. diem, Secto cadavere inventum eſt ſeptum Tranſverſum in interiori parte ſuppuratum, ulcuſculis refertum, &c. *Vide hiſtoriam lib. 2. Titulo de Lateris dolore.*

SCHOLIA.

Motibus convulſivis tentatur.) Affecto Diaphragmati, parti eximie membranoſæ adſcribendis, nervos per totam ſubſtantiam ſparſos obtinenti, delatos ex ſpinali medulla colli, Inter quartam & quintam vertebram: quibus à puris acrimonia vellicatis, occaſio data eſt ejuſmodi motibus convulſoriis.

Observatio XXV.

Convulſivi motus poſt ſumptum venenum ventriculum afficiens.

D. N. Inquietudinibus, motibus convulſivis, &c. afficitur: Reperta ventriculi interna tunica, omni ex parte livida & ſyderata, maculis conſperſa. *Vide lib. 3. tit. de Vomitu.*

Observatio XXVI.

Convulſiones à vertebris lumborum duabus ad ſpinalem medullam uſque corroſis.

Puellæ Excreſcentia erat ſupra vertebras Lumborum, convulſionibus correpta obiit: Spinalem medullam denudatam reperi, ita vt duæ vertebræ lumborum deſiderarentur. *Vide lib. 4. tit. de Tumor.*

Observatio XXVII.

Motus convulſivi à verme inteſtinum duodenum perforante.

NObiliſſ. puerulus bimulus, Generoſ. D. Dive, Equitis aurati, filiolus, formoſus atque optimo corporis habitu præditus, cum per duos treſvè dies minus bene haberet, & tuſſi ſieca laboraret, cum inquietudine, nocturno præſertim tempore, & crebris ejulatibus, nutrix eum dentibus laborare putabat, donec tandem in graviſſimos & continuos motus convulſivos incideret: quibus pacandis duo mecum Medici in conſilium adhibiti; Varia ad eos ſedandos exhibita ſunt, ſed fruſtra omnia, Nobili puerulo tertio convulſionum die naturæ debitum ſolvente.

Aperto corpore, diligenti ſcrutinio nihil invenimus quod lethum accelerare potuiſſet, donec ad inteſtina deventum, quibus examinatis, duodenum à terete lumbrico perforatum & exeſum invenimus, quem adhuc vivum inde extraximus, *Frid. Loſſius lib. 2. Obſer. 33.*

SCHOLIA.

MIra ſunt quæ ab authoribus de Lumbricis proponuntur indicia; mirabilia quæ quotidie in iis, qui ab ipſis infeſtantur, viſuntur ſymptomata, inaudita & terroris plena, quę ægros miſere torquent, eáque adeo obſcura, & cum aliis morbis communia, ut doctiſſimorum, & lynceis oculis præditorum *ἀγχίνοιαν* quandoque eludant: imprimis vero Teretes, omnium frequentiſſimi, graviora inducunt ſymptomata, qui cum natura ſua ſemper ſint peſſimi, & toto genere p. n. attamen minores majoribus, pauci multis, viventes mortuis, ſunt meliores, &c. *Idem.*

Observatio XXVIII.

In mulieris cerebro, intra ſex horas à ſpaſmis extinctæ, nihil repertum eſt.

MVlier ſubito *ἄφωνος* jacet, convellitur, ſex horis poſt moritur. Jn ventriculo nil fere alienum compertum, In ventriculis aliqua erant corpuſcula, ſed tenuia & exilia. *Vide Tit. de catarrho.*

Observatio XXIX.

Manuum & pedum contractio & convulſio in quodam, nullo vitio in viſceribus apparente.

PIctor laudabili conſtitutione præditus, manuum digitos graviores ſolito ægriúſq; mobiles percipiens, paucis poſt diebus contrahi illos convellique ſenſit, atque ſenſim in dies magis ac magis aucta affectio eſt, dum incurvi illi, pene inflexibiles manerent; Quin & brachia & carpum pervaſit affectio, nec multo poſt idem vitium pedes ſenſere: In diſſecto cadavere, Jecur, Lienem, Ventriculũ & Renes naturalem conſtitutionem præ ſe ferre vidimus, nihil in ulla parte notari potuit quod tantorum foret malorum cauſa. Sed cum imprudens penicillum ore exſugeret, veriſimile eſt ut è manuum digitis, partium continuatione cerebro, totique generi nervoſo, communicatam fuiſſe cinnabarim, &c. *Vide lib. 3. Tit. de Ventris doloribus ex Fernelio.*

Observatio XXX.

Convulſio terribilis, vi cujus oſſa femoris, humeri, &c. fracta in cadavere reperta ſunt.

IUvenis ann. x. jam tertio ætatis anno Epilepticis inſultibus vexari cœpit, iíque annis labentibus adeo in dies increverunt, ut aliquot ante obitum menſibus brachia cum pedibus illis convulſionibus penitus in gyrum agerentur, ipſáque oſſa tam humeri quam tibiæ ſiniſtræ partis confringerentur, quibus ejus loci Chirurgus reſtituendis, & aptè devinciendis ſedulam quidem navavit operam, humerúmque juxta cum tibia, ſpleniis & f[illegible]lis ritè colligavit, ſed reverſus convulſivus ille impetus, nihil conferentibus qualibuſcunque ligaturis, extrorſum denuo ita emovit, circumrotavit & effregit modo vix dum commiſſa iſta oſſa, ut nullo amplius ingenio compoſita ſervari potuerint: Hinc miſellus ſufferendo morbo impar, viribus paulatim exhauſtis, vehementiſſima tandem convulſione, & quæ os humeri fractum, ea parte qua cubitum attingit, per cutem tranſegit, mortuus ſit: In tanta tamen miſeria de nullo dolore conqueſtus æger, nec vel minimum vociferatus eſt, adeo ut ſenſu quaſi omni orbatus, ac mente ſibi non ſatis conſtare viſus ſit, præſertim cum toto morbi decurſu nihil cibi petierit, oblatum tamen ſumpſerit.

Defuncti cadaver diſſectum fuit, omnia viſcera inculpata apparuere, & magna bilis veſica viridi ſuo colore vicina ſtomacho inteſtina infecit. Aperto brachio ſiniſtro, conſpectum id os humeri fuit effractum & ſiniſtrorſum ex cute prominens. Os femoris ejuſdem regionis extrorſum violenter à ſuo capite divulſum trochanterem acutum, ſuóque cuſpide

cutem

cutem per forantem habuit: Appendix inferior femoris ſiniſtri, atque interior, qua genu efformat, vaſto ſe ſatis tubere manifeſtavit: Tibia tandem introrſum reflexa & curvata cum fibula ſua, in medio violenter fracta viſa fuit, atque illius oſſis cavitas omnino ita obliterata, ut nec medullæ, alias in ea contineri ſolitæ, veſtigium animadverteretur. *Ioh. Georgius Volcamer in Miſcellan. curioſis anni 1671. Obſervat. 225.*

Observatio XXXI.

Convulſivi motus Calculos in ureteribus & Renibus ſubſiſtentes ſequuti.

COmes quædam, itémque Monialis, ingenti dolore diem clauſere ſuum: utraque velut uncum, uno trianguli acumine in renes: altero vero intra ureterem deſinente exhibebat, atque ſpaſmo crudeli obierunt ambæ. *Helmont lib. de Lithiaſi cap. 7.*

Scholia.

NOn quidem moriuntur præ urinæ ſuppreſſione, ubi alter renum lorio ſatiſdat, atroci ſed ſolo ſpaſmo oppetunt, qui ſpaſmus iterum circa mortem laxatur, quapropter diſſectio, præter lapillum uniformem, exhibuit nihil quod mortem attulerit, *Idem ibidem.* Atque cap. 5. & 6. fotus & humectantia laudat, hæc, *inquit*, ut althæa, malva, amygdalinum & cætera juvant, non quatenus amplificent ureteres, ſed in quantum ſpaſmum criſpationis demulcent. *Idem* cap. 6. Sub paroxyſmo cum toto abdomine turbatur, præſentique in omine atque metu, inſtantem procellam non minus quam eandem compatitur, tolerátque præſentem: præſentire enim videtur arenam nondum viſam: at ſane eſt tum in utero ſuo, dúmque præſentitur, & tunc adeſt contracturæ illius exordium: Volens itaque Archeus hoſtem eluere, & excutare inſtantem paroxyſmum, accerſit undecunq; omnem laticem & ad eluendum renes demittit: Contrahuntur ergo venæ in calculoſis renibus, conſentiúntque inteſtina, atque dolorem colicum ideo mentiuntur ob conſenſum: Qua de cauſa Nephriticus dolor à colico nondum per ſcholas ſatis diſtinguitur. Nec mirum ad ſpaſmum venarum ipſa inteſtina quoque convelli, cum contracturæ earum ſequantur propter conſenſus conſanguinitatem tam dolores immanes colicos quam nephriticos. *Hæc Helmontius.* Si in una parte irritatur vis expultrix naturalis, ſurgit aliquando in alia, nec ſemper proxima, ſed etiam in diſſita & prorſus contraria, ut cunctum corpus tandem concutiatur, ſublata plerumque ad tempus vi animali. Quod mali nuncupatur Epilepſia, item motus Convulſivus, quo puerperæ, teſte *Valleriola*, ſæpe corripi ſolent. Nuper juvencula puerpera primipara hac mortis via interibat: ſi nitebatur, illo motu convulſivo nunc ejus totum corpus, nunc dextri vel ſiniſtri lateris partes ſemper vexabantur. Hyſtericam Epilepſiam in vulgus plurimi celebrant. Nimia continentia urinæ urgente homines quoque convelluntur: Dn. *Sperlingius* cum urinam tamdiu reddere non poſſet, uſque ad mortem iſtis motibus convulſivis varie premebatur: Simul vermes ſtomachum mordicant, ingruit Epilepſia: Atque ea vis expultrix, ex ejuſmodi membro ſurgens, & illarum animali motu gaudentium partium facultatem expultricem naturalem concitare poteſt, ut totum corpus tandem convellatur: Vis illa naturalis ex ſtomacho, ex matrice, ex renibus concitata eſt ſimilis beſtiæ quæ hominem ſubito invadit: hic ſentit quoque vim quaſi inferri: quare is membrum queritur ſibi renitenti invitóque agitari, quod facultate animali antea fuit motum. *Schneiderus lib. de catarrhis ſpec. p. 234.*

Observatio XXXII.

Anatome Equi, cui os ſubito obriguit & clauſum eſt, ob conſtrictas maxillas à fero muſculos earum imbuente, & glandulas vicinas tumefaciente.

IN ſtabulo Regio diſſectus fuit à Chirurgis Regiis equus generoſus, cujus affectus fuerat quod ſubito os obriguerit clauſumque fuerit, ut pabulo veſci nequiverit, unde ſenſim contabuit: In hujus affectus cauſam inquiſituri, ſequentia in ſectione ſtrangulati animalis invenerunt, quæ annotavit D. Simon Paulli.

1. Statim jugulato equo, muſculi colli & dorſi (qui vivente animali tenſi & duri erant) faccidi evaſerunt. 2. In apertione abdominis, inter peritonæum & muſculos abdominis, ichor quidam flaveſcens obſervatus, ad os pubis uſque protenſus. 3. inter inteſtina & peritonæum multi vermiculi candidi, longitudine digiti, craſſitie fili mediocris, partim mortui, partim viventes reperti. 4. Omentum pravi coloris, exile & contractum. 5. Lien colore p. n. in limbis contuſus, quaſi ut friari potuerit, colore quam reliquum lienis corpus rubicundiori. 6. Epar valde magnum, concava parte plumbeo colore, convexa ſanius, ſine veſicula fellis, ſanguine, qui in vaſis erat, nigro & aduſto. 7. In ventriculo ſatis parvo, magna copia vermes ſingulares reptabant, rotundi, craſſi, nigri, griſei: aliquot cochlearia plena quoque aquoſæ, flavæ & nigreſcentis humiditatis. 8. Pylorus ferè cartilaginoſus: 9. Cor inſolitæ magnitudinis, in ſiniſtro latere durum quidem tactu, ſed ſecari tamen aptum: In ventriculis Polypus 1. ⁝ quadrantes longus, pollicem craſſus, 10. Pulmones exiles, duri, colore p. n. prædiri, nempe pallidiores præter morem aliorum animalium, immiſſo ſiphone immobiles. 11. Muſculis colli digito ſeparatis, utrinque ad latus aſperæ arteriæ, præſertim ad latus ſiniſtrum, pellucida, flaveſcens

lympha, inter muſculos adhuc membrana ſua involutos reperta: 12. Glandulæ pone aures & infra maxillam inferiorem, ſolito copioſiores, magnæ pariter & exiguæ, quarum minores digitis facillime, majores minime friabiles erant, 13. Caput à vertebra colli prima reſectum nihil inſoliti monſtravit. 14. Separatis muſculis maxillam inferiorem moventibus, penitúſque abſciſſis, & carne oſſis palati reſecta, maxilla tamen immobilis manſit in articulatione cum ſuperiori, ut manibus fortiſſimis ſeparari aut aperiri non potuerit. 15. In cerebro nihil p.n. notatum, licet ſolito fuerit ſiccius. In cranio os ſingulare, inter cerebrum & cerebellum obſervatum, quale in canibus ſolet. *Obſervatio Simonis Pauli Regis Daniæ Archiatri.*

SCHOLIA.

QUæſtionem ſibi in aula propoſitam, quæ cauſa fuerit *Quod Equo nobili ſubito & inſperato maxillæ contractæ fuerint, ut cibum capere nequiverit, & ſpina dorſi obriguerit*, eruditè ſolvit D. Simon Paolli, & publico ſcripto lingua Germanica edidit Hafniæ: Neque ea cura infra dignitatem ejus æſtimanda, A Medicina enim, ſi credimus Vegetio, præfat. artis veterinariæ, non adeo in multis diſcrepat veterinaria: Imo Ioh. Philippus Ingraſſias, Quæſt. de Veter. cap. 13. veterinarios Protomedicorum examini ſubjiciendos voluit: Hic per compendium reperam libelli laudati præcipua momenta, rationes prægnantiores & obſervationes Medicas notatu dignas. Reſpondet igitur Anatomicus expertus.

1. Sanguinem omnem totâ ſubſtantiâ corruptum, unde polypo cordis nata occaſio, quem ante cum Chirurgo in humano corde, repentina morte extincto, cum veneni oblati ſuſpicione Hafniæ viderat. 2. Notandum inter muſculos abdominis ichorem inſolitum, uti & inter muſculos colli ad latus utrumque arteriæ aſperæ collectum fuiſſe: 3. In quodam cum Hafniæ ex gangræna os humeri reſectum eſſet, ſucceſſiſſe poſt paulo maxillæ inferioris immobilitatem, ut liquida per dentium rimas hauriret & per eaſdem verba proferret. 4. Eidem 24. horis antequam exſpiraret poſtremum, præter convulſionem colli prædictam, etiam Tetano univerſum corpus, brachia, pedes & dorſum obriguiſſe, ut integro intellecto, neque ipſe, neque aliorum auxilio ſe membráque ſua movere potuerit, ſed trunci inſtar ad fatalem uſque horam decubuerit. 5. Viduam N. poſt choleram morbum, ſimili Tetano comprehenſam ex eſu limonii, quod febricitans alia ægra diu manibus verſaverat. 6. Ex ſuppreſſo igitur ſudore in his exemplis, & in equo regio Tetanum oriri poſſe, In cujus rei confirmationem duo exempla recenſet, Primum de puero 14. annor. cui ex ſuppreſſo ſudore in paroxyſmo febrili tertio, ſpaſmus levis 14. poſt diem, ſucceſſit oris, colli & aliarum partium, móxque tetanus earundem partium, & nonnullarum paralyſis, ut integris ſenſibus internis, non tantum mutus fieret, ſed oculis ſolis nutu animi ſui ſenſum exprimere potuerit: hæc ſymptomata ſuperveniens febris maligna curavit, qua rurſum ex methodo extincta, paronychiæ digitorum excreverunt: Alterum, Nobilis quidam in eboreis velata facie, larva intus argento foliato obducta ſubminiſtrat, qui cum ſudorem extra larvam collectum abſtergere non poſſet, muſculis oris convulſis, ſpaſmum cynicum paſſus eſt. Ex his obſervationibus & hypotheſibus de circulatione & vaſis lymphaticis, ad Equi regii morbum devolvitur Author, ſanguinémque corruptum vellicaſſe muſculos, & lympham extra vaſa ſua magis quam ſanguis malignam ſuſpicatus, Ex intempeſtivis verò habenis, nimíſque arctis, circa collum compreſſis glandulis, & curſu exercitiiſve excalefacto, & maturius ad aquæ potum adducto, furſan ſudorem repreſſum, Tetanum aliáque equorum mala induxiſſe: In ruſticorum Equis affectum illum Capitis vulgo *Fiebel*, Gallis, *les Avives*, provenire partim ex craſſioribus habenis caput conſtringentibus, partim quod in pratis humidis frigidiſque gramen mordicantes, infrigidentur pedes: magnum autem conſenſum pedum & cordis eſſe, circulationis beneficio, experimentis duobus demonſtrat. 1. Juris quidam Doctor Hafniæ, ex ſphæriſterio reverſus in hoſpitium, pedes frigidæ immergens, poſt paulo in leipothymiam & cordis palpitationes incidit, ut fere obmutuerit pulſu deperdito: Evocavit iſtum ab orci faucibus calido vini ſpiritu, quo lavit pedes, & vino Gallico albo, cui calidiſſimo immerſit pedes. 2. Similia paſſam fœminam, menſium tempore immoderate viventem, curavit immiſſo brachio cubitum tenus, in amphoram vino Gallico calido repletam. *Thom. Bartholinus Obſerv. xi. & xii. Actorum Medic. ann.* 1671. *&* 1672.

OBSERVATIO XXXIII.

5. *Capitis in ſiniſtram partem convulſio, & motus convulſivi, à ſanie & muco in ſiniſtro ventriculo.*

JUvenis xxx. ann. melancholicus, caput præter morem ſiniſtrum in latus contorquebat: Tandem ſupervenientibus haud obſcuris convulſionibus exſpiravit circa ſeptimam. In ſiniſtro ventriculo morbi contumacis mortiſque cauſa extabat, copioſa ſcil. ſanies cum muco ac materia putreſcente inibi contenta, cui adſcribendum quod ſpaſmis ejuſce lateris initio affligeretur. *Vide Tit. de melancholia.*

SCHOLIA.

C*aput in ſiniſtrum latus*) Exemplum contorſionis colli affert *Ballonius* Paradigm. 5.2. Nob *ait*, vir in bello civili perfuga multa tulit incommoda: In tot tantiſque diſcriminibus cœpit laborare deſtillatione à capite poſtico, præſertim in humeros & cervicem, hinc colli ac cervicis contorſio quædam: Et cùm tempore occurſum non fuiſſet remediis, ita malum increvit, ut facies in poſteriora detorqueretur, & nonniſi magno conatu in anteriora reflecteretur; At ſive bibere, ſive edere, ſive loqui vellet, funiculo in eam rem comparato retrahebatur caput aliorſum inclinans: Laborandum fuit in ſpecie morbi inquirenda

& reme-

& remediis accommodatis : Videbatur nonnullis unius partis eſſe reſolutio, quæ alteri convulſionem attuliſſet, quod non erat credibile, nam in eodem ſtatu pars perpetuo permanſiſſet : at reducta facies in ſuum locum, niſi magno conatu & magno cum dolore ſiſteretur, convulſivo quodam modo ſtatim revellebatur in poſtica, magna omnium qui aderant admiratione : Convulſio erat revera, & omnes muſculi erant affecti & viſcoſo frigidoque humore imbuti, qui diſcuſſus uſu rerum calidarum affectum ſuſtulit. *Hæc Baldonius.* De eo affectu agit *Arnoldus* Bootius libello de affectibus omiſſis cap. 5, profertque exemplum à ſe notatum: Et nos vidimus Neocomi Helvetiorum obſtetricem ſeptuagenariam, cui invitæ in ſiniſtram partem caput ſemper retorquebatur : Id mali ante annos xx. contraxerat, ideoque incurabile, quod materia altius foret impacta,

OBSERVATIO XXXIV.

Colli rigida durities ob ejus muſculos corruptos.

Petrus Balen conqueſtus eſt de rigidâ colli duritie, cui ſucceſſit ejus intumeſcentia. Muſculi colli omnes corrupti reperti ſunt, ut & œſophagus luridus, lividus : Plurimum quoque erat materiæ craſſæ circa muſculos & œſophagum. *Vide lib. 3. tit. de Deglutitione læſa.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XIV.

De Stupore, Torpore, Tremore, Horrore, Rigore, Anxietate, ſeu Inquietudine

OBSERVATIO I.

Stupor à cerebelli ſubſtantia molliore, ſanguine pituitoſo diffluente.

Juvenis diu in carcere detentus, languidus decubuerat, perpetuo Stupore afflictus, Cerebelli ſubſtantia præterquam quod ſolito eſſet mollior, ſanguine etiam pituitoſo affluebat: *Vide ſupra Tit. de Epilepſia.*

SCHOLIA.

De *Stupore, Torpore*) Inter Stuporem & Torporem diſtinguit Illuſtr. Fonis, illum diminuto ſenſui, huic motui aſſignans; quanquam in cauſis conveniant. *Vide conſult. 61. & 66. centur. 11.*

Cerebelli ſubſtantia ſolito mollior) Quæ duriuſcula eſt & firmior, etſi eadem cum cerebri ſubſtantia.

Cerebelli) Ex quatuor truncis, binis cerebri, biniſque cerebelli inter ſe coeuntibus & in unum corpus compactis, omnes omnino nervi tum intra tum extra cranium oriuntur. In iis autem omnis fere ſtuporis veri, ait *Platerus* Praxeos lib. 1. cap. 5. cauſa latet : quæ in omni nervo eſſe poteſt, cum omnis nervus ſenſu tactus præditus ſit, eundémque parti, cui inſeritur, cum influxu ſpiritus animalis, propriæque ſubſtantiæ communicatione communicet : Quo ita affecto ut illa communicatio intercepta, vel omnino vel ex parte impedita ſit, ſi hoc fiat in nervo, qui in muſculum inſertus ſimul cum ſenſu tactus illi motum confert, & reſolutionem & ſtuporem ſimul accidere neceſſe eſt, Quod quando in generali pluribuſque partibus communicato nervo affecto fit, generaliorem quoque læſionem multis muſculis, nec dum ſolum illis, ſed & cuti & membranis, cum à muſculorum nervis ad has quoque partes propaginesdelatæ, illis ſenſum tactus conferant, communem ſequi oportet : Si vero in privato aliquo nervo ad unam tantum partem delato accidat, eam tunc ſaltem lædi neceſſe eſt; Sed & ex ejuſdem nervi, ſive generalis ſive particularis exiſtat, enarrato affectu, accidere poteſt ut motus vel langueat vel ceſſet, remanente nihilominus ſenſu tactus vel integro, vel obtuſo ſaltem, cum ad motum edendum major vis ſpirituum quam ad ſenſum requiratur. Fieri tamen quoque poteſt, ut & nervo affecto Stupor tantum, remanente motu in parte, fiat, ſi nimirum nervus ſenſorius ſolum, hoc eſt, qui non in muſculos ſed cutem aut membranam, aut alia viſcera immobilia tantum deſinit, afficiatur. Quales inſignes cutaneos nervos, in nervorum magnorum diviſionibus duntaxat cutem membranaſque implicare, atque ad partes naturales deductos, nervos vi. & vii. conjugationis, multis illis quæ non moventur partibus, ſenſum Tactus ſaltem communicare oſtendimus: Alióſque nervos ſenſorios a nervis motoriis muſculis inſertis, ad illas quoque quæ non moventur partes ferri. Quibus ſenſoriis nervis, vel etiam motoriis, ſed extra muſculum ductis, læſis, partem nunc duntaxat eam quibus inſeruntur, vel omnino vel ex parte, prout læſio magna eſt, ſtupere contingit. Quorum tamen omnium cauſa ca-

dem

dem quæ reſolutionis, diverſa tantum ſede differens, eſſe poteſt.

Languidus, perpetuo ſtupore effectus) Ob ſpirituum animalium ſenſui & motui deſtinatorum defectum, quæ mali continens cauſa eſt; Hi autem deficiunt, quia non tranſmittuntur, vel quia tranſmiſſi non admittuntur, vel licet influant, cum ipſa parte male diſpoſita non uniuntur. Non tranſmittuntur, ubi vitium eſt in cerebro, ut in caſu præſenti & ſequentibus.

Observatio II.

§. *Stupor à ſero flavo per anfractus cerebri oberrante & in ventriculis.*

VIrgo cephalæa diu torquebatur, & capite deterius habente in convulſiones cum ſtupore incidebat, &c. Latex flavus cerebri anfractus profundiores & ventriculos inundabat. *Vide Tit. de cap. dolor.*

Observatio III.

Stupor à ſero cerebrum inundante & ſpinalem medullam.

VIr Ill. proavis cerebri aut nervorum diſpoſitioni morbidæ obnoxiis oriundus circa ætatis ſuæ ἀκμὴν artuum debilitate, Stupore & ſpaſmis tentari ſolebat. Huic univerſa τῆς ἐγκεφάλου compages juſto humidior, latice aquoſo madida & prorſus immerſa videbatur, &c. Spinalis medullæ truncus aquæ limpidæ immerſus, &c. *Vide Tit. de convulſione.*

SCHOLIA.

S*tupore & ſpaſmis*) Sicut paralyſis & ſpaſmodici motus aliquando concurrunt, cum vel materia utrumque affectum committens heterogenea eſt, particulis narcoticis & irritativis ſimul coitans: vel idem humor ſimul vellicat laceſſitque nervos, atque aditum ſpiritibus, obſtructione aut compreſſione nervorum, intercludit, Ita & de ſtupore idem cenſendum eſt: Stupor autem hic univerſalis fuit, quia univerſa cerebri moles, ſpinaliſque medullæ truncus totus aquæ madebant diluvio: Circa ſtuporem particularem, notandum quod monet *Sennertus* Pract. lib. 1. p. 3. ſect. 1. cap. 1. neminem recte ſtuporis, & paralyſis alicujus partis cauſas omnes recte inveſtigare poſſe, qui anatomiæ gnarus non eſt, & cognitum non habet unde quælibet pars nervos ſuos habeat: cum ſæpe accidat ut non in ipſa parte affecta, ſed loco remotiore, in nervi principio, vel ejus ductu, cauſa mali hæreat.

Artuum debilitate, ſtupore) Illuſtr. *Fortis* in Conſult. Med. diſtinguit inter Stuporem & Torporem, Illum diminuto ſenſui, hunc motui aſſignans: *Vide Centur. 1. conſult. 62. & 66.*

Observatio IV.

Stupor digitorum gangrænam præcedens, à denegato ſpirituum influxu, ob cor extenuatum.

VXor N. morbo intricato detenta, paulatim *ſtupore & frigore* circa extremitates digitorum ſiniſtræ manus correpta eſt: Illi cor ſanguine plane exhauſtum repertum eſt. Arteria venoſa mire extenſa, ſero impleta, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Phthiſi.*

SCHOLIA.

S*tupore & frigore, &c.*) A negata ſimul ἐπιῤῥοῇ ſpiritus & caloris vitalis: Sed ſtupori formicationis cujuſdam ſenſus ſæpe adjungitur; tunc nimirum quando ſpiritus animalis aliquandiu detentus in ſtupido vel reſoluto membro, viam vi ſibi facit obſtaculúmque perrumpit: Tunc enim ad membri extrema, ut digitos; ad quos ſpiritus primo impetu defertur, punctionis ſenſus excitatur, ſpiritu ubique membrum veluti titillante & pungente, atque tamdiu donec eo ſufficienti copia delato, pars priſtinum tactus ſenſum recuperet: quod nonnunquam valide percuſſo nervo ſenſorio accidit, uti eo qui circumflexus in cubiti gibbo ad annularem & minimum digitum excurrit: quo violenter caſu impulſo, duo hi digiti formicationis ſenſum aliquandiu, donec nervus compreſſus ab ictu rurſum dilatetur, ſpirituſque ſufficienter tranſmittatur, patiuntur. *Platerus.*

Observatio V.

Senſus Tactus ſtupor in Matrona Lepra infecta, ob ſcirrhoſam muſculorum habitus conſtitutionem.

ILl. Matrona Lepra infecta interiit. In illa ſenſus Tactus obtuſus, vellicationem & punctionem vix percipiens: Præter varia viſcerum vitia, Muſculi habitus corporis, præſertim artuum inferiorum, ſcirrhoſi reperti ſunt. *Vide lib. 4. Tit. de Habitus corporis affectibus.*

SCHOLIA.

S C H O L I A.

V*Ellicationem & punctionem vix percipiens*) Facultas ſenſitiva nonnunquam per ſe, & motu adhuc ſalvo læditur: Hinc de organis quorum nervi ſunt tantum ſenſiles, uti nimirum de viſu auditu, guſtu & olfactu ſatis obvium eſt, & ratio facile patet: At vero quod in extremo corporis habitu, aut membris interdum Tactus pereat, potentia Locomotiva illæſa, uti paſſim cernitur in Leproſis, Elephanticis, & maniacis quibuſdam, nude incedere, & humi diſcumbere ſolitis, qui in cute & carnibus muſculoſis adeo obſtupeſcunt, ut ſcalpelli inciſiones, aut aculeos alicubi adactos minime perſentiant, hoc inquam explicatu perquam difficile videtur. Verumtamen ſuper his dicendum erit, eoſdem forſan Nervos motuum inſtinctus & ſenſibilium impreſſiones prorſum & retrorſum conducere, ſed non eaſdem fibras, quæ ſunt *locomotiva*, prorſus aut potiſſimum ſenſiles eſſe: Potentiam illam *fibras muſculoſas* & tendinoſas exequi alibi oſtendimus, verum ſpecies ſenſibilis, à *fibris membranaceis* fere tantum excipitur: quare cutis externa primarium tactus organum eſt, poſt hanc membranæ muſculos integentes, ac denique viſcera conſtituentes ab objecto tangibili quodammodo afficiuntur. Quapropter tactus læſio aut amiſſio, propter noxam membranis exterioribus illatam exoritur, nempe cum harum fibræ à materia vitriolica obſtruuntur, aut à frigoris exceſſu valide conſtipantur: proinde ſpiritus animales, qui impreſſiones ſuas excipere debent, ab organis ſuis excluduntur: Et quidem has membranarum exteriorum incolas tantum affici inde conſtat, quia membra *ſenſu* non ſicut *motu* privata extabeſcunt, ſed plena & toroſa perſtant: quod indicio eſt ſpiritus animales, *nervos & fibras carneas* uſque ſubeuntes, nutritionis muneri virtutem ſuam (quali modo pridem oſtendimus) contribuere: at cum *motu* abolito, ſpiritus partibus iſtis fere in totum exulant, carnes, quia materies nutritia, per arterias licet advecta non aſſimilatur, contabeſcunt. *Willis Tract. de Anim. Brut. part. 2. c. 9.* De Fibrarum natura, officio, differentiis, vide cap. 19. Cerebri Anatomes, Ubi & de Nutritionis diverſitate.

Observatio VI.

Stupor totius corporis, cum pedum tremore & palpitatione continua, in viro cujus Lien quadratus erat, cartilaginoſa ſubſtantia incruſtatus.

VIdi in Abbate Nobiliſſimo familiæ d'Antragues, mirabilem ſplenis formam, hic quum tremulos ac continue palpitantes habuiſſet pedes per duos menſes, tandem ſupervenienteStupore totius corporis, interiit.

Aperto cadavere, obſervavi Lienem exacte quadratum, trium palmorum latitudine, craſſitie quatuor digitos æquantem, & undiquaque *cartilaginoſa ſubſtantia* incruſtatum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 23.*

S C H O L I A.

STupor à Galeno 2. de ſympt. cauſ. modo levis Paralyſis vocatur, modo Diſpoſitio quædam inter valetudinem & abſolutam Paralyſin, quam cauſæ omnes, quæ in Paralyſi recenſitæ ſunt parere poſſunt, licet hic majores ſint & graviores. Continens eſt ſpirituum animalium, ſenſui & motui in parte aliqua deſtinatorum, defectus: Communiſſima ea antecedentibus eſt materia catarrhalis, non in affectis partibus genita, ſed à cerebro ſuppeditata, hinc in nervoſam ſubſtantiam influens, liberum ſpirituum animalium influxum impediens, obſtructione vel compreſſione: Huic materiæ catarrhali ſi ſeroſitates quoque acidæ atque melancholicæ, quales gignit Lien male conſtitutus, nervoſæ & denſæ ſubſtantiæ penetrationi non parum conferunt: Adde quod ſi Paralyſim inducere poteſt humor melancholicus, cujus Lien parens perhibetur, potiori jure Stuporem inducet.

Stupore totius corporis) Qui rariſſimus eſt, plerumque enim una pars vel plures ſtupore afficiuntur: viſus tamen *Braſſavolo* aph. 9. lib. 7. hæmorrhagiæ narium ſuccedens, tandem lethalis irritis omnibus remediis: Et *Fernelio* lib. 5. path. cap. 3. cutem ſolam obſidens, illæſo motu, poſt crapulam: Matthiolo item, in ruſtico, qui cum haſta prægrandem ſerpentem confodiſſet, duobus annis poſtea univerſi fere corporis ſtupore laboravit.

Observatio VII.

Tremor à Sero ſubvireſcentis coloris ſubſtantiam cerebri alluente, cujus portio in Spinalem medullam influxerat.

SCripſit ad me *Guido Patinus* Medicus Pariſienſis celeberrimus, Campanum quendam Nobilem, præter febrem & alia ſymptomata Tremore inſolito fuiſſe correptum, qui efficacia remediorum liberatus ſit, Tandem quum vino multo eóque meraciore uſus eſſet, cum *ἀναισθησίᾳ* & fugaci delirio extinctum eſſe:

In cujus cranio diſſecto ſubſtantiæ cerebri Serum multum, inſtar ſeri lactis ſubvireſcens innatabat, cujus portio in ſpinalem dorſi medullam decidua, Tremorem illum initio morbi concitaverat. *Th. Bartholinus Spicileg. 1. de vaſis Lymph. cap. 3. & Obſerv. Anat. 39. cent. 2.*

S C H O L I A.

T*Remorem initio morbi*) Sic Pythioni, hiſt. 1. ſect. 1. lib. 3. Epid. primo die Tremor à manibus, febris acuta, &c. Ejuſmodi Tremorem plenitudinis progeniem eſſe credit *Galenus*, quod primo die inciderit in ægrum, qui non debeat à purgando & vacuando deterrere, ut cum a ſpirituum & humorum diſſipatione dependet.

dependet. Interdum eum parit mala humoris, etſi quantitate pauci, qualitas, ut hoc loco; Interdum partium ſolidarum ſiccitas & maraſmus; ſicuti cum phrenitim aut cauſon excipit.

Tandem quum vino multo, &c.) Cur vini helluones tremant, & cur Mercurius Tremorem efficiat, pulcherrime diſſerit eruditiſſimus *Ign. Thiermair* conſ. 10. lib. 2. Non improbabile *ait*, credo Cerebrum, tanquam medulloſam & glanduloſam ſubſtantiam, naturaliter perfundi humiditate aliqua, roris inſtar, ſeu (ſi ita mavis loqui) Succo nervoſo per meatus cerebri in Spinalis medullæ rivos, ſenſim ac ſenſim derivanda: Hæc rorida ac naturalis nervorum humiditas, ſi recte & prout par eſt, inſtrumenta facultatis motricis nervoſa, muſculoſa, unguinis inſtar, undiquaque irrigarit, illa ad motum efficiet promptiſſima. Quod ſi vero eadem cerebri humiditas, vel quantitate p. n. abundaverit, vel etiam qualitate peccaverit, nervoſum inde genus male affici, utique dubitandum non erit: Proinde cum Mercurius particulari aliqua qualitate reſolvat, liquet, capútque humiditatibus impleat, mirum profecto nemini videbitur, ſi in omnibus iis qui mercuriatum minerale. frequentius tractant, nervoſus ille naturalis ſuccus in nervos decidens, ſeroſa præternaturali humiditate multa perfundatur, vel etiam morboſo aliquo miaſmate depravetur: Unde non tantum ob molliciem nervoſarum partium imbecillitas oritur & Tremor artuum, ſed ob arſenicales vapores (qui in mercurio nunquam non fere latitant) membranarum etiam infeſta vellicatio, ac tremula quaſi titillatio, perpetuo obſervatur. Ita Tremorem ex Sero ſub vireſcente, in ſubſtantia cerebri innatante, cujus portio in ſpinam dorſi decidua fuit, ortum eſſe in Nobili Campano, febris vehementia dein extincto, & ex diſſecto corpore vidit *Guido Patinus*. Ita novi Ego Patrem & Filium, ambos Medicos, magno humidóque capite & vaſto corpore præditos, in ætate declinante, continuo manuum ac pedum Tremore inſigniter vexatos fuiſſe, Non alia, ut arbitror, de cauſa, quam quod nervorum propagines, majori quam par erat humiditate perfuſæ, ac perpetua quaſi ſtillatione irrigatæ: In quo caſu nervorum genus ex naturali ſuo robore ſeſe attollit quidem, ſatagitque niti firmitudine ſua, ſibi debita, deprimitur tamen iterum iterúmque, pluícula hac humiditate continuo emollitum; ipſis quoque Spiritibus, ad motum deſtinatis, humiditate extranea non parum obtuſis: Ita demum & vini helluonibus, (*adde & his qui horis matutinis & jejuno ventriculo merum hauriunt*) contingere mihi plane perſuadeo: Nam cum eorum cerebrum vapido vini ſpiritu crebertime impleatur, fieri non poteſt quin copioſæ defluxiones ad nervoſum genus concitentur ac deſtillent, fluxiones inquam, quæ partim perenni humiditate nervos emolliant, partim vinoſa ſua aciditate illos ad Tremorem uſque vellicent: Unde fit ſimiles helluones à Tremore non citius (ſaltem ad tempus) liberari, quam recenti potu vini generoſioris, refocillatis ſcil. ſpiritibus animaſticis, qui prius extranea humiditate in muſculoſis partibus perfuſi, quaſi torpebant, nunc vero novo robore confirmati, inimicum vini acidum, nervis imbibitum, facilius ſuperant, & ad tempus ſaltem diſcutiunt. *Hactenus Exc. Thiermair*: Quibus adde quod tradit Hipp. l. de vet. med. *Vinum meracum hominem debilem reddit frigidam intemperiem in nervis introducit, &c.* Nota vero quod idem Stimaigi ancillam copioſo ſanguine miſſo à Tremore liberavit.

OBSERVATIO VIII.

Anatome Viri, cui Tremuli erant pedes, in quo deprehenſus Lien quadratus, cartilaginoſa ſubſtantia incruſtatus.

Vide ſupra Obſervat. VI.

SCHOLIA.

A Liene ita conformato, craſſo & ſubſtantia cartilaginea incruſtato deducere Tremorem & ſtuporem abſonum forti videbitur, à doctrina tamen *Hippocr.* non omnino abſonum: qui aph. 56. ſect. 6 morborum melancholicorum decubitus corporis ſyderationem denunciare ait, i. e. interprete *Martiano*, Paralyſin communiter dictam; quæ nervorum affectio eſt, ut & Tremor & Stupor, illius prodromi, Suppoſito igitur Lienem melancholici humoris fontem eſſe & originem, atque ab eo humore Paralyſin induci, juxta doctrinam Hippocr. abſurdi nihil videtur allaturus qui à Liene ſic conſtituto & Tremoris & ſtuporis pedum cauſas deduxerit: Melancholicum autem humorem Apoplexiam & Paralyſin inducere teſtatur *Hippocr.* pluribus in locis, & 1°. quidem lib. 2. de morbis verſ. 66. ubi Apoplexiæ ſpeciem deſcribit, quam ab atræ bilis affluxu, ſanguine refrigerato, fieri teſtatur: Et lib. acut. 4. verſu 41. Ex atræ bilis & acrium humorum influxu apoplecticos & paraplecticos fieri teſtatur: Aphor. 40. item ſect. 6. Si lingua derepente impotens fiat, aut aliqua corporis pars apoplectica, melancholicum tale exiſtit: Melancholicum autem ſanguinem tenuem eſſe & ſeroſum, qui intimos nervorum receſſus ſubire queat, omnibus notum eſt: Nervos paucos Lieni, magis quam per tunicam quam ſubſtantiam ſparſos, aſſignant Anatomici, Oculatiſſimus tamen *Williſius* Anat. cerebri cap. 27. multos in eo & ad eum tendentes deprehendit.

OBSERVATIO IX.

§. *Tremor à Sanie & muco in ſiniſtro ventriculo cerebri, &c.*

IUvenis Melancholia eſſentiali & hypochondriaca laborans, varia capitis accidentia paſſus eſt, menſis ſpatio elapſo membra omnia Tremula illi facta ſunt & velut ſaltu ſubſilientia, &c.

Cranio diſſecto prodiit cerebrum qua venulas nigricans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa: In ſiniſtro ventriculo copioſa erat ſanies cum muco ac materia putreſcenti. *Vide Tit. de convulſione.*

OBSERV.

Observatio X.

Tremor à verme in cerebro latente.

ANno 1571. in Marca Anconitana graſſabatur morbus epidemicus, quo Nobilis quidam affectus, aſſerebat aliquid in cerebro eſſe vivens, cranium ipſi & cerebrum quaſi terebello perforari videbatur, mox maximæ concuſſiones & Tremores &c. Apertis defuncti dextro & ſiniſtro cerebri ventriculis, repertus eſt lumbricus totus rubeus, indice digito longior &c. *Vide Tit. de capit. dolore.*

Observatio XI.

Morbus Tremulus Equæ, à Glandulis maxillaribus, & totius corporis, humore flaveſcente & acri imbutis.

QUatuor abhinc annis in Equa, morbo Tremulo quem Angli *The Steggers* vocant, laborante, abſciſſo capite à Clar. D. Henrico Sampſonio, Cantabrig. Aulæ Pembrochianæ Socio, Notavimus ductus Salivales ſuperiores, qui viam ſuam per marginem maxillæ inferioris affectabant, uti fit in bobus &c. neque directè ad proprias glandulas, maſſeterem muſculum ſupergrediendo, tendebant, ut fit in hominibus, canibus &c. Glandulas has flavo colore valde tinctas, ſicut & totius corporis omnes cæteras, humore quodam acri imbutas fuiſſe, Unde conjicio *Maciem* equæ, morbumque à genere nervoſo, quod glandulas occupat, ortum habuiſſe. *Ioh. de Muralto Exercit. med.* 2. §. 10.

Observatio XII.

Horror perpetuus ab impuro ſanguine venarum, totoque purulento.

DOmina à Chalmontio per totum morbi decurſum perpetuos habuit horrores (quod forte nunquam viſum eſt) & ſanguis omnis in maſſa contentus putruerat & extabuerat.

Aperto corpore, quicunque è venis effluebat ſanguis merum pus erat; *Ballonius l.1.conſ.*110.

SCHOLIA.

M*Erum pus erat*] Quod ob dominatum caloris contra naturam omnia corrumpentis contigerat, necnon corporis interioris inteſtina cacochymia, toti ſanguinis maſſæ ita communicata, ut inde totius corporis corruptio inſequuta fuerit. *Idem ibidem.*

Perpetuos habuit horrores] Multis modis videmus in febribus, etiam dum æſtus adeſt, horrores leves incidere, ac ſi novi paroxyſmi nova foret occaſio: Item & manus videmus alias moderato calore perfuſas, alias veluti incendio conflagrare: quæ duo aliquando ſimul incidunt, aliquando ſeorſim viſuntur: Viſuntur ſimul in ingenti cacochymia, cùm non modo in meſenterio, quod eſt totius corporis ſentina, verum etiam in genere venoſo corruptio eſt humorum & ſanguinis, & qui detrahitur ſanguis purulentus eſt: Hinc & vulgares dicunt ſe malum ſanguinis curſum ſentire, Quod non abs re dictum, etenim ſecta illis bis aut ter vena, eductoque ſanioſo ſanguine & ſubviridi, ſenſum punctionis quem habebant, & horrores illos parvos amplius non habent; Domina à Chalmontio hoc ſatis docuit: Item vicarius S. Gervaſii, in quo ſenſus deambulationis formicarum, quem in brachiis & metaphreno percipiebat, & quædam inæqualitatis ſenſio, non aliunde erat quam à ſanguinis corruptela per venas fuſi: declaravit curatio, nam iſta ceſſarunt miſſo ter aut quater ſanguine ſatis cumulatè. Horum demonſtratio peti poteſt ex lib. 6. Epid. ubi *Galenus* ſcribit omnes cacochymos, cum repente incaleſcunt, inhorreſcere: Teſtatur & quotidiana experientia, nam ſi quis pravis ſcatens excrementis in Sole verſetur, ſtatim inde redibit inhorreſcens: ſic calor febrilis dum agitat humores putres, idem præſtat quod & Solis calor: inducit enim rigores & horrores, nam humores corrupti incaleſacti ſeipſis fiunt acriores, moventur & ita lancinant atque feriunt membranas; item & ichor excitatur à calore agitante, qui ſenſum horroris, morſus, & inæqualitatem invehit: Atque eorum qui in febribus ex facili horreſcunt, multa reperio genera à variis cauſis nata, ut non ſit temere pronunciandum de hac aut illa cauſa ſi quis inæqualiter horreat: Nam quidam cùm vident iſtos horrores & inæqualitates ſæpe incidentes, de ſupputato verentur, ac ſæpe eò recurrunt, at falſo: Inter cætera videmus iſtos rigores & horrores initio paroxyſmorum contingere, de iis non loquimur: aliquando per totam febrem adſunt, quod de ſemitertiana intelligit Galen. in qua horrores per omne tempus, & particulare & generale febris percipiuntur, ſive intenſio faciat reduplicationem, ſive aſcenſus fiat inæqualis, ideo φευτάδες dicitur κατ᾽ ἐξοχὴν: hoc efficit materiæ diverſitas in qua febris accenditur: Etenim ex duobus humoribus contrariis ſimul mixtis fit, bilioſo & pituitoſo; atque dum bilioſus incanduit, calfit pituitoſus, & ſic aſcenſus inæqualis fit; idemque contingit quod & initio paroxyſmorum, quo præſertim tempore urgent horrores: quia enim inæqualiter & calfit & movetur humor unus, ideo inæqualitas contingit & horror: cùm totus humor æqualiter affectus eſt, deſinunt horrores, & tum incrementum & vigor adeſt: Quod ſi in uno humore, interpolatam febrem committente fit, multò magis in duobus confuſis fieri poteſt, ut in febribus Tritæophyæ & hemitritæa &c. *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

Horror à diffuſione ſeri è cerebro in ſpinalem medullam & partes membraneas.

Viro Illuſtr. (de quo ſupra obſerv. 1.) muſculorum tenſionibus dolorificis obnoxio, recens expergefacto, illico totum corpus horreſcere incipiebat: Illi univerſa cerebelli compages, & ſpinalis medullæ truncus latice aquoſo madeſcebant. *Vide Titul. de Convulſione.*

Observatio XIV.

Horror à colluvie materiei purulentæ inter duas meſenterii tunicas latentis.

Quidam intemperantiſſimus in affectionem hypochondriacæ ſimilem incidit; cui ſupervenit horror. Inventa eſt colluvies materiei purulentæ inter duas meſenterii tunicas, &c, *Vide Tit. de de Melancholia.*

Observatio XV.

Rigor citra recaleſcentiam, à putredine inducta dimidiæ parti cerebri.

Quidam ab equo vehementer percuſſus in capite. 2°. die ſequitur *rigor febrilis*: XIX. acceſſit Rigor frequens inordinatus, *abſq; calore concomitante*, cum mandibulæ τεισμῷ, delirio &c. Inventa putredo dimidiæ partis cerebri: In ventriculo tertio plurimum puris & aquæ. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

SCHOLIA.

Rigor febrilis] Ejus hæc eſt generatio juxta *Williſium* lib. de Febribus. Cum ſucci nutritii particulæ à cruditatis ſtatu verſus maturitatem pergunt, ipſam vero non attingunt, inſignem acorem contrahunt, quo partes nervoſas valde pungunt & vellicant, atque frigoris ſenſum incutiunt (non ſecus ac cereviſia, quæ utribus incluſa à dulci in acidum & nitroſum ſaporem tranſit, ut præ acore & frigiditate vix deglutiri poſſit) cum itaque maſſam ſanguinis hujuſmodi crudi ſucci particulæ, nitroſo acore prædita, ad turgeſcentiam implerunt, & cum denſius agglomeratæ in fluore eſſe incipiunt, ſpiritus vitales acore ſuo primum obtundunt, & calorem nonnihil obruunt, quare ſanguis frigidior exiſtit, & tardius circulatur; quin & ob caloris defectum ſenſus frigoris in toto corpore percipitur, & pulſus admodum rarus exiſtit; Porro, cum hujuſmodi ſucco acetoſo partes nervoſæ & ſolidæ pro ultimo ſuo alimento irrigantur, hujus fluore, qui ſimul contingit cum ſanguinis turgeſcentia, partes iſtæ ſenſiles vellicantur, & in tremores ac ſpaſmos irritantur: Atque hæc proculdubio eſt vera & genuina cauſa frigoris & Rigoris quæ in paroxyſmo febris intermittentis excitantur: nimirum ſucci in materiam nitroſam degeneris fluor & turgeſcentia, quo ſpiritus & calor ſuffuſi obtunduntur, & corpora nervoſa irritata in tremores cientur: Poſtea vero cum particulis hiſce nitroſis, aliqua ex parte in ſuperficiem corporis protruſis, earum gravamine & oppreſſione ſanguis nonnihil liberatur, ſpiritus vitales ſe recolligunt & emicare incipiunt: deinde autem calor intenſiſſimus ſuccedit, quoniam & cruoris maſſa, propter effervеſcentiam cum materia febrili laxata, ejuſque mixtione ſoluta, particulæ ſulphureæ uberius in corde accenduntur: & quia (poris cutis ab eadem materia verſus circumferentiam corporis protruſa) effluvia vaporoſa intus cohibentur, quæ ſanguinem magis exagitant & effervefaciunt, calor iſte in ſanguine uſque perſiſtit donec materia iſta fermentativa penitus combuſta, ac una cum recrementis aduſtis a deflagratione reſiduis plene ſubacta & ſubtiliata, ſeroque involuta, ſudore aut tranſpiratione inſenſibili evaporet.

Rigor abſque calore comitante] Tunc temporis non eſt ſubſequutus calor, quia cerebri pars in necroſin abiit, poſt abſceſſum illius: Quomodo à catarrho è cerebro cieatur Rigor, Et cur hunc non ſemper recaleſcentia ſequatur, explicat *Ballonius* conſ. 114. lib. 1. Cum cerebrum *ait*, peculiari morbo laborans non capiat eum fructum ex alimento quem capere debet, illud corrumpit, unde pars aliqua jam ſequeſtrata eſt quæ continuos dolores, aut parum intermittentes committat, pars alia à cerebro valente pellitur foras: Si nitroſum quid ſalſumque habet φλέγμα per putredinem, ſenſum caloris & acrimoniæ infert, & ſic putant ſibi partes deuri: Si qua pars mixta frigidior & craſſior, dum confunditur maſſæ ſanguineæ, dum nervoſum genus ferit & imbuit, ſenſum quoque frigoris infert; ſic paret & ſurgit ea inæqualitas frigoris & caloris quæ ſæpe percipitur: Imo ſi initio paroxyſmorum minimus appulſus externi aëris frigidi, aut ſparſio humoris etiam calidi & bilioſi ſenſum horroris & rigoris infert, quanto magis id præſtabit humor à capite labens, qui tametſi & ſalſedinem & nitroſitatem habens, caliditatem intrinſecam habet, tamen quia omne excrementum retinet aliquid de ea parte cujus eſt excrementum, cum cerebrum ſit natura frigidum, non mirum ſi in iſto humore ſit aliquid ψυχρὸν: Hinc non mirum ſi catarrhoſi ſæpe horreant aut rigeant, & in febribus & extra febres, ut non neceſſe ſit ad iſtas horripilationes febrem ſequi, quod temporibus Hippocr. eveniebat: nam horrorem rigoremque proxime febris ſequebatur: Præter autem alias rationes hæc forte probabilis eſt, Quod ſi primus horroris & rigoris impetus, & in internis partibus & ab internis fit; præſertim ſi materia præparata eſt, maxima ex parte febris ſuſcitatur: Sin autem potius de foris eſt, & ab externa cauſa, & manifeſta occaſione, non eſt ita neceſſe accenſo calore & humoribus febrem conſequi.

Observ.

Observatio XVI.

Rigor ἀνεκθέρμαντος à corruptione uteri ortus.

Domina N. febre Tertianæ typum referente laboravit, cum dolore ad hypogaſtrium: Rigor tertii paroxyſmi fuit tantus ut ab eo non recaluerit : Uterus erat corruptus & quaſi gangræna affectus, plenus tabo & ſanie. *Vide tit. de Febribus lib.4.*

Scholia.

Qui Rigor erat à ſuppurato, cujus indicium fuit ſanies & tabus quibus ſcatebat uterus. Vide Scholia ad obſ. ſeq. Rigorem ſine febre contingentem c. 6. lib. 2. de diff. febrium ab acida aut vitrea pituita deducit Galen. cum ſenſibiles corporis partes perreptant, tunc, ait, infertur Rigor ſine febre, quod apud antiquos nunquam eveniſſe teſtatur, quia moderato victu cultuque utebantur.

Observatio XVII.

Rigor Pleuritidi in ſuppuratum abeunti ſuccedens.

Quanquam Hippocr. dicat pleurit in non ante 14. diem ad ſuppurationem tendere; obſervavi tamen 7°. vel etiam 4°. id evenire : Sic in adoleſcente cui Rigor febriſque 4. 5. 6. & 7°. repetebant, intra ſecundum ſeptenarium morbi mortuo, univerſus thorax pure prægnans repertus eſt : *Vide lib. 2. tit. de Exſpuitione purulenta.*

Scholia.

Thorax, pure prægnans] Omnis Rigor aut eſt ἀπὸ τῶ ἀγγείων aut ἀπὸ τῶ τακίων : ἀπὸ τῶ ἀγγείων, affecto præſertim paoniculo carnoſo : ἀπὸ τῶ τακίων, à ſuppurato : Dom. N. ad menſem Majum tormina, abundat & humore biliofo & crudo : utriuſque humoris motes inæquales, motus inæqualis : dolor ad imum ventrem inclinans, ad partem potius dextram : Turgebant adeo humores ut fere oppreſſus fuerit, toto aqualiculo in tumorem elato : febris ſucceſſit partim periodica partim non : Tandem excrevit puris materiam, facto in meſenterii parte, aut inteſtino aliquo abſceſſu : Poſt longum tempus, & longas adeo purgationes convaluit : Horrebat aliquando & rigebat, qui rigor erat a ſuppurato. *Ballonius Epidem. lib. 2. ad finem. De Rigore Empyematis thoracis comite vide Galenum prognoſt. lib. 2. comm. 58.*

Observatio XVIII.

Rigor vehemens citra febrem, à bile circum jecoris cava coercita.

Vir quidam (*de quo tit. de Paralyſi*) quotidianæ bilis vomitioni obnoxius, hac repente ſuppreſſa cœpit corpus citra febrem vehementi rigore, tanquam invadente exquiſita tertiana, ex intervallis quotidie ſupra vicies concuti. Deprehenſa eſt poſt obitum, bilis ſincera, eaque praſina, circum jecoris cava, libræ pondo membranis coërcita.

Scholia.

Rigor *Dureto comm. in coac.* 1. eſt concuſſio totius compagionis, maxime autem partium poſticarum quæ adjacent Lumbis, metaphreno, cervici ad caput : dum ſcil. ptorirantur appulſu cacochymiæ, illuc è vaſis expreſſæ & viam ad exitum affectantis : Ῥῖγος autem aut latè ſumitur, pro omni frigore quod conjunctum ſit cum concuſſione corporis, & hoc fit tam ab exterois quam ab internis cauſis ; aut preſſe, pro eo tantum quod ab internis & ſponte, non prægreſſa cauſa externa : Atque ab Horrore diſtinguitur vulgo cauſæ tantum magnitudine, Hofmannus vero Inſt. medic. lib. 3. cap. 15. Rigorem omnem convulſionem quandam eſſe cenſet, quæ non fiat niſi tranſlatis ad cerebrum, præcipue qua nervorum principium eſt, vaporibus acribus copioſis, quibus in nervos receptis, & ad muſculos detruſis, fiat id quod videmus : Hoc perſuadet, *an vir Excell.* ipſa rei natura, cùm enim Rigor tam valida ſit muſculorum totius corporis concuſſio, in muſculos autem alia via non ſit quam quæ per nervum, quis vitio mihi vertat ſi huc divertam? Apud Hippocr. autem & Galenum Horror & Rigor quadruplex reperitur, Plethoricus, Periodicus, Criticus & Symptomaticus : Primus fit in homine ſano, qui ſeſe multis craſſis, & frigidis cibis oppleverit : eſtq; cæteris Rigoris ſpeciebus mitior, quia frigidæ materiæ motus magnus eſſe non poteſt, ut notat Galen. cap. 5. de Rigore, Et hunc attigit Hippocrat. ad hiſtor. 5. ſect. 3. lib. 1. Cæteræ tres Rigoris ſpecies in homine febre laborante conſiderantur : Criticus colligitur ex aphor. 8. lib. 4. *Qui ab ardente febre corripitur, ſuperveniente rigore liberatur* : *Periodicus* ex aph. 63. lib. 4. *Quibus unoquoque die rigores fiunt, unoquoque die febres ſolvuntur* : Symptomaticus colligitur ex aph. 46. lib. 4. *Quibus Rigor contingit febre non deficiente, ſi æger jam eſt debilis, lethale* : Et ex Progn. 58. lib. 2. quo ait, *ſignum ſuppurationis eſſe eo ipſo die quo Rigor incipit.* Dum enim ex ruptione & eroſione vaſorum pulmonis fit portionis ſanguinis in pus mutatio, tunc puris acrimonia partes ſanæ lancinantur, unde Rigoris ſenſus, calore ad interiora, ut ſuppetias ferat, ſe revocante : ſed notatu dignum eſt omnem Rigorem fieri à materia calida, vel per ſe, ut in Rigore decretorio, & periodico febris tertianæ : vel per putredinem, ut in rigore ſymptomatico à materia purulenta : Diſtinguuntur autem inter ſe, quod periodicus & criticus incipit à lumbis per aph. 69. 4 ſymptomaticus autem à parte inflammata : A Lumbis autem originem ducunt periodicus & criticus, quia in Lumborum regione, fit confluxus ſucci pancreatici, bilis & pituitæ in tenui inteſtino, à quibus humoribus elevantur

halitus acres, qui gradibus acrimoniæ differentes alias horrorem producant, alias rigorem, quoties nempe ſucci pancreatici aciditatem majorem, undecunq; ortam, ſupprimere neſcit acrimonia bilis remiſſior, quin quodammodo, ſaltem per friguſculum, partiumve membranearum roſionem, hancq; ſubſequentem panniculi carnoſi concuſſionem levem, illa ſeſe manifeſtet. *Vide Sylvium de le Boe prax. lib. 1. cap. 30. §. 79. & cap. 31. §. 3.*

Observatio XIX.

Anxietas excitata à ventriculo inflammato poſt ſumptum venenum.

D. N. Inquietudine ingenti vexabatur, cum vomitu &c. Reperta ventriculi tunica interna omni ex parte livida & ſyderata, maculis conſperſa. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

Scholia.

Duplex eſt Inquietudo, vel critica, quæ in perturbatione fit, criticum humorum motum antecedente: ſolentque tum ægri ſe erigere, jactare & variè movere; Altera, quæ citra criſin eſt, & ſymptomatica nominatur, accidit in genere cum quicunque dolor & quæcunque moleſtia hominem angit, Eſtque duplex, una cum os ventriculi à pravis humoribus vellicatur, de qua *Galenus* 7. aph. 56. ſcribit ἀλυκὼ, ſeu anxietatem & inquietudinem iſtam, iis maxime evenire, quibus in ore ventriculi propria quædam humoris moleſti qualitas continetur, neq; multi, neq; innatantis in ventriculi capacitate, ſed altius in ipſis tunicis imbibiti: Nonnunquam cauſa iſtius inquietudinis eſt cibus intempeſtive exhibitus: Altera eſt, quæ oritur à materia maligna & acri febrem excitante, quæque circa viſcera moleſtat, vel ab inflammatione alicujus viſceris provenit, unde eæ febres ἀσώδεις nominantur. *Sennertus Pract. lib. 1. p. 2. cap. 23.*

Observatio XX.

Anxietas à pure è pleura in ventriculum illabente.

Empyematicus paracenteſin recuſavit: huic pus ab apoſtemate in pleura diaphragma corroſit, hinc totum ductum ventriculi & inteſtinorum tunicas exteriores: Hic febricula, ſiti, Inquietudine &c. tenebatur. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio XXI.

Anxietas orta à lumbrico ori ventriculi affixo.

Filius N. Cardialgia prehenditur, nauſea &c. Jectigatio erat inſignis: In ventriculi fundo deprehenſi duo lumbrici: In ejus orificio macula purpurea, unguis minimi digiti magnitudine, in cujus medio veſtigium apparebat ſedis cui affixus fuerat illorum alter. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

Scholia.

N*auſea*] Jactatio Græce ἀλυσμὸς dicitur; apud Galenum part. 47. l. 1. Prorrhet. duplex eſt unus ναυτιώδης, alter αἴτιος: Ita enim ſcribit: Bifariam ægri ſunt ἀλύοντες, uno modo cum virtus à corpore gravatur, nullamque figuram retinent ægri; alio modo cum os ventriculi à pravis mordetur humoribus: Priores pernitioſe afficiuntur, poſteriores ſunt nauſeabundi: Et plenius in Prognoſt. parte 19. lib. 1. περὶ ἐκπλασμῶ καὶ ἄλυος: ἀλύουσι ægri, i. e. jactant ſeſe & priorem corporis figuram non retinent, ſed ſubinde immutant, aut ob ventriculi κάκωσιν, affectionem ſignificari, aut ob virium imbecillitatem, ut corpus ipſum ægro & naturæ ſit oneri: Quod eſt intelligendum niſi æger mollior & delicatior ſit, ut qui minima re offendatur & doloris inſolens jactetur: ideoque in fine dixit, vide an æger ſit numerandus inter homines leves, qui facile remittunt ac concedunt, & vinci ſe patiuntur, etiam re levi: Ad duas illas cauſas, aut ſigna τῆ ἀλύζειν, nempe oris ventriculi ab acri humore demorſi (aut alia re irritante, ut lumbrico) & ἀῤῥωστίαν malignam qualitatem accenſebis: Imo virium infirmitas iſtius ἀλυσμῶ non videtur cauſa, cum ſæpe poſt magnas evacuationes multos videas valde imbecillos, qui quieſcunt, nec ſubinde mutentur: Itaque aliqua latens cauſa, ut venenata qualitas, eſſe videtur, quæ homines jactari & conflictari (quod Græcis δυσφορεῖν dicitur) faciat, & proinde infirmitatem afferat, unde major occaſio inquietudinis; Sed aſſignare jactationis cauſam infirmitatem virium (pace Hippocrat. dicam) non eſt æquum: In peſtilentibus febribus, & in grumo ſanguineis ἐκπλασμὸν videmus, à maligna qualitate vires labefaciente & ſpiritus diſſipante: *Ballonius conſil. lib. 2. p. 147.*

Observatio XXII.

§. *Anxietas à ſanguine copioſe intra thoracem effuſo & collecto.*

Illuſtr. Comes de Reitnavv (vide hiſtor. tit. de Apoplexia lib. 1.) mane e lecto ſurrecturus Anxietatem quandam percepit, quam vomitus ſequutus eſt: Inter ſecandum cadaver Chirurgus diaphragma læſit, unde ex thorace magna ſanguinis quantitas defluebat &c. *I. Iacob. Wepferus Exerc. de Apoplexia p. 351.*

Scholia.

Cauſam anxietatis, cum virium proſtratione ſtatim ab invaſione junctæ, non in ventriculi cavitate delituiſſe exiſtimo, quamvis vomuerit, cibos abhorruerit & potulenta rejecerit; nam nec vomitu nec purgantibus Anxietas tollebatur, inſuper non ſitiit: Nec adſcribenda videtur fermento ſtomachi, bili

& ſucco

& ſucco pancreatico in duodenum confluentibus & inter ſe conflictantibus, nam continua fuit, & neque purgantibus neque victu tenui emendabatur, nec credibile videtur huic triumviratui moram ad quartum uſque diem conceſſam fuiſſe à duodeno exquiſito ſenſu prædito, & continuo ſuo vermiculari motu adverſa vel ſurſum vel deorſum propellente: Nec principium nervorum laceſſitum in prima invaſione arbitror, quamvis poſt obitum ſanguis ſeroſus in ſpatio meningibus interjecto repertus fuerit, noctesque inquietas traduxerit; nam de nulla cephalalgia nullaque vertigine conqueſtus eſt: Sed ſanguinem ſub ſterno copioſe effuſum & collectum præcipue culpandum puto, nam ſauciato intempeſtive in cadaveris apertione diaphragmate, circiter dimidia libra cruoris effluxit, & remoto ſterno, libra cum dimidia ſanguinis reperta fuit, ut præ copia, ſecedente quoque mediaſtino, nec cor nec pulmones videri potuerint, mediaſtino hæc viſcera operiente, unde nec in pericardio, nec cavitate reliqua pectoris ſanguis ſtagnavit, & pulmones à vitio immunes inventi fuerunt: Sanguis enim etiam in his ſedibus copioſe cumulari poteſt, quia etiam illas vaſa ſanguifera tranſeunt, & mediaſtinum facile à ſterno ſecedit, ut quidam ſpatium quoddam vacuum inter ſternum & mediaſtinum naturale, quamvis falſo crediderint: deinde jam die ſecundo facies & extrema pallebant & frigebant, & die tertio facies varie immutabatur, quod in ſimplici anxietate ab humore acri orificia ſtomachi & duodenum affligente citra ſæviſſimam cardialgiam, quæ nulla fuit, nunquam evenit: Denique anxietas die primo poſt pilulas neſcio quas purgantes, & ab infuſo Rhei die tertio exacerbabatur, quæ potius abſtergendo, & eliminando contenta ventriculi, opem ferre debuiſſent: Forſan Medicus præſens alia indicia animadvertiſſet; ſcilicet dolorem tenſivum & gravativum cum difficultate reſpirationis

Idem ibidem.

APPENDIX.

Anxietas orta à pure intra thoracem concluſo, deſinens illi exitu parato.

Ruſticum ſenem novi qui multis annis ſub ſterno Empyema ſuſtinuit, quod juxta cartilaginem enſiformem in ſiniſtro latere ſibi exitum paraverat: quoties fiſtula occludebatur, aut à pure concreto obſtruebatur, à pure ſtagnante valde angebatur circa præcordia, difficulter reſpirabat ac dolorem aggravantem & tenſivum patiebatur; quamprimum vero fiſtula turundis ex radice gentianæ dilatata pus copioſe profuderat, ſtatim melius habuit & aliquot annis ſatis commode vixit. *Wepferus ibidem.*

Observatio XXIII.

Anxietas orta à concreſcente in vaſis ſanguine.

Puella cum per diem vertiginem, Anxietatem &c. eſſet paſſa, die ſequenti extinguitur: In arteria magna & vena cava totus ſanguis coaluerat: &c. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

In Scholiis ad obſerv. 21. adnotatum à grumo ſanguinis anxietatem oboriri: Si grumus eam inducere valet, potiori jure ſanguinis omnimoda in vaſis concretio, vel potius cauſa maligna eam patiens: qui effectus eſt venenorum quorundam ſanguinem congelantium, ejuſque mixtionem deſtruendo corrumpentium, ſcil. maſſæ ſanguineæ, ait erudite, *Willis* cap. 12. de Febribus, primo congelationem, deinde putredinem inducunt: Cum enim ſpiritus cruoris à veneni contagio profligati diſſipantur, liquoris mixtio æquabilis ſolvitur: quare particulæ craſſiores ſe mutuo implicant, & (inſtar lactis ab infuſo coagulo, aut ſpontanea aceſcentia) invicem coagulantur: hinc cruor in vaſis grumeſcit, ut minus prompte in iis circuletur:

Observatio XXIV.

Anxietas excitata à Pericardii inflammatione.

Quidam acuta febre prehenſus eſt cum ſiti, Anxietate, reſpiratione frequenti &c. Sectio palam fecit fuiſſe Pericardii inflammationem. *Vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

Observatio XXV.

Anxietas à mediaſtini inflammatione nata.

Nobilis cum febre acuta inquietudine magna detinebatur: Inventus eſt in membranis interſepientibus tumor inflammatorius. *vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

SCHOLIA.

Diſtinctionem cauſarum anxietatem parientium vide in ſcholiis ad obſ. 19. ex Sennerto: Ex Hippocr. plurimorum morborum comes eſt, *Doloris capitis inflammatorii*, de morbis; *Supervomitus venarum in cerebro*, ibidem. *Cerebri ex inflammatione tumentis* 3. de morbis. *Cynanches* ibidem, *Pulmonis inflammationis*, lib. de diebus judicat. *Pulmonis ſuppurationis* Coaca 18. *Eryſipelatis Pulmonis* 3. de morbis & lib. de int. affect. *Morbi Ructuoſi.* 2. de morbis. *Craſſi morbi ex pituita putrida*, lib. de int. affect. *Ruptorum in imo ventre* 2. Epid. ſect. 1. *Eryſipelatis uteri.* lib. de nat. mulr. *Inflationis uteri*, ibid. & 2. de morbis. *Aſcenſus uteri ad ſtomachum.* 1. de morbis. *Ad cor.* 2. de morbis. *Suppreſſionis menſium ſemiannua.* 1. de m. m. *Menſium copioſiorum & craſſiorum*, ibidem. *Bilioſorum.* Ibidem. *Pituitoſorum & membranoſorum*: Ibidem: *Lochiorum imminutorum, ibidem: Atra bilis in utero* 2. de m. m. *Fluoris muliebris ſub pallidi & glutinoſi*; ibid. *Acrium & æruginoſorum humorum in corpore turgentium.* lib. de Priſca med. *Cura, gravis morbi* 2. de morbis. *Bilis ſincera ab alvo excreta.* l. de victu

 acut.

acut. Cibi intempeſtive *ægris exhibiti*. ibidem. *Vomitus ſinceri* Prorh. 62. Tandem cenſenda ortum ducere à re qualibet partes ſenſiles afficiente & naturam ad excretionem ſollicitante.

Observatio XXVI.

Anxietas orta à polypis in cordis ſinubus & Pulmonibus ſanguine infarctis.

Filiolus N. 10. menſium, cum tuſſi febricula, dyſpnœa, magna Inquietudine & totius corporis jactatione afficiebatur. Pulmones ſanguine ſtagnante infarcti reperti: In ſinubus cordis polypi ingentes: *Vide Tit. de Dyſpnœa. lib. 2.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI PRIMI
Sectio XV.
De PARALYSI.

Observatio I.

Paralyſis gravis ortum ducit à diſſolutione Corporum ſtriatorum cerebri.

Corpora ſtriata τοῦ πρώτου αἰσθητηρίου munera exequi, præter illorum fabricam & uſus analogiam, exinde colligendum, ex obſervationibus quibuſdam circa ea, quo ritu in morbis Paralyticis afficiuntur adhuc certius conſtare videtur: Cum enim aliquoties cadavera quorundam à longa Paralyſi & graviſſima nervorum reſolutione defunctorum aperuerim, deprehendi ſemper hæc corpora præ aliis in cerebro minus firma, inſtar amurcæ diſcolorata, & ſtriis multum obliteratis: Porrò in catulis recens natis, qui viſu carent, aliaſque motus aut ſenſus facultates ægre perficiunt, hæ ſtriæ vix integre formatæ, tantummodo rudes apparent. *Willis cerebri Anatom. cap. 13.*

SCHOLIA.

Ubi corpus calloſum deſinere putatur, medulla oblongata incipit, cum nimirum cerebri ſubſtantia medullaris, juxta utriuſque hæmiſphærii umbones craſſiſſima exiſtit, utrobique meditullio iſti corpus ſubalbidi coloris, at nonnihil obtuſcum, ac inſtar eboris ſtriatum apparet. Bina hæc corpora ſunt crurum medullæ oblongatæ extremitates, ſive apices, inter quos & cerebrum proxima & maxime immediata commercia habentur: utrumque horum videtur quaſi cylindrus in orbem convolutus, qui tamen utriuſque cruris ſummitatem haud ſphæricam, ſed ovalem, & ad poſteriora nonnihil deflexam conſtituit; Superficiei illius portio amplior cerebri ſubſtantiæ medullari conjungitur, pars tamen aliquanta à cerebri cohæſione libera, ſeorſim eminet, & protuberantiam iſtam in utroque laterali ventriculo eminentem facit: Hæc corpora ſi per longum in medio diſſecentur, ſtriis medullaribus, & velut radioſis inſignita apparent, cujuſmodi ſtriæ duplicem aſpectum, ſive tendentiam habent; nempe aliæ à corporis hujus ſummitate deſcendunt, quaſi tractus ſint à cerebro in medullam oblongatam: atque aliæ à parte inferiori aſcendunt, & prædictis obviam fiunt, quaſi ſpirituum orbitæ ſint à medulla oblongata in cerebrum; Et obſervatu dignum eſt quod in toto ἐγκεφάλῳ nulla præterea pars ſimili ritu ſtriata reperiatur.

Horum uſus ſi inquiritur, hoc ſtatim occurrit quod hæc corpora inter cerebrum & appendicem ejus collocata, utriuſque magna & communia diverſoria exiſtunt; quæ nempe ſpirituum animalium impulſus ac impetus quoſcunque ab alterutro emiſſos ſuſcipiant, ac ſtatim alteri communicent; ſive ut planius dicam, hæc pars Commune Senſorium eſt, nempe Ariſtotelis verbis, τὸ πρῶτον αἰσθητήριον, quod ſenſibilium omnium ictus à nervis cujuſque organi delatos accipit, adeoq; omnis ſenſionis perceptionem efficit: cujuſmodi ſenſibilium ictus, cum hinc in cerebrum ulterius trajiciuntur, Senſioni ſtatim imaginatio ſuccedit: Atque inſuper hæc corpora, uti ſenſuum omnium impetus, ita motuum omnium localium ſpontaneorum primos inſtinctus ſuſcipiunt: quoties nimirum Appetitus aliquid agendum decernit, ſtatim reciproca ſpirituum animalium tendentia, h. e. à cerebro in has partes motuum à quavis parte aut membro ineundorum conceptus hic loci in actus diſponuntur: Hic enim velut in foro celeberrimo, ſpiritus animales rei volitæ executionem molientes, in nervos appropriatos diriguntur: Rem ita habere conſtat, quoniam à cerebro in nervoſum genus, & è contra ex hoc in illud omnis influentia, & mutua ſpirituum animalium commercia hæc corpora pertranſire neceſſe habent: Quapropter omnes nervi, etiam qui ad ſenſuum organa interiora ſpectant, pone hæc corpora ſtriata oriuntur: Quippe nervi optici & olfactorii, longo ductu

ductu & ambagibus cerebri ſuperficiem perreptant, ut infra hanc partem medullæ oblongatæ inſerantur: Enimvero ſenſibilium ſpecies per iſtos nervos ſuſceptæ immediatius cerebri meditullio inferri poterant, niſi quod prius huic ſenſorio ſiſti debuerint: Porro has partes prædicto officio fungi conjicere licebit ex ſtriata & quaſi radioſa illorum contextura: Cum enim iſtæ ſtriæ, quibus hæc corpora inſigniuntur, duplicis ſint generis, nempe aliæ deſcendentes, quæ à cerebro verſus medullam oblongatam ſpectant: aliæque aſcendentes, quæ ab hoc verſus illud diſtincte feruntur, concludere licebit quod in his ſurſum latis, ſenſibilium impreſſiones percipiuntur; atque in illis deorſum tendentibus, motuum inſtinctus peraguntur. *Idem ibidem.*

Deprehendi ſemper hæc corpora minus firma] Paralyſis eſt partium nervoſarum à debita tenſitate reſolutio, ſive relaxatio, cujus ratione motus & ſenſus, nempe aut alter tantum, aut ſimul uterque, in toto corpore, vel in quibuſdam partibus debito more exerceri nequit: *Partes* nervoſæ reſolvuntur, quia ſpiritus animales eas non ſatis irradiant, inflant & vigore actuant: Cujus defectus cauſa eſt aut *vaſorum obſtructio*, qua illorum tranſitus ſive trajectio impeditur, aut *ſpirituum animalium* impotentia, quatenus ii vel natura ſic affecti, vel copiis minores, ſe non vegete ſatis explicant: Quoad prius, ſpirituum ob meatus obſtructos à partibus reſolutis interceptio, ſupra eas ſemper exiſtens, variis in locis, & propter diverſas cauſas fieri ſolet, præcipue tamen vel in *primo Senſorio*, ſcil. in *corporibus ſtriatis*, aut alicubi circa Caudices medullares, aut denique in Nervis ipſis, & ſic, aut in eorum Initiis, aut mediis proceſſibus, aut in extremis finibus, ſcil. fibris nerveis contingit: Quando noxa *corporibus ſtriatis*, aut medullæ oblongatæ, aut Spinali infertur, vel obſtruit totum funem medullarem, unde Paralyſis infra locum affectum univerſalis oritur: vel unam medietatem, unde hemiplegia, vel in latere uno, aut ſimul utroque quorundam nervorum capitella afficit, unde in hoc aut illo membro ſeorſim ab aliis reſolutiones inducuntur:

Plures ſunt modi quibus ſpirituum animalium viæ, ſive meatus, in prædictis corporibus obſtruuntur: 1°. nempe aut ductus eorum implentur à materia extranea iiſdem impacta: Aut 2°. comprimuntur à ſanguine extravaſato, Colluvie ſeroſa, aut Tumore quodam iis incumbentibus: Aut denique 3°. continuitas ſolvitur, uti à vulnere, plaga, concuſſione; etiam à frigoris aut caloris exceſſu; propter noxam autem Senſorio communi illatam, ſcil. corporibus ſtriatis, αὐτοψίᾳ comprobatum novi Paralyſin oriri, atque ex obſervatione capitis ſequentis demonſtratur: Porro quoties Paralyſis univerſalis, aut hemiplegia, (uti crebro aſſolet) lethargo, caro vel apoplexiæ ſuccedit, unicuique obvium eſt concipere talem morbi mutationem ob materiæ morbificæ metaſtaſin accidere, quatenus nempe hæc è *Corporis calloſi* poris & meatibus (quos prius occuparat) tandem evadens, & paulo inferius decidens, *Corporis ſtriati* unius, vel forſan utriuſque, tractus medullares incurrit: Cumque adeo ſpiritus animales à ſolito effluxu, ſive irradiatione in nervoſum genus præpediuntur, facultas motiva tantum, aut (ſi obſtructio immanior fuerit) hæc una cum ſenſitiva inhibetur: Corporis ſtriati non tantùm obſtructio, ſed etiam compreſſio, uti ex obſervatione capitis 2. declarabitur, nonnunquam Paralyſin induci, nempe cum intra cerebri cavitatem inferiorem ſanguis extravaſatus & grumeſcens (forſan & ſeroſa colluvies ibidem aggeſta) corpori ſtriato graviter incumbit, ipſumque comprimit, propterea ut tractus medullares conſtricti, ſpiritibus affluxum denegent. *Idem Tract. de Anima Brut. Part.2.c.9.*

Τὸ κοινὸν αἰσθητήριον] *Hofmannus* Inſtitut. lib. 2. cap. ult. nullum alium præter cerebrum, ſenſum communem agnoſcit, Galenum ſecutus lib. 1. de ſymptom. cauſis cap.8.

OBSERVATIO II.

Paralyſis à ſero inter cranium & meninges diffuſo, ſpinæ initium rigante & cerebellum, quartum ventriculum replente.

IUvenis fractus acerbitate dolorum abdominis; motibus convulſivis, poſt Paralyticus obiit: Cum ſerra caput divideretur, ſtatim aqua pura ſponte effluxit non pauca, meninx occipiti & cerebello interjecta papyri inſtar madida & decolor: Totum principium ſpinalis medullæ & nervi in aqua plurima innatabant: Ventriculus quartus aqua ſcatebat, ac ſubſtantia cerebelli eadem erat prægnans. *Vide Tit. de Convulſionibus.*

SCHOLIA.

F*Ractus acerbitate dolorum*] De Paralyſi hoc imprimis diſtinguendum, eam ſcil. vel Accidentalem vel Habitualem eſſe: Prior à cauſa evidenti, ſolitaria, cujuſmodi ſunt plaga, vulnus, concuſſio, frigoris aut caloris exceſſus, & ſine prævia diatheſi quibuſvis accidit; & præter hanc cauſam & conjunctam, quæ plerumque eſt compreſſio, aut unitatis ſolutio, alias non habet: *Paralyſis habitualis* à cauſa procatarctica dependet, quæ ſemper eſt materies extranea & quaſi vitriolica, alicubi prius genita & aggeſta, quæ deinde in ſenſus ac motus organa ſuffuſa, quatenus tractus medullares, aut nerveos obſtruat, vel ſpiritus interdum mero contactu profligat, vel ſimul utrumque efficit, in partibus reſpectivis, ob influxum ſpirituum iis denegatum, Reſolutiones parit: Hujuſmodi procatarxis à duplici cauſa antecedenti dependet: una ſcilicet Remota, quæ eſt ſanguis vitioſus materiem morbificam, aut in ſe genitam, aut à viſceribus, aut aliunde ſurreptam τῷ ἐγκεφάλῳ ingerens, atque ab altera propinquiori, quæ eſt cerebrum indiſpoſitum, nempe debile aut nimis laxum, vel alias male conſtitutum, proindeque particulas heterogeneas & μιάσματα facile admittens: Materies morbifica cerebro illata Paralyſin, quandoque primario, ſæpius tamen ſecundario, & nonniſi poſt alios affectus prius excitatos inducit: Prioris ratio (nempe ut Paralyſis habitualis primarius & per ſe morbus ſit) hæc duo requirit, videlicet ut particulæ heterogeneæ ad Paralyſin potiſſimum accendam ſint diſpoſitæ: dein ut ſenſim, & in copiis nonniſi minutis admittantur: Nam ſi pleno agmine intraverint, Carum aut apoplexiam imprimis, & ſi indolis non plane vitriolicæ fuerint, quando cerebro trajecto ſenſus & motus organa ſubeunt, in iis affectiones ſæpe convulſivas, aut dolorificas, imo

interdum colicam, Arthriticam aut Scorbuticam prius, & tandem è poſtliminio Paralyſin acceſſunt 2. Paralyſis ſecundaria affectibus pleriſque chronicis, poſt functiones naturales & vitales ab iis plurimum læſas, non raro ſuccedit: Febris lenta ac diuturna, viribus tandem attritis, ſæpe totius corporis, aut quorundam nervorum enervationes aut reſolutiones infert: Triſtitia longa & immodica, Tabes, Atrophia ſcorbutica, diuturna lecto affixio, Senectus valetudinaria, quin & alia multa pathemata, poſt labem inſignem cerebro & nervoſo generi prius allatam, Paralyſin demum acceſſunt: At vero hic morbus frequentius quibuſdam aliis affectibus, aut cerebri, uti imprimis Caro & Apoplexiæ: aut Nervoſi generis, quales præcipui ſunt Scorbutus, Convulſio, Colica, & Arthritis ſupervenit: Quod ad Paralyſeos habitualis cauſas evidentes ſpectat, nempe ob quas προφάσεις, ſive occaſiones, in hunc morbum diſpoſiti, etiam citius contrahunt, aut jamjam eo correpti, adhuc gravius plecti ſolent, dico huc facere quæcunque ſanguinem plus vitiant: Item quæ cerebrum & appendicem ejus nerveam opplent, aut materiæ morbificæ in ea ſuffuſiones concitant, quæ inſuper ſpiritibus narcoſin infligunt, aut eorum copias minuunt: In hoc cenſu primo occurrunt inordinationes in ſex non naturalibus &c.

Acerbitate dolorum Abdominis] Affectioni Colicæ crebro & gravius obnoxii, demum Paralytici evadunt: caſus adeo frequens *apud Anglos* ut morbi hujus ſucceſſio inter iſtius prognoſtica habeatur: nam qui torminum in ventre, aut paroxyſmos atrociores per intervalla redeuntes pati ſolent, aut doloribus circa abdominis viſcera paulo atrocioribus fere continue moleſtantur, tandem in habitu corporis ac membris dolores vagos, dein poſtea ſtupores, & denique non raro *ἀκινησίας* ſive reſolutiones ſubeunt: Hujuſmodi effectus cauſa, tum à morbi ſede, tum a materia morbifica immutatis procedit: Hæc nimirum quæ perexigua, ſed acris & irritativa, nervos tantum ſplanchnicos incurrebat, proindeque ob viſcerum fibras vellicatas in iis ſpaſmos & dolores ciebat, poſtea copioſior, ſimulque hebetior & narcotica evadens, per ſpinalem medullam depluit, atque nervos his aut illis membris, aut muſculis deſtinatos ſubiens, in partibus reſpectivis reſolutiones parit. *Willis cap. de Paralyſi.*

Motibus convulſivis poſt Paralyſi] Quia materies morbifica intra cerebri & appendicis ejus tractus, tum medullares tum nerveos continue admiſſa, & crebro exploſa, tandem eos ita debilitat & dilatat, ut aliuſmodi particulis, ſive narcoticis, ſive vitriolicis, aditus pateſcat. Sed præterea adnotatum affectioni Arthriticæ non raro Paralyſin ſupervenire, ejuſque ratio patet; Nam ſi quidem in ægritudine iſta materiem morbificam binam eſſe, atque particulas ſalſas & quaſi lixiviales per arterias deponi, iiſq; acetoſas alias per nervos accedere ſupponimus, nihil mirum eſt ſi demum aliuſmodi particulæ per vias adeo tritas ſecomites addant, & tandem peranguſtos ſpirituum meatus aut implendo aut comprimendo obſtruant. *Id. ib.*

OBSERVATIO III.

§. *Motus impotentia à ſero in fiſtulam ſacram illapſo, totum cerebrum & cerebellum occupante.*

JAcobus Spoetlein ſeptuagenarius, ſtaturæ procetæ, pallidus, gracilis, robuſtus; Vietor, in laboribus aſſiduus, induſtria celeritateque in opera & dexteritate nulli ſecundus, nec facile cuiquam jam ſenex cedens: Mercaturam aliquandiu exercuit, ſpiritum vini aliaq; in caſtris divendidit, & hujus cauſa pericula crebro ſubiit, variaſque tempeſtatum injurias in itineribus frequentiſſimis paſſus eſt: Ante plures annos ad carceres perpetuos condemnatus fuit; in quibus tenebris & ſquallore terrificis ultra 12. annos vixit, tandem libertati reſtitutus in Noſodochium receptus fuit: Huc perveniens totus Cachecticus erat, facies & labia pallebant, pedes œdemate tumebant, omnes artus languebant: Tibia dextra ulcere dyſepuloto afficiebatur, quod ichorem flavum acerrimum copioſumque continuo cum ſummo dolore ſtillavit, ut plures noctes inſomnes duxerit: quandoque etiam ſanguinem ſincerum profuderat: quamprimum emplaſtri ſine morſu ſiccantis uſum intermiſerat, ſerpebat ac profundius reddebatur: Fonticulus in tibiæ parte externa interceptionis cauſa excitatus, ad ulceris conſolidationem non exiguam opem tulit, ſed non fidam, nam ſæpe recruduit: Poſtquam liberiore aëre cibis ſalubrioribus & medicamentis congruis fruebatur, ſenſim Cachexia & pedum œdema evanuerunt, ac ſtrenue priſtinos labores adit: Paulò poſt adventum ipſius in Noſodochium, ſcil. menſe Auguſto 1650. Iſchuria omnimoda cum alvi occluſione per integrum octiduum ægrotavit, utrumque ſymptoma, inprimis alvi conſtipationem occultans: Poſtquam clyſterem emollientem injiciendum curaverам, pluribus ſcybalis, ſummopere induratis excretis, protinus urina effluxit copioſe, atque in poſterum nihil amplius hujus generis paſſus eſt: Urina clara erat, nihil ſabuloſi, vel arenoſi, vel mucoſi ſubſidit, nec memini ipſum unquam calculum excreviſſe, quamvis de dolore ſæpe circa regionem renum & lumborum conqueſtus fuerit, qui non raro alterutram coxarum pertingebant: Quandiu in Noſodochio vixit, cibis ſalubrioribus frui poterat, cum talis effœtis ſuppeditetur, & à nocuis Vir prudens & longævitatis ſtudioſus abſtinuit; Sæpe omnem cibum, inprimis carnes faſtidivit; ſæpe etiam nec vinum ſapuit; non raro amarore quodam omnia imbuta videbantur quæ aſſumpſerat; crebro mane jejuno ſtomacho aquea, quandoque meram bilem non ſine violentia evomuit: Alvo ſuppreſſa protinus colica torquebatur, quam bis intra novem

circiter

circiter annos *Pareſis brachiorum ſequuta eſt*: eandem quoque, antequam huc pervenerat aliquoties poſt colicam expertus eſt, ob quam minimi & auriculares digiti in manibus incurvi permanſerunt, ut quamvis flectere, tamen extendere nequierit; A *Pareſi* ab Excel. D. D. Hardero, tum à me, non magno medicamentorum apparatu vindicatus fuit: Diarrhœam bilioſam iteratis vicibus non incommode ſuſtinuit: Fere perpetuo de dolore quodam compreſſivo & tenſivo præcordium conquerebatur: Aſſidue quoque *caput doluit*, comite nonnunquam vertigine: Hæmorrhagiæ narium frequenter obnoxius fuit, quæ non raro profuſiſſima erat; Anno vitæ ultimo, mane inprimis, tuſſire cœpit & purulenta expuit: Paucis ſeptimanis ante obitum conqueſtus eſt de catarrho *mane* impetuoſe ad pectus ruente & ſuffocationem intentante: Ultimis menſibus ſæviſſimum dolorem perpeſſus eſt in utroque interfemineo, ut attactum minime perſerre potuerit: Incipiebat ab oſſe pubis ac deſinebat in medio ſemoris, ductum muſculi tricipitis ſequens: in loco dolente nullus tumor, præter paucos quoſdam & exiguos ac concolores cutis nodos, nullus rubor videbatur. Paulò ante obitum loquebatur, *& corpus præ languore & impotentia immobile*, verti perferat, quamvis nondum omnis motus animalis perierat.

Die 10. Maji 1657. cadaver cum Excell. D. D. Hardero aperui. Diſſectis integumentis imi ventris, ventriculus & inteſtina ſanis ſimilia apparuerunt: Pancreas & meſenterii glandulæ duriuſculæ ſed non tumidiores erant: Ductus Pancreatis vacuus: Hepar fuit legitimæ magnitudinis, debito mollius, pallidum, & tantum non cruoris expers, ſi venæ majores excipiantur: Bilis in ductibus choledochis vitellina redundavit, preſſoque parenchymate copioſe profluxit: Veſicula ſoris albicans ſimili bile flava implebatur, ſimulque continuit calculum magnitudine nucis moſchatæ: Lien fuit lividus, major debito, mollis & diviſus, naturali ſimilis: Renes erant pallidi: unius carunculæ papillaris extremo apici exiguum lapilli fruſtulum immerſum fuerat; cætera nec veſtigium arenularum ullibi apparuit: Veſica nihil p. n. continuit: Pectore recluſo, pulmonum lobos ſuperiores utrinque, maxime ſiniſtrum, accretos invenimus: ambo ſubduri & compacti erant, nondum tamen ad illam duritiem pervenerant quam alias in phthiſicis obſervavi: In cordis ventriculis corpora pituitoſa parva, nec longe per quatuor fontes propagata, at firmiter ſuis radicibus thalamorum anfractibus immerſa & connata invenimus: In Pericardio plurimum ſeri flavi continebatur: In cavo pectoris ſerum ſuberuentum copioſe redundavit: Remôta cranii ollá, ac diſciſſa dura meninge, plurimum ſeri ſubpallidi effluxit, quod in ſpatio inter utramque meningem continebatur, ſed non in tanta copia quanta apud Jacobum Reutingerum videram (*Obſ. 47. ſ. 2.*) nam interſtitium anguſtius erat: Tota anfractuum ſuperficies quaſi gelatina operta fuit, qua cultello ſauciata aqua exſtillavit: Hujus ſeri quoque plurimum in omnibus ventriculis repertum à nobis fuit: Plexus choroideus palluit, ac exſanguis propemodum erat: In illo manifeſte glandulas, ſed luridas cænoſaſque vidimus ac duriuſculas tetigimus: Cerebri conſiſtentia mollis quidem & flaccida fuit; minus tamen quam apud prædictum Reutingerum, nec collapſam aut coarctatam & compreſſam obſervaveram: *Multum* quoque *ſeri* reclinato pectore *ex oſtio magno occipitis* promanavit.

SCHOLIA.

DUm in vivis erat Victor, plurima ſymptomata experiebatur quæ principium nervorum graviter afflictum ſæpe fuiſſe ſignificabant, inter quæ præcipua ſunt *Pareſis* colicam bis ſequens, ob quam duo auriculares digiti ad extremum vitæ immobiles & incurvi perſtiterunt: *Cephalæa* continuo affligens, quam nonnunquam vertigo comitabatur, unde per plures annos imprimis apoplexiæ ſubitum inſultum ſummopere timuit: Impotentia corpus verſandi circa ultimos vitæ articulos: In cadavere vero nō pauca occurrerunt quæ ad cauſam Apopl. proximam illuſtrandam plurimum faciunt: nam apertum evadet ad apoplexiæ productionem ſerum in ſpatio inter meninges, in ventriculis, inter anfractus ſub tenui meninge, atque in fiſtula ſacra, non parva quantitate ſtagnans, foriſque incumbens neutiquam ſufficere, niſi ad illam copiam perveniat quæ cerebrum comprimat, atque ita coarctet ut ſpiritibus animalibus omnis exitus præcludatur. Antequam autem carceri mancipatus fuit, nunquam, vel certe non periculoſe ægrotavit, ſemper robur & induſtriam ſuam nobis deprædicans, ob quæ omnia tædia facile ſuperaverit: Poſtquam carceri incluſus, & eo pluribus annis detentus fuit, turmatim ipſum morbi invaſerunt, quorum cauſam præcipue mœrori & exercitiorum conſuetorum intermiſſioni adſcribebat, nam laute alebatur, nec unquam vinum ſubtrahebatur: Plerique affectus quos dum nobiſcum vivebat, à ſero ſeu lympha redundante pendebant: Primum enim poſtquam libertate donatus fuit Cathexia, vel principio potius hydropis afficiebatur, cum ulcere tibiæ dextræ dyſepuloto: Sero ſuperfluo, ob ulcus perpetuo manans, maximam partem exhauſto; illo inſuper paucis medicamentis propinatis amplius evacuato, cachexia imminuebatur, hydropis periculum evaſit, & cum labores, ad quos ſemper anhelavit, ſolito more ſuſcipere & perficere ad ſubitum valuit, reliquias penitus ſuſtulit.

Tibia ulcere dyſepuloto afficiebatur] Ulcus dyſepuloton diu perſtitit, & quamvis ſubinde occluderetur, brevi tamen aliquoties recrudeſcebat, non ob pinguedinem ſub cuti conſumptam, quam recidivantium ulcerum cauſam quidam reputant, cum non

raro

raro curi cum pinguedine ſectione, ambuſtione, aut gangræna penitus ſublatis, ulcus firmiſſima cicatrice nihilominus obducatur, verum ob continuum ſeri abundantioris affluxum ex vaſis, ſive ſanguiferis, ſive lymphaticis eroſis: nam poſtquam ſero per fonticulum in tibia alibi exitus paratus fuit, ad extremum vitæ conſolidatum manſit: Forte tamen quia non ſufficienter per fonticulum ejus copia exhauriebatur, alibi poſtea ſerum ſtagnavit: nam non raro obſervatum fuit ulcerum hujuſmodi, ſi imprimis annua fuerint, intempeſtive occluſorum damna in caput & pectus redundaſſe: Serum, hujus ulceris cauſa & fomes, acerrimum fuit, nam ſævos dolores diu noctuque excitavit, & niſi edulcorabatur ſine morſu ſiccantibus, carnem in fundo & cutim vicinam inſtar corroſivi depaſcebat.

De dolore circa regionem Lumborum &c.] Orto à ſero in fiſtula dorſali ſtagnante, nam ſeri multum ex oſtio magno oſſis occipitis promanavit.

Aſſidue caput doluit comite nonnunquam vertigine] Cephalæa illa ortum duxit à ſero meningibus largius affuſo, *Vide Tract. 1. de capitis dolore.*

Crebro aquea evomuit &c.] Vomitus maturinus aqueus ſoboles fuit ſeri redundantis in maſſa ſanguinea: *Vide de hoc vomitu lib. 3. Tract. de vomitu.*

Prout in pleriſque phthiſicis &c.] Phthiſis quæ virorem tandem proſtravit, ſero acri & mordaci etiam ſuam originem aliquomodo debere videtur. *Vide lib. 2. Tract. de Phthiſi.*

Conqueſtus eſt de catarrho &c.] Catarrhus ſuffocativus quandoque mortem intentans, quoque ſero aut lymphæ tribuendus, ſive foris nervos diaphragmatis & pulmonum paralyſi quadam affecerint; ſive impetuoſe, quod Æger ſibi perſuadebat, catarrhis in pulmones irrueri: utriuſque enim invaſionis rationes apparuerunt: Influxum ſe ſentire æger dicebat: Genus nervoſum undique ſero perfuſum ſectio manifeſtum fecit.

Sæviſſimum dolorem in utroque interfemineo] Latex ſpinæ incluſus aliorſum deflectebat, atque ultimo anno dolores in interfemineo cum nodis concolotibus pepetit: Acrius autem ſerum apud ſenem iſtum evaſit, non ob errores in victu, nam neque valde ſaliis, neque aromatibus impenſe delectabatur, ſed ob particularum ſalinarum excretionem cum ſero impeditam, non tam renum, qui ambo ſani erant, quam aliarum glandularum excretoriarum culpa, quæ induratæ nullas vel exiguas ſuppetias in ſanguine depurando tenibus contulerunt.

Bile inductibus choledochis &c.] Pori choledochi rami per univerſum hepar diſperſi Bile vitellina referti erant, quæ preſſo foris Epate ex ductu bilario emanavit: Eadem veſicula bilaria impleta erat, nam illam ex pori bilarii ramulis bilem accipere quidam ſolerti indagine invenerunt: Ipſemet caſu non ita pridem ramulum pororum iſtorum, prope collum veſicæ bilariæ oblique inſertum, vreterum veſicæ urinariæ more implantatum repetii, qua ratione ingreſſus facilitatur, regreſſus vero penitus impeditur: Dum enim hepar bubulum perſcrutabar, in omnibus ramis pori bilarii vermium, quos hirudines vocant, quamvis vulgo notis prorſus diſſimiles ſint, congeries occurrit: nulli prorſus in venæ portæ & cavæ ramis apparentibus: Veſica bilaria ſecundum longitudinem inciſa, plures quoque bili innatantes vidi: Evacuata bile prope collum veſiculæ, ubi epati accretum eſt, caput vermiculi prominuit, quem dum blande extraxi, integrum foramen ſatis patulum perſtitit, ac ſtylo indito in cavitatem manifeſtam perveni: Caute remoto hepatis parenchymate, deprehendi cavitatem hanc eſſe ramum pori bilari, oriundum a vicino poro majore: traducto ſtylo uſque ad majorem ramum, ruſuſque verſus collum adacto, manifeſte vidi inſertionem prorſus ureterum in veſicam ſimilem eſſe, quæ forſan cauſa eſt quamobrem hactenus de bilis in veſicula generatione & collectione ſcriptores ſententiis diverſi & ambigui fuerint: Bilis apud Victorem copioſior & flavior producta fuit, ex ſanguine per ramos portæ meſentericos, gaſtricos & ſplenicos allato, & ob febrem lentam magis aduſto.

Veſicula fons albicans] Albicans apparuit quamvis bilis vitellinæ plena eſſet, quia ejus tunica craſſior debito erat, ut bilis color tranſparere nequierit, quod alias fit ſi legitima conſiſtentia prædita ſit: craſſitiei anſam dedit calculus nucis moſchatæ magnitudine, non ſecus ac a calculo veſica urinaria, ob continuum attritum ſæpe quadruplo craſſior evadit: Idem calculus cauſa erat doloris à longo tempore circa præcordia gravantis, & tenſivi, cum in ventriculo circa pylorum, & in duodeno nullum vitium animadverſum fuerit: Icterum non effecit, quia ex poro bilario ad ductum in duodenum hiantem, nullum obſtaculum invenimus, nec forte calculus globoſus majuſculus, & levis penitus, haud continue collum veſiculæ obturavit.

Hepar pallidum &c.] Pallidius erat ob ſanguinis paupertatem in vaſis ſanguiferis, nam febris multum depaſcebat, & ob inappetentiam conſumptus non reſtaurabatur; imò ultimis menſibus ſolis juſculis vitam tolerabat.

In Cordis ventriculis corpora pituitoſa] Ea corpora non erant mucus, demum poſt obitum concretus, qualis in ſuperficie ſanguinis V. S. emiſſi apud cachecticos & febricantes, poſtquam refriguit, alias videtur, qui ſæpe craſſus & fere membranæ inſtar tenaciſſimus eſt: non enim ſanguinis ſuperficiem corpora hæc operiebant, Generata fuerunt ob cordis debilitatem &c. *Vide l. 3. Tit. de Cachexia.*

In Pericardio plurimum ſeri &c.] Secus ac apud hecticos hic colligi poſſe vulgo putatur: materiam aquæ præbuit abunde ſeroſa colluvies maſſæ ſanguineæ. Cumulabatur proculdubio ob glandulas induratas, aquoſum non amplius reſorbentes: vix enim pancreatis, meſenterii, plexuſque choroidei glandulis duriuſculis, pericardii glandulæ ab hoc vitio immunes eſſe potuerunt: quod eo lubentius credo, quia calor hecticus aquam non conſumpſit, neque etiam valuit, quamvis enim in auram tenuem diſſolviſſet, non tamen corruiſſet, quia denſitas pericardii obſtitiſſet: Non memini unquam Victorem de cordis palpitatione conqueſtum fuiſſe, quam tamen corpora pituitoſa, & aqua in pericardio redundans excitare ſolent, quod forte ideo factum fuit, quia longo tempore decubit, & ob quietem placidius ſanguis cor tranſit; Sicuti quotidie obſervamus cachecticis cor, ſi tranquilli maneant, raro palpitare; à motu vero, maxime in acclivium aſcenſu, fortiter ſubſultare.

Iſchuria omnimoda] A ſolis ſcybalis duris inteſtinum rectum inteſtinum rectum implentibus, & collum veſicæ in poſtica parte prementibus.

Corpus verti poterat &c.] Cordis motus ſenſim magis magiſque clauguit, tandem plane ſubſtitit, ſpiritibus animalibus ad motum hunc neceſſariis deficientibus, propter ſpirituum vitalium & ſanguinis penuriam, & principio nervorum, ſcil. cerebro ac cerebello, ab ingenti ſeri intra cranium illuvie non impune diu afflicto:

Pareſis

Pareſis brachiorum ſequuta eſt] Pareſis colicæ ſupervenicns genus nervnium valde affligi indigitabat: Equidem bile Victor abundabat, verum quoque humoribus ſeroſis acribus ſcatebat, qui plexus nervoſos meſenterii alluentes, profundiusque ſe inſinuantes, vellicando ſpaſmo inteſtina affecerunt: ex alvo pertinaciter occluſo, retentis flatibus & bile, atrociſſima tormina excitarunt; quoniam quoque ob dolores die noctuque excruciantes, vigiliasque continuas, ſimul aditus aquoſo latici ad medullosam ſubſtantiam, in cervice inprimis, paratus fuit.

Quamvis nondum omnis motus animalis perierat] Impotentia, ob quam corpus de latere in latus verſare nequiit, non imputanda videtur ſoli ſpirituum vitalium defectui, quamvis febris lenta, phthiſis comes, plurimum horum conſumpſerit; nam quia in toto habitu æqualiter ad extremum vitæ fere calebat, adhuc influebant; Forſan inſuper ſpiritus animales muſculis non debita quantitate, & ad hunc motum requiſita, ſuppeditabantur, ob principium nervorum undiquaque à ſero inundatum, quæ irradiationem imminuit, non tamen ſuſtulit, nam adhuc motus aliquis cum ſenſu in artubus ſupererat & loquebatur.

Pareſis brachiorum ſequuta eſt &c.] Varii affectus quos ſubſequuta Paralyſis in hoc effœto ſene, vero ſimilem reddunt Excell. Williſii ſententiam, Eam non minus à ſpirituum inopia aut vitio, quam Nervorum ortum duxiſſe; Cacochymia enim multiplex, tam ætatis decurſu, quam externarum cauſarum efficacia congeſta, ineptam ſpirituum animalium generationi materiam, eamque paucam ſubminiſtratam fuiſſe oſtendit: De Paralyſi à ſimili cauſa producta hæc tradit Vir Excellent. cap. de Paralyſi. Quod ſuperius in Apoplexia, ita modo in Paralyſi, *aut*, ſtatuere viſum eſt, particulas [illegible] haud tantum opilativas, ſed interdum narcoticas ſpirituum velut extinctorias eſſe, cujuſmodi afficiendi ratio, ſi potentior fuerit, nonnunquam ſine magna viarum obſtructione ſymptomata paralytica acceſſit: Halitus Antimonii, Mercurii & Auripigmenti, quibusvis inter Chymicorum & metallorum fornacea diu verſatis, membrorum debilitates, tremores & ſæpe reſolutiones inducunt: Pariter opinari ſubeſt in quibusdam ſcorbuticis & valde cacochymicis particulas heterogeneas, ac, uti videtur, indolis vitriolicæ (cerebro & appendice medullari ſuperatis) ductus nerveos una cum ſucco eorum irriguo ſubire, in iiſque ſpirituum manipulos quosdam dejicere, aut à motu ſupprimere; Hinc ſtuporea aut reſolutiones in membris aut muſculis, modo his, modo illis ſubito oriuntur, & brevi poſtea in uno loco evaneſcentes, ſubinde repullulant in alio: Tandem vero cum ejuſmodi particulæ copia ingenti in nervos ſuffuſæ, & acervatim aggeſtæ, hic illic varie defiguntur, ſpirituum inſuper vias præcludunt, adeoque Paralyſim fixam & permanentem inducunt: Eſt & Paralyſis ſpecies à *Spirituum inopia* & paucitate dependens, in qua etſi motus nulli parti aut membro prorſus deficit, à quibusque tamen nonniſi debiliter tantum, aut depravate peragitur: Nimirum affecti, ἀκινησίᾳ licet immunes, membra tamen fortiter movere, aut pondus aliquod ſufferre nequeunt: inſuper in nixu quovis motivo artuum tremore laborant, qui tantum debilitatis, & roboris præfracti in potentia motiva effectus eſt: Cùm enim deficiunt vires pro membro quopiam firmiter & uno molimine attollendo, natura vacillans conatu ſæpius repetito agit, proindeque pars in motu exiſtens velut concuti & trepidare cogitur: Cui accedit quod cum fibræ nerveæ flacceſcentes nixum tonicum, ſeu tenſitatem in regimine animali ſuſtinere nequeunt, iſtæ ultimam ſuam potentiam exerere annitentes, motus quaſi ſpaſmodicos ineunt eosque perpetuo iterant; Quare in nonnullis Paralyticis artuum omnium tremores & concuſſiones ſemper perſiſtunt: Qui ad hunc modum & ſpirituum animalium paucitate, ſive inopia, proindeque ab illorum in ſyſtema nervoſum diſpenſatione parciori & diminuta Paralytici evadunt, tali affectioni propter varias cauſas & occaſiones obnoxii fiunt,

Primo Senectus extrema, ſeu valetudinaria; item ſanguinis aut humoris genitalis impendia immodica, diatheſin ejuſmodi paralyticam pleriſque hominibus inducunt; quatenus nimirum è ſanguine effœto & pene vappido, ſpirituum animalium penus nonniſi perexiguus in cerebrum exſtillatur.

Secundo, ob eandem fere rationem Scorbuticis valde & cacochymicis facultas motiva plurimum vacillat: namque tales exercitio cuivis impares fortiori, infirme ac imbecille gradiuntur; à deambulatione longiori aut citatiori paulò plurimum delaſſantur; Porro à nixu quovis graviori ſæpe ſtuporem in artubus cum movendi impotentia patiuntur, Quandoquidem enim his maſſa ſanguinea valde aquoſa & impuritatibus referta exiſtit, cumque cerebrum debilius & quoad poros laxum fæculentias quasvis in ſe facile admittit, propterea ſpiritus animales pauciores tantum procreari, illique haud ſinceri & ſubtiles, verum hebetes & craſſioris materiæ adhæſione impediti (quamvis non ſemper adſit viarum obſtructio aut diatheſis narcotica) ſeſe in nixus motivos explicari nequeunt.

Tertio, non tantum Scorbutici, ſed & plerique alii à morbo chronico ægre ac tarde convaleſcentes, artuum languore & membris à debito vigore aut robore plurimum reſolutis, afficiuntur, ut cum ſtomacho valeant, eorumque pulſus & urina laudabiliter habeant, ipſi tamen quaſi enerves & elumbes, motus locales vix ac ne vix inire audeant, ac initos haud diu perficiant: Quinnimo nonnulli abſque ægrotatione notabili, longo tempore prope diem quaſi moribundi lecto affiguntur: dum imperturbati recumbunt, cum amicis colloquuntur & alacres degunt, excitari autem vel incedere nec volunt nec audent, imo motum quemvis quaſi horrendum quiddam quaſi averſantur: Proculdubio in his, etſi ſpiritus animales totum genus nervoſum quodammodo actuant & irradiant, attamen eorum copiæ ita tenues & minus confertæ exiſtunt, ut cum plures ſpiritus alicubi ad motum in ipſum agglomerari debeant, magnum ſit periculum ne ſtatim in vicinia continuitas eorum abrumpatur, proinde in partibus nervoſis tenſitas ſolvatur, quapropter cum ſpiritus cerebri incolæ aliorum, in membris diſpoſitorum, debilitatis conſcii ſunt, ipſi motum localem, ſiquidem difficile nimis penſum, ſociis ſuis imponere recuſant: quamobrem affecti vix ulla perſuaſione ducuntur experiri utrum incedere poſſint necne; Verum tamen qui ſpirituum inopia laborantes, eos quoad poſſunt in motus locales urgebunt, mane primum excitati firmiter gradi, brachia huc illuc jactare, aut pondus attollere valent: ante meridiem vero ſpirituum qui in muſculos influxerant penu fere abſumpto, vix manum aut pedem movere poſſunt: Curo jam fœminam, quæ per plures annos hujuſmodi ſpuria paralyſi, non tantum in membris, ſed & in lingua fuit obnoxia; hæc per tempus quoddam expedite loquitur,

tur, poſt ſermones tamen longos illico obmuteſcens, amplius ne gry quidem proloqui poteſt; porro nec niſi poſt horam unam aut alteram vocis uſuram ullam recuperat: In hujuſmodi *ſpuria Paralyſi*, à ſpirituum animalium defectu & debilitate potius quam obſtructione oriunda, ſuſpicari licet non modo ipſos ſpiritus, quoad ipſorum primas copias & particulas origionales, in vitio eſſe, ſed inſuper aliquando motus localis imbecillitatem & impotentiam, aliquatenus etiam à copula exploſiva, ubique in fibras motrices è ſanguine ſuffuſa, vitio pendere: Enimvero è ſanguine valde cacochymico, proinde vappido & effœto, ſicut ſpiritus animales nonniſi pauciores cerebro inſtillantur, ita probabile eſt ipſis è cerebro in nervos derivatis, & demum intra fibras muſculoſas diſpoſitis, particulas alias nitroſulphureas (quas ad motum muſcularem requiri alibi oſtendimus) è ſanguine ita vitioſo nonniſi hebetes, & à potentia elaſtica degeneres accedere, propterea quidem ut à ſpiritibus intra muſculos ita perperam concretis, non ſecus ac à pulvere pyrio fæculentiis craſſioribus referto, exploſionum actus & rarius & debilius exerantur *Willis cap. de Paralyſi.*

Multum ſeri ex oſtio magno occipitis promanavit] Poſt corpora ſtriata, proxima cauſæ morbificæ ſedes ſunt medulla oblongata & ſpinalis: Etiam in his quandoque, licet rarius, obſtructio, ſæpius tamen compreſſio, aut unitatis ſolutio Paralyſin excitant: Quoad prius, haud probabile eſt materiæ morbificæ copiam, ſimul & confertim in hanc illamve partem a cerebro dimitti: talis namque ingens & ſubitus affluxus, vix ultra corpus ſtriatum pertingit: Attamen ſuſpicari fas eſt particulas narcoticas, aut alias infeſtas, continenter in cerebrum ſuffuſas, & exinde in appendicem ejus protruſas, intra caudicis medullaris ſpatium anguſtius primo hærere, & dein ſenſim coacervatas obſtructionem Paralyticam inferre: Particulæ illæ dum ſparſim in cerebro, corpore calloſo, aut ſtriato feruntur, crebras vertigines & ſcotomias, ac in partibus motivis breves interdum ſpaſmos cient, verum illæ ſenſim intra medullæ oblongatæ, aut ſpinalis caudicem in unum aggeſtæ, quatenus ductum ejus totum aut partem occupant, & proinde ſpirituum poros ſimul omnes, vel eorum ſeries quaſdam obſtruunt, aut hemiplegiam, aut membrorum quorundam, ſcilicet, modo ſuperiorum, modo inferiorum Reſolutiones pariunt: In utraque autem medulla, ac præſertim ſpinali, ſpirituum interceptio, ſive inhibitio paralyſin creans, ſæpius propter compreſſionem, aut continui ſolutionem evenit: Sanguis extravaſatus, aut ſanies abſceſſu diſrupto emanans, forſan & ſeroſa colluvies intra cavitatem ſpinæ depoſita, Quin & Tumor ſcirrhoſus alicubi in ea excitatus, funem medullarem comprimendo, ſpirituum vias occludit: *Idem.*

Observatio IV.

Hemiplegia à mollitie & flacciditate cerebelli, ſero plurimo in ſacra fiſtula, quam medulla non adimplebat &c.

VRſula Aberling, virgo 23. annorum plethorica, ſtaturæ medioeris, carnoſa, robuſta, famula, æſtare 1667. ſemel magnam graminum farraginem ac pondere gravem capite geſtatam ex agro domum deportavit: Sub hoc onere ſenſit manifeſte aliquid intra cranium ruptum fuiſſe: Paulò poſt cibaria, cum ſuppellectili capiti impoſita, ad meſſores in loca montana vicina detulit: cum ab hoc onere ſummopere gravabatur ut ſibi ſub illo occumbendum putaverit, nemoque præſto eſſet qui ipſam hoc onere levaſſet, magna contentione etiam per acclivia ad locum deſtinatum properavit, unde denuo fragorem intra cranium editum animadvertit, Ab illo tempore minus urinam detinere valuit: nihilominus officia ſervilia ſolito more præſtitit, ſtrenua alias nec ob patrem duriorem labores fugiens, nec unquam de ullo alio ſymptomate conquerens: Menſes ſemper rite fluxerunt: die 22. Decembr. 1667. nihil mali præſentiens ad templum ita cucurrit ut inde incaluerit: in templo perfrigeratur, mox animadvertit ſe pedi ſiniſtro non poſſe firmiter inſiſtere, unde in genua decubuit, vix inclinato corpore, niſi à vicina ſuſtentata fuiſſet: Totum ſiniſtrum latus motu & ſenſu privabatur; labia torquebantur, ac *maxilla inferior dextrorſum abripiebatur:* primum loquebatur ut intelligi potuerit, paulo poſt vero ægerrime: Aſtantes leipothymiam morbum ratæ, quamvis vividum faciei colorem non amiſerit, ipſam frigida large conſpergunt: Hemiplectica domum deportata per dies 14. deliravit: Conquerebatur de *ſyncipitis dolore* ſæviſſimo, quaſi ſumma vi ſurſum capilli ibidem raperentur continuè: *Oculus* quoque *dexter intenſiſſime doluit*, ac videbatur ipſi ac ſi ex orbita evelleretur: In ſiniſtro latere toto hemiplectico, neque in capite neque alibi, præter motus ablationem, nec vel minimam moleſtiam experiebatur: Primis diebus creberrime & copioſe mingere cogebatur, nunquam tamen lectum perminxit: Cephalalgia diu continue afflixit atque hanc unice cauſabatur; Medicamenta nulla præter aquas quaſdam cephalicas pauperculæ exhibita fuerant: Die 18. Febr. ad ipſam vocabat, ſcilicet poſt octavam ſeptimanam ab inſultu hemiplectico: Tunc temporis carnoſa & bene colorata fuit: Os non amplius diſtorquebatur, loquebatur ſana & expedite, non multum de capitis dolore conquerebatur: brachium ſiniſtrum movere ſua ſponte nequiit, at uno alterové digito incurvo fortius à me compreſſo brachium aliquantulum

attraxerat:

attraxerat. Pedi ſiniſtro aliquandiu inſiſtere, verum antrorſum ipſum promovere nequii: Tum brachium tum pes ſiniſter ſæpe motu quodam convulſivo ſuccutiebantur: Appetit & cætera ſatis bene habuit: menſes quoque ſtato tempore ceu ſanæ huc uſque legitime manarunt: Suaſi tunc temporis decoctum roriſmarini aliarúmque herbarum cephalicarum; purgantia pes vices ſumenda & linimentum nervinum, imperata ſimul congrua victus ratione: His aliquandiu ſed non ſatis ſollicitè continuatis, ſenſim viribus pedi ſiniſtro redeuntibus, ſcipione ſuffulta in publicum prodiit tota æſtate, templum quoque frequentavit; Subinde tamen cephalalgia recruduit, quæ à vini potu exacerbabatur, tota itaque æſtate aquam aut ſerum lactis caprini bibit: Frigida præ calefactis unice appetebat; unde tota æſtate acetariis, fructibus crudis & lacticiniis profuſe veſcebatur. Sæpe toto die nonniſi mane juſculum comedit: Menſe Aug. 1668. mane è lecto ſurrectura ſenſit motum animalem denuo langueſcere, ſimúlque querebatur de *dolore in planta pedis dextri* alias ſani, ob quem nunquam diu poſthæc nudo, & non prius linteaminibus probe involuto pedi inſiſtere audebat, doloris rationem ipſamet effari nequibat: Rediit quoque tum ante, tum poſt novum hunc inſultum *Cephalalgia*, præcipue *dextram capitis partem* occupans, & nunc occiput, nunc Sinciput, nunc tempus, nunc frontem miſere excruciavit; quandoque præ dolore exclamavit abſceſſum intus ſub ſyncipite latere, imo jam exitum parare; unde quoque non rato ut ille ope Chirurgica maturaretur expetiit. Tunc quoque de *vertigine* querebatur, ob quam pronam ſe caſuram verebatur: hujúſque ſedem dextram potius partem dicebat, cum cerebrum præcipue turbari ibidem ſentiret. Incedebat nihilominus ſubinde, ac brachium ſiniſtrum paralyticum tam ponderoſum ajebat ſæpius fieri ut caſum timeret, pondere corpus antrorſum trahente: Hyeme adventante, tum ob frigidorum abuſum, tum ob vitam ſedentariam, tum denique ob medicamentorum neglectum, ſenſim pedes œdematoſi facti fuerunt ac intumuit abdomen. Menſe Janvar. 1669. primum menſes ſubſtiterunt: Subinde catarrhi ad pectus ruebant, reſpirationem difficilem reddebant & tuſſim excitabant, qua aliquoties ſanguinem concretum fabæ magnitudine excrevit, alias ceſſante catarrho libere reſpiravit, commodéque decubuit, humilius certe quam cæteri hydropici: Hydrops in dies incrementa ſumpſit, abdomine prætumido & œdemate etiam lumbos occupante: Doluit ſummopere pes dexter: Die 23. Matt. 1669. ipſam moribundam conveni; præter pedes, abdomen, lumbos, *brachium* quoque *ſiniſtrum admodum intumuerat*: Facies erat Hippocratica, extrema frigida, lingua arida, pulſus ſumme debilis, In pedibus maculæ rubræ apparebant; in dextra tibia gangræna in procinctu erat: delirabat per aliquot dies, ante obitum ad mentem rediit: Semper & ad ultimum uſque halitum accurate vidit & acute audivit: Die 24. Martii 1669. mortua eſt.

XXV. Martii cadavetis apertionem prece & pretio obtinui. Ante apertionem in cadavere obſervavi maculas in tibiis latiores & lividas evaſiſſe: alicubi veſicas amplas ſero turgidas emerſiſſe, quibuſdam in locis ex poris ſerum exſudaſſe, abdomen ſubſidiſſe, ex ore humorem viſcidum ſubflavum copioſe emanaſſe: Cuti capillata decuſſatim inciſa, tum ex vaſis capillaribus ſauciis, tum ex cranio ipſo denudato exſtillavit ſanguis ichoroſus, fluidus, omnibus fibris deſtitutus, nec in grumos concreſcens: Olla ablata, integra dura meninge copioſius ſerum occurrit: Corpore falciformi à criſta galli reſecto ac retrorſum flexo, ſuperficies cerebri ubique ceu gelatina flava tranſparente tegebatur, illáque alias anfractuoſa, plena & lævis conſpiciebatur. Sauciata tenui meninge exſtillavit copioſe ſerum flavum, tenue, admodum fluxile: Cerebri portione ad ventriculum dextrum uſque ablata, protinus ex illo exiliit aqua turbida, dilatato amplius hoc ventriculo occurrit abſceſſus ovi gallinacei magnitudine, peculiari tunica, craſſitie pennæ columbinæ veſtitus, cujus oppoſitum latus verſus tempus dextrum expotrigebatur, Inciſo hoc folliculo, aqua turbida ſubfuſca effluxit, qua evacuata cerebri ſuperficies in fundo & ad latera inæqualis, & quaſi exeſa & exulcerata apparuit: nam deterſo in fundo muco ſubſidente, manifeſte cerebri portiunculæ prominulæ & laceræ videbantur; In folliculo hoc nullibi tamen nec premendo ante inciſionem, nec poſtea reperire potui. In ſiniſtro ventriculo, ut & tertio quoque aquam, ſed pauciorem & limpidam inveni; unde conjeci dextrum duos folliculos recondidiſſe, quorum primus incaute inciſus fuerat: Plexus choroideus utrinque glandulis plurimis, minutiſſimis, albentibus & pellucidis refertus erat: In toto reliquo cerebro nullum vitium animadverti: in baſi quidem ſiniſtra pars mollior primum videbatur; verum poſteaquam ipſam cum dextra contuli, diſcrimen admodum exiguum deprehendi. Cerebellum mollius & flaccidius cerebro fuit. Cerebro & cerebello è Calvaria exemptis, reciſa medulla ſpinali, ex orificio calvariæ amplo plurimum ſeri ſubcruenti effluxit, ſimúlque obſervavi oſtii iſtius ſpatium multo amplius fuiſſe quam ut à medulla impleretur: Vidi medullam hinc inde manantibus quibuſdam fibris alligatam

quidem, ſed nihilominus humoribus deſcenſum concedere: Ex medullæ inciſæ ſuperficie guttulæ ſanguineæ exſudabant, quæ alias firma & nitida erat, ſiniſtra tamen pars dextra minor videbatur. Quicquid ſanguinis intra cranium ſtagnaverat, fluidum manſit nec in grumos concrevit: Imo ventre aperto aqua citrina effluxit, ſed præter expectationem quantitate minor: Ventriculus & inteſtina, tum tenuia tum craſſa, flatibus turgidiſſima erant: craſſa ab excrementis vacua: Hepatis ſuperficies livida, inæqualis, ceu corpus ex plurimis glandulis conglomeratis apparuit, mole vaſtum: Lien non erat naturali major, mollis, lividus, Glandulas meſenterii & Pancreatis admodum duras comperii: videbatur Pancreas eſſe corpus ex multis glandulis conglomeratum; cjus Ductus vacuus erat. Uterus ejúſque teſticuli minores quam alias in hac ætate inveneram: Nullibi ſanguis concrevit: Pectus, quia alio avocabar, nec multum de Pectoris morbis conquerebatur, non aperui.

SCHOLIA.

SEnſit *aliquid intra cranium ruptum fuiſſe*) Onerum graviorum geſtatio in capite Abſceſſibus, ſeu Tumoribus cum folliculo in ventriculo dextro anſam præbuiſſe videtur, nam prima vice aliquid rumpi, altera fragorem ſenſit manifeſte, quæ indicio ſunt ob maximum nixum tenuem meningem intra ventriculum dextrum, à medulla quam obtexerat, jam tum avulſam fuiſſe: Aurium enim inſtrumenta quidpiam paſſa fuiſſe neutiquam credibile eſt, quia ad extremum vitæ acute audivit, neque in reliquo toto cerebro quidpiam viſum fuit, cui fragor & ſenſus ruptionis adſcribi potuiſſet, præterquam in hoc ventriculo: & omnino medullam cerebri tunc temporis afflictam fuiſſe teſtatur urinæ detentio aliquomodo læſa, ob quam urinam non diu in veſica detinere valuit, debilitato ſphinctere, quamvis nondum lectum perminxerit.

Totum ſiniſtrum latus motu & ſenſu privabatur) Hemiplegia ſeptimum circiter menſem poſt perceptam ruptionem & fragorem ſub onere graviſſimo, evenit, quem Tumoribus dextri ventriculi primario tribuere nequeo, quamvis alter qui integer permanſit, ovum gallinaceum ſuperarit: alter, quem imprudenter ſauciavi, non multo minor fuerit, ut ex aquæ turbidæ affluentis copia divinare potui, quamvis etiam in fundo & ad latera corpora ſtriata, & portio corporis calloſi, exulcerata, inæqualia & quaſi lacera apparuerint; nam à xxii. Decemb. 1667. ad xxiii. Martii 1669. nullum inſultum hemiplecticum primo ſimilem experta eſt, licet proculdubio in tanto temporis intervallo tumorum moles augmenta ſumpſiſſet, & ſuperficies medulloſa à liquore acri in ventriculo hoc amplius eroſa fuerit: Imo Tumoribus, ut pote folliculo incluſis, integris permanentibus, potiſſimum naturæ beneficio & uſu aquarum cephalicarum primum pedi ſiniſtro inſiſtere, preſſis digitis movere brachium, labia rite conformare, & verba ad intelligentiam comparata effari potuit. Adhibitis poſtea medicamentis efficacioribus, ſcipione ſuffulta obambulare, in publicum prodire & templum frequentare, aliáſque actiones animales poſtliminio reparatas edere valuit: Perſtitit quidem brachii ſiniſtri impotentia ad motum, integro ſenſu, à primo inſultu ad vitæ extremum, non tam ob tumores, quam ob labem aliquam particularem nervorum axillarium, qui graciliores & teneriores ſunt nervis ex oſſe ſacro ad femora & pedes deſcendentibus; nam auctis tumoribus, impotentia brachii poſt ſumpta medicamenta minor erat quam in primis poſt inſultum diebus. Nec Hemiplegiam iſtam ſero intra cranium & duram meningem, aut illi qui intra meninges, & in ſiniſtro & tertio ventriculo ſtagnaverat, aut illi quod ſubflavum copioſè ſub pia matre collectum tranſparuerat, nam in utroque latere pari copia, forte ob hydropem, redundavit, neque quicquam apoplectici paſſa eſt, nec apoplexia mortua eſt: quemadmodum quoque Vietor, *de quo ſupra*, à magna ſeri intra craniũ colluvie ab inſultibus apoplecticis, poſt pareſin ſuperatam, aliquot annis ad fatalem diem immunis fuit: Non equidem nego tumores iſtos ventriculi dextri ad Hemiplegiam ſiniſtri lateris ſymbolum ſuum contuliſſe, nam ipſemet cum plurimis aliis obſervavi uno latere affecto, oppoſitum paralyſi correptum fuiſſe: verum ſociam, & forſan primariam cauſam Hemiplegiæ, ſerum extitiſſe arbitror: accidit enim poſtquam curſu contentiore ſanguis incaluit, & in templo ſubito per habitum corporis perfriguit, ſerúmque in maſſa ſanguinea deſpumatum aut ſegregatum, cum impetu ad interiora etiam capitis ruit, atque ſe porulis cerebri in dextro latere inſinuavit, una porulos jam ante à tumoribus compreſſos facilius obſtruxit, ipſi itumque meatus occluſit, atque hemiplegiam effecit: forte etiam ſanguinis attenuati portiunculas ſecum ad profundiora traxit, delicavit enim xiv. diebus poſt inſultum: ſero námque extra medullarem cerebri ſubſtantiam & medullam ſpinalem fluctuanti, aut tumoribus ſolis Hemiplegiam adſcribi non poſſe jam dictum eſt: Serum vero poſt antiperiſtaſin & inſultum iſtum ſegregatum fuiſſe, crebra & copioſa mictio primis diebus ſufficienter probat, & profundius cerebrum ſubiiſſe evincit curatio, quæ peragebatur ſerum diſcutientibus, abſorbentibus & evacuantibus: Medulla cerebri in ſiniſtra baſis parte mollior, quin dextræ plane non diſſimilis, neque locum affectum neque cauſam proximam demonſtrat: Neque multum ad hujus rei demonſtrationem confert medulla ſpinalis ſiniſtra minor dextra, ſi enim præternaturale quidpiam fuiſſet, æque pes ac brachium ad motum impotens permanſiſſet.

Conquerebatur de Syncipitis dolore, &c.) Cujus cauſa partim tumores, intra dextrum ventriculum, partim lympha ſeu ſerum meninges diſtendens.

Brachium & pes motu convulſivo ſuccutiebantur] Succuſſio brachii & pedis ſiniſtri menſe Febr. à me adhuc animadverſa, erat vere motus convulſivus, nam inopinato & præter voluntatem artus iſti agitabantur: Quamvis in Hemiplegiæ principio artus ſiniſtri lateris elanguerint, atque aliquandiu paralytici perſtiterint, non tamen ita omnis ſenſus & motus nervis huic lateri dicatis perierat, quin ad moleſtiam quandam excutiendam adhuc inſurgere valuerint, prout omnino oculis patuit, & à me in aliis etiam fortiſſima Apoplexia decubuis non raro obſervatum fuit: Quoniam autem uno momento ſimul artus iſti ſuccutiebantur, neceſſe eſt moleſtiam hanc in medullæ ſpinalis parte quadam extitiſſe, ubi nervi brachii & pedis adhuc uniti erant, nam intra cerebrum concluſam fuiſſe neutiquam credibile eſt, cum ſenſibus integris

fiebat

fiebat: moleſtiam hanc non arbitror irritationem quandam dici poſſe, nam ſuccuſſio brevi tempore durabat, & poſtquam cerebrum, cerebellum ac ſpinalis medulla ſero largiſſime etiam acrius perfundebantur, non amplius eveniebat; potius cum Exc. D. Willis exploſionem hic admitterem, nam omnino ſpatiula ſunt inter medullare nervorum ſubſtantiam & mẽbranam illam ambientem, quæ manifeſte in funiculis, in quibus plures nervuli colligantur, dextra manu inveniuntur: atque hæc ſuccuſſio tunc ſolum Ægram afflixit, cum adhuc humoribus nitroſulphureis abundavit: poſtquam vero illos victu refrigerante quaſi ſuffocavit, penitus ceſſavit.

Querebatur de dolore in planta pedis dextri) Dolor plantæ pedis dextri, alias ſani, ob quem nudo, & non prius linteis probe obvoluto inſiſtere non auſa eſt, quemq; verbis exprimere nequiit, non videtur à ſero inter cutim & muſculos, aut intra muſculorum interſtitia fluctuante, quod in œdemate frequenter ſine dolore fieri ſolet, ſed ab humore intra membranas valde nerveas, ſeu nervos in membranas expanſos, in planta pedis coercito originem duxiſſe, atque propterea affinitatem aliquam cum arthritico habuiſſe: An vero huc ex fiſtula ſacra derivatus, anne vero ex arteriarum capillamentis effuſus fuerit, incertum eſt, nullum enim in partibus intermediis, ab oſſe ſacro ad pedis plantam dolorem paſſa eſt.

Brachium ſiniſtrum admodum intumuerat) Brachium ſiniſtrum intumuit, ſive ob lympham ad venam axillarem refluam in motu impeditam & ſtagnantem, ſive ob ſerum fiſtulæ ſacræ incluſum huc vergens: Alias hemiplecticos novi, quibus brachium paralyticum permanens prorſus contabuerat, quod ob ſuccum nervoſum denegatum fieri credebatur.

Mortua eſt, &c.) Non mortua eſt apoplexia, nam ad extremum uſque pes dexter ſummopere doluit, accurate audivit & acute vidit, ſed ſenſim cordis motus ſubſtitit, quoniam ſanguis ob pedis dextri gangrænam corrumpebatur, ſpiritibus orbabatur nec inſtaurabatur, unde paulo ante obitum delirabat, facies Hippocratica, extrema frigida & pulſus ſumme debilis aderant: Poſt obitum ſanguis ubique ichoroſus nec grumeſcens ex vaſis ſanguiferis ſauciis emanavit; Quomodo vero partis alicujus Gangræna aut Sphacelus, Item cancer & ulcus cum oſſis carie totam maſſam ſanguineam corrumpere, eandem labem alii parti imprimere, aut ipſam mortem imprimere poſſit, peculiarem diſſertationem poſtulat. *J. Jacobus Wepferus Exercit. de Apoplexia, hiſtor. xiv.*

Maxilla inferior dextrorſum abripiebatur) Cur ut plurimum materie morbifica in corpus Striatum prolapſa, oculi, nec non oris & faciei muſculi adhuc motus ſuos retineant, proinde ut nonnulli circa initium ſpinalis medullæ, infra nervos omnes à medulla oblongata oriundos, obſtructionis locum ſtatuant? Dico rem iſtam ita habere, quia nervi prædictis muſculis (quorum ſcil. motus per inſtinctus naturales cientur) deſtinati, & à quinto & ſexto pari profecti, non ſecus ac nervi præcordiis & viſceribus inſervientes, ſpirituum animalium influentias potiſſimum à cerebello derivant, cujus regimen, affecto licet corpore ſtriato, ſæpe illæſum perſtat: *Willis cap. de Paralyſi.*

Observatio V.

§. *Paralyſis ab excremento cerebri aqueo in ſpinam decumbente excitatur eo quod Dorſalis medulla inde Intumeſcat, non ab obſtructione Nervorum.*

A Pituita, ſeu excremento cerebri aqueo, ſeroſo, frigido, humido, cerebrum irrigante; vel Nervorum omnium principium premente, uti Apoplexiam, quæ totius corporis eſt Reſolutio, generari, ſic ſi hoc in nervis accidat Paralyſim fieri cenſemus: Talis enim humor à cerebro in Apoplexia, quam prius procrearat, excuſſus, vel ſine ea defluens, non per Dorſalis medullæ aut nervorum ſubſtantiam, ſed vel per cavitatem Dorſi vertebrarum, dorſalem medullam continentem deſcendens, illicque vel circa principium aut progreſſum illius ſubſiſtens; vel ulterius per ductus, quos nervorum paria à dorſali medulla progreſſa, citra omnem connexum undique in corpore permeant, delabens, aut etiam à capite nervorum conjugationum ſimiles ductus ſequens, alicubíque circa nervos hærens, quocunque loco, ſive hoc circa dorſalem medullam, ſive nervorum paria aut conjugationes accidat, ea comprimendo, vel irrigando, uti ſi hoc in cerebro fiat, Apoplexiam, ſic ſi hoc in jam dictis locis accidat, Paralyſin plurium, pauciorúmve partium, prout generalis particularíſve nervus afficitur, procreat, cum ſi copioſus humor eo affluat, anguſtis, illis in locis pondere ſuo *nervos comprimendo ſpiritus animali viam intercipere poſſit:* eóque diutius ſi craſſior & mucoſus longiore mora detentus evadat: Præcipue vero quod humiditate ſua nervorum ſubſtantiam continuo irrigans & adimplens refrigeranſque, eo in loco propriam ipſorum temperiem deſtruat, & quo minus ſpiritu animali impleri eóque perfrui poſſint, impediat: unde & propter inutilem hanc interpoſitam nervi affecti portionem, reliquo qui ad partes deducitur nervi ductu ad functionem edendam ſimul inepto facto, reſolutionem perfectam, ſi magna ſit læſio, partium quibus hi communicantur ſequi neceſſe eſt, eámque eo diuturniorem & pertinaciorem quo major Nervi offenſa exiſtit: *Quam veram Paralyſeos pituitoſa cauſam eſſe, intumeſcente ex aqueo humore dorſali medulla, Sectione deprehendimus:* Ut non opus ſit obſtructionem quandam in *nervis*, hic, *qui ſolidi ſunt*, aut *ex filamentis conſiſti*, nec cavitatem ullam, quæ humorem illum craſſum, uti quidam ſcribunt, admittere poſſit, excogitare: vel ſi nervorum hanc humectationem quidem concedant, id tamen hac ratione, quod nervi longiores laxioréſque facti, ad motum edendum inepti fiant, cum Nervi partem minime attrahant, fieri aſſerere. *Platerus Pract. lib. 1. cap. 2. part. 2.*

SCHOLIA.

N*Ervi qui ſolidi ſunt*) Nervorum ductus non, uti Arteriæ & venæ, perforati ſunt, nam illorum cõpages non modo ſtylo cuivis impervia eſt, ſed & microſcopii applicatio cavitatem nullam his adeſſe confirmat. Quod ad tubulos olfactarios attinet, iſti ita conditi videntur, non pro ſpirituum animalium commeatu, verum ut ſeroſitates quædam hac via elabantur. Ipſe autem ſpiritus in lateribus, ac minime in cavitate utriuſque tubuli feruntur, Cæteri autem Nervi ſubſtantia compacta & plane firma conſtant, ut humor ſubtilis, qui ſpirituum vehiculum eſt, illorũ compages, non ſecus ac ſpiritus vini extenſas fidium chordas tantummodo ſenſim perreptando, trajiciat: Hinc arguere licet, quod ſi quidem ſpiritus animales pro expanſione ſua nullam intra Nervos cavitatem manifeſtam requirunt, neque tali iiſdem opus eſſe intra cerebri compagem: quin ventriculos, ita vulgo dictos, in aliud quam hoc munus deputare oportear. *Willis Anatomes cerebri cap.* xix.

Ex filamentis conſiti) Nervi ipſi (prout microſcopii ope detegere licebit) per totum poris & meatibus, quaſi totidem alveolis denſiſſime excavatis, & invicem contiguis inſtruuntur; ita & *σπογγώδης* eorum ſubſtantia, inſtar cannæ Indicæ, ubique poroſa ac pervia eſt. *Idem ibidem.*

Nervos comprimendo ſpiritui animali viam intercipere:) Præter Spiritus animales intra Nervos conceptos, Liquorem quendam *Idem* l. c. ſtatuit: Intra hæc ſpatiola, *ait*, Spiritus animales, ſive corpuſcula valde ſubtilia, & ex natura ſua ſemper in motum prompta, blande ſcaturiunt, quibus tum pro *vehiculo*, tum etiam pro *retinaculo, latex aquoſus*, & ipſe partium ſubtilium valde, adjungitur, Humor iſte fluiditate ſua ſpiritus per totum ſyſtema nervoſum diffundit; item viſcoſitate ſua eoſdem, ne protinus diſſipentur, velut in ſyſtaſi quadam ac ſerie continuata requirit: Videtur enim quod ſine tali humore ſpiritus intra nervoſum genus conſiſtere nequeunt, quin tenues evaneſcant in auras.

APPENDIX.

Nervi, quantumvis ſero immerſi, Paralyſin non incurrunt niſi ab eo premantur, aut corrodantur, &c.

IN dicti Spoerlin (*Vide Obſerv.* 1.) aperto capite, colluvies ſeri ingens inter meninges & in ipſis cerebri ventriculis reperta, vix non quemlibet perſuaſiſſet quin graviores noxas actionibus animalibus, imo ipſam apoplexiam attuliſſet, niſi diligenti obſervatione contrarium animadverſum fuiſſet, nam ad ultimas uſque horas omnibus ſenſibus valuit, ſanè loquutus eſt, manuum & pedum digitos ipſóſque artus aliquantulum movit: atque manifeſte docuit nervos medias intra undas natantes nunquam ita emolliti, aut ſtructuram ipſorum eouſque deſtrui, quin ſpiritus integre conſervent, liberumque tranſitum concedant, niſi premantur, aut à circumfluo humore corrodantur & ſphacelo enecentur. Idem antidhac in hydropicis annotaveram: plures patiebantur ventris tormina, imprimis poſt propinata purgantia, mediocriter appetebant, ſitiebant, ac quandoque ſæviſſimos dolores tolerabant, inprimis ſi funeſto pleriſque eryſipelate rubebant, quamvis in abdomine nervi & plexus nervoſi non ſolum ſero copioſo inundati fuerint, ſed etiam illos ipſos aqua tenui membrana coercita, veluti gelatina incruſtatit, ut ſectione inveni: In pedibus vero, à planta ad coxam ipſóſque lumbos, œdematoſis, viderim cutim, pinguedinem, membranas, imo ipſos muſculos inſtar ſpongiæ aqua turgidiſſimæ maduiſſe, quæ largiſſime vulnere facto exſtillavit: Imo ne lethargum quidem peperit, licet ob pulmonum ulcus febricitatit dictus *Spoerlin*, & cerebrum aquæ immerſum fuerit, quod forte propterea factum, quia cerebri ventriculos & corticem infra anfractus veſtiens, tenuis meninx ab omni aquæ irruptione medullarem ſubſtantiam immunem præſtitit: Nullos inſultus Epilepticos, aut alios motus convulſivos ſerum cranio incluſum peperit, quod vellicando alias efficere valet, quia proculdubio multa lympha dilutum, minúſque acre, ſalinis aculeis in percolatione non tranſeuntibus, fuit quam illud quod ulceris, dyſepuloti & depaſcentis (quo laboravit) cauſa fuerat: Forſan etiam meninges longa aſſuetudine, veluti callo obducto, aquam facilius tolerarunt. *I. Iac. Wepferus Diſſert. de Apoplexia p.* 370. *& ſequ.*

OBSERVATIO VI.

Paralyſis colicos dolores ſequuta, à Sero cerebrum & ſpinalem medullam inundante ortum ducens.

IN Germania, & præcipuè in Franconia ac in Norinbergico tractu frequentiſſimum hoc malvm eſt. Quo verò modo & quibus de cauſis hæc contingat, ex ſubſequenti hiſtoria intelliges: Secui *juvenem mulierem*, quæ primo ex epatis & veſicæ bilis obſtructione in Tertianam notham, deinde in *colicam paſſionem incidit, paulo poſt Paralytica reddita* integrum annum vixit: quæ tamen uſu thermarum aliqua ex parte ſublevata, ad extremum delirio ac Epilepſia correpta occubuit: Paralyſis à principio occupavit brachiorum ſuperiores

riores partes, ſenſim ad extremitates manuum, ultimo ad crura deſcendit: *ægra atrophia contabeſcebat*, de ventriculi ardore, Siti, appetitus edendi proſtratione, alvi difficultate, & dolore Ilii ſiniſtri tenſivo graviqúe (ſentire enim ſeſe inquiebat in illo loco pondus aliquod grave, tanquam plumbi maſſam) conquerebatur.

Hanc mulierem aperui, & reperi jecur pro corporis ratione nimis magnum obſtructionéque minimè vacans: Veſicam bilis bile craſſa ac nigra turgidam: Ventriculum humore plenum viridi, atque extenſum: Ulterius deſcendens, inveni Colon male atque p. n. conformatum, Si quidem ubi ſacculus, ſive monoculus ſitus eſt, & ubi colon ventriculo annexum eſt, colon fuit valde laxum, flatibuſque expanſum; reliquis in locis, ad craſſum inteſtinum uſque anguſtum, fæcibus craſſis duriſque in globulos concretis infarctum: Eodem modo conformatum vidi Colon in multis fœminis: Reliqua viſcera, tam naturalia quàm ſpiritualia, erant illæſa ac integra. Ex cerebri ſubſtantia inter diſſecandum effluxit aqua tenuis & colore ſubricundo, quod venarum arteriarúmque inciſioni adſcribendum eſt: nam aqua, qua omnes ventriculi ſcatebant, fuit tum tenuiſſima, tum limpidiſſima ac pura, nihil vero pituitæ in ventriculis cerebri vidi: Totum ſpatium, quod in ſacra fiſtula, inter tenuem ac duram membranam eſt, & ubi nervorum funiculi nervos conſtricturi à ſpinali medulla recedunt, ſimili aqua plenum extitit. *V. Coiter lib. obſervat. Anatom. & Chirurg.*

SCHOLIA.

EX hac hiſtoria & ſymptomatibus quæ præcucurrerunt, conjicio malorum ſcaturiginem ab epatis & cyſtis obſtructione prodiiſſe, indeque febrem conſequutam: Poſtquam vero bilis non expurgabatur per convenientes vias, ſcil. inteſtina, nec eorum expultricem ſtimulavit, hinc debilia ſtupidáque reddita, multa ſuperflua, quæ in flatum ſoluta colicum dolorem excitarunt pertinaciſſimum, collegere. Hi flatus cùm liberum exitum, ob coli in quibuſdam locis anguſtiam habere nequierint, in laxa parte, ut pote paulo ſupra inguen ſiniſtrum collecti, huic parti viciniſque locis, quibus colon beneficio ligamentorum ſiniſtrè alligatur, magni ponderis & tenſionis ſenſum excitavit, in aliis locis non æque; nam non ita laxa erant. In his affectibus bilem tenuiorem regurgitare in ventriculum, tum quotidiana experientia docet, tum Galen. ad Aphoriſm. 50. 6. In hujus fœminæ ventriculo humor contentus undequaque erat viridis & ſatis tenuis; unde non mirum ſi ventriculi actiones diſturbatæ fuerint, ac ægra omnem cibum nauſearit, ſitimque ardorémque ingentem cum morſione perceperit: Ad *Paralyſin* capitiſque alios affectus quod attinet, notiſſimum eſt nullas partes conſenſionis vim majorem atque cerebrum & ventriculi orificium invicem obtinere: quare in hoc caſu cerebrum per ventriculi conſortium affectum eſſe minime dubitandum exiſtimo: multò minus plurimos vapores ad caput elatos, atque in tenuem illam humiditatem, quæ forſan acrimonia non caruit, converſos, atque totum cerebrum irrigaſſe: à cerebro undequaque hanc humiditatem per ſacram fiſtulam ad nervorum originem defluxiſſe: ad extremum facta humoris aquoſi ebullitione, auctáque acredine, ſequutum delirium ac Epilepſiam opinor. Hæc ita ſeſe habere omnes quos ſimilibus affectibus correptos, & tandem ſimili modo interemptos vidi (vidi autem plurimos) manifeſtè atteſtantur, præcucurrerunt hæc majori ex parte, 1°. febris tertiana notha; faciei color ſubflavus, Ictericis non admodum diſſimilis, vel color pallidus, nonnunquam pallor; interim faciei tumor, appetitus edendi dejectio: totius corporis emaciatio & languor: plerique incurrunt in colicas paſſiones difficillimas, colica ceſſante ſubſequitur paralyſis 1°. brachiorum, 2°. manuum, ultimo crurum: paralyſin comitatur nonnunquam delirium, interim lethargus, interim apoplexia, interim epilepſia & mors ipſa: Fœminæ non rectè purgantur, habéntque menſium purgationes pravas atque inordinatas. Juvenes multi ab hac paralyſi liberantur uſu convenientium remediorum, abſtinentia vini venereiſque & iræ: Senio confecti vix evadunt. *Idem ibidem.*

In Colicam paſſionem incidit, paulo poſt Paralytica) Plurimi in ea ſunt ſententia eam ipſam materiam quæ doloris Colici cauſa eſt, ab inteſtinis ad membra exteriora non tranſmitti, ſed aliam materiam aliunde ad membra exteriora fluere; ita G. *Hofmannus* in conſiliis *Scholzii* conſ. 173. aſſerit. *Tum demum hanc Paralyſin fieri, ubi jam maxima pars materiæ pituitoſæ in inteſtina effuſa per alvum excreta, ac per paroxymos abſumpta eſt, ut jam quodammodo miteſcere & rarius invadere Colica videatur, tum enim reliquos humores pituitoſos, & præſertim eos qui ſunt in capite, ob dolores, mœdiam, vigilias, calidorum & incidentium medicamentorum uſu attenuatos, relicta priore conſueta via ad propiorem declinare, ac ita ſecundum nervos ad muſculos, & ſic ad manus & pedes contendere, unde artus laxentur: Atque hinc non in omni colica reſolvi artus, ſed tantum in ea quæ magna ex parte pendet ex delapſu pituitoſi humoris ex capite per venas, in inteſtina.* *Paulus Ægineta* lib. 3. cap. 4. meminit Epilepſiæ & Pareſis quæ fiat critica quadam ex profundo tranſpoſitione, eo modo quo abſceſſus fieri ſolent, vel morborum permutationes, per vias quas ſibi parat natura, cum corpus undique transfluxile ſit: *Ad. Spigelius* Anat. l. 6. c. 4. ſtatuit ex colo per meſaraicas humorem morbificum in tenuiſſima earum ora ſe inſinuantem, in aortæ truncum regreſſum ad lumbares pervenire; has turgeſcentes vicinos comprimere nervos, unde crurum oriatur paralyſis, Eandem ob cauſam ſuccedere nonnunquam Colicæ Epilepſiam cenſet; ſi humores vitioſi in lumbares arterias influxi ad ſpinalis medullæ latera uſque ad cerebrum aſcendant. *Rolfinkius* Diſſert. Anat l. 6. c 59. mutatione hanc doloris colici in [illegible] per [illegible], ejuſque ſpeciem quæ à bonis ad prava vocatur fieri cenſet, non quod materia colicos dolores inducens ab inteſtinis convertatur ad ſpinalem medullam, locum nobiliorem, relicto priori foco, ſed quod nova affluens materia non amplius petat inteſtinum aut ejus viciniam, ſed eam prætternaviget & ſpinalem medullam petat. *Sennertus Pract.* lib. 3. ſect. 2. c. 4. ait novam viam per quam materia ad ſpinalem medullam deferri, & Pareſin efficere poſſit, à recentioribus Anatomicis demonſtratam eſſe, nimirum, Ramum quendam

ab Aorta, non longe à meſenterico ex porrectum, ſerpentem in ſpinam ejuſque vertebras: Dumum oſtendit ad motum cerebrum non ſufficere, ſed nervos & muſculos etiam requiri, quorum integritatem violatam motus deprevatio conſequatur illæſo cerebro. Revera experientia teſtatur in hac Pareſi fere principium nervorum non lædi, & caput ab omni dolore alióque affectu eſſe vacuum, quod certe accidere non poſſet ſi eadem materia quæ colon afficit caput etiamnum obſideret: Adde his ejuſmodi Pareſin vera citius curabilem eſſe, quod caput & nervorum origo extra culpam ſint: in altera muſculoſæ ac nervoſæ ſolummodo partes afficiantur. *Laurentius* Anat. l. 4. c. 10. qu. 8. Metaſtaſin à nervis in venas & inteſtina, & à venis in nervos facile fieri poſſe aſſerit, nixus Hippoc. authoritate, *Convulſio*, ait, in Coacis præl. *febris finem affert*, &c. & 2. aph. 26. *Convulſioni febrem advenire*, &c. Inde infert, cum materia febrilis in vaſis ſedem habeat, Convulſio nervorum affectus ſit neceſſe eſt, ſi febrem convulſio ſedat, materiam è venis in genus nervorum transferri, Et è contra, cum febris convulſionem ſedat: *Tulpius* lib. 3. Obſerv. cap. 22, Colicum dolorem Convulſionis ſpeciem cenſet, *Raro contrahuntur*, inquit, *homini abdominis nervi, attamen frequentius quam animadvertant Medici nonnulli, confiſi neſcio qua imprudentia quemcumque ventris dolorem, vel fieri à bile acri, vel ob ſpiritum intendentem inteſtinum Colon: Verum inæqualis ventris diſtenſio & adſtrictio, rigidorum muſculorum contractio, arguunt ſatis perſpicue nervos magis quam inteſtina pati: Alias non contraheretur venter tam inæqualiter, neque latera apparerent tam obliqua; vel muſculi recti adeo recta introrſum incurvati, uti* luce clarius videre eſt in hac, *de qua loquimur, Convulſione*: Ita etiam opinatur Excell. *Wepferus* in Ephemer. Germanicis anni 1671. *Carolus* quoque *Piſo* ſect. 4. cap. 2. de morbis à Sero, Colicum dolorem ſequi divulſionem ſeu convulſionem quandam inteſtinorum, ſecundum eorum longitudinem ſtatuit; Noviſſime *Exi. Fr. Ign. Thiermair* conſ. lib. 2. c. 4. Colicum dolorem aliquando Nervorum affectum probabiliter eſſe cenſet, *Quod ſi igitur*, inquit, *nervorum affectus ſit aliquando colicus dolor, atque porro nervi tum abdominis tum inteſtinorum craſſorum aliqui, tum pedum & manuum, ſurculi ſint ex eadem ſtirpe (ſpina medulla) pronati, quin obſtat quin materia peccans, qualis iſt partim humor tenuis, ichoroſus, vaporoſus, ac forſan particulari pravitate nervis inimicus, ab inteſtini coli, & abdominis dolentibus membranis nerviſque, in nervoſas tum pedum tum manuum partes, eo quo dictum iſt modo, continuo propellatur, atque ibiſi, ſed imperfecta, ad extremos corporis artus ab interioribus evacuetur. Dixi*, qualis eſt partium humor tenuis, ichoroſus, &c. *Etſi enim nullo modo negem adeſſe in colicis plerumque humorem pituitoſum crudum, inteſtinorum tunicis inhærentem, tamen nemo facile dixerit abeſſe humorem tenuem, bilioſum, ichoroſum, acrem ſimul mixtum: iſte enim eſt qui humoris cruditatem in colo deliteſcentem, fermentando, flatus doloréſque exinde ſuſcitat, iſte oris ſiccitatem & ſitim creat: iſte tempore paroxyſmi colicus & ebullitionis, urinam multo ſulphure tingit. Iſte demum qua tenuis eſt & vaporoſus, faciliime ad artus per ſacram dorſi fiſtulam propulſus penetrat: Hinc Pareſis, de qua loquimur, non eſt ſemper & neceſſario nervorum obſtructio vel mollificatio, ut in Paralyſi vera plerumque contingit, ſed ſubinde aliqua alia particularis artuum enervatio, pendens ab humore vel vapore, nervorum robore peculiariter infeſto.*

Ægra atrophia contabeſcebat) Atrophiæ in Paralyticis cauſam ad interceptam ſanguinis circulationem refert *Rolfinkius* Epitomes cogn. & curandi, &c. lib. 1. p. 1, cap. 10, & Diſſertat. Anat. l. 4. c. 19. Nervi & ſpinalis medulla κατ᾽ [illegible]: Venæ & Arteriæ κατ᾽ συμπάθειαν afficiuntur, circulatione officium haud faciente: hinc pulſus tardus, rarus, debilis, frequens, membri frigiditas & tabes: Id ex Harvejanis principiis optime declarare licet: motum ſanguinis per arterias è corde facilitat calor & attractio carnium: motum ex venis capillaribus, & regreſſionem in ramos majores, motus membrorum & compreſſio muſculorum qui circũſtant vaſa circulatoria: cum hæc, motus nempe & compreſſio, deſint, deeſt enim contractio & extenſio in membris paralyticis, non eſt mirum ſi circulatio ſanguinis non ritè peragatur: hinc ſanguis, novis non refectus & illuſtratus ſpiritibus, torpidus relictus, ſilget, pulſúſque tardus apparet cum tabe: *Gliſſon Anat. Epatis* c. 45. à Nervorum obſtructione fieri cenſet, & inopia ſucci eorum nutritii, In Paralyſi, *ait*, partes reſolutæ ob fibrarum laxitatem, facilemque ſanguinis affluxum initio ſubhumidæ apparent: Conſtat tamen id à genuino partium nutritarum incremento minime fieri: quippe eædem poſtea, etſi ſanguis uſque copioſe allabatur, paulatim marceſcunt, ut jam præter oſſa & pellem vix quicquam ſuperſit: Argumento haud obſcuro vaſa, per quæ nutriuntur, obſtructa eſſe, Nervos ſcilicet; quippe venæ & arteriæ morbi hujus immunes ſunt, nervique ſoli officio ſuo male funguntur.

Poſt Paralyſin reddita) Quomodo ex uno affectu alius fieri poteſt, præcipue poſt colicam, cum nulla ibi ſit affinitas: *Eraſtus* lib. 4. diſp. contra *Parac.* inquit, Cum materia quæ ex colica Paralyſim facit ſit duplex, aut calida & tenuis, aut frigida & craſſa, de priori non eſt inſignis dubitatio quomodo hoc fieri poſſit, Et revera Paulus novit hujus Paralyſis cauſam nullam aliam quam humorem bilioſum, Et ego quoque, qui ſemel vidi ex colica paralyſin factam eſſe ex humore bilioſo certe ſcio, in Epiſcopo quodam paralytico in utroque brachio. Sub cura fuit *Capivacij* & mea, & factus ſanus ex oleorum refrigerantium & fructuum uſu: Sed quando fit ex humore pituitoſo, certè res eſt difficilior; Quod autem fiat, docet *Eraſtus* l. c. ubi inquit frequentem eſſe in tractu Franconiæ hanc permutationem: Modi quibus materia ex inteſtinis deferatur in nervos multi ſunt, 1. Ut ex inteſtinis feratur in meſaraicas, inde in jecur, hinc in venas totius, per has in ambitum, inde in muſculos & nervos, quem tamen modum improbat *Eraſtus*, inquit enim difficile eſſe materiam pituitoſam & craſſam, quæ poſſit excerni per ampliſſimos ductus in ventriculum & inteſtinum, ferri in ejuſmodi longas vias: Sed etſi difficile, non tamen alienum, Omnium enim una confluxio; Quod mirabilius, in peripneumonia poſſe fieri abſceſſum in articulos crurum: Omnis enim, dicis, locus eſt amplior. Si pareat alvus, potius excerneretur, ſed alvus ſupprimitur, unde natura alio defert. 2. Ut materia recipiatur in tunicas inteſtinorum, ex his in peritonæum, ex hoc in vertebras, ſive poſt aſcendat in nucham, ſive ibi paralyſin efficiat. 3. Ut hujuſmodi materia, cum non poteſt tranſmitti, convertatur in vapores aqueos, repleat cerebrum, vertatur in aquam & fiat paralyſis, quod teſtatur quidam ex ipſa αὐτοψία (*Coiter in allato exemplo*) 4. Quando Colica fit ex humore deſcendente à cerebro in inteſtina, tunc enim poteſt permutari à loco ad locum: quod mittebat natura ad inteſtina, mittit jam ad nervos: 5 Quando humor continetur in venis, dum trãſmittitur ad inteſtina, facit colicam, dum ad nervos, paralyſim. Hi duo ultimi modi mihi non probantur, nam hoc non eſt fieri ex colica paralyſin: loquimur de illa quæ fit præſentibus doloribus colicis ceſſantibus. *H. Saxonia Panthei lib. 1. cap. x.*

Præcipu

Præcipuè in Franconia.) Vt & Moravia, Auſtria aliiſque quibuſdam locis, ubi vina fortia, ſulphurea & tartarea in uſu ſunt, quod in ſolo terra calcaria, vel lapide calcario, vel ſimili materia minerali abundante creſcant: De hac Pareſi poſt colicam ſic diſſerit, *I. Iac. Wepferus* in miſcell. curioſis anni 1671. Obſervat. 39. Ægri *ait*, colica biliosâ affecti, ſubſequente nonnunquam Pareſi, mihi plurimum negotii ab aliquot annis faceſſerunt: Noſtrates enim plerumque vinum rubrum bene maturum ſpirituoſúmque bibunt; Si qui forte in agro Schaffuſiano colica excruciantur, nullus tamen quod ſciam Pareticus fit, nec id à centum annis factum fuiſſe unquam ex annalibus Medicis colligere potui: Rari etiam apud nos Scaphuſanos ſunt podagrici & calculoſi, nec convulſivi motus frequentes ſunt: potiſſimum id vino rubello ſalubri hactenus adſcripſi: E contra ubi vina alba bibuntur, quæ ut conſerventur imbuenda ſunt ſulphure, nec aperto vaſe, ut rubella deferveſcunt, ſed in doliis, oſculo vix palmæ amplitudine patulo, unde ſulphur vini narcoticum exhalare nequit, ac cum vino permixtum permanet, colica hæc frequentiſſima eſt, ſcilicet in Alſatia ad Lacum Acromium, in Ducatu Wirtenbergico, &c. Frequentiores quoque obſervantur Podagrici & Nephritici, plures quoque utriuſque ſexus, maximè ſequioris, convulſionibus exagitatos vidi: Non ita pridem aliqui Monachi Dominicani potu vini Alſatici colica affecti, ſupervenientibus convulſionibus enecti fuerunt, quibus ob negotia adeſſe nequiveram, Vinum nimium ſulphure imbutum aiebant: Ego id ſulphurata tænia, quam dulcem vocant, & ſemin. aniſi, coriand. cinnamomi, Biſmutho, aliiſque conſpergitur, præſtitum ſuſpicabar: Biſmuthum *Th. Jordanus* in peſtis phænomenis, jam olim damnavit, hujúſque morbi patarium in Moravia exiſtimavit, Quid enim plumbum in pollinem redactum atque intra corpus admixtum valeat, ex *Fernelio & Palmario* conſtat: Inſuper Monaſterium nobis vicinum eſt, ubi Patres vinum auſterum bibunt, vix ullus inter eos eſt qui hanc peſtem effugiat: Superſtitioſe maleficio cuidam occultato morbum, ſignis ſuis notiſſimũ adſcribunt: Colicam hanc ab aliquot annis jam credidi orirl nullo modo ab obſtructione quadam, ſed conſtrictione & convulſione quadam fibrarum inteſtinorum, ob quam ſtrictiſſime alicubi occluduntur, ac flatibus aſcenſum ac deſcenſum denegant, unde ſævities dolorum: Hujus conſtrictionis cauſam exiſtimo humorem tenuem, acrem, nervorum ductum ſequentem, ac in plexu aliquo nervoſo meſenterii ſtagnantem, unde his lumbi impenſe dolent, & abdomen inſtar carinæ quaſi excavatur umbilicúſque introrſum trahitur: Humor ob doloris ſævitiem & vigilias continuas accumulatus, Pareſin gignere videtur: quamvis obſervarim brachiorum Pareſin aliquando colicam præceſſiſſe, ſcilicet humore circa cervicem hæſitante & nervos, antequam plexus nervoſos meſenterii aſſequatur, emolliente: In curatione notavi Purgantia dolores exaſperare, pareſin, imo mortem accelerare: Plus beneficii contulerunt juſcula refrigerantibus alterata & acidulæ: clyſteres refrigerantes & emollientes, item inunctiones & epithemata, e. g. è ſucco lactucæ, ſenecionis, &c. Hæc morbum breviorem effecerunt & pleríque Pareſin effugerunt: Venæ ſectio, quam *Chiffletius* commendat, aliquibus Pareſin acceſſivit: Clariſſ. *Spigelius* de Hermitriæo, meſenterii inflammationem in cadaveribus reperiit, quam à præpoſtera ſæpe curandi methodo excitari nullus dubito: Cadaver cujuſdam colica enecti ſecui, totum abdomen pure impletum erat, toto meſenterio abſceſſu quaſi exiſtente: Culpam mali adſcripſi fomentis emollientibus & calefacientibus, purgantibuſque fortioribus: Clariora omnia evaderent ſi per ſuperſtitionem cadavera ſecare crebrius liceret: Unice me angit qua ratione conſtrictio hæc ſpecifico aliquo antepileptico maturè ſolvi poſſit; Hactenus morbum refrigerantibus, humectantibus, & anodynis expugnavi.

Observatio VII.

Paralyſis ab aqua limpida in cerebri ventriculis & ſacra fiſtula contenta.

SI ocularis inſpectio hac in parte ſcriptorum authoritati eſt præponenda, noſtra ſententia magis ad *Rondeletii* quàm ad *Fernelii* opinionem inclinabit: Pluries enim invenimus in cerebri ventriculis, ſacraque fiſtula, aquam limpidam tenuem & puram, quam flavam vel bili ſuo colore ſimilem, vel etiam alium humorem: Majori itaque ex parte, ſi non ſemper, Paral. excitat tenuis limpidáque hæc aqua, in cerebri ventriculis atque in ſpina dorſi collecta, quæ ſenſim à ſuperiore parte nervos irrigat, quoad pervenerit ad eorum extremitatem. *Coiter libello Obſerv. Anat. & Chirurg.*

SCHOLIA.

PAralyſin à pituita craſſa nervo tenaciter inhærente fieri, omnium Medicorum eſt ſententia, Ego vero à tenui, ſed multa, quæ à cerebro defluit, & ob tenuitatem totam nervi ſubſtantiam irrigat mollioremque efficit, in quo idem nervis quod in apoplexia cerebro accidit: Quare non eſt audiendus *Fernelius* qui flavam bilem Paralyſin excitare poſſe ſcribit, &c. *Rondeletius cap. 13. Practica. Vide ibi rationes quibus opinionem Fernelii impugnat.*

Observatio VIII.

Paralyſis à ſero totum cerebrum madefaciente, & paucitate ſpirituum ob hujus molem exiguam.

VIr Ill. proavis cerebri & nervorum diſpoſitioni morbidæ obnoxiis oriundus ſpaſmis levioribus tentari ſolebat; præterea Paralyſis ſpuria totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, &c.

Primo occurrebat cerebri moles juſto minor & gyris paucioribus inſtructa, unde ſpiritus animales non ſatis copioſe productos ſuſpicati fuimus: Porro univerſa τῦ ἐγκεφάλυ compages juſto humidior, latice aquoſo madida & prorſus immerſa videbatur, &c. *Vide tit. de Convulſione.*

Observatio IX.

Paralyſis, aliáque animalis facultatis ſymptomata, ob anteriorem cerebri cavitatem ſanguine & ſero plenam, corpus unum ſtriatum comprimentibus.

Juvenis temperamenti ſanguinei, ingenuus & plerumque ſatis ſanus, poſt lautiorem cœnam & vini potum immoderatiorem in cathedra, ſedens, ſtupiditate in manu dextra ita afficiebatur, ut cheirotheca, quam forte manu tenebat, involuntarie exciderit; deinde ſe erigens & ambulare niſus, in femore & crure ejuſdem lateris reſolutionem ſentit: ſine apoplexia tamen, incidens, nam animo ſemper conſtabat, interrogatis ſatis apte, tarde licet ac impeditè reſpondens, & quæ juſſa erant faciens, Medico peritiſſimo ſtatim accerſito, phlebotomia, vomitio, purgatio, ordine celebrata fuere: cucurbitulæ, ſcarificatio, linimenta, frictiones, aliæque adminiſtrationes idoneæ ſedulo adhibebantur: nihilominus *Paralyſis* accrevit, ut præter motum membris dextri lateris fere ademptum, etiam iſtius oculi viſum amitteret; uſque tamen, etiamſi torpidus & ſomnolentus, mentis compos amicos dignoſcebat, & infirmitatis ſuæ conſcius, & pro ſanitate recuperanda ſollicitus, remedia quæque oblata ſumebat: verum his non obſtantibus, functiones animales magiſque in dies, eorúmque conſenſu demumvitalis fatiſcebat, ita ut circa diem 7. aut 8. modo in convuiſiones, aliáſque ſpirituum animalium diſtractiones ſubinde incidens, tandem viribus exolutis, morti ſuccumberet.

Capite aperto, anterior cerebri cavitas ſanguine partim ichoroſo, partim concreto & grumoſo, cum ſeri copia impiebatur.

Scholia.

Hinc ut facile eſſet concipere ab illuvie iſta corpus unum ſtriatum comprimente, ejúſque poros & meatus conſtringente, ſpirituum affluxus in appendicem iſtius lateris nervoſam impediri, & propterea in membris reſpectivis reſolutionem excitatam: Atque ob thalamum opticum, ubi corpori ſtriato inſeritur, etiam compreſſum, iſtius lateris oculum viſu privatum fuiſſe: Porro quatenus corpus calloſum, iſtud antrum concamerans, à materia aggeſta nonnihil premeretur, inde functionum Animæ principum hebetudo & torpor, ſine ulla tamen earum ſubverſione aut inordinatione excitabantur: cujuſmodi illarum affectiones propter noxam ſubſtantiæ cerebrali, ejuſque ſpiritibus incolis affixam, ac minime à ventriculorum impletione procedere ſatis liquere videtur. *Willis l. c.*

In mentis hebetudinem, &c.) Obſervavi in pluribus, quod cum cerebro primum indiſpoſito, mentis hebetudine & oblivione, & deinde ſtupiditate & *κώματι* afficerentur, poſtea in paralyſin incidebant; ſcil. materia morbifica ſenſim delapſa, & demum alicubi intra caudicem medullarem (ubi tractus medullares pluſquam in corpore ſtriato arctantur) ad plenitudinem oppilativam aggeſta: propterea enim, prout loca obſtructa magis aut minus ampla fuerunt, aut paralyſis univerſalis, aut hemiplegia, aut membrorum reſolutiones quædam partiales accidebant. *Idem.*

Observatio X.

Paraplegia in Phrenitico, ob ſerum multum in ventriculo medio deprehenſum, cum ſiccitate medullæ cerebri & membranarum.

Adoleſcenti Phrenitico, ſub finem dextrarum partium rigor revera σπασμώδης & deinde Paraplegia, &c. Obſervatum in ventriculo medio ſerum multum: medulla cerebri ſiccior, membranæ ſicciſſimæ, &c. *Vide tit. de Phrenitide ex Ballonio.*

Scholia.

Σπασμώδης *& deinde Paraplegia.*) Spaſmum paralyſi interdum accidere adnotavi, nempe cum è muſculis antagoniſtis unus reſolvitur alter convellitur: Porro uſitatum eſt pathematis convulſivis dudum obnoxios, tandem in membris debilitates, ac demum reſolutiones ſive *ἀκινησίας* pati: Novi plures epilepticos, & alios ſpaſmodicos, ob functionem motivam in hac aut illa parte modo inhibitam, modo abolitam, primo claudos, & dein clinicos evaſiſſe; cujus ratio videtur eſſe, quod materies morbifica intra cerebri, & appendicis ejus tractus tum medullares, tum nerveos continue admiſſa, & crebro exploſa, tandem eos ita debilitet ac dilatet, proinde ut aliuſmodi inſuper particulis, ſive narcoticis ſive vitriolicis (propter quas ſpaſmo paralyſis ſupervenit) aditus pateſcat: Porro ſæpius obſervavi ob diverſimoda hæc materiæ morbificæ miſcellanea (veluti cum nix & pluvia ſimul contingunt) una motibus convulſivis & paralyſi laborantem infeſtari: Hujus notabile exemplum in Tract. de Morbis Convulſivis cap. 9. p. 115. attuliſmus

attulimus : *Willis cap. de Paralyſi.*

Serum multum, medulla cerebri ſiccior.) In omni paralyſi per obſtructionem facta, materies morbifica non craſſa & frigida pituita eſt (prout *Galenus* & plures Medici aſſerunt) talis enim cerebrum ductúſque nerveos pervadit, ſed ex particulis valde ſubtilibus & activis, regimini licet animali infeſtis, conſtare videtur: Enimvero Paralyſis hominibus, non ſecus ac ſyriaſis, ſive uredo, arboribus accidit; quippe venti nonnulli, halitibus pluſquam frigidis, ſcil. ſpiritu nitroſo aut vitriolico præditi, cum virentes teneróſque arborum frutices ſufflant, eos repente emarceſcere faciunt; in quantum ſcil. ſtamina tenella, nervorum inſtar, foliis & frutici paſſim intertexta, maligni aëris afflatu ita penitus conſtringuntur, ut ſuccum è trunco aut radice ſuppeditatum non amplius ſuſcipiant, ritu, ob cujus defectum exareſcunt. Non abſimili particulæ extraneæ & quaſi vitriolicæ, intra ſenſus & motus organa admiſſæ, quatenus una poros conſtipant, & ſpiritus animales dejiciunt, vel à motu ſupprimunt, partibus reſpectivis quaſi uredinem inducunt, Hanc autem non à mera pituita, aut colluvie ſeroſa excitari plane arguitur, quoniam qui cerebro frigido & humido præditi, nares & oculos mucci, aut humoris aquoſi ſtillicidio fere ſemper madentes habent, imo qui hydrocephalo laborant, in quibus cerebrum, & ſummitas utriuſque medullæ lymphę velut innatant, non propterea in Paralyſin, niſi per medullæ compreſſionem diſponuntur. *Thom. Willis cap. de Paralyſi.*

Observatio XI.

Paralyſis ab aqua limpida cerebri anfractus alluente.

Mulier poſt diuturnum & gravem capitis dolorem, tandem in lethargum cum partiali membrorum reſolutione incidit: Cranio mortuæ aperto, cerebri anfractus tum exteriores, tum cavitas interna fuit aqua limpida repleta. *Vide tit. de dolore capitis.*

Observatio XII.

Paralyſis à ſero inter utramque meningem incluſo, inter piam ac cerebrum & cerebellum, adore ſubſtantiæ cerebri; repletione ventriculorum & effluxu illius in ſpinam.

J. Reutinger, crudeliſſima cephalalgia tactus, poſt cæcus evaſit: 14. diebus ante obitum lectum permingebat; paucis diebus poſt paralyſis pedis dextri ſucceſſit, quam ſequuta paulo poſt & ſiniſtri, hinc lethalis apoplexia: Aperto capite cerebrum & cerebellum molle & flaccidum deprehenſum, cum ſero plurimo in locis memoratis. *Vide tit. de Apoplexia.*

SCHOLIA.

Paralyſis pedis dextri, quam ſequuta poſt & ſiniſtri, &c. Forfice diviſo, juxta os ſacrum, Trunco aortæ deſcendentis, intueberis innumeras arteriolas quas ſpinali medullæ & muſculis lumbalibus ſuppeditat: Inde diſces materiam ſeroſam influere poſſe ad hos locos, ad excitandam Paralyſin partium inferiorum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 25.*

Observatio XIII.

Paralyſis ſpuria à cerebro humidiore, ſero immerſo, necnon ſpinali medulla, quæ valde extenuata.

Viri Illuſtris, præter motus Convulſivos, Paralyſis ſpuria totius corporis membra quævis occupabat, Nec enim manus attollere aut pedes greſſui accingere potuit: Illi cerebri moles juſto minor & gyris paucioribus instructa fuit, unde ſpiritus animales non ſatis copioſe producebantur: Univerſa τῦ ἐγκεφάλυ compages juſto humidior, latice aquoſo madida & prorſus immerſa videbatur: Spinalis medullæ truncus aquæ limpidæ immerſus, valde extenuabatur, ut vix dimidium oſſeæ cavitatis impleverit, quod à ſeri ſalſi, cui velut incoquebatur, colluvie effectum. *Vide tit. de Convulſionibus.*

Observatio XIV.

Paralyſis à ſeri inſigni copia, inter cranium & duram meningem collecti; circa falcem & illius reduplicationem, ac in omnibus cranii cavitatibus.

Materia (*de qua tit. de Soporoſis affectibus*) apoplexia prehenſa, efficacia medicamentorum liberatur, ſuperſtite tamen Paralyſi brachii ſiniſtri, recurrente ſeptimo die apoplexia lethali: Aperto capite, inter duram matrem & cranium: item in hujus cavitatibus tam anterioribus quam poſterioribus, tum & in falce ac duræ matris reduplicatione, inventæ aquæ flaveſcentis libræ medicinalis circiter quinque.

Observatio XV.

Paralyſis inducta ab aqua ventriculos omnes cerebri replente, hinc ad corpus unum ſtriatum diffluente.

PArvulus cerebri humidi, qui lethargicus obiit (*vide tit. de Soporoſis affect.*) plane ſtupidus factus eſt, atque intra diem unam vel alteram toto dextro latere paralyticus factus eſt. Calvariæ olla exempta, anterior τῦ ἐγκεφάλυ regio, aqua limpida obtecta intumeſcebat; cerebro aſſulatim abſciſſo, & foramine in cavitatem anteriorem, à lympha diſtentam facto, aqua limpida exiliit, cuujus ingens copia ventriculos omnes ad ſummum impleverat, atque corpus unum ſtriatum, aut poros ejus ſubeundo, aut comprimendo, Paralyſin intulit.

Observatio XVI.

Paralyſis à cerebri ventriculis ſanguine concreto repletis, ex rupto plexu choroide.

ANno 1644. apertum cadaver mulieris ex apoplexia, illique ſuccedente paralyſi tandem defunctæ &c. omnes cerebri ventriculi concreto ſanguine turgebant, ut ne guttulam amplius exciperent: Sanguis iſte ex rupto plexus choroeidis vaſe expreſſus concretuſque liberum ſpirituum animalium commeatum impediendo, apoplexiam excitavit, quam deinde paralyſis ſiniſtri lateris pertinax inſequuta eſt. *Bartholinus cent. 2. hiſt. 60.*

Observatio XVII.

Paralyſis à bile ad Spinæ nervos detruſa.

VIr quidam ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni biliosæ jam dudum fuerat obnoxius: hac repente ſuppreſſa ventriculi vehemens dolor prehendit cum nauſea & tuſſi inani: Huic mox cœpit corpus citra febrem vehementi rigore, tanquam invadente exquiſita tertiana, ex intervallis quotidie ſupra vicies concuti: Exactis diebus circiter xv. putreſcente jam bile, tertiana febre corripitur; qua multis poſt diebus ſoluta, Reſolutio inſequitur omnium partium quæ ſunt ſub capite, nec multò poſt interitus.

Corpore diſſecto, tam multorum affectuum cauſam deprehendimus bilem ſinceram, eámque praſinam, circumſ jecoris cava, libræ pondo membranis coërcitam, Et cujus jam portio in ſpinæ nervos obrepſerat. *Fernelius de Febribus lib. 4. cap. 10.*

SCHOLIA.

DE Bile an Paralyſin inducere queat? eſt aliqua controverſia, Nam *Galen.* 1. Prorrh. 13. cauſam ſegnitiei & Paralyſis refert in ſolos craſſos, viſcidos & pituiroſos humores, Bilem minime poſſe hos affectus inferre cenſet, quam ſententiam *Rondeletius* accepit, ideo in *Fernelium* invehitur dicentem 5. path. 3. dari Paralyſin ex materia bilioſa ſub finem febrium bilioſarum ad nervos tranſmiſſa: Cæterum non hæc tantum eſt *Fernelii* ſententia, ſed etiam *Aegineta* l. 3. c. 43. Ego quoque vidi Epiſcopum Ill. qui cum ex colica in Paralyſin brachiorum incidiſſet, fruſtra diu curatus medicamentis calidis, tandem cum Religionis ergo diutius ureretur oleribus frigidis, aquæ potu, &c. ſponte à Paralyſi eſt curatus. *Objicies*, Bilioſam materiam Convulſionem potius quam Paralyſin facere in nervis impactam? Reſpondeo diſtingui Paralyſin & convulſionem, non ratione materiæ ſed loci affecti; Etenim eadem materies ſive bilioſa, ſive pituiroſa, ſive melancholica, Paralyſin & convulſionem inducit: Nam in Paralyſi ſubſtantia medullaris præcipue afficitur, In convulſione autem membranoſa & fibroſa: *H. Saxonia Prælect. Pract. part. 1. cap. 15.*

Observatio XVIII.

Paralyſis lateris ſiniſtri ex apoſtemate nata cerebri, turgentibus venis tenuis meningis.

MElancholicus juvenis laborabat Paralyſi lateris ſiniſtri & *convulſione* lateris dextri violenta, cum *febre* inſigni: Paroxyſmi erant admodum frequentes, ita ut multoties quæreretur: mente conſtabat extra paroxyſmum *Epilepſiæ*.

Eo mortuo aperuimus cadaver: in latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis, *multo ſanguine nigro* & concreto: Ea pars nigricabat, & apoſtema continebat in proxima cerebri parte. *Schenckius ex commun. Ioh. Bauhini.*

S C H O L I A.

Multo ſanguine nigro.) Si datur apoplexia ſanguinea, ex Galeno l. de curandi rat. per ſ. m. capite 5. Ergo Paralyſis quæ ſequitur hanc Apoplexiam erit ex ſanguine: Valleriola lib. 2. Obſerv. 8. ſcribit in quodam Paralytico, qui ictus fuerat in capite, poſt mortem inventam eſſe ſaniem Paralyſis cauſam: Et *Galenus* 4. de l. 4. ex Peripneumonia inquit fieri Paralyſin. *H. Saxonia Prælect. Pract.* p 1. c. 13. Ideo ſanguis audacter eſt evacuandus: Venetiis novi mulierem, cui cum ſecta fuiſſet vena ad ℥vj. ſanguinis, non ſanabatur, ſed miſſus ad libras eſt ſanata: de qua tanta ſanguinis copia alii Medici timebant: Et alios duos novi quibus ſanguine miſſo in multa quantitate, & pro pluribus vicibus ſanitati ſunt reſtituti: Itaque in Paralyſi ſanguinea audacter eſt ſanguis mittendus, neque ſemel tantum ſed pluries; non ex uno loco, ſed pluribus: *Idem ibidem* §. 10. A ſanguine autem, in nervorum cavitates illapſo retentóque diutius, Paralyſin fieri negat Clar. *Platerus*, cum ille mox putreſcat & inflammationem pariat, unde alia potius quam reſolutionis accidentia ſequantur: In vaſis verò, ſi ex plethora, vel ſitu membri non naturali (ut ſi brachium diu in altum elevatum teneatur) ſanguine delato in unum locum copioſius, quia tunc nervum viciorum) cum venarum ductum ſemper nervi ſequi ſoleant) premendo, id efficere credendum eſt, oſtendítque curatio per ſanguinis miſſionem.

Melancholicus Juvenis, &c.) Quamvis magna ex parte obſtructio fiat ex craſſis ac pituitoſis humoribus; poteſt etiam fieri ex melancholicis: Nam ſi Paralyſis ſequitur Apoplexiam, & hæc fit ex humore melancholico, Ex hoc quoque fiet Paralyſis: Fiet autem præcipue ob humorem ſeroſum quo diluitur melancholicus, aut quia ſerum hujus vehiculum eſt.

Observatio XIX.

Paralyſis ſequuta cerebri ſuppurationem & Effracturam oſſis Frontis.

Puero octo annorum ob effractum frontis os, procul à ſutura coronali, adeo depreſſa fuit ſubjecta cerebri medulla, ut adempta libertate; deſtitueretur quaſi omni motu, qui tamen paulò poſt iterum rediit, adaperta per exemptum fragmentum via, per quam exitum ubi invenit lacerum cerebrum, extulit ſeipſum longè latéque ſupra os fractum extimámque calvariæ ſuperficiem, incremento tam uberi, ut neceſſe fuerit tantùm huic parti nobiliſſimæ demere quantùm recipiendo fuiſſet vacua ovi gallinacei teſta. Ex qua præciſi cerebri dilaceratione protinus expullulare ingens fungus, primùm quidem mollis ac albus, at mox duriore callo, ac cinerea cruſta obductus: quo luxuriante tumore in dies, magis magiſque increſcente, ac in majorem molem elevato, reſolvebantur tandem dextri nervi lateris oppoſiti: manente adhuc firmo ac illibato tam animi quàm corporis robore, licet biduo poſt vivendi finem fecerit, ſub ſudore frigido ac crebris nervorum diſtenſionibus, converſa jam tum in pus maxima laceri parte: cujus corruptio eò majorem admirationem excitavit in Medicis quò minorem videtant virium jacturam biduo ante mortem; quæ morbo proculdubio diutius reluctabantur, tum ob uberem humidi radicalis copiam, tum ob ſolida increſcentis corporis fundamenta. *Tulpius lib.* 4. *Obſerv.* 1.

Observatio XX.

Paralyſis à pure inter cranium & duram meningem.

§. 1. Adoleſcens annorum xiii. fuſte lignea è ſalice, levi quidem illa, ſed ex alto demiſſa; accepto contemptibili, ut videbatur, vulnere in capite, abſque cranii fiſſura fracturáve, oborta 6. die inflammatione in vulnere, ſequente *Convulſione & Paralyſi* in crure dextro & brachio ſiniſtro; cum febre & delirio xi. die tandem moritur.

Detecta & abſciſſa primùm capitis cute, pericranioque amoto, vulneris ſedem penitius perſpeximus: vidimus qua parte telum impactum fuerat, os livens, contuſo utique à ligno pericranio atque etiam ipſo cranio: Diſſecto rurſus cranio, è regione partis vulneratæ, inter cranium & duram meningem, pus inventum eſt; quod mox diſſecto oſſe effluere cœpit, non copioſum tamen, ſed lividum & fœtens: membrana ipſa leviter intenta inventa fuit, non tamen colore demutata, &c. *Franc. Valleriola Obſ.* 1. *lib.* 3.

§. 2. Vinitor accepto vulnere in bregmate paralyticus factus, &c. poſt mortem reperta ſanies inter cranium & duram meningem ſat copioſa, &c. *Idem lib.* 3. *Obſ.* 8. *Vide hiſtoriam integram lib.* 4. *tit. de Vuln.*

S C H O L I A.

Convulſioni & Paralyſi, &c.) Quare illi qui vulnerantur e.g. in parte dextra aut ſiniſtra, incurrunt Paralyſin partis oppoſitæ? Quidam imaginantur cauſam eſſe defectum ſpirituum, quia ſpiritus animales non confluunt ad illam partem, ob magnitudinem inflammationis quæ fit in parte affecta, & ſic locus oppoſitus deſtituitur ſpiritu: Hæc ſententia, ſi ſermo ſit de paralyſi quæ ſtatim poſt ictum accidit, vera eſt: nam ſi ſimpliciter hoc eſſet verum omnes phrenitici eſſent paralytici: Nolo negare fieri etiam ex inflammatione, ubi hæc deſinit ad gangrænam; videte exemplum apud *Dodonæum* Obſervatione ſecunda. Vera cauſa eſt confluxus ſeu impetus ſpirituum & homorum, qui ſecedit in partem oppoſitam propter vehementiam ictus: hinc plerumque fit ut pars contuſa non diſrumpatur, ſed fiat

ruptura

ſuptura cranii in parte oppoſita: nam omnes Medici, præter *Celſum*, invenerunt propria experientia oppoſitam diſruptam. *H. Saxonia Panthei lib.* 1. *cap.* 10. *Aretæus* lib. 1. de ſignis chron. cap. 7. cauſam refert in χιασμὸν ... , permutationes nervorum decuſſatim factas: conſentit *Dion. Caſſius* Iatroſophiſta probl. 41. Adnuit *Cæſalpinus* in quæſtion. *Hofmann.* in inſtit. lib. 2. cap. 82. videantur *Martianus* comm. in v. 377 ſect. 1. lib. 1. Epidem. &c. *Van Der Linden* in Medicina Phyſiologica. Multa de hac materia ſuperius adducta. Reperta ſanies, &c. A ſanie in vertebras decumbente, præcedente abſceſſu, ſe ortam vidiſſe Paralyſin in *Bernardo Treviſano*, ſocero ſuo, tradit *Saxonia Prælect. Pract. part.* 1. c. 13.

Observatio XXI.

Paralyſis ab abſceſſu Cerebri, & aqua limpida in ſiniſtro ejus ventriculo.

Miles 27. annor. temperamenti calidi & ſicci die 9. Aug. 1638. acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte, cum læſione oſſis occipitis: Hoc vulnus ab initio tractatum quaſi ſimplex, uſque in diem 31. Januar. 1639. quo æger fuit receptus in noſodochium, ubi Balneator vulnus, partim cicatrice & partim excreſcentia carnis obductum, ſpecillo obtuſo & tenui exploraturus, illud ad tertiam longitudinis partem, recto tramite, non tantùm in fiſſuram cranii & ambas cerebri membranas, verum etiam in ipſiſſimam cerebri ſubſtantiam (ex qua multùm puris effluxit) immiſit: Die 1. & 2. Februar. patiens de oculorum gravitate conqueſtus; die 3. vocatus, inſpecto vulnere & conſideratis circumſtantiis, ob profundam imprimis ſpecilli intromiſſionem, anguem in herba latitare ſuſpicatus ſum: unde cutim & pericranium ſcalpello ſtatim incidi, &c. Die 4. inſpecto vulnere rimam cranii longam & ſatis latam inveni, &c. Die 6. æger conqueſtus eſt de vertigine & dextri oculi dolore; iterúmque die 8. &c. Die 15. fungi majores viſi, &c. die 19. magna puris copia per fungorum interſtitium effluxit, &c. Die 20. dextrum latus omnino fuit *Paralyticum*, &c. Die 6. patiens loquelam amiſit, cerebrum Caro fuit correptum, & brachium dextrum motibus convulſivis agitatum, &c. Die 23. obiit.

Aperto per ſerram cranio, interna oſſis fiſſi ſuperficies in tantùm fuit corrupta, ut totum occipitis os uſque ad ſuturam lambdoidam tenuius eſſet quàm os petroſum: Mox ſpecillo obtuſo intra fungos poſito, abſceſſum deprehendi magnum, qui in ſiniſtro cerebri latere latitavit, proprio folliculo circumſeptum: Remotis proximis cerebri integumentis, cerebrum ipſum cum abſceſſu tunicato monſtravi, Et proceſſum duræ matris falcatum elevavi, ut ſpatium quod eſt inter dextram & ſiniſtram cerebri partem, cum ſuis vaſis & ſpiris inſpici poſſet; Cerebro tranſverſim inciſo, & magna ejus portione, citra læſionem ventriculi ſiniſtri ablata, abſceſſus in conſpectum venit, ex quo pus fœtidum magna quantitate effluxit: deterſo per goſſypium abſceſſu, in circumferentia apparuit craſſa aliqua membrana quæ materiam purulentam continuit: In vicinis autem partibus nullum adfuit vel inflammationis vel corruptionis ſignum: his conſideratis, ventriculum cerebri ſiniſtrum aliquantulum compreſſum, dextrum verò minimè depreſſum, ſed aqua limpida diſtentum oſtendi: In ſiniſtro plexus choroides pallidus, in dextro rubicundiſſimus apparuit: Ex dictis cauſam Paralyſeos dextri lateris, vertiginis, doloris dextri oculi & heſternæ convulſionis dextri brachii habemus: Ideóque ubi læſum & fiſſum cranium, & fungoſa caro ſubcreſcit, ibi certiſſimum ſignum eſt, ſi non ſubſtantiam, ſaltem cerebri membranas vel contuſas vel laceratas eſſe. *Scultetus Obſervat. Chirurgic.* 19.

Observatio XXII.

Pueri Paralytici, poſt cerebri vulnus, repertum eſt cerebrum ex parte exhauſtum.

Puero ſexenni ex alto baculus in ſiniſtram capitis partem perpendiculariter decidebat; unde fractum ad menſuram craſſitudinis baculi cranium: E parvo tamen primum oſſis ſincipitis foramine, cerebrum paulatim prodiit inſtar fungi, donec tandem ſponte decideret: Statim ab illato vulnere convulſus eſt in oppoſito latere, mox in eodem, quo læſus, *Reſolutus*, deinde iterum convulſus, donec vitam 15. à vulneris accepti die cum morte commutaret, exhauſto uſque ad corpus calloſum cerebro. *Ioh. Beverovicius Epiſt. ad Th. Bartholinum, in hujus Epiſt. cent.* 1. *Ep.* 93.

Observatio XXIII.

In Paralytico adultæ ætatis laxæ & hiulcæ cranii ſuturæ repertæ.

Quidam laxas & hiulcas ſuturas, ut pueri, & nonnulli etiam homines habent, quod in Govino 45. annos nato Pictavii obſervavi, qui univerſali nervorum reſolutione perierat, calvariaque tenuiſſima erat. *Vertunianus comm. ad lib. Hipp. de vulner. capitis.*

Observatio XXIV.

Paralyſis ab ichore ex carie cranii exudante.

IN cranio juvenis qui Paralyſi extinctus, undique tempora verſus à lue venerea caries, utraque membrana ei tenaciſſime adhærente. *Vide lib. 4. tit. de Lue venerea.*

Observatio XXV.

Paralyſis dextri lateris à cerebri apoſtemate.

PUer lethargicus, dum profundiſſimo ſomno detineretur, videbatur hemiplegia laborare, nam tota pars dextra neque movebatur neque ſentiebat: Mortui cerebrum & cerebellum in parte dextra, vergens ad poſterioriorem partem, omnino ſanioſum, putridum, &c. *Vide Tit. de Soporoſis affectibus.*

Observatio XXVI.

Paralyſis crurum ab affecta ſpinali medulla è regione renis ſiniſtri affecti.

ILl. N. corripitur febre lenta aſſidua, poſt ſenſum & motum utriuſque cruris amittit: Ren ſiniſter repertus niger, & *ab eodem latere ſpinalis medulla affecta. Vide tit. de Febribus lib. 4.*

SCHOLIA.

AB *eodem latere Spinalis medulla.*) Maligna in Renibus inflammatio producta, Spinali medullæ communicata, potuit ſpirituum ac virtutis animalis influxionem arcere, quæ per propagines nervorum ſexti paris: veſicæ impertitur verum etiam ex medulla ſpinæ, qua partes inferiores lumborum trajicit, excutitr, ut vegetioris ſenſus compos effecta, ea quæ ex naturæ legibus ſibi moleſta ſunt perſentiens, excutiat atque depellat, iter etiam præcludit ſpiritibus, ne fluant per nervos qui ad coxas & crura, ex infimis lumborum vertebris, atque oſſis ſacri quatuor foraminibus emerſerunt, omnes ferè in unum funiculum conjecti, parte poſteriore qua coxa ampliſſimum gerit, in crura protrudunt, Imo & humoris repulſi malignitate ſentiendum eſt copiam ſpirituum diſſipari, qui ad ſpinalem medullam & partes infernas delegantur. *Lalus à Fonte conſult. 59.*

Observatio XXVI.

Sive Exempla varia Paralyſeos vulnus cerebri ſequutæ, ob variam cerebri læſionem.

§. 1. JUuenis læditur in regione bregmatis ſiniſtri, poſtridie dextri lateris convulſivi motus, ſiniſtri Paralyſis obſervatur, &c. Tota regio bregmatis ſiniſtri contuſa deprehendebatur, ut ſua ſponte viij. oſſa ſepararentur, de quibus unum acutius in ipſam ſubſtantiam cerebri per utramque meningem depreſſum inveniebatur. *Lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Patavii 1644. Procurator nationis Germanicæ, ex levi capitis contuſione, neglectis per imprudentiam remediorum præſidiis, primo pedum brachiorúmque Paralyſi, mox maturo inde fato oppreſſus.

In elevati cerebri compage nullum alicujus momenti vitium præter abſceſſum in oppoſito latere comparuit. *Th. Bartholinus cent. 2. hiſt.* 34

§. 3. Puer ex vulnere in oſſe frontis ſiniſtra parte, xl. die in reſolutionem alterius lateris incidit, tertiáque poſt moritur: Alienatum & cancro affectum cerebrum inventum eſt; ſanguis enim ex tenui omento erumpens cerebro vitium fecerat & inflammationem excitarat, à qua abſceſſu facto & aperto pus in ſpinalis medullæ nervos dextros decubuerat, *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 4. Nobilis circa tempus dextrum læſus eſt, Species Pareſeos in parte eadem ſequitur: Aperto cranio ſanies exigua apparuit: In cerebri penetralibus Abſceſſus erat. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 5. Henrico II. Galliarum Regi, ex venæ tenuis meningis in occipitio ruptæ ſanguis erumpens abſceſſum fecit, quo rupto pus in ſpinalis medullæ nervos dextros decubuit & reſolutionem dextram creavit. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 6. Studioſus vulneratur in occipite: die 9. febris oboritur, quam Paralyſis partis dextræ (vergebat vulnus ad latus ſiniſtrum) excipit: Siniſtra pars cerebri multo laxior apparebat, duráque mater circa tertium ſinum prorſus livida, *Ibidem.*

§. 7. Miles vulnus in capite acceperat; ſanguis impetuoſe ex arteria effluebat, ut vix ſiſti poſſet; Empiricus purum aluminis oſſi inſperſit, hinc ſubito partis affectæ, quæ erat dextra, Paralyſis; Sanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus extra venas erat. *Ibidem.*

§. 8. Quidam venabulo ſupra tempus ſiniſtrum inflicto proſtratus, brachio dextro reſolutus fuit: Multum cruoris intra cranium effuſum erat. *Ibidem.*

§. 9. Vulneratur quidam punctim circa os temporis, poſt aliquot ſeptimanas extinguitur convulſione partis dextræ & Paralyſi oppoſitæ, ſymptomatis conſuetis: Inter membranas & ſubſtantiam cerebri ingens copia puris deprehenditur. *Ibidem.*

§. 10. Cuidam vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo, &c. Ingraveſcente malo univerſum dextrum latus reſolutum eſt, &c. Reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte livens, cum ſubſtrata cerebri parte ſphacelo correpta, &c. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 11. Arelatæ graviſſima viſa eſt Paralyſis ex levi vulnere illæſo cranio, ſed ſanie per meatus ſuturæ ſagittalis ingreſſa ſenſim ad tenuem meningem, quæ cerebri ſubſtantiam obvolvit, nervos, venas & arterias ſuſtentat, unde primum ejuſdem partis Reſolutio, ex qua mors ſequuta eſt: Secto cranio pus inventum, *Scoliographus ad cap.* 10. *lib.* 1. *Hollerii de morbis int.*

Observatio XXVII.

Paralytici, lue venerea inquinati, membranæ cerebri cranio carioſo tenaciſſime adhærebant.

IN cranio Juvenis qui Paralyſi extinctus, undique tempora verſus, à lue venerea caries, utraque membrana ei tenaciſſime adhærente. *Rhodius obſerv.* 34. *cent.* 1.

SCHOLIA.

DEbilitato nempe calore naturali credibile eſt nervos ita fuiſſe relaxatos, ut graviſſimus inde ſubortus fuerit affectus. *Idem.* Nec enim in ichorem à carie exudantem cauſa rejicienda; quod hinc potius ſpaſmi & epilepſia oriri debuiſſent, vellicatis ab ejus acrimonia nervis.

Observatio XXIII.

Paralyſis corporis inferioris ob contuſam Spinalem medullam à globo ſclopeti.

PUella nubilis è pago vicino anno 1611. Baſileam revertens, & à tergo cuidam in equo aſſidens, exploſo ſclopeto à quodam, ſtatim reſoluta, inferiore corporis parte à media lumborum ſede, penitus facta eſt, adeo ut nec pedes nec illorum digitos ullo pacto movere poſſet, *nec ſenſum ullum perciperet*, ſicque domum devecta eſt: Chirurgus vulnus in dorſi media fere ſede deprehendit, cui curam adhibuit, quod à caſu ab equo factum putabant: Verum cùm in ſuperioribus partibus nullum alium ſentiret defectum, atque inferiores omnino reſolutæ & ſtupidæ manerent, hiſce curandis & Chirurgus & mulierculæ conſilia varia dantes, inter cætera ſtuphas pedibus adhibuerunt, à quibus vapor adeo fervens ſuſcitabatur, ut cùm ob ſtuporem ardorem non ſentiret, pedes ab imo ad coxam uſque, ac ſi ab aqua fervidiſſima combuſta eſſet cutis, aduſti nigricantéſque apparerent admodúmque tumerent: Vocatus ad eam cùm de principio & cauſa hujus caſus rogarem, narravit mihi ſe cùm bombum bombardæ, quàm comes itineris equitans diſploſerat, audiiſſet, eodem momento ac ſi tergum ſuum tactum eſſet, dolorem ſenſiſſe, ſubitóque animo defeciſſe, nec an ceciderit, an à comitibus retenta fuerit & ab equo relevata, ſe ſcire, donec recepto animo ſe vulneratam & reſolutam ſenſerit: Cùm vulnus inſpicerem, erat illud in latere dextro dorſi, juxta 8. vel 9. illius vertebram, & ad ſpinam vertebrarum illius obliquè intrinſecus declinabat: Erat autem vulnus exactè in cute rotundum, in ſinum profundum deſinens, & cùm in ambitu contuſionis nullum ſignum appareret, ex ictu glandis accidiſſe ſuſpicans, juſſi veſtes afferri, quæ ſimiliter rotundo foramine, uti & induſium perforata, meam ſententiam globulo ſclopeti hoc vulnus factum & ſpinalem medullam læſam fuiſſe confirmabant, uti & Chirurgi alii, poſtea vocati, idem indicabant, & præſertim cum ſtylo immiſſo vertebræ portionem abruptam deprehenderent: Quia verò jam exactis à læſione decem diebus, quibus de ſuperiorum partium affectu aliquo non admodum conquerebatur, tunc vero pejus habere inciperet, vomi-

vomitúque gravari, & de ardore ſuperioris partis ſpinæ, capitis dolore ac ſpaſmo circa cervicem conqueri, hiſce emendandis remedia, uti & vulneri fuere præſcripta, prognoſtico interim præmiſſo incurabilem hunc fore affectum, uti mox apparuit, nam xx. poſt eum quo hoc accidit, die expiravit.

Et cum adhuc dubium apud authorem facti, uti alios aliquos eſſet, à ſclopeto vel caſu ab equo hoc eveniſſet, licet conſtaret eam non ab equo cecidiſſe, ſed poſt ſclopetum exploſum, animóque mox deficientem, ne ab equo caderet, ab eo cui à tergo aſſidebat, retentam fuiſſe, ut globus adhuc in corpore detineretur, ſi ab ictu illius factum fuit, cum nullus alius pateret ipſius exitus, neceſſe erat: Itaque cùm in vulnere per ſectionem poſt mortem dilatato nihil inveniretur, illúdque vertebram ſubiret, exempta ſpinæ dorſi aliqua portione, eáque juxta vulneris ingreſſum diſſecta, globus plumbeus ſpinalem medullam diſrupiſſe, atque in corpore vertebræ ſubſtitiſſe tandem deprehendimus: globus is appendicem habebat, cui chartam, quæ pulverem tormentarium recipit, adligare ſolent, erátque globus ex parte illa, qua os tetigerat nonnihil dilatatus, uti ſæpe hoc, ſi globus os in corpore tangat, nec illud penetret, accidere obſervavi. *F. Platerus.*

SCHOLIA.

NEc *ſenſum ullum perciperet.*) Gravia eſt Paralyſeos ſpecies in qua facultas etiam ſenſitiva afficitur cum motiva: Talis utriúſque ſimul noxa fere tantum accidit, in quantum ſpirituum ductus & meatus firmius occluſi, ipſorum, ſive prorſum ſive retrorſum tendunt, irradiationem omnem intercipiunt: Quod interdum, licet rariùs à materia morbifica è cerebro in medullam oblongatam delapſa, ſæpius vero propter graviorem Spinæ læſionem, uti plaga, caſu ab alto, aut vulnere eidem inflictis contingit: Nam ob tales occaſiones ſune medullari compreſſo, aut diſtento nimis, aut intorto, (*aut etiam diſrupto, ut in præſenti caſu*) ſpirituum tractus omnes delentur. Quod ſi inquiritur cur non ſenſus æque ac motus in Paralyſi ſemper inhibetur, ſiquidem uterque perficitur ab iiſdem nervis & fibris, ac, uti videtur, intra eoſdem tractus medullares, ita nimirum ut altera facultas ſit tantum alterius inverſio? Dicendum, quod ſicut lux per vitrum radiat ubi ventus excluditur, ità & ſenſu adhuc ſalvo motus ſæpe abolctur: Præterea ſenſus eſt tantum paſſio atque impreſſio ſenſibilis, quæ continuitate proceſſus nervoſi ab organo ad ſenſorium commune ſine quovis ſpirituum nixu aut molimine propagatur: quod fieri poſſit etſi commune ſenſorium aliquatenus obſtruitur, ejúſque incolæ ſpiritus obtorpeſcunt, attamen motus eſt actio difficilis & laborioſa, ad quam requiritur ut ſpiritus ſe vegete expandant, & non tantum organis motivis, ſed præcipue circa partes, ubi motus principium, ejuſque primus impetus eſt, eainde toto per partes nerveas commeatu, nixus quaſi explosivos edant: Quare cum ſpiritus pauci & ligati pro ſenſu ſufficiant, ad motum plures, & quoad expanſiones ſatis liberi & expediti requiruntur. *Willis.*

OBSERVATIO XXX.

Imbecillitas totius corporis & Δυσκινησία, pendens à liene & hepate ſemiputridis.

J. Agers diu conqueſtus eſt de Imbecillitate totius corporis, &c. Hepatis color erat omnino mutatus, ſubſtantia laxa & putrida, lien ſimilis hepati. *Vide lib. 3. tit de Hypochondriorum dolore.*

SCHOLIA.

PRæter Paralyſin, in qua ob ſpirituum vias obſtructas; ipſóſque narcoſi quadam affectos, in toto aut partibus reſpectivis, facultas loco motiva aboletur, aut plurimum impeditur, datur alia hujus morbi ſpecies, à ſpirituum inopia & paucitate dependens, in qua etſi motus nulli parti aut membro prorſus deficit, à quibuſque tamen nonniſi debiliter tantum aut depravate peragitur: Nimirum affecti *ἀκινησίας* licet immunes, membra tamen fortiter movere, aut pondus aliquod ſofferre nequeunt: Inſuper in nixu quovis motivo artuum tremore laborant, qui tantum debilitatis & roboris præfracti in potentia motiva effectus eſt; Cum enim deficiunt vires pro membro quopiam firmiter & uno molimine attollendo, conatu ſæpius repetito natura vacillans agit, proindéque para in moto exiſtens velut concuti & trepidare cogitur: Cui accedit quod cum fibræ nerveæ flacceſcentes nixum tonicum, ſeu tenſitatem in regimine animali ſuſtinere nequeunt, iſtæ ultimam ſuam potentiam exercere annitentes, motus quaſi ſpaſmodicos ineunt, eóſque perpetuo iterant: Qui ad hunc modum à *ſpirituum animalium paucitate*, ſive *inopia*, proindéque ab illorum in ſyſtema nervoſum diſpenſatione pauciori & diminuta Paralytici evadunt, tali affectioni propter varias cauſas & occaſiones obnoxii fiunt: primò *Senectus extrema*, ſeu valetudinaria; item ſanguinis aut humoris genitalis impendia immodica, diatheſin ejuſmodi paralyticam pleriſque hominibus inducunt: quatenus nimirum è ſanguine effœto & pene vapido, ſpirituum animalium penus nonniſi perexiguus in cerebrum extillatur: Secundò, ob eandem fere rationem *Scorbuticus* valde & *Cacochymicis* facultas locomotiva plurimum vacillat: námque tales exercitio cuivis fortiori impares, infirme ac imbecille gradiuntur, à deambulatione longiori, aut paulo citatiori plurimum delaſſantur, porro à nixu quovis graviori ſæpe ſtuporem in artubus, cum movendi impotentia patiuntur: quandoquidem enim his maſſa ſanguinea valde aquoſa, & impuritatibus referta exiſtit, cúmque cerebrum debilius, & quoad poros laxum fæculentias quaſvis in ſe facile admittit, propterea ſpiritus animales pauciores tantum procreati, illique haud ſinceri & ſubtiles, verum hebetes, & craſſioris materiæ adhæſione

impediti (quamvis non ſemper adſit viarum obſtructio, aut diatheſis narcotica) ſeſe in nixus motivos explicare nequeunt: Tertiò, non tantum *Scorbutici* ſed & plerique alii à morbo chronico ægre ac tarde convaleſcentes artuum languore, & membris à debito vigore ac robore plurimum reſolutis, afficiuntur; ut cum ſtomacho valeant, eorúmque pulſus & urina laudabiliter habeant, ipſi tamen quaſi enerves & elumbes, motus locales vix ac ne vix inire audeant, ac initos haud diu perficiant: Quinimo nonnulli, abſque ægrotatione notabili, longo tempore quaſi propediem moribundi lecto affiguntur; dum imperturbati recumbunt, cum amicis colloquuntur & alacres degunt: Excitari autem vel incedere nec volunt nec audent, imo motum quemvis, quaſi horrendum quiddam averſantur: Proculdubio in his, etſi ſpiritus animales totum genus nervoſum quodammodo actuant & irradiant, attamen eorum copiæ ita tenues & minus confertæ exiſtunt, ut cum plures ſpiritibus alicubi ad motum in ipſum agglomerari debeant, magnum eſt periculum ne ſtatim in vicinia continuitas eorum abrumpatur, proinde in partibus nervoſis tenſitas ſolvatur: Quare cum ſpiritus cerebri incolæ, aliorum in membris diſpoſitorum debilitatis conſcii ſint, ipſi motum localem, ſi quidem difficile nimis penſum, ſociis ſuis imponere recuſant: quamobrem affecti vix ulla perſuaſione ducuntur experiri utrum incedere poſſint, necne: Verumtamen qui ſpirituum inopia laborantes, eos quoad poſſunt in motus locales urgebunt, mane primum excitati firmiter gradiri, brachia huc illuc jactare, aut pondus attollere valent; ante meridiem vero, ſpirituum qui muſculos inflexerant penu fere abſumpto, vix manum aut pedem movere poſſunt: In hujuſmodi ſpuria Paralyſi à ſpirituum animalium defectu, & debilitate potius quam obſtructione oriunda, ſuſpicari licet nonmodo ipſos ſpiritus, quoad primas eorum copias, & particulas originales, in vitio eſſe, ſed inſuper aliquando motus localis imbecillitatem & impotentiam, aliquatenus etiam à copulæ exploſivæ, ubique in fibras motrices è ſanguine ſuffuſæ, vitio pendere: Enimvero è ſanguine valde cacochymico, proindeque vappido & effœto (*qualem gignunt viſcera αἱματοποιήσει inſervientia male conſtituta*) ſicut ſpiritus animales nonniſi pauciores cerebro inſtillantur, ita probabile eſt ipſis è cerebro in nervos derivatis, ac demum intra fibras muſculoſas diſpoſitis, particulas alias nitroſulphureas (quas ad motum muſcularem neceſſario requiri alibi oſtendimus) è ſanguine ita vitioſo non niſi hebetes, & à potentia elaſtica degeneres accedere: propterea quidem ut a ſpiritibus intra muſculos ita perperam concretis, non ſecus ac à pulvere pyrio fæculentiis craſſioribus referto, exploſionum actus & rarius & debilius excitentur. *Willis cap. de Paralyſi.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XVI.

De Hydrocephalo, ſive Hydrope capitis.

Observatio I.

Hydrocephalus ab aqua inter cranium & pericranium collecta productus.

BOGISLAA Nicolai, &c. Sexto menſe gravida abortum rejecit, cætera non inelegantem, ſed à temporibus & fronte nucham verſus tumore ingenti deformem, qui mitræ Turcicæ ſimilitudinem gerebat: Mox tamen ſponte aperta prope ſiniſtram aurem cute, evacuatáque inde aqua loturæ carnium ſimili, concidit & flaccida cute quaſi diſparuit, niſi quod immiſſo flatu eandem figuram turbinatam & ovalem nanciſceretur.

Reſecta iſta in particulas membrana craſſiore, calvaria oſtendebatur naturali forma, ſicut in puerulis ſolet: E jugularibus autem venis, intra proceſſum oſſis jugalis temporum, ambiens & ſuturas mendoſas, ad os frontis uſque ſeſe oſtendebat, proximéque cum pericranio copulatus cernebatur, qui craſſitie ſtilum ferreum intortum referebat: Iconem non addo, illi hydrocephalo ſimilem, quam dedit M. A. *Severinus.* de Abſceſſ. cap. 9. ut ovum ovo ſimilius non ſit. *Th. Bartholinus Tract. de Cometa, p. 97. ex communicatione Frideric. Hammerici Medici Helſingorenſis.*

SCHOLIA.

DE hoc abortu dubitat *Hammericus* an pro monſtroſo vel morboſo ſit habendus: de illo certum eſſe vulgus, de hoc ſe judicare Hydrocephali eſſe miram nec vulgarem ſpeciem, quum abortum 5. vel 6. menſium tantæ magnitudinis ejici perrarum ſit: Poſſe vero per vaſa lymphatica venas jugulares comitantia

tantia aquam deponi in iſtam ciſternam : quanquam actio ſympathethica excludi non debeat, hæſiſſe enim huic mulieri in ſua memoria infortunium, quod pridem ejus culpa infanti Chirurgi acciderat, qui in lebetem ferventis aquæ demerſus poſt paulo exſpiraverat. Ego judicium Medici magis laudo quam vulgi ſuperſtitionem : Re enim accuratius examinata, Hydrope capitis iſte abortus laboravit, nec adeo raro nec periculoſo ſi extra uterum definito tempore proceſſiſſet, ideóque non tam monſtroſo quam vulgo creditum : Inter omnes enim hydrocephali ſpecies, iſta & frequentiſſima eſt & maxime indemnis, quæ pericranium inter ſeu cranium & cutem piloſam oritur, alibi nobis viſa & obſervata, reliquis intra cranium periculo magno non carentibus, nec curationem admittentibus: Nobiles enim hic cerebri partes premuntur, vel prorſus ſupprimuntur : Ibi externæ afficiuntur, quæ per inciſionem curantur, ea cautione quam Aquapendens affert in oper. Chirurg. ut per cannulam immiſſam ſenſim aqua evacuetur, vel diſcutientibus imminuatur, ſicut naturali evaporatione per poros & pilos quotidie caput depleri videmus: De internis conſenſum habemus veterum Medicorum, eſſe perniciuſiſſimos & inſanabiles, in quibus, ut Arabes loquuntur, non ſit ingenium curationis: De utroque tamen tam externo quàm interno veteres vel falſos credo vel mutilos : Falſos quidem, quod aquam inter cranium & pericranium colligi dixerint, adeóque hanc hydrocephali ſpeciem diſtinxerint ab illa quæ inter pericranium & cutem latet : quem errorem, vel ſubtilem verius quam veram diſtinctionem ab Ægineta, Aëtio, aliiſque traditam ſequuntur longo agmine omnes Medici : Ego vero pro una ſpecie habendas judico, fieri quippe non poteſt ut pericranium ita diſtendi poſſit quin rumpatur, adeóque ex duplici unam ſpeciem faciat ; Vix novacula ſeparare in diſſectionibus poſſumus, magnóque labore abraditur terebrationibus, ingentémque doloris ſenſum hydrocephalicis excitaret, quem raro advertimus: Ex duritie quidem & dolore exiguo pericranium diſtentum ſuſpicantur Chirurgi, ſed vel compreſſi pericranii id eſt ſignum ab incumbente ſero acri, vel interioris hydrocephali in externum degenerantis, & cum oſſibus cranii membranam quoque hanc dirumpentis.

Talis Hydrocephalus eſſe potuit quem *Panárolus* vidit Pentecoſte 5. Obſervat. quadrageſima ſeptima, in puella, cui ſuturæ alicubi erant ſejunctæ, alicubi vero unitæ, ſed in ipſa cranium erat perforatum, etenim multis in locis aderant cavitates rotundæ, aliæ majores, aliæ minores, per quas humor egreſſus, diſtendens cutem, magnitudinem capitis augebat: Hinc una inciſione utrumque tumorem externum curavit Albucaſis, & utriuſque ſigna conjunxit Aëtius tetr. 2. ſ. 2. c. 2. quæ diſtinxerat Ægineta, contra *Hipp.* & *Celſum* qui lib. 4. c. 1. cutis tantum meminit, quæ humore inflatur, ne artem per ſe difficilem ſubtilioribus magis quam neceſſariis diſtinctionibus oneraret. Manca quoque eſt Veterum diſtinctio, quia aquarum collectionem neglexerunt, quam inter ventriculos cerebri poſteriorum diligentia obſervavit; Galenus Iſagoges cap. 18. inter iv. hydrocephali ſpecies ventriculos excludit, forſan quia raro ventriculi aqua replentur quin ad exteriora extrudatur, vel reliquæ ſub cranio & extra cranium partes afficiantur, quin una cerebri ſubſtantia ejúſque ventriculi comprimantur.

Hac compreſſione ad eas anguſtias compellitur cerebrum, ut in hydrocephalo quodam pilam palmariam non excedere viderit Paræus lib. 7. cap. 1. Ventriculi ipſi non tantum aqua copia ad libram & ultra replentur, quod obſervavit Chifletius obſerv. 6. Sed adeo extendunt cerebrum ſecum ut gyri obliterentur, quod obſervavit *Hildanus. Vide Obſerv. xvi.* Vel in vertice membranæ inſtar tenue apparuerit, quod vidit *Veſalius* (*vide Obſ. vi.*) vel amiſſa figura globoſa ſequatur forma convexi fornicis, apud *Tulpium*, (*vide Obſervat. ix.*) Imo quandoque cerebrum univerſum diffluat, juxta *Zacutum*, Aut ex cerebro irruens aqua ſuturas diſſolvat, ex *Fontano, Pract. lib. 1. cap. 3. Vide Obſerv. x* Hellingotenſis vero Hydrocephalus, inter cranium, quod illæſum, & cutem aquæ ſarcinam congeſſerat, prorſus periculi expers, niſi fata vitam denegaſſent & corpuſculi perfectionem.

Per quas vero vias confluxus aquarum in caput tumidum fiat, difficile non eſt divinare, nec veterum commenta in eam rem advocabo : Lymphatica quidem vaſa huc pertingere nec dum obſervatum : Igitur ex arteriis deponitur aqua in externum locum: In interiori vero hydrocephalo diverſa ratio: glandulas plexus choroidei in his affectibus ſæpius intumuiſſe advertit Exc. *Williſius*, unde hunc vicarium lymphaticorum judicat, quod recipiat ex ſanguine circulato ſerum abundans, remittátque ſi copioſius ſit quam ut venæ ſtatim reducant, in ventriculos cerebri : Hydrocephali hinc origo petenda, quando nempe major ſeri copia ex arteriis infunditur glandulis chorodeis, quam per venas forſan vel exiles, vel nonnihil obſtructas revehi queat; in cerebro reſtitat, vel in ejuſdem ventriculis hæret tanquam in ciſterna, & aucto in dies affluxu univerſum caput inundat extendítque : Hæc cauſa eſt quod fere tantùm in ægris glandulæ ſitius plexus obſerventur ; experientia *Franc. Sylvii* diſput. 4. §. 12. quia ſcil. à ſero augentur, Et inde quoque ortus repetendus hydatidum parvularum illi plexui adnatarum, glandulis ipſis manifeſte turgidulis & duris, quales in cadavere Waltheriæ annotat Doctiſſ. *Wepferus* de Apoplexia, hiſtor. 3. quæ ſi ſupervixiſſet, vel hydrope cerebri, vel apoplexia periiſſet.

Ætas hydrocephali noſtri tenella nos terrere non debet, quicquid obſtetrices veteranæ garriant : Nulla fere ætas eximenda, quanquam puerorum oſſa mollia, & cerebra humidiora huic malo magis ſint opportuna : In decenni pueró vidit Zacutus, In puella 6. annorum Fallopius : Puerorum 5. annorum vidi cent. 1. hiſtor. 28. Quibus annumerandus puer bimulus apud Ingraſſiam de Tum. cui per hydrocephalum ſuperiores omnes & legitimæ ſuturæ, præter unam lambdoideam, quæ parum hiabat, ita erant diductæ, ut aqua incumbens cerebro per diaphanam cutem tranſpareret.

Simile Hydrocephalici abortus, ab aqua inter cutem & pericranium conſiſtente, vide apud *Epiphanium Ferdinandum*, hiſtoria xxi.

Observatio II.

Hydrocephalus ab aqua collecta in anfractibus cerebri.

IN Cadaverulo ſex annorum vidimus hydrocephaleam, ſcil. aquam in capite, quæ collecta erat inter cerebrum & piam matrem, in anfractibus illis, erátque limpidiſſima aqua, ſatis copioſa reſpectu loci patientis. *Fallopius in Oſervationibus à Franc. Michino editis.*

Observatio III.

Ab Hydrocephalo interno proceſſus mammillares ſæpe corrumpuntur.

PRoceſſus mammillares ob plures cauſas corrumpi queunt: Si Hydrocephalicorum capita recludimus, plerumque in iis, ſi cerebrum iſta aqua perfuſum eſt, hi proceſſus vitioſe ſe habent. *Schneiderus lib. de oſſe cribriformi p. 506. & lib. 2. de catarr. c. 2.*

Observatio IV.

In Hydrocephalo plexus choroides collabitur, laxata à nimio madore glandula Pineali.

NOn levis momenti res eſt quod glandula Pinealis plexum choroidem, alioqui laxe pendentem, atque in ſe concidere, aut ſaltem extra propriam ſedem dilabi aptum ſuſtentet, & in debita expanſione contineat: Quare ſæpius adverti in Hydrope cerebri, quod hæc glandula, radicibus à nimio madore laxatis, & non raro abruptis, loco ſuo dimota, plexum choroidem ab expanſione propria colalbi, ac inferius ſubſidere, nec non vaſa ejus inordinate complicati ſinat. *Willis Anat. cerebri cap. xiv. Vide Scholia ad Obſ. 1.*

Scholia.

OBſervare eſt quod plexus Choroides glandulis quamplurimis minoribus ſtipatur, & ubivis intertexitur, quæ ſerum à ſanguine in vaſis minutioribus ſecretum imbibant; idcirco propter idem hoc officii, ubi vaſa omnia concurrunt, Pinealis glandula, majori mole prædita collocatur, ut ſeroſitates illic uberius depoſitas excipere & continere valeat. Obſervare demum eſt in omnibus cujuſcumque ſpeciei aut formæ animalibus, quod huic glandulæ, juxta foramina aut ductus ad infundibulum patentes, ſemper poſitæ, plexus choroides continuo adjungitur: quinimo hic plexus (de glandula pineali proceſſum ejus medium ſuſtentante, tanquam de fibula aut clavo ſuſpendi viſus exinde) in binas alas huc, illuc, ſuper medullæ oblongatæ crura exporrectus, dividitur: Quare plexus hujus gratia glandulam iſtam præcipue conditam eſſe, ſuſpicamur, ejúſque munus non aliud omnino eſſe quam aliarum glandularum. quæ juxta vaſorum ſanguiferorum concurſus diſponuntur; nempe ut humores ſeroſos, à ſanguine arterioſo depoſitos, excipiat & in ſe retineat, donec aut venæ depletiores factæ eoſdem reſorbeant, aut lymphæductus (ſi qui adfuerint) eos extra convehant. *Idem, ibidem.*

Observatio V.

In Hydrocephalo glandulæ cerebri intumeſcunt & in conſpectum veniunt.

GLandulæ plexus choroeidis, & per alios plexus vaſorum interſertæ, in cerebro Hydropico aut humidiori, quæ alias perexiguæ, ut fere viſum fugiant, à madore intumefactæ facile percipiuntur. *Th. Willis cerebri Anatomes cap. 7.*

Scholia.

OBſtructis vaſis Lymphaticis Jugularibus humorem aquoſum, aut inter cutem & pericranium, aut inter ipſum cranium collectum effundi, à quo *ὑδροκέφαλος*, morbus Infantibus maxime familiaris excitetur, inde totum caput intumeſcat, cenſet, *Jac. Henr. Pauli in Anat. Bilſiana* cap. 8.

Observatio VI.

Hydrocephalus ab aqua cerebri ventriculos replente.

AUguſtæ Vindelicorum puellæ bienni caput in menſibus plus minus ſeptem ita increverat, ut nullum viri unquam viderim quod non mole illi cederet: fuitque is affectus quem veteres Hydrocephalum vocarunt, ab aqua quæ in capite aſſervatur, ſenſímque colligitur: Quanquam ea non inter calvariam & exterius ipſam ſuccingentem membranam, aut cutem, ubi alias aquam reponi Medicorum libri docent) huic puellæ fuerit collecta, verum in ipſius cerebri cavitate, adeóque in dextro ſiniſtróque illius ventriculis, quorum cavitas amplitudóque ita increverat, ut novem fere aquæ libras, aut tres Auguſtanas vini menſuras continuerint: Adhæc, ut cerebrum in capitis vertice,

tice, membranæ quaſi modo erat tenue & quodammodo continuum cum tenui ſua membrana corpus, ita quoque calvaria fuit prorſus membranea, tantáque duntaxat ſede oſſea, quanta calvariæ puellæ erat amplitudo, priuſquam caput extra modum increſceret: ea fere ratione qua in nuper natis pueris frontis os & verticis oſſa conſtare cernimus, ubi illa alioquin mutuo ſunt contermina, & in admodum pueris inſigni intervallo amplitudinéque viſuntur membranea: Cerebellum interim, cerebrique univerſa baſis ſecundum naturam habebant, uti & nervorum productiones: dein nullis prorſus ſedibus quam in cerebri ventriculis, adco atque dixi adductis, aquam reperi, & *puella ad mortem uſq; ſenſibus omnibus integris eſt uſa:* Et quoties caput, quum illam paucis ante mortem diebus conſpexi, ad adſtantibus movebatur, & nonnihil, quantumvis etiam leviter, erigebatur, gravis illico tuſſis puellæ moleſta fuit, cum difficili reſpiratione & totius faciei miro rubore, ſanguiniſque ſuffuſione & lacrymarum proventu: Reliquo corpore mediocriter habuit, etſi laxis infirmiſque, ſed non reſolutis tamen fuerit articulis, neque præſenti etiam inſigni macie, aut etiam ſeroſo in membris tumore, aut morbo comitiali, aut tremoris alicujus notis: Jecur, cum paulo poſt mortem ſpectaretur, ſubpallidum, & nonnihil naturali alias jecore contractius duriuſque occurrit: Liene interim maximo & molli conſpicuo, perinde ac ſi jecoris vices aliquandiu obiviſſet: Adeo ut cum præſentibus Medicis nihil æque admiratus fuerim ac tantam aquæ vim in cerebri ventriculis, abſque majoribus ſymptomatibus tamdiu collectam fuiſſe. *Veſalius Fabr. corp. hum. lib. 1. cap. V.*

SCHOLIA.

IN *dextro ſiniſtróque ventriculis*) Quandoquidem experientia teſtatur ſerum & humores excrementitios ſæpenumero intra hos ſpecus reperiri, circa illorũ aditum exitúmq; diligentius inquirendum: Eo magis quia de ſpecuum horum uſu à nonnullis valde ambigitur, nec deſunt in nupero hoc ſæculo qui opinionem antiquam de ſpiritibus hic loci genitis, exercitíſque, licet dudum exploſam, redintegrare ſatagunt, ſpiritus hic minime progigni, nedum exerceri, ob rationes ſupra allatas, extra dubium cenſeo: nec minus certum fecit experientia Seroſam colluviem hic ſæpius colligi. Itaque hoc tantùm reſtat ut videamus *unde* illa, ac *quomodo huc confluat*, Et dein quibus excretionum viis eadem foras amandetur: Quoad prius, ſummoè probabile eſt laticem ſeroſum, qui ſpirituum recens productorum vehiculum eſt, ac una cum illis in cerebri poros introducitur, poſtea exolutum, ac in vaporem attenuatum, in hanc cavernam exudare, ibidémque denuo in humorem aqueum concreſcere: Secus enim quid fit de humore iſto, aut in quod aliud receptaculum derivari poterit? Præter hanc ordinariam, & puto aſſiduam, colluviei ſeroſæ intra cerebri ventriculos congeſtionem, pro certo haberi debet quod à glandulis plexui choroideo inſertis, nimium repletis, ejuſmodi ſeroſus humor in ventriculos ita dictos exſtillet.

Sæpius vidi in hydrope cerebri glandulas iſtas intumuiſſe, & veluti hordei grana, à nimio madore crepantia, flaccidas evaſiſſe, adeo ut ſeroſitates allatas minime retinuerint, verum eas in cavitatem ſubjectam continuo depoſuerint. Profecto in hydrope cerebri hi ventriculi ſemper aqua repleti conſpiciuntur, cujuſmodi affectûs cauſa eſt ſanguis aquoſior factus, qui majorem ſeri colluviem inter circulandum deponit, quam vena ſtatim reducere, aut glandulæ ſatis excipere & retinere valent.

Enimvero, quò ſerum uſquequaque è vaſis redundans in cerebri ventriculos melius dilabatur, ita comparatum eſt ut majores vaſorum plexus, cum glandulis interſertis, prope ſingulos eſ ſ ventriculos diſpoſiti fuerint: quippe non modo plexus choroeides juxta trium ventriculorum in cerebro concurſum, at plexus alter, & non minus inſignis (quem ſupra deſcripſimus) cum glandulis majoribus, ſpone cerebellum, juxta quartum ventriculum collocatur. In omnibus eo ut videtur fine ita cautum eſt, ut è ſanguine qui aut cerebro, aut cerebello deſtinatur, pars aquoſior, ſi quidem ſpiritibus procreandis minus idonea fuerit, hos vaſorum plexus incurrat: attamen ſi major ſeri copia illic deponitur quam in iiſdem contineri, aut extra amandari queat, quicquid ejus ſuperfluum eſt, in cavitatem ſubjectam delabitur. Hinc conſtat unde, & quo ritu ſeroſa colluvies intra cerebri ventriculos congeritur, *Thomas Willis Cerebri Anat. cap. XII.*

Cerebrum in capitis vertice membranæ quaſi modo tenue, &c.) Cum in infantibus ac teneriore ætate, cranii ſuturæ non tam arcte combinentur, ac in adultâ, haud difficulter intelligetur quare minus comprimatur cerebrum ab aqua: In provecta enim ætate, ac ſenibus, ſuturæ non tantum arctiſſime junguntur, verum etiam non raro cranium plane coaleſcit, ut veſtigia tantum ſuturarum ſuperſint. Hinc pueris aqua, priuſquam cerebrum premat, ventriculos diſtendit, hac augeſcente, etiam ſuturas, non ægrè cedentes divellit, tandem etiam membranas expandit, imo & ipſum cerebrum, membranarum in modum ductile; unde caput ad eam molem, quæ in hydrocephalis conſpicitur, excreſcit: hinc aqua capaci ſpatio concluſa, minus premit & diſtendit: In ſenibus autem quorum cranium durum ac compactum, ſi aqua quotidie incrementa ſumat, defectu ſpatii, obvia quæque comprimit, atque euſque donec arctatis omnibus ſpirituum animalium viis, apoplexia illos abripiat.

Quantumvis leviter erigebatur, &c.) Tuſſis ſuccedens, dyſpnoea, faciei rubor, ſanguinis ſuffuſio, lacrymarum proventus, contigerunt quod erecto capite aquæ pondere premeretur cerebrum; unde effluxu ſpirituum animalium prohibito, reſpiratio læſa fuit; & influxu vitalium impedito, facies rubore ſuffundebatur: nullum enim vitium in pulmonibus à *Veſalio* deprehenſum.

Ad mortem uſque ſenſibus integris) Hinc colligit *Mœbius*, & aliis argumentis confirmat Phyſiolog. med. cap. 6. §. 31. cerebrum ſpiritus animales non conficere: quemadmodum enim, *ait*, læſo hepate vel Liene in hydrope nullus laudabilis ſanguis generatur, Ita & in

hydroce-

hydrocephalo ſpirituum animalium elaboratio, adeóque motus & ſenſus debebat periclitari, contrarium tamen teſtatur experientia: Sic refert *Veſalius*, &c. Sed certe, ſi ſpiritus animalis in cerebro peculiaris ad motum & ſenſum elaboraretur, in hoc affectu ceſſare iſtæ actiones debebant, vel ad minimum turbari.

Observatio VII.

Hydrocephalus ab aqua cerebri ſpatium occupante, idque ad anguſtius redigente.

DIſſecabatur Lugduni Batavorum anno 1666. Infans unius anni, à puero hydrocephalus: Ex hujus capite D. Van Horne extrahebat uncias 36. aquæ limpidæ ſubſalſæ: quibus extractis adeo apparebant cuncta vacua, ut quis exiſtimare potuiſſet cerebrum hic plane deficere: ſed oculi acie eo penitus directa, apparebat cerebrum nequaquam deeſſe, ſed amiſſa ſaltem figura globoſa, induiſſe formam convexi fornicis, & ab exuperante aqua ſequacem ejus medullam adeo fuiſſe diſtentam, ut inſtar alicujus craſſioris membranæ, adhæreſceret undique arcuatæ oſſium circumferentiæ, ita tamen ut tam exterior cinereus cortex, quam interior albicans medulla optime diſcerneretur. Præterea 1°. ſub cute nulla conſpiciebatur pinguedo. 2. In thorace notabilis aquæ quantitas, illi quæ in capite continebatur ſimilis. 3. renes adhuc inæquales. 4. glandulæ pituitariæ & pinealis nullum veſtigium, in pavimento tamen cerebri notabantur aliqua filamenta nervorum, materia quadam mucilaginoſa obtecta; quæ credita ſunt eſſe filamenta ſeu propagines nervorum ſexti paris. *Ex obſervationibus Alardi Hermanni Cummii, Archiatri Brunſvicenſis in Miſcell. curioſ. anni* 1670.

Observatio VIII.

Sectio infantis octimeſtris Hydrocephalo affecti, cujus ventriculi cerebri laterales aqua repleti &c. à Clar. Hornio adminiſtrata.

CApitis perimeter erat 1½. ulnæ: Tumor digito prementi cedebat non remanente veſtigio; Cranii oſſa, quamvis hiabant ab invicem, eo quo pueris ſolent loco, ſolito tamen ampliora erant, magis tenuia, ita ut cultro commode ſecari poſſent; non multum abſimilia cornubus ex quibus lucernę fiunt. Dura meninx cranio arctiſſime annexa, Aqua, nec inter cutem & pericranium, nec inter pericranium & cranium, nec inter hoc & duram meningem, nec, quantum obſervari poterat, inter meninges, ſed intra ventriculos cerebri laterales continebatur, Ejus quantitas octo pintas Leidenſes, ſive 160. uncias medicinales, h. e. tredecim libras excedebat: Aqua erat limpidiſſima, nullo notabili ſapore prædita, niſi quod aliquantulum ore detenta, ſalſugine quadam linguam feriret: Cerebrum amplum, & pueri cerebro denſius duriúſque. Ejus anfractus omnes penitus obliterati, contra cerebri laminæ egregiè diſtinguebantur, Cerebellum totum cerebro minus affectum, Vaſa quædam per ſuperficiem cerebri ſerpentia ſanguine turgida; Sinus falcis ſuperior plane ſanguine vacuus: Cerebri ſinus laterales, quibus aqua continebatur, pro quantitate, æque diſtenti, adeo ut totum cerebrum nonniſi ſaccus videretur. Glandula pituitaria flaccida & ſatis magna. Glandula pinealis nulla inventa, neſcio an errore diſſecta ablatáve: In plexu chorioeide glandulę nullæ obſervatæ: Radix ſpinalis medullæ quaſi in filamenta fiſſa, quod memini in cerebris ovium aliquando obſervaſſe. Omnes fere corporis glandulæ ſolito majores, meſenterium totum plurimis glandulis tubentibus, lentéſque parvas æquantibus conſitum. *Matthias Paiſenius in miſcell. cur. annor.* 4. *&* 5. *Obſerv.* 197.

Observatio IX.

Hydrocephalus ab humore mediam tantum capitis partem obſidente.

HUmor capitis hydropem inductus inflat & extendit interdum tam late nobile hoc mentis palatium, ut in ętate tenella nonnunquam excedat magnitudinem virilem. Deliteſcente aqua non minus extra quam intra calvariam, & utrobique modo ſupra, modo infra membranas, obvolventes vel cerebrum vel calvariam ipſi circumpoſitam: atque ut plerumque totum caput protuberat, ſic aliquando duntaxat media ipſius pars, hærente liquore vel in dextro vel ſiniſtro cerebri ventriculo: In quorum alterutro memini me bis vidiſſe ultra duas aquæ libras, incluſas tam ſtricte uni iſti parti, ut altera foret plane illæſa ac integra: *Tulpius cap. xxv. lib.* 1. *Obſervationum.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

INſſerat quidem hiſce capitibus ulcera Chirurgus, & diſſecuerat non uno loco cutem, ſed utrumque æque improſpere, exſtillante humore magis guttatim quam tam effuſe ut levaret cerebrum, & exhauriret fontem, vitalem calorem alias certo extincturum. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO X.

Hydrocephalo affecti diſſecto capite (cujus ſuturæ iv. fere digitis diſtabant) ingens copia ſeri effluxit.

SOlutio continui contingit aliquando in cerebro à cauſis internis, &c. Vera autem tanta eſt aliquando ut capitis juncturæ ſolvantur magno ſpatio: quod vidimus anno 1593. in filio Dom. Merindoli Aquenſis, E cujus capite diſſecto effluxit ingens copia ſeroſi humoris, qui in ventriculis & tota cerebri ſubſtantia incluſus manebat: Diſtabant autem ſuturæ 4. fere digitis à ſe invicem. *Iacobus Fontanus pract. lib. 1. cap. 3.*

SCHOLIA.

HIc inquiro cur illa aqua, quæ in cerebro hydrocephalicorum coercetur, non per os Ethmoides, in quo Natura foramina fecit cribello ſimilia, interdum defluat? Aqua, ut eſt proverbium, hæret. *Schneiderus l. de oſſe cribriformi.* Vide tit. de Catarrho.

OBSERVATIO XI.

Cerebri abſentia in Hydrocephalo laborante puero.

PUerum ex hydrocephalia mortuum accepi, medio circiter & quinque menſibus vixerat: Suturæ capitis magno hiabant ſpatio, intus autem non cerebrum, ſed cerebri loco aquam reperi mucoſam: quod ideo commemoro, quod non meminerim ſimile quid à tot diligentiſſimis Anatomicis obſervatum. Quam affert Tulpius hiſtoriam, quamvis ſtupenda admodum ſit, non eſt tamen eadem cum hac ubi nihil cerebri repertum fuit. *Th. Kerckringius Obſerv. Anatom.* 46.

OBSERVATIO XII.

Hydrocephalo laborantis pueri Cerebrum, pilæ palmariæ molem non excedens.

VIdi quatuor infantes hoc capitis affectu laborantes, è quo numero unum mortuum diſſecui: Et ſanctè teſtor cerebrum me reperiſſe pilam palmariam vix mole æqans: Neque ſanatum vidi cui aquoſus humor partibus internis concluſus eſt magna copia: Si verò partes exteriores obſidet, ſanationem non reſpuit: Si ergo humor inter cutem muſculoſam & pericranium, aut inter hoc & cranium, ſi pauca inſit quantitate, reſolventibus tentanda ejus diſcuſſio. Si non ſuccedat, ad inciſionem tranſitus fiat, vitato muſculo temporali, expreſſo inde humore loturæ carnium ſimili: ater aliquando ſanguis concluditur: Si contuſionis ſoboles ſit ſanguinis grumi humori permiſti aderunt: Humore vacuato, linteis diſcerptis inflictum vulnus oppleatur, factáque idonea ligatura, eáque arcta ad cicatricem deducatur. *Pareus Operum lib. 8. cap. 1.*

OBSERVATIO XIII.

Hydrocephalus ab aqua intra duplicatam duram meningem contenta, abſente cerebro.

DEcennis puer percuſſus eſt cum enſe in parte poſteriore capitis; hic paſſus eſt vulnus ſatis magnum, cum inciſione oſſis, velaminum, & deperditione ſubſtantiæ cerebri, nam hæc exivit quantitate nucis juglandis: curatus convaluit citra noxam. Hic poſt tres annos, confluentibus ſuccis ad partem debilem, hydrocephalo correptus emoritur.

Apertum caput ſine cerebro eſt inventum: dura meninx in conſpectum apparuit duplicata, habebat tamen in ſe aquam limpidiſſimam, boníque odoris, quæ ab adſtantibus guſtata, inſipida videbatur: at in præſentia putrilaginis tantæ jucundum odorem perſentiri, monſtroſum eſt, cum ingens corruptio graveolentiam ex ſe prodat manifeſtam. *Zacutus prax. adm. lib. 1.*

SCHOLIA.

C*Aput ſine cerebro*) Refert quoque Fontanus in Epitome Veſalii Anatome, ſe vidiſſe puerum in quo cerebrum deletum fuerit, qui aliquomodo rationis manſerit particeps: cerebri vicem ſupplente membrana craſſiori, à natura provida ipſi conceſſa.

Observatio XIV.

Hydrocephalus ab aqua totum caput replente, ut cerebrum ab ea compreſſum deeſſe videretur.

PUer quinquennis diſſectus congeſſerat in capite tantum liquoris, ut vitiata naturali figura, tantopere interſe deſciſſerent diſſoluta oſſa, ut dilatata ipſorum compages haud parum diſcreparet à virili magnitudine, ſed finem miſeriæ impoſuit mors, qua defunctus oſtendit in capite ſuo detineri quinque aquæ libras: quibus effuſis, fuere adeo omnia vacua ac inania, ut plerique præſentium judicaverint hic conſpici caput ſine cerebro: At oculi acie penitius directa, vidimus cerebrum non defuiſſe, ſed amiſſa figura globoſa, induiſſe formam convexi fornicis, & ab exuperante aqua, ſequacem ipſius medullam adeo fuiſſe diſtentam, ut inſtar alicujus craſſioris membranæ adhæreſceret undique arcuatæ diſſolutorum oſſium circumferentiæ: *Mirabantur* qui ſectioni interfuerant Medici, qui ex tam deformi cerebro, & medulla adeo extenta ac irrigua, prodierint integra mentis munia. *Nicol. Tulpius obſ. lib. 1. cap.* xxiv.

Scholia.

M*irabantur, &c.*) Nec abs re, cum in aliis vel ſolius figuræ vitium inducat ſive morbum attonitum, ſive lethargum, vel fatuitatem vel inſanabilem aliquam amentiam: Aliis ſuggeſſit confuſa hæc intricati cerebri congeries, inexpugnabile argumentum adverſus diſtincta illa loca quæ nonnulli aſſignant cuilibet animæ facultati. Alii viciſſim credebant hic confirmari dogma Ariſt. aſſerentis Cerebrum non mentis ergo, ſed refrigerandi cordis cauſa conſtructum. Et prout quiſque vel amore vel ſtudio fuit in hanc illámve partem, pro eo etiam extulit rejecitve vel hujus vel illius ſententiam Sed exercitatiores confugiebant ad ingenuum illud, *Quantum eſt quod neſcimus.* Velut anamque in aliis, ſic certe credibile eſt potiſſimum nos cæcutire in genuino cerebri regimine: cujus opera multo fortaſſis ſunt diviniora quam quiſpiam hactenus ſuo comprehendit captu. *Idem ibidem.*

Observatio XV.

§. 1. In iis qui Hydrope cerebri laborant, tenuis meninx à cerebri ſubſtantia & anfractibus facile avellitur.

QUò mirabilis tenuis membranæ cerebri in omnes cerebri anfractus diffuſio, adeóque vaſorum per intimos quoſque receſſus diſtributio melius conſpiciantur, hominis aut etiam bruti animalis Hydrope defuncti caput aperiatur: quibus enim cerebrum multa humiditate ſcatet, retinacula quibus hæc meninx cerebri ſubſtantiæ affigitur, laxantur, adeo ut *membrana* cum vaſorum plexibus *facile abſtrahi* ac fere integra avelli poterit: qua quidem avulſa, cerebri plicæ nudæ apparebunt: etiam vaſorum ubique in penitiorem cerebri ſubſtantiam inſertiones percipientur: Cerebro autem ſano & ſicco pia mater ita arctè cohæret, ut vix in vlla parte diſtrahi aut cultello ſeparari queat. *Willis cerebri Anatom. cap. vii.*

Scholia.

M*eninx facile abſtrahi*) Imo, notante Exc. *Lowero* Tract. de cordis motu, ſerum inter anfractus cerebri accumulatum piam matrem euſque diſtendit donec tandem vel acrimonia ſua eam erodit, vel copia ſua corrúpit, unde in baſin cerebri defluens, medullam oblongatam, atque nervos ex ea ortos, ſtagnatione ſua corrumpit, aut acredine ſua continuo laceſſit, unde hydrops cerebri, convulſiones, &c.

§. 2. In adoleſcente ſemifatuo (*ſect. 10. Obſerv. 5.*) ſubſtantia cerebri omnino erat flaccida: Pia mater, (quod in Hydrocephalis fieri amat) ita laxe cerebro erat circumjecta, ut nullo negotio poſſet ab eo ſeparari. *Idem.*

Observatio XVI.

Hydrocephalus ab aqua anteriores duos ventriculos opplente, ſubſtantiámque cerebri adeo premente, ut anfractus conſpicui non eſſent.

COloniæ multoties inviſi puerum *robuſtiſſimis parentibus natum*, cui caput in incredibilem molem increverat, ita ut ipſius rotunditas ulnam & quartam partem ulnæ Colonienſis, ejuſdémq; altitudo, ab una aure ad alteram, ulnam cum quarta parte excederet, *Non* autem ſic natus erat, ſed cum ſeptimum menſem ætatis vix attigiſſet, cœperat ei caput monſtroſe excreſcere: *nullus præceſſerat morbus*, reliquum tamen corpus vitioſe nutriebatur: verum caput intra menſes xxx. paulatim in illam magnitudinem accrevit, ac tandem puer in *ſoporem lethargicum* incidit, *nec* ita *multo poſt obiit*.

Cranio diſſecto, invenimus in duobus anterioribus cerebri ventriculis *aquam cryſtallo clariorem*, ad libras Colonienſes xviii.: illa autem non ſolum ventriculos, ſed & *ſubſtantiam* cerebri diſtendebat, ita ut totum cerebrum (cerebellum excipio) in ſacculum extenderetur: hinc

hinc fiebat ut circumvolutiones & gyri *cerebri non conſpicerentur,* ſed turgerent omnia, *Dura & pia matres integræ erant*, atq; ita dilatatæ ut totum cerebrum operirent; *cranium* ſimiliter dilatatum erat, ſed paſſim *membranoſum potius quam oſſeum: Tertius ventriculus* anterioribus *confuſus non apparebat: in Quarto, viſcidam quandam materiam*, parva tamen quantitate invenimus, reliqua in cerebri baſi ſecundum naturam erant, nec reperiebantur meatus per quos feroſus ille humor ad caput delatus fuerat, quantumvis accuratè diſpiceremus omnia: Partes vitales & naturales perquam ſanæ erant, unde earum functiones parum lædebantur, ita ut vix febre unquam laboraverit, quinimo edebat, bibebat, excernebat, & dormiebat ut ſanus, ipſa tantum *deerat nutricatio: totum* enim corpus (excepto capite) *perexiguum* & extenuatum remanſit: actionibus autem animalibus, quæ ex cerebro prodeunt, pura ingenio, loquela, viſu, &c. deſtitutus fuit: *brachia autem & tibias*, labia, palpebras, oculos voluntarie vix movebat, at involuntarie ſæpius h.e. *contrahebantur* & convellebantur continuò, abſque tamen dolore. *Fabritius Hildanus Centur.* 1. *Obſerv.* x.

SCHOLIA ex Marco Aurelio Severino lib. de Abſceſſibus p. 185.

R*obuſtiſſimis parentibus natum*) Quod è robuſtiſſimis parentibus ortus puer hic languido capite, [illegible] eo eſt quod duro homines corpore, & [illegible] ipſa firmitatis fiducia, arbitratio & prompto quacunque victu, & potu quanto cumque uſi, vim ſuperfluitatum inſolentem congerunt: Sic obſervatum eſt mihi plerumque ex lautis & præfarctis parentibus morboſos ac tenues obortos fuiſſe filios.

Non ſic natus erat) Sed quod non profectus utero hydrocephalus, verum jam ſeptimeſtri puero initium eam cauſam puta, quod ſub materni clauſtri fotu fomentis vegetior pueri calor, noxam præterfugere potis erat: inde elapſus, eam vim amittere, & eatenus ſe ſubmittere morbiferis jam paratis lente ſe aſſuevit.

Septimum menſem attigiſſet) Quod judicationibus aptum eſt tempus & prope fatale.

Nullus præceſſerat morbus) Nullo id prægreſſo morbo factum admitto; quinimo ſi variolæ & morbilli, exanthemata denique alia præceſſiſſent, præcurriſſet utique malum, & hoc miſer non incurriſſet puer.

In ſoporem lethargicum incidit) Non incongrue, ſopientibus nimirum aquis, quæ ſtagnantes trieeſimo jam menſe, ſulphuream anathymiaſin & narcoſin inducere debuerunt.

Non multo poſt obiit) Quod & veternus minatus videri potuit, lethaliter jam preſſis omnibus cerebri receptaculis.

Aquam cryſtallo clariorem) Parti videlicet conſonam, ſale cerebri reſoluto, ut Chymiatri volunt & ea his max. Joh. Petrus Faber in Chirurgia ſpagyrica, ubi de œdematia.

Subſtantiam cerebri diſtendebat) Cerebri corpus diſtendebatur aquoſa colluvie, propterea quod ſpongiforme & glanduliforme videtur τῷ ἐγκεφάλῳ ſubſtantia, non ita pareneephalon, quod ſiccius, durius, denſius, ſolidius; i.e. minus cavum, atque adeo crebris aut laxis futurarum hiatibus, aut oſſium raritate aut tenuitate patulum, idcirco pſeucocephalum, ut parencephalum æque dicetur me authore, quare & authore Hippocr. partem anticam plus continere cerebri dictum, quare ipſa vere contineat cerebrum, non ita vere poſtica.

Gyri cerebri non conſpicerentur) Quippe qui nimiopere ob diſtendentem copia humorem explicari: quo referri poteſt ſpirarum iſtarum cauſam haud ſolo uſu eſſe venarum & arteriarum commode applicandarum, ut omnes anatomici voluere; verum cauſas adhuc reſtare materiam, effectorem & formam: materiam inquam diſſimilem ſibi ipſi, quando ſepti lucidi, calloſi corporis & intercolumnis denſior, preſſior & compactior, rarior verò, laxior & ſolutior ſpiralis cerebri circumductus: in quas binas materias & formas adaptavit ſe bifariam effector, ita plicatilis is fabrefactus diſcuſſus eſt, facile explicante hydrocerebrum.

Dura & Pia matres integræ erant) Propterea quod incumbens aqua intermixta, & ſalſa nonnulla parte, ut ſalſa ſunt omnia excrementa hominis, & fœtus præſertim novelli, utpote quæ ſal concoctorum omnium armoniacum eluerunt ac ſecum abſtraxerunt.

Cranium membranoſum potius quam oſſeum) Quippe quod humore multo circumfuſo nequiverat addenſari aut ſiccari: in pueris ſiquidem omnibus calvariæ cartilagineæ magis quam oſſeæ videntur.

Tertius ventriculus confuſus non apparebat) ſcil. eadem diſtentus vi & inſolentia.

In Quarto viſcidam quandam materiam) In quarto ſinu concrementum viſcidius & parcius, eadem qua dixi partis poſticæ natura eaſucea.

Deerat nutricatio) Quod integris jam viſceribus reliquum corpus non alebatur, non mirandum fortaſſe, propterea, quod ſimilares noxæ non apparent, bene ſe habentibus alióqnin organicis.

Totum corpus perexiguum, &c.) corpus inferum gracile ac prætenue videbatur, nulla exiſtente labe viſcerum inferiorum, abſumpto ſcil. & rapto à ſuperioribus alimento, vel quemadmodum abunde diſtento ſplene cætera membra contabeſcant: Ea ſcilicet eſt œconomiæ corporis communitas, ut uno læſo viſcere præcipuo, belle valere nequeat cœterum corpus.

Brachia, &c. contrahebantur) Brachia, femora, crura, etſi relicta mobilia, convelli ſueta, difficile fit id, quod cerebellum & poſtica pars cerebri bene ſe habeant, verumtamen & ſine labefacta ſecundum ſuam ſtructuram, nihilominus quia neceſſe fiebat ut comprimerentur hæc, unde convulſionis anſam capiebant.

Vix febre unquam laboravit) Febris & dolor nullus, hebetudine & longinquo reductu cerebri, *Hactenus Severinus.*

Aquam cryſtallo clariorem) Qualem ſola continent vaſa lymphatica, quæ quamvis in cerebro, nondum comperta, adeſſe tamen evincit talis liquor. Adde hydrocephalum familiarem eſſe fœtui ægre in lucem exeunti, ubi vis ab obſtetrice illata, quæ tenellis vaſis vim facit: A duriori attrectatione capitis in partu, cætera vaſa ſanguinem continentia, ſæpe diſrupta fuiſſe fidem faciunt & ecchymoſes reſiduæ & ſanguis concretus per os & nares aliquandiu excretus; quod filiæ meæ Elizabethæ per bimeſtre contigit, quæ frequentes thrombos nigri ſanguinis excrevit, quod durioribus vaſis accidit, in tenerioribus, qualia lymphatica, poteſt fieri?

pore in cerebrum. Particulares cerebri vacuationes per errhina, ſternutatoria, maſticatoria, tot hactenus decantata laudibus, vires ſuas in ſpongioſas oris, palati, faucium, naſi carnes dum ſpargunt, eaſdem mundăt, eáque venarum & arteriarum extremitatibus pituitoſas, mucoſas, viſcidas & ſalivales extrahunt humiditates, adeóque per accidens cerebrum emundando inſerviunt, dum ſanguinem dephlegmant à fæcibus & ſcoriis, antequam ad cerebrum devehatur, liberant. Exiſtimarunt antiqui bonum indicium valetudinis eſſe ſternutamentum, cerebrúmque inde purgari. Nos quamvis nihil è cerebro effatu dignum vacuari, aut cerebrum inde ſublevari cenſeamus per ſe, prodeſſe tamen judicamus per accidens, vacuatis ex arteriis carotidibus, ad nares & os tendentibus humoribus. Quæ arcano ex euphorbio & convallium liliorum floribus concinnato pulvere, in ſubſtantia, vel infuſo naribus immiſſis, ore ligneo bacillo dentibus applicito, aperto ſervato, educuntur tenacia, viſcida lenta, mucoſa excrementa, non educuntur ex cerebro per cribrum aut cuneum, ſed ex ſpongioſis carnibus oris & narium, fomitem ſuppeditantibus arteriarum & venarum extremitatibus: Galenus Art. med. cap. 11. bene temperati cerebri ſigna eſſe ait, & decentem capitis figuram, & quando excrementa quæ per palatum, vel aures, vel nares, vel oculos expurgantur, hæc quoque moderatè ſe habent: Ad noſtrum inſtitutum accommodari poſſunt ea quam optime: Si ex arteriis excrementa hæc ordinatè deponantur in emunctoria narium, oris & faucium, bene habet ſalus cerebri: Sin minus, excrementa eadem cum arterioſo ſanguine ſurſum aſcendunt ad cerebrum, ejus temperies ad juſtitiam mutatur: Glandula pituitaria recipit quidem ex ventriculo tertio per infundibulum ſuperflua, ſed ea pauca ſunt: abſumuntur illa in glandula ſenſim & ſenſim: *Depaſcunt glandulæ in inteſtinis*, ait Cous lib. de Glandulis, *dum exprimuntur, madorem, abſumentes reliquas corporis abundantiam:* Idem etiam facit hæc glandula in cerebro; Aberrat à janua Galenus cùm 9. de uſu part. cap. 3. percolare putat cerebri excrementa: imbibit glandula excrementa, humectat, & refrigerat vicinas retis mirabilis partes, ſenſimque ſuperfluitates abſumit:

Interrogati, Quas ergo per vias excrementa mucoſa in nares & palatum deveniunt? quomodo colliguntur tanta in copia, ſi ex cerebro, antiquitus cogitas non derivantur per vias, os cribroſum vel cuneiforme? Reſpondemus dari alias vias, publicas vel privatas, privatæ nullæ ſunt hiſce excrementis evehendis dicatæ: munus id exequuntur publicæ: Inepti ſunt nervi, ſpiritum enim animalem vehunt: Inidoneæ videntur venæ: hæ enim ad cor revehunt ſanguinem ex arteriis: Punctum ferunt arteriæ carotides omne: Arteriæ ſanguinem ex chylo natum, adoleſcentem & vix juvenem, ex cordis ſiniſtro haurientes ventriculo, & deorſum vehentes, in lienem deponunt τὰ ἀχρεῖα melancholica: in jecur bilioſa, in renes aquea & ſeroſa, ſurſum verò pituitoſa: Debuit omnino alimentarius, ſingulas in partes devehendus, ſanguis ſpoliari ſuis ſcoriis, imprimis verò cerebro ceſſurus in alimentum: Purus hic eſſe debebat ὡς ἄριστον: Ideo in veſtibulo mundari debebat, ſeorſim poſitis inquinamentis & retrimentis, ablegantur ergo illa per carotidis internæ ramum exteriorem, ad ſpongioſas narium, palati, faucium, oris partes omnes, glandulas σιαλόχους, ipſam etiam linguam. Hoc retrimentum ſecundum eſſentiam conſideratum, eſt Salivale in tonſillis & ore: Mucoſum, βλεννά dictum, in naribus & faucibus, pituita utrumque indigitatur καταχρηστικῶς: Pituita hæc, dum ad naturæ ſe componit leges, in arteriis ferè eſt aquoſa & ſero perſimilis: ſcororem adipiſcitur à ſpongioſis carnibus: deinde autem calore partium, portione ejus tenui diſſipata, craſſeſcit: Male ſe habet retrimentum hoc, ſi præter naturam mutetur evacuatio hæc per arterias: recedere autem poteſt à naturali ſtatu ſi bilioſæ, melancholicæ, pituitoſæ ſe permiſceant atomi: Cùm Venetiis media hyeme iter faceremus Patavium noctu, manè poſt levem ſomnū ſalſos advertimus catarrhos ore rejectos: Salſum autem hoc arterioſum fit retrimentum nonnunquam ob duas à Galeno 2. de diff. febr. cap. 6. aſſignatas cauſas, putredinem & ſeroſæ humiditatis admiſtionem: Chymici ad ſalium, quæ a reliquis principiis in officio non continentur ſuo, actu in arterioſo ſanguine prædominantium ἀκρότητας confugiunt: malè ſe etiam habet retrimentum hoc, Eſſeotiæ hujus materiæ modum ſi conſideremus, tum quantitatis, tum qualitatis primæ & ſecundæ, tum exeundi modi, temporis, & loci ratione: Si itaque copia; ſi qualitate prima vel ſecunda, [illegible], ſalſugine vel viruleotia peccet, ſanitatis limites egreditur: contrahit vitium hoc catarrhus ex toto corpore, per venas ad cor delatis, nec per emiſſaria ordinaria ritè evacuatis cruditatibus: Nullum dubium etiam eſt quin ex cerebro, à nutritione reſiduu cum ſanguine, multæ humiditates excrementitiæ per ſinus craſſæ meningis ad venas jugulares revehantur, & ad partes has circa nares & os, ceu emunctoria ordinaria deponantur: Non omne excrementum ſolas affertur per arterias, ut nutrimentum; venæ non omne quod vehunt, vehunt & inferunt in cor, ſed quiddam etiam evehunt ex corporis emiſſariis: Ita hæmorrhagiæ contumaces, per nares, pulmones, anum, uterum, non ſolum fiunt per arterias, ſed & vicinos venarum apices.

Interrogati, Anne nullus omnino tranſitus humiditatibus quibuſdam aqueis per cribroſi & cuneiformis oſſis foramina concedendus? Reſpondemus, fieri poſſe quod turbato naturæ ordine, arteriarum ad nares & os evehentium expultrice vitiata, arteriolarum etiam craſſæ & tenuis meningis, & ſinuum circulatione titubante, non omne quod à nutritione ſuperfluum expellatur, ſed in ventriculis copia abundet liberaliori: Id ſi contingat, neceſſitate urgente, qua data porta cùm ruant omnia, ſuperflua hæc ad cribrum & glandulam cuneiformis oſſis exundare & per foraminula vaſorum emanare queunt: Objicientibus in faucibus & naribus deeſſe locum in quo mucus omnis, qui excernitur, moram nectere valeat, muci natura præſupponit moram extra arterias, ſed quæ commoditas in faucibus? reſpondemus diverticula in narium ſpongioſis manifeſta ſunt anfractibus: imbibuntur à carne fungoſa faucium ſuperfluitates, retinentur & condenſantur, adhæreſcunt parte poſtica; ſæpe circa uvam hærent: in narium tamen anfractibus imprimis mucoſa recenſetur militia: cum emunctio non reſpondet voto, quia firmius adhæret mucus, aut à naſi tubulis exitus ejus impeditur, ſpiritu per nares copioſius attracto, eundem retrahimus in fauces & expuimus: Rogati ſententiam de modo quo arteriæ imprimis, ex parte etiam venæ, deponant has excrementitias humiditates in ſpongioſas narium & faucium carnes? Reſpondemus vaſa hæc, in narium & faucium carnibus, aranearum telæ iſtas divaricari & roris in modum transſudare, eo modo quo, Philoſopho authore 2. de gener. animal. cap. 7. transſudat alimentum per rariorem vaſorum textum: transſudat autem illud non aliter quam aqua per fictiles ollas, crudas adhuc, & nondum incruſtatas: ut Ni-

trum & Ammoniacum ſal aqua ſolutum per ollas coquinarias tranſſudat, floribusque candidis externam coronat ſuperficiem, ita etiam ὑγρὰ ἀποστάγματα hæc tranſit per ἀδένας membranæ narium & palati πόρους, ſenſim & ſenſim collecta in ſcalis ſeu gradibus narium muci naturam induit, inque illis moram nectens, condenſatur, & ad ſcalarum figuram varias induit formas, quas cùm nares defæcamus, ac collecto, & contractis thoracis muſculis impulſo ſpiritu, condenſatum auferimus, expellimus mucum, quod emungere vocant, apparent; videntur lacinias & laceras veſtium attritarum præ ſe ferre particulas, eæque quæ cavum reſpiciunt narium, ſiccæ ut plurimum ſunt, quæ membranæ narium adhærent, humidæ: continuo ſcaturit fons harum humiditatum proventu, animali bene habente. Sed quandoquidem hoc arteriarum officium à natura civitate eſt donatum, qui fit quod multi reperiantur qui parum vel nihil emungunt? Reſpondemus paucos repetiri ea temperamenti moderatione beatos, ut ſint ἀμυξώδεις, ſiccitas hæc narium & palati, non tam ſignum eſt cerebri temperati, ſed potius optimæ ad juſtitiam totius corporis temperaturæ: Qui vero impuro corpore ſcatent, hujuſque vacuationis, per nares aut palatum, deſtituuntur beneficio, illi certè id impunè haud ferunt, ſed multis ſubjecti ſunt ærumnis aliis: Franciſcus Galliarum Rex ἀμυξώδης, aurium ulceribus vixit obnoxius: Alii emunctæ naris, arthrit. podagricis & capitis doloribus infeſtantur: nonnulli tuſſiculoſi fiunt, converſa ex toto per venas in dextrum ventriculum, & ex eo in arteriolam venam, cum nutritio Pulmonis, & ſiniſtro cordis ſinui deſtinato ſanguine, excrementitia materia: hæc cùm totis modo per ſenſui ferè impervios meatus in aſperæ arteriæ tranſſudat bronchia, interna irritata membrana, juſſisque ſe thoracis contrahere muſculis, fit efflatio illa vehementiſſima quæ appellatur Tuſſis: Novimus matronas quibus gratioſo hoc arteriarum ad nares pituitam evehentium, deſtitutis beneficio, continua à partibus hymeneo ſacris dependet ſtiria, albumque moleſtum eſt profluvium. *Guernerus Rolfincius Differt. Anatom. libro 5. cap. 56. & 57.*

Cerebrum non eſt fons Catarrhorum, expers eſt culpæ in omnibus deſtillationibus. 1°. Pauciſſimæ in cerebro generantur excrementa à nutritione cerebri reſidua: 2. nulla in eodem idonea deprehenduntur excrementorum receptacula: Ventriculi extra medullam, ex accubitu partium medullæ per accidens nati, quamvis ob capacitatem & humorem accuſari poſſent, tamen ſi quis accuratiori inſpiciat oculo, videbit horum foramina, ad expellendam in tanta copia pituitoſam hanc craſſam materiam, non ſufficere; Proceſſus papillares, glandula pinealis & pituitaria, vulgò excrementorum cerebri judicantur receptacula, verùm & hæ catarrhorum inundationibus recipiendis vel transmittendis ſunt impares. 3. Viæ à veteribus excogitatæ, à neotericis pro genuinis non habentur. 4. Nec cerebri omenta & membranæ evehentium ductuum vicem ſuſtinere poſſunt: Et quis cerebrum, divinæ mentis ſedem, omniumque humanarum actionum, totiusque corporis nobiliſſimam partem talibus proſcinderet injuriis; ut hiſce impuritatibus ſive generandis ſive recipiendis deſtinatum diceret? Totum potius corpus & cor motus catarrhi principium *A quo* dicendum, ſanguis enim pluribus humoribus permiſtus, per arterias carotidas ſumma petens, ad ſpongioſas narium carnes impuritates defert, ut ibidem emungantur: cauſa proxima ſunt humores excrementitii, ſalſi, melancholici, biloſi, ſeroſi, &c. facultatem expultricem ad expellendum ſtimulantes, qui communiter uno Pituitæ verbo inſigniuntur: Generantur hi humores, non per eſſentiam ob facultatem læſam, à nativa membranæ hujus debilitate, quæ impedit, quò minùs alimentum ritè coquatur, & ſic multa excrementa producantur, Sed per conſenſum à toto corpore cacochymico fomes membranæ glanduloſæ pituitariæ κατὰ μετάστασιν communicatur: Viæ per quas materia hæc ad membranam defertur, ſunt illæ per quas ſanitatis tempore eadem fluit: Inter illas, quæ aliunde veniunt, prima eſt excrementitius meatus oſſeus, poſt cartilagineus redditus, è concha auris tendens in palatum, per quem nonnunquam clauſo ore retentus ſpiritus ruit in concham & ſibilum excitat: ſed parum hic conferre poterit: Altera via eſt meatus inter utramque palpebræ membranam, ad orbitæ angulum excurrens, non tamen ibidem deſinens, ſed ulterius extenſus, & in nares per amplum foramen lacrymalis glandulæ, cujus punctis eſt continuus, tendens, eo humiditates ſeroſas deponit: Quamvis autem anguſta ſit hæc via, & vix veriſimile videatur tantam copiam, quæ emungitur, inde ſuppeditari, poſſibilitatem tamen perſuadet continuatio translationis: In ipſa narium tunica exorta vaſa, catarrhi hujus materiam deferentia, duo ſunt: breviora alia, exilia, & nonniſi per expreſſum humorem conſpicua, alia longiora: confertim & magnis portionibus non fit affluxus, ſed ſenſim: implet nares naturali in ſenſu, non vi, ſed ſæpe & continuo tractu cadendo: Rivi fumitem perennem ſuppeditantes ſunt *Arteriæ & Lymphatica vaſa*: Viæ & vaſa, quæ in glanduloſa membrana affluentem humorem (non, ut nonnulli loqui amant, Pituitam, inde etiam Pituitariam ipſam vocant membranam, ſed in mucum conversum, cùm munere humectationis naturali perfuncta; vel in majori præternaturali copia collecta eſt) excipiunt & excernunt, ſunt binæ in utravis parte una. *Idem conſiliorum lib. 3. conſil. 1.*

Quidam non recipiunt membranam narium eſſe partem emiſſariam, aut in quam arteriæ ſuam deponere poſſint ſaburram, aptum locum, cùm ea ſit odoratus organum: Fatemur ὑμένας, membranas tegentes communiter dictas, tegere & huic ſoli vacare officio; verùm τοὺς χιτῶνας, membranas conſtituentes, quæ appellantur tunicæ, aliis etiam vacare officiis: Sic inteſtinorum tunicæ recipiunt excrementa totius corporis in fluxibus alvi: cutis membranea tota, præterquam quod tegat, ſimilis eſt naſſæ piſcatoriæ, quæ totius corporis excrementa recipit; Ita etiam narium à craſſa meninge propagata membrana, pluribus deſtinata officiis, ſingulis vacat naturæ juſſu, odoratorium eſt ſenſorium, & excrementorum eſt diverſorium: Prius officium ut exſequatur, nervis inſtructa eſt odoratoriis; ut poſterius, carneo intertexta eſt tomento: ut verò ex ea in inania narium ſpatia pituita extillare queat, facta eſt poroſa & ſpongioſa. *Idem Differt. Anatom. lib. 2. cap. 20.*

NB. Scholia ſequentia pertinent ad textum pag. 328. errore Typothetarum collocatum.

SCHOLIA.

QVandoquidem experientia teſtatur ſerum & humores excrementitios ſæpe intra cerebri ventriculos reperiri, videndum unde illi, ac quomodo huc confluant, & dein, Quibus excretionum viis iidem foras amandentur:

Quoad prius, ſummè probabile eſt laticem ſeroſum, qui ſpirituum recens productorum vehiculum eſt, ac una cum illis in poros cerebri introducitur, poſtea exolutum ac in vaporem attenuatum, in hanc cavernam exſudare, ibidemque denuo in humorem aqueum concreſcere, ſecus enim quid fit de humore iſto, aut in quod aliud receptaculum derivari poterit? Præter hanc ordinariam, & puto aſſiduam, colluviei ſeroſæ intra cerebri ventriculos congeſtionem, pro certo haberi debet, quod à glandulis plexui choroideo inſertis, nimium repletis, ejuſmodi ſeroſus humor in ventriculos ita dictos exſtilletur: Sæpius vidi in hydrope cerebri glandulas iſtas intumuiſſe, & veluti hordei grana, à nimio madore crepantia, flaccidas evaſiſſe, adeo ut ſeroſitates allatas minimè retinuerint, verùm eas in cavitatem ſubjectam continuo depoſuerint: Profectò in hydrope cerebri, hi ventriculi ſemper aqua repleti conſpiciuntur: Enimverò quo ſerum uſque quaque è vaſis redundans in cerebri ventriculos meliùs dilabatur, ita comparatum eſt, ut majores vaſorum plexus, cum glandulis interſertis, prope ſingulos τοῦ ἐγκεφάλου ventriculos, diſpoſiti fuerint: quippe non modò plexus choroides, juxta trium ventriculorum in cerebro concurſum; at plexus alter, & non minus inſignis, cum glandulis majoribus, ponè cerebellum, juxta quartum ventriculum collocatur: in omnibus eo, ut videtur, fine ita cautum eſt, ut è ſanguine qui aut cerebro aut cerebello deſtinatur, pars aquoſior, ſiquidem ſpiritibus procreandis minùs idonea fuerit, hos vaſorum plexus incurrat: attamen, ſi major ſeri copia illic deponitur quam in iiſdem contineri, aut extra amandari queat, quicquid ejus ſuperfluum eſt, in cavitatem ſubjectam dilabitur.

Hinc conſtat unde, & quo ritu ſeroſa colluvies intra cerebri ventriculos colligitur: certe huic exitum denegare, nihil aliud eſt quàm cujoſque cerebrum vipera gravidum aſſerere, cui quidem partus, niſi per exeſa parentis viſcera minimè concedatur: Qui partes juxta ventriculos exiſtentes, earumque fabricas primò tantùm intuitu leviter conſiderat, cum antiquis facilè juravit quod cerebri excrementa, tum inferiùs per infundibulum in palatum: tum anteriùs per proceſſus mammillares in nares deponuntur: attamen ſi in partium harum ſtructuram paulò accuratius inquiratur, ſtatim è contra nemo eſt qui non facilè putaverit neutra harum via cujusvis humoris excretionem fieri: neque enim à glandula pituitaria per os cuneiforme: nec à proceſſibus mammillaribus, per foramina oſſis cribriformis apertura quævis manifeſta percipitur: Verumenimverò ut per bina hæc emunctoria cerebrum aliquatenus purgari exiſtimemus, objectioni iſti referre licebit, quod in viventibus humorum translationes, per loca quæ videntur impervia, facilè perficiuntur: dum enim pori & meatus, in quibusvis corporis animalis partibus exiſtentes, à ſpiritu & calore dilatantur, iſti velut per taram panni lanei texturam ſeri depluvium tranſmittunt: hoc planè conſtat ex affectibus arthriticis, in quibus latex ſeroſus corpora nervoſa ſenſim perreptat, & ſpatiola perquam minima trajiciens, in partes modo has, & deinde alias, humorum decubitus facit, adeoque obvium eſt quod membranæ proceſſus nervoſi, inſtar ſpongiæ, humores ſeroſos imbibunt, & dein à levi compreſſione, eos confertim reddunt; uti liquet in odontalgia, quoties ſtylo cavo denti immiſſo, aqua limpida copioſè excernitur: Revera in corpore animali vivente, humorum tranſitus, non modò per ductus & canales apertos fiunt; verùm latex aquoſus & tenuior, ſolida & teretia nervorum corpora, necnon fibras & membranas, tanquam filtri lacinias, perreptat, adeoque per anguſtias imperceptibiles, de loco in locum transfertur; Quidni ergo ſupponamus humores ſeroſos è ventriculis cerebri, in glandulam pituitariam ac proceſſus mammillares decumbentes, per membranas aut nervos, hic aut illic pertranſeuntes amandari?

Circa *Infundibulum*, res ſatis probabilis exiſtit; quippe hujus poſitio & ſtructura indicare videntur, quod humor aliquis è cerebri ventriculis verſus glandulam pituitariam deferatur: etenim hæc pars ita conſtituitur, ut in aperturam ejus, è quovis cerebri interioris, ejusque appendicis, angulo & receſſu, humorum decubitus fiat: cumque in variis animalibus ventriculorum figura & ſitus plurimum variant, tamen in quibusvis illorum omnes τοῦ ἐγκεφάλου ventriculi, qualeſcunque fuerint, aperturas verſus infundibulum dehiſcentes habent: cæterum quod hæc glandula, cui infundibuli ductus inſeritur, humores ſeroſos ſuſcipiat & foras amandet, etiam hinc conſtare videtur, quoniam illos non tantùm à cerebro delapſos, aſt etiam à ſanguine, in cerebrum aſcenſuros ſecretos, intra poros ſuos admittit, quippe in quadrupedibus pleriſque, vaſa quædam ab utraque arteria carotide huic glandulæ inſeruntur, quæ ſubſtantiam ejus intime ſubeant: cujus indicium eſt, quod atramentum alterutri arteriæ trunco injectum, rete mirabile (ſi modò adfuerit) & ſæpius interiorem hujus glandulæ compagem, atro colore inficiet: unde licebit arguere quod hujus glandulæ munus ſit ſeroſitates ſuperfluas excipere, quas non tantum à cerebro dimiſſas poſtliminio accipit: aſt interdum eas præoccupat, & à ſanguine priusquam cerebro infertur, derivare ſolet: Ideoque hæc glandula, ſi ſeri ſuperfluitates ei tantùm à cerebro deriventur, perexigua: ſin inſuper à ſanguine accedant, grandior exiſtit; prout nempe uno aut duplici officio defungitur.

Quod vero ad trajectionis viam ſpectat, qua nempe humores in hac glandula depoſiti, foras amandentur; Vulgaris opinio eſt eoſdem per foramina oſſis ſubjecti in palatum decidere: quare in ejuſmodi animalibus, quibus rete mirabile adeſt, ejuſque multæ propagines hanc glandulam ſubeunt, plura foramina in oſſe ſubjecto excavantur: *Porrò ſi oſſis cuneiformis ſcrobem, ſive glandulæ iſtius ſellam, cranio abſciſſam, eximas, ejusq; foraminibus, membrana denudatis, aquam deſuper affundas, illa totam oſſis compagem citò pertranſiens, per alia foramina, in lateribus oſſis patentia, ſubitò exſtillabit: Attamen experimentum hoc pro ſententia propoſita minimè concludit, quippe foramina iſta in quibuſdam animalibus, ac ut plurimum in cranio humano, omnino deſunt; Quibus verò adſunt, uti vitulo, imprimis obſervare eſt, quod eadem à vaſis quibusdam cavis implentur; quibus ſi liquor atratus per ſyringam injiciatur, iſte oſſis compagem trajiciens, plurima alia vaſa oſſi ſubjecta, ac demum venæ jugularis truncum pervadet: quod certe indicio eſt, humores exinde in palatum minimè deferri: quoad vaſa autem quæ oſſis foramina obducunt, quæque numeroſius eidem ſubjiciuntur, aut venæ, aut lymphaductus eſſe videntur.*

Atque ex his præcipuum excretionis modum, quo

Digitized by Google

humores ſeroſi, in glandula pituitaria depoſiti, foras ablegantur, conjicere licebit, nempe quod iſti ab ea, ſicut ab aliis pleriſque glandulis, in ſanguinis maſſam remandentur: In vitulo res αὐτοψίᾳ patet, nec dubium eſt de cæteris animalibus quibuscunque rete mirabile adeſt: quippe ſicut rami arterioſi, ita etiam venoſi ad hanc glandulam pertingunt, qui humores, non tantùm ab arteriis depoſitos, aſt inſuper à cerebri ventriculis delapſos, abſorbeant: Quinimo item homini, equo, aliisque animalibus, quibus rete mirabile deeſt, opinari licet, aut lymphæductus, aut ejuſmodi vaſa quædam qualia in capite vitulino proſtant, & ab glandula humores certiſſime exportant, ſubeſſe: Illorum veſtigia non ita facile detegere licebit, quia priusquam hæc clauſtra perrumpantur, lymphæductuum, ſi qui adfuerint, tractus evaneſcerent: nec enim vaſa iſthæc in omnibus, ſicut in vitulo, per injectionem deprehendere poſſumus: quoniam oſſis foramina quibus, tanquam fili ductu, injectio ad vaſa, alias deliteſcentia pertingit, in plerisque deſiderantur: Haud dubito quin longior dies, humorum è glandula pituitaria reductiones in cunctis animalibus ſatis manifeſtas reddet: interim ex eo quod in aliquibus ſeroſitates illinc in maſſam ſanguineam remandentur, ſuſpicari licet, quod eodem aut ſimili ritu etiam in quibusvis fiat, licet commeatus viæ non ſatis pateſcunt: Quoad alterum cerebri emunctorium, quo nempe humores ſeroſi è cerebri ventriculis in proceſſus mammillares deponi, *indeque per foramina oſſis cribriformis amandari putantur, profectò circa hanc excretionis viam multò magis ambigitur, quoniam in defunctis foramina iſthæc, dura meningis inſertionibus & fibris nervoſis, utrinque à proceſſu mammillari dimiſſis, obducta & plenè infarcta, nequicquam humoris, utut limpidiſſimi, transmittant*, Porrò nihil certius eſt quàm quod humores ſeroſi, è glandulis & vaſorum extremitatibus intra nares deſinentium, in ipſorum cavernas exprimantur; ita ut, prætérquam quod vix poſſibile ſit humores illuc à cerebro deſcendere, non opus omnino videtur ejuſmodi excretionis viam ſupponere: Verumtamen ſuper his, ut paulò altius ratiocinemur, ſi à partium apparatu & ab affectis arguere liceat, non eſt quin probabile exiſtimem humiditates quaſdam etiam à cerebro in nares depluere: Suppoſito enim quod humor ſeroſus, non modo apertos canales, ſed ſtrictiores etiam nervorum poros & meatus trajiciat, atque fibras & membranas, tanquam filtri lacinias perreptans, de loco in locum transferatur (quod equidem facile erit demonſtrare) quid obſtat quominus ejuſmodi latex, per fibras oſſis colatorii foraminibus impactas, deſcendat? Nam licet in defunctis iſtæ partes imperviæ eſſe videntur, tamen durante animalia vita corporum nervoſorum meatus ac cœci ductus, à ſpiritu & calore dilatati, humorem copioſum, quo irrigantur, facillimè tranſmittunt. Os cribriforme in diverſis animalibus, pro multiplici odoratus exigentia & diſcrimine, varie perforatur: per ſingula ejus foramina proceſſus à dura matre, & fibræ nervoſæ multiplices, tranſeunt, & interiora narium illinunt: ſicuti autem per corporum horum ductus, ab organo verſus ſenſorium protenſos, ſenſibilium impreſſiones, ſive ſpecies ſenſibiles, continuata ſpirituum animalium velut undulatione aſcendunt, ita per eaſdem vias, humiditates eorundem corporum irriguæ, ſiquidem aliquando ſolito magis ſuperfluæ ſint, in nares diſtillare poſſunt: enim verò tales humores, uti à cerebro perpetim amandari, ita quidem olfactus organa copioſè perfundere debent: Interea talem excretionis viam, in nares dehiſcentem, extare obſervationes quædam circa ægrotantes, à morbis cephalicis habitæ ulterius ſuadent: Novi aliquos Scotomiæ obnoxios, quibus ſub finem paroxyſmi aquæ limpidæ ingens copia extillarit; cujuſmodi vacuatione, velut critica, paroxyſmus terminari ſolebat: (*Vide exempla Tit. de vertigine & cephalalgia*) Poſſem hic plures alias rationes proferre, quæ ſuadere videntur cerebri ventriculos, ſive cavitatem à limbi ejus complicatura factam, eſſe meram humoris excrementitii cloacam; quodque humores illic congeſti per nares & palatum expurgentur &c. (*Thom. Willis cerebri*) *Anatom. cap. 12.* Hic magnum nobis relinquitur dubium, cùm caput excrementa pituitoſa à venis & arteriis hinc delata recipiat, Quæritur per quas vias illa excrementa expurget? Cum Veterum vias, utpote os cribriforme, cunieforme, &c. nos pro veris viis non agnoſcamus? Reſpondet *Schneiderus* 3. de Cat. ſect. 2. c. 3. *Membranam quandam, quæ additamentum oſſis occipitis in ultimo palato involvit, pituitam ſeu materiam catarrhoſam, condere, continere & emittere*: Modum autem & quomodo hæc emiſſio fiat paulò poſt exprimit, pag. 500. *Si verum volumus, catarrhus ſudatione potius ſit quam diſtillatione: nam humor in ſudantibus his membranis conſluit, & nunc pendet, mox in exscreando projicitur: Interdum quidem tenuior humor & copioſior cadere videtur, Cæterum Natura eam membranam ad lentum humorem imbibendum, & in modum ſudoris emittendum perquam callido artificio figuravit: vena illius inus circum circa ſcatent, unde quoque tanta vis ejus poteſt ſubinde abundere affluere.* Schroder Diſſertation. de pleuripneumonia cap. 2. §. 11.

§. 7. *Cerebrum frigore non corrugari, adeo ut phlegma, eo compreſſo; in pelvim defluat, Oſtendit anatome infantis frigore extincti, cujus cerebrum frigore induratum repertum eſt, cum pauculo humore in ventriculis, Infundibulo & glandula pituitaria vacuis exiſtentibus.*

SUperioribus annis, cum exercitus circa urbem Magdeburgenſem conſiſtens, tandem caſtra moveret, hyems illa fuit, credo, ſævior ea cujus meminit *C. Tacitus* lib. 2. *Annotatumque*, inquiens, *miles, qui faſcem lignorum geſtabat, ita prærigiuiſſe manus, ut oneri adhærentes truncis brachiis deciderent*: Illo magno itinere uxor militis gregarii, infantem puerum collo bajulavit: de illa corbe autem eminuit ejus caput, tantis aëris injuriis maxime objectum: Infans non tam ſomno ſoporatus, quam frigore exanimatus, publica lataque via reperiebatur: Judicis juſſu corpuſculum conſiderabatur: violationis notæ nullæ extabant: Mox ſuperveniebat nuntius, illius caput iſta frigoris inclementia obriguiſſe.

Ac *Cerebrum* gelu induratum, inſecto cranio, maxime inveniebatur: paululumque humori, in gelu concreti ventriculis cerebri anterioribus continebatur, qui manuum calore

contre-

contrectando jam liqueſcebat : hoc in paucas guttas aquæ tandem abibat : nihil autem humoris ſive tabeſcentis jam, ſive frigore durati in infundibulo, ac in illa glandula pituitaria reperiebatur. *Schneiderus lib. 4. de Catarrhis cap 5.*

SCHOLIA.

VUlgus ſtatuit, homine iter aſperrimo hyemis faciente, cerebrum ita frigore corrugari, ut tabeſcens intus phlegma in Pelvim confluat, unde catarrhi in os & fauces delabantur : Cerebrum gelaſcit eo modo quo frigus concipit caro muſculorum brachii aut femoris : hæc ſe non in rugas contrahit, ut eum humorem quem continet naturaliter, exprimat, ac deorſum vel in manus, vel in extremos pedes manare patiatur : Sed primum ſanguis ab arteriis importatur, quo omnia corporis membra rigantur, ſi is non tam vehementer refrigeratur, iterum in venas reducitur : ille verò frigoris vi urgente, tandem gelu adſtringitur : Sic quoque tempeſtate perfrigidâ non bene opertum cerebrum affligitur, ac ſanguis ille refrigeratus, venis recipitur : Tandem illud ſæviore hyeme ac gelu indureſcit : Si vero ſanguis ille gelidus venis tantum reducitur, Natura ab eo afficitur, ut humores moveat, & tandem faciat catarrhos : minime vero cerebrum ſe corrugans, inſtar ſpongiæ udæ, in *ventriculos*, in *pelvim* & in glandulam pituitariam effundit humores, de quibus ſubito catarrhi narium & faucium naſcantur. *Idem.*

OBSERVATIO II.

Catarrhi Pectus obſidentes, à cerebro originem non ducentes.

FLuxio quæ multa eſt & mala, *fluit aut ad pectus, aut ad venas :* quæ ad venas, facit morbos laterales, & pulmonias, & præfocationes quæ cito interimunt; dicebat Gal. cum Hipp. 3. aphor. Et hoc dicit, accidit maxime ſenibus : unde plures ſenes quaſi repente intereunt, Et in hoc plerique Medici aberravere, eas fluxiones exiſtimantes eſſe ex earum genere quæ poſſunt per tuſſim expurgari, & laborabant cum becchicis medicamentis, fruſtra vexantes naturam & non parum nocentes.

Ex ſimili morbo quum periiſſet Nob. *Cæſar Brippius* Mediolani, diſſecuimus illum, Inventa eſt ſanies multa in vinculo quo jecur annectitur coſtis : Et non erat pus bonum ſed liquidum, & ſupervixerat plus 40. diebus cum hoc morbo. Et ſimiliter diſſecuimus *P. Caſatum*, puerum 14. annorum : & quoniam erat dives valde, ſuſpicabantur de veneno, & inveni in pulmone ſaniem tenuem è latere dextro, quæ ejus partem exederat : & pronuntiavi quod non perierat ex veneno, ſed ex fluxione ſicut primus : Dicam etiam quod accidit *Comiti Aluyſio Gonſagh.æ*, ad quem cum vocatus eſſem quarta die, prædixi non ſupervicturum ultra ſeptimam : Itaque mortuus eſt ſexta die veſperi, Et nos diſſecuimus illum, invenimusque non eſſe abſceſſum, *ſed omnia vaſa pulmonis* ex triplici genere, magis tamen aſperæ arteriæ rami erant pleni ſanie ſimili lacti, adeo ut nullus adeſſet prorſus ſanguis. Quid plura ? Fluxio illa non erat ut duæ priores, ſed Pulmonia mendoſa.

Hac etiam æſtate diſſecui puellam 13. annorum, quæ cum eſſet prædives & unica, ſuſpicantes de veneno ob magnitudinem patrimonii, cùm non potuiſſem adeſſe ægrotanti, advocatis à me in re tanti momenti octo aliis Medicis, cognovi illam ex defluxione repentina obiiſſe, non ex veneno, atque ita omnes Medici ad unum conſenſerunt : Erat enim puellæ morbus jamdiu in capite, & ſuppreſſa purgatione per ulcera, nec adventantibus menſibus, correpta *febri*, cum alioqui non videretur graviter ægrotare, imò contenti fuiſſent duobus familiaribus Medicis, repente tanquam ſiderata interiit : quo caſu perculſi ſuſpicabantur de veneno : Omnes autem hujuſmodi fluxiones neceſſario adducunt febrem æſtuoſam, non tamen ardentem, nec valde ſiticuloſam, quoniam, ut dixi, materia putret prope cor, & implet vacuum pectoris, & eſt humida & eruditatibus permiſta ; *demittit autem cerebrum in pectus*, propterea quod guttur non eſt contectum, & eſt è regione. *Hippocr.* lib. de loc. in hom. *Cardanus de providentia ex anni conſtitut. p. m.* 1052.

SCHOLIA.

SEd omnia vaſa Pulmonis &c.] Ex his exemplis è Cardano & Ballonio adductis deprehendere eſt, quam male plerique medici quancumque materiam in Pulmones illapſam, vel ex iis excluſam, à capite manaſſe cenſeant, cum ab ejus vaſis inſignibus prodeat : Senſu enim liquet cor univerſi caloris & ſpiritus fontem eſſe : hoc pulmonem, molle & rarum viſcus, ſinu ſuo excipere, infinitis vaſis refertum. ibi hæmatoſin perfici conſtat, atque ulterius ſanguinem excoqui & elaborari ; unde neceſſe eſt haud modicum excrementi redundare : Cum enim duo maxima vaſa, cava & aorta, ex ſinibus cordis oriunda, ſubter pulmonem ad jugulum aſcendant, dum plurimo ſanguine & ſpiritu turgent, neceſſe eſt intra thoracis cavitatem ab iis plurimos ichores exſudare, ideoque per ſudorem aut urinas excerni : Ita ex duobus aliis inſignibus vaſis, vena ſcilicet arterioſa & arteria venoſa, veriſimile eſt in anteriorem & poſteriorem pulmonis regionem, ſi multa diſtillant materia, in totam ejus ſubſtantiam quicquid ſuperfluit & exudat,

excolari, & poſtea pulmonis excuſſione in bronchia & aſperam arteriam rejici ac per anacatharſin excludi: Quæ autem materia excrementitia, dum è vaſis in pulmones delata, vel ſua mole aut cruditate, aut lentore & craſſitie excluſionem non aſſequitur, hæc anguſtiora vaſa ita replet & obſtruit, ut Peripneumoniam aut alia Pulmonum vitia accerſat, in laxiorem horum ſubſtantiam transfuſa. Vide *Schneiderum* lib. 5. de catarrhis cap. 4.

Fluit aut ad pectus aut ad venas] Ejuſmodi defluxiones à vaſis Lymphaticis colli deducit *Jac. Henr. Pauli Anatomes Anatomia Bilſiana cap.* 8. Quis *inquit*, ſpondebit Catarrhorum materiam quam per laryngis vaſa & tunicam ſudare Celeb. *Schneiderus*, multorum authorum unanimi conſenſu probabit, magnam partem per hos ductus non deſcendere? quæ poſtmodum in jugulari & axillari vena ſanguini permiſta, & ad cordis dextrum ventriculum per aſcendentem cavam deducta, indeque ad pulmones translata, quum pro alimento apponi nequeat, & copioſior quam quod ſatis eſt affluxerit, multorum morborum in thorace fomentum fiat: unde vehementiſſima ſæpe concitatur Tuſſis, ac plerunque Tabem, Phthiſin & Peripneumoniam præcedit ejuſmodi deſtillatio, quæ ſi tenuis atque acris fuerit, ulcerat & exedit Pulmonis parenchyma, quod juxta *Malphigium*, Eſt aggregatum quid ex leviſſimis & tenuiſſimis membranis, quæ extenſæ & ſinuatæ pene infinitas veſiculas orbiculares & ſinuoſas efformant, veluti in apum favis alveolos ab extenſa cera in parietes conſpicimus: Sin viſcida ſit & craſſior, diuque retineatur in bronchiis, ſcreatum, raucitatem, aſthma & orthopneam inducit, nec raro in calculos & grandinem concreſcit: Si in latera thoracis & coſtas ſuccingentem membranam, exterius vel interius defluat, utramque pleuritidem generare, aut ſi magno cum impetu ruat, catarrhum ſuffocativum immittere creditur, ut nonnunquam plane obmuteſcamus, & propter vicinos recurrentes nervos, quorum actio in locis hiſce pro re nata impeditur, voce privemur: Poteſt hinc ratio reddi, quare de improviſo ſuppreſſo ſudore, aut collo à frigore non defenſo, ſtatim catarrhus ſubſequatur: Cur pariter in favis & achoribus puerorum, è quibus perpetuo promanat ichor, glandulæ colli inſigniter intumeſcant & doleant. Et præprimis cur ſtrumæ quæ hic contingunt, modo creſcant modo diminuantur, modo à parte ad partem transferantur, tandemque evaneſcant; Tubercula ad aures, ſcribit *Hippocr.* Coacar. Prænot. 204. ſect. 2. emolliunt, ſive æquant, tuſſiculæ cum ptyaliſmo procedentes: Cujus memorabile exemplum in quodam adoleſcente annotavit C. Piſo l. de morbis ab illuvie ſeroſa p. 54. Tumor namq; non tantum partes in ambitu auriculæ obſidebat, ſed per cervicem jugulumque in homoplatas & pectus medium uſque deſcendens, in prodigioſam excreverat molem, qui tamen brevi ſubſedit atque delituit: Cauſam vero interrogati, haud facilius nos expediemus, quam ſi horum accidentium & generatio & ſolutio ad Lymphatica jugularia referatur: Sed adſcribi etiam his vaſis poteſt, quod iis obſtructis humor aquoſus, aut inter cutem & pericranium, aut inter ipſum cranium collectus effundatur, à quo hydrocephalus, infantibus maxime familiaris morbus excitetur, & totum caput intumeſcat.

Observatio III.

Seri à cerebro in pulmones defluvium per tracheæ ductus, Phthiſeos cauſam non eſſe, ex obſervationibus Anatomicis conſtat.

Complures Catarrhum, ſive ſeri à cerebro per tracheæ ductus in pulmones defluvium, præcipuam phthiſeos cauſam ſtatuunt: Quam opinionem ab antiquis erronee traditam, miror quempiam è modernis aut medicis aut Philoſophis admiſiſſe: Siquidem ex obſervatione Anatomica manifeſto conſtat nihil à cerebro per glandulam pituitariam, (quæ unicus exinde tranſitus videtur) in palatum aut pectus decidere, ſed ſerum ibi depoſitum per ductus appropriatos ad venas jugulares deferri & ſanguini amandari: Porro αὐτοψία etiam conſtat quicquid reliquum ſeri in glandulis aurium, oris, naſi aut faciei deponitur, ex iis omnibus per ductus item peculiares foras convehi, proinde ut nullus omnino humor, aut à cerebro aut è palato in Pulmones depluat.

Scholia.

Veteres Hippocr. ſequuti, fere tantum duas hujus morbi cauſas aſſignarunt, ſcil. *catarrhum & venæ ruptionem*, quibus nonnulli ſatis recte Empyema addunt, aliique interim ab hoc cenſu catarrhum excludunt, nam quod vulgo aſſeritur pituitam à capite in pulmones deciduam, ſæpiſſime phthiſeos cauſam exiſtere, necnon ab illa, ſi quando intra pulmones diutius commorata putreſcit, crebro inferri, prorſus erroneum eſſe oſtenturi ſumus: Interim ut conſtet quæ ſit materies phthiſin generans, quoties ea ſine empyemate aut hæmoptoe præviis gignitur, conſiderare oportet quot modis, & quibus viis aliquid incongruum aut heterogeneum pulmones ſubeat, qua indagine facta, facile apparebit quidvis pulmoni inimicum irrepere ac intus admitti præcipue, aut per tracheam, aut per arterias pneumonicas, etiam aliquatenus forſan per nervos, nihil autem per venas aut lymphæductus, quorum munus eſt ſanguinem vel lympham ſolummodo referre ſive exportare, atque nihil prorſus ingerere. Quoad *Tracheam*, ſatis conſtat eam in hunc finem conſtitui, ut per ductus ſive tubos ejus aër conſtante reciprocatione ingeri & modo regeri poſſit: Inſuper an quæpiam alia materies præcordiis infeſta, aut tabifica, per eandem viam admittatur, modo inquirendum eſt: Et quidem hoc aditu pulmones ſæpe labem exitialem concipere inde liquet, quia regionum quarundam aër humidus fumoſus, aut vaporibus malignis ſcatens, diatheſin phthiſicam ſæpenumero inducit: cujuſmodi tamen affectio per particulas tantum aëreas & minutas, ſive atomos (quibus nempe aut ſanguinis craſis, aut pulmonum conformatio, vel utraque ſimul læditur) communicari ſolet: Verum an præterea materies ſeroſa, vel humor aliquis pulmonum corruptivus per hunc commeatum eos ſubeat, merito ambigitur: etſi complures catarrhum, ſive ſeri à cerebro per tracheæ

ductus

ductus in pulmones depluvium præcipuam phthiſeos cauſam ſtatuant &c. (*vide textum*) At vero licet materies tuſſim excitans non à capite per tracheam in pulmones depluat, quandoque tamen ex tracheæ lateribus in ipſorum cavitates decidens, affectum catarrhi nomine vulgo inſignitum producit: Enimvero, Aſpera arteria, pariter ac arteriæ ſanguiferæ, uti tunicam nerveam & muſculoſam pro ſenſu & motu occaſionaliter habendis, ſic etiam *Vaſculoſam & Glanduloſam*, pro calore vitali & nutricatu ſuſtinendis obtinent: Poſteriores hæ tunicæ interſtitia cartilaginea conſtituunt, quinimo ipſas cartilagines quodammodo obducunt: Porro in tunicam Glanduloſam ſeroſitates à ſanguine, totam tracheam irrigante, ſuperfluæ deponuntur, quæ ſtatim magna ex parte in tracheæ cavitates exudantes, ipſis lubricandis & humectandis præcipue inſerviant: Si quando autem maſſa ſanguinea nimis funditur, ac in ſeroſitates præcipitatur (uti à frigore ſuſcepto, acidis eporis, & ob multas alias occaſiones crebro aſſolet, propterea ſtatim materiæ aquoſæ ingens copia è tracheæ glandulis & arteriolarum oſculis in cavitates ejus exudat, quæ cito tuſſim valde moleſtam, & non raro ſputum multum (quod & poſtea fit tabificum) infert, At vero hæc ſputi, ac tuſſis quodammodo catarrhalis cauſa, perraro ſolitaria exiſtit: quia dum ſanguis tracheam irrigans fluorem paſſus, ſeroſitates ſuas glandulis (unde mox in cavitates ejus exudent) ingerit, inſimul & reliqua maſſa ſanguinea pariter fuſa, ſerum intra arterias pneumonicas ſecretum, partim in ſinus tracheales, partimque in lymphæ ductus inſinuat, cujus diluvio pulmones quaſi inundari, & valde irritati, in Tuſſim & exſpuitionem fere continuam cientur: Cujuſmodi Tuſſis & Expuitio, dummodo moderate habent, & tantum ſeroſitates ſanguinis ſuperfluas excernunt, ſæpe in commodum potius quam nocumentum cedunt: quoniam maſſa ſanguinea, Ipſiſque pulmonibus hoc ritu expurgatis, ſymptomata iſta ut plurimum ſponte ceſſant, & valetudo integrior exinde ſequitur: Sin vero affectibus iſtis diu protractis, ſeroſus humor utrobique in ductus tracheales depoſitus, & in dies uberius aggeſtus, tandem versus putredinem alterari incipiet, propterea tum libera aëris reciprocatio præpeditur, tum ſanguinis & motus & craſis pervertuntur: hinc tuſſis immanior & reſpiratio fit difficilior: quinimo tota maſſa ſanguinea, quatenus à tabo (quod venæ à pulmonibus excipiunt) polluitur, ab indole ſua benigna paulatim deſciſcens & depravatus, non modo ſerum ſuperfluum, ſed & ſuccum nutritium (quem aſſimilare nequit) ex arteriis pneumonicis in tracheales ductus continue profundit, adeoque materiæ tabificæ moles in dies augetur, donec pulmonibus magis uſque & magis oppletis & obſtructis, atque ſanguine plus inquinato, & ad quæque munia ſua præſtanda inhabili facto, tuſſis & ſputum ingraveſcunt, & cito mali moris evadunt: inſuper reſpiratio impedita, totius corporis languor & marcor, functionum omnium debilitas, & demum febris hectica, & feſtina ad mortem declinatio ſuccedunt: Quando tuſſi ac ſputo diu continuatis & ſenſim auctis, humor copioſius è maſſa ſanguinea in pulmones deponitur, iſte imprimis veſiculas tracheales ſubit ac tandem implet, & nonnihil diſtendit, è quibus cum quolibet mane, per expectorationem tunc uberius habitam, fere totus ejicitur, exinde pro brevi tempore thorax gravamine immunis, & reſpiratio magis libera videtur: paulo tamen poſtea ſanguis ſero aut ſucco nutritio refarcitus, novam materiem pulmonibus ſuffundit, proindeque rurſus è cibo aut ſomno veſiculæ replentur, atque humores affluxu indies adaucto magis diſtenduntur ampliaunturque, tandemque lateribus duarum forſan aut plurium diſruptis, multæ hic illic veſiculæ in unum quaſi lacum efformantur, intra quem materies tabifica copioſius aggeſta, ibi (ſiquidem tota haud ſtatim ejicitur) putreſcit, proindeq; & pulmonis cui inſidet ſubſtantiam corrumpit, & ſanguini pertranſeunti inquinamentum putridum inſinuat: Fovea ita in pulmonibus facta indies augetur, & ſæpenumero plures ſimul ac diverſis locis cuduntur, atque ob magnam humoris in iis aggeſti & putreſcentis copiam pectoris gravitas, velut onus ingens ſentitur, reſpiratio magis impeditur, inſuper à Tabo uberius in ſanguineam maſſam ſuffuſo crebræ hujus efferveſcentiæ, ſucci nutritii deperditio, porro ſitis ac æſtus, inappetentia, ſudores nocturni, & totius corporis marceſcentia oriuntur: Cæterum cruor à pulmone inquinatus, hanc actione reciproca, videl. à proprio tabo magis plectifacit: quippe ſanguis venoſus unuquoque circuitu materiem iſtam purulentam accipiens, eam mox arterioſo tradit: unde cum neque per diaphoreſin aut diureſin ſatis amandari queat, tandem per arterias pneumonicas ad pulmones refertur, ubi rurſus à ſanguine ſecreta, ubique in tracheæ tum veſiculas tum ductus minores inſinuatur, ita demum ut tota pulmonum compage impleta, & foveæ, ſive ulcera deinceps in pluribus locis efformentur, & ſinus reliqui omnes ichore ſpumoſo infarciantur: At vero interdum accidit ejuſmodi lacum, ſive foveam unicam, aut forſan binas in pulmonibus efformari, eaſque circumcirca parietes calloſos obtinere, ita ut materies ibi collecta in maſſam ſanguineam minime transferatur, ſed quotidie tota, copia licet ingenti expectoretur: Taliter affecti, quaſi tantummodo fontanellam in pulmone haberent, ſputum erſi multum & craſſum, imo flavum & quaſi purulentum omni mane, & aliquantulum in toto die rejiciunt, tamen alias ſatis ſani degunt, bene reſpirant, comedunt & dormiunt; ἀπυρέτως; aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt: Hinc nonnulli dicuntur phthiſin per 30. aut 40. annos habuiſſe, & morbum eum uſque ad ultimum vitæ terminum (haud proinde abbreviatum) protraxiſſe: atque interim alii cum minus tuſſiant aut expuant, intra paucos menſes in febrem incidant hecticam, ac brevi in ſepulchrum præcipitentur. *Th. Willis Pharm. rat. p. 2. ſect. 1. cap. 6.*

Observatio IV.

§. 1. *Anatome Equi Coryza laborantis, ob vitium maſſæ ſanguineæ, ſalvo cerebro.*

Coryza Equi arripiuntur, tam fœda ea eſt quam lethifera: quare deſperata ſalute Paterfamilias eos ſæpius tolli jubet: Nuper eo morbo æger Equus inciſis venis profuſoque ſanguine necabatur, quo caput cerebrumque inviolatum iterum inſpicere liceret: In aſſiduum examen explorata quoque expedit ſæpius revocare, Eandem namque rem ego ſimiliter capite de *Coryza* teſtatus fui: Nunc cunctum caput, cerebrumque æque ſalvum rurſus reperiebatur: Illæſum quoque erat Os cribriforme: naturaliter ſe habebant

proceſſus mammillares mundi erant & ſui coloris: fibras de dura meninge tractas recepiebant foramina illa tam minima: Quid multa? nullum veſtigium ullius vitii intra cerebrum deprehendi poterat: Os ſpongioſum quoque non erat adeſum: At illæ hoc os obtendentes membranæ erant aliquo modo vitiatæ: nimio illo muco adeo perfundebantur, eoque ſinus inibi obvii vehementer ſcatebant: Attamen plus iſtiuſmodi muci in ſiniſtris naribus adinveniebatur: medii & infimi ventris viſceribus haud vitioſe affectis: In aliis cadaveribus Equorum venæ valde liveſcebant, ut plures ſanguinem crederent ſemper in vitio eſſe: Illa ſanguinis vaſcula, quæ ad interiorem narium tunicam pertinent, in hoc Equi corpore nimium intumeſcebant, quare plus muci etiam exudarunt. Membrana Pituitaria poſterior haud laborabat, preſſa ſolennem reddebat liquorem: Aſt narium ille mucus redundans infeſtante iſta Coryza eſt ſpiſſior, albidus quidem, attamen fœdus aſpectu ac neſcio quo modo movet nauſeam & prope vomitionem: Eſt nequam morbus: hujus contagium in equos tam mire vulgatur: præſepium, pabulum, levis contactus ac aër adverſus etiam ex longinquo virus in alios transfert, & ut credunt, in eos maxime qui ſunt illius coloris cujus eſt ipſe qui hac maligna ægritudine laborat: Veterinarii varios liquores in nares infundere conſueverunt, cerebrum imprimis ægrum eſſe rati; ſunt & imitatores vetuſtiorum medicorum.

SCHOLIA.

JUniorum ex turba multi, urgente Coryza, humorem credunt, ſi non ex cerebro, ex cerebri tamen membranis in nares confluere poſſe: atque ſuperioribus experimentis nihil motí ajunt cerebri membranas madere; quæ ad os & ad nares protenduntur: Itaque humores ex illis cerebri membranis eo ſenſim ferri, idque in humano æque ac in bellulino corpore fieri: Membranarum cerebri fibras manifeſte per foramina oſſis cribriformis ad nares, & per foramina oſſis cribriformis, una cum nervis tranſeuntibus ad palatum & ad alias partes proximas trahi: Glandulam pituitariam habere multa ſanguinis receptacula, unde liquor pituitæ ſenſim manare poſſit: Sed operam dabo ut diſſentientes ad meam ſententiam, reſpondendo, tandem perducam: Glandulæ pituitariæ ſint venæ haud paucæ: Madeant quoque cerebri membranæ, harumque portiones & fibræ ad palatum & ad patentes nares trahantur: Sed quis vel leviter rei phyſicæ, medicæve peritus crediderit conſtantiorem illum, viſcidumque liquorem muci per iſtas excurrentes membranaceas partes, in palatum & in nares ita viam facere, ut nec minimum veſtigium tam lenti humoris in cerebro, aut ejus in membranis unquam deprehendi poſſit? Si nervorum membranæ pituitam cerebri portant, ea feretur etiam in alia membra, in genas, in tempora, in colli, brachiorum, & pedum muſculos, quos intrant nervi de cerebro proficiſcentes: Nunc circa Glandulam Pituitariam, maxime circa occipitis foramen, craſſiores fiunt, magisque diſtant cerebri membranæ: Si per eas ita deductas foret iter ille tardior pituitæ, omnis catarrhus fieret in ſpinalem medullam quæ proxime abeſt: Nulla membra ex ſe fundunt reliquias alimenti redundantes: quare eæ nec in cerebro unquam deprehendi queunt: ut namque aliarum partium, ita & cerebri venæ, quod eſt alimenti reſidui in maſſam ſanguineam reducunt: hujus quoque purgamenta jugiter exhalant pori cutis & ſpiracula: Nec cerebrum aliis humoribus dat viam tranſitumque, nam hi in eo pari facto tandem deprehendi poſſent: Si urina ita decurrit ut ſui veſtigia relinquat in renibus, cur non pariter in cerebro ſub oculos venit ac cadit ſub tactum pituita, quæ æque prompta ad decurrendũ haud eſt: hæc ſpiſſa eſt, lenta & viſcida, ita ut ſi contingatur manu ſtatim ducatur: Talis humor in cerebro nunquam conſpici poteſt, ſive homo careat catarrhis, ſive iis urgeatur; Qui humor in ventriculis cerebri deprehenditur, non eſt mucus, non eſt pituita: Quæ cum ita ſint, intelligendum eſt omnino pituitam nec naturali inſtituto, nec valetudinis vitio cerebrum, principem illam partem corporis, tranſire. *Schneiderus lib. ſpecialiſs. de Catarrhis p.217.*

§. 2. *Gallinarum cerebrum Coryza laborantium ſalvum reperitur.*

VIllani eo morbi genere cerebrum Gallinarum vitiari arbitrantur: Aſt ſi ejuſmodi capita patefiunt, illud omni ex parte ſalvum eſt, integrum & naturaliter coloratum: nares interiores tantum ex illa multitudine muci laborant: Externa roſtri foramina ſordes plerumque opplent pulvereæ, quare ut recipiatur anhelitus, os ſemper patulum tenetur: quo fit ut linguæ tunica vehementer areſcat: Sic malum curant, roſtri foramina gracili tereti que penna clementius trajiciuntur, butyrumque pipere leviter aſperſum datur devorandum, detracta linguæ tunica ſicciore. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO V.

Coryza laborantium capita diſſecta exhibuerunt vaſa per membranam oris, Pituitariam dictam, diſſeminata, diſtenſiora.

DIſſectis Gravedinoſorum hominum capitibus, vaſa per membranam oris diſperſa, diſtenſiora & confuſa apparuerunt, gelato illo ſanguine magis exuberante, in quo candens pituita latebat, ut ea oculis ſignari poſſet: cerebri ventriculi, pelvis, glandula & proceſſus in mammillares erant ſine ſpurcitie. *Schneiderus lib. 3. de catarrhis p.503.*

SCHOLIA.

Hinc colligit maſſam ſanguineam eſſe fontem pituitæ quæ à cerebro defluere creditur, in quo tamen tanta copia contineri, aut in illud citra perniciē immitti non poteſt; Cujus ſententiam, contractam in compendium, ex Rolfinkio adduximus; De his membranis oris pituitariis ipſi dictis, ſequentia excerpſimus. Hoc integumentum *&c.* quam optime potes oculis manibusque contrectare, ſi invertas caput, maxillam inferiorem amovendo, & mox perſtringas avellaſque quartum os maxillæ ſuperioris: quo facto Nares incidas utrinque ac diducas: Extrema hæc membrana eſt fungoſa, ſublivida, ac extra intusque venoſa, ut facile credas eſſe hic officinam cujuſdam humoris digerendi: Quia os Vomer cognominatum ad gulam & laryngem ſpectat, illa tunica nonnihil defluit: Cum inanitas illa ſit diviſa intercedente dicto Vomere, pituita vergit vel in nares vel in fauces: ac illa quoque modo huc, modo illuc ſpiritu impelli poteſt: Tenuior non ægre decidit, hujus vero ſpiſſioris guttæ parvis orbibus globatæ ſe figunt, ut ſæpe vomitus illo niſu, quem excreationem vocas, concitetur: Perliquidus humor plerumque & copioſior eſt & acrior, nonnunquam moderatior: utque talis ſine fraude & offenſione tunicarum derivatur, ita idem curſus ſponte ſubſtitiſſe conſuevit: acriorem vero ſequitur inflammatio, hanc ulcus: Hæc denique membrana materiæ coryzæ ſufficere poſſe videtur: ea namque eſt ſat ampla & lata, cum ſpiritus iter ſit oblongum ſpatioſumque ac quoque geminum: hoc ſi pituita deſuper præcludit, ſpiratio eſt impedita, ſonantior, ac vocalis ſpiritus etiam efficitur vitioſus: Sæpius quoque coryza ſuperveniente hæc tunica quadam inflammatione inter initia afficitur, hinc illæ narium æſtuantium verminationes, hinc illæ prurigines, hinc iſtæ emunctiones, quæ non ſunt ſine ſenſu doloris, ſine cruore, ſine ſternutatione: Nam vapor, quo turget ſanguis huc affluens, pætentat hanc viam & aperit oſcula vaſorum; quo ſit ut tunica narium tam molliter vellicata, frequens ſæpe ſternutamentum provocetur: ac ille dolor non circa regionem Proceſſuum mammillarium, ſed in interioribus naribus ac in ipſo animæ canali eſſe conſuevit: Hujus membranæ vaſa quoque ſunt turgidula, de quibus quaſi jam exiit ſanguis, tam craſſus eſt tam pendulus: unde mucus occultè eliquatur, coit interdum & cadit: *Diſſectio Gravedinoſorum &c.* Quidni ergo quem uſum Glandulæ cerebri pituitariæ dictæ, detrahimus eam huic membranæ ex parte attribuerim? quidni eandem appellaverim Pituitariam, & quidem à ſitu, Anteriorem? Hoc loco alius rivulus Pituitæ juxta fluit, quæ priori non adeo diſſimilis, excreando exſpuitur: ejus portio cibo immiſcetur ac deglutitur: naturalis eſt modicus; ſi præternaturaliter fertur, morbus eſt; Illa membrana quæ additamentum oſſis occipitis in ultimo palato involvit, illa inquam pituitam condit, continet & emittit: oritur illa ab extremo illo aëris meatu quem *Os Vomer* dictum dividit, & prope uſque ad foramen magnum oſſis occipitis fertur; Facile ſe dat in conſpectum, colore enim eſt exalbida, vicinæ membranæ ſunt ſanguineæ, h. e. ſubfuſcæ: præterea eſt plenior & quaſi præpinguis, hæc ſemper uda eſt & muco quodam glutinoſo ſudat: In hac membrana tam multa vaſa diſcurrentia non notantur, in vicinia autem ſunt venoſæ raritatea: quare nunc cuivis exploratum erit vaſa ſanguinis hic definentia illius muci materiam ſubminiſtrare, quæ tandem hac membrana concipitur, digeritur ac in modum ſudoris ſubinde emittitur. Eam vocamus *Pituitariam poſteriorem.* Notandum autem hanc nec reliquo animalium generi eſſe negatam. &c.

Celeb. *Schneidero* in eo adſtipulari nequit Clariſſ. *Steno*: dum membranæ munus illud totum adſcribit, nulla glandularum facta mentione, cum tamen ſub ipſa membrana vaſorum, quæ copioſa ibi reperiuntur, extremis affuſæ ſint glandoſæ portiones, in parte narium anteriore minores, quo vero poſteriora verſus magis receſſeris, majores, unde exigua quædam excretoria oriunda ſecretum ex arterioſo ſanguine humorem emittunt.

Idem *Steno* Ductus novos Oculorum & Narium comperit; De ocularibus & lacrymarum origine vide *Tit. de Oculis affect.* De Nasalibus, per quos materia Coryzæ deferri videtur agit in obſervat. anatomicis: Nares, *&c.* ſuccingens tunica cùm non modo in demortuis, tum hominibus tum brutis, humida reperiatur, ſed & in vivis perpetuo quodam madore percipiatur irrigata, nec tamen perpetuus è naribus aquoſi humoris profluat rivus, neceſſe eſt vias dari tum in nares humorem illum deponentes, tum eo in loco depoſitum alia inde via abducentes &c. Dubius autem hærebam uſque dum præter Aquæductum jam ante cognitum, & præter glanduloſas carnes tunicæ *Schneidero* Pituitariæ dictæ, etiam punctorum lacrymalium in nares uſque continuationem, aliumque Naribus peculiarem Ductum, omnia nares humectantia vaſa, & ſimul anguſtum quaſi fretum, per quod contentus in naribus humor in palatum tranſmittitur, obſervarem: De primo Nares irrigante canali, humorem quo aurium cavernæ madeſcunt, eo deferente, cùm à variis ſit deſcriptus, non agam, ad cæteros pergens; Secundum, per quem ab oculis in Nares derivatur humor cum jam ſit deſcriptus, prætermittam, quem in nares uſque pertingere, non in brutis modo, ſed & in homine jam ſecundo obſervavi: Tertio loco quæ in ipſa narium tunica oriuntur vaſa examinando, quæ duum generum ſunt, Breviora alia, & niſi vix per expreſſum humorem, cujus guttæ ſenſim prodeuntes vaſorum oſtia produnt, conſpicua: Alia longiora, quæ veri canales nomen merentur: Breviora illum effundunt humorem quem in membrana pituitaria anteriore obſervavit Schneiderus: Longiora verò in homine quidem nondum vidi, in ovibus tamen canibusque non raro, ſunt autem bina, in utravis narium cavitate unum, ubi & originem agnoſcit & finem: In illis enim, quæ ſub narium tunica in ovibus diſperſæ latent, glandulis radices plurimæ ſupra molarium regionem obſervantur, eleganti ordine diſpoſitæ, è quibus unum in truncum coeuntibus ductus exſurgit, qui ubi ſub nervoſo canali dorſum verſus aſcenderit, in anteriora inde reflexus, dorſum inter & continuum punctis lacrymalibus vaſculum progreditur, donec circa extrema fere narium, quo loco ſupra reliquam planitiem cartilago exſurgit, in ſinum intra cartilaginoſam alarum protuberantiam conſpicuum ſe exonerat. Non difficulter in aſpectum producitur &c. Ex dictis patet quam ſtudioſe id egerit animalium Conditor, ne quæ ſordes regiam ſedem, caput puta, inquinarent: Humectandi erant cum aurium cavitate oculi, irrigandæ nares, os, fauceſque unctuoſo humore oblinendæ, nihilominus nec oculi, nec nares, nec fauces, ſi naturæ convenienter vixeris, quicquam excernent: Quid enim lacrymæ niſi commoti animi ſigna? quid mucus narium, quid oris ſputum, niſi vitæ à ſanitatis

legibus

legibus deficientis ſymbola [illegible] : Ubi munus ſuum implevit ille humor, ex auribus per aquæ ductum, ex oculis per collicias in nares derivatur, unde partim per ingentes hiatus in fauces, partim per anguſtum fretum in oris cavitatem dimittitur, & hinc per œſophagum in ventriculum deſcendens & in vaſa ſanguinea per chyli lymphæque ductus viam affectans, peculiarem ſuo modo circuitum abſolvit. *Vide plura apud eundem.*

Observatio VI.

Muci, Sputi carentia, Urinæ paucitas ob ſerum in cerebro ſuppreſſum.

Anno 1630. aperiri curavi Fontenacii, prope Vicennam ſylvam, puellam 14. menſium, cujus corpus & caput oprima & juſta conformatione prædita erant, Poſt decubitum aliquot dierum, gemitus, faciei pallorem, & capitis in humores inclinationem morientem.

Serra diviſo oſſe capitis, cultro dura mater cranio adhærens divellenda fuit, unde illico ad minimum aquæ limpidiſſimæ, liquidæ, quaſi ex fonte, libræ duæ proſiluerunt : Aliquot ante obitum diebus hilaris erat, ſaltans & diſcurrens ſed neque mucum, neque ſalivam excernebat, cum pauca mictione. *David Laigneau lib. de Sanguinis miſſione p.m.263.*

Scholia.

Neque mucum neque Salivam] Pituita & ſeroſus humor in capite ſi congerantur, aut detineantur, cephalicos morbos inducunt ; aut à natura in ſubditas partes amandantur, ubi varios morbos procreant pro natura excipientium membrorum : Obſervatum mulieres emunctæ naris fluori uterino infeſtari : *Franciſcus* Galliarum Rex, ἀμυζώδης, aurium ulceribus vixit obnoxius.

Observatio VII.

Colluvies ſeroſa ſive Lympha, catarrhi materia, colligitur in Glandulis plexui choroideo adſitis, unde in ventriculos exſtillatur.

Præter ordinariam colluviei ſeroſæ intra cerebri ventriculos congeſtionem, ortam ex latice ſeroſo, qui ſpirituum recens productorum vehiculum eſt, ac una cum illis in cerebri poros introducitur ; in vaporem attenuatum, denuoque in humorem aqueum concreſcentem, pro certo haberi debet, quod à glandulis plexui choroideo inſertis, nimium repletis, ejuſmodi ſeroſus humor in ventriculos exſtillatur : Sæpius vidi in Hydrope cerebri Glandulas iſtas intumuiſſe, & veluti hordei grana à nimio madore crepantia, flaccidas evaſiſſe, adeo ut ſeroſitates allatas minime retinuerint, verum eas in cavitatem ſubjectam continuo depoſuerint. *Thom. Willis cerebri Anat. cap.12.*

Scholia.

Quoties ab externo frigore affectæ ſunt male Glandulæ conglobatæ circa Choroidem Plexum, in cerebri ventriculis lateralibus & alibi obſervabiles, toties conſequi ſolet Gravedo, qua urgente producta Lympha exiſtit Salſoacida, talisque guſtatur in Coryza ; Unde probabiliter licebit concludere, quocunque demum modo tunc lædantur notatæ Glandulæ, Lympham deflectere à ſuo ſtatu & qualitate naturali, generarique Salſoacidam : cum ab ipſa non tantum per nares effluente corrodatur interna ipſorum ſuperficies, ut & faciei cutis, verum quaquaverſum intra corpus delata, vel diſtillante, dolores producantur nunc leviores, nunc graviores, prout nimirum ejuſdem vitium exiſtit levius graviusve : Hi dolores ſicut adſcribuntur vulgo catarrhis, non ſatis explicatis, ita verius deducuntur à vitiata, ſicut dictum, Lympha ex vaſis ſuis effuſa & in partes vicinas, quin aliquando remotas quoque, viam reperiente, aut acrimonia ſua ſibi faciente. Ab eadem Lympha vitiata & acriore in aſperam pulmonum arteriam per fauces delabente, ortum habet ut plurimum Phthiſis &c. *Franc. de le Boë Sylvius Prax. med. lib.1.cap.49.*

Observatio VIII.

In catarrhoſi cerebro libra & amplius tenuioris ſeri inter duram & tenuem meningem reperta eſt.

Eminentiſs. *Cardinalis Camillus Meltius*, non ſimplices catarrhi, quamvis levioris, moleſtias aliquoties perpeſſus, aliquam capitis debilitatem advertit ; quibus *febris ſociam* ſe ſuperaddens, 14. ab invaſione die ſeptuagenarius moritur.

Cranio ejus aperto pluſquam libra ſeri tenuioris inter duram & tenuem meninges diffuſa videbatur, quo rurgida pia mater ſolitam craſſitiem quater ſuperabat : Eodem ſero, ſed rubicundiore, ventriculi cerebri erant repleti. *Henr. à Moinichen in Epiſt. Th. Bartholini, Ep.97.cent.2.*

Scholia.

Febris ſociam ſe ſuperaddens] A ſanguine effervеſcente, nec ſatis per ætatem eventilato : Hinc in pleriſque tenuioris cruoris parte excalefacta, ac reliquo liquore ſolummodo in confuſionem acto, ſynochus

ſimplex,

ſimplex, ſive plurium dierum inducitur: In nonnullis vitioſa ſanguinis diatheſis ſi accedit, aut malus adſit corporis habitus, febris in putridam periculoſam abit & non raro lethalem.

Observatio IX.

A continuo Catarrhi influxu foramina in baſi calvariæ exeſa & ampliata reperta ſunt.

FOramina in baſi calvariæ ſoporales arterias tranſmittentia, necnon alia ad palatum oculorumque cavitates pertinentia, in multis adeo exeſa & ampliata reperi, ut non jam vaſorum, quæ deducebant, amplitudini reſponderent, ſed duplo quoque vel triplo majora exiſterent, quod à continuo humorum à cerebro defluxu, uti gutta cavat lapidem, profectum licebat colligere. *Felix Platerus. Vide Scholia ad obſerv.*1.§.5.

Observatio X.

Coryza à tumore globoſo in cerebro & aqua plurima in ventriculis.

NOb. per biennium mente alienati cœpit; ſtillabat interim è naribus pituita aquea copioſa frequenterque: Supra calloſum cerebri corpus tumor globoſus repertus, quo exempto fovea relicta, aqueo humore mox repleta, quo & ventriculi admodum dilatati &c. *Vide tit. de mentis ſtupore.*

APPENDIX I.

Coryza ſingularis, ſeu veſicula ſero plena, extra nares quandoque propendens, ſerum ſtillatim fundens.

COntinua Coryza affligit nares Integ. D. *Pauli Mothi* Archiatri Regii, ætatis ingraveſcentis, ut per nares impedita via difficilis ſit illi & ſomnus & ſpiratio: Obſtructionis narium peculiaris cauſa & ratio eſt, Quotieſcunque moleſtior eſt affectus per narium cavitatem prolabitur veſicula oblonga, rotunda, candida, ſero plena, quod exſudat: Ea vero veſica membranoſa ſæpe in medio narium ſubſiſtit, ſæpe extra nares propendet, levi digitorum impulſu ſurſum ad caput retruditur naresque deſerit; ſed circa os ethmoides & olfactum & ſpirationem impedit: Evacuatur ſubinde exſtillante ſero, & liberior redit olfactus, Ex pulvere ſternutatorio ſæpe amicorum hortatu hujus Coryzæ quæſivit levamen, ſed quia majores in naribus obſtructiones nimia tractione catarrhi oriuntur, ab illo deſtitit, unumque dormienti remedium eſt, in oppoſito latere obſtructæ naris *decubitus*: Facillimum foret veſicam pendulam forfice amputare, ſi de membranulæ natura & origine conſtaret.

Ad varias conjecturas mentem torſi: An proceſſus mammillares? Per epilepſiam ad nares protruſos author eſt *Eraſtus*, & recipiendis excrementis cerebri deſtinantur à *Warthono* in Adenogr. Sed quomodo oſſis ethmoidei foraminula permeabunt, niſi p. n. cribrum hoc dilatetur amplius? At quid de olfactu dicendum? ut in quavis Coryza, Ita & hic propendentibus veſiculis ceſſat odoratus, qui illis evacuatis redit: Taceo proceſſus facile rumpi poſſe nimis ſero diſtentos: Polypi principium quo minus credamus, facit ſubſtantiæ diverſitas & mobilitas: An duræ matris productio vel laxatio? Id ſine inſigni doloris ſenſu haud fieret, quo tamen caret vir optimus: An vaſorum lymphaticorum progenies? Nec color abludit, nec contentus liquor, niſi alia ſubſit cauſa: Forſan Idem cum Polypo generationis modus, Obſervante enim *Riolano* 4. Anthropogr. c. 6. In cellulis oſſeis ſpongioſis caruncula exiles continentur, quas vidit prolongatas & ad imas nares prolapſas, ſponte vero adſtringentibus medicamentis ſuperne revelli: Veſiculas membranoſas ſine dubio, loco caruncularum in hoc corpore natura efformavit, quæ ſero ex catarrhoſo cerebro defluente intumeſcant: *Th. Bartholinus hiſt.* 57. *cent.* 6.

APPENDIX II.

Phlegmatorrhagia.

§. 1. QUemadmodum aliis nares ſanguine ſtillant, ita ſemel vidi illas pituita tenui cuidam ſtillare integrum triduum, per intervalla tamen: Vacuato autem cerebro ceſſavit: *Qua de cauſa hyeme nares ſtillent* notum eſt, *per compreſſionem ſcil. cerebri*, qua cauſa Itidem per æſtatem, ſcil. per fuſionem humorum: Hoc loco autem quomodo ſeparatio illa humoris pituitoſi à reliqua maſſa ſanguinea contigerit, merito dubitatur, in cerebro enim tanta copia latere non poteſt abſque gravitate:

§.2 Id-

§. 2. Id plane ſibi eveniſſe aſſerebat conjux N. quodnempe cum virgo adhuc,integrum triduum abſque ullo prorſus ſomno choreis conſumpſiſſet per quatriduum integrum dormierit, Evigilanti vero cœperint nares pituita ſincera per dies aliquot ſtillare; ceſſavit autem iſte fluxus uſu pilularum cephalicarum. *Salmuth obſerv. 37. cent. 1.*

SCHOLIA.

Per compreſſionem cerebri] Vide Scholia ad §. 4. obſervat. 1.

OBSERVATIO XI.

Catarrhus ſuffocativus in muliere, cujus cerebrum illæſum fuit, Soli Pulmones vitiati.

Mulier dies 40. fœtum gerens, dum forte ſororem eſt nacta, eamque complectitur, paulò poſt *tenebricoſum quid ob oculos obſervatur*, nec amplius poteſt conſiſtere; hinc aphonos jacet, ac *primum ſtertit* ac ſi ſuffocante catarrho premeretur, *convellitur*, nulla ratione teſtitui potuit, omnia tentata ſunt,convulſiones perſeverant,ſex horis poſt moritur:

Aperto cadavere, Pulmones inveniuntur corrupti, ac ſanie fœtenti & olida repleti, ſed hoc non fuit cauſa tanti morbi,quanquam juvare potuit. In cerebro nihil fere alienum compertum eſt: In ventriculis aliqua erant corpuſcula, Sed adeo tenuia & exilia ut parvi eſſent momenti: Accepimus eam huic morbo alias obnoxiam fuiſſe: Erant hæc Epileptica, Et non interiiſſet niſi convulſiones aſſiduæ fuiſſent, nihil enim eſt quod tam vires frangat: Vitium illud pulmonum ad ſubitam iſtam moriendi occaſionem aliquid forte attulit. *G. Ballonius Epid. & Ephem. l. 2. p. 69.*

SCHOLIA.

Mihi potius perſuadeo fuiſſe catarrhum ſuffocativum per quandam *διάχυσιν*, qood iis qui multum ſe exercuere evenit,& in us malis multum ægros agitare malum eſt. *Jac. Thevart in Notis ad eum locum pag. 74.*

Ac primum ſtertit &c.] Apopleaia, Syncope & Catarrhus ſuffocativus ſunt inter ſe paſſiones finitimæ, ſed tamen differunt aliquid: Qui catarrho ſuffocativo oppreſſus eſt, ægre ſpirat: anima certe cum ſpiritu fertur: Qui autem graviore apoplexia aut ſyncope corripitur, via vita manifeſta eſt, nec ea ſpirandi difficultate veaatur: Pulſus quoque eſt diverſus: Dein humor influeos variat hunc catarrhum ſuffocat. Nonnunquam intima liogua tantum, confluente per arterias ſanguine, intumeſcit, ut vox ſit valde impedita, vulgus falſo vocat Catarrhum ſuffocativum, Nonnunquam moſculi laryngis gulævè ſolvuntur, ut homo maxime præſentaneo vitæ periculo non vacet: Diagnoſtica, ut vocant, ſigna catarrhi ſuffoc. ſunt Gravedo dolorque pectoris, difficultas reſpirandi, voa fere amputata, periculum ſuffocationis, anaietas, interdum tuſſis, pulſus tardior ac rarior, Nonnunquam illæ oris nariumque membranæ, anterior & poſterior, pituitariæ, plus humoris reddunt, quo os ſcatet, ſternutamento coocitato.

Schneiderus de Catarrh. l. 5. c. 4.

OBSERVATIO XII.

Romani fluxionibus maxime obnoxii, ac in plериſque poſt obitum pulmonum varia læſio deprehenditur.

AEr Romanus inconſtans inſalubris eſt & mutationi valde obnoxius,quare pulmonibus ſummopere nocet, uti partibus ſpongioſis, aptis ad recipiendum fluxiones morboſas, quod & obſervatum à Galeno ſuo tempore, ut teſtatur lib. 5. meth. medendi: Sane novimus in urbe Roma, loco profecto fluxionibus valde obnoxio, Et ſic multi qui aliis morbis occupati pereunt, tamen ſemper plus minuſvè in illis pulmones læſi reperiuntur: Nos inter centum cadavera vix quinque invenimus in quibus pulmones non eſſent aut variegati, aut nigricantes, aut dealbati, aut exſiccati, aut purulenti, aut aquoſi, aut coſtis inhærentes, aut in totum ex una parte carentes, aut his ſimilia, quod nullo modo oriri poteſt niſi ab aëre Romano, ſed non omni, nam qui ſummitates inhabitant meliori ſanitate fruuntur: *Domin. Panarolus Pentecoſte 3. obſervat. 15.*

SCHOLIA.

COelum Romanum deſtillationum eſſe feraciſſimum teſtatur quoque Zecchius, conſultationibus 20. 23. 25. 41. 45. & 89. Hippocrates lib. de Flatibus tit. 6. morbos ab aëre ſolum oriri exiſtimat, qui locus conſulendus.

OBSERVATIO XIII.

§. 1. Catarrhus vitio cerebri humidioris genitus.

D. De Abbenbroux (*lib. 2. Tit. de Phthiſi.*) Catarrhis erat obnoxius: Aperto mortui cerebro, albiſſimum illud inveni,humidum tamen, ut prædixeram.

§. 2. Uxor

§. 2. Uxor Nobil. N. per hyemes Coryza & tuſſi vexabatur; manifeſta erant capipleni & catarrhi Indicia, &c. Illius cerebrum univerſum aqua perfuſum repertum. *Vide lib. 2. Tit. de Dyſpnœa.*

§. 3. Ictericus (*de quo lib. 3. tit. de Ictero*) Gravedine & tuſſi afficiebatur. In ventriculis cerebri liquor ſatis copioſus, limpidus, ſalſus.

SCHOLIA.

Communis fert opinio Cerebrum Catarrhis plerumque privatim laborare, & interdum etiam propter inferiora, unde vapores efferantur. Cerebrum nunquam per ſe ita afficitur, nam creduor, ſive illud ſit calidius natura, vel vitio valetudiois, ſive frigidius, corrumpere ſua alimenta & plura gignere excrementa, quæ ſe conferant in ventriculos cerebri, & hinc in infundibulum, aut rectam viam affectent ad proceſſus mammillares, & ad foramina oſſis cribriformis. Cerebrum de ſanguine per arterias allato haurit tantum quantum ſatis eſt, ejus reſiduum per venas reduci patitur, qua ratione ad unum omnia corporis membra aluntur: Si vero de vaſis cerebri ſanguis aut humor tenuior exit, non illi leves morbi, quos catarrhos vocant, ſed graviores & lethiferi ſuboriuntur, ut lethargus, apoplexia, paralyſis, hydrocephalus: Nec humores, ut vocant, extravaſati de cerebro vel ad nares vel ad fauces pervenire queunt: *Quare illi ſæpe in defunctorum cerebris fluitantes inveniuntur.* Ergo ibi conſtant potius quam defluant: Si cranium illata plaga fractum eſt, Cerebrum etiam læſum, ut ulcus ibi remaneat, nulli humores deorſum ad infundibulum decurrunt: Si vero de tali ulcere halitus quidam gravis venis in maſſam ſanguineam revehatur, authores ab eo, ut à noxio humore, fluxionem concitari poſſe arbitrantur. *Schneiderus lib. 3. de Catarrhis cap. 5.*

Observatio XIV.

Catarrhus ſuffocans à cerebro molliore & flaccido, Copia ſeri inter utramque meningem. Anfractuum ſuperficie gelatina quadam abducta, &c.

I. Spœrlin (*de quo Tit. de Paralyſi*) Paucis ſeptimanis ante obitum conqueſtus eſt de catarrho mane impetuoſe ad pectus ruente & ſuffocationem intentante: Diſciſſa mortui dura meninge plurimum ſeri effluxit, quod inter utramque meningem continebatur: Tota anfractuum ſuperficies quaſi gelatina operta fuit, qua cultello ſauciata, aqua exſtillavit: Hujus ſeri quoque plurimum in omnibus ventriculis repertum. Cerebri conſiſtentia mollis & flaccida.

SCHOLIA.

C*atarrho ad pectus ruente*) Catarrhi ſuffocativi, uti & tuſſis cum ſputo copioſo, minime oriuntur eo quod humor aquoſus (prout vulgo perhibetur) è capite in guttur & pulmones depluit, ſed quia latex ſeroſus, modo è vaſis Pneumonicis immediatè in pulmones ſuffunditur, modo arteriis in laryngem dehiſcentibus exſudans in pectus decumbit: Si pororum conſtrictio accedat, & hinc tranſpiratio impedita, propter effluvia retenta ſanguis efferveſcens, ſi ſimul ſeroſo latice nimis ſcatet, plurimum ejus ex arteriis in laryngem terminatis, quaſi evomitur. *Willis de Febribus cap.* XI. In dicto *Spœrlin* plurimum ſeri inter utramque meningem reperiebatur, quia vaſa io toto eo ſcatebant.

Observatio XV.

§. 1. *Catarrhus Suffocativus à cerebri laxitate & mollitie pendens.*

Gener. N. hypochondriacus, nephriticus & aſciticus à catarrho ſuffocativo interiit, &c. Cerebrum ſeroſis humoribus, à juſtà conſiſtentia deflectens, diffluebat: *Vide l. 3. Tit. de Lumborum doloribus.*

§. 2. Obſervarunt medici multos catarrhis obnoxios eſſe, quod medullam ipſius cerebri delicatam & mollem habeant: Propterea ea confirmanda eſt, vitanda cruditas, vitandus rerum valde liquidarum frequens uſus. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 218.*

Observatio XVI.

In Corde aut cerebro, aut in utriſque, eorum qui à Catarrho ſuffocativo extincti ſunt, Polypi aut concretiones repertæ ſunt.

§. 1. D. Kirſtenius plures obſervavit cordis Polypos, in quibus Catarrhos ſuffocativos Ideo oriri imprimis credidit, quia omnes illi in quibus Polypos hos obſervavit catarrho hocce extincti ſint: Credidit ſcil. hujuſmodi excreſcentias inhibere aut plane ſiſtere *fluxum purpuræ alimentaris. G. Segerus ad Th. Bartholinum Epiſt.* 85. *cent.* 2.

§. 2. Quotquot *Apoplexia* aut *Catarrho Suffocativo mortuos* aperui, in omnibus corpora illa calloſa, viſcida ac glutinoſa, aut in corde aut in cerebro, aut in ambobus aliquando repeti, de quibus ſcribit Excell. Wepferus Exercit. de Apoplexia. *Ex Johan. Georgii Greiſelii Obſervat.*

S C H O L I A.

P*Olypos cordis*) Exemplum ſingulare affert Clar. *Tulpius* Obſervat. libr. 1. cap. 16. de Momma Baxio, quem à morbo attonito extinctum ait, ob ſterrorem cum catarrho ſuffocativo affinitate junctum: Dubitari vero poteſt de ejuſmodi Polypis, cauſa ſint an productum ejuſmodi affectuum? quandoquidem ab irruente atatim per venas jugulares deſtillatione, ſiſtitur motus ſanguinis, qui ob ſtationem illis in locis concreſcere poteſt, ac formam polypi, &c. induere: momentaneam enim eorum eſſe generationem exiſtimat *Kerkringius* & alii. Vide de iis alibi.

Apoplexia aut catarrho Suffocativo mortuos &c.) Quomodo idem humor Apoplexiam & Catarrhum Suffoc. pariat oſtendit *Schneiderus* de Catarrhis lib. 5. cap. 4. Hippocr. *ait*, 12. aphor. 3. Si auſtralis hyems & pluvioſa, & clemens fuerit, Ver autem ſiccum & aquilonium, Senibus fiunt catarrhi perniciem brevi allaturi: quo aphoriſmo Hippocr. & apoplexiam & catarrhum ſuffocativum indicaſſe videtur: Sanguis hyeme auſtrina & pluvioſa, vere autem ſicciore fit aquæ aëriſque plenior, ac inde multo turbatior, præcipue ſi corpus cœli injuriis objicitur: hinc catarrhi lethales, qui non per os, fauces & aſperam arteriam, ſed per venas feruntur, quarum cavitas ſenili corpori major eſt, major quoque earum intenſio: Sanguinem ingraveſcente ætate minui oſtenſum, quare conſequens eſt ut venæ tunc temporis ſint magis inanes, atque iis ſanguis tanto majore vi, vel tendat ad cerebrum, unde Apoplexia; vel ad pulmones ſe proruat, unde catarrhus hic ſuffocativus oritur: Quomodo ſanguis in cerebrum arteriis tractus apoplexiam ſeu ictum ſanguinis faciat D. D. Wepferus & J. Rhodius oſtendunt. Catarrhus ſuffoc. eſt ille catarrhus, quo ſanguis plerumque pituitoſus, cum de venæ cavæ trunco aſcendente, ut vocant, tum maxime de ejuſdem venæ cavæ trunco deſcendente in cor, & hinc in pulmones confertim celeritérque fluit, necnon & interdum in muſculos thoracis: Quemadmodum Apoplexia ingruente Sanguis arteriarum in cerebrum: ita oriente Catarrho Suffoc. venarum ſanguis in Pulmones, qua ſuperne qua inferne tanto vehementius movetur: Nec Botallus & Baronius, qui Catarrhum negant venis deorſum ferri, in hoc audiendi ſunt: Tam nota nunc eſt ſanguinis itio in circulum ac quoque reditio: Illam maxime venarum valvulæ teſtabuntur. Earum quidem rationem *Tulpius* Obſerv. l. 1. c. 7. longe ſecus exponit, Ne juvenis *inquit*, iterum ſubjiceretur, monitus fuit quolibet vere ſanguinem ſibi detrahere, ſed monitis hiſce floccifactis dedit poſt biennium negligentiæ pœnas, ſicuti namque diſruptis aggeribus ſubmerguntur prata, ſic obruitur quoque facile cerebrum à ſanguine, præſertim ſi vel effringatur vel enervetur membraneum illud oſtiolum, quod ad coercendum ſanguinis impetum, internis juguli venis incomprehenſibili artificio à provida natura inditum: Habent quidem & aliæ venæ ſimilia repagula, ſed ut in illis impeditur ſanguinis deſcenſus, ita hic contra ejuſdem aſcenſus: obruerentur alias facillime à concitati ſanguinis copia, repleta athletarum corpora, *Hactenus Tulpius.* Si valvulæ venarum jugularium, ut videtur Tulpio, convelluntur; ſanguis tanto vehementius deorſum ruens Catarrhum ſuffoc. potius concitabit quam Apoplexiam: Quis vero dubitare poteſt quin illæ valvulæ in ſenum corporibus vitiari poſſint? Quod vero metuunt *Botallus* & *Baronius*, ne venæ jugulares refluente ſanguine, interdum pituitoſo craſſoque, ſtringantur, metus inanis eſt; Nec hunc recurſum vel inhibebit ſurſum fluens de jecore ſanguis, vel cerebri pituita, quæ per os cribriforme & cuneiforme ſe foras edere fingitur: Eo ſanguine autem per venas jugulares recurrente, Cor interdum premi poſſe non eſt dubium: Cujuſmodi vero ſanguis in cerebrum per arterias jugulares, ejuſmodi per venas jugulares refertur; ſanguinis mucus non in cerebri ſinus evomitur.

Siſtere fluxum purpura alimentatis) Materiam Catarrhum Suffocativum efficientem *Vincentius Baronius* in Pulmones deferri per cavæ truncum deſcendentem ſtatuit; *Zecchius* conſult. 18. quamvis non neget a capite in aſperas arterias & pulmones materiam deſtillare, cenſet tamen à toto, & à vaſis ad pulmones pertingentibus excrementa delegari: conſtat quoque experientia, quibus inferiorum partium, ut hæmorrhoidum, uteri, &c. conſuetæ purgationes ſunt ſuppreſſæ, aſthmata, phthiſes, tuſſes, & copioſiorem pituitæ proventum ſuccedere, quæ a capite acceſſere abſurdum eſt: His, & aliis, nonnulli adducuntur ut humores, non ſolum è venæ cavæ trunco deſcendente, ſed & ſimili trunco Aortæ in cor, & mox in Pulmones rapi opinentur, vocantque Catarrhum Suffocativum & Cordialem, ſeu catarrhum ἐπὶ τὴν καρδίην, Cujus quoque Hippocr. lib. de morbo Sacro meminiſſe videtur, Si defluxio, *ait*, ad cor viam affectavit, cordis palpitatio & anhelationes prehendunt, pectus corrumpitur, quidam etiam incurvantur: ubi enim pituita ad pulmonem & cor devenerit, refrigeſcit ſanguis, venæque per vim refrigeratæ ad pulmonem & cor reſiliunt, córque palpitat, indeque neceſſario anhelatio & ſpiratiu, quæ erecta cervice trahitur, incidit. Neque enim ſpiritum ſuſcipere poteſt, donec quod influxit à pituita ſuperatum & calefactum per venas diffuſum fuerit: deinde palpitatio & anhelatio ceſſat, ídque prout ejus copia ſe habuerit: Si enim magna copia defluxerit, tardius, ſi pauciori citius: Et ſi quidem crebriores defluxiones fuerint, frequentior morbi inſultus fit, ſin minus rarior: atque hoc modo afficiuntur cum pulmonem & cor defluxio petierit. *Galenus* neque à deſtillatione, neque à peripneumonia, neque à pulmonum tuberculo, neque à ſuppuratione quenquam repente ſtrangulari poſſe exiſtimavit, ſed à ſola angina in qua neque in faucibus neque in cervice quicquam apparet: At vero (inquit *Fernelius* pathol. lib. 5. cap. 10.) quibus jamdiu & multum pulmones infarcti erant, ut in veteri aſthmate, multam repentinamque deſtillationem plerόſque jugulaſſe teſtamur.

APPENDIX.

De Catarrho externo, extra calvam à ſummo capitis vertice in externas & ſubditas partes delabente, contra Fernelium.

F*Ernelio*, viro acutiſſimo, Deſtillatio alia Interna eſt, quæ è cerebri ventriculis, & è partibus quæ ſub calvam ſunt,in interiores cerebri ſedes prolabitur: alia Externa, quæ extra Calvam, à ſummo capitis vertice in externas partes corporis fertur, in oculos, maxillas, coxendicem, in crura, omnes denique articulos, quæ tum omnis arthritidis, tum omnis externi doloris cauſa exiſtat. Ego quidem non negaverim venarum, per faciem & tempora in caput irrepentium, ubi turgeant affluántque ſanguinis copia, reliquias alimenti, & ſupervacua ſub cutem effundere, cum ſic fieri veriſimile ſit, idque tum humor, qui ſæpe cutis contactu deprehenditur; tum dolor capitis externus, qui ſc. ad cutem, præcipue vero ad cervicem percipitur manifeſte atteſtantur: quemadmodum etiam veriſimile eſt vapores & fuligines per ſuturas extra calvam emiſſas, cutis craſſitie & denſitate foras omnes evaporare non poſſe, ſed eorum partem tenuiorem pilos gignere, craſſiorem vero una cum dictis excrementis ſub cute detineri, miſceri,ſimúlque coagmentari, quorum deinde copia & pondere gravatur natura, & ad infernas partes per ſcapulas tranſmittitur, eos morbos pariens quos *Fernelius* refert. Sed ea in re fallitur meo judicio, quod omnem arthritidem, chiragram, iſchiadem & podagram ab ejuſmodi externa deſtillatione deducit, & ab excrementis duntaxat extra calvam ſub vertice capitis genitis fieri cenſeat, Cum certiſſimum ſit ab internis corporis partibus, ſcil. intra calvam poſitis, ſæpenumero copiam ſanguinis glioſi, pituitoſi aut melancholici, per venas & arterias ad eas partes amandari; qui ibi decumbens eorum omnium morborum origò & cauſa exiſtat: Venio in hanc ſententiam, non modo quia ejuſmodi morbi fiunt nullo præcedente externo capitis dolore, ſcapularúmve gravitate, quæ præire deberent ejuſmodi humorum fluxiones ad eas externas partes, affirmante *Hippocr. lib. de Nat. hum.* Omnem partem tranſmittentem excipientémque, in omni humorum decubitu laborare, atque ſuis ſe ſymptomatis prodere: ſed etiam quia ex Hippocr. & Galeni decretis, humorum impetus ab uno in alium locum fit & convertitur, ut tum à cerebri Sinibus atque venis, tum ab hepate, liene, cæteriſque partibus humores à natura ad externas partes tranſmitti poſſint, præcipue vero ad articulos: Unde illud Hipp. 6. Epid. 4. 3. Cui inteſtinum a dextra parte articulorum morbo laboraverat, erat quietior, poſtquam vero id curatum fuerat, erat dolentior; ubi Galenus in comm. exponit, Humorum impetum factum ab inteſtino colo in articulos: Et ſæpe vidimus à diarrhœa intempeſtive cohibita ſequutam arthritidem: In febribus quoque diuturnis ſcimus interdum articulorum dolores conſequutos, cum ægrotum alleviatione, materia fovente febrem ad articulos à natura detruſa: Ut verum quidem ſit à vertice capitis in cervicem, in ſcapulas, brachia, atque in articulos infernarum partium materiam tenuem atque ſeroſam decurrere, eámque plerumque pituitoſam à prædominio, quæ dolores, tumores, abſceſſus aliquando, multiplicéſque morbos pariat, Verum illud etiam exploratiſſimum eſt à venis & arteriis membranarum cerebri, ejuſque ſinibus, materiam vel copia vel qualitate peccantem, per venas & arterias, per ſpinalem medullam, & per interna ſpatia ad infernas partes demitti, quæ illos efficiat morbos ante citatos: Sic opinio *Fernelii* de Externa deſtillatione veritatem aliqua ex parte continet, verum quatenus omnem arthritidem, &c. ab ea duntaxat prodire affirmat, mordicúſque tenet ejus deſtillationis materiam perpetuo eſſe pituitam, ſeu pituitoſum excrementum, cum Galeno, authoritati, rationi & experientiæ ipſi repugnet, à nobis venit prorſus rejicienda. *Paſchettus l. 2. de Catarrhis.*

Negamus externum catarrhum eo modo fieri, & humores de vaſis emiſſos, ſub cute per interna, ut vocant, & inania ſpatia libere vagari, & ſine ullo obſtaculo uſque ad Iſchia, ad manus & ad pedes migrare, ut Iſchiagra, Podagra, Chiragra ſuboriantur. Arteriæ nonnunquam in extimas & internas partium tunicas humores effundunt, aut jamjam effundere videntur, ut levis horror illa membra percurrat: Hos vero humores excipiunt venæ & revehunt. Perite *Paſchettus* ait coryza nonnunquam faciei vaſa intumeſcere, ut cutis rubeat & ſanguine quaſi ſuffuſa videatur, Mecum autem non facit dum ait etiam de cerebri ſinibus materiam harum fluxionum manare. Qua via, quo modo ille humor de cerebri ventriculis uſque ad extremos pedum articulos per inania ſpatia venire poteſt? Si quis dolore cervicis ſcapularúmque urgetur, arteriæ ad illos cervicis & ſcapularum muſculos humorem ferunt, ut dolor quidam ſuboriatur: hácque ratione arteriæ quaſi inflatæ turgent, membranas diſtendunt & offendunt: venæ autem illum humorem recipiunt ac revehunt, ſi corpus eo loci clementer fricetur aut foveatur ut inſudare incipiat; Quam multi, & quammul-

tarum partium Tumores fomentis, linimentis & explaſtris ad id aptis diſcutiuntur? Tumores qui ſub cute capitis nonnunquam exiſtunt, quam difficulter ſua ſede emoventur, etiamſi illi ſunt molles, ut illæ collectiones ex humore fluido & tenui conſtare videantur: Ergo ex eo effici non poteſt humores de vaſis ſub cute capitis facile exire, & ſub ea ad quaſvis inferiores partes poſſe decurrere. *Schneiderus lib.4. de catarrhis cap.5.*

§. 3. Siquidem pluribus experimentis certo mihi conſtet nihil Catarrhi à cerebro in partes inferiores ullas deſcendere, operæ pretium erit oſtendere qua via atque ductu aqua omnis è plexu choroeide,& glandulis pone cerebellum in ventriculos cerebri, & per infundibulum in glandulam pituitariam depoſita & percolata extra calvariæ limites deferatur; Atque in cranio vitulino olim expertus ſum aquam, aut lac ipſum in foramina, in oſſe calvariæ pro ſero à glandula excipiendo excavata, injectum, ſtatim omne in venas jugulares utrinque exilire & effundi, adeo ut humor omnis à cerebro ſecretus in hoc animali in ſanguinem denuo redundet atque exoneretur: Quod ipſum in cranio humano nuper etiam expertus ſum, quanquam enim in oſſe calvariæ humanæ, glandulæ huic ſubjecto, foramina occurrant nunquam, at aqua ab hac glandula deſtillans à vaſis ex utroque ſellæ Turcicæ latere, ubi arteriæ carotides juxta aſcendunt, hiantibus quaſi oſculis excipitur, & in venas jugulares utrinque paulo infra ſinum tortuoſum effunditur, quorum ductus facile patebunt, ſi aqua aut lac e ſyphone in venam jugularem utramvis, paulo infra tortuoſum ſinum vi injiciatur, mox enim conſpicietur prope glandulam pituitariam diverſis in locis erumpere atque ſcaturire, certo utique indicio quicquid ſeri à cerebro ſecernitur in ſanguinem denuo refundi eique commiſceri. *Richardus Lower Tract. de corde pag. 159.*

§. 4. Tracheæ arteriæ tunica interior muſculoſa, binas alias etiam quaſi adnatas habet, ſcilicet Glanduloſam & Vaſculoſam; nam fiſtula tracheæ interior textura vaſorum omnis generis, ac præcipue ſanguiferorum, denſiſſima & quaſi retiformi obducitur: Quod ſpectat ad uſus horum proculdubio arteriæ & venæ tracheæ tubum rivo ſanguineo, propter nutricatum ejus, perluunt: atque Nervi ſpirituum copias,& motuum obeundorum inſtinctus, ad fibras muſculares deferunt; Dein quicquid humiditatis ſuperfluæ, ab arteriis depoſitæ, Venæ reducere nequeunt, Glandulæ excipiunt & retinent, donec maſſæ ſanguineæ per Lymphæ ductus remandari poſſit. Si quando ob Lympham copioſius depoſitam, nimis implentur illæ, humor tum è glandulis, tum ab arteriis in Tracheæ cavitatem extillans. *Catarrhum* infert: Porro ex iiſdem Glandulis, & vaſorum reticulo, ubique fere intra intimos quoſque Pulmonum receſſus continuatis, *humor Catarrhalis* depluit. *Willis oper. poſth. ſect. 1. cap. 1.*

§. 5. In multis cadaveribus quæ ad uſum Anatomicum diſſecui, ex quibus quædam poterant eſſe mucoſa & pituitoſa, nunquam inveni proceſſus mammillares ampliores: At oporteret per eos ductus pituitam ad os Ethmoides derivari; vel ad baſin cerebri fluitantem ſponte ad eum locum (ſinum ſphænoidem) confluere, quoniam ventriculi anteriores cerebri raro ſunt antrorſum perforati & in nares pervii. Propterea exiſtimo, omnem naſi pituitam, non per os Ethmoides percolari, ſed per ductus, ſive canales quatuor choanæ in palatum defluere, vel in cavitatibus oſſis ſphœnoidis collectam, ſi trajiciatur per foraminula tabulæ oſſis ſphœnoidis, in oſſa narium ſpongioſa derivari. *Ioh. Riolanus Encheir. Anatom. & Pathol. lib. VI. cap. VII.*

§. 6. Vulgaris opinio eſt humores in glandula Pituitaria depoſitos, per foramina oſſis ſubjecti in palatum decidere: at hæc ut plurimum in cranio humano omnino deſunt, &c. *Vide plura in Scholiis.* Quoad alterum cerebri Emunctorium, quo humores ſeroſi è cerebri ventriculis in Proceſſus mamillares deponi, indéque per foramina oſſis cribriformis amandari putantur, profecto circa hanc excretionis viam ambigitur, quoniam in *Defunctis* foramina iſthæc nequicquam humoris, ut ut limpidiſſimi, tranſmittunt, &c. *Willis Anatom. cerebri cap. 12.*

ANAT.

Scholia huc pertinentia, Typothetarum incuria tranſpoſita pagina 315. &c. habentur.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI PRIMI
SECTIO XVIII.
De Oculorum Affectibus.

Observatio I.

§. 1. *Amauroſis à tumore globoſo in cerebro nervos opticos premente.*

Gallus quidam annos natus 24. dolore capitis correptus eſt, mox ſequuta febris, qua ceſſante, cephalalgiæ reliquiæ nihilominus remanſerunt cum vigiliis & capitis imbecillitate: Tandem in oculo ſiniſtro Viſio obſcurari cœpit, & poſt menſem etiam in dextro, ſequutáque eſt paulo poſt in utroque omnimoda cœcitas, nullo vitio in oculo apparente: Poſtmodum etiam cœcus ille *convulſionibus laboravit*, quæ illum per vices tota hyeme affligebant: Quibus initio veris ceſſantibus supervenit tuſſis, febris hectica, expuitio purulenta & tabes, qua diu moleſtatus & conſumptus tandem expiravit.

Corpore aperto pulmonum vitium deprehendimus: Verum cum cauſam Cœcitatis, aperta calvaria in cerebro perquireremus, invenimus cerebrum aqueo copioſo humore irriguum; partémque illius anteriorem, Siniſtra præſertim in ſede, tumidiorem, à qua cum portio adimeretur, inventus eſt tumor ſeu globus quidam, glandulæ ſeu ſtrumæ inſtar, incluſus in cerebri ſubſtantia, ab ea tamen ſeparatus, propriáque membrana dura contentus, per quam venæ aliquæ capillares diſperſæ erant, ovi gallinacei magnitudinem ſuperans, inæqualis & formam pineæ nucis exprimens, cujus interior ſubſtantia, alba & æqualis, ovi albumen coctione induratum referebat, ſed durior illo erat: Hic conó obtuſiore nonnihil ſurſum prominebat, baſi vero latiore, ventriculo cerebri, anteriore ſede innitebatur, & pondere ſuo, quod erat drachmarum XIV. *Nervorum opticorum exortui* in cerebro incumbebat, *eóſque comprimebat.* Quam cauſam fuiſſe cœcitatis, quod cum ſpiritus animalis tranſitus ad oculos fuerit impeditus, concluſimus: cum alioquin in nervis opticis nulla obſtructio, aut aliud vitium, uti nec in oculo apparuerit. *Fel. Platerus Obſerv. lib. 1. pag.* 108.

SCHOLIA.

Hinc colligere licet, (*addit Vir Experientiſſimus*) graues & diuturnos cerebri vitio accidentes, & incurabiles morbos, ab ejuſmodi occultis in cerebro latentibus tumoribus aut vitiis frequenter accidere, Et cum raro hæc ſectione indagentur, qui cauſam cerebri intemperiei aut humoribus tribuunt, atque hiſce remediis accommodando, operam & oleum perdunt, latere.

Convulſionibus laboravit) Non infrequens cæcitas poſt convulſiones graves & frequentes, ſed à nemine quod ſciam, recte deſcripta cauſa; Hanc non ab humoris affluxu deduco, ut voluerunt, ſed quia in magnis illis per paroxyſmos convulſionum, partium omnium, & oculorum ſimul, contorſionibus, in quibus ſæpe quoque convulſi, admodumque exerti & inflexi apparent, attracto ſic nimium & tenſo nervo optico, illis adnato, illóque ſimul contorto & læſo, ſpirituſque viſorii tranſitu impedito, oculos viſione privari contingit, atq; inde provenire diligenti examine & conſideratione invenimus. *Platerus Prax. lib.* 1. c. 7.

Nervorum opticorum exortui) *Barth. Cabrollius* Obſerv. IV. falli ait & fallere eos qui originem nervorum opticorum ab anteriori cerebri parte deducunt: atque à poſteriori, prope cerebellum, prodire aſſerit, quod inſtituta ſectione, inverſo prius cerebro, manifeſtum eſſe ait, Non ergo Tumor ille globoſus cœcitatem induxit nervos in exortu comprimendo, ſed in progreſſu & prope inſertionem.

Eóſque comprimebat) Etſi obſtructio Guttæ Serenæ cauſa communiſſima ſtatuatur, cum humor pituitoſus à cerebro nervos opticos ſubiens, ſpirituum animalium commeatum impedit, non ſecus ac in paralyſi cæteri nervi obſtruuntur, Ex hiſtoria tamen allata certum eſſe debet adſtrictionem & cōpreſſionem illorum nervorū, huic affectui occaſionem dare poſſe, ſive ſit pituita ambiens, ſive ſanguis, ſive pus, aliáve materia: Sic phrenitidi & cerebri inflāmationi, in malignis febribus, uno die cœcitatem ſucceſſiſſe, aut alterius oculi viſus privationem, fidem facit experientia. Ab hac autem cauſa oborta Amauroſis, facilius curationem ſuſcipit quam quæ ob obſtructione eſt, quod teſtatur hiſtoria à *Fabritio Hild.* allata Cent. 5. Obſerv. 19. cum materia comprimens promptius remediis cedat quam quæ nervis impacta eſt.

Nulla obſtructio) Opticos nervos perforatos eſſe ſcribit *Galenus* lib. 10. de V.P. ad ſpiritus animalis delationem. Qui eorum cavitem defendunt, in ſimiis manifeſtam eſſe dicunt, quinetiam in homine modo

nervus ab exortu non ſtatim tranſverſim ſecetur, ſed paulo ante inſertionem: *Galenus* autem 7°. de Placitis c.4. & libello de oculis, tres conditiooes requirit ad pervidendum optici nervi foramen, ut animal ſit magnum, nuper mactatum & lucido aëre conſpiciatur: præterea ſi nervi non eſſent perforati, quomodo fieret amaurofis? Nulla tamen cavitas ſagaciſſimo *Veſalio* animadverſa, qui deprehendit nervuum opticum ſolidum eſſe, ex variis fibrillis conſtatum, interveniente paſſim ſubſtantia medullari: Si fides *Riolano*, eos tranſverſim diſſectos perforatos vidit, & ante coitionem foramen apparere dicit. In ipſa coojunctione ſolidiores eſſe, ut per eorum ſubſtantiam ſpiritus traductus ſubtilior reddatur, & ne affatim ad oculos affluens cito diſſipetur. *J. Rud. Salzmann* Obſerv. Anat. pag. 71. aſſerit ſe io theatro Anatomico, præſentibus aliquot Medicinæ ſtudioſis, manifeſtum meatum, qui ſtylum ſatis craſſum admittebat, in nervo optico oculi bovini animadvertiſſe & deprehendiſſe. Vide *Varolij* Epiſtolam ad *Mercurialem*.

§. 2. Non admodum abſimilem globum glandulosum, cum etiam in cerebri ſubſtantia in Nob. Equite, obſtupeſcentia gravi laborante invenerimus, ſatis conjicere licet graves & diuturnos cerebri vitio accidentes & incurabiles morbos, ab ejuſmodi occultis in cerebro latentibus tumoribus aut vitiis frequenter accidere: Et cum rariſſime hæc ſectione indagentur, Medicos, qui cauſam cerebri intemperiei aut humoribus attribuunt, atque hiſce remedia accommodando, oleum & operam perdunt, latere. *Platerus ibidem.*

Observatio II.

Amaurosis ob veſicam nervos opticos circa crucifixionem prementem.

ANno 1590. diſſecui filiam Præſidis Hollandiæ, 18. annorum: hæc aliquot ante obitum annis Diabete laborarat; Paucis ante obitum diebus cœcitate hac correpta fuit, qua uterque oculus clarus quidem exiſtebat, nec aut in membranis, aut humoribus vitii aliquid apparebat, ipſa tamen nec lumen quidem candelæ oculis admotæ percipiebat.

Huic aperto cranio reperi inſignem veſicam, quæ nervos opticos occuparat circa crucifixionem: Hac novacula pertuſa, circiter libra ſemis aqueæ materiæ limpidiſſimæ effluxit, utpote materia potus, præ renum imbecillitate attrahi amplius cum non poſſet, *αὐέξ-βαπτος* facta, ad caput regurgitarat, eúmqne locum occuparat. *Petrus Pawius Obſervat. 9.*

APPENDIX.

Gutta Serena illico exorta à ſanguinis è vena frontis eductione.

Anno 1676. ruſticus capitis dolore ingenti afflictus, adit Chirurgum in vicino commorantem pago, dicto *Ville la grand*, horæ ſpatio Geneva diſſito, qui venæ frontis ſectionem ſuadet; Annuente ruſtico, tunditur vas; ſed ſtatim ab eruptione ſanguinis, iſte de viſus titubatione conqueri cœpit & obtenebratione oculorum. Pergente nihilominus veniſeca in ſanguinis emiſſione, cœcitas integra ſuccedit, hactenus inſanabilis.

SCHOLIA.

VEriſimile eſt capitis dolorem ortum debuiſſe ſanguinis copiæ in toto & cerebro; quæ prius per vaſa communia exhauriri debuit? ſecta autem vena frontis, ad proxima nervis opticis vaſa ſanguis attractus fuit, quæ turgida eorum compreſſionem pepererunt. Alias felici eventu *Spigelius* in Gutta Serena mediam frontis venam pertundere ſolebat, ſanguinémque tamdiu evacuabat, donec ſponte ſiſteretur. Et nuperis annis inſignis *Garcias à Lopés*, Burdegalæ Medicus Hebræus, ſimili præſidio, præmiſſis multis vacuationibus, cœco viſum reſtituit: Referuntque. Practici quidam ob frontis vulnera cœcitate aliquos aliquando liberatos. In quibus ſane cœcitatis cauſam veriſimile eſt fuiſſe compreſſionem nervorum opticorum à conterminis vaſis, venis inquam atque arteriis ſanguine tumidis, quas dicta vulnera nonnihil evacuarunt, unde compreſſione ſublata reddita eſt viſio.

Observatio III.

Cœcitas ab extenuatione nervorum opticorum.

NOs licet fateamur nervorum opticorum conjunctionem adeo arctam & intimam eſſe, ut medullæ & pori confundantur quaſi, Et in viventibus non poſſint ab invicem ſeparari, Nihilominus tamen negare non poſſumus naturam quandam diſtinctionem in illis obſervare: Apparet hæc ſi extenuentur, Sic obſervavimus in fœmina quadam cœca *Nervum utrumque extenuatum*, quilibet ad ſui lateris oculum migrabat. Inde recte colligere licet in illa conjunctione arcta, naturam tamen unius ab altero diſtinctionem non negligere. *Gu. Rolfinkius Diſſert. Anat. lib. iv. cap. xxxi.*

SCHOLIA.

NErvum utrumque extenuatum *)* Ex Veterum Practicorum mente, qui rerum quam verborum magis erant aucupes, obſtructio alia eſt Oppilativa, ab humore vas infarciente, alia Attenuativa, per collapſum vaſorum & viarum, quæ accidit nervis opticis.

OBSERVATIO IV.

Viſus privatio in quodam, cui abſceſſus in proceſſibus mammillaribus enati ſunt.

IOh. Hualdus annos natus XXII. de dolore capitis queritur, *humiditate* cerebri *effuſa in nervos opticos* occæcatur: Adverſus id omni præſidiorum genere oppugnatur, nihil proficitur: Audio tandem viſum aliquatenus recuperaſſe: dolores perſeverant capitis intolerabiles; omnium remediorum vim malum ſuperavit: Præ mali diuturnitate & vehementia interiit:

Aperto cadavere, abſceſſus reperti ſunt in proceſſibus, (quibus vires & munia certa à natura tribuuntur) mammillaribus. Illos abſceſſus melicerides vocare poſſis, quamquam ad ſcirrhum proximè accedant: Os frontis eroſum erat, & perforatum vi humoris acrimoniáque: foramen erat inſtar quadrantis qui tres denariolos pendet, &c. Paulo antequam interiiſſet nec videbat nec odorabatur: *Convulſus* interiit; Uno antequam interiiſſet anno pedes incurvos retractoſque habebat, &c. Tanta fundi calamitas non aliunde orta erat, peritiorum conſilio & opinione, quam à latente luis venereæ veneno, *Gutielm. Ballonius Paradigmate* VII.

SCHOLIA.

HUmiditate effuſa in nervos opticos*)* Vel potius à compreſſione eorum per illos abſceſſus: Cum enim ii proximi ſint proceſſibus mammillaribus, quod primum par à Neotericis conſtituitur, veriſimile eſt lege viciniæ vim paſſam eſſe ſecundam nervorum conjugationem.

OBSERVATIO V.

Amauroſis à Subſidentia ventriculorum cerebri, & marcore nervorum opticorum.

PAtavii anno 1620. Cadaver paupercula cujuſdam (quæ per XX. annos Amauroſi pedetentim invadente laboravit, & tandem cancro mammillæ ſiniſtræ occulto, & medicamentis non convenientibus ad thoracis cavitatem detruſo, miſerrime obiit) delatum fuit in theatrum anatomicum, ubi in cauſam hujus cæcitatis legitimam inquiſivi: Aperto igitur per ſerram cranio, inveni duos anteriores cerebri ventriculos ſubſidentiam paſſos & conglutinatos, per quos ſpiritus animalis ad oculos deferri non potuit. Unde nervis opticis ſenſim marceſcentibus (apparebant enim hic duplo minores quàm in aliis reperiuntur) Amauroſis, ſeu Gutta Serena, illæſis undique oculis inducta fuit: bene enim adhuc nutriebantur, venis & arteriis ritè conſtitutis, niſi quod arteria ad alterius oculi radicem ingreſſa turgebat, adeóque inflammationem quandam, menſtruis nempe regurgitantibus inſinuabat.

SCHOLIA.

ADdebat Excell. *Adrianus Spigelius* in lectione anatomica, quam ſuper pauperculæ caput habuit, vitio huic minime occurri potuiſſe, licet Pauſanias aliquando ex vulnere frontis talem Guttam Serenam ſublatam fuiſſe affirmet, imo rariſſime ex obſtructione Nervorum opticorum exoriri, ſed plerumque ejuſmodi diſpoſitionem ſupponere. Hinc etiam mirum non eſt quandiu ejuſmodi affectus omnem & multis expertam medendi operam eludunt. *Stultetus Arman. Obſerv. xxvi. Horſtius Obſervat. vii. libr. ix. ex Streitero.*

OBSERVATIO VI.

Cœcitas à putredine vitrei humoris & vermiculo in eo reperto.

VItreum oculi humorem non inflammari tantùm, ſed etiam putreſcere argumento eſt anno 1622. ab *Adriano Spigelio* repertus in Vitreo humore oculi equini vermiculus qui C. Geſnero Vitulus aquaticus appellatur. *I. Rhodius cent.* I. *Obſerv.* lxxxiii.

Observatio VII.

Amauroſis à Sero copioſo inter utramque meningem, cerebrum deprimente, quod & plurimum imbiberat.

JAc. Rentinger (de quo Tit. de Soporoſis affectibus) tribus ſeptimanis ante mortem cæcus omnino evaſit, nullo vitio extrinſecus in utroque oculo apparente, vera ſcil. Gutta ſerena excæcatus. Huic ſerum magna copia collectum erat in ſpatio quod inter duram & piam matrem eſt, unde cerebrum cerebellúmque deprimebatur: Imo ipſam eorum ſubſtantiam plurimum ſeri imbibiſſe cognoſcere potui, quia utrumque ſummopere erat flaccidum & molle, &c. *Wepferus Exerc. de Apoplexia, hiſt.* 4.

SCHOLIA.

N*Ullo vitio in utroque Oculo.*) Certo indicio nervos affectos fuiſſe: Illud vero quod certiſſimum exiſtimant quidam, ſi compreſſo oculo ægro pupilla non dilatetur, nervi vitio hoc fieri, quod influxus ſpiritus in oculum cohibeatur, Verum non comperit *Platerus*, cum ſpiritus animalis non flatus inſtar oculum diſtendat eúmque adimpleat, quod in retiformi nervo perſiſtat.

Observatio VIII.

Amauroſis à contorſione nervorum opticorum producta.

ILluſtriſſimus Comes Raposwillenſis ſexagenario minor, à pueritia cæcus evaſit: Pupillæ utræque clariſſimæ, erant, & Gutta Serena laborare judicabatur ab obſtructione opticorum vel inſigni compreſſione.

Aperto cadavere à Clar. D. D. Paulo Scheibano Medico Aulico, inventi ſunt (ut ille paulo poſt obitum mihi retulit, die ſcil. 15. Auguſti 1673. Raposvvillæ) ambo optici non obſtructi vel anguſtati, ſed intorti, ita ut ideo ſpirituum Viſualium commeatus manifeſte impediretur, cæcitatis cauſa. *Ex amica communicatione Clar. D. D. I. Nicolai Binningeri, Medici Aulici Montisbelgard.*

Observatio IX.

Amauroſis inducta ab aqua cerebri corticem madefaciente.

PArvulus, cerebri humidi, ophthalmii obnoxius, ſoporoſus factus eſt, &c. Poſtridie ſtupidus factus eſt, oculos acrius vellicatus aperiens, eos huc illuc obvolvens, nihil tamen videbat, Calvariæ olla exempta, anterior τοῦ ἐγκεφάλου regio, aqua limpida, per membranas tranſlucente, obtecta intumeſcebat: Cerebri aſſulatim diſſecti portiones nimis madidæ: Cujus aquæ ingens copia, ventriculos omnes ad ſummum implendo, thalamos opticos comprimebat. *Vide tit. de Soporoſis Affectibus.*

Observatio X.

Cæcitas inducta à tumore ſteatomatico inter cerebrum & cerebellum.

VIdit Clar. D. Prof. Drelincurtius Tumorem ſteatomatis conſiſtentia, pugni magnitudine, cerebrum & cerebellum inter, qui cæcitatem primo, mox & necem intulit. *Vide tit. de Soporoſis Affectibus.*

Observatio XI.

Viſus amiſſio in uno oculo, ob cavitatem cerebri anteriorem ſanguine cum ſeri copia plenam.

JUvenis (*de quo tit. de Paralyſi*) Præter motum membris dextri lateris fere ademptum, etiam iſtius Oculi viſum amiſit. Capite mortui aperto, anterior cerebri cavitas ſanguine cum ſeri copia implebatur.

Observatio XII.

Cæcitas ab aqua cerebrum inundante.

COloniæ vidi puerum cui caput in incredibilem molem increverat, Quandiu vixit actionibus animalibus, quæ ex cerebro prodeunt, viſu, loquela, &c. deſtitutus fuit.

fuit Inveni in duobus anterioribus cerebri ventriculis aquam ad libras Colonienſes xviij. à qua ejus ſubſtantia adeo diſtendebatur ut gyri non conſpicerentur. *Vide tit. de Hydrocephalo.*

Observatio XIII.

Infans hydrocephalicus ante mortem fit cæcus, ob nervos opticos vi aquæ corruptos.

HYdrocephalicorum cerebrum ſi aqua perfuſum, proceſſus mammillares vitioſe ſe habent; Quid, ipſi nervi optici etiam vi influentis aquæ nonnunquam conſumuntur, ut ii diſrupti eſſe videantur: Infans paulo ante mortem lumen oculorum amittebat, ſed eos (qui mos hydrocephalicis neſcio quomodo ſolennis eſt) indeſinenter motitabat. *Schneiderus l. de oſſe cribriformi, p.* 506.

Observatio XIV.

Viſus diminutio in vetula, cui pars cerebri ſanguine ſuffuſa & mollior reperta eſt, cum inſigni grumo ſanguinis peculiari cavitate concluſo.

BArbara Zuberin (de qua tit. de Apoplexia) ſeptuagenaria, ab aliquot annis de viſus imminutione cœpit conqueri, aliquando recrudeſcente malo, nunquam autem cœca omnino evaſit: Capite aperto, apparuit pars dextra cerebri, ſuperior ac poſterior, inferior, non tamen ad baſin uſque, & anterior frontem verſus, tota ſanguine ſuffuſa: Cerebrum ibidem molle erat, & humor quidam in eo fluctuans manifeſte attactu deprehendi poterat: Iuventa & cavitas ampla, ad frontem fere antrorſum, grumum ſanguinis ovi gallinacei magnitudine continens.

Observatio XV.

Amblyopia ab excedente in ventriculis anterioribus cerebri humiditate, &c.

ILl. Marcelli Sacherti, (*de quo lib. 2. tit. de Phthiſi.*) cerebrum in ventriculis anterioribus excedenrem humorem tenuem ac pellucidum continuit, qui Amblyopiæ cenſendus eſt opifex, &c.

APPENDIX.

Gutta Serena, viſuſque abolitio aut diminutio, aliquando oritur ab obſtructione aut conſtrictione filamentorum nerveorum, corpora ſtriata adeuntium.

PRominentiis quæ Nates ac Teſtes dicuntur, ſuccedunt Thalami nervorum opticorum, qui etiam ſupra caudicem medullarem epiphyſes, quædam muneri privato, ſc. functioni tantum viſivæ inſerviunt: Enimvero viſus nobiliſſima facultas, prout oculi organum maxime concinnum, ità petamplum & maxime auguſtum, ad ſenſorium commune, ſcil. corpora ſtriata, apparatum ſive porticum obtinet: quippe nervi optici, ſub caudicem medullæ oblongatæ cocuntes, & denuo mox disjuncti, latera ejus ſcandunt, ubi protuberantias appropriatas ſubeuntes, in filamenta medullaria numeroſiſſima, quæ ſubſtantia corticali ubique intertexuntur, abeunt: ita *ſtrictura medullares*, ſive *nerveæ*, quæ proculdubio ſpecies viſibiles trajiciunt, ſunt omnes parallelæ, quæ recta protenſæ, corpora ſtriata ubique per totos ipſorum ambitus adpellunt: Hinc probabile eſt *Guttæ ſerenæ*, quin & viſus alias *depravati*, aut aboliti, non ſolum in oculo nervóque optico, ſed interdum in his partibus latere, in quantum ſcil. filamentis illis nerveis obſtructis aut conſtrictis, ſpecies viſibiles uſque ad corpora ſtriata irradiare nequeunt: Novi quendam imaginatione & memoria graviter læſis affectum, demum morbis iſtis evaneſcentibus in cæcitatem incidiſſe; cujus accidentis ratio videtur eſſe, quod materies morbifica primo cerebri ſuperiorem compagem occupans, illinc inferius per corticem delapſa, thalamos opticos ſubietat. *Willis de Anima Pract. part.* 1. *cap.* 4.

Observatio XVI.

Cataractæ nigræ cauſam in nervo optico obſtructo non ſemper conſiſtere oſtendit Anatome; ſed in vitreo humore & cryſtallini abſentia.

QUis nigræ Cataractæ hactenus non credidit cauſam *Obſtructionem nervi Optici?* Attamen in aliquibus cadaveribus nullam in eo noxam, ſed totum vitreum humorem in aquam reſolutum, & cryſtallini nulla veſtigia deprehendi. *Rolfincius Diſſertat. Anat. l.* 1. *c.* 13.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Obſtructionem nervi optici.) Notari vult *Willis* Nevrologiæ cap. 21. quod ſicut in Olfactu, ita & in viſu Senſio haud tam Nervi quam fibrarum, quæ organo intertextæ ſunt, ope peragitur; ſcil. fibrillæ oculorum membranis, ac imprimis tunicæ ſcleroticæ inſertæ, ac ad reticuli modum diſpoſitæ, ſpeciei viſibilis impreſſionem ſuſcipiunt, atque rei ſimulacrum, quale extra objectum eſt, repræſentando viſionem efficiunt: ipſius autem Nervi munus eſſe ſimulacrum iſtud, ſive ſpeciem ſenſibilem, velut tubi optici ductu tranſmittere ac communi ſenſorio inferre.

Vitreum in aquam reſolutum.) Quem & putreſcere cenſet *Rhodius*, Vide ſupra *Obſervat.* 6.

Observatio XVII.

Viſus debilitas in uno oculo ab extenuatione nervi illius viſorii.

Cæſalpinus notat in Anatome publica Piſis celebrata anno 1590. repertum fuiſſe alterum ex nervis viſoriis attenuatum alterum, plenum: Viſus autem erat imbecillis in oculo ad quem nervus extenuatus ferebatur: habuerat enim vulnus in capite circa eandem partem: Nervus autem extenuatus *non ad oppoſitam partem procedebat*, ſed ad eandem flectebatur: Unde omnes ſpectatores argumentum id certum exiſtimarunt, nervos viſorios nequaquam ſe interſecare, ſed coire & regredi ad eandem partem. *Riolanus Anthropograp. lib. 4. cap. 2.*

SCHOLIA.

Non ad oppoſitam partem procedebat, &c.) Veſalius Anat. lib. 4. cap. 4. recenſet hiſtoriam Iuvenis cujus nervi viſorii nulla in parte, nullo congreſſu in vicem connectebantur, nec ſe contingebant, ſed dexter nonnihil ea ſede, qua calvariam fuerat egreſſus, ſiniſtrorsū, & ſiniſter dextrorſum nonnihil reflectebantur, quaſi non coalitus occaſione nervi congrederentur, verum ut commode per ſuum foramen è calvaria procederent: Se autem, *ait*, ſedulo & ſollicire à familiaribus hujus viri percontatum fuiſſe, an illi omnia gemina perpetuo oculis obverſarentur, ac nihil aliud reſciſcere potuiſſe quam illum de viſu nunquam conqueſtum fuiſſe: Hinc ille putat nervos opticos conjungi potius, ut commode queant per foramina exire: negans unionem hanc quicquam facere ad unionem ſpecierum viſibilium.

Observatio XVIII.

Suffuſionis cauſa plerumque eſt cryſtallini humoris incraſſatio.

Suffuſionis & cataractæ in Oculis, cauſa non eſt concretio humoris albuginei; aut membranæ arachnoidis, quæ tenuiſſima propagine parte antica cryſtallinum, obvelat, ſed ipſius cryſtallini humoris incraſſationem Pariſiis in publicum propalavit Franc. Quarreus Med. & Chir. eminentiſſimus: Confirmavit binis vicibus mea in oculis defunctorum apertis autopſia, qua ſine duce ab antiquitatis authoritate ſecedere piaculum foret. *Rolfinccius Differt. Anat. lib. 1. cap. 13.*

Observatio XIX.

Cæcitatis in brutis cauſa multiplex & varia ſectione deprehenſa.

Hoc tamen perpetuo ita evenire pronuntiare non auſim: nam in bobus, vaccis, equis, ovibus, canibus, oculorum uſu privatis, præternaturalis diatheſis tam varia à me obſervata, ut mirari ſatis non potuerim: modo nulli humores, ſed carne quadam calloſa interſtitium inter corneam & cryſtallinum oppletum: modo cryſtallinus plane cum cornea connexus: modo albugineus induratus apparuit. *Idem ibidem.*

Observatio XX.

Hypochyma non oritur ab humore in Oculos influente, ſed potius ab humoris Aquei craſſitie.

Hypochyma, ſeu cataractam, non ab humore in Oculos defluente, cum nulla ſit via per quam eo humor ferri poſſit, ſed ab Aqueo humore adeo exſiccato à cauſis externis, vel morbis, ut tenacitatem acquirat aliquam, pupillæque adhæreat eámque obfuſcet, & tandem albuminis ovi excocti inſtar diuturnitate albeſcat & induretur, pupillámque penitus occludat, proficiſci, ut multis rationibus probare poſſum, ſic ex ipſa ſectione deprehendi. *Felix Platerus prax. lib. 1. cap. 7.*

SCHOLIA.

R*Ationibus probare poſſum.*) Quas refellit *Plempius* Ophthalmogr. lib. 5. cap. 9. Litigant, *ait*, Medici quo loco conſiſtat ſuffuſus humor, & ſimulacra oculis obverſantia, imagines dicta; In Galenico tribunali locum illum definiunt interiori facie corneæ & exteriori cryſtallini: Nos non dubitamus aſſerere in cryſtallino quoque, & poſt cryſtallinum in vitreo humore poſſe conſiſtere materiam ſuffuſam, tam enim tranſmittunt ſpecies cryſtallinum & vitreum quam aqueum; Itaque ſi earum tranſmiſſio ab craſſa atque opaca materia in vitreo ſtagnante prohibeatur, ſuffuſione, ſeu morbo in via, oculus dici debet laborare, tam æquo jure quam ſi in aqueo humore natet materia: Cæterum id fatendum eſt rarius ſuffuſam materiam in vitreo, rariſſime in cryſtallino hærere; ac fere ſemper in aqueo obſervari: Ratio eſt, quia illi humores propriam habent à ſuis tunicis circumſcriptionem, hic fluidus eſt & alienis terminis continetur; adeoque facile extranea recrementa ſuſcipere aptus.

Cauſam ſuffuſionis recte ſtatuunt pragmatici omnes humoris alicui influxum, vel ipſum humorem innatum craſſefactum: Solus Platerus, nullo duce aliorſum deflectit à via regia, contendens ab aqueo humore tenacitatem aliquam adipiſcente cauſam ſuffuſionis proficiſci: fieri vero ab humoris influxu nec ratione ulla probari, nec demonſtratione oſtendi poſſe: Deſertionis vero ſuæ has rationes adducit: 1°. *Si ab aqua, vel humoris in oculi globum fieret affluxu, non hæc exigua tantum, & vix lentis inſtar ampla naſceretur materia, ſed oculi globus totus diſtentus & velut hydropicus tumeret.* ℞. quamvis ſuffuſionem cataractæ nomine donarint incultioris ſæculi Medici non tamen adeo fuere rudes iidem ut in eo affectu copioſum humorem ubertim, quaſi per amplas cataractas, opinarentur in oculus irrumpere; Satis viſum ipſis fuit ſi irrumperet: irrumpit vero, non copioſus humor; ſed pauciſſimus, quia exigui ſunt cuniculi & pene inviſibiles ſunt ductus, ac proinde oculi globum diſtendi ac tumere non eſt neceſſe: 2°. *Nullum ſpatium inane in oculo invenitur quod aquam hanc poſſit admittere, cum totus undique propriis humoribus ab ortu in eo natis adeo repletus & diſtentus ſit, ut ne guttula quidem alienæ locus ſuperſit, aut cornea ulla ratione amplius diſtendi dilatarive queat.* Veretur hic fortaſſis penetrationem dimenſionum, at non eſt periculum, eſt enim, aut ſit locus externo allabenti humori, addenſato nonnihil aqueo, & ſubterfugientibus aliquibus ſpiritibus humori forſan aqueo intermixtis: quippe à mero aqueo non diſtendi corneam, ſignificant morituorum animalium oculi ſubſidentes & corrugati: Itaque ſpiritus hi leviores cedunt locum extraneæ irruenti materiæ graviori: 3°. Petit per quam viam hæc aqua in oculum defluat? *Non enim per venas & arterias, cum hæ oculi interiora minime ſubeant: Non per nervum opticum; indignum eſt partem tam nobilem excrementis hiſce deferendis aptam ſtatuere; per quam præter æthereum illum ſpiritum animalem tranſire nihil poteſt: confugere vero ad corporis tranſpirabilitatem, ignorantiæ aſylum eſt petere.* Nos nihilominus omnes illos modos viáſque commodas exiſtimamus: quod enim ad venas arteriáſque ſpectat, opinamur oculi interiora omnino eas ſubire: Nervis vero opticis etſi uſatur natura ad devehendum animalem ſpiritum, abuti tamen iiſdem aliquando poteſt ad deferendas ſuperfluitates; id quod in aliis multis partibus fieri conſuevit; ſic thoracis pus per ſinus cordis tranſit: Denique quando ad ignorantiæ aſylum, corporis nempe perſpirabilitatem nos confugere exprobat, calumniatur magno Hippocrati, qui dixit corporis confluxum eſſe unum, conſpirationem unam & conſentientia omnia: detrahit Galeno, qui id ipſum confirmavit; experientiæ, quæ atteſtatur. Sane ſi quarumcunque defluxionum in arte nobis obvenientium manifeſtas vias invenire adlaboret Platerus, magnum ſibi impoſuit opus, magnum laborem fruſtra: Poſſem enim multorum exemplorum congeri inutilem ejus ſatagentiam demonſtrare: Ad extremum porro, ſuffuſionem non ſemper ob humorem aqueum craſſefactum gigni, ſed etiam ob alieni humoris influxum hoc arguere queat, quod incraſſatio aquei non niſi ſenſim & pedetentim longiori tempore abſolvatur: at craſſam & conſummatam ſuffuſionem uno die congeri interdum vidit *Fernelius*;

OBSERVATIO XXI.

Suffuſio aliquando naſcitur inter corneam & uveam tunicam.

ANno 1624. in theatro Anatomico, *Franc. Plazzoni* ductu, Suffuſionem vidimus inter corneam & uveam, humori cryſtallino oppoſitam: cujus materia non erat pelliculæ ſimilis, ut vulgo creditur, ſed dura & mediocriter craſſa, ſquamæ corneæ in modum, candelæ tamen admota aliquantulum pellucida. *Ioh. Rhodius centur.* 1. *Obſ. lxxxi.*

OBSERVATIO XXII.

Suffuſio aliquando gignitur muco tenaci circa foramen uveæ ſenſim concreſcente, illiuſque margini interiori adhærente.

§. 1. MUco tenaci in ambitu foraminis uveæ membranæ ſeu Pupillæ margini adhærente illique prætenſo, ſenſimque concreſcente, in uno fere tantum oculo, licet & alter nonnunquam mox ſimili ratione affici incipiat, viſio frequentiſſime labem patitur, diciturque quod Pupillæ ſuffundatur, ſuffuſio, Hypochyma. *Platerus Prax. lib.* 1. *cap.* 7.

§. 2. Ab ea cauſa Suffuſionem oriri didici tum ex erutis & diſſectis caprarum oculis, illi affectui obnoxiis, tum ex ſequentibus duobus exemplis: Vidi anno 1665. Burdegalæ, Vaſconiæ Metropoli, menſe Martio, in Suburbio S. Crucis, uxorem Piſcatoris, cui nomen erat Simon Sequéus, Suffuſione in utroque oculo laborantem: Chirurgus Pardius

vocatus, Leytourienſis Vaſco, quæ oculum ſiniſtrum obſidebat, feliciſſime (viſus enim illi oculo reſtitutus) decuſſit, eandem operationem autumno proximo in altero oculo ſuſcepturus: deſtinatum vero tempus mors occupavit, fuſte enim à vicina in capite percuſſa, unde fractura & depreſſio cranii, Junio ſequente interiit: Ego vero cupidus cataractæ cauſam cognoſcendi, annuente marito, oculum dextrum orbitæ exemptum diſſecui, ac præſente magiſtro meo D. Balano, ad amuſſim examini ſubjeci: A nobis autem deprehenſum, vveæ tunicæ *foramen à materia denſiore obſtructum*, muco è naribus educto perquam ſimili, totum ſpatium implente, mediantibus fibrillis capillaribus undique margini foraminis adhærere: Eam acus cuſpide, Oculiſtis uſitatæ, non parvo labore removimus: Eodémque tempore obſervare nobis fuit conceſſum, obtenſam cryſtallino humori pelliculam, candicantem & lucidam, à mutua dictarum fibrillarum cohæſione effictam fuiſſe: Humor porro cryſtallinus, tum Aqueus & Vitreus integri & puriſſimi erant. Adſtiterunt mihi Dom. D. Mingelozeau, Burdegalæ Medicinæ Profeſſor, & Mag. Balanus & Depleſſius Filius, Chirurgi. *Obſervatio Magiſtri Bailly Chirurgi Genevenſis peritiſſimi.*

§. 3. Anno 1668. Vidi in Noſodochio Sancti Bernardi Avenionenſi, quendam nomine Marcum Fornetum, panni bombycini tenuis Textorem, cui, ab Empirico cataractæ depoſitionem tentanti, pertuſa tunica Cornea, dilatatáque Wea, eadem ipſa die, elapſis humoribus Aqueo & Cryſtallino, perfecta inducta fuit cœcitas, Exactóque trimeſtri enata eſt Excreſcentia carnea, pugno major, ſanguinis copiam ex intervallis ἀθρόως effundens, ſi præſertim illius ſuſciperetur extirpatio: Unica donatum erat id ſarcoma baſi ſeu pedunculo, pollici craſſitie æquali, aſperum & tuberculis inæquale, exquiſitiſſimo ſenſu præditum, naſum eo latere operiens, atque ad buccas uſque protenſum, qua de cauſa os niſi eo remoto obice aperire non valebat: Miſellus autem poſt annuum languorem fatis ceſſit: Alter vero oculus ſuffuſione etiam affectus, à me orbita exemptus exploratus fuit, adſtitibus Dom. D. Sudra, Ferrara, Guiſone, Honorato Medicis, & Magiſtris Morelotio, Provanceo, ab Horto, Chirurgis: Cunctis autem in prædicto vveæ foramine obſervare licuit materiam, ſive humorem concretum, marginis circuitui affixum, porrigini, ſive furfuri, quod è capite pecten decutit, omnino ſimilem, nulla vi exemptum: Nihil autem vitii dicti oculi humores præ ſe ferebant. *Ex ejuſdem communicatione.*

SCHOLIA.

HOc à me perſæpe, dum propria manu in quamplurimis utriuſque ſexus, operationem nominatam perficio obſervatum, eam nunquam ex voto ſucceſſiſſe, niſi crebra acus acie circa dicti foraminis marginem circumducta, ad tranſlationem obſtruentis humoris, non deorſum modo, quod vulgo præcipiunt, ſed etiamnum ſurſum & ad latera, ſcil. oculorum angulos, cum infra ſemper non liceret, felici tamen ſucceſſu: Fidem faciet poſtrema à me peracta depoſitio, in Petro Dunamio, viro ſexagenario, cujus rei teſtes adduco, viros Clariſſ. Dom. D. Alexandrum Deodati, Facultatis Decanum, Ioh. Iacobum Rillietum, Pompeium Deodati, & Le Clerc, Medicos Genevenſes: D. Dentandum Patrem, De Monthoux & Noel Chirurgos: Prædictus Dunantius, vicennali oculi dextri ſuffuſione laborans, ſiniſtro autem orbus, adeo ut duce perpetuo indigeret, à me operationem exegit, quam quia maturitatem adepta erat non invitus ſuſcepi: Pertuſa ergo acu membrana, & ad decentem uſque locum inducta, atque pro more ſæpius circumducta, materia ſuffuſionem patiens in multiplices particulas diffiſſa eſt, quas ſucceſſive modo verſus inferiora depreſſi, modo ad ſuperiora impuli, reliquas oculorum canthos verſus adducens, donec oculus integer & nitidus omnibus apparuerit, cujus beneficio nunc ſolus obambulat: Alterius autem oculi ſuffuſio maturitatis notas exhibet: Operatio anno 1673. menſe Septembri acta eſt. *Idem.*

Foramen à materia denſiore obſtructum.) A me nunquam obſervatum materiam, affectus cauſam, ante vel pone pupillam collocatam eſſe; quandoquidem acus acies, ſi modo obſtructionis cauſam removere intendimus, perpetuo intra foraminis ambitum ducenda eſt, poſtmodum deprimenda: Quamdiu vero obverſantur culices & atomi, cenſeo id contingere ab ea materia adhuc divulſa, necdum fibris, ex quibus, conſtat invicem cohærentibus: Id quoque obſervabile eſt, à quo tempore illi operationi incumbo, (quam pluries & felici ſemper cum ſucceſſu exercui) me nunquam fictam illam duritiem & ſoliditatem materiæ obſtruentis animadvertiſſe, quandoquidem acus intruſa nullam renitentiam invenerit. *Idem.*

Muco tenaci, &c.) Humoris ſuffuſionem patientis varium ſtatum tradit laudatus *Platerus*: Suffuſio, ait, ab initio, cum ſit adhuc mucus pellucidus, & lucem tranſmittat, ob craſſitiem tamen viſionì, ac ſi nube obtenſa offuſcaretur, & variis atomis volitantibus res viderentur, impedimentum ac hallucinationem parit, unde tunc Imaginatio & Nubecula appellatur: Atque hæc in oculo nondum bene conſpicua eſt, niſi quod illius nigrum, quod ſtellam vocant, non exacte nigrum, ſicut penitus nigrum eſſe debet, ſed turbidum nonnihil apparet; quo etiam, ſi in uno tantum oculo hoc videatur, altero adhuc puro exiſtente, ab illa imaginatione & nubeculis, quæ vaporum cauſa ſimili fere modo oculo ſe offerunt, niſi quod utrumque æqualiter afficiant, diſtinguitur: Tandem vero ſenſim magis magiſque mucus ille incraſſatus, perſpicuitatémque amittens, faciliúſque intuitu cognoſcitur, glaucóque fere, vel cineteo, ut Oculiſtæ vocant, colore ſe manifeſtat, ac nigrum oculi nonnihil delens, viſui tunc quoque magis officit, quam immaturam ſuffuſionem & aqueam, cum mollior adhuc ſit & aquea, acu deprimi adhuc non poſſit, vocant:

vocant: Poſtremo vero dicto muco penitus incraſſato dealbatóque, ſicuti exiccatione res lucidas dealbari, & perſpicuitatem omnem amittere conſtat, ita & hic accidit, viſionéque penitus tunc ablata cæcitas omnimoda ſequitur: Niſi forte, uti ſæpius vidi, in parte aliqua illius, vel in ambitu, tantillum nigri adhuc, punctim vel circulatim appareat, per quod exigui ſplendoris ſcintillæ, oculum adhuc luce obſcura, ex qua tamen nihil recte dijudicare poſſit, illuſtrant: Eſtque hæc confirmata ſuffuſio dicta, quam maturam appellare ſolent, ovi albumini coctione obduatæ pelliculæ, & colore & tenacitate non abſimilis.

Enata eſt excreſcentia carnea.) De ſimili excreſcentia carnea, ſeu fungoſa, ſanguinem quoque fundente, vide Obſervationem 1. cent. 1. Operum Fabritii Hild.

Observatio XXIII.

Cæcitas à corruptione cerebri & nervorum Opticorum.

QUidam gravi capitis dolore circa ſinciput & tempora ob venereum morbum laborabat, &c. neglectis remediis plane lumine orbus evaſit: Oculi tamen nil extranei pati videbantur. Ix. poſt die obiit. Huic cranium ad coronalis & ſagittalis commiſſuræ regionem ſphacelatum, &c. corruptum & cerebrum & nervi optici. *Vide tit. de cap. dolore.*

Observatio XXIV.

Cæcitas à nervis opticis craſſefactis & fragilibus.

PUer novennis in caput ceciderat, hinc capitis dolor, febris continua, cœcitas, &c. Nervi optici maxime labefactati inventi ſunt, debitóque craſſiorem induerant ſpiſſitudinem, & ita fragiles ut ad manuum contactum diſſolverentur. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXV.

Oculi ob ἐκπιεσμὸν extirpatio & anatome, cujus humores in ſebaceam materiam erant controverſi.

PUero ruſtico oculus dexter ſua orbita prominebat, & inverſa utraque palpebra, veluti per λαγοφθαλμίαν faciem deturpabat; Aderat dolor capitis cum tenſione ſuperioris palpebræ, præcipue noctu: alii ſimilem caſum dicebam ei qui à *Platero* l. 3. Obſerv. p. 766. notatur: alii ſcirrhum cancroſum, qualem *Trincavellius* de aff. patt. c. 6. notavit; ſupponebant, Ego ἐκπιεσμὸν *Actuarii* l. 2. meth. med. vocabam à conferta craſſáque fluxione, & diſtinguebam à προέκπτωσιν *Celſi* l. 6. c. 6. quod oculus non penitus orbita ſua excluderetur: colluviem ex toto catharticis exhaurlendam inſtitui prius tamen correctam, Setaceum trajeci; collyrium hoc ter die applicatum ℞ vitr. ʒß. tutiæ roſac. extinctæ ʒj. & ß. terræ cimoliæ in pollinem redactæ q. ſ. cuncta cum aq. roſ. & euphrag. an ℥iij. m. ſ. ab uſu die per corneam tunicam ad imam palpebram ſebacea materia apparuit, Ex hoc deprehendi oculum eſſe extirpandum, ne vitium per nervos ad cerebrum tranſiret: Ægro ergo apte collocato lithotomum ſilum per oculum læſum juſſi traducere, confeſtim ſeparato oculo ab adnata in angulo utroque, cultello Fabritii cent. 1. obſ. 1. arrepto orbitam profunde circinaret, & oculum extemplo cochleari ad id conformato eradicaret: Gratia ſit Deo, omne negotium abſolvimus octo fere minutis: hæmorrhagiam in his, uti convenit largiorem conceſſi, & tandem inſperſo pulvere ex ſtypricis, & collo epithematis injectis, cum diæta decenti lecto concredimus & quieti: biduo poſt digeſtivo Fabritii noſtri utimur, deſuper Empl. Baſiliconis: facies intumuit tertio poſt die, ſed ſacculis ex emollientibus & carmin. eam depreſſiorem reddidi, ita cum aliis remediis reſtitutus eſt.

In oculo à me diſſecto, omnes humores in ſebaceam materiam converſos oſtendi, tunicas ſui juris, uti & muſculos, & pinguedinem interfuſam. *Martinus Bogdanus obſervat. med.* 1.

SCHOLIA.

QUo pacto extra orbitam oculus non rupto nervo optico poteſt procidere? Reſponde nervos admodum extendi ſecundum longitudinem poſſe; Dum ergo humiditatis plurimum hic ſuſcipit in inflammationibus oculorum, facile fit ut laxetur: Ipſi autem muſculi plurimum intumeſcentes, cum amplius in orbita contineri nequeant, extra proſiliunt: plerumque enim ab inflammationibus oritur oculorum procidentia: *Spigelius Anat. lib. 7. c. 2.*

Observatio XXVI.

Oculus procidens ob tumorem pone eum deliteſcentem.

Ex ſuppreſſis menſtruis inciderat filia cujuſdam Vitrarii in immodicum narium profluvium, quo intempeſtive ab iracundia ſuppreſſo, convertebatur protinus omnis impediti ſanguinis impetus in oculum dextrum, qui inde uſque adeo intumuit, ut ſede ſua propulſus, deformaverit mirum in modum totam faciem: cujus vitium tIri auferret, nihil non nobiſcum molitus fuit vir jure magni nominis *V. F. Plempius*, ſed ſucceſſu minus proſpero: Induerat quippe jam tum naturam carcinomatis, cum cute livida, tubere inæquali & pure tam acri, ut vitiata forent inde narium oſſa, & vires præterea adeo fractæ ut nihil profuerint etiam ſaluberrima conſilia, niſi fortaſſe libuiſſet oculum excidere; quod tamen crudele auxilium, licet ſuccedat nonnunquam feliciter, equidem haud facile ſuaſerim niſi conſtent vires.

At enim ſublata è vivis ægra, vidimus evidenter procidentiam hanc originem traxiſſe ex tumore pone oculum deliteſcente: quo adaperto, occurrebant paſſim venæ laceræ, membranæ diſtentæ, oſſa carie infecta, & tantum ſanguinis cum extra tum intra cerebrum effuſi, ut nulli mirum videretur periiſſe virginem tot hoſtibus circumventum. *Nic. Tulpius Obſervat. lib. 1. cap. xxviij.*

SCHOLIA.

Quo *intempeſtive ſuppreſſo.*) Inconſiderate agit quiſquis ſatagit coërcere qualecumque ſanguinis profluvium: diſtiguenda ſunt cautè loca, & vitanda obnixè quæ hic ſignantur brevia: Satius enim naturam liberare quàm onerare; & præſtat interdum ſanguinem aliquandiu fluere quam indiſcriminatim inhibere.

Uſque adeo intumuit.) Male vocant nonnulli quamlibet oculi procidentiam ſive πρόπτωσιν, ſive σταφυλώμα Æginetæ l. 3. cap. 22. & lib. 6. c. 19. Loquitur quippe illic de illa procidentiæ ſpecie quam produxit vel rupta, vel elevata oculi tunica; cujus etiam meminit *Celſus* l. 7. c. 7. *In ipſo*, inquit, *oculo, attollitur nonnunquam ſumma tunica, ſive ruptis intus aliquibus membranis, ſive laxatis, & ſimilis figura fit acino*, unde id σταφύλωμα Græci vocant: At longe aliud procidentiæ genus in exemplo allatos cui ſimile *V. Trincavellius & Fabritius Hildanus* memoriæ conſecrarunt, Protuberantiam videlicet, non uveæ tunicæ, elevatæ, vel inſtar acini, vel capitis muſcæ, ſed tumorem totius oculi, effundentem tam late ſe ex ſede ſua, ut deturpet faciem univerſam: Quem deformem excidentis oculi prolapſum, ſi quidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati uſitatum, videbis eum *Paulo* ἐκπιεσμὸν vocari l. 3. c. 22. *Exprimuntur*, inquit, *oculi & exerti permanent: cauſa eſt vel ſtrangulatus, vel dolores qui frequenter accidunt ex partu, quos ſolvunt uteri purgationes*: Sed *Aetio* ac *Celſo* vocatur idem vitium πρόπτωσις, tumor videlicet ob magnum inflammationis motum oculos ſede ſua propellens, *Celſus* lib. 6. cap. 6. Verum addit *Aetius* procidere uſque adeo oculum ut à palpebris contegi haud poſſit, imo interdum vergere ad malas & ipſa ſupercilia, lib. 7. cap. 24 *Tulpius l. c.* Oculi ἐκπιεσμὸν, à cauſa externa inducti, feliciterque ictus propulſi, reductique in orbitam exemplum vidi anno 1657. menſe Iulio, Sereniſſimus Dux Longavillanus, Principatum Neocomenſem, Ditionem ſuam, poſt quinque luſtra ultimo perluſtravit, Comitabatur Principem Nobiliſſ. juvenis, cujus nomen ſubticeo, qui urbi vale dicturus, poſt lautas epulas, meriſque liberaliorem hauſtum, nec ſanæ mentis, equum bis ad aſcenſum calcaribus, bis ad deſcenſum per præruptum incitavit vicum: Imprudentiæ Domini pertæſus equus impellenti & urgenti reſiſtit, ac deſilire cogit: crebris ille inſtare verberibus pergit, donec eorum impatiens equus calcibus impeteret ac faciem Dom. ferirct; unde protinus oculus dexter extra orbitam propulſus, maximo crepaturæ & cœcitatis metu; In diverſorium proximum Nobili delato, imminentis maximæ in toto vultu inflammationis ſigna deprehendo, oculus autem, quanquam exorbitans, ac ſolis muſculis cohibitus, illæſus apparuit: Phlegmonem v. s. prævertere ſatago, obſtabat vero crapula & ventriculus cibo potúque recens ingeſtis turgidus, quem indita in os penna, oleo madida depleo: Eo ſaburra exonerato, ſanguis è brachio κατ᾽ ἴξιν illico miſſus, cujus vacuationis tanta fuit efficacia ut illico ſubſidere vultum & ruborem minui contigerit: Admotum cataplaſma ex pomo acido in aq. roſar. & plantag. cocto, additis flor. roſar. rub. chamom. Rom. hordei farina, &c. Exhibita potio ſanguinis fervorem temperans; admota occipitio cucurbitula, à qua ſtatim priſtinam ſedem oculus repetiit: Quinta poſt die iter inſtituit Nobilis, Principem prævium aſſequuturus.

Observatio XXVI.

§. 1. *Oculi dextri macror & extenuatio ab ætate ineunte, ob nervum dextrum tenuiorem ſiniſtro, ultra conjunctionem.*

Paululum progreſſi nervi Optici (qui non ex anteriore parte baſis cerebri oriuntur, ut communis eſt opinio, nam ulterius occiput verſus quærendum eorum initium) in media fere via uniuntur, ſupra ſellam oſſis ſphœnoidis, non per ſimplicem contactum vel interſectionem in homine, ſed totalem ſubſtantiæ confuſionem, ut medio viæ longioris tractu ob mollitiem minus patiantur: *Veſalius, Aquapendens, Valverda*, aliquando obſervarunt toto ductu diviſos manſiſſe: Contactu in quadam conjunctos obſervavit *Veſalius* quoque, cui dexter oculus ab ineunte ætate emarcuerat, quia nervus dexter tenuior erat ſiniſtro ultra

conjunctionem : Sed in pleriſque ordinariè confunditur interior ſubſtantia, ut accurata inquiſitione deprehendi. *Bartholinus Anatom. Reform. libello 3. cap. 2.*

SCHOLIA.

IN *media fere via uniuntur.*) Coalitus nervorum Opticorum ideo à natura inſtitutus, ſive ne ſenſibile utroque hauſtum oculo geminetur, ſive ut ſpiritus viſivus altero oculo, ſi opus ſit, totus conferatur, quæ *Galeni* ſunt conjecturæ : ſive denique ob robur & fulcimen hic neceſſarium, ne in cerebri concuſſionibus diſrumpantur, diſtorqueantúrve, ſéve ob cerebri opticorúmque mollitiem & humectationem, quod *Plempio* placet, à deſtillationibus & excrementis aliis flaccidiores redditi, à tramite ſuo depellantur. *Idem ibidem. Vide Plempium Ophtalmogr. libro primo, cap. 19.*

§. 2. Mulieri ſupplicio affectæ dexter oculus ab ineunte ætate emarcuerat, ſiniſtró interim integerrimo, Huic dexter nervus toto progreſſu longe tenuior ſiniſtró viſebatur, non ſolum extra calvariæ cavitatem, verum in exortu quoque, & in dextra congreſſus nervorum ſede. *Veſalius lib. 4. cap. 4. de Humani corpor. Fabr.*

OBSERVATIO XXVII.

Oculi Procidentia ob Tumorem inter cranium & duram matrem deliteſcentem.

ANno 1597. Puerulo trienni aperui caput : Hic aliquot menſibus Ingenti laborarat tumore ex oculo ſiniſtro, adeo quidem ut integer bulbus ocularis cum muſculis omnibus foras protuberaret, in tantámque accreviſſet molem ut duos pugnos protuberantia æquaret : Huic duabus ante mortem ſeptimanis alius tumor ortus fuerat prope muſculum temporalem ſiniſtrum, quem ablata cute vidimus peculiari, (eáque craſſa ſatis) membrana obductum intra cutem craniúmque hærere : Cranium exiguum habebat foraminulum per quod materiam ejecerat natura : Ablato cranio vidimus ocularis tumoris materiam intra cranium & duram matrem collectam univerſam, integro plane & illæſo cerebro : Aperto utroque tumore, vidimus eos ſubſtantia cerebro plane ſimili repletos, permixto ſanguine concreto, haud aliter ac ſi molæ ſubſtantiam vidiſſes. *Petrus Pavvius Obſerv. Anat. xxiij.*

SCHOLIA.

PRominentiæ oculi extra orbitam ſingularem cauſam detexit Fabritius Hild. centur. 5. Obſervat. 1. ſcilicet in cavitatibus illis, ſive ſinubus exſculptis in ſuperciliorum regione, inter utramque tabulam; exemplo allato Iuvenis ſtylero ad ſiniſtrum ſupercilium vulnerati, nec ex arte curati, nam exorta tandem inflammatione, ſequutóque dolore vehementiſſimo, oculus in tantam molem excrevit, ut ad ovi gallinacei magnitudinem extra orbitam propenderet: Arbitratur autem pugione prima perforata tabula, ſanguinem in cavitatem hanc delapſum eſſe, ibidem putrefactum, adnatam primo, deinde per conſenſum totum oculum infeciſſe : maximum enim inter has cavitates & oculos conſortium eſſe, fidem faciunt foramina ex cavitatibus iſtis ad oculos penetrantia.

OBSERVATIO XXVIII.

Strabiſmus unius oculi, & Reſolutio ſuperioris palpebræ, ab humore multo cerebrum, nervumque oculi motorium alluente.

ILluſtr. Marcellus Sacchettus (de quo lib. 2. tit. de Phthiſi) inter varios affectus p. n. ſtrabiſmo quoque unius oculi & reſolutione ſuperioris palpebræ affectus fuit ; Qui admiratur, meminerit Nervos oculorum motores, ab alluente cerebrum humore multo, quem diximus, imbutos, & ſecundum longitudinem, dum craſſitudo cedit, contractos, in alterutram partem contorqueri & convelli facile potuiſſe, ſic ad utriuſque partis vitium, & ſui ſitus emotionem efficiendam uni ſe comparant hi nervi. *M. A. Severinus de Abſceſſibus p. m. 275.*

SCHOLIA.

STrabiſmi, Geminatæ viſionis & ad latera cauſam refert *Hercules Saxonia Prælect. Pract. part. 1. cap. 20.* §. 8. in cryſtallini humoris vitioſam figuram, quam an ex Anatome deprehenderit, an conjecturis aſſequutus ſit, non conſtat, Depravata, *ait*, viſio fit ex mala ſituatione vel totius oculi, vel pupillæ, vel cryſtallini : Hæc mala ſituatio ſi fuerit vel ad ſuperiora vel ad inferiora, facit apparere res geminas : Si ſit ad latera, res non apparent geminatæ : Si quæratis cauſam, Ego veram proponam quam alibi non inveni : Iſtia cryſtallinus habet cubam figuram, in anteriori parte eſt planus, ob id extremitates terminantur linea & angulis : Si vertatur oculus ad angulum, non mutatur planities : Si vertatur ad ſuperiora vel inferiora, mutatur planities, nam angulus neceſſario ſe porrigit in oculo ſtraboſo ante planitiem alterius oculi ſani : angulus cryſtallini ſtraboſi eſt altior & eminentior quàm cryſtallinus ſanus : ubi igitur unus humor ſuam habet planitiem, alter porrigit angulum, ſpecies viſibilis primo recipitur in illó oculo cujus cryſtallinus porrigit angulum qui recipitur in planitie alterius : ubi autem ſpecies bis recipitur, objectum apparet geminatum.

Observatio XXIX.

Oculi dextri dolor ob abſceſſum in cerebro natum ventriculum ſiniſtrum compreſſum.

MIles acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte: die 6. conqueſtus eſt de dextri oculi dolore, &c. Deprehendi abſceſſum magnum, qui in ſiniſtro cerebri latere latitavit proprio folliculo circumſcriptus, ex quo pus fœtidum magna quantitate effluxit. Ventriculus cerebri ſiniſter aliquantulum compreſſus; dexter minime, ſed aqua diſtentus, &c. *Vide tit. de Paralyſi.*

Observatio XXX.

Oculos attollendi impotentia ab ingenti ſeri copia inter cerebrum & meningas, anteriori parte collecta.

PUer ſeptennis (*de quo tit. de capitis dolore*) de capitis dolore perpetuo afficiebatur, cum oculos attollendi impotentia, quos humum verſus ſemper defixos habebat. Illi in anteriore capitis parte, inter cerebrum & meninges, ingens ſeri copia cohibita apparuit.

Observatio XXXI.

Lacrymarum proventus ab aquæ copia inſigni in anterioribus cerebri ventriculis, cranio membraneo.

PUellæ bienni caput mirum in modum intumuerat, ab aquæ copia in dextro ſiniſtróque cerebri ventriculis contenta ad novem fere libras: Cerebrum in capitis vertice membranæ quaſi modo erat tenue, Calvaria fuit prorſus membranea, &c. Paucis ante mortem diebus, ſi caput illi vel leviter movebatur, ſequutus eſt mirus totius faciei rubor cum Lacrymarum proventu, &c. *Vide tit. de Hydrocephalo.*

Observatio XXXII.

Lacrymarum ubertas ab aquæ copia ſub pia meninge, & in ventriculis cerebri.

ELizabetha N. per 25. annos intenſo capitis dolore cruciabatur, quo dum primo alimenta maſticare inciperet, vel aura tempeſtuoſa adveniret, ita exacerbabatur ut Lacrymæ fontium ad inſtar ex oculis erumperent. Aperto mortuæ cranio, inveni ſub pia meninge magnam quantitatem aquæ limpidæ, ac ventriculos cerebri ſimili liquore repletos. *Vide tit. de capitis dolore.*

Observatio XXXIII.

Humiditatis ab oculis ad nares deferendæ interceptio, ob calculum in glandula lacrymali contentum.

OCtob. x. adfui examini defuncti ruſtici: præter alia leviora conſideratione dignus erat calculus in glandula lacrymali, ad oculi angulum internum ſita, occurrens: inæqualis valde erat, totam glandulam receptioni humiditatis ad nares deferendæ ineptam reddens: *G. Blaſius Obſerv. Med. 16. Parte 6.*

APPENDIX. I.

De Lacrymarum origine.

AD palpebrarum interiorem conjunctionem, ſeu in cantho utriuſque oculi majori, caruncula ſpongioſa ac mollis, meatui oſſis ſubjecti ad nares pertingenti (qui punctum lacrymale nonnullis vocatur) appoſita, vel intruſa potius, eſt Glandula Lacrymalis dicta, quæ humorem lacrymalem non ad oculos, ſed ex oculis ſuſceptum, ad nares tranſmittit, ne foras identidem profluens, obtutui officiat: In angulo minori itidem glandula occurrit, priori plane diſſimilis, plana nimirum candidáque, & aliis glandulis non abſimilis: In limbis palpebrarum cartilagineis, juxta majorem angulum, colliculo leviter prominente, obſervantur duo exigua foraminula, quæ Puncta lacrymalia dicuntur, immiſſam ſetam intra membranas palpebrarum tranſmittentia: Ex hiſce glandulis, earúmque vaſis, quæ palpebras inter oculique globum obſervantur, humor procedens per lacrymales puncta in nares defluit, qui modo parcius accedens, à paucis obſervatur, modo impetuoſius profluens Lacrymarum nomine venit. Quarum materiam quidam à parcius allabente humore diſtinguentes, diverſam utrique originem aſſignarunt, ſic è venis oculo-

rum

rum hunc exſudare, illas à cerebro provenire Platerus ſtatuit: Nec qui à cerebro lacrymas derivant, inter ſe conveniunt: alii ſolo cerebro contenti, de viis diſſentiunt, dum hi anteriores choanæ canales, illi nervos, iſti venas, & neſcio quas non alias vias excogitarunt: Quidam vero præter cerebrum, alias in auxilium vocarunt partes: ſic eas partim à cerebro, per ſecundum oſſis cuneiformis foramen: partim à vertice capitis & lateribus, ad punctorum lacrymalium ductum confluere Veſlingius putat: Qui cerebro excluſo alia putarunt afferenda, nec hi inter ſe conſentiunt, quidam enim ab oculorum nutrimento, aliis à cryſtallini humoris, vitreique excrementis deducunt: Schneiderus proxime ex arteriis, *Carteſius* ex vaporibus qui ex oculis quam ulla alia parte, ob nervorum opticorum magnitudinem & multitudinem parvarum arteriatum copioſiores egrediuntur: Sed licet hæ opiniones probabilitate niti videantur, Experientia tamen alias vias demonſtrat, ordinario naturæ modo magis convenientes, ut enim quæ omnibus partibus communia univerſalibus organis peraguntur, ſic quæ ſingulis debentur peculiaria, peculiaribus locis præparantur, & per vaſa peculiaria excernuntur: Exiſtimo itaque manifeſtum ſatis eſſe, illum ſaltem humorem qui motui palpebrarum inſervit, ex arterioſo ſanguine in glandulis ſecretum per deſcripta modo vaſa adferri: Lacrymas vero nihil eſſe, niſi humorem qui oculo irrigando deſtinatus, majori copia affluentem, idcóque cum vaſa in Glandulis oculorum obſervata, manifeſtas & propinquas oſtendant vias, ex ocultis aliis & remotis non deducendæ: *Vide plura apud Nicol. Stenonem de Ductibus novis oculorum & narium.*

APPENDIX. II.

DE CAUSIS MYOPIÆ ET NYCTALOPIÆ.

Oſtenditur ex Opticæ fundamentis Myopiam à ſpirituum vitio non procedere; ſed ab humoris Cryſtallini ſitu diverſo.

IN Myopia (Latinis Luſcioſitas dicitur) objecta nonniſi propinqua & fere oculis admota cernuntur, diſſita vero minime, vel ſaltem imperfecte, ut ita affecti notos & amicos prætereuntes non agnoſcant, Fitque ſecundum Galeni & omnium fere recentiorum doctrinam, à paucitate & tenuitate ſpiritus viſorii, qui non eget medii illuminati copia ad perfecte viſionem efficiendam, ſed ab ea diſſipatur: contra vero qui ſpiritus habent craſſos remota melius vident, quia ſpiritus ille craſſus majori indiget illuſtratione, quæ in majori medii illuminati copia reperitur: Verum hæc doctrina falſiſſima ex Opticæ ignorantia oriunda, cujus theorematis aperte demonſtratur ex humoris Cryſtallini ſitu diverſo has viſionum diverſitates emergere: Cum enim ſpecies objectorum per pyramidem recipiantur in cryſtallino humore, ad quem conus pyramidis protenditur, ſi cryſtallinus ad anteriora & verſus pupillam magis vergat, objecta remotiora melius videntur, quia ut conus pyramidis ad cryſtallinum perveniat, & in eo terminetur, objecta remotiora eſſe neceſſe eſt: Si enim ad oculum magis accedant, conus pyramidis cryſtallinum tranſgreditur, & objecta magis confuſa percipiuntur: Contra vero ſi cryſtallinus in profundo oculi magis ſitus ſit, & ab Uvea tunica magis remotus, objecta debent oculis eſſe viciniora, ut conus pyramidis ad eum accedere valeat: Unde patet Myopiam non aliter fieri quam ex ſitu cryſtallini profundiori, atque ita affectum hunc eſſe connaturalem neque remediis ſuperabilem: Affectus vero Myopiæ contrarius, in quo nimirum objecta remotiora melius videntur, ſenibus plerumque ſolet contingere, in quibus humoris aquei portio conſumpta eſt, ut Cryſtallinus ad Pupillam accedat: Adde quod à longa capitis inclinatione, quæ vitæ decurſu fit, vel in legendo, ſcribendo, vel alia negotia tractando, humor cryſtallinus ſenſim ad anteriora vergit: Hæc demonſtrantur uſu ſpecillorum, ſiquidem Myopia laborantes juvantur ſpecillis concavis, à quibus radii ſpecierum viſibilium diſperguntur, ſicque efficiunt ut conus pyramidis longius protendatur, atque adeo res, quæ ob diſtantiam majorem à myopis percipi non poterat, poſtmodum percipiatur, protenſo nimirum pyramidis cono uſque ad cryſtallinum, qui antea in pupilla vel humore aqueo ſeu albugineo deſinebat: Senes contra juvantur ſpecillis convexis, quibus radii uniuntur, & conus pyramidis abbreviatur, atque ita res propinquæ melius cernuntur, quarum conus antea cryſtallinum pupillæ propiorem tranſgrediebatur: Vide *Platerum* de Senſuum læſionibus *cap. vii.*

OBSERVATIO XXXIV.

Oculi dolor à pure inter cerebrum & membranas deloteſcente.

VUlneratur quidam punctim circa os Temporis, hinc gravitas intolerabilis circa oculum partis affectæ. Inter membranas & ſubſtantiam cerebri ingens copia puris reperta. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXV.

Oculorum dolor ab abſceſſu tunicato in cerebro Siniſtro ventriculo cōpreſſo, Dextro aqua diſtento.

NOb. acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte: Sexto poſt menſe de Oculorum gravitate conqueſtus eſt, & aliquot poſt diebus obiit: In cerebro abſceſſus tunicatus inventus: ſiniſter cerebri ventriculus compreſſus, dexter aqua limpida diſtentus. *Vide tit. de Paralyſi.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XIX.

De Aurium Affectibus.

Observatio I.

Aures purulentæ ab abſceſſu cerebri.

FIlia Dom. de Maſſeparault manantem aurem habebat; id quod effluebat erat ἰχωροειδὴς, ſuppreſſum id eſt, *dolor* inde *capitis* ejuſdémque gravitas: caput videbatur non poſſe ſuſtinere: Febris, Nullis malum capitis ceſſit remediis, mors, Inventus eſt gravis in cerebro abſceſſus. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 270.*

SCHOLIA.

SUppreſſionem materiei virulentæ mortiferam eſſe hoc exemplo fit manifeſtum & eo quod affert Mar. *Sanctus Barolitanus comm.* ad text. *Avicenna* de ſignif. Exituræ internæ: Quidam, inquit, Veneriis ulcus fiſtuloſum in aure ſiniſtra cum pateretur, ex quo ſanies plurima flueret, Medici illius fluxum retinere voluerunt, contra meam opinionem: nam ego a cerebro defluere dixeram, cum quidam Phyſicorum eſſet me percontatus unde tanta ſanies deflueret, cùm ſinus ille, non fuiſſet tantæ capacitatis quo quidem retento, quaſi repente mortuus eſt, adeo præſto mors fuit: Et poſt mortem, ne viſus eſſem mentiri, plurima ſanies ab auribus & naribus effluxit, ut oſtenderet materiam retentam fuiſſe in cerebro, quam ſi foras eduxiſſent, talis caſus minime contigiſſet.

Observatio II.

Surditas à tumore Steatomatico inter cerebrum & cerebellum.

VIdit D. Drelincurtius Tumorem Steatomaticum inter cerebrum & cerebellum, à quo ſurditas & mors inducta, &c. *Vide tit. de Apoplexia.*

Observatio III.

Surditas cum Tinnitu, à redundantia aquei humoris & Bdella in cerebro.

ILluſtr. Marcellus Sachetti (vide hiſtor. l. 2. tit. de Phthiſi) ſiniſtra valetudine diu quaſſatus fuit: Surditas & *auris perpetui* quidem ſed nunc ſe remittentes, nunc ingraveſcentes *ſoni*: Cauſa fuit tum *Bdellæ* incrementa ac decrementa, ſub Lunæ præſertim receſſibus & Synodis: (Nempe ſe obtulit nobis ex infima calvaria, baſin cerebri reſiduam eximentibus, qua Nervus auditorius in exſculpti oſſis auriculæ forulum excurrit, quantus minoris hirudinis, aut millepedæ ductus eſt, hinc atque hinc, ſed dextera major, fibra ſanguinea, aut ſanguinis concrementum, quod cum auditorio nervo oblique pergens, ad antedictum foramen finiebat.) Tum aquei in cerebro redundantes ichores: qui quidem & *Amblyopiæ* cenſendi ſunt opifices; quæ res fit hac ratione probabilior, quod Generoſus vir à Romano cœlo, quæ humidior eſt habitatio, ad noſtrum Neapolitanum & potiſſimum ad maritimam plagam tranſlatus, tum Audiendi tum videndi functionibus omnino melius habuit: quam autem longe optime cum ad ſulphurea Puteolorum loca, & ad aſſas, quæ ſunt in myrtetis ſudationes curandum ſe recepit. *M. Aur. Severinus de Abſceſſibus p. m. 275.*

SCHOLIA.

TUm aquei in cerebro redundantes ichores.*)* Qui ſi per ductum cartilaginoſum, ex aure in palatum deſinentem, exitum nacti eſſent, ſurditas forte minus gravis fuiſſet: Ad radicem apophyſeos pterygoidis,

dis, foramen cartilagine cinctum apparet, cujus beneficio muti aperto ore audiunt, ſiquis in os loquatur: ideo maſticatoriis auris facillime expurgatur: Hinc in febribus quibuſdam conqueruntur ægri de gravi auditu, qui tamen non adeo pravum eſt ſignum, præſertim ſi ægri prius de pruritu aut titillatione ad palati latera ac gargareonis radices, mox de depravato guſtu conquerantur: quippe plerunque hos ſervari obſervatum, materiam peccantem per dictum meatum ex aure in palatum natura excernente, ac moliente criſin excitato ptyaliſmo.

Soni perpetui auris, ſed nunc ſe remittentes, &c.) A varia inæquali illius humoris in cerebro agitatione & Bdellæ incremento & decremento: Huc refer quod de Hermoptolemi uxore dicit *Hippocr.* 7. Epidem. eam audiiſſe inæqualiter, ita ut quædam quidem prompte, perceperit, etiamſi ſummiſſe quid diceretur; quædam vero altiori voce pronuntiari oportuiſſe: Quod accidiſſe neceſſe eſt, inquit *Valleſius* in comm. organo eodem modo habente aut mutato, mutari quidem adeo crebro, ut nunc videretur audire nimis; nunc non ſatis, fieri non poterat niſi ob flatuoſam & tenuem ſubſtantiam quæ obverſaretur, velut iis qui ob ventriculum aut partem aliam laborant ſuffuſione: quædam enim vident expeditè, tunc forte nullo vapore oppoſito: quædam mox obſcure, vapore intercurſante: Eodem modo habente organo, fieri poteſt, *ait*, ob mentis alienationem: quibus enim mens non ſatis conſtat, ſolent eorum quæ adſunt, neque audire, neque videre, & rurſum quædam facile ſentire: Præcipue vero hoc accidere ſolet melancholicis & ex eo ſucco inſanientibus: ſunt etiam ſicca & excarni aure, atque ob id, ſi adſit animus, nimium audiunt; ſin autem abſit, non audiunt.

Soni.) Sonituum aurium varietas pendet, 1°. à viarum latitudine vel anguſtia: Ex conſiſtentia materiæ plus minuſve craſſioris 3 2. Ex illius abundantia vel paucitate. 4. Ex ipſius curſu continuo vel interrupto. 5. ex ejuſdem celeri vel lenta alliſione, ſive ob majorem vel minorem expultricis facultatis contentionem, ſive etiam quod materia proprio niſu potentius aut ſegnius ad elabendum inſiliat: Igitur pituitoſi humoris colliſio ſuſurrum facit aquæ molliter defluentis, auréſque reddit, ſi ita loqui liceat, undiſonas: craſſiores flatus ſpatioſiore loco convoluti, plenitùque irrumpentes, bombum edunt graviuſculum, ſic dictum vel à confuſa colloquentium plurimorum hominum voce, vel à ſono apum, vel à rauco cornuum murmure, unde forraſſis galli vocant *Cornement d'oreilles*: Tenuiores cum impetu duro aurem longiore tinnitu, inſtar pulſatæ campanulæ, aut crotali everberant: Tenuiſſimi leniter illabentes, clarum acutúmque ſibilum, ſerpentum vel locuſtarum vocis æmulum reddunt, quem *συριγμὸν* nuncupant, licet hæc nomina plerumque confundantur: *Menjotius Differtat. de Bombis Aurium.*

Bdella in Cerebro.) Rem cum admiratione inquirentibus, quid aliud videretur quam Bdella Hippocr. 2. Prorrh. memorata, de qua *Marſilius Cagnatus* lib. 11. Var. Lect. 11. *Severinus* ibidem.

Auris perpetui Soni.) A vapore, flatu aut aëre auris cameram ſubeunte potius quam humoris influxu: Vapor enim tenuis & ſubtilis, uti minutiſſimos meatus ſubire, ſic & per anguſta foramina (quorum ſex interiorem hanc cameram auditus deſinentia, vaſaque tranſmittentia eſſe, in opere Anatomico oſtendimus) interdum hucuſque penetrare ſine dubio poteſt: Et ſic quoque non tantum cerebrum afficiendo depravare, ſed etiam propter dicta foramina, quorum aliqua è calvariæ interioribus huc deſinunt, alia extra calvariam occurrentia huc quoque pertinent, cum multæ ſint viæ, etiam ad auditus organum pervenire poſſe certum eſt: quod cum fit ſibilum, tinnitum & ſtrepitum auditui offerri neceſſe eſt: Flatus aut aër idem poteſt efficere: qui ſi in interiorem hanc auditus cameram irrumpat, & per anguſtam viam veluti coactus feratur, Sibilum edit; ſi per aliud foramen, ſic inſtructum ut in fiſtula formari ſolet, Tinnitum efficit: Si vero per ampliores ductus, & per anfractuoſos illius loci cuniculos diſcurrat, alium aliquem ſtrepitum facit: hoc ſæpe, ſi per vim eo propellatur, evenit, ut cum naribus compreſſis, & ſpiritu ſive aëre vehementer impulſo naſum emungere volumus, interdum accidit ut illius portio per foramen è narium amplitudine auditus organi canalem geminum (ut in Anatomico opere oſtenſum) irrumpat, & ſibilum vel tinnitum diu ſæpe perſeverantem excitet, interdum mox, aëre rurſum eadem via erumpente, quod ſæpius degluttiendo citius fieri crebro expertus ſum, ceſſantem: Ab interna etiam cauſa; Flatus hic in auditus cameram excitari poteſt, ſi excrementitiis humiditatibus, circa perioſtia cranii collectis, inque flatus converſis illic colligantur, unde in cephaleis antiquis, & capitis & circa oſſa doloribus, in lue venerea, tinnitus aurium admodum eſt moleſtus: Spiritu quoque, ſi arteriola quæ hanc ſedem ſubit, copioſo, vel calidiore impleatur, vel is in ea nimium agitetur, validiore tunc pulſu facto in auribus, pulſans in auribus fit ſonus. *Platerus Pract. lib. 1. ſect. 1. cap. 8.*

Observatio IV.

§. 1. *Surdus quidam à nativitate ob defectum oſſiculi Incudis dicti.*

Quare ſurdi à nativitate muti reddantur, plerique varia tradiderunt, uſque ac Lutetiæ magnus naturæ interpres, *Petrus Merſennus*, in ſurdo & muto à nativitate, poſt mortem deprehenſum fuiſſe defectum oſſiculi Incudis manifeſtè invenit: Hic utriuſque affectus cauſa cenſeri poteſt illa maxima colligatio quæ auribus eſt cùm vocalibus nervis. *Gaſpar Galdera Illuſtrat. Med. xxv. p.* 192.

§. 2. Scriptum mihi eſt à Medico Turonenſi ſe aperuiſſe cranium hominis, à nativitate ſurdi & muti, cui è tribus auris oſſiculis *Incus* deerat. *Marinus Merſennus Epiſt. ad Beverovicium, in hujus Spicilegio de calculo.*

SCHOLIA.

Defectum Incudis.) Poſt meatum Auditorium antrola Cavitas ſe pandit quæ Tympanum vocatur, quod nervoſa membrana orbiculari ſit obtenta. In illa cavitate tria oſſicula occurrunt, à figuræ qualicunque rudimento *Malleoli*, *Incudis* & *Stapedis* nominibus indigitata, quibus quartum Innominatum additur: Vſus eorum eſt, *inquit*, Excell. *Bartholinus*, Non quod invicem percuſſa ſtrepitum edant, ſed ut ſpecies

ſoni excepti ad inferiora permeet, & aurium excrementis via pateat: Nam *ſtapes* feneſtram ovalem ſeu ſuperiorem claudens, ab Incude movetur (unde aperitur feneſtra, ut ſpecies ſoni in nervum trajiciatur, & Incus à malleo, malleus à membranula, tympani aëris externi appulſu percuſſa (quæ ne nimium intropellatur, malleus propugnaculo eſt) quod dum fit, intropellitur hæc, & gibbatedítur, unde aër congenitus afficitur, qui per cochleam errans efficit ut nervi auditorii propagines ſonorum ſpecies per feneſtellas delatas ſuſcipiant, & cerebro ſubminiſtrent; atque ita malleus tantum intro movetur: In recurſu vero extrorſum movetur cum membrana tympani, à muſculo illo minimo à *Caſſerio* invento: Horum oſſium uſu ſic conſtituto, dic quod Incude deficiente, Stapes feneſtram ovalem claudens, ab Incude abſente moveri non potuit; ideoque clauſa, in prædicto Surdo, manebat feneſtra, ſonorum ſpecies in nervum tranſmittens. *De uſu horum oſſiculorum & Tympani vide Eruditiſſ. Williſium Tract. de Anima Brutor. part. 1. cap. 15. Julium Caſſerium Placent. de Organo Auditus lib. 1. cap. 12.*

§. 3. Oſſicula tria Auditus ſunt ſicciſſima & duriſſima, æqualiſque magnitudinis in infanribus atque in adultis, ait *Riolanus Anthropogr. lib. 6. cap. ult.* Illa ex pueri, tertium annum prætergreſſi, à nativitate ſurdi & muti capite admodum exilia, ac tertia parte minora, exempta peritiſſ. Chirurgus L. Bailly Genevenſis penes ſe aſſervat, ac nuperrime mihi communicavit.

SCHOLIA.

Dubitari tamen poteſt an eorum oſſiculorum, ut & Tympani, aliquis ſit uſus ad Auditum, ſi verum quod affert *Riolanus Encheir. Anat. lib. 4. c. 4.* In naturali, *ait*, ſurditate, à conformationis vitio, An tentandum iſtud experimentum, quod inopinato & feliciter ſucceſſit cuidam, qui intruſo auri ſcalpio in autem profundiſſime, diſrupit tympanum, fregitque oſſicula & audivit? Præterea in Simia, acuti auditus animali, nulla intus in oſſe petroſo oſſicula reperiuntur, aſſerente *Julio Caſſerio Placentino de Organo Auditus lib. 1. cap. 12.*

APPENDIX.

De uſu membranæ Tympani dicti, quod meliori acutiorique auditui tantum conferat.

Tympanum non audit, ſed meliori tutioríque Auditionique confert: Si hæc pars deſtruatur, ſenſio adhuc aliquamdiu, rudi licet modo, peragi poteſt: quippe experimentó olim in cane facto conſtabat, quod perforato utriuſque auris tympano, auditio adhuc ad tempus perſtaret quæ tamen poſt tres circiter menſes penitus ceſſabat; ſcil. poſtquam ſenſorii ad externas injurias pateſcentis craſis everteretur. Videtur ergo quod Tympanum auditionis inſtrumentum præliminare & quaſi præparatorium fuerit, quod ſoni impreſſionem, ſive ſpecies ſenſibiles primo ſuſcipiens, eas in debita proportione & apta conformitate, verſus Senſorium, quod adhuc interius conſitum eſt, dirigat. Simili officio fungitur reſpectu Auditus, ac tunicæ oculi pupillam conſtituentes, reſpectu viſus: utræque membranæ ſpecies ſenſibiles refringunt & quaſi emolliunt, eáſque ſenſorio nonniſi proportionatas tradunt, cui nudo ſi advenian, teneriorem ejus craſin facile lædant aut obruant. *Willis de Annima Brut. p. 1. c. 14.*

OBSERVATIO V.

Auditus læſio à Sordibus aurium lapideſcentibus.

Dubium videtur an in Aurium meatu ex ſordibus poſſit generari calculus, quia ex antiquis Medicis, ſolertiſſimis inveſtigatoribus affectuum humani corporis, aliquem non invenio, qui meminerit calculi Aurium: Recentiores noverunt, nec mirum, quia artes per additamentum fiunt: At certo ſtatuendum rariſſime id contingere, ac ſolum in iis qui negligentia magna ducti expurgationi harum ſordium operum dare noluerunt: Si ex flava bile in cyſti fellis craſſefacta calculi generantur, cur ab eadem materia non fiat in auribus. *Iul. Caſſertus Placentinus De Auditus organo lib. 1. cap. 20. p. 90.*

OBSERVATIO VI.

Aurium dolor à cerebro humidiore.

Mulieri acerbiſſimi capitis dolores & Aurium: Sine intermiſſione admittebat fumum cephalicorum per infundibulum: Aperto capite aquæ magna copia reperitur: cauſam medici retulerunt ad vapores ita frequenter ſuſceptos. *Ballonius Paradygm. 143.*

SCHOLIA.

In baſi cerebriſerum vel ſanguis effunditur in ſummis dolotibus capitis inflāmatoriis, quę dum exitum quærunt per cavitates Aurium, dolores acutiſſimos excitant, qui ad dementiam & mortem præcipitant. An in iſta deſperatione liceret terebra perforate occipitis alterutrum latus, ut detur exitus humori ſuperfluo, putri & cerebrum corrumpente? *Riolanus Encheir. lib. 4. cap. 2.*

ANAT.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XX.

De Narium affectibus, Odoratus læſione, Polypo, Excretionibus p. n. Hæmorrhagia, Sternutatione.

OBSERVATIO I.

Odoratus amiſſio ob abſceſſus in proceßibus mammillaribus genitos.

IO H. Hualdus annos natus XXII. de dolore capitis queritur: humiditate cerebri effuſa in opticos nervos occæcatur. Adverſus id omni præſidiorum genere oppugnatur: nihil proficitur, imo & Empiricorum pręſidia advocantur. Aperto cadavere abſceſſus reperti ſunt in proceſſibus mammillaribus, Illos abſceſſus Meliceridés vocare poſſis, quanquam ad ſcirrhum proxime accedant: Os frontis eroſum erat & perforatum vi humoris acrimoniáque. Circum foramen obſita erat caries multa, quæ tempore exediſſet: Oſſa autem ethmoidea parte interna magis cariem contraxerant; & paulo antequam interiiſſet nec videbat nec Odorabatur. Convulſus interiit: Tanta fundi calamitas non aliunde orta erat quam à latente luis Venereæ veneno. *Gul. Ballonius Paradigm.* §. 7.

SCHOLIA.

EX Schneideri ſententia, Papillares proceſſus non ſunt organa Odoratus Nervi autem tum à craſſa membrana, tam à proceſſibus papillaribus propagari, ſpiritum animalem ad narium membranam deferunt: membrana vera ipſa eſt verum Odoratus inſtrumentum: Nova hæc ſententia *Rolfinkio* arridet, neganti propagationem inferius accumbentis medulloſi corporis, medulloſi albicantis caualis, proceſſibus illis, nervi odoratorii nomine dignam, Eo quod utraque pars ſunt productiones cerebri corticoſi, cinerei, & medulloſi albi, primi ſenſorii indolē & vicem ſuſtinentes, invicem tandé ex ampliori initio, capite & radice in unum coaleſcentes finem, caudam & extremitatem, quę in foramina cribri ſe inſinuant, & craſſa meninge inveſtitæ nervorum odoratiorum vicem ſuſtinent, ſentiendíque odores ſpecialem vim membranæ narium imperriunt: Neque ſuperius adducta exempla contrarium evincunt, Non à Ballonio allatum memoranti abſceſſus repertos in proceſſibus mammillaribus, quod momento genitri non ſunt, cum tamen odorandi vis tantum paulu ante interitum, facultatibus omnibus jam labaſcentibus, extincta ſit: Neque ſecundum ex *Rudio*, & tertium ex *Schneidero*, cum hi odoratu privati ſint, quod interior narium tunica, genuinum olfactus organum, male ſimul habuerit. Quia *Schneideri* ſententia nova eſt, optime ſtabilita, eam huc adducere, ex ejus libro de oſſe cribriformi, operę pretium eſt.

De hac interiorum narium Tunica loquamur, de hac commode *Julius Caſſerius Placentinus*, Internam, *inquit*, Narium ſuperficiem membrana quædam à dura matre exorta, à reliquarum membranarum natura & temperie multum diſtans ambit, Valde ſenſibilis, mollis, cerebro contigua; & quamvis, inquit Bauhinus, hæc & tunica oris, lingua & palati communes eſſe videantur, tamen in naribus & exquiſito ſenſu tactus donata eſt, ita ut irritata ſternutatio fiat: Hæc tam privata tunica, támque ſenſilis intima narium, ſinus, cavitates & tubulos mire inveſtit. In humanis naribus in corpus ſpongioſum caverrnulis plenum, quod certe ingens eſt, & ſatis ſpectatæ quoque ſunt cæteræ cavitates: In brutorum, bovis, ovis, capreoli, porci naribus, etiam aliquot tubuli conſpiciuntur, qui affabre ficti ſunt, & perquam callido artificio cavati: hi vero in beſtiis variè differunt: cæterum cavitates illorum mundæ ſunt, inanes & aëre admodum plenæ: cave enim putes tales tubulos à natura in eam rem fabricari, ut hi de cerebro deſtillantem pituitam concipiant, retardent & tandem de ſe egeri patiantor, Quid? canis raro aut nunquam pituitam naribus rejicit: Ego ſagacium canum nares incidendas curavi; profecto in iis mirifice tortos & in ſe revolutos tubos, quos ego ita vocito, adinveni, qui interveniente membrana tenui & pellucida colligati erant: hos ſi evolvebam & jam extendebam, illi oppido quam longi erant, ſunt enim quaſi glomerati, quare eos deduci neceſſe eſt: mox Leporarii, & etiam vulgaris canis interiores tubulos inſpexi, ſed eos multo minores reperiebam: Dein hos tubulos qui in bovis, ovis, &c. naribus inveniuntur, non ad excrementa recipienda datos eſſe, illud ſatis argumento eſt, quod non aperti ſint, ſed utraque ex parte, qua ſuperne, qua infernè cœci: qui ergo tam craſſus humor hiſce vel colligi poterit, vel iiſdem reddi? Suntque illi, non ſemioſſei, non cartilaginei, ſed membranei, quos tubulatas veſicas vocare licebit; Hæ ſunt vapido aëre plenæ, alioqui inanes & perquam mundæ, nec in iis pituitoſus humor reperitur: Harum ad ſupremum, ex anteriore & acuminato cerebro, tendunt duo nervi, quorum

membrana

membrana ex membranis cerebri, medulla ea ipſo cerebro, in majoribus avibus trahi videtur, hi vero ſunt exiles, teretes & oblongi, nam ſunt exporrecti uſq; in principium roſtri, quod eo loci plenius latiúſque eſt. Hi canales, aut ſi vis filamenta, erunt vel ipſa organa olfactus, vel natura & officio nervi. Non poſſunt eſſe primarium Olfactus organum, quia odorandi ſenſua ac ratio in tam anguſtis fiſtulis contineri nullo modo poteſt, Sunt ergo nervi, qui more nervi optici, aut auricularis nervi ſpiritum animalem impertiunt: Si ergo nervi ſunt, non poſſunt eſſe primarium Odoratus organum: Jam illud avium in naribus nulla alia pars eſſe poteſt quam hæ inſtar cochleæ cavatæ & quaſi tubulatæ veſicæ, quæ pertenui membrana ſunt inveſtitæ, ut etiam tunica in avibus, genuinum olfactus organum, illorum nervorum ope eſſe poſſit: In hominis quidem & brutorum craniis, os cribriforme multis foraminibus inſigne eſt, quibus non duo, ut in volucribus, ſed plures & ii admodum exiles nervi, (ita enim vocamus illa filamenta) feruntur, qui in tunicam narium intima operientem inſeruntur: quare illa narium membrana admodum ſenſilis, & ad odores percipiendos vehementer apta evadit, quamvis ejus ad ſenſum etiam plurimum conferant nervi qui, diverſo tramite à tertio pari proficiſcuntur: & quamvia hæc narium tunica, etiam propter illorum nervorum multitudinem maxime exquiſito ſenſu gaudeat, tamen veriſimillimum eſt eundem magia magíſque intendi à filamentia illis, quæ de dura cerebri meninge tracta, ad hanc tunicam per foramina oſſis cribriformis meant, ac in eam quoquaverſum inſeruntur: Hæc filamenta, aut has fibras, nos in anatomiis nervos vocare conſuevimus: nam quamvis quædam foramina oſſis cribriformia, in hominis & quorundam animalium craniis ſint adeo anguſta, ut ejuſmodi quid quod nervus digne vocari poſſit, vix tranſire queat, tamen quædam ſunt ſpatioſa, ut illa trajecta filaméta hoc cognomen mereri poſſe videantur. Nam cum in majuſculia illis filamentis quædam medulla intus incluſa & eſſe videatur, certè illa impune nervos vocabimus: Sunt enim illæ majores fibræ quaſi tubi aut quaſi exiguæ cicutæ, quarum membranæ, ex quibus conſtant, de dura piáque meninge, & intus in iis deliteſcens medulla, de anterioris cerebri medulla trahuntur: utramque rem recluſo bovis cranio ad ſatietatem contemplati poteris. Atque quam multi ſunt nervi qui tam exiles ſunt ut vix ſub oculos veniant? Sique illas fibras nervi nomine dignari dubitas, ideo quod non de interiore cerebro, ut plerique nervi naſcuntur, poteris tamen nervos minus proprie vocari, nec negabis has nervoſas fibras narium tunicam, quæ maxime ſenſilis eſt, multo magis ſenſilem reddere. Pericranium acri eſt ſenſu, ideo quod à dura illa meninge originem ducit, quam ſenſibilis itaque erit hæc tunica, interiorum narium, tum ob has nervoſas fibras tum maxime ob tertii paris nervos, hinc *Lindenus*, Narium tunicæ tam exactè nervus quidam annectitur, ut *Veſalius* crediderit ipſam ab hoc conſtitui: hinc pendet ſenſua ille exactiſſimua, qui cum ſiccior aër & aſperior ſternutationē facit acerrimam & frequentiſſimam: Si ergo aëris ſiccitatem tam exquiſite ſentit hæc tunica, etiam illam percipit quæ odorifera ſuffitione fit major. Quare eadem tunica & ſiccitatis & odoris, qui aëri ſicco ineſt, ſenſum habere videtur, cum illa aëre ſicco vehementer, vehementius autem eo ſicco, juxta & odoro laceſſatur, &c. Præterea illi proceſſus mãmillares ob plures cauſas corrumpi queunt: Si Hydrocephalorum capita recludimus, plerumq; in iis, ſi cerebrum iſta aqua perfuſum eſt, hi proceſſus vitioſè ſe habent, Nec tamen Olfactus læſio animadvertitur, niſi ſimul ſuccingens narium tunica afficiatur. *Vide plura Eodem libro ſub finem, ubi de Amiſſione Odoratus, & Williſium de Anima Brut. part. 1. cap. 13.*

Nec odorabatur) Olfactus læditur dum ad ſpongioſas membranas narium, oris, palati & faucium, cum ſanguine nutritio ex corde, impuriori adhuc permiſtam chylo, internarum carotidum rami deferunt ſaburram; neque eadem per venas cum ſanguine revehitur; hinc membranæ narium temperamentum vitiatur & organica in meatibus ſimilaritati membranæ eſſentialiter propria conſtitutio; Nec ſolum tunc odoratus actio læditur, ſed & κόρυζαι & μύξαι oriuntur, contumaces & chronicæ, multarum interdum durantes ſpatio ſeptimanarum, arteriis ex corde & venis per cor, ex toto ſemper fomitem ſuppeditantibus corpore. *Gu. Rolfinkius Diſſert. Anat. lib. VI. cap. LVIII.*

Observatio II.

Odoratus privatio in quodam, quia Narium tunica non obtinebat nervos qui ipſi debentur.

QUemadmodum apud Columbum juvenis, nomine Lazarus, cibaria guſtare non poterat, quod hi hujus paris nervi in occiput derivati eſſent: Ita juvenis (de quo *Euſtachius Rudius*, qui à nativitate Olfactu carebat, naſum valdè reſimum habebat, cui vox omnino illæſa, facilis reſpiratio, necnon copioſa (præſertim poſt ſternutationem per nares expurgatio) aderant, non Odorabatur, quod tunica narium ejuſdem paris nervos, qui ipſi debentur, non nacta fuiſſet. *Victor Schneiderus lib. de Oſſe cribriformi, pag.* 118.

Observatio III.

Odoratus privatio ob papillarium proceſſuum & odoratoriorum nervorum partis defectum.

FAlcoburgius teſtatus eſt in quodam Tabaccobibulo famoſiſſimo poſt mortem diſſecto, papillares cerebri proceſſus cum quadam nervorum odoratoriorum parte defuiſſe. *Rolfinkius Anatom. lib. II. cap. XX.*

Observatio IV.

Odoratus amiſſo ob lapidem circa cerebri baſim incluſum.

Clar. D. Nic. S. Michel, dum per aliquot menſes quendam Patricium Venetum XLVI. annos natum curaſſet, qui à pueritia fragrantiſſimis odoribus vehementer delectabatur, in maximam tandem Olfactus organorum obſtructionem incidit, ita ut nihil plane, etiam fœtidiſſima olfacere poterat, cum *dolore capitis* obtuſo, & maxime gravativo, adeo ut caput ſemper in pronum & pendulum habere cogeretur: Adhibitis autem multis calidis & omnis generis medicamentis, in *febrem continuam* incidit quæ intra nonam jugulavit hominem.

Detracto cranio & exemptis membranulis, alteram per medium cerebri molitus ſum ſectionem, nihilque in ventriculis cerebri reperimus: At dum magis cerebrum excavaremus, tandem prope baſim lapidem compreſſum, taleri nummi inſtar, ſed non omnino rotundum, cineritii coloris reperimus, qui os cuneiforme & olfactus meatus plane impediebat, adeo ut nec olfacere nec expuere poterat. Quo reperto & expurgato, quod mortis cauſam non faceret, abdomen aperui, atque membra omnia naturalia examinantes, ultimo jecur valde obſtructum, durum, & quaſi lapideum, nigri coloris, carbonum inſtar: ſanguiſque in eo contentus perinde erat atque atramentum, valde ater & corruptus, quem mortis cauſam fuiſſe affirmabat dictus Dom. quod vel illo tacente conſtabat. *Obſerv. D. Garneri Medici Auſtriaci.*

Scholia.

Nec olfacere) Hippocr. lib. de carnibus, Odoratus organi ſiccitatem requirit ad ejus perfectionem, Nares tamen ſuccingens tunica, *Schneidero*, verum olfactus organum, non modo in demortuis tum hominibus tum brutis humida reperitur, ſed & in vivis perpetuo quodam madore percipitur irrigata à Ductibus quibuſdam in mẽbranam illam inſertis, de quibus videtur, de Catarrho c. de Coryza: Unde conſtat humiditatem illam Olfactui non omnino obeſſe, cum & illi in canibus, quibus odora vis eximia, reperiantur.

Observatio V.

Odoratus amiſſio ob fœdiorem illuviem, è qua duo vermes geniti, circa olfactus organa cohibitam.

Odoratus perit aut imminuitur impedito narium ethmoidíſque oſſis meatu, quo ſpiritus ac odor duci ſolet, idque vel ſarcomate, vel polypo & phlegmone, vel gravedine: At ſi horum nulla ſigna comparent, offenſionis cauſa vel ad priores cerebri ventriculos, vel ad eas propagines, in quibus eſt odorandi ſenſus, referri debet. In his vel intemperies, vel humorum copia, vel corruptela ſenſum ejuſve ſpiritus contaminat: Circum eas ſedes Abſceſſus interdum fiunt, nulla febre, minimo dolore, è quibus ruptis animadverti pus ſyncerum per nares affatim profluere, perinde atque è purulentis auribus, idque nullo incommodo valetudinis: *Sed & in quodam milite*, qui reſimis erat naribus, ex fœdiore quadá eluvie diutius cohibita, vermes duo villoſi, inſtar digiti, illic geniti inventique ſunt, qui tandem in furorem illum adegerunt febréque non admodum manifeſta, de medio ſuſtulerunt die circiter XX°. *Fernelius Patholog. l. v. cap. vii.*

Observatio VI.

In Fumiſugo deerant proceſſus mammillares, unde Olfactus deſtructio.

Pauvius patibularium fumiſugum ſecuit, cui deerant omnino proceſſus mammillares, unde ſuſpicabatur à Tabacci abuſu fuiſſe abſumptos: Erat autem is omnium Tabacci amatorum facile princeps, deerántque non proceſſus modo, verum & nervorum odorantium extrema. *Magnenus de Tabacco p. 135.*

Scholia.

Sicuti hecticorum cutis exſiccatur, & in ardentiſſimis febribus colliquantur partes, ita nimio fumi exſiccantis uſu potuit hoc organum labe factari, regeſtis ſcil. naſo fumi halitibus. Hoc *Falkenburgius* concludit, Meerus autem negat morbos in conformatione poſſe unquam à pravo uſu rerum p. n. oriri, Et citat pro ſe *Columbum*: Lazaro enim vitrivoro deerat guſtus, quod quarta nervorum conjugatio ad occiput reflecteretur: Pariter multis aliquando multa deſunt, & plura ſunt monſtra in interioribus quã in exterioribus appareant: Dico tamen 1°. quicquid ſit de illa *Pawii* diſſectione, olfactum ab uſu Tabacci in multis aboleri: id plures mihi retulerunt, tum qui pulvere, tũ qui fumo abutuntur: Ratio eſt, quia nimis exſiccantur proceſſus mammillares, unde cum ſicciores quovis odore reddantur, non poſſunt ab iis immutari: odor enim eſt è ſicco ſuperante humidum, ſenſoriáque ab objectis ſuis immutari opus eſt, ex Ariſt. 3. de Anima: Dico 2°. Proceſſus mammillares aboleri non poſſe à Tabacco, quia nullam habet vim eroſivam: Exſiccabuntur autem, ſed non colliqueſcent, colliquatio enim non eſt partium nervoſarum affectio. *Idem.*

OBSERVATIO VII.

Odorum, remotare odorata à naribus, pertinax mora in quibuſdam, pendet ex eo quod os Frontis, ſupra ſupercilias inſigni caverna prædirum eſt.

IN oſſe Frontis cavernula obſervanda eſt, quam *Spigelius* ad odores hauriendos facere exiſtimat, cum ibi aër odore prægnans excipiatur paulúmque conſervetur, ne nares tam ſubito præterlabatur, unde odor per integrum diem in narium ſummitate perſentitur.

SCHOLIA.

EJuſmodi diuturnæ permanſionis odorum exemplum inſigne adducit *Schneiderus* l. de oſſe Cribriformi p. 112. Quidam mercator *ait*, in anguſto cubiculari lecto dormiens fœtorem quem quidam, morbido corpore juxta cubans, ore, naribus & toto corpore exhalarat, tota oocte adeo naribus hauſerat, ut experge factus vehementer nauſearet & fœtorem naribus efflare laboraret. Et quod mirum, xx. die quam hunc fœtorem hauſcerat adhuc hoc malu conflictabatur. Nam cum vehementiori vento adverſus iter, hunc fœculentum odorem ulfacere videbatur: Conſultus ſternutamenta cienda curavit, ut intima narium penitius purgarentur: Ipſe vero hunc vaporem noo in bac cavitate oſſis frontis inclolum fuiſſe judicat, nam ille afflante aëre & vento adverſu magis ſurſum verſus ad concavum oſſis, qoam aut retro deorſum ad proceſſus mammillares, aut recta deorſum ad os ſpongioſum propulſus fuiſſet: Quare ille cæteris anterioribus ſinibus inhæſit, ac aëris interni impulſu agitatus, organum Olfactus denuo afficere potuit: Porro, *addit*, in cranio hominis hæc oſſis caverna ſemper inanis eſt, nec ullum humorem coercet. Sed eſt admodum terſa, ſplendida; Verum ſcire convenit hanc cavitatem, in qua ineſſe couſuevit hæc membraoa, ſæpius cranio deeſſe, ut ejus rei teſtes ſunt varii: Atque illi ipſi homines, qui tale cranium nacti fuerunt, bene Olfacere potueruor: Ex quo intelligi datur hanc membranam, quæ ſine illa cavitate non poteſt exiſtere, ad organum Olfactus minime ſpectare: Hoc eodem gladio etiam jugulat eos qui aëri in hac cavitate incluſo eam vim aſſignare non dubitant. Haoc cavitatem in anatomia corporis humani diligentiſſime perſcrutatus ſum, at fruſtra fui, nam os eo loci minime erat excavatum, ſed plenum & fungoſum, nec planum ſatis, ſed ſat extabat, at is, cujus fuit, bene loqui potuit, ex relatione eorum quibus notus. Verum illud multos movet, quod iter de hac cavitate, ſi ficta eſt, ſemper ad nares feratur, Ex quo tamen minime effici poteſt illam aut ad ſonum vocis, aut ad ſenſum odoris facere: nam ſupra nares & os cribroſum hæc multum extat caverna, quare ipſa barum partium fabrica tacita clamat, in eam rem à natura noo fingi cavitatem, Nullus, *inquit Varandaus*, eſt ductus ſenſilis per quem ejuſmodi ſpecies ad ſenſum commuoem & cerebrum deferootur: Et *Cardanus* hanc rationem premit, quod nullus nervus haoc cavitatem petat, Qui vim borum argumentorum vident, hanc hoc utilitatis afferre volunt, ut odorus halitus & vapor in ea diutule contineri & ſervari poſſit: Verum narium antrum eſt per ſe admodum capax, ut odor diutius inhætere poſſit: Quot enim in oſſe ſpongioſo inſunt ſinus? quam varii? qoam vacui? quam poroſa eſt hæc membrana? aër incluſus quam vapidus. Hæc ergo cavitas oullo modo facit ad ſenſum odoris: interdum illa interjectu corporis fungoſi obliteratur: Sed ſæpius fingitur, ac intus ſemper pellicula tenui integitur, Cavitate levius evadit cranium: dictu eſt difficile quam vehementer Natura ab inutili pendere abhorreat, &c.

OBSERVATIO VIII.

Polipus narium, octonis pedibus donatus, à concreta pituita ortus.

POſt frequentes deſtillationes occupavit vxorem N. inſignis Polypus colore albus, ſubſtantia pituitoſus, narem obturans utramque, cum continuo ſuffocationis metu. conſpiciebatur, & in naribus & in gutture, cum duplici caruncula, alrera livida ac dura, à carcinomatis natura parum diſtante, Suadentibus itaque celerem remediorum uſum, hinc præcipiti carcinomatis metu, illinc vero æſtuantium faucium fervore, & humoribus acrius nares jam erodentibus, tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere: ſed fractis magis quam eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe illa pars quam diximus carcinoma minari; qua potentius vellicata, ſequebatur protinus integer Polypus, cum omnibus ſuis pediculis, tam in naribus quam gutture conſpicuis.

Erant huic Polypo (cui vel à piſce marino, vel à pedum frequentia nomen) octoni pedes, incipientes ſinguli, inſtar pyrorum à tenui pediculo, orto ab excreſcentiæ hujus centro, unde quoque prodiere venæ per ipſum diſperſæ: Pedes autem, quos carunculas vocant Medici, plurimum inter ſe diſcrepabant qui enim in naribus erunt oblongi, illi ipſi fuere in faucibus rotundi, ſed omnes erant tecti membraneo velamento, ſub quo continebatur concreta pituita, in pleriſque mollis ac pellucida inſtar pulpæ pruni albi: in aliis vero dura ac opaca, ad inſtar cornu aduſti. *Tulpius Obſerv. 26. lib. 1.*

SCHOLIA.

ARgumento hoc evidenti metuendum non tantum de lividis ac melancholicis, ſed etiam à polypis albis ac pituitoſis, præcipue ſi vel à fervido ſanguine, vel ab æſtu intus concluſo degenerēt in carcioomatis naturā, uti hic evidenter factū. Errāt itaq; non leviter qui judicant Polypū pituitoſū carere omni periculo,

quod

quodplerumqȝ quidem verum, ſed nec promiſcue nec indifferenter: Sed dicat quis, an non fortuitum hocce tentamentum, & inopinata hæc Polypi per fauces eductio, ut etiam in aliis idem liceat experiri? Quod ſi vero lubeat medicamentis rem tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymici, vel ad radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle roſato, aut aqua ſabinæ, quibus remediis corrugatur magis quam aperitur Polypi tunica: nec penetrat hic pulvis per anguſtiam prope naſi finem, ab excreſcentia obturatam: Unde tamen niſi eduxeris carunculas illic ſtabulantes, luxuriabit continenter eadem hæc ſeges, Et ex affluxu novi humoris intumeſcet aſſiduo, quæ in exſiccata tunica remanſerat pulpa: Niſi forte involucrum ipſius ſit adeo teres ac molle, ut à pulvere hoc abſumatur non minus pulpa quam tunica illam ſuccingens: quem ipſius ſucceſſum alicubi aliqui experti, credidere propterea, ſed ſatis temere, pulverem commemoratum ubique locorum idem pollere & infallibiliter ſanare quemcunque Polypum.

Idem ibidem.

Observatio IX.

Polypus narium ex viſcerum imi ventris vitio ortum ducens, illæſo cerebro, foraminibus oſſis cribriformis & proceſſibus mammillaribus.

Apertum caput defuncti hominis qui Polypum in vita ſæpe paſſus fuerat, omni ex parte quam diligentiſſime conſideravimus: In hoc autem cerebrum ſalvum, nervoſa filamenta integra & foramina oſſis cribriformis illæſa invenimus: contra imi ventris viſcera, hepar & lien vitioſe affecta erant: ac proceſſus illi mammillares in cerebro erant incolumes & ſui coloris, qui certè vitium tandem duxiſſent, ſi de iis ille *pernitioſus humor* ad nares jugiter defluxiſſet. *C. V. Schneiderus lib. de oſſe cribriformi pag.*436.

Scholia.

Cave credas noxium illum & redundantem humorem, ex quo hoc malum naſcitur, ſemper de cerebro, per foramina oſſis cribriformis depromi, ſed illa materia ex vaſculis, in intimas nares porrectis, eo concurrit: Quare curationem ad viſcera, quæ ſanguinem conficiunt commodius quam ad cerebrum dirigimus: *Ibidem.* Materia Polypi de cerebro non venit: Nunc fortiſſime aſſerimus morbum illum ſemper de maſſa ſanguinea venire: deprehendimus & oculis contemplamur vaſa quæ intus tument: Erant, *inquit Tulpius*, octoni pedes, incipientes ſinguli, inſtar Pyrorum, à tenui pediculo, orto ab excreſcentiæ hujus centro, unde quoque prodiere venæ per ipſam diſperſæ: Et plerumque natum eſt hoc malum ſi ſolenne quoddam profluvium redundantis humoris fuit ſuppreſſum, nam ortus eſt polypus cum ulcus pedum curaretur: Sæpe quoque aliis morbis jungitur: Rem ergo ſic habeto, Si maſſa ſanguinea eſt impura, noxii humores modo huc, modo illuc ruunt; ac ſi iis in egeſtionis exitum confluentibus, narium vaſa vias præbent, facile fieri poteſt ut hinc tale malum oriatur: Et hoc eſt quod authores tradunt Polypum, ut ſanguinem, cum Luna creſcere & decreſcere: *Idem lib. 3. de Catarrhis cap. 6. p.*188. Accedit ad hanc ſententiam *Riolanus* Anthropogr. lib. 4. cap. 6. qui diſciſſis naſi cartilaginibus, intra cavitates narium, obſervari jubet carnes ſpongioſas, ſubrubras, quibus oſſa naſi ſpongioſa oppleta ſunt. Ex his tumefactis Polypum generari ait: Quæ tumefactio aliter contingere nequit, quàm ſi iis carnibus narium ſpongioſis (quas ſubrubras eſſe ait, colorem ſcil. à ſanguine iis trahentibus) impurius ab arteriis alimentum deferatur, unde illæ excreſcentiæ.

Pernitioſus humor] Humorem Polypi cauſam à Lymphaticis vaſis alii deducunt, quorum ſoboles ſit vas in narium tunica recens à Nic. Stenone repertum, de quo Clar. Bartholinus cent. 3. Epiſt. 58. Excretorium vas in narium tunica, à poſtica parte verſus anteriora procedens, novum eſt, &c. Lymphaticum eſſe fateris, & lympham ea propter expurgare, ab arteriis cerebri excretam, quam etiam non pauci ex naribus ſtillantem experiuntur; reſeratis fortan oſculis, præſertim in frigidioribus, ſenioribus & hyemali tempore: Hinc quoque Polyporum fomenta deduci poſſunt, aucta lympha ex hoc vaſe, quos adſtringentibus ea propter optime curant, ſuperne revellentibus vel exſiccantibus.

Idem.

Observatio X.

Mucus graveolens è naribus prodiens, à cerebri ſubſtantia copioſo humori innatante.

Matronæ è naribus graveolens mucus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omnino mali coloris, &c. Cerebri ſubſtantia integra: ſed copioſo admodum humori innatans, qui fomes eſſe potuit muci, qui ſæpe in naribus concreverat. *Dodonæus obſerv. med. cap.*25.

Observatio XI.

Pus per nares excretum à Pulmonibus inflammatione & abſceſſu affectis.

Princeps Illuſtr. per 15. dies febre, ſopore &c. tentatus: acceſſit inſignis ſpirandi difficultas cum dolore thoracis ſuperioris &c. In ipſo agone è naribus per horas quatuor deſtillavit humor albidus, tenax & fœtidus & vere purulentus, qui in pulmonibus ebulliens ſua ſponte in nares deſpumaverat; cujus etiam reliquias repertum iri in diſſecto

pulmone denuntia.i, & revera obſervavi, quanquam longe major portio ante mortem diſtillaſſet. *C. Piſ› de morbis à diluvie ſeroſa ſect. 6. p. m. 506.*

Observatio XII.

Excretio materiæ cruentæ, ſanioſæ è naribus, ab apoſtemate cerebri.

PUer in lethargum graviſſimum incidit: Ad hunc evocatus, thymum (cum nihil aliud eſſet ad manus) contritum cum aceto, glandis inſtar nari dextræ impoſuimus, ut materia craſſa, viſcida diſſolvi poſſet & ad nares derivari: hinc è nare materia quædam craſſa, valde corrupta, cruenta, viſcoſa inſtar putridæ ſaniei prodiit: Illi cerebrum & cerebellum, in parte dextra, omnino ſanioſum, putridum inventum eſt, apoſtemate ex lethargo in abſceſſum permutato. *Vide tit. de affect. Soporoſis.*

Observatio XIII.

Excretio muci fœtidi è naribus, ob copioſum humorem cerebro infarctum.

MAtronæ è naribus graveolens mucus concretus ſubinde extrahebatur: Illi cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori velut innatabat, qui fomes eſſe potuit muci illius. *Vide tit. de oris affectibus.*

Observatio XIV.

Hæmorrhagia ab Hepatis & Lienis ſcirrho, Cordis vitio &c.

FIlia N. antea frequenter Hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde cachexia fere conſumpta &c. Lien & Hepar ſcirrho laborabant, In capſula cordis humor putridus: circa valvulas dextri ventriculi Calculus &c. *Vide tit. de Synope lib. 2.*

SCHOLIA.

SAnguinis è naribus effluxus pleriſque propter magnas occaſiones paſſim evenit, nam quoties ſanguis, vel ob propriam vaſorum laxitatem erupturus, alicubi viam facere aut invenire aptus eſt, naturæ inſtinctu quodam ſæpiſſime ad nares, quaſi partem facillime aperiendam dirigitur: Vaſa è quibus idem effluit, ſunt propagines rami arterialis à carotide, poſtquam cranio ſuperato cerebri baſin attigit, profecti: hæc enim juxta proceſſus mammillares procedens, plores ſurculos quaquaverſus à ſe dimittit, quorum aliqui notabiles, cum nervis olfactoriis, foramina oſſis cribroſi tranſientes, per membranam glanduloſam, ſummæ naris anfractus inveſtientem, diſtribuuntur: Arteriæ hæ naſales à carotidis trunco, intra cranium primo abſcedentes, ſanguinis partem maxime ſeroſam à cerebro anticipant, atque ſerum ipſum & recrementa alia aquoſa, in naris glandulas, velut propria iſtius regionis emunctoria deponunt, unde in cavitatem ejus deſtillant: Quapropter ſiquidem arteriolarum oſcula iſtarum propter ſeri exudationem ſemper paululum dehiſcunt, nihil mirum eſt ſi ipſe ſanguis turgidior factus, eadem, (quæ non raro ex ſe nimis laxa ſunt) paulò amplius reſerans foras erumpat: Profecto hoc tum ſeri tum ſanguinis emiſſarium, ordinarie, aut pro data occaſione recludi aptum, cerebri aut præcordiorum, imo nonnunquam totius corporis magnas incommoditates, aut præcavet aut curat: Namque imprimis hac via ſerum à capite derivatur, cumque vaſorum iſtorum ora à ptarmico nari immiſſo vellicantur ac irritantur; ſerum exinde copioſius elicitur, quod tamen non à cerebro deſcendit (uti vulgo putatur) ſed ne ipſum petat, per arterias haſce naſales anticipant, è quibus cum errhinorum uſu uberius exprimitur, emulgetur, propterea cerebrum magis ſerenum & nebulis immune evadit: Dein 2°. ne cerebrum à ſanguine impetuoſius inundante obruatur uſpiam, portio hujus per hæc vaſa abſcedens, & foras erumpens facile impedit: At vero interdum accidit hujuſmodi Hæmorrhagiam in morbum potius quam remedium cedere: Si quando enim ſanguis è nare crebrius & copioſius quam par eſt effluet, ſi non vita illico ob nimia ejus impendia periclitabitur, exinde tamen reliqua cruoris maſſa depauperata, & craſin ſuam amittens, diatheſin cachecticam, & non raro hydropicam acquiret, quia vitium aut in ſanguine, aut in vaſis, aut ſimul in utriſque conſiſtit: 1. Sanguis per ſe hæmorrhagiam inducens, aut quantitate, aut qualitate peccat: proindeque dum occaſionaliter effervеſcit, intra vaſa contineri nequit, quin eorundem ora aut diſtendendo aperiens, aut acrimonia ſua reſerans, foras exilit; quibus accedit quod ſanguis interdum in compage ſolutus, & quaſi venenatus, circulationis filo continuando impar evadit: quatenus nimirum portiones ejus ab invicem decedentes, partim in carne aut cute defigantur necroſin paſſæ: partimque erumpentes hæmorrhagias immanes & non raro lethales cient, uti paſſim in febribus malignis, & aliquatenus nonunquam in ſcorbuto cernitur: Attamen ſanguis mera quantitate, aut acrimonia peccans, niſi vaſorum culpa etiam ſuperveniens effluxum ejus proritet, aut facile nimis permittat, raro in hæmorrhagiam immanem erumpit. 2. Itaque vaſa ſanguifera, quoties ad affectum iſtum producendum conſpirant, in vitio eſſe ſolent, vel quatenus primo ob fibras nimis laxas & debiles, oſcula illorum dehiſcentia, ſanguinem ex arteriis in venas non expedite tranſvaſant, quod vitium in ſcorbuticis & cachecticis, paſſim contingit: vel ſecundo, quatenus ob eaſdem fibras motrices ſpaſmodice affectas & convulſas, ſanguis huc illuc, & imprimis verſus caput impetuoſe correptus, propter continuandum circulationis filum erumpere cogitur. *Willis Pharmac. rat. p. 2. ſect. 3. cap. 2.*

Lien, Hepar ſcirrho laborabant] Juxta tenorem veteris

teris doctrinæ, ſymptomatica hæmorrhagia, morbis chronicis præſertim familiaris, accidit cum ſanguis vitioſus ab Hepate debili, & inſigni aliqua intemperie laborante gignitur: cum ſcil. aut ſeroſus & aqueus eſt, unde à retentrice facultate non continetur; aut acrior & nutritioni ineptus, ab excretice expellitur: Si Neotericorum decreta, qui ſanguini vim ſanguinis genitricem aſſignant, ſequi libet, dic contingere ob cruoris maſſam effœtam & languidam, quæ chymo advenienti ſanguinis craſin & tenorem inducere nequit: Si Hepar colatorii munere fungi velis, dic vitioſe ab eo ſecretam bilem cruori commiſceri, unde adepta acrimonia fluxilior & ad exitum proclivior evadit.

APPENDIX I.

Sive exemplum Hæmorrhagiæ ob fibras motrices arteriarum ſpaſmodicè affectas contingentis.

Nuper ad diſtans conſulebat pro Generoſo quodam ſanguinis eruptiones crebras & immanes, modo ex naribus, modo vaſis ſedalibus aliquandiu paſſo: huic phlebotomiæ ex amicorum ſuaſu crebro factæ nihil profuere, imo ſæpiſſime poſt V. S. in ſudores frigidos ac leipothymias incidens, atque ſanguinis eruptionibus nihilominus obnoxius multo deterius habere ſolebat: Huic ego nondum viſo julapia & decocta refrigerantia & anodyna, item herbarum expreſſiones ſucculentas, aliaque ſanguinem refrigerantia præſcripſi; Verum etiam his (quaſi omnia eſſent à ſcopo aliena) nihilo melior adfuit ſucceſſus: Tandem rus ad eum inviſendum accerſitus, repeti affectionem, qua laborabat iſte, mere aut potiſſimum ſpaſmodicam eſſe, quippe cum ſanguis quotidie erumperet, pulſus erat debilis, extrema frigebant, & vaſa omnia quaſi nimis inanita conciderant: Porro Æger vertigine fere continua, ac cordis tremore, & ſubinde leipothymia, aut metu ejus afficiebatur: Profecto tantum aberat ut ſanguis ob plenitudinem aut turgeſcentiam nimiam è vaſis erumperet, ut potius è contra rivus ejus admodum depreſſus & tenuis, vix circulationis fluento ſuſtinendo par videretur: Attamen, quod res fuit, ſæpius in die perſentiſcebat in corpore ſuo aliquid, modo ſurſum modo deorſum, ſub flatus ſpecie confeſtim obrepere, & plerumque motus iſtius tendentiam, ſanguinis é naribus aut hæmorrhoidibus effluxus ſequabatur: hinc ut facile concludere eſſet, vaſorum ſanguiferorum fibras, quibus contrahuntur illa, motrices ſpaſmo affectas, ſanguinis fluvium, utut dimiſſum, tenuem, huc illuc inordinate corripuiſſe, & ſubinde in eruptiones compuliſſe: quod item facilius evenit, in quantum vaſorum ora laxa & dehiſcentia, cruorem ad ea compulſum abſque remota debita effluere ſinebant: Ætioligiam hanc medendi methodus inſtituta, quatenus tali ſuppoſito innitens feliciter ſucceſſit, plane comprobat: nam S. m. & medicaminum *ἰχαίμων* uſu deinceps omiſſo, præſcripſi uſum pulveris ſequenti cujus doſin ſexta quaque hora cum Julapio ſumebat idoneo.

℞. pulv. rad. pæon. mar. corall. r. margar. ana ℈j. eboris, ocul. cancri, lap. hæmat. ana ℈ß. lap. prun. ℈j. f. pulvis, dozis ℈ß.

℞. aq. ceraſ. nigr. ℥viij. meliſſ. cinnamomi hordeat. ana ℥ij. theriacalis ℥j. ſyr. e corall. ℥iß.

Cæterum præcepi ut ligaturæ quibuſdam locis ex ritu conſtanti, & ſubinde aliis pro data occaſione, tum ad ſiſtendos, tum ad intercipiendos vaſorum ſpaſmos adhiberentur: atque hujuſmodi remediis ſine ulla morbi recidiva brevi convaluit: *Willis Pharmacop. rat: p. 2. ſect. 3. cap. 3.*

APPENDIX II.

De viis per quas ſanguis in Hæmorrhagia Narium erumpit.

Cum illa oſſis cribiformis parte, quæ contra medium interſtitium narium exoriens, intra cranium aſſurgit, ille *Canalis* qui dicitur *Falciformis* ſinus, committitur, quem nonnulli inſtar venæ adaperiri arbitrantur. *Riolanus Encheir. Anat.* l. 4. c. 6. *In hæmorrhagia,* inquit, *ſanguis vel è naribus ſcalptis & eroſis fluit, vel è ſinu illo longitudinali duræ meningis qui prorepit ad nares.* Verum cum hujus ſinus falciformis finis in *Criſtam galli* porrectus, non meatus cujuſdam formam, ſed ligamenti naturam uſumque habeat, veri haudſimile eſt hunc ſinum in noviſſima ſui parte, qua ligamenti naturam induit, & oſſi, quod *Criſta galli* audit, innaſcitur, inſtar canalis inſeri poſſe, ut de eo, tanquam de vaſculo, oris adaperti ſanguis promanare queat: Objicies, Nonne vena umbilicalis, etiam in junioribus, eſt ligamentum, aſt illud morbo relaxatum, inſtar canalis nunc ſanguinem, nunc aquam interdum reddidit, ut hiſtoriæ medicorum eloquuntur? Sed diſpar ratio eſt, vena umbilicalis fuit quondam vena, canalis & vas ſanguinem invehens: quare in iis, qui in ætatem adoleverunt, intumeſcente per morbum ventre, facilius reſeratur, Et ea nonnunquam vitio valetudinis in infantibus

ſoni excepti ad inferiora permeet, & aurium excrementis via pateat: Nam *ſtapes* feneſtram ovalem ſeu ſuperiorem claudens, ab Incude movetur (unde aperitur feneſtra, ut ſpecies ſoni in nervum trajiciatur, & Incus à malleo, malleus à membranula, tympani aëris externi appulſu percuſſa (quæ ne nimium intropellatur, malleus propugnaculo eſt) quod dum fit, intropellitur hæc, & gibbareditur, unde aër congenitus afficitur, qui per cochleam errans efficit ut nervi auditorii propagines ſonorum ſpecies per feneſtellas delatas ſuſcipiant, & cerebro ſubminiſtrent; atque ita malleus tantum intro movetur: In recurſu vero extrorſum movetur cum membrana tympani, à muſculo illo minimo à *Caſſerio* invento: Horum oſſium uſu ſic conſtituto, dic quod Incude deficiente, Stapes feneſtram ovalem claudens, ab Incude abſente moveri non potuit; ideoque clauſa, in prædicto Surdo, manebat feneſtra, ſonorum ſpecies in nervum tranſmittens. *De uſu horum oſſiculorum & Tympani vide Eruditiſſ. Williſium Tract. de Anima Brutor. part. 1. cap. 15. Julium Caſſerium Placent. de Organo Auditus lib. 1. cap. 12.*

§. 3. Oſſicula tria Auditus ſunt ſicciſſima & duriſſima, æqualiſque magnitudinis in infantibus atque in adultis, ait *Riolanus Anthropogr. lib. 6. cap. ult.* Illa ex pueri, tertium annum prætergreſſi, à nativitate ſurdi & muti capite admodum exilia, ac tertia parte minora, exempta peritiſſ. Chirurgus L. Bailly Genevenſis penes ſe aſſervat, ac nuperrime mihi communicavit.

SCHOLIA.

Dubitari tamen poteſt an eorum oſſiculorum, ut & Tympani, aliquis ſit uſus ad Auditum, ſi verum quod affert *Riolanus Enchir. Anat. lib. 4. c. 4.* In naturali, *ait*, ſurditate, à conformationis vitio, An tentandum iſtud experimentum, quod inopinato & feliciter ſucceſſit cuidam, qui intruſo auri ſcalpio in autem profundiſſime, diſrupit tympanum, fregitque oſſicula & audivit? Præterea in Simia, acuti auditus animali, nulla intus in oſſe petroſo oſſicula reperiuntur, aſſerente *Julio Caſſerio Placentino de Organo Auditus lib. 1. cap. 12.*

APPENDIX.

De uſu membranæ Tympani dicti, quod meliori acutiorique auditui tantum conferat.

Tympanum non audit, ſed meliori tutioríque Auditionique confert: Si hæc pars deſtruatur, ſenſio adhuc aliquamdiu, rudi licet modo, peragi poteſt: quippe experimento olim in cane facto conſtabat, quod perforato utriuſque auris tympano, auditio adhuc ad tempus perſtaret quæ tamen poſt tres circiter menſes penitus ceſſabat; ſcil. poſtquam ſenſorii ad externas injurias pateſcentis craſis everteretur. Videtur ergo quod Tympanum auditionis inſtrumentum præliminare & quaſi præparatorium fuerit, quod ſoni impreſſionem, ſive ſpecies ſenſibiles primo ſuſcipiens, eas in debita proportione & apta conformitate, verſus Senſorium, quod adhuc interius conſitum eſt, dirigat. Simili officio fungitur reſpectu Auditus, ac tunicæ oculi pupillam conſtituentes, reſpectu viſus: utræque membranæ ſpecies ſenſibiles refringunt & quaſi emolliunt, eáſque ſenſorio nonniſi proportionatas tradunt, cui nudo ſi adveniant, teneriorem ejus craſin facile lædant aut obruant. *Willis de Anima Brut. p. 1. c. 14.*

OBSERVATIO V.

Auditus læſio à Sordibus aurium lapideſcentibus.

Dubium videtur an in Aurium meatu ex ſordibus poſſit generari calculus, quia ex antiquis Medicis, ſolertiſſimis inveſtigatoribus affectuum humani corporis, aliquem non invenio, qui meminerit calculi Aurium: Recentiores noverunt, nec mirum, quia artes per additamentum fiunt: At certo ſtatuendum rariſſime id contingere, ac ſolum in iis qui negligentia magna ducti expurgationi harum ſordium operum dare noluerunt: Si ex flavabile in cyſti fellis craſſefacta calculi generantur, cur ab eadem materia non fiat in auribus. *Iul. Caſſertus Placentinus De Auditus organo lib. 1. cap. 20. p. 90.*

OBSERVATIO VI.

Aurium dolor à cerebro humidiore.

Mulieri acerbiſſimi capitis dolores & Aurium: Sine intermiſſione admittebat fumum cephalicorum per infundibulum: Aperto capite aquæ magna copia reperitur: cauſam medici retulerunt ad vapores ita frequenter ſuſceptos. *Ballonius Paradygm. 143.*

SCHOLIA.

In baſi cerebriferum vel ſanguis effunditur in ſummis doloribus capitis inflãmatoriis, quæ dum exitum quærunt per cavitates Aurium, dolores acutiſſimos excitant, qui ad dementiam & mortem præcipitant. An in iſta deſperatione liceret terebra perforare occipitis alterutrum latus, ut detur exitus humori ſuperfluo, putri & cerebrum corrumpente? *Riolanus Enchir. lib. 4. cap. 2.*

ANAT.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XX.

De Narium affectibus, Odoratus læſione, Polypo, Excretionibus p. n. Hæmorrhagia, Sternutatione.

OBSERVATIO I.

Odoratus amiſſio ob abſceſſus in proceſſibus mammillaribus genitos.

IOH. Hualdus annos natus XXII. de dolore capiris queritur: humiditate cerebri effuſa in opticos nervos occæcatur. Adverſus id omni præſidiorum genere oppugnatur: nihil proficitur, imo & Empiricorum pręſidia advocantur. Aperto cadavere abſceſſus reperti ſunt in proceſſibus mammillaribus, Illos abſceſſus Melicerides vocare poſſis, quanquam ad ſcirrhum proxime accedant: Os frontis eroſum erat & perforatum vi humoris acrimoniáque. Circum foramen obſita erat caries multa, quæ tempore exediſſet: Oſſa autem erhmoidea parte interna magis cariem contraxerant; & paulo antequam interiiſſer nec videbat nec Odorabatur. Convulſus interiir: Tanta fundi calamitas non aliunde orta erat quam à latente luis Venereæ veneno. *Gul. Ballonius Paradigm.* §. 7.

SCHOLIA.

EX Schneideri ſententia, Papillares proceſſus non ſunt organa Odoratus Nervi autem tum à craſſa membrana, ram à proceſſibus papillaribus propagari, ſpiritum animalem ad narium membranam deferunt: membrana vera ipſa eſt verum Odoratus inſtrumentum: Nova hæc ſententia *Rolfinkio* arridet, neganti propagationem inferius accumbentis medulloſi corporis, medulloſi albicantis canalis, proceſſibus illis, nervi odoratorii nomine dignam, Eo quod utraque pars ſunt productiones cerebri corticoſi, cinerei, & medulloſi albi, primi ſenſorii indolē & vicem ſuſtinentes, invicem tandē ex ampliori initio, capite & radice in unum coaleſcentes finem, caudam & extremitatem, quę in foramina cribri ſe inſinuant, & craſſa meninge inveſtitæ nervorum odoratoriorum vicem ſuſtinent, ſentiendíque odores ſpecialem vim membranæ narium impertiunt: Neque ſuperius adducta exempla contrarium evincunt, Non à Ballonio allatum memoranti abſceſſus repertos in proceſſibus mammillaribus, quod momento geniti non ſunt, cum tamen odorandi vis taorum paulo ante interitum, facultatibus omnibus jam labaſcentibus, extincta ſit: Neque ſecundum ex *Rudio*, & tertium ex *Schneidero*, cum hi odoratu privati ſint, quod interior narium tunica, genuinum olfactus organum, male ſimul habuerit. Quia *Schneideri* ſententia nova eſt, optime ſtabilita, eam huc adducere, ex ejus libro de oſſe cribriformi, operę pretium eſt.

De hac interiorum narium Tunica loquamur, de hac commode *Julius Caſſerius Placentinus*, Internam, *inquit*, Narium ſuperficiem membrana quædam à dura matre exorta, à reliquarum membranarum natura & temperie multum diſtans ambit, Valde ſenſibilis, mollis, cerebro contigua; & quamvis, inquit Bauhinus, hæc & tunica oris, lingua & palati communes eſſe videantur, tamen in naribus & exquiſito ſenſu tactus donata eſt, ita ut irritata ſternutatio fiat: Hæc tam privata tunica, támque ſenſilis intima narium, ſinus, cavitates & tubulos mire inveſtit. In humanis naribus in corpus ſpongioſum cavernulis plenum, quod certe ingens eſt, & ſatis ſpectatæ quoque ſunt cæteræ cavitates: In brutorum, bovis, ovis, capreoli, porci naribus, etiam aliquot tubuli conſpiciuntur, qui affabre ficti ſunt, & perquam callido artificio cavati: hi vero in beſtiis variè differunt: cæterum cavitates illorum mundæ ſunt, inanes & aëre admodum plenæ: cave enim putes tales tubulos à natura in eam rem fabricari, ut hi de cerebro deſtillantem pituitam concipiant, retardent & tandem de ſe egeri patiantur, Quid? canis raro aut nunquam pituitam naribus rejicit: Ego ſagacium canum nares incidendas curavi; profecto in iis mirifice tortos & in ſe revolutos tubos, quos ego ita vocito, adinveni, qui interveniente membrana tenui & pellucida colligati erant: hos ſi evolvebam & jam extendebam, illi oppido quam longi erant, ſunt enim quaſi glomerati, quare eos deduci neceſſe eſt: mox Leporarii, & etiam vulgaris canis interiores tubulos inſpexi, ſed eos multo minores reperiebam: Dein hos tubulos qui in bovis, ovis, &c. naribus inveniuntur, non ad excrementa recipienda datos eſſe, illud ſatis argumento eſt, quod non aperti ſint, ſed utraque ex parte, qua ſuperne, qua infernè cœci: qui ergo tam craſſus humor hiſce vel colligi poterit, vel iiſdem reddi? Suntque illi, non ſemioſſei, non cartilaginei, ſed membranei, quos tubulatas veſicas vocare licebit; Hæ ſunt vapido aëre plenæ, alioqui inanes & perquam mundæ, nec in iis pituitoſus humor reperitur: Harum ad ſupremum, ex anteriore & acuminato cerebro, tendunt duo nervi, quorum

membrana

membrana ex membranis cerebri, medulla ex ipſo cerebro, in majoribus avibus trahi videtur, hi vero ſunt exiles, teretes & oblongi, nam ſunt exporrecti uſq; in principium roſtri, quod eo loci plenius latiúſque eſt. Hi canales, aut ſi vis filamenta, erunt vel ipſa organa olfactus, vel natura & officio nervi. Non poſſunt eſſe primarium Olfactus organum, quia odorandi ſenſus ac ratio in tam anguſtis fiſtulis contineri nullo modo poteſt, Sunt ergo nervi, qui more nervi optici, aut auricularis nervi ſpiritum animalem impertiunt: Si ergo nervi ſunt, non poſſunt eſſe primarium Odoratus organum: Jam illud avium in naribus nulla alia pars eſſe poteſt quam hæ inſtar cochleæ cavatæ & quaſi tubulatæ veſicæ, quæ pertenui membrana ſunt inveſtitæ, ut etiam tunica in avibus, genuinum olfactus organum, illorum nervorum ope eſſe poſſit: In hominis quidem & brutorum craniis, os cribriforme multis foraminibus inſigne eſt, quibus non duo, ut in volucribus, ſed plures & ii admodum exiles nervi, (ita enim vocamus illa filamenta) feruntur, qui in tunicam narium intima operientem inſeruntur: quare illa narium membrana admodum ſenſilis, & ad odores percipiendos vehementer apta evadit, quamvis ejus ad ſenſum etiam plurimum conferant nervi qui, diverſo tramite à tertio pari proficiſcuntur: & quamvis hæc narium tunica, etiam propter illorum nervorum multitudinem maxime exquiſito ſenſu gaudeat, tamen veriſimillimum eſt eundem magis magíſque intendi à filamentis illis, quæ de dura cerebri meninge tracta, ad hanc tunicam per foramina oſſis cribriformis meant, ac in eam quoquaverſum inſeruntur: Hæc filamenta, aut has fibras, nos in anatomiis nervos vocare conſuevimus: nam quamvis quædam foramina oſſis cribriformis, in hominis & quorundam animalium craniis ſint adeo anguſta, ut ejuſmodi quid quod nervus digne vocari poſſit, vix tranſire queat, tamen quædam ſunt ſpatioſa, ut ſi illa trajecta filamẽta hoc cognomen mereri poſſe videantur. Nam cum in majuſculis illis filamentis quædam medulla intus incluſa & eſſe videatur, certè illa impune nervos vocabimus: Sunt enim illæ majores fibræ quaſi tubi aut quaſi exiguæ cicutæ, quarum membranæ, ea quibus conſtant, de dura piáque meninge, & intus in iis deliteſcens medulla, de anterioris cerebri medulla trahuntur: utramque rem recluſo bovis cranio ad ſatietatem contemplari poteris. Atque quam multi ſunt nervi qui tam exiles ſunt ut vix ſub oculos veniant? Sique illas fibras nervi nomine dignari dubitas, ideo quod non de interiore cerebro, ut plerique nervi naſcuntur, poteris tamen nervos minus proprie vocari, nec negabis has nervoſas fibras narium tunicam, quæ maxime ſenſilis eſt, multo magis ſenſilem reddere. Pericranium acri eſt ſenſu, ideo quod à dura illa meninge originem ducit, quam ſenſibilis itaque erit hæc tunica, interiorum narium, tum ob has nervoſas fibras tum maxime ob tertii paris nervos, hinc *Lindenus*, Narium tunicæ tam exactè nervus quidam annectitur, ut *Veſalius* crediderit ipſam ab hoc conſtitui: hinc pendet ſenſus ille exactiſſimus, qui cum ſiccior aër & aſperior ſternutationẽ facit acerrimam & frequentiſſimam: Si ergo aëris ſiccitatem tam exquiſite ſentit hæc tunica, etiam illam percipit quæ odorifera ſuffitione fit major. Quare eadem tunica & ſiccitatis & odoris, qui aëri ſicco ineſt, ſenſum habere videtur, cum illa aëre ſicco vehementer, vehementius autem eo ſicco, juata & odoro laceſſatur, &c. Præterea illi proceſſus mãmillares ob plures cauſas corrumpi queunt: Si Hydrocephalorum capita recludimus, plerumq; in iis, ſi cerebrum iſta aqua perfuſum eſt, hi proceſſus vitioſè ſe habent, Nec tamen Olfactus læſio animadvertitur, nisi ſimul ſuccingens narium tunica afficiatur. *Vide plura Eodem libro ſub finem, ubi de Amiſſione Odoratus, & Williſium de Anima Brut. part. 1. cap. 13.*

Nec odorabatur) Olfactus læditur dum ad ſpongioſas membranas narium, oris, palati & faucium, cum ſanguine nutritio ex corde, impuriori adhuc permiſtam chylo, internarum carotidum rami deferunt ſaburram; neque eadem per venas cum ſanguine revehitur; hinc membranæ narium temperamentum vitiatur & organica in meatibus ſimilaritati membraneæ eſſentialiter propria conſtitutio; Nec ſolum tunc odoratus actio læditur, ſed & κόρυζαι & μύξαι oriuntur, contumaces & chronicæ, multarum interdum durantes ſpatio ſeptimanarum, arteriis ex corde & venis per cor, ex toto ſemper fomitem ſuppeditantibus corpore. *Gu. Rolfinkius Diſſert. Anat. lib. VI. cap. LVIII.*

Observatio II.

Odoratus privatio in quodam, quia Narium tunica non obtinebat nervos qui ipſi debentur.

Quemadmodum apud Columbum juvenis, nomine Lazarus, cibaria guſtare non poterat, quod hi hujus paris nervi in occiput derivati eſſent: Ita juvenis (de quo *Euſtachius Rudius*, qui à nativitate Olfactu carebat, naſum valdè reſimum habebat, cui vox omnino illæſa, facilis reſpiratio, necnon copioſa (præſertim poſt ſternutationem per nares expurgatio) aderant, non Odorabatur, quod tunica narium ejuſdem paris nervos, qui ipſi debentur, non nacta fuiſſet. *Victor Schneiderus lib. de Oſſe cribriformi, pag.* 118.

Observatio III.

Odoratus privatio ob papillarium proceſſuum & odoratoriorum nervorum partis defectum.

Faleoburgius teſtatus eſt in quodam Tabaccobibulo famoſiſſimo poſt mortem diſſecto, papillares cerebri proceſſus cum quadam nervorum odoratoriorum parte defuiſſe. *Rolfinkius Anatom. lib. II. cap. XX.*

Observ.

Observatio IV.

Odoratus amiſſio ob lapidem circa cerebri baſim incluſum.

CLar. D. Nic. S. Michel, dum per aliquot menſes quendam Patritium Venetum XLVI. annos natum curaſſet, qui à pueritia fragrantiſſimis odoribus vehementer delectabatur, in maximam tandem Olfactus organorum obſtructionem incidit, ita ut nihil plane, etiam fœtidiſſima olfacere poterat, cum *dolore capitis* obtuſo, & maxime gravativo, adeo ut caput ſemper in pronum & pendulum habere cogeretur: Adhibitis autem multis calidis & omnis generis medicamentis, in *febrem continuam* incidit quæ intra nonam jugulavit hominem.

Detracto cranio & exemptis membranulis, alteram per medium cerebri molitus ſum ſectionem, nihilque in ventriculis cerebri reperimus: At dum magis cerebrum excavaremus, tandem prope baſim lapidem compreſſum, taleri nummi inſtar, ſed non omnino rotundum, cineritii coloris reperimus, qui os cuneiforme & olfactus meatus plane impediebat, adeo ut nec olfacere nec expuere poterat. Quo reperto & expurgato, quod mortis cauſam non faceret, abdomen aperui, atque membra omnia naturalia examinantes, ultimò jecur valde obſtructum, durum, & quaſi lapideum, nigri coloris, carbonum inſtar: ſanguiſque in eo contentus perinde erat atque atramentum, valde ater & corruptus, quem mortis cauſam fuiſſe affirmabat dictus Dom. quod vel illo tacente conſtabat. *Obſerv. D. Garneri Medici Auſtriaci.*

SCHOLIA.

NEc olfacere) Hippocr. lib. de carnibus, Odoratus organi ſiccitatem requirit ad ejus perfectionem, Nares tamen ſuccingens tunica, *Schneidero*, verum olfactus organum, non modo in demortuis tum hominibus tum brutis humida reperitur, ſed & in vivis perpetuo quodam madore percipitur irrigata à Ductibus quibuſdam in mẽbranam illam inſertis, de quibus videtur de Catarrho c. de Coryza: Unde conſtat humiditatem illam Olfactui non omnino obeſſe, cum & illi in canibus, quibus odora vis eximia, reperiantur.

Observatio V.

Odoratus amiſſio ob fœdiorem illuviem, è qua duo vermes geniti, circa olfactus organa cohibitam.

ODoratus perit aut imminuitur Impedito narium ethmoidiſque oſſis meatu, quo ſpiritus ac odor duci ſolet, idque vel ſarcomate, vel polypo & phlegmone, vel gravedine: At ſi horum nulla ſigna comparent, offenſionis cauſa vel ad priores cerebri ventriculos, vel ad eas propagines, in quibus eſt odorandi ſenſus, referri debet. In his vel intemperies, vel humorum copia, vel corruptela ſenſum ejuſve ſpiritus contaminat: Circum eas ſedes Abſceſſus interdum fiunt, nulla febre, minimo dolore, è quibus ruptis animadverti pus ſyncerum per nares affatim profluere, perinde atque è purulentis auribus, idque nullo incommodo valetudinis: *Sed & in quodam milite*, qui reſimis erat naribus, ex fœdiore quadá eluvie diutius cohibita, vermes duo villoſi, inſtar digiti, illic geniti inventique ſunt, qui randem in furorem illum adegerunt febréque non admodum manifeſta, de medio ſuſtulerunt die circiter XX°. *Fernelius Patholog. l. v. cap. vii.*

Observatio VI.

In Fumiſugo deerant proceſſus mammillares, unde Olfactus deſtructio.

PAruvius patibulariurn fumiſugum ſecuit, cui deerant omnino proceſſus mammillares, unde ſuſpicabatur à Tabacci abuſu fuiſſe abſumptos: Erat autem is omnium Tabacci amatorum facile princeps, deerántque non proceſſus modo, verum & nervorum odorantium extrema. *Magnenus de Tabacco p. 135.*

SCHOLIA.

SIcuti hecticorum cutis exſiccatur, & in ardentiiſſimis febribus colliquantur partes, ita nimio fumi exſiccantis uſu potuit hoc organum labe factari, regeſtis ſcil. naſo fumi halitibus. Hoc *Falkenburgius* concludit, Meetus autem negat morbos in conformatione poſſe unquam à pravo uſu rerum p. n. oriri, Et citat pro ſe *Columbum*: Lazaro enim vitrivoro deerat guſtus, quod quarta nervorum conjugatio ad occiput reflecteretur: Pariter multis aliquando multa deſunt, & plura ſunt monſtra in interioribus quá in exterioribus appareant: Dico tamen 1°. quicquid ſit de illa *Pavii* diſſectione, olfactum ab uſu Tabacci in multis aboleri: id plures mihi retulerunt, tum qui pulvere, tũ qui fumo abutuntur: Ratio eſt, quia nimis exſiccantur proceſſus mammillares, unde cum ſicciores quovis odore reddantur, non poſſunt ab iis immutari: odor enim eſt è ſicco ſuperante humidum, ſenſoriáque ab objectis ſuis immutari opus eſt, ex Ariſt. 3. de Anima: Dico 2°. Proceſſus mammillares aboleri non poſſe à Tabacco, quia nullam habet vim eroſivam: Exſiccabuntur autem, ſed non colliqueſcent, colliquatio enim non eſt partium nervoſarum affectio. *Idem.*

OBSERV.

Observatio VII.

Odorum, remota re odorata à naribus, pertinax mora in quibuſdam, pendet ex eo quod os Frontis, ſupra ſupercilias inſigni caverna præditum eſt.

IN oſſe Frontis cavernula obſervanda eſt, quam *Spigelius* ad odores hauriendos facere exiſtimat, cum ibi aër odore prægnans excipiatur paulúmque conſervetur, ne nares tam ſubito præterlabatur, unde odor per integrum diem in narium ſummitate perſentitur.

SCHOLIA.

EJuſmodi diuturnæ permanſionis odorum exemplum inſigne adducit *Schneiderus* l. de oſſe Cribriformi p. 112. Quidam mercator *ait*, in anguſto cubiculari lecto dormiens fœtorem quem quidam, morbido corpore juxta cubans, ore, naribus & toto corpore exhalarat, tota nocte adeo naribus hauſerat, ut experge factus vehementer nauſearet & fœtorem naribus efflare laboraret. Et quod mirum, xx. die quam hunc fœtorem hauſerat adhuc hoc malo conflictabatur. Nam cum vehementiori vento adverſus iret, hunc fœculentum odorem olfacere videbatur: Conſultus ſternutamenta cienda curavit, ut intima narium penitius purgarentur: Ipſe vero hunc vaporem non in hac cavitate oſſis frontis incluſum fuiſſe judicat, nam ille afflante aëre & vento adverſo magis ſurſum verſus ad concavum oſſis, quam aut retro deorſum ad proceſſus mammillares, aut recta deorſum ad os ſpongioſum propulſus fuiſſet: Quare ille cæteris anterioribus ſinibus inhæſit, ac aëris interni impulſu agitatus, organum Olfactus denuo afficere potuit: Porro, *addit*, in cranio hominis hæc oſſis caverna ſemper inanis eſt, nec ullum humorem coercet. Sed eſt admodum terſa, ſplendida; Verum ſcire convenit hanc cavitatem, in qua ineſſe conſuevit hæc membrana, ſæpius cranio deeſſe, ut ejus rei teſtes ſunt varii: Atque illi ipſi homines, qui tale cranium nacti fuerunt, bene Olfacere potuerunt: Ex quo intelligi datur hanc membranam, quæ ſine illa cavitate non poteſt exiſtere, ad organum Olfactus minime ſpectare: Hoc eodem gladio etiam jugulat eos qui aëri in hac cavitate incluſo eam vim aſſignare non dubitant. Hanc cavitatem in anatomia corporis humani diligentiſſime perſcrutatus ſum, at fruſtra fui, nam os eo loci minime erat excavatum, ſed plenum & fungoſum, nec planum ſatis, ſed ſat extabat, at is, cujus fuit, bene loqui potuit, ex relatione eorum quibus notus. Verum illud multos movet, quod iter de hac cavitate, ſi ficta eſt, ſemper ad nares feratur, Ex quo tamen minime effici poteſt illam aut ad ſonum vocis, aut ad ſenſum odoris facere: nam ſupra nares & os cribroſum hæc multum extat caverna, quare ipſa harum partium fabrica tacita clamat, in eam rem à natura non fingi cavitatem, Nullus, *inquit Varandæus*, eſt ductus ſenſilis per quem ejuſmodi ſpecies ad ſenſum communem & cerebrum deferantur: Et *Cardanus* hanc rationem premit, quod nullus nervus hanc cavitatem petat, Qui vim horum argumentorum vident, hanc hoc utilitatis afferre volunt, ut odorus halitus & vapor in ea diutule contineri & ſervari poſſit: Verum narium antrum eſt per ſe admodum capax, ut odor diutius inhærere poſſit: Quot enim in oſſe ſpongioſo inſunt ſinus? quam varii? quam vacui? quam poroſa eſt hæc membrana? aër incluſus quam vapidus. Hæc ergo cavitas nullo modo facit ad ſenſum odoris: interdum illa interjectu corporis fungoſi obliteratur: Sed ſæpius fingitur, ac intus ſemper pellicula tenui integitur, Cavitate levius evadit cranium: dictu eſt difficile quam vehementer Natura ab inutili pendere abhorreat, &c.

Observatio VIII.

Polipus narium, octonis pedibus donatus, à concreta pituita ortus.

POſt frequentes deſtillationes occupavit uxorem N. inſignis Polypus colore albus, ſubſtantia pituitoſus, narem obturans utramque, cum continuo ſuffocationis metu. conſpiciebatur, & in naribus & in gutture, cum duplici caruncula, altera livida ac dura, à carcinomatis natura parum diſtante, Suadentibus itaque celerem remediorum uſum, hinc præcipiti carcinomatis metu, illinc vero æſtuantium faucium fervore, & humoribus acrius nares jam erodentibus, tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere: ſed fractis magis quam eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe illa pars quam diximus carcinoma minari; qua potentius vellicata, ſequebatur protinus integer Polypus, cum omnibus ſuis pediculis, tam in naribus quam gutture conſpicuis.

Erant huic Polypo (cui vel à piſce marino, vel à pedum frequentia nomen) octoni pedes, incipientes ſinguli, inſtar pyrorum à tenui pediculo, orto ab excreſcentiæ hujus centro, unde quoque prodiere venæ per ipſum diſperſæ: Pedes autem, quos carunculas vocant Medici, plurimum inter ſe diſcrepabant qui enim in naribus erunt oblongi, illi ipſi fuere in faucibus rotundi, ſed omnes erant tecti membraneo velamento, ſub quo continebatur concreta pituita, in pleriſque mollis ac pellucida inſtar pulpæ pruni albi: in aliis vero dura ac opaca, ad inſtar cornu aduſti. *Tulpius Obſerv.* 26. *lib.* 1.

SCHOLIA.

ARgumento hoc evidenti metuendum non tantum de lividis ac melancholicis, ſed etiam à polypis albis ac pituitoſis, præcipue ſi vel à fervido ſanguine, vel ab æſtu intus concluſo degenerēt in carcinomatis naturā, uti hic evidenter factū. Errāt itaq; non leviter qui judicant Polypū pituitoſū carere omni periculo,

quod

quod plerumq; quidem verum, ſed nec promiſcue nec indifferenter: Sed dicat quis, an non fortuitum hocce tentamentum, & inopinata hæc Polypi per fauces eductio, ut etiam in aliis idem liceat experiri? Quod ſi vero lubeat medicamentis rem tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymici, vel ad radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle roſato, aut aqua ſabinæ, quibus remediis corrugatur magis quam aperitur Polypi tunica: nec penetrat hic pulvis per anguſtiam prope naſi finem, ab excreſcentia obturatam: Unde tamen niſi eduxeris carunculas illic ſtabulantes, luxuriabit continenter eadem hæc ſeges, Et ex affluxu novi humoris intumeſcet aſſiduo, quæ in exſiccata tunica remanſerat pulpa: Niſi forte involucrum ipſius ſit adeo teres ac molle, ut a pulvere hoc abſumatur non minus pulpa quam tunica illam ſuccingens: quem ipſius ſucceſſum alicubi aliqui experti, credidere propterea, ſed ſatis temere, pulverem commemoratum ubique locorum idem pollere & infallibiliter ſanare quemcunque Polypum.

Idem ibidem.

Observatio IX.

Polypus narium ex viſcerum imi ventris vitio ortum ducens, illæſo cerebro, foraminibus oßis cribriformis & proceſſibus mammillaribus.

APertum caput defuncti hominis qui Polypum in vita ſæpe paſſus fuerat, omni ex parte quam diligentiſſime conſideravimus: In hoc autem cerebrum ſalvum, nervoſa filamenta integra & foramina oſſis cribriformis illæſa invenimus: contra imi ventris viſcera, hepar & lien vitioſe affecta erant: ac proceſſus illi mammillares in cerebro erant incolumes & ſui coloris, qui certè virium tandem duxiſſent, ſi de iis ille *pernitioſus humor* ad nares jugiter defluxiſſet. *C. V. Schneiderus lib. de oſſe cribriformi pag.* 436.

S C H O L I A.

CAve credas noxium illum & redundantem humorem, ex quo hoc malum naſcitur, ſemper de cerebro, per foramina oſſis cribriformis depromi, ſed illa materia ex vaſculis, in intimas nares porrectis, eo concurrit: Quare curationem ad viſcera, quæ ſanguinem conficiunt commodius quam ad cerebrum dirigimus: *Ibidem.* Materia Polypi de cerebro non venit: Nunc fortiſſime aſſerimus morbum illum ſemper de maſſa ſanguinea venire: deprehendimus & oculis contemplamur vaſa quæ intus tument: Erant, *inquit Tulpius*, octoni pedes, incipientes ſinguli, inſtar Pyrorum, à tenui pediculo, orto ab excreſcentiæ hujus centro, unde quoque prodiere venæ per ipſam diſperſæ: Et plerumque natum eſt hoc malum ſi ſolenne quoddam profluvium redundantis humoris fuit ſuppreſſum, nam ortus eſt polypus cum ulcus pedum curaretur: Sæpe quoque aliis morbis jungitur: Rem ergo ſic habeto, Si maſſa ſanguinea eſt impura, noxii humores modo huc, modo illuc ruunt; ac ſi iis in egeſtionis exitum confluentibus, narium vaſa vias præbent, facile fieri poteſt ut hinc tale malum oriatur: Et hoc eſt quod authores tradunt Polypum, ut ſanguinem, cum Luna creſcere & decreſcere: *Idem lib. 3. de Catarrhis cap. 6. p.* 188. Accedit ad hanc ſententiam *Riolanus* Anthropogr. lib. 4. cap. 6. qui diſciſſis naſi cartilaginibus, intra cavitates narium, obſervari jubet carnes ſpongioſas, ſubrubras, quibus oſſa naſi ſpongioſa oppleta ſunt. Ex his tumefactis Polypum generari ait: Quæ tumefactio aliter contingere nequit, quàm ſi iis carnibus narium ſpongioſis (quas ſubrubras eſſe ait, colorem ſcil. à ſanguine iis trahentibus) impurius ab arteriis alimentum deferatur, unde illæ excreſcentiæ.

Pernitioſus humor] Humorem Polypi cauſam à Lymphaticis vaſis alii deducunt, quorum ſoboles ſit vas in narium tunica recens à Nic. Stenone repertum, de quo Clar. Bartholinus cent. 3. Epiſt. 58. Excretorium vas in narium tunica, à poſtica parte verſus anteriora procedens, novum eſt, &c. Lymphaticum eſſe fateris, & lympham ea propter expurgare, ab arteriis cerebri excretam, quam etiam non pauci ex naribus ſtillantem experiuntur; reſeratis fortan oſculis, præſertim in frigidioribus, ſenioribus & hyemali tempore: Hinc quoque Polyporum fomenta deduci poſſunt, aucta lympha ex hoc vaſe, quos adſtringentibus ea propter optime curant, ſuperne revellentibus vel exſiccantibus.

Idem.

Observatio X.

Mucus graveolens è naribus prodiens, à cerebri ſubſtantia copioſo humori innatante.

MAtronæ è naribus graveolens mucus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omnino mali coloris, &c. Cerebri ſubſtantia integra: ſed copioſo admodum humori innatans, qui fomes eſſe potuit muci, qui ſæpe in naribus concreverat. *Dodonæus obſerv. med. cap.* 25.

Observatio XI.

Pus per nares excretum à Pulmonibus inflammatione & abſceſſu affectis.

PRinceps Illuſtr. per 15. dies febre, ſopore &c. tentatus: acceſſit inſignis ſpirandi difficultas cum dolore thoracis ſuperioris &c. In ipſo agone è naribus per horas quatuor deſtillavit humor albidus, tenax & fœtidus & vere purulentus, qui in pulmonibus ebulliens ſua ſponte in nares deſpumaverat; cujus etiam reliquias repertum iri in diſſecto

teris doctrinæ, ſymptomatica hæmorrhagia, morbis chronicis præſertim familiaris, accidit cum ſanguis vitioſus ab Hepate debili, & inſigni aliqua intemperie laborante gignitur: cum ſcil. aut ſeroſus & aqueus eſt, unde à retentrice facultate non continetur; aut acrior & nutritioni ineptus, ab excretrice expellitur: Si Neotericorum decreta, qui ſanguini vim ſanguinis genitricem aſſignant, ſequi libet, dic contingere ob cruoris maſſam effœtam & languidam, quæ chymo advenienti ſanguinis craſin & tenorem inducere nequit: Si Hepar colatorii munere fungi velis, dic vitioſe ab eo ſecretam bilem cruori commiſceri, unde adepta acrimonia fluxilior & ad exitum proclivior evadit.

APPENDIX I.

Sive exemplum Hæmorrhagiæ ob fibras motrices arteriarum ſpaſmodicè affectas contingentis.

Nuper ad diſtans conſulebar pro Generoſo quodam ſanguinis eruptiones crebras & immanes, modo ex naribus, modo vaſis ſedalibus aliquandiu paſſo: huic phlebotomiæ ex amicorum ſuaſu crebro factæ nihil profuere, imo ſæpiſſime poſt V. S. in ſudores frigidos ac leipothymias incidens, atque ſanguinis eruptionibus nihilominus obnoxius multo deterius habere ſolebat: Huic ego nondum viſo julapia & decocta refrigerantia & anodyna, item herbarum expreſſiones ſucculentas, aliaque ſanguinem refrigerantia præſcripſi; Verum etiam his (quaſi omnia eſſent à ſcopo aliena) nihilo melior adfuit ſucceſſus: Tandem rus ad eum inviſendum accerſitus, reperi affectionem, qua laborabat iſte, mere aut potiſſimum ſpaſmodicam eſſe, quippe cum ſanguis quotidie erumperet, pulſus erat debilis, extrema frigebant, & vaſa omnia quaſi nimis inanita conciderant: Porro Æger vertigine fere continua, ac cordis tremore, & ſubinde leipothymia, aut metu ejus afficiebatur: Profecto tantum aberat ut ſanguis ob plenitudinem aut turgeſcentiam nimiam è vaſis erumperet, ut potius è contra rivus ejus admodum depreſſus & tenuis, vix circulationis fluento ſuſtinendo par videretur: Attamen, quod res fuit, ſæpius in die perſentiſcebar in corpore ſuo aliquid, modo ſurſum modo deorſum, ſub flatus ſpecie confeſtim obrepere, & plerumque motus iſtius tendentiam, ſanguinis é naribus aut hæmorrhoidibus effluxus ſequabatur: hinc ut facile concludere eſſet, vaſorum ſanguiferorum fibras, quibus contrahuntur illa, motrices ſpaſmo affectas, ſanguinis fluvium, utut dimiſſum, tenuem, huc illuc inordinate corripuiſſe, & ſubinde in eruptiones compuliſſe: quod item facilius evenit, in quantum vaſorum ora laxa & dehiſcentia, cruorem ad ea compulſum abſque remora debita effluere ſinebant: Ætioligiam hanc medendi methodus inſtituta, quatenus tali ſuppoſito innitens feliciter ſucceſſit, plane comprobat: nam S. m. & medicaminum ἰχαίμων uſu deinceps omiſſo, præſcripſi uſum pulveris ſequenti cujus doſin ſexta quaque hora cum Julapio ſumebar idoneo.

℞. pulv. rad. pæon. mar. corall. r. margar. ana ʒj. eboris, ocul. cancri, lap. hæmat. ana ʒß. lap. prun. ʒj. f. pulvis, dozis ʒß.

℞. aq. ceraſ. nigr. ℥viij. meliſſ. cinnamomi hordeat. ana ℥ij. theriacalis ℥j. ſyr. e corall. ℥iß.

Cæterum præcepi ut ligaturæ quibuſdam locis ex ritu conſtanti, & ſubinde aliis pro data occaſione, tum ad ſiſtendos, tum ad intercipiendos vaſorum ſpaſmos adhiberentur: atque hujuſmodi remediis ſine ulla morbi recidiva brevi convaluit: *Willis Pharmacop. rat. p. 2. ſect. 3. cap. 3.*

APPENDIX II.

De viis per quas ſanguis in Hæmorrhagia Narium *erumpit.*

Cum illa oſſis cribiformis parte, quæ contra medium interſtitium narium exoriens, intra cranium aſſurgit, ille *Canalis* qui dicitur *Falciformis* ſinus, committitur, quem nonnulli inſtar venæ adaperiri arbitrantur. *Riolanus Encheir. Anat.* l. 4. c. 6. *In hæmorrhagia,* inquit, *ſanguis vel è naribus ſcalptis & eroſis fluit, vel è ſinu illo longitudinali duræ meningis qui prorepit ad nares.* Verum cum hujus ſinus falciformis finis in *Criſtam galli* porrectus, non meatus cujuſdam formam, ſed ligamenti naturam uſumque habeat, veri haudſimile eſt hunc ſinum in noviſſima ſui parte, qua ligamenti naturam induit, & oſſi, quod *Criſta galli* audit, innaſcitur, inſtar canalis inſeri poſſe, ut de eo, tanquam de vaſculo, oris adaperti ſanguis promanare queat: Objicies, Nonne vena umbilicalis, etiam in junioribus, eſt ligamentum, aſt illud morbo relaxatum, inſtar canalis nunc ſanguinem, nunc aquam interdum reddidit, ut hiſtoriæ medicorum eloquuntur? Sed diſpar ratio eſt, vena umbilicalis fuit quondam vena, canalis & vas ſanguinem invehens: quare in iis, qui in ætatem adoleverunt, intumeſcente per morbum ventre, facilius reſeratur, Et ea nonnunquam vitio valetudinis in infantibus

non clauditur: At extremus hic ſinus falciformis nunquam inſtar venæ fuit excavatus, ſed ab ipſo vitæ exordio naturam & officium ligamenti nactus eſt: Nam medius hic ſinus quidem, inſtar venæ aut canalis ſanguine diſtentus eſt, at is ad os cribiforme tendens, magis magiſque faſtigiatur, & in tam ſolidum ligamentum coarctatur, ut nullo modo reſerari poſſe videatur: *Inſtabis* 1°. Hippocr. cervicem aqua calida perfundit, ut die critico major ſit hæmorrhagia: Idem, ut illam ſtringat, aqua præfrigida cervicem rigat? Reſpondeo, & illum ſanguinem qui de venis in intimas nares porrectis per nares defluit, hoc remedii genere revocatur: (*perfrigerato ſcilicet ſanguine qui per arterias carotides & vertebrales in cerebrum influit.*) Inſtabis 2°. Is cui nares jam incipiunt fluere capitis gravitate prius urgetur, Ergo ſanguis de cerebri venis promanat, *Reſpondeo* eidem faciem, cujus & naſi venæ ſunt communes, rubere & omne corpus ſanguine diſtendi: Quinimo damus de cerebri membranis ſanguinem interdum promi poſſe, cum præſto ſit illa vena quam *Spigelius* ait ex narium amplitudine, per oſſis cribiformis foramen in membranas cerebri diſſeminari, Sed negamus ſinum falciformem ſæpius adaperiri: Quidam hanc opinionem ſic exponunt; non ipſum ſinum extremum pateſcere, ſed ab hoc profectas venas, & in dura & tenui meninge, ac in ſummo cerebro diſcurrentes ita aperiri, ut de iis ſanguis per hujus oſſis foramina defluat, & de naribus tandem erumpat: Verum omnis talis hæmorrhagia multis nominibus erit mortifera: Quam facile ſanguis confluet in illam foſſam quam æqualis facit cerebri diviſio? Quam facile gelaſcet ſanguis, ut nonniſi pertereb rato cranio evacuari poſſit? Ipſa foramina oſſis cribiformis quam ſunt anguſta, & illa quam arcte clauſa? quare tam facilis haud erit tranſitus, Quid? ſanguis conſtabit potius quam defluet; Quam facile hinc apoplexia, epilepſia, lethargus & ſimiles morbi naſci poterunt? Quam ſæpe nos inſpectis mortiferis capitis vulneribus intus ſanguinem gelatum integro cranio invenimus, qui compreſſerat cerebrum: Avicennæ ſententiam qui ſanguinem de illis venis, ex quibus rete admirabile conſtat, in hæmorrhagia fluere cenſet, commode interpretatur *Iac. de Partibus* Retis cerebri, i. e. piæ matris & duræ, quæ comprehendunt cerebrum ſicut rete: *Fernelio* ſanguis videtur per nares emanare aperta, rupta vel exeſa vena eo deſinente: Hæ venæ, *inquit*, non ex intimis cerebri, ſed ex oris palatique ſedibus excurrunt, ſatis quidem detectæ ac patulæ, ut quaſi emiſſarium ſint ſupervacui ſanguinis expellendi; quemadmodum & hæmorrhoides, & quæ in uteri cervicem pertinent: Hic cum pluribus ſequitur antiquos, Hippocratem, Galenum, Aretæum: Fruſtra opponis, ſunt minutæ venæ, tantum ſanguinis, quantum ſæpe defluit, ex illis venis depromi non poteſt? Nam aliquando ex *Benedicto Veronenſi*, venula narium à tonſore leviter ſauciata, ſanguis adeo erupit, ut cum is ſiſti non poſſet, æger cito extingueretur: Id confirmant *Collado*, *Salmuth*, Si ſolennis eſt abundantia menſium, & ſubito ſtringitur, plerumque fœmellis profluvium ſanguinis ſit è naribus, una vel altera &c. *Schneiderus lib. de oſſe cribiformi pag.* 411. *&c.*

Observatio XV.

In iis qui ob Narium hæmorrhagiam mortui ſunt, Sinus cerebri & Torcular corroſa reperiuntur.

Jugularibus venis in poſtrema parte coeuntibus, figura quædam Ypſilon Græcæ efformatur, quæ per longam calvariæ percurrit internam ſubſtantiam membranarum ſeparans cerebri, à quibus vas effingitur, quod Torcular nuncupatur, quo uſque ad Nares deſcendit; Unde quando ſunt qui ſanguinis fluxu è naribus moriuntur, hoc fit quia corroduntur hæc vaſa, quemadmodum obſervavi in Anatome. *Hippolitus Boſcus de Facult. Anat. Lectione* 5. *pag.* 50.

Scholia.

Corroduntur hæc vaſa] Diſſentit C. V. *Schneiderus* lib. 2. de Catarrhis cap. 20. pag. 223. Sæpe ſanguinem *ait*, in cerebro graviſſime percuſſorum, non procul à fine falciformis ſinus reperimus, Nunquam in vivis ne gutta quidem perfluere potuit: Et quomodo ſanguis, qui de vaſis in baſi cerebri extantibus intus fluit, ad cavum narium venire poteſt: Adde, Sinus falciformis eſt vena, de ea ſanguis deorſum verſus ad cor, minime ad nares rapitur: Quare hæc & ejuſmodi alia nunc ob circulationem ſanguinis, ut vocant, merito repudiantur.

OBSERV.

OBSERVATIO XVI.

Hæmorrhagia ab Hepatis vel Lienis vitio inducta.

§. 1. JUvenis anaſarca laborans factus eſt ictericus, ſequitur Hæmorrhagia narium, mors ſubita: Hepar fuit ſubalbidum, cum abſceſſu in parenchymate: Lien magnus, lapidibus albiſſimis plenus. *Fontanus Reſponſ. & curat. p.*90.

§. 2. Æger per annum febre multiplici intermittente laboravit: Sæpius hæmorrhagiam narium patiebatur, plerumque è ſiniſtra: Totus Lien durus erat, plumbei coloris, magnus, craſſus, in quo materia ſimilis fęci vini rubri continebatur. *Vide l.*3.*tit. de Hyp. tumore.*

§. 3. Virgo 35. ann. biennio ante mortem copioſiſſimam narium hæmorrhagiam, quæ ſola ſ. m. ſiſtebatur, habuit, unde hydropis initium: Vena umbilicalis ſanguinis copia turgida apparuit & varicoſa: Hepar erat album, tuberoſum, durum & exangue. *Vide tit. de Febr. l.*4.

OBSERVATIO XVII.

A ſternutamento ſæpius concitato mors, ob diſruptas arterias & meninges cerebrum cingentes.

STernutamento agitatum caput violentius, diſruptis eo impetu meningibus, luxataque cerebri compaginatione, nonnulli interierunt: Piſtor Suburranus, cum viceſies quater ſternutaſſet continuè, ſuccedens proxime ſternutamentum 25. exitio fuit diſruptis arteriis & membranis cerebrum circumcingentibus. *Famianus Strada in Proluſionibus Academicis.*

SCHOLIA.

MAgna vis eſt Sternutationis, qua omne corpus ſuccutitur, caput enim tum illis muſculis movetur, quorum plurimi thoracem contingunt, qui revocato introrſum ſpiritu & mox eo reddito vehementiſſime conquaſſatur: ipſumque caput vertebris colli ſuſtinetur, quæ vertebris thoracis inſident; atq; quæ in intima aurium detruſa, ea ore clauſo interdum ſternutando eliduntur, non quod cerebrum aut dura meninx, aut tympanum tantopere moveatur, ſed quod aër per aquæ ductum ad antrum auris tum quaſi impetu facto prorumpat, & ea quæ inibi inhærent, ſuo loco dimovere poſſit: Cæterum corpus etiam propter muſculos, illum ſucceſſum ſternutationis patitur: nam thoracis muſculos plurimi attingunt, ut nihil de diaphragmate & muſculis abdominis dicam: Muſculi Glutæi dicti, in extremo corpore ſiti, ſternutando vehementius agitantur, ut id in oſſis ſacri ulceribus, ſi illa ingentia exiſtunt, ſæpius animadvertunt Chirurgi: Hippocr. 7. aphor. 52. naturam & proprietatem ſternutationis ſic exponit, Fit ex capite calefacto cerebro, aut humectato ſpatio in capite inani: aër enim intus contentus foras effunditur, ſtrepit autem, quia per anguſtum ipſi eſt exitus: Qui ejus ſententiam tuentur, ii & cerebrum & ejus meninges ſternutatione credunt ad id quod moleſtum eſt diſpellendum inſurgere, atque ob id manifeſte intus motari, At qua ratione cerebrum, viſcus tam molle, per ſternutamenta tam vehementer motari queat, non intelligitur: Ac dura meninx quam firmiter omni loco adhæreſcat cranio anatome oſtendit: Atque ſi etiam cerebrum & ejus membranæ aliis locis motari poſſunt, tamen illud hic fieri non poteſt, nam proceſſus mammillares in ſinum oſſis cribriformis penitus abſtruſi ſunt, & nervi oderatorii in homine quam tenues ſunt? quam facile quodam agitatu abrumperentur? Et dura meninx propter trajectatos nervulos quam leviter adhæreſcit tunicæ narium: His nunquam te adduci patieris ut credas membranas cerebri, & cerebrum ipſum intus ſub cranio privatim motari: Minime autem nego cunctum caput propter muſculos ſternutatione quaſſari: Nec humor quem ſternutans per os & nares projicit, de cerebro venit, & per os cribelli modo tenuiter foratum deſtillat, ſed ut *Cardanus* oſtendit petite, ex imis faucibus ad nares & ſummum os propellitur: Sed ſternutatio ſemper oritur à Tunica narium, quæ vel ab externis rebus proritatur, vel ab internis: De illis conſtat: Has voco quæ intra corpus gignuntur, halitus acres à cibis nondum in ventriculo digeſtis, qui inſtar auræ ſublati tunicam narium laceſſunt; aut ſi ex vaſculis narium tranſſudat liquor quidam acris & tenuis, tum ab internis cauſis ſternutationes evocati videntur: Vide *Horſtium* lib. 1. part. 1. obſerv. 49. Hoc itaque certum ſit ſemper hanc interiorum narium tunicam irritari antequam ſternutamentum excitetur: mox inſurgit thorax, & elidendo ſonitum facit maximum, ſi tunica pulmonum & laryngis à re acri offenditur, Tuſſis exiſtit, qui motus & ſenſus ſolius eſt thoracis, In ſternutatione autem non ſolum thorax ſonum edit, ſed etiam ille biforis narium meatus quo aër cum ſtrepitu diſpellitur: Hinc aberrare videntur, qui ſi ſternutatio exiſtit, in cerebro flatum ſemper gigni cogique, & mox per oſſis cribroſi foramina cum ſonitu emiti, ac una cerebrum ejuſque membranas vehementiſſime intus moveri arbitrantur. Tunica autem narium plurimos nervos, & eos diverſos nacta eſt, ob quos ſenſu gaudet perexquiſito &c. *Schneiderus lib. de oſſe cribriformi pag.* 442. *& ſeq.*

De Sternutatione hoc annectam, Epilepſiæ hanc finitimam cenſeri: atqui ut hæc à vapore ab inferis elato interdum ſuſcitari dicitur, idem de ſternutatione credere eſt; Quidam à me quæſiit, cur inter venereos amplexus, inſtante [illegible] bis vel ter ſternutatione percellitur? Aura ſeminalis à teſtibus & vaſis ſpermaticis ſuſcitata, ſurſum repens ſenſibiles narium tunicas vellicabat atque ad ejuſmodi motum impellebat: Illius tunicæ in eodem viro [illegible] fidem facit interiorum narium titillatio, cum contractionis cujuſdam ſenſu, à vapore è ventriculo exorto, in quo prius moleſtiam & vellicationem percipit, quem per œſophagum obrepere percipit inque naribus [illegible] nari: cætera inculpata valetudine fruitur.

13 Q 42

APPENDIX.

Hirudo naribus admota, in cerebrum irrepere non poteſt.

Notatum eſt per foramina oſſis cribriformis Hirudinem ad cerebrum irrepſiſſe, *Petrus Paulus Magnus* ſcriptum reliquit Chirurgum anno 1572. Romæ cuidam hirudinem applicaſſe, quæ paulò poſt penetravit uſque ad tunicas cerebri & hominem interfecit: Idem tradunt *Saxonia & Zacutus*: Adverſus hæc reſpondetur, Hirudo minime videtur ad cerebrum interius irrepſiſſe, illa ad ſumma narium ſaltem hæſit: Qui hæc foramina ſatis perſpecta habet, is conſtanter negabit per ea hirudinem ſe penetrare potuiſſe: Si vero illa foramina vi morbi vitiata fuerint, ſunt patentiora & facile dilatari poſſunt, quemadmodum illa etiam lue venerea corrumpuntur, ut redundantes humores per ea nonnunquam emittantur. Illa foramina in ſceleto obvia ſunt, conſpicua, patula: In cruento recentique cranio multo ſecus eſt: nulla ibi poteris invenire foramina, adeo ea obſcura ſunt ob vaſa & membranarum fibras: Si vero cranium coquis, coctum expurgas, expurgatum aridumque oculis contemplaris, illa foramina tum demum erunt magis notabilia, quæ in ſuccido cranio latent omnino: *C. V. Schneiderus lib. 2. de Catarrh. c. 20.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XXI.

De Oris affectibus, Labiorum. Gingivarum, Dentium, Palati, Gulæ, Linguæ, Salivæ defectu.

OBSERVATIO I.

Gingivarum eroſio incurabilis; à vermium abundantia in inteſtinis.

PUER quidam Duſſeldorpienſis eroſione Gingivarum à longo tempore graviſſime divexabatur, multa remedia fruſtra adhibita, tandem vitam cum morte commutavit.

Aperto corpore tanta inventa eſt abundantia vermium, ut aliquibus in locis inteſtina eroſerint, multique in vacuo ventris reperti fuerint. *Fabricius Hildanus cent. 1. obſervat. 59.*

SCHOLIA.

SCorbuticam indolem reſipuiſſe humores, è quibus vermes geniti, ſuſpicari cogit patria pueri: Scorbuticis autem tam familiaris eſt Gingivarum eroſio ut lippi etiam ſcorbutum inde poſſint conjicere; parte materiæ acriore & ſubtiliore ad eas partes translata, natura teneras, molles, flaccidas, quæ facile a ſalſis & ſeroſis ejuſmodi humoribus labem patiuntur. Partes mandantes ſunt Cerebrum, Ventriculus, Lien aliæque partes: Lienoſi præſertim ulceribus gingivarum maxime obnoxii, unde in ſcorbuto magna earum partium exulceratio & corruptio contingit; Interdum etiam ex lumbricis, aut corruptis humoribus ex quibus illi generantur, gingivarum eroſiones ſolent contingere, ita ut illæ diu perſeverantes lumbricorum intus latentium indicia eſſe ſoleant, teſtis eſt hiſtoria ab *Hildano* allata, *Riverius* cent. 2. obſerv. 68. meminit virginis quæ per duos annos gingivarum eroſionem paſſa eſt, & ab eo affectu nonniſi magno labore liberata eſt, quia à Lienis intemperie calida & ſicca, atque adeo atrabilaria conſtitutione dependebat.

OBSERVATIO II.

Aphthoſum os & Gurgulio à ſyderato intus thorace.

CUidam cum aphthoſum os & Gurgulio fuiſſet, cum anhelitus inſuavitate, excretio puris contigit: Aperto corpore totus internus thorax ſyderatus apparuit: *Ballonius Paradigmate 108.*

SHOLIA.

SCHOLIA.

EX plurimorum ſententia Aphthæ fiunt defluente & quaſi ſtillante è capite humore: vel halitu calidiore & vapore ab inferis miſſo per œſophagum, tracheam, vaſa cœcosve meatus: *Schneiderus* & H. *Regius* volunt eas ex humoribus ſeroſis & acribus, in toto redundantibus, tanquam cauſa antecedente ortum ducere: vel vaporibus fervidis, viſcidis & acribus ex quapiam parte elatis per vaſa ori vicina: Si corpus lue venerea eſt infectum, Aphthæ ſunt malignæ: quare veriſimile eſt eas de maſſa corporis ſanguinea venire, tanquam ejus deſpumationem: Si redundat ſanguis noxius, ac menſtrua ſiſtantur, is hic vel illic ſubſiſtit, ut cutis variè fœderur: In propoſito exemplo, eadem cauſa, idemque humor qui aphthoſum os & gurgulionem efficit, ſyderationem pulmonibus induxit: *Sylvius* earum cauſam à ſucco Pancreatico acidiore deducit.

OBSERVATIO III.

Oris ariditas in quodam cujus jecoris ſima pars apoſtemate obſeſſa erat.

NOribergenſis quidam totus cholericus, de moleſto quodam hypochondrii dextri dolore, edendi appetitus amiſſione, oris ariditate &c. conqueri cœpit: Aperto corpore invenimus vomicam ſimæ parti hepatis, cujus non parum putrefecerat, connatam, eamque ſatis magnam atque apertam. *Vide lib. 3. Tit. de Hypochondriorum dolore.*

OBSERVATIO IV.

Oris fœtor à Thymo glandula corruptis humoribus infarcta.

THymum novi, ex quorundam lue venerea infeſtatorum cadaverum ſectionibus id doctus, tam certò inſtar ſpongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere, quam ter tria ſunt novem: unde quoque ſonora non ſunt voce, ægre cibum potumque deglutientes, ſæpe per foramina naſi in nares ea excernentes; ægre ſpirantes inſuper, compreſſo à tumore Thymi œſophago, renitente cartilaginoſa aſpera arteria, (hic illico ignarus Anatomes crepabit occultam cauſam morbumque Formæ) Imo ſuſpicor eoſdem ob pravam hanc Thymi conſtitutionem fœtenti eſſe anima, ſalvis adhuc Pulmonibus: (Id enim ſi ita ſe non haberet; aut exulcerati pulmones eſſent, qui quæſo fieri poſſet, ut ſpatio ſex ſeptimanarum lue venerea infectis mederi poſſemus?) non tuſſientes, ſed ſputatores ac ſcreatores; unde quis, ſi non facile halitu, at ſputo contagioſo & oſculo ſpiſſiori interveniente, inquinari perfacile poteſt: Quæ omnia de Thymo hic tradita, quoque lue venerea laborantium medela confirmat, facta per ptyaliſmum artificialem, quem collo circumdatum empl. de ranis Vigonis ſimplo vel duplo mercurii conſtans, promovet & accelerat: Licet vero Thymus in ſanis & ætate provectioribus, ex Warthono, exigui ſit ponderis vel magnitudinis, imbibit tamen plurimum ſeri, ſæpe corrupti, ob ſitum quem habet inter diviſiones arteriarum & venarum ſubclaviarum ſatis inſignium. *S. Pauli Digreſſione de Febr. malignis.* §. 17.

OBSERVATIO V.

§. 1. *Oris fœtor à putredine inteſtinorum & omnium interiorum viſcerum.*

VIrgini fœtens erat anima, purulenta extuſſiens &c. Inteſtina omnia à pyloro ad rectum inteſtinum putrida erant, ſphacelata: Teſtes corrupti, Jecur putridum; Pulmones purulenti & nigricantes, *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 2. Clerico halitus fœtens fuit: Ileoſus mortuus eſt: Colon erat velut nigrefactum, Epiploon putre, Ad regionem heparis ſanies purulenta; fœtebant adeo omnia ut viſcera dimovere impoſſibile fuerit. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

OBSERVATIO VI.

Anatome Hæmoptoici, cujus anima admodum fœtens, citra pulmonum ulcus.

THeologus ante 15. priuſquam obiret annos, tuſſi pertinaciſſima, cum ſputo cruento & gravi anhelitus fœtore tabidus interiit: Cadavere diſſecto nulla anhelitus fœtidiſſimi veſtigia comparebant, quippe nulla fuit in pulmonibus, aut cavitas ab ulcere, aut ſolutione continui facta; nulla puris aut materiæ putridæ collectio, ſed tantum viſceris hujus lobus à tumore ſcirrhoſo obriguerat. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

Observatio VII.

Hæmoptyſis à lobo Pulmonis ſiniſtro ſcirrhoſo reddito, trajectionem per os ſanguinis liberam impediente.

INſignis Theologus ante 15. priuſquam obiret annos, tuſſi pertinaciſſima, & ſubinde ſputo cruento & ſalſo, cum gravi anhelitus fœtore cocyten propemodum æmulante laborabat, unde maximo corporis marcore emaciatus, parum aberat quin plane tabidus extingueretur: Quoties hæmoptœ aliquandiu intermitteret, etiam ſputi & anhelitus graveolentia ceſſabat, dein hujus reditus alterum iſtum affectum mox affore conſtanter pronuntiabat: In languido hoc ſtatu cum Vir egregius, Regiis partibus tunc temporis gravi tyrannide oppreſſis faviſſe deprehenderetur, ac in arctiſſimum carcerem conjectus loco potus ordinarii meram aquam biberet, præter omnium ſpem & expectationem revaluit, adeoque ſupra decennium mediocriter ſanus perſtitit: Poſtea tamen neſcio propter quam occaſionem, niſi forſan ob hyemis rigidioris inclementiam, non ſolum prædicta mala, ſcil. Tuſſis cum ſputo cruento, ſalſo & graveolenti recrudeſcebant, ſed inſuper ſuperpondii loco ventriculi debilitas, inappetentia & febris nocturna accedebant: Deinde vero haud multum temporis præcedebat, quin ſymptomatis hiſce paululum remittentibus ſudum denuo affulgere videretur, donec quodam die cœlo derepente in frigidiſſimum mutato, ſub noctem magna pectoris anguſtia, cum reſpiratione difficillima, pulſu celeri & imbecilli, cumque ſpirituum omnium (quaſi jam moribundus fuiſſet) fatiſcentia inceſſeretur: Attamen ex hoc diſcrimine, per diacriſes ſcil. 1. hæmoptoen copioſam, & mox diaphoreſin ſatis uberem, cito evaſit: verum ex eo tempore ſputum ejus multum de ſolito fœtore, & nonnihil de ſalſugine remittebat: cumque brevi poſtea ultimus & graviſſimus immineret hæmopteos inſultus, ſolitum iſtum ab anhelitus graveolentia præſagium omnino deerat, ſubſequens vero ſanguinis ſputum valde copioſum vires adeo deprimebat, ut exinde ſenſim declinans, intra menſis ſpatium exſpiraret: cumque paulo ante obitum, propter acutum lateris dolorem vena tunderetur, cruor adeo deficere videbatur, ut fere nullus efflueret ſanguis.

Porro in cadavere poſt obitum diſſecto, ſanguinis quantitas perquam minima reperiebatur, nec quidem ulla ſymptomatum aliorum maxime notabilium, vid. Hæmoptoes, atque ſputi & anhelitus fœtidiſſimi veſtigia comparebant, quippe nulla fuit in pulmonibus, aut cavitas ab ulcere, aut ſolutione continui facta, nulla uſpiam puris aut materiæ putidæ vel fœtentis collectio, ſed tantùm viſceris hujus lobus, ceu potius totum latus ſiniſtrum, à tumore ſcirrhoſo adeo obriguerat, ut ſanguis molem iſtam ita conſtrictam, & quaſi lapideam, non facile aut minime pertranſierit, quare non mirum eſt, ſi cruor rapidiſſime per pulmones trajiciendus, alicubi è vaſis, quæ ob ſcirrhoſitatem minime cohærebant, aut circulationem ſuſtinebant, ſubinde erumperet.

SCHOLIA.

HIc major difficultas oritur, nempe cum Pulmones ulcere quovis, aut notabili ſolutione continui prorſus immunes reperirentur, undenam iſte ſputi & anhelitus odor teterrimus, ſputi cruenti ſemper præcurſor & comes (exceptis tantum ultimis hujus morbi inſultibus) procederet: Super his alibi advertimus Phthiſicorum ulcera pulmonaria, & ſputa purulenta raro aut nunquam, materiem vero è Pulmonis vomica ejectam ſæpius fœtere: quod autem in ægro Pulmones utroque affectu immunes anhelitum adeo tetrum expirarent, ratio optime conſtabit ſi inquirimus de cauſa & productionis modo Fœtoris in genere: Hanc autem excitari obſervamus, quando ſulphur impurum à ſale lixiviali aut acido, ſcil. alterutro diſſolvitur, ac ab altero præcipitatur, Sulphur commune, aut antimonii ab oleo tartari, aut ab aqua Stygia diſſolvitur: dein ſi huic ſolutioni ſalis fixi deliquium, ac iſti acetum infundas, fœtor teterrimus emanabit: Pariter in caſu propoſito opinari ſubeſt, ſanguinis valde impuri particulas ſulphureas, è ſale fixo, quo latex ejus abunde ſcatet, corrodi: deinde quando humor acidus fluorem paſſus, è partibus nerveis in maſſam ſanguineam redundat, ſulphur ſolutum præcipitat, proindeque è Pulmonibus fœtorem iſtum exhalari facit, ac inſimul dum ſanguinem in turgeſcentiam adigit, paulò poſt hæmoptoen ſcieri cogit: Novi quoſdam pectore ſatis firmo præditos, atque tuſſi omni ac diatheſi tabida liberos, anhelitum valde tetrum ſemper expirare, quod equidem à nulla alia cauſa, præter eam quam modo notavimus, procedere poſſit: Sanguis impurus, & ſulphure à ſalibus diſſoluto ſcatens, ſi forſan dum intra Pulmones rareſit, ac in compage laxatur, humori acido occurret, inter expirandum effluvia putida & tetra exhalabit: Propter conſimilem ſanguinis aliter diſpoſiti rationem accidit, quod uti quorundam anhelitus valde putens, ita aliorum ſuaveolens exigit: Revera ſpiritus ſive aër per reſpirationem reciprocatus, quatenus ſanguinis intra præcordia maxime rarefacti effluvia ſecum evehit foras, vaporem modo gratum modo ſumme ingratum diſpergit. *Willis Pharmac. rat. lib. 2. ſect. 1. cap. 7.*

NB. Obſervatio hæc, ad librum ſequentem, & Sectionem de Hæmoptyſi pertinens, fato neſcio quo in hanc irrepſit.

Observatio VIII.

Oris Fœtor ab ulcere ventriculi genitus.

MAtrona annos 60. nata ex ore ſpiritum fœtentem multis emiſerat annis: E naribus graveolens quoque mucus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omninò varii coloris: *Dolor circa ventriculi regionem* aſſiduus, non tamen valde moleſtus; ut quem lenire poterat ſacculus in quo herbæ, ſemina & aromata una cum goſſypio conſuta erant: Mens & ſenſus ad extremum conſtiterunt, longo morbo confecta è vita diſceſſit.

Ventriculus hujus exterius ab omni parte, ſuperficie tenus, exulceratus extitit, & quæ ipſum contingebant univerſa, non tamen alia quam qua ventriculo contigua erant parte: Cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori velut innatans, qui fomes eſſe potuit muci qui ſæpe in naribus concreverat: *Dodonæus cap. 25. obſerv. medic.*

SCHOLIA.

GRaveolentia ex ore variis efficitur de cauſis; quandoque in ore, faucibus, aut juxta nares, vel in ipſis vitium conſiſtit: ſubinde in pulmone latet, quandoque vero ex ventriculo odor procedit: Tradunt recentiores vitio ventriculi graveolentiam fieri, majoremque eſſe corpore jejuno, minorem vero ab aſſumpto cibo: verum hujus matronæ ex ore fœtor ſemper ſimilis fuit, neque unquam ſive poſt cibum ſive ante cibum remiſſior: Vlcera tamen ventriculi cauſam fuiſſe graveolentiæ ſatis apparuit: *Idem in Scholiis ad cap. citatum.*

Observatio IX.

§. 1. *Oris Fœtor à Pulmonibus oriundus.*

CUidam cum aphthoſum os & gurgulio fuiſſet, cum Anhelitus inſuavitate, excretiò puris contigit: Aperto corpore totus internus thorax ſyderatus apparuit: Et nos vidimus Dominam cui ſanioſum os eſt & velut purulentum, fœtens: Dubitant Medici an à Pulmonibus à cerebro. *Ballonius Paradigmate* 108.

§. 2. Puella ab ipſis incunabilis morbis obnoxia fuit; atque octavo ætatis anno obiit: Huic ſubſtantia Pulmonis materia purulenta erat imbuta, præcipue ex ſiniſtra parte; ubi ob ſpinæ incurvationem compreſſa, ideoque magis livida quam in dextro latere conſpiciebatur, & principium ſphaceli ibi fuiſſe color præ ſe ferebat: Hinc Anhelitus fœtidus, hinc tuſſis graviſſima, qua per dies aliquot ante obitum affecta fuerat: *Fabritius Hildanus cent. 6. obſerv. 74. Vide hiſtoriam integram lib. 2. tit. de Phthiſi.*

Observatio X.

Oris fœtor à nimia Pylori laxitate.

ORis fœtidus anhelitus ab inteſtinorum excrementis prodire ſolet, quando ob nimiam laxitatem & dilatationem ventriculi, illiusque præſertim oirficii, Pylori dicti, quo ſe in inteſtina aperit, is nimium patet, vixque exactè amplius conſtringi occludique poteſt, ſicuti naturaliter fieri debet, tunc fœda excrementorum exhalatio ſurſum per inteſtina exſpirans, per apertas haſce & laxas vias in ventriculum, indeque ad os uſque delata, anhelitum fœtore ſuo inficit: Quam nos præcipuam cauſam illius oris fœtoris, qui ſtercoroſum odorem exprimit, eſſe diligenti inquiſitione deprehendimus; Ob id adeo perſeverantem & pertinacem, cùm ab organi vitio procedat, quod ægre reparari poteſt: Cui occaſionem crapula diu continuata præbere ſolet, ex qua tandem ventriculus adeo laxus redditus, vel alia illius imbecillitas ſequitur. *Platerus de funct. læſion. lib. 3. cap. 3.*

Observatio XI.

Oris fœtor ab Epiploi putredine, Coli & Hepatis vitio.

APerto Clerici 22. annos nati cadavere, colon erat velut nigrefactum, Epiploon totum putre, Ad regionem Epatis ſanies purulenta: fœtebant adeo omnia ut viſcera dimovere impoſſibile fuerit: Audio halitum illi fœtentem fuiſſe. *Vide lib. 3. Tit. de ventris dolore.*

Observatio XII.

Oris amaror ab inſertione pori choledochi in fundum ventriculi.

VEntriculi dolore premebatur quidam cum continuo oris amarore, &c: Repertum vas cholidochum ad ventriculi fundum implantatum. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

Observ.

Observatio XIII.

Interiorum oris partium gangræna & corruptio, ab hydrargyro in cerebro poſt litum relicto.

VIcentius Boniventus, Patritius Clodienſis, à juventute omnibus carnis voluptatibus addictiſſimus, indeque quaſi conſumptus, poſtquam quinquies ligni s. ſalſæ parillæ, mechoacæ decoctum aſſumpſiſſet, terque ſed fruſtra inunctus fuiſſet, tandem cuidam meretriculæ ſe curandum tradit, quæ quidem illum tali medica dignum ita tractavit, ut magna inflammatio in palato, oſſe cribroſo, in columella & partibus omnibus illis adjacentibus, à mercurio male extincto, & aliis corroſivis facta, ſubito in gangrænam, & mox in cancrum verum affectus terminaverit, adeo ut quotidie aliquid ex partibus illis corruptis & putrefactis excrearet, & gurgulione partibuſque vicinis primo ejectis, euſque progreſſum eſt, ut & demum cerebrum ipſum excreatu per os exſpueret maximo cum fœtore: Tandem miſerrime obiit.

Mortui caput ferra aperui, ſuiſque membranulis liberavi, prout potui, erat enim tantus ibi fœtor, etiam ſub dio, ut nullus aſtare poſſet: Nihilominus magna patientia, ſummoque videndi deſiderio ductus, ſuperiorem cerebri partem cultello ſatis largo amputavi, & confuſis omnibus cerebri ventriculis multum argenti vivi cum cochleari in eis collegi, & illud ipſum chare reſervavi: atque intolerabili fœtore victus & exturbatus, veſpilloni cadaver ſepeliendum reliqui. *Ex Obſervationibus D. Georgii Garneri. D. m.*

SCHOLIA.

C*Erebrum ipſum excreatu &c.*] Quod mirandum eſt, cum dixerit Hippocrat. 6. aphor. 18. Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde &c. lethale eſſe: Verum Galen. eo in comm. aſſerit ſe experientia vidiſſe in Smyrna cerebrum valde vulneratum, ſanatum tamen fuiſſe: Quod etiam multo melius teſtatur ipſemet 1. de ſympt. cauſ. c. 2. Ita ut cerebrum, ſicuti reliqua membra, ſolutionem continui pati poſſit. *Idem.* Vide apud Fernelium lib. de lue vener. cap. 7. hiſtoriam Coriarii, cui poſt alipticam ex hydrargyro inunctionem, non modo ſincipitis os totum paulatim computruit, ſed & utraque meninx eadem putredine abſumpta, ſubjectaque cerebri ſubſtantia in abſceſſum converſa eſt, dum ventriculos cerebri putredo attigerit, quo tempore mors repente hominem è medio ſuſtulit.

Observatio XIV.

Fauces aphthis & albicante mucilagine obductæ, à pulmonibus aridis, mucagine illa obductis.

PUer ſeptennis, febre affectus, fauces habuit aphthis & albicante mucilagine conſpurcatas &c. Pulmones erant exuſti, aridi & mucilagine illa obducti. *Vide l. 4 Tit. de Febrib.*

SCHOLIA.

De generatione illius mucilaginis, Vide lib. 4. Tit. de Febribus, ex *Williſii* lib. de Febribus cap. 10.

Observatio XV.

Gulæ dolor ab inflammatis ſummis Pulmonibus.

QUidam ſubito exſpiravit: Vivus poſt cibum ſumptum de dolore circa gulam conquerebatur: Pulmones prope gulam inflammati reperti ſunt. *Vide l. 2. tit. de morte ſubita.*

SCHOLIA.

IMo quorundam opinio eſt eam anginæ ſpeciem, quæ Cynanche dicitur, in qua nihil intus vel extra apparet, non ab inflammatis laryngis muſculis interioribus pendere, ſed à phlegmone ſummos pulmones obſidente, quæ ad gulam eadem ratione pertingat qua dolor extremi penis, ab affecto calculo veſica, vel teneſmus aut dolor podicis affectis inferioribus inteſtinis.

Observatio XVI.

Salivia ex ore ubertim manans læſis Buccarum Glandulis earumque ductibus ſalivalibus.

IN homine buccarum glandulas Salivæ dicatas ſuperiori anno obſervavit. Clar. Sylvius, licet vaſa nondum eſſent detecta: Cum enim haberet ægram Buccarum ulceribus laborantem, interdum limpidam inde aquam Salivæ æmulam manare videret, data in Noſocomio occaſione, Buccas examinando Glanduloſam illarum carnem nobis demonſtravit: Sed & quæ apud Aquapendentem leguntur de humore aqueo per relictum à curato Buccarum vulnere foramen quotidie ſtillante idem arguere videntur. *Ex obſervat. Anatom. Nicol. Stenonis.*

SCHOLIA.

SAliva vulgo excrementum audit, ex ore tanquam inutile rejiciendum; cui materiam ſuppeditat partim coctio prima quæ fit in ventriculo, partim tertia quæ fit in cerebro, elaborationem tamen aliquam in Tonſillis ſuſcipiens: Diligentiſſimus Nicol. Steno Excell. Anatomicus & Clariſs. Warthon Ductus varios vaſis in oris partibus detexerunt, canales per quos Saliva vel Mucus propellitur: Hic Maxillares Glandulas in externas & internas dividit: Internarum (quæ immediate intra maxillam inferiorem ſitæ ſunt) partem poſteriorem & craſſiorem habere ait arterias, venas & nervos, Item vas quoddam diverſi generis ſibi proprium, hactenus Anatomicis incognitum, radices ſuas capillares in omnes hujus glandulæ partes æqualiter ſpargens: Glandulas has partes excretorias ſtatuit, munere publico fungentes, quia ubicunque vas Excretorium peculiare reperitur, veriſimile eſt id peculiari cuidam excretioni deſtinari: Cumque excretio quælibet determinati excrementi humorum reſiduorum depurationi inſerviat, quod in emolumentum totius cedit, ſequitur hoc ipſum eſſe officii publici: Humor autem quem hæc Glandula ſecernit & excernit, ipſi eſt *Saliva*, per quam intelligit, non craſſum illum viſcidumque humorem qui è Tonſillis ſcreatu aut tuſſi (ſputum dicimus) exprimitur, ſed illum tenuem & aquoſum quem Græci *πτυαλὸν* & *σιαλὸν* vocant: Ejuſmodi vero humorem ex hac Glandula per ſuum vas in os exſpui oculari experientia teſtatur, quod in partis hujus canali, tam in homine quam in bove humorem ſalivalem manifeſte deprehenderit: Quoad uſum, Salivam non eſſe excrementum omnino inutile, nec indignam eſſe quæ in os ipſum deponatur exiſtimat; quod 1°. quaſi lympha peculiaris ad maſticationem ſolidiorum & præſertim aridorum ciborum idonea ſit; abſque eo enim animalia, quæ fœno, avena &c. veſcuntur, vix commode ea maſticare poſſent aut deglutire: 2°. valere ait ad guſtum, quod è ſiccis tinctura ſapida ſine aliqua humiditatis perfuſione vix educi queat. 3°. conducere ad coctionem ventriculi promovendam; 4°. ſitim, alias perpetuo moleſtaturam, extinguere, linguæ motum lubricare, ardorem oris ſqualoremque ſua humiditate temperare.

Salivalis Ductus ſuperioris inventionem ſibi aſſumit *Blaſius* commentar. in ſyntagma Anatom. *Veſlingii* p. m. 463. à glandula maxillari poſteriori vicina, variis radicibus initium ſumentis, ſub cute ad buccas properantis ad dentium molarium anteriorum regionem, ubi manifeſto foramine, papillari quadam prominentia munito, in oris cavitatem hiat:

Inter Glandulas quæ pluribus Excretoriis vaſis donatæ ſunt, primo loco veniunt quæ in Buccis reperiuntur, à *Nic. Stenone* repertæ, inter cæteras tum glandulæ tum vaſorum magnitudine maxime conſpicuæ: Hæ autem totam Buccárum regionem occupantes, exteriorem oris cavitatem undique ambiunt, & ſurſum deorſumque ad gingivas pertingentes, muſculos inter & tunicam oris feruntur.

Sublinguales quod attinet, ab eodem *Stenone* obſervatas utrinque ad linguæ latera ſitas, ejuſdem generis cum proxime præcedentibus facit, niſi quod vaſa excretoria nobilnuerint, non quidem breviora ſed anguſtiora: orta intra ipſam exiguis rivulis, & hinc ſibi invicem parallela, à lingua verſus gingivas recedunt, ubi ad digiti fere diſtantiam à dentibus vix conſpicuis, niſi premantur, oſtiis per tunicam hiant.

Ad Palatum quæ ſunt, Glandulas Palatinas appellare illi viſum eſt, cum revera tota Palati caro ut in brutis, ſic & in homine, nil niſi conglomerata glandula ſit, Tonſillis continuata, unde innumeri exiles ductus prodeunt, qui ipſam membranam perforantes, quaſi cribrum inde formant.

Epiglottidis cartilaginem permeantes canaliculi, qui à carunculis epiglottidi incumbentibus orti, per cartilaginem tranſmiſſum humorem averſa ejus parte, quæ laryngi imminet, evacuant: *De Saliva Præparatione læſa in Glandulis maxillaribus vide Sylvium Pract. lib. 1. cap. 51.*

OBSERVATIO XVII.

Salivæ defectus ab obſtructione ductuum Salivalium è Glandulis ortorum.

PUeri ſcorbutici Lugduni diſſecti, vix unquam ſalivam in hoc morbo ore ſpuebant: his meſenterium totum ſcrophuloſum, omneſque glandulæ ſolito majores, duriores, porique chylum depurantes inibi obſtructi erant, ut vel craſſior chylus eo trajici, & Receptaculis infundi, vel aquoſior & ſalſior non cribrari potuerit. Pancreas *Virſungii* durum valde extiterat, ductuſque ejuſque obſtructus, ut quæ à plexu nervorum meſenterico ſuperiore inſigni, pancreati contiguo, eo defertur lympha, & in duodenum excernitur, viam non habuerit liberam, ſed regurgitarit, vel ob valvularum in proximis lymphæductibus impedimentum, foras in abdomen effluere coacta fuerit: reperimus enim lympham copioſam in toto abdomine ſtagnantem, quæ ſine dubio interſtitiis muſculorum cruris, totiuſque pedis communicata fuerat, & membranas valde ſenſiles ſua acrimonia, ob ſtagnationem contracta læſerat; Præterea & glandulæ in inguinibus valde turgebant: Aqua per thoracis cavitatem ſpargebatur: Thymus ſolito durior extiterat: Salivales ductus in ore obſtructi & Parotides juſto majores ac duriores erant. *Ioh. de Muralto Exercitatione Anatom.* 2. §. 10.

SCHOLIA.

GLiſſonii, *Warthoni* & aliorum doctrinam ſequutus, D.D. Muraltus, Nervos ſuccū certarum partium nutritioni deſtinatum deferre ſtatuit, atque ex eodem vitiato multorum morborum originem deducit: A nervis (*inquit*) Lympham quandam profundi exiſtimo, quia glandulæ conglomeratæ plurimis nervis præditæ ſunt: & corpora tum humidiora tum ſicciora, modo hypochondriaca, ſalivam copioſius exſpuunt: Illa, quod eorum nervi ſuperflua quoque humiditate madeſcant: Hæc, per conſenſum ventriculi nauſeantis &c. Lympham vero deferunt vaſa Lymphatica dicta, quæ late diſſeminantur, & truncum

eum

cum artubus ſuo ambitu involvunt: vel enim ſupra diaphragma, vel infra illud inſeruntur: Infra ſeptum enata pleraque ſunt hepatica, quæ ab arteriæ cœliacæ hepaticis ramis liquorem ſuum cryſtallinum ad meſenterium & commune receptaculum deducunt &c. Eadem hæc vaſa è glandulis inguinum & è teſticulis pluribus ductibus in unum conjunctis, vaſa ſanguinea, præcipue arterias hypogaſtricas & iliacas conſcendunt; item & venam cavam variis gyris annulisque comitantur; ad ſiniſtrum latus ramo arteriæ longiori hinc inde anaſtomoſibus inter ſe junguntur, & per pinguedinem ad glandulas lacteas ſurſum feruntur: Per omentum quoque lymphatica ad ſuperius os ventriculi & glandulas circumjacentes ſpargi obſervavi: Plures valvulas in dictis vaſis, ſicut in aliis vidimus, hæ cum liquore vaſa turgent, penitus nodoſa facie externa apparent, impedimentum enim dum adeſt, lymphaque ad glandulas redire nequit, vi quaſi lympha ſurſum propellitur, Ex quo indubitate colligitur lympham inibi a circumferentia moveri ad centrum, & non contra, quemadmodum à multis, ante valvularum in iis vaſis inventionem, judicatum fuit: idem motus lymphæ ex ligaturis evincitur: conſtrictis enim vaſis lacteis in meſenterio, evacuata receptacula mox lympha puriſſima turgeſcent, in primis ſi ligatura & evacuatione factis, canis adhuc calentis venter claudatur & aliquandiu relinquatur. Quod ad Pancreatis lympham, ea per ductum proprium, nullis valvulis præditum, in inteſtinum duodenum evacuatur: lympha hæc inſipida eſt, nulliusque aciditatis in ſtatu naturali particeps, quod ſæpe guſtu judicavi: colligitur hic liquor in conglomerata pancreatis glandula, à contiguo nervorum plexu meſenterico, qui excrementum ſuum ſpirituoſum plurimis ramis in tam vile inteſtinorum ſtabulum amandat; Quæ vero ſupra ſeptum transverſum ſunt aquoſa vaſa, ex artuum imprimis & colli conglobatis glandulis oriuntur in jugularem externam, ſeu axillaris concurſum, ad latera tracheæ majoribus ramis deſcendendo, ingrediuntur; oppoſita videlicet ductibus thoracicis inſertione; atque circa Thymum gyros & anfractus ſplendidos & magnos efformant, qui liquorem ad ipſum cordis ventriculum dextrum cum ſanguine perducunt, & ſine trunco per rivulos ad communem corporis oceanum pleno gurgite exundant: hic notandum Ductum Thoracicum, infra ſextam thoracis vertebram plerumque ſemicirculum efformare, & vaſa lymphatica undiquaque recipere: id quod videtur imprimis ſi venæ jugulares in cane vivente conſtringantur, ut arteriæ ſuum ſanguinem non libere venis infundere poſſint, & ſeri hujus nobilioris ſecretio major fiat. Sunt præterea ſuprà diaphragma oculorum vaſa lymphatica numero plura, vel exteriora, vel interiora: illa externo oculi angulo occumbunt, & à glandula conglomerata in eodem cantho ſita oriuntur: hæc glandulam, vulgo lacrymalem dictam pro fonte agnoſcunt & lacrymas ducunt: Conſiderandi ſunt inter vaſa lymphatica ſuperiora, Ductus Salivales dicti, tam ſuperiores quàm inferiores, intra oris cavitatem internam conſpicui, qui magnam Salivæ copiam continuo in os vel ventriculum deponunt, Salivalium inferiorum primus inventor Clar. *Varthon* è nervoſo genere Salivam in glandulas profundi exiſtimat, In magnis ſalivationibus *ait*, quales Mercurii opera cientur, nervi multùm exſiccantur & à ſuperflua humiditate liberantur, quod vix contingeret ſi nervi ad ptyaliſmum nihil plane conferrent: præterea haud facile dictu eſt in quem alium uſum tanta nervorũ copia in has glandulas deferatur: certè motui nihil plane conducunt, nec multum ſenſui, quoniam ab objectis ſenſibilibus longe abſunt: quare aliquid vel apportant vel auferunt; afferre autem non auferre ex eo conſtat quod hæ glandulæ ſint conglomeratæ & Excretoriæ; denique major eſt quantitas materiæ Salivalis per has glandulas excretæ quàm facile credas ab exiguis illis arteriis & venis, quæ ad partes has diſtribuuntur, afferri poſſe: non negamus tamen quin forte arteriæ quoq; aliquid ad hanc humoris illius accumulationem conferant; *Hactenus Warthon*: Liquor hic nervoſus ſi per glandularum ſalivalium malam diſpoſitionem per nervos regurgitet, epilepſiæ, motus convulſivi, & ſcrophulæ oriri poſſunt: Et hæc vera eſt cauſa cur quandoque morbi hi graviſſimi per ſalivationem curentur, ſicut & lues venerea, cujus venenum maſſæ ſanguineæ commixtum, quamvis nullis partibus parcat, ſuam præcipue vim glandulis infert, quia lymphæ facile conjungitur: A compreſſione glandularum inguinalium liquorem inter nervos ad caput regurgitaſſe, & ſymptomata ſpaſtica cauſatum eſſe refert *Willi-ſius* de morbis convulſivis hoc exemplo: Puella annorum 12. herniam contraxerat, hinc faſciam male adaptatam, cum fibula duriuſcula glandulas inguinales valde comprimente, non ſine magno cruciatu per binas ſeptimanas geſtabat: in ta hoc ſpatium, (cum prius integrè valebat,) de vertigine & gravi capitis torpore queri cepit, ac paulò poſt affectiones convulſivas & quaſi hyſtericas crebro ingruentes paſſa erat, ſimulque ſcrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejuſdem lateris oriebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat.

Observatio XVIII.

Labiorum intumeſcentia à Glandularum copia ſub cute deliteſcentium.

Sectus à Dom. D. *Sylvio* febricitans & Ictericus, cujus Labia, quod tumidiora viderentur, aperta magnum glandularum numerum ſtatim ſub cute oſtendebant. *Olaus Borrichius ad Th. Bartholinum in hujus Epiſt. centur. 3. Ep. 97.*

Scholia.

Febricitans & Ictericus] Interdum tumores & veſiculæ Labia occupant præſertim in febribus, eo detruſo febrili ſeminario à venis & arteriis; quod febris ad exitum properantis, nec falſo, ſcripſit eſſe Avicennas: Nonnunquam tamen tales tumores in morbis lethales obſervantur: Ita Phenicis & Andreæ fratribus, apud *Hippocr.* 5. Epid. ſect. 4. mala altera intumuit, & Labium, quod ex anteriore parte malæ & oculo reſpondet, neque quicquam initio ſpectanti comparebat, neque foris ullam puris ſignificationem edebat, ſed arida putredine intumeſcens marceſcebat, & mortui ſunt: Pravus color Labiorum labem in viſceribus ſæpe deſignat, præſertim Pulmonum: Obiit ante annos xv. famula quædam mea ex hydrope Pulmonis, cujus inter cætera ſigna præcurſor fuit inſignis Labiorum lividitas, Porro Labia ſæpe ob hypochon-

driorum

driorum affectus pati obſervavit *Valleſius* Comment. in lib. IV. Epidem. quia aſcendentia ſurſum eorum excrementa, tanquam in via intercipiunt.

Labia tumidiora) De Labiorum tumore ſingulari agit *Arn. Bootius* Tract. de affectibus Omiſſis, ſub titulo Labroſulcii ſeu Cheilocaces, cap. 10. affectu in Anglia & Hibernia familiari, interdum Epidemio: infantibus præſertim moleſto: Sub quo admodum labra tumeſcunt, tumore duro & nonnihil rubicundo, ſed nequaquam fervido aut inflammatorio, qui nunquam ſuppuretur: ortum veriſimiliter ducente à glandulis quæ naturaliter inſunt labiis, minutis in ſtatu naturali, tumidis in morboſo, ab humorum confluxu.

Febricitans) Lycino Grammatico (apud Hippoc. 4. Epid.) febre bilioſa ex ſplene correpto, cum gravitate capitis, in utriſque labiis ulcuſcula, interius rotunda & parva eruperunt: Affectionem capitis ſignificare, ait *Valleſius in comm.* ulcuſcula mali moris, in utriſque labiis interius orta: Nam quia caput excipiebat à Liene multum & malum ſuccum, multitudo faciebat gravantem dolorem, malignitas ulcera mali moris: nam talia eſſe indicabat forma eorum, quæ cum magna non eſſent, erant tamen rotunda & profunda, quæ duo in ulceribus magnopere vituperantur.

Observatio XVIII.

Lingua in pelliculas craſſas & glutinoſas vi peſtilentis febris reſoluta, ob ſiderationem viſcerum quorundam.

NOvi mulierem cui in pelliculas craſſas & glutinoſas, non ſolum lingua ſed & œſophagus univerſus cum ventriculo, tandem & inteſtinorum tunicæ putruerunt: Hæc inter initia ſitiens magnopere, vinum auſterum & rubrum ſumpſerat in uno die, prope ad quantitatem librarum ſex, unde ſic illi guttur incanduit, ut nec liquidiores cibos tranſmittere, nedum medicamenta potuerit, Obiit illa miſerrimo fato, damnans humana præſidia, multúmque impatiens quod ne potui quidem accipiendo in acerbiſſima ſiti, viam aut inſtrumentis commodam reperirent: Urina huic alba ſemper, &c. Illi, & pleriſque, diſſecto corpore univerſa viſcera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quiſpiam viſa eſt; nunc ſuppuratis puſtulis plena: fit enim facillime ut per conſenſus tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat. *Gemma lib. 2. cap. 4. Coſmocrit.*

SCHOLIA.

IN ardentibus febribus quandoque Lingua adeo atra & excocta redditur quam carbo eſt, quæ vel nova excrementitia pellicula obducitur. Sic memini me vidiſſe Chirurgum M. Martinum Sixtum à Monichen, Conſuli Malmogienſi, ſpatio ſex vel ſeptem horarum, aliquot dies hemitritæo laboranti, excoriaſſe omnino linguam, alia ſubinde pellicula totidem horis intermiſſis obductam, quam ceu à forma calcei, calceum calcearius, ſeu ſutor, ille de lingua detractam reponere poſſet, ubivis locorum quo vellet, qui tamen alexipharmacis propinatis ex morbo graviſſimo eluctatus eſt: Sed horum & ſimilium, ſeu morborum ſeu ſymptomatum, linguæ quaſi torrefactæ rationem ex *Adriani Spigelii* de corp. hum. fabr. l. 6. cap. x. peremus, quò loci demonſtrat cur in ardentibus febribus lingua nigreſcat, imo difficulter ægri deglutiant: *Etſi verum eſt (quæ cauſa vulgo affertur) ex univerſo corpore vapores ad caput plurimos tranſmitti, non minimam tamen hujus nigredinis culpam arteriæ vicinitati licebit adſcribere, quæ accenſa ac inflammata, œſophago, & ſic conſequenter ipſi etiam linguæ gravia mala impertit:* Quod ſi vero philoſophica regula hic loci locum habet, unius poſitionem non eſſe excluſionem alterius, nec Thymus hic omni culpa vacat, quem tum temporis ingenti ſicca intemperie laborare ratione optima me defendere poſſe arbitror, maximè ob vaſa quæ ad hanc glandulam diſtribui *Wharthonus*, Adenographiæ cap. 16. docet: Ut ergo ad labia pellitur naturæ robore, in ſynocho non putrida, fermentum febris, ita tale quid moliri eam, ſed ſpe fruſtratam in Synocho putrida veriſimile eſt, & ubi extundere è naribus ſanguinem non poteſt, per Thymum vaſáque ſalivalia, aut ductus ſalivales Wartoni, ſalivatione interveniente, affirmandum videtur: quod ſi vero nec ea ex ſententia perficitur, ſymptomata ingraveſcunt, & ſputum vel omnino nullum, aut ægerrime exſcreatur, lingua oppido aduritur: Tale ergo ob corruptum ſanguinem tunc temporis lingua, quale quid ob artificiale cauſticum cutis brachii, patitur, i. e. Lingua expers facta ſenſus, imo quoque guſtus eſt, *Simon Pauli Tractat. de Febribus malignis p. m. 27.*

Urina alba ſemper) An quia bilis, vel ſal lixivus, urinam tingens, totus in inflammata parte, poſt modum ſphacelo correpta, cohibentur? Non ſecus ac in febre Leipyria interiora æſtu torrentur, algentibus extremis, à bile incendii cauſa, omnino intus coercita & diffundi prohibita ad ſuperficiem.

Observatio XIX.

Linguæ nigredo à pulmonibus retorridis, cum hydrope thoracis dextri.

VXori N. dyſpnœa accidit cum febre levi, ſed ſiti perpetua, & Lingua nigra quidem non tamen arida. Thoracis dextri ſpatium aquæ magnæ vi erat diſtentum, Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide l. 2. tit. de Dyſpnœa.*

SCHOLIA.

L*ingua nigra*) Unica eſt, & ea quidem proxima Linguæ colorum cauſa, nempe humorum color, aut vaporis: cujus varietas non uno modo colorum linguæ varietatem parit; nam aut humor cum ſuo colore permixtus ſanguini, ob errorem aſſimilatricis ſingularum partium non redditur illi concolor, ut in leuce: pituita alba maculis albis inficit cutem, quia ſanguis pituitoſus haud aſſimilari potuit, ut etiam in Ictero flavo & nigro evenire ſolet, & hoc modo linguam verſicolorem fieri uſu ipſo novi: quanquam & hoc modo vario colore tingi non eſt negandum: nam ſicut cutis externa, dum nutritur ſanguine aut bilioſo aut pituitoſo, aut melancholico magis quam par eſt, nec plane nutriendæ parti aſſimilari poteſt à coctrice illius, cur & in lingua quandoque id non accidat? præſertim cum id videatur innuere Ariſtoteles Probl. 34. cum quærit, cur lingua tot coloribus evariet quot cutis? nam quæſtio potiſſimum intelligi debet, ut lingua colore tingatur eodem modo quo cutis, ſi par ratio debet eſſe utriuſque particulæ. Alio modo adſciſcitur linguæ color, cum per influxum humor à parte in partem impellitur, ut in linguæ tumore phlegmonoſo cum ſanguine, qui partem præter naturam tumefacit, apponitur etiam rubor, & hoc modo linguam coloratam non raro videre licet: Frequentius, & tertio modo, colore imbuitur lingua, cum humor extrinſecus adveniens, vel à ventriculo, vel capite pituita illi, tanquam parieti calx allinitur, aut in vaporem reſolutus eam tingit, ut fumus caminum. Denique aut è venis & arteriis linguæ ipſius exſudat humor tenuis, qui ſuo colore linguam maculat, ut ſæpe ſanguis è venis effluens cutim rubefacit: Nec quis facile alios colorationis cutis & linguæ modos afferre poteſt, niſi addat eos, qui vel cibo & potione, vel medicamentis efficiuntur. *Prosbus Caſulanus de ling. l. 4. c. 6.*

Nigra quidem non tamen arida) Nigra à Pulmonum incendio, non tamen arida, ob aquæ copiam in cavo thoracis dextri contentam, à cujus præſentia humectabatur: Demum ab atro humore Lingua nigrefieri poteſt citra ariditatem.

Observatio XX.

Lingua nigra ob corruptam in utero ſecundinam.

MUlieri ſecundinæ ſubſiſtentæ: febris nata, Lingua nigra: Inventa caro oblonga adnata utero, & membranarum pars quæ computruerat. *Vide lib. 4. tit. de Febrib.*

SCHOLIA.

FRequentiſſime in acutis febribus lingua nigritiem induit, ideo *Galenus* comm. 1. in 6. Epid. ait, In visceri phlegmone febres valde vehementes concitari & calidas, ob quas lingua velut à fuligine nigreſcit: Et *Hippocr.* lib. de Affection. *Si vero externa partes circa principium non valde fervida fuerint, verum interna, & lingua aſpera & nigra fit.* Fit autem Lingua nigra non ſolum quia fuliginoſum corpus eam tingat, vel ater humor exudans à venis, ſed etiam quia venæ, quæ ſub ipſa ſunt, craſſæ & nigræ evaſerint, ut 2. de morbis Hippor. *Connotatur ſæpiſſime lingua nigra quæcunque ſcribitur aduſta: aduſtio enim in ore duo conducere ſolet, ſiccitatem & nigredinem.* 3. Epid. comm. 1. Galen. vel ſiccitatem quidem ſemper, nigredinem frequentiſſime: Fuliginoſa etiam idem notare ſolet ac nigra, nam omnino quod fuliginoſum eſt nigrum intelligitur, licet non contra, quicquid nigrum eſt fuliginoſum ſit, nam lingua etiam ab atro humore nigra fieri ſolet.

Lingua nigra) Aliquando lingua nigra fit & fuliginibus tingitur in ardente febre, cum tamen fauces & circumſitæ partes tantum rubeſcant, quia hæ propinquiores ſunt accenſo vapori è ventriculo per gulam, & è pectore per tracheam expirante; Lingua autem remotior eſt, quæ progreſſas fuligines & extinctas excipit: adde hujus ſubſtantiam raram eſſe & fungoſam, admittendis fumoſis vaporibus magis aptam: Sic in fornacibus pars remotior à fuligine nigreſcit, proxima foco rubra eſt.

Observatio XXI.

Linguæ & faucium nigredo, à nigro humore in arteria venoſa & aorta concluſo.

IN anatome Sereniſſ. Principis, arteria venoſa & aorta nigro humore erant repleta, qualem in Lingua & faucibus per aliquod tempus magna cum difficultate habuerat. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

SCHOLIA.

DE Linguis ampla eſt materies, præſertim quod pertinet ad judicium de febribus faciẽdum: Fere cum Lingua alienum quid in ſe habet, tum aut febrem ſuſpicamur, aut affectum aliquem partium internarum, *Galenus* enim 4. lib 2. *de locis*, ait maxime linguæ & totius corporis colorem alterari cum hepar laborat. Sed an neceſſario febrem adeſſe ſignificat, ut aliquid p. n. in lingua contingat, quaſi vero caloris contra naturam proprium ſit aut vaporem aut exhalationem excitare è ſegni latentéque in corpore humore? Nunquid eorum qui pomeridiano ſomno indulgent, & os & lingua aliquid aut inſulſum aut Αὐχμ̃ὸν habet, cum tamen nulla adſit febris? Nunquid & *Hippocrates* part. 17. libr. 6. Epid. ſect. 5. ait *Salſa guſtatus carnes ſuperflua materia ſignum*, id eſt, ſi ſalſedinis guſtus ſit in ore, materiei ſuperfluæ & excretionem ſui indicantis eſt argumentum: Non meminit febris, Sic cum humor redundat in corpore poteſt ſui ſpeciem repræſentare in lingua abſente febre, ut in *Sereniſſimo Principe*: Et tamen quia talem humoris exceſſum proxime aliquando ſequitur febris, tribuitur alteratio linguæ non tam humori quam febri, & id quidem male: Sic lingua tingitur, aut quia febris adeſt, aut hujus illiúſve humoris abundantia, ut in hypochondriacis,

& nigricat

& nigricat lingua, & aciditatis ſenſus in ore adeſt, aut quia in ventriculo continetur humor. Et Hippocr. part. 14. ſect. 5. lib. 6. *Epid. Lingua lotium indicat*, id eſt, quis humor in corpore redundet; id quod lotium, id eſt ſerum, cujuſque humoris refert, tanquam facilior paranymphus, & eo loco varias ſpecies colorum in lingua deſcribit: Sed omnino duo ſumma genera colligemus, Aut lingua affecta eſt per modum vaporis, aut per modum fuliginis & exhalationis: una ſpecies eſt humoralis, altera non tam eſt materialis quam immaterialis, per æſtum tantum & effervescentiam, ita ut vel nulla ſit materia, vel ſi ſit, ea pauca eſt, aut jam exuſta, ut vapor nullus excitetur. Et revera aliud eſt alterari linguam materialiter per modum vaporis, aliud eſt immaterialiter per modum fuliginis & exhalationis: Prius purgationem vacuationémque poſtulat, poſterius omnimodam alterationem: Qui ſecus faxit, rebus minime intellectis in ſumma ignoratione verſabitur, Quæ omnia Hippocrates quodammodo explicavit, ſed obſcure, Dum enim ait; *Linguæ virides & biliosæ*, materiam ſignificant, Cum ait, *Arida*, à fuliginoſa cauſtione, poſterius linguarum alterationum genus graphice deſcribit: Maxime vero materies aliqua in lingua & dentibus apparet, cum à calore extraneo excitatur vapor, Quod & Hippocr. aphor. 53. 4. ſcribit, dum ait *Quibus in febribus circa dentes lentores quidam ſunt, iis fortes febres fiunt*. Declaratur enim & caloris multitudo & pituitoſioris humoris copia, à qua craſſus vapor excitatur, qui reſiccatus febrilis calore circa dentes τὰ ἀειγλισχρὰ facit: Tametſi enim humor in præcordiis redundet, via magna copia excitatur vapor, qui ἀξιολόγως linguam inficiat, niſi calor contra naturam adſit qui materiam agitet: Unde pleriſque ſanis, mane ſæpe à ſomno excitatis, aliquid ἀειγλισχρον apparet, ſed id facile aliqua lotione eluitur, quia cauſa efficiens non manet. *Guillelmus Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2 pag. 116.*

Observatio XXII.

Linguæ ſiccitas & rubor à parte ſiniſtra Pulmonum tabida, Purulenta materia in ſiniſtra thoracis parte.

VXor D. N. nata patre Pulmonico, tandem queſta eſt de Linguæ rubore & ſiccitate, juncta Siti inſigni, &c. Pars ſiniſtra Pulmonis magna ſui parte tabuerat: Purulenta materia continebatur illa thoracis parte. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

Scholia.

L*inguæ rubore & ſiccitate*) *Prosbus Caſulanus* libro de Lingua 3. cap. 11. Linguæ ruborem & exſiccationem, junctam vocis obſcuritati, notare ait anginam, ſive inflammationem muſculorum faucium internorum, cujus inflammationis rubor, aut pars ejus, (non eſt enim unquam ſine rubore vera phlegmone) linguæ communicatur. Exſiccationem vero pendere à febre anginæ conjuncta: Ejuſmodi autem colorem, cum ſiccitate linguæ, pulmones phlegmone, eryſipelatide præſertim, tentatos (at tunc lingua ſimul exerta eſt) indicare certum eſt.

Observatio XXIII.

Linguæ ſiccitas in quodam cui Pulmones circa dorſum corrupti reperti ſunt.

VIr Rever. Febre aſſidua affectus eſt, cui tuſſis acceſſit, difficilis reſpiratio, ſiniſtri lateris dolor. Sequitur ariditas & *ſiccitas linguæ ſine Siti*, dolor Dorſi, &c. Hic ſpatio duorum dierum ſuffocatus obiit. Reperta eſt corruptio pulmonis in parte ſiniſtra verſus dorſum vergente. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Scholia.

S*iccitas linguæ ſine Siti*) Si abſit delirium, cujus cauſa non percipitur moleſtus ſenſus Sitis, prædici poteſt mors inſtans, ob interitum facultatis appetentis, pendente à calore & ſiccitate febrili, unde deſtructio temperamenti in quo vis potus appetens ſita eſt: Concurrere autem poſſunt ſimul delirium atque hujus facultatis deſtructio, quod fortis intemperies calida & ſicca, & delirium parere, & ſitiendi vim interimere valeat.

Observatio XXIV.

Lingua ſcabra & nigra in quodam cui Carbo peſtillens in ventriculo repertus eſt.

IUvenem febris continua prehendit, cum ariditate & ſcabritie linguæ, quæ & nigra: In ventriculi fundo veſtigium ſimile ab impreſſo cauterio actuali cum eſchara reperimus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Scholia.

LInguæ conſtitutionis & colorum in febribus has cauſas tradit Excell. *Willis* libro de Febribus cap. 10. Linguæ ac Faucium ardor ac ſcabrities, ſæpe etiam amurcæ cujuſdam albæ, aut flavæ, aut nigræ accretio accidunt, propter calorem & fuliginem è ventriculo & Pulmonibus æſtu flagrantibus exhalatam: Lingua vero *albeſcit*, quotieſcunque humiditas illa (qua plurima naturaliter imbuta eſt) exaruit & decoquitur, adeóque exterior linguæ cutis à torrido calore velut elixatur. Hinc quoque *Scabra* evadit, quod etiam in ſanis cernitur, ſi quando linguam juſculo, alióve ſorbili præfervido amburi contingit; Pariter cum

linguæ animalium ad menſarum uſum elixantur, earum cutis alba & aſpera evadit: Sive enim ſaliva è glandulis maxillaribus, ſive alius quiſpiam humor à tonſillis aut aliunde proliciatur, quia tamen ob calorem & ſiccitatem nimiam incraſſeſcit & viſcidus evadit, etiam tunc quoque linguæ tunica exterior albicat nihilominus, ſed & mucoſo quodam lentore obducitur, nimirum quia humor iſte præ craſſitie linguam oblinere quidem poteſt, non tamen diluere & humectare: Si vero accidat linguam humore bilioſo vel introrſum ſuffundi, vel extrinſecus tingi, (ut in vomitibus picrocholis uſuvenit, tum villi ejus, utpote ſpongioſi, *flavum virus* imbibentes, colorem quoque ſimilem exhibent: Quod ſi denique calor adeo intenſus fiat ut ſanguinem adurat, ignémque ſolito ardentiorem excitet, ſequitur ut è cordis foco, per pulmonum ſpiracula, vix tanto incendio ventilando ſufficientia fuligines ſuſcitentur, quæ ad palati fornicem alliſæ, linguam quaſi reverberio feriunt & *nigrore* inficiunt. Iſtiuſmodi autem nigredo (ut & reliqua linguæ inquinamenta) in medianis ejus partibus magis conſpicua eſt, quia ſcilicet exteriores ambitus, frequentiori ad gingivas & palatum attritu detergentur.

***

Observatio XXV.

Linguæ ſcabrities & nigredo in febre inducta à vitio & intemperie calida & ſicca ventriculi ac jecoris.

Quidam *febre laborabat* quaſi amphimerina: Lingua erat omni fuligine nigrior, aſpera, arida. In mortuo apparuit *Ventriculi* imum quaſi excoriatum, & *Iecoris* ſuperficies convexa nigerrima. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

Febre laborabat) Febrem putridam & acutam affectionem eſſe primario Cordis, hinc annexorum vaſorum, apud omnes conſtat. Ab eo cordis extraneo calore, intemperie calida & ſicca, primo arteriæ & venæ majores incaleſcunt & exſiccantur, dein mediocres & minimæ, denique illæ quæ ipſi Linguæ intextæ ſunt, quibus calefactis & exſiccatis, neceſſe eſt illam exſuccam & aridam fieri. Idcirco Hippocrates lib. de vict. rat. in acut. ait, *Morbi ſicci tum arteriarum tum venarum dignoſcuntur Lingua ſiccitate, & ea, qua totum corpus occupat, ariditate.* Et lib. de Priſc. Medic. *Quæ in venis & arteriis contingunt ariditates, hæ tum lingua, tum externo colore conſpicua ſunt.* Hoc eſt, Linguæ & totius ariditates ſunt effectus earum ſiccitatum quæ prius venas & arterias attigerunt, adde & cor: nam affectiones partium à principibus deductarum, pendent ab iis membris quæ principii rationem habent; præſertim ſi pars à membro principe non multum diſſita ſit, ut lingua ſuper laryngem, aſperam arteriam, pulmonem & cor poſita eſt, Sic *qui viret in foliis venit à radicibus humor.*

Ventriculi & Jecoris) Propagata & diffuſa hinc exuſtio ad oris partes & Linguam. Atque ut ſqualloris illarum partium Lingua index eſt, ſic & multæ humiditatis, qua hæc abundat, cauſa exiſtit redundans ventriculi humor, ut docet Galenus 6. Aphoriſ. 81. *Lingua admodum humida exiſtente, & ventriculum talem par eſt eſſe, ut alteram tunicam communem habeat ad linguam.* Et comm. 5. 6. Epid. *Sed cum in ventriculo ejuſmodi aliquid continebitur, aut multo calore fundente, atque in ſpiritus humores vertente, in ſublime halitus feruntur.* Ex quibus palam fit colorum Linguam inficientium, cauſam eſſe copiam humoris in ventriculo redundantis, ſive is per ſe aſcendat, ſive halitus ſpecie, à ſubigente calore excitatus, eo deferatur: Obſtare videtur *Avicenna*, ex cujus ſententia difficile eſt complexionem ſtomachi ex colore linguæ cognoſcere, Aliud enim eſt dicere cauſam colorum linguæ contineri ſæpe numero in ventriculo, ob humores quos aliunde ſuſcipit: Aliud temperiem ventriculi naſci ex coloribus linguæ: nam multoties bilis flava, ſeu amara, ab hepate in ventriculum regurgitat in iis qui pichrocholi ſunt parte ejus ſuperna; qui humor cum colore ſuo ubi communicatur linguæ, hepatis non ventriculi arguit vitium.

Observatio XXVI.

Lingua Sordida, Aſpera Rubra, à Pulmonum inflammatione.

Anno 1601. in Ducatu Urbini vagabantur anginæ, pleuritides, peripneumoniæ, &c. *Lingua erat excrementoſa*, humida, modo aſpera & rubra: Aderant pulmonum abſceſſus, ex quibus materia fœtens prodibat. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

Γλῶσσα περιπλευμονικὴ ab Hippocr. dicitur lingua qualis in peripneumonia laborantibus cerni ſolet: Relinquit enim tanquam verum fieri non poſſe quin in pulmonis inflammatione fuliginis abundet copia, à qua lingua denſetur, exaſperetur & ſicceſcat: Imo in ejuſmodi affectibus cruſta quadam obducta lingua videtur, ob ingens conceptum in pulmone incendium, unde ſitis quæ nulla fere arte extingui explerique poteſt: Itaque ex particulari morbo ſignum linguæ ariditatis deſumit, ut περιπλευμονικὴ γλῶσσα dicatur ab eo Epid. 7. ἡ ξηρὴ, τρηχεῖα, ... χλωρὴ: quod verum quidem eſt in ea peripneumonia quæ in eryſipelate conſiſtit: nam reperio apud eundem Hippocr. Epidem. lib. 7. linguam peripneumonicam dici eam quæ cum pallore albicat: Nam materiæ pituitoſæ, peripneumoniam committentis, naturam

turam inſequitur : Lib. autem 1. de morbis, ait ex pleuritide facile in ardentem febrem tranſitum fieri, non autem in peripneumoniam, quia, credo hæc à pituita potius eſt. *Ballonius Definition. Medicin. pagin.* 16.

Rubra) Rubeſcit lingua p. n. ab inflammatione, de qua Hippocr. 3. Epidem. narrans hiſtoriam mulieris quæ angina laborabat, cui vox obſcura erat & lingua rubens; De eadem lingua Idem 2. Epid. loquens de quadam ſpecie anginæ, *Linguæ poſterior pars inflammatur*, i. e. linguæ pars quæ ad columellam reſpicit, ſed quod inflammatur neceſſario rubeſcit; cum inter ſigna pathognomonica phlegmonis ſit rubor, ex Galeno, Rubor linguæ non uniuſmodi eſt, alter enim intenſius eſt, ad nigredinem quandam vergens, de quo audiendus Hippocr. 2. de morbis, cum ait, *Febris tenet, & ſitis vehemens, & lingua aſpera & nigra, & cum virore pallida & ſicca, & vehementer rubicunda*, id eſt, eo rubore rubra qui in nigro rubeſcit. Et 7. Epidem. *Bali filio, cum ex monte penitus aberraſſet, lingua die 6. ſubrubra*: qui alter ruboris modus, ad dilutum declinans, ideo ſubrubrum dixit.

Lingua erat excrementoſa humida; modo aſpera & rubra, vagabantur peripneumoniæ.) Albor cum pallore linguæ, ex ſententia Hippocr. 7. Epid. denotat inflammationem Pulmonis, ſi ſigna pathognomonica adſint; nam pallor & albedo nonniſi ſunt συμπτώματα, quæ ab eo morbo ſeparari poſſunt; In Coacis enim præſagiis, ubi hujus morbi deſcriptio fit, alboris & palloris linguæ nulla mentio; quia ſine his poſſit eſſe. Nec enim valet conſequentia, Lingua excrementis ſcatet, vel alba eſt & pallida, ergo adeſt peripneumonia, nam & talis in tertiana notha, ex commiſtione bilis & pituitæ deprehenditur: Quod ſi ſigna Peripneumoniæ pathognomonica, cum tali lingua adfuerint, talis morbus eſſe certo pronuntietur. Objicies, 3. de morbis Hippocrates ſigna inflammationis pulmonum recenſens, flavitiem & nigredinem ponit, non palllorem & alborem? Reſpondeo 1°. per flavitiem intelligendam eſſe pallididatem, flava enim & pallida bilis, utriuſque coloris parens, interdum pro eodem ſumuntur, pallor enim flavedinis æmulus eſt. Dico 2°. diſtinguenda eſſe tempora morbi, initio enim albedo & pallor inſunt, in augmento & ſtatu pallor & nigrities, ſeu flavedo & nigrities: Hinc Hippocr. 2. de morbis, *Primum lingua flava eſt; verum progreſſu temporis nigreſcit*, hoc eſt, Principium morbi deprehenditur ex albedine linguæ, augmentum ex ejuſdem pallore, ut ſtatus ex flavitie & nigredine: Nec res caret ratione, quæcunque enim res ab uberiore caloris actione nigra fit, ſublatis ſcil. fuliginibus ex iis quæ magis magiſque aduruntur.

Observatio XXVII.

Lingua extra os perpetuo exerta, ob Pulmonum incendium puſtulis per membranam obſitorum.

IUveni, (*de quo tit. de Phrenitide Obſerv. 9.*) cui ex retroceſſu eryſipelatis acceſſit ſpirandi difficultas, & Sitis, Lingua perpetuo ex ore efferebatur; Pleuræ pars dextra puſtulis miliaribus obſeſſa deprehenſa eſt, nec non Pulmonum membrana.

Scholia.

HIppocr. 2. de morbis & 3. loquens de Pulmone præ calore tumente, ait Tuſſim tenere, & erectæ cervicis ſpirationem & acervatim reſpirare ægrum, & Linguam frequenter exerere, quod indicium eſt magno cor teneri incendio; ob inflammatorium aliquem pulmonum affectum, Ut enim canes & equi à citatiori & diuturno curſu æſtuantes, linguam exerunt, tum ut latiorem viam pandant aëri, ejuſque major ingrediatur copia; tum ut facilior fuliginibus pateat exitus, ſic & hominibus æſtuoſo quodam morbo correptis.

Observatio XXVIII.

A gingivarum craſſitie eruptio Dentium impedita, unde mors.

VOcatus fui ab Illuſt. Duce Nivernenſi quo diſſecarem cadaver filioli octimeſtris, cui nullus adhuc dum dens eruperat: Explorata diligenter mortis cauſa, nulla alia à me deprehenſa præter gingivarum extraordinariam duritiem & craſſitiem, cum tumore earumdem, quæ parte ſuperna inciſæ, dentes omnes eruptioni proximos oſtenderunt, ſi auxilium per gingivarum levem apertionem allatum fuiſſet. Hæc mea fuit & medicorum aſſidentium ſententia, mortis non aliam fuiſſe cauſam quàm naturæ debilitatem, quæ perforandis gingivis impar fuiſſet, dentibúſque extrudendis, qui pro ætate duriores erant, imo etiam provectiore.

Scholia.

DEntitionis tempore nihil ori infantis actu frigidum indendum, ne eruptio tarda ſit & difficilis, at potius dulcia, & lenientia, dilatandæ gingivæ gratia & leniendi doloris, quamobrem nutrix crebro digitis, oleo amygdalino intinctis, vel butyro recenti, melli aut ſaccharo miſto cõfricabit, vel etiam mucilagine ſeminum pſyllii, altheæ, cydoniorum, extractæ cum aqua violarum, illinet. Exterius admovebitur cataplaſma ex farina hordei, lacte, oleo roſaceo, vitellis ovorum paratum: necnon cerebro leporino roſto, vel elixo, ob relaxandi vim qua pollet, ſingularemque & abditam dentes eliciendi vim, quam probat experientia: Valet & in id porcelli lactentis cerebrum: Vulgo exhibetur pueris liquiritiæ bacillum melli immerſum, vel dens

lupi crepundiis inſertus, quæ gingivis affricant, cum delectatione: erupturi enim dentis prutitus in gingivis illis moleſtus eo pacto mulcetur, gingivis ſic rarioribus redditis & attenuatis: Ejuſmodi vero præſidia, ob gingivę duritiem ſæpe inutilia ſunt, ideóque dentes moram trahunt, ejúſque diſtenſionem graves ſequuntur dolores, febres aliáq; accidentia & tandem mors. Quamobrem ſuaſor ſum Chirurgo ut levem gingivæ inciſionem tentet, ſupra ipſum dentem, exitúmque ſic illi paret faciliorem. Id in propriis meis liberis à me præſtitum eſt, præſentibus Dominis *le Fevre*, Medico Regis ordinario, *Altino*, *Courtino*, Facultatis Medicæ Pariſienſis Doctoribus. *Jacobo Guillemeo* Chirurgo Regio, &c. *Pareus Operum lib. xxiv. cap. xiv.*

Observatio XXIX.

Dentium dolor & Caries ab humore è capite per meatum peculiarem in cavitatem maxillæ ſuperiori inſculptam ſtillante.

Silentio præterire non poſſumus quod generoſæ cuidam fœminæ ſub noſtra cura laboranti accidit. Cum ſubferina, eáq; continua ſalſi humoris deſtillatione per multos retrò annos laboraſſet, omnéſque pene dentes corroſos ac carioſos avulſerat, nec tamen à dolore liberata, tandem dente canino ſiniſtri lateris effoſſo, ſimul ſquammoſa illa diſtinctio inter cavitatem hanc & dentis foveam eripitur, adeo ut humorum per alveolum dicti dentis ab antro illo perennis ſucceſſerit deſtillatio. .Qua multum perterrita, ſtylo argenteo in alveolum immiſſo originem fontis hujus exploratura, uſq; ad oculum per tunicas pene duas ſurſum adegit: magis adhuc metuens, pennam minorem plumis deceptis totam pene ad longitudinem palmæ unius immiſit. Jam maxime conſternata, ad cerebrum uſque decurrere exiſtimans me conſuluit: Ubi autem ſingulas examinavi circunſtantias, pennæ reduplicationes, illámque per cavitatem hanc deſignavimus: Atque ſic ubi in figura convenienti cavitatem hanc deſignavimus, illam vſu ac neceſſitate hujus ſatis inſtructam, perenniſque illius fontis patientiſſimam habuimus, à timore & Medicina ſimul deſiſtit.

Cavernula in maxilla ſuperiore magna eſt, ſeu Antrum utrinque unum, ſub oculi ſede inferiore; ubi os ad oculi tutelam quodammodo protuberat, ad latera inferiora naſi ſitum: inſigniter cavum, ſphæricum, aliquantulum vero oblongum, & ita amplum ut articulus pollicis majoris pedis ultimus in illa deliteſcat: oſſe attenuato, ſeu ſquamma oſſea, obtegitur: os enim quod illud includit, & quod à dentium alveolis extremis diſtinguit, craſſitie chartam emporeticam non multum excedit: in baſi hujus protuberantes quædam eminentiæ cernuntur, quibus Dentium apices tenuiores includuntur. Dentium alveoli margini hujus oſſis inferiori inſculpuntur, quibus dentes inſiguntur: Antrum hoc frequentius vacuum, aliquando muco repletum reperitur, in quod humores à capite per meatum quendam à cavitate illa in oſſe frontis, & ab oſſe Ethmoide deſtillare poterunt. Levitatis oſſium cauſa, quæ hic oculorum ſitus gratia craſſa eſſe debuere, factum eſſe arbitramur. *Highmorus Diſquis. Anatom. p. m. 227.*

Observatio XXX.

Dentium dolor à ſero flavo circa corpus falciforme contento.

Barthol. Feer. (*de quo Tit. de Soporoſis aff.*) qui Lethargicus obiit, Dum ceu ſanus adhuc vivebat, Odontalgiæ obnoxius erat, cujus cauſa fumum Tabacci hauriebat. Remoto corpore falciformi, cerebrum ad ventriculum ſiniſtrum incidimus, unde protinus ſerum flavum ſatis copioſe effluxit.

Scholia.

C*erebrum*) Dentium dolor itidem ab eo ſanguine movetur quem advehunt carotides externæ: At hactenus traditum fuit eum de catarrhis naſci, quamquam inventi ſunt qui docuerunt eum ab inferioris corporis ſanguine oriri poſſe *Sennertus* qui V. *de Taranta* ibi ſtudioſe ſequitur, eam rem hiſce verbis exponit, *Et confluit materia in ſuperiorem maxillam per angulum oculi majorem, in inferiorem per venas temporum, & principium hujus fluxionis plerunque eſt à capite: nonnunquam tamen ex inferiore corpore materia affluit ex hepate, liene & utero*: Primum quo pacto materia catarrhi in ſuperiorem maxillam per angulum oculi majorem à capite fluere queat, non video. Jam vero D. D. N. *Highmorus* venas, quibus ſanguis ad dentes refluit, ita exequitur: Ubi exterior hic carotidum arteriarum ramus ad aurem pervenerit, circa radicem ejus bifariam dividitur, quorum alter ſurculus auris capitiſque poſteriora petit atque irrigat: reliquum ſurculis jugularis externæ, quibus uniuntur, transfertur, & ab his in jugularem externam: A poſteriore hoc carothidis exterioris ramo, arteriæ binæ ſub aurem, maxillam inferiorem ingrediuntur, & ſecundum ejus longitudinem in omnium dentium inferiorum radices diſſeminantur, quibus ſanguis ad dentiũ nutritionem defertur: Quod reſtat ſanguinis, venis quibus per anaſtomoſes committuntur, emandatur. Hiſce in vaſis humores acres una cum ſanguine ad dentes perveniunt, quibus illorũ membranula, exquiſite ſentiens, interiorum eorum medullam ſuccingens, eroditur & vellicatur. Unde dolores illi Dentium exquiſitiſſimi ortum petunt. Et ab hac arteriarum dentes petentium origine, adſtringentia pone, vel ſub aures, meliore cum ſucceſſu in Dentium dolore applicari, quam ad tempora, facile ſuaderi poteſt. Ex hiſce etiam in Dentium dolore pulſatio quædam in illis percipitur, uti Galenus in ſeipſo eſt expertus.

OBSERV.

Observatio XXXI.

Dentium doloris pulſatorii cauſa pendet ab affluxu humorum per arterias, in vaſis obſtructiones pariente, manifeſtis in dente Bubulo.

VAſa omnis generis ad Dentes feruntur, Arteriæ, Venæ, Nervi: Arteriarum & Venarum ingreſſus in cadavere humano tam conſpicuus quidem non eſt ac in bovino: qui dubio procul in vivente ob ſanguinis impulſum manifeſtiſſimus: Dolor Pulſatorius ſæpe in odontalgia, largioreſque in extractionibus Dentium hæmorrhagiæ ſeſe offerentes, canalium ſanguinem ducentium inſertionem ſatis certam probabunt: *Galenus* Dentium dolore vexatus pulſatorium cruciatum in ſeipſo diligentiſſime obſervavit, alias plurimis quoque notum: *Rouſſetus* lib. de hom. princip. & hyſter. affect. refert fœminæ cuidam menſes per loculum dentis excuſſi ſæpius evacuatos fuiſſe: Hæmorrhagiam à Dente extracto lethalem *Holler.* comm. in aph. 18. 2. & *Platerus* in Fabro ferrario memoranr: Talem deſperatam cruoris rejectionem, candenti ferro non cedentem, *Zacutus* emplaſtro Galenico extracti dentis oculo injecto ſanavit: Uſus autem Arteriarum hic eſt nutrimentum & ſpiritum vitalem adducere, Venæ ſuperfluum ſpiritibuſque exhauſtum ſanguinem ad fontem, ut in cæteris partibus reducunt: Per arterias ſæpe materia excrementitia, feroſa & acris, ſimul cum ſanguine ad Dentes demittitur, ibi obſtructiones in vaſis parit, accumulatur, doloreſque excludit ſæviſſimos: *Moebius fundament. Medic. cap. x. §. xij.*

Observatio XXXII.

A reſecto Dente prominulo Convulſiones & mors, ob Nervum illi inſertum ſimul abſciſſum, in ſegmine conſpicuum.

MOnialis quædam Patavii Dentem, quem habebat præ aliis longiſſimum, quum ad deformitatem vitandam ſecari curaſſet, ſtatim convulſa & epileptica concidit: In parte autem Dentis abſecta nervi veſtigium apparebat. *Gaſpar Bartholinus Inſtit. Anat. lib.*

Scholia.

NErvi à quinta conjugatiooe in ſuperiori maxilla; à tertia in inferiori ad dentes derivantur, qui dubio procul, in eorum cavitatibus expanſi conſtituunt membranam à Columbo, Fallopio, & Euſtachio deſcriptam: Senſum autem circa partem dentis quæ nervum recipit & membrana obducta eſt, acutiſſimum vigere concedit *Moebius Fundam. med.* cap. x. §. 12. Nervos autem accipere, non ſenſus gratia, vult, quo carere decet ad maſticationem, ſed ad firmiorem connexionem & à caſu præſervationem.

Observatio XXXIII.

Dentium dolor ortus à vermiculis in eorum cavernulis genitis.

IN Dentium carvernulis non raro vermes naſcuntur ſævientis doloris cauſæ: *Moebius Fundam. med.* c. 10. §. 12. Idem aſſerunt *Avicenna*, *Dodonæus ad Benivenii* cap. 100. *Al. Benedictus* l. 6. c. 13. *Rondeletius* hiſt. aquat. cap. de cancro fluviat. *Th. à Vega* comm. ad l. 1. cap. 5. de loc. aff.

Observatio XXXIV.

Dentes decidui ab eorum alveolis gypſea materia incruſtatis.

DE defluxionibus quibus obnoxii ſunt Dentes illud dico, obſervaſſe me non ſemel preſepiola tantam copiam gypſeæ materiæ coacervaſſe, ut concavitate repleta Dentes omnes prorſus à vinculis ſoluti ſenſim foras expellerentur, ac tandem ſponte cederent. *Euſtachius de Dentibus cap. ult.*

Scholia.

G*Ypſea materia.*) De hac materia ſic ſentit *Helmontius*: Dentis natura inter petram & os neutra eſt; quicquid ſibi adnatum fuerit, illud Dens petrificat ex odore & ſemine petriformi, quem odorem pulsdenti adhærens per attactum haurit, & hoc eſt quod *Paracelſi* ſequaces deceperit Tartari nomioe, quaſi ex cibo foret, cum tamen febricitanti, à quatriduo jejunanti, hæc mucilago non deſit, unde non ex cibo, ſed ex male digeſta materia ultimi alimenti ſui provenit, quæ deinde putreſcit: Nec omnino abſona Helmontii opinio, cum non in juventute, quo tempore maximi io diæta errores, ſed ſeneſceotibus & ad frugem devenientibus accreſcat tophacea illa materia, etiam accuratè os eluentibus; onde cooſtat male petagi eorum nutritionem & plurima reduodare excrementa, oon ſecus ac ſordes copioſiores in ſenibus hecticis &c. copioſæ cuti adhæreot, hebetiori facto calore nativo.

Observatio XXXV.

§. 1. *Guſtus privatio, ob vitioſum nervorum ſitum.*

MAxima admiratione me affecit inſpectio Lazari vitrivoracis vulgò dicti: Hic nullo prorſus guſtu dum viveret, prædirus erat, nullam in edendo voluptatem, nihil injucundum perſentiebat, inſipida, amara, dulcia, pinguia, ſalſa, acria non diſtinguebat; vitrum, ſaxa, lapides, ligna, viva, animalia, carbones, piſces è vivario extractos adhuc ſalientes vorabat, item lutum, lineos laneóſque pannos, fœnum, ſtipulam, & ut brevi omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid edendum, ſeu deglutiendum potius offerebatur, propoſita mercede, dictum ac factum, ingurgitabat.

Cum igitur hoc naturæ monſtrum mihi diſſecandum eſſet Patavii, cœpi hujuſce rei diligenter, quoad ejus fieri potuit, cauſam venari, quam me tandem Deo duce ex particulari illius ſtructura aſſequutum eſſe confido: Nam *quarta nervorum conjugatio*, quæ Guſtus gratia in aliis hominibus à natura producta eſt, in hoc Lazaro neque ad palatum, neque ad linguam, ſed ad occipitium reflectebatur. *Columbus lib. xv. Anatom.*

§. 2. Similem naturæ παρέκβασιν in ſartore naturali morte extincto notavimus. *Rolfinccius Diſſertat. Anat. l. 4. c. 35.*

SCHOLIA.

Quarta nervorum conjugatio.) Viris Clar. Th. Bartholino & Willis ſexta eſt, quam ferri ajunt in palatum.

APPENDIX.

Guſtus privatio à læſione nervi illi ſenſui deſtinato.

CUr in Laryngibus vulnerati ſæpe ſermonem, ſæpe quoque ſaporem amittunt? Equidem non ſine admiratione ſpectavi *Wilelmum Auraſiorum Principem*, accepto in collo vulnere ſenſum Guſtus amiſiſſe? Eſt enim nervus duplex à tertia conjugatione manans qui in laryngens inſeritur; altero quidem ramo lingua ſermoni apta redditur, altero ſapores percipiuntur; hoc quidem reſecto Guſtus, illo ſermonis uſus amittitur: Quod cum *Ariſtoteles*, (l. de hiſtor. anim. & l. de anim. & l. de ſenſu,) non proſpiceret, pro decreto poſuit nullum animal ſine Guſtu vivere poſſe: At Princeps Auraſius amiſſo Guſtu tam diu vixit quoad occideretur: ac tametſi cibos condimentis acribus, acidis, ſalſis, parari juberet, nihil tamen guſtu percipiebat, ut quidem ab illo accepimus: Minus quidem mirum eſt Guſtum amiſiſſe, ſed amitti ſermonem ab eo qui audiat Lingua integra, incredibile antea mihi videbatur niſi experientia compertum haberemus. *Bodinus Theatri Naturæ lib. iv. p. 460.*

SCHOLIA.

D. *Malphigius* in Lingua plures exiguas Eminentias detexit, quas præcipuum eſſe organum *Guſtus* credit: Haud tamen omittendum quod *Fracaſſatus* obſervavit, quod ſicut Lingua verſus cuſpidem complures habet Eminentias, quibus obviam quaſi it, ut ita loqui liceat, Saporibus, Ita radicem verſus compluras contra cavitates habet in quas eos recipit: Hæ cavitates omnes in Nervos deſinunt, & quorundam quaſi Infundibulorum alimenta eo portantium vicem ſubire videntur: Hinc eſt quod *Malphigius* dicat, quod etiam valde probabile ſit, ſubtiliorem alimenti partem immediatè ex Lingua tranſire in Nervos, & hinc quoque eſſe cur vinum, ſaltem ore exceptum, vires quoque reficiat:

Ex actis Regiæ Societatis Anglicæ Anno 1667. p. 152.

ANAT.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

SECTIO XXII.

De vitiis Vocis & Sermonis.

Observatio I.

Aphonia & Raucedo ab inflammata Aſpera arteria.

ANNO 1624. in cadavere fœminæ Aſpera arteria tota erat inflammata parte inferiore cum notabili nigredine: Quod nunquam à *Spigelio* antea obſervatum, Longo intervallo quum *Rauca* vixiſſet tandem obmutuit. *Ioh. Rhodius cent.* 1. *Obſervat.* 100.

SCHOLIA.

VOcis præternaturalis variæ recenſentur differentiæ: Commodiſſima vero diſtributio eſt quæ ſecundum actionum læſarum ſpecies procedit, Aufertur ea, vel Imminuitur, vel Depravatur: Vocis ablatio **ἀφωνία** vocatur: Imminutæ, Deficientes ac Defectæ voces, Hippocr. in Prorrhet, **φωνὰς ἐκλείπουσας** dicuntur: Depravatæ ſunt *Rauca*, *obſcura*, *Tremula*, *Abrupta*, *Clangoſa*: Læſionis cauſæ, ut & Sermonis, in organis eas efformantibus quærendæ ſunt: ſunt autem Larynx, cum annexis muſculis Recurrentibus, Aſpera arteria: Ob Aeris efflationem, Thorax, muſculis ſuis inſtructus, & Pulmo: Concurrunt præterea, Lingua, Columella, Palatum, Dentes. Primò, Tollitur vox, & Imminuitur, aut nervorum principio læſo, vel vocalibus inſtrumentis, vel ſi deficit vocis materia: *Abolemur* ſi cerebrum afficitur, ut in illius commotione vel concuſſione, apoplexia, epilepſia; necnon in ſyncope, hyſtericáque ſuffocatione, ac ſimilibus affectibus, à denegato ſpirituum animalium influxu: quo pertinet aphonia ab ebrietate inducta; de qua Hippocr. 5. aph. 5. vapore narcotico ſpiritus animales ſopiente: *Imminuitur* autem vox vel aboletur affectis organis vocalibus. Primó, ſi laryngis membrana nimio madore perfunditur, ut ab illapſu catarrhi. Secundò, Si laryngis rimula anguſtior evadit, occluſa vel compreſſa a tumore, ut in angina, & ſi cervicis vertebræ luxationem patiuntur: Tertiò, Si muſculi motui laryngis deſtinati ſpaſmo, paralyſi, vulnere, contuſione afficiantur: Quartò, A præciſis nervis vocalibus, divulſis, interceptis, aut quomodocunque læſis. Quintò, Ab inciſa aſpera arteria, *phlegmone tentata*, obſtructa, compreſſa. Tandem a negata materia, Vox perit aut imminuitur, vel á tracheæ arteriæ vulnere, aut ab eadem compreſſa, hinc ſpiritui commeatu non conceſſo, aut ob thoracis muſculos reſolutos, vulneratos, confoſſos; vel idem ſuccingenti coſtas membranæ ſi accidat, prohibita ideo thoracis conſtrictione; quod de inſigni tantum læſione intelligendum eſt: Pulmonis quoque vitio multiplici idem accidere poteſt. *Depravata* vero *vocis* variæ ſunt ſpecies, quas inter maxime familiaris eſt *Rauca* (hinc affectus **βράγχος** dictus) à membrana laryngem aſperam arteriam inveſtiente, madore nimio perfuſa ſæpe numero excitatur, ob catarrhum è cerebro defluentem & pneumatica organa rigantem: Talis & fit à crebra vehementique tuſſi, **τραχύτητα** arteriæ inducente, phthiſicis & empyematicis malum familiare: Ulceri quoque obnoxia dicta organa, hinc lue venerea Infectis raucedo moleſta eſt: **τραχυφωνίαν** quoque parit ſermo productior intentióque vociferatio, à quibus tracheæ **διάθεσις φλεγμονώδης** inducitur: Secundò, *Vox obtuſa*, ſeu *tenebricoſa* & *turbida*, juxta Avicennam, illa eſt quæ refert ſonitum ex laminæ unius plumbi cum altera attritione naſcitur humore admodum craſſo, qualis eſt pituita vitrea, ſpiritus inſtrumenta occupante; Ex Rhaſis ſententia, 6. contin. Uvulæ abſciſſionem ſequitur: Tertiò, *Vox Tremula* imbecillitati virtutis tribuitur, ac ſpirituum defectui inſtrumenta non ſufficienter irradiantium, ut in febribus quibuſdam obſervare eſt: Talis quoque evadit humore extraneo imbutis laryngis muſculis & linguæ nerviſque his deſtinatis: Timore perculſi non lingua ſolum, ſed & pedibus manibúſque tremunt, ad cor revocatis calore & ſpiritibus: Quartò, *Abrupta vocis*, *perfracta*, *perverſa*, meminit Hippocr. 4. de victu Ac. quam **κατιλλαιμίαν** vocat, imbecillitatis ſimul facultatis motricis, & organorum ſpiritui efflationi aſſignatorum ſoboles: Aſſimilatur ſono ex muſicis organis expulſo, ſi qui folles movet debilis ſit, ac inæquali motu impellat, ab ea irpulſionis varietate ſonus interruptus producitur: Idem contingit à muſculis materiæ vocis efflandæ inſervientibus, qui debiles, nec æquali tono agitari, ſoni anomalian vociſque interruptionem pariunt. Quintò, *Vox Tarda* facultati ſuppreſſæ, quæ libere thoracem movere non poteſt, ortum debet, ab effuſo in ſpinalem medullam & nervos muſculorum thoracis humore. Sextò, *Vox clangoſa*, ex Galeno 7. de uſu Part. c. 7. Talis eſt à ſiccitate nimia laryngis & aſperæ arteriæ, ac defectu humiditatis ex naturæ lege arteriam rigantis, illiſque lævorem inducentis; febre ardente laborantibus & phreniticis familiaris.

Aſpera arteria inflammata.) Ejus caput, ſcilicet Laryngem phlegmone tentari poſſe negat *P. Barbett.* Vide Scholia ad Obſervat. 1. ſect. ſequentis.

OBSERV.

Observatio II.

Vocis læſio ob tumorem exortui tracheæ innatum.

IN puella hectica circa exortum aſperæ arteriæ, ex pulmonis ſubſtantia moles ſteatomatum carne permixta, ovi magnitudinem excedens inventa eſt, tam aſperæ arteriæ quam oeſophago adhærens, hinc vocis læſio, &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio III.

Vocis & ſermonis amiſſio à lapidibus aſperam arteriam & nervum recurrentem prementibus.

PUer decennis ex alto cecidit, &c. quum nec vulnus nec contuſio extra appareret, morbus neglectus eſt, Demum aſthmaticus factus eſt cum vocis & loquelæ amiſſione, &c. Lapides quamplurimi ex gypſea materia concreti, proxime cor, erant, adhærebant autem etiam aſperæ arteriæ & ſiniſtro recurrenti nervo, &c, *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio IV.

Vox obſcura ob Pulmones ſcirrhoſos, Tracheam arteriam aridam, Bronchia obſtructa, &c.

ILL. Matrona Lepra infecta, ſi ſermonem protraheret, vox illico fuſca fiebat & obſcura: Pulmones omnino erant aridi & exſucci: Bronchia mucoſo humore obſtructa: Trachea arteria arida & aſpera. *Vide lib. 4. tit. de Habitu corporis vitiis.*

Observatio V.

Vox clangoſa ob fragmenta bronchiorum à ſubſtantia Pulmonum avulſa.

HEntico N. in dextro latere thoracis inventa ſunt fragmenta bronchiorum à ſubſtantia pulmonum avulſa, qualia dum viveret in magna quantitate exſcreaverat: Vox illi fuerat clangoſa, qualis Gallorum Africanorum aut Calecutenſium. *Iac. Bontius Obſervat. 2.*

Scholia.

VOcis conſideratio magni eſt ad diagnoſim momenti: Nam juxta Hippocr. lib. de Arte ex vitioſa voce ducimur ad cognitionem eorum quæ intus latent: Ex voce & uriois, *ait*, nos doceri per ἀλλοτρίας ἑρμηνείας, interpretationes peregrinas: Thoracicarum partium & pulmonum præſertim vitia deſignat, atque ad Tabem propenſionem; Hinc *Galenus* comm. ad part. 17. ſect. 1. lib. 1. Epid. *ait*, Quæ deſtillationes hominibus primo tuſſim concitant, deinde Raucedinem, neque conſiſtunt, alteram Tabis differentiam afferunt: Et lib. 3. Epid. ad part. 32. ſect. 3. plurimi facit ipſum vocis vitium, Cum multas ob cauſas, ait, tabes conſequatur, tum maxime ob diſtillationem fit, eam præcipue quam vitium vocis conſequi ſolet. Nam ex eodem lib. 1. Epid. ſect. 1. part. 17. Tabes non ſemper advenit ob diſtillationes à capite, ſed aut ob vitium ipſius Pulmonis, aut affecto eo ob affluxum ab aliis partibus quam à capite: Sic eſt ubi Raucedo floccipendi, eſt ubi magni fieri debet: Eſt & extra thoracem corruptæ vocis quandoque cauſa quærenda; nec ſemper caput aut pulmones accuſari debent, ſed hypochondriorum ratio habenda & hepatis: Sic Elephantici vitioſam vocem habent, & quidam hypochondriaci: Sæpe occulta eſt cauſa vitii vocalis. *Ballonius conſ. 2. l. 3.*

Vox illi fuerat clangoſa.) Sic elegantiſſime deſcribitur à Clariſſ. Menjotio, Morboſa τραχυφωνία duplex eſt, una obtuſa & rauca: altera ſonora & clangoſa, velut ſi iorra fictile ſiccum, aut cavum ædificium vox emitteretur: quales etiam ſunt voces gruum, anſerum & aquilarum clare ſtrepentium: In qua, ſive ſtridula, duo ſpectari debent, primum quod ſit clariſona, deinde quod aſpera, Claritas ſequitur immodicam ariditatem, quæ membranam tendendo, ipſam clareſcere facit atque reſonare; Aſperitas autem naſcitur vel à mero calore exſiccante, ut per febres ardentes; inanitis enim membri ſpatiolis humiditate imbutis, quaſdam ejus particulas paululum emicere, quaſdam vero deprimi neceſſe eſt; vel ab acri materia arteriæ tunicam leniter arrodente, ſcil. aut ab evecta eſſera anathymiaſi, aut à mordaci humore, ut in phthiſi ac empyemate; item in catarrhis ſerius ac lethalibus capitis vulneribus, pus inferne deponentibus, ut obſervavit *Hippocr. libro ſeptimo. Epid.*

Observatio VI.

Vox intercepta ob nummum venenatum in gula ſubſiſtentem, Pulmones inflammatos, Os ulceribus obſitum, &c.

CAthatina Clodienſis cum M. Ant. Boſcolum ulciſci pro injuria illata non poſſet, ſimulata amicitia ipſius puerulo in ſtrenam nummum, ſingulari quodam veneno delibutum

amice dedit; puerulus ejus pulchritudine allectus ſubito arripuit oríque admovit: paulo poſt puſtulis ex doloribus in ore excitatis ipſum forte fortuna deglutivit: mox faucibus & gula ſubinde inflammatis, vox faucibus ipſis hæſit, nec clamare potuit, & quamplurimis ſed fruſtra admotis, ſequenti die obiit: Ego vocatus, & viſis in ore puſtulis maxima cum inflammatione, indicavi nummum illum fuiſſe veneno infectum & maxime corroſivo: Rogavit vero uterque parens ut præterea diſſectione inquirerem num puerulus extinctus fuerit ſimplici nummo per ſuffocationem, an vero per ipſum venenum nummo communicatum.

Sectionem itaque à mento auſpicatus, ad os pubis uſque recta deduxi, ac mandibula inferiori per medium diviſa, amputata vero & ſeparata lingua, & ejus muſculis, carbone nigrior omnibus expoſita, ita ut mirarenrur quod tam brevi temporis ſpatio, nondum xxiv. horis revolutis, in tantam devenerit gangrænam: Ulterius progrediens, ſecundum gulam ſectionem ad claviculam & ſecundam thoracis vertebram uſque deduxi, & quaſi in gulæ medio, non longè ab œſophago, nummum ibidem fixum reperii, gula fere tota ſurſum deorſúmque corroſa, una cum ventriculo valde conſtricto, ut ulterius deſcendere non potuerit: Extracto autem nummo, thoracem ſimiliter aperui, Cor ut viderem, an jam eſſet veneno infectum necne: quo diſcooperto, nihil notatu dignum in toto thorace reperi quam pulmones valde inflammatos: Cordis vero parenchyma cum ſuis vaſis contracta & ſtrictiora reddita, & ſanguis in ipſis contentus infectus valdé, que ater erat. *Ex obſervationibus Georgii Garneri Medici Auſtriaci.*

Observatio VII.

Aphonia à Siccitate ſuperficiei cerebri, & Nervorum originis, ſolito gracilioris.

CIvis Leodienſis (*Vide tit. de Catalepſi.*) à Melancholia in Furorem abiit: hinc aphonus factus, poſt linguæ uſum recepit, ſed ad mortem uſque vocem formare non potuit, inſtar infantis ſemeſtris lallans, cerebrum illi ſicciſſimum repertum in ſuperficie, nervorum origines ſiccæ ſolitóque graciliores.

Observatio VIII.

Aphonia ab inflammatione meningum, quam ſequutus ſphacelus cerebri.

QUidam ſæpius ebrius cum multam in noctem vino Hiſpano ſe ſaburraſſet, ſæviſſima cephalalgia cum omnium ſenſuum dejectione corripitur, nec verbulum, etſi aciculis à me premeretur, proferre valebat, &c. Eo mortuo inveni meningas valde lividas omninóque ſideratas, cum inflammatione cerebri. (*Tit. de dolore capitis.*)

Observatio IX.

Aphonia ab abſceſſu tunicato in cerebro poſt vulnus capitis nato.

MIles acinace ſauciatus in poſteriore capitis parte, die 22. loquelam amiſit, &c. die 23. obiit: Abſceſſum deprehendi magnum, qui in ſiniſtro cerebri latere latitavit, ex quo pus fœtidum magna quantitate effluxit. *Vide tit. de Paralyſi.*

Observatio X.

Aphonia à dextra cerebri parte purulenta, &c.

JUvenis ſaucius oculo dextro à primo ſtatim die ἄφωνος factus: Cerebrum dextrum totum fuit purulentum, ſiniſtrum plenum ſeroſa pituita. *Ballonius lib. de convulſion.*

Observatio XI.

Aphonia ab abſceſſu in Pericardio.

JOh. N. interiit à magno abſceſſu in Pericardio: Aphonos per duodecim horas, aut eo plus manebat. *Ballonius Paradigm. §. 55.*

Observatio XII.

Aphonia ab humore concreto in cordis ventriculis.

IN hominis cadavere inventus uterque cordis ſinus humore obſitus concreto, &c. Hic primum epilepticus & elinguis paulo poſt occubuit, &c. *Vide l. 1. tit. de Epilepſia.*

Observatio XIII.

Aphonia à vitio pulmonum corruptorum.

MUlier ad occurſum ſororis inſperatum vertigine corripitur, hinc aphonos jacet, ſex horis poſt moritur, &c. Pulmones inveniuntur corrupti, ſanie repleti, In cerebro nihil commemorabile, &c. *Vide l. 1. tit. de Catarrho.*

Observatio XIV.

Vox deficiens ob Pulmonis vomicam & alia vitia.

§. 1. JOh. Taſſino (*Tit. de Phthiſi.*) ſæpe vox deficiebat, ac ſi aut pulmo confoſſus, aut perforatus, aut adhærens eſſet, Dolorem lateris pungentem & lancinantem querebatur; Aperto cadavere, deprehenſus pulmo adhærens in parte dextra & ſiniſtra coſtarum: Circa gibbum diaphragmatis pars pulmonis tota in pus liquefacta erat.

§. 2. Joh. N. linguæ minime continens repente concidit, obmutuit, &c. Dolorem lateris querebatur & ad regionem epatis, &c. Sæpe vox deficiebat: Deprehenſus eſt pulmo adhærens dextra & ſiniſtra parte coſtis: circum gibbum diaphragmatis pars pulmonis tota in pus & ſaniem liquefacta erat, &c. *Vide tit. de lateris dolore.*

Observatio XV.

Vox Rauca & turbida ob ſpaſmum vitio cerebri ortum.

MIles ſpaſmo correptus eſt flexo in poſteriorem partem corpore, Turbide loquebatur, tanquam ex loco ſubterraneo vocem emittens: Vitalia & Naturalia membra integra reperta ſunt: Cerebri ventriculi repleti erant materia viſcida & glutinoſa: hæc incumbens principio nervorum omnia ſymptomata excitarat. *Vide l. 1. tit. de Convulſione.*

Observatio XVI.

Raucedo producta ob Thymum glandulam corruptis humoribus infarctum.

THymum novi, ex quorundam lue venerea infeſtatorum cadaverum ſectionibus, inſtar ſpongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere: unde ſonora non ſunt voce. *Vide lib. 1. ſect. 21. Obſerv. 4.*

Observatio XVII.

§. 1. Vox Impedita, Rauca, ob variam Pulmonum læſionem.

FAmulus quidam xxvij. annor. Hydrope moriebatur, quo morbo cœperat laborare quatuor annis ante obitum ſuum, Semper fuerat homo moroſus; ſtupidus & melancholicus, nunquam jucundus, nunquam ridens, uno verbo μισάνθρωπος, præcipue à decem annis ante mortem ſuam: Voces reddebat quaſi cum violentia, parum loquebatur, idque addito ſuſpirio.

Cum fuiſſet diſſectus, ſiniſter locus Pulmonum videbatur penitus conſumptus, nullo tamen in reſidua parte apparente ulcere vel præternaturali phænomeno, præter conſumptionem: Capita vaſorum, & rami aſperæ arteriæ æque grandia ac in altero lobo: Lobus ille Epatis, qui pertinet ad diapragma, erat niger exterius ad palmæ circiter latitudinem, intra parenchyma: Aliæ partes erant ſanæ. *Obſervatio Nathanaelis Fairfax in Actis Philoſoph. Societatis Anglicæ anni 1667. pag.* 238.

§. 2. Filius N. dyſpnoea interiit, cum Raucedinem haberet caninam. Pulmo erat parte dextra vitioſus. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 3. Ill. Caſauboni Pulmones corruperat & denigraverat ferina & perennis fluxio à capite, quam prodebat ordinaria tuſſicula, & in ultimo morbo conſueta Raucedo ingeminata. *Vide l. 3. tit. de mictione difficili.*

§. 4. Janus N. Phthiſicus obiit (*tit. de Phthiſi.*) A primo morbi inſultu vox intercepta fuit, ut præter affirmantis particulam effari nihil poſſet: Aperto thorace, pulmones ſpongioſi, pluma leviores reperti, parum ſanguinis continentes.

SCHOLIA

Observatio XVIII.

Anatome Rauci in cujus ventriculo abſceſſus repertus eſt.

DOm. N. vox rauca cum dolore circa ventriculi regionem: obſervavi in ejus ventriculo materiam nigram lutulentam, quæ cauſa & morbi & ſymptomatum. *lib.3. tit. de vetriculi dolore.*

SCHOLIA.

CAuſa aſſignanda videtur læſioni rami Paris vagi illuc deducti, & aliorum nervorum qui huic comites ſe adjungunt: Quo ſympathiæ ratio pateat quædam de ramificatione & diſtributione hujus Paris adducenda ex Clar. *Willis* Necrologia: Octava, *ait cap. 25.* Nervorum Paris conjugatio, ab antiquis pro ſexta habita, Par vagum appellatur, eo ſcil. quod nervus ejus non uno contentus membro, aut corporis regione, partes diverſas ac longe diſſitas reſpicere, atque ramificationes ſuas, non modo in vicinia circa caput & cervicem, ſed per totam medii ac imi ventris cavitatem, ac ad pleraque in utriſque viſcera exporrigere putatur: Revera hic Nervus provinciam ſatis amplam habet, attamen non adeo amplam uti putatur, nam plures alii nervi, quoniam huic ſe adjungentes inoſculati ſunt, ejus pars eſſe perhibentur: &c. *Plexus Ganglioformis*, ſuper *Paris vagi* trunco conſtitutus, nervum unum aliunde immiſſum recipit, aliumque à ſe foras emittit: A plexu prædicto ramus inſignis emiſſus verſus *Laryngem* defertur &c. Exinde Paris vagi truncus, abſque ulla inſigni ramificatione deſcendit, ubi plexu altero conſtituto, ſurculi plures ac fibræ numeroſæ verſus *cor & appendicem ejus* dimittuntur &c. E regione cordis, Paris vagi truncus plures ſurculos inſignes utrinque emittit, qui in *Pulmones* delati, una cum vaſis ſanguiferis per totas illorum compages diſtribuuntur, ac in tranſitu *bronchiorum* ductus, tum arterias quoque & venas κατ' ὁδὸν aſſequuntur: Dein ejusdem Paris vagi truncus, juxta tracheæ latera utrinque deſcendens, multas propagines etiam in *Oeſophagi* tunicas diſtribuit: Infra ramos Pneumonicos uterque truncus Paris vagi, in duos ramos, interiorem & exteriorem dividitur: Rami utrinque interni, pariter externi, ad *ventriculi* varias partes diducuntur &c. Reliquæ Paris vagi fibræ ſimul colligatæ in eundem truncum coaleſcere videntur, qui ſtatim ſurculo à Nervo intercoſtali aſcito, Plexum ganglioformem conſtituit. Et quidem veriſimile eſt harum fibrarum, quæ in Paris vagi trunco ſimul complicantur, unam *Nervo recurrenti*, aliam *Præcordiis*, tertiam *Pulmonibus*, ac demum aliam *ventriculo* deſtinari; quæ omnes licet inter ſe communicent, uſque tamen ab ipſa origine diſtincti, ſpirituum animalium diverſos ductus conſtituunt: Quod autem à nervo intercoſtali ſurculus in ſuperiorem Paris vagi plexum deferatur, ratio eſt, ut inter hos nervos arcta quædam affinitas & neceſſitudo intercedat, eorumque alteruter circa alterius munia afficiatur: Cum enim Paris vagi nervus præcipue ad præcordia & ſtomachum, atque Intercoſtalis ad reliqua imi ventris viſcera propagines diſtribuat, obſervare eſt quod inter hæc omnia, non modo commercia quædam, ſed ſympathia & actionum paſſionumque conſenſus habeatur, quare neceſſe eſt ut nervi utriſque partibus deſignati inter ſe communicent.

Diuturnam colicam *Raucedinem* ſequi notat *Gaſpar Bartholinus Inſtitut. Anatom.* lib.3. capite 2. Nonum par nervorum, ait, aliis ſextum & vagum, inter carotidem & jugularem deſcendens dividitur utrinque in ramum exteriorem & interiorem; Interior dexter 1°. ad radices coſtarum cuilibet nervo intercoſtali ramulum de ſe largitur, deinde cum arteria magna ſeptum pertranſit, & infimo ventri toti proſpicit: Abit vero in tres ramos, 1. ad omentum contendit, à quo alii tres ramuli, 2. ad Colon, hinc poſt colicam diuturnam *Raucedo* &c. Hæc *Bartholinus*. Exemplum ante plures annos vidi in Dom. *J. Anton. de la Chena*, quem colicus dolor diutiſſime & frequentiſſime male habuit, Raucedo autem & vocis ſumma obſcuritas paulo poſt acceſſit ad mortem uſq; comes.

APPENDIX I.

Aphonia, neque ad apoplexiam neque ad epilepſiam pertinens, affectus inter utramque medius.

VOx & ſermo aboletur ob cerebrum, nervorum principium, affectum in apoplexia, epilepſia, cerebri concuſſione & commotione, ac ſimilibus affectibus, ob quos ſpiritus animalis influxus prohibetur: In primis vero in affectu illo qui κατ' ἐξοχὴν Ἀφωνία appellatur, & neque ad apoplexiam, neque ad epilepſiam commode referri poteſt, ſed inter eos quidam affectus medius videtur: Quem etſi in praxi ſæpe obſervaverim, deſcritum tamen invenire hactenus apud Authores non potui, niſi nuper apud *Adr. Spigelium* lib. 2. de febre ſemitertiana, cap. 16. *Eſt morbus*, inquit, *in Germania & Pannonia frequens, quem Auſtriaci, Moravi & Styri Timorem appellant, inter Apoplexiam & Epilepſiam quodammodo ambigens: cadunt enim velut apoplectici ſine ſenſu, non autem motu privantur, neque tamen convelluntur, ut epileptici; aliquando ſtertunt, nec tamen diſcuſſo morbo paralyſin alicujus membri incurrunt*, Si tamen cauſæ magna ſit vehementia in apoplexiam vel epilepſiam degenerare poteſt, tandemque aliquos hoc modo affectos ſubito ut apoplecticos mortuos vidi. Talis ἀφωνία etiam proculdubio eſt quæ fit ex ebrietate, de qua Hippocr. 5. aphor. 5. oritur autem fere à conſenſu partium infernarum, & vapore narcotico ſpiritus animales in cerebro ſopiente ſeu perturbante, & propterea commodiſſime inter affectus cerebri

 refertur.

refertur. *Sennertus Pract. lib. 2. p. 3. cap. 4. Rolfinkius lib. 2. conſ. 15. de hoc affectu, ait fieri ab ea* ἀπολήψει *vaſorum de qua Hippocr. 3. de rat. v. in ac. t. 23.*

APPENDIX II.

Vocis interceptionis, ut & Somnolentiæ iis accidentis qui Torturæ ſubjiciuntur, ratio ex fundamentis anatomicis deducta.

POliticos quoſdam cognovi qui captivos in Tortura, clauſis oculis ac ſi dormirent, obmuteſcentes, omnium ſceleratiſſimos aſſeverabant, cùm tamen naturaliter id fieri Anatomia nos edoceat: Muſculi enim brachia pectori adducentes, apud Veſalium Tab. 1. muſculor. L. notata, & oſſi pectoris in eadem Tabula vi. notati adhærentes, quia brachiis inter ſcapulam & cubitum tenaciter inſeruntur, ut ex Tabul. iv. muſculorum (in qua inſertio illa in dextro brachio Q. & T. in ſiniſtro vero h. notata eſt) videre licet, ſi brachio retrorſum & in altum, crura vero deorſum trahuntur, pectus adeo conſtringitur & coarctatur ut Reſpiratio impediatur: Muſculi enim laryngis, & Nervi recurrentes per conſenſum ita afficiuntur, ut mirum non ſit hominem in maximis ac crudeliſſimis iſtis tormentis obmuteſcere ac vix ſpirare poſſe: Et quia ex violenta illa corporis extenſione ſecundum par nervorum colli quoque afficitur, ideo palpebræ quoque concidunt clauduntur que: Somnus itaque ille miſerum captivum neque reum eſſe ſignificat: habet enim cauſas ſuas naturales: *Fabritius Hildanus in operum præfatione.*

OBSERVATIO XIX.

Loquela vitiatur iis quibus os Frontis non eſt ſinu excavatum.

§. 1. OS frontis ſinu eſt excavatum, ut, authore *Fallopio*, ſit ἦχεῖον quoddam naturale, & aëre illo repercuſſo vox canora fiat: Atque ſe animadvertiſſe quod quibus illi ſinus dati non ſunt, rancidulum quiddam balba denare loquantur.

§. 2. Ad naſi ſummum, ſupra ſupercilia, adſunt cavitates vel ſinus ampliſſimi; ſed non adſunt 1. in puellulis uſque ad annum. 2. in quibus facies eſt depreſſa & ſima. 3. in quibus frons eſt diviſa; ut plurimum gemini inter utrumque tabulatum, interdum membrana ſuccincti viridi & ſeparati, corpus quoddam molliuſculum & medulloſum continentes: Et habent hi ſinus foramina qua deſinunt in narium amplitudinem: Uſus harum cavitatum 1. ad canoram reddendam vocem, quia ſinus hi in iis, qui male loquuntur, non reperiuntur &c. *Bartholinus Anat. reform. libello 4. cap. 6.*

SCHOLIA.

DE his Sinubus in oſſe Frontis notat *Schneiderus* l. de oſſe cribiformi 1°, eos non in omnibus reperiri; Superioribus, *ait*, proximis annis hanc cavitatem in anatomia corporis humani ante omnia quam diligentiſſime perſcrutari curavi; & ſtatim ferramenta admoveri juſſi, quibus hic cranii locus, cum non continuo appareret, nunc leniter incidebatur, nunc clementer radebatur, at fruſtra fuimus, nam os eo loci minime erat excavatum, ſed plenum & fungoſum, nec plane penitus, ſed ſat extabat: 2. Ad formationem vocis nihil conferre: Quidam ait, credunt hujus oſſis antrum iis deeſſe quibus Frons ſit depreſſior; Id quod confirmat Highmorus, ac ſe caput ancillæ, hoc faciei vitio deformis diſſecuiſſe, in qua hæc caverna omnino deſiderata fuit: Noſter quoque (de quo paulo ſuperius) cujus cranium hac oſſis frontis cavitate caruit, bene loqui potuit, Nam cum hanc cavitatem notare non poſſem, ſtatim ex iis quibus notus fuerat, quæſivi an clare loqui ſolitus fuerit, omnes qui præſto erant, unanimi conſenſu confirmabant ipſum voces perbene profundere potuiſſe: 3. Quod licet iter de hac cavitate, ſi ficta eſt, ſemper ad nares feratur, ex eo tamen minime effici poſſe, illam aut ad ſonum vocis, aut ad odoratum facere, quod ſupra nares & os cribroſum hæc multum extet caverna. 4. Quoad viridem membranæ cavitatem illam ſuccingentis colorem, ſe hanc ſemper candidam, ſemper tenuem & puram inveniſſe, Diſſectionis autem Profeſſores, finita Anatomia corporis, hanc cavitatem jam effractam introſpicere ſolere, quo tempore tam tenuis membrana plerumque eſt vitiata: Et hoc eſt quod Petrus Pauvius doceat Tympanum viridi colore eſſe præditum, qui abſque dubio id in putreſcente cadavere inſpexit: Atque interior quarti oſſis maxillæ membrana ob eandem cauſam nonnunquam contraxit viridem colorem: Nam membrana in oſſe deliteſcens æſtate facile corrumpitur, præſertim cum ſit tenuis. 5. Hanc cavernam ſemper inanem eſſe, nec ullum humorem coercere, ſed admodum terſam eſſe & ſplendidam: Sin noviſſimis diebus ſectionis, quibus oſſa coquuntur, non negat vitioſam quandam materiam ibi aliquando reperiri poſſe, cum humores tabeſcentium partium, quæ procul abſunt, in hanc cavitatem confluere poſſe videantur.

OBSERV.

Observatio XX.

Balbuties vitio Linguæ jugiter irrigatæ à ſeroſo humore, è cyſtide in cerebro eo repleta.

Subit admirari ſæpenumero opera naturæ: Diſſectis enim corporibus admiranda inveniuntur, quæ citra αὐτοψίαν ita eſſe, ut ſunt, vix perſuaderemur. *Roberto Barriere* ferè quamdiu vixit deſtillatio perpetua ad nervos motui linguæ deſtinatos adeo loquelam impedierat, ut Balbutiem moleſtam invexerit, quæ nullis auxiliis potuit unquam emendari, unde tandem fluxione aucta *ſuffocatione* repentina eſt extinctus.

Aperto cranio, ac utrobique ſeparata ſenſim portione extima cerebri, in conſpectum venit cyſtis, id eſt, ſacculus robuſta membrana compactaque contextus, undique ſeroſum humorem continens, qui in fundo exiguum foramen habens ſemper novam materiam nervis linguæ communicabat: Quare cum nulla induſtria ſeroſus hic humor abſumi poſſet, tum ob copiam tum membranæ denſitatem, quæ nimium obſtabat quo minus vis medicamentorum eo perveniret, uno ore diximus talem affectionem incurabilem fuiſſe. *Riverius cent. 4. obſerv. 7. additarum.*

Observatio XXI.

Balbuties pendet aliquando à defectu foraminum quarti oſſis ſuperioris maxillæ.

Τραυλότης affectus eſt in conformatione, non in intemperie: Sunt enim in mediâ palati regione, i. e. in quarto oſſe ſuperioris maxillæ, in illis omnibus quos huc uſque viderim, qui literam R exprimere non poſſunt, duo foramina quæ nullo modo aperta & obvia inveniuntur in iis qui illo affectu tenentur: Ergo cauſa immediata, quæ poſita ponit, erunt duo illi meatus aperti. *Sanctorius meth. vit. Error. lib. 3. cap. 9.*

Observatio XXII.

Loquela vitiata ob Epiglottidem induratam.

Epiglottidem adeo quandoque induratam deprehendi, ut loquelæ abolitionem inferat: malum hoc incurabile. *P. Barbette Anat. Pract. lib. 1. cap. 4.*

Scholia.

Mollior eſt Epiglottidis ſubſtantia, utrinque membrana oſi communi alligatur, quaſi etiam lento humore perfuſa ſuccingitur laryngis interna cavitas. *Bartholinus Anatom. Reform. lib. 2. cap. 11.*

Observatio XXIII.

Mutitas cum ſurditate nativa, ob deficiens oſſiculum Incus dictum.

Scriptum mihi eſt à Medico, ſe aperuiſſe cranium hominis à nativitate Surdi & Muti, cui è tribus Auris oſſiculis Incus deerat. *Marinus Merſennus Epiſt. ad Beverovicium, in hujus ſpicilegio de Calculo.*

Scholia.

Silentio premenda non eſt Mutitas, inſitæ Surditatis comes individua: Nam à natura Surdi lugent quidem, gemunt & vociferantur, ſed loquutionis plane ſunt expertes, ac τὸ ἄλαλον eſt conſequens adeo neceſſarium τῆ κωφῷ, ut à Græcis κωφὸς pro muto accipiatur: *Surdi a generatione*, inquit Hippocrat. lib. de Princ. *loqui neſciunt ſed ſolam vocem edunt.* Et Ariſtoteles, 4. de hiſt. anim. 9. *Quibus loquutio, eis etiam vox; at quibus vox non omnibus loquutio: quicunque ſurdi ſunt à nativitate iidem etiam muti, vocem emittunt, loquutionem vero nullam.* Ratio eſt, quod vox homini naturalis ſit, infantes namque à vagitu inarticulato vitam auſpicantur: vocis autem articulatio debeatur diſciplinæ auditum expoſtulanti: Quemadmodum ſtatua quoad materiam naturalis eſt, quoad formam artificialis, ſic vox, loquelæ materia, à natura procedit: Loquela atque idioma arte conficitur: Lingua etenim humana per ſe quidem, ac ſine doctore mobilis eſt, vimque loquendi naturaliter poſſidet, ſed dum actu ſermonem pronuntiat, hunc habet ab imitatione, ipſæque infantulorum lallationes, rudesque ac monoſyllabæ dictiones, inchoata ſunt auditorum verborum imitamenta. Illi ergo hallucinantur qui ſurdos à nativitate muteſcere exiſtimant, læſo nervo quintæ conjugationis, cujus major ſurculus fertur ad aurem, minor vero propaginibus quibusdam in nares & buccas obiter tranſmiſſis, radici dentium, linguæ & laryngi diſtribuitur, nam ſurditas ingenita, ob pravam organi πῆρωσιν, e. g. ſi primum, & anfractuoſum utriuſque auris antrum, κόγχη Græcis dictum, adnata membranula obturetur, illæſis interim auditoriis nervis, loquutionem nihilominus labefactat: Falſo enim ſupponunt hujus

 opinionis

opinionis patroni, connatam ſurditatem nervi auditorii culpa ſemper oboriri, cum ex adverſo rariſſime id contingat: alioquin ſimul cum auditu tactus quoque in aure interna neceſſario deficeret, quod nervus ille utrumque ſenſum auribus impertiat: Jam autem à natura ſurdi patiuntur otalgiam, quæ partis tactum ſuperſtitem, ideoque nervi illius incolumitatem demonſtrat: Ponamus inſuper ramum nervi quintæ συζυγίας ad aures perreptantem naturaliter vel deeſſe, vel quocunque modo vitiari, ſalvo altero ejuſdem nervi ſurculo qui ad linguam ducitur (quod ſine dubio poſſibile eſt) nativa profecto ejuſmodi ſurditas, juxta adverſariorum dogma, haud deberet acceſſere mutitatem, cum tamen illa præſente hæc ſit inevitabilis: Præterea natu grandiores, adepta jam per auditum loquendi induſtria, ſi ob paralyſin nervi quinti paris obſurdeſcant, nunquam ſimul mutos evaſiſſe compertum eſt, etſi forſan paulò ſubmiſſius loquantur: Deinde, cur vox ſimul cum loquela non deſtruitur, affecto, ut volunt, nervo laryngi & linguæ cum auribus communi? ſi dicant à nervis recurrentibus ad laryngem propagatis vocem ſartam tectam conſervari, quidni etiam ſeptima nervorum ſocietas, ad linguæ muſculos delata, loquelam ſaltem nutantem ac imperfectam præſtabit? Addamus ſi propter aurium cum lingua ſympathiam, ea ejuſdem nervi communione, ſurditas innata loquendi ἀδυναμίαν ſecum adducit, viciſſim qui à natura muti ſunt, neceſſario ſurdos fore, contra fidem experientiæ: Tandem ex hac ſententia ſequeretur, quotquot à naturæ primordiis ſunt ſurdaſtri, eos omnes impedite loquutos eſſe, quod pariter eventis non quadrat. *Menjotius Diſſertat. de Mutitate.* Quod affert Vir Illuſtr. Non omnes à natura mutos pariter ſurdos eſſe, comprobatum vidi in juvene quodam, *Colombier* dicto, incola pagi Troinex, ſemihoræ ſpatio Genevę diſſito, qui mandata omnia, vel ſubmiſſa voce data, promptiſſime exequebatur: Admirandum vero quod tradit Fr. *Valleſius* ſacræ Philoſ. cap. 3. quendam P. Pontium, etiam eos qui ſurdi nati ſunt potuiſſe docere loqui, res ipſas digito indicando quæ characteribus ſignificabantur, deinde ad motus linguæ illis reſpondentes provocare.

Observatio XXIV.

Loquelæ impedimentum cerebri malam conformationem, ſero undique ſuffuſi, ſequutum.

Viri Illuſtr. præter motus convulſivos, paralyſis ſpuria totius corporis membra occupabat: Lingua vacillans verba nonniſi imperfecta protulit: Hujus cerebri moles juſto minor, & gyris paucioribus inſtructa fuit, unde ſpiritus animales non ſatis copioſe producti ſunt: Porro univerſa τ̃ ἐγκεφάλου compages juſto humidior, latice aquoſo madida, *Vide lib. 1. tit. de convulſione.*

Scholia.

Sicut linguæ, hæc illavé verba naturaliter profitentis, multifariæ ſunt inflexiones, nec eapo ſitu faciles, ita loquendi errores fleantarum iſtarum culpa exurgunt quamplurimi, vixque omnes diſtincte tradi queunt: Nam ſuum eſt cuique fere genti ἰδίωμα atque vernaculum elocutionis vitium, ſic Dores ut platyſtomi inceſſebantur à Græcis, quod ore in latum diducto loquerentur, ac juſto frequentius τὸ α dictionibus ingererent: Eretrienſes ſugillabantur quod verba ex ρ conflata, geminato ρρ cum ſtridore & aſperitate efferrent, ῥωτακισμὸς id vitii dicitur, quemadmodum ἰωτακισμὸς, λαμβδακισμὸς, ἰωτακισμὸς vocantur literarum ι, λ & μ crebræ otioſæque iterationes; σιγμα vero ubi ſimplex σ multiplicato σ. σ. cum ſibilo editur, Quidam etiam ſingultiunt, id eſt præpedite & obſcurius verba promunt: nonnullorum denique ſubagreſtis eſt ac plane ſubruſtica pronunciatio: Verum iſtis, & ſi quæ ſint aliis, invenuſtis loquutionibus poſthabitis, agendum de *Balbutie*, quam Ariſtot. 11. Probl. 30. ad ternarium numerum reduxit, ſcil. τραυλότητα, ψελλότητα, ἰσχνοφωνίαν.

Τραυλότης generis nomen retinens dicitur Ariſtot. 2. de part. animal. 17. ἀδυναμία τῶν γραμμάτων, cum nempe lingua ἀπολυθεῖσα certas conſonantes articulare non valens, in alias deflectit, v. g. T. mollit in D, ac G. in S, dicitque Capidolium pro Capitolium, & Anſelus pro Angelus: præſertim verò literam acriorem atque caninam R. detorquet in L, quæ hebetior eſt, ac pro maria ait malia: Cum enim conſonantium nonnullæ liberiorem linguæ dilatationem, firmioremque inciſoriis dentibus ac palato innixum requirant, fit ut lingua, ſi præ mollitie ac debilitate non ſatis amplificetur, dentibusque obfirmetur, pro aſperioribus & quaſi confragoſis litteris, leniores pleniores que appellet, utpote magis affines, minoréque indigentes linguæ expanſione ac ſtabilimento: quemadmodum autem pætus oculus non eſt inamabilis, ita lingua tantiſper traulizans, ac, ut vulgo loquuntur, paulo pinguior, decorem quendam ſermoni conciliat.

Altera *Balbutiei* ſpecies Græcis ψελλότης, ψελλισμὸς & ψελλισμ@, loquutio eſt detruncata, qua litera ſyllabave abſorbetur aut eliditur: Hippocrat. γλῶσσαν ἀσαφῆ vocat, quoniam trunca, & quaſi tertiata verba involuta ſunt nec intelligibilia: Græci ita loquentem κολοβὸν nominant, quod voces decurtet; item βλαισὸν, & Latini Blæſum: Alias vocantur βλαισοί, Valgi, qui ſuras habent extrorſum intortas, ad ſimilitudinem literæ Λ, quibus opponuntur ῥαιβοὶ

Tertium Balbutiei genus nuncupatur ἰσχνοφωνία, per quam homo medio inter loquendum tempore, repreſſis velut quodam offenſaculo conatibus, ſyllabas propere non connectit, ſed in priori paululum detinetur, eamque cogitur reteæere ac alternare, ſeu in principio dictionis pro Cæſar dicens Cæcæſar, ſeu in fine, ut pro fama, famama: Ejuſmodi hæſitationem tractumque verborum βατταρισμὸν vulgo vocitant, defluxa voce à Batto quodam Rege: Ejuſmodi Balbutientes ab Homero Iliad. 7. ἀμαρτοεπεῖς dicuntur, Latinis Bambaliones, ἀπὸ τ̃ βαμβάλειν, quod Heſychius interpretatur labiis tremere.

Balbutiei cauſæ ſunt multiplices, 1°, muſculorum Linguæ non quidem ſtupor, ut in loquutione imminuta, nec intercisa, ſed potius tremor, per quem non plene abſolvitur loquutionis integritas, at identidem interturbatur: 2. Lingua, vel brevior, nec idcirco ſatis premens anteriores dentes, quod infrequenter fieri obſervat Galenus: Vel craſſior ac tumidior, ideoque gravis ac inflexibilis; nam lingua ad διάρθρωσιν

lata

lata eſſe debet, unde aves vocem humanam æmulantes, cæteris ſint πλατυγλωττότεροι. Vel aridior, proindeque inobediens minusque plicabilis, ut per febres ardentes: quæ ſicca linguæ intemperies, aut nusquam aut perraro ingenita eſt: Vel humidior & laxior, vel frigidior, ac idcirco δυσκίνητος: vel tandem calidior ac irrequietior, & quæ temere magis quam impigræ imaginationi præit potius quam miniſtrat: Nam ſicut cæteri Balbutientes cunctanter verba fundunt, hærentque quaſi in ſalebra, ita hi ſunt ταχυγλωσσοι προπετῆ ſermonem promptum habent ac turrentem: Nec tantum Linguæ volubilitas verba mutilando ψελλίζειν infert, at quandoque etiam, curſu ſyllabarum intercepto ἰσχνοφωνίας addicit, quemadmodum enim præ rapide currentes in alium motum difficulter flectuntur, ſic concitata lingua uni ſyllabæ diutius inſiſtit, vixque divertit ad alteram: 3°. Balbuties fit à tumore rarius phlegmonoſo, ſæpius œdematoſo partes linguæ ſubjacentes occupante, quem Ranulam vel ranunculum dici volunt, quod ad modum ranarum ægri inter loquendum quaſi coaxent.

4°. Frænulum Linguæ ſubditum ad ipſam moderate coercendum, tripliciter incommodat loquutioni, primum ſi mollius ac flaccidius fuerit, penitusvè defecerit: lingua enim ita frænata palati cameram mobilitate ſua nimium replet, unde homines pleno ore loquentes ac hiulco, ſubinde βαβάζειν, repetuntque τὸ ba ba: Quintilianus πλατειάζειν vocat: Cui opponitur pronuntiatio ſemicluſo ore facta, ſive morboſa fuerit, propter nativam oris anguſtiam, aut cicatricem ex vulnere ſuperſtitem; ſive mentita, præſertim à fœminis huic loquutioni tanquam elegantiori ſtudentibus: *Secundo*, ſi vinculum ad linguæ cuſpidem propius accreſcit, ejus præpedit volutationem: demum ſi brevius fuerit, ſeu ab ortu, ob pravam διάπλασιν, ſeu poſt ortum à cicatrice, aut præarida intemperie, lingua arctius ſubligata recurvatur, nec anteriores denteа ſatis contingit: hic morbus ἀγκυλόγλωσσον, communiter *filum* dicitur: pueri autem eo malo a natura irretiti, tarde quidem prorumpunt in ſermonem, tandem vero ſatis feſtinanter verba eactunt ac citra offendiculum, præterquam in literis R, L & K, ad quarum quippe expreſſionem lingua ſufficienter vibrari nequeat atque explicari.

5°. Ut Labia in regendis ſermonis diſcriminibus funguntur quodammodo vice digitorum, quibus modo adductis, modo reductis ſpiritum in fiſtulis cantuque harmoniam tubicines moderantur, ſic eorum vitio μογιλαλία oritur, pura ſi aut mutilata fuerint, aut craſſiora, duriora & nimis inverſa, ita ut ſegniter moveantur, ut in labeonibus.

Tandem Dentium ſeries multiplex, malevé diſpoſita, vel eorundem præſertimque inciſorum defectus, loquelæ officit, ac dentiloqui dicuntur *Obeſe loquentes*, propter dentium inopiam: quare infantibus ſermo diſtinctus non eſt, ante primorum dentium è loculis ſuis ἀλλήλων:

Præterea Balbuties accidentario progignitur ab impetuoſa cogitationum inundatione, ut in delirantibus: nam quemadmodum ſervus uni dicto audiens, moleſto domino plura ſimul imperanti præſto ad omnia eſſe non poteſt, ſic lingua quantumvis agilis atq; explanata, conferti nimium atque velocibus mentis conceptibus exprimendis impar eſt, ſed in præceps delapſa turbide ac adhæſe loquitur, horum ſcil. imaginationi rerum oblatarum mole ac diverſitate varie diſtracta: Male autem ſe habente organo homines nunquam non balbutiunt, at pacata mentis jactatione expedite loquuntur, Non raro etiam cauſa utraque, videlicet & inſtrumenti morbus, & animi præcipitantia eodem conſpiratu ad balbutiem concurrit.

Homo frequenter Balbutie teneri ſolet, quod humentiſſimo polleat cerebro, ac plurimis rapiatur ocyſſimisque animi motibus: Senum decrepitorum lingua titubatione aut offenſione impeditur, ob defectas vires regnantemque pituitam: Puerorum mollis eſt ac infracta loquutio, hæc namque ex multis literis genere & numero diſtinctis conflatur, diverſas poſtulantibus linguæ motiones: atqui quod varium eſt, inquit Ariſtot. 11. Probl. 57. pluribusque notatur differentiis, id nonniſi plurimo tempore ad exitum perduci poteſt, jam vero facultas motiva in puerili ætate effœminata exiſtit: ac linguæ potiſſimum, utpote ſpongioſæ, bibulæ, udoque cerebro ſubjectæ, quam cæterarum partium lapſans motus, tardius in pueria firmatur.

Melancholici balbutiunt, ex Ariſt. 11. probl. 35. unde apud Hippocrat. 2. Epid. 5. Varice ad dextrum ſiniſtrumque teſtem enato, ſolvitur ἰσχνοφωνία, & Balbi morbis admodum melancholicis conflictantur. 7. aph. 40. Ejuſmodi autem balbuties tam per ſe oritur quam per accidens: Per ſe, ab organi invaletudine, nempe aut propter linguæ exſuccæ contumaciam: aut ex adverſo, ob ejuſdem madorem, ſeu à feroſa illuvie qua melancholici reſtagnant, ſeu à pituita in crudiore ventriculo congeſta, nam quemadmodum linteum aliqua ſui particula aquæ demerſum, ſenſim expanſa humiditate totum tandem humeſcit; Sic cum ventriculus, gula, partes oris, ac ipſamet aſpera arteria eandem participent membranam, facillima eſt humoris è ventriculo per continuitatem communis tunicæ ad linguam, quamvis ſuperne locatam diffuſio, etiam abſque ulla, ut in vomiturientibus & nauſeabundis, ventriculi compreſſione: Nec eſſentiali modo, ſed accidentali etiam linguæ titubantia laborant melancholici, à myriade phantaſmatum imaginationi globatim occurrantium, non quidem propter ſpiritus animales, ut in phrenitide, procelloſos & inquietiſſimos, hi namque fixiores potius ſunt atque pigriores, ſed quod animus melancholicorum faſtidioſus, & veluti ἀψίκορος res omnes etiam optatiſſimas, mox tanquam ingratas reſpuat, ſicque ab uno objecto ad aliud deſultoria levitate tranſiliat:

Bilioſis denique lingua inexplanata eſt, juxta illud Hippocr. 2. Epid. 6. Qui pectore ſunt admodum bilioſo, balbutiunt: idque duplici de cauſa, 1°. quia ut corde calent, ſic cerebro ut plurimum madeſcunt, linguam perpetim irrorante: deinde ob animi προπέτειαν, perquam verborum volumina, vocumque turbas blaterant, potiſſimum ubi in iram labuntur: cum è contrario frigidi & torpidi excandeſcentia expeditius loquuntur, imo è mutis vocales aliquando evadant:

Inter cauſas procatarcticas duæ potiſſimum confuſaneum ac inconditum ſermoné efficiunt, Timor & Temulentia, ille propter ſpirituum ἐπανάλλειν: hæc quoniam linguæ nervos & muſculos emollit & relaxat, imaginesque polydædalas menti interius offert. *Menjotius Differtat. de mutitate & Balbutie.*

Quod de Lingua craſſiore & tumidiore affert Vir Excell. in memoriam mihi revocat medicum quendam Helvetium, nomine Meuron, cui quantumvis lingua ſeſquipede extaret, vitulinam magnitudine æquans, cujus ope globulum ſaccharinum ſummis naribus impoſitum (vir alias naſutiſſimus) in os ſenſim deducebat; Illi tamen adeo volubilis & expedita, ut avium garritus quarumcunque exprimeret, & loquacitate omnium aures obtunderet.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI PRIMI

Sectio XXIII.

De ANGINA.

Observatio I.

Angina latens à Pulmonis abſceſſu purulento.

Lanio quidam meridie *circa laryngem & fauces* dolorem ſentit, & quandam in deglutiendo eibo & potu difficultatem, Adiit ſub veſperam Pharmacopæum: datur ex aquis plantaginis, lactucæ & diamoron, addito aceto, gargariſmus, quo eum ſubinde uteretur, doloribus intenſis, ſubito, nocte, mente conſtans ſtrangulatus interiit.

Hujus corpore aperto, reperta eſt pulmonis ſubſtantia, ſive παρέγχυμα, in pus converſa, & ad unum ejus latus, abſceſſus pure quoque impletus: Nulla tuſſis huic antea fuerat moleſta, negue ſanguinis ulla ſputatio præeeſſerat, ſano validoque corpore eousque viſus, eoque non gracili ſed obeſo. *Dodonæus cap.* 18. *obſervat.*

SCHŎLIA.

NUlla inter Anginæ ſpecies æque periculoſa eſt ac ea in qua nullus tumor in faucibus ac collo apparet, quam latentem hac de cauſa non inepte diximus: Talis autem quandoque hominem paucis diebus conficit ac è vita tollit, mente & ſenſibus integris; Quod & Hippocr. prædict. lib. 3. cap. 8. ſeriptum reliquit, Angina, *inquit*, graviſſima eſt & celerrime interimit, quæ neque in cervice (i. e. collo, interprete Galeno) neque in faucibus conſpicuum quid exhibet, hæc etenim eodem die & ſecundo & tertio & quarto ſtrangulat: Plurimum vero banc quoque dolorem inferre & ſpirandi difficultatem: Adſunt vero non modo hæc, ſed & vehemens copioſaque humorum è capite deſtillatio, dolor autem circa laryngem & aſperam arteriam talis, ut nec contingi quantuncunque leniter, citra graviſſimum dolorem queat, ſed nec moveri ſurſumque attolli: Quare non ſpiritus tantum cum difficultate trahitur, ſed & cibus ac potus ægerrimè, aut non demittuntur, Cùm etenim per œſophagum deſcendunt, cedit & ſurſum aſcendit larynx: Inflammari per hujuſmodi anginam interiores ac latentes laryngis muſculi exiſtimantur, verum nos nullam juxta laryngem, aut ejus muſculos, vel circa aſperam arteriam inflammationem aut abſceſſum cognovimus, ſed pulmonem male affectum, quod ſuperior hiſtoria demonſtrat: Eadem & ſimilia æſtate anni 1565. diligenter annotavimus, quando multi angina, ac ſimul moleſta ex capite deſtillatione correpti fuere, præſertim ex his qui præcedente hyeme vel tuſſi vel raucedine laboraſſent, aut è peripneumonia evaſiſſent: Plurimis eorum poſteaquam circa laryngem dolor remiſſior tandem deſiiſſet, peripneumonia ſucceſſit cum lateris dolore, non tamen pungente: aderant reſpirandi difficultas & pulſus mollis: horum non pauci, intra non multos dies mortui, ſeniores evaſerunt & natura frigidiores: Pulmones horum vel purulenti fuere vel abſceſſum habuere: juxta vero laryngem aut ejus muſculos nihil occurrit, quod vel adeſſe vel adfuiſſe inflammationem oſtenderet: Satis quidem apparuit pulmones male quidem prius affectos, ſuperveniente ac accedente è capite deſtillatione, reliqua ſymptomata ſucceſſiſſe; laryngem vero non primario ſed per ſympathiam laboraſſe: Veriſimile verò etiam eſt deſtillante humore aſperam arteriam ejusque ramos impleri atque diſtendi: deinde eodem ad alia vaſa transmiſſo, à dolore liberari quidem aſperam arteriam, ac ejus ſupremum finem, ipſam laryngem: Pulmonis autem male affectas partes è dolore occupari; atque modo ex angina in peripneumoniam permutationem fieri: *Hactenus Dodonæus.*

Ad banc anginæ ſpeciem, in qua nec intus nec foris rubur aut tumor adeſt, referenda ea videtur de qua *Aretæus* lib. 1. cap. 7. ubi collapſionem inſtrumentorum adeſſe ait & ſtrangulationem vehementem, ut ipſiſmet in pectore latentibus partibus, circum cor atque pulmones, abdita eſſe inflammatio videatur; & συνάγχην hanc propterea dici ait, quaſi συνθέουσαν ἔσω ἢ ἄγχουσαν, h. e. interius vergentem & angentem: Ego vero exiſtimo, *inquit*, ſolius ſpiritus id vitium eſſe, ad calidiſſimum ſicciſſimumque converſi, nulla corporis parte inflammatione laborante: Sunt itaque Aretæo duæ anginæ ſpecies, una cum tumore ingenti ac rubore tonſillarum & foris verſus; quin etiam interdum, inquit, lingua, gurgulio, cæteræque partes in tumorem efferuntur: Altera efficitur illis locis collapſis, ſed interius compreſſio majore ſtrangulatu diſcruciat, ut interna inflammatio ad cor uſque pertinere videatur: *Sennertus* autem vix ad anginam hanc ſpeciem commodè referri poſſe putat, ſed potius ad ſuffocationem, quia in pectore vitium ſit, ubi ſpirandi initium ponitur: Atque ſi ea quæ tradit *Aretæus* diligenter perpendantur, de acutiſſima aliqua Pulmonis inflammatione, aut certe de æſtuoſiſſima & acutiſſima

acutiſſima febre, qua ſpiritus calidiſſimus redditur, loqui exiſtimat: *Heurnius* dubitat num illa ſymptomata, quæ narrat *Aretæus*, oriantur ab inflammatione ejus nervi, profectò magni, qui enatus ex vertebris colli, ac per pericardium elatus, una cum illo pericardio & diaphragmati implantatur: Sciunt, *ait*, illi qui anatomica tractant, pericardium & diaphragma conſocialia & juncta adeo eſſe, ut via dicas num hoc ab illo, vel num pericardium a diaphragmate naſcatur, ſymphyſis illa pericardii ad diaphragma æquat quatuor digitorum ferè amplitudinem, ad ſiniſtram ſi ab oſſe ſterno abeas; & ab ipſa oſſis ſterni ſuperficie, ſi duorum digitorum latitudine deflectas: hinc valida illa ſymptomata naſci poſſe quis dubitet?

Pulmonis ſubſtantia &c.] L. à Fonte conſult. 3. refert anno 1601. in Ducatu Urbini, & Piceni regione, graſſatas eſſe Anginas, Pleuritides, Peripneumonias, atque ſectis ægrotantium cadaveribus repertos eſſe pulmonum abſceſſus, è quibus materia fœtens prodibat: Unde inferre licet Anginam ortum quoque habuiſſe ex illis Pulmonum abſceſſibus, atque pleuritides Pleuripneumonias vocandas fuiſſe, quia ſimul obſeſſi erant Pulmones. Ejuſmodi Anginæ, ut & pleuritides & peripneumoniæ, ſæpe contingunt in febribus, materiæ parte ad hunc locum depulſa, ut febris eſſentialis potius ſit, vel comitata, ut ait Excell. Platerus, quam ſymptomatica.

Circa Laryngem & fauces] Anginæ differentias, & cauſas omnium optimè & clare tradit *Platerus* Prax. lib. 2. cap. 91. Sanguinis, *ait*, influxus ſi in fauces obſidentes muſculos diffundatur, inflammationem, veram Anginam appellatam, parit; ſæviorem tolerabilioremve prout defluxio interiora exterioravé magis poſſidet: Nam ſi interiores muſculos laryngis & faucium, ac oſſis hyoidis, qui reſpirationi, voci & deglutitioni inſerviunt, procumbat, cum vehementer tunc angat & velut ſuffocet; prima & deterior erit anginæ ſpecies: Si verò in exteriores potius collum illic occupantes feratur muſculos, cum minus hiſce functionibus tunc incommodet; mitiorem, & quæ tum tumore externo ſeſe quandoque manifeſtat, tertiæ ſpeciei dictam Anginam procreabit: Quod ſi vero tam ad interiores quam exteriores ſe muſculos diſpergat defluxio, medio modo ſe habens, ſecundæ ſpeciei appellata naſcetur Angina, In qua cum tumor non ita collectus & abditus, ut in prima ſit, ille in faucium interioribus ſe nonnihil profert, ibique poteſt conſpici: Qua ratione & rectius Anginæ veræ differentiæ explicantur, quam ſi, prout in hos illosvè muſculos defluxio cadit, cùm in illis in abdito occultatis hoc diſcernere nequeamus, alia inſuper ipſarum genera ſtatuamus, & pro horum differentiis, Cynanchas, Paracynanchas, Synanchas, Paraſynanchas appellemus: Cæterum ſi ſanguis in glandulas illic poſitas potius defluat, illasque inflammet, præſertim humiliores aſperæ arteriæ utrinque adſtratas, quæ propter venas, quibus intextæ ſunt & nigricant nonnihil, facile inflammantur, Anginæ quoque erit ſpecies, eoque magis cum & tunc vicini quoque muſculi fere inflammentur: deterior mitiorvè prout ſe in muſculos dictos diffundit inflammatio: Si vero in glandulas elatiores, Tonſillas ſc. vel Gargareonem feratur, harum partium inflammationes, Antiadum & Uvulæ nominibus expreſſas parit, quæ ad vicinas quoque partes ſæpe expanduntur, frequentiusque quam Anginæ fiunt, cum ſanguis in laxas haſce glandulas, magnis venis adſtratas, citius quàm in alias, cum fluit, feratur: Quod ſi in Gulæ ſeu Oeſophagi ſedem potius deſcendat, quod rarum eſt, dolorem graviorem longe, præſertim in Deglutitione, à principio gulæ ad ventriculum uſque ſeſe exferentem, ſed non cum tanta ſpirandi difficultate, niſi ad vicinas quoque partes ſe extendat, procreat: Cujus influxus ſanguinis, atque inde natæ inflammationis, cauſa eadem quæ cæterarum inflammationum exiſtit, nimirum plethora, ſanguine admodum in corpore redundante, vel ferventiore & tenuiore exiſtente, eoque ſe potius quam alio ob partium diſpoſitionem exonerante &c.

Laryngem] Errare cenſet *P. Barbette* in Anat. Practica, eos qui Laryngi inflammationem adſcribunt; licet enim cartilagines ipſas inflammari, hinc corrumpi poſſe non neget, Certum tamen credit inflammationem cartilaginibus adſcriptam, adſitis glandulis, carnoſisque faucium partibus competere; alioquin jam ſæpius curationem non admiſſuram, cum corruptio atque inflammatio laryngis lethalis, eo judice, ſit morbus.

Adiit Pharmacopæum &c.] Accerſitus Medicus phlebotomiam eamque iteratam, quæ in ejuſmodi inflammationibus princeps eſt remedium, præſcripſiſſet: Tunduntur venæ in brachiis, maxime cephalica, poſt venæ ſub lingua: Sed maximi momenti eſt Jugularium apertio, Auxilii celeritas & efficacia inde eſt, quod ſerum in ſanguine ſuperfluum, è cerebro per ductum peculiarem in jugulares venas, extra cranium, refunditur; (Vide lib. 1. Tit. de Catarrho, ex *Lowero*,) quarum depletio, ob viciniam & communicationem cum parte affecta, opem citiſſimam affert: Serum autem ſanguini commixtum illi vehiculo eſt, quo facilius exiles earum partium venas ſubeat: Hinc annotatum eos qui ſudantes ab exercitio collum nudo aëri exponunt, Angina facile tentari, repreſſo ſero, & in muſculos glandulasque vicinas ambientis vi retraſo: Sævæ Anginæ, quam neque terna venarum brachii ſectio, ac profuſa ſanguinis miſſio, neque raninarum apertio tollere potuit, ſolutionem, eamque citam, beneficio apertæ Jugularis, Vidi anno 1675. menſis Maji 1. in Dom. Dyoniſio Bordier Genevenſi: Ea die faucium dolore & deglutiendi difficultate corripitur: comitea erant nauſea & cardialgia, phlebotomiam alias neceſſariam, prohibentes, livebant enim præ ſanguinis copia extremæ manus: Iis ſedatis ſanguis ad uncias decem è baſilica, ob deliteſcentem cephalicam, educitur, floridus & rutilus: Iteratur poſtridie, mane & veſpere, etiamnum expers vitii, atque adeo nullo ſucceſſu; Ad cucurbitulas ſcarificatas, tranſitus quoque fit, præmiſſa raninarum ſectione, Tandem tuſa jugulari ſiniſtra à Magiſtro *Foubert*, dexterrimo Chirurgo, ſanguis omnino putris affatim exiliit, ejus eductioni Angina ceſſit, ſed ſuccedente peiore affectu, qui priori ſocium ſe plerumque adjungit, ſcilicet Peripneumonia, à qua tamen, quanquam gravi, paucis poſt diebus emerſit.

Observatio II.

Angina latens ab inflammatione Pulmonum in gangrænam deſinente, Tumore Thymi glandulæ, phlegmone obſeſſæ.

MIles gregarius recens conſcriptus à Nobil. Domino *Buiſſon*, Genevenſi Capitaneo, Helvetiorum legionibus, Regis Chriſtianiſſimi caſtra ſequutis adſcripto, cui nomen *Abrahamus Perroux*, Territorii Lauſannenſis, quinquageſimum annum prætergreſſus, Enteroceles moleſtias declinaturus caſtrationi ſe ſubmiſit, quæ feliciter peracta eſt inclinante menſe Septembri anni 1677. Tertia poſt hebdomada, rite omnibus ſe habentibus ac conſolidatione vulneris jam proxima, jamque per urbem vagari ubi inciperet, difficultate deglutiendi prehenditur cum difficili reſpiratione: Tertia die & inſtante ægri fato acceſſor, Lingua, præter apicem, atro carbone erat nigrior, erecto pectore cubabat, ſi quid è cochleari offerretur, ſuffocationem inducebat, quamobrem licet extreme debilis magno conatu oblata reſpuebat: velamina omnia abjiciens, quanquam actu frigidus eſſet, ſolos pedes cooperiri permittens: Paſtorem, qui animæ conſuleret, illico advocari jubeo; Anginæ ſymptomata omnia video, quanquam nihil omnino, neque intus neque extra appareret, ſi inſignem illum linguæ nigrorem exceperis, unde pronuntiavi interiorem adeſſe gangrænam, internæ inflammationis ſobolem, quam in pulmonibus eſſe credidi: memor conſenſus qui inter Teſtes & pectus intercedit, ad quem attentum eſſe jubet *Hippocrat.* Medicum lib. 6. Epidem. Miſellus ſeſquihora à meo diſceſſu interiit.

Explorato vulnere inguini dextro inflicto, operationis rite & ex arte peractæ, à juvene *Colet* vocato, indicia fuere, nullis inflammationis notis præſentibus, Ad ſuperiora facto progreſſu, diſſecta ſecundum longitudinem pars colli interior, ubi ſalva trachea arteria reperta eſt, omnis phlegmonis expers, ut & adjacentes muſculis: Thymus glandula intumuerat, atro ſanguine referta, tracheam premebat: Compreſſo thorace, exudabat per ſectionem factam ſanies; Ille apertus inflammationis inſignis in pulmonibus notas exhibuit, aterrimo ſanguine diſtentis, lividis, nigris creberrimis maculis conſperſis, juxta dorſum præſertim, cum gangrænæ indiciis evidentibus: Hinc apparuit deglutiendi & ſpirandi difficultatis, ac loquelæ impeditæ cauſas (vocales enim tantum literas A & O efferebat æger) adſcribendas fuiſſe, tum compreſſioni tracheæ à tumida illa Glandula, Tum ejuſdem retractioni ad inferiora à Pulmonum infarctorum pondere: Abſceſſum latentem inquirere, è quo ſanies effundebatur, non licuit ob inſtantem ſepulturam: Jecur tamen vitioſe coloratam, admodum tumidum, diaphragma ſurſum compellens ſe offerebat: Voraciſſimum fuiſſe audivi.

Scholia.

THymus glandula intumuerat, atro ſanguine referta] Thymus Glans venæ cavæ diremptui vice pulvini ſubſternitur atque ſuperjicitur, ita ut ſuo ſinu eam comprehendat: Animadvertit *Galenus* hanc glandulam in nuper natis animalibus prægrandem eſſe, ob vaſorum mollitiem & imbecillitatem: creſcentibus illis, utpote durioribus, ipſam exſiccari atque decreſcere, ita ut in juvenibus exiguum ejus veſtigium remaneat: Sed in mulieribus eſt mollior & craſſior, ideoque ſuffocationes quæ accidunt mulieribus frequenter, viris interdum ſine læſa reſpiratione, ab iſta glandula turgida dependent. *Riolanus Anthropogr. lib. 3. cap. 13.*

Enterocele] Id in quibuſdam à me annotatum, qui ejus cauſa eunuchiſmo ſe ſubmiſerunt, paulò poſt in affectus pectoris, pleuritidem, peripneumoniam aut anginam incidiſſe; quod commonefacit *κοινωνία* quæ vitalibus partibus cum genitalibus intercedit, de qua Hippocrat. 10 lib. Epidem.

Observatio III.

Angina Peſtifera in capite fomitem habens.

AB anno 1618. erupit inſuetus inter noſtras gentes affectus, qui homines, *potiſſimum pueros, extincto vel precluſo ſpiritu* interimeret, *ἀγχόνη λοιμώδης* dictus, Tonſillæ peſtilentes, ab aliis ſtrangulatorius faucium affectus, aut Carbunculus peſtilens, aut laqueus Gutturis: à plerisque paſſio Anginoſa, quibuſdam aut ulcus Syriacum, cum Aretæo, aut Tonſillæ peſtilentes, cum Aëtio: Indicant autem plura non obſcure ſuperiore Tonſillis loco ſedem affectam, quæ cerebrum eſt, cui noſtræ ſuaſioni favet Anatome complurium corporum vi morbi enectorum, In quorum capitibus exectis reperti grumi ſanguinis lato ſchemate diffuſi, ſub maximos ſinus membranæ craſſioris &c. *Severinus de Abſceſſibus, Tract. ult.* Nervos per occipitis foramen in muſculos cervicis, laryngis, hyoidis, & faucium in ſanguinoſo hoc affectu non leviter læſos deprehendimus. *Thom. Bartholinus comment. in dictum affectum. Exercit. 1.*

SHOLIA.

SCHOLIA.

EUm affectum anteceſſit binum annua lues, quo mirum in modum ſtrangulati concidebant: Extant de hac re peculiaria, compendioſa, luculenta & accommodata *Aretæi* monumenta, quæ huc integra produci placet, ut antiquæ morbi ideæ quantum hodierna cedat perſpici poſſit: Is cap. 9. lib. 1. de cauſis & ſignis morborum.

Vlcera Tonſillis fiunt aliqua mitia, familiaria, non lædentia: aliqua aliena, peſtifera necantia: Mitia quidem ſunt munda, exigua, non alte deſcendentia, non inflammata: Peſtifera ſunt laxa, cava, pinguia, quodam concreto tumore albo, aut livido, aut nigro ſordentia: id genus ulcera Aphthæ nuncupantur: Quod ſi concreta illa ſordes altius deſcenderit, affectus ille Eſchara eſt, quam circumveniunt rubor excellens & inflammatio, & venarum dolor, quemadmodum in carbunculo, & exiguæ raræque puſtulæ, quas Græci exanthemata vocant, orientes, hisque aliæ ſupervenientes in unum coaleſcunt, atque inde latum ulcus efficitur: Id ſi in os interius ſerpit depaſcendo, ad columellam uſque pervenit, ipſamque exedit, & linguam etiam occupat, & gingivas & dentium alveolos, denteſque inde labefactantur & denigreſcunt: In collum etiam phlegmone erumpit; atque iſti haud ita multis diebus poſt phlegmone, febribus, fœtore, faſtidiaque conſumpti intereunt: At ſi in pectus per arteriam id malum invadat, illo eodem die ſtrangulat, Pulmo enim & cor, neque talem odoris fœtidatem, neque ulcera, neque ſanioſos humores ſuſtinent, ſed tuſſis ſpirandique difficultas enaſcitur: Cauſa maleficii Tonſillarum eſt frigidorum, aſperorum, calidorum, acidorum adſtringentiumque devoratio: quandoquidem hæ partes pectori ad vocem ſpiritumque edendum inſerviunt, & ventri ad alimenti tranſmiſſionem, & gulæ ad ejuſdem devorationem obſequio ſunt: Internis vero partibus ſi quod contingat incommodum, ventri ſcil. gulæ, & pectori ad iſthmum & tonſillas, & loca ibi poſita, mali conſenſus & eructationes perveniunt: quare pueri uſque ad pubertatem maxime hoc morbo tentantur, præcipue namque pueri multum frigidum aërem inſpirant, quoniam in his plurimum caloris ineſt; & ad cibos intemperantes ſunt, & varia concupiſcunt, & frigidam potant, & excandeſcentes ac ludentes altius vociferantur: Puellis quoque uſque ad menſtruæ purgationis tempora hæc vitia uſitata ſunt: regio Ægypti horum affectuum plane fœcunda eſt, aër enim ſpirando ſiccus adducitur: varios præterea cibos ſuggerit; radices enim herbæ atque olera ibi largè proveniunt, & acria ſemina, & potio craſſa, utpote Nili aqua: Syria quoque illa, maxime quæ Cœle i. e. cava nominatur, Symodi morbos procreat, unde Ægyptia & Syriaca ulcera id genus appellant. Modus vero mortis quam miſerrimus accidit, dolor quidem acer & calidus, qualis in carbunculo, ſpiritus vitiatus: exhalant enim maximæ putredinis odorem, eundemque vehementer in pectus ſpirando adducunt: Immundi adeo ſunt ut neq; ſuum ipſorum odorem ferre queant: pallida his ſcil. livida facies, febres acutæ; ſitis, ut igne accenſi videantur: Potum veriti dolores non admittunt, triſtantur enim cum Tonſillæ comprimuntur, aut potius (potus) in nares reſilit: Cumque decumbunt, ſurgunt, ut ſedeant, decubitum non ferentes, quod ſi ſedeant, quiete carentes; iterum decumbere coguntur: plerumque autem recti ſtantes obambulant, nam quieſcere nequeunt, ſolitudinem fugiunt, dolorem tollere dolore tentantes: inſpiratio magna eſt, frigidum enim aërem ad refrigerationem deſiderant, expiratio vero parva: nam veluti igne exuſta ulcera cum ſint, à calido præterea ſpiritu incenduntur; raucitas adeſt, vox nihil ſignificat: atque hæc in pejus ruunt cum ſubito in terram delapſis anima deficit. *Hæc Aretæus.*

Cui Græcanicæ morbi figuræ diſpar haud eſt Italica noſtra, niſi quod paulo auctior per ſymptomata capitis, quæ minime recenſita veteribus, viſuntur non inſrequentes in noſtris hominibus male affectis, præſertim viris & fœminis nato jam grandioribus: Equidem inter cæteros notavi duos, qui non ſine comate, ſtupore, caribaria, atque aliis hoc genus occubuere: Neque enim ſæva Proſerpina pepercit capiti Medici quadragenario majoris: Altera fuit Pharmacopæi conjux, quæ delira per morbum ſæpe apparuit, morbo commortua: Excretiones è naribus conſuetæ putridæ, pituitoſæ, ichoroides, aliquando cruori commiſtæ, aliquando duntaxat cruentæ mero: Puella quoque nubilis eodem affectu diu gravata, cum exitum è ſtrangulatu expectaret, ex ſubita hæmorrhagia profuſiore præſentaneam opem ſenſit, poſtremo vero ex malo ori venefico ſervata, incertum qua nova morbi vi fuit inopine ſublata: Interim ſcire licet unum è tribus pueris, qui peſſimè habuit inter cæteros, & nervorum languore relictum, viribus apprime imbecillum, atque oculo ſtrabum, tranſvoratu vero ſic impeditum, etiam à diu præterito affectu, ut vix emollitum humore panem demittere valeret: quanquam duriuſculas panis offas, & ſolidas molles fabas ingereret commodiuſculè: Qua eadem ſanguinis per nares excretione facta, puero decenni ſalus perfecte reddita eſt, quanquam hic jugularis venæ ſectione fuerit egregie levatus: *Indicant hæc porro non obſcurè ſuperiore Tonſillis loco ſedem affectam, quæ cerebrum eſt, cui noſtræ ſuaſioni favet Anatome complurium corporum vi morbi enectorum, in quorum capitibus excelſis reperti grumi ſanguinis, lato ſchemate diffuſi, ſub maximos ſinus membranæ craſſioris.* Accedit & quod in duobus pueris provectioribus, & puero quinquenni, dira lues nares utraſque compleverit putridis & prælatis aphthis, quæ viru putidiſſimo manabant; Quid, quod cum putrilaginem reddere viſæ ſunt nares, ut cerebri ſubſtantiam retulerint: Sed & illud notandum, quod etſi Tonſillas peſtilentes hocce vitii vocitemos, nihilominus obſervatum eſt ſæpe ſupra ſtrangulatum, & putris jam viſceribus, ſublatos pueros morbo, qui liberi fuerant reputati: imo poſt 30. dies & 40. jam prærepti morbi furoribus, præter omnium opinionem ex improviſo ſunt extincti, adeo ſcil. recondita veneni vis eſt &c.

Quoad morbi procreationem, certum eſt luem hanc analogiam habere ad ætatem puerilem, forſan ob excedens calidum & humidum temperamentum, ad putredinem & peſtem concipiendam aptum; aut ob naturalem impotentiam obſiſtendi cauſis morbificis, ratione laxi, teneri, ſpongioſique corporis: aut ratione inordinati victus, ob quem ſubinde ſanguis redundat crudus & impurus, paratus ad putredinem & exinde luem concipiendam; unde altera pendet analogia: cui tertia, partis ſcil. eſt adjungenda, quæ mea opinione cerebrum eſt, his argumentis; Nam eo primum ſuppoſito, quod probatiſſimorum authorum conſenſus docuit, contagium ad diſtans, atque omnem peſtilentiam communicari per aërem inquinatum, porrò aër ex Hippocr. lib. de morbo ſacro, *primum admittitur à cerebro, relinquens in ipſo ſuum ipſius vigorem:*

vigorem : Si enim, inquit in corpus primo adveniret, & poſterius in cerebrum, dignotione aut judicio in carnibus & venis relicta, ad cerebrum calidior jam exiſteas perveniret, & non ſinceras ac puras, ſed admixto humore à carnibus & ſanguine : His accedit quod cerebrum ad patiendum, & ad ſuſcipiendum maxime imbecillum & minime obſiſtens, molle ſcil & laxum, præſertim humidum & glutinoſum eſt, quod unicè facit ad concipiendam labem humidam & glutinoſam : Ad hæc cerebrum eſt glandulæ conſimile ; ex Hippocr. lib. de Glandulis, n. 7. atqui glandulas apprime corripit peſtilentia, nimirum parotidas, alas, inguina, quod experimento quotidiano docemur ? Poſtremo conſtat ſanguinem fœdum, putridum putidumque manare ſub iſta lue de naribus, & vocem rancidam ex his prodire, quod partim humorem ut dixi, crudum, partim affectam ſedem oſtendit : Quæ cum demonſtrare voluerim naturalibus adductis cauſis manifeſtis, non eſt tamen quod occultæ morbi formæ fuerim oblitus: Generationis autem modus hic eſt : Deductus aër putris per canales priorum ſinuum cerebri, pervenit ad retiformem plexum arteriarum & venarum : Ibi primum corrupto ſanguine, mox ſecedit & penetrat corpus cerebri, quod corruptum reſtat à poſtremo contagio : quo tempore conſummatur ſtatus & forma, ſive idea morbi : Hæc enim inquam Sphaceliſmus eſt & corruptio cerebri, ex qua deinde ſequuntur affectus alii ac ſymptomata omnia : Quod autem ſit corruptio cerebri, audiendus Hipp. l. 2. de morb. n. 1. *Corrumpitur cerebrum cum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, bilioſum aut pituitoſum plus ſolito factum fuerit*, Et in Coacis, *cerebro corrupto alii in tribus diebus, alii in ſeptem moriuntur, hi vero ſi effugerint ſervantur*, item aph. 51. 7. ubi Galenus corruptionem non accipit vulgari modo, ſed pro nativi caloris exſolutione à materia prævalente ; quo quidem ſenſu, non mirabile eſt quod morbi quidam & læſiones cerebri non conſequuntur perpetuo, ut apoplexia, catalepſis & cæteræ organicæ paſſiones, quæ obveniunt ſecundum nervos & ſinus ductusque cerebri : hæc alioqui paſſio ſit ſecundum cerebri ſubſtantiam æqualiter : ac ut in hectica febre non agnoſcitur dolor, aut alteratio aliqua præcellens, & ſine his etiam ad mortem itur, ſic & in re noſtra non eſt cerebro præcellens officialis aliqua læſio, præſertim exordio, ſed concluſa illa & profunda labes tacito quodam exitio perdit omnem ejus ſtatum : quæ dum fiunt, communicatur & ſubjectis partibus vitium, i. e. vicinæ tracheæ, pulmonibus ac ſubinde cordi : Hinc eſto talis morbi definitio, quocunque nomine veniat, Sideratio cerebri peſtilens, contagioſa, à ſeminariis impenſe putridis, delatis cum aëre, per ventos præſertim auſtrales, ad glanduloſas puerorum partes, & cæt. *M. A. Severinus Tractatu proprio, qui ultimus eſt lib. de Abſceſſibus, unde hæc deſumpta : Videatur & comm. Clar. Th. Bartholini.*

Homines potiſſimum pueros] Iuvenes ſenibus frequentius angina corripiuntur, quod bilioſo ſanguine ſcateant : Viri frequentius quam fœminæ (exquiſita ſcilicet) quod earum ſanguis frigidior, larynx minor, ac gutturis partes & venæ, anguſtiores exilioresque, qua de cauſa ſanguinem difficilius admittunt : Interim anginæ nothæ, ob partium laxitatem excrementorumque ubertatem, viris magis obnoxiæ ſunt : Cur vero angina hæc peſtifera pueros præſertim adoriatur, cauſas reddit ſupra *Aretæus*,

Extincto vel præcluſo ſpiritu interimeret] Non pauci cor in primæ partis participationem adſciſcunt : Sed certum eſt omnium malorum hanc clauſulam (mortem) ſequi cerebrum, non præcedere, eo præcipue argumento, quod ſine febrili intemperie Pædanchone ſatum maturet, cerebri non cordis affecti indicium: Cor enim omnis alienæ contrariæque virtutis adventu, velut ad rem diverſam & noxiam, quocunque gradu contractum, perpetuos pulſuum motus vel retardat vel accelerat : At vero alia cerebri conditio, corruptionem, ſine vitalium intemperie, euſque perfert, donec venas, cordis ductus, viri magnitudine infecerit : Imo ex ſe, ſine cordis conſenſu, mortem inducere quid vetat ? quod animalium ſpirituum ad vitæ uſuram juxta neceſſariorum fata moderatur : De cerebro, medius fidius in Pædanchone minus ambigo, quam de ejuſdem partibus in ſocietatem mali, ne prærogativam dicam, adſcribendis : Quippe interior nobilioris cerebri receſſus, quem medullam vocant, ut pars princeps excludi non meretur, apud quam animalis vitæ ſedes arbitrium & poteſtas : Ab hac enim nervorum origine, per occipitis foramen in muſculos cervicis, laryngis, hyoidis & faucium diſſeminatur par Vagum, ad latera tracheæ exteriora, nervos recurrentes, vocis fere & reſpirationis moderatores expandens, quos in ſanguinoſo hoc affectu non leviter læſos deprehendimus : quanquam cauſam alii, inter quos Aetius, in impeditum pulmonum motum conjecerint : Hinc pendet problematis ſolutio, Quo fiat fato ut ſubito ſubinde, ſine alia manifeſta cauſa extinguantur ægroti ? In promptu ratio quæſiti, ex cerebri nuclei conditione, quo vel leviter læſo, ſive ab interiori incidente, ſive punctura exteriore, animans inopinato mortis genere proſternitur : quod laniorum artificium, ſolo acus in cervicem impactu, apud Subalpinos, improvidi boves experiuntur : *Bartholinus comment. in Pædanchonem.*

Observatio IV.

Anatome cadaveris ſeptennis pueri à Pædanchone extincti.

Mortuus eſt puer ſeptennis in valetudinario incurabilium, diſſectus menſe Novembri 1642. Pædanchone affectus ſeptimo poſt die obiit, anhelus & anxius, recto plurimum capite cubans : Mihi quidem Angina illa ſicca viſa eſt, Hipp. deſcripta 1. progn. comm. 13. p. 16. & ab Aretæo lib. Acut.

Sterno reſoluto, & coſtis utrinque diſſectis, extitit pulmo latis maculis prælividus & prope niger : auricula cordis dextra grumis ſanguinis plena : venæ omnes pulmonis & cordis diſtentæ : Vena cava inſectu ſuo adaperta ſanguinem atrum & grumos reddidit, ſic & ventriculi abunde ſaturi ſanguine ; In capite, una cum facie prætumido, facta diſſectione, reperta inter cutem & muſculos temporarios, pituita mucoſa citrina, *longo ad malas uſque diſcurſu* : Offis teſta recluſa, venæ membranæ tenuis diſtentæ undique ſanguine, ſic & item *omnes ſinus membranæ craſſæ*, ſic & rete mirabile ; vaſa ad ſummum omnia

gravida

gravida ſanguine, quæ cerebri baſin emenſa medullam nutrire fuerant parata. *Severinus in calce lib. de Abſceſſibus.*

SCHOLIA.

IN *capite una cum facie prætumido*] Cur colli extumeſcentia, quæ alias ab Hippocr. inter ſalutaria ſigna habetur, hic mortifera eſt? Exitialis eſt tam ratione cauſæ quam ſigni: hujus reſpectu mala, quia nobiliſſimæ cerebri officinæ monſtrat ſtatum, ea malignæ materiæ copia gravatum ut ſuis terminis amplius contineri nequeat: Deterior cauſa, quæ ut maturius moriendi neceſſitatem acceleret, recurrentibus nervis oppletis, ſtrangulantem humorem ſuſcitat, in muſculis alioquin nudis innoxium: Bonum ergo exterius vergere humorem in angina quacunque, ſi materiæ metaſtaſis univerſæ ſequatur & extra nervorum tactum ſubſiſtat. *Bartholinus Exercit. 1. comm. in dictum affectum.*

Omnes ſinus membrana craſſa &c.] Quatuor in universum demonſtrantur ab Anatomis craſſæ membranæ veluti ventriculi, quibus tres alii Sylviani accedunt, inferior nempe falcis, & laterales duo: Horum omnium preſſior cum arteriis eſt copula: ex latere altero venis ſociantur jugularibus, ad quas velut canaliculi illum ſanguinem amandant qui in ſuperflua cerebri nutritione ex arteriis venerat, ad inferiores jugularium venas ſolito gyro rediturus; unde ſi rationem ſubducamus ex neceſſario horum ductu, expeditam delabentia cauſæ morbificæ ad partes in Angina affectas, collumque, viam extruemus ſolutionis, ſeu criſeos gratia, quæ ſubinde per narium hæmorrhagiam perficitur, ex continuata longiſſimi ſinus falcis cum ſummis naribus communione: nonnunquam quoque, & ſæpius quoque per laterales ſinus, venis deſcendentibus inſertos, abſceſſu critico ad colli partes tentatur: quanquam fruſtraneam non raro operam ludat natura, ob impleti cerebri & corrupti vehementiam, qua in ſinubus grumeſcit ſanguis ſpirituum defectu, & ad nares, corruptionis labe infectus, aliis putridisque aphthis commutatur; cujus utriusque, & ſinuum, & naſi turpes facies in demortuorum ſectione *Severinus* advertit *Idem.*

Longo ad malas uſque diſcurſu] Riolanus Encheir. l. 4. c. 9. ab eodem fonte hujus morbi & ſtrumarum originem deducit: humore videlicet maligno, qui in linguam, gargareonem & Tonſillas decumbens, eas erodat aphthasque malignas generet; insimul ſtrangulationem inducat, unde Garotillo Hiſpanis dicitur, malum Neapolitanis familiare, a quibus *ulcus* Syriacum dicitur, forſan à commercio cum Hiſpanis, quibus ſtrumæ endemiæ, à quibus per traducem derivatum.

FINIS LIBRI PRIMI.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

SIVE

DE ABDITIS MORBORVM CAVSIS

Per Cadaverum Diſſectionem revelatis.

LIBER SECVNDVS.

DE AFFECTIBVS PECTORIS

Sectio I.

DE RESPIRATIONE LÆSA.

Observatio I.

Dyſpnoea ab infixo aſperæ arteriæ oſſiculo.

PUer ſeptennis, Aurifabri Genevenſis Dom. Gainier filius, anno 1650. oryzam juri carnium incoctam comedens, oſſiculum deglutit, quod à conſueto tramite deerrans, aſperam arteriam ſubit, illi impactum hærens. Digito locum deſignabat, circa colli medium: hinc difficilis cum tuſſi anhelitus, maxime in *inſpiratione*, dolórque punctorius: Cum nec progredi nec regredi oſſiculo daretur, bronchotomiam ſuaſi, alteri Medico ineptam viſam, & ſexto demum die, ſed ab obitu factam: exemptúmque os teres, æreæ monetæ craſſitie, triplici angulo parietibus arteriæ aſperæ affixum: Spes erat ſalutis in mature inſtituta operatione.

SCHOLIA.

D*ifficilis cum tuſſi anhelitus, maxime in Inſpiratione.)* Reſpiratio Inſpiratione & Expiratione conſtat: Inſpiratio lædi dicitur, quando uſus ejus fruſtratur, aut quoquo modo inhibetur, quod ſæpiſſime accidit propter aëris inſpirandi vitium, vel defectum: Poſterius hoc accidit, quatenus nimirum aër copia ſatis ubere introduci nequit: Cujuſmodi effectus cum plures & diverſimodæ cauſæ exiſtant, ut plurimum verò illud propter Reſpirationis organa, vel quoad motum impedita, vel quoad meatus obſtructa contingit: 1. Aëris, quominus libere Pulmones ſubeat, inhibitio reſpirationem lædens, ſæpenumero ob vias, nempe Tracheæ ductus occluſos, aut non ſatis patentes contingit; Enimvero ductus iſti occludi, & plenum aëris ingreſſum prohibere ſolent, quatenus vel opplentur, vel comprimuntur, vel arctius contrahuntur: Cum plures ſint cauſæ & modi quibus Tracheæ ductus oppleri ſolent, imprimis & ſæpiſſime hoc facit ſeri, dum à ſanguine abſcedit, ſluor catarrhalis, & è vaſis ſanguiferis in has partes exundatio: Quod primò tenue & acre tuſſim moleſtiſſimam parit, poſtea per coctionem craſſeſcens, & tracheæ parietibus adhærens inſpirationis vias valde anguſtat, & extremitates earum protſus opplendo, decurtat: partes etiam ſanguinis extravaſati, necnon puris aut materiæ ſeroſæ è lymphæductibus, aut ſanguiductibus in veſiculas tracheales exudatio, dyſpnoeam gravem, & non raro phthiſin producit. Ductus tracheales tum ultimos, tum intermedios ſæpenumero per compreſſionem anguſtari aut occludi obſervatione ſatis vulgari conſtat: Enimvero à paſtu uberiore, nec non à vini, aut cereviſiæ fortioris potu copioſo (quatenus vaſa pneumonica ob cruoris turgeſcentiam valde diſtenduntur & tracheæ latera compreſſa liberum ſolitumque aëris ingreſſum non admittunt) homines alias ſatis ſani, difficulter & anheloſe reſpirant: quod quidem ob pulmones repletos & extenſos, potius quam à ſtomacho ſaginato, & diaphragmatis ſyſtolen impediente, accidere putamus: Porro ob hanc rationem, etiam in febrium paroxyſmis, reſpiratio crebra & laborioſa exiſtit: Nec tantum à ſanguine turgeſcente, ſed etiam ab eodem ſtagnante, aut extravaſato, inſuper à concretionibus lapidoſis aliiſque diverſimodis, tracheæ vaſa compreſſa inſpirationem liberam perficere nequeunt. Secundò, Tracheæ ductus nonnunquam à fibris eorum ſpaſmodice affectis proprius contracti & occluſi, aëri ad debitam inſpirationem aditum negant: Hinc cum nulla ſit in pulmonibus

obſtructio, aut mala conformatio, nulla inſuper diatheſis tabida, tamen à fibris iſtis præternaturaliter convulſis, & ſimul contractis, Aſthmatis paroxyſmi horrendi ſæpe oriuntur: Præter hos Inſpirationis læſæ caſus, ſubſunt quidam alii qui propter aërem in primo aditu, ſcil. intra nares, guttur, aut laryngem à tumore, aut mala confirmatione prohibitum excitantur; Ita námque polypus in nare, angina in gutture, aut tonſillarum inflammatio reſpirationem difficilem reddunt; quæ pathemata cum ſenſui pateant prætermittuntur.

Secundò, Reſpirationis organa aut ſunt mere paſſiva, quæ ſcil. moventur, uti pulmones, aut ſunt activa, quæ ſeipſa, ac inſimul iſtos movent, uti muſculi thoracis, ac Diaphragma: In quibuſque horum motus impedimenta, quibus reſpiratio læditur varie contingunt: Et primò quod ad pulmones ſpectat, hic interdum ob vaſa plurimum diſtenta & ſanguine impleta, valde intumeſcunt,, in tantum ut rigidi & inflexiles, thoracis ſyſtolæ ac diaſtolæ vicibus minime obſequantur: Porro interdum accidit ob phlegmonen, tubercula, aliáſque diverſimodas concretiones, parem in ipſis rigiditatem excitari: Secundò, Reſpirationis *organa activa*, ſive partes moventes, ſcilicet muſculi pectoris & diaphragma, à functione ſua motiva varias ob cauſas inhiberi aut perverti ſolent: Solutio continui in quolibet horum facta, ſive per ſanguinis aggeſtionem, ſive per ſeri aliorúmque humorum decubitus, ut in pleuritide & ſcorbuto, ſive à plaga aut vulnere inflictis, dolorem in loco affecto cum motus impotentia & reſpiratione difficili paſſim ciet: Quinimo interdum ſine dolore, aut cauſa quapiam evidente, partes iſtæ à motu præpeditæ dyſpnoeam graviſſimam inducunt, prout in aſthmate, ſuffocatione uterina, & quibuſdam aliis affectibus ſpaſmodicis, aut hypochondriacis cernitur: cujuſmodi pathematum ratio procul dubio in eo conſiſtit, quod ſpiritus animales, functioni iſtarum partium motrici deſtinati, à debito in fibras motrices influxu avertuntur: Ideo multi quoad pulmones ſatis ſani, & tantum cerebri & nervorum affectibus obnoxii, etiam dyſpnoeæ paroxyſmis horrendis ſæpe corripi ſolent.

Quoad aëris inſpirandi vitium, ſi forte depravatus fuerit, ſanguinem nec recte accendit, nec eventilat, quinimo nonnunquam hujus craſin peſſundat ſive veneaat, prout in auræ conſtitutione admodum maligna cernitur: Hujuſmodi affectuum ut rationes præcipuas attingamus, advertere eſt quod ſi quidem particulæ aëris nitroſæ (uti multiplici experimento conſtat) ad vitam tuendam imprimis neceſſariæ exiſtunt, ita frequenter accidit illud aëris nitrum aut deficere, ſive ab aliuſmodi particulis obſcurari in tantum aut ligari, ut virtutem ſuam *ζωτικὴν* ſatis exercere nequeant, aut denique eidem corpuſcula maligna, ſive exitialia adjungi: Primò, Aëris particulæ nitroſæ deficiunt, ſi quando ipſo ſtagnante, aut valde æſtuante, nitrum inde abigitur, aut in actum minime concitatur: hinc in camera arctiore vel nimis concluſa, aliiſque in locis, aut hominum frequentia ſtipatis, aut ſolis ardore effervefactis ægre reſpiramus: Idem uſu venit in locis valde excelſis, ſupra montium cacumina,, atmoſphæræ ſommitatem excedentia, in quibus ob nitri defectum reſpiratio ægre ducitur, & diu illic vivere non licet: Secundò, Particulæ nitroſæ ab aliis acceſſoriis interdum obſcurari aut obtundi, quandóque nimis acuari ſolent: Quoties enim flante Auſtro, aura nimis humida & craſſa evadit, in quantum particulæ nitroſæ ab aquoſis ac ſulphureis occupantur, ac plurimum obtunduntur, dum inſpiratur illa, ſanguis haud vegete accenditur, verum inſtar ligni viridis igni ſuppoſiti, fumigat potius quam clare efflagrat: proinde ut durante tali aëris ſtatu, torpidi ac hebetes, ac ad motum inepti perſtemus: E contra autem cum ſæviente Borea particulæ frigorificæ, acerrimæ ac ſumme aculeatæ nitroſis adduntur, ſanguis ſatis accenditur & libere reſpiramus: Attamen flamma vitalis à gelu intenſo ipſi improportionato undique reprimitur, & ni motu & calore refocillatur, non raro prorſus extinguitur. *Willis Pharm. rat. p. 2. ſ. 1. c. 3.*

Observatio II.

Dyſpnoea à pituita lenta intra Tracheam arteriam concreta.

ÆGri quatuor mihi noti, qui eodem fere tempore interiere pene morbo conſimili: Omnibus Medicis negotium dedit: Imo auſim aſſerere morbum non intellexiſſe: Difficultas erat ſpirandi ſumma, ſpiritus frequens & parvus ad mortem uſque: In ſicco velut ſpirare videbantur: nec tuſſis nec ſputum, ſpiritum ne ad momentum cohibere poterant: Erecto paulum corpore ita parvum & frequens ſpirabant: febris non erat magna, nec quæ iſtam reſpirationem requireret &c. Chirurgus affirmavit ſe ſecuiſſe cadaver pueri iſta difficili ſpiratione & morbo, ut dixi Incognito, ſublati.

Inventa eſt pituita lenta, contumax, quæ inſtar membranæ cujuſdam arteriæ aſperæ erat obtenta, ut non eſſet liber exitus & introitus ſpiritui externo, ſic ſuffocatio repentina. *Ballonius Epid. & Ephemer. lib. ij. pag. 197. & 201.*

Scholia.

EA difficultas ſpirandi quæ eo tempore vagata eſt, non ab una cauſa eademque profecta eſt: Secundus æger (Scil. Nicolæa Honorata) tenes habuit purulentos cum ſumma bilis effuſione in inteſtina: Filius D. le Noir (ait ibidem Ballonius) Pulmones habuit parte dextra vitioſos; Nepti uxoris N. pulmones erant integri, aliquantula pars adhærebat coſtis: Ut colligendum ſit pulmonibus præſertim eam tempeſtatem bellum indixiſſe.

Observatio III.

Dyſpnoea orta à lapidibus aſperam arteriam prementibus.

VIr quidam laborabat maxima anhelitus difficultate, non tamen tuſſiebat, non excreabat, nec ulla vel aſthmatis, vel orthopnœæ, aut vulgari, alicujus pectoris vitii

a derant

aderant ſymptomata: Medici curabant eclegmatis, ſyrupis & ſimilibus morbum non obſequentem. Æger tandem febre superveniente abiit ad plures.

Cauſa autem morbi & mortis poſtea ſeſe aperto corpore aperuit: Lapides varii, variæque figuræ, Aſperæ arteriæ incumbentes immediatè, ita eam oppreſſerant, ut tandem *hominem præfocaverint*: Cætera enim interiora nihil contraxerant vitii: Ita ſæpe quæ latent in corpore medicantes latent. *Theod. Kerkringius Obſervat. Anat. xxvij.*

SCHOLIA.

VT *tandem hominem præfocaverint.*) Reſpirationis uſum perquam neceſſarium eſſe eleganter Hippocr. lib. de Flatibus declaravit, *Mortalibus hic,* (Spiritus) *tum vitæ tum morborum ægrotantis cauſa eſt: tantáque corporibus omnibus ſpiritus ineſt neceſſitas, ut ſi quidem aliis omnibus, & cibis & potionibus quis abſtineat, duos tamen & tres, vel plures dies poſſit vitam ducere. At ſi quis ſpiritus in corpus vias intercipiat, vel exigua diei parte, hominis pereundum ſit: adeo neceſſarius eſt uſus ſpiritus in corpore: Adhæc quoque quum omnibus aliis actionibus homines quieſcant, quod mutationibus innumeris vita ſit expoſita, ab hac tamen ſola actione nunquam* deſiſtunt animantia, quin aut *ſpiritum adducant aut reddant.*

APPENDIX.

Spiritus difficilis ob putamen nucis avellanæ circa caput aſperæ arteriæ inhærens.

CIvis Amſtelredamenſis ſeptem amplius annos, divexatus ab indefatigabili tuſſi, traxit continenter ſpiritum adeo difficulter, ut corpus ipſi ſummopere emarcuerit: ſed ejecto tandem per vehementiſſimam tuſſim putamine nucis avellanæ, duxit illico ſpiritum commodius, & evaſit celerrime quod vitæ intentabatur periculum.

Inhæſerat autem hoc putamen (quod adæquabat unguem humanum) circa caput aſperæ arteriæ; uti ſatis diſtincte indicavit æger: forte prope illum locum, in quo aureum nummum ſcribit ultra biennium delituiſſe Ph. Hæchſtetterus obſerv. 16. caſu 10. *Tulpius Obſerv. lib. 2. cap. 7.*

OBSERVATIO IV.

Orthopnoea ab inflammata aſpera arteria.

POſtquam Adr. Spigelius, plurimum deditus experimentis, deprehendiſſet in orthopnoicis diſſectis, inflammatam aſperæ arteriæ tunicam ob materiam tenuem ac billioſam ipſi infarctam, Diuturnæ orthopnoeæ acceſſiones medicamentis ſcammoniatis, ut Pilulis cocciis, Aureis & hujus generis cæteris levavit. *Ioh. Rhodius Obſervat.* 28. *cent.* 2.

OBSERVATIO V.

Dyſpnoea à Tumore lateri aſperæ arteriæ adnato.

VIduæ N. ſuccrevit paulatim humilis ac latus tumor, inſidens firmiter lateri aſperæ arteriæ, hinc impediri evidenter ſpiritus: Offendimus hunc tumorem ad inſtar carcinomatis, radicibus diffuſum per quamcumque colli partem. *Vide lib. 3. tit. de Deglutitione læſa.*

OBSERVATIO VI.

Dyſpnoea à Thymo, glandula, humoribus excrementitiis referto, Thracheam premente.

THymum novi, ex quorundam lue venerea infeſtatorum cadaverum ſectionibus, inſtar ſpongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere, unde ægre ſpirant, compreſſo à tumore Thymi œſophago, renitente cartilaginoſa aſpera arteria. *S. Pauli Digreſſione de febre maligna.*

OBSERVATIO VII.

Dyſpnoea ab aneuriſmate aortæ arteriæ tracheam vicinam premente.

J. Pauli Tumor pulſatorius circa claviculæ ſiniſtræ & ſterni conjunctionem obortus eſt, exterius pugni magnitudinem multum ſuperans, & interius reſpirationi non leve impedimentum afferens: Aperto mortui thorace apparuit dilatata arteria aorta ad latus aſperæ arteriæ. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

APPENDIX.

Dyſpnoea convulſiva à Tracheæ bronchiis coarctatis & conſtrictis.

DYſpnoeam convulſivam interdum excitari putamus ob tracheæ bronchia coarctata nimis, & non raro penitus conſtricta: In Nevrologia noſtra advertimus, plurimas nervorum fibrarúmque nervearum propagines aſperæ arteriæ ramificationes omnes ubique ampleƈti & circumligare: quos equidem nervos, ſi forſan accidat à materia morbifica obſeſſos, in crebros ſpaſmos irritari, propterea ſequitur canales ſive ductus quos ambiunt, valde conſtringi, & in quibuſdam locis prorſus occludi. *Willis Pathol. Cerebri c.12.*

OBSERVATIO VIII.

Dyſpnoea & ſtertor à cancro pulmonis partem ſuperiorem obſidente, & arteriam aſperam premente.

INterdum pars ſuperior Pulmonis in cancrum abit, atque ad juguli partem ſuperiorem trahitur, ut ſub alis lateat: unde compreſſa arteria aſpera ſtertor quidam obauditur, non à puris multitudine, aut alterius humoris; ſed ab anguſtia & interceptione meatus, in quo refractus & agitatus humor aliquis in gutture ſuerit. *Iacotius Comm. 1. in lib. v. ſect. 2. aph. 67. Coacar. Hipp.*

SCHOLIA.

AD *juguli partem ſuperiorem.*) Hippocrates in Coacis 1.400. ſuperiorum pulmonis alarum inflammatione obſeſſarum, ſignum ponit clavicularum dolorem, ambarum quidem, ſi ambæ ſuperioris pulmonis alæ laborent, Unius ſi unica.

In cancrum abit.) Sanguis qui inflammationem pulmonis parit vel putus eſt, vel bilioſus, vel pituitoſus, vel melancholicus: Pituita è capite defluens inflammationi occaſionem præbere cenſetur: Bilis ſanguini permiſta Eryſipelas pulmonis inducit, de quo *Hippocr.* lib. 1. de morb. & lib. de int. affectionibus: Si fuerit melancholicus ſanguis, iſque exuſtus, cancroſam inibi affectionem parit, à qua Anginam obortam vidit *Heurnius* de morbis Pectoris cap. 1. Sæpe, ait, in cancrum degenerat, hoc maxime fit in puellabus melancholicis quibus reflui ſunt menſes: Nuper tres vidi, duas puellas, & unam ſeneſcentem jam fere, nuptam, Nigredo quædam ad epiglottida fere apparebat; Nupta præ glutiendi difficultate periit: Aliis exedebantur œſophagus ac muſculi ſternohyoidei, ita ut per anteriora proflueret, ac exeſis jugularibus hæmorrhagia interiit earũ una, altera ſenſim extabuit.

OBSERVATIO IX.

Reſpiratio læſa ob ſanguinis tranſitum per venam pneumonicam, prope cordis inſertionem lapideſcentem, impeditum.

QUandoque vidimus tum arteriæ tum venæ pneumonicæ canales plane oſſeos alicubi factos, eorúmque parietes ita compreſſos, ut rima tantum exigua ad ſanguinis tranſitum relinqueretur: Non ita pridem juvenem, à tali venæ pneumonicæ mala conformatione extinctum diſſecuimus, in quo vaſis hujus truncus, prope cordis inſertionem lapideſcens adeo coaluerat, ut ſanguis nonniſi guttatim, aut cum exiguo tantum filo cordi inſtillaretur.

SCHOLIA.

CUm ad Reſpirationis munus ſpectent pulmonum vaſa, ſcilicet trachea cum bronchiis & veſiculis, Item cor cum arteriis & venis: Inſuper adſint nervi cum fibris tum muſcularibus tum nerveis, Lymphæductus & glandulæ: Porro, cum & vaſorum horum contenta, ſc. aër, ſanguis vetus & recens cum ſero ejus, Lympha & Spiritus animales; vitium quodvis in uno quoque horum contingens, ſæpe totam functionem pneumonicam perturbat: Nec minus etiam organa pectoris motiva, ſcilicet muſculi cum diaphragmate, atque nervi iis deſtinati, quinimo interdum ſpiritus animales, antequam nervos eos ſubeunt, perperam ſcilicet habentes, non raro magnas circa reſpirationem ἀταξίας inducunt. Cum præcipua pulmonum functio & uſus fuerint, ſanguinem & aërem per totas partium compages intimóſque receſſus, atque ductus quóſque minutiſſimos traducere, & ubique invicem committere, in eum nempe finem ut ſanguis venoſus à circuitu redux, & chymo recenti dilutus, proindéque crudus & velut ſemiextinctus, tum perfectius miſceatur & velut ſubigatur, tum potiſſimum & ſecundum omnes ſuas partes ab aëre nitroſo de novo accendatur, hinc primaria circa hoc negotium, ſive munus pulmonare, delicta, ut plurimum in his duobus conſiſtunt, ſcilicet primò quod ſanguis non rite trajicitur per cordis ſinus & vaſa pulmonica, Et ſecundò, Quod aër haud debito modo in tracheam ejúſque ductus Inſpiratur exſpiratúrque: Utriuſque horum duæ ſunt partes: Primò enim quoad Sanguinis Trajectionem, culpa interdum intra cordis ſinum dextrum, aut arterias pneumonicas; quandoque item intra venas pulmonares, aut cordis ventriculum ſiniſtrum committitur: Dein 2°, quoad aërem, modo in inſpi-

inſpirando, modo in exſpirando imprimis ac potius delinquitur : quanquam inſuper utrxque functio interdum ex æquo peccet : Singulorum ex hix varii ſunt caſus, plures item cauſæ & fiendi rationes, quarum præcipuas hic breviter perſtringam : Primo igitur, quando ſanguis noo ritè cordis ſinum dextrum & arterias pneumonicas pertranſit, aut proprio ipſius vitio, aut ductuum modo illorum, modo ulteriorum culpa illud contingit : quippe oonnonquam ſanguiois rivus in citeriore præcordiorum regione ſubſiſtit; propter obicem in altera factum : quinimo interdum aëris inſpirati defectus, aut vitium, ſanguinis trajiciendi remoram facit. Quod ſpectat ad *Sanguinis vitium*, noſtra fert ſententia utrumque ſanguinis rivum, pariter chymo recente perlutum, prorſus homogeneum exiſtere : atque id propter vaſa lactea thoracica tam longo itinere chyli partem circumducere, quam trunco venæ cavæ deſcendenti, æque ac partem alteram vaſa meſaraica trunco ejus aſcendenti infundunt, quod etiam una cum chylo humor lymphaticus vaſis ſubclaviis infundatur, ita ut in ſanguinem reduci percommode queat, nec quidem aliis aut pluribus ejus ductibus opus videtur : Porro humorem iſtum recte cooſtitutum, æque ac chylum ipſum dulceſactum, maſſæ ſanguineæ, abſque luctx in corde excitata ſimul congruere & facile aſſimilari ſtatuimus : Sin vero humor Lymphaticus, à cerebro & nervoſo genere atque ac a glandulis redux, à debita craſi degener (uti cerebro aſſolet) acorem contraxerit, idcirco ſanguini veooſo reinfuſus ipſum fundit, & in ſeroſitates præcipitat, proinde ut magnæ urinæ profluvia inducantur: At vero tantum abeſt ut talis humoris lymphatici fluor io dextro cordis ſiou majorem ſanguioix effervescentiam concitet, ot potius è contrx exinde cum pulſu debili, ſæpe totius infrigidatio, aut rigor, nou raro etiam ſpirituum deliquia aut affectus ſpaſmodici excitentor, & urinam copioſam & pallidam comitentur : Quorum ratio proculdubio eſt, quod tum humor limpidus è cerebro & nervoſis partibus exundans ſanguinem in ſeroſitates fundit, & nimis dilnendo refrigerat; proindéque ſpiritos animales vehicnlo ſuo deſtituti, xot deficiunt, aut motus inordinatos ineunt, At vero ſanguinis io cordis ſinu dextro, à partium diſſimilium lucta, effervescentiam elaſticam (*quam ſtatuit Clari Sylvius*) uti prorſus negamus, ita quoties exiode in pulmones non debito modo ejicitur, illud non tam proprio ipſius quam facultatis animalis vitio aut defectu, accidere ſtatuimus : Si quando enim ſpiritus cordis fibras motrices actuantes; aut deficiunt, aut in ἀταξίας ſpaſmodicas adiguntur, cor proinde inordinate vibratus, laticem cruentum aut infirme aut irregulariter foras propellit.

Quod autem ſanguis corde egreſſus arterias pneumonicas haud ſemper expedite trajicit, id ioterdum propria ex culpx, quandoque item ob vias obſtructas, quin & alias ob cauſas paſſim contingit : Ipſe ſanguis duplici reſpectu, ſcilicet aut quoad accenſionem, vel quoad craſin ſuam peccans, proprio per pulmones tranſitus officit : utriuſque horum varii ſunt caſus, Primò enim quatenus iſte aut minus, aut nimis quam par eſt accenditur, in circuitu pulmonari impeditur : Si quando in maſſa ſanguinea, ſpiritu ac ſulphure abſumptis aut depreſſis, partes aqueæ, terreſtres, aut ſalino fixæ præpolleant, id propter latex ejux, æque aut parum ab aere nitroſo accenſus, non facile intra ductus pulmonares rareſit, eóſque exilientis inſtar flammæ ſua ſponte vix trajicit, ſed gravis & quaſi limoſus uſque in viix hæret, atque plurimom moleſtiæ ac laboris, quo circumpellatur, cordi creat, Hinc quoties à totius corporis, aut partium ejus motu citatiore, ſanguis paulo uberius in præcordia urgetur, cor & pulmones pro circumpulſione ejus difficillime, & extremis quaſi cum nixibus laborant : Atque in hoc caſu veriſimile eſt ſanguinem, intra cordis ſinum dextrum rapidius aggeſtum, aliquatenus ſtagnare, quia nimirum in ductus à fronte oppletos oppletos ſtatim transferri nequit : Porro ob hanc cauſam *concretiones iſtæ grumoſa ſive carnoſa, cordis Polypi dicta*, interdum exoriri videntur : Hinc & in *pica*, *leucophlegmatia*, *hydrope* ac *ſcorbuto* ioveterato, à corporis motu citatiore Reſpiratio valde difficilis ac laborioſa exiſtit.

Secundò, Sanguis nimis ioterdum accenditur, totúſque fere in flammam erumpens, ac ſupra modum expanſus, intra ductus Pulmonares, quos plurimum inflat & extendit, via contineri poteſt, quin eos inflammare ſive accendere periclitatur : quare ne diutius in iis moretur, præcordia creberrimis ſimulque fortiſſimis nixibus vibrant, ut ſanguis itx nimium accenſus ſatis eventilari & circumagi poſſit: ſecus enim iſte intra pulmones aggeſtus, eóſque totos inflammans, functionem vitalem cito deſtruet: Præter hæc ſanguinis quoad accenſionem, teſtant xlia qooad craſin ſive mixtionem ejus vitia, propter quæ ductus pulmonicos minus libere aut expedite trajicit : Enimvero quando ejus compages aut minus laxa, aut ſupra modum ſtricta exiſtit, per exiles pulmonum mextus haud facile pertranſibit; quin ſæpe in iiſdem hærere & ſtagnare, aut etiam excurrere & extravagari periclitatur : Sanguis in compage diverſimode ſolutus, aut deliquia, aut recrementa, aut corruptelas ſuas in pulmonibus exuit, quæ in vaſorum receſſibus depoſita, aut parietibus eorum affixæ, rivi ſanguinei curſum variis modis inhibent aut pervertunt : Prima, Sanguinis diſſolutio, quæ pulmonibus ſæpiſſime (quamvis non periculoſa admodum) infeſta eſt, contingere ſolet quatenus ſeroſitates, iotrx maſſam ejus contineri inhabiles, cum non ſatis per diaphoreſin aut diureſin è veſtigio emandantur, intra pulmooes à cruore abſcedunt, adeoque effervescentes, & è propriis vaſis exundantes, tum aëris tum ſanguinis tranſitus perturbant aut præpediunt; proinde ut recrementi hujus ſeroſi expellendi, & circuitus ſanguinei continuandi gratia, pulmooes in tuſſim crebram & valde moleſtam irritentur : Nec tantum latex ſeroſux, ſed & plures alii humores, aut ſanguinis recrementx in pulmonibus depoſitx, eorum ductus ſæpe infarciunt, adeóque tum aëris, tum cruoris tranſitus præpediendo, Dyſpnoeam aut tuſſim inducunt : Hoc in cacochymicis, guloſis, bibooibus, aliiſque vitam ioordinatam aut deſidem agentibus paſſim cernitur : Hinc curſorex, ut pulmones humorum illuvie & ſanguinis excrementis uſque immunes habeant, diæta tenui & perquam exacta utuntur : obſervavi quoſdam melancholicos, ſanguinis fæce aduſta intrx ductus pulmonares exundante, ſputum inſtar atramenti nigricans; quin & alios bilioſos & ictericos flavum, & quandoque ſumme amaricans excreviſſe.

Tertiò, inſuper Pulmones interdum ſanguinis corruptelas & putrilagines luere, plures inſtantiæ ſatis manifeſte declarant : Si quando enim maſſa ejus miaſmate, aut contagio peſtilente, aut venenato tacta, corrumpi incipiat, inque portiones coagulatas &

Kx 3 ſpha-

ſphacelatas faceſſat, pulmones inde labem præcipuam ſuſcipiunt: Hoc in variolis, morbillis, peſte & febribus malignis notum eſt: à quibus affectibus quoties ægri intereunt, ita fieri videtur, vel quia ſanguis intra cordis aut pulmonum vaſa grumeſcens, proprii ibidem circuitus viam obſtruit, proinde ſtatim ut influxus ejus in cerebrum præpediatur: vel quia ſanguinis corruptelæ ductuum pulmonarium parietibus affixæ, affectionem quaſi phlegmonodem iis inducunt: proindéque tuſſim moleſtiſſimam, aut dyſpnoeam, & non raro ſputum ſanguineum accient.

Hactenus de circulationis ſanguineæ impedimentis, quæ intra pulmones, propter cruoris maſſam nimis diſſolutam, inque partes aut portiones (quæ ibidem relictæ ipſorum ductus obſtruunt) abſcedere aptam, contingunt: Superſunt aliæ præcordiis haud minores injuriæ, quæ à ſanguinis compage nimis conſtricta, & nihil à ſe dimittente procedunt, cujuſmodi ob cauſam, aut febris Cauſus, aut pleuritis vel peripneumonia oriuntur: In priore affectu, ſanguis plus debito ſulphureus, ſimulque craſſus ſero non diluitur, quaſque hujus in ſe particulas continet, à complexu ſuo ægre deponit, quare intra pulmones uberius accenditur, cúmque horum ductus tum ob majorem effervescentiam, tum ob craſſitiem ſuam difficilius pertranſit, cor impigre & vehementiſſime vibrans, circumpulſionem ejus totis viribus molitur; nihilominus à flamma ejus majore intra præcordia gliſcente, æſtus & ſitis moleſtiſſima, cum linguæ ſcabritie & velut torrefactione quadam oriuntur. In altero genere, vid. pleuritide & peripneumonia, ſanguis æque craſſus, ſed minus ſulphureus aut inflammabilis exiſtit: quapropter incendium haud tantum concipit: attamen ob craſſitudinem ſuam, cum ductus thoracicos aut pulmonares non ita facile & expedite trajicit, ſæpenumero extravaſatur, atque ductuum interſtitiis aut parietibus hærens, obſtructionem & phlogoſin brevi excitat, quibus ſæpe dolor cum ſputo ſanguineo aut diſcolori ſuccedit: Obſervare eſt à phlebotomia in hujuſmodi morbis facta, cruoris, poſtquam ſubſederit, ſuperficiem pellicula albicante, aut alias diſcolori, craſſa & viſcoſa ſemper obduci; cujus ratio eſt, quod ſanguis, cum inter circulandum particulas veteres non à ſe dimittit, novaſque in ſe non ſatis recipit, diuturna coctione inſpiſſatur, ac inſtar carnis elixæ, à colore ſanguineo verſus albidum mutatur, in quo ſtatu, ſi quidem vaſorum ductus exiles haud facile pertranſit, extravaſari periclitatur, & pleuritin aut peripneumoniam facile excitat.

Præter has ſanguinis, dum præcordia pertranſit, remoras, ob propriam ipſius noxam excitatas, ſunt inſuper alia ſufflamina & impedimenta ejus, quæ aut *cordis* aut *vaſorum*, aut etiam aëris inſpirati vitio, vel defectu contingunt. Quot modis, & quibus de cauſis cor in motu peccans, ſanguinem minus recte aut debite è ſinu ſuo dextro per pulmones in ſiniſtrum propellit, in tractatu de affectibus cardiacis oſtenſum: Nimirum muſculus iſte nonnunquam ſpirituum inopia aut defectu laborans, vibrationes ſuas haud ſatis vegete & robuſte peragit: Revera cum a corporis exercitio cruor ſolito uberius è vena cava in cordis ſinum urgetur, ſi quidem hoc firmiter ſe contrahere nequit, juxta vires ſuas impigre laborans, pulſus creberrimos, ſimúlque debiles exerit: Porrò, huic ut ſuppetiæ ferantur, tum arteriæ pneumonicæ, tum aliæ in variis corporis partibus, quæ ſanguineum quoquomodo circumpellunt, contractiones crebras & inordinatas edunt: Hoc obſervavi in virginibus pica laborantibus, aliiſque interdum cachecticis, à motu corporis citatiore, non ſolum cordis palpitationem, ſed in collo & temporibus aliiſque locis arterias irregulariter pulſaſſe: Nec tantum ſpirituum defectus, ſed quandoque etiam illorum inordinatio, in cauſa eſt quod præcordia minus recte ſanguinem trajiciant: quippe interdum ſpiritus nervorum cardiacorum incolæ, a copula incongrua irritati & ſpaſmodice affecti, cordi aut arteriis contractiones irregulares, quibus iter ſanguinis varie pervertitur, aut impeditur, imprimunt, uti paſſim in cordis palpitatione, tremore, pulſu intermittente, &c. Tertiò, Sanguinis iter pulmonicum quandoque ob vias non ſatis patentes varie inhibetur: cujuſmodi impedimenta contingunt quatenus meatus, ſive ductus iſti, vel *obſtruuntur*, vel *abrumpuntur*: Prioris duæ ſunt rationes, ſeu modi, vid. vix aliquando occluduntur, quatenus vaſorum ductus, à fibris carneis contractis ad ſe invicem propius adducuntur, uti in cordis palpitatione & aſthmate ſpaſmodico nonnunquam accidere alibi oſtendimus: Cujuſmodi affectus, ob clauſum ſanguinis intra præcordia rivum, Reſpiratio difficilis & anhela, pulſus exilis & totius infrigidatio comitari ſolent: Porro interdum ſanguinis meatus occluduntur, quatenus vaſorum ductus *à corpore*, aut *humore quodam exterius incumbente* comprimuntur: quare cum cellulæ, aut tubi bronchiales, (uti frequenter aſſolet,) a phlegmate viſcoſo, materia purulenta, ſanguine demum extravaſato implentur, ſicut in ipſis liberior aëris, ita in vaſis adjunctis etiam ſanguinis tranſitus inhibetur: In ejuſmodi cauſæ rationem veniunt *Tumores, tubercula, vermes, necnon concretiones* velut *lapidoſa, arenacea, caſeoſa*, aliæve alius generis diverſimode excitari ſolitæ: Inſuper quandoque, &c, (*vide textum.*) Secundò, Ductus ſanguiferos ſæpenumero impleri & obturari, propterea ut ſanguinis rivus obſtruatur aut anguſtetur, plures inſtantiæ & obſervationes anatomicæ ſatis manifeſto declarant: Ex his enim liquido conſtat *ſanguinis concretiones grumoſas*, ſeu veluti carneas, ipſius cordis ſinus, & vaſorum majorum radices ita nonnunquam opplere, ut fluenti ſanguini curſus fere in totum obſtruatur: Quinimo hoc in vaſis minoribus ſæpius contingere & ratio ſuadet & experientia concludit; quippe (prout modo innuimus) ſanguis in rheumatiſmo, peripneumonia & pleuritide per phlebotomiam emiſſus, poſtquam refrixit, pellicula conſimilis omnino ſubſtantiæ cum concretionibus iſtis polypoſis obducitur; indicio, uti videtur, manifeſto, eum propter craſſamenta iſta viſcoſa vaſorum minorum ductus ægre pertranſire: quapropter, ut quoquomodo evadat, ea plurimum diſtendit, quandoque etiam perrumpit: ſæpe item eorundem ora reſerat, inque Tracheam hiatus aperit, proinde ut cruoris extravaſati portiones crebro tuſſi ejiciantur: Quidam anheloſi obierunt (*vide infra*) quorum pulmones multum intumuerant, eo quod ſanguis craſſior & fæculentior vaſa extenderet; ac in minoribus tubis ſtagnaret: Inſuper cruoris fæculentiæ, modo ſalinæ, diverſi ſtatus, modo ſulphureæ aut terreſtres cum illis combinatæ, ſæpe vaſorum ductibus exilibus impactæ, ibidémque fixæ, eos penitus obſtruunt; propterea ut ſanguinis circulatio pneumonica, in ſpatium brevius contrahatur, & conſequenter tubis aut cellulis compreſſis reſpirationis ambitus coarctetur: Plures & diverſimodi talis obſtructionis caſus & ſpecies extant: Tertiò, Sanguinis commeatus pneumonicus non tantum ob vias occluſas aut obſtructas, ſed quandoque etiam *abruptas* impeditur: Etenim vaſa iſthæc in

qui-

quibuſdam tenuia, aut tenera, aut valde laxa, ſanguinis impetu aut acrimonia non raro aperiuntur, ita ut latex cruentus, vel in tracheam erumpens per ſputum ejiciatur: vel ductuum interſtitiis aggeſtus peripneumoniam, vel in thoracis cavitatem decidens empyema producat.

Reſtat adhuc tertium Sanguinis in itinere pneumonico impedimentum, quod videlicet ob *Aëris* defectum, aut virium accidit, &c. *Willis Pharm. Rat. p. 2. ſect. 1. cap. 2.*

Observatio X.

Dyſpnoea à tranſitu ſanguinis per Pulmones impedito.

Qui in principio paroxyſmi Tertianæ mortui ſunt, iis ſanguis in Pulmonibus impactus, incraſſatus inventus, tranſitu cauſæ morbificæ impedito. *Harvæus.*

Observatio XI.

Reſpiratio læſa ob Pulmones tumentes à Sanguine intra vaſa ſtagnante; bronchia premente.

§. 1. Novimus quoſdam *δυσπνῦς* & anheloſos obiiſſe, quorum pulmones ulcere, aut continui ſolutione quavis graviore immunes, *adeo intumuerant*, ut illorum intra thoracis cavitatem motui ſpatium deſideraretur; Cujus ratio proculdubio fuit quod ſanguis craſſior & fæculentior, proindéque vaſa non facile pertranſiens, arterias & venas ubique extenderet, inque minoribus eorum tubis ſtagnaret. *Willis Pharm. Rat. part. ij. ſect. 1. cap. 2.*

§. 2. Aſſerimus aſperæ arteriæ ramos, à diſtentis venis & arteriis pulmonum ita comprimi poſſe ut Aſthma oriatur: Si menſtrua non reſpondent, implentur ſanguine vaſa pulmonum, in tantum ut idem morbus naſcatur, & phthiſis ſequatur, aut ſubſequi videatur: Talia defuncta corpora incidi juſſimus, Ac invenimus vaſa pulmonum vehementer ſanguine diſtenta, quibus rami aſperæ arteriæ pervii haud erant: Quid? cunctum corpus pulmonum aliquando adeo refertum erat, ut thoracis membranam contingeret, & ei quoque adnatum eſſet: Hydrops pectoris etiam, teſte *Chiffletio*, oritur ſuppreſſo illo ſanguine. *Schneiderus l. 3. de Catarrhibus cap. 6.*

Scholia.

Adeo intumuerant.) Pulmonis Tumentis meminit Hippocr. lib. 3. de morbis, Quum, *inquit*, pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, Tuſſis tenet fortis & dura, & erectæ cervicis ſpiratio, & acervatim reſpirat, & frequenter anhelat, & intumeſcit, & nares expandit, velut equus ex curſu, & linguam frequenter exſerit, & pectus ipſi canere videtur & gravitas in ipſo ineſſe; quapropter hanc capere pectus non poteſt, ſed diſrumpitur & impotens fit, & dolor acutus emergit, & dorſum & pectus & latera velut aculeis punguntur, & ardent hæ partes velut ejus qui ſedeat ad ignem, & rubores exoriuntur ad pectus & dorſum, velut à flamma, & morſus fortis incidit, & anguſtia, ut neque ſtare, neque ſedere, neque decumbere poſſit, Verum ita velut deſperatis rebus anxius ſeipſum jactat, & jam mori videtur: Moritur autem maxime quarta aut ſeptima die quas ſi effugerit, non valde perit: Hunc ſic cures, Infernam alvum quam citiſſime, clyſtere adhibito, probe purgare oportet, & de cubitis, & naſo, & lingua, ac de omni corporis parte ſanguinem mittere: Potiones item frigefacientes exhibere, & ſorbitiones idem præſtantes; Danda ſunt & urinam cientia ſæpe, ſed quæ non calefaciant: & ad ipſos quidem dolores, quum irruunt, calefactoria levia ac humida adhibendo, locum calefacere ac humectare oportet ubicunque dolor fuerit: ad reliquas vero partes frigefactoria adhibere, viciſſim ea apponendo ac tollendo, & ubicunque arſerit, frigus facere: A vino autem penitus abſtinere.

Observatio XII.

Dyſpnoea ob cruorem intra Pulmones extravaſatum.

Theologus cum palpitatione cordis Dyſpnoea affligi cœpit: Pulmones ſummè obſtructi & cruore atro extravaſato infarcti. *Vide tit. de Palpit. cordis.*

Observatio XIII.

Orthopnoea ob Pulmonem dextrum inflammatum.

XIV. April. 1676. in virgine 30. ann. aperta, inveni pulmonem dextrum inſigniter, ad intima uſque inflammatum, cum duritie ſumma, variis in locis ſuppurationis ſeſe oſtendebant initia: utroque in latere ſimiliter ac circa dorſum firmiter Pleuræ cohærebat Pulmo: Imo etiam Epari, Lien, quæque ipſis nexæ partes, interventu fibrillarum nervearum innumerabilium miro modo ſibi invicem uniebantur: Jam ab aliquo tempore Orthopnoea laboraverat, ſubito valde extincta. *G. Blaſius Obſervat. med.*

Observatio XIV.

Dyſpnoea à phlegmone pulmonum poſt venenum ſumptum.

DN. inquietudine, nauſea, Reſpirandi difficultate afficitur, In pulmonibus deprehenſa inflammatio ad livorem vergens. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

Observatio XV.

Dyſpnoea à pulmonum inflammatione & œſophagi.

IUveni inter cœnandum oſſiculum in gula remanſit, hinc collum durum, tenſum, & ad ipſum pectus tumefactum, cum dolore maximo, Dyſpnœa. Oeſophagus cum vicinis partibus plane ſphacelatus: Pulmones ob præcedentem inflammationem lividi. *Vide lib. 3. Tit. de Deglutitione læſa.*

Observatio XVI.

Dyſpnoea à pericardii & pulmonum phlegmone, hinc ſuppuratione.

AGricola plauſtri ruinam in ſe paſſus, de punctorio & gravativo pectoris dolore conqueſtus eſt, cum quadam cordis compreſſione & dyſpnœa, &c. Pericardium ſcatebat pure copioſo. Pulmo ejuſdem labis particeps &c. *Vide Titul. de Pectoris dolore.*

Observatio XVII.

Conſtitutio interna & externa Senis, qui annos centum & quinquaginta duos vixit, cum Spirandi difficultate mortuus, ob Pulmones Sanguine diſtentos & coſtis annexos.

THomas Parre, pauper Comitatus Salonienſis ruſticus, unde abductus à Nobiliſſ. D. Thoma Arundeli & Surri Comite, mortuus eſt poſtquam ſupervixerit novem Principes, decimi eorum anno decimo, ipſius ætatis CLII. & IX. menſe.

Ejus cadaver, cum apertum fuit (vid. anno 1635. Novembris XVI.) repertum fuit admodum carnoſum, pectus hirſutum, genitalia integra, quod nota fuit non exigua, qua firmabatur rumor ipſum publicas propter incontinentiam cenſuras ſubjiſſe, præcipue cum poſt hoc tempus (vid. ætatis CXX. anno) viduam duxerit, quæ agnovit cum eo rem habuiſſe ut alii mariti ſolent, cum ea congreſſum frequentaſſe: Porro amplum illum pectus habuiſſe, Pulmones minime fungoſos, ſed coſtis adhærentes, atque multo ſanguine diſtentos oſtendit; livor in facie apparebat, ſicut difficultate ſpirandi aliquandiu ante ipſius mortem laborabat, & durabilis poſt eam ſub axillis & in pectore calor ſentiebatur: Quæ ſigna ſimul cum aliis æque manifeſta fuerunt in ſuo corpore ac ſolent in iis qui ſuffocatione moriuntur: Cor ipſius ingens erat, denſum, fibroſum & pingue. Sanguis in corde exiſtens diluto colore nigricans, Sterni cartilagines non magis oſſeæ quam in aliis, ſed flexibiles & molles: Sua viſcera tepetta ſunt ſana & firma, præcipue ſtomachus, & compertum eſt ipſum ſolitum eſſe ſæpius noctu diéque comedere, quamvis contentus fuerit caſeo antiquo, lacte, pane nigro, vili cerviſia & ſero lactis, Et quod magis notandum eſt, media nocte, paulum antequam è vivis exiret, cibum accepit. *Renes* ejus cooperti erant pinguedine ſatiſque integri, ut anteriori tantum eorum facie nonnulli aquei & ſeroſi abſceſſus, ut videbatur, reperti ſunt: quorum unus magnus erat, inſtar ovi gallinacei, flaveſcente aqua repletus, quæ orbicularem cavitatem impreſſerat in hoc rene, unde plurimi illum urinæ ſuppreſſionem paulo ante mortem paſſum eſſe cogitarunt: quamvis alii voluerint hanc urinæ ſuppreſſionem potius à regurgitatione ſeroſitatis in pulmonibus ortum habuiſſe. Nullum omnino ſignum repertum eſt calculoſæ materiæ in renibus vel veſica: Sua inteſtina etiam labe intacta erant, nonnihil pallida circa ſuperficiem: Splen ejus admodum exiguus erat, vix magnitudinem unius Renis adæquans: Ut paucis dicam, omnes ejus partes internæ adeo ſanæ videbantur, ut ſi victum & aërem non commutaſſet, ſatis diu forte vitam produxiſſet. *Cerebrum* ejus repertum eſt integrum & firmum, & quamvis oculis captus eſſet, nec admodum valebat memoria aliquot annis priuſquam diem obiit, auditum tamen & apprehenſionem integerrimos habebat uſque ad annum ætatis 130. quicquid ruſtici eſt operis perficere, etiam frumenta flagellis triturare potuit.

SCHOLIA

SCHOLIA.

IPſius mortis cauſa præcipue victus & aëris immutationi tributa eſt, quia à ſereno, ſubtili & libero aëre diſcedens in craſſum Londini aërem venit, & poſt æqualem, ſimplicem & durum ruris victum in ſplendidam familiam receptus eſt, in qua laute excipiebatur, & copioſe ex melioribus potabat vinis, à quibus functiones ſui corporis partium naturales ſupra modum onuſtæ fuerunt, Pulmones ejus obſtructi & totius corporis habitus male diſpoſitus: unde non aliter evenire potuit quam ut cita ſequeretur diſſolutio. *Obſervatio Celeb. Harvei in Actis Regiæ Societatis Anglicæ annor.* 1668. *& 69. pag.* 69.

Observatio XVIII.

Orthopnea ob Pulmones inflammatos à caſu: Dextrum cordis ſinum ſanguine nigro repletum, &c.

ANno 1587. obiit vir 54. annorum, alias robuſtus, qui ex caſu decubuerat ſine ullo ſenſu & motu ſex diebus: Non poterat autem unquam jacere, ſed cogebatur ſemper ſedere in lecto, cum perpetuâ reſpirationis difficultate & periculo ſuffocationis.

Secto cadavere, primo pulmo ſummè inflammatus repertus eſt, cum ſtridore & crebro ſputi egreſſu inter incidendum, ut hujus cavitates humore totæ repletæ eſſent. Prodiit autem hæc inflammatio ex *dextro cordis ventriculo*, qui venam ad Pulmones emittens viſcus hoc nimium replevit: Siquidem & ipſe dexter ventriculus cordis, ad quem, pro ſanguine perficiendo, vena cava inſignem ramum porrigit, ſanguine nigro, non tamen coagulato; ſed tenui, totus refertus erat, cum aliquot filamentis ex pituita concretis; unde facile miſer potuit ſuffocari. *Rumlerus Obſervat.* IV.

SCHOLIA.

D*Extro cordis ventriculo*) Sanguis in dextro cordis ventriculo efferveſcens, incaleſcens, parietes ipſius ſenſim magis magiſque expandit, donec iſta expanſione irritatum cor, parenchyma ſuum muſculoſum, ſpirituum animalium ope contrahat, ſimulque ſanguinem contentū in pulmonalem arteriam exprimat: ex qua per pulmonum parenchyma in Pulmonalem venam transfuſus, ad ſiniſtram cordis auriculam ventriculumque ſiniſtrum pergit: Læditur hic ſanguinis per Pulmonis motus 1. quando nullus fit. 2. quando tardius. 3. quando celerius procedit. 4. quando alio quam quo decebat propellitur ſanguis, Ubi univerſalis, ac per omnia Pulmonum vaſa contingat motus ille ſanguinis, valde impeditus aut ceſſans, brevi moritur homo, aut extinctus ob ſanguinis defectum, aut ſuffocatus ob ejuſdem copiam vel ſtagnationem, ni confeſtim ſecta vena redundans minuatur, vel pro re nata copioſius affluens alio avertatur: ubi autem in quibuſdam duntaxat Pulmonum vaſis, ob obſtructionem moveri deſinens ſanguis aliquandiu ibidem ſtagnat, Peripneumoniam parit: *Franciſcus Sylvius Practicæ lib.* 1. *cap.* 20.

Viſcus hoc nimium replevit, &c.) Impeditur nonnunquam in ſuo Refluxu Sanguis, quoties is vel ſtagnat ſubſiſtitque in ſuis vaſis & viis, vel effunditur extra ipſa, ſive hoc fiat intra vicinarum partium ſubſtantiam, vel corporis cavitates, ſive id accidat extra corpus ipſum: In vaſis ſtagnans & paulatim collectus eadem magis magiſque diſtendit, & ita quidem ut aliquando rumpantur, aut quoties modo alio exitum ipſi concedant, unde contingit tunc ſanguinis è vaſis ſuis effuſio, ſive idem hæreat in partium adjacentium ſubſtantia, ſive colligatur in cavitate corporis propinqua, ſive effundatur in totum extra corpus: Cauſa omnis ſanguinis effluxus eſt Apertio vaſorum qualiſcunque, ſive illa fiat ex nimia vaſorum à copioſo, valde rarefacto, aut retardato ſanguine, flatibusve diſtenſione, ſive ab humoris aut in vaſis, aut extra ipſa ſubſiſtentis acrimonia rodente, ſive à re dura & acuta vulnerante, obtuſave contundente, aut quovis alio idem contingat modo. *Idem cap.* 20.

Sanguine tenui cum filamentis ex pituita, &c.) Cum Meſves de Peripneumonia loquitur, notat quandam bilioſam eſſe, aliam pituitoſam: Porro pars quælibet laborat ab humore vel ut nutrimento, vel ut excremento: Si pulmo laboret ab humore ut excremento, à pituitoſo humore laborat; Si tanquam à nutrimento, à bilioſo, nutritur enim humore bilioſo. *Ballonius.*

Observatio XIX.

Dyſpnoea à Pulmonibus magnis, ſpumoſo, atro ſanguine turgidis, Exterius maculatis; gangrenæ notas gerentibus, &c.

POdagra Illuſtrem Comitem Maximilianum Fuggerum diu habuit: habuit dico; quia à pedibus ejus raro receſſit, orbavit greſſu, cauſam effari non licet. Pilulis ex Turpetho minerali uſus & hagioxyli decocto ſæpius: cum nec his cederet ad Thermas miſſus, & in Bollenſibus aquis liberum inceſſum reliquit, in Badenſibus Helvetiorum res ad grallos venit; Inter humorum acervos cumulum afflictionum ſenſit, & farraginem receptarum, nullum tamen auxilium recepit: Arthriticos dolores his ultimis annis obſervavi univerſales, ex deſtillatione à capite, non vehementes nec ardentes, verum gravativos, & motum impedientes: præceſſit ſemper gravedo capitis, poſt nucha, dorſum, ſcapulæ gravabantur ac ſi ponderoſo onere gravarentur: Anno 1625. conſilii loco ad Illuſtris quæſita hæc reſpondi.

1. Quo Cauteria ſint adhibenda? Quia copioſus humor ad conſuetam fontanellam in brachio non fluat, neque ſufficienter evacuetur ab ea, in oppoſito pede ponendum eſſe: Quia Fontanellæ quæ totius corporis gratia fiunt, in cruribus ponendæ ſunt, & quidem profunde, cum ſuperficiariæ nihil proſint, ut vult Veſalius, Solenander, Platerus, &c. in conſiliis à Garetio collectis.

2. Qualis Purgatio menſtrua inſtituenda? Pilulis conſuetis Marocoſtinis: ventriculum enim eſſe humidum & frigidum, unde crudi humores, quorum copia ex primis viis expurganda: Si illæ non placent, mihi conſuetis utatur ℞. Aloes inebriatæ ſuccis rad. Ebuli & primulæ veris ℈j g. Ammoniaci diſſoluti aceto ſcyllit ℈ß cum aqua betonic. formentur pil. Vel meo pulvere familiari de tartaro laxativo: ℞. Cholagogi inſuccati, i. e. diagrid. ppti. cum fumo ſulphuris, & poſtea ſucco roſar. pallidarum inſuccati ʒß cremor Tatar. ʒß fæculæ rad. aronis ℈j folior. Senn. mundat. ʒvj. M. F. pulvis, dozis ℈ij vel ʒj.

3. An vernali tempore cura ſudorifera inſtituenda? Cum ſudor ſemper in humidioribus corporibus proſit, & inania ſpatia corporis evacuet, omnino profuturum.

4. Quali vino utendum? Lacus Veneti, quæ Rhenanis propiora. Acronii ut crudiora & magis ſtyptica non prodeſſe; Ramenſia ex Necarinis eligenda.

5. Qualia Topica proſint? Pedi dextro immobili vinaceorum uſum convenire, calide, & cum remanentia quadam muſti expreſſi fermentantium, quibus & ſiniſter pes indendus.

6. Qualia corroborantia velim? ventriculo theriacam, cum diſcutiat humores excrementitios, humiditatem abſumat ventriculi, foveat calorem & omnem nutritionis œconomiam in ordinem redigat: in ſeptimana bis, noctu iturus cubitum ad drachmæ pondus: ſuadere hoc Solenandrum, docere Galen. Caput lavetur lixivio medicato, betonica, verbena, chamædri, chamæpytide, roſa, agarico, &c. Lotum exſiccatur fumo excepto linteis ex pulvere pretioſo ad catarrhum: Pedes firmentur vel fotu ex aqua ferrata fabrorum vel ſimplici, aut alterata verbaſco, verbena, lavendula, roſa, betonica, artemiſia, ſale, &c. vel ſuffumigio ex ſandarac. Arab. ʒij thuris, ſuccini ana ʒiß roſar. rubr. ſemin. coriand. ana ℈ij lignis aloës, garyophil. ana ʒi Benzoin. ſtorac. calam. ana ℈iv Mc. vel veſtiantur emplaſtro diacalcith. ut docet Solenander, Strictam hoc anno obſervavit diætam, licet antea minus ſobrie vixiſſet. Venæ ſectionem, à qua ſemper deterius, triennio omiſit: Mannæ diluto in aqua ſambuci purgatus optime: Flatus pilulis marocoſtinis & Francofurtenſibus expulit. Anno 1627. perſuaſus à Medico podagrico, lotione uſus eſt pedum & brachii ex decocto ex halonitro & vitriolo, quod ut arcanum & in ſe probatum maxime extulit. Similis lotio eſt in ciſta Epiſtol. Hornungi, ſed ea tendines pedum & brachii ita ſiccati ſunt, ut atrophia laborarent; & tamen cum dolores leniret aliquomodo, ſæpius repetit; Aſſumpſit etiam intro alia exſiccantia corpus, ut Theriacam, mithridatium, ſpiritum tartari compoſitum, vinum Hiſpanicum & Gallicum, &c. quæ tempore inappetentiæ potius venena quam corroborantia medicamenta fuerunt. Paucis ante mortem ſeptimanis de laſſitudine conqueſtus, de Inappetentia, de obſtructionibus meſenterii, de ſplene, calculus exagitavit vires, nec hoc excluſo redibant: Itaque ſaburra accuſatur & obſtructiones meſenterii: exhibetur cremor Tartari, item liquor apozematis purgans, idque per vices, at deterius habuit: Vocatus ego corroborantia & ſiſtentia ordinavi, in purgationem antea non conſentiens. Ambæ nares ſtillabant ſanguine atro, propoſita phlebotomia ad Dominicam Invocavit dilata; interim ille Bacchanalia utcunque vivit, inclinato capite & laſſis viribus rheda evectus urbe liberum aërem petit; incurvatio corporis & vox ſummiſſa teſtabantur debilitatis viribus: domum igitur properat, & in die cinerum, ad fallendum melancholiæ faſtidium in agrum exſpatiatur, & ovo ſorbili ſumpto laſſus cubitum petit, dormit tredecim horis, experrecto adeſt dyſpnoea, ſtillicidium è naribus ſanguinis: famulitium ignarum debilitatis Comitis gratulatur ſibi de ſomno longo heri, ſed curator ædium eum viſitans, deprehendit debilem, Ego vocatus, extrema extremis deberi remedia; poſtulanti venæ ſectionem, ſanguinem juſſi demere, qui corruptus admodum, & quaſi nullus ſanguis erat: Diſpoſuit domui ſuæ & circa principium noctis exſpiravit, 2. Martii 1629. 4. ejuſdem cadaver conditum fuit, & ſimul in tenorem viſcerum inquiſitum.

Diſſecta cute abdominis decuſſatim & thoracis, pinguedo copioſa membranam carnoſam inveſtiens apparuit, viſcera ex abdomine aperto exempta, ligatis vaſis prius, exſiccavimus ſpongiis cavo innatans humidum, Sic examinavimus.

1. Ventriculus magnus, membranoſus, inanis quaſi, (paucus enim humor ab aſſumpto Hiſpanico vino corrupto jam innatavit) ſine cruſtulis, mucoſa materia, rugis & pinguedine, quin & ſine famelico & eſuritivo humore.

2. Epar ſubſtantia, magnitudine, rubore & robore integrum, in ſima tamen, juxta cyſtis felleæ ſitum, virore ellioſo parum maculatum.

3. Cyſtis

3. Cyſtis hæc in ſe paucum, craſſum, ſubnigrum fellis humorem continebat, una cum decem lapillis magnitudine piſorum minorum ſiccatorum, coloris lutei.

4. Lienis corpus non fuit magnum, boni coloris, ſatis compactum, ſine ſanguine craſſo, nec bubulæ linguæ, nec veſtigii humani æmulum.

5. Ren dexter minor ſiniſtro, arenulis tenellulis & ſubtilibus conſperſus, ſiniſter major, in quo & arenulæ ſubtiliſſimæ, & lapillus ex iis concretus, triangularis, friabilis.

6. Meſenterium pingue.

7. Inteſtina flatibus plena.

Cavitatem Thoracis cum à viſceribus, ligatis prius vaſis, liberaremus, conſideravimus. 1. Pulmonem, cujus ſubſtantia magna, ſpumoſo, atro, ſed tenui, pro natura viſceris, ſanguine turgida & repleta: exterius maculis luridis, lividis ac cœruleis paſſim conſperſus, quemadmodum in ſpermate ranarum bullæ ſeu puſtulæ nigræ cernuntur, quales in parte inferioris Pulmonis vidimus, lividæ & fuſcæ. 2. Capſula cordis continuit paucum ſeroſum humorem. 3. Siniſter Cordis ventriculus habuit ſanguinis atri multum; ſubſtantia ejus rara, tecta pinguedine. 4 Vaſa magna inciſa ſanguinis atri fundebant parum, nempe quantum una aut altera ſpongia exſiccavit, &c.

SCHOLIA.

VIſcerum diſpoſitionem ſic examinavimus. 1. Ventriculus magnus ſine rugis, quia Illuſtr. Comes, ut omnes illius ſanguinis, affatim comedit & multa: qui autem multo cibo utuntur, aut crapulæ ſunt dediti, illis ventriculus ampliatur & tenuis redditur, ut corrugari amplius non poſſit, quæ forte cauſa deterioris concoctionis. *Bauhinus* Theat. Anat. lib. 1. c. 46. Pinguedo non niſi in carnoſis eſt, ideóque ſine pinguedine: Tenuis, an propter pugnantium medicamentorum, decoctorum ſudorificorum? an propter ſpiritus acriores Tartari compoſiti? an ob ejus cremoris frequentem uſum, an propter calefacientia immodice ſumpta dicat noſter *Ferriolus*, accuſans inflammatores & calefactores ventriculum? Certe ingenitus in eo humor nullus, aut admodum exiguus, vel à vino Hiſpanico ſuppreſſus, ob quem ſumma inappetentia: Cum itaque inappetentia adeſt, non ſtatim accuſetur obſtructio meſenterii, ſaburræ copia in ventriculo, nec ſuperciliosò conſilio de noxa, deque ejus amotione fiant longa conſilia; diſputetur accurate, ſed vane, proponentur aperientia, purgantia, tartarea, ſpiritalia, petator calamus, charta in menſa poſita complicetur, adſit à dextris cuſtos atramenti, infigatur character ſchedulæ, ut ſignum mercibus, ſubjiciatur congeries ingredientium, coctum, colatum ac dulcoratum propinetur exſurgens apozema.

Nam hoc ſemper evacuabit aliquid excrementi ex noſtro corpore, ſed una ſpirituum: Non ſola cacatione omnis morbi abſolvitur curatio, quilibet habet propria indicantia; nec is medicus erit qui ſemper à corroborantibus, quæ etiam in cacochymicis deſtruentia ſunt, inchoat: Methodo opus eſt, in qua omnium ſecretorum in Medicina, ſi ex optime cognito morbo reſurgit, ſcaturigo poſita eſt, ut quidam magnus Æſculapius Italus pro lectione dixit, & quidem vere dixit, ſine enim judicio data ſecreta medica ſecernunt animam à corpore. Sic imponere nobis ſitum doloris hiſtoria ſecti cadaveris edocet: Epatis & Lienis integritatem vidimus, & tamen illa à medicis accuſata fuit: Et ſane nullus fere noſtrum erit, niſi ex Lynceis ſit, qui audiens ægros conquerentes de ardore & dolore in ſiniſtro hypochondrio aut dextro, qui non ægro de vitio hepatis aut lienis garriet: Et quod apud nos frequentiſſimum eſt, ut omne peccatum abdominis illi viſceri adſcribatur in cujus ſede ſentitur dolor, ſic noſter Comes audiebatur ſpleneticus. Virgo juvencula. Vide tit. de Hydrope) ex viſcerum detrimento in hydropem incidiſſe, & magnitudo omnium partium. *Vide ibid.* dicebatur Hydrops. Annon liceret dicere Medicinam & Medicos regi opinionibus, ægros pati & mori: Audiantur & peregrina, Iliacos enim intra muros peccatur & extra: Excell. Gr. Horſtius 1628. hæc ad me de Eiſenreichio, Nobili Bavaro, Scorbutico, D. Sagittarii literæ Lienem neque inſignis magnitudinis, neque coloris uſque adeo pravi extitiſſe, &c. Quibus ſubjungit D. Horſtius, Ex utriuſque relatione conſtat quod ſalvo Liene (contra communem opinionem) diſpoſitio ſcorbutica ſæpius adeſſe queat.

Lapilli in cyſti fellis inventi, nil rari: *Libavius* cauſas lithogeneſiæ hujus epiſt. 64. & 68. in ciſta medica has affert; Materiam lapidum in homine magis ſulphuream quam ſalſam eſſe, & hoc lapides hi affirmare videntur: Vnum addo me apud mercatorem vidiſſe lapidem in cyſti fellis bovis inventum, in vino infundi & exhiberi adverſus calculi dolores cum fructu.

De pulmonibus quid dicemus? mirabatur maculatos Medicus domeſticus: Ego omne illud violentum, quod prius artubus moleſtum ad pulmones aſcendiſſe, quod inflammaſſet aliquomodo, quia eorum color peripneumonicorum linguæ apud Hipp. ſimilis erat, certum gangrænoſum quid paſſum eſſe, ſubita non fuit mors, etſi ignorantibus viſa, ſpiritus enim vitales & naturales, imo & animales, jam longo tempore deficiebant, & ſuffocatus videbatur quam eum ſpiritus defeciſſent prius: ſpiritus enim & ſanguinem regit & vivificat, at hic putris in venis & quaſi nullus fuit, ut ex vena eductus demonſtravit; & qui in cerebro non regebatur, effluxit, ex naribus ater, ex auribus purulentus; aberat febris, ſomnos ſolum ultima nocte longus & laborem faciens; locutio ad agonis uſque initium, motio & aſſurrectio corporis ad horam proximam mortis ultimam, negat cerebrum quid apoplectici paſſum eſſe.

Clariſſ. *Horſtius* de hujus cadaveris perluſtratione hæc, Anatomiam exuviarum Illuſtr. Comitis libenter legi, nec aliam ſubitaneæ mortis cauſam invenio quam catarrhum Suffocativum, non tam ex copia defluentis materiæ, quod alias fieri ſolet, quam quod nervoſum genus debilitatum admodum, illas quoque tandem propagines, quæ pectorales in muſculos diſſeminantur, & præ cæteris in ipſo

quoque

quoque ſomno ſufficientem ad reſpirationis motum animalem influxum *ἀθρόως* recipiunt, ulterius regere non potuerit: qua ratione confirmatos arthriticos perpetuo tandem aſthmate quaſi ſuffocari expertus ſum. *Herbſtetterus Decade x. caſu.* ix.

Observatio XX.

Dyſpnoea à vitiato lobo dextro Pulmonis.

Filius Dom. le Noir Difficultate ſpirandi interiit, cum *raucedinem* quandam haberet *caninam*, & tumentes paulum fauces. Pulmo erat parte dextra vitioſus. *Ballonius Epid. & Ephem. lib.2. pag.*201.

SCHOLIA.

Raucedinem caninam) Iuſtantium Rubiolatum in pueris præcurſorem, quarum materia niſi foras prorumpat, in Pulmonibus ſæpe defigitur: Ejuſmodi Dyſpnoeæ cauſas ſic explicat Ballonius l.c. Difficultatis, *aut*, ſpirandi cauſa aliquando non tam eſt in Pulmone ipſo, quam in regione hepatis aut lienis; Et quod initio febrium, aut continuatarum aut intermittentium, nauſea, dyſpnoea ſicca tuſſis, *ἀλύκη*, pandiculatio, ſuppreſſio & ephialtæ ſpecies inducitur: ita ſi movetur materia, & ſpecies quædam febris, intus fovetur, quandam ſpirandi difficultatem afferre poteſt, quam nec ad catarrhum ſuffocantem, nec ad vitium pulmonum referre debemus. Filius D. N. videbatur caſurus in has affectiones orthopnoicas: dyſpnoea erat & obaudiebatur ſtrepitus magnus cum raucedine: Id ad crudum ſuccum referebatur, Aut ad flatum malignum, in pulmone excitatum: at adventantis rubiolæ id fuit indicium: An non ea dyſcraſia fit in pulmone eo modo quo in metu morbillorum, ut ſpirandi difficultas inde oriatur? Alius puer vii. annos natus conſimili morbo interiit, non eſt deprehenſa tam ſævi morbi & dyſpnoeæ cauſa: Eo tempore vagabantur tuſſes, vulgo *Quinta* dictæ. Et quod ex intervallis facit Quintæ tuſſis cauſa fugax, id facit eadem cauſa fixa, hic perſeverat difficultas ſpirandi uſque ad interitum.

Observatio XXI.

Dyſpnoea à Pulmone tumente & quodammodo exeſo, cum humore tenaci & purulento in eo concluſo.

Rever.& Illuſtr. Præſul. arthritidi obnoxius, cùm jam xv. dies febr's, arthritis, ſopor aliáq; ſymptomata crudeliter exercuiſſent, Ecce derepente inſolita acceſſit Spirandi difficultas, ad ſublimem accedens & rectiſpira, &c.

Eo defuncto *Pulmo inſigniter tumidus* & quodammodo exeſus repertus, in iiſque unus humor albus & tenax ac purulentus deliteſcens, &c. *Carolus Piſo de morbis à ſero Sect.* v. c. 1.

Observatio XXII.

Dyſpnoea à Pulmonibus ichore ſpumeo refertis & diſcoloratis.

Senex obeſus, reſpiratione difficili & anheloſa affectus, derepente mortuus in humum concidit: Thorace aperto Pulmones diſcolores & ichore ſpumoſo per totum referti dyſpnoeæ cauſam prodebant. *Vide lib.1.Tit. de Soporoſis affectibus.*

Observatio XXIII.

Orthopnoea à Pulmonibus ſemiputribus purulentis, nigricantibus.

Magnus in Germania Princeps, cum ætatis anno xviii. *frigidam liberalius* potaſſet, difficillimo mox Aſthmate correptus eſt per intervalla: paroxyſmi, ut qui craſſo & obæſo eſſet corpore, graves erant: Sellæ in id paratæ ut integros dies & noctes ſedens etiam dormire poſſet: Sæpe per biduum & ultra ita rectus inſidere ſolebat, ut vere orthopnoicus dici poſſet: Liberatus tamen eſt à difficili hoc malo, ætatis annum agens circiter xl.cuique plurimum profuerunt Badenſes thermæ.

Poſt mortem tamen inventi *Pulmones magna ex parte nigri* & putridi, non ſine pure, ea præſertim parte qua dorſum attingebant. *Oſwaldus Gabelchowerus.*

SCHOLIA.

Frigidam liberalius potaſſet) Hinc impedito libero per Pulmones ſanguinis commeatu, qui inde labem concepit, ipſorum ſubſtantiæ communicatam: Stagnat in vaſis ſanguis, *inquit Franc. Sylvius* Pract. lib. 1. cap. 40. vel ob Plethoram ad vaſa, vel ob Anguſtiam, & præſertim Obſtructionem. Obſtruuntur venæ ab ipſo ſanguine, Pituitáve in ipſis coagulatis ac concretis. Sanguis coagulatur & à frigore aëris vel Aquæ intenſo, partes valde afficiente, &c. Pituita coagulatur in dictis vaſis ab iiſdem cauſis, frequentiſſime tamen à frigore Aëris, Aquæ Potus aliorumve Partes prius calentes ſubito infeſtante, atque pituitoſam viſcoſam imprimis, quacunque de cauſa, in tenui præſertim inteſtino ſolutam, hinc ad ſanguinem

nem deductam, & unacum ipſo quaqua verſum propulſam iterum inibi cogente ac inſpiſſante. De Frigidi potus inimicitia erga Pectorales partes vide *Hippoc.* lib. de Liquid. uſu & aphor. 24. ſect. 5.

Pulmones magna ex parte nigri & putridi non ſine pure) Ab excitata in iis inflammatione: Sanguis enim in nominatis vaſis ſtagnans, & paulatim collectus, eadem magis magiſque diſtendit, & ita quidem, ut aliquando rumpantur, aut quovis modo alio exitum ipſi concedant: unde contingit tunc ſanguinis e vaſis ſuis effuſio, poſtea hærens in partium adiaccentium ſubſtantia, ubi collectus ſponte mox excandeſcit & caloris ſenſum moleſtum in parte producit, ac ſenſim corruptus in pus vel ſaniem abire ſolet; Prior mutatio vocatur Inflammatio; Poſterior Abſceſſus vel Apoſtema: Arbitror autem incendi ac inflammationem parere ſanguinem, quatenus ex ipſo in vaſis ſuis valde diſtinctis, partibuſve quibuſvis aliis ſubſiſtente, hoc eſt ſtagnante, mox incipiunt evaneſcere partes ſpirituoſæ, magiſque volatiles ac ſubtiles, tum acidas tum ſalinas temperate ſolitæ, unde utræque acriores factæ acrius in ſe mutuo inſurgunt, efferveſcentiamque ad partes ſanguinis oleoſas præſentes calidum excitant; quin paulatim ſanguinem ita corrumpunt ut in Pus vertatur. *Idem ibidem.*

Cui plurimum profuerunt, &c.) Ad Inflammationis ergo, hinc & Abſceſſus ſequuturi, curationem requiritur 1. ut Obſtructio vaſorum tollatur. 2. ut Subſiſtentis ſtagnantiſque ſanguinis motus reſtituatur. 3. ut Sanguis è vaſis effuſus, ſi fieri poteſt, ante ſui ſuppurationem inde removeatur. 4. Si removeri, atque adeo ſuppuratio impediri nequeat, ut eadem promoveatur: Obſtructio vaſorum à pituita viſcoſa, vel ſanguine in ipſis coagulatis, curabitur aſſumptis & admotis peccantem humorem ſolventibus, iterumque fluxilem facientibus: Inter interna conducunt præ aliis Salia volatilia ex variis animalium partibus parata; quippe quæ egregia vi pollent coagulata & conglutinata omnia diſſolvendi, eadémque ad priſtinam fluiditatem reducendi. Hinc eſt quod exhibito tempeſtive unico ſæpe ſudorifero, ex laudatis ſalibus volatilibus aut ſimilibus parato, Pleuritis, Lateris nempe inflammatio, abſque ulla venæ apertione, fuerit feliciſſime curata. Hinc eſt quod Miſturæ ex ſimilibus paratæ, atque cochleatim per intervalla brevia uſurpatæ, tum Pleuritidem ſeu Peripneumoniam curaverint: Exemplum hoc eſto, ℞. *aqu. petroſelini, hyſſopi. fœnic. ana* ℥i *theriac. ſimpl.* ℥ß *ſpiritus ſalis Armon.* ʒß *laud. Opiati gr. iv. ſyr. papav. err.* ℥j *m.* Inter externa conveniunt Ung. martiatum, Cataplaſmata magis diſſolventia quam emollientia, quæ humorem coagulatum, ſanguinem pituitamve incidant & ſolvant, ex partibus nempe plantarum acrium & aromaticarum: Sanguini autem ſtagnanti, & in vaſis ſuis ſubſiſtenti, reſtituitur motus feliciſſime ſudoriferis, aliquando ſanguinis miſſione: Sudoriferis, quatenus ab ipſis fluidior & mobilior fit ſanguis, magiſque rareſit à volatili ſale ibi exiſtente. Dum enim ad dextrum cordis ventriculum pertingit earum ſal volatile, ibidem amplius rareſcit ſanguis, ac non tantum ſponte ſibi exitum quærit, ſed & cordis ventriculum amplius expandendo, ipſum ad frequentiorem & validiorem contractionem cogit: Venæ ſectione autem, quatenus in educti locum ſanguinis transfertur vicinior, atque facto ſic univerſo ſanguinis ſpatio ampliore, movetur quoque ſanguis omnis tum celerius tum potentius: quocirca & ille qui prius in vaſis ſuis ſtagnans ſubſiſtebat, nunc vero ſublata plethora non ſiſtitur amplius, ad motum interruptum redintegrandum potentius concitatur: Tunc autem poſt ſanguinis detractionem ſufficientem, utile eſt partitis vicibus exhibere miſturam dictam ſudoriferam & incidentem. *Vide plura loco citato.*

OBSERVATIO XXIV.

Dyſpnoea à Pulmonibus media parte aqua tumidis, cum parenchymatis duritie.

REv. Pater febre aſſidua cum deſtillatione ad pectus conflictatur: acceſſit gravitatis ſenſus in pectore, cum tuſſi, ſpirandi difficultate vehementi: Inventa eſt altera pulmonum pars aucta in magnitudine, altera quadruplo major & durior, qua ſecta multa aqua fœtida exiit, & caro inventa denſa, dura: ab eodem latere nonnihil læſi muſculi intercoſtales. *Vide Tit. de Febribus.*

OBSERVATIO XXV.

Reſpiratio læſa à gangræna Pulmonis.

IN Domini Coliches infante, in dextra parte pulmonis copia ichoris albi reperta eſt, inſtar puris, unde Dyſpnoea, ſed tuſſi non afflictus eſt: Utraque pars Pulmonis nigricabat. *Chriſtophorus Ræſterus in Miſcell. curioſis anni 1672. Obſerv. 337.*

SCHOLIA.

PVlmonibus læſis non neceſsè eſt ut ſemper tuſſis adſit: Itaque non concludendum eſt, Tuſſis nulla moleſtat, Ergo ſalvi ſunt Pulmones: *Severinus* de Abſceſſibus pag. 269. contra *Galenum* ſtatuit Phthiſin, & demonſtrat, in qua Pulmones non ſunt exulcerati, ſed ſaltem putrida quadam laxitate infirmi; quod fit quando mucore pituitoſo ac ſemiputri diu multumque alluuntur: Gangrænæ vero in hoc infante cauſa, mea quidem ſententia, fuit ichor ille albus repertus, qui proculdubio valde frigidus, & venenata qualitate infectus, calorem nativum Pulmonum extinxit. *Idem ibidem.*

Observatio XXVI.

Aſthma à Pulmonibus viſcidis oppletis humoribus.

FIlius Dom. ab Haitzvvelt à commotione cerebri poſt caſum Aſthmaticus factus eſt: Tandem novo incidente catarrho in pulmonem, deceſſit è vivis.

Cadavere inciſo Pulmo ubique pituitoſis & viſcidis humoribus oppletus repertus. *Fabritius Hildanus cent.* 1. *Obſervat. xi.*

SCHOLIA.

N*Ovo incidente catarrho*) Dyſpnoea aliquando eſt ſine ſonitu, ubi materia occupat propriam pulmonum ſubſtantiam non vias. Sin hæc incidat in bronchia, tunc ſonitus accedit. Anguſtia eſt maxima ſi duo caſus concurrant, obſeſſis ſcil. tum pulmonum parenchymate, tum bronchiis: aut quando materiæ craſſæ in viis detentæ, ſupervenit tenuis præceps illapſus, unde catarrhus ſuffocativus: Hinc ratio deducenda cur dyſpnoea laborantes aliquando orthopnoici evadant, qui erecta corvice facilius reſpirant, quod pulmones tunc temporis dehiſcant ac coſtæ minus gravent pulmones, minúſque bronchia à mole pulmonum, opprimantur. Catarrhi autem generationi in Puero, anſam dedit caſus, quem commotio cerebri, hinc debilitas ſequuta.

Pulmo pituitoſis humoribus, &c.) In ſpirandi difficultate ab ejuſmodi cauſa inducta, non eſſe formidandum etiam frequentem & magnam purgationem, quanquam multi prohibeant, oſtendit *Ballonius* Epid. & Ephem. lib. 2. exemplo matronæ orthopnoicæ, cui magna copia putris pituitæ in pulmone, frequenti imi ventris purgatione expurgata eſt, unde facili ſequuta anacatharſi convaluit.

Observatio XXVII.

Aſthma à pulmonibus pituita putrida & purulenta infarctis, &c. Cordis ventriculi dextri ulceratione, &c.

CLariſſ. Domina de la Roquette ſexagenaria, pinguis admodum & obeſa, vitam agens ſedentariam, à xv. annis dyſpnoea laborare cœpit, quæ paulatim incrementum ſuſceperat, ita ut jam ſcalas aſcendens in 3°. vel 4°. quoque gradu quieſcere cogeretur, Circa principium Januarii 1642. cum iter faceret in aëre auſtrino & pluvioſo, ſubito correpta eſt catarrho, partim in pulmonem partim in mandibulas delabente. Inde aucta eſt difficultas Spirandi, & tumor apparuit in gena dextra, tum mandibulæ ita erant coarctatæ ut juſculum tantùm ſorbillare poſſet, Corripi ſolebat per intervalla, jam à multis annis, Eryſipelate tibiæ ſiniſtræ, quod ſæpe exulcerari conſueverat, & ante hujus catarrhi invaſionem etiam apparuerat cum ulceratione inſigni: Vocatus ad eam 8ª. die morbi, invenio Pulſum admodum inæqualem, & tertia vel 4. quavis pulſatione intermittentem, cum difficillima reſpiratione. Unde conjeci grave eſſe malum, non ſolum in pulmone, ſed & in corde, aut vaſis cordi proximis. Quod prognoſticum certius reddebatur, ex eo quod ulcus Eryſipelatis ſubito ac derepente exſiccatum fuerat, juxta Aphor. 25. 6. Præterea reſoluto paucis diebus genæ tumore, maudibulæ nihilominus clauſæ permanſerunt, túmque apparuit illam conſtrictionem mandibularum, à muſculorum eas moventium convulſione pendere: xv. morbi die matutinis horis dexter oculus clauſus apparuit, altero aperto exiſtente, quod contigit ex palpebræ paralyſi, quæ graviorem affectum minabatur, qui eodem die poſt meridiem contigit, ſcil. Apoplexia levis, à qua intra duas horas aliquantulum reſurrexit, ſed media corporis pars, ſiniſtra nimirum, reddita eſt paralytica, Et triduo poſt, ſenſim fatiſcentibus viribus, extincta eſt. Toto morbi decurſu *nulla tuſſis* difficultatem ſpirandi comitata eſt, neque ſtertor, niſi per unum diem ante interitum.

Aperto cadavere, Lien repertus eſt putredine affectus, ita ut levi compreſſione in fruſta diſcederet. Pulmonis ſubſtantia livida, & humore aqueo perfuſa, unúſque illius lobus, ad ſiniſtram partem ſitus, pituita putrida & purulenta refertur. Cordis ventriculus dexter parte interiori membrana denudatus, putridus & exulceratus apparuit, ut illius fibræ carnoſæ, ſummis digitis contrectando, in fruſtula ſecederent: Auricula dextra ſolito major apparuit, & omnino referta ſubſtantia quadam carnoſa, partim rubra, partim nigricante, ſanguini concreto ſimili, quæ tamen manibus dividi non poterat: Hos duos affectus, auriculæ nempe & ventriculi dextri, puto cauſam fuiſſe tantæ Pulſus inæqualitatis & intermiſſionis, dum Cor rem ſibi moleſtam excutere tentans, variis motibus quateretur: Unde Pulſus naturalis interruptio atque interceptio ciebatur. Spirandi vero difficultatem à Pulmonis infarctu ortam eſſe ſatis manifeſtum eſt. *Riverius centur. ii. Obſerv. lxxvii.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

NUlla Tuſſis) Quia ſcil. putrida illa & purulenta pituita bronchia pulmonum non obſidebat, ſed parenchymate erat concepta, quod ἀναίσθητον, hinc cum irritatio non perciperetur, nulla incitatio ad tuſſim ſequuta eſt, neque ſtertor, ob meatus eorum non obſtructos: his vero à materia extrinſecus ſubſiſtente compreſſis reſpiratio difficilis evaſit. Neque etiamnum materia in lævibus arteriis contenta Tuſſim movet, etſi aſthma producat, ratio eſt ex *Schneidero* 5. de Cathar. cap. 4. 1. earum imbecillitas. 2. quia ſunt organa facultatis naturalis, Tuſſis autem fit partim à natura, partim à cauſa morbifera, ex Galeno, 3. quia ſunt inſtrumenta ſpiritum & ſanguinem deferentia, atque cum ſint ſanguini aſſuetæ, nequaquam ab humore irritantur ad diſcuſſionem, ſicut aſperæ arteriæ, ſoli aëri deferendo dicatæ, quæ ab humore quolibet, etiam benigno, ad tuſſim provitantur.

Cauſam fuiſſe tanta Pulſus inæqualitatis); Vide Scholia ad Obſervationem ſequentem.

Observatio XXVIII.

Orthopnoea à materia craſſa & pituitoſa in ſubſtantia Pulmonis, intra & extra bronchia.

MAteria craſſa aliquando continetur in ipſa arteriarum aſperarum cavitate: Quandoque vero in ipſa Pulmonum ſubſtantia, & tamen orthopnoeam gignit, cujus rei vidi experientiam in Clar. Veneto Milledonio. *Saxonia Præl. Practic. part. 1. cap. 26.*

SCHOLIA.

MAſſarias Avicennam reprehendit, quod ſtatuat humorem Aſthmatis cauſam contineri quandóque etiam extra bronchia pulmonum, in ramis lævium pulmonis arteriarum, quarum propagines multæ per Pulmonem diſtribuuntur; ſtatuítque ſi in pulmonibus obſtruantur propagines, non aſperæ arteriæ, cor laborare, pulſúſque fieri inæquales, minimé que aſthma excitari, niſi bronchia pulmonum ſimul obſtruantur: Verum enimvero materiam, aſthmatis cauſam, quandoque etiam extra bronchia, in aliis pulmonum vaſis, imo in ipſa pulmonum ſubſtantia conſiſtere, multæ Medicorum obſervationes docent. Et patet id ex eo quod qui aſthmate laborant, non continuo cum ſtertore & ſonitu reſpirant: neque enim ſemper tuſſiunt, aut ſi tuſſiunt, tuſſis tamen ſicca eſt; quod minime fieri deberet, ſi materia in aſperis arteriis pulmonum ſemper conſiſteret: Nam aër materiam tranſiens, & diſplodens, ſonitum & ſtertorem excitat, & quicquid in aſpera arteria, ejuſque ramis exiſtit, tuſſim excitare ſolet: Et licet verum ſi lævibus arteriis affectis *mutationem in Pulſu fieri*, tamen & reſpiratio tunc quoque affici poteſt, ſi obſtructio illa tam magna ſit, humoríſque tanta copia, ut & aſperas arterias comprimat, anguſtioreſque reddat: docéntque hæc ſatis paroxyſmi aſthmatici, qui per intervalla materia agitata in vaſis excitantur: Ideóque ſi materia in lævibus arteriis conſiſtat, & aſperas comprimat, ſive in utroque arteriarum genere conſiſtat; ſimul & aſthmata & pulſus inæqualitatem parit: Et ipſa origo aſthmatis ſatis docet cauſam potius in venis & pulmonis ſubſtantia quam aſperis arteriis contineri. *Sennertus.*

Observatio XXIX.

Aſthma productum à materia pituitoſa ſubſtantiam Pulmonum infarciente.

IN quodam nomine Britio, Aſthmate mortuo, Pulmo tanquam ſpongia imbutus multo humore pituitoſo inventus eſt. *Hollerius Prax. lib. 1. cap. 25. in Scholiis.*

Observatio XXX.

Dyſpnoea à materia contenta in Subſtantia propria Pulmonum.

IN Dyſpnoea aliquando non adeſt ſonitus, quia talis ſi ſit ex materia contenta in ſubſtantia propria Pulmonum; non in viis, facit difficilem ſpirationem abſque ſonitu, Obſervavi Venetiis in Clar. quodam Secretario cujus ſectioni interfui poſt mortem. *Herc. Saxonia Panthei lib. 2. cap. 4.*

SCHOLIA.

ALiquando non eſt ſonitus) Uti nec cum deſtillatio muſculos pectoris invadit, de qua inſigne exemplum habet Ballonius Epid. lib. 2. p. 177. N. à deſtillatione feſtina & diffuſione humoris, non à capite tantum, ſed reliquis partibus ita undecunque eſt oppreſſus ut thoracem dilatare non poſſet: Externum erat malum & dolorificum: cruda & maligna erat materia, Et eadem eſt quæ catarrhos ſuffocantes facit, febris potius fuit ſymptomatica: multo alvi profluvio liberatus eſt, admirabilis fuit hic morbus & Medicorum opinione major: facultas animalis non erat imbecilla, nec vitalis nec naturalis: mirum eſt quod ἰδίως non contulit: ſed tam non fuit ab imbecillitate naturæ quam à particulari redundantia humoris naturam moleſtantis: circa xxx. aut xxxv. diem ſudor ſubfrigidus erupit toto corpore, fœtens & venenatus: infecit enim eam cuſtodem quæ manum corpori ſudanti applicaverat.

Observatio XXXI.

Spirandi difficultas ab abſceſſibus duobus in infima Pulmonum parte.

ACte erat gelu, noctis initium cum Nob. Vir foco aſſidens, Bacchóque indulgens, veſicæ onere premeretur, qui foras progreſſus, inſpirato aëre frigido, moxque reverſus, adeo vehementi reſpitandi difficultate correptus, ut ſuffocatus propemodum fuerit, & niſi præſto fuiſſem mox perjiſſet: hominem reperi pedibus vix inſiſtentem, frontem tenſam, ſudores frigidos, alvus præ anguſtia excrementa depoſuerat, pulſus tam exiguus ut pene nullus: Aſſumpto pulveris croci ℈j cum vini Cretici duobus cochlearibus, ſubito reſtitutus, libere reſpiravit, ab omni ſuffocatione liber, & potuiſſet in ſanitate permanere, niſi pulmo male affectus fuiſſet, ſed cum aſperæ arteriæ ramuli ſubinde obſtruerentur, quandoque etiam dyſpnoea recurrit, minus tamen quam primo tempore vehemens, ſed diuturnior, ut quandoque duabus, tribus vel pluribus horis perſeveraret; Crocus, qui initio multum ac cito profuerat, poſtea exiguum, deinde nihil amplius contulit: Tentata ſunt & alia plura remedia, ſed fruſtra, nam revoluto menſe defunctus eſt.

In hujus Pulmonis inferiore ſede ac baſi, qua ſepto incumbit, reperti ſunt abſceſſus duo, unus in dextra, alter in ſiniſtra parte: per meatus Pulmonis purulentus ferebatur humor, qui inciſo pulmone ex ipſis defluebat. *Dodonaus Obſerv. Med. cap. xix.*

Observatio XXXII.

Dyſpnoea à corporibus glandulofis in Pulmone; Siniſtri lobo fere corrupto.

IN optimi Viri nuper Pulmonibus *Glandulofa* reperimus *corpora*, maxime in dextræ partis lobo, coloris Pulmonum; majores & minores. Siniſtræ lobus aliquomodo corruptus & gangrænoſus liuris variegatus. Hic aliquando hujus partis laboravit pleuritide à qua liberatus deflexu in pedem: Spiritus ipſi erat difficilis aliquo modo, ſed haud pro notatu hujus affectus. *Obſervatio D. Danielis Geiger Medici Auguſtani.*

SCHOLIA.

GLandulofa corpora) Quoties ob vitiatam in dextro cordis ventriculo ſanguinis aſcendentis deſcendentiſve effervefcentiam, vitioſus exiſtet ſanguis ex utroque exurgens, lædetur ipſorum Pulmonum nutritio, & quidem citius, facilius atque potentius quam ulla alia corporis pars, ſi ex parte ſaltem nutriantur ſanguine è dextro cordis ventriculo accedente, quippe qui minus temperatus eſt altero è ſiniſtro cordis thalamo effuſo, & ab inſpirato aëre plus minus in iiſdem temperato: *Sylvius de le Boë Pract. lib. 1. c. 24. §. 3.* Depravata autem hic eſt nutritio à ſanguine vitioſo, vel vitiatos humores admiſtos habente: Ex *Plateri* ſententia, cum ſanguine ad Pulmones allabente pro eorum alimento, confluxit ſimul ſuccus glandularum nutritioni deſtinatus.

Observatio XXXIII.

Aſthma à veſicis humore flavo plenis in Pulmone.

ILluſtr. Cardinalis Caetanus poſt fonticuli in crure dextro occluſionem, quatuor à menſibus afficitur reſpiratione præter naturam, celeri, frequenti, inſtar eorum qui vehementer ſunt moti, major tamen in inſpiratione quam in expiratione difficultas occurrit, cui immenſa ſitis, faciei color & vigiliæ connectuntur: quod exſpuitur exiguum eſt, ſalſedinis non expers; febris quoque lenta comes eſt. In ſpatio trium menſium ad ultimum vitæ exitum eſt deductus.

Secto cadavere inventus eſt *Pulmo veſicis plenus*, quibus apertis aqua exibat flavum colorem referens. *Lalius à Fonte Conſultat. viii.*

SCHOLIA.

PUlmo veſicis plenus) Quæ conſtitutio non eſt præter naturam, niſi quatenus eæ majores, & apertæ flavum humorem effundebant, Si fides adhibenda Marc. Malphigio Profeſſori Bononienſi, qui diligenti indagine adinvenit totam Pulmonum molem vaſis excurrentibus appenſam, eſſe aggregatum qoid ex leviſſimis & tenuiſſimis membranis, quæ extenſæ & ſinuatæ pene infinitas veſiculas orbiculares & ſinuoſas efformant, veluti apum favis alveolos ab extenſa cera in parietes conſpicimus: quæ talem habent ſitum & connexionem, ut ex trachea in ipſas, mox ex una in alteram patens ſit aditus, & tandem deſinant in continentem membranam: His conceſſis, nemini mirum ſit ſi veſicæ in Pulmone aliquando manifeſtæ fiant humore turgidæ, quin potius quod frequentius non occurrant.

Observatio XXXIV.

Dyſpnoea ob Pulmones ſteatomatibus obſeſſos.

NOn ſolum in Pulmonibus ſteatomata comperi, ſed & oſſicula nón parva. *Columbus lib. xv. Anatomes.*

SCHOLIA.

S*Teatomata*) ad Tubercula referenda; Tuberculum autem duplex eſt, aut crudum & ſuppurationi ineptum, quale eſt atheroma aut ſteatoma: quod genus Tumoris ſcribit Columbus libr. xv. ſe in ſuſpiriosis ſectis ſæpe inveniſſe: Aliud ad ſuppurationem tendit, quale contigit filiæ Ageſis apud Hippocr. lib. 4. Epid. 6. 4. quæ tamen fuit ſine febre: Hinc collige pus citra febrem in pulmonibus colligi poſſe. *Saxonia prælect. Pract.* 1. *cap* 26. Tuberculorum autem in Pulmone generatio depravatæ eorum nutritionis ſoboles eſt. Depravatur pulmonum nutritio, inquit *Clar. Franc. Sylvius* Practic. lib. 1. cap. 24. §. 10. à ſanguine alterutro, (aſcendente ſc. vel deſcendente) vel utroque vitioſo; vitioſos ſaltem humores admiſtos habente: Hiſce cauſis, nunc à *bile*, nunc *à ſucco Pancreatico*, nunc à *ſaliva*; nunc à *liquore hoc ternario* exurgente: nunc à *chylo*, nunc à *lympha*, quovis modo vitiatis; nunc à *Sero* in renibus haud ſecreto, verum in ſanguine præter naturam permanente, & ſi quæ ſunt plura quæ ſanguinem vitiare poſſunt ac ſoleot, pendétibus debetur *Tuberculorum* hinc inde in pulmonibus ſæpius obſervatorum exortus. *Subſtantiæque ipſorum* mollis & ſpongioſæ mutatio in *carnoſam*, oedematoſam, multiſque modis ſolito *duriorem*, *ſolidiorem* aliterve à naturali conſiſtentia deſciſcentem: Materiam vero Tuberculorum in Pulmone *Hippoc.* duplicem ſtatuit; bilé & pituitam, i.e. humores calidos & frigidos: provenire vero præcipue ab externa aliqua violentia ſtatuit lib. de ſalubri Diæta: *Quibuſcunque, ait, dolores fiunt ex viſceribus, ſive ex exercitiis, ſive ex alio aliquo labore, hi quieſcere conducit, cibis abſtinentes: potatione autem utantur qua quam pauciſſima in corpus aſſumpta plurimum urinæ ducat, quo venæ viſceribus inſitæ non diſtendantur repletæ: Ex talibus enim Tubercula oriuntur & fibres.* Etenim ſive ex cauſa externa ſive interna venæ violenter diſtendantur, ait *Sennertus*, progerminant & ſimul materiam loco diſtento ſubminiſtrant, ſeu ſanguinem, naturalem ſeu humores vitioſos, ex quibus formantur Tubercula: Poſſunt tamen ſine externa violentia à cauſa interna talia Tubercula fieri, non ſecus ac Tumores in aliis corporis partibus, cum par ſubſit ratio, *De ſignis conſule Sennertum.*

Observatio XXXV.

§. 1. *Aſthma à Tuberculis in Pulmone, & Corruptione lobi dextri.*

TUberculum Pulmonis poteſt eſſe duplex, aut crudum & ſuppurationi ineptum, quale eſt ſteatoma aut atheroma: Id genus tumoris ſcribit *Columbus* lib. 15. ſe in ſuſpirioſis poſt mortem ſectis ſæpe inveniſſe: Aliud ad ſuppurationem tendit, quale contigit filiæ Ageſis, de quo Hippocr. 4.6. Epid. 4. & tamen fuit ſine febre: unde infero in pulmonibus contineri poſſe pus nulla exiſtente febre. *H.Saxonia Prælect. Pract.* part. 1. c. xxvi. §. iv. Binos ſecui quorum uterque Dyſpnoea ob cruda ab initio tubercula tentabantur. Utrique tamen ſuppuratio ſucceſſit: uni quidem poſt duos, alteri poſt tres, ab initio affectus menſes: uterque ſanguinem cum pauco pure & fruſtulis pulmonum exſpuit: Secundus antequam obiret & jecoris tumorem ſatis magnum incurrit, ex quo hydrops leucophlegmatia, Poſt ſectionem ambobus dexter pulmo interius prorſus corruptus, exterius jam pleuræ coaluerat. *Idem apud Schenckium.*

§. 2. In Pulmonum ſubſtantia congeri poteſt humor crudus viſcidúſque, & conſiſtens, in tuberculum crudum congeſtus ac incuneatus, & veſicula etiam conclusus, qualem vidi in cadavere Nob. adoleſcentis. *Car. Piſo de morbis à ſero Sect.* 3. *cap.* 4.

Observatio XXXVI.

Orthopnoea à Pulmone veſicis referto, Hydrope thoracis, Iecoris tumore inflammatorio.

ANno 1600. Nobilis adoleſcens Burgundus, orthopnoea inveterata à multis annis, & febre funeſta laborans, extremum obiit diem, vi morbi jugulatus.

In ejus cadavere, præter inflammatorium in epate tumorem, repertus hydrops thoracis, ſed in uno duntaxat latere, Et *Pulmo veſicis* humore conſiſtente, lentóque & pellucido, inſtar albuminis ovi prægnantibus refertus.

SCHOLIA.

NOo eſt difficilis inquiſitio hydatidum quæ medio in pulmone obſervatæ: Nam quid mirum ſerum tantillo muco, vel potius purulentæ materiæ exquiſitè permixtum alicubi colligi; & ejus potis ſive pituitæ lentæ partem concreſcere in veſicam ſive cyſtim, ut in abſceſſibus ſatis frequentibus, atheromate, ſteatomate & meliceride? Nam hydatides certè citra abſceſſum nunquam mihi obſervatæ.

Carolus Piſo de morbis à colluvie ſeroſa Sect. 3. cap. 7.

OBSERVATIO XXXVII.

Dyſpnoea ab ala dextri Pulmonis ſuperiore & inferiore empyemate affecta, Ingenti vomica in ſuperiore, Pulmone per totum viſcido pure obſito cum ſuis vaſis, & coſtis annexo, Alarum mutua cohæſione, &c.

HErman Stas diu de anxia aſthmatica conſtitutione querulus fuit: In ejus cadavere aperto miſerandam Pulmonis conſtitutionem deprehendimus; nam lateris dextri ala ſuperior & inferior empyemate infecta erat, ita ut in ſuperiore ingens vomica, pugni capacitate, exiſteret: circumcirca autem undequaque ipſum pulmonis parenchyma pure viſcido, tenaci erat obſitum, ita ut vaſa quæ multiplicia per pulmonem decurrunt, viſcida ejuſmodi purulenta materia impleta eſſent, &c. Exterius Pulmo arctiſſime annexus erat coſtis, ipſæque alæ inter ſe firmiſſime copulatæ, adeo ut Chirurgi manu multo conamine avulſio facienda eſſet: Siniſtri lateris alæ liberæ erant ab omni annexu, ſed intus exiguæ etiam quædam vomicæ paſſim diſperſæ erant pure impletæ, &c. *Vide hiſtoriam Tit. de phthiſi. Ottho Heurnius hiſt.* XI.

SCHOLIA.

I*Ngens vomica*) Vomica Pulmonis eſt abſceſſus exiguus, & puris in pulmonis quadam parte collectio, quod membranula propriáque cyſti arcte adeo concluditur, vix ut quicquam de ſe teirum in cor exſpiret. Hæc frequens eſt in tabidis, ſed & plerumque ſine tabe fit, quum ſanguis ex aperta, rupta aut exeſa vena in parvam quandam Pulmonis regionem ſecedens, illic putreſcit, ſenſimque mutatur in pus, ac per ſumma ſicceſcens ſibi cyſtin efformat. Latens profecto, & in primis abditum vitium, ſæpe nec laboranti nec Medico notum, quo laborans ipſe nec conſueta munia intermittit, nec ſe morbo teneri putat, cauſámque interius ſui neſciens intus gerit ſub pectore: Sic affecti ſublivido fere ſunt faciei colore, ejúſque lingua lentore quodam eſt oppleta, maxime quum longe à cibo abſunt; & corporis agitatione, aut potu cibóve calidore urina facile tingitur, & pulſus citatur, citra tamen ullam ſpirandi difficultatem: Interdum vero poſt concitatiorem corporis motum, pilulæ parvæ & globuli inſtar piſi exigui redduntur à pulmone, membranula concluſi, qui contriti digitis pus reddunt fœtidiſſimum, quale è cavo putrique & corroſo dente interdum expurgatur. Adoleſcens quidam à paulo vehementiore exercitatione, cum acerba tuſſi nullo puncto temporis intermiſſo torqueretur, vomicam integram columbini ovi magnitudine excrevit, in qua aperta pus exquiſite album & æquale deprehenſum eſt: Cruenta excreatio interdum biduum perſiſtit, magna febre magnáque corporis perturbatione; at nihilominus ſervatus is eſt atque ſanitate reſtitutus. *Fernelius Pathologiæ lib.* V. *cap.* X. ubi affert duo exempla ab iis vomicis extinctorum, Titulo de morte ſubita quærendorum: mirum tamen Fernelium vomicas ejuſmodi geſtari citra ſpirandi difficultatem aſſerere, cum idem eandem nominatim paucis lineis interpoſitis inter ſigna recenſeat.

Ingens vomica exiſteret) Vomicæ diu pectore geſtatæ & caſu ſanatæ exemplum memorabile affert Excell. *Bartholinus* hiſtor. Anat. 14. centur. 6. Quidam vomicam diu in pectore geſtavit, quanquam ignotam, unde in ſpirandi difficultatem & atrophiam incidit. Forte in duello vulneratur, gladio prope ſternon inter coſtas penetrante: hoc vulnere vomica latens feliciter aperitur, cujus pure defluente repletus thorax vix læſo ſpiritum concedebat. Aperto vero, ſicut in empyematicis, latere inter conſuetas coſtas, magna copia vacuato pure ſenſim ad ſe rediit, convaluit & habituoſior factus eſt. Apud *Plinium Phaleræus* quidam Vomicæ morbo à Medicis deploratus, quum mortem in acie oppeteret, vulnerato pectore invenit medicinam.

Pulmo annexus coſtis) Hoc frequens eſt in aſthmaticis à pituita viſcida, quoniam illa per poros pulmonis foras protruſa, ibi in membranularum tenaciſſimarum conſiſtentiam à loci calore excoquitur.

Ita ut vaſa impleta eſſent, &c.) Vaſa habet Pulmo 1. venam arterialem, arteriam pulmonariam alias dictam. 2. Arteriam venoſam. Hæc vaſa in ramulis per pulmones diſperſis, à craſſis & viſcidis humoribus obſtructa, Aſthma inducunt: Per arteriam venoſam humores Pulmonibus infarcti, ut & purulenta materia, in pulmonum ulceribus interdum ad ſiniſtrum cordis ventriculum, & exinde per aortam & arterias emulgentes ad renes & veſicam deducuntur: Et hinc obſervatum eſt aſthma ſæpe citra tuſſim ſolvi: *Zecchius* conſult. 18. exemplum proponit de Cardinale Paliotto aſthmatico, ſimul ardore & difficultate urinæ laborante, in quo ardore urinæ, & difficultate maxime urgente ſpirandi difficultas imminuebatur, & vice verſa: Idem obſervavit *Highmorus* in quodam Theologo: Pus tamen ſi ſit craſſius & hæreat in corde, derepente ſuffocat, teſte *Riolano*. Exemplum habet Fernelius lib. 5. path. cap. 10. *Mebius Medic. Phyſiolog. c.* 14. In prædicto Hermanno Stas ejuſmodi ſolutio non contigit, ob viſciditatem materiæ & copiam pertinacius vaſis inhærentem.

Observatio XXXVIII.

Dyſpnoea vomicæ inſignis in Pulmone progenies.

MUlieri tumor in pectore enatus, qui in ulcus abiir, comite graviſſima Reſpirandi difficultate: Inventa ingens vomica ſiniſtrum lobum pulmonum magnâ ex parte corrodens atque ad cordis ſubſtantiam uſque pertingens. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XXXIX.

Dyſpnoea ob pulmones undique annexos, Tuberculis ſcirrhoſis refertos.

§. 1. VIrgo (*de quâ l. 3. tit. de affect. hyſtericis.*) Febre prehenſa reſpirabat crebro difficulter: Pulmonum lobi undique thoracis membranæ firmiter annexi erant, ut ſine dilaceratione non diſtraherentur: Tuberculis ſcirrhoſis undique referti.

§. 2. Benjamin N. difficultate ſpirandi affectus, &c. Illi pulmones utrinque numeroſis tuberculis ſcatebant: Lobi pluribus in locis pleuræ adnati erant. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XL.

Dyſpnoea à binis in pulmonibus Tuberculis.

DOctor N. aſthmate ac orthopnoea ita erat deſatigatus, ut nonniſi erecta cervice ſpiraret. Bina in pulmonibus tubercula repetta ſunt. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

Observatio XLI.

Dyſpnoea à lapide in ſubſtantia pulmonum, Tuberculis circa ramos tracheæ: hydrope pectoris, Scirrhis viſcerum naturalium, &c.

L. Rochalfinger per multos annos aſthmate & tuſſi laborans, tandem extenuatus obiit: In ejus cadavere (præter epatis, lienis, aliorúmque viſcerum obſtructionem ac ſcirrhoſitatem) in pulmonis ſubſtantia lapidem prædurum inveni: præterea hinc inde per pulmonis ſubſtantiam, præcipue circa ramos tracheæ arteriæ Tubercula plurima ex viſcida materia in ſcirrhos concreta reperiebantur: In pectore quoque & pericardio multum aquæ innatabat, &c. *Fabritius Hild. cent. ij. Obſerv. 29.*

Scholia.

LApidem prædurum, Tubercula ex viſcida materia &c.) *Galenus* 4. de loc. aff. c. 8. ex lento humore, qui ante tuſſi rejiciebatur, retento, ſiccato induratóque grandines generari ſtatuit, concurrente forte pulmonum caliditate: *Platerus* gypſeam materiam albam, duram, ex ſucco craſſo pulmones nutriente, potius quàm pituita, fieri cenſet; hæc enim adaſſata viſci inſtar tenax eſt, non friabilis uti gypſea, quæ obſtruendo intrinſecus ramos, diuturnum aſthma, in quo pituitæ nulla ſunt indicia, parit, niſi forte accidens defluxio malum geminet & ſuffocet: Quod & calcuium eadem ratione facere poſſe ſtatuit, ex ſeroſo pulmonum excremento in pulmonum anguſtiis genito, nunc friabili, nunc duro, nunc plano, nunc inæquali, & pro ratione vaſorum tophi inſtar formato, quales aliquando ſectione ſe deprehendiſſe refert: *Sennertus* internam vim ad coagulationem tendentem adjungit: *F. Sylvius de la Boe*, Pract. lib. 1. c. 24. & Tuberculorum, hinc inde in pulmonibus ſæpius obſervatorum, & ſubſtantiæ ipſorum, mollis & ſpongioſæ, mutationis in carnoſam, œdematoſam, ſolito duriorem ſolidiorémve, aliórve à naturali conſiſtentia deſciſcentem, adſcribit quoque depravatæ pulmonum nutritioni à ſanguine utroque vitioſo, vel vitioſos humores admiſtos habente, unde raro pulmones tantùm, verum cæteræ quoque corporis partes ſimul afficiuntur ac perperam nutriuntur: Cum ſcilicet vel bilis, vel ſuccus pancreaticus, vel ſaliva, vel ex hoc ternario exurgens liquor, vel lympha quovis modo in vitio ſunt, vel ſerum in renibus haud ſecretum, at in ſanguine p. n. permanens: Lapidis autem & Grandinum in pulmonibus contentorum ſigna omnino obſcura: Individua tamen comes eſt fere Tuſſis diuturnior: Quidam apud *Fernelium* crebro calculos excutiens, gravitatis ſenſum in pectore percipiebat.

Observatio XLII.

Calculoſi pulmones illæſa reſpiratione.

ANno 1665. dum corpus Illuſtr. Baronis N. ex ulcere colli veſicæ defuncti aperiretur, præter opinionem apertis pulmonibus, eoſdem hinc inde plurimis calculis milii magnitudinem æquantibus refertos invenimus, copiámque illorum ad duo cochlearia capacia collegimus; ille alias nunquam de ullo dolore aut difficultate pulmonum conqueſtus: Mirum illorum præſentiam nullum notabile accidens unquam occaſionaſſe. *D. I. Iac. Wenc. Dobrzensky à Negroponte, in Miſcell. curioſis anni* 1671. *Obſerv.* 181.

SCHOLIA.

ORitur dubium, cur re extranea in pulmonibus hærente, ejuſdem tamen non tam facile perſentiatur difficultas, cùm aliàs ubivis minima re contraria poſita, natura ſuas turbationes excitet? An ergo pulmones non ita ſenſu præditi ut alia membra, Et vero ſimile videtur, cùm & Phthiſici, in quibus pulmones conſumuntur, de nullo plane dolore pulmonum, niſi tuſſis moleſta ſit conquerantur & ſuaviter ſuos dies finiant. *Idem ibidem.* Quod autem reſpirationi noxam non intulerint, cauſam exiſtimo fuiſſe, quia hinc inde per ſubſtantiam pulmonum calculi diſperſi fuerunt; aliàs conglobati, præſertim juxta bronchia, neceſſario vel gravitatem vel dyſpnoeam pariturí erant.

OBSERVATIO XLIII.

Dyſpnoea à calculis circa jugulum, in medio interſepientium membranarum accretis.

IN pectore circa jugulum, in medio interſepientium membranarum glandulis illis calculos accreviſſe in Anatome obſervavi. *Platerus Obſerv. lib. 1. p. 180.*

OBSERVATIO XLIV.

Dyſpnoea à metallis in Pulmonibus concretis.

A Medico quodam experientiſſimo, qui diu Fribergæ, fodinis metallicis, nobili Miſniæ oppido, medicinam fecit, relatum ſcio, Is enim cùm aliquos ex foſſoribus metallicis mortuos aperuiſſet, In pulmonibus ea ipſa concreta metalla reperit, in quibus effodiendis vivi laboraverant. *Sennertus lib. de conſ. & Diſſenſu cap. ix. Magnenus de Tabacco.*

SCHOLIA.

EJuſmodi Dyſpnoeam, morbóſque alios à fumis metallicis oriundos, non aliter expugnari poſſe quam per mineralia medicamenta obſerv. Clar. Gregor. Horſtius obſ. l. 7. obſ. 25. quod aliquot exemplis confirmat, & quidem primò filii Aurifabri, qui aſthmate fere deſperato laborans, irritis remediis omnibus appropriatis, exhibitione gr. xij. mercurii dulcificati ſemel atque iterum, ab imminente lethali ſuffocatione liberabatur: adſtiterat autem patri deaurandis vaſis argenteis occupato. Secundò, Exemplo cujuſdam in ſeparatione materiæ metallicę, Aurifabris inſtar ſcoriarum reſiduæ, ſtrenuè laborantis, qui in gravem dyſpnoeam incidit, hocque pacto liberatus eſt, ℞. *laxativ. mineral. compoſ gr. viij. pulv. Syrii gr. vj. mercur. dulcíſ.* ℈j. *m. cum conſerv. roſ.* ℥ij. *f. bolus* Qua evacuatione feliciter peracta, per antimonium diaphoreticum, cum pauxillo Theriacę permiſtum, bis ſudorem in lecto provocavit, paucíſque diebus ægrum reſtituit.

OBSERVATIO XLV.

§. 1. *Dyſpnoea ab exſiccatis pulmonibus orta.*

MEtallurgi plerumque morbis pulmonum intereunt, quos inter eſt quem Paracelſus vocat *Die Bergſucht:* In hoc affectu pulmones exſiccantur & attenuantur chartarum more, quaſi in fumo ſuſpenſi. *Ioh. Theod. Schenckius Epiſt. 72. in Epiſt. Th. Bartholini cent. 4.*

§. 2. Morbo hoc affecti paulatim contabeſcunt, & ſi mortuorum pectus aperitur, nullum ulcus in pulmone apparet, ſed pulmones veluti fumo exſiccati conſpiciuntur. *Sennertus Pract. lib. 2. p. 2. cap. 2.*

SCHOLIA.

COgites inde quod ſpongiæ vicem pulmones ſubeunt, irrigantes zonam thoracis torridam, ut aiebat *Veſlingius.* Tantus eſt horum uſus quantus hepatis & lienis, ſed in adulto potiſſimum & ſanguineis. *Idem.*

Pulmones exſiccantur.) Dyſpnoeæ quæ in febtibus evenit cauſam Platerus refert in ſepti tranſverſi, quod liberum eſt, & in interioribus latens, interno calori undique expoſitum, exſiccationi & conſtrictioni.

OBSERVATIO XLVI.

Difficilis Reſpiratio à pulmonibus Calculis, Grandinibus, Lapillis, Oſſibus obſeſſis.

§. 1. SEcabatur quidam Lutetiæ, quem Medici tanquam Orthopnoicum diu curarant: Arcum in cavitate aſperæ arteriæ humor nullus craſſus & lentus inveniretur, ſecta tandem ſubſtantia parenchymatis, Lapilli minuti reperti, ſed friabiles; quidam etiam caſeo perveteri ſimillimi. *Salmuth. cent. 1. Obſerv. 7.*

§. 2. Illuſtr. Principis Bonifacii, Cardinalis Caetani, diu aſthmate vexati, tandem mortui ex doloribus nephriticis, propter varios, aſperos, angulares calculos, diſſecto cadavere, varii inventi ſunt in pulmonum ſubſtantia lapilli, formæ potius latioris, omnino leves, qui exſiccati inſtar ſpongiæ foraminibus pervii viſi ſunt. *Crucius de quæſitis p. 93.*

SCHOLIA.

REſpirationis læſæ duplex occurrebat cauſa, eſſentialis una, altera per conſenſum; à renum enim vitio Dyſpnoeam excitari inſra oſtendetur.

§. 3. Aliis examinandis occupato occurrit in Aſthmatico diſſecto, ſiniſtro in pulmone durities ſingularis, eo loco ubi vena pulmonalis ſubſtantiam pulmonis intrat, oſſeum quaſi

circulum

circulum ab aliis connexis partibus ſeparata repræſentabat, aſpera aliquomodo, fungoſa, ſubrubra, fragilis valde; unde etiam os an calculus ſubſtantia hæc haberi debeat dubitantem huc inclinare coegit. *Gerardus Blaſius Obſerv. med.* 18. *parte* 6.

§. 4. Uxor Jac. Bagole morbo admodum intricato correpta, inter alia ſymptomata Reſpirandi laboravit difficultate: In ejus pulmone poſt obitum lapides plurimi hinc inde reperti, diverſi coloris, parvi tamen omnes. *Fabr. Hildanus cent.* 2. *Obſerv.* 89.

§. 5. Plures materias Grandinoſas habuit quidam Belga, qui anno elapſo obiit orthopnoea, quem ſecuimus & inventa eſt grando multiplex. *Saxonia Panthei l.* 2. *c.* 4

SCHOLIA.

GAlenus 4. de locis capite octavo, ex lento humore, retento, ſiccato induratóque Grandines generari ſtatoit: Re vera humor craſſus & viſcidus calculorum in pulmonibus eſt materia, facítque ad concretionem etiam exſiccatio & pulmonum caliditas, Sed præterea requirit *Sennertus* internam ad concretionem & coagolationem diſpoſitionem, aquæ in aliarum partium calculis generandis concurrit.

6. Vidi & in pulmonibus oſſa non parva, ut ſuperiore anno in Franciſco Capello, quem Paulus IV. Pontifex maximus Commendatorem Hoſpitalis S. Spiritus fecit. *Columbus Anatomes lib. xv. p.* 4. 88.

§. 7. Pulmonibus innatum calculum reperi in ſectione filii Parci Typographi anno 1557. Alium in ſectione ſtudioſi cujuſdam. *Platerus Obſerv. lib.* 1. *p.* 180.

§. 8. Teſtor me vidiſſe in pulmonibus Alberici Quæſtoris aliquot duriſſimos calculos, æquabili ſuperficie, colore argillaceo. *Scaliger Exercit.* 108.

SCHOLIA.

LÆſæ ea de cauſa reſpirationis differentias perſequitur *Fernelius* l. c. Atque hæc quidem, ait, aliis ſine dyſpnoea, aliis cum ſuſpirioſa orthopnoea obriugunt, qua qui conflictantur vehementi anguſtia preſſi prope ſuffocantur, altóque & ſuſpirioſo ſpiritu multum & frigidum aërem ducere contendunt, quo pluximo cor ad refrigerium indiget: Omnes ita affectos fere aſthmaticos, i. e. anhelatores & ſuſpirioſos appellamus, qui jejuni, & in quiete, & ſereno cœlo facilius ſpirant: at quoties cauſa & materia intus condita frigido humidóve cœlo, aut etiam multa crapula humeſcens & quaſi tumens diffunditur, nova quaſi dyſpnoeæ acceſſione conflictantur, multóque magis ſi forte recens quædam diſtillatio in arterias, veteri malo jam impeditas irruit: Hæc *Fernelius*: Signa vero & curandi rationem ex hoc exemplo à Benivenio capite 24. allato collige, Henricus quidam *Alemanus*, inquit, cum laterum doloribus triennio jam vexaretur, & ob id opera & conſilio multorum Medicorum, ſed fruſtra uſus eſſet, ad nos tandem venit, oratum ut ſi quomodo poſſem laboranti illi opem ferrem: Interrogo igitur hominem an initium morbi cauſámve teneret; utrum ſcil. ex frigore, vel ictu aliquo, aut nimio curſu, vel deſtillatione à capite, ſive etiam ex præcedente aliqua alia ægritudine hoc illi contigerit? Reſpondet ſe nullam ſcire procatarcticam cauſam, ſed tantum ex occulto initio paulatim increviſſe morbum illum, adeóque auctum ut eum ad mortem deduceret: Anxius igitur, & tanti doloris cauſam minime deprehendens neſciebam quo me verterem; Neque enim ulla vel materiæ vel mali habitus erant indicia, cum tuſſicula quædam ſicca hominem urgeret, neque item excrementa aliqua videbantur: Et medicamenta etiam quibus curatus fuerat, intentiones fere omnes evacuaverant: Quare authorum tandem ſententiis nixus, quibus docetur Medicus, cum cauſæ morbi abditæ ſunt, his præſidiis uti quæ conferre quidem poſſint, nocere non poſſint, cœpi primum lenire pectus, mollire guttur & aſperam arteriam, donec calculo ad avellanæ magnitudinem de pectore propulſo, & ſicca illa tuſſicula & omnis præterea dolor amotus eſt.

§. 9. Calculus ex feroſo pulmonum excremento in eorum anguſtiis natus, obſtruendo intrinſecus ramos, diuturnum aſthma, in quo pituitæ nulla ſunt indicia, parit, niſi forte accedens defluxio ingeminet malum, atque ſuffocet: qui nunc friabilis, nunc durus, nunc planus, nunc æqualis, & pro ratione vaſorum tophi inſtar formatus eſt: Quales aliquando ſectione deprehenſi, Alias tuſſi poſt diuturnum & immedicabile aſthma rejecti, quæ fuerit cauſa oſtenderunt. *Platerus Pract. lib.* 1. *ſect.* 2. *cap.* 4.

§. 10. Anno 1561. *Fallopius* juvenis cujuſdam viri corpus ſecuit, qui adverſa valetudine diu uſus, tabe paulatim conſumebatur, de anhelo pectore & quotidiana Tuſſi præcipue quærens, donec tandem plane obiit.

In ejus pulmone quatuor lapides offendit, nullum faba majuſcula minorem, latos nonnihil & tuberoſos, cinereos & ſubduros. *Kentmannus lib. de Calculis.*

§. 11. Aſthmate ingraveſcente lentus humor in grandinem concreſcit, atque hæc tandem in veros calculos, quibus interdum diſſectos pulmones confertos deprehendimus, *gypſea pituita duritie*, omnes quidem propria cyſti obductos: Sed etiam non ita pridem vir occurrit, qui quoties exercitatione incaleſcit, concitata tuſſi, calculos è pulmonibus edit præduros, eóſque excreat modo hordei, modo piſi magnitudine: bona tamen is valetudine fruitur, præterquam quod paulo difficilius reſpirat, & in medio thorace gravitatis cujuſdam pondus percipit. *Fernelius Pathol. lib. v. cap. x.*

OBSERV.

Observatio XLVI.

Aſthma à maſſa coadnata pulmonis ſubſtantiæ, lapillis referta, Lobis adnatis, & Compreſſione tracheæ arteriæ à pinguedinis copia.

STtenuus Nob. G. à Sebottendorff per plurimos annos fere ſemper decubuit, ſtatis horis omni carens ſpirandi facultate, nec ulla ratione convaleſcere potuit: ſed tandem fato conceſſit.

Aperto poſt obitum cadavere, inveni peritonæum ſatis putridum, ventriculum pene inanem, omni chylo deſtitutum, nec ullam aliam humoroſam in ſe continentem materiam, & conſequenter occluſum quaſi ac parvum; Inteſtina nullo repleta excremento: Hepar corruptum, maximè in illa parte ubi à coſtis tegitur: Splen in ſiniſtro latere ſuis ligamentis fuit ſolutus, duplicatus quaſi, ac ex omni parte ſemiputridus: Inciſo vel aperto diaphragmate, dum perveni ad pulmonem, maſſam admodum induratam, coadnatam eſſentiæ pulmonis, & ingenti copia lapillorum refertam, plenis manibus extraxi: Pulmoni adeo adnati fuerunt ſui lobi, ut nullum illi motum communicare potuerint: Tracheæ arteriæ & Gulæ tantum adipis (à pinguiſſimis haud dubie carnibus ſæpiuſculæ ingeſtis contracti) indurati adhæſit, ut non modo beneficium ſpirandi & reſpirandi crebro deſideraverit, ſed paucos quoque dies ante obitum cibum aſſumere nequiverit, ſolo potu ſuſtentatus, Et facile credo ſi diutius ſupervixiſſet, illum inedia, periturum fuiſſe: Cæterum externam mihi cauſam talem retulit, Ex Italia redux cùm ægrotare incepiſſet, imperitum Chirurgum in conſilium adhibuit, qui poſt primum ſtatim intuitum audacter aſſeveraverat illum infectum morbo (lue ven.) quo tamen haud unquam laboraverat: Præparavit itaque unguentum ex argento vivo, nunquam ſ. a. extincto: Adhibita inunctione, in dies magis ac magis, ob efficaciam penetrationis & reſolutionis quæ eſt in hydrargyro, peius ſeſe habuit uſque ad finem vitæ: Cauſam ergo nullam aliam extitiſſe judico, quâm quod argentum vivum in ipſam eſſentiam Pulmonis, propter raritatem ac viſcoſitatem ejus, inſederit, ac in minutiſſimas poſtea diſſolutum partes quantitate ſit adauctum. *Schenckius ex M. Ioh. Fabri Obſervation.*

SCHOLIA.

Cauſam ergo nullam.) Quid ſibi velit Cl. Faber admodom obſcurum: Innuere videtur lithiaſis iſtius cauſam eſſe hydrargiri in iſtam maſſam, lapillis refertã, metamorphoſin: Aſſerit quidem *Petrus Caſtellus*, Med. Romanus, diſſert. 1. dodechap. chalcant. p. 7. in Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui poſt mercuriales inunctiones obierant, capitis tibiarúmque oſſium cavitates argento vivo ſcatere ſe deprehendiſſe: At in uxore J. C. cujuſdam binas ejus uncias in capite reperiſſe: At illud propriam formam ibi ſervavit, nec lapidis induit naturam: Præterea Mercurius caput potius quam pulmones obſider, atque ob horum ſpongioſam & poroſam naturam, facile præterfluit; nec moratur eo uſqoe donec concreſcat: Cauſa ergo iſtius concretionis lapidoſæ alionde repetenda, ſcilicet ab abundantia illius ſucci qui talem traoſmutationem ſubire aptus natus eſt.

Observatio XLVII.

Dyſpnoea ſequuta pulmonum lapideam duritiem.

§. 1. MUlier Romana xxxv. annorum per plures annos inappetentiam paſſa, cum tuſſi ſicca & Spirandi difficultate, cum fruſtra variorum medicorum auxilia tentaſſet, tandem moritur.

Diſſecto ejus cadavere, ventriculi omnes fibræ nigræ dutæque repertæ ſunt: Tres vero pulmonum lobi adeo durati, ut potius tophos lapideos quam carnem omnibus videntibus ementirentur; Lien ipſius ovi gallinacei magnitudinem non excedebat. *Ex obſervat. Petri Sphererii Medici Florent.*

SCHOLIA.

Lien, &c.) Hujus parvitati ſymptomatum omnium ſyndrome imputari poteſt: Deficiens eoim magoitudo cauſa fuit quod maſſæ ſaoguineæ defæcaudæ ab humore melancholico impar, hic illi remiſtus œcooomiam naturalem depravaverit: ad pulmooes enim delatus materiam ſcirthoſæ duritiei contrahendæ ſuppeditavit, &c.

§. 2. In Aſthmatico duros & lapideſcentes pulmones obſervavit Helmontius. *Th. Bartholinus Anatom. reform. l. 2. c. 9.*

Observatio XLVIII.

Reſpiratio læſa ob pulmonum duritiem, vitri inſtar fragilium.

QUod nos ſemel propriis oculis obſervavimus, id hoc loco bona fide teſtari poſſumus, Illuſtr. Principem Claudium Landum, Bardi, Compiani & Vallis de Tarro Dominum,

Dominum, ex Aſthmate graviſſimo defunctum, annum 55. agentem annis ſuperioribus exenterari juſſimus: Hujus pulmones ſic induratos invenimus, ut vitri cocti inſtar frangerentur. *Ioh. Bapt. Silvaticus Hiſtoria xxx.*

Observatio XLIX.

Dyſpnoea à tribus Pulmonum lobis induratis.

Mulier tuſſi ſicca & ſpirandi difficultate diu fatigata eſt: Tres pulmonum lobi adeo erant indurati ut tophis potius quam carni ſimiles eſſent. *Vide l.3. tit. de Inappetentia.*

Observatio L.

Dyſpnoea à Parenchymate pulmonum denſiori, minuſque ſpongioſo & explicabili.

Pulmonum vitio non ſufficiens, ideóque frequentior fit aëris inſpiratio, quando eorundem parenchyma univerſum, vel ſaltem maxima ſui parte, eſt minus ſpongioſum minuſque explicabile, quoties fit magis carnoſum & ſolidum, quale non raro reperi in quorundam poſt mortem diſſectione.

Scholia.

Quamvis hujus affectus cauſam reddere adæquatam putem valde arduum, ſi non impoſſibile, conjecto tamen carnoſius & ſolidius fieri pulmonum parenchyma, quoties ab acriore ſimul & viſcidiore ſanguine idem, parte arteriis venísque intermedia, tum leviter excoriatur, tum iterum conſolidatur & nutritur, ita ut ſenſim ſolidior fiat ipſius caro. *Fr. Sylvius de le Boë Prax. lib. 1. cap. 22 §. 17. 18.*

Observatio LI.

Dyſpnoea à corrugatione parenchymatis pulmonis.

Frequentior & non ſufficiens fit aëris inſpiratio, quoties pulmonum parenchyma corrugatum exiſtit, quale aliquando à me obſervatum in quorundam poſt mortem diſſectione: Quam corrugationem acceptam refero ſanguini auſteriori & acriori, ibidem ipſum leviter excoriatum potenter contrahenti potius quam vere nutrienti: Niſi forſan idem accidat à pure vel aqua ſimiliter auſteris, & in pectoris cavitate collectis, ipſúmque paulatim penetrantibus & conſtringentibus. *Sylvius de le Boë Praxeos lib. 1. cap. xxij.* §. 17, 18.

Observatio LII.

Anatome canis dyſpnoea laborantis ob pulmonum ſcirrhum.

Canem villoſum plateas Wittembergenſes, amiſſo Domino, pererrantem emiſſarii noſtri exceperant, quem cultrone anatomico ſubjiceremus, an vivum aliis deſtinaremus uſibus in ſuſpenſo relinquebatur: Canis enim geſtibus, ut poterat feſtiviſſimis, gratiam noſtram ſtudebat demereri, omnium maxime tamen exercitia nonnulla, ſive artes ut vocant, quibus feliciter imbutus erat, miſericordiam ſollicitabat: Interea cum vitæ & mortis calculi in partem utramque ponuntur, animadvertimus canem difficulter reſpirantem, aliquo pulmonum vitio laborare: Videre geſtiebamus quem fontem malum hocce agnoſceret, utrum vaſorum anguſtia vel obſtructio, an ulcus pulmonem conſumens & exſiccans dilatationi debitæ obicem poneret: Verum utravis opinione nos deceptos fuiſſe patuit, cùm ſublato ſterno ingentem Scirrhum ſiniſtræ pulmonum parti annatum, & ſuper dextram aliquantulum porrectum, deprehenderemus: Longitudo & latitudo ejus ex metacarpo manus habilioris æſtimetur, niſi quod ob figuram informem circa extremitates, præſertim qua ad partem dextram pulmonum pertingebat, magnitudine quaſi extra oleas vagabatur: craſſities duorum digitorum ſupra dimidium erat: Color reſpondebat pulmonibus, non item ſubſtantia, quæ ſcirrho denſa & craſſa, nihil prorſus aëris quamvis pulmones folle crebrius excitarentur, admittens: Similem caſum fere reperiet Lector apud Claudinum conſil. 43. Item apud Chiffletium Obſervat. med. 38. *Simon Schultzius in miſcell. cur. anni 1673. Obſ. 262.*

Observatio LIII.

Suſpirium à ſiccitate Pulmonis.

Jac. Gallus J. C. in Academia Patavina diu Suſpirio torquebatur, cui Medicorum peritiſſimi decoctum ligni ſ. ex jure Galli nullo effectu ſuaſerant; omnibus incaſſum tenta-

tis ad materiæ craſſæ attenuationem : Acceſſit frequens Nicotianæ uſus, quo ſe laborans, profecturum ſperabat.

Mali verò cauſam fuiſſe pulmonem à ſiccitate ſubſidentem oſtendit eventus : quandoquidem in defuncti corpore ſola reſtabat aſpera arteria, cum pulmonum vaſis fidium inſtar ſiccatis.

§. 2. Cujuſmodi vitio quum ſublatus eſſet Patavii anno 1611. Caterva Diamantinus, pulmones à diuturno ligni Guaiacini decocto exaruiſſe, in cadavere compertum fuit; *Ioh. Rhodius cent. ij. Obſervat. xxi.*

SCHOLIA.

Aſthma nonnunquam fieri à ſiccitate pulmonis notat *Avicenna*, qua imprimis tentantur qui fornacibus aſſident, Aurifabri, Chymiſtæ, qui circa metalla occupantur, à quibus ſuſcitantur halitus, qui cum aëre inſpirati, pulmoni ſiccam intemperiem inducunt : Signa illius ſunt cauſæ exſiccantes prægreſſæ, Tabes ſenſim adveniens, reſpiratiò parva & frequens, ſitis continua, ſputum paucum, nullum ab exſiccantium uſu juvamentum : Medela eſt per humectantium uſum, caſſiæ, liquiritiæ, violarum, paſſularum, amygdalarum dulcium, &c. Diætam præſertim, & cibos humidos : Aſthma à ſimili cauſa inductum teſtatur ſe curaſſe *Salius* Notis in *Altimarum* cap. 48. in juvene 22. annorum, ſolo priſanæ & lactis potu, ac victus ratione lenienti & humida:

De Tabe ex mærore ſenili pulmonum exemplum, vide apud *Schenckium* *p. m.* 256.

§. 3. Vidi in quodam Typographo adeo ſiccatos pulmones ut aridum pomum fere dici potuiſſent *I. Heurnius de morb. Pect. cap. iv.*

§. 4. Dyſpnoea aliquando contingit à ſiccitate pulmonum : Audivi à D. *Tomitano* orthopnoicum poſt mortem ſectum habuiſſe pulmones ambos exſiccatos. *Saxonia lib. 2. cap. 4. Panthei.*

§. 5. Memini me vidiſſe quendam Religioſum qui curabatur ac ſi laboraret orthopnoea ex humoribus craſſis : non conferentibus auxiliis, poſt mortem inventi ſunt *ambo pulmones tabe affecti* & exſiccati. *Saxonia Prælect. Pract. lib. 1. cap xxvi.*

SCHOLIA.

Ambo pulmones Tabe affecti.) Sequitur quoque difficilis reſpiratio ad ſiccitatem marcoremque reliquorum viſcerum, cordis præſertim, in quibuſdam hypochondriaca affectione laborantibus manifeſta: nam in ea ſiccitas eſt totius corporis per alimenti proprii corruptionem; ſiccum eſt cor, calidum tamen calore acri, febrili & ſqualido : Unde cum id flabellationem eventilationémque ſumme efflagitat præ ſiccitate, dum ſufficientem motum duplicem non habet ad refrigerationem ejus caloris febrilis, ſtatim repetito motu illud compenſat ac reſarcit : hinc fit ut dum paulo magis corpus agitatum eſt, quaſi animal ipſum ἄπνῦν remaneat & velut ſuffocatum : Itaque omnino in eo verſandum eſt ut quacunque ratione id fieri poſſit corpori prima moles reſtituatur, tollatúrque tum alimentis tum medicamentis ſquallor & marcor totius corporis : Adnotat enim quidam ex veteribus melancholia hyponchondriaca laborantes tum demum curatos cenſeri cum pingueſcunt.

OBSERVATIO LIV.

§. 1. *Orthopnæa à Pulmonibus flatu diſtentis.*

In quodam flatus adeo abundabant, ut etiam à ſonno ſuperveniente orthopnæa, cum ſtrepitu quodam per os erumperent : Tandem ingraveſcente animi deliquio, quo vexabatur aſſidue, ſubito occubuit : Aperto thorace, inventi pulmones flatu diſtenti, &c. *Vide tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

Suffocationi ab ejuſmodi cauſa imminenti remedio eſt paracenteſis in thorace inſtituta; quam ſæpius celebratam Pariſiis, magno cum ægrorum levamine & pectoris ſolatio aſſerit *Cl. Riolanus* Encheir. l. 3. cap. ij. Hippocr. *πνευματίας*, dicuntur quibus thorax flatu diſtenditur : Niſi eo præſidio ſuccurratur, curatu difficillima eſt & funeſta eſt dyſpnoea : A flatu autem eam poſſe induci innuit *Galen.* comm. in Progn. a. 39. ubi ait, Aſthma fieri à flatu, à pituita è capite delapſa, à pleuritide tranſlata, à pure. A flatibus in pectore ſuſcitatis ortam eſſe, in quodam conjecit *Platerus* ex murmure circa thoracem, ſine ſtertore.

§. 2. Non ſemel vidimus in Noſocomio Leydenſi, & alibi, atque in cadaverum diſſectionibus ſæpius offendimus pulmonum parenchyma atque vaſa *flatu* adhuc *diſtenta. Reg. de Graaf de ſucco Pancreatico cap. 9.*

SCHOLIA.

A Succo Pancreatio acidiores halitus per effervescentiám excitatos, & una cum flatibus per venas lacteas in cor, hinc & in pulmones delatos, ibique hærentes, non tantum Reſpirationem difficilem, ſed ſiccam quoque Tuſſim excitari ſtatuit Clar. de Graaf atque in rei confirmationem ſuperiorem obſervationem adducit : Si flatus *addit*, illos concomitetur pituita viſcida, eáque in pulmonibus detineatur, quidni aſthmatis ſpecies inde produci poſſet?

OBSERV.

Digitized by Google

Observatio LV.

Suſpirium à Pulmonibus inflatis.

ANno 1623. Nobilis vir diarrhœa cum ſuſpirio extinctus fuit diſſectus : Pulmones erant flatu adeo turgentes ut omnem thoracis cavitatem implerent. *Iohan. Rhodius obſervat. 22. cent. 2.*

Observatio LVI.

Dyſpnœa à Pulmone maximo.

PUellum ſecui cujus Pulmo juſto major omnem cavitatem totius thoracis replebat, & latera illius velut inflatus attingebat : Erat duorum ſaltem menſium,& ſi diutius illum vivere contigiſſet, Reſpiratio illius qualis futura fuiſſet ſane ignoro : hærebam quidem annon ex ultimo reſpirandi per agonem conatu, dilatari ab aëre inſpirato Pulmo ita potuiſſet, & poſt mortem per aliquot temporis ſpatium talis permanere : Unde etiam alias cadaveribus ſpuma circa os & nares continuo etiamſi abſtergatur, colligitur cum manifeſto aëris per bullas egreſſu ; veram tamen ipſius parenchymatis eam magnitudinem fuiſſe inde conſtabat, quod licet compreſſo multoties Pulmone, ut aër ſi quis ibi craſſior detineretur, expelleretur, priorem tamen magnitudinem ille ſemper retineret : Viſus tum mihi ſum videre quomodo *Ferdinando Imperatori*, & aliis, Pulmo thoraci adhæreſcere potuerit, per pituitam ſcil. glutinoſam, quæ gypſea poſtmodum fuit reddita. *Phil. Salmuth. cent.* 1. *obſerv.* 22.

Observatio LVII.

Aſthma à Pulmonum inſigne mole.

§. 1. DOm. Lælius Lombardus Genevenſis, vir torpidus & hebes, quinquagenarius, derepentè obiit anno 1646. Aſthmati erat obnoxius,quod malum toti familiæ *συγγενὲς* ; Vindemiæ tempore *cellam vinariam*, in qua fervebat muſtum, ingreſſus, tam violento paroxyſmo prehenſus eſt, ut vix dum in lectum impoſitus animam reddiderit : Aperto thorace, Pulmones citra labem, aut vitioſum colorem deprehenſi ſunt, ſed tanta eorum erat moles, ut bubulos æquarent magnitudine.

§. 2. Augeri credendum Pulmonum nutritionem, quoties iidem conſiſtentiam ſuam & ſubſtantiæ modum naturalem ſervantes, nimium tamen excreſcunt, atque pectoris cavitatem ita replent, ut inde impedita potius quam difficilis reddatur reſpiratio, Cujus rei exemplum ſemel atque iterum poſt mortem in ſectione habui. *Fr. Sylvius Praxeos lib.* 1. *cap.*24. §. 12.

SCHOLIA.

AUctæ hujus Pulmonum nutritionis cauſam puto, partim conſtitutionem ipſorum optimam, partim uſum alimentorum nutriendis pulmonibus maxime aptorum, ac forte pulmonum ex junioribus animalibus deſumptorum : Auctam hanc Pulmonum nutritionem ſignificabit reſpiratio citra evidentem cauſam impedita, exiſtente corporis reliqui conſtitutione laudabili. *Idem ibidem.*

Ingreſſus cellam vinariam] Suffocatos nonnullos in cellis cereviſiariis, quando illa recens cocta ebullit & fermentatur obſervat *Solenander* conſ.6.ſect.5. quia tum in iſtam craſſus aër eſt, ut cum ſpiritu in pectus & pulmones attractus, repentinam ſuffocationem inferat : A fervente muſto id evenire multo veriſimilius eſt, ob ejus penetrandi vim efficaciorem : Ante annos quinquaginta Genevæ, duæ famulæ Dom. le Faucheor, Patris Celeberr. Dom. le *Faucheur*, Paſtoris Eccleſiæ Charantonienſis Lutetianæ, eodem tempore in cella vinaria extinctæ ſunt, in quam muſtum pridie delatum erat : Similibus in caſibus *M. Donatus* cerebrum præcipue affici ſtatuit, quod revera, ut & ſpiritus animales, afficitur, quia poſtea quam reſoluti ſunt, quidam delirarunt ; At concedendum organa quoque reſpirationis affici, aër enim iſtis fumis infectus, calori cordis ventilando ineptus eſt, fuliginumque calidarum expulſionem impedit, Indicio autem eſt quod nonnulli periculo ſuffocationis ceſſante, febre correpti ſunt.

Observatio LVIII.

Aſthma ab enormi Pulmonum magnitudine, lutulento humore infarctorum.

ILluſtr. D. de Chabotte (de quo tit. de Phthiſi) tabidus cum inſigni pectoris oppreſſione interiit : Illius Pulmones ſumme vitiati & graviſſimi deprehenſi ſunt, humore lutulento undiq; prægnantes ; qui bilanci impoſiti uncias octoginta cum una pependerunt.

Observatio LIX.

Dyſpnœa à pulmone dextro ad jugulum uſque retracto, pleuræ ad claviculam connexo; Siniſtro maximo, tuberculis obſito.

Filius N. tumore lienis inſigni, aliisque affectibus correptus eſt &c. ſucceſſit dolor pectoris ad pulmonem dextrum & reſpirationis clangoſæ ſumma difficultas &c. In thorace pulmo dexter latebat exiguus, ſiniſtrum vix dimidio æquans, nigricans, ad jugulum retractus & pleuræ ad claviculam connexus: Siniſter duplo grandior, quibuſdam in locis tuberculis obſitus, in quibus tophacea materia &c. *Vide lib. 3. ſect. de Hypochondriorum tumoribus.*

Observatio LX.

Aſthma cum exſpuitione purulenta ſanguinea, ab utroque Pulmone coſtis annexo, pericardii hydrope.

Majii iii. 1676. aperui cadaver juvenis, 22. annorum, qui ante annos octo, dum calebat maxime ex curſu, frigidam poſtquam ſumpſerat, *pleuritidem* contraxit, quam *neglectam*, nulla inſtituta venæ ſectione, ſequutum aſthma grave, cum purulenta & ſæpius ſanguinea expectoratione: dolor circa lumbos graviſſimus, qui nephritidem ſemper mentitus, melancholicus ſemper.

Veſica fellea exigua valde, inſigniter craſſa, lenta materia repleta, ubi attingebatur ſatis dura, nigerrima hæc materia, interior cruſta craſſa etiam, & facile ſeparabilis inſtar tunicæ ſpecialis, nigerrimi etiam tota coloris: Hepar maximum, ultra Lienem, ſatis valide ope ligamenti transverſi, eo uſque ſe extendentis diaphragmati cohærebat, tuberoſum valde, & ſatis ubique ſcirrhoſum: Ren uterque integer, Lien etiam circa dorſum diaphragmati nectebatur: Venter totus tumidus aqua obſcuri coloris, lenta: In Thorace uterque Pulmo inſeparabiliter totus coſtis cohærebat, maxime circa vertebrarum corpora, uſque ad diaphragmatis inferiora, fere conſumptus: In Pericardio ultra ℥xxx. aquæ limpidiſſimæ, dulcis ſatis ſaporis erat, unde valde extenſum: Hoc remoto, cor & auricula dextra inſignis magnitudinis ſe offerebant: Ligatis omnibus aliis vaſis, ex aperta auricula, & ventriculo dextro eduximus ſanguinis fluxilis, lentæ pituitæ, cruorisque nigerrimi plusquam uncias xx. *G. Blaſius obſerv. med. 19.*

Scholia.

Pleuritidem neglectam &c.] Pleuripneumoniam adfuiſſe Pulmonum cum coſtis cohæſio oſtendit; inflammati quippe parte exteriore ſaniem effuderunt glutinoſam, coalitus cum pleura cauſam: Illi enim aſſignandum ſequutum aſthma, quod ante abfuerat.

Observatio LXI.

Dyſpnœa à Pulmonis parte ſiniſtra ſepto firmiter adhærente, Et materia craſſa ſiniſtro cordis ventriculo impacta.

Filius Mercatoris quinque annos natus, cum male educatus fuiſſet à nutricibus, inter varia ſymptomata hoc præcipue pati ſolebat, ut cum curreret, aut vehementius moveretur, ſpirandi difficultate laboraret; Tandem 3. Julii, cum ab exercitio multum incaluiſſet, incidit in tuſſim cum difficultate ſpirandi & febricula, cum alvi fluxu mediocri, in quo flava, pituitoſa, & aliquando ſubviridia apparebant: hæc tamen ſymptomata adeo levia erant, ut de vocando medico parentes non cogitarent, ſed à Pharmacopæo admotum fuerat veſicans poſteriori cervici: Die quinta morbi vocatus ego, eadem invenio ſymptomata, ex quibus fluxionem conjiciens in Pulmonem, cum metu peripneumoniæ, V. S. præſcribo, quæ facta non fuit quia vena non erat conſpicua, ſed cucurbitulæ ſcarificatæ ſtatim fuerunt admotæ, & julepus pectoralis refrigerans exhibitus: Hæc circa meridiem fiebant: at hora 3. veſpertina ſubito æger correptus eſt leipothymia, à qua brevi excitatus eſt: poſtmodum vero pulſus apparuit parvus, languidus, frequens & pulſibus morientium ſimilis, venter admodum tenſus & dolens, reſpirandi aderat ſumma difficultas & ſitis inexplebilis: Multa fruſtra uſurpata, ſed æger continuo in pejus ruens media nocte interiit.

Aperto cadavere, partes naturales bene conſtitutæ apparuerunt, niſi quod cyſtis fellea grandior & humore nigricante referta erat: Sed Pulmonis pars ſiniſtra diaphragmati hærebat ita firmiter, ut ſeparari non potuerit, unde difficultatem ſpirandi ex parte provenire cenſuimus:

cenſuimus: Siniſtra vero cordis auricula,ſolito amplior,referta erat materia craſſa & compacta, omnino alba, laridum coctum referente, quam ſubitaneæ mortis cauſam fuiſſe cenſuimus, cordis ventriculum ſiniſtrum ſuffocando & illius ventilationem impediendo. *Laz. Riverius centur. 1. obſ. 83.*

SCHOLIA.

MAteria craſſa & compacta] Sæpe in cachecticorum cadaveribus, aut eorum qui morbis obnoxii vixerunt, corpora quædam ſive fibroſa ſive pituitoſa reperiuntur, quæ ad notabilem magnitudinem excreſcunt, radices que agunt in cavernis ventriculorum cordis, hioc è ſiniſtro ramos ſurſum & deorſum per aortam emittunt, atque in varios ramuſculos, juxta arteriarum capacitatem & numerum dirimuntur: Hæc corpora qui ſecum circumferunt, nunquam integra valetudine frui poſſunt, atque ex illis orthopnœæ, ſyncopes cardiacæ, pulſuum intermiſſionis & interceptionis, aliorumque affectuum cauſa deduci poteſt, ut & Apoplexiæ, ſi eadem in carotides & cervicales arterias irrepant: Hoc ergo in caſu Dyſpnœæ cauſa, non in unicam Pulmonum cum pleura cohæſionem referenda, ſed in illam obſtructionem auriculæ cordis ſiniſtræ, à qua & leipothymia & mors ſubita deducenda: Fidem facient exempla inferius adducenda.

OBSERVATIO LXXII.

Aſthma ob Pulmonem exanguem, meatus omnes pituita infarctos, vomicas parvas in parenchymate, undique coſtis annexo.

ANno 1646. apertum eſt cadaver Walonis annorum 50. qui diuturno & miſerando aſthmate attritus & enecatus erat: Deprehenſus eſt pulmo plane exanguis, ejus parenchyma, omneſque ſpirabiles meatus infarcti, impleti & infuccati craſſa viſcida pituita, concurrentibus multis parvis vomicis in ipſo parenchymate: Adnatus erat in utroque latere adeo pleuræ firmiter, ut vix multa manuum vi poſſet avelli: color erat pallidus, luridus, ita ut omni robore ad excutiendam materiam deſtitutus fuerit, nullaque ventilationis cordis erat oportunitas: quoniam manifeſtæ ſpirabiles viæ aſperæ arteriæ, arteriæque venoſæ, plane erant impletæ & anguſtatæ copia materiæ, quæ cauſa tandem calorem vivificum cordis, retentis fuliginibus, oppreſſit & extinxit.

Cauſam tanti mali prava diæta, indeque debilitata viſcera naturalia poſſidebant: quippe ipſe ventriculus parvus languidusque exiſtebat, ac tenuiſſimæ ſubſtantiæ: Omentum plane erat exrenuatum & omni pinguedine expoliatum: Hepar pallidum & ſatis exile, quæ atteſtabantur nec primam nec ſecundam coctionem ſatis officio functas fuiſſe. *Otho Heurnius hiſtor. 9.*

OBSERVATIO LXXIII.

Dyſpnœa à Pulmonibus undique, etiam pericardio & mediaſtino connexis, Infinitis tuberculis obſeſſis &c.

Dyſpnœæ cum atrophia ſeu Tabe, hiſtoria anatomica.

ANno 1676. menſe Februario, adoleſcens ex agro Schaphuſiano noſtrum in xenodochium deferebatur, quem macies imbellem ruſticisq; imparem laboribus reddiderat. Facultates illi quidem animales integræ, ſed pectoris obſtabant anguſtiæ quo minus ſeſe, quocunque vellet, liberè mover. Sæpe enim citatior unus alterque greſſus miſero ſuffocationem minari, ut humi poſtratus mox ſpiritum exerta lingua ægerrimè duceret. Perſtitit aliquot menſibus iſta calamitas, quam à præcipiti, æſtuantibus præcordiis, frigido hauſtu ortam dixerat; imò reſpuens medelam crevit, cum tuſſicula ad ultimum vitæ articulum moleſta & irrita. Mirè varius illi, ac in ſingula propè momenta mutabilis, pulſus. Mox enim celer, frequens & validus is erat; mox larvâ mutatâ tardus, rarus & debilis; nunc inæqualis, ac vel tertio quartove ſaltu intermittens; nunc tremulus, denique & nullus. Urina conſummato jam morbo tenuis & pauca. Poſtremò, die 29. Maji, ſumma confectus tabe, intercepto ferè aëris in pulmones commeatu, vitam æger cum morte commutavit.

Defuncti cadaver aliquot horis poſt, adjutus Clar. amiciſſimique Viri *Matthæi Harderi*, Medici noſtratis, operâ diſſecui, in lumbis ac juxta ſpinam ex decubitu liveſcens. Mox, patefacto abdomine, Inteſtina flatibus diſtenta cum impetu eruperunt; Quibus inſtratum Omentum vehementer extenuatum erat & lacerum, ac imprimis glandularum atque pinguedinis loco multis hinc inde ſcirrhorum moleculis obſeſſum. Harum pleræque ciceris, aliquæ piſi, nonnullæ fabæ magnitudinem cum figura ſervabant. Plurimæ videbantur in acervum quaſi congeſtæ, aliæ autem ſolitariæ ac à cæteris disjunctæ. Omnium caſei inſtar antiqui dura & friabilis ſubſtantia. Præterea ex Ileo prodeuntes alicubi vaſorum la-

cteorum ſurculos, chylo albo adhuc dum ſcatentes, deprehendimus; ſed filo tenui ſubtiliores, ac per meſenterium ad glandulas ibidem conſitas excurrentes, quo chylum digitis adactum depoſuerunt. Ipſis Inteſtinis renuibus præter flatus etiam lumbrici reretes inerant, maſſæ cuidam pultaceæ ſubflaveſcenti inteſtinorumque muco immerſi. Ubi maxima lumbricorum vis, ibi Inteſtini proximus paries valde rubebat; quaſi à motu & roſione illorum in procinctu jamjam inflammatio fuiſſet. Ventriculus inflatus erat & flaccidus, lactis pridiè oblati coagulo plicis ejus adhærente. Porrò glandularum Meſenterii plurimæ induratæ, & præter naturam tumidæ degeneraverant; utpote quarum ſubſtantia, obſtructis ac deletis pororum & vaſorum tractibus, callo durior evaſerat atque compactior. Idem utriusque Pancreatis fatum: quanquam id, quod *Aſellii* vocatur, durius altero genuino exiſteret. Hepar vitium magni momenti nullum prefſerat; nam & colore ſatis florido, & parenchymate laudabili ſe commendavit, præterquam quod ſupernè Diaphragmati paulo pertinacius accreverit; quo in loco membranam quoque Hepatis ſolito craſſiorem, atque ſero inſtar gelatinæ coagulato ſtipatam deprehendimus. Ipſa quin etiam bilis veſicula debito craſſior fuit, luteo, ſed tenaci viſcidoque felle imbuta. Cervici ejus glandula phaſeoli magnitudine & figura extrinſecus adnata hæſit, rubicunda atque vaſis inſtructa ſanguineis. Adhæc vaſa lymphatica, ex hepate juxta Venam portæ, ductusque choledochos in Meſenterii glandulas determinata, notavimus hinc inde timis patula & corroſa; adeo ut lympha ex illis profuſa ad cyathi quantitatem in abdominis cavo jam contineretur, quæ igni expoſita in ſpiſſamentum grati odoris abiit. Lienem tubercula caſeoſa, albida & dura tam ſuperficie tenus, quàm in receſſu deturparunt, numero innumera, majora minoraque: quorum ſubſtantia piſorum aquâ maceratorum erat perſimilis. Iisdem renes etiam obſeſſi, atque horum maximè ſiniſter, qui tres in ſuperficie moleculas, nuclei avellanæ magnitudine, geminasque altius reconditas exhibuit. Renes ſuccenturiati ſive glandulæ, ut vocant, atrabilariæ in ſcirrhos omnino verſæ, nec cavitatem amplius, nec poros aut vaſa conſpicua obtinuere; colore earum ex obſcuro nigricante. Paulo infra renes, juxta Muſculorum ψόας confinia, gelatina plurima ſive ſerum condenſatum membranulisque interceptum apparuit, hydropis aſcitis præludium. Diaphragma, qua reſpicit abdomen, verrucoſum videbatur, ac pluribus in locis eroſum inque thoracis cavitatem prorſus abſconditum.

Jam in thorace præcipua vitæ organa, Cor nempe cum Pulmonibus, maximè affecta deprehendimus. Nec facile verbis expreſſerim, quàm miro nexu ac intricato continentes ambientesve partes omnes cum contentis in unum quaſi coaluerint. Neque enim ulla hic erat, præterquam quæ cultro fiebat, diſtinctio. Pericardium extrinſecus undique Pulmonibus, anterius ſterno, inferius (quod quidem lege naturæ, licet non tam craſſo nexu, fieri aſſolet) Diaphragmati arctiſſimè adhæſerat, ut nulla ex parte liberam ægerrimè diſtingui ac ſeparari potuerit. Hæc eadem cordis membrana, duplo quàm alias craſſior evaſerat, ut corium potius quàm tunicam repræſentaret. Nulla hic mediaſtini veſtigia, nullum inter pulmones diſcrimen aut paries quaſi intergerinus. Pulmones quippe tum inter ſe invicem, tum undiquaque cum pleura, coſtis, ſterno, diaphragmate coaluerant, ut maximo ad eos, nulla ex parte liberos, è thoracis cavo eximendos ſeparandosque opus labore fuerit. Enimvero ipſa viſceris tunica partibus illis ceu glutine affixa hæſit, quam & multùm æquo craſſiorem ſpiſſioremque obſervavimus. Internam Pulmonum ſubſtantiam tuberculorum crudorum agmen occupaverat, à quibus pondus ac moles eorum non parum aucta. Videbantur enim omnes lobi, horumque cellulæ ſeu veſiculæ membranaceæ, in quas inſpiratus aër commeat, aut ejusmodi farctæ tuberculis, aut mutuo coalitæ. Pulmonibus per tracheam inflatis, aliquot duntaxat veſiculæ, non integri lobi, nedum viſcus univerſum intumuit. Imò fruſtum hujus ingens aquæ injectum, embryonis pulmonum inſtar, fundum illico petiit. Tantus autem erat tuberculorum numerus, ut quocunque pulmones in loco diſſecarentur, plurima ſemper in conſpectum venirent. Aliqua illorum piſum, fabas alia, nonnulla denique caſtaneæ fructum magnitudine ac interdum figurâ æquârunt. Quædam porrò ſevi aut caſei inſtar antiqui & compacti albicabant; quædam obſcurè rubebant, vaſis inſtructa ſanguineis. Reliqua nigricabant, preſſu digitorum in amurcam vini fecibus analogam, abſque tamen fœtore, diffluentia. Maximus omnium in pulmonis dextri infimo tractu ſcirrhus apparuit, nuce juglande major, ſubalbidus & lardo quovis aut caſeo compactior. Hoc ipſo in loco pulmo diaphragmati pertinaciſſimo coalitu jungebatur. Cæterùm nullibi pus verum, ſed ichor duntaxat turbidus è compreſſis Pulmonum veſiculis emanavit; quo & imbutos aſperæ arteriæ ramos notavimus. Cor flaccidum omnino & decolor, ablato

ablato pericardii velo, cernebatur; triſti vultu ſuæ miſeriam ſortis coram quaſi deplorans ac exprimens. Sauciato eo magna è penetralibus ſanguinis aquei fluidique copia manavit, quo & auriculæ plurimum turgere. Tandem Diaphragma ut infernè corroſum, ita ſupernè Pulmonibus, inſueto nexu, devinctum atque intra thoracem adeò retractum conſtrictumq; invenimus; ut, antequam à vinculis liberaretur, abdomen verſus nullo detrudi modo potuerit.

SCHOLIA.

HUic quanquam Ilias malorum lethum exitiumque adoleſcenti paravit; duo ſunt tamen præcipuè affectus, quorum alter vitæ organa, alter œconomiam naturalem, uterque junctis viribus præmaturæ corpus univerſum internecioni dedit. Priori Dyſpnœæ nomen, poſteriori Atrophiæ univerſalis eſt. Illam pectoris anguſtia cum ſpirandi difficultate, ad motum corporis vel tantillum aucta, ægroque, dum viveret, moleſtiſſima, evincit. Hanc, macies omnimoda; qua, exhauſto ſuccorum & ſanguinis penu, contabeſcentibusque muſculis, utpote genio ſuo fraudatis, aridam præter cutem oſſibus ſuperinductam, nihil erat reſidui.

Ea verò bis intercedit morbis neceſſitudo, ut alter ab altero, ceu à matre filia, infauſto licet partu dependeat, atque Dyſpnœam atrophia, velut umbra corpus, ſecuta ſit. Sanguis enim, & qui ei ineſt ſuccus nutritius, cùm ſuæ perfectionis ἀκμὴν, & nutriendi vivificandique aptitudinem, in corde & pulmonibus potiſſimum adipiſcatur; facillimum judicatu eſt, iſtis vitio quocunque laborantibus, mox etiam illum, labe velut per traducem ſuſcepta, corrumpi nutriendoq; ineptum evadere. Idque tanto magis, quanto inhærens præcordiis atque pulmonibus malum extiterit gravius. In noſtro equidem adoleſcente omnem atrophiæ culpam, à ſolo organorum vitalium pneumaticorumque affectu, derivare poſſemus: at fas tamen imi quoque ventris viſcera in ſcenam & crimen vocare, quorum prava διαθέσεις tabi aut juxta producendæ, aut productæ jam fovendæ, non potuit non plurimum conferre. Pancreatis intelligo ſcirrhos, lienis renumque moleculas, glandularum denique in omento meſenterioque induratarum tubera. Harum enim partium commune ac naturale munus fert, ut chylo nutritio, tam generando quàm depurando atque diſtribuendo vacantes, nutritionis maximè ſaluti atq; integritati conſulant. Quo igitur eæ magis à craſi nativa deſciſcunt, eò major nutritionis corruptio & detrimentum.

Quemadmodum autem affectibus hiſce cognationis quaſi vinculum eſt, ita cauſarum etiam affinitas. Proximè enim ab obſtructione pendet uterque; nec diverſa cauſa remotior, frigidæ nempe infelix æſtuantibus præcordiis hauſtus. Non congeram hoc loco plurium exempla, quorum ſimile delictum ſimilis excepit pœna. Iis namque auctorum ſcatent volumina, qui de affectibus corporis humani eorumque cauſis ſcripſere. Nec dubito, quin præclarum hoc ipſum D. *Boneti* opus plurima alia ſit exhibiturum. Optandum potius, ut pauciora deinceps occurrant, mortaliumq; gula, tandem aliquando ſapiens, à cibo potuque intempeſtivis ſibi temperet. Rationes tantum aperiendere juvat, ob quas frigidæ ingurgitatio tantam fervido pectori noxam abdominiq; inferre potuit. Vetus *Hippocratis* oraculum eſt, V. Aphor. 24. τὰ ψυχρὰ τῷ στήθει πολέμια, *frigida pectori adverſari*; cujus veritatem exemplo juata & damno ſuo adoleſcens iſte confirmat. Nec difficilis ratio, de qua *Heurnius* in notis ſic: *quia vitam tuetur pectus, cujus tutela calore peragitur*: Enimvero gliſcit pectore concluſus in præcordiis hominum, effervescentia & calore vitali ſe prodens ignis, ad cujus ceu flammulæ ſuſtentationem blandò amicoque fotu opus eſt. Secus idem à frigore, tanquam maximè contrario, obrui, ſuffocari, denique extingui periclitatur. Nec frigus hic, niſi intempeſtivum ac in exceſſu, quod & *Hippocrates*, intelligendum. A moderato enim decentique præcordia lædi tantum abeſt, ut tempore æſtivo aura potuque frigidiuſculis nihil mortalibus contingere poſſit acceptius. Et tempore igitur & exceſſu, quæ hominum eſt intemperies, noſter peccavit adoleſcens, cùm frigidam ſive labore ſive curſu æſtuans affatim ingurgitaret. Imber enim hic gelidus laryngem ac gulam mediumque thoracem perluens, turgidos fervente ſanguine pulmones enormi frigore perſtrinxit; quo tum cruor in membranaceis illis veſiculis & vaſorum extremitatibus coagulatus, tum ſerum etiam in lymphæductibus ſuperficiariis (quarum deſcriptionem in parte poſteriore Pharmac. ration. *Th. Willis*, τῷ μακαρίτου, videre eſt) profligatis repentè ſpiritibus denſata. Jacta ſic primùm fuere ſemina morborum. Ex his pleuritidem veriſimile eſt, aut analogam illi ſucreviſſe affectionem, Quæ neglecta, in dyſpnœam fatalem cum atrophia degeneravit. Sanguis etenim coërcitus, & lympha ſtagnans, denegata expectoratione indolem adquiſiverunt heterogeneam, qua omnis vaſtata pulmonum craſis & conformatio. Enimvero corruptus cruor, acrimonia ſua vicinarum uſque cellularum parietes & vaſcula erodendo, continui ſolutionem auxit: cui mederi ſatagens natura, callis hiatus iſtos è ſucco nutritio genitis opplevit. Verùm coaleſcentibus hoc modo in ſcirrhos pulmonum veſiculis, reſpiratio detrimentum cepit; aditu enim prohibebatur aër, quem vitæ tantoperè exigit neceſſitas. Factumq; hinc adeò, ut æger motu quantulocunq; præſentaneum ſuffocationis diſcrimen experiretur. Quo ancipiti reſpirandi conatu, probabile eſt labefactatas pulmonum tunicas alicubi rimas egiſſe. Inde ſerum tranſudans viſcidum, & lympha ruptis ductibus profuſa, glutinis vicem præbuit; quo Pulmones undiq; cum pleura, diaphragmate, pericardio & ſterno coaluerunt, promovente nexum ac firmante pectoris, ob interceptum ſpiritum, quiete atq; compreſſione. His itaq; conſtrictos inſuper vinculis pulmones dyſpnœa immedicabilis ſecuta eſt, tabe univerſali, ceu comite individuo ſtipata. Nam ſanguis, cum chylo ad cor delatus, atq; per venam arterioſam è dextro ventriculo expulſus, cùm vaſa pulmonum tot præpedita obſtaculis permeare, auræque vitalis (qua ſui ad perfectionem indiget) demenſum haurire nequiret, labe ex pectoris tabe concepta, mox vitus eſt craſſior factus degenerare; imò, ejurata quaſi nutriendi provincia, ex obſtructionibus in meſenterio, pancreate, omento, liene renibusque obſtructiones ſerere. Donec tandem omnino degener, in diatheſin hydropicam, analyſi velut ſpontanea, devergeret. Quibus accedit, quòd ventriculus ipſe cum inteſtinis, intempeſtivo illo potu valde refrigeratus, chylum deinceps aquoſum & nutriendo minus idoneum generaverit; quo tum lactea vaſa obſtructa, tum meſenterii glandulæ induratæ, ac, ut verbo me expediam, omnis viſcerum œconomia ſubverſa fuit.

Dicendum apertius fuiſſet de obſtructionum & ſcirrhorum ortu ac fiendi modis, nec non unde ſuum pulmonum & pericardii membranis in craſſitie augmentum? Verum hæc obſervationibus noſtris de hydrope anatomicis, ubi phænomena iſta frequenter occurrunt, reſervare viſum eſt; quas aliquando, ἐὰν ὁ Κύριος θέλῃ, publico non invidebimus. Iſtis librum hunc obſervationum Clar. *Theophili* ornaſſe dicam an oneraſſe, ſatis erit. Ex αὐτοψίᾳ & ratiocinio *Joh. Conradi Peyeri, Schafhuſâ Helvetii.*

Observatio LXIV.

Dyſpnoea à Pulmonum cum thorace & partibus aliis coalitu.

§. 1. Aperul corpus cujuſdam ancillæ quæ in chorea, inter ſaltandum ſubitanea morte periit: Pulmones ita arcte undique thoracis lateribus adacti inventi, ut vix ſeparari potuerint, unde continua laborabat ſpirandi difficultate. *Salzmannus obſerv. p. 46.*

§. 2. Anno 1625. & duobus ſequentibus, Pulmonum ad coſtas agglutinatio in plurimis cadaveribus obſervata eorum qui ſuſpirio valde angebantur. *Ioh. Rhodius obſ. 23.*

§. 3. Aliquando Pulmones coaleſcunt cum membrana ſuccingente coſtas, & tunc fit aſthma & orthopnœa, inſanabilis: Hunc caſum vidi in quadam Religoſa. *Herc. Saxonia Pral. Pract. part. 1. cap. 26.*

§. 4. Ferdinando Imperatori Pulmo thoraci adhæreſcebat per pituitam glutinoſam, quæ gypſea poſtmodum fuit reddita. *Phil. Salmuth. cent. 1. obſerv. 22.*

§. 5. Anno 1629. diſſecui cadaver militis qui ferme per integrum annum languerat fluxu ventris æruginoſo, Tuſſi ſicca & inſigni Reſpirandi difficultate: Huic è vitalibus dexter lobus Pulmonis coſtis & diaphragmati erat adnarus, ut invicem continui eſſe viderentur: Uſus ſæpe fuerat holothuriis & eorum ſpeciebus, lepore marino & ſepiis, quæ peculiari vi pulmonibus ſunt infeſti. *Iacobus Bontius med. Indor. obſerv. 7.*

§. 6. Anno 1599. aperui fœminam gravidam, quæ Aſthmatica fuerat: Vidi in thorace Pulmonem dextro latere per valida filamenta nervea aliquot locis coſtis adnatum, Tum & in utroque latere non naturali colore pulmonem inſignitum. *Pet. Pawius obſ. Anat. 6.*

§. 7. Matrona 73. ætatis anno apoplexia ſubita opprimitur: Aſthmate diu fatigata fuerat: Pulmones arctiſſimo nexu coſtis affixi erant, qui vix ſine laceratione diſtrahi inde potuerunt. *Vide tit. de morte ſubita.*

§. 8. Domina Favre annum ætatis agens 73. morte ſubita extincta, diu Aſthmati obnoxia vixerat:

Reſeratis pectoris clauſtris tantam pulmonum cum coſtis cohæſionem deprehendi, ut inde divelli abſque dilaceratione non poſſent; quæ cauſa fuit quod aſthmate multis annis tentata vixerit:

Scholia.

Non tamen cenſeo ejuſmodi adhæſionem ex neceſſitate aſthma invehere, cum contrarium deprehenderim in quodam vocato *Marnaſſon*, cui ſimili modo annexi erant Pulmones, egregius tamen curſor fuerat. *Joſephus Covillardus obſervat. Jatro Chirurgicar. 37.*

§. 9. Aliquando fit orthopnœa ex coaleſcentia Pulmonum cum coſtis, ut vix cultro poſſint ſeparari; Secui ego monachum anno elapſo & ita inveni eum:

Hæc coaleſcentia fit quando Pulmones in magnam excreſcunt molem, ob catarrhoſam materiam imbibitam, & ita vix moventur & cauſam præbent coaleſcentiæ: *Saxonia Panthei lib. 2. cap. 4.*

Scholia.

Pulmonem in pluribus pleuræ connexum, nunc in altero latere, nunc in utroque vidimus: atque hæc Pulmonum in nonnullis cum pleura connexio in cauſa plerumque eſt ut medici penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoſcentes; (quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans extra ſpirare:) in illis quibus hæc pulmonum connexio cum membrana ſuccingente contigit, poſſunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen ſpirare vulnus cernitur. *Columbus Anatom. lib. 15.*

Coaleſcentia Pulmonum cum coſtis] Per fibroſos nexus aliquando connaſcuntur Pulmones citra dyſpnœam, cum ſcilicet laxa eſt ea connexio, neque omnium pulmonum partium: At ſi hæc colligatio ampla & arcta fuerit, ita ut Pulmo immediatè coſtis adhæreat, moleſtam ſpirandi difficultatem etiam in ſanis hominibus affert. *N. maſſa* hanc connexionem cordi utilem cenſet ne Pulmonum mole prematur, aut ſpirandi facilitas impediatur: Circa inferiores coſtas eam præſertim annotavit Clar. *Thom. Bartholinus*, prope diaphragma, ne hoc premerent.

Observatio LXV.

§. 1. *Aſthma ob Pulmones per filamenta nervea coſtis dextro latere accretos.*

Anno 1592. aperui fœminam gravidam, quæ aſthmatica fuerat: Vidi in thorace Pulmonem dextro latere per valida filamenta nervea aliquot locis coſtis accretum: Tum

Tum & in utroque latere non naturali colore Pulmonem inſignitum. *Petrus Pauvius obſerv. Anat. 6.*

SCHOLIA.

P*Er valida filamenta nervea*] *Adrianus Spegelius* Pulmones Diaphragmati nexibus quibuſdam fibroſis à membrana, qua integuntur, ortis annecti, eorumque ſuperficiem poſticam ejuſmodi fibris coſtis & pleuræ adjungi, ut eo facilius motum thoracis ſequantur refert. Iſtæ fibræ *addit*, ſi breviores fuerint, dyſpnœa ſequitur incurabilis: *Highmorus* autem haſce fibras Pulmones pleuræ annectentes bis tantum in perpetua dyſpnœa laborantibus invenit: Putatque eam connexionem eſſe p. n. à vitioſa in utero formatione, quæ eadem quoque fieri poteſt à morbo: *Tulpius* l. 2. obſerv. 17. putat Pulmonem paucis corporibus eſſe omnino liberum, ſed plerumque agglutinari vel huic vel illi coſtæ, neque tamen evidenter lædi reſpirationem, niſi accreverit ubique locorum: *Bartholinus* cent. 2. hiſtor. Anatom. 35. ait ſæpe pulmones coſtis viſos eſſe tam firmiter adnatos ut motus reciprocus ceſſaverit: Avium pulmones lateribus & coſtis adeo affixi ſunt, ut parum admodum dilatari, aſſurgere & contrahi poſſint; præ cæteris tamen animalibus non modo facillime reſpirant, ſed vocem etiam in cantu diverſimode modulantur, teſte *Harvæo* l. de gener. anim. Exercit. 9.

§. 2. Connexus Pulmonum cum Pulmone ſtrictior per fibras, eos libere (quod vero requirebatur) moveri non ſinit; anhelofoſque, præſertim dum ſe movent, reddit; Quod quibuſdam ab ortu, aliis poſt caſum vel pleuritidem eveniſſe ſectio tandem patefecit, cum alioquin hoc non liceat niſi conjecturis aſſequi. *Felix Platerus Pract. lib. 2. cap. 4.*

OBSERVATIO LXVI.

Dyſpnœa ob cohæſum pulmonum cum pleura per membranas.

PUlmoni quandoque membranas adnaſci, ipſamque pleuræ annectere, ex obſervatione anatomica ſatis liquet: attamen tales membranæ, pulmonis cum pleura conjunctivæ, raro præexiſtunt, *Willis Pharmac. rat. part. 2. ſect. 1. c. 8.*

OBSERVATIO LXVII.

Dyſpnœa à Pulmonibus putridis & coſtis adhærentibus.

JUvenis 25. annos natus, ex Dyſpnœa, maraſmo, veſicæ calculo extinctus fuit: Siniſter Pulmonis lobus ſuccingenti membranæ, una cum dextro, ita tenaciter adhærebat, ut ad medias putrefactus, & ſumma puris copia refertus: Sicut & dexter ejuſdem lividus plane & ponderoſus, vix avelli potuerunt &c. *Fabritius Hildan. ex Petri Blandini commun. centur. 4. obſerv. 50.*

SCHOLIA.

HIppocr. lib. 2. de morbis Pulmonis ad latus prolapſum vocat, *Si aut, Pulmo ad latus prolapſus ſit, tuſſis tenet & erecta cervice ſpiratio, & Saliva tuſſi rejicitur alba, & dolor ad pectus aut dorſum emergit, & grave quid in pectore incumbere videtur, & dolores acuti pungunt, & ſanguis ſtridet veluti pellis & ſpirationem prohibet, Et ad affectum quidem latus decubitum ſuſtinet, non autem ad ſanum, verum veluti grave quiddam ipſi de latere dependere videtur, & per pectus ſe tranſpirare putat*: Vide Salii commentarium in hunc locum: Fit autem hoc malum, vel à cauſa interna, ab ortu & mala conformatione: aut cum Pulmo, mediante pituita viſcida & tenaci interjecta, membranæ thoracem veſtienti adhæret: Vel à cauſa externa, ubi vulnerato thorace, aut facta paracenteſi ob empyema, idem contingit, ut etiam à pleuritide: Non ſecus ac cæteræ partes ob ulcus aut vulnus invicem coaleſcunt: Hippocr. lib. de locis addit exſiccationem à ſiti, *Lateralis morbus ſicut citra fluxionem oritur cum ex vehementi ſiti Pulmo admodum reſiccatus fuerit, gracilis evadit & impotens redditur, & latus præ impotentia inclinatur ipſumque contingit; eoque contacto, cum humidum exiſtat, ei adhæreſcit & morbum lateralem facit.*

OBSERVATIO LXVIII.

Dyſpnœa ab inſigni Pulmonum cohæſione cum coſtis omnibus anterioribus.

NOvi Nob. Romanum qui à diuturna capitis deſtillatione in ſpirandi difficultatem ſine ſtertore inciderat, atque malo progrediente eo devenerat, ut in alterutrum latus non ſine labore & anxietate quadam cubare poſſet, in dorſum nequaquam, ob ingentiſſimos dolores & cruciatus quos in ſpinam jacendo, juxta anteriorem thoracis partem experiebatur: In ventrem autem commodior minuſque moleſtior huic erat decubitus, ſed tandem morbi ſævitia obiit.

Diſſecto cadavere, obſervatum fuit Pulmones thoracis coſtis omnibus anterioribus ita pertinaciter hærere, ut nonniſi cultro ſejungi poſſent. *Zecchius conſult. 1.*

OBSERVATIO LXIX.

Aſthmatici Principis omnes Pulmonum lobi, intus & extra nigricantes reperti ſunt, ſanguine nigro turgidi, Cordis ſinus infarcti.

ILluſtr. Princeps Sexagenarius, bis aut ter in anno catarrho tenui ad pectus fluente, & orthopnœam cum ſuffocationis periculo pariente, afficiebatur: In thorace omnes Pulmonum lobi, intus atque extra, nigricabant, Sanguine quoque nigro turgebant, ſubſtantia viſceris æquabili, dextro tamen lobo pleuræ adnato: Cor in utroque ſinu ſubſtantiam quándam continebat. *Vide tit. de cordis Palpitatione.*

OBSERVATIO LXX.

Dyſpnœa à Carunculis in bronchiis pulmonum exortis.

FAmula cujuſdam piſtoris, quum die quadam lixivium ad linteamina mundanda pararet, factum eſt ut inter loquendum, capite in ahenum forte prono, ore hiante vapores lixivii elevatos confertim imprudentius intra præcordia receperit, à quibus mox pectoris anguſtiam ſenſit, quæ ad ſeptennium uſque duravit: Ego quum paupercula eſſet, ex perennibus forte deſtillationibus hanc anguſtiam autumans, pilulas ex aloë roſat. lambitivum & ſudoriferum præſcribo, à quibus nonnihil levaminis accepit: Haud paueo interjecto intervallo, cum fortiora à me remedia quæreret, pilulas illi fortiores & alia præſcripſi, à quibus nonnihil opis perſenſit, ſed non diu. Tandem deſperabunda uſum remediorum omnino neglexit, hinc anguſtia hac magis magisque negotium faceſſente, contigit nocte quadam, cum bene ſaturata de menſa cubitum pergeret, ut tanta pectoris anguſtia corriperetur quæ ſuffocationem & interitum produceret:

Corpus aperuimus, pulmonemque colore livido, ad nigrum vergente deprehendimus, abſque tamen omni labe, ipſo etiam diſſecto poſt aſperam arteriam ſecundum longitudinem diſſecuimus, & ecce, quam prope meatus Pulmonum, carunculæ quamplurimæ nigræ, in modum parvarum glandularum, fabarum & piſorum magnitudinem nunc æquantes, nunc excedentes inventæ ſunt, quæ Pulmonum meatus replendo, externo aëri introitum & fuliginibus exitum impediebant: Hæc præterea *diminuta menſtruorum fluxione laboravit*, quæ forte anguſtiam hanc nonnihil auxit. *I. Bilgerus apud Gr. Horſtium Tom. I. p. m.* 142.

SCHOLIA.

DIminuta menſtruorum fluxione] Cui jure merito ille carunculatum exortus adſcribi poteſt: menſibus enim ſubſiſtentibus illorum ad thoracicas partes & pulmones plerumque recurſus fit, ob *naturalem* quæ pectori & partes generationi dicatas, in utroque ſexu intercedit. *Hippocrates* ſect. 1. l. 2. Epid. memioit ſocietatis pectoris, mammarum, genituræ & vocis: Imo obſervatur conſenſus preſſior cum arteria aſpera & collo; In juvenibus pubeſcibus vox mutatur & fit gravior: Ac veneris uſu aſpera arteria, carotides & jugulares diſtendi & ampliores fieri dicuntur.

OBSERVATIO LXXI.

Dyſpnœa excitata à multiplici Pulmonum affectu.

§. 1. GAſparo N. dolor pectoris & reſpiratio clangoſa: Pulmo dexter colore nigricans ad jugulum erat retractus, pleuræ ad claviculam connexus: In ſiniſtro tubercula tophaceam materiam continentia. *Vide lib. 3. Tit. de Hypoch. tumore.*

§. 2. J. Arminius, cordis palpitationi obnoxius erat, cui acceſſit reſpirationis difficultas &c. In pulmone nihil non aridum ac maculoſum, cor magnum ſine pericardio: Pulmo bili flavæ innatabat. *Vide tit. de cordis palpit.*

§. 3. Illuſtr. Marcheſia febre continua affecta, cum reſpiratione frequenti laborioſa & ſtertore quodam &c. Reperti pulmones pene tabefacti & exſiccati, præſertim quoad partem ſiniſtram; dextri multa humiditate excrementitia ſuffuſi. *Vide tit. de lateris dolore.*

§. 4. Puellus crebris anhelationibus ventris inflatione afficitur: Pulmones illi erant flaccidi, & ex una parte putulenti. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Illuſtr. N. difficultas ſpirandi; Pulmones utriusque lateris thoraci accreti, ab inflammatione nigri, & integra ſui parte materia purulenta undique referti. *Vide lib. 3. tit. de Ichuria.*

§. 6. Virgo biennio ante obitum altum ducebat ſpiritum: Pulmones illi ſyderati inventi ſunt, maculati, qui compreſſi ſaniem & tabum eructabant. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 7. Vir

§. 7. Vir Rever. febre continua affectus cum difficili ſpiratione & dorſi dolore: Reperta eſt corruptio pulmonis in parte ſiniſtra verſus dorſum. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio LXXII.

Aſthma ab inſigni ſeri copia in thorace.

EX diſſectione novimus thoracem repleri ſero ſanguineo nimio uſu repellentium, quod anno 1553. Mercatori cuidam evenit, qui priuſquam moreretur laboravit magna anhelandi difficultate: Nihil aut parum exſpuebat, tandem vita ceceſſit, & in thorace repertæ ſunt ſeri amphoræ quatuor:

Id accidiſſe puto propter laminam plumbeam quam ſemper geſtabat ſupra pectus, cancroſo tumore affectum, & medicamenta fortiter refrigerantia & repellentia quibus uſus eſt, etiam poſt ſupurationem: Argumento eſt ſanguinem reſudaſſe in pectus, quia tumor maximus erat, qui detumuit, & longe minor factus eſt poſt uſum illorum remediorum: Et prius cum non laboraret difficultate anhelandi, ab eo tempore difficulter anhelavit, donec è vita exceſſit: Serum illud erat ſanguineum, i. e. videbatur ſanguis paucus in ſero diſſolutus, nec tale eſſe quale reperitur in peritonæo & pericardio. *Rondeletius meth. cur. morbos lib. 2. cap. 23.*

Observatio LXXIII.

Dyſpnœa ab Hydrope Thoracis & Pulmonum, in quibus aqua ſpumoſa.

HYdrops Pulmonis caſus rariſſimus eſt, cujus meminit Hippocr. 2. de morbis, Et ego hunc Hydropem vidi ante annos ſeptem in quodam Clariſſimo ex familia Marcella, cui poſt mortem diſſecto inventæ ſunt libræ multæ aquæ ſpumoſæ in capacitate Thoracis & Pulmonibus. *H. Saxonia Prælect. Pract. part. 1. c. 26.*

Observatio LXXIV.

Dyſpnœa ab Hydrope thoracis & Pulmonum vitio, dextro latere.

BEnjamin de Clerck cadaver poſtridie à morte, die Auguſti x. 1637. apertum fuit, & deprehenſum eſt *latus thoracis dextrum humore aquoſo* ſubrubente, ſed non fœtente, *repletum*, ita ut ℔xij. æquaret: Lobi Pulmonis ibi erant omnino flaccidi, vix dimidiam naturalem magnitudinem obtinentes: Vomicæ in iis exiſtebant parvæ quatuor, & una magna ad aſperæ arteriæ divaricationem, ſed libere fluctuabant lobi, nullis villis pleuræ annexi: Siniſtrum latus thoracis vix effatu dignum humorem continebat, ibique pulmo in naturali erat conſtitutione, ſed colore paulo pallidior: Pericardium cordi erat firmiter annatum, ita ut digitis ab ipſo ſine dilaceratione ſeparari non poſſet. Subſtantia ipſius erat potius carnoſa quam membranoſa, & ſextuplo naturali craſſior: Cor omniaque ejus vaſa nigro liquido ſanguine repleta erant: In abdomine libræ duæ tantum aquæ rubicundæ continebantur: Viſcera naturalia omnia erant integra, excepto omento, quod maticidum nigricabat, & folliculo fellis, in quo tres erant calculi, quorum major caſtaneæ majoris habebat magnitudinem, & figuram triquetram in pyramidale faſtigium extenſam: Duo reliqui phaſeoli erant magnitudine, ſed figura planiore, & anguloſa ac triquetra fere: Omnes erant tophacei, leves, exterius nigricantes, interius lutei & mediocriter ſolidi, ſed non adeo ac renum aut veſicæ calculi eſſe ſolent: aquæ injecti non natabant, ut multi ſcribunt, ſed ſubſidebant: nec diſſolvebantur aut aquam colorabant: In eorum majore apparebant circuli corticales ſibi inſidentes, ex agglutinatione ſenſim facta, ſicuti in veſicæ calculis per agglomerationem & adhæſionem contingere ſolet. *O. Heurnius obſerv. 6.*

SCHOLIA.

UT *multi ſcribunt &c.*] Fernelius Pathol. lib. 6. c. 5.

Latus thoracis humore aquoſo repletum] Ex Lympha è Thoracis vaſis Lymphaticis lateralibus obſtructis, mox & ruptis, effuſione, atque per tegentem coſtas membranam in Thoracis cavitatem penetratione Hydropem Thoracis plerumque, ſi non ſemper ortum habere cenſet *Sylvius de le Boë* Practic. l. 1. c. 50. Lympham autem, duplicem facit, unam Glanduloſam, aliam à muſculis aliisque partibus, ex ſpiritibus animalibus eo delatis ac ſuperſtitibus ortum habentem: Vtramque *ait* confuſam per eadem vaſa Lymphatica pergere ad ductum Lymphæ chyloque communem, ac per univerſum thoracem ad dorſi ſpinam ſitum, ideoque Thoracicum vocatum, donec tandem exoneretur omnis in venam Iugularem, Axillaremvé ſiniſtram, ubi ſanguini conjuncta deſcendit cum ipſo per cavam venam ſuperiorem ad dextrum cordis ventriculum: Hic naturalis Lymphæ per vaſa Lymphatica Ductumque Thoracicum motus lædi poteſt 1. quando in totum, vel quodammodo ſaltem impeditur. 2. Quando alia via & alio quam verſus dictas venas movetur Lympha: Si unquam in totum impeditur ejus motus per Ductum Thoracicum, diu non putem ſuperfuturum ægrum. In totum impediri

poteſt

poteſt per plura vel pauciora Lymphatica vaſa Lymphæ motus, imprimis ob eorundem obſtructionem, factam à pituita glutinoſa per ejuſdem vaſa delata, inibi concreſcente ac coagulata: Deferri ſolet pituita glutinoſa per vaſa Lymphatica, quoties ipſa in tenui inteſtino, præſertim ab aëris æſtu qualicunque, corporis motu vehementiore, potu ſpirituoſo aquoſovè, imprimis tepido vel calente, copioſius ingurgitato ſolvitur, & primo quidem per Lacteas venas, mox & Ductum Thoracicum ſanguini confunditur, ac poſtea cum ipſo una quaquaverſum, ergo ad Conglobatas quoque Glandulas, hinc & vaſa Lymphatica propellitur: Coagulari ſolet pituita eadem in vaſis Lymphaticis, frequentius ab aëre externo, pluvia, aqua frigida, nive quoque quovis modo ſuperficiem corporis moleſto frigore afficientibus, ac ſimul fluida quævis facile coagulabilia in ipſo ubivis coagulantibus atque ad concreſcendum cogentibus. Quodammodo impeditur Lymphæ motus per vaſa Lymphatica, tum quando ipſa eſt glutinoſior, adeoque ad motum lentior ac ineptior, tum quando ex parte compreſſa, vel quovis modo alio anguſtata ſunt vaſa ipſa: Quoties in vaſis ſuis obſtructis ſubſiſtit, & magis magiſve accumulata nimium ipſa diſtendit, & tandem rumpit Lympha, toties eadem in loca vicina, vel cavitates propinquas effunditur, atque tunc alia via, & alio quam decebat, movetur Lympha: Ex hac Lympha è Thoracis vaſis Lymphaticis lateralibus obſtructis, mox & ruptis effuſione, atque per tegentem coſtas membranam in Thoracis cavitatem penetratione *Hydropem Thoracis* plerumque, ſi non ſemper ortum habere cenſeo: Prævenietur vaſorum Lymphaticorum in Thoracis interioribus obſtructio, cavendo 1. ne corpus nimium incaleſcat, Et hoc ſi caveri nequeat 2. ne Thorace denudato idem mox refrigeretur, ac per conſequens pituita fuſa, & quaquaverſum diffuſa potenter in vaſis variis, ergo & Lymphaticis concreſcat & coaguletur: Curabitur eadem obſtructio ſi quantocyus, quando locum habuerunt cauſæ ipſius memoratæ, atque metus eſt ne notatum malum fuerit productum, aſſumatur ſimul ac ſemel, aut vicibus partitis ſudoriferum attenuans & incidens, quale præbent aquæ Theriacales plures: Vaſa Lymphatica rupta, poſtquam obſtructione notata fuerint medicamentis laudatis liberata, conſolidabuntur ſponte, ſicut obſervamus evenire in vaſis ſanguineis, cum conglutinandi vi præditum ſit cujusvis partis alimentum proprium, quippe plus minus tenax & glutinoſum: *Hydrops Thoracis* cognitu admodum difficilis, utut ſatis frequens: Curabitur tutiſſime (poſt præmiſſam Lymphaticorum vaſorum obſtructorum reſerationem, ac conſolidationem, quo ipſius non foveatur amplius) continuato tam per laudata medicamenta, quam per ſtupham ſiccam ſudore, ſicque paulatim evacuatis per corporis poros aquis, p. n. in pectore ſtagnantibus: Quibus ſi nihil efficiatur, & de Thoracis hydrope ſatis conſtet, non video cur non liceat per acum argenteam cavam, in Thorace innoxiam inſtituere paracenteſin: Ex tali namque vulnere parvo nihil periculi imminet ægro.

Lobi Pulmonis omnino flaccidi, vix dimidiam magnitudinem obtinentes, vomica in iis &c.] Indicia diminutæ & depravatæ ipſius nutritionis: Læditur enim, quando *diminuitur* vel *aboletur*, & ipſe plus minusve contabeſcit; 2. quando ipſa *depravatur*, & ſubſtantiam conſiſtentiamque acquirit naturali duriorem, compactioremve, aut contra molliorem flaccidioremque, aut etiam inæqualem &c. 3. ſi id contingat, quando nimis augetur.

OBSERVATIO LXXV.

Hydrops thoracis ſiniſtri, cum craſſitie pleuræ in eo latere.

IN cadavere adulti vidimus hydropem pulmonis: erat in ſiniſtra tantùm thoracis cavitate collecta maxima copia aquæ limpidiſſimæ, ad menſuram ferme ſitulæ unius: nec erat imbibita in aliquo membro, ſed continebatur in cavitate thoracis: Eratque in ea parte thoracis pleura admodum craſſa & calloſa, Et ſimiliter pulmones, mediaſtinum, ſeptum transverſum & Lien erant calloſa fere. *Franc. Michinus obſerv. 7. appendicis ad Fallopii comm. in lib. Galeni de oſſibus.*

SCHOLIA.

PEctoris regionem Hydrope nonnunquam affici, & certo & multiplici indicio plane conſtat, namque illud in viventibus aquarum fluctuantium ſenſus ac ſonitus, inque defunctis αὐτοψία anatomica evidentiſſime demonſtrant: Attamen circa morbi hujus cauſam, & fiendi modum, quibus nempe viis, & quali ritu diſpoſitis aquarum intra thoracis ſpecum aggeſtio primo incipiat, dein ſenſim augeatur, & ſæpenumero inſenſim, donec morbus deploratus evadit, continuetur, res adhuc in abſtruſo latet: Si quando hydropis, aut anaſarcæ affectus generalis exiſtens, & carnes & viſcerum cavitates, ubique, aut pleriſque in locis occupaverit, nihil mirum eſt ſi aquarum iſtarum illuvies etiam pectoralia occupabit: attamen propterea interdum accidit regionem thoracicam, aut primo, aut ſolummodo inundari, cæteris interim partibus ubique ſatis ſanis, aut ſecondario tantum læſis: Circa morbi hujus ortum, & generationis modum valde ambigitur, undenam, & per quos ductus, aquaſum illuvies uſpiam intra thoracis ſpecum reperta illuc perveniat: Authores nonnulli eam deſuper, videl. à capite per tracheam deſcendere: aliique ſcaturiginem ejus ab infra derivantes, à cavitate abdominis, quandoque item ab hepate vel liene, aquas iſtas in pectoris cavitatem, per vias neſcio quas cæcas deferri ſtatuunt: Verum neutra ex his ſententiis, aut aſſenſum noſtrum vendicat, aut elenchum meretur: nullus enim ſanguinis & humorum in corpore tranſitus perpendens, aut hanc aut iſtam commeatus viam agnoſcet: quin vero ſtatuere oportet humorem ſeroſum, hydropem pectoris excitantem, illuc pervenire aut ſpecie vaporis, qui à præcordiis & thoracis partibus exhalatus in aquam facile condenſatur: Vel 2°. ſarum illuc deponitur ſub propria forma, quatenus nempe è vaſorum, ſcil. arteriarum oſculis reſeratis, in cavitatem iſtam exudat: Utrum Lymphæductus, aut Chyliferi alicubi aperti, aut diſrupti, morborum iſtum quandoque pariunt diſquiretur: Quoad prius, in tantum probabile eſt hydropem pectoris à vaporibus intra ſpecum ejus condenſatis nonnunquam exoriri, ut mirum videatur quomodo uſpiam ſecus habeat, aut quiſpiam à tali affectu immunis degat:

Quantum

Quantum enim vaporis eſt, quod à ſanguine ebulliente decedit, cumque in præcordiis iſte inſignius defervet, qui fieri poteſt quin vapor copioſus in clauſtro hoc, velut ſub alembico concluſus in aquam condenſetur? Et quidem non facile erit determinare, cum halitus vaporoſi intra pectoris ſpecum ita perpetim aggerantur, quid de iis fiat, quomodo abſumantur, aut exinde foras ablegentur: Profecto dicendum erit eos vel thoracis parietes penetrare, vel (quod potius videtur) in pulmonum poros inſinuari, adeoque inter exſpirandum avolare: Utraque ſane via vapores thoracici exhalare poſſunt; & forſan ſi alterutra deficiat, aut præpediatur, propterea Hydrops pectoris accietur. 2. Verum inſuper opinari ſubeſt morbum hunc etiam modo altero, (videl. quatenus ſerum ſub propria forma è vaſis exudat) interdum contingere: Enimvero in conſtitutione corporis cacochymica, aut valde ſcorbutica, ubi ſanguis aquoſus & ſubtilis ſerum ſuperfluum è compage ſua paſſim dimittit, & ab arteriarum oſculis etiam laxis & patentibus ubique ejiciens circulationis filo excludit, nihil uſitatius eſt, quam cavitates, nec viſcerum, non & præcordia, imo & cerebrum ipſum illuvie aquoſa inundari: Porro in tam generali ad hydropem diatheſi, regionem hanc modo iſtam vel alteram, primo & nonnunquam ſere tantum occupari: quandoque item penetralibus intactis, carnes exteriores, ſcil. muſculos, eorumque interſtitia, ab illuvie ſeroſa inundari: 3. Inter vaſa materiem hydropicam in pectoris cavitatem infundentia, Lymphæductus & Tubi chyliferi merito in ſuſpicionem veniunt; Ad priores quod ſpectat, autopſia anatomica conſtat ingens horum ſatellitium totos pulmones perreptare, atque ab exterioribus eorum oris citerius latos, verſus ductus thoracicos tendere, iiſque laticem ſuum, quem à ſanguine arterioſo ſuperfluum ubique abſorbent, maxima ex parte infundere: Si quando igitur hæc vaſa obſtruantur, aut quoquomodo à munere ſuo defungendo impediantur, neceſſe erit aquarum in pectore aggeſtionem fieri, quę poſtea in pectoris cavitatem decidentes, regionis iſtius hydropem excitabunt: Enimvero hac lympha in compagem pulmonarem reſtagnante, ſæpenumero accidit veſiculas hydatidas dictas, in extima hujus viſceris ſuperficie excitari, quæ poſtea diſruptæ, & aquas in thoracis cavitatem dimittentes, ibidem Aſciten producunt: *Hujuſmodi affectio in ovibus, quando ob tempeſtatem humidiorem, & paſcua aquoſa ab hydrope gregatim intereunt, paſſim cernitur:* Et quidem nonnunquam in homine pectoris aſciten à tali cauſa procedere ſequens hiſtoria plane arguere videtur.

Nuper adoleſcens ſatis ſanus & robuſtus, venationi, equitationibus improbis, aliiſque corporis exercitiis quantumvis immodicis, dudum impune aſſuetus, tandem in thorace plenitudinem, ſeu velut inflationem quandam perſenſit: in tantum ut pulmonis latus ſiniſtrum intumeſcere, & cor extra locum ſuum dextrorſum protrudi videretur: ea namque ex parte pulſatio ejus maxime percipiebatur: Poſtquam in hoc ſtatu aliquandiu perſtiterat, quodam die cujuſdam quaſi vaſis intra thoracis cavitatem diſrupti ſenſum habuit; indeque per ſemihoræ ſpatium in regione iſta humoris velut ab alto in pectoris fundum cadentis, ſtillicidium non tantum ab eo percipi, ſed etiam ab adſtantibus audiri potuit: Quanquam affectus hujus raritate primo attonitus eſſet, quia tamen exinde quoad vires, appetitum ſomnumque, aliaque naturalia ſatis recte valeret, mox denuo ſecurus & medicinæ negligens evaſit: poſtmodum vero à corporis motu, inclinatione aut agitatione quavis, in latere ſiniſtro aquæ intus aggeſtæ fluctuatio ab ipſo perſentiebatur; quin etiam ab aliis motus & ſonitus evidentiſſime: tum tractatu tum auditu percipiebatur: Hinc cum extra dubium fuerit Dom. inſignem pectoris hydrope tunc affici, ita veriſimillimum videbatur morbum iſtum ex eo originem duxiſſe, quod lymphæductus ad pulmonis latus ſiniſtrum ſpectantes, prope inſertiones ſuas in ductum chyliferum primo obſtructi, ad molem inſignem intumeſcerent, & poſtea diſrupti humorem ſuum in thoracis cavitatem extillarent. Quando nunc præcordiorum, atciſque adeo vitalis inundatio immineret, tandemque vir egregius ſibi medendum ratus medicinam adiit, & curationis ergo pharmaca quædam ruri ſumpſit, ſine ullo tamen fructu notabili: Deinde Londinum adveniens primo D. D. Lovver conſuluit: Hic thoracis apertionem, quaſi unicum remedium proponens, me quoque in conſilii partes adſciſci curavit: Dein ſtatim communi conſenſu lateris ſectio decernitur: itaque poſt factam totius proviſionem, Chirurgus inter ſextam & ſeptimam vertebram cauterium applicuit, & poſtridie foramini in pectoris cavitatem ſacto canalem indidit, quo facto ſtatim liquor craſſus, ac inſtar chyli albeſcens, & quaſi lacteus effluebat: Hujus prima vice tantum ſex circiter unciæ detrahebantur, & poſtridie tantundem: Die tertio, cum paulo major quantitas exire ſineretur, magno ſtatim languore affectus, & dein febricitans per diem unum aut alterum male habuit: Quapropter donec temperiem & vires recuperaret, materiæ iſtius exitum inhibere viſum eſt; poſtea vero ejuſdem evacuatione tantum parca quotidie facta, pectoris cavitas fere in totum inaniebatur: adhæc vero canalem cum epiſtomio in foramine gerit, quo ſemel nycthemeri ſpatio aperto, humoris uſque tantillum emanat, aliaque exercitia prius aſſueta ſatis vegete obit: Pharmacia haud multa eſt uſus, aut opus habuit: Poſt ſectionem cardiaca temperata ſc. pulverem perlatum, Iulapia & quandoque hypnotica, & poſtea decoctum traumaticum quotidie bis ſumendum præſcripſimus. Hac methodo, & medicamentorum formulis aliquandiu continuatis, Vir inſignis temperiem, vires, corporis habitum, imo & pectoris immunitatem recuperare viſus erat, uſque tamen cannam argenteam in lateris foramine (è quo ichor quotidie effluxit) gerebat; cumque poſt aliquot menſes hac ſubtracta funianella occluderetur, intra pectoris ſpecum ejuſdem humoris, per ſonitum & fluctuationem perceptibilis aggeſtio fiebat: deinde vero cum recurrente morbo idem recurreret remedium, proindeque lateris apertio decerneretur (forte natura hoc Chirurgi munere defungente) ea ſponte obveniens, materiæ ad erumpendum apta exitum præbebat: Iamque neceſſe incumbit ad præcavendam pectoris illuviem, foramen iſtud quaſi lacunam conſtanter patefieri. Ex his conſtare arbitror pectoris Aſciten, quandoque ob vaſa lymphatica intra pulmonem diſrupta exoriri: nec minus dubito quin idem affectus etiam à ductibus chyliferis, intra thoracis cavitatem diffractis exoriri poſſit, attamen rarius &c. *Willis Pharm. rat. p. 2. ſ. 1. cap. 13.*

Thoracis pleura admodum craſſa] Quod in pleuriticis cadaveribus animadvertere licet. de cuplo craſſiorem & ſyderatam in iis ſe vidiſſe ait *Riolanus Enchir. Anatom. lib. 3. c. 4.*

Observ.

Observatio LXXVI.

§. 1. *Dyſpnœa à thorace aqua ſanguinolenta pleno.*

FUit Ingolſtadii vir doctus, qui quod incautior eſſet in victu, & ſtudiorum graviorum occupationibus detineretur quotidie, raroque exerceretur, ſenſim in cachexiam inciderat, quæ hypoſarcam in propinquo eſſe denuntiabat: Solicitus de ſalute me & plurimos conſuluit: Etſi autem venter, qui prius ſubtumidior videbatur, factis purgationibus convenientibus humorum mole ſublevaretur, tamen ſpiratio difficilis tam non diminuta eſt, ut etiam ſenſim augeretur: Itaque cum diu hæc affectio protracta eſſet, tandem hic vir optimus ſuffocatione periit, cujus demortui thoracem cum aperiremus, animadvertimus (quod & ante ſuſpicabamur) thoracem aqua ſanguinolenta eſſe omnino plenum, ita quidem ut ea exempta, libras quatuordecim exæquaret: Ex qua frequentem apparere hunc hydropem, ſi modo advertatur, conjici facile poteſt. *Ex Oethæi obſervationibus.*

SCHOLIA.

F*Actis purgationibus*] Mirum ſerum in pectus & pulmones effuſum purgationibus non cedere, cum idem in habitum extra vaſa illapſum remeare poſſit, quod in me aliquando ſum expertus, cui à ſeri fervore & orgaſmo in caput facies adeo intumuit, vix ut ejus partium aliqua ſupereſſent lineamenta, quæ tamen protinus, & ad primam ſedem ſubſedit, aſſumptis pulv. rad. Gialapæ ℈ij. ut eadem die in prandio aſſidere menſæ potuerim, nullo ſuperſtite tumoris veſtigio: Sed experientiæ refragari nefas eſt, Teſtis *Cratone* apud *Scholtzium* conſ. 4. In morbis *ait*, pectoralibus tutiſſimum eſſe abſtinere à medicamentis purgantibus re ipſa competi. &c.

Cerebrum univerſum aqua perfuſum, & thoracis dextri ſpatium aquæ vi diſtentum &c.] DyſpnϾæ, pulmonum & thoracis vitio ſingulari ac ſocio excitatæ, cauſas egregie reddit *Thomas Willis Pathol. cerebri cap.* 12. DyſpnϾæ, *ait*, affectionem quandoque pulmonum vitio accidere facile credimus, quoniam αὐτοψία anatomica plane detexit: nam ſi colluvies ſeroſa ingens, in thorace depoſita, pulmones plurimum inficit, illorumque poros omnes & meatus in tantum obſtruit, ut in circuitu impeditus vaſa pneumonica haud libere pertranſeat, propterea quidem taliter affecti nullo non tempore anhèloſi fiunt: Deinde quoties ſanguis, ab exercitio aut calore lecti plus incaleſcens & rarefactus, pro circulatione ſua intra pulmones ſpatium amplius requirit, tunc ſtatim à tali occaſione reſpiratio creberrima, ſive paroxyſmus aſthmaticus cietur: Si præter hanc morbidam diatheſin pectoris, etiam maſſa ſanguinea latice ſeroſo abundans, ſubitis fluxionibus & ſeri efferveſcentis apta fuerit, hinc etiam ob violentum ſeri efferveſcentis, in pulmones prius obſtructos & valde oppletos incurſum, non raro iſtius morbi inſultus graviores & pene ſuffocativi eveniunt. Porro interdum præter aſthmatis radices, ut dictum eſt, circa præcordia defixas, ejuſdem morbi germina quædam ab ἐγκεφάλῳ pullulantia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores dyſpnϾæ fluctus producunt: Nam ſiquidem pulmonibus ſero oppletis, ejuſdem amplius in ſanguine redundantis quantitas alia, particulis ſpaſmodicis imbuta, capiti ſuffundatur, eadem nervos pneumonicos promptius quam alios ſubiens, aſthma thoracicum prius ſimplex & moderatum, periodice vehemens & convulſivum efficit.

Thoracis dextri ſpatium magna vi aqua diſtentum &c.] Ex Lympha è Thoracis vaſis Lymphaticis lateralibus obſtructis, mox & ruptis, effuſione, atque per tegentem coſtas membranam in Thoracis cavitatem penetratione, Hydropem Thoracis plerumque, ſi non ſemper, ortum habere cenſet *Sylvius de le Boë Pract. l. 5. c. 50.*

§. 2. Quidam in Cachexiam (vide lib. 3.) cum difficili ſpiratione incidit, & ſenſu ponderis: Thorax univerſus aquâ plenus repertus eſt.

Observatio LXXVI.

Dyſpnœa ob Hydropem Pulmonum & Thoracis.

SExagenario maxima erat Dyſpnœa & Pulſus inæqualitas: Pulmo & Thorax aqua pleni inventi ſunt. *Cardanus de cauſis & ſignis morborum.*

Observatio LXXVIII.

Dyſpnœa ab inſigni Hydrope thoracis & Pulmone putri.

THomas N. febre nocturna laborabat cum anhelitus difficultate pene ſuffocante: In thorace aderant ſeroſi humoris putris libræ Pariſienſes decem: Pulmo totus putrilaginoſus. *Vide tit. de Tuſſi.*

APPENDIX.

Thoracis Hydrops ſine Dyſpnœa.

VIrgo brevi morbo ſublata eſt: Diſſecto thorace, ab utraque ejus cavitate confertim aquæ viroſæ magna effluxit copia ad libras IV. mirum quod orthopnœam, vel ſaltem dyſpnœam, viventi non invexerit, aut fluctuationem non prodiderit. *Vide tit. de Phthiſi.*

SCHOLIA.

AN forte confluxus ſubitus lymphæ in thoracem factus fuit ob diſruptum vas aliquod, aut exeſum à pure? Fidem facere videtur morbi brevitas, & forte mors ſubita, inducta ſuffocatione.

Observatio LXXIX.

Orthopnæa ab hydrope pectoris dextra parte, Pulmonibus retorridis & pure prægnantibus cum defluxione à capite.

Exemplum Aſthmatis convulſivi & Pneumonici.

VXor Nobiliſs. N. initio Februarli anni 1616. eam ſpirandi difficultatem ſenſim incurrit, quæ tandem euidenter gravis, crebra ſublimiſque eſſet & cum erecta cervice, ſed inæqualis; de nocte ſcil. plurimum, ſed diuerſis horis ingraveſcens, modo prima viglia, modo 2. aut 3. pro vario canæ pruinæ caſu, at de die remittens de ſua vehementia: Huic difficultati palpitatio cordis ſeſe adjunxit, à qua pulſus non admodum depravaretur, ſed increbeſceret tamen & minueretur admodum, adeo ut in ἀκμῇ paroxyſmi prorſus in brachio ſiniſtro deliteſceret: Quartana Nobilem mulierem magnam ſuperioris autumni partem detinuerat ſatis, vehemens illa quidem, continua ſiti urens, & ad frigidæ potum largum & frequentem quotidie cogens: Superiores hyemes totas coryza tuſſiſque negotium exhibuerant, ſed hoc tempore acrius infeſtare cœperunt: Prurire quinetiam erubeſceréque præter modum nares partéſque confines, ac ſanguis ex iiſdem grumoſus ſæpe ſtillare; uti & in morbi decurſu puſtulæ aquoſæ os fœdare, & aqua ex dormientis ore continuo diffluere, denique caput gravari & ſternutarione frequenti concuti: Cum igitur adeo manifeſta eſſent capiplenii & catarrhi in pectus indicia, atque propinato medicamento phlegmagogo gravis [illegible] a dyſpnoea tantum cepiſſet levamentum, ut ægra itare per domum, prope ſui juris facta, poſſet, ecce de repente tertio die, ſub crepuſculum & primam vigiliam, dyſpnoea ingraveſcere adeo vehementer cœpit, ut in ſuffocationis periculum pene venerit: Exinde dyſpnoea, & præſertim de nocte gravior non deſtirit opprimere, ſed ita ut per inſignes temporum mutationes valde ſemper angeret ac prope ſuffocaret per aliquot dies, deinde vero mitius, ſed premeret tamen: Febris interea non dare quietem, etſi levis admodum, ſed tamen ſiti vigiliiſque fere perpetuis comitata, Lingua autem nigra quidem, non tamen arida, & urinæ perpetuo decolores, h. e. aqueæ, ſeri lactis, ſed non exquiſite depurati inſtar, & ſedimento carentes, niſi quod aliquando purulentum quid in imo ſubſidebat; Cùm hic ſtatus rerum eſſet toto quadragenario, vomitus inde urgere cœpit, & de nocte fere quotidie, non ſolum aſſumptorum ciborum, ſed & aquæ ſinceræ, cui, quanquam non ceſſanti, ſeſe poſt octiduum diarrhæa etiam aquoſa & diuturna ſeſe adjunxit. Notandum ab initio fere morbi univerſum caput cachexiam evidentem præ ſe tuliſſe, abdomenque, ſed præcipue hypochondrium dextrum, diſtentum apparuiſſe, & maxime pedes, qui ſedenti præſertim adeo immanem in modum intumeſcebant, ut aqua per cutem quaſi tralucere videretur, nedum fluctuantem eam tactu deprehendere erat: Ad hæc acceſſit circa deliquium Lunæ, Maii initio, ſoporoſa affectio & inſolens, quæ apoplexiæ aut lethargi non inanem metum mihi injecit, nam vix exacto dimidiato die apoplexia gravis & lethalis ingruit.

Diſſecto cadavere *Cerebrum univerſum aqua totum perfuſum* repertum, & thoracis dextri ſpatium magna vi aquæ diſtentum: quinetiam nonnihil aquæ in imo abdomine collectum repertum: Apparuit præterea ſubſtantia Hepatis, & utriuſque Renis, omnino decolor & albida: Pulmones ipſi retorridi & multo purulento tabo prægnantes reperti, altérque è pulmonibus fere torrefactus & corruptus totus inventus. *Carolus Piſo de morbis à Sero ſect. iij. cap. viij.*

SCHOLIA.

VEhementiſſimæ ex ſe & immedicabiliis dyſpnoeæ cauſas haud facile fuit in tanta ſymptomatum heterogeneorum multitudine diſtinctè cognoſcere: Mihi tameo ſingula expendenti, præter catarrhum è capite ſatis manifeſtum, duo detecti alii longè graviores affectus, licet ex ſe obſcuri, ſcilicet hydrops thoracis, & tumor viſcerum ac præſertim dextri, phlegmonodes: phlegmooodes qoidem affectus tecmiria habui febrem continuam, etſi valde mediocrem, quaſi latentem, tumoréınque hepatis non obſcurom, & occaſiones externas, terrorem ſcilicet vehementem & horrorem tridoanum: Hilce ſcilicet ex cauſis ſanguis ſponte in viſcera, & præſertim hepar recurrit, ſimúlque vehementer com-

Pulſus fuit, ut craſſiore parte reſiſtente in iis tumor non mediocris fuerit excitatus, iſque brevi ſcirrhoſus per reſolutionem aquæ in eo partis, ſcilicet factam ab incendio febrili: nam reliqua aquoſior portio magna ex parte, tum compulſa ab iiſdem cauſis redundavit in vaſa magna, deſpumavítque & irruit in thoracem, unde ſimitu hydrops quoque thoracis ſequutus, ſive quod natura ſibi invenit vias, ut loquitur Hipp. 6. Epid. cœcáque per ſpiracula ſibi apprime cognita, aquam redundantem refundit, ut ſæpe alia recrementa, ſive quod aquoſus humor, una cum ſanguine leviter è vaſis ebulliens, reſudat ſub vaporis forma ex iis, imo ex membranis, ſive pleuræ ſive pulmonum, iiſque ſuperatis mox in amplo eo ſpatio, remiſſo calore, ad ingenium redit aquæ, non aliter atque è cute ipſa quicunque vapor aqueus abire ſolet. Sive quod idem ſerum è finibus extremorum vaſorum per amplas thoracis membranas decurrentium, ſub propria forma & ſenſibili exilit, exundátque confertim in thoracis cavum, vel in inteſtina ipſa, ut hydrops abdominis & diarrhœa aquoſa ſatis indicant: Hujus autem hydropis pectoris teſtimonium fuit exacerbatio dyſpnoeæ, ſive primo ſomni tempore, ſive quotieſcunque ſerum ſemel ibi collectum, aliquem conceperit fervorem, aut vi temporum mutationum ſubinde ingruentium, aut per animi pathemata & præſertim iram: nam alias ſponte deferveſcente ſero, minor erat moleſtia, præſertim quod dextrum tantum latus aqua ſcateret, ut decubitus & quies in eo uno non difficulter arguebat. Probabile igitur priorem illam difficultatem fuiſſe catarrhi ſobolem, ex ſe evidentis, ſed ſecundam longe graviorem, illi adhuc ſuperſtiti ſupervenisse cenſeo, per ſeri è vaſorum ſtipitibus decubitum & confluxum in thoracem, ſenſim ab ambientis inclementia, toto triduo quo ſe crepuſculo & frigori externo expoſuit, illatum: accedit quod veroſimile eſt è pulmonibus, multa aqua epota prægnantibus (cùm ex Hippocr. pulmones æſtuantes epotam aquam affatim imbibant) non minimam ejus partem percolaſſe exudaſſéque in inane ſpatium thoracis: Seroſæ autem pleonexiæ, ſive illius quæ defluit è capite in pulmonem; ſive illius quæ è toto habitu pulmonibúſque ipſis irruit in thoracem medium, cauſæ perevidentes fuerunt, partim error externus, partim corporis conſtitutio calida ſicca, tum nativa, tum adſcititia, ratione febris præſentis, & forte empyreumatis quartanæ: ſcilicet potus aquæ vel gelidæ profuſiſſimus tota hyeme quotidianus & frequens uberem materiam illi dedit: Notum autem ſanguinis maſſam copioſo ſupra modum ſero diffluere in calidis ſiccis naturis, & præſertim quartanariis, quibus perpetui quippe ſudores, urinæ copioſæ ſputiſóque aſſidua: Cùm igitur ſerum plurimum redundaret, ſuppreſſum ab hyberno frigore, & ſenſim ab intemperante potu auxiſſet, quid mirum tanta corpus pleonexia ſeroſa corpus laboraſſe, quæ omnes ventres & habitum prolueret inflarétque & cachexia defœdaret? confirmarunt ejus præſentiam *ſtillicidium è naribus ſanguinis*, & ſanguis è vena ſecta eductus, tum vero *aquæ vomitus, diarrhæa aquoſa*, & imprimis diſſectio cadaveris, Nam & *cerebrum univerſum aqua perfuſum fuit*, unde Soporoſi affectus ſupervenerunt, iique tandem lethales: Et *thoracis dextri ſpatium aqua vi diſtentum*, quin etiam ejus nonnihil in *abdomine collectum*: nam probabiliter major portio aquæ, quæ prius collecta erat in abdomine ſenſim depluit *in artus* ſingulis diebus, quod ipſa ſedere potius cogeretur quam jacere: *Subſtantia* autem *hepatis & utriuſque renis omnino decolor & albida fuit*, An quia depluvium aquæ, ejúſque lentæ, aſſiduum, floridum viſcerum colorem, una cum calore inſito corruperat extinxerátque? *Pulmones* autem ipſi *retorridi & multo purulento tabo prægnantes reperti*, ſcilicet veroſimile eſt, ſaltem ſub finem morbi, reliquias ſanguinis irruiſſe in anhelantes pulmones & ibi putruiſſe tandem, unáque ab ejus inquinatione computruiſſe parenchyma pulmonum, nam *alter è pulmonibus fere torrefactus & corruptus totus inventus. Idem ibidem.*

Observatio LXXX.

Aſthma ab aqua utramque Thoracis cavitatem replente.

Nobilis N. temperamento impenſe calido, & annorum aliquot ſupra lxxx. ſenſim gravi ſpirandi difficultate opprimi cœpit, & ea quæ de nocte potiſſimum negotium exhiberet, ſcilicet cum primum ſomnus eum de more teneret, tum de ſubito ſuffocatio ſomno interrupto ſenem excitabat, ut invitus è lecto ſurgere, & ſimitu ad feneſtras cubiculi confugere, liberioris aëris naribus apertis captandi gratia cogeretur: Videre erat Senem inflammata facie ſpiritum ex alto citantem, ſcapulis palpitantibus, & nullibi locorum conſiſtentem placide, & vel rigidiore hyeme ab omni foco maxime averſum, imo dio ſeſe ultro exponentem, ab ea tamen anguſtia ſenſim ſine ſenſu, die procedente liberiorem fieri, præſertim poſt meridiem, ſed ſuccedente ſomno iterum affectio recurrebat & urgebat pariter optimum ſenem: Jam autem unum & alterum annum ita mire ſuſpirioſus vixerat, ut animam in dies, aut potius in noctes agere videretur: Medicis, quos ille conſuluerat, aliis Incubum, aliis Sonticum morbum opinantibus, ſed tandem morte non immatura exceſſit è vivis.

Chirurgus mortuum diſſecans reperit pulmonem præcordiáque in plurima aqua ſeptis thoracis intercluſa innatantia. *C. Piſo ibidem cap. vij.*

SCHOLIA.

S C H O L I A.

EGo attrente anhelitum illom intoitus, multáque per unam aut alteram horam apud me mediiatus ſuper cauſis tam pertinacis anguſtiæ, & quotidianum circuitum præ ſe ferentis, concluſi tandem humorem illum, ſive bronchia ipsúmque pulmonem occupantem, ſive medio io pectore potius ſtagnantem, ejuſmodi eſſe ut ſomni quidem tempore, per palindromen ſpiritus vitalia in præcordia refluco-tis, oovum conciperet quendam fervotem, adeo ut cum ita effervescens, ſpatio veluti ſuo contineri ut ante non poſſet, pulmones comprimeret neceſſario, itaque motum liberum interciperet: fervore autem eo ſenſim qnieſcente per ſe, ſpiritu ſcil. è præcordiia in habitum corporia, ut fit in vigilantibus, refluente, tum pulmones ſpatium liberius recuperare, ægrúmque ſic ſpirare non tanta cum anguſtia: Eum porro humorem unum ſaroſum eſſe poſſe, ſive aqueum, qualem videram olim ſemel & iterum in diſſectis corporibus: Quare ſumma ratiocinationia meæ adducta eſt eo tandem, ut dyſpnoeam illam ſingulis oottibua urgentem, & de die nonnihil remittentem, in hydropem thoracia rejiciendam eſſe apud me ſtatuerim. Cum autem affectum diuturnum & graviſſimum, ooodum attritis adhuc viribus primo quoque tempore corrigendum aſſe ratio juberet, corpus ſtatim repurgaodum præſcripſi, & conſului ut aperiri ſibi permitteret latus alterum, ut ſeoſim aqua illa educta animam liberiorem duceret æger: Quod conſilium meom tardius quam par erat cùm audiſſet Chirurgus, nimium ægro blandieoa, hic interim exceſſit è vivis. *Idem.*

Observatio LXXXI.

Aſthma à thorace univerſo aqua pura & ſtupenda copia repleto, cum Hepatis tumore.

REverendus N. primo autumni frigore febre & catarrho in pectus decumbente correptus, exactis ſex ſeptimanis circiter utcunque revaluit, ſed die natalis Domini aquilonia tempeſtate deſubito ſæviente, cùm ſacri pervigilii celebrandi cauſa media de nocte domo exiiſſet, ab horrore longo in febrem rurſus ac dyſpnoeam gravem incidit, quæ ſomnum abrumperet, nec niſi ſedenti & erecto ſpiritum ducere permitteret: Ego tum inſignem in hypochondrio utroque, ſed præſertim dextro, tumorem, febri vehementi conjunctum cum deprehendiſſem, non aliam, ut ingenue fatear, dyſpnoeæ cauſam ſum ſuſpicatus, quàm evidentem illam diaphragmatis compreſſionem à diſtentis nimium viſceribus.

Sed in demortui cadavere, lx. die à recurſu febris, præter *Hepar* tumidum, induratum, retorridúmque, & *pumicis inſtar hiulcum* ac poris diſtinctum, univerſus thorax aqua pura plenus inventus & in ſtupenda copia. *C. Piſo de morbis à ſero cap. vij. ſect. iij.*

S C H O L I A.

VI frigoris ambientia ſangois à prægreſſa febre adultus, in viſcera præcordiáque, ceu ſanguinis fontes, impulſus, ut horror diutinus pulſúſque indicavit, parvus adeo per quatriduum, ut venæ ſectionem, ab urente febre alias inſinuatam, prorſua diſſuaſerit: impulſus ioquam ſanguia in vaſia ſubſtiterat, ſed ſerum in thoracis medium ſpatium longe latéque è vaſis exudarat: quam ſeri copiam ſtupeodam auxiſſe probabile eſt epotam ptiſanam, largius pridie mortem, ab anheloſo ſcil. ſed æſtuoſo pulmone attractam immodicè, ut urina tum ſuppreſſa penitus arguit, Animadverſione autem digna fuit in Rev. viro reſolutio utrioſque brachii, jam à principio recurſua manifeſta: quam tamen tribui deberè fluxioni à capite non improbabile tum fuit, quod catarrhus priori febri ſe adjunxerat, faciléqoe is commutari poteſt cum ſtupore brachiorum: Hic, ut reliqui hydrope thoracis laborantea, pariter ægerrime reſpirabat circa primam vigiliam, nec ſe loco continere poterat, non ſolum ob motum febris veſpere recrudeſcentis, ſed ob fervorem aquæ thorace deliteſcentis: *Idem, ibidem.*

Hepar pumicis inſtar hiulcum &c.) *Fernelius* Pathol. lib. 6. c. 8. hydropis aſcitis cauſas inquirens, ait eum ſæpe accidere quia viſcerum ſubſtantia ſiccitate humoriſque penuria, ceu rimis quibuſdam dehiſcit, eorúmque ambiens membrana diffringitur, ut non amplius teoue ſerum continere poſſit, ſed id renum more elabi ſinat, atque ſenſim quaſi ex fiſſa olla ſtillare in vacuum abdominia ſpatium. Hic igitur merito quia quærat, cur cum Hepar Viro Reverendo repertum fuerit tumidum, induratom, retorridum, (febris prægreſſæ progenica) pumicis inſtar hiulcum ac poris diſtinctum, Cur inquam aſcitea non ſucceſſerit præſentibus cauſis? Abfuiſſe indicio eſt quod in imi ventris apertione, prodeuntium vel exeuntium aqoarum nulla fiat mentio: Demum Dyſpooeæ cauſam Clar. Piſo non in ſolum thoracis hydropem & hepar tumidum rejeciſſet, Cum inter hydropis aſcitis ſigna dyſpnoea receoſeatur à preſſo diaphragmate: Hydropis thoracis cauſas adſcribit Vir Clar. fluxioni à capite illapſæ. An noo potius ſeri ex abdomine in thoracem confluxus inculandua? Revera hydropis abdominis cauſa frequentiſſima & efficaciſſima adfuit, ſcilicet Jecoris ſiccitas & ſcirrhoſa conſtitutio; Si ergo ſerum in imo ventre non repertum, ſed plurimum in Thoracis cavo, illinc huc migraſſe conjecturæ locus eſt, eo forſan ob febris vehemeotiam illectum & tranſlatum: De viis non anxie ſollicitus erit, qui præter ξυῤῥοιαν decantatam, valorum lymphaticorum Jecoris, (quod alterum eorum principium eſt) cum vaſia lymphaticis Thoracia communiooem agnoverit; quorum illa forte, nonobſtante hepatis vitio, integra permanſerunt: hæc vel rupta, exeſa aut alio modo vitiata fuere, ut hinc repletus thorax fuerit.

Observatio LXXXII.

Orthopnoea à ſero fœtido capacitatem thoracis replente, pulmonibuſque ſphacelatis.

HEnricus Appleton menſe Julio 1664. cœpit conqueri de orthopnoea, cujus occaſione ſomnum capeſſere non poterat, ſed ſemper erectus ambulare cogebatur, niſi forte in cathedra ſedens prono pectore pauliſper aliquando quieſceret, ut præ nimiis vigiliis ſummam virium jacturam ſit paſſus: pulſus interim ſatis robuſtus, lentus & æqualis erat, appetitus mediocris & urina laudabilis, nec omnino ſitiebat, unde viſcerum tum naturalium tum vitalium integritas ſignificabatur: poſtquam aliquamdiu laboraſſet, ego vocatus cùm intellexiſſem illum continua quidem dyſpnoea detentum, ea tamen præcipue affligi cùm ad ſomnum ſe componeret, Hydropem pectoris adeſſe pronuntiavit: Multa illi præſcripta fuerunt alterantia & hydragoga, necnon topica pectori applicata, ſed in Emeticis præcipuum experiebatur levamen, fugax tamen illud & parum permanens, nam intra unum aut alterum diem relabebatur: hidrotica, quia in lecto recumbere non poterat, non præſcripſimus: Narravit autem uxor ſuperiore hyeme illum gravi catarrho laboraſſe, quo ſponte evaneſcente ſcrotum illi tumuiſſe, eum tumorem topicis quibuſdam applicatis, citra catharſin aut aliam totius præparationem diſparuiſſe: Hinc conjecturam feci ſeroſum humorem catarrhi materiam primo à pectore ad ſcrotum metaſtaſi facta, tandem *à ſcroto ad pectus palindromen* feciſſe, ut facilis & frequens partium ſpirabilium cum genitalibus conſenſus, & è contra: quare dum adhuc viſcera eſſent incorrupta, apertionem lateris ad ſeri eductionem, ut in Empyemate fit, conſului: Sed illo id remedii genus averſante, ſuaſi ut ſaltem in utroque inguine permitteret excitari fontanellas, poſt cucurbitulas & veſicatoria frequenter ibidem applicata, ea ſpe ut ſerum à pectore ad ſcrotum, eadem qua aſcenderat via remearet: Sed interea dum in levioribus tempus teritur, ſitis intendi, appetitus proſterni, pedes tumere, pulſus in crebrum, debilem, intermittentem mutari, morte non ita multo poſt ſequuta.

Cadaver apertum, capacitatem thoracis ſero fœtente refertam, pulmones ſphacelatos, ventriculum & hepar putria & livida conſpectui exhibuit, ſero ob diuturniorem in thorace moram putreſcente, & putrilaginis contagium primo vicinioribus, ac tandem etiam remotioribus viſceribus communicante: *Edmundus de Meara in hiſtor. Medicis rarioribus p.* 136.

SCHOLIA.

A *Scroto ad pectus palindromen, &c.*) Conſenſus Teſtium eſt magnus 1. cum hypochondriis, inteſtinis, ventriculo, hepate & liene 2. cum corde, 3. cum pulmonibus, mammis & thorace, 4. cum aſpera arteria & collo, 5. cum auribus, 6. cum oculis, 7. cum cerebro & nervis, inquit *Moebius* Fundam. med. Phyſyolog. p. 398. Eum qui cum Thoracicis partibus intercedit oſtendit *Hippocr.* 2. Epid ſect. 1. Quum Teſtis inquit intumuit à tuſſi, memoriam renovat ſocietatis pectoris, mammarum, genituræ & vocis; Id eſt, explicante Valleſio, inſtrumentorum genitalium, quæ ſunt uterus, teſtes & virile membrum; Et vocalium, quæ ſunt imprimis larynx & nervi recurrentes; deinde & thorax & omnia inſtrumenta reſpirationis: Horum conſenſio & communio multis ſignificatur indiciis: Mutatione vocis ex uſu veneris & ex teſtium defectu: Intumeſcentia mammarū, ex ſuppreſſione menſtruorum: gracileſcentia earum in abortu, & mutua paſſione thoracis & teſtium, qua ſcil. ex tuſſi ſicca & antiqua intumeſcit Teſtis, & ex illius intumeſcentia fit Tuſſis: Illa vocalium cum genitalibus communio eſt manifeſta in venis, quæ de mammis deſcendunt per muſculos rectos abdominis & committuntur cum aſcendentibus ex utero; Et in nervis ſextæ conjugationis, eadem enim mittit ſurculos quoſdam in Teſtes & producit nervos recurrentes.

Observatio LXXXIII.

Dyſpnoea à ſero cruento loturam carnis referente, thoracem replente.

NOtanda hiſtoria D. Briçonnet: diu laboravit, erat catarrhoſus difficultas ſpirandi; Alii referebant ad ζύμωσιν τοῦ χυμοῦ μελαγχολικοῦ, Alii ad pulmones: Pulſus erat inæqualis & valde inordinatus & perturbatus: Interiit repente.

In thorace magna quantitas reperta eſt aquæ cruentæ loturam carnis referentis: Unde hoc & quomodo factum fuerit, non eſt facile conjectura aſſequi: *Ballonius Epid. & Ephem. lib.* 7. *pag.* 217.

SCHOLIA.

ΖΥμώδω τῶ χυμῶ μελαγχολικῶ) Aliquando vapores & flatus ab imis viſceribus exurgunt ſeptúmque comprimunt, unde aſthma flatulentum exoritur: Humor præſertim melancholicus, hypochondriis conceptus, uberem flatibus materiam ſuppeditat, hinc melancholis flatuoſa κατ' ἐξοχὴν dicitur, quia ab hypochondriis eſt, aſthmáque flatulentum vel hypochondriacum nominatur: *Aretæus* inter ſigna aſthmatis immanentis, flatus in præcordiis, & eructationes præter rationem enumerat.

Observatio LXXXIV.

Aſthma à ſero cavitatem pectoris ſiniſtram replente, lixivio ſimili.

VIxit in aula Imperatoris *Marchio de Finali*, Is per omnem fere ætatem proſpera uſus valetudine, robuſto & procero corpore, circa extremum, ultra 50. annum, multis & variis affectibus conflictatus fuit, nunc catarrhis, nunc ſcotomia, nunc melancholia, nunc pedum inflatione, nunc hydropis ſuſpicione, poſtremo etiam Dyſpnoea: multa tentata remedia, ſed calor naturalis actuare ea nequivit; ita reſpiratione intercepta, cum nequicquam expueret, ſuffocatus obiit, cubans ut plurimum in ſiniſtro latere.

Dum cadaver exenterabatur, in ventre inferiore nihil vitii conſpectum fuit, ſed pectoris ſiniſtra cavitas aqua purpurea referta fuit, lixivio ſubſtantia & colore ſimili, qua ſpongia exhauſta, apparuit in pulmone ulcus grande cum cineritio ichore: dextra pectoris cavitas naturali formæ per omnia reſpondebat. *Ex Iohannis Aicholtzii obſervationibus.*

Observatio LXXXV.

Aſthma à pure in thoracis parte dextra contento, ſeptum deprimente & pulmonis ulcere, cum abdominis hydrope.

SUtor noſtras anno 1586. Vit annor. 30. apertus fuit, piruitoſus, *hydrope ratione aſthmatis cauſato* periit; Is antequam tumere venter inciperet, in regione dorſi latere dextro, tumorem habuit carnoſum, non recedenrem à colore cutis, quem Tonſor cultello incidit, quo aperto nihil niſi aqua effluxit per aliquot dies, poſtmodum vulnus curatum fuit: Sed cum tuſſi vehementi divexaretur, pedes cum ventre tumere inciperent, dyſpnoea adeſſet, Medicorum conſilio uſus, tandem & meo, exhibitis iis quæ videbantur ad morbi curationem palliativam potius facere, per certa intervalla melius habere cœpit, mox recidivam paſſus periit.

Abdomine aperto, quatuor vaſa ænea tonſorum aqua repleta citrina effluxere: *Viſcera omnia in abdomine* contenta ſatis commode habebant, ſolo omento excepto: Diaphragma verò non ab hepate ſurſum comprimebatur, ſed à materia in thorace contentà præter modum depr'mebatur: Thorace aperto *purulenta materia vaſa tria* ænea repleta effluxere ex latere dextro, cujus lateris pulmo totus ea pus abierat, ſiniſtro integro perſiſtente & ſatis commode ſe habente: Hinc aſthma, hinc tuſſis, hinc hydrops, ex pulmonis ulcere dependentia omnia. *Gaſpar Bauhinus de Obſervat. propriis.*

SCHOLIA.

VIſcera omnia in abdomine.) Hinc conſtat hydropem abdominis aliunde ortum quam à vitio jecoris, quod ſæpe accidere ſuo loco videbitur.

Solo omento excepto.) Quod in morbis longis vitiatum ſemper obſervatum.

Purulenta materia vaſa tria &c.) Empyema nunquam primario & per ſe incipit, ſed aliorum morborum haud rite judicatorum fere ſemper productum eſt: Ratio formalis, ſive cauſa conjunctà, materia eſt purulenta è pleura, aut pulmone, (ſicut præſenti in caſu) aut larynge in cavitatem thoracis effuſa: Circa materiam morbificam quædam diſceptatio eſt, quippe alii hanc merum pus, aliíque non hoc, ſed materiam purulentam eſſe contendunt, in qua opinione eſt Io. Heurnius, qui materiam purulentam pro Empyematis cauſa ſtatuens, inter hanc & merum purúmque pus diſtinguit, aſſerens hoc fieri, *ab humore nutritio ſanguinis* hoc eſt, *ab ipſo ſanguine aliquatenus corrupto, ſed pepaſmi capaci: materiam vero purulentam humorem excrementitium, vid. ſerum* aut *ichorem eſſe*, quia ſanguine inter circulandum alicubi præpedito & obſtructo provenit: Hinc obſervare eſt de abſceſſu, qui pus verum & laudabile exhibet, cum plerumque compactum, undique concluſum, & vel cyſti, vel privatis quaſi mœniis obvolutum eſſe, deinde poſtquam maturus, & diſruptus humorem contentum effundit, cito ac facile ſanari: verum abſceſſus materiam purulentam præbens nidum ſuum non ita conſtipatum & parietibus obſeptum, ſed plerumque inæqualem & ſinuatum obtinet, atque diſruptus ſaniem potius quam pus effundit, dein ob ob perennem humoris excrementitii ſcaturginem ægre ſanatur. Quanquam autem iſtam puris & materiæ purulentæ diſtinctionem haud improbamus, tamen nec ſolummodo hanc, nec ſemper iſtud Empyematis cauſam conjunctam eſſe ſtatuimus: cum hic morbus pleuritidi

ſimplici ſuccedens ; ab apoſtemate in latere ſuppurato & diſrupto oritur ſæpiſſime purum merúmque pus eſt, quod in pectus decidens morbum iſtum parit : Sin ſuccedat peripneumoniæ (niſi pulmonis vomica intercedat, materies ichoroſa, circa plegmones locum aggeſta, poſt coctione craſſeſcens, pulmonis unitatem ſolvit, & tandem membranam inveſtientem perforans, inque thoracem exundans Empyema producit : Iſta materia purulenta potius quam merum pus dicatur. *Willis pharm. rat. part. 2. ſect. 1. cap. 10.*

Hydrope rationi aſthmatis cauſato.) Ab humoribus ſcilicet crudis & ſeroſis à venoſo genere per arteriam pulmonarem in pulmonem tranſlatis, qui ſi ad bronchiorum canales profluant, verum aſthma cum ſtercore inducant : Si verò in pulmonum ſubſtantia, vel in lævibus arteriis ſubſiſtant, aſthma ſpurium ſine ſtercore generant.

Observatio LXXXVI.

Aſthma à triplici hydrope inductum, Thoracis, Pericardii & Abdominis.

VIr temperamenti laudabilis, ann. 32. cùm aliquandiu potationibus nimiis indulſiſſet, præſertim vino Gallico ſtillatitio, paulatim in gravia incidit ſymptomata, Dejectus ciborum appetitus, adaucti dolores hypochondriorum, maximè ſiniſtri; anhelitus difficulter reciprocatus, *urina* cum redderetur, *turbida & pauca*: ſanguis ſcorbuticus, ſupernè viridis, glutinoſus, ſerum ejus multum & quaſi croco tinctum, ſomnus vel nullus vel parciſſimus : Occurſum fuit tot malis ſanguinis miſſione repetita, emetico, cathartieis, vino medicato & per epicraſin operante, diureticis, antiſcorbuticis, chalybeatis, aliis. Incaſſum univerſa : invaluit violentiſſime aſthma & dolor ſiniſtri hypochondrii, quibus tandem ſuccubuit, & corpus ſuum poſt fata Anatomicorum ferro obtulit.

In aperto cadavere quæſitum ſtatim hypochondrium ſiniſtrum, ubi mox in conſpectum prodiit Lien, juſta magnitudine quadruplo auctior, durior naturali temperie, & nigra quadam amurca hinc inde diſtentus, cui viciniſſima coſta ſuprema notha, & illa vitioſe diſtorta labem affricuerat. Inteſtina ſuperiora lividiuſcula, & gangrænam minantia in aquis turbidis natabant, vero hydropis abdominis argumento : Hepar tamen cætera ſanum, niſi quod juſto durius eſſet ; In pectore novus ſe calamitatis fons aperuit, enimvero & pulmones parvi, exſucci, flaccidi, & ſi ultimos margines excipias, ſemiputridi, aquis fœdis copioſiſque innatabant, &, quod ſtupori proximum, pericardium ita ampliatum diſtentúmque, ut tres libras, & quod ſuperat, acris turbidíque liquoris ſinu ſuo complecteretur : Acrimoniam confirmabat non tantùm aſtantium & deguſtantium lingua, ſed & miſeri cordis externa facies, quippe nonmodo membrana cordis propria abſumpta erat, ſed & exterior caro cordis, ab humoris illius vi profunde exeſa, in lacinias & villos carneos putreſcentes abierat, reliqua ſubſtantia interiori contracta, flaccida & marceſcente. Idque eo magis mirum, quod de cordis dolore æger nunquam conqueſtus fuiſſet, ſed tantum de Aſthmate & hypochondrii ſiniſtri dolore : Credibile ipſam cordis carnem, ſublata membrana veſtiente, non eſſe admodum ſenſilem : Incumbebat vivus dextro hypochondrio ægerrime ; ſiniſtro facilius, ideo haud dubiè, quia incumbens dextro lateri, pondere illo graviſſimo vaſtiſſimi lienis, ſentiebat inteſtina affecta gravari : contra ſiniſtro incumbens, ab epate ſano nullum adeo doloris ſenſum percipiebat : Quia autem Pulmones, & ab aqua in cavitate pectoris hærente, quæ ad iv. libras excreverat, premebantur, & ab ampliſſimo illo diſtentóque humore pericardio, hinc aſthma illud intolerabile profectum : Ita in uno corpore juvenili, & hydrops abdominis deprehenſus, & pectoris & pericardii, mala quæ vix ipſe curaſſet Æſculapius. *Olaus Borrichius in Actis Medicis Th. Bartholini annor. 1671. & 1672. Obſerv. 89.*

SCHOLIA.

V*Rina turbida,*) Hinc Sennerti ſententia confirmatur, qui Aſthma interdum fieri ait ab humoribus crudis & ſeroſis à venoſo genere per arteriam venoſam in pulmones tranſlatis ; qui ſi ad bronchiorum canales profluant, verum aſthma cum ſtertore producunt : Si in pulmonum ſubſtantia, vel in lævibus arteriis ſubſiſtant, aſthma ſpurium generant : Comprobatur præſertim opinio ex conditione urinarum, quæ craſſæ & turbidæ eſſe ſolent, præſertim in paroxyſmo, quia humorum craſſorum & crudorum, in venis agitatorum portio ad renes & veſicam transferrur. Vide plura ſupra.

OBSERV.

Observatio LXXXVII.

Variæ Pulmonum læſiones cum Hydrope Thoracis, Empyemate.

NObil N. (*de quo tit. de ventris dolore lib.3.*) In cavo thoracis habuit ſerum corruptum, biliofum, fœtidum, unde Reſpiratio difficilis: Pulmonum corpus magnum, flaccidum, conſpurcatum hinc inde maculis nigris ad extra; gangrænæ ſignum certum, &c. *Vide lib.3. tit. de ventris dolore.*

Virgo ann. XIV. brevi morbo ſublata eſt, ante biennium tamen altum ducebat ſpiritum: In thorace aqua reperta, Pulmones ſyderati cum tabo, Pleura & muſculi intercoſtales vitiati. *Vide tit. de phthiſi.*

Puella ſeptennis febricula irregulari, Variolis (Roſſaliis dictis) affecta, cum dyſpnoea; pectoris pondere, &c. Pectoris cavitas aqua citrina referta erat: Pulmones ambo lividi & gangrænoſi: Siniſtro diſſecto apparuit abſceſſus, &c. *Vide l. de Febribus.*

Uxor N. Aſcitica pridie mortis dyſpnoeam cum raucedine perſenſit. In ſiniſtro pulmone ſano lapillum reperi: Dexter quibuſdam locis adhærebar ſuccingenti tunicæ & diaphragmati. In utroque thoracis latere multum ſeri. *Vide lib.3. tit. de ventris tumore.*

Nob. cum febre incidit in pectoris anguſtiam, dyſpnoeam. In pectore ſerum ſanguinolentum copioſum: Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant. Extremis eorum partibus induratis & nigricantibus. *Vide Tit. de Febribus.*

Nobili cœpit venter ſubito quandoque intumeſcere cum ſumma Dyſpnoea. Pulmones erant inæqualiter colorati, & ex parte vitioſi, integri tamen, è quibus ſectis cruor ater & pituita prodibant; fibris coſtis, ſiniſtro præſertim latere, adnexi erant. Thoracis cavo aqua quoque inerat. *Vide lib.3. tit. de ventris tumore.*

Jac. de Vala (*de quo tit. de Hæmoptyſi*,) conquerebatur de difficili reſpiratione: Ex mortui thoracis cavitate aqua copioſa valde effluebat: Subſtantia Pulmonum firmior erat, & à flatibus diſtenta: Multum ſanguinis nigricantis & coagulati in ſubſtantia hærebat: Coſtis annexi erant, præſertim ſiniſter. *Vide Tit. de Hæmoptyſi.*

Sartor Aſthmate diu laboraverat: In thoracis cavitate dextra aderant aquæ libræ XV. Pulmone ex ea parte conſumpto. *Tit. de Phthiſi.*

Sexagenarius per quadriennium initio lævi, poſt gravi pectoris anguſtia detinetur. Aperto mortui thorace, mox aqua ex viridi citrina cum impetu proſilit: Pulmo multis maculis nigris variegatus occurrit, quo diſſecto ſanguis nigerrimus profluit. *Vide tit. de morte Subita.*

Nob. puer ex febre continua decubuit cum difficili ſpiritu, ſublimiori quam pro febris ratione. Reperta vomica in dextro pulmone, univerſam ſimul dextræ partis thoracis pleuram occupans. In cavitate thoracis dexrri plurima aqua citrina. *Vide lib. de Febribus.*

Uxor D. N. nata patre pulmonico, concepit, peperit; à partu ſubſtiterunt lochia, febris, dolor lateris ſiniſtri, ægre ſpirans, frequens ſpiritus. Pars ſiniſtra pulmonis magna ſul parte tabuerat; Purulenta materia continebatur illa thoracis parte. *Vide tit. de Phthiſi.*

Juvenis vulneratur prope claviculam dextram, & prope ſcapulam ſiniſtram. Sanguinem exſpuebat, & Difficultas ſpirandi urgebat. In cadavere ingens inventa copia materiei purulentæ, ſiniſtram thoracis cavitatem occupantis; quæ diaphragmati incumbens reſpirandi difficultatem auxit: Pulmo ſiniſter inuſitatæ erat parvitatis, ſed ſine manifeſto vitio. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio LXXXVIII.

Aſthma ab hydrope thoracis parte dextra, Pulmonis conſumptione ea parte; & vomica.

SArtor quidam Patavii aſthmate diu laboraverat, tandem medicamentis utitur, ſed fruſtra, in primis vero in ſiniſtrum latus cubare non poterat, & pulſus ſemper erat formicans: De cauſis ſymptomatum cum D. Valthero varie pugno, moritur tandem ſubito.

Cadaver aperio, & in thoracis cavitate dextra heminas aquæ reperio ad minimum duas, h. e. libras XV. pulmone ex ea parte prorſus conſumpto, ut ne tantillum de ejus ſubſtantia reſtaret: aderat ſimul vomica inſtar ovi gallinacei: vaſa erant plane purulenta: Pulmo interim ſiniſter integerrimus, & pericardium plenum aqua, unde Pulmus formicans exiterat. *Ph. Salmuth centur. 1. obſervat. xiii.*

Observatio LXXXIX.

Dyſpnoea ob varium partium thoracicarum vitium.

IN φϑινώδει corpore aderant indicia hecticæ cum putrida, & Dyſpnoea dextro potiſſimum latere: Dexter pulmo tumidus repertus, quo inciſo, ſanguis ſpumoſus, craſſus effluebat. Diviſis bronchiis, alba materia ſere tota referta erant. *Vide tit. de Phthiſi.*

§ 2. Ill. matronæ (*de qua lib.4. tit de Febrib.*) Reſpiratio fuit difficilis, phthiſicorum ſimilis. Pulmones omnino erant aridi & ſcirrhoſi: bronchia viſcido humore obſtructa: Trachea arteria arida & aſpera.

§. 3. Puella cum tuſſi continua exſpiratione laborabat: Utrique pulmones tenacis & ſpumoſæ pituitæ glutine coſtis coaliti inventi ſunt: ſuperjacens Thymus plane oſſeus erat. *Vide tit. de Tuſſi.*

§. 4. Joh. le Mire querebatur de dolore ad nothas coſtas; Reſpiratio difficilis cum magnum ſpirare cogeretur: Pulmo illi erat amplus, thorax anguſtus, ſemiputris pulmo à mediæ partis inflammatione, contumaciter lateri dextro adhærens. *Vide tit. de lateris dolore.*

§. 5. Adoleſcens à pueritia gibbo & aſthmate fuit vexatus, randem phthiſicus obiit. In diſſecto cadavere reperta vitioſa ſpinæ figura: Vertebræ quædam carie excſæ, quarum fragmenta Pulmonis ſubſtantiæ infixa erant, cum ulceribus Pulmonum calloſis. *Vide tit. de Gibboſitate.*

§. 6. Virgo (*Vide tit. de morte repentina*) gibboſa, ad minimum motum anhela erat: Pulmones erant lividi; pituita viſcida circumfuſi, cum pure multo in parenchymate: Spina dorſi contorta pulmones comprimebat.

§. 7. Diu anhelantem ſpiritum quidam circumtulerat: orta contentione vapulat, XIV. die moritur: Pulmo ſiniſter computruerat totus, ſcatens pure fœtido: Tunica externa pleuræ adnata: Sana pars ſuperſteſponderis ібv civilium. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 8. Vir Nob. multis annis fuit phthiſicus & Aſthmaticus: Pulmones dextri lateris duplo erant majores ſolito, ſiniſtri pleuræ & coſtis accreverant, quorum interiora plena erant ſanie, pure & ſcirrhis. *Vide lib. 1. Tit. de cap. dolore.*

§. 9. Dom. N. Phthiſicæ Reſpiratio ſemper fuit difficilis: Diſſecto mortuæ corpore inventi ſunt Pulmones putres & coſtis adhærentes, cum ulceribus variis. *Fernelius conſ. 21.*

§. 10. Adoleſcenti (de quo lib. 1. Tit. de Phrenitide) in levi febre, difficilis erat reſpiratio, cum faciei, maxime genarum rubore, &c. Illi Pulmonis partes dextræ lateri contumaciter adhærebant, plenæ vomicis, tabo & pure.

§. 11. *Dom. Fr. Sylvius* fœminam apetuit, quæ anhelosa fuerat & aſthmatia ab octo menſibus, ob menſtrua ab 18. menſibus ſuppreſſa: Illi pulmo coſtis undique annexus, luridi coloris & diſtentus: Ex dextro lobo aperto ſanguis profluebat copioſus, ſtagnans ibidem ob obſtructiones. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 12. Ill. puellus trimus febre acuta prehenditur cum gravi anhelitu: In ſiniſtra parte abdominis occurrit magna diaphragmatis propendentia inſtar ſacci, à totali ſuppuratione ſiniſtri lobi pulmonis. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

§. 13. Chirurgo renum & dorſi doloribus diu vexato, tandem Dyſpnoea ſupervenit: In ſiniſtro pulmonum lobo copioſiſſimus inerat extravaſatus ſanguis: Diaphragma perforatum. *Vide lib. 3. Tit. de Lumborum dolore.*

Observatio XC.

Variæ Partium thoracicarum læſiones coaffecto corde.

§. 1. JUvenis diu Dyſpnoea fatigatus cum maraſmo, Thorax apertus exhibuit utrumque Pulmonis lobum pleuræ tenaciter annexum, putridum, purulentum: Dextrum lividum ponderoſum, cum variis cordis & partium vicinarum vitiis. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 2. Filia D. N. febre correpta fuit cum febre intermittente, ſicca tuſſi, Dyſpnoea. Inventus eſt Pulmo colore albicante, coſtis undique & diaphragmati adhærens, tum etiam pericardio: Cor media fere ſui parte exeſum atque exulceratum. *Vide Tit. de Hæmoptyſi.*

§. 3. Puero trimo ferebatur ab humido capite tam frequens diſtillatio in pulmones, ut inde contraxerit ſummam ſpiritus difficultatem: Pectus erat aqua refertum: Pulmones flaccidi, & ſiniſtra Cordis auricula variis ulceribus exeſa. *Tit. de Syncope.*

§. 4. Mulier aſthmatica tympanitica obiit: In cordis dextro ventriculo ſubſtantiam pituitoſam viſcidámque reperi, ovi vitello ſimilem: Pulmo in dextro latere per valida filamenta

menta

menta nervea aliquot locis coſtis adnatus erat. In utroque non naturalis color. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Quidam ita abundabat flatibus, ut ſuperveniente orthopnoea cum ſtrepitu per os erumperent: Inventi Pulmones flatu diſtenti: Inter magnæ arteriæ ramum, & venæ arterialis radicem, carnea excreſcentia inſignis. *Vide Tit. de Syncope.*

§. 6. Dom. S. palpitationi cordis ac paroxyſmis aſthmaticis diu obnoxius fuit: Aſthma cum ingruebat liberiorem aërem quærere cogebatur. Pulmones erant maximi, quibus diſſectis apparuit materia ganioſa: lobus dexter coſtis cohærebat. Circa auriculas cordis adnatum erat corpus carneum vel membranaceum. Inter duas meninges collecta erat ſeri copia. (*Tit. de morte ſubita.*)

§. 7. Joh. N. crure dextro mutilus percepit obrepentem ſubito reſpirationem difficilem cum anhelatione, ut ſuffocationis periculum immineret. Poſteriores pulmonum lobi, ad dorſum poſiti atro ſucco, atramento ſimili, turgidi erant ac ſubtumidi: Dexter cordis ſinus ſanguine turgebat. *Vide Tit. de Suffocatione.*

§. 8. Illuſtr. N. aſcite detentus cum oris ventriculi dolore & reſpirandi difficultate: Latuere in abdomine XVI. menſuræ aquæ, In thorace quatuor. Epar erat durum, ſcirrhoſum. Cor bovino majus erat, totam thoracis cavitatem replens. In ſiniſtro ejus ventriculo inventi duo Polypi. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 9. Johanna N. variis à nativitate morbis obnoxia fuit: aderat anguſtia pectoris & reſpirandi difficultas: Subſtantia pulmonis materia putulenta erat imbuta; Siniſtra parte ob ſpinæ incurvationem compreſſa: Pericardium permagnum, diaphragmati in medio tenaciter annexum. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 10. Dom. N. palpitatione cordis laborans, tandem & Dyſpnoea affectus eſt. Pulmo totus ſanguine multo refertus erat: cordis ventriculus uterque ſanguine plenus, carunculæ aderant in ſiniſtro. *Vide tit. de cordis palpit.*

§. 11. Ill. N. (*l. 3. tit. de ventris tumore*) orthopnoeam cum ſuffocationis periculo ſæpe incurrebat: Omnes pulmonum lobi, intus & extra nigricabant: Lobus dexter pleuræ adnatus, Sanguine nigro turgebat. Cor in utroque ſinu ſubſtantiam quandam continebat.

Observatio XCI.

Aſthma à cordis præternaturali magnitudine ortum.

Quidam difficulter ſpirabat, anhelus erat, macruerat, Omnes accuſabant Pulmones. Aperto cadavere nil commemorabile in Pulmone repertum: *Cor*, quod admirabile, *majuſculi capitis magnitudinem* æquabat: adeo increverat, *ut omnis ſanguinis & ſpiritus eo facta ſit σῦῤῥοι & συνδρομὴ. Ballonius Epid. & Ephem. l. 2. p. 144.*

Scholia.

Omnis ſanguinis & ſpiritus facta ſit σῦῤῥοι) Quod & contingit cum à nimio labore & vehementiori corporis motu reſpirationis actus valde intenditur, ut ſpiritus fere deficiat ac ſæpe delinquere periclitetur. Ratio eſt, quoniam à validis exercitiis ſanguis in cordis ſinus plus nimio cogitur, qui ne ipſum ſuffocet, ſed in pulmones exantletur, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur.

Cor majuſculi capitis magnitudinem) Cauſam aſſignat *Idem* conſil. 2. lib. 3. Pulmo, *ait*, præ anguſtia thoracis corde æſtuante majus refrigerium requirit & attrahit ſanguinem, cum non ſufficiat inſpiratio exſpirationi, hinc Cor dilatatur, id quod in multis obſervatum eſt: Cor enim calidius effectum aut oppreſſum, multi aëris indigens vehementer movetur, & infernè aërem nequiens attrahere, ſanguinem valide attrahit: ſanguis vi attractus, & copioſior quam par ſit, imo quodammodo cumulatus & conculcatus, opprimit & vaſa diſtendit: Hanc affectionem veteres medendi magiſtri, barbaro ſed appoſito nomine Sanguiſugum vocavere; partes enim hirudinum modo alliciunt & attrahunt: Deinde Cor vehementius & celerius movetur majoris refrigerii ergo & pene animans ſuffocari videtur, & veluti *καρδιωγμοὶ* adſunt, attracto multo ſanguine, & corde perſpiratum non habente, &c.

In ventre inferiore nihil vitii) Cum tamen pedum inflatio & imminens hydrops ſuſpicionem latentis in eo vitii præbere debuerint: Sed notandum ex *Galeno* cap. 12. lib. 2. de dyſpnoea, ſæpe ob difficilem reſpirationem, cauſa ipſa thoracem non egrediente, dolorem oboriri in partibus ventris, aut in ventriculo ipſo: Et tunc male Medicos partibus dolentibus manum applicare, cum dolor oriatur ex eventu, quia nimirum pendentes aut agnatæ partes ventris inferioris, inſtrumentis reſpiratoriis trahantur in conſortium partium ſuperiorum: Et vice verſa, Thoracem ſæpe dolore ob affectum imi ventris, per meram ſympathiam. Sic *Quercetanus* adnotavit pleuritidem ortam à vermibus in inteſtinis: Hypochondriaci de doloribus laterum & pectoris ſæpe ſunt queruli. Vide tit. l. 3. tit. de ventris dolore hiſtoriam *Capivaccii*, imi ventris viſcera phlegmone laborare cenſentis, quæ poſt obitum illæſa reperta, morbi fomite in pectore conſiſtente.

Obsarv.

Observatio XCII.

Reſpiratio difficillima & laborioſa, à Polypis ingentibus in ſinubus cordis, & Pulmonibus ſanguine ſtagnante infarctis.

Filiolus Nobiliſſ. Comitis, circiter decem menſes natus, antea ſatis ſanus eodem morbo obiit, poſtquam ille per 4. aut 5. dies tuſſi cum febricula laboraſſet, ſubito deterior factus, reſpiratione crebra & laborioſa, lingua ſicca, magna inquietudine & jactatione totius corporis afficiebatur: quibus ſymptomatis fere continuo infeſtantibus, intra biduum extinctus eſt.

Cadavere aperto, viſcera imi ventris ſine culpa, Thorace inſpecto pulmones ſanguine ſtagnante infarcti, diſcolores, ſcilicet purpurei, inque multis locis nigricantes apparebant: erant tamen abſceſſu, tumoribus, aut ichoris ſuffuſione ſatis immunes, ut illorum affectio febris productum potius quam cauſa videretur: Dum vero hanc, & lethi adeo ſubiti occaſionem ſedulo rimamur, tandem corde diſſecto, in ſinubus ejus Polypi ingentes, concretionibus adipoſis ſimiles, inque omnes arterias exporrecti, earúmque cavitates obſtruentes reperiebantur: Novi inſuper ante aliquot annos, puerum alium triennalem, propter eandem cauſam morbificam ſubito, ac fere improviſo diem obiiſſe. Quin etiam ſuſpicari fas ſit plurium aliorum morbos, aut mortes vulgo dentitioni, aut lumbricis imputari ſolitas, à tali cordis affectione procedere. *Idem ibidem.*

Observatio XCIII.

Reſpiratio difficillima & anxia, cum cordis oppreſſione, à Polypo cordis in arterias Pulmonicas illapſo.

Memini in adoleſcentula Polypum cordis poſt morbillos accretum, & in arterias Pulmonicas illapſum, eas fere in totum, (uti ex cadavere poſtea diſſecto apparebat,) obſtruxiſſe, ut hinc ſanguis intra dextrum cordis ſinum aggeſtus, & ultra progredi non valens, maximum illic gravamen & oppreſſionem, cum reſpiratione difficillima & maxime laborioſa intulerit: Puella autem poſtquam tres dies continuo hujuſmodi agone conflictata jacuerat, facultate animali ſenſim fatiſcente, & demum attrita, expiravit. *Th. Willis Tractatu de Affect. Hyſtericis & hypochondriacis.*

Observatio XCIV.

Difficilis reſpiratio ob adhæſum Pericardii cum Corde, & defectum humoris in eo.

En habe obſervationem ratam ac prorſus admirandam, Deceſſit nuper poſt puerperii labores Ill. Dn. D. Halincourt, Proregis in Gallia Lugdunenſi conjux: cujus rimato cadavere, cordis illud involucrum quod Pericardium dicitur, cordi ipſi adhæſiſſe, humoréque illo naturæ providentia, ad ejus irrigationem & refrigerium inſtituto, vacuum fuiſſe repertum eſt: Res ſtupenda profecto: & nemini antea quod ſciam obſervata: Perſenſit ſane illa ex humoris iſtius inopia evidentia incommoda. Nam æſtuans perpetuo aërem captabat frigidum, Siti moleſta torquebatur, ne tenuiſſimi etiam tegumenti patiens, pectus nudabat: quinetiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque extorrefactis humoribus, Difficili Reſpiratione laborabat, Quæ ſymptomata nulli alii cauſæ potius quam pericardii ariditati imputanda ſunt. *Philibertus Saracenus Epiſtola ad Hildanum, cent. 4. Obſerv. 32.*

Observatio XCV.

Reſpiratio ſenſim deficiens à Polypo cordis ventriculos obſidente.

D. D. Zacharias Mannagetta, in anatomia Publica Pariſiis, demonſtratum vidit Polypum utriuſque ventriculi cordis, cujuſdam hominis lenta morte, reſpiratione ſenſim ac ſenſim abſque cauſa manifeſta deficiente extincti: dexter major ſiniſtro, uterque magnitudinem fabæ non excedebat, ſitum vero prope valvulas & orificium cordis obtinebat.

SCHOLIA.

D. *Theod. Kerckringius* obſerv. 73 p. 145. ejuſmodi Polypos pro pſeudopolypis agnoſcit, Dubito, *ait*, vidiſſe ullos verum polypum cordis aut aliarum partium: Servo ejuſmodi quos vocant Polypos ex variis partibus collectos (unde ibidem depingit pſeudopolypum arteriæ venoſæ, hepatis, dextri ventriculi cordis) nihil aliud ſunt quam ſanguis qui poſt animalium mortem refrigeratus & grumoſus redditus, duruſque ex corde, hepate, aliiſque partibus, extrahitur, in varios ramos diviſus, prout ubi in variis cavitatibus hæſit, qui polypo narium ita ſimilis eſt, ut prima fronte prorſus appareat idem: Sed cum ſimiles polypos in animalibus formare poſſim quoties libuerit, non ægre ferent docti, qui putarunt id genus morbi fuiſſe in vivis, cujus in mortuis orta eſt aliqua ſimilitudo, ex concreto in variis cavernulis ſanguine, qui concreſcit ob admixtionem acidi peccantis humoris: Experimentum fieri poteſt ſi cani vivo vena ſecetur, eique ſpiritus vitrioli infundatur, coagulabitur ſtatim ſanguis, & putatitios faciet Polypos.

Observatio XCVI.

Dyſpnoea à materia p. n. in cordis auricula dextra, & pinguedini ſimili in ſinu dextro.

PUella palpitationi cordis & aſthmati obnoxia, tabida obiit, Huic fuit auricula cordis dextra prætumida, cui inerat materia quædam alba, membranoſa, craſſa, oblonga: In ſinu cordis dextro materia pinguedini ſimilis.

Observatio XCVII.

Dyſpnoea ab induratione Pericardii & ſiniſtræ cordis partis.

ILluſtr. Schonbergius (*Vide tit. di Suffocatione*) à longo tempore difficultate reſpirandi laborabat: Illi membranea & carnea omnis pars, quæ ſiniſtram cordis regionem tegit, & ad flabellationis aſſiduæ uſum dilatatur ac comprimitur, ex immodico calore tota oſſea evaſerat.

Observatio XCVIII.

Dyſpnoea à Pulmone ſanguine referto carunculis in ſiniſtro ventriculo.

DOm. N. decubuit, cum difficultate ſpirandi laborare inciperet, & tibiæ inflatæ apparerent: Pulmo totus ſanguine multo refertus viſus: In ſiniſtro cordis ventriculo inventæ carunculæ rotundæ. *Vide tit. de cordis Palpitatione.*

Observatio XCIX.

Dyſpnoea à pericardio craſſiori, cordi undique adnato.

VXor N. per tres vitæ ultimos annos anhela fuit: Pulmones ſatis ſani reperti, Sed cordi toti pericardium arcte accreverat: Porro hæc membrana veluti calloſa fuit. *Vide tit. de Synope.*

Observatio C.

Reſpiratio læſa à Polypo cordi innato.

MOmma Baxius, repente occiſus à morbo attonito, (*Tit. de Soporoſis affectibus*) in ſiniſtro cordis ventriculo Polypum gerebat, qui conſtabat ex alba ac concreta pituita, incluſa membraneo involucro, & inhærens ſuis radicibus carneis fibris cordis, aſſurgebat bifida trunco obturatum non minus arteriam aortam quam venoſam, quarum viarum obſtacula, impedimenta fuere ne deinceps vel aërem libere attraheret vel fuligines debite expelleret cor, &c. *Tulpius lib.1. Obſerv. cap.27.*

SCHOLIA.

EXperientia conſtat vaſa ſanguinem deducentia adeo impleri & obturari, ut ejus hinc curſus intercipiatur aut retardetur: Id aliquando ſanguinis concretiones grumoſæ ac velut carneæ efficiunt cordis ſinus & vaſorum majorum radices opplentes; imo & nonnunquam vaſa minora, ejus commeatum omnino prohibentes Ejuſmodi ſanguinis diſpoſitio ad tales concretiones apparet in pleuritide & peripneumonia laborantibus, quibus ſanguis emiſſus in ſuperficie viſcida pellicula obducitur, ſubſtantia concretionibus illis polypoſis non abſimilis: Imo ſanguinem per phlebotomiam emiſſum in Typographi Genevenſis nomine *Mége*, uxore, carneam ſubſtantiam acquiſiviſſe obſervavi anno 1668. ſero innatantem, quę exempta & aquæ calenti immerſa indiſſolubilis permanſit, muſculoſæ carni omnino ſimilis.

Observatio CI.

Dyſpnoea à Pericordio aqua diſtento.

IN corpore cujuſdam palpitatione cordis & Dyſpnoea laborantis, repertum Pericardium immanem in tumorem elatum, pluribus libris aquæ diſtentum. *Vide tit. de Palpit. cordis.*

Obſerv.

Observatio CII.

Dyſpnoea à pericardii inflammatione.

Quidam cum acuta febre thoracis erat incendium & Reſpiratio celertima & frequens. Sectio à morte palam fecit adfuiſſe pericardii inflammationem. *Vide tit. de Lateris dolore.*

Observatio CIII.

Dyſpnoea à copia adipis cor & pulmones inveſtiente.

Rever. N. corpore ob nimiam pinguedinem vaſto, per aliquot annos de dyſpnoea, maxime inter eundum, ſæpiſſime conqueſtus eſt. Viſcera omnia medii ventris, Cor inſigni pinguedine prædituin cum Pulmonibus reperimus: In abdomine adeps, octo digitorum tranſverſorum craſſitiem ſuperans conſpiciebatur. *Vide Tit. de morte ſubita.*

Observatio CIV.

Dyſpnoea à Pericardii & pulmonum phlegmone in ſuppuratum abeunte.

Agricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, de pectoris dolore conqueritur, ſuccedente ardente febre cum Aſthmate. Pericardium in defuncto ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor. Pulmo ejuſdem tabis particeps. *Vide Tit. de Pectoris dolore.*

Observatio CV.

Dyſpnoea ex amplo corde, firmius annexo diaphragmati & pleuræ.

Venetus quidam annorum XL. temperamenti calidi & humidi, crapulæ deditus, de difficultate reſpirationis & hypochondriorum anguſtia conquerebatur, qui multis adhibitis fruſtra remediis, Patavium cum veniſſet, poſtera nocte morte repentina extinctus eſt.

Aperto cadavere, in hypochondriorum regione nihil quidem præter naturam ſe prodidit, verùm in thorace cor adeo amplum obſervavi, ut tria naturalis magnitudinis adæquaret: ventriculis itidem ampliſſimis, cujus capſulæ ubique preſſius adhærebat, ſuperiori ac lateralibus partibus pleuræ etiam annexum; inferiori verò, diaphragmati, nec ſolum membranoſæ ejuſdem parti, ſed ob ejus molem, carnoſæ quineriam.

Scholia.

Ex quibus conjicere non præter rationem fuit, præfatam gravem reſpirationem aliunde ottum non duxiſſe quam à pulmonum & diaphragmatis compreſſione, quæ & cauſa fuit doloris hypochondriorum, & potiſſimum diſtenſio ejudem. *P. de Marchettis Obſerv. XLIX.*

Observatio CVI.

Dyſpnoea ab atra bile & ſanguine nigro in corde concreto.

Multos difficultate ſpirandi laboraſſe cognovimus, ſed inter cæteros quendam, qui nonniſi recta ceruice ſpiritum trahens, paulatim ex anguſtia deficiente virtute, toto corpore pallidus ac livens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in præcordils dolor erat; ſed nec ſibilus aliquis ob anguſtias, per quas evadit, percipiebatur, ex quo judicare poſſes ægritudinem in pectore concipi: Verum cum paucos poſt dies invaleſcente morbo, nullis conferentibus auxiliis, æger evita migraſſet.

Aperto corpore, *non parum* atræ bilis & *ſanguinis nigrioris* in ejus corde cojiſſe invenimus, unde etiam per venas diffuſus, non eſt mirum ſi corrumpente eo ſpiritum ipſum, hominem ad feſtinam mortem deduxerit: quod etiam, authore Galeno, alias contigiſſe cognovimus. *Beniventus cap. LXI. de abditis.*

Scholia.

Non *parum ſanguinis nigrioris in corde*) Huc referenda Dyſpnoea ſcorbutica, de qua Excell. *Williſius* Tract. de Scorbuto ſic diſſerit. Reſpiratio difficilis, ac ad motum quemvis anhela, familiare ſcorbuti ſymptoma eſt, cujus cū binæ ſoleant eſſe cauſæ, modo ab una modo ab altera, & aliquando ſimul ab utrāq; cauſa, dependet: Ea dyſpnoea ſi valde crebra & fere cōſtans fuerit, à ſanguinis ſtatu pauperiori & quaſi effæto, qua quidem in corde ſtagnare & non ſtatim accendi aptus eſt, provenit, quare à motu quovis, ſi quidem muſculi vaſa ſanguifera comprimendo liquorem contentum prorſum urgent, ſanguis aliquanto uberius in cordis ventriculos irruit, qui cum illic non ſtatim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut ſuppetias ferant, celerius moventur ut ſanguinem citiſſime exantlent: adeoque in hunc finem, nempe ſanguinis effœti, & ex ſe pene immobilis circulationem, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur: In hoc caſu cum reſpiratione laborioſa etiam pulſus celer & parvus exiſtit. *De altera cauſa quæ nervoſi generis culpa contingit. Vide Scholia ad Obſerv. 79.*

Observ.

Observatio CVIII.

Aſthma ab abſceſſu in vena arterioſa.

MOnachus aſthmate brevi interiit: Diſſecto repertus abſceſſus in vena arterioſa integris Pulmonibus. *Gul. Ballonius Paradigm.* 99. *Hollerius de morb. int. cap.* 23.

Observatio CIX.

Aſtma à corporibus fibroſis ſive pituitoſis in arteria aorta contentis.

IN fœmina quadam diu aſthmatica, & cum cordis palpiratione conflictante, tandem cardiaca Syncope interempta, corpora, ſive pituitoſa, ſive fibroſa, ulnæ longitudinem ſuperanria ex aorta extraxi. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplex. p.* 197.

Scholia.

CArunculas longas repertas tum in arteria venoſa, tum in vena arterioſa, nec non cava vena dextrum cordis ventriculum attingente, citra tamen ullam difficultatem reſpirationis, narrat *Ballonius Paradigm.* 176. Vterque ren tabuerat ægro, nec in utroq; quicquam ſucci & carnis; An prædictæ caruonculæ hinc eo tranſlatæ fuerint, inquiſitione dignum? quod mediante circulatione ſanguinis poſſibile videtur.

Observatio CX.

Dyſpnœa ob dilatationem primæ arteriæ ex aorta prodeuntis, ſub corde.

JOh. Fabri circa 50. annum cœpit ægre Reſpirare cum Dyſpnœa: Prima arteria ſub corde, ex magna ad caput aſcendente orta, maxime dilatata & dilacerata erat. *Vide tit. de Tumoribus lib.* 4.

APPENDIX.

Reſpirationem peragi beneficio Diaphragmatis, ejuſque nervorum, experimento in cane facto probatur.

Enarratio methodi qua Canis reſpirare cogitur ad inſtar Equi aſthmatici, adinventæ & experimento confirmatæ per Richardum Lovver Medicum Oxonienſem.

HOc experimentum repetitum fuit coram Regia ſocietate Oct. 17. 1667. poſtquam aliquandiu ante id temporis privatim ab authore fuerit probatum: Ecce Autoris verba. Poſtquam ſæpe mecum perpenderam Methodum Reſpirationis, & ex multis obſervationibus collegeram præcipuum ejus organum eſſe Diaphragma, non alio probabiliore experimento illud probari poſſe arbitrabar quam rumpendo nervos quorum ope motus ejus perficitur: 1. Perfora latus animalis inter 6. & 7. coſtam in medio Thoracis, è regione cordis, cultello Inciſorio, cultro admoto in ipſam cavitatem Pectoris, deinde cultello extracto immitte Directorem, eumque infige ad profunditatem unius digiti, directa extremitate ejus ſternum verſus, compreſſaque ad latus interius Pectoris: Poſtea ſuper eo ſeca ad digiti unius longitudinem muſculos intercoſtales, ne forte acie cultelli lædas Pulmones: Hoc facto impone digitum, & ungue ſepara Nervum qui porrigitur juxta latus pericardii Diaphragma verſus: Deinde Impone ſpecillum, paulo incurvata extremitate inſtar hami, & apprehende nervum, eumque protrahe ad orificium pectoris, ac reſeca, arcteque conſue foramen: Idem operare in altero latere, & ſtatim Canem dimitte, videbis eum reſpirate omnino inſtar Equi Aſthmatici: Idipſum apertius obſervaveris ſi canem poſt ſectionem aliquandiu ad funem agitaveris: Sed quo quis facilius hoc Experimentum perficiat, primo obſerver quomodo Nervi Diaphragmatis porrigantur juxta utrumque latus pericardii in animali mortuo, antequam periculum fiat in vivo:

Ex hoc Experimento pronum eſt ſequentes colligere obſervationes. 1. Modum Reſpirationis totalem penitus alterari: Nam cum ſano animali, aërem trahente ſeu inſpirante, Venter rumeſcat elevatione inteſtinorum per contractionem Diaphragmatis, Eodemque Exſpirante venter ſubſidat per Relaxationem ejuſdem, in aſthmatico Cane vel Equo contrarium omnino obſervamus, Eo enim aërem trahente ventrem contrahi in tenuem longitudinem, Exſpiranre autem relaxari & rurſus tumeſcere planiſſime videmus, 2. Cum conſtet Pulmones per ſe nihil omnino moveri, ſed illorum motum totaliter dependere ab Expanſione thoracis per muſculos Intercoſtales & Diaphragma, ex hoc experimento liquet quantum ſimplex motus alterutrius illorum ſpeciatim conferat ad Reſpirationem:

cum enim omnis Inſpiratio fiat dilatione Thoracis, illaque Dilatatio perficiatur partim per muſculos Intercoſtales, elevantes coſtas, partim eodem tempore per Diaphragma, contractione ſua deprimens inferiores tenues coſtas, quibus adhæret, atque elevans viſcera inferioris ventris, quibus una omne poſſibile ſpatium præparatur, quo aët admittatur & Pulmones diſtendantur, neceſſario inde ſequitur Intercoſtalibus muſculis operatione ſua deſiſtentibus, Diaphragma naturæ impulſu magis anniti quo ſuppleat illorum defectum, & vice verſa: quando utraque, nempe & Intercoſtales muſculi & Diaphragma duabus diverſis functionibus ſunt deſtinata (quanquam in eandem finem) & neutrum alterius munere fungi poteſt: Quæ res evidentiſſime apparet, nam Diaphragmatis uſu, ex defectu ejus Nervorum ſublato, muſculi Intercoſtales ſolito amplius dilatant coſtas, vel in extremam poſſibilem diſtantiam, neceſſitate cogente: quemadmodum manifeſte videre eſt ubi canem agitaveris aliquandiu poſt ſectionem, aut Equum aſthmaticum in concitatiſſimum curſum impuleris, 3. Cum modus Reſpirationis in cane, cujus nervi Diaphragmatis ſecti ſunt, idem ſit qui in equo aſthmatico, plusquam probabile eſt cauſam in utroque eſſe eandem, prout ſigna ſunt eadem; Eſtque veriſimile admodum, quanquam alia vitia in Pulmonibus illorum animalium occurrant, ea tamen inferri ex languore Reſpirationis, occaſione primum arrepta ex relaxatione ſeu ruptura nervorum diaphragmatis: quod ipſum eo credibilius videatur, quod obſervemus ex nimia preſſione Diaphragmatis, (quâ nervi plane rumpantur, vel extra propriam tonum extendantur) ut plurimum morbum illum accidere. *Ex Actis Philoſophicis Societatis Anglicæ anni 1667. pag. 231.*

Observatio CXI.

Dyſpnœa à corpore ſub Diaphragmate ſuccreſcente.

NE ſemper eclegmatis, bechicis, aliiſque ad aſthma & pectoris morbos conducentibus remediis operam ſuam ludant Medici juniores, dum iis æger abutitur reſpirationis difficultate pectotiſque anguſtiis laborans, narrandum videtur quod anno 1669. mihi oblatum eſt ratius circa id morbi genus phænomenon: Obierat mortem poſt longas paulatimque auctas pectoris auguſtias reſpirandique moleſtias Vir quidam annorum 45. Tuſſis nulla, nullæ inflammationes adfuerant, omnis denique ſymptomatum caterva, quæ ſtipare ſolet pectorales illas ægritudines abfuerat, & tamen reſpirandi difficultas de medio ſuſtulerat ægrum.

Simul atque ventrem inferiorem diſſecuiſſet culter Anatomicus, objecit ſe corpus quoddam, ea conſtans tunicæ ſpiſſitudine quæ ſolet eſſe eorum petaſorum quibus noſtrates à capite arcent cœli injurias: Continebat autem aquæ inſipidæ, niſi quatenus eam fœtor corrupetat, uncias circiter 40. Innarabant aquæ filamenra quædam oblonga, quæ digitis contrectata etiam in latitudinem quandam diduci poterant: Locus unde corpus iſtud enaſcebatur, erant ex lumborum vertebræ quibus bini diaphragmatis proceſſus implantantur: Quod diaphragma tanto verſus pulmones compellebatur vehementius, quanto in dies capiebat incrementa majora corpus hoc, tam importuno loco ſuccreſcens: unde reſpiratio reddebatur primo difficilis: deinde coarctatis nimium pulmonibus, etiam impoſſibilis: Ita ut mirum non ſit hominem, non alia vexatum ægritudine, præcluſa reſpirandi facilitate, reddidiſſe animam. *Theod. Kerkringius obſervat. Anat.* 89.

Observatio CXII.

Dyſpnœa à pure ſupra Diaphragma decumbente, à quo efformatus in eo ſaccus, deciduo à ſuppurato ſiniſtro pulmonis lobo.

ILluſtr. Comitis Filiolus trimus, tumorem pone aurem ſiniſtram, ad juncturam maxillæ inferioris radicatum patitur, uſq; in collum protenſum, cum dolore ardente: ſequenti febris acuta ingruit, cum difficili anhelitu & tuſſi ſicca conſtanter ad mortem uſq; tenentibus.

In demortui exenteratione, ſiniſtra thoracis parte, obviabat magna diaphragmatis propendentia, inſtar ſacci, purulentia è totali ſupputatione ſiniſtri lobi Pulmonis infarcta. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio CXIII.

Dyſpnœa ob materiam viſcidam diaphragmati adhærentem.

COntingit non raro materiam lentam & viſcidam, ad digiti craſſitiem ſuperiori Diaphragmatis parti inſidere, quæ niſi vomitu auferatur, ægrum jugulat: Sic obiit Lantgravius quidam Haſſiæ, in cujus cadavere ejuſmodi materia eſt inventa.

SHOLIA.

SCHOLIA.

Hinc falſum illud in omni morbo pectoris noxium eſſe vomitum; verum illud ſi pulmo laboret ſolutione continui, non ſi repletus ſit craſſis & viſcidis humoribus. *Walæus meth. med. p.56.*

Observatio CXIV.

Dyſpnœa à Steatomatis Diaphragmati adnatis.

NAta ſupra Diaphragma pugni magnitudine ſteatomata, ponderis moleſti difficiliſque reſpirationis cauſas præbuerunt. *I. Veſlingius Syntagmatis Anat. cap.9.*

SCHOLIA.

Diaphragma liberæ reſpirationis organum eſſe apud omnes in confeſſo eſt: Iſtud quando tenditur, aër, ne detur vacuum, ore & naribus attrahitur, à quo attracto, tum ipſe thorax diſtenditur, tum pulmones elevantur, inteſtina autem deprimuntur, à quibus inferior venter intumeſcit & ſic fit inſpiratio: Diaphragmate autem remittente, concidit thorax, & ſimul pulmones & inteſtina, antea depreſſa, attolluntur, & fit exſpiratio: hinc fit quod Paræus, & alii obſervarint, ut in vulneribus diaphragmatis, in exſpiratione, inteſtina & ventriculus in thoracis cavitatem aſcendant: Diaphragma in reſpiratione primarium motorem eſſe patet ex eo, quod ſublato ejus motu, ipſa tollatur reſpiratio, & homo in momento ſuffocetur: Barbaris hoc notum, qui umbilicalem venam, quæ in homine extra uterum conſtituto vinculi vicem obit, reſecant, ut hepar collapſum tendat diaphragma, impediat ejus motum, & ita ipſam reſpirationem ſimul cum vita tollat. *Mœbius Fundam. Phyſiol. cap.* 14.

Observatio CXV.

Dyſpnœa ob pus diaphragmati incumbens, à vulnere.

JUvenis punctim prope claviculam dextram & ſcapulam ſiniſtram vulneratur: ſuccedit Dyſpnœa &c. Ingens copia materiæ purulentæ candicantis in ſiniſtra cavitate thoracis continebatur, quæ diaphragmati incumbens reſpirandi difficultatem auxit. *Vide lib.4. tit. de vulneribus.*

Observatio CXVI.

Dyſpnœa exorta à cartilaginea coſtarum parte in oſſeam ſubſtantiam indurata.

CArtilagines coſtarum, quæ ad motum faciliorem edendum circumferentiam pectoris ex parte componunt, ſi induratæ in ſubſtantiam oſſeam, reliquis coſtis ſimilem convertantur, quod ſenii cauſa aliquibus, aliis citius, idque fere in mulieribus, mammarum ſuſtinendarum cauſa evenit, quia tunc thorax ſufficienter dilatari non poteſt, ſuſpirioſos, accedente præſertim pondere mammarum, ſi mammoſæ mulieres dorſo incumbant, efficit. *Platerus Prax. lib.* 1. *cap.* 4.

SCHOLIA.

C*Artilagines coſtarum &c.*] Frequentior eſt nec ſatis perſpecta dyſpnœæ cauſa à coſtarum vitio: Anno 1675. menſe Iunio, Vir Reverendus & Clariſſimus Dom. Petrus Muſſardus, Eccleſiæ Lugdunenſis Paſtor, Vir quadratus & plethoricus conqueſtus eſt de dyſpnœa, ſine tuſſi aut ſtertore, à ſumpto cibo maxime urgente; Multos in conſilium adhibuit; Medicus Pleuritide eum affici ratus, quamvis omnino abeſſet febris, purgatione, metu periculi præſentanei & mortis interdixit, quæ tamen à Pharmacopœo exhibita auxilium attulit: Cauſa externa præceſſerat, geſtatio gravioris ponderis manu ſiniſtra, & è terra elevatio, libri ſcilicet grandioris, quanquam nocumentum non illico percepiſſet, unde veriſimile ab alio Medico exiſtimatum in quopiam muſculorum pectoralium ῥῆγμα contigiſſe, fibrarumvé aliquam divulſionem; Accedens vero muliercula deprehendit nothæ ultimæ coſtæ cartilaginem depreſſam, qua in locum reducta illico ceſſavit dyſpnœa: Per mulierculæ ejuſdem induſtriam longa invaletudine liberatâ Nobilis puella Lauſannenſis, difficultate ſpirandi, oppreſſione pectoris à pauciſſimo cibo, interdum vomitu, per 18. menſes vexata, quæ omnia obſtructionum & chloroſeos ſoboles credita ſunt, accedens tamen medicaſtra dicta, nomine Creſpin, duarum coſtarum extremarum cartilaginum depreſſionem obſervavit, quarum inferior ſuperiori incumbebat: quibus priſtinæ ſedi, manus opera, reſtitutis, ſymptomata omnia protinus deſierunt.

Observatio CXVII.

Dyſpnœa malam ſterni conformationem ſequuta & mammarum molem Thoraci incumbentium.

IN mulieribus mammoſis & obæſis, detracta mole mammarum, ſternum acuminatum deprehendi, & pectus anguſtum; quod in illis cauſa fuit Dyſpnœæ: Eam anguſtiam excitaverat pondus mammarum: *Riolanus Encheir. lib.* 2. *c.* 2.

Observatio LXXXIX.

Dyſpnoea ob varium partium thoracicarum vitium.

IN φθινώδη corpore aderant indicia hecticæ cum putrida, & Dyſpnoea dextro potiſſimum latere: Dexter pulmo tumidus repertus, quo inciſo, ſanguis ſpumoſus, craſſus effluebat. Diviſis bronchiis, alba materia fere tota referta erant. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 2. Ill. matronæ (*de qua lib. 4. tit. de Febrib.*) Reſpiratio fuit difficilis, phthiſicorum ſimilis. Pulmones omnino erant aridi & ſcirrhoſi: bronchia viſcido humore obſtructa: Trachea arteria arida & aſpera.

§. 3. Puella cum tuſſi continua exſpiratione laborabat: Utrique pulmones tenacis & ſpumoſæ pituitæ glutine coſtis coaliti inventi ſunt: ſuperjacens Thymus plane oſſeus erat. *Vide tit. de Tuſſi.*

§. 4. Joh. le Mire querebatur de dolore ad nothas coſtas; Reſpiratio difficilis cum magnum ſpirare cogeretur: Pulmo illi erat amplus, thorax anguſtus, ſemiputris pulmo à mediæ partis inflammatione, contumaciter lateri dextro adhærens. *Vide tit. de lateris dolore.*

§. 5. Adoleſcens à pueritia gibbo & aſthmate fuit vexatus, tandem phthiſicus obiit. In diſſecto cadavere reperta vitioſa ſpinæ figura: Vertebræ quædam carie exeſæ, quarum fragmenta Pulmonis ſubſtantiæ infixa erant, cum ulceribus Pulmonum calloſis. *Vide tit. de Gibboſitate.*

§. 6. Virgo (*Vide tit. de morte repentina*) gibboſa, ad minimum motum anhela erat: Pulmones erant lividi; pituita viſcida circumfuſi, cum pure multo in parenchymate: Spina dorſi contorta pulmones comprimebat.

§. 7. Diu anhelantem ſpiritum quidam circumtulerat: orta contentione vapulat, XIV. die moritur: Pulmo ſiniſter computruerat totus, ſcatens pure fœtido: Tunica externa pleuræ adnata: Sana pars ſuperſtes ponderis ℔v civilium. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 8. Vir Nob. multis annis fuit phthiſicus & Aſthmaticus: Pulmones dextri lateris duplo erant majores ſolito, ſiniſtri pleuræ & coſtis accreverant, quorum interiora plena erant ſanie, pure & ſcirrhis. *Vide lib. 1. Tit. de cap. dolore.*

§. 9. Dom. N. Phthiſicæ Reſpiratio ſemper fuit difficilis: Diſſecto mortuæ corpore inventi ſunt Pulmones putres & coſtis adhærentes, cum ulceribus variis. *Fernelius conſ.* 21.

§. 10. Adoleſcenti (de quo lib. 1. Tit. de Phreniride) in levi febre, difficilis erat reſpiratio, cum faciei, maxime genarum rubore, &c. Illi Pulmonis partes dextræ lateri contumaciter adhærebant, plenæ vomicis, tabo & pure.

§. 11. *Dom. Fr. Sylvius* fœminam aperuit, quæ anheloſa fuerat & aſthmatia ab octo menſibus, ob menſtrua ab 18. menſibus ſuppreſſa: Illi pulmo coſtis undique annexus, luridi coloris & diſtentus: Ex dextro lobo aperto ſanguis profluebat copioſus, ſtagnans ibidem ob obſtructiones. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 12. Ill. puellus trimus febre acuta prehenditur cum gravi anhelitu: In ſiniſtra parte abdominis occurrit magna diaphragmatis propendentia inſtar ſacci, à totali ſuppuratione ſiniſtri lobi pulmonis. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

§. 13. Chirurgo renum & dorſi doloribus diu vexato, tandem Dyſpnoea ſupervenit: In ſiniſtro pulmonum lobo copioſiſſimus inerat extravaſatus ſanguis: Diaphragma perforatum. *Vide lib. 3. Tit. de Lumborum dolore.*

Observatio XC.

Variæ Partium thoracicarum læſiones cum affecto corde.

§. 1. JUvenis diu Dyſpnoea fatigatus cum maraſmo, Thorax apertus exhibuit utrumque Pulmonis lobum pleuræ tenaciter annexum, putridum, purulentum: Dextrum lividum ponderoſum, cum variis cordis & partium vicinarum vitiis. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 2. Filia D. N. febre correpta fuit cum febre intermittente, ſicca tuſſi, Dyſpnoea. Inventus eſt Pulmo colore albicante, coſtis undique & diaphragmati adhærens, tum etiam pericardio: Cor media fere ſui parte exeſum atque exulceratum. *Vide Tit. de Hæmoptyſi.*

§. 3. Puero trimo ferebatur ab humido capite tam frequens diſtillatio in pulmones, ut inde contraxerit ſummam ſpiritus difficultatem: Pectus erat aqua refertum: Pulmones flaccidi, & ſiniſtra Cordis auricula variis ulceribus exeſa. *Tit. de Syncope.*

§. 4. Mulier aſthmatica tympanitica obiit: In cordis dextro ventriculo ſubſtantiam pituitoſam viſcidámque reperi, ovi vitello ſimilem: Pulmo in dextro latere per valida filamenta

menta nervea aliquot locis coſtis adnatus erat. In utroque non naturalis color. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Quidam ita abundabat flatibus, ut ſupervenіente orthopnoea cum ſtrepitu per os erumperent: Inventi Pulmones flatu diſtenti: Inter magnæ arteriæ ramum, & venæ arterialis radicem, carnea excreſcentia inſignis. *Vide Tit. de Syncope.*

§. 6. Dom. S. palpitationi cordis ac paroxyſmis aſthmaticis diu obnoxius fuit: Aſthma cum ingruebat liberiorem aërem quærere cogebatur. Pulmones erant maximi, quibus diſſectis apparuit materia ſanioſa: lobus dexter coſtis cohærebat. Circa auriculas cordis adnatum erat corpus carneum vel membranaceum. Inter duas meninges collecta erat ſeri copia. (*Tit. de morte ſubita.*)

§. 7. Joh. N. crure dextro mutilus percepit obrepentem ſubito reſpirationem difficilem cum anhelatione, ut ſuffocationis periculum immineret. Poſteriores pulmonum lobi, ad dorſum poſiti atro ſucco, atramento ſimili, turgidi erant ac ſubtumidi: Dexter cordis ſinus ſanguine turgebat. *Vide Tit. de Suffocatione.*

§. 8. Illuſtr. N. aſcite detentus cum oris ventriculi dolore & reſpirandi difficultate: Latuere in abdomine XVI. menſuræ aquæ, In thorace quatuor. Epar erat durum, ſcirrhoſum. Cor bovino majus erat, totam thoracis cavitatem replens. In ſiniſtro ejus ventriculo iuventi duo Polypi. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 9. Johanna N. variis à nativitate morbis obnoxia fuit: aderat anguſtia pectoris & reſpirandi difficultas: Subſtantia pulmonis materia purulenta erat imbuta; Siniſtra parte ob ſpinæ incurvationem compreſſa: Pericardium permagnum, diaphragmati in medio renaciter annexum. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 10. Dom. N. palpitatione cordis laborans, tandem & Dyſpnoea affectus eſt. Pulmo totus ſanguine multo refertus erat: cordis ventriculus uterque ſanguine plenus, carunculæ aderant in ſiniſtro. *Vide tit. de cordis palpit.*

§. 11. Ill. N. (*l. 3. tit. de ventris tumore*) orthopnoeam cum ſuffocationis periculo ſæpe incurrebat: Omnes pulmonum lobi, intus & extra nigricabant: Lobus dexter pleuræ adnatus, Sanguine nigro turgebat. Cor in utroque ſinu ſubſtantiam quandam continebat.

Observatio XCI.

Aſthma à cordis præternaturali magnitudine ortum.

Quidam difficulter ſpirabat, anhelus erat, macruerat, Omnes accuſabant Pulmones. Aperto cadavere nil commemorabile in Pulmone repertum: *Cor*, quod admirabile, *majuſculi capitis magnitudinem* æquabat: adeo increverat, *ut omnis ſanguinis & ſpiritus eo facta ſit σύῤῥοη & συνδρομή. Ballonius Epid. & Ephem. l. 2. p. 144.*

SCHOLIA.

Omnis ſanguinis & ſpiritus facta ſit σύῤῥοη) Quod & contingit cum à nimio labore & vehementiori corporis motu reſpirationis actus valde intenditur, ut ſpiritus fere deficiat ac ſæpe delinquere periclitetur. Ratio eſt, quoniam à validis exercitiis ſanguis in cordis ſinus plus nimio cogitur, qui ne ipſum ſuffocet, ſed in pulmones exantletur, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur.

Cor majuſculi capitis magnitudinem) Cauſam aſſignat *Idem* conſil. 2. lib. 3. Pulmo, *ait*, præ anguſtia thoracis corde æſtuante majus refrigerium requirit & attrahit ſanguinem, cum non ſufficiat inſpiratio exſpirationi, hinc Cor dilatatur, id quod in multis obſervatum eſt: Cor enim calidius effectum aut oppreſſum, multi aëris indigens vehementer movetur, & infernè aërem nequiens attrahere, ſanguinem valide attrahit: ſanguis vi attractus, & copioſior quam par ſit, imo quodammodo cumulatus & conculcatus, opprimit & vaſa diſtendit: Hanc affectionem veteres medendi magiſtri, barbaro ſed appoſito nomine Sanguiſugum vocavere; partes enim hirudinum modo alliciunt & attrahunt: Deinde Cor vehementius & celerius movetur majoris refrigerii ergo & pene animans ſuffocari videtur, & veluti *καρδιῶσαι* adſunt, attracto multo ſanguine, & corde perſpiratum non habente, &c.

In ventre inferiore nihil vitii) Cum tamen pedum inflatio & imminens hydrops ſuſpicionem latentis in eo vitii præbere debuerint: Sed notandum ex *Galeno* cap. 12. lib. 2. de dyſpnoea, ſæpe ob difficilem reſpirationem, cauſa ipſa thoracem non egrediente, dolorem oboriri in partibus ventris, aut in ventriculo ipſo: Et tunc male Medicos partibus dolentibus manum applicare, cum dolor oriatur ex eventu, quia nimirum pendentes aut agnatæ partes ventris inferioris, inſtrumentis reſpiratoriis trahantur in conſortium partium ſuperiorum: Et vice verſa, Thoracem ſæpe dolore ob affectum imi ventris, per meram ſympathiam. Sic *Quercetanus* adnotavit pleuritidem ortam à vermibus in inteſtinis: Hypochondriaci de doloribus laterum & pectoris ſæpe ſunt queruli. Vide tit. l. 3. tit. de ventris dolore hiſtoriam *Capivaccii*, imi ventris viſcera phlegmone laborare cenſentis, quæ poſt obitum illæſa reperta, morbi fomite in pectore conſiſtente.

Observ.

Observatio XCII.

Reſpiratio difficillima & laborioſa, à Polypis ingentibus in ſinubus cordis, & Pulmonibus ſanguine ſtagnante infarctis.

Filiolus Nobiliſſ. Comitis, circiter decem menſes natus, antea ſatis ſanus eodem morbo obiit, poſtquam ille per 4. aut 5. dies tuſſi cum febricula laboraſſet, ſubito deterior factus, reſpiratione crebra & laborioſa, lingua ſicca, magna inquietudine & jactatione totius corporis afficiebatur: quibus ſymptomatis fere continuo infeſtantibus, intra biduum extinctus eſt.

Cadavere aperto, viſcera imi ventris ſine culpa, Thorace inſpecto pulmones ſanguine ſtagnante infarcti, diſcolores, ſcilicet purpurei, inque multis locis nigricantes apparebant: erant tamen abſceſſu, tumoribus, aut ichoris ſuffuſione ſatis immunes, ut illorum affectio febris productum potius quam cauſa videretur: Dum vero hanc, & lethi adeo ſubiti occaſionem ſedulo rimamur, tandem corde diſſecto, in ſinubus ejus Polypi ingentes, concretionibus adipoſis ſimiles, inque omnes arterias exporrecti, earúmque cavitates obſtruentes reperiebantur: Novi inſuper ante aliquot annos, puerum alium triennalem, propter eandem cauſam morbificam ſubito, ac fere improviſo diem obiiſſe. Quin etiam ſuſpicari fas ſit plurium aliorum morbos, aut mortes vulgo dentitioni, aut lumbricis imputari ſolitas, à tali cordis affectione procedere. *Idem ibidem.*

Observatio XCIII.

Reſpiratio difficillima & anxia, cum cordis oppreſſione, à Polypo cordis in arterias Pulmonicas illapſo.

Memini in adoleſcentula Polypum cordis poſt morbillos accretum, & in arterias Pulmonicas illapſum, eas fere in totum, (uti ex cadavere poſtea diſſecto apparebat,) obſtruxiſſe, ut hinc ſanguis intra dextrum cordis ſinum aggeſtus, & ultra progredi non valens, maximum illic gravamen & oppreſſionem, cum reſpiratione difficillima & maxime laborioſa intulerit: Puella autem poſtquam tres dies continuo hujuſmodi agone conflictata jacuerat, facultate animali ſenſim fatiſcente, & demum attrita, expiravit. *Th. Willis Tractatu de Affect. Hyſtericis & hypochondriacis.*

Observatio XCIV.

Difficilis reſpiratio ob adhæſum Pericardii cum Corde, & defectum humoris in eo.

En habe obſervationem raram ac prorſus admirandam, Deceſſit nuper poſt puerperii labores Ill. Dn. D. Halincourt, Proregis in Gallia Lugdunenſi conjux: cujus rimato cadavere, cordis illud involucrum quod Pericardium dicitur, cordi ipſi adhæſiſſe, humoréque illo naturæ providentia, ad ejus irrigationem & refrigerium inſtituto, vacuum fuiſſe repertum eſt: Res ſtupenda profecto: & nemini antea quod ſciam obſervata: Perſenſit ſane illa ex humoris iſtius inopia evidentia incommoda. Nam æſtuans perpetuo aërem captabat frigidum, Siti moleſta torquebatur, ne tenuiſſimi etiam tegumenti patiens, pectus nudabat: quinetiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque extorrefactis humoribus, Difficili Reſpiratione laborabat, Quæ ſymptomata nulli alii cauſæ potius quam pericardii ariditati imputanda ſunt. *Philibertus Saracenus Epiſtola ad Hildanum, cent. 4. Obſerv. 32.*

Observatio XCV.

Reſpiratio ſenſim deficiens à Polypo cordis ventriculos obſidente.

D. D. Zacharias Mannagetta, in anatomia Publica Pariſiis, demonſtratum vidit Polypum utriúſque ventriculi cordis, cujuſdam hominis lenta morte, reſpiratione ſenſim ac ſenſim abſque cauſa manifeſta deficiente extincti: dexter major ſiniſtro, uterque magnitudinem fabæ non excedebat, ſinum vero prope valvulas & orificium cordis obtinebat.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

D. *Theod. Kerckringius* obſerv. 73. p. 145. ejuſmodi Polypos pro pſeudopolypis agnoſcit, Dubito, *ait*, vidiſſe ullos verum polypum cordis aut aliarum partium: Servo ejuſmodi quos vocant Polypos ex variis partibus collectos (unde ibidem depingit pſeudopolypum arteriæ venoſæ, hepatis, dextri ventriculi cordis) nihil aliud ſunt quam ſanguis qui poſt animalium mortem refrigeratus & grumoſus redditus, duruſque ex corde, hepate, aliiſque partibus, extrahitur, in varios ramos diviſus, prout ubi in variis cavitatibus hæſit, qui polypo narium ita ſimilis eſt, ut prima fronte prorſus appareat idem: Sed cum ſimiles polypos in animalibus formare poſſim quoties libuerit, non ægre ferent docti, qui putarunt id genus morbi fuiſſe in vivis, cujus in mortuis orta eſt aliqua ſimilitudo, ex concreto in variis cavernulis ſanguine, qui concreſcit ob admixtionem acidi peccantis humoris: Experimentum fieri poteſt ſi cani vivo vena ſecetur, eique ſpiritus vitrioli infundatur, coagulabitur ſtatim ſanguis, & putatitios faciet Polypos.

Observatio XCVI.

Dyſpnoea à materia p. n. in cordis auricula dextra, & pinguedini ſimili in ſinu dextro.

Puella palpitationi cordis & aſthmati obnoxia, tabida obiit, Huic fuit auricula cordis dextra prætumida, cui inerat materia quædam alba, membranoſa, craſſa, oblonga: In ſinu cordis dextro materia pinguedini ſimilis.

Observatio XCVII.

Dyſpnoea ab induratione Pericardii & ſiniſtræ cordis partis.

Illuſtr. Schonbergius (*Vide tit. di Suffocatione*) à longo tempore difficultate reſpirandi laborabat: Illi membranea & carnea omnis pars, quæ ſiniſtram cordis regionem tegit, & ad flabellationis aſſiduæ uſum dilatatur ac comprimitur, ex immodico calore tota oſſea evaſerat.

Observatio XCVIII.

Dyſpnoea à Pulmone ſanguine referto carunculis in ſiniſtro ventriculo.

Dom. N. decubuit, cum difficultate ſpirandi laborare inciperet, & tibiæ inflatæ apparerent: Pulmo totus ſanguine multo refertus viſus: In ſiniſtro cordis ventriculo inventæ carunculæ rotundæ. *Vide tit. de cordis Palpitatione.*

Observatio XCIX.

Dyſpnoea à pericardio craſſiori, cordi undique adnato.

Vxor N. per tres vitæ ultimos annos anhela fuit: Pulmones ſatis ſani reperti, Sed cordi toti pericardium arcte accreverat: Porro hæc membrana veluti calloſa fuit. *Vide tit. de Synope.*

Observatio C.

Reſpiratio læſa à Polypo cordi innato.

Momma Baxius, repente occiſus à morbo attonito, (*Tit. de Soporoſis affectibus*) in ſiniſtro cordis ventriculo Polypum gerebat, qui conſtabat ex alba ac concreta pituita, incluſa membraneo involucro, & inhærens ſuis radicibus carneis fibris cordis, aſſurgebat bifida trunco obturatum non minus arteriam aortam quam venoſam, quarum viarum obſtacula, impedimenta fuere ne deinceps vel aërem libere attraheret vel fuligines debite expelleret cor, &c. *Tulpius lib.* 1. *Obſerv. cap.* 27.

SCHOLIA.

Experientia conſtat vaſa ſanguinem deducentia adeo impleri & obturari, ut ejus hinc curſus intercipiatur aut retardetur: Id aliquando ſanguinis concretiones grumoſæ ac velut carneæ efficiunt cordis ſinus & vaſorum majorum radices opplentes; imo & nonnunquam vaſa minora, ejus commeatum omnino prohibentes Ejuſmodi ſanguinis diſpoſitio ad tales concretiones apparet in pleuritide & peripneumonia laborantibus, quibus ſanguis emiſſus in ſuperficie viſcida pellicula obducitur, ſubſtantia concretionibus illis polypoſis non abſimilis: Imo ſanguinem per phlebotomiam emiſſum in Typographi Genevenſis nomine *Mége*, uxore, carneam ſubſtantiam acquiſiviſſe obſervavi anno 1668. ſero innatantem, quę exempta & aquæ calenti immerſa indiſſolubilis permanſit, muſculoſæ carni omnino ſimilis.

Observatio CI.

Dyſpnoea à Pericordio aqua diſtento.

In corpore cujuſdam palpitatione cordis & Dyſpnoea laborantis, repertum Pericardium immanem in tumorem elatum, pluribus libris aquæ diſtentum. *Vide tit. de Palpit. cordis.*

Observatio CII.

Dyſpnoea à pericardii inflammatione.

CUidam cum acuta febre thoracis erat incendium & Reſpiratio celerrima & frequens. Sectio à morte palam fecit adfuiſſe pericardii inflammationem. *Vide tit. de Lateris dolore.*

Observatio CIII.

Dyſpnoea à copia adipis cor & pulmones inveſtiente.

REver. N. corpore ob nimiam pinguedinem vaſto, per aliquot annos de dyſpnoea, maxime inter eundum, ſæpiſſime conqueſtus eſt. Viſcera omnia medii ventris, Cor inſigni pinguedine prædiτum cum Pulmonibus reperimus: In abdomine adeps, octo digitorum tranſverſorum craſſitiem ſuperans conſpiciebatur. *Vide Tit. de morte ſubita.*

Observatio CIV.

Dyſpnoea à Pericardii & pulmonum phlegmone in ſuppuratum abeunte.

AGricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, de pectoris dolore conquerlitur, ſuccedente ardente febre cum Aſthmate. Pericardium in defuncto ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor. Pulmo ejuſdem tabis particeps. *Vide Tit. de Pectoris dolore.*

Observatio CV.

Dyſpnoea ex amplo corde, firmius annexo diaphragmati & pleuræ.

VEnetus quidam annorum x l. temperamenti calidi & humidi, crapulæ deditus, de difficultate reſpirationis & hypochondriorum anguſtia conquerebatur, qui multis adhibitis fruſtra remediis, Paravium cum veniſſet, poſtera nocte morte repentina extinctus eſt.

Aperto cadavere, in hypochondriorum regione nihil quidem præter naturam ſe prodidit, verùm in thorace cor adeo amplum obſervavi, ut tria naturalis magnitudinis adæquaret: ventriculis itidem ampliſſimis, cujus capſulæ ubique preſſius adhærebat, ſuperiori ac lateralibus partibus pleuræ etiam annexum; inferiori verò, diaphragmati, nec ſolum membranoſæ ejuſdem parti, ſed ob ejus molem, carnoſæ quinetiam.

Scholia.

EX quibus conjicere non præter rationem fuit, præfatam gravem reſpirationem aliunde ortum non duxiſſe quam à pulmonum & diaphragmatis compreſſione, quæ & cauſa fuit doloris hypochondriorum, & potiſſimum diſtenſio ejudem. *P. de Marchettis Obſerv. xlix.*

Observatio CVI.

Dyſpnoea ab atra bile & ſanguine nigro in corde concreto.

MUltos difficultate ſpirandi laboraſſe cognovimus, ſed inter cæteros quendam, qui nonniſi recta ceruice ſpiritum trahens, paulatim ex anguſtia deficiente virtute, toto corpore pallidus ac livens efficiebatur: nullus tamen in pectore, nullus in præcordiis dolor erat; ſed nec ſibilus aliquis ob anguſtias, per quas evadit, percipiebatur, ex quo judicare poſſes ægritudinem in pectore concipi: Verum cum paucos poſt dies invaleſcente morbo, nullis conferentibus auxiliis, æger evita migraſſet.

Aperto corpore, *non parum* atræ bilis & *ſanguinis nigrioris* in ejus corde cojiſſe invenimus, unde etiam per venas diffuſus, non eſt mirum ſi corrumpente eo ſpiritum ipſum, hominem ad feſtinam mortem deduxerit: quod etiam, authore Galeno, alias contigiſſe cognovimus. *Beniventus cap. lxi. de abditis.*

Scholia.

N*On parum ſanguinis nigrioris in corde*) Huc referenda Dyſpnoea ſcorbutica, de qua Excell. *Williſius* Tract. de Sorbuto ſic diſſerit. Reſpiratio difficilis, ac ad motum quemvis anhela, familiare ſcorbuti ſymptoma eſt, cujus cū binæ ſoleant eſſe cauſæ, modo ab una modo ab altera, & aliquando ſimul ab utrâq; cauſa, dependet: Ea dyſpnoea ſi valde crebra & fere cōſtans fuerit, à ſanguinis ſtatu pauperiori & quaſi effæto, qui quidem in corde ſtagnare & non ſtatim accendi aptus eſt, provenit, quare à motu quovis, ſi quidem muſculi vaſa ſanguifera comprimendo liquorem contentum prorſum urgent, ſanguis aliquanto uberius in cordis ventriculos irruit, qui cum illic non ſtatim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut ſuppetias ferant, celerius moventor ut ſanguinem citiſſime exantleat: adeoque in hunc finem, nempe ſanguinis effœti, & ex ſe pene immobilis circulationem, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur: In hoc caſu cum reſpitatione laborioſa etiam pulſus celer & parvus exiſtit. *De altera cauſa qua nervoſi generis culpa contingit. Vide Scholia ad Obſerv. 79.*

Observatio CVIII.

Aſthma ab abſceſſu in vena arterioſa.

MOnachus aſthmate brevi interiit : Diſſecto repertus abſceſſus in vena arterioſa integris Pulmonibus. *Gul. Ballonius Paradigm. 99. Hollerius de morb. int. cap. 23.*

Observatio CIX.

Aſtma à corporibus fibroſis ſive pituitoſis in arteria aorta contentis.

IN fœmina quadam diu aſthmatica, & cum cordis palpitatione conflictante, tandem cardiaca Syncope interempta, corpora, ſive pituitoſa, ſive fibroſa, ulnæ longitudinem ſuperantia ex aorta extraxi. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplex. p. 197.*

SCHOLIA.

CAruncul as longas repertas tum in arteria venoſa, tum in vena arterioſa, nec non cava vena dextrum cordis ventriculum attingente, citra tamen ullam difficultatem reſpirationis, narrat *Ballonius Paradigm.* 176. Vterque ren tabuerat ægro, nec in utroq; quicquam ſucci & carnis ; An prædictæ caruncul æ hinc eo tranſlatæ fuerint, inquiſitione dignum? quod mediante circulatione ſanguinis poſſibile videtur.

Observatio CX.

Dyſpnœa ob dilatationem primæ arteriæ ex aorta prodeuntis, ſub corde.

JOh. Fabri circa 50. annum cœpit ægre Reſpirare cum Dyſpnœa : Prima arteria ſub corde, ex magna ad caput aſcendente orta, maxime dilatata & dilacerata erat. *Vide tit. de Tumoribus lib. 4.*

APPENDIX.

Reſpirationem peragi beneficio Diaphragmatis, ejuſque nervorum, experimento in cane facto probatur.

Enarratio methodi qua Canis reſpirare cogitur ad inſtar Equi aſthmatici, adinventæ & experimento confirmatæ per Richardum Lovver Medicum Oxonienſem.

HOc experimentum repetitum fuit coram Regia ſocietate Oct. 17. 1667. poſtquam aliquandiu ante id temporis privatim ab authore fuerit probatum: Ecce Autoris verba.

Poſtquam ſæpe mecum perpenderam Methodum Reſpirationis, & ex multis obſervationibus collegeram præcipuum ejus organum eſſe Diaphragma, non alio probabiliore experimento illud probari poſſe arbitrabar quam rumpendo nervos quorum ope motus ejus perficitur : 1. Perfora latus animalis inter 6. & 7. coſtam in medio Thoracis, è regione cordis, cultello inciſorio, cultro admoto in ipſam cavitatem Pectoris, deinde cultello extracto immitte Directorem, eumque infige ad profunditatem unius digiti, directa extremitate ejus ſternum verſus, compreſſaque ad latus interius Pectoris : Poſtea ſuper eo ſeca ad digiti unius longitudinem muſculos intercoſtales, ne forte acie cultelli lædas Pulmones: Hoc facto impone digitum, & ungue ſepara Nervum qui porrigitur juxta latus pericardii Diaphragma verſus : Deinde impone ſpecillum, paulo incurvata extremitate inſtar hami, & apprehende nervum, eumque protrahe ad orificium pectoris, ac reſeca, arcteque conſue foramen : Idem operare in altero latere, & ſtatim Canem dimitte, videbis eum reſpirare omnino inſtar Equi Aſthmatici : Idipſum apertius obſervaveris ſi canem poſt ſectionem aliquandiu ad funem agitaveris : Sed quo quis facilius hoc Experimentum perficiat, primo obſervet quomodo Nervi Diaphragmatis porrigantur juxta utrumque latus pericardii in animali mortuo, antequam periculum fiat in vivo :

Ex hoc Experimento pronum eſt ſequentes colligere obſervationes. 1. Modum Reſpirationis totalem penitus alterari : Nam cum ſano animali, aërem trahente ſeu inſpirante, Venter tumeſcat elevatione inteſtinorum per contractionem Diaphragmatis, Eodemque Exſpirante venter ſubſidat per Relaxationem ejuſdem, in aſthmatico Cane vel Equo contrarium omnino obſervamus, Eo enim aërem trahente ventrem contrahi in tenuem longitudinem, Exſpirante autem relaxari & rurſus tumeſcere planiſſime videmus, 2. Cum conſtet Pulmones per ſe nihil omnino moveri, ſed illorum motum totaliter dependere ab Expanſione thoracis per muſculos Intercoſtales & Diaphragma, ex hoc experimento liquet quantum ſimplex motus alterutrius illorum ſpeciatim conferat ad Reſpirationem:

SCHOLIA.

HInc falſum illud in omni morbo pectoris noxium eſſe vomitum; verum illud ſi pulmo laboret ſolutione continui, non ſi repletus ſit craſſis & viſcidis humoribus. *Walæus meth. med. p.56.*

OBSERVATIO CXIV.

Dyſpnœa à Steatomatis Diaphragmati adnatis.

NAta ſupra Diaphragma pugni magnitudine ſteatomata, ponderis moleſti difficiliſque reſpirationis cauſas præbuerunt. *I. Veſlingius Syntagmatis Anat. cap.9.*

SCHOLIA.

DIaphragma liberæ reſpirationis organum eſſe apud omnes in confeſſo eſt: Iſtud quando tenditur, aër, ne detur vacuum, ore & naribus attrahitur, à quo attracto, tum ipſe thorax diſtenditur, tum pulmones elevantur, inteſtina autem deprimuntur, à quibus inferior venter intumeſcit & ſic fit inſpiratio: Diaphragmate autem remittente, concidit thorax, & ſimul pulmones & inteſtina, antea depreſſa, attolluntur, & fit exſpiratio: hinc fit quod Paræus, & alii obſervarint, ut in vulneribus diaphragmatis, in exſpiratione, inteſtina & ventriculus in thoracis cavitatem aſcendant: Diaphragma in reſpiratione primarium motorem eſſe patet ex eo, quod ſublato ejus motu, ipſa tollatur reſpiratio, & homo in momento ſuffocetur: Barbaris hoc notum qui umbilicalem venam, quæ in homine extra uterum conſtituto vinculi vicem obit, reſecant, ut hepar collapſum tendat diaphragma, impediat ejus motum, & ita ipſam reſpirationem ſimul cum vita tollat. *Mœbius Fundam. Phyſiol. cap.14.*

OBSERVATIO CXV.

Dyſpnœa ob pus diaphragmati incumbens, à vulnere.

JUvenis punctim prope claviculam dextram & ſcapulam ſiniſtram vulneratur: ſuccedit Dyſpnœa &c. Ingens copia materiæ purulentæ candicantis in ſiniſtra cavitate thoracis continebatur, quæ diaphragmati incumbens reſpirandi difficultatem auxit. *Vide lib.4. tit. de vulneribus.*

OBSERVATIO CXVI.

Dyſpnœa exorta à cartilaginea coſtarum parte in oſſeam ſubſtantiam indurata.

C*Artilagines coſtarum*, quæ ad motum faciliorem edendum circumferentiam pectoris ex parte componunt, ſi induratæ in ſubſtantiam oſſeam, reliquis coſtis ſimilem convertantur, quod ſenii cauſa aliquibus, aliis citius, idque fere in mulieribus, mammarum ſuſtinendarum cauſa evenit, quia tunc thorax ſufficienter dilatari non poteſt, ſuſpirioſos, accedente præſertim pondere mammarum, ſi mammoſæ mulieres dorſo incumbant, efficit. *Platerus Prax. lib.1. cap. 4.*

SCHOLIA.

C*Artilagines coſtarum &c.*] Frequentior eſt nec ſatis perſpecta dyſpnœæ cauſa à coſtarum vitio: Anno 1675. menſe Iunio, Vir Reverendus & Clariſſimus Dom. Petrus Muſſardus, Eccleſiæ Lugdunenſis Paſtor, Vir quadratus & plethoricus conqueſtus eſt de dyſpnœa, ſine tuſſi aut ſtertore, à ſumpto cibo maxime urgente; Multos in conſilium adhibuit; Medicus Pleuritide eum affici ratus, quamvis omnino abeſſet febris, purgatione, metu periculi præſentanei & mortis interdixit, quæ tamen à Pharmacopœo exhibita auxilium attulit: Cauſa externa præceſſerat, geſtatio gravioris ponderis manu ſiniſtra, & è terra elevatio, libri ſcilicet grandioris, quanquam nocumentum non illico percepiſſet, unde veriſimile ab alio Medico exiſtimatum in quopiam muſculorum pectoralium ῥῆγμα contigiſſe, fibrarumvé aliquam divulſionem; Accedens vero muliercula deprehendit nothæ ultimæ coſtæ cartilaginem depreſſam, qua in locum reducta illico ceſſavit dyſpnœa: Per mulierculæ ejuſdem induſtriam longa invaletudine liberata Nobilis puella Lauſannenſis, difficultate ſpirandi, oppreſſione pectoris à pauciſſimo cibo, interdum vomitu, per 18. menſes vexata, quæ omnia obſtructionum & chloroſeos ſoboles credita ſunt, accedens tamen medicaſtra dicta, nomine Creſpin, duarum coſtarum extremarum cartilaginum depreſſionem obſervavit, quarum inferior ſuperiori incumbebat: quibus priſtinæ ſedi, manus opera, reſtitutis, ſymptomata omnia protinus deſierunt.

OBSERVATIO CXVII.

Dyſpnœa malam ſterni conformationem ſequuta & mammarum molem Thoraci incumbentium.

IN mulieribus mammoſis & obæſis, detracta mole mammarum, ſternum acuminatum deprehendi, & pectus anguſtum; quod in illis cauſa fuit Dyſpnœæ: Eam anguſtiam excitaverat pondus mammarum: *Riolanus Encheir. lib. 2. c. 2.*

Observatio CXVIII.

Reſpiratio læſa à Pleura adipe contecta Pulmones premente, & Mediaſtino adipoſo quatuor digitorum latitudinem obtinente.

A Br. Clef Montbelgardenſis Bielæ incola, hydrocephalo olim ſub cura mea liberatus, anheloſus, cachecticus, fœda crurum & pedum ſcabie conſpurcatus, eryſipelati phlegmonodi aliquando obnoxius, die 7. Januar. 1657. Nidavio bene potatus rediens, flante oriente & rigido cœlo friguit, & calidum domi ingreſſus hypocauſtum, circiter horæ quadrantem poſt fornacem dormivit: Expergefactus ſurgit, cadit ſtupente lingua & latere ſiniſtrorſum: Edormita crapula ſequenti die melius habuit, ſed cum à vino ſibi non temperaſſet, veſpere ſenſit inſignia circa umbilicum tormina cum dyſuria: Acceſſit die 39. in dextro hypochondrio dolor punctorius cum ſpirandi difficultate, ſolita majori, tuſſi ſicca ſine febre: Detractus ſanguis cute flava obductus erat, circumducta aqua citrina: A die quarta ad mortem circa claviculas obaudiebatur inſignis ebullitio & ſtrepitus materiæ craſſæ in trachea ſurſum & deorſum agitatæ, non expectorandæ. Die 7. pulſus febrilis factus eſt, ſupervenit loquelæ impedimentum, tuſſis ſuppreſſio, inquietudo: Diei nonæ hora 5. veſpertina obortus eſt ſudor calidus, univerſalis, copioſiſſimus, & poſt ſeſquihoram mortuus eſt ſuffocatus, ſpumante ex ore pituita.

In aperto cadavere nullam inveni veſicam urinariam, (*Vide hiſtor. lib. 3. tit. de urinæ difficultate*) Hepar & Lienem habebat ampliſſimum, Fellis veſiculam ovi anſerini magnitudinis, plenam; Abdomen pinguedine refertiſſimum: In thorace Cor erat maximum: Pulmo ſiniſter tertia manus palmæ parte nec major nec craſſior, ſed aliquanto dextrum ſuperans, extravaſati ſanguis, phlegmati confuſi cochlearia fere tria continens (ſonitus in reſpiratione cauſam) color utriuſque pulmonis diverſus erat, ſubalbus, ruber, viridis & ſublividus: Inter utrumque cernebatur Mediaſtinum mere adipoſum, 4. digitorum transverſorum latitudinis: Ipſa pleura undique tanto tegebatur adipe quantum ad implendum thoracem, imminutis pulmonibus, ſufficiebat: Quæ omnia in vitæ curſu & morbis contingentium ſymptomatum rationem patefecerunt apertiſſimam, nempe conformationis virium ſola Anatome detegendam. *I. Nic. Binningerus obſerv. 34. cent. 2.*

Observatio CXIX.

Dyſpnœa à pleuritico apoſtemate coaffectis pulmonibus.

STudioſus iter faciens inſignem perſenſit rigorem in latere thoracis ſiniſtro, ſubſequente febre, Dyſpnœa ingenti &c. Inventum ingens in latere ſiniſtro pleuriticum apoſtema, quod pulmonem ſimul occuparat. *Vide lib. 4. tit. de lateris dolore.*

Observatio CXX.

Dyſpnœa à Pleura parte dextra puſtulis obſita, Pulmonumque lobis eodem modo affectis.

JUveni oboritur erypelas in tibia, quod à medicamentis introrſum converſum eſt, unde ſumma Dyſpnœa oborta eſt: Illi Pleuræ pars dextra puſtulis miliaribus obſita reperta eſt; nec non pulmonum lobi antici & poſtici. *Vide lib. 1. tit. de Phrenitide.*

SCHOLIA.

P*Leuræ pars dextra &c.*] Coaffectis ſimul vicinis muſculis, unde conſtrictionis pectoris, hinc Exſpirationis præſertim difficultas: Exſpirationis autem læſæ cauſas clare, de more tradit *Excell. Willis Pharm. rat. p. 2. ſect. 1. c. 4.* Sicut Exſpiratio, *ait*, multo facilius & cum minore negotio quam inſpiratio peragitur, ita quoad actum ſuum minus inhiberi aut perverti periclitatur: Enimvero ad iſtum perficiendum muſculorum pauciorum nixus contractivi requiruntur, in tantum ut nonnulli aſſerant partium motricium, à quibus pectoris dilatatio perficitur, meras relaxationes ad contrictionem ejus ſufficere: hinc cum in agone motus ultimus naturæ labor ſit thoracem aperire, & ſpiritum ducere, quo vitæ flamma perennetur, quamprimum irritus iſte conatus fuerit, nullo cum negotio animal exſpirat & moritur: At vero conſtat ἐκπνοὴν haud minus quam εἰσπνοὴν penſa à muſculorum peculiarium opera obiri: Quare cum Exſpirationis organa lædi aut inhiberi contingit, neceſſe erit functionis iſtius difficultatem aut depravationem oriri: Partes motrices, quæ pectus conſtringunt, ejusque cavitatem coarctant, præcipuæ ſunt muſculi Pectorales interni, Lumbares quidam, aliique abdominis: inſuper laryngis & tracheæ fibræ muſculares; propter vitia quævis, modo has modo iſtas, aut ſingulares aut plures ſimul occupantia, Exſpiratio diverſimode inhiberi aut perverti ſolet: Quanquam autem hujus functionis læſio ſæpenumero ab inſpiratione læſa dependeat, quandoque tamen ea ſolitarie contingit; ita ut cum aërem ſatis recte & facile ducimus, eum nonniſi impedite aut perverſe reddamus: Quod quidem ob varias cauſas, & pluribus modis (quorum præcipuos hic breviter attingemus) fieri ſolet: Primo enim, ſi quando ſolutio continui, vel affectio

affectio ſpaſmodica, vel paralytica in muſculo (qui exſpirationem facit) uno aut pluribus accidat, propterea thoracis cavitas ad aërem ſive ſpiritum plenius efflandum, non ita libere conſtringi ac comprimi poteſt: Hinc *Pleuritide*, tumore aut vulnere in muſculis intercoſtalibus, aut abdominis laborantes, tuſſire aut canere, alioſque exſpirationis fortioris actus non facile obire poſſunt: nec minus ob fibras iſtarum partium motrices reſolutione aut ſpaſmo affectas, thoracis conſtrictio debita inhibetur.

Observatio CXXI.

Dyſpnœa ab abſceſſu inter pleuram & coſtas aborto.

Filiola Revet. N. tuſſicula continua & difficultate anhelitus vexabatur: circa 11. menſem ætatis ſub axilla dextra exortus eſt abſceſſus, quo aperto pus copioſe per menſem effluxit, ſine magno levamine, Tandem clauſo ulcere, ſymptomata aucta ſunt, ita ut 18. circiter menſe è vivis diſceſſerit.

Inciſo cadavere, ingentem abſceſſum ſub axilla ſiniſtra, & quidem inter pleuram & coſtas inveni, in quo pus copioſe repertum. *Hildanus cent. 2. obſerv. 28.*

Observatio CXXII.

Dyſpnœa à ſpinæ contorſione, Pulmonibus purulentis & Pericardio ſepto annexo.

Puella quædam laborabat tot morbis complicatis, ut ne ipſe Æſculapius mederi potuiſſet &c. Maxima illi humiditas cerebri ſpinam dorſi adeo irroraverat, ut inde incurvata fuerit, præſertim circa ſiniſtram partem pectoris, unde anguſtia pectoris & dyſpnœa: Subſtantia Pulmonis materia purulenta erat imbuta: Pericardium permagnum, ac ſepto, & quidem in medio ubi nervoſum eſt, tam tenaciter & mediante calloſa materia annexum erat, ut illud nonniſi novacula ſeparare potuerim. &c. *Hildanus cent. 6. obſ. 74.*

Observatio CXXIII.

Aſthma ob mediaſtinum ſero ſanguineo plenum, Pulmones materia purulenta infarctos.

Anno 1632. Vidua Dom. N. cum paucis induta veſtibus è lecto in feneſtram tranſiliſſet circa mediam noctem, illico correpta eſt, dyſpnœa aſthmatis paroxyſmum æmulante &c. Aperto cadavere, inventum eſt mediaſtinum plenum *ſero ſanguineo*, quod forte rupta membrana verſus partem ſuperiorem pulmonis, eamq; atq; aſperam arteriam comprimens ſubito ſuffocaverat; Præterea inventa eſt pulmonis univerſa ſubſtantia referta materia purulenta & gravitate inſigni prædita. *Riverius cent. 1. obſerv. 60.*

Scholia.

Sero ſanguineo &c.] *Olaus Rudbeck* inventis vaſis glandularum ſeroſis, cenſet congregari poſſe aquam inter ſternum & mediaſtinum, obſtructis illis vaſis quæ à glandulis ſterni (Tab. 2. fig. 1. o. p.) ad jugulum poſitis orta, ductui chylifero ad inſertionem ejus in veſicam axillarem inhiant: Sicut & in pulmonum parenchymate ac thoracis cavitate, illis occluſis quæ à glandulis pulmonum (Tab. 2. fig. 1. ſ. r. ſ.) ſiniſtro cordis lateri adnexi, ac pinguedine pericardii procedunt, & ductui chylifero inoculantur.

Mediaſtinum ſero ſanguineo plenum] Intra mediaſtini duplicaturam materiam aliquam colligi poſſe, quæque perforato ſterno à ſedulo Chirurgo elici poſſit, ait *Columbus* Anat. l. 2. c. 3. Notandum autem præternaturalem eſſe illam intercapedinem, ubi viam vi ſibi faciunt flatus & humores, ſi verum eſt quod volebat *Adrianus Falcoburgius* Anatomicus Leydenſis Excell: membranas mediaſtini antici ſub ſterno evidenti intervallo nequaquam diſtare, neque eam cavitatem conſtituere, quam credunt plurimi tam late patere quam latum eſt ipſum ſternum: Arctiſſime enim adeo duæ hæ membranæ copulatæ ſunt, ut nequidem arte, niſi violentia accedat, ſeparabiles ſint: Quod itaque in diſſectione corporis ab Anatomico exhibeatur ſub ſterno cavitas, per accidens eſt, & fit cum is ſternum magna, vi à membranis mediaſtini divellit: Nec eſt quod cavitatem eam, quæ notabilis ſatis ſub ſterno, ubi mediaſtinum ſepto unitur ſeſe exhibet, nobis obtrudant, Ea enim ſub parte aliqua ſterni tantum eſt, non vero ſub eo toto, ut volunt authores.

Observatio CXXIV.

Dyſpnœa ob Mediaſtinum copioſa pinguedine ſuffarctum, Et Pulmonis lobum ſuperiorem coſtis affixum.

In corpore virili obæſo, annorum 22. deprehendi Pulmonis dextri lobum ſuperiorem coſtis affixum, Et Mediaſtinum, quod rarius, pinguedine copioſiſſima ſuffarctum: ut propterea una cum Pulmone coſtis affixo Reſpirationem fecerit tanto difficiliorem. *I. Daniel Major Hiſtor. Anat. cap. 13. §. 14. 15.*

Observatio CXXV.

Orthopnœa à mediaſtini inflammatione.

§. 1. Quidam orthopnoicorum more cubabat, quoties enim quieſcere ſupinus cupiebat, ſtatim animi deliquio corripiebatur.

Mortuo ægro ſecto inventæ fuerunt *membranæ interſepientes maxime inflammatæ:* Maximus eſt morbus qui prope cor, vitæ fontem ſtabulatur. *Dom. Panorolus Pentec.2.obſerv.* 10.

§. 2. Nob. febre acuta detinebatur cum reſpiratione frequenti admodum & celeri. Eo ſecto inventus eſt in membranis interſepientibus tumor inflammatorius ſatis notabilis magnitudinis. *Vide tit. de Pectoris dolore.*

SCHOLIA.

Membranæ interſepientes maxime inflammatæ &c.] Inflammationi obnoxium quoque diaphragma, cujus exemplum affert Platerus in obſerv. p. 159. Recenſet ibi Medicum quendam primarium morbo correptum, de dolore in regione ventriculi, cinguli inſtar ventrem ſupra lumbos ambiente potiſſimum conqueſtum eſſe ſimulque de reſpiratione impedita, pulſu febrili, delirio, & de cingulo quodam ſuffocante, Quem dolorem ipſe ſepti transverſi cauſa evenire judicavit, ex qua etiam brevi poſt mortuus eſt.

Observatio CXXVI.

Aſthma ob Pulmonem ſiniſtrum conſumptum; dextrum dorſo connexum, Empyema ſiniſtri thoracis; Hepar, Ventriculum, Lienem Diaphragmati annexa, Ventriculum & Inteſtina flatu diſtenta.

Febr. 13. anno 1669. Anatomico meo cultro ſubjecerunt amici virum 60. annorum, emaciatum omnino, qui ante 26. annos venenum aliquod aſſumpſerat, à quo tempore variis malis affligi cœpit, Aſthmate imprimis, quod etiam ultimis vitæ annis adeo grave, ut ne verbum quidem proferre valuerit cujus vis ab adſtantibus intelligi poſſet.

In aperto cadavere *omentum* arcte adeo margini oſſis pubis dextri adhærebat, ut nonniſi cultri ope ſeparationem facere liceret: *Hepar* etiam *Lienque* & peritonæo, & diaphragmati firmiſſime adhærebant; *Ventriculus* flatu diſtentus diaphragmati itidem atque hepati, multarum fibrarum membranacearum beneficio junctus erat: Inteſtina nonniſi flatum continebant, à quo ſumme erant extenſa: *Ren* dexter exiguus valde pure ſcatebat, ſiniſter arenulis: *Veſica* contracta adeo ut ne nucem ſua cavitate continere poſſet: *Pulmonis* pars dextra dorſo connexa, in latere & anterius libera, ſiniſtra vero tota conſumpta, ſic ut pus ſpatium illud totum thoracis repleret: In pure autem hocce laminæ plurimæ reperiebantur, oſſis duritiem coloremque intime referentes, quarum particulam in muſæo meo reſervo: Quod mirum, puerpera decumbebat viri hujus uxor. *G. Blaſius P. 4. obſerv. med.* 5.

Observatio CXXVII.

Dyſpnœa hydropis pectoris ſoboles, Pulmonum cum coſtis, ſepto & vertebris cohæſionis; cum Pericardii abſentia & Iecoris mole excedente.

Anno 1675. Junii 6. obiit D. Marcus Guillermetus Genevenſis, annos natus 56. Crebris ille hæmorrhagiis, per multos ante obitum annos obnoxius fuerat quibus tandem Aſthma omnem remediorum vim eludens ſucceſſit: acceſſit tibiæ ſiniſtræ tumor tandem dehiſcens, aquæ limpidæ & inodoræ ſingulis diebus libras plures fundens, ſuperſtite tamen aſthmate, comitibus crebris *leipothymiis*: Decumbere nequaquam illi conceſſum, ſedili dies & noctes affixo: Die 18. Junii anni 1674. tumorem tibiæ gangræna excipit, convenientium remediorum, balſami præſertim Saturni, uſu repreſſa: relicto tamen ulcere univerſam tibiam occupante; vix, & plurium menſium intervallo, ad cicatricem mea opera deducto; nec tamen omnino, cum reliquiæ coronati argentei magnitudinem æquarent, fonticuli vicem gerentes, adeo ut ad ſolitum opificium redierit æger: Donec 26. Aprilis 1675. rediviva fuerit affectuum priorum cohors (aſthma ſcil. hydrops, non unius tibiæ ſolum, ſed & utriusque, imo crurum tumor,) nullis remediis expugnabilium:

Annuentibus, imo rogantibus conſanguineis, cadaver à me fuit apertum coram Clariſs. D. D. le Clerc, Senatore Genev. Ablato ſterno cor nudum ſe exhibuit, aquis innatans, Pericardio omnino deſtitutum, cujus ne minima extabant veſtigia: Pulmones admodum erant contracti, coſtis, vertebris & diaphragmati tam arcto nexu cohærentes, ut niſi vi magna ab iis divelli potuerint: Coloris ſubcœrulei, ſeroſum humorem intra ſe continentes: Jecur repertum maximum, ex parte ſcirrhoſum: Splen admodum parvus, ſed inculpatus:

patus : Renes hydatides, dextrum præſertim obſidebant, Nihil vitii cæteris in partibus: *Ex communicatione M. Stephani Dentand Chirurgi Genev. peritiſſimi.*

SCHOLIA.

PEricardio deſtitutum] Id defuiſſe in quodam ſuorum condiſcipulorum teſtatur *Columbus* Anat. lib. 15. Hippol. Boſcus, de Facultat. Anat. Lect. 4. ait Ant. Mariam Cananum inſpexiſſe cadaver eo carens, cujus vices pinguedinis maſſa ſupplebat : Conteſtantur Galenus, Benivenius & D. D. Bartholinus. Hinc collige, ſi quidam ſine pericardio vitam traxerint, eos errare qui putant vitam ſine aqua Pericardii ſervari non poſſe; Jaſolinus hanc permagni facit, credens eam, ſic loquitur, tranſmiſſam eſſe ab ipſa natura, primigenio forſan ortu : *Carpus & Berinus* credunt hominem conſumpta hac aqua tonata illico mori : Ego nonnunquam (ait Clariſs. Schneiderus 2. de catarrh. c. 10.) unam atque alteram guttam duntaxat inveni in pericardio, nonnunquam fere nihil, quare hæc aqua nunc auctior nihil utilitatis fere afferret : nam in morientibus, & jam mortuis, aliquanto redundantior eſt: In viventibus tantum vaporis ex vaſis cordis emittitur, quantum humoris ad humectationem membranarum ſufficit, hicque eſt uſus vaporis in aquam cuntis : In morientibus, invita quaſi natura, plus vaporis exhalatur, iſque facilius in aquam vertitur, quod membranæ natura frigidiores ſint, & jam refrigeſcere incipiant : quo fit ut talis aqua poſt mortem in ea cavitate ſit aggeſta : In cavitate pectoris, item abdominis, nonnihil aquæ ineſt, in fundo ſubſidet, facile conſpicitur ſi cadaver rigidum erectumque conſtituitur, Illa eſt pauca, & ſi corpus longinquis morbis non fuerit maceratum, albida & limpidiſſima : Si corpus fuerit ægrum, aut ſi guttur laqueo fractum fuerit, illa aqua ſubcruenta eſt, & nonnunquam acris & copioſa : Atque hinc philoſophari hoc modo licet, Cavitates pectoris, abdominis, ſunt excrementorum receptacula, quia nunc clara, nunc vitioſa aqua in iis invenitur : Gignitur ille Pericardii liquor ex vaporibus, hinc naturalis ejus claritas : Simplices ac creduli fuere vetuſtiores, qui opinabantur ejus defectu corpus tabeſcere : Aqua, *inquit Carpus*, Cor irrorat & prohibet ne exſiccetur à forti calore; quæ ſi exhauſta ſit, cardiacus morbus efficitur, quo animal ad tabem perducitur, ut Simia Galeni : Verum ſæpe ſereſcit ſanguis, integris viſceribus, hepate & liene, quare aqua nunc in abdomen, nunc in thoracem & ejus in membra, nunc in pulmones, nunc in pericardium effunditur; illaque vaſorum exudatione hæc aqua nonnunquam augetur : Si ſereſcit ſanguis, non poteſt nutrire corpus : Eo jam tabeſcente, ſerum ex oſculis vaſorum ad viſcera exudat; Ubi ergo in eo illi, qui corpora incidunt, tantam vim aquæ invenerunt, continuo credidere tabem & maraſmum ex illa aquæ copia ortum fuiſſe : Qui putant vitam ſine hac aqua ſervari non poſſe, ii meminerint quoſdam ſine pericardio vitam traxiſſe.

OBSERVATIO CXXVIII.

Dyſpnœa à vitio Pulmonum ex parte purulentorum; ex alia ſeroſo humore imbutorum, cum ſcirrhis per totam ſubſtantiam, plurimis calculis, & variis cordis & imi ventris affectibus.

JAc. Bagole uxor morbo admodum intricato correpta, cum difficultate ſpirandi: Huic poſt obitum Pulmo dextra parte materia purulenta ac fœtida; Siniſtra vero humore ſeroſo imbutus erat : Dein per totam ſubſtantiam ſcirrhi plurimi, colore lividi, in quibus materia nigra atramenti inſtar contenta fuerat, conſpiciebantur præterea lapides plurimi, &c. *Hildanus cent.2. obſerv.* 89.

OBSERVATIO CXXIX.

Dyſpnœa ob Pulmones conſumptos, Thoracis cavitatem ſanguine putrido plenam, & pericardium pure, ac hepar maximum.

CAdaver diſſecuimus in quo repertus Pulmo conſumptus, thoracis cavitas plena ſanguine putrido & concreto; in pericardio plusquam menſura puris albi continebatur: Tota cordis ſuperficies abſumpta erat & putrida, extenuatumque admodum cor : Hepar uſque adeo magnum habebat, ut infra umbilicum deſcenderet, totam anteriorem partem hypogaſtrii occupans : Symptomata, quibus vexabatur erant, Tuſſis, febricula, dolor in thorace, & in anteriore ventris parte, difficultas reſpirandi; paucis diebus ante mortem, deliquia animi : mens conſtabat. *Ioh. Bauhinus.*

OBSERVATIO CXXX.

Dyſpnœa cum gutturis exulceratione, à Pulmonum vitio & putredine, in quorum ſummo vomica, cum hepatis & renis dextri vitiis.

MUlier honeſta mollis & rara, annorum 30. febre, deſtillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum geſtans octimeſtrem: contra exulceratum guttur pugnatum eſt. In difficultate anhelitus cucurbitula alternatim ſcapulæ affixa : Peperit die 7. levata febris; Mortua decima hora à partu:

Apertæ uterus grumis plenus inventus, Totus venter flatibus tumens, Ren dexter purulentus, Hepat quantitate peccans, lobo uno coſtis adhærens, colore totum vitiatum, aridum, ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum: Similiter & pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit. *Hollerius in obſerv. ad conſilio curandi* §. 8.

SCHOLIA.

HIc plurium cauſarum concurſus ad difficilem reſpirationem, pulmonum vitium; hepar grande diaphragma premens, lobo uno coſtis adhærens, venter flatibus diſtentus; Aura maligna à grumis in utero contentis; cum Renis dextri vitio; Renibus autem affectis dyſpnœam induci, hac ſectione oſtenditur: Diſtillationi veteri in pulmones malum adſcripſit author, verius deduxeris à vitiata partium naturalium œconomia, & corrupto alimento pulmonibus oblato, accedente proprio illorum vitio.

Observatio CXXXI.

Dyſpnœa & pectoris oppreſſio, ob Pulmones tabo ſine ulcere refertos, Hepatis & Ventriculi molem, in anguſtias partes ſpiritales redigentem, Renes male conſtitutos.

ANno 1595. cum Sereniſs. Erneſtus Archidux Auſtriæ, Prorex Belgii, vehementer frigida aëris conſtitutione domum reverteretur, in arthritidem, ut ſæpe ſolebat, incidit; qua cum per aliquot dies detineretur, acceſſit capitis dolor, deſtillatio in pectus, mox febricula, cum nauſea vomitu, cibi faſtidio, ac dolore ad ureteres, cum mictu laborioſo & ſtrangurioſo. Viſum fuit Medicis tum ratione dolorum, tum febris, tum nephritidis, cujus non obſcura ſigna aderant, non aliud commodius ac præſentaneum remedium, nec citius ac ſecurius eſſe V. S. quæ adhibita fuit; à qua levius viſus fuit habere, quanquam id ſine ratione Medicis viſum fuerit, cum urinæ albæ, perſpicuæ, ac tenuiſſimæ forent, ac omni ſui ratione calculus eſſe videretur, Itaque cum perſeverarent ureterum dolores, vomitus ac meiendi difficultas, propinatum eſt oxymel cum contemperante ſyrupo, quo hauſto per aliquot dies, calculum excluſit album, rotundum, à quo dolor abfuit, & meiendi difficultas ſed non vomitus: Cum vero ex eo Medici & alios lapillos eſſe ſuſpicarentur, caſſiam dedere cum ſpeciebus hieræ, à qua bis tervé, ſine ullo incommodo, multa pituita tenaci levatus eſt, ſed perſtitit vomitus cum nauſea, ac urinæ omnino limpidæ: nocte non bene dormire, non quieſcere poterat, *anxius ac circum præcordia oppreſſus*: fluxit præterea ſanguis ex naribus, non multus, albidus & ſeroſus, ex quo Medici deſperare cœperunt, Conſilium tamen fuit clyſteribus ac levibus vomitoriis, ſurſum deorſumque humorem peccantem ducere, revellere, retrahere, ſed omnia fruſtra, creſcente anxietate & aucta pulſus imbecillitate, ita ut interſectus videretur, myurus, mox capillaris, tandem ſine pulſu; quo cum per biduum vixiſſet, eſſe deſiit 20. Februarii, (*initium ægritudinis* 15. *Ianuar.*)

Quo jam vita defuncto, cum corpus diſſecaretur, in conſpectum venere, pulmo, cor, pleura ac ſeptum vi retracta, ac in anguſtum coacta hepatis mole, & ventriculi, ſeptum quaſi ſuperantia: Pulmones nigricantes, ſine ulcere quidem, ſed digitis compreſſi tabum quoddam reddidere; cor integrum, ſed inæquali figura præditum; Hæc in ſuperiore ventre, inferior talis erat: Meſenterium valde pingue, Hepar multo maximum in uno lobo livebat: Renum uterque magnus, durus, colore livido: in dextro puſtulæ, phlyctænas eſſe diceres; ſiniſter, præter dicta, in acuta cuſpide, ulcus cavum habebat, nigrum & cum ἐχαωδωτικὸν eſſe videretur, non immerito cancer eſſe videbatur: Aderant in cavitate fragmenta calculi & majores arenulæ multæ, ut videretur aliquis calculus egreſſus in in ureteres delituiſſe, Et veſica putrida, fœtens, livida &c. *Schenckius lib.* 3. *p. m.* 440.

Observatio CXXXII.

Dyſpnœa inducta à pulmonibus coſtis adnatis, hydrope thoracis, & utroq; Rene calculoſo.

PLumatum venditor emortuus ob Renum Pectoriſq; vitia, habuit in utroque Rene inſignem calculum: In thorace tres aquæ libras, Pulmonem coſtis adnatum, & cor non tantum pericardio ſuo deſtitutum, ſed exprimens præterea extima ſui parte naturam palleſcentis ſevi: quem colorem ipſi proculdubio impreſſerat aqua in thorace contenta, uti videre eſt in eorum muſculis quos accidit vel λευκοφλεγματίᾳ vel ἀνασάρκα. *Tulpius lib.* 2. *obſerv. c.* 44.

SCHOLIA.

TRes aquæ libras] Ob vitium cordis quod primarias, ſecundum multorum opinionem, partes tenet in opere ſanguificationis, Et Renum, qui calculo obſeſſi, nec ſero liberam excretionem concedentes, hujus in pectoris regionem transfuſionem pepererunt.

Observatio CXXXII.

Reſpiratio læſa à Pulmonibus flatibus diſtentis, dextro coſtis adhærente, & abſceſſu tentato; Hepate & Liene inſolitæ magnitudinis, ſepto adnexis &c.

ANno 1663. die 9. Febr. Clar. Franc. Sylvius de le Boë in Noſocomio Leydenſi vetulam ſecuit, in cujus cadavere ſequentia notabantur. Hepar ſolito grandius,& uſque ad os coxendicis inferius protenſum, in ſiniſtro vero latere diaphragmati validiſſime annexum, ut ſeparari non poſſet ſine ruptura diaphragmatis: Lien inſolitæ magnitudinis & mirabilis conformationis quaſi ex pluribus lobis compoſitus videbatur, diaphragmati validiſſime adhærebat, & inferius euſque propendebat ut ſiniſtrum renem plane comprimeret, cumque admodum parvum relinqueret; Lienis color & parenchyma plane diverſa erant à ſtatu naturali,color erat valde rubeus,qui naturaliter ſolet eſſe plumbeus: Parenchyma erat firmum, inſtar parenchymatis renum, quod naturaliter laxum eſſe ſolet & diffluens: Membrana externa craſſa erat & fere cartilaginea, quæ ſubſtantia uſque in profundum tendebat: Ventriculus infra umbilicum protendebatur, loco ſuperiori amplior erat,intermedio loco anguſtior, loco inferiori iterum amplior: Anguſtiæ in medio cauſam eſſe putabat magnitudinem inſolitam hepatis & lienis, à quibus coarctabatur ventriculus: Pulmo à flatibus erat diſtentus, ita ut cum diſſecaretur flatus erumperent, variisque in partibus thoraci per fibras adhærebat in dextro latere, in ſiniſtro plane erat liber: In dextro Pulmone, qua parte firmiter adhærebat coſtis, abſceſſus erat pus fœtidum, ſubviride & valde tenax continens ultra duo cochlearia. Color obſcure rubens viſebatur in variis inteſtini tenuis partibus, ipſaque vaſa inteſtini erant turgidula: qua parte attingebat folliculum fellis, ab ejus colore tinctum erat inteſtinum, qui color penetrabat uſque ad partes interiores. Humor fuſcus & obſcure nigricans continebatur in ventriculo & inteſtino tenui, qualem ſæpe à moribundis evomi ajebat, idque peſſimum eſſe ſignum, & raro ægros talia evomentes evadere: Putabat eam eſſe miſcellam bilis & ſucci pancreatici valde vitioſam,ubi jam omnia à ſtatu naturali abierunt. In rugis inteſtini duodeni quærendam eſſe ajebat inſertionem ductuum bilarii & pancreatici; ſtylum non poterat inductum immittere, ob aliquod in illo obſtaculum, idque indicium eſſe putabat alicujus valvulæ in ipſo ductu; Transverſo pollice ſatis grandi diſtabat inſertio ductus pancreatici ab inſertione ductus bilarii: Duplex erat inſertio ductus pancreatici in inteſtinum tenue; alter ramus erat in loco aliquantulum ſuperiore,& erat minor:alter,qui major erat,inſerebatur eo in loco,in quo erat exitus duplex bilarii: quæ duplex inſertio ut frequentiſſima eſt in brutis,canibus præſertim,ita rariſſima eſt in homine: Ductus Pancreaticus tantæ erat capacitatis, ut ſtylum calami ſcriptorii craſſitie admitteret: Immiſſo tubulo in ductum & inflato, attollebatur tota ſubſtantia pancreatis. Inter duplicem tunicam inteſtini tenuis, ad transverſi pollicis latitudinem,inſerebatur ductus bilarius,plane ut ureteres inter duplicem tunicam veſicæ inſeruntur. Ren ſiniſter erat valde exiguus ac mollis, & cum diſſecaretur, pus aquoſum emittebat, in parte ſuperiore bona ſui parte conſumptus erat, nullus tamen aderat calculus. Suppurationem illam renis provenire putabat à compreſſione ejus facta à liene grandiore, unde urina diutius retenta acrior facta ſubſtantiam renis eroſit:

Membrana Renis interna, quæ pelvim conſtituit,triplo fere craſſior erat quam naturaliter debebat, Idque ſæpius fieri ajebat in partibus purulentis, ſanguinem enim affluentem partes tum magis munire adverſus acrimoniam humorum: Ureter ſiniſter ſatis erat grandis, ut raro tam grandis appareat: Ren dexter in parte ſuperiore, ubi fit ſecretio ſeri à ſanguine, cavitatem habebat piſi magnitudine, in quo calculum hæſiſſe putabat, & hinc inde per totam renis ſubſtantiam obſervabantur granula quædam ſabuloſa albicantia. Vena umbilicalis non prorſus coaluerat, reperiebat enim ſtylo per eam ingreſſum in venam portæ: Uterus totus erat contortus verſus dextram, quod ſibi nunquam viſum ajebat, fieri quidem interdum ut fundus uteri magis declinet in alterutram partem,ſed totam uteri ſubſtantiam ita contorqueri rariſſimum eſſe putabat: Cauſam eſſe exiſtimabat propinquitatem nimiam oſſis ſacri, cui uterus neceſſum habuiſſet cedere: Putabat idcirco illam partus habuiſſe minus felices: ob viciniam enim oſſis ſacri coanguſtatur locus perquem fœtui tranſeundum eſt: Juſto quoque grandior erat uterus,& vaſa in eo valde conſpicua, quod in vetula mirum. Orificium veſicæ admodum erat amplum: exiſtimabat proinde illam aliquando excreviſſe calculos: Inſerta tubulo in apertum aliquod vas in Tuba uteri & inflato, plurima vaſa hinc inde per tubam diſcurrentia attollebantur, in quibus vaſis ſæpe ſtagnare putabat ſanguinem,& variorum morborum in fœminis cauſam eſſe. Ductus Thoracicus valde erat exilis, ut diceret ſe tam exilem in corpore humano non reperiſſe:

Dum

Dum immitteret tubulum & inflaret, tentans an partes ductus ſuperiores intumeſcere vellent, obtinere id non potuit, ob aliquod quaſi concretum in ipſo ductu, quo remoto intumuit, ut optime pateret inſertio ejus in venam axillarem ſiniſtram, Liquore rutilo totus ductus erat plenus, quod ſibi nunquam viſum ajebat: Vaſa cerebri à ſanguine valde erant turgida, ut nunquam ſe adeo turgida vidiſſe diceret;

In ſinu falcis ſuperiore reperiebatur ſubſtantia tenax & viſcida, per totum ductum falcis diſperſa, quale quid frequenter reperiri, in Belgio præſertim, poſſeque eam appellari Polypum cerebri aiebat: Addebat reperiri etiam in omnibus venis ſæpe talem ſubſtantiam, & reperiſſe ſe in venis capillaribus: Subinde in venæ ſectione in venis hærere talem materiam, ut Chirurgi aliquando cogantur abſiſtere à venæ ſectione, nec eam adminiſtrare poſſint niſi emollita & ſublata hac materia: Aqua cruenta ſatis copioſa, modicæ ſalſedinis particeps reperiebatur inter utramque meningem, ut & ſpumæ ſatis multum: Cujus cauſam eſſe putabat, quod cum inſpirando mortua eſſet, facile potuiſſet fieri ut in illa anguſtia aliquid aëris ad cerebrum penetrarit. Immiſſo tubulo in arteriam carotidem & inflato, intumeſcebant omnes arteriæ per totam cerebri ſubſtantiam diſperſæ: In cerebri ventriculis aqua copioſa ſalſi ſaporis continebatur: Infinita vaſcula ab arteria carotide tendebant, uſque in plexum choroidem, qui ex multis parvis rubicundis glandulis conſtabat, quo in loco, ſi quod ſit, eſſe putabat Rete illud mirabile Galeni: Ex radice cerebri duo corpora nervoſa ſatis conſpicua utrinque ferebantur in ipſam glandulam Pinealem, quæ ſe primum repetiſſe aiebat, ipſi etiam Carteſio ignorata, quem in Anatomicis plane imperitum & inexercitatum fuiſſe aiebat, ex propria illius ipſi facta confeſſione. In glandula Pineali arenulæ grandiores reperiebantur: *Ex obſervat. Iohan. Henrici Brechtfeld; Medici Dani, in Actis Medicis Th. Bartholini anni 1672. obſerv. 14.*

SCHOLIA.

NOn expreſſit quo morbo interierit vetula, & quanquam Apoplexia interemptam eſſe ſuſpicari fas ſit, quod cerebri vaſa ſanguine eſſent turgida, & Sinus falcis ſuperior obſtructus eſſet; Aut Phthiſi, ob abſceſſum & ulcus in Pulmone, Ac obſtructionem Ductus thoracici, Si tamen conjecturæ locus, Reſpirationem illi difficilem fuiſſe credendum ob Pulmonum & Septi variam læſionem.

OBSERVATIO CXXXIV.

Pectoris oppreſſio & dyſpnœa à Pulmonum inflammatorio affectu, & Hepatis magnitudine præternaturali.

ILlud jam Medicis ſolenne eſt, etiam melioris notæ, ut ſi dubia ſit morbi idea & cauſa, illico ad obſtructiones imi ventris, Lienis præſertim, recurrant, & mala idiopathica per ſympathiam excitata judicent; adeo ut morbi cauſa alibi quam in fonte quæratur: Junii 8. anni 1677. vocatus fui ab Illuſtriſs. Comitibus de Savigni & Salanova, quo præſesſem diſſectioni cadaveris Puelli, octodecim menſes nati, filii dicti Comitis à Salanova: Toto vitæ decurſu languidus fuerat, quod lactis & nutricis vitio adſcriptum: Reſpiratio illi plerumque anhela, cum ſibilo quodam ſed ſine ſtertore, frequens aderat cordis palpitatio, tuſſicula ſicca, pectoris oppreſſio: volarum manuum ſqualror & calor, quæ quandoque flaveſcebant; viciſſitudines crebræ ruboris & palloris in vultu: Hæc omnia vaporum è liene & hypochondriis elatorum ſoboles credita, & obſtructionum partium alvinarum. Præſcriptæ aliquot purgationes, potus aperientes, fotus imi ventris, à quibus pejus habuit; pauciſque diebus ab eorum uſu interiit:

Antequam diſſectio inſtitueretur, examinatum totum corpus: quod pluribus in locis lividum erat & ecchymoſibus latis fœdatum, præſertim in dorſo & externis femoribus: Macie confectum cum abdominis tumore & ſcroti latere ſiniſtro, ob Enterocelen, cui ab incunabulis obnoxius fuerat Nobiliſs. Puer: Admota novacula, illico extra proſilicre inteſtina tenuia, quæ cum ventriculo flatibus tumebant: hic vero ab eorum eruptione, flaccidus, mollis & extreme relaxatus apparuit, ac pro ætatis ratione major: Jecur maximum erat, ſubſtantiæ tamen & coloris laudabilis: cui adſcribenda ἀδδηφαγία & edendi aviditas inſignis, necnon ex parte dyſpnœa, à compreſſo diaphragmate: Lien integerrimus, Ren ſiniſter dextero duplo fere major, intra parenchyma abſceſſum pure refertum, avellanæ magnitudine continebat: Dexter naturalis erat: Productio peritonæi, per quam Ileon in ſcrotum devolvebatur, (unde crebri ventris dolores) latiſſima erat, digitum medium facillime admittens: In pectore vero plerorumque ſymptomatum & lethi cauſa apparuit, Pulmones enim inflammationis eryſipelatώδης prægreſſæ noras gerebant, marmoris inſtar variegati, viridi coloris, lividi, rubri, exſucci, paucum tantum cruorem

cruorem nigerrimum diſſecti fundentes; ab omni connexione cum coſtis undiquaque liberi: Rariſſimus autem occurrit caſus, Auricula ſcil. cordis dextra ovi columbini magnitudinem æquans, pure referta, quod è ventriculis cordis manabat: Adeo ut imus venter, ſi renem dextrum excipias, & ventriculum laxiorem ob dictam voracitatem, culpa pene liberandus fuerit: Cum è contra Thorax, parteſque in eo contentæ, nullo vitio idiopathico laborare judicatæ ſint, præcipuorum tamen affectuum ſedes & lethi cauſæ. *Ex propriis obſervationibus.*

Observatio CXXXV.

Boum ſtrages epidemica à vitio Pulmonum, Hepatis, hydatidibus obſeſſorum, Reſpirationem anheloſam inducentium, Tuſſiculam, &c.

Quo obtuſior Bilis eſt, eo oleoſæ partes & pingues luxuriant magis, carneſque licentioſius obſident quam naturæ ex re ſit: Tum alias, tum Abrahamſtropii Sielandiæ 1674. id obſervaſſe contigit: Ægrotabat pæne omnis Boum familia, omni corpore languor, reſpiratio anhela, tuſſicula rara; comedebant, coibant, imprægnabantur, pinguescebant: Quædam utriuſque ſexus horum animalium diſſecui: Pinguedo ubique copioſiſſima, carnibus flaccidis, Pulmones innumerabilibus hydatidibus referti, quædam duos pugnos æquabant, In vaccæ unius Pulmonibus numeravi 17. exterius, ſed copioſiores intra ipſos pulmones latentes numerum non admittebant: Non tenues pelliculæ has involvebant, ſed craſſæ membranæ, vulneratæ limpidum cruorem profuderunt, quædam, ac pauciores, flaveſcentem: Omnis thoracis cavitas aqua cruenta inundabatur: In alia vacca dexter Pulmo una hydatis videbatur: Circa cordis cum vaſis nexum copioſa pinguedo: Cruentus in pericardio liquor, copioſus, ſimilis ei qui thoracem inundaverat: Cor in omnibus, ſi fibras ſpectes, flaccidum: In vaccæ alicujus cordis dextro ventriculo ſubſtantiam, parieti non ſepto, adnatam offendi, magnitudine gallæ, quatuor cruribus parenchymati cordis, polypi inſtar, ſe inſinuantem, extrahi cum cruribus haud ægre potuit; abluto ſimplici aqua cruore, ceræ inſtar flaveſcebat, diſſecta copioſas oſtendebat fibrillas, cujus ſtamina ſevo farcirentur, ſubſtantia conciſa igni injecta & pinguedinem fudit, & crepuit; Omnium *Hepar* peſſime habuit: multarum vaccarum innumeris replebatur aquoſis tumoribus, pugni, pomi, juglandis, avellanæ, majoris minoriſvè quantitatis, membrana craſſiſſima corneæ oculorum nec duritie ceſſit, nec colore: Vulnerati tumores quidam aquam ſalſam, pleriq; vel flaveſcentem, vel viridiuſculam amareſcentem effuderunt: Rarus erat tumor magnus cui non complures minores includerentur, pari omnino tunica veſtiti; nonnullis ex eadem membrana parietes erant & ſepta: quarum Hepar ita ſcatebat tumoribus, iis Hepatis color quaſi aduſtus erat, & ex arto rubeus. Aliorum boum jecinora hydatidibus quidem deſtituta erant, ſed paſſim in ſcirrhos indurverunt: Omnium cyſtes felleæ conſueto longe majores erant, copioſiſſimo humore repletæ, qui colore pallidus, leviter amarus, fluidus inſtat aquæ: Quamplurimis non tantum in omnibus propemodum venæ portæ ramis, ſed ductibus etiam bilariis vermes reperiebantur copioſi: Lien, Renes, Genitalia &c. nil præter naturale oſtentabant:

Scilicet ubi ſanguis ſulphuris ſui & ſalis legitima proportione orbatur, facilis eſt putredo, aut ejuſmodi inſectis apta corruptio, & ſuccorum benignorum degeneratio, quæ ſæpe in generationem copioſæ pinguedinis, ſive ea ſevum, ſive lardum, ſive aliud quid mentiatur, faceſſere poteſt. *Johan. Val. Willius in Actis Medicis T. Bartholini ann. 1674. 75. & 76. pag. 132.*

Observatio CXXXVI.

Dyſpnœa à Strumis in Pulmonibus, orificio Stomachi, Omento, Meſenterio &c.

Juvenis Strumis, quæ gulam aſperamque arteriam oppreſſerant, moritur. Eo mortuo repertæ quoque Strumæ in orificio ventriculi, Pulmonibus, omento, meſenterio &c. *Vide tit. de Suffocatione.*

Observatio CXXXVII.

Reſpiratio læſa ob Hydropem pectoris, Pulmones ſideratos, Hepar grandius & ſcirrhoſum.

Nuper cum ex officio in cadavere fœminæ alicujus cauſam mortis indagarem, cum in ſupremo ventre nulla mortis ſigna apparerent, aperto Thorace tota pectoris cavitas

cavitas aquis diffluebat,ſterno enim remoto velut ex fonte lympha cum impetu dimanabat; Verum ergo Hydropem pectoris ibi reperi & ipſam mortis cauſam (Pulmones enim ſyderati erant & male affecti) Pergo tamen ſectione ad imum ventrem,& ibi ventriculum tam puſillum, tam contractum vidimus, ut pugni magnitudinem non excederet, hepar vero juſto grandius erat & ſcirrhoſum, quamvis abdomen aquis nec dum diſtentum eſſet: *Obſervatio D. Caſpari Collichen Medici Dani, in Actis Medicis Bartholini, anni* 1673. *obſerv.*118.

SCHOLIA.

DE Pectoris hydrope pauca apud Practicos reperimus, ita enim *Laz. Riverius* Pr. med. l. 7. c. 5. Practicorum vulgus hunc morbum non deſcribit: *Carolus Piſo* tameo Tract. de morbis ex colluvie feroſa, p. 214. & nuper *Sylvius* in Piaxi ſua l. 1. c. 50. paulo fuſius & ſatis accurate de eo ſcripſerunt, ſiequens tamen eſt malum in oris præſertim maritimis,ratione ſcorbuti, & cognitu difficile. *Idem ibidem.*

Nulla ſigna apparent] Vt cognitu difficilis eſt iſte morbus, ita etiam curatu: Cognoſcitur enim proprie difficultate ſpirandi, quod ſignum tamen ambiguum eſt: ſignum pathoguomonicum ſtatuere oportet, inquit C. Piſo, Eam io ſpirando difficultatem ac crebritatem, quæ deſubito ſomni primo tempore invadat & quiete defrauder, ſed tamen procedeote die ſenſim lenteſcat; quod ſignum tum ratio mihi dictavit, tum experientia in omnibus confirmavit: Curatu difficilis eſt, *pergit Piſo*; Vacuatio certe contentæ materiæ io thorace tentati quidem poſſet ſive purgantibus, ſive per tuſſim vacuantibus, ſive diſcutientibus, ſive aliis id genus, ſed verendum ne ab eorum calore agitata materia dyſpnœa increbeſcat, ſuffocatioque ſuboratur: quo ſane conſultius videtur ut vacuetur illa ſenſibiliter thorace aperto cauterio poteniali,in aliis autem maſculi animi,actuali: *Idem.*

Hepar juſto grandius & ſcirrhoſum] Sic io omni hydropis ſpecie Hepar laborare verum eſt, cum enim ſit colatorium ſanguinis, illo male affecto etiam ſanguis patitur ratione ſeri quod vehiculum eſt ſanguinis, unde hydrops & alia mala, prout Hepar affectum eſt, *Idem.*

OBSERVATIO CXXXVIII.

Dyſpnœa ab Hydrope Thoracis, Diaphragmatis exulceratione, Craſſitie membranæ Pulmonum, Parenchymatis eorum duritie, Glandulis in eo, vario vitio partium naturalium.

ANno 1663. die 22. Junli Clariſs. Pylvius ſecuit in noſocomio Leydenſi ſecuit Saram Janſen, in cujus cadavere ſequentia notaru digna occurrebant; Hepar in dextto latere loco admodum profundo ſitum erat, & infra umbilicum ſuperioremque partem oſſis coxendicis propendebat: Pallidiuſculum erat, & quia ſatis grande, partes ſubjectæ inferius, quam ſecundum naturam eſſe debebant, ſitæ erant: Suſpenſorium Hepatis, quod ſolet eſſe in dextto, vel medio Thoracis, plane in ſiniſtra parte ſitum erat, & tres digiros transverſos minimum diſtabat à medio: alter lobus Hepatis occupabat totum ſiniſtrum hypochondrium, quod eo totum replebatur: Folliculus fellis in ſiniſtro etiam conſpiciebatur latere: Tinctura ipſi peritonæo à folliculo fellis erat inducta: Ventriculus non continebatur in medio, ſed totus in ſiniſtro hypochondrio ſitus erat, & quodammodo convolutus: Pylorus etiam erat in ſiniſtro latete. Ventriculi ſubſtantia inferior interius nigricabat,& vaſa minima inſignirer conſpicua erant,& ſtellulas quaſdam quaſi repræſentabant, ex quibus alia vaſa exibant: Pancreatis ſubſtantia bene ſe habebat, ſed glandulæ conglobatæ ipſi adhærentes grandiores & durioreserant: Lien admodum exiguus erat, ut raro tam exiguus appareat: Inteſtinum colon ſirum erat loco decliviore ob hepatis magnitudinem, & flatibus erat turgidulum, cumque communirer è dextro latere transverſim verſus ſiniſtrum feratur, in hoc ſubjecto deorſum ferebatur: Vaſa minima & capillaria in eo variis in locis turgidula erant, quod indicium eſſe putabat alicujus φλογώσεως, idque ſibi nunquam in craſſis inteſtinis viſum: Tam tenuis etiam erat membrana inteſtini ut in nullo tenui eſſe ſolet, quod etiam rarum: apparebat aurem tenuitas illa eo potiſſimum in loco ubi major ejus erat diſtenſio: Inteſtina tenuia aliqua ſui parte diſtenta erant, & vaſa illorum turgida & rubicunda, aliqua vero patte flaccida & pallida: Glandulæ plures notabiles in meſenterio appatebant: Ren dexter admodum grandis erat; Siniſtet comprimebatur à partibus ſuperloribus, quare etiam aliam à naturali conformatione habebat figuram. Ductus Pancreaticus ſatis grandis erat, ut duos ſtylos admitteret, ingreſſum ejus in inteſtinum cum ex pancreate non poſſet invenire, diſſecto inteſtino & immiſſo ſtylo in orificium ductus bilarii, manifeſte in inteſtino protuberantis, ſtylus in ipſum ductum panerearicum penetrabat, Spatium inſertionis ductuum in inteſtinum quatuor circiter transverſos digitos diſtabat à pyloro. *In cavitate thoracis, potiſſimum*

in dextra ejus parte aquæ fœtida copioſa continebatur, qua aliquot catinos implebat. Ab acrimonia illius aquæ,pleura & tota ſuperficies interior diaphragmatis exulceratæ erant & eroſæ ut etiam pus darent. Membrana Pulmonis dextri quadruplo fere craſſior reddita erat ab illa aqua purulenta, Pulmo dexter plane durus erat & corrugatus,coloris lividi & fœdi. In partibus ſuperioribus interius corrumpi cœperat Pulmo dexter & aliquid puris continebat: Pulmo ſiniſter melius habebat, in ſiniſtro latere aqua etiam coeperat colligi, ſed limpidior, nec partes ita rubebant & excoriatæ erunt: hinc inde in ſubſtantia pulmonis ſiniſtri parvæ glandulæ erant: Pericardium plenum erat aqua limpida,quæ 6. vel 7.cochlearia implebat, cum vix naturaliter duo cochlearia adeſſe debeant.In orificio interno uteri materia viſcida reperiebatur. In parte interna colli uteri parvi quidam muſculi eleganter apparebant. *Obſervatio D.I. Henr.Brachtfeld in Actis M. Bartholini ann.*1673. *Obſerv.*16.

Observatio CXXXIX.

Dyſpnoea à Pulmonum vitio, & ſpiritalium partium compreſſione ab utero elato.

Mulier quædam à partu ſtatim expiravit: Uterus illius occupabat totam capacitatem ventris uſque ad foveam pectoris, ventriculúmque compulerat verſus diaphragma: Pulmo lividus atro ſanguine refertus; laboraverat autem aſthmate. *Vide lib.* 3. *tit. de partu difficili.*

Observatio CXL.

§. 1. *Dyſpnoea à multiplici viſcerum vitalium & naturalium vitio.*

Vicentinus, &c. Pulmones habuit nimio vini potu debiles, hinc tuſſis, Reſpirationis difficultas: Apertum cadaver exhibuit pulmones male conſtitutos, ſiccos. Dexter coſtis adhærebat mediante muco: Serum aderat in thoracis cavitate, in muſculis externis & viſceribus; cordis auricula dextra ſanguine diſtenta erat. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 2. Uxor N. affectibus tentata, tuſſicula, Dyſpnoea, hydrope, &c. Pulmo dexter materia purulenta plenus erat; ſiniſter humore ſeroſo. Scirrhi per totam eorum ſubſtantiam, Lapides plurimi hinc inde ſparſi: hydrops abdominis. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 3. N. Palpitationi cordis cum aſthmate obnoxius fuit: Corrupti pulmones deprehenſi ſunt, Lobus dexter diaphragmati annexus: hoc ſurſum à colo tumido compulſum. *Vide tit. de Cordis palpitatione.*

§. 4. Dom. N. Pulmones magni, flaccidi, colore lividi, variegati & quaſi gangrænati; diaphragmati arcte connexi,ut & pleuræ,Hepar diaphragmati annexum: Pinguedinis copia veſtiebat omnia viſcera, ob quod pondus ſpiritus impeditus fuit. *Vide lib.* 3. *Tit. de ventris tumore.*

§. 5. Juvenis (*iſchuria laborans*, *Vide lib.* 3.) de difficili reſpiratione conqueritur: Hepar & Pulmones diaphragmati cohærebant : aderat polypus in corde, cum hydrope abdominis.

§.6. Nutrix in difficili partu obiit; uterus ad foveam pectoris pervenerat; ventriculum compulerat verſus diaphragma; aderat hydrops abdominis. Pulmo erat lividus, atro ſanguine refertus: Ex thoracis capacitate aqua ichoroſa effluxit; Laboraverat aſthmate. *Vide lib.*3.*tit.de partu difficili.*

§. 7. Fr. Chapuis, gravida à ſex menſibus in continuam febrem incidit, erecta cervice ſpirabat, rubor erat genarum: Fœtus aperto corpore in conſpectum venit, grandior: inteſtina omnia flatibus turgebant: Pulmones erant tumentes, lividi, pure prægnantes, *Vide l. de Febribus.*

§. 8. D. N. Aliquot ante obitum ſeptimanis, graviſſimis deſtillationibus affatim è capite deſtillantibus in thoracem infeſtabatur, ut nonniſi recta cervice ſpirare fas, unde aliquando ingens impendebat ſuffocationis diſcrimen: Aperto demortui thorace inventum pus in eo: Hepar, Pulmones & Cor, in arido & exſucco corpore admodum grandia & pallida. *Vide lib.* 1. *tit. de melancholia.*

§. 9. Illuſtr.Dom.de l'Iſle (de quo tit.de Phthiſi) præeunte virium languore, febre lenta & tuſſi à Pectoris oppreſſione ac dyſpnoea extinctus eſt. Huic Pulmones tumidiuſculi inventi ſunt, & repleti partim humore lutulento, partim flatu; Iecur in extraordinariam molem excreverat.

§. 10. Vitioſa Pectoris figura in Rachitide Reſpirationem facit impeditiorem ac crebriorem. Jecur quoque ſupra modum adauctum, cum in ventre non inveniat ſpatii ſatis, in thorace mutuatur quod ipſi deeſt, ac verſus ſuperiora aſſurgens, diaphragma longe impellit. *Vide Tit.de Gibboſitate.*

§. 11. Conqueſtus quidam de Febricula dyſpnoea, dolore hypochondrii dextri: Ingens abſceſſus in Jecore inventus, Thorax pure abundabat. *Vide lib. 3. tit. de Hypochond. dolore.*

§. 12. Uxor N. diu Dyſpnoea laborabat: Illius Hepar durum: Pulmo dextra parte materia purulenta; ſiniſtra ſero imbutus erat: per totam ſubſtantiam ſcirrhi plurimi, & lapides hinc inde diſperſi. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 13. Puella ab ephemera febre in hecticam incidit. Illius Hepar mediante materia gypſea tenaciter diaphragmati adnatum erat, hinc anhelitus difficultas: Thorax aqua plenus, Pulmones materia purulenta & ſteatomatis imbuti erant. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 14. Seren. N. febre duplici tertiana afficitur cum ſpirandi repentina difficultate: Inteſtina omnia flatibus diſtenta erant. Jecur tumidum, cor prægrande: In cavo pectoris aquæ ℔ v. Dextra pulmonis pars flaccida, craſſo & mucoſo humore oppleta; Siniſtra in ſaniem reſoluta, tunica pulmonis ut in ſacco concepta, &c. *Vide Tit. de Febrib.*

§. 15. Dom. N. palpitationi obnoxius fuit cum aſthmate: Pulmones putridi reperti; lobus dexter diaphragmati per corpus cartilagineum connectebatur. Diaphragma ſurſum compulſum erat à tumido ob flatus colo. *Vide tit. de palp. cordis.*

§. 16. Uxor N. pleuritide lateris ſiniſtri correpta interiit. Lobus dexter pulmonis parenchymate erat deſtitutus, membrana ſuperſtes diaphragmati arcte connexa: Siniſter totus in putrilaginem abierat: Pleura craſſa erat, ſyderata: Cor ſolito majus Diaphragma ſolito elatius, à Jecore tumido, ſcirrhoſo, maximo ſurſum compulſum. *Vide tit. de Exſpuitione purulenta.*

§. 17. N. fatigatus & calefactus, potui litavit, hinc dolor thoracis cum Reſpiratione difficili, &c. Pulmo dexter totus erat ſcirrhoſus cum fiſtuloſis ulceribus, adnatus pleuræ, diaphragmati &, mediante hoc, hepati. In ſiniſtro erat quoque ulceroſa colluvies, & cum pleura cohæſio. Sanguis in utroque cordis ſinu nigerrimus, Hepar totum adnatum diaphragmati, &c. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 18. Doctor Rumoldus pluribus annis aſthmate ac orthopnoea, ut nonniſi erecta cervice ſpirare poſſet, defatigatus fuit: Præter bina in pulmonibus tubercula, lxxij lapilli in veſica fellis & poris choledochis ſunt reperti. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

Observatio CXLI.

Reſpiratio in Bobus difficilis à pila conglobata in ventriculo oboriente.

Concreſcunt Poma in Boum ventriculis: quæ penitus examinans, interius ex meris pilis bovinis arctiſſime compactis conſtare reperi, & exterius glabra, nigra, & dura pelle tegi: Unde crediderim boves ſibimet prurienie cute dentibus pilos evellere, qui cum ab omaſo digeri nequeant, in maſſam coguntur rotundam, quæ poſtea in pilæ majoris magnitudinem excreſcit, unde anheloſi & aſthmatici diu incedunt. *Gualt. Charleton Diatriba de Lithiaſi ſect. 1. cap. 2.*

Observatio CXLII.

Dyſpnoea à ventriculo ob pus intra membranas concluſum tumente.

Reſpiratio intercipi poteſt à diaphragmate introrſum compulſo à ventriculo tumente, & pure inter duas membranas collecto prægnante; ut obſervavi in matrona, uxore Mag. Joh. Chavotii Pharmacopolæ. *Car. Piſo de morbis à ſero ſect. 3. cap. 4.*

Scholia.

Diaphragmate interdum compulſo à ventriculo) Ventriculum ſitum naturalem interdum mutaſſe obſervatum, dum aut ſurſum revulſus diaphragma premit, quod à paſtu dyſpnoeam inducit, aut deorſum fertur, imo ad umbilicum uſque; aut ad latera declinat: Qui plurimo utuntur alimento dyſpnoeæ fiunt obnoxii, tum ex multitudine ſanguinis, unde major occaſio ipſi pulmoni ſui implendi, & oppreſſionis occaſio major: Tum ex ventriculi tumore, hic enim ingeſto alimento, ut pars membranea, facile dilatatur; & aſſiduitate capiendi multi alimenti, dilatatur magis; unde ſive plenus, ſive vacuus, ut amplificari ſolitus, diaphragmati, liberæ reſpirationis inſtrumento, oneri eſt: hoc preſſum thoracem anguſtum reddit parte interiore; hinc Pulmo, præ anguſtia thoracis corde æſtuante, majus refrigerium requirit.

Observatio CXLIII.

Dyſpnoea à ventriculo tumido diaphragma premente.

Mulieri venter in inſignem molem excrevit, cum difficultate Spirandi. Ex aperto ventre xc. libræ aquæ prodierunt, quas è ventriculo mire dilatato ortum habuiſſe oſtendebant ſuperſtites veſicæ. *Vide Tit. de ventris tumore.*

Observ.

Observatio CXLIV.

Dyſpnoea ob vitioſum ventriculi & omenti in thorace ſitum.

STudioſus graves ſingultus & vomitus paſſus, In ſiniſtro latere thoracis omentum & ventriculum ſitos habuit. Ante vivebat athletice, niſi quod aſthmate pauliſper laboraret. *Vide lib.3. tit. de vomitu.*

Observatio CXLV.

Dyſpnoea à ventriculi parte, cum portione duodeni & coli, in thoracem per pertuſum diaphragma delata.

MIliti gladius anceps paulo infra cartilaginem xiphoidem intruditur, hinc reſpiratio intercipitur, &c. Invenitur ventriculi orificium & pars ſiniſtra ejus, cum portione duodeni & coli ad thoracem per vulnus diaphragmatis delatum, &c. *Vide lib.6. de vuln.c.*

Observatio CXLVI.

Dyſpnoea à tumente ventriculo ob ſerum intra ejus membranas coërcitum, Hydrope abdominis.

MUlieri gravidam ſe credenti abdomen in magnam molem excrevit: tandem in febrem continuam incidit cum difficultate ſpirandi, &c. & 7. die obiit. Aperto abdomine ingens ſeroſæ humiditatis factum eſt effluvium: Ventriculus prægrandis per medium diſſectus ulnam Patiſienſem ſuperabat: membrana interior multis hydatidibus conſperſa erat, &c. *Vide l.3. Tit. de ventris Tumor.*

Observatio CXLVII.

Aſthma periodicum à flatu tumidis inteſtinis, & lapide inſignis magnitudinis in cyſti fellea.

HOc anno circa finem Janu. mortua matrona quædam, vidua N. per trienniuim aſthmate periodico detenta: hanc humi ſedentem, erecta cervice reſpirantem, pedes & ventrem tumidum biduo ante mortem, cum ordinario alias Medico D. D. Schilpacheto, viſitavi. Cum adſtantes vomitorium urgerent; nos vero ſummam virium proſtrationem & extrema inſtare adverteremus, timendo ne in ipſa operatione medicamenti ægra deficeret, illúdque ac ſi eo ſtrangulata fuiſſet nobiſcum diffamaretur, poſtulatum caute declinavimus, alia præſcribendo: Avidus filius ſciendi unde hæc Dyſpnoea, aperiendam conceſſit.

Diſſecto itaque thorace, ubi omnes alias Medici veram ſedem figunt Aſthmatis, in Pulmonibus nil neque viſcoſi, neque ſeroſi, neque impacti quicquam in illorum bronchiis obſervavimus, ſed bene conſtitutos ac laudabiles invenimus, præterquam quod exiguis fibrillis hinc inde, imprimis in dextro latere pleuræ adnexi hæſerint: In hoc tamen non acquievimus, cum virium illud à prima conformatione videretur, ipſa vero à triennio demum aſthmatica: Continuavimus itaque ſectionem, ventrémque, qui, ac ſi hydropica fuiſſet, diſtentus erat, aperuimus, ſed remotis integumentis ne gutta effluxit aquæ, inteſtina vero omnia, imprimis jejunum, mire inflata, diſtenta & tota vacua conſpecta: Lien bonus, ut & Hepar laudabile: veſica fellea magna, aperta nihil continuit bilis, ſed lapidem incluſum habuit magnum, inæqualem, pondere quatuor drachmarum officinalium: *Carolus Raygerus Obſerv.xi. Miſcell. curioſ. anni quarti.*

SCHOLIA.

HInc concluſimus Aſthma fuiſſe flatuoſum, & flatulentiam auxiſſe alvi conſtipationem prope continuam, ortam proculdubio à defectu bilis, nam per aliquod tempus ounquam, niſi clyſteriis aut aquis laxativis, ſollicitata alvus ſuum fecit officium, ad omnia autem purgantia melius ſe habuit: Vidimus etiam fruſtra quod à nobis exhibitum fuiſſet vomitorium, ſi quidem materia non impacta fuit Pulmonibus, flatus vero per ſuperiora pauci vel prorſus nulli evacuantur, *Idem.*

Observatio CXLVIII.

Dyſpnoea ob tumida flatibus inteſtina.

Minoris ordinis D. Franciſci ſocius, Reſpirationis difficultate aliquando laborans, colidolore ſubito è vita diſceſſit.

Inteſtina ejus adeo flatibus intumuere, ut ventre aperto in adſtantes proſilirent: compreſſo igitur ſepto tranſverſo Pulmonibus movendi atque Reſpirationis facultas cohibita fuit. *Ioh. Rhodius Cent. 2. Obſerv. 26.*

Observatio CXLIX.

Dyſpnoea à fæcibus exulceratis inteſtinis in cavum abdominis effuſis, viſcera verſus thoracem compellentibus.

Uxori N. poſt partum venter intumuit, &c. acceſſit reſpirandi difficultas quæ in dies increſcens vitæ finem impoſuit. Diſſecto ventre, ſordes nigræ, quales in cloacis, effluxerunt, craſſæ, fœtidæ, quarum tanta copia ut quatuor urnas implere potuiſſent, &c. Diſtenſio ventris tam magna, ut jecur, lien & ventriculum, cedente ſepto, intra pectoris ſpatium aſcenderint. *Vide lib. 3. Tit. de ventris Tumore.*

Observatio CL.

Dyſpnoea à flatibus viſcera omnia replentibus.

Ludovicum N. vidimus ſpiritus magna anguſtia affectum: Viſcera omnia in eo vento plena conſpeximus. *Vide lib. 3. Tit. de ventris doloribus.*

Observatio CLI.

Dyſpnoea ab obturata arteria cœliaca à pituita concreta, & hujus aneurÿſmate.

Anna N. febrem incurrit ſtipatam orthopnoea, pulſatione vehementi ſupra ventriculum, &c. Detecta parte quæ primos magnæ arteriæ divaricatus ſentit, corpuſcula offendimus tria ex pituita concreta, tranſverſim arteriæ ductum obturantia, &c. Arteria ſe obtulit cœliaca ita dilatata ut compreſſum pugnum admitteret, &c. *Vide tract. de Febrib. l. 4.*

Observatio CLII.

Aſthma ab Hepate magno, materia indurata infarcto, Pancreate maximo.

Vir Nob. dolore hypochondrii dextri per plures annos conflictatus fuit, cum ventriculi & diaphragmatis compreſſione. Initio, cum degeret in agro Pictavienſi, hic dolor pro colico, huic regioni vernaculo, à Medicis judicatus fuit. Ex remediis parum utilitatis habuit: poſtea Lutetiam ſe contulit, celebrioreſque urbis Medicos advocavit, quorum judicio abſceſſus in Hepate genitus dicebatur, variáque abſque emolumento exhibita: Ego ſub finem morbi & vitæ vocatus, inveni ipſum gravi Dyſpnoea laborantem, & dolore hujus lateris & abdominis ita vexatum & compreſſum, ut neque in dorſum nec in latus poſſet recumbere, ſed cogeretur reſidere in lecto, & pro doloris gravitate & vehementia ipſe diſrumpi ſibi videbatur, tandem atrocibus hiſce doloribus confectus extremum obiit diem.

Aperto cadavere Hepar magnum multis abſceſſibus refertum inventum eſt, & materia quadam indurata, vitelloſque ovorum colore referente repletum. Pancreas erat admodum ingens: Ren erat luxatus & è ſuo loco dimotus, propellente ſcil. ipſum paulatim deorſum Pancreate. *Cattierus Obſerv. x.*

SCHOLIA.

M*ateria vitellos ovorum colore referente*) Vitellina erat bilis à calore exſiccata: Veriſimile eſt cum morbus ab initio pro colico habitus & curatus ſit, in uſum ducta fuiſſe remedia calefacientia, qualia ad ejuſmodi morbum, pituitæ & flatuum fere ſobolem, uſurpantur: Ab his bilem in jecore hoſpitantem incanduiſſe & dolorum maximam partem induxiſſe, novam genitam, &c.

Ren erat luxatus) Fr. *Pedemontanus*, qui continuavit Grabadim, i.e. Practicam Meſuæi, mentionem facit diſlocationis Renum & veſicæ, atque remedia proponit ad curationem ejuſmodi morborum. Verum quidem eſt luxari Renem, ſed dubitatur de veſica, quæ firmiter affixa eſt & incluſa duplicato peritonæo: Cauſa luxationis Renis poteſt eſſe violenta & diuturna tuſſis, quæ perenniter exagitans Diaphragma, ejus extremitates, quibus incumbunt Renes, poſſunt Renem alterutrum ſua ſede dimovere. Ren dexter magis obnoxius eſt luxationi, quia macrior ob viciniam jecoris, liquata pinguedine, quæ ipſum inſtar glutinis lumbis affigit, facilius devolvitur. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 26.*

Observatio CLIII.

Dyſpnoea ob tumorem Hepatis ſcirrhoſum, & Lienem in tabum reſolutum.

LÆdi poteſt Reſpiratio ab alterutro viſcere, aut utroq; in inſignem tumorem elato: juxta illud Hippocratis, *Orthopnoeam inferunt hydropici affectus duri.* Coacar. ſect. 2. l. 5. §. 29. ut hoc tempore vidimus in ſtudioſo quodam, Iſraele l'Alman, qui à quatuor menſibus *inſigni tumore* inflammatorio Hepatis oppreſſus, cathedræ toto eo tempore inſidere & indormire coactus, interiit nuper, cujus Parens ſimili orthopnoea triennio ante jugulatus eſt.

In cujus cadavere Hepar ſcirrhoſum valde inventum, una cum liene in tabum verſo: *C. Piſo de morbis à ſero Sect. 3. cap. 4.*

Scholia.

I*Nſigni tumore*) Hoc exemplo utitur Excell. Th. Bartholinus, Tract. de vaſis Lacteis cap. 15. probaturus ſuffocationem, ſive orthopnœam ſæpe induci, delato univerſo chylo ad thoracem per novos Ductus thoracicos, quia hujus commeatus ad hepar ob illius affectus p. n. intercipiatur: quo in caſu vitam & ſanguinis munia ſupplere & præſtare cor ſtatuit, ſed quia ſolum nequeat hepatis auxilio deſtitutum, perire hominem: Hujus læſæ reſpirationis cauſa vulgo aſſignatur tumido viſceri, diaphragmatis liberum motum impediente: Sed & aliis illius affectionibus, citra tumorem, ut ſcirrho, corruptioni &c. ſucceſſiſſe fidem faciunt plurima exempla: Hinc recte colligit Vir Illuſtr. orthopnoeam illam irruenti affatim chylo, pulmonéſque in tranſitu afficienti, adſcribendam eſſe.

Observatio CLIV.

Aſthma ab abſceſſu juxta lienem genito.

NObilis vidua per multos annos pedem graviter ulceratum & fontanellam etiam in altero habuit, horum diuturna moleſtia defeſſa, per Chirurgum, diſſuadente me; conſolidari tamen & ad cicatricem perduci curavit, quo facto, ſtatim ſpirandi difficultas occupat, appetitu edendi non dejecto, imo ipſa dicente; jam vegetiori reddito ita ut deſiderio indulgere, ob aſthma, nunquam audeat, Tandem facies & manus extremæ, cum abdomine atque pedibus, ob humores ſtagnantes, & exitum amplius non habentes, intumuerunt, & aſthmate aucto, viribus diuturnitate fractis & attritis, vitam naturæ reddidit.

In hujus poſt mortem latere ſiniſtro, ad lienis ſitum, abſceſſus, quem omnium cum admiratione, occultum habuerat, apertus inventus eſt, ex quo, defuncta jam ipſa, magnam fœdiſſimæ ſaniei copiam effluxiſſe mihi relatum: Hinc patet ulcera diuturna, aut abſceſſus, in quos natura ſe exonerat, caute tractandos eſſe, niſi in aliud triſtius diſcrimen ſe conjicere quis velit. *Greg. Horſtius Obſerv. xv. lib. ix.*

Scholia.

C*Onſolidari*) *Hippocr.* 6. Epid. ſect. 3. tit. 28. vetat abſceſſus, qui aliorum affectuum medela ſunt curari; In quem locum commentarium Valleſi memoria tenendum: Definitio, *ait*, horum abſceſſuum diuturnitas eſt, fiunt enim diuturni, quod natura jam conſuetudinem eo mittendi comparaverit: Igitur in omni diuturno abſceſſu, ſive ſit cum evacuatione; ut ulcus, fiſtula aut hæmorrhois, Sive etiam ſine ea, ut vetus podagra, videndum quomodo cures, Plurimi enim eorum qui tali morbo multis jam annis laborarunt, ſolent in nephritidem aut aſthma, aut etiam aliquam apoplecticarum paſſionum incidere: ut contra multis fieri vidi ex Epilepſia, aut alio cerebri morbo magno, nephritidem, & ex hac podagram. Tales igitur abſceſſus, cum jam ſunt inveterati, etſi cum evacuatione non ſint, dico eſſe aliorum morborum medelam, ut fiſtulas: quare ſæpe curari prohibeo, aliquando etiam fieri ſuadeo, juxta præceptum *Hippocratis*, Quibus in morbis facti decubitus liberant, eoſdem ſi ante fiunt, probibent.

Observatio CLV.

Dyſpnoea à variis Hepatis & Lienis vitiis.

INſtrumenta reſpirationis moventia aliquando impediuntur ab externo corpore, ut hepate p. n. diaphragmati agglutinato: hinc retardantur in ſuo motu, ut nos vidimus non ſemel, & nuper in Nobili juvene & Religioſo ex familia de Pouly. *Car. Piſo de morb. à Sero ſect. 3. cap. 4.*

Bimulus Princeps defunctus 26. Julii 1676. Hepar illi valde durum, albicans, inuſitatæ magnitudinis. Præterea undique anguſtum & arcte coſtis ſpuriis & diaphragmati accretum: hinc facile colligi potuit unde difficilis Reſpiratio orta. *In Actis Medicis Th. Bartholini ann.* 1674. 75. 56.

§. 3. Puella in hecticam incidit cum tuſſicula, Anhelitus difficultate. Hepar mediante

materia gypſea tam tenaciter diaphragmati adnatum erat, vix ut avelli poſſet. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 4. Mattona ſemper conqueſta de difficili reſpiratione. Hepar pendebat libras xxiii. Duo tumores ſaxei pendebant ab ejus ſuſpenſorio. *Vide lib.3. tit.de ventris tumore.*

§. 5. Cuidam dolor & tumor in hypochondrio dextro cum Dyſpnoea. Inventus ingens abſceſſus in Jecore, unde pus venæ cavæ ramum ſuperiorem ſubierat & thoracem. *Vide lib. 3.tit.de Hypoch. dolore.*

§. 6. Cuidam aderat febris, pulſus durus, Dyſpnoea, & dolor in ſuperiore parte thoracis: Vomica in Hepate, cum maxima puris coacervatione inventa. *Vide tit. de Lateris dolore.*

§. 7. Dom. Penſo magnus erat abdominis tumor cum anhelitus difficultate, &c. Aperto abdomine prodiit Lien maximus, latiſſimus, ita ut totum impleret abdomen: Jecur valde durum, obſtructum, pendens libras xi. &c. *Vide lib.3.c. de ventris Tumoribus.*

§. 8. Vir ſiniſtri lateris tumore & dolore diu cruciatus fuit: Lien inſolitæ molis adhærebat diaphragmati firmiſſime, unde Spirandi difficultas quam ambulaturus fuerat expertus. *Vide lib. 3. Tit. de Hypochond. dolore.*

§. 9. Latus ſiniſtrum deciduo ex loco ſuperiore lapſu afflixerat Th. Iohannis, &c. Extrinſecus illæſum in tumorem aſſurgit, &c. Accedebat anhelandi difficultas quam rebantur alterius morbi ſobolem, &c. Unica tot malorum cauſa fuit Lien iſto lapſu læſus, qui præter modum induruerat, & magnitudine diaphragma premens, dyſpnoëam induxerat. *Vide l. 3. Tit. de Hypochondr. Tumoribus.*

SCHOLIA.

RESpirationem lædi à tumente Liene, pondere ſuo diaphragmatis, cui alligatur, motum impediente notat *Mœbius in Medic. Phyſiolog. cap.* 17. §. 17.

§. 10. Mulierem diu fatigavit Dyſpnoea, cum abdominis mole: Aquarum ſtoffæ xv. educuntur, inventúmque Hepar xxiii. libras ponderans, ſcirrhoſum. *Vide l. 3. tit. de ventris Tumore.*

OBSERVATIO CLVI.

Dyſpnoea ab inſigni Meſenterii tumore, in quo plures veſiculæ, Iecore magno ſepto accreto, &c.

FIlia N. diſſecta oſtendit in meſenterio inſignem tumorem ponderis lib. xx. interius referto pluribus veſiculis limpida aqua diſtentis, &c. Integro triennio vix unquam ſpiritum libere duxerat; ſive ob copiam aquæ, ſive ob jecur diaphragmati oneroſum & illi firmiter accretum. *Vide lib.3. tit.de ventris tumore.*

OBSERVATIO CLVII.

Dyſpnoea producta à variis Meſenterii vitiis.

§. 1. Meſenterii glandulam offendit Fabr. Bartoletus in muliere, quam plures annos geſſerat; unde Dyſpnoea, retracto per ventriculum diaphragmate: mirum *ἀνάδοσιν* haud interceptam fuiſſe. *Ioh.Rhodius cent.2. Obſerv.29.*

SCHOLIA.

M*irum ἀνάδοσιν*) Ea glandula ab Aſellio Pancreas vocatur, ex qua venarum lactearum originem deducit, quæ ibi in unum omnes coeunt, indéque tum ſurſum tum deorſum ad hepar porriguntur: Revera mirum anadorſin ideo non fuiſſe impeditam, neque atrophiam ſequutam; Sed chyli Receptaculo, Ductúque chylifero illæſis, chyli diſtributio illac commeatum habuit.

§. 2. In Aſthmatico crebra & per intervalla anhelosa reſpiratione affecto, tam gravi inſultu ut ſæpe ὀρθοπνοϊκῶς ſederet, in paroxyſmo mortuo, nullum in pulmonibus vitium, ſed in Meſenterio magnarum glandularum copiam inveni, argumento evidenti non omnia aſthmata à defluxionibus in pulmonem, ſed ſæpe vaporibus ſolis ex hypochondriis aſcendentibus oriri. *Guern. Rolfinkius Diſſert. Anat. lib.* 1. *cap.*13.

§. 3. Quidam cum ventris tumore querebatur de difficili Reſpiratione. Aperto abdomine ingens moles, pinguedinem in ſuperficie referens ſe exhibuit, totum fere meſenterii ſpatium occupans. *Vide lib.3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. Iſabel-

§. 4. Iſabellæ N. abdomen in tumorem ſenſim ac ſine ſenſu increſcere cœpit: Reſpiratio illi erat difficilis &c, Meſenterium totum, atque in meſenterio Pancreas, tumore miro & incredibili turgens animadvertimus &c. ſuberant infiniti in eò abſceſſus &c. Reſpiratio ob ſepti compreſſionem difficilis erat, &c. *Vide l. 3. tit. de ventris Tumoribus.*

Observatio CLVIII.

Dyſpnoea inducta à variis Omenti affectibus.

§. 1. DYſpnoeam in muliere deprehendit Fabritius Bartoletus ab *Omenti pinguedine* ſeptum tranſverſum comprimente: Diſſentientibus Medicis, qui pulmonum hydropem adeſſe cogitabanr. *Rhodius cent. 2. Obſerv. 24.*

SCHOLIA.

1. O*Menti.*) Omentum membrana eſt pinguedine in obæſis copioſe perfuſa, ventriculo circa fundom coojuncta: Quouſque ſe demittat in vivo corpore varie diſceptatur; auctaque pinguedinis mole ponderoſum redditum, potius infra tendit quam aſcendit: hinc in molieribus utero preſſo ſterilitatem aliquando invehit: Si ergo adipe copioſo perfuſum Dyſpnoeam peperit, id contigit à compreſſo ventriculo, qui ſurſum compulſus diaphragma oppreſſit, liberúmque motum impedivit.

3. *Diſſentientibus Medicis.*) Difficultatem ſpirandi non ſolis ſpirabilibus organis affectis imputandam eſſe, quod quibuſdam viſum, ſed & à partium imo ventre concluſarum vitio pendere oſtendit Galeous cap. 12. lib. 2. de Difficili reſpir. Perſpicuum eſt, *ait*, quod ventriculus, peritonæum, ſplen, hepar, alvus, ſuperiora tenuia inteſtina, & muſculi præcordiorum in magnis thoracis motibus dolore vexantur, minus in parvis: Ob id parvus & denſus, non ſolum in pleuriticis, ſed in ventriculi doloribus & totius ventris ſpiritus erit: Conſimiliter reſpirabũt qui hepar, aut ſpleoem, aut aliqood ex eis membrũ affectum habebunt: Omnia enim talia partim appenſa, partim agnata, Reſpirationis inſtrumenta ad horum motum commoventur: *Hactenus Galenus*, Quæ valde notanda ſunt, fere enim omnes cum difficilem reſpirationem vident, accuſant pulmones, cum ſæpe vitium in imo ventre reſideat, & tunc eſt adminiculandum partibus in eo contentis relicto thorace.

Ab Omenti pinguedine.) Microſcopii ope detexit *Malpighius* Epiploon, ingentis inſtar ſacci conſtructum eſſe, ſacculos alios innumeros intra ſe continentis, adipis congeriem ſinu ſuo concludentes: Vaſa plurima, adipoſa ipſi dicta, ex ea membrana exilire obſervavit, ac per totum corpus diffuodi, adipem convehentia, non ſecus ac arteriæ ſanguinem afferunt: Ac ubicunque adeps reperitur, ibidem ejuſmodi ſacculorum numerum reperiri, in quibus recondítur: Eáque de cauſa in macilentis corporibus & extenuatis, pinguedinis vice membranulas tantum occurrere: Addit Idem, ſacculorum & cyſtidum illarum ſtructuram, vaſorúmque adipoſorum, ſat manifeſte oſtendere Adipis generationem accidentariam non eſſe, ex ſanguinis pinguibus vaporibus, quæ communis eſt opinio: Sed veriſimile eſſe potius inſervire ſalium temperationi per ſanguinis maſſam & ſerum diffuſorum: Revera ideo macilentos, & quibus Epiploi portio exſecta eſt, præ cæteris Rheumatiſmo eſſe obnoxios, leienteriis ſimilibúſque morbis facilius tentari quorum acrimonia homorum parens eſt: Viceverſa pingues iis minus affici, quod ſeri acrimonia admixtione adipis emendetur, non ſecus ac lixivium quodvis, utcunque acre, ab admixto oleo hebeſcit. *In Tetrade anatomic. Epiſt. M. Malpighii, & Carol. Fracaſſati.*

Pulmonum hydropem.) De hydrope pulmonum & thoracis, vide ſupra ſigna & cauſas obſervat. 74. & ſequenti.

§. 2. Ego vidi Omentum carnoſum, ſeu potius glanduloſum, ſemipollicari craſſitie, è virgine cachectica exſectum, (*Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*) Abdomen circa regionem umbilicalem duriuſculum & ſubtumidum apparebat: paulo poſt tuſſicula cum Spirandi difficultate oborta eſt &c.

§. 3. Uxori N. ejuſmodi erat ventris tumor ut aſcitem mentiretur, cum compreſſione pectoris ac diaphragmatis &c. Aperto abdomine inteſtina juxta dextrum latus aſcendentia occurrebanr; quibus remotis Tumor ingens, totam capacitatem infimi ventris complens, occurrit, Exemptus pendebat libras lvj. &c. *Vide l. 3. tit. de ventris Tumor.*

Observatio CLIX.

Orthopnoea à Rene purulento.

NIcolæa Honorata cum febre lenta laboraviſſet, & bene cœnaviſſet, cœpit brevi ſpirare & frequenter. Iſta reſpiratio manſit donec expiraret: Retulimus ad ventrem inferiorem malum, non ad pulmonem, alii contra.

Aperto cadavere repertus eſt Ren dexter purulentus: unde credibile à maligno vapore hanc orthopnæam ſiccam inductam fuiſſe: Incredibile enim qualia ſymptomata afferat aura venenata à pure traducta: Porro huic puellæ pulmones eranr integri: aliquantula pars adhæreſcebat coſtis, ſed id non erat ἀξιόλογον: *Gul. Ballonius Epid. & Ephem lib. ij. pag. 497.*

SCHOLIA.

HIſpanus, Nicolæa Honorata, Nicolaus Du Buiſſon, neptis uxoris Gilberti, interiere pene morbo conſimili: Omnibus Medicis negotium dedit: imo auſim aſſerere morbum non intellexiſſe: Difficultas erat ſpirandi ſumma, ſpiritus frequens & parvus ad mortem uſque, in ſicco velut ſpirare videbantur: nec tuſſis nec ſputum, ſpiritum ne ad momentum cohibere poterant: erecto paulum corpore ita frequens & parvum ſpirabant: febris non erat magna nec quæ iſtam reſpirationem requireret: Medici accuſabant pulmonem, alii catarrhum eſſe putabant, alii inflammationem, aut phlogoſin pulmonis: Quod non erat credibile, cum febris non eſſet, ſaltem commemorabilis: nec phleboromia, nec ſubductio alvi juvit: Nicolaus Du Buiſſon ſicut ſuperior, (Nicolæa Honorata) interiit: A venenata aura credibile quoque iſtud factum: Nam huic per annos pene 15. aut 16. familiaris erat excretio purulenta per vrethram: a renibus id erat, minus æquu excretum eſt: Dolor colicus ortus, deinde difficultas ſpirandi ſine tuſſi aut aliquo conſimili ſymptomate, mors: An colicis doloribus & tetræ anathymiaſi hæc ſuccedere poſſit dyſpnoea, quæri poteſt? Nos id deteximus & animadvertimus prædictis exemplis: Porro eam affectionem dubitamus an vocare jure poſſemus orthopnoeam ſiccam, an ſanguiſugum? orthopnoeam ſiccam, quia videbatur aliquid affine habere ei affectui quem Hippocr. vocat orthopnoeam ſiccam parte parte xi. lib. 4. acut. Galenus vocari putat eam dyſpnoeam quæ ſine ſputis, vel eductione per tuſſim niſque eo vehemens eſt, ut inclinari, citra ſuffocationem, qui ita affectus eſt non poſſit: hæc autem à ſpirituum interceptione fit: meminit autem inflammatorum hypochondriorum, quod horum affectio eam affectionem inducere poſſit: Vel Sanguiſugum vocabamus, Gordonium imitati: Porro Sanguiſugum eſt difficultas anhelitus; cum aliquis non poteſt expellere aërem pro tanto, quia pectus & cannæ non poſſunt conſtringi ſufficienter, ibi retinentur fumulæ ſuperfluitates. *Idem Epid. lib. ij. pag. 197.*

OBSERVATIO CLX.

Orthopnoea à Calculis renes obſidentibus, & contorſione Spinæ dorſi.

ILluſtr. Virgo annorum circiter xxx. optimo corporis habitu, ſed paululum gibboſa, ex ſuborto in proprio conclavi igne ita perterrita fuit, ut menſes ab eo tempore non amplius fluxerint: interea utcunque ſe habuit, niſi quod aliquando de difficultate reſpirandi, nec non dorſi dolore conqueretur, cujus nomine varia tentata remedia: Elapſis vero ſedecim annis, computatione à retentione menſtruorum facta, prædicti dolores magis magíſque intenderunt, ut mors tandem ſubſequuta ſit.

Corpus cum condiremus, ſpinam dorſi inſtar majuſculæ literæ S. Binos etiam lapides in ſiniſtro rene inveni. *Hildanus cent. vj. Obſ. xliij. ex communic. Lucæ Iuſti.*

SCHOLIA.

REſpirandi difficultatis cauſa non ſemper in pulmonibus & thorace latet, temeréque & inſcienter multi illuc recurrunt, cum ſæpe aut hepar tumens, aut hypochondriaca affectio, aut affectus renalis, aut vitium nervorum à ſpinali medulla derivatorum ortum præbeat; Rationem autem reddere cur affecti renes pneumatica inſtrumenta in conſenſum trahant, dyſpnoeámque inducant, etſi non adeo facile ſit, Experientiæ tamen refragari nefas eſt, ubi corporum illi pathemati obnoxiorum apertio non aliam exhibuit cauſam, ut patet ex allato exemplo, Et curatio inſtituta per Renum meatuum ἐκφρακτικὰ, reſpirandi libertatem reſtituit, teſtibus *Ballonio* & *Dodonæo*: Ille conſilio xlvj. lib. 1. Quidam, inquit orthopnoea laborare videbatur, unde graviſſime haberet, Nonnulla erat ſuſpicio affecti pulmonis, non tamen certa erant argumenta quibus appareret vitium in pulmonibus conceptum: tamen cum orthopnoicus ac anheloſus maneret, quæſitum quæ illius difficultatis cauſa eſſet: multis ad unguem pertractatis, in eam ventum eſt tandem opinionem, ut nil tale in pulmonibus conſiſtere crederetur quod eam difficultatem inveheret: Sed ut plerique ſunt aliis oculatiores, dictum eſt ſuſpicionem magnam eſſe calculi in renibus, quod cum contingit, aliquantum difficultatis ſpirandi ſpecies apparere poteſt: conſulium renibus eſt, deturbatus remediis convenientibus calculus, libertas reſpirationis eſt reſtituta: Cauſam autem ejus rei eſſe voluit, quod nervulus eſt a ſexta conjugatione pervadens diapragma, & ad renes uſque perrepens, qui oppreſſus, ut in oppoſito femore ſtuporis ſenſum infert, ita in partibus ſuperis difficultatem nunnullam reſpirationis afferre poteſt, nam renes ambigunt inter partes ſuperas atque inferas: Et nos vidimus mulieres aliquot & viros, quibus familiaris renum dolor eſt, gravis & pungens, qui ſæpe conqueruntur de dolore lateris, ac ſi pleuritis aliqua nothas coſtas occuparet, cùm tamen nil ſit tale, ſed ob obſidionem renis à calculo, aut ejuſdem oppreſſionem ab aliqua re obſtruente, ratione nervi implantati in renis corpus, idem fit quod & in lienis & hepatis tumore aut obſtructione, nam circum claviculas dolorem ſentiunt tenſivum: Quærat quis, cur non id in omnibus calculoſis contingit, aut quibus præpediti ſunt renes? Non eſt neceſſe, nam ſæpe inſigniores ſunt nervi in aliis atque in aliis, ac errore quodam naturæ in eam ſedem partis alicujus inſeruntur, in qua ſenſus viget magis, ac conſenſus major eſt cum partibus vicinis: Nec enim quibuſcunque contentus in capacitate renis lapillus eſt, iis objectum oppoſitumque femur ſtupet, tametſi ſtuporem tanquam [illegible] lapidis in rene contenti conſtituat Hippocrates. *Hæc Ballonius*: *Dodonæus* autem Obſerv. xx. ait mercatorem, etiam juvenem, Oorthopnæa correptum, nullo fructu omnia remedia admiſiſſe, tandem calculi in renibus doloribus ac podagra correptum, ab effectu liberum factum, qui ante in ſedili tantum ſomnum capere debuerat: Sed præter rationem à *Ballonio* allatam, ex nervorum conſortio deſumptam, altera à Renum officio afferenda, quod eſt ſerum à ſanguine ſegregare: hoc ſi calculo præpediti, vel aliter non fungantur, redundans ſerum ad pulmones dyſpnoeam facile inducit; Vide *Vide Ioh. Rhodium cent. ij. Obſerv. xxvij.*

Observatio CLXI.

Dyſpnoea ob Renes Jecori affixos.

Renes ambos Jecori affixos vidi : Æger de pectoris angore & ſpiritus impeditione ſubinde conquerebatur. *Vide tit. de Phthiſi.* In pulmonibus, corde, thorace, nihil vitii: Valde ſitiens hauſerat poculum vino frigidiore plenum.

Observatio CLXII.

Orthopnoea ab immani Renis unius tumore excitata.

Intercipi poteſt Reſpiratio compreſſo Diaphragmate, una cum inteſtinis, ab immani Renis alterius tumore, ut in Elizabetha Des-Bordes , uxore Panarii Principis. *Car. Piſo de morbis ab illuvie ſeroſa ſect. 1. cap. 4.*

Observatio CLXIII.

Dyſpnoea à maſſa carnea crinita & aquæ ingenti copia in abdomine.

Uxori N. abdomen in inſignem protuberantiam aſſurgebat , adeo ut præ pondere vix incederet cum difficili anhelitu &c. Aperto abdomine ℔xxiv. aquæ prodierunt; Innatabat dictæ aquæ folliculus crinitus admirandæ formæ & magnitudinis. *Vide l. 3. tit. de ventris Tumoribus.*

Observatio CLIV.

Aſthma convulſivum in occipite , juxta nervorum origines , cauſam habens, colluviem ſcilicet ſeroſam.

Aſthmatis convulſivi cauſam nonnunquam in occipite juxta nervorum origines conſiſtere , per Obſervationes Anatomicas plane deteximus , nimirum adverti quoſdam ægrotantes , qui cum ab aliis morbis deploratis decumbentes inſuper Aſthmatici fierent , neceſſum habuerunt intra lectum aut cathedram cum capite ſemper erecto aut prono detineri : reclinati autem aut ſupinati, ſtatim anheli , ac velut moribundi difficillime reſpirabant , cujus cauſa (*prout per diſſectionem apparuit poſtquam obierunt*) tantum erat, quod cum intra cerebri cavitates ſeri acris colluvies ingens aggereretur, ſi ob caput reclinatum , illa in nervorum octavi paris originem recideret, illico præcordia, ac imprimis ſpirabilia ſpaſmis horrendis tentabantur : Porro interdum ob hanc rationem videtur eſſe quod orthopnoici in lecto abſque ſuffocationis periculo decumbere nequeunt , quin corpore erecto ſedere coguntur.

Scholia.

Aſthma (quod ob peculiare interdum ſymptoma etiam orthopnoea dicitur) deſcribi poteſt quod ſit Reſpiratio difficilis , crebra & anheloſa, cum magna pectoris agitatione , & plerumque citra febrem: Reſpirationis actus dependet , Tum à pulmone movendo , cujus conformatio ejuſmodi eſſe debet , ut ductus ejus & meatus omnes, pro aëre libere inſpirando & expirando ſemper pateſcant: Tum à partibus ſive organis ipſum moventibus , quæ per alternas ſyſtolēs & diaſtolēs vices, pectoris cavitatem, & conſequenter ipſos pulmones dilatari & contrahi faciant: Cum itaque plures & diverſimodæ ſint afficiendi rationes quibus Reſpiratio læditur , ad bina hæc capita fere omnes reduci poſſint, nempe quod vitium ſit, vel in *Pulmone movendo* , vel in *Partibus* ſive inſtrumentis quæ ipſum movere debent ; Atque hinc morbi iſtius differentiæ & ſpecies optime deſignantur , Nam juxta variam cauſæ morbificæ naturam & ſitum Aſthma dicatur , vel mere *Pulmonicum*, omnino à ductibus aëriferis obſtructis , aut non ſatis patentibus procedens : vel mere *convulſivum* , quod tantummodo ob defectum , aut culpam in organis motivis exoritur: vel *mixtum* , quando utræque partes in vitio conſpirant , cujuſmodi originem Aſthma quodvis immane & inveteratum habere ſolet : Super his ſingulis ordine dicemus , & primo Medici veteres , & plerique adhuc moderni , primam ſolummodo Aſthmatis ſpeciem agnovere , morbi hujus cauſam uſque proximam , & fere unicam , ſtatuentes Bronchiorum anguſtiam : videl. quod ductuum illorum ſpatia vel per obſtructionem , vel per compreſſionem coarctata, quoties reſpirationis uſus augeatur , aërem in copia ſatis idonea non admittunt ; quare ob pleniorem aëris quantum opus erit [illegible] reſpirationis organa nixibus creberrime repetitis difficillime laborant: Quod autem nonnulli , ſine manifeſta pulmonum labe, paroxyſmis aſthmaticis obnoxii reperiuntur, totum hoc vaporibus à liene , utero, meſenterio , aut alio quodam viſcere ſatis immerito adſcribi ſolebat: at vero pathema iſtud, abſque bronchiorum anguſtia, aut viſcerum iſtorum culpa , à partium motricium ſpaſmis oriri alibi evicimus , & mox clare oſtendetur : Bronchiorum anguſtia, primam Aſthmatis ſpeciem inducens, per *obſtructionem* fieri ſupponitur, quoties aut humores craſſi & viſcidi , vel materies purulenta , vel ſanguis extravaſatus iis impinguntur , aut tubercula , ſcirrhi vel calculi eorum ductibus inſidebunt ; vel denique humoris ſeroſi catarrhus in eos confeſtim depluet : Porro idem affectus per *compreſſionem* excitari putatur, quoties ejuſmodi (cujuſque illorum

illorum generis) materies arteriæ aut venæ pneumonicæ ductibus inhærebit : Profecto à variis hiſce cauſis & afficiendi modis diatheſis aſthmatica dependet: verum morbi inſultus qnique, aut ſaltem paroxyſmi majores, propter accidentia quædam, aut occaſiones excitari ſolent : quippe dum ſanguinis rivus dimiſſus, & leniter decurrens, reſpitatione modica contentus eſſe poteſt, præcordia ſine magno pulmonis aut pectoris labore pertranſit : Sinvero iſte effervеſcens, & pulmones impetuoſius trajiciens, pleniorem aëris inſpirationem deſiderat, propter hunc per vias anguſtas admittendum, organa pneumonica ſtatim omnia in nixus crebertimos accientur: Quicquid igitur ſanguinem effervefacit, inque orgaſmum concitat, ut motus violentus corporis aut animi, frigoris aut caloris externi exceſſus, vini potus, venus, quinimo interdum merus lecti calor, in prædiſpoſitis inſultus aſthmaticos accerſit : Uſitatum eſt huic morbo obnoxios, ſæpe lectum ingredi non auſos, tantummodo in cathedra, aut ſuper cubile veſtibus indutos dormire poſſe : Cujus ratio eſt, quod corpore ſtragulis cooperto & concalefacto, ſanguis proinde in motum paulo citatiorem concitus & ferveſcens, uberiorem aëris inſpirationem requirit, quam per tracheæ ductus coarctatos ſuppleri qoeat : nam quo plus ſanguinis quaque ſyſtoles & diaſtoles vice pulmones trajicit, eo propter accenſionem, ſimúlque eventilationem ejus, aër copioſius & celerius ingeri regeríque debet : cui penſo (cum propter impedimenta non facile abſolvitur) tamen quoquomodo peragendo, partium omnium reſpirationi dicatarum, cum magna totius pectoris contentione, conatus ultimi exeruntur : Porro ſanguis agitatus, in prædiſpoſitis non tantum aſthmatis occaſio, ſed aliquatenus etiam cauſa exiſtit, nam proinde vaſa ſanguifera intra pulmones magis impleta & diſtenta, ductus tracheales jamjam anguſtos comprimunt & multo arctiores reddunt.

2. Aſthma Convulſivum (quod ſecundam hujus morbi ſpeciem eſſe, & ſine magna bronchiorum obſtructione, aut compreſſione, a meris fibrarum motricium ſpaſmis excitari ſtatuimus) non uni loco, aut peculiari cuipiam organo limitatur, ſed ἐνεργείας valde diffuſæ, ad partes fere omnes reſpirationi dicatas (quantum modo hæc modo illa, vel alia in culpa eſt) extenditur : Enimvero affectio ſpaſmodica inſultum aſthmaticum ciens, ad vaſorum pulmonarium fibras motrices, ad diaphragma, ad muſculos pectoris, ad nervos, qui è pectoris aut pulmonis ditione ſunt, quinimo ad nervorum iſtorum origines intra ἐγκέφαλον conſitas ſpectat, atque ſingulis hiſce in locis dum materies morbifica hoſpitatur, reſpirationis opus inhibens aut pervertens, morbi iſtius paroxyſmos infert : quippe ſpiritus animales, ad reſpirationis munus deſtinati, ſi quando valdè moleſtantur, inque motus irregulares urgentur, organorum ſpirabilium fibras tum nerveas tum motrices inordinate ſubeunt, eaſdémque proinde irregulariter modo contrahi, modo diſtendi, necnon ſolennes & æquabiles ſyſtolῶν & diaſtolῶν vices varie perturbari aut impediri faciunt. Cauſa morbifica, ſive materies ſpiritus, operi pneumonico accinctos irritans, cum variis in locis, tum præcipue in his tribus vim ſuam exerere ſolet, videl. primò aut in ipſis fibris muſcularibus, aut ſecundò in ramis vel propaginibus nerveis, vel tertiò denique intra ἐγκέφαλον juxta nervorum origines : 1. Quoad prius, interdum materies heterogenea, & ſpiritibus inimica, ab ἐγκεφάλῳ in nervorum truncos excuſſa, exinde per eorum ductus & propagines, ſi forſan in quantitate perexigua fuerit, abſque noxa magna, aut multum ſenſibili, in fines ultimos dilabitur : Cúmque dein fibris nerveis inciderit, & ſenſim in dies aggeſta demum in molem accreverit, ſpiritus incolas moleſtare, inque ſpaſmos aſthmaticos concitare incipit : qui ſubinde infeſtant, & pro ratione cauſarum evidentium augentur, nec plane ceſſant, donec penus materiæ ſic aggeſtæ diſcutiatur penitus & abſumatur ; dein quando renovatus iſte ad plenitudinem aſſurgit, morbi iſtius paroxyſmi repetunt, proindéque, uti obſervatione communi patet, ſæpenumero periodici exiſtunt : Juxta hanc afficiendi rationem, Aſthmatis convulſivi cauſam nonnunquam in vaſorum pneumonicorum tunicis muſcularibus, quandoque item in ſepti, aut proceſſuum ejus lumbarium fibris delituiſſe merito ſuſpicamur ; Haud multū probabile eſt morbi iſtius nidum, juxta hujus aut iſtius muſculi pectoralis fibras conſiſtere: quanquam in ſcorbuticis etiam ab his materia ſpaſmodica obſeſſis, dolores & ſpaſmos leviores cū reſpiratione læſa obortos novimus. 2. At vero (prout alibi non tantū ratiocinio, ſed per obſervationes ægrotantium hiſtorias plane oſtendimus) Aſthma convulſivum ſæpius infertur quoties materies morbifica, in nervos pneumonicos delapſa, alicubi intra ductus eorum, & præcipue circa ductus hæret : unde quoties ad plenitudinem aggeſta diſcuti & moveri incipit, propterea ſpiritus ibidem ſcatentes, & ad reſpirationis organa affluentes perturbati, inque anomalias adiguntur, illíque mox ſpiritus alios, fibrarum pectoralium aut pulmonarium incolas afficiunt, inque ſpaſmos irregulares & aſthmaticos excitant : Propter hujuſmodi cauſam, & afficiendi rationem, non tantum morbi hujus inſultus, ſed inſuper & præcordiis proinde perturbatis, paſſiones cardiacas accieri declaravimus. 3. Aſthmatis convulſivi cauſam nonnunquam in occipite, juxta nervorum origines conſiſtere per obſervationes anatomicas plane deteximus &c. *Vide textum.*

3. Quamvis nonnunquam Aſthma ab initio ſimplex, ſcil. vel pneumonicum mere, vel convulſivum exiſtat, attamen poſtquam alteruter morbus aliquamdiu increbuit, plerumque alterum ſibi conciſcit : hinc ut concludere liceat, Aſthma quodvis inveteratum affectionem mixtam eſſe, & partim pulmonis male conformati, partimque nervorum & fibrarum nervearum ad ſpirabilia pertinentium vitio excitari: Quippe cum ductus pneumonici à qualibet cauſa coarctati, vel obſtructi, liberam aëris inſpirationem exſpirationémque non admittunt, propterea etiam ſanguis, quinimo & humor nerveus à curſibus ſuis præpediti, atque lente procedere & ſtagnare coacti, fæculentias ſuas & excrementa partibus nerveis affigunt, unde ſpirituum meatus obſtruuntur, aut pervertūtur, ipſiſque demum labes ſpaſmodica accreſcit: Porro ſanguis, ſi quidem intra præcordia haud debite inſpiratur eventilatúrque, tandem in craſi ſua vitiatus, cerebro & nervoſo generi ſuccum nonniſi depravatum ſuppeditat, cujus delicta reſpirationis organa, utpote prius læſa & debilitata, maxime luunt : Pariter etiam è contra reciprocatur malum, quoties hic morbus nervoſi generis culpa incipit; nam quatenus pulmonum motus propter fibrarum muſcularium ſpaſmos crebro ſiſtitur, aut impeditur, tum ſanguis, tum liquor nerveus à motibus ſolitis coërciti, recrementa & fæculentias congerunt, eáque partibus continentibus affigunt, à quibus non tantum humores viſcoſi & ductuum obſtructivi, ſed & tumores aliáque ſolidiora concreta, pulmonis conformationem vitiantia, producuntur. *Willis Pharmac. ration. parte 2. ſect. 1. cap. 12.*

Observatio CLXV.

Aſthma ab abdita cauſa productum.

§. 1. Retulit mihi D. D. Gualtherus Needham ſe noviſſe lanium, qui cum diu laboraverat aſthmate periodico, intra 14. vel 20. dies, ut plurimum recurrente, tandem in ipſo paroxyſmo extinctus eſt.

Cadaver apertum exhibuit viſcera omnia ſana, præſertim Pulmones: neque aut *excrementi in bronchiis collecti*, *aut ſanguinis* in venis reſtagnantis ulla indicia prodita ſunt: Hoc tantum p. n. accidit, quod veſica fellea calculos complures in ſe continuit: Cætera, *ſubdit ille*, vel generi nervoſo affecto tribuenda erant, vel cauſæ nobis ignotæ, certè oculis non conſpicuæ: *Thomas Willis Pathol. cerebri cap. xij.*

§. 2. Vir, ante hydropem, cibum ſumpturus, vel cum ad ſomnum ſe componeret, ſumma anhelandi difficultate & ſuffocationi proxima concipiebatur. In nullo viſcerum quicquam vitii notari potuit. *Vide lib. 2. tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

Neque aut excrementi in brochiis collecti, aut ſanguinis &c.) Aſthmatis cauſam vulgares Medici nullam fere aliam præter fluxionem à capite agnoſcunt: Interdum tamen induci ab humoribus crudis & ſeroſis, à venoſo genere, per arteriam venoſam in pulmonum tranſlatis ſubſtantiam, vel in læves arterias, unde aſthma ſpurium generetur, oſtendit *Piſo* lib. de morbis à colluvie ſeroſa, atque ex eo *Sennertus*: Hæc ſpecies Dyſpnoeæ confirmatur primo ex ſtertoris abſentia, ſecundò ex urinarum conditione, quæ in paroxyſmo redditæ, turbidæ & craſſæ ſunt, à craſſorum & crudorum humorum parte ad vaſa urinaria delatione: Demum aſthmaticorum nonnulli ſtranguriæ obnoxii ſunt, qua dum urgentur, reſpiratio illis inculpata eſt: recurrente vero aſthmate, viciſſim urinæ libertas reſtituitur, pro varia humorum in venis contentorum huc vel illuc metaſtaſi: Adde indicium à juvantibus & lædentibus, In ea enim dyſpnoeæ ſpecie quæ ſtertoris eſt expers, adeo utilis eſt v. s. ut ea in paroxyſmo facta, ubi primum ſanguis fluere incipit, reſpirandi libertas ſtatim accedat, eáque peracta ægri omnino liberi conſpiciantur: Comes præterea hujuſmodi dyſpnoeæ eſt cachexia, pedúmque œdematoſus tumor, unde colligendum materiam vaſis contineri ac ab hepate proficiſci; Harveanis ex principiis, deferuntur humores & vapores crudi, cum refluo ſanguine, in dextrum ſinum cordis, ex eo in pulmonum vaſa & parenchyma, ibique firmati bronchia aſperæ arteriæ comprimunt: Qui tranſitum per parenchyma non admittunt, in lævium arteriarum repletione acquieſcunt: Detectio vaſorum lymphaticorum lucem hic forte fœnerabitur: Eorum uſus præcipuus eſt. 1. Ut nutriendas partes onere inutilis ſibi aquæ levent. 2. Ut aquam aliis partibus certos in fines apportent, in primis cordi, ſive ad ſanguinem, alioquin craſſiorem, nonnihil diluendum, ſive calidiorem temperandum, ſive ad ſanguinis concretionem promovendam: Iis obſtructis in pulmonibus, coërcetur lympha, quæ compreſſione bronchiorum dyſpnoeam inducit: Si præ plenitudine ea dehiſcant, hujus irruptio in pulmones & cavum thoracis Hydrorum inducit.

Cauſa ignota aut oculis non conſpicua.) Ut cum majores præſertim nervi repti, à dorſali medulla progreſſi, defluxionibus aut aliis morbis ſeparatim & ſolitarii infeſtari, dyſpnoeam quandam pariunt; qualem in aſthmaticis, nullis aliis pulmonum affectorum indiciis apparentibus, continuo ægrotos infeſtare obſervavimus. *Platerus Praxeos part. 2. lib. 1. cap. 4.* Huc refer Aſthma illud Scorbuticum quod periodice ægros affligit, & nonnunquam incautos jugulat, qui accidit quia ſpiritus ligantur & eorum influxus in organa reſpirationis impeditur; Remedia ex arte exhibita ſæpius eludit, ſed præ cæteris valet extractum croci ſpiſſius, in aqua appropriata diſſolutum & per intervalla exhibitum; ideo juvans quia crocus inſigne eſt reſtaurans caloris nativi: *Thom. Bartholinus in Actis med. anni* 1671.

Generi nervoſo affecto.) Dyſpnoea ſcorbutica interdum a nervoſi generis culpa procedit: poſtquam enim labes morbida cerebrum ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ ab ἐγκεφάλῳ dimiſſæ, uti nervos alios, ita pneumonicos alioſque affines; ſcilicet diaphragmatis & muſculorum pectoris motui inſervientes crebro ſubeunt: proindéque juxta quod nervi illi à muniis rite defungendis aut inhibentur aut pervertuntur, reſpiratio difficilis varii generis producitur, eſtque ut plurimum aut paralytica aut convulſiva: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos ſubeuntes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberius congeſtæ; ſpirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accidit à tali particularum (ſi forſan illæ narcoticæ fuerint) cohæſione, ſpiritus quorundam nervorum incolas ligari prorſus, & ab actibus deſignatis inhiberi, unde reſpiratione impedita, cæteri ſpiritus nervorum adhuc immunium hoſpites, ut ipſi proprio marte penſum commune perficiant, valde exercentur, adeóque qua licet reſpirationem magis crebram & laborioſam edunt: quandoque vero ſpiritus, intra quoſdam ex reſpirationis munere nervos ſcatentes, copula heterogenea exploſiva, ſive ſpaſmodica afficiuntur, cujus elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occaſiones aliquas excitantur, motus convulſivos ineunt, proindéque pulmones cum laborioſis & crebrius repetitis, modo ſyſtoles modo diaſtoles vicibus, paroxyſmis quaſi aſthmaticis detinentur: In his caſibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici ac pectoris motus abſolventes, item forſan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo iſti, ſeorſim à reliquis, aut narcoſi, aut affectionibus ſpaſmodicis obnoxii ſunt, ac propterea reſpirationis anomalæ variæ differentiæ ac modi occurrunt: Eugalenus, Horſtius & Sennertus dyſpnoeæ ſcorbuticæ cauſam à viſceribus imo ventris inflatis aut tumefactis, proindéque ſeptum comprimentibus deducunt, non ſecus ac in gravidis & hydropicis fieri aſſolet: at hæc opinio non admittenda, quia ſymptoma illud non raro iis evenit quibus venter & hypochondria ſatis mollia ac infra coſtas ſubſiſtentia,

ſiſtentia, ſpatium pro ſepti motu ſatis liberum concedunt: Quod autem lienis perturbationi reſpiratio difficilis paſſim in hypochondriacis, & quandoque forſan in ſcorbuticis ſuccedat, ratio eſt, quia nervi ſplenici cum pneumonicis communicant; quandoquidem igitur utrique materia morbida ſc. ſpaſmodica obſidentur, eadem in alterutris commota ſpaſmos ciens, alteros in affectus conſenſum trahit, prout de paſſionibus hypochondriacis diſſerens declaravi in omni dyſpnoea, ob nervoſi generis culpam excitata, pulſus ut plurimum ſatis fortis ac debito celerior, ac interdum intermittens exiſtit. *Thomas Willis Tract. de Scorbuto capite tertio.*

Observatio CLXVI.

Dyſpnoea à pulmonum defectu, & humore lacteo in cavitate thoracis.

Retulit mihi Joh. Baptiſta D. M. ſe ſubjectum vidiſſe cui deerant ambo pulmones, ut utrinque quid potius ſubſtantiæ pulmonum analogum videretur: In cujus thorace ſtagnabat aqua veluti lactea, quæ tamen non erat ex empyemate pus verum. *Fabritius Bartoletus de diff. reſpir. p. 3. c. 3.*

Scholia.

A*Qua veluti lactea.*) Chylum arbitratur fuiſſe Cl. *Thom. Bartholinus Spicileg. 2. de vaſis lymph. cap. 2.* à diſrupto vel hiante Ductu chylifero thoracem pervreptante.

Observatio CLXVII.

Lobus unus pulmonum poteſt deficere vita ſuperſtite.

Quia lobus pulmonis ſiniſter major dextro eſt, propter ſiniſtri ventriculi cordis non tantum eventationem, verum propter fuliginum receptionem, ob id poteſt animal abſque lobo dextro vivere: quod bis eſt à me obſervatum in cadaveribus hominum qui inuncti fuerunt propter Venereum morbum, erat enim abſumptus in his lobus dexter pulmonum uſque ad bronchia; Et hoc à viris graviſſimis, ut ab Excell. Braſavola fuit ſancitum: *Hippolitus Boſcus de Facult. Anat. Lect. 4. p. 40.*

§. 2. Anno 1623. Franc. Plazzonus ſecuit canem cui ſiniſter pulmo globulo ſauciatus plumbeo putruerat, illæſo dextro, cujus beneficio diu ſuperfuit. *Ioh. Rhodius cent. 2. Obſervat. 6.*

Scholia.

Plazzonus quoque nautam Patavii medicabatur io ſuperiore dextri pulmonis ala vulneratum, qui per tres hebdomadas cum pure ipſum pulmonis parenchyma ejecit: Ex quo ſuſpicatus ille abſumptos pulmonis lobos: Siniſtri tamen uſu vixit, ſed cum difficultate ſpiritus: Quid igitur mirum ulcera pulmonum ſanari ſi putrida ipſorum vulnera ſanantur? Galenus difficultatem oſtendit l. 4. c. 5. de loc. non impoſſibilitatem, relicto nempe callo, notante Cardano de cauſis, ſign. loc. morborum, §. 60. *Idem.*

§. 3. Sæpe natura in formanda una corporis parte deficit, luxuriando in altera: Ita accidit cuidam Ill. Baroniſſæ: Ambo enim Pulmonis lobi, ſcil. ſuperior atque inferior ſiniſtri lateris defuerunt, non ex ulcere conſumpti, quia cicatrices adfuiſſent, ſed quia natura defecit in eorum productione, alio diſtribuendo materiam: Ventriculus magnus adfuit; Lien erat ponderis libr. vj. Inteſtina tantum tria apparuerunt: Natura ergo cum defecit in producendis medio pulmone, parvo epate, & brevibus inteſtinis, ſupplevit defectum in Liene.

Scholia.

Hic Anatomicus campum habet quærendi quomodo circulatio ſanguinis in hoc corpore fieri potuerit deficiente arteria venoſa, in ſiniſtrum pulmonis lobum excurrente, cum non facile admittat ſeptum cordis pervium à Galeno ſancitum: Sed quod maxime conſideratione dignum eſt, nunquam ſpirandi difficultate fuit detenta, cum pulmones obſtructi eam impediant, Deficientes penitus auferant. *Antonius de Pozzis Obſervat. xxx. miſcell. cur. ann. IV.*

Appendix I.

Aſthma & dyſuria reciproca, ut hac præſente ceſſaret aſthma, hoc urgente illa deſineret.

Refert *Zecchius* conſ. 18. Cardinalem Paleottum aſthmaticum, ſimul ardore urinæ & difficultate laboraſſe, & ita quidem, ut cum urinæ ardor & difficultas urgeret, ſpirandi difficultas evidenter imminueretur, & rurſum cum majore impetu, ſtranguria ceſſante, repeteret: Nos de his hanc ferimus ſententiam, Aſthma oritur ab humoribus tenuioribus qui cunctæ maſſæ ſanguineæ inſunt: ac ii de capite, cui per ſe plus

ſanguinis,

ſanguinis, pluréſve venæ ſunt, ut tradit Hippocr. ad pulmonum venas ſæpius vehuntur: quare nulla tuſſis præcedit, ſed nonnunquam quædam capitis gravedo: Per cavum aſperæ arteriæ ille humor de capite non labitur: Quare fruſtra eſt *Zecchius*, cauſam explicaturus cur æger tuſſire non incipiat: Aſthma finitur nonnunquam incipiente *ſtranguria*, ideo quod humor craſſior ad renes feratur, renuior in pulmonibus relinquatur: Et hoc quoque eſt quod Aſthma deſinat & increſcente tumore pedum, ut ego ſæpius vidi, & copioſa urina, ut teſtatur D. Joh. Rhodius. *Schneiderus l. 3. de Catarrh. c. 6.* Vide Sennertum lib. 2. *Pract. qu. 45.*

APPENDIX. II.

An Homo vivere poſſit ſine Reſpiratione.

Galenus 6. de loc. aff. cap. 5. ſcribit *Reſpirantem non vivere, & viventem non reſpirare, impoſſibile eſt*, Galeni ſententiam confirmant multæ Rationes de neceſſitate Reſpirationis, & Experientia: cum in dies videamus homines reſpiratione privatos illico mori: Verum eadem ipſa Experientia nonnunquam contrarium quoque docuit, cum variis exemplis demonſtrari poſſit nonnullos homines notabili temporis ſpatio ſine ulla reſpiratione vivos ſuperfuiſſe: nominatim in India dicuntur Urinatores illi, qui margaritas & corallia in fundo profundiſſimorum fluminum quærunt, plerumque per ſemihoram, vel diutius, ſub aquis commorari poſſe, ſine ulla reſpiratione.

Hujus rei ratio inquirenda reſtat: Galenus paſſim variis firmiſque rationibus & argumentis, ab experientia & ſenſu communi deſumptis, docet cordis calorem eſſe cauſam neceſſitatis reſpirationis: Quo uſque enim per ſuum calorem cor ſanguinem attenuat, & dilatatum è dextro ventriculo in pulmonem impellit, neceſſario requiritur refrigerium, per reſpirationem allatum, ut calidus attenuatus in pulmonem impulſus ſanguis rurſus condenſari, ſicque è pulmone in ſiniſtrum ventriculum delabi poſſit, quo refrigerio denegato, mox halituoſo ſanguine replentur pulmonis vaſcula, & ſeroſo vapore veſiculoſa ſubſtantia, nec quicquam ad ſiniſtrum cordis ſinum deſcendit, ſicque citiſſime ſuffocatur homo; Ex hoc fundamento jam ſequitur alterum, ſcil. quoties cor nimis refrigeratum eſt, vel calor ejus à morbificis cauſis adeo oppreſſus,ut nullam ſanguinis illapſi efferveſcentiam ſeu dilatationem faciat,tunc etiam nullá reſpirationem neceſſariam eſſe (ſublata enim cauſa neceſſitatis, tollitur neceſſitas) atque iſto tempore hominem ſine reſpiratione aliquandiu vivere poſſe: In omnibus, quæ adducuntur hiſtoriis, atque etiam ab aqua frigida ſola (ut in margaritarum piſcatoribus) totum corpus,ipſique ſimul pulmones adeo refrigerati ſunt,ut illa refrigeratio aliquandiu ſanguinem è corde in pulmonem, ſed minus calidum, & pauciore quantitate ob totius frigus) impulſum ſatis refrigerare ac condenſare potuerit: vel à maximo terrore & frigore ſimul, cor, una cum toto corpore, adeo refrigeratum & contractum eſt, ut fere deſierit pulſare: Vel à vitioſis malignîſque vaporibus aut humoribus ejus calor adeo oppreſſus eſt, ut etiam plane deſierit ſanguinem dilatare ac pulſatione propellere: Deſinente autem propulſione ſanguinis in pulmonem, non eſt neceſſaria reſpiratio, eaque tunc homo aliquandiu carere, & tamen vivere poteſt, ſi modo ille ſtatus non diu duret, ſcil. donec ipſum calidum innatum penitus extinguatur: Sed tunc vivit homo immobilis, ſuíque impos, ſicut hyberno tempore vivunt muſcæ, ranæ &c. quæ veluti mortuæ ſine ulla reſpiratione latitant, eo quod calor cordis oppreſſus & veluti extinctus ſit, neque ullo refrigerio indigeat. Galenus ipſe hanc difficultatem prævidens, ut ex ea ſe expediat, confugit ad Tranſpirationem, quæ fit per univerſi corporis poros, eámque ponit tanquam ſpeciem minimam reſpirationis, ſeu potius ejus vicariam, quam ad vitam ſuſtentandam ſufficere poſſe exiſtimat, verum hoc diverticulum non ſufficit ad probationem, nam cum & humores non moveantur, tunc totum Corpus illico refrigeratur,& neque halitus calidus expellitur,neque aër frigidus uſque ad cor intromittitur: Itaque dicendum potius ſententiam Galeni priorem veram eſſe de communi modo vivendi, non vero de caſibus raris, in quibus res aliter contingere poteſt. *Diemerbroeck Anatom lib. 2. cap. 13.*

Observatio CLXVIII.

Vrinatores, & animalia amphibia, diu in aqua ſalva reſpiratione ſubſiſtunt, quia foramen ovale per totam vitam apertum ſervatur.

AMphibia, quæ ad libitum ſuum modo in terris modo in aquis degunt, etſi conſtat hæc non ſemper nec perquamdiu ſubter aquas morari poſſe, attamen mirari ſubeſt quomodo interea reſpirant, nam ſi tracheam aperiant, aquæ ſtatim irruentes pulmones inundabunt: Bartbolinus hoc dubium facile ſolvit aſſerendo in his brutis per totam vitam foramen ovale, ſicut in embryonibus, apertum ſervari: *Cornelius Conſentinus* eodem ritu etiam in urinatoribus habere ſtatuit, innuítque modum quo homines quicunque ad urinandum habiles fiant, nempe ſi dum infantes fuerint, ad plorandum ſæpius irritati, ſpiritum diu cohibere ſinantur, hinc ut neceſſe foret ſanguinem ſubinde per foramen ovale trajici, & proptetea coalitionem ejus impediri: At vero in Brutis iſtis, de tali præcordiorum conformatione peritiſſimus Anatomicus D. D. Gualthereus Needhamus, ambigit, eamque in nonullis, poſt diſſectionem indaginemque ocularem deſiderat. *Th. Willis Tract. de Anima Brut. p. 1. cap. 3.*

Uſus ſepti cordis eſt, ut per id ſanguis tenuior ex dextro ventriculo in ſiniſtrum tranſeat, ad vitalis ſanguinis ſpiritúſque generationem, qui poſtea per arterias in univerſum corpus diſtribuitur: craſſior vero pars & major naturali ordinariáque via per arterioſam venam arteriæ venoſæ mediantibus pulmonibus communicatur: Tenuior per ſeptum tranſiens illud in tranſitu nutrit: Hac ſola via urinatores & ſuſpenſi aliquandiu vivunt & reviviſcunt, motu pulmonum ceſſante. *Bartholinus Anat. Reform. lib. 2. cap. 7.*

SCHOLIA.

F*Oramen Ovale.* In corde aliter ſe habent vaſa dum fœtus in utero eſt, aliter cum jam in lucem editus eſt: Nam conjunctiones ſeu uniones vaſorum cordis in fœtu ſunt duplices: Alia fit per anaſtomoſin, alia per canalem: Per anaſtomoſin fit unio venæ cavæ & arteriæ venoſæ, ſub dextra auricula prope coronariam, antequam cava ſe plane in dextrum ventriculum aperiat: foramen eſt amplum & ovalis figuræ, cui in cavitate arteriæ venoſæ opponitur membranula pendula, tenuis & dura, foramine major: Poſt partum aliquantulo tempore coaleſcit hoc foramen & exſiccatur, ut locus hic nunquam pertuſus fuiſſe putetur: Verus ejus uſus eſt, ut partem ſanguinis in fœtu, ex cava hepatis in ſiniſtrum ventriculum cordis transfundat, qui ordinaria per pulmones non dilatatos nec reſpirantes via illuc ire non poteſt: Ne vero ſanguis in cavam relabatur, prohibet membranula appoſita quando concidit. *Idem ibidem cap.* 8.

APPENDIX I.

De Reſpiratione Vrinatorum.

Foramen ovule iis qui ſub aqua vivunt hac ratione exiſtimo conferre: ſanguis qui à dextro cordis ventriculo in pulmones per arteriam pulmonariam propellitur, nequit in ſiniſtrum ventriculum permeare, niſi aër arteriæ aſperæ ſurculos inflet atque diſtendat: Hinc enim pulmonariæ arteriæ ramuli comprimuntur, & concluſus in his ſanguis protruditur in ſurculos venæ pulmonariæ: ubi vero aër non poteſt diſtendere aſperæ arteriæ ſurculos, ſanguis per alios ductus ex dextro ventriculo in aortam, & ex vena cava in ſiniſtrum cordis ventriculum non trajecto pulmone perlabi debet: Jam cum in infantibus recens natis & fœtibus tales ductus peculiares obſervemus, qui pulmonum vices ſupplent, quamdiu in utero hærent; in ſubmerſis vero (*& urinatoribus*) aër minime pulmones ſubire valeat ideóque ut in animalibus utero concluſis, ita in his à ſuo munere pulmones vacent, admodum vero mihi ſimile ſit per eoſdem ductus, vel non ſatis coalitos, vel parulos (quales in quadrimulis & quinquennibus, imo grandioribus natu pueris obſervarunt Anatomici) motum iſtum ſanguinis abſolvi. *Martinus Fogelius* in miſcell. curioſis annot. 1674. 75. & 76. *pag.* 162.

APPENDIX.

Oſtenditur (experimento facto in Cane, cui vita prorogata fuit per horam, jugi aeris per follem in ejus pulmones impulſu, etiam diſruptis thorace & diaphragmate) mortem immediate non pendere à ceſſatione motus Pulmonum, aut ab inhibita ſanguinis circulatione, ſed à recentis aeris inopia.

DOminus Hook, experimenti author, Societati Regiæ relationem hanc exhibuit: Alias, *ait*, coram Societate experimentum à me factum in Cane, cujus vitam produxi, etiam diſruptis pectoris clauſtris, diſſectis coſtis & diaphragmate, imo dempto pericardio cor ambiente: Experimenti autem veritatem quod plurimi ſuſpectam haberent, id propterea aſſidente Societate univerſa, ultimo conventu propalare volui: Privatim & publice æque ad votum ſucceſſit, Effracto enim canis thorace, conſtrictaque aſpera arteria, cujus cavo tubulus follis inditus fuerat, infra epiglottidem reſecta, inſufflari in pulmones aërem curavi, eos ſponte demum ſubſidere permittens, cujus reciproci motus ope animal ultra horæ ſpatium vivere conſpexi, Confirmaturus autem ulterius meam hypotheſin, in gratiam eruditorum quorundam Medicorum, motum pulmonum ad vitam omnino eſſe neceſſarium aſſerentium, quod præcipuum circulationis ſanguinis ſint organum, ideóque animal ſtatim ſuffocatum iri ac pulmonum motus deſierit, exiſtimantium, Experimentum quoque ſequens addidi priori, (modo nempe intermiſſa in pulmones canis inſufflatione,) convulſionibus correpti ubi omnino illi ſubſidebant & quieſcebant (modo reddito illis motu inſpirationis follis beneficio, unde vitæ reſtitui illico videbatur; hácque viciſſitudine reciproca cani vita per horam integram conſervata) Alterum follem priori immediate conjungi curavi, machinæ interventu eam in rem à me concinnatæ, Compuncto poſtmodum per acutiſſimum ſcalpellum calamarium univerſo pulmonum ambitu, poſtremum follem maxima celeritate agitari juſſi; cujus interventu, dum prior aëre ſemper plenus erat, inſufflatio in pulmones aſſidua fiebat, unde continuo turgidi & immobiles manebant, ab indeſinenti aëris in eos impulſu, & quantum illius per facta à ſcalpello foramina exire concedebatur: Ejuſmodi inſufflatione aliquandiu protracta quietus, ut ante, manſit canis, cum oculorum nitore toto eo tempore, ac regulari cordis agitatione: Deſinente vero inſufflatione, pulmonibus autem concidentibus & quieſcentibus, illico redière convulſiones quaſi morti proximus eſſet: vitæ autem reſtitutus eſt quo momento aëri recenti in pulmones regreſſus conceſſus eſt, ab immiſſo folle.

Peracto hoc experimento, lobulus pulmonum omnino reſectus eſt, in quo liberam ſanguinis circulationem deprehendere licuit, ejuſque per pulmones liberum tranſitum, non modo quamdiu perpetuo turgidi erant, ope artificii prædicti, ſed & ubi poſt concidentiam quieſcebant: Hinc arguendum videtur, ſicut ſimplex & ſolus pulmonum motus, abſque novi aëris appulſu, ad animantis vitam nequicquam confert, quod æque vitæ munia obiit iis quieſcentibus aut motis, Non à pulmonis motu aut ceſſatione mortem immediate pendere, vel circulationem ſanguinis inhiberi, ſed à novi aëris defectu. *Ex Ephemer. Eruditorum xiij. anni* 1667.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI.

SECTIO II.

De SUFFOCATIONE.

OBSERVATIO I.

Suffocatio Anginoſa à Conſtrictione Venarum Iugularium orta.

HAud pridem venas jugulares, ſubducto iis filo in cane arcte ligaveram, & poſt aliquot horas partes omnes ſupra ligaturam mire intumeſcebant, & intra duos dies canis quaſi angina ſuffocatus interiit; ab impedito ſanguinis ab arteriis in venas circuitu. *Richardus Louvver Tract. de corde, cap. 2. pag. 124.*

SCHOLIA.

A Carotidum arteriarum ſimili conſtrictione oriri ſoporem, unde illis nomen, oſtenſum lib. 1. Tit. de ſoporoſis affectibus, Suffocatur autem homo cum aër ventilando calori cordis neceſſarius non attrahitur, *ait Sennertus Pract. libro ſecundò, pag. capite tertiò*, fuligineſque calidæ expiratione non emittuntur: fit hoc primò cum viæ aëri attrahendo dicatæ occluduntur, quod fit interdum ore occluſo ſeu obſtructo, ſimúlque naribus muco obturatis, unde interdum apoplecticis & epilepticis periculum ſuffocationis imminet: Secundò ſi fauces, præſertim circa laryngem occluduntur, id quod fit in tumoribus muſculorum faucium, laryngis, glandularum, columellæ, ſicut & in luxatione vertebrarum cervicis: Tertiò, ſi aſperæ arteriæ caput à re quacumque obſtruatur: etſi enim facile hoc non fiat, ſed natura ob imminens ſummum periculum, per tuſſim magno conatu omnia talia excutere conetur, tamen ſi res ita pertinaciter & fixè rimulæ illi inhæreant, Suffocationem inducunt: Ita Adrianum Pontificem à muſca in fauces involante ſuffocatum eſſe tradunt hiſtoriæ, alioſque uvæ acinis, infantes quoſdam nummis &c. ſuffocatos eſſe tradunt: De ſuffocatis ab aqua vide obſervat. 44. Quartò, ipſe quidem aſperæ arteriæ ductus non facile obſtruitur, cum ſit ſatis patens, à vi tamen externa collo conſtricto, ut fit in ſtrangulatione, via omnis ſpiritui intercipi poteſt; *quod & à tumoribus, ut bronchocele, trachæam prementibus fieri poteſt*, Præterea fungorum quorundam uſus, ut & alia venenata, ſtrangulare ſolent: quod proculdubio fit cum ob membranam, quam œſophagus habet cum aſpera arteria & larynge communem, laryngis rima contrahitur & coarctatur: Ita ex medicamento ſurſum ac deorſum purgante fere ſuffocatus Unctor apud Harpalidem, *lib. 7. Epidem*, Quintò, accidit etiam in apoplexia ſuffocatio, cum motu thoracis omni, & membrorum reſpirationi inſervientium læſo, nulla fit reſpiratio: Sextò, in catarrho etiam ſubito & conferti*m* ad pulmones ruente ſuffocatio fieri poteſt, unde ſuffocativi nomen adipiſcitur, de cujus generatione vide lib. 1. ſect. 17. obſervation. 11. & ſequ. Pertinet huc & aër, qui attrahitur, ventilando calori ineptus & ſuffocans, qualis eſt ille qui è carbonibus, cloacis, muſto &c. exhalat, qui quomodo ſuffocationem inducat, vide infra obſervat. 40.

Quomodo autem à venarum conſtrictione ſuffocatio inducatur oſtendit Louver loco ſuperius adducto: Quemadmodum, *ait*, venarum alicubi dilatatio ſanguinis ſupplementum & influxum debitum divertendo, cordis motum valde diminuit, ita ubi venæ in anguſtum adeo ambitum compinguntur, ut ſanguini commeatum ſatis liberum non concedant, idem omnino incommodum cordi accedit: quippe in valde obeſis animalibus, propter venas à nimia pinguedinis mole & incremento compreſſas, quia ſanguis pro motu cordis continuando debite ſuppeditari non poteſt, proinde in vaſis ſuis & corde ſtagnare & concreſcere aptus eſt, adeóque *Suffocationi* & morti repentinæ (præſertim quibus à natura cor vegetum & robuſtum datum non eſt) obnoxios reddit: ut autem venæ cujuſpiam, minoris licet, compreſſio ſanguinis motum inhibendo aliquantulum alterat, ita quo plura & majora eorum vaſa obſtructa aut conſtricta fuerint, eo præſentius cordi periculum impendet: Et ſicuti aortæ paulo ſupra diaphragma compreſſio, ſanguinem totum corpori debitum, & omnibus ſimul vaſis quantitate proportionatum in partes ſolum ſuperiores congerendo, caput ipſum & cor obruit & peſſundat, ita ſi vena cava paulo ſupra diaphragma, in dextro pectoris latere, ubi trunco ab omnibus corporis partibus diſtincto & diſcontinuo verſus cor incedit, adeo arcte ligetur, ut ſanguinis per illam affluxus prorſus ſupprimatur, dici vix poteſt quanto animalis detrimento hoc fiat: quippe licet ab injecta venæ ligatura, nullum doloris aut cruciatus ſenſum contentione aut ejulatu fateatur, mox tamen adeo oblangueſcere & fatiſcere incipit, ut pedibus vix ſtare poſſit, quin & non jam procumbere quam in terram ruere & concidere ſemel vidi ferocem moloſſum, non aliter quam ſi vita omnino deſtitutus eſſet. Ratio autem quare tanto diſcrimine & jam tranquille venam cavam ligari, aortam vero adeo anxie comprimi ſuſtinuerim, alia eſſe non videtur, quam quod vena inibi ligata ſanguis toti corpori debitus, inferiori ſolum parti plurimum impenditur,

adeóque

adeóque caput vitali ejus influxu valde orbatom, ſpiritus pro cordis motu ſuſtentando impertiri adeo potens non eſt, ut utrumque vacillare & deficere multum neceſſe fuerit, quod nullo utriuſque dolore perficitur: compreſſa autem aorta ſupra diaphragma, ſanguis qui maxima ex parte inferiori corpori, & viſceribus vectis debetur, totus ſuperiori & minori ſuffunditur, quem cum excipere omnino incapax ſit, nimia ejus copia prorſus opprimi & ſuffocari debet; atque ideo cum mox cerebro, & cordi ipſi, tantam moleſtiam afferat, ad primam compreſſionem animal rem tam inique patitur & ſummo conatu amoliri nititur.

Observatio II.

Suffocatio à miro palati Abſceſſu, Et auriculæ dextræ cordis ab atrô ſanguine diſtenſione & infarctu.

Villicus adoleſcens ex frequenti & diu producto ſubdialis frigidiſque aëris uſura, provocato viſcidæ pituitæ diſtillatu, ſentiit ſibi primum neſcio quid ad palati ſorulum adhæreſcere, quod aliquot poſt diebus in tuberculi formam ſe prodidit, atque ex majoribus in dies incrementis ad eam magnitudinem tandem increvit, ut totas hominis fauces oppleus, ne dum firmioris alimenti traductum, ſed etiam potum inſpiratúmque præcluderet: renixu duro, colore carneo, variis aliquot plicamentis in ambitu excurrentibus præruptum. Decoctum ſalſæ parillæ diu potum nihil profecerat, ac neque buccatus & gargatiſmata varia: Ego re inſpecta nova & inſolenti, præfocatum hominem iri certo agnoſcens, Collegis meis laryngotomiam non dubitavi proponere, qua ſola velut ſacra anchora, tum miſerandæ ſortis exitio poſſet occurri: Quæ noſtra ſuaſio cum admiſſa approbatáque non fuerit, denegatis interim vitalis auræ fomentis, fato functus eſt miſer homo.

Quo, frigente mox corpore, in anatomicam inſpectionem vocato, præſectum tuberculum oſtracinum intro repertum eſt totum, cum aliquo particulæ conformatu & quarundam quaſi alarum & roſtri diſcretu: Itaque non inepte à pletiſque adſtantibus, & à nobis ipſis æquiparatum eſt teſtudini terreſtri parvulæ.

Sed ante hanc tuberis exciſionem, *experimentum* quod fecimus *laryngotomiæ* narrabo: diſſecta enim primùm cute ſecundùm longitudinem corporis, ex hoc aditu facto, reſoluta tranſverſim trachea, qua bronchia per ſynchondroſin connectuntur, confertim & ſubito viſus eſt humor prodiiſſe cum ſpuma, auditúſque fragor ſpiritus veluti diſſilienti ab anguſto concluſóque loco: Qua re ſic plane cognita, præſentes cenſuerunt valde probabile ut viventi jam ad prorogandam ſpiritus uſuram ejuſmodi pertuſio ſubventura ſingulariter fuiſſet: Quod autem magis optandum erat, nunc vero tantumdem dolendum eſt, fortaſſis quotidianis epidemicæ anginæ caſibus conclamatis, eo exemplo Medici noſtrates animati didiciſſent aliquando ſuccurrere.

Sed hujus ejuſdem hominis viſceribus exſectis, quæ offenderimus enarrandum: Reperta dextera cordis auricula durior & cartilaginea, plurimo atro ſanguine diſtenta ſic ut pugni magnitudinem æquaſſet: quæ diſſecta neque reſedit neque repreſſa eſt, ſed eodem modo fornicata perſtitit, velut obſirmata huic ſtatui & velut tigillis affabricata: ſiniſtra quoque auricula nil à priore varians: Inteſtina fibris quibuſdam velut laciniis aut appendiculis diſtincta luteis, quas & in hominis ſuſpenſi cadavere ſecto per nos anno 1630. obſervavimus. *M. Aur. Severinus de Recondita Abſceſſuum doctrina p. m.* 192.

SCHOLIA.

E*xperimentum Laryngotomiæ.*) Bronchotomiam ſcribendum eſſe pro laryngotomia, docuit Celeb. Renatus Moreau: Pauci autem hactenus extitere qui eam in uſum adducere auſi ſint, idque vel periculi metu deterriti, vel agendi opportunitate deſtituti, vel ab ægrorum amicis propter rei novitatem revocatis: At quandoquidem, juxta *Celſum*, ſatius ſit anceps experiri auxilium quam nullum, in caſu extremæ neceſſitatis inſtitui poteſt, præſertim cum proſtent exempla eorum in quibus hæc operatio bene ceſſit: Nec metus eſt ne partes nobiles aut vaſa lædantur majora: denique vulnera ejuſmodi cito coaleſcere exemplo docet Tulpius obſervat. 50. lib. 1.

Observatio III.

Anatome Suffocatæ puellæ tabidæ, ob effuſum copioſe cruorem è Pulmonibus; aſperam arteriam replentem.

Anno 1676. Junii menſis initio, Filia Gener. Dom. de Sergy, in Præfectura Gieſſenſi, annos xiij. nata Genevam adducta eſt, ob imminentem tabem, meæque curæ commiſſa eſt: habitus illius, ſicut & parentis φθινώδης, perpetua tuſſis moleſta erat, per

quam purulenta copioſe, citra præcedentem hæmoptyſin, excludebantur; De gravativo dolore ad ſternum imum querula erat; anhela in acclivibus & productiori deambulatione, ἀνόρεκτος, medicamentis omnibus infeſta; ſola juſcula, eáque raro, China, rad. pimpinell. pulmonat. capillo ven. tuſſilagine alterata admittens: Ideóque lactis muliebris uſui ſe diſponens, eadem die qua diſceſſum in domum paternam meditabatur, medio in prandio, quidpiam in pectore diſruptum eſſe exclamat, ſuffocari ſe fatúmque inſtare, & verbo emiſſo Dei miſericordiam implorans, poſt excretum paucum cruorem, ſuffocata extinguitur.

Quarta poſt hora à Mag. Danello, Chirurgo peritiſſimo, diſſecatur cadaver, reſeratóque pectore, primò illius hydrops deprehenditur; plurima enim aqua cruenta in eo continebatur, parte præſertim dextra, cui pulmones innatabant: Secundò remoto ſterno, glandulosum corpus ſe exhibet, ſcirrhoſum, album, caſtaneam mediocrem adæquans, utrinque depreſſum, extremo uno pulmonis dextri inferiori lobo affixum; altero mediaſtino & diaphragmati. Tertiò, dum examini ſubjiciuntur pulmones, ſimile corpus ad dorſum, latere dextro, illis & pleuræ cohærebat: Utrumque diſſectum glandulæ induratæ formam referebat: Quartò, pulmonum labes inſignis non fuit, varie tamen exterius colorati; diſſecti & compreſſi cruentam purulentiam fundentes; ſubſtantiæ quam decet denſioris: parte poſtica leviter ulcerati: His leviſſime compreſſis ſpumeus cruor plurimus ex ore manabat, ante anatomen ſpuma alba ſponte diſfluente: Mirum vero nec vel tantillum illius materiæ, quam copioſe dum in vivis erat expectorabat, in Pulmonibus animadverſam eſſe: Quintò, Tumidum valde occurrit pericardium, è quo diſſecto ſeri cruenti ℥xvj. effluxerunt, ejuſdem conditionis cum eo quod capiebat thorax: Sextò, extima cordis ſuperficies lanuginoſo panno omnino ſimilis, aut intimæ ruminantium animalium ventriculi tunicæ, quaſi corroſa, proculdubio à ſeri acrimonia intra pericardium concluſi. Septimò, trachea arteria ſanguine ſemi concreto infarta erat, quæ Suffocationis cauſa fuit: Reliqua ſcrutari non licuit, ob Parentem in proximo cubiculo lugentem & inſcium.

SCHOLIA.

AB inſigni ſanguinis, ejúſque ſeri acrimonia, potius quam copia reſeratum fuiſſe inſigne quoddam pulmonum vas, idque tracheæ arteriæ proximum, veriſimile eſt: Primò quod nullus ſtagnans in eorum parenchymate apparuerit; paucus in cordis ventriculis: Secundò, ex conſtitutione puellæ tabeſcentis & exanguis: Tertiò, ex cōditione tunicæ cordis atque extimæ ſubſtantiæ, omnino corroſæ, acerrimi ſeri effectus, pericardio incluſi, ut affectum illum jure merito cum Hildano cent. 1. obſervat. 43. Hydrocardiam, aut Cordis hydropem vocare poſſis (ante trea hebdomadas a me in uxore Clariſſ. Dom. D. *Crameri*, obſervatum) Mirum vero hæmoptyſin, præſentibus cauſis, non præceſſiſſe, Id quoque mirum Hydropis thoracis, præter dyſpnoeam, nulla alia ſe exhibuiſſe indicia, cum decubitus in omnem partem facilis fuerit, ſomnus prolixus & in multam lucem productus, citra ſuſpiria, qua nota præſertim morbus ille ſe profert: A tuſſi enim nullum indicium deſumendum erat, quæ illic ſicca eſt, puellæ vero perpetuo humida: Nec minus mirum de cordis palpitatione nullas unquam fuiſſe querelas, quanquam cauſa id opprimens, exuberans ſerum, adeſſet: An quia ſenſim aggeſto, illi tandem aſſuevit, ab aſſuetis autem non fit paſſio? Jampridem vero ibi congeſtum fuiſſe palam facit cordis paſſio, in ſuperficie corroſi & tunica pene deſtituti: Tabis autem pulmonariæ cum duæ præſertim aſſignentur differentiæ, una quæ pulmonis ulceris ſoboles eſt; altera quæ inſitam illius debilitatem inſequitur, ab hac poſtrema cauſa ortum duxiſſe dubium non eſt: Notandum autem Nob. puellam ruſo fuiſſe capillitio donatam, quibus autem tale obtigit, ii acerrimos plerumque humores congerunt.

OBSERVATIO IV.

Suffocatio à Struma interna abſcondita circa jugulum.

FIlius Marci Pereſii, quinque menſes natus, bene habitus, nullo præcedente alio affectu, ſubito cum ſtridore & reſpirationis difficultate, è medio ſublatus eſt: quo genere mortis prius quoque cùm duos amiſiſſet filios, cauſam ſcire cupiens, ipſo rogante pectus aperuimus.

In regione juguli glandulam illius loci, in ſtrumam quandam magnam, unciam unam cum ſemiſſe pendentem, ſpongioſam, veniſque refertam, & quæ beneficio membranarum duntaxat vaſis maximis illis circa jugulum aſcendentibus adhærebat, excreviſſe deprehendimus, carniformi quadam materia & ſanguine oppleta, quo ſubito irruente, glandulamque illam dilatante, adeo ut vaſa illius loci premeret, ſuffocatum fuiſſe infantem judicavimus. *F. Platerus obſerv. lib. 1. pag. 184.*

SCHOLIA.

G*Landulam illius loci*) Thymum intelligit, de qua Warthon Adenographiæ cap. xvi. Huic quatuor genera vaſorum aſſignat, arterias, venas, nervos & lymphæductus, quos vidit frequenter per hanc partem decurrentes. Ex quorundam judicio Glandularum totius corporis munus eſt lympham tranſcolare, quo munere niſi fungantur, craſſeſcit lympha, glandulámque in tumorem attollit, à qua comprimitur aſpera arteria. Hoc in infantibus facilius accidit, quibus Glandula illa quàm in adultis multo major eſt. In allato exemplo augmentum accepit à ſanguine per arterias delato.

Glandulam illam dilatante) Ea tumefacta ſtrangulationes etiam viris poſſunt accidere, ſed in mulieribus hyſtericis frequentius ex tumeſcens ipſas ſuffocat, niſi ſecta vena ſuccurratur. *Riolanus Anthrop. l.3. c.9.*

OBSERVATIO V.

Suffocatio à pituitæ viſcidæ copia ad uvulam delata

APerui corpuſculum filioli D. D. qui die præcedenti ex improviſo, poſt ſectam & colligatam fiſſuram labiorum interiit.

Cauſam mortis tam inopinatæ ſcrutaturi, invenimus in palato, ſeu ad uvulam, ſatis magnam pituitæ viſcidæ copiam, in qua ſuffocatus videbatur: quæ forte ob commotionem, ejulatum & ploratum, ex operatione cauſatum, delapſa à cerebro fuit: reliquę enim omnes partes & viſcera ſana erant: Erat autem & palatum fiſſum uſque ad ſellam Turcicam, quemadmodum ſtylo percipere potui: gingivæ quoque non coibant invicem ex parte illius fiſſuræ. *Io.R.Saltzmannus Obſerv. pag.42.*

OBSERVATIO VI.

Suffocatio à carnis fruſto devorato, ſubſiſtente inter epiglottida & laryngis rimulam.

SUeno Olai, juvenis robuſtus, ſed pallido faciei colore, annorum 19. cum in cœna convivis, juſſu hoſpitis inſerviret, linguæ fruſtulum bubulæ, in patina reſiduum, clam & feſtinanter ori injecit, unde ſtatim vox ſublata & reſpiratio, nec caro deglutita conatu ullo aut vi ulla potuit elici. Antequam advocatur Chirurgus, ſuffocatur.

Poſtridie cadaver apertum fuit, inventumque eſt fruſtulum illud linguæ bubulæ, pondere unciæ unius cum dimidia, *inter epiglottida & laryngis* rimulam ſe inſinuaſſe, torámque laryngem obturaſſe, tam arcte ut vix manu eximi potuerit: unde mirum non eſt ſubito & vocem ceſſaſſe & periiſſe reſpirationem: Oeſophagus, quanquam ex vicinia comprimentis carnis anguſtior fuerit, ex ventriculo tamen potum regurgitantem per os naréſque defuncti admiſit. Pulmones à naturali defecerant ſtatu, colore lividiores & flaccidi, unde color lividus faciei: & dubio procul exiguum vivendi ſpatium ſuperfuiſſet, quanquam voracitas defuiſſet. Hepar ſolidum & liene duplo majus. *Th.Bartholinus cent.1. hiſtor.xi.*

OBSERVATIO VII.

Suffocatio ex fruſto rupti Pulmonis in Trachæa arteria ſubſiſtente.

VIr quidam 36. annorum, calidus & ſiccus, phthiſicus, morte repentina emoritur penes ſuam uxorem, hujus mortis inſciam, quæ nequidem tam funeſtum caſum ſibi imaginabatur: Mane ea ſurgens maritum ſuaviter quieſcentem à ſomno excitare noluit, ſed tandem impatiens longioris ſomni, adhibito omni conatu in eo expergefaciendo, illum mortuum invenit.

Aperitur cadaver ad cauſam ſubitæ mortis inveſtigandam, in cujus cadavere nihil notatu dignum reperi: Ad thoracem accedens, vidi primo ictu oculi circa cartilaginem arytænoidem collum inflatum ad inſtar ſtrumæ, quam inflationem vivens non habebat: Aperto thorace inveni Pulmones exulceratos & pure repletos: ruptum autem erat ulcus illud, quaſi per mediam partem ſiniſtri lobi, cum deperditione ſubſtantiæ & alicujus particulæ quam ibi non inveneram: Ex hoc ſuffocationem mihi ſtatim imaginabar, adeóque totam aſperam arteriam, in qua illum tumorem tum temporis inveni, extraxi una cum pulmonibus & corde: his extractis volebam folle pulmones per aſperam arteriam inflare, ſed nullus halitus aut aër tranſivit: Digito cauſam reſiſtentiæ indagans, inveni illud fruſtum rupti pulmonis in aſpera arteria ita infixum, ut uncis illud nonniſi laceratum extrahere potuerim, quod tranſitum aëris impedivit, adeóque ſubito ſuffocari

miſerum neceſſe fuit: Poſtquam autem fruſtum illud exrractum erat, pulmonem inflabam, (dexrrum tantum non ſiniſtrum, qui erat laceratus) magna tamen cum difficultate ob copiam purulentæ & viſcidæ mareriæ: Sed multo mirabilius in hoc cadavere inveni, Reſectis Pulmonibus Cor aperui, in cujus dextro ventriculo foliolum integrum viride ſiſymbrii, per modum acetarii pridie veſperi comeſti (ut referebat vidua) & ſapore & odore inveni. *Ex Obſervat. Ioh. Georg. Greiſels Med. Viennenſis in miſcell. cur anni* 1670.

Observatio VIII.

Suffocatio ab alimenti ſordibus aſperam arteriam occupantibus.

Nuper in Vitulo morticino cauſam mortis inveſtigans, eam inveni ubi minime ſuſpicabar, habebat is aſperam arteriam fœno permixtiſque aliis ſordibus ita plenam, ut animæ intercluſus fuerit exitus: erat epiglottis ei parva adeo ut vix medium tracheæ hiatum obtegeret: hinc fœno paulatim, ut ex ſubſtantia ejus ſemiputrida apparebat, obturandæ arteriæ fecerat copiam. Nec in brutis hoc tantum uſuvenit. In puero triennali alias tracheam corrupti alimenti ſordibus oppletam reperi, cui & epiglottidem fuiſſe, quæ non eſſet opplendo arteriæ illius oſculo perſpexi. *Th. Kerckrengius Obſerv. Anatom. xlvii.*

Observatio IX.

Suffocatio à Bronchocele aſperam arteriam promente.

§. 1. Filia quædam Bronchocele laboraverat, quæ in parte colli anteriore nata, trium circiter menſium ſpatio ita excreverat ut longe ante mentum prominerer, miſerámque ram præcipiti augmento enecaverat.

Nobis quomodo id factum eſſet poſt mortem inquirentibus, Tumor hic, ſubſtantia glandulosus, viſus eſt ita aſperam arteriam colli vertebris appreſſiſſe, ut inde *Præfocata* fuerit. Quod quia rarum videbarur, hic annotandum putavi, ne lenti nimis in ſimilibus tumoribus, ſubito increſcentibus, naturæ arbitrium otioſi expectent Medici: præſtiterat hic humores imminuiſſe, reliquias eorum aliò divertiſſe & localibus adfuiſſe remediis, quam permittere ut miſera miſere ſtrangularetur. *Th. Kerckringius Obſerv. Anatom.* 74.

§. 2. Bronchocelen in theatro P. Marchettus propoſuit, ubi glandulæ diverſæ aſperæ arteriæ adſtabant, quarum quædam ſero copioſo turgebant; quas ſi ante morrem diſſecuiſſent, mortem ipſam evaſiſſe credidit *Marchett. Henr. à Moinichen in Epiſt. Bartholini Cent.* 2. *Epid.* 77.

Observatio X.

Suffocatio à lapidibus aſperam arteriam prementibus.

Quidam laborabat magna dyſpnoea ſine tuſſi, Lapides varii aſperæ arteriæ incumbenres immediate, ita eam oppreſſerant ut tandem hominem præfocaverint. *Vide tit. de Dyſpnoea.*

Observatio XI.

Suffocatio à colluvie purulenta in aſperam arteriam confluente à vomica Pulmonum diſrupta, &c.

Anno Dom. 1574. pridie Calendas Junii, facta eſt diſſectio corporis Caroli IX. Regis Galliarum, Cujus Pulmo, qui in partem ſiniſtram thoracis incumbebat, à coſtis illegitimis ad claviculas uſque torus lateri adhærebat, ira firmiter & obſtinate ut avelli non potuerit ſine dilaceratione & diſcerptione cum putredine ſubſtantiæ, in qua ſe prodidit vomica rupta, è qua colluvies purulenta, putrida & graveolens effluxit, cujus tanta fuit copia ut in aſperam arteriam redundarit, & præcluſa reſpiratione præcipitis & repentini interitus cauſam attulerit. Alter Pulmo ſine adhæſu fuit, magnitudine tamen naturalem conſtitutionem, turgidus & diſtentus, ſuperans, (ut & ſiniſter ſuperabat in ſubſtantia, inſignem corruptelam præ ſe ferens) parte ſuperiore putris, refertus & conſpurcatus humore pituitoſo, mucoſo, ſpumoſo, puri finitimo. *Iacobus Guillemeau, Operum pag.* 856.

Observ.

Observatio XII.

Suffocatio à ſeroſo humore, affatim è cyſti ſeroſo humore plena, in cerebri extima parte ſua delabante.

R. Barriere deſtillatio perpetua ad nervos linguæ loquelam quamdiu vixit impedivit, quæ tandem aucta Suffocationem intulit: Aperto cranio, in extima cerebri parte, in conſpectum venit Cyſtis robuſta membrana contexta, undique ſeroſum humorem continens, in fundo exiguum foramen habens. *Vide Tit. de Lingua affectibus lib. 1.*

Observatio XIII.

Suffocationis ſenſus à liquore p. n. cyſti contento, tertiam circiter thoracis ſiniſtri partem occupante.

Puella 18. ann. languida erat admodum obſtructo thorace: domum egreſſa tempeſtate ventoſa, cogebatur domum properare, parum enim abeſſe aiebat quin vento ſtrangularetur. Mortuæ cavitate thoracis aperta, evaporabat fœtor olidus admodum, Dextrum tantum ejus latus erat integrum: In tertia circiter ſiniſtri parte aderat cyſtis plena liquore cremori ſimili, ad quantitatem trium pintarum. *Vide Tit. de pectoris dolore.*

Observatio XIV.

Suffocatio excitata ab inſigni Aneuriſmate in Arteria magna prope jugulum.

Quidam Juvenis, vix in curationem recepto Medico, derepente Suffocatus periit: Cum de cauſis mortis ſubitaneæ dubitaretur, pectus poſt mortem fuit apertum, ubi tumor Aneuriſmatis inſignis, in arteria magna prope jugulum deprehendebatur, ob ſanguinis ebullitionem & incandeſcentiam, ſuffocationi occaſionem præbens. *Greg. Horſtius Obſervat. 1. lib. 9.*

Scholia.

In internis partibus Aneuriſmata ſæpius incurabilia fieri, non tantum Authores, ſed etiam experientia confirmat, imprimis in iis qui litus atque ſudores ad curationem morbi Gallici toties ſuſtinuerunt, ob ſanguinem attenuatum & incaleſcentem, arterias majores in amplitudinem p. n. diſtendentem *quod Patrem in cadavere cujuſdam veſtiarii deprehendiſt, qui ejuſmodi aneuriſmate arteria venoſa repente rupto ſubito mortuus fuerat.* Similem obſervationem hic in Noſocomio Gallico quoque notavit ordinarius Medicus *in prædicto juvene*, qui vix in curationem receptus repente ſuffocatione perierat. *Idem.*

Prope jugulum) Partem affectam ſæpiſſime, imo fere ſemper, ob arterias carotides, collum eſſe obſervat *P. Barbette prax. Med. lib. 1 cap. 3.*

Observatio XV.

§. 1. Suffocatio ab aquarum copia in thorace inducta.

Nuper diſſecui Nob. mulierem, quæ viginti quatuor horis à partu deceſſit è vivis, Aquarum copia, quibus abundabat thorax, corde ſuffocato. *Riolanus Anthrop. lib. 5. c. 1.*

§. 2. Vir doctus ſenſim in cachexiam incidit, tandem Suffocatus obiit, Thoracem aqua ſanguinolenta omnino plenum reperimus. *Vide Tit. de Dyſpnoea.*

§. 3. Infans variolis Infectus Suffocatus interiit, Thorax aqua viridi plenus cernebatur.

§. 4. Plurimæ morborum cauſæ, quæ continentes vocantur, ac immediate morbum producunt & fovent, plerumque ſenſim coacervantur, Sæpe diu in corpore deliteſcunt nullásque moleſtias exhibent, & non raro pauca ſui indicia præbent. Aut ſi quandoque moleſtæ ſint, nondum tamen illum morbum efficiunt quem parituræ ſunt, ſi vel virtute validiores, vel quantitate abundantiores evadant; vel ſepultæ quaſi ab occaſione aliqua excitentur, Tunc enim ſæpe ſubito in actum deducuntur, morbóſque gignunt: Fidem facit hydrops pectoris, in quo aqua ſenſim cumulata, primum parum vel nihil moleſta eſt: hinc creſcendo & acrior facta tuſſim ſiccam efficit: adhuc abundantior reſpirationem difficilem reddit, palpitationem cordis excitat, tandémque quantitate major quam ut pectoris cavum eam capere poſſit, preſſis undique pulmonibus, ſubito hominem, nondum id timentem ſuffocat, Ut nuper admodum in juvene quodam *Philippo Spærlino* obſervavi, qui nullo in pulmonibus vitio, ſi compreſſionem excipias, apparente, ſubito, ab aquæ copia in pectore cumulata ſuffocatus obiit. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia pag. 286.*

Observ.

Observatio XVI.

Suffocatio ab Uterino hydrope & Thoracis.

Mulier incurrit tumorem ventris Aſciti vel Tympaniti ſimilem, &c. In thoracis cavitate aqua erat copioſa, quæ potuit eſſe cauſa ſuffocationis, &c. Ex abdomine effluxerunt aquæ circiter libræ 73. Iſta aqua omnis in uteri cavitate continebatur, &c. *Vide lib. 3. Tit. de ventris Tumoribus.*

Observatio XVII.

Suffocatio à materia purulenta bronchia opplente, Pulmone dextro tumido.

Aperto corpore Phthiſici, dexter Pulmo tumidus inventus, adeo ut totam illam impleret cavitatem. Inciſis bronchiis, alba materia & puriformi repleta erant, qualem ante ejecerat, quam ſi extuſſire potuiſſet, Suffocatus non obiiſſet. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XVIII.

Suffocatio à carunculis in bronchiis Pulmonis obortis.

Famula N. diu pectoris anguſtiam perſenſit, tandem ſaturata de menſa ſurgens, aucta pectoris anguſtia, ſuffocata obiit. Pulmo deprehenſus coloris lividi: aſpera arteria diſſecta, carunculæ quamplurimæ nigræ inventæ ſunt. *Vide tit. de Dyſpnoea.*

Observatio XIX.

Phthiſici ſuffocati moriuntur aliquando, ob materiam viſcidam bronchia obſtruentem.

Modus terminationis ad mortem in Phthiſi eſt 1°. diarrhoea, 5. aph. 12. 2°. Suffocatio, cum ſputum fuerit retentum, aph. 16. 17. Tamdiu vivunt, ait Galenus, quamdiu extuſſire, & per ſputa pulmones expurgare queunt; ubi vero intus remanent, reſpirationis obſtruuntur viæ & Suffocantur. In demortuis apertis illam à purulenta, tenaci & viſcida materia obſtructionem bronchiorum ſæpe obſervavimus. *Rolfinkius meth. partic. &c. lib. 1. part. 2. cap. 6.*

Observatio XX.

Suffocatio ob Pulmones variolis obſeſſos.

Puellus variolis obſitus Suffocatus obiit, Pulmones ita undique Variolis intus & foris erant pleni, ut nil plane ſani conſpiceretur. *Vide Tit. de Febribus.*

Observatio XXI.

Suffocatio à Sanguine univerſo ad pulmones confluxo.

Ex rupta vena fuit Suffocatus ſubito G. Ulrich. aurifaber. Secto ejus corpore, omnis ſanguis repertus eſt in Pulmone. Ex obſervat. *Ioh. Heſſi Medici Norici.*

Observatio XXII.

Suffocatio à turgidis & ſanguine diſtentis venis internis.

Ægrum morti proximum, ſemiſopitum, ſine ſenſu & motu xxx. circiter annorum vidi, cúmque aliqua ſpes in phlebotomia illuceſceret, quoniam corpore eſſet quadrato, tamen renuente ſeniore medico, phlebotomiam conſenſu ipſius reliqui, ipſi adminiſtrando, ut calor nativus, (ut ille aiebat) excitaretur. 1°. clyſterem, ligaturas dolorificas, cauterium in nucha, veſicantia brachiis & tibiis, columbum per dorſum diſſectum capiti applicatum, epithemata cordialia teſtibus, extremis partibus, cordi, quibus omnibus optime paratis, æger mortuus eſt.

Secto corpore, nulla in hepate, in cerebro aut corde, lethalis noxa percipiebatur, ſed venæ omnes turgidæ ſupra modum ad immenſam molem excreverant; ita ut aliquæ venæ in aliis corporibus exiles ac parvulæ, in iſto cadavere craſſitudinem pollicis æmularentur. *Dom. Panarolus Pentec. 1. Obſerv. xiii.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Vide in hanc rem Galeni comm. in Aphor. 3. ſect. 1. de habitus athletici periculoſa conſtitutione, & quomodo cito ſit ſolvenda: Exemplum mihi præbuit annus 1668. Petrus Bonneton Lugdunenſis, Hortulanus Sereniſſ. Principis de Longueville in Arce Colombiers, vir ſexagenarius, quanquam vultu & alacritate corporis xl. annum vix attigiſſe videretur, toroſus, quadratus & vere athletici habitus; Poſt aliquam in ſole moram ἄσιτος evadit, immotis & inconniventibus oculis, cataleptico ſimilis; venæ omnes illi ad ſummum turgidæ erant, pulſu vix micante, circa merinoctium acceſſitus fui; Chirurgum illico advocavi qui ſuperfluum ſanguinem demeret, & inſtantem ſuffocationem anteverteret; Icta vena ſanguis ſaltu cubiculi lacunar attigit, quem ad libras duas exire permiſi, hinc vox ſtatim reſtituta & altera die incolumis ad officium rediit priſtinum.

OBSERVATIO XXIII.

In ſuffocato & ſtrangulato Pulmones Sanguine ſpumoſo pleni reperti.

Anatomem vitilis cadaveris ob furta ſtrangulati, hominis proceri, ſanguinei, habitúque corporis robuſto inſtituens, Inveni pulmones grandes, variegatos, cœruleos, rubore Inſperſo, marmoris inſtar, leves & ſpongioſos, ſanguine ſpumoſo tam plenos, ut non rantum externæ venæ tumidæ ubique in membrana apparerent, ſed in diſſectione cordis demonſtrantem me fere impedirent. *Th. Bartholinus Hiſtor. xxxii. cent. 1. §. 31.*

OBSERVATIO XXIV.

In Strangulato fiſtula Pulmonum Spuma repleta inventa.

Virile cadaver, hominis ſaniſſimi, ſtrangulatum à me diſſectum eſt anno 1656. Fiſtula Pulmonum ſpuma copioſa erat impleta ex ſtrangulatione. *Barthol. centur. iv. hiſtor. vi.*

OBSERVATIO XXV.

Suffocatio à craſſo nigróque ſucco cordis ſinus infarciente ac poſteriores lobos Pulmonum.

IOh. Gingk annos ſupra 50. natus, crure dextro paulum infra genu ante circiter xxx. annos reſecto, mutilus: homo συμπαγὴς & robuſtus, allato in prandium pane, vinóque de more hauſto, & quidem adhuc jejunus, percepit obrepentem ſibi ſubito (citra tamen tuſſim, vomitum, nauſeam aut leipothymiam ullam præcedentem) reſpirationem difficilem cum anhelatione, ut denſiſſime, nec niſi ſtando ſpiritum ducere quiret, & Suffocationis præſens periculum ſibi ingruere videret mente integra. Advocatus Medicus, pectoris anguſtiam magis magíſque augeſcere thoracem *collumque intumeſcere*, adeóque mamillarum loca in altitudinem panis domeſtici turgeſcentia conſpicatus, ideóque veneni ſumpti ſuſpicionem habens, theriaces ʒi ex aq. card. bened. liquore propinat, & ſimul mortem prævidens, de Medico animæ accerſendo hortatur, æger interim, & quidem paulo poſt horam 1^am^. pomeridianam, animo conſtans loquénſque, ſuffocati in modum exſpirat.

Ante cadaveris apertionem, (quæ inter 3. & 4. horam veſpertinam fiebat) utraque palpebra in altitudinem ovi gallinacei indurati, per medium in longum ſecti, tumebat, colore dilute flavo: tumebat & tota facies, malæ, frons, capillitium, cervix, collum, humeri, pectus, ſcapulæ, brachia, dorſum, venter, nates, femora, uſque ad genua, in quibus turgiditas deſinebat. Tumor pulſando concavum tympani ſonum referebat, in velleris ovilli, à lanio ad deglubitionem faciliorem inflati modum: Tempora, cervix, ſcapulæ, humeri, dorſum, non ſolum liveſcebant, ſed nigreſcebant potius, lividum hunc nigrúmque colorem ante horam ix. mane ejus diei, jam animadverterat Medicus.

Diſſecto peritonæo, ventriculus, inteſtina, hepar, lien, culpa vacare videbantur, præterquam quod ventriculus cum inteſtinis pauco flatu turgebant: lien nihil livoris naturalis habebat, verum rubicundior quam pro natura exiſtebat: Venæ ventriculo, colo aut hepati inſitæ nigreſcebant, fellis folliculus multa bile ac palleſcente plenus, eóque colore inteſtinum jejunum tingebatur. Pectore recluſo, anteriores pulmonum lobi, dexter atque ſiniſter, ſatis ſani apparebant, verum poſteriores ad dorſum poſiti, dexter quidem, atro totus ſucco atramento ſimili, turgidus ac ſubdurus erat: ſiniſter autem ſimiliter

militer, ſed paulo minus nigreſcebat; Pericardium nihil humoris continebat: At dexter cordis ſinus atro, craſſo & fuſili ſanguine ſcatebat, ſiniſter verò nigricantem paulo minus habebat.

SCHOLIA.

CAuſam dyſpnoæa, orthopnoeæ & ſuffocationis, utriuſque poſterioris lobi infarctum, Subitaneæ autem mortis culpam in craſſum nigrúmque ſuccum conjiciendam puto, quo uterque cordis ſinus oppletus fuit, qui ſpiritum vitalem opprimebat, quem fibris deſtitutum & putridum venenatumque facultas expultrix, theriaca pauxillum quidem adjuta, cutem verſus amoliri conabatur; ſed craſſitie ejuſdem, & pororum cutis denſitate, caloriſque vitalis imbecillitate exterminare prorſus nequibat, at in flatus convertit: Talia moliri videmus naturam per anoſtomoſin, reſeratis vaſorum oſculis, in hypoſphagmate, utroque ictero, in œdemate, hypotarca & in ſchirris aliiſque cutis vitiis: Niger & atrabilarius erat, ob lienis imbecillitatem, non ſatis validi ad extrahendum expurgandumque fœculentas ex hepate ſordes, limumque melancholicum, qui in maſſa ſanguinis relictus, illum inficiebat, refrigerabat, calidumque nativum extinguebat: Exemplo famuli *Principum Bullionæorum*, Nec non Illuſtr. Principis Friderici III. Electoris, quorum uterque atrabilarium in ventriculis cordis, veréque nigrum & craſſum ſuccum gerebat. *Henricus Smetius Miſcellan. lib. x. pag.* 580.

At in flatus convertit) Atrabilarium ſuccum uberem flatuum proventum facere omnibus notum: Teſtantur hypochondriaci, quorum affectui flatulenti nomen ob id impoſitum. Hydropem tympaniten à flatibus ex atrabile ſuſcitatis oriri multi contendunt, ac inter hos Sennertus.

Collum intumeſcere) In affectibus hyſtericis & quibuſdam hypochondriacis præfocationis ſenſus in gutture, ſymptoma crebrum & familiare exiſtit: Enimvero ſpaſmus in nervo quopiam incipiens ejuſdem ductu ulterius prorepere ſolet, adeoque partes modo has modo illas ſucceſſive invadere: Si quando igitur ſpaſmus in utrovis paris vagi, aut intercoſtalis nervo alicubi oriatur, & exinde ſurſum aut deorſum tendens ad alterutrum plexum pervenerit, illico ambobus affectis, muſculiſque in tota vicinia contractis, in gutture moles ſeu tumor globi inſtar, cum præfocationis ſenſu excitatur. *Willis Anat. cerebri cap.* 29. Quoties paroxyſmi convulſivi à Liene aut Ventriculo incipere videntur, ut pote quorum initia ſunt partium iſtarum inflationes, & perturbationes inſignes, veriſimile eſt materiæ ſpaſmodicæ nidum intra *plexus nerveos, ad Lienem* aut *ventriculum* pertinentes reconditum fuiſſe: Quin etiam ejuſmodi materies, intra plexus cardiacos, graviſſimos *cordis tremores & paſſiones*: Intra *plexus pneumonicos* aut *cervicales*, terribiles *aſthmatis* inſultus excitare videtur: Porro ab eadem cauſa, ſcilicet materia *σπασμώδει* intra *plexus ganglioformes* aggeſta, & per vices exploſa, iſtum in *gutture præfocationis ſenſum*, in paroxyſmis convulſivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito arbitramur. *Idem lib. de morbis convulſ. cap.* 6. a Hunc *Præfocationis ſenſum* à ſucco Pancreatico auſteriore deducunt *Fr. Sylvius* & *Regn. de Graaf*. Hic Tract. de *ſucco Pancreatico* §. 189. Unum *ait*, de ipſo magis auſtero libet addere, ortum ab ipſo habere ſtrangulationis ſenſum ac metum, fœminis quidem quam maribus magis familiarem, atque ficti uteri aſcenſus nomine paſſim notum, cujus notabile in viro Clar. exemplum libet afferre. Factum anno 1663. ut oblatum mihi ab Excell. D. Sylvio ſuccum Pancreaticum guſtaverim, cumque perceperim 1°. ut videbatur, ſubſalſum, mutato tamen nonnihil ſapore, viſus eſt deinde eſſe cum levi auſteritate ſubacidus, fœtor in ore productus tantus, ut qui mecum erant me de fœtore monerent, ſimiliſque erat ille fœtor illi qui ex aqua limoſa & fœtida oritur, os & fauces non ſolum inde exſiccabantur, ſed & conſtringebantur ita ut ſuffocari viderer, &c. Erat ſuccus ille ex cane à me præſente D. Præſide eductus. Hinc non abſurdum videtur dicere viros aliquando ſuffocatione laborare Hyſtericæ conſimili, cujus cauſa proxima accedat à tenui inteſtino, in quo excitati, ob vitioſam concurrentium humorum effervescentiam, halitus & flatus auſteri, quoties per œſophagum aſſurgunt, eundem ita angunt ut in ſtrangulationis periculo ſe verſari putent ægri. *Hæc Graaf*: Prior autem aitiologia allato exemplo accommodari poteſt.

OBSERVATIO XXVI.

Suffocatio ab utroque cordis ventriculo tenui ſanguine diſtento.

QVidam ex alto decidit, &c. Ventriculus uterque cordis tenui ſanguine diſtentus erat, unde ſuffocatio acciderat: Reſpiratio viventi magna erat & crebra. *Vide lib.* 4. *tit. de vulneribus.*

OBSERVATIO XXVII.

Suffocatio ob pericardium & cordis regionem ſiniſtram oſſea reddita.

NEmauſo in Septimania, dum à Confluentia inclinata jam die reditur, res nec opinato intervenit ſummopere triſtis: ad Santantonianam urbis portam *Schombergius*, qui cum

qui cum *Thuarius* mane Confluentiam venerat, in curru ſuo, antequam in proximum diverſorium deduci poſſet, animam Deo reddidit, intercepto ſpiritu ſtatim enectus: Is jam à longo tempore difficultate reſpirandi laborabat, ad quam per intervalla accedebat acutiſſimus circa præcordia dolor, quo cum corripiebatur, ſudore per totum corpus diffluebat, adeoque debilitabatur, ut prope anima linqui videretur; Verum ut erat moderata & patienti natura, cum nihilominus quotidiana aulæ officia minime intermitteret, longua aſſuetudine & morbum ſibi familiarem & ſuis minime ſuſpectum fecerat.

Secto corpore, quod prævalidum ac vaſtum vivus habuerat, admiratione dignum Chirurgis ac Medicis fuit, quod membrana, & carnea omnis pars quæ ſiniſtram cordis regionem tegit, & ad flabellationis aſſiduæ uſum dilatatur ac comprimitur, ex immodico calore & liberaliore victu tota oſſea reperta eſt, ita ut reſpirandi facultatem impediret, idque tandem repentinæ ſuffocationi cauſam dediſſe creditum eſt; nam alioqui ſalubetrimo temperamento, nullaque pars in eo non maxime ſana erat, niſi quatenus crebra ſpitituum ſtrangulatione vexabatur. *Thuanus hiſtor. lib.* 122. *p. m.* 864.

SCHOLIA.

Hippocrat. lib. de corde, Cor muſculum ait eſſe validum, non nervo, verum carnis ſpiſſamento, αὐτοπόνητον, quod ſubſtantiæ quidem ſoliditatem ſequirit ad motus perennitatem, at non eam quæ contrictioni & dilatationi, inhabilem reddat, hinc pulſificæ facultatis interceptio accidit, cujus primarius effectus eſt ſanguinem cum ſpiritu vitali diſtribuere: ſecundarius finis, ſeu uſus eſt σωτηρία τῆ καταψύξεως & à recrementis repurgatio: Ventilatione illa fuligines pulmonum exſpiratione difflantur, quæ cohibitæ ſuffocationem invehunt.

Observatio XXVIII.

Suffocatio ab aneuriſmate aperto arteriæ magnæ ſub corde.

R. P. Franc. Bettotus Metaph. Profeſſor, ætate 56. annorum, 10. aut 12. annos pulſationem p. naturalem in ſiniſtra thoracis parte, ubi cordis præcipue pulſus micat, paſſus eſt, quæ ab anatomes ignaris Cordis palpitatio cenſebatur: Ego vero accitus, conjeci ipſum laborare aneuriſmate; ex quo poſtmodum, multis incaſſum tentatis remediis, noctu ſuffocatus obiit:

Diſſecto cadavere, cavitatem thoracis dexteram ſanguine refertam obſervavi, cui copia ſeri ſuperfuſa erat, Pulmonis dextri ſubſtantia conſumpta & ſola ejuſdem ſuperſtite membrana, inſtar ſacculi: qua diſſecta patuit membrana interna arteriæ magnæ, prius quidem laxata, poſtmodum verò, cum diſſectioni nullus eſſet locus, diſrupta: Aneuriſma itaque fuit in arteria magna, extra cor duos ſolummodo digitos transverſos: quo loco ſanguis à ſiniſtro ventriculo effuſus, valido impulſu prius internam diſrupit membranam interna dilatata: qui, cum nullum aliud pateret ſpatium, intra pulmonem dextrum ſibi viam fecerat, ubi calore, motu & compreſſione ſubſtantiam ejuſdem conſumpſerat. *P. de Marchettis obſervat.* 48.

SCHOLIA.

Cordis palpitatio cenſebatur] Quod conjecit ex affectus diuturnitate & pertinacia: Nulla enim palpitatio cordis adeo continua eſt, quæ inducias non concedat aliquas; alias Cor ſimilem noxam tamdiu tolerare nequit, quæ illi ſit eſſentialis: *Galenus* enim 5. de loc. aff. 2. ait nullum eorum qui hac ſpecie corripiuntur quinquageſimum annum ſuperare poſſe: Nam cæteræ differentiæ palpitationis, quæ ex flatibus vel vaporibus facultatem irritantibus fiunt, non neceſſario interficiunt ante quinquageſimum.

Observatio XXIX.

Suffocatio à rupta vena in Pulmone & in eum effuſo ſanguine.

Ex rupta vena fuit ſubito ſuffocatus Gaſpar Ulrich aurifaber: ſecto ejus corpore omnis ſanguis repertus eſt in Pulmone. *Obſervatio Ioh. Heſſi, Medici Norici.*

Observatio XXX.

Suffocatio à Pulmone inflammato, ſiniſtro latere copioſæ aquæ innatante, dextro coſtis adhærente.

Vocatus Chan ad Priorem, Dom. de Jaillon, laborantem defluxione in Pulmonem, ſcapulas & thoracem, tuſſi, tenſione ingenti ventriculi, ructibus, nauſea; præceſſit diarrhœa: à levi medicamento excrevit magnam copiam humorum biliosorum & pitui-

toſorum fœtentium : Nephriticus ac lithiaſi nonnihil quoque tum vexabatur, arthritidi obnoxius April. 13. ſubito ſuffocatus : adveni paulo ante mortem cum eſſet in ſtertore:

Aperui cadaver, Pulmo dexter undique coſtis adnatus cernebatur, tumebat, ac durus ab inflammatione, In ſiniſtro latere bene habebat, innatabat tamen copioſæ aquæ ſanguinolentæ; quod à me nunquam fuit viſum: In rene ſiniſtro aliquot calculi, & unus magnus, occupans ureteris principium, deprehenſi, magnitudinis amygdali cum cortice: dexter totus conſumptus, in abdomine aqua. *Ex obſerv. Iohan. Bauhini.*

Observatio XXXI.

In juvenis ab ictu in pectore repente ſuffocati cadavere, reperti Pulmones plurimis lividis maculis conſperſi.

JUvenis temulentus, Ictus vehementer in pectore, concidit repente attonitus in terram ceu fulmine conſternatus, & cum ſpiritu gravi, vomitu frequenti, voce ſuppreſſa, & ſpuma tam confertim ex ore emanante ut intra paucas horas amitteret vitæ uſuram.

Cujus inopinati eventus cauſa fuit, partim evidens calvariæ rima, à caſu exorta: Partim vero frequens ſanguis effuſus ubertim cum ſupra tum infra cerebri membranas: Sed Pulmo habebat plurimas lividas maculas: *Tulpius lib. 1. obſerv. 6.*

SCHOLIA.

MAculas] Adſcribendas forte vel repentinæ ſuffocationi, vel Nicotianæ crebrius aſſumptæ: Ad ſuffocationem quidem has referre ſuadebat cùm ſpumæ tum livoris natura: Spuma quippe eſt ſpiritus & humorum mixtio: fitque in morbo Attonito, vel ex diſtillante capitis pituita per aërem rarefacta: vel ex ſpirituoſo oppreſſi pulmonis vapore: Priorem ſpumam plane innoxiam declarat quotidianus ſpumoſæ epilepſiæ reditus, Sed alteram lethalem repentina apoplecticorum mors, orta proculdubio ex adempto ſpiritu, ſine quo ne momentum quidem ſubſiſtit homo: Cujus ſpumæ periculum propoſiturus Celſus, ſubjungit, *Neque is ad vitam redit qui ex ſuſpendio ſpumante ore detractus eſt.* Quippe hanc ſpumam non producit Pulmo, niſi ſumme laborans, ſive à reſolutione humidi, ſibi cordique inſiti: ſive à ſpiritibus, ob retentos vapores, impeditamque reſpirationem adeo afferveſcentibus, ut in extremo diſſolutionis metu ſit calidum innatum: Quam luctam cum deſignet hæc ſpuma, quid mirum eam utique præſagire ineluctabilem hanc mortem? inducitur enim poſt illam partibus obſeſſis, loco vividi coloris, obſcurus ac luridus livor, non ſecus ac à ſolis occaſu tenebræ, & à flammæ ſuffocatione carbonis nigredo: Livor enim ſequitur, vel extinctionem, vel interceptionem ſpiritus ac caloris vitalis, Potuit itaque hæc repentina ſuffocatio has quidem produxiſſe maculas, ſed rarius, cum occurrant in eorum Pulmonibus quos occidit morbus attonitus: & contra frequentius in illis quibus Nicotiana fuit in deliciis: Lubet autem hic excutere naturam illius fumi, qui aëri permixtus & ore attractus tam bene facit ad multorum palatum, Extra omnem controverſiæ aleam eſt, Nicotianam potui datam tantum adverſari ventriculo ac inteſtinis, quantum prodeſt humido ac frigido cerebro: Sed dubitatur utrum fumus ipſius offendat Pulmones, calida quippe eſt planta, imo acris ac vellicans, ſive natura, ſive arte; ex pulvere, videlicet euphorbii, pyrethris, piperis aliorumve acrium aromatum, lucri cauſa, à fraudulentis mercatoribus clanculum contortis ipſius foliis inſperſo: quorum omnium vapore veriſimile eſt non minus offendi pulmones, quam à raphani agreſtis ac piperis tritura cerebrum ſternutans: immodicus namque calor ut exhaurit humidum radicale, ſic obſcurat nebuloſus ipſius fumus non parum illuſtrem noſtræ vitæ ſpiritum, imo ſuffocat tam efficaciter calidum innatum, ut inſtar tabidorum (qui ex Gal. ſententia à ſiccitate conſumuntur) plane extenuentur, cum tuſſi perenni & infatigabili ſpiritus difficultate: quæ duo arguunt inextricabile oppreſſi pulmonis vitium: A quo equidem plurimos, qui dies ac noctes cum hac Helena tranſegerant, vidi peſſundatos: Moderata certè uti nullibi, ſic neque hic culpantur: ſed modum in hoc fumo ſi exceſſeris, defatigaberis à tuſſi, vitiabitur pulmo, emarceſcet animus, & tandem conſumetur corpus univerſum: vel lente, ſi fueris integer ac valens; vel celeriter, ſi quid vitii alibi ſit in viſceribus; Sicut videre fuit in hoc ægro: quem eo, proculdubio, citius ſtrangulavit morbus attonitus, quo minus potuerit reluctari, & ſpiritum ab interitu vendicare exſuccus ac maculoſus pulmo. *Idem*

Observatio XXXII.

Suffocatio à ſanguine grumoſo cor replente, & abdomine humore diſtento.

VIrgo 48. circiter annorum, jam per ſex annos ægrotans, ex ingenti corporis intumeſcentia, ulnas duas & quartam unam in circumferentia ſuperante, multis ab aliis incaſſum tentatis menſium acceſſionem reſpicientibus, Suffocatione expiravit:

Abdomine aperto, menſuræ 46. humoris, non ſeroſi ſed muſti inſtar effluebant: Omentum duplicatum omni ex parte ſanioſum, aliis officinæ naturalis viſceribus optime conſtitutis. Naturæ luſum circa renes & vaſa emulgentia animadverti, quatuor enim venas emulgentes in latere ſiniſtro, non confuſas nec intricatas, ſed levi negotio ſuperabiles deprehendi: Aperto thorace, dexter thoracis lobus ita coſtis adhærebat, ut vix violenter

ſine

ſine dilaceratione dimoveri poſſet : Cordis corpus grumoſo repletum ſanguine, quod in Suffocatis familiate. *Zacutus Praxis admir. lib. 2. obſ. 63. ex Mic. Rup. Beslero.*

OBSERVATIO XXXIII.

Suffocatio ob auriculas cordis & vaſa, aqua & ſanguine grumoſo & nigro diſtenta.

FIlia 17. annorum orphana paralytica, ſine manifeſta cauſa ſuffocatur ſubito.
Secto cadavere, cor inveni duplo majus ordinario : auriculas ejus maximas, venas arteriasque aqua & ſanguine nigro grumoſoque admodum diſtentas : Ita ut diceres hanc hydrope thoracis laboraſſe : Res notatu digna, *nunquam animi deliquio*, cordis palpitatione laboraverit, nec unquam mœſta aut ſuſpirabunda fuerit, neque circa cor dolorem ſenſerit. *Nic. Fontanus, Reſponſ. & curat. pag.* 59.

SCHOLIA.

NUnquam animi deliquio] In corde plora eaque monſtroſa innaſci poſſe auctorum teſtimoniis ratum eſt : Ægros autem in quibus ſimilia notantur ſemper ante mortem de ſyncope, leipothymia, cardiogmo, palpitatione cordis, aut aliis thoracis affectibus, ex quibus, veluti propinquo mali fomite, in cor continuo & veluti in orbem ſcaturit conquerentes audiverunt : Quid ergo dicendum de hujus ægræ ſubitaneæ mortis cauſa ? Eam non ad cor, ſed ad pulmones, catarrhali materia refertos referendam dicerem, ſic & ad reſolutionem, debilitatum cerebrum & catarrhum ſuffocativum : Quid enim mirum hanc reſolutione concuſſam, & cerebro partibusque animalibus debilitatis, multam pituitoſi ſanguinis & crudi ſaburram progenuiſſe, quæ in pulmones delapſa, utpote debiles, & magnum conſenſum cum partibus nervoſis habentes, ſubitam mortem (negato aëre libero cordi) introduxit : Et cum hæc in tanta copia, materia ichoroſa & cruda in pulmonibus impacta eſſet, eam ultimo conatu, violentoque motu cum expelleret natura ad cor ſibi vicinum ejuſque ventriculos expulit, unde ſinus cordis dilacerati, vaſa diſrupta, & ſic magna ſanguinis crudi copia in corde inventa eſt : Neque bonum argumentum quempiam feciſſe puto, qui mortis cauſam in cordis affectum retulerit, quod cor duplo amplius inventum ſit, & auriculæ ejus majores quam in ſtatu naturali : neque enim exiſtimo citra noxam ullam, ut dixi, aut affectum cordis potuiſſe vivere filiam, quia de eo conquereretur : Materia ergo catarrhoſa in cor inſiliens mortem acceleravit, non concretus niger ſanguis, aut ichoroſus humor, multo minus cordis moles, quam ego naturalem fuiſſe non dubito : *Idem ibidem.*

OBSERVATIO XXXIV.

Suffocatio à copioſiore pericardii humore inducta.

SÆpe in Pericardio copioſus humor colligitur qui Suffocationem affert & cor obruit. *Riolanus Encheir. lib.* 3. *c.* 4.

SCHOLIA.

AB iſtius aquæ augmento Cordis palpitationem oriri voluere *Galenus* 5. de loc. aff. & *Spigelius*, Verum copiam iſtius aquæ potius cordis motum impedituram eſſe, non aucturam oſtendit *Riolanus*, conſentiente *Highmoro.*

Cor obruit] Si non poſſis exhaurire iſtud ſerum per hydragoga, licetne Terebra ſternum aperire intervallo pollicis à cartilagine Xiphoide ? quia pericardium ibi adnexum ad ſuſpenſionem cordis : Dubia ſalus certa deſperatione potior : Satius eſt anceps remedium experiri quam nullum : Ubi nulla ſpes ſalutis niſi ex machina Deus affulſerit. *Riolanus ibidem.*

OBSERVATIO XXXV.

Suffocatio à materia alba circa cor in ſanguine contenta.

INterfui apertioni cadaveris virilis in Hoſpitali aulico Viennæ, in cujus dextro ventriculo cordis & vaſis Pulmonicis, vena cava, portiones aliquot materiæ cujuſdam albæ, teretis, tenacis ac viſcoſæ, ſpithamæ circiter longitudinis inventæ fuere : Similes quoque portiones, è cadaveris cujuſdam corde ac vaſis Pulmonalibus extractas, ad theatrum Anatomicum Viennenſe detulit D. D. *Schubert.* Ego materiam illam pro chylo craſſo ac viſcido habui, qui ob fermenti vitalis vitium ac debilitatem ſpirituaſcere, volatilaſari ac in ſanguinem elaborari, nec ob craſſitiem debite circulari poterit : unde in vaſis illis ſtagnans, formam illam oblongam contraxiſſe videtur : Nec dubito materiam hanc in cordis ventriculos vi propulſam una ſuffocationis ac mortis cauſam non minimam fuiſſe : *Ex obſerv. Georgii Sebaſt. Iungii Medici Viennenſis in miſcell. cur. anni* 1670.

SCHOLIA.

OBſervarunt jamdudum quoque *Eraſtus* concretionem in corde pituitoſam flaveſcentem inſtar medullæ, quam in boum coctis oſſibus reperiri, ait Th. Bartholinus Anat. reform. l. 2. c. 7. p. 262. Et in ſiniſtro cordis ventriculo albicantem pituitam vidit concretam *Fontanus* apud D. I. Daniel. Horſtium man. ad med. p. 1. c. 1. ſ. 2. th. 3. Et materiam craſſam, compactam, albam, laridum coctum referentem in

 ſiniſtra

ſiniſtra cordis auricula, *Riverius* obſ.81.l.1. Quod autem materia craſſa,alba,in ſanguine reperta fuerit circa cor, comprobat eo facilius aliorum fidem,qui etiam in ſanguine per V. S. educto invenerunt materiam albam egredientem,quam alii pituitam,alii Lac, alii chylum vocatunt: Sanguis ægro in Tertiana duplici extractus è ſalvatella, plane albus fuit & glutinoſus in modum pituitæ, referente *Rhodio* cent.1.obſ. 86. videatur idem cent. 3. obſ. 32. & *Borellus* cent. 1. obſ. 25. Quidam chylum prodiiſſe putant in talibus venarum ſectionibus: *Borellus* cent. 1. obſ. 25. narrat viro febre maligna detento, vena ſecta ſanguinem miſſum albedinem lactis retuliſſe: quod læſa vi ſanguifica,chylum immutatum relinquente accidiſſe creditur: Refert Collegium Regium Anglicanum ex *Louvero*, Virgini,poſtquam largius jentaculum ſumpſiſſet circa 7. matutinam, venam ſectam fuiſſe 11. ejuſdem diei in pede, priorem ſanguinem exceptum in pelvi, brevi ſpatio totum album evaſiſſe: poſteriorem exceptum acetario, extempore albidum evaſiſſe inſtar lactis gelati: poſt 5. vel 6. horas,eum qui erat in pelvi, partim fuiſſe ſanguinem partim chylum, quibus ſerum album inſtar lactis ſupernatabat: Qui in acetatio erat, merum fuiſſe chylum, ſine minima apparentia guttæ ſanguinis, & cum ſeparatim calefierent ad ignem,utrumque induratum fuiſſe inſtar albuminis ovi cùm coquitur: aut inſtar ſeri ſanguinis quando calefit, ſed multo candidius: Eam virginem, addit, fuiſſe bonæ valetudinis,ſanguinemq;miſiſſe ob menſtrua ſuppreſſa: Aliud ibidem extat exemplum Tom. 1. n. 8. p. 129. *Thomæ Day* mittebatur ſanguis, cui erat albus inſtar lactis, cum exiret è brachio dilute rubebat,ſed mox,cum in vas delaberetur,erat albus:cauſam reddebat Medicus,quod æger multos ediſſet piſces: In ſcabioſo ſanguinem lacteum notavit *Borellus lib.1. obſ.* 25. Alia alibi proſtant exempla.

Observatio XXXVI.

Suffocatio à nimia in toto pinguedinis redundantia.

MAcie conſectum vidimus puerum biennalem, *vide tit. de Phthiſi.* Examinemus nunc pinguiculum & cruſſiuſculum, medio anno ſeniorem, qui neſcio an alio morbo quam nimia pinguedinis copia obierit: Vidi candelam non raro nimia ſua pinguedine extingui, præſertim dum flamma ellychnii exigua debilior erat quam ut affluentis ſevi abſumeret copiam: Idem hic factum ſi affirmem, omnes corporis partes ſanæ & integræ, ſed pinguedine undique obrutæ, meæ ſuffragabuntur ſententiæ: Si enim pueri exterius pellem tangeres, indicem uſque ad primi articuli finem imprimebas, interius autem exiles muſculos pinguedo copioſa circumdabat & abſcondebat: Aperto thorace, cor abeſſe ſacerdotum veterum quiſpiam, qui ea ratione populo imponebant, exclamaſſet, latebat enim ita pinguedine obvolutum, ut non appareret, hodicque à me aſſervatum ſub eadem pinguedine deliteſcit, uti & pericardium, cujus membrana vix conſpiciebatur: Inferior venter viſcera omnia ſana, ſed omnia vix ſemeſtris pueri magnitudinem exæquantia dabat, ita erant omnia una pinguedo, Omentum & meſenterium adeps pura: cum cerebro autem flaccido ventriculis incluſa erat aqua inſipida: plexus choroideus obſeſſus hydatidibus, quarum una ad nucis avellanæ excreverat magnitudinem: *Theod. Kerckringius obſ. Anat.66.*

Scholia.

SUffocatio à nimia pinguedinis mole & incremento contingit, quia ſanguis pro motu cordis continuando debite ſuppeditari non poteſt, proinde in vaſis ſuis ſtagnare & congreſcere aptus eſt, adeoque morti repentinæ (præſertim quibus à natura cor vegetum & robuſtum non eſt) obnoxios reddit.

§. 2. Si viſcera interna propter pinguedinis copiam comprimantur, eorum actiones læduntur: Id quam ſit pernitioſum vidi Coloniæ Agrippinæ in Illuſtri quadam fœmina, quam diuturno morbo mortuam eſſe nonnulli Medicorum, qui ipſi multa variaque medicamenta præſcripſerunt, conſtanter aſſeverarunt, ſed perperam, Ego enim cum Clar. D. D. Joh. Slotano, Colonienſi Medico, vocatus ut cadaver condiremus, ſancte affirmare poſſum viſcera omnia tam integra inventa fuiſſe,ut ſaniora in corpore videri poſſe vix credam, pinguedine vero erant adeo onerata & compreſſa ut officio ſuo fungi non potuerint: ut enim de monſtroſo omento taccam, pro certo affirmare poſſum è regione lineæ albæ, ſecundum longitudinem abdominis facta inciſione, pinguedinis ſpiſſitudinem ſpithamas duas exceſſiſſe: Pinguedinis itaque abundantia potius quam morbi violentia extinctam fuiſſe matronam hancce à D. D. Slotano, aliiſque multis qui diſſectioni interfuerunt, ſtatutum fuit. *Fabritius Hildanus cent. 6. obſ. 97.*

APPENDIX.

Obæſitas nimia Suffocationem minitans arte curata.

§.1. TRibunus militaris ſexagenario major, abdomine tardus & pinguedine nimia diſtentus aliis gravis, ſibi inviſus fit, cui malo cum varia quæſierit remedia, inediam, acida, exercitia, fruſtraneo eventu, noviſſime in mercurio dulci opera invenit: Progreditur enim pilulis mercurialibus ad eam paulatim dozin, ut apertis gingivarum laxitatibus Ptyaliſmus

conſequatur,

conſequatur, nec is perfunctorius, ſed qualem in aduſtis Veneris nepotulis efflagitant medentes ut fœdam luem exſpuant: Per has vias Omaſum ſeſe exonerat & alacrem Tribunum ad munia ſueta reddit expeditiorem: Ex eo triennium integrum exigit ab infeſto aqualiculi pondere liberum: Tandem redit ſenſim malum & quinto poſt annò novam curam depoſcit, *Bartholinus in Actis Med. anni* 1671. *obſerv.* 74.

§. 2. Scipio Vitellius, celebris in hiſtoria Belgica, cum ſub mediam ferme ætatem, increſcente adeo corporis mole ut faſcia è collo demiſſa ſuſtinendus venter eſſet, immodicè projectus, videret tardiorem quotidie reddi ſe ad belli munia; homo ad militiam cuncta referens, vino ſua ſibi ſponte interdicto, acetum exinde bibere ad vitæ uſque finem perſeveravit: effecitque ut detumeſcente abdomine, defluenteque ventris pelle, qua ipſe ſe thoracis inſtar obvolvebat, octoginta ſeptem librarum decreviſſe pondo compertus ſit: *Strada* 1. *de bello Belgico* 8.

Observatio XXXVII.

Suffocationis ſenſus ab abſceſſu ſub ala ſiniſtra, Suppuratione ſepti transverſi, Pleura vitiata.

Virgo ſævis doloribus ſub ala ſiniſtra cruciabatur, exporrectis ad thoracis vertebras & imum ventrem, & non raro ſuffocari videbatur. Inventum eſt ſeptum transverſum interiori parte ſuppuratum, pleura contaminata relaxata, cum abſceſſu ſub ala ſiniſtra, *Vide tit. de Lateris dolore.*

Observatio XXXVIII.

Suffocatio ab hydrope thoracis, Tympanite abdominis, Pulmonum vitio, Copioſa in thorace pinguedine.

Aperuimus Dn. D. Dinckelius & ego Puellam hydrope thoracis ſuffocatam: nil aquarum abdomen inundaverat, ſed *tanta flatuum moles inteſtina diſtenderat*, ut vix facto per muſculos foramine magno conatu contenderint foras: Thorax pleniſſimus aquis: Pulmones multis parvulis hydatidibus referti, preſſi leniter copioſam ſaniem ſuderant: pericardium, mediaſtinum, quin omnis fere thorax pinguedine obſidebatur. *Ioh. Val. Willius in Actis med. Thomæ Barthol. ann.* 1674. 75. *&* 76. *p.* 134.

Observatio XXXIX.

§. 1. *Anatome infantis repente ſuffocati, cujus Pulmones lateri dextro cohærebant, cum Iecoris præternaturali magnitudine.*

Anno 1674. menſis Februar. 21. Coloniæ puellus anniculus, filius Illuſtr. Dom. Ezechielis Spanhemii, S. S. Electoribus Brandenburgico & Palatino à conſiliis &c. poſt quatriduanam ægrotationem ſuffocatus interiit.

Aperto cadavere, Pulmo dexter vitiatus deprehenditur, coſtis annexus: Jecur autem, pro ætate, juſtam magnitudinem excedebat: Quare judicarunt Medici interitus cauſam, tum compreſſioni diaphragmatis ab hepatis mole, Tum pulmonum vitio & cohæſioni, ob quam libere explicare ſe non poterant, adſcribendam eſſe.

§. 2. Vidua N. diu decubuit aſſidua febre affecta: percipiebatur tumor in abdomine verſus umbilicum, ad dextram partem inclinans: Aperto cadavere, inventum Hepar tumoribus ſcirrhoſis refertum: Totum pendebat 20. libras & amplius. *Vide lib.* 3. *Tit. de ventris tumore.*

§. 3. Adoleſcens Tertiana laborans ſubito ſuffocatus interiit: Hepar immani tumore diſtentum erat: In Pulmonibus vomica pure prægnans. *Vide lib.* 4. *tit. de Febribus.*

Observatio XL.

Suffocatio ab inſigni abſceſſuum magnitudine in imo ventre, diaphragma ſurſum compellentium.

Filiola N. inſigni ventris tumore & tenſione vexabatur, &c. Diſſecto abdomine à ſiniſtro latere immenſæ molis abſceſſus repertus, ab apophyſibus transverſis vertebrarum lumborum ortum ducens, deinde ſub liene tranſiens totum id latus occupat &c. *A dextro latere duo itidem alii &c.* Abſceſſus illi ita ſurſum ad claviculas diaphragma impulerant, ut duorum digitorum ſpatium pulmonibus non eſſet reliquum ad motum, quod cauſa ut velut ſuffocata obierit. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris tumoribus.*

SCHOLIA.

AD *claviculas diaphragma impulerant &c.*] *Clar. Bartholinus* centur. 3. Epist. 78. dubitat an externa Hepatis compreſſio cor ita poſſit adſtringere & in anguſtum compellere ut ſtatim ejus motus impediatur: Premi quidem ait in hypochondriacis, ſcorbuticis, hydropicis, ſtrangulatione uteri, ſed tum vel lentam mortem inducere, vel interno humorum vaporumque affluxu accedente necem accelerare, tumque copia ſua vel cor vel pulmones implere: Pittorem aſthmaticum, ſumma ingluvie copioſius ingeſta, cocta ſcil. cum pane cereviſia, ſuffocatum obiiſſe exiſtimat, non intercepto diaphragmatis, hinc cordis pulmonum motu, ſed copioſo chylo, celeriter propter aviditatem cocto, & cordi infuſo, cujus partem pulmones obſtructi nequiverunt recipere: alioqui ſi tardior facta fuiſſet coctio, vel diſtributio, diutiusque moram in lacteis traxiſſet alimentum, copia pulmo & cor obrutum non fuiſſet: Revera autem ſi ad eam altitudinem aſſurgat diaphragma, ob affectus inferioris ventris, ut & ipſius motus omnino prohibeatur, ſimulque pulmones in eas cogantur anguſtias, ut neque ipſi cordi libero motu frui concedatur, ſuffocationem ab ea cauſa poſſe oriri quis dubitaverit?

OBSERVATIO XLI.

Suffocatio excitata à tenuium inteſtinorum per vulnus diaphragmatis, in thoracem ingreſſu.

CUidam cultellus inter quartam & quintam coſtam adigitur: Inventum fuit diaphragma omnino perſectum, tenuiaque inteſtina in thoracis cavum irrepſerunt, Pulmonemque & cor ſuffocarunt. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

OBSERVATIO XLII.

Suffocatio orta ab utriculo utero adnato, diaphragma opprimente.

FOemina diu ventrem tumidum geſſit inſtar prægnantis, atque obiit præfocata brevi temporis ſpatio: Uteri fundo extimo adhærens erat utriculus, ventris capacitatem explens & diaphragma premens. *Vide tit. de ventris tumore.*

OBSERVATIO XLIII.

Suffocationis ſuſpicio in infante, præſentibus illius notis, mortuo ob compreſſum manibus caput.

MEmini me ante aliquot annos in curiam Caſſellanam vocatum, ob infantem nuperrime editum, mortuum, & in faſciculo ſtramineo repertum, cujus caput, humeri & pectus plane nigra erant; nares ſanguine ſtillabant, propendulum inteſtinum rectum extra abdomen: Apertum corpuſculum viſcera omnia optime conſtituta repræſentabat, niſi quod pulmones flatibus turgidi erant, tumida & nigra etiam lingua, & circulus rubicundi coloris circa collum, ita ut Ego & Chirurgus judicium de ſuffocato infante tulerimus, licet puerpera poſtmodum capta noſtrum errorem ipſamet detexerit, & ſe tenerrimum infantis cranium manibus compreſſiſſe, & ita occidiſſe confeſſa fuerit: quod noſtrum erroneum judicium in eo excuſationem merebatur, quod Judex apertionem capitis concedere noluerit, quoniam infans ante occaſum ſolis adhuc erat ſepeliendus, veſper appropinquabat, & ne portæ civitatis clauderentur metus erat, ſufficientia ſatis ſuffocati infantis indicia adeſſe putans, & adhuc infelix illa meretrix tam aſtutè & artificioſe iterum cranium adaptaverat, ut exterius, extra cutis nigredinem, nihil vitiatæ conformationis in conſpectum venerit. *Ex communicatione Excellent. & Clariſſ. D. D. Ludov. Hermanni Combach, aula Haſſiaca Medici, die 17. Martii 1675.*

SCHOLIA.

REvera ſuffocatus interiit infans, Suffocationis enim expreſſa indicia adfuerunt, quanquam necis cauſa à compreſſione capitis ortum duxerit: Tenella enim cranii oſſa, & adhuc membranea, prementibus manibus citra fracturam ceſſerunt, hinc ſubditi cerebri ſinus, per duram matrem excurrentes, cum nec ſanguinem per arterias advectum, ob anguſtiam admittere potuerint; nec ſuperfluum in venas jugulares, retrudere, factum eſt ut in vaſis illis creſpitans concreverit, livoremque & nigredinem partibus ſuperioribus induxerit: Idem libere per pulmones circulari cum nequierit, inde illorum tumor; adeo ut infaos eorum more interierit, quos ſuffocans conficit Catarrhus.

OBSERVATIO XLIV.

In aquis qui ſuffocantur, moriuntur, non quod aqua multa ventriculum ſubeat, ſed quia aër ad reſpirationem neceſſarius pulmones non ſubeat.

EOs qui aquis immerſi moriuntur, non quod aquam affatim & nimium bibant, ut vulgo creditur, ſed quia ſuffocantur, extingui ſic probatur; Quod aqua nonniſi per degluti-

deglutitionem ventriculum noſtrum ſubire poſſit: deglutitio autem, cum motus ſit ex arbitrio noſtro pendens, cohiberi ne fiat, æque in aqua atque extra eam, nec ad eam tunc impelli poſſit, etſi forte aliquid deglutiatur, in hac neceſſitate & agitatione tamen parum illud eſſe liquet, quod patientem tam cito interimere minime valeret, *Sicuti in ſuffocatorum in aquis ventriculis obſervatum à me aliquoties fuit, in quibus paululum aqua fuit inventum.* Eamque aquam quæ inverſo corpore ab illis qui ex aquis extrahuntur deſtillat, à veſtibus potius defluere certum eſt: Quamobrem quod aëris per reſpirationem ab aqua intercedente attractio impedita ſit, cum aër attrahi deberet, aqua illius loco in aſperam arteriam illabatur cauſa ſuffocationis illius, illaque mortis exiſtit. *Platerus Quæſt. Patholog.* 55.

Observatio XLV.

Pueri fulmine occiſi meninges ſulphureis maculis tinctæ repertæ ſunt, ſulphuris odorem emittentes.

Puerum olim vidi fulmine occiſum dum dormiret, qui nec digiti inde articulum movit: Invenimus autem cerebri panniculos in ſecto hujus cadavere ſulphureis tam odore quam colore maculis tinctos. *Nardus Antonius Recchius.*

Scholia.

Sunt qui tentur eos qui noxio aëre hauſto, muſti ferventis, carbonum, cloacarum &c. extinguuntur, illam autam per cribriformia foramina penetrare & cerebrum lethaliter affligere; quam opinionem quidam vehementer probant, inter quos principem locum tenet M. Donatus, quem ſequitur D. D. Sennertus, nam hic de vapore narcotico, unde oriatur Apoplexia, verba faciens, Maxime veritati, *inquit*, conſentaneum eſt vapores illos, ſeu fumos è carbonibus accenſis, muſto & cereviſia exhalantes, aëri permiſceri, & ſic cum ſpiritu quem ducimus, attrahi, atque ad cerebrum penetrare, ibique ſpiritibus animalibus miſceri, & eos à natura ſua immutare & ad officium ſuum ineptos reddere: Addit *Recchius*, hi qui vel muſto, vel fumo carbonum moriuntur, placidiſſime moriuntur: Quod canibus etiam in antro illo, dicto *La grotta de cani* uſu venit, & in *puero* ſupra dicto, qui nec digiti articulum movit: Si enim horum quisque ea Pulmonum ac cordis, & non cerebri potius atque animalium ſpirituum ſuffocatione moreretur, ne ille brachiorum jactatione, tibiarum attractione, & totius corporis denique agitatione atque labore moleſtaretur: *Sunt* qui tentur Cerebrum, & ſimul Cor & Pulmones tali vapore affligi: Quam in opinionem *Dominicus Terillus differit*: Licet, *ait*, in univerſum tota animalium corpora ab aëre alterentur, duæ tamen partes principes, à quibus poſtea totum corpus bene & male habet, alterationem recipiunt: Aër namque inſpiratus biſariam partitur, altera quidem minore ſui parte per nares ad cerebrum devehitur, pro ſpiritus animalis generatione: Altera vero majori per aſperam arteriam ad pulmones pro ſymmetria caloris nativi ſervanda, pro refrigeratione ejuſdem, pro ſpirituum vitalium aſſidua regeneratione: Defertur etiam ad cor aliqua aëris portio, cum diſtenditur cor ut expleatur, facta fuliginum evacuatione, quod ex magnitudine diſtenſionis ſufficienter indicatur, alias daretur vacuum in cordis cavitatibus. Cùm ex dictis pateat aërem maxime neceſſarium vitæ & conſervationi vitalis caloris, qui eſt vitæ inſtrumentum, exiſtere, & corpora noſtra ex neceſſitate alterare, cum duas præcipuas partes ingrediatur, & contingat cor & cerebrum, facile modo erit ex dictis videre quomodo aër ſuffocare, & animalibus reſpirationem intercipere affatim poſſit: Nam ſi aër per anguſtas pulmonum vias, aſperæque arteriæ ramulos, per ſubſtantiam ipſorum divaricatos, facile pertranſire & recipi debet, rarum & impermiſtum neceſſario eſſe congruum eſt, non craſſum, non fuliginoſum, non à carbonum fumo contaminatum, non caliginoſum; à quibus cauſis profecto animal ſuffocabitur, & derepente brevi temporis ſpatio morietur, *Corde* debita privato extenſione, neceſſarioque calidi innati refrigerio: talis enim craſſities anguſtas arteriolas permeare non poteſt: Si quoque nimis copioſe attrahatur, vel ingrediatur, idem ſuffocationis diſcrimen affert, ut ſi quis per vias maximo ventorum perſpiratui patentes, ore ejus appoſito ambulet, aut ſuffocabitur, aut ſuffocationis periculum perſentiet: Vel ſi quis per longum temporis ſpatium aërem introſpiret, absque ulla exſpirationis interpoſitione, idem detrimentum experietur: Aer etiam calidus hum. eximie, ut in balneo; vel calidus ſiccus, ut in Laconico, maxime ſi ſit fumus carbonum, ſi diutius aliquis ibi moretur, affatim ſuffocando interficere poteſt &c. *Hæc Terillus*: Apud *Pareum* quoque diſputatur prolixius in utramq; partem, ad extremum autem aſſeritur utrumque viſcus lædi: Quam opinionem & *Solenander* amplectitur, *Nos* vero arbitramur tali vapore Pulmones & Cor unice affigi, quanquam eo vitioſe affecto etiam Cerebrum tandem lædatur: Cum enim viſcera, præſertim cor & jecur, vapore illo noxio occupata ſint, iisque negetur refrigerium, membranæ ventriculi contrahuntur, & ex aſſante calore ſpiritus ſuffocantur: Nobiſcum quoque facit Galenus 7. de ſ. part. 8. Spiritus, *ait*, qui ab aſperis arteriis extrinſecus trahitur, in Pulmonis quidem carne primo conficitur, poſtea vero in corde atque arteriis, & iis maxime quæ in plexu ſunt retiformi, ultimum ac perfectiſſime in cerebri ventriculis: *Hæc Galenus*: Confinia narium & cerebri hunc errorem fecerunt, *ut creditum ſit aërem per eas ad cerebrum ire*, Quia enim nares à cerebro proxime abſunt, continuò creditum fuit aërem ibi capi, & ad cerebrum vehi, Sed longè ſecus eſt, Narium meatus unice ad meatus fert, qui dilatati eum hauriunt avide &c.

C. V. Schneiderus lib. 2. *de catarrhis c.* 1.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI

SECTIO III.

De TUSSI.

Observatio I.

Tuſſis excitata à vitio Pulmonis dextri, prope abſumpti, ſiniſtri inflammati, coſtis agglutinati, Pectoris hydrope &c.

GEORGIUS N. Tuſſi aliquot menſibus vexatus eſt, Inveni pectus plenum ſeroſi humoris: Pulmonis dextram partem prope abſumptam; Siniſtram non mediocriter inflammatam. *Vide tit. de Cordis Palpitatione.*

SCHOLIA.

TUſſis deſcribi poteſt, quod ſit Expiratio vehemens, crebrior, inæqualis & ſonora, propter cujuſdam moleſti & irritantis aut ſedationem, aut è Pulmonibus, per Tracheæ ductus expulſionem, excitata: Quippe aër violenter excluſus, & in tranſitu ad ductuum trachealium latera alliſus, quicquid iis ullibi impactum eſt, ſi facile mobile fuerit, diſcutit & abſterget, & non raro foras amandat. Ad Tuſſim excitandam, tum muſculi thoracem contrahentes, tum bronchiorum fibræ motrices intima συμπνοίᾳ in motu concurrunt: Quippe illi dum pectoris cavitatem coarctant, ac undique totos pulmones comprimunt, hi ductus tracheales, modo hos modo illos contrahendo, & à tergo aërem, dum foras propellitur, occludendo, expulſionem ejus citiorem & vehementiorem moliuntur: Omnem Tuſſis actum inſpiratio ſubita intenſior præcedit, nempe ut aër in majore copia admiſſus, ſtatim violentius explodi poſſit: in quo niſu non tantum recens, qui modo inſpiratur, ſed etiam vetus, intra veſiculas tracheales antea aggeſtus, ad augendum ſpiritus exſufflatum una exploditur: cumque non primo impetu quod moleſtum eſt, ſedatur, aut movetur, hujuſmodi vehemens exſpiratio crebra vice uſque ad magnam naturæ fatigationem iteratur.

Toſſis cujuſcunque cauſa primaria eſt nervorum aut fibrarum, ad pulmones pertinentium, irritatio: De nervis obſervare eſt, quod non tantum rami & propagines eorum pulmonibus inſerti, verum alii è quibus oriuntur illi, aut quibuſcum intime communicant, in locis à pectore diſſitis laceſſiti, illico tuſſim accient: quam ob cauſam ſæpe humor acris intra ἐγκέφαλον aggeſtus, indeque in capitello nervorum pectoralium decumbens, tuſſim moleſtiſſimam aut affectus aſthmaticos inferre ſolet: Propter eandem rationem moleſtia naribus, palato aut gulæ inflicta, tuſſim, ſeu potius tuſſiendi nixum, licet inanem concitat, Parum inſuper ſeri ex arteriis, in gulæ aut laryngis partes ſuperiores ſtillans, abſque notabili pulmonum noxa, tuſſim crebram & valde moleſtam producit: At vero hæc irritatio, nervis ac fibris in ipſo pulmone diſtributis inflicta, crebrius & quidem immanius tuſſiendi nixum provocat, qui per vices iteratur, donec quod moleſtum eſt foras exernitur, aut irritatio ejus compeſcitur: Cauſæ irritativæ Tuſſim inducentes, & ſunt multiplices & variis in locis conſiſtunt: præterquam enim quod nervi, prout modo innuimus, inſuper & membranæ, quibus intima cum pulmonibus communicatio eſt, in nare patulo, aliiſque in locis irritatæ pathema iſtud è longinquo pulmonibus imprimunt. Sæpiſſime expiratio iſta irregularis propter aliquid incongruum, aut aliquomodo improportionatum, pulmonibus impactum excitatur: quippe moleſti hujus amovendi gratia, imprimis nervi fibræque nerveæ circa pulmones diſperſæ irritantur: dein, horum conſenſu, muſculi pectoris conſtrictivi, ſimulque tracheæ fibræ motrices in contractiones vehementes & crebro iterandas adiguntur. *Willis Pharmac. rat. p. 2. ſect. 1. cap. 5.*

Observatio II.

Tuſſis ab humore lutulento intra Pulmones concluſo.

ILluſtr. N. diu languidus fuit cum febre lenta & Tuſſi: Pulmones ſumme graves erant, ob humorem lutulentum in iis incluſum citra ulcus. *Vide tit. de Phthiſi.*

SCHOLIA.

OB *humorem lutulentum*] Tuſſis omnis vel humida eſt vel ſicca: in priore humor quidam alicubi intra ductus tracheales depoſitus tuſſiendo ſuccutitur, ſurſumque in os foras excerœndus ejicitur: Humor iſte cum multiplex & diverſimodus exiſtat, ut plurimum dicatur vel ſeroſus, vel nutritius, vel purulentus, vel ſanguineus: Prioris plures ſunt ſpecies & differentiæ, nempe, quoad conſiſtentiam, aut tenuis, aut craſſus eſt; ſive crudus vel concoctus, Quoad colorem, aut albus, aut flavus, aut ſubviridis; quandoque

doque item cæſius aut ater: Porro Tuſſis humida variè diſtinguitur, quoad loca è quibus humor extuſſiendus procedit: quandoque enim laryngis parieribus adhæreſcens, aut iis exudans, fibris motricibus per leuem tuſſiculam ſuccuſſis, facile ac levi nixu in os ejicitur: Interdum materie excernenda paulò altius bronchiorum tubis impacta, nonniſi per expirationes magnas & crebro repetitas: Denique nonnunquam accidit recrementa ejicienda intra tracheæ veſiculas ultimas deponi, è quibus non ſine vehemente & crebrius iterato tuſſiendi labore educitur, & dein longo per totos pulmones itinere, foras propellitur: De Tuſſi humoris nutritii, item ſanguinei & purulenti poſtea cum de Phthiſi agemus. *Idem ibidem.*

Observatio III.

Levis Tuſsicula in magno Pulmonum & Thoracis affectu, cum hydrope & empyemate &c.

SEreniſs. Venetorum Dux, Franciſcus Contarenus, incidit in febrem typum duplicis tertianæ ſervans: Inter alia ſymptomata aderat quoque levis Tuſſicula, qua è faucibus videbatur aliquid pituitæ craſſæ reddi: Mortui aperto cadavere, præter alia vitia, In cavitate pectoris ℔v. circiter aquoſæ materiæ repertæ: Dextra Pulmonis pars flaccida videbatur, craſſo & mucoſo humore oppleta: Siniſtra prorſus reſoluta erat in ſaniem albicantem, quæ tunica Pulmonis tanquam in ſacco continebatur, Ea diſſecta effluxit in cavitatem thoracis ſanies ad ℥xvj. circiter: Plane nullum pulmonis veſtigium ſiniſtro latere; præter membranæ, (quæ coſtis adhærebat) indicium relictum erat: Hæc quanquam ita ſe haberent, *Tuſsis nunquam fuit continua*, imo aliquando integris horis, etiam paulo ante obitum, non tuſſiebat, unde arguebant quidam in thorace nihil noxium contineri: multò minus in profundis partibus Pulmonum, Et potius concludebant leve faucium irritamentum, ex aliquo decubitu catarrhi, Tuſſiculam efficere: Illam vero, quæ aliquando cum labore fiebat, ſed raro, Pulmonum ſiccitatem cauſam habere, impedientem liberam contractionem, ad expulſionem aliquarum catarrhi reliquiarum, deorſum labentis per aſperam arteriam. *Vide hiſtoriam integram tit. de Febrib. lib.* 4.

SCHOLIA.

TUſsis nunquam fuit continua, &c.] Quæſtio oriri poteſt cur, cum tanta copia materiæ purulentæ in thoracis capacitate contineretur, non multum tuſſiebat, & nihil illius materiæ educebatur? Solutionem vide Titulo de Phthiſi ex Ballonio.

Observatio IV.

Sicca Tuſsis à Pulmonum vaſis & ſubſtantia flatu diſtentis.

AB halitibus acidis per lacteas venas in cor, hinc & Pulmones pertingentibus, ibidemque hærentibus, non tantum reſpiratio difficilis, ſed ſicca quoque Tuſſis excitari poteſt ac ſæpe ſolet: Cujus rei confirmationem habuimus non ſemel in Noſocomio publico, & alibi in diſſectione cadaverum, repertis adhuc Pulmonum vaſis & parenchymate flatu diſtentis. *Regn. de Graef Exercit. de ſucco Pancreatico cap.* 2. §. 182.

Observatio V.

Tuſsis ab inflammatis, poſtea ſuppuratis Pulmonibus, & pleura latere ſiniſtro.

FIliola Dom. Floræi, cum ſub dio partim in Sole verſata eſſet, dolere caput cœpit & Tusſire: febris prehendit acuta, & quæ tamen ex intervallis major eſſe videretur; omnes noctes plenæ moleſtiarum fuerunt: maxime enim ad ſextam ſerotinam & febris & reliqua exacerbabantur: Jactabatur, nullo conſiſtebat loco, Tuſsis & Tuſsiendi cupiditas illam perpetuo infeſtabat, Nil è pulmone educere poterat tametſi eſſet ſtridula: In pulmone humoris concurſatio quæ obaudiretur: Sitis erat ingens & implacabilis, frequens & brevis reſpiratio cum difficultate: *Poſtquam tuſsiverat ſtatim ejulabat*: aliquando in partibus extimis febris miteſcere videbatur, imo leniter perfrigerabantur ac ſi nova foret acceſsio, ſed illud fallax fuit: Pugnabatur cum febre & *Tuſſi*, quod *eam* partim *à capite excitari* crederemus, partim à reſudatione ichoris à calefacta pituita in pulmone: Octavo die ſymptomaticus alvi fluor, nono interiit.

Aperto cadavere, latus ſiniſtrum purulentum erat, & pars pulmonis, quæ illud contingeret, imo & pus in cavitatem fuſum erat. *G. Ballonius conſ. 76. lib.* 1.

SCHOLIA.

POſtquam tuſsiverat ſtatim ejulabat.] Et hoc erat argumentum pleuritidis: Exemplum domeſticum mihi præbuit anno 1662. filius meus I. Andreas, ſex menſes natus, ab alio morbo denatus; Acute febriebat cum tuſſi valida, quam ſtatim excipiebat ejulatus, ut & ſi latus ſiniſtrum contingeretur, non item dextrum, unde ſuſpicio nata pleuritidis: quia robuſtiſſimus erat, & bienni non inferior tum magnitudine

tum

tum ob ore brachio, quod erat è directo lateris affecti, duas affigi jubeo hirudines, à quibus protinus remiſit dolor ac febris, ac poſtridie ſanus redditus eſt.

Latus ſiniſtrum purulentum & pars Pulmonis &c.] Quod ſine exulceratione fieri poteſt, alias Phthiſis ſemper ſequeretur: Sæpe enim ſanguinem uti & alios humores, in pus abire, citra partis ſubſtantiæ ſuppurationem oſtendunt oculi pure ſordidi.

Quod eam à capite excitari crederemus] Nos valde decepti fuimus exiſtimantes Tuſſim à capite eſſe; Sed quod tam frequens eſſet & ſicca, & cum difficultate ſpirandi juncta, illud inflammationem aut in latere, aut in Pulmone, aut in utroque ſatis ſignificare poterat: Tamen unum deſiderabatur ut ægra de dolore lateris quereretur: hoc expectabamus, interea ignoratione rei præſidium in inflammationibus thoracis uſurpari ſolitum magno incommodo omiſimus: Et ſi illud uſurpaviſſemus, certis ſignis ſequentes aſſequi utra pars eſſet affecta, è latere dextro ſanguinem nullo profectu detraxiſſemus: Itaque puellæ pervicacia & moroſitas maximam periculi partem creavit: Rubor genarum non erat, tamen fere perpetuo adeſt in inflammatione partium thoracis: Item aliquando clauſo ore dormiebat, quod nos in eam adduxit opinionem ut crederemus coſtas non eſſe obſeſſas, ſed omnis ratio iſta nos decepit valde: Tamen vix excuſari poſſumus quin ſanguinem demere debuerimus, cum inflammationis in thorace magna eſſet ſuſpicio: Ad ſectionem venæ & inſignis febris, & inflammationis ſuſpicio, & ſitis inextinguibilis, & jactationes ob incendium natæ, & maxime difficultas illa ſpirandi hortari debuerant: Nam cum difficultatis differentiæ à motu ipſo ſumantur, ut velox tardaque reſpiratio dicatur, A materia calida & frigida; A thorace magna, parva: A quiete, denſa, rara: quemadmodum magna & frequens incendium in corde arguit; magna & rara delirium: parva & frequens in febribus, aut œdema, aut impedimentum in thorace, ut inflammationem aut quid ſimile; Cum videremus ingenti præſente æſtu, puellam habere frequentem admodum reſpirationem, & tamen parvam, veluti oppreſſo & coangustato thorace, de inflammatione aliqua ſuſpicari nos oportebat: Tamen hoc aſſerimus ſæpe nos obſervaſſe in pueris valde febrientibus frequentem parvamque reſpirationem, licet affectus thorax non eſſet: Sed nonnunquam magna intercidit reſpiratio, in omnem dimenſionem dilatato thorace: At in hac puella nihil tale obſervavimus, imo cum dilatare thoracem vellet, ſubſultabat quodammodo & vociferabatur. Hæc à nobis eo conſilio ſcribuntur, ut cum alias, tum maxime puerorum curam ſuſcipientes, tanto diligentiores in eorum morbis nos præſtemus, quanto minus certos de ſuarum affectionum idea reddere nos ſolent: Imo cum pueris, tanquam cum mutis ægris nos rem habere exiſtimemus, ut quoniam ex relatione, quæ tamen in dignoſcendis morbis plurimi facienda eſt, nil certi nihilque penſi habemus, aliis conjecturis, ſignis & ſymptomatum obſervationibus nitamur, alioqui puerorum ſalus valde periclitatur: Nec enim ab iſta ægra puella expectandum erat ut dolorem lateris pungentem quereretur, quo ſecandæ venæ occaſionem porrigeret, ſed aliis modis res erat aſſequenda *Ballonius ibidem.*

Tametſi eſſet ſtridula] Unde, & ex obaudita humoris in Pulmone concuſſatione; Pulmonem affici conjiciendum erat, Stertor enim ob læſum Pulmonem contingit, Tunc enim, teſte *Jacotio*, oboritur ſtertor cum in bronchiis, aëris conceptaculis, materia fervet; *Hippocr.* 5. Epid. Peripneumonicam ſtertoroſam fuiſſe ait: Et in Coacis ait Anxie ſtertere ſputi copiam in Pulmone ſignificare. *Idem ibidem.*

Credebamus Tuſſim à capite excitari] Pituitoſam materiam, nunc crudam nunc purulentam, nunc tenacem & viſcoſam, alias ſublividam, alias ſubviridem quæ Tuſſi, à ſenibus præſertim & hyemis tempore excreatur, non ſemper à cerebri excrementis à capite in pulmones deſtillantibus, ſed ab excrementis quoque in Pulmonibus continuo congeſtis proficiſci, illud docet, quod quemadmodum cerebrum propter vaſorum copiam continuo ſuperfluitatibus ſcatet, tunc maxime quando ſanguis impurior eſt, cerebrumque imbecillius, Ita & pulmones quia vaſis innumeris conſtant, ſanguine omnino redundant, ſi cacochymia ſit corporis continuo ejuſmodi excrementa colligunt, eaque in minoribus vaſis in majores aſperæ arteriæ ramos protrudunt, è quibus dein una cum excrementis, defluxione hac delatis, tuſſi rejiciuntur. Huc accedit quod tanta copia pituitæ, qualis quotidie excreatur, ſi à capite continuo in pulmones deflueret, perpetua tuſſi, ob defluentem materiam aſperamque arteriam titillantem, homo divexaretur, præſertim ſi maligna, qualis fere rejicitur, exiſteret: Unde magnam illius portionem in pulmonibus congeri, atque eam quæ à capite defluit tenuem, mora diuturna in pulmonibus mucoſam viſcoſamque fieri judicamus. *Platerus quæſtion. Patholog* 51.

Pleuritis fuit] Vel potius, Pleuripneumonia, nam præterquam quod læſionis in Pulmonibus indicia fuere, ſymptomata eos affectos eſſe clarè arguebant, ſtertor, humoris concuſſatio, ſitis ingens, febris acuta & alia.

Observatio VI.

Tuſſica Boum lues ob vitium Pulmonum, vel coſtis firmiter annexorum, vel tandem abſumptorum & deficientium.

IN Tuſſientibus Bobus anno 1660 mactatis, Pulmones vel deficere obſervavimus, & maxima ſui parte abſumptos, vel coſtis firmiter annexos.

SCHOLIA.

NE ea peſtis jumenta inficiat, tabeſque conſumat, expertum ex veterinariis noſtris remedium producam, quod raro fallere multæ anni hujus experientiæ, quarum quoque ſum teſtis, teſtantur, ℞. Antimonii ℥j. ſulphuris ℥j. Tere utrumque, per ſe & cribro percola: Tum ſume polentam contritam, & cereviſiam calidam, vel fontanam, & invicem omnia ſubige, ut fiat maſſa ovi gallinacei magnitudine, vel pulmentum: Bovi hæc per os diffunde, capite bene elevato donec deglutiverit: Æger Bos vel Vacca tuſſica veſperi domi continenda, ut nihil illa nocte comedat: Mane vero exhibeatur jumento prædictum remedium, nec eo die & nocte ſequenti quicquam pabuli concedendum: Poſtridie edat bibatque: Junior bos media doſi contentus ſit, ſed vacca imprægnata fere conceptum rejicit, Solet hæc Medicina

largius

largius ventrem movere: Poteſt etiam ſanis animalibus injici, ut à tabe & tuſſi præſervet; Notandum vero ut accurata lance expendantur dozes pro ſingulis jumentis: Sulphur ad tuſſientes quoque laudat *Vegetius* lib. 3. veterin. cap. 68. *Bartholinus cent. 6. hiſtor.* 97.

Observatio VII.

Tuſſis excitata à Pulmonibus ſanguine ſtagnante infarctis.

F*iliolus* Nobil. febricula, Dyſpnœa, Tuſſi &c. fatigabatur: Pulmones illi *ſanguine ſtagnante infarcti* repetti ſunt. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

Scholia.

P*ulmones ſanguine ſtagnante infarcti*] Tuſſis ſicca interdum naturæ inſtinctu, velut antliæ loco excitatur, nimirum ut ſanguis, vel ob propriam dyſcraſiam, vel ob vaſa pneumonica non ſatis patentia, pulmones ægre pertranſiens, partium harum ſuccuſſu promoveri, ac in motum rapidiorem urgeri poſſit: *Willis Pharm. rat. part. 2. ſ. 1. cap. 3.* Quod ſi beneficio tuſſis ſanguinis ſtagnatio impeditur, cur huic puello accidit? Dic cauſas quæ ſanguinis liberum excurſum prohibent, anguſtiam ſcil. vel ſanguinis copiam, validiores fuiſſe, quam ut Tuſſis illum promovere, vel urgere potuerit:

Appendix.

Tuſſim diuturnam dilatatio varicoſa vaſorum Pulmonum ſequitur.

PUlmo ſæpe Tuſſi vexatur, modo mediocri modo vehementi, quæ anhela eſt, ac pene ſuffocans, à catarrho ferino, ſive ſubita fluxione & copioſa: Inde ex Tuſſi moleſtiſſima quatiente Pulmones oritur Spadon vaſorum, ſive dilatatio varicoſa, quæ ſpecies eſt Aneuriſmatis periculoſa & formidabilis. *Riolanus Encheir. lib. 3. cap. 6.*

Scholia.

D*ilatatio varicoſa*,] *Κιρσὸν* vocat Paulus lib 6. c. 82. venæ dilatationem ab affluxu humoris copioſi & craſſi cui negatur exitus: Omnis enim copioſior ſanguinis in venam confluxus, cui effluxus non conceditur, varices facit: Idem Paulus quatuor earum ſedes in corpore ſtatuit, tempora, partes infra umbilicum, teſtes & ſcrotum, poſtremo crura, quibus palpebras adjungit Aëtius: Varicoſi Pulmonis ſolus meminit Hippocr. 1. de morbis duobus in locis, primo ait, ex venæ ſpaſmate, ſi omnino rupta non fuerit, fieri ſpadonem, id eſt, diſtenſionem ſimilem varici: Et paulo poſt, ait, A labore atque violentia venæ fieri diſtenſionem, quæ ſi omnia rupta non fuerit, eſt quaſi varix: Hinc collige Varicem Pulmonis ortum habere à ſpaſmate, h. e. definiente *Glorræo*, ſolutione continui in parte nervoſa citra vulnerationem: Diſtinctio tamen adhibenda, quod vena in ſpaſmate patitur tantum diſtenſionem in longum, propter nervoſas fibras quas habet; at in varice vena patitur diſtenſionem in longum & latum, propter multitudinem & craſſitudinem affluentis materiæ: Libro autem de morbis internis ſic deſcribitur ab eodem Hippocr. textu 5. *Si in Pulmone varix fiat, Tuſſis ſicca apprehendit, & rigor & febris in principio morbi, omnino cum impetu & vehemens: habet autem & orthopnœa: & in capite conſiſtit (cauſa morbi) & ſupercilia videntur ſuſpendi, & tumor pervenit ad faciem, & ad pectus & ad pedes, ſæpe etiam (tumoris materia) in caput decumbit, & videre non poteſt præ dolore, cum labor habet, & corpus ſubpallidum, & venæ aut inflammatæ, aut nigra extenſionem patiuntur in ipſo corpore.* Ex venis autem varicoſis, quæ priores occupant ſedes, quod corpus exonerent, eæ ſalutares eſſe queunt: quæ vero pulmones obſident, partem ad vitam maxime neceſſariam, eo in cenſu habendæ non ſunt.

Observatio VIII.

Tuſſis à tuberculo Pulmoni adnato, cum ſanguinis copia ad pulmones affluente.

D. N. incidit in ſputum ſanguinis cum Tuſſi &c. Inventum tuberculum crudum adnatum Pulmoni, ex materia tam acri natum, ut adjacentis coſtæ fere mediam partem conſumpſerit: Omnis etiam ſanguis redibat in pulmone collectus, cum cæteræ partes viderentur exangues. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

Observatio IX.

Tuſsis à tuberculis Pulmones obſidentibus.

NObil. N. variis affectibus fatigatus, tandem dyſpnœa, Tuſſis continua & violenta, hinc tabes ſupervenit, &c. Huic Pulmones utrinque numeroſis tuberculis, variæ magnitudinis, inſtar cotyledonum vaccarum, ſcatebant, quorum unum uncias duas pendebat &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

quaſi (quod dicitur) herba ſuffocaretur. Sed cujus curæ auſpicio & initio, præter omnem ſpem & opinionem, patiens duos calculos inter tuſſiendum me præſente rejiciebat, cum materia purulenta cruore nonnihil tincta; Hiſce viſis & perluſtratis, pulmonum ſubſtantiam hujuſcemodi calculis refertam eſſe, haud obſcure colligere potui. Qua propter cum plures ſubinde ejuſdem farinæ per intervalla dierum rejicerentur calculi, materiâque purulenta, viridem & ſubflavum referente colorem, fœtoris haud expertem, exulcerationem pulmonum innueret, in tam incipiti caſu alium etiam medicum accerſendum curavi: communicato invicem conſilio, dubiæque ſpei relicto prognoſtico, ſelectiſſimis & pretioſiſſimis contra hoſtem hunc pugnatum eſt remediis, ſed fruſtra & incaſſum tentatis omnibus. Quippe per octodecim ſeptimanarum ſpatium durante affectu, concurrente ſub finem morbi & vitæ etiam *abdominis & pedum tumore*, Hydropem aſciren præſagiente, omnémque medicamentorum vim eludente, tandem ſtrue hac calculorum (prout ocularis inſpectio docuit) oppreſſus, membriſque omnibus feſſus, Juvenis iſte diem ſuum obiit.

Aperto cadavere libras aliquot aquæ in abdomine fluctuantis emiſimus; Demum inſpectis diligenter viſceribus, præſertim Pulmonibus, proh Deum! tantum calculorum diverſæ magnitudinis agmen, in illis maximam quidem partem *exulceratis*, repertum eſt, ut aliquot centum eruere ex iiſdem quis potuiſſet: Imo, vera ſcribo, in tanta copia apparuere, ac ſi manu ſeminantis injecti fuiſſent. *Hepar induratum & quaſi elixatum* conſpiciebatur. Cæteris viſceribus, quantum judicare licuit, ſalvis & illæſis.

§. 2. Non abſimilem in ſubſtantia Pulmonum germinantem calculorum prolem aluit Parens defuncti ſtudioſi. Idcirco ex ſemine, morboſis hujuſmodi tincturis inquinato, per hæreditariam diſpoſitionem in filium etiam hunc affectum derivatum & propagatum eſſe nemo facile negatum ibit: Huc quadrare videtur illud.

Qui viret in foliis venit à radicibus humor,
Sic Patrum in natos veniunt cum ſemine morbi.

Ioh. Frider. Huldenreichius in miſcell. cur ann. 6. & 7. p. 326.

Observatio XIV.

Tuſſis multiplices Pulmonum affectus ſequuta.

§. 1. Puella paulatim in tabem incidens, Tuſſicula vexabatur continuo. In dextro Pulmonis lobo abſceſſus erat putridus & fœtidus; in quo continebatur pus membrana concluſum, ad libram unam & ſemis, Erant & ſteomata & multi ſcirrhi undique per ſubſtantiam pulmonis. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 2. J. Spœrlin, ſeptuagenarius anno vitæ ultimo Tuſſire cœpit, & purulenta exſpuit: Pulmonum ſuperiores lobos utrinque accretos invenimus, Ambo ſubduri & compacti erant, nondum tamen ad illam duritiem pervenerant quam alias in phthiſicis obſervavi. *Vide lib. 1. tit. de Paralyſi.*

Observatio XV.

Tuſſis ſicca, ob tres Pulmonum lobos induratos.

Mulierem diu Tuſſis ſicca & dyſpnoea fatigavit. Tres Pulmonum lobi adeo erant indurati ut tophos referrent. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

SCHOLIA.

Tuſſis ſicca, quoties pulmonum idiopathica eſt, pluribus modis, & ob varias cauſas excitatur: hanc enim ductuum quorumcumque pneumonicorum obſtructio, ſive per compreſſionem, ſive oppletionem, ſive contractionem ea fiat, neceſſario inducit: Quapropter inflammatio, tumor, tuberculum ſanguinis ob plenitudinem aut depauperationem ſtagnatio, item concretiones argillaceæ, lapideæ, polypoſæ, vermes, quin & multa alia præternaturalia, quia fibras nerveas perpetuo irritant, Tuſſim ſiccam & inanem, ſed valde moleſtam inducunt. Cæterum Tuſſis ſicca interdum naturæ inſtinctu, velut antliæ loco excitatur, nimirum ut ſanguis, vel ob propriam dyſcraſiam, vel ob vaſa pneumonica non ſatis patentia, pulmones ægre pertranſiens, partium harum ſucculſu promoveri, ac in motum rapidiorem urgeri poſſit. *Willis Pharmac. rat. p. 2. ſect. 1. c. 3.*

Observatio XVI.

Tuſsicula ab impacto tracheæ arteriæ oſsiculo.

PUer Septennis offam comedans oſſiculum deglutit, quod in tracheam deertans, illi affixum manet, hinc Tuſſis, dyſpnoea, mors. Aperto cadavere repertum in aſperæ arteriæ medio oſſiculum, planum, triangulare, angulis lateribus ejus affixum. *Vide hiſtoriam Tit. de Dyſpnoea.*

Observatio XVII.

Tuſsis diverſos affectus Pulmonum ſequuta.

§.1. QUinquagenarius tabi opportunus Tuſſicula tres annos laboravit. Inventus Pulmo aridus, ſcirrhis plenus, &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 2. Quidam febre tentatus fuit, Tuſſicula, ſed rara, Pulmo inſigniter erat tumidus, quodammodo exeſus, cum humore albo tenaci, purulento. *Vide l. 4. tit. de Febribus.*

§. 3. Quidam querebatur de tumore paulo infra ingueno borto, diutiſſimaq; Tuſſi vexabatur, Pulmo inventus eſt putris è regione ipſius mali. *Vide l. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 4. Anno 1601. in Ducatu Urbini, totáque Piceni regione, graſſabantur Tuſſes. Sectis cadaveribus reperti ſunt Pulmonum abſceſſus, ex quibus multa materia fœtens ſpumoſa prodibat. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

§. 5. Nob. N. à ſuppreſſis lochiis incidit in tuſſim moleſtam, cum pectoris dolore & gravitate. Pulmones toti purulenti inventi ſunt; In his juxta claviculas deprehenſus ſaccus pure refertus, exeſa pulmonum ſubſtantia productus. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 6. Nob. N. ex maxima refrigeratione crurum, ac vehementi animi conſternatione Tuſſi fuit correptus. In pulmonibus magnus abſceſſus fuit inventus, in quo putrida materia fere librarum VI. pendebat. *Vide lib. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 7. Quidam tabi opportunus Tuſſicula, &c. tres annos laboravit. Inventus mortui pulmo aridus, ſcirrhis plenus, ſyderata pars pleuræ. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 8. Pictor cum valida Tuſſi ſanguinem rejecerat. Illi Pulmonis pars quædam nigricans reperta & ſphacelo correpta. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

§. 9. Mulier deſtillatione veteri in pulmones laborabat. In Pulmonum ſummo, ad arteriam, vomica pure plena erupit, Exulceratum erat guttur. *Vide lib. 3. tit. de Partu difficili.*

§. 10. In cadavere mulieris reperi in lobo dextro pulmonum ſcirrhum ovi gallinacei magnitudine, laboravit hæc febricula, nec non Tuſſicula. *vide tit. de Febribus.*

§. 11. Miles per annum diarrhoea, Tuſſi ſicca, &c. affectus fuit. Dexter lobus pulmonis coſtis & ſepto erat adnatus, ut invicem continui eſſe viderentur, uſus erat diu lepore marino, Pulmonibus infeſto. *vide tit. de Dyſpnoea.*

Observatio XVIII.

Tuſsis à variis Pulmonum & partium thoracicarum vitiis excitata.

§.1. VIdua N. cum paucis induta veſtibus è lecto in feneſtram tranſiiſſet circa mediam noctem, illico correpta eſt Tuſſi, dyſpnoea febre, &c. Inventum eſt mediaſtinum plenum ſero ſanguineo, & Pulmonis vniverſa ſubſtantia referta materia purulenta. *vide tit. de Pectoris dolore.*

§. 2. Quidam per multos annos Tuſſi, &c. laborans tandem extenuatus obiit: In Pulmonis ſubſtantia lapidem inveni: præterea tubercula plurima in ſcirrhos concreta: In pericardio ad libras duas aquæ: uti & multum in pectore. *vide tit. de Dyſpnoea.*

§. 3. Virgo annorum XI. cruciatur doloribus ſub ala ſiniſtra & ad coſtas mendoſas, ad thoracis vertebras & imum ventrem exporrectos, cum Tuſſi, Inventum diaphragma in interiori parte ſuppuratum, ulcuſculis refertum: Tota pleura contaminata & relaxata, cum abſceſſu ſub ala ſiniſtra. *vide tit. de Lat. dolore.*

§. 4. Sereniſſ. N. Tuſſicula laborabat cum difficili in latera decubitu; Cavitas pectoris continebat libras quatuor aquoſæ materiæ: Dextra pulmonis pars erat flaccida, muco oppleta. Siniſtra reſoluta in ſaniem, ſuperſtite ſola membrana. *vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 5. Nobill. N. cum pectoris anguſtia Tuſſi affligitur: Pulmones ſecti effuderunt cruorem atrum & pituitam. In Thoracis cavo aqua inerat. *vide lib. 3. Tit. de ventris dolore.*

§. 6. Uxor N. morbo intricato affecta, Tuſſicula, dyſpnoea, &c. laborabat. Pulmo tabidæ mortuæ dextra parte materia purulenta ac fœtida, Siniſtra humore ſeroſo imbutus erat,

per

Per totam eorum, ſubſtantiam ſcirrhi plurimi, colore lividi, in quibus materia nigra atramenti inſtar contenta fuerat, conſpiciebantur. Lapides plurimi hinc inde per pulmonem, diverſi coloris, parvi tamen. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 7. Uxor N. cum dyſpnoea, Tuſſi infeſtata fuit. Illi thoracis dextri ſpatium aquæ magna vi diſtentum erat, Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide Tit. de Dyſpnoea.*

§. 8. Filia D. N. febre correpta, non poterat in ſiniſtrum latus decumbere, quin ſtatim cardialgia & Tuſſi corriperetur, &c. Pulmo coſtis undique & diaphragmati adhærebat, tum etiam pericardio: Cor media ſui parte fere exeſum & exulceratum, &c. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

§. 9. Virgo brevi morbo ſublata, ante obitum febre continua fuit prehenſa, decumbens nonnihil tuſſiebat ſine ſputo. Thorace mortuæ inciſo, ab utraque cavitate aquæ viroſæ magna effluxit copia. Pulmones ſyderati inventi ſunt: In ambitu paſſim puncta albicantia, quæ leviſſimo tactu diſrupta tabum eructabant. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XIX.

§. 1. *Tuſſis à variis Thoracis affectibus excitata.*

Puella Tuſſicula continua vexabatur. Ingens abſceſſus ſub axilla ſiniſtra, & quidem inter pleuram & coſtas inventus. *Vide Tit. de Dyſpnoea.*

§. 2. Virgo dolebat ſub ala ſiniſtra, ad coſtas mendoſas cum Tuſſi, febre, &c. Inventum eſt ſeptum tranſverſum in interiori parte ſuppuratum, ulcuſculis refertum, Abſceſſus ſub ala ſiniſtra. *Vide Tit. de Lateris dolore.*

§. 3. Filiolus Nob. trimus gravi anhelitu & Tuſſi ſicca ad obitum uſque detentus fuit. In ſiniſtra parte obviabat magna diaphragmatis propendentia inſtar ſacci, à purulentia ſiniſtri lobi pulmonis. *Vide tit. de Dyſpnoea.*

§. 4. Juvenis inter 6. & 7. coſtas vulneratur. Sequitur febris gravitas in parte, Tuſſicula ſicca. Ingens inventa copia puris inter thoracem & Pulmones. *Vide l. 4. tit. de vulnere.*

Observatio XX.

Tuſſis à vario Thoracicarum & Naturalium vitio inducta.

§. 1. Cadaver ſecui cujuſdam qui crebra Tuſſi fatigabatur. Repertus pulmo conſumptus, Thoracis cavitas plena ſanguine putrido & concreto, in Pericardio pus album, Hepar maximum. *Vide tit. de Dyſpnoea.*

§. 2. Vitioſæ pectoris figuræ in Rachitide Tuſſicula ſicca plerúmque comes eſt. Jecur quoque immenſe adauctum diaphragma & partes ſpiritales impedit. *Vide tit. de Gibboſitate.*

§. 3. Puella cachectica pulmones habuit intus & extra corruptos. Hepar valde magnum. Ad abdomen ſcatebat materia aquoſa multa. Hæc crebro tuſſiebat, &c. *Vide lib. 3. Tit. de Cachexia.*

§. 4. Puella hectica, Tuſſicula affecta eſt, &c. Hepar per materiam gypſeam tenaciter hepati adhærebat, Thoracis vacuum aqua limpida implebat, Pulmonis ſubſtantia materia purulenta imbuta, &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 5. Puella in febrem ephemeram, mox in hecticam incidit cum Tuſſicula, &c. Hepar mediante materia gypſea tam tenaciter diaphragmati adnatum erat vix ut avelli poſſet. Thoracis vacuum aqua limpida plenum; Pulmones ſubſtantia materia purulenta imbuta, cum ſteatomatis nucem æquantibus, &c. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 6. Pueri duo Tuſſi & tabe detenti obierunt. Inveni in Jecore & Pulmone puſtulas. *Vide Tit. de Phthiſi.*

Observatio XXI.

Tuſſis ſequuta Pulmonum compreſſionem à ſpinæ incurvatione, & purulentiam eorum.

Puella Tuſſi graviſſima per dies aliquot ante obitum affecta fuit. Subſtantia pulmonis materia purulenta imbuta erat, præcipuè ex ſiniſtra parte, ubi ob ſpinæ incurvationem compreſſa, ideóque magis livida quam in dextro latere conſpiciebatur, & principium ſphaceli ibi fuiſſe color oſtendebat. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XXII.

§. 1. *Tuſſis ab hydrope Thoracis cum Pulmonis & pleuræ corruptione, &c.*

VIrgo 35. annor. poſt profuſam narium hæmorrhagiam cachectica facta, 14. die ante interitum corripitur Tuſſi moleſtiſſima & ſicca, &c. In ejus cadavere Thoracis capacitas dextra erat aqua ſubnigra & putrida plena, ad cantharum unum & dimidium. Pulmonis dextra pars, in ea cavitate collocata, cum pleura corrupta ac nigra fuit, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febri.*

§. 2. Thomas Cartier Pariſienſis annos natus 57. temperamento ſanguineo bilioſo, vergente ad atrabilarium, *laborabat Tuſſicula & febricula.* Utrumque ſymproma adauctum in eam magnitudinem ut coactus fuerit decumbere. Febris nocturna gravior cum anhelitus difficultate pene ſuffocante: dolor etiam per intervalla acutus ad latus ſiniſtrum ſupra regionem lienis; Tumor pedum neque die neque nocte deſinens: Adauctis omnibus ſymptomatibus ſucceſſit febris acuta, continua, maligna, quæ hominem ante ſeptimum diem ſuſtulit, Quatuor menſibus ante mortem, erat plane ἄσφυκτος.

In diſſecto cadavere deprehenſæ ſunt in toto thorace fluctuantis ſeroſi humoris, putris & graveolentis, libræ Pariſienſes decem, Pulmo totus putrilaginoſus, præſertim in parte ſiniſtra. Lien quoque majore ſui parte putris & fœtido ichore plenus. Ἀσφυξίας nulla alia deprehenſa fuit cauſa præter x. aut xii. grumos ſanguinis craſſi, nigri, concreti, collecti & ſtabulantis in ipſo ductu aortæ prope Cor. *Th. Bartholinus cent. ii. Obſerv. vii.*

SCHOLIA.

L*Aborabat Tuſſicula, febricula*) Commemorabilis eſt locus apud Ballonium lib. 2. Ephem. & Epidem. p. 175. de cauſis Tuſſis à congeſtione excrementorum in Pulmonibus, qui huic ægro adaptari poteſt: In morbis, *ait*, Medico multum eſt negotii ſæpe, Non ſolum enim ei cura habenda eſt Meſenterii, ſed Pulmonum, capitis, Etenim quod alvo contingit, idem & cæteris partibus, Alvus ſæpe, quia commune eſt receptaculum potulentorum & eſculentorum, habet evacuationes & ἐμφράξεις. Idem aliis partibus evenit, poſtquam enim diu congeſſerunt excrementa, tandem minima occaſione externa, laxatis veluti fibris, exonerare ſe volunt: Hinc Tuſſiendi diuturnæ moleſtiæ, defluxiones, diarrhoeæ, & in febribus longis ῥευματισμοί: Et id valde annotandum, ut reddatur ratio τῆς συμπλοκῆς ἢ μίξεως τῶν νοσημάτων.

Observatio XXIII.

Tuſſis ab Hydrope Thoracis excitata.

§. 1. VIdimus duos laborantes hydrope thoracis & pulmonis: in altero aperta eſt via, obortáque Tuſſi & vehemente ſiti, areſactis ſcil. pulmonibus, mortuus eſt. Alter non fuit ſectus, ſed tandem interiit, & illi inventus eſt Pulmo omnino corruptus. *Hollerius comment. ad Aphor. xiv. lib. vi.*

SCHOLIA.

N*On fuit ſectus*) Paracenteſis thoracis inſtitui debet viſceribus adhuc integris, alias inutilis eſt ſi vitium concepere: Hydropicos, inquit Hipp. 6. Epid. ſect. 7. celeriter ſecare oportet.

§. 2. Cachecticus quidam Tuſſi aſpera, ſine ſtertore & prorſus ſicca laborabar, Thorax univerſus aqua cruenta repletus repertus eſt. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

Observatio XXIV.

Tuſſis à mediaſtino inflammato excitata.

NOb. cum febre acuta detineretur, Tuſſis initio ſicca fatigabat, quæ poſtea ſubſequuta eſt humida. Secto mortuo, inventus eſt in membranis interſepientibus tumor inflammatorius ſatis notabilis magnitudinis. *Vide Tit. de Pectoris dolore.*

Observatio XXV.

Tuſſis excitata à pericardii inflammatione.

QUidam acuta febre prehenſus eſt cum Tuſſi ſicca, reſpiratione frequenti, &c. Sectio palam fecit adfuiſſe Pericardii inflammationem. *Vide tit. de Lateris dolore.*

Observatio XXVI.

Tuſſis à Iaculi parte in Diaphragmate latente.

PAſtoris in pago Cimbriæ noſtræ Hunſlund, vacca tuſſica diu vixit, & vitio Pulmonum laborare credebatur, quod frequens hoc 1660. anno inter pecora noſtra malum fuit; plurimis damnoſum. At quum vertente anno ad uſus culinarios mactaretur vacca, Pulmones ſine vitio inventi, ſed in diaphragmate repertum ferri fruſtulum, digiti longitudine, jaculi forma, anguſtum & cruſta lapidea obductum, quod tubere ſingulari diaphragmatis carnoſi craſſitiem ad tres digitos extenderat. Divinare neſcio qua via ferrum huc penetraverit, an deglutitum, an ſagitta extrinſecus immiſſum? quamcumque enim eligamus viam plenis obſita erit difficultatibus: poſtrema tamen eſt veriſimilior, quanquam cicatricis externæ veſtigia rudior & incautior lanii manus neglexerit. Paſſim enim inſolentiores Sarmatæ, in exercitu fœderatorum, ſagittis obvia animalia quæque inſectabantur, & carnoſæ ſepti tranſverſi parti facile infigi jaculum potuit: Naturæ vero ſtudium admiramur, quæ quum nuſquam infenſam rem poſſet expellere, inducto quaſi operculo munivetit, & annuo ſpatio pertulerit. *Bartholinus cent. vi. hiſt. xcvii.*

Observatio XXVII.

Tuſſis à vario partium naturalium vitio excitata.

§. 1. VIrgo Cachectica tandem Tuſſicula, dyſpnoea, febricula, &c. infeſtabatur; Jecur male coloratum erat, veſicula fellea liquore nigricante & fruſtulis ſabuloſis referta: Omentum incraſſatum, &c. *Vide lib. 3. tit. de cachexia.*

§. 2. Cuidam diu vox rauca, Tuſſis, &c. In ventriculo reperta materia nigra lutulenta, &c. Fuit abſceſſus in ventriculo. *Vide lib. 3. Tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. Vir quidam (*de quo lib. 1. Tit. de Paralyſi.*) quotidianæ bilis vomitui obnoxius, hac repente ſuppreſſa, ventriculi dolor prehendit cum Tuſſi inani. Deprehenſa eſt ab obitu bilis ſincera, eáque praſſina, circum jecoris cava, libræ pondo, membranis coercita.

§. 4. Quidam tumorem durum in hepatis regione habuit, levi Tuſſi correptus, &c. Inventa vomica ſimæ parti Hepatis connata, ſatis magna atque aperta, reliqua ſatis ſana. *Vide lib. 3. tit. de Hypocondr. tumore.*

§. 5. Duobus Jecur vulneratum fuit, ut poſt mortem videre licuit. Hi cum ſebre ardente Tuſſi continua afficiebantur. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 6. Quidam in magno æſtu ſitiens, exhauſit prægrande poculum vino frigidiore plenum: Mortui cum renes inveſtigarem, inveni eos jecori per membranas quaſi adnatos. *Vide tit. de Tabe.*

§. 7. Matrona (*de qua tit. de Ventriculi dolore*) in regione ventriculi dolebat, accedit febris, Sitis, Tuſſicula arida: Pancreas magnitudinem naturalem multo excedebat, ſcirrhoſum omnino. Pulmones erant naturales.

§. 8. Juriſconſultus ſicca Tuſſi vexatus, tabidus tandem obiit, &c. Obviam ſecanti ſe obtulit tumor pendulus & annexus lateris dextri muſculis lumbaribus, cum plurimis adnatis cyſtidibus, &c. *Vide Tit. de Phthiſi.*

Observatio XXVIII.

Tuſſis continua & ſicca à gravi Ventriculi affectu, ſalvis Pulmonibus.

CUm ſæpiuſcule Friderico Sleſvvici & Holſatiæ Duci, &c. valetudinis laborúmque Chymicorum cauſa adeſſem, ſæpe per jocum mihi Medicorum errores objiceret, hanc identidem in fidem rei exponere hiſtoriam ſolebat, nimirum Sereniſſ. Patruum, Johannem Fridericum, Epiſcopum Bremenſem, &c. cum ex Tuſſi continua & ſicca, eáque poſt ſomnum invaleſcente diu laboraſſet, & tandem contabeſceret, à Medicis pro Phthiſico fuiſſe habitum, adeóque omnem curam in everrendis ſanandíſque Pulmonibus collocatam.

Et hactenus ea quidem ſederat ſententia, ſed cum deinde poſt mortem in cauſam mali paulo accuratius inquirerent, Pulmones præter omnem opinionem intemerata ſubſtantia ſalvos reperere, Aſt, quod minus crediderant, *Ventriculum* tam male affectum, ut facile iis fidem fecerit omnem ab eo mali cauſam ſubortam fuiſſe, tantam nempe putredinem conceperat, ut etiam ad levem contrectationem in ſquamas & membranulas

Observatio XXXII.

Tuſſis illæſis pulmonibus fatigans, ob nervoſum genus affectum.

Olim pro puerulo nobili conſului, qui 12. circiter menſes natus, paroxyſmis convulſivis, & quaſi Epilepticis, à quibus brevi fatum obiit, graviſſime affligebatur: Sæpius obſervatum quod dum ſpaſmi partium exteriorum remitterent, Tuſſi immani & ſingultuoſa corriperetur: unde ſuſpicio fuit materiem morbificam haud minus in pectore quam in cerebro defigi.

Poſt obitum vero cadavere aperto, pulmones ſarti tecti, vitio quovis immunes apparebant, ut manifeſto liqueret Tuſſim iſtam propter nervoſi generis affectionem excitatam fuiſſe. *Thomas Willis Pathol. cerebri cap. xij.*

SCHOLIA.

P*ropter nervoſi generis affectionem &c.)* Tuſſim aliquando ſine magno pulmonum vitio, propter materiam morbificam nervis pulmonicis illapſam excitari, clare indicat hiſtoria Nob. puellæ paroxyſmis convulſivis, ac inſuper vertigine gravi & continua laborantis, nam cùm ea Medici præſcripto fotus ex decocto cephalico capiti adhiberetur, illico ſcotomia ceſſabat, inque vicem ejus Tuſſis inanis, ſine ullo ſputo, ſed dies & noctes fere perpetuo moleſta, ſuccederet: quod proculdubio contigit ob materiem ſpaſmodicam a cerebro in nervorum origines depulſam: Hujuſmodi exempla Tuſſis mere convulſivæ in adultioribus raro occurrunt, ut affectum huic ſimilem haud ſæpius viderim: Attamen uſitatum eſt in pueris (quandoque etiam novi in viris) Tuſſim à collectione ſeroſa pulmones inundante exoriri: quæ cum primo ſimplex & moderata fuerat, poſtea vehemens & convulſiva evadebat; ita nimirum ut inter tuſſiendum, & diaphragmate ſurſum contracto, ac in ſyſtole longiori aut creberrime repetitas detento, pulmones valde coarctati in motu ſuo plurimum inhibeantur; interim ob reſpirationem impeditam, & ſanguinem intra præcordia cobibitum, proindéque in aliis locis ſtagnantem, laborantes ſuffocari periclitentur, & non raro vultum lividum & cadaveroſum acquirant: Cæterum in hoc caſu præter ſpaſmos cum tuſſiendi impetu, circa præcordia excitatos, non raro etiam ventriculus in conſenſum adductus, quicquid ſuo continetur ſinu vomitu rejicit: Quin & novi in quibuſdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum ſubinde in alias excitaſſe, ac demum lethalem evaſiſſe: Hujuſmodi Tuſſis convulſiva inter pueros frequens valde eſt, & quibuſdam annis ita plurimos corripit ut plane Epidemica videatur: ubi radices egit, difficulter admodum remediis ſanatur, quin ſæpius diu protracta, vix aliter niſi ab immutato anni ſtatu curari ſolet: Si prædicti affectus cauſæ inquirantur, obvium erit procatarxiu ejus, ad ſeroſi humoris in maſſa ſanguinea, & aliquatenus in toto corpore redundantiam referre: cujus materiæ portio quædam arteriarum oſculis in pulmones exudans Tuſſim ordinariam creat: poſtea cum ſeroſa colluvies, adhuc in ſanguine exuberans, & particulis ſpaſmodicis referta, etiam intra caput aggereretur, eadem *nervos pulmonicos* ſubiens, Tuſſim ſimplicem in convulſivam adauget: Cùm enim hi nervi circa extremitates ſuas prius irritati ſupra modum exerceantur, illi propterea materiam ſpaſmodicam, juxta principia ſua depoſitam facilius imbibunt: Cúmque adeo demum binis in locis, ſcil. capite & cauda, atque ob duas diſtinctas cauſas, ſcil. à ſpirituum tum irritatione tum explosione, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum eſt ſi Tuſſis primo communis, poſtea in malum morem evecta, adeo immanis & ſpaſmodes evadat; Porro cum interdum accidit eandem materiam in capite aggeſtam, nervos quoſdam alios ſubire, propterea Tuſſi convulſivæ, aliuſmodi pathemata ſpaſmodica non raro ſuperveniunt. Hujuſmodi affectus, pueris potiſſimum familiaris, curatio difficilis & nonniſi longioris temporis exiſtit, Præcipuæ autem indicationes erunt, tum humores ſeroſos & acres è ſanguine & viſceribus expurgare, ut illorum *iterū* aç decubitus in cerebrum, ac aliquando forſan intra pectus præcaveatur: Tum has partes, ne ſeri æſtuantis ſuperfluitates facilius admittant, corroborare: In hos fines vomitoria, & cathartica leniora fere ſemper conducunt, & aliquatenus iterari debent: Veſicatoria ſæpe proficua ſunt: Quinimo ſi morbus ſit contumacior, fontanellæ in nucha aut brachio, vel circa axillas excitentur: Potus & alimenta liquida in quantitate ſolito minori ſumantur: Iſtius vice Bochetum ex ſarſa, china, ſantalis, raſura eboris, c. c. cum ingredientibus diureticis & antiſpaſmodicis uſurpetur: In hoc caſu remedia quædam velut ſpecialia valde commendantur cujuſmodi ſunt *muſcus pixidatus* in pulvere exhibitus, vel lacti incoctus, adeóque crebra dozi quotidie exhibitus: Decoctum vel ſyrupus ex caſtoreo & croco: decocta radicis pæoniæ, viſci querni, item hyſſopi multos juvarunt: Aquæ ceraſorum nigror, ſaxifragiæ; aqua limacum cum ſero lactis ac ingredientibus appropriatis diſtillata, ſæpe cum fructu adhibentur. *Idem.*

Observatio XXXIII.

Tuſſis excitata ab aqua cerebri ventriculis concluſa.

Puellæ bienni caput mirum in modum intumuerat, ab aqua in dextro ſiniſtróque cerebri ventriculis contenta ad novem fere libras: Caput illi quoties paucis ante mortem diebus etiam leviter movebatur, gravis illico Tuſſis moleſta fuit cum difficili reſpiratione &c. *Vide Tit. de Hydrocephalo.*

S C H O L I A.

PUella bienni.) Huc pertinet Tuſſis *Quinta* dicta, de cujus origine diſceptat *Ballonius*, capiti an pulmonibus ſit adſcribenda; hæc habet de ea lib. 2 Epid. & Ephemeridum: Anno, *at*, Domini 1578. æſtas flagrans & æſtuoſa fuit: pueros quadrimeſtres, decimeſtres, & paulo adultiores, febres adortæ ſunt quæ innumeros ſuſtulerunt: maxime iſta ſolennis *Tuſſis* quæ *Quinta* ſeu *Quintana* vulgo dicitur: Hujus gravia ſunt ſymptomata: Pulmo ita irritatur, ut omni contentione nitens excutere id quod moleſtum eſt, nec admittat ſpiritum, nec viciſſim facile reddat: Intumeſcere videtur, & quaſi ſtrangulabundus æger mediis faucibus hærentes ſpiritus habet: Cur Quinta vulgo dicatur dubio non caret, Quidam verbum fictitium eſſe putant per ὀνοματοποιίαν, ab eo ſono & & ſtrepitu quem edunt ita Tuſſientes: Alii non inde repetunt, ſed vocari Latine Tuſſim Quintanam putant quod certis locis repetat: Id quod experientia verum probat, nam vacant iſta tuſſi moleſtia aliquando horarum 4. aut 5. ſpatio: Deinde repetit iſte tuſſiendi παροξυσμὸς, aliquando tam moleſtus, ut ſanguis & per nares & per os vi excernatur, ſæpiſſime ſubverſio ventriculi contingat: Nondum quenquam authorem legi qui de ea Tuſſi verba faceret: Ac dubitant an à capite, an à corpore ipſius Pulmonis, An aliunde ſerum aut ichor, aut ὀῤῥὸς, aut ferina deſtillatio manare ſoleat: Videtur eſſe à pulmone ipſo, Nam pleroſque vidimus ita Tuſſientes, quibus poſt inanem conatum ſemiputris materia incredibili quantitate excreta eſt: ut veriſimile ſit eam materiam reſidem & ibi collectam iſtius tuſſis cauſam eſſe: Aliis videtur eſſe à capite ipſo, veluti liquefactu per quandam διάχυσιν, ut loquitur Hippocr. Quid ſi aliunde? Nam commemorabiles duo ſunt loci apud Hipp. & Gal. ex quibus elici poſſit demonſtratio horum, Gal. ad part. 12. ſect. 1. lib. 1. Epid. Siccæ Tuſſis cauſas aſſignans, ſtatuit primam cauſam eſſe exaſperationem gutturis & faucium: Secundam Intemperiem inſtrumentorum reſpirationi inſervientium, Tertiam craſſitiem humoris, Quartam humoris tenuitatem: Deinde de humore tenui ita ſcripſit; Humor autem tenuis per guttur & aſperam arteriam delabens in pulmonem, antevertit fundi ac dividi, vel ante effunditur ac diſpergitur quam à ſpiritu per tuſſim concitato excludatur: quod Thaſiis contigit, ut pote capite repleto ab auſtrino ſtatu, & ſic deſtillationem tranſmittente omnibus thoracis regionibus: Et ad part. 17. ejuſdem lib. ſcripſit, *Quæ deſtillationes capitis primum homines raucos ac tuſſiculoſos reddunt, nec tandem conſiſtunt, hæ alteram Tabis differentiam afferre ſolent*: Duæ enim ſunt ejus differentiæ, Una eſt ex fluxionibus à capite, Altera ex affectibus pulmonis ipſius, maxime poſt exſpuitionem ſanguinis, potiſſimum vaſe rupto: Sæpenumero verò fluxione impleto pulmone alia de cauſa, ex partibus aliis non ex capite: quaſi verò aliunde ſit ῥεῦμα quam ex capite: Locus meo judicio, male Latinus factus eſt, πολλάκις δὲ ϗ ῥευματίζονται τὸ πνεύμονος διά τινα ἄλλην αἰτίαν ἐκ μερῶν ἑτέρων, οὐκ ἐκ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς, Ego puto ῥευματίζεσθαι poſſe explicari, non diſtillatione affici, ſed irrigari & repleri per quendam modum raptus à partibus internis, & per quandam σύντηξιν, &c. quandam colliquationem partium pulmoni vicinarum, vel etiam proprii ejus excrementi quod fundi poteſt ac colliquari: His conformiter idem Hipp. ſcripſit l. 1. de morbis, *Eryſipelas in pulmone fit cum fit nimium reſiccatus ab ardore, à febribus, labore ac intemperie. Nam tunc plurimum ſanguinis ad ſe trahit, maxime ex magnis venis: Hæ enim ipſi ſunt vicinæ & ipſi imminent, trahit enim tenuiſſimum ac debiliſſimum: cum traxit, febris ex eo fit acuta, tuſſis ſicca, repletio in pectore, dolor acutus in anterioribus & poſterioribus partibus, maxime circum ſpinam, nimirum magnis venis calefactis: Vomunt aliquando ſubcruentum, aliquando ſublividum, vomunt pituitam & bilem & animo linquuntur.* Quo loco explicat etiam naturam iſtius moleſtiſſimæ quæ Quinta appellatur, Et Tuſſis ſiccæ occaſio, non à capite eſt, ut pleriſque videtur, ſed aliquando à pulmone ipſo, aliquando à ſubjectis partibus: Quod ſit à pulmone ipſo, declarat ingens copia pituitæ putris & ſemipurulentæ quæ extuſſitur: Nam ſi eſſet ſola ferina deſtillatio cauſa illius Tuſſis permoleſtæ, quæ vulgo Quinta dicitur, non ea copia incredibilis materiei excluderetur: quanquam non nego à capite aliquid defluere quod irritet: Quid enim impedit quo minus eo modo ſe habeat materia in pulmone collecta, quo & ea materies quæ in ventre eſt? At quæ eſt in ventre, prout movetur aliquando, ita tormina, & punctiones alvi excitat, dyſenteriam, diarrhœam, exulcerationes leves: Ita quoque in pulmone irritat, pungit dum movetur & tuſſiculoſos homines reddit, tuſſes veras excitat & inane tuſſiendi deſiderium: quare errant qui ad caput Tuſſis occaſionem referunt: Vel potius ad id referetur, quod cum dormienti deſtillatio in pulmonem facta eſt, moram aliquam trahens, acrimoniam majorem acquiſivit: Deinde eo modo quo in cerebro excitatur ſternutamentum, materia iſta in pulmone tumultuatur, movetur ac agitatur, unde facultas partis irritata, tuſſim iſtam promovet: Cæterum quod irritetur ῥευματισμὸς aliquis in pulmonem aliunde quam à capite, declarat ingens copia materiei quæ excernitur in ſuppurato à caſu: Vix enim credat aliquis quanta illius materiei copia evacuetur, quam non eſt credibile à capite manare & tam cito ἐκπνευσθῆναι, ſed aliis è partibus ad thoracicas affluit: Porro incredibile dictu quantæ & quales fuerint febres quæ adortæ ſunt eos quos illa Tuſſis Quinta dicta divexarit, graves, vehementes, inordinatæ & anxioſæ fuerunt, & licet alvus fluat, vix mitigantur, imo ad quandam tabem ægros ducunt: Mirúmque eſt quod pueris multis, qui ferinis iſtis deſtillationibus ſunt conflictati, ab iſtis intereundum fuit, & iis excluſus eſt paulo ante mortem, aut poſt, humor terribilis viſu, ac ſi abſceſſus in cerebro fuiſſet: Alii interiere cum ſumma difficultate ſpirandi, eáque terribili & immedicabili: Quæret quis, An pulmonis venæ poſſint eſſe focus & conceptaculum febrium iſtarum eſſentialium? Poſſunt eſſe, ſi credere eſt *Galeno* comm. in lib. Epid. 1. part. 73. ſect. 2. Porro unum annotandum quod obſervavimus in ejuſmodi morbis, i. e. & febre aſſidua & tuſſi moleſta, quæ Quinta vocatur, corpus intumeſcit, deinde valde extenuatur, Quod autem corpus intumeſcat, & coloratius reddatur in liquationibus iſtis & fuſionibus pituitæ, docet *Hipp.* lib 2. de morb. & cur id fiat docet: Item quod extenuatio poſtea contingat, *Galenus* docet in Epid. dum explicat cur Thaſii tuſſientes & catarrho acri, ferino & maligno ad extremam extenuationem adducerentur. Filiola N. Quintana Tuſſi laborabat, viſa eſt convaluiſſe; recrudiut morbus, Ante obitum excreta eſt è cerebro materia latentis abſceſſus: Annon id ferinæ deſtillationis occaſio eſſe potuit? *Haſtenus Ballon.*

Dictis quia lucem afferre poteſt modus generationis Tuſſis, juxta leges circulationis ſanguinis, adducam hic quæ proponit Clar. Rolfinccius habet Diſſertat. Anatom. libro ſecundo, cap. 20. Tuſſes non oriuntur catarrhis ex cerebro delabentibus per palatum ad fauces & pulmones: Nec ſemper vitio pulmonum proprio, ſed ut plurimum

vitio-

vitioſorum, qui per narium & faucium arterias excerni debebant, humorum ad Pulmones converſione: cùm nulla alibi inveniunt emiſſaria, itur ad hos ſpongioſos folles: Non tamen negamus ex faucibus & ore, per tracheam, ſæpe hæc catarrhorum ad Pulmones collimare fluenta, nulla cerebro deprehenſo in culpa: *Et lib. vi. cap. lvii.*

Nonnulli Tuſſiculoſi fiunt converſa ex toto per venas in dextrum ventriculum, & ex eo in arterioſam venam cum nutritio Pulmonis, & ſiniſtro cordis ſinui deſtinato ſanguine, excrementicia materia. Hæc cùm roris modo per ſenſui fere impervios meatus, in arteriæ aſperæ tranſludat bronchia, interna irritata membrana, juſſiſque contrahere thoracis muſculis fit efflatio illa vehementiſſima quæ appellatur Tuſſis.

Observatio XXXII.

Tuſſis pertinax ob pulmones arcte & undique coſtis adhærentes, Seri è capite in nervos pulmonicos illapſum.

Margarita Binninger, filia mea longe dilectiſſima, annum ætatis tertium agens die II. Septembris anno 1661. poſt clamorem horrendum circa quartam matutinam, inſultu correpta eſt Epileptico: Illuceſcente & protracto die viſcidam pituitam copioſe evomuit; inde Tuſſi correpta eſt epidemica, qua fere omnes infantes illo tempore laborabant: violenta concuſſione circa noctem invaleſcente liveſcebat: Succeſſit die xiii. Auris dextræ dolor: Die xvii. antequam Tuſſis invaderet, de cephalalgia & frontis dolore querebatur, quam Tuſſis cum continua exſpiratione, ſuffocationis metu, febre lenta & marcore excipiebat, donec violentia maxima pituitam expectoraſſet ægra, inde repetebat adhuc ſemel ſemper cum ſtertore, ſed minor acceſſio. Nullis autem nec evacuantibus, nec becchicis, nec ſudorificis, nec cephalicis, nec alexipharmacis tolli potuit affectus, ut in omnibus epidemicis infantium Tuſſibus nuper præteritis annis obſervare contigerat. A pituitæ per violentam & diuturnam Tuſſim, inter pulmonum lobos & pleuram propulſæ, adaucto calore p. n. ſenſim incraſſatæ viſcoſitate, pleuræ coaluiſſe pulmones ſuſpicio tandem invaſit, unde matudinis ſingulis, fricato & uncto pectore, manu dextra ſiniſtrum apprehendi talum, & ſiniſtra dextrum, inverſo in poſteriora corpore cogebam. Inde ingraveſcente malo, evectis jugiter craſſis in cerebrum fumis, illius frigiditate reſolutis; acceſſit comatoſus affectus. Suppoſitoria, clyſteres, hydrophlegmagoga, cephalica, veſicatoria, ſternutatoria, ſudorifica, corroborantia, methodice præſcripſi, non neglecto affectu primario, varia: Impediri autem paterna cura & Medica arte non potuit quin expleto ſemi anno 23. Martii 1662. obiret puella; Diagnoſeos in cura inſtituta probe quidem mihi conſcius eram ſed ut omnem ſcrupulum à mente mea amoverem, Chirurgum à prandio vocari jubeo: Huic filiolæ defunctæ tam diuturnæ & incurabilis Tuſſis cauſam, coalitos Pulmones dico, & ſoporis, mortis tandem, Seri vel aquæ citrinæ in baſi cerebri forte cochlearia duo, ſenſuum nervos & animales ſpiritus obruentis: corpuſculúmque me preſente & præmonſtrante apetiret rogavi.

In abdomine omnia probe conſtituta inventa ſunt: Aperto thorace, utrique pulmones tenacis & ſpumoſæ pituitæ glutine, ita coſtis toti coaliti inventi ſunt, ut ab illis avellendi à Chirurgo omnino dilacerarentur: Superjacens thymus, ſpongioſus alias, plane oſſeus repertus eſt: In orbem circumciſis cranii involucris & cranio ſerrato, duræ matris incumbentis aquæ dimidium fere cochleare erat: Ruptis meningibus & ſciſſa tranſverſim cerebri ſubſtantia, eo ipſo in loco ubi prædixeram, eadem propemodum quantitate, ſtagnantes aquæ citrinæ nervorum conjugationes inundantes nobis paruerunt. Hoc ubi ex Anatome obtinuiſſem, & in diagnoſi mea ita confirmatus fuiſſem, Deo M. gratias egi qui incurabilibus affectibus laborantem, nec niſi, ſi vitam diutius protraxiſſet, miſerrime victuram puellam beatis ſedibus donaſſet. *I. Nic. Binningerus Cent. iii. Obſerv. xxx.*

Scholia.

S*tagnantes aqua nervorum conjugationes inundantes*) De Tuſſi convulſiva, ſive ſuffocativa, infantibus & pueris familiari ejuſque generatione ſupra actum: Ad hanc pertinet Tuſſis Epidemica, Gallis Quintana dicta, cujus origo ex Ballonii ſententia ſuperius adducta eſt, Anglis *Chincough*, de qua *Willis Pharmac. Rat. part.* 2. *cap.* 6. *ſect.* 1. Ad hanc claſſem *ait*, Ubi de Tuſſi, quæ nondum phthiſis eſt, agitur referri debet Tuſſis puerorum convulſiva, ſeu ſuffocativa, Morbus hic pueros & infantes potiſſimum inceſſit, & quibuſdam temporibus, ſcil. vere præſertim & autumno, epidemicus eſſe ſolet: Ægrotantes tuſſiendi paroxyſmos crebros ac atroces admodum habent, in quibus nimirum reſpirationis organa non tantum graviter laborant, ſed etiam ſpaſmodice affecta actus ſuos varie interrumpunt, ſuſpendunt aut pervertunt: Plerunque vero diaphragma per ſe, aut partium aliarum impulſu convulſum, modo ſyſtolen, modo diaſtolen perquam diu obſtinate ita continuat, ut inſpiratione, vel

expiratione

expiratione pro tempore inhibita, ſpiritus vitalis vix ac ne vix duci queat, proinde ut tuſſientes quaſi præfocati ejulent, & ob ſanguinem ſtagnantem, in vultu atredinem contrahant: ſi forſan iſtis organis non in tantum convulſivia liberius tuſſite poſſint, uſque tamen vehementius & diutius, donec vires fatiſcunt, tuſſire coguntur: Morbi hujus ratio formalis, ſive cauſa conjuncta, in his duobus conſiſtit, nempe quod adſit crebra & vehemens pulmonum irritatio, qua ad moleſtum aliquid tuſſi ejiciendum fere continue incitantur: ac inſimul quod partes thoracia motivæ, vid. nervi ac fibræ nerveæ ad ſpaſmos prædiſpoſitæ, quoties irritantur, tuſſim non regularem ſed convulſivam, & ordinario reſpirationis muneri oppoſitam aut injuriam accicant. Materies pulmonem ita crebro in tuſſim irritans, videtur eſſe ſerum è maſſa ſanguinea, propter compagem ejus nimis ſolutam perpetuo exudans, atque pecto ralia moleſtans: quatenus per arterias tum tracheales in aſperæ arteriæ cavitatem deſtillat, tum per pneumonicas in ductus quoſque patentes copioſe ſuffunditur: Partium motricium diathesis ſpaſmodica, ut in aliis affectibus convulſivis, procedere videtur à materia heterogenea & elaſtica, è cerebro per nervorum ductus una cum liquore nerveo, in fibras pectoris motrices prolapſa, quare cum ſpiritus fibrarum illarum incolæ, ad motus expirationis violentos edendos incitantur, motus convulſivos ineunt. *Hactenus Willis.* Ejuſmodi Tuſſis anno 1657. tota æſtate Neocomi Helvetiorum epidemica fuit, ut vix puer aliquis immunis evaſerit: Meus natu major, tunc quadriennis, ab ea graviſſime afflictus fuit, ac pene ad tabem deductus: Cujus ea erat immanitas, ut ea correptus protinus in ventrem procumberet, humi ſeſe volutans; ea vehementia, ut quanquam intercederet ſpatioſa area meum & illius cubiculum, tuſſi impetus tamen obaudiretur: Juvatus & ſanatus fuit uſu crebro emulſionum ex amygdalis & ſeminibus frigidis, purgationibus ex manna, ſed præſens levamen attulit frequens pedum intepida lotio incoctis malva, violaria; & litus plantarum pedum ex lucii pinguedine, à quibus ſomnus placidus ſubſequebatur.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI SECUNDI.
Sectio IV.
De Pectoris, Laterum & Dorſi Dolore.

Observatio I.

Pectoris dolor & gravitas ob ſerum intra mediaſtinum concluſum; Materiam purulentam in pulmonibus.

Vidua D. N. anno 1632. 8. April. cum paucis induta veſtibus è lecto in feneſtram tranſiliſſet circa mediam noctem, illico correpta eſt magna dyſpnoea, aſthmatis paroxyſmum æmulante, cum tuſſi, ſputo cruento, febre & faciei rubedine: Vocatus ego venam cubiti dextri aperiri jubeo, hinc ſtatim ſpirandi difficultas quievit: poſt clyſter laxans injectus., & julepus refrigerans exhibitus: Die 9. eam invenio febricitantem cum tuſſi & ſputo ſanguineo, tum pondus grave ſentiebat in medio pectoris cum ardore interno & puncturis in variis locis: Impero s. m. ex brachio ſiniſtro, clyſteris ac julepi iterationem & pectoris inunctionem: A V. S. ſtatim levata & ſenſus ille ponderis cum ardoris ſenſu in thorace valde imminutus: hora quinta veſpertina credens ab inferis partibus vapores & humores in thoracem transferri, quod orthopnoea illa indicabat, præſcribo miſſionem ſanguinis ex ſaphena, ex qua etiam melius habuit: Die x. mane melius habuit, febris & reliqua ſymptomata valde remiſſa: circa tertiam veſpertinam levem refrigerationem extremorum paſſa, cum ſudore leviſſimo in pedibus & volis manuum, inde febris aucta, pulſus valde oppreſſus & gravitatis ſenſus in thorace plurimum actus: Vocatus in conſilium *D. Ranchinus*, cenſuit affectum eſſe pleuritidem anteriorem ex inflammatione mediaſtini, & ex communi conſenſu miſſus ſanguis ad ℥vij. ex brachio dextro, unde etiam melius habuit, reliqua remedia conrinuata, & frictiones, ligaturæ, cucurbitulæ in partibus inferioribus: Die xj. morbi iij. commotus iis quæ obſervaveram in alio morbo ejuſdem ægræ, in quo fluxu alvi teneſmode & catarrho in pectus viciſſim affligebatur, ita ut quoties alvus reſtitaret, catarrhus graviter affligeret; & fluxu alvi redeunte, ſtatim catarrhus ceſſaret, facta palindrome ad inteſtina humoris in pectus defluentis, cenſui purgationem ipſi fore

utiliſſi-

utiliſſimam, à qua multa pituitoſa, ſeroſa, acria fœtidáque excrevit; nihilominus exacerbatio circa veſperam rediit, ut die præcedenti, attamen pulſus non erat oppreſſus ut antea, & gravitas pectoris minor: ſed dolorem percipiebat circa claviculam dextram, qui etiam tactu exaſperabatur: Die 4. morbi, cum mane febris & dolor ad claviculam perſeverarent, acceſſit maxima palpitatio cordis, quæ etiam apparuerat in hypochondrio dextro, tum etiam in latere ſiniſtro, ſed exiguo tempore: at in regione cordis permanebat, & inſtar mallei violenter percutiebat: Cum ſuſpicio eſſet vapores ferri ab utero, præſcriptus clyſter hyſtericus, cucurbitulæ in partibus inferioribus &c. Die 5. morbi mane eam invenio cum exigua febre, ſine ulla pectoris oppreſſione aut dolore, & exigua cordis palpitatione &c. Die 9. alvi fluxus teneſmodes levis, quo pituitoſa & pauca dejiciebat, & ante illum fluxum per vomitum rejecit amara multa: Die 10. alvi fluxus minor, veſpere omnino ſubſtitit, febris nulla, inde omnino convaluit: Die 29. ejuſdem menſis, cum optime ſe habere videretur, & negotia domeſtica ageret, ſedens in ſellula, ſubito in terram concidit exanimis & vere emortua.

Aperto cadavere, inventum eſt mediaſtinum plenum ſero ſanguineo, quod forte rupta membrana verſus partem ſuperiorem pulmonis, eúmque atque aſperam arteriam comprimens, ſubito ſuffocaverat, Præterea inventa eſt pulmonis univerſa ſubſtantia referta materia purulenta & grauitate inſigni prædita: Tum etiam teſticulus ſiniſter exigui oui magnitudinem æquabat, colore nigricante, eóque aperto, ſubſtantia illius ſpongioſa, nigra & veluti gangræna affecta viſa eſt: imo vero ſtatim ab apertione excidit à teſticuli medio materia quædam nuclei inſtar, & grumo ſanguinis putrefacto ſimillima: Inde oriri conjectmus affectus hyſtericos quibus erat valde obnoxia: Imo vero forſan cordis palpitatio inde oriebatur, à tetris nempe vaporibus ab ea elevatis. *Riverius cent.* 1. *Obſervat. lx.*

Observatio II.

Pectoris Dolor & ardor à Mediaſtini inflammatione.

Vidi Nobilem Januenſem, qui cum febre acuta detineretur, ad quam inquietudo magna, ingenſque ſitis conſequebatur & cætera quæ febres ardentes comitari ſolent (in his ſpiratio frequens admodum & celer erat) in thorace maximum aderat incendium, unde & frigidum aërem inſpirare deſiderabat, & calidum ſpiritum reflare: Nullus in thorace aderat *dolor inſignis, præterquam ad ſternum, ubi anguſtiam & offendiculum* quoddam inſpirando potiùs, quam dolorem perſentiebat, Tuſſis initio ſicca, quæ poſtea ſubſequuta eſt humida: quæ per tuſſim excernebantur, erant colorata, vel rubra vel flava, plurimum tamen flavi coloris, pauciſſima rubei: Pulſus qualis pleuriticorum eſſe ſolet, ut ſi dolorem lateris habuiſſet, certo pleuritide laborare judicaſſem: Hic inquam cum omnibus his ſymptomatibus teneretur, & ad oblata cæteráque omnia tamen belle ſe haberet, loriáque admodum laudabilia eſſent coctionémque indicarent, quorum merito judicabatur ex morbo eum convaliturum, ex inſperato præcedentibus nonnullis ſyncopis, nona die defunctus eſt.

Cum dubitaretur inter Medicos de morbo, & ejus amici ſuſpicarentur de veneno, ob ſyncopas dictas, ſectus eſt, in quo nullate alia re p. n. præſente, inventus eſt in membranis interſepientibus tumor inflammatorius ſatis notabilis magnitudinis, qui etiam in parte communicabatur pericardio. *P. Salius Diverſus de affectibus particul. cap. vj.*

S C H O L I A.

ENarrata ſymptomata conſiderans, videlicet febrem acutam, incendium in thorace, ſpirationem frequentem, offendiculum illud ad ſternum, Tuſſim cum ſputis coloratis, pulſus duritiem, non potui non induci quin crederem ægrotantes, in quibus talia animadverterem, inflammationem in partibus ſpiritalibus pati: quæ cum non eſſet Peripneumonia, quoniam nec aderat illa difficultas anguſtiáve anhelitus quam in peripneumonia adeſſe noveram, nec illa pulſus durities confirmare poterat: Et cum pleuritis ſimiliter eſſe non potuiſſet, cum huic non aſſideret lateris dolor pungitivus: Nec etiam cor hoc pati judicarem, utpote quod incipientes fere vix tolerare poſſit inflammationes: Reliquum erat ut cenſerem membranas interſepientes pericardiúmve hanc pati, quibus inflammatis neceſſario omnia ſuperius dicta conſequantur: Febris quidem acuta & vehemens accidit, tum ratione affectus, tum quia ſedes affecta parum diſtat à corde, quod cum ſupercalefiat admodum à proxima flamma, non mirum eſt ſi etiam in thorace incendium perſentiant, inquietudóque ſuccedat maxima, & ſitis aliquando inexhauſta, hocque multo magis inflammato pericardio quam mem-

membranis illis, quorum membrorum inflammatio altera ſæpius ob viciniam alteri communicatur: Cæterum an magis afficiatur pericardium vel membranæ, hoc ex ſubſequentibus habeatur: Affecto enim magis pericardio, urgeote morbo ſyncopæ aliquæ nonnunquam contingunt, & æſtuariones ingeotes accedunt, quoniam inflammatio cor ipſum fere contingit, omniáque ſymptomata in hac ſunt ſæviora quam affectis membranis: Iiſdem inflammatis, quoniam annectuntur & membranæ ſucciogenti & thoracis ſequitur anhelitus difficultas, ſpiratióque inde frequens; celer autem ratione neceſſitatis adauctæ: Dolor autem, licer inflammatio ſir in parte membranoſa, non adeſt ita pungitivus ſicut in pleuritide, quoniam hæ membranæ, ſicut illa, non firmantur ad coſtam, vel ad os alterum, cujus merito compreſſa majorem perſentiat ab eo punctionem, ſed eſt in parte laxa thoracis: nec hæ, ſicut illa adeo ſenſatione vigent: ſed offendiculum illud ad ſternum tantum illis ſuccedit, quoniam hæ partes ibi colligantur: quare & ibi inflammatio tanquam parti magis ſenſitivæ, quoquo pacto communicatur: Tuſſis autem cum ſputis coloratis adjungitur, quoniam cum in omni inflammatione, quæ operculo duriore non tegatur, ſemper aliquid reſudet, ideo his partibus affectis, materiæ diverſi apparent colores, & inde ſputum coloratum: Quod profecto fuit principale ſignum quod me ad hoc judicandum manuduxit, cum viderin Galenum ſputa colorata in acutis paſſionibus adicribere inflammationibus partium ſpiritalium, ſcil. vel pleuræ vel pulmonis: quorum neutrum cum in prædicto caſu clara luce deprehenderem inflammatione affectum eſſe, conjeci haoc in membranis illis adeſſe, communicata aliquando ipſi pericardio hac affectione. Pulſus omnino durus in hoc eodem caſu accedit, quia genita inflammatione io corpore membranoſo, cujuſmodi hæc duo ſunt, neceſſario in arteriis talis durities imprimitur, qualis in pleuriticis videri ſolet: *Vide plura loco citato.* *Heurnius* comm. ad aph. 24. ſect. 5. affert hiſtoriam juvenis ab ejuſmodi inflammatione mortui.

Observatio III.

Dextræ Thoracis partis dolor ab abſceſſu ſub integumentis communibus, ad finem muſculi Serrati minoris.

Eminentiſs. Cardinalis Meltius ſeptuagenarius, jam menſes aliquot de obtuſo quodam dolore in dextra thoracis parte ad claviculam conqueſtus, non ſimplices catarrhi, quamvis levioris, moleſtias aliquoties perpeſſus, aliquam capitis debilitatem advertit, quibus febris ſociam ſe ſuperaddens, 14. ab invaſione de Ægrum è medio ſuſtulit, quam convulſio pridie præceſſit.

In diſſecto abdomine nullum vitium notatu dignum ſe obtulit, niſi quod ſemiputridus Lien ſimplici attactu inter manus noſtras colliquaretur, tunica à parenchymate ſponte diſcedente: In thorace, ſub integumentis communibus, ad finem muſculi ſerrati minoris antici, inter primam & ſecundam legitimarum coſtarum, abſceſſus erat non ita magnus, pure pauco, albo, æquali & minime fœtido ſcatens, quod illæſa pleura primam coſtam corroſerat ac tranſverſim diſruperat, ſine ulla tamen coloris mutatione: Diſtabat hic abſceſſus duos digitos à confinio primæ ſterni cartilaginis, in dextro latere: Dum vixit, in cute nullum hujus abſceſſus indicium, etiam diligentiſſime intuentibus apparuit: Pleura ſana, pulmonis tunica abſceſſui propior fibris pleuræ adhærens, callo obducta erat: Pulmonum ſubſtantia pure referta: In ſuperficie Cordis veſicula erat: In dextro ventriculo Polypi duo, tendinibus mitralium valvularum implicabantur, digiti minoris craſſitie, quorum unus è fundo ventriculi in venam arterioſam ramos aliquot ſpargebat, alter in venam cavam: E ſiniſtro ventriculo alii duo prodibant variis fibris annexi valvulis tam tricuſpidibus quam ſemilunaribus: major in arteriam aortam juſto ampliorem ad octo digitos excurrebat: Non tam frequentes alibi ac hic Romæ vidi Polypos cordis: In arteria aorta plurima apparuerunt oſſis rudimenta, qualia etiam in ſigmoideis fuere valvulis: ſparſa erant hæc fruſtula oſſea hinc inde per arteriam ad diſtantiam trium à corde digitorum: Cranio aperto, pluſquam libra ſeri tenuioris, inter duram & tenuem meninges, diffuſa videbatur, quo turgida pia mater ſolitam craſſitiem quater ſuperabat: Eodem ſero, ſed rubicundiore, ventriculi cerebri erant referti. *Henricus à Moinichen Centur. ij. Epiſt. xxvij. Bartholinus.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

AD *ſternum ubi anguſtiam & offendiculum* Arth. Boecotius Tractatu de affectibus omiſſis cap. 11. meminit cujuſdam doloris ad ſternum, ab humore peculiari membrana ibi concluſo, cujus affectus integram *διαγραφὴν* afferre libet: *Unum alterumque in Hibernia* notum habui quos in ſuperiore ſterni parte dolor vexabat, non ſævus nec aſper, ſed pertinax ac diuturnus, & qui intermitteret quidem quotidie magnam diei partem, ita tamen ut ſemper aliquis moleſtiæ ſenſus ſupereſſet: Non faciebat difficilem reſpirationem hic dolor, nec tuſſim habebat comitem, magna tamen inſpiratione ac profundis ſuſpiriis aliquantulum exacerbabatur; uti & ſubita ac magna corporis reſupinatione, capitisque ad dorſum reclinatione necnon pandiculatione, præſertim ſi utrumvis iſtorum poſt magnam corporis antrorſum ac deorſum inclinationem fieret; quibus rebus efficiebatur etiam ut moleſtiam illam, intermiſſionis tempore reſiduam perſentiſceret, quum alioquin ea penitus fere obliterata lateret; Fixus uno ſemper in loco perſeverabat, interdum tamen in proximas pectoris partes ac verſus axillas ſeſe propagabat: Judicavi dolorem hunc provenire ab humore qui inter membranam peculiarem (illa enim toti thoraci communis, Pleura ſeu ſuccingens dicta, à ſterno longius recedit, dum mediaſtinum conſtituit) atque ipſum ſterni corpus, qua cavitatem thoracis intro reſpicit, impactus erat, haud magna copia, nec valde acris aut malignus, bilioſus tamen, utpote in vigore ætatis, fervidiore temperie, ictero aliisque à bile morbis admodum obnoxio, ac ſæpius multumque iis infeſtato: Conjecturam hanc firmavit eventus atque ipſa curatio, peracta præcipue cholagogis, mitioribus quidem, (cùm corpus picrocholum ac raræ texturæ vehementiora non ſuſtineret) ſed aliquoties iteratis: quum aliquantum contuliſſent etiam fotus partis ex anodynis ac relaxantibus, & geſtatio emplaſtri ex olibano, cera virgineâ, ac pice Brutia, quam Burgundicam vocant, cujus egregia vis eſt ad cujusque modi humores acres ex alto blande evocandos & ſenſim diſſipandos: Puto humorem, qui iſtum dolorem fecit, non eundem ſemper perſtitiſſe, ſed naturali calore victum, occulta diapnoe ſenſim abſumptum fuiſſe, relicta duntaxat exigua portiuncula, à qua in mediis etiam intermiſſionibus nonnulla vellicatio ſemper ſupereſſet, ac cui alius de novo humor ſe aſſocians, (tranſmiſſus aliunde in partem debiliorem, ut ſolet, exonerante ſe natura) dolorem toties repararet.

OBSERVATIO IV.

Pectoris dolor à Pericardii & Pulmonum phlegmone & ſuppuratione.

JAcobus Ruanus agricola, annos natus 45. plauſtri fœno onuſti everſionem ruinamque in ſe paſſus, de Punctorio, ſimulque gravativo doloris ſenſu in pectore, nec non de quadam cordis compreſſione & ſpirandi difficultate conqueſtus eſt: Thoracis vertebræ, quæ citra ullam coſtarum fracturam contortæ & ſubluxatæ conſpiciebantur, levi negotio opera Chirurgi reſtitutæ fuerunt, ipſeque æger poſt quatriduum adeo levatus, ut ad conſuetos labores redierit: Verum aliquot elapſis diebus ardente febre conflictari cœpit, cum aſthmate, deliratione, vigiliis perennibus, ſiti maxima, genarumque rubore & leipothymia ſibi mutuo ſuccedentibus, ita demum 11. morbi die (cùm præſertim à vini uſu, conjugis indulgentia non abſtinuiſſet) vitam finivit.

Aperto cadavere, id imprimis rarum innotuit, Pericardium ſcatens pure copioſo, cui velut immerſum cor, magna ſui parte, ad utramque potiſſimum auriculam, partim exeſum, partim etiam marcidum viſebatur, quinimo contagium ſupernam ſiniſtri ventriculi regionem jam invaſerat: Inſuper & ab ipſo corde, dum Chirurgi manibus comprimeretur, ſanioſa quædam materia exiliit: Pulmo ejuſdem labis particeps, aliis interim viſceribus & ſtatu naturali parum immutatis. *Fabritius Hild. cent. 11. obſerv. 27.*

OBSERVATIO V.

Agitatio & Pectoris dolor à Cyſti maxima liquore cremori ſimili plena, à ſiniſtro humero ad extremum lateris dextri diaphragmatis extenſa &c.

PUella Rumburgo Suffolcienſis 13. circiter annorum, adhibitis medicamentis chalybeatis contra Leucophlegmatiam ſeu chloroſin, remiſſionem quidem ſenſit morbi, ſed poſt multum laborabat obſtructione flatuum: Ab anno 16. ad 22. ſemet ſummopere affligebat ob obitum parentum & corruptos mores Fratris: Interea ſingulis annis uno duobusve morbis acutis laborabat: Anno ætatis 18. languida admodum erat, obſtructo thorace & melancholica; domo fortaſſe egreſſa tempeſtate ventoſa, cogebatur domum properare, parum enim abeſſe aiebat quin vento ſtrangularetur: Ægre admodum & lenté ambulabat, magna cum difficultate aſcendebat in montes, vel per ſcalas in contignationes ſuperiores; Tum obſervabatur magnopere premi ſiti, cum ſoleret bibere cubitum itura, necnon aliquando noctu, niſi vellet, ut ipſa aiebat, ſiccitate ſuffocata perire: Inter annum 21. & 22. ætatis ſuæ deſcendens de ſcalis, perſenſit horribilem agitationem in pectore ſuo, quod tum aliis in eadem domo ſignificabat, monſtratoque illis modo agitationis illius motu corporis ſui, ſecum omnes in admirationem ejus accidentis pertrahebat, qui judicabant (prout plerique omnes ex fremitu judicabant) Pectus ejus totum fere aqua eſſe

repletum: Utebatur variis medicamentis ſex circiter menſes, ſine ſenſu remiſſionis morbi: Dimidio poſt anno, initio Autumni, levi frigore affecta, tantam paſſa eſt obſtipationem, ut nihil niſi muſſitare valeret, nec poterat proſtrata cubare, ſed ſedebat ad angulum obliquum ſuffulta cervicalibus: Ego accerſitus, extemplo venam ſecari curabam, cum phlebotomia ſit remedium procurandæ liberiori circulationi & ſpatio extricando quo natura ſemet exoneret: Intra unius horæ intervallum ſpiritum recipiebat, priſtinamque conditionem recuperabat non multo poſt: Aſſerebat ſe nunquam ſudaſſe, neque ei ſudorem elici potuiſſe per vulgaria ſudorifica: deſiderio remedii empirici præſcripſi pilulas Malthæi, quæ illi facile ſudorem eliciebant, ultra memoriam ejus: Singulæ quotidianæ dozes pilularum Lockieri quaternarum, agitationem illam in pectore removebant, ut aiebat, deorſum magis diaphragma verſus, cum metuens hypercatharſin pilularum uſum ad duos treſve dies omitteret, & deinde denuo reiteraret, nulla ulteriore agitatione per illas inducta: Nunquam ſiniſtro latere proſtrata jacere poterat: Anno 23. ætatis, tempore Brumali, periculoſa laborabat Febri, comitata Diarrhœa, ſed convaleſcebat: Anno 24. hyeme rurſus frigida, Gravedo illi totalem obſtipationem inferebat, & poſt quinque ſexve dies convulſionem patiebatur, antequam vena ei ſecta fuiſſet, per negligentiam familiarium ejus: Sera nimis phlebotomia ſtatim paſſionem levabat, ipſa vero veſperi quidem hilaritate perfruebatur, at poſtridie illius diei moriebatur: Ipſa adhuc vivens, ejusque conſanguinei, permiſerant mihi corporis mortui ſectionem, quam etiam perfeci.

Quamobrem primo os pectoris ſeu ſternum diffindebam, à cartilagine enſiformi uſque ad collum: Ibi tum cavitate thoracis expoſita, evaporabat primum fœtor olidus admodum, non obſtante rigido gelu temporis illius, quod erat circa Natalitium diem Salvatoris noſtri: Deinde ubi viam parabam, exponendo utrique lateri ſterni, cum ſtupore videbam, (ut præſenſeram, totam fere cavitatem thoracis ſuperius vacuam, cadavere ſupino jacente) & inferius nonniſi craſſo lacte repletam: Sed ulterius inveſtigando comperi tantum dextrum latus Thoracis integrum, & tertiam circiter ſiniſtri partem ita ſe habere: Extendebatur in parte collum verſus latitudine palmæ, & excurrebat in craſſitiem digitorum trium, ad dextrum latus mediaſtini: Liquor cremori ſimilis erat, vel potius glutini albi Hiſpanici, ſeu ceruſſæ diſtinctæ flavo, inſtar coloſtri: Immiſſo enim cochleari extrahebam ex fundo ſpiſſam, limoſamque materiam, ſimillimam ceruſſæ, quæ ſubſidit in fundo glutinis: Quantitas erat circiter trium pintarum, continebaturque in ſacculo, qui illius duplum & amplius capiebat: Sacculus porrigebatur à ſiniſtro humero ad extremum lateris dextri diaphragmatis, non directe in longum, nec firmiter extenſus, ſed ad palmæ latitudinem ab ortu directe deſcendebat ad diaphragma, cum quo in longitudinem occurrebat: Cutis ſeu pellis ejus craſſior erat pelle ſtomachi, ejusque capacitas amplior quantum flexuræ coſtarum illi adjacebant, & componebant plusquam dimidium circumferentiæ: Ubi adhærebat diaphragmati, digitum fere craſſa erat: & in loco quodam, in quo ſeparare eam conabar à diaphragmate, offendebam tenuiorem ſacculum, unde effluebant duo triave cochlearia aquæ puræ, quæ qua via eo penetraſſet, invenire haud poteram: Mediaſtinum vel totaliter fuerat abſumptum, vel intextum in craſſitudinem Sacculi, quod obſervabam accidiſſe in pleura, quousque ſacculus pertinebat: Porro ſacculus ille ſolutus & remiſſus jacebat ab axillari ſiniſtra ad Pectus, cùm ante fuerit repletus aut diſtentus vel vento vel liquore: Tota cavitas erat inquinata circumcirca agitatione liquoris inſtar algæ limoſæ quæ æſtui maris eſt ſubjecta: Lobus ille Pulmonum qui debuerat extitiſſe in latere dextro, perierat totus; dexter autem tertia fere parte mutilus erat; In ventre inferiore omnia ſe recte habebant.

SCHOLIA.

DOctor *Brovvn* ait ſe offendiſſe ſimile quid in Authore Italico, Ipſi erat ſententia ſalivandi eam: Ego meditabar Paracenteſin: nam ex fremitu liquoris, & eo quod non poſſet ſiniſtro latere cubare, concludebam quod eſſet cyſtis in dextro: Sed ſi id factum fuiſſet, ſacculo nimis craſſo exiſtente, mors forſan inſequuta fuiſſet, Agitatio ſimillima erat agitationi aquæ vel lactis: Hæc fœmina plano pectore inſtar maris prædita erat: Quæſtio eſt, an liquor proceſſerit ex delapſu chyli ab axillaribus, quod videtur aliqua ratione probabile: *Obſerv. Nathanaelis Fairfax in Actis Philoſoph. Societatis Anglicanæ an. 1667. p. 233. & ſeq.*

OBSERVATIO VI.

Pectoris dolor ab angue in lævo cordis ventriculo contento.

§. 1. NOb. Anglus, nom. Joh. Pennant, annos natus 21. die 20. Nov. 1639. fato functus eſt Londini: Hic adoleſcens totis tribus ante obitum annis perpetuo conqueſtus fuerat de *Pectoris inſigni dolore ac gravitate in ſiniſtrum latus divergente.*

Aperto poſt obitum corpore, repertus eſt in ipſius cordis lævo ventriculo anguiculus,

cætero

cætero quidem corpore apprime candidans ac lucidus, capite vero rubro : cauda bifurcata erat; ſinguli autem caudæ rami quadripartito rurſus viſebantur dirempti : *Zacutus Luſitanus Praxis admir. lib.2. obſerv. 140. ex communic. Clariſſ. Dom. D. Caroli Sponii Med. Lugdunenſis; Vice-Decani Excellent.*

§. 2. Hic producitur hiſtoria monſtroſi corporis, quod in ſiniſtro cordis ergaſtulo creatum ac fotum aliquandiu, mox conditorem alumnumque ſuum quacunque fera ſerius miſere perdidit, cujusque hiſtoriam ex Anglia nobis cum icone tranſmiſſam tibi B. L. ob oculos prius proponere libuit : Londini in Anglia anno 1637. Eduardus Mali, Vir in Medicinæ arte undique conſpicuus, Johannis Penant vita functi ætatis anno 21. cadaver magnis impellentibus cauſis aperire voluit : adſcitoque ſibi primi nominis Chirurgo, ſectionem aggreſſus eſt à regione naturali : Veſicam ulceribus plenam &c. invenit : Tum ad vitalem regionem accedens, altius omnia ſcrutabatur, & in Pulmonibus quidem minus læſionis apparuit, cor vero globoſum & in latitudinem magis quam in longitudinem deductum, cujus dexter ventriculus cinerei coloris, exinanitus, criſpatus, contractusque ad crumenæ coriaceæ formam repertus eſt, abſumpto penitus pericardio: Siniſter vero longe altero major atque in lapidem obduratus, ex quo inciſo tanta vis ſanguinis effluxit, ut toto ex corpore ad ſiniſtrum illum cordis ventriculum confluxiſſe credi potuerit : Verum fide majorem partis illius craſſitudinem ac duritiem admiratus eximiæ vir peritiæ Eduardus, ejus orificium latius aperiri jubet : Inde (mirum dictu) carnea quædam ſubſtantia, in gyros collecta, ſerpentem referens, ſeſe oculis objecit, cujus formam ſequens figura repræſentat; Serpentis deinde extenſi dimenſionem & partes ex altera figura cognoſces, monſtri hujus memorandi color omnem humanorum corporum albedinem excedebat : pellis etiam nitens more imaginis recens illuſtratæ : caput ſanguineum & ſerpentino ſimillimum; crura rami, fibræ, nervi, chordæ, vel quicquid fuerint, carnis omnia colorem referebant : In re tam nova adeoque obſtupeſcenda vix ſibi credens Eduardus, ne vel ſibi vel aliis de ejus veritate dubitandi locum relinqueret, ſuſpicatusque ne ſanguinis concreti, aliusve alterius rei ſpecies aliqua oculos veluti præſtigio caperet, rem exploratus inquirere aggreſſus eſt, quare attentiſſime omnia circumſpexit, caput dorſum cæteraque diligentius ſcrutatus, omnia ſerpentis reperta ſunt : caput denſam, ſanguineam, glanduloſam ſubſtantiam præ ſe ferebat, collum (ut credidit) ex violenta à corde ſeparatione aliquantulum contuſum, corpus muliebri tenuique capillorum diſcerniculo tentatum ſolidum viſum eſt, venam tamen vel arteriam habere videbatur, quæ ad naturæ beneficium ſerviret : Quæ omnia fideliſſime, ut coram teſtibus bonæ famæ, acta ſunt, ita narrantur. *M. Aurelius Severinus de Abſceſſibus p. m. 281.*

SCHOLIA.

COmpertum eſt quicunque ſit ortus rerum alienarum noſtro corpori, in hujus ſinubus præcipue non obſcuris neque exilibus fieri, nimirum in quos aut affluere aut congeri facile poteſt, ad generationem accommudatæ : Adde quod in hiſce locis ſcatet vagaturque plurima ſpirituum copia ſtabili naturæ lege, quam annotavit oculatus Galenus alicubi: Reſpondentibus igitur & ſubjectæ materiæ numeris & effectoris viribus in loco, præterim congruo, & naturalibus illiciis fœto, reliquum eſt ſubinde ut prodeat exiſtatque fœtus ; vivens inquam ſpecies, non tantum vitæ expers : ſic in alvo aſcarides ; in utero non inſolenti ritu monſtroſa corpora, quæ quidem procreationes ſunt ferme frequentes : Cæterum infrequentioris ordinis viſuntur, & quæ in cerebri latebris, & quæ in auriculis gignuntur beſtiolæ, & quæ in manibus ciriones, & in cruribus dracunculi vocati antiquitus : Videntur autem maxime ex putri, aut ad putrem accedente materia hac exoriri : quanquam hanc ſubputrem affectionem adeo exilem judico ſæpe, ut aut non ſentiatur interdum, aut interdum etiam facile feratur à complectente particula præſertim robuſta : Nota autem ſunt quæ retulit Ioh. Schenckius ubi de corde : notum quod protulit Hollerius de Scorpione orto in ſinu cerebri : notum quod arbitrati ſunt noſtri ſcriptores de atheromatum materiebus diverſis, Porro materia univerſa, ex qua principio mundus conflatus eſt, reſpondentes variis generis portiones, atque ſegmenta in uno homine ſtudioſe natura parens complexa eſt, nimirum & qui toto rerum ambitu nunquam intermittente viſuntur nutu ſuo generationes & motus, hos omnes in parva univerſitatis imagine mentium exciiandarum excolendarumque gratia, quotidianis ferme ſpectaculis exprometet atque referret ; ut non mireris jam, præſente ſemper materiæ multiplici fornice, tam varias extare viciſſim novarum rerum facies in humano corpore : an enim ullo rerum apparente ſeminio ſubito creandi uſu deſes & otioſa, futura ſit poteſtas, cui producendi atque naſcendi libidinem & propenſionem unam ſi detrahas, neque etiam numen reliquum ſit.

Nunc audi, M. Hongtbon, quod hæc expendentibus ſuaſit ratio nobis : Cum ad ſententiam corporum genus communis omnium calculus facile referat hujuſmodi καρδίογενον fœtabulum, hoc equidem in vegetabilium categoria repono : Rationabilius autem eſt his accenſeri quæ depreſſioris & inferioris ſunt ordinis corpora, horum quippe tum proclivior, tum facilior eſt generatio quam perfectiorum, in quibus quippe procreandi & plurium & majorum requiritur vis : Deinde, naturæ pugnantius eſt animal digniſſimo viſceris throno inſeri, ſedatum & immobile minus moleſtum : Tertio, forma & figura bifida, & in plures poſtremo ſoboles diffiſſa, recte quidem vegetabili adæquatur, inepte angui, qui

 mono-

monoſtylos i. e. ſimplicis & unius eſt ductus: Itaque ſi defixeris humo caput, vel radicem, rectius meo judicio fungeam ſublato trunco, & aſſurgentibus hinc atque inde ramis, qui in ſurculos plurimos finiunt, ſic apparebit phyteuma planum, at me ineptum futurum etiam eſt hoc non ſolum, ſi nos arbitrarium illum ſitum extra cordis ſyſtema paremus; verum etiam eundem ipſum natura inditum in cordis clauſtro comperies, qui adverteris radicem non alia, præterquam baſi viſceris parte inhæſiſſe, quæ baſis inferiori mundi loco, hoc eſt, terræ reſpondet, maxime ſi id ſpectes quod homo ſtirps eſt inverſa: Præterea vero inani corpore conflatum ſit hujuſmodi concrementum (id quippe oſtendit intruſa in ultimum trunci diremptum, dirigente manu, virga) haud videtur ſane iſta vacuitas animantis cujuſpiam eſſe; Verum enim vero propria eſt plantæ, ex quo genere novimus à trunco ad ramulos inanes nonnullos, ut fœniculi, ſionis, cardui cujuſpiam: Denique anguis omnis ſtabili quadam naturæ proprietate à craſſioribus & capitis & ventris initiis minoribus perpetuo momentis in exiliora tenuatur; contrario vero modo ſtirps quæcunque, ab exilibus exorta fibris, perpetuo in ſpatia latiora divaricatur, atque plantæ modo non anguis ſane procedit ejuſmodi germen: igitur plantæ potius quam anguis & credendum & nominandum eſt iſtud. Quas ob res, pace primi obſervatoris, quem virum de hac edita re plurimum laudo, quod anguem indigitemus, quod φυτὸν debeamus vere! an quod magnificentius eſt anguis nomen quam plantæ? ſed non curant, aut aſpernantur potius Philoſophi: Verum enimvero, ſit animal, ſit planta, non multa refert, dummodo τὸ λόγον ejus & ideam teneamus: hæc autem aſſignari latentibus ſic hujus rei principiis & cauſis vero non poteſt: Verum quod divinare in tanta rerum caligine licet, amico privatim dicam, Erucatus è dextro cordis ſinu, per magnam venam limus ſanguinis, & mucida pituita in alterum ventriculum, atque hic ſatis collectus, dum putreſcit, à calore vivido ſiniſtri lateris agitatus & fotus, in eam quæ tenacitatem materiæ ſequitur, formam traductus eſt: Neque enim in Anatome nova ſunt hæc, Sed & mihi plus ſemel inventa in ventriculis cordis vaginæ prælongæ productio: Teſtes mihi Rev. Neapolitani P. N. qui à me diſſecto in corde P. Menenini, ex hydrope mortui, viderunt vaginulæ ſubflavæ concrementum, quantum tota aſcendens cava reciperet. Hæc ſunt quæ mihi ſuper hac re meditari licuit &c. *Idem.*

Serpentem referens] Sæpe vermes intra pericardium gigni tradit *Richardus Louver*, *Tract. de corde* cap. 2. Signa ait eſſe ejus tremorem, pulſus intermiſſionem, dolorem pungentem & ſyncopen: Remedia proponit Cataplaſma è foliis cinaræ, tanaceti & abſynthii vulgaris, aceto vini albi acerrimi incoctis, & cum pauco mithridatio mixtis; quod regioni cordis bis applicatum animalium catervam diſſipavit. *Vide Tit. de Palpitatione cordis ex Hartmanni Praxi chimiatrica.*

Observatio VII.

§. 1. *Pectoris Pulſativus dolor ab aneuriſmate arteriæ venoſæ.*

ANeuriſma vidi arteriæ venoſæ, quæ in eam amplitudinem diſtenta erat, ut manum in pugnum complicatam capere potuerit: Tunica autem illius interna oſſea evaſerat. *Pareus lib. 6. cap.* 28.

§. 2. Nos ſimilem caſum ante duos annos in hac urbe vidimus, nempe Aneuriſma in pectore, ex arteriæ dilatatione, quæ pueri 15. annorum pugnum recipere poterat: Tunica vero arteriæ cartilagineam craſſitiem ac duritiem acquiſierat. *Lazar. Riverius Pract. lib. 11. cap. 5.*

Observatio VIII.

Pectoris gravitas, cum fluctuationis ſenſu, ob hydropem Pulmonem.

NOs binos tractavimus Pulmonum hydrope laborantes, in quorum thoracis cavitate, dum ſe hinc inde moverent, aqua commota ſonitum edebat qualem in utre agitato fieri obſervamus: hæc quoque in dies ſenſim & ſenſim per univerſum corpus diſſeminata eſt ac diſperſa, ita ut primo abdomen & facies, mox coxæ & crura pedesque in maximam molem excreverint: Altera mulier fuit B. *Lancini* uxor: alter vir F. del Reame dictus, qui ambo nullis proficientibus auxiliis interiere: *M. Donatus hiſtor. mir. lib. 3. cap. 9.*

Observatio IX.

Pectoris dolor à variis Pulmonum & Thoracis affectibus.

§. 1. NOb. Mulier à ſuppreſſis lochiis in Pectoris dolorem & gravitatem incidit: Pulmones toti purulenti ſunt inventi, cum ſacco juxta claviculas pure referto. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 2. Gaſparus N. poſt multas ægritudines ſenſit dolorem pectoris ad pulmonem dextrum: Pulmo dexter parvus, ad jugulum erat retractus, & pleuræ ad claviculam connexus. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 3. Illuſtr. N. diu languidus fuit cum tuſſicula & Pectoris oppreſſione: Pulmones citra ulcus ſumme graves erant, qui ſtateræ impoſiti ℥lxxx. pondus exæquarunt, ob humorem lutulentum in iis concluſum. *vide tit. de Phthiſi.*

§. 4. Poſt

§. 4. Poſt ſanguinis ſputum in *φθινάδι* corpore, ingentis in dextro pulmone ponderis ſenſus animadverſus: Aperto mortui thorace, dexter pulmo tumidus, adeo ut totam illam impleret cavitatem: Eo inciſo ſanguis craſſus effluebat &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 5. Illuſtr. N. febre affectus fuit cum tuſſi & Pectoris gravitate quadam: Pulmones fuerunt inventi tumentes & pravi coloris. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 6. Illuſtr. febre corripitur cum dyſpnœa, tuſſicula, & Dolore univerſi thoracis ſuperioris: Pulmo inſigniter tumidus & quodammodo exeſus repertus, in iiſque unus humor albus, tenax & purulentus. *Vide tit. de Febribus.*

§. 7. Vir Rever. febre aſſidua prehenditur cum dolore ſiniſtri lateris & dorſi: Reperta corruptio pulmonis in parte ſiniſtra verſus dorſum. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

§. 8. Vir Illuſtr. febre aſſidua prehenſus cum tuſſi, dolore non ita intenſo ad mediam thoracis partem vergente: &c. Pars dextra pulmonum fuit inventa corrupta, Et ejuſdem lateris Pleura male affecta. *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. Nob. N. cum febre incidit in pectoris anguſtiam, dyſpnœam: Pulmones ſanguine craſſiori ſcatebant, Extremæ eorum partes induratæ. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Rev. P. febre aſſidua prehenditur cum ſenſu gravitatis thoraci incumbentis &c. Inventa eſt altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major eſſet altera, & durior: è qua ſecta multa aqua fœtida exiliit. *vide tit. de Febribus.*

§. 11. Puer Roſſaliis affectus de pondere intra Pectus conquerebatur cum ſtertore: Tota pectoris cavitas aqua citrina referta Pulmoneſq; lividi erant, gangrænoſi &c. *vide ib.*

§. 12. N. Curſu fatigatus & calefactus, copioſe bibit, hinc ſenſit dolorem thoracis circa ſterni dextram partem, &c. Diſſecto ſterno, inventus pulmo dexter totus ſcirrhoſus, adnatus diaphragmati, pleuræ &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 13. Cadaver ſectum in quo thoracis cavitas plena ſanguine concreto, In pericardio pluſquam menſura puris, Tota cordis ſuperficies abſumpta, Hepar maximum. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

Observatio X.

Dolor circa mammam dextram vitio jecoris lapidibus obſeſſi ortus.

IN Friderici Clegeri, diuturnis doloribus circa mammam dextram vexati, Hepate viginti quinque lapides deprehenſi ſunt, quorum minimus æquabat fabam: pondus omnium unciæ duæ & drachmæ tres, forma ſaxum cornutum rufum, (vulgo *rother feurſtein*) referebant, duritie vero ſmiridem. *Turneiſſerus.*

Scholia.

SÆpe cacochymia imo ventre concepta, & obſtructio hypochondriorum dolores facit, qui maxime apparent & proferuntur in pectore ob conſenſum diaphragmatis, & quia in thorace communis eſt membrana & lateribus & diaphragma i parte convexa: Sic in iis qui affectioni hypochondriacæ obnoxii ſunt circum mammas & ſternum & latera dolores ſurgunt: Sic initio paroxyſmorum & in ſpecie incubi, & contumaci obſtructione viſcerum, oriuntur dolores in thoracis partibus: In iis excitandis maxime valet illud quod dicitur totum corpus conſpirare ac confluere, ut ſæpe dolor alia in parte excitetur quam ubi cauſa primaria ſit: An ſtatim in ejuſmodi doloribus ad ſanguinis miſſionem recurrendum, quod plerique faciunt? Nequaquam, oſtendit enim experientia ſi vel cholera morbus ſuccedat, vel alvi fluor, ſolvi ejuſmodi dolores: Ergo potius de evacuatione cogitandum per purgationem, & de apertione obſtructionum. *Ballonius.*

Observatio XI.

Pectoris dolor ob ventriculum fæcibus & flatibus diſtentum.

VIrgo febre maligna afflicta, in Pectore & hypochondrio ſiniſtro maximum ſentiebat dolorem ac æſtum; nulli lateri incumbere potuit: mortuæ ventriculus mirum in modum copia tum fæcum tum flatuum inflatus erat ac tumidus. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Scholia.

ILlud obſervandum in affectibus hypochondriorum (ne ſimilitudinis errore decipiamur) quod in thorace dolores ſentiuntur, ac ſi pleuritidis argumenta aliqua forent: Et ignari Medici ad remedia male confugiunt pleuritidis, cum dolor ille per hypochondrii ſympathiam oriatur: *Vide hiſtor. lib. 2. conſil. 9. Ballonii.*

Observatio XII.

Dolor ad Pectus ob Renum vitium.

VIdua N. ſæpe nephritica erat, Dolor ad Pectus, Ren ſiniſter obſeſſus erat lapide exiguo; in magnam molem undique increverat: adæquabat renem bubulum magnitudine; Dexter admodum parvus. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

Observatio XIII.

Pectoris dolor & ſcapularum à flatu viſcera extendente.

LUdov. N. viſcera omnia vento plena conſpeximus, quo cum in monoculo afflictaretur, dum pars parte premitur, exitu negato hinc inde, non ſolum viſcera & pectus, ſed ſcapulæ etiam incredibili extendebantur dolore. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio XIV.

§. 1 *Pleuritis ſedem aliquando in ſola pleura habet, non coaffectis Pulmonibus.*

PLeuritidis (quoties morbus primarius & ſolitarius exiſtit) ſedem in pleura, ſeu membrana interna coſtas ſuccingente conſiſtere, tum doloris ſenſus, tum obſervationes anatomicæ Pleuriticorum defunctorum habitæ plane teſtantur. *Willis Pharmac. rat. lib. 2. ſect. 1. cap. 9.*

§. 2. Videmus in Pleuriticis cadaveribus Pleuram ſyderatam decuplo craſſiorem, Ergo in ſe morbum continebat, Non inficior poſſe communicari Pulmonibus & Pleuritidem degenerare in peripneumoniam. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 3. c. 4.*

SCHOLIA.

NOn *inficior poſſe communicari*] Vulgatis obſervatio eſt Peripneumoniam ſæpenumero pleuritidi ſuccedere aut ſupervenire: Super hoc opinari ducor Peripneum. & Pleuritim affectus eſſe modo ſingulares & ſeparatos, modo connatos & primitus coexiſtentes; & modo invicem ſucceſſivos aut ſuccedaneos eſſe: Enimvero cauſa procatarctica in actum concita, adeo ut ſanguis lenteſcens ſimulque efferveſcens vaſa minora alicubi obſtruat, morbi nidus interdum in pleura, aut pulmone ſeparatim, quandoque in utriſque ſimul, & nonnunquam primo in hoc, & denique in illa defigitur: plerumque vero pleura imprimis ſalutata, mox eadem cauſa morbifica etiam vaſa pneumonica invadit: Porro novimus diverſimodam hujus affectus metaſtaſin, cum vid. 1. latus dextrum, vel ſiniſtrum, mox eo relicto pulmones, & dein utriſque deſertis occupaſſe cerebrum, & non raro ſedem inde in priora loca tranſtuliſſe; Cæterum ob rationem prædictam Peripneumonia, non tantum pleuritidi, ſed frequens etiam anginæ, & aliis interdum affectibus ſuccedit: quippe dum ſanguis lenteſcens, ſimulque efferveſcens, febrem in toto continuat, obſtructionem phlegmonoden huc illuc varie transfert: Atque hinc obſervationis illius, vid. quod peripneumoniæ interdum paralyſis, aut hemiplegia lethalis ſuccedat, ſolutio, quæ interpretes ita plurimum torſit, liquido patet, in quantum ſanguis, qui lenteſcens modo vaſa pulmonica obſtruxit, poſtea vaſorum plexus quoſdam carotidas infarciens, ſpirituum animalium in hac aut illa ἐγκεφάλῳ regione geneſin, indeque in partes nerveas reſpectivas affluxum inhiberet: *Willis ibidem.* Utriuſque affectus eadem procatarxis, vid. ſanguinis ad lenteſcendum, ſimulque efferveſcendum diatheſis: quinimo eadem cauſa conjuncta eſt, nempe vaſorum alicubi minorum, ob talem ſanguinis diſpoſitionem obſtructio phlegmonώδης: Porro à Medicis pleriſque neotericis ad utrumque morbum eadem præſcribitur medendi methodus: potiſſima diſcriminis ratio, qua ab invicem diſtinguuntur, à locis affectis, quæ nomina eorum denotant, deſumitur: Enimvero ſanguis, ad obſtructionem inflammatoriam alicubi accendam prædiſpoſitus, morbi nidum ideo ſæpius in corpore defigit, quoniam hic propter incendii vitalis focum, immanius efflagrat, ac inſimul effluviis vaporoſis, aliiſque recrementis, quæ circulationem præpediunt, minime liberat: Quibus accedit, quod regione hac clauſa ſanguinis compages, perductus anguſtiores tranſitura, non uti in viſceribus imi ventris, aut fermento quopiam reſeratur, aut ſucco aquoſo recens diluitur; ita que ſi forſan cruor per arterias vertebrales in membranam coſtas ſuccingentem provectus, in tranſitu ſuo circa vaſorum anguſtias aut intercapedines hærebit, affectus, de quo nunc agitur, ſuccedet: Pariter ſi quando intra ductus Pulmonares obſtructio contingat, Peripneumonia excitabitur. *Willis ibidem.*

§. 3. Obſervatum fuit in Pleuriticis poſt mortem apertis Pleuram adeo intumeſcere ut decuplo ſolito ſit craſſior, & propter νέκρωσιν hujus membranæ coſtæ livent: Propterea ſcripſit Hippoc. cadavera pleuriticorum diſſecta apparere fulgurita, quod de partibus internis thoracis eſt intelligendum. *Riolanus Anthrop. lib. 3. cap. 5.*

SCHOLIA.

P*Leuram adeo intumeſcere*] Quidam dicunt eam adeo attenuari in pleuriticis ut via conſpici queat: Duplea autem eſt ubique, ut inter duplicaturam vaſa ferri queant: Inter eas membranas ſæpe materia pleuritica colligitur, nec tantum inter pleuram & muſculos: Galenus ſimplicem facit, duplicemque tantum circa mediaſtinum admittit: Duplicaturam illam de craſſitie interpretatur *Riolanus*, non ſine laceratione demonſtrandam: Contrarium in pleuriticorum tumido latere eſt manifeſtum. *Bartholinus Anat. Reform. lib. 2. cap 4.*

Quod de partibus internis] Latus lividum, (vehementis pleuritidis reliquias,) vidi in viro 30. annor. Fabro Sclopetario, anno 1638. propagata phlegmone ab internis partibus ad externas: alias ſi exteriores partes ſolum inflammatæ fuiſſent, vix fuiſſet pleuritis lethalis.

Decuplo craſſior] Enormis illa craſſities ſatis oſtendit ſolitariam poſſe inflammari: *Platerus* tumidam vidit à ſcirrhoſo tumore; Calloſam in hydrope pulmonis

monis *Fallopius*: Si autem vaſa habet, arterias & venas, quin & coſtarum perioſtium (quod innumera venarum ſerie conſperſum eſſe ait *Riolanus*) cur phlegmone non tentabitur illæſis pulmonibus?

§. 4. Quod in plurimis ex Pleuritide interemptis pulmo affectus inveniatur, inde concludendum non eſt ſemper ita contingere, nam pleuritides vehementiores quæ mortem inducere conſueverunt in peripneumoniam ut plurimum degenerant: Sed plurimi teſtantur, & nobis etiam experientia compertum eſt, in multis pleuriticorum cadaveribus, ſolam pleuram corruptam & putrefactam inveniri. *Laz. Riverius Pract. lib. 7. cap. 2.*

SCHOLIA.

PLeuritidis ſolitariæ non coaffectis Pulmonibus, indicia dant tuſſis abſentia aut raritas, & excreationis; vehementia vero doloris inſignis: Talem obſervavi menſe Julio anno 1676. in Generoſiſs. Nobili, Dom. de Ferrex, Illuſtr. Gulielmi Budæi Pronepote: Adeo acutus urgebat dolor, lancinans pectoris partem dextram infra mammam, ut anhelus leipothymiam frequenter incurreret: Intra triduum malum deſiit thermaſmatum uſu, fotuum ſcil. ex lacte veſica incluſo, & cataplaſmatum ex malva, alth. flor. lilior. alb. chamom. utr. melilot. ſambuc. hyper. parietaria, ſemin. lini, fœnugr. lacti incoctis, addito croco: Iterata eſt potio ex oleo amygdal. dulc. ſyr. papav. errat. & albi; aqu. taraxac. atriplic. papav. rhæad. card. S. & Mariæ, additis pulv. ex mandibula lucii, oculis cancri & flor. ejuſdem papav. Toto vero morbi decurſu nulla fuit tuſſis neque anacatharſis: In pertinacia doloris parti dolenti ſiccam cucurbitulam admoveri curaſſem; præceſſerat autem ſanguinis miſſio, qui purus & incorruptus prodiit abſque levamine. Complicatæ cum peripneumonia pleuritidis, ſed in qua extima tantum membrana pulmonum affecta fuit, recentiſſimum habeo exemplum: Aprilis 10. 1678. Dom. la Tour Sedanenſis, inſigni vomitu materiæ biliosæ corripitur, ſuccedit immediate dolor punctorius ſub mamma dextra, comite tuſſicula, ſed ſine febre: Pharmacopæus acceſſitus venæ ſectionem imperat, quam ſuperveniens inhibeo, ac acrem clyſterem præſcribo, à quo plurima excluſa bilis: Pergente dolore ſanguinis miſſionem concedo ad ℔j. qui potiis omnino; mane ſequenti ad eandem quantitatem educo, paulo minus impurum: poſtridie tantundem, cujus pars prior exiens corruptionis notas adhuc dabat, reliqua purum ſanguinem exhibuit; quo emiſſo julepum antipleuriticum præbui, hinc ſedatus dolor, tuſſis ceſſavit; at pauciſſima diei ſpatio per anacatharſim excluſit: Interim fotus, cataplaſmata admota; Intra ſex dies morbo omnino defunctus eſt.

§. 5. Scio in Archihoſpitali St. Spiritus, ad quod pauperes ex Romano agro curandi afferuntur, quotidie obſervari cadavera pleuriticorum, in quibus latus læſum & corruptum reperitur, cujus rei plures & ego oculati teſtes ſumus: *Proſper Martianus comment. in verſum 261. lib. Hipp. de loc. in homine.*

SCHOLIA.

ZEcchius in appendice ad conſul. 26. ait ſe in ſectione demortuorum eorum qui Pleuritide periiſſe judicati, non membranam ſuccingentem inflammatam, ſed pulmones cum ſua membrana laceratos & corroſos obſervaſſe: hac experientia nixus, & loco Hippoc. lib. de loc. in homine, *Quum ambo latera doluerint, reliqua autem ſimilia veluti in priore fuerint, hæc quidem Peripneumonia, illa verò Pleuritis &c.* aſſerit pleuritidem omnem Pulmonis inflammationem eſſe: Et hæc apud ipſum tanti fuere ut cætera omnia Hippocr. loca rejicere ſtuduerit, in quibus latus, quod coſtis, carne & membranis conſtat, in pleuritide affici teſtatur: Verum ei conſiderandum fuerat Authorem hoc in loco de Pleuritide non exquiſita ſermonem habere, ſed de ea quæ à deſtillatione à capite ortum ducit, quæ à vera & exacta pleur. multum differt, & ratione materiæ, & quodammodo loci affecti: In hac enim materia pleuritidem aut peripneumoniam faciens in pulmonis cavitatibus continetur, dum à capite deſcendens per aſperam art. fertur: Ubi quoniam inflammationem excitare non admodum eſt apta, niſi ex propria natura calida ſit, ideo Hipp. hanc appoſuit conditionem, *Si bilis fuerit*, Sic enim humor in pulmonis cavitatibus conſiſtens caloris tantum inducere poteſt, ut inflammatio in eo excitetur, quod raro aliis humoribus evenit: In vera autem pleurit. aut peripneum. quia materia non à capite deſcendit, ſed a toto, & à proximis partibus ad affectos locos procedit, ut apertè teſtatur Hippocr. 1. & 2. de morb. ideo hæc facile inflammationem in parte ad quam fluit inducere poteſt, dum à venis egreſſa, per carneſque & earum poroſitates diſperſa, putreſcit, indeque incaleſcens inflammationem inducit, hæc enim inflammationis eſt generatio: Ex quo altera notatur prædictarum affectionum differentia, quia ad veræ pleuritidis, aut peripneum. generationem, bilis & pituita ſimul concurrunt, ut locis allegatis teſtatur Hipp. In his verò, de quibus hoc loco tractatur, bilis ſola requiritur, alioqui bilis pituitæ admixtione ita contemperaretur, ut in cavitatibus pulmonum ob aëris frigidi conſortium accendi eſſet impoſſibile, & in hoc conſiſtit differentia inter hunc affectum & veram peripneumoniam, in qua bilis & pituita, quia ut teſtatur Hipp. 1. de morb. à toto ad interiores pulmonum cavitates fertur, eorum pertranſiens ſubſtantiam, ſtatim incaleſcit, ita ut cum ad internas cavitates pervenerit, refrigerari non poſſit, quod evenit in hoc affectu, in quo materia à capite deſcendens ad pulmonis cavitates immediatè pervenit, in quibus ſtatim refrigeratur, ut inflammationem excitare non poſſit, niſi bilis ſimplex fuerit, eaque copioſa, ut ait Hipp. in textu: cum ergo adeo inter ſe differant prædicti affectus, eorum eſſentia minime ſimul confundenda: Et ſi ab Hipp. Pleur. & Peripneum. nomine ſunt denominati, id ob ſimilitudinem ſymptomatum factum, cùm enim apud omnes conſtet Pleur. eſſe affectionem lateris; Peripneumoniam vero pulmonis inflammationem, Et quia pleuritis pro majori parte unum tantùm latus occupat, raro utrumque, ob diſtantiam dextri lateris a ſiniſtro. E contra vero peripneumonia ob pulmonis loborum connexionem & continuitatem, raro evenit unam ejus partem inflammari, altera permanente illæſa: Hæc omnia reſpiciens Hippocr. qui morbos à capite oriundos deſcri-

 bere

bere profitebatur, ut demonſtraret & pleuritidem & peripneumoniam à capite originem habere poſſe, Pleuritidis nomine unius tantum lateris affectionem appellavit, Peripneumoniam vero utriuſque affectum: Nec Pleuritidis hæc denominatio impropria cenſenda, quin in Peripneumonia latus affectum eſſe demonſtrat Hipppcr. quia, *ut ipſe inquit*, fluxione bilis in pulmones dilabente pulmo repletur, repletusque intumeſcit, adeo ut latus attingat, cui adhærens inflammationem ei impertitur, unde dolor oritur, non ratione inflammationis pulmonis, quia ob ſenſus exiguitatem minimum dolet, ſed ratione affectionis ipſius lateris &c. Quæ omnia Vir præfatus animadvertere debuerat; nec ex hoc unico loco, & in quo de his affectibus non ex profeſſo tractatur, cætera omnia rejicere in quibus de his peculiariter agitur: Quod ſi in omnibus ſectis cadaveribus pulmones læſos in pleuritide ſemper reperiit, conſiderare debuerat Romæ id obſervaſſe, ubi ob cœli inconſtantiam, & humiditatis exceſſum morbi à capite pro majori parte ortum ducunt, ut mirum non ſit ſi pleuritides & peripneumoniæ, quæ hic vagantur, ſint fere omnes de numero earum de quibus hoc in loco fit mentio: Scio quidem in Archihoſpitali S. Spiritus &c. (*vide ſupra*) Quare quoties Pleuritis eſt vera, cujus ſigna, generationis modum & affectum locum diligenter explicavit Hippocr. 1. de morb. ſect. 2. v. 200. & quæ à rigore incipit, ut teſtatur idem l. c. ex communi experientia, non autem deſtillatione à capite, ſemper latus affectum invenietur, pulmone illæſo apparente, niſi ubi contigerit pleuritidem in peripneumoniam tranſmutari. *Hactenus Martianus*: An vero Pleuritis à catarrho è capite delabente oriri poſſit, vide *Schneiderum* lib. 2. de catarrhis p. m. 206. Ejuſdemque Theſes de Pleripneumonia cap. 2. §. 3. 4. 5. 6. & ſeq.

§. 6. Subcoſtalis tunica ampla eſt, thoracis cavitati reſpondens, tenuis ſed robuſta, craſſior tamen circa dorſum; atque in thoracis morbis quibuſdam ita ſæpe excreſcit tumetque, ut decuplo craſſior quam cum ſana erat, ſicut obſervavimus, evadat: *Platerus lib. 2. de hum. corporis fabrica. p.* 168.

SCHOLIA.

PLeura ubique duplex eſt, ex quibus illa pars craſſior eſt quæ thoracis cavitatem reſpicit, tenuior vero coſtis alligatur: Inter utramque vaſa omnis generis excurrunt, ex quibus venæ ſunt 12. utrinque, quæ partim ab intercoſtali ramo elatiore derivantur, ut duæ ſuperiores: partim à vena ſine pari, ut decem inferiores: Totidem quoque ſunt arteriæ, quarum quatuor ſuperiores ab intercoſtali ſuperiore, coſtarum radicibus attenſa, naſcuntur: inferiores octo à poſteriore ſede trunci deſcendentis arteriæ magnæ: Quia autem plurima hæc vaſa ſunt, propterea & frequens admodum hujus membranæ inflammatio naſcitur; Neque tamen inter pleuram tantum, & muſculos intercoſtales, quos una cum coſtis pleura ſuccingit, ſi qando inflammatio hæc in abſceſſum verſa fuerit, pus ipſum coacervatur, ſed pluties fere inter duplicaturam hujus membranæ, per quam vaſa incedunt, & qua ſtabiliuntur. *Spigelius Anat. lib. 9. cap. 3.* Duplicem cur fecerit natura hanc membranam, rationem reddit Columbus Anat. lib. 2. cap. 3. ob oſſium ſcil. duritiem, ne interna, eximii ſenſus, ob pulmonis indeſinentem motum læderetur.

§. 7. Hoc notavi minime veram eſſe, *Zecchii*, *Fel. Plateri* aliorumque doctrinam, pertinaciter defendentium in Pleuritide, quæ frequens eſt morbus, vel nunquam vel rariſſime Pleuram, ſed ſemper inflammari exteriorem Pulmonis membranam, in eaque propter exquiſitum ſenſum (*hunc male* & præter omnem experientiam ei tribuunt) tam crudeles dolores excitari: in Peripneumonia vero inflammati interiorem Pulmonis ſubſtantiam, quæ obtuſiſſimi ſenſus eſt, atque hinc tantum obtuſos in ea fieri dolores: Quippe ex multijuga cadaverum pleuritide extinctorum diſſectione, rem aliter ſe habere invenimus, & Medicinæ Studioſis non ſemel demonſtravimus: Scilicet comperti ſumus, in omnibus Pleuriticis inflammari pleuram, eamque ſolam ſi Pulmo liber eſſet ab ejus connexu: ſed ſi ille pleuræ adnecteretur firmius, tunc una cum pleura etiam pulmonis adhærentem partem inflammari, *De Diemerbrok* Anatom. lib. 2. cap. 13.

§. 8. Anno 1656. menſe Decembr. in Noſocomio profecui cadaver mulieris Pleuritide interemptæ, qua primis 14. diebus acutiſſime afflicta fuerat: Poſtea vero inflammatione ad ſuppurationem deveniente, morbus per aliquot dies mitior viſus, ſed tandem morte finitus eſt:

Invenimus Pulmonem à Pleura omnino liberum, & in dextro latere totam pleuram, ad axillis uſque ad diaphragma inflammatam: abſceſſum vero diſruptum fuiſſe ad quintam & ſextam coſtam, quæ duæ coſtæ digitorum latitudine, per ruptionem abſceſſus omnino erant à pleura liberatæ, & pus in thoracis capacitatem mediocri quantitate effluxerat: Pulmo autem prorſus nulla inflammatione, aliave prava affectione læſus inveniebatur. *Idem ibidem.*

§. 9. Plane ſimilem caſum etiam demonſtravi anno 1657. in utro pleuritico extincto, qui media æſtate in fœno colligendo occupatus, & valde ſudans, cerevisiam frigidam magno hauſtu biberat, ſicque illico morbum, & paulo poſt mortem contraxerat; In quo etiam tota pleura unius lateris inflammata reperiebatur, Pulmone prorſus illæſo. *Idem.*

§. 10. Ex his liquet minime verum eſſe quod ſcribit *Regius* lib. 2. Inſtit. cap. 11. In omni pleuritide exterioris partis Pulmonis inflammationem etiam adeſſe, idque omnium pleuritide

ridite extinctorum corporum ſectiones docere, in quibus ſemper Pulmones affecti inveniuntur, Pleura ſæpe integra; Credo Clariſs. Virum ex præconcepta opinione hæc docere, nam ut certum duco eum Pleuriticorum ſectiones nunquam feciſſe, ita etiam vero ſimile exiſtimo: illum eaſdem ab aliis inſtitutas, vel nunquam vel rariſſime vidiſſe: Nam autopſia omnino contrarium docet, ut ex multa pleuriticorum extinctorum ſectione, quam in ſtudioſorum Medicinæ gratiam privatim inſtitui, abunde liquet: Nunquam enim Pleuritidem illæſa pleura factam invenimus, ſed in quibus pulmo pleuræ affixus adhærebat, in iis Pulmonem, qua parte pleuræ adnectebatur, ſimul etiam affectum vidimus: In aliis vero, quibus Pulmo liber à Pleura erat, eum nihil affectum fuiſſe: hacque in parte oculis noſtris magis confidimus quam dictis aliorum qui forte nil tale viderunt: Si *Platerus* ſe quid tale aliquando obſervaſſe ſcribat; nihil miror, fortaſſis ille (quod etiam aliis contingere poteſt) inter plurimos variis morbis interemptos, tamen paucos Pleuriticos ſecuit, Et forte paucis illis quos ſecuit, etiam pulmo pleuræ affixus fuit, *Quemadmodum ex diſſectionibus comperio illud tertiæ vel quartæ hominum parti contingere*: ſed alios quibus Pulmo à pleura erat liber, ſecuiſſe non videtur: Quales tamen non ſemel nos ſpectandos exhibuimus, cum gravi pleuræ, nulla vero pulmonis inflammatione, aliave affectione. *Idem.*

Observatio XV.

Lateris dolor ab abſceſſu in pleura & muſculis interioribus thoracis.

Quondam Viri Illuſtr. à Pleuritide ſpuria & diuturna defuncti cum Anatomen faceremus, manifeſto liquebat abſceſſum magnum in pleura & muſculis intercoſtalibus ſuppuratum ac interius diſruptum, puris copiam ingentem in thoracis cavitatem profudiſſe, quod diaphragma ſubſtratum corrodens, ingens in eo foramen excuderat. *Willis cap. de Phrenitide.*

Scholia.

Pleuritide Spuria] Pleuritis diſtingui ſolet, quod ſit vel exquiſita & vera, ab inflammatione ipſius pleuræ, ex affluxu ſanguinis efferveſcentis: vel Notha, quæ ſedem habet in muſculis intercoſtalibus, vel in eorum interſtitiis, à flatu, vel humore ſeroſo & acri ibidem aggeſto: Notha ergo dupliciter talis eſt, vel ratione ſedis affectæ, vel ratione cauſæ: Hoc in caſu notha non fuit ratione cauſæ, abſceſſus enim adfuit, è quo inſignis puris copia prodiit, cujus generatio eſt è ſanguine; Sed ratione affecti loci; Sedes enim abſceſſus fuit in muſculis intercoſtalibus, qui diſruptus viam ſibi fecit per pleuram à pure corroſam: Quanquam plurimi cenſeant vix poſſibile eſſe ut muſculi meſopleurii non ſimul ob contiguitatem inflammentur cum pleura: Id vero plerumque contingit ut notha pleuritis, ratione cauſæ, in legitimam tranſeat, cum ſcil. flatus inter pleuram & muſculos irrumpunt, vel inter pleuræ duplicitatem: ſic enim via fit ſanguini adapertis vaſorum oſculis, quod ratione doloris promptius confluat.

Observatio XVI.

Lateris dolor excitatus à tumido ea parte pulmone, cum vitio muſculorum intercoſtalium.

Rever. N. febre aſſidua conflictatus eſt cum dolore ſiniſtri lateris: Inventa eſt altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major eſſet quam altera & durior: qua ſecta multa aqua fœtida exiit, Et ab eodem latere muſculi intercoſtales læſi. *Tit. de Febribus lib. 4.*

Observatio XVII.

Anatome Pleuritici cujus Pleura ſupra modum erat craſſa, Et pulmo vicinus valide illi adnatus.

Jac. Cobiet in morbum acutum thoracis inciderat: Defuncti cadavere diſſecto, Pulmo dextri lateris pleuræ validiſſime adnatus erat, ipſaque pleura ſupra modum craſſa, ut facile conjicere fuerit hic morbi initium & focum fuiſſe: nam totus ibi Pulmo fœde conſumptus erat. &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XVIII.

Anatome Pleuritici, cujus uterque lobus Pulmonum arcte coſtis adhærebat.

Henricus N. in lateribus dolorem ſenſerat: Inventa ſunt fragmenta bronchiorum à ſubſtantia pulmonum avulſa, cum ſanie copioſa: Er uterque pulmonum lobus arcte adnatus coſtis, ut ſine laceratione avelli non poſſet: In dextro latere majorem dolorem ſenſerat. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observ.

Observatio XIX.

Siniſtri lateris dolor ab abſceſſu ſub ala ſiniſtra, cum vitio Pleuræ relaxatæ, Diaphragmatis ſuppuratione.

V*irgo* annum agens 11. ſæviſſimis doloribus cruciatur, qui regionem ſub ala ſiniſtra lateris, & coſtas mendoſas occupant, & interdum ad thoracis vertebras & ad imum ventrem exporriguntur: ſæpe motibus convulſivis tentatur, & non raro ſuffocari videtur: Tuſſis deliriumve aliquando coram eſt: aſſidue febricitanti lotia minguntur craſſiora: Anno præterito experta eſt tumorem in eodem latere, qui ſuppurari non potuit: Infelix juvenis vixit uſque ad 44. diem.

Secto cadavere inventum eſt ſeptum transverſum in interiori parte ſuppuratum, ulcuſculis refertum, quemadmodum tota Pleura contaminata & relaxata, & abſceſſus manifeſtus ſub ala ſiniſtra, in parte interiori non diſruptus. *Lelius à Fonte conſult.* 132.

SCHOLIA.

EX propoſitorum ſymptomatum diligenti expenſione, non difficile eſt judicium facere affectionem referendam eſſe in tumorem ſub ala ſiniſtra interius ſuppuratum, cujus materiæ pars dum ad meninges vertebrarum vertitur, dolores efficit acerbiores: Dum ad ſeptum transverſum trajicitur, ejus naturale temperamentum & ſubſtantiam permutans, cætera accidentia accerſit: Dum ad peritonæum profunditur, ventris dolorem producit: Neque mirum hujus materiæ noxiæ ad has partes facilem eſſe profuſionem; maxima enim inter has partes reperitur conſenſio: Pleura namque à tenui duraque meningibus medullam ſpinæ obtegentibus, originem ducit, ut omnium membranarum unum ſit principium: Hæ igitur meninges mox in cavum thoracis emergere incipientes, latius ſeſe explicant, produntque membranam pleuram dictam: quapropter dura tenuisque meninx erunt principium à quo & peritonæum & pleura reliquæq; vero membranæ originem trahunt: Diaphragma verò διάζωμα Ariſtoteli dictum, adnectitur extremis coſtarum omnium notharum, atque duodecimæ dorſi vertebræ, & ori ventriculi illum perforanti, atque inferiori ſui parti, interventu peritonæi, Superiori autem interventu Pleuræ, ut illi origo (cum muſculus ſit) pendeat à cartilagine omnium coſtarum notharum, tum ab ultima dorſi vertebra: atque ita principium illius erit circulare perfectum, à commemoratis partibus deductum. Decretum igitur ſit ſymptomata omnia fluxioni purulentæ accepta referri debere, quæ ex conſenſu partium finitimarum, in principiis convenientium concitatur: ad quas dum materia noxia profunditur, earum temperatio atque continuitas alteratur, atque inflammatio ſuboritur, & pus, ratione cujus omnia ſymptomata propoſita originem ducunt: Alii Medici (quorum opinio prævaluit) arbitrabantur dolores à flatibus proficiſci & à vermibus. *Idem.*

Virgo] A ſexu & vitæ conditione peculiares exurgere indicationes, quod morborum idea inde varietur, in confeſſo eſt: Obſervatum cùm Nutrices fiunt pleuriticæ, graviter eas ægrotare & magna dyſpnœa teneri: Quod contingit & quia mammæ attrahunt, & ad eas impetu humor fertur, ut Gal. docet in lib. de Simpl. med. facult. Sic corpora exercitata & robuſta facilius à pleuritide & peripneumonia intereunt. *Hippocr.* in Coacis teſte.

Observatio XX.

Pleuritis & Peripneumonia ſæpiſſime complicantur, ut pleuritis ſolitaria raro exiſtat.

§. 1. SEmper in hac fui ſententia ut Lateris dolores magna ex parte ad Pulmones pertineant, raro autem ad membranam illam coſtas ſuccingentem: Cum in pluribus præſertim corporibus poſt obitum diſſectis, ægrorum qui communiter accepta pleuritide periiſſe judicabantur non membranam hanc affectam fuiſſe ſed Pulmones obſervaverim, una cum ſua membrana laceratos & corroſos. *Zecchius appendice ad conſult.* 26.

SCHOLIA.

PLeuritidem nonnulli è recentioribus non putant diu perdurare ſolam ſine propagatione humoris in Pulmones, qui ſæpius adhærent pleuræ, imo tranſilire per metaſtaſin humorem in Pulmones & formare Peripneumoniam: Id primus propoſuit *Zecchius* in conſiliis, ex Hippocratis authoritate: Rationibus alii id confirmarunt, ſcriptis editis, ut *Vincentius Baronius* libro de Peripleumonia (*quem ſequutus Schneiderus in Theſibus à Schrodtero propugnatis*) Atque illam combinationem affectuum thoracicorum *Pleuropneumoniam* appellant, quod ante ipſos monueram in mea *Anthropographia*, capite de Pulmone: Locus Hippocratis conſideratione dignus eſt, cujus explicationem multi tentarunt, Ego vero ſic interpretor, Sæpe Pulmones in utroque latere, vel alterutro, adhærent membranæ coſtas ſuccingenti: vel ſi non adhærent, quando latus primò fuerit affectum inflammatione, membrana pleura ex affluxu humoris inebriata & mollior facta, exudat ſerum glutinoſum: Pulmones verò cum inſpiratione totum impleant thoracem, tandem adhæreſcunt Pleuræ, & nexus ille firmior redditur per ardorem febrilem: Nec motus Pulmonum impedit iſtam adhæſionem, quia inſpirationis & exſpirationis, adaucto lateris dolore, motus ſunt exigui ex parte ægrotantis, metu doloris vehementioris: atque ſic agglutinatur Pulmo parti dolenti, tuncque pleuritis tranſit in peripn. Vel utrque affectus conjunctus eſt, ac proinde facilis expectoratio humoris, primum cruenti, ex levi exulceratione tam pleuræ quam membranæ Pulmonis: dein

reliqua

reliqua materia partim ex latere procedit, partim ab excremento Pulmonis nutriti, vel ab impuritate maſſæ ſanguineæ circulatoriæ tranſeuntis per pulmones: inde tanta copia manat excrementi bilioſi, pituitoſi, quod rejicitur tuſſiendo: Si vero non adhæreat Pulmo Pleuræ, vel effunditur ichoroidis humor, ſive ſanioſus in capacitatem thoracis, & difficillime reſorbetur, tumque naſcetur Empyema, quod niſi ſponte vacuatur, aperto latere exhauriendum erit: Itaque ex Hippocrat. doctrina, quam ſequuti ſunt Herophilus, authore Cœlio Aureliano, & C. Celſo, vera Pleuritis eſt ſi acceſſerit Peripneumonia unius lateris, Si utrumque latus doleat, vera erit Peripneumonia, quia totus Pulmo laborat, tam dexter quam ſiniſter: atque aſſidue diverberans coſtas ichore ſuo, quo diffluit, imbuere & lædere poteſt: Itaque Pleuritis & Peripn. ſunt affectus fraterni & congeneres, qui ſibi mutuo tradunt operas ad perniciem vel ſolatium ægri: prout valida fuerit aut imbecillis conſtitutio Pulmonum, atque remediis, præſertim V. S. liberali ſublevati fuerint; Nec poteſt per alias vias materia Pleuritica transferri vel propagari in Pulmones, per metaſtaſin vel epigeneſin: Videmus tamen in Pleuriticis cadaveribus pleuram ſyderatam decuplo craſſiorem, ergo in ſe morbum continebat: Non inficior poſſe communicari Pulmonibus, & Pleuritidem degenerare in Peripn. ſed eo modo quem dixi. *Riolanus Enchiridii Anatom. lib. 3. cap. 4.* Etſi vero ſolum contactum pro cauſa admittat *Riolanus*, innixus hoc fundamento quod viæ non adſint communes, cùm Pleura ramos accipiat ab *ἀζύγῳ* vena, Pulmo autem ab arterioſa & arteria venoſa, accidere tamen poteſt ut inflammatio in pleura & pulmonibus ſimul excitetur, ſcilicet ſuperior pars pleuræ afficitur, quod illa cum membrana pulmones ambiente communionem habeat, & circa partem ſuperiorem bl cum pleura connectantur; dum ſanguis p. n. in hanc influit, facile etiam in pulmones ſimul illabi poteſt: Sed viciſſim concedendum ſolam membranam coſtas ſuccingentem aliquando inflammari, & veram pleuritidem, cui ob id à pleura nomen inditum, generari poſſe: membranam enim hanc inflammationis capacem eſſe oſtendit ejus conſtitutio, cùm enim duplex ſit interior & exterior, inter quas venæ & arteriæ perreptant, fit ut à ſanguine p. n. affluente, adeo intumeſcat excreſcatque, ut decuplo ſana craſſior evadat, quod *Platerus* obſervavit: Idque contingit cùm inferior ejus pars phlegmone afficitur quæ cum Pulmonibus non cohæret. Viæ autem per quas ſanguis ad Pleuram pervenit, communiter ſtatuuntur venæ cavæ aſcendentis ramuli, & quidem venæ mammariæ, quibus nutriuntur quatuor coſtæ ſuperiores; vel *ἄζυγος* vena, quæ ramos ad inferiores reliquas coſtas diffundit: Si harum capillares propagines quovis modo aperiantur, ſanguis in pleuram exilit: Ex decreto circulationis ſanguinis, hic per arterias tranſmittitur vel attrahitur: Tranſmittitur, cum in his congeſtus ſponte efferveſcit, à toto aut parte aliqua impulſus: Attrahitur vel admittitur ab imbecilli pleura, calente vel dolore affecta; quanquam concedi poteſt ex arteriis per venas refluo ſanguine pleuram etiam irrigari poſſe.

Pulmones laceros & corroſos] Quidam Medicus magni nominis, ait non eſſe mirum ſi Pulmo ita corruptus aperto cadavere reperiatur, nec propterea talem ſæpe eſſe ante mortem qualem anatome oſtendit: Probabile id quidem, ſed ut concedam poſt obitum alterari, præſertim ſi corpus diu inſectum ſervetur, ſed tamen id tantopere non afficit pulmonem: Quibus Pulmo totus vitioſus eſt, iis ſanies in pulmone eſt quæ falſas pleuritides infert, nec ſanguinem expectorant: An his multus potus bonus? nequaquam. *Ballonius Epid. & Ephem. l. 2. p. 165.*

§. 2. Dom. de Gatinois à Pulmonia & Pleuritide complicatis convaluit beneficia *tam copioſæ excretionis cruentæ*, ut quotidie linteum unum & alterum lecto inſtratum tabo rejecto compluerer: Sed quadriennio poſt ſimili affectu recrudeſcente, in intertempti cadavere abſceſſus in Pulmone relictus poſt detectus. *C. Piſo de morbis ab illuvie ſeroſa ſect. 3. c. 9.*

SCHOLIA.

A *Pulmonia & Pleuritide complicatis*] Pleuritidem & Peripneumoniam diſtinguere à ſe invicem operæ pretium eſt: Sunt autem fere germani & ſimiles affectus: quæ ſimilitudo vel doctiores ſæpe fallit, Hippocratia annotatione: Iuniores itaque deinceps meminerint non ſolum doloris ſpecie diſtingui; Pleuriticus namque acutus eſt & pungit vehementer alterutrum latus aut utrumque, cùm in Peripneumonia gravis quidem, ſed obtuſus & parvus, ac paucos alioqui dies premat pectus fere ſupra mammas, ſed etiam hiſce notis, ſcilicet in Peripneumonia ſputum cruentum primis ſtatim diebus & largius diffluit, ſi ſalubris præſertim futurus ſit exitus, ſed diutius & 40. etiam dies, ut obſervavi non ſine admiratione in D. de Gatinois &c. (*vide ſupra*) Deinde vero vomitu utrumque affectum à ſe diſtingui, quanquam nullus quod ſciam Practicorum annotaverit, diuturna tamen me experientia docuit, primis nimirum diebus Pulmonicis vomere familiare eſſe; forte quod membrana communis eſt œſophago & bronchiis pulmonum, ideoque facile Pulmonibus ventriculus *συμπάσχειν* ſolet: *Piſo loco citato.*

Excreationis cruentæ] Pro varietate ſanguinis inflammationes hæ pulmonum generis ſunt diverſi: nam ſi ille purus fuerit, qualem arteria venoſa continet, ſimplex erit phlegmone, in qua quod expuitur ſanguine ſincero mixtum eſſe apparet: Si vero tenuior fervidiorque ſit, qualis in venali arteria exiſtit, phlegmone eryſipelatodea dicta, naſcetur, in qua febris vehementior: uti & ſi ſincera bile perfuſus, tunc ſputum cruentum & ſubflavum redditur: quod cum frequenter eveniat, cauſam præbuit ut peripneumoniam ab eryſipelate pulmonum prodire aliqui ſcripſerint: Fit quoque ut ſi bilis atra ſanguini commiſceatur, fuſca & ſubatra ſputo cruento commixta eſſe videantur: Sed & à crudo, ſeroſo, pituitoſoque ſanguine ſi phlegmone fiat, ſputum minus coloratum erit: Ab humore à ſanguine ſeparato veræ pleuritidis aut peripneumoniæ cauſam ſtatuere, quod aliqui faciunt, non poſſumus. *Platerus Tom. 2. Prax. p. m. 343.*

§. 3. Steph. Jonam corripuit *acutiſſimus* lateris ſiniſtri *dolor:* Pulmo mortui totus vitiatus deprehenſus *coſtisque accretus.* &c. *Tulpius obſerv. lib. 4. cap. 19:*

SCHOLIA.

C*Oſtis accretus*] Ab exſudante ſanie glutinoſa compingente pleuram & pulmones: quod facilius contingit in iis quibus à natura ſimul cohærent: vel quibus ex pleura, hoc vel illo latere (ſed frequentius ſiniſtro) nerveæ quædam fibræ expullulant, quarum interventu ſimul connectuntur; ideoque fit ut ſimul & ſemel pleuritis & peripneumonia exoriantur.

Acutiſſimus dolor] Punctorium lateris dolorem ſoli pleuræ quidam adſcribunt, pulmonis membranæ detrahunt: At quid impedit quominus pulmonis membrana, à mordaciſſimo humore vellicata, punctorium percipiat dolorem? Hippocr. 2. de morbis, textu 57. ubi de Pulmone ad latus prolapſo, *Et dolores acuti urgent ait*; Neque etiam in Pleuritide neceſſarius eſt iſte dolor Punctorius, cum Hippocr. in Coacis, in pleuritide mites dolores admittat ab initio, dicens *Quibus Pleuriticis initio dolores ſunt mites, ingraveſcunt autem 5. aut 6. die, facile ad 12. uſque diem perveniunt*: ubi *Duretus* in comm. *Initio dolores ſunt mites, quia non adeſt efferus humor, nec tenſio fortis, nec inflammatio magna*: Poteſt ergo contingere ut aliquando pulmo dolore punctorio afficiatur, ſi humor ſit efferus, vel tenſio valida, vel inflammatio magna: Non ergo ſimpliciter ex dolore valido & punctorio arguendum Pleuram eſſe affectam.

§. 4. Vidimus apertum cadaver *Iohannæ, Navarrorum Reginæ, Caroli Noni Gallorum Regis, Ioh. le Mire* & aliorum, qui omnes interiere à latente Peripneumonia, præcedente *dolore lateris aliquo*, ſed non magno, Et iis omnibus Pulmonis corpus putre erat, ſanioſum & fœtidiſſimum: *Carolus* Rex peripneumonicus erat, ſed inflammatio vere eum non ſuſtulit, quanquam dolores lateris eum ſæpe fatigarent: Alii vero Peripneumonici intra ſex aut ſeptem dies periere, cum in latere dolor ortus eſſet qui derepente evanuit. *Ballonius Ephem. l. 2. p. 154.*

SCHOLIA.

A *Latente peripneumonia*] Levis pleuritidis ſpecie imponente, quia lateris dolor, aut mitis eſt, aut ſecta vena aliove remedio uſurpato ſtatim evaneſcit, cum tamen ſæpe peripneumonia comes ſit, aut ſuccedat: Imo iſti dolores lateris per accidens tantum contingunt, ſcil. per reſudationem ſeri acriuſculi in corpore ipſius pulmonis ſtabulantis: Et cum febris adeſt, & præſertim thoracem occupat, contingit humorum ebullitio & velut turgeſcentia, hinc dolor alius in ſiniſtro latere, qui pleuritidem refert, Et tunc tamen ſecatur vena: hinc ceſſante dolore lateris, ſuperſtite tamen æſtu, ſiti, dyſpnœa, ſecuri eſſe ſolent Medici, quod ille deſierit, cum tamen in Pulmone deterius foveatur malum, ſcil. phlogoſis, à ſanie ibi concepta & fervore. *Idem.*

Dolore lateris aliquo] Dubitarit aliquis an inflammatio Pulmonis dolores in lateribus excitet? Primum id experientia vidimus, Imò plerique vix diſtinguunt inflammationem Pulmonis cum febre conjunctam à febre cauſode, quod vera inflammatio Pulmonis raro adveniat; Sed illi fere peripneumonici intereant, quorum Pulmones infirmi natura multam ſaniem collegerunt, unde corruptio ipſius Pulmonis, ſequuta eſt: Id vidimus in cadavere. *Navarrorum Regina* &c. Et quæ inde Peripneumoniæ, & febres fiunt cum in Pulmone habentes naſcuntur, decipiunt Medicos: *Hippocr. lib. de int. affect. cum Peripneumoniam deſcribit, ait, Peripneumonia fit cùm Pulmo ſanguinem aut pituitam ſalſam in ſe attraxerit: ab initio & per totum morbum tuſſis arida & acuta, rigor, febris, dolor in pectore & in dorſo incumbit, aliquando etiam in latere, erecta cervice ſpirat*, Maxime vero obſervavimus in iis dolores laterum excitari quibus aut thorax hydrope laborat, aut Pulmo duriuſculus ſanie multa ſcatet, Quod in ſuperioribus viſum eſt. *Ballonius Epid. & Ephem. p. 154.*

§. 5. Joh. le Mire, cum Meloduno Pariſios lintre devectus petit, rigente admodum hyeme, vi frigoris ita calor intro cogitur, ut inde *horruerit valde*, deinde calorem ingentem conceperit: Media nocte cœpit queri de dolore fixo ac pungente ad nothas coſtas: *Magna notha Pleuritidis ſuſpicio eſt*: Is narrabat ſæpe ſe ea in parte dolores, quos colicos vocabat, ſolitum eſſe ſentire, qui fomentorum uſu non ita multo poſt levarentur: Ac primum ei credidimus, cum tamen apud nos potius valeret opinio ac ſuſpicio pleuritidis per congeſtionem aliquam excitatæ, quàm narratio de vetere dolore, coegimus ut alvus enemate ſublueretur: Ac dolore perſeverante, ut urgeretur occaſio, tertia pomeridiana bolum caſſiæ, addita confectionis de dactylis portiuncula, ne medicamentum ignavum maneret, exhibuimus: hujus uſu multa corrupta admodum educta ſunt: Sequenti die relicta ſede priore, dolor ad orificium ventriculi pertinebat; Tunc nos pœnituit quod non die præcedente venam ſecuiſſemus, ut ne inflammatio ad aliam partem nobilem, uti contingit, ſerperet ac oberraret; valdeque timuimus ne in ventriculo malum figeretur, gravioraque omnia naſcerentur: Per dies tres continuos venam ter ſecuimus, *purulentus ſanguis detractus eſt, ne guttula quidem puri ſanguinis*: viribus metuebatur ob ætatem ingraveſcentem, Dolor non erat fixus, thoracem dilatare omnino non poterat: Reſpiratio alioqui erat facilis, niſi cum magnum reſpirare cogeremus: At tum narrabat ſe aliquid imis coſtis inhærens ſentire quod reſpirationem elideret; Sitis & febris erat ingens, omnia cruda, nam nec alvus niſi ſollicitata ferebatur, nec quicquam ex facili è Pulmone educebatur: Dubitamus an diaphragmatis eſſet inflammatio, præſertim in parte concava,

præſertim

præſertim quà attingit nothas coſtas : Si inflammatio foret illius partis, cur non deliraret quærebamus : Suſpicabamur collectam ibi illam materiam & præſertim ſeroſam (quod dolores vagi apparerent) quæ olim colicos dolores excitarat : idque eveniſſe arbitrabamur ob ambientem frigidum impenſe, unde ſuppreſſio nata foret : Ad id cogitandum ſitus partis dolentis incitabat : Tamen quærebatur, ſi ea in parte inflammatio eſſet, cur non ad claviculas dolor pertineret ? Sed ſectio corporis poſt mortem omnia aperuit : Ergo cùm circa finem diei quarti dubitaremus an quarto ſecanda vena eſſet *in tanta ſiccitate morbi*, febre, difficultate ſpirandi, Ecce primarius Medicus videns noſtras ſectiones inutiles, ratus collectionem eſſe quandam, ad catharticum confugit, idque vehemens admodum, ut vi deturbaretur humor qui infra diaphragma conſiſteret : At cum humor nullus eſſet infra diaphragma morbi author, irritum medicamentum fuit, & duabus poſt horis hypercatharſin induxit, perturbationem tantam ut brevi ægro intereundum fuerit.

Aperto cadavere, Ren ſiniſter plane putris & corruptus repertus eſt : Inventi duo in veſica calculi, qui ſuppreſſioni urinæ in progreſſu morbi occaſionem dederant : Morbi mortiſque cauſa hæc erat, Pulmo erat admodum amplus, thorax anguſtus : Semiputris erat pulmo, & ita contumaciter *ad latus dextrum adhæreſcebat*, ut vix avelli potuerit : Abſceſſus in ea parte erat : & ſua mole & magnitudine ad nothas fere coſtas deſcendebat: Erat inflammatio mediæ partis pulmonis, præſertim ejus quæ abſceſſum fovebat: Adacto cultello Chirurgico, putris & fœtens ſanies manavit, cujus portio dum decurreret per membranarum continuitatem, dolorem excitabat, & cùm effluebat, dolor ceſſabat, ut mirum non eſſet ſi modo pars doleret, modo non doleret : Et quoniam oſculum alvi medium diaphragma tranſcurrit & ſecat, dum per gibbas diaphragmatis ſerum decurreret à parte putrefacta manans, attingerétque oſculum ventriculi, non mirum ſi dolorem in ventriculo ſentiret, ac ſi in capacitate ejus malum foret: quanquam non erat inflammatio in ventriculo, tametſi adeſſe videretur : Hepar erat maxime vitiatum, & præſertim pars ejus ſuperior erat friabilis & ὑποφάθυεος. *Gulielmus Ballonius conſil. 94. lib. 1.*

SCHOLIA.

MAgna nothæ pleuritidis ſuſpicio eſt.) In qua purgationem ſanguinis miſſioni præfert Hippocr. part. 11. lib. 2. de Diæta acutorum, Quæ quæſtio quoniam eſt de apicibus artis, audiendum eſt Ballonii loco cit. de ea judicium. *Potius, ait, ſequendum erat Galeni conſilium, cujus verba ad unguem tenenda ſunt, ubi non ſolum acutus morbus fuerit, cujuſmodi eſt pleuritis, verum cum febre vehementiſſima, multo magis vitanda purgatio, atque per ſectionem venæ vacuandum magis, etiam ſi ad hypochondrium dolor finiatur : Nempe, etſi minus quidem auxilium quam per purgationem ſequatur, ſecurius tamen multo exiſtit : Imo nullum periculum impendet ex eo quod fit per ſectionem venæ, eo diſcrimen maximum ſubeunte quod per purgationem tentatur, maxime ſi laborantis naturam non fueris expertus : Si enim naturam non noveris, metus eſt ne plus juſto vacues, aut nullo pacto naturam moveas : aut ſi moveris, non ſufficienter vacues ; quæ omnia in magnâ morbis offenſas pariunt, quod non facile ut in iis qui non febricitant, emendatur. Cum igitur non fuerit vehemens febris, & naturam laborantis expertus fueris, ad medicamentum purgans te conferes, iis quæ ab Hipp. dicta ſunt, aſus*) Atque hoc in loco tria animadvertere oportet, dum ſectionem venæ antefert purgationi, primum eſt, cùm meminit febris vehementiſſimæ, ut vehementia febris dehortari debeat purgationem, præſertim & cum adſit inflammatio : Febris autem vehemens & inflammatio purgationem dehortatur, quod medicamentum calorem ſit adaucturum : Secundum quod minus auxilium à ſectione venæ ſequatur quàm à purgatione : Tertium quod ſecuritas ſit magna in ſectione venæ, non item in purgatione. Quæ tria ſunt diligenter animadvertenda, ne forte ſententia Galeni male intellecta, nos valde munitos putemus cum alioqui graviſſime erremus : Quid enim obeſt illud quod objicitur de febre ardentiſſima, nam in pleuritide, ea præſertim quæ occupat hypochondrium (de ea enim eo loco agit, quanquam & generaliter illud intelligi poteſt) non eſt tanta febris : Si non tanta febris, etſi minus auxilium affert venæ ſectio quam catharſis, ut idem fatetur Galenus, omni ratione amplexanda eſt purgatio, non autem purgationi præferenda ſectio, ut ſecurius conſilium & remedium : Quorſum enim iſta ſecuritas ſi non proſit remedium ? Præterea ſi febris vehemens, poſſumus dare medicamentum non ita eradicans, non calfaciens, non agitans; Item, quod ad eum calorem quem præbitum medicamentum afferet, jam reſpondit Galen. in aphor. 24. 1. medicamentum quidem calfacere, ſed majus ſequi commodum ex evacuatione humorum morbificorum, quàm incommodum ex ea calfactione & febris auctione : Denique, ſi purgatio in vehementia febris nocet, cur non & v. s. Relinquamus Arabes qui in bilioſis morbis phlebotomiam reformidant, ſequamur ipſum Galen. Is comm. in part. 6. prorrhet. ſect. 2. ait, Reſiccatos nec rigorem nec vacuationem inſignem, nec ſimile quid ferre : ac Exſiccatorum nomine & bilioſos audiemus, & eos qui bilioſiſſimis & ſiccis morbis tenebuntur : Pleuritides maxima ex parte bilioſæ ſunt ex Galeno aphor. 12. 1. cum ergo ſiccus ſit morbus bifariam, & ratione [illegible], & quia ſæpe nihil excernitur, præſertim initio, & febris juncta eſt, affectus & ſiccus & ſiccans, An locus erit vacuationi per phlebotomiam ? Præterea, ſi ex Hippocr. in mulieribus bilioſis, etiam naturalis menſium eruptio formidabilia affert ſymptomata, ut ipſe eo loco docet, frequens v. s. conferet ? Quanquam in comm. in aph. 23. 1. in bilioſis & ardentibus febribus non reformidat v. s. etiam ad leipothymiam uſque : Ad ſuperiora uno verbo reſpondebimus, omnis inflammatio facile juvatur & tollitur s. m. nihil enim eſt quod tam refrigeret corpus & inflammationis occaſionem tollat : at pleuritis inflammatio eſt: quod autem medicamentum datur, illud ſuo calore febrem & augebit & corpus ſiccabit, & vix de-

inflammato loco quicquam educet. Cùm dicit minus auxilium à ſectione afferri, ſed ſecurius, illud intelliges de inferiorum coſtarum inflammatione: nam ſi de inflammatione ſuperiorum intelligeret, hoc falſum eſſet: non enim liber eſt exitus ad excretionem materiæ per partes infernas: At cum pleuritis inferior eſt, cum fiat à congeſtione potius, & quæ infra diaphragma ſunt purgatione per inferiora, potius exigi debeant quàm alia arte, libero etiam exiſtente exitu, potius ad catharſin accedendum eſt: Sed ignoratione ejus qui purgatur, & metu incrementi febris, vult nos impediri ne tam audacter purgemus, ac venam ſecemus. Jam vero hoc loco ſtatuendum eſt purgationi potius intendendum eſſe in pleuritide, & dolore occupante nothas coſtas, ſi tria illa animo comprehenderes, ſi medicamentum non ſit perturbans & calefaciens multum, ſi febris non ſit intenſa; ſi inflammatio non ſit magna, ſed potius dolor à congeſtione quadam humoris: Unde hodie graviter peccatur ab iis qui feſtinanter nimis audito nomine doloris ad latus, (ubicunque is dolor ſit) ſtatim ad v. s. confugiunt, Imo etiam ſi nulla adſit febris, aut exigua, etiam audacter venam ſecant; perſuaſi illa ſententia Galeni ſuperius adducta, quod ſecurius ſit remedium phlebotomia, minus tamen auxilium: At noſſe debent illas conditiones quas attulimus, & quas niſi noverint, non ſunt digni Medicorum nomine: Itaque quemadmodum nimis tardos eſſe non oportet in v. s. celebranda, ita feſtinatio probro eſt: Multi enim dolores pleuritim mentiuntur, in quibus aut ſolum fomentum, aut leviuſcula purgatio abunde erit, ut ita in humano ſanguine fundendo liberaliores non ſimus: Nec nos ad ſectionem venæ iterato, imo pluries faciendam incitabit impuri ſanguinis effluxus, quod pleriſque potiexit occaſionem celebrandæ v. s. ſæpius, & virium frangendarum non ſine magno vitæ periculo.

Purulentus ſanguis detractus eſt; ne guttula quidem puri ſanguinis.) Ex purulento ſanguine educto argumentum ſumi debuit coaffectorum pulmonum, è quibus inflammatis talem effundi oſtendit experientia morbo jam progreſſo. Quod ſi ſecunda vice detractus talia appareat, nec ſinceri & puri ſanguinis ulla veſtigia, conclamati morbi indicium eſt.

In tanta ſiccitate morbi.) Sicca erat pleuritis, non eo modo quo dicitur morbus ſiccus, i. e. crudus, ſed ſicca ſine ſputo dicitur: Ac tuſſium inanium & aridarum duo ſunt genera, cum materia tenui quidem, ſed quæ tandem aliquam craſſitudinem acquirit in pulmone, cujuſmodi eſt pleuriticorum tuſſis initio; alia eſt Tuſſis inanis, quæ nihil poſtea relinquit, eſt autem ejus cauſa ſpiritus ichoroſus, aut ichor ſpirituoſus omnis pepaſmi expers. Ita Hipp. 2. prognoſt. ait, in inflammatione Hepatis, ob ſerum reſudans tuſſim fieri & inane deſiderium: tuſſis, ſi magis materiale eſt ſerum; tuſſiendi inane deſiderium, ſi magis efferum, tenue, ſpirituoſum: Apud Hippocr. duplices reperiuntur pleuritides, aliæ cum ſputo, quæ & ſiccæ & humidæ dici poſſunt: ſiccæ, initio cum nondum procedit ſputum: Aliæ ſine ſputo, ut quales hyeme ſæpe graſſantur, & quæ à calore fundente & colliquante ſunt: item quæ a ferino oriuntur, quæ omnium deterrimæ: In ſiccis autem pleuritidibus omni ratione humectare convenit, tum ad retundendam humoris acrimoniam, tum ut mitior redditus cedat naturæ, expellenti.

§. 6. Quadragenarius febre ardentiſſima correptus, doluit etiam à latere: detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo, perſeverant omnia, neque cedit dolor remediis: 6. die detractus iterum ſanguis ad duo vaſcula, putris & corruptus: Sudor 7. levis, tenuis & tantum in capite & thorace: nihilo melius habuit: deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, urinæ turbidæ, ſudavit 9. & 11. nihilo levata febre: decimo levius habere viſus eſt, nocte eadem patitur: 11. urinæ ſubſident, ſed divulſo & nigro ſedimento: Sudat ut prius; pulſus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate: Jam tendines manuum, ſine manifeſto membri motu, revelli ſentiuntur: Urinæ bene coloratæ & corporatæ cum ſedimento nigro: 13. floccos colligit manibus, revelluntur digiti, delirium fere perpetuum: 14. media nocte mortuus eſt.

Pulmonibus corruptis & nigricantibus inventus eſt. *Hollerius libello obſervationum propri. xiij.*

SCHOLIA.

Febre ardentiſſima.) Febris pleuritidis comes non ſemper ſymptomatica eſt, ſed aliquando eſſentialis, quæ illi dat originem primam: Ubi ſcil. initio febrium continuarum ſanguis in venis fervens à natura in partem ſuſceptioni maxime pronam expellitur, quales ſunt partes laterales, unde fit inflammatio: Hæc febris à ſymptomatica dignoſcitur, quod primo ægrum adoriatur, hinc ſecundo aut tertio die lateris dolor ſequatur: At ubi ſymptomatica eſt, morbi exordium eſt à dolore lateris, quod febrem paulo poſt excipit: Medici, *ait Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p.* 208. Plurimum debent animadvertere ut dignoſcant an febris ſit eſſentialis an non, quoties agitur de dolore lateris. Filii *D. Poiſſe* obſervanda hiſtoria; falluntur quippe ſæpe Medici, qui audientes ῥίγχ@ quoddam junctum cum dolore lateris, cum expectoratione exigua, de ſiniſtro rei eventu præſagiunt: Iſte convaluit præter ſpem, Et febris potius erat eſſentialis: In omni febre eſſentiali, cùm junctus eſt lateris dolor, febre aucta dolor augetur:
at in vera pleuritide augetur
febris aucto dolore.

§. 7. Pleuritide interemptum ſecui qui maximam ſaniei copiam tum in pleura tum in pulmodibus, firmiter coſtis adhærentibus habebat! Sed cordis inſpectio maximum ſtuporem pariebat: Illud enim totum albidum & tomentoſum, inſtar pellis quæ vulgo *cerviotto* dicitur, aſpeximus: Pus enim, ut credo, cum ob craſſitiem & copiam totum per anacatharſin expui non poſſet, tunicæ cordis, ob immenſum ipſius calorem, dum aliquomodo exſiccaretur, adhærebat, unde totum tomentoſum nobis conſpicuum fuit. *Dom. Panarolus obſerv. xlviij. Pentecoſte I.*

§. 8. Studio-

§. 8. Studioſus, calidi temperamenti & ſicci, eryſipelate cruris eodem anno bis infeſtatus, Erfurto Jenam media hyeme, frigore intenſiſſimo iter faciens, inſignem *perſenſit rigorem in latere* thoracis ſiniſtro: Eum excipit inſignis calor, dolor, *tuſſis ſicca, poſt humida*, excernitur ſpumoſum quid ſanguini permiſtum puro: difficultas reſpirationis atteſt ingens: Increſcente morbo excernit purulenta in magna copia duarum ſeptimanarum ſpatio, poſt ſanguinem purum, Tandem per alvum nigrum grumoſum ſanguinem fœtidiſſimum: adſtantes civitate donatis opinionibus imbuti, pulmonem *& jecur excerni* putaverunt.

Aperto poſt obitum cadavere, inventum ingens in latere ſiniſtro pleuriticum apoſtema, quod pulmonem ſimul occuparat, ονςεφαχ prægreſſa inflammatione, eumque totum abſumpſerat: ventriculus & inteſtina grumoſo plena ſanguine, qualis per alvum copioſe fuerat excretus. *Rolfinccius Diſſertat. Anatom. lib. vj. cap. xxvij.*

SCHOLIA.

P*Erſenſit rigorem in latere.*) Qui fit ut magna pars eorum, qui in pleuritidem incidunt, horreat, cùm tamen illud non videatur eſſe de natura iſtius mali? Hippocr. 1. de morbis explicat cur laborantium pleuritide horror occupet, ſive ebrius ſit ſive ſobrius; atque ait, *Cùm latus natura carne nudum ſit præ omnibus corporis partibus, & non ſit quicquam in ipſo quod teneatur, præter ventriculi cavitatem, maxime rigorem percipit. Et cum riguerit ac perfrigeratum fuerit, tum caro quæ eſt in latere, tum venæ contrahuntur ac convelluntur:* Vicinia autem cum panniculo carnoſo; qui horroris ſubjectum eſt, facit ut ea vel vaporibus vel humoribus acribus impedita, hic concutiatur & rigorem in toto concitet.

Tuſſis ſicca, poſt humida.) Mirum quod in pleuritide, cùm inflammatio ſit, ſanguiſque bilioſus plerumque author ſit, non tamen aut pus, aut ſanguis excernitur, ſi materia conjuncta eſt malo, ſed pituita quædam putris. & ea ſolvit pleuritidem: An quia membrana inflammatur, ideo ſanguis quodammodo pituiteſcit, ut fit in inflammationibus partium nervoſarum? fit enim excretio, aut ſeri tenuis, aut mucoſæ pituitoſæque materiæ.

Jecur excerni &c.) Interrogari an per arterias aut venas ſplenicas, cœliacas & meſentericas fruſta Hepatis, Lienis aut Pancreatis, imò etiam pulmonis ad inteſtina deferri & per inferiorem excerni queant gutturem? Reſpondemus conteſtati Aretæum lib. 1. περὶ χρονίων cap. 14. In abſceſſus ſcirrhoſi lienis ruptis pus incoctum, ſubalbidum & cinereum, quandoque fæculentum & lividum, nigrum, quandoque & ſucci lienis tabeſcentis particulam ejectum: *ſubjungit*, Quibuſdam præterea & integræ lienis partes exierunt, ſi quidem natura diſſolubilis lien: *Matthæus de Gradibus* in 9 *Rhaſis* part. 1. cap. 7. poſt Hepatis ulcus multam quantitatem carnoſitatis hepatis excretam refert: Oveſonus nullo non die, tum per urinam fibrilas, per alvum vero fruſta horum viſcerum colliquatorum excerni, ceu ex tripode pronuntiant: quin etiam nemo non vulgi opinionibus imbutus, quoties per alvum grumoſum craſſumque videt excerni ſanguinem, judicat eſſe pulmonis & hepatis particulas: Sed hoc modo viſcera excerni poſſe veriſimile non eſt *Sennertus* Paralip. ad l; pract. 12. neque hepatis neque lienis ſubſtantiã fruſtillatim per alvum excerni poſſe putat, quod viæ commodæ non dentur: judicat potius fruſta carnea ab hæmorrhoidibus vel meſaraicis fuiſſe excreta, & ante fuiſſe ſanguinem concretum & in illis vaſis condenſatum. Nobis placet τῇ ἐπαμφοτε-ρίζον adhibita diſtinctione, In abſceſſibus Hepatis & Lienis parenchymata colliquata per vaſa ad inteſtina deferri queunt, ſine abſceſſibus nunquam. *Idem ibidem. Schenkius ex Zvvingero* affert hiſtoriam Hepatici (ab inflammatione ulcerata) qui carneas portiunculas, cruentatis fæcibus mixtas alvo dejecit: nec ſanguinis fuiſſe grumos ex maſſa illa pertinaciter aquæ injecta ſibi cohærente, fibris quoque implicita deprehendit: convaluiſſe tamen ægrum ait, alvo Philonii beneficio coërcita: Et quid exiguas carnis partes, diſtentis meſaraicis non (ut fingitur) ſenſui vix obviis, ſed commodam ſui magnitudinem nactis, arceret tranſitu? Valere (addit) hic Columbi velim, adjectas oſculis meſaraicarum introrsũ verſus valvulas: novas item quorundam argutias, qui exiles dictis venis obtulas fabricant, qua in inteſtinorum cavum ſe derivant, tunicas.

§. 9. Taſſinus vertigine oppreſſus linguáque minime continens repente concidit: Obmutuit, &c. deſignabat locum dolentem ad dextras lateris partes, qua ſeptum alluit, &c. Dextrum latus dolere narrabat, & ſiniſtrum ante doluiſſe &c. Reſtitutus tandem de reliquiis doloris in latere & capite querebatur &c. Pulmonicum quid putabant, aut à pure vaporem, aut tuberculum, aut convulſionem articulorum pulmonis, aut adhæſum, &c. Poſt magnam purgationem convaluit, *Ballonius hiſtor. 1. conſil. lib. 2.* Exitus morbi, qui eum uno poſt anno prehendit & de medio ſuſtulit, unam ex conjecturis veram eſſe comprobavit: Vomicam aliquam ſubeſſe conjiciebamus à qua vapor teter efferretur vehementium ſymptomatum author: Nec ego unquam putaſſem *elatum à pure materiave purulenta vaporem* tanti eſſe: Ad menſem Auguſtum dolore capitis incredibili tentatur, febris aſſidua, jactationes, verebamur ne in ea incurret in quæ prius ceciderat: multum ſanguinis è naribus fuderat antequam morbo prehenderetur: ſtatim injectum enema; miſſus ſanguis, Eodem die datum medicamentum: alvus liquidiſſimis excrementis fluxerat, nec quicquam compactum apparuit: Ingens erat incendium & vires naturæ dejectæ erant: Dolorem lateris *querebatur*, & *ad regionem Hepatis:* Iis locis pungentem ſe dolorem & lancinantem percipere ac ſentire narrabat: De vomica conjectura augebatur: Sæpe vox deficiebat, ac ſi aut pulmo confoſſus; aut perforatus, aut adhærens eſſet: Nihil purulentum expectoravit: Non poterat multum & affatim bibere quia deficiebat ſpiri-

tus & potus velut in cavum deſcendere videbatur, ſeptimo die tandem cum ſudore pingui interiit.

Aperto cadavere *deprehenſus eſt pulmo* adhærens tum in parte dextra tum ſiniſtra coſtarum: membranæ utrinque ſublivebant: Circum gibbum diaphragmatis, pars pulmonis tota in pus & ſaniem fœtentem liquefacta erat: Magna quoque puris materia transfluxerat in Hepatis regionem, & ibi concluſa erat, Nova ibi vomica concluſa videbatur, at non erat: Totum corpus internum fœtens admodum, Hepar ſanum & Lien: Inteſtina alieno maxime colore. *Ballonius conſ.6. lib.* 1.

SCHOLIA.

ANno præterito quo maxime laboraverat, purulentas habuerat dejectiones: ac credo idem hoc poſteriore morbo naturam moliri voluiſſe, ſed vias non fuiſſe idoneas & faciles: credo quod ſi uſtus fuiſſet aut ſectus, magna ſalutis ſpes affulſiſſet: Nec mirum ſi periclitatorum cæca medendi ratio ſæpe methodicorum & Rationalium præceptis & ratiocinationi anteeat. Et cum ſummus Hippocrates paſſim hoc remedium in libris *περὶ ἐμπύων* uſurpet, nunquid ſatius eſt aliquo remedio cruento & ancipiti certiſſimam mortem, ſi aliter facias, & id genus remedii omittas, redimere? Humanum eſt & officii plenum aliqua ratione ægrorum miſerorum dolores elevare, atque id magis ſi id cum aliqua ſalutis ſpe.

Elatum à pure aliâve materia purulenta vaporem. Veriſimile eſt in febribus putridis, à loco & foco ipſo vaporem excitari ignitum, cor appetentem & ferientem, qui donec diſcuſſa fuerit materiæ pars, à qua eſt elevatus, alit febrem, ut enim in ægro noſtro deprehenſum eſt, & à certo foco, nempe a vomica, ſuſcitabatur vapor qui & aphoniam & febrem excitabat, & veluti miraculo quodam paroxyſmus ſolvebatur deinde redibat terrifico modo: magna eſt vis vaporis maligni, præſertim ubi eſt [illegible], ut loquitur Galenus aliquo loco: In Coacis Holleriis multa continentur quæ ad demonſtrationem hujus difficultatis bibendi, nullo exiſtente in faucibus tumore, faciunt. *Thevartus in notis.*

Deprehenſus eſt pulmo &c.) Huic putris erat pulmo, imminutus, ſemilacer & adhæreſcens: In tali caſu oppugnare oportet putredinem per ſiccantia: Et tamen vulgus medicorum fere humectantia conſulit: Sic dum habet rationem cujuſdam extenuationis, liquida putrefactiva præſcribit: Galenus multo melius lib. ult. 4. de locis affectis, in eo caſu deſiccantia & aromatica præſcripſit: vide diligenter iſtum locum. *Idem ibidem.*

Querebatur ad regionem hepatis.) *Saxonia* Prælect. Pract. part. 1. cap. 27. propria experientia obſervavit pleuritides quaſdam incipere ab inteſtinis & iecore, ut non minus emolumenti attulerit clyſter quam venæ ſectio, ut ſi venæ ſectio præmittatur, humor fluens ſurſum trahatur: Itaque interrogandos vult qui dolorem ſentiunt, utrum ſimul motum & ebullitionem quandam in ipſa iecoris parte ſentiant, Tunc enim præmitti clyſterem vult: Vide quæ dicta ſunt de Pleuritide deſcendente obſervat. 15. Exemplum habui anno 1662. in Nob Neocomenſi Dom. I. Iac. Triboler, annos 35. nato, Huic ſubitò cum ſubortus eſſet vehemens dolor in regione jecoris, curat ſibi venam ſecari, hinc facta humorum metaſtaſi in pulmones & pleuram; (dolor enim ſuperiorem regionem illico occupavit) irritis omnibus remediis quarta poſt die obiit.

§. 10. Ex pleuritide peripneumonicum ſecui, in delirio mortuum, Dextro in latere pulmones ſterno & coſtis, fibrillarum plurium ope adhærebant: quarum quædam rotundæ, aliquæ latiores, tum albidæ tum rubicundæ: In ſiniſtro liber ab ejuſmodi nexu pulmo fuit: *Pleuræ pars dextra* ſuperne *purulenta* erat, ipſáque tunica diſcedebat corrupta, pus tenacius referens: Eadem & craſſior juſto obſervabatur: Dextræ pectoris cavitati vel integra puris menſura inerat, fœtidi, obſcure flaveſcentis, & ſtriis ſanguineis cruentati aque acido acris: Qualis etiam intra pulmones ipſos ſtagnabat, Ex quibus diſſectis tabes & ſanies copioſe dimanarunt. *Ex literis Ioh. de Muralto Medici & Chirurgi Tigurini, die vj. Aug.* 1677. *datis ad Clar. I. Iac. Peyer Doct. Medicum Schapuſanum, cujus benevolentiæ debeo obſerv.*

SCHOLIA.

IN *Delirio mortuum.*) De Delirii generatione & cauſis. *Vide lib.* 1. *ſect.* 7. Obſerv. 19. in ſcholiis.

Pleura pars dextra ſuperne purulenta.) Succingentem tunicam quoque inflammari non negamus, uti & vicina illi perioſtia (quæ tamen ſeparatim nonnunquam inflammari, indéque privatam aliquam pleuritidis ſpeciem naſci, cum adeo pertinaciter ſuccingenti, ubi coſtis illa obducitur, hæreat, concedere minime poſſumus) quod tamen cum fit, non inflammatis ſimul pulmonibus, pleuritis illa, quæ vera dicitur, non erit, in qua cruentæ & purulentæ fiunt per ſputum excretiones, cum ſuccingens eo ſe exonerare minime poſſit, ſed illa ejus ſpecies quam peculiariter ſuccingentis pleuritidem nominavimus; In qua, ſi magna præſertim ſit inflammatio, ſine dubio etiam preſſo thorace dolor non nihil exacerbatur, & ad exteriora ſe aliquouſque extendit, cum inflammatio tunc adeo in tenui ſuccingente membrana, vel perioſtiis collecta, ſubſiſtere nequeat, quin ad muſculos illi connexos quoque ſe dilatet: & proin extrinſecus etiam, cum thorax adeo ſpiſſus non ſit (uti & peritonæo inflammato videmus accidere) tactu percipiatur: In qua inſuper ſpecie, ſi inflammatio ſuppuretur, extrorſum potius abſceſſus quam introrſum vergit, illíſque ſe aperit: Vel ſi is in interioribus perſiſtens illic diſrumpatur, pus in cavitatem pectoris potius, quam pulmones, ad quos tam cito perferri, eóſque penetrare minime poſſet, effundit: Hoc autem ita evenire, ut hæc comprobant, ſic & veriſimile videtur, ſi ſuccingens pulmonum inflam-

matorum

maforum cauſa ſimul inflammetur, & utriuſque partis concurrat inflammatio, diſcuti tunc eam potius quæ in ſuccingente fit quam ſuppurari: cum tanta copia ſanguinis tunc in pulmones infuſa, in tenui ſuccingente tunica non facile colligatur: aut ſi illud fiat ad exteriora potius ferri, uti oſtenſum, muſculóſque illos quoque implere illícque ſuppurari: atque inde eſt, ut poſt pleuritidem veram, licet ſuccingens ſimul inflammetur, nihilque foris appareat, rarius, uti tamen aliquando fit, empyema ſubſequatur.

Pleura pars dextra purulenta.) A prægreſſa inflammatione: Hæ vero inflammationes, tam in peripneumonia quam pleuritide vera, in pulmonum aliqua ſede accidentes, uti & cæteræ, à ſanguine procedunt: Quo cum univerſus pulmo, in vaſis amplis & multis quibus intextus eſt, redundet, iſque propter arterias & vicinum cor fervidior exiſtat, facilius inflammatur, crebrioréſque cæteris proin inflammationibus internis hæ pulmonum inflammationes exiſtunt, Quæ à ſanguine, uti & reliquæ inflammationes fiunt, quando is è vaſis ſuis, vena arterioſa & arterioſa venoſa, non in aſperæ arteriæ ramos effuſus, (alioquin hæmoptoica fieret paſſio) ſed per pulmonum ſubſtantiam diffuſus, eos adimplens & attollens, gravitatem pectoris & compreſſionem anguſtiámque parit, caloréque ſuo vicinum cor, jam prius febre fere accenſum, amplius calefacit, perque tuſſim, quam commovet, portione illius in aſperæ arteriæ ramos impulſa, ſanie primum tenuiore, mox cruore ſputum imbuit, tandémque maturatus, & calore coctus ſuppuratuſque, tamdiu donec penitus expurgatus fuerit, excreatur, illæſa tamen pulmonum ſubſtantia, alioquin enim ea exulcerata, phthiſis, ſicuti cum hæc læditur fit, illáque interdum poſt hos morbos relinquitur, ſequeretur: Sed & evenire poteſt ut pulmonum inflammatorum cauſa, in vicino latere ſanguis in ſuccingentem quoque membranam infuſus eam inflammet, quod tamen non ita frequenter, cum exigua pauca vaſa eam perfundant, venáque illa cui potiſſimum cauſam attribuunt, azygos dextrum tantum latus perrepter, pleuritis vero ſæpe etiam ſiniſtrum occupet, accidit: *Platerus prax. tom.* 20. *p.m.* 341.

§. 11. Filiolæ N. febris continua, cum dolore ſiniſtri lateris fugaci: Totus ſiniſter pulmo, & thoracis pars ſiniſtra pure plena erat. *l. 4. tit. de Febribus.*

§. 12. Filia D. N. patiebatur dolorem in ſumma ſcapula ſiniſtra & ſummitate brachii &c. aderat & per intervalla dolor lateris pungens, &c. Inventus eſt pulmo coſtis undique & diaphragmati adhærens &c. Cor vero media ſui parte fere exeſum & exulceratum &c. *vide tit. de hæmoptyſi.*

§. 13. Ill. N. febre laboravit cum difficiliore ſpiritu quam pro febris ratione & lateris dolore ad tactum: Reperta vomica in dextro pulmone, univerſam ſimul dextræ partis thoracis pleuram occupans. *Lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 14. Filius N. quatuor annos natus febre corripitur cum dolore ad ſternum & latus ſiniſtrum: Una pars pulmonis veluti ſtipula ardente deflagraverat, ut & hepar. *Ibidem.*

§. 15. Uxori N. à partu ſubſtiterunt lochia, febris, dolor lateris ſiniſtri: Pars ſiniſtra pulmonis fere magna ſui parte tabuerat & tabo infecta erat, ſana reliqua ſubſtantia: *vide tit. de Phthiſi.*

§. 16. Uxori N. pleuritide lateris ſiniſtri corripitur: Lobus ſiniſter pulmonis totus fere in putrilaginem abierat: Pleura ea parte craſſa erat, ſyderata, cui cohærebant fragmenta membranæ pulmonis: *vide tit. de Exſpuitione purulenta.*

§. 17. Puellula Cachectica (*vide lib.* 3.) pulmones habuit intra & extra corruptos, fœtidos & purulentos: Dolore punctorio crebro afficiebatur.

§. 18. Uxor N. de dextri lateris dolore conqueſta eſt cum aliis affectibus: Dexter pulmo quibuſdam in locis adhærebat ſuccingenti tunicæ & diaphragmati, non tamen multum tumens & inflammatus: *vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 19. Thomas N. cum dyſpnœa dolorem etiam per intervalla acutum ad latus ſiniſtrum percipiebat. Pulmo totus putrilaginoſus erat præſertim parte ſiniſtra: *vide tit. de Tuſſi.*

§. 20. Rudolphus N. pleuritico ſimillimus, nam dolor lateris &c. pulmones toti erant putridi, purulenti, fœtidi: *vide l. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 21. In cadavere cœnobitæ cucullati, empyemate cum tabe extincti, conſpexit Bened. Silvaticus læſos ante pleuram pulmones: Æger nempe ab angina in peripneumoniam, & ex hac in pleuritidem inciderat. *Ioh. Rhodius cent. 2. obſerv.* 11.

§. 22. Matronam ſuſtulit pulmo & thorax purulentus, copia autem puris erat inſignis & omni ſuperior fide: Antequam ita purulenta diem ſuum obiiſſet, per annum unum & dimidium ante querebatur de ſiccitate linguæ, ſiti & calore incredibili thoracis, omnia ſicca erant, nihil expectorabat, ne tuſſiebat quidem: Cum poſtea per dies xx. continuos de dolore ſiniſtri lateris queſta fuiſſet, & novies φλεβοτομηθεῖσα, cum ſpiritu frequenti, & inquietudine incredibili fatis conceſſit. *Ballonius conſil. 3. lib. 3.*

§. 23. Nos non tantum in peripneumonia, verum etiam in pleuritide, quam veram vocant, pulmones inflammatos fuiſſe, in mortuis aliquoties apertis ſpectavimus. *Platerus Pract. tom. 2. p. m.* 339.

SCHOLIA.

IDem rationibus; quas certas vocat demonſtrat: Quod ſanguis, quem tam cito excreant pleuritici, à tunica ſuccingente, inflammata tam cito præſertim per pulmones, illiúſque vaſa, ad exſpuitio-

nem penetrare, nec ſuppurata ea, pus ex eo loco tranſitum ſibi per pulmones, illis non læſis aut ulceratis facere, & ſic ad excretionem uſque perferri minime potuiſſet: Sed potius ſi inde manaret, in thoracis cavitatem deflueret, atque illic empyema gigneret: Quæ proinde cum in pleuritide ſtatim & copioſe interdum excernantur, uti in peripneumonia, hæc à pulmonibus proveniſſe, nec aliunde eo pervenire potuiſſe ſatis declarant: Sicuti & accidentia reliqua utrique affectui communia, eandem ſedem affectam, pulmones ſcilicet ambobus eſſe, luculenter oſtendunt; Quod objiciunt, pulmones in pleuritide non inflammari, quia dolor affectio ſit partium membranoſarum, quales non ſunt pulmones; in pleuritide autem punctorium eſſe, illis proprium, qui gravativus eſt in peripneumonia; ſolvit dicens, ſi circa interiora magis inflammentur pulmones quam circa extimam ſuperficiem, nullas punctiones ſentiri: Si circa ambitum pulmonum inflammatio ſit, ipſius tunicæ cauſa punctiones aliquas ſentiri, cum pulmo non ſit omnino inſenſilis: Si pleura quoque coafficiatur, manifeſtiorem eſſe punctionis ſenſum.

§. 25. Poroſa eſt pulmonum membrana, ut ſi forte quid ſaniei in thorace colligeretur in pleuritide & peripneumonia, in eos pateat aditus, quo per tuſſim rejiciatur: In quibus tamen affectibus & pulmones affici ſtatuimus: Sic ex pleuriticorum anatome, & remanente difficili reſpiratione, ejuſque lateris aliquo dolore, in iis qui convaluere ad finem vitæ, edocti. *Bauhinus Anat. lib. 2. cap. 26.*

§. 26. Uxor Aurifabri à partu pleuritide ſiniſtri lateris corripitur: Ibi diſrupti abſceſſus notæ deprehenſæ, cohærebatque latus cum vicino pulmone ſanie mediante. *Lib. 3. tit. de Hypochond. dolore.*

§. 27. Quinquagenarius phthiſicus obiit; triennio ante pleuritide laboraverat: Inventa ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarum. *Tit. de Phthiſi.*

§. 28. Quibus pulmo totus vitioſus, eſt, ut *Regi Carolo* contingit, iis ſanies in pulmone eſt quæ falſas pleuritides infert, nec ſanguinem expectorant *Gul. Ballonius Epid. l. 2. p. 165.*

§. 29. Pleuriticorum duorum ſectioni adhibitus, cum examinarem coſtas ſuccingentem membranam, maculam tantum lividam in ea deprehendi, illique affixos pulmones, qui ægre ab ea nonnihil lacerando avellebantur, eóſque potius quam ſuccingentem membranam affectos. *F. Platerus.*

§. 30. Urſula Pulen Friſen, (*Vide hiſtor. lib. 1. Tract. de Soporoſis affectibus*) noctu in lecto horrore concutiebatur, ſubſequente æſtu, cum dolore lateris dextri punctorio: Pleuritidem neglexit, vinum bibit, venæ ſectionem diſtulit ad ſignum zodiaci gratius, & magis ex ſuperſtitione valetudini commodum: ſingulis horis dolor lateris dextri incrementa ſumpſit, tuſſiit frequenter.: ob doloris vehementiam ſputi ſubcruenti parum excrevit: dolor à latere dextro, quandoque ad collum uſque pertigit, qui tamen nec continuus nec una ſede fixus permanſit: Die 25. Februarii expectatus venæ ſectionis dies advenerat, (quintus ab initio doloris), Verum ob virium languorem & delirium omittebatur: die 26. mortua eſt, &c.

Mortuæ ſterno remoto, pulmo in toto dextro latere firmiter pleuræ adhæſit: quo avulſo, in poſtica pectoris cavitate ad libras duas circiter ſeri pallidi comparuit: In ſiniſtro latere fibris intermediis pulmo leviculè accretus erat: In dextro latere pulmonum lobi omnes magni, duri, tenſi, utcunque rubri, vel potius ex rubro variegati: illorum membra extima denſa & craſſa: Inciſi intus pleni ichore ſubcruento, ſubaqueo, ſpumeo, & in partibus profundioribus purulento adimpleti erant: Siniſtri Pulmonis lobi erant molles, flaccidi, albicantes, pauxilla rubedine diluti, &c.

SCHOLIA.

IN pleuritide alterutrum pulmonum lobum inflammatum Platerus, pluréſque Italorum hoc ſæculo, rationibus & ſenſibus permoti ſtatuerunt, quibus quoque hæc Anatome calculum præbet: *J. Jacobus Wepferus Diſſertat. de Apoplexia hiſt. xv.*

In partibus profundioribus &c.) Cum pulmonum partes profundiores obſidet phlegmone; tunc nullæ in latere punctiones ſentiuntur: In prædicta Urſula dolor lateris dextri adfuit punctorius, quia pulmones intus & extra, necnon eorum membrana afficiebantur: Si enim adeo ad exteriora uſque diffundatur inflammatio, ut ejus cauſa pulmones nimium diſtenti, præſertim quando inſpiratio aëre dilatantur & exſurgunt, (quo tempore ſolum punctionis ſenſus adeſt) accidit tunc ut ob fibras (quarum interventu ſuccingenti tunicæ connectuntur & continuantur) adſtrictas & divulſas, punctiones in latere ſentiantur, quamvis inflammatio membranam non attigerit, quod & à flatibus fieri notum eſt: Gravior autem affectio eſt ſi eadem ſuccingens tunica & ſympathice à pulmonibus, & idiopathice patiatur incaleſcens & tumens.

OBSERVATIO XXI.

Phthiſicis ſuperveniens Lateris dolor, ortum debet pulmonum cum pleura cohæſioni.

CAutio adſit ne longa à Tabe emaciatis ſanguinem abducamus, cum his lateris ſupervenerit dolor, Etenim ſecari vidimus plurima talia corpora, ac deprehendimus eorum pulmones

pulmones arcte, ὡσὰν φύσιν, membranæ coſtis intextæ annecti: Dum enim ventoſus quis vapor ſe inſerit huic nexioni, continuum avellit. *Heurnius lib. de Aff. Pectoris.*

Observatio XXII.

Pleuritis lethalis ob ſuccedentem pleuræ Sphacelum.

IN Pleuritide dolor adeſt perſæpe immanis, ita ut æger de vita periclitetur: Si vero perſeverantibus ſignis deterrimis ipſe conquieſcat, timendum quia inflammatio, peſtilens quandoque & maligna, in corruptionem abit & ſenſum partis aufert: Quo cum premeretur quidam immiſericorditer, ut præ doloris vehementia inſomnes noctes ac dies duceret tandem cohibito ſputo evanuit dolor; qui cum ſanus à Medicis judicaretur, poſt diem ſubito occubuit.

Aperto cadavere, inventa eſt pleura in parte interna tota fere nigrore peruſta: Quod ſignum veneni intus ſævientis & ſphaceli eſt certiſſimum. *Zacutus Praxu adm. lib. 2. Obſerv. 6.*

§. 1. In pleuritide gangræna aliquando accidit, quod vidi in Duce Medinæ Cœli, qui ante 6um. obiit; Tunc nullus dolor in parte ſentitur, cum ſphaceli ratione ſenſus deficiat, *Lazarus à Soto Comm. in lib. Hipp. de loc. in homine text.* 16.

Observatio XXIII.

Lateris dolor peripneumoniam ſequutus cum hydrope Pectoris.

PArentum morboſæ diſpoſitiones jure hæreditario in liberos transfundi apud omnes in confeſſo eſt, quanquam non eadem ſemper idea affectus erumpant. Id ut in pleriſque partibus, ſic & in thorace eluceſcit. Virum nobilem Dom. Jacobum Favre, Senatorem Genevenſem, hydrops pectoris abſtulit, ſub febriculæ ſpecie, in hypochondriis fomitem habentis imponens. Ejuſdem Filium annos xl. natum, virtutum, bonorum & muneris Senatorii hæredem, idem morbus, aliis thoracicis affectibus, peripneumonia ſcil. & pleuritidi connexus, abſtulit anno 1669. menſe Decembri: Peripneumoniæ, toto morbi decurſu indubia fuerunt argumenta, pridie vero ante obitum ingens lateris ſiniſtri dolor obortus eſt, qui Medicis non parum negotii dedit, quod virium debilitas à principe remedio, venæ ſectione, dehortaretur. Pluribus ante menſibus fœdus faciei color & cachecticus, ac luridus labiorum, difficilis greſſus imarúmque tibiarum ſub veſperam intumeſcentia, cum pectore anhelo, vitii paterni ſuſpicionem apud me movebant; Vix animam trahenti ſuppetias, inter plurima præſidia, ſolum urticæ decoctum, attulit, cujus ope cruenta è pectore excludebantur.

Diſſecto cadavere, Cor & Jecur nihil vitii præ ſe tulerunt. Pulmo dexter à conſtitutione naturali quodammodo deflexerat. Siniſter fere conſumptus, uterque plane exanguis: Pleura, qua parte dolor fatigavit, pene ſyderata erat. In cavitate thoracis aquæ libræ xviii. repertæ ſunt. Glans itidem plumbea, eo è ſumma ſcapula, ante aliquot annos vulnerata (quam nulla Chirurgorum induſtria eximere valuit) deducta. Lien parte ſuperna vitiatus & corruptus erat: Ren ſiniſter lapillum continebat; maximum veſica, quatuor unciarum & ſemis pondo, extremitate acuta fundo veſicæ annexum, neque pondere neque urinæ difficultate moleſtum. A pueritia Nob. patiens nephritidi obnoxius fuerit, hinc calculi in veſicæ latitantis certa ſigna exhibuit; quamobrem in conſilium adhibitus Illuſtr. *Dom. de Mayerne* lapidem exterentia præſcribit, à quorum uſu omnes moleſtiæ deſierunt: credíditque in poſterum vir Excell. efficacia medicamentorum detruſum calculum, qui ſe veſicæ ſupernæ affigens omnibus impoſuit.

SCHOLIA.

LAteris ſiniſtri dolor) Notat *Fernelius* Pathol. lib. 5. cap. 10. ubi peripneumoniæ, pulmonum ulceri aut abſceſſui lateris dolor accedit, ſitque interior, firmus & permanens, ſignificare affectum pulmonem pleuræ jam adhæreſcere, interventu pituitæ aut ſaniei cujuſdam lentæ à læſo pulmone effluentis: Eo in caſu non aliis remediis locus, quam iis quæ cohæſionem illam ſolvere valeant, ſanieíque aut pituitæ lentorem liquare: Fotibus ex aqua tepida, lacte & ſimilibus, veſica incluſis: Ξηράσματα ſiccantia nocent, ſaniei & pituitæ lentorem augendo. Monet idem *Ballonius* Epid. lib. 1. pag 18. multis, *ait*, Pulmonicis levi de cauſa dolores lateris excitantur, pleuritidem mentientes, An his ad ſedationem doloris frequens venæ ſectio? minime, cum tantum aut flatus ſit, aut febris exigua: ſic ſectio non confert; nam ſi cum dolor oritur, ſecueris, lædes plurimum, nam latera tandem debilitantur, & hoc nocet. Si inflammationis ſit ſuſpicio, id quidem agendum & protinus ad anodyna concurrendum. *Vide Obſervat. xxi. ex Heurnio.*

Observatio XXIV.

In Peripneumonia ſæpe unus aut alter lobus tantum Pulmonum inflammatur.

IN Pulmonia non eſt neceſſe totum Pulmonem inflammari, quia ſæpiſſime unus aut alter lobus tantum id patitur, ut infinitorum Cadaverum apertio nos docuit. *Ioubertus cap.* 10. *de affect. Thoracis.*

Observatio XXV.

Pectoris dolor gravativus in Peripneumonicis contingit ubi Pulmonis viſcus inflammatum eſt, Punctorius ubi pleura coafficitur.

IN Pulmonis inflammatione pectoris anguſtia adeſt cum dolore; Dolórque non eſt pungens ſed gravativus, ſpinam attingens, ubi membranæ pleuram attingentes ſuſtentantur, iſque dolor remiſſior eſt, niſi membrana ſimul inflammata fuerit. Nam deprehenſum eſt in diſſectis peripneumonia mortuis ſæpe membranam pulmones ambientem ſimul inflammari, & aliquoties ſimul cum pulmone pleuram quoque ſimul inflammatione corripi, ubi dolor acutior & punctorius eſt. Ubi vero ipſæ membranæ primario non afficiuntur, ſed viſceribus quæ ambiunt inflammatis extenduntur, dolor tantum gravis excitatur. *Sennertus Pract. lib.* 2. *p.* 2. *cap.* 3.

APPENDIX.

Varias Lateris Doloris Ideas & cauſas Continens.

Pleuritidum & dolorum lateris tres fere ideas in artis operibus obſervavimus: Alii enim dolores ſunt ob phlegmonen, alii ob eryſipelatoden affectionem, ut in noſtris conſiliis ſcripſimus: alii ob purum & ſincerum humorem à capite labentem, & tunc non tam eſt pleuritis quam lateris dolor: ac fere talis dolor inflammationis non eſt comes, ſed tantum congeſtionis cujuſdam humoris & adhæſionis: Imo multos vidimus laborantes dolore lateris ob copiam excrementi in pulmone, cujus pars tenuior & ſeroſior dum ad membranas funditur, dolores excitat: Sed quod diligenter eſt obſervandum, major pars pleuritidum, & dolorum capitis, eſt tum à congeſtione cujuſdam excrementi in pulmonem & thoracem, tum ob recurſum tenuioris humoris per orgaſmum à ventre inferiore, quam à capite & partibus ſuperioribus, Quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare & ſolvere ventrem; at ſæpe hoc plus confert quam phlebotomia, imo tunc ſectioni venæ locus non eſt. *Ballonius Ephem. lib.* 1. *p.* 79.

Autumno anni 1570. Pleuritides graſſatæ ſunt: potius dolores erant laterum ob diffuſionem ſeri à capite. Non erat magna dyſpnoea; non tam in tumore & phlegmone conſiſtebant quam in effuſione quadam eryſipelatode, Juvabat venæ ſectio. *Idem p.* 7.

Tempeſtas verna anni 1576. innumeros dolores hypochondriorum intulit, per quandam expreſſionem inferne ſurſum mali ſeri & ichoris à cacochymia manantis. Hi dolores falſas notháſque pleuritides retulerunt. Nec tam de ſecanda vena cogitavimus quam de purgando, quanquam & V. S. locus fuit: dolores erant ſævi, & inter cæteros adoriebantur mulieres, & quibus anxietas ægritudóque aliqua fuit. *Idem p.* 168.

Cum dolores vagabunde tenent nothas coſtas, & continuatione membranarum attingunt aliquando mammas & partes ſterni anteriores, caute videre oportet an propter ventris inferioris cacochymiam, à qua propter vapores elatos dolores ſurgunt, ſenſio adſit doloris, An cauſa ipſa à partibus ſuperioribus pendeat, an vero in thorace ipſo ſit: Vulgo enim ſecatur vena, undelibet dolor ſit, atque id quidem male: Quis enim neſcit, ſi dolor iſte agnoſcat cauſam in ventre inferiore, non modo non prodeſſe S. M. ſed etiam nocere ſæpe, quod attractio fiat à partibus inferis, & ſi nondum ad ſit pleuritis, ea per ſectionem venæ acceleretur? *Ibidem pag.* 88. Plerique queruntur de dolore pectoris unaque ventriculi, & ſeſe animam ducere non poſſe dicunt: Hic nihil aut parum proficit. S. M. Declarat rerum exitus, etenim ſi vel cholera morbus ſuccedat, vel alvi fluor, vel laxante alvus ſollicitetur, manifeſta eſt iſtorum dolorum ſedatio: Sic cacochymia, obſtructio hypochondriorum dolores facit, qui maxime apparent & proferuntur in pectore ob conſenſum diaphragmatis, & quia in thorace communis eſt membrana, & lateribus & diaphragmati parte convexa. Sic in iis qui melancholia flatuoſa tenentur, circum mammas & ſternum & latera dolores ſurgunt, an ideo venam ſecabis? Non, præſertim ad evacuandum, ſed ſi velis & urget dolor, ad libertatem obſtructionis: Sic initio paroxyſmorum, & in ſpecie incubi, & contumaci obſtructione viſcerum, excitantur dolores in thoracis partibus, & fruſtra ſecatur vena. Sic in talibus tentandam prius purgationem exiſtimo, non phlebotomiam

contra

contra opinionem vulgi. In doloribus excitandis maxime valet illud quod dicitur, totum corpus conſpirare ac confluere, ut ſæpe dolor alia in parte excitetur quam vbi cauſa primaria ſit. *Idem pag.*97.

Alios & dolores laterum obſervavimus à *flatu*. Flatum autem excitabat διάθεσις ὑποχονδριακὴ, & præſertim cum chyli fit anadoſis, aut quibus ſolennis eſt frigidæ hauſtus dum cubitum diſceditur, aut crudorum fructuum eſus. *Idem pag.* 8. Medici debent attendere ne temere affectus unus pro altero ſupponatur) nam novi pleriſque hypochondriacis ſectam eſſe venam ob dolorem lateris, cum is tantum eſſet ratione cujuſdam flatus ab hypochondrio ſurgentis. *Idem hiſtor.*1.*lib.*2. Dolores homoplatarum hypochondriacis familiares, & virginibus quarum faciem fœdus deturbat color, & in his non tam laxare venam quam ventrem convenit, & flatui exitum dare. Hanc flatuum copiam & imbecillitas caloris nativi, & melancholici ſucci ζύμωσις inducit, præſente quadam ipſorum lactium & pylori phlogoſi, ex Dioclis ſententia. *Idem conſ.*48.*lib.*2.

Pleriſque, hyeme præſertim rigente, dolores ejuſmodi laterum excitantur à congeſtione ob ambientem frigidum: An his S. M. imperanda ad orgaſmum impediendum? faciendum, aut omnino, nam purgationi tunc nullus locus. In hoc à pleriſque peccatur, & ideo Hippocr. purgationi præfert S. M. *Ibidem pag.*18.

Dum ſævit hyems dolores pectoris & lateris ſæpiſſime graſſantur: imo & 3. aph. 3. inter hyemales morbos numerantur lateris dolores: qui ſæpe à flatu crudo & frigido in pulmonem thoracémque ducto oriuntur, & mendax eſt id quicquid eſt: Ad id feſtinanter Medici phlebotomiam præſcribunt, & id temere, Potius valet uſus lituum & thermaſmatum. Hic graviſſime aberratur uſu & experientia parum probanda. *Idem pag.* 54.

Ancilla ſubito correpta eſt dolore atrociſſimo, Latus dextrum & lumbos tam immaniter infeſtante, ut illa continuo ejulare cogeretur: Cum nulla febris adeſſet, affectum eſſe hyſtericum exiſtimavi; Ideo ſtatim oxycrati cyathum exhibui, quem poſt horæ quadrantem vomitu rejecit cum multa pituita; Sedato vomitu alterum oxycrati cyathum hauſit, & ſtatim dolor protinus evanuit, eáque prorſus liberata eſt. *Laz. Riverius cent.*4.*Obſerv.*6.

Multis Pulmonicis levi de cauſa dolores lateris excitantur, pleuritidem mentientes; an his ad ſedationem doloris frequens venæ ſectio? minime, cum tantum aut flatus ſit aut febris exigua: ſic ſectio non confert, nam ſi cum dolor oritur, ſecueris, lædes plurimum, nam latera tandem debilitantur, & hoc nocet: ſi inflammationis ſit ſuſpicio, id quidem agendum, & protinus ad anodyna concurrendum, *Ballonius Epid.l.*1.*p.*18.

Pleuritides & Peripneumoniæ ſiccæ, i. e. quæ non tam in humore & tumore phlegmonode conſiſtunt quam in phlogoſi & vagabunda aſſatione aut aduſtione, jugulant homines incauros & minime cogitantibus Medicis: Harum author eſt ſerum acre, ſubtile, malignum, efferum, eludens excluſionis anſam & pepaſmi occaſionem, à quo ſiderantur pulmones derepente. Signa ſunt rubores genarum fugaces, tuſſis inanis, indolentia fere, jactationes, ariditas linguæ & extenuatio præter rationem dolores pungentes & fugaces: De his agit Hippocr. l. 1. de morbis. *Idem pag.*83. *Vide pag.* 32. & 20. *ibidem.*

Dolor lateris aliquando oritur à ſanguine bilioſo pulmonum venas replente, ac partium inflammationem quandam ſuſcitante: quo quidem certis quibuſdam horis magis minuſve ferocente, ideóque membranam pulmones ambientem diſtendente, dolor ille concitatur. Nam licet Pulmones non ſentiant, eorum tamen membrana ſenſu aliquo non caret: Ejuſmodi dolor non eſt punctorius & acutus, ſed admodum mitis, non continuus, ſed longo temporis intervallo leviter ſuſcitatur; certo loco minime circumſcriptus eſt, ſed modo hanc modo illam lateris partem invadit: nulla vel exigua tuſſis adeſt, raro admodum excitata. *Zecchius conſult.*26.*p.m.*273.

Observatio XXVI.

Lateris dolor contuſionem ſequutus, cujus veſtigia intrinſecus apparuerunt.

Ruſticus ab equo calcatus dolorem protinus in latere ſenſit, Eo mortuo, poſt apertionem pectoris intrinſecus contuſionis ſigna eo in loco apparuerunt. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

Scholia.

Pleuritidis à cauſa externa excitatæ domeſticum exemplum habui anno 1666. menſe Julio in vxore chariſſima, Celeberrimi & Rever. Dom. Spanhemi, Theologię Lugduni Batavorum olim Profeſſoris filia, &c. Hæc gravida ſeptimeſtris, equo in planitie proſtrato, latus ſiniſtrum terræ graviter alliſit, Illico pleuritidis ſigna pathognomonica oborta ſunt; ſed paulo poſt facta venæ ſectione, multóque ſanguine educto, quia plethorica, Poſtridie exhibito decocto traumatico, ex artemiſia, bugula, ſanicula, alchymilla,

beta

Digitized by Google

beta rubra, hedera terr. ſcabioſa, flor. papav. errat. ejectiſque hujus ope, ſemel tantum aſſumpti, grumis ſanguinis pluribus per anum, quorum quidam nucem juglandem mole æquabant, intra quatriduum omnino ſana evaſit, adeo ut ſuſceptum reditum ex Helvetia in patriam, cum bono Deo, die Veneris ſequenti (caſus autem antecedente Dominica circa noctis horam decimam acciderat) inchoaverimus. Lateri dolenti magma eundem herbarum admotum fuit.

Observatio XXVII.

Lateris dolor à Mediaſtini inflammatione, coſtarum contuſionem & confractionem ſequuta.

ANno 1638. apertum eſt cadaver Joh. Hax Holſati, qui ex gravi contuſione lateris dextri verſus dorſum, in tribus primis coſtis ſpuriis (unde *flatulentus œdematoſus tumor* procreatus) in muſculis gangrænam, & in illis coſtis cariem effecerat: protendebatur hoc malum à ſpina dorſi, manus extenſæ in longum amplitudine antrorſum. Multa puris copia profluebat, ipſáque coſtarum ſubſtantia, ubi ſpinæ apophyſibus articulatur, non tantum inæqualis conſpecta fuit, verum etiam aliquatenus confracta: Pleura à naturali conſtitutione non multum erat alterata, nec Pulmo corruptus, Cor integrum. Verum admirabile erat, quod in mediaſtini intercapedine, ad cartilaginem tertiæ coſtæ, à parte ſupera numeranda, vomica *exiſtebat craſſo* pure repleta; ſimiliſque etiam ſterno ſub pleura inſidebat, eo loci ubi mediaſtinum connexum erat, vomica affectum, Ita ut inter ſe duæ hæ vomicæ communem aditum haberent: Eæ autem non aliunde quam à *pleuritide mediaſtini* originem habuiſſe videntur.

Aperto abdomine nullum viſcus præter naturam graviter affectum deprehendimus: Sed admirationem faciebat magna puris copia abdomini innatans, præcipuè autem ad aqualiculum collecta, cujus cum cauſam accurate perſcrutaremur, nullam aliam oculatè deprehendere, nec ratione comprehendere potuimus, niſi quod pinguedo omenti, & quæ inteſtinis foris adnaſcitur, tabifica febre eliquata eſſet: nam cum reſidua inteſtinorum & omenti pinguedo attrectaretur, liquida diffluebat, ſimilique ideam purulentæ dictæ materiæ repræſentebat. *Ottho Heurnius Obſerv. xii.*

Scholia.

HIppocr. 6. aphor. 5. Inter coſtarum pectoriſque dolores, & partium aliarum, quantum interſit perdiſcendum jubet. Hoc vult magnus Medicinæ Magiſter ingens eſſe momentum in praxi, Dolorum varias ſpecies, magnitudinem & durationem obſervare ac dignoſcere, nam inde pars affecta, cauſa, affectus & eventus dignoſcuntur: Quippe dolor Punctorius deſignat membranam affectam, Tenſivus membranam copia materiæ diſtentam; Gravativus partem carnoſam laborare; Pulſativus partem cui arteria intexitur. Ita in Rene dolor Gravis indicat carni inſidere calculum, & interdum etiam abſceſſum: Punctorius autem deſignat calculum ejus pelvim lancinare. Sic in Hepate dolor gravis parenchyma affici arguit, acutus autem & pungens ejus membranam: Vult præterea Hippocr. ut ex ſyndrome ſignorum, præcipue pathogoomonicorum, Medicus diſtinguat, in thorace an foris tantum malum ſit, aut ſimul etiam intus, vel an tantum intus deliteſcat. Inde enim ducenda ſunt indicationum curativarum fundamenta, ex natura partis læſæ & morbi ſpecifica conſtitutione deſumpta. Cùm autem coſtarum læſiones nihil ſæpe periculi portendere videantur, & poſtea in mortiferum affectum malum degeneret, ideo Hipp. in aphor. Coſtas priore loco poſuit, etſi ignobiliores partibus thorace contentis: contingit ex coſtarum percuſſione mortiferum fieri apoſtema, dum caro muſculorum colliſa ſupra coſtas ab iis ſecedit, non quidem initio, ſed poſt aliquot dies. Etenim dolor multos humores tunc eo attrahit, qui in tumida illa, & tunc fungoſa carne ſuſcepti, ob ejus temperamenti imbecillitatem, non poſſunt in ejus ſubſtantiam converti, ideóque nebuloſam & flatuoſam craſſitiem acquirunt, ita inter carnem & coſtas interſerunt, ſenſimque craſſæ & viſcidæ pituitæ mucidæ copia ibi colligitur, quæ niſi educatur, carni infert gangrænam & coſtis ſphacelum: Ad hoc malum præcavendum oportet ſtatim initio omnia moliri Medicum, ut quæ ſeceſſit à coſta caro, ei plagulis & ligamentis decenter apprimatur. Quod ſi medicamentis malum non cedat, ad ferri auxilium deveniendum, & apoſtema aperiendum, materiáque, ſi copioſa ſit, fiſtula inſerenda eſt plumbea deorſum protenſa, ut quę materia perſeveranter in hoc apoſtema incurrit, etiam continenter inde exitum ſortiatur. Si autem ea mali pravitas exiſtat ut etiam hæc remedia ſpernat, poſtremo ad ignem erit deveniendum, & cauterio actuali caro gangrænoſa exurenda, caute vitando coſtæ perioſtium & membranam pleuram. Sin perioſtium exeſum fuerit, tunc coſtæ caries cauterio erit complananda; contingit tamen raro in hoc morbi genere ut ægroti mortem vitare queant, quoniam ex tetra anathymiaſi, ulceriſq; evaporatione, provenit febris hectica tabifica, lente ægrum necans.

Flatulentus œdematoſus tumor) In Belgii maritimis Provinciis, non raro contingit ut Pleuritici, qui multum & diu humidis fomentis utuntur, contrahant in externis thoracis muſculis tumorem pugni magnitudine, à flatulenta materia eò confluente, ob aëris & diætæ humidam conſtitutionem, locique ex vicina pleuritica inflammatione calorem. Is curatur & diſſolvitur calido ſiccóque fotu, qui continuari debet donec plene morbus deletus fuerit: nam conſuevit de die evaneſcere & de nocte recurrere.

In mediaſtini intercapedine,) Poſt inflammationem intra duas mediaſtini tunicas materiam purulentam nonnunquam deſcendere obſervavit *P. Barbette Anat. pract.* l. 3. cap. ult. cum ea per pulmones ejici non poſſit, Trepano ſternum perforare jubet, quo foramine & via facta, penicillorum, ſpongiæ, aliorumque

inſtrumen-

inſtrumentorum ope, pus educi queat: Notandum autem mediaſtinum in homine jam magnam non habere cavitatem quam in canibus aliiſque animalibus. Vide *Riolanum* Enchir. anat. lib. 3. c. 4. qui idem auxilium proponit.

Observatio XXVIII.

Pleuritis à vomica ſub mamma, plena humore vireſcente.

INterdum malignæ & vulgares Pleuritides graſſantur, qualem anno 1598. vidi, quæ generabatur ex humore tenui vireſcente, & omnibus qui ea corripiebantur fere lethalis erat.

In cadaveribus diſſectis, ſub mammis reperiebatur vomica plena vireſcente liquido humore: Huic Pleuritidi unicum in ſectione remedium, quod humoris pravi nulla ſit mitigationis & coctionis ſpes. *Iac. Fontanus Med. Pract. lib. 2. c. 3.*

Scholia.

U*Nicum in ſectione remedium*) Et noxia Venæ ſectio: *Ballonius* l. 1. Epid. p. 20. meminit cujuſdam pleuritidis epidemiæ, eryſipelatodis, à ſero maligno ortæ, quod pepaſmi erat incapax: Repentina erat doloris invaſio, tuſſicula inanis: innumeris lethalis fuit S. M. ceſſabat dolor ea inſtituta, ſed poſtliminio revertebatur: multis ad pulmones metaſtaſis, hinc ad caput; quæ omnia orgaſmum humoris tenuis, pepaſmi incapacis indicant.

Unicum in ſectione remedium) Ut & in ea pleuritide quæ ſolam pleuram obſidet incluſoſque muſculos, niſi vi naturæ ſponte diſrumpatur abſceſſus, aut pus ad vias urinæ deflectat. Anno 1658. curandam habui Neocomi Helvetiorem viduam Dom. Gautier Geneveniſis, mercatoris Gemmarii, Mariam Horicæam. Hæc prehenſa dolore lateris punctorio, comite febre, tuſſi, dyſpnoea, pulſuque duro, nihil quicquam toto morbi decurſu per anacatharſin expulit. Punctorio dolori gravativus ſuccedit & lateris intumeſcentia. Pyroticum, multis diſſentientibus admoveri jubeo, hinc pus proſiliit rite coctum. Paucis poſt horis lacteas, mero pure perfuſam profudit urinam, cujus excluſio promota eſt emulſione fructuum halicacabi & ſemin; frig. majorum, ex decocto ficuum ciceram rub. ſumm. urticæ & liquir. Hinc integrè convaluit.

Observatio XXIX.

Anatome Pleuritici, à Pericardii inflammatione extincti.

QUidam in ætate florente acuta febre eſt prehenſus cum ſiti ingenti, anxietate, reſpiratione celerrima & frequenti, thoracis incendio, tuſſi ſicca, ſyncope, cordis tremore, leviſſimo in thorace dolore ſternum verſus, cum anguſtia ſumma, pulſu duro & inæquali. Hic pro pleuritico curatus, triduo è vita ſublatus.

Sectio à morte palam fecit fuiſſe Pericardii inflammationem, nam tota fere tunica livida & rugoſa viſa eſt, & in multis partibus aſperitudines apparuere miliaceæ, nigrore infectæ, omnia ab adurente calore profecta. *Zacutus Praxis adm. lib. 2. Obſervat. 138.*

Scholia.

DE inflammatione Diaphragmatis, Mediaſtini, Pericardii, ſpeciatim non meminere Practici, quod juxta *Avicennam* eadem infeſtent ſymptomata quæ in pleuritide, communique veſtiantur tunica: Hinc Galenus 4. de præſag. ex Pulſibus c. 5. *Cum omnia quæ magnis pleuritidibus accidunt reſpondeant ſymptomatibus partes nervoſa diaphragmatis, tum quod ſuccingens coſtas tunica multis nervis prædita ſit, tum quod adhæreat ſepto; membraniſque thoracem interſepientibus, per quas ad cor continuatur, &c.*

Observatio XXX.

Anatome mulieris Pleuriticæ, cujus pericardium pure plenum inventum eſt.

SEcabatur fœmina quædam Patavii, quæ pleuritide laboraverat, atque pro tali curata fuerat, cui etiam ſectio reſpondit. Poſtquam vero ad cor perventum eſt, totum pericardium pure plenum, & quaſi illo obductum, cordis ſubſtantia illæſa reperiebatur. *Phil. Salmuth cent. 1. Obſervat. 15.*

Appendix.

Puris ſputum iis Pleuriticis advenit, quibus Pulmones Pleuræ connectuntur, Empyema quibus ii liberi ſunt.

IN praxi hoc notatu dignum obſervavi, ſcil. illos quibus ex aliquibus ſignis judicabam Pulmonem pleuræ adhærere, facilius & frequentius in pleuritidem incidere quàm alios: eâque durante ſuppuratio accederet, etiam pus ſanguinolentum ex latere affecto facilius & citius

& clrius exſpuere. In aliis vero quibus Pulmo à pleura liber eſt, pleuritidem minus frequenter contingere, eámque, ſi ad ſuppurationem deveniat, rariſſime ſolvi per puris exſpuitionem, ſed plerumque mutari in empyema: Ratio hæc eſt, quod in priori caſu pus ex pleuræ apoſtemate poſſit immediata defluere in ipſam pulmonis ſubſtantiam ei annexam, atque una cum pleura, forte ob viciniam nonnihil quoque inflammatam, & ſic exſpui: In poſteriore vero non poſſit non defluere in thoracis cavitatem, è qua non facile datur introitus in Pulmonis poros. *Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 12.*

Observatio XXXI.

In Pleuriticis quibuſdam doloris ſedationi ſuccedit cordis gravamen, ob ſanguinem in ſinibus cordis & vaſis concreſcentem.

SOlent pleuritici nonnulli, cum dolores evanuerunt, de inſigni gravamine, & velut pondere circa cordis regionem defixo queri: Cúmque ex hujuſmodi affectibus obeuntium cadavera aperuimus, in cordis ſinubus, & vaſorum circumcirca cavitatibus, ſanguinem in fruſtula & glomeres oblongos concreviſſe vidimus. *Willis lib. de Febrib. cap. xi.*

Scholia.

IN Pleuritide, angina, peripneumonia, & ſimilibus affectibus, advertere licet ſanguinis aptitudinem quandam ad coagulandum, qua ſit minus fluidis, adeóque in vaſis minoribus coagulari habilis, non ſecus ac in lacte cernitur cum aceſcere incipit, tunc enim ſine coagulatione noo coquitur, nec ſuper foco incaleſcit. Pariter & in ſanguine ſuſpicari eſt diatheſin quandam ad aceſcendum, cujus ratione coagulationi ſit obnoxius: facile enim conſtat quod io Pleuritide & ſimilibus affectibus, inflammatio, ſeu cruoris extravaſatio, non ſemper depēdeat à ſanguinis exuberantia & vaſorum plenitudine, ſæpe enim cum pulſu debili, & vaſorum ſubſidentia, ſanguis in motu ſiſtitur, & in latere, aut alibi extravaſatus dolorem acutum infert. Imo ex una parte depulſus moa in alia defigitur: Quandoque io ipſo corde ſtagnare incipit, ibidemque oppreſſionem ſæpe lethalem inducit, Quare ſolent Pleuritici nonnulli, cum dolores evanuerunt, de inſigni gravamine, circa cordis regioorm defixo queri. *Idem.*

Cum dolores evanuerunt) Cum dolor ſecta vena diſparet, an ideo ſecuros de morbo eſſe oportet? Nequaquam, nam multos ſtatim Peripneumonicos evaliſſe vidimus. Iogens erat ſitis, incendii, in pulmone nota, tuſſis noo aderat oiſi aliquando, Fallacia ſæpe ſunt ſigna inflammationis Pulmonis, quia exquiſita ratio urget; Si inflammatio ακριβὴς, ingeos tuſſis, ſitis, lingua cum virore pallida, pulſus duriuſculus cum mollitudine, vomitiones, circa alvum dolores, alvus facile irritatur, ſic cautos & reſtrictos eſſe oportet io uſu catharticorum: Animus ſæpe videtur deficere tum ob phlegma contentum, quod fatuitatem quaodam inducit, tum ob vaporem, tum maxime quod cordis regia accenſa animus præ incendio videatur deficere. Accedit revocatio caloris & ſpiritus ea omnibus partibus, eacitatio φυμάτων capite accenſo, evocatio humorum ichorúmque à partibus inferis, quod Hippocrates obſervavit. *Ballonius li. 1. Epid. & Ephem. p. 22.*

Observatio XXXII.

Anatome pleuritici in cujus thorace copia puris deprehenſa eſt.

§. 1. PUs aliquando ex aperta vomica in pleuritide *in thoracis ſpatium confertim effunditur:* Sic in Dom. Danſerville & de S. Ygnon cadaveribus, præ vehementia pleuritidis quarta morbi die extinctis, pus ad libras plures collectum repertum eſt, præter eam particulam quæ à naribus effluxit. *C. Piſo de morbis à ſeroſa illuvie ſect. 3. c. 4.*

Scholia.

PUs in thoracis ſpatium) Quod veriſimilius quam penetrare à pleura in pulmones, ad quos tam cito transferri nequit: Si copioſum per anacatharſin educitur, proculdubio coaffecti fuere pulmones. Alias ſi ſuccingeotis coſtas membranæ ingeos ſit inflammatio, vix fieri poteſt quin ad exteriora ſe non porrigat, muſculóſque connexos afficiat, hinc à ſuccedente ſuppuratione abſceſſus extrorſum potius quam ad interiora verger, ibique ſe aperiet, vel ſi in interioribus conſiſtat, ibique diſrumpatur, pus in pectoris cavitatem delabi neceſſe eſt.

§. 2. Juvenis punctim gladio prope claviculam dextram, & prope ſcapulam ſiniſtram vulneratur. Succedit dyſpnoea, ſiniſtri Lateris dolor, &c. Ingens copia materiæ purulentæ candicantis in ſiniſtro thorace reperitur. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

OBSERV.

Observatio XXXIII.

Lateris dolor aliquando excitatur quia Hepar fibrarum ope nothis coſtis alligatur.

Corporibus nonnullis à natura datum eſt, ut Hepar fibris quibuſdam ita coſtis inferioribus hæreat, ut hoc viſcere laborante diſtentóque, coſtarum regionem dolor infeſtet, atque Pleuritidis ſpeciem referat, quemadmodum multis abhinc annis obſervavi, & experimento comprobavi. *Zecchius conſult.26. Hollerius lib.1.c.26.*

Scholia.

Hoc *viſcere laborante*) Omnibus Jecorariis, id eſt, quibus grandius hepar, amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte tempore urgentis febris, dolores in claviculis & ſecundum homoplatas ſentiunt ſatis vehementes: & ſigna diagnoſtica pleuritidis ſuperiores aut inferiores partes occupantis Hippocr. deſumit ex dolore aut claviculas aut ileos regionem, occupante: Hepate accenſo, aut inflammato, aut per inſignem febrem æſtuante plurimum, dolor poteſt ad jugulum pertinere. *Ballonius conſil. 77. lib. 1.* A Liene etiam dolores in mammis & ſcapulis oboriri docet Hippocr. lib. de int. affection. cap. de Hydrope & Liene.

Observatio XXXIV.

Lateris ſiniſtri dolor, ob Diaphragma Lieni affixum.

Quidam purulenta tuſſiens, circa diaphragma ſiniſtro latere vehementiſſime doluit: Mortui diſſectio, diaphragma ſolito craſſius lieni firmiſſime annexum oſtendit. *Vide tit de Phthiſi.*

Observatio XXXV.

Anatome Virginis latere dextro dolentis, quod illæſum deprehenſum eſt, irritatum à pure ex abſceſſibus imi ventris eructato.

Virgo annorum circiter XVIII. hebetioris ingenii, boni habitus, in orphanotrophio Genevenſi educata, de dolore capitis ſæpe querula fuit Menſe Octobri ineunte anni 1677. de gravitate perinæi & pubis conqueritur cum mictione difficili, frequentique urinæ interceptione: Mag. D.Dantand & *Bailly* Noſodochii Chirurgis peritiſſ. commiſſa, hic cathætere calculum invenit, quem ovum grande æquare aſſeruit: Hinc præmiſſis præmittendis, eodem menſe exeunte, Lithotomiæ exponitur, quæ ab eodem Chirurgo ſuſcepta eſt feliciter, quanquam ob magnitudinem lapidis (ovum enim anſerinum æquavit,) ejuſque inſignem aſperitatem, ſemihoram eductio impleverit: Operatione peracta ſeptem dies excurrunt citra febrem aut grave ſymptoma, vulnere pus coctum eructante: Octava autem de dolore lateris dextri conqueritur, ſed citra tuſſim, citra dyſpnoeam, *comite tamen febre*, quanquam miti. Ter miſſus illi ea de cauſa ſanguis, nullum vero medicamentum (quodvis reſpuens) ore aſſumpſit: biduo ante obitum, quartriduo ab invaſione lateris doloris, quinquaginta & ultra excrevit lumbricos vivos per os, unum per nares, ſeſquipedalis omnes longitudinis & craſſiſſimos.

Cadaveris aperiendi facta poteſtate: Corpus ſat bene habitum repertum eſt & ſucci plenum: Mammæ tamen flaccidæ, Pectus juſta latitudine donatum, ſed dimidia parte ſupra brevius intervallo quod mucronatam cartilaginem & umbilicum intercedit. Eo diſſecto 1°. Hydrops pectoris deprehenſus. 2°. Pulmones circa dorſum ad livorem vergentes: Aperto abdomine 3°. Hepar bene conſtitutum, ſed imis lobis nigricans, à contactu puris in imo ventre fluitantis. 4°. Veſica fellis infra lobum jecoris pendula erat, pondere lapidum incluſorum detracta, è quibus tres nucem moſchatam minorem æquabant; reliqui n°. XV. granis piperis ſimiles erant, flavi omnes, & bilem colore referentes: reliquum cyſtis ſpatium occupabat amurca illi ſimilis quam depingit in ſua Praxi *Franc. de le Boë Sylvius cap. di Ictero:* 5° Omentum lacerum erat ima parte: 6°. Lien externa facie utcunque bene ſe habebat, extremus tamen lobus nigricabat à pure infectus, intus omnino putris, ſanguini farciminum ſimilis: Maxima labes in meſenterio & circa id deprehenſa eſt, ubicunque enim manus admoverentur, abſceſſus & pus deprehendebantur, à cujus præſentia viriata erant omnia circa fundum abdominis: Uterus illi innatabat, cujus cavitatem portio ſubierat: Pars multa, ob ſupinum decubitum, in pectoris cavum viam vi ſibi fecerat. 8°. Ren dexter ſolito major, prave conformatus & pene rotundus, abſceſſu quoque tentatus, pus enim inter propriam tunicam & adipoſam continebatur, nec non in cavo circa pelvim, quæ dilatata erat, ut & ureteris orificium. In eo Rene lapidem è veſica edu-

ctum rudimentum accepiſſe veriſimile eſt. Siniſter debitæ erat magnitudinis & figuræ, intus quoque purulentus: 9. Veſica urinaria contracta erat & retracta ad oſtium, citra ullas phlegmones prægreſſæ notas, intus rugoſa & exaſperata à lapidis præſentias quæ quanquam non illæſa, è partibus tamen quas continet imus venter, minorem cladem paſſa eſt, quanquam ob vim illatam, & vicinarum partium vitium, deteriori loco res ejus eſſe debuiſſent: Mirum autem cum tanta viſcerum corruptela, non infirmiori valetudine uſam fuiſſe virginem, neque marcore confectam fuiſſe, quinimo ſucci plenam & toroſam, integráque valetudine totis ſex ante operationem hebdomadis fuiſſe.

Lapis è veſica extractus cineritii erat coloris, ovalis formæ ſed aliquantulum depreſſioris, aſperrimus & ſcaber; In lateribus rubens quaſi ex ſanguine in calculum concreto.

SCHOLIA.

Comite tamen febre) Conſideratione dignum quod obſervavit *Ballonius* Epid. & Ephem. lib. 2. p. 145. Quoſdam laterum doloribus eſſe obnoxios, quibus dum febris adeſt, aut adeſſe debet, dolet tunc latus, eodem modo ac ſi pleuritici forent: frangente ſe febris calore, minui dolorem, quod arguit dolorem iſtum accidentarium eſſe: Mulier, *ait*, prægnans latus dextrum dolet: dum ſana eſt, de eo querula eſt latere, fortaſſis quia pars hæc infirmior eſt aut hæret pulmo ad coſtam: Mirum quod contigit; cum febris increſcebat, quæ certe erat partim eſſentialis, partim ſymptomatica, tantus dolor erat, ut ſummam difficultatem reſpirandi afferret: Ergo non erat pleuritis, ſed dolor lateris pro moto febris & humoris exacerbatus. An his ſectio venæ confert? ſed non ſæpius repetita, quia non tam fit per inflammationem: aut impactionem, quam infirmitatem, ut quæ pars infirma eſt facile corpori condoleat: maxime verò ſeſe profert dolor in gravidis, ob compreſſionem vaſorum à fœtu.

OBSERVATIO XXXVI.

Lateris dolor ab Hepatis vomica excitatus.

Cum æger temperamento bilioſo, XXXV. circiter annorum, corpore ſquallido, inflammatione Hepatis laboraret, Medicus quidam pleuritide excruciari eum aſſeruit; deceptus quia aderat febris, pulſus durus, difficultas reſpirandi & dolor in ſuperiore parte thoracis. Quibus ſignis, quaſi veris pathognomonicis, calidis remediis uſus eſt, me ſemper renuente, qui refrigerantia præſcribi volebam ob igneitatem Hepatis; Anatomica enim ſectio alias mihi annuebat indicationes: ex qualibet enim inflammatione, etiam minimi digiti, oriri poteſt febris. Inflammato ſuſpenſorio Hepatis, per conſenſum, cum ſit membrana, poteſt fieri pulſus durus: Difficultas porro reſpirandi & dolor pectoris circa claviculam dextram, non magnæ erant conſiderationis, cum enim Hepar communicet cum peritoneo, *indéque cum pleura*, (quæ nihil aliud eſt quam vitalium partium peritonæum) mirum non eſt ſi ipſo accenſo, dolor circa claviculam perſentiatur & difficultas adſit reſpirandi. *Aderant alia ſigna* quæ ſi accurate ab illo enucleata fuiſſent, æger forſan viveret, ſicuti dolor acerbus ſupra regionem Hepatis, calor immodicus, vomitus bilioſus cum cardialgia, diarrhoea bilioſa, poſtmodum dyſenteria cum ſiti vigiliáque intolerabili, atque totius corporis emaciatione: tandem poſt XV. dierum ſpatium, magna puris graveolentis quantitas per alvum excreta fuit, quam paulo poſt mors ſequuta eſt.

Secto cadavere vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione inventa fuit. *Dom. Panarolus Pentecoſte* I. *Obſervat.* XXXVII.

SCHOLIA.

Indéque cum Pleura) Quibuſdam corporibus à natura datum eſt ut Hepar fibris quibuſdam coſtis inferioribus copuletur. Itaque laborante Hepate imago Pleuritidis repræſentatur: Aliis materia quædam craſſa & viſcida in membranis pectoris colligitur, toto etiam thorace, unde dolor gravis, dyſpnoea & ficta pleuritis: nam nec pungitivus dolor, nec febris incenditur, ut nec ſi flatus membranis aut intercoſtalibus muſculis impactus eſt. Aliquando etiam muſculi inflammantur, ſed pulſus hic alius, nempe mollis: dolor gravis eſt, non pungens, & omnia fere leviora ſunt: Membranæ quoque thoracem diſtinguentes ſi inflammantur, par negotium vitæ faciunt atque lateris dolorem verum. Sæpe etiam inferioribus coſtis inflammatis diaphragma, atque hinc ſtomachus graviter laborat, magno periculo; Morbus hoc anno 1551. in vere plurimos, & eos maxime qui vel temere vel negligenter curati ſunt, ſuſtulit. *Hollerius lib.* I. *cap.* 26. *de morb. internis.*

Observatio XXXVII.

Lateris dolor à Puſtulis duabus, una in ſtomacho, altera in cavo Iecoris, ſobole morbi Venerei, inductus.

FUit juvenis qui maximis tenebatur doloribus dextri lateris: Nullum ei remedium proderat: Poſtquam verò mortuus eſt, facta ſecandi poteſtate, animadverſa eſt, cicatrix circa genua, unde facta conjectura eum morbo Gallico laboraſſe.

Aperto corpore, invenerunt quod morbo Gallico etiam interius totus laboraſſet. In Diaphragmate videbantur maximæ puſtulæ: Ubi autem fuit dolor maximus dum viveret, ibi ſtomachus habuit cavæ manus inſtar puſtulam, & in ſuperincumbente cavo hepatis, ſimilem aliam puſtulam, ut una alteram comprimeret. *Ex Schedis C. Geſneri.*

SCHOLIA.

V*Nde facta conjectura eum morbo Gallico laboraſſe*) Vidimus, *ait, Ballonius* 1. Epidem. & Ephem. p. 7. Dolores lateris perpetuos, ſed qui de nocte urgerent; nullis ceſſere remediis: Cùm remediorum inopes eſſemus, de lue Venerea ſuſpicio fuit, Tandem diæta & litu curatio procurata eſt. Quoties conſuetis remediis morbi non profligantur, ad [illegible] Galeni conſilio eſt recurrendum.

Observatio XXXVIII.

Pleuritis à vermibus in imo ventre latentibus producta.

FUit à nobis alias in obſervationibus noſtris animadverſum, Pleuritidis quandam ſpeciem eſſe, quæ in omnibus veram & legitimam, non autem ſpuriam æmuletur: Orta eſt à malignis & acribus vaporibus, ab inferioribus partibus ſurſum in pectoris regionem delatis: ex quorum virulentia & acrimonia, Pleuræ inflamatio, nec non venarum eroſio excitatur, unde ſanguinis exſpuitio, ſpirandi difficultas, febris & alia ſymptomata, quæ veram Pleuriſim comitari ſolent, conſequuntur. Ubi purgatio ſanguinis detractioni longe latéque præferenda erit. Sed hujus rei veritatem cognoſcent ii qui Ferrariæ in Xenodochio aliquandiu degerunt, ubi infinita Pleuriticorum cadavera quotidie diſſecantur, in quibus viſcera interiora, ſtomachus ſcil. & inteſtina, lumbricis & vermibus tota infarcta reperiuntur: Hujuſmodi Pleuritides, quæ ab iiſdem quibus peſtilentes, ortus ſui cauſam ducunt, *auxilium tale expoſcunt* quod facultatem habeat vermes expellendi & corruptionum incommoda tollendi: qualis eſt virtus & proprietas mercurii, rerum mercurialium, &c. *Quercetanus Pharmacop. Reſtit. cap. vii.*

SCHOLIA.

PUella viij. annos nata laborare cœpit tuſſi & febre, quibus ſucceſſit lateris dolor; ita ut Pleuritica cenſeretur. Attamen 5°. die morbi tres aut quatuor lumbricos excrevit per clyſterem, ac diebus ſequentibus quamplures. Tum exhibitis medicamentis lumbricos expellentibus, tum purgante medicamento, & ita eſt curata. Unde patet vapores ex materia putrida (à qua lumbrici generantur) elevatos, dolores lateris & tuſſim, aliáque ſimptomata producere quæ pleuritidem mentiuntur. *Riverius centuria* 1. *Obſervat. lxxv. Firmat Gabucinus cap.* 13. *libelli de Lumbricis*, Nos inquit puellam curavimus in qua cuncta ſpectabantur ſymptomata quæ pleuritide laborantibus ſolent obvenire: dolor in primis aderat punctorius in thoracis dextra parte; tuſſicula quædam ſicca, vel levi quaque occaſione commota, pulſus arteriarum durus, ſerræque haud omnino diſſimilis ac recurrens, ſpiritus offendens, continens febris. Hujus cùm interdum videremus totum corpus frigidum, nonnunquam calidum, cum malarum alterius rubedine fieri, ſumpto ad lumbricos necandos & educendos medicamento, ſtatim plures eduxit atque incolumis evaſit. *Idem à Ballonio obſervatum Epid. lib.* 1. *pag.* 21. Puero dolor erat circum latera, detrahebatur audacter ſanguis: dolores non concedebant, inopinato vermes excluſi ſunt, dolores quieverunt. An vermes id facere potuerunt? Ita prorſus, imo & innumeras doloris ſpecies excitare poſſunt in omnibus partibus, ac præſertim ſi ad ventriculum repant. *Helmontius*, referente *Grembſio Arbor. m.* lib. 2. cap. 1. §. 9. Vermes quoque Pleuritico dolori anſam præbere cenſet, exemplo fœminæ dolore punctorio detentæ, quæ ſumpta purgatione per os rejecit vermem vivum oblongum. Ille *ait*, in pectore non continebatur, ſed archeus in ſtomacho propter vermem irritatus acorem produxerat, qui in pectore punctorium dolorem cauſabat; adeo ſtomachi archeus in omnes reliquarum partium ſpiritus innatos ſeu archeos dominatur, quaſi illarum digeſtionibus præſit.

Auxilium tale expoſcunt) Notavi in centuriis Martini Rulandi inchoatam ſemper fuiſſe ab illo Pleuritidis curationem à purgatione, quam ſtatim initio præmittebat, dilutam aqua ejus benedicta, quæ ſemper vomitum aliquem levem proliciebat, ut ipſe refert: hanc deſcribit, licet obſcuris verbis, cujus baſin conſtituit crocum metallorum, quem aqua ulmariæ aut cardui benedicti (unde nomen ei imponit benedictæ aquæ) diluebat. Qui quidem crocus, etſi omni ſapore deſtitutus eſt, non caret tamen per inferiora purgandi viribus, levem ſimul atq; utilem vomitum interdum excitans. Nec miror inter ſpecifica illius remedia iſtud ab illo uſurpatũ in Pleuritidũ curatione, præſertim peſtilẽtialiũ. Si quidem in multis pleuriticis ea jugulatis, etiam

ſenibus, quorum corpora poſt obitum aperienda curavi, deprehendi magnos interdum lumbricorum cumulos in ventre collectos, ex quorum ſordida & putrida materia, ſeu virulentis ac acribus vaporibus pectus inficiebatur ac incendebatur, unde conſtat quam apte purgatio potius quam venæ ſectio præſcribatur in illis pleuritidibus. Hinc ſubiit judicare crocum iſtum metallorum ejuſmodi virulentia putrilaginibus abigendis maxime proprium & ſpecificum eſſe remedium, &c. *Quercetanus cap.5. Defenſ. Hermet. Med.*

Observatio XXXIX.

Pleuritidi quidam fuit obnoxius, quod in vena azygo unica eſſet valvula.

PRimus poſt Amatum valvulas venæ azugæ detexi, & in omnibus cadaveribus privatim & publice demonſtravi, atque in vena intercoſtali valvulam adhuc ſæpius obſervavi: Quum thorax ob reſpirationis neceſſitatem perpetuò moveatur, ne ſanguis in venam azygon affatim irruens Pleuritidem inferret, benigna parens natura ut huic incommodo proſpiceret, tres valvulas tanquam oſtiola in caudice venæ azugæ alternatim diſpoſuit: prima eſt in exortu venæ, duæ aliæ directè oppoſitæ in medio caudice ſunt affixæ, affatim irruenti ſanguini obſiſtunt, ſed remeanti cedunt, Propterea non impediunt quominus materia pleuritica ab azugæ ramis in cavam refluat: Quod ſi *unica* tantum *adſit valvula*, ut ſemel mihi videre contigit, ejuſmodi corpora Pleuriticis affectibus ſæpiſſimè tentantur. *Riolanus Anthropogr. lib.3. cap.8.*

SCHOLIA.

V*Nica adſit valvula, &c.*] Humorum motum ſiſtunt valvulæ venarum: hæ ſi vel abſint, vel quocunque de cauſa obſtructæ ſint, tunc in ea ſaltem vena, eâque corporis parte ſanguinis motus impeditur, ubi obſtaculum hujuſmodi adeſt: Ita ſanguinem inhibere valent anaſtomoſes, ſi vena quælibet cuilibet venæ vel arteriæ ſociæ debite orificio ſuo non adaptetur; id quod fieri poteſt ob ſolutæ unitatis, vel etiam cavitatis, ſcil. obſtructionis, morbum: Si enim ſanguis nòn in ſociam venam & arteriam, ut decet, ſed in habitum corporis effunditur, atque ita non ſolum ſanguinis profuſio, ſed ſimul etiam fluxus inhibitio fit, cum nec illa mittat, nec hæc recipiat ſanguinem; ſed ſanguis, qui ulterius venæ ſanguinem impellere debebat, à debita aberrat via.

Quominus materia pleuritica, &c.) Cum vena ἀζύγο non raro emulgentibus intercedit communio: *Fallopius* in Obſervat. Anat. ſcribit ut plurimum unico ramo eam inſeri in emulgentem, & hanc viam eſſe per quam materia pleuritim faciens nonnunquam cum urina expurgatur, ita ut non amplius neceſſe ſit credere illam per venam cavam & ventriculos cordis transſumi: contra hanc ſententiam vide *Laurentium* lib. 9. Anat. qu. 12.

Si unica tantum, &c.) *Hippol. Boſcus* de Facult. anat. p.54. ſe nunquam in vena ſine pari valvulas deprehendiſſe aſſerit, teſtem adducens Anatomicum peritiſſimum *Joh. Baptiſtam Cananum.*

Pleuriticis affectibus ſæpe tentantur) Clar. *Walæus* in ſua methodo Med. cauſam diſquirens cur in Pleuritide juvet ſanguinis miſſio, vena è directo aperta, eam in arteriis quærendam ait, non in venis. Arteriæ quippe ſanguinem in partes convehunt, revehunt venæ ſuperfluum, ac quo celerius, eo minor inflammationis metus; celerius autem ſi deſint valvulæ, quæ obices ſunt & repagula confluenti ἀθρόως ſanguini. Aſſignetur ergo potius cauſa frequentia invaſionis pleuriticæ, ſanguinis qualitati, qui concretionis facilis cauſas intra ſe gerat: Niſi dicas arterias venis ampliores plus adducere quam hæ reducere valeant.

APPENDIX.

De Pleuritide ex Dorſo.

PLeuritis ex Dorſo affectus eſt ab Hippocr. nominatus, à paucis, quod ſciam, obſervatus, à me ſemel; erat autem mulier gravida gerens ſeptimeſtrem ferè fœtum: dolor erat punctorius paulò infra duodecimam ſpinæ vertebram, dolor inquam inſignis pertinens ad regionem Hepatis, febris aſſidua, tuſſis inanis, cùm inflammatio ferè extra Thoracem eſſet, ut Pulmo ſerum ab inflammatione manans apprehendere nequiret, inter ſigna Pathognomonica erat dolor circum Dorſum: membrana affecta, non quæ coſtis obtenditur, ſed quæ vertebras cingit: inter ſigna demonſtrativa, erant urinæ planè vinoſæ, ac ſi ſanguis multus eas proluiſſet ac tinxiſſet, quia enim coafficitur Hepar, urinæ tales apparent. De ea Affectione ita Hippoc. lib.3. de morbis. *In Pleuritide ad Dorſum dolet ipſum Dorſum velut ex plaga, ſuſpirat & acervatim ſpirat, ſtatim ſpuit pauca tertia aut quarta die, ſaniem meiit ſubcruentam, &c.* Et ſecundo de morb. loquens de morbo Dorſali quem *νωτιάδα* vocat, qui aliquid affine habet, ita ſcripſit, *Dolet Dorſum & Inguina, tertia & quarta cruentam meiit urinam*: Inflammatio itaque pertinet ad partes Thorace inferiores, In eo ergo affectu duo ſymptomata rarata comperimus, unum eſt mictio cruenta, vel quod præ calore & inflammatione, ſerum & χυμὸς urinæ appareat οἰνώδης, ob bilis mixtionem quamplurimæ, vel quod reapſe ſanguis remiſceatur ipſi urinæ, facta tranſlatione quadam ad veſicam. Alterum eſt, difficile ſpirare erecto corpore, quod novum eſt in morbis Thoracis, Hippocr. in Coacis meminit cujuſdam Pleuritidis in quâ Dorſum rubet per eryſipelas, à fluxu concitato per venam Thoracicam, per quam fit Pleuritis Dorſalis, de qua hic agitur, hæc à reliquis differt. Curatio mihi videtur maximè poſita in ſanguinis detractione, eâque tantò frequentior & major eſſe debet,

Digitized by Google

quò magis poſita eſt in inflammatione per collectionem, & quod ſpes ſanitatis non ſit poſita (ut cæterarum Pleuritidon) in larga & facili ſputorum eductione: nec enim alæ Pulmonum allidentes ad latera, exugere poſſunt materiam phlegmones, reſudatione quadam corpus Pulmonis ſubeuntem: Nos iſti mulieri, etiam gravidæ, ſanguinem ſepties dempſimus, & cùm nobis religio eſſet toties evacuare, illa inſtabat precibus ut id auderemus, adeo manifeſta ex frequenti liberalique ſanguinis detractione allevatio conſequebatur, fotibus litibuſque aliquando adjuta eſt, aliquando ægreſcebat. *Tractatu peculiari de eo morbo.*

Observatio XL.

§. 1. *Dorſi dolor à Pulmonis ſiniſtri corruptione & Ventriculo perforato.*

VIr *maximis in Dorſo doloribus* diu multúmque divexatus, tandem nigra vomuit, de 3°. vel 4°. die vomitus repetens, interdum tres menſuras id quod exiit adæquabat: primus ille vomitus membranaceam cruentam particulam ſecum eduxit, unde mihi de perforato prope Lienem ventriculo exorta fuit ſuſpicio: Fuere in re Anatomica male informati apud quos irriſionem merui, poſthabitis utriuſque cultrivori, Bohemi unius, alterius Boruſſi hiſtoriis, malè de ſtomachi perforatione ſentirent; Vitali tandem aura privati illius ægroti cadaver ubi apertum, infima corporis regio omni labe carebat: In pectore verò ſiniſter pulmo totus corruptus & putrefactus, citra qualemcúmque fœtorem apparuit: Lobus ille ſpinæ dorſi firmiter adhæſit, atque per œſophagum paulo ſupra ſuperius ventriculi orificium, ruptum, liquorem illum nigricantem in ventriculum congeſſit, unde per intervalla vomitu iſta ſaburra prodiit. *D. Volcamerus Med. Noribergenſis Annot. ad Obſerv. 229. Miſcellan. curioſ. ann.* 1671.

SCHOLIA.

M*Aximis in Dorſo doloribus*) Viſcerum internorum cauſa dorſo accumbentium, majorum præſertim, & per ligamenta dorſo appenſorum, ſi ea diſtandantur, aut in tumorem eleventur, aut alioquin ponderoſiora fiant, trahendo & diſtendendo membranas dorſi, quibus annectuntur, ejus dolorem, horum morborum fomitem, procreavit. Qualis Dorſi dolor admodum frequens, qui ponderis, aut veluti divulſionis ſenſum exprimit, in diverſis Hepatis, Lienis, inteſtinorum, meſenterii, uteri (adde ventriculi) morbis, &c. *Platerus Praxeos lib.* 2. *cap.* 16.

§. 2. Vir Reverendus Febre aſſidua prehenditur, cui tuſſis accedit, difficilis reſpiratio, ſiccitas linguæ ſine ſiti, Dolor univerſi corporis, præſertim Dorſi, mingendi difficultas, &c. Reperta eſt corruptio Pulmonis in parte ſiniſtra verſus Dorſum vergente. *Vide lib.* 4. *tit. de Febribus.*

Observatio XXI.

Dorſi dolor à carie vertebrarum inductus.

NObilis vir, quia *Venerea contagione* infectus fuerat, & cum Inſtar venenatorum humorum lues iſta ſæpe de inſtituto adoriatur hanc aut illam partem, dolores ſentit implacabiles In tertio & quarto metaphreni ſpondylis. Nullis ſuperantur remediis, præ dolore interiit.

Reperti ſunt duo iſti ſpondyli carie ac tabo confecti, hinc dolores, hinc mors: Avicenna Fen. 22. tract. 1. cap. 12. eam corruptionem Spinæ vocat *Ventoſitatem ſpinæ*, quod talis corruptio ſit ab ichore: ichor vero & flatus malignus conſimilis fere affectus afferunt: diximus enim ichores & flatus dolorum maxime cauſas eſſe. *Ballonius Ephemer. & Epid. lib.* 1. *p.* 83.

SCHOLIA.

V*Enerea contagione infectus*) Memorabile eſt præceptum *Ballonii* conſ. 28. lib. 1. ubi proponit caſum cujuſdam doloribus atrocibus ad ſternum & ſpinalem medullam divexati à lue venerea obortis: Cùm querelas, ait, ægrotum audimus de morbis intercutaneis, quod nil aut parum levati videntur à remediis, recurramus ad occultum aliquod; non quod à cœlo repetamus, ſed ad internas occultáſque cauſas. Nam quoties de fugacibus morbis, aut doloribus potius, conqueruntur ægri, aut de fixis circum [illegible], ſuſpicari oportet aut latens venenum, aut reliquias ejus luis, ſive ab hydrargyri, ſive à morbi ipſius maligna vi ortum dicatur. In plurimis enim id nobis contigit videre, quos ſævi admodum dolores ſurſum deorſum, in omnémque partem errantes.

Ventoſitatem ſpinæ) Ad mentem Arabum Ventus ſeu flatus ſpineus diceodus, quem affectum vulgus voce inverſa Spinam ventoſam vocat: Severinus novo nomine Pædarthrocacen; non ſpinam ſolam ſed & cætera oſſa invadens & carie exedens, quanquam id nominis primario gerat ſi ſpina affecta ſit. Vide de hoc morbo librum ultimum.

Observatio XLII.

§. 1. *Dorſi dolor à Pulmonibus Dorſo annexis, Vitiatis, &c.*

Viduus melancholicus diu conqueſtus eſt de dolore ventriculi, necnon renum & Dorſi. Pulmonum lobus dexter inferior verſus Dorſum annexus repertus eſt. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§. 2. Georgius N. dolore continuo capitis, tum circa Homoplatam dextram affectus eſt, cum deſtillatione ad pulmones, &c. Pulmonis dextra pars propemodum abſumpta erat. *Vide Tit. de cordis Palpit.*

Observatio XLIII.

Dorſi & Gulæ dolor à pulmonibus in vicinia utriuſque inflammatis.

Auriga ſubito in curru extinguitur: Illi prope gulam & Dorſum inflammati erant pulmones, ſicut & ipſa Gula. Unde vivus poſt cibum ſumptum de dolore ibidem loci ingenti non immerito conquerebatur. *Vide lib. 2. tit. de morte ſubita.*

Observatio XLIV.

Dolor Dorſi ab aneuriſmate internò.

Mercatori dolor ſummus ad ſpinam dorſi, annum integrum laborabat. Quod aliquando lue venerea infectus eſſet, id attribuebant veteri morbo. Ter aut quater litus eſt, nihil malum quievit, tandem ſurſum deorſum ingens ſanguinis copia eſt exereta.

Aperto cadavere, Aneuriſma compertum eſt in diviſione magnæ arteriæ ad ilia, qua parte ſpinæ incumberet. *G. Ballonius Paradigm. xiii.*

SCHOLIA.

Quod *aliquando lue venerea, &c.*) Cui familiares ejuſmodi dolores, præſertim quartæ ejus ſpeciei. Cum jam invaleſcens lues, *ait Fernelius*, ſolidas partes, oſſa, vincula, membranas ac nervos adoritur. In his jam vitiatis excrementa multa, craſſa quidem ac glutinoſa pro partis conditione, ſed tamen maligna congeſtione accumulantur, quæ nonnunquam in tendones, ſæpius inter oſſa ac perioſtica confluunt; hæc cum vel membranam ab oſſe divellunt, vel cum maligna acrimonia feriunt, cruciatos cient implacabiles. Circa regionem oſſibus proximam, ut notat *Platerus prax. lib. 2. cap. de Habitus corporis dolore*, in media fere ipſorum latitudinis vel longitudinis potiſſimum excarni: ut in tibiarum maxime interiore nudæ ſedis longitudine, & juxta ſcapulas, homoplatam, & cubitum; in ſterni item anteriore oſſea ſede, quæ in hoc ſolo affectu, cum aliter vix ab internis cauſis dolere poſſit, dolet, & proin hæc lues etiam ſolo hoc ſigno quandoque cognoſcitur.

Observatio XLV.

Omoplatarum dolor à putri materia in thorace contenta.

Dominæ du Pleſſis ab acri ſero dolores excitati ſunt in Omoplatis: ardoris & acrimoniæ ſenſus erat, & nil iuvabant remedia, imò ne opium: talis dolor viginti menſes perſeveravit.

Tandem cùm interiiſſet reperta eſt collectio putris & olidæ materiæ in thorace, cujus ſerum eos dolores faciebat in partibus vicinis, & *id Pulmonicis eſt familiare. Ballonius lib.* 1. *conſil.* 114. *Iac. Thevart annot.* 3.

I*D Pulmonicis eſt familiare*) Nec iis ſolum ſed & Hepaticis, notante *Ballonio* conſil. 77. lib. 1. Unum, *ait*, animadvertere oportet, quod ad therapiam & diagnoſin facit imprimis. Omnibus Jecorariis, i. e. quibus grandius Hepar, amplius, tumentius & calidius, cùm febribus magnis prehenduntur, maxima ex parte, tempore urgentis febris, dolores in claviculis & ſecundum omoplatas oboriuntur ſatis vehementes: nam quemadmodum ineuntibus paroxyſmis intumeſcit & expanditur Hepar, contingens diaphragma, unde difficilis ſpiratio contingit, ita quoque dum æſtuat Iecur, intumeſcentia eſt quædam, hinc tractui ſimilis contentio, quo fit ut per communicationem vaſa ſuperiora afficiantur.

Observatio XLVI.

Dorſi dolor à venæ cavæ inflammatione & dilatatione.

A*Retæus* venam cavam inflammari ſcripſit, atque inde ruptionem pati; quod accidiſſe vidi. Non poteſt dilatari truncus venæ cavæ quandiu libera eſt ſanguinis circulatio. *Riolanus Encherid. Anat. lib. 2. cap. 27.*

Observatio XLVII.

Dorſi dolor ab aneuriſmate aortæ, dorſi vertebris adnatæ.

NOb. N. ex ſaltu & concuſſione Equi ferocientis, incidit in vehementiſſimum dolorem Dorſi, cui ſucceſſit Tumor cum pulſatione. In ipſa Aortæ cavitate Tumor prægrandis repertus, ex arteriali ſanguine concretus. *Vide lib.4. Tit. de Tumoribus.*

Observatio XLVIII.

Dorſi dolor à Liene calculis referto, Rene dextro lapide obſeſſo, Utero lapideo.

VIdua gravi dolore Dorſi vexatur, poſt fit hydropica: Lien quaſi convolutus calculis plenus conſpicitur. In Rene dextro aderat quadrangularis lapis: Uterus cartilagineæ duritiei. *Vide lib.3. tit. de ventris tumore.*

Observatio XLIX.

In virginis diuturno Dorſi dolore vexatæ, bini lapides in ſiniſtro rene reperti.

NOb. virgo Dorſi dolore diu vexata eſt, cujus nomine varia tentata remedia, Binos lapides in ſiniſtro rene inveni. *Vide Tit. de Dyſpnoea.*

Observatio L.

Dorſi Dolor à ſero pingui infarciente muſculos humerales.

INcredibiles circum ſcoptula operta & rachitidem dolores oriuntur à *delapſu crudi ac ſeroſi humoris per partes poſticas capitis*, Et ii mulieres maxime exercent. In Domina du Pleſſis per viginti menſes perſeverarunt, nulli cedentes remedio; Johanni Bellicanto (qui laqueo vitam finivit, calamitoſo ſupplicio infinitarem, ut verbo Tulliano utar, ſuorum ſcelerum expiaturus) eosdolores ſæpe perpeſſo, cum corpus mortuum ſecaretur, omnes nervi & ligamenta muſculorum humeralium, erant oppleta ſero pingui: Idem obſervatum in aliis ſimiles dolores paſſis, quos nulla fere ars levaverat. *Quid hic capias conſilii*, quæ medendi methodus? *Gul. Ballonius Ephemerid. & Epidem. lib.1. pag.46. & conſ. 114. lib.1.*

SCHOLIA.

A *Delapſu humoris per partes poſticas capitis*) Quæritur hoc loco quo modo generetur iſte humor in capite, & unde effluat, Qualis ſit, an ratione caloris, an ratione frigoris, Et ſi acer nitroſúsque eſt, cur tam facile horreant. Hippocr. lib. de locis in homine duplicem motum facit à capite orientem & dolorem excitantem, unum ab interno cerebri corpore, per infundibulum defluentem; alterum à tranſſudatione ſub pericranio in partes externas ſeſe proripientem; Si ab interno capite eſt, mordet & dolorem facit; Si ab externa parte, non mordet: Hoc tantum probabile eſt, ſicut & illud quod ſcribit, Si fluxus muliebris mordet, à corpore eſt, id eſt, ventre ipſo in quo pravus humor latitet; Si non mordet, à capite eſt: Nam in Maria Berthier (quæ jam annos aliquot capitis anteriora dolet, frigus ſe ſentire in ſutura coronaria narrat, Et uno ab hinc anno manifeſtè ſentit fluxionem à capite in ſcoptula operta per collum, in metaphrenum & lumbos, Et eo humore fluente dolores ſentit vehementes, & ſenſus caloris & acrimoniæ adeſt: Si hic humor ſubeat artus & membrorum articulationes, illam arthriticam reddet, ſed dum ſubtus cutem fluit, nec in interiores capacitates ſeſe inſinuat ac infert, nondum profundos dolores & arthriticos infert) dolores capitis, & vicinitas locorum qui primum dolent, deinde transfundunt eundem dolorem in partes contingentes, & ſignificant à capite humorem manare, qui nitroſus eſt, malus, efferus, & qui quamcumque in partem irruerit, ſuæ malitiæ virus expandet, Tabem enim inferet, & ea omnia quæ ab Hippocr. lib. de Glandulis explicantur. Hujuſmodi humoris & generationem, & fontem, & effectus Hippocrates l. c. explicat, & ſæpe experientia patent; Si enim conſtat partes omnes internas ſæpe labefieri ob nitroſum ſalſúmque humorem à capite manantem, cur humor qui in partes externas refunditur, aut liquatus ſubit, aut expellitur vi pellentis naturæ, & qui cum eo qui interiora ſubit habet affinitatem, ſimilia ſymptomata non progignet? Generatur autem peculiariter tale ſerum in quibuſdam, & eo facilius quo magis tempus & aër eſt idoneus ad talem generationem, ut auſtrina conſtitutione, per corruptionem acquiſita ſalſedine & nitroſitate, Et ad id facit ſi calor corporis eſt acer, corrumpens, ſqualidus, talis enim calor non actionem facit, ſed corrumpit potius: Atque primum ejus malignitatis prima labes ab hepate eſt: alimentum enim, id eſt, ſanguis aliquando acrior eſt & ſeroſior, & tractu temporis dum majorem malitiam acquirit, tum virulentus fit quodammodo: Ac præter vitium in ſanguine, poteſt eſſe peculiaris diſpoſitio in capite, quæ efficiat ut alimentum in capite ipſo corrumpatur: Et cum non videamus ullum fluxionibus malignis opportunum (niſi forte per totum corporis habitum diffuſus ſit calor acer, & corrumpens) qui non doloribus capitis frequenter exerceantur, fit ut propter impreſſionem à dolore, & vim factam parti, facultas partis debilitetur, calor infirmetur, & pro nativo extraneus inducatur, imo & febris quædam capitalis inducatur, id eſt, calor extraneus, ſiccus, malus, corruptor ac alimenti depravator: Et ſic perennis ſit

nis ſit generatio humoris, fit & perenne effluvium, & tum cum extra caput ille humor non educitur, tum vertigines, epilepſiæ, apoplexiæ quoque fiunt ipſæ: Et illa eſt vere διάθεσις quam morborum ſtata rataque periodo reducum cauſam συνεχῆ conſtituit Galenus 2. de diff. febrium. *Idem ibidem.*

Ex Lymphæ, per vaſa ſua, in corporis habitu diſtributa, & obſtructa, hinc rupta, effuſione in partes vicinas, produci cenſet ejuſmodi dolores *Fran. Sylvius de le Boë* praxeos lib. 1. c. 50. Et Tumores quoque catarrhis vulgo adſcriptos, eos præſertim qui partem brachii ſuperiorem uſque ad humerum ipſum occupant, & quandóque collum ipſum affligunt: Ad quos refert eos qui dolorem Iſchiadicum mentiuntur, atque inceſſum impediunt, in natibus hærentes: Curat *priores*, præmiſſis hydragogis & ſudoriferis, hoc litu, ℞. ungu. *martiati*, olei lumbric. ana ℥ß. ſuccini ℈j. m. Quod ſi inde vel ſolis integumentis augeantur, iſto utitur ℞. ungu. populei, nervini, ol. lumbric. ana ℥ij. olei lilior alb. ℥iij. m. *Poſteriores*, ſcil. coxendicis, ſedat Balſamo ſulphuris terebintinato, paucis ejus guttis partem illinendo.

Crudi ac feroſi humoris.) De natura, effectis variis, & noxa quas infert partibus in quas defertur, ſic ſentit *Bennettus* Theatri tabidorum Exercit. xix. Non inſipidarum, *ait*, aquarum indigus microcoſmus, quarum mediocri proportione ad ſanguinis contemperationem utitur, quandque ſupervacaneum, ſi intra vaſcula coërceatur, totum gravat, ut & extravaſatum partes, præſertim ſpirabiles, ſi in eas ἀθρόως aut copioſe congerantur; cæterum parum refert, quod ad rem noſtram attinet, an lymphæ mites à vaſculis ſuis deſignatis oriantur, vel an illis peracto opere deſtinato reductæ fuerint, modo eas cum ſanguine circulationem ſubiiſſe, & in majores cavitates per expreſſionem eluttiatas inſpiſſari comprobavimus, &c. In pleriſque lymphæ tenuiores è ſanguine emergentes primo tracheam copioſius alluebant, unde evanuit algor, ſuboriebantur ſputa tenaciora, pellucida, cum ſcreatu laborioſiſſimo, à quorum congerie pectoralia pertinaciter infarciri annotavimus: Omnibus pleuritide correptis poſtquam purulenta expurgata fuere, ſucceſſit per dies aliquot hujus ideæ ejectamentum, à quo cum premuntur viſcera vitalive naturalia, minus obturantur ſpiritalia; minime vero ſi ejus muco oblinita fuerint inteſtina: Quem mucum in infundibulo ureterum ſtagnantem ubturare, ſeriſque meatum præcludere, atque in ventriculum & inteſtina regurgitare Dorſi dolores, vomitiones, tormina & iſchuriam notham procreare pro certo habeo: Imo talem viſcoſitatem vaſis majoribus adhærentem, non raro ſanguinis reciprocationem præpedire videre eſt, quod ſemel in arteria, venoſa dicta, infante ternario ſubſulto è vivis erepto obſervavi: In partes denique extimas particulares ſi inæqualiter diffuſæ fuerint aquæ deolabiles, tumores œdematoſos conſtituunt: ſi vero in univerſas, leucophlegmatiam & anaſarcam curatu difficillimam: In ſexu fœmineo, vel frigidioris temperaturæ maribus, ut & in convaleſcentiæ ſtatu collocatis, quibus ſcilicet ſanguinis calor minus viget, increvit in toto hæc mucoſitas, obturationis vaſorum radix pertinaciſſima.

Et ii mulieres maxime exercent.) Id obſervavimus, ait, *Ballonius* loco proxime citato in *Maria Berthier*, & in in uxore N quæ utraque doloribus capitis eſt obnoxia, & in uxore N. Et in iis quibus corpora ſunt macilenta & ξηρότερα, juxta illud, *Qui ventre ſunt calido, carnes habent frigidas.* Et quod notandum, iſtæ mulieres tres, cum calorem habeant acrem, mordacem, multum, & tali humore abundent, tamen ſe ne minimum frigus perferre poſſe dicunt, & ſibi perpetuo in rachitide, & in occipite, quod parte anteriore eſt frigidius, ſenſum quendam frigoris, & catarrhi fontem, perennitatemque conſtitutam dicunt: ac ſi ab ea parte defluat humor, tantas in partibus remotis moleſtias excitaturus: Cauſam ejus rei evolvemus, Cum cerebrum peculiari morbo laborans, & veluti quadam febre ſibi propria impeditum, non capit eum fructum ex alimento quem capere debet, illud corrumpit, unde pars aliqua jam ſequeſtrata eſt, quæ continuos dolores, aut parùm intermittentes committat, pars alia à cerebro valente pellitur foras: Si nitroſum ſalſúmque quid habet φύσει per putredinem, ſenſum caloris & acrimoniæ infert, & ſic putant ſibi partes deuri; Si qua pars mista frigidior & craſſior, dum confunditur maſſæ ſanguinis, dum nervoſum genus ferit & imbuit, ſenſum quoque frigoris infert; ſic patet & ſurgit ea inæqualitas & viciſſitudo caloris & frigoris: Imo ſi initio paroxyſmorum minimus appulſus externi aëris frigidi, aut ſparſio humoris etiam calidi & bilioſi, ſenſum horroris & frigoris infert, quantò magis id præſtabit humor à capite labens, qui tametſi & ſalſedinem & nitroſitatem habens, caliditatem intrinſecam habet, tamen quia omne excrementum retinet aliquid de ea parte cujus eſt excrementum, cùm cerebrum natura ſit frigidum, non mirum ſi in iſto humore ſit aliquid ἐνεργητικόν: Ac de rigoribus & horroribus locus eſt apud Hipp. 1. de morb. *Rigor*, ait, *in morbis fit ab externis &c. maxime verò fit cum bilis & pituita remiſſa fuerit ſanguini, aut altera ex his aut utraque &c.* ut mirum non ſit ſi catarrhoſi ſæpe horreant aut rigeant: Humor autem à capite refunditur ob διάχυσιν; nam inſtar ſpongiarum madefactarum, quæ manu premuntur, cerebrum oppletum ab ambiente aëre exprimitur, aliàs atque alias, in has aut illas partes, quod fit ob calorem aut frigus: Alia cauſa eſt vis expultricis quam irritat humor, qualitate aut quantitate peccans: Accedit quod omne ſerum & humor nitroſus ſua mala qualitate præditus facile ſibi viam quærat atque patet: *Idem ibidem*, Ubi plura lectu digniſſima: confirmat exemplo *Bennettus* l. c. Matrona, *ait*, ætatis 47. emaciata, at vero valetudinaria, cui vaſcula omnia in hepate, ſplene & meſaræo deſinentia obturata fuere, horrorem inæqualem aliquoties, infrigidationem vero partis alicujus ſemper perpeſſa eſt, qualem infrigidationem aquæ gelidæ aſſiduatæ ſuperfuſionem aſſimilaſſe aſſeverabat: Et licet ſaburram ſubducendo inſudavimus, adhæſit hoc ſymptoma: quoties vero ptyaliſmus aut diarrhœa ſupervenerint, ad tempus deſtitit; Præmiſſis demum aliquot catharticis, quibus viſcoſa copioſe ſecluſa, poſtquam ſudores in ſtupha ſicca multoties excitati fuerunt, diæta parva & ſicciori convaluit.

Omnes nervi & ligamenta.) Notandum quod ait, *Galenus* ad partem 66. lib. 3. de artic. *Frequenter in oſſibus, membranis aut nervis, mucagineſus humor colligitur: carnoſa autem pars propria ſua ratione mucoſa non fit*: Pituitoſus & mucaginoſus humor collectus ægre exinanitur, cum nec perfuſione, nec cataplaſmatis, nec medicamento attrahatur aut diſcutiatur, niſi prius attenuatus & in vaporem reſolutus: Et quoniam lentus humor ægre quoque evacuatur, & hæc humoris illius glutinoſi contumacia dolorem ſemel obortum fovet diutius atque alit. *Jac. Thevart Annot. 6. in conſil. 3. lib. 2. Ballonii.*

Quid hic capias conſilii, quæ medendi methodus?) Tum ex Celſo tum ex Hippocr. eruenda eſt harum fluxionum

rum medela : Primum quantùm ſpectat ad uſum rerum humidarum (quoniam vulgo dicunt liquidiora non convenire catarrhis) convellenda eſt iſta opinio: Quanquam ex Hippocr. 4. de morbis, quo plus humidi ſumitur, plus quoque pituitæ videtur in cerebro (quod pituitæ fontem facit) accumulari & ſic occaſio fluxionum ſuppeditari: Sic hoc expediemus: Pituitoſis & præpinguibus frequens rerum liquidarum uſus non quadrat, ut nec iis in quibus humiditas multa, præſertim excrementitia: Ideo Hippocr. aph. 19. 7. ſcribit, famem convenire iis qui humidas carnes habent, quia fames ſiccat ex eventu, ait Galenus: At catarrhoſi maximam partem humiditate multa abundant; Imo cum catarrhus nullius morbi peculiare nomen ſit, ſed morbidam excretionem ſignificet, quæ prout in has aut illius partes procumbit, ita varias morbus qui inde ſequitur appellationes ſortitur: ſi exceſſus ſit humiditatis, quis dubitat quin ſiccandum ſit? At contra aliter faciendum eſt: Si exceſſus multus ſit humiditatis, ſi cerebrum ſit humidius, nemo dubitat quin ſiccare non ſit bonum, contrario contrarium opponendo; At quoniam nitroſæ, acres, ſalſæ, ſubtiles quinque ſunt defluxiones & catarrhi; vel quia qui à partibus inferis ſurgunt vapores in cerebrum talem naturam habebunt vel quia ob peculiarem in cerebro conſtitutionem, & malam diathesin talem nanciſcuntur naturam; vel quia hepar calidius proventum facit iſtius humiditatis per modum effumationis & ſublimationis, in hoc caſu ab humectantibus (etſi corpus videatur humidiuſculum) & ἀπὸ τῶν [illegible] abſtinere non oportet: Sed an in fluxionibus iſtis & [illegible] nitroſis tuto Balnea præſcribuntur univerſalia? Præſcribuntur ad contemperandum non ad evacuandum; nam cum Balnea evacuent, authore Galeno, aph. 2. 4. ſi tantum in aquam egelidam æger mittitur, nec elicitur ſudor; temperatur quodammodo humor nitroſus per cutim fuſus, talem ſub cutim diffluens, & dolores excitans partéſque labefactans: Quod conſilium eſt Hippocr. 2. de morb. mul., dum loquitur de fluore muliebri ab humoribus ſalſis & acribus ac nitroſis: Si ea quæ effluunt bilis fuerint & ſalſugo, & non ſolum internas partes, ſed & externas partes exulcerent, diætam tranſmutabis & humectabis ut fluxiones quam aquoſiſſimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis uteris &c. *Et Aëtius* in fluxionibus & congeſtionibus humorum acrium & mordacium utitur epiceraſticis, ideſt, iis quæ affuſa aut circumfuſa, aut applicita vim habent mitificandi & moderandi humoris & ejus impetum ſiſtendi: Atque hæc omnia ad unguem tenenda ſunt, ne temere, quod alias magno ægrorum incommodo factitatum videmus, quoties quis de defluxionibus conqueritur, ad hidrotica recurramus, præſertim valentia, ut eſt lignum Indicum; nam ejus uſu ſæpe eam augemus intemperiem quæ tam pravarum fluxionum author exiſtit: Et ut concedam elicitis ſudoribus adjumenti aliquid afferri, plus tamen incommodi affertur augendo intemperiem omnium malorum cauſam: Si ſimplex eſſet & abſoluta humiditas, quæque ſolum ſua quantite moleſta foret, diſcuſſione ejuſmodi humoris ſanitas compararetur.

De rumpendis cruſtis ferro candente *Hippocratis* locus eſt præclarus lib. de loc. in hom. ubi de Fluxione quæ retrorſum fit, *Cum retro in carnem juxta vertebram fluxus illapſus hydropem fecerit, ſic medeberis, Caro in collo inter venas cruſtis uratur, cicatrices quam tenuiſſimæ inducantur, & quampituitoſiſſimus utatur.* Hoc autem fit ut fiant emiſſaria, per quæ educatur ſerum nitroſum quod perrepando corpus totum, & ſeſe ſenſim inſinuando dolores intolerabiles facit, imo & maciem toti corpori conciliat.

Ballonius ibid.

Observatio LI.

Dorſi dolor à mole pingui meſenterii principio adhærente.

Virgini à caſu tumor in lienis regione ſuccrevit: acceſſit præter appetitum proſtratum & virium imbecillitatem, circa Dorſi medium dolor. Reperta pinguis quædam moles in ſiniſtro præcipue latere latitans & inteſtinis incubans, xl. ℔. pondo æquans: Circa meſenterii principium alia quædam pinguis portio, hinc ille in dorſo dolor. *Vide lib. 3. tit. de Hypochond. tumore.*

Observatio LII.

Dorſi dolor pungitivus à trunco aortæ deſcendente oſſeo in regione diaphragmatis.

NOb. juvenis pugnaciſſimus diu de ardore cordis & Dolore quodam pungitivo ad Dorſi ſpinam conquerebatur, præcipue à leviori aliqua commotione: Illi truncus aortæ deſcendens, circa ſeptum tranſverſum, ad minimi digiti longitudinem, totus oſſeus erat, Cor autem piloſum. *Vide lib. 4. in miſcellaneis.*

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI SECUNDI.
SECTIO V.
De Sputo Sanguinis.

OBSERVATIO I.

Hæmoptyſis à Pulmonibus Sanguine nigro, liquido, cum ſanie refertis.

ILLUSTR. Comes ſanguinem tuſſiendo exſpuerat: Diſſecto corpore, ut an rectè de abſceſſu ſenſiſſem judicium fieret, Inventi ſunt pulmones ſanguine nigerrimo, liquido, cum aliqua ſanie, citra propriam ſuppurationêm redundantes. *Hier. Cardanus Art. Curat. p. 294.*

SCHOLIA.

CIrca Hæmoptœn conſiderare oportet primò, è quibus vaſis, & quali eorundem affectione ſanguis erumpat, ſecundò, in quibus locis ſæpiſſime deponatur: tertiò, quot modis, ut per os excernatur, ſurſum duci aut ejici ſoleat.

Quoad prius, ex circulationis lege ſupponendum erit ſanguinem, ſponte erumpentem, omnino ex arteriis prodire; nam venæ, donec integræ manent, eum verſus cor reducunt, ac minime effundunt: quamvis inficias non eamus illas interdum à vulnere, caſu, contuſione, alióque accidente violento, quod unitatem ſolutas, ſanguinem extra ſinus ſuos dimittere: Verumtamen ſæpiſſime ſanguis, Hæmoptœn faciens, ab arteriarum oſculis, reſeratis aut diſruptis procedit, & tunc in culpa eſſe ſolet, aut ipſius ſanguinis dyſcraſia, aut vaſorum mala conformatio.

Utriuſque horum variæ ſunt differentiæ aut ſpecies, quæ item ad ſanguinis ſputum excitandum diverſimode concurrunt: Enimvero ſanguis quandoque tenuior, ſimulque acris exiſtens, arteriarum oſcula reſerat aut exedit; quandoque item craſſior, & ad coagulandum aptus, cùm à venis ſatis prompte excipi nequeat, extravaſatur: Propter hujuſmodi ſanguinis vitia, ſcorbuto aut febre peſtilente laborantes, etiam qui venena quædam biberunt, frequenter in hæmoptœn cadunt; Nec minus ex vaſorum culpa hic affectus exoriri ſolet, quatenus nimirum illa, vel tenera nimis, vel gracilia, quandoquam à motu violentiore, uti à tuſſi, vociferatione, ſaltu, alióque exercitio vehementi diſrumpuntur: vel in quantum ex laxa nimis & humida, quoad oſcula ſua dehiſcunt, & ſanguinem è circuitu erumpere ſinunt: porro interdum quatenus venæ à frigore conſtrictæ & corrugatæ cruorem non prompte trajiciunt, iſte reſtagnans arteriolas diſtendit, & ex earum oſculis erumpit.

Circa arterias, è quibus ſanguis Hæmoptœn faciens erumpit, multum intereſt cujaſmodi illæ, ac ubinam loci conſitæ fuerint, præterquam enim quod ſputi cruenti differentiæ inſignes oriantur, juxta quod cruor vaſe perexili, aut magno; ac alterutro aut in pulmonis ſummitate prope laryngem, aut in regione ejus media inter vaſorum ramos majores, aut denique in extrema inter veſiculas orbiculares, conſito erumpit; inſuper advertimus arterias ſanguinem expuere ſolitas, vel ex earum numero eſſe, quæ è ſtirpe pulmonari oriundæ tracheæ ramos ubique comitantur; vel quaſdam ex illis eſſe, quæ originem ſuam aortæ debentes, tracheæ tunicam denſè ramificatione obducant.

Quippe manifeſto liquet ex harum, uti & glandularum, oſculis humorem unctuoſum ad tracheæ ſuperficiem interiorem lubricandum exudare: porro quatenus ex iiſdem humor ſeroſus affatim in aſperæ arteriæ cavitatem deſtillat, catarrhum exoriri: Quapropter minime dubitamus aſſerere, etiam ex harum oſculis reſeratis, merum cruorem in ductus tracheales quandoque exudantem, in perexigua licet quantitate, ſputum cruentum parere: obſervavi plures ſine tuſſi, aut pulmonum indiſpoſitione quavis, ſemel aut bis in die, ſputum unum, forſan & alterum cruentum excreviſſe quod quoties ingruit, patientes in imo gutture, aut ſummitate pectoris, quandam quaſi deſtillationem percipiunt: unde ſtatim mera fibrarum trachealium contractione, ſive motu veluti cochleari, parum ſanguinis fluidi, pituitæ permixti, ac minime ſpumoſi expuitur, Cumque interdum per plures menſes talis affectio perduraſſet, exinde nihil incommodi, aut quod phthiſin inferret, aut minaretur, inſequutum eſt, quod minime fieret ſi quædam ex vaſis pulmonicis aperta fuiſſent.

2. Hæc de vaſis Hæmoptoicis, eorúmque in ſputo cruento affectione diverſimoda: Quod ſpectat ad loca in quibus ſanguis extravaſatus deponitur, hæc præcipue & fere tantum ſunt Aſperæ arteriæ, ejúſque partium cavitas interna: Quippe in hanc velut in cloacam, ductuum quorumcunque cæterorum recrementa quæque, aut ſuperfluitates, per ultimos, qua licet, naturæ nixus, foras ſtatim amandanda derivantur: Quod ſi in lobulorum interſtitia ſanguis extravaſatus impingetur, vel membrana ultima exudans in thoracis cavitatem decidet, hic empyema, & illic frequenter abſceſſum creat: ut plurimum vero cruor, à circuitu pulmonari deciduus, varias ſputi cruenti differentias producit, juxta quod eidum

ſuum,

ſuum, vel ſuperius intra laryngis cavitatem: vel paulo inferius circa intermedios ductus tracheales, vel denique ulterius intra veſiculas orbiculares naneiſcitur: Prior affectus ſolummodo procedit ab arteriæ cujuſdam, quæ tracheæ truncum obducit, oſculis reſeratis; proximus quandoque forſan ab hac cauſa, ſæpius tamen ab ipſis arteriis pneumonicis apertis, aut diſruptis: quæ vaſa cum majora fuerint, ſanguinis quantitatem ſæpe horrendam profundunt, cujus item exſpuitio, & totius pectoris muſculis, ſimúlque ipſis tracheæ fibris multum irritatis & valde contractis, copioſa & violenta exiſtit: Sin vero ſputi cruenti ſcaturigo in ultimis veſiculis conſiſtit, ſanguis in minore quidem copia, ſed cum tuſſi profunda, ſæpius iterata & valde moleſta rejicitur.

3. Atque hinc (quod tertio erat propoſitum) excretionis è pulmonibus ſanguineæ differentiæ: & multiplices ſputi cruenti ritus ſive modi innoteſcunt: Nam cruor in laryngem exudans, poſt levem in gutture titillationem, ſine tuſſi hujuſmodi cruoris extravaſatio in ſomnis continget evigilantibus hæmoptoes vix conſciis ſtatim ore effluit: quatenus nimirum tracheæ fibræ motrices, etiam inter dormiendum contractæ, ſanguinem recens extillatum jamjam in fauces extillarunt: Sin vero è vaſe majori, circa medios pulmones dehiſcente, aut diſrupto, ſanguis (qui ſemper ſpumoſus eſt) affatim in ductus tracheales erumpat, iſte mox tuſſi concitatâ, exinde ſurſum cum impetu & copiâ ingenti ejicitur, ut videantur affecti cruorem evomere potius quam extuſſire: Quod ſi denique cruor ex vaſorum plexibus, quibus veſiculæ orbiculares cinguntur, erumpens in cellulas iſtas deciderit, inde per vices in quantitate minore, nonniſi per tuſſim profundam & ſæpius repetitam excernitur. *Willis operis poſthumi ſect. 1. cap. 7.*

Observatio II.

Anatome hæmoptoicæ mulieris, cujus pars interna pulmonum pure referta inventa eſt, Mediaſtinum plenum ſero ſanguineo.

Vidua D. N. cum paucis induta veſtibus e lecto in feneſtram tranſiliſſet circa mediam noctem, illico correpta eſt magna reſpirandi difficultate, cum tuſſi, Sputo cruento, febre & faciei rubedine, &c. Aperto cadavere, inventum eſt mediaſtinum plenum ſero ſanguineo: Præterea inventa eſt pulmonis univerſa ſubſtantia referta materia purulenta & gravitate inſigni prædita. *Vide tit. de Pectoris dolore.*

Scholia.

E *Lecto in feneſtram tranſiliſſet, &c.*) Hæmoptoes cauſæ procatarcticæ & evidentes multiplices & variæ exiſtunt: In priore cenſu habentur imprimis pulmonum indiſpoſitio hæreditaria, uti cum ipſi debiles & teneri, cum pectoris anguſtiis, originaliter fuerint: Porro illorum à tuſſi, empyemate aut pleuritide prægreſſis mala affectio, & præſertim obſtructio, aut mala conformatio, ad hæmoptoen valde diſponunt: ac ita potius, ſi tali diatheſi ſanguinis acrimonia, ſive dyſcraſia, à mala victus ratione, aëre inſalubri, aut aliis modis contracta acceſſerit: Fluxus menſtrualis, hæmorrhoidalis, aut è naribus effluentis ſuppreſſio, quoſvis fere ad ſputum ſanguineum inclinat: Secundo inter cauſas evidentes referri debent, imprimis caloris aut frigoris exceſſus, quippe cum ſanguis ſupra modum æſtuat; aut tranſpiratio ejus per poros cutis impeditur, immaniter exinde turgeſcens, frequenter è vaſis pneumonicis erumpit: hinc notavit olim Hippocrates, & etiamnum vulgi obſervatio eſt, hæmoptyſes ſæpiſſime in hyeme flante Borea accidere: Nec minus raro Thermarum uſus multis, antea ſatis ſanis, hoc malum intulit: Quinimo hoc plures à vini, aut aquarum ardentium potu, ab ictu, lapſu, exclamatione, vomitu, aliáque violenta totius corporis aut pulmonum agitatione paſſim contrahunt: Porro venena quædam, & juxta *Heurnium*, radii Lunares (cujus ratio non facile patet, neque fides conſtat) hunc Affectum excitare perhibentur. *Willis l. c.*

Pulmonis ſubſtantia referta materia purulenta.) A prægreſſa eorum inflammatione, cujus teſtes febris, dyſpnœa, vultus rubor, tuſſis: Obſervatum eſt, *ait Heurnius*, ex pulmonis phlegmone aperiri ac erodi etiã vaſa, maxime ſi cor ac hepar incendio incanduerint, ſed hoc omnino funeſtum eſt.

Observatio III.

Sanguinis ſputum ab Aneuriſmate Aortæ circa dorſum, & ruptura Cavæ.

Anno 1557. Vir Nobil. Leonardus Welſerus ex Aneuriſmate interno obiit: Secto cadavere vena cava maxima reperta eſt: Ea rupta erat qua parte aneuriſma ipſam attigit: Cor magnum, ſanum, plurimo ſanguine abundans: In ipſa aorta dilatatio non modica, ad palmæ magnitudinem, coſtis & dorſi vertebris adnata, qua divulſa dimanavit ſanguis tenuis, ruber, qualis eſſe ſolet arterioſus: Pulmonum nulla læſio, licet æger copioſum ſanguinem ante obitum exſpuerit. *Vide libro quarto, tit. de Tumoribus p. n.*

Obſervatio IV.

Hæmoptyſis ab inflammatione Pulmonum & Lateris dependens.

VIr ſanguineæ & bilioſæ temperationis in febrem aſſiduam delabitur, cujus cum diuturno rigore fuit initium, tuſſi, dolore pungente, Sputis cruentis &c. 7. die alba ea viſa ſunt, qua tranſacta rurſus febris invadit cum rigore & Spuitione cruenta nigricante uberrima &c. Mortui xiv. die ſecto cadavere, pars dextra pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans, tanquam ſanguis concretus, & ejuſdem lateris etiam pleura male affecta. *L. à Fonte conſult. 9.*

SCHOLIA.

SPuitiones copioſæ & nigricantes ipſorum pulmonum caloris naturalis corruptionem confertim factam non mediocre indicium præ ſe ferunt: Cujus affectionis cauſa proxima eſt bilioſi ſanguinis ad pulmones defluxio, prava qualitate affecti; Remotiores vero jecoris intemperatio fervidior, mala diſpoſitio pulmonum & errores exteriores: Neque arbitrandum eſt, (ut alter Medicus, quod materia noxia à capite prolaberetur) iam uberi ſanguinis corrupti copiam inde prolabi, nam neceſſe fuiſſet aliquã gravem affectionem in capite præceſſiſſe, in quo nulla eſt offenſio. *Idem.*

Obſervatio V.

Hæmoptyſis ob lobum Pulmonis ſiniſtrum ſcirrhoſum redditum, trajectionem liberam ſanguinis impedientem.

INſignis Theologus &c. *Vide hanc Obſervationem lib. 1. Sect. 21. Obſervat. 7. illuc errore tranſlatam.*

Obſervatio VI.

Sectio Cadaveris Hæmoptoici. A Clar. Sylvio in Noſocomio Leidenſi adminiſtrata 1664. Cujus pulmones multum ſanguinis nigri & concreti continebant &c.

NOv. ij. die ante ſex circiter hebdomadas cœpit male habere Jacobus de Vala: Tuſſi correptus eſt & Sanguinem ſpuit, maxime lecto decumbens: Conqueritur de difficili reſpiratione: Quando plus potat magis etiam ſanguinem ſpuit: Urina cruda: Sedimentum pituitoſum: heri ſenſit dolorem circa lumbos, qui adhuc adeo continuat ut erigere corpus non poſſit: Cumprimum inciperet male habere, per torum diem à laboribus incaluerat, noctu vero domum rediens à frigore læſus fuerat, unde primum tuſſis, quam poſt duas hebdomadas ſanguinis ſputum conſequutum eſt: Jam tabeſcit & debilis fit: pro conſolidatione vulneris, quæ promovenda cito, ne in ulcus evadat, utatur ſequenti medicamento ℞. *aq. plantag.* ℥ij. *fœnic.* ʒj. *acet. ſtillat.* ℥ij. *ſangu. drac.* ℈j. *laud. opiat. gr. ij. ſyr. myrth.* ʒj. aſſumet ſubinde cochlear: Nov. 12. melius in omnibus habet: dolores enim lumbares non ſentit & paucum quoque ſanguinis dejecit: Perget ulterius eo uti: *Nov.* 13. heri veſperi edit lac dulce, unde noctu ſummis anxietatibus fuit preſſus: Secunda nocturna ſenſit frigus; forſan paroxyſmum febrilem habuit: Tum vehementiſſime (durante frigore) ſitivit, cereviſiámque frigidam bibit, quam tamen præ nimia linguæ & faucium ſiccitate non guſtare, neque ſitim illa extinguere potuit: A frigido ſumpto adhuc magis anxius factus, vehementem cordis palpitationem paſſus eſt: Malum hoc, unaque frigus fere per 5. horas duravit. *Die* 14. ſitis non tanta fuit, ob uſum poſteriotis miſturæ, (vide infra ſcholia) Pauciorem ſanguinem exſpuit: *Die* 17. melius habet: Iteretur miſtura 13. Nov. præſcripta: *Nov.* 19. Hodie hora tertia pomeridiana aſſidens foco luculento habuit paroxyſmum febrilem: Somnolentus tum fuit, ſenſitque gravitatem per univerſum corpus: & frigus, ſimulque tremorem, nec frigus, nec dolorem ſpeciatim ſentit in lumbis, ſed tantum in ventre circa umbilicum, partibúſque extremis inferioribus: duravit circiter per horam, nullúſque calor ſubſequutus: Multum jam ſitit, ſumpſit miſturæ aliquid, Non quieſcit, ſemel dejecit: *Die* 20. iterum habuit paroxyſmum poſt prandium: Frigus iterum in abdomine & artubus, ſed & in regione lumbari, vehementius quoque fuit heſterno, perque duas horas duravit: Inſequutus calor per horam permanens: Valde ſitivit, utque ſitim levaret comedit integrum malum citrium: Nondum alvus hodie ſuo munere functa ℞. *maſſæ pil. cochiar.* ℈ß. *troch. alhand. gr. v.*

uſu.

reſin. Gial. gr. 4. *ol. garg yoph. gtt. ij. m*ᵗ. *f. Pil. n.* 5. aſſumet cras ſummo mane: Iteretur ſimul miſtura 13. Nov. præſcripta; adde *laud. op. gr.* 1. *Die* 21. peſſime habet, doloresque habet in hypochondrio ſiniſtro, Non poteſt reſpirare graviterque anhelat: Nullum frigus ſentit! A pilulis hodie mane aſſumptis, à meridie tantum ſemel ſed parum dejecit: ℞. *aqu. hyſſop. petroſ. fœnic. aa* ℥j. *tinct. cinnam.* ʒß. *ſpir.* ⊖ *gtt. viij. ſyr. fœnic.* ℥j. *m*ᵗ. aſſumet ſubinde cochlear. *Die* 24. *Nov.* valde ſtatim ab uſu miſturæ ab anguſtiis & anhelationibus, à quibus videbatur ſuffocari, levatus eſt: continuabit uſum ejuſdem miſturæ: *Die* 25. conqueritur de tuſſi ſicca, quæ per biduum illum jam afflixit, unde non quieſcit, Item crura tument & quaſi diſtenduntur, Non dejicit; habet adhuc miſturam, Pro Tuſſi ℞. *maſſæ pil. de Cynogl.* ℈j. *f. Pil. n. viij.* ſumat æger ſubinde unam: *Die* 26. Ante octo annos eryſipelate laboravit in utraque tibia, à qua quidem nullam huc uſque amplius moleſtiam ſenſit, rubor tamen permanſit: Occupaverat rubor ille pedem quoque, ſed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, ſupraque & infra ruborem illum pedes valde tument & ſplendidi fiunt: Non dolores tantos in pectore expertus eſt minusque tuſſivit, commodius quoque quievit: continuabit in uſu miſturæ & pilul. de cynogl. Pro Eryſipelate ℞. *aq. plantag. fumar. aa.* ℥iv. *acet. ſambuc. ſpir. vini vulg. aa.* ℥ij. mᵗ. lintea liquore illo tepido madefacta circumponet pedibus & loco affecto. *Die* 27. heri veſperi lac dulce comedit, & hodie mane, à quo & noctu & hodie peſſime habuit: Non dejecit, unde abdomen valde tenditur; Rubor ille pedum ſenſim minuitur & in livorem abit; Perget uti medicamentis præſcriptis: *Die* 28. *Novembr.* iterum peſſime habet, difficulter reſpirat & graviter anhelat, inprimis ſi incurvet corpus, tum videntur ipſi partes interiores quaſi infringi: Ter dejecit craſſa excrementa cum torminibus in parte ſuperiore abdominis: ſanguinem rurſus excrevit, hodie octies, ſed parum ſingulis vicibus: Abdomen jam non diſtentum neque flatus emiſit: Conqueritur ſe jam nihil commodi à miſtura ſentire: Iteretur miſtura 21. d. præſcripta, adde ſangu. draconis ℈ß. Obiit.

In Cadavere ejus diſſecto 2. Dec. Liquor tenuis & ſeroſus repebat in corporis habitu ſub cute inter muſculos & pinguedinem, unde ipſa pinguedo mollior & laxior erat: Omentum non tegebat inteſtina, ſed ad latera deflectebat: Inteſtinum craſſum inflexum infra umbilicum erat: Color Inteſtinorum carneus & ſolito rubicundior: Inteſtina craſſa flatibus turgebant, tenuia non item: Tenuium tamen vaſcula turgebant, *quod fieri ſolet à doloribus*: Aqua in abdominis cavitate continebatur ſubflava & ſubſalſa; initium nempe hydropis; cui aliqua purulenta materia juncta erat: *Iecinoris* color ſubpallidus, *qui color fere ab aquis præſentibus* provenit: *Folliculus fellis* externe inſtar membranæ albicabat, nihilque omnino fellis continere ob tenuitatem videbatur: *Lien* ſatis grandis, & parti poſticæ & vicinis annexus: color ejus pallidior juſto, ſubſtantia firmior erat: *Pancreatis* ſubſtantia ſatis elegans: Ductus illius magnus: Immiſſus in ductum liquor variis in locis pancreas non tingebat; *Ex Thoracis* cavitate aqua copioſa valde effluebat, clara, limpida, nec tam ſalſa quam quæ in abdomine erat: *Pulmones* coſtis annexi, imprimis ſiniſter: Aqua illa ex dextro pectore promanabat: In ſiniſtro pectore aliqua quidem aqua, ſed pauca conſpicienda erat: Color Pulmonum ſolito erat obſcurior, lividior, ſubſtantia firmior & à flatibus diſtenta, Multum ſanguinis in ipſa Pulmonum ſubſtantia hærebat interiore, qui nigricans & coagulatus illam diſtendebat, occurrentibus paſſim particulis durioribus, quæ ſenſim in apoſtema abire ſolent: *Die* 3. *Dec.* aperto capite cerebrum vidimus copioſum ac firmum, quod Cl. *Sylvius* poſt meridiem accuratiſſime demonſtravit: *Die* 4. *Dec.* Cum abſente Cl. Sylvio, ipſius permiſſu ulterius ſcrutaremur cadaver, deprehendimus in utroque cordis ventriculo materiam craſſam, fibroſam, quaſi carneam, Polypum vulgo dicunt, quæ in omnia vaſa extendebatur in cor exeuntia: præcipue vero ex jugulari ſiniſtra eduximus tres ſpithamas longitudine ſuperantem: Erat autem illa materia in ipſis cordis ventriculis craſſitie inſigni, cui multum grumoſi ſanguinis adhærebat, annexa cordis carneis fibris, eaſque ſuis fibrillis amplectens: In medio continebat ſanguinem grumoſum, videbaturque minuſcula vaſa habere: In aſpera arteria aperta materiam ſpumoſam, pituitoſam, cumque pauco ſanguine mixtam, qualem vivens ſæpe excrevit: Humorem in pericardio copioſum, ſimilem illi qui in abdomine repertus fuerat: In folliculo fellis bilem & ſubſtantia & colore vere vitellinam, pauciſſimam, eamdemque aperto per inciſionem variam ipſo hepatis parenchymate, in plurimis ductus Hepatici ramis hærentem vidimus: *Renis* ſiniſtri pelvis erat magna, extra ipſum renem propendens, ureter naturali longe amplior; Facta inciſione in tibia Eryſipelare affecta, vidimus ſubſtratam carnem integram, cute tantum læſa, à qua cuticula facillimè ſeparabatur: *Matthias Paiſenius in miſcell. cur. ann.* 4. *&* 5. *obſerv.* 193.

SCHOLIA.

D*urante frigore ſitivit &c.*] Durante frigore paroxyſmum facit; præſtat ergo ſi tum ſumma ſitis urgeat, ſitim fallere & ſubinde cochlear liquoris alicujus, in quo parva quantitate lapis prunellæ ſolutus ſit, capere, ſed parce. Ubi ægro tales anxietates obveniunt, utatur ſubinde ſequenti medicamento, ℞. aq. petroſ. fœnic. aa. ℥j. th riac. ſimpl. ʒß. lap. prunell. ℈j. ſyr. fœnic. ℥j. capiet ſubinde cochlear.

Jecinoris color ſuppallidus] Qui color fere ab aquis præſentibus provenit. *Sylvius.*

OBSERVATIO VII.

Sanguinis ſputum à Pulmone ſphacelo infecto manans.

C*Um tuſſi ſanguinem excerni*, modo pulchrè rubentem, aliàs pituitæ, puri aut ſputo permixtum haud infrequens eſt: Nigrum verò atque ſpumoſum ejici, ut concretus & undequaque poroſus ſpongiam aut pumicem referre videatur, rariſſimum, hujuſmodi autem à nonnullis cum tuſſi rejectum, non ex vaſe aliquo rupto, huc ex pulmonis ulcere, ſed ab ipſa pulmonis ſubſtantia ac parenchymate profuſum ſuſpicati fuimus, nec fefellit nos conjectura: Nam pictoris cujusdam, qui cum valida tuſſi hujuſmodi ſanguinem rejecerat, pulmonis pars quædam nigricans reperta ſphacelo correpta, in qua magnus & profundus ſinus, nulla interim ſanie, nullo pure vel hanc vel reliquam partem occupante: atque ex hoc ſinu ſanguis corruptus, nigricans, atque cum eo ſiderata parenchymatis pars cum tuſſi rejecta: Similem & Ichthyopola quidam ſanguinem expuit, cujus & pulmo eodem modo affectus fuit. Cerevisiæ coctor ejuſmodi ſanguinem cum valida tuſſi ter reddidit: in hujus autem Pulmone, plurima parte nigro, tres patuerunt ſinus: Semper autem *talem affectum incurabilem* judicavimus, vitam tamen produci ad aliquod tempus poſſe, bona beneque inſtituta victus ratione, haud alienum eſt: Pictor plusquam menſem ſupervixit: Cereviſiæ coctor bis evaſerat, ſed & in tertia exſpuitione ſubito periit, veluti & Ichthyopola qui & in ſanguinis ſputo defecit. *Dodonæus obſerv. medic. cap.* 24.

SCHOLIA.

DE hujuſmodi ſanguinis ſputo ſenſiſſe videtur Hippocr. aph. 13. 5. Quicunque, *ait*, ſpumoſum ſanguinem exſpuunt, iis è Pulmone fit eductio: Nam qui ex vaſe diſrupto, aut ulcere profunditur, haudquaquam ſpumoſus apparet: fatetur ipſe Galenus in comm. ſæpius ſe vidiſſe ſanguinem plurimum bene coloratum exſpui, quem, ait, ratio dictat ex aliquo Pulmonis vaſe prodire, ſed hunc ſpumoſum fuiſſe non addit: Spumoſus ſanguis, vel ut Hippocrates, ἀφρῶδες αἷμα, naturam ac figuram ejus retinet unde abceſſit, Pulmonis ſubſtantia laxa & poroſa eſt, talis & ſanguinis quem cum tuſſi profuſum ſcripſimus, cui parenchymatis partem conjunctam & commixtam fuiſſe ſatis apparet. *Idem.*

Talem affectum incurabilem] Hunc morbum ſemper curatu difficilem exiſtere, communis obſervatio eſt; Cujus item ratio liquido patet, in quantum ſcilicet pulmonum munus in motu perpetuo conſiſtens, continui ſoluti therapeiæ, ad quam imprimis ſedatio & quies requiruntur, omnino contrarium eſt: Cui etiam medelæ impedimentum hoc majus accedit, quod moles pulmonaria non (uti putabatur) parenchyma eſt, ſed vaſorum innumerabilium textura, ſive tela admodum ſubtilis, cujus unitas ſi quando ſolvatur, impoſſibile prorſus erit vaſculorum disjunctorum fines rurſus coire, aut ſpatium, uti in aliis partibus, carne aut callo adimpleri: At vero unicum hoc ſupereſt, ut dum vaſorum extremitates incongrue ſemper & imperforate coaleſcant, ſanguinis circulatio in parte affecta ceſſans, per aliam vicinam ſuppleatur; quod quidem rarò ſine totius pulmonis noxa aut incommodo ſuccedit. *Willis l. c.*

Cum tuſſi ſanguinem excerni &c.] Contradictio in adjecto eſſe apparet, Dyſenteria & Pleuritis indolens: Hæmoptyſis ſine tuſſi, attamen revera dari interdum talia obſervare novum non eſt illis qui praxin ſolicitè exercent: Anno 1669. fœmina 54. annor. hic loci Hæmoptyſin patiebatur, ἀθρόως excernens ſanguinem ſpumoſum & floridum, ſine dolore, cum reſpiratione aliquomodo difficili, ſed, quod ſingulare eſt, ſemper abſque Tuſſi: Eadem ante decennium eodem modo aliquoties excrevit ſanguinem ad aliquot uncias, curata tunc à Medicis ordinariis, qui miro hoc affectu mori vix credere ſuſtinuerunt, poſſe abſque tuſſi è pulmone ita ſanguinem mitti, donec αὐτοψία frequentior eos convicit: curata à me eſt binis medicamentis 1. ſemine hyoſcyami cum lap. Cancr. aliiſque reſolventibus & adſtringentibus mixto: 2°. Tinctura catechu ad 60. guttas pro dozi propinata. Eodem anno vidua 48. ann. veniebat conſilium petitura, cumque quid pateretur ex ea quærerem, loco reſponſi floridum excernebat per os ſanguinem & ſpumoſum ſine Tuſſi, ſentiebat cum impetu quaſi ſanguinem urgere exitum & aſcendere: Curabatur Tinctura antiphthiſica Michaelis, Opiatis aliiſque, ſemper interpoſitis illis quæ ſanguinem coagulatum ſolvunt: Circa curationem enim methodicam hujus morbi, notanda eſt cautela Pergameni 4. m. m. & 7. de cump. m. κατ. γεν. ſcil. ſanguinem exſpuentibus quæ adhibentur medicamenta, miſcenda eſſe tum calida, tum tenuium partium exiſtentia, ut medicamenta adſtringentia diſtribui melius poſſint, hinc v. g. mel admiſcendum monet: Innuere vult, non adhibenda eſſe pro ſiſtenda hac excretione terreſtris craſſioris ſubſtantiæ medicamenta quæ ſolum conſtipant, anxietatem præcordiorum & reſpirationem difficilem pariunt, ſed quæ ſimul liberum aëri relinquant motum, & quæ ſimul ſanguinem effervescentem reſtrænent: Deinde illud maxime obſervandum,

ut

... miſceantur, vel interponantur provide ſanguinem coagulatum diſſolventia, ne ex intempeſtivo & ſolo aſtringentium uſu ſanguis retineatur, putreſcat, & in ulcus phthiſicum degeneret hæmoptyſis, quo de conqueritur Rondeletius m. cur. morbos; Ad obſervationem ſuperiorem addi poteſt diſtinctio: hæmoptyſis duplici contingit modo, vel ἀϑρόως ἢ ϐιαίως, ſimul & ſemel, unica irruptione, extravagante & quaſi effervescente ſanguine, ubi ſæpe ad uncias aliquot vel libram excerni poteſt, Et in hac ſpecie rarior obſervatur Tuſſis, tanta enim non adeſt irritatio, ſed ſanguis lubricat ſibi ipſi viam, per ſuperius guttur affectans exitum: vel excernitur & quaſi extuſſitur pedentim ab eroſis in pulmone vaſis, & ob ſalinas particulas teneras Pulmonum Veſiculas ſtimulat, & inde irritatione facta Tuſſim producit cruentam.

G. Wolfgang Wedels in miſcell. curioſis anni 1671. obſerv. 43.

Observatio VIII.

Hæmoptyſis ab aneuriſmate in Pectore, aperto per exeſionem.

JOh. Pauli homo ebrioſus, circa 50. ætatis annum in aneuriſma incurabile incidit: Anno 1640. circa Autumnum, cùm ſupra modum inebriatus fuiſſet, poſtridie anxietate quadam pectoris correptus fuit, quam primo negligebat conſueto more vivens: Circa initium ſequentis anni, Tumor cum valida pulſatione, circa claviculæ ſiniſtræ & ſterni conjunctionem ſubortus eſt, qui ab omnibus judicatum eſt aneuriſma inſanabile, eo quod ab internis initium ſumpſerat: Medicina ea tantùm adhibita fuit quæ ſanguinis calorem mitigaret, & quantum poſſibile tumoris augmentum prohiberet: Sed omnia fruſtra, nam tumor in tantum increvit, ut exterius pugni magnitudinem multùm ſuperaret, & interius reſpirationi non leve impedimentum afferret: 12. Novembr. circa veſperam, per tuſſim incepit rejicere grumos nigri & concreti ſanguinis, unde tumor multum imminutus fuit: Sed cum continua ea eſſet ſanguinis excretio, ſummo mane vitam finiit.

Cadavere aperto, in Thorace ſtatim ſeſe conſpectui dedit dilatata aorta arteria deſcendens, cujus paulo ſupra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras ſanguinis & ultra capere poſſet adeoque iſte tumor ad latus aſperæ arteriæ increverat antrorſum, ut euri proxima eſſet ipſa arteria: Sed ea ipſa in loco ſub aſpera arteria exeſa eſſe videbatur, ſimul & poſtica pars aſperæ arteriæ, unde ſuprema ipſi nocte ea ſanguinis evacuatio: Quæ tamen non conſertim proceſſit, uti plerumque in ruptione aneuriſmatis fieri conſuevit: Ideoque videtur veriſimile ob ſummam ægri debilitatem, ſanguinem in tumore contentum refrigeratum atque concretum fuiſſe. *Ottho Heurnius obſervat. 27.*

Observatio IX.

Hæmoptyſis à percuſſione Pectoris & contuſione interna.

RUſticum Eques quidam ebrius in campo adortus, in thorace ſclopeto percuſſit, & in terram dejectum equo calcavit; unde dolorem protinus in latere ſentiens, ſanguinemque exceans, poſt ſeptimanas aliquot exſpiravit. Judice criminali Medicorum judicium, an ab hac vi illata mortuus ſit, inquirenti? Corpore aperto, internisque diligenter inſpectis atque examinatis, talis ab illis ſententia lata eſt.

Cùm prius ante hunc caſum minime ægrotarit, ſed tunc primum cum læſus fuit, dolorem vehementem & perſeverantem in illo latere ſenſerit, ſanguinemque exſpuerit; atque poſt apertionem pectoris intrinſecus contuſionis ſigna eo in loco apparuerint, ſine dubio percuſſionem illam atque ictum ex calce equi, mortis cauſam fuiſſe. *F. Platerus obſ. p. m. 785.*

Observatio X.

Anatome Hæmoptoici, cujus Pulmones ſumma parte obſidebat tuberculum crudum, è quo acris materia prodibat eos erodens.

D. Chriſt. Hallerus, homo proceræ ſtaturæ, ætatis 45. cholericus, laborabat deſtillatione tenui, aliquando ſalſa ad pectus & ad fauces, ita ut cum fluxus ille inciperet, aliquando per os ad pondus dimidiæ libræ effluebat, tandem incidit in ſputum ſanguinis copioſum cum tuſſi: Habebat etiam à multis annis Tuberculum circa furculam, in latere dextro pectoris, quod aliquando creſcebat, aliquando decreſcebat, & mutabat interdum colorem: Interdum enim album, interdum rubrum apparebat: Tandem tuſſiens in momento aperta denuo vena, vel potius rupta, in momento ſuffocatus eſt:

Secto ejus corpore, invenimus tuberculum crudum ſpongiæ haud diſſimile, adnatum pulmoni circa furculam, in latere dextro, quod ex materia tam acri erat natum, ut ferè adjacentis coſtæ mediam partem conſumpſerat, omnis etiam ſanguis redibat in pulmone collectus, cum cæteræ partes viderentur exangues. *Ex Ioh. Heſſi obſerv.*

Observatio XI.

Hæmoptoici dexter Pulmo tumidus à ſanguine illic ſubſiſtente repertus.

Poſt ſanguinis ſputum in φθινώδει corpore, ad duarum librarum menſuram, ingentis in dextro Pulmone ſenſus ponderis aliquot ſeptimanarum decurſu animadverſus: rejecta materia flava, craſſa, viſcida, tenax, fruſtillatim tenui aqueæ copioſæ innatans: Adaperto iterum vaſculo hæmoptyſis urgebat: Ea ſine negotio ſedata, continuabat excretio priori ſimilis: Aderant indicia Hecticæ non levia, putridæ intermiſta, & Dyſpnœa, dextro potiſſimum in latere: Sanguis nullus excreabatur, ſed alba ſolum, tenax, viſcida materia, viribus exhauſtis anni quadrante elapſo, ſuffocatus abibat ad plures:

Aperto thorace, dexter pulmo tumidus, adeo ut totam illam impleret cavitatem: Inciſo Pulmone, in circumferentia ſanguis ſpumoſus craſſus effluebat: Inciſis & diviſis bronchiis, alba ut materia fere tota referta erant, Ita illa effluebat puris ſpeciem præ ſe ferens planiſſimam, qualem multis ante ſeptimanis ejecerat: quam ſi extuſſire potuiſſet, nondum vitæ terminus adpropinquaſſet.

Alius Hæmoptyſi correptus, & ab ea ſine negotio liberatus, ſtatim gravitatem pectoris ſenſit, & tenſionem in brachio dextro, circa axillas moleſtam: Aliquoties ſputo ſanguinis ſuppreſſo, de eadem gravitate conquerebatur: Tandem illa gravitate pectoris vires ſumente, dyſpnœa febrique hectica ſuperveniente, ſuffocatus ultimum mundo vale dixit: Nullum dubium ſi cadaver apertum fuiſſet, eundem deprehenſum fuiſſe ſtatum. *Rolfinckius Diſſertat. Anat. lib. 1. cap. 13.*

SCHOLIA.

D*Exter Pulmo tumidus*] Dubium eſt an omnia ſanguis per dictas anaſtomoſes (*vide Scholia ad obſerv. 1.*) tranſeat, an non etiam multi vaſculorum ſanguiferorum fines deſinant in ipſam Pulmonum ſubſtantiam, in eamque arteriolæ ſanguinem effundant, venulæ vero ex ea rurſus exſorbeant, ſicuti ſanguinis circulationem in pleriſque aliis partibus fieri diximus: Rem ita ſe habere videntur docere rationes citatis locis allatæ, Sed in pulmone repugnat autopſia, qua ipſum parenchyma fere penitus exangue apparet, nec unquam quicquam cruoris effatu dignum in ejus ſubſtantia reperitur (etſi horæ ſpatio ſanguinis octo vel novem libras tranſmittat) ſecus atque contingit in hepate, muſculis aliiſve partibus, multum ſanguinis tranſmittentibus, in quibus copioſus ſanguis extra vaſa reperitur: Præterea iſte ſanguis extra vaſa in veſicularum ſubſtantiam effuſus, partim veſiculas aëri recipiendo deſtinatas repleret, ſicque reſpirationi plurimum obeſſet, partim Hæmoptyſes frequentiſſimas pareret, quæ tamen valde raræ ſunt, & manifeſtiſſime contingunt cum ruptis aut eroſis vaſis ſanguis in veſiculoſam ſubſtantiam & bronchia profunditur, nec unquam ſine hujuſmodi vaſorum apertione evenire viſæ ſunt:

Forte aliquibus mirum videbitur quod parenchymatis ſubſtantiam exſanguem eſſe, h. e. ſanguinem notabili quantitate in eo non conſpici, dicam, cum tamen ſanguine, ſicut aliæ partes, nutriatur: cum etiam Hippocr. 5. aph. 13. ſcribat, *Qui ſpumantem ſanguinem extuſſiunt, iis ex pulmone educitur*, cum denique in ſuffocatis multum ſanguinis in pulmonibus ſæpe reperiatur? Reſpondeo ad 1. Nutriri pulmonem ſanguine ſicut arteriæ, venæ & nervi, qui ex tranſeunte ſanguine & ſpiritibus aſſumunt quod ſibi conveniens eſt nutrimentum, atque etiam per inviſibiles vias & arteriolas tantum recipiunt quantum ipſis neceſſarium eſt, ſicut de nervis docebimus: Ad hæc, pulmonem etiam, & quidem præcipue nutriri eo ſanguine qui per arteriam bronchialem, à *Frid. Ruyſch* repertam, advehitur: Præterea diſtinguendum eſſe inter ſanguinem pauciſſimum, quo nutritio pulmonis perficitur, & copioſiſſimum qui toti corpori inſervit, Illum per inviſibiles vias ad veſiculoſam ſubſtantiam poſſe infundi, & via uſpiam conſpici; Hunc vero, propter ſingularem copiam, nonniſi per manifeſtum conſpectum tranſire, & Anatomicos, cum de tranſitu ſanguinis per pulmones loquuntur, de hoc, non vero de illo intelligendos eſſe; Ad 2. regero Hipp. citato aphor. loqui de pulmone in genere, quatenus ex propria ſubſtantia, vaſis & membranis conſtruitur, non vero ſpeciatim de ſolius parenchymatis propria ſubſtantia: atque ſic, cum dicit ſanguinem è pulmone educi, illum intelligere iſtum ſanguinem, non ex propria ſubſtantia, ſed ex eroſis vel ruptis aliquibus vaſis ſanguiferis, per ſubſtantiam decurrentibus erumpere: Ad 3. dico, qui in ſuffocatorum pulmonibus reperitur ſanguis, eum non ex propria ſubſtantia, ſed è vaſis, propter impeditum circularem tranſitum ruptis effluxiſſe in veſiculas. *Diemerbroek. Anatom. lib. 2. cap. 12.*

Observatio XII.

Hæmoptyſis à fluxione acri, tracheæ partem cum Pulmonibus erodente & levem arteriam.

Lobum pulmonis ſiniſtrum cujuſdam erodebat ulcus, è tuſſi inveterata & fluxione ſalina Hæmoptyſin inducente oriundum; quod levis arteriæ divaricationem lobo inſertam una perſeferat; Diſſecto cadavere tracheæ pars eroſa, cui cicatrix inducta fuerat varicoſa: lobo vero pars adnata calloſa conſpiciebatur. *Bennettus Theatri Tabid. p. 95.*

Observ.

Observatio XIII.

Exſpuitio cruenta Vomicæ in Pulmone diſruptionem fere præcedit.

NOn pauci ſubito è vivis erepti ſunt, in quibus non alia mortis cauſa comparuit quam repentina Vomicæ diſruptio in Pulmonibus: Omnibus ſic affectis, multo tempore antequam vomica rumperetur, cruenta excreatio præceſſit è Pulmonibus, eaque cum tuſſi &c. *Fernelius Pathol. l.* 5.*cap.* 10.

Observatio XIV.

Anatome Hæmoptoici, qui Phthiſicus interiit.

HEnricus N. Phthiſicus obiit: In dexrro thoracis latere, ubi majorem dolorem ſentiebat, inventa ſunt fragmenta bronchiorum à ſubſtantia Pulmonum avulſa, cum ſanie copioſa: Laboraverat longo tempore antea ſputo ſanguinis, unde hujus miſerandi mali principium. Bronchiorum fragmenta & ſaniem copioſam, dum viveret, in magnâ quantitate ejicere conſueverat. *Vide tit. de Phthiſi.*

SCHOLIA.

S*Puto ſanguinis, ſaniem copioſam, phthiſicus obiit:*] Ex Tabes. *Aphor.* 15. & 16. *ſect.* 7. ſanguinis ſputo puris ſputum: Ex puris ſputo,

Observatio XV.

Exſpuitio cruenta, nigricans, ab inflammatione pulmonis dextri, cum pleuræ affectione.

VIr Illuſtr. febre affectus cum tuſſi, dyſpnœa, dolore levi ad medium thoracem, cruenta exſpuit nigra, uberrima. Pars dextra Pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans: Ejuſdem lateris pleura male affecta. *Vide tit. de lateris dolore.*

Observatio XVI.

Sanguinis & puris ſputum ſine Pulmonum offenſa aliquando contingit.

EXſpuunt non ſemel ſtatis temporibus quidam cum pure ſanguinem, nec tamen Phthiſici ſunt, nec ulcus ullum in Pulmonibus habent: Hujus cenſus tres novit Sala, quorum duo exſpuerunt ſtatis vicibus pus & ſanguinem ſine pulmonis ulcere, quippe ſanati ſunt & bene valuerunt, tertius adhuc vivit ſanus: nam ex rupto abſceſſu inter thoracem per Pulmones quidem expurgata eſt materia, ſed ſine ejus læſione; quod in cadaveribus duorum diſſectis eidem apparuit: Adeſt quidem in hujuſmodi impedita reſpiratio, febrisque lenta, ſed abſterio pure & exſiccato iſta ſigna diſparent. *Bartholinus cent.* 4. *hiſtor.* 17.

SCHOLIA.

E*Xſpuunt non ſeme*l] Hæmoptyſis affectus ſatis frequens, & mirum quod non frequentior exiſtiiit: Cum enim conceptacula ſanguinis, ſeu Pulmonum vaſa, varie diducantur & implicentur, ab æſtuante in illis ſanguine rapidioriq; motu concitato, vix fieri poteſt, quin per illas ambages & perplexos meatus non difficillime fiat commeatus, hincq; vaſorum diſruptioni aut apertioni occaſio præbeatur: In viventibus ſanguinis excurſum impedimentis variis interturbari conjicere eſt, quia in mortuis liquores injecti ægre meant & ubique fere cæſpitant.

Sine Pulmonis ulcere] Vide Scholia ad obſerv. 1.

Observatio XVII.

Hæmoptyſis ob Pulmones putres, corruptos, ulceratos.

§. 1. DOmina N. quæ phthiſica obiit, cœpit derepente ſanguinem exſpuere & de pectore educere: Diſſecto cadavere, inventi ſunt pulmones putres cum ulceribus variis. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 2. Binos ſecui dyſpnœa affectos: Uterque ſanguinem cum pauco pure & fruſtulis Pulmonum exſpuit: In utroque dexter Pulmo interius prorſus corruptus eſt. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

Observatio XVIII.

Hæmoptyſis à Pulmonibus induratis, nigricantibus.

NObilis N. cum febre incidit in pectoris anguſtiam, ſequente ſputo cruento: Cadavere apetto, in pectoris cavitate ſerum ſanguineum copioſum aderat: Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant externis eorum partibus induratis. *Vide tit. de Febribus lib.* 4.

SCHOLIA.

E*Xtremis partibus induratis*] Ideo male peracto iis in locis ſanguinis circuitu, hic ad alias pulmonum partes refluus, male regitur. *Vide Scholia ad obſervat.* 1.

OBSERVATIO XIX.

Hæmoptyſis ab acri cruore quo cor infarctum repertum eſt.

ILluſtr. Vir juvenis præviis cordis palpitationibus, in nonnullas ſanguinis ſputationes, & denique in ſyncopen lethalem incidit: Quid autem venarum anaſtomoſin cauſavit quam hujuſmodi producta ex vitiata cordis digeſtione obnata, vim corroſivam habentia, inſtar ſalium corroſivorum, ad quorum tyrannicam vim obtundendam archeus cordis cruotem copioſiorem alliciebat: hinc grandius redditum, & cruore infarctum ſecto cadavere in conſpectum venit. *Vide tit. de cordis palpitatione.*

OBSERVATIO XX.

Sputum ſanguinis nigri à pulmonibus & cordis ventriculis eo refertis.

DOm. N. de Palpitatione cordis conqueſtus, cum dyſpnœa, tandem per ſputum excrevit ſanguinem nigerrimum, craſſum & conglomeratum, cum tuſſi moleſta, unde reſpiratio facta levior; ſed eo ſputo plurimum aucto interiit: In eo invenſus fuit cordis ventriculus uterque ſanguine concreto diſtentus: Pulmo etiam totus ſanguine multo refertus viſus eſt. *Vide tit. de palpitatione cordis.*

OBSERVATIO XXI.

Hæmoptyſis à cordis ulcere orta.

DIe 3. Januar. 1634. vocatus ſum ad filiam D. N. annos 14. natam, quæ antea per multos dies labotaverat vomitu pituitoſo ſemel aut bis in die invadente, horis præcipue matutinis, cum cardialgia per intervalla affligente: Item patiebatur dolorem in ſumma ſcapula ſiniſtra & ſummitate brachii qua humero committitur; Nocte inſequente, quæ erat quinta à prima invaſione, correpta eſt alvi fluxu & febre quæ tota die eam detinuerunt. 6. Sumpſit rhei pulveris. ʒj. cum juſculo, & pluries dejecit, febris perſerverat, nocte bis tantùm dejecit, per duas horas dormivit: 7. alvi fluxus perſeverat, ſed minus frequens, ut locum dederit venæ ſectioni, qua miſſus fuit ſanguis ad ℥iv.: Hæc duo peculiariter à febris invaſione notavimus, quod Pulſus fere ſemper erat intermittens, Et cùm dolor prædictus in eadem parte fixus permaneret, neque ad thoracem ullo modo pertingeret, ægra tamen non poterat in illud latus, quod erat ſiniſtrum, decumbere, quin ſtatim cardialgia & tuſſi corriperetur; ita ut perpetuo ſuper latus dextrum decumbere cogeretur: Tuſſis ſicca eam infeſtabat per intervalla; flatus emittebat interdum ſupernè & inferne: 8. Eadem ſymptomata perſeverant, præcipue cardialgia per intervalla recurrens, & pulſus intermittens inæqualiter: Somnus paucus: continuabantur cardiaca, ſumpta & admota, tum vermes enecantia ac ventriculum roborantia: Urgente admodum cardialgia, exhibitus eſt Salis abſynthii ℈j. cum ſucci limon. cochleari, unde optime habuit per horas aliquot, ſed ſymptomata redierunt, noctu urinæ erant craſſæ & ſatis pallidæ. 9. Admotum fuit veſicans cervici, quo tuſſis ceſſavit: antea dolor humeri imminutus fuerat, & ſupra latus ſiniſtrum melius decumbebat: Eadem die ſumpſit medicamentum ex infuſione ʒj. Rhei cum hieræ picræ ʒj. & ſyrup. de cichor. comp. ℥j. quo valde purgata eſt cum fructu, & alvi fluxus perſeveravit per aliquot dies, unde prorſus convaleſcere viſa eſt, cùm tamen pulſus continuo intermitteret in 3. 4. vel 5. pulſatione: Poſtquam à lecto ſurrexit, intermiſſio pulſus deſiit, manente tamen frequentia & ægra tuſſi premebatur, noctu præcipue cum difficultate ſpirandi: Quæ ſymptomata per longum tempus perſeverarunt, ac præter difficultatem ſpirandi aderat per intervalla dolor lateris pungens, qui magis urgebat cum ægra in latus ſanum decumberet, & contra gravior erat difficulas ſpirandi quando ſupra latus dolens decumbebat: febris perpetuo erat intenſa, quæ omnia magnam ſuſpicionem faciebant abſceſſus in ſiniſtra pulmonis parte latitantis. Tandem die 34. morbi ſubito correpta eſt *Sanguinis Sputo*, quem per tuſſim excrevit ad ℥viij. circa meridiem; is autem ſanguis erat ſatis craſſus & non ſpumoſus, quem ægra ipſa dicebat à capite deſcendiſſe: ſeque ante illius excluſionem, in faucibus percepiſſe titillationem, tum aliquid ejus mungendo per nares eductum fuerat: Attamen veſpertinis horis ſanguinis ſputo redeunte, ſatis apparuit eum è pulmone ferri, erat enim totus ſpumoſus, ejuſque quantitas fuit ad ℔j, Tum

miſſus

miſſus fuit de baſilica ſiniſtra, exhibitus julepus ex aqua plantaginis & papav. rhoead. cum ſale prunellæ & ſyrupo de roſis ſiccis: utebatur tota nocte ſyrupis violaceo, de roſis ſiccis & de papavere ſimul mixtis, quibus Tuſſis ſedabatur, excretionis reditus impediebatur & per intervalla dormiebat: Poſtridie mane iterata fuit ſ. m. ex brachio dextro, iteratus julepus, & multa alia remedia in hæmoptyſi uſitata, præſcripta fuere in communi conſilio habito cum D. D. Ranchino & de Lort: Sputum ſanguinis rediit ad ℥viij. circa horam II: ante meridiem, continuabantur remedia & V. S. malleoli uſurpara: Hora 4. veſpertina redeunte ſputo ſanguinis copioſo ſubito extincta eſt.

Diſſecto cadavere, inventus eſt Pulmo colore albicante, coſtis undique & diaphragmati adhærens, tum etiam pericardio undique adhærebat, ut unum corpus continuum efficeret: Cor vero albicans viſum eſt, & media ſui parte fere, qua diaphragma reſpicit, exeſum atque exulceratum, ut fibræ carnoſæ ſemiputridæ ſummis digitis avellerentur: Et animadverſum fuerat fruſtula quædam carnea, hujuſmodi fibris ſimillima cum ſanguine per ſputum rejecta fuiſſe: Ita ut veriſimum ſit iſtam ægram cordis ſubſtantiam ſputum rejeciſſe, quod eſt valde mirum. Cum autem in capſula cordis nullus humor repertus fuerit, exiſtimandum eſt materiam hujuſmodi abſceſſum, ſeu ulcus, efficientem cum ſanguine permixtam fuiſſe & per tuſſim excretam. *Lazarus Riverius centur. I. obſerv.* 87.

Observatio XXII.

Hæmoptyſis ab inflammatis Pulmonibus, ſubſequente abſceſſu.

Pleuritis à Peripneumonia hac præſertim nota diſtinguitur quod in hac ſputum cruentum primis ſtatim diebus & largius diffluit, ſi ſalubris præſertim futurus ſit morbus, ſed diutius & 40. etiam dies, ut obſervavi in Nob. A. de Gatinois, qui à pulmonia & pleuritide complicatis convaluit beneficio tam copioſæ excreationis cruentæ, ut quotidie linteum unum & alterum lecto inſtratum tabo rejecto compleret: Præterquam quod enim è pleura tanta cruenti ſputi copia rejectari nequit, abſceſſus in Pulmone relictus, ſed detectus quadriennio poſt in cadavere magni viri, à ſimili affectu recrudeſcente interempti, repertus ſatis docuit. *C. Piſo de morbis à colluvie ſeroſa ſect. 3. c. ultimo.*

Observatio XXIII.

Hæmoptyſis à ſanguine melancholico è Liene & vaſis meſaraicis tranſmiſſo.

Vir 19. annorum conſtitutionis melancholicæ, hypochondriaca affectione per aliquot annos mire divexabatur, maxime tamen *de dolore hypochondrii ſiniſtri* conqueſtus eſt, tandem prægreſſa ſuppreſſione fluxus hæmorrhoidalis, quo aliàs cum levamine fovebatur, hæmoptyſi bis intra ſemeſtre ſpatium corripitur, qua etiam terrium redeunte purpuream *cum ſanguine vomit animam.*

Impetrata licentia aperiendi cadaver, Infimus venter I. ad examen vocatus, in quo Lien quidem ſat magnus, colore lividus & flaccidus: meſaraicæ, tam venæ quam arteriæ, tum & vaſa gaſtro epiploica, atro ſanguine turgeſcentia & quaſi varicoſa conſpiciebantur: Ad Renes vero cum deventum erat, eorum ſiniſter flaccidior multò & magnitudine inferior dextro reperiebatur: hic vero dexter in parte ſuperiori extrorſum, cyſti donabatur ad magnitudinem pilæ luſoriæ, ſero ſubflaveſcente turgida, qua diſſecta, ac cum impetu proruente humore, nulla via conſpicua erat perquam vel excretio vel ingreſſus ſero pateret: quantum conjectura aſſequi licuit, videbatur dicta cyſtis ex membrana communi Renis conflata. Ad medium ventrem ubi deventum, in eo Pulmones ſanguine nigro fermenteſcente turgeſcentes ac inflati comparebant: Talis etiam ſanguis in Liene, & confinio venæ portæ ac dextro cordis ventriculo conſpiciebatur.

SCHOLIA.

Hinc conjectari licuit ex fermentatione omnia humoris melancholici, maſſam ſanguineam orgaſmo conciatam, cum per conſuetas vias evacuatio non pateret, per ramum ſplenicum in Hepar, inde in cavam ac dextrum cordis ventriculum, exindeque per venam arterioſam ſeu arteriam pulmonalem facta vel anaſtomoſi, vel ruptura ad ſuperiora regurgitaſſe, ibique ob copiam & viarum anguſtiam circulationem ſanguinis impeditam, indeque huic viro flammam vitalem extinctam fuiſſe. *Ex obſerv. Laur. Wolf ſtrigel Medici Vienneſis, in miſcellan. curioſis anni* 1670.

De dolore hypochondrii ſiniſtri &c.] Bifariam dicemus è Pulmone ſanguinem rejici poſſe, uno modo loco hæmorrhagiæ, altero ad exoœrationem partis alicujus, in qua grave aliquod periculum crearetur: Inveniuntur quibus occluduntur viæ ad nares: Si ſanguis non abſumitur in incrementum, loco hæmorrhagiæ, è pulmone educitur ſanguis innocue, Item & in quibuſdam ſanguineis, aut in mutilis, hæmorrhoidon loco: Altero modo ſanguis expectoratur in Hepaticis & Lienoſis; Lienoſis per cœliacam, ut contigit filio Præſidis Pariſienſis, Is ſanguinem aſſatim expe-

ctorabat, omnia pene pulmonum vaſa rupta puta-bantur, & periculum tabis adeſſe putabant: Tandem dum forte contingitur hypochondrium ſiniſtrum, percipitur pulſus in ea parte & palpitatio: tunc hic latere fontem mali putant, & tractum ductumque ſanguinis manu percipiunt: conſultum eſt lieni, multum & valide repurgatus, ceſſavit palpitatio & pulſus, item ſanguinis rejectio: Credibile ſanguinem & ſpiritum ibi compreſſum & conculcatum fuiſſe, & ob cruditates cacochymiamque veluti obſeſſum, unde ſucceſſiſſet neceſſario aneurïſma. *Ballonius conſil. 1. l. 2.* Quod de filio illo Conſulis dictum eſt, idem huic ægro evenire potuit, ut illa ſanguinis rejectio (ſuppreſſionem hæmorrhoidum ſequuta) non tam vitium pulmonum ſequeretur quam copiam & orgaſmum ſanguinis in præcordiis turgentis & propter affectiones melancholicas: Huc pertinet locus Hippocr. 2. Prorrhet. Inter Hæmoptoicos evadunt quicunque dolores habent melancholicos & in dorſo & in pectore: Quaſi hi minus laborent & periclitentur quàm alii: Rejectio enim à Pulmone ſi ſit tantum per anaſtomoſin aut diapedeſin non ita mala eſt, per diabroſin omnino ſuſpecta eſſe debet.

Cum ſanguine vomit animam] Dubitandi anſam præbet Hippocrates, an excretio illa ventriculo tantum propria ſit, non item Pulmonibus? Ille enim Coacar. Prænot. ſect. 9. v. 36. *Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum transverſum non exiſtente, de Pulmonibus vomunt*: Sed adnotante *Martiano* comment. ad aph. 37. verbum vomere ad omnem copioſam excretionem ab ore uſurpat Hippocr. ad diſtinctionem Sputitionis, quæ fit in pauca quantitate: illud accommodando tam excretioni quæ fit per gulam, quam quæ fit per aſperam arteriam: Qui ſanguinem vomunt, i. e. pleno ore profundunt, interpretatur *Duretus* comm. in prædictam Coacem prænotionem: Id tamen conſideratione dignum quod monet *Walæus* in ſua medendi methodo, Tenacem pituitam pertinaciter diaphragmati aliquando adhærere, quæ niſi emetici ope exturbetur, hominem ſuffocat: Empyematicorum pus ejuſdem beneficio feliciter excludi aſſerit etiamnum *Franc. Sylvius de le Boë in ſua Idea Med. Pract.*

Observatio XXIV.

Hæmoptyſis à Iecore per fibras coſtis nothis annexo.

Vidi in hac Civitate Senatorem Clariſſimum, qui cum ardenti febre correptus ſpumantem ſanguinem ſpueret, falſo judicatus eſt Pleuriticus, quia non à thorace ſed ab hepate inflammato ſanguinem ſpuebat, cum hypochondrii dextri dolore, & ſine dolore lateris, tandem interiit:

Diſſecto hujus cadavere, inventum eſt fibris quibuſdam connexum hepar cum nothis coſtis, ut inde vix avelli potuerit: *Duretus annot. in Hollerii lib. 1. cap. 26. de morbis Int.*

Scholia.

Juvenis 18. annorum Ictero flavo per trimeſtre ſpatium antea laborans, demum curatus incidit in Hæmoptyſin cum purulenta excretione, dolore item à jugulo ad coſtas nothas in latere dextro acuto ſeſe extendente, febrique continua ſymptomatica conjuncta, cujus vehementia inflammationis magnitudinem ſequebatur, & noctu imprimis cum delirio & agrypnia exacerbabatur: Tuſſis etiam ſicca cum dyſpnœa aderat: Pulſus modo vehemens, durus, modo debilis: urina rubra, craſſa, cum ſedimento rubro: Hunc affectum Hepatis inflammatorium, cum hæmoptyſi ex ruptione alicujus vaſis in latere dextro, ſuſpenſorii hepatis, monſtrabat locus affectus & cruoris per ſputum excretio: At miretur quiſpiam, quomodo per ſputum & excreationem materia cruenta & purulenta potuerit evacuari: Sciendum per vaſa ſuſpenſorii Hepatis ad thoracem hanc materiam fuiſſe tranſmiſſam, cum dolor ſeſe extenderet ad coſtas nothas lateris dextri: ſimilis ferme eſt hiſtoria à Dureto ſuperiùs narrata. *Frid. Hofmannus m. m. p. m. 313.*

Hepate inflammato] Si vis explorare utrum in parte quadam inflammatio adſit, an non, applica topica calida: Si iſta pars ferat, nulla adeſt inflammatio: Sin autem non ferat, certo credas inflammationem adeſſe, & inde ſubſequuturum abſceſſum, Id quod multoties fui expertus cum *Lazar. Riverio* centur. 1. obſervat. 51. *Idem ibidem pag. 336.*

Observatio XXV.

Hæmoptyſis ob Sanguinem è Iecore in Pulmones transfuſum, eo per totum diſtentos.

R. P. Hieronymus Griffius, ordinis Prædicatorum, Juvenis optimo habitu præditus, in ſanguinis ſputum copioſum incidit, ſpumoſum valde ſecundum totam ſubſtantiam, ita ut poſt concretionem totus cavernoſus inſtar ſpongiæ appareret, ad differentiam ſanguinis cum ſpuma, quam in ſuperficie tantummodo conſervat, una cum hypochondrii dextri dolore, Et dum ſputi ſanguinis curationi incumberetur, idem fluxus repetiit ſæpius, concomitabatur etiam tuſſis vehemens, cum ſputi pituitoſi copia non mediocri, ita ut dum alii Medici huic curationi adhibiti, timentes tabem, humectare corpus, jam ſanguinis fluxu ſedato, tentarent, à ſputi copia ſuffocaretur: Quapropter ego Coacæ 360. ſect. 2. authoritate permotus, ad Hepatis curationem me contuli *remediis communibus*, quæ hepatica medicamenta dicuntur, & inter ea Trochiſcis cypheos, quos ſingulo mane exhibui, à qua curatione adeo ſublevatus eſt ut ſibi ſanus videretur: Quia tamen ante perfectam ſanitatem frigidiori vento ſe exponens à febre magna correptus eſt, eaque continua cum ſiti, ſpirandi difficultate, tuſſi, aliiſque ſymptomatis gravioribus, à qua 25. dierum ſpatio extinctus eſt.

Cumque

Cumque apertn cadavere partes læſas inſpicere procurarem,unum primo occurrit mirabile, quia ventriculus omnino vacuus eſt inventus, etiamſi antequam moreretur, ſpatio non ultra 4. horarum plurimum commediſſet,videlicet ferculum ex pane contrito,tria ova, panem & carnes (erat enim per totum morbum vorax multi cibi, nec ab eo ſe continere poterat) ſed & inteſtina fere penitus inanita erant: Hepar ſatis magnum erat, alioqui ſanum; Pulmo totus ſanguine repletus mirum in modum tumidus apparuit, ita ut non vaſa tantummodo turgerent, ſed per totam ſubſtantiam ſanguis conglobatus ſcirrhi duritiem æmularetur, Nulla tamen alia læſio in eo apparebat: Cor & circumſitæ venæ ſanguine mirum in modum repletæ inventæ ſunt, & in latitudinem immodicam diſtentæ, imo & ſiniſter cordis ventriculus ſanguine repletus erat: Turgebant pariter venæ omnes, quæ per coſtas diſſeminantur; *Proſper Martianus comm. in aph. 12. ſect. 5.*

SCHOLIA.

IN ſumma totum malum in ſanguinis plenitudine conſiſtere videbatur, Ex quo in eam conjecturam deveni, Hepar attracticem omnino validam habuiſſe cum ſanguificatricis robore, cujus gratia ſanguinis copiam majorem producebat quam ei conveniret; Quem cum natura per pulmones ut antea excernere fruſtra tentaverit, in ipſis pulmonibus conglobatus & conſtipatus, putredinem ſive fervorem contraxit, & febrem illam ingentem induxit, Ex qua forte ſervari potuiſſet ſi ſanguinem denuo exſpuiſſet, aut ſanguis in larga copia miſſus fuiſſet: verum morbi cauſa ignorata, nemo ſanguinem mittere copioſum in emaciato corpore auſus fuiſſet: Hæc adnotare volui, ut conſtet ab Hepate per medios pulmones ſanguinem educi poſſe, cujus indicium erat & ſpuma & dolor in hypochondrio dextro, nec ob id falſum erit dicere eductionem à Pulmonibus fieri ut ab aphor. 13. ſect. 5. docemur, *Qui ſanguinem ſpumantem tuſſiendo excreant, iis ex Pulmone talis excluſio fit*, Quem male interpretantur illi qui in ſanguinis ſpumoſi exeretione Pulmones ſemper affectos eſſe exponunt: Eo enim aphor. docemur tantummodo cognoſcere in univerſum per quam regionem ſanguis excernatur, non quæ pars afficiatur quando ſanguinis ſpumoſi fit exeretio: Particulatim vero id explicavit ſect. 2. Coacar. Prænot. 360. ubi ita legitur. Qui ſpumoſum ſanguinem vomunt, dolore infra ſeptum tranſverſum non exiſtente, de Pulmonibus vomunt: Et quibus quidem magna vena in eo rumpitur, multum vomunt & in periculo verſantur, &c. Et paulo inferius, Qui ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, præcordium dextrum dolentes, de hepate ſpuunt & moriuntur: Caſus quidem à me bis obſervatus in praxi &c. *Idem ibidem.*

Remediis communibus &c.] Inter quæ recenſentur Ligaturæ, quæ modo ſanguinem compeſcant quæritur? quidam eas attrahendo id præſtare volunt, eo quod pars ligatura intercepta tumeat, adeo ut etiam à copia irruentis ſanguinis inflammetur, imo ſubſequatur gangræna: Item, quod ſi collum deligetur faſcia, venæ capitis intumeſcant: Si humerus ligetur, cubitus & manus valde tumeant, hinc dolor à vinculo excitatus attrahere creditur: Modus attractionis à veteribus tribuitur dolori, calori, fugæ vacui: dolori, quatenus pendet à ſuis cauſis, intemperie calida & ſolutione continui: hæc partem debilitat & repellendis à ſe humoribus imparem reddit, inde tumor partis conſtrictæ: At aliunde petenda intumeſcentiæ ratio: Ex priori cauſa deduci non poteſt cur ligato brachio, infra ligaturam intumeſcant cubitus, manus & digiti: Non oritur ille tumor à ſanguine, à corde in partes trans ligaturam copioſius per venas irruente, ſed ab impedito motu ſanguinis reflui per venas in cor: detentus ſanguis ibi tumorem excitat: Ligaturæ ſanguinis è naribus, ore fluentis motum ſiſtunt brachiis injectæ, non quod ratione doloris aut caloris trahant, ſed quod ſanguinem ex arteriis reſumptum, ad cor per venas tendentem, quo minus tam cito ad dextrum ventriculum perveniat, retardent: hoc in fundamento jacet vis ligaturarum, dum injiciuntur parti ſanæ; ſanguinem per venas ad affectam refluere in copia prohibent, & ſic pars affecta ab influxu liberatur.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI

SECTIO VI.

De Expuitione Purulenta, Sordida, Empyemate.

OBSERVATIO I.

Expuitio varia à Pulmonum abſceſſibus educta.

ANNO 1601. in tota Piceni regione &c. graſſabantur anginæ, pleuritides, tuſſes, thoracis dolores &c. cum ſputo viſcido, ſpumoſo, craſſo; raro, ſubflavo, ſubcruento, ſubnigro, rariſſime purulento, &c. Sectis cadaveribus reperti ſunt Pulmonum abſceſſus ex quibus multa materia fœtens exibat. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

SCHO-

SCHOLIA.

C*Um ſputo viſcido, ſpumoſo, craſſo &c.*] Quanquam Pulmones ut plurimum inflammatione, abſceſſu &c. tentati ſint, ubi ejuſmodi ſputa apparent, obſervatum tamen aliquando ubi vitioſa ſputa exeunt, nulla labe infectos fuiſſe Pulmones, nullamque in iis aut thorace inflammationem adfuiſſe: Quare *Duretus* Coac. lib. 2. cap. 16. tit. 14. quando ſputa ſincera, glutinoſa, alba atque rotunda &c. exſpuuntur, docet quod neceſſario hæc pravitas & ſputi conditio, opinionem facit peruſti humoris ab æſtu & ardore quo pars ipſa, unde ſputum venit, conflagrat; Quæ cauſa eſt cur alibi de ſputo rotundo ita ſcripſerit Hippoc. *Sputa rotunda delirium indicant*, Ad quem locum ſcripſit Gal. 6. Epid. *Talium ſputorum cauſam materialem eſſe craßitudinem & lentorem humoris in bronchiis pulmonum cumulate collecti: efficientem vero immodicum calorem*: Quæ omnia ut non oego ex decreto veterum & ipſius *Hippocr.* accidere pleuriticis & peripneumonicis, ita ſimillima his exſpuere ſputa prava febre eſſentiali laborantes, citra ollam pleuritidis aut peripn. ſuſpiciunem docet experientia: Ita Pythion. l. 3. Epid. p. 4. ſect. 1. ſexto die varia & cruenta ſputa exſpectoravit, cum nec peripneumonicus nec pleuriticus foret; nec à capite malum eſſet, ſed à defluxu tantum materiæ, quæ non erat tanta ut inflammationem pateret: aut forte in pulmone congeſta, ſed quæ incendium non conceperat: Hinc *Hippocr.* aph. 47. l. 4. In febribus quæ non intermittunt, excreationes ſanguinolentæ, liventes, graveolentes, bilioſæ, omnes malæ ſunt: nomine τ̃ ἀποχώρημα volens notare non tam eſſe materiam thoracis morbificam quæ excernitur, quam excrementum aliarum partium in pulmonem tranſmiſſum, cui per moram alienus color inductus ſit: Sic cum inopinato in febre eſſentiali talis apparet mala apocrempſis, non tam generatio eſt, quam veteris excrementi collectio: Ideo dixit, in febribus non intermittentibus, ut declaret ratione præſentis cacochymiæ, & vi caloris humores fundentis, & per modum attractionis ipſius pulmonis à partibus inferis; aut per modum tranſumptionis & diapedeſis, colligi in pulmone materiam alienam, quæ aut tuſſi, aut alio modo expectoratur. Errant ergo Medici qui cum talia ſputa vident ſtatim pronunciant aut pleuritin eſſe aut peripneumoniam: An forte hic incuſandus Thymus, ob vaſa quæ ad hanc glandulam diſtribui Eruditiſſimus *Whartonus* Adenogr. cap. 16. oſtendit? nam ex ejus ſententia, ubicunque vas excretorium peculiare reperitur, non putandum eſt fruſtra conditum fuiſſe, ſed ſpeciali cuidam excretioni deſtinatum: Idem etiamnum obſervat. c. 21. de Glandulis maxill. majorem eſſe quantitatem materiæ ſalivalis per has glandulas excretæ, quam ab exiguis illis arteriis & venis, quæ ad has partes diſtribuuntur, afferri poſſit; Notum vero eundem Thymum ex quorundam lue venerea infeſtatorum cadaverum ſectionibus, inſtar ſpongiæ ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere: Hinc ratio patet cur ptyaliſmus artificialis cieatur, collo circumdato emplaſtro de ranis cum Mercurio, facilius quam per Zonam mercurialem.

OBSERVATIO II.

Expuitio materiæ flavæ purulentæ à Pulmone fiſtuloſis ulceribus ſcatente.

QUidam thoracis dolore laborans excernebat *materiam flavam purulentam*: Illi Pulmo dexter totus ſcirrhoſus inventus, fiſtuloſis ulceribus ſcatens, In ſiniſtro quoque erat ulceroſa colluvies. *Vide tit. de Phthiſi.*

SCHOLIA.

M*Ateriam flavam purulentam*] Plurimi putant cauſam materialem puris ſolum eſſe maſſam ſanguineam, cæteros vero humores extra venas exiſtentes eſſe adeo rebelles ut alteratrici reſiſtant: Dicimus autem nos ex Galeno, non ſolum ſanguineos humores in pus converti poſſe, verum etiam cætera recrementa corporis, quamvis majori cum difficultate: Galenus 7. aph. 38. ait quod fluit à capite in thoracem, 20. diebus ſuppurari, at id phlegma eſt purum: Præterea Hippocr. & Galenus 1. Prorrh. 35. dicunt humores frigidos tractu 60. dierum ſuppurari ſi locus calidus ſit: In pedibus enim & brachiis, ob diſtantiam à fonte caloris nunquam in pus abeunt: Galenus 3. Præſag. 29. docet quando expectanda ſit converſio humorum in pus, Si vires ſint robuſtæ, & humores calidi, per excretionem fit judicium: Si frigidi & vires robuſtæ per abſceſſum: Si calidi & vires debiles, per abſceſſum quoque judicantur: Ubi vero vires debiles & humores frigidi, ii vel moriuntur, vel vix longo temporis intervallo humores concoquunt: Hinc colligere licet quando fieri poſſit pus, & quando non, 1°. enim ſi fuerint humores calidi, & vires robuſtæ non fiet pus; ratio eſt, quia humores calidi tranſpirant, & vires fortes expellunt inſenſibiliter: Hic eorum error notetur qui *tumoribus bilioſis*, robuſta exiſtente virtute, adjungunt ſuppurantia ex lacte, farinis &c, quibus occluduntur pori, detinenturque acres vapores, qui ideo adeo effrænes evadunt ut partem exedant & gangrænam inducant: Si vero fuerint frigidi humores, & virtus robuſta, per abſceſſum expectanda erit criſis: Ex quibus quoque colligimus ex frigidis humoribus fieri pus: Non ergo ſolum ex ſanguine fit pus, quia ſanguinea maſſa non eſt ſola & adæquata cauſa materialis puris, oſtenſum enim ex Galeno pituitam in cavo thoracis poſſe ſuppurari: *Ex Sanctorii meth. vit. Err. l. 8. cap. ult.*

Materiam flavam] Quæ non erat mera bilis, hæc enim in verum pus non abit, ſed ſanguis bilioſus, aut bilis pituitæ remixta, qua ut plurimum ſcatent Pulmones.

Materiam purulentam] Empyematis materiam alii merum pus eſſe volunt, alii purulentam, qua in opinione eſt J. *Heurnius*, qui inter hanc & merum puruntque pus diſtinguit, aſſerens hoc fieri, *Ab humore nutritio ſanguineo, h. e. ab ipſo ſanguine aliquatenus corrupto, ſed pepaſmi capax: Illam vero humorem excrementitium, videlicet ſerum aut ichorem eſſe*, qui a ſanguine inter circulandum alicubi præpedito & obſtructo provenit: Hinc obſervare eſt de abſceſſu, qui *pus verum* & laudabile exhibet, eum plerumque compactum, undique concluſum, & vel cyſti, vel privatis quaſi mœniis obvolutum eſſe: dein poſtquam maturatus & diſruptus humorem contentum effudit, cito ac facile ſanari: Verum abſceſſus *purulentam materiam* præbens, nidum

ſuum

Digitized by Google

ſuum non ita conſtipatum, & parietibus circumſeptum, ſed plerumque inæqualem & ſinuatum obtinet, atque diſruptus ſaniem potius quam pus effundit: dein ob perennem humoris excrementitii ſcaturiginem ægre ſanatur: Quanquam autem iſtam puris & materiæ purulentæ diſtinctionem haud multum improbamus, attamen nec ſolummodo hunc, nec ſemper iſtud Empyematis cauſam conjunctam eſſe ſtatuimus: Quando hic morbus pleuritidi ſimplici ſuccedit, ab apoſtemate in latere ſuppurato & diſrupto oritur, ſæpiſſime purum meτumque pus eſt, quod in pectoris cavitatem decidens morbum iſtum parit: Sin vero Empyema Peripneumoniæ ſoboles ſit (uti Pulmonis vomica intercedat) materies ichoroſa, circa phlegmones locum aggeſta & poſtea mora, & concretione craſſeſcens, pulmonis unitatem ſolvit, & tandem membranam inveſtientem perforans, inque thoracem exundans, Empyema producit: Iſta materia purulenta potius quam pus merum dicatur. *Willis oper. poſthum. ſect. 1. cap. 10.*

Observatio III.

Expuitio purulenta à Pulmonibus pure infarctis.

Virgini fœtens erat anima cum Purulenta expuitione, citra tabem; hæc inopinata morte prehenditur: Pulmones illi pure ſcatebant, & nigrore erant tincti. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Scholia.

F*œtens anima cum purulenta expuitione*] Advertere eſt utrumque humorem, ſcil. tum pus tum materiem purulentam interdum inſigniter fœtere, quandoque tum odore quovis tetro prorſus immunem eſſe: Quædam apoſtemata maturata & diſrupta pus fœtidum, alia inodorum effundunt: Pulmonum vomicas, quin & partium aliarum phlegmonas ita diverſimo habitu ſæpius notavi: Materies purulenta è pleriſque ulceribus effluens grave olet, phthiſicorum ſputa, quæ multo magis exiſtunt, ut plurimum inodora ſunt: Uſitatum eſt è latere propter empyema perforato, materiem primo haud inſuavem exundare, dein poſt duos aut tres dies, aëre orificium ſæpius ſubingreſſo, tum horrende putuiſſe: quæ tamen putiditas poſt injectionem ſpiritus cujusvis vinoſi, aut aromatici, evanuit brevi: Sed multi tædii res eſſet ſingulorum hujuſmodi accidentium, & alterationum rationes particulares deſignare, in quantum perexigua tantum puris, aut materiæ purulentæ alteratio iis fœtorem inducit adimitque: Cum particulæ ſulphureæ æqualiter coctæ, & ſalinis ſubjugatæ in mixto continentur, graveolentia abeſt; quamprimum vero illæ ſolutæ avolare incipiunt, ſecumque ſalinas, à quibus aculeantur) auferunt, odorem valde tetrum quaquaverſus diſpergunt: Quod autem ulceri putido, aut Empyematis nido, lotio vel injectio, cum liquore vinoſo aut aromatico aliquoties adhibita, ſæpe fœtorem tollit, in cauſa eſt quoniam ulceris, haud ſecus ac teſtæ putentis, latera quodam quaſi fermento liquorem contentum inquinant, adeoque fœdorem imprimunt: cumque adeo à liquore bene temperato & potente, illud vaſis aut viſceris fermentum eluitur, aut ſubigitur, deinceps fœtoris iſta propagatio ceſſat: Hinc ſequitur indicium non ſemper malum, nec itaq; valde bonum eſſe, ſi quando phthiſicorum ſputa, & empyematicorum abſceſſus, cum vel ſine graveolentia excernuntur, quoniam utriuſq; generis caſus quosdam ſalubres, alioſque funeſtos extitiſſe cognovi: Adhæc non certius indicium inde ſumitur, quod phthiſicorum quorundam ſputa aquæ injecta aquæ ſupernatant, aliorumque ſubmerguntur. *Willis l. c.*

Observatio IV.

Expuitio purulenta à pulmone ſiniſtro omnino in pus reſoluto.

Pleuritide quidam laborans, poſt 14. diem cum expueret ſanguinem, in Xenodochium receptus eſt: ibi cum omnia incaſſum remedia tentarentur, *vix poſt dies 40. ſaniem ad dimidiam menſuram fere expuit:*

Cum ſecaretur; *nullum* apparuit *veſtigium Pulmonum in ſiniſtro latere*, verum ad 28. bocalia ſaniei deprehenſa: Diaphragma totum in illa parte converſum in ſaniem, una cum muſculis intercoſtalibus inventum eſt: Si tres adhuc ſupervixiſſet dies, crepuiſſet per coſtas: mediaſtinum vero non erat læſum, & alter dexter Pulmo ſanus & integer, colore & ſubſtantia conſpectus eſt. *obſervatio G. Wolphii Medici Tigurini.*

Scholia.

S*aniem ad dimidiam menſuram fere expuit*] Quæri poteſt qua ratione, etiam ab exiguo ulcere, tam multa in thoracem confluant, ut & ſuppurati ægri evadant, & ingentem puris copiam in dies expectorent, quàm nulla fere alleviatio inſequatur? Cauſæ multæ ſunt, 1. locus ipſe vulneris depreſſus, ſi lateribus conferatur, ad quem humores ſuapte natura graves delabuntur, & ex circumpoſitis gravia omnia. 2. Infirma partis affectæ retentrix, tum ob fibrarum quæ in retentione contrahuntur ſolutionem: tum propter ambientis contactum, quo membri temperies evertitur, Quo fit ut quæ humida utrinque contineri non poſſunt, in locum medium defluant: 3°. concoctio vitio ſolutionis oblæſa, cum alimentum aſſimilare non poſſit, excrementi auget copiam: Poſtremo, ad imbecillum ex ſolutione locum, tum ob dolorem, tum ob calorem, confluxio fit, & ex ipſa propter vacuum ab univerſo corpore colliquatio: Ea ratione accidit, ut ſi quis per ſingulos dies rejecti puris quantitatem in quibuſdam ſuppuratis collegerit, interdum ſex aut octo heminas, *ait Galenus*, interdum decem, atque etiam plures totam ſummam æquare inveniat: Cum ergo uncias decem hemina fere contineat, heminæ decem puris, quod ſingulis diebus rejicitur, uncias centum perficient: ex quibus partium affectarum ſumma imbecillitas, & è toto corpore colliquatio arguitur: Refert quoque *Nicolaus*, vidiſſe ſuppuratam

puratam ex ulcere, quæ quotidie libras octo puris expueret, perſeveraſſeque in ea copia ſex dies *Jacotius comm. 1. ad aph. 5. ſect. 2. lib. 6. Coacar. Hippoc.* Adde rationibus adductis, pus, ut ſic dicam, ſui multiplicativum eſſe, atque vicina quæq; tum carnem, tum ſanguinem, in ſibi ſimilem ſubſtantiam tranſmutare: Ideo *Sanctorius* in meth. vitandorum Errorum, monet Chirurgos ne totum ex abſceſſu, adhuc immaturo, pus profundant, quia inquit, id quod relinquitur, abſceſſus partem crudam concoquit, incidit; illique puris formam inducit: Materiam autem plurimam ſuppeditant Pulmones, ob vaſorum & ſanguinis copiam illos permeantis, qui ab attactu virulentæ materiæ, ejus naturam prompte induit; hinc infecta maſſa ſanguinea, circulationis ope totum corpus alimento defraudatur.

Vix poſt dies 40.] Diuturnum ac confirmatum Empyema ſignificant febris lenta continuo infeſtans, quæ partim putrida partim hectica videtur; interdiu mitior, noctu vero vehementior: ſudores multi, noctu præſertim advenientes: tuſſis frequens & moleſta, temporis vero proceſſu maxillæ ruborem contrahunt, oculi concavi redduntur, ungues incurvantur, pedes intumeſcunt & puſtulæ circa pectus erumpunt, acriore puris parte ad extremam uſque cutem penetrante.

Nullum veſtigium Pulmonum in ſiniſtro latere] Plazzonus nautam Patavii medicabatur, in ſuperiore dextri Pulmonis ala vulneratum, qui per tres hebdomadas cum pure ipſum pulmonis parenchyma ejecit: Ex quo ſuſpicatus ille abſumptos dextros Pulmonis lobos: ſiniſtri tamen uſu vixit, ſed cum difficultate ſpiritus: Dextro etiam lue venerea corrupto hominem vixiſſe tradit *Hippolitus Boſcus* lect. 1. de fac. Anat. Idem *PlazZonus* ſecuit canem cui Pulmo globulo ſauciatus plumbeo putruerat, illæſo dextro, cujus beneficio diu ſuperfuit: Quid igitur mirum Pulmonis ulcera ſanari, ſi putrida ipſorum vulnera curantur? *Rhodius cent. 2. obſervat.* 6. & 7.

Observatio V.

Exſpuitio purulenta ab Empyemate pleuritidis ſuccedaneo, & corrupto utroque Pulmonum lobo, in pus converſorum.

VXor Limbolarii Textoris, nomine Cezeau, 36. annos nata, Genevæ obiit 7. Junii 1675. A ſex menſibus utero geſtans Pleuritide lateris ſiniſtri corripitur, multaq; purulenta exſpuit, nec tamen morbo defungitur, ſed maxima materiæ abſceſſus latus occupantis parte in cavum thoracis decumbente, Empyema congeritur; ſi enim de latere in latus ſe convolveret, fluctuationem manifeſtam & ipſa & aſſidentes animadvertebant; quamobrem inſtituta, ſed ſerius, paracenteſis, prodiitque *puris fœtidi* ingens copia, quam effuſionem ſequutum levamen, remittente pectoris gravitate, febre, dyſpnœa, & aliis ſymptomatis, ſed tandem ægra tabe conficitur. Triduo ante obitum brachium dextrum miro œdemate totum intumuit, quod admota candela pellucidum transpatens erat: Humeri partem ſylveſtrem, juxta cubitum gangræna quoq; invaſit, è qua tabum cruentum effluebat.

Apertum fuit, me præſente, cadaver à Magiſtro Bailly Chirurgo peritiſſimo, facta per maritum ſecandi poteſtate: Reſerato Thorace, primo occurrit Tunica lobi dextri Pulmonis plurimis maculis varigata, ranæ cutem & colorem referens, parenchymate deſtituta, & diaphragmati arcte connexa: Lobus ſiniſter totus pene in putrilaginem abierat, per paracenteſim eductam: particula enim ſolum ſuperioris lobi ſuperſtes erat, & membranæ, cujus aliquot fimbriæ exinde dependebant: 2. Pleura ea parte craſſa erat, ſyderata, cui cohærebant fragmenta membranæ pulmones inveſtientis, ut & diaphragmati, quæ adnaſcentia naturalis videbatur, non per fibroſos nexus, ſed membraneos: 3. Cor ſolito majus erat, cujus vaſa paucum ſanguinem atrum, exuſtum & atrum continebant: 4. Pericardium puſtulis plurimis erat exaſparatum ab acrimonia puris, à quo exeſum fuiſſet, niſi paracenteſis prævertiſſet corroſionem. 5. Diaphragma duobus digitis ſolito elatius erat, in cavitatem thoracis à Jecore tumido, ſcirrhoſo maxime, & utrumque hypochondrium occupante, compulſum; glandulis præterea plurimis per extimam ſuperficiem obſitum: Parenchyma diſſectum aridum ſe exhibuit, ſub fuſci & cineritii coloris: 6. Pancreas pene totum conſumptum erat, cujus Ductus ſolum cum membrana apparebat: 7. Adacta in brachii *partem ſphacelo infectam* novacula, caro putris & nigricans, tabo diffluens apparuit: Ulna & manus extrema, œdemate tumentes, lympham plurimam, limpidam diſſectæ emiſerunt. *Ex Obſervationibus propriis.*

SCHOLIA.

P*Uris fœtidi*] Hippocrates inter ſigna Empyematis funeſti prænuntia, recenſet ſpecillum à pure velut ab igne coloratum, ſive, quod ſæpe advertimus & nonnunquam abſque malo eventu, ſi ſpecillum argenteum, lateris aperti orificio inditum, ſtatim colore tanquam aureo aut cupreo tingeretur: Quod certe nihil aliud ſignificat, niſi quod puris, aut materiæ purulentæ particulæ ſulphureæ adeo exaltantur, & à mixtionis vinculo laxantur, ut facile abſcedentes, corpori cuilibet alteri, & imprimis argenteo (cui affines ſunt) affigantur: *Willis.*

Brachii partem ſphacelo infectam] A tranſmiſſo è Pulmonibus putri & virulento ichore: diſſecto enim ſecundum longitudinem humero, indagatisque vaſis ad ſubclavia, illa, necnon Pulmonum, ſcil. tum vena arterioſa, tum arteria venoſa, atro & corrupto ſanguine diſtenta reperta ſunt: Cujus portio in ſummam brachii partem delata, ſphacelum illi induxit.

Lympham plurimam] Lymphæductus plurimi pulmonum ſuperficiem ambiunt, qui humorem in iis ſuperabundantem continuo amandant, quem totum venæ revehere nequeunt; plurimus autem congeritur,

tur, quia nihil exterius per diapnœn exhalat: Hinc vaſis diſruptis aut obſtructis, ut pulmonum & pectoris hydrops, aliique affectus enaſcuntur, ſic brachii œdema illorum vitiis debuit originem, eo corrivata lympha, quam vaſa pulmonum lacera emiſerunt.

Observatio VI.

Expuitio alba, rotunda, à Pulmone tumente & viſcido albo humore infarcto.

VIrum Illuſtr. inſolita adorta eſt dyſpnœa, cum dolore gravi univerſi thoracis, & ſputis toto morbi tempore albis, viſcidis, ſpumoſis, prorſus *rotundis*: Pulmo inſigniter tumidus repertus, in iiſque unus humor viſcidus, albus, tenax ac purulentus deliteſcens. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Scholia.

P*Rorſus rotundis*) Ubi ſputa illa eam figuram adipiſcantur, explicat Clariſſ. *Diemerbroeck* Anat. lib. 2. cap. 12. Præter autopſiam, ait, pulmonis ſubſtantiam totam veſiculoſam eſſe, docet etiam ratio, nam multoties ſputa rotunda, craſſa & fœtida, vomicæ, folliculi, vermes (ſic ante paucos annos vermem vivum, magnitudine & forma bombycem majuſculum referentem, ſed ſubrubrum, cum valida tuſſi à muliere quadam excuſſum vidimus) calculi, aliáque res p. n. in pulmonibus gignuntur, ut obſervationum ſcriptores exemplis teſtantur, & nos quoque multoties in praxi vidimus, & cùm tuſſi rejectas, & poſt mortem in pulmone repertas: Quæ certe, non in vaſis ſanguiferis, nec etiam in bronchiis (ſuffocationem enim, aſthma violentum perpetuámque tuſſim induxiſſent) ſed neceſſario in hiſce veſiculis gigni, ac longo tempore detineri debuerunt & potuerunt.

Observatio VII.

Expuitio purulenta manans à bronchiis pure infarctis.

COrpus φθινώδες albam, tenacem, viſcidam materiam excreabat: Inciſis & diviſis mortui bronchiis, alba ut materia fere tota referta erant, ita illa effluebat puris ſpeciem præ ſe ferens planiſſimam, qualem multis ante ſeptimanis ejecerat. *Vide tit. de Tabe.*

Observatio VIII.

Expuitio purulenta à pulmonibus muco obſitis, ſiniſtro latere purulentis.

NObilis diarrhœa laborans, febre etiam affectus fuit lenta & continua, ac per tuſſim purulenta ejiciebantur: Pulmones muco tenaci plane erant obducti: In latere ſiniſtro purulenti. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio IX.

Expuitio purulenta ab apoſtemate in latere, cum pulmonis vicini inflammatione.

STudioſus ſenſit rigorem in latere ſiniſtro thoracis, ſequitur calor, tuſſis, &c. increſcente morbo excernit copioſa purulenta: Inventum ingens in latere ſiniſtro apoſtema, quod pulmonem ſimul occuparat prægreſſa inflammatione. *Vide tit. de lateris dolore.*

Scholia.

MAgna diſquiſitio orta eſt, Quo tranſitu, vel quibus viis materies ſputo rejecta à pleura ad ductus tracheales feratur: Alii hanc in cavitatem thoracis delapſam, à pulmonibus tanquam à ſpongia imbibi: atque alii per membranas adnatas, quibus ſæpe pulmo pleuræ cohæret, eum exinde ſæpe transferri putant: Verum uterque modus valde improbabilis, ſi non impoſſibilis videtur: primo enim pulmones ſpecus thoracici contenta non exſugere inde conſtat, quoniam in hydrope, aut vulnere pectoris, quando pulmone intacto contingunt, neque aqua neque ſanguis omnino per tuſſim rejicitur, tametſi humoris hujus aut illius copia ſæpe magna ſubeat, quæ è thorace per ſectionem aperto ſtatim ſponte effluit: Cæterum pulmoni membranas quandoque adnaſci, ipſumque pleuræ annectere, ex obſervatione anatomica ſatis liquet; quinimo hac commeatus via materiem purulentam, in latus tranſlatam, ibidémque per fontanellam ab arte vel natura excitatam, cum criſi ſalutari evacuatam fuiſſe, aliquoties novi; attamen tales membranæ, pulmonis cum pleura conjunctivæ, raro præexiſtunt: inque pleuritide, qui morbus peracutus eſt, haud tuberis inſtar unius aut alterius diei proles eſſe poſſunt: Inſuper, licet interdum præſto ſint cœci illi ductus, qui forſan admirabili naturæ inſtinctu quiddam è pulmonibus verſus thoracis pomœria exportant, attamen contra naturæ œconomiam videtur ut corruptelam, quamvis exterius genitam, intus ad nobiliſſimam hanc partem, quæ revera vitæ & caloris fons eſt, derivent. Dubium vero diluit Clariſſ. *Daniel Winckler* miſcell. curioſ. anni ſexti, Obſervat 41. Miles, *aut*, vulneratur gladio acuto, vulne-

to, vulnere penetrante per veras coſtas in cavitatem pectoris, non effluit ſanguis multus, vulnus à Chirurgo conſolidatur brevi tempore: Conſolidato vulnere æger incidit in febrem cum ſumma reſpirandi difficultate, vocatus ſanguinem in cavitatem pectoris confluxiſſe ſuſpicor: v. ſ. primo omnium injungo, mitigatus calor, melior reſpiratio: adjungo roborantia, refrigerantia, pectoralia; lateri dextro emplaſtrum maturativum applico, per noctem augetur tuſſis, expectorat dimidiam pelvim plenam materiæ purulentæ: Sanum ſe affirmat dextro latere, de ſiniſtro conqueritur: Inſpicio vulnus, tumorem animadverto, locum tenui quaſi membrana clauſum, qua aperta, exſilit tanquam à vena ſecta purulenta materia: Æger ſanitati reſtituitur: Cum materia expectorata in cavitate pectoris inhæſerit, per quas vias expectoratio materiæ facta ſit? inquiſitione dignum: Torſit hæc quæſtio multos, præcipue cum non ſaltem materiam purulentam, ſed & tuſundam, referente *Tulpio* lib. 2. obſervat. 15. è cavitate pectoris rejectam fuiſſe certum ſit: M. A. *Severinus* lib. de Abſceſſibus diligentiſſime in has vias inquiſivit: idémque proſequutus eſt in Epiſtol. *Bartholinus* centur. 1. Epiſt. 68. ubi illi placuit hoc, tum ad motus perennis vim, tum ad pulmonis ſuperni, tum diaphragmatis inferni comploſum referre, ſed hæc, quod ingenue fateor, captum meum ſuperant: Quæ vero de amaritiei ſenſu in ore, ab injectione amara percepto ex *Paræo* affert, ſaltem à vaporibus, quibus pervia ſunt omnia, proveniſſe quis affirmare poſſet: In luto itaque ignorantiæ tantopere hærentibus, auxiliares manus nobis porrigit Clariſſ. & ingenioſiſſimus *Harveus* lib. de Generat. Anim. 3. p. m. 43. his verbis, *Perforatio pulmonum à me inventa, haud obſcura & rara eſt, ſed, in pennatis præſertim, patula admodum, adeo ut in ſtruthiocamelo meatus plurimos repererim, qui digitorum meorum apices exciperent*, Et paulo poſt, *Imo vero dubitare liceat, an non in homine, etiam dum vivit, aer per dictos meatus in thoracis cavitatem penetret: Quomodo enim aliter Empyicorum pus, & pleuriticorum extravenatus ſanguis, illuc effluant? In vulneribus pectoris (illæſis etiam pulmonibus) aër per vulnus foras erumpat? aut liquores in cavitatem pectoris injecti, cum ſputo reddantur?* Harveo adſtipulatur Clariſſ. *Bartholinus* Anat. Reform. lib. 2. cap. 9. *Membrana cingitur pulmo tenui, lævi, poris multis inſignita, qui pori, inflato pulmone follibus, ſatis conſpicui: quos aliquoties Joh Walæus piſi majuſculi magnitudine in vivorum diſſectionibus obſervavit: hinc ſanies thoracis penetrare poteſt, & per tuſſim exire*: Huic ſententiæ calculum adjicit Clar. Lindenius Med. Phyſiolog. lib. 2. cap. 6. §. 286. *Perforationem talem membranæ pulmonariæ peculiare quid eſſe, & ea cognita nulli jam mirum videri debere poſſe, quæ, quæ præter naturam collecta ſunt in cavitate thoracis, inde abſorberi, & per arteriam aſperam expui, eſſe tamen iſtum abuſum potius dictorum meatuum, & in caſu extremæ neceſſitatis tantum: uſum vero eſſe perſpirandi aerem in eandem cavitatem, quo circumfuſis pulmonibus hos refrigeret*: Et ita lux tenebris noſtris tandem affulſit: Etſi enim in mortuis, ſubſidentibus omnibus, pori iſti non admodum ſint conſpicui, tamen cùm alibi (ut in pennatis certo conſtat) oculis pateant, non video qua cauſa commotus quis dubitare velit eoſdem in homine exiſtere, & naturam in extremis iis uti poſſe, cum ſæpe meatus obſcuriores neceſſitate adacta ſibi inquirat, ut è doctrina de abſceſſibus luculentum evadit, ubi natura oppreſſa ſæpius vias plane invias invenit, per quas materiam ceu ſarcinam deponit; *Hactenus Clariſſ. Winclerus*: Supereſt tamen ſcrupulus, Si adeo patulæ ſunt viæ, ac poris pervia eſt pulmones ambiens membrana, quidni ſemper, vel ſaltem ut plurimum, Empyicorum pus illac traducitur, ſed ad paracenteſin confugiendum? An à natura conceſſi quibuſdam illi pori, aliis denegati? An quibuſdam laxior ea, aliis adſtrictior? An poris craſſities aut viſciditas, etiamnum copia, trajectioni obſtat, adeo ut pulmones exſugere illud non valeant? An facilius permeat pus in iis quibus pulmones lateribus propius cohærent? An denſius aut rarius illorum parenchyma difficilius aut facilius pus abſorbet? An forte membrana, è pure prognata ab aſſante calore, poros illos obducit, non ſecus ac pleuram ab eadem aliquando circumveſtiri quandoque compertum eſt, ac aperto ad puris eductionem latere, nihil prodiiſſe; obſtante ſpuria illa membrana, quod in milite, de quo ſupra, contigit?

Rigor, calor, tuſſis) Inter Empyematis ſigna illud eſt, quod eo affecti nocturnas potius quam diurnas exacerbationes patiantur: Cauſa veriſimilis iſtius perturbationis & exacerbationis nocturnæ à *Ballonio* conſ. 3. lib. 3. aſſignatur: In omnibus, *ait*, ſuppurationibus dolores ad noctem incidunt, id quod non tantum audiendum dum pus fit, ſed dum continetur aliqua parte fovens febrem lentam: cum autem Empyicis, & propterea hectica febre implicitis, partes ſolidæ ſint ignitæ, non mirum ſi noctu calor increſcat ratione ipſius diatheſis, & quia nox humectat (ideo calor hecticus calci non diſſimilis ſe prodit) revocatur calor & ſpiritus intro, ſic calor increſcit, non ſolum qualitate ſed & quantitate: Et ita dum revocatur calor ad centrum, diſſlatióque prohibetur ob noctis dominatum; calor iſte maleficus eſt, malignus, ſquallidus, non ἀτμώδης, nec nanciſcitur ἑστίαν, id eſt, focum, locum, domicilium aptum & conveniens, & calor fixus non accipit fluentem iſtum calorem febrilem tanquam amicum & ὁμογενῆ, contemperantem moderantémque, ſic non bene convenit iſti calori fluenti cum fixo, licet uterque in ægrum conſpiret: Sic cum recurrit calor maleficus, & nanciſcitur æque malum & pernicioſum, dum augetur calor & dolor, non fiunt novæ acceſſiones febriles, ſed αὐξήσεις caloris & exacerbationes quædam, non ob novi humoris motum, ſed ob ignitam naturam partium ſolidarum, ſeipſa factam πυρωδεστέραν, i. e. ignitiorem; quomodo Galen. comm. in aph. 1. lib. 2. docet ſomnum aliquando obeſſe, ut cum humores, calor & ſpiritus revocantur intro, & augentur Inflammationes & dolores, ita in Empyicis fieri ſolet: Quærat autem quis, an pus ſuos habeat motus nocturnos potius quam diurnos? nam & in inflammationibus internis paroxyſmus eſt nocturnus: & id non eſt proprium nec hecticis, nec empyicis ut nocturnas moleſtias potius experiantur, quam qui aliis morbis implicantur: Unde mirati ſumus cur antiquitas peculiari quodam privilegio & prærogativa exacerbationem nocturnam puri & purulentis aſſignaverit, Nec enim id novum eſt, nam & venerea lue affecti, præſertim ubi ſolidas partes invaſit & conſpurcavit, nocte dolent magis, Et arthritici, & ὀδονταλγεῖς, & κεφαλαλγικοὶ, & ποδαγρῶντες, denique multo maxima pars ægrotantium: Præter rationes adductas, & hæ probabiles ſunt, 1°. quia omnes ferme morbi ſub tempus noctis ingraveſcunt, multis de cauſis, partim quia ob adveniens tempus nocturnum fit admirabilis quidam motus & revocatio intro, iſque

que contrarius motui vigiliarum : deinde coctio fit noctu,nec ſolum humorum naturalium,ſed & contrariorum & febrilium : at dum pus fit, febris augetur & dolor : : quæ ratio & analogia de pure in abſceſſibus, in aliis morbis & febribus audiri poteſt, maximeautem id apparet in empyicis : dolent enim partes ſolidæ, & augetur calor febrilis, qui interdiu in partes omnes expanſus erat : Accedat quod inter vigilandum animus occupatur, & vigiliarum motus ſequitur, Et mens ipſa ſeſe noctu recolligens tota in morbi & doloris cogitationem incumbit ; interdiu ſenſus ab innumeris objectis pelliciuntur, & iſta irritamenta & illecebræ retinent animum : Vide Alex. Aphrodiſæum Probl. 116. lib. 1.

Observatio X.

Empyema Pleuritidi ſuccedens ante decimam quartam diem.

ADvertant juniores, quanquam Hippocr. obſervatione pleuritis non ante xiv. diem ad ſuppurationem tendit, Noſtra tamen obſervatione, non ſolùm in juvenibus, ſed etiam viris conſtantis ætatis, 7. vel etiam 4. id evenire, & evidenter *id detegi rigore* & ſubſequente febre, ab illis diebus invadentibus & ſingulis diebus recurrentibus : Sic ſane in Nob. adoleſcente *rigor febriſque*, 4. 5. 6. 7. uſque repetentes *prænuntiarunt ſuppurationem.*

Diſſectio autem cadaveris ſecundum intra ſeptenarium morbi, in illo factam ſuppurationem ante perfectam fuiſſe demonſtravit, cum univerſus thorax pure prægnans repertus eſſet : Quin memini me vidiſſe pus in thorace cujuſdam Sacerdotis, qui 9. die extinctus obiit, quod præpoſtero conſilio purgante medicamento uſus eſſet, neglecta v. s. & dilata in ſextum, quo ſum advocatus. *Carolus Piſo de morbis ab illuvie ſeroſa ſect. iij. cap. ix.*

Observatio XI.

Empyema inſigne Siniſtri lateris thoracis, nulla ſui ſigna exhibens.

S*Uppuratum mortuum* ſecuimus in quo nulla pulmonis ſiniſtri pars aderat, ſed tota cavitas aqua & pure repleta erat : cùm tamen per duorum menſium ſpatium, quo tempore ab hoc morbo vexatus fuit, *nullam reſpirandi difficultatem*, & paucam tuſſim, ſine ulla materiæ morbificæ ejectione habuiſſet, Attamen ſecto corpore tota thoracis ſiniſtri cavitas aqua purulenta referta erat. *Dom. Panarolus Pentec. 1. Obſervat. xlvj.*

Scholia.

N*Ullam reſpirandi difficultatem &c.*) Incipientis ſuppurationis tria proponuntur ſigna ab Hipp. 2. Prognoſt. 1. *Si pleuritide vel peripneumonia non expurgata, febris intenſior evadat*, dum enim pus conficitur, febris intenditur. *Hippocr. aphor.* 47. 2. *ij. Rigor.* qui fit dum puris acrimonia partes vellicat membranoſas. iij. *Pondus* & ſenſus gravitatis in parte; humor enim in cavitate contentus magis gravat quam dum in partis ſubſtantiam effuſus eſt; Addit Galen. 4. de loc. aff. cap. 9. fluctuationem, Nam ubi quis, *inquit*, affatim à decubitu tranſmutatur, idque maxime ſi ab uno latere in aliud ſe convertens defluere aliquid ſentiat, puris multitudinem ibi contineri haud dubia conjectura eſt. *Hæc Galenus* : Quin etiam in his fluctuatio ſæpenumero haud obſcure auditur, niſi puris craſſities aut copia quæ totam thoracis cavitatem impleat, fluctuationem impediat : His etiam accedit Reſpiratio difficilior : quamvis enim rupto abſceſſu dolor lateris ſedetur, & hinc diaphragma, & thoracis muſculi liberius moveri poſſint, quia tamen pulmo à circumfuſo pure gravatur, ut libere moveri non poſſit, & præterea quædam puris portio in ſpongioſa pulmonis ſubſtantia imbibitur, unde pulmo gravior redditur, bronchiáque à pure imbibito obſtruuntur, reſpiratio redditur difficilior : Ex illa etiam puris in pulmonem & bronchia tranſmiſſione ſputum purulentum exoritur, quod etiam factum Empyema ſignificat : non ſemper tamen puris excretio fit propter illius craſſitiem, ob quam ad bronchia pervenire non poteſt. *Riverius pract. lib.* 7, c. 4. Aliquod dictorum ſignorum in iſto Empyematico defuiſſe nihil abſurdi erit, at præcipua & pathognomonica deſiderari, hiſtoria admirationem parit: An authoris ſuſpecta fides? An illud Averrois *Monſtra in morbis fiunt*, à curatione ad diagnoſin transferendum? Paucæ Tuſſis rationem reddere non adeo difficile eſt, quia vel humoris non inſignis erat acrimonia, qui aqueopurulentus refertur; vel quia à bronchiis maxime ſenſibilibus, procul aberat, vel quia pulmonis pars ſiniſtra deſtructa erat & corrupta : Nullæ expuitionis cauſa quoque non eſt obſcura, Tum ob defectum ſiniſtri pulmonis, ac viarum, bronchiorum nempe ſimul abſumptorum, per quas humor extruderetur, abſentiam, Tum ob humoris conditionem, qui aqueus, ac proinde expulſioni ineptus, quod in thoracis hydrope manifeſtum : At unde reſpirationis libertas deducenda? forſan ab integritate pulmonis dextri, qui neceſſitatem ventilationis ſupplere potuit : A compreſſo tamen diaphragmate, incumbentéque illi gravi pondere, quin dyſpnœa aliqua vel gravitatis ſenſus adfuerit, vix fieri poteſt, alioquin laborabit ſcribentis fides : Fluctuationis ſenſus abeſt ubi cavitas plena eſt, qualis refertur pectoris cavitas ſiniſtra, percipitur ſi pars tantum occupatur.

Thoracis ſiniſtri cavitas) Locus affectus diſtinguitur ex iis quæ habentur apud Hippocr. 2. Prognoſt. 21. Si Empyema, *inquit*, in altera tantum parte exiſtat, hos convertere ac diſcere oportet doleantne in altero latere, & an alterum altero ſit calidius, atque cubantem ſupra ſanum latus interrogare, an videatur ſibi onus aliquod deſuper ſuſpendi : ſi enim ita eſt, in quodcunque latus pondus ſit, in altero ſuppuratio exiſtit : Quemadmodum ſi utrinque calor & pondus ſentiatur, in tota thoracis cavitate pus continetur : Addit Avicennas etiam conjecturam, quam deprompſit ex Hipp. 3. de morbis, Applicetur,

inquit, linteum thoraci madefactum, ſecundum utramque partem, dextram & ſiniſtram, citius exſiccabitur illud quod ſupra partem, pus continentem, appoſitum eſt: Aliud denique ſignum, ab experientia noſtra deſumptum proponere licet, quod ab authoribus non fuit animadverſum, Quod nimirum in latere affecto tumor ut plurimum œdematoſus apparet, ex tenuiore materiæ collectæ portione in thoracis muſculos reſudante: Et quando in ſuſpicione empyematis, hujuſmodi tumor, aut inflatio cutis in alterutro latere apparet, certo pronuntiate licet Empyema intus latitare, & apertio lateris tuto fieri poteſt. *Riverius.*

Observatio XII.

Empyema pulmonum exulcerationem frequenter ſequitur in Phthiſicis.

PUs in Pulmonum exulceratione genitum, non ſolùm aſperæ arteriæ ramis illapſum exſpuitur, ſed & tandem quando ex corruptione Pulmonum ſubſtantia dividitur, in pectoris cavitatem influens, illícque ſenſim coacervatum, atque interdum magna copia congeſtum, Empyema producit, Quod ab exulceratione hac in phthiſicis eo modo prodire Sectio patefacit, per quam in corruptione pulmonum puris ſemper aliquam ſaltem portionem, ſi non magnam, pectori adhærere vel innatare deprehendimus. *Platerus pract. lib. 3. cap. 5.*

Observatio XIII.

Expuitio purulenta à fractura oſſis cuneiformis, & ſanguine circa id ſuppurato.

VIr delapſus ex altiore loco, die 4. exſcreatis prius ſputis purulentis, obiit. Prope oſſis cuneiformis medium ſejugatum erat ejus fragmentum, & circumcirca multum ſanguinis coagulati, è cujus putredine, pus prodiit. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

Observatio XIV.

Expuitio fruſtulorum carneorum à cordis ſubſtantia ulcerata.

FIliæ D. N. (*vide tit. de Hæmoptyſi*) mortuæ cor albicans viſum eſt, & media ſui parte fere exeſum, ut fibræ carnoſæ ſemiputridæ avellerentur: Fruſtula quædam carnea, hujuſmodi fibris ſimillima, per ſputum rejecerat.

Observatio XV.

Suppurati pericardium totum fere corruptum repertum eſt, & cordis major pars exeſa.

INſuppurato, qui poſt diuturnam affectionem obierat, obſervatum eſt ferme pericardium totum corruptum fuiſſe, majorémque ipſius cordis, quod adhuc quidem, ob diutius ſcil. putredinalem in eo aſſervatum calorem, palpitabat, partem exeſam extitiſſe, ut quidem ulcus diutius tuliſſe facile credi poſſit: *Franc. Rota cap. 23. de Tormentar. vulnerum curatione.*

Observatio XVI.

Empyema lethale Pleuritidem ſequutum, ob neglectum per paracenteſin, abſceſſus apertionen.

NOvi duos lateris ſectionem à Medicis præſcriptam admittere nolentes, fatum obiſſe, eorumque cadavera diſſecui: Item binis aliis operationem iſtam adhibitam vidi, quorum unus convaluit, alter tabidus interiit: Cujus tamen ratio erat, quod pulmone inſigniter vitiato, & viribus proſtratis, lateris apertio ſerius facta nullum juvamen iſti contulit, ſed ſpiritus prius imbecilles depreſſit valde, eorumque corpus abſumpſit: Iſte, cujus aperiebatur latus, pulmonem ſatis firmum habuit, ſed à Lateris abſceſſu intus rupto, materies in thoracis cavitatem decidens, ſeptum adeo comprimebat ut vix reſpirare potuerit. Chirurgus ſine cauſtico, inter vertebram ſextam & ſeptimam ſcalpellum intruſit, & carne penitus perforata cannulam indidit: Ichor cruentus primò effluxit, & dein per vices in modica copia exemptus, per triduum ſine fœtore quovis effluxit; poſtea vero quoties foramen aperiretur, odor teterrimus expirabat per plures dies perſiſtens, donec per injectiones ex myrrha & herbis amaricantibus, aqua & vino incoctis factas, & ſæpius quotidie adhibitas, tandem extingueretur: quorum uſu diuturno materia morbifica, & ſorditie omni demum abluta, effluxus omnis ceſſavit; & denique foramine clauſo, patiens integre convaluit: Illorum qui, cum Lateris apertionem admittere nollent, interibant, cadauera diſſecui, In uno pus ab apoſtemate in pleura & muſculis intercoſtalibus excitato, intúſque diſrupto emanans, loci affecti & pulmonis contigui partem ſphacelo affecerat, indéque diaphragma corrodens, & foramine in dextro ejus latere facto, in viſcera imi ventris deſcenderat, ibidémque toto ductu ventriculi & inteſtinorum tunicæ exteriores, in quas materies purulenta deſcenderat corroſæ & diſco-

lores

lores apparebant: Et demum materies purulenta inteſtinum rectum corrodens & perforans, una cum excrementis per anum foras prodibat: Ægrotans robuſtus & medicina cujuſque impatiens, morbi hujus tyrannidem per duos circiter menſes ſuſtinuit, ſed interim *febricula*, *Siti*, *Inquietudine*, *ventriculi moleſtia*, *& crebra ſubverſione*, *ἀγρυπνία* fere continua miſerrime affectus degebat.

Cadavere poſt obitum aperto, odor fœtidiſſimus cloacam omnem ſuperans per totam cameram diffundebatur.

Alterius ab Empyemate defuncti anatome, non ita vaſtam materiæ purulentæ diffuſionem exhibebat: Illa quidem in latere nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidémque congenti ingeſta, & continue pulmones immerſos polluens, *febrem lentam*, & quaſi hecticam, à qua æger valde ſenex interiit, excitabat. *Willis Pharmac. rat. p. 2. ſect. 1. c. 10.*

S C H O L I A.

F*Ebricula, Siti &c.*) Morbi hujus prognoſis tum ante, tum poſt ſectionem inſtituitur: Prior determinat utrum latus aperiri debeat necne; Item prædicit cujuſmodi, cum vel ſine apertione, morbi eventus futurus ſit: Si Empyema tardius poſt primarium affectum, ſcil. non ante xxx. aut xl. diem, quando vires plurimum attritæ, atque pulmones vitiati ſunt, eorumque conformatio læſa, ſuccedet, ac inſimul ſi febris velut hectica perſiſtet, reſpiratio brevis ac laborioſa, pulſus debilis & celer, cum ſudore frigido, cúmque diarrhœa velut colliquativa, & crebris ſpirituum deliquiis, tunc empyici ſtatus plane deploratus ſectionem minime admittit: Medicus eum ſinat incuente mori, ne videatur occidere: Sin vero è contra, poſt manifeſta empyematis maturius facti indicia, pulmonum aut lateris moleſtia, nec non febris aliáque ſymptomata remittent, atque pulſus & virium robur conſtabunt, licebit tuto ad ſectionem procedere, indéque ſucceſſum felicem ſperare: Sectione facta, ſi pus album, verum, bene coctum, aut alias laudabile cum eophoria exilit, & exinde pectoris gravitas & dyſpnœa remitiit, & ægrotans quoad alia pathemata habet melius, de therapia minime dubitandum erit: Sin vero pus nullum aut malum, ſi tenue, ſubcruentum aut fœtidum ex latere aperto effluet, perexiguam inde ſalutis ſpem concipere licebit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI SECUNDI.
SECTIO VII.
De Tabe in genere & Pulmonari.

OBSERVATIO I.

Tabes non ob ſolum Pulmonum vitium excitatur, ſed ſæpe Viſcerum aliorum & Sanguinis ſequitur.

QUOTIES vidimus à ſcirrho in Liene, Hepate, Pancreate aut meſenterio excitato: ab Inteſtini cujuſdam, aut etiam Renis, Uteri, aut Veſicæ ulcere, vel tumore cancroſo, aut alias cacoethe, abſque notabili pectoris aut pulmonis vitio, Atrophiam lethalem ſucceſſiſſe?

S C H O L I A.

PHthiſeos & Tabis vocabula propria ſignificatione ſolummodo denotant Atrophiam, ſive contabeſcentiam ſolidarum partium cum debilitate virium: Cujuſmodi affectio quamvis ſæpenumero à Pulmonum unitate ſoluta ſive ulcere procedat, quandoque tamen ſine horum vitio, aut mera ſanguinis, aut præcipue ſucci nervei culpa, totius corporis extenuatio ſive contabeſcentia exoritur: Generales igitur hujus morbi rationes exponendæ ſunt, & oſtendendum quot modis, & quibus de cauſis humorum dyſcraſiæ totius corporis atrophiam quaſi tabidam inducere ſolent: Enimvero ipſa Tabes pulmonaris non proxime ac immediate à viſceris iſtius ulcere aut corruptione procedit; verum oritur quatenus ſanguis inde labem contrahens, & ſumme inquinatus, propterea virtutem ſuam nutritivam prorſus amittit: Porro tum *Hic*, tum inſuper *Liquor nervus* ob multas alias cauſas diatheſin talem *ἀτροφίαν* acquirit: Et primò quoad *Sanguinem*, ſæpenumero advertere eſt quoſdam ſine tuſſi, & citra apparens in pulmone aut pectore vitium emarceſcere; & in dies ſolitæ carnium molis diſpendium pati: interea ut circa appetitum, digeſtionem, ſomnum, & fere totius functionis naturalis, imo & animalis œconomiam mediocriter habeant: attamen quaſi alimentum receptaculo uſque perforato infunderetur,

minime nutriuntur verum invitis omnibus diæteticis regulis ſenſim contabeſcunt. Cujuſmodi affectus ratio formalis, ſive conjuncta, ſæpenumero tantum in eo conſiſtit, quod ſanguis inſigniter depravatus ſuccum alibilem ſibi jugiter ſuffuſum, aſſimilare nequit, quare ipſum non modo protinus amandat, ſed etiam ſolidarum partium particulas delibat, quas in ſe rapiens ſtatim foras profundit, vel in diverticula cogit, vel evaporando abſumit. Sanguinis depravationes, ſive ſtatus degeneres, Atrophiam inducere ſolitæ, vel in propria ipſius dyſcraſia conſiſtunt: vel ipſi aliunde, & quidem præcipue, aut à Viſceribus, aut à Liquore Nerveo etiam degeneri, communicantur. Propria ipſius dyſcraſia ἀτρόφιμος duplex exiſtit, juxta quod particulas Salino acidas, aut Sulphureas & ſumme acres, ſupra modum exaltari & præpollere cæteris contingit: Enimvero cruor interdum ab indole ſua genuina, ſcil. dulci ac volatili, in acidam faceſſit: prout in Scorbuticis quibuſdam, melancholicis & cachecticis paſſim cernitur: Quapropter ſuccus nutritius, perpetim in maſſam ſanguineam ſuffuſus, ſi quidem aſſimilari & partibus ſolidis apponi nequit, rurſus brevi relegatur, atque vel protinus per urinam, aut ſudorem aut diarrhœam amandatur; vel intra carnes aut viſcerum cavitates aggeſtus, hydropem infert, cujuſmodi Affectus, in malum ſtatum evecti, effectus ordinarius ſolet eſſe, quod cum aliquæ partes valde intumeſcunt, aliæ plurimum extenuantur: 2°. Porro ſubeſt alter ſanguinis ſtatus ἀτρόφιμος, huic plane contrarius, quando nimirum iſte ſupra modum calidus & ſulphureus, proindéque immaniter ſemper effl agrans, effervescentia ſive accenſione ſua ſuccum nutritium abſumit & nimis evaporari facit, adeo ut partes ſolidæ debito ejus penu defraudatæ emarceſcant: Diathesi huic obnoxii vaſa habent ampla & cruore plurimum diſtenta, carnes vero emarcidas & præ calore induratas: quamvis taliter affecti raro ad mortem uſque intabeſcunt, attamen citius conſeneſcunt & plerumque brevius vitam finiunt. 2. Sanguis non tantum ea propria indole, ſed inſuper ob tabem aliunde, & præcipuè à viſceribus, vel ſucco nerveo communicatam non raro tabificus exiſtit: Et 1°. hoc viſcerum culpa crebro accidit: hæc enim male affecta chymum, ſanguini convehendum, interdum haud rite coquunt; ſæpe item pervertunt, ac fermentis extraneis & heterogeneis inquinant; intantum ut hæmatoſeos & nutritionis munera fruſtrentur. Porro interdum ob vaſa chylifera in iis obſtructa, etſi multum comedant, parum tamen aut debito minus, in maſſam ſanguineam convehitur: Inſuper in coctionis viſceribus nonnunquam tumores, abſceſſus aut ulcera contingunt, a quorum putrilagine ſanguis inter tranſeundum infectus, reliquam ipſius maſſam contaminat ac operi nutritio ineptum reddit; Quinimo tumores, abſceſſus, aut ulcera ſtrumoſa vel cancroſa in partibus externis, & præcipue in dorſo contingentia, frequenter exitialem tabem afferunt. Quorum ratio facile patet, quatenus nimirum in ejuſmodi affectibus, tum ſucci nutritii copia ingens ad partem affectam per arterias advecta, ibidem vel tota impenditur, vel inde foras profunditur, in tantum ut cæteræ quæque totius corporis partes debito penu defraudentur: tum inſuper quod materies virulenta, aut valde incongrua, illic genita & aggeſta in venas reſorbetur, quæ ſanguinem tabo impuro inquinat, proindéque ad nutritionis munus obeundum prorſus inhabilem reddit. Nec ſolum à viſceribus & partibus ſolidis, ſed inſuper à ſucco Nerveo ſanguini labes, (obquam ἀτρόφιμος exiſtit) non raro communicatur. Si quando enim hic latex à craſi genuina, ſcil. dulci ac volatili, in acidam degeneret, ſubinde è fibris ac partibus nerveis exundans, inque ſanguinem refluens, liquorem ejus præcipitat, inque fluores cogit, quibus omnis materies nutritiva ejicitur, & modo per urinam aut ſudorem, modo per vomitum aut diarrhœam profunditur. Cæterum ipſe liquor Nerveus interdum per ſe, ab indole ſua deſciſcens, & in craſi vitiatus, atrophiæ cauſa exiſtit, quod item binis afficiendi modis fieri contingit: Enimvero ſuccus iſte plurimum vitiatus & degener, qua vapidus & effœtus evadit, proinde ut fibras tum nerveas tum carneas non ſatis actuet & ſpiritu animali irradiet: quapropter ubique in ſolidis partibus, uti virtus motiva, ſic etiam nutritiva deficit: Hinc aut totum corpus, aut membra quæpiam, vel partes ejus, paralyſi aliquandiu affecta tandem emarceſcunt. 2. Porro item notavimus plures febre lenta (ſive μαρασμώδη à nobis dicta) laborantes, ſtatim oblangueſcere, & dein brevi tempore plurimum emaciari. In utroque caſu ratio eadem aut analogia aſſignari debet: quippe oſtenſo alibi quod ſpiritus animales, una cum liquore nerveo, eorum vehiculo, (qui ſeminis inſtar maſculini eſt) humorem nutritivum ubique juxta partes ſolidas aggeſtum, quaſi ſemen fœmineum actuant, inque opus nutritivum quaſi fœcundum reddunt: id propter, ſi quando Liquor iſte Nerveus, aut vapidus, aut depravatus fiat, partium ſolidarum moles quaſi ſterilis facta emarceſcet. *Willis Pharm. rat. p. 2. ſect. 1. cap. 5.*

Observatio II.

Phthiſis à pluribus pulmonum ulcuſculis, Vomica in eorum dextra parte, &c.

AFfectus de quo Sereniſſ. Princeps Carolus Fridericus Marchio Badenſis, &c. præcipue conqueritur, eſt *Dyſpnœa* quædam cum moleſtiſſima *Tuſſi*, quæ tum imprimis evenit quando corpus aliquot paſſibus ambulando & acclivia ſcandendo movetur: Cauſa hujus mali proxima, ſeu morbus à quo pendet, tum nomen affectui impertiet, tum omnem curam & ſollicitudinem Medicorum ad ſe trahet. Quoniam habitus corporis conſumitur, Pulſus frequentior & celerior eſt, nec non manifeſte purulenta tuſſi ejiciuntur, ſupervacuum erit inquirere num Tubercula cruda vel Lapilli in pulmonibus? Anne vero catarrhi ab bronchia ruentes hujus mali authores forent? etſi forte negari non poſſit Tubercula cruda hanc calamitatem præceſſiſſe, & nunc catarrhos purulentæ per tuſſim ejectioni accedere: ſæpe enim pauxillum puris, multo ſputo pituitoſo pellucido involutum, conſpicitur: imo his diebus vidimus uvulam elóngatam, & fauces rubicundas à ſero acri hæc loca alluente & exaſperante: Potius operæ pretium erit indagare unde pus hoc proveniat, an ab Empyemate? num à vomica Pulmonum peculiari folliculo veſtita? an vero à ſubſtantia

eorundem

eorundem primum indurata & tandem ſuppurata? Empyematis latentis ſuſpicionem movere poſſet pleuritis S. P. menſe Aug. anni 1673. affligens, quæ nec ſputi ejectione, nec ſudore nec aliter judicabatur, nam ab illo tempore tuſſis & dyſpnœa inceperunt, magis magiſque increverunt, & huc uſque perdurarunt, verum licet hæc indicia ſuſpicionem Empyematis probabilem reddant, neutiquam tamen illud evincunt: nam S. P. à menſe Auguſto prædicti anni, uſque ad principium Aprilis anni 1675. obambulavit, equitavit, caſtra ſequitus eſt & præliis interfuit, imo utcunque dyſpnœa cum tuſſi poſt motum moleſtaret, illa tamen protinus ceſſavit, quando humi decubuit; adde quod in pectore nullus unquam tumor apparuerit, & utrique lateri, ſitu etiam humili incumbere valuerit, quæ tum præſtare tanto temporis intervallo impoſſibile fuiſſet: quamprimum enim pus in cavitatem pectoris ex abſceſſu rupto ſtillare incipit, in dies augetur, & ſæpe brevi ad inſignem copiam cumulatur, niſi exitus alicubi pateat: nam à congeſta puris colluvie pulmonum diſtenſio impeditur, & diaphragma deprimitur, unde ſumma reſpirandi difficultas vel orthopnoea ſubſequitur, & ſæpe in pectore, ubi empyema eſt, tumor excitatur. Vomicam apud S. P. intra pulmones potius latuiſſe, multa ſunt quæ fidem indubiam faciunt, nam à Septembri prædicti anni, uſque ad Aprilem anni 1675. ſemper difficulter poſt motum reſpiravit, & quamvis multum ac vehementer tuſſiret, ne guttulam quidem puris ejecit, quod ſignum erat tum obſtaculi cujuſdam in Pulmonibus, ob quod uſus reſpirationis à motu aucto non ſufficiens aër pulmones ſubire potuit, tum alicujus irritaminis ad tuſſim inanem impellentis: hoc autem omnino vomicam fuiſſe inde manifeſtum evaſit, poſteaquam S. P. thermas Aquiſgranenſes prædicto menſe Aprili bibere incepit, nam vomica hęc per aquam calidam, atomis ſulphureis imbutam, copioſius hauſtam, emollita, atque poſt in itinere rupta, pus tam copioſe & affatim exſpuit, ut uno atque altero quaſi rivulo propulſo, protinus novum puris effluvium è Pulmonum bronchiis fauces impleret, illúdque ſine magna tuſſi, vel leviculo impulſu, aut ſimplici ſcreatu ejiceret: Inſuper S. P. Vomica hac maximam partem depleta, nondum finita cura facillime reſpiravit, adeo ut ſcalam concitato curſu ſcandere voluerit, quod ad hunc uſque diem nondum licuit: unde firmiter credit, ſi poſt potum aquarum quieti vacaſſet, aut aliter valetudini ſuæ conſuluiſſet, quin integram ſanitatem recuperaſſet: Vomicæ exordium præcipuè adſcribi poteſt potui frigidæ, æſtuante corpore, cui S. P. nimium indulſit: nam à potu frigido ſuperfluo ſanguis ſubito coagulatur, unde portiuncula ſanguinis grumoſi intra veſiculas Pulmonum ſubſiſtit: adde quod natura ſanguinem coagulatum & grumoſum, præſertim in partibus principibus, peculiari folliculo quaſi circumvallare ſoleat, ne gravius damnum inferat: interim cum iſte ſanguis non moveatur, illic in pus convertitur, quod ſenſim augetur: cum autem folliculi vaſis peculiaribus dotentur, ex illis perpetim aliquid ſtillat, ut ex indole omnium tumorum cum folliculis conſtat, qui ſæpe à minutiſſimis exordiis ad inſignem magnitudinem excreſcunt: An vero à menſe Aprilis 1675 uſque ad diem quintum Novembris, ſubſtantia pulmonum indurata, & cavernoſa ſeu ſinuoſa evaſerit? vel ut uno verbo dicamus, Num Pulmones cum labiis duris exulcerati ſint, indagationem ſeriam poſtulat, atque in hujus notitia rei cardo verti videtur. Tale vitium Pulmonibus minantur ineſſe, dyſpnoea poſt abſolutum thermarum potum rediens, tuſſis vehementiſſima, veri puris ejectio, febris lenta pulſu ſe prodens, habitus macilentus & laſſitudo ſpontanea univerſalis. Confirmant idem compages corporis valde gracilis, ſcapulæ alarum inſtar prominulæ, proclivitas ad febres intermittentes, continuas & malignas, quarum omnium vehementiam non ſemel S. P. expertus eſt: Licet autem in pulmonibus talis adſit labes, illa tamen nondum magna obſervatur: nam C. P. placide dormit, citra ullum ſtertorem aut ſibilum inter reſpirandum, humili ſitu utrique lateri pro lubitu incumbit, expergefactus mane parum puris abſque labore excernit, nec ad copioſiorem ejectionem poſt ſomnum ſtimulatur quod alias phthiſicis ſolemne eſt, poſtquam ſcil. ſomni indultum aliquandiu à tuſſiendo quieverunt: inſuper color faciei vividus eſt, bene appetit, non ſitit, nec ſudat, urina prorſus naturalis eſt cum laudabili ſedimento, habitus non valde emaciatus, cutis nondum ſquallida & ſcabra, nec capilli defluunt, vel à paſtu corpus æſtuat: Quæ cum ita ſint apud S. P. ulcus detergendum ac conſolidandum, & quoniam à pure inquinamenta ſanguini commiſcentur, quæ febrim conſumentem efficiunt, ipſis occurrendum & tabes diligenter præcavenda erit; His indicationibus Deo Benedicente, congruis auxiliorum remediis ſatisfieri poſſe ſpem faciunt ætas juvenilis, temperantiæ amor, & labes pulmonum nondum ad ſupremum gradum deducta, &c. *Hæc conſulebant Viri Excell. Dn. D. Ioh. Iacobus Wepferus & Bernardus Verzaſcha.*

Poſteaquam S. P. per aliquot ſeptimanas remediis cum maximo emolumento uſus fuiſſet, mihi

demandavit ut de valetudinis ſua ſtatu & medicamentorum effectu Dn. D. Wepferum certiorem reddam, quod ſequenti epiſtola à me præſtitum eſt.

S. P. Ampl. & Exc. Domine, Unanimi conſenſu inchoata cum S. P. medendi methodus feliciter ſuccedere videtur, nam febris lenta, hecticæ prodromus, decremenrum ſumit, tuſſis moleſta imminuitur, materia per exſcreationem ejecta raro purulenta obſervatur, per duas noctes cum levamine nihil exſcreavit, blande dormit, bene appetit ac concoquit, & urina ſemper laudabilis conſpicitur, imo in brachiis carnem generari nuper animadvertimus, &c. *Dom. D. Verzaſcha. 22. Novembris* 1675.

Plurima in literis Tuis occurrunt quæ optima quæque de valetudine S. P. in integrum reditura pollicentur: plenius apud me gaudium evaderet, ſi quoque acclivia ſcandentem facilius reſpirare intelligerem: hac enim ratione perſuaderer nullum imperſcrutabile viriam in Pulmonibus latere, &c. *Dn. D. I. Iac. Wepferus 30. Novembris* 1675.

Poſt tranſmiſſam Epiſtolam ſtatim ſubſequente die S. P. catarrhus corripuit, unde majori cum difficultate reſpiravit, moleſtius tuſſivit, copioſius ſed ſine ulli puris notabili quantitate excreavit, & aliquoties capite doluit; Hæc omnia animum meum vehementer diſcruciarent, niſi apud nos, iſto hyemali tempore, catarrhi eſſent malum epidemicum, Erigit animum meum quod prædicta ſymptomata remittere incipiant, &c. *Dn. D. Verzaſcha. 3. Decembr.* 1675.

Catarrhos ab anomalia aëris ubique locorum plurimis infeſtos eſſe undiquaque auditur: Symptomata remittentia apud S. P. bona quæque prænunriant, eóque magis quia ſputum, tuſſi moleſtiſſima copioſe rejectum, purulenti inquinamenti expers erat: Maius gaudium evaderet ſi intellexero reſpirationem libriorem exiſtere, &c. *Dn. D Wepferus. 6. Dec.* 1675.

Quatuordecim dierum ſpatio aliquoties autumavit S. P. ſe circa horam nocturnam nonam paroxyſmo febris tertianæ corripi, hinc prædicta hora ſexies illum inviſi, ſed nullam febrem tertianam obſervare potui, pulſus enim raro febrilis, urináque ſemper laudabilis erat, Quæ per tuſſim adhuc moleſtam & exſcreationem rejicit, pauca ſunt & illis ſimilia quorum in conſilio mentionem fecimus, imo aliquot noctes tranſegit in quibus nihil exſcreavit: Excrementa alvina ſanorum ſimilia ſemper apparent, ſi quando fluida redduntur, bilioſa, ſed nullo chylo commixta obſervantur, &c. *D. D. Verzaſcha 22. Decemb.* 1675.

S. P. febri tertiana immunem eſſe confido, cum hactenus nullæ febriles acceſſiones à re deprehenſæ ſint, pulſúſque & urina naturaliter ſe habuerint; quoniam vero in ſuſpicionem paroxyſmi febrilis venit, proculdubio aliquod ſymptoma paſſus erat quod illam primo movit: forte horrorem aliquem expertus fuit, qui ſæpe evenit quando pus generatur, quod in virgine nobili hoc ipſo tempore animadverto: aliquot enim noctibus, ferme circa horam IX. horrores perpeſſa eſt, nunc purulenta exſpuit cum manifeſto phthiſis incremento: meliora tamen ſperabo, quia pulſus eſt naturalis, purulenta ejectio non augetur, & S. P. aliquot noctes citra tuſſim tranſegit. *Dns. D. Wepferus. 29. Dec.* 1675.

Neceſſarium eſſe duco curſum morbi deſcribere qualem poſt ultimus meas in S. P. obſervavi: Decem ſunt dies elapſi quod S. C. cum in conclavi Principis Sybillæ commoraretur, circa horam ſecundam pomeridianam inopinato dolorem, fere per horas duas, pungentem in parte lateris dextri paſſus fuerit, qui ex præſcripto julepo cum aqua ſcabioſæ, farfaræ & ſyrupo papav. rhoeados pataro, & ungu. Reſumptivo Fernelii, cum ſpermate ceti mixto eadem die diſparuit: verum tuſſis moleſtiſſima mox ſupervenit, excremenráque purulenta, compacta & ſubviridia, non ſine aliqua virium jactura rejecit. Ad promovendum novæ hujus materiæ exitum, ſyrup. pectoralem *Zwelferi*: hederæ terr. *Quercetani*: de althæa *Fernelii*, & eryſimo *Lobelii* præſcripſi, ex quorum ſyrup. uſu facillime exſpuit, unde cum illis pergendum eſſe cenſeo: An autem nova iſta materia ex nuper aperta vomica, vel ex collectione recenti in vereri ſinu vomicæ, cum per XIV. dies S. P. fere nihil exſcreaverit, ortum trahat, judicio Tuo accuratiori examinandum relinquo: cæterum intra prædictos X. dies, per duos dies excrementa alvi liquida, bilioſa & ſeroſa reddidit, quæ fœtorem intolerabilem ſparſerunt, &c. *D. Verzaſcha. ultimo Dec.* 1675.

Sputum purulentum S. P. fœtidum, tenuiſſimum, & conſiſtentia prorſus compactum, non nuper natum eſſe his indiciis manifeſte apparet; quod etiam confirmat dolor punctorius ſæviſſimus excretionem præcedens, ipſe excretionis modus cum vehementia junctus, & debilitas illam conſequens: An vero ex vomica recenter rupta prodierit, vel in ſinu antiquo delituerit, & tuſſis violentia ex latibulo tali productum fuerit? certo definiri non poteſt. Ex vomica rupta illud credidiſſem ſi ſputum cruore tinctum fuiſſet: vix enim vomica eſt cujus folliculus vaſis capillaribus non donetur, &c. *I. Iac. Wepferus. 29. Ianuar.* 1676.

Prima

Prima continuatio Hiſtoriæ morbi. V. E. D. D. V Vepſero Authore.

S. P. habitum corporis macilentum die xv. Febru. præſeus obſervavi, non tamen multo macilentiorem quam poſt abitum meum ultimum erat: ante meridiem inveni pulſum minus frequentem, celerem & durum; poſt paſtum vero frequentem, celerem, parvum; Tuſſis adhuc perdurat, & à paſtu, corporis motu, extenſione ſubita brachiorum, & diutius continuato ſermone frequentior evenit quam mane & noctu: nonnunquam noctu poſt tuſſim ſtatim indormiſcit, ut mane ſe tuſſiviſſe ignorer. Spurum craſſum mane, & quandoque interdiu, poſt unum alterumvè tuſſis actum facile ſuccedit; verum ſi ob titillationem quandam in faucibus ad tuſſim irritetur, ut poſt paſtum & ſermonem accidit, diu nihil & tantum mucus tenuis, ſpumeus cum magna violentia explodirur: Sputum hoc craſſum, quod ex pulmonibus procedit, eſt conſiſtentia craſſius, viſcidum, tenax, & in fila trahi poteſt, ac ſi in bronchiorum ramulis diverſis portiones quædam condenſatæ, & deinde in caverna collectæ fuiſſent, quæ poſtmodum ceu in unum bolum conglobaræ ejiciuntur: colore eſt ſubviride, luridum & turbidum, non fœtet, at neſcio quem dulcorem odoratui adverſum ſpirat: hoc ſputum quantitate non ſemper æquale exiſtit, notavit D. *Verzaſcha* illud ab aliquo tempore xxiv. horarum ſpatio ad ℥iii. ʒvi. ʒi. ac ℥ß. ejectum & ego obſervavi ad ℥i. ultaque quotidie excretum fuiſſe: Quod ſputum ob titillationem majore tuſſis violentia explodit, ſpumeum, tenuius & pellucidum eſt. S. P. etiam mucum viſcidum, turbidum, craſſum, album & copioſum crebro per nares emungit ac ſcreatu ejicit: Quando ſe movet, quod raro amplius fit, difficulter reſpirat. Ab aliquot ſeptimanis ſemper in hypocauſto manet, plerumque decumbit & quidem in dorſum, ſi in latus ſiniſtrum recubet, magis tuſſire cogitur: dolet frequenter in latere ſiniſtro, maxime inter coſtam quintam & ſextam, quandoque etiam in dextro, ſed parte altiore; dolor iſte ab artactu exaſperatur, quamvis locus affectus nec tumear nec rubeſcat: profunde dormit ad plures horas noctu, & mane in multam diem, licet quandoque à tuſſi excitetur atque exſpuat, mox tamen iterum indormiſcit, ut plerumque ſe tuſſiſſe aut exſpuiſſe mane non amplius recordaretur, niſi ſputum in vaſculo conſpiceret. Appetitus mediocris, quandoque ſatis laudabilis eſt: à cibo non gravatur, nec ſitit ex quo lac ſugit, nunquam diarrhœam paſſus fuit: Fæces alvi ſunt compactæ, ſubfuſcæ & ſubflavæ: urina craſſior nunc eſt quam pridem, & coloratior cum ſatis laudabili ſedamento: Sudavit nuper frequentius, nunc autem rarius ſine notabili virium proſternatione: capilli plane non defluunt: Attactu non amplius tam calidus eſt quam fuit, nihilominus calor p. n. adhuc circa regionem arteriæ in carpo obſervatur: die 18. Febru. cum noctu ob dolorem capitis inquietè dormiſſet, mane nares ſanguinem laudabilem ſtillarunt.

Secunda continuatio hiſtoriæ morbi Eodem Authore.

S. P. die x°. Maii rurſus conveni, Facies erat pallida, ſubcineritia, macilentior, labia rubicunda, non tamen tam rutila ac nuper: habitus corpotis tam macilentus apparuit ut vertebræ valde prominuerint, & quemadmodum in proverbio dicitur, coſtæ omnes numerari potuerint: Pulſus fuit frequens, celer, ſubdurus, attactui renitens: Reſpiratio decubuò non difficilis, anheloſa, aut interrupta eſt; In dextro latere inter coſtam 4. ac 5. à contactu doluit, tuſſis ſiequenter interdiu & noctu; ſputum ejecit ab aliquot diebus copioſum ad uncias duas, eſt rotundum, turbidum, ſubflavum, ſubviride, aliquando ſubfuſcum, tenax & viſcidum, non quidem ſummopere fœtet, nihilominus tamen quendam adverſum odorem ſpirat, qui tum imprimis animadvertitur quando repente ex loco liberiori aëri expoſito aditur, ſæpe demum poſt iteratos tuſſiendi nixus, & tunc quidem pleno ore ſuccedit: Jam ab aliquot diebus non ſine moleſtia erant nares obſtructæ, circa os ſacrum exulceratur, perpetuo decumbit, extra lectum diu perſiſtere nequit: quando erectus in ſella ſedet, amplius ad tuſſim quam decubitus ſtimulatur, appetitus ab aliquot diebus proſtratus rediit, impenſe non ſitit, diarrhœa ab aliquot diebus valdè moleſta fuit: die ix. Maii veſperi alvum exonerans, ob diarrhœam prope in leipothymiam incidit: die x. fæces adhuc liquidæ & aliquomodo pultaceæ erant, quibus fruſtula alba ceu fragmenta amygdalarum conruſarum immixta erant: die xi. nunquam dejecit: die xii. fæces naturales compactas ſed flavas abſque moleſtia reddidit: urina ab aliquot diebus ciro turbatur, clarificata craſſum ſedimentum retinet, quod etiam ſtatim poſt emiſſionem obſervatur, dum adhuc clara eſt. Ob tuſſis vehementiam, ſtatim poſt paſtum invadentem, nonnunquam aſſumpta evomuit: Sudor nocturnus aliquoties moleſtus fuit, non ſine virium diſpendio: die xi. & xii. Maii ſudor fere nullus apparuit, poſteaquam mane & veſperi ſpina dorſi ſequente linimento inuncta fuerit, ℞. *Ungu. roſat. Meſues, refrigerant. Gal. ana ℥ſs. ol. violar. q. ſ.* Capillorum nullum defluvium advertitur: Naribus attracto *lacte, cum ſucco ſem-*

pervivi

pervivi & ſyr. violar. mixto plurimum muci pellucidi è naſo & faucibus prolectum fuit: Poſt paſtum animadvetti æſtum pungentem, præſertim in vola manus. Jam diu *dextrò lateri ſoli aut dorſo incumbere* valet. Si in ſiniſtro cubet magis tuſſire cogitur, nuper hæmorrhoidibus dolebat: XII. Maii toto die & noctu capitis dolorem ſenſit, inde XIII. multum ſanguinis emunxit: Dum ad alvum ſolvendam ſurrexiſſet, ejecit citra tuſſim ſolo ſcreatu ſputum purulentum, ac ſi bronchia pulmonum pure plena, & ſurſum unico hoc motu protruſum fuiſſet, quamvis nec vox rauca, nec reſpiratio cum ſibilo obſervetur, niſi ſiniſtro lateri incumbat, tota nocte dormivit & nihil tuſſi rejecit: die XIV. Maii, demum poſt lactis ſuctionem tuſſire & ſputum purulentum excernere cœpit, cui parum cruoris admixtum fuit.

Tertia continuatio hiſtoriæ morbi Eodem Autore.

S. P. die XVIII. Aug. denuo conveni, & non plus emaciatum obſervavi quam erat ultima vice qua ipſum reliqueram: Labra fuerunt rubra, pulſus frequens, celer & parvus, reſpiratio ſatis libera erat dum decubuit, unde clara & maſcula voce loquebatur inſtar ſani abſque ulla raucedine: decumbere poteſt humiliter, non alte, facilius tamen in ſiniſtrum quam in dextrum latus, ſputum adhuc eſt turbidum, ſubflavum, craſſum, aliquando fluidum & nonnunquam cruore tinctum. Urina habet ſedimentum copioſum naturale: appetit egregie, ut duos pullos in paſtu comedat, non multum ſitit, fauces tamen quandoque exareſcunt, quas aquæ pauxillo facile humectat: nares obſtruuntur frequenter ab exſiccato muco, alvus non eſt fluida, corpus non ſudat: A decubitu non amplius excoriatur, quod imprimis emplaſtro de ſpermate ranarum præcavetur: nares nonnunquam irritatæ ſanguinem ſtillant: inſuper obſervavi S. P. largiter comedere, nam in quolibet paſtu aſſumit juſculi, contuſo carnium & pane trito imprægnati, libram dimidiam: deinde edit pullum aſſum integrum & elixum fere totum; quandoque ſimul cancros elixos, pulpam pomorum & pyrorum paſta farinacea incluſam, placentulas & fruſtum panis quatuor unciarum pondere: bibit ſuum decoctum in paſtu mediocriter, quandoque extra paſtum ſumit unum alterúmve hauſtum: comeſta retinet, & licet ob vehementiam tuſſis quandoque portionem evomat, illa tamen centeſima vix aſſumptorum pars eſt, eadem exacte concoquit, ut ex fæcibus & urinis laudabilibus colligitur: utcunque autem ſtrenue comedat, habitus tamen corporis nulla incrementa ſumit, & poſt paſtum ſemper nunc plus nunc minus invaleſcit. Denique adverti ſpatio XXIV. horarum inſignem quantitatem puris in pectore cumulatam fuiſſe, qua per validam tuſſim excreta, nunc cum dolore lateris punctorio, nunc immixtis ſtriis cruentis induciæ concedebantur, & per horas plures, etiam XII. à tuſſi liberius reſpirabat, ac maſcula, clara & ſonora voce, nonnunquam etiam cum quodam impetu loquebatur, ſæpe citra ullum ad tuſſim irritamen, quod ante ſputum purulentum rejectum non licuit: imo illo adhuc copioſiore exiſtente, animadverti levicula ex cauſa tuſſim concitare, intra aſperam arteriam ſtridere, reſpirationem difficilem efficere, vocem aliquomodo raucam reddere, & ſi nimis fluidum ſit, ſuffocationem intentare, imprimis paulo poſt paſtum, quo tempore ſemper pus fluidius comperi, nam longius poſt paſtum maxime ſomnum protractiorem, craſſum eſt, & uni alterive impulſui à tuſſi promptius cedit, ac ſine magna vi portio in globum compacta expellitur.

Supereſt ardua quæſtio decidenda, num liceat S. P. Baſilea Rheinhovium proficiſci: Iter hoc ſummopere diſſuadere videntur 1°. vires debiles, quas imprimis prodit difficilis tolerantia brevioris etiam moræ extra lectum, pulſus frequens, celer, parvus & habitus corporis valde attenuatus, inde ob motum & ſuccuſſionem vix evitabilem ſpiritus magis diſſiparentur, ut facile leipothymia, aut ob ſpirituum vitalium paupertatem periculoſa ſyncope accerſiri poſſet: deinde magna adeſt in ſinubus Pulmonum poſt vomicam relictis, copia puris, quæ ab eadem corporis & pectoris concuſſione commoveri, & uno impetu ad præcipuos bronchiorum ramos præcipitari & ſuffocationem intentare valeret, denique aër in via varius non parum pulmones turbabit variéque ſputum immutabit, imprimis hoc tempore autumnali, in quo ſemper anomalus eſt, cum è contra S. P. hactenus aëri ſicco, phthiſicis utiliſſimo aſſueverit, adeo ut vix ſine manifeſta noxa toleraturus ſit aërem humidum & nebuloſum, pulmonibus alias aggravatis nocentiſſimum, &c.

Sapientiſſimi Regum effatum & omnibus Chriſtianis diligenter perpendendum Prover. 16. 9. reperitur, *Animus hominis excogitat viam ſuam, ſed Jehova ſtatuit greſſum ejus:* Hujus veritatem proprio ſuo exemplo comprobavit S. P. nam univerſo apparatu itineris abſoluto, excogitavit viam ſuam proxime *Rheinhovium* ingredi, ſed præpotens Jehova ſtatuit greſſum ejus, cum enim 5. Octobris die circa horam 3. matutinam irritus tuſſiendi conatus longam

tus longum duraſſet, è rupto vaſe pulmonico *inopinata lethalis hæmorrhagia* ſucceſſit, quippe uncias duas ſanguinis floridi & ſpumoſi per pulmonis fiſtulam tuſſi ejecit, unde ex præſentanea ſuffocatione S. P. huic mundo vale dixit.

Impetrata ſuperiorum venia, mane, ad cauſam morbi & mortis plenius & planius indagandam corpus eviſceratum fuit: Aperto thorace, Pulmo cum impetu quaſi proſiliens, ſtupendum in modum inflatus, univerſam pectoris cavitatem implevit, cujus tota pars dextra à lobo ſuperiore uſque ad inferiorem; ſiniſtra pars autem ratione inferioris lobi tam firmiter pleuræ & coſtis annata erat, ut non ſine labore illas ſeparaverimus, quod fatum S. P. cum Divo Ferdinando Imperatore, & Franciſco primo Rege Galliarum commune fuit. Exemta Pulmonis compage, obſervavimus fere ubivis iſtam naturali ſua textura, ſpongioſa nempe & rara, orbatam fuiſſe: Etenim tota illius ſuperficies innumeris ulcuſculis, inſtar acinorum, quos pro Marcelli Malpighii veſiculis orbicularibus dilatatis agnovimus, obſeſſa fuit, intermedia ſaltem ſiniſtra parte Pulmonis ſana: In quibuſdam cavernulis ſaniem recentem invenimus, in aliis plurimis pus fœtidum colligebatur, unde dubio procul contigit quod S. P. aliquando à duabus vel tribus ſeptimanis, citra ullam reſpirationis difficultatem, & tuſſis moleſtiam, parum puris ejecerit, ſeque tunc temporis extra jactum lethiferi teli poſitum eſſe ſibi firmiter perſuaſerit. Porro cum multæ cavernulæ in bronchia, ſive fiſtulæ Pulmonum, aut aſperæ arteriæ ramulos, manifeſtum aditum habuerint, mirum non erat aliquando poſt mediam noctem, ſæpius autem ſummo mane, pus compactum & globoſum ad uncias uſque duas à S. P. ejectum fuiſſe, Etenim tale in prædictis aſperæ arteriæ propaginibus nimium dilatatis perſpicue apparuit. Inſuper in dextra pulmonis parte Vomicam, nuci moſchatæ æqualem, pure fœtidiſſimo refertam, nec non vaſa Pulmonica ampliora & turgentiora, ſanguinémque per pulmonem hinc inde diſperſum notavimus, ut de vaſis pulmonici ruptura dubitandū non ſit: Fiſtula Pulmonis tum ſanguine florido, tum grumoſo repleta erat, unde cauſa eluceſcit cur ultimus naturæ agon nec per dimidium horæ quadrantem duravit: Cor nectaris vivifici fontem deprehendimus nulla ſingulari labe infectum, niſi quod parenchyma illius non ita ſolidum, ſed propter morbi diuturnitatem paulo laxum fuerit: humor ſeroſus in pericardio copioſus erat: unde manifeſtum perpetuæ veritatis non eſſe ſententiam illorum, qui ſtatuunt humorem hunc pericardii in hecticorum cadaveribus exiguum reperiri. Aperto abdomine viſcera principaliora, ventriculus, meſenterium, hepar, ſplen, renes reliquæque infimi ventris partes, ab omni morbo liberæ inventæ ſunt.

SCHOLIA.

QUapropter ex prædictis eluceſcit clarius, quam radii Solis eſſe ſolent cum ſudum eſt, ſtupendum iſtum coalitum cum pleura in dextro latere mortem S. P. acceleraviſſe, quum in iſtis validis accretionibus Pulmones rite ſe conſtringere, ac materiam puruleutam in bronchia exprimere nequeant: virtutem enim conſtringentem ope nervorum Pulmonibus ineſſe accurate, ut omnia, demonſtrat accuratiſſimus Anatomicus *Thomas Williſius* in ſua cerebri Anatomia cap. 24. cujus verba, lectu digniſſima, utramque de vero Pulmonum motu paginam abſolventia huic ſubnectere non ingratum erit. *E cordis regione truncus nervi paris vagi plures ramos inſignes utrinque dimittit, qui in omnes quaquaverſus Pulmonum lobos, trachea bronchia ac œſophagi juxta deſcendentis tunicam diſſeminantur, qui rami in pulmones abeunt, ubique per totas illorum compages, arteriarum & venarum ramificationes, atque bronchiorum ductus aſſequuntur: quos equidem ſanguinis ac aëris canales in toto illorum tractu varie ſuperſcandunt ac circumligant:* Quandoquidem *tot inſignes nervorum ramificationes pulmonibus impenduntur, mirum eſt ipſos à nonnullis inſenſiles ac per ſe immobiles ſtatui:* Quippe *recepta opinio eſt iſtam Pulmonum reciprocationem à thoracis motu omnino procedere, ejuſque dilatationi & conſtrictioni neceſſaria quadam dependentia obſequi, nempe pectus dilatatum follium ritu aërem ambientem in tracheam cogere, qui in pulmones irruens ipſos inflat ac diſtendit, dein eodem pectore ultro ſubſidente, Pulmones ipſius pondere compreſſos aërem prius intruſum denuo exſpirare: Re*pera *utramque exiſtimem, diaphragma ac pectoris muſculos reſpirationi multum conducere, tamen partes iſtas hoc munus ſolitarie perficere, & pulmones mere paſſivos eſſe minime concedo: nam reſpiratio ſanguinis ac cordis gratia præcipue inſtituitur, ejuſque actus pro varia horum craſi determinari, & pro multiplici pulſus neceſſitate fere quavis hora minuta alterari ſolet: at verò ipſi pulmones ſunt (ac minime diaphragma aut thoracis muſculi) quos ſanguis corde ebulliens pertranſit, & juxta temperiem ſuam & pulſus tenorem continuo afficit: quare hinc concludere licet ipſos pulmones primos motuum ſuorum inſtinctus concipere & prædictorum nervorum ope ſeſe aliquatenus exerere, atque ſyſtolem & diaſtolen moliri, eaſque juxta propria neceſſitatis ſenſum deſignare: cum vero his fibræ pro motu locali deſignatæ deſint, ideo diaphragma & thoracis muſculi pulmonum inceptis è veſtigio ſuccenturiantur, atque horum connexu reſpiratio completa efficitur: cumque adeo nervi duplicis generis nempe quidam à ſpina diaphragmati & thoracis muſculis inſerti, alii que à pari vago in pulmones diſtributi organa reſpirationis actuant, proinde fit ut ipſe reſpirationis actus per ſe ἀ*[illegible]* & involuntarius, pro libitu noſtro aliquantum cohiberi, interrumpi ac diverſimode alterari poſſit.*

Humorem hunc pericardii, &c) Vir. Clariſſ. Dn. Victor Schneiderus lib. 2. de catarrhis cap. 9. aſſerit ſe contrarium ſemper offendiſſe, pluribuſque experimentis hoc verum cognoviſſe: Idem confirmant Viri Clariſſ. Chriſtophorus Majus, & Joh. Daniel Horſtius: Ille quidem literis, ad ipſum datis, hic obſerv. Anatom. 7. hoc idem confirmarunt. *B. Verzasha centur. 1. Obſervat.* 100.

Reſolutio

Reſolutio prima continuationis morbi) In Pulmonibus ulcus latuiſſe vix amplius dubitare ſinebant ſputum purulentum, quod tuſſi rejiciebatur, reſpiratio difficilis à motu quocunque, dolor lateris, præcipue ſiniſtri, decubitus in latera, maxime ſiniſtrum, difficilior, pulſus febrilis, imprimis poſt paſtum, calor circa arteriam in carpo, & habitus univerſi corporis macilentus: Ulcus hoc ſordidum fuiſſe demonſtrant pus ſatis copioſum (nam per plures ſeptimanas quotidie ejiciebatur à ℥iii. ad ℥iß. idque non raro) turbidum, obſcurum, vireſcens, viſcidum, craſſum & globoſum, non quidem fœtidum, at neſcio quem dulcorem redolens: hoc porro confirmant reſpiratio difficilis poſt motum quemcunque, dolor uſque ad coſtarum interſtitia pertingens, qui ab attactu exacerbabatur, & denique febris lentæ ſigna. Quomodo pus in Pulmone generetur, non fingendus eſt Archeus pulmonum imbecillis, ſeu Vulcanus corruptor, ut illum vocat Helmontius de *aſthmate & tuſſi* §. 10. sui neſcio quod peregrinum fermentum alimenta depravans, cum ejus generatio commode explicari poſſit, ſi ulcerum, maxime in partibus membranoſis conſtitutio recte attendatur: Nimirum in ulcere pulmonum, prout etiam in aliorum partium ulceribus fieri ſolet, textura parenchymatis pervertitur, Veſicularum, ex quibus Pulmo componitur, membranæ tenuiſſimæ, aranearum telis ſimiles partim craſſeſcunt, & vel decuplo craſſiores fiunt, partim perrumpuntur, ut ex plurimis veſiculis minutis una vel plures amplæ cavernæ reſultent: capillamenta extrema arteriolarum exeduntur & magis patula redduntur, ut plus ſucci nutritii in cavernas effundant; extrema venarum capillarium & vaſorum lymphaticorum oſcula, vel obliterantur, vel non cohærent amplius cum capillamentis vaſorum alimentum afferentium, unde ſuperfluum non reſorbetur, ſed in cavernis ſtagnat, & quoniam pars exulcerata ſemper inflammata & calore p. n. prædita eſt, illud quod ſtagnat facile inſpiſſatur ac lentorem contrahit, ſimulque turbidum, ſubviride & globoſum exiſtit, quia diutius intra pulmones calidiores, pluriméque ſanguine turgentes in cavernis detinetur, quod etiam fœteret ſi longiori mora his in locis ſubſiſteret. Idem quia pulmonibus moleſtum eſt, tuſſim excitat, & quia tum ob illius copiam & lentorem, tum ob veſicularum craſſitiem, & ductulos abolitos aër ſufficiens pulmones ſubintrare nequit, reſpiratio difficior redditur, inprimis ſi uſus auctus plus aëris poſtulet: Inſuper quo pravior eſt ſuccus nutritius, eo pejus & copioſius pus producitur: Pravus evadit in hoc affectu, non ſolum propter errores externos, ſed etiam ob febrim lentam ſemper ejus comitem, imo ab ipſo ulcere pulmonum: nam ſæpe experimur à cancro, ſcrophulis exulceratis, pædarthrocace, & aliis ulceribus chronicis ac dyſepulotis, totam maſſam ſanguineam ita inquinari, ut quamvis cancer extirpetur, & hæc ulcera conſolidentur, nihilominus alibi ulcera peſſimæ notæ, aut alii morbi graviores emergant, unde quo diuturnius pulmonum ulcus afflixerit, eo difficilius curatu redditur: Hanc ſucci nutritii depravationem ipſimet Helmontiani agnoſcere coguntur, dum in hoc, & ſimilibus morbis, aurum horizontale ſuum aliáſque panacæas commendant, quæ ſi laudem merentur, illam inde conſequentur, quia univerſam ſanguinis maſſam emendant: quis enim perſuadebit hæc decantata arcana inſtinctu quodam ad locum affectum proficiſci, & ibidem particulare hoc vitium propellere. An vero omne ſputum quod S. P. tuſſi rejiciebat, ex ulcere tranſſudabat, intráque illius cavitatem colligebatur? dubium mihi videtur; Valde probabile eſt tempore ſomni multum ex faucibus per laryngem ad pulmones delapſum fuiſſe, nam mucum craſſum, album, turbidum, aliquando cruore mixtum C. S. tunc emungebat, tunc ſcreatu proliciebat; & inſuper profunde dormiebat, ut etiam exſcreationis noctu factæ ſæpius oblivisceretur. Quia ulcus ſordidum erat, & inſuper tanto temporis intervallo maſſa ſanguinea non mediocriter inquinata erat, unde habitus corporis etiam in ipſa lactis cura adhuc nullum incrementum ſumpſerat, inde curatio difficilior reddita eſt &c. *Joh. Jac. Wepferus.*

Reſolutio continuationis ſecundæ hiſtoriæ morbi) Quamvis S. P. à principio Martii uſque ad finem Aprilis parum, & quandoque per unum alterumve diem nihil purulenti exſpuerit, nihilominus tamen pus intra pectus latuiſſe obſcurum eſſe non potuit, quia ſemper adhuc febris lente continuavit, cum totius habitus emaciatione & imbecillitate quadam, ob quam extra lectum diu perſiſtere nequiit: Pus tamen hoc non detinebatur in cavo pectoris, nec in ulceribus in bronchia apertis, nam poſt retentionem ſputi à tot ſeptimanis, reſpiratio non difficilior reddebatur, nec cum ſtertore aliquo fiebat. Potius credibile eſt vomicam aliquam derepente ruptam fuiſſe, nam copioſior rejectio puris ſubito evenit cum raucedine, forti & vehemente tuſſi: non fœtuit, quia undique membrana coercebatur, fœtor autem non emanſiſſet ſi vi quadam fuiſſet detentum, & liber aëris aditus ad illud patuiſſet: Interea oportet labem in pulmonibus inſignem fuiſſe, nam 1°. pus turbidum, luridum & craſſum copioſe ejecit, cum in habitu corporis emaciato, laudatiſſimis alimentis hactenus refecto, minus rejicere debuiſſet. Deinde febris lenta continuabat, ut ex pulſu, emaciatione & languore virium apparet, ob quem extra lectum permanere nequibat. Color vividus faciei magis perierat, nam fere cinericius erat, & verſus livorem aliquem vergens, imo febris nuper incrementa ſumpſiſſe videbatur, uti hoc probant ſudores fere colliquativi. Diarrhœa biliosa, cui pinguedo innatavit, cum urina tincta & turbida; forte ſudores, qui in hoc affectu plerumque funeſti ſunt, adhuc continuaſſent, niſi inunctione ſpinæ proviſum fuiſſent. Narium obſtructio à muco exſiccato, debetur etiam calori p. n. quum ille à vapore calido è pulmonibus emiſſo induretur. Ceſſante diarrhœa ventriculus rurſum bene concoxit: viſcera ſanguificantia etiam ſuum officium præſtitere, quippe ſanguinem laudabilem generabant, ut ex narium hæmorrhagia patet, quamvis negari nequeat illum calidiorem fuiſſe. Tandem cum omnes ſenſus vigerent, cerebro nulla noxa adſcribenda erat, &c. *Idem pagina* 298.

Tertia Reſolutio continuationis hiſtoriæ morbi.) Ex omnibus iſtis ſatis ſupérque colligitur Sinus Pulmonum exulceratos quotidie multum puris cumulaſſe & produxiſſe, tum ex chylo recenter ſanguini advecto, tum ex ſanguine ipſo: Inſuper eluceſcit ſputum purulentum collectum pulmonibus moleſtum fuiſſe, & ad tuſſim valide ſtimulaſſe, nec quietem conceſſiſſe donec maximam partem rejectum fuiſſet, Num autem portiones purulentæ ex

ſinubus

ſinubus pulmonum ulceroſis reſorberentur? valde mihi probabile videtur ex totius habitus conſumptione, incaleſcentia poſt paſtum & virium languore, ob quem diu moram extra lectum tolerare non poterat, multo minus incedere valeret; non tamen ſanguini multum de pure permiſtum fuiſſe credibile eſt, cum S. P. egregie appeteret, bene in ventriculo & inteſtinis concoqueret, vegetus in lecto appareret, & naturalia veſicæ & alvi excrementa redderet &c. *Idem, pag.* 289.

Observatio III.

Phthiſis à Pulmonum putredine, coſtis adhærentium, cum ulceribus variis.

MEnſe Auguſti 1553. cum Domina de l'Aubeſpine gravida eſſet ſexto menſe dimidio, citra vim ullam, citra deſtillationem, aut tuſſim antecedentem, cœpit derepente ſanguinem exſpuere & educere de pectore cum ſtertore, ſed ſine magno conatu: Tum temporis cœpit & ſanguis è naribus profluere ac interdum relabi in fauces, quum hac in prægnatione nondum fluxiſſet, licet venæ ſupra modum turgerent, eſſetque aliis in prægnationibus fluere conſuetus: Exactis diebus quinque deſiit & conſtitit exſpuitio cruenta, tuſſis tamen ſicca derelicta eſt ſine ſtertore, ſine difficultate ſpirandi: In partu nullæ aut parcæ purgationes eruperunt, quæ poſtea ſyrupo de hyſſopo proritatæ ſunt, Quinto die à partu febris ardentiſſima exercuit biduum, cujus vi leviuſculus lateris dolor obortus eſt; Hinc lenta febris non admodum manifeſta perſeveravit & in dextrum latus decubitus: Paucis hinc diebus gravis deſtillatio è capite procubuit in ſcapulam ſiniſtram, ſimulque in extremum omoplatæ dextræ, & in eam ſedem lateris quæ jam ante laborabat: Secta tertio vena à medicamento, ſcapulæ & omoplatæ dolor deſiit; Perſtitit vero in latere altero conjunctus, qualis etiam nunc perſeverat, abhinc ſemper difficilis fuit dexter decubitus & reſpiratio etiam ſi nihil ſanguinis emanet: Ex his conſtare poteſt primam ſanguinis eruptionem, neque ex rupta, neque ex eroſa, ſed duntaxat ex aperta vena factam, ob immoderatam ſanguinis copiam, Idque in ſolo dextro Pulmone, è quo in dextro decubitu ſanguis ſtillare percipiebatur: Acceſſiſſe poſtea deſtillationem, quæ dextrum latus occupans facta eſt doloris cauſa: ut idcirco complexus ſit duorum affectuum, quorum unus eſt in Pulmone, alter in dextro latere; Præter hos affectus Jecur etiam calidius eſt & obſtructum, cum levi dolore & renitentia: Ren etiam dexter interdum nephritico dolore fatigatur.

Supra deſcriptus affectus Dominam de l'Aubeſpine jugulavit, nam Febris lenta illam reſiccavit, repetiitque lateris dolor, ſputum cruentum, cum majore ſpirandi difficultate: Diſſecto corpore inventi ſunt Pulmones putres & coſtis adhærentes, cum ulceribus variis. *Fernelius, conſilio* 21.

Scholia.

S*Eu Reſponſum ejuſdem* Fernelii *ad dictam hiſtoriam morbi, ab eo ſcriptam dum differendum illi eſſet cum aliis Medicis.*

Sanguinem fervidum atque floridum jam aliquoties ex intervallis tuſſi rejectum, recte profecto æſtimatum eſt è Pulmonibus prodiiſſe; Quoniam vero Generoſiſſima Domina laborans, molli tenelloque corpore & Pulmonibus eſt imbecillis, atque jamdudum deſtillationi & tuſſi eſt obnoxia, vehementer eſt metuendum ne non modo reſerata ſed etiam exeſa vena ſit, (Nam vi ruptam fuiſſe nulla conjectura aſſequi poſſum) Imo etiam cum poſteriore rejectatione à parte non obſcurus dextri lateris ſit exortus dolor, cum anhelatione & aſperiore tuſſi, cumque ſenſu quodam gravitatis atque ponderis prementis, ſi præſertim in adverſum latus ea devolveretur, niſi tum vera pleuritis erat, non levis ſuſpicio eſſe debuit & ulcerati Pulmonis & collectionis quæ vomicam minaretur: His tamen malis ita pridem accurate ac ſedulo adhibita accommodataque ſunt artis præſidia, ut jam Domina laborans in tuto poſita eſſe credatur, citra metum recurſus mali: Itaque in his perſiſtendum eſſe duco remediis quorum uſu & ope convaluit, maximeque in lactis & cremoris hordei uſu: At nihilominus quoniam & periculoſiſſima & fallaciſſima ſoleant hujuſmodi eſſe mala, & diu plerumque latere, ſimulata quadam ſpecie bonæ valetudinis, dum aliquando occaſione levi, aut etiam nulla recrudeſcant, obſervandum circumſpectius nunquid priſtinæ malignitatis ſit in thorace relictum? Num etiam tuſſis aliquando fatiget, aut lenta febris ſollicitet, aut aliquantum difficilior ſit reſpiratio, qua multus ſpiritus duci nequeat: Horum quippe animadverſione, præter lac maturinum, & vitæ rationem idoneam, ex uſu fortaſſe videbuntur quæ blande leniant & quodam robore pulmones expurgent.

Pulmones putres coſtis adhærentes] *Bennettus* Theatri Tabidorum Exerc. 16. adnotat Phthiſin plerumque lethalem eſſe ubi Pulmones pleuræ accreverint: inducta ſcilicet graviori reſpiratione & tranſpiratione pulmonum difficiliori reddita.

Observatio IV.

Phthiſis à Pulmone exeſo, in quo ſanies alba cruda, aquæ multæ miſta.

PUer ex Caſalium familia, cum ob opes magnas de veneno ſuſpicio eſſet, Diſſectus habuit Pulmonem exeſum, cum ſanie alba, cruda, miſta aquæ multæ: Perierat in 14. diebus ex febre: Symptomata non ſcio, quia non adfui curationi: Conſtat tam longo

morbo abſumptum: ut exiſtimaretur, (ſed falſo) obiiſſe ex recidiva: *Cardanus lib. de cauſis, ſignis & locis morbor. Part. 3. n. 68.*

SCHOLIA.

Miſſa aqua multa] Exeſis aut diſruptis vaſis lymphaticis, quæ multiplici ſerie Pulmonum ſuperficiem ambiunt.

Obiiſſe ex recidiva] Aliquando enim Pulmo exulceratus callum contrahit medicamentorum beneficio: Sed ſæpe areſcens ſanies, cicatricis ſpecie imponit & inducias concedit, qua decidua affectus iterum recrudeſcit.

Observatio V.

Phthiſis grande & multiplex Pulmonum ulcus ſequuta.

SAnguinem à pure liberabunt, præ aliis forſan medicamentis omnibus, quævis Antimonialia, tum diaphoretica tum purgantia & vomitoria: quæ non ſemel obſervavi, etiam in phthiſi ac inveterato Pulmonum ulcere grandi, per alvum & urinas bonam puris quantitatem eduxiſſe, adeo ut ad plures tunc dies nullum tuſſi pus excerneretur: *Vlcus autem in Pulmonibus grande, ac ſubinde multiplex fuiſſe, manifeſtavit poſt obitum cadaveris à me facta diſſectio.* Fr. Sylvius Pract. lib. 1. cap. 24. §. 10.

SCHOLIA.

RAtione cauſæ ulcus efficientis, ut plurimum catarrhi ferini, purgantia, etiam validiora plerique præſcribunt: Provecto vero ulcere vomitoria proſcribantur, quod ab his illud irritetur amplificeturque, quanquam ratione copiæ puris depaſcentis, utilia forte eſſe poſſint.

Observatio VI.

Phthiſis orta à ſcabie repercuſſa, ob quam Pulmones omnino corrupti, magnaque ex parte in ſcirrhum indurati ſunt.

JOh. *Georgius Virſungius* adnotavit Monachum quendam Patavii neglectis univerſalibus, ſcabiem unctionibus intempeſtive depuliſſe, unde mox ſupervenientibus ſalſi humoris defluxionibus ad Pulmones delapſi, ſanguinem per intervalla tuſſi rejecerit, tandemque accedente Hectica abierit.

In diſſecto autem cadavere à ſe repertos Pulmones omnino corruptos, magnaque ex parte in ſcirrhum induratos. *Georgius Hieron. Velſchius obſerv. Epiſagm. 85.*

SCHOLIA.

SCabiem intempeſtive depuliſſe] Ejuſmodi præcipitem & inconſideratam ſcabiei curationem in palpitationes brachii & Epilepſiam terminatam vidit *Trincavellius* l. 2. cur. cap. 6. Corticum frangulæ uſu aſthma ſubortum notavit *Salomon Albertus* apud *Brendelium* conſ. 73. & hydropem *G. Schvvenfeldius* lib. 1. de Stirp. Sileſiæ p. 75. convulſionem *Zacutus* 6. Prax. hiſt. obſ. 19. Dolores articulorum *Chifflettius* obſerv. 59. Febrem continuam, cœcitatem &c. *Sennertus* ad 5. Pract. Paralip. 1. Quod vero *Conringius* Epiſt. 28. de juvene recenſet, qui contra ſcabiem diebus canicularibus lithargyrio rubro inunctus, in ſpaſmum, dolores nocturnos, nauſeam, ſitim, alvique & veſicæ ſegnitiem cum perfrigeratione totius & gingivarum inciderat, ad malignitatem noxii cujuſdam lithargyri, haud dubie hydrargyro & cinnabari, aut etiam arſenico permixti, referri debet. *Idem ibidem.*

Magna ex parte in ſcirrhum induratos] Clar. *J. Jacobus Wepferus* Exercit. de Apoplexia p. 374. ait ſe in Phthiſicis obſervaſſe Pulmones indurari; Pectore, inquit, Iacob. Spœrlin recluſo, Pulmones ambo ſubduri & compacti erant, nondum tamen ad illam duritiem pervenerant quam alias in Phthiſicis obſervavi: Caro autem Pulmonis naturaliter levis eſt, rara, ſpongiæ ſimilis & velut à ſpumoſo ſanguine concreta: Levis eſt, ut facile collabi attollique poſſit, atque in thoracis motibus promptiſſime obſequatur: Rara ac ſpongioſa eſt, ut follis inſtar aëre inſpirato cito & affatim repleatur, fumidoque vapori pariter viam muniat ad efflandum & exſpirandum: Ubi ergo in ſcirrhum indurantur, aut duri & compacti evadunt, neque facile collabi & attolli poſſunt, neque thoracis motum conſequi: hinc difficultas reſpirationis, hinc rite calor & incendium cordis & ſanguinis refrigerari nequit, neque fuligines rite excludi: hinc circulatio ſanguinis à corde ad pulmones, & ex iis iterum ad cor interrumpitur: hinc juxta *Pecquetum* imperfecte chylus cum è ventriculo ad inteſtina, tum ex iis in lacteas detruditur: Hunc enim & Reſpirationis uſum adducit Vir Clariſs. in ſuis Exper. Anat. ut hujus beneficio chylus ad inteſtina, & ex his in lacteas trudatur, mediante ſcil. diaphragmate, cujus beneficio tota commoventur hypochondria: Inde totius Tabes, febris hectica, propriæ pulmonis ſubſtantiæ corruptio &c.

Salſi humoris defluxionibus ad Pulmones] Morbis facile afficitur Pulmo, & ut vult *Helmont*, membrorum primum eſt ſeneſcens: Mollis cum ſit ſubſtantia, materiam rodentem diu ſine læſione ſuſtinere nequit: Notavit hoc olim *Hippocr. Quicunque à pleuritide empyici redduntur, ſi intra 40. dies à quo rupta fuit pleuritidis vomica, tota materia non expuatur, in Phthiſin degenerant,* Item l. 1. de morbis, *Si Pulmonis inflammatione detentus, diebus qui talia decernere creduntur, non purgetur, ſed ſputum & pituita in Pulmone remaneat, ſuppuratus fit;* Acres à capite deſtillationes facile ob eandem cauſam tuſſes, aſthma, eroſionem & ulcus pulmonum eaciant; *Helmontius lib. de catarrh. deliramentis*, hic eſt contrarius, *Tuſſes & Aſthmata primo incipiunt, & continuato fermento perſeverant, non quidem à capite defluo muco, ſed intra*

pulmonem

pulmonem genito per violatum loci fermentum. Verum revera deſtillationes ad pectus à capite fieri facile credet qui vel ſemel exinde tuſſim expertus eſt: Materia autem vitioſa non ſolum à capite deſtillat, ſed & è venoſo genere interdum communicatur; ubi ab aëre condenſata ſubſiſtit variorum ſymptomatum mater: *Belga* quidam, teſte Cratone in Conſil. topico curabat dolores podagricos, ſed Baro quidam eo uſus incidebat in aſthma conſtante podagra: Dubio procul materia vitioſa ex articulis venoſo generi fuit communicata, & ex eo demum Pulmonibus: Ita etiam Phthiſin *Bartholinus* cent. 2. hiſt. 55. à toto ſubinde venoſo genere induci putat: Sanguinis enim vitium non tantum corpus emaciat, ſed & pulmones, quos circulatione tranſit omnis, ſive aut horum culpa, aut cerebri, ſua acrimonia irritat & corrumpit: Nimirum cum pulmones molle habeant parenchyma, citius præ cæteris viſceribus corrumpi queunt:

Mœbius Medicina Phyſiolog. pag. 245.

Observatio VII.

Phthiſis à media parte Pulmonum conſumpta & pure ſoluta.

§. 1. Quidam longo tempore decumbens in Noſocomio Delphenſi, ob vulnus in pulmone, eo tandem putrefacto à *febre Typhode* contabuit: cujus ſectio poſt obitum facile cauſam mortis aperuit, nam media pars pulmonis conſumpta ac pure ſoluta ſpectabatur: *P. Foreſtus lib. 2. obſervatione 37.*

§. 2. In altero vulnerato in eodem Noſocomio, qui ultra annum cum dimidio ibidem decubuerat, in ſectione ipſa tota ſubſtantia pulmonis adeo cum pure longo tempore excreta videbatur, ut cor denudatum ſine pulmone (dictu mirum) ſpectaretur. *Idem ibidem.*

Scholia.

Febre Typhode] *Aëtius* febres ſymptomaticas quæ fiunt in viſceribus ex eryſipelate hoc modo diſtinguit, ut Leipyria dicatur quæ ventriculo affecto oboritur, Typhodes, quæ hepate: Si verò in pulmone eryſipelas conſiſtat, Crymodem vocat: *Foreſtus* Typhodem veram nominat quæ Hepate eryſipelate obſeſſo oritur: Notham, quæ ex viſceris alicujus corruptione putredineque emergit, Iecoris, Lienis, cerebri, Pulmonis, interdum etiam Renis: Typhoden *Galenus* cap. 2. lib. adverſus *Lycum*, eandem cum Helode facit ſeu Humida, cum à prima ſtatim die ægri ſudant, ſudoreque ipſo aut nihil aut parum juvantur: Ejuſmodi febris ſymptomatica eſt, cujus proxima materia & continens cauſa, non eſt in venis majoribus, ſed in parte aliquapiam, è qua aut putredinis quiddam, aut teter putriduſque vapor in cor obrepit: Cujus duo genera, unum inflammationes ſequitur, quod & ipſum eſt multiplex: alterum, juxta *Fernelium*, ortum ducit è latente obſtinctione & putredine, quæ viſceri contumaciter adhæreſcit impactaque eſt, adeo ut & ipſa viſceris ſubſtantia labefactetur; putredinisque portio nonnunquam in venas effuſa ſanguini permiſceatur: Iuxta leges circulationis ſanguinis Phthiſicorum febris ſic excitatur, Sanguis dum Pulmones in circulatione ſua totus pertranſit; huic viſceri plurium morborum ideas ſæpe imprimit, & vice verſa, ab eodem male affecto eaſdem recipit: quicquid impurum in cruoris maſſa continetur, arteriarum extremitatibus velut multi effloreſcentia ejicitur; quare cum natura debilior facta in ſuperficiem corporis recrementa ſua nequit transferre, propiore luſtratione eadem in pulmones deponit: hinc inſignis cacochymia & morbi plerique chronici frequenter in phthiſin deſinunt: pariter cum pulmonum caro contabeſcit, aut ichore ulceroſo ſcatens ſemiputrida evaſerit, ſanguis pertranſiens materia purulenta, aut tabido inquinamento inficitur, & proinde in continuam efferveſcentiam, ob rei non miſcibilis confuſionem concitatur, quare & febrem aſſiduam inducit & ſuccum alibilem omnino pervertit: Par ratio eſt de febribus ab ulcere aut abſceſſu in aliis partibus concitato, hæc enim non ſecus ac tabida Pulmonum conſtitutio ſæpe phthiſin & febrem hecticam acceſſunt.

Observatio VIII.

Phthiſis à parenchymate ſiniſtri Pulmonis fere omnino conſumpto, &c.

Hanoviæ miles præſidiarius, quadragenario major, purulenta tuſſiens, circa diaphragma ſiniſtrum vehementiſſime doluit: levatus eſt expectorantibus, & diuſcule ſe ſolatus paupet ſucco naſturtii aquatici & hederæ terreſtris; accuſavit quoque ſimul renum dolores, ardorem & cruentationem urinæ: Tandem nonniſi ſpumoſum ſputum rejiciens, ventre primum inflato & ſonante, ut Tympaniticum judicaſſes, dein & pedibus tumentibus, ſuperiora conſumptus, ſumma ſæpe & tantum non ſuffocante anguſtia, ob aſcenſum muci aut ſeri in jugulum, ſanguinea interim ſæpe meiens, poſt 22. ſeptimanas quibus decubuit, ſceleto faciem ſimillimus, vero Aſcitide obiit 1671. 16. Julii.

Aperto cadavere, parenchyma ſiniſtri Pulmonis fere totum conſumptum, bronchia vero relicta cum pauco parenchymate, & ipſo pericardio firmiſſima cicatrice, ceu callo, coſtis adnata coaluere, ita ut propter diuturnum dolorem hoc latere compreſſo depreſſoq; gibboſus altero latere factus fuerit miſer. Diaphragma quoque ſolito craſſius lienem firmiſſime affixum oſtendit: In abdomine & thorace ſeri meraci & citrini multæ menſuræ latuere, quæ adacto ſcalpello inſtar ſalientis fontis projectæ: Qui coalitus Pulmonum, poſt vulneraria multa, altero latere fere adhuc integro, forte meretur obſervationem. *Salomon Reiſelius in miſcell. curioſis anni 1673. obſervat. 191.*

Observatio IX.

Phthiſis à Pulmonibus ſubduris & compactis, ſuprema parte exulceratis, & lateri annexis &c.

JAc. Spœtlin ſeptuagenarius, ad carceres damnatus, in iis ultra 12. annos vixit; hinc cachecticus factus, anno vitæ ultimo, mane inprimis, tuſſire cœpit & purulenta exſpuit, Tuſſis magis magiſque crevit, eaque diu noctuque miſere excruciabatur: ſputum ſubviride, turbidum, lentum, viſcidum, rotundum, plane non fœtidum, quandoque cruore tinctum ejecit: Paucis ſeptimanis ante obitum, conqueſtus eſt de catarrho mane impetuoſe ad pectus ruente & ſuffocationem intentante: febricitavit lente, emaciabatur, non tamen ita corpus contabuerat prout in plerisque phthiſicis obſervatur.

Pectore mortui recluſo, pulmonum lobos ſuperiores utrinque, maxime ſiniſtrum, accretos invenimus; ambo ſubduti & compacti erant, nondum tamen ad illam duritiem pervenerant quam alias in phthiſicis obſervavi: Diſciſſi in ſuprema parte exulcerati erant, ac cavernulas avellanæ capaces obtinuerant, non tamen exacte rotundas aut æqualiter cavas, ſed quaſi laceras, ac ſi à muſtela vel à glire fruſtulatim portiuncula avulſa, pulmones exeſi fuiſſent: Preſſa hac pulmonum parte, ex bronchiis ſputum viride, minus tamen viſcidum ac tuſſi rejecerat, prodiit: Lobi pulmonum inferiores nec pleuræ accreverunt nec quicquam puris continuerunt: In cavo pectoris ſerum ſubcruentum copioſe redundavit.

Scholia.

PHthiſis quæ tandem proſtravit atque lecto affixit, ſero acri & mordaci etiam ſuam originem aliquomodo debere videtur: variis enim modis pulmones ad tuſſim vehementem & diu inanem ſtimulavit; ſcil. in pectoris cavitate effuſum, non ſecus ac alias in pectoris hydrope fieri ſolet, externam tunicam continue vellicavit, cum ſanguine arterioſo per arterias pulmonicas in veſiculas & extremos bronchiorum ramulos exſudans, aut per glottidem in aſperam arteriam ſtillans, acrimonia ſua internam bronchiorum tunicam, omnino ſenſu exquiſito præditam, titillavit atque ad tuſſim provitavit, unde pulmones poſt multas ſucceſſiones tandem pleuræ accreverunt: & quoniam accreti non amplius rite ſe contrahere, & liquorem imbibitum exprimere valuerunt, inprimis ſuperiores lobi induruerunt, inflammationem aliquam conceperunt, ac ſuppurati veræ phthiſis cauſa proxima evaſerunt. *J. Jacobus Wepferus Exercit. de Apoplex. pag.* 374. & 380. Vide lib. 1. ſect. 15. obſerv. 3.

Cavernulas avellanæ capaces.] Interdum accidit foveam unicam, aut forte binas in pulmones efformari, monente *Willis cap. de Phthiſi*, parietibus callotis circumcirca obductas, ita ut materies ibi collecta in maſſam ſanguineam minima transferatur, ſed quotidie tota, copia licet ingenti, expectoretur: Taliter affecti, quaſi tantummodo fontanellam in pulmone haberent, ſputum etſi multum & craſſum, imo flavum & quaſi purulentum omni mane, & aliquantulum in toto die rejiciunt, tamen alias ſatis ſani degunt, bene reſpirant, comedunt & dormiunt, *ἀσαρκοι*, aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt: hinc nonnulli dicuntur Phthiſin per 30. aut 40. annos habuiſſe: atque interim alii cum minus tuſſiant aut expuant, intra paucos menſes in febrem hecticam incidunt, ac brevi in ſepulchrum præcipitantur.

Observatio X.

Phthiſis ab ulceratione parenchymatis pulmonis, ejuſque bronchiorum obſtructione.

CRebrior cadaverum perluſtratio ulceris in pulmonibus Phthiſicorum genuinam, non ſolum in parenchymate, ſed & ipſis bronchiis ulceris ſedem docuit, adeo ut hominem febre hectica conſumptum, non citius de ſtatione vitæ decedere, ſed ejus miſeriam tamdiu ſupervivere miraculi inſtar ſit: Poſt ſanguinis ſputum *in φθινώδει* corpore ad librarum duarum menſuram, ingentis in dextro pulmone ſenſus, ponderis aliquot ſeptimarum decurſu animadverſus: rejecta materia flava, craſſa, viſcida, tenax, fruſtillatim, tenui aqueæ copioſæ innatans: Adaperto iterum vaſculo hæmoptyſis urgebat: Ea fine negotio ſedata continuabat excretio priori ſimilis: Aderant hecticæ indicia non levia, putridæ intermiſta, & dyſpnœa dextro præſertim in latere: Sanguis nullus excreabatur, ſed alba ſolum, tenax, viſcida materia: Viribus exhauſtis, anni quadrante elapſo, ſuffocatus abibat ad plures:

Aperto thorace dexter Pulmo tumidus, adeo ut totam illam impleret cavitatem. Inciſo Pulmone, in circumferentia ſanguis ſpumoſus craſſus, effluebat; Inciſis & diviſis bronchiis, alba ut materia fere tota referta erant, ita illa effluebat puris ſpeciem præ ſe ferens planiſſimam, qualem multis ante ſeptimanis ejecerat, quam ſi extuſſire potuiſſet, nondum vitæ terminus adpropinquaſſet. *Rolſinkius.*

Scholia.

IN *φθινώδει corpore*] Homines dicuntur *φθινῶδες καὶ φθινικοὶ* quorum valetudo penes eſt phthiſin, & *φθινώδεις* etiam, quorum natura vergit *ἐπὶ τὸ φθινῶδες*: hujuſmodi ſunt *πτερυγώδεις* i. alati ſcapulis, quorum ſcapulæ dorſo exacte non adjacent, quia non habent dorſum, ut decet, *ἰθύκυφον*, ſed paulum inclinans ad *ἰθύλορδον*, & contra cervicem ad *ἰθύκυφον*, quam tamen natura voluit eſſe *ἰθύλορδον*: Talium vitioſam conformationem

marionem referendam eſſe docet Hippocr. 6. Epid. p. 3. ad imbecillam vim efformandi: cujus imbecillam vim ponit in paupertate caloris nativi, ex parvitate cordis, quæ facit thoracis anguſtiam; ſicut amplificatio amplitudinem. *Duretus in Coacas p. m. 292. & 310.*

Observatio XI.

Phthiſis à tracheæ parte eroſa, Lobo Pulmonum altero calloſo.

LObum Pulmonis ſiniſtrum cujuſdam Mercatoris Londinenſis erodebat ulcus, è tuſſi inveterata & fluxione ſalina hæmoptyſin inducente oriundum, quod levis arteriæ divaricationem lobo inſertam una pereſerat: Cui ſymptomata omnia, quibus phthiſis conſociata eſt, ingruebant, in pejus in dies ruitura: halituum denique *& ſuffituum methodica intermiſcela* ſanus evaſit: Qua integritate permanſit per ſex annos, quo temporis curriculo, meque annuente, *Hiſpaniæ*, ubi commercium fecerat, *vitam degebat incolumem:* ſub initium tamen autumni oras noſtras petenti, ab impedita pororum uſuali διαπνοῇ fluxus concitatior totum lobum, ut lateri adhæſerat, replevit: cujus exæſtuationis ſanies pulmonem ita perfudit, ut ſpiritus tranſitum brevi denegarit:

Diſſecto cadavere, *trachea pars eroſa*, cui cicatrix inducta fuerat varicoſa: lobo vero pars adnata calloſa conſpiciebatur, reliquum pulmonis parenchyma computruit.

SCHOLIA.

T*Rachea pars eroſa*] Internam arteriæ vocalis membranam, per ſalinos affluxus deraſam, tuſſique non raro ejectam animadverti: Halituum tamen & ſuffituum uſu regeneratam, ex quo convaleſcentes aliqui ſuperſunt, binosque nuperrime a phthiſis diuturnioris corruptela, pulmones fruſtulatim rejectantes hiſce, aliis non prætermiſſis, redintegravi: Quorum unus ex febre hectica per triennium emarcuit, cui derelicta tuſſis & durities quædam in media parte dextri lobi (quantum è narratis conjicere valui) avellanæ magnitudinem æquans, nova verumtamen carne veſtitus & robore priſtino vigens: Alter jam ſuperſtes, obeſus, cui tuſſis horis diei diacriticis non admodum moleſta, ſed in cæteris omnibus inculpatus. *Chr. Bennettus Theatri Tabid. Exercit.* 28.

Trachea pars eroſa] *Hippocr.* l. de morb. intern. cap. 1. Tabem conſtituit ab ulcere aſperæ arteriæ, cum humor nitroſus & ſalſus, à capite defluens, arteriæ affigitur nec tuſſi excreari poteſt: *Idem* 2. de morb. contendit fervida quædam olenʼcula in bronchiis aſperæ arteriæ poſſe reperiri: *Aetius* tetrab. 2. ſerm. 4. cap. 64. profitetur ſe multa ejuſmodi ulcuſcula juxta laryngem curaviſſe: Objicitur Hippocrat. 4. de morbis, docuiſſe pulmonem, qui rarus & mollis, facile à catarrho capitis ulcerari poſſe; ventriculum autem, quod ſit robuſtus & inſtar cutis, à pharmaco ulcerari non poſſe: Arteriæ autem aſperæ membrana, cum craſſa ſit pari ratione ulcerari non poſſe, ob ſiccitatem & duritiem Reſp. Ventriculum habere motum concuſſionis ad expellendum quod nocet, quo fit ut humor noxius in eo diu hærere non poſſit, ſed vel vomitu vel ſingultu excutiatur: Arteria autem eo motu caret, cum nec dilatetur, ſoloque ſpiritu vehementiore per tuſſim excitato ad expulſionem rei nocuæ utatur. Hippoc. autem l. c. de Phthiſi ab arteria aſpera agens, hæc ſigna tradit, Tuſſim initio ſiccam; hinc ſputum ſubcruentum, poſtea puſum; Progreſſu temporis ſanguinis multi expulſionem, interdum puri, interdum ſubputris, adeo ut ſæpe fauces conſpicuæ non ſint, ſanguine repletæ, deinde grumorum ſanguinis frequentem expulſionem: ſucceſſionem rigoris & febris, dolorem ad ſternum & infimam partem dorſi ac in coſtis: puris liquidi ſputum deſinente hæmoptyſi: Exactis 14. diebus, ſquamarum ab arteria avulſionem: Cauſas & curationem vide l. c. & apud Gal. l. 1. c. 1. de loc. aff.

Suffituum methodica intermiſcela &c.] Inter præſidia Evaporationes & ſuffitus tanquam nobiliora, & quibus unice in extremis anguſtiis confidamus, penſitanda: Quæ ſine circumſtantiarum debita comparatione ſummota obſunt vel incaſſum adhibentur: Non tamen inficior ſi craſin partis ſpectes, nulla impedit hujus generis indicatio; pulmones etenim aridiores & tenſiores horum madore intenerantur: humentes nimisq; laxati illorum ſiccitate indurantur: putredine & viſcoſitate obliniti levantur; amborum denique conſortio ulcera ſordeſcentia deterguntur, necnon novæ affluituræ materiæ & in partes inſurgentis vis molesque reprimuntur, ſimili ſemper in aſſumptis ſervato ſcopo: Si vero intemperiem totius contempleris, nec ipſa febris huic medelæ contraindicaſſe videatur: ſuffitus quippe tenuiſſimæ eſſentiæ caliditatem ultra ſpiritalia haud exercent, utut propter varias liquoris ſuffarcientis diſpoſituras, propter ſuperfuſi genium, proportionem & motum: propter partis ſuſcipientis habilitatem & totius tolerantiam, varia hujus generis remedia conficere & in uſum proferre neceſſario coactus fuerim. *Idem ibidem: Has autem adminiſtrationis earundem regulas, ponit p. m.* 143. Suffitus & evaporationes magis familiares ſunt detergentes, qui vicibus intermediis in uſum ducendi: deinde nobiliores & ſicciores, tandem colletica ſenſim uſurpanda: poſtea minoribus vice communis aëris attracti res abſolvenda: Evaporationes potiſſimum ſiccioris temperaturæ pulmonariis accommodantur, & in ipſo ſuffuſionum diurnarum adventu maxime prodeſſe cognovimus: Cujuſcunque ſint generis ſuffumigationes & halitus, penitius viceque ipſius aëris in partes ſpirabiles ſuſcipiantur, in conclavi aut cubiculo, clauſis feneſtris, ut vitetur omnis aëris frigidioris afflatus, ibiq; diu perduret æger, ſecus enim incaſſum exercentur: Prima ſuffituum in pulmones ſuſceptio eſt laborioſiſſima: peracta verumtamen deterſione (quod cito fit) facilius peragitur. Suffitus non ſtatim ab eroſo vaſculo aut viſceris parenchymate, ſubmoveantur, ſed poſt dies 14. ad minimum à ſedata hæmoptyſi, nec ante ſuffuſionem periodicam qualemcunque majori, circuitus prætertim, ſed elapſo ad minimum biduo à peracta fluxione. Dum extraneis ſuccis perfunduntur & replentur pulmonum parenchymata, ſuffitus fortiores neutiquam uſurpandi: leniorum vero uſus eo temporis inſtanti non prætermittendus: *Evaporationum autem materiam & Suffituum vide p.* 181. *& ſequentibus,*

Hiſpania vitam degebat incolumem] Huic conſentiens Nobiliſs. & Excell. Dom. de Mayerne, Conſ. adnexorum Tractatui de Arthritide, cura noſtra edit, Adi Volcas, *aut*, Auranium, Monſpelium, Lunellum, Biterras: Paucis, fruere aëre ſicco, cujus calorem facile erit temperare domi, pro commoditatibus quas regio concedit: Galenus, Medicorum Magiſter, Phthiſicos Tabias mittebat, non eorum curam reſpuens, ſed ad deſiccationem ulceris & fluxionis, inſpirato aëre puro, vi ſiccandi prædito, ac balſamica vi plantarum illic naſcentium imbuto: Ante aliquot annos Nobilis noſtras, phthiſicus deſperatus, me jubente illuc conceſſit: pus cum ſanguine ſpuebat, ſceleton membrana Pergamena veſtitum macie referens: Is incolumis redux nuptias contraxit, plurimorum liberorum pater. Vidi, quo ibi efficacia aëris ad Pulmonis morbos innoteſcat, Nobilem (qui ab accepto profundo in thorace vulnere bis ſanatus eſt, fiſtula ſuccedente paracenteſi in oppoſita parte factæ, quæ neceſſario intra coſtas inſtituenda fuit;) in Hiſpaniam is migravit, ubi poſt quinquennii moram occluſa fuit fiſtula: Patriæ redditus, climati frigido & humido, illa ſponte recluſa eſt, Hiſpaniam vero repetens, exactaque ibi æquali mora, reſtitutus eſt: Hinc tibi clarum eſſe debet aërem omnia Pulmonis bronchia permeantem, recta cor impetentem, efficacius quovis alio remedio, qualitatibus nativis vel adſcititiis, vim ſuam exercere.

Fluxione ſalina] Sputum ſalſugine refertum, ſanguinis ſale perfuſi progeniem, licet fluidorum ſit incentivum, raro tamen ſubitanea vi ſua inciſiva viſcerum membranas, vel vaſorum tunicas transſilire ratus ſum: poſtquam vero ſanguis ſerum ſuum ſalſum, per tunicas aut membranas pectoris proturbatum, roris inſtar percolaverit, ſtimulando motum pulmonis contractivum, tuſſim progenuit, à qua concuſſione & coarctatione ſubitanea frequenter invadente & perſeverante, partes tenellulæ, per quas pars ſanguinis ſubtiliſſima, ſalis aſportatrix, ſalſedinem depoſuerat, magis infirmatæ citius corruunt: utut ſalſa particula viſceri illata, non illico quaſi acus aut terebellum partem compungit & confodit, ſed cum ei diu inſederit, demolitur ſecumque rapit: cujus vis potius diſſolutoria quam incidens & compunctoria æſtimanda eſt; parti quippe nimis profunde ſeſe inſinuans, quodammodo per minima commiſcet ac conjungitur, & ſic ſubſtantiam ejus in quandam conditionem, inter miſtionem & confuſionem mediam perducit: in qua neutralitate cum aliquamdiu remanſerit, tandem diſſolvitur & inducta friabilitate deſtruitur: Tali modo præcipitata, & ſubſtantiæ partis adunita liquoris ſalini, per halitum forſan extravaſati, acrimonia eroſionis & diſſolutionis periculum minatur: Imo ſi ſola aciditate, vel tantillo ſale perfuſa, ſcaturierit ſanguis, licet in partes ſingulas exteriores ſeparata diffundatur, ægrotus exinde patitur & periclitatur: Non paucos obſervavimus, quorum vaſorum pectoralium ora à ſanguine turgeſcente (in quo forſan ſalis momentum delituerat) reſerata fuere; quos unica aut altera venæ ſectio perſanavit: Neminem quidem cui Pulmo eroſus fuerit, ſine ſanguinis totius edulcoratione & reductione curatum memini. *Idem Exercitatione* 22. Clarius hæc ex legibus circulationis ſanguinis demonſtrantur: Cauſa exulcerationis ſubſtantiæ Pulmonum eſt ſanguis bilioſus, acrimonia præditus, Salinisque atomis prægnans, erodendi vi donatus: hic à toto, mediante circulatione, ad pulmones delatus è vaſis per orificiorum reſerationem, eorum apertionem aut rarefactionem, illos erodit & exulcerat: Inde calor nativus infirmior redditus, allatum ſuccum nutritium in alimentum non transmutat, ſed in pus, hinc continua puris ejectio: hinc totius macies, huic ſanguinem ſurripientibus Pulmonibus, cordique, ſanguificationis organo, malam diatheſim communicantibus.

Observatio XII.

In Phthiſico fragmenta bronchiorum Pulmonum, ab eorum ſubſtantia avulſa reperta ſunt in dextro latere, cum plurima ſanie.

Henricus N. poſt mortem diſſectus fuit: uterque lobus Pulmonum non tantum arcte coſtis *adnatus* erat, ſed etiam inferius *diaphragmati*, ut ſine laceratione inde avelli non poſſet: In dextro latere, ubi majorem dolorem ſenſerat, inventa ſunt fragmenta bronchiorum ab ſubſtantia pulmonum avulſa, *cum ſanie coptoſa*, qualia dum viveret *in magna quantitate excreare conſueverat*: *Vox illi* erat *clangoſa*, qualis Gallorum Africanorum aut Calecutenſium: Laboraverat longo tempore antea ſputo ſanguinis, unde hujus miſeri mali initium, quo etiam extreme extenuatus obiit. *Iacobus Bontius obſerv.* 2.

SCHOLIA.

Vox *illi erat clangoſa*] Affects aſpera arteria: Phthiſis autem ab ulcerata aſpera arteria meminit Hipp. lib. 2. de morbis text. 179. *Si vulnerata fuerit arteria, tuſſim habet & ſanguinem tuſſiendo rejicit, & fauces latenter ſanguine implentur, & grumos ejicit, & dolor fit acutus ex pectore ad dorſum, & ſaliva viſcoſa ac multa, & fauces ſiccæ, & febris ac rigor corripit, & ſtrident fauces velut à pinguedine, atque hæc ad dies 15. patitur: Poſtea vero ſpuit pus, & velut ulceris recenos bronchia in Pulmone cartilaginoſa, & rurſus tuſſit, & ſane ſanguis erumpit, & poſtea pus craſſum ſpuit, & febris fortior fit, & in pulmonem deſinit, & vocatur Pulmonis ruptio.*

Adnatus diaphragmati] Quod & obſervavit *Panarolus* obſerv. 41. Pentecoſte 4. in ſuffocato per laqueum homine, cui pulmones ſepto adhærentes invenit, & ſimul coſtis per villos: credit id ex diuturna incarceratione contigiſſe, ob quam valetudinarius redditus ſit reus, Aſſerens vix ullum reperiri, qui poſtmodum ſuffocatus membra recte in ſe habeat diſpoſita, ſed omnes in aliqua corporis parte morbum contrahere: Cum reliqui qui brevi tempore carcerati ſtrangulantur, membra ſana & ſine labe in Anatomia exhibeant: Morboſæ autem diſpoſitionis in carceribus contractæ, cauſam rejicit in aëris corruptionem, vitam otioſam, pravam diætam, animi mœrores, vigilias continuas, quæ ſpatio temporis infirmitatem pariunt.

Saniem in magna quantitate excreare conſueverat.] In φθινώδει diſpoſitione ſæpe per venæ arterioſæ ſurculos, ingens vitioſorum humorum colluvies in pulmones deponitur, & adeo inſigni copia ejicitur, ut admirationi ſit, & opinionem det eſculenta & potulenta omnia in ejuſmodi impuritates faceſſere.

Cum ſanie coptoſa in dextro latere] Pus in pulmonum exulceratione genitum, non ſolum in aſperæ arteriæ

ramos

ramos delatum expuitur, ſed & tandem, quando ex corruptione ſubſtantia pulmonum, dividitur, in pectoris cavitatem influens, illicque ſenſim coacervatum & interdum magna copia congeſtum, Empyema producit: Quod ab exulceratione hac in phthiſicis eo potiſſimum modo prodire ſectio patefacit, per quam in corruptione pulmonum puris ſemper aliquam portionem, ſi non magnam, pectori adhęrere vel innatare deprehendimus: *Platerus cap. de conſumpt. lib. 3.*

Observatio XIII.

Phthiſis à Pulmonis parte conſumpta, vomicis plurimis in reſidua.

SAra Mente virgo obiit anno 1639. Aperto thorace & abdomine, in Pulmone omnem mali cauſam deprehendimus, quippe in ſiniſtro latere, magna ex parte, & potiſſimum verſus coſtas & pleuram, conſumptus videbatur, & nihil ejus reliquum videre erat præter putridas quaſdam fibras, & puris teterrimi & vireſcentis magnam copiam, qualem & ante per tuſſim ejicere ſolebat; Pleura autem eodem loco (quacum una concreverat Pulmonis membrana) ſolito multo erat craſſior, ſed paſſim inæqualis: lobus autem alius ejuſdem lateris, qui pericardium & mediaſtinum reſpicit, adhuc reſtabat, ſed naturali contractior, & dictis particulis adnatus: intus autem multas vomicas continebat, alias piſi magnitudine; alias paulo majores: & præter eas unam magnam, anſerinum ovum dimenſione æquantem, fœtido ichore plenam, & membrana à virulentia nigreſcente tectam: Pericardium autem, ut & dextrum latus thoracis, aquam aliquam continebat, ſubrubram & loturæ carnium æmulam, qualem etiam inferior venter continebat, mediocri quantitate: In reliquis quoad viſcera naturali modo ſe viſui offerebat: Abdomen, niſi ſolummodo quod Hepar ut & Cor, ſubſtantiæ eſſent flaccidioris paulo, colorisque pallidioris: Dexter vero lobus pulmonis paſſim duris tuberculis inæqualis erat, & parenchyma purulenta ſanie infarctum, non leves incipientis putredinis notas exhibebat: Dextrum vero crus tumore oedematoſo & aquoſo, ſiniſtrum (quod tamen etiam nequaquam ejuſdem expers erat) duplo fere ſuperabat. *O. Heurnius obſerv.* 17.

Observatio XIV.

Phthiſis à Pulmonibus ulceroſis & ſcirrhoſis.

OLim petitum eſt meum conſilium pro adoleſcente Phthiſi laborante & plane deſperato: Præter tuſſim & dyſpnœam, non poterat ſupinus decumbere &c.

Poſt obitum cadavere diſſecto, pulmones fere per totum ſcirrhoſi, & in quibuſdam locis ulceroſi apparebant: *Vide tit. de convulſione lib.* I.

Observatio XV.

Phthiſis à Pulmone ſiniſtro intus repleto pure, ſanie & ſcirrhis.

VIr Nob. multis annis phthiſicus fuit & aſthmaticus: Illi ſiniſtri pulmones pleuræ & coſtis adnati, interiora habebat plena ſanie, pure & ſcirrhis. *Vide l.* I. *tit. de cap. dolore.*

Observatio XVI.

Phthiſis à Pulmonibus fœtida, copioſa aqua plenis.

PHthiſici aperto cadavere Pulmones tum conſumi cœptos, tum copioſa, feroſa, fœtida aqua repletos diſtentosque deprehendi. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris tumore.*

Observatio XVII.

Phthiſis à crudis Tuberculis totum Pulmonis parenchyma obſidentibus.

CUm tandem poſt multas miſeras afflictiones, humanis miſeriis exemptus fuiſſet David Garvis, cadavere aperto deprehendimus Tabificam mortis cauſam in Pulmone reſediſſe, quippe totum parenchyma minimis tuberculis, ex cruda viſcida materia oppletum erat: Ex quibus tenuior portio quod ſubinde reſudaſſet, & evacuata fuiſſet per urinas, quod oculari fide deprehendimus; Nam inde reſpirabiles pulmonum meatus, partim infarcti, partim compreſſi liberam ventilationem calori vitali cordis denegaverat: concurrente ſimul maligna putrida qualitate, ulcerum Pulmonum ſemper comite: Etenim cum nullum viſcus ſit adeo calidum humidumque & flaccidum, quoties putredinem concipit, ea inſignem & peculiarem malignitatis gradum induit ob cordis æſtum, tunc ab intercepta ventilatione increſcentem; quæ præcipua atrophiæ cauſa eſt, quia bonus ſanguis ab Hepate genitus, prava illa qualitate infectus, in alimentum partium converti nequit: &c. Erat etiam Pulmo diaphragmati & pleuræ in latere dextro adnexus arctè: Lien

præterea figura triangulari, tribus ſciſſuris ſive crenis in margine diviſum erat. *Ottho Heurnius hiſtor.* 21.

OBSERVATIO XVIII.

Phthiſis à variis abſceſſibus purulentis in utraque pulmonis parte, ac pituita in iis concreta & lapideſcente.

JUvenem diſſecui in Noſocomio, cui in utraque Pulmonis parte varii abſceſſus purulenti; quin & variis locis pituita adeo in pulmone concreta cernebatur, ut calculi tangenti eſſe viderentur, imo perfectam calculoſam duritiem non paucis locis obtinebat, Hic Tabe quamvis conſumptus, vixque hæreret oſſibus, copioſam tamen aquam pericardio continebat. *P. Pawius obſervat. anat.* 19.

SCHOLIA.

Copioſam tamen aquam] De aqua Pericardii vide multa tit. de Palpitatione cordis & Syncope.

OBSERVATIO XIX.

Phthiſis à corruptis penitus Pulmonibus & in pus converſis, vaſiſque cordis in eos inſertis, abſumptis.

PUer quidam annos 8. natus de ſcala delapſus, ſanguinem expuit ſenſimque cœpit contabeſcere, tuſſi perpetua eum moleſtante, per quam purulentam expuebat materiam: ex pulſu febris deprehendebatur hectica, abſque calore magno, apperitu cibi nihilominus perſiſtente: his ſic menſes aliquot durantibus, ad extremum marcorem redactus, ut ſceleti, cure ſaltem obtecti, formam exprimeret, in thorace ipſius, inter coſtas diſtentas & excarnes, cœpit prominentia quædam, in intervallo juxta ſepti regionem, in latere ſiniſtro, ſeſe proferre, tuberculi inſtar mollis, concoloris, quod preſſum in thoracis ſpatium retrocedebat, remiſſum redibat, pectore interim admodum diſtento, unde illud pure repletum, ex corruptione pulmonum poſt phthiſim, quam rupta ex caſu vena pepererat, genitum, illicque exitum quærere ubi tumor ſe offerebat, judicavimus; eoque magis cùm & in dorſo talis eminentia, inter coſtas appareret, coſtæque admodum ab invicem eſſent diductæ: Et cum nulla alia ſpes convaleſcentiæ ſupereſſet, extremum remedium ſectionem judicavimus: Cumque & parentes conſentirent, ſtatimque à Chirurgo in tumorem, qui in pectore erat, ſcapello impreſſo, inde pus copioſum proſiliit, adeo ut niſi fuiſſet inhibitum, pelvim Chirurgorum impleviſſet: Verum ne vires conciderent, immiſſa turunda effluxus putis fuit cohibitus, & per vices, ad dies aliquot, poſtea pus emiſſum: cæterum cum prominentia altera in dorſo non ſubſideret, è medio tantum thorace pus effluxiſſe conjecimus, cùm & tumor ille non in ſiniſtro, ſed dextro dorſi latere ſeſe offerret: qua de cauſa illic quoque eum apeiendum eſſe cenſuimus, quo facto non minor quam è priore ſectione puris effluxit copia, tamdiu donec penitus fere è thorace repurgato pure, fluxus minueretur, viribus interim vitalibus ſenſim deficientibus.

Cum pectus poſt obitum ſectione pateſieret, Pulmones penitus fere putredine abſumtos, & in pus converſos, vaſaque cordis, quæ pulmonibus inſerta fuerant, ſimul deperdita, & circa radicem veluti callo obducta occluſaque, ſuccingentemque membranam prætumidam, atque undique pure, veluti pulte oryzacea ſubviridi, conſperſam deprehendimus. *F. Platerus obſerv. lib.* 3. *pag.* 733.

OBSERVATIO XX.

Phthiſis à corruptis Pulmonibus, pure thoracem & abdomen implente.

QUidam diuturno morbo è medio ſublatus, cujus venter, qui in immenſum excreverat, cum aperiretur, pure cadaveroſi odoris in altum proſiliente, aliquot pelves æneas, quibus Chirurgi utuntur, implevit: quod & non minori copia, impetuque è thorace diſſecto promanavit: in quo pulmones unius lateris, uti in aliis phthiſicis, penitus abſumpti & in pus converſi, non ſolum thoracem ſed & univerſum abdomen repleverunt: quod ex thorace eo profluxiſſe, illud maxime quod nulla viſcerum corruptio in ventre inferiore deprehendebatur, ſed iobi hepatis, inteſtina, muſculique epigaſtrii, cum meſenterio & omento, duntaxat denigrata nonnihil infectaque cernerentur, ſufficienter comprobabat. *Idem ibidem pag.* 734.

Observatio XXI.

Phthiſis à Pulmonum corruptela & in empyema converſione, ob male fluentia lochia genita.

NObiliſs. Domina N. à partu non fluentibus, ut antea lochiis, nec rerum non naturalium uſu recte adhibito, incidit iu tuſſim moleſtam, quæ ſenſim in dies cum pectoris dolore & gravitate exacerbata eſt, febrisque per intervalla vehemens eam invadebat: Ipſi aliquoties fuit detractus ſanguis & purgatio inſtituta; ſed cum ab urbe remota eſſet, non potuit medicorum conſilio commode frui. In pejus ſenſim cum ruerent omnia, Lutetiam ſe contulit, ſed morbus adeo invaleſcebat ut hectica brevi comitaretur, etſi variis uſa remediis, poſtque decem menſium ſpatium interiit.

Aperto cadavere, pulmones toti purulenti inventi; adeo ut ne minima eorum particula ſcalpello divideretur, quin ex eorum ſubſtantia foraminulenta effluetet puris fœtidi inſignis copia: In his, juxta claviculas, deprehenſus fuit ſaccus pure reſertus, exeſa Pulmonum ſubſtantia productus: Ad coſtas utrinque adhæreſcebant Pulmones: Hepar amplum erat, æqualiter utriuſque hypochondrii cavitatem replens, ſubalbido colore prædirum: Renes quoad ſitum ſibi invicem ex æquo reſpondebant, nec dexter ſiniſtro depreſſior erat. *Catterus obſerv.* II.

Scholia.

LObili à partu non fluentibus] Sanguis in utero retentus, corruptionis & acrimoniæ particeps, per moram in utero, lege circulationis ad cor refluus, in pulmonum parenchyma depoſitus, ulcus & purulentiam induxit; Adde *κοινωνίαν* quæ partes genitales & ſpiritales intercedit, de qua *Hippocr.* 2. Epidem, ob quam ſanguis ab utero ad pulmones viam affectavit.

Observatio XXII.

Phthiſis ab exulceratione Pulmonis producta per rupturam & eroſionem vaſorum, cum duabus concluſis vomicis.

HUbert Pomble ann. 19 temperamenti ſanguinei aduſti, lanæ adornatione victum quæritans, militiæ incommoda perpeſſus, atque humi cubare coactus, unde digiti in pede utroque gangræna affecti computruerant, ita ut in dextro omnes, pollice excepto, reſciſſi eſſent, & in ſiniſtro omnes: Ab ea intemperie toto corpore concepta poſtea perpetuo cachecticus, cacochymus, querulus, & valetudinarius fuerat, & diuturna diarrhœa affectus, à viſcerum cacopragia, indeque orta cacochymia: Anno 1636. in Julio, magno dolore lumbrorum dorſique correptus fuit, & paulo poſt febre continua ac *tuſſi moleſtiſſima, à viſcida pituita* contumaci irritamento, quam poſtea ſanguinis ſputum comitabatur, eroſis & diſruptis pulmonis vaſis, ab acrimonia & copia ſanguinis ex vena cava exundantis ac surſum protruentis, idque per dies ſeptem, ſed intercalares, ad ℥vij. qualibet vice ſanguine effuſo: Poſtea autem ſanguinem pituitæ commiſtum expectorabat, Tandem omnia in pejus abiete in fine ſeptembris, & Novembris 20. ruſum continua diarrhœa ſupervenit, ex reſolutione facultatis naturalis in coquendo & retinendo, quæ ad mortem miſeri uſque perſeveravit: *purulenta tunc materia viſcida complicata exſpuebat:* genæ macilentæ & per ſe pallidæ perpetuo purpureo rubore ſuffuſæ erant, etiam cum ab igne remotus eſſet: febris hectica maraſmodes univerſum vitale nectar conſumebat: pulſus durus, celer, creber; Decembris 30: duriſſimus, vermiculans, celerrimus, creberrimus: diarrhœa increſcebat & perſeveranter inquietabat; adeo ut miſer noctu & interdiu vix unquam ſomno frueretur: facies Hippocr. cadaveroſa, genæ luridæ; ita miſerrimus ægrotus omni vitali vigore expoliatus fuit, hecticæ incendio, ulceris pulmonis edacitate & pravitate, nutritium humorem abſumente, & qualitate maligna vitali vigori adverſa, humores parteſque omnes imbuente, ac comitante perenni diarhœa & contumacibus vigiliis, mens ſemper ad finem conſtavit: Obiit Januar. 9. 1637.

Poſtridie cadaver diſſectum, miſerandum conſummatæ ariditatis ſpectaculum: Pulmo arcte erat adnatus pleuræ undique latere ſiniſtro, & toti pericardio ac mediaſtino in latere dextro, quatuor ſuperis coſtis firmiter coaluerat, & quoque omnium reliquarum coſtarum cartilagineis apophyſibus, ſed ab oſſeis earum partibus ibi prorſus erat liber: membrana pulmonis ubique integra, & vaſa per ejus parenchyma diſtributa admodum tenacia erant, plurimis robuſtis membranulis connexa: ipſum autem parenchyma in toto utroque lobo ſive ala lateris ſiniſtri, totum fere erat in pus craſſum commutatum, & quantum de parenchymatis carne reſtabat, id erat induratum, coloris fuſci inſtar carnis infumatæ, cinericii coloris,

coloris, & ubique ei carni, ſicut & vaſis, inhærebat craſſum viſcidumque pus, ita ut quaſi guttis lividis pallidisque marmorata videretur: In latere dextro thoracis, lobi utriusque parenchyma valde erat exſiccatum, non tamen valde contractum aut immutatum ob ſubſtantiæ ſoliditatem: at ubi ala ſupera 4. coſtis ſupremis in latere dextro arctiſſime coaluerat, ut ſeparari non poſſet, pulmo erat ſuppuratus ſicut in latere dextro: Exiſtebat & in eadem ala, loco mediaſtino viciniore, vomica concluſa, qua diſciſſa tetrum pus manabat: & ibidem in ala infera, vomica alia priore minor, è qua pus craſſum effluxit: Multa aquoſa ſubſtantia in pericardio & thoracis cavitate fluctuabat: Cor flaccidius erat, ac in ventriculis aliquot nigri ſanguinis ſtriæ: Abdominis cavitati plurimus aqueus ſanguineus humor innatabat: Hepar magnum uſque in latus ſiniſtrum exporrectum, coloris pallidi, exangue; ſed in profundo diſſectum, ubi majora vaſa reſident, craſſum nigrum ſanguinem emittebat: Lien manus magnitudinis, ſciſſus paucum tenuem ſanguinem emittebat; Renum parenchyma exangue: Vaſa ventriculo & colo intexta valde conſpicua, & per omentum excurrentia, cujus ſola membranea ſubſtantia reſtabat, ejus pinguedine plane à febre & vi tabifica abſumpta. *Otth. Heurnius obſerv. 4.*

SCHOLIA.

T*Uſſis à viſcida pituita irritamento*] Sputi ac Tuſſis quodammodo catarrhalis cauſa perraro ſolitaria exiſtit, quia dum ſanguis tracheam irrigans, fluorem paſſus, ſeroſitates ſuas glandulis (unde mox in cavitates ejus exudent,) ingerit, inſimul & reliqua maſſa ſanguinea pariter fuſa, ſerum intra arterias pneumonicas ſecretum, partim in ſinus tracheales, partimque in lymphæductus inſinuat, cujus diluvio pulmones quaſi inundati, & valde irritati, in tuſſim & expuitionem fere continuam cientur: Cujuſmodi tuſſis & expuitio dummodo moderate habent, & tantum ſanguinis ſeroſitates ſuperfluas excernunt, ſæpe in commodum potius quam nocumentum cedunt: quoniam maſſa ſanguinea, ipſisque pulmonibus hoc ritu expurgatis, ſymptomata iſta ut plurimum ceſſant, & valetudo integrior exinde ſequitur; Sin vero affectibus iſtis diu protractis, ſeroſus humor utrobique in ductus tracheales depoſitus, & in dies uberius aggeſtus, tandem verſus putredinem alterari incipiet, propterea tum libera aëris reciprocatio præpeditur, tum ſanguinis & motus & craſis perventuntur, hinc tuſſis immanior, & reſpiratio fit difficilior: quinimo tota maſſa ſanguinea, quatenus à tabo (quod venæ à pulmonibus excipiunt) polluitur, ab indole ſua benigna paulatim deciſcens & depravatus, non modo ſerum ſuperfluum, ſed & ſuccum nutritium (quem aſſimilare nequit) ex arteriis pneumonicis in ductus tracheales continue profundit, adeoque materiæ tabificæ moles in dies augetur, donec pulmonibus magis uſque & magis oppletis & obſtructis, atque ſanguine plus inquinato, & ad quæcunque munia ſua præſtanda inhabili facto, tuſſis & ſputum ingraveſcunt, & cito mali moris evadunt; inſuper reſpiratio impedita, totius corporis languor & emarcentia, functionum omnium debilitas, & demum febris hectica, & feſtina ad mortem declinatio ſuccedunt.

Willis.

OBSERVATIO XXIII.

Pulmones in Phthiſico pene conſumpti, aſſiduo uſu naſturtii aquatici reſtituti.

HOc à Viro fide digniſſimo acceptum habeo, ab aliis confirmatum, Ante plures annos ruſticus, pus & ſanguinem exſpuens, omnino tabidus, Chirurgum Bruxellenſem conſilii gratia adit: hic conſpecto homine deſperatæ ſalutis & tenuiſſimæ fortunæ, ſine conſolatione & ope non dimiſſurus, neſciò quo inſtinctu ſuadet uſum naſturtii aquatici; Diſcedit ruſticus, qui mandato parens plantam illam coctam, crudam comedit; paucis, obſonii vicem ſemper tenuit: hinc tuſſis ac exſpuitio purulenta deſinit, corpusque habitius evadit: Anno revertente Chirurgum ſoſpes gratiarum actionis cauſa adit, qui ab ignoto quid à ſe velit quærit: Ruſticus præteritorum memoriam refricat, mandato ſe ſedulo paruiſſe ait, ac num in uſu naſturtii ulterius pergendum ſit inquirit? In ſtuporem actus Chirurgus, ædes intrare ruſticum jubet, ac in ſecretiora deducit, veſtesque exuere perſuadet, exploraturus num habitus corporis vultui reſponderet: Paret ruſticus, cujus pectus acuto gladiolo, (ſtiletum vocant) perfodit: Exanimis thoracem aperit, naturæ miraculum contemplaturus: Reperit ille veteris pulmonis reliquias pauciſſimas & quaſi veſtigia; quæ deficiebant (per anacatharſin expulſa) reſtaurata & reparata, ac novum parenchyma regenitum: Moræ pertæſa uxor, præ foribus (inſcio Chirurgo) maritum præſtolans, pulſat, illum requirens: Negat Chirurgus quenquam admiſſum: facinus aliquod illa ſuſpicata adit Judicem, qui explorari jubet ædes, in quibus cadaver repertum: Chirurgus tamen criminis remiſſionem obtinet, ob artis præſtantiam & utilem finem ſibi propoſitum, &c. *De Naſturtio aquat. vide ſupra obſervationem 8.*

OBSERVATIO XXIV.

Phthiſis à Pulmonibus lutulento humore ſcatentibus, unde inſignis eorum gravitas.

PHthiſis hæreditariæ inſigne exemplum præbet Illuſtr. Chabotiorum familia, in valle Equeſtrium, Bernenſium ditione: Generoſiſſimus Dom. de Chabotes, prægreſſo diuturno languore, febre lenta, tuſſi, pectoris oppreſſione, obiit 27. Martii anni 1647. Exenterato cadavere, viſcera imi ventris non multum à naturali ſtatu aberant, quanquam ob morbum protractum aliquanto ſicciora & contracta: Pulmones autem admodum vitiati erant, inſignis molis & ponderis, qui ſtateræ impoſiti octoginta unciarum pondus ſuperarunt: humore lutulento, candicante cum aliquali flavedine, citra ullam exulcerationis notam; undique referti. *Ex communicatione Generoſiſſimi Dom. de l'Isle defuncti Filii, qui & ipſe Tabidus anno 1675. interiit.*

OBSERVATIO XXV.

Phthiſis à Pulmone interius omnino purulento.

ANno 1597. fœminæ pectus aperui cui totus Pulmo intus purulentus erat, ita ut quacunque eum tangeres parte, ſeu novacula pungeres, pus album erumperet, Hæc lenta macie ac atrophia conſumpta, ſceleton plane referebat: Referebant malum illud familiæ hæreditarium, ex quo fratres etiam obierunt. *Petrus Pawius obſervat. Anatom.* 25.

OBSERVATIO XXVI.

Anatome Phthiſici infantis, cujus ſiniſter pulmo in pus reſolutus eſt, unde thorax eodem latere pure refertus: Cum inſigni abſceſſu ſupernæ illius regioni affixo.

AVi externa Tabem induci, etiam in corporibus ad eam minime vergentibus, luculento hoc exemplo oſtenditur: Decimeſtris puellus, robuſtiſſimus, optime conformatus, filius Nobilis D. Henrici Favarger Neocomenſis, fidei nutricis committitur cum tota familia plauſtro impoſita, in villam paternam deferendus: quia aſpera erat via, ſcopulis obſita, metus fuit ne conquaſſaretur puellus, quamobrem equo huuc cum nutrice convehi viſum eſt, illa vero equitationis pertæſa, plauſtro quoque cum alumno ſe imponit; Eadem die querulus evadit infans, ſpiritum vix trahit, cum febricula tuſſit ac ad tabem deducitur: Quod vero mirum, per tres circiter ante obitum hedomadas, manifeſta cordis pulſatio in dextro latere percipiebatur: Aderat tunc temporis Medicus Vezontinus *d'Auxiron*, quem puellum inviſere rogo, abſceſſum in thorace gerentem adeo inſignem, ut cor propria dimotum ſede in adverſam propulerit: (Hæc enim fuit mea conjectura, alliſione lateris ad plauſtrum omnem morbi hiſtoriam, quæ decimeſtris fuit, deberi): Ridet ille, pulſum eſſe aſſerens arteriæ alicujus: Sed domum procedentibus occurrit famulus, puelli mortis nuntius, Ex parentum arbitrio cadaver diſſectioni eſſe deſtinatum, ſolamq; meam præſentiam deſiderari; omnia eſſe patata.

Aperto ergo thorace, è ſiniſtro latere fœtidiſſimi puris & viridis, inſignis profluxit copia: Pulmonis ſiniſtri vix reliquiæ aut veſtigia, imo ne membranæ cingentis: Mediam pectoris ſiniſtri partem occupabat ingens abſceſſus, ſuperiori illius parti annexus, qui præ magnitudine mediaſtinum, pericardium ipſumque proinde cor in adverſam partem compulerat, quod me prior animadvertit dictus Medicus: Abſceſſus tunica denſiſſima, craſſiſſima, duriſſima, adeo ut novaculæ diſſecantis Chirurgi acies retuſa fuerit: Reliqua thoracis & abdominis naturaliter ſe habebant, ſi Inteſtina flatu diſtenta excipias, ob exhibita me inſcio à matre frequentia catharrtica.

SCHOLIA.

COrdis Pulſatio in dextro latere] Situm eſt Cor, quoad baſin, exacte in medio, motus tamen magis in ſiniſtro latere perſentitur, 1°. quia in ſiniſtro ejus ventriculo ſpiritus vitalis continetur, & à ſiniſtris eſt arteria magna: 2°. quia mucro ſiniſtram ſpectat, ut diaphragmati cedat; ad dextram vero declinare non potuit ob venam cavam, ibi per medium thoracem aſcendentem: Poſt diaphragmatis vulnus, ventriculum totum aſcendiſſe in ſiniſtrum thoracis latus, refert *Sennertus* pract. l. 2. patte 2. cap. 15. Et cor cum capſula depuliſſe in dextrum latus, ubi vivus poſt acceptum vulnus jubebat obſervare pulſum cordis.

Observatio XXVIII.

Phthiſis à Suppuratione Pulmonis poſt peripneumoniam Pleuritidem ſequutam.

IOh. de Neef annorum ætatis 35. celebs, admodum teneræ nativæ conſtitutionis, gtacilis ac glabræ cutis ſuperficiei, temperamento ſanguineo in bilem proclivi, anno 1636. in Maio pleuritis in latere ſiniſtro apprehendit. Venæ ſectio, dum vigeret occaſio, neglecta fuit, ideóque humor ferociens ex pleura in pulmonem metaſtaſin fecerat, in eo peripneumoniam faciens, ad quam in hoc corpore magna erat opportunitas, ob arctum utriuſque partis connexum: Cauſam tanti mali judicamus fuiſſe peſtilentem malignam qualitatem, quæ in illis ædibus locíſque vicinis adhuc nidulabatur: unde humores furiata violentia inflammati his partibus impacti erant: quippe peſtilentem aculeum cum haberent, pro indole ejus veneni cor impetebant, cujus robore repulſi in locis proximis imbecillioribus conſederunt, ibi violentam peripneumoniam, cum larga ſanguinis expectoratione efficientes. Tandem tranſiit morbus in Pulmonis empyema, & poſtea in miſerabilem expurationem, nam ipſam pulmonis ſubſtantiam exſpuebat. Ingenti hoc tabifico pulmonis morbo, comitante ſymptomatica hectica maraſmode febri, & ante mortem bimeſtri ſpatio, perennibus vigiliis, ac perſeverante diarrhœa, omnes vires expolientibus, tandem Dec. 20. ejuſdem anni placide exſpiravit, nullo eorum qui in eodem conclavi aderant, mortis ejus agonem animadvertente: Mens perpetuo uſque ad fatalem horam conſtabat. Erat totum corpus aridum & exuctum, muſculi plane exhauſti & arefacti.

Diſſecto cadavere, in pectoris latere ſiniſtro deprehendimus pleuram inviolatam, pulmonem autem undique firmirer adnatum pleuræ coſtíſque ac pericardio: Membrana pulmonem ibi veſtiens inregra erat, qua diſſecta, magna cavitas & cloaca ſe oſtentabat, nam in ſingulis illis ſiniſtris pulmonis alis, ſive lobis, una continua empyematis vomica exiſtebat: parenchyma totum erat eliquatum, in pus craſſum, album marcidum, cujus majorem partem æger tuſſi acerba ejecerat, nam noctu & interdiu irrequiebiii ea vexatione exagitabatur: Sola vaſorum majorum & membranularum ea connectentium, arida & exanguis ſubſtantia ſupeterat, quæ ad ſimilitudinem rarioris retis & texturæ cõformata ſpectabatur, quibus inviſcata hærebat craſſa ea purulenra materia, tenaci pituitæ commixta, ſicuti in lacubus videmus interdum algam retibus piſcatoriis hærere: In latere dextro thoracis, uterque pulmonis lobus plane liber natabat, nullis membranularum retinaculis ulli parti annexus, foris integer & naturalis conſtitutionis, ſed cum eum attrectaremus, ut exploraremus an non alicubi vomica aliqua deliteſceret, duritiem in profunditate lobi ejus ſuperi animadvertimus: ideo facta ſectione, deprehendimus in parenchymatis meditullio vomicam concluſam, eámque non exiguam, qua diſſecta multa purulenta materia profluebat: Ab ingenti hac pulmonis corruptela, ſpiritibus vitalibus & toto ſanguine depravatis, indeque partium totius corporis labefactato temperamento, earum vitali vigore conſumpto, ipſarúmque ſubſtantia colliquata, & tum inde, tum ex defectu naturalis facultatis in alibili ſucco coquendo & retinendo, perenni alvi fluore comitante, adeo omnia viſcera exaruerant, ut diſſecto hepate, liene, renibus, nulla ſanguinis gutta deprehenderetur: Dura ab aridirate erant omnia, ſed hepar præcipue, quod valde erat magnum & æquabilis ſiccæ conſtitutionis, ſine ulla ſcirrhi ſaxea duritie: Pericardii ſubſtantia & color, ſicuti & membranatum mediaſtini, naturalis conſtitutionis erant, ſed nulla prorſus pinguedine veſtita: Diſſecto pericardio, copioſior aqua ſublutea ſpectabatur quam naturaliter conſuevit. Cor per tranſverſum diſſectum nullum prorſus ſanguinem profudit, niſi poſtea pauciſſimum cum inſtrumentis inſertis vaſorum procurſum ſcrutaremur, nam tunc ex aorta & cava parum ſanguinis in cor defluebat: ſubſtantia autem cordis ſatis bonæ erat conſtitutionis, vaſaque ejus coronaria ſanguine diſtendebantur. Omentum omni pinguedine deſtituebatur, ita ut tantum nuda eſſet membrana vaſis interrexta, idque etiam auxerat ventriculi & inteſtinorum coctionis infirmitatem: Ventricuius parvus erat, totóque ejus fundo, ſeriatim ſecundum longitudinem, plurimi à portæ vena rami gaſtrici & gaſtroepiploici inſerti manifeſte conſpiciebantur, qui per omentum eo protenduntur & inteſtino colo quoquo implantantur: quippe omentum colon ventriculi fundo annectit, unde earum partium ſumma eſt ſympathia, tum ob eam connexionem, tum vel præcipue ob eorum vaſorum communionem, unde fœcibus in colo reſtagnantibus ventriculi appetitus & coctio deſtruuntur. *Otho Heurnius Obſervat.* I.

SCHOLIA.

V*Omicam concluſam*) Empyemati & peripneumoniæ nonnihil affinis eſt *Pulmonis vomica*, utpote cujus materies morbifica ſemper pus merum eſt: quod tamen ſine febre aut phlegmone, imo ſine tuſſi immani, aut ſputo, tacite ac velut improviſo in pulmone generatur, & non raro malum hoc non prius ſe prodit quam patientem interimit: Galenus hujus meminit 1. de locis aff. Apud authores qui medicinæ ſyſtemata & praxes ſcripſerunt, mentio ejus raro aut vix omnino occurrit. *Tulpius* lib. 2. cap. 10. affectum hunc ita deſcribit. *Vitium hoc latet inter initia ita clanculum ut vix ulla ſui proferat indicia, præter tuſſiculam primo ſiccam, mox humidam: qua aliquandiu continuante, trahibitur difficulter ſpiritus, deficit anima & emarceſcit paulatim corpus, licet interim nec pus nec ſanguinem præ ſe ferant ſputa: ſed ſi rumpatur nec opinanti vomica, occiditur dictum ac factum homo.* Ita interdum ſolet contingere, verum novi plures qui ex pulmonis vomica, inſenſim orta, maturata, & demum rupta, pus copioſum & fœtidum exſpuiſſe: cúmque tale ſputum per multas hebdomadas, imo menſes quotidie excernentes, debiles adeo & velut tabidi evaſerint, tandem medicamentorum ope, cum ulcus detergeretur & ſiccaretur, integre convaluiſſe: Hic morbus, ſi ratio formalis & cauſa ejus conjuncta inquirantur, revera eſt Abſceſſus alicubi in pulmone genitus: cujus materies, etſi heterogenea, & naturæ inimica, haud tamen ab initio nimia acris aut irritativa exiſtit: Quippe cum primum hæc à ſanguine ſecreta, alicubi in pulmonis ſinu, forſan intra cellulam quandam veſicularem deponitur, nec tuſſim excitat, nec inducit febrem: poſtea vero cum ſeorſim aucta, vaſa ſanguifera vicina comprimit, quin & ipſi ſanguini juxta tranſeunti effluvia incongrua inſinuat, proinde febricula, cum inquietudine quadam & mœrore ſuccedit, & tandem illa ad plenitudinem aggeſta, & diuturna coctione in pus ſincerum maturata, cyſtin, ſive nidum ſuum prius valde diſtentum rumpens, quaquaverſus exundat. Quod ſi ad puris exitum viæ non patent, ſtatim ſanguini ſe immiſcet, ipſúmque aut venenat, aut à circuitu præpedit, vel in ductus tracheales confertim irruens, ſimul plurimos eorum implet, adeóque infarcit, ut aëri pro ſanguine inſpirando aditus ſufficiens denegetur, & illico flamma vitalis exſpiret: ſin vero materies iſta exitum inveniens, & paulatim in tracheam influens, inde ſurſum continenter ferri & exſpui poſſit, propterea vitæ induciæ, & therapeiæ opportunitas & ſpes conceduntur. Vomicæ Pulmonaris materies proxima merum pus eſt, quod ſæpiſſime inſigniter fœtet, eóque differt à ſputo quod in peripneumonia aut phthiſi ejicitur: Undenam vero materies iſta ab initio provenit, & cujuſmodi indolis, antequam in pus maturetur, fuit, determinate non licet: quoniam morbi hujus ſemina ſecreto jacta, & clanculum adulta, originem prorſus occultam ducunt: quapropter cauſæ ejus procatarcticæ ſive remotiores latent: quinimo dum incipit & accreſcit, neque per ſigna ulla pathognomonica dignoſci, neque prognoſis inſtitui poteſt, antequam ictu ferali ſe prodit, ſed tota ejus res in inſidiis eſt. *Willis pharmac. rat. p. 2. ſect. 1. cap. 10.*

OBSERVATIO XXIX.

Phthiſis à vomica totius Pulmonis.

PUlmonem exulcerati novum non eſt, inquit Fernelius, ſed totam ejus ſubſtantiam in pus converti, & nihil aliud quam pus eſſe, & ſola membrana Pulmonem ſuccingente contineri, ut in cavitatem, ea minime rupta defluxerit, id rarum eſſe exiſtimo: Idem tamen mihi, præter exemplum à Foreſto propoſitum, in Nobil. Juvene D. Joh. Bampfield. xxij. annos egreſſo, procera ſtatura, gracili corporis habitu, temperamento ſanguineo, Nobil. matre Phthiſi jugulata, ſato: Hic ex erroribus in victu commiſſis, imprimis vero violentis exercitiis, & nocturnis comeſſationibus, à gravi *catarrho neglectim habito*, incidit in violentam & diuturnam tuſſim, noctu maxime affligentem, cum *ſputo rotundo*, poſtea etiam virulento, ex albo vireſcente, ſubſequente ſanguinis ſputo copioſo, cum anorexia, & febri continua lenta, putrida, circa veſperam excandeſcente, accedente totius corporis extenuatione, atque carnium omnium. In hoc curando varie pugnavi, ſed fruſtra ſcil. ægri quibus deſperata ſalus eſt, ut Galenus ait, nullum neque auxilium neque tempus eſt opportunum: Siquidem extremis & pedibus calore langueſcente tumentibus, superveniente etiam diarrhœa, miſer hic juvenis morte præmatura, magnum ſui deſiderium reliquit.

Aperto poſt mortem corpore, viſi ſunt Pulmones, non tantum cum membrana, coſtas ſuccingente, ſed & ipſi pericardio undique adnati, & toti ſuppurati, manente intra tunicam ipſius Pulmonis pure, ad ipſam uſque mortis horam. Qua pellicula perrupta, magna copia puris effluere incipiebat, adeo quidem olidi & fœtentis, ut vix in conclavi, in quo ſectio inſtituta, utut ſuffitibus factis, permanere potuerimus, De cætero nihil notatu dignum invenimus. *Frid. Loſſius lib. ii. Obſerv. xi.*

SCHOLIA.

C*atarrho neglectim habito*) Ab humore ſalſo vel alioquin acri a cerebro defluente, pulmoneſque erodente vel exedente eos exulcerari, eámque potiſſimam phthiſis cauſam eſſe plerique cenſent, quod tamen tam facile vix fieri poſſe hoc comprobare videtur quod innumeri, quibus ejuſmodi defluxiones multis temporibus moleſtæ ſunt, tuſſimque concitant, tamen minime fiant phthiſici, juvenéſque frequentius quam ſenes, quibus defluxiones magis conſuetę ſunt, in hoc malum incurrant. A defluxionibus tamen, tum quia tuſſim promovent, hæque aliquando venæ rupturam pariunt, tum quia multoties pulmonum interiora irritando, eos ſucceſſu temporis lædere poteſt, phthiſin interdum ſuboriri poſſe exiſtimat *Platerus prax. lib.3. cap. de conſumptione: Bennettus Theatri tabidorum p. m 79.* multos marcore fere confectos vidiſſe ſe ait, quorum ſanguinis univerſi ſyſtema ſale ſcaturiit, quique fluxione periodica mitiori, ſputum muria conditum per biennium aut triennium effudere per extremos arteriæ pulmonicæ, venoſæ dictæ, ſurculos, quibus tamen pulmonis eroſio non acceſſit; Et inter eus Londinenſem mercatorem in ſceleton propemodum mutatum, cui liquor ſalinus tandem à pulmone refluus tam efferus, ut chirones volis manuum turpiſſimos, ulceráque exedentia pedibus & tali, inuſſerit, ſalva adhuc nativa pulmonum integritate.

Observatio XXX.

Phthiſis à Pulmonis duritie, plurimis parvis ſteatomatis conſiti, Tuberculis pure ſcatentibus, Vlcere in ſiniſtro lobo, Vomicis plurimis, &c.

ANno 1663. d. 7. Junii l. *Ioh. Van Horne* ſecuit cadaver maſculum Phthiſi defunctum in Noſodochio Academico Lugdunenſi. Pinguedo abdominis prorſus erat conſumpta, & nil niſi membrana carnoſa apparebat, Omentum magna ſui parte erat conſumptum, Ejus uſum, præter communem & vulgarem, eſſe putabat, quod ſit ſuſpenſorium ſive meſenterium coli, quod ſua gravitate deorſum tenderet, niſi ſuſpenderetur ab omenti tabula inferiore. In cavitate abdominis aqua cruenta copioſa reperiebatur. Plurimæ glandulæ in meſenterio conſpiciebantur, aliæ piſi magnitudine, aliæ ad magnitudinem fabarum. Pulmo valide annectebatur pleuræ: Aqua ſubcruenta copioſa in cavitate thoracis continebatur. Ductus Pancreaticus & Bilarius intervallo duorum tranſverſorum digitorum diſtabant ab invicem, ubi fiebat inſertio in inteſtinum tenue; quod à multis annis in homine ſe non vidiſſe aiebat. Lien erat exiguus, & naturalem habebat figuram inſtar plantæ pedis, colore erat ſatis ſano, ad hepatis colorem accedente: Hepar quoque moderatum erat nec in magnitudine excedens. Veſicula fellis flaccida erat & bile fere inanita. Capſulæ atrabilariæ egregie apparebant, quia alias pinguedine valde obducuntur: ſemel tantum in illis reperit humorem nigricantem inſtar atramenti. In pericardio aqua ſubcruenta ſatis copioſa continebatur, cui purulenti quid erat permixtum. Siniſter cordis ventriculus valde erat flaccidus, & pauca carne conſtabat: Membrana pulmonis exterior inſignis erat craſſitiei & veluti concreta pituita. Pulmonum parenchyma, quod alias flaccidum & ſpongioſum eſſe ſolet, duriuſculum erat, & multis quaſi granulis inſtar ſteatomatum, quæ aliquid ſebacei continebant, refertum: Tuberculis pure ſcatentibus totus Pulmo obſitus erat, & in ſiniſtro lobo ulcus manifeſta cavitate ſeſe prodebat. In dextro etiam lobo *vomica erat* longe majori cavitate, *& minores plurimæ per totum pulmonem.* Paſſus fuerat aliquando fracturam coſtæ, quæ per callum iterum coaluerat: Seroſus humor ſubcruentus & ſubſalſus in ventriculis cerebri continebatur. *Ex Obſervationibus D. Ioh. Henr. Brechtfeld, In Actis Medicis Bartholini anni* 1673. *Obſerv. xv.*

SCHOLIA.

V*Omica erat inſignis & minores plurima per totum, &c.*) Pulmonis vomicarum cauſas & generationem, curandique methodum hanc tradit *P. J. Faber* Univerſ. ſapient. lib.3. cap.3. Vomica eſt Pulmonis abſceſſus, ſeu Tumor parvulus & exiguus, ab excrementis virulentis & malignis ipſius Pulmonis ortum ducens, quæ ad partem aliquam pulmonis detruduntur & ſeparantur, ibíque, ne cordi & vitæ ſpiritui noceant, membranula tenui obducuntur, ſub cujus tegumento putreſcunt & virulentiam adeo magnam & malignam qualitatem acquirunt, ut tandem rumpant membranula, virulentum illud pus & malignum per totum pectoris ſpatium diffundatur, & cor petat & inficiat; vitámque ſuam & calorem infitum obruat & extinguat, unde ſequitur repentina mors: (Signa ex Fernelio *deſumpta*) Signis apparentibus ſic ſuccurrendum eſt, Purgandum imprimis eſt corpus noſtra purgatione antimoniali: nec exiſtimo tutiori & meliori medicamento poſſe uti adverſus crudelem & tantum hoſtem quam ſolo hoc medicamento; quo ter aut quater eſt utendum per tres aut quatuor dies: ſummo mane, jejuno ventriculo danda ſunt grana 6. aut 8. antimonii noſtri præparati cum vino pauco, & poſt tres horas propinandum eſt juſculum optimum butyro alteratum ut melius fluat alvus: Purgato deinde corpore utendum eſt oleo vitrioli vel ſulph. cum pauco ſpir. Terebinth: ad guttulas x. vel xii. uniuſcujuſque propinatis & cum ſyrupo violac. permixtis, Et ſic curatur vomica, vel enim evaneſcit, vel rumpitur ſine læſione, quia malignitas majori ex parte purgatione noſtra evacuatur, quæ nullo alio medicamento evacuari poteſt niſi ſolo antimonio purgativo vel ſudorifico, quo ſudoribus elicitis, in tuto eſt æger: Oleum etiam antimonii rubrum mirum eſt in curatione vomicæ &c.

Præparatio Antimonii P. I. Fabri.

℞ Antimonii & Mercurii ſublim. ana. reducantur in Alkool, & imponantur retortæ vitreæ ad deſtillandum leviſſimo calore: Gummi ſeu liquor craſſus egreſſus rectificetur ter aut quater. Deinde permiſceatur aqua communis, clara & munda; Pulvis qui præci-

 pitatur

pitatur in fundo albiſſimus, lotionibus multis aquæ communis edulcoretur donec nullam habeat acrimoniam ſed dulcis penitus & inſipidus ſit: Hic pulvis erit Catholicum Chymicum ſummum, quo uti poteris ad curationem omnium morborum: ſupra & infra purgat ſine ulla læſione, Doſis ad gr. xv. in vino aut juſculo: Pulvis hic albus ſi permiſceatur æquali quãtitati ſalis petræ, in tigilloq; forti ambo comburantur, ter aut quater iterata cõbuſtiune ſimili, poſtquam lotione aquæ communis ſalis petræ ſublata fuerit acrimonia, & iterum edulcoratus pulvis, tunc fiet ex purgãti ſudorificum, cujus dozis ℨi ex aqua cardui bened.

Minores plurima per totum thoracem) Fernelius Pathologiæ lib. v. x. cap. vomicarum in Pulmone hunc tradit generationis modum, Vomica Pulmonis eſt abſceſſus exiguus & puris in Pulmonis quadam parte collectio, quod membranula propriaque cyſti arcte adeo concluditur, vix ut quicquam de ſe tetrum in cor exſpiret: Hæc frequens eſt in Tabidis, ſed & plerumque ſine tabe fit, cum ſanguis ex aperta, rupta aut exeſa vena, in parvam quandam pulmonis regionem ſecedens, illic putreſcit, ſenſimque mutatur in pus, ac per ſumma ſuceeſceus ſibi cyſtin efformat: *Illius ſigna hæc affert*, Latens profecto & in primis abditum eſt vitium, ſæpe nec laboranti nec Medico notum: quo laborans ipſe nec conſueta munia intermittit, nec ſe morbo teneri putat, cauſamque interitus ſui neſciens intus gerit ſub pectore. Sic affecti ſublivido fere ſunt faciei colore, eiſque lingua lentore quodam eſt oppleta, maxime cum longe à cibo abſunt: & corporis agitatione, aut potu cibove calidiore urina facile tingitur, & pulſus citatur, citra tamen ullam ſpirandi difficultatem: Interdum vero poſt concitatiorem corporis motum pilulæ parvæ, & globuli inſtar piſi exigui redduntur è pulmone, membranula concluſi, qui contriti digitis pus reddunt fœtidiſſimum, quale è cavo-putridoque & carioſo dente interdum expurgatur; Exemplum vide infra tit. de morte repentina ex eodem Fernelio.

Observatio XXXI.

Phthiſis à parte ſiniſtra Pulmonis Tabida, incolumi dextra; Puris ingenti copia in thorace.

VXor præſidis Carmelii annos nata xxix. nata Patre pulmonico, qui Tabidus interiit, eo ferè anno extincta eſt quo & Pater, adeo magna eſt vis morborum congenitorum. Fuit tempus cum ſuppreſſi fuiſſent menſes ob cauſam manifeſtam (nam ægre mariti morbum ferebat) ubi cœperunt fluere belle ſatis habebat; Tandem queſta eſt de linguæ rubore & ſiccitate, juncta ſiti inſigni. Pulmonum ardor erat & ἐρυσιπελατώδης aliquid, concepit, peperit; A partu ſubſtiterunt lochia, *Febris, dolores lateris ſiniſtri: circa veſperam febris recrudeſcebat*, jactabunda, ægre ſpirans, frequens ſpiritus: animam actura videbatur; febris mane (ut in morbis fere omnibus accidit, favente quodammodo aurora) remittebatur, *Inæqualitas erat caloris & frigoris*: Iſte ſtatus dies pene xxx. perſtitit: nullo juvabatur remedio, licet decies aperta vena fuerit: tandem mors: Non erat gravis ſpiritus, *Non multum tuſſiebat, & nihil materiæ ſputo excernebatur. Facies ejus fere index erat affectionis* pulmonicæ, nam tota ſæpe erat velut ſubalbida, & iis, quos Hippocr. ἐκπυήσκοντας vocat, latine Excoctos dices ſimilis. Et hæc facies aliquando turgidula eſt, & familiaris iis qui ſunt aut ſuppurati, aut quibus pituita putri ſcatent Pulmones: Sed & genarum alias erat rubor fugax, & ſæpiſſime *ignes ſacri in faciem involabant.*

Aperto cadavere omnia ſana occurrerunt præter pulmonem, Pars ſiniſtra Pulmonis fere magna ſui parte tabuerat & tabo infecta erat, ſana reliqua ſubſtantia. *Purulenta materia* continebatur illa thoracis parte, æquans ſua quantitate tantùm quantum duæ pintæ Pariſienſes complecti poſſent: Tamen fœtor non erat. *Ballonius conſil. iij. lib. iij.*

SCHOLIA.

F*Ebris*) Cùm olim igni ſylvatico (qui herpes dicitur) partes faciei occupante laboraret ægra, quæ ſequuta eſt febris, non putris & eryſipelatodes dicenda: Ut enim tumores contra naturam differunt, ita & febres, quarum quædam ſunt ſanguineæ, ut ſynochi imputres: aliæ bilioſæ, in quibus potius alterationi quàm vacuationi locus eſſe debet.

Circa veſperam febris recrudeſcebat) Hippocr. p. 60. lib 2. progn. inter Empyematicorũ ſigna ponit febrem non remittentem, quæ interdiu mitior, noctu vehementior eſt. Iduos in noſtra ægra vidimus & in Lucin Equite (uterque enim conſimili morbo conſumptus eſt & cum iiſdem ſymptomatis) exacerbationes maxime nocturnas, dyſpnœam, metum præſentis ſuffocationis, denique deſperationem: ut in ſingulis acceſſionibus nocturnis de exequiis potius cogitaretur quam de exequendis Medicorum præceptis: Et tamen ſingulo quoque mane, ubi materia deferbuerat, & calor remiſſus erat pene uterque reſtitutus videbatur: cauſa autem veriſſimilis iſtius perturbationis & exacerbationis nocturnæ eſſe videtur: In omnibus ſuppurationibus, (agitur enim de Empyicis) dolores ad noctem incidunt, id quod non tantum audiendum dum pus fit, ſed dum pus continetur aliqua parte fovens febrem lentam: Cum autem Empyicis, & propterea hectica febre implicitis, partes ſolidæ igniiæ ſint, non mirum ſi noctu calor increſcat (non ob alimentum, ut vult Galenus,) ſed ratione ipſius διαθέσεως, quod tamen non vult Galenus, & quia nox humectat (ideo calor hecticus calci non diſſimilis ſe prodit) revocatur calor & ſpiritus intro, ſic calor increſcit non ſolum qualitate ſed & quantitate: Et ita dum revocatur calor ad centrum, diſſlationéque prohibetur ob noctis dominatum, calor iſte maleficus eſt, malignus, ſquallidus, non ἐπιεικὴς, nec nanciſcitur ἑστίαν, i. e. focum, locum, domicilium aptum & conveniens, & calor fixus non accipit fluentem iſtum calorem febrilem tanquam amicum, & ἐπικεραστικὸν, moderantem contemperantémque, ſic non bene convenit iſti calori fluenti cum fixo, licet uterque in ægrum conſpiret. Sic cum recurrit calor maleficus, & nanciſcitur æque malum & pernitioſum, dum augetur calor & dolor, non fiunt acceſſiones novæ febriles, ſed αὐξήσεις caloris & exacerbationes quædam,

non

non ob novi humoris motum, ſed ob ignitam naturam ſolidarum partium ſeipſa factam igniciorem; quomodo *Gal.* in aph. 1. lib. 2. docet ſomnum aliquando obeſſe, ut cum humores, calor & ſpiritus revocantur intro, & augentur inflammationes & dolores, ita in Empyicis fieri ſolet. Quærat autem quis, an pus ſuos motus habeat nocturnos potius quam diurnos: nam & in inflammationibus internis paroxyſmus eſt nocturnus, & id non eſt proprium nec hecticis, nec empyicis, ut nocturnas moleſtias potius experiantur quàm qui aliis morbis implicantur. Unde mirati ſumus cur antiquitas peculiari quodam privilegio exacerbationem nocturnam puri & purulentis aſſignaverit, nec enim id novum eſt. Nam & venerea lue affecti, præſertim ubi ſolidas partes invaſit & conſpurcavit, nocte dolent magis, & arthritici, & ἰσχιαλγικοὶ, & κεφαλαλγικοί, & catarrhoſi, denique multo magna pars ægrotantium. Præter dictas rationes ſunt & hæ probabiles 1. quia omnes ferme morbi ſub tempus noctis ingraveſcũt, partim quia ob adveniens tempus nocturnum fit admirabilis quidam motus & revocatio intro, motus quidem plane contrarius motui ipſarum vigiliarum. (Calor enim naturalis verum Solis heliotropium eſt) 2. Coctio fit noctu, non ſolum humorum naturalium, ſed & contrariorũ & febrilium, at dum pus fit febris augetur & dolor. Quæ ratio & analogia de pure in abſceſſibus, in aliis morbis & febribus audiri poteſt, maxime autem id apparet in Empyicis: dolent enim partes ſolidæ, & augetur calor febrilis, qui interdiu in partes omnes expanſus erat. Accedat ad eas rationes, quod inter vigilandum animus occupatur, & vigiliarum motus ſequitur, & mens ipſa ſeſe noctu recolligens tota in morbi & doloris cogitationem incumbit, admirabilis enim motus eſt intro inter dormiendum.

Non multum tuſſiebat & nihil materiæ ſputo excernebatur) Cur cum tanta materiæ purulentæ in thoracis capacitate contineretur, non multùm tuſſiebat, & nihil materiæ iſtius πυώδους excreatione educebatur? *Galenus* part. 60. lib. 2. progn. tres omnino aſſignat cauſas ob quas pus in thorace contentum non excernitur, Puris lentorem & craſſitudinem, membranæ pulmonem ambientis denſitatem, facultatis in ægrotante infirmitatem: Addendum unum puto: pars pulmonis ſiniſtri exeſa & corrupta erat, quare iſtud pus tanta collectum copia non ſollicitabat facultatem ad excretionem ſui: facultas enim valida erat, membranæ denſitas non impediebat, (nulla enim ea in parte erat, ut pote conſumpta) pus nõn erat adeo ſpiſſum craſſumque. Dicam meas conjecturas, Pulmo non ſentit, habet enim corpus ἀναίσθητον, ſi aliquis ſenſus ineſt, ob membranam ineſt, at hæc tabuerat, ideo non poterat eſſe ſenſus inſtrumentum, ideo vellicatio & punctio non ſentiebatur niſi in membrana coſtis ſubtenta & ſuccincta, unde dolor percipiebatur acutus, ſed pulmoni non erat reciprocus: pars enim pulmonis effœta, pus in latere ſiniſtro contentum non exugebat, ideo non expectorabatur, nec tuſſis erat quæ irritamenti & calcaris inſtar eſſe poſſet. Alia conjectura, craſſior pars iſtius puris, aut putris pituitæ, obducta erat parietibus & thoracis & pulmonis reliqui, & ſic impediebat quominus materia collecta in capacitate thoracis pungeret & irritaret, ut inde Tuſſis moveretur, Quomodo videmus plerosque cum tuſſi (quæ eſt calcaris inſtar ad repurgandum corpus pulmonis) quantitatem aut puris, aut pituitæ πυώδους, omni majorem fide excreviſſe, & poſtea ſani ſatis vixerunt, & cum tabuiſſent pæne, bonum corporis habitũ & εὐεξίαν recuperarunt.

Ignes Sacri in faciem involabant) Ex doctrina Hipp. didicimus & maculas, & πέμφιγας, & ignes ſacros iis oriri quibus Pulmonum corpus intemperie laborat.

Purulenta materia continebatur) Cur toties dictum eſt puris, aut Pituitæ putris & πυώδους? Quid illud eſt pus aut pituita πυώδης? An idem ſunt, an longe diſtinguuntur? Dico ego pituitam putrem recoctam, & præſertim admixto ſero putri & bilioſo, ut id quod excernitur virulentum quodammodo fit & ſubviride, idem facere fere quod & pus: Sed in hoc differunt quod pus eſt malũ ut ſignum & ut cauſa: ut ſignum, quoniam abſceſſum & inflammationem ſyſtrophicam præceſſiſſe declarat, unde conſumptio partis pulmonis ſequuta eſt: ut cauſa, quia niſi exeat febrem lentam fovet, rigores inæquales affert, & corrumpit partem, & in qua manet & contagio vicinam. Iſta vero pituita putris, & æqualitatem nacta & lævorem, mala eſt ut cauſa, quoniã afficit pulmonem ipſum mora, niſi exitum habeat: ſic in tuſſibus cum pituita excernitur, & ſputum album eſt ſemiputre, & ὁμαλῶς τοῖς πτύσμασιν: hæc materia initio bona erat, pituita enim & proprium erat capitis excrementum, ſed per moram, & putredinem quandam & virorem acquiſivit, dum cumulata in parte non haberet ſuam ἔκπνευσιν, contra erat quædam κατάπνιξις, ut loquitur Theophraſtus, quæ putredinis & gravis odoris eſt cauſa: Ac præter moram iſtam, & κατάπνιξιν, & diflationis carentiam, obſervari debet quoque eſſe quoſdam, quibus ob proprietatem quandam pituita omnis fere quæ in eorum corporibus gignitur, habet aliquid κακοῆθες, unde quancumque in partem incurrit, ſævitiam ſuam manifeſtat, dentes rodit & è ſuis alveolis radicibus eroſis diſturbat, chæradicos tumores movet: eadem ſi in pulmones irruit, exulcerat, afficit, denique in putredinem eoſdem pulmones reſolvit: excreta è Pulmone eadem materia habet aliquid inſuave & aſpectu horrendum: Vulgus putat eſſe pus, ſaltem pene eoſdem habet effectus quos & pus ipſum: In iſta ægra, tanta materia quæ aperto cadavere inventa eſt, pus non erat meo judicio, ſed pituita πυώδης, quæ ſpeciem abſceſſus præ ſe ferebat: Si enim verum pus fuiſſet, unde tanta copia, cum argumenta apoſtematis non præceſſiſſent: Sed uno fere anno antequam exceſſiſſet, erat illi ingens ſitis, lingua ſicca, febris nocturna, calor acris & mordax, inappetentia, facies colore ſubalbido, (vulgo *de couleur comme de pomme cuite*) niſi quod malæ fugaci quodam rubore ſuffunderentur, in facie crebro ignes ſacri & volatiles, quæ omnia mala affectorum Pulmonum ſigna erant: Sic à longo tempore fovebat illud malum & collectionem malignæ pituitæ, quam ſi tuſſi irritante excreviſſet, ab eo periculo fuiſſet aſſerta, at tuſſis non erat: Et ne cui mirum videatur hoc de iſta putri pituita commentum, adducendus eſt *Hipp.* tanquam pro nobis fidejuſſorus, Fiunt, *inquit lib. 1. de morbis*, ſuppurati nonnulli ſi pituita de capite delapſa ad latus agglutinata fuerit & putruerit: tunc enim latus ut plurimum inflammatur, & patitur eadem quæ & ex pleuritide ſuppuratus: Id quod ſi alias alicui ægro accommodari poteſt, huic noſtræ ægræ accommodandũ eſt: licet enim ſuppreſſa fuiſſent lochia, & dolor lateris ſequutus fuiſſet, non tamen credo per anastomen ſanguinem id tanti mali peperiſſe: ſed data occaſione, & ob partum, & ob ſuppreſſum ſanguinem, malum quod ante ſigna aliquot ſui ediderat, nunc ſævit, & ſæviendo ſeipſo fit deterius.

Addam hic differentiam puris & purulenti, Græcè τοῦ πύου καὶ τοῦ πυώδους. Hipp. lib. de alimento eam diſtinctionem aſſignat, πύον τὸ ἐκ σαρκὸς, πυῶδες τὸ ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, I. e. pus ex carne, purulentum & puri ſimile, ex ſanguine & alio humido: Ex carne autem pus fieri ait, quod ſuppuratio non videatur fieri ſine eroſione partium carnoſarum capacitatis in qua pus fit, unde ex carne eroſa pus fit: unde in contuſione eſt procuranda ſuppuratio, quia nulla caro nova generari poſſit antequam contuſa caro in pus vertatur, Et *Celſus* ait Pus exire ex vulnere ſaneſcente, quod corruptæ carnis in pus converſionem ſequatur novæ carnis generatio. Contra *Hippocr.* ſtare *Galenus* videtur, ex Sanguine pus fieri ratus, quod in phlegmone in abſceſſum abeunte, ſanguis extra vaſa effuſus in pus vertatur; At *Hipp.* ex carne pus verum ait fieri, materiam vero puriformem ex ſanguine & alia quadam humiditate: Et vix in phlegmone ſuppuratio fit ſine carnis eroſione, id ſinus indicat poſt puris evacuationem: & ſanguis extra vaſa fuſus & calfactus, humidam & calidam carnem quam attingit, corrumpit, ex qua carne, ſi natura robuſta fuerit, verum pus naſcitur, cui non raro admiſcetur aliquid πυῶδες, ex humoribus & ſanguine extra vaſa effuſis: Notandum autem eſt etiam ex *Hippocr.* humores ſæpe ἀπέπτους eſſe, ut in pus non vertantur, unde p. 24. ſect. 3. 3. Epidem. dicebat, *fluxio non erat puri ſimilis, ſed alia putredo*, I. e. non verum pus fiebat, nec ab humoribus, nec liquatis carnibus, nam corrumpebantur oſſa, nervíque decidebant. Ergo *Hippocr.* diſtinctio τοῦ πύου καὶ τοῦ πυώδους, de pure & purulento ſtatui debet. Nos autem diſtinctionem à duobus fontibus derivari docuimus, A priore quidem, ex ſententia *Hippocr.* A poſteriore fonte ex parte humorum, nam quidam ſunt qui facile ſuppurant & à natura reguntur: alii non ſuppurant, ſed aut in corruptum quid, aut ichorem, tabum & ſaniem convertuntur: nam cum ſanguis laudabilis ad partem affluit tumorémque facit, ſuppuratum laudabile procuratur: ſi humor malignus, gratiam naturæ non admittit, ſed ut humor eſt heterogeneus, ita pus quoddam ἑτερογενὲς & ὁμωνύμως dictum gignit, unde variolæ, exanthemata, carbones, ecthymata, herpetes à maligno ſunt humore, unde in iis pus verum gigni non poteſt: qui enim humores toto genere contra naturam ſunt, ſunt coctionis incapaces, corruptio enim in parte fit. Ut ad ægram reditus fiat, iſta eluvies & copia purulentæ materiei, pus non erat, nec erat conſumptio (ſaltem magna & æqualis copiæ humoris) corporis ipſius pulmonis: nam ſi pus fuiſſet verum, & præceſſiſſet ulcus pulmonis, oportuiſſet præceſſiſſe magnum ulcus, magnamque conſumptionem corporis ipſius pulmonis. Ergo à ſanguine erat καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης, ut *Hippocr.* loquitur. Vnde videmus ex thorace vulnerato, aut non vulnerato, (idque poſt cadaveris ſectionem) ingentem copiam alias pituitæ purulentæ, alias ſaniei cruentæ, in conſpectum venire, quæ materia propterea non eſt pus verum: aliquando excernuntur quædam [illegible], & id fit dum diſcerpitur & aliquatur caro ipſius Pulmonis.

Inæqualitas caloris & frigoris) Viciſſitudinem caloris & frigoris malam eſſe non dubium eſt, præſertim in acutis, nam ſignificat hoc extinctionem caloris naturalis, qui uniuſmodi cum ſit, partibus omnibus blande aſpirat, & dominium febrilis caloris, qui cum expenditur ad partes, eas calefacit: cum ad centrum revocatur per modum inflammationis, eaſdem partes deſerens, ex eventu refrigerat. In acutis itaque malum hoc, Nec mirum ſi in acutis tantum meminero, ac ſi quis velit in omni morbo eam refrigerandi & calfaciendi viciſſitudinem pernitioſam eſſe, quod non ita eſt, nam ex *Hippocr.* 4. aph. 40. *Ubi in toto corpore mutationes, ut ſi corpus refrigeretur & modo calfiat, aut caloris mutatio fiat, longitudinem morbi ſignificat.* Aliud enim eſt iſta viciſſitudine longitudinem morbi ſignificari, aliud periculum: nam in acutis periculo non vacat; in mitioribus morbis longum fore morbum ſignificat, nam & focum multiplicem ſignificat, & materiam ἑτερογενῆ: Sed dubitatur an malum quoq; ſit modo calorem acerrimũ ſentiri, modo temperatum? Solemne eſt in multis febribus, præſertim phlegmaticis, calorem acrem apparere, & eundem temperatum præſente febre, hoc tamen malum non eſt, nam aut varietatem tantum materiæ declarat, aut caloris in materia viridi oppreſſionem, nequeuntis emicare: Nec malum quoque ſignificat in febribus cum catarrho junctis, in quibus ſæpe obſervavimus modo emicationem caloris, modo ejus teporem: Item fieri poteſt ut calor naturalis modo ſuperet febrilem, & contra fiat, hinc acrimoniæ perceptio, hinc teporis, & tamen hoc vacat periculo, ſed his ſic ſatisfiet: Cum de viciſſitudine agitur, videndum quod corpus, quis morbus & qualis viciſſitudo, an frequens an non. Nam in bilioſis corporibus, in quibus calor totus acer eſt, non eſt expectanda viciſſitudo caloris acris & moderati. Sed ſi morbus pernitioſus eſt, pro moderati caloris perceptione frigoris ſenſio percipitur; brevi enim calor blandus, ſi quis eſt, extinguitur: Sed in corpore εὐσάρκῳ, quadrato, ſubfrigido, muliebri, frigidis aut temperatis humoribus ſcatente, non eſt quod expectemus extimas partes refrigerari, ut in aliis corporibus bilioſis fit, niſi forte diutius ægrotent, tunc enim refrigerium apparet; Itaque quod apparet viciſſitudo frigoris in bilioſis & extenuatis, idem eſſe poteſt moderati tepidíque caloris ſenſio: A materia enim vapor effertur, qui cum putris ſit, ſenſum acrimoniæ affert: cum calidus, caloris ſenſum: quod autem abſolute & per ſe frigus non appareat, id facit continuitas febris: At continua eſt, dices, in bilioſis? Verum, ſed duo conſideranda ſunt: Vnum quod in bilioſis incendium internum facile revocat calorem diffuſum ad ſuum céntrum: Item, non ſunt humores moderati in quibus fovetur perpetuo febris. Sic videmus quadratos ſemper calere hyeme, nec multum calere æſtate: Siccos macilentóſque hyeme algere in extimis, æſtate ardere, algent autem in his extima, quoniam caro multa non eſt quæ ſit pro velamine & præſidio adverſus frigus ambientis: In iis qui pituitoſi ſunt & funeſto morbo corripiuntur, ſenſio frigoris non apparet, ſed tepor quidam, ut modo incaleſcant, brevi tepeant, quod ſatis malum eſt ſignum, in iis, præſertim ſi viciſſitudo iſta ſit frequens, inanem conatum naturæ declarat, putris materiæ copiam, à qua modo effertur vapor, modo non effertur, idemque contingit quod in fimo putrente, nam dum teter malignúſque vapor effertur, ſenſio fit acrimoniæ, cum non effertur, febrilis calor tantum reſtat qui partes calidas reddit: Ergo dictum eſt de corporum varietate & de viciſſitudine, Nunc de morbo, Cum acutiſſima & maligna eſt febris in corpore calido ſicco, brevi perfrigerationem extimarum partium affert: cum autem maligna eſt febris, in partium imbecillitate ſumma poſita & humorum pravitate, nec acuta ita eſt, acutiei vim habens in calore, ſed toto genere maligna, minitans aut parotides, aut abſceſſum alium morbo imparem, aut puſtulas, (quod contingit 8°. die Sileno & tamen 11°. interiit) non ita partes extimæ algent, præſertim ſi corpus carnoſum ſit (quod impreſſio caloris à ſanguine & ſpiritu facile in carne remaneat) ſed

febris

febris perſeverans, teporis & acrimoniæ ſenſum exhibens, tandem cum calido ſudore corpus tollit: Ita enim videmus quoſdam interire cum perfrigeratione partium & ſudore frigido, (ut contingit ſiccis & extenuatis) alios, cum toto febris tempore noo ſudaverint, aut leviter tantùm, ſine ulla perfrigeratione, cum univerſali ſudore, multo, calido, occidere; Atque ita minime opinantibus oobis multi moriuntur: quoniam noo vident ullam partium perfrigerationem, quam in aliis quondam obſervaverunt, Nos autem obſervavimus iſtam partium perfrictionem in morituris, cum corpus ſiccum calidúmque eſt, calore igneo & acri: Item io iis obſervatum eſt quibus io partibus internis conceptum eſt incendium, nam & cum ſudore frigidiſſimo moriuntur, & cum ſumma partium refrictione. *Idem conſ. 45. lib 1.*

Facies ejus turgidula] Phthiſicorum alii ſumme extenuantur, quibus ſcilicet partium ſolidarum alimentum corrumpitur; aliis tumeot aut pedes, aut facies, aliquando totus habitus: Ab eadem corruptione id fit, ſed diverſa ratione. Nobili viro tabido & phthiſica ſtirpe oriundo, paucis antequam moreretur diebus, totus fere habitus intumuit ac ſi hypoſarcidio laboraret, ſed quod mirum fuit, tumor erat fugax, unde hoc? loco ſanguinis Hepar tabeſcens halitus malignos generabat: *Idem lib. 1. Epid. pag. 17.* An cauſa potius refereoda io halitus è jecore elevatos? annotat enim in hiſtoria, faciem ſubalbidam & turgidulam familiarem eſſe iis qui ſunt aut ſuppurati, aut quibus pituita putri ſcatent pulmones. Sic io iis quibus impenſe calent, malarum rubor apparet.

Dolor lateris ſiniſtri) multis Pulmonicis levi de cauſa dolores lateris excitantur pleuritidem mentientes, An his ad ſedationem doloris frequens V. S? minimè, cùm tantum aut flatus ſit, aut febris exigua, ſic ſectio non confert; nam ſi cum dolor oritur ſecueris, lædes plurimum, nam latera tandem debilitantur, & hoc nocet. Si inflammationis ſit ſuſpicio, id quidem agendum, & protinus ad anodyna confugiendum. *Idem lib. 1. Ephem. pag. 18.*

Observatio XXXII.

Phthiſis à pulmonibus ſcirrhoſis, ulceroſis, &c.

A. Mullerus 24. ann. cum 1666. menſe Decembr. curſu fatigatus & calefactus fuiſſet, cereviſiam abſynthio medicatam bibit homo bilioſiſſimus; diebus ſequentibus ſtrenue porui litans, ſenſit dolorem thoracis circa ſterni dextram partem, qui ad caput extendebatur, cum tuſſi & excretione materiæ flavæ, purulentæ & reſpiratione difficili: Vi morbi vere anni ſequentis obiit, irritis medicamentis.

Inveni, diſſecto ſterno, Pulmonem dextrum totum ſcirrhoſum fiſtuloſiſque ulceribus ſcatentem, adnatum pleuræ, diaphragmati, & mediante hoc, hepati. Siniſter quidem aliquanto erat integrior & ſpongioſior, nihilominus communicata & cum ipſo erat ulceroſa colluvies (fœtor vero omnis aberat) & adnatus quoque erat hic lobus Pleuræ: cor erat flacidum, & venæ ejus exteriores turgebant ſanguine: Aqua in pericardio flaveſcens & pauca: ſanguis in utroque ventriculo nigerrimus. Hepar totum adnatum diaphragmati, ex pallore flavo rubeſcens, nigris interſtinctum maculis, ex parte etiam adnexum coſtis. Lien pariter adnatus, colore quidem probo, magnitudine eximia in rotundum declinante: Veſicula fellis parva, quod, qui hominem noveramus, mirabamur: Ventriculus & inteſtina integriorem conſtitutionem præ ſe ferebant: Totum denique corpus exſuccum, exangue, aridum, σκελετώδης. *D. G. Wolf. Wedel. in miſcell. curioſis anni 1671. Obſerv. 233.*

Observatio XXXIII.

Phthiſici Pulmo inteneratus repertus eſt, viſceribus naturalibus illæſis.

Cum apud Briſtollienſes Medicinam facerem, *qua urbe* penſili *Tabes frequenter graſſatur*, nonnullos ſputum ſubdulce levi conatu expectorantes, ſpatio trimeſtri fatiſcentes & totaliter enervatos vidi. Horum vero quoſdam, non omnes, tuſſis vehementior aliquoties corripuerat: ex profuſo tamen vitali nectare defloreſcentes & areſcentes ſtrigoſi periere.

In quorum unico, detectionis cauſa diſſecto cadavere, licet ſanguinem aliquoties, peracto ſalino ptyaliſmo, extruſſerat, & Pulmo ubique inteneratus tonum amiſerat, univerſa ſpirabilia, necnon viſcera omnia naturalia, quoad ſenſum ſana comperta ſunt: *Bennettus Theatri Tabidorum Exercit. 23.*

SCHOLIA.

NE à qoovis inter mirabilia dignum cenſeatur, qui ioeptitudinem ſanguinis nimis attenuati ad nutricationem animadvertit, aut ſanguinem totius, nimis à calore inteoſo liquatum & ſubtilizatum, per lævium arteriarum oſcula, æque ac per narium exiliora vaſcula io earum hæmorrhagia ad λιποψυχίαν exinanitum conſpexerit: Deficiente quippe ſero condiente & contemperante, glutinoſioréque ac magis ac magis roſcido ſucco moderate calido, dulcedinem ac unionem coociliante, ut tota naturæ œconomia corruat neceſſe eſt. Sputum hoc ſubdulce in omnibus quos vidiſſe memini, ptyaliſmo diuturniori, & ut plurimum ſalino, præcedenti, fuit conſectarium. Idem ſputum igni admotum, ſicut ſuccus omois outritius, in gelatinæ albicaoris conſiſteotiam percoquitur.

Subducle Sputum, &c.) Spurorum omnium materia pro cootinentis, ex quo ſcaturit, varietate, diverſificatur, laviſque diverſis indota emergit: Nec ſolum ſanguinis ſerum, ejus magis fuſile ejectamentum, cum redundaverit, aut divortium fecerit, in pulmonum capacitates tranſlatum perfluit, ſed rorida aliquoties ſubſtantia, adhæſioni & nutricationi partium deſignata in os effertur: Sanguis tamen prius aquoſo ſuo contemperante defraudatur, unde incaleſcit, cujus caloris exceſſus glutinoſam ejus ſubſtantiam aliquando in polmones, aquarum inundantium irrigatione laxatos & nimis inteneratos deponit: illiſque duntaxat accidiſſe credidi quibus ſpes ſalutis in anguſto ſita fuerat: Natura enim avide hunc ſoccum amplectitur, donec perfecte ſoluta ejus compage vis allectrix & aſſimilatria prorſus deperierint. *Idem ibidem.*

Sputum) Sputi Tabidorum naturam & differentias perſequitur Idem ab Exercit. 16. ad 24. Sputi naturam, *ait Exercit.* 15. à quo pectoralia ſuam contraxere perniciem, ejuſque motum venari cooſultum eſt: Quod nihil aliud eſt niſi liquoris particula à ſanguinis maſſa, per vaſcula præſertim arteriaca pectoralia, in pulmonis capacitatem per ſuffuſionem tranſlata, quæ motu pulmonum contractivo, Toſſi dicta, in tracheam, ſcreatu tandem, amborum vel cujuſvis adminiculo in os, ejectionis ergo deducta eſt: Sanguis itaque ſe baber pro ratione nutrimenti, ſputum vero pro ratione ſanguinis. *Sputum album ſpumans Exercit.* 18. aquoſitatis magis fluxilis, in pulmonum aut faucium capacitates exudatæ & ibidem agitatæ productum judicat: Quod vero à capite per cerebri infrigidariooem inſpiſſatur, niſi io faucibus elaboratum diuque retentum, minus candidum, magiſque mucaginoſum, nec in bulliculas abire, unde raro aut nunquam læditur pulmo: Si tamen ſpumeſcat, partium motum, æſtum, & aëris ioſufflationem contuliſſe retur: Si ſincerum prodierit hojuſce generis ſputum, internæ ſolummodo ſudatiunculæ effectum videri, ſpirituum aut partium motu frequentiori concitatum. Idem, inter exercitia multiplicari ſputum ſpumans, in illis præſertim qui ad corporis peripheriam nihil aut parum propellunt, obſervat. *De Sputo Subalbido pellucido denſabili. Vide Exerc.* 19.

Luteorum Sputorum materiam à latice forſan bileſcente *Exerc.* 20. deducit; ſed ſanguine aote ſecretionem ita delibutam ut ſapore ſaltem eminentiori ſpoliata ſit: Bile enim, ſeu particulis amariuſculis omnis ſanguis perfunditur, quæ pro condimento ei aſſignantur; quod vero ſaporem amittant, cauſam redditur, quod non ſolom maſſa ſanguinea univerſim perfuſa fuerint, ſed per partium parenchymata & membranarum poros percolentur: per hos enim meatus anguſtiſſimos non tranſiit illa ſubſtantia in qua amaror habitaverat: *Sputa ſubcæralea, ferruginea & ſubnigra, Exercit.* 21. Non ab illis quæ ſpiritu narium oriſve attrahuntur, ortum ducere ait, ſed ab allaris, & aliquoties à proprio viſceris aut vaſis ſucco inqoilino, à liene furſan tanquam in peculiari ergaſterio primario profecta & fabricata: quorum quæ in ſanguinem recepta circulationis beneficio extruſionem ſubeant: Sputi ejuſmodi à lieoe manantis hiſtoriam affert, Mulier *ait*, cum imploente catarrho, cujus lien terris vaporibus ita ſuffercir cerebrum, ut iode quavis aurota deſtillaverit ſputi ferruginei copia, faucium æſtu ad eam conſiſtentiam cocti, ut telarum aranearum ſpeciem adumbraverit, cujus portiunculam catarrhus calidus in arteriæ partem ſuperiorem aliquoties detruſerat, Reſeratis tandem & deterſis lienis vaſculis, pacata eſt tumultuatio, deſiit catarrhus & ſputi commemorati præventus, *De Sputo Salino vide ſupra* §. 2. cap. 9.

De Sputo cœnoſo & cinereo ſeu purulento, Vide alibi.

Qua urbe Tabes frequenter graſſatur) Ad phthiſin inducendam ſanguinis & pulmonum virium concurrere, ſeorſim aut conjunctim, oſtenſum eſt: His cauſis merito accenſetur altera utrique communis, & tametſi prorſus extrinſeca, cum utraque maximam neceſſitatem habens, quæ nimirum eſt Aëris inſpitati conditio ſive temperies: Enimvero nonnullis phthiſis tanta eſt hujus influentia, ut morbi cauſa aëris in quo degunt incongruitati quaodoque fere io totum adſcribatur, & pro curatione cœli aut ſoli mutatio certis qoibuſque remediis præferatur: Hinc noſtratium plures tuſſientes, aut tabidi, auſtrales Galliæ regiones gregatim petunt: aliiſqoe interim, quibus trans mare currere noo libet, aut licet, è fumoſis urbibus ſtatim in rus, tanquam ad certiſſimum refugium feſtinant: propterea quidem villæ omnes prope Londinum, quæ aëre claro & perflato gaudent, phthiſicorum quaſi totidem noſocomia habentur: Verumtamen à tali locorum mutatione haud ex æquo juvamen recipiunt, multi enim aut Galliam, aut villas ruſticas petentes, ibi ſepulchra potius quam ſanitatem inveniunt: quinimo Londinum haud ſtatim à phthiſicis omnibus relinquendum eſt: novi enim plures tuſſi ac phthiſi obnoxios, molto melius in hoc aëre fumoſo quam ruri valuiſſe: Ita propter ejuſdem morbi ſanationem, dum alii hanc urbem quaſi barathrum vitant, alii huc taoquam ad aſylum confugiunt.

Horum rationes ex Reſpirationis doctrioa eluceſcunt, nimirum oſtendimus ſanguinem pulmones pertranſeuntem, & quoad accenſionem ſeu vitalitatem, & quoad motum ſuum ab aëre nitroſo inſpirato plurimum pendere: unde ſequitur hujus tenorem ad illius craſin ita proportionari debere, ut ſanguis intra præcordia modice accenſus, clare & vegete, tum ſine fumo & fuligine, tum ſine flamma nimis intenſa efflagret: proindéque vaſa pneumonica ſatis libere, abſque remora aut recrementorum depoſitione trajiciat: quam ob rem aër humidus paluſtris ac minime perflatus cum nulli ſalubris, ita tuſſientibus plurimum infeſtus exiſtit: E cōtra aër ſereous ac mitis, ſole ac vento moderatis gaudens, uti cunctis ſalubris, ita phthiſicis quibuſq; amicus depreheoditur: Quoad alias aëris inſpirandi coodítiooes, nonnulli tuſſim evitant, aut amittunt, degendo io locis montanis ac apricis, ubi Atmoſphæra impendens, vaporum quorumcunque craſſiorum fumoſorum & fæculentorum expers, particulis nitroſis abundat: nam quorum ſanguis craſſus & fæculentus ſulphure impuro ſcatet, ad hunc rite accendendum, & ad fæculentias acceoſione abſumendas, aëre pertenui & maxime oitroſo opus eſt: Si modo pulmones haud nimis teneri ſiot, ſed firmi ſatis & robuſti, aſperiores ejuſmodi particularum appulſus ferunt: E contra qui ſanguinem tenuem & ſubtilem, facile diſſolubilem, atque ſulphure puriore, ſed perexiguo præditum, ſimulque pulmones teneros, molles & texturæ rarioris valde ſenſiles obtinent, aëris nitroſi & aſperioris impatientes, craſſo ac imprimis ſulphureo maxime gaudeot: Quare his utile eſt urbis fumoſæ auram pinguem & hebetiorem haurire, quæ nimirũ ſanguini jejuno & tenuiori ſulphur (quod aliquatenus deficit)

æque

æque acnitrum præbeat, ejuſque conſiſtentiam ſubtilem, ac nimis diſſlabilem nonnihil incraſſet ac figat; inſuper & pulmonis ſubſtantiam, ſive texturam nimis ſenſilem & rariorem heberet, & contra aëris acrioris & improportionati occurſus muniat: Profecto crebra experientia ſatis liquet aërem craſſiorem, modo etiam ſulphureus fuerit, phthiſicis quibuſdam (ne dicam omnibus) valde benignum exiſtere: communis obſervatio eſt regiones iſtas, ubi ignes ceſpite nutriuntur, & odorem valde ſulphureum ſpirant, Tabem rarius infeſtare, quinimo loca iſta phthiſi obnoxiis, aut ea laborantibus maxime ſalubria, & non raro ſanativa exiſtere. *Willis Pharm. rat. cap. de phthiſi.*

Observatio XXXIII.

Phthiſis ab Aſceſſu, ſcirrhoſa duritie & corruptela pulmonum dependens.

JUvenis ſtrenuus, annos natus 29. Nobilis Jacobus dAndrion, Genevenſis, militari cohorti in Gallia Præfectus, cui venatio in deliciis, illi adeo addictus ut cibi ſumendi oblivio caperet, omnem aëris inclementiam ejus gratia ſuſtinens, anno 1676. hyeme rigidiſſima, dum planitiem glacie obductam tranſgreditur ſupinus cadit, occipútque graviter offendit; hinc hæmorrhagia ex ore & naribus bihorii ſpatio tam effuſa, ut pene exanimis deduceretur: Enormem ſanguinis profuſionem capitis debilitas conſequitur, frequenti in ſubditas partes diſtillatione, præſertim in oculos, ſe prodens, ubi excitata primo ophthalmia, poſtea deforme palpebrarum ἐκτρόπιον conſequitur, quamobrem cervix ſetaceo, me jubente, transfixa eſt: cujus beneficio levior factus affectus, omnino delendus, ſi ſibi conſueto exercitio temperare, aut inſignes aëris injurias declinare valuiſſet: Sed continui in diæta errores, & geſtandi ſetacei tædium, defluxionem in pulmones præterea accerſivere, quam tuſſis, ſalina hæmoptyſis puris ſputum, ac Tabes tandem lethalis anno 1673. excipiunt.

In defuncti cadavere ſequentia annotata à Caſtrenſi Chirurgo, ad mœſtiſſimum parentem, ob primogeniti Filii jacturam Nobil. Dom. d'Andrion, Senatorem Genevenſem & Exconſulem integerrimum tranſmiſſa: Ego ſubſignatus, Ex mandato Generoſiſſimi Dom. Colonelli d'Andrion (*Defuncti Patruelis*) aperui corpus Domini Jac. d'Andrion, cohortis militaris Ducis, ut pateret certa obitus cauſa, Et primò in cavitate Thoracis ſeri copia ſalſiſſimi reperta eſt. Secundò, Abſceſſus inſignis in pulmonibus. Tertiò, Iidem indurati, ſicci, ubique pene putridi: Adeo ut, me judice, phthiſicus obierit, morbo jampridem obfirmato: Cæteræ partes integræ & illæſæ erant: Dabam Bommelii, v. Maii menſis, anno 1673. *Suecus Chirurgus.*

Observatio XXXIV.

Phthiſis à Suppuratione omnimoda pulmonum.

PUlmonem exulcerari novum non eſt, ſed totam ejus ſubſtantiam in pus converti, & nihil aliud quam pus eſſe, & ſola membrana ſucciugente pulmonem contineri, ut in cavitatem ea minime rupta defluxerit, id rarum eſſe exiſtimo: Id equidem *evenit D. de Abbenbrouk*, qui cum longo tempore catarrho acri in pulmonem illapſo, Tabe conſumptus decubuiſſet, variis afflictus ſymptomatibus, potiſſimum arthritide & gonagra, renum calculo & pulmonis vomica, varia ſunt præſcripta dum & hectica conſumeretur, Ego quoque accitus, ſed tunc nihil niſi oſſa pelle obducta reſtabant, unde facto prognoſtico quod moreretur diſceſſi.

Eo annum 38. *agente mortuo*, invenimus pulmonem nihil aliud quàm vomicam eſſe, & renes calculo inſarctos: Hepar quidem integrum ſed flaccidum, nullo abſceſſu corruptum (quod conjecerat Medicus, ad quem ægri lotium delatum fuerat, quia per unum aut alterum diem ſanguinem per alvum ejecerat) ita ut forte ante mortem organum ſanguificationis ex debilitate ſanguinem retinere non potuerit: Pulmo enim plane ſuppuratus & putrefactus membrana integra exiſtente, maculis tamen plumbeis & cœruleis interſtincta: quam ipſemet digitis cum attingerem, perrupta membrana, tanquam vomica magna, pus inſtar olei amurcæ erumpebat, valde fœtidum & corruptum: adeo ut totus Pulmo nihil aliud quam purulentia eſſet, quæ & mortis cauſa cenſenda erat: *P. Foreſtus Obſervat.* LI. *lib. xv.*

Eadem hiſtoria fuſius exarata.

Illuſtr. Dom. de Abbenbrouk, Oeconomi Regis Hiſpaniæ, cum x. die Febru. anni 1655. 38. ætatis ſuæ anno è vita diſceſſiſſet, xi. die ſequenti in aliud cubiculum gratia incidendi corpus ejus delatum eſt: Cúmque omnia ad conditùram parata forent, præſentibus multis, cum inciſio fieret, prius à me facta adhortatio eſt ad omnes ut diligenter omnia

inſpicerent,

inſpicerent, mihíque teſtes forent de membris læſis & illæſis, & palam proteſtatus ſum quod occaſio mortis non ex genu tantum, ſeu arthritide fuerit, ſed potius provenerit ex catarrho prolapſo ad pectus, deinde ad pulmonem procedente: Et ideo nos inventuros pulmonem vomica infectum, ulceratum corruptúmque, ventriculum vero ratione longitudinis morbi flaccidum: Renes calculis obſtructos, cum & ipſos longo tempore per urinam reddidiſſet: Inventuros quoque nos Hepar illæſum, ita & Lienem, Neque in ejuſdem viſceribus aliquod apoſtema: Cerebrum quoque illæſum deprehenſuros, cum Ill. Dominus omni tempore morbi mente conſtiterit, interim tamen humidum nonnihil, catarrhi ratione.

Hæc cum proteſtabundus dixiſſem, ſingulatim oſtendo omnia viſcera nutritionis, ſcil. Hepar, quod membrum erat illæſum, ſic etiam Lien, tum Inteſtina belle ſe habebant & ventriculus ſimiliter, niſi quod is parum flaccidus erat, ut de eo prædixeram: Renes dein inſpexi, & ut per medium inciderentur mandavi, & invenimus, omnibus ſpectantibus, repletos fragmentis lapillorum, quos Chirurgus in copia extrahebat: Deinde juſſi ut Chirurgus tranſiret ad membra ſpiritualia, oſſa pectoris perſcindens, quo facto ſtatim fœtor horribilis apparuit, ex ipſo pulmone corrupto prodiens, ut in cubiculo præ fœtore permanere non potuerimus; at ego ſudariolum aceto inſuccatum ad nares cum ligaſſem, manúque arripeſem ipſum pulmonem, ac omnibus ſpectandum præberem, adeo putrefactus erat ut levi compreſſione per digitos difflueret, exeunte materia corrupta, adeo purulenta & fœtida ut ex odore ipſe ſuffocari viderer: Antequam autem comprimerem ipſum pulmonem, membrana ſua totus cohærebat vomicæ inſtar: Erat tamen tota membrana maculis plumbeis cœruleiſque interſtincta: Sed cum manu attigiſſem, perrupta membrana & vomica, materia corrupta & fœtida ac fœculenta exibat, quæ præcipua mortis cauſa erat, ut prædixeram, nam pulmo ita ulceratus in continuo motu, incurabilis erat: Cor autem ejus magnum erat, multa adhuc pinguedine obſitum, quod Viri magnanimitatem declarabat; robuſtus enim erat, unde etiam ad extremum conſumptus, tunc prius è vita diſceſſit cum vix ſanguinis exiguum in corpore permaneret: Unde minus admiratu dignum videbatur Illuſtrem hunc Dominum in morbo chronico tamdiu vitam protraxiſſe, corde ſemper reſiſtente, adeo magno miniméque conſumpto: Quoad cerebrum, albiſſimum illud invenimus, lactis inſtar, omnino illæſum, humidum tamen ut prædixeramus, ex catarrho: Ultimo apertum eſt genu, quod inflatum erat, nullo tamen pure exeunte, ſed ſanguine craſſo billioſo, aduſto, cum multa nigredine ſub finem affluente &c. *Foreſtus Obſervat. lib. xxix. obſerv. xxiv.*

SCHOLIA.

I*Nſtar olei amurca*) De ejuſmodi purulentia per ſputum excluſa ſic judicat *C. Bennettus* Theatri Tabidorum Exercit. xxiv. Inter omnia, *ait*, ejectamenta ſputum minus ſpirituoſum, magiſque fœculentum eſt cinereum & cœnoſum, argillæ cujuſdam liquidioris ſpeciem præ ſe ferens; verum phthiſicorum pus minime tenax, caloris deficientis ſeu cadaverationis ineuntis indicium & ſymptoma: Cætera omnia aliquatenus per calorem ſubiguntur, figurantur & alterationes ſubeunt: hoc ſolummodo in ſuo quaſi ſtagno copioſo ſtabulans, niſi mole ſua preſſerit, vix expectoratur, extremæ ſane ſorditiei & naturalis diſſolutionis productum: Deploratæ ſortis invalidis, quos ultima ſymptomatum ſyndrome ad ſepulturam fere perduxit, tantum advenit argilloſum hoc ejectamentum: Quorum etiam cadaverum pulmones inter diſſecandum in amurcam ſordeſcentem mutati conſpiciuntur.

Invenimus pulmonem nihil aliud quam vomicam eſſe &c.) Hæc vomica totum pulmonem occupabat, differens à vomica de qua *Fernelius* pathol. lib. 5. cap. 10. quod neque cyſtin habeat, neque tam exigua ſit, neque ſine tabe; nam hic æger phthiſicus erat, non ſine ulcere ipſius pulmonis, cum etiam pus cum pituita quotidie exſcrearet; quod quidem ulcus ſuppurationem totius pulmonis induxit, manente intra pelliculam ipſius pulmonis pure: ſed diſſecto corpore pellicula perrupta nil niſi pus effluxit olidum, ut quis in loco, in quo ſectio fiebat vix permanere potuerit. *Idem ibidem.*

Nulla medicamenta juvarent) Inter hæc uſitata emplaſtra cephalica, quæ in phthiſi opem inſignem præſtant, non quod ſeri in pulmones defluentis catarrhum ſiſtant (uti vulgus opinatur) verum quia cerebrum corroborando ſucci nervoſi craſin prius vitiatam reſtituunt: *Williſius Anat. cerebri cap.* 20. De ejuſmodi *ſucco vide plura ibid.*

§. 2. In pectore Chriſtophori Richteri purulentia adeo copioſa inventa, ut pulmonum corruptorum & exulceratorum reſiduæ particulæ in pure quaſi natarent: *I. Dan. Horſtius obſervat. anat. vij.*

Observ.

Observatio XXXV.

Phthiſis à conſumptione maximæ pulmonum partis & in pus reſolutione.

NOs Patavii aperuimus matronam quandam, diu tuſſi & anguſtia pectoris, ut & phthiſi divexatam, in cujus ſiniſtra thoracis capacitate ingentem copiam purulentæ, nec non admodum fæculentæ materiæ, pultis inſtar liqueſcentis reperimus, exigua ſaltem pulmonum ſubſtantia ſuperſtite. *Georgius Graſeccius Exam. theatri microcoſm. tract. de pulmonum vitiis.*

Observatio XXXVI.

Phthiſis à menſtruis reſtagnantibus & in pulmones refluentibus, unde illorum corruptela, cum multiplici viſcerum naturalium vitio.

VIrgo annorum 33. cum ante ſeptem menſes delaſſata ex ædium ſuarum repurgatione vehementius incaluiſſet, ad ſitim caloremque mitigandum, affatim potaverat lac frigidum ebutyratum, idque ipſo tempore ſolemni profluvii menſtrualis, ac deinceps ſæpe potavit: Inde lethalis morbi origo exorta eſt, quippe cum vaſa omnia ſanguinem ad uterum menſtrualem deferentia tunc laxata & aperta eſſent, largiter recepere frigus illius lactis, indeque adeo fuere conſtricta, ut poſtea nunquam menſtrua fluxerint: Reſtagnans igitur materia menſtruis temporibus, cum agitaretur à partibus omnibus, partim in vaſis ſubſiſtebat, partim pulmoni impingebatur, & denegata ventilatione corrumpebatur, adeo ut parenchyma pulmonis inde corruptum fuerit, multaque materia purulenta, craſſa, viſcoſa, ibi in vaſis & foraminulentis parenchymatis meatibus ſenſim erat collecta: Ab illa pulmonis pravitate vapor putridus per cor communicatus fuit omnibus abdominis viſceribus; eorumque tonus & temperamentum deſtructa: Atteſtabantur hepar pallidius, lien minor ad hepatis proportionem: Pancreas non ſuffuſum colore rubicundo ſed pallido admodum: Teſtis ſiniſter totus aqua impletus, dexter autem propemodum ſcirrhoſus: uterus admodum contractus & ſiccus, adeo ut vola manus comprehendi poſſet: Febris Tabifica aderat, & ſæpe etiam pus exſpuebat: *Ottho Heurnius obſervat. viij.*

Scholia.

PHthiſin in mulieribus ob menſes ſuppreſſos, vel ſaltem imminutos, ſæpius ſe animadvertiſſe ait *P. Salius* comm. in lib. 1. Hippocr. de morbis §. 34. qui ad partes ſuperiores repentes, thoraciſque aliquod latus occupantes, primum dolorem diuturnum in eo excitarunt, poſtmodum putreſcentes eas ſuppuratas reddiderunt, unde & puris ſputum & phthiſis tandem ſucceſſit: Hoc ea ratione eſt factum quod thoraci cum utero maximus eſt conſenſus ob vaſorum communionem, de quo Hipp. & Galenus 2. Epid. 1. Eam ſuppurationis & phthiſis ſpeciem non cito terminari, ſed per annos quandoque perſeveraſſe obſervavit, haſque omnes ex hiſce morbis periiſſe novit, niſi vel à principio ex arte curatæ, vel naturæ beneficio ob copioſam menſium eruptionem ab his vindicatæ fuerint: A lochiorum imminuta vacuatione idem contigiſſe obſervavi anno 1672. menſe Novembri in vidua quadam nomine *Chevane*, quæ phthiſi jam provecta opera mea uſa eſt, ac intra ſemeſtre obiit: Ab eadem lochiorum ſuppreſſione peripneumoniam, cum thoracis ſiniſtri hydrope, obortam obſervavi anno 1673. in Aurifabri uxore, *Piſtor* vocati; Inſtituta fuit paracenteſis, ſed altiore loco quam decuit, unde aqua non illico, ſed tertio demum die affatim exiliit, fermentatione ſcilicet & ebullitione ſero inducta, à paroxyſmo tertianæ, continuæ ſociæ: unde 8. die à ſectione intereundum illi fuit. Hinc *Κοινωνία* genitalium cum thoracicis partibus eluceſcit.

Foraminulentis parenchymatis meatibus) Galenus Ariſtotelem damnat quod tunicam pulmonum ſtatuat foraminibus perviam: revera in mortuo animali, ubi frigiditate omnia contrahuntur, pori illi viſum effugiunt: at illi in pulmone felis, ſi folle attollitur, facile deprehenduntur: In homine quoque levibus foraminibus pleni: Si areſiant, cutis univerſa areſacta patentibus poris cernitur. Vide de hac pulmonum membrana Scholia ad Obſerv. 9. ſect. 6. de Exputitione purulenta.

Profluvii menſtrualis) Primos puellarum menſes natura maligniores eſſe, atque exitiales magis fieri ubi circa primos typos impediuntur, nec expedite excernuntur, probant Carelli Melitæi, virginibus in deliciis, qui iis deguſtatis ſæpe in rabiem aguntur: Proinde non mirum ſi a menſium cohibitione, eorúmque in pulmones anadrome, ob virulentiam pulmones erodantur & corrumpantur, hinc phthiſis incurabilis ſequatur, quod nidum ibi ſibi familiarem deinceps conſtituat ſanguis menſtruus.

Observatio XXXVII.

Tabes à pulmonis totali fere putredine, coſtis adnati ſiniſtro latere &c.

IN renibus Ferdinandi Imperat. calculos multos competerunt Medici, ſicut & in veſica, & dum viveret interdum xxx. ſine dolore ullo, cum ardore exiguo emingebat: Non tamen hoc morbo conſumptus obiit, ſed majoribus cauſis, Nam dum Medici, poſtridie à morte, inteſtina atque viſcera eximerent, Omentum aliqua ex parte corruptum, ac ſine

ſine omni adipe, ſicut & inteſtina & ſtomachum deprehenderunt; & pulmonem magna parte putridum ac graviter fœtentem, cum pituita & ſanie, ita membranis pectoris in ſiniſtro latere adhærente, ut difficulter avelli poſſent. *Geſnerus cap. 12. Foſſilium.*

SCHOLIA.

C*Erebrum omnino illæſum*) Quod tamen læſionis notas exhibere debuiſſet, cum catarrhis frequentibus obnoxia fuerit ea matrona: Hinc collige phthiſeos cauſam non ſemper è cerebro eſſe arceſſendam, nec copioſum ſputum ex eo fonte manare; quod ex Anatomica luce oſtenderunt viri Clariſſ. *Schneiderus, Rolfincius, Wepferus, Welliſius & alii*: Nec obſtat Hipp. authoritas, qui lib. 1. de morbis pituitam à capite defluentem copioſi, quod expellitur, ſputi, & diarrhoeæ ſuccedentis, originem eſſe vult: Satius eſt ex pulmonibus uberis illius expectorationis cauſam repetere, atque læſæ illorum concoctrici adſcribere, quæ male commiſſum alimentum conficiat, ac in purulentam illam materiam convertat: Idem illis contingit quod inteſtinis in dyſenteria, in qua profunditur multus humor mucoſus & albus, qui nihil aliud eſt quàm excrementum eorum præternaturale, læſæ facultatis commoratricis ſoboles: Sic ulceratis articulis ichor plurimus effluit, qui non aliunde quam à parte affecta, vitioſe alimentum proprium ſubigente, proficiſcitur: Hippocrati cerebrum fons & metropolis eſt pituitæ, at dubium an quod phthiſici ex pectore extundunt ſit pituita; Ii ipſi qui ab eo fonte ſalſæ pituitæ originem deducunt, pulmonis eroſionis cauſæ, ſalſedinem aliunde quam à cerebro repetunt: Ea potius in maſſa ſanguinea quærenda, atomis ſalinis inquinata, qui pulmonum molle parenchyma facile alterant corrodunt; Sputum, ſalſugine refertum, ſanguinis ſale perfuſi progeniem agnoſcit *Bennettus* theatri Tabidor. Exercit. xxij. negans quempiam cui pulmo eroſus fuerit, ſine ſanguinis totius edulcoratione & reductione curatum fuiſſe.

OBSERVATIO XXXVIII.

Phthiſici pulmones intus purulenti, externa facie ſani apparebant.

ANno 1629. aperuimus cadaver Nautici ſocii, ex phthiſi mortui, cujus pulmones ſubſtantia & colore externe ſani apparebant, quibus tamen diſſectis exiit pus copioſum, viride ac fœtidiſſimum, & dexter pulmonum lobus coſtis adnatus erat. *Bontius Med. Indom. Obſervat. 4.*

SCHOLIA.

D*Exter pulmonum lobus coſtis adnatus*) Id notandum in plurimis quos aperuimus, nunquam ſiniſtrum lobum ſolum adnatum vidimus, ſed vel utrumque, vel dextrum: Ratio, ut ingenue fatear, me latet, niſi forte quia in dextro latere tantum vena azygos, ſine pari eſt, quæ in pleuritide tuſſi valida rupta, hanc amurcam à ſe rejicit, unde etiam in dextro latere pleuritides exquiſitæ magis oriuntur. *Idem.*

OBSERVATIO XXXIX.

Phthiſis à vomicis in ſiniſtro pulmone, Hydrope ſiniſtri thoracis &c.

FRanc. Minningen juvenis cadaver examinavimus; In abdomine nihil non naturale deprehenſum: In thoracis autem ſiniſtra parte omnis mali cauſa latebat, quippe in ſiniſtra ejus parte totus fere pulmo aquæ innatabat: qua exhauſta veſicæ aliquot inſignes, ſimili aqua turgentes, ad pleuram & diaphragma ſe offerebant: Similem & aquam citrinam pericardium continebat: Dexter autem pulmonis lobus totus diaphragmati, pleuræ & mediaſtino adnatus erat, aliquot habens vomicas parvas, lento ichore turgidas: In thoracis autem dextri cavitate humorum nihil reperiebatur, ut quæ tota pulmone replebatur. *O. Heurnius obſervat. xviij.*

OBSERVATIO XL.

Phthiſis à pulmonum corruptela cum Thoracis hydrope.

DIverſi ſunt morbi quos pectoris hydrops comitatur, utpote catarrhi, peripneumoniæ, pleuritides, tabes & hydropes: quare hujus aquæ collectionis in pectore non una ſemper eſt cauſa, ſed multæ variæque eſſe videntur: ut ex ſequentibus intelliges: Anno 1563. autumno, cùm per totam fere Italiam tuſſes, peripneumoniæ & malignæ pleuritides, epidemialium morborum inſtar graſſabantur, atque multos occidebant, inveni in omnibus quos ſecui, quaſi totos pulmones ſanguine media ex parte putrido repletos, turgidos, atque mirum in modum induratos: id ſpatii quod pulmones non replebant, aqua loturæ ſanguinis non diſſimili plenum fuit, capita etiam magna aquæ limpidæ copia referta erant: Alio tempore deprehendi in phthiſicorum thoracis capacitate dextra, quæ majori ex parte his malis obnoxia eſt, pulmonem vel corruptum vel abſumptum, eúmque in ea capacitate aqua plena natantem: Haud dubio in his enarratis caſibus, partim humiditas ex cerebro defluxa thoracem replet, partim per ſubſtantiam vaſáque pulmonum tenuior in pulmonibus collecta tranſſudat, atque hanc hydropis ſpeciem excitat. *Coiter libello obſerv. Anat. & Chirurg.*

SCHOLIA.

H*Umiditas ex cerebro deſluxa thoracem replet*) Illuſtr. *Bartholinus* cap. vij. Tractatus de vaſis lymphaticis, multorum in corpore accidentium cauſam reddi ait expeditiorem ex notitia illorum vaſorum, atque illuſtrem plane in hydropis generatione nobis uſum præſtare: Iis obſtructis, quando liquor tenuis à partibus non ſeparatur, oriri vult anaſarcam vel leucophlegmatiam: Quando impedito per hæc tranſitu ad venas ire cogitur, Aſcitidem excitare; vel quando ob tenuitatem tunicæ, à copia vel liquoris acrimonia, vel incumbentibus gravioribus rumpuntur, corrumpunturque, in cavitates vicinas, ſeu abdomen, ſeu thoracem effluere aquam, maximi morbi cauſam: *Bartholinum* ſequutus *P. Barbette* in praxi, Hydropem definit per collectionem præternaturalem lymphæ ſeroſitatis in abdomen, ſæpe totum corpus, omnéſque ejus partes, quod lympha tenellula ſua vaſa erodens & ſic extravaſata graviſſimum hunc morbum infert: Atque in hydropicæ cadavere jucundo ſpectaculo deprehendiſſe ſe in abdomine 1. lympham tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertio concretam, tandem duram & ſteatomaticam: Hujus Hydropis generationem ſic deſcribit *Cl. Sylvius in praxi lib. 1. cap. 50.* Glanduloſam, *ait*, lympham imprimis ab ea, quam à muſculis aliiſque partibus, ex ſpiritibus animalibus eò delatis & ſuperſtitibus ortum habere credo, diſtinguo, cum qua tamen conſita, per eadem vaſa lymphatica pergit ad ductum lymphæ chylóque communem, ac per univerſum thoracem delatum, ideóque thoracicum dictum, donec tandem exoneretur tota in venam jugularem axillarémve ſiniſtram, ubi ſanguini conjuncta deſcendit cum ipſo per venam cavam ad dextrum cordis ventriculum: Hic lymphæ, per vaſa lymphatica ductúmque thoracicum motus, læditur, quoties 1. in totum tollitur aut impeditur quodammodo. 2. alio defertur: Tollitur in totum ob vaſa lymphatica obſtructa ab ipſa lympha viſcidiore, in ipſis coagulata à frigore externo, poſtquam prius calore magis fuerit ſoluta & forſan pituita aucta, unde ſtagnabit tunc in vaſis ſuis lympha: Alio defertur, quoties ex obſtructis iis vaſis ſtagnat & magis magiſque cumulatur, ita ut tandem vaſa rumpantur, hinc ipſa effunditur aut in partes vicinas, aut in cavitates adjacẽtes, nec amplius per vias uſitatas debitáſve defertur: Ex hac lymphæ per laterales thoracis lymphaticas ab externo frigore, ut dictum, obſtructas, hinc ruptas, effuſione, nonnunquam *Hydropem thoracis* ortum habere arbitror.

Humiditas ex cerebro deſluxa) Ex aquæ lympidæ copia in cerebro reperta, dubium an rectè deducatur cauſa hydropis thoracis, uti nec inde repetenda eſt cauſa hydropis abdominis: Seri tantùm, vel lymphæ redundantiam in toto vel vaſis exinde inferre licet: Qua via enim è capite in thoracem migret ſerum non ita pronum eſt oſtendere, atque ſupponere facilius eſt quam probare: Lævium arteriarum obſtructioni, & languenti calido nativo, ac Jecori in conſenſum tracto adſcribit Salius de affect. partic. cap. 20. vel pulmonibus & Iecori refrigeratis: Probabilius *Sennertus* lib. 2. prax. primam mali cauſam ſtatuit ſanguinem ſeroſum, à Iecore dextro Cordis ventriculo & pulmonibus communicato.

OBSERVATIO XLIII.

Phthiſici pars ſiniſtra pulmonis cava ad inſtar fiſtulæ inventa, Subſtantia autem conglobata & arida, cum empyemate thoracis & aliis vitiis viſcerum naturalium.

QUidam annor. 46. ex phthiſi diuturna obiit: Secto cadavere invenimus ſiniſtram pulmonis partem cavam ad inſtar fiſtulę, Subſtantiam autem ipſam conglobatam quaſi & penitus arefactam: Cavitas pectoris tota purulenta erat, Hepar ex parte exſangue & aſſeris inſtar durum: Lien totus contractus & vix unius digiti longitudine: Teſticulorum alter in magnam molem excreverat, durus; qui inciſus aquam fundebat citrinam, ut in hernia aquoſa: Membrana, quæ aquam continebat, erat plane cartilaginea & quaſi cornea; ipſe enim teſticulus ſua propria ab hac diverſa cingebatur: In ventriculi interna parte apoſtema copioſum pus continebat, Inteſtina felle perfuſa: Omentum totum membranoſum & pellucidum ſine ulla pinguedine: Meſaraicæ nigro ſanguine turgidæ: Cordis dexter ventriculus, ob ſanguinis copiam, cui humor viſcidus & albicans admixtus erat, una cum auricula ſua, ſolito duplo major conſpiciebatur. *Ioannes Vdalricus Rumlerus obſerv. med. lii.*

OBSERVATIO XLIV.

Phthiſici pulmones omnino abſumpti à puris acrimonia reperti.

§. 1. PUer xvij. annorum phthiſi triennio oppreſſus, conſumptus obiit: In thoracis diſſecta regione pulmones non ſunt inventi, quoniam forte præ tabo laceri, ſuppurati, à puriſque acrimonia laniati, & ab adurenti calore abſumpti ſunt, ita ut præter mucilaginem quandam aſperæ arteriæ adnatam, nihil amplius pulmonum loco conſpiceretur. *Zacutus prax. admir. lib. 1. obſervat. cix.*

§. 2. Non ſemel pulmonis parenchyma æquali attritione ita diſſolutum conſpexi, ut in putrilaginem, limi quandam ſpeciem præ ſe ferentem redactum videbatur. *Bennettus Theatr. Tabid. Exercit. xxij.*

Observatio XLV.

Phthiſici pulmones dextro latere omnino abſumpti.

LAbotabat quidam vera phthiſi, ac pus copioſiſſimum rejiciebat, Tandem multis fruſtra adhibitis moriebatur, Agnata ipſius pro mulierculatum more, hoc & illud prætendere: Ego indignabundus me cadaver adaperturum, & ſedem morbi inveſtigaturum recipio, ſi qui in dextro latete pulmo fuerit repertus, malam à me fuiſſe inſtitutam curam confeſſurum: Conſentiunt tandem agnati, & in illorum præſentia thoracem primum aperio, atque ***dextrum pulmonem plane conſumptum invenio***, exiguo ſaltem quopiam, inſtar minutiſſimæ ſpongiolæ exſiccatæ, reſiduo, ſiniſtro prorſus illæſo: Abdomine hinc ſecto, hepar lividum quodammodo apparebat & aqua, ſed non admodum copioſa, circa hypochondrium dextrum reperiebatur. *Phil. Salmuth. cent. j. Obſ. xiv.*

SCHOLIA.

PUlmonem conſumi facile conjiciebam ex copioſo pure, & dextrum quidem, ex denegato in ſiniſtrum latus decubitu: Cùm enim ratione decubitus illius, comprimeretur quaſi pulmo ſiniſter ſanus, atque ſic thorax minus dilatari poſſet, pulmo autem dexter tanquam affectus, officium non faceret, difficultas reſpirandi aderat ſumma, & quaſi ſuffocatio imminens: E contra ſi in dextrum cubaret latus, ſicque pulmonem affectum, ſiniſter pulmo, utpote ſanus, munere ſuo fungebatur libere, unde & libera reſpiratio: *Idem.*

Dextrum pulmonem plane conſumptum invenio, &c.) Non arbitror illi pulmonem dextrum plane fuiſſe conſumptum, ſed ſpongiolam illam fuiſſe integrum pulmonem, ſanguine ſecluſo quo alias in tumeſcit: Nec vi hujus exſiccationis mors ſubſequuta, quia ſiniſter pulmo prorſus dicitur illæſus: Ad illam quoque ſicciatem pulmo Iac. Galli, de quo *Rhodius* cent. 2. obſerv. 21. ut aſpera arteria cum pulmonum vaſis fidium inſtar conſpiceretur, & dubio procul ad nativam faciem proxime acceſſit, ſi texturam prope conſideremus, quæ tamen ut actioni ſubſerviat commodius, moderate lubricanda eſt, & irriganda ſanguine è vaſis, & aëre vel liquore è bronchiis: ut ſpongia per naturam ſicca imbibit aquam pro uſu commodo, ita ſpongiæ ſimilis pulmo, rarus & foraminulentus humorem haud moleſte fert, ſed aliam poſt aliam inanitatem eo uſque permutare ſolet donec ad aſperam arteriam deveniat: Certe quicunque partis compoſitionem preſſius noviſſe vult, ab alienis & heterogeneis liberare eam debet, quæ viſum effaſcinant: Ita ex hepate & liene, vel bacillo vel alia arte ſanguinem exprimimus, ut rectius utriuſque viſceris textura eluceat: Idem per morbos exſiccantes tabificos efficitur, ut non injuria Hippocr. l. 1. de Diæta, ad animæ ſapientiam exoptet attenuationem & arefactionem pulmonis: Quo enim pulmo augetur magis, ſive aëre craſſo attracto, ſive ſanguine tranſeunte ſive ſtagnante, eo maius detrimentum homines capiunt animo & corpore, ut prima texturæ pulmonariæ ſimplicitas obſcuretur: hinc fibræ laxantur, veſicæ implentur & omnia vaſa diſtenduntur, unde inflatio pulmonis, corruptio, inflammatio & ilias morborum: Quanto vero vel origini propiores ſunt pulmones, vel ſicciores, tanto facilius textura artificii plena innoteſcit: *Thomas Bartholinus Tract. de pulmonibus Sect. 2. pag. 37.*

Observatio XLVI.

Phthiſis à conſumpto pulmone parte dextra, vomica & hydrope thoracis eodem latere, vaſis omnino purulentis &c.

SArtor quidam Patavii aſthmate diu laboraverat, tandem medicamentis utitur, ſed fruſtra: imprimis verò in ſiniſtrum latus cubare non poterat, & pulſus ſemper erat formicans: De cauſis ſymptomatum cum Dom. Valthero varie pugno: moritur tandem ſubito.

Cadaver aperio, & in thoracis cavitate dextra heminas aquæ reperio, ad minimum duas, h.e. lib. xv. pulmone ex ea parte prorſus conſumpto, ut ne tantum de ejus ſubſtantia reſtaret: Aderat ſimul vomica inſtar ovi gallinacei: Vaſa erant plane purulenta: pulmo interim ſiniſter integerrimus, & pericardium plenum aqua, unde pulſus formicans extiterat. *Salmuth. cent. 1. obſ. 13.*

SCHOLIA.

DE *cauſis varie pugno*) Crucius de quæſ. cent. iv. pag. 403. meminit Tabis cujuſdam aſthmaticæ, quæ oritur abſque ullo pulmonum ulcere; cum infarctis aſperæ arteriæ ramis à glutinoſiſſima pituita, reſpiratio læditur, ſequitúrque totius conſumptio: cujuſmodi Tabem ſe curaſſe ait in virgine purgationibus blandis, ac decocto ex ſalſa, china, viſco querno, modico ſaſſafras, cum ſimplicibus thoracicis & cephalicis; aliiſque præſidiis: In allato exemplo ſuſpicio ejuſmodi Tabis potuit oboriri, ſed decubitus in ſiniſtrum latus impeditus, affectorum una parte pulmonum ſignum certum exhibebat, ut patet ex ſcholiis ad ſuperiorem hiſtoriam.

Observatio XLVII.

Phthiſis à pulmonibus pure & flatu, citra ulcus, tumentibus, maculoſis, Iecore impenſe magno & ſcirrhoſo, Liene vitiato, &c.

ANno 1675. 23. Januar. obiit Vir Generoſſ. & Nobiliſſ. Dom. de l'Iſle, ex Illuſtri Chabotiorum familia natus, Patre ſatus phthiſico, expreſſam propenſionis in Tabem ideam & characterem gerens: aſſidua tuſſi fatigatus, phlegmata craſſa creberrime expuens, macilentus, ſtrigoſus, acerrimi vir ingenii & judicii, gratiorum muſarum felix alumnus, diætæ regulis nequaquam adſtrictus, Tandem ætatis annum agens lv. è vivis exceſſit in Dominio ſuo *de la Chaux*, bihorio Lauſauna diſſito; ubi apertum cadaver, quæque in eo reperta à Chirurgo, ad me tranſmiſſa ſunt. Quandoquidem ſic viſum ſuperis ad cœlum evocare Dominum de l'Iſle, die Sabbathi 23. Jan. anni 1675. præeunte magno virium languore, febre lenta comite, tuſſi & pectoris oppreſſione, conſanguineis, gravibus de cauſis, cadaver diſſecari placuit, quod poſtridie ab obitu factum eſt: Pulmones tumidiuſculi inventi ſunt & repleti partim humore lutulento, è parenchymate vel leviter compreſſo exeunte, partim flatibus: Exteriores eorum membranæ diſtinctæ quaſi maculis ſubliveſcentibus, aſſis magnitudinem æquantibus: Lobus dexter præ aliis erat vitiatus, nulla interim præſente ulceris nota: In dextro Thoracis latere ſeri unciæ circiter duodecim fluitabant, ac veriſimile eſt multo majorem copiam repertum iri, ipſoſque pulmones adhuc magis turgidos, niſi paucis ante obitum diebus ejuſmodi humores in pedes, tibias & *brachium dextrum, quod ideo intumuit*, natura excuſſiſſet: Aperto autem imo ventre, ventriculus, Renes & Cyſtis fellea nullam inſignem labem præ ſe tulerunt: At vero Jecur in extraordinariam molem excreverat; parte præſertim dextra, qua coſtas attingit, nigra omnino erat, dura, imò ſcirrhoſa: Inſolitam quoque figuram exhibuit Lien, deerat enim illi naturalis longitudo, quæ in craſſitiem & magnitudinem abierat, cæterum ſubſtantiæ duriſſimæ & ſcirrhoſæ: Inteſtina ad livorem aliquatenus tendebant: Nulla pene erant Epiploi veſtigia; Pancreas duas membranas ſibi incumbentes referebat; ſeri prætera in imo ventre jampridem concluſi mediocris copia inventa.

SCHOLIA.

B*Racchium dextrum quod intumuit.*) Ex quorundam frequenti obſervatione, ſi tabidis, hecticis, longo morbo maceratis, brachium alterutrum, aut crus intumeſcat; vel macula aliqua fœdetur, inſtantis fati hoc eſt præſagium: Id à me annotatum anno 1677. menſe Iulio in Nobili matrona: quæ tabida ob vitium pulmonum, lienis & uteri (in quo cancroſæ diſpoſitionis multa argumenta) xv. ante obitum diebus, quem procul abeſſe ſibi fingebat, inſignem habuit maculam in femoris dextri parte domeſtica, cum malleoli utriuſque tumore œdematoſo: Octo ante menſibus Aſcitica fuerat, me accurante liberata; ſed integræ ſanitatis avida Empirico ſe commiſit, qui lethum acceleravit.

Observatio XLVIII.

Phthiſis à vitio Pulmonum pure in ſiniſtro latere ſcatentium; ſanguine congeſto in dextro lobo; poſt ſuppreſſionem menſium: Ventriculi glandulis ſeroſis circumſepti &c.

ANno 1666. Maii 15. aperiebat Dom. *Franc. Sylvius* fœminam trium & viginti annorum, quæ phthiſica præcedente veſperi cum vomitu ſanguineo ipſam effuderat animam. Hæc 10. Maii in Noſocomium Leidenſe delata conquerebatur ſe ab 18. menſibus menſtruis carere purgationibus, quæ ipſi à terrore fuerunt ſuppreſſæ: Anhelosa jam fuerat ab octo menſibus & aſthmatica; tuſſiebat etiam valde, & per tuſſim ejiciebat phlegmata craſſa & purulenta: Pro temperandis humoribus ſequens præſcribebat decoctum D. Sylvius frequenter ſumendum ℞. *rad. apii, leviſtici ãã ℥j. raſ. ligni gaiaci ℥iij. paſſularum mai. mund. ℥iv. coq. ſ. a. ex aqua pura*, ♃. *colat. ℥xxx. in qua diſſolve ſyr. de 5. rad. ℥ij. aq. theriac. ſimpl. ℥j. m.* cum autem de amarore decocti quereretur, jubebatur ſæpius lambere ſaccharum altheæ; Sed ſequenti mane etiam ab hoc, ut & ab omnibus medicamentis, abhorrebat, quò ipſam pro ſigno funeſto habebat Sylvius: nihilominus tamen hoc confortans alterans, præſcribebatur decoctum creberrime aſſumendum, ℞. *rad. apii fœnic. ãã ℥j. ſcorzon. ℥ij. paſſul. mai. mund. ℥iiij. f. decoctum cum aq. pura, in colat. ℥xxv. diſſolve ſyr. jujubini; de hyſſopo ana ℥j. m.* Ab hujus decocti uſu phlegmata quidem commodius dejiciebantur, valde tamen puſulenta erant, unde exigua ſpes ſalutis: Uſa fuit hoc decocto per triduum, ex quo fatis conceſſit.

In cadavere ſequentia notabantur: 1. Omentum peritonæo ubique fortiter ad hærebat. 2. Hydatides plurimæ circa omentum, quarum una ex pluribus compacta erat, materiam continebant ſubacidam. 3. Circa ventriculum glandulæ conglobatæ quaſi ſcro-

phuloſæ erant, circa quas multæ hydatides. 4. Bilis flaveſcebat, unde minus acris erat: Pulſum debilem hinc derivabat Sylvius. 5. Hepar flaccidius & fracidum peritonæo annexum: hydatides quoque plurimæ hic erant. 6. Inteſtinorum exterior membrana abraſa erat. 7. Colon verſus pubem deſcenderat, contenta ſatis erant liquida. 8. Teſticuli plane æquales erant. 9. Pulmo coſtis undique annexus, luridi coloris & diſtentus, quod cauſa reſpirationis difficilis: 10. Dexter lobus durior & firmior, ſiniſter mollior erat. 11. Ex dextro lobo aperto ſanguis profluebat copioſus, ſtagnans ibidem propter obſtructiones: Cauſa hæc fuit Aſthmatis & vomitus ſanguinei, quo animam ipſam effuderat. 12. Dextra cordis auricula duplo major ſiniſtra. 13. Siniſtro in latere pulmo purulenta materia & fœtida repletus erat, ſimillima illi quam cum phlegmate ægra excernebat. 14. In parte pulmonis ſuperiore cavitas apparebat ſatis ampla: Tales cavitates in omnibus Phthiſicis ſe reperiſſe referebat Sylvius 15. Glandulæ pulmonis pus continebant. *Alardus Hermannus Cummenus in miſcell. curioſis anni 1673. Obſerv. 116.*

Observatio XLIX.

Phthiſis à corruptione omnimoda pulmonum lateris ſiniſtri, purulentia dextrorum, cum Lienis ſcirrho.

NOb. matrona ob hecticam ab ulcere pulmonum, Lienſque ſcirrhum cum moreretur anno xxxvij. Pectus inciſum aqua repletum inveni, pulmonéſque in ſiniſtro latere fere abſumptos: dextra eorum portio ſuperſtes purulenta conſpiciebatur: Cor nimia quantitate excedebat, ut tam magnum adſtantes ſumme admirarentur: In pericardio erant ℥v. aquæ, quod memoriam mihi refricavit ſimiæ Galeni, v. de loc. affect. & illius quam phthiſi mortuam ante annos xvj. Marpurgi ſecui: In phthiſicis ſcil. magna copia aquæ hic ſe colligit, cum tamen in naturali ſtatu vix drachmam unam aut alteram continere ſoleat pericardium: *Bartholinus* in hecticis exiguam credit, contra *P. Vaſcus Caſtellus* noſtram obſervationem confirmans, hanc aquam per æſtum febris hecticæ in tantum adaugeri ſcribit, ut ea diſtentum pericardium totam cavitatem occupet; forſan ob bonorum corporis humorum atque adipis cordis conſumptionem: Adipe cor pene erat deſtitutum, quod ob calorem p. n. nec colligi nec coire ibi poterat, Quoad venam cavam, venam arterioſam, aortam, & arteriam venoſam, ante cordis diſſectionem nihil notatu dignum occurrebat: decenter quoque habebant nervuli, vaſa coronaria & lymphatica, à frequenti potu adhuc ſeriſque copia ex parte conſpicua: Siniſtra auricula major apparebat dextra: Inciſo corde, deprehendimus valvularum ſemilunarium circumferentiam oſſeam, quam pro oſſiculo extraximus: In ſiniſtro ventriculo papillæ carneæ tres eminebant: Septum foveis videbatur inſtructum, ſed non perviis, ut ut ſedulus inquiſiverim: Lien erat ſcirrhoſus, appendice ovum columbinum æquante inſtructus: Hepar contra magnum & floridum: Ventriculus & inteſtina omni fere humore deſtituebantur, meſenterium vero atro ſucco refertum erat: Ipſa defuncta ſiccioris fuit conſtitutionis & calidæ, corporis habitus macilenti, crebris capitis diſtillationibus obnoxia, nec ſemel febribus tentata: Ante tria luſtra à pectiis liberata, hypochondriacas moleſtias & lienis tenſiones non raro poſtea paſſa: Suppetias his tulit ſpuriæ penultimæ coſtæ, in dextro latere è caſu ante biennium læſio, ſuccedénſque tuſſis vehemens, cum catarrhis prolixis, pulmonúmque calida intemperie; quæ mala tamen, cum obviam iviſſem appropriatis, remiſerunt ad tempus, donec thermis Wiſadenſibus, me non ſuadente adhibitis, catarrhi, tuſſis, anorexia, & hypochondriorum tenſiones reverterentur, hecticáque ſuperveniens finem vitæ imponeret. *I. Daniel Horſtius obſervat. Anatom. viij.*

Observatio L.

Anatome Phthiſici, cujus pulmones lividi, flaccidi, exſucci: cordis auricula dextra ſanguine nigro diſtenta, necnon ventriculi: præter alia vitia Thoracis, Iecoris & Renum.

VIcentinus Architectonicæ militaris magiſter, pulmones habuit nimio vini potu debiles, unde Tuſſis & ſuffocationis metus: accedebat hydrops pedum non abdominis, qui digiti imprimentis veſtigia ſervabant: Varia tentata ad pectoris expurgationem ſerique evacuationem, ſed operam luſimus; Aucta enim reſpirationis difficultate, ſcarificatiſque pedibus lividis, tertia inde hebdomada ad plures abiit.

Apertum cadaver affectos locos nobis prodidit manifeſtis: 1. Cordis auricula dextra adeo ſanguine fuit diſtenta, ut capacitate neutri ventriculorum cederet, ſanguis ipſe niger

erat,

erat, craſſus & grumoſus, qualis in utroque ventriculo repertus, quanquam in ſiniſtro rubicundior 2. Pulmones lividi, flaccidi, ſine ſanguine, ſicci magis quam humidi 3. Dexter pulmo arctiſſimo nexu coſtis adhærens 4. Inter membranas pulmonum, pleuræ, &c. mucus quidam albus inventus: Serum quoque copioſum in thoracis cavitate, in muſculis externis & viſceribus: 5. Jecur lividum & ſcirrhoſum parco ſanguine conſperſum: Lien major ſolito, flaccidior, ſanguine nigro plenus, magiſque quam hepar ſanguificationi idoneus 6. Ren dexter in ureterum orificio grandem calculum continebat acutum, ſed glabrum, pollicis magnitudine & craſſitie, alióſque alibi minores & arenulas infinitas: quæ cauſa eſt quod in dextro latere æger fuerit decubitus: Nullam tamen urinæ difficultatem experiebatur, ſed dolorem tantum in inguinibus: Dolor à calculo magno: Urina promptè fluxit, quia ſana veſica & ſiniſter Ren ſanus. *Thomas Bartholinus cent. ij. hiſt. xxxij.*

Observatio LI.

Phthiſici pulmones ſpongioſi & leviſſimi, cum pure copioſo in vaſis eorum &c.

JAnus Laurentii ann. 30. *habitu pinguiuſculo* & athletico, temperamento calidiore, annis ab hinc binis in phthiſin venit, tractúque annorum in tantam totius maciem ut vix oſſibus hæreret: A primo vero morbi tabifici inſultu vox intercepta fuit, ut præter affirmantis particulam effari nihil poſſet, nutúque ſolo neceſſaria peteret: Ante ſemeſtre ſpatium obortus illi tumor infra mentum, durus, quo impedita fuit ſolidorum deglutitio: hinc ſolis potulentis vitam protraxit, donec penitus interceptis loquendi reliquiis è vita migraret.

Emaciatum corpus diſſecuimus, ac in aperto thorace pulmones ſpongioſi, pluma leviores, ex parte coſtis connati, externa facie colore nativo tincti, diſſecti vero per medium parum ſanguinis continebant, cujus vice purulenta materia, alba, ſincera expreſſis vaſis exſtillabat: In aſpera arteria nihil heterogeneum viſum, nec ullum iſtius tumoris veſtigium apparuit, unde veroſimile eſt à flatibus excitatum fuiſſe: Cor magnum ſatis, ſanum & ſanguine abundans, vaſis coronariis tumentibus: In pericardio copia aqua natabat, fuſca, quali colore venæ quoque cordis cernebantur: Pinguedo ſub univerſa cute parcior, ſed flaveſcens: In abdomine viſcera ſana pleraque & parum à naturalibus deflectentia: Omentum fere conſumptum: Inteſtina flatibus repleta & vacua: Ileum hinc inde nigricabat, qualis eſſe ſolet color illorum quos malignitas aliqua jugulavit: Hepar, ſi colorem fuſcum excipimus; nihil monſtri alebat: Veſicula fellis plena, ſed obſcurior; ventriculus ſanus capaxque, Lien luridus, Pancreas incorruptum, ſed pinguedine obſitum, in quo duo vaſa Lymphatica ſe produnt: *Thomas Bartholinus cent. iij. hiſt. ij.*

SCHOLIA.

HAbitu pinguinſculo) Clar. Bartholinus cent. 2. hiſt. 14. meminit phthiſeos ſine tabe, in juvene, temperiei corporis calidæ & humidæ, qui pleuritide ante annos ſex defunctus, ſoluta per ſuppurationem inflammatione membranæ, ſputum expuit purulentum & tam fœtens ut adſtantes poſſet inficere, cum tuſſi vehementi, ſed ſine dolore, cui periodicus miſcetur ſanguis; febris adeſt, à prandio & cœna ingraveſcens: Cæterum, quod communem phthiſicorum ſortem excedit, corporis habitus invaleſcit & carnoſior in dies evadit, Conſultus ſuper hoc affectu J. Dom. Sala, duas dabat rationes, cur more phthiſicorum non contabuerit corpus, quod 1. naturalia viſcera optime ſint conſtituta, ut nutrimentum copioſum corpori ſubminiſtrent, largiorem enim cibum potúmque & appetit & facile concoquit: 2. Firmior corporis conſtitutio tam cito aut cedere phthiſi aut diſſolvi neſcit: hinc interdum cibo & potu per annos pluſculos abſtinentes, ob robur corporis non contabeſcunt, imo animalia pingueſcunt.

Observatio LII.

Phthiſis à conſumptione omnimoda partis ſiniſtræ pulmonis, cum cordis vitiis.

DIu laſſam animam anhelantémque ſpiritum circumtulerat bajulus Hafnienſis: Orta nuper contentione à ſocio vapulat: Decumbit ſed ſine vulnere, Redit ad onera 14. die, & ſub onere deficiente ſpiritu occumbit, Alter, à quo vapulatat, in jus trahitur.

Cadaver exenteratur, nullumque in eo vulnus, contuſio nulla obſervatur: Hinc phthiſi conſumptum vero ſimili conjectura divinavimus: Pulmo enim ſiniſter corruptus erat totus, ſcatebátque pure fœtidiſſimo, Tunica externa pleuræ adnata: Sana pars ſuperſtes pendebat libras quinque civiles: In corde adipoſa fruſtula oblonga lumbricorum inſtar cernebantur: Auricula cordis dextra ſex digitos tranſverſos longa diaphragmati accreverat: Hepar ſine lobis rotundum magnæ molis diaphragmati adhærebat: Lien ponderoſior ſolito: Omentum veſiculæ fellis arcto nexu implicabatur: *Th. Barthol. centur. v. obſerv. vij.*

Observatio LIII.

Phthiſis à vitio pulmonum exſanguium, ſiccorum, conſtrictorum, cordis flacciditate & partium naturalium affectibus.

THomas Gualther Anglus cum Tabifico morbo extinctus eſſet, in ejus cadavere deprehendimus nullam ptorſus in viſceribus vitalibus & naturalibus ſtructuræ mutationem, niſi tantùm in plutibus flaccidiorem conſtitutionem, & in nonnullis denſiorem ac ſicciorem: Multa aqua citrina thoracem & abdomen implebat, ex dyſcraſia ventriculi hepatiſque genita, pulmones exangues, ſicci & conſtricti, & in dextro latere arctè adnati, cor flaccidum & exangue; ſed in auricula dextra deprehendimus viſcidam tenacem ſanguinis pituitoſi & aduſti copiam, quæ ultra naturalem magnitudinem eum diſtenderat: In abdomine omentum invenimus prorſus extenuatum & omni pinguedine ſpoliatum à febre tabifica, ac manifeſtiſſime divulſæ duæ ejus membranæ cavitatem mediam oſtentabant: Conſpeximus & manifeſtè vaſa per omentum decurrentia, ex gaſtrica vena, fundo ventriculi inſerta, & ab ejus venæ origine multa etiam vaſa colo inſerta: unde ex autopſia colligi poterat quam facilis & quam opportuna, validáque eſſet inter colon & ventriculum ſympathia: quod atteſtatur proſtratus appetitus, dum fæces in colo reſtagnant, & per eorum vaſorum commercium, vapores in ventriculum prorumpunt: Lien denſiſſimæ erat complexionis, coloris valde nigricantis & prorſus exanguis: Attamen vas breve ventriculi lateri ſiniſtro inſertum evidenter conſpiciebatur: Hoc ſupra naturam lieni aderat, quod ovi columbini magnitudine appendix ipſi ſubtus adhæreret, exiguis ſimul quibuſdam excreſcentiis ei ad latera aſſidentibus: Hepar exangue erat, valde denſæ & compactæ ſtructuræ, in ſua ſubſtantia omni colore rubro deſtitutum: certum indicium ex temperamenti defectu enata atonia hæmatoſiri prorſus labefactatam fuiſſe: Pancreas denſum & compactum erat, coloris cinericii, cæterum in figura & magnitudine naturaliter comparatum. *O. Heurnius obſervat. xiij. Bartholinus hiſt. 76. cent. ij.*

Observatio LIV.

Phthiſicorum quorundam pulmones fruſtillatim diſcerpti ab humore acri fuerunt.

QUos phthiſicotum acris & inæqualis perdiderat deprædatio, horum pulmones, præſertim lobos, fruſtulatim laceratos, & quaſi ſorice demorſos aperto cadavere deprehendi: Acor in ſanguine redundans (quod melancholicis maxime ſolenne) non tantum totius intenerationem, unde facile ab externis injuria, ſed carnis omnis muſculoſæ innutricationem efficit. *Bennettus Theatri Tabidorum Exercit. xxij.*

Observatio LV.

Phthiſicis pulmones non ſolùm ſuppurantur, ſed etiam alterutro latere penitus abſumuntur, diu vita ſuperſtite.

PHthiſicis non tantum pulmones ſuppurari, ſed penitus quoque in affecto latere abſumi, & in pus liquidum, ſubviride, fœtidum, aliquando inodorum converti, in omnibus quotquot ego ſecui, deprehendi: In quorum numero cum aliquibus viventibus adhuc (quibus tuberculum in coſtarum intervallis prominens, indicium empyematis præbebat) pectus aperiri curarem, puriſque maxima copia effiueret, tandem illis è medio ſublatis pectoréque patefacto, nihil penitus de pulmonibus illius loci ſupereſſe, ſed omnino deperditos calléque aliquo vaſa cordis, quæ huc pertinebant, & arteriæ ramos obturata, ſuccingentémque illius lateris membranam tumidam, puréque craſſiore hinc inde, veluti pulte oryzacea, ſubviridi conſperſam invenimus: Quod & in aliis multis poſt obitum exploratis eodem modo ſe habere invenimus: In quo caſu hoc præſertim admiratione dignum, multos qui hoc affectu laborabant, præter marcorem corporis & tuſſim, nullis aliis gravioribus accidentibus divexatos, nihilominus tamen, pauco etiam ante obitum tempore, libere adhuc reſpirare potuiſſe, nihilque ipſis in functionibus naturalibus atque vitalibus edendis, niſi quod omnia erant imbecilliora, deceſſiſſe. *Ex Felicis Plateri Obſervationibus.*

Observatio LVI.

Tabes à putrefactione ſiniſtri lobi Pulmonis, Dextri vitio, Ventriculi extenuatione & contractione, Epatis ſiccitate, Grandi calculo in veſica, Rene uno corrupto, Altero ſeri copia diſtento, Cordis vitio, &c.

IUvenis cujuſdam annos 25. nati, arte dulciarii, cum fato debita perſolviſſet, poſt diutinam, eámque valde moleſtam illius quod præ ſe ferebat corpuſculi conflictationem, ex dyſpnœa, maraſmo & veſicæ calculo, cadaver ex juſſu affinium diſſecari curavimus: quo in multa ſupra naturæ modum admirabilia conſpeximus: Primo, thoracis in cavitate ſiniſter Pulmonis lobus ſuccingenti membranæ una cum dextro ita tenaciter adhærebat, ut ad medias putrefactus & ſumma puris quantitate refertus: ſicut & dexter ejuſdem lividus plane & ponderoſus, vix & ſumma cum *δυσκολίᾳ* avelli poſſent: Duplo majorem ſolito ſubſtantiæ molem Cor nactum erat: media quinimo in ſua ſubſtantia, alba glandula digiti pollicis magnitudinem excedente vitiatum. Quod vero mirum viſu, ita *extenuatum* & in ſe contractum præ cibi ἀνορεξίᾳ ventriculum conſpeximus, ut cyathi unius haud admittere poſſet menſuram: is vero mera bile porracea, cui pituita juncta, & parietibus ventriculi tenaciſſime adhærente, plane refertus erat, ut cavitas adimpleretur: Ulterius, erat Hepar exangue & retorridum, debitam quantitatem excedens, cui inteſtinum colon firmiter annectebatur per ligamenta quædam, ſicut & reliqua inteſtina peritonæo. Ad corruptionem Renem dextrum plane vergere dixiſſes, ita ex livido albicabat & carnis mollioris erat, ut ex attractione in fruſta abiret, plus juſto naturalem magnitudinem ſuperabat, arenulis, iiſque tenuibus, ſicut & ſero multo refertus erat: *Peram aut ſacculum* arte fabrefactum *ſiniſtrum renem judicaſſes*, hujus enim ſitus & figura valebant, ſed ob ureteres inde oriundos & veſicæ implantatos, ob valvulas in interna cavitate magnopere dilataras, & naturales quodammodo referentes, ob copiam ſeri ibi contentam (poſſum enim & abſque veritatis fuco aſſerere ultra menſuram Genevenſem cum dimidia ichoris adfuiſſe, h. e. ad uncias xlvi. aut l. ad minimum) renem ſtabiliiſſes. Ultimo tandem in veſica urinaria repertus fuit calculus immenſæ magnitudinis, cujus moles in extractione circiter pondus novem unciarum æquabat, jam cum per quatuor menſes exaruerit, uncias ſex ad implet. *Ex obſervationibus Petri Blandini Medici Genevenſis apud Fabritium Hildanum centur. IV. Obſervat. L.*

Scholia.

I*Ta extenuatum ventriculum, &c.*) Ventriculum hoc modo contractum fuiſſe rariſſimum eſt, præcipue in calculoſis, qui ut plurimum continuo ſitibundi ſunt multumque potus ingurgitant, ex quo ventriculus labefactatus & relaxatus, potius dilatatur quam ut ſſit retrahi. *Hildanus ibidem.* Summam vero ventriculi tunicarum extenuationem obſervavimus in Dom. Rubatti Pharmacopœo Genevenſi peritiſſimo, qui ex ejus Eryſipelate obiit anno 1654. Cùm enim Chirurgus qui anatoman inſtituit, in gratiam Medicinæ candidati novaculam ventriculo admoviſſet, parum adfuit quin ſubſtratos digitos ſimul diſcinderet. Similem tenuitatem notare licuit in ventriculo Dom. Gitard Neocomenſis, qui ex vomitu atræ bilis diuturno obiit, tennes enim adeo erant tunicæ ut vix chartæ emporeticæ craſſitiem æquarent.

Peram aut ſacculum ſiniſtrum renem judicaſſes) Renem ſiniſtrum in formam peræ aut ſacculi dilatatum fuiſſe, admiratione non vacat; Id tamen ratione calculi qui proculdubio valvulæ ureteris ſiniſtri adjacebat; aut, quod magis rationi conſentaneum eſt, adnatus erat, viámque urinæ obſtruebat, accidiſſe arbitror: ad renem enim & ureterem cum continuo urina deflueret, nec ulterius progredi poſſet, paulatim & ſubſtantia renis, & ipſius membrana una cum uretere, in formam ſacculi aut peræ extenſa atque dilatata fuerunt. Si enim nonnunquam in hydrocephalis, non ſolum ipſa ſubſtantia cerebri una cum membranis, verum etiam cranium ipſum mirum extenditur dilataturque; quanto quæſo magis id in rene fieri poterit? *Hildanus ibidem.*

Observatio LVII.

Phthiſis orta à pulmonibus putridis, materia ichoroſa per totum infarctis, Renum vitio, &c.

VIr Ill. Convulſivis motibus admirandis diu fatigatus, tandem Phthiſi extinctus eſt: Illius Pulmones ſterno, coſtis & ſepto undequaque adnati erant, ſine ulla fere diſtinctione loborum, una tantum compages carnis ſpongioſæ, putridæ, & materia ichoroſa per totum infarctæ videbantur: Inteſtinis majoribus excreſcentiæ quædam carneæ, inſtar auricularum muris adnaſcebantur: hujuſmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque inteſtinorum coli & recti latere, ad certa quaſi ſtadia, inſtar ramorum arboris, gemellæ prodibant. Simile quiddam in Tabido olim reperi: Renes culpa non vacabant, nam in medio dextri cavitas ingens, à pelvi diſtincta, aqua limpida impleta conſpiciebantur: Siniſter valde extenuatus & abſumptus. *Vide lib. 1. Tit. de ſpaſmo.*

SCHOLIA.

PHthiſi) Cauſas vide in hiſtoria l.1. Sect. 13. Obſerv. 1. *Excreſcentia quædam, &c.*) Vide cauſas ibidem.

OBSERVATIO LVIII.

Phthiſis pleuritidem ſequuta, à Pulmonis dextri parenchymatis conſumptione, Siniſtri putrilagine, Pericardio puſtulis exaſperato, Iecore ſcirrhoſo, &c.

VXor N. poſt pleuritidem lateris ſiniſtri Tabida interiit; Tunica lobi dextri pulmonis ſola ſuperſtes erat, parenchymate conſumpto: Siniſter totus fere in putrilaginem abierat: Pericardium puſtulis plurimis erat exaſperatum. Jecur tumidum & ſcirrhoſum, Pancreas conſumptum, &c. *Vide tit. de Exſpuitione purulenta.*

OBSERVATIO LIX.

Phthiſis à Pulmonum corruptione, Vaſorum Cordis conſumptione, Pericardii & mediaſtini exulceratione.

TAbis cauſa eſt Pulmonum exulceratio, eo uſque progreſſa ut putredo inde ſequatur, qua corruptos pulmones ex parte aliqua, vel etiam penitus in uno latere, & in pus converſos deprehendimus. Vaſis cordis, quæ illi cum pulmonibus ſunt communia, ſimiliter cum pulmone illius lateris deperditis, & circa cor veluti abjectis, & callo illic juxta radices occluſis & obliteratis. Tantamque ſæpe corruptionem fuiſſe, ut & mediaſtinum pulmones dividens, ipſúmque pericardium cor obvolvens, ea infecta fuerint. *Platerus Pract. Tomo 3. cap.5.*

OBSERVATIO LX.

Phthiſis à Pulmonum ulcere & eorundem flacciditate.

IAm nos conſultatione pro Ill. Com. unanimes decrevimus ipſam phthiſi non ſolum, ſed & Phthoe; h. e. cum pulmonum exulceratione, affectam fuiſſe, ex ea interitum illi ominati, prout certe contigit; Neque hæſitationi locus dari poteſt de idiopathica pulmonum affectione; cum eoſdem duplici nomine, nimirum & prima, ex phthiſi ulcere, ob prægreſſam ſanguinis excretionem; & ſecunda, ex flacciditate eorundem laboraſſe deprehenſum fuerit: licet de primaria hæſerit ſcriptor, aut ſecundaria affectione, quod uteri tumor præceſſerit, à cujus ſuppuratione cum dolores, & proinde febres obliteurint, illum propterea Ill. Adſtantes neglexerunt. Attamen Pulmones non ab utero, ſed à capitis diſtillatione, Sanguinis ſputo, nec non à venoſo genere labem contraxiſſe putamus: uteri namque tumores, abſceſſus & ulcera, licet nonnunquam Tabem inducere poſſint, non tamen pulmones facile adeo inficiunt; quod num hoc caſu forte contingere potuerit, inquirendi locus foret, niſi alia manifeſta cauſa pulmones afficiens prægreſſa fuiſſet: Mala autem naturalis conformatio & immedicabilis, à nobis in aliis obſervata, defunctam prædictis Pulmonis affectionibus idoneam facilius & obnoxiam reddidit Caveant interim. Conſanguinei ſuperſtites à domeſtica, & præſertim cubiculi ejuſdem ſuppellectili, ne à Phthiſi infectis miaſmatibus labem ducant. Raymundus *Io. Fortis cent.2.conſult.36.*

SCHOLIA.

EX *flacciditate eorundem*) Quæ ſecunda ſpecies Phthiſis Hippocr. ubi Pulmonum caro laxa, ob jugem catarrhi humiditatem flacceſcit, à cujus corruptela facile corrumpitur.

OBSERVATIO LXI.

Anatome puellæ cujus Pulmo ſiniſter conſumptus, cum inſigni Iecoris magnitudine, ventriculum ad inferiora deprimente.

FIlia Sexennis poſt lentam Tabem, doloribus hypochondriorum & proſtrato appetitu viribus fracta expiravit.

In diſſectæ cadavere Hepar fere univerſum occupabat abdomen, ventriculúmque adeo ad inferiora depreſſerat, ut quaſi ab œſophago videretur ſeparatus. Pulmo ſiniſter conſumptus.

SCHOLIA.

TAbi dederat occaſionem Pulmo ſiniſter conſumptus: Neque enim ex ſalute hepatis dependet nutritio, ſed à cordis Pulmonúmque ſano ſtatu: Cor ſanguinis officina, per Pulmones vero univerſus

ſanguis circulatur, ex quorumvitio hoc detrimentum capit: Pondere igitur hepatis increſcentis, ob impeditam circulationem depreſſus ventriculus, cibos vitæ neceſſarios reſpuit. *Th. Bartholinus Hiſtor. Anat. 75. Cent. v.*

OBSERVATIO LXII.

Phthiſis à Pulmonum lobo utroque, ſiniſtro præſertim, corrupto, Præcedente vitio ventriculi, Inteſtinorum & Pancreatis.

WIlhelmus Leychli, Luis Wallenſis, quindecim circiter annorum, ex orphanotrophio, ubi quotidiano vacabat labori, morbo periculoſe decumbens, menſe Junio anni currentis 1677. in νοσοκομεῖον, ſanitatis, ſi ita Deo τῷ ὑψίςῳ placuerit, recuperandæ ergo adductus fuit. Ego, tunc temporis, cum adhuc curæ ægrorum inhiarem, vocatus, vidi hominem *facie ex ſub atra palleſcentem*, *Siti* vexatum intenſa, Pulſu præditum celeri, debili & inæquali, *difficultate ſpirandi* preſſum, de *ſputo ſanguineo* purulento & magna *appetitus proſtratione* conquerentem: Anxius tum hærebam, cum meliora edoceri neque ab ægto, neque ab adſtantibus potuerim, utrum pleuritidem præcedentem æger paſſus fuerit, necne. Tandem vero cum doloris pungitivi in latere ſe veſtigia nulla unquam ſenſiſſe aſſeruerit, verum ſputo ſanguineo cum tuſſi, quod jam purulentum evadat, ab aliquo tempore vexari confeſſus fuerit, eum ex Peripneumonia Phthiſicum jure arbitratus fui: hinc præſcripris primo potionibus vulnerariis, addendo croci eſſentiam cum *balſamo ſulphuris aniſato*; & aliquot guttis ſpiritus urinæ, vel ſalis armoniaci, poſt decoctum pectorale antiphthiſicum, conſervam roborantem & adſtringentem, addendo ea quæ putredini reſiſtunt, in uſum vocavi: verum cum & hic, quod alibi fieri ſolet, docta prævaluerit arte malum, æger vitæ hujus miſellæ afflictionibus feſſus, ſpiritum creatori ſuo reddidit.

Antequam occaſionem cadaver hujus ægri luſtrandi mihi exhibitam arriperem, placuit prius ab Excell.DD. *Rothio*, Orphanotrophii Medico ordinario, ſciſcitari quonam morbo primitus affectus fuerit, vel quænam ſymptomata ipſi in Orphanotrophio adhuc degenti præcipue infeſta eſſe cœperint? Qui per alium me certiorem reddidit, ſe in miſello hoc corpore jamdudum affectionem ſcorbuticam metuiſſe, & jam ab aliquot ſeptimanis phthiſicum eundem augurarum eſſe: Quibus ita exploratis operi me ſectionis accinxi.

Linteamentis, quibus demortuos obvolvi & honeſtas ſuadet, & Scriptura jubet, ablatis, ecce *Ventrem infimum tumidum* omnino, de quo nec æger conqueſtus unquam, neque nos talem ullatenus vidimus vel obſervavimus: unde ſtatim ingentis ſeri copiæ ſuſpicio mentem noſtram, neque fruſtra, cœpit. Involucris hinc infimi ventris diſſectis, cum Epiploo, quod putridum erat, deprehendimus *hepar præternaturalis* omnino *magnitudinis, parte cava corruptum & putreſcens*, una cum veſicula fellea, quæ, uti in cæteris, gelatinam referebat: Succus tamen effluens ſubater erat & viſcidiuſculus, parum ſpumoſus: In hypochondrio ſiniſtro *Lienem* invenimus *tumidum, flaccidum*, corruptum & quoad interiorem ſubſtantiam nigricantem: *Pancreas* ſub ventriculo vidimus *maximum, glandulis inſignibus & duriuſculis* ſuperbiens: *Meſenterium* obſervavimus *gelatinoſum* omnino, maxime quoad extremitates, quibus inteſtina cingit: Gelatinoſus hic humor fere *inteſtinalium cellularum externam faciem* plane *cingebat*, ipſamque Meſenterii ſubſtantiam tantopere occupabat, ut difficile fuerit omnino, vel vaſa vulgo dicta meſenterica, vel, quod plus eſt, glandulas detegere. In ipſa hujus *ventris capacitate ingens* extitit *ſeri copia*, quæ, integumentis diſciſſis, qua data porta fugam dare cœpit, non tamen ita fœtidum, uti in nupero, cujus Tibi hiſtoriam ſcripſi, ſpirantis odorem: Cætera hujus ventris ſatis rite habebant: Thoracis examen aggreſſus, diaphragmate ſuperato, *multum aquei humoris è thorace* erupit, neque facile fuit *Pericardium à ſterno, cui firmiter cohærebat*, abſque ruptione ſeparare. In Pericardio aquam adhuc copioſam reperimus, quæ autem ruptione facta, per viam thoracis apertam, ad inferiora vergebat: *Pulmonum lobus uterque putridus* erat & corruptus, magis tamen ſiniſter quam dexter: Uterque preſſus materiam reddebat purulentam. *Ex literis D. D. Ioh. Iacobi Harderi. Philoſophi & Medici Baſileenſis. d. 15. Sept. anno 1677. datis ad Clar. DD. Ioh. Conradum Peyer Medicum Schaphuſanum.*

SCHOLIA.

REm jam penſitem proutcunque velim, in aitiologia hujus caſus inſtituenda, videntur in hoc ægro primitus peccaſſe Ventriculus, Inteſtina cum ſuis glandulis & Pancreas: poſt hæc Cor præcipue cum ſuis partibus ancillantibus: Phthiſin vero demum ex copia ſeri acris & corrupti in thorace ſtagnantis provenisse autumo. Cúmque æger nec de tumore ventris ullo unquam querelas moverit, neque Medico orphanotrophii ordinario, neque mihi quicquam horum obſervare licuerit, œconomiam vitalem principaliter in hoc laboraſſe conſtat, cujus vitio hydrops pectoris ſuam videbatur ſumpſiſſe originem, copiáq;

ſeri

ſeri aggeſta, & ad inferiora regurgitante Aſcitem produxiſſe; Taceo quod hic multum conduxerit lymphæ acrioris copioſa in glandulis accumulatio, ob ſanguinis citam exaltationem, œcooomia vitali turbata, læſum. *Idem.*

Balſamo ſulphuris aniſato) Ulcerum, apoſtemata conſequentium, mundationem ac conſolidationem conſiſtere ait *Franc. Sylvius* Prax. l. v. cap. 40. in correctione puris acidi rodentiſque ulceratæ parti adhærentis, atque ſanguinem ipſi nutriendæ dicatum ea parte ſaltem corrumpentis ac in novum pus vertentis: Quem in finem laudat Balſamum ſulphuris terebinthinatum, aniſatum, &c. imprimis ratione olei aromatici, adeoque ſale volatili oleoſo abundantis, à quo ſpiritus acidus in pure luxurians, quin ſanguinem in pus indies corrumpens, non tantum obtunditur, ſed inſuper mitigatur emendaturque ita, ut affluens ſanguis partes prius conſumptas reparet brevi, conſolidationémque ultimam expediat.

Observatio LXIII.

Phthiſis à putredine Pulmonum intra 24. dies interimens; cum inteſtinorum vitio.

IN Hieremia Tonſoris ſervo multa obſervanda fuerunt, Primum eſt lentiginoſus & *rufus*. Ea corpora tetra quadam bile abundant, & qui humor dominatur & morbum facit, vix coctionem admittit. Sedari non potuit febris: hemicraniæ erat obnoxius: ejus ergo guaiaco uſus fuerat, & decoctum hoc ſiccitatem & ſqualorem ſummum induxerat, febris aſſidua, xi. die dyſenteria à pravabile, Non eſt allevatus, Macruit omnino, & tandem in maciem adductus ad diem xxv. interiit.

Pulmones ſunt deprehenſi putres. Inteſtinorum corpus vitiatum erat. *G. Ballonius Epid. & Ephem. lib. ii. pag. 245.*

Scholia.

R*uſus)* Idem ibid. p. 205. obſervat Rufos morbis vix liberari, eo quod humor in iis abundans habet aliquid virulenti: Atque morbos quicunque eos adoriuntur, magis formidoloſos eſſe, circa quos medici prudentiores cautioréſque eſſe debent.

Observatio LXIV.

Phthiſis à Pulmonis dextri conſumptione, integra ſiniſtri inchoata, Empyemate thoracis, &c.

JAcobus Cobier, lanificio victum quæritans, initio hujus anni in morbum acutum thoracis inciderat, cui medicinam non fecit, ex quo materia morbifica retenta Pulmonem labefactavit. In tuſſim, dyſpnœam & cachexiam incidit, Et quia pauper erat, in noſocomium delatus eſt: ibi malis graveſcentibus in iſta miſeria ultra tres menſes decubuit, Et licet adhibita eſſent commoda medicamenta, tamen in Phthiſin & ſummum gradum hecticès incidit.

Defuncti cadaver diſſecui: Pulmo dextri lateris pleuræ validiſſime erat adnatus, ipſáque pleura ſupramodum craſſa, ut facile conjicere fuerit hic morbi initium & focum fuiſſe. Nam totus ibi Pulmo fœde conſumptus erat, & vix præter vaſa & filamenta quid reſtabat: Totam cavitatem *fœdiſſima ſanies* implebat, cui ſimilem aliquot ſeptimanas ante obitum rejecerat: Siniſter Pulmo etiam aliquantum corruptus, aqua ſpumoſa impactus, & exiguis aliquot vomicis refertus erat: Cor ſimul cum ſuis vaſis exangue & pericardio firmiſſime paſſim adnatus erat, adeo nihil prorſus ibi liquoris reſiduum: viſcera naturalia non aliter à ſtatu naturali declinaverant, niſi quod omnia flaccida, pallida & ſanguine deſtituta, & Omentum fere conſumptum. Totius vero corporis extrema cernebatur macies, adeo ut de carnibus nihil præter filamenta reſtaret, ipſe & ante obitum vivus σκελετὸς appareret. *Otho Heurnius hiſtor.* xxvii.

Observatio LXV.

Phthiſici infantis pulmo dexter & hepar ſphacelo affecta reperta, ventriculus corruptus, &c.

PRæcipuæ notæ infans maximo cum parturientis conatu in lucem editur, ita ut tertia hora poſt puerpera moreretur: Summo quoque ipſius conatu, ut circa futuram coronalem, quamdiu viveret, cranium elevatum magis appareret, Licet vero optime lac ſugeret, prorſus tamen non accreſcebat, unde & pro hectico curabatur.

Sed ſeptima ſeptimana extinctus eſt, ſecabatur, atque pulmonis lobus dexter, ad axillam vergens, niger plane reperiebatur per quinque tubercula nigra. Hepatis quoque lobus ſuperior lividus & nigricans. Ventriculum, cum paululum propter ſectionem inſtituendam diſtenderent, rumpebatur ille cum maximo fœtore. *Ph. Salmuth. cent. 1. obſerv. iv.*

SCHOLIA.

Nutritionis vitiatæ cauſæ facile apparuerunt hinc: Totum quoque corpus conſpiciebatur lividum, ob contuſionis forſan reliquias: Cauſæ hinc patent cur fœtus difficulter editi ferme moriantur, quòd nimirum omnia per compreſſionem quaſi contendantur, contuſa autem neceſſario corrumpuntur. Vide Hipp. de vulneribus. Nom abs re ergo forſan foret ſi infantibus ejuſmodi ſperma ceti exhiberetur, itemq; nutricibus.

Observatio LXVI.

Tabes à Pulmone purulento, Pancreate ſcirrhoſo, aliiſque partium naturalium vitiis.

ANte annum Magiſtratus in mandatis mihi dedit, ut pauperculam Joh. Pfeiffer curandam ſuſciperem, in qua tot erant morbi complicati ut ne quidem Æſculapius ipſam à morbo liberare potens fuiſſet. Corpore demortuo viſcera ſic conſtituta reperi. Agebat autem octavum annum, & ab ipſis incunabilis morbis obnoxia fuit: Quòd ipſi partim ob pravam victus rationem accidiſſe credo, cum mater vinolenta fuerit, quotidie ſe vino onerans,& infantes à teneris ſolo pane & vino ut plurimum alens: hinc viſcera tum in ipſo utero, tum etiam poſt partum labefactata & velut toſta fuerunt, imprimis hepar, quod præcipua fuit cauſa malorum, ut patebit ex ſequentibus.

1. Hepar, etſi color externus utcunque laudabilis eſſet, interius tamen ſiccum, aridum, & velut ſemicoctum erat, quod arguebat maximam calidam intemperiem adfuiſſe: Hinc ſitis illa inexhauſta, qua à teneris affecta fuit.

2. Ex hac porro intemperie calida Hepatis ſequutum fuiſſe cerebrum humidiſſimum veriſimile eſt, ob vaporum multorum aſcenſum ad caput, Ita quidem ut cranium à teneris, copia vaporum & humorum frigidorum paulatim aliquomodo extenſum fuerit,& proinde caput proportionem corporis aliquantum exceſſerit. Maxima illa humiditas cerebri inſuper Spinam dorſi, omnéſque ex ipſa prodeuntes nervos,continuo adeo irroraverat,totúmque corpus tam lubricum effecerat, ut à quatuor ab hinc annis ne ſuffulcris quidem incedere, imo vix in ſella ſedere potuerit. Articuli omnes, uti & ipſa oſſa; adeo erant mollia ut nonnulla ad inſtar ceræ tractarentur, imprimis claviculæ & coſtæ, ubi oſſi pectoris annectuntur. Spina dorſi à continua iſta defluxione humorum ex capite; adeo erat emollita & lubrica facta, adeóque vertebræ erant relaxatæ,ut figuram hic adjunctam repræſentaret. Prima incurvatio ſiniſtram partem pectoris occupabat, hinc *anguſtia pectoris & reſpirandi difficultas.* Altera incurvatio è regione hepatis erat, & ita quidem ut ren dexter incurvationem aut angulum ſpinæ occuparet, ſiniſter vero nonnihil verſus muſculos abdominis deprimeretur: Ex hac porro incurvatione ſpinæ omnes corporis partes velut in globum ita contrahebantur, ut vix puerum trium annorum adæquaret.

3. Cæterum ob maximam illam humiditatem cerebri,& defluxionem humorum frigidorum ad nervos, præcipue oſſis ſacri, non tantum ſequuta fuerat imbecillitas crurum, ſed & ſphincter veſicæ adeo relaxatus fuerat, ut à quatuor ab hinc annis urinam retinere non potuerit, ſed continuo urinæ ſtillicidio laboraverit: quare veſica, cum à tanto tempore urinam non colligeret, retineretque, & proinde velut inutilis eſſet, plane in ſe contracta, rugoſa & velut ſcirrhoſa inventa fuit, præcipue circa ipſius fundum. Non tantum autem ab aliquo tempore inconrinentia urinæ laboraverat, ſed & plerumque excrementa alvi involuntarie effluxerant: imo & ipſum inteſtinum rectum frequenter ſimul prolapſum fuerat, & ita quidem ut difficulter reponi poſſet.

4. Lien plane erat ſanus: Splenica quidem vena maxima: hinc appetitum illum continuum & comedendi aviditatem proveniſſe credo: Lien enim cum craſſiorem chyli partem ſine ullo impedimento ex venis meſaraicis continuo traheret, & proinde humores acidos copioſè ad ventriculum mitteret, facile bulimia ſequi potuit: Etſi autem cibum multum appeteret, plurimúmque comederet, *exigua* tamen *ſequuta eſt Nutritio*, quin potius de die in diem magis fuit *Extenuatum corpus.* Quæris cauſam? in promptu eſt. Corpus enim illud carnoſum quod venæ portæ ſubſtratum eſt, *Pancreas* vocant, adeo erat *glanduloſum ac durum*,ut chylus in venis meſaraicis alteratus ad hepar pervenire non potuerit: Eſt & alia cauſa hujus Atrophiæ, videlicet cacochymia maxima, juxta aphor. 10. 2. Impura corpora, &c.

5. Ventriculum quoque imbecillem habuiſſe arguit flatuum copia: quatuor enim ab hinc annis abdomen in modum tympani ex[illegible]ſum fuerat, idque à flatuum in inteſtinis retentorum copia,qui illis adeo tenaciter adhærebant,ut purgationi nequicquam cederent, Et poſt mortem acie ſcalpelli perfoſſis inteſtinis vix efflarent. Nec ſolum inteſtina flatu diſtenta erant,ſed & ipſe quoque ventriculus.

6. Renes

6. Renes ſecundum naturam erant: ureter verò dexter magnitudine naturæ modum multum excedebat, & craſſitie minorem digitum fere adæquabat: E contrario vero ſiniſter valde exilis repertus fuit, Neque ad veſicam deſcendebat, ſed ſub emulgente dextra venam cavam ingrediebatur. Ren itaque dexter ut amborum renum officium faceret neceſſe fuit.

7. Subſtantia Pulmonis materia purulenta erat imbuta, præcipue ex ſiniſtra parte, ubi ob ſpinæ incurvationem compreſſa, ideóque magis livida quam in dextro latere conſpiciebatur, & initium ſphaceli ibi fuiſſe color præ ſe ferebat: Hinc *anhelitus* fœtidus, hinc *Tuſſis* graviſſima, qua per dies aliquor ante obitum affecta fuerat: Putredinem porro hanc *quod tam placide expiraverit* cauſam fuiſſe certus ſum.

8. Pericardium permagnum & aqua turbida repletum fuit: hinc palpitationes cordis quibus frequenter laboraverat: Sed, quod annotatione dignum eſt, diaphragmati, & quidem in medio ubi nervoſum eſt, tam tenaciter & mediante calloſa materia annexum erat, ut illud nonniſi novacula ſeparare potuerim: Hinc pectoris anguſtia & reſpirandi difficultas, qua à teneris annis affecta fuerat, proveniſſe patet: præternaturalis enim connexio illa, pericardii dilatationem pectoris non admittebat.

9. Ab incunabilis autem lotium ſine difficultate & conatu reddere non potuerat, quia ſcil. nervi oſſis ſacri adeo relaxati fuerunt, ut etiam ſphincter veſicæ officio non fungerétur & urina involuntariè efflueret: Hujus difficultatis cauſam in excretione urinæ, connexionem illam præternaturalem pericardii cum diaphragmate fuiſſe non eſt quod dubitemus. Ad faciliorem enim excretionem excrementorum haud parum facere diaphragma Anatomici teſtantur: In excretione enim excrementorum, cùm anhelitum retinemus, diaphragma viſcera, quæ ſub ipſo ſunt deprimit, excrementáque propellit. *Fabritius Hildanus cent. vi. Obſerv. lxxiv.*

SCHOLIA.

P*ancreas erat glandulosum ac durum*) Ab hac duritie atrophiæ cauſam deducit, ob interceptam chyli ἀνάδοσιν, *Rubardus Louver* Tract. de corde c.5 p.214. ac veriſimiliter cenſet ab humore è Pancreate in duodenum ſecreto, chylum pro faciliore tranſitu magis dilui & attenuari: quippe cum glandula illa reliquis omnibus affinis ſit, ejuſdem cum iis ſubſtantiæ & texturæ; atque humor omnis è glandulis quibuſcumque ſeparatus ſimilis omnino, & velut lympha tenuis ſit, eiſdem uſibus inſervire cenſendum eſſe: Quocirca uti glandulæ circa os & fauces conſitæ lympham ſuam inter maſticandum exſtillant, qua cibos perfundant & emolliant, quo facilius in ore volutentur, & deglutitioni aptiores reddantur, ſic abſurdum non videtur exiſtimare magnam illam glandulam eo loci conſitam eſſe, atque ductum, Wirtungianum dictum, in inteſtina aperiri, ut lympha inibi ſecreta deſcendenti chylo miſceatur, quo anguſtos lactearum canales promptius ineat, & magis libere & expedite tranſeat. Et ſi quidem chylus in vaſis lacteis, aut ob craſſitiem, aut liquoris potulenti inopiam (qui pro vehiculo eſſet) aliquando ſtagnare & concreſcere, & proinde illa vaſa penitus opplere & infarcire aptus ſit, ptuti in Cane, cujus Pancreas obduratum ſemel obſervavit Clar. *Louver*, ideo glandulæ in meſenterio paſſim quoque conſtitutæ videntur, ut ſimilem prætérlabenti chylo lympham affundant, quo tenuior & dilutior (qualis ſemper ultra glandulas meſenterii apparet) continuo evadat: Et licet in alios præterea uſus lympha hæc inſervire poſſit, cum tamen tantum periculum ſit ne chylus intra minutos & capillares iſtos ductus ſubſiſtere, & craſſitie ſua ſibi ipſi viam obſtruere, aut longiore mora concreſcere poſſit, ideo præcipue à ſummo conditore cautum eſſe videtur, tum ut lympha è Pancreate in inteſtina tranſmiſſa perfunderetur, quo facilius in lacteas tranſeat, tum ut in media inter inteſtina & receptaculum via, eadem tenuiſſima lympha iterum in glandulis meſenterii ſeparata dilueretur, quo reliquum curſus ſui ſtadium verſus commune receptaculum abſolveret.

Quod tam placidè exſpiraverit, &c.) Id ſæpiſſime in iis qui ex inflammationibus imi ac medii ventris (quoties in ſphacelum abeunt) moriuntur, obſervare eſt: Cum primum enim putredo majores arterias ingreditur, ſtatim veluti ſyncope corripitur homo, ſtatimque & ſine violentia extinguitur, non ſecus ac lumen oleo deficiente: Putridus enim ac malignus ille vapor ſpiritum vitalem ſuffocat, temperamentúmque cordis deſtruit: Quibus à partu ſecundina in utero putreſcit hoc modo moriuntur: imò & qui ob gangrænas externarum partium vivere deſinunt. Qui ſphacelo crurum laborant, ut plurimum moriuntur quam primum putredo genu prætergreſſa fuerit: ac ſphacelo ſcroti affecti diu ſuperſtites vivunt, quia crus circa genu longe majores habet arterias quam ſcrotum, ideo per eas citius vapor malignus ad cor aſcendit quam ex ſcroto, etſi cordi magis propinquo. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO LXVII.

Tabes à multiplici vitio partium imi ventris & thoracicarum.

PUella annorum circiter ſex ſecta fuit: Cum toto vitæ curriculo morbis fuiſſet obnoxia, præſertim vero tumoribus œdematoſis circa articulos manuum, quibus apertis oſſa corrupta inveni, nulla tamen fere materia aderat: Dein palpitatione cordis & aſthmate divexata, tandem *Atrophia* periit.

Abdomine

Abdomine aperto, Omenti pinguedo abſumpta erat, Inteſtinum cœcum, non lumbrici inſtar ſed craſſum, ex meris glandulis rubentibus compoſitum, duorum ſcil. digitorum latum, in quo nihil niſi muci aliquid: Meſenterii glandulæ ſcirrhoſæ, Hepar à naturali magnitudine recedebat, ut quod plus juſto magnum eſſet, Ren ſiniſter dextro multo major & durior: Ventriculus chylo vacuus, ſed flatibus diſtentus. In thorace verò Pulmones à convenienti colore recedebant: Pericardium diſtentum aqua refertum, Cordis auricula dextra prætumida, cui inerat materia quædam alba, membranoſa, craſſa, oblonga; In ipſo autem dextro cordis ventriculo, materia pinguedini ſimilis. *Ex obſerv. Caſp. Bauhini.*

Observatio LXVIII.

Tabes à vitio Pulmonum flaccidorum, Hepatis ſcirrhoſi, tumidi; Omenti glanduloſi ex parte corrupti, Renis dextri putridis, ſiniſtri glandulis obſiti &c.

IN cadavere exenterato Nobil. C. A. B. hæc reperta, 1. Omentum glanduloſum & adenibus undique refertum, adeo ut nulla ex parte membranoſum appareret, craſſum valde & tumidum: in parte dextra, circa regionem hepatis, putrefactum & lividum. 2. Hepatis parenchyma ſcirrhoſum, tumidum variisque maculis nigricantibus & griſeis diſtinctum. 3. Veſicula fellis humore nigerrimo & bile atra, materiaque quadam tartarea, ſabuloſa & friabili turgeſcebat: 4. Ren dexter totus erat corruptus & putridus; ſiniſter glandulis ovi columbini magnitudinem adæquantibus undique obſitus & quaſi obvolutus: Pulmones toti flaccidi & variegati. 5. Partes circumjacentes proxime Hepatis gibbam partem, ut & renem dextrum putridum, plane erant corruptæ. 6. Cor, Lien, Uterus, Inteſtina & reliquæ partes naturales. *Timæus lib. 6. Epiſt. 8.*

Observatio LXIX.

Phthiſis à Pulmonibus corruptis, ulceratis, Hepate torrefacto, Liene pene abſumpto &c.

IN Anatomia Chr. Richteri, cui menſe Aprili, anno 1637. præfui, notavi ſequentia, Omentum & Meſenterium penitus fere erant abſumpta: Lienis quoque exigua portio aderat, nigra ſanguinis congelati inſtar: Hepar inſolitæ magnitudinis conſpiciebatur, coloris tamen ex parte plumbei, & in ſiniſtra parte nigricantis, atque inſuper aſſatum & torrefactum quaſi: Veſicula bilis continebat nigricantem materiam, grumoſam, atque aliquot lapillos lentium quantitate: In abdomine collectam videbamus aquam citrinam: In utero vero puruſentam, adeo copioſam, ut Pulmonum corruptorum & exulceratorum particulæ in pure quaſi natarent: Venæ phrenicæ pure inſtructæ, Cor flaccidum erat; In pericardio drachmæ tres aquæ. *I. Daniel Horſtius obſ. 7.*

Observatio LXX.

Phthiſis à vitio Pulmonum corruptorum & in tabem ſolutorum, Meſenterii glandulis obſiti &c.

IN cadavere Illuſtr. Comitiſſæ de Hodis &c. ad conditura exenterato hæc reperta 1. Torus corporis habitus excarnis, muſculique omnino macie confecti. 2. Omentum humore bilioſo per totum ſuffuſum & tinctum. 3. Ventriculus & inteſtina flatibus diſtenta, cum multo ſeroſo humore, unde pridie ante obitum de abdominis tenſione conquerebatur: 4. Meſenterium glandulis maximis & nigris obſitum, è quibus quædam avellanas mole ſuperabant: diſſectæ quædam ſerum flavum continebant, aliæ humorem nigrum & fœtidum. 5. Jecur coloris quidem erat naturalis, concava autem pars bile obducta: ſubſtantia laxior & mollis, vaſa nequaquam obſtructa; Cyſtis fellea & porus bilarius bile intenſe flava referta, quanquam non omnino obſtruerentur: 6. Lien naturali multo major, longior, craſſior, maculis variis flavis, viridibus, nigris conſperſus, durus, qui diſſectus profudit humorem melancholicum fœtidiſſimum, acidum ſpirantem. 7. Renes maximi: in dextro erat calculus oblongus, uno extremo reni infixus, alteri ureteris orificio: ureter uterque ſabulo craſſo ſcatebat: Siniſter quoque Ren lapide avellanam æquante occupatus erat: Color utriuſque ad nigredinem vergebat: 8. Veſica urinaria parva erat, nucem moſchatam vix ſuperans, paucum lotium ſed fœtidiſſimum continens. 9. Uterus anguſtus, durus, nigricans, ſero cruento refertus: vaſa ejus exilia, complicata & intorta: 10. Pulmones pene omnino putres, conſumpti, quorum ſuperſtites erant ſolum ſummi lobi, adeo ut amplius reſpirationis munus obire non valerent; quæ potiſſima videtur obitus cauſa. 11. Cor admodum parvum, flaccidum & tabidum: In vaſis & ventriculis ejus nihil p. n. repertum. 12. Collum erat durum & ſcirrhoſum, ut & lingua, quæ nigra: In capite omnes partes, tam continentes quam contentæ, ſanæ. *Balth. Timæus lib. 6. Epiſt. 7.*

Observatio LXXI.

Tabes à Pulmonum inſigni corruptela, Omenti putredine, Meſenterii & Pancreatis obſtructione, Hepate ſcirrhoſo, Liene duro, Rene dextro calculoſo, inſigniter tumido & ad gangrænam vergente &c.

CElſs. Princeps melancholicus, gibboſus, ſcorbuticus, octo diebus ante mortem correptus febricula lenta, cum virium reſolutione, ob defectum probi ſanguinis & ſpirituum carentiam: Omentum fœtidiſſimum & putridum ſeſe obtulit: Meſenterium nigris varicibus undique circumſeptum, cum Pancreate, induratis multis magnisque glandulis, impervio: Hepar parvum, nigrum, ſcirrhoſum, Ren dexter major capite puelli duorum annorum, in quo calculus ℥ijß repertus: Infra hunc abſceſſus magnus, pure plenus, In medio ventre duæ hydatides ab humero uſque ad ſeptum transverſum: Pulmonum erat inſignis corruptela: (lib. I. tit. de melancholia.)

Observatio LXXII.

Phthiſis, à Meſenterio ſcirrhoſis tumoribus obſeſſo, Abſceſſu in Pulmone dextro, cum ſcirrhis & ſteatomatis per totam eorum ſubſtantiam.

SOlent nauſea & cibi faſtidium comitari Tabem, vidimus tamen puellam 14. annorum, quæ circa 10. annum paulatim in Tabem incidens, 4. ſequentium annorum ſpatio ita laboravit ut penitus extabefacta fuerit, appetitu tamen vix unquam imminuto, nam comedebat & bibebat non parcius quam ſi ſana fuiſſet: exercitia puerilia non dimittens, nec decumbens, niſi at 4. aut 5. ſeptimanas ante obitum.

Cadaver diſſecans, reperi meſenterium undique refertum ſteatomatibus, tumoribus duris atque ſcirrhoſis, præcipue autem circa vaſa & venas quæ ad portam protendunt: Circumcirca venam Portam tumores ſcirrhoſi inveniebantur multi, quorum alii ovi gallinacei, alii nucis & caſtaneæ magnitudinem æquabant; Hinc chyium per meſenterium & Portam ad hepar pervenire, & per reliquum corpus diſtribui non potuiſſe, indeque Tabem ortam fuiſſe certum eſt, hanc quoque ob cauſam excrementa quotidie bis terve, liquida & chylo miſta excernebat: In Rene dextro lapis erat magnitudinis & figuræ hic depictæ: Hepar undique ſanum erat, ſtomachus & ſplen ſ. n. plane ſe habebant, quæ cauſa fuit appetitus integri: In dextro lobo Pulmonis abſceſſus erat putridus & fœtidus, in quo continebatur pus membrana concluſum, ad libram unam & ſemis: & erant ſteatomata multa & ſcirrhi undique per ſubſtantiam Pulmonis, Cor flaccidum & plane extenuatum erat. *Fabritius Hildanus cent.* I. *obſerv.* 70.

SCHOLIA.

OBſervat prudenter *Hildanus* in puella Tabe extenuata Meſenterium repertum fuiſſe undique tumoribus duris ſcirrhoſis, atq; ſteatomatibus refertum præcipue circa vaſa & venas, quæ ad venam Portam protenduntur; adde & lacteas, tum adhuc *Hildano* ignotas: ut appareat Tabem fere imputandam eſſe vaſis meſenterii compreſſis, potius quam meſenterii ſubſtantiæ, in qua glanduloſi tumores exorti carnei magis ſunt quam humorales, quemadmodum in Valiengeri anatome animadvertit *Warthonus* cap. 11. Adenographiæ. *Bartholinus Tract. de Hepatis exequiis pag.* 666. Fateor in Meſenterio ſcirrhos, tumores, lapidea natos, Atrophiæ occaſionem præbuiſſe; ſed in glandulis præſertim hæſiſſe, & vaſa chylifera compreſſa illorum injuriis fuiſſe: Quod ſi alienus à ſanguine nutriente humor, ſubſtantiam meſenterii ipſam inter membranas occupet, natura id fit repugnante; unde variæ illæ veſicæ *Elſenningero* memoratæ apud *Horſtium* lib. 1. obſervat. poſter. p. 2. aqua plenæ: vel lapidoſa durities apud *Panarolum* Pent. 5. obſ. 19. à tartarea materia; vel purulentæ materiæ ac fœtidæ collectio, quam inter duas meſenterii tunicas in hypochondriaco obſervavit V. *Coiter* obſerv. Anatom. Chirurg. miſc. p. 121. *Idem ibidem.*

Observatio LXXIII.

Phthiſis à Pulmonis grandi vomica in latere dextro, pure viſcido totum Parenchyma obſidente, Vomicis plurimis in ſiniſtro, & Pericardio aqua diſtento, Cordis, Hepatis vitio &c.

HErman Stas annor. 22. diu de anxia aſthmatica conſtitutione querulus cum fuiſſet, tandem ipſi finem vitæ fecit febris tabifica, ſymptomatica: Poſtridie cadaver apertum, in quo miſerandam Pulmonis conſtitutionem deprehendimus: nam lateris dextri ala, ſuperior & inferior, empyemate infecta erat, ita ut in ſuperiore *ingens vomica*, pugni capacitate exiſteret: circumcirca autem undequaque, ipſum pulmonis parenchyma pure viſcido, tenaci erat obſitum; ita ut vaſa, quæ multiplicia per pulmonem decurrunt, viſcida ejuſmodi purulenta materia impleta eſſent, haud ſecus ac videmus rete piſcatorium, in

locis

locis paluſtribus impuris, interdum totum alga impleri: Sed præterea multa tenuis puris copia aderat teterrimi odoris, qua aperta vomica diffluebat: Exterius autem *arctiſſime Pulmo adnatus* erat coſtis, ipſæque alæ inter ſe firmiſſime copulatæ, adeo ut Chirurgi manu multo conamine avulſio facienda eſſet: Siniſtri autem lateris alæ liberæ erant ab omni annexu, ſed intus etiam exiguæ quædam vomicæ paſſim diſperſæ erant pure impletæ: foris *autem color hic prope naturalis* erat, ſed latere oppoſito luridus: Pericardium aqua valde diſtentum erat; & cordis auricula dextra ad magnitudinem ovi anſerini intumuerat, oppleta ſanguine nigro craſſo, & valde tenaci lenta pituita, quantum vola manus comprehendi poterat: Hepar, coloris erat valde pallidi, & conſiſtentiæ flaccidioris paulo quam naturalis: Lien infra magnitudinem naturalem erat, flaccidus, & in inferiore ſuperficie luridus: Multa aqua citrina, coloris pallidioris in abdomine innatabat: *O. Heurnius obſ.* 11.

SCHOLIA.

ARctiſſime *Pulmo adnatus*] Hoc frequens eſt in aſthmaticis à pituita viſcida, quoniam illa per poros pulmonis foras protruſa ibi in membranularum tenaciſſimarum conſiſtentiam à loci calore excoquitur.

OBSERVATIO LXXIV.

Phthiſis ab apoſtemate in infimo ſiniſtri Pulmonis lobo conſiſtente.

PHthiſicus Leidæ ſecabatur, ventre concidente, emaciatis artubus, prorſus tabidus: Viſcera interiora, lien, hepar, cor, à naturali facie nihil receſſerant, ut ſani eſſe hominis juraſſes: Pulmo ſiniſter integer, ſed coſtis adhærens: Dexter vero pulmo contrectatus fœtorem emiſit & materiam purulentam: prope diaphragma enim ingens latebat apoſtema in pulmonis infimo lobo, quo manu ſectoris diſrupto, maxima puris fœtidi effluxit copia: Vivum qui inviſerant, pus quidem per ſputum obſervaverant expuiſſe, ſed parcius & ſine inſigni graveolentia, nondum enim ruptum fuerat apoſtema. *Th. Bartholinus centur.* 5. *obſerv.* 76.

OBSERVATIO LXXV.

Phthiſis à Pulmone dextro corrugato, flaccido, cum puris ac ſeri albi collectione in thorace eodem latere.

ANno 1662. in dextri lateris Empyemate aquoſo, ex pure ac ſero albicante ſimul collectis conſtante, reperimus in Noſocomio Academico Pulmonem dextrum corrugatum, lividum, flaccidumque, ac meo quidem judicio Tabe confectum; quod ambienti aquæ purulentæ adſcribendum cenſebam malum. *Franc. Sylvius Praxeos med. l.* 1. *c.*24. §. 8.

SCHOLIA.

COntabeſcunt Pulmones vel ſui, vel ſanguinis purisve culpa: Et ſanguinis quidem culpa, quando idem purulentus evadit, maxime in pleuritide in abſceſſum abeunte, atque pus ſuum, vel immediate, vel ſanguine mediante Pulmonibus communicante; unde tamen non Pulmonum tantum, ſed univerſi corporis ſubſequi ſolet Tabes: Pulmonum vero culpa contingit Tabes, quoties à cauſa ipſis externa vel interna, inepti redduntur aſſimilando ſibi debite ſanguini affluenti, quod non ſemel obſervavi evenire Interne ab ulcere, Externe ab Empyemate: utrobique à pure corrumpente, non tantum ſanguinem qualemcunq; ad ipſos delatum, ſed ipſam eorum ſubſtantiam, ut amplius ullo nequeant nutriri. *Idem* §. 5. 6. & 7.

OBSERVATIO LXXVI.

Phthiſis ob ariditatem Pulmonum, inductam à fiſtula thoracis.

VIdi ex fiſtula thoracis Pulmonem ſummam ariditatem contraxiſſe, adeo ut in exactum maraſmum exaruerit: Hoc evenit Illuſtri Virgini Franciſcæ Egmondianæ Comitiſſæ: Præceſſerat ſputum fœdi puris cum exiguo ſanguine. *Heurnius de morbis Pectoris cap.* 7.

OBSERVATIO LXXVII.

Plurimorum purulenta expuentium Pulmones aridi reperti.

EX communicatione Viri Excell. Dom. Stoffelii, D. Medici & Celſiſſimorum Principum Wirtembergenſium Ephori habeo, Chirurgum qui Suecica Caſtra anno 1634. ſequutus eſt, quamplurima cadavera conditura gratia exenteraſſe, hominum qui dum viverent purulenta & pus copioſum expuebant, atque in omnibus pulmones aridos & exſuccos inveniſſe, defraudatos ſcil. alimento, quod totum in putrilaginem illam abiit, Ex ipſius autem Chirurgi ore didicit.

Observatio LXXVIII.

Tabes à Pulmonum ſquallore, coſtis & diaphragmati adnatorum, Caruncula in cordis ſinu ſiniſtro &c.

JUnii die 13. anni 1676. diſſecui cadaver filii D. de Villes Machæropœi, qui Tabidus obiit; præſentibus aliquot Medicis & Chirurgis, Pulmones nativum colorem ſervaverant, ſed ſanguine & omni humore deſtituti, coſtis maxime cohærentes, vertebris & diaphragmati præſertim, quod vi divellendum fuit quo ab iis abſcederet: Cor exſuccum cujus uterque ſinus ſanguinis expers, Siniſtro innata erat caruncula majorem fabam æquans: Jecur ſat rite conſtitutum, niſi tunica ambiens incipientis corruptionis notas dediſſet, alias naturali majus: Veſica fellis concludebat humorem oleoſum & nigricantem: Lien erat exilis & aridus: Pancreas Virſungi, glandulis atheromatibus ſimilibus ſcatebat: Univerſum meſenterium iiſdem infarctum, ſed cartilagineæ duritiei: Ileo quoque inteſtino adnatæ erant plurimæ exiguæ glandulæ piſis ſimiles: Colon fæcibus admodum aduſtis infarctum, glandulis quoque aſperſis coopertum: Pridie ante obitum colicus dolor graviter vexavit cum iſchuria omnimoda: ideoque veſica ad molem capitis infantis intumuerat, lotio diſtenta, odoris & coloris experte, quod compreſſa pubis regione totum per colem exiit. *Ex communicatione mag. Stephani Dentand Chirurgi Genev. peritiſſimi.*

Scholia.

Ileo adnata &c.] De ſimilibus adnaſcentiis in Phthiſicorum inteſtinis vide Scholia ad obſerv. 1. ſect. 13. lib. 1.

Observatio LXXIX.

Tabes, Rachitidis comes, à Pulmonibus quaſi tartaro gypſeo refertis excitata, lividis, exſuccis &c.

GEneroſiſſ. D. Thomas Moore, Anglus, ternam prolem habuit, quos altero mox à nativitate anno, vix vitali aura hauſta, abſtulit atra dies & funere merſit acerbo, uno eodemque mortis genere jugulatos: Hi omnes in lucem editi, videbantur vegeti, vivaces & bono corporis habitu præditi: Inſtante vero dentitionis tempore, langueſcere incipiebant: apprehendebantur in principio moleſta tuſſi & ſpirandi difficultate, incrementum in dies ſumentibus; Caput paulatim in majorem molem accreſcebat: membra externa flaccida & quaſi pendula apparebant: Oſſium epiphyſes in carpis & talis protuberabant; in coſtarum cartilaginibus nodi conſpiciebantur: Venter turgeſcebat, pectus extenuabatur, totumque corpuſculum atrophia contabeſcebat: ut facile ex his colligere potueris, eos novo & veteribus incognito morbo, quem Neoterici *Rachitidem*, ſeu morbum ſpinalem vocant, quod ſpina dorſi maxime in hoc morbo afficiatur, laboraſſe: His ab interitu redimendis, ſi fieri poſſet, parentes nullis parcebant ſumptibus, ſed inexorabiles erant Parcæ; ſecundo poſt primum, & tertio poſt utroſque vitam abſcindentes. Parentes de futura prole præſervanda ſolliciti, ut in cauſam morbi diligentius inquirerent, ultimo defunctum aperiri curarunt.

Quo à me diſſecto, Hepar juſto majus, ut & pleraque in abdomine viſcera, non tamen male colorata; inteſtina vero flatibus turgida & multum diſtenta apparebant: In Thorace vero, ſterno ſurſum flexo, Pulmones conſpiciebantur lividi & exſucci, membrana vero eos ambiens admodum erat aſpera & inæqualis, innumeris protuberantiis ſeu tuberculis, verrucis perquam ſimilibus, ubique reſperſa; quibus apertis, inveni in iis tartarum quendam gypſeum, calcis inſtar friabilem, per totam Pulmonum ſubſtantiam ſparſum: In capite nihil culpabile occurrebat, niſi quod cerebrum videbatur aquoſius: Placuit Deo pluribus liberis hunc generoſiſſimum Virum poſtea ditare, qui emiſſariis impreſſis, & aliis Pulmonibus dicatis præſervati, optima fruuntur valetudine, *Quod ſi frequentiores eſſent demortuorum diſſectiones, forſan non tanta hominum multitudo à Libitina abſorberetur. Fridericus Loſſius obſerv. 3. lib. 1.*

Scholia.

Rachitidem &c.] De hoc morbo vide Section. ultimam hujus libri.

OBSERV.

OBSERVATIO LXXX.

Anatome Phthiſici, in quo Pulmonum tunicæ maxima craſſities reperta eſt, hepar, lien, diaphragma, inteſtina invicem cohærentia.

IN Phthiſico diſſecto à Clar. *Franciſco Sylvio*, obſervavimus ſummam Pulmonum tunicæ craſſitiem, digitum medium æquantem: Hepar vero, lienem, diaphragma & inteſtina inter ſe arctius cohærentia, omentum denique penitus carnoſum. *Thomas Bartholinus cent. 2. obſerv. 76.*

SCHOLIA.

SUmmam tunicæ craſſitiem] Quæ naturaliter tenois eſt, lævis, poris multis iolignita, inflato follibus Pulmone ſatis conſpicuis, atque notaore *Johanne Walæo*, piſi majuſculi magnitudine in vivorum diſſectione; per quos ſanies thoracis penetrare poteſt & per tuſſim exire. Ejuſmodi craſſities in Pleura obſervata eſt à Riolano in iis quibus inflammatinne fuit affecta.

OBSERVATIO LXXXI.

Phthiſis à Pulmone innumeris puſtulis ſcatente, mediaſtino putrefacto, Et vitiis variis viſcerum naturalium.

ANno 1666. puer 12. annorum, poſt plurimarum hebdomadarum decubitum Phthiſi extinguitur: Aperto thorace mediaſtinum putrefactum fruſtulatim apparuit: Pulmo albicans innumeris puſtulis undique ſcatebat; quæ diſciſſæ craſſum pus fundebant: In Pericardio ultra decem cochlearia aquæ citrinæ fluctuabant: Cor flaccidum, omnique ſanguine vacuum conſpiciebatur: Reſerato abdomine, in Hepate & Liene, præter inſuetum pallorem, etiam plurimæ puſtulæ albicantes obſervatæ, quæ diſciſſæ glandularum ſubſtantiam æmulabantur: Inteſtina ſolis flatibus diſtenta innumeras habebant maculas lividas & luridas. *Obſervat. Georgii Segeri.*

SCHOLIA.

IN Hepate puſtulæ quæ glandularum ſubſtantiam æmulabantur] Marcellus Malpighius Tractatu de Hepate, Totum Jecur docet multiplicibus conſtare Lobulis, qui Glanduloſis coagmententur globulis, ad quos terminentur omnium vaſorum afferentium ac efferentium, venarum Portæ atque Cavæ, Arteriæ hepaticæ, Nervorom, Ductusque bilarii hepatici, quin & radicum ex Folliculo fellis propagatarum extrema, Quibus poſitis aut conceſſis, Puſtularum ejuſmodi glandiformium generatio adſcribenda videtur interceptioni alicujus liqooris in dictis glandulis, ſanguinis, lymphæ, bilis aut ſucci nervei, ob vaſorum quorumpiam dictorum obſtructionem; qui detentus in puſtularum formam eas intumeſcere fecit.

OBSERVATIO LXXXII.

Phthiſicis, à ſputo ſanguinis, Pulmones dextra vel ſiniſtra parte tument, cum viſcido humore in veſiculis eorum contento &c.

ILli qui Tabe moriuntur ex ſputo ſanguinis copioſo, monſtrarunt mo-lem vel dextri vel ſiniſtri Pulmonis inſignem: quæ etſi primo intuitu nigricans apparebat, penitius tamen cultro diſſecta, omnès iſtas veſiculas non dilararas, ſed mucilagineo humore, viſcido & albo refertas exhibuit, quæ cauſa ut nonniſi λεπτὰ ægri toto decubitus tempore exſpuant: unde de tranſmeatu iſtarum veſicularum hæreo nonnihil. In ulceroſis autem, cum ad ſuppurationem & corruptionem devenitur, cavitas oritur quæ ex pluribus abſumptis cellulis amplior redditur: Et hæc ſi exſiccari poſſet ſufficienter, è vita non tollerentur tot Phthiſici: *Bartholinus centur. 4. obſerv. 73.*

SCHOLIA.

BOnoniæ diligenti ſectione animalium deprehendit *Marcellus Malphigius*, Profeſſor, Pulmonum ſubſtantiam neutiquam eſſe carnoſam, ſed aggregatum quid ex leviſſimis & tenuiſſimis membranis, quæ extenſæ & ſinuatæ pene infinitas veſiculas orbiculares & ſinuoſas efformant, quæ talem habeant ſitum & connexionem, ut ex trachea in ipſas, mox ex una in alteram partem ſit aditus, & tandem deſinant in continentem membranam, quæ & ipſa retis formam habeat, fibris variis retium inſtar diſtincta: quas deprehendit eſſe anaſtomoſes vaſorum pulmonariorum. *Idem centur. 3. Epiſt.* 82. Non dubito quin variæ in Pulmonibus demonſtrari poſſint veſicæ, & quidem modo non uno: in exſiccatis enim (ſi prius *Malpighii* exemplo omnis eluatur ſanguis quam exponuntur ſiccandi) plurimæ, ubi diſſecti fuerint lobi, conſpiciendæ veniunt cavitates ſine omni controverſia: diſſecantur enim ſimul plurimi tum venæ tum utriuſque arteriæ ramuli, quos omnes manifeſtis cavitatibus donatos nulli non manifeſtum: Quod ſi vero etiam antequam ſiccentur, aëre pulmonum diſtendantur bronchia, quot quantaſque in diſſectis videre licebit cavernulas? Sane cùm aſperæ arteriæ extremitates ſine numero per totam pulmonum ſubſtantiam diſpergantur, flatu eaſdem violenter diſtendente, innumerarum veſicularum, ſi dividantur, ſpeciem exhibe-

exhibebunt: Sed ideo ſtatuendum Pulmonum parenchyma ex puris veſiculis conſtare non videtur neceſſarium: Quid quod ne quidem inde ſequatur vel ſolius aſperæ arteriæ extremitates in veſiculas deſinere, ut de extremitatibus venæ, arteriæ, lymphaticorum nihil addam: Quantum in arido canis pulmone microſcopium mihi revelavit, præter rotunda diſſectorum vaſorum foramina, & minutiſſimorum filamentorum ſine lege currentes myriadas, nihil omnino conſpiciebatur; nullæ rotundæ membrana undique veſtitæ cavernulæ, nihil plane veſiculæ nomine ſalutandum: Nec ipſa ſiccati Pulmonis illæſa ſuperficies veſicularum ſub microſcopio ulla exhibuit indicia, aderant protuberantiæ, ſed illæ ut magnæ, ita & inæquales, nec in medio tumentes, nec in ambitu orbiculares, adeoque veſicularum nomen minime tuentes: Abſit tamen ideo ingenioſiſſimi viri experimento fidem detraherem, quod mihi ſemel iterumve idem tentanti non ſucceſſerit, viam forte non eandem ingredienti: *Nicolaus Steno Epiſt. ad Bartholinum 55. centur. 4.* Recte monuiſti plurimam lymphaticorum catervam hic ſpectari: Ita enim res ſe habet, ideo humidiſſimus Pulmo: Accedit faucium & gutturis conſenſus, quæ multum humiditatis Pulmonibus affundunt: Non membrana interior modo ſpongioſa eſt aſperæ arteriæ, ſed in extremis cartilaginibus veſicularum more expanditur, ſuntque quadrangulares & ſexangulares earum figuræ, ad ſuſtinendas veſiculas ordinatæ. *Barthol. cent. 4. obſervat. 57.*

Observatio LXXXIII.

Phthiſici utraque Pulmonum pars liventibus maculis variegata, & pleuræ annexa inventa eſt, cum hydrope dextri thoracis, oſſe in corde, aliisque vitiis viſcerum naturalium.

Ruſticum valetudinarium & toto corpore emaciatum, revera phthiſicum aperui: In aperto cadavere hæc obſervata, 1. In Epigaſtrio aperto prope lineam albam, heterogenea inter peritonæum & muſculos liveſcens excreſcentia erumpebat: diſſecto vero peritonæo ſatis valido, mediocris ſeri copia, non graveolentis effundebatur. 2. Omentum uſque adeo tenetum & contractum, deſtitutum omni propemodum pinguedine, nullis refertum glandulis, ut duriuſcule tractatum fatiſceret illico. 3. Hepar prægrande & florido nonnihil colore: veſicula fellis diſtenta feroſo magis quam bilioſo ichore: 4. Lien pugni in modum contractus, prætumidus, fæculentiſſimo ſanguine refertus, oppido ſcirrhoſus; Pari conſtitutione Pancreas, ſed ſubalbicans adhue. 5. Ventriculus valde contractus, vix duarum librarum potulentæ materiæ capax: Inteſtina explorata, pellucida, nihil præter aquoſa continebant. 6. Thorace aperto, non minor ſeroſorum vis, imo major quam ex aqualiculo ubertim ſcaturiebat, ſed non ex utroque latere: obſervabatur enim dextram thoracis partem, & ſiniſtram abdominis pejus habere: Nam quamvis tam dextra quam ſiniſtra pulmonum pars hinc inde liveſcentibus maculis variegata pictaque eſſet: tamen ſiniſtra horum libera, libero motu moveri potuit, dextra vero penitus dextræ pleuræ annata firmiter erat, ita ut vix digitorum manuumque opera à pleura divelli poſſet. 7. Spatium quod inter pulmones & diaphragma vacuum interjacet, in ſiniſtra quoque thoracis parte vacuum, ſed in dextra ſeroſis limpidis liquoribus ſcatebat. 8. Cor tam erat vaſtum ut ſæpe in bobus non majus ſit aut ponderoſius, cujus dextra auricula pyris, volemis longe major: Siniſter ventriculus nondum diſſectus inſolito durior ad tactum erat, hinc ſuſpicio nata iſtic loci cartilaginem deliteſcere, ſimilem iis quæ in cervorum cordibus reperiuntur, Nec ſpes feſellit, nam ad radicem aortæ cartilago triquetra, & propemodum cordis picti figuram repræſentans, vel literæ Y inventa fuit: Spongioſum vero nonnihil eſt os & friabile, calculis nonnullis per urinam excretis haud abſimile: 9. Pericardium ne guttulam quidem feroſi humoris continebat: *Th. Bartholinus hiſtor. 50. centur. 1.*

Observatio LXXXIV.

Anatome Phthiſici cujus Pulmo & Iecur puſtulis obſita erant.

§. I. Contigit anno 1546. ut duo filii Laurentii Gadii morerentur ex ſimili fere morbo: ad tertium autem adoleſcentulum vocatus, qui & ipſe eodem morbo laborare videbatur judicio parentum & domeſticorum, cum jam fluxu ventris & tuſſi, & ſumma Tabe detineretur, judicavi celerrime moriturum, Itaque cum alii quatuor filii & ipſi eodem morbo detineri viderentur, territus pater, quaſi de veneno ſuſpicabatur: At ego verecunde petii ut cum mortuus eſſet, qui jam graviter laborabat, liceret corpus diſſecare ut aliis proſpiceretur: Annuit pater diſſecuimusque:

Inveni in Jecore puſtulas, ſicut ciceris grana, candida rotunda; In Pulmone quoq; alias, & partem oblongam, lividam atque fuſcam: Ex quibus conjectura aſſequuti ſumus non eſſe venenum, curæque modum: Itaque hac ratione ſervati ſunt omnes qui ſuperſtites erant filii, & nunc etiam vivunt, curatio autem fuit cum refrigerantibus & humectantibus, & uſu ſacchari roſacei aſſiduo. *Hieron. Cardanus curat. admir. n. 10.*

SCHOLIA.

CONjectura aſſequuti ſumus circa modum] Ejuſmodi enim puſtulæ æſtuantis interius bilis erant ſoboles, quarum generationem Plato in Timæo ſic exprimit, *Quæcunque in corpore inflammantur ardentque, à bile flava id habent: Cum enim foras exhalat, refervens omnis generis tumores, φύματα* emittit: Incluſa gignit morbos exurentes plurimos: Bilis ideo, ubi cum ſanguine fervet, bullæ & tenues veſiculæ excitantur: ac quod in habitu corporis contingit, idem quoque viſceribus accidere plurimi adnotarunt. Hinc indicatio emergit æſtum viſcerum compeſcendi, temperandi, proventumq; bilis præcavendi, genitam educendi &c.

§. 2. Nobis contigit ut in Filio Gadii diſſecto, cum ut phthiſicus haberetur, ſi quidem & tabidus, cum maxima tuſſi & febre lenta obierat, In eo tamen nullum ulcus in Pulmone fuit, ſed in ejus ſuperficie Tubercula quinque, ni fallor, ſanioſa, & portio livida, firſca, velut igne exuſta, Et in Jecore alia tubercula illis ſimilia. *Idem lib. de ſignis, cauſis & loc. morbor. pag. 3. n. 67.*

OBSERVATIO LXXXV.

Tabes à Pulmonibus lividis & pituitoſis humoribus imbutis, poſt hydrargyroſin.

MErcurio crudo in lue venerea, aliiſque affectibus externis, exterius applicato utor cum fructu: Interim tamen caute cum ipſo agendum eſſe hoc exemplo patebit: Quidam dolore articulorum, propter deſatigationem corporis ex longo itinere, fame & inopia laborans, quum Lauſannæ ab Empirico unguento ex Mercurio inunctus fuiſſet, paulo poſt plane extenuatus naturæ conceſſit:

Ego cadaver præſente Medico diſſecui, & ipſius Pulmones lividos, & pituitoſis humoribus imbutos; cor vero molle, flaccidum & exangue inveni. *Fabritius Hildanus Operum pag. m. 914.*

OBSERVATIO LXXXVI.

Phthiſicorum quorundam Pulmones lapides & calculos continentes.

ANno 1591. *G. Fallopius* juvenis cujuſdam viri corpus ſecuit, qui adverſa valetudine diuturna uſus, Tabe paulatim conſumebatur, de anhelo pectore & quotidiana tuſſi præcipue querens, donec tandem placide ex hac vita migravit:

In ejus Pulmone quatuor lapides offendit, nullum faba majuſcula minorem, latos nonnihil & tuberoſos, cinereos & ſubduros. *Kentmannus lib. de Calculis.*

§. 2. Habet adhuc meus collega lapillum fabæ magnitudinis, à ſe exemptum ex ſiniſtris Pulmonibus cujuſdam adoleſcentis phthiſi demortui, qui jam diu Tuſſi vexatus, prope annos tres inceperat Tabe marceſcere, qui tandem interiit: lapillus eſt inæqualis, aſper, non admodum gravis, palleſcens atque ovalis. *Wierus lib. 3. de præſtig. Dæmon. cap. 2.*

§. 3. Ego lapidem in Pulmonibus genitum vidi, atque meis manibus exemi in Hoſpitali Piſano, cum corpus ad ſepulturam delatum eſſet, cujuſdam adoleſcentis qui Tabe interierat. *Solenander ſect. 5. conſil. 16.*

§. 4. Mulieris cadaver ex Phthiſi mortuæ incidi, In cujus Pulmone copioſas arenulas cum aliquot lapillis inveni. *Fabritius Hild. cent. 2. obſervat. 29.*

APPENDIX.

Phthiſis orta à vermibus Pulmones depaſcentibus.

DEſperata Phthiſi diu preſſus vir Nobilis, tandem fatis ceſſit: Ex ore naribusque defuncti corporis innumeri prodierunt vermiculi, rubro capite, quos ex pulmonibus corruptis emanaſſe ſuſpicor, vel veſica ſingulari, cui in vivo homine incluſi fuerant: Ferali arca concreditum cadaver iiſdem vermiculis ſcatebat, cunctis ſtupentibus. *Thomas Bartholinus hiſtor. Anat. 46. cent. 1.*

OBSERVATIO LXXXVII.

Tabes à corporibus albis, pituitoſis, fibroſis, in vena cava repertis, Veſicæ calculo & Renum ſuppuratione.

JAcobus Knoll adoleſcens 17. annor. laboravit à puero calculo veſicæ, à cujus cruciatibus, accedente renum ſuppuratione, macie confectus, viribusque pene exhauſtus è vita exceſſit. Cum juxta alia imum ventrem ſcrutando, ac duplicis veſicæ ſpeciem contemplando, venam cavam diſſecuiſſem, corpora alba, pituitoſa ſeu fibroſa, cavitatem earum fere implentia reperi, qualia in diu decubuis & à morbis chronicis ſublatis ſæpius vidi; Statim cogitavi talia quoque ſinus cerebri occupatura, cum quod uni majorum vaſorum obtingat,

alterum ab eo raro immune exiſtat: Aperui itaque ſinum tertium, in alterutro laterum occurrit corpus ſive pituitoſum ſive fibroſum, certe non adipoſum (prout quidam hæc corpora nominare ſolent) candidum, lentum, tenax, craſſitie fere digiti majoris, circa torcular maxime,& tantum non totam cavitatem implens: In cavitate hac renacius erat quàm in vena cava deſcendente, ubi ad levem attactum rumpebatur, ſecus ac alias de his pituitoſis corporibus obſervavi &c. Totum hoc corpus pituitoſum ex ſinu tertio extraxi,cui haud ægre omnes ejus appendices ſuccedebant, numero magnitudini & fere longitudini vaſorum reſpondentes, adeo ut plurimæ ſpithamæ longitudinem ſuperaverint: præterea in ramuſculos & filamenta, ad numerum prope vaſorum diviſibiles eſſent: Similia corpuſcula pituitoſa,in utraque carotide interna, prope infundibulum, notabilis magnitudinis, aliquouſque ſurſum ſcandentia inveni,non tamen tantæ longitudinis atque erant in venis tertii ſinus, quod ceu fracidiora minusque tenacia forte abrumperentur: Adoleſcens autem hic nihil unquam apoplectici paſſus eſt, at ſæpius convellebatur: *I. Iacobus Wepferus Exercit. de Apoplexia.*

SCHOLIA.

ETſi ad Tabem inducendam, & diuturni veſicæ à calculo cruciatus, & renum exulceratio facere potuerunt, præcipuam tamen cauſam corpora ejuſmodi fibroſa fuiſſe veriſimile eſt, quæ ſanguinis commeatum, liberumque ad partes nutriendas appulſum impediebant: Infelicia hæc cordis germina,ut vocat *Clar. Wepferus*, læſorum nutritionis organorum clara indicia dedere, ſicut anadoſi nectaris vivifici & ſucci alimentarii impedimento fuere.

Observatio LXXXVIII.

Phthiſis non Vlceratis Pulmonibus, citra ſanguinis aut puris ſputum, cum vitio cerebri, pancreatis &c.

SCribentium omnium calculo comprobatum eſt Phthiſis Pulmonis ideam & dioriſmum eſſe ulcus ipſius: Ego vero monſtrabo brevi citra exulcerationem extare, languore ſcil. & marcore, i.e. putrida quadam laxitate tacto pulmone, quod fit ubi mucore pituitoſo ac ſemiputri diu multumque alluente diſtabunt, ut ſcil. folium longo lentoris immaceratu flacceſcit. De qua re ita Fracaſtorius 2. de morb. contag. c. 9. *Verum & illam quoque poſſumus Phthiſin ſatis proprie appellare, qua corruptis putrefactisque pituitis ita pulmonem affecit, ut ſi non ulceratus eſt, at flaccidus tamen & putridus jam reddatur: quippe factis diſſectionibus quorundam, vidimus interdum partem pulmonis ſinceram & nullatenus vitiatam &c.* Ejuſdem rei meminit *Iacotius* comm. ad aph. 13. ſect. 2. Coac. Hipp. Quo Phthiſis vitio, atque aliis mire multis abſceſſibus enectum vidimus Illuſtrem virum Marcellum Sachettum anno 1629.

Penetralia corporis ejus inviſentes, primum Alentis officinæ ſtatum enarremus: Omentum & meſenterium adipe nulla perfuſum, utriſque vero color fæculentus atque ſubcroceus: Inteſtina ſquallentia, coloris janthini, & quaſi fiſtula inflata fuiſſent, præturgida: Pancreas ſemiſcirrhoſum: Jecut pleriſque maculis diſtinctum, quas cultro diſciſſas nonnihil penetrare compertum eſt: Lienis aliqua particula lato quodam collo candidiore notata: Veſica propemodum oſtracoſæ carnis inſtar obdurata: Paraſtatæ cyrſoides ac veſicæ σπερματοφυλακὰς exhauſtæ ac vietæ: Sub Pectore Pulmones ſubmucidi, fuſcis quibusdam maculis affatim reſperſi, neque enim ulla ex parte cinerei, quem his ſecundum naturam habentibus colorem tribuit *Hippocr.* lib. de Anat. Circa cor nullus omnino adeps, quem tamen viſceri proprium atque eſſentialem aſſerit *Columbus* 7. rei anatom. Sed ipſum viſcus, præterquam uſus ejus poſcit, flaccidum & marſupii pellicei modo in ſe recidens: Pericardium inane conceptaculum, neque enim vel ullus aquæ mador obſervatus eſt, dignus effatu. Cerebrum inculparum quidem ſincipite tenus, niſi quod in ventriculis anterioribus excedens multitudine repertus humor tenuis ac pellucidus: Illud equidem exiſtimarunt quamplurimi, maiorum fortaſſe cunctorum capitis principium, quod rubore ſuo purpureo defloratus ac dilutus emicuit choroides plexus, quem in quatriduanis alioquin, ac ſerius etiam tractatis cadaveribus, nitidiorem, ac ſi dicere licet, vividiorem ac lætiorem ſemper offendi, argumentum ſcil. prævalentis aquoſi coinquinatique ſanguinis, quam ſaniem antiqui vocabant: ubertatem autem ejus humoris inde cognoviſſes; quod diſtenta turgentiaque eadem vaſcula, varicoſis quibuſdam eruptionibus ac totis identidem ſubſultare vidiſſes: Sunt hæc quidem magna, ſed hoc longe maximum, Nempe ſe obtulit nobis ex infima calvaria,baſin cerebri reſiduam eximentibus, qua nervus auditorius in exſculpti oſſis auriculæ forulum excurrit, quantus minoris hirudinis aut millepedæ ductus eſt, hinc atque hinc, ſed dextera major, fibra ſanguinea aut ſanguinis concrementum, quod cum auditorio nervo oblique pergens ad antedictum foramen finiebat: Hanc nobis rem

cum

cum admiratione inquirentibus, quid aliud videretur quam Bdella Hippocr. lib. 2. prorrh. memorata, prorſus non fuit; de qua re diſerte *Marſilius Cagnatus* lib. 2. var. lect. 2. Hæc quidem circa cerebri partem anticam, cæterum poſticà parencephalon, quod ſuapte natura firmius & compactius eſt, ut pote nervorum ſimiliter propagandorum principium, molle nimis ac flaccidum, fibris velut diffluentibus conſtans, humore nimirum, quo plurimo ſcatebat, confectum: Mitto quod colore ferme pullo atque ſublivido, qualc hactenus nullum videre obtigit, etſi non pluribus quàm tribus ab efflato ſpiritu horis eviſcerari cœptum à nobis. *Severinus de Abſceſſibus ſect. 2. cap. 36. pag. 269.*

SCHOLIA.

CORruptus corporis habitus & grandi macie torridus; lacertis excuſſus vigor, coloris amiſſus decor; multiplex ac varia corporis univerſi divexatio; proculcata ad ſummum juventus, corruptarum & chyloſis & anadoſis & hæmatoſis ſunt peccata; Quæ omnia partim invexere gracile meſenterium & omentum; partim ſcirrhodes pancreas, partim inquinatum hepatis parenchyma, offarctusque & callis obductus lien: Quo congruit illud Hipp. 6. Epid. 3. ventris torpor omnium confuſio, vaſorum immunditia: Hæc interanea cum aberrarint à ſuo tramite omnia, initium tamen malorum pancreati refero, qui alimenti in omne corpus diſtribuendi primus emiſſor eſt & janua: Sive, quod *Fernelio, Augerio, Varolio* placet, limoſi ſanguinis locus præpurgatorius & ſentina; Sive, quod *Piccolomineo* viſum eſt, calidum & humidum elixaturo cibos ventriculo, per ſubjectum vaſculum diploma vaporarium: Adſtipulatur *Riolanus* qui 2. Anthropog. Pancreas ait inebriatum & ſcirrhodes factum, truncum portæ conſtringit, anadoſinque chyli interrumpit &c. Quæ humoris eluvies de ſupremo capite ac ſubdita choana in fauces & tracheam, & inde ad Polmones delapſa, corrupta jam & emarcida, ſpongioden horum ſubſtantiam ſic affecit, ut non ulceroſum quidem ipſum, ſed flaccidum putidumque reddiderit, quæ Phthiſis ad unguam ea eſt ratio quam primus explicavit *Fracaſtorius*: Ex quo Phthiſis contagio, plane non longinquo, contractum eſt poſtremo & cordis & vitalium omnium viſcerum detrimentum. *Severinus ibidem.* Pulmones autem ſine ulcere & hæmoptyſi conſummatam phthiſin parere, quandoq; flacceſcere monet *Mercurialis* To. 2. conſ. 43. plures quoque ab ortu, ob abdita pulmonum labe, ſine deſtillatione aut ſanguinis ſputo tabidos evaſiſſe tradit *Fernelius* de part. morb. & ſympt. l. 5. cap. 10. Narrat *Rhodius* cent. 2. obſ. 8. oblatum *D. Salæ* juvenem, cujus majores phthiſi omnes perierant, abſque cruoris ſputo, præterquam paulo ante mortem: *Gal.* lib. 4. cap. 9. de loc. aff. Raros quoſdam caſus recenſet in quibus phthiſici evaſerunt, nulla prægreſſa hæmoptyſi, aut ſuppuratione aut catarrho acri: Quidam *au*, humorem repente expuit, liquidæ bili in colore perquam ſimilem, medium videlicet inter flavum & pallidum, ac nulla acredine infectum: atque ita quotidie magnam ejus quantitatem expuit, deinde ſuborta febricula tabeſcere incœpit, adeo ut purulenta ſcrearet: poſtea tractu temporis, quatuor videlicet menſium, exiguum cum pure cruorem rejecit, atque ſic aucta febre magis conſumebatur, ac iterum magis expuebat, adeo ut magnam ſputi quantitatem redderet, donec tandem tabidus interiret. Ejuſmodi Tabes plerumque vitioſam Pulmonum conſtitutionem ſequitur, ob quam proprium alimentum in corruptelam abit, à qua viciſſim ejus ſubſtantia alteratur: Ea diathesis à primo ortu, ſemineque parentum labe inquinato originem trahit, unde phthiſis morbis hæreditariis annumeratur; ita ut vitium illud *συγγενὲς*, inevitabili fato, quaſdam familias ad interitum deducat: Id autem malignæ cuipiam venenatæque qualitati, non nulli primarum, imputandum eſt, cujus ratione contagio in alios transfertur: Concedendum tamen flaccidam & mollem pulmonum ſubſtantiam, atque adeo corruptioni magis obnoxiam, ad ejus affectus productionem concurrere.

OBSERVATIO LXXXIX.

Phthiſici Pulmones aridi, ſcirrhis pleni, citra puris aut ſanguinis ſputum ſunt reperti.

QUinquagenarius, longo corpore & collo, ſatis opportunus tabi, tuſſicula, flatibus, pituita, tres annos laboravit: Audiebatur quaſi aqua fluctuans ad diaphragma & ventrem: Alii vitium lienis cauſabantur: Purgationibus, decocto gaiaci & aliis vexatus, nihilo melius habuit: Subtabidus, male coloratus: Tandem decretum eſt, deſperantibus Medicis & ægro, ut aperiretur thorax, primum cauterio potentiali, deinde cultello, nam propius admota aure, intelleximus materiam diaphragmati inſidere, non eſſe in ventre: Itaque inter 4. & 5. vertebram aperta via eſt: Effluxit pus multum, crudum: quinque poſt diebus mortuus eſt.

Diſſecto ægro, inventus Pulmo aridus, ſcirrhis plenus, ſyderata pars membranæ ſuccingentis & coſtarum: Venter inferior integer: Nunquam pus expuerat neque ſanguinem, Laboraverat longo ante tempore, ut fere triennio, pleuritide. *Hollerius libello propr. obſerv. 16.*

OBSERVATIO XC.

Phthiſis ab ulcere Pulmonum citra ſanguinis ſputum.

VXor Leonardi Piſienſis Medici duos fere annos Phthiſica vixit, Ea diſſecta invenimus in ſuprema parte Pulmonis, quæ primis coſtis ſubjicitur, ulcus in quo vix caſtanea includi potuiſſet: hæc nunquam ſanguinem expuit, quod extra vaſa Pulmonis ulcus conſiſteret: *Ioann. Argenterius comm. 3. in Artem parv. Gal.*

SCHOLIA.

HInc collige non omnes qui Tabe pereunt ſemper ſanguinem exſpuere, Et eos qui id faciunt, non ſemper cum tuſſi eum rejicere, ſed ſolum cum ulcus in profundioribus pulmonis partibus eſt, ubi majora ſunt vaſa quæ ſanguinem continent: Deinde nota, Quod ſcribit *Galenus* per tuſſim rejici quæ in pulmone continentur, egere conſideratione, Ait enim multis in locis, per os quædam ejici cum ſola expuitione, & hæc oris atque palati affectus oſtendere: Alia vero per excreationem, ſive, ut vulgus vocat, Raſcationem, & hæc faucium morbos patefacere: Alia vero cum levi tuſſi, quæ ſunt indicia læſæ aſperæ arteriæ, quæ in cervice continetur: Alia vero per tuſſim veram exſpui, & hæc ſigna eſſe Pulmonis læſi: atq; hoc indicio ulcera pulmonis à prædictis partibus ulceratis, aut ſanguinem effundentibus, per ſanguinis ſpumoſi ſputum diſtingui prædicat: Verum id magno meo malo didici aliter aliquando fieri: Nam uxor mea, annos 20. nata, cum Piſis una cum illa degerem, ſpirante Auſtro, qui in eo loco frequentiſſimus & vehementiſſimus eſt, ex deſtillatione à capite, mane, cum adhuc in lecto eſſet, ſanguinem exſpuere cœpit, & ex eo non leviter terreri: Sed cum ego *Galeni* doctrina inſtructus illam hortarer ut nihil vereretur, propterea quod ſine tuſſi, cum levi ſolum raſcatione ſanguinem facillime emitteret, melius ſperare cœpit, nec poſtea unquam ſanguinem expuit, ſed pituitoſum humorem primum, deinde pus, & hæc cum tuſſi & febre, quæ ſtatim ab initio invaſit: atque cum his malis, quæ orta ſunt in autumno, circa finem Maji exſpiravit, nec paſſus ſum illam diſſecari: Perierunt in eadem civitate duæ aliæ juvenes fœminæ, eodem malo affectæ, Sed uxor *Leonardi Piſienſis &c. Vide hiſtoriam* ſuperius.

OBSERVATIO XCI.

Phthiſis à ſyderatis Pulmonibus citra ſanguinis aut puris ſputum.

INgenua virgo annum agens ſupra 14. brevi morbo, (ut multis videbatur) ſublata eſt: ante biennium tamen altum ducebat ſpiritum, ſolitudinem affectabat, & facies totusque habitus pallore albeſcebat; Ante duos menſes dum ejuſdem fratrem, lento quoque morbo confectum viſeremus, à matre fuimus rogati ut iſtius pulſum exploraremus num febricitaret: quem languidum & inæqualem, ſed ſine calore febrili obſervavimus: Ideoque ubi vultum palleſcentem paululum ſumus contemplati, & de ætate ſciſcitati, venit in mentem menſtrua forſan inſtare, quæ dum ob viarum anguſtias, naturæ ἔκλαμψις impedita reſerare laboraret, ſanguis ab iis inficiebatur, & levia illa ſymptomata ſuſcitabat, uti ſolet contingere non raro in virginibus hujus ætatis: quare his obiter dictis, diſceſſimus, rem altius indagaturi ſi malum protraheretur, aut ſymptomata ingraveſcerent: Sed his utrinque vel neglectis, vel oblivioni datis, poſt duos menſes ſerio vocati, morbum multo graviorem reperimus, ut quem apoſitia & febris continua comitarentur, & ſub noctem intenderetur, ſine calore mordaci & ſenſibili ἐπιπυρεσία: vires præterea dejiciebantur, narium pinnæ inter expirandum expandebantur, nec tamen inſignis dyſpnœa aderat: nulla ſitis, non rubor in genis, non vigiliæ; decumbens nonnihil tuſſiebat ſine ſputo: cor vero crebro & valido motu, continuo ſub noctem recrudeſcente, tangenti palpitabat, ægra non ſentiente, urinæ craſſæ, albæ, adipoſæ, cum enæoremate vel hypoſtaſi ejuſdem conditionis, divulſa; nunquam deliravit, nullam noctem duxit inſomnem, nequidem ultimam, in qua placide & ſine agone expiravit;

Ergo propter iſtius morbi inopinatum eventum, & quod etiam 13. alii ejuſdem genituræ, ante vel circa pubertatem defuncti eſſent, conſilium fuit cadaver aperire: quo nudato, latus utrumque, ab alis ad coſtarum notharum ultimam, maculis latis è rubro liventibus, & ſugillationem referentibus, erat conſperſum: Viſcera in abdomine contenta ſana viſa ſunt, ſolo jecore nonnihil plus ſolito nigricante, & ventriculo perexiguo, bile porracea intincto: Ubi in Thoracem deventum eſt, ab utraque ejus cavitate inciſa confertim aquæ viroſæ magna effluxit copia, ad ℔jv.: mirum quod orthopnœam, vel ſaltem dyſpnœam viventi non invexerit, aut fluctuationem non prodiderit: Pulmones ſyderati inventi ſunt: præterea in eorum ambitu puncta paſſim albeſcentia cernebantur, quæ leviſſimo tactu diſrupta, pus & tabum eructabant: Imo labes vaſa omnia & cavitates puniceo colore affecerat: Pleura muſculique intercoſtales virore erant perfuſi, non diaphragma: Sed Pericardium lege viciniatis erat exſuccum, putrefactum & ſuo humore privatum, cor & cerebrum ſana. *Henricus Ruſius obſerv. 3. ad L. Riverium.*

SCHOLIA.

EX his decretum fuit hanc labem à primo ortu duxiſſe originem, ſive à ſemine ſive à ſanguine: Exempla fratrum rem maxime comprobant: Etſi ab externis cauſis affectus iſte in virgine derivaſſet, portio duntaxat Pulmonum, non univerſi fuiſſent labefactati: nam non peccaverat illa in victu, aut aliis rebus non naturalibus: deinde mors placida corruptionem in ſubſtantia & temperamento ſenſim & per progreſſus factam fuiſſe, non à cauſa violenta: atque etiam cum nunquam tuſſietit, ex eo patet neque fluxionem, neque congeriem humorum vitiaſſe pulmones: Secundo tales affectus, ut à parentibus nemo

deduci

deduci dubitat, ita & facile poſſe communicari eſt concedendum: & vulgo comperimus in familiis labe ejuſmodi infectis, plures ſimul vel ſucceſſive pari morbo corripi, imo & aliquando ad quintam ſextamve generationem protrahi, & in extraneos, qui iſtorum conſuetudine fruuntur, procepere.

Observatio XCII.

Tabes inducta à Tumoribus duris Diaphragmatis radici infixis.

TUmores duros diaphragmatis radici infixos nonnunquam deprehendi, qui ſenſim Tabe laborantes conſumpſerunt citra ullam delirii ſpeciem. *Fernelius Pathologiæ lib.5.c.11.*

SCHOLIA.

Citra ullam delirii ſpeciem] Lib. 1. Titulo de Delirio, oſtenſum Diaphragmatis inflammationem citra delirium contigiſſe; ut minus mirum ſit ad Tumores frigidos non ſubſequi.

Observatio XCIII.

§. 1. *Tabes à pure ſupra Diaphragma congeſto.*

VUlneratus quidam male tractatus, duobus vulneribus externe occluſis, ſanie collecta in ventre & paulo ſupra Diaphragma, Tabe tandem conſumptus obiit. *Vide l. 4. tit. de vulneribus.*

§. 2. Juvenis inter 6. & 7. coſtas vulneratur, ſequitur febris, gravitas in parte, tandem Tabes: Ingens inventa inter thoracem & pulmones puris copia. *Ibidem.*

Observatio XCIV.

E Phthiſicis ii ſunt reſtituti, quibus vel callus in Pulmonibus contractus, vel agglutinata eſt cum pleura pars exulcerata.

QUibus Pulmo exulcerationem paſſus eſt, poſtea vel medicamentorum ope, & præſertim longo lactis uſu, callum contrahit, ut non raro fieri ſolet, & à Galeno confirmatum fuit: Vel quod veriſimilius, pars pulmonis exulcerata ita coaleſcit cum membrana pleura, ut agglutinentur Pulmones ipſiſſimet coſtis; prout alias obſervatum ab authoribus, ipſe oculata fide in aliis teſtari poſſum, cadaveribus diſſectis: hoc enim in caſu ſanies non apparet, ceſſat febris, inſtauratur caro, vires convaleſcunt, durat tamen tuſſis, adeſt aliqua ſpirandi difficultas, eaque major quando uſus augetur, vel ab exercitio vehementi aut valida inſpiratione: imo tunc intercipitur etiam motus tuſſi excitatus, velut ſi ſingultus ſuperveniret. *Ben. Silvaticus conſult. 41. cent. 2.*

SCHOLIA.

Exulcerationem] Iam, ut audio, in Anglia familiaria aſt paracenteſis thoracis ad phthiſis curationem: Infunduntur decocta vi detergente, mondificante, agglutinante, traumatica prædita; ſic plurimi ſanitati reſtituuntur, quod medicamenti facultas integra illuc & ſine ambagibus perveniat: Uſus eſt ſi ulcus ſuperficiem pulmonum afficit, non item ſi intimum, & circa bronchia aut vaſa interna.

Callum contrahit] Sæpe inſidum, ob verendam caſtophen; quia tum in thorace, (monente *Jacotio* comm 1. in coac. prædict. ad aphor. 5. ſect. 2. lib. 6.) tum frequentius in pulmone areſcens ſanies, & calore in cruſtam verſa, cicatricis falſo conditæ imagine nobis imponit, donec ob thoracis motum, & partis mollitiem, leviſſima occaſione excuſſa cruſta, ulcus recrudeſcere animadvertimus, majore quam ante periculo.

Observatio XCV.

Phthiſici cito ſuccumbunt, ſi Pulmones pleuræ adnaſcuntur.

EXtremos egere dies omnes pene Phthiſici quibus lobi alicujus advenerit adnaſcentia: Quibus vero pulmonis univerſim fere pleuræ accreverint, ut in plerisque, citius occubuere: Quod ex morbi collata perennitate, & ex diſſectis hujus generis ſtrage peſſundatis dilucidatur. *Bennettus Theatri Tabid. Exerc. 16.*

SCHOLIA.

DIſcordes ſunt *Silvaticus* & *Bennettus*, quanquam uterque ad αὐτοψίαν provocet: Ad conciliationem dic, è Phthiſicis, quibus adnaſcentia pulmonum cum pleura contigit, eos evaſiſſe quibus ulcus ſuperficiarium fuit, extimam ſolum pulmonum partem afficiens: Quorum intimam ſubſtantiam corruptela aut vitium ſimul invaſit, eos peremptos fuiſſe: Quibus Pulmones univerſim fere pleuræ accreverunt, eos citius occubuiſſe, ob magnitudinem ulceris, univerſum pulmonum ambitum depaſcentis.

OBSERV.

Observatio XCVI.

Puris ſputum Phthiſeos pathognomonicum non ſemper eſt ſignum, Nec ulcus pulmonum ſemper ſequitur.

Puris ſputum Phthiſeos non ſemper pathognomonicum eſt: Nota mihi eſt Matrona quæ ſingulis Menſibus ſemel puris ſputo laborat, adeo ut ſæpiſſime ad libras tres puris fœtidiſſimi rejiciat; bene interim ſe habet, & formoſa eſt, neque etiam tuſſi vexatur, niſi quando periodicum hoc imminet puris ſputum, menſes tamen parce fluunt: Judicent nunc Eruditi an ſemper puris ſputum ſignum phthiſeos pathognomonicum exiſtat: Ego ſane in ea ſum ſententia ulcus pulmonis tabem non eſſe, niſi longo temporis tractu degeneraverit vel in vomicam vel in empyema: Inſpectio variorum hoc morbo mortuorum & diſſectorum cadaverum aliud me docuit: Vide Hippocratem lib. de Nat. hum. de iis qui purulenta expuunt ſine febre, Quam excretionem familiarem ait eſſe iis qui multum ſanguinem congerunt, & ſtato tempore non excludunt. *Albardus Hermannus Cummius in miſcell. cur. anni* 1670. *obſerv.* 94.

SCHOLIA.

Ego in ea ſum ſententia &c.] Hæc deſumpſit ex P. Barbette Praxis lib. 2. c. 2. Sæpe autem Phthiſis alios Pulmonis affectus conſequitur, imprimis empyema, vomicam, pleuritim, peripneumoniam, quatenus pulmonis unitatem ſolvunt, vel tonum labefactant, ac ſimul ſanguinis temperiem vitiant:

Puris ſputum non ſemper Phthiſeos Pathognomonicum] De Sputo purulento ſine Phthiſi, vide centur. 2. conſult. & Reſponſion. medicinalium R. I. *Fortis* conſult. 37. & 38.

Observatio XCVII.

Inſigne Pulmonis ulcus citra dolorem & tuſſim.

Anno 1533. quendam ſecui, & in ſubſtantia Pulmonis, in parte ſiniſtra, ulcus magnum concavum & putridum, ad quantitatem multo majorem quam ſit dimidia pars corticis unius ovi gallinacei cum ſua profunditate, in qua cavitate fuit ſanies multa & prava, deprehendi, cum tamen iſte, quem bene novi, nunquam conqueſtus ſit de aliquo dolore, neque tuſſiverit: *Nic. Maſſa in Introduct. Anat. fol.* 57.

SCHOLIA.

Fernelius Pathol. lib. 5. cap. 10. Vomicam in pulmone generari ait aliquando ſine Tabe, quum ſanguis ex aperta, rupta aut exeſa vena, in parvam quandam Pulmonis regionem ſecedens, illic putreſcit, ſenſimque mutatur in pus, ac per ſumma ſieceſcens ſibi cyſtin efformat: Fieri ergo poteſt ut ejuſmodi vomica citra incommodum aliquando geſtetur, Tuſſim non inferens, quia ob cyſtin nihil exudat: neque Dyſpnœam, quod procul abſit a tracheæ ramis inſignibus; neque Pulſus mutationem, quia arterias læves non comprimat; Tandem vero dirumpatur & in ulcus abeat, quod in exemplo allato ſuſpicari licet: Contra, obſervante *Williſio*, in Pulmonibus foveam unicam, aut forte binas efformari aliquando contingit, eaſque circumcirca parietes calloſos obtinere, ita ut materies ibi collecta in maſſam ſanguineam minime transferatur, ſed quotidie tota, copia licet ingenti expectoretur: Hi ſatis ſani bene degunt, bene reſpirant, comedunt & dormiunt, *Conquerunt*, aut ſaltem in modico corporis habitu perſtant, & non raro perſeneſcunt: Hinc nonnulli dicuntur Phthiſin per 30. aut 40. annos habuiſſe. Vivit apud annos Senatoris uxor quinquaginta quinque annos prætergreſſa, plurium liberorum mater, è quibus unus ante biennium phthiſicus obiit: Illa habitu phthiſico ab annis pluſquam viginti mere purulenta expuit, ſceleton referens, Et quanquam à catarrhis in pulmones crebro decumbentibus, præter frequentes ex Liene ægritudines, fato ſæpe fuerit proxima, noſtraque cura liberata, periculo tamen ſemper defungitur, ut in illam quadrare queat quod eam mulierem de qua Hippocrat. *Quinquies mortua eſt.*

Observatio XCVIII.

Pulmones citra inſignem doloris ſenſum dimidia parte fere conſumpti.

Ulcera Pulmonum ab erodentibus humoribus inducta, ſine dolore exiſtunt, licet externa tunica etiam erodatur, quod publice in theatro anatomico oſtendimus annis 1660. & 1663. in duobus corporibus, quibus adeo ulceroſi erant pulmones ut vix dimidium viſceris ſupereſſet, qui tamen homines de nullo inſigni pulmonis dolore unquam conqueſti fuerunt, Illud ipſum quoque in plurimis aliis à nobis demonſtratum, & in phthiſicis quotidie conſpicuum eſt, in quibus non ſolum interiorem ſubſtantiam, ſed frequenter etiam exteriorem pulmonis membranam, ſine eximio dolore exulcerari per autopſiam & experientiam novimus, Adhæc vulnera pulmonem tranſeuntia, etſi membrana ſit perfoſſa, ſunt tamen ſine eximio pectoris dolore, & quicunque in iis adeſt dolor, illum duntaxat in pleura & muſculis perſentiunt ægri. *Diemerbroek Anat. lib.* 2.

OBSERV.

Observatio XCIX.

Tabes à complicatis Pulmonum & Imi ventris affectibus.

§. 1. Cadaver D.N. febre lenta mortui & extreme exſucci ſectum, In quo Omentum corruptum, Ren dexter gangræna correptus, Siniſter lividus, Hepar durum, tuberoſum. Inteſtina decolorata, Meſenterium conſumptum, Pancreas ſcirrhoſum, Pulmones purulenti, Cor aridum, &c. *Vide lib. 4. de Febribus.*

§. 2. Puella varia affectionis hyſtericæ ſymptomata paſſa, Marcida interiit: Hepatis convexum, Inteſtina craſſa, livida, & gangrænoſa erant: Vaſa omnia ſpermatica, Teſtes, ſemine turgebant; Uteri orificium lividum, Pulmo ſiniſter vitiatus coſtis adhærebat. *lib. 3. tit. de Hyſtericis affectibus.*

§. 3. Fœmina de Tumore ventris querebatur, cui ſumma acceſſit corporis tabitudo: Jecur lapidoſum inventum, Pulmones dimidia ex parte corrupti, Inter peritonæum & inteſtina binæ veſicæ. *Vide lib. 3. tit. de ventris Tumore.*

§. 4. Paupercula diu doloribus in abdomine, quod etiam intumuit, vexata emaciata interiit. Peritonæum lacerum & eroſum erat ab ichore bilioſo. Duæ repertæ moles globoſæ meſenterio adhærentes, puſtuloſis veſicis luxuriantes. Hepar flaccidum luridum, Pulmones ſicci cum lituris gangrænoſis. *Vide Tit. de ventris Tumore.*

§. 5. Domina N. per aliquot annos ſenſim contabuit cum dolore ad hypogaſtrium, &c. Pulmo aliqua parte erat inflammatus, Hepar vitiatum, Uterus corruptus & quaſi gangræna affectus. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio C.

Anatome Pueri Maraſmo extincti, cui Hepar juſto majus, Abſceſſus prope venam cavam, Pulmones nulli.

Quatuor annorum puer Maraſmo extinctus obiit: Animi cauſa à me ſecatur cadaver, cujus hepar dum inſpicerem, erat ſupra modum magnum: Habebat Abſceſſum prope venam cavam, circa partem gibboſam pure circumquaque obductam. Lienem boni coloris & integrum. Omentum nullum, aut vix conſpicuum, Pulmones, mirum dictu, nullos; quorum loco erat veſicula membranoſa flatu repleta, venulis exiguis munita, originem ſumens ab ipſa arteria aſpera, quæ refrigerium afferre videbatur cordi. *Fontanus lib. 1. Reſponſ. & curat. Medicin. lib. 1. p. 55.*

Scholia.

Hæc ad Clar. Plempium ſcripſit *Fontanus* 26. Decembris 1638. Ille vero in reſponſoriie ſuis judicat veſicolam illam membranoſam Pulmonis loco fuiſſe, qoæ quia ab aſpera arteria originem ſomebat, eërem exteinum recipere potoerit ad cordis refrigerium: quia tamen non ſatis copioſum aërem cordi ſubminiſtravit, neque ſatis libere cor à ſuis ſuliginibus expurgari potuit, hinc in maraſmom incidiſſe juvenem ſoſpicator *Plempius*, intenſo ſcil. nimium cordis calore, atque præpropere corpue exſiccante: Ego grande obſervationibus *Malpighii* hinc mutuabor ſubſidlum: Veſiculam à primo orto natura finxit, ſicut eadem in omnibus eſt prima Pulmonum ſubſtantia, & ab aſpera arteria propagavit, ut continoato ductu & ttamite teceptus eër huc trajiciator; ex obſervatione *Harvei*, ad quattum menſem membrenaceus Pulmo in fœtu permener, ſine ſanguinis effuſione. Non igitur hoc oſque erravit Natura, ſed quia propter vaſorum pulmonaiiotum exilitatem circulationis curſua fuit interruptus, quem per pulmonee ad cordis conſervationem eſſe oeceſſarium eſt probatum, hinc maraſmo data eſt occaſio, ad euius etiam infortuniom pleraque inferioria ventris viſcera corrupta conſpirarunt. Similis eſt hoic hiſtoria à *Zacuto* ex *Nonnio* adducta lib. 1. Prax. adm. Obſervat. 100. quanquam male ſub illorum titulo referetur qui Pulmonibus deſtituontur, rèapſe enim hic & ibi Pulmo adfuit, ſed Pulmonaria vaſa impeifecta fuere, quibus veſiculæ nudæ debebant nutrimentum largius accedere: Puellæ iſti trium annorum, diutorna quartena laborenti, Polmones viſi ſunt *Nonnio* adeo conteboiſſe, ot nollum illorum eppareret veſtigium, ſed tantum membrana plena purolente materia: Quo vero authore ſcire potuit contaboiſſe Pulmones? Mihi ſit veroſimilius, præter membraneam veſicam, nollos onqoem in infante adfuiſſe Pulmones. Suſpicionem auget qood nunquem vel de tuſſi fuit conqueſta, vel pus expuit: Purulenta materia à ſanguine provenir, & vaſis Pulmonariis male affectis, qoæ per cot exporgati ſolebat, deinde corde eum vita ceſſante in membrana pulmonice fuit collecte. Nullue dubiro quin tales Pulmones in ſubjecto illo fuerint de quo *Fabr. Bartoletus* lib. 4. de diff. reſpir. eui deeſſe credebantor Pulmooes, ut utiinque quid potios ſubſtantiæ polmonicæ analogum videretor, huic proculdobio membranecea veſice eret pro pulmone, idque per natoram, nam quæ ſtagnabat materia in thorace pue non erat, quaſi ex empyemate, ſed aqua veluti lactea, ſiue ex Ducto thoracico *Pecquetiano* per Cor edveniens, ſive ex genere lymphæ noſtræ, cujue veſa ſeroſa, hinc inde per pulmonum ſuperficiem proſerpentia, obſervavit

depinxitque *Olaus Rudbek* Tab. 1. fig. 1. Itaque pro inſolitis hactenus admirati fuimus, per ordinarium Naturæ conſilium explicare poſſumus ex novis ſuppoſitionibus, quarum beneficio magnam facem accendere aliis phænomenis licet, quæ Medicorum ingenia vexarunt: Apertius jam liquet quæ fuerint veſiculæ illæ per tuſſim rejectæ, de quibus *Foreſtus* lib. 14. Obſerv. 26. in Schol. Imo veſicæ aqua refertæ, veluti piſcium, de quibus *Schenkius* lib. 2. ex *Oethæo*, & veſicellæ colore, magnitudine & forma cyprini piſcis ſimiles per ſcreatum à tabida muliere Garlitiana rejecta apud eundem *Schenkium*: Facilius jam ex veſiculis detectis, quo loco Pulmonum ſputa rotunda ſeu globoſa, de quibus Hippocr. 6. Epid. & in Coacis, colligi & conglobari poſſint aſſequimur. *Galenus* in comm. 6. Epid. cauſas recenſens, loci caliditatem pro efficrice, humorum craſſitudinem atque tenuitatem pro materiali, & fibras Pulmonum pro loco concretionis agnoſcit: Propius ſcopum ferit *Jacottus* comm. in lib. 5. ſect. 2. Coac. 61. formam rotundam contrahi, quod cum glutinoſus humor in aſpera arteria colligitur, atque ibidem multas horas moratur, eandem cum illa formam acquirat, ſiquidem ipſa quoque globoſa eſt & in orbem circunducta: Ex veſiculis vero ſua natura rotundis facilius globos hos explicabimus, in quibus pus craſſum, quaſi in fuſoria officina, & inſtrumento ad globulos uſitato, in globoſam rotunditatem efformatur. Et quia veſiculæ, à prima conformatione rotundæ, eo modo varias figuras acceperunt quo ſavi apum & nix, anguloſum pus quandoque excreatur, ea ratione in fiſtulis pulmonum globoſum redditur, quia Ariſtot. in mechanicis, omne quod ſenſim circum circa conſumitur, rotundum effici prodidit. In iiſdem cavernis concreſcere apte poſſunt *Granula & Calculi*: mora enim ad horum concretionem requiritur, quam vaſa negant, quam bronchia non concedunt, quam denique ſolæ membranaceæ veſicæ largiuntur. *Bartholinus Tract. de Pulmonibus ſect. 2. pag. 32.*

***

Observatio CI.

Tabes à Cordis vitio, quod exſuccum, Pulmonum multiplici læſione, Hepatis duritie, Pancreatis ſcirrho, Meſenterii glandulis tumidis, &c.

VXor Jac. Bagolle paulatim morbo admodum intricato correpta fuit, Nunc enim palpitatione cordis; nunc dolore & torminibus ventris; interim tamen appetitus non multum proſtratus fuit, ita ut pro more alimenta ſumeret, quibus tamen parum nutriebatur: Tuſſicula quin etiam & dyſpnoea laborabat; Cum circiter annos IV. vitam hanc calamitoſam vixiſſet, ac ſceleti fere inſtar extenuata eſſet, paulatim ſtupore & frigore in ſiniſtra manu, præcipue circa extremitates digitorum, correpta eſt; ſymptomata tamen hæc ab initio tam exigua erant, vix ut percipi poſſent, nec aderat tamen multo minus inflammatio, imo nec dolor ullus: Interea tamen extremitates digitorum, & tota manus paulatim, & (quod mirandum) abſque dolore ſphacelata & penitus emortua eſt. Ego, tribus ſeptimanis poſt inceptam ſphacelationem digitorum vocatus, brachium ad cubitum uſque, ſimul & digitos, carbonum inſtar nigros, frigidiſſimos, & ita extenuatos, ut oſſa vix tenuiſſima cute obtegerentur offendi; nulla tamen, ut dixi aderat inflammatio neque dolor, imo nequidem in loco illo in quo calor nativus nondum penitus extinctus fuerat. Porro etſi perexigua recuperandæ ſanitatis ſpes supereſſet, rogatus tamen ut brachium amputarem, quia malum adeo lento tardoque greſſu incedebat vix ut percipi poſſet, viſum ante operationem corpus præparare: Poſtea brachium ſupra cubitum, & quidem in parte ſana, feliciter & fere ſine dolore ac ſanguinis profluvio abſcidi, vulnus brevi digeſtum quidem fuit, adeo ut laudabile pus appareret, nihilominus circa XI. poſt brachii abſciſſionem, gangræna denuo truncum invaſit, ita ut paucos poſt dies è vita diſcederet.

In cadavere hæc notatu digna obſervavi. 1. Abdomen ſeroſi humoris plenum & extenſum erat. 2. Meſenterium ſteatomatis multis ſcatebat. 3. Sub vena Portæ, & quidem in ipſo Pancreate, ſcirrhus admodum magnus conſpiciebatur. Hoc principium & præcipuam cauſam hujus morbi tam diuturni, támque gravis fuiſſe rationi conſentaneum eſt: quia enim venæ Portæ ſubjacebat, facile impedire potuit quominus chylus ad hepar perveniret, totúmque corpus nutriret, hinc viribus paulatim proſtratis, & calore nativo diminuto, ſanguinem optimum & laudabilem generare non potuit: Quare in juventute, & ante nuptias, debilis, pallida & palpitationibus cordis obnoxia valde fuerat: in matrimonio tamen melius ſe habuerat & proles aliquot habuerat: Circa annum vero 1600. ſymptomata omnia ingraveſcebant, ita ut continuo de dolore ventris, & quidem ea in parte, in qua ſcirrhum invenimus, conquereretur. Supervenerunt item dolores ventriculi & capitis, cum totius corporis imbecillitate, tuſſi continua, palpitatione cordis &

appetitus

appetitus imminutione: Itaque corpus ita ſenſim extenuatum fuit ut oſſa vix cute obtegerentur: Attamen interim dum ita laboraret puellum genuit, qui hoc anno 1608. bene ſe haber.

4. Hepar durum, pallidum, ac ſi elixatum fuiſſet, apparebat. 5. Pulmo dextra parte materia purulenta ac fœtida; ſiniſtra vero humore ſeroſo imbutus erat. 6. Per totam Pulmonis ſubſtantiam ſcirrhi plurimi, colore lividi, in quibus materia nigra atramenti inſtar, contenta fuerat, conſpiciebantur. 7. Lapides plurimi hinc inde per pulmonem, diverſi coloris, parvi tamen omnes, reperiebantur. 8. Cor ſanguine plane exhauſtum, extenuatum, ideóque valde diminutum & parvum erat. 9. Arteria venoſa in monſtroſam amplitudinem extenſa erat, humore ſeroſo impleta; à quo quia ſimplici conſtat tunica, ita dilatata erat. *Fabritius Hildanus cent.ii. Obſerv. 89.*

Observatio CII.

In Phthiſicis quibuſdam ex ſanguinis ſputo, Pulmones poſt inflammationem ſcirrhoſam duritiem contrahunt.

Mulier quædam ex copioſo ſanguinis ſputo à Pulmone regurgitante, diutiúſq; affluente, tandem in phthiſin lapſa eſt, rabeſcens & pus graviter olens copioſum expuens, cum ponderis cujuſdam ſenſu in parte dextra, difficilíque ſuper ſiniſtram decubitu: id quod in dextra thoracis vomica pus acervari ſignificabat, pulmoníſque dextram partem affectam, ut cujus non fracta modo vena fuerit, ſed inflammationis deinceps concitatæ ſuppuratio facta ſit, ac tandem quædam in ſcirrhum converſio, *Vt ſæpe talem Pulmonis, ob infarctum pus, duritiem, in Xenodochiis per anatomem* obſervavimus. *Ingraſſias in conſilio pro Fiſtula Pectoris.*

Observatio CIII.

Phthiſis univerſalis, à purulentibus omnibus viſceribus naturalibus & vitalibus, ſalvis ſolum renibus liene & ventriculo.

Cum Chriſtina Pickia, triginta novem annos nata, Gregorii Jetken Piſtoris Thorunenſis conjux, per tres fere hebdomadas male habuiſſet, & de Tumore abdominis cum continuo dolore conqueſta eſſet, ſe gravidam eſſe à quibuſdam mulierculis perſuaderi paſſa eſt, inque iſto errore hucuſque permanſit, donec malo in dies increſcente, Georgium Grunach Chirurgum ad ſe vocavit, qui ei oleum anodynum cum chamæmelino mixtum porrexit, utque eo abdomen cum dolore tumidum quotidie inungeret, juſſit, hoc facto, in ſomno, 3ª. ab inunctione nocte, ſc. 21. Junii anno 1674. materiæ purulentæ fere duæ libræ per umbilicum effluxerunt, natura ſibi in ipſo umbilici centro parvulum foramen efformante, & abdomen à congeſta iſta materia vitioſa liberante, non ſine magno fœtore viriúmque inſigni proſtratione: Ego eadem die, hora pomeridiana ad eam vocatus, offendi debilem, in abdomine autem, circa regionem hepatis, duritiem aliquam cum dolore animadverti, urina nonnihil erat tincta, pulſus parvus & debilis, pectus purulenta ſanie plenum, quam tuſſis crebra prodidit, quæ omnia atrophia artuum, præſertim ſuperiorum, comitabatur. Appetitus cibi integer adhuc erat, Sitíſque nulla eam infeſtabat, ſingulis etiam noctibus placide dormiebat. Sed à 14. Junii duritics ventris diſparebat: Chirurgus interim canaliculum plumbeum ſubtiliſſimum ſemper indidit, perquem dies noctéſque coctum pus copioſe effluere ſolebat, ſuperimpoſitis emplaſtris idoneis: Ego ipſi primum corrobotantia præſcripſi, Deinde ob materiæ Purulentæ in pectore contentæ copiam, expectorantia. Die 26. Junii puris quantitas valde imminuebatur, abdomine quoque naturalem formam acquirente, ſed poſt deligationem vulnuſculi à Chirurgo mane hora 7. peractam, horrorem quendam percipiebat, tum etiam circa noctem ſubſequentem ſemper calorem p. n. aliquot horarum: A meridie puris quantitas major erat, abdomine ubique molli, pus autem per vaſa umbilicalia foras erumpebat, In quæ etiam Chirurgus inſtrumentum ad medii digiti longitudinem immittere potuit, ad latera vero, in carnem muſculoſam nullatenus. Unde facile dignoſcere potuimus pus illud per venam umbilicalem, tumore mox concidente, ex hepate originem habuiſſe: Hinc venæ umbilicalis ſectionem Anatomici periculoſam eſſe demonſtrant, ceu videre eſt apud Riolanum Fil. Enchir. Anatom. lib.2.cap.15. in conſ.med. Ideo etiam Epomphalia medicamenta admota umbilico purgate manifeſtum eſt: Scitum etiam ex Hippocr. Abſceſſum ventris umbilicum eſſe terminum. Sed & aquam hydropicorum interdum per

umbilicum erumpere, ejúſque affectus eſſe graves hinc patet. Sic nos in præſenti caſu coctum pus per abſceſſum umbilicalem uſque ad mortem fluere obſervavimus, natura ſcil. illud undiquaque ex viſceribus putridis foras expellente. Poſtmodum ulcus in mammilla ſiniſtra unum, alterum in ſiniſtra natium exoriebatur, donec tandem totum corpus atrophia conſumptum ſceleton repræſentabat, & tum miſera illa die 29. Julii, hora media octava matutina placide obiit.

A meridie hora media prima, cadavere à Georgio Grunach, Chirurgo, aperto, inventum pus & ſanies fœtidiſſimi odoris, in vaſis umbilicalibus, quæ ex hepate ulceroſo ſcaturiebant & per umbilicum ſtillabant. Hepar duritie & ulceribus tumidum, quinque libras civiles cum ſemiſſe ponderabat. Peritonæum, Meſenterium, Omentum, Pancreas, omnia plena puris, & vix non conſumpta: Inteſtina etiam aliqua ex parte corrupta: Lien, Renes & Ventriculus bene conſtituti erant: Uterus purulentæ materiæ plenus & ulceroſus: Caro muſculoſa circa regionem Hepatis eidem adhærebat: Diaphragma, Mediaſtinum, putrida. Pulmones à pure conſumpti, maxime in ſiniſtra parte, ubi nihil de parenchymate pulmonis conſpiciebatur, imo pleura ſiniſtra tota conſumpta erat. Dextri autem lateris ſuperior pulmonis lobus nonnihil adhuc de ſubſtantia pulmonis habebat, flaccida tamen & ulceroſa: Bronchia pulmonum, quæ adhuc ſalva erant, uſque ad principium aſperæ arteriæ verſus palatum, pure ſcatebant. Cor ſalvum ſed flaccidum, ejúſque capſula humore vacua: totum corpus plane conſumptum. Hinc (exceptis liene, renibus & ventriculo) præſentem affectum Phthiſeos univerſalis nomine appellandum cenſemus. *Simon Schultzius in miſcell. cur. annor.* 1674. 75. & 76. *p.* 85.

Observatio CIV.

Phthiſici ventriculorum cordis oſtia à carnea concreſcentia pene obturata fuere reperta.

IN quodam Oxonii Tabe extincto, & paulo ante obitum leipothymia frequenter obnoxio, obſervavi dextri ventriculi oſtium uſque adeo à carnea concretione obturatum, eámque tam arctè inter fibras tricuſpides impactam fuiſſe, ut pennæ anſerinæ aditus in ventriculum pro influxu ſanguinis vix reſtaret. Quin & ſiniſter ventriculus pari fere modo obturatus fuit, ut ægre oſtium cordis recludi digitis potuerit. *Richardus Lower Tract. de corde cap. 2. p. m.* 136.

SCHOLIA.

SI Cordis ſyſtole, qua liquor ſanguinis conquaſſatur uſque, & ad ventriculi latera & vaſorum parietes alliditur, paululum diutius elangueſcat, ſuccus ejus nutritius in partes ſecedere, grumeſcere, & gelatinæ in modum incraſſari, tandémque intra fibras cordis hinc inde pendentes implicari, & ipſi ventriculorum parietibus accreſcere, & à cordis æſtu indurari incipit, eáque quantitatis mole ſæpenumero augeri, ut utramque cordis cavitatem fere impleat, motúmque ejus multum diminuat. Atque hoc in Tabidis, cachecticis, ſcorbuticis, ſolenne & familiare eſt (ut pote quorum pulſus debilis & intermittens eſt) ventriculos cordis, & vaſa omnia ſanguifera chylo coagulato infarcta & fere repleta eſſe; prout in pluribus hujuſmodi defunctis, & longa ægritudine attritis, præſertim ſi ſub iſto languore in lecto decubuerint, ſæpe obſervavi: Adeo ut mirandum fuerit Cor ullo modo conſtringi, aut reliquum ſanguinem adhuc fluidũ, ad vitam & calorem in partibus conſervandum, in vaſis iſtis prætertabi potuiſſe: Quin & hujuſmodi concretiones uſque adeo in carnem mutatas vidi, ut plurimas venas & fibras in iis adverterem, quas cum in fruſtula diſſecarem, ſanguinem non aliter quam ſi pars aliqua corporis incideretur, recentem effuderunt: cujus coagulationis hæc ratio eſſe videtur, quod cum cordis motus diu elangueat, & ſimul æger lecto affixus ſit, ex plano & æquali iſto corpori ſitu, ſanguis lento fluxu delatus, ob motus iſtam tarditatem & moram (præſertim cum ſuccus nutritius in ſanguine admodum glutinoſus ſit) ſenſim concreſcit, & pro cordis & vaſorum continentium figura, varie configuratur, unde pro cordis Polypo, verme & ſerpente interdum habitus eſt. Hinc conſtat quanta cum utilitate exercitia & agitationes corporis ad ſalutem conferant, nam quo ſæpius in corde ſanguis conquaſſatur, ad vaſorum parietes alliditur, in habitu corporis à contractione muſculorum agitatur & concutitur, & denique per poros corporis urgetur, eo magis attenuari, & à ſtagnationibus iſtis liberari neceſſe eſt, in quas aliter pars ſanguinis nutritia ſatis prona eſt. *Idem.*

Observatio CV.

§. 1. *Tabes ab ulcere Pulmonis non ſemper inducitur.*

VLcus Pulmonis Tabem eſſe non admitto, niſi longo temporis tractu degeneraverit vel in vomicam, vel Empyema: Diſſectione enim ſemper contrarium reperi in cadaribus hoc malo extinctis. *P. Barbette Praxeos lib. 2. cap. 2.*

SCHOLIA.

PHthiſis eſt conſumptio humoris nutritii. Pars affecta, interdum quidem Pulmo eſt, ſed non eo quo vulgo putatur modo, ut ex cauſis patebit: Primario plerumque patiuntur Ventriculus, Pancreas, Glandulæ lacteæ, &c. Pulmo per conſenſum. Cauſa eſt 1°. Ventriculus male chymum digerens. 2. Succus Pancreaticus male ſeſe miſcens bili; Unde 3. chylus craſſior male tranſcolatur per Glandulas meſenterii lacteas: Evenit inde 4. quod chyli craſſior pars in glandulis lacteis hæreat, non tranſcoletur, illas induret, ſic ut nonniſi ſeroſior illius pars per ductum thoracicum perveniat ad cor. Interim veſiculæ tam orbiculares quam ſinnoſæ pulmonis, noviter à Malpighio inventæ, ex legibus circulationis ſanguinis, replentur lympha, quæ in illis craſſior fit, anhelationem cauſat atque tuſſim, vapores aſcendentes anguſtias intermittentes. (Differentiæ Phthiſis) Practicus Tabem in tres ſpecies divido, 1. eáque præcipua, eſt illa quæ provenit ex glandulis meſenterii lacteis, lympha craſſa, vel, ut alii loquuntur, pituita obſeſſis, quæ ſic in cauſa ſunt ut minima aſſumptorum ciborum pars perveniat ad cor, corporiſque partes reliquas, maxima vero illorum pars pereat per alvum: Secunda eſt, quæ propter ſanguinem, & in illo lympham ſeroſiorem, tuſſim excitat continuam, dum per pulmones circulatur cum ſucco nutritio ad Cor: Tertia ſpecies illa eſt quam antiqui ulcus Pulmonum vocavere; provenit ex lympha craſſa in veſiculis pulmonum ſupradictis diutius hærente, & circulationem ſanguinis impediente: ſputa primum albicant & levia ſunt, poſtmodum craſſiora fiunt, tandem aliquando fœtent & ſic putrent; Hæc quoad Qualitatem, Quantitate ſi peccaverit hæc lympha, vomicam pulmonum obſervabis, vel Empyema. *Indicationes Curativa*, Lympha craſſa incidenda; abundans leniter & per epicraſin evacuanda: Hoc addo, me contra omnium fore ſcriptorum practicorum ſententiam, acidis temperatis feliciſſime uſum: Ratio patet ex præſcriptis, dulcia acidis non temperata cum multis aliis obſervavi, ægris ſemper, ad minimum plerumque obfuiſſe.

§. Phthiſis definiri ſolet, quod ſit Totius corporis intabeſcentia ab ulcere Pulmonis orta, verum minus recte, quia plurium ab hoc morbo defunctorum cadavera aperui, in quibus Pulmones ulcere quovis immunes, Tuberculis, aut Lapidibus, aut materia Sabuloſa per totum conſiti fuerunt: Nam exinde *Sanguis*, ſi quidem in præcordiis *nec libere circulari*, nec ab aëre nitroſo ſatis animari poſſit, cúmque interea à propriis recrementis in pulmone depoſitis continue inquinetur, ſæpe vitioſus & ἀτρόφιμος factus labem arceſſit. Quapropter Phthiſis definitur melius quod ſi Totius contabeſcentia *à mala Pulmonis conformatione* orta. *Willis Pharmac. Rat. part. 2. ſect. 1. cap. 6.*

SCHOLIA.

S*Anguis ſiquidem, &c.*) Oſtendere oportet quot modis, & ob quas [illegible] humor ſeroſus, ſive (ut vox populi ſonat) catarrhalis, è maſſa ſanguinea in in Pulmonum veſiculas, alioſque Ductus tracheales deponi ſolet: Circa quam indaginem unicuique obvium eſt concipere cauſam morbificam è binis partibus conſiſtere, ſimulque in vitio eſſe, hinc ſanguinis materiem noxiam ad thoracem mittentis dyſcraſiam, ac inde Pulmonis eam facile ſuſcipientis imbecillitatem, ſive ἀτονίαν. Quoad prius, obſervatione ſatis vulgari conſtat maſſam ſanguineam particulis incongruis, ſcil. vel propriis degeneribus, vel alienis illuc aliunde ſuffuſis refertam, propter eas expurgandas effeveſcere, quodque ſecernendum eſt, cum per alias vias haud facile amandetur, in pulmones ſuffundere, iiſque (ſi forſan conſtitutionis debilioris fuerint) penitus affigere.

Plures & diverſimodæ ſunt ſanguinis dyſcraſiæ, & affectiones quibus liquor ejus in compage ſolutus, & quaſi fuſus, ſerum & ſuccum nutritium non debite intra ſe continet, quin hos alióſque humores recrementitios à ſe perpetim amandans, uti interdum in alias partes, ita ſæpius in pulmones deponit.

1. Sanguis interdum inſtar lactis aceſcentis, ſenſim depravatur, tandemque ab indole genuina verſus aceroſam deſciſcens, & in compage ſolutus, ſeroſitates ſuas, (facila nimis abſcedere aptas) ex arteriis tum pneumonicis, tum trachealibus in ductus tracheales ſuffundit. Ita quibuſdam ſolenne eſt ſemel aut bis in anno, ſine ulla cauſa manifeſta, tuſſi gravi ac moleſta cum ſputo copioſo affici, quæ tractu quodam temporis, (poſtquam ſanguis fæculentiis & recrementis expurgatus craſin ſuam recuperat) ſponte ceſſant, & deinceps valetudo firmior & diuturna ſuccedit: Per hujuſmodi tuſſim ſanguis [illegible], novi quoſdam ſæpius in die, & præſertim omni mane ſputum inſtar atramenti nigricans, cum levi tracheæ nixu excernere ſolitos: quo affectu cum per plures menſes conſtanter laboraſſent, poſt tuſſim graviorem occaſionaliter contractam, cum ſputo multo ac flavo, deinceps priori iſti atrato prorſus immunes evaſere: Cujus ratio eſt, quod tuſſis immanior cum expuitione copioſa per aliquot dies perſiſtens, fæculentias iſtas atrabilarias è ſanguine prorſus expurgat, quinimo & ſanguinis temperiem immutat ſeu potius dyſcraſiam tollit.

2. Liquor Nerveus non raro degener factus, & cum lympha copioſa è fibris, & partibus nerveis in ſanguinem redundans, uti viſcerum & nervorum affectus periculoſos, ita quandoque tuſſim immanem & valde moleſtam infert. Hujuſmodi Tuſſis modo catarrhalis eſt, quatenus lympha iſta maſſam ſanguineam tranſgreſſa, per arterias in pulmones deponitur: modo Spaſmodica, quatenus nervos & fibræ ad pectus movendum deſtinati à latice iſto occupantur, inque motus convulſivos irritantur: ab utraque cauſa, aut ſeparatim aut conjunctim, evenit quod cerebri & nervoſi generis pathemata graviora tuſſim moleſtam frequenter acceſſunt, vel in eam commutantur.

3. Præter ſanguinis & liquoris nervei vitia, ſæpe tuſſim excitantia, probabile eſt interdum hoc malum exoriri propter Lymphæ ductus qui ad pulmones ſpectant obſtructos, cum enim hujuſmodi vaſa quamplurima per pulmones ubique diſſeminantur, quorum munus eſt quicquid Lymphæ per arterias ad præcordia advectæ, & per venas haud ſtatim reducibilis, ſuperfluum eſt excipere, & ad Ductus thoracici truncum convehere: ſi forſan accidit hos ductus, à materia viſcoſa obturatos vel compreſſos, aut à frigore conſtipatos officio ſuo minus defungi, neceſſe erit recre-

menta iſtæc aquoſa, ab emiſſariis ſolitis excluſa, aut in ſanguinem regurgitantia effervescentiam ejus ciere, aut in Tracheæ ductus ſuffuſa tuſſim excitare.

4. Nec tantum humores prædicti, quatenus ſanguinis craſin aut motum pervertunt, vel impediunt, tuſſim, (quæ ſæpenumero Phthiſeos proœmium eſt) verum inſuper Evacuationes quæque ſolitæ aut ſolennes ſuppreſſæ, aut præpeditæ, noxam pulmonibus frequenter imprimunt. Fluxus menſtruus aut hæmorrhoidalis obſtructus, hæmorrhagia narium aſſueta ſi forte ceſſat, fontanellæ occluſæ, puſtulæ, ſcabies & exanthemata repercuſſa, Thoraci labem non raro affigunt. Si quando ſputatio copioſa è glandulis oris ſponte deſiſtat, vel medicina curatur, poſtea nonnunquam tuſſis Tabifica ſuccedit, quare vulgo dicitur idem Rheuma, quod modo ex capite in fauces & guttur decerrat, poſtea exinde altius in pulmones deſcendere; cũ revera nihil aliud hoc fuerit, quam quod ſanguinis ſeroſitas quædam ſuperflua, per arterias cephalicas in glandulis oris deponi ſolita, poſtquam illinc excluderetur, per arterias pneumonicas in pulmones irrueret.

A propriis recrementis, &c.) Præter dictas evacuationes privatas & periodicas, vel extraordinarias, quarum ſuppreſſiones ad tuſſim & phthiſin inclinant, occurrit altera generalis & conſtans, videl. Tranſpiratio inſenſibilis, quæ inhibita vel ſuppreſſa, plus ac ſæpius quam cæteræ omnes iſtius mali occaſio aut parens eſſe ſolet: Quippe effluvia, per poros cutis evaporare ſolita, intus cohibita ſanguinem fermentant & cito pervertunt, inque ſeroſitates fundi & præcipitari faciunt: quæ cum aliis maſſæ ſanguinæ recrementis ſtatim in pulmonibus depoſita, tuſſim moleſtam, & non raro tabificam accerſunt: hinc vulgaris obſervatio eſt frigoris, quo pori conſtipantur, ſuſceptionem, ſive per auræ gelidæ afflatum, ſive à pluvia aut fluvio madefactionem, ſive veſtis depoſitionem aut alio quovis modo fiat, quamplurimos ad affectus thoracicos diſponere.

A mala Pulmonum conformatione.) Illæ ſunt præcipuæ cauſæ & occaſiones, quæ ex parte Sanguinis quoquomodo depravati, & propterea materiam noxiam in Pulmone deponentis, occurrunt. Sequuntur aliæ ex parte Pulmonis, quæ nempe hoc viſcus ad tuſſim aut phthiſin promptius contrahendam diſponunt, cujuſmodi imprimis ſunt hæ tres, videlicet 1. Mala pectoris conformatio. 2. Pulmonum innata debilitas, ſive hæreditaria ad Tabē diſpoſitio. 3. Thoracis morbi præcedanei, uti ſunt vulnus vel plaga, pleuritis, peripneumonia, empyema, hęmoptoe, variolę & morbilli, cum quibuſdam aliis; 4°. his addatur Auræ quæ inſpiratur incongruitas: Quoad Pectoris conformationem, res ita habet, videlicet, ut Pulmones uſque ſarti tecti, & labe quavis phthiſica immunes in officio ſuo diu conſerventur, oportebit eos motu uſque vegeto agitati, & quaſi velis plene expanſis, ſyſtoles & diaſtoles reciprocationes validas obire: in eum nempe finem ut aër ubertim inſpiratus ad intimos quoſque ipſorum receſſus admittatur, & exinde ſtatim una cum effluviis & fuliginibus omnibus, quaque reſpirationis vice, maxima ex parte regeratur: Quandoquidem vero hujuſmodi Pulmonum actio à thoracis, tanquam machinæ motivæ conformatione plurimum dependet, neceſſe erit propter malam hujus fabricam reſpirationis munus in multis deficere; Sunt autem Pectoris male conformati duæ præcipuæ ſpecies (nempe Gibboſitas & Scapulæ velut Alatæ) propter quas plures in phthiſin proclives reperiuntur, quarum ratio eſt, quod in tali utraque pectoris vel depreſſi vel oblongati figura, neque Pulmones ſpatium ita liberum amplúmque obtinent, neque muſculi motivi ita fortiter contrahi poſſunt ac in pectore quadrato.

2. Pulmonum innata debilitas, ſive hæreditaria ad tabem diſpoſitio, adeo frequens & vulgo notabilis eſt, ut cum aliquis in phthiſin proclivis reperiatur, à quibuſque ſtatim interrogetur an nuu parentes ejus tali morbo obnoxii fuerint? Horum plurimi pectore anguſto, & collo oblongo præditi, & conſtitutionis valde teneræ, à leviſſima quavis occaſione tuſſim contrahunt. Auram nec gelidam, nec humidam ferunt: horum nonnullis habitatio in urbibus, ubi aër craſſus & fumoſus inſpiratur, valde infeſta eſt: E contra aliis in eandem affectionem proclivibus, plurimum amica, (cujus ratio alibi adducetur) Illis omnibus ventus Borealis fere ſemper inimicus, utpote qui tuſſim frequenter, item hæmoptoen, pleuritin, aut peripneumoniam excitare ſolet, ſcil. vaſis Pneumonicis aut Thoracicis exinde conſtipatis, atque interim ſanguine, ob tranſpirationem impeditam, & effluvia intra maſſam ejus cohibita, turgido magis & acriore facto.

Enimvero diatheſis ad phthiſin hæreditaria in his duobus potiſſimum conſiſtit, videl. 1°. quod patientes ſanguine acriore & elaſtico præditi, διαπνοὴν uberiorem exigunt, quæ ſi forte minus conceditur, materies evaporare ſolita in Pulmones imbecilles redundat: Dein 2°. Si quidem vaſa pneumonica nimis laxa & tenera exiſtunt, ſerum aliáque ſanguinis recrementa, intra maſſam ejus ſolutam haud rite continent, verum & iſta, & nonnunquam ipſius cruoris portiones quaſdam in ductus tracheales erumpere ſinunt: quorum fibræ motrices cum inſuper debiles fuerint, quod in cavitates ſuffuſum eſt non ſtatim foras eliminant, quin ibidem commorari & putreſcere, demumque in tabum, & pulmonis & ſanguinis corruptivum, degenerare patiuntur. *Idem.*

Ab ulcere pulmonis) Quando tuſſi ac ſputo diu continuatis, & ſenſim auctis, humor copioſus è maſſa ſanguinea in Pulmones deponitur, iſte imprimis veſiculas tracheales ſubit, ac tandem implet & nonnihil diſtendit, è quibus cum quolibet mane, per expectorationem tunc uberius habitam, fere totus ejicitur, exinde pro brevi tempore thorax gravamine immunis, & reſpiratio magis libera videtur, paulo tamen poſtea ſanguis ſero aut ſucco nutritio refarcitus, novam materiem pulmonibus ſuffundit, proindéque rurſus è cibo, aut ſomno, veſiculæ replentur, atque humorum affluxu in dies adaucto magis diſtenduntur ampliantúrque, tandémque lateribus duarum forſan aut plurium diſruptis, multæ hic illic veſiculæ in unum quaſi lacum efformantur, intra quem materies tabifica copioſius aggeſta, ibi (ſi quidem haud tota ſtatim rejicitur) putreſcit, proindéque & pulmonis cui inſidet ſubſtantiam corrumpit, & ſanguini pertranſeunti inquinamentum putridum inſinuat. Fovea ita in pulmonibus facta, in dies augetur, & ſæpenumero plures ſimul ac diverſis locis cuduntur, atque ob magnam humoris in iis aggeſti & putreſcentis copiam pectoris gravitas, velut onus ſentitur, reſpiratio magis impeditur, inſuper à Tabo uberius in maſſam ſanguineam ſuffuſo crebræ hujus effervescentiæ, ſucci nutritii diſperditio, porro ſitis ac æſtus, inappetentia, ſudores nocturni, & totius corporis intabeſcentia oriuntur: Cæterum cruor à pulmone inquinatus, hunc affectione reciproca, vid. à proprio tabo magis plecti facit: quippe ſanguis venoſus unoquoque circuitu materiem iſtam purulentam excipiens, eam mox arterioſo tradit: Unde cum neque per diaphoreſin, aut diureſin ſatis

Digitized by Google

ſatis amandari queat, tandem per arterias pneumonicas ad pulmones refertur, ubi rurſus à ſanguine ſecreta, ubique in tracheæ tum veſiculas, tum ductus minores inſinuatur, ita demum ut tota Pulmonum compage impleta, & foveæ ſive ulcera deinceps in pluribus locis efformentur, & ſinus reliqui omnes ichore ſpumoſo inferciantur. *Idem.*

Ulcere quovis immunes) Supra plurima Tabis exempla adducta ſunt à tuberculis, grandine, calculis, aliiſque extraneis ortæ, citra ulcus: ab eorundem ariditate, aliiſque vitiis.

OBSERVATIO CVI.

In Phthiſici Cerebro, cladis authoris credito, nihil vitii deprehenſum eſt.

NUper hominis Phthiſico morbo defuncti corpus incidebatur. Ego author eram ut caput quoque aperiretur, cum ad unum omnes qui huic ſectioni intererát, perſuaſiſſimum haberent morbum illum ex diuturnis cerebri deſtillationibus contractum fuiſſe; Ego oculis ſtatim ad *Infundibulum*, ſubmoto cerebro, transferebam. Sed hoc *erat mundum* aſpectu, nec ſtilla quidem ibi plenior hærebat. *In ventriculis* quidem *plus aqua, quam naturaliter debet*, inerat, nec guttula humoris exſtillabat oppreſſione Glandulæ Pituitariæ. *C.V.Schnederus l.2.de Catarrhis cap.15.*

SCHOLIA.

I*Nfundibulum erat mundum*] Inveniuntur qui omnem cerebri pituitam in hanc viam confundi putant, ut *Veſalius, Fuchſius. Valverdus.* Hoc vero Infundibulum, *inquit*, latum eſt ſuperius, tum meatuum in ipſum deſinentium gratia, tum dextri ſiniſtrique ventriculi capitum, quæ inibi deſinunt, excipiendorum gratia: In id etiam capax adeo hujuſmodi infundibulum exſtructum eſt, ut ſi quid pituitæ humoriſve ſuper calloſo corpore, aut in ſinibus in ipſo inciſis colligeretur, id facile in Infundibulum, piæ meningis beneficio illabi poſſet. Sive námque à poſteriori, ſive ab anteriori calloſi corporis parte hujuſmodi humor defluat, ſemper in duram meningem, quæ cerebri baſin inveſtit, hincque in colum prolabitur: quod (quo declivius fertur) eo anguſtius redditum, pituitam omnem excipit, eámque per exiguum quoddam in tenui meninge inciſum foramen rejectam, in commemoratę glandulę centrum procumbere ſinit: Nequeullus eam ad nares meatus deducit, cum per eas pituita ſecundum naturam minime excerni ſoleat, ſedin materiæ duntaxat exuperantia, ut in coryza. *Hactenus Valverdus*, Ex quo intelligi datur omnem fere pituitam retrorſum manare: Si igitur tanta humoris vis quotidie confunditur in Infundibulum, quam facile illa tunica offendi poteſt? quam facile cunctus meatus oppilabitur? aut etiam deſtruetur? Pituita quam varii coloris eſt? quam varie ergo illa hunc meatum tranſeundo inficiet? Nunc quam multa cerebra inſpiciuntur? at nunquam tinctum repetitur infundibulum, nunquam diſtentius: Forma denique hujus meatus reclamabit, & hujus officii rationem omnem excludet: In tertio ventriculo notatur meatus, qui eſt perangustus; hunc ajunt infra fieri ampliorem, & mox in fiſtulam terminari, quem quoque ob id vocant *Infundibulum.* Quo igitur conſilio natura exiguum, & mox capacem, & tandem iterum anguſtum fingit canalem? Si hic meatus de tertio ventriculo haurit humorem, ejus initium, inſtar cujuſdam orificii, debet eſſe magis latum & amplum: Quare cum hic meatus pertineat ad Infundibulum, hæc cavitas infundibulo vix aſſimilari poteſt: id quod etiam D. D. *Warthonus* fere deprehendit. Videmus ergo hanc membranulam ad humores trajiciendos minime figuratam eſſe. *Idem.*

Ex diuturnis cerebri deſtillationibus, &c.) Vide Scholia ad Obſerv.3.Sect.17.lib.1.

OBSERVATIO CVII.

Tabes ab obſtructione venæ cavæ prope cor.

IN cadavere Phthiſici Lugduni obſervavit *Lazarus Meyſſonerius*, Medicus Lugdunenſis percelebris, venam tantum cavam prope cor obſtructam. Hinc acutus ille vir Phthiſin ab ureteribus & renibus deduxit, quam in ſe ſolis curavit diureticis, ut decocto hyperici, &c. Non ſaccharo, quod credit diſſolvere potius ſal pulmonum illorúmque unionem. *Thomas Bartholinus centur. 7. hiſtor. xxxv.*

SCHOLIA.

PHthiſin à toto ſubinde venoſo genere induci plane ſum certus: Sanguinis enim vitium non corpus tantum emaciat, ſed & Pulmones, quos in circulatione tranſit omnis, (ſive aut horum culpa aut cerebri) ſua acrimonia irritat & corrumpit: A quocunque tamen vitio Phthiſis dependeat, Pulmones tamen in pleriſque phthiſicis tandem depravatos obſervavi. Interdum parenchyma plane vidi abſomptum, ſolis vaſis remanentibus. Nonnunquam tanto pure ſcatent ut calcis inſtar ſint friabiles. Subinde ita induratos inveni & exſiccatos, ut vitri inſtar diffringi potuerint: Sæpe coſtis viſi tam firmiter adnati ut motus reciprocus ceſſaverit. *Idem.*

OBSERVATIO CVIII.

§. 1. Tabes à Cordis exſiccatione & defectu humoris in Pericardio.

CAſimiri Marchionis Brandenburgici, ob mœrores & vigilias, humore qui involucro cordis continetur, exhauſto & exſiccato, cor exectum & exſiccatum pyri toſti faciem repræſentavit, &c. *Melancthon. lib. 1. de Anima.*

SCHOLIA.

DE phthiſi cordis mentionem faciunt *Plinius* lib. 19. cap. 5. natur. hiſtor. & *Plinius ſecundus* lib. 4. cap. 1. de re med. Contra phthiſin, *ait*, ſuccus raphani adhibetur, qui ſolus poteſt tenuitate ſubtili ad imi corporis lineamenta cor penetrare: Ægyptii enim Reges, quibus erat ſtudium corpora ſcrutari mortuorum, & cauſas valetudinum oculata fide recognoſcere, in corde ipſo naſci ejuſmodi vitium prodiderunt: Quomodo autem ſuccus raphani, calidi & ſicci temperie, ejuſmodi affectui medela eſſe poſſit obſcurum, Niſi recurras ad cordis obſtructiones, hincque impeditam ſanguinis circulationem, quam liberam reddat, reſeratis ſumma vi penetrandi obſtructionibus, ad qualitates occultas deveniendum erit.

§. 2. Nuper Illuſtr. Romani corpore, qui à diuturno morbo divexatus, defecerat, nulla prorſus cordis portio, ſed ejus tunica tantum reperta fuit; quod nimirum ab immoderato calore illud penitus jam abſumptum erat totum. *Bernard. Teleſius rerum natur. lib. v. cap. xxviij.*

§. 3. Si deſit aqua in Pericardio, cor ſenſim contabeſcit areſactum, ut in pluribus obſervatum. *Riolanus Encheir. lib. 3. c. 4.*

SCHOLIA.

Quem defectum Riolanus maraſmi cauſam ſtatuit, *Highmorus* verius pro effectu agnoſcit.

OBSERVATIO CIX.

Tabes ab ulceribus cordis excitata.

§. 1. IN quodam qui ſenſim contabeſcens & liqueſcens de medio ſublatus eſt, tandem tria ulcera in corde reperi, non parùm cava & ſordida, multo ante jam tempore contracta. *Fernelius lib. v. cap. xij. pathol.*

§. 2. Venetiis dum cadaver quoddam ſecaremus, quod fuerat hominis qui ex diuturno morbo tandem mortuus eſt, invenimus parvum ſub altera auricula cordis ulcus, quod videbatur antiquum, aliquantulum profundum, putulentum & ſordidum: Quodcunque autem illud fuerit ulcus, ſive ex aliqua vomica fuerit, ſive ex eroſione, ſive ex putredine, videtur rationi conſonum quod ſi hæc pertulerit diu, poſſit etiam ſcirrhum aliquandiu ferre. *Trincavellius lib. vj. cap. xi. de rat. curandi &c.*

§. 3. Vir quidam paulatim longi temporis tractu omnino emaciatus, tandem obiit, In cujus diſſectione inveni magnum ulcus, quod non ſolum cordis capſulam, verum etiam ſubſtantiæ cordis magnam partem exederat, uſque dum tandem penetraſſet in ſiniſtri ventriculi cavitatem ægrúmque ſic occidiſſet: *Dominicus de Marchettis Obſervat. Medico. Chirurg. xlvij.*

OBSERVATIO CX.

Tabes à pericardii affectu.

GAlenus in Simia & Gallo, in ambiente cor tunica, invenit tumorem ob quem in dies emaciari videbantur: In Simiæ tumore repertus eſt humor, in Gallo nihil humoris: Galenus ſemel vidit hunc morbum in ſectis animalibus dictis, Ego ter obſervavi: Hi animi deliquio, cordis palpitatione, pulſu duro, parvo, nulla præcedente tabitudinis cauſa, ſyncope oppreſſi vitam ducebant & accedente febricula conſumpti ſunt: In uno diſſecto apparuit in hac tunica duriuſculus tumor, nucis avellanæ parvæ magnitudine, non perfectè calloſus, quo diſrupto, ichor quidam emanavit citrinus: Hic cæterorum inſtar ad extremam maciem redactus, nullis unquam auxiliis levari potuit. *Zacutus prax. adm. lib. ij. obſerv. cxxxvij.*

SCHOLIA.

HIc affectus rarus, chronicus, cognitu difficilis, exitialis eſt: quo correpti ſenſim ac ſine ſenſu febre lenta oppreſſi contabeſcunt: Ab humore enim in hac membrana impacto, tumorémque committente, retento & putri, ob viciniam tantam cum corde, jugis tenuíſque concitatur febricula, quæ tandem totum colliquat & abſumit: licet enim cordis involucrum inter partes ignobiles reponatur à *Galeno* 7. anat. adm. c. 13. id tamen intelligendum ſi ſolum afficiatur citra cordis offenſam: Si autem hæc cordi communicatur, ob difficilem curandi aditum, atque ob gravia ſymptomata ſubſequentia, ægrum maceſcere par eſt: maxime quia hanc tunicam ſi ſemel humor penetrat, ægerrime elui poteſt; qui licet tenuis ſit, tractu temporis à calore cordis craſſeſcit, & induratus fit reſolutioni contumax; & ſi à natura vel arte tentetur ſuppuratio, humor effuſus ſupra cor, illius ignem ſubito extinguit, & inopinato ægri occumbunt: Et ſi res bene ſuccedat, ulcus fit immedicabile quod ritu ulcerum pulmonis, corpus tandem colliquat: His preſſus anguſtiis *Salius* modum curationis ſe ignorare fatetur: Eo tamen ordine eſſe curandam hanc tabem quo pulmonis tuberculum in obſerv. 112. cenſeo. Vide *Salium* de aff. omiſſis c. 7.

OBSERV.

Obſervatio CXI.

Anatome Phthiſici in utroque cordis ſinu caruncaulas habentis.

ANno 1608. Baſileæ in diſſectione phthiſici cujuſdam. præter alia ex utroque cordis ventriculo, carunculæ quædam albicantes interius. exterius colore rutilo emergebant, figura pyramidali, peculiaribus fibris in ipſis ventriculis radicatæ, per vaſa cordis ramulos ſuos diſpergentes, digiti minoris craſſitie, longitudine ſeſqui palmæ: In phthiſicis & hydropicis haud raro ejuſmodi reperiuntur. *Th. Bartholinus Epiſt. 4. cent.* 1.

Obſervatio CXII.

Atrophia in Bove, ab Abſceſſu in corde & Tuberculis in parenchymate Hepatis.

ANnoſus Bos in ædibus meis mactabatur 169. macilentus, ſine Omento pingui: Cor multo adipe obſitum: in dextri ventriculi pariete medio abſceſſum habuit pomi magnitudine, duobus folliculis incluſum, quorum exterior craſſior cartilagineus, interior tenuior, ex quo ſecto ſerum cum impetu effluebat: Nulla tamen vomicæ cum ventriculo cordis communio, ſed folliculis interior pedunculo parieti externo alligabatur: Cor igitur abſceſſus patitur & alios tumores, ſecus ac viſum *Galeno* lib. 1. de loc. aff. c. 5. quanquam non plane negaſſe, ſed diudurare poſſe pro *Galeno* reſpondeat *Saxonia*: In Hepate ejuſdem Bovis, à parenchymate ſeparato, obſervavi circa portæ ramos tubercula cum venulis lata & capacia, in quibus præter externam tunicam interior folliculus conſpiciebatur: In aliis venis capillaribus, circa anaſtomoſes, craſſa quædam & tuberoſa erat caro, tendinoſa & fibroſa; Hinc quia ſanguis non potuit libero curſu per anaſtomoſin ferri, Atrophia ſucceſſit. *Bartholinus hiſtor. 32. centr. 2.*

Obſervatio CXIII.

Tabes ab oſſiculo in meditullio cordis.

ILluſtris Baro Hungarus, *Caſparus Hortvth*, habuit fratrem in Polonia, qui per aliquot annos phthiſicus, cum à Medicis Poloniæ curari non poſſet, prognoſticis relictus eſt: Eo anno 1640. mortuo, Medici cauſam incurabilis morbi ac mortis ſcire cupientes, ſectione aperuerunt pectus, & in meditullio cordis, admodum arefacti, invenerunt oſſiculum forma amygdalæ, Et, quod ſtupendum, genuinam & expreſſiſſimam in oſſiculo illo demortui effigiem, Exſiſcati autem non potui an ſculptura an pictura effigiem repræſentaverit &c. *Obſervatio Samuelis Spitsberger, Medici Hungari, in miſcell. curioſis anni* 1671. *Obſervat.* 40.

Obſervatio CXIV.

Tabes à tumoribus ſcirrhoſis in pericardio, Simiæ & Galli; Qui affectus analogice ad homines referri poteſt.

SImia quædam cum emaciari in dies videretur, eam tamen, neceſſariis noſtris negotiis impediti, ſecare in tempore non potuimus: poſt mortem vero, reliquis partibus omnibus illæſis, inventus eſt in ambiente cor tunica tumor p. n. humorem in ſe continens, qualem puſtulæ (Græci hydatidas vocant) emittere ſolent: Atque in Gallo quoque vidimus aliquando cordis tunicam hujuſmodi ſcirrhoſo tumore affectam, perinde ac ſi plures craſſæ membranæ involutæ atera alteri fuiſſent, verum in eo nihil humoris continebatur: Unde veriſimilis conjectura elicitur, homines etiam ſimilibus poſſe affectibus infeſtari. *Galenus l. 5. c. 1. de loc. affect s.*

Obſervatio CXV.

Atrophia ab infarctu auriculæ & ventriculi dextri cordis.

PUella toto vitæ tempore morbis fuit obnoxia, tandem cordis palpitationi, aſthmati, & atrophia periit: In cordis auricula dextra erat materia alba, craſſa, In ſinu dextro materia pinguedini ſimilis. *Vide lib. 2. tit. de Palpit. cordis.*

Observatio CXVI.

Tabes à ſcirrho Hepatis abſceſſibus plurimis referti, Lienis, Pulmonum vitio.

Natatui indulgens puellus, dum undis marinis nimium credit, ab iiſdem per infortunium abripitur, merſúſque profundo ægrè à ſociis inventus, defertur in littus, & inter frequêntes rorantium maius oborta vomitione, falſam aquam copioſe rejiciens, eripitur quidem morti ſubitæ, ſed æger tamen domum refertur, & anicularum ſuaſu, ſacculis arena marina plenis calefactibúſque obruitur, potiſſimum qua parte Hepar delitefcit, quod de illius partis regione conquereretur: Sed cùm jamdiu ſacculorum nullus finis eſſet, ille quidem lectum deſerit, obambuláque cubiculum languidus & pallens, verùm ignoto amicis morbi genere paulatim contabeſcit: Tandem huc tranſlatus mihi committitur, animam ægrè trahens: Ego re expenſa oſtendo conclamatum eſſe, hepar ferventibus arenis peruſtum, ſanguinis motum illa parte non parum ſufflaminaſſe, eôque ex coacervatis ibi humoribus ſcirrhum Hepatis natum, meo quidem judicio jam immedicabilem: Quid fit? biduo poſt exſpirat puellus, & quidem xxiv. horis ante convulſus.

Rogor ab amicis, ſalvum Hepar ſuſpicantibus, ut aperto cadavere mortis cauſam indagem, profuturum id fratribus reliquis, etiam temperamenti imbecillioris, ut ſibi rectius proſpiciant: Iraque reſectis integumentis, dum Hepar intentius contemplor, naturali longe maius duriuſque offendo, atque oſtendo aſtantibus non tantùm viſcus duriſſimum, ſed & parenchyma ejus mille abſceſſibus minutis refertum: Erant autem abſceſſus illi, non fluido pure diſtenti, ſed duro albóque, quale fert in elephanticarum ſuum carne quandoque videmus & abominamur: Nec immunis ab eodem malo Lien, circulatione ſanguinis luem in diverſa transferente: Pulmo ſuperna parte maculis nigris flaviſque hinc inde verſicolor, ſive aqua marina illuc quoque novam calamitatem deportante, ſive catarrhis ex capite ſenſim in pulmones deſtillantibus: Novi enim ſæpe alias in pulmonibus mortuorum, quos catarrhi infeſtaverant, nigricantes illas pulmonum maculas, vera vel præſentis vel brevi ſequuturæ corruptionis argumenta. *Olaus Borrichius obſerv. 95. In Actis med. Bartholini anni* 1671. & 1672.

Observatio CXVII.

Tabes ſequuta Hepatis inflammationem, abſceſſum ac gangrænam.

Famulus N. per annum dolore hypochondrii dextri laboravit, ac totum corpus Tabe abſumptum. Hepar fuit durum, magnum, albicans circa ventriculum, gibba parte circa coſtas nothas, nigrum, exuſtum plumbeum, in eſthiomenon commutatum. *Vide tit. de Febribus.*

Observatio CXVIII.

Tabes à putrilagine Iecoris inducta.

Ictericus cum lenta febre & totius Atrophia, de atritie cum dolore in jecoris regione conquerebatur: Subſtantia Hepatis fere tota abſumpta erat in putrilaginem & purulentiam converſa. *Vide lib. 3. de Hypochond. dolore.*

Observatio CXIX.

Tabes à vitio Hepatis ſcirrhoſi &c.

Catharinæ N. pedum inſignis erat tumor, macie reliquum corpus occupante, de dolore in dextro latere conqueſta. Hepar nonnihil grandius erat, in cujus medio parte macula alba, tactu cartilagini molli ſimilis, totum parenchyma penetrans, cum pluribus aliis minoribus &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypochond. dolore.*

Observatio CXX.

Phthiſici Iecur profunde candicans repertum.

Secui Phthiſici cadaver, qui aliquot menſibus ante obitum ab omni cibo abhorreſcens, à ſolis potulentis, ſc. nunc vino aqua diluto, nunc pura puta fontana vitam ſuſtentabat, cujus hepar revera profunde candicans & quaſi dealbatum, cætera molle nec magnitudine minus apparuit.

SCHOLIA.

HEpar candicans erat, ob ſanguinis paupertatem in ſanguiferis vaſis, Nam febris multum depaſcebat, & ob inappetentiam conſumptus non reſtaurabatur, imo ſolo vino diluto & aqua vitam ſuſtentans. *J. Jac. Wepferus Diſſertat. de Apopl. p.* 390.

Candicans) Hepatis ſubſtantia nuper concreto ſanguini ſimillima eſt, colore rubra, vocatúrque *περίχυμα* i. e. affuſio, quum in fœtu nihil aliud eſſe videatur quam ſanguis innumeris venarum ſurculis circumjectus & affuſus: Non enim è ſanguine primum, ſecus atque aliæ partes conſtituta eſt. Etenim color ejus in embryone albicat, ſanguine jam intra vaſa purpuráſcente, mox flaveſcit, ac denique rubedinem induit: In quibuſdam animalibus perpetuò album flavum aut viride apparet.

OBSERVATIO CXXI.

Tabes Pectorea, Rachitis Anglis dicta, à Iecore ſupra modum aucto, ortum ducit.

PEctorea Tabes dicitur, non quæ intra pectus ſedem habet, nam Phthiſis pulmonia eo nomine comprehenderetur, ſed in qua ipſa pectoris crates vitiatur, cujus origo eſt à Jecore ſupra modum adaucto, adeo ut defectu ſpatii, à pectore mutuetur quod ipſi deeſt, unde id vitiatur. *Vide ſupra obſervat. 77. & ſectionem ultimam hujus libri.*

OBSERVATIO CXXII.

Tabes ab Hepate vitiato, non ſanguificante, In thoracis cavitatem compulſo.

PUella annos 14. nata hydrope prius affecta, poſt tumore abdominis ob ejus abſceſſum, tandem interiit.

Aperto cadavere, inventum Hepar colore flaviſſimo; adhærens peritonæo undique & diaphragmati, ac mole ſua mediam thoracis partem replebat, ut ipſi cordi omnino eſſet vicinum: Hinc ſumma macies in toto corpore, quod maraſmo confectum videbatur, idque ob vitium Hepatis ſanguinem non generantis. *Vide lib. 3. tit. de Tumore abdominis.*

OBSERVATIO CXXIII.

Tabes à vitio Hepatis verrucis obſiti, Meſenterii & Inteſtinorum cum vermibus copioſis.

MOntiſpeſſuli Virgo 18. annum ætatis moriebatur, quæ per integrum annum *Atrophia* laborarat & à Medicis diverſimode tractata erat: Aliis vermes ſubeſſe exiſtimantibus; aliis verò intemperiem partium nutritioni inſervientium: Pater defunctæ cadaver aperiri petit à Facultate Medica, *DD. Guichardus* dum ſecat, aperto peritonæo ſummus fœtor ab adſtantibus non ſuſtinendus, nares eorum ferit: Partes ergo naturales, tanquam facultatis læſæ, pertunduntur inſtrumento, Tum aliquot millenæ verrucæ circa Hepar, meſenterium & inteſtina reperiuntur, illæſo Liene, Pulmone & Corde: Omnia quoque inteſtina repleta erant vermibus, & quidem lumbricis longioribus, ut etiam ſecundum longitudinem inteſtinorum bini & terni ſimul juncti ad tactum deprehenderetur: Plura rimari ob intolerabilem fœtorem non licebat: Tanta vero corporis erat ſiccitas ſeu ariditas, ut etiam in tanto ætatis flore matrimonio inhabilis fuiſſet. Hoc ſane loco, licet utrique recte ſenſerint, dum & vermes adfuerunt, & vitium partium naturalium, attamen novum hoc erat verrucarum ſpectaculum: Fœtor ille proculdubio ex illuvie putreſcente, & materiam vermibus, *ex qua*, præbente. *Phil. Salmuth. cent. 1. obſerv. v.*

OBSERVATIO CXXIV.

Tabes à pure ſub vulnerata Iecoris fibra collecto.

LIctor imperterritus injecturus vincula audaciſſimo cuidam nebuloni, ictus fuit bipenni in infima Jocinoris fibra: cujus exſtillans ſanguis in pus converſus, conjecit ipſum in lentam febriculam: Utique tam vehementem univerſi corporis *Marcorem*, ut conficeretur ante diem xl. Quo cadavere, juſſu Prætoris, diſſecto, invenimus ſub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris collectum: Ex cujus fœtore inſurrexit proculdubio, quæ ipſum conſumpſit febris; plane ad inſtar eorum quos peſſundat lenta Tabes. *Nicol. Tulpius lib. ij. obſerv. xxvj.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

CRedidit *Cornelius Celſus* ſervari non poſſe cui Jocinoris Portæ perculſæ, utique vix ad ſanitatem pervenire cui craſſum ejuſdem viſceris vulneratur: Sed plagam minus exitialem ubi mucro non deſcendit ad graodes venas: Ex minoribus effunditur quippe minus ſanguinis: attamen licet tardius, occidit, tamen ipſarum vulnus hominem facile, namque effluit ex parte declivi plus ſanguinis, & diſſipatur impenſius calor Iocinori neceſſarius quam ferendo ſit ſine evidenti incommodo calida ſanguinis officina: Ac proinde non de nihilo eſt quod *Galenus*, (alias diligens obſervator) nullibi locorum aſſerat abſciſſam Iocinoris fibram fuiſſe ſanatam: Niſi forte in comm. in aph. 18. 6. ſed refert illic aliorum duntaxat animadverſiones, quibus etiam manifeſtè fidem derogat. *Idem.*

Observatio CXXV.

Tabes à Iecoris ſubſtantia exeſa, plurimiſque lapillis in cyſti fellea.

CUm Nobiliſs. virum *Valentinum de Hoës &c.* Per integrum fere annum *Atrophia* laborantem, tandemque lenta *Tabe* extinctum ſecarem: In hujus veſica fellea lapilli pluſquam ducenti fere, partim quandranguli, partim cineritii, partim ſubflavi, & auro quaſi micantes reperti ſunt, Jecoriſque ſubſtantia plane exeſa; De dolore verò gravativo dextri lateris nihil unquam conqueſta eſt. *Greg. Horſtius lib. iv. obſerv. xlvij.*

Observatio CXXVI.

Tabes ob Renes Iecori affixos.

REnes ambos Jecori affixos vidi, & manu abſtraxi mea in Hieronymo N. qui in magno æſtu, valde ſitiens, exhauſerat in frigida quadam cella, uno ſpiritu, prægrande poculum vino albo frigidiore plenum: Mox ab eo hauſtu ſenſit *præcordia ſibi quaſi collabi*, incipiens tuſſire tuſſicula inani, difficili, inſueta, quam nec libera nec liberalis, imo nulla fere ſequebatur exſpuitio, corpus ſenſim *marceſcebat*, de pectoris angore & ſpiritus impeditione ac cohibitione ſubinde conquerebatur: Conſulti Medici, alii poſt corporis evacuationes præſcriberant dilatantia, lenientia & expectorantia: Alii, incidentia, extenuantia & detergentia, Nonnulli arreſtantia ad catarrhos ſiſtendos: Nihil autem iis proficientibus, tandem tranſactis duobus annis & aliquot menſibus, moritur æger.

Cadavere aperto, inſpectiſque thorace, pulmonibus & corde, nihil monſtroſi, nihil fere vitii deprehendimus: ſub Diaphragmate verò, cum renes inveſtigaremus, invenimus eos, præſertim dextrum, Jecori per membranas peculiares, quibus veſtiebantur, quaſi adnatos, & ita affixos ut vi quadam fuerint manu avellendi. *Ex Martini Holtzapſelii Med. Obſervat.*

SCHOLIA.

HÆc res omnibos nobis rara & mira videbatur: utrum verò ſurſum tracti renes, an deorſum prolapſum fuerit diaphragma? diſputatom fuit: Equidem in ea etam & adhucſum opinione, ob nimis relaxatum & quoadammodo reſolutum (ex frigido illo & magno hauſtu) Diaphragma, propendiſſe omnia quæ ab eo pendeot viſcera, ut ſic Iecur quaſi renibus incumberet (à quo tamen vi caloris hos etiam nonnihil attrahi forte potuiſſe non negaverim) & ſucceſſu temporis naturam, quæ nunquam otiatur, genuiſſe membranulas illas quibus veſtiti Renes Iecori agglutinabantur, *Idem ibidem.*

Præcordia ſibi quaſi collabi) Hippocr. lib. de diæta Acut, ait, Quibus in more poſitum eſt bis die cibum capere, ſi forte illi non pranderint, infirmi fiunt, jacent, & ad omne opus timidi, ſtomachi morſu tentantur, *Viſcera ſuſpendi videntur, &c.* In Græco, κρεμᾶσθαι δοκεῖ τὰ σπλάγχνα αὐτοῖσιν: Iſte autem κρεμασμὸς καὶ μετεωρισμὸς non aliunde eſt quam ob collapſum ſtomachi habitum, qui cum intumuit viſceribus eſt cujuſdam fulcri loco: viſcerum enim repletio eſt viſcerum rectitudo quædam, unde fit ut quidam ſqualido habitu & melancholico, cum tulerunt abſtinentiam unius diei aut plurium, exiſtiment ſua quaſi viſcera pendere, & mali Medici fruſtra eos medicamentis ſollicitant, cum potius adjectioni ſtudendum ſit: Quo pertinet illud lib. 3. de artic. Si febris continua non prehendit eum, cui fracta eſt coſta, ſatios eſt eum non inanire: inanire enim eſt ἰσχναίνειν; moderata repletio ventris, directio coſtarum eſt, evacuatio autem κρεμασμὸν facit, & κρεμασμὸς dolorem.

Observatio CXXVII.

Tabes ab infinitis lapillis in fellis veſica contentis, & Iecoris ſubſtantia exeſa.

JAm diu eſt cum Nobil. N. lenta tabe extinctum ſecarem, In hujus veſica fellea lapilli pluſquam ducenti reperti ſunt, Iecoriſque ſubſtantia plane exeſa. *Bernardus Stieberus ad Greg. Horſtium in obſerv. l. 4. obſ. 47.*

Observatio CXXVIII.

Tabes à defectu omnimodò Bilis in Veſicula fellea.

MAgnopere olim mihi lecta placuit hæc tua de Bile ſententia, & exinde animadvertere cœpi in promiſcuum trivialium Medicorum votum, quod apud ſuos, quos miſere divexabant, ægrotos, ingeminare, ſoliti fuere, dum Bilem educendam eſſe dicerent, utinam omnem è corpore Bilem educeremus. Verum quid inde mali eveniet? Id nempe quod plurimis, qui adempto præcipuo coctionis condimento omnem in cibo capiendo appetitum amiſerunt, dehinc cachectici, tandem hydropici demortui.

Tres occubuere uni parenti filii, omnes tandem Maraſmo tentati, ultimum diſſectioni meæ commiſit mœſtus ille genitor: Nullum revera nec vel veſtigium ullius Bilis in veſicula adinveni, illæſis cæteris omnibus viſceribus: Hinc culpam omnem in diagridiata illa contuli medicamenta, crebrius illis defunctis adhibita: Hunc enim errorem illos errare ſæpius deprehendi, ut à vehementiſſimis quoque purgantibus non abſtinerent tenera iſta ætate, adeóque præmature committant funeri corpuſcula longiore digniſſima dixta. *Anonymus ad Gothofredum Moebium in hujus Fundamentis Phyſiologicis cap. xvj. §. x.*

SCHOLIA.

IDem olim à Fernelio fuit obſervatum, qui ait in quibuſdam non aliam mortis cauſam comparuiſſe quam quod folliculus omni bile exhauſtus fuerit: Ujus vero hactenus fuit incertus: Multi inutile excrementum dicunt, verum natura eam non ad inteſtina tenuia, ubi chylus ultimam admittit manum, ſed potius ad craſſiora, quæ ſcybala ſicciora continent, & ſtimulo pro excretione præprimis opus habebant, abligaret. Quamobrem, cum natura bilem cum chylo in inteſtinis, & interdum in ipſo ventriculo miſceat, neceſſario uſum aliquem in chylificatione præſtabit, Exiſtimamus autem ejus uſum eſſe, 1. Coctionem juvare. 2. Ceu balſamicum quoddam condimentum chylum à putredine vindicare. 3. Secretionem chymi à ſcybalis & ipſam digeſtionem promovere. 4. Excretricem inteſtinorum ſtimulare. 5. Addunt quidam ut toti corpori calorem largiatur; Sanguinis & humorum motum juvet, eóque à putredine præſervet: Non deſunt teſtimonia quæ hos usus firment: Mundinus in Anat. ait delatam bilem ad ſtomachum pro roboranda virtute digeſtiva venire: Author lib. de Anat. vivorum, Cyſtis, inquit, tres habet meatus, unus dirigitur ad fundum ſtomachi, quo tranſmittitur cholera in ipſum ſtomachum propter digeſtionem confortandam: Lupi ideo deprehenduntur voraciſſimi: Remex Veſalii, cui bilis ad ventriculum deferebatur, voraciſſimus erat, fortis ventriculi, nauſeæ in mari non obnoxius: Porus choledochus licet raro ad ventriculum abeat, cyſtis tamen fellea contactu ſuo cum ventriculo nonnihil communicat; quem & ea ratione calefacere poteſt: Hæc elogia bilem excrementorum ſtricte ſumptorum cenſu eximunt, & utiliſſimi ſucci, maximéque ad vitam neceſſarii humoris civitate donare videntur: Tantum enim abeſt ut ſecundum Auctor. & Plinium quidam hominum abſque bile inventi fuerint, ejúſque abſentia vitæ longævitatem cauſari queat, ut potius ex ejus defectu hominem nunquam diu ſuperſtitem futurum, ſed vel hydropicum vel cachecticum è vita emigraturum credamus: Hæc omnia, ut puto, evincent Bilem haud quaquam excrementum eſſe inutile, ſed ad coctionem primam expediendam & abſolvendam ſumme neceſſariam: Hinc videmus naturam hac in parte tam providam eſſe, ut nunquam omnem bilem è corpore per porum choledochum communem, releget, ſed ſemper aliquid in veſicula, ne unquam iſtud condimentum chyli balſamicum deſit, reponat: Communis eſt medicorum ſententia quod bene conſtitutum Hepar bonum appetitum pariat, quod Argenterius & Gemma atteſtantur: quare autem iſti homines bene comedunt & digerunt? Certe quia hepar bene conſtitutum bilem educit laudabilem, primæ coctionis complemento inſervituram: Nullum quoque dubium ipſam quoque hæmatoſin, cùm in corde tum in hepate, bile iſta alimentari juvari: Bilis iſta nimirum videtur quaſi flos ſanguinis: Unde chylus mixtus cum ſanguine in corde maxime hujus beneficio fermentari & demum in ſanguinem mutari videtur: Demum chylus quam facile in inteſtinis corrumpatur, abeat in vermes humoreſve ad nutritionem ineptos, experientia firmat: Bilis tempeſtivo interventu hæc omnia præcaveri judicato eſt facillimum; Quo fermentum bilis non pertingit, inquit Helmont, ibi lumbricorum eſt patria: Secretionem autem utilis ab inutili bile promoveri, atque expultrici calcar addi, nemini dubium: Colon ad hepatis regionem aſcendens interdum fellis cyſti adnectitur, ejus contactu bilioſo colore tingitur, teſte Highmoro: Coli autem expultricem à tali veſiculæ ſitu ſimul ſtimulari credibile: Ultimum uſum, Toti corpori calorem largiri, Sanguinis omniumque humorum motum juvare, non admittimus, niſi de ea particula ſanguinis, quæ à calore cordis ita exaltata, ut in regreſſu per hepar in bilem abire queat: Iſta particula, (quæ actu quidem nondum eſt bilis, proxima tamen potentia ut prima occaſione in convenienti loco bilis fieri queat) mixta adhuc ſanguini extra omne dubium tales vires obtinere poteſt: Hæc poterit reputari pro bile alimentari, quæ ſi plus juſto in ſanguine cumuletur, non ſufficienter ab hepate debiliore coctione ſeparetur, anſam ad ebullitiones & incenſiones febriles dare poteſt: Ea qui natura abundant, temperamenti ſunt cholerici & martialis. *Idem ibidem, ubi vide plura de ejus generatione & differentiis.*

Observatio CXXIX.

Tabes à Glandulis meſenterii & colli ſcirrhoſis.

PUer annorum xij. diſſectus fuit Baſileæ anno 1672. Iulii 24. à D. D. Glaſero Anatomes Profeſſore: Contraxerat tumorem in glandulis thyroideis, qui pulveribus conſperſus decrevit, ſed rurſum ſenſim accrevit in magnitudinem: Ante biennium doluit capite, vertigo obrepſit, dolor in cervice ſiniſtro latere obortus, ſimul in pollice, eodem latere applicatis oleis ſedatus dolor: obortus tumor pone aurem ſiniſtram, glandulas jugulares occupans cum dolore continuo: uſurpata remedia neceſſaria ex turbith cum zinzibere, decocto guaiaci, pulvere ad ſtrumam: Chirurgus manum aperuit, unde effluxit ſanguis cum aliqua ſanie, tumorem per ſemiannum gerens: cœpit tuſſicula infeſtari ſicca, pauca excrevit, in dies macilentior factus hecticus obiit.

In diſſecto cadavere, glandulæ meſenterii, quæ eſſe debent albæ, friabiles, repertæ ſunt rubræ & ſiccæ, illis ſimiles quæ in collo erant, exulceratæ & putridæ, alias quoad magnitudinem & figuram ſimiles naturalibus: Glandulæ quæ cartilagini ſcutiformi adjacebant, quoniam magnæ, loquelam impediebant: Magna & multa vaſa in eas inſerebantur, ut & nervorum ramuli: in hoc puero ſatis denſæ erant, ſed nulla reperiebatur in illis caſeoſa ſubſtantia: Jugulares glandulæ dictæ, erant diſpoſitæ ſecundum longitudinem jugularium venarum & muſculi maſtoidei, quæ erant nigræ, racematim diſpoſitæ, lividæ, putridæ, humore fœtente & maligno ſcatentes, uſque ad claviculas protenſæ, in quantitate figuræ naturalis: Parotis conglomerata, alias glandula maxillæ poſterior dicta, mittens ductum ſalivalem ſuperiorem, erat omnino alba & bene conſtituta: Ibi vidimus Spinam ventoſam &c. *Ex communicatione D. D. Mangolt Medici Baſilienſis.*

SCHOLIA.

PArs affecta ſunt Glandulæ: Affectus Scirrhus; Cauſa continens, non pituita aut melancholia, ſed nutrimentum glandularum: Scirrhi dupliciter generantur 1. à ſucco nutritio depravate nutriente glandulas (glandulæ enim ſerum a trahendo recipiunt nutrimentum ſanguineopituitoſum) Juvenis diſpoſitionem ſtrumoſam obtinebat, unde nutrimentum humore hoc maligno imbutum, glandulas depravatè nutrivit. 2. Ab excrementitio humore, cùm enim glandulæ, quæ chylum debent tranſmittere, acido ſuo humore privantur, tunc caſeus remanet, chylus ſubtilior tranſit; *Puer per biennium tumorem ſenſit*, viſcera in dies ſerum malignum magis accumularunt, hinc major cacochymia facta: *Doluit capite, vertigo obrepſit*: humores è capite rejecti ſe inſinuaverunt in glandulas, hinc facta fluxio in partes intercutaneas cervicis & ſimul in articulos manus dextræ, unde nutrimentum ibi vitioſum, eo humore ſcrophuloſo imbutum, partes exedit, & peperit tandem fluxionem externam, tranſſudante humore per perioſtium, unde muſculi poſtea extendi non potuerunt, & fluxione ad partem debilem facta, humor calorem inſitum glandularum extinxit, unde lividæ evaſere: Humor cuniculos egit pertingendo ad alterum latus; erodendo autem cutem fecit ulcus: Item humores glandulas meſenterii affecerunt, non quod ſint cauſæ ſcrophularum, ut vult Riolanus, ſed ob cauſam communem, humorem ſcilicet malignum; ſucceſſit febris hectica & levis tuſſis, ſero acri erodente pulmones 1°. ob diſtillationem à capite per fauces 2°. quia totus ſanguis in tranſitu ſuo ſenſim necroſin in pulmonibus effecit, ſine manifeſto abſceſſu: ſenſim enim humor ille malignus pulmones putrefecit, ut tota ſubſtantia viſa ſit puri ſimilis: Non enim requiritur ut pus exſpuant phthiſici, qui ſerum ſolum aliquando rejiciunt. *Idem.*

Observatio CXXX.

Tabes cum anorexia, vomitu & diarrhœa, à Scirrho pancreatis & glandularum meſenterii.

PUella placentis, libis, teganitis, aliiſque hujuſmodi in butyro frixis cibis ultra modum ſæpius ſe ingurgitavit: Exinde cum male ſe habere inciperet, mater ex conſilio muliercularum multa quidem adhibuit, ſed omnia fruſtra: Tandem ingraveſcente penitus malo, me quoque 21. Janu. 1673. in conſilium vocavit: Offendi puellam ſatis debilem, & à calore p. n. extenuatam plane, cibumquoque nullum appetentem, crebro vomentem, & diarrhœa gravi laborantem: Moroſa inſuper erat, atque à medicamentis ita abhorrebat, ut quæ & qua ratione ei ſint danda, tædioſæ curæ haud poſtrema fuerit pars: Licet vero ſub curæ initium calor plane remiſerit, vomitus quoque & dejectiones non adeo crebro infeſtarint ægram, quia tamen extenuatio corporis, & appetitus viriumque proſtratio ſenſim in dies augebantur, ſolam mortem horum malorum unicum futurum remedium facile licuit colligere, revera die 1. martii placide obdormivit ægra.

Poſt mortem Chirurgus reſeravit abdomen, Sed ecce in iſto viſcera omnia, ipſúmque Hepar, quod alias in juſto majorem excreverat magnitudinem, apparebant ſana; Solum

Pancreas

Pancreas induratum erat omni ex parte & plane ſcirrhoſum: Glandulæ quinetiam meſenterii hinc inde viſæ ſcirrhoſæ, atque in eam auctæ erant molem, ut magnitudinem nucis juglandis longe ſuperarent. *Georgius Segerus in miſcell. cur. Anni iv. obſerv.* 87.

Observatio CXXXI.

Tabes à Lapillis minutis venas meſaraicas obſtruentibus.

§. 1. IN venis meſaraicis etiam materiam ſabuloſam nonnunquam contineri conſtat, Hæ ſi à Tartaro ſic obſtructæ ſunt, ut nihil à ſtomacho per parvas illas obſtructáſque venas permeare poſſit, omnia in ſtomacho *jecta* manent, nihilque ab hepate attrahi poteſt; *nec ullum cibum ſtomachus* poſcit, unde tandem corruptus appetitus, Tabes & decrementum membrorum totius corporis oriuntur: Et homines magnis in *deliquiis animi* ac languoribus evaneſcere ac mortem obire coguntur, ut ego Francofurti ad Oderam in duobus Fratribus, valde doctis ſtudioſis, qui Dregeri vocabantur, vidi: hi tali etiam morbo onerati, ſine omni tuſſi, toti evaneſcebant, ut nihil præterquam cutis & oſſa in illis appareret.

Cúmque Medici horum defunctorum corpora diſſecare juberent, lapilli minuti in venis meſaraicis jacentes, qui venas meſaraicas adeo obſtruxerant ut nihil tranſmeare potuerit, inveniebantur: Nihil itaque, præter admirationem, illis erat, nec ullus inventu erat qui veram aliquam cauſam hujus morbi indicare potuiſſet: Deinde quarto anno præterlapſo, tertius quoque frater, Licentiatus Theologiæ, juvenis admodum, eodem fere ex morbo vitam cum morte commutabat, cui tamen ægrotanti febris aliqua à tartaro nata erat: Ex tali etiam obſtructione venarum meſaraicarum paroxyſmi calculi, ut febris frigore ac calore, ut peſtis, pleuriſis, ſacer ignis, aut alii ſimiles morbi, qui omnes Tartarei ſunt, & ex obſtructione calculoſæ materiæ oriundi ſunt: Hic bene obſervandum eſt omnes ejuſmodi morbos paroxyſmos Tartari eſſe, quod etiam prima in origine dyſenteriæ, igníſque ſacri, quoad partem, cauſa eſt. *Obſervatio Iohannis Henen.*

SCHOLIA.

DE generatione horum lapillorum hanc authores nunc ferunt ſententiam, Arteriæ materiam ſabuloſam nonnunquam in meſenterium invehunt, at Venæ eam non hauriunt, non reducunt, ſed faciunt reliquam. *Schneiderus lib. 3. de Catarrh. cap. 7.*

§. 2. Francofurti ad Viadrum duo fratres contabuere & mortui ſunt, In ſectione reperti ſunt lapilli parvi in venis meſaraicis, qui impediere chyli tranſitum: Tertius frater etiam quadriennio poſt ſimili morbo mortuus eſt, niſi quod hic initio febri laborabat.

SCHOLIA.

VTinam ſectiones anatomicæ crebrius admitterentur, profecto caligo tanta in rimandis cauſis morborum abſtruſis oculis noſtris non obverſaretur: Tabis cauſam an quiſquam Lapides meſenterii eſſe dixerit, neſcio: interim tamen obſtructio venarum lactearum, quas hic intelligo, quid aliud procreare poteſt niſi corporis atrophiam & conſumptionem? denegata ſcil. illi eſca & nutrimento ſatis copioſo & convenienti. *Chriſtophorus Reiſnerus in miſcell. curioſ. anni* 1672. *obſerv* 307.

Observatio CXXXII.

Tabes à meſenterio tumore affecto circa exortum, Tuberculo in corde &c.

BEnjamin Vallenger generoſus, annum agens 32. ex lapſu ab equo circa regionem lumborum contuſionem paſſus eſt, Poſt biennium per vices, circa locum contuſum multum doluit, variáque ſequuta ſunt ſymptomata, nempe dolor colicus ſæpe recurrens, urina pauca & ejuſdem nonnunquam ſuppreſſio (verum abſque arenulis & calculis) frequens vomitus, dolor iſchiadicus: quibus acceſſerunt tractu temporis, difficultas ſpirandi, tuſſis continua & violenta, totiúſque corporis macies; demum corpore extrema tabe confecto, ſuppreſſáque per tres dies expectoratione, obiit.

Aperto abdomine, Hepar floridum apparuit, at veſica bilaria fere vacua: ventriculus & inteſtina ſatis ſana, niſi quod hæc flatibus diſtenta & in latus dextrum propulſa: Lien aliquantulum juſto turgidior, ut & Pancreas: Renes flacciduli, alioquin ſatis quoque ſani: vreteres & veſica tum à calculis, tum à grumis aliíſque materiis obſtructivis liberi: Meſenterium (abſumpta à tabe illus pinguedine) tranſparens, cujus ptopterea glandulæ admodum conſpicuæ erant, ſed juſto flaccidiores: Partes huc uſque à ſtatu naturali parum recedebant: Verum circa meſenterii exortum *ingens apparuit tumor*, qui inteſtina in latus dextrum, ut dixi, detruſerat: Tumor hic ab appendicibus diaphragmatis ſuperne, ad os coccygis inferne, ad renem utrumque lateraliter, ad umbilicum uſque anterius protendebatur, & vertebris lumborum fibroſa connexione firmiter adhære-

bat : Involvebat autem in ſua mole magnam arteriam , venam cavam , vaſa emulgentia , plexus nerveos , renes ſuccenturiatos & glandulas lumbares : ongus erat pedem unum, latus ſex pollices, craſſus quinque, pendebat circiter ſepte libras : In fruſta diſſectus, glanduloſus apparuit & carneus, magis quàm humoralis. Ap to thorace, pulmones utrinque numeroſis tuberculis, variæ magnitudinis, inſtar cotyledonum vaccarum, albidi coloris, ſubſtantiæ glanduloſæ, ejuſdem generis cum tumore abdominis prius deſcripto, ſcatebant : quorum unum majuſculum exectum uncias duas pendebat: Adeo tubercula hæc pulmones undique obſidebant, (nam centum ad minimum numero erant) ut primo obtutu ex illis ſolis eos conſtare putares. Lobi inſuper pulmonum pluribus in locis pleuræ adnaſcebantur, à qua difficulter ſeparabantur. Anterior pars cordis unico conſimili tuberculo infeſtabatur. Dexter vero ejus ventriculus grumoſo ſanguine, inſtar gelatinæ refertus viſebatur. *Varthon. Adenograp. cap. xi.*

SCHOLIA.

CIrca caſum propoſitum dubitari poſſit, Num contuſio ex lapſu fuerit origo ſymptomatum poſt biennium ſupervenientium ? Ratio dubitandi eſt, quod æger ipſe occaſioni huic malorum originem adſcripſerit, neque aliam potuerit ejus cauſam comminiſci : at contra urgeri queat temporis intervallum inter primam contuſionem & ſymptomatum eruptionem : Nam qui fieret ut hujus mali ſeminium tamdiu deliteſceret, nullóque ſymptomatum ſatellitio ſe proderet ? Ad hujus difficultatis deciſionem, primò ſciendum ſcrophulas facile oriri poſſe à nimia fibroſitate, craſſitie ac viſciditate ſucci nutritii, quoniam ob hanc ipſam cauſam is ſuccus difficulter omnibus corporis partibus ex æquo diſpenſatur, & conſequenter alicubi redundat, facileque prima tumoris ſtamloa jacit : hoc ipſum confirmatur ex hiſtoria data, Sanguis enim in dextro ventriculo contentus, ut dictum, gelatinę inſtar erat: Nec dubium quin ſuccus nutritius conſimili vitio laboraverit : Quamquã enim hi ſucci plane diverſi ſunt, magna tamen inter illos conformitas ut plurimum intercedit, quod nimirum rejectanea pars alimenti partium ſpermaticarum, è nervis per glandulas in venas transfunditur, adeoque ſanguinem qualitatibus ſuis nonnibil inficit: Quin & idem teſtatur viri cœlibatus, & vita à vino & venere abſtemia, quæ ut ſanguinis, ita & alimenti ſpermatici robur ac fibroſitatem augent : Secundò, Advertendum eſt ſcrophulas frequenter tardi incrementi eſſe, verum in magnam molem demum exceſcere, tarde inqnam & pedetentim augeri : hinc evenire potuiſſe ut ſcrophulæ iſtæ per biennium fere, ad eam magnitudinem oon acceſſerint, qua cæteris partibus magnopere incommodarent: hoc ex eo confirmatur quia humorales noo erant (quæ cito augentur & frequenter rumpuntur) ſed carnoſæ, quæ more aliarum carnium paulatim incrementum ſumunt. Tertiò, Afferendum videtur in aliis fere omnibus corporis partibus contuſiones ſcropbulis facilem ſuccreſcendi anſam præbere : Nam contuſio quoquomodo ſanguinis quandam incraſſationem, indéque ebullitionem, ob difficilem ejuſdem tranſitum per partium habitum promovere apta nata eſt : Hinc jubent Medici contuſis quam primum v. s. ſuccurrere : ea enim non tantùm ebullitionem ſupprimit, ſed & incraſſata attenuat, adeóque noo tantùm imminentibus inflammationibus ac febricitationis periculis præcavet, ſed & crodorum tuberculorum, ſcrophularumque, (tumorum nempe tardioris motus) ſuppullulationi in antecesſſum proſpicit : His poſitis, inferre licet potuiſſe contuſionem hanc primæ origini ſcrophularum prædictarum occaſionem præbere : Eas quoque, quoniam ſcrophulæ per ſe morboſæ non erant, nihil ſtatim damni cæteris partibus ab initio intuliſſe : verum tractu temporis in magnam molem auctæ, ex compreſſione pręſertim vicinarum partium, graviſſima illa ſymptomata produxiſſe, ſcil. dolorem colicum, vomitus, detruſionem inteſtinorũ extra ſuam ſepem, iſchuriam abſque arenulis : ſimiliter dolorem lumbarem & iſchiadicum renum & vreterum compreſſioni tribuimus : Dyſpnoeam & tuſſim compreſſioni pulmonum ab adnatis glandulis: Totius demum maciem, partim impeditæ diſtributioni ſucci nutritioni, ob compreſſionem plexuum abdomi s, partim defraudationi partium & converſioni alimenti in proprium augmentum : partim denique febri becticæ à difficultate ſpirandi ortæ.

Ingens apparuit tumor) Tumores meſenterii ſunt duorum generum, flatuoſi & humorales : rariſſime, quod cavitate careat, flatibus diſtenditur : Tumores, in quacunque parte, tres præſertim cauſas agnoſcunt, nimirum materiæ affluxum ad locum tumentem, tranſitum ejuſdem impeditum, & infarctionem : ubi nullus eſt materiæ affluxus, quaſcunque alias tumorum cauſas ſtatueris, vix fieri poteſt ut tumor inde excitetur: ſcilicet corpus mortuum quantum libuerit fuſtibus verberato, pars tamen contuſa in tumorem non attolletur, quia omnis humorum affluxus in defunctis ceſſat : In vivis vero, quælibet leviſſima contuſio tumorem affert, arteriis nempe ſanguinem ad partem contuſam impellentibus, qui ob permeabilitatem partis ex contuſione jam impeditam pertranſire nequit, adeóque partem neceſſario implet, infarcit & in tumorem attollit : Cum vero affluxus ad meſenterium tribus modis contingat, nimirum vel per arterias, vel per venas lacteas, vel per canales aquoſos, facile conſtat trium tumorum genera huic parti accidere poſſe, tumorem nempe Saoguineum, Lacteum & Aquoſum : Sanguinei nomine non hic intelligo illum quem phlegmonem ſpecialiter vocant, ſed ex quocunque humore in maſſa ſanguinis contento conflatum : Appello autem hos tumores ſanguineos, ut diſtinguantur ab iis qui ex lacte, ſive chylo vel lympha oriuntur : Tumores qui fiunt ex ſanguinis affluxu, majores longe ac periculoſiores ſunt illis qui ex lacteo ſucco producuntur : Etenim ſanguinis affluxus per arterias valde impetuoſus eſt : ille autem qui per venas lacteas fit, imbecillis parumque efficax : Porro ſanguis affluens multo fervidior ac ferocior eſt, lacteus ſuccus temperatior ac mitior: quare lactei tumores admodum exiles, ſunt & forte nondum ab aliis animadverſi : In vivis autem diſſectionibos, ligatis venis lacteis, inter commune receptaculum & meſenterii glandulas, obſervavimus chyli curriculo obſtructo, glandulas illas, ad quas venæ ligatæ ſpectant, non nihil intumeſcere : De Tumoribus canallum aquoſorum alibi, Tumores ſanguinei vulgo dividuntur in Sanguineos proprie dictos, in Bilioſos, Pituitoſos, Melancholicos & Seroſos : Nos

dividimus in Tumores cum & Sine inflammatione; Tumores cum inflammatione, putredinem quandam materiæ in parte tumida impactæ arguunt: Aſſerunt Medici Practici inflammationes has eſſe cauſas diverſarum febrium, præſertim Semitertianæ: Degenerant quoque inflammationes iſtæ aliquando in gangrænam, quod Ioubertus obſervavit in Rondeletii uxore: Tales etiam inflammationes frequenter accidiſſe in male curatis dyſenteriis iidem teſtantur. Tumores ſine inflammatione & putredine febrili admodum varii ſunt, omnes vero tardius augentur morbóſque plane chronicos conſtituunt: Aliqui eorum plures annos durant priuſquam ſeſe evidenter ſuis indiciis prodant: neque tamen vehementer interea ægrotos excruciant, In multis vero non dignoſcuntur ante obitum abdominiſque apertionem:

Genera horum tumorum præcipua hæc ſunt,
Abceſſus, Steatomata, Atheromata, Melicerides, Strumæ,
Scirrhi. *Idem ibidem.*

Observatio CXXXIII.

Tabes à meſenterii & meſocoli abſceſſu.

PUer 10. annor. diſſectus fuit die 20. April. 1664. Omentum exhibuit putrefactum, prolapſum ad veſicam, & tenaciter inteſtinis & peritonæo annexum; Meſenterium quin etiam putrefactum & fere conſumptum, potiſſimum verſus os pubis, ubi maxima erat puris copia, coloris æruginoſi: Inteſtina plurimum tumida, ad colorem plumbeum vergentia, at ubi pus ſtagnabat, nigricantia: Lienem tumidum valde, Hepar boni caloris, ſed arctius peritonæo annexum: maxima vero aquæ copia potiſſimum redundabat in cavitate ſita inter lienem, ventriculum & inteſtinum colon: Univerſum corpus macie conſumptum: Urinæ toto morbi decurſu apparuerunt bonæ: Circa pulmones maxima materiæ pituitoſæ copia exuberavit: Aqua tandem è corpore ſectione evacuata, ſtatim concrevit. *Raimundus Io. Fortis Conſult. 37. cent. 3.*

Scholia.

PUerum ex abſceſſu inſignis magnitudinis fato ceſſiſſe, pro certo eſt habendum, cum materiæ purulentæ copia in abdomine, ſecto cadavere, apparuerit, coloris plumbei ſive æruginoſi, ex ſphacelato tandem abſceſſu: Hunc autem in meſenterio & meſocolo potiſſimam ſedem habuiſſe exiſtimandum, ut pote materiæ capaciſſimis, tum quia eadem magis cæteris partibus putrefacta ſe exhibuerunt; putredine quin etiam & corruptela ad omentum diffuſa ſimul cum ipſis putrefactum: Aquæ vero vel ſeri copiam redundare ubi tumet Lien, qui fons aquæ ab Hippocr. nuncupatur, mirum non eſt, prout nec nova & inſolens macies toties, tum quia febriculis diuturnis abſceſſum comitantibus ſupervenire conſuevit: tum quia dum Lien floreſcit, corpus totum contabeſcit. Serum vero concreſcere, cum humor alimentalis ſit, novum non eſt: prout pulmones in morbis diuturnis vel affici, vel materia catarrhali impleri, quotidie ex Hippocr. obſervamus. Ad horum vero malorum cauſam indagandam, licet præteritorum commemoratione opus eſſe videatur, nihilominus conjectare nobis licet puerum à nativitate viſcera naturalia imbecilla ſortitum fuiſſe, à quibus crudus & craſſus productus fuit ſanguis, adeoque copioſus ut Lien, licet eodem turgens, maſſæ ſanguineæ defæcandæ impar, eundem inutilem & naturæ moleſtum, decubitu extra venas, & ad jam dictas partes detruſerit, qui vel in cavitatibus hærens, vel infarctus, corruptionem & putrefactionem adeptos, ipſis quoque partibus eandem impreſſerit; quæ quoniam cæteris naturalibus ignobiliores ſunt, ideo non febris inſignis, niſi primis diebus dum pus conficiebatur, ſed lenta, corpus paulatim forte abſumens, ſucceſſit: Quibus, ſicut curationem adbibuiſſe nobis omnino impoſſibile videtur, ita neque antehac præſervationem; tenella enim ætate robur viſceribus conciliari, ſine præcedenti totius expurgatione omnino non potuit, quæ quam difficili negotio perfici poſſit cuilibet palam eſt, tum ob puellum reluctantem, tum quia revera hæc ætas & ſanguinis miſſionem & purgantium medicamentorum vim difficillime tolerare poteſt. *Idem ibidem.*

Observatio CXXXIV.

Tabes à menſenterii abſceſſibus ejuſque conſumptione:

SÆpe hic (In Indiis) ſine manifeſta cauſa ægri tabeſcunt ac emaciantur, febre nulla, vel ſaltem leviſſima ſe huic malo jungente, ſine magno ſenſu doloris, gravitas tantum quædam ſentitur circa umbilicum ac hypochondria! Hoc malum præter obſtructionem viſcerum, ſæpe cauſam latentem habet in venis meſaraïcis, vel in ipſa meſenterii ſubſtantia, quæ ſæpe inſignem abſceſſum patitur, quod in diſſectis cadaveribus non ſemel obſervavi: Imo reperi aliquando totum meſenterium abſumptum, attamen inteſtina cohærebant, ac potius inter ſe confundebantur, nullo ordine, tenuibus pelliculis ſeu membranis adnatis: Ita miſeri mortales ad extremam maciem perducti, ut jam magis ſceleta quam corpora carne veſtita dici poſſint, abſumpto calore nativo vita excedunt: Notabile in hoc malo eſt, plerumque adeſſe βύλιμον ac appetentiam caninam, cui ſe lienteria conjungit, unde cibi, nihil aut parum immutati & incocti, per al-

vum ejiciuntur: Taliter affecti, etſi plerumque deſperati, temperate calidis anodyníſque, moderateque calidis deobſtruentibus tractandi. *Bontius Medic. Indorum. Obſerv. xi.*

Observatio CXXXV.

Tabes à Meſenterio ſcirrhoſo, compreſſione venarum Portæ & Cavæ, aliiſque vitiis partium naturalium & vitalium.

Puella circa xi. ætatis annum 1°. in febrim Ephemeram, mox in hecticam incidit. Hinc cum ſpatio trium menſium doloribus totius corporis, ariditate linguæ, tuſſicula, deglutiendi difficultate, ſudoribus, frequentibus præcipue noctu & dormiendo, vexata eſſet, tandem plane Extenuata obiit.

Cadavere aperto 1. Inteſtina vermibus plurimis infarcta videbantur. 2. Meſenterium ſcirrhoſum & *hinc inde materia gypſea*, uti quoque circumcirca venam portam, refertum fuerat; hinc chylus ad Hepar permeare ac diſtribui non potuit. 3. Hepar diverſis in locis, tam in parte cava quam gibba, ſteatomatibus ſcatebat. 4. Hepar mediante materia gypſea tam tenaciter diaphragmati adnatum erat, vix ut avelli poſſet, hinc anhelitus difficultas & tuſſicula. 5. Circumcirca venam cavam tam aſcendentem quam deſcendentem, moles materiæ hujus gypſeæ, ad magnitudinem pugni, tenaciter adhæreſcebat, ramóſque comprimebat. Hinc extenuatio corporis, ſanguis enim per corpus pro ſui nutritione diſtribui non poterat. 6. Subſtantia Lienis materia hac gypſea undique ſcatebat. 7. Thoracis vacuum aqua limpida & nonnihil flaveſcente plenum videbatur. 8. Pulmonis ſubſtantia materia purulenta imbuta, uti quoque ſteatomatis, nucis vel caſtaneæ magnitudinem excedentibus, hinc inde referta apparebat. 9. circa exortum aſperæ arteriæ, ex pulmonis ſubſtantia, moles ſteatomatum carne permixta, ovi magnitudinem excedens, inventa eſt, quæ tam aſperæ arteriæ quam oeſophago adhæreſcebat. Hinc anhelitus, vocis & deglutiendi difficultas. *Fabritius Hild. cent. ii. Obſerv. xliv.*

SCHOLIA.

H*inc inde materia gypſea)* Lymphæ forſan ſic concretæ originem debens: Obſervavit enim *Barbette* in Praxi, cap. de Hydrope, eam per gradus ejuſmodi craſſitiem tandem adipiſci: Conſtat certe talem concretionem obſtructionum ſobolem eſſe. Obſtructio autem vaſorum meſenterii, juxta Varthonum loco ante cit. quinque modis contingere poteſt, *Primo* in ipſo adou ſucci lactei in orificio venarum lactearum, Tunc enim chylus ex inteſtinis non attrahitur, unde appetitus dejicitur & frequenter chylus ipſe, ut in leienteria fit, per anum evacuatur: venæ lacteæ interim fotu atque humectatione chyli deſtitutæ, tractu temporis exareſcunt, ſimúlque totum corpus tabe conficitur. *Secundo* in tranſitu ejuſdem per meſenterii glandulas, poſt ejus ingreſſum in has venas: tunc primum nutritio diminuta, quam tandem atrophia conſequitur. *Tertio* in tranſito ſanguinis ex arteriis in venas, per earundem glandularum ſubſtantiam: hinc ſi obſtruatur ſanguinis per has glandulas decurſus, illæ protinus intumeſcunt, ſanguine ſuffunduntur, atque adeo impeditam chyli permeationem & diminutam nutritionem efficiunt. *Quarto* in canalibus aquoſis vel lymphæ ductibus, quos ſi contingat obſtrui, quia valde fragiles ſunt, facile rumpuntur, & aquas ſuas in abdominis cavitatem exſpuunt, unde hydrops aſcites certiſſime conſequitur; Sin vero vaſorum horum membranulæ tenaciores fuerint, ita ut diſtẽſionem notabilem abſq; laceratione ferant, in veſiculas quaſdam aqua turgidulas attolluntur, quas hydatidas vocant, & peculiarem aſcitidis ſpeciem conſtituunt: quælibet autem veſicula inter binas dictorum vaſorum valvulas quamproximas efformari contingit: quia vero aqua, nec prorſum, propter obſtructionem, nec retrorſum fluere poteſt, ob valvolarum interceptionem, interſtitia intumeſcunt in figuram orbicularem, utpote capaciſſimâ, quæ figura in hydatidibus vulgo cernitur: Hydatides iſtæ haud longe diverſæ videntur ab iis quas per meatus urinarios, & anum quoque excerni aliquando obſervamus. *Quinto* in Nervis, Si enim obſtructio aliqua in iis contingat qui ad ipſa inteſtina deferuntur, ſequitur horum reſolutio & ſtupor, ut in paralyſi gravioriſ frequenter uſuvenit: Sin in iis tantum reperiatur qui ad glandulas meſenterii diſtribuuntur, cauſatur diminutam ſaltem nutritionem atque extenuationem, atrophiam omnium quoque partium ſpermaticarum, permanente interim conſtitutione vitali integra & ſatis valida.

Observatio CXXXVI.

Tabes à glandulis Meſenterii tumidis orta.

§. 1. Puer octennis ab alio quodam puero baculo circa lumbos percuſſus, aliquot diebus poſt male habere cœpit, & ſeptimanis aliquot præteritis, licet tempus vitæ ultimum cibo ſufficienti nutriretur, Tabe conſumptus obiit: Huic licet nec tuſſis moleſta eſſet, nec febris laboraret, nihilominus à quodam tanquam phthiſicus fuit tractatus. Quare parentibus mortis cauſam ſcire cupientibus, & me ut cadaver aperirem rogantibus, ipſorum voluntati ſatisfacturus, cadavere denudato ventrem infimum turgidum reperi, & utrinque circa umbilici regionem ad tactum renitentem: Et quia nec tuſſim, nec febrem ipſi

moleſtam

moleſtam fuiſſe intellexeram, illico necdum cadavere aperto, adſtantibus ſignificavi cauſam mali in meſenterio latitare: mox ventre aperto, glandulas meſenterii non ſolum tumentes, ſed etiam ſcirrhoſas reperi, & ita conglobatas, ut duorum pugnorum magnitudinem ſuperarent: In thorace verò & pulmonibus nihil penitus vitii occurrit.

SCHOLIA.

CAuſam ergo Tabis harum glandularum ſcirrhum cenſui: Nam glandulæ hæ, quæ ramorum venæ portæ & arteriæ cœliacæ divaricationibus interjectæ ſunt, magnitudinem parem non obtinent, ſed proportionem in magnitudine cum diſtributis propaginibus ſervant: Harum tamen maxima ad ipſius meſenterii centrum, ubi vaſa magis collecta ſunt, & vaſorum prima diſtributio fit, quarum uſus tum ut vaſa fulciant & dividant, tum ut eorum compreſſionem ab aliis partibus inhibeant, ne chyli diſtributio inhibeatur: Sic ubi hæ & craſſiores & duriores redduntur, contrarium faciunt, ſua enim magnitudine & duritie venas comprimentes, chyli in venas meſaraïcas & Hepatis diſtributionem & tranſitum præpediunt, ita ut ſanguis ea copia, quæ pro omnium partium nutritione requirebatur, in hepatis venas confici non poſſit: Et prout ſenſim glandulæ hæ & auctæ & induratæ, anguſtior chyli tranſitus relictus eſt, ſicque ſenſim tabeſcere cœpit, uſque dum tranſitus præpeditus fuit, & ſic neceſſario ob alimenti defectum, partibus tabidis redditis mors ſucceſſit. *Ex Obſervat. Clariſſ. Caſparū Bauhini.*

§. 2. Si Glandulæ, quæ in meſenterio plurimæ ſunt, aliqua de cauſa intumeſcant, ipſa vaſa comprimunt; Et imprimis hoc præſtare poteſt Glandula illa inſignior in centro meſenterii, quæ primæ vaſorum diſtributioni addita eſt, & qua tumore laborante totius corporis *Marcorem*, ob impeditam chyli diſtributionem ſequutam fuiſſe obſervatum eſt. *Sennertus Pract. lib. 3. part. 5. ſect. 1. cap. 3.*

Observatio CXXXVII.

Tabes à Meſenterio lapidoſo.

IN quodam juvene atrophia conſumpto Meſenterium totum lapidoſum inventum fuit. A qua vero cauſa oriri poſſit, cùm calculi oriri poſſint à calore & frigore, Nos exiſtimamus à calore id contigiſſe. *Dom. Panarolus Pentecoſte V. Obſerv. xix.*

Observatio CXXXVIII.

Phthiſicorum Pulmones ſæpe integri reperti, male vero affectum orificium Ventriculi.

AN verus *Lindanus* qui exiſtimat ea quæ tuſſi in Phthiſi rejiciuntur, ſæpe culpa ventriculi fieri, Eo quod in Phthiſicorum corporibus pulmones integri, male vero affectum orificium ventriculi obſervatum ab eo fit? *I. Th. Schenckius cent. iv. Epiſt. Bartholini 72.*

SCHOLIA.

CErte ſi Phthiſis propriè ſumatur pro Pulmonum ulcere, ſeu corporis extenuatione à vitio Pulmonum, quomodo uſitata eſt Medicis ea vox, quin in culpa ſint Pulmones, dubitari non poteſt, Et toties ſecta à nobis Phthiſicorum cadavera, & ab aliis, teſtantur. Si vero de quavis atrophia corporis laxa ſignificatione ſumamus, ſæpe ſani eſſe poſſunt Pulmones, vitio alibi in viſceribus naturalibus latente, præſertim in ventriculo, primæ officinæ patrono: Apud nos Tabidi hoc anno quam plures comparuerunt & fatis functi ſunt, phthiſici vero plerique fuerunt ex vitio Pulmonum, quòd ex ſignorum omnium ſyndrome indubie ſcimus: Una ſola fœmina Tabida fuit, & pro phthiſica judicata, etiam ex ſputo purulento: in qua tamen id ſingulare fuit, quod ſine tuſſi aut ſcreatu, ſputum illud in ore colligeretur ſatis copioſe, poſt ſomnum, ſeu nocturnum ſeu diurnum: nec tamen dubitare potuimus quin ex pectore proflueret, nam capite non dolebat, bene cibum appetebat, niſi ſalivalia vaſa ſputum hoc effuderint. Ex ventriculo advocarem, ſi illius læſi ullum indicium extaret: Ventriculus in Tabe pus effundit & per fauces excernit; quemadmodum ex pure inter duas ventriculi membranas collecto aſthma vidit C. *Piſo* de ſeroſa coll. p. m. 196. Forſan in exemplo à Clar. *Lindano* allato, pulmonum robore purulenta materia ad abdomen fuit detruſa, & quia moram nullam fecit in Pulmonibus, his ſalvis ventriculum infecit pus: Id ut credam, inducor exemplo pueri Phthiſici apud *Platerum* lib. 2. Obſerv. p. 457. cujus ventriculus tribus foraminibus exeſus fuit, ſeptumque foramine amplo perforatum à puris copia & acrimonia, quod ex thorace in abdomen defluens, has partes & muſculos quoque abdominis ad ſuperficiem cutis eroſerat: Vel, ſi vice verſa ventriculus per pulmones tuſſi rejecit purulenta, ſingularis adfuit partium conformatio, ſicut in avium genere, ubi per patentes ductus tranſitus fit è pulmonibus ad abdominis cavitates. An talis fuerit homo Phthiſicus *Lindani* divinare non poſſum, &c. *Th. Bartholinus Epiſt. 73.* Vide ſupra Obſerv. 103.

Observatio CXXXIX.

Tabes à Glandula pyloro adnata.

Vidit *Ioannes Prevotius* in cadavere glandulam, minoris avellanis magnitudine juxta pylorum, internæ ventriculi parti adnatam, quæ membranæ oblongæ pendula nectebatur: hoc ſane corpore in pylorum incidente facile, chyli exitus omnino præpediri & varia ſymptomata oriri potuiſſent, quod ab apoſtemate in fundo ventriculi, tranſitu omni in duodenum paulatim impedito, corpore atrophia conſumpto, obſervavit *Camerarius G. Hieronimus Velſchius Obſerv. xl.*

Observatio CXL.

Tabes ob ventriculum corroſum ab uſu magiſteriorum corallorum & perlarum.

Epiſcopum Uratiſlavienſem magiſterium Perlarum ſæpe bibiſſe, atque demortuo tunicas ventriculi nigras & corruptas apparuiſſe teſtatur *L. Hofmannus*: *Libavius* aliquot exemplis demonſtrat Magiſterii margaritarum & corallorum, quæ tamen humidum nativum inſtaurare creduntur, uſu multos in Tabem incidiſſe, plurimos vita privatos eſſe, tunicis ventriculi & inteſtinis acrimonia plane eroſis. *Fabritius Hild. centur. vi. Obſerv. lxxxix.*

Observatio CXLI.

Tabes ventriculi ſyderationi ſuccedens.

Jac. Gallus conqueritur de dolore ad umbilicum. Solennis erat excretio materiæ purulentæ per anum: poſt liquida & eſculenta vomitu rejiciebat: Inreriit plane emaciatus ac ſi ſphacelatum corpus eſſet. Aperto cadavere ventriculi facies extima erat vermiculata, facies interna corrupta & putris. *Vide tit. de Ventris dolore lib. 3.*

Observatio CXLII.

Anatome Tabidi poſt philtrum exhibitum, In cujus ventriculo maſſa dura reperta eſt.

Baro quidam filium Bononiæ habuit, qui accepto Philtro totus contabuit ac tandem mortuus eſt.

Poſtquam corpus ſectum eſt, maſſa quædam dura, cornu ſimilis, in fundo ventriculi invenra eſt, quæ Patri poſtmodum tranſmiſſa fuit: Pater in memoriam Filii demortui, cochlear ſibi ex ea maſſa fieri curavit, eóque frequenter in menſa uti ſolitus fuit: Accidit autem forte fortuna aliquando, ut cochlear iſtud embammati ex naſturtio aquatico, cum aceto confecto, impoſitum diſſolveretur, Hinc Naſturtium aquaticum viribus non vulgaribus contra Philtra præditum eſſe facile conjicere poſſumus.

Scholia.

Eodem præſidii genere alius quidam Nobilis uſus eſt, atque ex ſimili morbo reſtitutus: Omnia Philtra etſi inter ſe varie differant, hoc tamen habent commune quod humorem efficiant melancholicum: quæ igitur medicamenta humorem illum clementer evacuant, & ſpiritus triſtes recreant, indubie in tali affectu proderunt plurimum. *Petrus Monavius Epiſt. 23. lib. 7. conſ. & Epiſt. à Scholzio editarum.* Exempla curationum affectuum à Philtro exhibito vide apud *Phil. Salmuth* Obſerv. 70. cent. 1. *Henric. ab Heers* Obſerv. 13. *Mart. Rulandum* curat. 91. cent. 3. *Joh. Hartmannum* Prax. Chimiatr. p. 60. *Joh. Fabrum* curat. 94.

Observatio CXLIII.

Tabes nata à Tumore ſcirrhoſo ventriculi pyloro proxime adhærente.

Ruſticus ranam ſe in ventriculo habere credebat, In vomitionibus eam ad Gulam uſque aſcendere, ac exterius eam, ad regionem ventriculi manibus ſe prehendere dicebat; Interim dormire ſe, appetere, ſed emaciari: Sed anno elabente vir ille mortuus eſt Macie confectus: Aperto cadavere, tumor ſcirrhoſus, ovi gallinacei magnitudine, ventriculi pyloro proxime adhærebat. *Vide lib. 1. Tit. de Melancholia.*

Observatio CXLIV.

Tabes à corruptione omnium viſcerum, ſolo corde ſalvo.

Georgius Gebhardus variis morbis & longo cruciatu detentus per 13. annos, vix ægra trahens membra, vehementer contabeſcente univerſo corpore, fruſtra hinc inde conſultis Medicis, tandem obiit.

Diſſecto corpore ſolum Cor illæſum reperi, cœteræ partes erant fœtidæ & putrefactæ, Ventriculus inanis prorſus erat, omni chylo deſtitutus, nec ullam aliam humoroſam in ſe continens materiam, & conſequenter occluſus quaſi & parvus. In veſicula fellis, & meatu ejus choletam ad inteſtina deducente, obtulit ſeſe maſſa quædam nigra, ſpecie vitreorum lapillorum, qui pileis & eorum faſciis & redimiculis, ornatus gratia annecti ſolent, *adeo quidem ut bilis* reciproco gradu, *propter obſtructionem*, ſpinam dorſi perforando, ad pedes defluxerit, ubi concitavit ampullas ac veſicas ovi columbacei magnitudine, vel etiam majores, tantum ardorem ac dolorem moventes, ut mirum ſit quod non ſingulis horis æger in ſyncopen inciderit, quibus apertis nihil niſi cholera ichori commixta exivit. Meſenterium à tinctura iſtius choleræ undiquaque putridum erat. In renibus deprehendi materiam calculoſam ſatis multam, præcipue autem in ſiniſtro, ubi apparuit lapis haud exiguus, ita ureteri acuta ſua cuſpide inſertus, ut omnis urinæ ad veſicam tranſitus ſit interceptus. Pedes illius magis quam in leproſo ſquallidi erant. *Ex Ioh. Fabri Obſervat.*

SCHOLIA.

Adeo ut bilis propter obſtructionem, &c.) *Fernelius* Pathol. lib. 6. cap. 8. vix ullam ſe animadvertiſſe Atrophiam aſſerit, in qua viſcera præter intemperiem, non multa quoque humorum, præſertimque bilioſorum, colluvie ſcaterent, ac eorum plerumque copia diſtenderentur: Hæc igitur cauſa quoniam naturalem ſpiritum & calorem proterit, vix ut utilem ſanguinem gignat, in Atrophiam præcipitat. Per hos affectus, *ait*, tametſi alimenti copia ſuppetit; & venæ multo humore turgent, corpus tamen non alitur, quia is humor caloris & ſubſtantiæ bonitate, ſæpe etiam fibris, quibus concreſcat, deſtitutus, partibus neque adhæreſcere neque aſſimilari poteſt.

Observatio CXLIX.

Tabes à depravata conſtitutione viſcerum omnium naturalium.

Elia Euvouts annor. 59. tandem Tabifica febri & alvi fluxu conſumpta obiit. Ad eam ventriculi infirmitatem poſtremo devenerat, ut nihil alimenti aut medicamenti ſuſtinere poſſet, ſed illico omnia vomitu rejiceret.

Cum cadaver aperiremus, deprehendimus Hepar flaccidius foris pallidum, intus prorſus exangue: In lobi ſiniſtri parte ſupera, juxta diaphragma, ſteatoma calloſum, ovi columbini magnitudine: inferius arcte coaluerat cum ventriculo, *Omentum* plane erat conſumptum, omni pinguedine illiquata à febris perenni calore: Colon erat admodum anguſtum, ſed *vaſa*, quæ per omentum colo & fundo ventriculi inſerebantur, calami anſerini amplitudine erant. *Lien* pallebat, palmi magnitudinem non excedebat, flaccidior & exanguis, *Vas breve*, quod ex liene ventriculo implantabatur, in duos ramos amplitudinis calami anſerini diviſum erat. Ventriculus flatu potúque turgebat. *Pylori* ſubſtantiam calloſum ſteatoma obſidebat, non tamen via in inteſtinum inde occludebatur, nam etiam digiti inſertionem admittebat: Pancreas totum ſchirroſum firmiter pyloro adnatum erat. *Vena Portæ* ſteatomate calloſo premebatur, ſuperius inferiuſque à pyloro & pancreate. *Pulmo* pallidus luridis maculis ſparſim oppletus erat: Pericardium aquam pallidam vix cochlearis quantitate continebat: *Cor* erat flaccidum, foris pallidum, intus exangue. *Vterus* nucis juglandis magnitudinem non ſuperabat, ſicut ſolenni naturæ ordine in ejuſmodi anguſtiam contrahi ſolet, cum menſtruo ſanguine non amplius humectatur. *O. Heurnius Obſerv.*

SCHOLIA.

Atrophiæ cauſa mortifera conſtiterat in maligna hepatis viſcerumque omnium naturalium intemperie, tum etiam interceptione nutricatus ex venæ portæ compreſſione, quippe hepar infirmum, procreans ſanguinem pravum & aquulentum, reliqua viſcera, & cor ipſum ita infirmaverat, ut ſanguinem quem ad nutrimentum officiumque ſuum recipiebant, nec talem qualem recipiebant conſervare, nec etiam in melius mutare poſſent. Unde deficiente vitali vigore in toto corpore, lenta febris exorta miſere miſeram attriverat & tandem extinxerat: hinc tandem tanta ventriculi infirmitas ut omnia vomitu expelleret. *Idem.*

Observ.

Observatio CXLIV.

Tabes à Glandularum lactearum lumbarium vitio.

DEtectis Glandulis novis patet unde pendeat atrophia partium, præſertim thoracicarum, quæ ex glandulis lacteis chylum ſugunt: Premitur ſubinde Receptaculum lacteum, & ὀξίδοων chyli remoratur, obſtruitur, & inflammationes alioſq; tumores patitur: Vidimus id in cadavere humano, in quo ad Atrophiam omnia, excepto hepate ſano, vergebant, flaccidis pulmonibus & marmoris inſtar variegatis, bubonibus in inguine, gangræna in pede, & aliis peſſimi habitus indiciis, Sana erat altera glandula lactea, rubra altera, quaſi inflammata & phlegmonodes: unde hepar quidem ſanum & multæ meſaraicæ lacteæ, at thoracicæ lacteæ non ita plenæ aut tumentes chylo. *Thomas Bartholinus Hiſtoria Anatom. de lacteis Thoracicis cap. ix. §. viii.*

SCHOLIA.

PReſſior uſus Glandularum lactearum eſt, ut ex lacteis meſenterii venis chylum excipiāt aliquem, eumque nonnihil præpareot beneficio calidorum vaſorum vicinorum, arteriæ venæque, & breviter præparatum ad thoracicas aliáſque partes protrudant. Contineri ibi chylum ſenſus docet, illumque recipete ex lacteis meſaraicis, preſſione illarum innoteſcit: ſurſum denique promovere, ramificatio lactearum exinde prodeuntium facit fidem: imo compreſſo meſenterio, & vulneraris lacteis in thorace, vel ligatis, vel digito adactis, chylus illac vel prodit, vel in tumorem tollit vicinum meſenterio locum &c. *Vide illarum hiſtoriam cap. vii. dicti libri.*

Observatio CXLV.

In quibuſdam morbo conſumptis Pancreatis tunica à parenchymate abſceſſiſſe viſa eſt.

PAncreas membrana tenui ſuccingitur, quæ in morbis humorum affluxu craſſior facta, ab ipſo Pancreatis corpore abſcedit, ac veluti ſaccum quendam conſtituit, ut in corporibus morbo conſumptis ſæpius à nobis obſervatum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 14.*

Observatio CXLVI.

Atrophia in puero à Pancreate ſcirrhoſo.

PAncreas ad inſtar aliarum glaudularum Scirrhoſum omnino evadere poſſe dubitare deſii, poſtquam in puero 1x. annorum, Atrophia extincto, illius conſtitutionis id reperi: Hoc tamen addere convenit, non omnes ejus partes æquali ratione induratas fuiſſe, cum tres quatuórve adhuc extarent, inteſtino viciniſſimæ, vix à ſtatu naturali recedentes. *Gerardus Blaſius Obſerv. Anatom. p. 127. Obſerv. Med. 23. parte 1.*

Observatio CXLVII.

§. 1. *Macies à lumbricis longiſſimis in Rene repertis.*

CAlculis Renes domicilium præbere quam frequentiſſimum, tam rarum Lumbricos hic colligi: In viro maciato ulnæ, & quod excedit, longitudinem habentes duos aliquando reperi: coloris erant rubicundi, quaſi ex annulis plurimis affabre junctis conſtare videbantur. *G. Blaſius Obſerv. Med. 12. Parte 6.*

§. 2. Juvenis à pueritia dolore renum erat oppreſſus, tandem Tabidus vitam finiit: In utroque renum cavo vermes ſunt inventi. *Vide l. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 3. Renem hunc illumve in canibus ſubſtantia ſua non ſolum privari, verum & lumbricis ſæpe plurimis variiſque, loco conſumpto ſe exhibentibus, repleri, frequens Anatomicis, At in homine talia evenire rariſſimum: vermes duos, ulnæ ad minimum longitudinem habentes, rubicundioris coloris, aquoſo liquore ſcatentes, ſimiles omnino iis quos in caninis renibus reperiri dixi, unica tantum vice in emaciato ſene reperiri mihi conceſſum. *G. Blaſius Obſervat. Anat. p. 125.*

SCHOLIA.

GIgnuntur vermes ex materia excrementitia & putrida, chyloſa, fœcali, purulenta aut pituiroſa, ſæpius in inteſtinis, aliquando intra aures, caput, pectus, uterum, in ulceribus & vulneribus ſordidis. Multi è neotericis dictis partibus Renes annumerant & veſicam, qood fidem meam ſuperabat, innixus enim eram teſtimonio plurimorum eruditorum, quibus id impoſſibile judicatum, quod amara omnia, ſalſa, acria & acida à putredine vindicent, nedum eam incurrunt, & proinde vermium generationi inepta ſunt: quare abſurdum viſum eos intra dictas partes poſſe ſubſiſtere, quia renum ope tranſcolatio fiat ſeri acris & ſalſi, cujus veſica alveus eſt & receptaculum: Oculis tamen fidem facientibus negare iniquum

quum fuiſſet Admirationem ſuſtulit conſideratio varietatis ſubſtantiarum heterogenearum, ob quam in olivis & nucleis perſicorum, amaritie inſigni prædìtis, reperiuntur; in inteſtinis & auribus, amaram bilem continentibus. Imo vitriolum vegetabile, acetum intelligo, putredinis omnis inimicum, ejuſmodi vermium productioni expoſitum fuit anno 1629. quo tempore acetum potentiſſimum, quod terram ſubigens & fermentans in tumorem attollebat, vermiculis ſcatere deprehenſum. Indicium peſtis ſubſequentis univerſam Galliam Narbonanſem vaſtantis: Vermes excretos per virgam vidit Dom. de Sillol, Medicus Mont'Ælimarienſis, à puero quinque annos nato, qui cum vermibus pluribus diebus laboraſſet & febre ardente, fugaci iſchuria correptus fuit, ſubſequente poſtmodum cum urinis lumbrici pedalis longitudinis excretione. Poſtridie ſimilibus vexatus affectibus, ſimilem ejecit vermem: modus exitus, per apertum & patentem penis canalam, admirationi non erit illis, qui animadvertent ejuſmodi animalcula perforatis inteſtinis, quo liberiori aëre fruerentur, per inguina erupiſſe, per umbilicum, & per epigaſtri fiſtuloſa ulcera. *Idem ibidem.*

Observatio CL.

Atrophia à verme in altero Renum, & Calculo in Lumbis.

ANno 1595. Erneſtus Archidux, Belgicarum Provinciarum Prorex, obiit nocte intercedente xx. & xxi. menſis februarii die, anno ætatis XLII.

Ejus cadavere aperto, Cor, Pulmo, Jecur nihil vitii præ ſe ferebant: In lumbis tantum mediocris magnitudinis calculus repertus eſt, Et in Renum altero vermis oblongus & vivus, qui viſceris illius parenchyma adeo eroſit, ut parvo tempore Princeps emarcuerit totus, hinc ſupereſſe diu non potuerit. *D.M.Janſonius Mercurii Gallo Belgici Tomo* 2.

Observatio CLI.

Anatome Canis Atrophia confecti, cujus renis ſiniſtri parenchyma vermis depaſcebat.

ANno 1610. Monſpelii, medicinæ aliquot candidati, canum frequentes diſſectiones inſtituebant, indagaturi inſignium vaſorum propagines & ramificationes, ab illis non abſimiles quæ hominibus inſunt. Occurrit forte canis leporarius, macie omnino confectus, quem trucidare miſericordiæ eſſe crediderunt; ſecuri ab adipe vaſorum diſtributiones non occultatum iri: Venæ Emulgentis inſertionem in Renem dextrum inquiſituri, vix novacula renis ſuperficiem attigit, ecce exilit vermis prodigioſæ magnitudinis, qui convolutus totum parenchymatis exeſi ſpatium adimplebat, cujus ne minima veſtigia apparebant. *Jacobus Covilliardus Obſervationum Iatro Cheirurg. Gallice editarum* §. *viii.*

Observatio CLII.

Tabes à corroſis duabus vertebris Lumbaribus.

QUidam in Lumborum dolores incidit, ac totus Emaciatus interiit. Illæſis renibus duæ lumborum vertebræ corroſæ ſunt repertæ. *Vide tit. de Lumborum doloribus lib.* 3.

Scholia.

TAbes Dorſalis etſi noſtro hoc ſæculo nomen amiſit, tamen Hippocr. ejus mentionem facit, & morbum hunc ex profeſſo tractans duplicem ejus ſpeciem aſſignavit, ſc. unam ex immodica venere, & alteram à deſtillatione in ſpinam dorſi: Quod ad poſteriorem hanc ſpectat, ſæpius obſervavi quoſdam dolore circa Lumbos, imo interdum in toto Dorſo miſertime vexatos fuiſſe, qui cum aliquandiu ita laborarunt, poſtea Gibbi aut Claudi evaſerunt, ac ultimo in toto corpore, excepto capite, inſigniter contabuerunt. Cujuſmodi affectus cauſa proculdubio in hoc conſiſtit, videl. quod imprimis humor, ſive materies quædam incongrua & morbifica, cum ſucco nerveo per medullam ſpinalem deſcendens, in nervorum vertebralium ramos incurrebat, proindéque ab initio ob fibras vellicatas, dolor fere continuus exoriebatur: Dein ob quaſdam è fibris carneis reſolutis, oppoſitæ vehementius contractæ ſpinæ vertebras quaſdam contorquent: & denique, ſi quidem ſpiritus animales nervos & fibras ad truncum & membra pertinentes haud uberi ſatis copia actuarent, ob nutritionem fruſtratam totius corporis emarceſcentia ſucceſſit. Profecto, cum Liquor nerveus, & ſpiritus animales è ſpina dorſali in totum corpus haud plene & libere diſpenſantur, proinde marcor ſæpenumero oritur; hinc abſceſſus & ulcera circa lumbos vel os ſacrum excitata, quatenus liquorem nerveum abſumunt nimis, aut profundunt, Atrophiam in toto, aut ſaltem in partibus inferioribus inducunt. *Th. Willis Pharmac. rat. part.* 2. *ſect.* 1. *cap.* 5.

OBSERV.

Observatio CLIII.

Tabes à Tumore muſculis lumbaribus lateris dextris adnato, cum annexis ſteatomatis, atheromatis, meliceridibus.

IUriſconſultus Pariſienſis ſicca tuſſi vexatus, Macie univerſali affectus & diarrhæa diututna, poſt repetitas purgariones & venæ ſectiones me accerſiri jubet. Eum attente conſidero, & poſt colloquium aliquouſque protractum, decumbere jubeo quo latera, dextrum præſertim, commode pertractare liceret, ſuſpicatus aliquid in jecore vitii. Admota manu, indolentem tumorem percipio nucis juglandis magnitudine, (ſed forti digitorum impreſſione & profunda, próque partis ſenſus tolerantia) infra coſtas nothas in jecoris regione. Prognoſtico emiſſo, aſſerui tumorem illum ad capitis magnitudinem perventurum, imo majorem, quod eo loco ſitus eſſet, quo intus nequicquam reniteretur, ad extra vero augmento prohiberetur à caligarum cingulo & thorace. Ulteriorem ſanguinis miſſionem prohibeo, eo quod iudicarem vitam tamdiu productam iri quamdiu ſanguinis penuria non adeſſet. Opinionem & prognoſticum meum impugnarunt veniſecæ, qui imaginarium eſſe tumorem objiciebant, iteratiſque venæ ſectionibus ægrum vexabant. Poſt dies quindecim iterum advocor, atque ægrum in deteriorem ſtatum deductum video, tumorem auctum & digitis palpantibus manifeſtum, globuli ſphæriſterii magnirudinem æquantem. Mortem prædico, Chirurgi vero revocati, agnito tumore, Sanguinis miſſionem perperam iterum inſtituunt, ſed paulo poſt mors ſuccedit.

Apertum cadaver fuit à Riolano Chirurgo, qui ſolus, conſultatione habita cum tribus Medicis ac duobus Chirurgis ampullatis, contendebat tumorem neque meſenterium noque pancreas obſidere, ſed muſculorum cuipiam *viſcera colligantium adnatum eſſe*, ſi enim, ajebat, ſitum in pancreate aut meſenterio obtineret, ad motum corporis huc illuc nutaret, illius inclinationem ſequutus, alvi excrementa cohiberet, quæ liquida & inconcocta dejiciebat æger: Obviam ergo illi ſecanti ſe obtulit *tumor* pendulus, & *annexus* lateris dextri *muſculis lumbaribus*, magnitudine capitis vitulini, cui plurimæ adnatæ erant cyſtides, aliæ materia pulti ſimili refertæ, aliæ ſebacca, aliæ lardum, aliæ mel referente, aliæ erant duræ, variæ conſiſtentiæ & coloris ab invicem ſecretæ. Totum corpus exangue erat, ſed plnrima aqua reperta, ad menſuras duas Pariſienſes. *David Lagneau lib. de Sanguinis miſſione p. m.* 385.

SCHOLIA.

T*Umor annexus muſculis lumbaribus*) Ubi ſitum habet Receptaculum Pecquetianum dictum, Glandulas Lacteas Lumbares vocat Clariſſ. *Bartholinus*, quarum ſitus eſt infra centrum meſenterii, circa lumbares vertebras, inter earundem muſculos ψόαι: non prorſus medium lumborum locum ſervant, ſed ſubinde ad dextrum deflectunt in homine. Ab hoc tumore compreſſum fuit dictum Receptaculum, vel Glandulæ Lacteæ, unde intercepto chyli tranſitu Atrophia orta eſt. A compreſſo Receptaculo Atrophiam partium deducit laudatus Bartholinus cap. 9. Tract. de Ductu Chylifero: Unde, *ait*, Atrophia partium, præſertim thoracicarum, quæ ex glandulis lacteis chylum ſugunt? premitur ſubinde Receptaculum lacteum διάδοσιν chyli remoratur, obſtruitur, & inflammationes alioſque tumores patitur. An forſan Tumor ille incrementum fuit p. n. ipſius Receptaculi, quem pendulum fuiſſe narratur, annexum muſculis lumbaribus lateris dextri? Cyſtides annexæ, ipſæ Glandulæ lumbares, quarum chylus varie tranſmutatus fuit?

Observatio CLIV.

Atrophia ab inflammata altera glandularum Lumbarium, cum Pulmonum vitio.

ATrophia partium, præſertim thoracicarum, quæ ex Glandulis lacteis chylum ſugunt, ex harum vitio naſci poteſt. Premitur ſubinde Receptaculum Lacteum, & διάδοσιν chyli remoratur, obſtruitur, & inflammationes alióſque tumores patitur: Vidimus id in cadavere humano, in quo ad atrophiam omnia, excepto hepate ſano, vergebant, flaccidis pulmonibus & marmoris inſtar variegatis, bubonibus in inguine, gangræna in pede & aliis peſſimi habitus indiciis: Sana erat altera Glandula lactea, rubra altera quaſi inflammata & phlegmonodes. *Bartholinus Tit. de Ductu Chylifero cap.* 9.

Observatio CLIV.

§. 1. *Anatome canis, Tabidi à rupto ductu Thoracis, chylum in venas ſubclavias vehente.*

Quia nonnulli in eodem cum veteribus errore verſantur, venaſque meſaraicas chylum ex inteſtinis excipere confidenter ſtatuunt, Ipſe ut hac de re certior fierem, ſeriam aliquando impendi operam, atque non uno experimento tandem mihi conſtitit totum chyli penum nulla alia via quam per ductus chyliferos in ſanguinem infundi: Si enim curſus ejus per vaſa thoracica impediatur, animal qualicunque cibo ſatiatum intra paucos dies fame penitus interibit, quod in duobus caſibus, diverſo licet modo expertus ſum: Alterius enim thorace dextri lateris intra duas coſtas inferiores aperto, digitum immiſi, & ungue velut in ferram reſecto, commune receptaculum tribus horis à paſtu valde turgidum perfregi & laceravi, ut chylo in cavitatem thoracis exitu dato, tranſitus ejus in ductus chyliferos penitus interciperetur: quo facto & conſuto vulnere, animal hoc cibo, quantum capere voluit poſtea ſatiavi.

Cum autem intra paucos dies exſpiraret, & à me ſtatim diſſecaretur, ventriculum atque inteſtina valde repleta, quin & venas lacteas chylo plenas inveni, nihil autem ejus in toto ductu thoracico apparuit, verum in eo pectoris latere, in quo commune receptaculum diſruptum eſt, duæ libræ chyli repertæ ſunt: Unde certo conſtare arbitror ob præpeditum chyli per ductus thoracicos tranſitum, animal hoc, ventriculo licet cibis referto, utcunque fame periiſſe.

§. 2. Quod ut certius redderem, alium canem ſimili modo, ſed in adverſo ſeu ſiniſtro latere, intra 3. & 4. coſtam ſuperiores, perfodi, qua in regione ambo ductus chyliferi in unum plerumque truncum coeunt, qui deinceps ex latere œſophagi inferiore, ubi muſculo ſubſtrato incumbit, verſus venam ſubclaviam ſub communi pectoris tunica incedit: Immiſſo itaque per vulneris orificium digito, ductum iſtum pariter diffregi, quo diſrupto chylus in cavitatem lævi pectoris exire, ulterius vero penetrare neutiquam potuit: quare vulnere ut prius curato, canem per paucos dies bene paſtum detinui, ex quo tempore elangueſcere cœpit & paulo poſt obiit.

Cum autem thoracem ejus diſſecarem, clauſtrum illud pectoris, ubi ductus iſte diſruptus fuit, chylo penitus repletum & pulmonem lateri iſti agglutinatum inveni; Quo autem certior forem canalem iſtum uſque adeo perruptum eſſe, ut nihil chyli ulterius deferre poterit, aquam è ſiphone in ductum chyliferum inferius injeci, verum ultra quam canalis iſte perruptus fuerat, penetrare non potuit, ſed in cavitatem pectoris tota exiliit: Claro ſatis argumento chylum per venas meſaraicas non intrare, neque ullam aliam dari viam qua ſanguini miſceatur, cum animal ex tranſitu per vaſa thoracica impedito tam certo intereat: Quin & hoc denique ante omnia confirmat chylum in venas meſaraicas non influere, quia ſi ſanguis ab animali ita tractato poſt diem unum aut alterum adimatur, nihil chyli in illo apparebit, licet paucis antea horis optime paſtus fuerit, quod aliter omnino fieri debuit, niſi influxus ejus hoc modo prorſus interciperetur. *Richardus Lower Tract. de corde c. 5.*

SCHOLIA.

Hinc colligit Vir Clariſs. Hepatis patrocinium neminem poſthac debere ſuſcipere, ut ipſi ſanguificationis munus poſtliminio aſſeratur: Experimento inſuper conficiens ut Chylus nulla alia via, niſi per *Ductus Pecquetianos* ſanguini inſtillari & commiſceri in poſterum credatur: Quemadmodum enim ductibus iſtis diſruptis chylus omnis in cavitatem thoracis effluit, ita ſi ductus iſte in lævo pectoris latere (orificio ubi prius facto) immiſſo digito per horam comprimatur, chylo, quia alius in ſanguinem tranſitus non datur; commune receptaculum, quin & vaſa lactea omnia in meſenterio, atque infima parte ventria, ab hac obſtructione adeo intumeſcunt & diſtenduntur, ut nunquam clarius aut perſpicue magis oſtendi poſſint, ſiquidem jucundiſſimo ſpectaculo conſtat qualis eorum fabrica, valvulæ, anaſtomoſes, quam varii præterea mæandri eorum ſuerior; quam denſa ſerie totum inteſtinorum ambitum & ſuperficiem perreptent, quam infra Receptaculum multiplici ordine diſpoſita, non ſecus ac uniones in puellarum monilibus turgeſcant; Quin & obſervatione dignum ex obſtructo hoc ductu thoracico, chylum in vaſa lymphatica, tum in pectore ubique & abdomine diſpoſita, renitentibus licet valvulis, adeo inſinuari & retro urgeri, ut primo forſan intuitu incautis imponere, & *Ductus Bilſii Roriferos* adeſſe ſuadeat: licet revera non aliunde hoc evenit, quam quod ſuccus iſte albus propria via præpeditus, in vaſa illa regurgitat, non aliter forſan quam ab inundante mari flumina in alveos ſuos repreſſa irruenti æſtui locum cedunt: Atque ideo uti refluente mari, flumina iterum intra ripas ſuas ſubſiduor, ita remora iſta compreſſione, & chyli in ſanguinem introitu reſtituto, totus iterum in ductus thoracicos reſorbetur, & in vaſis illis lymphaticis nullum ſui veſtigium poſt ſe relinquit.

Ut nihil chyli ulterius deferri &c.] De chyli per venas lacteas motu læſo, & morbis inde ſequi ſolitis vide *Sylvium de le Boe Pract. lib. 1. cap. 17.*

§. 3. Illuſtr.

§. 3. Illuſtr. Baro circa mediam dorſi vertebram ſclopero læditur: Poſt 14. dies obſervatus in linteis copioſus albicans humor, corpus in dies Tabeſcebat: Pulmones juxta vulnus inſignem putredinem conceperant &c. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

Observatio CLV.

Tabes ab ulceratione muſculi maſtoidei inducta, cujus pus per venam jugularem ad dextrum cordis ventriculum penetraverat: A Liene indurato & magno; Hepate conſumpto bilioſaque materia referto, Pancreate magno & ſcirrhoſo &c.

Puer duorum annorum erat macie ita confectus, ut vix hæreret oſſibus: Ad latus ſiniſtrum, in muſculo maſtoideo exulceratio erat, quæ uſque ad ipſam jugularem venam penetraverat, eamque corrodendo ſic extenuaverat, ut puris ſubtilior materia percolaſſe per eam videretur: non exiguam namque ejus copiam ſanguini permiſtam in dextro cordis ventriculo, corde alias ſano & integro, inveni; quam, ut dixi, tranſcolatione eo perveniſſe ſuſpicatus ſum: ſed unde puris ejuſdem craſſiuſculi, bene cocti, copia, item magna è regione in dextro latere, ad eundem muſculum, intus & foris ſanum, penetraverit, ego divinando aſſequi non potui: *Lien* præterea *induratus* erat & magnus, pendebat enim uncias ſeptem & tres unciæ quartas: Hepar contra, conſumpto fere parenchymate, nonniſi quinque uncias & quadrantem ponderabat: bilioſa id plenum erat materia, quæ propter obſtructionem ductus communis in illum redundaverat; *bilis interim drachmas undecim* (magnum pro ea ætate pondus) exæquabat: *Pancreas magnum* erat & ſcirrhoſum, quod in chronicis morbis ſæpe contingere obſervavi: Succus ejus tam acidus, ut in duodeno bili admiſtus, tamen adhuc inſigniter eum ſaporem retineret: hac aciditate ſua ita ventriculum & inteſtina perederat, ut dum inflare ea vellem, ad minimam diſtenſionem rumperentur: Non immerito igitur Clar. *Fr. de le Boë Sylvius* in Praxi ſua plurimorum morborum cauſas refert ad hanc ſucci illius aciditatem, *Th. Kerckringius obſerv. Anat.* 65.

SCHOLIA.

Pancreas magnum & ſcirrhoſum] Atrophiæ cauſam inde quoq; deducit *Riolanus* Anthrop. l. 2. cap. 15. Pancreas venæ portæ truncum firmo amplexu comprehendit, unde fit ut multo humore inebriatum, aut ſcirrhodes factum, truncum Portæ conſtringat, quod chyli affluxum intercipit, qui in meſaraicis ſanguinis rudimentum adeptus, cum non poſſit ad Hepar permeare, rubefactus refluit ad inteſtina, unde ſenſim corpus contabeſcit ſuo genio defraudatum.

Lien induratus erat &c.] Communiter traditur ſubſtantiam Lienis eſſe concretum quoddam corpus ſanguineum, fulcimen præbens vaſis per illum decurrentibus, quod levi attritione facile in fluorem diſſolvitur: Verum hanc opinionem penitus deſtruit *Malpighius*, qui hujus visceris myſteria microſcopiis accuratiſſime perſcrutatus, ſcribit lib. de Liene cap. 4. totum Lienis corpus eſſe membranarum congeriem, in cellulas & concamerationes efformatam ſeu diſtinctam, ac non eſſe corpus tam *denſum* ac deſcribitur, ſed rarum: Cognitionem iſtam ſingulari artificio conſecutus eſt, Lienem ſcil. per arteriam & ramum ſplenicam ad magnam intumeſcentiam inflando, & ſic inflatum exſiccando: ita enim dicit conſpici poſſe totam lienis molem ex membraneis ſinibus ſeu cellulis, tanquam favis quibuſdam eſſe coagmentatam: Illarum autem cellularum ortum, variamque ac mirabilem figurationem, ibidem legendam, eleganter & lato ſermone deſcribit. Idem in Lienis ſubſtantia primus obſervavit multas glandulas notatu dignas; de quibus citato lib. cap. 5. agit: Profecto multum debemus occulatiſſimo Malpighio, qui maximas cognitionis Lienis tenebras ſuis Microſcopiis diſcuſſit, ut uſus ejus antehac dubius, tam plane innoteſcat. *De Diemerbroek Anat. lib. 1. cap. 18.*

Lien induratus. Hepar bilioſa plenum materia, Pancreas ſcirrhoſum &c.] *De horum viſcerum συμφωνίᾳ ad œconomiam naturalem hæc commentus eſt vir Clariſs. loco cit. c. 16.*

De actione Hepatis & Lienis, atque de uſu Bilis, Succi Pancreatici & Lymphæ diſcrepantes ſunt opiniones, Cum autem nemo tantorum Viſcerum dignitatem & Succorum neceſſitatem perceperit, tandem tempus erit ut quæ tot ſæculis in obſcuro latuerunt ſacra in lucem proferantur, ut pote ex quorum cognitione maximum toti medicinæ lumen conferri, multorumque morborum obſcuras & ignotas cauſas clariſſime innoteſcere poſſe certum eſt.

Actiones Hepatis, Lienis & Pancreatis conſpirant in unum finem, & ſanguinis atque chyli fermentum ſimul præparant, in cujus confectione horum trium officium neceſſario concurrere debet, cum unum ſine altero negotium hoc abſolvere nequeat,

Sicut farinæ triticeæ aqua tepida ſubactæ fermentum admiſcetur, ut per illud craſſiores ac terreſtres frumenti particulæ diſſolvantur, & ſpirituoſæ particulæ in terreſtri illa compage conſopitæ atque occultæ latentes attenuentur ac ſuſcitentur, ſicque tota panis maſſa, attenuatis iſtis ſpiritibus jam perfuſa, levior & concoctu facilior evadat, Ita etiam Chylo & ſanguini venoſo fermentum admiſceri neceſſe eſt, quo ſpirituoſæ in iis latentes particulæ attenuentur ac ſuſcitentur, ſicque tota maſſa ad hæmatoſin & nutritionem aptior fiat.

Illud autem panis Fermentum (ex cujus cognitione facilius ad fermenti, ſanguinis chylique notitiam pervenietur) communiter conficitur ex farinæ aliqua quantitate, quæ ſubigitur cum aqua tepida, eique admiſcetur aliquantum ſalis & aceti, atque ita loco tepido aſſervatur, donec ſpiritus ſalſi ſubacidive à calore nonnihil volatiliſentur, & maſſæ farinaceæ particulas pervadant, eaſque dilatent ac ſeparent, ſicque totam maſſam ſubacidam & fermentantem efficiant: Tunc hujus fermenti acidi pauca fruſtula, magnæ maſſæ farinaceæ tepidæ ſubactæ immiſta, totam maſſam fermentare facit: Nam fermentaceæ illæ parti-

culæ

culæ ſe per totam maſſam explicant, omnesque paſtæ farinaceæ particulas incidunt, attenuant, ſpiritusque in iis latentes diſſolvunt; Noſtrates etiam flores cerevisiæ fermentantis (qui valde acris & ſpirituoſus eſt, magnamque vim fermentaceam redolet) farinaceæ maſſæ admiſcent: Alii forte alio utuntur fermento, Sed omne fermentum, qualecunque fuerit, conſtat ex rebus ſubſalſis, ſubacidisve, acribus & corrodentibus, moderato calore fuſis ſeu liquatis, ac nonnihil volatiliſatis: quæ ſi craſſiores ac denſiores ſint, cum lentius diſſolvantur, earumque vis ſe tardius exerat, debent etiam longiore tempore farinaceæ materiæ admiſtæ eſſe, antequam illam fermentent, ſicut in primo fermento deſcripto contingit, quod per multas horas, & ſæpe per totam noctem admiſtum eſſe debet ut operationem ſuam convenienter exerat: Si vero per quarundam ſulphurearum particularum admiſtionem, ſpirituoſæ ac volatiliſatæ magis ſint, cito fermentant, ut videmus in flore cerevisiæ, qui unius horæ, aut ſeſquihoræ ſpatio, illud opus abſolvit: quippe ſpirituoſiores acres particulæ, cum in hoc à materia, cui inhærent, liberiores ſint, atque hinc magis penetrantem vim habeant, citius operantur, & craſſas farinæ particulas brevi diſſolvunt, ſpiritusque latentes citius ſuſcitant, quod adhuc fortius peragunt ſi pauxillum mellis iſti flori admiſceatur: Sed horum nihil perficietur ſine calore moderato, ut pote quo ſalſæ particulæ ad modicã ſubacidiuſculam qualitatem, & aliqualem volatilitatem deduci debent.

Eodem modo ſe res habet in chylo & ſanguine venoſo, qui ſi ante hæmatoſin non attenuentur & præparentur per admiſtum fermentum conveniens, tunc in corde non ſatis ſpirituaſcunt, id eſt, ſpiritus in iis conſopiti latentes non ſatis diſſolvuntur à craſſiore & feroſa materia, ſed conſopiti manent, atque ſic conficitur ſanguis craſſus & aquoſus, ad corpus alendum, partesque corroborandas parum utilis, unde tunc corpus totum fit languidum, & actiones naturales atque animales male procedunt.

Hoc autem chyli & ſanguinis fermentum conficit Hepar, cui tamen fermento hepatico ſpeciatim pro chyli, è ventriculo primitus effluentis, præparatione, in inteſtino duodeno admiſcetur ſuccus Pancreaticus.

Materia è qua hepar illud conficit, eſt ſanguis venoſus, è venis gaſtricis & meſaraicis per portam in illud influens, cui immiſcetur ſuccus acris, ſubſalſus ſeu ſubacidus, in liene ex arterioſo ſanguine per arterias, & ex ſpiritibus animalibus per nervos influentibus (hos ſpiritus ſalſas ſanguinis particulas à ſulphureis magna parte ſeparare oſtendimus lib. 2. cap. 11.) confectus, qui per ramum ſplenicum in portam, ſicque una cum dicto ſanguine, cui admiſcetur, in hepar defertur: Atque mediante iſto acri & corrodente ſucco, per hepatis ſpecificam vim ſeu coctionem, ſpirituoſæ, cum ſulphureæ tum ſalſæ, in iſto venoſo ſanguine latentes particulæ diſſolvuntur, attenuantur, ac ſimul etiam nonnihil acres & fermentantes fiunt; earumque tenuiſſima quædam pars, inſtar aquæ limpidiſſimæ ac tenuis, mediantibus glandulis conglobatis, in cava hepatis parte præcipue ſitis, à reliqua craſſiore ſanguinis maſſa ſecedens, per innumera lymphatica vaſcula ex hepate defertur ad varias venas, ſanguinem venoſum verſus cor tendentem præparatura: at majore ſui parte fertur ad vaſa chylifera, ut in illis chylo influenti neceſſariam præparationem ad fermentationem in corde futuram inferat: In quem eundem finem etiam fermentacea quædam, ſaliva ab ore, ut ab ſalſa ſubacidave lympha & glandulis axillarum, inguinum aliisque variis, eodem defertur, & nonnihil ſucci pancreatici tenuioris ex inteſtinis, una cum chylo vaſa chylifera ſubit.

Sicut autem in cereviſia fermentante plurimi ſpiritus jam ſuſcitati cereviſiæ toti permiſcentur, eamque ſpirituoſam, forte & aptam faciunt, quæ ab aſſumentium ventriculis facillime attenuari, coqui & digeri poſſit: ſic etiam multi adhuc ſpiritus craſſioribus magisque viſcoſis cereviſiæ particulis intricati inhærentes, cum iisdem ad ſuperficiem aſcendunt, & bullientes, ſeu potius fermentantes ac ſpumoſæ cum ſtrepitu è vaſe erumpunt; quæ ſpumoſa materia ſaporem amariuſculum, nonnihil acrem, quaſi levi aliquo dulci ſapore permiſtum habet. Cereviſiæ florem vocamus, ſeu Bilem, eamque colligunt, ut illam novæ cereviſiæ rurſus admiſceant, Ita quoque in Hepate negotium procedit, & fermentacei ſpiritus acriores, craſſioribus ac viſcidioribus ſulphureis ſuccis admiſti; (ſulphur enim viſcidum eſt) & validius ebullientes ſeu fermentantes, cum ob illam ſuccorum, quibus inhærent, viſcoſitatem glandulas conglobatas, ex iisque vaſa lymphatica ſubire nequeant, & ob acrem ebullitionem à ſanguine ſeparentur ac recedant, ſegregantur cum ſucco cui inhærent, & amaritudinem induunt, ac Bilis nomine deſignantur: Quæ Bilis, mediantibus glanduloſis acinis, per porum bilarium & veſiculam fellis, paulatim ad inteſtina defluit, ut in iis una cum ſucco pancreatico permiſceatur craſſiori maſſæ, nempe alimentis in ventriculo coctis, & jam ad inteſtina defluentibus, ut illam quoque effervesſcere faciat atque ſic partes tenuiores chylum conſtituentes, à craſſioribus diſſolvat ac ſeparet, easque ita attenuet, ut in anguſta vaſorum lacteorum oſcula impelli commode poſſint.

Eum in finem delabitur hæc bilis per ductum cholidochum in inteſtinorum principium, ſcil. in duodenum, ibidemque ſtatim commiſcetur cum ſucco pancreatico eodem defluente, atque ſic maſſæ alimentariæ in ventriculo coctæ, ex eoque jam elabenti mox admiſcetur, eamque effervesſcere facit: Et quia in primo introitu acrior eſt, atque integras vires obtinet, & propter ſucci pancreatici acidi admixtionem, mox ad ebullitionem parata exiſtit, hinc initio maximam facit effervesſcentiam, unde lacteus ſuccus maſſæ in ventriculo coctæ inhærens, maxima parte in inteſtino jejuno promptiſſime ſeparatur, ac per innumera lactea vaſcula (quæ majore copia huic quam aliis inteſtinis irradicantur) citiſſime propelluntur ad receptaculum chyli, ſicque inteſtinum illud plerumque vacuum & jejunum reperitur: in ſequentibus autem inteſtinis, ob diſſipatos in principio tenuiſſimos fermentaceos ſpiritus, paulatim tardior & minus efficax fit effervesſcentia, ac tardior chyli tenuioris è reliqua maſſa ſeparatio, atque hinc illa etiam pauciora obtinuerunt vaſa lactea: Denique reſiduum iſtius fermentaceæ materiæ (cujus ſubtiliores partes & vires per longam effervesſcentiam in inteſtinis tenuibus factam plurimum perierunt) in craſſis inteſtinis alimentorum craſſis fæcibus immiſtum hærens, quia lente jam reſolvitur, tardam quoque & rariorem, idque nonniſi longiore mora, in iis fermentativam quandam effervesſcentiam facit, quæ fæculentam ſaburram emovendo & acriorem reddendo, inteſtinis moleſtiam infert, eaque ſic ad dejectionem irritat: Et quia tarde fit illa effervesſcentia, hinc etiam raro fiunt iſtæ irritationes ac fæcum dejectiones, ita ut homines communiter nonniſi ſemel aut bis in die alvum deponant: Atque prout illud reſiduum fermentum majorem aut minorem acrimoniam obtinet, hinc in fæcibus citiorem aut tardiorem, necnon majorem aut

minorem fermentativam efferveſcentiam facit, unde tunc crebriores vel rariores dejectiones ſuccedunt.

Ut autem dicta Bilis magis acris & fermentacea evadat, non protinus tota mitior ex hepate per porum bilarium recta profluit in inteſtina, ſed bona ac tenuiore ſui parte, ex hepate per radices felleas defertur in folliculum felleum, in eoque aliquandiu ſubſiſtit, ut ex iſtius loci proprietate per moram illam acres ſpiritus in ea magis ſuſcitentur & exaltentur (ſicut fermentum panis per moram in loco tepido majorem acrimoniam acquirit) atque hinc in cyſti nonnihil efferveſcens ad inteſtina defluat.

Sanguinis autem venoſi, è quo fermentum in hepate confectum eſt, ſuperflua & maxima pars, quæ in bilis aut lymphæ naturam mutari non potuit, nec debuit, fermentacea fermenti confecti qualitate abunde perfuſa, in venam cavam profluit (quod fermentacea, atque in primis billioſa qualitate ſanguis ex hepate in cavam profluens perfuſus ſit, liquet ſi in recenter occiſo animali mox hepar à cava abſcindatur, & tunc ex eo effluens ſanguis colligatur, eique ſpiritus nitri affundatur, ſtatim enim æruginoſus evadit, quod in nullo alio ſanguine contingit, atque ſic latens ei admiſtum bilioſum fermentum detegitur) cui deſuper è venis ſubclaviis occurrit à lympha præparatus & attenuatus chylus, vel eo abſente ſolus lymphæ liquor, ſubclaviarum ſanguini permiſtus, atque ita ſimul dextrum cordis ventriculum ſenſim ingrediuntur, in eoque ob præviam iſtam convenientem præparationem ſeu attenuationem, protinus in ſpirituoſum halitum ſanguineum dilatantur, ſicut pulvis pyrius admoto igne protinus in flammam accenditur.

Ut autem ſpiritus ille ſanguineus perfectior exiſtat, & diutius in vigore permaneat, ſtatim pulſu cordis è dextro ventriculo per pulmonarem arteriam in pulmonem propellitur, in eoque ab inſpirationis frigore in liquorem rurſus condenſatur, ac per venam pulmonarem defluit in ventriculum cordis ſiniſtrum, in quo iterum dilatatur, (ſicut ſpiritus vini ſecunda diſtillatione rectificatur) ſummamque ſpirituoſi ſanguinis rectificationem adipiſcitur, atque ſic in aortam propellitur, ut ab ea per minores arterias omnibus totius corporis partibus communicetur, eaſque vivificet & nutriat: A qua nutritione qui tandem reſiduus eſt ſanguis, maxima jam ſpirituum copia privatus, minores ſubit venas, ab iiſque ad majores, & tandem ad cor iterum defertur, ut in eo de novo attenuetur & ſpirituoſus evadat: Quia autem in iſto circulo multæ ſanguinis partes conſumuntur in nutritione partium, quarum etiam ſubſtantia à calore continue diſſipatur, hinc neceſſe eſt ut ſanguini venoſo ad cor redeunti, identidem admiſceatur novus chylus in ſanguinem mutandus, qui locum conſumpti ſuppleat, atque ſic vita noſtra conſiſtit in tali continua nutritione, qua deficiente mox imminuitur, & brevi deficit oleum lampadis noſtræ vitæ, ſicque extinguimur.

Quæritur jam, unde acres illæ, calidæ, & fermentaceæ particulæ in noſtro corpore oriantur? Reſpondeo, ex ſulphure & ſale: prima emotio eſt à ſulphure, ſed primaria acrimonia ex ſale, qui præter ſulphur omnibus alimentis eſt innatus, nihil enim edimus quod ſalem in ſe naturaliter non contineat, quamvis alia plus alia minus ſalis habeant, Sulphur diſſolvit ſalem, eumque ad fuſionem deducit; hic ſolutus & attenuatus, acrimonia ſua omnes alimentorum particulas corrodit, pervadit, diſſolvit, ſicque ad ſpirituum in iis latentium eductionem diſponit, quæ operatio eſt fermentatio, ſine qua homo vivere non poteſt, & cum qua debili aut vitiata homo miſere vivit:

Ut autem hæc fermentatio felicius procedat, nos naturæ inſtinctu ſali naturali, qui alimentis ineſt, adminiculum adjicimus, ſcil. ſalem marinum, quem eſculentis rebus etiam admiſcemus: In eundem finem etiam durioribus cibis ſæpe acria & ſpirituoſa ac ſulphurea quædam pro condimentis ſolemus admiſcere, ut aromata &c. non raro etiam vinum generoſum, nam ſulphurei ſpiritus ſalſis permiſti, craſſas fixaſque particulas potenter diſſolvunt & pervadunt, atque ad ſtatum fuſionis, ſicque ad fermentandi energiam exaltant: Quæ chylificans operatio plurimum adjuvatur, partim à ſaliva, quæ deſuper ab ore fluit ad ventriculum, & fermentativa qualitate jam donata eſt; partim è fermento peculiari, quod ex chyli eliqua parte, poſt ejus coctionem, & maximæ partis ad inteſtina expulſionem, in ventriculo reſidua, & plicis poriſque tunicæ interioris infixa, in iiſque aceſcente, conficitur: Atque ſic per primam illam fermentationem, ſpirituoſiores & utiliores alimentorum partes è craſſiore materia cremoris forma exeunt, & chyli nomen aſſumunt.

Ex hoc chylo multis ſalſis ſulphureiſque particulis, ab alimentis deſumptis, donato, per novam fermentaceam præparationem *à bile, ſucco pancreatico, & lympha* inductam, conficitur in corde ſanguis, qui & ipſe ſalſas chyli particulas, ſed magis attenuatas, & ſulphureis exactius permiſtas in ſe continet:

Ex hujus ſanguinis, ad lienem per arteriam ſplenicam, & ad pancreas, aliaſque multas glandulas per peculiares arterias defluentis, particulis ſalſioribus, affluxu ſpirituum animalium ſeparatis, in liene & dictis partibus iterum conficitur fermenti materia pro ſanguine venoſo & chylo, majore ſui parte ulterius ab hepate in fermentum perfectum excoquenda.

Atque ita ex alimentis interni fermenti prima origo eſt, quod deinde variis coctionibus magis magiſque attenuatur, & in fermentum ſubtilius in corpore noſtro mutatur:

Hepatis autem, Lienis & Pancreatis veram actionem eſſe fermentum dicto modo conficere, ex eo patet quod ubi viſcera hæc bene valent, ſuoque munere convenienter funguntur, totus etiam ſanguis melior & ſpirituoſior fit, atque hinc corpus vegetum & agile exiſtat, omneſque naturales & animales actiones laudabiliter & bene procedant; At contra, ubi viſcera hæc male ſe habent, innumeri morbi ex ſanguine chyloque male fermentato exoriantur.

Succus acer, ſubſalſus, ac ſubacidus, ut dictum, in Liene conficitur ex ſanguine arterioſo, per magnam arteriam ſplenicam in hoc viſcus copioſe impulſo, qui à copioſa ſpirituum animalium per nervos affuſione, atque etiam ab hujus viſceris proprietate mox immutetur, in eo qui prædominabatur ſpiritus ſulphureus, obtunditur, figitur ac ſuffocatur, & ſalſus acidusque in eo latens ſpiritus in actum producitur, ſalſæque particulæ à ſulphureis nonnihil ſeparatæ prædominium capiunt, atque hinc fit quod ſanguis fervidus et ſubdulcis per arterias in lienem influat; ſed protinus extincto ſulphureo fervore cum dulcedine, ſubſalſus ſeu ſubacidus è liene per ramum ſplenicum delabatur ad hepar, unde Lien coctus etiam ſubacidum quid ſapit, Eodem modo hæc res procedit, ſicut cum in vaſe acetario, ſeu in quo acetum ſervatur, acetum ex vino conficitur, quippe deponitur id loco ſubtepido; in hoc aliqua parte evacuatum vas vinum generoſum & bonum (ex debili enim vino aut vappa non conficitur bonum acetum) ſubinde modica quantitate infundunt, quo facto mox à ſalſis & acidis particulis, in aceto prædominantibus, figitur &

ſuffocatur

ſuffocatur vini ſulphureus & dulcis ſpiritus, & quæ in eo latent ſalſæ acidæve particulæ ab aceti acri aciditate funduntur, modice liqueſcunt, attenuantur & in actum producuntur, ſicque vinum induit ſaporem & fit acetum : Ita etiam ſanguinis arterioſi ſulphureus ſpiritus, partim à ſpiritibus animalibus per nervos affluentibus, partim ab acidis & ſubſalſis ſuccis in liene confectis ac contentis, figitur & ſuffocatur, atque prædominium ſuſcipiunt quæ in eo ſunt particulæ ſalſæ acidæque, poſtea admiſtis denuo novis ſulphureis, ſanguini venoſo inhærentibus, ab hepate in perfectum fermentum ſeu chymum mutandæ.

Quod autem hæc primaria fermenti ab hepate perficiendi materia in Liene conficiatur, ab experientia aliquomodo confirmari poteſt, quippe ſi lien bovis, porci, alteriusve majuſculi animalis in fruſta conſciſſus, in aqua leviter tepida maceretur, & poſtea hujus aquæ pauxillum paſtæ farinaceæ ſubactæ admiſceatur, eam dilatat & fermentare facit, haud aliter ac ſi flos cerviſiæ, aut aliquod aliud panis fermentum admiſtum foret : quam operationem adhuc felicius exequitur, ſi ei minimum quid aceti admiſtum fuerit.

Jam vero ſi hæc Lienis actio non bene procedat, oriuntur morbi duplices ; alii à ſubſalſo, ſeu ſubacido ſucco nimis craſſo & fixo : alii ab eodem nimis tenui & volatili : Nam quando ſubſalſi acidive ſucci in Liene non ſatis attenuantur & liquantur, etiam pauci ſpiritus fermentantes ex iis alterari poſſunt : quando nimis attenuantur, tunc ſupra modum acres, corrodentes & copioſi ſpiritus ex iis educuntur, atque pro horum diverſitate diverſi morbi exurgunt :

Si Lien debilis ſit, vel ſuo, vel alimentorum vitio, aliave quacunque de cauſa, tunc ſubacidus qui in eo excoquitur ſuccus, non ſatis liquatur, attenuatur aut volatilizatur, ſed craſſus & tartareus ſeu terreus manet, magnaque copia in lienis veſiculoſa ſubſtantia & vicinis partibus, ob crudam viſcoſitatem cumulatur, tumidumque & magnum Lienem facit : quippe in eo latens ſpiritus non convenienter ſuſcitatur, ſed in anguſtiis in liene & circa lienem ſubinde aliquantulum effervescens, totum Lienem ejuſque confinis diſtendit, & mille flatus cum ſibilo, rugitu, ac moleſta tenſione, hypochondriacis familiari excitat : Quæ mala etiam plurimum augentur à prava diſpoſitione Pancreatis, ex ſanguine vitioſis lienis ſuccis inquinato, ac per arterias ei allato, contracta : cujus ratione ſuccum ſuum etiam male coquit, nimiumque ex ſubſalſo acidum vel auſterum relinquit, qui partim in ipſo pancreate graves obſtructiones, officii hujus turbatores viſceris, gignit ; partim in inteſtina defluens, in iis injuſtam effervescentiam facit, chyloque pravam ſubacidam qualitatem imprimit, ob quam ad coagulationem, ſeu fixationem proclivis evadit, nec ſatis convenienter attenuatur : Unde tunc in abdomine à chylo craſſiore & fixiore remanente, atque ad ulteriorem fuſionem minus præparato, plurimæ generantur obſtructiones in vaſis lacteis quibuſcunque, in meſenterio & glandulis meſenterii, in iiſque magna crudorum ac pravorum humorum ſaburra cumulatur, à cujus copia & corruptione mille morbi ſuccedunt, qui vulgo melancholici appellantur, & à Liene oriri traduntur, ſed quomodo ab eo generentur, non ſatis fuit explicatum : A ſanguine autem, defectu efficacis & convenientis fermenti (quod ex lienis ſucco & ſanguine venoſo in hepate præparari modo dictum) & ſpirituum non ſatis copioſe genitorum, ſpiſſo nimis manente, totum corpus languidum ac torpidum redditur, multique morbi oboriuntur : Quippe craſſus & non ſatis ſpirituoſus exiſtens, parteſque ſalſas, crudas, viſcidaſque admiſtas habens, in hepate, aliiſque variis abdominis viſceribus, humores coagulando, obſtructiones & ſcirrhos facile patit : In corde non ſatis dilatatur, ſed craſſior in pulmonem impulſus, in eoque ab inſpirato aëre adhuc magis incraſſatus, ægre per anguſtiſſimos ejus meatus tranſit, hinc pulmonem infarciens & bronchia compreſſione anguſtans, difficilem reſpirationem facit : In corde ipſo, propter particularum inæqualitatem, multarumque difficilem dilatationem, producit Pulſum inæqualem, & nonnunquam intermittentem : In cerebro, propter craſſitiem minimos ductus & inordinate tranſiens, facit ſuſurros, capitis gravitatem : cumque ipſius cerebri naturalem conſtitutionem lædat, & ſuperſtite aliquali acrimonia nonnihil vellicet, etiam læduntur actiones animales principes, Imaginatio & Judicium depravantur, Memoria imminuitur, deliria, vigiliæ aliaque ſimilia incommoda ſuccreſcunt, & fit vera melancholia : Si vero craſſius illud ſubacidum ſal paulo magis exaltetur, & futile, ſed non ſatis ſpirituoſum evadat, tunc ſanguis ſubacidam & auſteram diathesin acquirit, qualis eſt in Scorbuto ; atque tunc ab illius acredine lancinantur nervoſæ partes, perioſtea dolent, molliores partes eroduntur, ſæpe etiam inteſtina graviter torquentur, & ulcera in cruribus oboriuntur curatu difficilia. Adhæc ineptus ſanguis fit ad nutritionem, atque inde totius corporis lenta Atrophia procedit : Dictæ crudæ ſalſæ particulæ in Renibus frigidioribus coagulatæ, & à ſero ſeparatæ, in calculos concreſcunt ; in articulis vero ſeparatæ, & ſentientibus partibus affixæ, eaſque corrodentes, faciunt acerbos dolores arthriticos, ac tandem majore copia cumulatæ, nodoſos tophos : Atque hæc & ſimilia contingunt, ſi fermentaceus ſuccus in Liene nimis crudus & craſſus conficiatur.

Si vero idem ille ſuccus nimis tenuis, ſpirituoſus & acer conficiatur (quod etiam fit vitio Lienis, alimentorum &c.) tunc alii morbi hinc procedunt : In ſanguine magnum fervorem, cum aliquali acrimonia conjunctum, excitat, qui in cerebro, ob continuam irritationem, ſpirituum animalium celerem atque inordinatum motum, vigilias, delirium furioſum & maniam facit : Articulis leviter coagulatus inhærens, arthritidem vagam generat, eoque acri ſpiritu in una parte, ob ſuam tenuitatem diſſipato, facile rurſus dolor oboritur in alia parte, cui aliæ quædam ejus particulæ forte adhærent :

Lien ſcirrhoſus, obſtructus, aliove quocunque modo vitiatus, pravum ſuccum fermentaceum generando, mille quoque gravia mala inducit ; Hæc omnia, aliaque ſimilia actionem Lienis ſatis manifeſtam reddunt.

Hepar biliosa plenum erat materia &c.] Ita etiam Hepatis actio ex morbis ab eo procedentibus clariſſime innoteſcit, Si Hepar frigidus quacunque de cauſa fuerit, & dictum lienis ſuccum, per ramum ſplenicum allatum, commode digerere, ac cum admiſto ſanguine venoſo, eique inhærente ſucco ſulphureo, in conveniens fermentum convertere nequeat, tunc nuſquam fit bona fermentatio : Chylus non ſatis coquitur, nec ad fermentationem in corde futuram ſatis bene præparatur : ſanguis venoſus manet crudus ſeroſus, neque in corde ſatis ſpirituoſus evadit, ſed attenuatur tolummodo in aqueum vaporem, qui in vaſis & mollibus partibus in liquorem aqueum receſſit, & totum corpus ſero replens *Anaſarcam* facit, cui multa ſitis adeſt, ob crudiores ſalſas particulas iſti ſero inhærentes, nec ſatis bene ſanguini miſtas, quæ una

cum ſuccis è ſalivalibus vaſis defluentibus, ac tunc ſimiliter ſubſalſis, ad fauces & œſophagum delatæ, ſicca vellicatione continuam ſitim faciunt:

Si vero Hepar ſit calidus, & hinc debile, tunc è ſanguine ſulphureos & olagineos ſpiritus exaltando, nimia copia eos ſuſcitat, à quibus vis ſubacidi ſucci è liene venientis, multum obtunditur, atque ſic pravum fermentum generatur, quod inflammationes, putredines, febres, aliosque calidus morbos à nimia vitioſa fermentatione ortos in corpore producit, multamque bilis copiam generat: quæ bilis, ſi ob pauci ſucci acidi admiſtionem mitior ſit, tunc Icterus fit: ſi vero acrior fuerit, à multo ſalſo acidove & acri ſplenetico ſucco cum eo excocto, tunc choleram, diarrhœam bilioſam, dyſenteriam, aliosque ſimiles morbos producit:

Hepar obſtructum aut ſcirrhoſum, cum fermenti boni generationem & diſtributionem convenientem non faciat, etiam plurimarum cruditatum, multorumque morborum à cruditatibus ortorum cauſa eſt.

Pancreatis ſuccus tam acidus &c.] Quænam ſit fermentacea qualitas ſucci Pancreatici, & quales morbi à Pancreate male habente oriantur. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia*, ex eodem *De Diemerbrœk*.

Ex modo dictis, addit Vir Eruditiſs. abunde jam patet quare neceſſariam conſpirationem habeant Hepar & Lien, & quales quantique morbi ex horum viſcerum utroque vel alterutro male affecto exoriantur: quantum veroſimile etiam ſit Lienem è corpore hominis eximi poſſe, permanente vita & ſanitate: Liquet etiam quam male ſecunda publica coctio in hepate, liene & pancreate fieri dicatur, cum illâ neceſſario fieri debeat in corde: Nam fermentum modo dictum non generatur niſi ex ſanguine, atque ſanguis debet primo confici in corde antequam ad hepar, lienem aut pancreas pervenire poſſit: Secunda igitur publica coctio fit in corde, tertia in hepate, liene & pancreate.

Observatio CLVI.

Atrophia partium inferiorum, ob defectum ſucci nervei nutritii.

ILluſtris Matronæ, affectibus ſpaſmodicis obnoxiæ, membra & partes inferiores, juxta ac ultra dolorum cauſas confitæ, plurimum contabuerant, ut crura prorſus emaciata apparuerint; Interim facies, cervix & brachia ſatis plena manebant: Hujus cerebri compagem aqua limpida inundabat. *Vide Hiſtoriam lib. 1. ſect. 13. obſerv. 7. ex Willis Anatom. cerebri cap. 10.*

SCHOLIA.

SUccum nutritium per nervos adductum, cum D. *Gliſſonio* & *Warthono* conſtituit Vir Clariſſimus: Explicatis, *aut cap. 1. lib. de Febribus, in fine*, ſanguininis infra vaſa conflui natura & analyſi, adhuc conſiderationem meretur *Succus nutritius* è ſanguine ſuppeditatus, & pro nutritione ſolidarum partium è cruoris maſſa ſecretus, iisque (quo melius aſſimiletur) inſtar roris adhæreſcens: Etenim nervi, membranæ, tendines, cæteræque totius corporis ſolidæ partes ſucco quodam alibili perfunduntur; Hujus vehiculo ſpiritus animales potiti corpora nervoſa ad ſenſitatem inſtant, atque motus & ſenſus actiones expedite obeunt: Etiam humor iſte ſolidis partibus appoſitus, iisque aſſimilatus, molem & accretionem largitur: Hujus originem, exortum & diſpenſationis modum alio loco exquirit: A maſſa ſanguinis ſuppeditari ait, ac circulatione quadam (uti videtur probabile doctiſſimis D. *Gliſſonio* & *Warthono*) poſtquam nervoſas partes trajecerit, quod ſupereſt effœtum jam, & quaſi pauperius factum, per vaſa lymphica ad ſanguinem relegatur: Nutritium autem hunc ſuccum nervos vehere abſolute negat de *Diemerbrœk* 1°. ob anguſtiam pororum in iis, quæ tanta eſt ut nullus viſibilis humor eos permeare poſſit: 2. quod iis læſis nullus ſuccus exprimatur. 3. quod nervus in corpore vivente ligatus aliquo vinculo, nulla in parte intumeſcat vel detumeſcat: quibus adjungit experimentum *Regneri de Graef* cap. 2. lib. de ſucco Pancreatico, qui denudato in cane nervo illo notabili ad crura poſteriora tendente, eoque per medium transverſim diſciſſo, in phialam illum immiſit, nec tamen 4. vel 5. horarum ſpatio vel guttulam humoris collegit:

Vide plura lib. 6. Anatom. dicti de Diemerbrœk cap. 11.

APPENDIX

Atrophia à Lymphæ inopia inducta.

NOn hydropis tantum, in cavitatibus ſi abundet Lympha, ſed Atrophiæ, ſi alibi deficiat, cauſa hinc repetenda, Hinc ſicci, & Lymphæ inopia laborantes, ad atrophiam, maraſmum &c. proclives: Utrumq; in Hydrope aſcite plerumq; evenit: Nupero exemplo Aſcitici rem illuſtrabo: Vaſorum ſalivalium ubertate ſputo moleſto urgente, tandem exſiccantibus uſus eſt, tædio ſputi limpidi: Hinc ſuperiora Atrophia invaſit, defectu Lymphæ, quam quoq; accerſivit potus in prandio abſtinentia, lymphæq; copia in abdomine coacervata hydropi ſucceſſit, qui abdomen diſtendit, pedes, ſcrotum, ſumma macie faciem pectusq; & manus occupante, quia omne nutrimentum, quod ex lympha ſuppeditari gelatina ejus indicat, in tumidis partibus ſubſiſtit: Et quanquam natura per ſcrotum & pedes magnam quotidie lymphæ copiá excernat, ſpes tamen decollavit valetudinis, quod nova ſeri materia ſemper regeneretur, cui vires impares videntur. *Th. Barthol. l. de Hepatis exauth. cauſa deſper.*

Observatio CLVII.

Tabes dorſalis inducta à pituita ſacram Fiſtulam ſubeunte, & medullam opprimente.

TAbes dorſalis, ſeu φθίσις νωτιάς duplex eſt Hippocr. altera ab immodica venere, l. 2. de *morbis*, Altera vero a deſtillatione in ſpinam dorſi, *lib. de Glandulis*, comitem habens

bens dolorem continuum,tum mæroꝛem inſuperabilem ; Dolorem autem hic parit acida pituita, dilacerans magnopere vel membranam, quæ ſpinalem medullam proxime cingit, vel ipſos nervos inde oriundos: Sed ſi obſtruantur venæ aut arteriæ, ſive à lumbris, ſive à cervice huc delatæ; vel ob conſtringens frigus, à nimia venere illis impreſſum: Sive ob prolapſum crudioris pituitæ (*cujus maximam copiam equidem aliquando illic conſpexi*) eripitur ægro non modo conſenſus inter ſuperiores inferioreſque partes, verum redditur præterea ſterilis, propter interceptam decidui ſeminis materiam. Neque marceſcit ſolum ipſa ſpinalis medulla quæ obſtruitur, ſed contabeſcit utique cum illa corpus univerſum: communicato paulatim malo, hinc per nervos cerebro, illinc per arterias cordi, uti per venas Jecinori: Quorum nobiliſſimorum viſcerum functione evidenter læſa, torpet neceſſario corpus, marceſcit animus & conſumitur miſerabiliter homo:

Samueli Verſpretio elevabat impurus lien tot vapores verſus cerebrum, ut inde deſtillaverit iterum plurimum acrioris pituitæ, primum quidem in occipitum ac cervicem, ſed mox inde in ſpinæ medullam, & potiſſimum in lumbos, ilia, ac coxæ articulum: Quarum partium immanis dolor excruciavit ipſum tormento tam inde fatigabili, ut amiſſo omni colore ac decore, inciderit in lentam febriculam, conſumentem ipſum morte adeo tarda ac miſera, ut ante ejus acceſſum non ſemel exoptaverit languentem emittere animam & reluctantem exſpuere ſpiritum: quod etiam in hoc morbo obſervavit Author lib. de Glandulis; Sed ferendum fuit quod non licuit mutare, præſertim labe hac jam penitius infixa, quam ut ceſſerit vel tempori vel remediis etiam convenientiſſimis: Argumento certe evidenti pervicaci ſacræ hujus fiſtulæ tabi, auxilia medica eſſe, non ſolum infirma, ſed, auſim dicere, nulla. *Tulpius obſerv. lib. 3. obſer. 24.*

SCHOLIA.

AN forte rectius hæc Tabes Succi Nervei vitio vel inopiæ adſcribenda? Eum multi adſtruunt, præſertim *Gliſſon* & *Willis*, *Lower* nec ſolum ſanguinem ac unicum eſſe humorem qui in corpore animato diſtribuatur, ſed laticem alterum a capite per nervos ubique per totum diſpenſandum requiri, qui aliquatenus ſaltem nutritioni conferat: Plures *ap. Clar. Willis cerebri Anat. cap.* 20. ſunt rationes quæ hujuſmodi humorem cerebro ac nervoſo generi ineſſe, & per totos eorum ductus ſcatere, declarant, Niſi enim ſpiritus animales jugiter emanantes in tali latice, qui illis pro vehiculo eſt, fundarentur, ipſi non eſſent contigui, neque animæ ſenſitivæ *σύστασιν* connectere & continuare poſſent: 2°. Succi nervoſi diffuſionem, tendinum partiumque nervoſarum vulnera & abſceſſus, quorum utraque ichorem tenuem, & excretioni mere ſanguineæ prorſus abſimilem exudant, teſtari videntur: Nec minus è gangliis & concretionibus ſtrumoſis hoc arguere licebit: Inter dormiendum prædictus humor in cerebrum ac nervos uberius influere eorumque meatus obſtruere ſolet, ideoque evigilantibus, quo illius reliquiæ diſcutiantur, oſcitationes ac pandiculationes crebræ ſuperveniunt: Quod vero objicitur ejuſmodi humorem non adeſſe, quia talis è nervis diſciſſis effluere non percipitur; Quodque item nervi ligati non, uti arteriæ & venæ, ſupra ligaturam intumeſcunt: Referre licet quod liquor in nervoſo genere ſcatens valde ſubtilis & ſpirituoſus ſit, quiq; a lucta & corrugatione circa iſtas partes, quando aſperius tractantur, habita, interceptus facile evaporare ac diſſlari poterit: Tum præterea obſervare eſt in quorundam animalium catulis, quibus ſuccus iſte adhuc viſcoſus, nec ita facile diſſlabilis exiſtit, eorum nervos majores, ſi vinculis conſtringantur, ſupra ligaturam intumeſcere. *Vide plura l. c.*

Duplex eſt Hippocrati, altera ab immodica Venere] Eam ſic deſcribit, Dorſalis tabes, *inquit*, ex ſpinali medulla oritur, præcipue vero recentes ſponſos & libidinoſos corripit: febris ſunt expertes, bene comedunt & colliquantur: Quod ſi ita affectum percontêris, aſſerit ſibi videri ex ſuperioribus partibus a capite veluti formicas in ſpinam demitti, cùmque urinam aut ſtercus reddit, ſemen genitale copioſum & liquidum ei prodit, neque generatio fit, & inter dormiendum, cum uxore dormiat necne, veneris ludibria patitur: Cumque alias tum præcipue per locum arduum iter fecerit, aut cucurrerit, anheloſus & imbecillis evadit, caput gravatur & aures ſonant: Hic temporis progreſſu vehementibus febribus correptus perit ex leipyria febre. *Hæc Hippocrates*: De duplici hac Tabe vide lib. 5. tit. de Gonorrhœa: Hæc dum ſcribo neogamum juvenem præ manibus habeo, mercatorem aromatarium, cujus nomen prætereo, hac Tabe detentum, quæ poſt profuſam narium hæmorrhagiam emerſit: Nullum vero ſignorum & ſymptomatum recenſitorum ab Hippocr. deſideratur; ſi copiam genitalis ſeminis effluentis excipias, quæ ab antedicta hæmorrhagia accita eſt: libidinem uxoris aperuit, quæ nec laſſata viro, nec ſatiata receſſit: imparem huic eſſe oſtendunt habitus macilentus & ſtrigoſus, adeoque facilis & proclivis in tabem tranſitus.

OBSERVATIO CLVIII.

Tabes à Glandulis ſcirrhoſis per totum corpus ſparſis.

PUella propter Glandulas in toto corpore ſcirrhodes per Atrophiam mortua. *I. Sylvius in appendice iſagoges anatom. varior. corpor. diſſectorum.*

SCHOLIA.

GLandulas in Naturales & Adventitias dividit *Wharton*; Has à ſucco nerveo originem ducere cenſet, ubi contingit nervi turgentis & repleti extremitatem, effundere materiam ejuſmodi in carnium interſtitia, materiam ſic effuſam ſtatim formationem moliri, & primo ſive cyſtim ſive amiculum

involvatur, effingere, à novæ vero materiæ confluxu earum augmentum. Vide Ejuſdem Adenographiam, cap. 37. *Marcellus Malpighius* ſubſtantiam cutis habere ait Glandulas plurimas.

Observatio CLIX.

Mulieris Tabidæ abdomen pinguedine infarctum repertum eſt.

Venit mihi in memoriam apertio Virginis in Noſocomio Leydenſi, quæ cum macie contabeſcens occubuiſſet, proſcripta ad ferrum Dom. *Sylvii*, abdomen oſtendit farctum pinguedine, viſceribus interea proximis nutrimenti inopia fatiſcentibus & contractis. *Olaus Borrichius obſervat.* 92. *Actor. Bartholini ann.* 1671. & 72.

Observatio CLX.

Tabes ab oſſium apoſtemate nata.

Fateor pleroſque Medicorum ignorare oſſa, quantumvis ſolida, quaſi phlegmone & apoſtemate quoque corripi poſſe, Quicquid enim nutritur, creſcit, augmentatur aut influxus recipit, id quoque putreſcere & apoſtemate aliquando turgere fatemur: Proinde *Avicenna & Galenus*, ſuo periculo edoctus, apoſtemare quoque diſtendi aſſerunt: Et Hippocr. empyemate os ſacrum computreſcere quoque novit, cujus putredine & incredibili doloris tyrannide duos, *N. Wurmhauſer* in Neoburgo, & *Ioh. Caſtnerum*, afflictim & diu maceratos tandem contabeſcere & mori hiſce oculis vidi. *Langius Epiſt.* 42. *Tom.* 1.

Observatio CLXI.

Tabes à cauſa abdita, ſalvis pulmonibus exiſtentibus.

Joh. le Fuzelier Tabida matre natus, eo modo, eoque morbo & eodem tempore interiit quo ejus mater. In pulmonibus nihil commemorabile reperitur quod mortem attulerit. Mirum quod ante mortem ei contigit; Decem antequam è vivis excederet diebus tumidum corpus fuit, Tumor fugax erat, repetebat ex intervallis. Unde hoc? Leucæ videbantur eſſe, Tale quid in morbis funeſtis contingere ſolere agnovit *Hippocr.* 2 prorrh. Leucæ, *ait*, oboriuntur (ſupple in morituris) in morbis funeſtiſſimis, cujuſmodi eſt Phthiſis. *Ballonius Parad.* 39.

Observatio CLXII.

In Tabido arteria cruralis ſanguine deſtituta reperta eſt.

Kενάγγειαν, ſive omnimodam vaſorum inanitionem contigit mihi evidenter videre in emaciato ex ſucci, ac vere ἐξαίμου eunuchi cadavere: Cujus arteriam cruralem offendimus, ut extrinſecus ſumme duram, ſic intus aſperam, inæqualem & omni ſanguine deſtitutam: Eam autem inaniverat ſeptuagenaria ſenectus. *Tulpius obſervat. lib.* 1. *cap.* 44.

Observatio CLXIII.

Tabes à lumbricis truncum venæ portæ obſidentibus.

Anno 1562. In mulieris cujuſdam conſiſtentis ætatis, quæ ad tantam maciem redacta erat, ut vix cute & oſſibus hæreret, corpore quatuor lumbricos teretes ſpithamæ unius longitudine, in ipſum truncum venæ portæ ſe inſinuaſſe, ac toti corpori alimenti aditum obſtruxiſſe obſervavi. *Ex obſervationibus Adriani Spigelii.*

Observatio CLXIV.

In Phthiſici corpore reperta Bronchii particula oſſea.

Phthiſico in corpore, 6. Maji 1675. invenimus Tracheæ per Pulmonum ſubſtantiam diſtributæ particulam aliquam digiti longitudinem habentem, quæ oſſeam non ſolum duritiem adepta, ſed & coloris ejus cujus oſſa ſolent eſſe, h. e. candicantis erat. *Gerardus Blaſius obſerv. med.* 6. *Part.* 6.

Observatio CLXV.

In Phthiſici capite minimum cerebri aderat.

Si vaſa cerebri male afficiuntur, aut ſanguis tranſit in noxium, aut deficit, cerebrum vitiatur & quaſi conſumitur, Et hoc eſt quod vulgus tradat ſenio confectis minus, plus junioribus eſſe cerebri: Ego etiam in cujuſdam Phthiſico morbo mortui capite, minimum cerebri aliquando inveni. *C. V. Schneiderus lib.* 2. *de Catarrh. cap.* 2.

OBSERV.

Observatio CLXVI.

Tabes in Phthiſicis oſſa etiam ipſa attingit.

Vidimus in tabefactis & conſumptis oſſa ipſa adeo manifeſte nonnunquam macerata; diminuta exſiccataque ut non apparerent eadem quæ prius. *Ioh. Baptiſta Montanus comm. in 2. Fen. 1. Avicennæ.*

Observatio CLXVII.

Tabes varios & multiplices imi ventris affectus ſequuta.

§. 1. Miles poſt inflammationem hepatis & fluxum hepaticum, tandem ad extremam Maciem perductus eſt: Inveni loco hepatis ſolam membranam ipſum inveſtientem. *Vide l. 3. tit. de Dyſenteria.*

§. 2. Sectus quidam diuturno morbo undique abſumptus, Cujus Jecur omnino putridum ac purulentum fuit. *lib. 3. tit. de hypochond. dolore.*

§. 3. Quidam poſt tormina in Tabem incidit, Eroſa intus viſcera oſtenſa. *lib. 3. tit. de Dyſenteria.*

§. 4. Quidam patiebatur vomitum, ſingultum &c. tandem Tabidus obiit: In cavitate ventriculi nihil vivi invenio, ſed ſaltem liquamen ſubcruentum: Pylorus totus erat exulceratus. *lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 5. Quidam cachecticus, vomitu correptus, Tabidus evaſit: Hepar fere totum erat putre, veſica fellis vacua, Porus choledochus præter modum laxus & apertus, Renes flavo colore tincti, parenchyma eorum lividum. *lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 6. Mulier aſcitica tabefacto corpore interiit, Jecur putridum eſt Inventum: Inter peritonæum & inteſtina veſicarum ſtrues. *lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 7. Mulier poſt intolerabilem ventris cruciatum macie confecta eſt; Hepatis cavo tumor adnatus erat, ovum anſerinum mole æquans. *l. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 8. Adoleſcens querebatur de ſtomachi & hypochondrii dextri dolore, tandem in Atrophiam incidit, In veſica fellis aderant 22. Calculi. *lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 9. Puellus febre, nimia appetentia, ſecretione per alvum ſuperflua, hinc macie inſigni affectus fuit: Hepatis inſignis erat magnitudo, quod ſcirrhoſum, ut & Lien: Glandulæ per totum meſenterium ſparſæ ſcirrhoſæ. *lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 10. Nobilis ſtranguria primo, poſt & febre correptus ad Tabem deductus eſt: In veſica repertus calculus ovi gallinacei magnitudine: In rene dextro alius: In ſiniſtro abſceſſus ſuppuratus. *lib. 3. de urinis p. n.*

§. 11. Mulier deglutiendi difficultate laborans, tandem Emarcuit: Inventus ad os ventriculi ſcirrhus: Meſenterium ex ſcirrhis conflatum, Omentum durum, Hepar ſcirrhis, ſicut & Pancreas refertum. *lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 12. Conjux N. diu inturgidum geſtavit ventrem, cum totius corporis Conſumptione: In abdomine, ultra menſuram aquæ, inventus eſt tumor inſignis & latus: *Vide tit. de ventris Tumore.*

§. 13. Vetula plane extenuata obiit: cujus Hepar omnino putre, Inteſtino colo & fundo ventriculi tenaciſſime adhærebat ſcirrhus. *lib. 3. tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 14. Mercator ſeſquianno conqueſtus eſt de deglutione difficili, (*vide tit. lib. 3.*) tandem maraſmo conſumptus obiit: Tribus ab ore ventriculi digitis, œſophagus à cartilagine obturatus erat.

§. 15. Antonius N. cibum emanducatum incoctum rejiciebat, unde ad Tabem deductus. Inventum eſt ventriculum ita junctis oris ad imam ejus partem occalluiſſe, ut nihil ad inferiora tranſmittere potuerit. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

§. 16. Quidam quotidie vomitum patiebatur & in atrophiam incidit: In ſtomacho interne circa pylorum herpetem inveni. *Vide tit. de vomitu lib. 3.*

§. 17. Quidam obſtructione alvi laboravit, cum vomitu nutrimenti, tandem contabuit: Repertus ingens abſceſſus ſteatomaticus circa fundum ventriculi. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

§. 18. Puella conſumebatur & dolores patiebatur circa umbilicum: Peritonæum eo in loco, quo dolores patiebatur, à feto acri & bilioſo eroſum fuit. *Vide lib. 3. Tit. de ventris dolore.*

§. 19. Joh. N. à tribus annis nil niſi liquida ſumebat, cum dolore abdominis: Fartum erat colon ceraſorum & prunorum nucleis, cum globulis plumbeis &c. Sic ex diſſectione defuncti

defuncti, ptæ macie ſceleton referentis, apparuit morbum veneficio non fuiſſe adſcribendum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 20. Uxori N. inſignis erat venttis tumor, ad atrophiam tandem deducta eſt: In abdomine repertus tumor ingens, qui exemptus libras 56. pendebat; Omentum in eam molem excrevetat. *Vide tit. de ventris tumore lib. 7.*

§. 21. Nicolaus N. vehementiſſimis abdominis doloribus correptus eſt, ſequitur totius Conſumptio, In Meſenterio ſex tumores tunicati deprehenduntur. *l. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 22. Quidam poſt multos & longos dolores tandem in hydropem ſiccum lapſus eſt: Glandulæ Meſenterii plane aructant & tabuerant, unde nullum ex alimento fructum percipere poterat. *Ballonius Epid. lib. 2.*

§. 23. Vir diu querebatur de doloribus circa regionem ventris, qui tandem eum Tabe confectum deſetuerunt: Inveni binas Meſenterii glandulas in magnam molem auctas &c. *Vide lib. 3. Tit. de ventris dolore.*

§. 24. Aurifaber laborabat dolore circa ventriculum, ac tandem maraſmo confectus interiit: Repertus eſt ingens ſcirrhus, totum Pancreas & Meſenterii partem occupans, pylorum ac jejuni principium ambiens. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 25. Michael N. Quartana laborans in Atrophiam incidit, Lien triplo major erat, flaccidus, ſanguine nigro inſuccatus. Circa ejus arterias glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus anguſtabant &c. *Vide tit. de Febribus. lib. 4.*

§. 26. Juvenis in Lumbis & ventre dolores perpeſſus Pancteas habuit turgidum & extuberans, ſordido pure ac pituita infarctum, Cujus pondere occluſis vaſorum ductibus, corpus emarcuit. *Vide tit. de Febribus.*

§. 27. Vir Nob. nephriticus tandem ad ſummam maciem perductus eſt. In dextri renis pelvi calculus grandis, ſiniſter ſabulo prægnans &c. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 27. Joh. N. poſt ſebrem, dolores nephriticos ſenſim extabuit: Ren ſiniſter lapide obſeſſus: alter juſto minot & pene collapſus:

§. 29. Vidua N. nephritica, macruit multum: An verum illud à renibus ſebres maraſmodes contingete. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

§. 30. Puer ventre dolebat & urinas cruentas emittebat; ac tandem conſumptus obiit; Renum ſiniſter totus arenulis refertus cum duobus calculis. *Vide lib. 3. tit. de urinis p. n.*

§. 31. Celeberr. Heurnius Iſchuria affectus eſt, & licet urinam poſtea reddiderit, tamen nonniſi cum cruciatu & ſtillatim, donec prorſus emaciatus obiir. In veſica ſeptem ſunt teperti calculi inſignes. *Vide lib. 3. tit. de mictione difficili.*

§. 32. Uxor N. acutos paſſa dolores in abdomine & circa inguina, tandem Tabida moritur. Veſicam invenio ſphacelo correptam, in qua calculus magnus & alius minor. Uteri ligamentum latum dextri lateris erat ruptum, unde uterus inclinabat valde. *Vide lib. 3. tit. de dolore Hypogaſtrii.*

§. 33. Mulier ſe utero geſtare credebat, tandem poſt 16. menſes emaciata interiit: Uterus mire erat diſtentus, In cujus capacitate interna maſſa quædam carnea inerat. *lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 34. Uxor N. fœtum mortuum quinque menſes retinuit, ſucceſſit Febris, Tabes &c. Fœtus computruerat cum involucris & ipſo utero. *Vide lib. 3. tit. de Partu difficili.*

Observatio CLXVIII.

Phthiſis ortum trahens ab exeſa Epiglottide, unde pulmones flaccidi laxique evaſerunt.

ARiſtoteles ſublara Epiglottide, & aëte continuo ſublapſo certus fuit fieri Phthiſin: facit autem huc hiſtoria & obſetvatio in Turonenſi viro, cui per Syphilidem exeſa epiglottide, dum deſcenderet cibus aut potus, vitæ diſcrimen per plures annos fuit: Cum autem liquida perpetuo fuerint ipſi voranda, execto poſt obitum cadavere, modica & ſolemnis inventa in pericardio fuit aqua, pulmonibus admodum flaccidis laxiſque, defœdato inſuper colore. *Marcus Aurelius Severinus, Collegii Anatomici pag. 10.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI

SECTIO VIII.

De Palpitatione, Tremore, Dolore Cordis.

OBSERVATIO I.

Palpitationis cordis variæ cauſæ ſectione cadaverum deprehenſæ.

EXCITARI poteſt cordis Palpitatio à *Tuberculo*, *Abſceſſu*, intemperie calida, *Sanguine multo* obſtructionem faciente, *Vermibus*, ſubita vacuatione, imprægnatione, *Inflammatione*, *Aqua tunica incluſa*, *ac humore putri* & male olente plena, *Lapillis*, venenoſa qualitate, ſpirituoſo halitu, ſive ab internis ſive ab externis: Ventriculis cordis, ſive in ſubſtantia, ſive in pericardio, ſive arteriis cauſa conſiſtat; Sive accidat extrinſecus, ut utero, hepate, liene, ventriculo: E quibus cauſis nonnullas in diſſectis corporibus hoc morbo peremptis exploratas habuimus: In cujuſdam *Pericardio aqua viſa*, In alio *abſceſſus* in vena *arterioſa*: In aliis *pericardium flatu diſtentum*, qui tandem ſolet in aquam concreſcere, niſi cordis calore diſſolvatur. *Scoliographus ad cap. 29. Hollerii de morbis int.*

SCHOLIA.

CAuſa noxia aut per eſſentiam eſt, aut per conſenſum, Per *Eſſentiam*, aut in *ventriculis*, aut in *ſolida cordis ſubſtantiâ*: In ventriculis vapor ſive fuligo elevata ex materia putrida vel non putrida, acri mordaci, purulenta, venenata vel non venenata, In *ſubſtantia* ut ſunt abſceſſus, ulcera, eryſipelata, calculi, tumores duri: Unde alias diximus *erroris eos convinci qui cor variis morbis tentari negant*. Cauſæ per conſenſum ſunt aut in *pericardio*, aut in *Pulmonibus*, aut in *cerebro*, aut *ventriculo*, *inteſtinis*, *jecore*, *meſenterio*, *toto corpore*. *Saxonia* Prælect. Pract. part. 2, cap. 1. §. 3.

OBSERVATIO II.

Cordis Palpitatio ab ejus inflammatione inducta.

IN Britone quodam, in Collegio Triquetico jacente, Inflammatio cordis Palpitationem induxit. *Hollerius ibidem.*

SCHOLIA.

ERyſipelata & Inflammationes Galenus non negat fieri poſſe in corde, negat tamen diu durare poſſe, cum ſtatim ad interitum deducant: Sed ſi cor ſubjectum eſt ſuppurationibus, putredini, abſceſſibus, ut experientia ſæpius comprobavit, neceſſe eſt præceſſiſſe Inflammationem, cui omnia illa ſuccedere ſolent. *Saxonia ibidem*, Quod ait Galenus 2. & 3. de Præſag. ex Pulſibus, cum ejuſmodi tumores in corde oriuntur, concitari adeo vehementia animi deliquia, ſtatim inter initia, ut hominem omnino interimant, Id puto eſſe intelligendum quando in internis partibus & penitioribus oritur is tumor: alioquin enim memini ſectum fuiſſe cadaver hominis ex diuturno morbo mortui, cui inventum parvum ſub altera cordis auricula ulcus, &c. Sed externæ, imo extimæ partes, non ſunt tanti momenti ſicut interior ejus ſubſtantia & ventres. *Trincavella De rat. curandi lib. 6. cap. 11.*

OBSERVATIO III.

Palpitatio cordis ob ejus ventriculum dextrum ſanguine concreto refertum, Ejuſdem Auriculam ſumme auctam, & Pulmones cruore extravaſato infarctos.

THeologus inſignis, poſtquam Palpitationi cordis per crebras vices, modo ſponte, modo occaſionaliter obnoxius degiſſet, tandem ea continue dies & noctes cum gravi Dyſpnœa affligi cœpit, & deinceps intra paucos menſes à morbi aſſiduitate attritus fatum obibat.

Cadavere aperto, cordis ſinus dexter mox ſanguine concreto tumidus apparuit: cujus item auricula in immenſum aucta & extenſa, cruoris grumoſi copiam ingentem continebat: Contentorum horum ratio ſtatim apparebat, videlicet, quia Pulmones ſumme obſtructi,

obſtructi & cruore atro extravaſato, & ubique ſtagnante infarcti, ſanguinem è ventriculo iſto jugiter explodendum haud admittere potuerint: *Willis Pharmacop. Ration. p. 261.*

Observatio IV.

Palpitatio cordis ob arteriæ magnæ truncum mox à cordis egreſſu plane oſſeum redditum.

NOvi ſenem cereviſiæ fortioris ac vetuſtæ, nec non vinorum potui crebro à multis annis aſſuetum, prædicti morbi inſultus crebros pati ſolitum: Cujus poſtea ſtomachi ſphacelo cum vomitu quotidiano, ſpirituum languore, aliiſque ſymptomatis defuncti cum cadaver aperirem, Deprehendi arteriæ magnæ truncum mox à cordis egreſſu plane oſſeum, ſeu potius ſaxeum, Ejusque latera valde compreſſa fuiſſe, ut rima tantum relicta ſanguis vix per dimidium, quo debebat, torrentem effluere potuerit: Proinde ut huic cauſæ palpitationem cardiacam, ei ſæpius moleſtam, transſcriberem. *Idem ibidem pag. 264.*

Scholia.

COrdis Palpitatio adeo vehemens & immanis interdum exiſtit, ut non ſolum tactu manifeſtius percipi, verum & oculis conſpici poſſit, imo interdum ad diſtans quoddam audiri poſſit: At vero hic motus quamvis ad ſenſum ita multiplicem perceptibilis ſit, attamen rationi nondum conſtat quæ pars ita moveatur, ut quovis pulſu ſuo pectoris latus ſiniſtrum exilire faciat: Omnes uno ore profitentur partem ita motam & fortiter evibratam, ipſummet Cor eſſe, Sed interrogo utrum tota cordis compages, aut aliqua pars ejus ita exiliat, & ſolitam vibrationis ſuæ ſphæram tranſgrediatur? Si dicatur corpus ejus totum ita efferri, aſſignent vellem an hoc in ſyſtole ejus, aut diaſtole fiat? certe non prius, quia dum cor contrahitur, αὐτοψίᾳ patet molem ejus quoad omnes ſuas partes minui: Nec magis in Diaſtole dicatur, quoniam in eo ſtatu cor ad ſitum & magnitudinem tantummodo naturalem & ordinariam redit, inque eo aliquantulum manet: Hinc ſi quidem cor juxta vibrationis ſuæ, quantumlibet auctæ aut intenſæ, leges adeo palpitare & exilire nequit, (quod etiam amplius conſtat, quoniam in paroxyſmo febrili, ubi vehementiſſime pulſat, non extra ſalit & cor percutit,) olim ſuſpicatus fui ipſum, durante affectu illo, motum convulſivum & ordinario plane diverſum obtinere, quo nempe velut membrum ſpaſmodice agitatum, cor prorſus totum elevetur, & è loco ſuo moveatur: Attamen nevrologia plenius intellecta, ab hac ſententia ſtatim receſſi, quia certum eſt cor à nullo alio muſculo, præter ſuas ipſius fibras motricea, quoquam attolli aut efferri poſſe: Quapropter ſuper hac re magis cogitanti, demum animo occurrit, quod dum cor ad ſanguinem, è ſinubus ſuis excludendum contrahitur, atque mucro & latera undiq; concidunt & propius adducuntur, ſi tamen ſanguis illico totus quaque ſyſtole penitus ejici & eliminari nequeat, neceſſe erit vaſorum radices ad ſummum impletas, & plurimum extenſas, cum impetu quodam exilire, dein propter reverberationem hic factam, totam cordis compagem valde concuti: Profecto à tali interdum cauſa affectum iſtum oriri ex obſervatione Anatomica *Theologi capite primo* adducta, confirmatum vidi: Quapropter dum cor excluſioni ejus totali ſumme adlaborans, unaquaque ſyſtole juxta conum & medietatem intus contrahitur, & quoad magnitudinem diminuitur, Baſis ejus ob ſanguinem ibi coacervatum, ac in tranſitu hærentem, aut reverberatum, valde impletus extuberat, atque propter Auriculæ molem magis tumida amplius evibrat & latus attollit.

Verum enimvero haud ſolummodo ab hac cauſa cor palpitare conſtat, quia morbus iſte non ſemper conſtans & perpetuus eſt, ſed plerumque vagus, ac incertus per vices quaſdam infeſtat, & deinde ſponte aut remediorum uſu ceſſat: Porro nonnullus quorum Pulmonea ſatis ſani, & tabe quavis immunes ſunt, paſſim inceſſit:

Utcunque tamen, licet morbus iſte à cauſis diverſis exoriri poſſit, in iis tamen omnibus eandem uſque afficiendi rationem eſſe judicamus: Videtur enim quod cor ſolummodo palpitat, quatenus in ſyſtole ejus, dum conus & latera ſimul contracta anguſtantur, baſis cum vaſorum radicibus ob ſanguinem illic aggeſtum, & nonnihil hærentem aut repercuſſum, ampliata extumeſcat; Revera ſanguinis curſum hic loci nonnihil præpediri aut repercuti inde conſtat, quia dum cor in latere vehementer & fortiſſime vibrat, arteria in carpo plerumque languide & debiliter pulſat, utpote ſanguinis rivum nonniſi exilem convehens: Cum itaque iſtius morbi *cauſa conjuncta*, ſive *ratio formalis*, omnino in ſanguinis circa baſin cordis, & vaſorum radices remotas, & aggeſtione conſiſtat, inquirendum ſequitur quot modis, & ob quas alias cauſas ejuſmodi affectio produci ſoleat.

Super his, ut cordis carnea ſive proprias fibras motricea non multum culpemus, vitium hoc potiſſimum, & maxima ex parte, aut *Sanguini*, *aut Vaſis cordi appenſis* imputandum videtur: Prioris ratio ſatis conſtat, in quantum ſanguine aquoſo, atque ad effervescentiam aut accenſionem minus apto prædit, ut virgines chloroſi laborantes, atque viri aut mulieres, cachectici, huic morbo plerumque obnoxii reperiuntur, & inſultum ejus à corporis motu quovis citatiore fere conſtanter pati ſoleat: Cujus cauſa eſt quod cruor, ſiquidem particulis ſegnioribus & non ſatis activis conſtans, è cordis ſinubus non libere & expedite ejicitur, ſed partim in iis ſæpe reſidet & facile ſtagnat: Idcirco quoties à corporis motu iiſdem uberius infertur, ut penus ejus totus quaque ſyſtole eliminari nequeat, cor ſummo niſu laborans, in baſin ſuam & vaſorum radices, & vix ultra propellit, ubi cum aggeritur, & paululum conſiſtens partes continentes extumeſcere facit, paſſionem cardiacam una cum dyſpnœa infert.

Præterea tamen affectio iſthæc quoſdam ſanguine præfervido, & prompte ſatis accendi aut fermenteſcere apto præditos ſæpenumero infeſtat: Plerique enim paſſioni Hypochondriacæ, hyſtericæ aut alias ſpaſmodicis multum obnoxii, hoc malum frequens & familiare eſt: quapropter in his caſibus, arterias cordi appenſas in culpa habendas merito ſuſpiceamur: Quo pacto harum obſtructio, ſanguinis è corde effluxum liberum impediens, cordis Palpitationem inducat, hiſtoria modo de *Theologo* citata, oſtendit; Porro vaſorum iſtorum occluſiones, & infarctiones aliis modis excitatæ, eundem effectum producere poſſunt.

Cæterum

Cæterum probabile eſt pathema iſtud à ſanguine, intra cordis ſinus & vaſa appenſa grumeſcente, ac in fruſta quaſi carnea concreto interdum procedere.

Verum inſuper his, ſi quidem Palpitatio Cardiaca affectus alios ſpaſmodicos ſæpenumero comitari ſolet, etiam ſuſpicari licet illius cauſam quandoq; mere convulſivam eſſe, Olim in Neurologia noſtra, ex obſervationibus anatomicis oſtendimus nervos & propagines nerveas fere innumeras, in pluribus locis, ac præcipue juxta baſin cordis, arteriarum truncos complecti & circumligare, quorum uſus & actiones ejuſmodi fuiſſe putabamus, ut diverſimodi ſanguinis æſtus, fluxus & refluxus, imo interdũ ſtagnationes, propter vehementes iræ, timoris, gaudii, triſtitiæ, alioſq; affectus excitari ſolitæ, propterea contingant, quatenus funiculi iſti nervei vaſa hæc ſanguifera varie ſtringunt, comprimunt, aut forſan aliquando penitus occludunt. Porro haud multum improbabile eſt, ob vaſa iſta ſpaſmodice affecta, & paulo diutius conſtricta, ita ut ſanguinis è corde exilitionem liberam præpediant, palpitationis cardiacæ inſultus nonnunquam excitari. Profecto tum hanc, tum alteras iſtas cordis paſſiones tali cauſę merito imputamus. Verum circa efficiendi rationem à ſententia iſta paululum recedere viſum eſt. Poſtquã enim Nervorum actiones & uſus exactius perpenderam, deprehendi tandem ipſos, eorũmque propagines, nihil omnino trahere aut conſtringere, ſed totum hoc negotium omnino à fibris carneis perfici, atq; nervos ſolũ modo in has partes motrices, novas ſubinde ſpirituum copias, inſuper & motuum obeundorum inſtinctus convehere: quale pariter munus erga fibras membraneas pro ſenſionibus peragendis exequuntur.

Dum itaq; ſerio perquirerem quibus uſibus totidem nervi, per vaſorum tunicas diſſeminati inſerviant, demum reperi Arterias iſtas proprio marte, pariter ac alia præcordia, ſe contrahere ac dilatare, atq; pro motibus illarum tum naturaliter, tum pathetice obeundis, & ſpirituum copias, & inſtinctuũ rationes per nervos iſtos deferri. *Enimvero ex Obſervatione Anatomica plane conſtat* Arteriæ cujuſq; tunicam mediam eſſe plane muſcularem, atq; fibris carneis (cujuſmodi ſunt ventriculi, inteſtinorum & quorundam aliorum viſcerum) per totum conſtare: Quæ fibræ annulare, denſa velut capillamentorum ſerie, Arteriæ ductum ſive Tubum ubique cingentes, proculdubio ſyſtolas ſuas proprias & diaſtolas, æque ac Cor ipſum obtinent, quapropter imprimis, dum fibræ cardiacæ, & dein hæ arteriolæ ſucceſſive & ſeriatim contrahuntur, neceſſe erit ſanguinem è meta una ad alteram rapidiſſime propelli. Quare haud prorſus de nihilo eſt quod Medici quidã etiam Arteriis facultatem Pulſificam attribuerunt, quippe multũ improbabile eſt mero cordis, tanquam emboli impulſu ſanguinis circuitum peragi. Quanto veriſimilius eſt arteriam in toto ductu ſuo, à fluctus cujuſq; ſanguinei tergo aliquatenus contractam, ipſam uſq; prorſum per rivulos licet minores, & ſpatia magis anguſta urgere? Juxta hunc ritũ ordinarium, ſanguine æquabiliter circumpellendo, arteriæ conſtantes ſyſtolῶn & diaſtolῶν vices habere videntur: Quæ licet celeres admodum, & ictu oculi citius, ſucceſſive tamen per omnes tubi arterioſi partes peraguntur. Cæterum vero cum advertamus æquabilem ſanguinis curſum, juxta paſſionum impetus diverſimode interrumpi & perturbari, neceſſe erit tantummodo ita fieri, quatenus arteriæ (propter inſtinctum per nervos ad fibras motrices datum) variis in locis ſubito conſtrictæ, fluentem ſanguinem aut ſiſtunt aut reprimunt, aut prorſum impetuoſius adigunt: In Timore, Triſtitia ſubita, Pudore, Amore aliiſque pathematis, animi conſternationem, aut confuſionem magnam inducentibus, probabile eſt Arteriæ Aortæ truncum à fibris iſtis ſubito & diutius conſtrictis, adeo contrahi & coarctari, ut ſanguis ægre tantum, & nonniſi per minutas portiones è cordis ſinibus exiliat. Quamobrem ab illo ibidem aggeſto & ſtagnante, gravamen ingens & oppreſſio magna ſtatim ſentiuntur: Deinde ſi huic ſanguinis remoræ cordis ad ſanguinem ejiciendum pulſatio fortis & vehemens ſuperveniat, neceſſe erit ob cruorem quaq; ſyſtole in cordis baſin ejectum, ubiq; repercuſſum, partes eas plurimum diſtendi, proindeq; palpitationem cardiacam inferri.

Quemadmodum autem vehementes animi Paſſiones affectum iſtum fere quibuſvis acceſſunt, ita hypochondriaci & ſpaſmodici diſpoſiti, inſultus ejus de levi qualibet occaſione, imo interdum ſine ulla cauſa manifeſta ſubeunt. Enimvero in quibus nervi ſplachnici & cardiaci materia morbifica ſæpius obſideri ſolent: proinde ut illa ob plenitudinem aut irritationem commota, ſpiritus iſtarum partium & vicinarum incolas frequenter in ſpaſmos & contractiones inordinatos adigat, paſſim accidit propter nervos arteriarum cardiacarum radicibus inſertos, à tali cauſa affectos, etiam valorum horum fibras ſpaſmodice affectas & contractas eo, quo dictum eſt modo, palpitationem cardiacã excitare: quo ritu nervi cardiaci à cauſa propinqua aut remota à materia morbifica, aut in capite juxta originem nervoſam, aut circa præcordia aut hypochondria ſubſiſtente irritantur, inq; ſpaſmos varii generis aguntur, alibi à nobis oſtenſum eſt, (*Vide lib. 1. Dt de Convulſione.*) Unde palpitationis cardiacæ, quoties eadem etiam ſpaſmodica fuerit, cauſæ deduci poſſunt.

Quod ſpectat ad affectus hujus Therapian, ſi quidem cauſæ ejus variæ & multiplices exiſtunt, etiam curatio diverſimoda inſtitui debet, Cum itaque ſupra declaraverimus Cordis Palpitationem, vel à *ſanguinis*, vel ab *Arteriarum* cordi appenſarum vitio procedere, & utraſque horum varias afficiendi rationes innuerimus, reſtat unicuique aptam medendi methodum accommodare. Primo igitur ſi quando hic morbus à ſanguinis vitio procedat, intentio Therapeutica primaria erit ſanguinem nimis aquoſum, & accendi & fermenteſcere inhabilem, ad meliorem craſin exaltare, ejuſq; principia activa depreſſa aut diminuta evehere aut augere: in quem finem medicamenta ſpirituoſa, item ſalina cujuſque generis, ſulphurea & imprimis chalybeata conducunt. Quinimo huc referri poſſunt quæ in pica, leucophlegmatia & ſcorbuto frigidiore præſcribi poſſunt. 2. Cordis Palpitatio & crebrior & multo immanior, ab arteriis cardiacis in vitio habentibus exoritur, & tunc illarum culpa aut *Obſtructio* eſt aut *affectio ſpaſmodica*. Prior iſte morbus plerumque continuus, & non raro incurabilis exiſtit, præſertim vero ſi à Pulmonibus tabidis, aut arteriarum radicibus propter tuberculum, aut excreſcentiam oſſeam ſemioppletis aut compreſſis excitatur. Cujuſmodi cauſæ ſi quando ſubſunt, & perfecte dignoſci poſſunt, fruſtra eſſet eam ſublationem moliri: quin potius id unice agatur, ut levamine quodã per hypnotica ſubinde procurato, ęgrotantium vita, etſi miſera, paulo diutius protrahatur. Cæterum non improbabile eſt Arterias interdum à concretionibus polypoſis ibidem, ac interdum intra cordis ſinus progigni ſolitis, magna ex parte impleri, proindéque ſanguinis exilitionem liberam & totalem impediri: hujus vero diagnoſin uti difficilem, ita curationem non minus raram putamus. Quando illius ſuſpicio eſt, maxime in uſu videntur fore medicamenta ſalina, & ex iis ſale volatili aut acido prædita exhibenda: eadem vero non ſimul, ſed quodam temporis ſpatio hęc, (quibus non juvantibus) dein iſtæc altera experiri licet. 5. Palpitatio cordis ſæpiſſime affectio convulſiva eſt, & à ſimili cauſa, & afficiendi ra-

tione qua pathemata alia hypochondriaca vel aſthmatica produci ſolet. Cujus item curatio per remedia antipaſmodica pariter tentari debet, quorum vere delectus ſub diſcrimine quodam, juxta quod morbus in intemperamento aut calido aut frigido contingit, inſtituatur.

Observatio V.

Cordis palpitatio à bile retorrida in arterias effuſa.

HUjus tanta vis eſt, ſæpe ut ſit animadverſa thoracis vicinas coſtas effregiſſe: ſæpe & eas quæ ſupra mammam ſunt de *propria ſede depuliſſe.* Sæpe etjam arteriam fotas dilataſſe in aneuriſma contracti pugni magnitudine, in quo & tactu & viſu conſpicua erat pulſatio, &c. Hujus cauſam omnem veteres vel in ſanguinis exuperantiam retulerunt, vel in humorem copioſiorem pericardio infixum. Cæterum in iis quos modo exempli gratia recenſui, Palpitationem peperit retorrida bilis, quæ alias ſponte vacuari conſueverat, in arterias effuſa. Hanc in duobus, qui à valida pilæ exercitatione repentina morte ſublati ſunt, illic deprehendimus in tophi nigri ſpeciem concreviſſe. *Fernelius Pathol. lib. v. cap. xii.*

Scholia.

D*ilataſſe in aneuriſma*) Quod intrinſecus in magnę arteriæ aliqua ſede, in pectore, jugulo, hypochōdriis, vel etiam in ipſa cordis auricula, quæ valda ampliari poteſt, natum, non minus quàm externum Aneuriſma perpetuo pulſantem ſenſum in eo loco, ubi eſt, movet, illiusque palpitationis quæ tamdiu durat, hominémq; tandem conficit, cauſam aliquando eſſe, ſectio nobis, ſi in illis qui hoc morbo extinguuntur inſtitueretur, ſicuti à quibuſdam obſervatum eſt, ſina dubio patefaceret. Ex copia autem ſanguinis arterioſi hæc proficiſci potiſſimum, ſatis paret, *Galenúſque* eo quod omnes ſanguinis emiſſiona ſanari vel juvari ſcrib[illegible] etiam vidatur innuera: Quæ & pulſatio eo major fit, quo ſanguis, & ſpiritus illi confuſua, arterias implentes fervidiores exiſtunt, Qualem ſanguinem ſummo ex calore velut retorridum deprehendit *Fernelius*: quem nos ſanguinem bilioſum fervidúmque præcipue, nunc inquinatum & impurum, in vaſis meſaraicis collectum, majoribúſqua arteriis infuſum eſſe ſic demonſtramua, Quod ajuſmodi ſuccus, qualem in venis maſaraicis frequenter naſci docuimua ab eſculentis potulentiſqua, ſicuti ex venæ portæ ramis in cavam tranſlatus, ſanguinem illic accendere & contaminare ſolet, ita quoque in meſaraïcas arteriaa, ſingulis venis maſaraicis annexaa, quandoque ſe inſinuat, indéqua in majores arterias perlatus, illarum ſanguini confunditur, & cum eo undique, etiam ad cor uſque diffuſus, ſic illas implet modóque enarrato afficit: eóque facilius quod arteriæ hæ meſaraicæ, propagines ſiut magnæ arteriæ, venæque meſaraicæ à vena cava minimè proficiſcantur, nec illi niſi intra media hepatis ſubſtantia continuentur: hincquę adeo frequens hic affectus virginibus, cauſa ſuppreſſorum menſium, cachacticis, melancholia hypochondriaca laborantibua exiſtit: in quibus uti venarum & arteriarum ſanguinis plenitudo vitiúmque cachexiæ & melancholiæ, ſic cordis & arteriarum pulſationi occaſionem præbet. *Platerus praxeos lib. 1. cap. xi.*

Observatio VI.

Palpitatio cordis ab hydatidibus in ejus membrana enatis.

NOs in cordis membrana in palpitationi ſubjectis ægris obſervavimus hydatidas. *Rolfinkius Epitomes meth. cogn. & cur. lib. 2. p. 2. cap. 1.*

Scholia.

H*ydatidas*) Siva puſtulas aqueas, veſiculis ab emplaſtris veſicatoriis excitatis non abſimiles, aſciticis familiares; quæ forte evaniunt quod vaſa lympharum recurſui daſtinata, officio ritè non funguntur, quo fit ut pars lymphæ in tranſitu hærens, exudat in cavitatem ab initio perexiguam, efformatam in membranoſa partis ſubſtantia. Veriſimile autem aundem liquorem continera quem Pericardium, ab urina multum diſcrepantam, quanquam cum ea convenire plurimi velint: inſipidus enim eſt hic liquor aquoſus, non acris aut ſalſus, limpiduſque ac nullo colore infectus: urina autem nec tenuia adeo, nec ſine colore in ſanis: adde hanc viſciditatis omnino expertem lympham autem plus ſatis obtinere, quippe quæ corpore exempta ope caloris externi in gelatinam concreſcit: unda veriſimila eſt lymphæ ductus quoſdam adeſſe qui eam in pericardium deferant.

Observatio VII.

Cordis Palpitatio à corpore carneo & membraneo, auriculis cordis annexo.

DOm. N. palpitationi cordis diu obnoxius fuit: In cadavere diſſecto occurrit corpus carneum, membraneum, cavum, auriculis cordis annexum & unitum parte ſuperiore, paulo minus corde ordinario. *Videtit. de morte ſubita.*

Observatio VIII.

Cordis palpitatio ab Ulcere & Abſceſſibus in ejus ſubſtantia.

§. 1. FÆmella quędā ſcabie enormi affligebatur, & dum remedia adhibita non proficerēt, ad thermas relegata eſt, ex quibus hydropica rediit, atq; tandem mortem ſubivit. Aperto cadavere omnia viſcera ſana, in Corde ulcuſculum repertum. *Oſwaldus Gremb. Arbor. int. & ruin. lib. 2. cap. 1. §. 8.*

SCHOLIA.

AQuæ pericardio contentæ uſus eſt, ut ſi aliquid ex digeſtione ſubnaſceretur, hoc quanto citius aqua illa (quæ latex dicitur) everreret: quod ſi autem productum pertinacius impingitur, tunc aqua copioſius affluit, ut ſcopo naturæ ſatisfaciat: hinc non ob copioſius collectam, ſed propter peregrinos hoſpites, in cadaveribus inviſibiles, Palpitatio cordis inducitur. Atque hæ ſunt cauſæ occaſionales, non tantum palpitationis, ſed aliquando etiam ulceris in ipſa ſubſtantia cordis, quod dictæ fœmellæ obtigit. *Idem ibidem.*

§. 2. Archidiaconi hoc morbo interempti corpore diſſecto, Abſceſſus in cordis ſubſtantia inventus. *Foreſtus lib.17.Obſerv.*1.

§. 3. Excitari poteſt cordis Palpitatio à tuberculo, Abſceſſu. *Hollerius.*

Observatio IX.

Cordis palpitatio à lapidibus in eo contentis.

§. 1. NUper in N. corde, qui hoc morbo frequenter corripi ſolitus erat, veluti lapillus quidam niger repertus fuit. *Thom.Eraſtus in conſil.Scholtzii, conſ.*103.

SCHOLIA.

SImilia in aliorum quoque corporibus reperta eſſe dicit *Vir Eruditiſſ.* quanquam hos non tam palpitatione quam Tremore (qui à palpitatione alia eſt affectio, & imbecillitatis ſoboles exiſtit) laboraſſe judicet. Eſt enim, *ait*, Palpitatio motus virtutis expultricis cordis, quæ moleſtiam inferentia expellere contendit: hinc pulſus fiunt majores ſolito, & veluti cor ſalire videtur, ſicut vehementer iratis accedit. Quocirca non ab imbecillitate cordis palpitatio naſcitur, ut quidam male judicavit, ſed à facultate valida, nocentia pellere conante. Summa igitur cauſa hujus malires cor gravans, vel qualitate vel quantitate. Plerumque à ſpiritu flatulento pronaſci hoc ſymptoma, quoties nimirum à ſubſtantia halituoſa cor inflatur & diſtenditur, multa probant. Nam & repentina invaſio, & cita ſolutio, dolor etiam ſubito accedens & deſinens, oculorum obtenebratio, aurium ſibilus, partis alicujus motus tremulus id ſatis declarant. Quibus etiam addi hoc poteſt, quod fere illis accidit frequentius qui flatuum ſunt pleni, quales ſunt virgines quæ non recte purgantur, gravidæ, icterici, ſplenetici, melancholici, cachectici: Omnes hi propter vitioſos humores, fuliginoſos vapores facile acervant, qui in arteriis cordi vicinis, aut in ipſis cordis ſinibus incluſi, virtutem expultricem incitant ut motum talem edat. Conſentit curatio, quæ vacuatione aut diſcuſſione flatos perficitur. Hinc eſt quod magnæ inſpirationes malum hoc brevius & lenius reddant, præſertim ſi quis corpore terrorium reflexu ſic inſpiret, &c.

§. 2. Quidam audaciſſimus latro, palpitatione cordis frequenter corripi ſolitus, rotæ fuit affixus. Nos hujus cordis viſendi cupidi, pulſans adhuc incidimus, ac in ventriculo ejus dextro tres reperti lapilli, ciceris magnitudine, coloris cineritii, oblongi, pondo unius drachmæ, &c. *Zacutus prax.admir.lib.ii.cap.cxli.*

§. 3. In Imperatoris Maximiliani ſecundi corde ſecto, inventi ſunt tres lapilli, quantitate piſorum, unus interim major altero, colore rubigineo: Frequenter vero cordis palpitatione gravi afficiebatur dum viveret. *Wierus de præſtigiis Dæmon.lib.*4.*cap.*16.

Observatio X.

Cordis Palpitatio ob polypum auriculæ dextræ annatum; Alium item in aorta.

HEnrici Schraſſeti Belgæ annorum 50. cadaver Hamburgi à M. Kirſtenio Anatomico & Medico inſigni apertum anno 1651. in quo ſequentia notabantur publico digniſſima. In dextro cordis ventriculo repertum eſt concrementum, ſeu Polypus ingens, qui annatus erat dextræ auriculæ in parte ſuperiore verſus cor, & extendebatur ſinuato ductu in ipſam capacitatem dextri ventriculi, ubi pariter adhærebat parieti inferiori, implicitus valvularum cuſpidibus. Porro progrediebatur ſurſum & exibat per venam arterioſam, in cujus truncum & deinde ramos tripartitus, ſive diſtinctus in tres ramos, porrigebatur. Rami illi rurſum in alios multos ſurculos, & tandem filamenta deſinebant. Circa exortum duos prope digitos erat lata hæc concreſcentia, longa ſpithamam unam & tres circiter digitos. In auricula ſiniſtra inerat alia concreſcentia, ſed vel nullo modo, vel plane leviter adhærens: In cavitate auriculæ pars erat latior referens concretum ſanguinem, protendebatur autem in arteriam venoſam, ubi candicabat, diſtributa ſimiliter in aliquot ramos, inter quos erant tres poriores (qui rurſum in alios minimos dividebantur) inſerti in ramos minores arteriæ venoſæ: In aorta reperiebatur alius Polypus ejuſmodi inſignis, cujus pars lata ſive baſis ſita erat in divaricatione trunci, ubi etiam adhærebat firmiter, Ibiq; peculiaris quidam ſinus, inſtar ſphæræ dimidiæ vel veſicæ effictus fuerat, in quem una & major ejuſdē extuberantia inſerebatur. Hic appenſę erant duę quaſi radices, quarum una in arteriam dextram immittebatur, altera eáque bifida in carotidem ſiniſtram: Baſis erat ſubrotunda, inſtar

cucurbitulæ balneatorum, & in longum extendebatur verſus Cor, ita ut illum non ingrederetur, ſed ingreſſum aortæ in cor attingeret: In fine erat appendicula: Longitudo totius quaſi quinque digitorum: Omnia vaſa cordis, ut & auriculæ, erant ampliata miréque dilatata, imprimis caudex arteriæ aortæ: præterea in vaſis iliacis ejuſmodi vitia ſunt reperta, ut in ſinu cerebri falcato, ubi per totam prope longitudinem effuſa videbatur concreſcentia alia, quæ, in primis verſus poſteriora, in duos ramos dirimebatur, in plurimos ſurculos ſimiliter & multas appendiculas diſtinctas: *Obſervatio D. Ioelis Langelotii, Archiatri Gottorpiani.*

SCHOLIA.

QVamvis non expreſſus affectus à quo interemptus æger, quem vel ſyncope cardiaca, vel morbus attonitus occupare potuit, non ſecus ac Mommam illam Bxinam, de quo *Tulpius* lib. 1. Obſerv. 27. non diſſimilem Polypum corde geſtantem, veriſimile tamen prædictum indeſinenti cordis palpitatione afflictum fuiſſe, quandoquidem id onere fatigatum, omnem conatum ad illius excuſſionem adhibet: Recte enim *Clar. Sylvius de le Boë* Pr. Med. lib. 1. cap. 35. Palpitationis cordis cauſam puto eſſe, quicquid abſque intermiſſione ipſum ad ſui contractionem inordinatam, & quandoque ſimul vehementem, aptum eſt inciṫare, ſive illud intra cordis ventriculos aut in ejuſdem ſubſtantia contineatur, ſive extra Cor exiſtens, ipſum tamen ad tempus aut ſemper continuo vellicat, mordet pungitve.

OBSERVATIO XI.

Palpitatio ab irruente affatim in cor ſanguine, ut ſeptum ipſum diſruptum fuerit.

VIæ per quas humores & vapores tum ex liene, tum utero ad cor deferuntur, olim deſignabantur Arteriæ, Nunc novi concilii Anatomiæ decreto, Venis hoc imponitur jugum: cum reduce ſanguine promiſcui humores excrementitii cor petere poſſunt: Irritatio incipit primo in auriculas & ventriculum dextrum appulſu: augeſcit in ſiniſtrum ventriculum delapſu, ſive viam capeſſat per pulmones ſive per ſeptum: Irruptio hæc nonnunquam adeo vehemens eſt ut ſeptum ipſum diſrumpatur, cujus tragici caſus exempla ſuppeditavit. *Harvæus Rolfinkius. Epit. meth. cogn. & cur. lib. 2. part. 2. cap. 1.*

OBSERVATIO XII.

Palpitatio cordis ob ſubſtantiam carneam in ejus ſiniſtro ſinu contentam.

DOm. Pet. Prevotius, celeberrimi illius concionatoris & Theologi, Petri Prevotii Genevenſis filius, obiit 26. Martii anni 1672. annum ætatis agens circiter LV. Iampridem cordis palpitatio illi moleſta erat, cum aſthmate, herinioſus præterea, necnon de moleſtia & pondere conqueſtus in dextro hypochondrio. Paucis ante obitum diebus colicis doloribus eruciatus fuit, cum adſtricta alvo, ab incarceratione inteſtini in Scroto: Cùm maxime urgebat cordis palpitatio (cujus leipothymia ſæpe comes erat) juvabatur venæ ſectione.

Aperto cadavere, in thorace Pulmones putridi reperti. Lobus dexter, ima parte diaphragmati annectebatur, mediante cartilagineo corpore, ſemidigiti craſſitie, cordis figuram exprimente, trium digitorum, parte ſumma, latitudine, ima in conum abeunte. Diaphragma ſurſum & ad mediam thoracis partem, à tumido flatibus colo, compulſum erat. Abſceſſus aderat, quinque digitis infra jecur, intra duplicaturam peritonæi, pure fœtido refertus: Jecur putridum, inſtar fungi friabile ad minimum digitorum contactum: In ſcrotum pars Ilei devoluta erat cum Epiploo, præter aquæ copiam. Cordis autem ventriculus dexter continebat corpus quoddam concretum, rubens, liberum, neque parietibus annexum, avellanæ magnitudine.

OBSERVATIO XIII.

Palpitatio cordis Sanguine atro repleti, extraordinariè magni, ob corpus album in arteria magna contentum, Partis valvulæ conſumptionem.

PUer 13. annorum temperamenti ſanguineo bilioſi, paſſus eſt poſt magnum hauſtum frigidæ in calore, continuam cordis palpitationem per aliquot annos: acceſſit Phthiſis & Hectica.

Mortuo aperto, non tantum Pulmones accretos, ulceroſos, purulentos reperi, ſed etiam cor ſtupendæ magnitudinis conſpiciebatur, plenum & extenſum ſanguine atro & nigerrimo: Et ut iſtam copiam ſanguinis bene perpenderem, incepi à vaſis, verſus cor progrediendo, ejus apertionem, ubi in arteria magna, ad longitudinem unius digiti, à cordis ſiniſtri ventriculo, in ſanguine jamjam à corde extruſo, particulam quandam albam inſtar unguis minimi digiti inveni, quam tanquam ibi plane præternaturalem eum acceperim,

erat

erat friabilis inſtar arenæ, & cum ulterius verſus cor progrederer, in ortu arteriæ inveni mediam valvulam lunatem, uſque ad ſubſtantiam arteriæ plane conſumptam & deperditam; & illam partem, ubi arteriæ adhærebat, etiam friabilem in ſimilem arenam, ſicut alteram particulam arteriæ ſanguine refertam, nullum vero pus. *Ex Obſerv. Ioh. G. Greiſelii Medici Viennenſis.*

Observatio XIV.

Cordis Palpitatio ob corpora extranea ejus ventriculos occupantia, & vaſa adſita.

§. 1. Dom. de Becheran initio menſis Novembr. 1646. ad me venit, & de Palpitatione cordis ab aliquot diebus ipſum infeſtante conqueſtus eſt: Pulſum illius contrectans, illum inæqualem inveni omni genere inæqualitatis, ita ut ſtatim mihi in memoriam revocaverit hiſtoriam Antipatri apud Galenum, quem ipſe cenſuit habere obſtructiones in lævibus arteriis, vel crudum Tuberculum: Nulla erat tunc temporis reſpirandi difficultas, & æger munia conſueta obibat, neque ulla remedia niſi diebus feſtis uſurpare volebat: *præſcripſi ſtatim venæ ſectionem iteratam*, ac poſtmodum purgationem, à quibus melluſcule habuit. Poſt x. vel xii. dies iterum conqueſtus eſt de eodem affectu. Varia præſcripſi remedia attenuantia & incidentia citra calfactionem, quibus tamen non uſus eſt variis diſtractus negotiis: Tandem initio menſis Decembris decubuit, cum difficultate ſpirandi laborare inciperet, & tibiæ inflatæ apparerent, & tum temporis remedia præſcripta uſurpavit cum iterata V. S. quæ cum per dies xii. continuata nihil opis attuliſſent, ſed malum perpetuo in pejus rueret, convocatum eſt conſilium aliorum Medicorum, quorum ſententia fuit eſſe affectum ſimilem illi, qui recenſetur à Gal. 4. de loc. c. 8. Et ita incidentibus atque attenuantibus remediis eſſe oppugnandum: Variæ remediorum formulæ in hunc finem præſcriptæ, ſed æger perpetuo in pejus ruebat, ſumma difficultate ſpirandi laborabat, & pulſus nullus apparebat in carpo: admota tamen manu ſupra regionem cordis, palpitatio ſentiebatur frequentiſſima, debiliſſima & inæqualiſſima: aucta etiam erat tibiarum inflatio, ut jam etiam crura invaderet: Remedia præſcripta fuere prioribus ſimilia, quibus addita ſunt cardiaca interna & externa. Biduo poſt æger ad extrema redactus videbatur: Suffocatio ingens aderat, & pulſus in brachio nullo modo, in corde vix percipiebatur: Eadem die moriturus putabatur: Cucurbitulam apponi jubeo regioni cordis cum ſcarificatione, cujus beneficio *Zacutus Pr. adm.* Obſ. 133. lib. 1. quendam ægrum à deſperata cordis palpitatione liberaſſe ſe teſtatur: meliuſcule habuit, & nocte inſequente cœpit excernere per ſputum ſanguinem nigerrimum, craſſum & glomeratum, cum tuſſi moleſta, unde levior reſpiratio fieri cœpit: ad expectorationem juvandam utebatur frequenter ſyrupo de tuſſilagine, cum quarta parte oxymel. ſimpl. & juſculum Galli veteris cum pectoralibus: His remediis per quatriduum continuatis, æger in eodem ſtatu permanebat, ſanguinem continuo nigrum & craſſum excernens: 5. die à ſanguinis ſputo, 4. Janu. 1647. exhibui elixir proprietatis ad gutt. xii. cum tantillo vini generoſi, à quo levamen percepit æger, & tota nocte facilior fuit anacatharſis: die 6. iteratum eſt elixir, & juſculum galli veteris, verum inde non melius habuit, ſed aucta in dies ſpirandi difficultate, & ſanguinis ſputo etiam plurimum aucto, die 8. interiit.

Aperto cadavere, inventus fuit *cordis ventriculus uterque ſanguine concreto repletus* ac diſtentus; tum etiam totus Pulmo ſanguine multo refertus viſus eſt, unde caloris nativi ſuffocatio contigit. Præterea in ſiniſtro cordis ventriculo inventæ ſunt caruncula rotundæ, ſubſtantiam pulmonis æmulantes, quarum major ad avellanæ molem accedebat, & arteriæ aortæ oſtium præcludebat, unde pulſationis defectum in arteriis contigiſſe puto. *Riverius cent. IV. Obſerv. XXI.*

Scholia.

Pauca ante obitum diebus cauſa hujus morbi procatarctica mihi relata eſt, quam æger nunquam retulerat, terror ſcilicet inſignis, quo ille graviter affectus fuerat, dum Arelate Monſpelium petens, ſupra Rhodanum cum familia ſua in naufragii periculo fuerat: Hinc conjicere licuit à terrore ſanguinem retractum fuiſſe magna copia ad cor, ut ab eo regi non potuerit, ſed in ejus ventriculis concreverit: ac deinde cor onus grave excutere continuo tentans, motus illos palpitantes, tremulos, & inæquales ediderit: Tum ſanguis per venam cavam jugiter aſcendens, liberum aditum ad cor non inveniens, ad Pulmonem refluxit eumque implevit. Illas autem carunculas genitas fuiſſe puto à ſanguine redondante, quem calor inſignis ventriculi ſiniſtri excoxerat, & in hujuſmodi ſubſtantiam mutaverat. Caruncula ſimilis & multo major inventa fuit in dextro cordis ventriculo militis occiſi. Ille tamen ante bona fruebatur valetudine, quia caro illa parietibus ventriculi ex parte adhærebat, ideo venarum orificia non occludebat: Hinc patet ſanguinem in cavitatem aliquam effuſum in tales carunculas poſſe converti à calore coquente, quod aliis exemplis probari poteſt: hoc fit inſtar omnium & notiſſimum, quod pleræque mulieres, præſertim ſteriles, dum menſtrua patiuntur, carunculas exiguas cum ſanguine frequenter excernunt: quod quidem in calidiori temperie prædıtis magis contingit

tingit, quia à calore uteri excedenta, exiguæ ſsuguinis portiuonculæ excoquuntur & in ejuſmodi catuncules commutentur. *Idem.*

Venæ ſectionem iteratam) Galenus omnem Palpitetionem juvari venæ ſectiena author eſt, 5. loc. aff. Et qui Gelenum interpretaotur ideo locom ſectioni venæ dant, etiam poſito quod cauſa frigide palpitationem inducat, quoniem eut minuatur plethora, eut obſtructio V. S. liberetur, aut tevellatur curſus materiei flatuoſæ: Supponit enim Galenus à creſſo vapore palpitetionem fere omnem oriri, ideo non eſt dobium quin & ed divertendum tevellendumque curſum phlebotomia conferat. Sed an audacter, ad imitetionem veterum, ſenguis mittendus? neqoaqoem: Nam eorum qoi palpitationi ſunt obooxii ita comperete ratio eſt ut βραχύβιοι ſint, ut ſæpe in phlebotomiis ipſis, & purgationibus opprimantur & morientur: Quod cum calamitoſum ſit, prudentis eſt Medici inſpicere na ſuſpicionem ſubeat ejoe ut occiſi quem ſua ſora peremetit, &c. Quod ad V.S. ad leipothymiam uſque, videtur ea nocens eſſe, qood palpitetio, ut ennotet qoidem in Arculanum, diſpoſitio quædem media ſit inter pulſum & debilitatem & ſyncopen, &c. Sed *Arculanus*, ut ecutus & optimus euthor, unam tentum retionem effert quæ nos inducere poſſit ad tam luculentam & copioſam ſanguinis effuſionem, ut pote cum in ſenguinis copia & orgeſmo, & ad cordis arcem raptus metuitur, ne derepente apoſteme in corde percipietur, & mors proinde ſubita intentetur: eut etiam ſi inflemmatienis ſubitæ ſint ergumenta, quæ ipſius palpit. cauſe ſit: In iſto enim caſu, quoniam inſignis & ſubita refrigeratio requiritur, ne brevi tota ipſa regia inflammetur, nullum præſentius remedium V.S. eáque conferta & copioſa. *Ballonius conſil.* 109, *lib.* 1. *Vide Septalium lib.* 6. *Animad.* 167. *& ſeq.*

Ventriculus uterque ſanguine grumeſcente repletus) Palpitetio cordis, leipothymia, ſyncope quomodo à concreto ſanguine iodocantur, & quomodo hæc concretio fiat, enalogia ducta à chymicis liquoribus ed corporis noſtri bumores, oſtendit *G. Wolfgangus Wedelius* in Miſcellaoeis curioſis anni 1671. Obſerv. 197. In Chymicis, *ait*, liquores varii ſecum coofuſi oon invicem ſemper ſe ſubeunt, ſed proot particulæ variis figuris motibúſque & proportionibus inter ſe invicem præditæ, & conſequenter ſymbolicæ vel eſymbolicæ exiſtuot, ita vel ſa deſtruont modo, vel emicabili coitu junguntur, vel in aliud ens mutantur. Hoc modo elegans experimentum fecit *Olaus Borrichius apud Bartholinum* in Epiſt. de Hepete defuncto p 83. qui ſanguini canis atterioſo, in quinque diverſis vaſculis poſito, quinque diverſos liquores miſcuit, acetum, oleum ſulph. jovis ſolutionem, alomiois, Spir. vini, & ſpiritum ſelis ermoniaci, & accurate inde productos effectus ednotavit, Certum eſt à ſubeuntibus ſanguinem humoribus veria alterari in corpore ipſius craſin, vetióſque inde reſultare morbos: Et inter alia producta non leve eſt *grumeſcentia ſanguinis*, quæ ſi continget, accedente nimitum ſanguini concentrante fixantéque teli liquore vel vapore, certiſſimum eſt turberi œconomiam ipſius, & dari leipotbymias & ſyncopes, ſi in gradu mejori id fiat, ſin minori, expultrix cordis ad motum illegitimum irritatur, palpitationem tremoremve inducit. Huc ſpectet concentratus fixuſque leviter ſanguis *Harvei*, Exc. de gen. an. 50. p. 193. Tunc talia quæ coagulationem banc impediont, ſummè proſunt: hinc Corallia, oculi cenc. perlæ, cinnabetis & lapis bezoar. proſunt, item ſuccus citri, mixtura ſ. aliáque. Illud enim mirum eſt, & peculiarem diſcurſum requirit, quod acida ſenguinem fluxilem & tenuem coagulent, craſſum vero & coagulationi deditum reſolvant: hinc & externè in dictis cordis infirmitatibus acetum & acida ſumme proſunt, 1. quia ob ſalia volatilia ſubito penetrant ad cor 2. ona ſtimulant naturam, quæ inde ad ſe reddit, 3. Quia reſolvunt ſanguinem, qoibuanon inconcinne additurà nonnullis. 4. Quia abeuntes ſpiritus quaſi figunt: His addo, Vir Ill. hypochondriacus, tum aliis olim ſymptometiboe, vertigine præſertim afflictus, tum hactenus aliqooties Palpitetionem cordis paſſus eſt, tentem ut ad 50. aut 72. hotes non raro duraverit. Imminente malo, ſi leviter in ſtrictiſſima diæta vel minimum exceſſerit (elias potius proficuis quam noxiis cibis) ſentit cor quaſi conſtringi ab elatis ab hypochondriis humoribus. Quis dubitet à conflictu humorum, & miaſmate inde in ſanguinem deducto, coagulationem illi atteutari, unde cor palpitet? Bini alii hypochondriaci, alter juvenis, alter 35. annorum, dolore hypochondriorum vexari, ſyncopen aliquoties de ſobito experti, cum ἱδρῶσιν, pallore, & fere ἀσφυξίᾳ, ſolis reſolventibus & præcipitantibus talibus teſtitoti bactenus nihil tale patiuntur. Aſſerti noſtri veritatem dilucidant fibræ ſanguinis, quæ juxta Pletonem, in ſanguinem deductæ & ſparſæ ſunt, ut mediocrem tenuitatis & craſſitudinis babitum conſequatur, neque propter caliditatem, cùm ipſe ſit lubricus, ex taro corpore defluat: neque ſi craſſior ſit, ad motum fiat ineptior, atque ægre per venas fluet & refluat, Harum ſi natura conſideratur, quod (quæ etiam Platonis verba ſunt) à bile eliiſque humoribus cum puro ſanguine mixtis, ex ordine facile dimoveantur, tum ex bypotheſi Sylviana, varios morbos, tum hunc ipſum tremorem, quem Plato nominetenus attingit, oriri poſſe manifeſtum eſt: Vida locum integrum elegantiſſimum in *Plat. Timæo* p. 549. *Hactenus Wedelius* Cujus ſententiam de grumeſcentia ſanguinis à certis liquoribus inducta firmat *Kerkringius*, in Obſervationibus, qui Polypos aliáque corpora in corde & vaſis non raro reperta, ſimilem generationem habere aſſerit. Vide infetius. Quæ de fibris ſanguinis ex Platone affert, adi egregium in eum locum comment. *Ballonii* conſil. lib 3. conſ. 40.

§. 2. Puella annorum ſex toto vitæ tempore morbis fuit obnoxia, dein Palpitatione cordis & aſthmati, tandem atrophia periit.

Huic inventa auricula cordis dextra prætumida, cui inerat materia quædam alba, membranoſa, craſſa, oblonga: In ipſo cordis ventriculo dextro materia pinguedini ſimilis. *Obſerv. Clar. Gaſpar. Bauhini.*

S C H O L I A.

Materia quædam alba) De hujuſmodi corporibus, cordis ſinus & vaſa obſtruentibus. vide obſ. 36. lib. e ſect. a.

§. 3. Illuſt. N. nonnunquam cordis palpitatione vexabatur, Cor in utroq; ſinu ſubſtantiam quandam obtinebat oblongam, teretem, mollem. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris tumore.*

§. 4. Cum

§. 4. Cum de rebus p. n. in corde repertis agatur, & de cordis palpitatione, non omittendum putavi quod in militis præſidiarii uxore obſervavi quæ poſt *ἄμβλωσιν*, ex nimia ſubſequuta hæmorrhagia diem ſuum obierat: cadaver fere *ἄναιμον* fuit, quædam ſanguinis grumefacti reliquiæ uteri parietibus adhærebant, viſcera non ita bene morata erant, pulmones variis vomicis & abſceſſibus erant referti, alter pulmonum lobus lateri adhærebat, & in altero cordis ventriculo portio materiæ membranoſæ continebatur, quæ partim etiam in vena cava contenta, craſſioris & oblongi lumbrici ſimilitudinem nobis exhibuit: Hæc fœmina cordis palpitationi erat obnoxia. *D. Puerarius in Obſervat. Selectis ad Thomæ Burnet Theſaurum Medicinæ practicæ lib. 3. ſect. 58.*

§. 5. Vir annorum 27. gracilis corporis habitus, temperamenti calidi & ſicci, quatuor annis laboravit cordis continua palpitatione, cujus remedium unica fuit ſanguinis miſſio: verum ſymptomate recrudeſcente, tandem ſyncope correptus interiit, corde palpitante non in loco proprio, ſed circa diaphragma lateris ſiniſtri valde demiſſo.

Aperto cadavere, cor maximum apparuit, ſolum unam continens cavitatem, ſeu ventriculum, in quo ℥xvj. ſanguinis nigerrimi adnumeratæ ſunt: Cordis corpus totum erat emaciatum, arteriæ præ pondere elongatæ & conniventes, ita ut ſanguis ſpirituoſus motu cordis non potuerit amplius expelli ad arterias: Loco dextri ventriculi vena cava aſcendens in ingentem elevata tumorem: Dicite jam, Si ambo ventriculi cordis neceſſarii ſunt, an in uno præparentur, & in alio perficiantur ſpiritus? *Antonius de Pozzis obſerv. xl. miſcellan. curioſ. anni iv.*

§. 6. Obſervatum eſt palpitationem cordis mulieri, melancholia hypochondriaca laboranti, poſt moleſtias multas contigiſſe: Mors.

In ſiniſtro cordis ſinu pars humoris melancholici reperta eſt ibi veluti concreta ac fermentata: Atque ita ſpiritus oppreſſi congelative ſunt, eorúmque incitatio & motus repreſſus. *Gul. Ballonius Paradegmate* 109.

SCHOLIA.

P*ars humoris melancholici in ſiniſtro cordis ſinu*) Eò deducti à liene & hypochondriis: In hoc ſymptoma propenſos eſſe qui hypochondrica melancholia laborant, annotat *Fernelius*, & quibus lien bilis atræ copia turgeſcit: unde etiam circa lienem & pancreas conſpicua & moleſta percipitur arteriæ pulſatio: At non ſolum tetro atróque vapore inde elevato, ſed ipſa etiam mineræ parte, humore ſcil. melancholico.

§. 7. In ventriculis cordis interdum varia p. n. generantur, ſanitatis haud parva impedimenta, quæ tamen in ægrotantibus à Medico vix ſciri aut cognoſci queunt, Fruſtula adipoſa, ac quaſi carunculas molles & albicantes, magnitudinis circiter ſemi ovi, interdum majoris, non ſemel in iis invenimus & ſpectatoribus demonſtravimus, ſcilicet in morbo ſublatis cadaveribus: Inter alia menſe Octobri 1665. ſecuimus & demonſtravimus cadaver juvenculæ circiter xxiij. annorum, quæ vivens diu conqueſta fuerat de ſumma *cordis anxietate & palpitatione*, ac leipothymias ſæpe paſſa, ſicque tandem extincta fuerat; in quo cadavere etiam tale fruſtum adipoſum, dextrum ventriculum fere replens, & aliud parvum in ſiniſtro ventriculo invenimus, atque diligentiori examine inſtituto, animadvertimus illud non fuiſſe corpus aliquod ex ſanguinis coagulatione genitum, ſed revera corpus adipoſum atque firmum, quod digitorum frictione non diſſolvebatur: Hicque mortis cauſam fuiſſe judicavimus, nullam enim aliam in toto corpore invenire potuimus: nec illa vivens de ullo alio malo quam de prædicta maxima cordis anxietate, & palpitationibus ac leipothymiis ſæpe recurrentibus conqueſta fuerat: quam ob cauſam imperiti domeſtici illam ſæpe levi epilepſia ſine convulſionibus, vel hyſterica paſſione laborare judicaverant.

§. 8. Menſe Decembri 1668. in alia juvencula ejuſdem ætatis, ſimile adipoſum corpus, ſatis firmum, magnitudinis ſemi ovi gallinacei, in dextro ventriculo invenimus. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 6.*

§. 9. In Mercatoris cujuſdam diſſecto cadavere, vidi dextrum cordis ſinum, cui vena cava inſeritur, interiore ſui parte durum, exaſperatum undique & quodammodo ſquamoſum, ut inſerta manus mea ſquamarum ſcabritie offenderetur: quo in loco continebatur fruſtum condenſati humoris pituitoſi, lenti, albicantis, longitudine digiti medii, craſſitie pollicis, aut amplius, ſanguini immerſum, quod medullam cruris bovili calefactam ſubſtantia & forma referebat: Laborarat palpitatione cordis diuturna, ex qua & mortuum narrabat ejus Medicus qui me ad ſectionem adduxerat. *H. Smetius Miſcellaneorum lib. x. initio.*

§. 10. Carnoſas excreſcentias in cordis dextro ventriculo vel ſiniſtro repertas fuiſſe in iis qui Dolorem cordis & ſyncopen paſſi fuerunt, & pulſum intermittentem habuerunt, refert *Veſalius Anat. l. 2. c. 5.*

OBSERVATIO XV.

Cordis Palpitatio à tribus calculis in ejus ſepto incluſis, Cum cordis extraordinario incremento.

NIcolaus à Sonnevelt circa xij. ætatis annum ex febre quadam acuta evadens, aliquandiu valetudinarius vixit: nam exinde fere per ſexennium diverſis malis obnoxius vixit, diuturnæ lienis obſtructioni, crebris ex naribus hæmorrhagiis, cephalalgiæ, multis catarrhis & tumoribus ſtrumoſis in collo: Ad 18. ætatis annum cœpit bene valere, ſed moroſus valde manebat, qualis in adverſa valetudine ſemper fuerat, circa xx. annum creſcente robore à patruo ipſius, qui pannis præparandis operam navabat, ad idem opificium delegatur: Ubi mox à ſuis commilitonibus ad crebras compotationes invitantibus cœpit rurſus male habere; Primo in crebras cordis anxietates incidit, poſtea in leipothymias & inde cordis palpitationes: Cibi potúſque erat avidiſſimus, ſed comeſtum ſæpe regerebat, unde debilitas ſequuta ipſum decumbere juſſit: Tum prædicta mala quotidie augeſcere, atque Palpitatio tanta ſuborta fuit, ut in vehementiori animi commotione *ab adſtantibus audiri poſſet*; quod ipſi tum valde dolorificum erat: xx. Decembr. 1641. è vita deceſſit & cadaver apertum fuit: In abdomine quidem omnia naturali modo conſtituta reperiebantur.

Sed thorace aperto inventum fuit cor bovino non multò minus, quippe communem magnitudinem quater circiter excedebat: Increverat autem æqualiter fere circa ſubſtantiam & cavitates, ipſáque ſubſtantia naturali erat ſolidior: Sed in villis ſepti intermedii, tres calculi reperiebantur, piſi circiter magnitudine, non admodum adhuc ſolidi, ſed arenacei & novaculæ cedentes: Pulmones ſatis bene habiti, ſed utrique lateri paulum fibrillis quibuſdam adhærentes, quod ob anguſtiam pectoris à cordis incremento ita contigiſſe videtur. *Otho Heurnius obſervat. xxviij.*

SCHOLIA.

AB *adſtantibus audiri poſſet*) Palpitationis tantam aliquando eſſe vim aſſerit *Fernelius* cap: 12. lib. 5. Pathol. ut ſæpe ſit animadverſa thoracis vicinas coſtas effregiſſe, ſæpe & eas quæ ſupra mammam ſunt de propria ſede depuliſſe: ſæpe etiam arteriam foras dilataſſe in aneuriſma contracti pugni magnitudine; in quo & tactu & viſu conſpicua erat pulſatio. *D. Magnus*, Medicus Pariſienſis cum *Fernelio* obſervavit effractas vi palpitationis coſtas, ſed illas coſtas longe ante abſceſſu tentatas fuiſſe; alioqui incredibilis eſſet hiſtoria. Cuidam tanta palpitatio contigit ut vehementer deſiliret manus pectori applicita.

OBSERVATIO XVI.

Obſervanda in Cadavere Comitis Belcarrenſis, Palpitatione cordis ab albo & ſpiſſo liquore in Pericardio, Calculis duobus juxta ventriculos cordis &c. laborantis.

VEntre hujus Nobilis diſſecto compertum fuit Omentum eſſe macrum & parvum: Hepar valde magnum, Splen etiam magnus fuit, repletus nigro ſpiſſúſq; humore: Stomachus ejus & viſcera omnia vacua, coloris crocei, diſtenta ſolo vento: Veſica fellis tumida humore nigro: Renes repleti ſpecie ſanguinis grumoſi: 2. In Thorace lobi, i. e. extremæ partes pulmonum, erant integri, ſed malo colore, in ſiniſtra parte nigricantes & cœrulei, in dextra albicantes, cum tubere ſubflavo ſub uno loborum. 3. Pericardio diſſecto nil aquæ iſtius apparebat cui cor ſolitum eſt innatare, ejuſque exterior ſuperficies, à baſi uſque ad verticem, non erat plana ſed aſperrima: Cum ſeorſim diſſectum eſt, quantitas albi inſpiſſatique liquoris effluebat, & infra baſin, inter dextrum & ſiniſtrum ventriculum, duo lapides reperiebantur, quorum alter magnitudine æqualis erat amygdalo, alter erat duos digitos longus & unum latus, habens tres auriculas vel criſpos angulos: Et in orificio dextri ventriculi erat materia carnoſa pinguis: 4. Totum corpus erat ſanguine deſtitutum, tenue & emaciatum, colore nigro & ſubcœruleo. 5. Cranio aperto tam cerebrum quam cerebellum erant ſecundum proportionem corporis magna, & ex eo plus ſanguinis effluebat quam in ambabus aliis Regionibus viſum fuerat. *Ex Actis Philoſophicis Societatis Anglicæ anni* 1665. *pag.* 145.

SCHOLIA.

NUda adeſt deſcriptio vitiorum quibus affecta fuere interiora viſcera Ill. Comitis, morbo quo interiit non deſignato, nec ſymptomate ullo notato: Et quanquam vel de Apoplexia ſuſpicari fas ſit, ob copiam ſanguinis in cerebro: Vel de melancholico affectu, ob magnitudinem ſplenis, nigro ſpiſſóque humore ſuffuſi: Palpitationem tamen cordis Ill. Comiti familiarem fuiſſe cenſemus, quod calculos duos

juxta

juxta ventriculos, cor citra impedimentum ſuſtinere vix potuerit; impeditum præterea ab humore in pericardio contento: quo conferre potuit humor niger in Liene concluſus, cujus cum corde maximum per arterias commercium: Contingit vero aliquando præſentibus cauſis Palpitationem cordis non accidere, quia longo tempore ægri decubuerunt, atque ob quietem tranquille ſanguis curſum ſuum peragit; Experientia enim cognitum cachecticis cor, ſi quieti degant, raro palpitare: à qualicunque vero motu, maxime in acclivium aſcenſu, vehementer concuti.

Observatio XVII.

Palpitatio ob cor cruore infarctum & intumefactum.

PRactici obſervant palpitationem cordis in ſyncopen tranſire, quæ tandem repentinam mortem cauſat, uti contingit Ill. Viro juveni, qui præviis palpitationibus tandem in nonnullas ſanguinis ſputationes, & denique in ſycopen incidit: qui cordis defectus nullis cedens remediis, in florida ætate vitæ filum præſcidit: Quid enim *venarum anaſtomoſin* cauſavit quàm hujuſmodi producta, ex *vitiata cordis digeſtione* obnata, vim corroſivam habentia, inſtar ſalium corroſivorum, ad quorum tyrannicam vim obtundendam, archeus cordis etiam cruorem copioſiorem alliciebat? hinc grandius redditum, & cruore infarctum ſecto cadavere in conſpectum venit: Quamdiu *iſti ſales & fermenta aliena*, tanquam peregrinatores non occidantur per remedia exaltata, aperta, ſubtilia, ad quartam & quintam digeſtionem euntia, palpitatio cordis non abigitur: imo etiam his quiſquiliis abactis, ſi cordis fermentum imminutum fuerit, niſi per appropriata reſtituatur, vel male habens corrigatur, nulla erit ſpes curationis citra recidivam. *Oſvvaldus Grembs l. 2. c. 1. §. 8.*

SCHOLIA.

QUid *venarum anaſtomoſin*) Si ex ſanguinis ebullitione & redundantia Palpitatio fiat, ſigna plenitudinem demonſtrantia habetis apud *Galenum libro de Plenitudine*, qualia ſunt diſtentio venarum totius corporis, rubor faciei, vita crapulæ dedita, cibaria ſanguinem accumulantia, ſuppreſſæ ſanguinis evacuationes ex utero, hæmorrhoidibus, naribus; Dicebat *Avicenna*, Qui ex ſanguinis redundantia in hanc paſſionem incidunt, ab uſu veneris juvari, qui nocere ſi à materia pituitoſa producatur. *Saxonia in Prælect. Pract.*

Ex vitiata cordis digeſtione) Humores hi in corde generantur ob cordis ſanguificationem læſam: Tum enim quod in chylo erat ut palea & furfur, rite non ſeparatur, nec ex arteriis in excrementorum receptacula deponi poteſt, ſed crebra circulatione ad fontem redit. *Rolfincius Epit. meth. cogn. & cur. l. 2. p. 2. c. 1.*

Iſti Sales & fermenta aliena) Hanc ζύμωσιν & effervecentiam agnoſcit Clar. *Sylvius de le Boë.* Pract. l. 1. cap. 19. Quamvis aut. cordis palpitatio, animique deliquium grave, ortum habeat nonnunquam ab humoribus una cum ſanguine ad cor delatis, ac vitioſam effervеſcentiam producentibus: arbitramur tamen eadem ſæpius produci ab halitibus acribus à tenui inteſtino, ob itidem vitioſam ibi excitatam effervеſcentiam elevatis, & tum ad ventriculi ſuperius orificium & gulam, tum ad cor, per lacteas venas ductumque thoracicum deductis, & ſanguinis effervеſcentiam conturbantibus, córque irritantibus: Inæqualis autem ejuſmodi effervеſcentiæ cauſam refert in inæqualem nunc Bilis, nunc Lymphæ, Liquoriſve ex Inteſtinali Triumviratu prodeuntis, aliorúmque fortaſſis humorum, ſanguini admiſceri ſolitorum, ac necdum illi ſatis perſpectorum, quantitatem alterutri ſanguini junctæ: *Legatur caput totum ut & 35.*

Observatio XVIII.

Palpitatio à flatibus pericardium diſtendentibus.

§. 1. IN quibuſdam pericardium flatu diſtentum viſum, qui tandem ſolet in aquam concreſcere, niſi cordis calore diſſolvatur. *Scholiographus ad cap. 29. lib. 1. Praxis Hollerii.*

SCHOLIA.

NIcolaus *Magnus*, & nomine & re præ ingenii excellentia magnus, à xix. ætatis anno palpitatione laboravit, Narrat ſe tum palpitationem incipientem ſenſiſſe, cum annos undeviginti natus contentius in umbratili Philoſophorum Xyſto diſputaret: Nam cum aliis aliud ſoleat contingere, non mirum ſi in ea contentione quidam in epilepſiam incidant, in palpitationem alii: Atque ab eo tempore ex intervallis ea palpitatio repetere ſolet, eámque ex ſtomachi cruditate originem habere credit: Nam flatibus erumpentibus levatur plurimum; & cum acceſſio adeſt, neceſſario illi decumbendum, abſtinendumque à cibo & potu: exactis horis aliquot, ſudor manat toto corpore, allevatur, cibum capit. *Ballonius Paradigmate 74.* Sed quanquam hujus palpitationis cauſa veriſimiliter in flatus regerenda videatur, Si tamen muſculis cor accenſendum ſit, iiſdemque affectibus ac illis pateat, Spaſmodicum quid illi contigiſſe probabile eſt, à vehementi ſpirituum animalium in cerebro orgaſmo, atque hinc in nervos cordis exploſione, unde hujus inordinatus & concitatior motus: Si idem ſpirituum impetus & agitatio intra cerebri confinia ſubſiſtat, Epilepticas tantum acceſſiones invehit, quod multis contigiſſe dum acrius in rem aliquam intenti, eam animo volverent obſervatum.

§. 2. A fla-

§. 2. A flatibus pericardium diſtendentibus Palpitatio pleriſque incidit: *Pericardium flatu multo diſtentum* deprehenſum eſt: Et is flatus in aquam aliquando concreſcit. *Ballonius Paradigm. 96.*

SCHOLIA.

Signa quibus Palpitatio à flatibus inducta dignoſcatur, affert *Hollerius*, exemplo Præſidis Rothomagenſis, qui ab ineunte ætate ad annum 55. quo obiit, palpitatione cordis tenebatur, ac præſertim à ſomno meridiano, & ubi arctius tibias decuſſatim complicaret: Senſus quidam erat tremulus ad carotidas: Pulſus parvus vel nullus: Solvebatur paroxyſmus edito ructu, crepitu, clyſtere, dolore in mediis claviculis excitato, deinde in fronte, vel tuſſi ſatis violenta nata: Idem mulieri contigiſſe ait, repererunt Medici in utroque Cor eſſe calidius, frigidiorem ventriculum: ſic vapor excitabatur quē calor diſcutere non poterat.

§. 3. Ego hujus affectionis ſedem non in ventriculis tantùm, ſed etiam in pericardio, & *intra membranam Cordis parenchyma circumveſtientem* contineri exiſtimo: Quod in pericardio, & ratio & Galeni authoritas comprobant: Si enim palpitatio in omnibus quæ diſtendi poſſunt partibus fieri poteſt, quid obſtat quo minus cordis etiam capſula huic obnoxia ſit? præſertim cùm ibi adſit materia quæ in flatum reſolvi poſſit: Unde *Hollerius* diſſectum ſe vidiſſe ſcribit cadaver cujuſdam palpitatione laborantis, in quo hæc capſula cordis uteri inſtar inflata erat. *H. Saxonia Prælect. Pract. cap. 1. part. ij.*

SCHOLIA.

Materia quæ in flatum &c.) Hypochondriaca affectione occupati Palpitationi ut plurimum obnoxii ſunt, Singulare exemplum mihi obtigit anno 1664. in Nob. Matrona annos 38. nata, quæ perpetuo querula, lancinationes & moleſtias in omnibus corporis partibus perſentiens, tandem cordis palpitationem, ſibi alias familiarem, adeo vehementem experta eſt, ut coſtarum fracturam minaretur: Ad quam accedens, cordi, *inquit illa*, manum admove, jamque dubia tibi non erit morbi mei gravitas, (verbis enim ſimul & herbis crebras querelas mulcebam) ac niſi generoſis remedis protinus illum impugnes, fatum brevi imminet, Curam vero auſpicatus ſum ab enemate molliente, quod illi adſtrictior eſſet alvus: mox alterum carminans injectum, à quo mitior multo affectus: Exhibita & hæc potio ℞ ſyr. cortic. citri, rubi Idæi, garyophill. hort. ana. ℥ß. ſyr. de Kermes ʒij. margarit. præp. ℈j. aq. meliſſ, pæoniæ, ſcabioſ. calendul. an. ℥j. aq. naphæ ℥ß. ol. cortic. citr. gut. iij. Admotum cordi Epithema ex Theriaca & & conf. hyacinth. aceto ſambuc. diſſolutis: Hora citius deſiit immanis illa palpitatio, ut plura moliri præſidia neceſſe non fuerit. Vide Schol. ad Obſerv. ix.

Flatu diſtentum) Cauſæ Palpitationis cum plurimæ ſint, neceſſe erit eas diſtinguere: Flatum & vaporem patefacit facilitas acceſſus & receſſus: Peculiariter vero dum *flatus* palpitationem facit, univerſum corpus refrigeratur, palleſcit, tinniunt aures, vertigine caput tentatur, & in aliis quoque partibus palpitationes ſeſe produnt, in facie, ciliis, ſuperciliis, cute denique tota: Inflatur venter, & ſolvitur affectio ut plurimum eructatione aut crepitu: Vaporem ſimiliter palpitationis authorem oſtendit aurium tinnitus, vertigo, ſuffuſio, quandoque oculorum, facies rubicunda, mox pallida, pulſatio venarum, oris amaritudo, excrementa bilioſa. *Saxonia in Prælect. Pract.*

Intra membranam &c.) An intra eam membranam & cordis parenchyma ea poſſit fieri flatuum collectio quæ palpitationi excitandæ ſufficiat, dubitationi locus eſt, Nullus enim ibi videtur flatui locus ob arctam membranæ adhæſionem: Non omnino tamen impoſſibilem eſſe flatuum ibidem collectionem indicat eadem paſſio in cute familiaris, ſubjectis partibus tenaciſſime adhærente: Quod ſi flatuum ſumma penetrandi via perpendatur, divellendi diſtendendi, minus mirum adhuc videbitur.

OBSERVATIO XIX.

Palpitatio cordis à vermibus Pericardio concluſis.

Quemadmodum cordis motus ab aquæ incremento omnimo ſupprimitur, ita ab aliis hujus capſulæ incolis valde irritati atque perverti nonnunquam ſolet: Quippe ſæpenumero Vermes intra capſulam hanc geniti arroſione ſua magnas cordi aliquando moleſtias faciunt; atque cordis tremore, anxietate, pulſu ſæpe intermittente, dolore pungente & ſyncope ſe produnt: Quam ſymptomatum & animalium catervam cataplaſmate è foliis cinaræ, tanaceti & abſynthii vulg. aceto vini albi acerrimo incoctis, & cum mithridatio mixtis, regioni cordis bis applicato penitus diſſipatam vidi. *R. Louver Tract. de Corde p. 107.*

SCHOLIA.

Vermes difficulter cognoſcuntur & raro exacte, niſi à morte, quæ plerumque ſubita eſt; Si prædicta ſymptomata adſint, & exhibita cardiaca fruſtra ſint, de ejuſmodi verme ſuſpicio incidat.

OBSERV.

Observatio XX.

Palpitatio ob adhæſionem pericardii cum corde.

ADhæſio pericardii corpori ipſius cordis Palpitationem inducit, quod in duobus hydropicis obſervatum eſt. *Gulielmus Ballonius lib.* 1. *conſ.* 109.

SCHOLIA.

VT ſimplex non eſt uſus aquæ pericardii erga cor, irrigando quippe illi inſervit, & ab externis injuriis tuetur; ita nec uno modo illi officere accidit: Sicut enim aquæ copia obrutum nocumentum infert, ſic ſi hæc prorſus deficit, arcte adeo cordi accedit, ut ipſi tandem undique adhæreſcat: Hinc cum diaphragmati accreſcat quoque, cordis motum cum illo confundi & committi neceſſe eſt.

Observatio XXI.

Cordis Palpitatio à variis Pericardii affectibus producta.

§. 1. TRes vidi Palpitationi cordis obnoxios, In uno diſſecto apparuit in hac tunica (pericardio) duriuſculus tumor, nucis parvæ avellanæ magnitudine, non perfectè calloſus. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 2. Virgini cor cerebro & valido motu, continuo ſub noctem recrudeſcente, palpitabar: Pericardium repertum exſuccum, putrefactum, & ſuo humore privatum: Cor ſanum. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 3. Cordis involucrum, Pericardium vocatum, continet unum aut alterum viſcidæ aut rubicundæ alicujus aquæ cochlear, cùm *ad faciliorem motum* viſceris nunquam quieſcentis, tum ne præ nimio æſtu facile excandeſcat fons caloris, qui inſtar Solis vitam impartitur corpori univerſo: Aqua autem vel copia nimium exuberante, vel calore à ſtatu naturali decidente, exoritur protinus vehemens cordis palpitatio, cujus *indefatigabili motu* ſatagit nobile hoc viſcus excutere quod quacunque ratione ſibi moleſtum eſt, cujus voti niſi reddatur compos, & ſe & corpus perdit univerſum Stephanum, Jonam juvenem vegeti corporis, defatigatum impenſe ex pedeſtri itinere, corripuit inopinato quaſi inſultu acutiſſimus lateris ſiniſtri dolor, cum ſpiritu difficili, ac ſumma cordis palpitatione: quorum ſymptomatum impetum, quum nec ſanguinis detractio, nec roborantia ulla infringerent medicamenta, actum fuit de ipſius ſalute, ſuccubuitque ſub pondere viribus nimis gravi, *contracta* non tantum *febre* hectica, verùm etiam hydrope, abdomen uſque eo extendente, ut neceſſe habuerit tandem ſub ſudore frigido; vitam cum morte commutare.

Quorum ſymptomatum graviſſimorum ergo, ubi diſſecaretur cadaver, invenimus Cor flaccidum, ac juſto maius: aquam vero pericardii exuberantem ad xv. cochlearia: quæ ipſius copia produxit proculdubio Palpitationem cordis: Pulmo totus erat vitiatus coſtiſque accretus: venæ ubique tumidæ, omentum putredine infectum: uti venter cum cruribus aqua citrina repletus: Cavendum itaque obnixe à nimia defatigatione, quæ tantum mali corpori dat. *Nic. Tulpius lib.* 4. *Obſerv.* 19.

SCHOLIA.

A*D faciliorem motum*) Quemadmodum aqua iſta pericardio incluſa ad lubricandam cordis ſuperficiem & facilitandum motum valde inſervit, ita nonnunquam evenit ut nimia copia cor opprimat & inundet: quum enim in cordis Hydrope involucrum iſtud impletom ſit, & latera ejus ab incumbente undique aqua eo uſque comprimantur, ut pro excipiendo ſanguine ſatis dilatari non poſſint, tum pulſus valde diminuitur, donec tandem inundante magis aqua prorſus ſupprimitur, unde ſyncope & mors ipſa ſuccedit: Pari ritu hoc fieri videtur ac in hydrope pectoris, ubi pulmo ſatis diſtendi non poteſt, quia cum cavitas thoracis aqua repletur, pro dilatatione pulmonum nullum reſtat ſpatium, undè morbo iſto affectis difficilis, & tandem nulla reſpiratio ſupereſt, licet ſummo conamine ſpiritum attrahere contendant: Atque cum aquæ iſtius pericardio côtentę nimia copia cordis motui adeo officiat, ut ipſum tandem obruat ſupprimátque, veriſimile eſt cordis palpitationi ſuccedere potius, quam concitatum hunc cordis motum ab illa irritari, quod quidem eo magis veriſimile eſt quod affectus iſte ſanos & improviſo ſæpe, aliiſque de cauſis exoritur, & nullo ſigno aut indicio adventum ſuum denunciat. *R. Louver Tract. de corde cap.* 2. *pag.* 103.

Cujus indefatigabili motu &c.) Quem convulſivum ſtatuit idem *Louver* l. c. p. 131. Depravatus *ait*, Cordis motus in paſſionibus, veluti ira, gaudio, terrore ſubito, quum ſpiritus animales nimia, & plus ſolita copia, aut majore impetu cordi advolant, motúmque ejus maxime corripiunt, & horrendis aliquando ſubſultibus exagitant & convellunt: Quem affectum, quum non ſatis forſan perpenderent, diminuto vocabulo Palpitationem authores paſſim nominarunt: At revera cordis muſculus, uti eaſdem cum cæteris muſculis actiones perficit, ita ab iiſdem morbis haud immunis eſt; quippe ſpaſmo & motui convulſivo æquo obnoxius eſt & ſæpius multo tentatur: In Palpitatione enim ſic dicta (qui motus convulſivus vere eſt) cor tam violenta ſyſtole ſæpenumero corripitur, ut ipſas coſtas loco ſuo moviſſe atque perfregiſſe notum ſit: quin & aliorum ſpaſmatum more ab iiſdem

cujus

cauſis excitatur & periodice recurrit; Et uti ſic correpti occaſionem plerumque à ſubito terrore vel ira accipiunt, ita ſimili quavis de cauſa in eoſdem affectus denuo incidunt, à qua primo excitati ſunt: ubi enim ſpiritus ſemel in tumultum & confuſionem acti, impetuoſe nimis in cor delati fuerint, deinceps poſtea ob levem quamcunque occaſionem pariter irritati, eandem viam & choream affectabunt, & ſimili ſpaſmo cor corripient, prout videre eſt in iis qui palpitationi ſic dictæ obnoxii ſunt. *R. Louver Tract. de corde c. 2.*

Contracta febre) Palpitationis ardori febrili ſuccedentis cauſam refert *Piſo* Sect. 3. lib. de morbis à Sero c. 2. ad vaſorum illius exſiccationem præter naturam, unde quodammodo convellantur: Cum namque cor fibris carnoſis nervoſiſque quodammodo conſtet, & carnem muſculoſæ affinem habeat, moveatur autem ab anima ſentiente ſi non ab electione, certè [illegible], cur non tremor in id cadere poteſt?

§. 4 In corpore cujuſdam Gotzenſis oppidi incolæ, Jacobi Loret, jampridem Palpitatione laborantis & ſpirandi difficultate, repertum Pericardium immanem in tumorem elatum, pluribus libris aquæ diſtentum. *Carolus Piſo de illuvie ſeroſa ſect. iij. cap. ij.*

SCHOLIA.

SI Serum ſenſim è particularibus vaſis tunicarum Cordis (pericardium intelligo, & propriam Cordis tunicam) exiliens, ſive inter cordis parenchyma tunicámque propriam, ſive in amplum pericardii ſpatium vacuum gliſcat: eaque copia congeratur tandem quæ oneri ſit cordi, & libertatem in eo ſe movendi deneget, haud dubie ſane difficilis & pertinax ab hac cauſa palpitatio cordi accidit, quam non ſolum ſenſus ægri, ſibi cor veluti in aqua innatare ac moveri ſentientis declarat, ſimulque morbi diuturnitas; quippe cum hæc aqua haud facilem exitum habeat, & viam minime eligere poſſit, ob denſitatem autem & teporem membranoſi corporis facile digeri non valet: Nec mirum diſtendi poſſe eam membranam ſenſim, ſine læſu, in eam amplitudinem; cum olim obſervarim membranam renis in eam amplificatam longitudinem, quæ univerſam abdominis capacitatem, ſervata tamen figura, coæquaret, & xiv. libras puris, exeſo parenchymate & ſuppurato contineret, nec ab eo pondere per aliquot annos continuitatem amiſiſſet: ſcil. natura membranæ eſt ductilis & extenſilis in omnem dimenſionem: Atqui cum Palpitatio potiſſimum ſuccreſcat, aut à ſero in vaſis ferveſcente, & inde in cordis ſinus de ſubito inſiliente: Aut in pericardio contento, vel propria ejus tunica: illam quidem cauſam ſubitus indicat inſultus, pulſatio arteriarum in temporibus, ſonitus ſibiluſque aurium, oculorum caligo, & repentini dolores, & ſenſus flatuum diverſas pervagantium partes: quam conjecturam confirmat temperies & conſtitutio vicorum, ad calorem & ſiccitatem prona: cujus indicia præcipuè ſunt gracilis habitus & capillamentum nigrum: At verò Palpitationem ab aqua in capſula cordis, tunicáve ejus propria contenta, arguunt cum ſenſus ſuffocationis cordis in multo humido, tum pulſus non adeo magnus, vehemens & concitatus; Si quidem cor non poteſt libere ſpatiari in obſtructa capſula: tum vero affectus continuitas pertinacíque, ob cauſas ante memoratas, & febricula hecticæ ſpeciem referens: Si quidem & aqua loco cordi adeo vicino concludi & quieſcere minime poteſt, quin tandem putorem contrahat, & verò cor eam putredinem ferre nequit, quin viciſſim recaleſcat p. n. Coindicant autem ejuſmodi cauſam, Tabes corporis & ſpirandi difficultas: tabes quidem, eáque ſine cauſa manifeſta, febriculæ ſcil. illius & fere imperceptibilis comes: Spirandi autem difficultas, quæ a parvo licet corporis motu non mediocriter augetur: quia nimirum parvus pulſus & impeditus minime uſui ſatisfacit, ut crebritate reſpirationis ſit compenſandus, aut potius quia Pulmoni non eſt liberum in hoc affectu reſpirare quantum uſus exigit. *Curationem vide ibidem.*

§. 5. Georgius Benedictus Pharmacopola, quinquagenarius, ſcirrho hepatis, obſtructione ſplenis, & venarum meſaraicarum: item dolore continuo tum capitis, tum circa omoplatam dextram, nec non deſtillatione ad Pulmones, tuſſi & nonnunquam Palpitatione cordis aliquot menſibus vexatus eſt.

Mortui cadaver incidi, & inveni pectus plenum ſeroſi humoris: Pulmonis dextram partem propemodum abſumptam: ſiniſtram non mediocriter inflammatam, & pleuræ coſtíſque mediante callo quodam firmiſſime adhærentem: In Pericardio ultra libras quatuor ſanioſi ſanguinis & materiæ purulentæ inveni: Nullum tamen indicium ſolutionis continui, neque in ipſo corde, alioqui externa ſui parte leviter inflammati, neque in pericardio; nec patebat via ulla per quam materia & aqua illa ſeroſa ad pericardium percolata fuiſſe videretur: Id tamen ex ipſo nonnunquam audivi, quum æger eſſet, percipere ſe interdum ad partem colli utramque, qua carotides arteriæ aſcendunt, frigidiſſimum quendam humorem ex capite delabentem ad pectoris regionem. *Fabritius Hildanus cent. 1. obſerv. 43.*

SCHOLIA.

P*Ercipere ad partem colli utramque*) De effluxu ſeri à capite in partes ſubditas per venas jugulares, colli lateribus additas, Vide lib. 1. ſect. 1. obſerv. 1. in ſcholiis. Et ſect. 18. in fine §. 3. ex Rich. Louver.

§. 6. Ad ſui contractionem crebro vel continuo vellicatur cor, tum à quocunque acri, una cum ſanguine ad ipſum delato, ſive illud ſit acidum, ſive ſalſum lixivium, ſive ex utroque mixtum, quale ſalſum eſt muriaticum, Tum à quoque halituoſo vel flatulento in cordis ventriculos penetrante, ipſiúſque parietes aliquantum, non tamen nimium expli-

cante,

cante, & ita quidem ut iterum queant contrahi, Tum ab re cordi externa; in pericardio puta contenta, ipſúmque rodente ac pungente: Sic offendimus ante triennium in pericardio humorem ſalſum & acrem, à quo tam pericardii quam cordis membrana erat eroſa excoriatáque. *Fr. Sylvius Praxeos lib. 1. cap. 26. §. 26.*

SCHOLIA.

A*D ſui contractionem*) Palpitationem cordis pro motu ipſius convulſivo habendam cenſeo, cum revera ſit motus *cordis inordinatus, coactus ac ſæpenumero ſæpe vehemens*: Nam non ſemper adeſt notabilis vehementia, unde gradibus non parum differre ſolet cordis palpitatio. Cauſam puto eſſe quicquid abſque intermiſſione ipſum ad ſui contractionem inordinatam, & quandoque ſimul vehementem aptum eſt incitare: ſive illud intra cordis ventriculos, aut in ejuſdem ſubſtantia contineatur, Sive extra cor exiſtens, ipſum tamen ad tempus aut ſemper continuo vellicat, mordet pungitve: Quicquid ex venis & auriculis effunditur in cordis ventriculos, ac mox iterum ejuſdem contractione expellitur in arterias, fit quidem aliquando pulſus majoris potentiorisve cauſa, non item palpitationis, ad quam producendam opus eſt ut ejus cauſa cordi adhæreat, vel inhæreat, ipſúmque continuo ad ad ſui contractionem irritet, quæ proinde fiet tum inordinatum, inæqualis, ac ſubinde ſimul vehemens.

Tum à quocunque acri &c.) Examinatis iis quæ tum Ego in ægris palpitatione cordis laborantibus obſervavi, tum ab aliis Medicis notata vidi, judico ut plurimum illam ortum habere ab Humoribus Flatibuſve multum viſcoſis, ac ſimul acribus, ad cordis ventriculos delatis, & in ipſis hærentibus, atque ipſum ad inordinatam inæqualémque ſui contractionem continuo irritantibus: Hi humores atque flatus frequentius ex tenui inteſtino deferuntur ad cor, ſive ſponte ob vitioſam effervescentiam commoti eo propellantur; ſive ob corporis motum concitatiorem, maxime in aſcenſu, vel Animi affectum gravem; ſive ab externa cauſa, aëris puta æſtu, aut frigore aëris; alimentis dulcibus acidíſve; Rerum quarumvis odore potenti, eóque nunc ſuavi nunc ingrato &c. ſimiliterque ad effervescendum, Halitúſque tam glutinoſos quam acres producendos, & ad cor tranſmittendos adigantur & urgeantur.

A quocunque halituoſo vel flatulento) Hinc eſt quod in pleriſque affectionis hypochondriacæ ſpeciebus tam frequens familiariſque ſit cordis palpitatio: Hinc eſt quod tam ſæpe circa febrium intermittentium initia, urgente adhuc aut remittente frigore, ut & in earumdem vigore, æſtu exiſtente ſummo, palpitatio ſentiatur cordis moleſta.

Tum ab re cordi externa) Præter notatos humores flatuſque obſervati ſunt aliquando in cordis ſubſtantia Tumores carnei, aut excreſcentiæ oſſeæ, cartilagineæve, quibus palpitatio ad mortem uſque conjuncta non immerito adſcripta fuit. Vermes in pericardio reperti, cor pungendo, vel humor acris mordendo, palpitationis raræ cauſa eſſe poſſunt, ut & vulnus cordi inflictum. *Idem ibid. cap. 35.*

§. 7. In Johannæ N. poſt morbos complicatos mortuæ cadavere, Pericardium permagnum & aqua turbida repletum inventum eſt: Hinc palpitationes cordis quibus frequenter laboraverat. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 8. Puellus cordis palpitationibus detinebatur, pericardium aqua luteſcente biliosa, fœtida erat diſtentum, cui cor innatabat: Cor plane exſuccum, ut & alia viſcera. *Vide l. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 9. Puellus cordis palpitationibus afficitur, pericardium humore bilioſo, luteo, fœtido refertum erat, cui cor plane exſuccum innatabat. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 10. Palpitat cor per ſe primo, quando cauſam habet intra ſe, aut pericardio concluſam: Sexagenario cuidam cor vehementer palpitabat, interiit, In diſſecto obſervavi capſulam plenam aquis. *Riolanus artis medendi particul. ſect. 1. tract. 2.*

§. 11. Puella palpitatione cordis & aſthmate vexata obiit: Pericardium aqua diſtentum erat, cordis auricula dextra tumida, cui inerat materia quædam alba, craſſa, oblonga, membranoſa &c. *Vide tit. de Phthiſi.*

§. 12. Contingit aliquando circa pericardium tumores & inflammationes fieri: Si crudus tumor vel tuberculum fuerit, palpitationem vel tuſſiculam facit: Si verò inflammatio, eadem ſymptomata erunt quæ in peripneumonia, & hac nota diſcernuntur, quod minori anhelandi difficultate laborent, & minus levantur frequenti & multa exſpuitione: æſtus maximus & febris maxima in tali affectione eſſe ſolet: Nos hanc affectionem deprehendimus in Nob. & Generoſo viro, cujus cor erat obductum ſeroſo humore verſo in ſaniem quandam ob partis illius inflammationem: Et ne decipiaris, ſentiunt quoque dolorem in lateribus membranæ hypezocotæ conſentienti: Ipſi pericardio rariſſimus eſt hic affectus, à quo pauci evadunt, quem nemo adhuc, quod ſciam, annotavit. *Rondeletius de dignoſcendis morbis cap. 31.*

OBSERVATIO XXII.

A majore copia humoris in Pericardio non excitari Palpitationem, niſi alia accedat cauſa.

NOtavimus majorem copiam iſtius liquoris non facere Palpitationem, quod tamen ex Galeni ſententia communiter tradunt Medici: Nam in omnibus iis, in quibus poſt mortem in Pericardio humoris iſtius aquei majorem copiam reperi, antea dum morboſi vive-

rent, nullam omnino cordis Palpitationem, ne quidem in Anglo quodam cujus pericardium liquoris turbulenti, aquei coloris, ad minimum duas libras continebat, ſed contra pulſum languidum ac rariorem inveni: Neque etiam à copia iſtius liquoris tanta fit pericardii anguſtia, (etſi id vulgo prædicetur) ut cor ſe in eo moveri libere nequeat, atque hinc palpitet, ſed contra ſemper animaduertimus pericardium hinc adeo latum laxúmque reddi, (ut in prædicto Anglo) ut cor in eo multo facilius moveri poſſit quam in pauco liquore: Ita ut hujus liquoris copia palpitationem minime faciat, eáque potius excitetur à quovis liquore, etſi pauco, dummodo præter ordinem plurimum & raptim dilatari, vel acrimonia, putredine, aliâve vellicante qualitate cor infeſtare, idque ad tam moleſti hoſtis depulſionem incitare poſſit. *Diemerbroeck Anat. lib. 2. cap. 5.*

Observatio XXIII.

Palpitatio cordis ortum ducens à corporibus extraneis occupantibus Aortam arteriam aut alia vaſa Cordi annexa.

§. 1. Calculum ubivis locorum in homine reperiri certum eſt, Sed in arteriis qui invenerit, equidem hactenus inveni neminem; ac proinde operæ pretium facturu videor ſi ejus exemplum hic inſeruero: J. Arminius, Pharmacopolæ miniſter, ob adverſam valetudinem, frequentibus medicamentis à puero magis imbutus quam adjutus, devenit tandem in tam vehementem cordis palpitationem, & irrequietum agitati viſceris impetum, ut verberantis ictus diſtinctè nonnunquam audirentur præ foribus conclavis, in quo id temporis decumberet: Quibus acceſſere frequens animi deliquium, præcordiorum anguſtia, ſpiritus difficultas, pulſus intermittens, urina nunc flava, modo nigra, modo cruenta, vel muco aut arenulis perfuſa: Sed ulterius proſerpente morbo, incidit quoque in anorexiam ventriculi, cum crebro vomitu, Jecinore indurato, abdomine intento, cruribus tumidis, & tanta aquæ copia ut neceſſe habuerit ultimum obire diem.

Quorum ſymptomatum ergo ubi diſſecaretur cadaver, Inventum Omentum putridum ac cruentum, ſed Jecur magnum & plurima pituita refertum: at reliqua viſcera ita parva, ut Lien vix dimidiatam manum, Ventriculus vix inteſtini jejuni, & Veſicula fellis vix articuli digiti æquaret magnitudinem: Veſica urinaria erat admodum corrugata, & prætorrido æſtu plane nigra: In Pancreate vero omnia dura: at in pulmone nihil non aridum ac maculoſum: Cor contra magnum & amplum, ſed ſine pericardio ullóve vel minimo illius veſtigio: Inteſtina vero innatabant aquis, ut Pulmo bili flavæ: In Rene dextro latitabant plures calculi, partim rubri, partim nigri; quos inter unus, cæteris major, obturabat integre vreteris principium: At prope renem ſiniſtrum, dedit ſe nobis in conſpectum inauditum illud calculi genus, quod à loco cui inhæſit, lubet vocare Arteriale: inſidebat quippe firmiter illi arteriæ aortæ ramo, qui vergit ad *glandulam Euſtachii ſiniſtro reni impoſitam*: Diſtupetat autem capur ipſius (ita appellamus rotundam excreſcentiam illius calculi, quæ cum anguſtiore collo, haud male refert caput implumis pipionis) arteriæ tunicam, latitante reliquo corpore in dilatata ipſius fiſtula: ſed ita ut vulneris oræ minime hiarent, verum contraherentur tam arctè circa ipſius collum, ut vix guttula ſanguinis potuerit illinc effluere: at vero protuberans hæç pars, quam caput vocamus, ut reliquo calculi corpore fuit durior, ſic diſcrepavit quoque parum à ſilice, ſed quod delituit in arteria, erat molle: foris quidem ob aduſti melancholici ſucci miſcellam, nigrum, ſed intus albicans ac concretæ pituitæ ſimile: ar capitis color fuit ex flavo cinereus, ad inſtar lapis bezoar occidentalis: totus autem lapis referebat ad amuſſim implumen aviculam: ſed lanci impoſitus pendebat drachmas duas. *Nic Tulpius cap. xxvj. lib. ij.*

§. 2. In fœmina aſthmatica & cordis palpitatione laborante, corpora pituitoſa ulnæ longitudinem ſuperantia ex aorta extraxi. *I. Iac. Wepferus Exercit. de Apoplexia pag.* 197.

§. 3. Callum cuidam in arteria magna, loco cordi proximo, natum obſervavimus: Multis hic annis cordis palpitationi obnoxius crebro fuerat: Sex vero ante mortem menſibus, in ſiniſtro carpo pulſum tam exiguum habuit, ut nullus ſæpe apparuerit, ac ſæpe ſentiri non potuerit: Fuit palpitante corde: difficile admodum huic potum admittere, ſic ut vix unciam ſimul bibere potuerit: In pectoris ſpatio ſublutei coloris humor collectus quoque fuerat. *Dodonaus annot. ad cap. 3. Benivenii.*

Observatio XXIII.

Cordis Palpitatio ab inſigni carnis excreſcentia, cordis figuram referente, inter Aortæ caudicem & Venæ arterialis radicem.

REverendus N. jugi rerum cœleſtium contemplationi addictiſſimus, ſtatim à primis unguiculis perpetua, ſed quæ in dies, prout ætate proficiebat, creſceret, palpitatione labotabat; cúmque xlij. annos natus eſſet, multáque medicamenta fruſtra admoviſſet, morbi longitudine & faſtidio, vel potius impatientia victus, ſe tandem veneficæ mulierculæ curandum, vel potius enecandum tradidit; nam ſumptis 3. aut 4. potionibus, nihil tamen proficientibus, ad colocynthidos, ellebori nigri, cataputiæ ſeminis decoctum devenit, unde ſubortæ convulſiones quæ ad mortem comitatæ ſunt.

Cadavere aperto, ſingula inteſtina intus & extra obſervavi, maxime vero ipſum ventriculum valde magnum; námque in eo crudi humores, plurima & copioſiſſima pituita vitrea fuit reperta, & medicamento paulo ante aſſumpto commixta & confuſa: Aperto autem thorace, pulmones turgidos & flatibus plenos offendi, quibus per mediam membranam ſeparatis, cor ipſum valde magnum, neque naturaliter formatum apprehendi: atque pericardio diſſecto, ecce inter arteriæ magnæ caudicem, & venæ arterialis radicem, in cordis baſi, talem excreſcentiam reperi carnis, quæ unciam unam cum ſex drachmis libraret, & aliud corculum repræſentaret: adeo ut unica fuerit perpetuæ palpitationis cauſa, mortem tamen non tulit, ſed potius ejuſmodi potionum aſſumptio: Eam autem excreſcentiam ſummâ qua potui diligentia liberavi, vino lotam & mundatam exſiccavi, quam adhuc reſervo. *Ex G. Garnerii Einſhemienſis Poliatri obſervationibus.*

Observatio XXIV.

Palpitatio Cordis, & Saltus circa ventriculi regionem, ob Situm illius mutatum;

FIlius Parci Typographi adoleſcens, cum frequenter utràque manu terræ innixus, uti pueri luſus cauſa facere conſueverunt, corpus in altum erigendo rotaret, cœpit cordis palpitationem & pulſationẽ vehementem in ſiniſtro latere, *circa ventriculi fere regionem*, ſentire, quam à corde eouſque propendente proficiſci; ſectio poſt mortem; ſed & quod capiti innixus, cor denuo ad ſuperiora ducebatur, ſatis declarabant: Nam aſciticus factus, cum mortuum eum aperirem, *Cor, relaxatis involucris* & vaſis illius, quibus ſuſpenditur, ſubſediſſe, & mucrone ſuo, ſuccingenti tunicæ, circa ſepti regionem, deprehendi affixum: Dein & præter reliqua, hepatis, lienis renúmque vitia, aſciticis conſueta, etiam in medio cordis diſſecto, os tribus articulis conſtans, cavúmque & arenoſa quadam materia repletum inveni. *Felix Platerus obſervat. lib. iij. pag. m. 636.*

SCHOLIA.

COr ſitum mutaſſe multi atteſtantur, ita ut pulſus dextro latere advertatur: *Cardanus* in arte parva ait ut plurimum lethale eſſe cor in dextro latere pulſare, innuitur enim inde cordis quaſi diſlocatio & in dextrum latus detruſio, vel magnum quid p. n. quod languente ſiniſtro ventriculo dexter propellere anoitatur. Periculoſi & funeſti exitus quandoque eſſe præludium tribus firmat hiſtoriis: primus eodem die, alter poſt aliquot dies, obiit, tertius adhuc infans, & ex caſu ægrotans, convaluit quidem, ſed nonniſi poſtquam graviſſime ægrotaſſet: Et nos vidimus anniculum puerum, cui ab abſceſſu in ſiniſtro thoracis latere, cor ad dextrum latus fuit detruſum, in quo pulſus deprehendebatur, qui & non multo poſt tabidus interiit: *Notat tamen Riolanus* animadverſionibus ad *Bauhinum*, *Catharina Medica Ludovici XIII. Regis Chriſtianiſſimi* Matri, & cuidam quadragenario, latus thoracis dextrum pulſaſſe, vixiſſe tamen ſanitate illibata.

Cor relaxatis involucris &c.) Obſervandum quod monet *Alex. Benedictus lib. 3. cap. ix. Anat.* magnam eſſe in cadaveribus cum viventibus poſituræ cordis differentiam, exemplo allato cujuſdam pugionis ictu interempti, cujus diſſecto pectore, rurſúſque per vulnus pugione adacto, mucro neque cordis neque pulmonis vulneri reſpondit.

Observatio XXV.

Cordis Palpitatio & Tremor, ob vermem illi affixum.

§. 1. PRinceps quidam valetudinarius, cum ex cordis cauſationibus multo tempore graviſſime affligeretur, à Medicis ſuo pertinaci malo remedium quærit: qui variis lectiſſimíſque medicamentis fruſtra ſubſidium quærebant: Accidit ut & Medicinæ Tyro

quidam, qui Principis Medico familiarius innotuerat, eodem caſu cognito, inter alia quoque referret, comperiſſe ſeſe ſuperioris ætatis conſcriptorum conſiliorum Medicinalium lectione, Vermis quoddam genus cordi nonnunquam innaſci, quod nullis remediis, præterquam unius allii, ejuſdémque mane ſumpti, uſu cederet atque necaretur: quod remedium, quia vulgare, atque ob id Principi viro, cui pretioſa & exotica potius expetebantur, neglectum eſt: Principe igitur morbi diuturnitate & ſævitia tandem devicto & mortuo, mortis cauſa abdita inveſtiganda fuit.

Diſſecto cadavere, deprehenſus eſt vermis albus, præacuto roſtello, eóque corneo præditus, cordi adhæreſcere: Quem Medici vivum ex allii ſucco in menſa figuratum conjiciunt circulum, fera circumquaque rependo mirifice ſe contorquet, & ne circulum contingat cavet: tandem vero allii vi & nidore victa concidens, circulo adhuc concluſa moritur, unde non tam morbi cauſa legitima, quam certa & indubitata remedii vis manifeſte innotuit. *Ioh. Hebenſtrett libello de Peſte.*

SCHOLIA.

VErmiculos & in corde & in capſuls ejus gigni aſſerit *Hartmannus* Pr. Chymiat. cap. 3. Cognoſci ait ex puncturis & doloribus cordis, tum ex lumbricis excretis vel non excretis: Disgnoſticum eſſe convulſionem.

§. 2. Cognitum habemus Treveri virginem diu multúmque de cordis tum Dolore tum Tremore conqueſtam, & mirum in modum tortam & excruciatam fuiſſe: Remediis quæ ad robur cordis alias ſunt, fruſtra tentatis, tandem ægra moritur.

Secto ad veri indagationem corpore, vermiculi in corde, mali hujus tam funeſti cauſæ deprehenſi ſunt. *Ex M. S. Stockeri.*

SCHOLIA.

V*irginem*) Morbum *virginibus* familiarem eſſe ait *Hartmannus* loco citato: *Hollerius* refert mulierem ruſticam palpitatione cordis & inflatione ventris ac ſi utero gereret laboraſſe, Vermibus quamplurimis excluſis convaluiſſe: Sæpe inſolentia ſymptomata afferunt vermes.

§. 3. Valetudinarius quidam Palpitationi cordis per intervalla quatiebatur: Inventus eſt vermis cordis dextro ventriculo adhæreſcens. *Vide tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

V*Aletudinarius*) Alexis Pedemontanus, qui lib. 1. ſecret. proponit remedia contra vermes cordis, in morbo quem Lunaticum ipſe vocat, hæc ſigna ponit, non modo palpitationem, ſed tremorem totius corporis, leipothymiam & ſyncopen, totius corporis pallorem & refrigerationem; ſudoris eruptionem circa thoracis & cervicis partes. De Lunatica autem paſſione cenſet *Sennertus* eam non ex vermibus in pericardio naſci, ſed inteſtinis genitis, & in ventriculum aſcendentibus, orificiúmque ejus moleſtantibus, quod ... appellatur.

OBSERVATIO XXVI.

In Palpitatione cordis obnoxiis arteriæ magnæ tunicæ admodum dilatantur.

§. 1. VNum circa Cordis Palpitationem à me obſervatum omittere nolo, & eſt quod his in cordis palpitatione laborantibus, propter inſignem admodum motum aortæ arteriæ, tunicæ dilatantur, unde veluti à ſubitanea morte corripiuntur, quia ſanguis ſpirituoſus veluti præceps in tunicam hanc, pericardium dictam, fertur, à quo cum cor latari nequeat, ſyſtolem atque diaſtolen faciente, perquam & recipit & expellit, ſuffocatur ſua munia facere nequiens. *Hippol. Boſcus de Facultate Anat. lect. 4. p. 41.*

§. 2. Dom. de Vaujour annos natus xx. cum palpitatione annos aliquot laboraſſet, *aſſumpto caſsia bolo* eodem die interiit, Quod iis contingit qui ea palpitatione moleſtantur *Omnes arteriæ* evidenter in ſingulis fere partibus *palpitare* videbantur.

Aperto cadavere, adeo omnes cordis valvulæ & magna arteria diſtenta viſa eſt, ut cor triplo, aut ſaltem duplo amplius videretur. *G. Ballonius Paradigmate lxxiij.*

SCHOLIA.

A*Sſumpto caſsia bolo eodem die interiit*) Turpis vero eſt calamitas Medico ægrum eadem die qua aſſumpſit pharmacum purgans, interire, inquit *Hipp.* Hinc practici omnes in palpitationi obnoxiis à vehementioribus purgantibus abſtinent, ne humor commotus aut vapor affatim in cor irruat idque opprimat: Caſſia autem quanquam leniens, eóque nomine commoda videtur, hoc in caſu incommoda eſt & noxia: *Rondeletius* notat quaſdam affectiones catalepticas ejus uſu contigiſſe, & eorum uſu quæ illam recipiunt: quoniam caput facile fumis replet & ventriculum ſubvertit, cujus orificio cum corde magnus conſenſus: *Ballonius* l. 7. de virgin. & mul. morb. aſſerit multis & leipothymias & torſiones alvi uſu caſſiæ excitatas; Imo & quaſdam ſtomachi ſubverſiones: flatuoſum enim quid habet & viroſum, quod ventriculo moleſtum eſt.

Omnes

Omnes arteriæ palpitare &c.) Palpitatio habet varios locos & cauſas, ejuſque variæ ſunt differentiæ, prima eſt quando motus eſt ſolius cordis tantum, non etiam arteriarum, quæ nullam ſubeunt mutationem in pulſu ſed apparet tantùm in cordis regione: Alia eſt quando ſimul cum corde omnes etiam arteriæ moventur, temporum, jugulares, univerſi corporis, ut etiam oculis deprehendatur: hujuſmodi motus eſt triplex, 1°. mixtus quidem, qui etiam ut *Fernelius* ſcribit, coſtas diſlocare & frangere poteſt: ſecundus magnus ſimpliciter, & hic percipitur in corde & arteriis: tertius purus: Quæ habet tantùm cordis motum, fit ex flatu contento, non in ventriculis cordis, ſed in pericardio; hic poteſt elevare & deprimere pericardium, nec tamen arteriæ moventur: ratio eſt in promptu, quia non conſiſtit in ventriculis cordis: Hanc ſpeciem obſervavit *Hollerius* ſch. in cap. de palp. ſcribens quendam diſſectum inventum, cui pericardium in motum utris elevatum & diſtentum erat. Alia differentia eſt illa, ubi Cor ſimul movetur cum arteria, quæ fit propter motum vehementiſſimum illum, quando diſlocantur coſtæ, qui motus non fit à flatu, neque à facultate expultrice: neutrum enim habet tantam vim, ſed fit ex bile retorrida & exuſta ad cordis ſubſtantiam confluente & impetum faciente: comparatur hæc, ubi affatim affluxerit, pulveri tormentorum, qui accenſus movet & propellit objecta: ita etiam illa poteſt cor & propinquas partes propellere: hinc in illis inventa retorrida bilis: Sin verò motus fit magnus, celer & frequens, ſine ruptione tamen, eſt motus facultatis expultricis cordis, irritatæ ad expulſionem noxii: Hujus ſententiæ fuere Arabes omnes & *Gal.* lib. 6. de diebus decret. cap. 1. ubi ſcribit non eſſe operationem, i. e. ſecundum naturam, ſed affectionem, i. e. præter naturam. *H. Saxonia Panthei lib. 2, cap. 8.*

Observatio XXVII.

Palpitatio cordis ſuccedanea, vel comes variorum affectuum vaſorum illi adſitorum.

§. 1. EXcitari poteſt cordis palpitatio à plurimis cauſis: In quodam vidi genitam ab abſceſſu in vena arterioſa. *Scholiogr. Hollerii ad cap. 29. lib. 1.*

SCHOLIA.

EXcitari poteſt à plurimis cauſis) Quas perſtringit *Ballonius* conſil. lib. 1. cap. 15. Aliquando, *ait*, in corde ipſo affectionis cauſa eſt, & tum periculoſior exiſtit: Aliquando à partibus vicinis eſt, aliquando à remotioribus, ut ab Utero, à maligno tibiarum Ulcere: Tuberculum in corde, Abſceſſus item affectionis cauſa eſſe poteſt: Multus Sanguis obſtructionem faciens, Intemperies calida, Vermes cor vellicantes, Subita evacuatio; Impregnatio: quemadmodum enim mulieres quædam veteribus affectionibus prehendi ſolitæ, cum utero conceperunt iis liberantur & miraculo abſolvuntur, edito vero fœtu repetunt, ita quoque prægnantes mulieres inſolentes morbi poſſunt invadere: Præter cauſas memoratas, Inflammatio, Aqua tunica cordis incluſa, Item ſi tunica aut Humorem putrem & male olentem in ſe contineat, aut Lapillos, palmum inducit, Item venenata qualitas, ſpirituoſus aut craſſus Halitus, vel ab arteriis, vel à corpore Cordis, aut à Pulmone, aut à Liene aliâve parte, aut propinquiore aut remotiore elatus: Conſtrictio major, Decubitus in renes, & dorſum, præſertim ſi magna Arteria perreptans ſpinam prematur: A ſuccenſis putribus lignis elatus vapor; Ductus & attractio Spiritus Auræque peſtilentis: Adhæſio pericardii corpori ipſius cordis: Mucus per quandam colliquationem in cor illabens (unde vulgo dicunt quoſdam repente interire quod adeps colliquatus in cor influxerit) Ac tum, cum colliquationis modo mucus iſte in cor labitur, falſo aſthmatici creduntur ægri: Si palpitationem aut inflammatio aut eryſipelas committit, febris ingens, pulſus durus & veluti ſerrans: Si à venenata aura inferne in cor ſurgente, fugax eſt malum: Cùm à venenata aura in peſtilente ſtatu, præceps virium omnium lapſus eſt: Cùm à muco per modum colliquationis in cor fuſo, æger fit anheloſus, parva & denſa ſpiratio eſt: Vidimus palpitantem affectum ob aneuriſma in liene; quod ſi in corde ipſo aneuriſma ſit, lethalis eſt affectus: Quæ palpitatio ſyncopen veram junctam habet, inſanabilis eſt: Quæ ab adhæſu pericardii lethalis eſt: Quæ à colliquatione, inſanabilis quoque eſt, Item & ea quæ à venenata aura eſt: Atque inter cæteras palpitationis cauſas una & communis & vulgaris eſt, intemperies frigida ventriculi & jecoris calida; Dum enim ventriculus non bene ſuum officium facit, & ſecundam coctionem tanquam correctionem & emendatricem ſui prima non agnoſcit, jecur calidius rapit crudius alimentum, hinc anathymiaſeon proventus multus, obſtructionum ilias, & ab iſtis obſtructionibus palpitandi occaſio, Quod hypochondriacis ſolenne eſt, cachecticis & virginibus fœditate coloris infectis uſu venit.

Vena arterioſa) Vena, arterioſa vulgo dicta, revera Arteria pulmonaria eſt, non modo ſubſtantia arteriis reliquis ſimilis ſed & pulſu: hæc amplitudine propemodum æqualis venæ cavæ, atque haud multo minori orificio è dextro cordis ventriculo egrediens, in dextram ſiniſtrámque pulmonum partem bifido ramo ingreditur, propagines ſuas quaquaverſum diſpargens, ſanguinémque è vena cava ad cor admiſſum ad pulmones tranſmittens.

§. 2. Repertum eſt Romæ nuper in Beato Philippo Nerio Sacerdote, qui ſæpius in palpitationem cordis incidebat ex vehementi extaſi, cor valde amplum, & Arteria quæ ducit in Pulmonem duplo latior naturali: Eidem duæ coſtæ mendoſæ in latere ſiniſtro abruptæ à ſuis cartilaginibus, follis inſtar elevabantur & deprimebantur dum palpitationem pateretur: quo remedio divinitus ſervatus eſt ne extingueretur, uſque ad annum octuageſimum. *Andreas Cæſalpinus Catopri artis Medicæ lib. 6. cap. 20.*

SCHOLIA.

A*Rteria quæ ducit in Pulmonem*) Alias arteria venoſa vulgo, Neotericis vena pulmonaria eſt, cujus officium ſanguinem per arteriam pulmonariam pulmonum ſubſtantiæ infuſum, ac cum aëre per aſperam arteriam ingreſſo commixtum ſuſcipere, atque ad ſiniſtrum cordis ventriculum tranſmittere.

§. 3, Joh. Fabri circa 50. annum cœpit ægre reſpirare, cum moleſtiſſima cordis Palpitatione: Prima arteria ſub corde, ex magna ad caput ſub corde aſcendente orta, maxime dilatata erat. *Vide l. 4. tit. de Tumoribus.*

§. 4. Uxor N. Sæpe palpitatione cordis vexabatur: Huic cor ſanguine plane exhauſtum, extenuatum & parvum erat: Arteria venoſa, quia in monſtruoſam amplitudinem extenſa erat, humore ſeroſo impleta, qui, quia arteria hæc venoſa ex ſimplici conſtat membrana, eam proculdubio in iſtam amplitudinem extenderat. *Vide tit. de Reſpiratione læſa.*

SCHOLIA.

E*X ſimplici conſtat membrana*) Huic & cæteris Pulmonum vaſis quatuor tunicas à ſe invicem diſtinctas aſſignat Oculatiſſimus *Willis Operis poſthumi ſect.* 1. *cap.* 1. Primam & extimam fibris nerveis, & aliquatenus muſcularibus conſtare ait: Cui ſecunda & tertia, Vaſculoſa & Glanduloſa ſubſternuntur: Quartam & ultimam plane muſcularem ſtatuit: *Vide locum citatum.*

§. 5. R. P. 10. aut 12. annos pulſationem p. n. in ſiniſtra thoracis parte paſſus eſt; poſt ſuffocatus obiit. Apparuit membrana interna arteriæ magnæ, prius quidem laxata, poſtmodum vero diſrupta. *Vide tit. de Suffocatione.*

Observatio XXVIII.

Palpitatione cordis diu fatigatus cavitatem Pectoris aqueo humore refertam exhibuit.

§. 1. IN Cæſare noſtro, poſtquam cor ſupra xx. annos palpitare ſenſiſſet, ſancte demortuo, ſupra duas menſuras aquei humoris, in cavitate pectoris relictas, cum quidem natura diu per urinæ meatus plurimum auxilii ſibi tuliſſet, conſpeximus: Iſte vero naturæ motus ut ad extremum impeditus fuerit, nequeo præ ſummo dolore cogitare: Eſt autem uſitatum in noſtra ſcientia hanc affectionem, ſicut Divinus Hippocrates docuit, Pulmonis Hydropem appellare: In ventrem quoque aqueus humor (id quod ab Hippocr. monemur) jam confluebat, & ſæpe monuiſſe me, ſi longior morbus fieret Cæſarem hydropicum futurum. *Crato in orat. de obitu Maximiliani ij.*

SCHOLIA.

A*Quei humoris in cavitate pectoris*) Aliam acceſſiſſe cauſam probabile eſt, ut veroſimile eundem humorem in pericardio ſuperfluum fuiſſe; alias familiaris eſſet palpitatio cordis iis qui pectoris hydrope laborant, quod tamen perpetuum non eſt.

Natura per urinæ meatus) Diuretica palpitationi cordis obnoxiis, ubi ex craſſo ſanguine cor hujuſmodi morbo laborat, prohibet Septalius, ut & diuretica, quod hæc exhauriant ſerum ſanguinis, huncque craſſiorem reddant: Ioca vero quæ ab humore aqueo & ſeroſo ortum ducit, nihil eſt quod facilius vim hujus morbi evincere poſſit.

§. 2. Virgo brevi morbo ſublata eſt, ante vero cor crebro & valido motu, ſub noctem recrudeſcente, tangenti palpitabat, ægra non ſentiente. E thorace mortuæ inciſo aquæ viroſæ copia effluxit: Pulmones ſyderati inventi: labes vaſa omnia & cavitates affecerat: Pericardium erat exſuccum, putrefactum & ſuo humore privatum. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XXIX.

Cordis palpitatio ab aqua in Thorace & Pericardio contenta.

SI Palpitatio fiat ex aqua in pericardio contenta, patientes referunt ſe ſentire cor in aqua quaſi natare: Ego vidi Clar. Marcellum, qui cùm hydrope thoracis ex congeſta ibi & in pericardio aquæ magna copia (id quod ſectio oſtendit) laboraret, ſibi cor quaſi in qua natare videri dicebat: accedunt pulſus molliores, ſpiratio frequens, non ſitiunt ægri, oculi ſunt concavi. *Herc. Saxonia Prælect. pract. part. ij. cap. 1. §. v.*

Observatio XXX.

Palpitatio cordis ob corpus membranoſum cordi ſuperpoſitum, mole & figura cor referens.

IN cadavere Domini Lud. Saladins, Juriſconſ. Genev. (qui ſubitanea morte diem ultimum clauſerat) diſrupta vena cava & effuſo ſanguine in pericardium & cordis dextrum

ventriculum, inde plenis manibus in grumos concretus educebatur) aderat corpus carnoſum & membranoſum, cordi naturali ſuperpoſitum, mole & figura aliud cor referens, quod venarum varicoſarum erat velut tomentum & fulcimentum, quas undequaque corpus illud circumambiebat, Et quia venæ aderant valde varicoſæ, & dilatatio arteriarum libera ab illo præternaturali corpore impediebatur, judicavi nimium ſanguinis fluxum cauſam fuiſſe dilatationis venarum, & per diapedeſin exſtillantem ab illis ſanguinem materiam illi carneæ ſubſtantiæ ſuppeditaſſe, quæ paulatim venis adnaſcens molem illam tandem formavit, quæ tandem contracta putredinis rudimenta, tum venæ cavæ tum ipſi cordis ſubſtantiæ affricuit, ut ideo venam putreſcentem facile diſrumpi contigerit, ut inde mortis ſubitaneæ,& languoris functionum animalium & vitalium cauſam arceſſere non fuerit difficile. *De cordis etiam palpitationibus* conquerebatur ſæpius *D. Puerarius in Obſerv. ſelectis, additis Theſauro medic. Pract. Thomæ Burnet. lib.3.p.345.*

Observatio XXXI.

Palpitatio ab aneuriſmate Lienis.

Vidimus palpitantem affectum ob aneuriſma in Lienc. Quod ſi in corde ipſo aneuriſma ſit, lethalis eſt affectus. *Ballonius lib.1.conſ.*CIX.

SCHOLIA.

Aneuriſma in Liene*)* Arduum eſt Palpitationem cordis per conſenſum partium inferiorum inductam ab idiopathica diſcernere, ſæpe enim contingit ut quanquam Cor intra ſe cauſam contineat, per periodos tamen redeat affectus, ut cum ſerum Pericardio incluſum orgaſmo cietur, aut flatus accedunt: Notatu dignum quod refert *Ballonius* Epid. lib. 2. de muliere inſigni cordis palpitatione laborante, cujus cauſa Lieni imputabatur, quanquam intra ſepta thoracis concluderetur. Notandum, *ait*, quod contingit uxori D. Guillon. Illi dolor obortus eſt in mamma ſiniſtra, ab aliqua ſuppreſſione lactis, ut conjicere eſt, Tumor erat, diſparuit, ſaltem nil foris eminebat. Non deſiit dolere illa pars, quamvis nil foret conſpicuum: Macreſcebat in dies, nil proficiebat, languebat, Palpitatio cordis inſignis, unde ea oriretur dubitabant: À liene repetebant illam, Accerſitus D. Duretus mali originem altius repetit & rimatur, Omnis Palpitationis Cardiacæ cauſam, aut in oppreſſione, aut in excuſſione ponit: Illa eſt cum malum in corde ipſo eſt, aut circum cor: ut cum nimia aqua inter pericardium crevit, aut cordi pericardium adhæreſcit. Hæc, excuſſio, cum aliunde eſt: Aliqua erant argumenta mali non naſcentis & orientis à liene. Sequebatur ergo ut in thorace & corde cauſa mali foret. Tandem collectum eſt parte interiore abſceſſum latere, qui niſi aperiretur mortem repentinam eſſet accerſiturus: contra multorum opinionem ea parte ſepticum admovetur: actis aliqua ex parte cuniculis, pus manavit multum, miraculo convaluit.

Observatio XXXII.

Palpitatio cordis à corruptione omnium viſcerum, ventriculo intus viridi, in quo materia cineritia, Pulmonibus flaccidis exulceratis, Corde livido, in quo cruor niger, &c.

Juvenis ab amico exceptus, domum redux, poſt exacerbatum capitis dolorem; evomuit, palpitationes cordis, convulſiones, &c. ſequuntur; ſequenti die ſubito moritur. Omnia viſcera principaliora corrupta inventa; ventriculus intus coloris viridis, in quo materia quædam cineritia: Inteſtina gangrænoſa, flatibus turgida, & vermibus dimidii cubiti ſcatentia. Pulmones hinc inde ulcerati: Cor lividum, contractum, & cruore quodam nigro repletum, &c. *Vide Tit. de Dol. capitis.*

Observatio XXXIII.

Palpitatio cordis à vitio Teſticuli fœminei orta, &c.

Vidua D.N. aſthmate, febre, &c. correpta, die 4. morbi acceſſit magna Palpitatio cordis,& in utroque hypochondrio, quæ fugax fuit ſed in corde permanebat, & inſtar mallei violenter percutiebat. In defuncta Teſticulus ſiniſter exigui ovi magnitudinem æquabat, colore nigricante, cujus ſubſtantia erat velut gangræna affecta, &c. *Vide Tit. de Pectoris dolore.*

Observatio XXXVII.

Cordis dolor ab ulcere in eo excitatus.

PUella annos XIV. nata non poterat in ſiniſtrum latus decumbere quin ſtatim cardialgia & tuſſi corriperetur. Diſſecto cadavere, Cor albicans viſum eſt, & media fere ſui parte, quæ diaphragma reſpicit, exeſum atque exulceratum. *Tit. de Hæmoptyſi.*

Observatio XXXVIII.

Cordis compreſſivus dolor ob pericardium pure ſcatens.

JAcobus Ruanus,plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus,de pectoris dolore, nec non de quadam cordis compreſſione conqueſtus eſt. Pericardium ſcatebat pure ſanioſo,cui velut immerſum cor magna ſui parte, ad utramque potiſſimum auriculam viſebatur. *Vide tit. de Pectoris dolore.*

Observatio XXXIX.

Cordis ardor perpetuus in quodam cui cor piloſum, & truncus aortæ deſcendentis circa diaphragma oſſeus.

NOb. Juvenis pugnaciſſimus per plures annos de ardore cordis & dorſi dolore conquerebatur. Huic cor undequaque piloſum, Et truncus aortæ deſcendens, circa ſeptum tranſverſum, ad minimi digiti longitudinem totus erat oſſeus. *Vide l.4.in miſcellaneis.*

Observatio XL.

Cordis Tremor ab oſſeo corpore in eo contento.

IN quodam diuturno Cordis Tremore è medio ſublato, oſſeum quid vel cartilagineum in corde deprehenſum fuiſſe intellexi. *Platerus de Functionum læſionibus cap.xi.*

SCHOLIA.

TRemor cordis affectus à Palpitatione ejus diſtinctus, imo diverſus exiſtit : In eo námque ipſius fibræ carneæ ſive motrices per ſe afiici, nec prout in altero iſto pathemate, cauſa morbifica in ſanguine aut in arteriis cardiacis conſiſtit. Cordis Tremor optime deſcribi poteſt, quod ſit carnium ejus convulſio ſpaſmodica, ſeu potius trepidatio, qua nempe fibræ motrices celerrime,ac tantum ſemicontractæ ſyſtoles & diaſtoles vices ocyſſimas, verum abruptas & quaſi dimidiatas efficiunt, proinde ut ſanguis per minutiſſimas tantum portiones, tum cordis ſinubus inferri, tum ex iis efferri poſſit. Quandoquidem hæc affectio ſit muſculi cujuſdam, ſcil. cordis motus convulſivus, ad plenitutem hujus noti iam huc referri deberent quæ alibi de motu muſculari, itemque de pathematis convulſivis diſſervimus, Ne plura repetendo tædio fuerim, verbo tantum adnotetur unumquemque muſculum duobus Tendinibus & ventre carneo conſtare : atque contractionem inde peragi quatenus ſpiritus animales è fibris utriſque tendinoſis in carneas proſiliunt, quas dum inflant & intumefaciunt, propterea decurtant & contractivas reddunt : motu autem finito, ſpiritus in tendines redeunt & fibræ carneæ laxantur. Cùm functio motivs ſit duplex, ſcil. *ſpontanea* & *mere naturalis*, In priore advertimus ſpiritus è tendinibus in fibras carneas, per appetitus imperium evocari, atque intra has in actione manere,donec illius nutu dimittuntur, deinde vero in tendines reverſoa quieſcere, donec rurſus foras jubentur, hinc ut illorum motus & quietis tempora ſint inæqualia, incerta & pro libitu noſtro varie determinanda : In functione mere *Naturali* multo ſecus habet, quippe ſpiritus animales è tendinibus in carnes perpetua vice,ſive conſtanti reciprocatione efferuntur, & contractione brevi facta, mox ex his in illos reſiliunt, ac ita viciſſim : ad quem modum cor ipſum, arteriæ & reſpirationis organa,quinimo ventriculi & inteſtinorum fibræ carneæ, niſi propter objecta ſua alias determinentur, per ſyſtolas & diaſtolas perennes agitantur.

Juxta hos ritus ordinarios, functionis utriuſqua motivæ munia peraguntur : quæ tamen juxta quod ſpiritua animales, motuum iſtorum executores varie afficiuntur, diverſimode perverti aut perturbari ſolent : Enimvero ſatis manifeſto liquet motus cujuſque contractivi, à quocunque muſculo obeundi, inſtinctum à Cerebello aut cerebello, juxta appetitus juſſum, juxta naturæ indigentiam per nervos convehi, vid. ſpiritus animales intra horum ductus ſcatentes, juxta impreſſionem à capite traditam exciri, ac in tota ſerie commori, mox alios tendinum incolas exſuſcitant, inque, motus analogos cient, pari fere modo ac ſi quidquam pulveris pyrii acervua per funem ignarium ad diſtans accenderet : Quamdiu igitur ſpiritus iſti tum in principio, vid. intra ἐγκέφαλον, tum in via,ſcil. ductibus nerveis, tum in fine, vid. intra tendines cunſiti, recte ac ordinatim habent, motus cujuſque ab Anima aut Natura requiſiti inſtinctum illi formant, iſti convehunt, atque hi demum exequuntur : Sin vero ſpiritus ad functionem motivam deſtinati, intra quamvis ditionem præternaturaliter affecti, in ἀταξίαν redigantur, propterea ſtatim in membris, aut muſculis reſpectivis motus convulſivi excitantur. Quo ritu ob cauſam morbificam, juxta originem nervoſam in capite ; quo item propter eam alibi intra ductus nerveos conſitam, membrorum,

membrorum, aut viſcerum, aut præcordiorum affectiones ſpaſmodicæ exoriri ſolent alibi ſatis fuſe declaravimus; vid. in quantum ſpiritus intra nervos ſcatentes, à cauſa quadam p. n. & vehementi excitati, ac velut œſtro quodam perciti, dum in has aut illas partes irruunt, motuum ciendorum ſigna injuſta & falſa deferunt, neceſſe erit in his vel illis muſculis aut membranis, contractiones aut diſtenſiones violentas ac convulſivas acciere: Varias hujuſmodi affectuum ſpecies & rationes formales in Spaſmologia clare deſignavimus. At vero quod illic prætermiſſum, atque ad rem propoſitam ſpectat, nunc inſuper advertimus dari alia Spaſmorum genera, quæ ſine præſenti, aut magno τῶ ἐγκεφάλου aut nervorum vitio, ob ſpiritus animales ipſorum tendinum incolas potiſſimum, ac fere tantum in culpa exiſtentes, oriuntur.

Affectionis hujuſmodi ſingularis & velut privatæ, duæ ſpecies obſervandæ occurrunt: una ſatis vulgo nota eſt, in qua ſpiritus injuſſi ſæpe è tendinibus proſiliunt, atque fibras carneas valde ac moleſte inflantes non ſtatim aut facile recedunt. Altera, licet minus notabilis, tamen frequenter occurrit, in qua ſcil. ſpiritus muſculares, neque intra tendines, neque intra carnes diu permanere poſſunt, verum ſumme irrequieti, ex his in illos & viceverſa, appetitu vel natura invitis, excurſus recurſúſque ſuos valde crebros, ſed debiles uſque & inordinatos faciunt. Super his affectibus ſpaſmodicis (quoniam à Medicis pleriſque fere intacti manent) eorumque notitia ad cardiacæ paſſionis naturam & cauſas rite explicandas plurimum facit) operæ pretium hic duco, quamvis extra rem propoſitam, & quaſi in diverticulo pauca ſubjungere.

Prior iſte affectus (qui proprie τέτανος atque Idiomate tum noſtro tum Gallico *la Crampe* appelari ſolet) plerumque exoritur in quantum ſpiritus animales injuſſi, è tendinibus, ſcil. aut uno, aut ſimul utroque, in muſculi ventrem ſponte proſiliunt, unde pro more ſolito mox regredi volunt, Verum diutius intra carnes manentes eas valde inflant & ſumme contractivas reddunt, dein ſiquidem alii muſculi hiſce neque cedunt, neque in contractione conſpirant, pars rigida & cum ſummo dolore intenſa evadit. Hujus cauſa eſt materies quædam heterogenea & ἀντιπαθής, quæ per ductus nerveos uno cum ſucco eorum in muſculos deſcendens, & ſpiritibus cohærens eoſdem elaſticos ſimulque obſtinatos reddit, proinde ut intra fibras tendineas contineri nequeant, ſed ſpatia ampliora deſiderantes, in carnes excurrant, ibidémque, donec deferbuit eorum tumor, permaneant.

Ad poſteriorem iſtam motus convulſivi ſpeciem proprie ſpectat *Paſſio* ſive *Tremor Cordis*: Porro ad hunc cenſum referri debet Affectus ſatis vulgo notus & pleriſque familiaris; Nempe ut interdum muſculi cujuſdam privati, puta in Labio, Genu, Labris aliiſque membris, ſubſultum ſive Trepidationes valde crebras & æquales pariantur, quæ forſan poſtquam per duo aut tria minuta perduraverint, ſponte ceſſarint. Non ita pridem per literas, è Gallia huc miſſas, conſulebar pro Viro quodam Illuſtri, cujus muſculos omnes in toto corpore ejuſmodi ſubſultus ſeu veluti trepidationes fere perpetim exercebant, adeo ut carnes exteriores ubique exilientes ipſius cordis vibrationes ſive pulſus ad amuſſim æmularentur.

Hujuſmodi Affectuum, uti & Tremoris Cordis, ratio formalis in eo conſiſtere videtur, quod ſpiritus animales ad muſculos quoſdam pertinentes, irrequieti, ac velut œſtro perciti, è tendinibus continue in carnes proſiliant redeántque, adeóque perpetua vice excurſus ſuos recurſuſque iterent: interea cum exiguis tantum copiis efferantur, ut fibras carneas haud plene inflent, in iiſque minimo tantum ſpatio moventur, nixus motivos, crebertimos licet, tamen nonniſi debiles & valde minutos edunt; in tantum ſcil. ut membra & artus à muſculis ita perpetuo agitatis, haud loco moveantur, & cor, durante tremore ejus, utut celeriter concuſſum, tamen vix & ne vix ſanguinem circumpellere queat, uti plane conſtat ex pulſu parvo ac velut tremulo, atque virium omnium fatiſcentia.

Quod ſpectat ad pathematum iſtorum cauſas, vid. conjunctam & procatarcticam, à quibus nempe ſpiritus muſculares ita inſtabiles fiunt, ſive vim iſtam deſultoriam acquirunt, videtur quod materies quædam heterogenea & elaſtica, cerebrum & ductus nerveos tranſgreſſa, demum in muſculos eorúmque fines tendinoſos defertur, ubi ſpiritibus ſubinde accreſcens, eos irritet valde ac velut œſtro quodam afficiat, proinde ut nullibi conſiſtant, verum huc illuc continue diſcurrant, atque in eum puncta debita aut omittant aut non ſtrenue præſtent.

Tremoris cardiaci cauſa communiter in Lienem rejicitur, Etenim vulgo ſupponitur ab hoc viſcere obſtructo, aut alias perperam habente, vapores teteros ad cor elevari, qui ipſum ferientes, adeo concuti & trepidare cogunt, imo velut quodam rigore afficiunt. Opinioni huic fides, aut ſaltem probabilitas inde adſtruitur, quod hypochondriaci huic paſſioni cardiacæ obnoxii reperiuntur: Qualis & quanta Lienis in præcordia ſit influentia olim declaravimus. Ex dictis ſatis liquet ſententiam iſtam, receptiſſimum licet, de corde à vaporibus affecto erroneam eſſe. Quod autem pro Lienoſis, etiam hyſtericis vulgo habiti, Tremore cordis ita paſſi infeſtantur, in cauſa eſt magna iſta affinitas, ac intima communicatio quam nervi ſplachnici cum cardiacis habent, adeo ut non ſolum partis unius affectio alteram facile in conſenſum trahat, verum quando materies ſpaſmodica nervorum ramos ad lienem aut viſcera imi ventris pertinentes inſederit, raro abeſt quin eadem pariter nervos ad præcordia ſpectantes occuparit.

Quod ſpectat ad Therapiæ rationem, quandoquidem hæc affectio ſit mere ſpaſmodica, idcirco remedia non cardiaca, quin potius cephalica aut νευρικά indicantur: ut rem paucis comprehendam, in morbo iſto tria remediorum genera maxime proficua eſſe ſolent teſtacea, chalybeata & ſale volatili prædita, &c. *Willis Pharm. Ration. p. 270. ad 275.*

Ex prædicta doctrina conſtat, quem hic vocat Clar. Platerus Tremorem cordis, Palpitationem fuiſſe, quandoquidem Cor proprio affectu laboravit, ob præſentiam ſcil. oſſei cujuſdam aut cartilaginei corporis in ejus ſubſtantia. Atque hanc palpitationis ſpeciem pertinere ad vaſorum cordis appenſorum vitium: Vide Scholia ſupra ex eodem *Williſio.*

OBSERV.

Observatio XLI.

Cordis tremor à Pericardii inflammatione.

Quidam acuta febre prehenſus eſt cum thoracis incendio, Syncope, cordis Tremore, &c. Sectio palam fecit adfuiſſe Pericardii inflammationem: *Vide tit. de Pectoris dolore.*

SCHOLIA.

Si tumor aut abſceſſus cor aut pericardium occupat, ſemper inæqualem & inordinatum deprehendetis pulſum, cum reſpiratione difficili: Si calidus tumor fuerit, neceſſario febris adeſt lethaliſſima, quia experientia didici cum inflammatio totum invadit Cor, non poterit tranſire naturalem diem, Lictor febre acuta prehenſus intra 22. horas exſpiravit: Cor illius erat duplo majus quam in ſanis, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti craſſitiem. Poteſt fieri ut citra mortis diſcrimen, aliquando infeſtetur cor inflammatione pericardii & exigua; id quod ulcera & abſceſſus manifeſtum faciunt, Totum autem cor ſuſtinere inflammationem diutius nulla ratione poteſt. *Saxonia.* Inflammationem autem ſequitur purulentæ materiæ collectio, Hujus in pericardio exiſtentis ſigna ſunt febris acuta, cum dolore circa partes thoracis: hac enim ceſſante, ſi ſubſequatur palpitatio, longóque perduret tempore, ſi patiens contabeſcat ſine manifeſta cauſa, ſuſpicandum ad ſuppurationem perveniſſe inflammationem, abſceſſum diſruptum, puriſque ibi factam collectionem. *Idem.*

Observatio XLII.

Cordis tremor à ſeri è capite illapſu in nervum Cordis.

Adoleſcens non potuit in lecto decumbere ſupinus, nec caput vel minimum inclinare, quin illico cordis Tremor ſequeretur. Cranio aperto, ſeri copia intra omnes ventriculos fluitabat, qui dum capite reclinato in quartum ventriculum, ſupra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, in nervos ſexti paris irruens, dictum Tremorem faciebat, &c. *Vide Tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

Si ex cerebro ortum ducat Palpitatio cordis, *ait Saxonia Prælect.* Pract. part. 2. cap. 1. §. 6. indicia non deerunt laborantis cerebri, melancholia, vel epilepſia: Notandum duntaxat monet Palpitationem aliquando fieri ex ſolo nervorum vitio, nulla apparente læſione in cerebro, thorace, muſculis. Quod obſervavit in Fratre, quem ſolo theriacæ uſu, principio ſpinalis medullæ adhibitæ, in integrum reſtituit.

Observatio XLIII.

Cor in dextro latere pulſans, eo depulſum ab abſceſſu in ſiniſtro thorace contento.

§. 1. Puellus 10. menſium tabidus obiit: ante obitum cor in dextro latere pulſans manifeſte percipiebatur. In ſumma thoracis ſiniſtri parte deprehenſus abſceſſus denſiſſima tunica donatus qui magnitudine ſua mediaſtinum, pericardium & cor in adverſam partem depulerat. *Vide Tit. de Phthiſi.*

§. 2. Nobilis melancholia affectus proprio ſe confodit Gladio: Vulnus ſanatum, &c. Vulnus per pulmones & diaphragma penetraverat, ventriculus totus aſcenderat in ſiniſtrum thoracis latus, & cor cum capſula de ſede ſua depulerat in dextrum latus, ubi vivus obſervari cordis pulſum jubebat. *Vide l. 3. Tit. de vomitu.*

ANATO-

tior ſoli fere cordi, quatenus muſculus eſt, totum circuitus ſanguinei negotium attribuentes, circa arterias parum ſolliciti fuere *Galen.* 7. admin. anat. c. 5. dicit quod unaquæque Arteria conſtet duplici tunica, quibus poſſunt addi tertia & quarta, Et. 3. de fac. nat. c. 11. dicit, Quod arteriæ habent tunicas ſicut ventriculus, & quod interior tunica habet fibras longas & obliquas, exterior tranſverſales : Quam congruenter ad hæc obſervationi noſtræ Anatomicæ res conſtitit, paucis exponam :

Pro ἐγχείρησιν hac rite inſtituenda, ſumatur Arteriæ magnæ homini aut bovi exemptæ portio, quæ bacillo (quo extenſa ſit verum) ſuperinducta, aquæ ferventi aliquoties immergatur, ut tunicæ & fibræ nonnihil contractæ & tumidiores factæ melius dignoſci & ab invicem divelli poſſint : Tum ſeparatione per cultellum facta tunicæ quatuor diſtinctæ apparebunt : Harum extima tenuis & nervea, pro totius vaſis integumento inſerviens, exterius multas propagines nerveas, huc illuc varie perreptantes habet : In ſuperficie vero interiore, vaſorum omnis generis, ac præcipue ſanguineorum, textura quaſi retiformi & denſiſſima per totum obducitur : Arteriæ primo à vaſis coronariis, & deinceps ex Aortæ trunco, ejuſque ramis ubique aſcendentes, in hac tunica, cum venis è cava ejuſque ramis pariter emiſſis, ramificantur : Porro propagines nerveæ occurrentes varie complicantur, adeoque ex omnibus intertextis quoddam quaſi reticulum, ubique tubum arterioſum obducens, conſtituitur : è quo ſurculi perexiles vaſorum cujuſq; generis ſu reliquas arteriæ magnæ tunicas ſubſtratas exporriguntur: 2. Tunicæ huic retiformi, altera Glanduloſa ſuccedit, ſeu potius huic ſuperpoſitæ iſta intime cohæret : Membrana hæc Glandulis perexiguis & albicantibus per totum conſita, pari modo habet ac ventriculi ac inteſtinorum tunica interior glanduloſa, cruſtæ villoſæ ſubſtrata : à cujus item tergo plexus vaſorum retiformis ubique diſponitur :

3. Tertio in loco habetur tunica Muſcularis, ſive Fibrata, vid. à fibris tranſverſis ſive annularibus denſiſſime accumulatis contexta : Hæ fibræ carneæ & motrices, tubum arterioſum cingentes, haud ſerie tenui & ſingulari, prout in tunica venoſa ſtruuntur, verum aggerie quadam, aliæ ſuper alias ſtratæ, pellem valde craſſam conſtituunt: Earum ſtrues, ſive ordines, in Arteria ſemicocta facillime ſeparari & ab invicem divelli poſſunt, quæ pariter omnino (ac ſunt iſtæ ventriculi & inteſtinorum à nobis deſcriptæ) carneæ ac motrices videntur. 4. Arteriæ tunica quarta ac interior, cavitatem ejus inveſtiens & tunicam ſubſtratam obducens, tenuis & fere tantum membranacea eſt : Fibrillæ ejus nerveæ in longum protenſæ, fibras annulares ad rectos angulos ſecant, & videtur quod hæ ſunt fibræ illæ rectæ quarum mentio à Galeno & aliis facta eſt : Quas autem prædicant obliquas, tantum imaginarias fuiſſe reor, quoniam eas nullibi in hoc vaſe reperire datur; Conſtat vero errorem iſtum Medicis quibuſdam familiarem fuiſſe, nempe ut viſceribus plerisq; & partibus membranaceis aſſignarent fibras rectas, tranſverſas & obliquas, ex falſo ſuppoſito quod unicuique iſtorum facultas attractrix, retentrix & expultrix ineſſet, quodque tria hæc munia fibræ trium iſtorum ordinum diſtinctim obirent : Quæ quidem omnia gratis & perperam aſſumi, cuipiam penitius inquirenti facile liquebit : Interim *Galeno* eatenus aſſentior, ut arteriæ quatuor diſtinctas tunicas agnoſcam, quinimo eas in hoc vaſe, quemadmodum in ventriculo habere : Excepto tamen quod in viſceribus, vaſorum plexus retiformis, una cum tunica glanduloſa, ſubter tunicam fibratam ſive muſcularem, in arteria vero ſuper eam collocetur.

Hæc de arteriæ conformatione in genere, ejuſque partibus conſtitutivis, quod ſpectat ad earum munia & rationes, videtur quod Tunica muſcularis, fibris carneis orbicularibus prædita, primarii ſit uſus & operationis; hæc nempe cordis motui obſequens, in ſanguine circumpellendo perpetuas ſyſtolēn & diaſtolēn vices obit; quippe dum hujus fibræ carneæ ſucceſſive, & mira celeritate, ſanguinis pone rivum ſtringuntur, neceſſe erit curſum ejus à corde uſque ad arteriarum extremitates rapidiſſime peragi. Quoad Tunicas reliquas, & vaſa per eas diſtributa, videntur omnia in unius tunicæ muſcularis commoditatem & uſum inſtitui : namque imprimis nervi eorumque propagines, ſuper aortæ truncum, ejuſque ramos majores ubique diſſeminatæ, & exterius apparentes, fibris carneis & motricibus ſubſtratis, more ſuo tum ſpirituum copias, propter continua ſyſtolēn penſa obeunda importatur, tum inſuper contractionum ſympathicarum inſtinctus deferunt : Dein arteriæ minores, tunicæ extimæ ſuperficiem interiorem denſiſſime obeuntes, erga tunicam muſcularem ſubſtratam, ſicut arteriæ aliæ erga muſculos alios & partes ſolidas, duplici munere defunguntur, nempe ut ſuccum alibilem, quo nutriantur & accreſcant illæ, & particulas elaſticas ſpiritibus jugiter inſtaurandis, convehant & apponant : dein venæ arteriarum conjuges, quicquid ſanguinis non alio impenditur, reducant: Quod autem hæc vaſa ſanguifera; extra tunicam muſcularem conſita, & inter ſe complicata, plexum quaſi retiformem conſtituunt, è quo propagines tantum minutiſſimæ & perexiles dimittuntur; cum in muſculis plerisque aliis, vaſa iſthæc cum fibris carneis intexantur, eaq; proinde rubere faciunt, diſcriminis hujus ratio videtur eſſe, nempe quod opus ſit vaſa ſanguifera à fibris Aortæ, & viſcerum motricibus aliquantulum ſeponi, ac ad diſtans quoddam locari, ne fortan cruor his uberius alluens, interdum obſtruatur, adeoque phlegmonem aut abſceſſum citu lethalem pariat : quare in majorem cautelam, vaſorum iſtorum plexui retiformi tunica glanduloſa ſemper cohæret, cum nempe ob finem ut ſeroſitates tum à nervis, tum ab arteriis ſuperfluæ, & non per venas ſtatim reductæ; glandulis iſtis numeroſiſſimis ſtatim excipi, & donec ſanguini remandantur (ne in fibras motrices irruant eaſque ſpaſmodice afficiant) contineri poſſint: Quod autem plexus vaſorum retiformis, eique tunica glanduloſa cohærens, in aorta ſupra tunicam muſcularem, ac in viſceribus ſubter eam, diſponuntur, ratio eſt ut vaſa hæc minuta, quæ ſuccus leniter diſpenſari debent, à torrentis ſanguinei intra aortam æſtuatione, quantum fieri poteſt, amoveantur : at in ventriculo ac inteſtinis ub coctionis munia rite obeunda ſanguinis foco priori opus eſt: Tunica Aortæ interna, cavitatem ejus inveſtiens, prætertim in hos uſus conſtitui videtur ut ſanguineum canalem intus obducat, & reliquas hujus vaſis partes terminet : verum inſuper huic ſenſus aliquid, forte & motus concedere oportebit : nam hæc fibris nerveis prædita, non ſecus ac cordis ſinus, à ſanguine pertranſeunte afficitur : proinde juxta hujus ſenſionem, tunica muſcularis in ſyſtolēn & diaſtolēn motus crebriores aut tardiores, æquales aut inæquales urgetur : Porro hæc tunica prope cor ſpatio duarum circiter unciarum, fibras rectas ſive longitudinales, majores & quaſi carneas habet, in tantum, ut ſuſpicor hic loci, ob majorem ſanguinis impulſum, Arteriam pone ſanguinis rivum, haud tantum quoad amplitudinem ſtringi & coarctari, ſed pariter ac in corde, eaque quaque ſyſtole etiam quoad longitudinem nonnihil contrahi & decurtari. *Th. Willis Pharmac. Rat. p. m.* 280.

Kkk Obſerv.

Observatio II.

Pulſus inæqualitas ob Cordis ſiniſtrum ventriculum ſubnigricante carne infarctum.

NOn vulgariter nos mirari coëgit Nob. viri Cor, in cujus ſiniſtro ventriculo glanduloſæ, ſed nigricantis interim carnis libras duas reperimus, corde inſtar uteri ad ejus carnis molem extenſo, & homine ante mortem *habitu utcunque Melancholico*, & ad morbum vigili, & Pulſu prædito miris ſane modis inæquali & vario, quique arteriæ contractionem manifeſte oſtendebat: Ita enim multis menſibus ante mortem (cum tamen ante mortem veluti ſanus obambularet) pulſus aut arteria potius contrahi viſa fuit, ut trium aut quatuor pulſationum ictuumque intervallo contracta maneret, velutque expulſionem moliretur: Imo *poſtremis vitæ ſeptimanis*, ex novem ictuum intervallo, tres tantum aut duæ dilatationes arteriæ, tactui ſubinde occurrerunt: Deinde animalis facultas, cum principis animæ functionibus, ad mortem uſque ſatis conſtabat; quæ non tam ex cordis vitio proxime obvenit, atque ex ſiniſtri cruris gangræna, quæ ab impedito arteriæ pulſu occaſionem perinde duxit, ac ſi intermiſſi illi ex cordis vitio pulſus cruris illius nativum calorem apte eventilaſſent: Potiſſimum cum ex ſclopeti ictu, ante aliquot annos, ipſi vitiata eſſet arteria quæ fibulam petit. *Veſalius lib. 1. cap. 5. de hum. corp. fabrica.*

S C H O L I A.

HAbitu utcunque melancholico] Melancholicorum pulſum ut plurimum parviſſimum eſſe, rariſſimum, tardiſſimumque ſine ullo vitæ periculo ait *Saxonia* lib. 3. de Pulſ. cap. 100. Habeo, *ait*, patientem melancholia laborantem, cui adeo pulſus eſt languidus, parvus, rarus ac tardus, ut inter unam & aliam diſtenſionem, ſex ad minus aliæ diſtenſiones in quocunque pulſu, moderatæ etiam raritatis, cadere poſſint: Ex quo certo mihi perſuadebam illum tandem integre motum amiſſurum, Et eo potiſſimum quod illud idem alias contigiſſe ſibi patiens referebat: nunc ſatis bona fruitur valetudine, Non ergo ſimilis pulſus ſemper eſt lethalis.

Poſtremis vitæ ſeptimanis &c.] Pulſuum tres differentias, magni momenti, rariores & periculoſas annotavit *Rumlerus* obſervat. 46. Primam in juvene, qui quod in carcere diu detineretur, in febrem incidit lentam, hecticæ ſimilem, in quam tandem etiam deſinebat: huic pulſus tam ſegnis erat, ut nonniſi longiſſimo temporis ſpatio interpoſito digitum feriret; facile enim interea duodecim numerari potuiſſe, quod ſignum ſummæ imbecillitatis virium: In altero magis periclitante, pulſum omnino nullum perceptum fuiſſe: In tertio ardente febre correpto, pulſum omnibus dimenſionibus excedentem fuiſſe, quod cor omni conatu naturæ imbecillitati ſuccurrere fruſtra adlaboraret.

Deinde animalis facultas] Validi aut Debilis Pulſus cauſas a ſpiritibus Animalibus deducit *Franc. Sylvius* Prax. lib. 2. cap 36. qui ſi copioſe ad muſculoſum cordis parenchyma deferantur, & ipſum valde contrahant, Pulſus robuſtus & potens evadat: Debiles contra ſequi vult ſæpius eorundem defectum univerſalem in toto corpore, aut partialem ſaltem in corde: Univerſalem, ob ſanguinis defectum, ab hæmorrhagia immodica, inedia &c. Partialem, ſi nervi ad cor tendentes fuerint vulnerati.

Observatio III.

Pulſus inæqualitas à pituitoſa concretione in corde.

MEmini intra paucos annos aperta fuiſſe cadavera duo, alterum Comitis; alterum Principis: In quorum cordibus reperta eſt concretio quædam humoris pituitoſi, flaveſcentis, inſtar medullæ, quæ in oſſibus boum coctis invenitur: Erat hujus longitudo duorum digitorum tranſverſorum, craſſitudo minor minimo meo digito: In utroque, (illo quidem cum febre & Pleuritide, in hoc abſque febre) apparuit Pulſus inæqualitatis genere maxime inæqualis. *Eraſtus parte 5. diſput. de febre putrida.*

Observatio IV.

Aſphyxia ab utroque cordis ventriculo corporibus adipoſis obſtructo.

QUidam ætatis anno 30. circiter ex renum ulcere laborans, integro die ante obitum ſine pulſu jacebat: Diſſecto cadavere, uterque cordis ventriculus duabus quaſi rotundis oblongis, adipis concreti obſtructus eſt repertus. *Velſchius Epiſagmat. obſerv. 34.*

Observatio V.

Pulſus Inæqualis & ſimilis Palpitanti, à ſanguine in corde & toto retorrido.

MUlieri hypochondriacæ pulſus erat inæqualis & palpitationi ſimilis. In ipſo corde jam ſpeciem aneuriſmatis ſubeſſe autumabamus, ſpiritu & ſanguine mirum in modum arterias diſtendente & dilatante.

In ea, ut in cadavere obſervatum, ſanguis nigruerat, corque vix refrigetium accipiebat. *Ballonius conſilio 78. lib. 3. Annot. 2.*

SCHO-

663

SCHOLIA.

PUlſus inæqualis & palpitanti ſimilis] Palpitans pulſus fit ex palpitatione vel cordis & arteriarum, vel harum tantum; idque dupliciter, vel ex flatu aut vapore partem elevante ac deprimente; aut ex cauſa expultricem irritante: Si fiat priore modo, aut flatus elevat membranam pericardii vel cordis, ſicque arteriarum pulſus nihil à naturali ſtatu mutatur: aut elevat cordis ventriculos, arteriarumve tunicas, & hoc major, celerior atque inæqualis evadit, Major, quia flatus ille, aut vapor, plus diſtendit cor ac tunicas quam expediat: Celerior etiam, quia facultati naturaliter diſtendenti accedit quòque flatus impellens: Inæqualis demum, quia flatus iſte naturæ leges non ſervat, nec tunc tantum elevationem facit cum facultas diſtendit, aut depreſſionem cum contrahit, Sed potius è contra tunc plerumque elevat cum fit contractio: aut deprimit, cum fit diſtenſio; hinc maxima ſequitur in pulſibus inæqualitas crebritatis, intermiſſionis, interruptionis aliave conſimilis: Porro hæ omnes, & longe majores fiunt ex facultatis irritamento, ob quod ut plurimum fiunt dicroti & interrupti, & quandoque cordis motus adeo vehemens redditur, ut etiam coſtas loco moviſſe ac confregiſſe tradat *Fernel.* Saxonia l. 3. c. 89.

In ea ſanguis nigrescat &c.] Huc pertinet quod de palpitatione cordis habet *Fernelius* de part. morb. & ſympt. cap. 12. Hujus cauſam, *ait*, omnem veteres vel in ſanguinis exuperantiam retulerunt, vel in humorem copioſiorem pericardio infixum; Cęterum in iis, quos exempli gratia recenſui, palpitationem peperit retorrida bilis, quæ alias ſponte vacuari conſueverat, in arterias effuſa &c. In cæteris cauſam animadvertimus bilem eſſe peraſſatam, interdum in præcordiis, ſæpius in liene congeſtam: quamobrem in hoc ſymptoma plurimum propenſi ſunt qui hypochondriaca melancholia laborant, & quibus lien bilis atræ copia turgeſcit &c. Fit autem pulſus palpitans & in febribus continuis phlegmaticis, cum venæ & arteriæ crudis & frigidis farciuntur humoribus: obſervatur quoque aliquando in ſenibus, ſed minori periculo.

In ipſo corde ſpeciem aneuriſmatis] Notat Marchetti obſervat. 48. quendam 10. aut 12. annos pulſationem p. n. in ſiniſtro thorace paſſum eſſe, quæ pro Palpitatione habebatur, Ipſe vero conjecit eſſe Aneuriſma, *Vide hiſtoriam tit. de Palpitatione cordis.*

OBSERVATIO VI.

Pulſus inæqualitas excitata ab abſceſſu in vena arterioſa.

OBſervavi idem cuidam accidiſſe quod Antipatro Medico (*vide hiſtoriam apud Galenum lib. 4. cap. 9. de Locis affectis, Et comment. Ioh. Bapt. Silvatici hiſtor. 30. Zacuti, Princ. med. hiſt. lib. 2. hiſtor. 12.*) Huic enim mortuo inventus Abſceſſus in vena arterioſa. *Scholiographus Hollerii ad cap. 30. lib. 1. de morbis int.*

SCHOLIA.

Abſceſſus in vena arterioſa] Ut magnæ arteriæ calli, tumores inſignes, obſtructionesve interruptos inæqualesve omnis generis pulſus proferunt, cum cordis palpitatione, Ita iidem affectus in vena arterioſa item efficiunt, excepta palpitatione, notante *Saxonia* l. 3. de Pulſibus c. 14. quod probat exemplo cujuſdam calceolarii ſeptuagenarii qui per plures annos pulſus habuit inæquales, illis omnino ſimiles quos refert *Galenus* Antipatrum habuiſſe, abſque palpitatione tamen, integra tamen fruentis valetudine, ut munia omnia obiret: Hoc vero admiratione dignum in illo notat, inæqualitatem illam deſinere ſi febre prehenditur, qua recedente, illam ſtatim recuperet: Cauſam vero non adducit, quam ex Clariſs. *Willis* lib. de Febrib. mutuari licet, qui in pluribus inæqualem ſe & intermittentem pulſum deprehendiſſe ait, ſi ſubita animi paſſione, aut corporis agitatione nimia ſolito intenſius incaleſcerent, ſtatim ii pulſu inæquali, & intra vibrationes forſan. 4. 7. 10. aut 20. intermittente afficiebantur, & quotiescunque febricitarent, pulſus irregulari modo ita ſe haberet: Quamdiu autem iidem ab intemperie fuere immunes, pulſus erat omnino æqualis & ordinatus: Cauſam adſcribit idio craſiæ cuidam cordis, quia nimirum fermento ejus non bene conſtituto, ſanguis efferveſcens non ſtatim æquabiliter accendatur & totus exiliat, ſed pars cruoris influentis primo exigua, dein major, & poſt aliquot vices maxima, in ſinubus cordis pro momento temporis reſtitans, ejuſmodi pulſum producat. Inde infert talem circa pulſum anomaliam, malignitatis non ſemper eſſe progeniem nec ſemper eventum funeſtum licere augurari, Quanquam vero diſpar videatur Calceolarii exemplum, cui febre affecto æquabilis evadebat pulſus, ad diſſimilem tamen ſanguinis in corde efferveſcentiam & conſtitutionem, cujus partes aliæ aliis tenuiores eſſent; ideoque inæqualiter in corde efferveſcerent, ac per arterias deferrentur, recurrendum, quæ per febris æſtum ad æqualitatem deductæ, æquabilem pulſus tenorem producerent.

OBSERVATIO VII.

Aſphyxia quadrimeſtris à grumis ſanguinis in Aorta prope cor.

THomas Cartier, temperamento ſanguineo bilioſo vergente ad atrabilarium, laborabat tuſſicula & febricula, cum dyſpnœa pene ſuffocante &c. Tandem febris facta continua, quæ hominem ante 7. è vivo ſuſtulit: Quatuor ante mortem menſibus erat plane ἄσφυκτος &c. Nulla alia deprehenſa fuit cauſa præter 10. aut 12. grumos ſanguinis craſſi, nigri, concreti, collecti & ſtabulantis in ipſo ductu aortæ prope cor. *Vide l. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

Temperamento ſanguineo bilioſo &c.] Venarum & arteriarum interceptio ſæpe accidit in plethoricis corporibus, ita ut in omnibus locis quibus deprehendi ſolet pulſus, pereat motus arteriarum; in

quo affectu commendat *Hippocr.* venæ ſectionem ad curandam Νειλενψιν venarum. *Riolanus Encheir. Anat. l. 5, cap. ult.*

Ἀσφυξία] Quæri poteſt, Si cor rite ſaliat, quamvis lento gradu, deficiente aut abolito motu arteriarum, neceſſe eſt obſtructam eſſe aortam juxta cor, & interceptam eſſe irradiationem & influxum ſanguinis arterioſi: Tumque ſanguis venoſus appellit ad cor, attractus in diaſtole ut ſigillum vitalitatis in dextro ſinu accipiat, moxque repulſus in ſyſtole cavam ad venam ſpiritus vitales in ejus canalem longitudinalem impetuoſe feruntur, atque per mutuas anaſtomoſes venarum & arteriarum ipſis arteriis communicantur cum ſanguine. Vidi in quibuſdam frequenter motum arteriarum intercipi, vel ſumme inæqualem fieri per aliquot dies, poſtea ſublato impedimento, quod erat juxta cor, eandem inæqualitatem deprehendi in cœliaca arteria, vehementer admodum palpitante, quamvis æqualis & bene ordinatus appareret in reliquo corpore pulſus: Id, ut credo, emanabat à fruſtulo aliquo carneo vel adipoſo, quod aſcendens ad portas cordis, talem pulſum inordinatum procreabat: repulſum ad cœliacam, quæ propago eſt aortæ, talem irregularitatem producebat. *Idem ibidem.*

Grumos ſanguinis craſſi] Sanguinem in venis coaleſcere multi tradunt; imo *Platerus* coralli alicujus rubri concretum inſtar, ſe aliquando è venis extraxiſſe teſtatur: Sed en in caſu ſyncopas potius parit, ob cauſæ vehementiam: Quomodo autem ſanguis in venis concreſcat, vide apud *Salium* de affect. particular. c. 4.

Observatio VIII.

Pulſus inæqualitas & parvitas ob hydropem thoracis; dextram pulmonis partem flaccidam, ſiniſtram in ſaniem reſolutam &c.

SErenisſ. Venetorum Dux N. poſt varios & obſcuros affectus, dyſpnœa affectus fuit, cum Pulſuum mira inæqualitate & parvitate &c. Cavitas pectoris ℔v. circiter continebat aquoſæ materiæ: Dextra pulmonis pars flaccida videbatur, craſſo & mucoſo humore oppleta, ſiniſtra prorſus reſoluta erat in ſaniem albicantem &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

APud *Ballonium* Conſ. 70. lib. 1. extſat hiſtoria huic propemodum ſimilis quæ commentarii vices tenebit, Petrus *Guerardus*, inquit, quoties in morbos incidit à Medicis pro deſperato ſæpe relinquitur, adeo magnis, obſcuris incognitisque morbis impetitur, Nam hinc vires elanguent, & cum virium infirmitate magna eſt cacochymia, ut quod affectionis remedium eſt cum virium pugnet cuſtodia &c. Inappetens ciborum erat, nulla aut exigua febris, ſputa peſſima, paulo poſt in metaphreno tumores & in tibiis, facies tumens, Pulſus languidus, parvus, ſæpe inæqualis, frequentes defectiones, paulo poſt convulſiones totius &c. De mutatione crebra Pulſus ita philoſophabamur, Hoc contingit vel affectione propria cordis, Vel ratione orificii ventriculi oppreſſi, Vel contumacis in primis venis obſtructionis, quæ liberum ſpiritibus ingreſſum & egreſſum impedit: Vel Pulmonum infarctorum, vel quia legitimum non ſuppetit alimentum cordi, pote elatis aut paucis aut pravis ſpiritibus à materia olida contenta in ventre: Nam cum à vena arterioſa ſuppeditatur alimentum corruptum ſemiuſtum, aut quia per arteriam venoſam impeditam non libere transfluit aër, mirum non eſt ſi magna mutatio in Pulſu contingat: At major horum pars concurrere videtur: Quod autem inæqualitas perſpicua ſit in multis pulſibus, & nonnunquam intercalaris intermiſſio, id eo modo contingere videtur quo & in Antipatro, ob obſtructionem levium arteriarum: Poteſt & propter Pulmonum ipſorum infarctum provenire, aut mollitudinem & laxitatem eorundem, utpote qui in coſtam incumbunt, quod annotavit Hippocr. l. de loc. in Hom. Maxime vero videtur fieri ex pravitate anathymiaſeos, declaravit indicavitque curatio, pro gradibus purgationis Pulſus reſtituebatur, Et Hipp. in lib. de morb. obſervat in affectibus Pulmonum, præſertim ſi inflammatio ſit, inſignem mutationem Pulſus & animi defectionem &c.

Observatio IX.

Arteriarum omnium inſignis Pulſatio, cum æſtu totius corporis, ab aneuryſmate arteriæ venoſæ.

QUæ in partibus internis contingunt Aneuryſmata, ſunt incurabilia, qualia frequenter accidunt his qui litus & ſudores ad curationem luis venereæ multoties pertulere, quod ſanguis attenuatus & nimium inde incaleſcens, adeoque incandeſcens, nec jam arteriæ conceptaculis contineri poris, ipſam in eam diſtendat amplitudinem, ut manum in pugnum complicatam capere poſſit: Quod ego animadverti in cadavere veſtiarii cujuſdam, qui ex Aneuriſmate Arteriæ venoſæ repente, dum pila palmaria luderet, rupto vaſe, corruit: Ille dum viveret micantium impetu arteriarum omnium Pulſum, ingentemque toto corpore calorem ſe percipere dicebat, cujus rei occaſione ſæpe animo linquebatur: Dom. *Sylvius* interdixit illi vino, aquam coctam pro potu, & pro cibo lac preſſum, caſeosque recentes eſſe, atque cataplaſmatis forma imponi dolenti & tumenti loco voluit: Veſperi ptiſana ex farina hordei & ſemine papav. utebatur, clyſtere vero ex refrigerantibus & emollientibus, aut caſſia ſola per intervalla utebatur, quibus remediis multo melius ſibi eſſe dicebat:

Diſſecto cadavere magnam ſanguinis copiam in thoracis capacitatem effuſam inveni, arteriæ vero corpus, in eam quam dixi amplitudinem dilatatam, internamq; ipſius tunicam

oſſeam

oſſeam : quo ego nomine ejus paulo poſt, cum magna admiratione, copiam in ſcholis Medicorum feci, dum cadaver publice diſſecarem. *Pareus lib. 6. cap. 28.*

SCHOLIA.

IN *ternam ipſius tunicam oſſeam*] Cauſa oſſeæ ejuſmodi arteriarum per aneurysmata conſtitutionis, eſt quod ſanguis calidus & fervens primo tunicarum arteriæ facit dilatationem, inde ruptionem : Quod cum contigerit, mutuatur tum ex corporibus vicinis materiam idoneam, qua ſolutam ſui unitatem reſtauret : hæc materia dum ſenſim reſiccatur & induratur, in cartilagineam, vel etiam oſſeam ſubſtantiam degenerat, earundem plane cauſarum materialium & efficientium vi, qua in renibus & veſica calculi generantur : Sanguinis enim portio magis terreſtris deſiccatur & denſatur vi caloris contra naturam, in parte aneurysmate obſeſſa exiſtentis, quo fit ut ad arteriæ dilatatæ & ruptæ ſubſtantiam addita, in oſſeæ conſiſtentiæ corpus abeat : In quo Naturæ, Dei miniſtræ, elucet ſingularis providentia, ut quæ novo velut aggere comparato & oppoſito, fureotis ſanguinis, ſpirituum vitalium copia turgentis, impetus retardare velit, Niſi quis malit ejus duritiei cauſam referre ad continuam medicamentorum refrigetantium & adſtringentium, quibus denſandi & indurandi via ineſt, appoſitionem, ut non omnino obſcure licet colligere ex Galeni ſcriptis. *Idem ibidem.*

Arteriarum omnium pulſum] Cæterum ne fallaris ſignis ſupra commemoratis, nam nonnunquam in inſignibus Aneurysmatibus nec pulſum ullum percipere licet, nec digitorum appreſſione ſanguinem in arteriam compellere : Vel quia ſanguinis ejuſmodi effuſi major ſubeſt copia quam ut priſtinis arteriæ conceptaculis coërceri poſſit : Vel quia in thrombos coit & concreſcit, ex quo mox putreſcit, ventilationis à corde beneficio deſtitutus ; Vnde dolor ingens gangræna, & partis necroſis, animantis denique ipſius interitus. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO X.

Pulſus interceptio à duobus Polypis in corde.

ILluſtr. Colonellus (*de quo lib. 3. tit. de ventriculi dolore*) in ſiniſtro cordis ventriculo duos habuit polypos, duros, carnoſos & latos, ad quorum motum verſus arteriam magnam ſequebatur Pulſus interceptio.

SCHOLIA.

PUlſus *interceptio*] Cum nulla arteriarum pulſatio in brachio deprehenditur, jubet *Riolanus* tangi cruralem arteriam in inguine, cum ſit evidens, (etiam in mulieribus, modo honeſtè id fiat,) & tactu manifeſta, vehemens propter arteriæ magnitudinem, cujus pulſus facile deprehenditur ac remanet extremus, extincto in aliis partibus externis ubi arteriæ micare ſolent & explorantur : Sed ſi honeſtati conſulendum, ſatius eſt explorari carotidem alterutram in collo, cujus non minor evidentia & magnitudo, quæque oculis, præ turgentia in quibuſdam ſe offert, Contingit & ut depreſſiores arteriæ, aut vitium aliud, tangentis manus decipiant, tumque vel altera manus pertentanda, vel aliæ partes conſulendæ, ut ſignis aliis inter ſe comparatis certius feratur judicium : Exhibuerat olim Sala, ad expurgandum ſerum copioſum, élaterii grana 20. ſine damno, Pertranſiens vero Minadous, quum forte conſultus manum puellæ tangeret, abſente pulſu, pro mortua, vel brevi moritura proclamavit ; At occurrens Sala eam puellæ manum pertentatam fuiſſe oſtendit quæ pulſu ſemper caruit.

OBSERVATIO XI.

Pulſus inæqualis & intermittens ob cordis ventriculum dextrum ulceratum, auriculam dextram majorem.

DOmina N. Dyſpnœæ obnoxia, pulſum admodum inæqualem & 3. vel 4. quavis pulſatione intermittentem habuit. Cordis ventriculus dexter parte interiori membrana denudatus & ulceratus apparuit : auricula dextra ſolito major &c. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

OBSERVATIO XII.

Pulſus Inæqualis Intermittens ob corpora ſolida in ſinubus cordis contenta.

ILluſtr. N cordis palpitationi obnoxius, cum Pulſu inæquali, inordinato, intermittente &c. Cor in utroque ſinu ſubſtantiam continebat oblongam, mollem &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris Tumore.*

OBSERVATIO XIII.

Pulſus intermittens, deficiens, à calculo in cordis cavitate dextra contento, cum humore putrido in capſula.

PUellæ cachecticæ &c. Pulſus fit intermittens, hinc ἀσφυξία : Illi circa valvulas dextri ventriculi cordis calculus caſtaneæ magnitudine : In capſula humor putridus : Cor duplo majus &c. *Vide tit. de Syncope.*

Observatio XIV.

Pulſus intermittens à Calculo uni aortæ ramo infixo.

J. Arminius cordis palpitationi obnoxius erat: acceſſere animi deliquium, Pulſus intermittens &c. Cor amplum erat, ſed ſine pericardio: Calculus inſidebat firmiter illi aortæ ramo qui vergit ad glandulam ſiniſtro reni impoſitam. *Vide tit. de cordis palpitatione.*

Observatio XV.

Pulſus parvus & intermittens ob Pericardium cordi undique adnatum.

VXor N. melancholica erat, ad motum quemvis anhela, cum Pulſu parvo & ſemper intermittente: Illius mortuæ cor pericardio undique adnatum inventum eſt. *Vide tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

COr pericardio adnatum] Pars cordi maxime vicina eſt membranoſa ejus capſula, Pericardium inde dicta, quod ipſum cor, (ut cortex nucleum) undique amplectatur: Membrana eſt firma & robuſta, ejuſdem figuræ & pene magnitudinis eſt cum ipſo corde, cui ſubſidium tam neceſſarium præſtat, ut in avibus minoribus, ſerpentibus, ranis, & in omnibus præterea vel minimis animalculis, quæ hactenus diſſecare licuit, nunquam deſideretur; De uſu ejus optima fiet conjectura ex liquore quem continet: Præterquam enim quod cordis parenchyma, involucro iſto munitum, nec corrumpitur ab empyemate, nec pulmonibus adnaſcitur, & cæteris adjacentium partium injuriis minus exponitur, præterea in vacuo inter cor & membranam ambitu Serum quiddam, ſeu aqua tenuis ſemper reperitur, qua externa cordis ſuperficies continuo humectatur, quæ alioqui ex perenni agitatione & calore inareſcere & corrugari, adeoque ad motum inepta reddi poterit. *Rich. Lower Tract. de corde pag. 4.*

Observatio XVI.

Pulſus formicans ob Pericardium aqua refertum.

SArror aſthmate diu laboraverat & pulſus ſemper erat Formicans: Pulmo dexter repertus conſumptus, ſiniſter integerrimus, & Pericardium aqua plenum, unde Pulſus formicans extiterat. *Vide tit. de Dyſpnæa.*

SCHOLIA.

PEricardium aqua plenum] Unde humor iſte proveniat, & à quo potiſſimum fonte profluat hactenus non ita recte pronunciatum eſt: plerique enim humores ſeroſos ab æſtu cordis in nubem elevatos, ac denſitate hujus membranæ coercitos, in aquam iſtam condenſari, & proinde pro ratione temperamenti plus in calidioribus, in frigidis autem minus abundare ſtatuunt: Verum ſi hanc originem hujus aquæ atque cauſam eſſe concedamus, utique non apparet quare majore copia plerumque hic loci non congeritur: quippe cum humores à continuo cordis æſtu in nubem ſuſcitari, atque à membrana hac intus cohiberi & in aquam converti debent, quid impedit quo minus in copiam juſto majorem, quantamque hæc capſula continere non poterit, augeatur? Præterea cum continui incrementi fuerit, ni ſimul & exitum alicubi habuerit, aut diutina ſtagnatione corrumpi, adeoque cordi infeſta reddi, aut ſaltem nimia ejus inundatione cor ipſum obrui neceſſe ſit: Quare ut aquæ hujus fontem alibi quæramus, advertere oportet naturam in variis corporis partibus, ubi operis aut functionum eadem aut par ratio eſt, iiſdem plerumque machinis atque inſtrumentis uti: & quemadmodum glandulas lacrymales ad humorem ſuggerendum quo oculi illinantur atque madefiant, (abſque quo ſicci & motui inhabiles evaderent) pariter & juxta cordis baſin diverſas glandulas conſtituit, è quibus humor intra capſulam exſtillat, & in vacuo illo ſpatio huc illuc agitatus cordis ſuperficiem undique alluit, quo promptior & facilior ejus motus redderetur; Porro humorem iſtum non mere excrementitium, aut inſtar roris ſtillatitii aqueum, Sed ſeri potius nutritii è ſanguine promanantis partem eſſe, exinde conſtat quod ignis calori vel paululum admotus, non aliter quam ſerum, ſanguini poſt venæ ſectionem innatans, aut lympha è glandulis ſecreta in gelatinam albam incraſſatur: Qualem conſiſtentiam nec ſudor, neque urina qualicunque coctione acquirit, ſed vel omnino in auras exhalat, aut in ſabulum induratur: Unicum tantum ſuper hac re obiter eſt notandum, nempe aquam in pericardio contentam illam ſolummodo huic experimento idoneam eſſe, quæ in animali bene conſtituto, & violenta morte perempto reperitur, cujus tempore ſanguis ſero nutritio diluitur: Nam in animalibus morbo defunctis, aut longa inappetentia & inedia confectis, quorum nempe ſanguis ſucco chyloſo prorſus deſtituitur, neque eadem ratio eſt & impar ſucceſſus, Cæterum in ſanioribus tam manifeſta res eſt, ut aperto jugulati bovis pericardio, magnam plerumque concretæ gelatinæ copiam invenias, quæ extincto tantum calore partis, aut ſponte ſua, aut à frigore in iſtam conſiſtentiam condenſatur, non aliter quam decoctum cornu cervi, ubi frigido aëri exponitur, in gelatinam ſubito concreſcit. *Idem ibidem.*

OBSERV.

Observatio XVII.

Pulſus Durus & Inæqualis ob Pericardium inflammatum.

QUidam acuta febre præhenſus eſt cum thoracis incendio, cordis tremore, Pulſu duro & inæquali: Sectio à morte palam fecit adfuiſſe Pericardii inflammationem. *Vide tit. de pectoris dolore.*

Observatio XVIII.

Pulſus Durities & Parvitas ob tumorem Pericardio innatum.

QUidam animi deliquio &c. cum Pulſu duro, parvo, affligebatur: Eo diſſecto apparuit in Pericardio duriuſculus tumor, nucis avellanæ parvæ magnitudine. *Vide tit. de Phthiſi.*

Observatio XIX.

Pulſus languidus & rarior ab inſigni aqua turbida in Pericardio.

ANno 1651. in cadavere Angli cujuſdam, in cachexiam pituiroſam delapſi, Pericardium liquoris turbulenti, ad minimum duas libras in diſtento Pericardio ſpectatoribus continere oſtendimus: Huic Pulſum languidum ac rariorem inveni. *De Diemerbræk Anat. lib. 2. cap. 5.*

Scholia.

L*Anguidum ac rariorem*] Pulſus Languidus eſt cui minima contentio ictusque invalidus, qui ſi prematur, omnes motus partes ſtatim pereunt, quia gravata à digitis arteria, amplius moveri non poteſt ob facultatis languorem, cauſa enim illi tantum adſcribenda, non inſtrumento: Sicut autem Pulſus parvus nativi caloris penuriam ingensque reſrigerium denuntiat, ſic & Rarus, qui in illum ſtatim tranſit, ſicut increſcente malo Tarditas accedit.

Observatio XX.

Pulſus inordinatus, intermittens à Pulmonibus cruore ſuffuſis &c.

PUella 10. annorum (*vide lib. 1. tit. de convulſion.*) Tuſſi crebra & humida infeſtata fuit; quæ tandem plane convulſiva evaſit: Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, Pulſus erat plurimum Inordinatus, ac ſæpe Intermittens: Mortuæ Pulmonum caro valde rubicunda & velut cruore ſuffuſa, imo quibuſdam in locis livida & fere nigra: Ex eadem ubivis ſciſſa ichor tenuis & ſpumoſus exſudabat, Inde conſtitit ſanguinis ferventis impuritates, illico Pulmonibus impactas, eorum poros & meatus adeo infeciviſſe, ut ſanguis ſolito & liberiori circuitu præcluſo, ibidem ſtagnans & extravaſatus, inflammationem quandam excitarit.

Observatio XXI.

Pulſus formicans ob vaſa Pulmonis dextri plane purulenta, & Pericardium aqua plenum.

SArtor aſthmate diu laboraverat, Pulſus illi ſemper erat Formicans: Pulmo dextra parte erat conſumptus, vaſa plane purulenta, & Pericardium plenum aqua, unde Pulſus formicans. *Vide Tit. de Phthiſi.*

Scholia.

F*Ormicans*] Pulſus undoſus, vermiculans, Formicans, inæquales ſunt in unico ictu, atque ſub variis digitis, atque in omnibus duplex inæqualitas, una quæ eſt in tempore motus partium arteriæ; altera ratione quantitatis diſtenſionis: quæ inæqualitatis ſpecies nunquam per ſe ſtare poſſunt, imo neceſſario ſemper ſecunda cum priore copulatur, Etenim undoſum, vermiculoſumve Pulſum non dixeris, niſi plures ſint arteriæ partes motæ: at ſi plures moventur, ſed ſucceſſive & inæqualiter, conſtat hinc unam abſque alia eſſe non poſſe: Quoad Formicantem, ex Galeno conſtat illum ex hac eadem duplicitate conſtare, ait enim à vermiculoſo ſola quantitate diſtare: Ergo, ſicut vermiculoſus ab undoſo inæqualitatis ſpecie non differt, ſed magnitudine tantum ac parvitate, ita & Formicans, qui nihil aliud eſt quam ſumme parvus, ex eadem inæqualitatis ſpecie conſtabit, ſed fere inſenſibili; Sed notandum non omnem languidum, rarum, parvum ac tardum pulſum eſſe lethalem; Sed neque omnem crebrum, quamvis languor, parvitas ac tarditas illi ſit connexa; cum enim crebritati accedat languor & parvitas, ex humorum ac ſpirituum diſſolutione, ſed absq, Solidæ cordis ſubſtantiæ inſigni læſione, malus quidem hic pulſus, ſed non perinde exitialis atque ille qui ſolidorum intemperiem ſequitur, qualis eſt vere *Formicans* vocatus: Hinc Galenus 2. de Pulſibus ad Tyrones 11. acutas ſyncopas ait Formicantem comitari, quia Syncope acuta fit ex cordis corpore eſſentialiter affecto, imo vero & maligna febre tentato: Ac 3. de Pulſ. cauſ. ult. ait Facultatem quæ à febre cacoethe diſſulvitur, formicantes conſequuntur,

Observatio XXII.

Pulſus inæqualis à Pulmonibus ſanguine nigerrimo, liquido, multaque ſanie obſeſſis.

NUper cum in tertia die primum Comitem Alviſium Gonzagam inviſiſſem, ſtatim dixi adſtantibus ut extrema illi pararent, alios advocarent Medicos, ante ſeptimum diem obiturum à morbi initio, laborare ſpecie quadam *abſceſſus in Pulmone:* Tum mulier, rectè inquam, in hoc ut reor, nam ſanguinem tuſſiendo exſpuit, comperierat enim me ſolum Pulſum exploraſſe: Dicam autem qua via id cognoverim, Erat ei Pulſus omni inæqualitatis genere perturbatus, plurimumque in ſingulis differentiis variabat, ordo omnino nullus: Nullus dolor in Pectore præceſſerat, nulla difficultas ſpirandi aderat; unde etiamſi deliraſſet, non potuit abſceſſus eſſe in Pectore, ob doloris defectum: Nec in Pulmone, quod ſpirandi difficultate careret: At in Pulmone tamen morbus erat magnus, non enim ſine illius affectu & incompoſitione tanta Pulſus diverſitas conflari potuiſſet: Advocantur Medici, ſtatuunt ut ſanguis mittatur, quod ut ère erat, ita ad accelerandum aliquanto plus mortem (quod & prædixi) faciebat; Periit igitur in medio quintæ diei, alioqui ad finem ſextæ ſuffecturis viribus: Hæc fuit prædictio ex prima viſitatione, & ſolius Pulſus ratione tuto evulgata, de qua omnes qui interfuerant admirati ſunt.

Diſſecuimus etiam corpus, ut an rectè de abſceſſu ſenſiſſem viderent, Inventus eſt novus morbus, Pulmones ſanguine nigerrimo, liquido, tum exquiſita ſanie, ac multa toti redundabant, citra tamen propriam aliquam ſuppurationem. *Cardanus artis curat. parvæ propriæ pag. 294. & ſeq.*

SCHOLIA.

S*Pecie quadam abſceſſus in Pulmone*] Temeraria videtur prædictio, cùm nulla adeſſet ſpirandi difficultas, nullus in pectore dolor, aut aliud indicium affectorum Pulmonum: Sed potius arguenda erat cordis, ejuſque vaſorum, Pulſificæ facultati deſtinatorum, obſtructio, aut ſimilis quæpiam læſio, ad exemplum *Galeni* qui in Antipatro obſeſſas læves arterias judicavit ex Pulſus ſumma inæqualitate.

Abſceſſus in Pulmone] Intermittentis Pulſus ab abſceſſu in Pulmonibus exemplum ſingulare, in ſingulari Amico, fidei integerrimæ Viro, Clariſs. Dom. D. Roberto Vandeneto, Juriſconſulto Genev. & Horreis publicis præfecto, excitari vidi anno 1676. Fluxionibus ille in Pulmones aliquando tentatus, annos natus 49. 24 Aprilis catarrho ſub veſperam prehenditur, qua de cauſa difficilis & moleſta nox obtigit: Mane me & Clariſs. Dom. D. *Cramerum* Advocat: leviſſimam deprehendimus febrem, ſed ea aſſidua excreatione & ptyaliſmo, caput & ventriculum pituita multa redundare conſtabat; hinc protinus alvum adſtrictam enemate proluì curavimus: Atque ad ulteriorem ventriculi, phlegmatis copia ſaburrati, depletionem, Bolum exhibuimus ex Electuar. cathol. Nic. ℥iij. ſpec. Hieræ ſimpl. ℈j. crem. Tart. ℈j. à quo octies pituitoſa, ſeroſa, plurima cum euphoria excluſit, ſubſequuta inde, oneris parte ſublevata natura, nocte tranquilliori: Die iij. ab invaſione morbi exſurgit febris, rubent malæ, accedit tuſſis & pectoris circa ſternum gravamen: quamobrem de ſanguinis miſſione ſtatim cogitatio incidit, maxime ob tumentes in toto venas, qui aperta vena cum impetu ad ℥x. exiliit putridus: Pulſus ex intervallis, ſed longioribus intercipiebatur: Poſtridie, morbi die iv. ſumma acceſſit virium attritio, pectoris gravitas major, ſuſpiria crebra, cum pulſus intermiſſione adeo frequenti, ut ex quatuor pulſationibus una deficeret: Ideoque cacoethiam, vel latentem in pulmonibus abſceſſum ſuſpicati, ad generoſum præſidium, quod circulationem debitam ſanguini reſtitueret, remoramque perrumperet confugiendum duximus; atque de exhibendo lapide Bezoar, ſi modo genuinus occurreret, inter nos convenit: Sincerum ergo & probatiſſimum nacti, ex Indiis orientalibus à Domino Lagis, qui eas regiones ter peragravit, allatum, atque ex ipſo animali illo præſente erutum, ad grana xij. ex aqua florum arantiorum præbuimus: Bihorio exacto commotus ſudor, at tantum circa pectus; ſucceſſit autem excretio materiæ partim cruentæ partim purulentæ, admodum tenacis & viſcidæ, in rhombos concretæ, qui præ craſſitie & viſciditate via tracheam permeabant: huic vero excretioni, quanquam partiæ & divulſæ, pulſus libertas omnimoda ſucceſſit, adeo ut omnia in tuto viderentur: At die 5. acceſſit dolor lateris dextri punctorius, qui ab admoto cataplaſmate ex mica panis, ſemin. lini, fœnugr. ſummit. aneth. hyperici, flor. chamom. melilot. ſambuc. lacti incoctis, cum pauco croco, remiſit, pergente nihilominus materiæ abſceſſum committentis anacatharſi: Circa ſextæ diei finem, & ſeptimam ingruentem, anxietas ingens Virum Clariſs. amicorum intimum premit: ſequitur Pulſus non intermittens modo, ſed & intercurrens, caprizans, aliquando myurus, paucis, peſſimus, ut adventantis criſis impetum ſuſtinere non poſſe vires, naturamque morbo omnino imparem crederemus: A cardiacis tamen creberrime exhibitis ſyrup. Kermeſino, cortic. citr. rub. Idæi, margarit. pulvere & aqua naphæ; pullis item columbinis per medium diſſectis, pulveribuſque cardiacis aſpertis, frequenter admotis (qui poſt ſemihoræ moram fœtidiſſimi removebantur) gallinisque vivis pedum plantis applicatis; dimicantium naturæ & morbi impetum ſuſtinuit; ubertimque per totum calido manante ſudore; alvo ſimul commota, quæ biſinſa, ſeroſa, aliquando purulenta dejecit, ſalvus & ſoſpes evaſit; patriæ & amicorum voti, meorum præſertim redditus: Ex his conſtat duplicem adfuiſſe affectum, febrem ſcil. eſſentialem, eamque malignam, quæ ſuam, & propriam, habuit criſin, per ſudores & alvum: Præterea Abſceſſum in pulmonibus, bidui ſpatio, tuſſis ope excluſum: Ad tutelam pulmonum, eorumque abſterſionem, uſus eſt deinceps hydromelite ex ſcabioſa, tuſſilagine, rad. ſuccиſæ, ſemin. myrrhi, prunella confecto; Octava die cœnam mentæ aſſidens ſumpſit; Sicque Dei gratia citra recidivam, convaluit, deſtinata

deſtinata alia remedia reſpuens: Singulare vero quid præ ſe ferebant urinæ, quæ ſub morbi exitum cineteo pulvere aſperſæ videbantur, contracto videlicet in horreis dum iis ventilandis præeſſet: Obſervatum enim eos quibus verſandi triticũ cura demandata eſt, aſthmaticos pene omnes interire, ac microbios eſſe.

Observatio XXIII.

Pulſus crebrior àb humore acri Pericardio infixo, à quo cum cordis membrana fuit eroſum.

AD ſui contractionem crebro vel continuo vellicatur cor, tum à quocunque acri una cum ſanguine ad ipſam delato, ſive illud ſit acidum, ſive ſalſum lixivum, ſive ex utroque mixtum, quale ſalſum eſt muriaticum; Tum à quocunque halituoſo vel flatulento in cordis ventriculos penetrante, ipſiusque parietes aliquantum, non tamen nimium explicante; & ita quidem ut iterum queant contrahi: Tum ab re cordi Externa, in Pericardio puta contenta, ipſumque rodente aut pungente: Sic offendimus ante triennium in pericardio humorem ſalſum & acrem, à quo tam Pericardii quam cordis membrana erat eroſa excoriataque. *Franc. Sylvius Praxeos lib. I. cap. 25. §. 26.*

Observatio XXIV.

Pulſus molles, languidi, inæquales ab augmento pino Pulmonum partis alterius &c.

REver. Pater febre aſſidua prehenditur cum lateris dolore, pectoris gravitate, Pulſibus mollioribus, languidis & inæqualibus: Inventa eſt altera Pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major eſſet quam altera & durior, qua ſecta multa aqua fœtida fuit expurgata, & caro inventa dura, denſa & rubra &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

PUlſibus mollioribus] Sunt molles Pulſus in Peripneumonia, lethargo aliiſque id genus humidis affectionibus: Dui in plurimis affectibus, 1°. in omni quartana ac melancholia, ratione ſiccitatis & refrigerationis, 2°. in omni maraſmo & febre maraſmode, diuturna, conſumptiva, ratione ſiccitatis. 3°. in Epilepſia, catoche, convulſione, doloribusque omnibus, præcipue nervoſarum & tendinoſarum partium: 4°. in omni tumore calido, frigido ac mixto, maxime tunicarum quæ venas ipſas & arterias conſtituunt: Hinc patet ea Duio Pulſu poſſe dignoſci inflammationea, eryſipelata, ſcirrhos, abſceſſus varios, obſtructiones ingentes, humorum copiam, craſſitiem, lentorem, frigiditatem ſiccitatemque, nec modo in locis prædictis, quos eſſe duros novit unusquisque, ſed & in illis qui ex ſe molles faciunt pulſus, ut eſt cerebrum ac pulmo, in quibus ſive adiit lethargus, ſive peripneumonia, &c, aliusve conſimilis affectus, cum duro pulſu connexus, ſane duritiei cauſam, non in ipſum proprium affectionis locum, ſed in affectum, qui duritiem faciat, referre debemus: *Saxonia lib. 3. de Pulſ. cap. 57.* At ſi in ſupradicto ægro plures fuere cauſæ quæ durum Pulſum parere valent, inflammatio ſcil. Pulmonis, carnis ejuſdem durities, denſitas, cur molles fuere Pulſus? Dicendum inæquales ſimul fuiſſe, ſcil. inæqualitate ſyſtematica in duritie ac mollitie, ob ſimilem arteriæ inæqualitatem, ut docet Galenus 2. de Præſag. ex Pulſ. cap. 6. Quomodo vero fiant tales explicat idem *Saxonia*, cap. 67. Fit, *ait*, inæqualis Pulſus ſecundum duritiem ac mollitiem, in acervo, ob quinque præcipue cauſas, 1°. *cum* adhuc inflammatio eſt fiens; quo enim tempore fluit materia Pulſus eſt durus vel durior; quo vero tempore digeritur, eſt mollis, vel minus durus: fluit autem materia ad locum inflammatum circa acceſſionum initia & incrementa, itaque eodem tempore pulſus fit durus; digeritur autem in ſtatu & declinatione, idcirco aut minus durus fit, aut quandoque mollis, 2°. *fit* hæc mutatio ex loci permutatione, ſi enim tranſeat materia à membranis ad carnem, locave inania, aut extra corpus mittatur, pulſus ex duro mollis redditur; Si vero contra, fit durus: mittitur autem materia à membranis extra membranas, in contentivis quibuſdam febribus periodicis, quas Galenus lib, de morb. temporibus cap. 7. inquit in declinatione duritiem deponere: eam autem deponunt digeſta tranſmiſſave materia à loco ubi duritiem inducebat, ad alium vel intra vel extra corpus, ut nullam amplius duritiem efficiat; ſi ergo permutata materia à cerebri membrana ad ſubſtantiam, vel à pulmonis membrana ad carnem, pulſus ex duritie induit mollitiem, ex mollitie autem duritiem reſumit: 3°. *Ex inæquali* ſiccitate & humiditate, aut inæquali frigiditate ac calore: fluunt enim quandoque ad affectum locum materiæ bilioſæ vel melancholicæ, ex quibus durus fit pulſus, qui paulo poſt mollior reddi poteſt, ſi illis recedentibus humidæ atque aquoſæ fluxerint: 4. *Fit* & aliquando inſignis arteriarum refrigeratio circa acceſſionum initia, ex qua Pulſus oritur durus, qui tunc demum molleſcit quando arteriæ incaluerint: Fiunt *denique* inæquales pulſus duritie ac mollitie in Phtiſicis, qui non modo pulmonum ulcere laborant, ſed & fluxione pituitæ, quandoque empyemate, & non raro ſubſtantiæ putrilagine; ob quas omnes cauſas putrida quædam febris annectitur, horis veſpertinis magis moleſta, in cujus initio movetur materia humida à capite ad pulmones, à pulmonibus & thorace ad arterias, quæ dum illas diluit, irrorat & humectat, mollis fit pulſus: accedente vero febre ad ſtatum, excuſſaque materia, durities ſuccedit, relictis arteriis ex tabida febre exſiccatis, Adde ab erroribus in ſex rebus non natur. Sic in pulſu molli frigidæ potio, aut quid tale, duritiem ſtatim efficere valent.

Observatio XXV.

Pulſus duriſſimus, vermiculans, celerrimus, à ſuppuratione Pulmonum, Vomicis, Aquoſa ſubſtantia in pericardio, Corde flaccido &c.

HUbert Pomble, (*vide hiſtoriam tit. de Phthiſi*) febre hectica maraſmode conſumptus, Pulſum habuit durum, celerem, crebrum: Poſtmodum duriſſimum, vermicularem, celerrimum, creberrimum: In Pulmonibus exulceratio reperta eſt, cum duabus concluſis vomicis; Multa præterea aquoſa ſubſtantia in pericardio & thoracis cavitate quoque fluctuabat: Cor flaccidioris ſubſtantiæ erat, In ventriculis tantum aliquot nigri ſanguinis ſtriæ continebantur.

SCHOLIA.

P*Ulſum habuit durum*] Pulſus durities naturalis adſcribenda tunicarum craſſitiei: præter naturalis aſſignatur vulgo membranarum inflammationi: Cauſam & habet marcorem, & ſpermaticarum partium ad ſummum uſque deductum ſquallorem & ſiccitatem: alias vomicæ in pulmone, cordis flacciditas, & aquoſæ multæ humiditatis præſentia in pericardio, duritiem illam frangere debuerunt, ſi pulſum mollem inducere non valuerunt.

Observatio XXVI.

Pulſus interceptus ob Pulmonem ſiniſtrum inflammatum, fere putrem.

DOm. Tarenti ad cachexiam vergenti Pulſus erat interceptus: Pulmonum ſiniſter inflammatus apparuit & fere putridus: *lib. 3. tit. de Cachexia.*

Observatio XXVII.

Pulſus inæqualitas à vario Pulmonum vitio, & cordis inſigni magnitudine.

SEreniſſimo N. Pulſus mira erat inæqualitas & parvitas: Cor erat prægrande, ſine tamen ulla materia: Aderat hydrops thoracis: Pulmones utrique muco & ſanie obſiti. *Vide lib. 4. Tit. de Febribus.*

Observatio XXVIII.

Pulſus interceptus ob partem ſiniſtram Pulmonum materia fœtida tumidam.

ILluſtr. N. tuſſi, dyſpnœa, febre &c. laboranti Pulſus in quarta pulſatione facti ſunt intercepti: Fuit inventus tumor in parte ſiniſtra Pulmonis, è quo materia fœtida ſectione educta. *Vide ibidem.*

Observatio XXIX.

Pulſus magni, molles, quinta pulſatione intercurrentes, à Pulmonum tumentium &c. vitio.

ILluſtr. N. in febrem aſſiduam eſt delapſus cum dyſpnœa, genarum rubore, pectoris gravitate &c. Pulſus erant magni, molles, ſed in quinta pulſatione intercurrentes &c. Pulmones fuerunt inventi tumentes & pravi coloris, ſed non fuerunt ſecti &c. *Vide lib. 5. de Febribus.*

SCHOLIA.

P*Ulſus magni, molles, intercurrentes*] Lethargicorum, peripneumoniorumque pulſus ſunt magni, celeres, crebri ex calore: languidi, ex facultate gravata: molles undoſique, ex partis & affectus mollitie cum ſubtenſione: Intermittentes ex arteriarum compreſſione, Intercurrentes ac Dicroti duri, ex utroque caſu, præcipue autem calore aucto, cum facultate languida in dicroto, non admodum languida in Intercurrente: Sunt autem ex Cerebro potius intermittentes quam Intercurrentes, Ex Pulmonibus autem potius intercurrentes. *Saxonia lib. 3. de Pulſibus cap.* 97. De pulſu intercurrente vide eundem cap. 95.

Observatio XXX.

Pulſus in dextra manu fere abolitus, In ſiniſtra magnitudine & parvitate diſpar, A diſſimili inflammationis ſtatu in dextro & ſiniſtro pulmone, cum hydrope thoracis.

CArolus Pharmacopœus obiit ex peripneumonia & hydrope pulmonum: Hic duros non habuit Pulſus, ſed in dextra manu fere abolitos, quod durior majorque in dextro pulmone: In ſiniſtra, magnitudine ac parvitate diſpares, quod minor ac mollior, & aliqua ex parte ſuppurata eſſet in ſiniſtro pulmone inflammatio. *Saxonia l. 3. de Pulſibus c. 96.*

SCHOLIA.

QVomodo ex unica affectione, ut inflammatione, tam varii prodeunt pulſus, cum idem ſit locus affectus, cauſæ & affectiones, adeo ut ſint quidam tertini, vibrati, convulſivi, ſimpliciter duri, atque diſpares magnitudine ac parvitate? Reſpondeo fieri ſimpliciter duros ea tunicarum arteriæ ſiccitate, refrigeratione, tenſione, impletione abſque compreſſione, atque obſtructione & abſque uſu aucto, vel abſque vehementia facultatis: Vibratos vero ex his quidem cauſis, ſed accedente uſu aucto & robore facultatis: Convulſivos autem irritata ſentiente expultriceque nervi facultate; vel ex majori impletione quam in ſimpliciter duro, Serrinos vero, accedente tenſioni compreſſione moderata: Diſpares magnitudine, ex moderata compreſſione aut obſtructione abſque tenſione: Intermittentes denique, aucta eo uſque impletione, obſtructione vel compreſſione, ut tota vaſis cavitas in ea parte ſit anguſtata: Idcirco in intermittentibus, atque magnitudine diſparibus, ipſæmet arteriarum tunicæ, vel cavitates implentur, comprimuntur, vel obſtruuntur: In aliis vero pulſibus jam dictis, vel ſiccantur ac refrigerantur, vel ad aliarum partium impletionem ac tenſionem comprimuntur atque tenduntur. *Idem.*

Cum peripneumonia & Hydrope pulmonum] Si quiſpiam quærat cur hydrope pulmonis laborarit? cenſeo ea febre ardenti colliquatos fuiſſe in omnibus venis humores, fuſoque ſero, magnam illius partem ab ingenti pulmonum calore in thoracem eſſe tractam, partem vero per lotium fuiſſe expurgatam: toto enim hoc morbi tempore urinæ crudæ triplò plus reddebat quam biberet; Eandem ob cauſam exiſtimo Excell. Ducem Pinellum habuiſſe in capite hujuſce aquæ portionem multam, quod ſcilicet ab inflammationis calore eodem modo in caput attraheretur. *Idem.*

Observatio XXXI.

Pulſus inordinatus, intermittens, urgentibus paroxyſmis convulſivis, cum inflammatione pulmonum.

PUella tuſſi humida conflictata fuit, quæ convulſiva plane evaſit, &c. Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, Pulſus erat plurimum *inordinatus ac ſæpe intermittens*, vomitione etiam crebra afficiebatur &c. Ventriculus ſanus erat, nihil præter liquorem nuper ingeſtum continens: &c. Pulmonum caro valde rubicunda & velut cruore ſuffuſa, inflammationis notas exhibens &c. *Vide lib. 1. tit. de convulſione.*

SCHOLIA.

V*omitone crebra afficiebatur*] Quanquam hujus vomitus cauſam rejiciat *Willis* in convulſionum participem factum ventriculum, Adnotatur tamen vomitum Pulmonicis familiarem eſſe, primis præſertim diebus, forte quod membrana communis eſt œſophago & bronchiis pulmonum, adde & nervorum communionem, unde facile ventriculus pulmonibus *συμπάχειν* ſolet.

Inordinatus ac ſæpe intermittens] Scorbuticis anomalia illa Pulſus familiaris eſt, cujus cauſa cum quadrare poſſit in ejuſmodi pulſum, aliis affectibus accidentem, eam ea Clar. *Willis* Tract. de Scurbuto cap. 3. §. 4. adducimus; Pulſus inæqualis *ait*, ac intermittens Scorbuto graviori ſæpenumero accidit, cujus par ratio ac reſpirationis anomalæ, modo ſanguinis in corde accenſioni indebitæ, modo nervoſi generis inordinationi merito adſcribitur: Sanguis fuliginеоr factus, ac inſuper fæculentiis ſcorbuticis valde refertus, velut ellychnii oleum, ſale ac ſordibus limoſis imbutum, nonniſi inæqualiter ac interruptè accenditur: quare hinc pulſus irregularis cum ſpirituum vitalium crebro deliquio cietur: Porro ſi quando nervi cardiaci etiam materia ſcorbutica obſidentur, ut ſpirituum animalium influxus, quo cordis motus perennatur, haud juſto dimenſo & æquabili ritu peragatur; propterea quidem accidit cordis motum aliquatenus inhiberi, ejuſque reciprocationes varie perturbari: Pulſus inæqualis vel intermittens, & parvus ac debilis, à dyſcraſia ſanguinis: Sin ſatis ſit magnus & fortis, à functionis animalis vitio procedere videtur.

Observatio XXXII.

Pulſus Interciſus, Intermittens ob hydropem pericardii & thoracis.

JOh. N. vidua difficultatem ſpirandi per 30. annos habuit: E capacitate thoracis aquæ libræ 6. putrentis educuntur: Aruerant pulmones, Pulſus magnus, elatus, tardus, interciſus & intercalarem habens in pulſatione una atque altera intermiſſionem. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

SCHOLIA.

P*Ulſus magnus, elatus, tardus*] Nec enim omnis magnus neceſſario eſt vehemens; nec vehemens magnus; Sicut non omnis pulſus parvus eſt languidus; neque omnis languidus eſt parvus: lethargicorum enim pulſus ſunt magni ſimul & languidi: Pulſus autem magnus, docente *Franc. Sylvio* ſequitur ſanguinis rarefactionem amplam plenamque, concurrente arteriarum mollitie: Sed ſi aruerant Pulmones, cur pulſus potius durus non fuit? Veriſimile eſt talem extitiſſe Pulſum antequam ariditas inducta ſit pulmonibus, quam in morbi decurſu ab aqua in thorace contenta, ſiccandi vi prædita, contraxerunt; vel quia lympham, qua plurima pulmonum ſuperficies donatur, in capacitatem thoracis depoſuerunt, qua privati ariditas illis acceſſit: Niſi dicas in vaſis plurimum quoque ſerum incluſum, expanſioni arteriarum anſam præbuiſſe.

Aqua libra ſex putrentis &c.] Cavitas pectoris Sereniſſimi *de quo ſupra* aquoſæ materiæ libras quinque continebat, cujus Pulſus omnino huic diſſimilis, inæqualis ſcil. & parvus; morbo nempe ad exitum & exitium properante; initio enim magni & fortes fuere.

OBSERV.

Observatio XXXIII.

Pulſus inæqualitas ob Hydropem Pectoris & Pulmonum.

JOh. Baptiſta Ramundinus, ſexagenarius, maximam in Pulſu inæqualitatem patiebatur & difficultatem reſpirandi, inde repente obiit:

Diſſecti Pulmo aqua plenus, inde thorax inventi ſunt. *Cardanus parte 3. n. 68. de cauſis, ſignis & locis morborum.*

Observatio XXXIV.

Pulſus debilitas ob bilem minus acrem in veſica fellea contentam.

DOm. *Franciſcus Sylvius* fœminam aperuit, cujus bilis flaveſcebat, unde minus acris erat; hinc Pulſum debilem derivabat: *Alardus Herm. Cummenus in miſcellan. cur. anni* 1673.

Scholia.

HInc conſtat Bilem utilem eſſe ſuccum, qui ſanguini vigorem afflat, nec excrementis eſſe accenſendam: Tantumque abeſt, ut ad Ariſtotelis & Plinii placita, quidam hominum abſque bile inventi fuerint, ejuſque abſentia vitæ productioni inserviat, ut potius ex ejus defectu homo ſuperſtes vix eſſe queat, quin hydropem vel ſaltem cachexiam incurrat: Id olim a *Fernelio* fuit obſervatum, qui in quibuſdam non aliam mortis cauſam comparuiſſe ait, quam quod folliculus omni bile exhauſtus fuerit: Præter utilitatem, quam ad coctionem primam expediendam & abſolvendam affert, nullum dubium, ait *Mœbius Fundam. Medicina capit.* 16. ipſam quoque hæmatoſin, cùm in corde tum in hepate, bile iſta alimentari juvari: Bilis iſta nimium videtur quaſi flos ſanguinis, unde chylus mixtus cum ſanguine in corde, maxime hujus beneficio fermentari, & demum in ſanguinem mutari videtur: Revera ſi inutile excrementum Bilis eſſet, & ſolum, ut vult *Galenus*, inſerviret ad pituitæ inciſionem & abſterſionem, ac ut inteſtinorum expoltrix ad deponenda excrementa ſollicitaretur; natura eam non ad inteſtina tenuia, ubi chylus ultimam accipit manum, at potius ad craſſiora, quæ ſcybala craſſiora continent, & ſtimulo pro excretione præprimis opus habebant, ablegaret.

Observatio XXXV.

Pulſus deficiens à corruptione omnium viſcerum ortus.

CUidam cum acuta febre Animi deliquium, Pulſus deficiens &c. Omnia viſcera marcore confecta & abſceſſu putria inventa ſunt. *Vide tit. de Febribus.*

Scholia.

P*Ulſus deficiens*] Galeno 2. de cauſis Pulſ. cap. 3. eſt qui admoventi digitos videtur exſolutus, & tenenti applicatos paulatim prorſus deſinit: Deficiens autem alius eſt *Decurtatus*, Μυνείζων σφυγμός, qui & *mutilus* & *decreſcens* dicitur, eſt qui perpetuo diminuitur, nec minui deſiſtit, ad quietem denique omnimodam venit, prorſusque deficit; Qui ſi iterum redit, & de integro augetur, *Decurtatus reciprocus* dicitur, 1. de diff. Pulſ. cap. 11. Quod ſi in eo nulla ſervetur æqualitas, motuque ipſo frequenter deficiat, *Deficiens inæqualis* appellatur. 2. De cauſ. pulſ. cap. 12. Nomen autem a figuris quæ in acutum deſinunt, & à cauda muris tranſtulerunt Græci: Hujuſmodi autem Pulſuum inæqualitas Syſtematica dicitur: Pulſus omnis μύουρος provenit ab imbecillitate facultatis Pulſificæ: verum ea imbecillitas, in eo qui μύουρος ἐκλείπων dicitur, maxima eſt, neque enim ſe recipit & recolligit, poſtea in eo, qui in qua deſiit parvitate, hanc ſervat: minor vero ubi magnitudinem recuperat.

Observatio XXXVI.

Pulſus interſectus, myurus, capillaris, in ἀσφυξίαν deſinens, ob partes vitales in anguſtum coactas ab hepatis mole, Pulmonum vitio &c.

SEreniſs. N. arthritidi obnoxius, capitis dolore prehenſus fuit, poſt deſtillatione in pectus, febricula &c. Omnia fruſtra tentata ſunt, creſcente anxietate & aucta pulſus imbecillitate, ita ut interſectus videretur, poſtea myurus, mox capillaris, randem ſine pulſu: Pulmo, cor, pleura, ac ſeptum transverſum vi retracta ac in anguſtum coacta hepatis mole & ventriculi, ſeptum quaſi ſuperantia; Pulmones nigricantes, digitis compreſſi tabum reddentes, cor integrum ſed inæquali figura præditum &c. *Vide tit. de mictione difficili lib.* 3.

Scholia.

P*Ulſus interſectus*] Alias Intercidens, ſive Interciſus, Inæqualis eſt in uno & eodem ictu, ſecundum unam & candem arteriæ partem; ubi arteria ſuam diſtentionem ſinit, media quadam interjecta breviſſima

breviſſima quiete: ac licet bis ferire videatur, unus tamen duntaxat eſt Pulſus, quia ad unam eandémque arteriæ diſtenſionem pertinet. Hic minus periculoſus quam intermittens ſtatuitur, quod ſignum ſit naturæ cum morbificis cauſis decertantis. Notandum veró ex Galeno 2. de Præſag. 5. quód intercurrens aliquando bonæ ſit criſis prænuntius, naturæ ad pugnam ſe accingentis conatum indicans: aliquando ſit ſymptomaticus, pravæ alicujus affectionis index, qui plures habet inæqualitates connexas, qualis fuit in Setoniſſimo, ſequutus enim pulſus myurus, capillaris, faticentis indices facultatis: criticus autem, præter intercurrentiam, alias non habet inſignes inæqualitates ſuas præterea obtinet diſtenſiones magnas, validas celeres, præſertim circa ſtatum ac coctionis tempora.

Observatio XXXVII.

Pulſus vibrans ab Hepatis incendio, Siniſtro pulmone purulento, &c.

IN Ill. Domina N. febre ſemitertiana affecta Pulſus erat Vibrans, qualis in ingentibus inflammationibus apparere ſolet. Hepar incendio incanduerat. In cyſti aderant lapilli novem: Siniſter Pulmo purulentus: Fœmina erat iræ præcipitis. *Vide Tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

P*Ulſus erat vibrans*) Græcis dicitur κλονώδης: hic perpetuo durus eſt, & propter duritiem vehemens: fit autem cum valida eſt facultas, inſtrumentum durum & urgens uſus: quorum unum ſi abſit, ex Galeno, Vibrans fieri non poteſt. Eoſdem autem quos & Pulſus durus morbos denuntiat.

Qualis in ingentibus inflammationibus) Quatenus facultas valet, non poteſt cor primo & per ſe inſigni morbo laborare. Prout vero uſus eſt valde auctus, oportet affectionem eſſe calidam, magnam, aut cordi proximam, aut ſaltem per magna vaſa illi facile communicabilem: denique quatenus inſtrumenta ſunt dura, opus eſt corpus arteriæ eſſe valde impletum, aut ſaltem valde tenſum, ob membranas, nervos tendoneſque affectos. Ex quo ſtatim colligitur poſſe Vibratum fieri ex inflammatis, vel à calida materia impletis arteriis lævibus, aut iis quæ ex aorta ducunt originem (dummodo tamen affectio facultatem non exolvat) vel ex eadem inflammatione, aut impletione ſepti, pleuræ, meningum, oris ventriculi, veſicæ, uteri, inteſtinorum, aliarumque id genus membranarum, ut peritonæi, jecoris, lienis, tenuum, teſtium ac conſimilium: Denique vero ex nervorum ac tendonum affectione, præcipue vero pedum ac brachiorum, qui cæteris ſenſibiliores ac duriores ſunt. Ex his omnibus locis fieri Duros Pulſus, & accedente cauſa calorifica, ut *inflammatione*, eryſipelate, impletionéve à materia calida *Vibratos* nemini jam ignotum eſt. *Saxonia lib. 3. de Pulſib. cap. 83.*

Observatio XXXVIII.

Pulſus inæqualis, deficiens, ob cordis ventriculos & pulmones ſanguine refertos, cum carunculis in ſiniſtro cordis ſinu.

DOm. N. de palpitatione cordis conqueſtus eſt, Pulſum illius contrectans, Inæqualem illum juvenio, omni genere inæqualitatis, ita ut ſtatim mihi renovaverit memoriam Antipatri: Varia ſunt præſcripta, ſed æger in pejus perpetuo ruebat, ſumma difficultate reſpirandi laborans, & Pulſus nullus apparebat in carpo. Aperto cadavere, inventus fuit cordis ventriculus uterque ſanguine concreto repletus ac diſtentus: tum etiam totus Pulmo ſanguine multo refertus. In ſiniſtro cordis ventriculo carunculæ rotundæ. *Vide Tit. de Palpit. cordis.*

Observatio XXXIX.

Pulſus intermiſſus, tandem aſphyxia ob calculum in ſinu dextro cordis incluſum, &c.

HOneſti civis filia, cachectica, in febrem bilioſam continuam incidit, ſuccedit pervigilia. Pulſus intermiſſus, &c. In capſula cordis adetat humor putridus, cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: circa valvulas dextri ventriculi calculus ex tartaro concretus. *Vide tit. de cordis palpitatione.*

Observatio XL.

Pulſus per triduum deficiens ab exhauſtis ſanguine cordis ventriculis.

VXor N. quæ gravida judicabatur, poſt varia ſymptomata vivere deſiit. Cor illi elegans & puſillum, adipe fere tectum, In ventriculis ne gutta ſanguinis comparuit, ut mirum non ſit tribus ante obitum diebus Pulſum ceſſaſſe. *Vide lib. 3. Tit. de ventris tumore.*

SCHOLIA.

P*Ulſum ceſſaſſe*) Circa Pulſus validi & debilis cauſas ſic ratiocinatur *Franc. Sylvius* Praxeos lib. 1. cap. 34. §. 43. & ſeqq. Arbitramur, ait, omne animi deliquium deduci debere proxime ac immediate *ab ipſo ſanguine ad cor utrinque accedente*, atque iis omnibus quæ tum ſecundum tum p. n. ipſi conjunguntur, & una cum ipſo ad cor deferuntur, ipſiuſque Effervescentiam naturalem ita turbant & immutant, ut non tantum ſanguinis rarefactio imminuatur, ſed cor ipſum non ſatis expandatur contrahaturque, Sanguiſque inſufficienter in Arterias effundatur, ideóque *Pulſus Minor* & *Languidior*, quin aliquando *Nullus ſentiatur*.

Si enim ad pulſum laudabilem efficiendum requiratur, ſicuti omnino requiri arbitramur, tum 1. *Sanguis* undique & utrinque ad utrumque cordis ventriculum refluens, tum 2°. *Bilis* aſcendenti ſanguini juncta; tum 3°. *Lympha* undequaque cum *deſcendente Sanguine* affluens, tum 4°. ſingularis ex continuo *Bilis*, *ſucci Pancreatici & Salivæ* in tenui inteſtino confluxu poſt ſui Effervescentiam ortus, & mox per Lacteas venas tranſlatus *Liquor*; tum forſan 5°. *Aer inſpiratione in pulmones attractus*, & aliqua ſui parte Sanguini per ipſos circulanti admiſtus, dum in ſubſequente mox Expiratione excluditur iterum reliqua; tum aliquando 6°. *Chylus*, quamvis non ſemper is, ſed poſt aſſumpta demum alimenta propellatur ad cor: Si hæc omnia, inquam, requirantur ad laudabilem Pulſum efficiendum, utique ſingula tum adeſſe, tum rite diſpoſita eſſe oportet: Quod ſi horum unum vel plura in totum aut ex parte deſint, aut copia majore adſint, aut aliena qualitate donata eo accedant, vel alia inſuper non requiſita, ideoque neceſſario noxia confluant, continget dubio procul, præter aliarum in corde fieri ſolitarum functionum labefactationem, aliqua *Pulſus læſio*.

Ut autem in præſenti maneamus negotio, *Pulſus* deficiet plus minuſve in *Magnitudine ac robore* 1. propter univerſalem *Sanguinis defectum*, poſt hæmorrhagiam notabilem, aut inediam diu protractam. Unde non tantum deficiet ſanguis, verum alii quoque in corpore humores, Bilis, Succus Pancreaticus, Lympha & cæteri ad vitalem ſanguinis rarefactionem, Pulſumque adeo magnum efficiendum neceſſarii.

Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 2. Propter *Bilis defectum*, in alvi fluxu & vomitu enormi, ac præſertim cholera morbo, unde quantitate minore, tandemque forſan nulla ſi ad cor deferatur Bilis, an mirum ſi minor vel nulla excitetur in ipſo Effervescentia, Si minor vel nulla fiat ſanguinis Rarefactio, Si minor vel nulla ſequatur Ventriculorum cordis tum Expanſio tum Contractio, Pulſúſque ſentiatur vel Minor vel Nullus.

Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 3. propter *Lymphæ defectum*, à Sudore nimio, cum quo, præter ſpiritus animales, Lympham quoque minui evincere videntur Acida, non minus quam Spirituoſa Volatilia, multum ſudantes recreantia & reſtituentia. Defectus autem Lymphæ Subacidæ, tum ſanguinis Conſiſtentia mediocris, tum ejuſdem Effervescentia deficiet, unde idem nec ſatis rarefiet in corde, nec hujus Explicatio Complicatióque fiet ſatis magna, unde Pulſus etiam obſervabitur neceſſario Naturali minor.

Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus. 4. propter Liquoris ex *Inteſtinali triumviratu exurgentis* defectum, in vomitu & alvi fluxu moleſto ac imprimis continuo: Hoc enim ex parte, aut in totum excluſo, carebit neceſſario Sanguis ejus beneficio. Cenſuimus autem alibi facere ipſum ad *Coagulationem naturalem Sanguinis conciliandam*, Ea proinde ſi plus vel minus deſtituatur ſanguis, nec hujus defectus reparatur continuo, minus aptus erit ad rareſcendum cordiſque ventriculos explicandum ſanguis, ſequeturque Pulſus neceſſario Minor.

Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 5. propter *Inſpirandi Aëris defectum*, in Oris, Narium Fauciumque, aut Aſperæ arteriæ anguſtia qualicunque, ob quam minori copia accedens aër, deſideratum ſanguini refrigerium, vel qualemcunque tandem mutationem ſatis nequit conferre, quocirca ſegnius propulſus per Pulmones ſanguis, nec ſufficientem novo ex dextro cordis ventriculo ſuccedenti locum faciens, cordis contractionem impedit, & hactenus *Pulſus minoris* cauſa exiſtit.

Deficiet idem in Magnitudine, hinc & Robore Pulſus 6. propter *Chyli defectum*, & in præpoſtera *Inedia*, ſive voluntaria ſive coacta, & in *Alimentorum fermentatione*, aut *Secretione*, aut *Tranſcolatione*, aut *Tranſlatione* quovis modo impedita: Niſi enim quotidie, ac imprimis conſueto tempore aſſumantur alimenta, ex quibus electus Chylus ad cor deferatur, non tantum non reſarcietur ſanguis continuo deperditus, ſed in ſe, ſanguinémque reliquum, nimium perperámve agent Humores in corde, ac inteſtino tenui confluentes, ac nonnunquam præſtabunt ſanguinem magis vel minus conſiſtentem, hactenuſque ad debitam ſufficientémve ſui Rarefactionem, cordiſque ventriculorum Explicationem Complicationémque ineptum, unde neceſſario ſequetur Minor & Debilior pulſus.

Non tantum ex enumeratorum Humorum *defectu*, verum aliquando exceſſu quoque, *Minor* & *Languidior* continget *Pulſus*. Nam 1. Sanguinis redundantia, plethora dicta, Impedit ne ſpatii & loci defectu copioſus in Arterias expelli poſſit Sanguis, nec proinde in dextro cordis ventriculo valde ſatiſque rarefieri, cordiſque parietes multum explicari rurſumque complicari queant.

Quin 2. *Bilis* majori copia ad cor delata, in febribus ardentibus præſertim, non tantum ſanguinem ſolito magis potentiuſque rarefacit, cum Pulſu Majore ac Robuſtiore, ſed poſtquam iſta rarefactione nimia tandem vaſa multum diſtendendo, & Plethoram ad vaſa dictam dicendamve conſtituendo, ſpatia ipſorum omnia replevit, ut ut Ardorem conſervet noxium, non poteſt tamen Loci defectu æque ſanguinem ac prius diducere, atque Pulſum Magnum Robuſtumque producere, qui potius ſenſim obſervatur Minor ac Debilior, ob deficientem ſanguinis Rarefactionem, Cordiſque ventriculorum Explicationem Complicationémque, donec Sanguinis effuſione qualicunque, locus paretur novus reliquo amplius rarefacto excipiendo, una cum Pulſu & Majore & Robuſtiore mox ſimul concurrente.

Pulſum Minorem, ideoque Languidiorem quoque producet. 3. *Lympha Subacida*, ſi copia majore accedat ad Cor: quoniam Conſiſtentiam tribuet ſanguini

guini

guini firmiorem ac ſolidiorem, quam ut debite ſatiſque poſſit idem rarefieri ad cordis ventriculos ſufficienter dilatandos, quo ſuccedat notabilis eorundem conſtrictio ad Pulſum magnum ac Robuſtum conſtituendum omnino neceſſaria.

Idem dicendum 4. de *Liquore* illo inteſtinorum tenuium *triumvirali*, ſi præſertim ejus munus ſit coagulationem naturalem, ab acido ſubauſtero pendentem, Sanguini præſtare. Hoc enim aucto augebitur quoque ſanguinis coagulatio, minuetur contra ejuſdem aptitudo ad rareſcendum, ac minuetur proinde Pulſus, fietque ſimul Debilior.

Cùm *Aëris* laudabilis copia magna in Pulmones allecta non poſſit non eſſe utilis, non poterit ab ipſa expectari, nec deduci Pulſus Minor vel Languidior.

Poteſt tamen 5. à *Chylo* majori copia, quovis modo ad cor delato, Pulſus reddi & Minor & Debilior, quatenus ſanguinea vaſa nimium replet, ac plethoram tum efficit tum auget.

Si quantitate, aut deficiente aut excedente, Pulſum minorem Languidioremque producere potuerunt & ſanguis & alii memorati humores ad cor cum ipſo delati, certe non minus idem præſtabunt iidem quoties *qualitate* peccant noxia. *Sanguis* namque 1. vel *fluidior*, vel *ſolidior* ineptus eſt laudabili ſuæ rarefactioni, qua deficiente oſtenſum jam eſt non ſemel Pulſum conſequi Minorem Languidioremque.

Sic 2. *Bilis glutinoſa minuſque acris* efferveſcet minus, partéſque igneas de ſe promet parcius, unde ſanguis minus rareſcet, & tandem Pulſus fiet minor ac debilior.

3. *Lympha* vel *acidior* vel *auſterior*, non tantum ſanguinem præſtabit *Glutinoſiorem*, ideóque ad rareſcendum ineptiorem, ſed inſuper non parum obtundet bilem, partéſque Igneas undecunque erumpentes, atque ſic Pulſui & minori & languidiori dabit anſam.

4. Idem ſentiendum dicendúmque de *Liquore* audato *Triumvirali* vel *acidiore* vel *auſteriore*.

5. *Aer Borealis* & *Aſperior* faciet multùm ad ſanguinem valde coagulandum, ipſiúſque rarefactionem impediendam.

Si 6. *Alimenta* aſſumantur *acidiora* vel *auſteriora*, chylus quoque parabitur ſimilis, à quo notata incommoda ſunt expectanda, cum Pulſu minore ac Debiliore.

Pulſus minor ac Debilior, debetur quoque aliis Rebus præter naturæ leges ad cor delatis, quoties aut *Humores* in corpore corrupti, aut *Halitus Flatúſve* ex ipſis producti, aut *venena* per os, nares cutiſve poros, vel quamcumque aliam viam in corpus penetrantia una cum ſanguine Cor accedunt, & ſanguinem aut nimis coagulant coguntve, aut quovis modo alio ad debitam ſui rarefactionem ineptum reddunt.

Observatio XLI.

Pulſus Inæqualis ob contenta extranea in ſinubus cordis, ſuccedente Aſphyxia.

DOm. N. Pulſum contrectans, illum inæqualem invenio omni genere inæqualitatis, tandem ad aſphyxiam devenit. Inventus fuit cordis ventriculus uterque ſanguine concreto repletus, In ſiniſtro carunculæ. *Vide Tit. de Palpit. cordis.*

SCHOLIA.

OMni *genere inæqualitatis*) Inæqualitatis Pulſus cauſas tum in Corde, tum extra id diſquirit *Saxonia* lib. 3. de Pulſibus cap. 14. Quamvis, *ait*, Galenus 4. de Præſag. ex Pulſ. 12. nos docuerit affecto corde omnium arteriarum pulſus mutari, contra vero quarundam tantum, ubi in arteriis quibuſdam determinatis fuerit læſio, attamen non valet conſequentia, omnes arteriæ inæquales proferunt Pulſus, ergo Cor in propria ſubſtantia eſt affectum. Poteſt enim affectio in Magnæ Arteriæ principio conſiſtens, omnium arteriarum pulſus reddere inæquales, ut aperte colligitur ex *Galeno* 2. de Pulſ. cauſis 4. & *Antipatri* exemplo confirmatur 4. de loc. affect. ult. Itaque cordis affectionem in propria ſubſtantia factam, eo dignoſcemus argumento quod ab Hippocr. propoſitum eſt 2. aphor. 41. *Qui ſæpe ac vehementer, & abſque manifeſta cauſa exolvuntur, repente moriuntur*: Ex nulla enim alia parte affecta poteſt quiſpiam ſæpe, & vehementer, & citra manifeſtam cauſam animo linqui, præterquam ex vitiato in propria ſubſtantia corde: Fit plerumque *omnis generis inæqualitas* in Pulſu, propter læves arterias obſtructas vel compreſſas, ut de Antipatro proxime, nullo tamen exiſtente animi deliquio, niſi prope mortem.

Fit quoque Pulſus inſigniter inæqualis ex *ore ventriculi affecto*, accedente quin etiam frequenti ſyncope, ſed cauſa erit manifeſta, vel boulimus, vel frigidorum humorum copia, vel acrimonia atque tenuitas.

Fiunt plerumque non minus inæquales ex *utero*, cum animi defectu magni momenti: ſed & hujus defectus atque inæqualitatis cauſæ erunt conſpicuæ, forte nec admodum frequentes. Solum Cor primario læſum omnem profert Pulſus inæqualitatem, cum frequenti ac valida ſyncope, interim nulla apparente in reliquis corporis partibus affectione: Ex quo ſtatim concludendum Cor in propria ſubſtantia vim pati: Quia vero aut *intemperie nuda* afficitur, aut à materia aliqua *comprimitur*, *gravatur* vel *obſtruitur*, utrobique quidem aderit omnium Pulſuum inæqualitas, frequenſque ſyncope, ſed in intemperie cum materia, aderit Palpitatio, In intemperie citra materiam, nulla, juxta Galenum 3. de Præſag. ex Pulſ. 4. *Quæ cum ſit duplex*, ait, *altera in ſuccis ejus propriis*, *altera in partibus ſolidis*, *illa ex ſuccis profecta*, *una cum totius corporis fit palpitatione*, *hæc ex ſolidis partibus abſque palpitatione.* Utrum vero hæc materia ſit in ventriculorum cavitate, an ſolidæ impacta ſubſtantiæ, pertinet ad diſquiſitionem cauſarum ſyncopes & palpitationis: Nunc illud intellexiſſe ſufficiat, Cor primario affectum omnes Pulſuum proferre inæqualitates, cum ſyncope abſq; cauſa, addita quinetiam palpitatione ſi adſit materia: abſque palpitatione vero, cum deſit materia. Idcirco noxias iſtas cauſas in aliis propinquis cordis partibus reperiri, facile ex hoc dignoſcemus, vel quod careant ſyncope, vel ſi adſit, nec erit frequês, nec valida,

nec tandem abſque manifeſta cauſa, imo vero cum ea cunctis cognita & peſpecta. Hujus rei multa proferri poſſunt exempla, quorum primum ex *Antipatro* deſumitur, qui omnem babuit in Pulſu inæqualitatem, abſque frequenti ſyncope, ob læves arterias læſas, 2. eſt alterius, de quo Obſervat. ex *Hollerio*. 3. eſt *Dodonei*, qui ex magnæ arteriæ affectu eoſdem vult fieri Pulſus, quos ventriculorum cordis affectio generat, ſed abſque ſyncope, cum palpitatione tamen, cujus fidem facit hiſtoria ab eodem conſcripta, Vide Obſervat. Ex quo & aliis conſimilibus caſibus, patet, Magnæ arteriæ callos, tumores inſignes, obſtructioneſve, Interruptos Inæqualéſque omnis generis Pulſus proferre, cum cordis palpitatione: Eoſdem vero affectus in vena arterioſa omnia hæc præſtare, palpitatione excepta, Id quod mihi quoque propria conſtat experientia & exemplo *Calceolari*, cujus vide hiſtoriam inferius.

Sic ergo loci affecti in genere & affectiones ſunt diſtinguendæ.

Cauſæ vero atque morbi in ſpecie, qui gravitatem, obſtructionem vel compreſſionem faciunt, ita inter ſe diſcerni debent, Nam ſi fuerit ſola materia abſque tumore, Pulſus erit inæqualis, inordinatus: Si fuerit tumor aliquis, erit ordinatus ſtabiliſque, propterea à Galeno *Hecticus* vocatus. Rurſum ſi tumor non adſit, ſed tantum materia, ſi quidem vaporoſa fuerit, cito accedit & recedit omnis Pulſuum inæqualitas, neque interrupta eſt ſed tantum diſpar: Si vero *corpulenta* fuerit, diutius permanet, Pulſúmque interruptum, pro ſui copia ac craſſitie poteſt efficere, Imo vero ejuſdem materiæ copiam ex diſparitatis interruptioniſque modo dignoſcemus: Etenim qui interrupti, æque ſunt languidi in principio ac fine, valde oneratam oſtendunt facultatem, qui in fine tantum, minus: qui in principio magis quam in fine, omnium minime: Materias vero atque tumorum ſpecies ſic diſtinguemus; nam materia, aut tumor calidus, pulſus ſimul profert aliquanto celeriores, majores, aut ſaltem crebriores; frigidus vero oppoſitos: idcirco cum calidis plerumque febris erit connexa, cum frigidis nequaquam. Et cum materia, ut diximus, Pulſus inconſtans erit, cum tumore vero, firmus becticus ac conſtans.

Sed ambiget quiſpiam, an ex Inæquali pulſu, per omnes arterias, cum magnitudine, celeritate, ac crebritate ſtabili, ordinata, atque cum ſyncope, poſſimus inferre Cor primario tumore calido, inflammatione ſcil. aut eryſipelate laboraret, Ex *Galeno* enim 5. de loc. 2. & 3. de præſag. ex Pulſibus 8. Cor non poteſt inflammatione vel eryſipelate tentari quin prius animal intereat? Itaque non videtur valere conſequentia noſtra, *Pulſus eſt in omnibus arteriis inæqualis, becticus, cum celeritate, magnitudine, crebritate, ergo calidum cordis tumorem ſignificat.* Reſpondeo veram eſſe *Galeni* ſententiam de maximis cordis tumoribus, qui totam illius ſubſtantiam occupant, non de illis qui unam duntaxat ejus particulam recent. Docuit quippe experientia, ex multiplici ſectione cadaverum comparata, cor, diu vivente homine, abſceſſus ulceráque ſuſtinuiſſe: at vero ſi abſceſſus, ergo & inflammationes quæ abſceſſus præcedunt, Exempla paſſim obvia ſunt: Itaque ſemper potius experientiæ quam authoritati adhærendum.

APPENDIX.

Pulſus inæquales in integra valetudine fruentibus aliquando accidunt.

EX caſibus Obſervat. ſuperioribus allatis, apparet magnæ arteriæ callos, tumores inſignes, obſtructioneſve, interruptos inæqualéſq; omnis generis Pulſus proferre, cum cordis palpitatione: Eoſdem vero affectus in vena arterioſa omnia hæc præſtare, palpitatione excepta. Id quoq; mihi propria conſtat experientia, Calceolatii cujuſdam Patavini, ſeptuagenarii, qui multos jam annos pulſus habet inæquales, illis omnino ſimiles quos refert Galenus Antipatrum habuiſſe, abſque palpitatione tamen: Imo vero uſque adeo integra fruitur valetudine ut omnia obire munia poſſit. Hoc vero admiratione dignum hunc tunc primum inæqualitatem hanc amittere cum febribus detinetur: febre autem recedente eandem ſtatim recuperare. *Saxonia l. c.* Experientiæ huic mea accedat, Sub mea cura eſt ab octennio Nobil. Matrona, Dom. Favre, jam octogenaria, aſthmati cum cordis palpitatione à juventute obnoxia. Illi ſimiliter Pulſus inæqualis eſt continuo, inæqualitate ſyſtematica, intercisſus, intercurrens, imo ſæpe intermittens; alias pro ætate, ſi crurum infirmitatem excipias, robúſtiſſima; quanquam hydrope aſcite, aſthmati complicato, affecta fuerit ante tres annos, cura autem noſtra liberata: Alteram huic adjungo, Matronam Clariſſimam, & opificio fimbriarum denticulatarum argentearum tota Europa celeberrimam, Dom. Andrion, alias Perdreau, mulierem ſagaciſſimam, ſexageſimum quartum annum prætergreſſam, ſat firmæ valetudinis, cui etiamnum Pulſus mire variegatus eſt, interruptus, intermittens, ſed ſine cordis Palpitatione.

OBSERVATIO XLII.

Pulſus intermittens à corde exulcerato, &c.

PUella annos 14. nata febre prehenſa, pulſum fere ſemper habuit intermittentem, cum tuſſi ſicca, dyſpnoea, &c. Mortuæ cor albicans viſum eſt, & media ſui parte exeſum & exulceratum, &c. *Vide Tit. de Hæmoptyſi.*

SCHOLIA.

S C H O L I A.

I*Ntermittens*) De pathemate hoc diſtinguere oportet, cujus duæ ſunt diſtinctæ fiendi rationes: nam licet quandoque Pulſus intermittat, quoniam cor pro eo tempore à motu ceſſat, attamen præterea tactu indice Pulſus nonnunquam in carpo intermittere videtur, dum cor in pectore celerrime ac inceſſanter (uti fit in Tremore ejus) vibrare ſentitur, cujus cauſam eſſe ſuſpicor, quod urgente illa cordis paſſione ſanguinis portio tantum perexigua quaque ſyſtole in Aortam projicitur: quare hæc inanita & flacceſcens, atque ſarcina promovenda carens, ne fruſtra ſæpius agat, contractionem ſuam quandoque intermittit. Pariter hoc fieri videtur ac circa navem exonerandam, vid. quo tempore merces difficilius & impedite admodum depromuntur, bajulatores exportaturi ituum & redituum vices quaſdam prætereunt. Porro in febribus malignis aut funeſtis, ſi quando Pulſus creber & debilis fit, etiam is ſubinde intermittit. Cujus ratio eſt, non quod cor à motu interdum ceſſat (hoc enim tunc imprimis indeſinenter laborat) ſed quatenus ſanguis non uberi ſatis penu quaque ſyſtole in aortam profertur, quare hæc opere ſatis agendo carens, nonnunquam otiatur.

Verum inſuper Pulſus quandoque intermittit, quia cordis ipſius contractio pro vice quadam ſuſpenditur, , ſive pauſa ejus duplo longior exiſtit, quod quidem manu pectori admota quiſpiam in ſeipſo aut alio facile deprehendat, imo laborantes pergravamen pectoris & oppreſſionem plane in ſe perſentiunt, quoties cor à motu ceſſat: Porro hæc affectio non tam languidos, moribundos aut periculoſe laborantes, quam ſatis validos & quoad plurima recte habentes paſſim inceſſit: quare non ſemper, juxta vulgi opinionem, pro morbo aut ſigno pernitioſo admodum, aut valde ſontico ſumi debet; Huic obnoxii plerumque etiam vertigine, cephalalgia aut pathematis ſpaſmodicis moleſtari ſolent: Cæterum iſte cordis defectus quoad typum varius eſt, nam intermiſſionum periodi modo ſunt certæ & ad Pulſus vicem quandam, puta 3. 4 5. aliamve aut crebriorem aut rariorem, determinatæ: modo incertæ ſunt ac vagæ, ut ceſſatio per pulſus jam pauciores, mox plures contingat: Arteriæ vibrationes dum continuantur ſatis validæ ſive fortes exiſtunt, & plerumque ſunt æquales: quandoque tamen pulſatio prima poſt intermiſſionem maxima eſt, quæ ſuccedit paulo minor, ac ita ſenſim minuuntur, donec intermiſſio repetat, dein poſtea pulſus magnus incipiens, quaſi per ſcalam rurſus ad ἀσφυξίαν deſcendit.

Novi quoſdam Pulſu intermittente ſemper præditos, ut nullo non tempore arteriam tangens, ita habuiſſe deprehenderem, interim ut illi ſatis ſani viſi de nulla alia ægritudine quererentur: attamen quoſdam alios adverti tantummodo cum adeſſet, vel immineret, cephalagia immanis, aut capitis affectio quæpiam gravior, etiam pulſum ſolito tardiorem & intermittentem habuiſſe.

Ex his conſtare arbitror pathematis modo deſcripti cauſam, ſive rationem formalem, non à ſanguinis miſtione aut craſi, ſed tantum ab irregulari ſpirituum animalium è cerebello in nervos cardiacos, indéque in tendines, cordis diſpenſatione pendere, Enimvero ſuſpicari faſſit propter nervos iſtos nonnihil obſtructos, ſpiritus animales haud pleno ſatis alveo, aut influxu ad muſculi hujus tendines dependere: quare cum penus eorum nonnihil deficit, cordis motus pro unico pulſu ſubinde ceſſat, donec ſpirituum copiis mox denuo inſtauratis, actio ejus redintegrari poſſit. Ita videmus Molendinum à rivo perexiguo circumactum, lympha interdum ſubſidente & pene exhauſta ſubſiſtere, & deinde mox cum aſſurgeret aquarum cumulus, circuitus ſuos repetere.

Quorum Pulſus ex ſe magnus & ſatis fortis intermittere ſolet, illi non tantum cephalalgiis & affectibus Vertiginoſis, ſed plerumq; etiam Incubo, & non raro Apoplexiæ obnoxii degunt, nam ſi contigerit nervos cardiacos, prius non ſatis apertos & expeditos, poſtea in totum obſtrui, propterea neceſſe erit Corde (quod primus Elater eſt) immobili facto, corporis animati machinam mox totam à motu, & conſequenter à vita ceſſare.

Quamvis affectio hæc præſente incommodo aut periculo ſæpe carens, præproperam curationem non exigat, attamen præſervationis gratia, ne morbi graviores inſequantur, remedia adhiberi debent, ut quantum fieri poſſit morbida quævis ſeminaria intra ἐγκέφαλον jacta, aut ibidem progigni apta tollantur & præcaveantur: In hunc finem huc referimus methodum contra apoplexiæ inſultus alibi à nobis propoſitum. *Willis Pharmac. Ration. p. 277. &c.*

O B S E R V A T I O XLVII.

Pulſus inæqualis, inordinatus, intermittens, ob obſtructionem utriuſque ſinus cordis à ſubſtantia quadam oſſium medullæ ſimili.

ILluſtr. Princeps bis aut ter in anno ex catarrho tenui ad pectus fluente, & orthopnoeam cum ſuffocationis periculo ad breve tempus generante, vexabatur, &c. cum pulſu inæquali, inordinato, intermittente, &c. Cor in utroque ſuo ſinu ſubſtantiam quandam continebat oblongam, teretem, mollem, ex albo flaveſcentem, lentam, medullæ oſſium calefactæ perſimilem, ſed appendicibus aliquot præditam: in dextro quidem longam digitos ſeptem, in ſiniſtro minorem craſſitudine digitali, &c. *Vide lib. 3. Tit. de ventris Tumore.*

S C H O L I A.

P*Ulſu intermittente*) Ex pulſu Intermittente ſæpe exitium prædicunt Medici & falluntur: remittit quippe ſubinde in acutis morbis, oppreſſo ſanguine in corde, pulmonibus, &c. ſed poſtliminio redit, cum vel minuto ſanguine vel revulſo, liberiori per arterias curſu fertur: Exercitus Præfectus in febre ardente cum reſpirationis difficultate & moleſta tuſſi, pulſu intermittente, non raro me turbavit, qui tamen extincta febre, redeuntibusque viribus cum ſanitate priſtina curſum conſuetum repetiit: P. Servius Medicus Romanus, febre continua detentus, ſex dierum ſpatio carebat pulſu, optime tamen convaluit. In moribundis pariter fallax judicium præbet, Civem curavi febricitantem, cujus pulſus modo remittebat per vices, ut

mortem inſtantem minaretur, modo vegetior recurrebat, ut ſanorum ſimilis videretur, quo ſæpius repetito, tertio demum die ſerio deſiit & pulſus & vita: Alios vidi chronico morbo enervatos, tribus ante mortem diebus pulſu prorſus carentes: Febre maligna quidam æſtuans, toto ferme morbi curſu pulſu deſtituebatur, perraro recurrente, quem xiii. demum die ſuſtulit fati neceſſitas: nempe malignitate ita ſopiuntur ſenſus ſanguiſque, ut nullo ad arterias Pulſu ferantur: In mortis vero confinio ſanguis, vel in corde vi caloris grumeſcit ut fluere non poſſit, vel deficiens, arteriis relictis, cordi auriculiſque movendis vix ſufficiat. *Bartholinus centur. 4. hiſtor 42.*

Observatio XLIV.

Pulſus intermittens à calculo obſidente arteriam aortam juxta renes.

IUvenis incidit in vehementem cordis palpitationem, &c. quibus acceſſere Pulſus intermittens, &c. Prope renem ſiniſtrum dedit ſe nobis in conſpectum inauditum calculi genus, quod, à loco cui inſedit, vocare lubet arteriale: inſidebat quippe firmiter illi arteriæ aortæ ramo, qui vergit ad glandulam Euſtachii, ſiniſtro reni impoſitam, &c. *Vide Tit. de Palpitatione cordis.*

Scholia.

I*Nauditum calculi genus, &c.*) Imo à calculis & arenulis circa renes retentis, & conatu naturæ in iis excernendis Pulſus intermiſſionem contigiſſe, quibus excluſis ad priſtinum tenorem redierit, notat *Bartholinus* hiſtor 37. centur. v. Unde infert hujuſmodi intermiſſionem terrori Medico eſſe non debere. Hinc recte *Hollerius* l. de colico dolore in ſcholiis, vires ex pulſu non eſſe colligendas in magnis doloribus, quia tum ſolet eſſe admodum parvus. Sereniſſ. Princeps Anhaltinus Ludovicus, referente Rolfinkio Meth. med. ſpec. l. 3. c. 11. calculoſus ex renibus, hypochondriacus, aſthmate ſicco laborans, Pulſum à primis pueritiæ incunabilis habebat intermittentem quaſi connatum.

Observatio XLV.

Aſphyxia à cordis vaſis majoribus ſanguine concreto repletis.

VIdit Guido Patinus Facultatis Medicæ Pariſienſis Decanus meritiſſimus, &c. Virum diutius aſphyxia laborantem, in cujus cadavere diſſecto cordis magna vaſa ſanguine concreto erant repleta. *Th. Bartholinus Tract. de lacteis Thoracicis cap. 14.*

Scholia.

COncretionis illius ſanguinis cauſam refert in humoris, quo dilui debet, defectum, atque *ἀσφυξίας* obſtructis thoracicis lacteis induci credit. Variorum, *inquit*, affectuum generationem facilem & expeditam nuper inventæ lacteæ thoracicæ propalant, 1 &c. §. iv. Pulſuum mutationes cibo ſumpto, qui dignoſci à Medico prudenti, idcirco debent. Imo pulſus interceptio in aſphyxia obſtructis his thoracicis inducitur, unda ſanguis, copioſus alioquin, humore neceſſario dilui nequit. Hinc vidit G. Patinus, &c. Sæpius id quoque obſervavi in ſubito demortuis cadaveribus paſſim à me diſſectis. Panaiolus in febre ardentiſſima mortuo vidit cor torrefactum pyri toſti inſtar, abſque ulla pericardii aqua, unde febricitantes & potu indigent & eundem appetunt: Iiſdem lacteis obſtructis ſine dubio animi deliquio occubuit *Rob. de Marca* apud *Sinetium*, cujus ventriculi cordis coagulato ſanguine ſcatebant, &c. *Vide infra Obſerv. 4.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI

SECTIO X.

De Leipothymia, Syncope.

Observatio I.

Syncope à corde Sanie obſito.

LUcas Alantſea, civis & Bibliopola Viennenſis, cum ſubito ex ſyncope anno 1522. obiiſſet, apertum eſt ejus pectus, atque inventa eſt pluſquam media pars cordis ſanioſa & putredine abſumpta in hunc modum; Quæ certe putrefactio in exiguo tempore tam validum membrum conſumere adeo non potuit; ſed neceſſarium eſt diuturnam perſtitiſſe priuſquam

quam tam nobile membrum, fortiſſimis & duriſſimis villis conſtans, adeo evinceretur: Hic eo anno quo obiit, multa & crebra paſſus eſt animi deliquia: *Matthias Cornax cap. ultimo ſuæ hiſtoriæ.*

SCHOLIA.

COr ipſum & putredinem & apoſtemata perferre poſſe aliquandiu, teſtimonio *Nic. maſſa* oſtendam, Qui in anatomia ſua, cap. de corde, ſe ſecaſſe Mercatorem quendam Venetiis, ex vulnere capitis mortuum, teſtatur, in cujus corde, cùm ubiter thoracis partes perſcrutaretur, reperit præter omnium opinionem ulcus, ſeu apoſtema, in ipſa auricula & ſubſtantia cordis, magnitudine ovi gallinacei, quem tandem certo comperit, habita diligenti inveſtigatione apud demortui familiares, quod in vita nunquam de corde fuerit conqueſtus: Sed non incongruè fortaſſis aliquis inferre poſſit Venetum mercatorem immunem ab animi deliquiis fuiſſe, quoniam recentior lues, & non perinde magna putredo illius cor invaſerat: Civem verò Viennenſem iden crebras ſyncopas perpeſſum, & hiſce extinctum, magna putredine cor urgente & ad exitum vitæ impellente: Hæc à me dicta ſunt, ut candidus Lector agnoſcat multa præter opinionem veterum contingere, multa naturam aliquando moliri nobis incredibilia, nedum incognita, verà tamen. *Idem.*

OBSERVATIO II.

Syncope ab ulceribus ſiniſtram cordis auriculam exedentibus.

PUero trimo ferebatur ab humido capite tam frequens deſtillatio in ſubjectos pulmones, ut præter tuſſim ac febriculam, contraxerit inde ſummam ſpiritus difficultatem, profundum ſoporem, & tam frequens animi deliquium, ut tandem repente migraverit è vita.

Qua defunctus, obtulit Medicorum oculis pectus aqua refertum, & pulmones non tantùm flaccidos, ſed ſiniſtram cordis auriculam variis ulceribus exeſam: à quorum eructante fœtore defecit proculdubio frequens animus ipſi.

SCHOLIA.

COrdis deliquium etiam aliis ex ſimili cauſa vidimus contigiſſe: ſed præcipue cuidam fuit, quem propterea puſillanimem vituperaverem qui cum ipſo verſabantur nebulones. Sed viderint hic eruditi, utrum non oporteat ad inſenſibilem horum ulcerum *diſruptionem*, referre repentinas illas mortes de quibus loquitur *Hippocrates* inquiens, Qui exolvuntur ſæpe ac vehementer, ſine evidenti cauſa, repente moriuntur: aph. 41. ſection. 2. *Nicolaus Tulpius lib. ij. cap. xvj.*

OBSERVATIO III.

Leipothymia inducta à grumo ſanguinis in ſiniſtro cordis ventriculo.

NObilis mulier frequenter animo deficiebatur: Omnibus remediis magnam & malignam vim morbi opugnantibus conſulebatur: Aperto cadavere, in ſiniſtro cordis ventriculo repertus eſt exiguus quidam grumus ſanguinis qui ibi concreverat, hinc repentinæ mortis occaſio. *Ballonius Paradigmate x.*

OBSERVATIO IV.

Syncope à nigro concretoque ſanguine in dextro cordis ventriculo, ejuſque auricula; Et nigro craſſoque in ſiniſtro.

WIlelmi Roberti de Marca, Principis Bullionei famulus quidam, jejunus in ſubitaneum animi deliquium præcipitatus, eodémque oppreſſus mox interiit, qui ante de nullo malo queſtus fuerat.

In cujus Anatome dexter cordis ventriculus, ſimul cum auricula ejuſdem, nigro, craſſo coagulatóque aut thromboſo ſanguine, multóque flatu diſtentus apparuit. Quin & in ſiniſtro ſinu non roſeus floridúſque, aut ex rubro flaveſcens ſanguis, qualis arteriarum eſſe ſolet, ſed nigricans quoque craſſúſque copioſus ſeſe obtulit: Qua ſanguinis cacochymia & craſſitie vitalis ſpiritus ſuffocatus fuiſſe videtur. *Henr. Smetius Miſcellan. lib. x. p. 542.*

SCHOLIA.

THromboſo ſanguine &c.) De hac Syncopes ſpecie agit *Riolanus* Encheir. Anat. lib. 3. cap. 8. Sæpe mentitur, ait, & præ ſe fert ſpeciem Apoplexiæ, ſed ſine ſtertore, nec relinquit poſt ſe paralyſin; Si ſæpius fortiter recurrat, tandem cor obruit & ſuffocat, non tantum ob interceptum ſanguinis excurſum, ex plenitudine vaſorum, ſed ex oppreſſione cordis ab aliqua craſſa ſubſtantia ſanguinis, intra ventriculos cordis impulſa, quæ aſphyxiam affert in motu cordis & arteriarum: interdum aphoniam, tandem interitum: Hic affectus Germanis æque familiaris ac apoplexia, ex athletico corporis habitu, quem tamen non curant exolvere venæ ſectione liberali: nec mirum ſi à tanta ſanguinis copia incidant in apoplexiam vel ſyncopen:

Pen: Inde aphor. 41. 2. & explicatio dependet: *Hactenus Riolanus*: Cur vero ab hujuſmodi ſanguine concreto, aut corporibus craſſis ſanguini confuſis, Syncope potius quam apoplexia, aut vice verſa, eveniat, Item cur ad hæc non ſemper mors ſuccedat, vide ſcholia ad Obſervat. 36. ſect. 2. l. 1. ex *Wepfero* p. 201. Mortis autem repentinæ quæ in dicto Roberto de Marca contigit, cauſam refert Exc. *Bartholinus* tract. de lacteis Thoracicis, in harum obſtructionem. *Vide ejus hiſtor. infra.*

Observatio V.

Animi deliquium à fœtido humore in ſiniſtro ventriculo cordis concluſo.

CIvis Monſpelienſis per triennium melancholia laboraverat hypochondriaca, eáque ſæviſſima; quæ tandem acuta febre ſupervenient hominem è vivis ſuſtulit: Priuſquam tamen vita fungeretur, per menſem integrum bis in die levi & fugaci animi deliquio corripiebatur, cum modico urinæ ardore & incredibili meindi deſiderio: *Profuſa* autem *prærubra* tenui & fœtida *urinæ* ſtatim ad ſe redibat.

Diſſecto cadavere, totam fere thoracis cavitatem tenui, prærubro & fœtidiſſimo humore oppletam invenimus, nec non cordis ſiniſtrum ſinum eodem humore plenum: Cauſam tam frequentis leipothymiæ, & fugacis ſtranguriæ, ad virulentæ materiæ per ſiniſtrum ſinum & arterias transfuſionem transferendam eſſe exiſtimavi: quia humoris in thorace contenti, & urinarum, quæ in leipothymia profundebat, idem erat color, eadem ſubſtantia, nec diſſimilis fœtor. *Andreas Laurentius lib. v, quæſt. iij. Anat.*

Scholia.

PRofuſa urina prærubra) Inde aſſertam vult *Laurentius* opinionem *Galeni* 4. de loc. cap. 6. qui Empyicorum pus per urinæ vias expurgari ſtatuit, ſugente pulmonis ſubſtantia pus, ferríque inde in arteriam venoſam, ab hac in ſiniſtrum cordis ventriculum, permeare ab eo in aortæ truncum & emulgentes: Objectionem autem, qui fieri poſſit ut purulenta hæc illuvies per ſiniſtrum cordis ventriculum, vitalis ſpiritus ἐργαστικὸν, & officinam, necnon per arterias, ejuſdem ſpiritus conceptacula, ſalvis & integris ægri rebus, expurgari queat, ſic ſolvit, Aliud eſſe fieri quippiam κριτικῶς, aliud συμπτωματικῶς, Puris hanc per ſiniſtrum ſinum transfuſionem, ſi ſit critica, ſi vires conſtent, fieri ſine ægri incommodo, quia retinet & conſervat ſpiritus natura, noxiáque tantùm excludit: At ſi vires ſint debiles, mori in ipſa expurgatione ægrum, & eo diſſecto, totum ſiniſtrum cordis ſinum purulentum apparere, quod rudioribus plerumque imponit, qui cordis abſceſſum fuiſſe clamitant: Quod & altero firmat exemplo, ex *Hollerio* deſumpto, mulieris cui intolerabili cruciatu urina purulenta profluebat, in qua mortua poſt quartum menſem & diſſecta, duo calculi in corde, cum multis abſceſſibus parvis inventi ſunt, renibus integris & viis omnibus urinæ dicatis: Expurgatam ergo ait purulentam illuviem per aortam: Sed notandum cùm vena ἄζυγος non raro emulgentibus intercedere communionem (de cujus inventionis laude diſſentiunt Anatomici;) per ramum qui aliquando in ipſam emulgentem inſeritur, quanquam veriſimilius eſt eam materiam per emulgentes arterias deferri, mediante corde.

Ad virulentæ materiæ) A ſucco pancreatico acidiore, per lacteas venas in ſanguinem translato, majorem conſiſtentiam accedere, unde minus rareſcens ſanguinis pulſus fiat minor, exiſtimat *R. de Graef* Tit. de ſucco Pancreatico §. 134.

A quo vitio valde excedente Syncopen quandoque produci cenſet: quod confirmatur egregie, *at*, exemplo quod *Laz. Riverius* refert prax. ſuæ lib. 8. cap. 1. Puellæ, morte repentina ſublatæ, quæ ab ineunte ætate huic ſymptomati erat valde obnoxia, ita ut ex quovis animi pathemate, etiam leviori, in leipothymiam aut ſyncopen incideret: ut & illius puellæ, de qua Obſervat. 14. cujus ſecto cadavere in arteria magna & vena cava totus ſanguis concretus apparuit: De quo (inquit) ſi quis dubitaverit, meo & aliorum exemplo, liquorem multum acidum in viventis canis venam ſenſim infundat, obſervabit non tantum ſanguinem inde ita coagulari & concreſcere, ut poſtea ſine ipſius effuſione inſtitui poſſit ulterior ſectio, ſed ubi ad dextrum cordis ventriculum notabili quantitate pertingit acidus ille liquor, mox extingui & ſubito interire canem.

Observatio VI.

Leipothymia à fruſtulo carnis nigrioris in ſiniſtro cordis ſinu.

MUlier Clara nomine & genere, Cordis dolore interdum vexabatur, quem Medici à malo ipſius cordis habitu fieri arbitrabantur: Sed cum pluribus jam annis connubio juncta non conciperet, & ſterilitatis cauſam quæreret ac tollere conaretur multis præſidiis, ita demum dolor ille cordis increbeſcere occepit, ut perpetuus fieret: Ex quo ſæpius etiam mulier ipſa deficiens *recreari vix poterat*, donec eo jam magis magiſque invaleſcente è medio ſublata eſt.

Cæterum mortuæ corpore inciſo, fruſtulum nigrioris carnis in ſiniſtro cordis ventriculo, ſupra arteriam, quod meſpili formam haberet, inventum eſt, quod mortis cauſam fuiſſe cognovimus. *Benivenius cap. xxxv. de abditis.*

SCHOLIA

SCHOLIA.

Recreari via poterat) Cur ab aſſumptis cardiacis tam cito vires reſocillentur, cauſam quærit Excell. *Th. Bartholinus* in lacteis thoracicis, Vim reſtaurativam, *ait*, cum medicamentis, alimentis, cordialibus lacteæ thoracicæ recipiunt, vel ea ventriculo, per glandulas lacteas, vel ea œſophago, ſtatimque ad cor deferunt: hinc citiſſime adeo cordialia, vini potus, acetum & alia hujus cenſus vires reficiunt, & ſubinde inter cibum ſumptum ſedatur fames, robúrque naturæ accedit ob tantum lacteum œſophago conterminum, & lactearum reliquarum brevem ad cor commeatum: Adhæc potiones vulnerariæ, vel pectorales, mora breviſſima & tutiſſima pervadunt ad cor & pulmones, quum per longas venarum ambages non ita ſarta tecta perferantur: Deleteria quoque eadem celeritate cor petunt, ejus συγκρισιν deſtruunt & ſpiritus inficiunt: Inefficaciæ autem cardiacorum in iſta muliere, fuit cauſæ morbificæ conditio & reſiſtentia.

Observatio VII.

Syncope Cardiaca à Verme in ſinu cordis dextro oborta.

§. 1. Nos Vermem mirum in ventriculo cordis innaſci vidimus: Cùm enim valetudinarius quidam Syncope Cardiaca, Palpitationéque cordis per intervalla quateretur immaniter, ſævitia mali devictus ſubito occubuit: Diſſecto cadavere, inventus eſt vermis cordis ventriculo dextro adhæreſcere, mortuus, nigerrimis magni forma, qui fruſtra toties tentata præſidia illuſerat. *Zacutus prax. adm. admir. lib. 9. cap. cx.*

SCHOLIA.

Vermem ventriculo cordis) Vermes in corde generari multi aſſerunt *Meſues, Hollerius, Cornax, Alexius Pedemontanus* & alii: *Job Hebenſtreit*, lib. de Peſte, narrat Principem quendam ex morbi ſævitia periiſſe, cujus cadavere diſſecto vermis albus, præacuto roſtello, eóque corneo præditus, cordi adhæreſcere deprehenſus ſit: Author eſt *Trallianus* l. 7. c. 9. frequenter lumbricos ſurſum ad os ventriculi aſcendentes cardiacos affectus & ſyncopas excitare, ut nonnulli ſtatim, cum à lumbricis roduntur, intereant; unde mors repentina adultos & infantes opprimat: Vermiculis in corde, & capſula ejus, obnoxias eſſe virgines ait *Hartmannus* Prax. Chymiat. cap. cx. Cognoſci ex punctutis & doloribus cordis, tum ea lumbricis excretis vel non excretis: Signum diagnoſticum eſſe convulſionem.

Tentata præſidia illuſerat) Curationem inſtituit *Hartmannus* l. c. non per cordialia, quæ inutilia eſſe ait, ſed per Mercurii vivi purgati & mortificati cum ſaliva jejuni, vel ſucco limonum temperati, exhibitionem ad ℈j. cum conſerv. roſ. ℨß. benzoes gr. ij. Quod ſi quis ſumere reformidet, infuſionem ℥j. vel ij. in aq. frigida, per noctem, facta colatura, præbet: vel aquam ex cæpis allióve diſtillatam ad ℥ij. vel iij. his quidem excretis, ſed convulſionum paroxyſmis recurrentibus (quod pathognomonicum vermiculi cordialis) extracta ſpecifica præſcribit, allii, raphani ſylveſtris, naſturtii aquat. ad ℈j. ex brodio vel juſculo, præmacerato raphano ſylv. Extractorum penuria dentur ſucci omnium, & pari menſura miſceantur, dozis ad cochlearia duo vel iij. omni mane: Efficaces & eorum ſales. Initio antequam convulſiones adſint, aliquid poſſe lap. bezoar. dari, a gr. 4. ad 8. cum ſale tanaceti aut dictamni Cretici. *Richardus Lower* tract. de Corde, vermes quoque intra ejus capſulam generari ſtatuit, qui arroſione ſua magnas cordi moleſtias quandoque pariant, cordis tremorem, anxietatem, pulſum intermittentem, dolorem pungentem & ſyncopen: Talem ſymptomatum & animalium catervam, cataplaſmate è foliis cinaræ, tanaceti, & abſynthii vulgaris, aceto acerrimo incoctis, regioni cordis admotis & cum mithridatio pauco mixtis, bis diſſipatam vidiſſe aſſerit.

§. 2. Excitatur ſyncope nonnunquam à vermibus, non ſolum orificium ventriculi, ſed & cor ipſum vellicantibus, ut vult *Meſuéus*, qui mortem inde inferri docet: *Scholiographus Hollerii cap. 29. lib. 1.*

§. 3. Vermes cor erodentes intra pericardium gigni certum eſt, & ſcordio enecari: De hoc morbo tractavit *Salius*: Nec abſurdum intra cordis ventriculos vermes reperiri qui tamen cavam intra venam geniti eo pervenere. *Riolanus Enchir. Anat. & Path. l. 3. cap. 4.*

Observatio VIII.

Leipothymia exulcerationem cordis ſequuta.

Filia Dom. N. annos xiv. nata, per multos dies laboraverat vomitu pituitoſo, cum Cardialgia per intervalla affligente: Item patiebatur dolorem in ſumma ſcapula ſiniſtra & ſummitate brachii: Succeſſit febris, à cujus invaſione pulſus fere ſemper fuit intermittens, nec poterat ægra in ſiniſtrum latus decumbere, quin ſtatim cardialgia & tuſſi corriperetur: Die 34. morbi ſubito correpta eſt ſanguinis ſputo, quem per tuſſim excrevit ad ℥viij. quo redeunte, ſubito extincta eſt. Diſſecto cadavere, inventus eſt pulmo colore albicante, ut & cor, quod media fere ſui parte, quà diaphragma reſpicit, exeſum atque exulceratum repertum eſt. *Vide hiſtoriam ſect. 5. obſerv. 21.*

Observatio IX.

Syncope ob defectum pericardii.

DIſcipulum in Romana Academia mortuum ſecui: huic miſero juveni pericardium deerat; itaque ſubinde in ſyncopen incidebat, ſubinde mortuo ſimilis conſpiciebatur, quo genere morbi exanimatus eſt. Columbus *Lib. xv. Anatom.*

Observatio X.

Animi deliquia à corde extenuato, cum variis partium vitalium & naturalium vitiis.

CAdaver diſſecuimus in quo repertus pulmo conſumptus, thoracis cavitas plena ſanguine putrido & concreto, in pericardio pluſquam menſura puris albi continebatur, tota cordis ſuperficies abſumpta erat & putrida, extenuatumque admodum cor: hepar uſque adeo magnum ut infra umbilicum deſcenderet, totam anteriorem hypogaſtrii partem occupans: Symptomata quibus vexabatur erant tuſſis, febricula, dolor in thorace, & in anteriore ventris parte, dyſpnœa, paucis diebus ante mortem Deliquia animi: *Ex Obſervat. Iohannis Bauhini.*

Observatio XI.

Anatome juvenis crebris Leipothymiis tentati, cujus Cor magnitudinis inſignis deprehenſum &c.

NIc. à Sonnevelt circa xij. ætatis annum, ex febre quadam acuta evadens aliquandiu valetudinarius vixit: circa xx. annum in crebras cordis anxietates incidit, poſtea in Leipothymias, tandem è vita deceſſit: Thorace aperto inventum fuit cor bovino non multo minus, quippe communem magnitudinem quater circiter excedebat: In villis ſepti intermedii tres calculi reperiebantur. *Vide tit. de Palpitatione cordis.*

Observatio XII.

Animi creberrima defectio ob putrem & fœtidum humorem intra pericardium contentum.

SI ſine manifeſta cauſa exolvantur quidam, vel defectum animi patiantur, & frequenter & fortiter, ſtatim moriuntur: quoniam & his vitale robur valde imbecillum eſt: Ideo facile quibuſlibet de cauſis exolvuntur, & propterea derepente moriuntur, Impedit enim cordis actionem moles quædam ſparſa, id eſt, humidum vel ſiccum ipſi cordi incumbens, Cum autem quæreretur cauſa (ut teſtatur Galenus) in diſſectione corporis, inventa eſt tunica quædam ſuperjacens ipſi cordi, plena humiditate quadam fœdi odoris: quæ quidam humiditas vitioſa illa qualitate corrumpebat ſemper, & deſtruebat robur vitale, & hinc oriebatur affectus exolutionis. *Philotheus comment. ad aph.* 41. *lib.* 2.

Observatio XIII.

Syncope Pericardii inflammationem ſequuta.

§. 1. CAuſa ob quam Authores de inflammatione ſepti tranſverſi, membranarum interſepientium, pericardii, peculiarem non fecerunt commemorationem, eaeſt, quoniam, Authore *Avicenna* 10. 3. tract. 4. cap. 1. hæ iiſdem ſymptomatibus inſigniuntur quæ pleuritidem comitari ſolent, nam hæ partes non ſolum ſunt cordi vicinæ, ſed eadem tunica teguntur: Cum hoc tamen ſtat pericardii inflammationem acutiſſimum eſſe morbum ac lethalem, & ſæviſſimis obortis ſymptomatis ſæpe ex tempore interficere: Quidam in flore ætatis acuta febre eſt prehenſus, quam comitabatur ſitis ingens, anxietas, thoracis incendium, ſyncope, animi deliquium, cordis tremor &c. Triduo è vita ſublatus eſt. Sectio poſt mortem palam fecit fuiſſe pericardii inflammationem lethalem, nam tota fere tunica livida & rugoſa viſa eſt, & in multis partibus aſperitudines apparuere miliaceæ, nigrore quodam infectæ, quæ omnia ab adurente & retorrido calore fuiſſe ſuborta res eſt manifeſta. *Zacutus Praxis admir. lib.* 1. *obſervat.* 138.

§. 2. Agricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, de doloris ſenſu in pectore conqueſtus eſt: aliquot elapſis diebus febre corripitur ardente, cum aſthmate, delirio, vigiliis, ſiti maxima, genarum rubore & Leipothymia ſibi mutuo ſuccedentibus: xi. vitam finiit: Aperto cadavere pericardium ſcatens pure ſanioſo repertum, (à prægreſſa inflammatione) cui velut immerſum cor &c. *Vide de Pectoris dolore ſect.* 3. *obſerv.* 4.

OBSERV.

Observatio XIV.

Syncope Cardiaca à concreto in venis Sanguine.

§. I. Puella xiv. annum agens, cum per diem capitis gravitatem, vertigines & anxietatem paſſa eſſet, die ſequenti ſubito extincta eſt: Cum dubitaretur quo morbo perierit, & an vitio cerebri, an hujus ſyncopes merito hoc factum fuerit, ſecta fuit poſt mortem, in qua immune cerebrum ab omni affectione p. n. invenimus: Sed in arteria magna, & in vena cava, ita totum ſanguinem coaleſcere vidimus, ut apprehenſo illius ſanguinis concreti uno principio, totus ſanguis coaleſcens ita integer ex vena & arteria educeretur, perinde ac gladius ex vagina extrahi ſolet: Quare judicatum fuit ſubitam hanc mortem, à ſola interceptione & occluſione venarum, à ſanguine coaleſcente facta, cauſatam fuiſſe. *P. Salius Diverſus de affect. particul. cap. iv.*

SCHOLIA.

A Venarum interceptione & occluſione affectio deterrima, & quæ ſubitam mortem ſæpe inferre ſolita ſit, emanat: Evenit enim ut ſanguinis copia non ad partes, nec ad cerebrum, ſed ad vaſa interna, ſcil. venam cavam & arteriam magnam aliquando affatim irruat, eáſque opplendo ibi ſiſtatur, firmatiſque exeuntibus, & fere extinctis ſpiritibus coaleſcat; cujus ratione nativa caliditas, quæ ſuffocationis vim, nequeuntibus ſpiritibus per vaſa permeare, patitur, fere extinguatur: hincque ſyncupe cardiaca ex ea accedente, niſi præſto remedii adminiſtrentur, ſubita mors ſubſequatur. De hac ſyncope cardiaca, genita ob extinctam fere nativam caliditatem, ratione ſanguinis venas opplentis, & ibidem coaleſcentis, meminit *Galenus* 4. de rat. v. in acut. Quam tamen viri ii qui ſingulorum morborum curationes tradere profitentur, adeo neglexerunt, ut de ea ne verbum quidem fecerint, cum tamen & ratione periculi & ratione affectionis hoc agere debuiſſent: Ratione periculi quidem, quoniam imminente ſubita morte, eam ante ſignificare & antevertere docere debebant: Ratione autem affectionis, quoniam tenebantur advertere inſolitum hunc caſum & à nemine conſideratum, ſcil. in venis viventis hominis coaleſcere ſanguinem, qui in mortuis ſolet fluidus conſervari: Ego autem de hac ſyncope pertractans, & hæc diu conſiderans ſcil. & periculum & affectionem, quoad periculum dico, Medicum futuram hanc ſyncopen, & imminentem ſubitam mortem, ex duobus præcipue cognuſcere poſſe; quorum primum erit, quod iſti patientes, ante caſum ſyncopes, perſentiunt nonnunquam præfocationem quandam, non ad fauces, nec ad partes ſpirituales ſuperiores, ſed in partibus internis, ac ſi manu cor ipſum ſubitu conſtringatur, deficiuntque, ac mutato colore vivido in pallidum, ſudant: Cùm autem revocantur ab hoc defectu, ſubſequitur laſſitudo magna: Alterum eſt, quod in his pulſus quandoque accedit intermittens, qui ſi ſupra unicam intermittat pulſationem, magnum periculum minatur, ſignificátque ſyncopen hanc inſtare: quæ intermiſſio, ſicut & illa ſuffocatio, non aliunde generatur quam ex illa ſanguinoia coaleſcentis copia, obſtruentis ac gravantis vaſa illa & partes internas: Hæc duo ſigna vidi ego in nonnullis quibus, cum prædixerim periculum impendens, ſectione venæ aliiſque remediis opportunis, ab imminente diſcrimine præterviti ſunt: nonnulli autem alii qui, cum iiſdem hoc ſignificaverim, remedia renuerunt, ſubito de medio ſublati ſunt: Quoad affectionem, atteſtor & ego, ultra *Hippocr.* & *Galeni* teſtimonium, me obſervaſſe in nonnullis ita ſanguinem in venis & arteriis coaluiſſe, ut inde & ſyncope & mors ſubſequuta fuerit, præcipue autem in puella, de qua io hiſtoria allata: Alteram vidi juvenculam, cum per menſtruam fluxionem expurgaretur, mediáque die æſtivo tempore in balneum aquæ frigidæ ingreſſa, & ibi morata fuiſſet, eadem die poſt cœnam hilariter ſumptam, ſubitam oppetiiſſe mortem, hinc judicavi ob repreſſam menſtruam purgationem, ſanguinem, cujus maxime abundabat, ad vaſa interna recurriſſe, ibique coaleſcentem, ac venas & arterias una intercipientem, ſubitam etiam hanc mortem intuliſſe: In hac dubitatum fuit de veneno, tamen, mea ſententia, cauſa illa procatarctica fuit ſufficiens ad inferendam mortem; cum noverim ſanguinem in venis coaleſcere poſſe, ad mortémque cauſandam hoc ſolum aliquando ſufficere. Novi quidem à venenato pharmaco aliquando ſanguinem coaleſcere in venis, indéque mortem ſubſequi, ſed ab hac ſyncope differt veneni caſus: quia ſi tale venenum celeriter hominem de medio rapere debet, ante mortem qui venenum aſſumpſit in profundiſſimum ſumnum rapitur, quo ingraveſcente, nec excitatur patiens, nec relevatur, ſed ad mortem, non tamen ſubitam, properat: Si autem ad tempus hoc venenum ſuam promere debet violentiam, coaleſcet quidem ſanguis, ſed non affatim, nec tantum ut omnia vaſa intercipiat, imo potius ea, quadam acquiſita acrimonia, aperit, & hinc è naribus hi emungunt ſæpe ſanguinem adeo concretum, ut digitis ſolis eum apprehendant, & ad notabilem quantitatem ſimul unitam extrahunt; talem etiam ſæpe ab inferioribus partibus excernunt, hi tamen tandem liquato hoc ſanguine, à proprióque calore deſtituto, vitam cum morte commutant, exanimantúrque à ſolo ſanguinis profluvio, quod ut plurimum è naribus prodire conſuevit: Unde pateat veneni caſum non eſſe huic ſyncope conſimilem, licet ab utroque mors immineat impendeátque, pateátque in venis coaleſcere poſſe ſanguinem: Quod qua ratione fieri poſſit, cum venæ proprium ſint ſanguinis conceptaculum, propriúmque ſit eis ipſum fluidum conſervare, non ita facile eſt explicare: Qui tamen noverit qua ratione ſanguis ad extra venas concreſcat, poterit eaſdem cauſas ad ſanguinem intra venas exiſtentem adaptando, rem ipſam declarare: Sanguis è vena ejectus hac ratione concreſcit, quoniam quamprimum ex conceptaculo proprio eductus eſt, ſtatim evaneſcunt & exhalant ejus ſpiritus, móxque & ſimul pars ichoroſa ſepararatur, quo facto reliquum refrigeratum concreſcit, & ita concreſcit, ut non tantù pura & ſincera ſanguinis pars, ſed etiam cæteri ei admiſti humores, qui ex ſui natura non poſſunt concreſcere (hoc enim ſo-

liuſ

lius ſanguinis eſt proprium) una cum ſanguine ipſo coaleſcant : Hinc videmus non ſolum utramque bilem cum ſanguine è vena ejectam concreſcere, ſed etiam pituitam ipſam, quæ adeo in ſanguinis ſuperficie nonnunquam concreſcit, ut vix gladio incidi queat, niſique hæc & limoſa pars ſanguinis ei admiſceatur, licet concreſcat ſanguis quomodocunque è vena ejectus, non tamen ita cito concreſcit, nec ita dure coaleſcit, ſicuti ei contingit quando copioſe ei admiſti ſunt & humores melancholici & pituitoſi: Sanguis igitur extra venas eductus, ſpiritibus exinanitis, & iiſdem evaporantibus, ac parte ichoroſa ſeparata, ob refrigerationem coaleſcit : Coaleſcunt ſiquidem & quæ ſiccantur, & quæ refrigerantur : hic autem non propter ſiccationem, ut patet cauſas conſideranti, ſed propter refrigerationem concreſcit, & eo velocius & intenſius concreſcit, quo ei magis admiſti ſunt humores frigidiores, craſſiores & viſcidiores, ſicuti pituita & melancholicus humor, quorum ratione intemperiem conſequutus frigidiorem, ad concreſcendum faciliorem habilitatem & promptitudinem recipit : Hæ autem eædem cauſæ, cum non tantum in ſanguine extra venas, ſed etiam in venis exiſtente contingere poſſint, clarum erit quare ſanguis aliquando in venis coaleſcere queat : Evenit enim quandoque ut in ſanguine, vel non genita, vel excreta ichoroſa parte, vitioſi defluant & abundent ſucci, qui ſubſtantia craſſiores, & frigidi temperie, ſanguinem craſſiorem & frigidiorem reddant, qui ſanguis venas internas & majores nonnunquam occupans, adeo replet, ut ſpiritus intercipiens & penetrare non permittens, eos in extinctionem ducat; quibus ſpiritibus extinctis, ſanguis refrigeratur ac concreſcit, & una cum ipſo vitioſi, qui in ipſo defluunt, & qui eum ad concreſcendum habilitant & diſponunt, ſucci; nempe ſi hi non præſto eſſent, incorruptus & naturaliter fuſus liquiduſque redderetur ſanguis, quoniam nec extinctionis ſpirituum cauſa potens adeſſet, nec tantæ refrigerationis occaſio, ut ſanguis poſſit coaleſcere : at ubi hi maneant ſiſtanturque, cum nativam caliditatem teſpnant extinguantque, faciliter ac expedite ſanguis ob introductam refrigerationem concreſcere poteſt : Unde in affectis hoc pacto corporibus, ut notabat *Galenus*, ſi ſanguis detrahatur, is frigidus (quod vix ullus credere queat) craſſúſque & vix effluens conſpicitur, idque propter hujuſmodi refrigerationem. *Salius ibidem.*

Sanguinem coaleſcere) Hinc ob vaſorum obſtructionem ad cor fluere prohibetur : Locum hic habet inhibita ſanguinis Circulatio, Cum ſanguis in dextro ventriculo vel in auricula detentus, & quacunque de cauſa nec per pulmones, nec per ſeptum cordis commeatum liberum habet, ſpiritus arterioſus, imo ſanguis ſimul ſiniſtro ventriculo non communicatur: Concretionis autem ſanguinis juxta tenorem Silviani ſucci Pancreatici, cauſam ſic explicat *Rolfincius* conſult. ij. lib. iv. Afficitur, *an*, Cor ut ſimilare temperatum, quatenus ejus temperies naturalis calida, ab adventantibus ſuccis acidis, vitriolatis, bilioſis impetitur : Sanguis à cava vena adductus, admiſtis heterogeneis hiſce vaporibus quaſi coagulatus moveri renuit : Spiritus vitales nobiles gelida hac glacie fixati & concreti, per arterias ad partes non diſtribuuntur, hinc illæ lacrymæ, ut Diſſimilare itidem afficitur cor, cum impacti hi, ſive halitus ſive vapores, vel ſi mavis flatus, viſcoſitate in parietibus cordis, acrimonia ſua acida cor vellicant, ut quaſi in medio motu derepente conſiſtere & jam jam ſuccumbere videatur. Cauſa immediata syncopes eſt defectus *εὐῤῥοίας*, ſanguinis confluxus impeditus : Mediata proximior cauſa, ſecundum eſſentiam conſiderata, ſunt vapores, halitus, flatuſque quantitate & copia multi, qualitate acres, acidi & viſcidi, motuque inſolentes, ex vitioſa humorum in tenui inteſtino confluentium effervescentia : inde ad cor, adeóque ad omnes partes corporis elevati, ibidémque effervescentiam & rarefactionem ſanguinis impedientes : quamprimum hi regiam cordis arcem copiis ſuis impugnant, ſanguineam flucturam coagulant & figunt, illiuſque rarefactionem impediunt : ut taceam quæ ea conflictu horum dracorum efficicitur, qualitatem vitioſam, quæ vel ſola ad ſyncopen inducendam ſufficit : Elevantur hi ex pituita, viſcida, glutinoſa, craſſa, quæ ſucco pancreatico acidiori & acriori confuſa, vitioſe effervescit & ebullit : Inde flatus & vapores generantur, viſcidiores ratione pituitæ, acidiores & acriores ſucci Pancreatici & bilis ratione : Congrediuntur hi tres ſucci & confluunt in unũ in duodeno, hinc effervescentia & ebullitio, hinc vaporum ad cor aſcenſus : Viæ quibus deferuntur hi vapores & halitus, ſunt venæ lacteæ Aſellianæ, primi & ſecundi ordinis : hauriunt hæ cum chylo vapores & *μιάσματα* illa acida, acria, viſcoſa, & per venam ſubclaviam cordi infundunt &c. *Vide Scholia ad Obſerv. 26.*

Sanguis tateger ex vena & arteria educeretur &c) *Adr. Spigelius* Epiſt. ad *Gul. Sophierum*, aſſerit in omnibus morbo Cardiaco extinctis cor tali ſanguine lento ac coagulato eſſe pleniſſimum : quod probat partim *αὐτοψία* : Partim etiam ex pulſu parvo & vermiculante, qui in hiſce ægris obſervatur : Sicut & denique diverſa partium externarum & internarum affectione, nam in talibus ægris partes externas frigere, interiores & incaleſcere & uri dicit : Hinc deducit cauſam incombuſtibilitatis cordis *Cæſaris Germanici & Hulderici Zuviagli*, vel ſaltem quod diutius igni reſtiterint, quia ſcil. ſanguine ejuſmodi viſcido, mucoſo ac melancholico obliti fuerint : quæ tamen adhibita majori flamma tandem conſumi potuiſſent.

§. 2. In omnibus morbo cardiaco extinctis cor ſanguine lento ac coagulato eſt pleniſſimum, quod probat *αὐτοψία*; in hujuſmodi enim hominibus diſſectis, non tantùm cordis, ventriculi, verum etiam venæ cavæ & arteriæ magnæ trunci, ſanguine viſcido ac concreto plurimo repleti deprehenſi fuerunt, ita ut inciſis illis partibus ſatis oblonga ac unita iſtius coagulati ſanguinis portio extrahi potuerit. *Adrianus Spigelius Epiſt. ad Gul. Sophierum.*

SCHOLIA.

HUc pertinet cauſa leipothymiæ illis ſupervenientis, quibus vena ſecta, ſoluta demũ ligatura, non dum ſanguis effluit; unde ſuſpicio abeſt eam fieri à ſpirituum effluvio : cohibitus enim, vi ligaturæ, & refrigeratus in manu, cum hac ſoluta ſurſum remeat, cordi occurrens leipothymiam invehit : ſentiunt quippe quibus per multum ſpatium ligatum brachium, unde manus tumida paulóque frigidior inde reddita eſt, laxato vinculo, frigidum quid ſurſum uſque ad cubitum vel axillas, obrepere, una ſcilicet cum revertente ſanguine.

§. 3. Tribus

§. 3. Tribus præcipue modis cordis motum pervertit ſanguis 1. incraſſatione & coagulatione. 2. abundantia nimia 3. defectu. 1. motus cordis à ſanguine alteratur, cum aut ab alieni mixtione, aut propriarum partium ſeceſſione coagulatur & grumeſcit, adeo ut viam ſibi ipſi & tranſitum omnino præcludat, prout in peſte & veneno aliquando accidit, unde graviſſima illa ſymptomata, cordis anxietas, tremor, palpitatio, pulſus intermiſſio, & tandem ſyncope & mors repentina ſuccedunt: Quæ omnia in majore moloſſo, poſt injectam libram ſemis lactis recentis modice calefacti, (experimenti gratia) in venam cruralem, detracta prius pari ſanguinis copia, quo lacti recipiendo locus eſſet, non ſine magna commiſeratione ſemel vidi: Vix enim ſemihora elapſa eſt, quin maxima præcordiorum anxietate & oppreſſione cordis, & diaphragmatis ſumma contentione (pro expediendo ſanguinis circuitu) afficiebatur, quin & mox crebra palpitatione, tremore & graviſſimis ſuſpiriis ſuccedentibus, tandem inter miſerandos planctus & querelas *Syncope* extinctus eſt.

In diſſecto mox obſervavi venam cavam, utroſque cordis ventriculos, vaſa pulmonum atque aortam, lacte cum ſanguine penitus concreto impleta, & adeo inter ſe compactus cum lacte ſanguis fuit, ut digitis non ita facile divelli aut ſeparari poterat: Unde ſimilem in peſte coagulationem eſſe non eſt quod dubitem, cum iiſdem prorſus ſignis & ſymptomatibus ſe prodat. *Richardus Lower. Tractatu de corde cap. 2. p. 126.*

Observatio XV.

Syncope à carnea excreſcentia, inter magnæ arteriæ ramum & venæ arterialis radicem ſuborta.

QUidam in ætate conſiſtente conſtitutus animi deliquio vexabatur aſſidue: adhibita plura auxilia quæ flatus eliderent, nam ira in eo abundabant, ut etiam à ſomno, ſuperveniente orthopnea, cum ſtrepitu quodam per os erumperent: Sed illa profuere nihil: Tandem ingraveſcente malo, & acceſſione oppreſſus, ſubito occubuit.

Aperto thorace inventi Pulmones flatu diſtenti: Pericardio diſſecto, inter magnæ arteriæ ramum, & venæ arterialis radicem, carnea excreſcentia dura & concreta, colore nigerrimo reperta, quæ binas fere uncias ponderabat. *Zacutus Praxis hiſtor. lib. 2. cap. 8.*

Observatio XVI.

Syncope à corpore fibroſo in aorta contento.

IN fœmina diu aſthmatica, & cum cordis palpitatione conflictante, tandem Cardiaca Syncope extincta, corpus pituitoſum ſive fibroſum, ulnæ longitudinem ſuperans, ex aorta extraxi. *Wepferus Diſſert. de Apoplexiâ.*

Scholia.

De generatione ejuſmodi corporum, Vide Scholia ad obſerv. 36. ſect. 2. lib. 1. ex eodem Clariſs. *Wepfero.*

Observatio XVII.

Syncope ab abſceſſu in diaphragmatis parte carnoſâ.

OLim puellæ Leipothymiâ ſubita interemptæ cadaver diſſecantes, in carnoſa diaphragmatis parte abſceſſum magnum, cum cyſti, ſanie & veſiculis aquoſis impletâ reperimus. *Vide lib. 1. tit. de Phrenitide.*

Observatio XVIII.

§. 1. *Syncope Mediaſtini inflammationem, Pulmonum & Pericardii ſequuta.*

NOb. cum febre acuta detineretur & convaliturus ſperaretur, ex inſperato præcedentibus nonnullis Syncopis extinguitur. Exſecto, inventus eſt in membranis interſepientibus tumor ſatis notabilis magnitudinis, qui etiam in parte communicabatur pericardio. *Vide tit. de pectoris dolore.*

§. 2. Quidam orthopnoicorum more cubabat, alias ſupinus quieſcens ſtatim animi deliquio corripiebatur: Inventæ ſunt membranæ interſepientes maxime inflammatæ. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

§. 3. Inflammationem mediaſtini vidimus, in qua æger quoties quieſcere ſupinus cupiebat, ſtatim Animi deliquio corripiebatur: Eo mortuo membranæ interſepientes dictæ maximopere inflammatæ deprehenſæ: *Panarolus obſerv. 10. Pentec. 2.*

§. 4. Agricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, febre prehenditur &c. Leipothymia ſuccedente: Pericardium in defuncto ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor: Pulmo ejuſdem labis particeps. &c. *Vide tit. de pectoris dolore.*

§. 5. Puellus 4. annos natus febre continua corripitur, cum dolore lateris & ſterni, tuſſi ac animi levi defectione. Una pars pulmonis velut ſtipula ardente deflagraverat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 6. Mulier vomitu puris copiam cum defectione animi rejiciebat, vomica ingens in pulmone reperta eſt. *lib. 3. tit. de vomitu.*

Observatio XIX.

Leipothymia à Pancreatis abſceſſu orta.

Mercator apud Medicos conquerebatur quod cum dormire conaretur in Leipothymiam incideret &c. In ejus cadavere Pancreas duntaxat repertum eſt abſceſſu putrefactum &c. *Vide hiſtoriam lib. 1. tit. de vigiliis.*

Scholia.

Q*Uomodo ad Syncopes & Leipothymia generationem concurrat Pancreas oſtendit Cl. Sylvius de le Boë Pract. lib. 1. cap. 36. ubi de utriuſque cauſis, ſymptomatuque comitibus, accurate agit; unde quædam huc afferre volumus:* Animi deliquii & Syncopes, affectuum cognitu explicatuque difficiliorum productio, ſicut vulgo per vitales ſpiritus traditur, quoniam mihi non ſatisfacit, conabor illam ex cauſis manifeſtis, tanquam principiis notioribus, gradatim & paucis aliter deducere. Obſervantur ergo conſequi 1. certos odores nunc gratos, nunc ingratos. 2. rerum ingratarum conſpectum. 3. ab ingratis aſſumptis. 4. ab inedia protracta. 5. à quibuſdam animi affectibus, 6. magnas ſanguinis effuſiones. 7. ſeminis. 8. humorum per vomitum, ſudorem &c. inprimis cum id fit cum magnis doloribus, corporisve agitatione vhementi. 9. confeſtim factam vacuationem aquæ in hydropicis, aut puris in empyematicis. 10. Ictum vel morſum venenatum. 11. quarundam febrium paroxyſmos. 12. dolores quoſdam vehementes. 13. nimium corporis motum & defatigationem. 14. æſtum ſummum ab igne, ſole, febre, balneo. 15. famem, ſitimve urgentem. 16. in fœminis quibuſdam nimiam lactationem; item papillarum dolorem in ſuctione: Ex enumeratis autem ac ſimilibus cauſis, ac iis quæ ſupra propoſuimus, diligenter collatis, arbitramur omne *Animi deliquium* deduci debere, proxime ac immediate, ab ipſo ſanguine ad cor utrinque accedente, atque iis omnibus quæ tum ſecundum, tum p. n. ipſi conjunguntur, & una cum ipſo ad cor deferuntur, ipſiuſque effervesſcentiam naturalem ita turbant & immutant, ut non tantum ſanguinis rarefactio minuatur, ſed cor ipſum non ſatis expandatur contrahaturque, ſanguiſque inſufficienter in arterias effundatur, ideoque Pulſus minor & languidior, quin aliquando nullus ſentiatur; Si enim ad Pulſum laudabilem efficiendum requiratur tum 1. Sanguis undique & utrinque ad cordis dextrum ventriculum refluens, Tum 2. Bilis aſcendens ſanguini juncta, Tum 3. Lympha undequaque cum deſcendente ſanguine affluens, Tum 4. Singularis ex continuo Bilis, ſuccique Pancreatici & Salivæ in tenui Inteſtino confluxu, poſt ſui effervesſcentiam ortus, & mox per lacteas venas translatus liquor, Tum forſan. 5. Aër inſpiratione in Pulmones attractus, & aliqua ſui parte ſanguini per ipſos circulanti admiſtus, dum in ſubſequente mox Expiratione excluditur iterum reliqua; Tum aliquando 6. Chylus, quamvis non ſemper is, ſed poſt aſſumpta demum alimenta propellatur ad cor; Si inquam hæc omnia requirantur ad laudabilem Pulſum efficiendum, utique ſingula tum adeſſe rum rite diſpoſita eſſe oportet: quod ſi horum unum vel plura in totum, aut ea parte deſint, aut copia majore adſint, aut aliena qualitate donata eo accedant; vel alia inſuper non requiſita, ideoque neceſſario noxia ſimul confluent, continget dubio procul, præter aliarum in corde fieri ſolitarum functionum labefactionem, aliqua Pulſus læſio: Pulſus ergo deficiet plus minusve (Nam per Pulſum & minorem & languidiorem Animi deliquii ſpecies omnes dignoſcuntur, quorum Pulſuum cauſam cenſeo tum ſemper Glutinoſitatem auctam in ſanguine, cæteriſque ex ipſo ſecretis Humoribus, Tum ſimul aliquando Aciditatem auctam in ſucco Pancreatico, Lympha & forſan ipſa quoque Saliva) in magnitudine ac Robore 1. propter univerſalem ſanguinis defectum poſt Hæmorrhagiam notabilem, aut Inediam diu protractam, unde non tantum deficiet ſanguis, verum alii quoq; in corpore humores, Bilis, ſuccus Pancreaticus, Lympha & cæteri ad vitalem ſanguinis rarefactionem, Pulſumq; adeo magnum efficiendum neceſſarii Deficiet itidem in magnitudine, hinc & Robore Pulſus 2. ob Bilis defectum in Alvi fluxu & vomitu enormi, ac præſertim cholera morbo, unde quantitate minuta, tandemque forſan nulla ſi ad cor deferatur Bilis, an mirum ſi minor vel nulla excitetur in ipſo effervesſcentia? ſi minor vel nulla fiat ſanguinis rarefactio? ſi minor vel nulla ſequatur ventriculorum cordis tum expanſio, tum contractio, pulſuſque ſentiatur vel minor vel nullus? Deficiet idem in magnitudine, hinc & robore pulſus 3. ob Lymphæ defectum à Sudore nimio, cum quo præter ſpiritus animales Lympham quoque minui evincere videntur Acida, non minus quam ſpirituoſa volatilia, multum ſudantes recreantia & reſtituentia: Defectu autem Lymphæ ſubacidæ tum ſanguinis conſiſtentia mediocris, tum ejuſdem effervesſcentia deficiet, unde idem nec ſatis rareſiet in corde, nec hujus Explicatio Complicatioq; fiet ſatis magna, unde pulſus etiam obſervabitur neceſſario naturali minor: Deficiet idem in magnitudine, hinc & robore Pulſus. 4. ob Liquoris ex Inteſtinali Triumviratu exurgentis Defectum, in vomitu & alvi fluxu moleſto, ac inprimis continuo: Hoc enim ex parte, aut in totum excluſo, carebit neceſſario ſanguis ejus beneficio: Cenſuimus autem alibi facere ipſum ad coagulationem naturalem ſanguini conciliandam: Ea proinde ſi plus minus deſtituatur ſanguis, nec hujus defectu reparetur continuo, minus aptus erit ad rareſcendum, cordiſque ventriculos explicandum ſanguis, ſequeturque pulſus neceſſario minor: Deficiet idem in magnitudine, hinc & Robore pulſus 5. ob Inſpirandi aëris defectum, in oris, narium, faucium aut aſperæ arteriæ anguſtia qualicunque, ob quam minori copia accedens aër, deſideratum ſanguini refrigerium, vel quamcunque tandem mutationem ſatis nequit conferre: quocirca ſegnius propulſus per Pulmonea ſanguis, nec ſufficientem novo ex dextro cordis ventriculo ſuccedenti locum faciens, cordis contractionem impedit, & hactenus pulſus minoris cauſa exiſtit: Deficiet idem in magnitudine,

tudine, hinc & Robore pulſûs 6. ob chyli defectum & in præpoſtera inedia, & in alimentorum Fermentatione aut Secretione, aut Tranſcolatione, aut Tranſlatione, quovis modo impedita. Non tantum ea enumeratorum humorum defectu, verum aliquando Exceſſu quoque minor & languidior contingет Pulſus: Nam primu Plethora impedit ne ſpatii & loci defectu copioſus in arterias expelli poſſit ſanguis, nec proinde idem in dextro cordis ventriculo valde ſatisque rarefieri, cordisque parietes multum explicari rurſumque complicari queant: Quin 2. Bilis majori copia ad cor delata, in febribus ardentibus præſertim, non tantum ſanguinem ſolito magis potentiusque rarefacit, cum Pulſu majore ac robuſtiore, ſed poſtquam iſta rarefactione nimia tandem vaſa multum diſtendendo, & Plethoram ad vaſa dictam conſtituendo, ſpatia ipſorum omnia replevit, utut ardorem conſervet noxium, non poteſt tamen loci defectu æque ut prius Saguinem diducere, atque pulſum magnum robuſtumque producere, qui potius ſenſim obſervatur minor ac debilior ob deficientem ſanguinis rarefactionem, cordisque ventriculorum explicationem, complicationemque, donec ſanguinis effuſione qualicunque locus paretur novus, reliquo amplius rarefacto excipiendo, una cum pulſu & majore & robuſtiore mox ſimul concurrente: Pulſum Minorem, ideoque languidiorem quoque producet, 3. Lympha Subacida, ſi copia majore accedat ad cor, quoniam conſiſtentiam tribuet ſangnini firmiorem ac ſolidiorem, quam ut debite ſatisque poſſit idem rarefieri, ad cordis ventriculos ſufficienter dilatandos, quo ſuccedat notabilis eorundem conſtrictio ad pulſum magnum & robuſtum conſtituendum omnino neceſſaria. Idem dicendum 4. de Liquore illo Triumvitali, ſi præſertim ejus munus ſit coagulationem naturalem, ab acido ſubauſtero pendentem, ſanguini præſtare: hoc enim aucto, augebitur quoque ſanguinis coagulatio, minuetur contra ejuſdem aptitudo ad rareſcendum, ac minuetur proinde pulſus fietque ſimul debilior. Cum Aëris laudabilis copia magna in pulmones allecta non poſſit non eſſe utilis, non poterit ab ipſa expectari, nec deduci pulſus minor vel languidior: Poteſt tamen 5. a chylo, majori copia quovis modo ad cor delato, Pulſus reddi & minor & debilior, quatenus ſanguinea vaſa nimium replet, ac plethoram tum efficit tum auget: Si quantitate aut deficiente, aut excedente, pulſum minorem languidioremque producere potuerunt & ſanguis, & alii memorati humores ad cor cum ipſo delati, certe non minus idem præſtabunt iidem quoties qualitate peccant noxia; Sanguis namque 1. vel fluidior, vel ſolidior, ineptus eſt laudabili ſuæ rarefactioni, qua deficiente oſtenſum jam eſt pulſum conſequi minorem languidioremque: Sic 2. Bilis glutinoſa minusque acris efferveſcet minus, partesque igneas de ſe promet parcius, unde ſanguis rareſcet minus, & tandem pulſus fiet minor ac debilior: 3. Lympha vel Acidior vel Auſterior, non tantum ſanguinem præſtabit glutinoſiorem, ideoque ad rareſcendum ineptiorem, ſed inſuper non parum obtundet Bilem, partesque igneas undecunque erumpentes, atque ſic Pulſui & minori & languidiori dabit anſam. 4. Idem dicendum de liquore laudato Triumvirali vel acidiore vel auſteriore. 5. Aër Borealis & aſperior facit multum ad ſanguinem valde coagulandum, ipſiusque rarefactionem impediendam. Si. 6. Alimenta ſumantur acidiora vel auſteriora, chylus quoque parabitur ſimilis, à quo notata incommoda ſunt expectanda, cum pulſu debiliore ac minore: Pulſus minor ac debilior debetur quoque aliis cauſis præter naturæ leges ad cor delatis, quoties aut humores in corpore corrupti, aut halitus flatusve ex ipſis producti; aut Venena per os, nares &c. in corpus penetrantia una cum ſanguine cor accedunt, & ſanguinem aut nimis ſolvunt aut diſſolvunt, aut nimis coagulant coguntvé, aut quovis modo alio ad debitam ſui rarefactionem ineptum reddunt: Ut autem hactenus præmiſſa Animi deliquio atque Syncopi preſſius applicentur, & utriusque affectus naturam generationemque clarius deducamus, quoniam non tantum Pulſus in utroque obſervatur minor ac debilior vel nullus, Sed animales quoque functiones, Senſus & motus non parum labefactantur, videndum an, & qui ab una eademque cauſa tam diverſi affectus poſſint produci, Conſideranda vero & diſtinguenda ſunt ſymptomata quæ utrique affectui ſolent eſſe communia, ab iis quæ ſyncopi ſunt peculiaria: Sudor enim tum frigidus tum glutinoſus erumpit in Syncope, non item in Animi deliquio, in quo nequidem corporis univerſi frigus ſemper obſervatur, quamvis perpetuum ſit Syncopi: Cætera vero ſymptomata in affectu utroque ſolent ſubinde notari, Unde patet partim gradibus differre hos affectus, partim aliquid gravius Syncopen continuo comitari: Symptomata autem omnia ſuperius enucherata, ut & cauſas externas, ſive manifeſtas, ſi quis attenta mente trutinatus fuerit, & cum iis quæ modo de Pulſu tum minore tam debiliore contulerit, concludet facile affectum utrumque, ac præcipue Syncopen, ortum habere inprimis ab Acido majori copia ad cor deducto & imperium in ſanguine obtinente, non neglecta interim humorum variorum Glutinoſitate: Hoc ut fiat evidentius, libet ordine tum ſymptomata notata, tum cauſas memoratas exponderе, ac omnia *Exuperanti Acido & Glutinoſo* aſtruere: Signum inſtantis Animi Deliquii, ut plurimum eſt Cardialgia, vel Titillatio in orificio ſuperiore ventriculi, Quid vero aptius eſt utrumque hunc affectum excitare quam *Acidum*? Illud enim ſi blandius fuerit, & ad ſuperius ventriculi orificium Halitus forma aſcenderit, partem dictam titillabit duntaxat & vellicabit: Sin acrius fuerit, mordebit eandem, atque dolorem pariet moleſtum, Cardialgiæ nomine notum. 2. Præcedit quandoque *Cordis compreſſio & oſcitatio*: Quamvis autem pituitoſo humori, tum copioſo tum glutinoſo, debeatur cordis compreſſio, & Halitibus flatulentis Oſcitatio, quoniam vero hi affectus obſervantur non tam perpetuo ægros urgere, quam ipſos ante mox ſequuturum animi deliquium infeſtare, ac proinde cauſam inſuper aliam, & quidem vel pituitam otioſam in actum deducentem, vel halitus flatulentos ex eadem producentem agnoſcere, facile patet, tum ad pituitæ vim excitandam & augendam, tum ad oſcitationem gignentes halitus efficiendos requiri acidum, quippe quod auſteriuſculum præſertim ſi fuerit, glutinoſiorem præſtet pituitam, quæ gravitatis & compreſſionis ſenſum citius & potentius producat, cum bile autem vitioſe ac victorioſe efferveſcens, ſicut in febrium intermittentium plerarumque initiis evenit, flatulentis halitibus, adeoque ipſi oſcitationi anſam præbeat, Præcedit & 3. aliquando Animi deliquium Ventris diſtenſio, Rugitus vel Tormina, quæ omnia cum ortum habeant à flatibus, vel blandioribus vel acrioribus, ex pituita vel viſcoſa duntaxat, vel ſimul acida certo tempore, paulo ante animi deliquium deductis ac diductis, veritas dictorum noſtrorum patet abunde: 4. Præcedunt nonnunquam animi Deliquium caligines aut tenebræ ob oculos verſantes, una cum vertigine auriumque tinnitu, Hæc autem omnia quis ignorat

ortum ſuum debere halitibus, nunc blandis, nunc acribus, atque ſemper pituitam viſcidam, ſubinde eandem ſimul acidam pro materia habentibus, atque ſpirituum animalium motum mire conturbantibus? Denique 5. præcedunt aliquando Animi deliquium Pandiculationes, motusque convulſivi: Pandiculationum eadem quæ oſcitationum cauſa eſt, Motus autem convulſivi ortum habent ab humore halituve acri, ſed acido, nervorum initia alternatim rodente ac vellicante: Hactenus ſymptomata Animi deliquium præcedere ſolita, comitari vero ſolent Pulſus vel minor & languidior, vel nullus, ſenſui ſaltem manifeſtus, de quo ante: Trahuntur autem in omni in conſenſum ſenſus interni & externi, quia aliquando omnino ceſſant ab operatione: quo ratio pateat, conſiderandum in vertigine omni animi deliquium, præſertim gravius præcedere ſolita, turbari & offuſcari quodammodo ſenſus tam internos quam externos: at vero cum notum ſit gyros rei externæ viſæ, aut ipſius corporis præcedere Vertiginem, agitans & itidem in gyrum, confuſe ſaltem actis animalibus ſpiritibus, Cur dubitabimus quoties in corpore ab halitibus valde agitatis,& ad cerebrum aſſurgentibus ſimiliter agitantur, conturbantur & in gyrum forſan coguntur iidem ſpiritus, non tantum turbari ſed etiam offuſcari, tandemque ita obnubilari ſenſus tam internos quam externos, ut ad tempus ceſſare videantur? His ſic conſtitutis, non mirum ſi in Animi deliquio animalis quoque ſive voluntarius motus minuatur vel aboleatur, ipſaque reſpiratio vel obſcuretur vel deficiat: Non tantum autem ad tempus ceſſabunt ſenſus omnes, motusque animalis ob conturbatum ſpirituum animalium motum, Sed etiam ob impeditum eorundem motum vel ſublatum, quod fiet quando iidem produci atque à ſanguine ſecerni deſinent, ob coagulatam & immobilem factam ab acido quovis,& inprimis auſteriore,ſanguinis maſſam: Cauſam hanc confirmemus per ea quæ obſervari ſolent ubi ſolvitur animi deliquium, Tunc cor paulatim denuo agitari atque palpitare incipit: fuit ergo talis Deliquii cauſa quæ cordis motum impedivit, quaque ſuperata motus ipſi reſtituitur; Si proinde cordis motus verus fiat cum ventriculus ejus dexter expanditur ab impulſi ſanguinis copia, tum ab ejuſdem mox ab effervescentia rareſcentis amplitudine: Siniſter vero imprimis à ſanguinis fervidioris & adhuc quaſi bullientia copia; uterque autem coarctatur ex mire turbinis ad inſtar contorta muſculoſa cordis ſubſtantia, cæterorum muſculorum ritu, per animales ſpiritus fibras ejus replentes contracta, utique humorum ſanguini confuſorum Glutinoſitati vel Aciditati, vel utrique, tribuenda erit tum efferveſcentia in corde ad ſenſum ceſſans, tum partium ignearum eruptio valde diminuta, Tum ſanguinis univerſi rarefactio deficiens: Tum proinde cordis motus & Pulſus deſideratus: qui actutum redintegratur, ubi ex parte ſaltem correcta devictave eſt extrema glutinoſi acidive vis & noxa, & quidem à Bile, vel quovis aromatico naribus admoto, vel potius, ori infuſo, vel foriniecus applicato & ad cor uſque, aliumve mali focum fomitemque penetrante. Tunc enim à bile, uſurpatisque aromatis, ſucceſſive dominium in glutinoſum & acidum obtinentibus, non tantum ſanguis denuo rareſcit magis magisque, ſed inſuper halitus flatusve producuntur, à quibus omnibus expanduntur iterum cordis ventriculi, excitantur ſpiritus animales torpidi, mox & complicantur iterum ventriculi, atque ſic reſtituitur ſanguini ſuus motus, quin redditur idem concitatior & conturbatus, h. e. fit cordis palpitatio. Symptomata Syncopi omni ac ſemper conjuncta & hic expendenda, & 1°. *Frigus* illud & in corpore & in ſudore algidum, quod ab humore acido deducendum credo, poſtquam in continua & ſollicita aliquot luſtrorum praxi, & omnium externarum cauſarum obſervatione, nihil reperi hactenus in rerum natura quod manifeſte frigus pariat in homine præter Acidum, & quicquid de Acido participat: Ideo puto merito Frigidi Sudoris,corporisque in Syncope cauſam exiſtimare acidum humorem halitumve,ſanguini aliunde admiſtum, ad cor delatum, & una cum ſanguine quaquaverſum propulſum, atque in corporis ſuperficie hærentem: 2. Glutinoſitas ſudoris, quæ fit ratione humoris pituitoſi à notato acido ſoluti, & una cum ipſo foras expulſi, atque ſponte iterum extra corpus concreſcentis ac coagulati. 3. Pallor accidit corpori univerſo, ratione ejuſdem acidi dominium ubique nacti, accedente inprimis glutinoſa pituitoſa, acidi æmula & ſocia: 4. Anxietas cordis ac præcordiorum extrema, ægriſque inexplicabilis, partim mali focum, abdomen partesque in tenue inteſtinum ſe exonerantes,ac inprimis Pancreas; partim mali fomitem manifeſtat, humorem non tantum acidum, qui dolores lancinantes, rodentesve aut perterebrantes pareret, ſed inſuper glutinoſum, qui partibus omnibus firmiter adhærens ab iidem recedit lentius ac difficilius, ac proinde urget pertinacius, quin à bile oppreſſa in halitus flatusve viſcoſos lentosque diductus, notatam auget anxietatem. Animi ergo Deliquio & Syncopi, debetur humoris glutinoſi & pituitoſi continua lentaque correctio ac emendatio, ut & ejuſdem, ubi ſimul redundaverit, aut in totum emendari nequiverit, per repetitas vices evacuatio, inprimis per alvum & urinas.

Observatio XX.

Syncope ab Iliacarum venarum concurſu & dilatatione, in umbilico deſinentium & Iecur afficientium.

Mulieri venæ duæ, poſt partum difficilem, varicoſæ ab Iliacis venis externe ad umbilicum uſque aſcendebant, digiti pollicis craſſitie, cum ſupina decumberet Syncope corripiebatur &c. Venæ illæ, dextra & ſiniſtra, in unum coeuntes globum in umbilici regione terminabantur: Umbilicus ipſe, aperta vena umbilicali, Iecur continuo impulſu ſanguinis percutiebat: *Vide l.4. tit. de Tumoribus.*

OBSERV.

Observatio XXI.

Syncope à Lumbrico excitata, orificio ventriculi affixo.

ANno 1665. Puella quinquennis, filia Dom. Le Fortii, Aromatopolæ Genevenſis celeberrimi, frequenter Syncope corripiebatur: Vermes crebro, etiamnum per os excludebat, exoriente tandem vehementi ſyncope & diuturna, irritis remediis extincta eſt: Ex judicio Medici familiaris, excitabatur ſyncope ubi lumbricus orificio ventriculi adhærebat: deſinebat eo in fundum ſecedente: Aperto cadavere lumbricus in fundo ventriculi, prout prædixerat Medicus, repertus eſt.

SCHOLIA.

GRaviſſima ſymptomata à lumbricis excitari pro natura partis cui inſident, notum eſt, ſicut & quam eximio ſenſu præditum ſit orificium ventriculi: Mortem ſequutam à ſimili cauſa, vidi in puero octo annos nato, ſyncope tamen non prævia, imo nec leipothymia, ſed tantum inſigni jectigatione. *Vide hiſtoriam lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

Observatio XXII.

Syncope à Tuberculo ventriculo innato & rupto.

NOs Illuſtriſs. Alphonſum Ferrariæ Ducem in cura habuimus, in cujus ventriculo tuberculum diſruptum eſt: Hic habuit cumulatim hæc omnia ſymptomata, *Exſolutionem*, vomitionem, *animi defectionem*, imo & mentis alienationem, & alia multa ſymptomata, & ſecunda die à diſruptione mortem. *Braſſavolus comm. ad aph.* 8. *ſect.* 7.

SCHOLIA.

APoſtematis ventriculi in abſceſſum *tranſmutati & ſanati* vide exemplum apud *Foreſtum* lib. 18. obſerv. 32. Sanatum vero fuit apoſtema, quia vergens ad exteriora ſui indicia præbuit: prædictum autem diagnoſtica nulla, ſed tantum communia læſi ventriculi habuit.

Exolutionem, animi defectionem] Hæc duo vocabula plerique ſynonima ſunt; quanquam ut diſtincta proponat *Braſſavolus*: differentiam oſtendit Excell. *Fortis* conſult. 58. cent. 1. Nos, *ait*, diſtinguentes *animi exolutionem, deliquium & ſyncopen*, credimus potius à cerebro quam à corde horum ortum derivandum; Siquidem *Exolutio* fit cum ſenſus & motus ſola perturbatione, *Animi defectus*, cum ſenſus & motus integra ablatione: *Syncope* vero cum omnium actionum, imo & ipſius pulſus privatione: quam differentiam ſignificavit *Hippocr.* 7. aph. 8. A tuberculi intus ruptione exolutio, vomitio, animi defectio: Necnon *Galen.* l. de curat. per ſ.m. hæc præſcribens uſque ad animi deliquium, monebat Medicos pulſibus attentos eſſe debere, an mutarentur, ut ſcil. excluderetur ſyncope: Quare animi exolutio & animi defectus, fiunt læſa facultate animali, ſicut ſyncope vitali: *Vide l. c.*

Observatio XXIII.

§. 1. *Leipothymia à corruptione Hepatis & Pulmonum.*

DOm. de Hodeville languit fere per 45. dies, nec manifeſtus erat morbus: Animo ſæpe deficiebat, ut facultatis vitalis virtus videretur extingui, alimentis reſurgebat, mors:

Aperto cadavere *totum Hepar pene putre*, Pulmones corrupti:

Quibus in ægris eadem ſymptomata conſpiciuntur, caute medicamenta exhibere oportet, nam ſæpe calamitoſe ſtatim à ſumpto medicamento intereunt: at *præmatura morte corripiuntur. Ballonius Paradig.* 174.

§. 2. Dom. N. in febre, ſingultu, Syncope &c. prehenſus eſt: Pulmones erant purulenti, corrupti, Inteſtina quaſi ſyderata ſuperna parte, Lien plane putris: Vix ulla pars integra. *Vide tit. de Febribus.*

SCHOLIA.

QUi fit ut plerique diu decumbant ægrotantes, quibus omnes partes internæ fere putrent & *διαφθοραὶ* patiuntur; alii quibus ſanæ ſunt partes, oborto morbo facile intereant? Declaravit Dom. de *Hodeville* & uxor Dom. *Merlat*, cui utrique partes & earum parenchyma computruerunt. Idem uxori *Putrem* Notarii contigerat, & neſciebant quomodo tum valetudinaria foret, cum ſpecioſa ſatis eſſet: Totum internum corpus putruerat, ac vere ſepulchrum erat dealbatum, Quia in illis nutritio fit ſpiritualis, ut ſic loquar, & per quandam *διαπνοὴν* & halitum, ut tandiu maneant quandiu ſpiritus recreantur; quanquam ſi morbus validus eſſet, ſtatim interirent, ſed non tam ægrotant quam languent: ut eorum morbus non ægrotatio ſed languor appelletur, corruptis nimirum & reſolutis partibus, & officium ſuum deſerentibus, Et diu reſiſtunt, pote morbo fatum non accelerante, ſed ſenſim mole corporis & partium compage diſſoluta, Superſtitibus ſpiritibus minime illuſtribus, qui euchymia alimenti ſuperſunt & recreantur: declarat facilis eorum *ἐκλύσις*, nam ſi vel tantillum moventur, animo linquuntur & *ἐκλύονται*, vere autem ſyncopen non patiuntur, alioqui ſtatim interirent. *Ballonius Epid p.* 57.

Præmatura morte corripiuntur] Id uſu compertum in

iis qui ex inflammationibus imi ac medii ventris (quoties in ſphacelum abeunt) tentantur, ut inopina morte abripiantur & placide expirent, ſtatim enim ac putredo in majores arterias irrepit, protinus ſuccedit ſyncope & mors, non ſecus ac lampadis lumen, oleo non ſubſtituto, extinguitur: nam putridus & malignus vapor ſpiritum vitalem ſuffocat temperamentumque cordis deſtruit: Eodem modo intereunt mulieres quibus ſecundina in utero putreſcit, & quibus externæ partes gangræna obſidentur,

Totum Hepar pene putre De ejuſmodi Iecoris corruptione, notandum quod affert Clar. *Th. Kerckringius* obſerv. Anatom. 77. Cavendum eſſe ne forte ea imponat Medicis exiſtimantibus, dum eam in cadavere inveniunt, ægrum diuturna illius Tabe laboraviſſe: quod viſcus hoc ſubitæ obnoxium ſit colliquationi, ut breviſſimo temporis ſpatio craſin omnem poſſit amittere: confirmat equorum exemplo, qui concitato nimis curſu extincti erant, eodem quo ceciderant die, Hepar ita fœtidum atque putrefactum vidiſſe, ut nec parenchymatis partes cohærerent, & naribus eam afflarent mephitim, quæ vel conſtantiſſimum exanimaret; etſi equi iſti valetudine integra, fortes, bene paſti, bonam præ ſe ferrent corporis valetudinem.

§. 3. Cuidam cum acuta febre, ſingultus, Animi deliquium &c. omnia viſcera marcore confecta & abſceſſu putria inventa ſunt: *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XXIV.

Syncope ab effuſo, ob vas ruptum, ſanguine in abdomen &c.

§. 1. Matrona dolorem in ventre habuit cum ſenſu alicujus rei diſruptæ, paulo poſt ſequitur ſyncope funeſta: Abdomen ſanguine plenum erat, ex vena rupta quatuor digitis infra majorem lobum Hepatis; *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 2. Uxor N. poſt epulas tripudio indulſit; ſuccedit animi deliquium, mors: Peritonæi cavitas cruoris plena diſruptam venam eſſe teſtabatur. *Vide ibidem.*

§. 3. Princeps poſt ventriculi dolores nigra dejecit & ſyncope oborta exſpiravit: Ventriculus ſanguine concreto erat ſemiplenus, Et in cavo jecoris manifeſta ſolutio continui, venæque portæ diſruptio reperta eſt. *Vide tit. de ventriculi dolore.*

§. 4. D. Contiæ gravidæ frequentes accidunt cardialgiæ, interdum etiam leipothymiæ: Diſſecto mortuæ abdomine, in ipſius cavitate ſex concreti ſanguinis libræ reperiuntur. *Vide l. 3. tit. de Hypogaſtrii doloribus.*

§. 5. Ill. quædam Matrona à prandio animi deliquio correpta, horis quatuor poſt exſpiravit, à rupta vena in ventre, quæ à nobis videri non potuit, ſed ſanguis totus in capacitate ventris inventus eſt. *Botallus lib. de curatione per ſ. m. cap. 11.*

§. 6. Quidam in hypochondrio dextro lato gladio vulneratur; ſequuntur Leipothymiæ frequentes &c. Vulnus in ventriculi fundo maximum erat, è cujus vaſis ponitus diſciſſis ingens copia ſanguinis effluxit, cujus pars in abdomen illapſa erat. *Vide l. 4. tit. de vulnerib.*

§. 7. Militi gladius paulo infra cartilaginem xiphoidem intruditur, Syncope &c. obruit: Invenitur ventriculi orificium ad thoracem per vulnus delatum, Ac inferior abdominis capacitas, circa pubem, ſanguine abundabat grumoſo. *Vide l. 4. tit. de vulneribus.*

Observatio XXV.

Animi deliquium ab abſceſſu in ventre diſrupto.

Puella febre tertianæ intermittenti haud diſſimili laborans, levi animi deliquio cum rigore quodam prehenſa fuit; diximus abſceſſum in ventre inferiore ruptum, ex quo brevi interitura eſſet, &c. Diſſecto corpore, magna puris quantitas inventa eſt circa uterum, &c. *Vid. lib. 4. tit. de Febribus.*

Scholia.

Levi animi deliquio &c.] Diſquiſitione dignum, cur ab exigua puris excretione animus facile deficiat? Cum enim Medici in miſſione ſanguinis liberales eſſe ſoleant, mirum cur in eductione puris adeo parci ſint, tamen quæ materies in pus abit, ſanguis actu erat, at experientia probat exiguo pure, aut vi excreto, aut ſua ſponte manante, majorem virium jacturam contingere quam ſi ſanguis plenius effluat: Sunt qui ad dolorem qui in aperienda vomica infligitur recurrunt; Sed ſi dolor hanc leipothymiam affert, ob diſciſſionem corpuſculorum illorum, in ſectione venæ ſecantur quoque & vaſa & cutis: Dum abſcinditur ſphacelatum crus, arteriæ magnæ & nervi ſcinduntur, nulla fere animi defectione: Alii dicunt quod natura in partem abſceſſu occupatam multum ſanguinis & ſpiritus in ſubſidium miſerit, quorum evacuatio contingat cum pus effluit, At non eſt probabile inde tantam perturbationem & defectionem evenire, multo enim major utriuſque fit evacuatio in phlebotomia, quam in effluxione puris: Exiſtimamus nos pus, etſi excluſionem ſui indicat, naturæ tamen opus eſſe, imo quid elaboratius quam ſanguis, quem quantum poteſt nititur partibus ſolidis aſſimilare, natura autem eſt vis ipſa partium ſolidarum, quibus ſi vis infertur, non ſine querela id fit: Æqualitas, albor, lævitas declarant naturam eo proceſſiſſe, ut ſi materies id pateretur totum excultum id ultima aſſimilatione in naturam partis abiret: Imo puris cum ſpermate eam eſſe analogiam credimus, ut ſicut minima ſeminis excretio ob materiei ipſius naturam, quod jam fere pars ſolida ſit, & rei naturæ familiaris, & ſpirituum copiam, corpus brevi proſternat, ita & puris eruptio: *Vide Ballon. conſ. 83 l. 1.*

Observatio XXVI.

Leipothymia, Syncope, à variis imi ventris partibus affectibus obortæ, Ventriculi, Hepatis, Lienis, Renum, Pancreatis, Uteri.

§. 1. SArtor materiam nigram per vomitum diu rejecit, & frequentibus Leipothymiis divexatus eſt: In ventriculo (qui hepati adnatus) continebatur ad menſuram unam materia nigra, pultis inſtar craſſa. *lib. 3. tit. de vomitu.*

§. 2. Vir de ventriculi dolore, (*vide lib. 3.*) querebatur, cui ſupervenit leipothymia: Aperto ventriculo nihil vitii invenio, ſed ſaltem liquamen ſubcruentum.

§. 3. Quidam febre peſtilenti extinctus, multis Deliquiis præviis decem horarum ſpatio obiit. Inveni ſtomachum triplici eſchara pertuſum. *Vide tit. de Febribus.*

§. 4. Piſtor querebatur de dolore Hepatis non valido, interdum Leipothymia tentabatur; Hepatis parenchyma in pus degeneraverat, integra membrana. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondr. dolore.*

§. 5. Vidi cui hepatis parenchyma, illæſa ſola ſuperficie, in pus verſum fuerat, ſub *languida febre*, & frequenti Leipothymia ſolum. *Heurnius comment. in aphor.* 41. *ſect.* 6.

§. 6. Ictus fuit ſcipione in regione lienis juvenis, cum inſigni dolore, ac tam frequenti animi deliquio, ut poſtridie obierit: Lien, in gibba parte, in qua ictum exceperat, illæſus: In cava erat evidenter fiſſus. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

§. 7. Matronæ ventriculi dolore laboranti accedit Febris, Anxietas, frequentes Leipothymiæ: &c. Pancreas maximum erat & ſcirrhoſum: Ren ſiniſter colliquatus omnino, *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 8. Vidua N. nephritica in febrem maraſmodem incidit; frequentes aderant Leipothymiæ: Ren ſiniſter lapide obſeſſus erat, Dexter admodum parvus. *Vide l. 3. tit. de Diabete.*

§. 9. Cuidam cor frequenter palpitabat, cui acceſſit frequens animi deliquium &c. Cor erat magnum ſed ſine pericardio, Illi aortæ ramo, qui vergit ad glandulam ſiniſtro reni impoſitam, inſidebat calculus &c. *Vide tit. de palpit. cordis.*

§. 10. Puella (*de qua tit. de Hyſtericis affectibus*) Leipothymia per intervalla afficiebatur: Juxta uteri teſtes veſiculæ tetro humore plenæ aderant: In thoracis cavo humor pravus ex Pulmone corrupto exudans.

§. 11. Mulier querebatur de inordinatis menſtruis & de crebris animi deliquiis. In vulva deliteſcebat tumor, lividus, ater, cruore ac ſanie perfuſus. *Vide tit. de menſtruis inordin.*

SCHOLIA.

I*Nordinatis menſtruis*] A menſtruorum vitio quo modo inducatur Syncope juxta tenorem Silvianæ doctrinæ ſic explicat *Rolfinkius* cont. 8. lib. 4. Afficitur, *ait*, cor, ut ſimilare temperatum, quatenus temperies ejus naturalis calida ab adventantibus ſuccis acidis, vitriolatis, bilioſis impetitur: Sanguis è cava vena adductus, admiſtis heterogeneis hiſce vaporibus quaſi coagulatus, moveri renuit: Spiritus vitales mobiles, gelida hac glacie fixati & concreti, per arterias ad partes non diſtribuuntur, hinc illæ lacrymæ: Ut diſſimilare iridem afficitur cor, cum impacti hi, ſive halitus, ſive vapores, vel, ſi mavis, flatus viſcoſitate in parietibus cordis acrimonia ſua acida cor vellicant, ut quaſi in medio motu derepente conſiſtere & jamjam ſuccumbere videatur: *Modus* quo cor in Syncope afficitur, duplex eſt, unus per eſſentiam, quo caſu permanentem ſuſcipit diſpoſitionem, à nulla alia quæ dependet parte, ſed per ſe primario affecta eſt: Alter cum nondum permanens diſpoſitio infixa & ſtabilita eſt, licet affectum penitus non excludat, ſed ab alia & cum alia coafficitur. Hac integra cor non patitur ſyncopen ἰδιοπαθικῶς, per συναθροισμὸν, ἴνσιν, καὶ ἔξσιν, verum κατὰ ῥευματισμὸν ἢ ἐπίχυσιν, defluxionem & irruptionem: Interpolatus eſt affectus, per intervalla, novis nimirum ſurrogatis ὑποστάσμασι, hoc cum affectu ægra conflictatur, idque per conſenſum poſitivum:

Subjectum ſecundarium, mediatum, duplex eſt, uterus & primæ viæ: *Uterus*: quia in expellenda excrementitii ſanguinis mole non rite officio ſuo defungitur: *Primæ viæ*, nam ventriculus ingeſtis cibis quantitate, qualitate, modo & tempore aſſumendi peccantibus, chylum produxit ineptum, Inde ſanguis redditur impurior, ſuccus Pancreaticus acidior, bilis acrior, pituita viſcoſior & copioſior, congredientibus poſtmodum his tribus poſterioribus, & confluentibus in unum humoribus in duodeno, quanta quæſo effervescentia & ebullitio, quanti deinde vapores ad cor viam affectantes? *Viæ* quibus deferuntur hi vapores & halitus, ſunt venæ lacteæ Aſellianæ, primi & ſecundi ordinis, & Pecquetianæ: Hauriunt hæ cum chylo vapores & μιάσματα illa acria, acida, viſcoſa, & per venam ſubclaviam cordi infundunt: Ipſe adeo chylus in totum corruptus hos vapores ſæpius ſæpiuſque ad cor devexit, quouſque demum ſignis ſuis ſe deprehendendum dederit effectus: *Cauſa immediata* eſt defectus εὐφροῦς, ſanguinis confluxus impeditus: *Mediata* proximior cauſa, ſecundum eſſentiam conſiderata, ſunt vapores, halitus flatuſque; quantitate & copia multi, qualitate acres, acidi & viscidi, motuque inſolentes, ex vitioſa humorum in tenui inteſtino confluentium effervescentia, inde ad cor, adeoque ad omnes corporis partes elevati, ibidemque effervescentiam & rarefactionem ſanguinis impedientes: Quamprimum hi regiam cordis arcem copiis ſuis impugnant, ſanguineam tincturam coagulant & figunt, illiuſque rarefactionem impediunt: ut taceam quæ ex conflictu horum draconum

 efficitur,

efficitur, vitroſam qualitatem, quæ vel ſola ad ſyncopen inducendam ſufficit: Elevantur hi ex pituita viſcida, glutinoſa, craſſa, quæ ſucco pancreatico acidiori & acriori confuſa, vitioſe efferveſcit & ebullit: Inde flatus & vapores generantur, viſcidiores ratione pituitæ, acidiores & acriores ratione ſucci pancreatici & bilis: Pituita poteſt eſſe alimentalis, ſeu ſanguis pituitoſus, quarta maſſæ ſanguineæ pars, frigidior & humidior: Excrementitia idem præſtare poteſt pituita, frigidus, lentus, albus & tenax humor, in ventriculo & inteſtinis collectus: Acida, ὀξεῖα, nonnunquam eſt, nonnunquam ἁλμυρώδης ſalſa, vel ἄποιος inſipida: Inde flatus variant ſuccique ſecundum eſſentiæ modum, *Quantitate*, ratione molis, & activitatis, tum Qualitate manifeſta vel occulta: Quantitate & copia turbant & præcipitant ſanguinem, Qualitate acri vellicant membranoſum & nervoſum in corde genus, acida coagulant, viſcida ſanguinis motum impediunt: Salſus, lixivioſus, bilioſus ſuccus, & acidus pancreaticus, ſi acredine & acore intenſo peccaverint, ſeminaque gravis habuerint aſcendentia, ſtragem hanc facile poſſunt edere, & teouiori ſanguini ſpirituoſo litem movere: *Motu* peccant hi humores & vapores, generationis, & locali: Non generantur in loco affecto, per συναθροισμὸν, congeſtionem, ob facultatem læſam, ſed extra locum affectum, à cacochymia pituitoſa, bilioſa, acida quæ conſervatur à viſceribus male habentibus, foventur, & συστροφικῶς, globo quodam conſceſſionis per ῥευματισμὸν καὶ ἐπίχυσιν influxionem & irruptionem, ad *Cor* per cavam deferuntur ἀθρόως καὶ βιαίως factam, ſicque in momento vitale figunt horologium &c.

Observatio XXVII.

Syncope, Sanguinis nimiam effuſionem per venæ ſectionem ſequuta.

VXor. Dom. N. annos circiter 25. nata, puſillæ ſtaturæ, ingenii vividi, ſed valetudinis parum firmæ, felici partu filiam enixa eſt anno 1669. At ſyncope ſubito prehenſa paucis poſt diebus interiit: Dum viveret, parum & ſæpe comedebat, ab *ingeſto enim cibo* paulo copioſiore, *mire angebatur*, ac pene in ſuffocationem adigebatur. Præceps & improviſo obrepens mors ad cadaveris apertionem impulit parentes.

In quo viſcera omnia citra labem reperta ſunt, ſed Jecur & ſplen inſignis magnitudinis, ut ſe mutuo in latera compellerent & cogerent; hinc anguſtia & compreſſio ventriculi: Uterus contractus erat, parvus & vacuus; quanquam Medicus in ejus cavo grumos ſanguinis, eoſque inſignes, repertos iri jurejurando pene affirmaret, à quibus elati tetri vapores ſyncopen lethalen inducerent: Sed vaſa omnia, & totum corpus ſanguine deſtituebantur, à crebris & citra neceſſitatem factis ejus emiſſionibus.

Observatio XXVIII.

Leipothymiæ crebræ ob cor pericardio deſtitutum, cum hydrope pectoris.

D. M. Guillermerus (*vide tit. de Reſpiratione læſa*) aſthmaticus, crebris leipothymiis tentabatur: Aperto cadavere cor nudum apparuit, aquis innatans, pericardio omnino deſtitutum, cujus ne minima veſtigia.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI

SECTIO XI.

De Morte Repentina.

Observatio I.

§. 1. Mors ſubita ob effuſum ſanguinem in dextrum cordis ſinum & pericardium, à ruptura venæ cavæ.

ANNO 1670. 1. Auguſti ſubito extinctus eſt Vir Clariſs. D. Lud. Saladinus, Juriſconſ. Genevenſis, annos natus 30. *Palpitationi cordis* diu obnoxius & *paroxyſmis aſthmaticis*: De *capitis* præterea *gravativo dolore & ſummo virium languore* diu conqueſtus, qua de cauſa raro in publicum prodibat; Ante biennium conjugium ſed ſterile iniit: Ingruente aſthmate liberiori aëri committere ſe, ſuffocationis metu, cogebatur: Menſæ accumbentem, aſthmate vel palpitatione cordis correptum, & ad feneſtras properantem, mors occupat.

Paucis poſt horis eviſceratum cadaver, inquirendæ ſubitanei lethi & affectuum cauſæ gratia: atque ſequentia Medicis & Chirurgis præſenribus adnotata. 1. quidem protinus ſe obtulit Pericardium ſanguine concreto turgidum, tanta copia ut exemptus ſcutellam ſtanneam fere adimpleverit 2. Magnus cavæ venæ truncus, in ventriculi cordis dexrri confinio manifeſte diſruptus apparuit. 3. corpus quoddam partim membraneum, partim carnenm, cavum, auriculis cordis annexum, parte ſuperiori, corde paulo minus, ovali figura, ſanguinem fibroſum, aduſtum continens, deprehenſum eſt, ac maxima adjacentium vaſorum & enormi dilarario, quibuscum conjungebatur. 4. Pulmones erant permagni, intra ſe ſanioſam materiam & purulentam fere, continenres: 5. Jecur naturalem molem multum excedebat, à naturali ſtatu alias vix recedens: 6. Lien quoque magnitudinem ordinariam ſuperabat, eum duritie: 7. Ventriculus parvus, membranæ ejus tenues, interior phlogoſeos notas præ ſe ferebat: 8. Liventia Inteſtina & Meſenterium, prægreſſi æſtus & incendii notas præ ſe ferebant. 9. Aperto capite inſignis ſeri inter utramque meningem congeſtio adfuit.

SCHOLIA.

Repentinam mortem adſcripſerunt Medici ſuffocato cordis calori nativo à ſubita ſanguinis, tum in pericardium, tum & maxime in cordis dextrum ventriculum effuſione: Diſruptionis autem inſignis illius vaſis cauſam exiſtimarunt, necnon varicoſæ trunci venæ cavæ conſtitutionis, exuberantem ſanguinis copiam, cui denegatus eſſet liber commeatus ab extraneo illo corpore, auriculis cordis, illisque annexis vaſis adnato, unde eorum compreſſio, concurrente proculdubio corruptione & putredine partis cavæ & interioria carneæ illius excreſcentiæ, ad venam cavam uſque propagatæ; qua de cauſa paratior ad crepaturam & diſruptionem extitit. Capitis autem gravativi doloris cauſa, merito inſigni illi ſeri inter meninges cerebri coacervationi aſſignata fuit. Vitalium vero & Animalium facultatum languorem, à prohibita tum ſanguinis tum ſpirituum [illegible] deduxerunt, producta à majorum vaſorum per dictum corpus compreſſione, ac in eo concepta putredine, nec non à viſcerum phlogoſi hincque inducta debilitate.

§. 2. Cuidam ſubita morte concidenti, fodiendi labore fatigato, vena cava prope cor diſrupta, ſanguine inundavit viſcera. *Thom. Bartholinus.*

§. 3 Meminit *Amatus Luſitanus* cujuſdam qui ex frequenti uxoris ſuper ſe in re venerea decubitu, quæ corpulenta & vaſti corporis erat, in venæ cavæ rupturam incidit, & derpente omni ſanguine extravenato mortuus eſt. *M. Donatus Hiſtor. mir. lib. 4. cap. 9.*

SCHOLIA.

Quam Mors ſit Vitæ privatio, hujus Eſſentia inquirenda*] Animæ corporeæ exiſtentia omnino ab Actu ſeu vita ejus dependet: atque hoc reſpectu flammæ vulgari, eique Solis ſimillima videtur, in quantum ſcilicet utriuſq; ſubſtantia quamprimum à motu omni ceſſat, illico non eſt, nulloque modo eadem numero redintegrari poteſt: Ea autem Brutis perfectioribus & Homini communis, cum toti corpori organico extenditur, & ſingula tum partes ejus tum humores vivificat, actuat & irradiat, Ita in duobus illorum eminentius ſubſiſtere, atque ſedes velut imperiales habere videtur: Sunt autem immediata hæc animæ ſubjecta, *Liquor vitalis*, ſive *ſanguis*, in *corde, arteriis & venis*, perpetuo gyro circulatus: atque *Liquor animalis*, ſive *Nerveus ſuccus*, intra *cerebrum & appendices ejus* blande ſcaturiens: Animam ergo corpoream binis conſtare partibus ſtatuimus, una in *ſanguine* radicata, quam *Flammeam*: altera in *cerebro & nervoſo genere gliſcens*, *quam Lucidam* appellamus: Quoad priorem, credimus 1°. *Sanguinem Animatum* eſſe, 2°. *Animationem* iſtam in ipſius *accenſione*, aut in affectu huic maxime analogo conſiſtere. 1°. Sanguinis animationem & placita Philoſophorum & indubitata S. S. teſtimonia afferunt: Quod etiam ex obſervatione Clar. Harvei ſenſui conſtat, utpote cujus motus oculo diſcernendus, indicat primo ipſum vivere & ultimo mori: In ampliorem hujus probationem ſatis vulgo notum eſt, animalia tantum quouſque ſanguis in debita copia & motu perſtat vivere: hujus autem, ſi aut nimia detrahatur quantitas, aut motus ſupprimatur, protinus interire. 2°. *Sanguinis efferventis animam*, ſive *vitam* ab incendio ejus pendere, ac *proprias Ignis flammæque* paſſiones, ſoli *ſanguinis vitæ* competere oſtendimus: Enimvero præcipua & maxime eſſentialia, ad flammam perennandam requiſita ſunt hæc tria, 1°. ut huic quamprimum accenditur, libera & continua aëris acceſſio concedatur. 2°. Ut pabulo ſulphureo conſtanti fruatur. 3°. Vt Recrementa ejus tam fuliginoſa quam craſſiora perpetim amandentur, 1°. igitur ut Flamma accendatur, maneatque accenſa, libero & indiſcontinuo aëris acceſſu opus eſt, idque non ſolum ut effluvia vaporoſa, flammæ ſuffocationem minantia, foras convehantur & perpetim decedant; attamen longe potius, ut pabulum nitroſum, propter cujusvis rei incendium neceſſario requiſitum, ab aëre ſuppeditetur: Si quando enim *nitroſa* aëris particulæ, quibus univerſa hæc ejus regio abunde refarcitur, ſubjecti cujuſvis *ſulphurei*, inter accedendum erumpentibus, præcludantur, & flamma & ignis cito diſpereunt: quod exinde conſtat, quoniam *hic* aut *iſta*, vitro impoſita, poſt aërem eductum vel excluſum, citiſſime exſpirant: Eodem ritu calidiora animalia, ſi reſpiratione prohibentur, cito exſpirant; quare maxime vulgaris & promptiſſima eadem interficiendi ratio eſt, ſpiritum præcludere, quo penitus obſtructo, *vita* uti flamma perit: Quod ſi objicias *ſuffocatos* interire, quia fuligines retentæ maſſam ſanguineam inflant & intumefaciunt; quæ proinde, mole aucta, & fere immobilis facta, cordis ſinum opplet, ejuſque motum inhibet: dico hoc improbabile eſſe, quoniam ſi arteriæ ubique in artubus, & circa collum ligaturis conſtringantur, ut ſanguis, quoad circuitus ſui ambitum coarctatus, circa præcordia plurimum conſtipetur, (plus certè quam à mera fuligine retenta evenire poteſt) propterea tamen neque ſtatim mors, neque lethalia ſymptomata inſequantur: Hinc ut conſtet Reſpiratione prohibitos interire,

Digitized by Google

interire; quia *ſanguinis flamma vitalis nitroſo aëris pabulo deſtituitur*, potius quam quod eadem & propria fuligine detenta obruatur: Horum affinitas adhuc clarius obſervatur à mineralium foſſoribus, qui paſſim experiuntur in cryptis ſubterraneis, ubi vel nitrum deficit, vel à vapore quodam alieno abigitur, ſi quando animi deliquium imminet, vel plane urget, eodem tempore lucernæ flammam diminui, cæruleam evadere, & demum expirare.

Secundum *flammæ ſuſtinendæ* requiſitum, eſt conſtans *pabuli ſulphurei*, quod continuo depaſcatur, *ſupplementum*, quo ſubtracto, aut propter incongruam mixturam depravato, flamma extinguitur: Uti cernitur in lampade, quæ oleo denegato, aut ſi aqua vice ejus ſuffundatur, exſpirat; Eodem plane, quo *flammæ* ritu, *calidorum animalium ſanguis* (& è cunctis naturalibus, præter ignem, hic unicus) *pabulum ſulphureum*, conſtans & copioſum exigit, illudque brevi atterens, magna ex parte in effluvia vaporoſa abſumit, capite mortuo, terræ, ſalis, fœtidique ſulphuris relicto, interim è pabulo ſuo per accenſionem attrito, particulas quaſdam in alios uſus neceſſarios diſponit, *Sanguinis vitam*, ſive *flammam*, alimento continuo egere nullus eſt quin quotidie in ſeipſo experiatur: Nam ſi aliquandiu illud denegatur, ſanguinis vigor minuitur, quin & partes ſolidas atterens, earum ramenta, aliosque corporis humores, quibus depaſcatur, in finum ſuum rapit: Si nutrimentum ab aſſumptis quotidie ſuggeſtum tenue nimis & aquoſum fuerit, ſanguinis fervor inſtar flammæ jejunæ remitti ſolet: Sin pabulum valde ſulphureum, ac ſpiritu vinoſo turgidum copioſe ingeritur, cruor ſtatim inflammatur, ac non raro in febrem, quaſi apertius incendium erumpit: interim ex iſto ſanguinis pabulo, uti videtur, per accenſionem attrito, effluvia calida cum fuligine & vapore copioſiſſima decedunt, Et quod ipſorum indolem plane igneam teſtatur, non raro linguam & fauces torrefaciunt, & veluti caminum, atredine inficiunt: Porro ſanguine conflagrante fæces aduſtæ inſtar capitis mortui, in veſicam fellis, lienem, & alia forſan emunctoria amandantur.

Tertio, ut flamma accenſa aliquandiu permaneat, jugi eventilatione opus eſt, nempe ut effluvia ejus fuliginoſa continenter avolent, quæ ſecus in vicinia denſius aggeſta & detenta ignem ſuffocant, in quantum ſcil. corporis accenſi poros obſtruendo, materiæ ſulphureæ inflammandæ eruptionem impediant: Pariter ac *flamma* etiam *ſanguinis vita ventilationem* continuam exigit, in quem finem præter majora Tracheæ ſpiracula, minora innumera, ſcil. pori cutis, ubique per totum corpus hiantes, effluvia à ſanguine æſtuante decidua copioſe emittunt; quos ſi conſtipari acnimis occludi contingit, propterea ſanguis quaſi fumo & vapore obſitus inordinate effervelcit: porro neceſſe habet circuitum ſuum corripere, ut crebriori vice Pulmones pertranſiens, illac foram qua licet, fuliginem ſuam diſpellat. *Willis Tract. de Animis Brutor. part. 5. cap. 2. Et Tract. de Accenſione ſanguinis, ubi fuſius hæc tractantur*: De morte quatenus *ſequitur ad vitia* Liquoris nervei, *vide tit. de Reſpiratione læſa, Syncope, Palpitatione cordis &c.* Vulgo autem mors adſcribitur interitui caloris nativi, E cauſis autẽ eæ quæ maxime efficaces ſubitam inferre poſſunt, Quatuor autem de cauſis calor interit, inquit *Heurnius Inſtit. lib. 3. cap. 4.* Aut vehementia diſſipante calorem, quemadmodum dicitur majus lumen obſcurare minus: Vel à ſuo contrario, quemadmodum aqua extinguit ignem; denique copia affuſi nutrimenti, ſuffocantis calorem, ut nimium oleum ellychnii flammam: &, quemadmodum ſcribit *Hipper.* ex hac cauſa, habitiſſima conſtitutio corporis quæ in ſummum evaſit, qualem in athletis cernere eſt, ſumme periculoſa, eo quod ſpiritus vitales copia affuſi nutrimenti, ſuffocentur: Vel calor extinguitur Inopia alimenti, ut cum flamma anguſto loco coercita marceſcit, ut in cucurbitulis medicis, cum flamma aëre defraudatur: ſic in hominibus quum fauces præcluduntur, & cutis ſpiracula.

Observatio II.

Anatome Virginis annoſæ, ſubito mortuæ cujus vaſa circa cor ſanguine exhauſta reperta ſunt, cum Pulmonibus vitiatis.

Virgo Nobilis Genevenſis, annum 40. prætergreſſa, cui crebræ à cerebro defluxiones in dentes & circumſitas partes moleſtæ, ac dorſum σκολίωσις deformabat, 15. Februar. menſis, 1672. repente de ſcoromia conqueritur, autium tinnitu, capitisque dolore, ſuccedente paulo poſt aphonia & ἀσφυξία, hinc morte quarta ab invaſione hora: Multa adminiſtrata præſidia, ac inter cætera cucurbitula ſicca ſincipiti admota, quæ cruorem aliquem elicuit.

Apertum poſtridie cadaver me præſente, In quo ſequentia adnotata, 1. abdomine reſerato, viſcera ſatis integra ſe exhibuerunt, ventriculus omnino inanis, etſi cardiaca multa ingeſta fuiſſent. 2. Uterus, quanquam pudicitiæ notiſſimæ, ſattæ & rectæ eſſet, ampliſſimus, major quam in plurimis quæ ſæpius pepererunt: 3. Thorace inciſo, Pulmones variegati apparuerunt, lividi, viſcida pituita circumfuſi, cum plurimo pure intra parenchyma: 4. Neque cor, neque vaſa adſita vel guttam ſanguinis continebant: Effuſus intra thoracis cavitatem animadvertebatur, ſed non ea copia quæ vaſa dicta exhaurire potuerit. 5. Pericardium humore omnino erat deſtitutum. 6. Spina dorſi ad lævum omnino deflectebat, ut vix à latere proximo duorum digitorum diſtantia quæ medium dorſum occupare debet abeſſet, literam S effingens, ſuperiore parte extra vergens, inferiore, circa medios pulmones, admodum depreſſa, ut ideo admodum premerentur, unde aſthmatis diuturni cauſa repetenda, & quod ad quemvis motum anhela fieret: Apertio capitis negata ob inſtantes exequias: Partem tamen ſanguinis eo confluxiſſe ut crederem, impulerunt & paucitas ejus in thorace reperta, & querela de capitis dolore ingruente ſyncope, & elicitus ab admota cucurbitula cruor.

Observ.

Observatio III.

Mors ſubita à vermibus cordis aut pericardii incolis.

§. 1. IN Palatio Magni Ducis Hetruriæ, civis Florentinus circumforaneum fabulantem audiens, morte ſubitanea correptus eſt: quæ mors cum adſtantibus & familiaribus ipſius maxime ſuſpecta eſſet, diſſecari cadaver curant, In quo diſſecto nihil mortis cauſam quam vermem vivum in cordis capſula fuiſſe à Medicis repertum eſt. *Ex Petri Sphererii obſervationibus, Archepiſcopi Moguntini Medici.*

§. 2. Valetudinarius quidam Syncope cardiaca, palpitationeque cordis per intervalla quatiebatur, & tandem ſubito occubuit: Diſſecto cadavere, inventus eſt vermis cordis ventriculo dextro adhæreſcere, mortuus, niger. *Zacutus Praxis med. admir. lib.2.obſerv.39.*

Observatio IV.

Mors ſubita ab atro ſanguine in cordis cavitate, Sero in pericardio, & Abſceſſu prope ſiniſtram auriculam.

HYacinthus Burga, trium annorum, Nobil. D. de Burga, arcis Antverpienſis præfecti filius, repente obiit: Aperto cadavere ab Excell. D. Nonnio, præter atrum ſanguinem in cordis cavitate, Et ſeroſitatem in capſula cordis inventam, Repertus abſceſſus eſt inſtar ovi prope ſiniſtram cordis auriculam. *Nic. Fontanus Reſponſ. & cur. medic. p. 60.*

Observatio V.

Mors repentina à corporibus extraneis in ſinubus cordis contentis.

§. 1. INfantulus, Thomæ Hall, Aromatarii Dorcheſtrenſis, trimeſtris filiolus, ſanus & bene habitus, cum nutrix cum eo luderet, in ſinu ejus ſubito, oculi quaſi nictu, vitam exſpiravit.

Diſſecto à morte corpuſculo, cordis dexter ventriculus ſanguine congelato refertus fuit inventus: In reliquis partibus nihil culpa dignum, ſed viſcera ſana & firma apparebant: *Fried. Loſſius obſerv. med. 15. lib. 1.*

S C H O L I A.

CAuſam proximam tam ſubitæ mortis, impeditæ forſan ſanguinis circulationi adſcribendam cenſeo: Hæc ſi prohibeatur, vel in torculari Herophili, vel cordis ventriculis, *Sim. Pauli* authoritate, idem in Microcoſmo quod in Macrocoſmo, interpoſita terra inter Solem & Lunam, accidit, & veluti Eclypſis quædam exiſtit, quam neceſſario mors, ſetius ocyus, inſequitur. *Idem.*

§. 2. Intra ventriculum dextrum, ad orificium venæ cavæ, in quibuſdam repentina ac inopinata morte ſuffocatis, deprehendi fruſtula carnea, pugni magnitudine, invicem conglobata, & nuper in Epiſcopo Malleacenſi id à me fuit obſervatum. *Riolanus Antropographia lib. 3. cap. 12.*

§. 3. Juvenis 24. annorum, diu præter ſolitum mœſtus, habitus melancholici, coloris nigri, ſubitanea tandem morte occubuit, antea tamen moleſtiſſimam ſitim perpeſſus, & ſatis large ideo potans.

Secto à me cadavere, omnia ſe recte habuere, præter cordis ventriculum utrumque, qui non ſanguine, ſed pituita potius vitrea, tenaci, ſubalbida repletus erat. *Rumlerus obſerv. 6.*

§. 4. Præter adipem extrinſecus cordi adnatum, aliquando & intra cor, in ipſis ſinubus & ventriculis *fruſta pinguia*, ſevo aut adipi ſimilia, & quidem ſatis magna, nonnunquam reperiuntur: Ita refert *Poſthius* in Ducis Ferrarienſis, ſubitanea morte extincti, ſiniſtra cordis cavitate: pinguedinis fruſtum, ad magnæ candelæ ſebaceæ formam repertum fuiſſe: *Rolfinkius Diſſertat. de corde cap. 3.*

§. 5. Notandum eſt quod ego anno 1574. cum Rev. Præceptore meo J. B. Canano, & Exc. Patre meo, Oſtiarium Sereniſs. noſtræ Barbaræ Auſtriacæ inſpexi, Subitanea morte correptum, cui inſignis pinguedo ad magnæ candelæ ſebaceæ formam ſiniſtram cordis cavitatem occupabat. *Hippolitus Boſcus de Facultate Anatomica lect. 4. p. 438.*

Observatio VI.

Mors ſubita ob Polypos in ſinubus cordis, Pulmones ſanguine infarctos &c.

§. 1. FIliolus N. per 4. aut 5. dies tuſſi, febricula, &c. laboravit, & intra biduum extinctus eſt: Pulmones mortui ſanguine ſtagnante infarcti reperti ſunt: Dum vero

lethi

lethi adeo ſubiti cauſas adhuc rimamur, corde diſſecto, in ſinubus Polypi ingentes animadverſi. *Vide tit. de Dyſpnœa.*

SCHOLIA.

P*olypus*] Præter naturam multa in ventriculis reperiuntur, *Bauhinus* ſruſtula adipoſa, & *Wormius* ex utroque ventriculo carunculas quaſdam interius albicantes, exterius rutilo colore emergentes, quod & nos alias invenimus, *Eraſtus* concretionem pituitoſam, flaveſcentis inſtar medullæ: *Veſalius* glandulоſæ nigricantisque carnis libras duas, *Benivenius* fruſtulum carnis inſtar meſpili. *Thom. Bartholinus Anatom. reform. lib. 2. cap. 7.*

§. 2. D. Simon Pauli Hafniæ vidit Polypum cordis, à ſanguine tota ſubſtantia corrupto genito, in humano corde repentina morte extincto, cum veneni exhibiti ſuſpicione. *Th. Bartholinus obſerv. 15. Actor. medic. ann. 1671. & 1672.*

§. 3. Subitanea morte concidentem anno 1669. aperuit Chirurgus, fatique præcipitis cauſam detexit pinguedinem nimiam Pulmones comprimentem: Item Polypum cordis ventriculi ſiniſtri tranſitum ſanguinis retardantem. *Th. Bartholinus in miſcell. cur. anni 1670.*

Observatio VII.

Mors ſubita ob ſiniſtram cordis auriculam materia craſſa refertam.

Filius Dom. N. quinque annos natus ſpirandi difficultate diu laboravit: Supervenit leipothymia, pulſus parvus languidus &c. Defuncti Pulmonis pars ſiniſtra diaphragmati hærebat firmiter: Siniſtra cordis auricula ſolito amplior erat, referta materia craſſa & compacta, omnino alba, laridum coctum referente, quam ſubitaneæ mortis cauſam fu... cenſuimus, cordis ventriculum ſiniſtrum ſuffocando, & illius ventilationem impediendo. *Riverius cent. 1. obſerv. 83.*

Observatio VIII.

Mors repentina ob ſanguinem intra cor & pericardium effuſum, & abſceſſus in Aorta.

Ira repente mortuus, pericardium ſanguine repletum diſſectus oſtendit, Cum ejus cauſa ulterius perquireretur, inventi ſunt duo abſceſſus in trunco arteriæ aortæ prope cor, unde ſanguis exierat.

SCHOLIA.

P*ericardium &c.*] Quod rupto vaſe proximo, aut dilatato ſaltem ejuſdem orificio probabile videtur.

Abſceſſus] Crudi haud dubie, & ſanguinei ſive inflammatorii nondum ſuppurati. *Welſchius in mitlemm. cent. 3. §. 25.*

Observatio IX.

Mors repentina à ſanguine cor ſuffocante.

Præcipiti & repentina morte occumbere horrendum ſimul ac miſerabile eſt, ſicut hoc anno 1651. vidimus, nam brevi temporis ſpatio unus poſt alium hoc modo ſub flebili mortis jugo reclinavit: habuimus anno præterito, fere per totum annum & amplius, ſiccitates immenſas & præſertim æſtatis tempore, cum ardentiſſimo fervore copulatas: Autumno vero elapſo anni 1650. aquæ copioſæ ſtatim poſt calorem & ſiccitatem humectantes agros, rigantes prata viſæ ſunt: Poſt aquas vero ſiccitas cum frigiditate magna ſupervenit: hinc copia catarrhi, & frequentia ophthalmiæ, & anginæ ſpuriæ viſæ ſunt: Anatomica ſectio mortuorum qui hoc modo perierunt, oſtendit Medicis cor à ſanguine ſuffocatum. *Dom. Panarolus obſervat. 7. Pentec. 3.*

SCHOLIA.

Ex dictis facile credo poſſe cognoſci hujus morbi cauſam, ſi dixerimus oriri ab humore aliquo craſſo & vaporoſo per venas redundante, ſuffocante calorem nativum, aut venam aliquam diſrumpente: Venæ etenim cum ſupra modum ſint repletæ periculum eſt ne diſrumpantur, ut provenit aliquando à copia ſanguinis, ſicut inquit *Galen.* aphor. 3. 1. Cum enim vaſa fuerint cibis ac poribus ſupra modum repleta, periculum eſt ne aut ipſa diſrumpantur, aut calor nativus ſuffocetur: Non neglecta interim prohibitione inſenſibilis tranſpirationis per adventum frigoris, Et ſic corpora excalefacta per immenſas ſiccitates caloribus maximis aſſociata, adveniente pluvia, humorem ad internas uſque partes attrahunt, ob raritatem corporis & apertionem pororum, ſicut accidit in ferro, dum duriſſimum reddere volumus, quoniam à ferventiſſimo igne extractum in undas immergitur, qui humor poſtea cum non poſſit exire per poros,

poros, per inſenſibilem tranſpirationem, propter frigus externi ambientis, quod poros claudit, alios quærit aditus, quos ſi non inveniat, per corpus excurrit cum periculo maximo ne robur vitale cordis, ipſiúſque calor ſuffocetur: Confirmat copia catarrhi, ophthalmiæ & anginæ, & anatome mortuorum qui hoc modo perierunt: Ideo optimum remedium eſſet ſi hujus morbi indicium aliquod haberi poſſet, ſtatim cucurbitulas applicare per totum corpus ad reſtrationem pororum: ſicut etiam ſanguinem ex brachio utroque minuere, ne cor ab ipſius copia ſuffocetur. *Idem ibidem.*

Observatio X.

Mors repentina à diſrupta vena in ventriculo cordis, cum Pulmonum vitiis.

Ruſticus carceribus detentus cum optime cœnaſſet & dormitum iviſſet, paucis habitis verbis cum ſocio, quicum decumbebat, perpetuo ſomno ſe tradidit: Socius perterrefactus carcerum cuſtodes advocat, cuſtos Judicem, qui cadaver aperiendum jubet.

Quo aperto, Omentum laceratum & putridum inventum: Jecoris portio circa coſtas ſuppurata, Pulmones putridi: Nec tuſſis adfuit nec reſpirandi difficultas: Corpus pariter lividum erat, præſertim ea parte in qua jacebat: Hujus tantum repentinæ mortis fuit cauſa, diſruptio venæ in ventriculo cordis, *P. Poterius cap. 60. centuria iij.*

Observatio XI.

Mors repentina à ſanguinis copia ſuffocante & obruente ſiniſtrum cordis ventriculum.

IN Noſodochio aperui corpus cujuſdam ancillæ, quæ in chorea inter ſaltandum ſubitanea morte periit; cauſam mortis inveſtiganti, Siniſter cordis ventriculus magnam continere ſanguinis copiam apparuit: Omnia etiam in corpore contenta ſanguine ſuffuſa nigricabant, vel ſaltem ſufeſcebant: Pulmones quoque ita arctè undique thoracis lateribus adhæreſcebant, ut vix ſeparari potuerint; unde continua laborabat ſpirationis difficultate: Cerebrum alias erat bene conſtitutum, niſi quod omnes venæ ſanguine turgerent, præter naturæ modum.

Scholia.

VNde conjeci mortis cauſam fuiſſe quod ex ſaltatione & motu vehementiore, cor & ſanguis ſupercalefactus fuerit, quæ majorem requirebant reſpirationem, quæ cum denegaretur ob adnatos pulmones, neceſſario ipſum cor & calore & nimia ſanguinis copia obrutum interiiſſe, idque ſubito & inopinato. *Saltzmannus Obſervat. Anat. pag. 46.*

Observatio XII.

Mors ſubitanea à retroceſſione ſanguinis ex arteria & vena axillari ad cor, ob corpus carneam cavitatem arteriæ obturans.

CUm ego in Noſocomio S. S. adeſſem gratia ſecandi corpora, accidit ut Pater quidam D. Antonii, deſiderio impulſus anatomicæ ſectionis ad ipſam intuendam me rogaret: libenti itaque animo aliquando dum ſecui, ut prope me ſederet oravi: Opus complevi, atque ipſe ex hujuſmodi inſpectione totus jucundus domum revertitur: Sequenti die quidam mihi retulit patrem iſtum è vivis deceſſiſſe, rogans ut reliquorum patrum gratia ipſum aperirem ad intuendam repentinæ mortis cauſam: Corpus ſecuimus, atque ſub dextera axilla prius Aneuriſma habuerat, quare Medicis conſulentibus ſingulis annis, cum eſſet quadrato corpore, maxima ex brachio oppoſito ſanguinis copia hauriebatur: accidit eo tempore, dum nunquam tam jucundus & promptior eſſet ad vitæ functiones, illi repentina mors & in terram cecidit.

Secto cadavere, venam azygos maxime turgentem inveni, ita ut rumpi videretur; Venæ item & arteriæ omnes, quæ muſculos intercoſtales dexteros irrigant, ſummopere tenſæ plenæque erant: ita ut dum ſectio fieret circa claviculam & axillam, maxima ſanguinis copia redundaret: Sed quod maxime admirandum fuit, arteriæ axillaris fuit inſpectio: ipſa enim, non ut in cæteris aneuryſmatibus rupta & corrupta erat, ſed undequaque integra: Ea tamen differentia, quod circa arteriam & venam axillarem, atque intra cavitatem arteriæ, *caro quadam alba, ſolida*, dura & cartilaginoſa maximæ portionis, tam firmiter adhærebat, ut fecerint nullo modo poſſet, imo ferro mirifice reſiſtebat: unde cum via ſanguinis naturalis & vitalis ad irrigandum, brachium ex inſigni interna & externa obſtructione paulatim clauſa eſſet, retrocedendo ſanguis cor ſuffocando, Patrem illum inopinate ſuſtulit. *Dom. Panarolus Pentecoſte ij. Obſervat. xi.*

SCHOLIA.

C*Aro quædam alba, ſolida &c.*) Similia corpora, pro variis quos obſident locis, varias læſionum ſpecies inferunt, apoplexiam, orthopnœam &c. ſyncopen cardiacam, ſi in corde primas radices agunt, vel in vicinis illis locis deliteſcunt, ſique id langui-dum fit, nec ſanguinem amplius propellere valeat, onde mature tanto oneri ſuccumbit: Obſervatum qui-dem quoſdam iſta corpora diu impune geſtaſſe, at-que pleraque vitæ munia obiiſſe, ubi ſcil. mobilia ſunt atque hinc inde diſperguntur; ſin autem alicubi firmiter fixa, impedita ſanguinis circumgyratione, ſubitam mortem inferre poſſunt.

Observatio XIII.

Mors repentina à ſanguine circa cor &c. concreſcente.

§. 1. TImoris damna non pauci experti ſunt: Metus mali ſæpe major ipſo malo, & formidine mortis quamplures moriuntur ante mortem: Fugiendus timor vel eo nomine, ne torpidus metu ſanguis ingruentia mala facilius admittat: Corripiuntur multi peſtilentia, quam forſan conſtanti animo & ſereno evaderent. Romæ mortuus eſt, me præ-ſente, vir Eminens, cui in thorace circa cor ſanguis concretus mortis cauſa credebatur, na-tus ex timore in mari concepto, quum iniquitate ventorum agitatus Genua ſolveret in Sardiniam trajecturus. *Th. Bartholinus obſerv. lxxxvj. cent. iv.*

§. 2. Sæpius obſervavi in ſubito demortuis cadaveribus, paſſim à me diſſectis, cordis magna vaſa ſanguine concreto repleta: *Idem l. de lact. Thorac. cap.* 14.

§. 3. Puella cum per diem capitis gravitatem, vertiginem &c. paſſa eſſet, die ſequenti ſubito extincta eſt &c. In arteria magna & vena totus ſanguis illi coaluerat &c. *Vide tit. de Syncope.*

Observatio XIV.

In ſubita morte extincto, repertum Pericardium aqua & ſanguine concreto repletum.

MIles ſubito poſt longum mœrorem mortuus, viſceribus reliquis ſalvis habuit in peri-cardio, non aquam modo ſed & copioſum ſanguinem concretum. *N. Abrahamus Frambeſarius in Exam. Doctor. fol.* 29.

SCHOLIA.

HInc patet non omnes qui ſubito moriuntur, apo-plexia mori, & fruſtra ſæpe cauſam quæri ab ana-tomicis in capite, cùm in thorace ſit: Eo in milite cor obrutum & oppreſſum fuit tum ab aquæ copia tum à ſanguine, cujus interceptus fuit curſus, hinc ejus concretio: Mœſtos & melancholicos ſero abun-dare conſtat, in mœrore ad cor ſanguinem confluere, ibique ſtagnare, ejus oppreſſio, ob quam vix explica-tur, oſtendit: Syncope autem cardiaca correpti vix ab apoplecticis diſtinguuntur: animales enim actio-nes in prioribus ſtatim debilitantur, ac tandem peni-tus deficiunt; hac enim ingruente oculis viridia ni-gráque obverſantur, aures tinniunt, & quandoque omnia in gyrum rapi videntur, mox omnis ſenſus & motus perit, iuſtàtque trunci jacent ægri: Quæ ergo ratio diſtinctionis eſt? In apoplexia, quantumvis forti, ſtertor eſt, quâdiu id quod è cerebro accedit muſculis thoracicis, ad complementum reſpirationis, ſolum eſt ablatum, durante adhuc ebullitione naturali in corde: In ſyncope cardiaca nullus eſt ſtertor, quia cor ipſum ſubito occupatur.

Observatio XV.

Mors ſubita ab aqueo humore in pericardio redundante.

ELapſis annis cùm anatomen Nobil. cujuſdam viri juſſu Magiſtratus aggrederemur, eo quod repentina morte præventus fuerat, & ſuſpicio erat ne cauſa lethi veneficium fuiſſet, tandem cùm nulli viſceri veſtigium, ſive nota ulla deleterii pharmaci appareret, in-venimus pericardium ingenti mole tumens, quo manibus leviter preſſo, humor ipſe aqueus ex ore ubertim manaſſe liquido conſpeximus: Conjeci ex his ob cordis palpitationem ipſum ſtatim obiiſſe: *Iulius Iaſolinus Tractatu de aqua in Pericardio, capite ij.*

SCHOLIA.

AQua quæ in involucro obſervatur, & quæ in tho-racis cavitate ortum ducit, nedum ex vaſis inibi contentis, verum etiam & potius aliquid roris modo ac madoris eo penetrare cenſemus, tum per anaſto-moſin tum etiam per diapedeſin, ſi cum potum aſſu-mimus lambendo veluti per parietes aliquid influit. Hoc ex Hippocr. clara ſententia liquet, libri de Cor-de, initio. *Sed quomodo aqua acervatim irruens, turba-tionem ac multam tuſſim exhibet? propterea inquam quod contra reſpirationem fertur: quod enim per rimam illabitur, tanquam juxta parietem delabens, aëris elationi non inſtat, ſed levem ac lubricam quandam viam humectatis ipſi præbet: Hanc itaque humorem cor de pulmone una cum aëre abducit: Aërem quidem igitur, ubi in medelam ceſſit, neceſſario opor-tet retro per eandem viam, qua abduxit, rejicere, verum hu-morem partim in culeum ac vaginam ſuam expuit, partim rurſus una cum aere foras propellit:* Hanc *Senis* ſententiam confirmat *Galenus* 4. m. m. cap. 7. & 7. de uſ. part. c. 17.

c. 17. & alibi ſæpiſſime: Nec probatione authoritatéve egent quæ ſenſus indicant, quandoquidem in nobiſmetipſis experiri licebit æſtivo tempore, præcipue ſi quis in ſole ambulaverit, & ſiti interdum vehementi crucietur, vix loqui poteſt: ſumpto poſtea aquæ hauſtu, loro vel ore; ſtatim vox redit: Ecquid amplius immoror, cum veſtuſtiſſima ſit hæc ſententia? imo ipſius Platonis! hic in Timæo, *Cum vere ex cordis palpitatione, in terribilium rerum timore, ex ira exercitatione, praviderem fore totum hoc iraſcentis partis domicilium æſtuoſum ac propemodum ignitum redderetur, ſubſidium illi pulmonum forma aggenerata invenerunt: qua mollis primum & exanguis, deinde cavernoſa ſpongiæ inſtar, ac foraminulenta eſt, ut ſpiritu potúque excepto reſpirationem refrigeraret æſtumque mitigaret: Hippocr.* Platone vetuſtior, nedum ratione, verum experimento probavit, oſtendítque notam, *Signum autem hujus rei hoc eſt, Si quis enim aquam cæruleo colore, aut rubrica temperatam ſitienti valde bibendam dederit, maxime ſui, hoc enim pecus non eſt curioſum neque munditiei deditum: deinde dum adhuc bibit ipſius guttur reſecet, hoc colore reipſa tinctum reperiet:* Sed non eſt cujuſvis hæc Chirurgiæ aggreſſio: Nequaquam fides noſtra ſuſpecta eſſe debet de potu quod homini in guttur vergat; comprobat hiſtoria ſuperius allata.

Observatio XVI.

Mors ſubita ab adipis copia pericardium inveſtiente.

Vixit ante aliquot annos Mercator Amſtelredami, vir ſumme obæſus; (nomen ſubticeo) cujus cadaver, quod repentina morte occubuiſſet, cultro anatomico ſubjectum eſt, Atque pericardium adipe adeo obſitum animadverſum eſt, ut cordi conſtricto debitam expanſionem denegatam fuiſſe conſtiterit.

Observatio XVII.

Mors ſubita à nimia pinguedine.

Rever. Joh. Muſonius Polonus, vir ſtatura procera, corporéque ob nimiam pinguedinem vaſto atque ad motum inepto, annos 58. natus, per aliquot annos de dyſpnœa, maximè inter eundum ſæpiſſime conqueſtus eſt, qui antea frequenter hæmorrhagiam narium fere uſque ad animi deliquium patiebatur, & ex eryſipelate pedis utriuſque ulcere laborabat: hic è conſilio noſtro aliquoties purgantibus uſus eſt, ob metum hydropis, ſed abſque commodo, nam reſpiratio in dies difficilior, facultáſque vitalis debilior reddebatur, ut ſe tandem lecto committere cogeretur: Lecti & quietis pertæſus, aura liberiore frui geſtiebat, perſuaſus ſibi inde valetudinis aliquod emolumentum: Cùm ipſum nullis rationibus à propoſito abducere poſſem, ille denique 25. Aug. 1669. mane Cathedram Templi conſcendens, habitáque concione Polonica brevi; circa meridiem rheda cum filia ſe vehi jubet ad vicinum pagum, milliare Germanicum ab urbe diſtantem profecturus; ſed dum vix quartam milliaris partem perficeret, rheda deſcendens ſubito moritur.

Cadaver ſectioni traditum eſt, ubi poſt Chirurgicam apertionem, in abdomine ſupra muſculoſam carnem ſatis amplam & robuſtam adeps, coloris ad citrinum vergentis, octo digitorum tranſverſorum craſſitiem ſuperans conſpiciebatur: Præterea in cavitate abdominis ichoroſi humoris aliquid, in inteſtinis vero flatuum paulo major copia: Sed viſcera omnia medii ventris, cor inſigni pinguedine præditum cum pulmonibus: In infimo, ventriculus &c. optime conſtituta: hinc conſtat obeſitatem nimiam mortem acceleraſſe. *Simon Scholzius in miſcell. cur. anni 1671. obſerv. 87.*

Observatio XVIII.

Mors ſubita ab irruente affatim in Pulmones ſanguine, ibique concreſcente.

Plerumque onerantur ſanguine pulmones in moribundis, & in ſubito extinctis, ex irruente in pulmones ſanguine, ibique reſtitante ob motum circularem ceſſantem, cauſam mortis non ſemel ſectione detexi. *Th. Bartholinus Tract. de Pulmonibus p. 27.*

Scholia.

Sanguine ibi reſtitante) Subſtantia pulmonum noſtrorum compactior videtur quam ut cum avibus vel ranis comparetur: ſanguine plena eſt nec tranſparet: Si vero æqua lance rem utramque expendamus, fateri cogemur & hominum & majorum animalium pulmones ſpiritu aëreo plenos eſſe, & adeo raros leveſque ut aquæ ſupernatent, evidenti veſiculatum teneræque conſtitutionis argumento: Huic pulmonum poroſitati & levitati imputant quidam cauſam, cur ſuffocati in aquis poſt tres dies iterum emergant naténtque: Unde pulmones eximere ſolent Piratæ ne ſubmerſa cadavera fundum linquant: Præterea pulmones ad unum omnes, qui parenchyma quoddam habere videntur, revera carne omni deſtituuntur, quia ſanguine in ampliſſimis vaſis abundant, nec ita accurate exprimitur, remanet is in pulmonibus, quibus coctis parenchyma mentitur, & cibi ſolidi vicem pauperioribus præbet, quemadmodum

& farcimina, quæ vacuum inteſtinum ſanguine replent, ſi coquantur parenchyma fingere poſſunt: Cæterum ſi debita diligentia pulmones corporibus exempti aqua eluantur, comprimantur manibus, per follem aqua immiſſa laventur, diúque ſubigantur, ut omnis prorſus ſanguis extillet, aliam faciem videbimus: candicabunt, & præter membranoſum corpus ſupererit nihil: Plerumque onerantur ſanguine in moribundis, ex irruente in illos ſanguine ibique reſtitante ob motum circularem ceſſantem: Ita niſi falli omen, omne quoque parenchyma, ſeu ſanguinis affuſio in hepate & liene, evaneſcet tandem ſolis fibris vaſiſque & membranis remanentibus, ſi ſanguis qui illis inhæret & parenchyma ſimulans manibus vel bacillis exprimatur, vel aceto coctus diſſolvatur: Lienis ita parenchyma diſparuit, & *Highmori* dexteritate lib. 1. part. 3. cap. 1. tot vaſa, tot fibræ nervoſæ mire complicatæ, magnum carnis putridæ locum implent.

Idem ibidem.

Observatio XIX.

Mors ſubita à putredine quinti pulmonum lobi.

IN Catolo Sabaudiæ Duce nono (prætet alia monſtroſa) quintum pulmonis lobum omnes vidimus; tetigimus incidimúſque, quem una cum aliis penulis vitiatum putridúmque deprehendimus, Ex quo judicatum eſt, cum aliis ipſum inopinatæ & ſubitæ mortis cauſam fuiſſe. *Franc. Puteus Apologia Anat. pro Galeno contra Veſalium.*

Observatio XX.

Morte ſubita abreptæ mulieris anatome cujus mediaſtinum plenum erat ſero ſanguineo, Pulmonis ſubſtantia pure referta Teſticulus ſiniſter vitiatus &c.

VIdua D. N. aſthmate, febre, dolore pectoris corripitur: Die XI. morbi cum optime ſe habere videretur ſubito extinguitur: Aperto cadavere inventum eſt mediaſtinum plenum ſero ſanguineo: quod forte rupta membrana verſus partem ſuperiorem pulmonis, eúmque atque aſperam arteriam comprimens, ſubito ſuffocaverat: Univerſa pulmonis ſubſtantia refetta erat materia purulenta: Teſticulus ſiniſter erat colore nigricante, cujus ſubſtantia interior veluti gangræna affecta apparuit. *Vide tit. de dolore pectoris.*

Observatio XXI.

Anatome viri morte repentina ſublati, in cujus thorace reperta maſſa, ſaccum referens, in medio pendens, ſanguine nigricante plena.

GAllus quidam, quadragenarius circiter, nomine Paris, Sigillorum ſculptor ſine pari, diſſolutam diu vitam vixerat, ſanus hic ſibi & aliis viſus, feſto nativitatis Chriſti, cum amicis quibuſdam lætus, ad multam noctem bibens & ſaltans, male ſe habere cœpit, & cubiculum petens in lectum ſe conjecit: Famulus dormire eum ratus, in quiete eum reliquit, at mane mortuum reperit: Contigit hic caſus in Veſtrogotia, in arce Leckoe Illuſtr. Dn. magni Gabrielis de la Gardie; magni Regni Sveciæ Cancellarii, qui attonitus ob tam improviſam rem, juſſit ut cauſam repentinæ illius mortis perquirerem.

Diſſecto cadavere, infimi ventris viſcera omnia ſana reperta; Thorace reſerato, apparebat maſſa quædam nigra, ſacci ad inſtar in medio pendens, quæ Pericardium erat, continens membranam cordis, Parenchymatis penitus conſumpti loco, ſanguine nigricante repletam: Pulmo dextra parte totus conſumptus: Siniſter integer quidem, ſed fuſcis plenus maculis. *D. Petrus Specht in miſcellaneis curioſis ann. 1674. 75. & 76. p. 55.*

Observatio XXII.

Mors ſubita ab hydrope Thoracis, Pulmonum motum impediente.

VIr Nob. Sexagenarius, per quadriennium, initio levi, poſt gravi pectoris anguſtia detinetur, qui tandem fruſtra adhibitis multis ſubitò, quaſi fulmine vel apoplexia tactus, morte inopinata corruit.

Ad inquirendam interitus cauſam, corpus poſt mortem aperio, diſciſſáque cartilagine coſtis adnexa, mox aqua ex viridi citrina, cum impetu, ἀθρόως proſilit: Ulterius in ſectione pergens, diſciſſo mediaſtino, totum os pectorale caput verſus reflecto, & ecce, Pulmo multis maculis nigris, diverſis coloribus, inſtar ſpermatis ranarum, occurrit, quo diſſecto, ſanguis nigerrimus profluit. *Iohannes Bilgerus Medicus Campodunenſis ad Gr. Horſtium tom. 1. p. m. 142.*

SCHOLIA.

SCHOLIA.

Ex his facile colligere eſt quod pulmo aquæ putridæ innatans, ſpiritusque vitales ſua labe inficiens, ſeſe dilatare, prout par erat, ac ſpiritus fovere non potuerit.

OBSERVATIO XXIII.

Mors ſubita à Tabe & conſumptione Pulmonum.

Puella trium annorum diuturna quartana laborans, ſubito extincta: Aperto corpore, viſi ſunt Pulmones adeo contabuiſſe ut nullum illorum veſtigium appareret, ſed tantum membrana plena purulenta materia, cum tamen *nunquam vel de tuſſi* (mirabile dictu) conqueſta fuiſſet, vel pus expuiſſet. *Ludov. Nonnius Med. Antuerpienſis ad Zacutum, in Praxi admir. lib. 1. obſervat.* 109.

SCHOLIA.

Nunquam vel de Tuſſi &c.) Id obſervatum à Nic. *Maſſa* interdum apoſtemata in pulmonibus exiſtere, quæ nulla comitetur febris, nec tuſſis: refert enim *in introduct. anat.* fol. 57. ſe quendam ſecuiſſe, cui in ſubſtantia pulmonis, parte ſiniſtra, ulcus magnum, concavum & putridum inerat, ioculus cavitate fuit ſanies multa & prava: cùm tamen doloris omnis & tuſſis fuerit expers: Veriſimile illud enatum è tuberculo ta. d. m in pus muta o: Cui vero abſit tuſſis & exputio præſente materia purulenta *Vide tit. de Phthiſi.*

OBSERVATIO XXIV.

Mors ſubita ob Pulmones ſicciores & vitium cordis auricularum, unde impedita ſanguinis circulatio.

Anno 1652. initio Februarii menſis, ob inconſtantem aëris intemperiem multi in urbe inopinata morte ſubito extinguuntur: Inter hos auriga in curru exſpiravit, natus annos 30. Longo autem tempore conqueſtus fuerat de abdominis doloribus ad jugulum aſcendentibus, ut inde ſe crederet ſuffocari, nec levamen ante ſenſit quam preſſe thoracem & abdomen manu comprimeret, vel oppoſito fulcro ſublevaret: Inſperatæ mortis cauſam inveſtigaturus cadaver aperui & ſequentia notavi.

1. In abdomine omentum invenimus putridum cum ingenti fœtore: 2. Hepar ingentis molis, ut utrumque hyponchondrium fere impleverit, colore ſano ſed duriuſculum, imprimis ſub enſiformi cartilagine: 3. Lien exiguus infra ventriculum, fibris membraniſque mirum in modum vicinis partibus connexus & implicitus, figura ſingularis, referebat enim renes bubulos vel ſuillos, quatuor vel quinque lobis diſtinctus: 4. Ren ſiniſter cætera ſanus, incumbentis lienis impreſſum ſervabat veſtigium, Liene uterque major: 5. In abdomine inter membranas pleraſque hinc inde veſiculæ à flatu excitatæ: 6. Cœcum inteſtinum in ſiniſtro hypochondrio colo adhærebat: 7. In Thorace pulmones ſicciores ad livorem tendentes, Siniſter mediaſtino adnatus, Prope gulam & dorſum inflammati, ſicut & ipſa gula, unde vivus poſt cibum ſumptum de dolore ibidem loci ingenti non immetito conquerebatur: 8. Cor inuſitatæ magnitudinis & quovis bubulo majus: 9. Dextra cordis auricula ampliſſima, ſed digitos tranſverſos lata, ſanguine turgida: Siniſtra vero contracta, vix nucem æquans minorem.

SCHOLIA.

Patet hinc facile mortis cauſa: Pulmones enim exſucci, ad motum inidonei, per venoſam arteriam ſanguinem non admiſere per circulationem hac iturum, unde ſtagnans in ventriculo dextro & auricula dextra hominem ſuffocavit; Quo acceſſerunt flatus ex abdomine, qui preſſo diaphragmate & anguſtato corde ſpiritum interclußerunt. *Thomas Bartholinus cent. 1. hiſtor. xlv.*

OBSERVATIO XXV.

Mors repentina à retorrida bile in arterias effuſa.

Retorridam bilem in duobus, qui à valida pilæ exercitatione repentina morte ſublati ſunt, in arterias effuſam illic deprehendimus, in tophi nigri ſpeciem concreviſſe. *Fernelius Patholog. l. v. cap.* 12.

SCHOLIA.

Billi illi retorridæ palpitationis cordis cauſam aſſignat *Fernelius*, quæ melancholia hyponchondriaca laborantes, & quibus lien atræ bilis copia turgeſcit fatigat, cum ex ea per arterias, quibus multis lien perfuſus eſt, reter aterque vapor prompte cor vicinum ſubit: Ejuſdem ſubſtantia, ſi cor per arterias invadat, lethum ſubitom invehere poterit, nedum palpitationem.

Observatio XXVI.

Anatome hominis ſubito extincti, cujus valvulæ ſemilunares, ad aortæ oſtium ſitæ, oſſeæ repertæ ſunt.

Sutor Pariſienſis in vico S. Jacobi habitans, ſanguineus, corporis habitus obæſioris, non admodum ſenex, ſumpto jentaculo, domo egreſſus vix xl. paſſus ab ea aberat, quando derepente concidens exſpiravit.

Domum deportatus aperitur, & in toto corpore nihil morboſum, nihil p. n. repertum, niſi quod tres valvulæ ſemilunares, ad aortæ ex ſiniſtro cordis ventriculo egreſſum ſitæ, oſſeæ fuerint: unam dono accepi, coloris albicantis, adeo duram ut vix cultro aliquid abſcindi potuerit. *Carolus Rayger in miſcell. cur. anni* 1672.

SCHOLIA.

An tam repentinæ mortis cauſæ fuerint, dubito, cum nec circulationem ſanguinis impediviſſe, aut Apoplexiam iſtam fortiſſimam introduxiſſe credibile ſit: Os in corde cervi annoſi inveniri non adeo ratum, ut in homine inſolitum. *Harvæus* tamen in homine fortiſſimo, portionem arteriæ magnæ juxta cor in os rotundum vidit converſam: Exc. Bartholinus in corde Phthiſici, cent. 1 Obſervat. 50. In corde Urbani VIII. Pontif. cent ij. Obſerv. 45.

Observatio XXVII.

Mors ſubita ob corruptionem omnium viſcerum vitalium & naturalium.

Virgo valetudinaria, præcedente cardialgia, vertigine, ſubito occubuit: Peritonæum, menſenterium, Inteſtina omnia, Jecur, Lien, Teſtes &c. corrupta erant, Pulmones purulenti. *Vide l. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio XXVIII.

Mors repentina à Corde flaccido, ſuppurato &c. vitio omenti, pulmonum, jecoris &c.

Quidam juvenis annos 24. natus, arte figulus, cum pertranſiret viam, quæ dicitur de *Maſcontenti*, ad oſtium proximum pulſat, introgreditur, & de doloribus ventris vehementer conqueritur: vix accerſito Pharmacopola, cum ſacerdote, qui Ipſi poſtulanti Theriacam afferunt, animam agit & derepente moritur: Hæſitant amici an veneno potus fuerit, ideo ad Judicem criminalem recurrunt, qui de more præcepit ut à Medico & Chirurgo cadaver viſitaretur: Cadaver omnino lividum reperitur: Plebs hac de re hominem fuiſſe veneno peremptum putat, qua de cauſa ut cadaver à Chirurgo aperiatur jubeo.

Eo adaperto, inventum eſt omentum ſemicorruptum, Inteſtina mirum in modum diſtenta, Jecur male coloratum, Pulmones circa coſtas putridi, Cor inſuper flaccidum & ſuppuratum: In hoc caſu ſatis mirari non poſſum, quo pacto vir iſte ſanus à cunctis haberetur, nec de ullo affectu conquereretur; imo nuptias brevi erat celebraturus: Neque tuſſis neque reſpirandi difficultas adfuit. *Petrus Poterius centur. 3. obſerv. lix.*

Observatio XXIX.

Mors ex improviſo adveniens, à rupta pulmonis vomica & pure ad Cor penetrante.

§. 1. Non pauci inopinato è vivis horæ quadrante erepti ſunt, In quibus diſſectis non alia mortis cauſa comparuit quam repentina vomicæ diſruptio in pulmonibus, è qua pus in cordis arcem penetraverat, ipſius vim extinguens atque obruens: Cumque ex his duo Medici eſſent percelebres, attamen nec febris, nec inappetentia, nec aliud ſimile præceſſerat: Id mihi quidem perſæpe ejus loci memoriam revocavit, quo inquit Hippocr. Quibus ſuppuratio in corpore abdita non innoteſcit, ea propter craſſitudinem vel puris vel loci deliteſcit. Etenim haud raro efficit obvolventis denſitas, ut nihil tettum à pure in cor vitæ fontem inſpiretur. Omnibus tamen ſic affectis, multo tempore antequam vomica rumperetur, cruenta exſcreatio proceſſit è pulmonibus eáque cum tuſſi, adfuitque ſpiritus gravis ac fœtidus, pectoris gravitas, pectoris levis oppreſſio & ſpiritus difficultas, quibus Tabes raro comes. *Fernelius Patholog. lib. 5. cap. 10.*

§. 2. Ut plurimum pus reperitur in ventriculis cordis eorum qui ſubita morte intereunt. *Iacobus Challovius Tract. de Origine & motu ſanguinis p. 83.*

SCHOLIA.

HOc argumento quidam utuntur ad impugnandam ſanguinis circulationem, Si humor ab arteriis in venas, & ab his tranſit in cor, ſanguis, juxta leges circulationis, cor ingreſſus dira proculdubio invehet ſymptomata, ſyncopen, imo mortem ſubitam, ſi quid alieni & corrupti ipſi immixtum ſit. Pars enim adeo nobilis inquinamenta ejuſmodi non ſuſtinebit citra noxam inſignem: Reſpondeo Valere hanc objectionem apud eos quibus ignota eſt corporis œconomia; At ſi quis probe perpendat ineſſe corpori vitæ principium, quod illius cuſtodiæ aſſidue invigilat, Calorem ſcil. naturalem, qui alterare conatur, & probæ temperiei reſtituere humorem in corruptionem abire paratum, ſi hic eum putredinis attigit gradum, ut in priſtinum ſtatum denegatus ſit reditus, tunc temporis calor naturalis, quantum licet, illum à corde arcet & propellit, modo ad hæmorrhoidales ablegans venas, modo ad alvum, urinas, menſes in mulieribus, modo extra vaſa propellens tanquam noxiam, unde abſceſſus, tubercula, &c. Idem calor nativus ſi langueat, nec par ſit ferendæ ejuſmodi illuviei, ſuccedunt languores, leipothymiæ, imo mors ipſa. Interdum idem humor, lento per cor tranſitu, leipothymias invehit, tandem vero plurimis peractis circulationibus, emendationem ſuſcipit, priſtinam induens naturam. *Idem ibidem.*

Pus in Ventriculis) Eo ablegatum, ſanguinis mediante circulatione, ab abſceſſibus variis in corporis partibus genitis atque diruptis, quod niſi celeri tranſitu ablegetur, vim alefica vitæ principium deſtruit.

Observatio XXX.

Mors repentina ab hydrope Thoracis & Pericardii, ac vitio cordis nigro ſanguine diſtenti.

JOh. le Mons Flandri, placida ſed repentina morte extincti, cadaver apertum anno 1634. utrumque dextrum Pulmonis lobum, ſed præcipue inferiorem oſtendit nobis conſumptum, ut ſola membrana externa inferius reſidua eſſet, adeo craſſa, ut triplo pericardii craſſitiem ordinariam æquaverit. Non tamen membranoſa hæc tota erat tunica, ſed interiore facie qua pulmones ambiebat: conſiſtentia inſtar ſevi craſſa apparebat, candicans, non abſimilis cartilagineæ coſtarum ſubſtantiæ, niſi quod ob mollitiem digitis contrectata in pulpam reſolveretur, arcte utroque latere pleuræ adnata, inferiore loco ad diaphragma hydatides aliquot ingentes limpida aqua repletas formaverat, quæ fontis inſtar thoracis dextram partem aquarum copia inundaverant, & Thoracis hydropem acciverant, Pericardium quoque multa aqua diſtentum, ultra naturalem excreverat magnitudinem: Cor ipſum longe nativam molem excedebat, flaccidum, nigro ſanguine plenum: In ſiniſtro latere uterque pulmonis lobus videbatur ſanus: parenchyma quidem conſumptum non erat, color tamen luridus, viſcidáque materia puriformis paſſim inſperſa comparebat. *Thomas Bartholinus cent. ii. Obſerv. 66. Ottho Heurnius obſervat. xiv.*

Observatio XXXI.

Mors ſubita ab appenſo amuleto ex Arſenico, à quo cor ſiccum, nigricans & ulceratum fuit:

REferunt Nob. quendam qui ſupra cor venenatum illud antidotum (*pentaculum ex arſenico*) appenderat, peſtis præcavendæ gratia, pila palmaria ludentem, è veſtigio exanimem corruiſſe.

Cujus aperto cadavere, ſiccum, nigricans, ulceratúmque cor apparuit, *Guibertus tractatu de Peſte.*

SCHOLIA.

AMuleta, præſertim ex auripigmento illo factitio, quod Arſenicum cryſtallinum vocatur, ad arcendum peſtis contagium magnopere à multis commendatur: ajuntque Adr. VI. Pontif. Max. à peſte quæ Romæ anno 1522. ſævit, beneficio ſacculi, arſenico repleti, atque è collo ſuſpenſi, immunem evaſiſſe: At hanc de Arſenici ἐνέργεια quamplurimi in dubium vocant, Eraſtus, Hor. Augenius, Columba, Joh. Matthæus, H. Saxonia, Hortius: Quod Adrianus VI. à peſte immunis fuerit, credo, at illam arſenici geſtationem cauſam fuiſſe nondum exinde colligo: Multa ſimul fiunt quæ a diverſis pendent cauſis: Atque ad ſtabiliendam experientiam, non ſufficit unum alterumve experimentum, ſed virorum prudentum longa obſervatione opus eſt. Plurimi contra tempore contagii ſerpentis, ejuſmodi amuleti geſtatione, non modo nod adjuti ſunt, ſed citius aliis peſtilenti lue fuere polluti, teſte Untzero: E contra plurimi tale præſidium ſuſque deque habentes, vel idem non adhibentes, adhibitis duntaxat probatis alexiteriis, à contagione maligna incolumes ſervati ſunt. Addit *Guiberti* commentator, ex Siculi cujuſdam Medici relatione, Juvenem quendam, pila palmaria ludentem, derepente in ſphæriſterio extinctum, cui ex collo ſacculus arſenico plenus dependebat. Patavinus Medicus, inquit, porro ſcripto prodidit Iuriſperitum, qui hujuſmodi ſacculum geſtabat, cum incaluiſſet, in ardentem febrem malignam incidiſſe: In quibuſdam Aulicis

obſervatum, inquit, qui hujuſmodi venenum cordis regioni applicuerant, toto pectore erupiſſe puſtulas, ex vi arſenici cauſtica ac maligna: Viſi ſunt alii, *inquit*, animi deliquio paſſim concipi, ex geſtato inibi deleterio illo amuleto, qui eo ablato protinus convaluere.

Observatio XXXII.

Mors ſubita à Cordis corruptione & pericardii conſumptione.

IN Equite Aurato deprehendi penitus abſumptum Pericardium, ut ne veſtigium ejus reſtaret, Corque ipſum ita corruptum, ut ejus ſubſtantia butyri inſtar mollis fuerit, digitiq; in apprehenſione facile penetrarint. Ægrum tamen quatriduo ante mortem chartis ludentem vidi. *Rob. Flud. à Fluctibus lib.4. Anat.*

Observatio XXXIII.

Mors ſubita ab alterato ventriculi fundo.

VXor N. diarrhœa affecta interiit, cum nihil minus quam de morte cogitaret: Inventus ventriculus in fundo ulceratus. *Vide lib.3.tit.de Diarrhoea.*

Observatio XXXIV.

Mors ſubita à ſubito bilis in ventriculum confluxu.

PRoſper N. cum diu ictero laboraſſet, & ſubitọ ex bilis in ventriculum confluxu exſpiraſſet, Jecur habuit magnum, durum & viride cum grandi liene. *Veſalius.*

Observatio XXXV.

Mors ſubita in quodam cui ventriculus vinculo quaſi ſtrictus videbatur.

P*Reſſius*, Medicus Romanus inſignis, retulit ſe in Anatomica ſectione Lienem quaſi vinculo quodam ita cinctum vidiſſe, ut geminum Lienem repræſentaret: Vinculum vidimus nos in Ileo levi inteſtino, de quo in volvulorum obſervatione. *In ſtomacho audivi repertum fuiſſe in fratre Advocati Citadini, præcipiti fato è vivis ſublato.*

Scholia.

VNde hi orbiculi oriantur, An à mala compoſitione in ipſo ortu, an vero à morbo Medicis contemplandum relinquo. Tamen in Liene ex primo ortu eveniſſe exiſtimarem, non ſic in ſtomacho & inteſtinis, ubi villi circulares ob ingentem caliditatem & ſiccitatem contracti cingulum efficiunt: Exemplum habemus in lyræ nervis, qui prope ignem poſiti ſtatim contrahuntur. *Dom Panarolus Pentec.iv. Obſer.xi.*

Observatio XXXVI.

§. 1. *Mors repentina à bilis in ventriculum effuſione.*

PRoſperum Marcellum, qui multis annis regio morbo laboraverat, inſperatà ſubitâq; morte, ut Belloarmatus, interierat, diſſecui, quo mortis cauſam inquirerem, quæ bilis in ventriculum injectio erat præcipua. Is enim ſola bile occurrit turgidus, una cum jecoris ſcirrho, & illius contractione, ſeu in unum condenſatione; cum Lien interim mollior & grandior naturali eſſet, ſanguiniq; parando ſubſervire videretur, Bilis tamen veſicula duorum pugnorum magnitudinem facile adæquante, & exiguis lapillis quodammodo plena, qui invicem connexis granis, feminibuſvè milii, aut potius aſperæ ſuperficiei vulgaris officinarum tutiæ erant quam ſimillimi: Ubicumque venas aperirem, nihil præter denſiſſimam bilem inveni, Imo & in arteriis occurrens liquor, manus non minus quam bilis ipſa tingebat. *Veſalius Epiſtola de rad.China.*

§. 2. In Nicolæa Honoré viſa eſt ſumma bilis effuſio in inteſtina: Cyſtis fellea videbatur exhauſta: Fernelius cap. de morbis Cyſtis felleæ, meminit quoſdam interiiſſe, in quibus nulla interitus cauſa alia comparuit, quam quod follieulus fellis exhauſtus eſſet. *Ballonius Ephem. & Epid. lib. 2. pag. 201.*

Observatio XXXVII.

§. 1. *Mors ſubitanea à pure ex abſceſſu rupto, & pure in inteſtina confluente.*

OSrendimus in puellæ diſſecto cadavere, quæ cum optime habita omnibus videretur, in levem quandam febrem incidit, intermittenti Tertianæ haud diſſimilem, ſine do-

lore in

lore in febre: Ad eam circa mediam noctem vocati, quod levi animi deliquio laboraſſet, cum rigore quodam, quem paroxyſmi initium eſſe putabant, prædiximus abſceſſum in ventre ruptum, ex quo brevi interitura eſſet; Id cum alteri Medico abſurdum videretur, ac brevi illa obiiſſet, Diſſecto corpore magna puris quantitas circa uterum inventa eſt, quæ ad ſuperiores uſque partes redundabat, cum inteſtinorum colore ſubnigro. *Iacotius comm. ad aph.9.lib.3.ſect.2.Coac.Hipp.*

§. 2. Ac nos quidem ter ſuperiore anno obſervavimus, in febre tertiana cum rigore non ita ordinato, exortam ſuppurationem in imo ventre, cujus nullum ſignum memoratu dignum præceſſerat: unde ſubito effuſo pure ſupra inteſtina, aut inteſtinis ipſis ad ſphaceliſmum perductis, improviſa mors ſequuta eſt, cum rigore, ſudore frigido, animi deliquio, ſudore, ventris & inflatione. *Idem comm. ad aphor.76.lib.5.ſect.2.Coacar.Hippocr.*

Observatio XXXVIII.

Mors repentina à vermibus ventriculum perforantibus.

OB præteriti anni humiſſimi intemperiem, corrupto fœno, pecudes initio veris anni 1649. catervatim in Dania moriebantur: In diſſectis bobus viſæ in ventriculo veſiculæ plurimus vermibus ſcatentes, à quibus eroſus credebatur ventriculus illis quæ ſua ſponte moriebantur: Author eſt Trallianus l.7.c.9. frequentes lumbricos ſurſum ad os ventriculi aſcendentes, cardiacos affectus, immodicas animi defectiones, ſyncopas excitare, ut nonnulli ſtatim, cùm à lumbricis roduntur, intereant. Hinc ſæpe mors inopina infantes adultioreſque opprimit, ſine cauſa manifeſta, ex ventriculo à vermibus perforato, præſertim ſi ad ſtomachum pertingant. *Th.Bartholinus hiſt.77.cent.4.*

Observatio XXXIX.

Mors ſubita ob Fungorum eſum, à quibus redditum Hepar turgidum & albidum.

DIe IX. Novembris 1651. Montiſpeſſuli, non longe ab ædibus Dom. Vendemian hoſpitis mei, mortui ſunt Pater, filiæ duæ, & vicina ob heſternum fungorum eſum: His diſſectis inventum Hepar turgidum & albidum. *I.Nicolaus Binningerus cent.1. obſerv.xxvii.* 1.

Observatio XL.

Anatome cujuſdam ſubito extincti, cui gibba Iecoris pars ulcere affecta erat.

ILluſtriſſ. Renata Ferrariæ Duciſſa, juſſit ut famulum quendam Gallum, repente mortuum, aperiri facerem, ut qua morte obierit decerni poſſet. In Jecoris gibbo ulcus inventum eſt, quod ad ſuppurationem devenerat. *Braſſavolus comm. ad aph.18.ſect.6.*

Observatio XLI.

Anatome mulieris repentina morte ſublatæ, In cujus hepate lapis repertus.

EXcell. Comitiſſa Nadaſti, cum eſſet in proeinctu partus, derepente extincta fuit: Aperto, ut fœtus baptiſaretur, ventre, repertus fuit lapis magnitudinem ovi anſerini referens, ponderis leviſſimi, intus candicans, ac ſi ex contritis diadematibus coagmentatus fuiſſet, Lapis autem hic adhærebat tunicis hepatis. *Paulus de Sorbait Pract. Viennenſis in Miſcell.curioſis anni 1671.obſerv.106.*

Observatio XLII.

Mors ſubita à ruptura veſicæ felleæ.

ANno 1654. in menſe Novembri, accidit Roſtochii, ubi exorta inter conjuges lite, cum alter alterum baculo percuſſiſſet, in apoplexiam, vel potius in lethalem leipothymiam, illico conjux vapulans reſoluta interiit: Quare convocatis Medicis cum Chirurgo, deliberatum fuit de cauſa tam repentinæ mortis, Alii ad principium nervorum obſtructum à materia ab ira commota recurrebant, Alii alia afferebant.

Sed ubi in diſſectione ad veſiculam fellis perventum fuerat, aliis illæſis partibus illam ruptam invenerunt. *Simile quid apud Benivenium cap.110. Frideric. Hoſmannus meth. med. cap.20. lib.1.*

Observatio XLIII.

Mors ſubita à ſanguine è Liene putri effuſo.

J. Formageus de hypochondriorum doloribus conqueſtus, & præſertim ſiniſtri, in quo ingens pulſatio, derepente interiit. In Liene putri & magno ſanguis concretus erat, qui è propriis vaſis effuſus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem intulit. *Vide tit. de Febribus lib.* 4.

Observatio XLIV.

Mors ſubita ſequuta Vaſorum rupturam & ſanguinis intra corpus effuſionem.

§. 1. Quidam lumborum doloribus affectus, emaciatus, repente interiit: Duæ lumborum vertebræ corroſæ repertæ, una cum aortæ & venæ cavæ ruptura, unde magna ex utroque vaſe facta fuerat ſanguinis eruptio. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§ 2. Chirurgus (*de quo tit. de Lumborum dolore*) calculoſus creditus: Difficultate quadam reſpirandi prehenditur, hinc vix advertentibus adſtantibus moritur. In ſiniſtro pulmonium lobo copioſiſſimus ſanguis concretus repertus eſt. Vena cava, qua ſpinam decurrir, corroſa.

§. 3. Uxor N. Doloribus parturientium corrupta fuit, ſubitóque extinguitur: Ventris vacuum ſanguine ſeroſo repletum erat: venæ nonnullæ in parenchymare hepatis, & circa os ſacrum, rupræ fuerant à violento motu infantis. *Vide lib. 3. tit. de Partu difficili.*

§. 4. Quidam ex aneuryſmate arteriæ verroſæ repente rupto vaſe corruit: diſſecto cadavere magnam ſanguinis copiam in thoracis capacitatem effuſam inveni, arteriæ vero corpus in amplitudinem dilatatum, internámque ipſius tunicam oſſeam. *Vide tit. de pulſu p. n.*

Observatio XLV.

Mors ſubita ab Abſceſſu Hepatis, Sanguine circa id extravaſato, & Foetu in utero mortuo.

Nobil. Matrona annorum 38. temperamenti calidi & humidi, habitus carnoſi, coloris roſei & floridi, acris ingenii fixæque imaginationis, poſtquam XVI. partus feliciter in lucem edidiſſet, tandem XVII. vice concepit, quem conceptum cum ultra tempus conſuetum geſtaſſet, ſibi præſagium fecit ultimam hanc uteri geſtationem fore faralem. Dictum factum, cùm enim tempus pariendi ipſi fuiſſet præterlapſum, nulláque apparerent partus indicia, œconomicis operam dabat, ita ut vix unica die, antequam naturæ debitum perſolveret, lecto affixa hærcret, & obſtetrici ſe ſubmiteret, quo tempore ſubinde tormina & dolores in diverſis abdominis & lumborum partibus percipiebat, qui tamen proportionatis adhibitis remediis ceſſabant, ita ut deſuper ſe melius habere mulierculis indicaret: Quid fit? ſumpta cœna ex improviſo convulſione epileptica corripitur; accurrunt omnes, ſed fruſtra, jam enim natura ſuccumbente animam ſuo reddebat creatori: Circumſtantes terrore perculſi apertionem cadaveris urgebant, ut fœtus, ſi adhuc vitalis, ſalvari poſſet: Vocatus Chirurgus properanti manu uterum diſcindit, ſed nihil vitale in fœtu, ſed potius eum jam ante biduum fuiſſe extinctum, experientia edoctus confirmat: erat enim totus lividus, & gangrenæ indicia præ ſe ferebat: Secundinæ etiam putrefactæ, uteri cornubus firmiſſime annexæ, & nonniſi ſumma cum violentia poterant avelli.

His perſpectis, Hepatis conſtitutionem explorare fuit deſideratum: tractatur cultro anatomico hepar, ſed totum corruptum, & manu Chirurgi in centum particulas, inſtar lanæ, diſcerptibile; In cujus cava parte ingens ſe monſtrabat abſceſſus, quo diſrupto materia heterogenea copioſiſſime prorumpebar, cum ſanguine grumoſo diu extra venas fuſo & refrigerato, non exigua calidum innatum extinguendi occaſio. *Tobias Czaskelius in Miſcellaneis curioſis anni* 1672. *Obſerv.* 267.

Scholia.

In hac hiſtoria offerunt ſe nonnulla inquiſitione digna, 1°. qua ratione Nob. Matrona cum tanta hepatis corruptela colorem faciei tam floridum, album & rubicundum habere potuerit, cum color bonus ſit character illæſi Hepatis; color vero malus viſcerum latens vitium oſtendat? 2. Utrum hic caſus non confirmet quod pulchriores & colore vividiores citius intereant? Intemperans eſt natura pulchriorum celerius aliis morientium Pulchriores citius intereunt, ajebat Cardanus, quia plurimum habent calidi innati, quod ſua activitate facilius depopulatur humidum radicale: licet enim color vividus optimos ſupponat humores, intellige de humoribus in ſuperficie, non autem in centro exiſtentibus: hinc *Alexander Petronius* dixit, ideo homines magis coloratos citius interire, quia humor deterior in centro conſiſtit. Recte *Celſus*, Qui

nitidiores

nitidiores ſunt ſua bona ſuſpecta habere debent. 3°. indagaudum eſt, Cùm Hepar totaliter corruptum fuerit inventum, & præcipuum ſangoificationis organum credatur, quænam pars vices Hepatis egerit, & ſufficientem pro nutritione ſanguinem pro matre & fœtu ſuppeditare potuerit? Nonne & dicendum cum Hippocr. lib. 4. de morbis Sanguinis fons eſt cor: Idem vult Ariſtoteles, & cum his ſentit tota virorum doctiſſimorum hujus ſæculi corona, uti per anatomiam omnibus notum eſſe poteſt: *Idem ibidem.*

Observatio XLVI.

Mors repentina à Pancreate ſphacelato, Pinguedinis copia in partibus internis, &c.

VIr quidam temperamenti calidi & humidi 42. ann. ſæpius reiterata colica, non tamen adeo intenſa divexatur, applicato clyſtere carminativo ſedatur ſemper dolor, excreta materia viſcoſa, tremula, inſtar vitri fuſi tranſparente: incipit veſperi circa Solis occaſum conqueri de frigore interno, Sole alias tota die ſatis potenter urente; incidit in colicam ordinariam, patitur deliquia, adhibentur debita remedia, ſed fruſtra; applicantur calentes lateres, ſed eos non ſentit; applicantur clyſteres, ſed excreta ſimili ut ante materia dolor non remittit: datur laxativum, ſed facta bona operatione augentur ſymptomata, & ſpatio 18. vel 19. horarum moritur ſine convulſione, ſine minima violentia, aut in agone ſolito accidente, ita ut illum potius obdormiviſſe quam mortuum eſſe adſtantes putaverint.

De hoc funeſto támque repentino caſu amici ſolliciti, me ad cadaveris apertionem vocarunt; Prima ſtatim abdominis ſectione tantam pinguedinem inveni, ut ſimilem in saginato porco nunquam quiſquam viderit; profunditas hujus pinguedinis ſe extendit ultra pedem, præ eadem pinguedine nullus muſculus apparebat in abdomine, ſed tantùm membranæ videbantur: Omentum erat mera pinguedo ſcirrhoſa, in formam globi contracta: pinguedo inteſtinorum majorem occupabat locum quam ipſamet inteſtina cum excrementis infarcta: erat denique ſtupenda pinguedinis machina, qua excepta, reperi Pancreas plane ſphacelatum, in cujus defectum natura aliam ſimilem maſſam ſuggeſſit rotundam in dextra parte, verſus hepar, huic ſphacelato adnatam, per cujus medium, inſtar rami Wirſungici, diſperſæ erant venulæ, ſed ſine ordine: hoc ſphacelatum Pancreas infecit ſimili contagio, non tantùm adjacentes omnes partes, ſed etiam diaphragma penetrans, ſiniſtrum Pulmonum lobum plane, ſicut in Tabe abſumpſit, & copioſa, ingentis licet, ſed flaccidiſſimi cordis, pinguedo majorem thoracis locum occupavit. Hepar aſſimilabatur Sanguini grumoſo in colore & ſubſtantia: in cujus veſicula fellis reperiebantur 4. lapilli majores cubici, una cum innumerabilibus pene aliis minimis, etiam quantum videre licuit, cubum referentibus. Huic veſiculæ fellis erat in fundo adnata alia tunica, quæ alium aliis omnibus majorem talem cubicum lapidem continebat: hæc lapidum maſſa ponderabat ſimul ℥iij. ʒvj. bilis cum his lapillis permixta, erat coloris intenſe viridis, & ſaporis acidi magis quam amari. Statura hujus corporis erat magna & vaſta, ſed habebat oſſa ſicut ſubtiliſſima quædam puella, muſculos plane exiles, magis membranoſos quam carnoſos: Ego curioſitatis gratia, ob ſtupendam pinguedinem in variis partibus corpus modicum aperui; ſic ſecundum ſenſum conjecturaliter judicare poſſum corpus illud ultra 8. vel 9. ad ſummum 10. libras carnis non habuiſſe, quin tota reliqua corporis machina mera pinguedo fuerit. *I. Georgius Greiſelius, in miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſerv.* 45.

Observatio XLVII.

§. 1. *Mulieris mors repentina, cui Teſticulus dexter mirum in modum intumuerat.*

LUgduni anno 1578. quum ſubito mortua eſſet mulier quædam ſola, & ſuſpicio eſſet de vi aliqua illata, Ego, imperante magiſtratu, corpore interne & externe rite prius inſpecto, nullam cauſam ſubitaneæ mortis reperire potuimus, præter eam quam magiſtratui retulimus. Nempe Tumorem magnum Teſticuli dextri, ob copiam pilorum & materiei ſimilis ſevo, cum pure: Unde *matricis ſuffocationem* violentiſſimam & lethalem excitatam fuiſſe veriſimile eſt. *Ex Obſervat. Ioh. Bauhini Medici Lugdunenſis.*

§. 2. In virgine triginta annos nata, *pallidis coloribus* divexata, & quæ repentina & inopina morte fuit ſublata, inveni Teſticulum ſiniſtrum pugno majorem, intus humore ſeroſo & ſubflavo refertum, foris vero ſanguine ſuffuſum. *Riolanus Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 30.

Observatio XLVIII.

Mors ſubita ab uteri gangræna & corruptione.

Domina N. ſenſim emarcuit, omne alimentum faſtidiens, ac ſubito eſt extincta. Uterus corruptus erat, & quaſi gangrænа affectus, plenus tabo & ſanie. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XLIX.

Anatome mulieris ſubito mortuæ, in qua nihil repertum præter Teſticulorum alterum corruptum.

In muliere ſubito mortua nullam cauſam invenire potui præter tumorem magnum Teſticuli dextri, in quo pili, pus, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hyſtericis affectibus.*

Observatio L.

In cadavere mulieris ſubito mortuæ, & perpetuo cum magnis ejulatibus querulæ, uterus convolutus inventus cum binis embryonibus, & lapide in cyſti fellea.

Anno 1654. Uxor Bernardi Gieſſen, ex Hernia umbilicali mortua eſt, cujus veſica fellea quinque lapillos continebar, ponderis ℥j. Porro, cum Parens μακαρίτης Offenbachium ab Illuſt. Principiſſa Iſemburgica anno 1656. 9. Jun. eſſet evocatus, ob ſubitam mortem alicujus adminiſtratricis famulæ, cum magno ejulatu continuo querentis de duabus mulieribus, ac ſi virgis ab iis ſine intermiſſione cæderetur, quum tamen nemo adſtantium domeſticorum aliquid videret, Is & ego tum temporis ex Ducatu Wirtembergico redux, cum duobus Chirurgis cauſam obitus exploraturi ſectionem inſtituebamus, &c.

Aperto cadavere, ſana omnia inveniebamus viſcera, niſi quod uterus bis eſſet convolutus, binis embryonibus maſculis, digiti longioris magnitudine, & elegantioris formæ impрægnatus: Præterea in veſica fellea calculum formæ ovalis, (*dactylum integrum referentem*) pondere tunc temporis ʒß. fere, modo vero ʒij. ℈ß. quem inter rariora mea condo. *In Miſcell. cur. annor. iv. & v. p. 302.*

Scholia.

Uterus convolutus) Hunc morbum vocat Hippocr. Complicationem uterorum quem *Ballonius* Epid. lib. 2. obſervavit in Duciſſa Lotharingiæ poſt dolores acerbiſſimos ad imum ventrem mortuæ: Huic repertus eſt uterus omnino revolutus & complicatus.

Observatio LI.

Mors ſubita ob vomicam in Cerebro excitatam.

N. Ob. duo vulnera in capite accipit: Cum utrumque pene conſolidatum eſſet, & æger periculum evaſiſſe videretur, præter expectatum extinctus eſt, exacta 4. ſeptimana: Dura meninx ſphacelo correpta erat: vomica in contigua cerebri parte latitabat. *Vide lib. 4. tit. de vulneribus.*

Observatio LII.

Mors ſubita ob influxum ſeri in quartum cerebri ventriculum, Nobilem dictum.

Tanta eſt ventriculi quarti dignitas ad Vitæ conſervationem ut eo tacto confeſtim pereat animans, ex ſubita jactura ſpirituum: ideóque Galenus ſectione ſpinalis medullæ in occipitio animalia enecabat: eóque modo mactari pecudes in Græcia recitat. 7. de admin. Anat. Unde ſi contingat ſeroſum humorem in eum ventriculum ſubito & confertim irruere, derepente etiam ſanus homo extinguitur, atque ſuffocatur, ſine ulla convulſione: Ut in quibuſdam obſervatum, qui reliquas corporis partes ſanas habebant: ideóque raro in aliis cerebri affectibus lethalibus, niſi repentino iſto caſu, moriuntur ægri, quartus hic ventriculus humore differtus reperitur. Ut huic incommodo proſpiceret natura, repagula interpoſuit humores intercipientia: Quare ſi quendam videbis ſubito & inopinato mortuum, illico tentabis exſiccationem cerebelli, & revulſionem humoris illapſi in quartum ventriculum, profunda uſtione occipitis cum ardenti carbone, vice candentis ferri, quod ſemper non eſt ad manum, & ad cujus ignitionem opus eſt tempore, Præſidia cum feſtinatione ibi rapienda. *Riolanus Anthrop. lib. 4.*

Observatio LIII.

Mors ſubita à fracto oſſe temporali ſub ipſo muſculo.

FRacto oſſe ſub ipſo muſculo, omnino lethale eſt, ac proinde ſectio muſculi eſt ſupervacua: quod & ego ſæpe vidi, & publice frequenti theatro demonſtravi, in quibuſdam ſolam rimam in oſſe ſubjecto muſculo temporali, repentinæ mortis cauſam fuiſſe, cum falſo apoplectici haberentur, ſola præſente contuſione, quæ nonniſi gravis, cum oſſa ſubjecta frangit, & muſculum ipſum, tum partes internas ipſius cerebri, unde certa mors. *Marchetti ſylloge Obſerv.15.*

SCHOLIA.

REpentina mortis) Læſo cerebro quoſdam evadere, alios vitam diu protrahere; quoſdam repente interire certum eſt. Plurimi ad cordis conſenſum recurrunt, Sed ex ſe, ſine hujus conſenſu, mortem inducere quid vetat? Ratio pendet ex cerebri nuclei conditione, quo vel leviter læſo, ſive ab interiori incidente, ſive punctura exteriore, animans inopinato mortis genere proſternitur, Sic SubAlpini laniones ſola acus in cervicem immiſſione boves necant. Quippe interior ille nobilioris cerebri receſſus, quem meduliam vocant, animalis vitæ tenet arbitrium & poteſtatem.

Observatio LIV.

Mors repentina à ſanguine in ventriculos cerebri illapſo, ibique concreto, Plexu choroide quaſi contuſo, Pulmonibus lateribus annexis.

ILluſtr. & Reverendiſſimus Epiſcopus Vivarienſis peſtis ſeminaria, variis in locis pullulantia, excludere ſatagens, ſcripſit ad me & Dom. Arque D.M. citatiſque equis advocavit, quo cauſas rimaremur mortis Mattonæ cujuſdam ſeptuageſimo tertio ætatis anno ſubita extinctæ: Eo cum perveniſſemus, inſpecto cadavere, illico aſſeruimus *apoplexia* tactam interiiſſe; quod aperto cranio amplius innotuit, reperti enim in ventriculis cerebri tres grumi ſanguinis, unuſquiſque amygdalum ſuo cortice involutum æquans. Reſerato vero thorace, pulmones arctiſſimo nexu coſtis affixi apparuerunt, qui vix ſine laceratione diſtrahi inde potuerunt, quæ aſthmatis diu fatigantis cauſa fuerat. *Ioſephus Covilliardus Obſerv. Iatrochirurgic. Gallice editarum xxxvii.*

Observatio LV.

Mors ſubita, cujus nulla cauſa intus in corpore reperta, à venenata aura cor ſubito opprimente nata.

VIdi Juvenem ſubito mortuum, cui ſtatim poſt obitum, extra, in regione cordis, ſyderatio, ſeu livor ingentis latitudinis apparuit: Intus, (ut per αὐτοψίαν videre licuit) nihil mali fuit repertum.

SCHOLIA.

HOc quid aliud fuit quam venenata quædam aura per longum tempus deliteſcens, quæ tunc demum vel ſyderum influxu, vel quavis alteratione, quaſi è ſomno ſuſcitata, nullum ſui veſtigium in parte in qua fuit orta & conſervata relinquens, proprio, ſed occulto impetu, Cor, vitæ fontem, cum quo venena inimicitias gerunt, eſt aggreſſa? Sed non ſolum cor, verum & cerebrum hujuſmodi hoſtilibus incurſionibus eſt obnoxium: In memoriam revoca hiſtorias à *Galeno* narratas 3. loc. aff. c. 7. duorum adoleſcentum, quibus aura ad caput aſcendebat, ex tibia initium capiente. Venena enim quæ nobis innaſcuntur (Gal. 3. de loc. c. 7. & lib. 6. c. 5.) in locis in quibus fuerunt genita, quaſi connaturalia illis, nihil nocent, poſtea ſi quavis occaſione agitentur, vel cor petunt & occidunt, vel cerebrum & epilepticos inſultus inducunt. *Rodericus à Caſtro. l. Quæ ex Quibus cap. 7.*

Observatio LVI.

Mors ſubita ab impedito ſanguinis ingreſſu in cordis ſiniſtrum ventriculum.

VIrginem aliquando Baſileæ, robuſtam prius & bene valentem, oborto repente aſcite, inopinato mortuam, diſſecuimus, in cujus ſolummodo corde, intaminatis reliquis viſceribus omnibus, vitium latuerat.

Cujus ſubitaneæ mortis, & hydropis, alia cauſa non erat quam vinculum arteriæ venoſæ injectum: quippe mitrales valvulæ in oſſeam ſubſtantiam penitus occalluerant, oſtium, quominus in ſiniſtrum ventriculum penetrare ſanguis poſſet, præcludentem. *Ioh. Conradus Peyer in methodo hiſtor. Anatomico Med. cap. 6. p. 64. & 101.*

APPENDIX.

Mors ſubita interdum contingit ob Renes pinguedine onuſtos.

OBſervabis diligenter adipem Renibus circumfuſum, qui non tantum inſtar fomenti, ſed etiam emunctorii & ſpongiæ modo comparatus eſt, ad excipiendas ſordes Renum, Inde morboſa Græci ἀπίμελα vocant, quoties Renes undequaque pinguedine obtuuntur: Hoc malo magis afficiuntur animalia, quæ ſevo pingueſcunt, maxime autem ovis, ut etiam intereat, In cauſa eſt pabuli ubertas, qualis in Leontino agro Siciliæ: Hinc *Ariſtot.* 3. de part.animal. cap.9. ait, Cum cæteris animalibus Renes habere pingues proficiat, & plerumque totos obeſos habeant, Ovibus hoc lethale eſt: Quamobrem hominibus etiam qui vitio Renum laborant, quanquam pingueſcere juvat, tamen ſi pingues admodum efficiantur, dolores profecto accidunt lethales. Itaque humore flatúque intercluſo *celeriter præ ſyderatione intereunt.* Námq; per venam & aortam ſtatim vitium ad cordis ſedem tranſvehitur: meatus enim ex iis venis ad Renes continui pertendunt. *Riolanus Anthr.lib.2.c.26.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI SECUNDI.

SECTIO XII.

De GIBBOSITATE.

Observatio I.

Gibboſitas ob ſiniſtrum Pulmonem & Pericardium firma cicatrice coſtis adnata.

QUIDAM purulenta tuſſiens, circa diaphragma ſiniſtrum vehementiſſime doluit, randem aſcitide obiit: Aperto cadavere, parenchyma ſiniſtri pulmonis fere totum conſumptum; bronchia vero relicta cum pauco parenchymate, & ipſo pericardio firmiſſima cicatrice, ceu callo, coſtis adnata coaluere, ita ut propter diuturnum dolorem, hoc latere compreſſo depreſſóque, gibboſus altero latere factus fuerit miſer. *Sal.Reiſelius in miſcell.cur anni* 1673. *Obſerv.*191.

SCHOLIA.

GIbboſis, H. *Mercuriali* definitore morbus eſt tum in ſitu tum in figura, non ſolum rectitudinem corporis depravans, verum & flexionem, ad poſteriora ſaltem, non parum impediens: Præter hæc eſt imperfecta Situs emotio, ſub qua juncturæ, madefactis luxatiſque vinculis diducuntur & hiant, tantummodo ſervata rectitudine. *Galenus* primus hanc invexit *vocem* appellatam, quæ laxatio & abductio quædam eſt, ſpatio latiore relicto vertibulorum, cui vitio pueri privatim ob nervorum mollitudinem ſunt obnoxii.

Fit Gibber ab abſceſſu, nedum communiter, ſed & proprie dicto: Natura autem quæ hominis cœleſtis ſuæ originis indagatoris ſublimes vultus, cum reſpondente in rectum, ſed flexili corpore præſtiterat, architectata eſt ſpinam, id eſt, ventriculatis oſſibus & cardinis modo inſtructis, in longum actam compagem, quæ ſic corpus ſuſtentat ut catenæ (*carina*) navem: Hujus autem ipſius omnes nodos atque teſſellas, qui tum cervici, tum dorſo lumbiſque diſcreti ſunt, extrinſecus ligamentorum aponeuroſi firma, è cranio derivata, & à prima cervicis vertebra ad inferas uſque producta, conveſtit atque contegit: cui ſuccum quendam pinguem lentúmque, vertibulorum motui conſervando commodaturum perpetuo ſubdidit: Cui naturali linimento poſtea temporis commiſta inerte viſcida pituita, quæ confertim è ſuperioribus demiſſa irruit, nedum quidem ductus nervorum, qui per oſſeas illas coagmentationes exiliunt, ſed etiam ipſarum vincula, quæ modo dixi, diſtendit ita, ut ſæpe ſua de ſede revellat, ac nunc uno quidem ſito, nunc alio contorqueat: Quarum everſionum modos tres fecere, tum primus *Hippocr.* in lib. de artic.partic.1.2.7.22.68. tum *Galenus* ibid. ac lib. 4. de loc. c. 5.

Una ſitus perverſio eſt extrorſum, cum vertebræ recedentes ab æqualitate laterum in medium ipſorum abſcedentes, & ſe coaptantes in unum quaſi turbinantur: Hæc κύφωσις & κύρτωσις, homines vero his affecti κυφοὶ ἢ κυρτοὶ Græce dicuntur, Affectionem vero Gibber, corpus vero Luxum & Gibberoſum dicere conſuevere Latini: Alter modus eſt introrſum, qui fit cum à naturali rectitudine in hunc ſitum rapta ſpondilia, ſimam & velut infoſſam dorſi partem relinquunt *Lordoſis* hæc à primoribus magiſtris, Divaricatio vero & Repanditas à noſtris eſt nominata: Tertius eſt ad Spinæ latera conflexus, tum dextrum tum ſiniſtrum, quem Græcia *Scolioſis*, Obſtipitatis vero nomine Latium extulit: Eſt autem ſic dicta quod ſculion, i.e. lubricum terreſtrem reptantem refert, ſpiratum ſimilitudine.

Adverti

Adverti Gibber extrorſum frequentiſſime fieri, non infrequentem etiam ad latera, verum ad anteriora permultum inſolens eſt, authore *Hieron. Fabritio*. Eam ſcil. ob cauſam quod anterius inter binas vertebras interjecta cartilago multa, non poteſt non facere quin impulſus omnis ſpinæ retrudatur, id quod aliis ſitus inverſionibus non accidit. Illud enim animadverto neceſſarium, quod cavo partis unius reſpondeat oportere convexum alterius adverſę, i.e. cum gibberus ſit thorax poſticus, cavus erat anticus, & contra, ſi dorſi ſit cavitas, pectoris tuber erit. Sic quoq; cum cavitas in altero latere facta fuerit, continuo in adverſo reſpondebit tuber, quanquam non ita luculentum hoc ut in prioribus, niſi magna lateris facta fuerit divaricatio.

Coſtis adnata coalvere, &c.) Singulæ diſtractiones illæ Dorſi, communes quidem ſæpe, ſed privatas etiam agnoſcunt cauſas: communes quidem externæ ſunt, id eſt, quodcunque grave durumque corpus quaſſat, allidit, percutit: plurimum autem hæ cauſæ vertebras ad interiora compellunt, qualis unus eſt caſus de ſinuata in veſicam ſpina, à Galeno narratus 6. de loc. aff. 4. Hæ quidem manifeſtæ, ſed & cœcæ ſunt cauſæ, de quibus mox audies, ſi ſimul approbes referri modos quibus hi, qui jam perſtabant in ſua ſede nodi depravantur. Hi Galeno teſte 3 de loc. cauſæ ſunt & ſpaſmi cõmunes, quæ ſunt ſiccitas & plenitudo. Siccitatis & ſqualoris primus meminit 2. de cauſ. Pulſ. c. 11. cui addidit & frigus immodicum, à quo ceu gelu convulſiva intentio eſt, Sed & inæqualis intemperies, eodem authore, diſtorquere potens eſt cenſenda, Siccitas in ardente febre potiſſimum viſitur, cujus febris vi arefacta vincula vertebrarum, has in anteriora pertrahunt, ut & cervicis interdum, affirmante Hippocr. 4. aphor. 34. *Si à febre detento collum pervertatur, & cibum devorare vix ipſe poſſit, ſine ullo tumore, lethale*, Mens eſt Hippocr. colli vertebrarum æſtu febris diſtractarum comminiſci, ſic contractione & ariditate abſtrahuntur fibræ ligamentorum, & quæ has ſequuntur oſſea verticilla.

Ex adverſo plenitudo ac diſtẽſio multa ſæpius etiam diſtortiones parit: itaque inflammationes & ſcirrhi, abſceſſus & quorundam crudorum tuberculorum generatio; breviter omnes præter naturam tumores vicinas partes ad ſe retrahere valent, res hercle veteribus Medicis difficillima inveſtigatu, quæ verba ſunt Galeni lib. de cauſis Pulſ. & lib. de loc aff.

Cauſæ autem internæ externæque ut ſeparatim luxare vertebras poſſunt, ſic & utræque poſſunt ſibimet ad invicem conſentire, nempe vis procatarctica forinſecus impulſu facto vertebram adurget in anteriora, interior vero, quæ plenitudo eſt, diſtendendo, ſiccitas contrahendo eo verſum etiam adducit.

Vertebrarum quidem oſſa per ſe, neque pervertuntur à Tuberculis neque trahuntur, ſed primum virium fit in iis corporibus quibus vertebræ alligantur. Igitur ubi ad vertebras Tuberculum oritur, ac tum in tumorem aſſurgit atque augetur, ab interiori ſive priori parte (utroque enim vocabulo licet uti) neceſſe eſt ut tuberculum ſequantur ligamenta, atque totius vertebræ, Itaque ſi in una parte duntaxat tuberculum oriatur, ubi hæc in interiorem trahatur, in priorem partem ſpina convertetur: Sed ſi in duabus, ubi aliqua ſic interjecta ſit inviolata, gibba evadet, utroque enim tuberculo adjuncta vertebram trahente, quæ in medio ſunt à poſteriore parte gibbæ fiunt, quod evidenter intueri licet omnibus evenire quæ curvari modice poſſunt, cujuſmodi ſunt virides rami, quos ſi quis dexteræ digitis ab una parte, ſiniſtræ ab altera prehendens ad ſe traxerit, medium in contrariam partem attractum gibbúmque conſpiciet, atqui niſi alia de cauſa ſpina ad latus convertitur, quam ob crudum tuberculum quod ab ejuſdem latere ſit: hæc autem tria vitia in ſpinam incidunt cum vertebræ loco moventur.

Præter internas jam expoſitas cauſas, eſt & virium imbecillitas, cujus unius vitio vincula lacertique, dorſi minime valentes onus ſuſtinere, faciunt ut nutans ſpina curvetur, quæ fortaſſe cauſa eſt una qua ſenes omnes gibboſi exiſtant. Fit autem imbecillitate, ut ſucci prævaleant tum copia tum viribus, cum eo locorum impinguntur unde mox & luxatus adoritur: Eſt & ex cauſis externis conſuetudo corporis quoquo verſum inflectendi atque inflexum continendi; quemadmodum enim virgulis & viridibus lignis pondere preſſis, aſſiduéque contortis, ita & dorſo noſtri corporis accidit, ſub inſtitutis vitæ diverſis ac opificiis.

Coſtis adnata coaluere, &c.) Quidam cenſent exoriri poſſe Gibboſin à Tuberculo, quod ſuſtinente ægre pulmone, ſic agitatio multa pectoris, reſpiratio, depravatio & inde vertebrarum emotio ſuſcitetur: quem Gibberis exortum haud vere explicat *Mercurialis*; nam quod concutiatur ſpina motu thoracis inſolentiore, ac magnum inde laborem experiatur, id profecto non facit ut Gibbus patiatur, præſertim quando confeſſum eſt agitationem illam thoracis ab incommodo reſpiratus undelibet æqualis, non magis uni quam alteri parti ſiuvè vim ac noxam inferre debere: Demum cur poſita neceſſaria cauſa, id eſt, poſito pulmonum tuberculo, atque agitatu depravato thoracis, non conſequatur gibber? At equidem ſequuturam Gibboſin à tuberculo ſemper verum contendo, ſi res ſolum intelligatur ad ſententiam Galeni, qui comm. 3. de artic. procreationem Gibbi neceſſariam retulit ad una vertebrarum tubercula, non autem ad tuberculum pulmonis, quod falſo credidit *Mercurialis*. Sed reſpondeat velim, qui phthiſici & aſthmatici non Gibbi omnes? Itaque tuſſis & aſthma Hippocr. ſunt ſymptomata & affectus conſequuti ex dirupto jam abſceſſu circa ſpinam. H. *Saxonia* Panthei lib. 2. cap. 4. cauſam Gibbi repletionem fecit ligamentorum ſpinæ vertebris annexorum, Errat vero, quod ſibi nobiſque ſuaſerit diſtentionem induci tuberculo Pulmonis inerti, maxime ſi crudum ac parte poſtica conſiſtens, atque non niſi diruptum & parte poſita poſitum conceperit, Nam quæ vel pulmoni, vel hujus tuberculo corporibus vacuitate locorum, & aëris interjecti diffluis vis ſit, ut vertebras ſpinæ convellat? at neque reſultans à tuberculo pus tam aut penetrabile, aut tam erga ſolidiſſima ligamenta prævalens eſt ut hæc vincere queat: Præterquam quod fluere naturali ſuo nutu comparata purulenta ſubſtantia, nequaquam media ſpinæ rectitudine conſiſtere, ſed ad infima repere debebit: quapropter aut his privare partibus gibboſin, aut etiam aliud quodcunque malum potius quam gibbum excitabit, quod ſi tamen *Saxoniæ* detur, ut ex adverſa pulmoni parte ſpinæ conſiſtat & non diffluat ſanies: Tum & deterius incommodum argumentationis ſubibit Hercules, quod perpetuo circa dorſum erit ſpinæ luxatio, atque adeo non erit unde vertebrarum cervicis, aut lumborum, aut oſſis ſacri perverſio fiat. *Hieron Fortunatus* cenſuit Gibber primum rheumate quidem initiatum, mox ſub aſthmate ac tuberculo magna pulmonis, neceſſitate quadam avertendæ difficultatis, atque laboris inſpirando ac reſpirando flexu dorſi completum, quod multo liberius agitur pulmo, laxiuſque ſuccedit reſpiratio dorſo jam conflexo,

quam tenſo ſepto tranſverſo atque externis muſculis; qua de cauſa cogitur homo, ſic inſtigante natura, teſtitudinem thoracis, quoquo pacto licet, atque etiam ampliante curvitate dilatare, qua inflexus aſſuetudine in dies facta, ſic demum abſolvitur Gibboſis. Ingenioſa quidem excogitatio, at nihil ad ſenſum Hippocr. qui cauſas plane neceſſarias, non contingentes Gibbi poſuit, Fieret autem per hanc opinionem, ut gibboſi & commoda ſemper reſpiratione fruerentur, & in quacunque dyſpnoea perpetuum eſſet in dorſum incurvatio levamen, & illud quidem paratu facile. *Quarta opinio* eorum eſt qui à tuſſis vehementia vertebras loco pelli cenſent, Res ab Hippocr. nuſquam aſſerta, ut aſthma ac tuſſis ſint cauſa gibbi, verum ut gibber fit cum aſthmate & tuſſi conjonctum. Ut appareat jam ex his omnibus ſumme verax opinio Galeni, qui cauſam Gibberum haud tuberculum quidem pulmonis, ſed ſpinæ contiguum alterum indicavit. *M. Aur. Severinus de Abſceſſibus p. 327. &c.*

Quanquam autem *Saxonia* ſententiam rejiciat, ex allato tamen exemplo manifeſtum fit quomodo à Pulmonis tuberculo Gibber exoriri poſſit; ſi ſcil. id poſticam Pulmonum partem occupet; maturetur id, diſrumpatur hians ulcus, coſtis puris, interventu, adhæreat; Quam partium cohæſionem ſæpe ea de cauſa fieri in partibus internis animadvertit *Platerus*.

Observatio II.

Gibboſitatis cauſa in capite reperta, ob vitioſam oſſis Ethmoidis conformationem.

Adoleſcens à pueritia Gibbo & aſthmate vexatus, tandem *ex phthiſi obiit*, circa annum ætatis XVI. Hujus cranium aperui, & inveni proceſſum ſive interſtitium, aut ſeptum illud quod eminet in medio oſſis ethmoidis, ſeu cribroſi (qui proceſſus craſſitiem papyri excedere vix ſolet) in latitudinem & altitudinem ita auctum, ut fere totum os cribroſum obtegeret, adeo ut foramina hujus oſſis, *per qua pituita ex cerebro ad nares ſolebat effluere*, plane oppleta viderentur, & quamvis percocto cranio, vix eorum ullum pateret. Denique oſſicula ſuperioris maxillæ, quæ in magno oculi cantho conſpiciuntur, adeo excreverant, ut ſeptum naſi hinc inde propemodum attingerent: Hanc præcipuam fuiſſe Gibboſitatis cauſam veriſimile eſt: nam cum pituita per nares minime poſſet expurgari, verſus ſpinalem medullam tendebat, *ſicque vertebræ, earúmque cartilagines, aſſidue irrorata pituita viſcida & relaxata*, tandem excreverunt in Gibbum maximum. Nec ſolum pars illa Dorſi *ex hac defluxione* & irroratione pituitæ relaxata fuit, verum etiam omnia oſſa à collo uſque ad pedes, præcipue vertebræ, os ſacrum, os pubis, oſſa pedis, denique omnes epiphyſes ſive appendices, præter conſuetudinem molles ac tenellæ erant, ita ut fere inſtar ceræ tractari poſſent. Illud præterea in hoc cadavere notandum viſebatur, quod 6. 7. 8. 9. & 10. *vertebra* metaphreni, quæ Gibbum efficiebant, *exeſa erant carie*, præcipue autem 7. 8. & 9. quarum nihil præter exteriores ſemicirculos, & eorum proceſſus conſpiciebantur. Interiores autem partes harum vertebrarum, in quatuor aut quinque fractas partes, non ſine admiratione, in ipſa pulmonis ſubſtantia invenimus; Pulmo enim in parte, quæ dorſum reſpiciebat, ulcere magno & calloſo laborabat, per quod ea fragmenta, ex continuo pulmonis motu attracta fuiſſe, dubium non eſt: Tanta enim eſt pulmonis ad ſe attrahendi facultas, ut nonnunquam turundas ex vulneribus pectoris penetrantibus ad ſe traxerit. *Fabritius Hildanus cent. 1. Obſerv. xlv.* Diximus in Gibbo illo 7. 8. & 9. vertebram metaphreni ita exeſas fuiſſe, ut nihil præter exterioris ſemicirculos & eorum proceſſus repertum ſit: ubi admiratione non caret quomodo ſpinalis medulla conſervata fuerit, Erat enim plane denudata, & nonniſi membrana ſua cooperta: interim tamen inſigni illa putredine oſſium carioſorum, & ulceris pulmonis ſordidi circumdata, neque tamen ſequutum ullum ſymptoma ex iis quæ ſpinali medullæ læſæ accidunt. *Idem cent. v. Obſerv. lxvi.*

Scholia.

Adoleſcens à pueritia gibbo & aſthmate vexatus obiit anno ætatis xvi.) Huc quadrat Aphor. 46. ſect. 6. *Qui gibboſi ex aſthmate & tuſſi fiunt, ante pubertatem moriuntur:* cujus interpretatio varie torſit interpretes, quod multi gibbi à pueritia provectam ætatem attingant; nec omnes dyſpnoea aut tuſſis premat; Ingenioſam commentus eſt explicationem M. Aur. *Severinus* lib. de Abſceſſibus, Hippocratis menti & experientiæ conſonam, commotatione facta vocis ἐξ in ἔξω, aut eliſione vocalis unius, ut legendus ſit ſic aphor. ὁκόσοι ὑβοὶ ἔξω ἄσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται, &c. Vocem autem ἔξω Græcis, æque ac Latinis, non *Extra* ſolum ſignificare, ſed etiam, *Præter*, exemplis adductis contendit, Aphoriſmi ergo ſenſum hunc eſſe, Qui præter anhelationem & tuſſim gibbi quoque fiunt, eos ante pubertatem mori. Jam igitur eo conſtituto, *ſubdit Vir ingenioſiſſimus*. Hujus orationis ſenſus quidem mihi videtur neceſſario quodam nexu comprehendendas has tres res ſimul omnes, gibberis, aſthmatis, tuſſis affectiones, ut ante pubertatem, annum xxv. neceſſitas moriendi ſit, quippe poſtquam unum aliquod illorum non explevit morbum, quod expleturum alioquin abunde videbatur, reliquum nova epigeneſi facta, peſſimum & exitiale malum oportebit. Difficultas autem ſpirandi ſimplex, haud neceſſaria abſolute cauſa videtur ut vitæ vim inferre queat: multo quoque minus tuſſis compuliſſe quemquam ad interitum viſa eſt: Ac neque ſola Gibboſis tantam habet vim ut fatum accerſat, neceſſum eſt enim, ut pulmones, aut ſpiritus organa laborent ſic, ut ex horum affluxibus malis tuſſicula parta plurimum moleſtet: Quæ omnia cum non ſunt, videmus quotidie multos qui gibberis belle ferunt incommoda, propterea quod nullam aut tuſſis aut ſpirandi difficultatem

exeriantur.

experiuntur. Quinimo viſi ſunt inter noſtrates homines gibbi, qui in arte canendi conſummati vocem quam maxime deprimunt aut intendunt: Verum enimvero gibbere pectoris anguſtiam faciente, poſt anguſtiam vero difficultatem reſpirationis, ac multo maxime poſt diſruptos abſceſſus tuſſim ac aſthma conſequens, ſic pleniſſima & neceſſaria cauſa eſt ut mors homini lente ſubrepat, vaneſcente ſcil. calido cordis, qui diu perſiſtere in ea preſſura, velut piſcis in acido ſolo, non poteſt, quando nimirum alimentum primum aëris deſit viventi. Hæc univerſalis noſtra lex eſto, deinde requiritur ſpecialis, ut hi homines imbecilli, graciles ac prope ſqualidi ſint, quo calore ac ſiccitate conſtante fit ut major ſit uſus reſpirandi, qui maximus in anguſtia pectoris maxima: vides quantam ex difficultate ſpirandi præ ſe ferat noxam: Sed vegetiores moderatéque carnoſi, etſi gibber experti, nil detrimenti, ac neque ſpiritus difficultatem perpetiuntur: Sic *Hippocr.* lib. 3. de artic. ait, *Multi quidem gibbi facile, at non ſecus quam bene valentes jam uſque ad ſenectutem id male ſuſtinuerant, præſertim quibus corpus carnis plenum ac pingue effectum eſt: pauci autem ex iis ad ſexageſimum annum pervenerunt, plerique enim citius moriantur.* Requiritur & tertio cauſa vis præpotentis, hæc autem eſt defluxio crudi graviſque ſucci, multa copia de capite confertim ad inferiora ruentis, cujus pars ad ſpinam delata, & circa vincula vertebrarum coacta, gibbum, ea qua diximus ratione contrahat, pars ad pulmonis & anhelitus vias brevius derivata, & ſpiritus anxietudinem, & tuſſiculam excitet, ſive quidem hic relicto phymate ſubmolli ſubcrudóque, quod ſudorulentum ſuum veluti madorem in aſperam arteriam inſinuet, ſive ſpiritalibus tandem irrigatis viis, & nullo phymate relicto: Ex quibus omnibus noxis, quæ primum ſe prodit, eſt pulmonis: quæ cauſa fuit ſcil. ut ex ſpirabili viſcere, languorem præ ſe ferente, ſuſcitatos ſpinæ conflexus opinati fuerint nonnulli: Accedit ad has gibbi cauſas & alia, quæ veluti principium eſt omnium, improba videl. capitis conformatio, expers naturalis utriuſque projecturæ, maxime vero poſterioris, cum Therſitica prope forma, tum capitis tum faciei: præcipue vero naribus hiulcis atque anhelis, & oris ampliore rictu, cum ratione, aliquando & latiore dente, collo vero nullo, vel intra thoracem reducto. Hæc capitis univerſi conformatio plurimum incommoda eſt, vel quod ad ipſam pertinet, quæ curſum exhibet, ac non coercet, humoribus ſuperfluis; vel quatenus includens primam intemperiem & imbecillitatem facultatis formatricis, cauſa eſt mali potiſſima qua neceſſariæ ac verendæ fluxiones pectoris œconomiam infeſtent.

Sæpe etiam cum formatricis vitio, quod intra matricis clauſtra conſtitit, conjungitur extra uterum imbecillitas nervorum, quæ maxime cedit & opportunam ſe reddit inflexui, Sic & mala partium conformatio & gibbi perverſio apparet, quo multas afferre narrationes poſſem, ſed ſuperat omnes ea quam mox audies. &c. Vide Obſervat.

Ad hæc in Gibboſi illud potiſſimum requirimus, ut circa vias ſpiritus incubuerit, amplóque non tenui ſchemate ſit ille panus qui Gibber excitarit: Enimvero non ſpectans ad ductus ſpiritales exile phyma, haud ſane valentem ad interrumpendum vitæ curſum vim habere poterit. Itaque ſuperiores ſpinæ partes tentet, atque ad interiora potius quam exteriora vergat gibbus, tacitam homini tabem illaturus.

Sic vertebra aſſidue irrorata, &c.) Bennettus theatri Tabidorum Exercitat. xxii. E fluxione acriori ſpinæ accumbente, dorſi vertebras luxatas, oſſaque alia ex acetabulis detruſa & extorta vidiſſe ſe ait: Imò ſi fluxio qualitate naturæ prorſus aliena ſit delibuta, ut in lue venerea, oſſa, præſertim tibiæ, ad veprium ſimilitudinem aliqualiter inflexa protuberare, friabilia, ſpongioſa minuſque tenſa undique evadere.

Ex hac defluxione) Tres ſtatuuntur viæ quibus cerebri humor in ſpinalem medullam manare perhibetur; prima eſt quam excogitavit *Fernelius*, qua humores, inter pericranium ac cutem capitis collectos in ſubjectas partes, ac in medullam quoque ſpinalem fluere arbitratur. Secundam viam recentiores iidem monſtrant, quam ii grande illud *Occipitis foramen* pandere arbitrantur. D. Sennertus exemplum ſuperius ex Hildano petit, *Oſſa naſi*, inquit ille, *erant depravata, hanc præcipuam fuiſſe Gibboſitatis cauſam; quum itaque pituita per nares minime poſſet expurgari, verſus ſpinalem medullam tendebat, ſicque vertebræ, earúmque cartilagines aſſiduo irrorata pituita viſcida, ac relaxata, tandem excreverunt in gibbum maximum.* Quæ quæſo eſt argumentatio? Eſt magis infirma quam hæc ipſa oſſa? Nam ſubjungit Hild. *Non ſolum pars illa dorſi, ex hac defluxione & irroratione pituitæ relaxata fuit, verum etiam omnia oſſa à collo uſque ad pedes, præcipue vertebræ; os ſacrum, os pubis, oſſa pedis, denique omnes epiphyſes ſeu appendices præter conſuetudinem molles ac tenellæ erant, ita ut fere inſtar ceræ tractari poſſent.* Ais tu, Pituitam cerebri occipitii foramine, & mox ſpinæ tramite decurrentem, oſſa pedis noviſſima, tam mollia, tam cerea, ut ita loquar, effeciſſe? Illa ſpinæ fiſtula non uſque ad oſſa pedis, non ad epiphyſeis, non ad oſſa pubis extenditur; quam invia ſunt omnia, tam devia quoque à vero: In multis oſſa fuerunt male formata, ac quoque ſimul oſſa naſi, per quæ pituitam cerebri ferunt habere exitum, Ergo illorum oppilatio fuit fons & origo mali, O languida vis ratiocinandi. Plurimis de cauſis oſſa, & præſertim tam multa, ſimul vitiari poterunt. *At inveni*, inquis, *proceſſum, ſive interſtitium, quod eminet in medio oſſis ethmoidis, ſeu cribroſi, (qui proceſſus papyri craſſitiem excedere vix ſolet) in latitudinem ac altitudinem ita auctam, ut fere totum os cribroſum obtegeret, adeo ut foramina hujus oſſis, per quæ pituita ex cerebro ad nares ſolebat effluere, plene oppleta viderentur, & quamvis percocto cranio, vix eorum ullum pateret.* Nec catarrhoſi, nec ſani hominis cranio cocto oſſis cribriformis foramina prius patula fiunt, quam nervuli omni ſtudio adhibito fuerint protracti, qui de cerebri membranis tracti, per ea ad narium tunicam excurrunt: Falſus igitur eſt *Hildanus*, non ſæpius inſpexit illa foramina: Hæc in crudo cranio & ſuccido extantia naturaliter cæca & inobſervabilia: Diſſectionis Profeſſor, monſtratis nervis odoratoriis, ut vocant, & mammillaribus proceſſibus, foramina oſſis illius cribriformis, nec aliorum oculis ſubjicere poteſt, nec ſuis conſequi. Nuper nos quoque proceſſum oſſis, *Vomer* dicti, deprehendimus oppido quam incurvatum, Homo autem in vita ſua ſæpe coryza preſſus fuerat, Nec forte hic miſer, cujus cranium poſtea eſt contemplatus *Fabritius*, ſiccis ſemper fuit naribus. Plurimum evenit, ut quæ obſervant Medici, ad ſcita veterum ſequius, ſtudioſiuſque accommodent, Hac via falſum gliſcit & tam altas agit radices: Merito prædicanda erit prudentia *Franciſci Gliſſonii*;

hic ſciſiſſime exequitur naturam & ingenium illius morbi quo oſſa mirifice vitiantur : Vocat Rachitidem (*Vide inferius*) Fabritius Hild. & D. Sennertus ſi in pueros ad hunc modum ægros incidiſſent, caput mali continuo judicaturi fuiſſent eſſe caput : Eo namque tam grandi, oſſibus tam mollibus, tam vehementer vitiatis epiphyſibus, hujus morbi fontem eſſe nihil aliud quam talem capitis catarrhum, qui ex ſuperiori obſervat. proditur : Longe ſecus laudato Gliſſonio videtur.

Tertia via quidem in monumentis Hippocr. ſæpius occurrit, eſt vero admodum fallax & falſa. Qui influit ſanguis, non eſt cerebri privatus, ſed communis ſanguis, venæ quoque non ſunt cerebri, ſed rami venæ cavæ, ut & illæ quæ in ſpinalem medullam Dorſi aut Lumborum feruntur, Ipſi *Hippocr.* interpretes talem humorem tradunt ex ſpinali medula per nervos multo longius diffundi ; verum ſpinalis medulla tribus membranis obtenditur, humor in eam tam facile non influet, quanquam id aliquando fieri non inficiamur, ſit ſemper eſt corporis ſanguis, aut humor *maſſæ ſanguineæ*. Eo calidiore recepto, erit inflammatio partium ad ſpinalem medullam tendentium : eodem frigidiore & lento, orientur tumores. *Gibbam* inde reddi poſſe ſpinam Dorſi non abnuo, aſt ea fere ratione quam libr. de Rachitide cap. 13. oſtendit Gliſſonius. Minime vero ille humor cerebri eſt, nec talis vel per venas aut arterias cerebri, ut videtur *Hippocr.* vel per ſuperficiem vertebrarum, vel per foramen occipitii, ut placet aſſeclis Hippocr. ad intimam ſpinalem medullam iter molitor, Hæ viæ ſunt nullæ : Nullus itaque cerebri catarrhus fit in ſpinalem medullam, fluxio autem in eam, mota maſſa ſanguinea, concitari poteſt, arteriis maxime æſtuantibus, quæ ſunt membranarum ſpinalis medullæ, ut Cervicales arteriæ, arteriæ Intercoſtales, Lumbares & Sacræ arteriæ. *Schneiderus lib. de catarrhis ſpecialiſſimo pag.* 473.

Per quæ pituita ex cerebro ad nares, &c.) Illud hic prætereundum non eſt, quod authores tradant per hæc oſſis cribriformis foramina, illum ſaltem externi humorem qui ſupra cerebri meninges & ſupra corpus calloſum colligitur, At multo major vis humorum, ut vulgus credit, per oſſis cuneiformis foramina jugiter decurrit : quæ via tum patuit, atque ſi humoribus ad os cribriforme profluentibus iter eſt interclusum, illi exitum etiam per oſſis cuneiformis foramina tandem aliquando habere poſſe videntur: Quæ cum ita ſint, tanta vitia oſſium ab occluſis oſſis cribriformis foraminibus oriri haud potuiſſe videntur, quinimo æger vitam tamdiu trahere non potuiſſet, cum cerebrum aura qua, (ut illorum fert opinio) indiget maxime, privatum fuiſſe. *Idem lib. de oſſe cribriformi p.* 399.

Ex phthiſi obiit) Ulceri magno & calloſo in Pulmonibus adſcribenda. Quanquam & in contorſionem & compreſſionem ſubditi Ductus chyliferi poſſit referri ; cum Excellent. *Bartholino Tractatu de Hepat. exauth. deſperata cauſa p.* 704. Excell. ait *Schenckius* opinatur in Gibbere à cauſa interna producto, haud torqueri aut premi lacteum Thoracicum, ſed ſequacem ad extenſionem ſpatii evadere, Ab externa & violenta cauſa illud probabile judicat, ſi præcedant anorexia & vomitus chyloſi. At ille *Hippocr.* adverſatur, qui lib. de Articul. de Gibbere ex morbis loquutus, ait, Quibus adhuc pueris, ante perfectum corporis augmentum, ſpina in gibbum attollitur, iis corpus ad ſpinam augeri non ſolet : credidit ſcil. vaſa ſanguinea comprimi, quibus corpus κατὰ φύσιν nutritur: *Galenus* in comm. l. 3. receptaculorum diſtorſionem tum incuſat, motionis difficultatem & laborem. Igitur ſi cætera receptacula ſpinæ vicina, ſi vaſa vulgaria comprimuntur & diſtorquentur, quæ prærogativa Lacteas thoracicas ſpinæ accumbentes hac difficultate eximet ? In externa cauſa quod vim quoque patiantur lactei ductus, patet. Premuntur enim nervi ex ſpina eo loci exeuntes, unde non raro paralyſin legimus ſequutam, quanquam nervi ad extenſionem æque ſint ſequaces, hinc etiam totius corporis impotentia & ſtupor ex *Hippocr.* Ex quo inſuper notandum lib. de *Artic.* Spinæ contorſiones verſus interiora periculoſas eſſe, quando in anguli, non in circuli flexum commoventur, in qua commotione, ſiquidem, ex eodem *Coo*, urina & ſtercus ſupprimitur, pedes & crura perfrigerantur, quæ ſpes lacteis ſuperèrit ? evadetne commune periculum ? Reliquas Gibboſitates, quanquam in tanto non conſtent periculo, noxæ tamen obnoxias laudatus *Cous* decernit. In κυφώσει igitur ſi ad circulum emineat ſpina, levius damnum patiatur lacteus ſurculus ; ſi ad angulum gravius, unde tales obſervavi macie incredibili notabiles eſſe. Ad latera quoque ſpina torta torquet lacteum, qui licet in ſcolioſi non prorſus excludat chylum, eundem tamen nonnihil obtorto itinere retardat.

Observatio III.

Gibboſitas ob ſpinæ dorſi irrigationem à cerebro humido.

IOh. Pfeiffer (*Vide Tit. de phthiſi*) à morbis complicatis extincta eſt : Spina dorſi, à continua defluxione humorum ex capite, adeo erat emollita, adeóque vertebræ relaxatæ, ut figuram hic adjunctam referrent. Prima incurvatio ſiniſtram partem pectoris occupabat, altera è regione hepatis &c. hinc omnes partes adeo in globum contrahebantur, ut octennis vix puerum trium annorum adæquaret.

Observatio IV.

Gibboſitas Pectoris & Dorſi à magnitudine Hepatis extraordinaria, Rachitis Anglis dicta, Tabes Pectorea.

PEctoream Tabem appellamus, non quæ intra Pectus ſedem habeat, quo facto Phthiſis Pulmonia eo nomine comprehenderetur, ſed in qua ipſa Pectoris crates vitietur, Id quod fit in morbo quem deſcribendum ſuſcipimus, Eſt autem hic Puerilis duntaxat ſeu infantiis, & vulgatiſſimus in Anglia, uti & in Hibernia ab aliquot annis, ubi antea ſolebat rariſſimus eſſe ac vix cognitus. Invadit autem non grandiuſculos tantum infantes, ſed & valde teneros ac recens natos, Sicuti contra rariſſime trimis majores adoritur, & ut plurimum

intra

intra bimatum ſe continet: Multæ corporis partes in hoc morbo afficiuntur, pectus, caput, artus, aliæ; ſed præ omnibus ac ante omnia pectus, cujus pars anterior, quæ lata eſſe debebat ac plana, anguſtior fit, & utrinque acclivis in medio, ſeu ſterni regione, altius aſſurgit, tandem prorſus carinatur: Coſtæ inferiores, ad latus foveæ ventriculi, introrſum retrahuntur, ac quandam utrinque velut ſcrobem faciunt; totoque ſui ductu, quibuſdam velut nodis aſperantur ac inæquales fiunt: vitiata pectoris figura reſpirationem facit impeditiorem ac crebriorem, quam etiam tuſſicula plerumque ſicca, comitatur: Caput grandeſcit ultra debitum modum, ac proportione inferiores corporis partes, coxæ, femora, crura; extenuantur & debileſcunt; unde infantes inceſſui inepti redduntur; non modo illi qui nunquam adhuc eo uſi fuerant, ſed & qui firmiter admodum agilitérque incedere ac diſcurrere cœperant, diu antequam hoc morbo prehenderentur: Dorſi ſpina in multis curvatur, atque arcus inſtar in exteriora flectitur: Oſſa articulorum in brachiis & cruribus, non omnium, ſed carporum ac talorum augentur, ac tantopere protuberant ac ſi duplicata eſſet fere eorum moles; unde etiam *Doubling of the joints*, i. e. juncturarum duplicationem id vitium nominant Angli, qui morbum ipſum, hoc ſymptomate ſtipatum *Tent* indigitant: quum alioquin eum generaliori vocabulo, omnemque ejus ſpeciem includente *The Rickets* appellent: Præter hæc omnia dextrum hypochondrium intumeſcit totum, tumore æquali, magno ac renitente, ſic ut digitos ſub coſtas nothas adigere non poſſis: Et ſane omnis mali vel origo vel fomes latet hoc in loco: Tumor iſte cum pectoris aliqua anguſtia, ſtatim initio morbi apparent, ſic ut interdum quidem ambo iſta ſimul, eodémque tempore ſe prodant, alias vero vel hoc vel illud altero nonnihil anterius ſit: Nodi in coſtis, ac ſcrobes iſtæ in imis oris pectoris poſtea accedunt: quando etiam pectus fit magis magiſque anguſtum: Capitis incrementum iſtis poſterius eſt, niſi quod pectus toto morbi decurſu arctius redditur, donec ad ſummam anguſtiam deventum ſit, ſic ut carinæ inſtar acutum fiat, ac promineat, quod fere non fit niſi paucis ante mortem diebus: Eſt enim lethalis hic morbus, ſi vel negligatur penitus, vel ſero aut prave curetur, plurimoſque quotidie abſumit, neque ullus eſt annus quo non aliquot millia infantium pereant: Articulorum granditas fere nonniſi ultimo loco ſupervenire ſolet: quanquam multi ſunt qui eam nunquam patiuntur, ac moriuntur prius quam ad eam devenia ut: ſicuti rurſus ex iis, quibus illa accidit, permulti evadunt, etiamſi incurioſius habeantur, quippe haud ita periculoſa eſt illa Tabis Pectoreæ ſpecies quæ hoc ſymptoma trahit, quam quæ eo caret.

Origo hujus labis à Jecore eſt, perſæpe non vitiato ullamvè noxam paſſo, ſed ſupra modum adaucto, ita ut plerumque duplo, imo ferme triplo maius ſit quam par erat, totámque anteriorem epigaſtrii partem occupet, & ipſum quoque ſiniſtrum hypochondrium attingat, interdum quoque impleat: Jecur ſic adauctum, cum in ipſo ventre non inveniat ſpatii ſatis ubi ſe commode explicet, à thorace mutuatur quod ipſi deeſt, ac verſus ſuperiora aſſurgens, diaphragma longe impellit, adeo ut interdum pectoris cavo vix dimidam partem ſpatii ipſi debiti relinquat: Pulmones ſic in arctum redacti, contrahunt ſeſe ac in ſeſe colligunt; unde fit ut pectoris quoque crates, ipſorum cauſa facta, iis ſe accommodet ac anguſtior evadat; Quandoque ab ipſo pectore & pulmonibus incipit malum, hectica quadam ſiccitate, cum nonnullo etiam caloris exceſſu, obſeſſis, qua ſenſim marceſcentes illæ partes, ac ſeſe contrahentes, quum vix ullum nutrimentum tunc capiant, ſanguinem quem in ſtatu naturali valde copioſum ad ſe trahere ac abſumere ſolent, Jecori refundunt; quod eo circumfluens, plus juſto increſcit, atque in omnem partem ſeſe adauget: cujuſmodi nimium Iecoris incrementum principalis hujus morbi cauſa eſt, ita in hoc quoque non parum ad eundem fovendum confert, atque in progreſſu eadem omnia mala importat, quæ modo memoravimus: atque ſic morbum, quanquam non ab ipſo cœptum, fovet tamen & magnopere adauget: Neque in hac Pectoreæ Tabis ſpecie ullum magnopere periculum eſt, donec iſta à Iecore noxa ſupervenerit: quæ & ſupervenit ſemper ſi diutius trahatur malum, neque ſtatim initio curetur, aut ab alia cauſa præmortuus infans fuerit. *Ego ſane, quum plurima corpora, utravis hujus morbi ſpecie extincta ſecuerim; autopſia deprehendi rem ita ſe habere; neque unquam mihi adhuc infantis, iſto morbo defuncti, corpus aperire contigit, in quo non prægrande ejuſmodi Hepar repererim.*

Mali hujus originem infantes ſæpe in utero matris contrahunt, idque vel mox in ipſo conceptu vel geſtationis tempore: Prius evenire ſolet ubi vel pater, vel uterque parens calida & ſicca utriuſque viſceris, Iecoris & Pulmonum, vel alterutrius intemperie laborat, Alterum à ſola matre proficiſcitur, quando ea in victu multum peccat, interea dum uterum gerit, atque vinum, cereviſiam fortem, aquam vitæ crebrius ac largius ingurgitat: Eodémque vel matris, vel adſcititiæ nutricis vitio, hæc labes acceſſitur etiam infanti, qui alioquin

ei ab ortu obnoxius nequaquam fuerit, ſi liberalioti cujuſcunque Siceræ potui crebtius ac largius indulgeant, iſtóque pacto lac ſuum inficiant, ac naturalem ejus bonitatem corrumpant: Quandoque cœcæ huic malo cauſæ ſubſunt, infantéſq; ejus initia ſecum ex matris utero deferunt, vel poſtmodum id contrahunt, abſque eo ut ullus ejuſmodi defectus vel in parentibus vel nutrice compareat: Sane ut in aliis permultis humani corporis affectibus, ita in hoc quoque aſtra plurimum pollent, certorúmque ſiderum ictus iſti vel procreando vel fovendo magnopere inſerviunt: Morbus iſte ægrius tollitur ſi à jecore cœpit, quam ſi à pectore: magiſque etiam ſi à primo ortu infans ei obnoxius fuerit: Quando in pectore ipſo originem habet, curatio ejus ſatis facilis eſt; quum ſiccitas, etiam hectica, quæ in corporibus adultis fere immedicabilis, in copore infantili cum minori difficultate emendetur: Curatur autem balneis unguentiſque emollientibus atque chalaſticis, aliiſque ad humectanda pectoris oſſa pulmonéſque accommodatis: inter quæ pellis ovi aut agno recens detracta, & adhuc calens admota, atque aliquot horis relicta, mirifice multis profuit: Quod ſi jam in progreſſu eſt morbus, atque jecur ſuper augeri cœpit, aut ſi ab ipſo jecore proceſſit malum, iſti quoque medicatio adhibenda eſt, omnibuſque modis conandum ut incremento ejus obſiſtatur, atque intra naturalem modum coerceatur: quam in rem, non linimenta modo & unguenta, aliáque topica, ſed interna quoque in uſum trahenda: ſic tamen ut non ſalubtiraris tantum ratio habeatur, ſed & teneræ iſti ætati effectus ac ſapor medicamentorum attemperetur: Pari quoque prudentia cavendum ne dum refrigerate ac contrahere Jecur nitimur, obſtructiones aliáque mala in eo generemus, nimio adſtringentium, aut intempeſtivo emplaſticorum uſu, atque ſic geminam pro ſimplici labem acceſſamus, morbumque penitus incurabilem reddamus: Super autem omnia ſciendum pro internis externiſq; medicamentis, ea hic deligenda, quæ & Iecori privatim amica ſint, & præter communes cum aliis multis Refrigerandi & Adſtringendi facultates, peculiarem aptitudinem huic operi neceſſariam, ſortita ſint: Purgatio hic nullum locum habet, ne ſanguinis quidem miſſio, niſi morbo longius progeſſo, ac capite jam nimium aucto: quando ſanguiſugæ venis poſt aures, atque in fronte & temporibus utiliter admoventur, multúmque ad univerſam curationem conducunt; idcóque ſi res ita ferat ſecundo ac tertio uſurpandæ ſunt: Victus ratio longe alia in hoc morbo inſtituenda eſt quam imprudentioribus, ac naturam ejus non ſatis perſpectam habentibus, videri poſſet: Non enim Atrophiæ, qua infantes contabeſcunt, per ſe attendendum eſt, neque conandum ei occurrere pleniore cibatu ac validius nutriente, quod eſſet oleum addere camino, ſed contra omnis opera in id adhibenda eſt, ut exuperans ſanguinis copia compeſcatur, ac nimius ejus fervor, nimiáque tenuitas & acrimonia coerceantur; quod quibus potiſſimum rebus effici debeat neminem doctum Medicum latere debet: Quod ſi ita teneri ſunt infantes, ut nihil dum præter lac nutritium aſſumant, matri vel nutrici ea danda ſunt quæ prædictis ſcopis inſerviant, ac lac earum debito modo attemperare valeant: In iis vero infantibus qui grandiuſculi jam, nondum tamen ablactati, & ubera ſugunt, & alios prætereа cibos ac potus aſſumunt, utroque modo agendum eſt, & tum ipſorum, tum nutricum victus ita ut diximus ordinandus. Hæc curationis via ſolicite admodum obſervata, & diu admodum continuata (nihil enim hic parvo temporis ſpatio effici poteſt, præſertim ubi altius hæſit malum) feliciter curatur iſte morbus.

Morbum iſtum non in Anglia duntaxat & Hibernia, ſed & in aliis quoque regionibus graſſari veriſimile eſt, & de Gallia quidem mihi certiſſime conſtat: diverſos enim Pariſiis infantes vidi eo laborantes. *Arnoldus Bootius de affectibus omiſſis cap. xij.*

SCHOLIA.

O*Rigo hujus labis à Jecore*) Gliſſon cap. 45. Anatom. Hepatis, ſedem hujus morbi ſtatuit in medulla ſpinali extra cranium, nervíſque inde oriundis, deducitque ortum à nutritionis inæqualitate, quæ proveniat à quorundam nervorum præ aliis ad partes nutriendas ineptudine: Ubi ſcil. nervi iſti in fungendo officio debiles atque languidi ſunt, præ iis qui è ſpinali medulla intra cranium natales ſuos deducunt: Inde evenire, ait, ut caput, facies, atque imi ventris viſcera grandeſcant, ut pote nervos intra cranium enatos ſortita: Brachia autem, & pedes præcipue, maceſcant, reddantúrque flaccida & enervata, quia nervis à languidiore ſpinalis medullæ parte forinſecus extra cranium prodeuntibus irrigentur: Præterea quoniam interdum nervorum quorundam ramulus aliquis præ cæteris magis debilitetur, fiat ut altera pars artus alicujus, altera plus creſcat, adeóque totum membrum illud tandem incurvetur.

Conſtitutio corporum, interna & externa, ex Rachitide defunctorum.

Teſtamur plures noſtrum variis corporum hoc morbo occumbentium diſſectionibus interfuiſſe, eáque quæ longa experientia, frequentíque diſſectione obſervavimus, quæ propriis

priis

prils oculis vidimus, manibus tractavimus hoc loco narraturos : Interea tamen duo hic præmonenda ſunt, 1°. Defunctos quos diſſecuimus graviſſime ante obitum hoc morbo afflictos fuiſſe, ſiquidem ipſi magnitudini morbi maxima ex parte ſuccubuiſſe ſupponuntur : Ne igitur expectet in aliis corporibus adhuc vivis, ſive recens affectis, ſive ſaltem ad ἀκμὴν nondum provectis, eam morbi magnitudinem aut ſymptomatum quæ hic depingitur : 2°. Morbos ferè omnes tractu temporis alios diverſi generis ſibi adſciſcere, ideóque morbos Chronicos plerumque ante obitum eſſe complicatos : Ne ergo putet in defunctis corporibus quicquid præternaturale reperitur, ad hunc affectum neceſſario pertinere, forte etiam magis id alium morbum huic ante mortem ſupervenientem, quam hunc ipſum reſpiciat, Progrediamur jam ad ipſas obſervationes : Obſervata hæc noſtra Anatomica diſtinguuntur in ea quæ extrinſecus, nondum aperto corpore occurrunt, Et ea quæ nonniſi diſſecto prius corpore ſe offerunt.

1. *Quæ ſtatim denudato defuncto exterius occurrunt.*

1. Irregularis ſeu irrationalis partium proportio : caput nempe juſto majus, faciéſque habitior reſpectu reliquarum partium : atque hoc quidem in omnibus hoc morbo extinctis, quos hactenus vidimus apparuit, unico tantum excepto, qui ſimul cum hoc affectu ſuppuratos habuit Pulmones, phthiſique confectus eſt : Hic vero habuit etiam per totum ferme morbi decurſum caput majuſculum faciémque pleniorem, atqui per xiv. circiter dies ante obitum ſubito collapſæ ſunt partes carnoſæ circa caput, faciéſque Hippocratica reddita eſt, non ſine omnium ob ſubitam mutationem admiratione.

2. Membra externa, muſculíque totius corporis graciles & emaciati, quaſi atrophia vel tabe abſumpti cernuntur : Atque hoc, quantum quidem ſcimus, perpetuo obſervatur in iis qui ab hoc affectu intereunt.

3. Cutis univerſa, tum vera, tum membrana carnoſa & adipoſa, flaccida & quaſi pendula, laxáque inſtar chirothecæ apparet, ita ut multo plus carnium eas continere poſſe putes.

4. Circa articulos, præſertim in carpis & talis, protuberantiæ quædam exſtant, quæ ſi aperiantur, non in partibus carnoſis aut membranoſis, ſed in ipſis oſſium extremis, præcipue in eorum epiphyſibus, radicari deprehenduntur : Quod ſi forte has oſſium prominentias lima radas, facile percipies eas eſſe ejuſdem ſimilaris ſubſtantiæ cum cæteris oſſium partibus.

5. Articuli, artus, habitúſque omnium externarum partium, minus firmi ac rigidi, minus inflexiles ſunt quam alias ſolent obſervari in defunctis, & ſpeciatim collum poſt mortem vix riget à frigore, aut ſaltem multo minus quàm in aliis cadaveribus.

6. Pectus exterius macrum & valde anguſtum, præſertim ſub alis, & à lateribus quaſi compreſſum cernitur; ſternum vero nonnihil acuminatum, inſtar carinæ navis, aut pectoris gallinæ.

7. Coſtarum extrema, quibus cum cartilaginibus ſterni committuntur, nodoſa ſunt, ut de articulis carpi & tali diximus.

8. Abdomen exterius quidem, reſpectu nempe partium continentium, macrum eſt : interius vero reſpectu contentarum nonnihil prominens, tumidiuſculum ſentitur.

2. *Aperto abdomine hæc notavimus.*

1. Hepar in omnibus à nobis diſſectis juſto majus, alias autem non male coloratum, neque valde induratum alióve aliquo vitio notabili contaminatum : Excipienda hic volumus nonnulla corpora, in quibus ante obitum alii morbi cum hoc implicati fuerunt, quemadmodum in hydropico & extreme tabido meminimus.

2. Lienem ut plurimum (quantum nempe hactenus nobis vidiſſe licuit) non contemnendum, ſive magnitudinem, ſive colorem & ſubſtantiam ejus ſpectes, quamvis ob complicationem cum aliis morbis aliter accidere poſſe non negemus.

3. Aquam ſeroſam in cavitatem abdominis illapſam aliquoties vidimus, ſed neque frequenter, neque eam valde copioſam.

4. Ventriculum & inteſtina nonnihil ultra morem ſanorum flatibus repleta, quæ ex parte cauſa eſſe poteſt tenſionis hypochondriorum ſupra memoratæ.

5. Meſenterium aliquando inculpatum, aliquando glandulis juſto majoribus, ſi non ſtrumis affectum : Cæterum de Pancreate nihil certi hic pronuntiamus, ſuſpicamur tantummodo poſſe hic nonnunquam obſtructiones, ſi non ſcirrhum, accidere.

6. Renes

6. Renes, vreteres, veſicam, niſi alius adfuerit morbus, ſatis ſanos: Notamus in genere de viſceribus omnibus in hoc ventre contentis, quod licet partes ea continentes multum extenuatæ & emaciatæ occurrant, ipſa tamen æque magna ac plena, ſi non majora & pleniora, ut de Hepate dictum, quàm in ſanis deprehenduntur.

3. *Detracto ſterno in Thorace hæc ſeſe oſtentarunt.*

1. Adnaſcentia quædam Pulmonum cum pleura, quæ in omnibus quos hactenus diſſecuimus plus minuſve adfuit: arbitramur tamen contingere poſſe hunc affectum ſine hujuſmodi coaleſcentia, licet ea in progreſſu morbi plerúmque ante obitum ſupervenlat.

2. Pulmonum infarctus non minus frequentes, præſertim in ipſis partibus adnaſcentibus: Tumores item eorum duri à ſanguine craſſiori, viſcidiori & nonnihil nigricante nati, modo in una, modo pluribus pulmonum lobis, non tamen hi ſemper conſpiciuntur, frequenter quoque abſceſſus & empyemata.

3. Aliquis noſtrum teſtatur ſe ſemel vidiſſe glandulas ſtrumoſas, tam numeroſas ut viderentur æquare, ſi non ſuperare magnitudinem ipſorum pulmonum: ſitæ autem fuerunt utrinque inter pulmones & mediaſtinum, & à thymo uſque ad diaphragma protenſæ.

4. In cavitate thoracis vidimus aliquas ſeroſas collectas, & frequentius quidem quam in cavitate abdominis, non tamen in omnibus.

5. Vidit & aliquis noſtrum affectum hunc complicatum cum magno empyemate ſimulque phthiſi: Amoto ſterno, Pulmones ſiniſtri lateris tori occupati ſunt abſceſſu, atque undique pleuræ adnati: compreſſo leviter tumore, pus copioſum, ſubflavum, craſſum & fœtidum per trachæam arteriam in ipſum os effluxit: Eorum membrana exterior, qua firmiter pleuræ adnati ſunt, craſſior apparuit ſolito, eáque mediante lobi iſtius lateris ita coaluerunt, ut vix in lobos diſtinguere potuiſſes: eadem etiam membrana tum pulmones, tum ipſum abſceſſum involvit, qua aperta, in conſpectum venit magnitudo abſceſſus, qui adſtantium æſtimatione continuit ad minimum libras duas puris: tantum abſceſſum in tantillo corpore merito quis miretur? ſed is totum ferme ſiniſtrum latus occupavit: parenchyma pulmonum iſtius lateris corruptum erat, ſemiputridum & pure quaſi intertextum.

6. Thymus in puerili ætate ſemper magnus ſolet deprehendi, & forte adhuc major in iis qui ex hoc morbo intereunt.

4. *Cranio orbiculatim Serra circumciſſo, ejuſque operculo ablato, hæc obſervavimus.*

1. Durammatrem firmius, atque in pluribus locis quàm ſolet in adultis, cranio adhæſiſſe: forte idem obſervari poteſt in aliis pueris hoc morbo non affectis, licet, ut opinamur, non tantopore: ſi quidem certum eſt in recens natis multas eſſe & arctas connexiones pericranii cum dura matre, quæ poſtea abrumpuntur, vixque notari poſſunt.

2. Inter duram & piam matrem, atque in ipſis ventriculis cerebri, ſeroſas aquas in nonnullis à nobis diſſectis reperimus, unde patet affectum hunc cum hydrocephalo complicari poſſe.

3. Cerebrum in aliis à nobis diſſectis ſatis firmum & inculpabile, neque illuvie ſeroſa inundatum deprehendimus.

4. Et ultimo obſervavimus jam aliquoties in corporibus noviſſime à nobis apertis, carotides juſta proportione ampliores fuiſſe, ſimiliter quoque venas jugulares: arterias verò venáſque ad exteriores partes delatas multo exiliores debito extitiſſe. An verò hoc perpetuum ſit in hoc affectu, nondum ut oculati teſtes hoc aſſerere poſſumus. *Franc. Gliſſon lib. de Rachitide cap. ij.*

SCHOLIA.

RAchitis) Anglis dicitur *The Rickets*, in quod nomen aliquis noſtrum caſu quodam incidit, quod ſibi, & cæteris quoque arriſit: abſque enim tortione vocis à voce *ῥαχίτις, ῥαχίτης*, deduci prompte poteſt: Fuit autem *νόσος ῥαχίτις*, morbus ſpinalis; item *νόσος τῆς ῥάχιος*, morbus ſpinæ Dorſi, quæ inter partes primo hoc morbo affectas princeps. Aitiologiam hujus affectus, vide dicto libro.

OBSERVATIO V.

Gibboſitas ob vertebras dorſi in cavo inflexas.

MAtrona, (cui Hepar in magnam molem excrevit, & Aſcitica obiit, *Vide lib. 3. tit. de Ventris tum.*) Vertebras habuit Dorſi in cavo flexas, ſeu ita incurvatas ut Græcorum s, aut Latinorum s minus referrent.

SCHOLIA.

SCHOLIA.

DE flexura ſeu incurvatione vertebrarum ſpinæ dorſalis inter nos erat quæſtio : Corpus non fuit deformatum, ut in gibboſis ſolet, licet breve; nec inflexio verterbrarum in veſtita animadvertebatur : cum erectionem non læderet, maxime juvenculæ & virgini : Non nego Luxationis fuiſſe ſpeciem quandam, non quidem unius aut alterius vertebræ, ſed plurium flexura quædam ſimul, ad latus dextrum quarundam, & aliatum ad ſiniſtrum, ita tamen ut fortiter vinctæ ac conneaæ in medio dorſi ad lumbos uſque manerent ; Et talis curvitas non ita conſpicua, nec ita deformis ut illa quæ in thoracis vertebris ad extra Gibbum cauſat : Naturalem non fuiſſe hanc incurvationem etſi à cauſa externa, cum mater artifex in gibbi curatione habita ſit, & hujus deformitatem ſua arte delinivit. *Hechſtetterus Caſu x. cent. x.*

Vertebras Dorſi in cavo flexas) Varia accidentia ſuboriuntur prout aut cervicis, aut dorſi, aut lumborum vertebræ afficiuntur, quæ ea *Hippocr.* recenſet *Hollerius*: Primæ quidem cervicis perverſio mentum deprimit ad pectus, ſummam loquendi ac degluriendi difficultatem excitat, ac extremum fatum accerſit : At vero in gibberibus reliquarum colli ſcandularum, cervix contorquetur, reſpiranti pariter & loquenti ſpiritu tennius anguſtiuſque eliſo exhibitarum, dormienti vero ſtertorem facit : Sed in gibbere Dorſi ac thoracis, ſpiritus difficulter & cum ſono fertur, coſtarum incrementa in latum ſunt nulla, thorax anterior in quendam veluti conum acuminatur, ſterno in acutum coacto : Sed in lordoſi extremus DyſpnϾæ modus, paralyſis, torpor, ſtupor coxis, præter lubitum voluntatis mictus ac deſæcatus : Poſt hæc in ſcolioſi, ſolutio nervorum frequentior ad partem laxatam, ad latus vero adverſum diſtentio : Poſtremo quibus ad Lumbos repanda eſt, his accedunt renum & veſicæ vitia, abſceſſus ad ilia aque inguina, coxendicis gracilitas, tarda & parca pubertas ac barbæ emiſſio, infœcundioreſque ſunt magis quam quibus obtigit gibber partibus diaphragmate ſuperioribus tenus. *Severinus.*

OBSERVATIO VI.

Gibboſitas à vertebris intus vel extra, aut ad latera inclinantibus ortum ducit.

SEmel vidi utrumque os Ilium cum oſſe ſacro, Et bis horum alterum tantùm cum prædicto oſſe ſymphyſi unitum, accidentaria διὰ τὴν humorum pituitoſorum [illegible] ibi congeſtorum, & eorundem concretionem, atque in oſſeam ſubſtantiam aut callum, ſive lis oſſeum, converſionem : Sæpiſſime vertebræ ῥαχέος, nunc plures nunc pauciores ſimul conjunctæ, aut, ut verius dicam, unitæ, & tanquam in unum os redactæ viſæ ſunt : figuram nunc rectam nunc curvam, intro vel extra, vel ad alterutrum latus inclinatum habentes, unde λορδώσις, κύφωσις, σκολίωσις, cæteráque vitia ſpinæ fiunt : Quæ Lutetiæ frequentiſſima ſunt, & ubique in Gallia apud nobiliores familias, maxime puellas infeſtant, quas matres ſtudent demiſſis humeris eſſe vincto pectore, ut graciles fiant &c. *Severinus Pinæus lib. 2. de Not. Virginit. cap. 9.*

OBSERVATIO VII.

Anatome Gibboſi, cujus Pulmo integer repertus eſt; unde conſtat ejus affectus dyſpnœam non ſemper eſſe comitem.

MAla partium conformatio & Gibbi perverſio apparet, quo multas quidem afferre narrationes poſſem, ſed ſuperat omnes ea quam audies : nimirum Antonio Santoro puero Neapolitano, quidem puſioni, ſed 14. jam annos emenſo, viſos à me Gibberes omnes mire complexos, ad cervices inquam & lumbos, & coccygis repanditatem, ad dorſum & pectus cyrtoſes ; à ſupremo dorſo ad lumbos uſque ſcolioſin ; præter quas omnes gibboſes eſtne alia quæ ſuperſit? Quod autem ſumme dignum notatu viſum eſt, nulla puero reſpirandi difficultas, aut tum fuit, aut antèhac ; de qua quidem re certos nos idem fecit, propterea quod Pulmo huic purior viſus eſt. Non de his autem, ſed de aliis ſecundum pulmonem affectis dixit *Cardanus*, quod Gibboſi crebriter ſpirent.

SCHOLIA.

C*Irtoſes &c.*) Illud cum Lordoſi perniſioſa neceſſarium advertit Nic. Florentinus ſerm. 7. ſumm. 2. tr. 3. c. 40. ut nulla ſit contra pectoris projectura, ſeu cyrtoſis : Sic enim præter magnam pectoris anguſtiam, parva pectoris eſt intercapedo, ac modica commoditas, per quam pulmo, quoad ſit ſatis, extendi ſe permovendo poſſit : Sed contra hanc *Nicolai* hypotheſia eſt *Cardanus*, qui ſimul cum coſtis contorqueri dorſi ſpinam, atque hanc viciſſim cum coſtis notavit, propterea quod coſtæ vertebris æque ac ſterno mediæ, colligatæ ſunt cum utriſque : quo fit, ut quam emotionem incurrerit poſticus thorax, eandem & anticus ſubeat oportet, & contra ; Quæ quidem *Cardani* ratio ut plerumque vera ſit, at non perpetua; námque conſtare partis alterius integritas poteſt, ſubverſa altera, quam nos rem Neapoli non ſemel vidimus, & admoniti per nos amici multi. *Severinus l. 4. pag.* 342.

Nulla reſpirandi difficultas, (Cauſas quære in ſcholiis ad obſervat. 1.

APPEN-

APPENDIX. I.

Gibboſitas inſignis, muſculorum thoracicorum vitio excitata, feliciter topicis curata.

PRo ceræ ſtaturæ vir xl. annorum ſic incurvabatur ut ſilicernium potius nonagenarium quam id ætatis homo videretur. Adiit ille varios, qui ſe vel diſlocata membra reſtituere, vel male conformata ad debitam figuram revocare profitentur, ſed irrito omnium conatu: Is quoque me adiit: Viſa eſt non tam ex oſſium quam muſculorum, malis humoribus obſeſſorum vitio orta eſſe hæc mala corporis conformatio: Præparandis igitur & purgandis humoribus dum operam do, eáque fomenta adhibeo quæ iſti morbo cenſebam idonea, cœpit ille non præter ſpem, ſed opinione tamen mea citius ſe erigere, & intra ſex ſeptimanarum ſpatium ita ſanari, ut corpus illud procerum, rectum ſanumque circumferret: Obſervatio hæc admonitio ſit ne Anatomia incautos decipiat, dum exiſtimant omnem deformationem externam ſolum ab aliquo interne diſtorto oſſe originem ſumere. *Theod. Kerkringius Obſervat. Anat.* 15.

APPENDIX. II.

Spinæ incurvatio & tortuoſitas febrem ſequuta, reſolventibus & roborantibus curata.

A Febre ſpinæ inflexionem & tortuoſitatem, à cervicis fine ad extremos lumbos, at non diu ſuperſtitem, vidi uno eodémque tempore in puero & puella: Anno 1668. per æſtatem vagata eſt febris tertiana Genevæ, qua prehenſus fuit filius Nob. & Clar. Dom. Alex. de Harſy Juriſconſ. annos natus novem; Hanc excepit ſpinæ inflexio & contorſio, per abſceſſum in vertebrarum ligamenta & muſculos factum: Sollicitus & anxius admodum parens, qui mortuum filium ſuperſtiti & deformi præferebat, præcipuos Chirurgos in conſilium adhibuit: Ii machinis, thoracibus cupreis & artificio multo rectitudinem & reſtitutionem moliebantur: Ego reſolventibus ſolis & roborantibus rem tranſigendam eſſe aſſerebam; diſcuſſo humore muſculos & ligamenta imbuente, eo per metaſtaſin & abſceſſum ablegato, nec fortiter impacto, ſuam ſpinæ rectitudinem brevi reſtitutum iri: Fidem fecit eventus, cum enim curæ meæ tunc temporis commiſſa eſſet puella ſeptem annorum, filia D. Favon Pharmacopœi olim peririſs. poſt febrem quoque ſolutam Gibboſa facta, fotus ex roborantibus & nevroticis parati ope; ac litus ex oleis lumbric. vulpini, catellor. & de caſtoreo, cum adipe hum. paucorum dierum ſpatio integre ſanata fuiſſet, Eo exemplo commotus vir Clar. curam ut ſolus aggrederer voluit, puellúmque chariſſimum (Juvenem nunc procerum, præſtanti corpore & animo) eadem methodo feliciſſime reſtitui: Hinc firmari poteſt opinio Schneideri Clar. de Gibberi cauſis, Scholiis ad Obſervat. 2. allata: Quæ de Tuberculis ſpinæ adnaſcentibus, vulgatiſſimâ Gibboſitatis cauſâ, afferuntur, ſuſpecta mihi ſunt, nec enim ullum ex Anatome proſtat exemplum: Aliquos inſigniter gibboſos diſſectos vidi, in quibus ſolam ſpinæ inflexionem deprehendere licuit, phymata vero nulla aut tubercula.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Finis Libri ſecundi.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

721

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible]